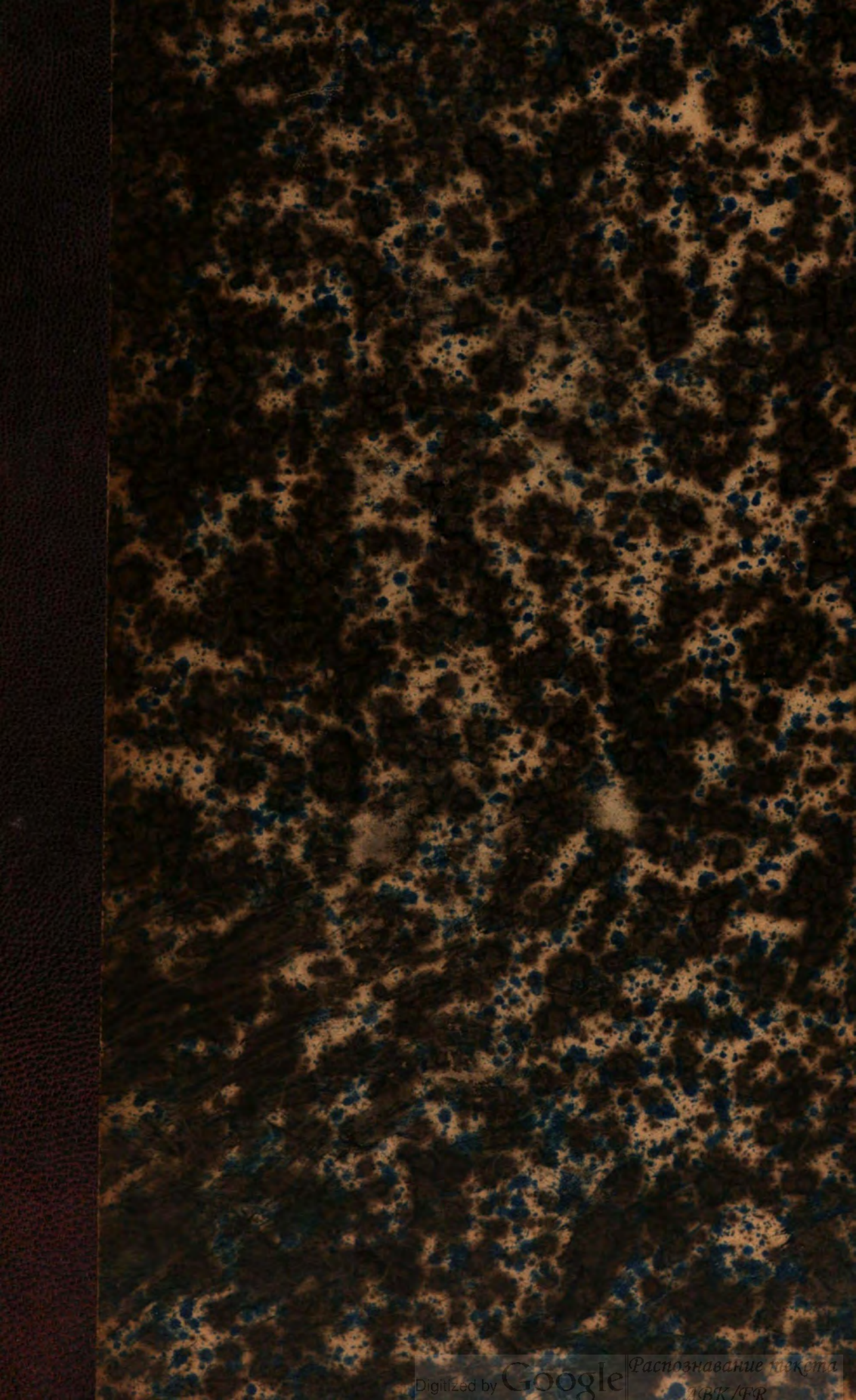
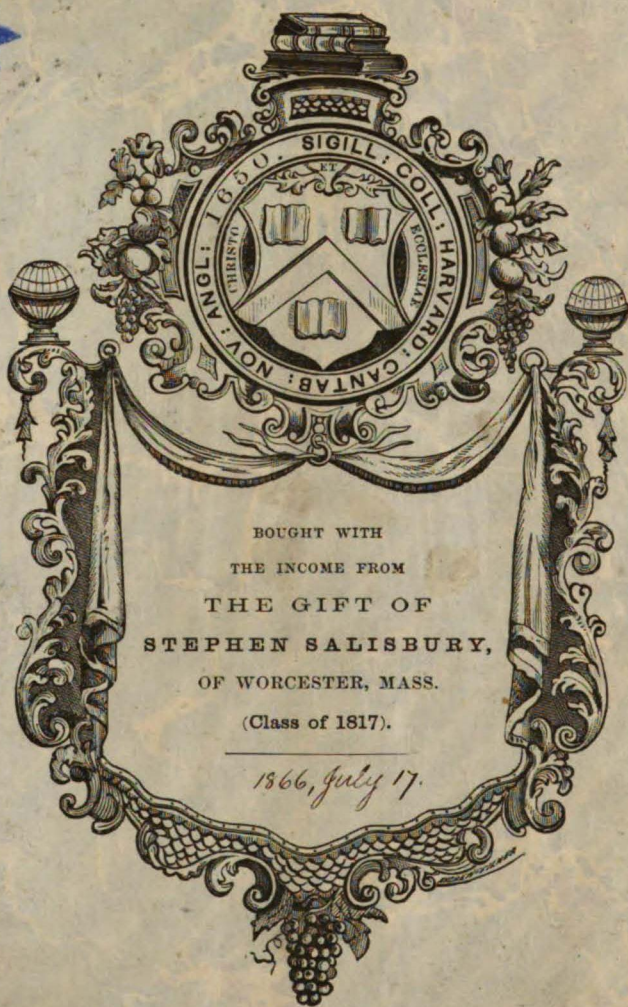

19.81

C 550.14

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

REGUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

PRÆTER EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSECTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, APORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLIENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSE, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT ORIVUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENTIA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETIJ EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, EXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN OUA PRODRUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ clerici universæ,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT : GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUIUS VERSIO NERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE NERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTRIQUEQUE VERO, UT PRETIJ HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT : SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM ENAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINERIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERBI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBJICIANTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPOS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXLIV.

GEORGIUS PACHYMERES. MATTHÆUS BLASTARES.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTRONGE, NUNC, VERO INTRA MOENIA PARISIENSIA.

1865

C55014.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII
PACHYMERÆ
OPERA OMNIA.

ACCEDIT

MATTHÆI BLASTARIS

SYNTAGMA CANONUM,

Ad novissimam editionem virorum cll. Rhalli et Pottli recensitum.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS POSTERIOR.

VENEUNT 2 VOLUMINA 22 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'ANBOISE. PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

1865

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XIV. ANNI 1330-1332.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUÆ IN HOC TOMO CXLIV CONTINENTUR.

GEORGIUS PACHYMERES.

- Petri Possini S. J. Præfatio in tomum II.* 8
- Georgii Pachymæræ ANDRONICUS PALÆOLOGUS, sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum usque ad annum ejus ætatis undequinquagesimum. 15
- Petri Possini Observationum Pachymerianorum ad Historiam rerum ab Andronico Palæologo seniore in imperio gestarum libri tres.* 715
- Liber primus. — *Glossarium.* Ibid.
- Liber secundus. — *Notæ.* 785
- Liber tertius. — *Chronologicus.* 833
- (Georgii Pachymæræ Scholia in Opera S. Dionysii Areopagitæ jam edidimus cum Dionysii operibus. Vide tom. III.)*
- Georgii Pachymæræ Descriptio Augusteonis sive atrii ecclesiæ S. Sophiæ. 917
- Adversus eos qui dicunt ideo dici Spiritum sanctum, Spiritum Filii, quod habeat eandem ac ille naturam, vel quod dignis ab eo suppeditatur; ex Leonis Allatii Græcia orthodoxa. 923
- Argumenta declamationum quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit Pachymeres. (*Vide tomum superiorem, col. 413.*)

THEODORUS METOCHITA MAGNUS LOGOTHETA.

- Notitia ex Bibliotheca Fabricii. Inest series capitulorum philosophicorum Metochitæ.* 929
- De lingua Græca Ægypti. 949

MATTHÆUS BLASTARES HIEROMONACHUS.

- Notitia ex Bibliotheca Fabricii.* 953
- Syntagma alphabeticum rerum omnium quæ in sacris Canonibus comprehenduntur, juxta novissimam editionem Atheniensem. 959
- Index in Georgium Pachymerem.* 1401

PETRUS POSSINUS

LECTORI.

I. Dispungo ecce non vetus nomen; et quam debere ante hoc biennium cœperam partem alteram Pachymerianæ historiæ, haud nimis sera, si moles æstimetur operis, solutione repræsentō. Describit ea sex et viginti priores annos imperii Andronici Palæologi, ab ipsi cognomine nepote nec valde concorde collega, vulgo distingui Senioris adjuncto soliti. Est hæc infelicissimi principatus imago a nostro historico formata, magis conditione argumenti quam ingenio pingentis, Parrhasianæ illius similis, qua Plinius testatur demon, sive populum, Atheniensem ab isto summo artifice sic adumbratum, ut mores ejus motusque, licet inter sese contrarii, simul tamen in tabula sui sensum cierent; agnosceretque uno intuitu spectator eundem varium et constantem, iracundum et exorabilem, injustum et clementem, gloriosum et humilem, ferocem et fugacem. Pari siquidem exemplo, dum sincera narratione noster Andronici acta exprimit, unum ipsum exhibet, hinc audacissimum religionis contemptorem, illinc superstitiosissime formidolosum; plerumque sollicitum discordiarum Ecclesiæ componendarum, mox vehementissimum disturbatorem conciliatæ tot laboribus a patre pacis Ecclesiarum; aliquando frugi ac parcum, statim effusissime prodigum; semper versutissimum in excogitatione rationum quod vellet efficiendi, nunquam non imprudentissimum in electione consiliorum; frequenter supra modum affectantem famam officiosi erga domesticos, nec raro ferins impietate debacchantem, violandis sine respectu necessitudinibus sanctissimis, utique qui non modo non sit veritus amantissimi et nimis in ipsum benefici parentis memoriam justis funebribus fraudare; matrem viduam tyrannicis minis ad viri ipsius, patris sui, judicium scripto dammandum adigere; conjugem regis Ungariæ filiam, cujus tenerrime dilectæ mortem mollissime flevisset, ex levi suspitione, sepulturæ honore multare; fratrem Porphyrogenitum circumferre clathrata cavea et diro carcere ad mortem macerare: verum et horum partem non dubitarit, uti facinora præclara, jactabundis gloriose ostentare concionibus.

II. Moribus tam instabilibus principis unus constantissime respondit perturbatissimus et calamitosissimus universæ reipublicæ status. Ærarium exinanitum, semper exhausti tributis immanibus populi, interversa ministrorum quoque palatinorum auctoramenta, ad mendicitatem redacti pudendam ipsi Ecclesiæ proceres; classis funditus neglecta, arcium limitanearum præsidia subtracta, terrestres exercitus plane dissipati, inerme imperium irritatis temere Barbaris objectum, summa tutelæ ac salutis publicæ infidis feris, rapacibus exteris inconsultissime commissa, hinc statim consecutis necessariis effectibus talium causarum, vastationibus provinciarum, direptionibus urbium, deprædatione, captivitate, cæde, fuga populorum, desolatione omnium fando unquam auditarum tristissima, cunctarum latissime in utraque Asiæ Europæque continente Romano subjectarum imperio regionum; ipsa vix urbe regia, cujus portubus, cujus portis mari classes piraticæ, terra latrocinantium infestæ acies Barbarorum impune semper insultabant, ipsa, inquam, imperii sede Constantinopoli vix liberum spiritum muro et propugnaculis tutante, inter grassantem intus famem, sævientem luem, seditionum ferro facie depræliantium sanguinarios furores, terræmotus, dira incendia, et id genus immissas divinitus clades; quæ dubitare cives miserrimos cogerent ultra esset minus calamitosa fortuna, gementiumne sub servitute barbarica semel abductorum, an adhuc sub tecto patrio extremis terroribus æstuantium, et quo casu perituri mox forent, cruciabili anxietate incertorum.

III. Tam atrox irati Numinis vindicta quibus tunc sceleribus provocaretur, disquisitum a plurimis anxie, ipsum quoque se non dissimulans ejus abstrusæ rei sciscitatorem curiosum, non semel Pachymeres affirmat. Aperiamus hoc nos illis arcanum, et indigitemus trabem, quam quia infixam gerunt oculis, videre illasi nequeunt. Relapsio in hæresim, sancti Spiritus processionem e Patre simul cum Filio negantem, repetitum schisma, rebellio iterata in Christi vicarium Romanum pontificem, vestra, Byzantini, hoc opere publicata crimina sunt. Ne quærite alias istarum sub quibus gemitis exitialium, tenore continuissimo nexarum, aucta semper gradibus atrocitate crescentium causas calamitatum. Utcunque probi, mites, justi principes vestri videantur, populus satis compositus, clerus gravis et honestus, unum est odio in vos Dei concitando vel efficacissimum flagitium, pertinax amplexus reprobi dogmatis, pervicax contemptus supremæ ecclesiasticæ auctoritatis in Petri successore Romano episcopo Christi ipsius institutione constitutæ. Hæc vobis Lerna malarum, origo cladum, fons infortuniorum omnis generis unus est omnium. Doletis vestros exercitus numerosissimos, ductante per se ipso vestro Augusto Michaelæ Juniore, nunc incompositis nec multis oppositos in Asia Barbaris, nunc in Occidua continente paucis imparatis extorribus objectos acie Latinis, terrore fuisse consternatos panico, fusos, fugatos, profligatos? Consternavit, disjecit, perdidit divina Nemesis, hæresim in vobis et schisma vindicans. An vero ex quo legitimum antistitem, orthodoxi dogmatis de processione sancti Spiritus ex Patre Filioque eruditissimum, disertissimum constantissimumque defensorem, throno patriarchali Joannem Veccum deturbastis, vestra unquam in ulla vel umbra tranquillitatis conquievit Ecclesia? Non ille quem pro Vecco intrusistis Gregorius Cyprius, jactationibus concussus assiduis, præceps tandem sede corruit? non paria passus illi suffectus Athanasius? paria Joannes Cosmas? similia, imo pejora, iterum contra jus fasque repositus in recte ablato patriarchatu Athanasius idem, vobis insuper ipsis infestissimus et abominatissimus? Quid memorem sævas, immanes, rabiosis commissas et vobiscum et invicem jurgiis sectas Arsenianorum, Josephitarum, Hyacinthinorum, aliorum, modo Georgii Moschamparis, modo Marci discipuli Cyprii, modo Andronici Sardensis, modo Joannis Ephesini, modo Nicetæ Dyrrhachiensis, modo Theolepti Philadelphiensis partes tuentium? quis æstus implacabiliter rixantium? quam immedicabilis furor obnixis irrevocabiliter studiis sese mutuo infestantium? cælo ipso, cujus de vestris controversiis judicium illo Atramyttiensi conventu per quamdam superstitione curiosam pyromantiam exploratum iveratis, partis utriusque scriptis sacra flamma concremandis, luculenter declarante æque omnia vestra conventicula Deo esse ac superis exosa.

IV. Sed frustra laboramus admonendis iis quos voluntaria cæcitas a videndo, quod palam est, prohibet. Nos potius hunc fructum ex hujus historiæ lectione referamus, ut non dubitandum putemus amplius quin ad puniendum Græcorum in Oriente imperantium schismæ contumax, dogma reprobum, Deus Ottomanorum potentiam excitaverit. Statim fere atque Andronicus Palæologus senior compos factus imperii vires ejus convertit universas ad labefactandam extirpandamque ab ejus patre Michaelæ initem cum apostolica sede concordiam, eruperunt e Perside in Christianas terras tumultuariæ latronum manus. Harum dux unus, quem noster Atmanem vocat, aliis Ottomanes nominatus, ex obscuro, egente, infirmo inclarescere, ditari, corroborari paulatim non desiit, quoad multis, prout Pachymeres sparsim hic memorat, auctus successibus, prædis locupletatus, arcibus, urbibus, provinciis suæ ditioni subditis, Prusæ tandem, quam in Bithynia occupaverat, regnum instituit, circa Christi annum millesimum trecentesium, Andronici nostri hujus in imperio duodevicesimum. Ottomanus qui triginta circiter post annis successit in regno morienti filius Orhanes, capta Nicæa altera regia Byzantinorum Augustorum, Nicomediæ præterea reliquasque tractus ejus civitates incluytas, tum Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam cunctasque ad Hellespontum et Euxinum regiones, Romano ereptas suo adjecit imperio. Cujus etiam adhuc regnantis auspiciis Solimanes filius, ante patrem deinde mortuus, in Thraciam trajiciens Ottomanicis pri-

mus Europam armis delibavit. Sic gestum Orchanes annis duobus et viginti principatum transmisit Amurati ex se genito, suporstiti relicto, qui Callipoli, Hadrianopoli et subjectis urbi utrique regionibus Romanam minuens artavit, Ottomanicam adaugens dilatavit ditionem. Ex hoc Bajazethes natus Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam, Mysiam et Bulgariam Græcis eripuit. Vicit et abduxit Tamerlanes Bajazethem, sub cujus filiis, Solimane, Musa, Mahomets I, breves velut induciæ malorum Byzantinos recrearent, exspectante Deo an resipiscerent. Sed schismate illic et hæresi perseverantibus novus ultor exsurrexit Amurates II, Mahometis primi filius, secundi pater. Hic Thessalonicam urbem maximam expugnavit, Hungaricis Joannis Huniadis, Epirensibus Scanderbegi successibus retardatus a Constantinopolitano funditus imperio dolendo. Interim enim clementissimus Dominus ultimum velut experiri conatum voluit Græcos restituendi catholicæ communioni ac fidei, congregata circa Christi annum 1440 sacra œcumenica Florentina synodo, in qua nova Ecclesiæ Græcæ cum Latina tandem est conciliatio sancita. Verum et ab hac rursus plerisque ipsorum resilientibus, Mahometes II, Amuratis secundi successor et filius, Constantinopolim vi cepit anno Chr. 1453, et urbis expugnatæ ruinis obruto Constantino imperatore ejus nominis octavo, Palæologorum Andronici posterorum ordine sexto, sorte ultimo, imperium Orientale abolevit, manifesto ultus rescissam a Græcis secundam cum Latinis conventionem publice initam Florentiæ, sicut ad prioris violationem in Lugdunensi coalitæ concilio vindicandam excitatus divinitus fuerat in majorum ejus serie continua retro sextus Ottomanes.

V. Hujus orbi universo luctuosissimæ tragædiæ primus actus Pachymere docente in hac, ejus modo siparium reducimus, scena velut quadam luditur. Nusquam alibi principatus istius *κρίσις δόξα*, vota, orsa, distincta, machinamentorum obliques flexus, fuccas species obtentuum, astutarum arcana molitionum, vafra eademque cassa plerumque successu artium illaudatarum tentamenta reperiās descripta candide, patefacta simpliciter a conscio et autopta. Summos modo harum apices rerum pervolans stringit Gregoras, unus, quod sciam alius Græcorum tempus istud tractans, idemque non omnium inspector præsens, quippe junior Pachymere, nec comparandus huic dignitate et impar judicio; Insuper favore nimio in partes sibi amici Senioris adversus Juniorem declarato Andronicum, studio erga Barlaamum hæresiarcham, invidia factionis Acindynianæ, cujus erat signifer, licentia obtrectandi principibus et monachis, indelebilibus maledici ac mendacis ab ipsius æquali Cantacuzeno stigmatibus inuri meritis; denique parum etiam Cantacuzeno deferentium et liberorum omni præjudicio lectorum æqua sententia notabilis, quod sibi famam fidei, quæ est anima historiæ, non satis sollicitus sit tuitus adversus justas suspensiones styli affectibus obnoxii et ingenii venalis.

VI. Unicum ergo Andronici actorum testem hunc, prudens Lector, habe idoneum Pachymere; nec metue perniciem quæ a narratione feliciū scelerum cavenda merito legentibus præscribitur, ne ad imitationem incautos allectent. Magna hic Andronici senioris, sed vindictæ acris nec dilatæ præsentī velut antidoto, nullo jam periculo cognoscentium, crimina produntur. Exhibetur is fœdifragus, perduellis Christi vicario, contumax, contumeliosus, ingratisissimus Ecclesiæ apostolicæ Romanæ: sed et continuo idem ostenditur imprudentissimus in omni consilio, infelicissimus in omni cœpto; nulli quamvis imbecillo non succumbens hosti, nulli non ludibrium adversari auso præbens, impune semper contemptus, cum lucro irrisus; cujus minæ nullum pondus, nullam constantiam decreta, nullam fidem verba, nullum desideria successum habuerint; umbra imperatoris, larva principis, scopus sortis adversæ, fecundus in suum dedecus ac damnum, longævus ad perpetuitatem miseræ; denique, a quo inclinationem ultimam ad exitium irreparabile inclyto decem sæculis novæ Romæ imperio datam omnis jure deplorans et detestans posteritas queretur. Hæc, candide Lector, occurrerunt quæ in hoc tibi limine præferar. Nam de mea interpretandi ratione, de ordine ac methodo notandi eadem quæ in fronte prioris partis admonui, dicta hic quoque velim intelligi. Vale.

Scribebam Romæ pridie Idus Januarii, anno Christi 1668.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

GEORGII PACHYMERÆ

ANDRONICUS PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM AB ANDRONICO PALÆOLOGO SENIORE IN IMPERIO GESTARUM
USQUE AD ANNUM EJUS ÆTATIS UNDEQUINGAGESIMUM.

A'.

α'. Ὡς ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὰ κατὰ τοὺς
Τοχάρους διέκλινεν.

[P. 1-4] Οὕτω μὲν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μεταλλάξαντος ὁ ἐξ ἐκείνου Ἀνδρόνικος αὐτόθεν τὸ κράτος ἔχων, τεταινωμένος εἰς βασιλείαν, ἐπειληφθαι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον οὐ τὸ Τοχαρικὸν ἐπιστὰν ἔτοιμον ἦν κατὰ τὰς προφθάσας ὀρολογίας ὁρμᾶν ὅπη δὲ καὶ καλευσθεῖη πρὸς βασιλείαν. Μηδὲ γὰρ εἶναι κενοὺς ὑποστρέψειν, αἰμοχαρεῖς γε ὄντες· καὶ μόνον ὁρῶντας πρὸς τὸ καρδάλειν, ὁπότεν δὲ καὶ τίσι, μηδ' ἐπαλεῖν ἔχοντας, ὡς κινδυνεύειν· εἰ μὴ γε σκύλων ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐπιδάλλοιντο, ἐπὶ Ῥωμαίους ὁρμᾶν καὶ γ' ἐτοίμους κειμένους εἰς προνομὴν ἀπάγειν τε καὶ σκυλεύειν τὸν σφῶν τρίπον καὶ νόμον, μηδὲν μηδεὶν φροντίζοντας.

Τῷ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ὑπολειπθεὶς, ἔτη γεγονὺς τέσσαρα πρὸς τοῖς· εἴκοσι τηνικάδε, πρὸς τοιοῦτον ὄγκον ἀρχῆς κατωβρῶδει. Ἡὔξε δὲ τὴν ὀρθωρίαν καὶ ἡ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, καὶ οἱ πολλοὶ ἐπεισφρῆταν τὸ τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἀποστατεῖν ἐποίει τὰς γνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτετάχτο. Τὰ μὲν οὖν παρὰ πόδας· καὶ λίαν ἐξεθεράπευε, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις συμβούλοις χρίμενος, μάλιστα δὲ καὶ διαφερήντως τῷ Μουζάλωνι Θεοδώρῳ, ὃν ὁ πατὴρ εἰς μέγαν λογοθέτην τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος· ἔτιμα. Καὶ ἐξ ἑκ μεγάλου παπίου, εἴτα δὲ καὶ πιγκέρνου εἰς μέγαν κονισταῦλον τὸν Ταρχανειώτην τιμήσας Πλαδῶν τοῖς Τοχάροις ἐφίστησιν, οὐκ ὀλίγου καὶ τοῦ Ῥωμαῖκου περὶ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ὄντος, ἐφ' ᾧ περ σφᾶ· ὁρμήσαι ἐξω

I.

1. *Ut imperator Andronicus res cum Tocharis commiserit.*

1-11 Defuncto in hunc modum imperatore Michaelis filius ejus Andronicus, jam ante coronatus in Augustum et patri consors imperii, capessere solus habenas reipublicæ coactus est, urgente ad id maxime cura Tocharicarum copiarum, quæ evocatæ e patria priori tractatu præsto aderant, paratæ ad imperatoris nutum. Non enim jam eo progressi persuaderi facile poterant ut domum vacui redirent. Sanguinaria quippe gens et lucrum ac quæstum unice spectans, unde aut e quibus prædas ageret, nihil pensi habebat, neque vel primam mentionem audire sustineret sanæ admonitionis, si quis eis ut cupiditatem justitiæ subjungerent suadere, conaretor; ut periculum esset, nisi occasio eis spoliolum ex terra quadam **12** extera rapiendorum offerretur, ne ipsi ea sibi Romana regione, incrim

tum et ad omnem injuriam exposita, agenda ferendaque magno publico damno conficerent, quippe homines innutriti latrociniiis et nullam unquam juris et æqui soliti habere rationem. Tali vice rerum ac periculi publici, destitutus parentis obitu juvenis imperator, annos natus quatuor supra viginti, merito ad tantam impendentem rerum molem exhorrescebat. Augebantque horrorem domesticæ turbæ reipublicæ, e religionis scandalo natæ; unde contigerat imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere, utcumque corpore ac specie adhuc in subjectione perstaret. Ac negotio quidem tum maxime urgenti Tocharici terroris abunde providit Andronicus, prudenti usus consilio cum multorum aliorum, tum potissimum Muzalonis Theodori, quem pater in magni logothetæ dignitate loco Acropolitæ mortui promoverat. Ex hujus igitur sententia cum Tarchaniotem Glabam ex magno papia

πῶς τῆς των Ῥωμαίων εἰς Τριβαλλῶν, οὐ χρεῖζ αὖτε πολέμου, ἀλλὰ κέρους; τῶν κεκλημένων καὶ σκῶν καὶ λημμάτων ἕνεκα, ὡς μὴ κενὴν σφίσι γενέσθαι τὴν ἐκστρατεῖαν, καὶ μᾶλλον παρακεκλημίνης πρὸς βασιλείας, ἐξ ᾧν καὶ καταδραμοῦνται μισθοφορήσουσιν. Ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὰ εἰκότα ἐκείνους καὶ λόγοις καὶ δώροις φιλοφρονησάμενος; σύναμα τοῖς ἀμφὶ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν κονοσταῦλον ἀπέπεμπεν, ἅμα μὲν προσβαλοῦντας, ἅμα δὲ καὶ κεθονούντας; ἐτέρωθεν. Αὐτὸς δὲ διὰ ταχέων ἄρτι πρώτῳ; μνηολογησάμενος; [P. 5] πρόσταγμα τῷ πατριάρχῳ; ἐπέστειλε, γράψας δι' ἀπορρήτων καὶ τῷ μεγάλῳ τζαουσῶ; τῷ Παπύλῳ, ἐκείνῳ μὲν τὰ εἰς φυλακὴν ἀσφαλιστάτην τῆς πόλεως; προτρεπόμενος, τῷ δὲ γε πατριάρχῳ; τὸν τοῦ βασιλέως; δηλοποιούμενος; θάνατον, καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιστῆσεται κατὰ πόδας; μὴ γὰρ ἂν ἄλλως εἶναι γινῶναι τὴν Αὐγουστῶν περὶ τῶν συμβάντων; πρὶν ἂν αὐτὸς ἐπιστῇ κατὰ παραμυθίαν; ὡς δῆθεν τὴν; πρέπουσαν. Ὁ γοῦν πατριάρχῳ; εἶπε μὲν καὶ πρὸς τοῦ τὸ δρᾶμα; μαθεῖν, καὶ θρήνοις; ὡς; εἰκὸς τὸν τοῦ βασιλέως; ἀφαισώστατο θάνατον, μὴ γνωσθὲν ὅλως; τοῖς περὶ ἐκείνων; ἐφ' ᾧ καὶ θρηνηθῇ. Τότε δὲ δεξάμενος; τὸ τοῦ βασιλέως; πρόσταγμα παρὰ τοῦ Παπύλου, καὶ ὡς; εἰκὸς; ἐποικτισάμενος, ἐκείνῳ

μὲν τὰ εἰκότα; κοινολογησάμενος; ἀποπέμπει, τῷ δὲ γε συγγραφῇ; παρέχει; τὸ πρόσταγμα, ἐρωτῶν; εἰ αὐτὸς; ἔχοι; γινῶναι; διαστοχασάμενος; οὕτινος; ἂν; εἴη; τὸ μνηολόγημα; ἐπὶ; τοσοῦτον; γὰρ; καὶ; παρῆντο; τοῖς; τοῦ; πατρὸς; ὡς; μὴ; ἐξῆλθαι; διαγινῶναι; ἔχειν; καὶ; τὸν; εἰδήμονα; ἐκ; μόνης; δὲ; τινος; ἐξουμῆς; βραχυτάτης; ἐπὶ; τῇ; παραλλάξει; κατανοούμενον; ὑπονοεῖν; ἰδίδου; τὴν; χεῖρα. Καὶ; γνωρίσασιν; ἥδη; τὸ; σύμβαιμα; τότε; καὶ; δῆλος; μὲν; ἦν; πατριάρχῳ; ἀλῶναι, δῆλος; δὲ; καὶ; παραμυθούμενος, τὰ; μεγάλα; παρὰ; βασιλείας; ἔχειν; ἐλπίζων; περὶ; τῆς; κατὰ; τὴν; Ἐκκλησίαν; ὡς; εἰκὸς; ἀνυψώσεως, αὐτοῦ; γε; νύττοντος. Καὶ; ἡ; πρὸς; αὐτὸν; ἀγάπη; τοῦ; βασιλέως, πολλή; τι; οὖσα; καὶ; θυμαστή, ἐχέγγυον; τῶν; ἐλπίζομένων; εἰς; πίστιν; ἦν. Ὁ; μὲν; οὖν; ἐν; τούτοις; ἦν.

β'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς περὶ τῶν κατὰ τὸν πάπαν ἀπελογεῖτο.

Ὁ δὲ γε βασιλεὺς; μεθ' ἡμέρας; καταλαβὼν; τὴν; Κωνσταντινούπολιν; ἐμφανῆς; ἦν; λογισμοῦς; στρέφειν; καὶ; μάλα; διανοοῦμενος; περὶ; ᾧν; ἂν; καὶ; πράξῃ, ἐφ' ᾧ; τὸ; τῆς; Ἐκκλησίας; σχίσμα; συνουλωθεῖ; κατασταλέντος; τοῦ; ἀνοιδούντος. Τὸ; δ' ἦν; οὐκ; ὀλίγης; καὶ; τῆς; τυχοῦσης; μελέτης, [P. 6] ἀλλὰ; καὶ; τῇ; ἀναγκῇ, ὡς; εἴποι, καὶ; προῦργου; παντός. Ἐτυχε; γὰρ; καὶ; τῇ;

et postea pincerna magnum conostaulum declarasset, ducem præficeret Tocharis, Romanas copias non paucas circa se habente Michaelē despota, ut eos ex Romanorum terris in Triballos duceret, non quod magna tunc necessitas Triballici belli esset, sed ut obijcerentur unde avaritiam explerent mercenariis accitus imperatoris ac spe profectis, qui non facile inducerentur ad revertendum vacuis manibus. Quare illis prædæ opimarum, spoliis rapinarumque seges erat alicubi quærenda, in quam famelicorum, ex amicis, si hostes deessent, paratorum lucra congerere, impetus averteretur. Igitur imperator eos verbis et donis delinitos cum despota magnoque conostaulo ac sequentibus unumquemque 13 horum copiis eo quo diximus dimisit, sane volentes, ut in expeditionem ipsis quæstuosam. Inde ipse conscriptas celeriter regias litteras, et mensis tum primum ac temporis appositione, consignatas, ad patriarcham misit, arcanis etiam mandatis commendata magno tzausio Papylo custodia

senti traditis quas recens a juvene Augusto accepit litteris, percontabatur equid assequi conjectura posset cujus esset ea subscriptio mensis annotatione firmata. Adeo enim exacte referebat paternam manum, ut ne periti quidem facile discernere. Una quippe intererat vix observabilis differentia brevissimi puncti sub flexus apicum, ex qua intelligi manus utriusque discrimen posset; ad quod ille fere soli adverterent, qui cognita Michaelis patris morte non alium hujus scripturæ suspicari auctorem quam alium Andronicum possent. Tunc vero non se lugere solum patriarcha declaravit, sed et in læta consolationem accipere, ex spe nimirum quam ex nota religione novi 14 principis concipiebat amplissimam evehendarum in majus ecclesiæ rerum opera imperatoris, quem ad id non frustra stimulantem a se benevolentia insignis quædam Andronici in patriarcham signis jam ante non dubiis declarata suadebat, et quasi certo pignore firmabat securam ejus rei fiduciam.

2. Ut imperator conventiones cum papa initas se improbare significans, quod in eas non consensisset excusaverit.

At imperator post paucos dies Constantinopolim impulsus acri cura pungebatur, cujus indicium exstabat in vultu cogitabundo et sane sollicito. anxio videlicet quærens secum quid ageret quare ratione assequeretur ut schisma Ecclesiæ velut hians vulnus coalesceret, repressis noxiis humoribus quibus tumescens hactenus coire in cicatricem fuerat prohibitum. In ea momenti non vulgaris et necessitatis, ut apparebat, cui præverti nil deberet, deliberatione versanti Augusto supervenit ejus amica Eulogia, plausibile suggerens consilium, magnopere

αὐτοῦ θεία ἡ Εὐλογία βουλὰς εἰσάγουσα πιθανὰς, ἅς ἐκ τῶν πολλῶν κατεπεύγουσα καὶ ἄλλως παρακεκινη-
 μένων ἐξ αὐτοῦ τὸν κρατοῦντα τὰ χθὲς καὶ πρὶν τρι-
 τῆς ἀναλαμβάνειν καὶ τοῖς σχιζομένοις ἀπολογεῖσθαι,
 ὡς παρὰ γνώμην τῶ πατρὶ συμπράξοι καὶ ὡς κατα-
 γνοῖ τῆς πράξεως, ὥς ὑπ' αὐτοῖς ὅλον γενέσθαι, καὶ
 πῶς δικαιῶν ἐκεῖνοι παθεῖν αὐτὸν, ἐτοίμως ὑπέχειν
 τὰς δίκας ὡς ἀμαρτήσαντα. Καὶ τῷ μὲν οὕτως ἐδό-
 κει, ὑποποιούμενῃ τὰς γνώμας τῶν σχιζομένων,
 ὥσπερ ἂν εἰ ἀνερρώγῃτος βοθύνου ἐξαπιναιῶς πεσὼν
 ἐξήτει παρ' ἐκείνων ἀναλαμβάνεσθαι. Αἱ γὰρ διὰ
 Χρυσοβουλῶν λόγων πίστεις καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ὄρ-
 κτοι, καὶ ὅα' ἅττα ξυμβεβήκει τοῖς βασιλεύουσιν, αὐτῷ
 δηλονότι καὶ τῷ πατρὶ, εἰς τὴν τῆς τελευτῆς
 εἰρήνης βεβίωσιν, οὐκ ἀπεικὴς πρὸς βοθύνους ἔχειν
 καὶ φάραγγας παρ' αὐτῷ, οἷς ὅλῃθι γνώμῃ ἐμπε-
 σεῖν ὤρετο. Οἱ δὲ γε πρὸς τοῦτο παρακινούμενοι (ἡ
 Εὐλογία οὗτοι καὶ ὁ Μουζάλων Θεόδωρος) ἐφώρσαν
 μὲν καὶ κινούμενοι εἰς ζῆλον διὰ τὰ πραχθέντα, καὶ
 γε ζητοῦντες τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατὰστασιν κατε-
 φαίνοντο, ἐδόκουν δὲ τοῖς πολλοῖς προκατειλημμένοι
 τὰς γνώμας καὶ κατὰ τοῦ ἀποχομένου μηνύοντες οἷς
 δεῖ ἡ μὲν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου φρούριον σύν-
 αμα παρῶι τῇ τοῦ Παύλου γυναικὶ ἐξωρίζετο, ἐπαύ-

ῶντος καὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαρίαν συμβάντος τὸ ἔχθος,
 ἣν θυγατέρα ταύτης καὶ Βουλγάρων δέσποιναν ὁ
 λόγος προὔδεικνυ, ὁ δὲ ζηλοῦν δόξας καὶ τὴν εἰς
 Ἱταλοὺς πρεσβεῖαν ἀποποιούμενος ἐνί γε καὶ μόνῃ
 εἰς τιμωρίαν ἀλλοτρίῃ τῷ αὐταδὲλφῳ ἐχρήσατο
 λέοντι τὰς ἐπιφορὰς τῶν ῥάβδων δεχόμενος. Σύναμα
 ὁ ἄμφω τὰς αἰτίας πρὸς τὴν πατριαρχοῦντα ἀνάγον-
 τε, δεῖνόν κατ' ἐκείνου ὡς δόξαντος τὴν αἰτίαν εἰλη-
 φέναι τῆς ἐπ' ἐκείνους ἀγανακτήσεως.

γ'. Ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν Βέκκον ἀρίσιν καὶ τῷ
 Ἰωσήφ προσετίθετο.

[P. 7] Ὡς γοῦν ἡ τῶν Χριστοῦ Γενεθλίων προσ-
 ἤλαυνεν ἑορτὴ, καὶ ἔδει μὲν, ὡς εἰθιστο, προσελθεῖν
 βασιλεῖα, ἔδει δὲ καὶ τὴν μουσικὴν ἐν ἀνακτόροις
 ἐκτελεῖν τελεῖσθαι, καὶ ἡ μὲν προέλευσις κατὰ
 δαίμα λυτῆς, κάτω ποῦ τοῦ βασιλείως ἱσταμένου,
 οὐκ ἐγεγόνει, τὰ δὲ τῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως ἡπρά-
 κτει, μὴ πως καὶ ὁ εἰς πατριάρχην ἔτι τελῶν μνη-
 μονεύοιτο. Ὁ δὲ κάκαῖνοι μὲν ἐπελιδον τῶς αἰτίας
 πλαττόμενοι, δῆλοι δ' ἦσαν ἄλλοις τὰ μὴ ὄντα πρὶν
 φασίζόμενοι. Ἡ γὰρ Εὐλογία νόμῳ μὲν συμπαθείας
 ἐθόρηνει τὸν ἀποχόμενον, τὸ δὲ πλεον ὀρθῶς προ-
 σποιεῖτο τὴν τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τὸ χθὲς γεγονὸς ἐξιπώ-

que urgens, quo etiam per se ultro ipse Andronicus
 propendebat, ut quæcumque nuper circa pacem
 Ecclesiarum convenissent rescinderet irritaque
 redderet, profitens se invitum patris auctoritate ad
 ea probanda tractum nunc dammare infectumque
 velle quod perperam egisset, atque adeo Ecclesie
 proceribus qui contraria sentirent pœnitentem se
 subdicere, exhibereque paratum ad pœnas omnes
 subeundas quascumque in expiationem tanti criminis
 præscribere ipsi voluissent. In hanc ille senten-
 tiam concessit, statimque aggressus adversantium
 pacti delinire infensas in se voluntates, allegavit eis
 assentabundus et supplex esse eum miseratione ipsis
 et venia dignandus videri posset suus lapsus, qui
 non tam volens aut sustinere sese valens cecidis-
 set, quam subsidente deorsum absorptus in præ-
 ceptis terra voragine quadam haustus esset. Nam
 fidem papæ datam diplomatibus Aurea Bulla mun-
 tis, quibus subscribere post patrem nequivisset
 ipse recusare, tum juramenta istis addita, **15** cæ-
 teraque acta circa hoc negotium pacis Ecclesiarum
 utrinque solemnitate tanta stipulatur, num minus
 ineluctabilem putarent habuisse ad se pertrahend-
 um vim quam subito casu delibescens solum ad
 quamvis molem, quæ supra steterit, ruina tristis-
 sima sternendam? Ignoscere igitur pro communi
 humanitate, ac sublevandum venia censerent se,
 non tam infirmitate prolapsam propria quam aliena
 propulsione, cui resistere haud potuerit, dejectum
 in foveam. Ad hanc Andronicus profitendæ præter-
 itorum pœnitentiæ humilitatem descendit, aucto-
 ribus maxime Eulogia et Theodoro Muzalone; qui
 quamvis præ se ferebant incitari se ad ea suadenda
 zelo religionis et studio reponendæ in statum opti-

um perturbatæ, ut aiebant, his novitatibus Eccle-
 siæ, non fallebat tamen plerosque rerum transacta-
 rum memores et prudentes æstimatores actionum
 humanarum, indulgere in hoc utrumque horum iræ
 odioque in mortuum Augustum propriis, cujus actis
 rescindendis et memoria fudanda ulcisci studebant,
 Eulogia quidem exsilium quod ejus jussu pertule-
 rat, in arcem Sancti Gregorii ab illo cum filia Raulis
 uxore relegata, prætereaque ejectionem Mariæ al-
 terius filiæ e regno Bulgarie, Theodorus vero Muza-
 lon atrox probrosumque supplicium sustinuit, quod
 sub oculis imperantis Michaelis fratris Leonis manu
 pertulerat in pœnam recusatæ ad Italos legationis.
 Uterum ambo in patriarcham haud dubie fremebant,
 eique jam non dissimulante exitum mina-
 bantur, auctorem eum sibi ferentes malorum om-
 nium quæ ex odio in ipsos Augusti defuncti redun-
 darent.

D 3. Ut imperator Vecco dimisso se Josepho adjunxerit.

Ἰgitur illneciente anniversaria die Christi Domini
 Natali, cum illo festo de more oporteret prodire
 Augustum et mysticum sacrificium in **16** sacra æde
 palatina ritu solemnī celebrari, neutrum horum est
 factum. Ac exitus quidem domo et progressus in
 publicum tali die omisi ab Augusto causa utcu-
 que plausibilis ferebatur luctus ejus ex recenti pa-
 tris morte, ob quam adhuc consternatus sederet
 mœrens et lucis fugitans imis in conclavibus domus
 Augustæ. Omissæ mysticæ oblationis vera erat ratio
 (utcuque illam si quos petebat suspicio, negabant,
 vanos alios comminantes prætextus), vera, in-
 quam, erat ratio, ne patriarchæ, quem novus Au-
 gustus exauctorari volebat, necesse esset in palatio

λειαν, καὶ τὴν Αὐγουστὴν θρηνοῦσαν τὸν σύζυγον ἐν αὐτῇ καλαῖς περὶ ἐκείνου ἐλπῖσιν ἐποίει, ὡς οὐδὲν ἐνταῦθεν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου πράχθησόμενον, καὶ οὐ τι καὶ ἡ βοήθησόντος. Ὅθεν καὶ τοῖς πατριάρχαις συνελθοῦσι κατὰ παραμυθίαν ἐκείνη κατώδυνος οὔσα τὸ ποιητέον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐπυνθάνετο. Καὶ πρῶτως ἐδείξεν ἐκείνη τοιαῦτα ἑρωτώσα τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως βυσσοδομευόμενον. Ἐκείνος γὰρ καὶ νύκτας ὅλας παρὰ Ἰωσήφ λαυε, καὶ ἀνάγειν ἐπειρεῖτο οὐνεκα μικρᾶς πνοῆς νέκυν τὸ σύνολον ὄντα. Ὡς δ' οἱ περὶ ἐκείνων ἐκ τοῦ παραχρημα πεισθέντες μόνον οὐ κατήπειγον τὴν ἀνάδασιν, οἱ μὲν ὡς ἂν γὰρ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὀφείον καταστήσωσι πράγματα τοῦ κατὰ τὸν πάμπαν λυθέντος σκανδάλου, οἱ δὲ ὡς ἂν καὶ πλεόντων τοῦ εἰκότος κατεπαρθεῖεν καὶ γ' ἀνακαθάρσεις μὲν ἐκκλησίας, ἀπομόρξεις δ' ἐκείνων

καὶ ἱερῶν ἄλλων, ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ κολάσεις τῶν τῆς ἐκκλησίας περὶδόντες πατριάρχην ταλίσαιαν (ἦσαν δ' οὗτοι καὶ μᾶλλον ὁ Γαλιτωῦτης τε Γαλακτίων καὶ ὁ Μελέτιος, ὃς καὶ ἄγιος, ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Λαζάρου κείμενος, ὃν ὁ μὲν στέρησιν ὀμμάτων, ὁ δ' ἐκτομῇ γλώττης πέπονθεν, ἐκ αἰτίας ὁ μὲν ψεύδους, ὡς ἴδοι βασιλεῖα λέγων ἀζύμοις εἰς ἁγιασμὸν χρώμενον, τὴν ἀνατολὴν διερχόμενος, ὁ δ' ὕβρεως, Τουλιαῶν ἄλλον τὸν βασιλεῖα εἰπὼν κατὰ πρόσωπον), ὁ βασιλεὺς ἐνόηεν μὲν ἀποστέλλων τὸν πατριαρχοῦντα Ἰωάννην τὴν ἐκείνου ἀπελογεῖτο πρὸραςιν, ὡς βίβη καὶ ἐξ ἀνάγκης γεννησομένην. [P 8] Τὸ γὰρ ἐκ πολλῶν σκάνδαλον ἀναρεῖν παῖδον καὶ τὸν εὖνουν ἀποστατεῖν, αὐτὸν δὲ νέον εἰς ἀρχὴν καθιστάμενον ἀνάγκην ἔχειν τὸ ἀνορμόειν καταστῆλαι καὶ γὰρ τὰς γνώμας, καθόσον ἔστι, τῶν ὑποδεξ-

templo recitari nomen inter sacra, et sic eum in novo quoque principatu tenere possessionem primi honoris. Erat et aliud quod contrariam Augusto defuncto principes partium ista liturgiarum in æde sacra palatina intermissione sequebantur, id videlicet agentes ut fraudaretur interim piacularibus officiis ac sacris anima principis, et sic ei quasi mortuo in hæresi atque anathemate suffragia Ecclesiarum, ut inutilia irrevocabiliiter damnato, denegari putarentur. Hanc enim palam inurere conabatur ignominiam Elogia memoriæ fratris exosi, artificii pictate speciem affectans mœroris ultra sororiorum necessitudinis modum exaggerati, quasi quæ non temporarium corporis solum, sed æternum præterea interitum animi Tartaro irreparabiliter addicti fieri in germano videri vellet. Quem etiam in sensum pertrahere viduam Augustam, et nil ei sperandum de sempiterna salute viri sui mortui persuadere conata est, præfracte denuntians, quidquid precum aut piacularum vel adhiberet ipsa vel impendi ab aliis curaret ad purgandam animam imperatoris defuncti, frustra omnia fore. Nec parvam ea vox curæ ac doloris accessionem imperatrici scilicet obtulit. Unde illa anxia, cum decessor successorque patriarchatus ad eam simul consolandam convenissent, utrumque moestissima interrogavit quid sibi faciendum præscriberent quo juvari anima conjugis posset. Atque hæc percontatio Augustæ non ad Joannem duntaxat tunc unum patriarcham, verum ad Josephum etiam dudum ista dignitate defunctum directa primum indicium exstitit machinationum Andronici arcanarum, restituere patriarchali throno Josephum molientis, siquidem 17 ille (quod non erat ignotum Augustæ) magnopere nitetur adducere Josephum decrepita ætate vix spirantem ad denuo capessendum Ecclesiæ regimen, atque hoc ut seni moribundo persuaderet replicatis sine fine instantiis, totas apud eum exigebat noctes, in quo illum patriarchi Josephi, schismatis duces, non perfunctorie juvabant, quippe ad quorum rationes et spem rescindendi negotii concordiæ peraccommodatam id ipsis jure videretur. Ergo cum ad

Josephi familiarium flagrantia ejus restitutionis desideria ægre ac tandem ipsius quoque debilissimi senis assensus accessisset, statim omnes arrectis animis factionis pacem Latinam non probantis autesignani ultro instare apud Andronicum vehementissime, ne quam moram tam salubri ac necessario, ut aiebant, consilio interponeret. In qua communi opera negotii urgendi suas quique diversas spes et vota variis affectibus consentanea sequebantur. Quorundam hic unus scopus erat, restituere in pristinum statum res Ecclesiæ amoto papæ agniti scandalo. Alii hoc minime contenti spes immoderatus tollebant, efferreque sese justo altius meditabantur, destinantes jam tum expiationes Ecclesiæ tanquam recentibus actis pollutæ, purificationes imaginum et rerum sacrarum aliarum, denique pœnas graves in ecclesiasticos qui pacem procurassent aut in eam consensissent, ea se omnia persuasuros Josepho, si eum patriarcham iterum haberent, confidentes. Talia præ cæteris mente versabant Galesiota, Galactio et Meletius, qui et sanctus vocabatur, in monasterio sancti et justi Lazari residens. Quorum ille quidem exæcationem, hic vero linguæ abscissionem passus erat, in pœnam posterior quidem mendacii quo temere affirmaverat a se per Orientem peregrinante visum alicubi Michaelē Augustum azymis utentem in perceptione Eucharistiæ, prior autem contumeliæ verbo illatæ, imperatori ausus in os impropere esse illum alterum Julianum apostatam. Carterum Andronicus imperator, quam his de causis noliebat Veci depositionem quam minima vi posset ac strepitu administrare volens, diligenter apud ipsum excusavit per certos ad hoc allegatos homines, nullo se ad hoc consilium ejus contemptu aut odio impelli, sed periculo reipublicæ et mera necessitate 18 firmandi novi principatus. Nam effervescere nunc quam unquam æstuosius sopita patre vivente studia partium paci constitutæ adversorum, adeoque invalescere scandalum, ut bonos etiam et natura phœdicos, nedum impotentes ac præfractos, resiliere ac rebellare palam cogat. Abundè magnis

μένουν ἐξτμεροῦν. Πολλοὺς δ' ἀκούειν σχεῖσθαι καὶ μεγάλους προφασίζομένους τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἀναχώρησιν καὶ τὸ σκάνδαλον ὃ δὴ πρῶτῃα ξυνέβη, οὕς παρορῶν μηδ' ὅλως ξυμφέρειν νεωστὶ μοναρχοῦντι. Καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ γε μεγίστην πληροφορίαν ἔχειν ἀγάπης; ἥς ἥδει τῆς ἀπ' ἐκείνου πρὸς αὐτὸν, μὴ μόνον πατριάρχου τιμὴν, ἀλλὰ γε δὴ καὶ ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλείως προεῖσθαι καὶ τῆς ἐκείνου συστάσεως. Ἄλλως μέντοι μηδὲ χολᾶν ἀξίων, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀγάπην ἔν ἥδει καὶ τὴν τιμὴν ἔχοντα παρ' αὐτοῦ, εἰ καὶ ἄλλος τῆς Ἐκκλησίας προστήσεται. Καὶ ταῦτα μὲν πέμπων τὸν Μελετινιώτην χαρτοφύλακα καὶ ἀρχιδιάκονον θερμῶς τὴν ἀνάγκην ἀπελογεῖτο, ἐκείθεν δὲ συνδιανυκτερεύων τῷ Ἰωσήφ καὶ τοῖς περὶ ἐκείνου τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προκαθίστα ἀνάβασιν.

δ'. *Ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου Βέκκου εἰς τὴν τῆς Παναγράντου μονήν.*

[P. 9] Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης καὶ ἄλλω; εὐθύς ὢν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἐπιχώρως ἔχων, ὥς πολλὰκις καὶ λέγων καὶ πράττων ἔδειξεν, ἐλπί-
ζων δὲ καὶ τι γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς τοῦ Ἰω-

agitatum motibus imperium pervenisse ad se, ut sit ipsi tenera ætate regnum auspicanti omni sedulitate præcavendum ne novis præterea procellis misceri rempublicam contingat. Id haud dubie futurum nisi, quatenus fas est, a se deliniantur animi multorum inquiete inhiantium mutationi ac turbis. Intelligere se vocibus multorum efferari plerosque redactione in ordinem Josephi, quem verum adhuc esse patriarcham autumant, et vi aiunt injusta prohiberi ab exercendo Ecclesiæ regimine; unde ortum contendunt quod nuper existit scandalum, tranquillitate, si throno ille restituatur, statim ultro reditura. Haud sibi esse tutum in teneris initiis imperii negligere tot istorum ac tam potentium minas apparatusque novitatum. Exarmandam sibi esse factionem demendo prætextu schismati, si periculum præsentissimum amittendi principatus velit effugere. Plane confidere se ex perspecta Joannis in sese claritate, paratum eum pro sua imperatoris incolunni securitate non modo patriarchalem pacisci dignitatem, sed vitam quoque ipsam profundere. Nec vero ægre ferre aut indignari debere ipsum quod tam necessariis de causis throno tantisper cedere cogatur; cui utique imperator spondeat pari apud se gratiæ loco ac prius, pari existimatione ac dignatione honoris, ubi ad vitam privatam redierit futurum, utcunque alius pro eo Ecclesiæ præfecturam gerat. Hæc per chartophylacem Meliteniote et archidiaconum jussit Andronicus a se renuntiari Vecco, sollicito necessitatem excusans quæ ipsi tale consilium, ut aiebat, extorqueret invictissimo. Interim ipse magnam noctium partem cum Josepho et ejus studiosis transigena, sedulo consultabat qua optime ratione ille reponi thronum in patriarchatum posset.

σὴφ ἀνάβασεως (τὰ γὰρ ξυμβάντα οὐκ ἂν πάντως ξυνέβη ζῶντος ἐκείνου, ὡς ἐκ πολλῶν ἔστιν ὑπονοεῖν), διὰ ταῦτα ἔτοιμος μὲν ὢν ἐκεῖνος κατὰ τὴν Χριστοῦ ἐορτὴν λειτουργεῖν, ἔτοιμος δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀποιχομένου κατὰ τὴν εἰλῆς μνήμης φροντίζειν, ἀφελὲς τὰ πάντα τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἐορτῆς κάτειοι, καὶ τῇ τῆς Παναγράντου μονῇ φέρων αὐτὸν διδῶσι, ζητήσας παρὰ βασιλείως καὶ τοὺς ἀπάξοντας, πρόφασιν μὲν ὡς ὑπερασπισῶντας, ἣν τις τῶν τοῦ κλήρου ἀπαιδεύτω; ἐπ' ἐκείνου ὁρμή, τῷ δὲ βαθυτέρῳ σκοπῷ τὴν τοῦ λειποταξίου ἐκφυγῶν κατηγορίαν, ὡς ἐκεῖνος ἦστο, παρὰ Θεῷ κρίνονται. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο εἰκοστῇ ἑκτῇ μηνὸς Σεπτεμβρίου.

ε'. *Ἀνάβασις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὸ πατριαρχεῖον.*

Β Τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν τριακοστὴν τὸ πρὸς ἐσπέραν ἐντεθεῖς; λίχνυ ὁ Ἰωσήφ, μόνον οὐκ ἄνους, πολλῶν παρ' ἐκάτερα παρεπομένων καὶ ἐπευφημούντων τὰ προπεμπτήρια, ἐφ' ὅμοις καὶ κρότοις ἀνθρώπων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας συνακτιρίων κωδῶνων, εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνάγεται. Οἱ δὲ τοῦ κλήρου μόλις τὴν ἐσπερινὴν ὕμνων διὰ καθ' αὐτοὺς ἐκτελέσαντες, ἐπεί ὁρθρος ἦν καὶ πρὸς τὴν

4. *Secessus patriarchæ Vecci in Panachrantæ monasterium.*

Joannes porro, qui et aliunde rectus esset, quemque præterea satietas jam cepisset patriarchalis honoris, ut sæpe dictis factisque ostenderat, 19 sperans insuper exstiturum ex Josephi restitutione boni quidpiam (nam quæ contigerunt haudquam eventura vivente Josepho, multis ex indiciis licet conjicere), cum et instante Christi festo solemne sacrum facere, et quod sumus Augusti de more flagitabat, parentare ritu sacro Michaeli nuper defuncto tum maxime pararet, cunctis his repente omissis, postridie festi descendens patriarchio in Panachrantæ monasterium se contulit, impetratis ab imperatore abductoribus, ne in Dei judicio locum sponte deseruisse posset argui. Quamquam imperator Vecci petitioni ejusmodi annuens, videri studuit non vis inferendæ, sed præsidii causa ei armatos mittere. Quia enim palam erat multos illi e clero vehementer infensos haud facile omissoiros occasionem proterve illudendi decedenti patriarchali dignitate, professus imperator est eo se duntaxat, ut haberet Veccus qui se ab inimicorum insultibus tegerent, militaris ipsi manus comitatum addidisse. Et hæc quidem sic gesta sunt sexta et vicesima Decembris die.

5. *Restitutio Josephi in patriarchatum.*

Ejusdem mensis post diem tricesimam, sub vesperam, impositus gestatorio Josephus tantum non exanimis, multis utrimque comitantibus et certatim acclamantibus faustum reditum, cum hymnis et plausibus hominum, inter increbrescentes præterea tinnitus campani æris, quo in ecclesiam convocari populus solent, in ædæ patriarchales repor-

ἐκκλησίαν ἀπέντων κατὰ τὸ σύνθημα, σφίσι ἐαυτοῖς ἄξιον τὴν ναὶν κατενόουν, ὡς μηδὲ σημάτων καὶ κώδων ἡθροισμένοι· ὡς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐμάνθανον, προστεταγμένοι μὴ εἰσιτηδὸν εἶναι εἰς ἐκκλησίαν ἐκείνους Θεοῦ, ἔξω ποὺ στάντες καὶ τὰ τῆς εὐχῆς ἐκτελέσαντες (τὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς περιφανὲς καὶ παραβαίνειν τὰ σφίσι δοκούντα ἐπειθὸν τοῖς τοῦ κλήρου), τέλος ἐπὶ τῶν [P. 10] οἰκῶν καθεστάντες ἐκπαίδουν τὸ μέλλον, καὶ τὶ δεῖ νοεῖν τοῖς παραγενοῦσι τὸ πρόσταγμα. Ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ αἱ μὲν ἐπιδατηρίους εὐχὰς ἐσχεδίαζον ὡς ἐπὶ τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καθαίρεσθαι προσδοκῶντες, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἀγιασμοῦ τοῦ δι' ὕδατος, καὶ πρόστωα καὶ ἐξώστια ἀναστήματα τε καὶ κλόνες, ἀλλὰ καὶ τίμαι εἰκόνες τοῦ μεγίστου νεῶ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιβρίσεως ἡγιαζόντο. Διήρχετο τοίνυν τυφλῶ ποδὶ χειροκρατούμενος ὁ Γαλακτίων καὶ ἐπερβάντις, καὶ τὸ, ὡς ἐκεῖνοις ἔδοκει, μῦθος τῶν σεδασμένων εἰδὼν ἵπ' αὐτοῖς ἀπακαθαίετο ἀγιάζουσιν. Ἐξήτουν δὲ καὶ οἱ ὀρώντες ἀπολυμαίνεσθαι.

ζ'. *Περὶ τῶν διδομένων ἐπιτιμῶν ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς.*

Καὶ δὴ ἄλλα μὲν λαϊκοῖς, ἄλλα δὲ ἱερωμένοις

tatur. At clerici ægre vespertina hymnodia privatim expleta, cum diluculo de more convenirent in ecclesiam, obseptum repagulis objectis templum repererunt: neque enim consuetum coeundi signum ære campano 20 fuerat editum. Ut autem ejus novitatis percontati causam audierunt veti um esse ipsis ingressum in ecclesiam Dei, extra stantes, et ibidem persoluto precum ecclesiasticarum penso (eam enim festi præcipui, quod in eam diem inciderat, religionem esse statuerunt, ut contra quorumvis interdictum sacra rite obire officia deberent) domum quisque recesserunt, ibique quiescentes expectabant quid futurum esset, non sine anxia inquisitione causæ quæ movisset interdicti denuntiationis ad sic agendum. Illi vero exortu postea diei, precatōes in primo aditu nondum sacra ti templi ritu ecclesiastico pronuntiari solitas expediebant, ut sic progredierentur ad expiationem loci quem profanatum rebus in eo nuper actis videri volebant. Mox per quosdam ipsorum porticus exteriores ac peristylla vestibuli suggestusque in iis sigillatim et columnarum signaque ac sacræ imagines aquæ lustralis aspersione purgabantur quasi a pollutione prius contracta. Minister piacularis cæremoniz procedebat manu deductus, quippe oculis carens quibus gressus regeret, Galactio; a quo, ubi sacris præsertim iconibus multa infusione lustralis undæ maculam, ut putabat, contractam studiosius eluisset, spectantes etiam poscebant, ut se quoque ipsos labe, si quam susceperant, mundaret.

6. *De multis et pœnis quibus sunt subjecti cum ecclesiastici tum laici.*

Supplicia hinc alia laicis, Deo dicatis alia homi-

ἡ ἐσχεδίαζον ἐπιτιμία. Καὶ τὰ μὲν τῶν λαϊκῶν μῆλον ἦν ἐκτιθέσθαι τοῖς μοναχοῖς, καὶ ὡς σφίσι ἔδοκει, πολλῶν καὶ ὀλίγων ἐτίμων τοῖς προσιοῦσιν, εἰ μὲν ἐπὶ μόνῃ ψαλμῳδίᾳ καὶ ἱεροῦ κλάματος μεταλήψει τὰ τῆς κοινωνίας εἶχον, μετρίους, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θείων δώρων μετοχῇ, ἐπιτιμῶντες τοῖς μείζουσιν. Ἀρχιερεῦσι δὲ γε καὶ κληρικοῖς, αὐτοὶ τῷ πατριάρχῃ ὑποβαλλόμενοι ἐκείνῳ προσανέτιθον τὰ πρόσταγμα. Καὶ δὴ νοσοκομουμένου αὐτοῦ πράττοντες, ἔτι δ' οὐ κἀκείνῳ τὰ τῆς Ἰδίας προσανατιθέμενοι γνώμης, ἐν πολλοῖς ἐπομένῳ καὶ ἀκοντι, καθίστων τὴν ἐκκλησίαν ὡς σφίσι δέδοκτο. Ποῖνα γὰρ βραβεῖαι τοῖς κατὰ τι προστησμένοις εἴποντο. Ὅθεν καὶ τοῦ ναοῦ πᾶσιν ἐγκεικλισμένου, τῶν ἀρχιερέων προσελθόντων ἐπ' ᾧ καὶ καθεῖν ἐπὶ τίσιν αἰτίαις πράττειεν ταῦτα, αὐτοὶ τὸν μὲν πατριάρχῃν προθένης, ἀψυχον οἷον φόρτον, τὸν δὲ μοναχὸν Γεννάδιον προστησάμενοι, τὰ φρίκης ἐκείνα πλήρη ἀπελογούντο, ὡς παρανενομήται μὲν σφίσι τὰ μέγιστα, παραθέσθαι δὲ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐπ' ᾧ καὶ δεινῶπαθῆσαι ταραχὴ καὶ θόρυβος ἐγεγόναι, καὶ καταμέμφοντο τοῦ εἰπόντος, καὶ γε τοῦ πατριάρχου διεπυνοθάνοντο εἰ αὐτοῦ θέλοντος λέγοντο ταῦτα. [P. 11] Ὁ δὲ ἀπέσκηπτε τὸν εἰπόντα, καὶ ὡς οἷόν τε τὰ καριστάμενα προσωμά-

nibus raptim indicabantur. Ac in laicos quidem arbitrium ejus generis monachis permissum, qui prout ipsa libuerat, magno aut modico taxabant adeuntes reconciliationis gratis. Nempe ut admitterentur ad psalmodiam et panis benedicti participationem, mediocriter pretium exigebatur: sin supplex usque ad sacræ perceptionem Eucharistiæ restitui cuperet, majore videlicet id erat collatione promerendum. Episcopos 21 et clericos, ubi accederent, ad patriarcham remittebant. Qui tamen cum adiri ob morbum non posset, ipsi videlicet tanquam eo convento ex ejus sententia pronuntiabant qua quemque opus esset multa pœnave expiationem redimere. Et ad quædam senex licet ægre ac subinvitus annuebat ab illis suggesta; quædam impune ipsi comminiscabantur et velut a patriarcha edicta exigebant ipsius nomine, pro gradu communionis quem quisque supplicum ambiret intendentes pœnarum gravitatem. Sic istis arbitratu suo Ecclesiam prætextu restituendi turbantibus, et templo cunctis clauso persistente, coeuntes episcopi ministros harum novitatum interrogarunt quibus de causis talia facerent. Ad hæc illi producto patriarcha, velut massa examinata, per monachum Gennadium ejus vice loquentem horribilia illa intonarunt, quibus defendi quæ egerant putabant: « Gravissimo vos scelere obligastis: sacrum Evangelium violatum est. » Quæ illo vociferante iurmur exstitit et tumultus abominantis audita multitudinis; quare, velut de fide alieno loquentis nomine, jure se rati dubitare antistites, ex ipso percontabantur patriarcha ecquid volente ipso talia dicerentur. Ad quæ ille abnuens etiam eum qui sicerat locutus objurgavit, convicia pernecius ex suo ista sensu prolata; tum aliis quibus poterat

λιζε. Τέλος; ἐκτιθεῖσι γνώμην τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκουσιν, ἀρχιερεῦσι μὲν καὶ κληρικοῖς τρίμηνον καιρὸν προστιμῶντες, λαϊκοῖς δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῆς κοινωνίας, πλὴν ἐπ' ἑλαττον τὰ τῶν ἐπιτιμημάτων τάττοντες. Τοῖς δὲ γ' ἀρχιερακόνοισι, τῷ τε Μελιτηνιώτῃ, φημί, καὶ τῷ Μετοχίτῃ, οἱ πρόσθεις ἐκπεμφθέντες πρὸς βασιλέω; συνῆλθον τῷ πάππᾳ λειτουργοῦντι καὶ γε συνίσταντο, ἐπέπερ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράτερον Ἰωάννην Φρέριοι, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ πάππα κατὰ πρεσβεῖνχ σταλέντες, οὕτως ἔπραττον λειτουργοῦντος τότε τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, καὶ γ' ἀνεκτὴν ἐδόκει καὶ μηδὲν ἔχον πρόκριμα, ἀλλ' ὁμως ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ὡς παραβᾶσι τὰ μέγιστα τελεῖαν ἐπὶ γῶν καθαίρεισιν.

Ζ. Ὅπως καὶ πότε οἱ περὶ τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινῶν παρεδέχοντο τοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶτα μὲν Ἐκατομβαιῶνος πέμπτης ὥστ' ἱκανῶς τὸν ναὸν καθάγινταντες (ἤπειγε γὰρ ἡ τῶν Θεοφανεῶν ἑορτὴ) εἰς κοινωνίαν τοῦ ψάλλειν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας παραλαμβάνουσι. Καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὕμνων, ἐπεὶ ἔδει καὶ τὴν τοῦ ἁγιάσματος γίνεσθαι τελετὴν, συνέρχονται μὲν ἀμφὶ τὴν φιλόην τῆς ἐκκλησίας ἅμα μὲν ἐκείνοι, ἅμα δὲ κληρικοὶ, ἅμα δὲ

καὶ λαὸς, ὅσοι τῶν Γραικῶν καὶ ὅσοι τῶν Ἰταλῶν, προῖστώσι δὲ τὸν τυφλὸν Γαλακτίωνα τῆς τελετῆς ἑξαρχον, καὶ ὑπὸ πολλῶ καὶ δαψιλῇ τῷ φωτὶ, δοθέντων κηρῶν καὶ αὐτοῖς Ἰταλοῖς, τὰ τῆς ἐορτῆς ἐτελοῦντο. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα, τοῦ βασιλέως, ὡς σφίσιν ἤρεσκε, πάντ' ὑφ' ἐντος πράττειν. Ὡς δ' ἂν γούιν μόνον τὰ τῆς χθες.νῆς καταγίλδος καταστορεσθεῖν, ἤ; χάριν δὴλός ἦν τοῖς ἀμφ' ἐκείνων πιστοῖς καὶ πρότερον ὁδυνώμενος, τῷ πατρὶ συνάρχων τε καὶ συμπράττων, εἰ καὶ μηδ' ὧς ἀντιβαίνειν εἶχε, ταῖς τοῦ καιροῦ δυσκολίαις ἀγχόμενος. Οἱ μὲν οὖν οὕτω συμπαράλαβόντες καὶ τοῖς τοῦ κλήρου, ἄλλοι δὲ γε τοὺς Ἰταλοὺς ὁρῶντες ἱσταμένους μετὰ κηρῶν δι' οὗς χόλεις καὶ πρὶ τρίτης ἡ ἐκκλησία καθαιρομένη ὑπ' εὐχαῖς Ἰλαστηρίοις [P. 12] ἠνοίγετο, δναίρου; ἐδ' ἔχουν ὁρᾶν τὰ τελούμενα. Ἀλλ' ὁ τότε κειρὸς ἐξ χώρει, καὶ τοιαῦτα τῶς ἐπράττετο. Ὁ γὰρ βασιλεὺς, νοῦς ὦν ἐκείνος φιληδὼν τῷ καλῷ, καὶ τῇ; Ἐκκλησίαις εἰρήνης καὶ αὐτὴν ψυχὴν προτίεμενος; ἴφει πῶλλ' ἄττα καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην γίνεσθαι, μόνον τῷ τέλει πιστεύων, ἐν εἰ πω; ἐντεῦθεν ὁ λαὸς εἰρηγεύσειε τῶν τῆς διχοστασίας ἀπαμδλυθέντων κέντρων. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ σφίσιν ἐξεκχώρητο πράττειν, καὶ τὰ δεῖνὰ ἐφῆπται ὡς παραβεδῆχάσι τοῖς κοινω-

verbis et modis sedare turbas, et præsentia componere stultuit. Tandem scripto conceperunt patriarchæ de his sententiam, et apud ecclesiam legerunt; qua episcopis et clericis in trimestre suspensio infigebatur, laicis vero pro modo usurpatis cum Latinis communionis congruæ, sigillatim ad minima descendendo, indicabantur poenæ. Archidiaconis vero Meliteniotæ et Metochitæ, quod legati ab imperatore missi celebranti missam 22 papæ adstiterant, quamquam pari modo se Constantinopoli Joannes Parastron et ejus socii Frerii a papa legati gesserant, sacrum facienti patriarchæ tum Josepho et ipsi assistentes, quo removeri omne a tali facto crimen plerisque videbatur, tamen eam ob causam, ut atrocissimi reis sceleris, perpetuam dignitatis amissionem irrogarunt.

7. Quomodo et quando qui Josephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem receperunt.

Mensis inde Januarii quinta sub vespere, cum templum satis purgassent (urgebat enim imminens Theophaniorum festum), in communionem psallendi ecclesiasticos assumunt. Absolutis vero hymnis, quoniam oportet et sanctificationis cærimoniam peragere, conveniunt circa phialam ecclesiæ simul illi, simul et clerici, una præterea populus, quibique Græci, quotquot Itali. Ante omnes statuunt cæcum Galactionem cærimoniam præsum; et cum numero et abundanti lumine, datis etiam ipsorum unicuique Itatorum cereis, quæ festi ritus poscebat peragebantur. Hæc isti sic egerunt, imperatore ipsos cuncta pro libito permittente facere, in eum solum finem, ut quæ nupera illa tempestate turbata fuerant componerentur. Nam ea dum ferret, offen-

sum illum indolisuisse iis quæ tum fierent, ipso etiam patri cooperante, norant familiares arcanorum ejus conscii sensuum etsi eos palam non prædebat, nec oblectari contra quam probabat agentibus conabatur, difficultatibus temporum constrictus. Porro tam qui sic clericos in societatem sacræ functionis assumpserant, quam alii, Italos spectantes cum cereis adstare, propter quos heri et nudius tertius ecclesia expiationibus subjecta vix tandem multa precum piacularium recitatione patefacta fuerat, somnia se videre, non res intueri quæ vere fierent, putabant. Cæterum prius illud tempus finem acceperat, et hæc hactenus erant acta, 23 nequaquam propaganda in posterum. Nam imperatoris bono gaudens animus, parati etiam Ecclesiæ paci procurandæ vitam ipsam impendere, multa ista quæ diximus utcumque parum sibi probata, fieri siverat, unum unice in scopum intuens restituendæ populo quietis, dissensionis hebetatis aculeis. Ea illi connivendi causa fuit ad vexationes etiam iniquas, quales erant hanc dubie subicere piaculis gravibus, velut infandi compertis sceleris, eos qui Latinis communicare coacti fuerant; qui vel si rem in eo nefariam fecissent, excusationem haberent culpæ, quam non voluntate libera, sed adacti necessitate ineluctabili conscivissent; cujus certe qualiscunque peccati alios potius quosvis poenæ exegisse oportuerat, quam eos ipsos qui principi tunc dominantanti gratificante vim intulerant ad hoc ipsum faciendum, quod modo ut crimen atrox inexorabiliter ultum ibant, qui uno sane modo excusare poterant violentiam grassationis tunc exercitæ, et piaculum quod alios ad malum adurgendo contraxerant a se deprecari, si se conjungerent iis quos insectabantur, et in pari aut in pejori

οὐκ ἀναγκασθεῖσιν, ὅπου γε κἄν εἰ κακίης δίχως ἂν ἐδικαιούντο διὰ ταῦτα ἃ δὴ καὶ βιασθέντων ἐγχευθήσαν, ἄλλους ἐχρῆν εἶναι τοῖς προστιμῶνται, οὐ τοὺς χάριν βασιλικῆς εὐμενείας βιασμένους, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον εἶχον τῆς μὲν πλημμελείας ἀπολογίαν, αἷς δὲ προστριπῆς ἀποφυγῇ, εἰ καὶ αὐτοὶ χωροῖεν ἑμῶς τοῖς βιασθεῖσιν. Ἄλλ' οὐπω ταῦτα. Ἔτι δ' ἐπιτίθετο τοῖς ταλαιπώροις τὸ χαλεπὸν κἄν τέως λόγοις ἡμέροις καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου ἐνστάσει ταῖς ἀληθείαις συνεκαλύπτετο. Τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων προστιμῶν ἐδίδκει ὡς πλημμελήσαντι καὶ τὰ ἐσχάτα, πατριάρχῃ δὲ τὴν βίαν εἰδότε καὶ τὴν πάλαι τοῦ βασιλέως ἐπίθεσιν, ὡς καὶ καθουσίᾳ τοῦ ἀνθισταμένου ἐγκαλεῖσθαι καὶ γε δὴ τὰ τῶν καθουσιωμένων εἰς τιμωρίαν ὑπέχειν, συγγνωστά τὰ ἐκ βίης διεγινώσκοντο. Πλὴν ἄλλ' αὐτῷ μὲν μέλον ἦν τῶν νοσηρῶν, ἐκείνοι δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑποποιούμενοι τὸ πᾶν τῆς αἰτίας προσανέθουσαν τῷ γε πατριάρχῃ ὥσπερ ἂν οὐκ αὐτὸς ἦν, ἄλλου μὴ καταδεξομένου τὴν τοῦ θρόνου τιμὴν. Πλὴν ἐν δούλῳ, ὥσπερ ἀλόγοις, οὕτω δὴ καὶ λογικοῖς ἐφῆπται. Καὶ διὰ

τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους, ἀμνηστέῃ τῶν μῶμων ἀνίσταν καὶ τῆς μέμφεως, πλεόν δ' ἐκείνῳ ἐπιέχον ὡς ἀδικήσαντι, καὶ γε αὐτὸν μὲν ἐν ἐπαικίσσι λογιζέσθαι σπουδὴ ἦν πάσης ἀσχολίας· καθυπερτέρα. Εἰς τ' γὰρ ἔδει καὶ κρίνεσθαι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ εἶναι ποιμένα τὸν τοῦ θρόνου καθαιρεθέντα τοῦ πρώτου προτιμηθέντος, κἄν καλῶς εἶχε τῆς γνώμης κἄν μὴ, εἰ μὴ γε αὐτὸν μὲν ἐ' οὐλοντο ἀχρεῖον, τοῖς λοιποῖς δὲ προστρίβειν ἄγος· τὸ μέγιστον, καὶ οὗς τέως εἶχον κατ' ἐκείνου συλλήπτορας ὡς ὀρθοσθεῖς σφαλόντος, τούτους καταδικάζειν ὡς κοινωνοὺς ἐσφαλμένου καθύστερον, ὡς καὶ τινα τότε τῶν ἐχθρῶν λέγειν (ὁ Ἀδριανουπόλεως δ' οὗτος ἦν ὁ Θεόκτιστος) ὡς νῦν μὲν εἰς ὑπῆλθεν τὴν ἐκείνου ὁδοῖς ξυλίνοις χρῶνται τοῖς κρίνουσιν, ὑστερον [P. 13] δὲ καὶ αὐτοὶ πυρὶ δοθέντες καθύσονται· ὁ καὶ γέγονεν ὑστερον.

η'. *Περὶ τῶν τελομένων συνόδων.*

Τότε δ' οὐ ὑποποιούμενοι μὲν ἀρχιερεῖς, ὑποποιούμενοι δὲ παντοίως καὶ τὴν Ἀλεξανδρείας πατριάρχῃ Ἀθανάσιον, ἄνδρα πολλοῦ τινας ἀξίου, θρόνους τε

se agnoscere causa consortium eorum in poena luenda ultro deposcerent, quos sese recordarentur peccare coegisse. Sed nondum videlicet horum supplicii tempus advenerat. Coquebatur enim et his infelicibus malum, tumescentibus, at adhuc utique pressis ultionis in illos destinationibus eorum ipsorum qui ministris istis ad alios haecenus male multandos utebantur, verbis interim eos laetantes blandis, vel artificio dissimulandi arcantum odium, vel metu patriarchæ, quem vere sciebant abhorrere ab huiusmodi genere acerbatis. A qua ipsi moderatione multum aberant, in animo habentes, quamvis adhuc dissimularent, hos qui essent imperatori obsecuti adigendis ad amplectendam Latinorum communionem Græcis, ut summi sceleris reos extremis subicere suppliciis, cum ipsos contra Patriarcha dignos venia duceret, memor vehementi eos tunc regnantis imperio ad id compulsos. Quippe imperator Michael nihil mitius poenales majestatis reis infligi solita, intentabat iis qui sibi obsequi in iis quæ juberet ad negotium conciliationis Ecclesiarum opportuna neglexissent. **24** Est autem is tantus et tam in virum etiam constantem cadens metus, ut merito ei excusandum videretur quicquid ejus instinctu erat factum. Itaque ignoscendum censebat, et quantum in ipso erat benigne infirmos sublevabat condolens. Ejus autem inclementes ministri, ut sibi obnoxios et ad quæ tunc agebant adjuutores promptos antistites haberent, eos simulabant se omni perperam prius actuum crimine solvere, quorum universam invidiam in Veccum avertabant, quasi, nisi ipse fuisset, haud alium existitum putarent qui throni honorem amitteret. Nimirum malus livor ut brutis belluis, ita hominibus quoque ratione præditis obrepit. Hinc alios scilicet culpa liberabant et irreprehensos dimittebant, illum unum, ut totius fontem mali om-

nisque injuriæ auctorem, vehementer incensabant. Eratque illis unum studium, una cunctis prævertenda reliquis occupatio, in tantum diffamare obtreccationibus et querelis Veccum, quoad assequerentur ut ne tolerabilis quidem ac mediocriter malus homo vel aliqua saltem parte laudis summa vitia redimens haberetur. Nisi enim hoc furore ruerent, quid attinebat Veccum in ius trahere, eo præsertim nomine quod pastorem usurparet dignitatem, cum eam throno dejectus abdicasset et honorem decessori reddidisset? An parum hinc manifeste patet id egisse summo conatu illos, ut hunc summa deformitatem ignominia inutilem ad quidvis redderent, et hoc ipsum fundamentum jacerent calumniæ in cæteros, quibus interim placebant, ut postmodum ipsos, quod homini videlicet criminosisimo utrumque adhæsisset, tanquam hoc ipso atrocissimi manifestos sceleris, piaculis subicerent maximis, et quos ut rectæ cultores religionis adjuutores adhibuerant ad Veccum velut a ritu legitimo aberrantem eve tendum, eosdem postea damnarent, quod ei erranti communicassent, et ex illius, cui se alias junxissent, contagione pestilenti labem **25** ad extremum omni acerbitate luendam in sese traxissent. Quæ causa viro tum prudenti fuit Adriano-politano Theoctisto dicendi, nunc quidem auctores hujus tumultus uti episcopis in synodum ad iudicium vocatis tanquam veribus ligneis ad assandum Veccum, in animo habentes eosdem postmodum, Vecco absumpto, illis iisdem flammis exurere. Itaque ille non vanus vates, ut eventa deinde probaverunt.

8. De celebratis synodis.

Tunc igitur hujus motores machinæ omni genere delinimentorum cum cæteros qui aderant antistites, tum Alexandrinum præ omnibus patriarcham Athanasium, virum existimationis et auctoritatis

προτιθεῖται δύο, ὃν μὲν κενὸν εἰς τιμὴν καὶ σχῆμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃν δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας προκαθήμενον ἔχοντα. Καὶ γ' ἑαυτοὺς καθιστῶσιν εἰς δικαίῳ τοῦ πατριάρχου ἥδη νοσοῦντος τοποτηροῦντας, σύνδοδ' οὖν τε συγχροτοῦσιν ἀρχιερέων, παρόντος μὲν ἐκείντε καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, παρόντος δὲ καὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ ῥήτορος Ὀλοβώλου, ἄρτι ἐκ τῆς τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ μονῆς ἐπιδημηκός τις τῇ Κωνσταντίνῳ, καὶ γε τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου Σαπωναποτύλου, ὃν ἐν πρωτονοταρίοις ἔχοντος τοῦ κρατοῦντος ὁ μοναχὸς διεδέξατο βίος, καὶ ἄλλων πλείστων προκαθημένων. Καὶ τὰ τῶν γραφέντων εὐθύνειν ἠθούλοντο, οὐκ εἰρηνικῇ σκέψει μᾶλλον, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἐγκρίνοντες, τὸ δ' ἀπεμφαίνον εὐθύνοντες· ἀλλ' οἱ τὰ σκάνδαλα ἤρετο, καὶ καὶ ὡς οἱ γράφοντες εἶχον τῆς δόξης, οὐχ ὅπως ἐκρίνον ἐξετάζειν, ἀλλὰ μόνον ὅτι καὶ δόγματα ἐλαλήθησαν καὶ γραφαὶ ἀνεπεύχθησαν καὶ λόγοι Πατέρων εἰς ἀνοήν [Ρ. 14] ὥς τοι ἐπέστησαν, μεγίστην ταῦτα παραβάσιν ἡγούμενοι, τοὺς μὴδ' ὅτι καὶ αἵρεσις

εἰς γινώσκοντας ὡς τὰ μέγιστα παραβάσιν; ἔκρινον, καὶ μὴδὲν ὀρθοῦ βίως παρεκκλίνειν διατεινομένους λιθέλλους ἐζήτουν πίστεως. Εἰ δ' ἔγρυψε τις περὶ δογμάτων γράψας, οὐ τὸ γραφέν, τὸν γράψαντα δ' αἰτιώμενοι καταδίκασι ὑπήγον ἐσχάταις. Καὶ προηγούμενω; αὐτὸς δὲ ὁ τῶν λογοθετῶν μέγας, ὁ καὶ πῦρ πλέων ὑπὲρ δογμάτων, ὡς ἐφ' αὐτῷ, παρείχετο τὸ σύγγραμμα καίεσθαι, οὐχ ὅτι ἐσφαλταὶ οἱ, καθὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἔνορκος ἐπὶ τῇ συνόδῳ διωμολόγει, αὐτόθεν λογογραφοῦντι περὶ δογμάτων, ἀλλ' ὅτι γράφειν ἐπείκει καὶ συνάττειν Πτέρων ῥητὰ χρήσιμα πᾶς δοκοῦντά οἱ πρὸς τὰ τότε ταλούμενα, ταῦτα καὶ πολλῶν πρότερον καὶ μεγάλων αὐτοῖς δὴ συγχρηταμένων ἐφ' ὁμοίαις ταῖς ὑποθέσεσιν· ἀλλ' ὁμως ἐπεῖπερ οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅτε δεινὸν τι κύμα καὶ τετριγὸς κατεστρόβιλε τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς τῶν πολλῶν ἀνεγέρσεως, ἅμα δὲ καὶ τῷ δοκεῖν περιεῖναι οἱ τῆς εὐσεβείας, οὐχ ὡς ῥητὰ Πατέρων ἐδίδου τὰ συνταχθέντα περὶ, ἀλλ' ὡς ἴδιον σύγγραμμα. Καθεξῆς δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ παλαιοῦ μεγάλου λογοθέτου

maximæ, in suas attrahere partes non inutiliter conati, duos thronos statuerunt, alterum vacuum, insignibus ornatum patriarchæ Constantinopolitani Josephi et quasi eum repræsentantem, quod is morbi necessitate decumbens præesse synodo nequiret; alterum cui palam præsideret Alexandrinus Athanasius, se autem ipsos, ut Josephi ægroti vicarios et ejus sensuum nuntios ac voluntatis executores, in capite synodi fixerunt. Frequens inde convenit episcoporum cœtus, præsentē ibidem magno logotheta, præsentē insuper Georgio Cyprio et rhetore Holubolo nuper ex Magni Agri monasterio Constantinopolim reverso, assidente præterea monacho Theodosio Saponopulo, qui ex ordine protonotariorum imperatoris in vitam monasticam transierat, aliisque pariter assistentibus plurimis. Delatæ ad hunc conventum Joannis Vecchi et præcipuorum cum illo concordie duarum Ecclesiarum auctorum accusationes sunt; de quibus qui pro Josepho agebant, ferri sententias studebant, non quæ dogma ipsum dijudicarent, et quid ut securum ad pacem Ecclesiæ tenendam, quid ut minus probatum rejiciendum esset, declararent: sed quia causabantur scandalum ortum ex intempestiva **26** ventilatione quæstionum quas inexploratas relinqui præstiterat, contendebant non esse inquirendum rectene an secus qui de controversiis nuper motis suas ediderant sententias scripsissent, verum eos hoc ipso quod dogmata movissent, quod in disputationem prius in usu habita vocassent; quod scripturas replicassent, quod per illos fando audiat dum recitentur Patrum auctoritates essent, tanquam perturbatores quietis publicæ ac gravissimi reos criminis condemnari satagebant; et obsequentibus quos convocaverant, revera condemnandos curaverunt, ac gravissima quæque animadversionis ecclesiasticæ exempla in eos ediderunt, quos se ne minima quidem aspersos conscientia hæreseos, et

nusquam a recta fidei declinasse regula et affirmantes et paratos demonstrare offerentes, ut atrocium convictos delictorum damnaverunt pœnisque addixerunt maximis. In quo erat hæc mira procedendi ratio. Libellos ab unoquoque flagitabant quibus exponerent quid crederent. Prolatis iis, si quid quispiam de dogmatibus mussitasse videretur, damnabatur, non scriptum, ut aiebant, sed scriptor; isque idcirco solum quod ea consignasset litteris quæ prava rectane essent in medio relinquebatur, extremis ecclesiasticæ censuræ notis affectus declarabatur. Primus ad cæterorum exemplum isti se subjecit ignominie, quasi remedium canonicæ absolutionis poenitentiae professione ambiens, magnus logotheta Muzalo; qui simulans se de doctrina nihil præjudicare, frustra erat. Eminebat enim ejus flagrans studium in partes processionem ex Filio Spiritus negantium; cujus dogmatis tanto flagrabat zelo ut flammam spirare videretur. Tamen ille libellum a se prius imperante Michaelē palam datum, quo se professus erat idem cum Latinis credere, ultro jam exsecrans et comburendum offerens, jurejurando etiam interposito est coram **D** synodo professus sese haud ideo flammis hoc scriptum donare, quod sibi esset conscius pravum in eo aut a sana doctrina exerrans quidpiam positum, sed quoniam agnosceret eo ipso se graviter peccasse, quod omnino scribere de dogmate ausus esset, quod de talibus disserere, quod Patrum testimonia de his inquirere, congerere, accommodata et utilia tunc visa ad causam quæ ageretur, licet non ignoraret **27** idem olim a multis et magnis viris simili occasione facilitatum. Verum quia illa tunc a se non tempore pacis allegata fuissent, at importune oggesta tum cum atrox et vehementissima procella sævis hinc inde fluctibus multorum undecunque insurgentium Ecclesiam ageret ferretque, ergo quia in eo se religione supervacanea intemperanter

σύγγραμμα, ὁμοίως καίκεῖν ἔχον, καὶ ἄλλοι; οἳ γράφειν ἔπῃει καὶ μόνον μεμνησθαι δογμάτων ἐπάγοντες μῶμον, πυρὶ παρεδίδουν τοὺς τόμους. Ἐντεῦθεν οὐδὲ τὴν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην αἰτιῶν ἤφιλον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκείνους αἰτίαις ὑπῆγον αἰρέσεως, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς Πατέρων ταῖς ἀληθείαις ῥητοῖς λιχνευσάμενοι; ἀντιλαβὰς διδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς εἰκὸς ἐκινδύνει, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ταῖς ἐννοίαις τῶν ῥητῶν ἐμβαδύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίναις διανοίαις παρατολμᾶν· τὰ γὰρ περὶ Θεοῦ σωτηρίᾳ μᾶλλον ἔχειν τε καὶ τιμῆν ἢ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνύειν πέφυκεν.

θ. *Περὶ τοῦ Βάκκου καὶ τῆς αἰτίας ὅπως ἔγραψε.*

Ἐκεῖνος τοίνυν τὸ ἐκ [P. 15] Πατρὸς δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα παρὰ τῶν Πατέρων λεγόμενον ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τοῦ Πνεύματος, μὴ τοῦτο μόνον λαμβάνων ὅτι πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Πατέρας τετολμῆται ἐκ' αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ ἀνευνοήτῃ καὶ Πατρὸς ἐκπορεύει τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ᾧ γε τὴν προσθήκην τῶν Ἰταλῶν ἰσθαι ματρὶως ἴσως, εἴπερ ἔδοξετο, ἀλλὰ καὶ διδοὺς ἐξετάσει καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἱερυνῶν ἀνθρωπίνους νοήμασιν ἔλαθεν οὐκ οἰσταῖς αἰτίαις περιβαλὼν ἑαυτόν. Οὐ χεῖρον δ' εἰπεῖν καὶ διασαφῆσαι τὸ γε θυμωδὲς καὶ τῶν περιπαρῶν

elatum sero tandem pœnitens intelligeret, velle in detestationem ejus erroris igne consumi hoc suum scriptum, non quatenus testimonia continebat Patrum, sed quatenus sui ipsius fetus esset ingenii. Consequenter scriptum super eodem argumento veteris magni logothetæ productum, aliaque aliorum, et quibus qualiscunque mentio inesse dogmatum deprehensa est, universa ut eo nomine abunde rea igni sunt tradita. Illis quasi præstructis ad Vecci causam præjudiciis, ipsum sunt denique aggressi animo infensori, quippe quem non intemperantia modo motionis dogmatum, sed hæreseos reum peragere studerent. Et erat ille quidem haud dubie ejus affinis, de qua modo est dictum, intemperantia, nimia curiositate scrutandarum arcanarum veritatum quas scriptis abstrusas Patrum, illic tanquam in sacro quodam operto, ut humano superiores captu, tacite obnoxieque venerari fuerat satius: cæterum ulterius nitebantur ejus accusatores, qui eum ista investigatione impetu concitatum nimio præcipitasse in hæresin demonstrare couabantur.

9. *De Vecco et causa cur scripserit.*

Nimirum illud quod Patres, dum sancti Spiritus theologia explicant, affirmasse constabat, eum ex Patre per Filium procedere, præterquam eo trahebat, hactenus tolerabiliter, ut Latinorum additionis exemplo auctorum paria Græcorum Patrum invidiam minueret, etiam prurigine studii provectus 28 in altiores easque humanis invidiis indagations Divinitatis, litibus sese imprudens non sane ferendis implicuit. Quo de toto

α τῶν γραφῶν οὐ καλαῖς ταῖς αἰτίαις ξυνείχετο, καὶ μόνος ἐκεῖνος, μηδεὶς ἄλλου συμπράττειν τολμῶντος, θεολογίας ἀπειρον πέλαγος μικρῷ τινι ἀκατίῳ, ἀνθρωπίνῳ νοῷ, παραμετρῆν ἐτόλμα πειρᾶσθαι, τῷ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ζήλῳ ὥσπερ τινὶ φώσσωνι, ὡς ἐκεῖνος ἔρετο, κουφίζόμενος, πιστεύων τοῖς ὀφειγμένοις, ὡς ἔλεγε, καὶ οἱ παρόντες οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ ἐγχείρημα. Ἐκεῖνος τοίνυν τὰς τῶν ἁγίων γραφὰς ἐπιμελέστερον διερχόμενος, τὸ μὲν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ προχεῖσθαι, ἐκλάμπειν, χορηγεῖσθαι, προΐναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πολλῶν καὶ πολλάκις λεγόντων ἐμάνθανε, τὸ δὲ καὶ ἐκπορεύεσθαι· πρῶτως μὲν παρὰ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ ῥηθὲν εὗρισκε, δευτέρως δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμασκηνῷ, ἐφ' οἷς καὶ τὸν μέγαν Ταρίσιον σὺν ἐδδὸρμῃ πάσῃ συνῶφ, ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἀνατολικούς· πατριάρχας, ἀριδὴλως κατενόει θεολογοῦντας. Εὐρὼν γοῦν τὸν τοῦ Μαρωνείας Νικήταν καὶ χαρτοφύλακα, ὅτερον δὲ καὶ Θεσσαλονίκης πρόεδρον, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον γραφαῖς συγχρησμένους εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν ὡς δὴθεν ἀπολογία, καὶ Φώτιον αὐτὸν λέγοντα ὡς καὶ Ἀμβρόσιος τε καὶ Ἀγούστίνος καὶ τρίτος Ἱερώνυμος οὕτω μετὰ προσθήκης θεολόγουν περὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ὡς Ῥωμαῖοι πάντως καὶ οὐχ ὡς Γραικοὶ ἔγραφόν τε καὶ

ejus facto consiliisque ac processu ancipitis coepti tradere hic aliquid distinctius operæ pretium existimo, ut intelligatur quibus transiitibus accusationibus, non justis sane causis, reus sit peractus, qui catenus tantum culpæ affinis videri potuit, quod solus, nemine alio ipsi cooperari ad hoc auso, theologiae immerisum pelagus exigua cymba humani ingenii transfretare conari non dubitaverit, studio pacis velut quodam velum impulsuro, ut quidem putabat, a puppi vento provehens in optatum portum, confidensque, quod diceré solebat, posteris certe laudandum suum consilium, si minus id præsens ætas probare voluisset. Ergo ille sanctorum scripta attentius perlegens in horum plerisque sæpe dici observavit sanctum Spiritum ex Patre per Filium profundi, explendescere, præberi, prodire. Procedere quin etiam primum affirmari reperit a sancto Maximo, deinde a summo quoque theologo Damasceno; quibus consentaneæ magnum præterea Tarasium cum universa septima synodo in confessione fidei ad Orientales patriarchas manifeste deprehendit disseruisse. Ad hæc cum insuper invenisset Maronensem Nicetam, charophylacis etiam dignitate insignem ac postea in Thessalonicensem evectum cathedram, itemque post hunc Nicephorum Blemmidam elucubrasse ac vulgasse scripta testimoniis firmata Scripturarum in defensionem Italorum, ipsumque Photium fateri Ambrosium, Augustinum et Hieronymum processionem sancti Spiritus ex Patre 29 cum additione ex Filio docuisse, cæterum eos Patres ut Romanos, non ut Græcos, additionem comprobasse. hæc Photii exceptio nimium quam infirma Vecco visa

ἔλεγον [P. 16] τὴν προσθήκην, τῆς μὲν λύσεως τούτου καὶ λίαν ὥς ἀσθανοῦς κατεγίνωσκεν, ὥσπερ ἂν ᾤντο ἰκανὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα Πατέρα νῦν μὲν ὥς Γραικὸν μεγαλύνειν, νῦν δ' ὥς Ῥωμαίων αἰρέσεως γράφεσθαι, Ἱερώνυμον δὲ καὶ Αὐγουστίνον τὸν μὲν ὑπὸ Δαμάσῳ παιδευθέντα καὶ σύγχρονον Βασιλείου τοῦ πᾶν καὶ μέγαν ἐγνώριζεν, Αὐγουστίνον δὲ τὸν Ἰππώνος καὶ ἐπὶ τῆς ἔκτης συνόδου μακαρίας μνήμης ἡξιωμένον καὶ εὐφημούμενον, τὸν δὲ τρίτον Ἀμβρόσιον καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας μεγαλυνόμενον. Τό γοῦν τὸν Φώτιον οὕτω λέγειν περὶ ἐκείνων καὶ ἀποφαινεσθαι οὐκ ἔκρινε συνεῖδον καὶ ἄλλως δικάζον τε καὶ ἰσχυρὸν, ἐκείνων δὲ ταῖς βίβλοις προσσχὼν καὶ τι παθὼν ἀνθρώπων, φιλοτιμησάμενος, εἰ γε καὶ αὐτὸς σφίσι τῆς γνώμης συνάροίτο, εἰ καὶ οὐδεὶς ἄλλος προσαπεδέχετο τὸ ἐγγέλρημα, βάξιν παρηρητημένην ἐντεῦθεν οὐκ ἐπαινετὴν δεδιώς, μέτεσι τε φιλοπονώτερον τὰς γραφὰς καὶ τὰ παραγγεγραμμένα τοῖς λόγοις ἐκείνων ῥησιδία ἐξ ὅλων λόγων τῶν ἁγίων συνέλεγε. Καὶ νῦν μὲν εὗρισκεν Ἀθανάσιον λέγοντα, « Ἦν δὲ ἀδύνατον ἐν τῇ τῆς Τριᾶδος τάξει τὸ Πνεῦμα γινώσκεισθαι μὴ προσδιχῶς ὅν ἐκ Θεοῦ δι' Υἱοῦ, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὥς λέγουσι » νῦν δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον · « Ἀξιώματι μὲν δευτερεύειν τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα παραδίδοσιν ἰσως ὁ τῆς ἀληθείας λόγος. » Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως, ἐν πολ-

λῶς; μὲν τῶν βίβλων καίμενην καὶ ταύτην, ἐ. δὲ γ' ἐνταῖς παρηρημένην εὗρισκεν. Ἐτέρωθεν τὸν Νύσσης Γρηγόριον οὕτω πᾶς διαιροῦντα τὰς περὶ Θεοῦ δόξας ὥς τὴ μὲν αἰτίαν πιστεύειν, τὴ δὲ ἐκ τοῦ αἰτίου, καὶ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην δ' ἀφορρὰν ἐννοοῦμεν · τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. Καὶ αἰθὺς ἐν τῇ τέλει τοῦ τῶν Ἀντιβόρητικῶν πρώτου · Δευτερεύει μὲν ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς; αἰτίου, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν τῆς αἰτίας λόγον. » Ἀλλὰ τοῦ δὲ τὸν μέγαν Κύριλλον λέγοντα · « τὸ ἐξ ἀμφὸν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τούτεστιν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, καὶ αἰθὺς στόμα μὲν τοῦ Πατρὸς λέγοντα τὸν Υἱόν, θεολογοῦντα δὲ περὶ τοῦ Πνεύματος καὶ καθάπερ διὰ στόματος τὴν ἰδίαν ἡμῖν ὑποσημαίνον ὑπαρξίν. » Ἐπιφάνιον δὲ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πολλῶν τὰ αὐτὰ λέγοντα κατελάμβανεν. Ἐδοξεν οὖν ἐκείνῳ ταῦτά τε καὶ πλείω συνάγειν καὶ λογογραφεῖν τὴν τῶν Πατέρων θεολογίαν, ὥς ὤρετο. Καὶ τὸ ἀτηρὸν μὲν τῆς κατηγορίας τῶν Ἰταλῶν, δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι διὰ τῆς [P. 17] ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματος προσετρίβετο, ἐξιδῆσθαι τῶς κατὰ τὸ δυνατόν καὶ θεραπεύειν ἡθούλετο · δεδιώς δ' αὖθις καὶ τὰς κατηγορίας τῆς τόλμης, καὶ ἀληθείας ὁρκούς προανειτάττετο τοὺς φρικώδεις ἢ μὴ μὴ ὡς εἶπεν καταγινώσκειν τῶν ἡμετέρων ἢ ἐγκαλεῖν ἐλ-
λεῖψως, καὶ ἐκείνοις προσκαίεσθαι ὡς κρείττους λέ-

est. Quomodo enim videri possit consentaneum eundem Patrem nunc ut Græcum magni facere, niox ut Latinum hæreseos accusare? quos autem et quales viros? Primum Hieronymum a Damaso eruditum, æqualem Basilii Magni; deinde Augustinum Hipponensem, a sexta synodo, quæ virum illum beatæ memoriæ prædicat, commendatum; tertium Ambrosium, cujus etiam apud nos acta in Ecclesia magnis laudibus efferruntur. Ex quibus colligebat nec pudenter nec prudenter valde Photium de tantis Patribus ita locutum videri debere. Horum æger omnium libris Vercus in manus sumptis æri attentione meditandis quiddam passus est humanitus, indulgens pluseculum ambizioso cuidam studio aggregandi sese ad sententiam tam celebrium auctorum; quam in rem hac ætate nullus alius expedire impetum auderet. Ac facile providens, ut tum erant sensus præoccupatarum alia quadam opinione mentium, famam sibi ex hoc facto socuturam ancipitis potius pendulique in præceps quam laudabilis incepti, corrogavit ad sui defensionem testimonia diligentius, et labore magno hinc inde longis sanctorum omnium veterum scriptis iusperas in rem suam sententiolas conegit. Ac nunc quidem invenit Athanasium dicentem: « Fieri autem non poterat in Trinitatis ordine cognosci Spiritum, non progressive existentem ex Deo per Filium, sed efficienter aut productive, ut loquuntur; » nunc magnum Basilium, « Posteriorem quidem origine Filio Spiritum tradit videlicet 30 vera doctrina. » Rationem perro affirmationis qua Filius Patre,

Spiritus sanctus utroque origine posterior dicitur, in quibusdam quidem libris disertim expressam, in aliis omisam aut oblique tantum insinuatam reperit. Alibi Nysseum invenit in hunc modum distincte tradentem tenendas de Deo sententias, ut credatur in eo aliud causa, aliud ex causa. Tum ejus quod ex causa existat aliam differentiam intelligimus, ut aliud sit citra medium ex primo, aliud per id quod citra medium ex primo est. Et rursus in fine primi Antirrhætorum: « Secundus a Patre Filius quod ex eo ut causa sit. Secundus item a Filio Spiritus juxta causæ rationem. » Alias vero magnum Cyrillum dicentem de Spiritu existere ipsum ex ambobus substantialiter, hoc est ex Patre et Filio, et rursus os quidem Patris appellentem Filium, divinitatem vero Spiritus ita declarantem ut per os suam is nobis existentiam indicet. Epiphanium quoque deprehendit et multos in libris et sæpe in unoquoque eadem affirmantem. Visum igitur Vercus hæc et plura colligere, complectique ac disserere scriptis commentariis theologiam Patrum, ut putabat, quo duram nimirum illam accusationem Italarum, quæ et in Græcos propter nuper admissam nominis papæ inter sacra mentionem cum iis communicantes contagione quadam propagabatur, emolliret aut purgaret prout poterat. Rursus metuens ne audaciæ accusaretur, suis illis de vera doctrina dissertationibus addebat horrenda juramenta, quibus studebat persuadere se nequaquam hæc allegare, 31 ut aut damnetur nostros aut defectus argueret, neque quo Latinis tanquam melius loquentibus, spreis suis, se adjun-

γούσιν, ἢ τι τοιοῦτον καὶ ἐννοεῖν γράφοντα, ἀλλ' ἵνα
 τίως καὶ μόνον τὸ ἐγκλημα θεραπεύοιτο, οὐ τῶν
 Ἰταλῶν, οὐ μὲν οὖν (ἐκείνοις γάρ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν
 ἀφῶνται τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' οὖν τῷ τομῆσαι
 προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν ἐγκλημα καλεῖσθαι
 τὸ μῆγστον), ἀλλὰ τῶν κοινωνούντων ἐκείνοις εἰρή-
 νης τρόπον καὶ παλαιᾶς καταστάσεως ἕνεκα. Ἀν-
 τιστήγει δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Μονογενοῦς ἐκ εἰς τὴν
 διὰ κατὰ τὴν τῶν προθέσεων ἀντιπαραχώρησιν, ὅπου
 ἂν καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἰησοῦ τόποις εὐρίσκηται. Οὕτω
 γὰρ φησι διδάσκειν καὶ τὴν ἱερὰν ὁπλοθῆκην, βίβλιον
 οὖσαν ἐγκρινομένην ταῖς γνησίαις τῆς Ἐκκλησίας.
 Τοῦτο δ' ἐπολεῖ τὴν τῶν Ἰταλῶν προσθήκην τοῖς
 ἡμετέροις βουλόμενος ἐξισοῦν. Καὶ τέλος ἡ κορωνὶς
 τῆς δόξης, ὅτι εὐρίσκων μὲν καὶ τὸν θεολογικώτα-
 τον Δαμασκηνὸν ἐν τρεῖς καὶ δεκάτῳ τῶν θεολογικῶν
 αὐτοῦ κεφαλαίων λέγοντα, « Καὶ διὰ Λόγου προβολῆς
 ἐκφαντορικῷ Πνεύματος, » ἐκλαμβάνομενος· δὲ τὸ
 προβολῆς εἰς τὸ αἴτιον (μὴ δὲ γὰρ εἶναι τὴν λέξιν
 ἐκ ἄλλου σημειωμένου λαμβάνεσθαι) καὶ διὰ Λόγου

αἴτιον τὸν Πατέρα λέγων τοῦ Πνεύματος, χώραν αἰ-
 τίας· δεδιόκει καὶ οὐ παροπτέας, οὐδέ γε μὴν τῆς τυ-
 χούσης, συνδοξάζειν αἴτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πα-
 τρός αἰτίᾳ τοῦ Πνεύματος. Καίτοι γε τὰ μέτριά γε
 τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρχόμενος, ὅτε τις καὶ ἀντι-
 στήγειν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὡς πολλῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγι-
 μένων καὶ δὴ καὶ κακίας ἐπιφερόντων ἔμφασιν τὰ
 μὲν λεγόμενα ὡς ἁγίων ῥήματα προστιέμεθα, τὸ δ'
 ὑπεμφαίνον οὐ προσδεχόμεθα, « Λέγετε, » φησὶν, « ὡς
 οὗτοι, Θεὸς τέλειος ὁ Πατήρ, καὶ Θεὸς τέλειος ὁ Υἱός,
 καὶ Θεὸς τέλειος ὁ Παράκλητος. Ἄρ' οὖν διὰ τῆς τρι-
 Θεοῦς ὑπεμφαίνεσθαι καταβρύχαρτοῦμεν τὴν θεολο-
 γίαν; » Τίως εἰς ἀποφυγὴν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τρισὶ
 κεφαλαίοις τὸν ἐπὶ τῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἡμέρᾳ ἀναγι-
 νωσκόμενον ὄρον ἐπ' ἐκκλησίας ἐπηύξανε προστιθεῖς,
 ποιούμενος ὑπ' ἀνάθεμα τρίτον τὸν ἡτοὶ δοξάζοντα
 ἢ αἴτιον ἢ μετὰ τοῦ Πατρὸς συναίτιον τὸν Υἱὸν τοῦ
 Πνεύματος, ἢ συγκοινωνεῖν ἐν γνώσει καταδεχόμενον
 τοῖς οὕτω λέγουσι καὶ δοξάζουσι. Ταῦτα ἔλεγε, ταῦτα
 ἔγραψεν. « Εἰ δ' ἀνέχει, » φησὶ, « τῇ διὰ εἰς τὸν

geret; quorum nihil ne prima quidem cogitatione
 ignis sibi venisse in mentem scribenti deiebat.
 Solum voluisse purgare crimen, non illud proprium
 Latinorum quo ipsos attentanda additione ad
 Symbolum prolapsos fatebatur, gravissime pec-
 cando contra disciplinam, non tamen a fide aber-
 rando, sed crimen hæreseos, quod si hære in
 Latinis putaretur, haud dubie in Græcos quoque
 cum iis communicantes redundaret. Consuluisse
 igitur se suis Græcis opera illa, et de iis bene
 meritum, utique cum sic ostenderit nihil eos re-
 farium egisse, quando propter pacis bonum et ve-
 terem rerum Ecclesiæ statum reducendum consen-
 serant in communionem cum iis usurpandam, quos
 puros ab omni hæreseos macula esse constaret.
 Porro æquivalentiam inter sese ac promiscuam
 notionem præpositionum *ἐκ* *ex* et *διὰ* *per* maximo-
 pere astruxit, contendens persuadere, quoties ex
 tradenda Filii æterni theologia usurparentur, sic
 omnino intelligendas tanquam unum idemque
 ambæ significarent, idque diserte doceri aiebat in
 opere cui sacra hoplothea sive sacrum armamen-
 tarium nomen est, qui liber inter authenticos et
 sanam Ecclesiæ doctrinam recte declarantes cen-
 seri solet. Id ille faciebat quo Italorum additionem
 nostris tolerabiliorem minusque invidiosam red-
 deret. Denique, quod ei culmen audaciæ fuit, cum
 invenisset summum theologum Damascenum in
 tertio decimo theologicorum suorum capitum dicen-
 tem de Patre, « Et per Verbum προβολῆς productior
 enuntiatorii Spiritus, » intelligens in voce προβο-
 λῆς vim principii et causæ, quin contendens id
 vocabulum in alio significato sumi non posse, sic-
 que affirmans Patrem per Verbum principium
 sive **32** causam Spiritus esse, locum accusationi
 sui dedit haud sane contemnendæ, cum non-levis
 nec vulgaris error videretur, præter vim principii
 et causæ quæ in Patre a cunctis agnoscitur respectu

Spiritus, etiam Filio attribuire rationem principii
 et causæ erga Spiritum eundem. Nec ille non
 sentiebat invidiam dicti, quam ut emolliret, mode-
 rationis quavis speciem inserebat ac velut ad
 flexum commodum inarticulabat disputationi alio-
 qui rigidiusculæ, occurrendo ultro ingenio lectoris,
 ex allegatis Patrum sententiis, ut proum erat,
 collecturi falsam revera et veteri Ecclesiæ doctri-
 næ contrariam esse Græcorum hodie vigentem opi-
 nionem, qua sanctus Spiritus ex Patre duntaxat
 ab iis agnoscitur procedens, cum ratio principii et
 causæ, respectu Spiritus attributa per sanctos ipso-
 rum Patres etiam Filio, ex ipso quoque procedere
 ipsum juxta Latinorum mentem demonstrare vi-
 deatur. Contra hoc enim ille præscribebat multa
 de Deo necessario affirmari, sic irrefragabili aucto-
 ritate subigente, ex quibus mala de ipso et neuti-
 quam admittenda clare consequi appareat; quam
 ideo consecutionem orthodoxi non admittunt, cum
 antecedeutia, ex quibus infertur, recipiant. Igitur
 et nos, Veccus aiebat, hic quoque Patrum diserta
 testimonia recipimus, sed quod ex his appareat
 consequi, non recipimus; instabatque argumento e
 D Græcis ducto ipsis, An non, inquit, vos quoque et
 dicitis et recte dici fatemini Patrem esse perfectum
 Deum, perfectum item Deum esse Filium, denique
 Paracletum perfectum et ipsum Deum esse? Utrum
 igitur quia inde tres esse deos videtur inferri, falso
 isto et respuendo corollario theologiam inquinavi-
 mus? Hæc ille, quæ ad subterfugium criminis
 astute ipsum præparare sibi palam erat. Quem
 etiam ad finem decretum de fide legi solitum in
 ecclesia die quæ vocatur Orthodoxiæ, tribus auxilii
 capitulis, ei adjungens triplex anathema, in eum qui
 ut dogma fidei assereret Filium esse causam Spiritus,
 qui diceret Filium esse cum Patre concausam
 Spiritus, postremo qui sciens communicaret nec
 adungi renueret qui huiusmodi ita loquentibus et cre-

τῆς αἰτίας λόγον, [P. 18] τοῦτο τόλμημα μὲν λέγειν ἢ ἐννοεῖν, εἰ δέ τις τολμήσῃ, τὸ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἐρεῖ ἐμφαινόμενον, αἰτίαν δὲ πάντως ἀποίσταται τοῦ τολμήματος;.]

1. Ὡπως ὁ Βέκκος μετακαλούμενος εἰς τὴν σύνοδον ἐπεδήμησεν.

Ταῦτα κατὰ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθείαις, καὶ πλέον οὐδέν. Διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίτηδες τὰ τῆς ἱστορίας κατὰ λεπτόν ἐπλατύνσαμεν, ἵν' ἡ δῆλον ὅπως καὶ ἐφ' οἷαις αἰτίαις ὅσον οὐκ ἤδη ἡ Ἐκκλησία πᾶσα τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε. Σῶφρον ἦν οὖν κατ' ἐμὴν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι. Ἀλλ' ὁμως τέως καὶ οἱ ἐκείνους ἐμποτρύνοντες αἰτίαι· βουλόμενοι; γὰρ τοῖς αἰτιωμένοις ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐγκλημα φεύγειν αἰρέσεως ἔλαθεν αἰρέσει δόξα; δικαίως περιπαρεῖς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐν εἰζὼν κατὰ σκοπόν, τὸ καθυποκλίνειν τὸν Ἰωάννην τῷ Ἰωσήφ, καὶ παρ' ἐκείνου πείθειν ζητεῖν συγγνώμην ὅς ἐστι ζωτός ἐκείνου ἐπιδῆναι τοῦ θρόνου τολμήσεις, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὡς καὶ ὑποχω-

dentibus. Hæc dicebat, hæc scribebat, illud quoque addens: Si quis inesse conjenderit præpositioni διὰ ver notionem causæ, audax id dictu 33 cogitatuque fuerit; et quisquis id ausit, affirmabit is sane quod ex Patrum testimoniis videtur consequi: cæterum idem temeritatis omnino accusationem ausi poenam feret.

10. Ut Veccus citatus in synodum adfuerit.

Hæc plane sunt quæ Veccus circa hoc negotium scripsit, dixit, gessit, et nihil his plus; quæ data opera studui minutatim ac paulo latius historiæ commendare, ut sit manifestum quomodo et quibus ex causis in extremum Ecclesia periculum magni mali subeundi venerit. Temperantius autem Veccus, mea quidem sententia, fecisset, si nihil circa hoc movisset. Tamen ejus culpæ magnam partem sustinent, qui hoc illi faciendi vehementem impulsam et quamdam quasi necessitatem imposuerunt. Accurrens quippe is ad justam defensionem Latinorum contra eos a quibus immerito hæreseos damnabantur, induit se non advertens et studio clatus in justas suspiciones ejus labis qua purgare satagebat alios, visus in hæresim impingere. Atque in præsens quidem, qui res istas gubernabant, unum hoc spectabant, ut Joannem Josepho subjicerent volentem, persuadendo illi ut ab hoc veniam suppliciter peteret, quod ipso adhuc vivente thronum conscendere ausus esset, et quod cum videret Josephum adeo ab Ecclesiarum pace abhorreere ut, ne illam probaret, cedere patriarchatu mallet, tamen ipse vacuum ejus secessu patriarchale solium non modo non dubitaverit oblatum admittere, sed etiam libris editis conatus fuerit evincere nihil in ea, pace reprehensibile fuisse. Hæc ut ab eo extorquerent, synodum plenam quam primum studuerunt cogere. Pulsibus ergo crebris aeris ecclesiæ campani turbam simul adve-

ρεῖν διὰ ταύτην, ἐκείνος μὴ ὅτι γε μόνον τὴν πατριαρχίαν καταδέχοιτο, ἀλλὰ καὶ γραφαῖς πειρώτο δεῖκνύναι τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτήμητον. Ὅθεν καὶ ὁσημέραι σύνοδον μὲν ἐντελῇ καθίστων, κρότοις δὲ συχναῖς τῶν τῆς ἐκκλησίας κωδίωνων ξυγκλυδὺς συμφοροῦντες καὶ πλήθη, εἰ ποῦ τις ὡς ἡσέθησαν πείθοι, παρακινήσειοντα τὰς ὁρμὰς καθ' ὧν ἔρα τοῦ ὀρθοῦ [P 19] παρακινήσαντων σφᾶς ὑποπεύσειαν, καὶ μάλα θερμῶς ἤξουσιν τὸν Ἰωάννην καταπέμπεσθαι κριθεσόμενον. Συχνῶν γοῦν διαμνημάτων πρὸς ἐκείνους γινομένων ἐφ' ᾧ παραγίνοιτο λόγον δώσω τῶν γεγραμμένων, καὶ μάλ' ἐκείνων ἐπιδεικνυμένων τοῖς πλήθεσιν, ἐκείνος τὸ δλογον τῆς ὁρμῆς τῶν πολλῶν δεδιὼς ἐπὶ πολὺ τε ὤκνει καὶ ἀνεδάλλετο τὴν ὡς ἐκείνους ἀφίξιν· δῆλην γὰρ εἶναι τὴν παρακινδύναυσιν, εἰ πλήθος ἀσεδησαι πεισθεῖη, ὥστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστηκότος τρόπου, ἀλλ' ὅλας ὁρμαῖς ἐπὶ τὸν αἰτιον τρέπεσθαι. Ἀλλ' ὁ μέγας λογοθέτης ἐμβριθέστερον τὴν τοῦ πλήθους παρακινήσιν καταστείλας, ὡς εἰς αὐτὸν βασιλεῖα τοῦ ἐπ' ἐκείνον ἀτακτήσαντος δόξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ οἱ

narum sibi faventem, urbanum simul populum magno numero convocarunt. Congregandæ multitudinis hæc factiosa 34 erat causa. Sperabant ipso apparatu synodi, quæ cogi ferebatur ad emendanda quæ perperam acta fuerant in conventionem cum Latinis intellecturos homines e vulgo se deceptos ab auctoribus conventionis ejus in impietatem fuisse prolapsos, quam nunc expiari oporteret. Inde autem confidebant exarsuros eos et in seditionem concitandos adversus Veccum, quem ejus rei totius præcipuam artificem suspicarentur. Quare illum huic invidiæ objecturi, ardentem petebant citari rite ac juberi se sistere judicandum a synodo. Crebris igitur viatorum missitationibus Veccus comparere coram congregatis Patribus jussus est ad reddendam rationem eorum quæ scripserat; idque dum fieret, interim qui hæc curabant, scripta illa Vecci ut errorum et fraudum plena invidiosissime apud populum traducebant, magnopere ostentantes exaggerantesque perniciem illorum. Id Veccus non ignorans cunctabatur obtemperare vocantibus, morasque innectebat longas suo in vadimonium occursui, non inverisimiliter allegans manifestum esse periculum, ne populus persuasus gravi se implicatum malo piaculoque subjectum per pacem cum Latinis initam, furiose in ejus pacis auctorem erumperet, cum is primum in conspectum esset datus. Hæc cum non ignoraret arte adversariorum totam ejus negotii culpam in se conferri, laud sibi videri tutum profliscisci quo vocaretur, discerpando utique a multitudine, cui qui se vellet perditum sinistris ante sparsis rumoribus persuaserant penes se unum residere causam mali omnis. Hæc jure causari eum magnus logotheta intelligens, acri nec inutili opera incutivit ad seditionem comprimendam populi metu huic admoto ab imperatore, quem, si qua vis fieret, offendendum graviter et severe animadversurum in vio-

δηλώσας τὴν εὐτρέπειαν ἀσφαλῆ, οὕτω πείθει παρα-
γενέσθαι. Καὶ δὴ τὸν ἔσχατον τόπον ἐλθόντι δόντες
ἐκείθεν ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηνάγκαζον.
Ἐκεῖνος δὲ πάντα μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν
ἢ ἐκεῖνον, τὴν τοῦ γράφειν αἰτίαν ἐπὶ καιροῖς ἐτί-
θει, οὗς οὐκ εἶναι τότε διωμολόγει, καὶ πράγμασι
ζητοῦσι καὶ ταῦτα, ἄλλως ἢ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν,
ὡν μετακινήθῃτων ἀνάγκην εἶναι καὶ τὰ γραφόμε-
να προσαργεῖν. Αἰτίας γὰρ εἶναι τὰς ἀναγκαῖας,
δι' ἧς καὶ γεγράφεσαν, μηδενὸς αὐτέθεν ὀρηκσαν-
τος. Τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόν-
των ἐφ' οἷς ἐλέχθησαν, ὥσπερ τοῖς ἐρωτῶσιν ἔχειν
τὸ παρακαίριον, οὕτω τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μά-
ταιον. Ἀναγκαῖον δ' εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον
ἀποφαίνεσθαι εἰ δὲν εἰς ἀρχιερωσύνην προσεκαλέ-
σαντο μήτε μὴν εἰδὼτα μήτε μὴν ἀξιοῦντα, ἀργή-
σαντα τῶς λυθέντων ἐκείνων καὶ τοῦ γνησίου ἀνα-
κληθέντος ποιμένος, ἀξίον ἐστι, καὶ αὐτοὶ κρίνουσι,
τὴν τιμὴν καὶ ἐπὶ ἐκεῖνον κατέχειν ἣν ἔσχον ἀρχή-
θεν ψευδοζομένων καὶ προσκαλούντων αὐτῶν. Τὸ δ'
ἦν ἄρα εἰπόντος ἐκεῖνου τοῖς πολλοῖς ἥλος κατὰ
καρδίας, καὶ, «Ποῦ γε ἄρα,» φασίν, «ἀρχιερατεύ-
σεις γνησίου τῶς παρόντος ἀρχιερέως, ἀνὴρ καὶ

Α λιβέλλον ἐπὶ πίπτει δίκαιος ἐκτεθεσθαι καὶ πληροφο-
ρεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὀρθὸν τοῦ σεδάσματος; » Οἱ μὲν
οὖν οὕτω παρακρουσάμενοι τὴν ἀξίωσιν ἐμδριθῶς,
εὐμενῶς ἄλλως λαβόντες αὐτὸν, ἄγουσι παρὰ τὸν
Ἰωσήφ καὶ μετανοήσας ἐξιλεοῦσθαι ὡς δὴθεν δυσμε-
ναίνοντα πείθουσιν, εἰτα καὶ λιβέλλον ἐκτιθέντες
εἰς ὁμολογίαν μὲν τοῦ ὀρθοῦ, ἀποβολὴν δὲ τῶν εἰ τι
καὶ παρεξέλεχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύ-
νης παραίτησιν, ὁπογράφειν διδοῦσι, καὶ οὕτω τὰ
ἐκτότα φιλοφρονησάμενοι ἀποπέμπουσιν. [P 20]
Ὅπερ μαθὼν ὑστερον Ἰωσήφ τὴν ἐπὶ τῇ παραίτη-
σει βίαν ὀρθοσεβούντος ὡς οὐ κανονικὴν ἄδικον
ἐκρινεν.

ια'. Ὅπως κατὰ τὴν Προῦσαν ὁ Βέκκος περιω-
ρίσθητο.

Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ βασιλεὺς πείθουσιν εἰς
Προῦσαν περιορίζειν ᾧ τῶς καὶ διελύοντο. Ἀλλ' ὁ
βασιλεὺς τάξας αὐτῷ καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐταρκές,
ἐκείνον μὲν τοῖς ἀπάξουσιν ἐπὶ Προῦσης ἐκδιώσιν,
αὐτοῖς δ' ἐχρήτο τῶν ἄλλων ἐνευκαιρήσας, εἰ τι ἄρα
προτείνεσθαι, καὶ γε ἡδῶς μὲν ἤκουε μεσιτευόντων,
πολλὰ δ' ἐξεπλήρου τῶν ἀναγκῶν ὑπομιμνησχόν-

lentiae compertos denunciavit. Sic sedato plebis im-
petu, Veccum aggreditur, demonstrans non esse
jam quod causaretur ullam a seditione formidinem.
Hec ille abnuvit venire. Cui comparenti ultimus in
synodo locus datus est; indeque ut causam ille se-
dens diceret, seseque purgaret ab objectis circa scri-
pta sua vehemēter instabant. At Veccus aliud po-
tius quodvis, quam quod tunc erat, talia purgandi
tempus esse sciens, respondebat causas quibus de-
fendi suum scribendi consilium posset, 35 ei fuisse
tempori affixas quod nunc præterisse fatebatur.
Scire sese, qua tempestate illa scripsisset quæ modo
in crimen vocabantur, exegisse a se tunc præsen-
tem rerum statum ut talia scriberet. Inique secum
ægi si post conversionem rerum tantam præstare
nunc cogatur ea recta esse, quæ cum suam ab oppor-
tunitate rectitudinem ducerent, mutatione quæ
incidit temporum suam quasi defensionem amiserunt.
Omittatur ergo crimen modo intempestivum,
aut in tempus differatur ejus quod nuper exstitit
simile. Res quæ tunc gerebantur imposuisse sibi
necessitatem scribendi quæ scripserit, nemine alio
ad id ægendum occurrente quod publice intererat
ab aliquo fieri. Vocare autem in examen sermones
bene in tempore prolatos, remotis jam circumstan-
tiis quibus illorum opportunitas palam monstraba-
tur, ut in rationem exigentibus inquisitionem habet
intempestivam, sic respondemibus conditionem in-
jungit iniquissimam, causæ talis dicendæ cuius om-
nis defendendæ conatus vanus ac stultus merito
existimetur. Illud solum decidere oportere Patres sy-
nodi præsentis, an non eum quem nec cogitantem nec
volentem ad patriarchatum ipsi vocaverunt, modo
reductum in ordinem periculosum, et priore in proprium
tironum revocato pastore, æquum sit, ipsis iudi-

PATROL. GR. CXLIV.

cantibus, retinere etiamnum honorem quem illorum
antea eligentium et ad patriarchatum vocantium
suffragiis acceperat. Hæc postrema præsertim Vecci
propositio plerorumque cordibus infixit spiculum;
audiebanturque indignantium voces: Tu scilicet
patriarchatus honore gaudebis, præsentem jam le-
gitimo patriarcha? Tu, inquam, suspectus hæreseos,
a quo jure scripto edita fidei professio exigatur, cui-
que multis argumentis opus sit ad persuadendum
te recte ac catholice sentire? Sic illi, repulsa ira-
cunde Vecci postulatione, mitius deinde cum illo
agentes, blande perpulerunt ut sistere se coram Jo-
sepho vellet. Quo ipso adducto, et persuaso 36 de-
clinare sibi offensum supplicis significatione peniten-
tiæ, deinde ipsi compositum libellum, quo profes-
sio rectæ fidei conjungebatur cum amolitione suspi-
cionum si quæ in contrarium exstarent, quibus ad
extremum annectebant abdicationem sacerdotii,
Vecco ut subscriberet dederunt; atque ita verbis
officiisque paulo benignioribus commodiuscule tra-
ctatum dimiserunt. Quod cum postea Josephus
cognovisset, vim illatam homini orthodoxo ut digni-
tatem abdicaret, uti minime regulis Patrum confor-
mem, injustam fuisse judicavit.

11. Ut Prusam relegatus Veccus fuerit.

Non ita multo post iidem imperatori persuadent
ut Veccum, a quo tamen sibi satisfactum præ se tul-
lerant, Prusam exsulatum mitteret. Destinavit igitur
imperator qui eum illuc abducerent, assignatis ibi
ei pensionibus ad victum sufficientem. Porro isti
qui nomine Josephi ecclesiam curabant, familiariter
ad cætera quoque se indulgebat imperator, ad-
mittens quoties vellet, audiendisque illis et expe-
diendo quodcumque poscerent perlibenter vacans

των. Ἐδεδαίου δὲ καὶ τὰς γυνῆμας λεγόντων καὶ προθέσει καρδίας καὶ γράμμασιν, ὧν τὸ μείζον καὶ πρῶτον μὴ ἂν ποτ' εὐφήμου μνήμης, μὴ ψαλμωδίας, μὴ ταφῆς ἀξιοθῆναι τὸν ἀποικόμενον. Οἱ μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, βασιλεὺς δ' οἰόμενος πραγμάτων ἀπαλλαγῆναι τὸ πᾶν κατορθοῦν ἐνόμιζε. Τὸ δ' ἄρα ἦν δνειρος.

ιβ'. *Περὶ τῶν Ἀρσενιατῶν καὶ τῆς τοῦ Ἰωσήφ νόσου.*

Οἱ γὰρ Ἀρσενιάται ἀδελφάς [P 21] κίχκεινοι λαθόμενοι πειθόντες τοῦ καιροῦ, καὶ πανταχόθεν ὑπεξαναδύντες τῶν φωλεῶν, τοῦ βασιλέως ἀνιέντος ὡς κίχκεινους εἰς εἰρήνην ἄγειν ἐλπίζοντες, ὑπέτρεχον τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον θαρρόντες ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τῷ ἀπὸ Σάρδεων, ὃν ὅσον οὕτω ἤξαντα προσεδέχοντο, εἶναι τε τὸν Ἰωσήφ ὑπ' ἀφορισμὸν ἐκ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διεδεδαίου, καὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν μὴ ὅτι γ' ἐκείνοι ὡς ἄγος ἐξέκλινον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐπειθον φεύγειν, ὥστε καὶ ὁσήμεραι πλείους ἐκείνοι; προστίθεσθαι, καὶ ὁλίγων τῶν πρῶτων πολλοὺς γίνεσθαι. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν ὁ Ἰω-

quin et cum quidvis pro quolibet intercederent aut peterent, prompte annuens, multaque ex usu præsenti faciens, prout illi fieri omnino debere suggesserent. Confirmabat autem sententiam horum sibi oquentium cum prompta significatione benevoli assensus, tum ubi res posceret, litteris et diplomatibus ad earum sancendum effectum datis. Istorum hisce concessorum a principe hoc maximum et primum fuit, quod iis suadentibus vetuit ne signo ullo honorificæ memoriæ nec justis funebribus cantu psalmodiarum rite celebratis, imo ne sepultura quidem ecclesiastica pater ejus Augustus nuper defunctus dignaretur. Et hæc illi quidem sic egerunt. Imperator autem propensa ista ad eorum nutus omnes facilitate obsequendi, defunctum se turbis et magnam in posterum, cunctis compositis, se sibi tranquillitatem confecisse arbitrabatur; id quod vanum somnium sibi faventis animi fuit.

12. De Arsenianis et morbo Josephi.

Arseniani quippe, ex mutatione et ipsi temporum fiducia arrepta suas res 37 agendi, undique procedentes e latibulis (connivente Augusto, qui hos quadam lenitate adduci ad pacem posse sperabat) multos ambire atque in partes trahere cœperunt. Columnen ejus tum factionis erat Andronicus, olim episcopus Sardium, quem nuperrime appulsum exceperant avidè, eoque auctore magnopere freti fidenter affirmabant subjacere Josephum anathemati in eum quondam intorto ab Arsenio cum patriarchatum gereret; ipsiusque ea de causa communionem non modo ut piaculum vitabant, sed et non paucis ut ab illa se absunderent persuadebant. Unde multis quotidie ad paucos qui primum apparuerant se aggregantibus, exiguo tempore in numerum ingentem excrevit Arseniana factio. Hi tamen quoad Josephum

σὴφ ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος; τῆς πατριαρχίας ἐπέληπτο, καιρὸν ἤκιστ' εἶχον ἐκείνους πρὸς βασιλέα· τὸ γὰρ σφῶν ἀκατάλλακτον οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ πλείστου εἰδότες, καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν πατριάρχην τὸν Ἰωσήφ εἶχον, ἐκείνοι δὲ οὐδ' ἄξιον Χριστιανικῆς ὁμιλίας ἔκρινον, καὶ διὰ ταῦτα ἀδύνατον τὴν ἐξουθασιν κρίνοντας προκατελάμβανον βασιλέα, μαρτυροῦντες σφίσι τὰ χεῖριστα, καὶ ὡς οὐδ' ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτῷ βασιλεύοντι ἐκείνοι τὴν Ἐκκλησίαν σφίζουσι λέγοντες φροντισίην οὐ ταῖς τυχοῦσαις ἐδίδουν. Ἐπεὶ δ' ἐκραταιοῦτο τῷ πατριάρχει ἡ νόσος, καὶ ἤδη ἐς ἅπαν ἐκτελειούμενος ἦν ὡς καὶ τὸν θάνατον ἀπεδέχεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα παρηγεῖτο τὴν προστασίαν, καὶ γράμμα προδίδαινε παραιτήσεως, ὑποβρίβουσι μὲν οἱ τούτου, εἰς πλῆθος δὲ ξυστάντες ἐκείνοι, ὡς καὶ τὸν πᾶν θαρράλῃον δεδιέναι καὶ τὴν ἐκείνων υποποίησιν ἀναγκαίαν ἡγεῖσθαι, λόγου μείζονος; ἀξιοῦσθαι, νεύσαντος ἐπὶ τούτους τοῦ βασιλέως, καὶ πολλῶν τι νικῶνται τὸ πλῆθος; τοὺς τοῦ Ἰωσήφ. Ἐξήρχε μὲν οὖν ἐκείνων ἐνθεν μὲν ὁ Ταρχανσιώτης Ἰωάννης καὶ τοῦ βασιλέως αὐτανέσιος (τῆς γὰρ Μάρθα; τῶν τριῶν υἱῶν ὕστερος ἦν), σὺν ᾧ δὴ καὶ αἱ ἀδελφαὶ

patriarchatus utcumque possessionem, gravi licet urgente morbo, tenuit, parum apud Augustum valuerunt. Nam cum ex longo compertum haberent quod Josephum sequebantur, irrevocabili Arsenianos in eum instinctos odio, nec superesse viderent conciliationis spem ullam inter partes tam acri discidio commissas, ut quem alia principem sacrorum veneraretur, altera ne laica quidem communione dignandum Josephum duceret, mature pro sua cætera apud Andronicum auctoritate eum in contrarium præmunierant, gravium Arsenianos accusantes criminum, metumque intentantes, ne hoc schisma iqvalescens non Ecclesiæ modo sed imperio quoque ipsi perniciosissimum ad extremum evaderet; quibus credulus princeps auditis in non vulgarem ab Arsenianis cavendi sollicitudinem contraheretur. Postquam vero intendente se gravibus augmentis patriarchæ morbo, adeo ut æger plane jam defectus viribus et haud dubie mortem expectans patriarchatum abdicaret, cujus abdicationis scriptum rite formatum prodit, qui ejus nomine res gerebant despondere animos et diffuere 38 cœperunt. Quo fidentius sese jam Arseniani ostentantes tanto se numero ferebant, ut terrorem adversariis non parvum incuterent, curamque adderent Augusto necessariam eos ne sævirent delinendi. In eam ergo partem ille incubuit, majori quam antea honoris significatione Arsenianos tractans; quo brevi effectum ut hi multitudine longe vincerent Josephi assecelas. Capita eminebant hujus numerosæ turbæ ac velut factionis duces hinc quidem Joannes Tarchaniota, consobrinus imperatoris, quippe Marthæ, sororis Michaelis ejus patriæ, trium filiorum natu minimus, cum quo et ejus sorores Theodosia et Nostongissa, inde autem superius memoratus Hyacinthus. Hi uno consensu præire sibi universis patiebantur antiquum

τούτου, ἡ τε Θεοδοσία καὶ ἡ Νυστάγγισσα, ἐκείθεν Ἀ
δὲ ὁ προδηλωθεὶς Ἰάκινθος. ἔχον δὲ καὶ τὸν ποτὲ
Σάρδεων προηγούμενον, δὲ δὴ καὶ πρὸς βασιλεῖα
συχνὰς προσόδους ποιούμενος — ὁ γὰρ Ἰωάννης καὶ
προγενὴς ὢν, ἀλλ' ὁμως ἐπ' ἀκριβεῖα μεγίστη
κατορθῶν τὰ τοῦ ζήλου, ὡς φητο, πλείστα τῶν περὶ
τὸν Ἰάκινθον κατεγίνωσκε [P 22] καὶ τὰ πολλὰ καὶ
αὐτῶν ἀπασχίζετο. Διὰ ταῦτ' ἐκείνος τὰ τῆς παύρη-
σίας σφίσι προωδοποιεῖ, ὡς ἀσφαλὲς εἰς ὃ καὶ λή-
γοιεν ἔξουσιν.

γ'. *Περὶ τῆς τελευταίας τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν τότε
συμβάτων.*

Ἐν τοσοῦτ' δὲ καὶ μηνὸς ἐνισταμένου Κρονίου
νόσῳ τε καὶ γῆρ' αὖ τρυχωθεὶς Ἰωσήφ ἐκδημεί, καὶ
ὁ νεκρὸς ἐκείνου τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰ, B
ταφὴν δίδοται. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἀπαλλαγεὶς
ἐκείνου τοὺς Ἀρσενιάτας ὁρμῇ μεγίστῃ ἐπειράτο
καταλαβέσθαι, καὶ δὴ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνεικῶς πρόσ-
οδον λόγοις ἐπέπρα παντοίους. Τὰ γὰρ παρα τῶν
Ἰωσήφιδων κέντρα, καὶ μὴ παρόντων πλῆξαντα, οὐ-
λὰς ἐνεποιεῖ καὶ φόδου καὶ ὑπονοίας, καὶ παντὸς γε

episcopum Sardinum, qui nomine omnium crebro
imperatorem conveniebat, huic libentius partes illas
cedente atque adeo pro sua ob consanguinitatem
gratia admissionem facilem parante Joanne, qui ex-
quisita quadam religionis diligentia, zelo, ut puta-
bat, veriori obsequens, minus in multis probat
quæ Hyacinthus agebat, haud adeo superstitione
communione alienorum a secta sua vitans quam
necesse Tarchaniotæ videbatur. Unde ab illo et
ejus sequacibus plerumque secedens conventiculum
sibi seorsum habebat proprium, nec tamen se plane
palam abscindens, ne robur factionis enervaret,
quin pro virili Andronicum Sardansem adjuvans in
his quæ in sectæ utilitatem ac securitatem universæ
cum imperatore transigebat.

13. *De morte Josephi et his quæ tunc contigerunt.*

Inter hæc, mense Martio ineunte, morbo et senio
consumptus Josephus obiit, et ejus cadaver in
monasterio S. Basilii sepultum est. At imperator
ab eo expeditus impetu maximo incubuit in cona-
tum adjungendorum sibi Arsenianorum. Itaque
admittens eos in colloquium frequenter 39 omni
ope tentabat verbis demulcere exulceratos eorum
animos metu et suspitione, quoniam etsi hostes
eorum Josephitæ non vigeant jam nec eos infe-
stabant amplius, tamen quæ ab illis, dum rerum
potirentur, acceperant vulnera, cicatrices adhuc
teneras et necdum satis obdurate reliquerant.
Quare in iis observandis deliberandoque uti se cum
illis gereret perattente versabatur, sua causa, quippe
metuens ne quid turbarent, et ad id prævertendum
invigilans. Josephum quod attinet, quanquam, ut
a quo nihil jam metueret, non anxie curabat, præ
se ferebat tamen studium acta ejus et memoriam
tuendi, non vero affectu, sed in speciem, ne secta-

σφᾶς ἀνέκρινε, Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ, τῷ μὲν
φαινομένῳ, δέει τοῦ μὴ σχισθῆναι τοὺς ἀμφ' ἐκεί-
νον παροραθέντος ἐκείνου, ὡς δὲ τινες ὑπενόουν,
μερίμνῃ τῇ περὶ αὐτοῦ μεγίστῃ, μὴ τὰ τῆς στεφ-
φορίας ἐκείνου μωμεύοιντο δόξαντος ἀνιέρου ὅλως
ἐκείνου καὶ γε φέροντος ἄγος ἀφορισμοῦ. Ὅμως
πολὺς ἦν τὰς γνώμας ἐκείνων ὑποποιούμενος, τοῦτο
μὲν φιλοφρονούμενος λόγοις, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κατὰ
σφᾶς ἐδωδίοις ἀρχοῦντως δωρούμενος. Οἱ δὲ τὰ
μὲν τῆς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ὡς ἔχον ἐξεθερά-
πουν, τὰ δὲ καθ' αὐτοὺς συνιστῶντες ὡς ἐνδίκως
καὶ τρόποις θείας βουλῆς ἐξηγούμενοι σχίζονται,
πρὸς θεοσημαίας ἀπειδὸν καὶ τέρατα. Καὶ δὴ σφίσι
ναὸν εἰς προσευχὴν ζητήσασιν, εἰ που μόνον ἐκ
παλαιτάτου τὰ τοῖς ἱερεῦσι νομιζόμενα ἡπράκτου
ἐκεῖ, ὡς μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τῶν ἰσχυρότερον μετὰ τὸν
πατριάρχην πρᾶχθέντων Ἀρσένιον ἄγος, ὡς φησι,
ὁ τῶν ἁγίων πάντων ναὸς ἐδίδοτο, εὐ μὲν μεγέθους
καὶ κάλλους ἔχων ἅμα μὲν εἰς ὑποδοχὴν τῶν ἀφι-
κνουμένων [P 23] ἅμα δὲ καὶ εἰς οὐ μετρίαν παρα-
ψυχὴν καὶ τέρψιν, ἐκ παλαιοῦ δὲ κεκλητισμένος, ὡς

rios ipsius, si contemnere illum videretur, a se
abalienaret. Aliam quoque nonnulli simulationis
hujus causam non inverisimilem suspicabantur, ex
cura ductam ne, si prævaluisset Arsenianorum opi-
nio, Josephi patriarchatum illegitimum censentium
ut intrusi per vim in sedem jure non vacantem,
et præterea ob anathema contractum ejus digni-
tatis incapacis, inauguratio ipsius Andronici in
imperium ab eo facta irrita videri posset. Verum
utcumque præ se ferens a Josepho se stare, mul-
tam sane adhibebat diligentiam in deliniendis sibi-
que conciliandis Arsenianorum animis, qua blandis
eos verbis alloquens, qua large et liberaliter præ-
bens quibus ad victum indigebant. Ponebant et hi
vicissim haud segnem in hoc operam, ne sinistris
ullis de se Augusti suspicionibus gratiæ, quam beni-
gne ipsi's offerebat, periclitari constantiam aut vim
diminui contingeret, perseverantes tamen fiducia
maxima in affirmanda suæ secessionis æquitate,
quippe in quam causis justissimis et non dubia
divinæ indicatione voluntatis sese asserebant fuisse
D impulsos, exhibentes se quin etiam ad id signis hu-
mana vi superioribus comprobandum. Verum ut
præstare id possent, necessariam sibi esse causa-
bantur ædem sacram non pollutam contagione
Josephi, sequaciumque ipsius, qui scilicet templi
omnia quæ tunc Constantinopoli paterent, sacris
illegitime attentandis profanaverant, ut jam in nullo
eorum caste ac rite propitiari numen posset. Assi-
gnaretur 40 modo sibi templum, si quod esset,
ubi post expulsum Arsenium nemo fuisset operatus
sacris: in eo sese confidere impetraturos, re sacra
canonice religioseque peragenda, ut Deus manifeste
miraculo monstraret Arsenii sanctitatem suæque
ipsorum innocentiam sectæ recititudinemque acti-
orum. Inclinalus Andronicus ad morem iis gerendum

μηδὲ πολλοὺς μεμνηθῆναι ἦν τί που καὶ ἐταλίσθη ἐν
τούτοις τῶν ἱερῶν τελετῶν. Ὡς γοῦν ἐκεῖσε συναχθέν-
τες ὑπ' ἐπιτήρσει πιστοῖς, ὡς μὴ λαθῶν τις εἰσίοι
τῶν σφίσι ἀκαιοῶν ἡρώων, τὰς συνάξεις ἐτέλουν, καὶ
συχνάκις πέμπων ὁ βασιλεὺς τοῦ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν
φροντίσι μεγάλαις ἔχειν παρῆχε δόκῃσιν, αὐτοὶ
ἐπὶ πλείον θαρσύναντες πρὸς τὰ ἐν Χαλκηδόνι πάλαι
τελεσθέντα, ὡς ὁ λόγος αἰρεῖ, ἐπὶ τῇ τῆς καλλιπαρ-
θένου καὶ μάρτυρος Εὐφρημίας σώματι ἀνάγουσι τὴν
ἐνθούμησιν, καὶ γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ σώματι ἀγίῳ πά-
λαι κατατεθνεῶτος νεκρῷ τὰ καθ' αὐτοὺς ὡς ἀρε-
σκείας ἐξηγούμενα θείας δεικνύειν ἤθελον, καὶ ἅμα
τῷ δεῖξαι, ὡς ἡλπίζον, σφίσι προσσχεῖν ἡξίουν τοὺς
ἀλλοὺς καὶ πείθεσθαι, κἂν ὁ τι λέγοιεν τε καὶ πράτ-
τοιεν. Πείθεται τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ σῶμα μὲν τὸ
τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ θείου Πατρὸς Ἰωάννου αὐτοῖς;
αὐτῶν δὲ δίδωσιν, ὡς ἂν δὲ μὴ τι καὶ ῥέδιουργηθῇ
ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις τέρασιν ἢ μὴν καὶ ὑπο-
πτευθῇ ῥέδιουργηθῆν (τόμοις γὰρ ἐπιτεθησομένοις
τῷ σώματι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπειν ἡθούλοντο),
ἐξ αὐτῆς βασιλεὺς προστάσσει ἐπισκευασθῆναι μὲν
ἐτέραν μελίζονα θήκην, καὶ σῶμα καὶ θήκην αὐτὴν

templum sanctorum omnium attribuit, satis capax
magnæ multitudinis magnificeque ornatum, ut in
id qui convenirent cum jucundo sensu animi con-
solationeque non modica dare operam religioni pos-
sent, at idem (quod præsertim quærebatur) ex tam
longo vacans et clausum tempore, ut pauci viven-
tium recordarentur ullam in eo functionem sacram
exerceri se vidisse. Ibi ergo cum suos Arseniani
conveptus, fides ad valvas custodibus appositis, ne
quis irreperet eorum cum quibus communicare ne-
fas arbitrabantur, cœpissent concursu ingenti cele-
brare, affectabat iis demerendis intentus imperator
certos e suis illuc frequenter mittere, qui præsto
ipsis essent et securitatem quam optarent maximam
præstarent, ac sibi esse curæ res ipsorum fidem
facerent certissimam. Inde illi aucti animis polliceri
ausi sunt se miraculo ejus simili quod olim apud
Chalcedonem in corpore sanctæ virginis et martyris
Euphemie ostensum fuisse fama ferret, veritatem
suar doctrinæ justitianeque sectæ probaturos. Pete-
bant igitur dari sibi corpus aliquod sancti dudum
mortui, certo confidere se aientes demonstraturum
per illud Deum, quidquid ipsi egissent, se hactenus
volente ac jubente factum; quo viso deinde par esset
adversarios ipsorum divinæ auctoritati cedere, nec
jam amplius, sicut ad hanc usque diem fecerant,
de innocentia ipsorum sanctitateque dubitare. As-
sensit et his Augustus, sanctique et divini Patris
Joannis Damasceni sacrum ad hoc experiendum cor-
pus iis tradidit. Quia vero Arseniani jaclabant se
scripta professionem suæ ipsorum fidei iuriumque
assertionem complectentia ad sancti corporis pedes
posituros, postmodum vero eadem scripta e pedibus
41 ad manus sancti divina vi promota repertum
iri, sollicitus imperator ne fraus interveniret in
eo quæriam ac (quod suspicatu primum erat de

Α ἐν ἣ τὸ σῶμα χωρῆσαι οὕτω δὲ ταύτην οὖν τ'
εἶναι ἀσφαλισθῆναι καὶ κλεισθῇ καὶ σφραγίσθαι ὡς
μηδὲ τὸν ἐντεχνότατον κατὰ Δαίδαλον παρεγχεῖν
μηδ' ὅτι οὖν δύνασθαι. Αὐτὴν μὲντοι παρῆχεν ἔτοι-
μον, εἰ προσληφθεῖται ταῖς τοῦ ἀγίου χερσὶν ὁ τόμος
πρὸς ποσὶ τοθείς, τὰ γεγραμμένα πράττειν ἀναμφι-
δόλως. Ἐν ὅσῳ μὲν οὖν ταῦτ' ἐπράττετο, κάκῃνοι
νηστιαῖς καὶ προσευχαῖς παντοίαις προτελοῦντο
καὶ παννυχίαις ὑμνωδαῖς ἐσχολάζον, ὁ βασιλεὺς, κἂν
αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ κἂν ἄλλου γε ὑπομνήσαντος, περὶ
ἐκρυπτοῦ, ὡς ἔδοξεν, ὑπονοήσας, μήπως καὶ ἐπ' αὐτῇ
βασίλει καὶ τῇ περὶ ταύτης ζητήσῃ (καὶ ταῦτα γὰρ
ἐλέγετο ζητεῖν ἐκεῖνους) ἀμφισβητεῖν προσχθεῖν,
καὶ γ' ἐπὶ τοῦτ' ἀδοξήσας ἀναλαμβάνει τε τὰς ὁμο-
λογίας ἐξαίφνης, καὶ πέμψας, ὁστράχου, φασί, με-
ταπεσόντος, διακυλῶναι τοῦ γχείρημα, τὴ τῶν πολλῶν
καχυπονόητον ἀναστέλλων, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ὡς
Εἴπερ μὴ ἐπιτρέπειν ἐννοίαις ἡμετέραις τὰ π ἄγ-
ματα ἀξιοῖμεν, ἀλλὰ τὴν θεοθεν ζητεῖν συμβουλίην
(καὶ γὰρ οὕτω καὶ δεῖον), ἀργεῖν μὲν ἀνάγκη ἐκ
παλαιοῦ τὰ σημεῖα, τῆς εὐσεβείας πλατυνθείσης,
ἔχειν δὲ τὰς γραφὰς τῶν Πατέρων ἐξ ὧν καὶ χειρα-

hominibus ingenti, quæ palam exstaret, toto in
hoc negotio cupiditate ruentibus) ipsi manu adju-
varent, ut quod studebant divinitus effectum appare-
ret, hanc ejus periculi præcavendi rationem pru-
denter iniit. Præter thecam in qua sancti Damasceni
reliquiæ servabantur conditæ, intra quam suas
Arsenianos deponere chartas oportebat, aliam ma-
jorem parari arcam jussit, in quam eadem theca
conjiceretur scriptis jam in eam missis. Arcam
porro exteriorem istam seris sigillis clavibus mu-
niri curavit ita firmiter, ita contra omnium astu-
tiarum dolos impenetrabiliter, ut ne Dædalus qui-
dem, aut si quis isto versutior, fraudem in eo mo-
liri ullam attentareve indeprehensus posset. Ingens
erat eventus exspectatio, Arsenianis jejunando,
pervigilandis in hymnodia noctibus, omni denique
supplicii ac religionis exquisitissimæ genere voti
effectum apud superiores urgentibus, quando imperator
vel per sese veritus cœpti ancipitis exitum, vel ab
aliquo monitus quantæ rei aleam jaceret, cum mani-
feste constaret, si cælesti testimonio Arseniani com-
D mendarentur, suam ut ab illegitimo et excommuni-
cato patriarcha factam eversionem ad imperium hauri
dubie vocandam in controversiam, si non et proinani
ac plane nulla reprobendam, revocavit trepide quæ
decreverat, et misit repente qui reserari sacrum locu-
lum, explorarique ecquid situm scripturæ illic depo-
sitæ mutassent, omnino prohiberent; simul Arse-
nians renuntiari a se jussit, re melius perspecta sibi
visum exspectari reverenter oportere divina ora-
cula, dum sua se sponte proferant, non impatienti
curiositate prælicenter ab irrumpentibus in adyta
exquiri. Hoc enim esset a cogitationibus potius
nostris quam a Dei provida sapientia consilium in
dubiis incidentibus petere. 42 Dudum esse cum
videmus cessasse divinum numen a crebra editione

γυγυμένους τὰ κατ' ἀρέσκειαν τοῦ Θεοῦ τελεῖν· ἂ μιν αὖτις ἐκ τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ μὴ κατὰ τὰ διατεταγμένα τῷ Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ συγχωρεῖν γίνεσθαι καὶ λίαν ἐξευμενίζειν εἰς εἰρήνην ἐλπίζων, ἀρχιερεῖς μὲν ἐκείνους καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ πατριαρχεύσαντι ψῆφον μηδ' ἔκταρ εἰς νοῦν βάλλων, ἀψηφιστως δὲ πάλιν ἀνάγειν μὴ εὐπρεπὲς δοκιμάζων καὶ εὐσχημον. Μᾶλλον μὲν οὖν τῇ πράξει καὶ εἰς καιρὸν προστησόμενον, τινὲς τῶν δοκούντων ἐκλεξάμενος, καὶ τούτους καθ' ἕνα, ἅμα μὲν αὐτοῖς τὴν βουλὴν ἔκρινον, πληροφωρῶν ὡς εἶχε καὶ τὸ σφίσις ἐστύθις ἀκινδυνον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ψῆφον τὴν ἀπ' ἐκείνων ἐκχώρησιν ἐλογίζετο. Ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Σάρδεων Ἀθανασίου εἰς οὖν Ἀνδρονίκου γνώμην δεξάμενος, ὃν δὴ καὶ εἰς πατέρα ἔταττε γράφων δ βασιλεὺς, κἀντεῦθεν τὸ τῆς ἀπεντεύξεως τῆς πατριαρχίας ἐκείνου τὰ πολλὰ τεχνιτεύοντος ἐπὶ τούτοις ὠμάλιζεν, ὡς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πατριάρχην ὕστερον καθυποκλίνειν εἰς εὐλογίαν τὴν παρ' ἐκείνου, οὗ χρεῖα μᾶλλον ἢ κολακεία καὶ ὑποποιεῖται σφραγῖς καὶ ὀφύκτω, τὸ ἔκρινον, ἔχειν

δ. Ὅπως μὴ ἀποδοκιμάζων τοῖς Ἀρσενιάτας δ βασιλεὺς, ἀλλὰ δεξιούμενος διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ τὸν Κύριον εἰς πατριάρχην ἀνήγαγεν.

Τῷ τοι καὶ τὴν μέσσην ἐγνωνκὼς βαδίζειν, ὡς μήτ' ἀνιῇ τούτους, κἀκείνους δέχσθαι· τῷ τὰ ζητούμενα παρ' ἐκείνων συγχωρεῖν γίνεσθαι (τὰ δ' ἦσαν πάντως ἡ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἰπεῖν μεταπίστις), ἐκλέγεται μὲν εἰς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου Γεώργιον, ἄνδρα λόγιος ἐντραφέντα καὶ σφραγῖδα τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ φέροντα, τὸ τοῦ πρωτοκροτολαρίου εἰς ἀνακτόρων ἐπιτερόμενον σέ-

mirabiliū signorum; audivimusque a doctoribus sacris causas plane idoneas cur expediat talia promiscue non ostendi, vera jam religione per orbem late diffusa satisque stabilita, cui spargendæ ac fundandæ talia olim, quando id conveniebat, fuisse constat utiliter adhibita. Sufficiat nobis habere scripturas Patrum, quibus manuduci ad mores probos et ad intelligendum quid Deo cordi sit a nobis fieri satis erudiri possumus. Nam et diviti scimus illi apud Evangelium poscenti ut mortuus aliquis ad vivos rediens fratres suos admonitum mitteretur, divinitus responsum habere illos Moysen et prophetas, a quibus admoneri docerique sufficienter valerent. In hunc modum repressis ab incepto audaci Arsenianis, cautior Andronicus in posterum ut in justiore suæque securitati accommodatiorem studiosius propendit Josephitarum sectam, sic tamen ut Arsenianam haud prorsus reprobare videretur, quippe quam numero prævalidam haudquaquam contemnendam in seque temere irritandam merito duceret, acri semper et anxia in eam sollicitudine intentus.

14. Ut imperator, non reprobans Arsenianos, sed pacis causa liberaliter tractans, Cyprium promoveret in patriarchatum.

Mediam itaque inter utriusque offensionem factionis ingredi viam constituit, ita ut neque Arsenianos contristaret et Josephitas tamen amplēcteretur, quæ hi cuperent permittens fieri. Cupiebant vero illi nihil minus quam totius, ut verbo dixerim, transformationem Ecclesiæ. Eligit igitur in patriarcham oriundum e Cyprio Georgium, virum doctrinis innutritum, quem commendaret Josephitis a Josepho patriarcha benedictio accepta. Quippe illum ad functionem primarii ecclesiasticis palatinæ concionis, consueta sacris ritibus tali occasione bene precandi formulâ palam a se dele-

gatum, certo caractere sum approbationis ac favoris Josephus, dum viveret, insigniverat; unde hoc promovendo non dubiam inire se a Josephi sectariis gratiam sentiebat imperator. Qui tamen idem eodem meriti 43 Arsenianos se putabat et proniores ad assensum in reconciliationem sperabat reddere, quod componi res ecclesiasticas juxta Josephi decreta non sineret. Porro a sic decreta sibi Cyprii electione liberis antistitum committenda suffragiis longissime Andronicus abfuit, ac ne prima quidem deliberatione tenus ejusmodi quippe nimium anceps et exitu dubium consilium admisit. Aliunde tamen secum reputans electionem privati hominis in patriarchalem thronum, citra qualliacunque jus ad talem electionem habentium suffragia tentatam, omni caritatem apud populum rate auctoritatis specie, ut rei vitium, quam quomodocunque ceptam usu tandem ac tempore convallituram confideret, quantum ad impune inchoandum necesse videretur, occultaret in principiis, quosdam ex electoribus, faciliores videlicet et flexibilioris ad nutum indolis ex cætera vitæ consuetudine speratos fore, sigillatim evocatos edocuit quid pararet, omni asseveratione confirmans nihil ipsis damni proprii ex hac, publicis alioqui rationibus necessaria, Georgii promotione metuendum. Petere idcirco magnopere, sibi ut ad illam commodare ne gravarentur, si minus disertum assensum, saltem tacitam conniventiam: ultra enim hanc, et usum in præsens et apud se meritum pleni suffragii habituram, aliud se modò non querere. Viderent quantulo esset contentus; nec dubitarent nullo suo labore, nulla invidia, immortaliter sibi obstringere principem. Hac arte cum alios ex antistitibus, ne sibi obstarent, astrinxit, tum in primis ex Sardensi olim Andronico nunc medio suo magno adhuc monachum Athanasium, quem non

καὶ βίβαιον ἐπὶ ταῖς ψήφοις ἐπίστευεν. Ἐπεὶ δ' εἶδεν καὶ τελεῖσθαι τὰ μείζω, ὡς εἰθιστο, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ὠδελίζοντο (καὶ πῶς γὰρ οὐ; ὅπου γε καὶ εἰς ψήφους μόνας οὐκ ἤσιοντο), τῶν τινι ἐπισκόπων Κοζύλης, πεμφθέντι κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐκ δυτικῶν, καὶ ἀχράντῳ δόξαντι ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι πάλαι ὡς ξένῳ μάλα τῶν ἡμετέρων, γλυκὺς ἀγκῶν δ' ἡ λέγεται (τινὲς γάρ, ὡς ἐλέγετο, ἦσαν οἱ καὶ τοῦτον ἐς ἅπαν εἰδότες, τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Φιλίππῳ, περὶ οὗ καὶ φθάσαντες ἱστορήκαμεν, καὶ ζῶντι ἱερατικῶς ἐκδουλεύοντα, καὶ σφαγέντος, ἐπὶ χρυσέου πίνακος προκειμένης τῆς κεφαλῆς, οὕτω δόξαν τῇ συζύγῳ Φραντζαίνῃ, τὰ τῶν ἐπιτελευτῶν ὅμων εἰς μνήμην ἐπιτελοῦντα), τὰ τῆς τελετῆς τοῦ πατριαρχεύσαντος ἐγχειρίζουσιν· ὅς δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου μὴνδ' παραλαβὼν ἐκείνον εἰσάγει τὴν τοῦ Προδρόμου τῆς πέτρας μονὴν σὺν ὀλίγοις τισί, καὶ ναὺν εὐρόντες ἐπ' ἀμπελώνος, ἀργὸν ὡς ἐδόκει κάκεινον ὄντα, ἐκείσε τὰ εἰκότα τελέσας μοναχὸν μὲν ἐκ λαϊ-

intactum cupiditate patriarchatus, quod se in præsens exclusum throno alterius in eum evectione levius ferret, præoccupavit astutus princeps gratissimo ipsi deferendo, scriptis etiam litteris, titulo spiritualis patris. Erat in eo cum præsens honoris fructus tum spes in posterum crescendi; quo utroque delinitus ambitiosus animus inquietudinem composuit ad tempus, et machinari nova desinens securitatem quam captabat in usum obvium præbuit Augusto; qui ut eadem ansa teneret hominem, ne is priusquam esset rebus commodum fuco animadverso resiliret, gnaviter in simulatione studendi Andronico perstitit, adjuvante ipso pro se quoque, postquam est patriarcha creatus, Cyprio, dum se **44** inclinare sustinuit usque ad eulogiam ab eo accipiendam, non usu alio quam adulandi, et tanto strictioribus fletæ honorificentæ vinculis gloriosum monachum causæ ac partibus alligandi. Inde porro abunde se faventium suffragiorum ad tuto peragendam Cyprii promotionem habere ratus Andronicus, ubi progredi ad majora ipsamque ordinationem adoriri tempestivum est visum, nullius Orientalium antistitem ad tale ministerium operam probavit (nec erat sane consequens ad ejus illos ab Augusto consecrationem adhiberi, quorum ne suffragia quidem ad electionem dignatus fuerat requirere), sed functionem illam detulit episcopo Cozyles ex Occiduis tractibus legationis causa nuper appulso, et quod peregre vixisset in summa disjunctione a rebus nostris, nulla contaminato contagione piaculorum, quæ ex actis antehac Constantinopoli plerique illic degentium aut contraxerant aut contraxisse putabantur. Erat is homo præterea gratificari quidvis poscentibus facilis, et juxta tritum adagium, dulcis cubitus, quem videlicet ad quidquid ex usu foret placide sequacem flecteres. Nonnullis enim, quibus fuerat anterior ejus vita plane perspecta, notum erat magno cum domino Philippo, de quo alias

κῶν ἀποδείκνυσσι, διάκονον δ' ἐξ ἀναγνώστου χειροτονεῖ. Τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχῃν ὁ βασιλεὺς ἐκείνον προβάλλεται. Ἐντεῦθεν ἐκείνος ἐκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἐνεργεῖν τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκακίου, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ τὰ πολλὰ συντεκτερημένου καὶ ἐπὶ τοῖς χθὲς πραχθεῖσι δόξαντος ἀμφιγυμνοεῖν, μαθητὴν Γερμανὸν, [P 26] εὐλαθεῖ γε κάκεινον ἐς ἅπαν καὶ τὸ ἥθος ἀπλοῖκδν ὡς καὶ ἐν πνευματικαῖς ταχθέντα τῷ πατριαρχεύσαντι, ἅμα μὲν σὺν τῷ Κοζύλῃ πρόεδρον Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θράκην καὶ χειροτονητὴν αὐτοῦ ψηφίζονται, ἅμα δὲ τῷ ἐπισκόπῳ προτρέπεται, οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν· καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς Εἰρήνης θεῶς ναὺς, πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱερᾶς καὶ μουσικῆς τραπέζης καὶ τισιν ἁγιασθείσης εὐχαῖς, τὴν ἐκείνου εἶδε χειροτονίαν. Αὐτὸς δ' αὖθις κάκεινος πρῶτον μὲν ἱερέα, εἶτα δὲ κἀν τῇ λαμπρᾷ ἑορτῇ τῶν Βαλῶν ἀρχιερέα τὸν πατριάρχῃν χειροτονοῦσιν.

narravimus, et viventi operam sacerdotalem grate atque obnoxie navasse, et ad ejus occisi propositum in aureo disco caput, quod sic ejus conjugii Phrantzænæ visum esset, sacra funebria, pronuntiandis hymnis, quibus mortuorum memoriam prosequi fas est, rite peregissee. Hic igitur commissam sibi designati patriarchæ ordinationem auspicaturus, mense Martio susceptum eum introducit cum paucis in monasterium a prodromo et petra nominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo et ipso apparebat rem divinam ex longo fieri desiisse, in eo consuetis caremoniis monachum ex laico instituit Cyprium, moxque diaconum e lectore ordinat. Eadem porro die eundem imperator declarat patriarcham. Hinc jam patriarcha, qui multorum suasionibus **45** inductus certum ac plane constitutionem haberet non alium adhibere ad sui consecrationem quam eum de quo inter omnes constaret longe alienum esse ab omni specie piaculi, quale plerique antistitem contraxisse mutuis flagrantium factionum insimulationibus culpabantur, discipulum Germanum, filium Acacii viri pii et valde circumspecti, qui se in palam nuper actis quasi neutrum habuerat, assensum in partem utramvis sustinens et utrique, quantum duntaxat satis erat ad securitatem, favens hunc quoque ipsum multa religionis existimatione commendatum, præterea ita moribus simplicem ut eum ille qui patriarchatum nuper gesserat spiritualibus accensuisset, hunc, inquam, quasi de quo nulla esse posset cujusquam plausibilis exceptio, in sui ordinatorem præparavit, eligens eum, suffragante in id pariter Cozyleno, in præsulem Heracleæ Thraciæ. Post quod episcopo mandavit ut eum confestim (res enim moras non ferebat) in eam sedem rite metropolitam ordinaret. Isti functioni delectum est antiquæ Irenes divinum templum, cujus sacra et mystica mensa multis prius purgationibus expiata et certis sanctificata precibus

Οὐ χεῖρον δὲ μικρὰ καὶ περὶ τῆς χειροτονίας διαλα-
βεῖν.

14. *Χειροτονία τοῦ πατριάρχου Κυπρίου, καὶ τὰ
περὶ ταύτης.*

Ἦγνιστο μὲν εὐχαῖς τε καὶ ἀγιάσμασιν ἡ τῆς Με-
γίστης ἐκκλησίας ἱερὰ τράπεζα, συνήγοντο δὲ περὶ
τὸν χειροτονηθῆμενον οἱ δὴ καὶ τῶν σχιζομένων
συγκατεκλίνοντο, ἄνδρες πρὸς μὲν τὰ τελούμενα
ἀμαθείς, [P. 27] δὲ ξαντες δὲ τῷ ζήλῳ προσετηκέ-
ναι. Μαρτύριον δὲ τὸ μὴδ' εἶδέναι μὴδ' ὅλως μὴ
εἶ γε χειροτονίας τάξιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν τὴν τοῦ βή-
ματος, ὡς καὶ κινδυνεύειν διὰ ταῦτα παροραθῆναι
τὴν ἐκείνων ἀκριβῆ παρατήρησιν. Ἐκείνοις γὰρ ἦν
ὁ σκοπὸς ἀπερεῖν κληρικοῖς μὴ παρῆναι μὴδ' ὅψιν
προσβάλλειν τοῖς τελούμενοις, κἂν ὅστις καὶ εἴη· ἢ
ὁ ἀνάγκη τῶν πραττομένων, ὡς εὐδοοῖντο τὰ τῆς
τελετῆς ἀμνητέπη, ἕνα τῶν τοῦ κλήρου προσληφθῆ-
ναι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις τὸ μέγιστον, τὸν ἐκ-
κλησιάρχον ἐπισθεῖν, ἢ ὃ συνεπιλαμβάνειν σφίσι
καὶ πράττοντα καὶ διδάσκοντα. Καὶ οὕτω μὲν ἐκεί-
ναις ἀποχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἐδόκει, εἰ παραδάν-

τες τὸ μέρος· τὸ καθόλου διαφυλάττειντο. Οἱ δὲ τοῦ
κλήρου τῆς ἐκκλησίας μὲν τὸ παράπαν ἐξεκλείοντο,
ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας λογοθέτης, μηδενὸς κω-
λύοντος, ἀλλ' αὐτὸς γε κρίνων τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ
ἀξίαν τοῖς τελούμενοις, μακρόθεν ἐπεζυγωμένη; τῆς
πύλης ἱστάμενος μόλις ἑώρα καὶ τῷ ὑπεσταλμένῳ
τοῦ ἡθους τὸ ἀνάξιον παρεδείκνυ· ἀνὼ δὲ που τῶν
κατηγουμενίων παραδύμενοι ὁπτήρας εἶχον τῷ μὴ
παρακύβαι μὴδ' ἰδεῖν τὰ πραττόμενα, ὡς ἐντεῦθεν
κωλυθησομένου δῆθεν τοῦ μὴ δυναμένου ὑπέχεσθαι
τῷ ἀξίῳ τῆς τῶν συμπάρντων ἀναξιώτητος χάριν δι'
ἀγαθότητα πνεύματος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς τελετῆς
διήνυστο, καὶ τρισὶ προηγιασμένοις ἄρτοις, ὡς ταῖς
τρὶσιν ἡμέραις τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἀρκέσουσι, τὸ
τῆς ἐκκλησίας πυξίον ἐνικανούτο, ὁ πατριάρχης· πρὸς
βασίλειά αὐτόθεν ἀπήντα ἐκτελέσων μετ' ἐκείνου τὴν
ἐορτὴν κατὰ τὸ σύνθεας, οἱ δὲ καὶ αὐδὺς τῶν ἱερῶν
συνάξεων ἐξεκλείοντο, παρ' οὐδὲν θεμένων τῶν τοῦ
Ἰωσήφ προστιμήσεις. Ἐπέφωσκαν ἡ δευτέρα, καὶ
τοῖς μὲν τοῦ πατριάρχου ὁ ναὸς ἀνέιτο, τοῖς δὲ γε
κληρικοῖς ἄδατον τὸ τέμενος ἦν. Ἐπέστη ἡ τρίτη,

Germani novi Heracleensis inaugurationem vidit.
Ille porro vicissim promotorem suum Cyprium
primum quidem sacerdotio initiavit, deinde in ce-
lestri Palmarum festo, cooperante antistite Cozytes,
patriarcham ordinavit. De qua ordinatione non
erit abs re quædam hic distinctius referre.

15. *Inauguratio patriarchæ Cyprii, et quæ circa
eam contigerunt.*

Lustrata primum est precibus et piacularibus ri-
tibus maximi templi sacra mensa. Congregati deinde
sunt circa designatum pontificem schismaticorum
sociæ, viri sacrorum rituum rudes, qui sibi vice
omnis cæremoniarum peritiæ sufficere putarent,
quo uri ac quasi tabescere videbantur, zelum. Do-
cumento fuit, quod consecrationis pontificalis, quam
46 celebraturi convenerant, ordinem ignorabant
funditus. Sed ne sacri quidem altaris ac divini sa-
cerdotii functio quo pacto exerceretur, tenebant; ut
propterea periculum esset ne despiceretur et ut
præpostere sedula ludibrio esset illa exquisita ob-
servatio, quippe cuius accuratissima diligentia ne
id quidem teneret, sine quo irrita iure censeri pos-
set, quam moliebantur, ordinatio. Illorum autem
obnixum studium ad eum scopum tendebat, ut cle-
rici arcerentur a sacra illa cæremonia, ac ne quis
illorum, quantæcunque alioqui dignitatis, vel visu
procul usurpare quidquam ea occasione gerendorum
posset. Coegit tamen eos mera necessitas defun-
gendi utique ministerii adhibere unum saltem
aliquem e clero gnarum ordinis sacrorum, cuius
ducta admonituque regerentur, præsertim in ea
parte quæ præcipua primariaque, sed eadem arcanis
et perplexe multiplicibus constans ritibus intra ipsa
penitus agitur adyta. Adsciverunt igitur ecclesiar-
chum, qui partim ipse faceret, partim ipsis sugge-

reret quæ quove pacto fas erat tali occasione fieri.
Ac sic in præsens sibi satis cautum putaverunt, ut
omissa licet parte consuetarum circumstantiarum,
negotium tamen ipsum subsisteret, quantum ad ra-
tam auctoritatem esset satis. Omnes ergo, præter
unum, clerici prorsus exclusi templo sunt, dum in
eo patriarcha consecrabatur, quando et modestum
ostentare miram logotheta ipse magnus affectavit,
dum nemine licet ædis sacræ ingressum prohibente,
ultra velut se indignum admissione in sacri con-
scientiam reputans extra procul stetit, ex adverso
templi ostii foribus obductis clausi, demissis etiam
in terram oculis et humili habitu quasi præ se fe-
rens agnoscere se jure arceri quippe indignum ac
profanum, et justam animadversionem boni consu-
lere. Ne qui autem in superioribus vestibuli odeis,
quæ catechumenea vocabantur, forte delitescerent
furtivis illinc delibarent obtutum conjectibus quæ
tunc in templo gerebantur, aderant qui hoc veta-
rent speculatores ibi locati, neminem per crates aut
fenestras 47 demittere oculos in ecclesias sinen-
tes; ut quos videlicet in officio spontaneæ a sacris,
quibus erant indigni, absentia non contineret suæ
ipsorum modesta reputatio labis et verecundia
pœnitentes decens, eos denuntiatio custodiū,
et nisi audirent, vis utique addenda prohi-
beret a temerandis procaci aspectu sacris;
in quorum usurpationem irrumpere haud par
fasve esset noxæ inexpectæ sibi conscios, præ-
sertim exemplo admonitos aliorum paris affinium
piaculi, quos viderent æquo animo ferre sui ab iis
exclusionem. Ubi verc peractum mysterium est et
sacra pyxis ecclesiæ tribus est præconsecratis in-
structa panibus, quot ad tres hebdomadæ majoris
dies, quibus nonnisi ex præsanctificatis sacra fieri
fas est, erant ex recepto usu necessarii, patriarcha

καὶ τὰ αὐτὰ διεπράττετο. Ὡς δ' ἡ τετάρτη παρὴν καὶ ἤδη συγχωρεῖν ἔμελλον σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐκεῖνους ἐπὶ τοῖς δόξασιν, ἀλλ' ἀμφοτερομύθονον ἐπὶ πολὺ, ὡς καὶ παρελθεῖν τὴν τῆς προηγουμένης τελευτῆς ὥραν, μάλιστα στήσαντες ἐξ' ἑκάτερα ἄλλων ἄλλως καὶ πλῆθος δοκοῦν ἐν ζηλωταῖς ἀριθμεῖσθαι, μέσον ἐκείνων παρὰ θάτερα τῶν ὠρίων πυλῶνων παρεῖχον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διερχομένους προσπίπτειν καὶ συγγνώμην αἰτεῖν καὶ οὕτως ἀξίους νομίζεσθαι τῆς συνεκκλησιαστικῆς. Ἄμα γαῦν τὰ τῶν ὑπερῶν ὕμνων ὑπὸ σκότῳ τελέσαντες, περιδόντες τὴν λειτουργίαν, οὐκ οἶδα διὰ τὴν κληρὸν μὴ ἐκχωροῦντα ἢ μᾶλλον διὰ τὸ μὴ δικαιοῦν [P 28] εἰ ἀγιασθῆναι τοὺς συγχωρηθέντας τῷ ἱερῷ κλάσματι, ὡς ἡ ὑστεραία ἐδειξεν, ἐπ' οἷον ἀπελύετο ἕκαστος. Ὡς δὲ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης πέμπτης ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία καὶ αὐτοὶ συμπαρήσαν, ἐκεῖνοι θέλοντες σφίσι παραλογισασθαι τὸν ἀγιασμόν, πέψαντες κρυφθὲν ἐξ ἀγορᾶς λαμβάνουσιν ἄρτον, καὶ κλάσαντες εἰς λεπτὰ μηδὲν εἰδῶσι μετεδίδουν ὡς ἱεροῦ ἄρτου

κλασμάτων, ὃ δὴ καὶ γνωσθὲν ὕστερον οὐκ εἶχον ὃ τι ἐξ ὑπερτέρας ἀνίας καὶ γίνοντο. Ὅμως δὲ πρὸς τὰ ἐσαῦθις ἐλπιζόμενα οἱ σὺν κάκεινο ἰδοὺ, καὶ φέροντες τὰ τῶν κακῶν προσεδόκων μείζω, οὐ τόσον τοῖς παροῦσι διὰ τὴν πείραν ὅσον τοῖς προσδοκώμενοις θὰ τὴν ἐλπίδα ἐξανιψώμενοι. Τὸ γὰρ παρὸν λυπηρὸν, ἐπιστὰν ἀνθρώποις φύσιν ἔχουσι φέρειν καὶ τὰ ἀνύποιστα, λυπεῖ μὲν ὡς εἰκός· καὶ ἀνιψὲς τὴν πειρασθέντα τῶν δυσχερῶν, τῇ δὲ παρὰ τῶν πολλῶν παραμυθία ἐκλύεσθαι πέφυκεν· ἐλπίζόμενον δὲ δυσδιάθετον τὴν φροντίδα τῷ πεισομένῳ παρέχει· Ταῦτ' ἄρα κάκεινους τὸ παρὸν τῶν κακῶν ὡς ἐντὶν φέρουσι δεινὴν ἐλπίδα τὸ ἐπελευσόμενον ἦγε, καὶ οἱ σὺν ἰδοὺ τὸ ἐπιστὰν πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος λυπηροῦ. Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία ἐπέστη τῶν ἔορτων, καὶ ἦν ἔδει καὶ συνδεῖσθαι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, Χριστιανούς γε ὄντας, ἀγάπης φιλήματι. Καὶ δὴ προσεκαλοῦντο μὲν ἀρχιερεῖς, προσεκαλοῦντο δὲ κληρικοὶ, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ καὶ κυρίᾳ δευτέρας συναχθέντες ἅμα φιλήμασιν ἁγίοις, ὡς ἡ τε

quidem ad imperatorem recta inde se contulit, celebraturus cum eo de more festum. At clerici nihilominus sacris synaxibus excludebantur a nihili ducentibus sanctiones Josephi patriarchæ nuperi, utcunque et ipsas pœnarum ecclesiasticarum injunctione firmatas. Illuxit secunda hebdomadæ dies, qua item familiaribus novi patriarchæ permissus ingressus in templum est, clericis vero prohibitus. Supervenit et tertia, qua et ipsa similiter est actum. Ut vero quarta dies adfuit, qua decrevisse videbantur remittere jam clericis interdicti pœnam nec eos de cætero sacris arcere: verum ad hoc prius ab ipsis exigebant certum assensum ad quædam ipsi placita, quem cum plerique clericorum non statim expedirent, sed deliberabundi verentesque consultarent, quidam etiam clare abnuerent, in his altercationibus hora legitima sacri ex præsanctificatis tali die celebrari soliti præteriiit. Sero tandem, re-in conventionem adducta qualemcunque, dispositis magno numero in duplicem seriem altrinsecus a dextris et sinistris portæ speciosæ iis e populo sibi obnoxio, qui zelo majori sensa decretaque ipsorum amplecti putabantur, patefactis foribus præbuerunt aditum extra stantibus, cum eo ut in limine procidentes veniam poscerent, sicque digni deinceps **48** admissione in synaxes judicarentur. Dum hæc fierent, hymni vespertini decantabantur, quibus absolutis, nocturnis jam tenebris, dimissa ecclesia est, sacra liturgia, quæ juxta receptum ritum ea die fieri debuerat, præterita, haud scio an quod ejus hora, ut dixi, esset elapsa, an potius, quod qui modo in templum introduci cōperant, nondum satis purgati antiquis piaculis viderentur, ut sacro fragmento impertirentur; quam ultimam suspicionem veriore astruit id quod postridie actum est. Igitur tunc quidem omnes in hunc modum ad sua quisque recesserunt.

Cum vero luce postera solemne sacrum festiæ quintæ hebdomadæ majoris celebraretur, præsentiibus jam cunctis, quippe sine discrimine admissis universis, qui rei præerant, frustrari communione reconciliatos pridie sine ipsorum sensu, quod ita decreverant, studentes, panem e foro clam allatum et sectum in frustula iis ignaris tanquam sacri panis particulas distribuerunt. Quod cum illi deinde rescivissent, immane quantum indignati efferratique sunt. Verum ita in ruinam res ipsorum incombant, ut reputantibus quid verisimiliter in posterum timerent, tolerabilia existimari præsentia utcunque acerbissima par esset. Ferebant igitur ut poterant, et durabant se ad patientiam graviorum, acrius inquietati formidine impendentium incommodorum quam sensu jam appulsorum. Nam malum præsenti vi pungens homines natura expositos incursui longe magis atrocium malorum contristat quidem et cruciat pro conditione mortalitatis ei subjectum caput, non tamen sine levamento consolationis ejus quæ ex consortio multorum paria tolerantium offerri miseris solet: quæ autem imminere in posterum calamitas creditur, acriori fere cura et nullius temperato admistione solatii dolore æstuantibus angit animos et ærummosius sauciat. Quare istos his quæ nunc patiebantur utcunque tolerandis pares, **49** exanimabat atrox expectatio sequentium, et minas futuræ miseriæ saviores ad se excruciantos experiebantur illo ipso quo tum maxime vexabantur infortunio. Inter hæc evolutis sanctioris hebdomadæ feriis princeps solemnitatum Dominica Resurrectionis illuxit, qua ex more oportebat Christianos omnes, nedum Ecclesiæ ministros pacis invicem et charitatis osculo mutuam profiteri germanitatem. Convocantur ergo antistites, convocantur et clerici; omnesque secunda post primum Paschæ festum die sanctis

ἡμέρα παρήνει καὶ τὸ χρεῶν ἤπειγε, τὴν πρὸς ἀλλήλους συνίστων ἀγάπην.

ιζ'. *Περὶ τοῦ φανέντος κατὰ μεσημβρίαν ἀστέρου.*

Ἦν δὲ ἄρα γέλωις [P 29] καὶ εἰρωνεία τὸ τότε πρᾶχθῆν, ὅθι καὶ ἀστὴρ ὃν Κρόνον οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ λέγουσι παρεδείκνυ, ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸ κατ' ὕπνου· δόξαν τιτὶ τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἅμα καθεζόμενῳ ἀπάντων ἐν συνόδῳ μείζονι συντετρίφθαι μὲν ἐξίτηντος τὸν μακρὸν θρόνον ἐκείνον, ἅμα δὲ πάντας κατὰ γῆς ἀσχημένως ἐβρίθῃ, καὶ οὕτω κείσθαι ἑλκοντας τὸν ἀπὸ πολλῶν ἔλεον. Ἀλλ' οἷον τὸ τοῦ ἀστέρος. Μεσοῦσης γὰρ ἡμέρας, τοῦ ἡλίου λάμποντος, μετὰ; Βοηδρομιῶνος ἱσταμένου, ὅτε τὴν ἑαρινὴν τριπλὴν παρελαύνων ἥλιος καθαρώτερος ἢ πρότερον δείκνυται τῶν χειμερινῶν νεφῶν διαλυομένου, κατ' οὐρανὸν μέσον ἐπέφωσκε στίλβων, εἰ καὶ μὴ στίλβειν οἱ πλανῆται διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι λέγονται· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τῆς κατ' αὐτὸν σφαίρας ὕψωματι, τοῦτο δὲ καὶ τῷ τᾶς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας δεχόμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ κατ' αὐτὰς ἀρρώσσειν περὶ χύματι, εἴπερ καὶ ἐξ ἀτονίας τὸ στίλβειν, κατ'

inter se oculis, prout tempus et officium poscebat, suum pro se quisque in cæteros fraternum amorem declarabant.

16. *De stella circa meridiem apparente.*

Sed quæ tunc fiebant, nihil nisi mimus videlicet erant et quasi e scena ostentata ridicula fictio; id quod indicare visa est apparitio præter solitum diurna stellæ, quam periti rerum talium sidus Saturni fuisse contendunt, ut interim omittam visum cuidam tunc episcopo per somnium oblatum hujusmodi: videbatur ipsi considentibus cunctis in majori synodo, repente longum illum subselliorum ordinem inopinatissime confringi, corruereque indecenter universos et sic humi jacere, vertentes in sese miserationem multorum spectantium. Sed de stellæ phænomeno distinctius referamus. Media igitur die, lucente sole, sub initium Aprilis, quando vernum cardinem iniens sol purior quam prius cernitur discussis nebulis ac nubibus hibernis, astrum Saturni clare cælo medio emicuit scintillans, scintillans, inquam: etsi enim non me fugit de planetis negari scintillare 50 ipsos propter terræ viciniam majorem, tamen ille tum quidem scintillabat, sive quod forte in apogeo vel abside summa suæ sphaeræ positus eam supra cæteros planetas omnes attigisset a globo terreno distantiam, quæ ad scintillationem respectu e terra cernentium sufficeret, sive tali tempore conspectum ex accidenti scintillare contigerit, quod scilicet intuentium oculi solis prope fulgentis percussu radiis et sic coacti nictare scintillationem visæ stellæ tribuebant, quæ ipsorum infirmitati trepidantium ex vi plena jubaris solaris verius imputaretur. Utenunque sit, hoc quidem ostentum in omen aliqui trahebant prosperum, quippe qui significari augurarentur exo-

δον ἦν ἐστὶλβεν. Οἱ μὲν οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἔταττον τὸ στήθειον· περιλάμψαι γὰρ σφίσι τὸ τῶν ἀγαθῶν φῶς μέλλειν καὶ πᾶν κακῶδες καὶ ἀμαυρὸν ἀπελαθῆναι τῇ τοῦ πατριαρχεύσαντος παρυσίᾳ. Λόγιοι δὲ ἀνδρῶν μεγίστων ἀφανισμὸν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς τιμῆς φοβρὰν ἐνενόουν, κρείττω μαντεύμενοι· τὴ γὰρ ἀστέρου ὕψωμα τῷ μεγαλείῳ τῶν ἀνδρῶν παραβάλλοντες τὸ χρονικὸν καὶ ψυχρὸν αὐτοῖς ἐνατίθουν, ὡς πηχθησομένοις, τῷ κρύει τῶν συμφορῶν, ὃ δὴ κατὰ πόδας ἠκολούθει.

ιζ'. *Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων καθαιρέσεως ἐν ταυτῷ. ιη'. Περὶ τοῦ κατενεχθέντος ὡς διήθεν αἵματος οὐρανόθεν.*

[P 30] Τῆς γὰρ δευτέρης ἐβδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἣν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν, ἐκτίθεται μὲν δόγμα βσιλείων, κατασκευάζεται δὲ ὁ τῶς μοναχῆς Ἀθανάσιος εἰς ἀρχιερεῖα Ἀνδρόνικον, τάττεται δὲ καὶ γράφεται ὁ Σάρδων καὶ εἰς πατέρα τῷ βασιλεῖ, ὡς δ' ἐγὼ τινω ἤκουσα, ἀνδρῶν μὴ οἶων τε ψεύδεσθαι, καὶ δικαίῳ Θεοῦ, οὐ παρ' ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν φημιζῶν, καὶ λέγων· φυλάττεσθαι γὰρ παρὰ τῆς Προνοίας ἐγ' ὥπερ ἐκδι-

rituram ipsis felicem lucem, tenebris cunctis et caliginosis offuciis errorum ac factionum procul abigendis fausto ac salutari regimine patriarchæ, qui nunc Ecclesiæ gubernacula capesseret. Contra sapientiores portendi eo signo maximorum virorum abolitionem in nihilum et ipsius dignitatis qua florisset hactenus ipsorum Ecclesia corruptionem atque interitum ominabantur vaticinantes, opinor, verius, dum celsissimi planetæ exaltationem summam minari verticibus eminentissimorum capitum, gelu vero tetricum Saturnii sideris sibi communiter denuntiare tristissimas hiemes calamitatum, quarum rigore glaciali mox congelascerent, interpretabantur; id quod statim est eventibus probatum.

17, 18. *De condemnatione et e gradu dejectione antistitem in Blachernis. De sanguine, ut existimatum est, e cælo lapsu.*

17, 18. Nam feria secunda hebdomadis quam diakinesimam vocant, statim sequentis post diem Resurrectionis, proponitur edictum imperatoris, et qui fuerat eatenus monachus Athanasius in antistitem Andronicum transformatur, idemque non modo decernitur et scribitur episcopus Sardium, sed et in patrem ac confessionum imperatoris arbitrum legitur. Quanquam auidi equidem a viris omni mendacii exceptione aut suspitione propter summam religionem remotissimis, haud hosce illi titulos ab aliis 51 delatos, verum usurpatos palamque jactatos ab ipso sese arroganter ostentante, dum etiam prædicabat se videlicet a Providentia servatum ultorem læsi olim divini Numinis per acta nefaria, quibus debitam nunc tandem sua opera rependi pœnam oporteret. In quo et miserum et inopinatum erat, illos qui, et ipsi temporibus cessarent ac consequenter affines erant ejusdem

κῆραι τὴ θεῖον τοῖς ἀνιέροις ἐπεξιόντα. Καὶ τό γ' ἐλεεινὸν καὶ ξένον, τὸ ἐπ' ἄλλοις μὲν τοὺς ἐκχωροῦν-
 τας ἐφιέναι ταῦτα γίνεσθαι, ἐπ' ἄλλοις δ' ἐκείνον τὰς
 ἐκδικήσεις ποιεῖν ἐτοίμαζέσθαι. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἦν
 θελητὸν τὰ χθές καὶ πρὸ τρίτης ἐπὶ τῷ πάππᾳ
 πραχθέντα κατὰ κανόνας τέως, ὡς κἀκεῖνοι ἔλεγον
 ἀξιοῦντες, μετιέναι καὶ καθιστᾶν, ἐκείνῳ δὲ τὰ πάλα
 θυμῶντα διὰ τὰ εἰς τὸν Ἰωάννην παρηνομημένα
 τὸν υἱὸν τοῦ Ἀάσαρι βασιλέως, καὶ τὴν τοῦ πατρι-
 ἀρχου παρῶσαν Ἀρσενίου διὰ τὴν ἐκείνου ζηλοῦν-
 τος παραθεώρησιν, καὶ τρίτον τὴν ἑαυτοῦ ὑποχώρη-
 σιν, ἐφ' οἷς δεῖν εἶναι κἀκεῖνους ξυνέπεσθαι ἀρχιε-
 ρεῖς γε δυτας, καὶ τῷ πατριάρχῃ συναίρεσθαι σὺν
 αὐτῷ τῆς σπουδῆς, μὴ μέντοι ἀθετεῖν ἐκείνον καὶ
 ἄλλον ζητεῖν, καὶ αὐτὸν μὲν παρορᾶν ζηλοῦντα, ἀν-
 εισάγειν δὲ τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ τὸν Χαλαζᾶν· ἐφ'
 οἷς καὶ παρακεκτισμένος τοῖς μὲν καὶ αὐτὸν ἐχθῶτα
 καὶ πλαιοῖς, ὅσοι δὴ καὶ περιῆσαν εἰσέτι, ὅμως δ'
 ἐπειλοῦν τὴν γνώμην κοινῶς ἐπεξῆει πᾶσι. Τοῖνυν
 καὶ πρόσταγμα μὲν ἐκτίθεται βασιλέως, αὐτὸν μὲν
 εἰς πατέρας τάττον, ὡς εἰρηται, τὰ δὲ γ' ἐκείνῳ δό-
 ξιντα βεβαίου· ἀντιπροσωποῦντες δὲ τῷ κρατοῦντι
 οἱ ἄμφω τὸν Στρατηγόπουλον πέμπονται Μιχαὴλ
 δ; ἐσαυθὶς καὶ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος τετίμητο

Α ἀξιώματι· τόπος δὲ τῆς ἐκείνων συνάξεως συμπα-
 ρόντος καὶ πατριάρχου ὁ τῆς Βλαχερνῶν τῆς Θεωτό-
 κου ναός. Ἦν δὲ σὺν ἄλλοις κἀκεῖνο προσεταγμέ-
 νον, τὸν κατὰ τι τοῖς δόξουσιν ἀντιπησόμενον ὡς
 ἐπὶ καθοσιώσει κρίνεσθαι. Προκάθηνται τοῖνυν ἅμα
 μὲν πατριάρχης, ἅμα δὲ καὶ ὁ Σάρδεων καὶ οἱ ἄμφ'
 ἐκείνων τῶν σχιζομένων παμπληθεῖς ὅσοι· οἱ δὲ τοῦ
 βασιλέως ἐτέρωθεν ἔκδοικοι τῶν πράξεων προσεκάθη-
 ντο. [P 31] Οἱ μέντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι
 εἰσῆγγοντο κριθασόμενοι. Καὶ πλεον οὐκ ἦν ἐκείσε τὸ
 ἀκούμενον ὅτι μὴ, « Ἀχθῆτω ὁ δεῖνα, » καὶ κατὰ
 πρόσωπον ἡ κατηγορία ὡς παρηνόμησεν. Ἦσαν δ'
 οὖν καὶ τῶν μοναχῶν, οἱ δὴ καὶ παρίστων ὡς
 ἐδιώχθησαν. Καὶ εὐθὺς ὁ μὲν κρίνων, « Ἀρθῆτω, »
 οἱ δὲ τὸ, « Ὁ ἀσεβὴς » ἐπέλεγον, οἱ δὲ τῶν τοῦ πα-
 τριάρχου χειρῶν καὶ ποδῶν ἡμμένοι μετ' ἀτιμίας ἐξῆ-
 γον σύροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ μοναχῶν οἱ μὲν
 ἐδίδουν μεγαλοφώνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ
 προσπατρώμενοι ἱταμώτερον διέσχίζον τε μανθῶας αὐ-
 τῶν καὶ διετίθεσαν τὰ δεῖνα ὡς ἀναξίως δηρὸν φο-
 ροῦντων. Τούτων οὕτω τελουμένων τῆς ἐβδομάδος
 ἐκείνης, καὶ μηδενὸς ἐκφυγεῖν δυναμένου τὰς ἄρκους
 τῆς τιμωρίας, ὁ μὲν πατριάρχης δυσαρεστῶν ἦν, ὡς
 ἔδοκει, καὶ τὸ πλείστον πραττομένων διαπεφωνήκει,

culpæ si qua erat, tam iniquo discrimine partiri
 sortes unius cum ipsis alioqui classis hominum,
 ut alios quidem ex iis pœnæ secum immunes esse
 vellent, in alios sævum hunc iratumque immitterent
 vindicem. Nam istis quidem placebat, ea quæ heri ac
 nudius tertius de Papa constituta fuerant, uti
 contra canones, quemadmodum ipsi loquebantur,
 attentata, retractare ac reformare in statum pristi-
 num : hic autem ardente incumbabat studio ad ea
 immisericorditer puniendi, quæ olim publice pec-
 cata criminabantur, primum quidem in exauctora-
 tione Joannis filii Lascaris Augusti, deinde in de-
 turbando e sede patriarchali Arsenio, quod is
 amotum a successione imperii legitimum hæredem
 inique ferret, postremo in suo ipsius ad vitam
 monasticam e pontificali gradu descensu, ad quem
 se coactum fuisse, quoniam illa non probaret, que-
 rebatur. Atqui utriusque temporis quæcunque de-
 mum erat invidia pariter moderatores nunc arbi-
 trosque rerum ac quosvis alios gravabat. Unde
 isti manifeste contra sua ipsorum in hoc exempla
 et præjudicia ruebant, tam severam parari ultio-
 nem permittentes et volentes participibus paris
 secum criminis, se autem ipsos æquum ducentes
 extra omnem animadversionis aleam securos et
 dominantes florere. An non enim hos, si, ut videri
 volebant, zelo movebantur duntaxat ob violatum
 agnitione primatus papæ jus Byzantinæ sedis, satis
 furrat in hoc ipsum exporrecto cooperari et obse-
 cundare patriarchæ Græcos utique ac Constantino-
 politano patriarchatui subjectos antistites? Quid
 igitur attinebat quasi ei diffisos alium quærere,
 velutque illum in ordinem redigere altero suffecto?
 Nihil quippe minus agere sunt visi, dum Cyprium

quantumvis acri studio satagentem emendare
 nuper acta contempserunt, ac pro eo Ecclesiæ
 Chalazam imposuerunt, irritatum hominem et longa
 succenso mora odio flagrantem ad persequendas
 penè obliitterati querelas temporis, et si qui super-
 erant jam senes conscitæ olim 52 in juventute,
 quam ipse vocabat, culpæ, in eandem pariter cum
 juvenibus et recentius lapsis pœnæ communis, ejus-
 que atrocis, sortem durissimam compingere, nudata
 modo, cum primum per tempus licuit, immanis
 propositi sententia. Sed ut querelis omissis rem
 exponamus ipsam, proponitur, ut dictum est, palam
 edictum imperatoris, Chalazam titulo spiritualis
 Augusti patris honestans, ac quidquid ipse decre-
 visset, ratum esse jubens. Delegatur præterea qui
 personam imperatoris repræsentaret Michael Stra-
 tegopolus, qui postea protostratoris dignitate or-
 natus est. Locus autem conventui, cui et ipse
 adfuturus patriarcha esset, Deiparæ templum assi-
 gnatur in Blachernis situm. Erat autem et hoc
 præter cætera statutum, ut quicquid adversaretur
 qualicunque istius synodi decreto, reus læsæ ma-
 jestatis ageretur. Præsidebant porro simul quidem
 patriarcha, simul autem Sardensis, una cum pluri-
 mis eorum qui occasione damnationis et secessus
 Arsenii sese dudum a communione cæterorum ab-
 sciderant. Assidebant ex adverso regii ministri
 missi ad exsequendam inexorabiliter quamcumque
 synodus decerneret reorum ob acta nuper et olim,
 tunc vituperabilia visa, peragendorum vindictam.
 Tunc qui accusabantur antistites sigillatim cau-
 sam dicturi, citati nominatim introducebantur.
 Nihilque ibi audiebatur aliud nisi, Ducatur hic aut
 ille. Mox cuique in faciem dica impingebatur vio-

δμως δ' εἶπετο καὶ τοῖς δόξασι κατετίθετο. Κρύφα δὲ καὶ πονηρὸν συνέδριον τὴν ἐκείνων σύνοδον καλεῖν οὐκ ἀπόκνει. Τέλος, ἐπεὶ καὶ τοὺς μὴ ἐκουσίως ἀπεινῶντας πέμποντες καὶ ἀκοντας ὑπὸ βασιλικαῖς ἐπιρρίταις ἔφερον, ζητοῦσι καὶ τὸν Κυζίκου Θεόδωρον. Ὁ δὲ τῇ τοῦ Προδρόμου μονῇ ὡς εἶχε παραδύμενος ἐπειρᾶτο διαφεύγειν τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν· οὐ γὰρ τὰ τῆς καθαιρέσεως ἐκείνοις τόσον ἦν ἐκτεθῆ ὅσον τὰ τῆς ἀτιμίας ἦν παρ' ὠνδρηποτοῦν ἐξισταντο. Καὶ δὴ πέμπουσι τοὺς ἀπάξοντας. Ὁ δ' ἀνέστινε καὶ ἀνέεσπα, καὶ ὡς λεπὰς πέτρας τῆς μολῆς εἶχετο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐπισυνάπτουσι τοὺς προτέρους καὶ αὐτοὺς ἄλλους, καὶ κατηνάγκαζον τῆς μολῆς ἀποστάντα τῷ κατὰ σφᾶς ἐπιστῆναι συνεδρίῳ. Ὁ δ' οὐκ ἦν ὁλοῦς πείθεσθαι καὶ βίαν ἐκείνοι προσηύχοντες ἰδούλοντο, αὐτὸς προκαταλαβὼν εἰσέρχεται τὰ ἱεῖρα τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς ἱερᾶ ἀσυλῆ τῇ μυστικῇ ἐραπίῃ χρώμενος, ἐκεῖθεν ἀντιπέμπειν τοὺς ἀπειρῶντας μὴ ἐξελεῖν μήτε μὴν ἀφικέσθαι, κἂν ὅ τι καὶ πράττοιεν. Ὁ γοῦν ἀνιστάμενος μὲν ἡ θύρα

αὐτοῖς ὑπηρεταῖς, ὑπέστρεφον δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀποσταλάντας, τῆς ἡμέρας ἐν τούτοις τελεσθείσης, ἐπαλαστήσαντα τὸν ὡς χριτὴν καθεζόμενον εἰπεῖν ὡς ἡ πρὸς τὸν Κυζίκου ἀπολογία πλείστας ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράξεις ἡργήσῃ, καὶ μηδὲν προσθέντα ἀναστήναι, κανόνα θέμενον καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῷ πατριαρχοῦντι, ᾧ δὴ στοιχῶν ἂν ἐκείνος τὰ ὅμοια καὶ τοὺς ἄλλους διδάθοιτο. Οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς προτέροις καὶ τῶν λοιπῶν ἐρήμην κατακριθέντων, τοῦτο πλέον σχύοντων τὸ μὴ μετ' ἀτιμίας καθαιρεῖσθαι, πρὸς ἐν τούτῳ συμπαθῶν φανέντων τῶν καθαιρούμενων, (ἡ') μηνὸς ἐνοστάτος [P 32] Πυαντιῶνος, καθ' ὃν εἰς τέλος ἅπαν δένδρον καὶ πᾶν ἐκ γῆς ἀνατέλλον πεφύλλωτο, ψιᾶδες αἵματος οὐρανὸνθεν ἐφέροντο, ὅσαι μὲν εἰς γῆν ἐπιπτον, τοῖς χώμασιν ἐπιτελούμεναι μηδεμίαν παρέχουσαι τισιν αἰσθησιν, ὅσαι δὲ φύλλοις ἢ πέτραις ἢ ἱματίοις κατεβρέβδατο, ἐπιμαίνουσαι τὰ δεχόμενα, ἀκριδῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν. Ἐμὲ μὲν οὖν ἀναμφιδόλως φάσκειν διὰ ταῦτα συμβῆναι χάκείνα, οὐ πίστις ἐνεστὶν ἀκριδῆς·

latarum legum. Plerique accusantium monachi erant, summam criminis in eo ipso constituentes quod, ut querebantur, persecutionem ab his injustam passi essent. Subito iudex, torve reum intuens, Tollatur, aiebat : Nempe impius et malo dignus, acclamabant assessores. Quas ad voces imperatorii qui aderant satellites condemnatum vinetis manibus et pedibus ignominiose trahebant foras, monachis interim accusatoribus **53** partim magna voce diris devotentibus damnatos, partim manus sextas non abstinentibus a pulsandis miseris et sacris eorum penulis, quas indigne gestari ab iis et probabant, contumeliose discerpendis. Dum ea per illam hebdomadam ita gererentur, nemine regia undique tensa crudelitatis vindictæ inhiantibus effugere valente, haud obscuris indiciis deprehendebatur iniquo hæc animo patriarcham ferre. At is, utcumque ringebatur mœrere ac indignatione intimis, cernens quæ fierent, sequebatur tamen præeuntes, assentiens in specie ipsorum placitis, cæterum clam damnans et detestans immania decreta, adeo ut privatim apud fidas aures non dubitaret illorum synodum vocare, conciliabulum sceleratum. Denique cum eos qui se ultro non sisterent, trahere frustra repugnantes per ministros imperatorios cœpissent, incessit eos cupido Theodori quoque Cyziceni coram se in reorum subselliis videndi. Quare satellitibus ut eum adducerent mandarunt. Porro ille non comparere certus, quam potuerat tutissime se absconderat in Prodromi monasterio, procellam sub tecto dum detonaret opperiens. Causa huic et aliis declinandi vadimonii non tam erat iudicii periculum aut damnationis aut de gradu dejectionis ignominia, quam metus contumeliarum intolerabilem, quibus se coram illic a vilissimis homunculis dehonestandos prius expertorum acerbiter illam exemplo didicerant. Igitur missi a synodo corripuerunt repertum in latebris Theodorum. At

ille obluetans resistebat, ut lepas petrae, sic monasterio inherens. Lictores trahendo impares sociis adhibitis viam ingeminabant; quam sæpius auxerunt aliis atque aliis accitis. Quorum inter se summa ope conantium et ad invisum tribunal raptantium infestas manus elapsus ille templi adyta subiit, et inviolabili, ut putabat, sacrae mensæ asylo potitus inde per ecclesiasticos **54** ministros, quorum eo penetrandi jus est, denuntiabat satellitibus se neutiquam, quidquid contra molirentur, inde abscissurum. Quare illi, die iam his frustra consumpto, coacti sub vesperam redire re infecta, ut synodo renuntiarent quod evenerat, percussus qui ut iudex sedebat, Nempe, ait, inanis circa Cyzicenum longi temporis opera otium inutiliter consumpsit, multis cæterorum absolvendis causis suffecturum. Et his dictis surrexit, præscripta patriarchæ formula quam tenere deberet in aliis pari exemplo puniendis. Ita post eos, qui vexati maleque multati præsentibus fuerant, reliqui ut contumaces in absentia damnantur, hoc uno benigne agere in hos visis feris illis arbitris, quod acerbiter contumeliosissimarum incomitiationum in præsentibus exercitarum **D** remisore, loco movere non comparentes citra ignominiosam ipsorum adstantium traductionem contenti. (18) Ineunte Maio mense, quo arbor omnis et quidquid e terra oritur fructicat, guttae sanguinis e cælo destillarunt. Harum quotquot in terram inciderunt, aut exsuctæ bibula superficie aut naturali nec plane absimili soli subrubentis colore confusæ sui sensum ad oculos non pertulere, sed inobservatæ vanuerunt. Quæ vero foliis frondentium plantarum, quæ petris quæque velis ac textu vestium sunt exceptæ, uti discolore macula pingentes subjectam materiam, clare sui naturam animadvertendam præbuere. Id ostentum utrum a Deo sit immissum ad ejus significandam de rebus quæ tunc gerebantur sententiam, haud equidem deū-

ιστορούντι δὲ λέγειν καὶ ταῦτα, καὶ ἐκείνων
καὶ ἄλλων γένοιτο, οὐκ ἀπῆλθον, οἶμαι, δο-
κεῖ. Ἄλλους μέντοι γε ἐκείνοι ταῖς ἐκκλησίαις ἀντι-
στικιώναντες, κατὰ τρόπον τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡς εἶ-
χον διβύθιον, τυραννοῦντες οἷον εἰς τὰ πολλὰ τούτων
καὶ τὴν βασιλικὴν ἡμερότητα, ἐνὸς καὶ μόνου τὰ
πάντα καταπρωτεύοντος, τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ
καταστάσεως, ὡς ὑπέσχοντο.

10^η. *Περὶ τῆς Αὐγουστῆς Θεοδώρας καὶ τοῦ πα-
τριάρχου Ἀλεξανδρείας.*

Ἀπῆλθον [P. 35] μὲν οὖν καὶ τὴν Αὐγουστὴν
Θεοδώραν λίβελλον μὲν πίστει, ἀποβολὴν δ' ἐγγρα-
φον τῶν χθὲς γεγονότων, ἀσφάλειαν δὲ καὶ τοῦ μὴ
ποτε ζητῆσαι περὶ τάνδρου αὐτῆς ἐφ' ᾧ περ ἐν ψαλ-
μῳδαῖς ταφῆται· καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις ἄθλον, ὡς
ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, φασί, βασιλικῶς σὺν τῷ υἱῷ μνη-
μονεύοντο. Ἀπῆλθον δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθα-
νάσιον ὁμογυνωμοσίην μὲν ἐπὶ τοῖς καθαιρεθεῖσιν,
ἀποβολὴν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν πραχθέντων, ἐπεὶ καὶ
αἰτίαις ταῖς προρρήθεισιν φάσας συγκεκινώθη-
κεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς δηλονότι· τὰ ὅμοια κατασφαλι-

nire certo affirmareve ausim. Quod autem historici
officium exigit, non dissimulabo, visum quibusdam
hoc pertinere tum ad ea quæ modo retulimus, 55
tum ad alia, quæ pari immanitate tunc a rerum
potentibus impune designabantur, acta reprobanda,
quasi scilicet ille cruor vice naturalis pluvie de-
missus e nubibus adumbraret intrusionem violentam
novorum antistitum in sedes per vim ejectorum.
Utcunque sit, isti certe, dum suo arbitratu
ad Ecclesiam, sicut videri volebant, componen-
dam tam vehementer incumbebant opera, tyrannica
in multis grassari licentia non immerito censeban-
tur, abutentes mansuetudine imperatoris, qui vana
spe inductus ab illis facta pacis ac concordie plene
restituendæ, si agere ipsos quæ vellent sineret,
cuncta in eorum arbitrium projecerat, effectum exo-
patissimum et promissum publicæ tranquillitatis
bene quovis emendum pretio ratus, et e tali com-
munitia prudenter, ut ipsi videbatur, expectans.

49. *De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.*

Sed ut ad synodi acta redeamus, in his et illud
est. Ab Augusta Theodora fidei libellum exegerunt,
prætereaque ut scripto dato se renuntiare profite-
retur conventioni ecclesiarum et obedientiæ papæ
paulo ante publice admissis; sancte denique
polliceretur se nunquam petiuram persolvi viro
suo defuncto iusta funebria decantatione psalmo-
rum et cætero ecclesiastico ritu celebranda. Harum
rerum merces ostentabatur honos commemorationis
nominis ejus in ecclesia, inter sacra conjun-
gendi cum nomine imperatoris ipsius filii. Ab
Alexandrino item patriarcha postularunt Athanasio,
ut assensu comprobaret suo damnationem et de-
jectionem e gradu privatorum suis sedibus antisti-
tum; insuper ut ipse quoque diserte declararet

σάμενος ἐν τοῖς διπτύχοις τοῖς πατριάρχαις τιμω-
μονεύοντο. Τῷ γὰρ Ἀντιοχείας Θεοδοσίῳ τῷ Πρίγκιπι
λεληθὸς μὲν ἔδος ἐμπέπτει μὴ καὶ τι δράσωσι τοῦτον
τῶν ἀδουλήτων, φανερώς δ' ὑπερφάνει καὶ ὑπερ-
εώρα τῶν πραττομένων. Ἀμέλει τοι καὶ πέμψας,
τοῦ βασιλέως μὴ εἰδότες, παρηγεῖτο κατὰ Συρίαν
καὶ ἄλλῃ παρεχώρει τοῦ θρόνου· ἔτι γὰρ ἐσώζετο
μὲν Τρίπολις, ἐσώζετο δὲ ἡ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖς,
περιτὴν δὲ Βηρυτὸς καὶ Σιδὼν καὶ Τύρος καὶ τὰ παρ-
άλια, τῆς Ἰταλικῆς ἀρχῆς κραταυτέρας οὐσης τῶν
Αἰθιοπῶν. Οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης δεξιμένοι
τὴν παραίτησιν, κοινῇ ψήφῳ τὸν Ἀγιοσυμεωνίτην
καθιστῶσιν Ἀρσένιον, ἄνδρα τὸ σύμπαν ἁγιοπρεπῆ
καὶ σεβάστιμον, ὃν δὴ καὶ τέως μὲν οἱ ἐνταῦθα δεξι-
μενοι ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐκονῶντων ἐκείνῳ τῆς μνημῆς
διπτύχων, ὕστερον δὲ αἰτίαν σχόντα ἐκ φήμης ἡκού-
σης ὡς οὕτω συμβᾶν τῷ βῆγῃ τῆς Ἀρμενίας τῆς
ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκονῶντι στεάσεως, μὴδὲν ἀνα-
μείναντες συνεστέζαν τὸ γεγονός εὐχερώς ἐξαίρουσι
τοῦτομα. Ἐκείνου δὲ μηδ' ἐς βραχὺ περιγενομένου
(ἵσως γὰρ ἂν καὶ ἀπῆλθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν, εἰ
περιτὴν) οἱ ἀρχιερεῖς ἀμφιγυνωμονήσαντες, οἱ μὲν

pro irritis et perperam decretis se habere, quæ
nuper in causa papæ ac conciliationis Græcæ cum
Latina Ecclesiarum statuta fuissent. Hoc postremum
ab eo petendi causa fuit, quod is propter rationes
a nobis ante memoratas communicasset cum iis
qui illa egerant. Addebatur, hac dumtaxat condi-
tione, si hæc scripto et chirographo firmaret, ei
tribuendum ut e sacris diptychis nomen ejus inter
cæteros patriarchas memoraretur. At Antiochenus
patriarcha Theodosius Princeps, occulto tactus metu
ne quid hi gravius in sese consulerent, exterius
tamen præ 56 se ferebat haud sibi probari, sed
nec ad se quidquam arbitrari pertinere, quæ fie-
rent. Ergo aspernabundus et speciose securus
conscriptam abdicationem patriarchatus, impera-
tore inscio, Antiochiæ reliquit, ipse in Syriam mi-
grans, ubi Latinorum in potestate multæ tum ad-
huc et magnæ civitates erant, Ptolemæis, Berytus,
Sidon, Tyrus, oraque illa maritima universa, in
qua Itali adversus opes Æthiopum suum egregie
imperium tuebantur. Clerus porro Antiochenus
D abdicatione Principis accepta concordibus calculis
patriarcham creavit Hagio-Symeonitem Arsenium,
virum præclara sanctimonie specie venerabilem,
quem statim Constantinopolitani agnoscetes in
communione admisierunt, pronuntiato palam ejus
ediptychis nomine. Postmodum tamen fama sparsa
communicasse ipsum cum rege Armeniæ ab Eccle-
sia discisso, minime sumpto ad inquisitionem veri
spatio, cupido multarunt honore isto et e sacris
tabulis ejus nomen expunxerunt. Contigit autem
ipsum sub hoc tempus e vivis cedere: quem est
credibile, si vel modicum superfuisset, ad causam
dicendam Constantinopolim venturum. Cæterum
antistites ad ei successorem eligendum congregati
duas in sententias scissi sunt: Cilices quippe

κατὰ Κιλίκην τὸν Πομπητιουπόλεως Διονύσιον, οἱ δὲ ἄμφι Συρίαν τὸν Ὑβρου Κύριλλον καθιστάσι· καὶ τοῦ Διονυσίου κραδαινομένου φθάνει προκρίθεις ὑπὲρ ἑαῖνον ὁ Κύριλλος. Τὸν γοῦν Ἀλεξανδρείας ἐνταῦθα πρὸντα οὐτ' ὥδυνα τὸ μὴ τοῖς ἄλλοις συμμνημονεύεσθαι [P. 34] (τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς; συμβεβηκότες τὸ καθ' αὐτὸν λυπηρὸν ἀπικρυπτεν) οὔτε μὴν τὸ ἀξιούσθαι μετέχειν σφίσι τῆς μνήμης ἔθαλπε· τὰ γὰρ παρὰ τὸ πρέπον πραχθέντα, οἷς κοινωνεῖν ἦν γεγῶτα, συγκαταίνον περίστατο.

κ'. Περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Τερτερῆ.

Ἀλλὰ τούτων ἀνηρτημένων καὶ ἔτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Τερτερῆ, ὃν δὴ βασιλεὺς Βουλγάρων ὁ λόγος εἰδείκνυ τοῦ Ἀσάν ἐκείθεν ἀναχωρήσαντος, πέμψαν-
 τος καὶ ἀξιούντος περὶ τῆς γυναικὸς (τὴν γὰρ τοῦ Ἀσάν αὐταδέλφην ὡς παρανόμως συζευχθεῖσαν ἀπίστεργε, καὶ ἄλλως ὅτι καὶ τῆς ἔχει ἐκκλησίαις μὴ παραδεχομένης αὐτὸν ἐν ἀγασμοῖς, ὡς εἶλεγε, περὶ τὴν σύζυγον ἀνομήσαντα), ταῦτα τοῦ Τερτερῆ διαμνησμένου καὶ τὰς ἐσαυτοῖς ἀγαπῶντος σπονδὰς, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα Νι-

καίαθεν (ἐκεῖ γὰρ καὶ συνετρεῖτο) ἀπολύει πρὸς τὸν Τερτερῆν, πέμψοντα κακείνον αὐτίκα τὴν τοῦ Ἀσάν ἀδελφὴν, ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀσάν βασιλεύειν Βουλγάρων κραταιωθέντος ἤδη τοῦ Τερτερῆ, ἐκείνῳ μὲν σπένδεται (τὰς γὰρ δυνάμεις τῆς Ῥωμαῖδος πολεμησειούσας ἐκλείπειν), τὸν δ' Ἀσάν κατὰ τὰς προτέρας συνθέσεως τοῦ πατρὸς δεσπότην Ῥωμαῖδος ἀποκαθίστησιν.

κα'. Περὶ τῆς ἐπ' ἀνατολὴν βασιλείας ἐξελευσως.

[P. 35] Αὐτὸς δὲ ἔμμονον μέριμναν ἔχων τῆς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοιοῦς καὶ καταστάσεως, δι' ἣν καὶ ταῦτα πάντ' ἐπράττετο (ἡ γὰρ τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπιστάσεις πολλὴ τις οὖσα καὶ καθ' ἑκάστην πληθυομένη ἡρεμεῖν οὐκ εἶα), ἀπάρα; τῆς Κωνσταντινου ἐπ' ἀνατολῆς ἤλαυνεν, ἐπισκίψας καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τε περὶ τὸν πατριάρχῃ ἦσαν καὶ ὅσοι τῆς ἐναντίας μοίρας, ἐκείσε περὶ πού τὰς Ὑποπλακίους Θήβας ἀπαντῶν τὴν ταχίστην ὑπὸ βυσσιλικαῖς τριήρεσι τε καὶ ψυδοῖς, ὡς ἐκεῖ κινηθῇ-

Pompeiopolitānum Dionysium, Syri vero Cyrillum Tyrium in patriarchatum vocaverunt. Inter quæ deliberante ac trepidante Dionysio præoccupavit thronum Cyrillus, et in eo firmatus prævaluit. Igitur Alexandrinum hic Constantinopoli degentem nullo admodum doloris affectu sensu, quod inter patriarchas non recitaretur nomen ejus: societas enim in pari sorte multorum privatam ipsius molestiam levabat. Neque spes illi oblata istius honoris adipiscendi **57** magnum habuit illicium, præsertim quod caro emenda proponeretur, exacta in id comprobatione inconvenientium actorum synodi præsentis; quorum quin se fundum et auctorem ferret, ac consequenter eorum invidiam in se susciperet, qui talia gerentibus communicaret, vitare non posse facile videbat.

20. De uxore Terteris.

Verum his adhuc in deliberatione versantibus, contigit instauratio fœderis inter imperatorem et Terterem. Is in regnum Bulgaricæ post Asanis inde secessum, ut alias diximus, evectus, religioni se
 ducere proficiens tenere in contubernio sororem ejusdem Asanis, quam repudiata contra fas priore legitima conjuge duxisset, nec ferre amplius, ut aiebat, valens se ab Ecclesia sui regni sacrorum exsortem eo nomine censeri atque a communione rejici, misit ad imperatorem, qui hæc ipsa exponerent et paratum sese ad pacem cum eo sancendam affirmarent ea conditione, si vetam sibi suam, quæ Nicææ detinebatur, uxorem redderet. Ad quæ imperator annuens eductam custodia mulierem ad Terterem remisit, pactus ut is vicissim sororem Asanis ad se remitteret; quod et factum est. Moxque, cum jam Asani spes nulla esset recuperandi regni Bulgarici, cujus in

possessione validissime firmatus appareret Terterem, optimum factu putavit imperator fœdus cum hoc icere, utique parum ad manum habens Romanarum copiarum alacrium ad pugnas et ad rem bene gerendam cum tam vicino strenuoque hoste promptarum satis. Convenit ergo cum Bulgaro, Asani, juxta pacta prius a patre cum eo inita, dignitatem despota Romaidis in qualemcumque regni amissi compensationem tribuens.

21. De protectione imperatoris in Orientem.

Hæc cura soluto imperatori acrior alia et perseverantior altius insidebat animo, concordie tandem in Ecclesia bona fide statuendæ, **58** quam unice ad rem etsi cuncta quæ nunc maxime fierent referebantur, tamen nihil admodum batenus esse profectum apparebat. Ergo sollicitum tali causa principem cessare in inquisitione ulteriori medio-
 rum ad finem tam necessarium, cum minime sineret flagrans plusquam unquam et pollens numero inque dies augescente multitudinem sur-
 scens Arseniana factio, movens Andronicus Constantinopoli versus Orientem tendit, præscripto patriarchæ cum suis aliisque antistitibus, cunctisque pariter qui partes his adversas tuerentur, ut sibi quantocius circa Hypoplacias Thebas frequentes occurrerent, imperatoris eo deferendi tirenibus, quas copiosissimis et quantævis implicitorum isti causæ hominum multitudini, vel si nemine dempto universi accederent, suffecturis ad hoc ipsum instrui commeatibus jusserat. Ut tam multos tamque varios convenire unum in locum imperator vellet, inde erat quod studentem perfectam Ecclesiæ restituere concordiam necessario faciendum videbatur, ut multiplicium auctores sectariive factionum una consulerent, suisque singuli allegatis

σομένων τῶν ὧλων. Οὐκ ὀλίγον γὰρ καὶ περὶ τῶν Ἀχθῆς πραχθέντων ἀνέζη τὸ σκάνδαλον, καὶ μᾶλλον οὗτοι καὶ τῶν παρ' Ἰωσήφ ἢ καὶ παρὰ τῶν ἁμφ' ἐκείνων πραχθέντων παραβιασμένων αὐτοὶ ζηλοῦντες ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν παραδοχὴν ὑποπτεύοντες τοῖς παθοῦσιν ἐπωκτιζόντο καὶ δίκαια πάσχειν διωμολόγουν. Διὰ ταῦτα καὶ συνόλους ἐκεῖ ὁ κρατῶν συνήγεν, ὡς ἂν ἐντελοῦς γεγονυίας τῆς συνελεύσεως τὸ ποιητέον ἀπὸ κοινῆς τῆς σκέψεως γένηται. Καὶ δὴ συνελθόντων, καὶ τῶν εἰκότων προνοούντος σφίσι τοῦ βασιλέως ὡς διαχειμεριοῦσι περὶ τὸ Ἀτραμύτιον, ἀργήσας κάμπαν τῶν ἔξωθεν δουλειῶν ὁ κρατῶν σχεδὸν τὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν οἱ Ἀρσενιδῆται τοῖς πραχθεῖσι συγκατανεύσαιαν εἰρηνεύσαντες διεσκέπτετο. Συνήγοντο τοίνυν ἐνθεν μὲν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην, οἷς συνῆν τὰ πλεῖστα καὶ ἡ Εὐλογία καὶ γε αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ἥ τε Θεοδώρα καὶ ἡ ἐκ θυγατρῶν Ἄννα ἡ καὶ βασίλισσα, ἄρτι τότε κἀκείνη κατὰ φήμην τῶν γεγονότων ἀναχθεῖσα πρὸς

Βασιλεία, καὶ ὁ ῥηθεὶς μέγας λογοθέτης ὁ Μουζάλων τὰ πολλὰ παρὰ βασιλεῖ δυνάμενος καὶ γε τιμηθεὶς καὶ τῇ τῶν μεγιστάνων χρυσοκοκκίῳ καλύπτρῳ καὶ παρὰ τὴν τοῦ προσόντος αὐτῷ ὀφφικίου τάξιν, ἐκείθεν δὲ οἱ ἁμφὶ τὸν Ἰάκινθον μοναχοί, οἱ συνηριθμοῦντο καὶ οἱ χθιζὰ παθόντες καὶ τυφλωθέντες, Λάζαρος τε ὁ Γοριανίτης καὶ ὁ Περιστέρης Μακάριος ὁ γὰρ Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος ἐκ τῶν παλαιῶν ζηλωτῶν ἦν καὶ μεγάλων. Οὐκ ὀλίγοι δ' ἦσαν σὺν τοῦτοις, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος ἀνέδην φαίνεσθαι πάντας, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν καὶ γε τοῦ παλατίου, [P. 36] οἷς ἔη καὶ συγκαλουμένοις ὁ βασιλεὺς ἐν ἡμέραις τεταγμέναις τῆς ἐβδομάδος ἐκάστης ὡμίλει, ἔχων παρ' ἐκάτερα καὶ τοὺς τοῦ πατριάρχου, καὶ γ' ἐπεῖρα δι' ἑλῆς τῆς τεσσαρκακονθημέρου συμβιβίζειν καὶ συννοῦν ἀμφοτέρους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς κοινῆς συμπλήρωσιν. Ἄλλ' οὐκ ἐπειθεν, ὅτε μὲν παρακαλῶν, ὅτε δ' ἐλέγχων, καὶ πᾶσι τρόποις ὑποτρέχων καὶ δουλαγωγῶν γνώμας ἀπανθρωπισθείσας

juribus ac votis communi consensu cuncta compo-
nerent. Nam non exigua in plerorumque animis ad-
versus nuper initam cum Latina Ecclesia Roma-
noque pontifice conventionem fervebat offensio,
tertiae prae-textus plausibilis coitionis, eo jam dam-
nosioris, quod duabus dudum antea conflatis com-
missisque ac per acria nunc maxime discidia gras-
santibus in mali cumulum supervenerat. Nondum
quippe resederat oblocutorum Josephi contra ejus,
quæ vocabant, intrusionem in patriarchatum, et
acta, ut ipsi jactabant, multis nominibus megi-
stina, murmuraciones, favore comprobatae pluri-
morum. Vigeat item his fronte adversa compa-
rata et flagrantibus infesta jurgiis Arseniana con-
juratio. Nec Josephitarum tamen in Arsenianos
infense certantium non quædam in iis concordia
erant studia sensaque. Utenim utrique sese in-
vicem æmulatione inquietissima suspectabant, et
urebat præsertim Josephitas minime jam dissi-
mulata necnon magnam rebus ipsorum securim in-
diligens, imperatoris erga venerantes Arsenii memo-
riam indulgentia, quæ ne usque in plenam ipsorum
admissionem probationemque proficeret, vere-
bantur, ita utrisque ex æquo parum placebant
quæ sæva immaniaque amodo in Ecclesia domi-
nantibus decerni gerique cernebant; palamque
ambæ partes miseratæ sedibus dejectos antistites,
injuste ipsos sibi videri passos talia conspiratione
non dubia profitebantur. His tot tam variis ac
perplexis complicatis una mederi studens 59 im-
perator opera discidiolorum Ecclesiam misce dis-
cerpentium causis, universos seducto in loco
vnum cogere in cœtum utile putavit, fore autem
ut sic collato consilio viam communiter ali-
quam inirent consensionis adeo publice necessa-
riæ firmandæ. Cum igitur omnes Atramyti conve-
nissent, ubi cunctis ad victum in totam hiemem
necessaria large imperator providerat, ipse interim
æpositis civilium negotiorum curis, atque a quo-

tidianis quoque cæteris principatus functionibus
feriari, quoad hæc expedisset, volens, unice in
propositum incubuit Ecclesiæ pacandæ. Cujus ne-
gotii principium ab Arseniatarum reconciliatione
ducendum ratus, totum ferme studium ad hanc
procurandam verit. Congregantur ergo hinc qui-
dem patriarcha et huic adhærentes, quibuscum
frequens versabatur Eulogia, nec non hujus filia,
Theodora videlicet et quæ occiduis e tractibus
ad harum famam rerum recens in comitatum ac-
currerat Anna, cui et nomen reginæ tribuebatur;
præterea quem memoravimus magnus logotheta
Muzalo, plurimum apud imperatorem valens, a
quo in gratiæ singularis indicium honoratus fuerat
facultate gestandi tegmen capitis auro et cocco
textum, proprium insigne megistanum et decus
excedens meritum ac gradum istius quod gerebat
officii. Altera ex parte comparebant Hyacinthus
cum manu monachorum conjurantium secum. His
connumerabantur gravia nuper passi excæcatique
Lazarus Gorianites et Macarius cognomine Co-
lumba: nam Lependrenus Athanasius ex antiquis
zelotis erat, atque adeo inter eos magnus. Non
pauci autem ad horum se partes aggregabant,
indulgentia imperatoris cuique ad audendum pro-
fiteri libere sensus arcanos faciente animum. Unde
plena fiducia concepta ipsi jam sortis infimæ ple-
bei, ipsi palatini, quibus utpote peculiariter au-
toritatis obsequio principum minus quam cæteris
licere videbatur acta ipsorum improbare, minime
60 tunc profiteri dubitabant [sua in partes ac
memoriam Arsenii a Michaelē Augusto relegati
studia incensa. Hos simul omnes idem, qui con-
vocaverat, imperator statis quavis hebdomade
diebus per totum alloqui Quadragesimam perseve-
ravit, apparens in conventu, assistentibus hinc
inde sibi patriarcha cum suis, et summo conatu
in id incumbens ut quam efficacissimis orationibus
persuaderet eis concordiam et communionem in-

οἷον τῷ γρόνῳ, καὶ ὑπὸ τισι θεοῖς σημεῖοις ἐθελοῦ-
σας καὶ μόνοις καθυποκλινέσθαι· τὸ γὰρ οὕτω πει-
σθῆναι λόγοις καὶ παρευθὺς εἰρηνεύειν, ὑφεικότας
τῆς ἀκριβείας, δεκνύντων εἶναι γνώμης αὐτα-
ρσκοῦσης καὶ τὰ τῆς πρὶν ἐνστάσεως ὑπελάμβανον.

κβ'. *Περὶ τῶν γεγονότων συνθεσιῶν ἐν πυρὶ ἐν
τῷ Ἀτραμυτίῳ.*

Ὅθεν καὶ πρὸς τὰ πάλαι τοῦ Θεοῦ σημεῖα, οἷς δὴ
ἐνεθαυμαστοῦτο τοῖς ἀγίοις, ἀπέδλεπον, καὶ ὥσπερ
εἶναι τὸν αὐτὸν νῦν τε καὶ πάλαι, οὕτως αἰεὶ καὶ τὰ
[P. 37] σημεῖα μὴ διακρινομένων μόνον ὄντο γίγνε-
σθαι, καὶ τέρασι Θεοῦ ἐζήτουν ἐκρυπτοῦς ἐπιτρέπειν,
ὡς ἐκείνους ἐψομένων πάντως καὶ ἀμφοτέρων οἷς δὴ
καὶ Θεὸς ἐμφανεῖ ἀρεσκόμενος. Καὶ δὴ αὐτοὶ μὲν
καὶ βασιλεῖς (οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν πατριάρχην, ὡς
εἰδίκηνον, ἀπηρέσκοντο, ὥστε μὴ φανερώς συμπτύ-
ττειν) τὰ; συνθεσίας ἐπλήρουν. Αἱ δὲ γε συνθεσίαι,
αὐτοὺς ἀνὰ μέρος συνθεῖναι τε καὶ γράψαι οἱ ὅσα
οἷσι προσιστάμενα τῷ εἰρηνεύειν ἐδόκουν, ἐκείνους
δ' αὖθις ἕτερον τόμον συντάττειν καὶ δηλοῦν ἐφ'

ὅσον εἶχον ἐγκαλοῦμενοι παρ' ἐκείνων ἀπολογεῖσθαι,
καὶ ἅμα πῦρ ἐναύσαντας, οἷον τ' ὃν συντήξει καὶ
τὸν ἀδάμαντα, ἐνέειναι, κἄν μὲν δὲ φυλαχθῇ, καὶ
μὴν καὶ ἀμφοτέρους τῷ ἀδλαβεῖ διατηρηθέντι τιμῇ
ὡς ἐπὶ τούτῳ δεκνύντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρίσκειαν, εἰ
δ' ἀμφοτέροις διαλυμανεῖται τὸ πῦρ, καὶ αὖθις συν-
εῖναι καὶ εἰρηνεύειν ὡς ἐν πυρὶ γεγνονῶν τῶν συν-
θεσιῶν ἀπαζῶν. Ἦν ταῦτα, καὶ βασιλεῖς μὲν ὀλίγην
παρασχὼν ἀργύρου ἐξ ἀφνειοτάτης χειρὸς (καὶ τί
γάρ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴν βασιλείαν προεῖτο ἂν, ὡς ἐδό-
κει, τῆς εἰρήνης ἐκείνων) τὸν πυροδόκμονα λείδητα
ἐκέλευεν ἀργυροτυποῦσθαι, αὐτὸς δὲ, ἐπεὶ καὶ ἡ
μεγάλη καὶ ἀγία ἐδομὰς ἐφειστήκει, ἡμέραν ἔχου-
σαν τὸ πλεόν τοῦ μεγαλείου καὶ πρὸς τῇ ἀναστασίμῳ
οὔσαν εἰς τὴν δοκιμὴν ἐκείνην ἐπέταττεν· ἡ δ' ἦν
ἡ τοῦ μεγάλου πάντως Σαββάτου. Καθ' ἣν συναχθέν-
τες ἅμα, πρότερον πολλὰ τὸ θεῖον περὶ τῶν προκει-
μένων λιτανεύσαντες, ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὑφθαλμοῖς,
παρόντος ἐκαὶ τοῦ βασιλέως, εὐλαδῶν χειρὶ τοὺς
τόμους ἐπίστευσαν, οἱ δὴ καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν αἰτίαν
ὑποτερόμενοι ἐμβάλλουσι τῷ πυρὶ τοὺς χάρτας, θεο-

vicem. Sed cum modo moneret, modo argueret,
interdum rogaret, aliquando minaretur, nihil non
denique moveret, neque ad extremam dicendi
agendive, quæ ad id facerent, contentionem sibi
quidquam reliqui faceret, frustra tamen semper
fuit, haud ulla ratione arteve mitigare valens
efferas inveteratis odiis mentes obnixæ in propo-
sito utrimque perstantium, nec nisi signis divini-
tus editis cessuras sese proflentium, aut persua-
deri contraria creditis hactenus passuras. Sic enim
apud sese disserebant, verti suam ipsorum in hoc
existimationem et famam sectæ, nec si verbis tantum
et rationibus humanis de tam constanter hucus-
que affirmata sententia dimoverentur, vitare ipsos
posse quin jure viderentur, arbitraria solum præ-
fracti animi contumacia, sine argumento funda-
mento auctoritatis idoneæ, antiquis adeo inflexi-
bilibiter placitis hæsisse.

22. De conventionibus Atramyti per ignem initis.

Itaque rati sic excusari duntaxat posse præter-
itam pertinaciam, si nonnisi signo manifesto divi-
ni contrarii judicii palam ostenso veterem per-
suasionem remisisse dicerentur, ultro provoca-
bant ad prodigia, qualium ad coarguendas aliter
ac res erat opinantium humanæ ratiocinationibus
mentis indeprehensibiles hallucinationes usum ex-
stituisse olim in veteribus rerum ecclesiasticarum
monumentis celebrem, sese observasse memine-
rant. In quo adeo sibi favebant larga propriorum
æstimatione meritum, ut suam inter et sancto-
rum quorumque hominum sortem nihil discernen-
dum autumarent; et cum idem utique qui olim,
nunc quoque polleret Deus, dubitandum non puta-
rent quin ipsis intrepida fiducia poscentibus paria
suæ supremæ indulgeret experimenta potestatis iis,
quæ in sibi charorum quondam et spectatæ san-

ctimoniarum hominum gloriam mirabiliter patrare sibi
duxisset gloriosum. Hoc igitur et audacter et ma-
gnifice jactabant, permittere se rem Deo: decla-
raturum haud dubie ipsum mira cuiuspiam editione
portenti favorem in causam ipsorum suam, ea evi-
dentiæ cui neutrius partis quantavis obniti perti-
nacia sustineret. Non displicuit imperatori propo-
sitis. Ergo is (utcumque patriarcha suspectam ha-
beret ancipitem novitatem, et ei palam cooperari
facinus se dignum haud duceret) in istam cum Ar-
senianis conditionem cupide convenit, ut hi qui-
dem primum scripto prolixè commentario manda-
rent suas de adversantibus querelas ac quibus eos
purgari piaculis juberet, post quæ suscepta bona
fide ipsos in communionem non gravaturi essent
admittere, Josephitæ contra volumini pariter
otiose concinnato committerent defensiones suas,
quibus Arsenianorum objecta refellerent. Tum
pyra succenderetur tanti ardoris qui consumendo
vel adamanti par pene futurus videri posset, et in
eam scriptura utraque conjiceretur. Si una ex his
vi flammæ consumpta illæsa altera perstaret, su-
perstiti ut divino testimonio probatæ universi ac-
quiescerent, et sectæ a qua esset scripta, veritas et
innocentia cum veneratione debita et prompta ex-
secutione præscriptorum agnosceretur. Sin utrum-
que volumen æque ignis exureret, tunc quoque ve-
lut abolitis divino jussu dissensionum causis concor-
dia sincera iniretur, et flamma usæ arbitria, pacatis
jam animis, in societatem amicæ partis coirent
intimam atque in tempus omne durabilem. Sub
hæc pactis ita firmata sanctissimis, imperator cœ-
lesti experimento pretiosum apparandum instru-
mentum ratus, magnum argenti pondus confatori
dedit, ex quo lebes formaretur ignis sacri receptacu-
lum. Quidni vero? qui totum ipsum, pene dice-
rim, imperium in suæ conciliationis longe sibi

κλυτουμένων εκείνων καὶ τὰ θεοφιλῆ ποτνωμένων ἐφ' ᾧ προσχεῖν τὸν θεὸν καὶ ἐμμανίσαι τὴν οἰκείαν βούλησιν, τὴν μακρὰν σφῶν τλαιπωρίαν δυσωπτήθοντα. Ὡς γοῦν ἐνεβλήθησαν, καλὰ μὲν ἦσαν πρὸς κάμινον καὶ ἀμφοτέροι, καὶ τὸ πῦρ οὐκ ἔγινε τὴν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ συνεπτυγμένων ἀραρότως ἐπελαμβάνετο, ὥστε καὶ μὴ καὶ δευτέρας ὥρας σποδὸν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρους. Τότε γοῦν τελέως ἀποκαρδοκήσαντες, τρόπον τῶν τόμων, ὥσπερ ἐκεῖνοι πυρὶ, οὕτως οὗτοι βασιλεῖ ἐνεδίδουν καὶ δῆλοι ἦσαν ὑποκλινούντες τῷ πατριάρχῃ. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς διαχυθεὶς οἷον ἐκείθεν ὥς τι δράσας τῶν θαυμαστῶν (θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει γνώμας ἰσχυρὰς ἐν ἀκαρεὶ μαλαχθῆναι), ὡς ἔδη τὸ ὅλον κατωρθώκως ἐξ αὐτῆς λαφυραγωγηθέντας προσάγειν τῷ πατριάρχῃ ὡς εἶχεν ὥρμα, καὶ κρυμῶδη κατανέφροντος ἤφροντίσσει, [P. 38] καὶ λαβὼν ἐκεῖνους ἅμα περὶ βαδίζων ὅψι Σαββάτου τῷ πατριάρχῃ παρίστησιν. Οἱ δὲ καὶ αὐτόθεν προσιόντες εὐλογίας τε μεταλαγχάνουσι

καὶ ἱεροῦ μεταλαμβάνουσι κλάσματος, ὅλοί τε ἦσαν ἐξ ὧν ἔλεγόν τε καὶ ἔπραττον πάντ' εἰντες ἐφ' οἷ, τὸ πρῶτον ὡς ἰσχυροὶς ἐξ ἀνάγκης μεγίστης ἐσχίζοντο. Ἐπέφωσεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ θερμὸν ἐκεῖνο καὶ ἐντονον πρὸς εἰρήνην ψυχροῦσθαι καὶ κατακαλῆν ἤρχετο, καὶ ὡς κατασοφισθεῖσι σφίσιν αὐτοῖς προσεῖχον. Ἐν ἀφανεί δὲ τέως τὰ τῆς μεταβολῆς ἔχοντες (κτῆμα γὰρ εἶναι πειθοὺς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οὐ τύχης ἔκρινον), μάλισ καὶ ἐς ἐκεῖνης ἡμέρας ἐσπέραν, ὡς ἀφυλάκτως ἐμπεσόντες, ἐν δεινῷ τιθέμενοι ἔμενον, πρῶτα δὲ πλὴν ὀλίγων πάντες παρεκκίνηντο. Ὁ γοῦν κρατῶν, ἐπεὶ ἔγνω τὸ πᾶν εἰργασμένος μάτην, συνάγει τε τοὺς προῦχοντας καὶ δῆμιγορεῖ. Καὶ τὸν μὲν πατριάρχην ἔσω που παραθύσας ἐστολισμένον στολαῖς ἱεραῖς προσέταττεν ἡρεμεῖν, αὐτοῖς δὲ στρέφων οἷον διττά, καὶ τεχνιτεύων ὡς ἦν πρὸς τὰς ἐκεῖνων διπλάδας, ὅπως ἂν ἔχοιεν γνώμης τὸν πατριαρχοῦντα διεπυνθάνετο. Τοῖς δὲ μὴ ὁμολογεῖν μὲν ἐκεῖνον πατριάρχην ὁ παρ' ἐκεῖνου

optatissimæ libenter profligatorus videretur. Destinavit præterea tanti momenti cæremonia diem omnium sacerrimam, hoc est, quoniam major jam hebdomas institerat, Sabbatum ipsum sanctum, Pascha festorum principis vigiliam. Tali ergo luce congregatis cunctis, propitiato 62 longis communiter orationibus Deo, ut cæpta fortunare diguaretur, tandem universis inspectantibus, ipso præsentio Augusto, piorum hominum et neutri parti suspectorum manibus volumina utrinque consignantur. Ea illi, quod bene verteret, in ignem jaciunt, intendentibus preces cum maxime per summam fiduciam Arsenianis, et quasi Deum admonentibus adesse tempus declarandi sui numinis in gratiam ipsorum zeli pro ejus gloria tandiu frustra tabescentis, ac longissimas miseras patientissime pro veritate toleratas clarissima sui favoris, qui calumnias humanorum errorum cunctas dilueret, significatione consolandi. Hæc illis orantibus stipula in fornace ambo pariter libri fuere. Nihil utriusvis respectu acris suæ virtutis remisit flamma. Et quanquam pro modulo lebetis haud multum prunarum erat, atque utrumque codicem pro suo quæque pars studio sedulo complicatum et compactum validis insuper involucris sepserat et protexerat, tamen una alterave hora nihil ex utroque nisi civis superfluit. Illic jam confusi frustrata expectatione, Arseniani præsertim, imitati suas chartas, ut illic igni, sic ipsi Augusto cesserunt, et fidem pactorum reposcenti ostenderunt haud se recusaturos subici deinceps atque obtemperare patriarchæ. Quo successu incredibiliter exultans gratulansque imperator (miram quippe rem divinitus interpretabatur factam, quod tam invicta, tam annoso velut callo indurata pertinacia momento emollita resolutaque cerneretur), veluti jam voti vix sperati plene compos, festinavit victoriæ suæ quasi manubias ac spolia patriarchæ sistere. Eademque hora, etsi tum forte contigit æspèram desævire tempestatem, nin-

guidis floccis cælo passim hiemante depluentibus, per nives et gelu pedes viam mediam emensus, eadem Sabbati sancti vespera, patriarcham adit eique Arsenianos offert; qui supplices admoti eulogias ab eo et sacri panis fragmentum accipiunt, 63 plane, ut tum apparebant, significantes renuntiare se pristinis persuasionibus, et vero tandem agnito dedoctos cuncta illa superiora, quæ pro necessariis abscindendi sese ab Ecclesia causis habuerant, remittere ac velle oblivisci bona fide. Cæterum vix posteræ inde diei sol exortus illuxerat, cum horum studium illud in pacem pridianum cœpit languescere. Ne sibi esset illud transacta retractantes verebantur; ac tantam sui nictu properatam oculi mutationem admirati, nullis sibi argumentis, nisi casus eventum fortuiti, tam alte insculptas animum evelli potuisse persuasiones querebantur, sero jam agnoscentes scilicet doctrinæ solidæ, non sortis instabilis talem par fuisse effectum exsistere. Ægre ad ejus diei vesperam novorum istiusmodi sensuum qualiscunque dissimulatio pervenit: urebat quidpe penitus et inquietissime, ut indicia erumpentia vix tenerent, agitabat superbos animos memoria imprudentiæ, qua se incaute objecissent periculo ruinæ, in quam et præcipitaverant. Larvam tamen ea utique luce non deposuere. Postridie, præter paucos, universi palam motu ingenti reclamaverunt. Imperator, ubi frustra se laborasse intellexit, convocat capita ipsa sectæ, et orationem ad eum cætum habet. Sed antequam dicere aggredetur, patriarcham pontificali ornatum habitu præsto esse jubet, expectantem in vicino conclavi. Arsenianos ipse interim implicare callide conatur, anceps quæsitum ad eorum utrumque pervias ambiguitates opponens. Percontatur videlicet ex iis quid de patriarcha, qui nunc talis vocetur, sentiant; ecquid eum tali revera dignitate, cujus nomine dignetur, agnoscant præditum. Hærebant in expediendo responso. Hinc enim durum videbatur

ἀγιστὸς καὶ ἡ εὐλογία προσίστατο, ὁμολογεῖν δὲ, **Α** τὴν δ' ἔχειν ἅτα καὶ λέξιαν σκανδάλου παρεκτικὰ, οἷς δὲ καὶ πολλοὶ προσκρούοντες τὴν ὁμολοίαν ἀπα-
ναίνοντο, εὐσχημον δοκοῦν, ὁμῶς ἀμφοτέρωθεν πε-
ριστάντο καὶ ἐξέφευγον. Ὁμολόγουν δὲ τῶς τὸν
Γρηγόριον πατριάρχην· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖν· καὶ
τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν ὄνομα. Καὶ εὐθὺς ἀπρο-
όπτως παρατελὲς ἐκεῖνος πᾶν τοῦ βασιλέως οἰκονο-
μήσαντος, καὶ αὐτοῖς ἀκούσας, ὡς πατριάρχης λέ-
γοιτο, ἐπεχκαλεῖ μὲν αὐτίκα σφίσι τὴν ἀποστασίαν
καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν παράβασιν, ὡς οὐκ ἀνθρώ-
ποις διαψευταμένων, ἀλλὰ Θεῷ, ἐπιφέρει δὲ εὐθὺς
τὴν ἀφορισμὸν, ἄνδρας εὐλαβεῖς διὰ ταῦτα οἰηθεῖς
προσάξασθαι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὴν Ὑάκινθον
καὶ τὸν Λεπενδρήν, οἱ δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπε-
σύνοντο. Τὸ δ' ἄρ' ἦν μᾶλλον ἐκεῖνοι πρὸς ἀποστα-
σίαν παρότρυνσις, καὶ ἀφίσταντο μικρὰ τῶν ἀφο-
ρισμῶν ἐκείνων φροντίσαντες. Ἐπέμειναν δὲ καὶ
τινες, οἷς δὲ ὡς πᾶσιν ἡσμένιζον. Ἀπῆλθον δὲ κά-
κεινοι τὰ ἐπὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δεινὰ, καὶ δὴ πολλοῖς
ἐμπλησθέντων τῶν πρώτων ἐλαίφθησαν. Τὰ δ' ἦσαν
χειροτονίαν μὲν πᾶσαν τοῦ Ἰωάννου ἀργεῖν, καὶ αὐ-
τὸς ἦν ὁ χειροτονητής, καὶ ἐκ προτροπῆς ἐχειροτό-

νουν ἑτεροὶ, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως,
[P. 39] τοῖς δ' ἐκτὸς ἐπιτιμηθεῖσι κατὰ καιρὸν ἀνι-
εσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν· διώκταις δὲ (διωγμὸν ἐκάλουν,
καὶ τις καὶ τοῖς διαφόροις ἐγρυψε παραινῶν, ἡ μὴν
μετιῶν προδόταις καὶ συνεργούσι) πρόστιμον εἶναι·
τὴν εἰσαεῖ ἀπραξίαν, καὶ ἐντὸς εὐρίσκοντο καὶ
ἐκτὸς· τοῖς δ' ἄλλοις τῶν κληρικῶν ἐπιτιμηθεῖσι
τὴν λύσιν δίδοσθαι, πλὴν μὴ ἐς μείζω προκόπτειν
βαθμὸν, καὶ ἐς ὅπουσον προτοίειν ἀρετῆς. Ταῦτα τά-
ξαντες τε καὶ γράψαντες ἐπανήσαν.

κγ'. Ὅτι ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος ἐγκληθεὶς δίκην
καθοσιώσεως καὶ ἀποστρέφεται παρὰ τοῦ βα-
σιλέως καὶ ἀτιμάζεται.

Ὁ μὴν δὲ κατὰ [P. 40] Ἀδάψακον πρὸ τοῦ καὶ ἡ
δίκη ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἀργὸς ἦν, ὡς εἰθιστο τὰ
B πολλὰ διαμέλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τοιούτων,
τῷ ἀπὸ Σάρδεων, καὶ οὐ παρῇν πραττομένων, πα-
λίμπους οὔσα ἐξ ὑπερτέρης περιέστη χειρὸς. Καὶ δὴ
παρὰ μαθητοῦ αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ προσαγγέλλεται
Γαλακτίωνος χεῖριστα καὶ φρονῶν καὶ λέγων κατὰ
βασιλέως. Ὡς δὴ καὶ ὑποπτευθεὶς τὰ μέγιστα πρὸς
πολλὰ δίκαις καθοσιώσεως καθυπάγεται. Τὸ δ' ἐν-
τεῦθεν ἀπάσαις τε λοιδορίαις περιδ(ι)θελὲς καὶ ἐλεγ-

et parum consequens, profiteri se illum pro pa-
triarcha non habere, a quo ipsi volentes eulogiam,
a quo Eucharistiae participationem admisissent. Tri-
buere illi confessione quoque sua ho.orem cuius a
cunctis ferret titulum, excipere tamen aliqua in co-
se culpae quæ quia multos offenderent, ejus interim
communione abstinendum putarent, minus **64** qui-
dem apparere improbable: ceterum ab hoc quoque
proferendo alternantibus metu ac pudore tardaban-
tur, et deliberationi concludendæ spatium cunctando
ac tergiversando captabant. Ad extremum, ne nihil
dicerent, illud unum responderunt, haud negare
sese patriarcham esse Gregorium: nam hoc Cy-
prio, ex Georgio mutatum, cum professionem in
præparatione patriarchatus assumeret monasticam,
nomen insederat. Tum enimvero patefactis re-
pente jussu imperatoris valvis coram adfuit
prope dispositus in latebris Cyprius; et audisse se
præfatus agnosci ab Arsenianis patriarcham, jure
illius potestatis uti velle addidit in hominum sibi
subjectorum rebeli defectione castiganda. Sic in-
gressus perfidiosam infractionem conventurum ve-
hementer objurgavit, haud hominibus ipsos sed
Deo mentitos increpans. Intorsit sub hæc excom-
municationis in contumaces fulmen, eo terrore non
perfrixæ plane frontis nec nullius religionis homi-
nes, Hyacinthum præsertim et Lependrenum, redu-
cendos ad frugem et in fide pactorum confirman-
dos opiuatus. In quo eum spes lafellit sua: nam
nude illos revocandos ad subjectionis officium cre-
dedit, inde sunt ad defectionem urgentius impuls-
i. Palam ergo rebellaverunt, spretis minis anathematis
indicti. Perstiterunt nihilominus ab iis se absciu-
dentes quidam, plerisque se jam statutis acquiescere
professi, exigentes et hi tamen ut quæ ex antea pro-

m'sais nondum impleta causabantur, dura san-
quædam et Ecclesiæ gravia, executioni mandaren-
tur, ut nimirum suspenderentur ab ordinum exer-
cicio quicumque Joanne Vecco patriarchatum ge-
rente ordinati fuerant, sive illis ipse per sese manus
imposuisset, sive alii nutu et auspiciis ipsius, dum-
taxat intra urbem Constantinopolim. Nam iis qui
alibi sic fuissent inaugurati, correptis objurgatisque
post tempus aliquod restitutionem in usum ordinum
legitimamque sacerdotii functionem annuebant;
65 persecutoribus vero (persecutionem vocabant,
si quis vel monendi gratia compellasset asperius,
aut proditoribus delatoribusque ipsorum cooperatus
esset) pœnam sanciri utique volebant suspensionem
irrevocabilem in tempus omne, sive ii intra urbem
sive extra reperirentur aut degerent. Cæteris e cle-
ro castigatis remissionem dejectionis e gradu post
aliquam pœnitentiam relaxabant, sic tamen ut pro-
vectionem in superiorem ordinem non concederent,
quantumvis deinceps in virtute profecissent. Illis sta-
tutis et in scripta relatis ad sua se quisque receperunt.

23. Ut Sardensis Andronicus delatus læwæ majesta-
tis, rejectus ab imperatore ac dehonestatus
fuerit.

Ceterum ut olim apud Lampsacum lucem fulgu-
ris detegentem insidias barbarorum statim secuta
dicitur vis ultrix fulminis ac flamma, qua sunt
iidem hostes absumpti, sic et nunc divina justitia
non longum, ut alias plerumque consuevit, spatium
interposuit inter culpam et pœnam auctoris horum
malorum et artificis præcipui, quondam antistitis
Sardensis, cujus ductu impulsuque hactenus narra-
ta, licet non interesset coram ipse præsens, geri
atque administrari palam erat. Hunc ergo, quæ
immune hactenus peccantem quasi præteritisse dissi-

μαὶ τοῖς εἰκόσιν, ὅτι καὶ μοναχὸς ὢν οὐκ ἐφριξεν ἀθετήσας τὸ σχῆμα καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀρχιερέων μεταπηδήσας βαθμὸν, καὶ τὰ δεινὰ παθὼν ἐκ πολλῶν, τέλος πυγμαῖς τε καὶ ὠθισμοῖς ἀνάρπαστος γεγωνὼς ἔξω που τοῦ κοινοῦ συνεδρίου παρέβριπται, ὅτε καὶ ὁ Λαρίσης Νικάνδρος τῆς Ἰωάννου χειροτονίας ὢν καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἐκείνου καθαιρεθεὶς, ἐκείσε παρὼν καὶ γ' ἀτίμως ἐκείνον ἐκριφθέντα θεώμενος, λαβὼν μοναχικὸν ἐπιτύμβιον μεθ' ὅσου μυκτῆρος καὶ χλευασμοῦ ἐπιτίθεισιν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μόνον ἐν αὐτῷ γεγονὼς (τὰ γὰρ πλείστα ἔξω νοδὸς ἦν) ἐβρίπτεται τε πρεσβυτὸς ἐπιστῶν τὴν καλύπτραν ἐκ σφενδονῶν, καὶ ταῖς δόξαις βολαῖς τοῦ ἡλίου γυμνὴν ἐδίδου καθυπακούειν τὴν κεφαλὴν. Ὁ δὲ καὶ αὖθις ἀναλαμβάνων ἐπιτίθει, καὶ αὖθις ἐκείνος ἀπέρριπτεν. Καὶ τοῦτο πολλάκις γεγονὸς, γέλως ἤρετο παρὰ τῶν παρόντων καὶ χλεύη καὶ ἐπιτίμησις οὐ μικρά. Οἱ δὲ γε προσεκτικώτεροι, ἀνάγοντες τὸν νοῦν πρὸς ἅπερ ἐκείνος ἐποίει τοὺς ἀρχιερεῖς πρό-

Α τερων, ὁμοίαις δίκαις ὑποβάλλουσιν ἐκείνον κατενόουν τὴν πρόνοιαν.

κδ'. Ὅπως ὁ Κοτανίτζης ἀπὸ τῆς Προύσης φυγὰς ἐγένετο.

[P. 41] Ὁ μέντοι γε Κοτανίτζης τὸ σχῆμα φέρων τῶν μοναχῶν κἂν τῇ τῆς Περιδλίπτου μονῇ ἀσκήων, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ πᾶσαν ἀπλότητα ὡς ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας τὴν πολιτείαν καὶ ταύτῃ συναποθανεῖν αἰρούμενος, καὶ τοιαύταις ἀπάταις τοὺς μοναχοὺς ὑπελθὼν, πείθει ἐφείναι τούτῳ καταλαβεῖν τὴν ἐν Προύσῃ μεγίστην μονὴν, ἥ δὴ ἀριγμένος ἐκαίθην τεχνιτεύει τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα δραπέτευσιν. Γράφει γὰρ δι' ἀποβρίπτων, ἐνασχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς ἄλλοις καιρὸν εὐρηκῶς τὸν ἀρμόδιον, καὶ ἀτίως ἐνήρης παρὰ τῶν οἰκείων εὐτρεπισθεῖσα ἵππους φέρουσα πέμπεται. Καὶ δὴ προσισχούσης αἰγιάλῳ τῆς νεῶς οἱ ταύτην ἄγοντες δηλοποιούσι τῷ Κοτανίτζῃ τὴν ἀφίξιν, καὶ ὁρισθείσης νυχτὸς αὐτοὶ μὲν τῷ τελεῖ τῆς μονῆς ἅμα καὶ πόλει ἐπιστῶσι τοὺς ἱπ-

mulans cœlestis censura videbatur, converso strenue vestigio rediens severo supercillo revisit, atque sublata manus ictu immedicabili afflixit immiserabilem. Nam cum a Galactione quodam ejus discipulo monacho delatus ad Imperatorem esset tanquam pessima in eum machinans et loquens, is indicio tali ad suas cæteras gravissimas suspensiones adjuncto, plane persuasus prævum esse istum ac sibi capitaliter infestum hominem, pœnis eum perduellium et læsæ majestatis reorum addixit. Ergo in os proscissus conviciis, et per omnes contumelias, quibus incomitilare compertos scelerum ac deprehensos in flagranti vindicta insultans solet, ignominiosissime traductus a passim exprobrantibus, quod suscepta professione monastica non esset veritus debonestare sacrum habitum ambitione insolenti, qua in gradum antistitum insilire rursus seque intrudere affectasset, tum progredientibus verbis ad verbera, pugnīs plagisque multorum manus certatim inferentium contusus, **66** ad extremum raptatione dira tractus extra consensum longe inde projectus est, quando Larisensis Nicander, qui quod fuisset ordinatus a Joanne Vecco, Chalazæ opera motus loco fuerat, forte hic præsens et suæ auctorem ignominiae ignominiosissime vicissim ejici haud invitus cernens, paratum ad meditatam irrisionem cucullum monachi Chalazæ, dum se coram asportatur, capiti obiter injectit. Hoc punctus aculeatissimæ subannationis stimulo velut expergisci Chalaza visus est, cum ad cætera hebes obtorpuisset. Sensus igitur sic demum recepto, rejecit maximo statim conatu insigne invisæ professionis. Sed dum superimpositum ei, quem prius gestabat, propriæ antistitum pileo monachicæ opusculum cupide excutit, arreptis simul forte laciniis, fundæ figura hinc inde pendentes, calyptræ, hanc quoque simul abjiciens, nudum jam verticem solaribus acriter urentibus exposuit radiis. Quo Nicander viso iterum

caputium ingessit, iterumque illud sine mora Sardensis excussit. Tertio et sæpius idem ludicrum certamen inter ambos frequentatum est, magno astantium risu, ambitionem pseudoantistitis monachi extrema in calamitate perdurantem effusa cachinnatione traducentium, interim dum prudentiores quique, reputantes acta nupera Chalazæ, providi Numinis æquum judicium venerantur, quo supplicia, quibus hic paulo ante subjecisset immeritis antistites, merito nunc retorta in ejus ipsius agnoscebant caput.

24. Ut Cotanitzæ Prusa fugerit.

At Cotanitzæ susceptum, ut in loco retulimus, habitum monachi adhuc gereus in Periblepti monasterio egregie religionem simulare institit, præ se ferens tali vitæ consentaneam simplicitatem, omnibusque contestans indiciis ex animo acquiescere se asceticæ professioni, in eaque usque ad spiritum extremum perseverare plane decrevisse. Sic suorum sibi **67** parato favore sodalium, facile ab iis impetravit ut bona moderatorum gratia in maximum Prusæ monasterium se transire paterentur. Huc porro ille translatus agere vafer opportuno loco, quod dudum coquebat, cœpit, suam nimirum in patriam ac familiarem larem fugam machinari. Scripsit enim arcano per fidissimos nuntios suis domesticis quæ ab ipsis fieri volebat, tuto jam administranda, quando imperator diversissimis intentus, ad sensum inopinatissimæ molitionis adversurus unentem, timeri haudquaquam posset. Cognatis ergo Cotanitzæ tali articulo non cessantibus, comparuit brevi Prusæ piscatoria renis instructa equos advehens, qua littori appulsa exscendentes vectores Cotanitzæ necessarii clam hominem conventum ad fugam invitant. Conducta inde nocte isti muro monasterii qui ab ea parte idem cum muro urbis erat, cum equis admovissent, descendit ipse fune demissus e pinnis meronum, equoque conscenso, abundante ad iter quod

πους, ἐκείνος δὲ ὑποχαλκισθεὶς σκολίῳ καὶ ἐπιβάς Ἀ
ἵππου, καταλαβὼν τὸν αἰγιαλὸν, αὐτονυχὶ ἀνέγεται
καὶ τὴν φυγαδεῖαν ὡς εἰκὸς διατίθεται.

κ'. Περὶ τῆς ἐπὶ δύσιν ἐκστρατείας τοῦ πρωτο-
βεστιαρίου Ταρχανιωτῶν.

Ὑπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν δεινῷ ποιησάμε-
νος, ἐπεὶ καὶ τὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ δυτικοῦ
σεβαστοκράτορος υἱὸν Μιχαὴλ πολλὴν δραστηριότητα
ἔχειν ἐμάνθανε, τοῦ μὲν τὸ θερμουργὸν ὑπνοῶν
ὅμως εἰς καιρὸν ἐτίθει τὴν περὶ αὐτοῦ σκέψιν, τοῦ
δὲ τὸ αὐτίκα δραστήριον τὰ πολλὰ ὑποπέσας ὡς
ἐρομένου πολέμου ἀπαραίτητον πρὸς δὲ θά καὶ ὁρμή-
σεις, λόγους τε κινεῖ περὶ τούτου καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτα-
νεψίᾳ συσκέπτεται Ἀννῇ τῇ βασιλίσσῃ. [P. 42] Ἡ
δ' ἐκ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλεῖ χαρίζομένη καὶ γει-
τονῶν κακῶν ἐαυτῇ ὠθοῦσα, ὡς εἶχε καθυπισχεῖτο
παντοίως τὸν ἀναψὴν μεταθεῖν, καὶ μηδὲν ἀνεῖναι
δουλαγωγῆσαι, καὶ ὡς δυνήσῃ ἐκείνον περισχεῖν
ἀρύτως εἰς χεῖρας καὶ πέμπειν ἰψὶ βασιλεῖ. Συν-
έταττε δὲ καὶ δυνάμεις ὁ βασιλεὺς ἀριζομένας σύνα-
μα τῷ πρωτοβεστιαρίῳ Ταρχανιωτῇ πρὸς δύσιν

πρὸς τῇ Ἀθηγητρίδι ἐπιμιζομένας, ὡς κατασχεῖν
μὲν ὁρόσον καὶ τῶν ἐκεῖ δυνάμεων νόμῳ πολέμου
καὶ μάχης, εἰσιμον δ' εἶναι λαμβάνειν πεμπόμενον
παρὰ τῆς Ἀννης, εἰ κατασχεῖν εὐδοίῃτο, τὸν Μιχαήλ.
Ταῦτα τάξας τε καὶ κυρώσας ὁ βασιλεὺς τὴν Ἀνναν
μετ' εἰρήνης ἀπέπεμπε καὶ τιμῆς, αὐτὸς δὲ παν-
τοίως ὑποποιοῦμενος τὸν πρωτοβεστιαρίον καὶ τιμῇ
αἰρούμενος τοῖς μεγίστοις, ὡς καὶ τῷ τοῦ Καίσαρος,
ἀξιώματι σεμνύνειν καθυπισχνεῖσθαι, πρὸς τὴν δύ-
σιν ὄρμα. Ὁ δὲ μόλις ἀξίωμα μὲν ἔλεγε τότε λαμ-
βάνειν διδόντος, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐξίον τι Ῥωμαίοις
ἐπεξεργάσεται κατόρθωμα, ὡς μὴ διωρεῖν, ἀλλ' ἄθλον
λαμβάνειν· τότε δὲ χρεῖας ἐνούσης χρημάτων αὐτὸς
μὲν ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ὡς αὐτὸν διαθεδαίσεσθαι
πρὸς τοὺς οἰκείους ὑπερον, ἐξήτει τὰ χρήματα, ἣ
δὲ περὶ τὸν βασιλεῖα βουλή ἐκ κοινῆς συγκροτήσεως
συλλέγεσθαι ἐδικαίου. Ἡ δ' ἦν τὸ τῆς προνοίας τῶν
ἐχόντων προνοίας δέκατον. Ὁ δὲ καὶ συνήγετο μὲν
ὡς δῆθεν ἐκ τῶν δικαίων τῶν δεσποτῶν, τὸ πᾶν δ' οἱ
παροικοῦντες ἀπατίνυσον δυναστευόντων ἐκείνων.
Συναχθέντων μὲν μεγάλων χρημάτων ἐντεῦθεν, ταῦ-

ad mare restabat noctis ad id lectæ tenipore, lit-
tus tempestive attigit, naveque exceptus velis de
cætero remisque servientibus abiit.

25. De protovestiarii Tarchaniotæ expeditione in Occiduos tractus.

Ea fuga nuntiata gravem incussit imperatori
dolorem ex sollicitudine, qua reputans Cotanitzam
guavum et exercitatum bellis hominem paratum
instrumentum res novandi facile futurum Michaeli
Joannis Ducæ Occiduorum tractuum Sebastocrato-
ris filio, strenuo et inquietæ indolis juveni, de Co-
tanitza quidem, quamvis suspectos merito habebat
eos, quorum alias damnis publicis specimen dede-
rat, ardentes ad rebellionem impetus, intentionem
in tempus aliud curam distulit : statim autem oc-
currendum ratus erupturis haud dubie proxime in
apertum bellum Michaelis, pro ejus et ætatis et
ingenii fervore, consiliis, anxie inquisivit ecquid
illi posset utile præoccupando vel arcendo com-
minisci. Secum tandem ac cum alijs deliberato
negotio, tentandum putavit animum, specie cum
ea consultandi, Annæ regiæ consobrinæ suæ,
quippe ex Eulogia natæ patris 68 sui sorore. Nec
Anna cunctata est animum et studium accommo-
dare votis imperatoris. Reputans enim securius
quæstuosiusque sibi fore Augusti propinqui deme-
teri gratiam cooperando ad depressionem ferocis
adolescentis e viri sui fratre notho geniti, a cujus
et ipsa præcipiti natura malum impendere sibi nec
modicum nec longe differendum intelligebat, quam
potuit asseverantissime ad fidem promissi facien-
dam Andronico confirmavit daturam sese pro viri-
bus operam, et ad id fiducia quam necessitudo
affinitatis sibi erga natum ex germano mariti
sui tribueret, perite usuram, ut callide circum-
ventum suspectum juvenem et redactum in pote-
statem tuto ad imperatorem mitteret. Hujus ince-

pti promovendo successui, decrevit Andronicus
exercitum alio prætextu in Occiduos tractus ite-
nere terrestri mittere, præposito ei summo duce
protovestiario Tarchaniota, quem jussit usque ad
Demetriadem cum copiis progredi, bellumque illic
ducere occupando quantum terrarum posset ac ma-
nus hostium obvias fundendo, interimque, quod
arcanum et præcipuum destinatum erat, exspe-
ctando dum captum dolo Michaelē Anna, juxta
condicta, ipsi transmitteret. His in hunc modum
clam constitutis, imperator Annam primum cum
pace et honore dimisit ; ac quem post illam mit-
tere protovestiarium parabat, quo penitus sibi
prius devinciret atque ad fideliter strenueque rem-
gerendam tanto certius obstringeret, exquisitis
omnis generis affecit honoribus, adeo ut ipsa quo-
que se illum insigniturum Caesaris dignitate poli-
ceretur. Quod is audiens modeste reposuit vix se
quidem unquam tali dignum fastigio futurum :
ceterum tum minus inconvenienter tanta cumu-
landum gloria, cum edito aliquo in magnum usum
Romanæ rei memorabili facinore consecutus fo-
ret, ut non gratis sed in præmium navatæ operæ
in eum apicem videri evectus posset. Quæ porro
erant procincto ad hanc expeditionem Tarchaniotæ
necessario numerandæ pecuniæ, eas petierat ille
quidem ex publico promi ærario, quemadmodum
apud suos deinde familiares affirmavit : verum iis
quibus tunc imperator 69 utebatur consiliariis
satiùs visum eam summam ex nova collatione
conficere. Edictum ergo est ut quicunque pensio-
nes annuas e fisco acciperent, earum pensionum
decimam in hujus exercitus sumptum conferrent.
Quod cum statim esset exactum, videbatur quidem
parciturum plebi, rejecto in proceres talis vectigalis
onere. Ceterum contra contigit : nam summam
quisque pro potestate a sibi subditis expressit

τα λαβὼν ὁ πρωτοβεστιάριος ἅμα πλείσταις δυνάμε-
σιν ἐπὶ Δημητριάδος καὶ τῶν ἐκεῖ ταχέως ἐξώρμα,
πεζῇ τὰς δυνάμεις ἄγων.

κς'. *Ὅτι αἱ τριήρεις τῆς Ῥωμαίδος κατημελί-
θησαν.*

Τὸ δὲ ναυτικὸν [P. 43] ὁ ἐκείνου γαμβρὸς Ῥαοὺλ
Ἀλέξιος ἦγε, περὶ ποῦ τὰς ὀγδοήκοντα ναῦς· συνῆν
δ' αὐτῶ καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδηνός. Καὶ
χρήσιμον ἐδίδκει τὰ μέγιστα τότε ναυτικὸν τοῖς Ῥω-
μαίων πράγμασιν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν οὕτω
δόξαν κατημελεῖτο ὡς ζημιῶν πλέον ἢ συνοῖσον κατὰ
καιροῦς. Ὑπιννοεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ
πιστεύειν ἦσαν τινες οἷς ἤρσασκε τὸ οὕτω πεπραχθαι,
ὡς ἐπεὶ γε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀταραξίᾳ καταστῆναι
ξυνέθετο βασιλέως σπεύσαντος, πᾶν ἐντεῦθεν πολέμιον
συστάλῃναι τότε καὶ ἀπρακτῆσαι τοῦ Θεοῦ νεύοντος.
Ἐκείθεν δὲ καὶ τινες τῶν βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ
βουλευφόρων βουλὰς εἰσήγον, πολὺ μὲν τὸ ἀντερετι-
κὸν εἶναι, πολὺ δὲ τὴ κατὰ τὰς ναῦς μισθοφορικόν,

quantum in id solvendum fuit. Magnum igitur
inde contractum pecunie numerum auferens pro-
tovestiaris cum numerosis copiis celeriter ad
Demetriadis viciniam se contulit, terra exercitum
ducens.

26. *Ut triremes Romaidis neglectæ fuerint.*

Negligebatur enim classis, qua cursus in eas
partes fieri commodè poterat. Præerat illi ejus-
dem Tarchaniotæ gener Alexius Raul, octoginta
circa naves habens. Cum hoc erat magnus quo-
que stratopedarcha Synadenus. Ac quanquam satis
apparbat perutilem Romanis rebus esse mariti-
mam potentiam, tamen post conversionem rerum
quæ capessente imperii habenas Andronico facta
est, ea curari oscitantius cœperat, prævalenti-
bus consiliis opinantium recte lucriferi sumptum
istum posse, quod plus damni, ut aiebant, quam
commodi ex instructis impensa maxima classibus
reipublicæ proveniret. Allegabant ad hoc persua-
dendum non argumenta illi quidem satis valida,
ac ne verisimiles quidem conjecturas, sed suspi-
ciones fere meras. Tamen hæc pronis accipiebant
auribus, et quod deerat verisimilitudini ratio-
num, studia gratiosorum apud Augustum et volun-
tates proprio isthuc propendentes impetu supple-
bant. Quorum etiam audiebatur oratio, ex actis
Imperatoris, et contentione qua ad res Ecclesiæ
componendas incumberet, augurantium inutilem
deinceps classem fore, Deo sic videlicet remun-
raturō zelum sibi gratum principis, restituendæ in
integrum religioni tam sollicitè intenti, ut nutu ejus
dislicerentur omnes infensæ molitiones opposita-
rum nostræ continentis gentium, et nulla de cætero
vis ab iis foret inferenda, quam ad propulsandam
usum habere possent aliquem copiarum navales. His
primo magis non reprehensis quam probatis, de-
inde quodam quasi successu impunitatis increbre-
scentibus, flebat ut etsi nondum publico 70 de-
creta consilio foret dimissio exercitus maritimi,

ἂν ἐκείνων μὲν τὰ τέλη τῷ δημοσίῳ ταμίῳ κατα-
βαλλόντων, χρημάτων εὐπορεῖν πολυδύλλουσαν βίαι-
λειαν, καὶ τοῦτοις κατὰ σπονδὰς τε καὶ συνθεσίας
ἀκονεῖ τε καὶ ἀπραγμόνως διαφέρειν τὰ τῆς ἀρχῆς.
Ταῦτ' ἐκείνοι πείθοντες βσιτεία, οὐκ ἐνιδόντες καὶ
πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ὡς οὐχ
οἷας τ' οὐσης ἀρχῆθεν τοῖς οἰκείοις ἐμμένειν, ἀλλὰ
ζημίαν ἡγουμένης εἰ μὴ καὶ ἄλλα προσλάβειτο, καὶ
ὅτι τῆς Κωνσταντινίου κρατουσῆς καὶ νήσους ἐχούσης
ἀδύνατα δίχα τριήρων ἄρχειν, καὶ ταῦτα τοῦ Ἰτα-
λικοῦ ἐξ ὅτι πλείστης κορύζης ἀνεγχερμένου πρὸς
ἀνάληψιν ὧν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐκείνων ἦσαν καὶ
τῇ ἀρχῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν τριήρων προσεκτῆ-
θησαν. Ταῦτα βασιλεὺς μὲν ὡς εἰκὼς ξυνεώρα, ἰκα-
νῶς ἔχων καὶ πρὸ τῆς ἐς ἅπαν ἡλικίας τῆς ἐς μάλ-
ιστα βασιλικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῶν νεῶν ἐχέτω· ἀλλ'
ἐνίκαι τὴ μόρσιμον, καὶ τοῖς λέγουσι πείθειν ἦν. Καὶ
τὸ εἰρηνικὸν δὲ τοῦ καιροῦ, συνυποκλινομένων καὶ
τῶν λοιπῶν Βενετικῶν τε καὶ Γεννοῦτῶν, ἐκποδῶν

tamen in deliberationibus de sumptu in rempubli-
cam faciendo, si qui præcipuorum imperii mini-
strorum commendare se providæ parcimonie spe-
cie volebant, tum promissime audirentur cum dice-
rent supervacaneum ali numerum remigum, mer-
cede conductam in naves militiam exterorum in
nimiam excrevisse multitudinem. Cujus duplicis
generis hominum, si priores quidem vectigalia, ut
ceteri suæ sortis, ærario imperata solverent, hi ve-
ro exauctorati militia gravare rempublicam impen-
dio stipendii desinerent, fore haud dubie ut fiscus
multiplici reffectus hinc inde sumptu, nec largis
erogationibus exhaustus, abundaret pecunia, qua
perite princeps utens facile hostes exarmaret, sta-
bilitateque securum otium subditis citra pulverem
ac pugnam, conciliandis prudenter conventionibus
ac pactis, quibus certius quam victoriis strepitu ac
discrimine quæsitis salus quiesque publica, quan-
tum ad felicem imperii cursum optandum esset,
firmaretur. Talia cum isti disputarent, non statim
quidem probabant Andronico; qui et usu jam quo-
dam principatus, et indole pro ætate regnandi ar-
tium capaci, animo præterea gloriæ avido ac servare
illibatum imperio Romano suum antiquum decus,
prout posset, certo, satis utique sentiebat ad spem
dorem imperantis orbicivitatē, nec non ad defensio-
nem insularum objectarum incursibus gentis Italicæ,
partim avitis odiis partim ira recenti curaque recupe-
randi nuper amissa in nostras semper injurias arma-
tæ, maxime opportunum esse præsidium triremium.
Tamen nescio quosato sensim prævaluit utcumque non
creditum nec firmis nixum rationibus consilium, seu
divinæ Providentiæ deprimere res nostras statuentis
vis ineluctabilis hæc fuit, seu principis et principa-
tus ministrorum supine indormiens fiduciam præ-
sentis tanquam duraturæ in ævum omne pacis im-
provida quædam et gravibus olim luenda damnis so-
cordia. Videbant tunc nimirum obnoxie quiescere La-
tinum omne nomen, nec quemquam ex Italis magis

μάλιστα καὶ τοῦ Καρούλου γενομένου, εὐδαίετον ἂν γνῶμεν ἐκείναι. Οἱ μὲν οὖν τὰς ναῦς παριδόντες ἐπὶ τὴν ἐκείναις χερσὶν ἱκανὴν καὶ μόνον δόξα τοῦ συνεργοῦτος εἰς φθορὰν λογιζόμενον. Τὸ δὲ ἐπὶ ταύταις ἀποτεταγμένον στρατιωτικὴν τε καὶ μάχιμον παρ' οὐδὲν ἔχοντες, τοὺς μὲν βαναύσους τέχνας μεταγίρῃν ἐφῆκαν εἰς ἀποστροφὴν, ὅπως τις ἐκείθεν δυνατὴ ἦν, τοὺς δὲ καὶ ἀπομαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς, [P. 44] ὥστε σύναμα ἐκείνοις περαιτῶν τρέψω τὴν Ῥωμαίων κακοῦν. Τότε δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐξορμήντος πολὺ τι πλῆθος εἶπετο ἐπὶ δόσεως. Καὶ δὴ προσβᾶλὼν Δημητριάδῃ ἐκεί συνέταττε τὰς δυνάμεις, οὓς μὲν πέμπων εἰς σκύλα καὶ ἄρπαγας, οἷς δ' ἐπὶ ἀνοικοδομῇ τῶν ἐκεί χρωμένους πολισμάτων, ἀπικραδοκῶν καὶ τὴν τῆς βασιλείας πρᾶξιν ἐπὶ τῷ ἀνεψίῳ Μιχαῇλ, ὡς λέλεχται. Καὶ πρῶτον αὐτῶν τῶν ἔργων πύργοις ξυλίνους αὐθημερὸν εἰς εἰκοσι καὶ τέσσαρας ποσούμενοις περιβαλέσθαι Δημητριάδα,

quam Venetos et Genuenses, 71 qui tranquillissime in terris imperii degerent, adversus dominantem Constantinopoli Augustum hostilia machinari, sublato scilicet e medio Carolo, cunctos ad id incitare, dum viveret, solito. Hinc subrepsit usu quod ratio non probaverat, ut compendium fieret sumptuum in classem tuendam impendi solitorum; dumque sic agitur quasi constaret lucro accrescere publico quidquid subtraheretur rationibus navalis apparatus, sensim deventum eo est ut Romana classis non flammis illa quidem uno momento absumenda traderetur, cæterum permitteretur abolenda temporis, et nulla in navium, quibus illa constabat, tuitionem aut restaurationem parte curæ impensa, tantum duntaxat relinqueretur duratura, quanto erat opus spatio ut naves omnes mero neglectu putrescerent aut soluta compage abolerentur. Istud postea contigit, hoc prævorsum ac representatum maturius est. Classarii milites multi ac fortes, nec parum exercitati præliis, spreto omnes multatque stipendio, partim ad artes sese conferre mechanicas quibus victum quærerent, partim ad hostes transfugere sunt coacti, quorum inde ductu piraticis incursibus rem oramque nostram infestarunt. Tamen hoc quo describimus tempore, plurimi hominum in pedestres cæturati copias protovestiarium sunt secuti, expeditionem in tractus Occiduos ducentem; qua is progressus Demetriadem usque ibi constitit, copiasque in manus divisas partim excurrere ac e vicinis hostium terris prædas agere, partim restaurare oppida Romanæ ditionis incursioibus deformata hostilibus jussit, ipse interim operiens, ut dictum est, effectum promissorum reginæ Annæ, et simul illa in suis laqueos incantum induisset Michaelē leviri sui filium, sibi que juxta condicta tradidisset, correpturus tutoque producturus ad Augustum. Hæc quippe vera erat moræ causa, cui speciose ostendebatur quam dixi labefactorum injuria vel temporis vel belli mœnium reparatio; cujus primum specimen fuit quatuor et

δύο τε περιταφρῆσαι, καὶ ὅσω ἐκ θαλάσσης ἐλθεῖναι ταῖς τάφροις, καὶ οὕτως ἀνέδην κατ' ὀλίγον κτερίζοντα ἀνεγείρειν λίθοις τὸ πόλισμα. Διὰ ταῦτα καὶ ἀνοχὴς ἐποιοετο, καὶ ἀεργὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐφαίνετο.

κζ'. Περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ὡς ὕστερον κατωρθώθη τὰ κατὰ τὸν Μιχαῆλ.

[P. 45] Τοῦ γοῦν καιροῦ τριβομένου νόσος ἐμπίπτει τῷ στρατιωτικῷ βαρεῖα πάντῃ καὶ αὐτουργὸς τοῖς πολλοῖς θανάτου· βαρεῖας γὰρ χεῖρας ὁ λοιμὸς ἐκείνους ἐφῆκε, καὶ ἐπασσύτεροι ἐθνησκον. Τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς πρωτοβεστιαρίως νόσου γέγονε παρανώλημα, κἀντεῦθεν οἱ περιλειφθέντες μηδὲν τῶν γενναίων πράξαντες ὀπανεζεύγνυν. Ὑστερον δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ βασιλεῖσσι σύναμα τῷ ἀνδρὶ Νικηφόρῳ, ὅδοις ὀπελθόντες καὶ ὄρκοις ἐξαπατήσαντες τὸν Μιχαῆλ ὡς γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξίμενοι, μηδ' αὐτὸ τὸ κεκωλυμένον ἐκ γένους ὑπονοήσαν-

viginti lignearum turrium in circuitu Demetriadis uno die perfecta 72 exstructio, quibus et fossa præducta duplex est, aqua insuper e mari vicino in utramque derivata. Quibus deprope-ratis ad tutellam operis, intra id vallum secure jam est solidorum e saxo mœnium per otium adificatio curata. In his diu suum exercitum protovestiarius occupatum habuit, nihil admodum interea negotii hostibus faciens.

27. De protovestiario; et ut deinde successum habuerint quæ contra Michaelē comparabantur.

Cæterum in Romanorum castrorum milites, longam tali loco et opere trahentes moram, gravis incubuit calamitas pestilentis morbi, quo multi sunt brevi spatio necati. Lue quippe per contagia grassante, ac corrupto magis magisque cœli tractu sæviam augente vim, frequentatis in momenta funeribus inexplata Libitina feritate bacchabatur, fœda strage cadaverum late cuncta consternens, adeo nec ipsis parcente principibus clade, ut protovestiarium quoque ducem ejus exercitus supremum pestis exstinxerit; quo sublato reliquæ copiarum, nulla re gesta tanto apparatu et expectatione digna, inglorie reverterunt. Postea tamen ipsa per se regina, cooperante pro virili conjuge ipsius Nicephoro, dolis aggressa Michaelē unam illi fallendo efficacissimam reperit machinam, speciosum ostentatæ affinitatis nomen. Ubi enim promittit sibi Michael audivit nuptias reginæ virginis Nicephori despotæ et Annæ reginæ filiæ, et tam splendidi sponsionæ matrimonii utriusque sibi puellæ parentis juramentis sanctissimis firmari, facile se speratorum socerorum potestati permisit, imprudens qui non reputaverit quam esset incredibile velle revera despotas collocare legitimam hæredem nothi filio, nec vereri maculare avitam nobilitatem admisione spurii generis! Verum juvenis ambitione præceps ne suspicione quidem prima tenus tam justum admittens metum, cæca fiducia in laqueos se induit. Dans quippe se in

τα ὑπὸ χειρας ποιῶνται, καὶ τῷ βασιλεῖ, συχνὰ τῶν χρημάτων λαβόντες, πέμπουσι δέ τιμον· ὃν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ φρουροῖς καὶ ἀνέσσειν ἔχων ἐτίμα, καὶ τὴν ἀνεψιὴν τὴν τοῦ Ἀσάν θυγατέρα εἰς γάμον δὴ κατηγγύα. Ἀλλ' ἐκεῖνος πολλάκις μὲν ἐπεχείρησεν φεύγειν, τοσαυτάκις δέ οἱ ἐμποδῶν ἔστη ἡ τύχη καὶ ἡλίσκετο παραιτίαι, ὥστε καὶ φυλακαῖς δίδοσθαι διὰ ταῦτα. Οὐ δὴ καὶ μίαν φυγὴν τὴν ὑστέραν μετὰ χρόνους συμβᾶσαν καθ' εἰρμὴν τοῦ λόγου καὶ διηγῆσομαι. Ἀπεδήμει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς αὐτίκα κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν, κατέσχετο δὲ οὗτος ἐν φυλακαῖς, σὺν αὐτῷ δὲ ἦν καὶ ἡ ἀνταδελφὴ τῆς αὐτοῦ, ἣν δὴ παρὰ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου σεβαστοκρατοῦντος δεξιόμενος Τερτερῆς ὡς μνηστὴν τῷ υἱῷ Ὀσφεντι-σθλάδῳ, ἔτι ἐν ἀνηρότῃ οὔσαν, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς πρὸς βασιλέα σπονδὰς ἡγάπησεν, σύναμα τῇ τῷ Ἀσάν ἀδελφῇ καὶ αὐτὴν ἐς βασιλέα πέμπει. Ἦν οὖν σφίσι μία ἡ φυλακὴ, οἱ δὲ καὶ τῷ Ἐρρίῳ ἐξ Ἑγκλί-ων ὄντι σύναμ' ἐτέροις καὶ τρίτῳ παιδί εἰς φυλακὴν

manus insidiantium propinquorum, viactus ab iis et grandi est imperatori pecunia venditus, qui cum ad se adductum in tuta quidem, libera tamen custodia tenuit, variis ipsam remissionibus et significatione honoris delinire studens, adeo ut etiam sororis propriæ filiam ex Asane natam in matrimonium ipsi promitteret. Sed placando feroci animo injuria prodicionis irritato nullæ satis aut blanditiæ præsentis aut ostensæ in posterum gratiæ fuerunt. Involvens se irrevocabili con-
73 Michael totus stahat intentus expedien-
 dæ per fugam furtivam libertati. At crebri ejus elahendi conatus adversa semper fortuna successu earuere, retracto ipso quoties evaserat, et vinculis reddito, quæ in longa post hoc tempora invittissimo hæserunt. Unam hic ego ejus, quanquam aliquot ab-
 Minc annis, postremo tentatam fugam, argumenti eognitioni seriem temporum posthabens, referam, Profectus erat Thessalonicam imperator, ut mox suo tempore narrabimus, relicto Michael sub custodia, cujus in societatem propria ipsi soror abce-
 serat tali occasione. Dissidens ab imperatore causis quas diximus Bulgaricæ rex Terteres Joannis sebastocratoris patris hujus Michaelis firmare se sœdere curaverat, respondenda suo filio Osphentistihabo filia ipsius, quam et ad se transmissam adhuc impu-
 bem domi habuit. Verum securius deinde rebus suis Terteres reputans pacem, uti retulimus, cum imperatore facere, sponsalibus cum filia sebastocratoris abruptis, puellam una cum sorore Asanis ad imperatorem misit, quam is eidem, quo Michael tenebatur frater virginis, carceri mandavit. Erat ambobus custodiendis præfectus Erres quidam, sic vocatus, oriundus ex Enclinais (a). Huic suberant duo milites, quibus tertius accesserat puer admi-
 nister, ætatis teneræ. Venit in spem Michael elu-

ἐπιτετράφωτο. Ὑπέρχεται γοῦν ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἐρ-
 ρὴν ὑπισχνούμενος γαμβρὸν ἔχειν ἐκ' ἀδελφῇ αὐτοῦ,
 ἣν δραπτεύουσαν. Εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ πορν-
 κῶς ἔκτεινέ ὁ ἐξ Ἑγκλίων συνήρχετο, τὰ πιστὰ τῆς
 ἐπιγαμβρίας ἐντεῦθεν λαμβάνων. Ἦν γοῦν ὁ Ἐρ-
 ρῆς καὶ τῶν λοιπῶν φυλάκων ἐπιστάτης, καὶ πολ-
 λούς ἀνὰ χεῖρας ἔχων, πιστὸς τὰ πολλὰ δοκῶν βασι-
 λεῖ. Δελεάζεται τοίνυν ὁ βάρβαρος μελίζοντι ἡ καθ'
 αὐτὸν ὑποσχέσεις, καὶ κατακτείνει τὴν πρᾶξιν. [P. 46]
 Καὶ δὴ εὐτρεπίζεται μὲν παρὰ τῶν οἰκείων τῷ Μι-
 χαήλ, οἱ δὲ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ διάγοντες ὑποῦργουν
 ἐκείνῳ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ ταχυνουτούδα καὶ ἀνδρες
 ἐρέται μισθοῦ τοῦ μεγάλου οἱ τῶς αὐτίραις, καὶ ὁ
 καιρὸς καθ' ὃν ἐκείνοι μὲν τῇ κατὰ δύσιν θαλάσῃ
 προσσχόντες σταθίζονται, αὐτοὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἐκ-
 δάντες ἐπιδύονται, ἐς τὸ ἀκριβὲς τάττεται. Κάκει-
 δὴ δὴ ὄντας οὐκ ἦν καταγωνίσασθαι τοὺς λοιποὺς
 (οὐδὲ γὰρ πᾶσιν ἐκπυστος ἦν ἡ βουλὴ) μερίζουσιν
 ἐκείνους ὡς ἐπὶ πράξει πέμποντες, καὶ καθ' ἕνα ὑπο-

ctandi tam exigui præsidii, si attrahere in partes Erren præfectum potuisset. Ergo in id incumbens multis hominem ambivit precibus, promisso etiam ipsi conjugio sororis in præmium operæ quam eis in libertatem assendenis contulisset. Sunt qui dicunt delibatum jam tum usum istius ostentati con-
 nubii præsumpta inter destinatos sponsoz stupri licentia, nec inscio nec invito Michaelē, qui nihil pensi haberet vel tam turpi sibi pligore tanto certius oppignerare fidem Enclinaensis in representanda quamprimum promissa solutione captivitatis exo-
 sissimæ. Hujus rei facultatem non parvam habebat Erres, quod præterquam, ut dixi, summum
74 ejus custodiæ arbitrium obtinebat, etiam ejus fidei secu-
 re acquiescebat imperator. Quare quid posset sen-
 tiens, facile ad ostentatum honorem tanto super-
 prioris sua sorte affinitatis arrexat animum, et factu-
 rum se quod rogabatur prolixè recepit. Age, ve-
 nitur ad apparatus negotii. Conferuntur consilia cum libertate fruentibus amicis necessariisque Michaelis. Hi, quod opus erat, navem clam compa-
 rant, remigio et commentu cætero largiter instru-
 ctam, haud parvo in hoc sumptu facto. Conducitur hora qua Occiduo maria littori lembus paratus ad-
 moveretur, excepturus a custodia elapsos; qui ut tuto exirent, cætera erat Erri diligentia curandum. Obstabat duorum, de quibus dixi, subservientium ipsi satellitum præsentia, quorum tentare fidem com-
 munito arcano anceps nimis periculosumque videbatur. Decretum, quod longe apparebat tutius utrumque occidere. Nec difficile fuit injunctis mini-
 steriis disjunctos conficere sigillatim infelices. Pæ-
 rum sola ætatis miseratio servavit. Sufficere visum est pedes lacertosque adolescentuli astringere va-
 lidis vinculis. Sic igitur eum, viuctis etiam, ne vo-
 ciferari posset, faucibus, dimiserunt, exeuntes sub

(a) Imo Henricus (Harry) Anglus. — In epistola Græcorum ad Innocentium III (Patrologiæ Græcæ

tom. CXXXIX, col. 296 C) Συρρόην, sire Henry, id est, Henricus imperator ex Latinis.

δεχόμενοι κτείνουσι, τοῦ δευτέρου μὴ εἰδότες τὸ τῷ Α προτέρῳ συμβάν. Οἶκτος δὲ σώζει τὸν παῖδα καὶ μό-
νος, συμποδισάντες τε καὶ ἐπαγκωνισάμενοι καὶ γὰρ
δυσμῆν ἐμβαλόντες τῷ στόματι ἀφαιδν. Ἐκείνοι δ'
ὡς εἶχον ὑπὸ κλεισὶ τὴν φυλακὴν σφραγίσαντες, ὡς
μὴ ἐκκυλισθὲν τὸ παιδίον ἐμφανὲς πρὸ καιροῦ τὸ
δρῶμα ποιήσειεν, ὑπὸ πρώτας φυλακὰς τῆς νυκτὸς
ἔξισι. Τῷ γὰρ Ἑρῶῃ, ὥσπερ αἱ φυλακαὶ, οὕτω καὶ
αἱ τῆς πύλης τῆς ἐκεῖ κλειδὸς ἐπιτετράφατο. Ὡς ἂν
δὲ μὴ θέῃ δόλος τὸ δρῶμενον, ἐκείνος κάτωθεν τοῖς
φυλάκιν ἐκφωνεῖ, διεντιζὼν δῆθεν πρὸς τὴν τῶν κατε-
χομένων φυλακὴν, ὡς αὐτοῦ γὰρ τάχα ἐν ἀπορρή-
τοι; δουλείαις σχολάζοντος· καὶ γὰρ τινες ἰδόντες
οὐδὲν ἄλλο ὑπενδύον τότε ἢ ὅτι ὀρισθὲν πρὸς βασι-
λέως δι' ἀπορρήτων αὐτὸς οἰκονομοῖ τὰ προστατέ-
μενα καὶ τοὺς ὀρισθέντας ἐκφέρει νυκτὸς ὅπου ἂν
καὶ προσταῖσσι το. Ἐκείνοι δὲ τὰς φυλακὰς ὑποδρα-
μόντες ἐπιβαίνουσι τῆς νηὸς. Καὶ ἦν αὐτοῖς ὡς καὶ
πᾶσι γνωσθέντος ὁ νοῦς ἐν ἐλπίσιν ἀναμφιδόλοις, ὡς
οὐδὲν ἐμποδῶν ἔσται δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν τῇ
Ἑρῶῃ προσχεῖν καὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀνεθῆναι φό-
δων, τῆς ἀδελφῆς κυριεύουσης τῆς νήσου. Ἀλλ' ἢ
παλίμπους περιστάτω δίκη, καὶ τὰ τῶν φονευθέντων

αἵματα δεσμὸς ἦν τὴν πρόσω πορείαν καλῶναι ἀρρήκτος
τε καὶ ἄλυτος. Ἀντιπαῖ γὰρ ἐξείρνης πνεῦμα βίαιον
νότου, ὡς καὶ τὰς ἐλλειμενίζούσας ἐξοκίλλειν ἐκ βίας,
καὶ ἄνεμος ἐμποδῶν ἔστη παρανομήσασιν. Οὐ γὰρ
μίαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν ἠπλόει ἐκ βαιῶν νότων
τὸ πλάγος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέραις, μέχρις ἂν ἐκείνοι κατὰ
τὴν Ῥαιδεστὸν ἐξοκίλλαντες ὑπὸ χεῖρα γένοιτο τοῖς
τυχούσι. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ χρόνους πέπρακται,
τῆς δ' ἀκολουθίας διδούσης τοῦ λόγου ἐνταῦθα προ-
νατέτακται. Ἡμῖν δὲ ἰτέον πρὸς τὰ ἐξῆς. Ἐμνησ-
θὲ προσθετέον καὶ τοῦτο σφίσιν· ἐπικοινωνεῖ γὰρ
τοῖς προνατεταγμένοις. Οὐδέου γὰρ ἐκ τοῦτου χρό-
νου [P. 47] διανυσθέντος, καὶ τῶν εἰκείων αὐτοῦ δὲ
ζητούντων τῷ πρεσβεύεσθαι παρὰ βασιλέα καὶ καθ-
υπισχεῖσθαι τὰ μεγάλα, εἰ μόνον ἀνείτο τῶν φυλα-
κῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς γένοιτο, ὁ μὲν κρατῶν ἀνήρως
τὰ περὶ τοῦτου, καὶ λόγοις οἰκονομίας οὕτε πάμπαν
ἀνήνατο οὕτε μὴν κατένευσεν ἐς τὸ παντελές. Τὰς
γούν τοιαύτας ἀναβολὰς μανθάνων ἐκείνος βουλὴν
βουλεύεται κακίστην μᾶλλον ἢ συνετήν. Ἐγγεγονῶν
γὰρ τῶν ἀνακτόρων ἐγκεκλεισμένος ὅπου δὴ καὶ βα-
σιλεὺς ὦκει, ἔγνω πῦρ ἐνέειναι τοῖς οἴκοις, ὡς δὴ τι
γενναῖον ποιούμενος τὸ εἰς τοιοῦτον ἀναβρίπτειν

primam noctis vigiliam, et clavibus, quas habe-
bunt, diligenter ocluso carcere, ne puer sese tor-
quendo foras proropens præmature indicium fugæ fac-
ceret. Sic eductis Erres captivis duobus, inclama-
vit voce contenta reliquis intus satellitibus, quasi
excitaturus tum forte dormientes, ut vigiliam se
utique absente intenderent. Valitutum hoc non fru-
stra credidit ad discutendas suspiciones obviatorum,
tali hora notum imperatoris ministrum tendere ad li-
tos cum duobus eductis custodia cernentium. **75** Ita-
que donaliud in mentem venit forte occurrentibus nisi
mandatum arcanum quoppiam Erren tali tempore
exsequi, et vinctos quos esset jussus transportare.
Per hanc speciem etiam, quas pertransire oportuit,
nocturnorum vigiliam custodiis elusis, inobservati
incolumesque omnes navem expectantem conscen-
derunt, optima spæ gestiētes felicissimi successus;
nec dubitabant quin, ut initia se dabant, cunctis
ad votum fluentibus, biduo triduove appellerent
Euripum, atque apud istā dominantem insulæ so-
rorem ipsorum, miserarum anxie fugæ formidinum
et longi carceris ærumnarum unico securi, tran-
quillam de cætero vitam agerent. Verum intervertit
successum eruenti cœpti persequens homicidas
cœlestis ultio, sanguine scilicet miserorum quos
incautos oppresserant clamante ad Deum, et re-
mioram injiciente fugitivis ineluctabilem. Vix altum
tenuerant, cum eis in adversum tam vehemens
auster incubuit, ut adhuc tenentes portum naves
in illa ipsa tuta statione concuteret, ac quo mo-
mento aura inopinatissime reflavit, qua perseve-
rantia duravit, tantum non clare appareret scele-
ribus fugientium infensum cœlum receptus ipsis
securi negare facultatem. Non enim uno alterove
die intractabile violentissimis austris mare horruit,

sed pluribus continue diebus, quoad infelix navi-
gium sustinendo impar rejectum ad Rhædesti oram
ibi forte inventis Auguati ministris, quos vehebat
fugitivos, in manus tradidit. Hæc postquam, ut
indicavi, posterius gesta ex occasione præoccupavi-
mus exponere, resumere ordinem eventuum, et
ad ea quæ deinceps fieri contigit eadem qua trans-
acta sunt serie referre sermonem debueramus:
piget tamen hinc discedere non imposita longo
negotio clausula. **76** Addatur ergo qui lentis die
dilatus intervallis tandem supervenit, novissimus
et plane tragicus fabulæ actus. Octavum jam in
custodia infelix Michael annum expleverat, cum
necessariis ipsius crebris legationibus imperatorem
urgentibus et magna pollicentibus, si miserum
tantisper vinculis solutum ad suos redire permi-
sisset, Augustus non ille quidem præfracte negavit,
aut omnem supplicibus impetrandi aliquando quod
peterent spem abscidit, verum tamen nec plane
annuit, sed verbis placidis et exorabilis, ubi matu-
rum foret, animi quadam humana significatione
conditis anxie sollicitorum vota delinivit. Ilas
Michael Andronici tergiversationes et artificiosas,
ubi cognovit, detestatus moras, consilium inuit et
cœptu et eventu potius desperatissimum ac pessi-
mum quam ullo astutiæ ingenio comunicabile.
Cum enim in turri servaretur Palatinis admota
audibus intra quas ipse diversabatur imperator,
visus sibi est generosum aliquid facturum, si flammis
suo carceri subiectis ipsius quoque invisī principis
contiguū incenderet domicilium. Nocte igitur
intempesta, prius obseratis diligenter carceris
valvis, ignem iniecit in struem lignorum aridorum,
quam ante congesserat specie habendæ ad manuum
materiæ necessariæ foco cubiculi longum in tem-

κίνδυνον. Καὶ δὴ νυκτὸς ἀπὸρὶ κάγκανα ξύλα ἐτοι-
μασάμενος, ὥς δῆθεν θερμαίνοντο (χειμῶνος γὰρ
ἐπράττετο ταῦτα, περὶ τοῦ Σκιροφοριῶνος τὰ μέτα,
ὅς ἐστιν ὁ Δακίθριος), τὰς θύρας τῆς εἰρκτῆς ἀσφα-
λισάμενος ἐνδοθεν πῦρ ἐνέησιν, ὃ δὴ καὶ τῆς ὥρας
καταταχῆσαν ἐξῆπτε καὶ τοῖς ἐκτὸς δῆλον ἦν. Φθά-
νει δὲ καὶ τὴν βασιλεῖα ἀγρυπνοῦντα ἐπὶ τὸ γεγονός.
Καὶ ὁ τοὺς ἀμυνομένους οὐκ ἐκείνον, ἀλλὰ τὸ πῦρ
εἰς κατάσβεσιν ἀπέπεμπε. Καὶ τις τῶν ἄλλων ἐκτο-
μίας Κάρδας λεγόμενος, προφθάσας ταῖς θύραις
προσφραττεν ὥς ἀνοίξων· ὥς δ' οὐκ ἦν ἀνοίγειν ἡσφα-
λισμένας, ἀξίνας τὰς θύρας αὐτοῖς μοχλοῖς καὶ βα-
λανάγκαις ἐξετίνασπον. Οὐπω δὲ καλῶς ὁ ἐκτομίας
ἐφθῇ οὐδοῦ ἐπιθεσάως, κάκεινος ἐνδοθεν τῇ μαχαίρᾳ
προσπανατῆ, καὶ τοῖς σπλάγχνοις ταύτην ἐμβάλλει
καὶ αὐθὺς ἄλλην καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, καὶ νεκρὸς
ὁ πληγείς αὐτίκα. Καὶ εὐθὺς πολλοὶ μὲν ἐσεβρύησαν,
τὸ δὲ πελεκυφόρον τάγμα βασιλείον, ἀγαιόμενοι τῷ
συμβάντι, πελέκεις ἐκείνον ἀνηλεῶς κατακτείνουσι,
καὶ τὸν οὕτως ὑπὸ τρυφῇ τραφέντα ἔξω ποῦ ἐκδεβλγ-
μένον κατὰ τὴν ἀργυρᾶν λεγομένην εἰκαλῶς πῶς καὶ
ὥς ἔτυχε θάπτουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, εἰς
εἰγῆμα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι σκιαῖς
μᾶλλον ἢ τοῦτοις πιστεύειν ἄμεινον.

κῆ'. Περὶ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου.

[P 48] Ἐπληθύνευσεν δὲ τοῖς, τότε τετελεσμένοις
καὶ τι συμβᾶν φοβερὸν μὲν ἰδεῖν, φοβερὸν δ' ἀκού-
σαι, οὐ δὴ καὶ ἄλλος ἄλλο τι ἀν αἰτιάσαιτο καὶ ἄλλο
ἄλλος, οὐδαὶς δ' ἂν, οἶμαι, εὐστοχον θεῖν τὴν κρίσιν,
κᾶν πολλὰ κάμοι προσερευνῶν· «Τίς γὰρ ἔγνω
νοῦν Κυρίου, εἰς δὲ τὰ ἔσχατα τῆς σοφίας αὐτοῦ τίς
ἀφίκετο;» φησὶν ὁ Ἰώβ. Τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παραικό-
τος ἐπὶ τοῖς θεοῖς τοιαῦτα γίνεσθαι λέγειν ἢ καὶ
δοξάζειν οἷα δὴ καὶ ἐροῦμεν, μανίαισιν ὑποκρέκει,
φησὶ Πίνδαρος. Ἐμοὶ δ' ἀπαξ ἐμαυτὸν καθεκίχτι
εἰ; ἀγγελίαν τῶν γενομένων, ἦν ποῦ καὶ παρὰ τὸ
εἰκὸς γέγονεν, οὐ δικαίως ἂν καὶ παραιτητέον εἴη
ὁ τι λέγοιμι. Νέμει γὰρ τὸ θαρρῆεν ἢ ἀτρέκεια. Καὶ
οὐδὲν χεῖρον, οἶμαι, ὑπὸ τῶν ἀκουσόντων ἂν πάθοιμι
λέγων ὧν ἐμαυτὸν ἴσως δράσαιμι μὴ εἰπὼν. Ἐκείθεν
μὲν γὰρ δόξαν ἀπολαίτ' ἂν τις τοῦ πάντ' ἐπέχειν
ἐκ φιλαυτίας τοῖς τότε ζυμβᾶσι, καὶ γ' ἀνάγειν πρὸς
ἐν τι τὸ μὴ κατὰ τρόπον ἐκεῖνα καὶ τάσφαλὲς πε-
πραχθαι· ἐντεῦθεν δὲ ἄλλ' εἰ μὴ τί γε πλεόν, τῷ
γοῦν ἐκόντα παρατρέχειν τὸ ζυμπεσθὲν ἐκ δαιμονίου,
οἶμαι, προνοίας ρυπαίνοιτ' ἂν ἢ καθ' ἱστορίαν
ἀλήθεια. Τῷ τοι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις λεγέσθω,
δεῖμα μὲν φέρον θεοῦ προνοίας, πρὸς δὲ τι δὲ φέροι

pus alendo, prout rigor brumalis tempestatis re-
quirebat: nam hæc circa Decembris medium acta
sunt. Flamma rapto fomite celeriter pyram obviam
amplexa, luculentis horæ spatio inclarescens au-
ctibus, per erumpentes e tecto intra quod cœperat
funisosos immisit scintillis globos, usque ad sen-
sum extra degentium in proximo indicia sui per-
tulit. Rem in primis adhuc commodum vigilans
Augustus animadvertit; ac raptim, pro instantia
periculi, satellites quotquot ad manum fuere, jus-
sit accurrere ad carcerem, non pœnas inflicturos
incendiariorum, quem adhuc quis esset nesciebat, sed
incendium ipsum extinguere. Ante omnes ad jus-
sum evolavit eunuchus, Carbas nomine, tentatis-
que foribus, 77 ubi munitas impenetrabiliter
sentit, securibus effractas cum seris simul ipsis
ac vectibus subruit, obstaculaque amolitus intro
irruunt. Vix limini pedem injecerat, cum adver-
sus irruens Michael ense ei adigit in viscera, re-
peditisque his terve similibus plagis miserum ster-
nunt exanimem. Ad facinoris atrocitatem subitis, ut
fit, clamoribus momento divulgatis confluxere
statim plurimi, et inter hos cohors securigerorum
exebare ad regiam solita. Hi cruento spectaculo
perculsi auctorem cordis nefariæ, ira omnem mi-
sericordiæ sensum obruente, crudeliter securibus
concidunt. Talem nactus finem est filius Joannis
sebastocratoris, quem longe dissentanea mollitie
principalis educationis sepultura sic mortuum
excepit, humo temere injecta obiter, contemptim-
que tumulatum loco profano extra urbem, prope
paludem quæ dicitur Argentea. Hæc prolata velut
in specimen sint vanitatis pomparum humanarum;
quæ recte quis æstimans, non plus reputet clari-

tati natalium opumque ac titulorum illustrium
splendori quam umbris prorsus inanibus fidendum.

28. De sacro pane.

Hoc porro, ut ad intermissa me referam, tem-
pore tetro et portentoso experimento deprehensum
est ex vero convenire sacris nostris vulgo eis attri-
butam appellationem τῶν τετελεσμένων; sed ea
rariori notione qua ista interdum vox pollutum et
contaminatum designat quidpiam. Contigit quippe
res visu quidem horribilis, auditu quin etiam in-
fanda; cujus aliam alii causam ubi quantiavis con-
tendendo perscrutatione quæsierint, aut vel argu-
tissimis nixi conjecturis assignarint, haud tamen
certo iudicio desiniant vel quo per homines con-
tractus casu vel quo Dei consilio permissus fœdus
hic et infaustus eventus fuerit. Quis enim cogno-
vit sensum Domini? Aut quis, ut Job ait, usque
ad ultimos ejus sapientiæ pervenit terminos? Nam
mera fortuiti temeritate occursus, citra ullam cer-
tos sequentem fines Numini cuncta regentis 78
providentiam, fieri cernique qualia mox referam
qui diceret aut existimaret, hujus æquidem vel
affirmationem vel sententiam ausim dicere juxta
Pindarum, haud longe a furore discrepare. Mihi
utcumque insuavis accidit commemoratio istius-
modi monstrorum inauspicatæ mentionis, non est
tamen liberum, ex quo istam ultro necessitatem
subii, suscepta professione qualescunque res ge-
stas exponendi, ab his scripto mandandis abstinere.
In quo intrepide affirmandi facit animos evi-
dentia testatissimæ veritatis; nec deterret verissi-
militer excepturus narrationem meam quidam
horror auditorum ex me casum dictu fœdum;
qualia delicati genii lectores naud sere citra indicia

ἡ παρελθὼν ἢ ἐσόμενον ὡς εἰκὸς ἀγνοούμενον. Ἀ μὲν οὖν τῆς [P 49] τυρινῆς κυριώνυμος τὴν ἐπίστατο, ἐκάλει δὲ τὸν ἐπ' ἐκκλησίας ἱεουργοῦντα τὸ σύνθημα· τὸ δ' ἦν τὸ προηγιασμέναις ἀναφοραῖς τὸ ἱερὸν πυξίον ἐς ὃ τι μάλιστα ἐμπιπλῶν κατὰ χρεῖαν τῶν τεταγμένων λειτουργιῶν. Ἐπει γοῦν τετέλεστο μὲν ἡ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἀναφορά, ἀκπύσαστο δὲ τὸ πυξίον ἐφ' ἧ τοὺς ἱεροὺς ἄρτους τεθεῖναι, εὐρητα! τις εὐθὺς ἐντὸς τῶν προηγιασμένων ἀναφορᾶ, ἦν δὴ καὶ εἰκασέ τις ὁρῶν μίαν τῶν τριῶν ἐκείνων εἶναι, ἦν καὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Τετραβόας μέλλουσας ἀναφέρεισθαι, συμβᾶν τότε, καθ-ὼς λέλεκται, μὴ τὰ τῆς ἱερᾶς τελεσθῆναι θυσίας διὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρ' οἰκονοποτοῦν ἐπὶ τῆς ὥρας γεγονυῖαν συγχώρησιν, ἐκείσε που ἀφεθείσαν τῆς πράξεως κείσθαι συνέβαι-
κν. Ἡ δ' ἔχρηται πάνπαν καὶ σέσηπτο, ὡς μὴδ' εἰκὸν φέρειν ἄρτου, μὴ ὅτι γ' ἄρτον καὶ ἀμυγέπη φαίνεσθαι, ἀλλὰ τινα τύπον θρυμμάτων μελάνων θρησκῆς ἢ τινος ἄλλου τοιοῦτου σκευάσματος. Τρό-

μοι οὖν ἰδόντα παραυτίκα λαμβάνει τὸν ἱερέα, καὶ ὁ τι πράξει (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐκεῖνον ἐνοῦν εἰς κατά-ληψιν τοῦ προσφάτου) διενεοίτο. Καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερὸν ἔδοξεν, οὐ παθὼν τόσον ὅσον φανέν, ἐπαιτε-ρὰ τῆς εὐθετήσεως ἡμυγάνηται. Τόλινον καὶ εἰς κοι-νὴν θέαν προὔτεθον, καὶ τὸ ποιητέον μεθ' ὅτι κλειστής ἐζητεῖτο τῆς εὐλαθείας. Ἀλλ' ὁ ἦν καὶ ἐδόκει καὶ πρέπον ἦν, τὸ περιὲν τῆς παραλλαγῆς οὐκ ἐλίδου γίνεσθαι, καὶ δὴ πρὸς τὴν μετέληψιν ὁκνῶν ὁ ἱερεὺς οὐ προσίετο. Θεῶ δ' ἀναφέρειν ἄλλως οὐκ ἦν μὴ μεταλαβόντα τὰ δῶρα. Καὶ ἔθεν μὲν φόβος, ἐκείθεν δ' ἀπορία τοὺς θεωμένους διεμερίζετην, οὐκ ἔχον-τας ὁ τι καὶ πράξοιεν. Ὁ γοῦν φόβος τὰς σφῶν γνώμας συνέστελλε πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄγων βουλήν, τὸ τὸν ἱερέα, κἔν ὃ τι καὶ πάθοι, προσήσασθαι τὸ φαινόμενον. Τοῦ δὲ μὴδ' ὅλως προσίτον ἐκείνο νομίζοντος μὴδ' ἄκροισ ὡς εἰπεῖν χεῖλεσι τὸ παρά-παν, ἡ ἀπορία παραπελημένησα ἐσχεδίαζε μηχανὴν πολὺ μὲν τῶν ἀξίων ἀποδέουσαν, ἀναγκαίαν δ' ἄλλως ὑπὲρ πάν ἕτερον ὁ δὴ καὶ ἐνοήσεαι τις πώποτε.

fastidii et quasi abominabundi transmiserint. Ete-
nim dum reputo rem attentius, facile sentio im-
pelli me ad idem conspirantibus in unum, hinc
respectu iudiciorum alienorum, hinc proprii officii
præscripto, cum nec utique me fugiat culpam ab
eruditissimos, si quos deprehenderint indul-
gere privato gustui, damno memoriae publicæ, ac-
commodanda narratione ad certam adamatam ipsis
concinnitatis fucosæ speciem, quam quoad confe-
cunt, nihil penam habeant dissimulare ac detor-
quere in subiecto argumento, si quid isti formæ
reluctari contumacius viderint; nec dissimulare
possim convicia conscientiæ, quid meum a me mi-
nus exigit, monentis, edicentisque quadam in-
exorabili severitate censuræ me, si conscio silentio
involverim quod nunc divino haud dubie nutu
contigit, maculam, si nihil aliud, inusturum quan-
dam historicæ veritati. Quare illud ante omnia
dicatur, divinæ quidem characterem providentiæ
præferens; de quo tamen prudenter æstinetur
ignorari quid tandem vel respiciat præteritum vel
augeretur ac portendat eventurum. Dominica illu-
xerat proprio vocabulo dicta Tyrine a casei tunc
adhuc usu permissio; qua ritus consuetus vocabat
sacerdotem ad præparandas in sacra pyxide tot
oblaciones consecrati panis, quot ad celebrandas
juxta morem instantes liturgias ex præsanctificatis
oportebat. Ubi ergo est, incruenti 79 sacrificii
peracta functione, aperta pyxis ad collocandos
intra eam consecratos panes, inventa intus quæ-
dam apparuit ex præsanctificatis oblatio, quam
quis intuens suspicaretur unam ex iis esse quæ
anno superiori feria quarta hebdomadæ majoris
cum offerri debuisset, oblata minime fuerat, ut
indicatum est superius, propter recessum eccle-
siasticorum ex ecclesia, qualibuscunque de causis
præversum cærimonie debite tali diei, ac pro-
pitiæ fuerat relicta neglectaque ad hoc usque

tempus; quo spatio corrupta scilicet ac plane jam
putris destinatis inepta usibus fuerat reddita,
quippe quæ ne speciem quidem retineret panis, sed
formam quamdam haberet fragmentorum atrorum
theriacæ aut similis alterius confectionis ejus ge-
neris. Dirigit visu repente inopinatisimo sacer-
dos, et tremore totius corporis horrorem ac æstum
animi declarans, incertus quid ageret, hærebat.
Neque enim miscere se putabat posse veterem
illam particulam cum recentibus, quasi, ut hæ,
sic illa offerri percepturis posset et sacrificio ex
præsanctificatis celebrando digna hostia censeret.
Cum ergo ad spectaculum tam deforme, ad tam
anceps utrinque periculum, arcente hinc et inde
motu, et tamen agendi necessitate cunctari pro-
hibente, diu deliberabundus expediret nihil; de-
nique adhibuit circumstantes ad consilium, voca-
tisque ostenso quod videbat, quid opus facto
videretur suggerere ne gravarentur, summa con-
tentione demississime oravit. Statim occurrebat
cunctis factu optimum fore, si fragmen sacri panis
mucidum illud et vetustate alteratum sacerdos
edendo consumeret, vacuoque jam vasi a se modo
consecrata recentia inderet. Sed tam tetra erat
ejus species, ut tantum imperare stomacho cele-
brans se negaret posse, ac ne summis quidem la-
bris adeo rancidum frustum omnino sustineret
attingere. 80 Absolvi tamen sacrificium non po-
terat, nisi statueretur circa hoc quidpiam et quo-
modocunque amoveretur inde nauseabilis ista
Eucharistiæ sacræ portio. Initia denique via est
magis utique necessaria quam decens, ad quam
sponte sacerdos multo angore cruciatum animum
tandem advertit. Divinæ nimirum Providentiæ
permittendam putavit consumptionem ultimam il-
lius fragmenti sacri, seponendo illud in seductum
locum, qualia in sacrariis parari antiquis eccle-
siarum usus obtinet: furnum sanctum nostri vo-

Θεῷ μὲν οὖν ἄρα τῶν τιμῶν καὶ ἱερῶν ἐκείνων μέλειν εἰκός, καὶ ἔμελε πάντως, ἐκείνων δὲ τότε ὁ τοῖς τοιοῦτοις ἀφιερωμένος τόπος ἐκ παλαιῶ, ὃς δὴ καὶ ἱνὸς ἅγιος· λέγεται, ὁσίως ἐπιρρίφεντα ὁσίως δέχεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

κθ'. Περὶ τῶν παριστρῶν Σκυθῶν, ὅπως κατεπολεμήθησαν.

Τότε δὲ [P 50] καὶ νέφος Σκυθῶν παριστρῶν ἐπισυναχθὲν, οὐκ οἷδ' ἐκπόθεν καὶ ἐκ ποίας τῆς ἀφορμῆς, εἰς δέκα σχεδὸν χιλιάδας ποσούμενον, διελθὼν τὴν Βουλγάρων γῆν καὶ τῶν περὶ πολλὰ ληϊσάμενον κατὰ τὸν ἕξω ζυγὸν γίνεται. Καὶ δὴ προσδόκιμον ἦν ἐκδραμούμενον καὶ τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης λείαν ποιῆσον τὴν τῶν Μυσῶν ὕμνουμένην. Ἐτυχὲ δὲ τότε τὰ ἀμφὶ τὴν Μεσέμβριαν κατέχων ἄρχοντας· τρόπον καὶ στρατηγὸν ὁ κουροπαλάτης Οὐμπερτόπουλος, ἀνὴρ ἀγαθὸς τῇ χαίρων καὶ εὐθουλίᾳ κοσμούμενος· ὃς δὴ καὶ συμπλακεῖ· ἐξαίφνης, θαρρῆσας τῇ τοῦ βασιλείως θεοσεβείᾳ, ὀλίγους ἐπάγων πολλοῖς τοῦ προτερήματος· ἐγείνεται, ὡς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας γεγονέναι, τοὺς δὲ καὶ ἀποπνιγῆναι κατὰ τὸν ἐκεῖ παρὰρρέοντα ποταμόν. Ὀλίγοι δ' ἐκ πολλῶν διαφράντες, μῆδ' ὕπη γῆς χωροῖεν εἰδότες, τὰς δυσχωρίας διεκπαλόντες, ἢ ποδῶν εἶχον

care consueverunt, alveum cavernæ forma sub sacris adytis cavatum, quo sacrarum rerum ævo aut situ marcentium inutiles reliquæ reverenter, quantum fas est, condantur. In id conceptaculum putrefacta particula caute honesteque reposita, ibi videlicet quoad aboleretur remansura, expeditus uicunque sacrificus est, peritricati perplexitate nodi qualitercunque sic defungens.

29. De Scythia Danubii accolis, ut debellati fuerint.

Ille porro tempestate nubes Scytharum e circumdanubianis collecta tractibus, quo animo quave occasione incertum, numerum fere implens capitum decies millium, transcurra Bulgaria vicinisque istis regionibus vaga direptione vastatis ad jugum exterius consedit, non ibi haud dubie quieturæ, sed procellam miuans irruptionis barbaricæ, e finitimis Macedonia vel Thracia prædas mox, quas aiunt, Mysorum abacturæ. Præerat tum forte Mesembriæ circumsitæque terris auctoritate ducis summi europalates Umpertopulus, vir et probitate gaudens et prudentia ornatus. Hic fretus religione imperatoris, qua oppigneratum ejus armis divinum favorum crederet, quas sub se habebat modicas copias committere **81** statim cum quantacunque istorum multitudine minime dubitavit, eo successu ut virtus paucorum vinceret et pauci longe pluribus ciadem inferrent multo maximam, siquidem pleisque Scytharum gladio cæsis in acie, permultis aliis vicino amne haustis, qui rari effugerunt, ignari locorum per calles avias quanta maxima poterant pedum pernecitate ferebantur, tristi tum primum experimento edocti expertem consilii turbam consilio cæritus quam fortitudine superari. His imperator cognitis primum ingentes egit deo

ἔφευγον, ἄρτι πρῶτον μαθόντες ὡς ἄβουλον πληθος εὐθουλία μᾶλλον ἢ ἀνδρία καταγωνίζεται. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ πρῶτον μὲν δοξάσας τὴν θεῖαν ἀντιλήψιν, εἰτα δὲ καὶ ὑπερθαυμάσας τὸν ἄνδρα πολλοῖς δωρεῖται, ὀφέλων τὴν ἐκείνου τιμὴν, οὐκ ἀλλαγαῖς μόνον ἱματίων, ἀλλὰ χρυσῷ καὶ ἵπποις αὐτὸν δεξιούμενος, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Παπίου δωρεῖται τιμὴν ὡς ἄλλων ἀρετῆς καὶ τρόπαιον ἄξιον.

λ'. Ἀξίωσις παρὰ βασιλέως τῶν σχιζομένων διὰ τὰ τελευσθέντα τέρατα.

[P 51] Βασιλεὺς δ' ἐπιστάς τῇ πόλει οὐ καθάπαι, ἡψίλει τοὺς σχιζομένους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τρόπῳ μετεχειρίζε τὴν ἐκείνων ὁμόνοιαν. Ὅθεν πέμπων, ἔστι δ' οὐ καὶ προσκαλούμενος, πολλὸς ἦν δεικνύων διὰ φροντίδος· ἔχων τὰ ἐκείνων μὴ δεχομένης παραίτησιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τέρατ' ἄττα τελούμενα κατεμάνθανεν, οἷά τ' ὄντα καὶ τὸν λίαν θαρρόντα δεδίκεσθαι. Ἐχόμενα γὰρ τοῦ περιπύστου νεῶ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ἐν τινι δημοτικῇ οἰκίᾳ, ἐν τοίχῳ τῆς Θεοτόκου εἰκὼν καθιστάρητο, καὶ ἡ εἰκὼν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἑδακρυβόλει, ἀμάρτας ἐξ ὀφθαλμῶν χέουσα, ὥστε καὶ σπόγγοις τὴ ἐκρέον συνάγεσθαι. Ἐλθόντος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἅμα μὲν κατὰ προσκύνησιν, ἅμα δὲ καὶ κατὰ θέαν τῶν τελούμενων,

gratias pro ea, cujus præsens et illustre documentum isto eventu Federat, benevola protectione imperii: deinde europatæ virtutem majorem in modum admiratus multis eum nec parum splendidis remuneratus est donis, dignitatem ejus augens non solum pretiosis vestibus, sed et auro et equis, quorum illum magnifica largitione honoravit, accumulans super omnia munus amplissimum magni papæ, quod in præmium virtutis et dignum tam illustri victoria tropæum contulit.

30. Ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi conciliarentur.

Reversus in urbem imperator neutiquam indormiit negotio conciliandorum Ecclesiæ qui se ab ea disciderant, nec iis quæ semel erat eo in genere conatus, tanquam exonerandæ suæ conscientie sufficientibus acquievit, sed velut rem quam omni ratione confectam vellet ac quantovis emendam bene pretio duceret, eorum concordiam urgere infatigabiliter instituit. Itaque nunc missis ad eos certis hominibus, interdum ipsis ad se vocatis, multus erat in demonstrando haudquaquam se admittere ipsorum excusationes, nec pertinacem probare recusationem. Ad hoc autem sic agendum magis magisque incitabatur nuntiatis sub id tempus prodigiis, talibus sane quæ vel prædens summeque audax ingenium terrore percellerent. Nam in privata quadam domo, contigua inclito **82** templo divinæ Sapientie, depicta in pariete Deiparæ imago multis diebus lacrymas emisisse ferebatur. fontes uberes fundens ex oculis, adeo ut spongiis collecta liquoris copia congregaretur. Contulit eo se imperator, qua venerandi religione qua curiositate cognoscendi; post quod cum ejus jussu pro-

καὶ προσηγάν ἀσφαλίσθαι; τοῦ οἴκου βεβαίως, καὶ τοῦτο. Καθ' ἃ δὴ πάντα αὐτοῦ; ἀθιγῆς ὄντας καὶ αὐτὰ ἦν καὶ πάλιν τοῖς πρότερον. Καὶ αὖθις ἐν τοῖς Χαρτοῦ αἵμα τῆς εἰκόνης τοῦ λαμπρὸν ἐν μάργου λήποντος Γεωργίου βασιλέως ἀνέβλυσε. Ταῦθ' ὅρῳ ὁ κρατῶν δευτέρων ὦν, ὡς τὸ ἀληθὲς εἶπεν, περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ εὐλαβῆς, φόβον οὐ μικρὸν εἶχε, μήπως θεῶ δοκοῦν ἐκείνοις προσέχειν αὐτὸς ἐπ' αὐτοῖς ἔχοι τὸν νοῦν καὶ γ' ἔξω τοῦ θεοῦ θελήματος διατράττοτο. Ὅθεν καὶ συγκαλῶν παρεκάλει, καὶ ἡῖς καὶ φανερώς, καθιστῶν συνόδου; λαῶν, γινώσκειν τοῦ τῆς εἰρήνης ἡξίου, καὶ ἀπιθεῖν πρὸς τὴν τοῦ Ἐκκλησίας ὁμόνοιαν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθεῖν· ἦν γὰρ ἐκείνοις φανερώς προσιστάμενον τὸ τοῦ ἡωσῆς μνημόσυνον καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὦνοντες, ῥύπασμα, κοινωνούσης ἀφορσμοῖς. Ἀφορισθὲν δ' ἔλεγον τὸν τοῦ Ἀρσενίου πρὸς Ἰωσήφ. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὰ ὠρκατωμένα πάσαι; μὴ λαβόντες λύσιν, ἃ δὴ ἔχουν λύειν ἐγκαχωρημένον παρὰ Ἀρσενίου τὸν Ἰάκινθον λαβόντα τὸν θρόνον διεβιβάζοντες, μέρος ἦσαν καὶ ταῦτα συμβαλλόμενον πρὸς τὸ ῥύπασμα. Εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν πάππαν προστεθέν τρίτον, μὴ τοῖς πρότερον ἱκανοῦμενοι, ἔστω

καὶ τοῦτο. Καθ' ἃ δὴ πάντα αὐτοῦ; ἀθιγῆς ὄντας καὶ αὐτὰ ἦν καὶ πάλιν τοῖς πρότερον. Καὶ αὖθις ἐν τοῖς Χαρτοῦ αἵμα τῆς εἰκόνης τοῦ λαμπρὸν ἐν μάργου λήποντος Γεωργίου βασιλέως ἀνέβλυσε. Ταῦθ' ὅρῳ ὁ κρατῶν δευτέρων ὦν, ὡς τὸ ἀληθὲς εἶπεν, περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ εὐλαβῆς, φόβον οὐ μικρὸν εἶχε, μήπως θεῶ δοκοῦν ἐκείνοις προσέχειν αὐτὸς ἐπ' αὐτοῖς ἔχοι τὸν νοῦν καὶ γ' ἔξω τοῦ θεοῦ θελήματος διατράττοτο. Ὅθεν καὶ συγκαλῶν παρεκάλει, καὶ ἡῖς καὶ φανερώς, καθιστῶν συνόδου; λαῶν, γινώσκειν τοῦ τῆς εἰρήνης ἡξίου, καὶ ἀπιθεῖν πρὸς τὴν τοῦ Ἐκκλησίας ὁμόνοιαν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθεῖν· ἦν γὰρ ἐκείνοις φανερώς προσιστάμενον τὸ τοῦ ἡωσῆς μνημόσυνον καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὦνοντες, ῥύπασμα, κοινωνούσης ἀφορσμοῖς. Ἀφορισθὲν δ' ἔλεγον τὸν τοῦ Ἀρσενίου πρὸς Ἰωσήφ. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὰ ὠρκατωμένα πάσαι; μὴ λαβόντες λύσιν, ἃ δὴ ἔχουν λύειν ἐγκαχωρημένον παρὰ Ἀρσενίου τὸν Ἰάκινθον λαβόντα τὸν θρόνον διεβιβάζοντες, μέρος ἦσαν καὶ ταῦτα συμβαλλόμενον πρὸς τὸ ῥύπασμα. Εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν πάππαν προστεθέν τρίτον, μὴ τοῖς πρότερον ἱκανοῦμενοι, ἔστω

λα'. Περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου.

Ἦν μὲν οὖν καὶ [P 52] τῶν Ἀρσενιατῶν τισιν εἰρηνεύσασιν, καὶ μάλιστα· ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀτραμύτιον συναλθοῦσιν, ὡς εἴρηται, ἐσπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσις ἐφεσις ἐπὶ τοῖς πριτόροις ἐκείνοις ἀνακομιζέειν τὸ σῶμα τὸ Ἀρσενίου ἐκ Προκοννήσου. Οἱ δὲ καὶ αὖθις βασιλεὶ προσανέφερον καὶ ἡξίου. Πλὴν καὶ σκῆμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς εἶδειξεν, ἀξιοῦσιν· ὁ γὰρ ὡς ἀδίκως ἐκδιληθεὶς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν ἀναγόμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ἰωσήφ ἐπιδήτορα, ὃ δὴ καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ὑπερβεῖν τὰ κατ' ἐκείνου τελῶς ἰδίδου ἂν παρὰ τοῖς αὐτὸν ἐκείνον θαυμάζουσιν. Ὁ μόντοις γε βασιλεὺς πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς ὁρῶντας; πιστεύειν, προκαταλαμβάνων δὲ καὶ τοὺς ἄλλους; ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ σφίσις ἰσχυρὸν

bilis esset eo concursus, obserato diligenter conelavi, fluxus tamen lacrymarum, plane ut prius, perseveravit. Rursus in ædibus Charsis sanguis ex effugie splendide illustris inter martyres Georgii copiose manavit. Hæc imperator videns, homo natura, ut verum fatear, paulo formidolosior in talibus, metum haud modicum concepit, ne forte Deus per hæc indicaret minime sibi probari, quod princeps Ecclesiæ pacanilæ cura remissa interim aliis alenderet; unde etiam secuturum videlicet erat ut quæcunque susciperet, aversi causa ista numinis favore destituta male succederent. Tali sollicitudine instinctus vocat congregat alloquitur sigillatim, palam adhortatur, plebem etiam densam in hos conventus admittens, nec indignum se reputans humillimos etiam ambire admonens persuadendo rogando quemque, pro se ne gravaretur ad pacis negotium conferre: miserarentur Ecclesiæ scissuræ, et his resarciendis mollicum quid impendere privatarum ne cupidarentur rationum. Ita ille. Sed særdis ea cuncta caneantur. Obvixi perstabant Arseniati in his in quæ palam convenerant, haud se unquam cessuros nisi satis ipsorum arbitratu adversa pars purgaret labem, ut rebantur, contraclam primum admittenda in sacris commemoratione Josephi; deinde anathemate communiter ab Ecclesia contracto ex contagione Josephi ejusdem, quem excommunicatum, ut putabant, quod non solum communione dignata sed velut patriarcham fuisset venerato, maculam ipsius in se attraxerat. Suberat et forte alia ex clavi constitutis et jurejurando quondam sanctis inter ipsos causa obscurior. **83** Nempe conjurasse Arsenianos aliqui serebant nunquam se bona fide inituros cum adversariis concordiam, nisi Hyacinthus, quem sibi substituit vicarium injuste detrusus Arsenius, in patriar-

chalem evectus thronum ligatos anathemate legitima demum absoluteione reconciliaret sacris. Ut ut de hac fama sit, haud plane ad liquidum explorata, tertiam certe agnitam jam publice objectabant Ecclesiæ labem, admissi principatus Papæ; cuius piaculi cum esset in confesso ipsos unos fuisse prorsus expertes, solos haberi debere ipsoꝝ idoneos qui modos id purgandi præscriberent. Id ni fieret, haud sese omnino unquam in pacem conventuros.

31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.

Harum rerum apud imperatorem urgendarum pro Arseniatis cæteris cura incumbbat quibusdam ipsorum, satis ad hoc gratiosis, quod ii manus, ut dictum est, apud Atramyttium dedissent, Augustoque datam fidem soli adhuc ex omnibus servarent. His causam reliquorum agentibus plurimum Augustus favoris impertiebat, quod per eos speraret alios trahendos. Per istos igitur interpretes Arseniana factio, cum referre plurimum ad summam sui status reputaret reportari Arsenii cadaver de Proconneso in urbem, id ab Andronico petere institit. Erat hæc perartificiosa et valde astuta petitio, quippe quæ fronte prima nihil præferens periculosius ea erat tamen qua concessa recusare Josephitæ non possent quin et pseudopatriarcha et vero percussus anathemate Josephus agnosceretur. Cum enim reportatione ossium Arsenii e loco exsilio, quo ejectus fuerat, in metropolim sui patriarchatus verum ipsum, etiam dum exsularet, atque adeo ad mortem usque, fuisse patriarcham declararetur, palam erat Josephum, qui eo vivente locum ipsius tenuit, nihil nisi sedis invasorem alienæ per vim intrusum videri et dici posse; et quod ab eodem Arsenio ante suam ejectionem interminatione anathematis prohibitus idem Josephus fuisset im-

προτεινόμενον ἢ ἐξορία τοῦ πατριάρχου ἦν, δι' ἣν ἂν ὑπῆγοντο τοὺς ἄλλους ἀδίκως ἐκθεδλημένους, ὃ δὴ καὶ προαναστέλλειν ἠδούλετο τῷ πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώματος τιμὴν γίνεσθαι, πάραρχημα νεύει πρὸς τὴν ἀξίωσιν. Ἦν δὲ μόνον εἰς τοῦτο τῷ βασιλεῖ προσιστάμενον τὸ φθάσαι λεχθῆναι παρὰ τινων ὡς ἀφορισμὸς; ἐπικεῖται παρ' ἐκείνου τοῖς ὀτεδῆποτε τὸ σῶμα μετακομίσουσι, παρ' ὃ καὶ μόνον ἔτοιμος ἦν ἐκ τοῦ πάραρχημα τῇ καταγωγῇ τοῦ σώματος τὸν ἐξορισθέντα τιμῆν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο παρὰ τῶν εἰδόντων ἐλέγετο ὡς ψευδὺς ἐλέγχθη καὶ ὡς ἐπλάσθη παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου Μαθθαίου τὸ φημιζόμενον, τῷ τόπῳ προσμένειν μετὰ τοῦ σώματος θέλοντος, εὐθύς ταχυναυτοῦντες ἐν ἐνῆρει οἱ ἀμφὶ τὸν Μανουήλ-την Θεόδωρον ἡτοιμάζοντο· οἱ δὲ καὶ ἡμερῶν [P. 53] ἐλγύνον ὑπὸ προστηκούσῃ τιμῇ καὶ αἰδοῖ ἀξίᾳ μετ' εὐπλοίας πάσης τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνουσι. Καὶ τότε ξυνέρχεται μὲν βασιλεὺς εἰς πάση συγγλῆψι, συνέρχεται δὲ πατριάρχης σύναμ' ἀρχιερεῦσι, καὶ τῶν κληρικῶν ὅσοι μετ' ἐκείνου

εἰρήνευον, καὶ λαὸς ἅπας τῆς πολιτείας, οἱ μὲν προσκλήθέντες, οἱ δὲ καὶ αὐτόκλητοι. Καὶ τὰ τοῦ Εὐγενίου καταλαβόντες θήκην μὲν ἐκείνην πέπλῳ τῶν καλλίστων περικαλύπτουσι, καὶ χερσὶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ τὸ προσήκον πιστεύσαντες ὑπὸ φωσὶ θαφίλῃσι καὶ θυμιάμασιν, ὕμνοις καὶ ψαλμοῖς καὶ εὐφημοῖς τοῖς πρέπουσι, περὶ καὶ βάδην τὸ μέγα καὶ ἱερὸν τέμενος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καταλαμβάνουσι, καὶ σφίσιν ὥσπερ αὐτοῖς οἰκιστῶν τὸ τῶν Ἀρσενιατῶν βουλόμενοι σέμνωμα, ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου κοινωνοὶς φανέσι καὶ συλλειτουργοὶ; ἀντικρυς, ἐπενδύοντο μὲν τὰς ἱερὰς ἐσθῆτας, πρὸς τῷ τελεῖν δὲ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ὄντες, τῶν ἀντιφώνων ψαλλομένων, στολῇν καὶ τὸ σῶμα τῶν ἱερῶν ἐπενδύσαντες χερσὶν ἀρχιερέων φερομένην συνεισδοέουσιν. Ἔτα πρὸς τῷ συνθρόνῳ δόξαντες ἐπικαθίζανειν, τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς συνεπλήρουν εἰς τέλος πρὸ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἱσταμένην τῷ σώματι. Ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὰ δεξιὰ τοῦ βήματος τῷ κιωτικῷ ἐνθόντες ἱστῶσι, κλείσι καὶ σφραγίσαι τὴν ἐκ τῶν Ἀρσενιατῶν κλοπὴν, ὡς ἐνῆν, φυλαττόμενοι, καὶ τρίτης ἐκάστης

peratori peccata confitenti absolutionem impertiri, quod hunc tamen fecisse nihilo secius constaret, manifestum indidem apparere Josepho, dum sedi præsset, excommunicationem adhæsisse. Præjudicia ergo præcipuorum causæ suæ capitum in hac Arsenii reliquias reportandi facultate **84** dolose latentia captabant, cum hanc per suos ab Andronico postularent, qui tamen præoccupatus studio ingenti pacificandæ quomodocunque Ecclesiæ, et illectus spe blandiente se per istam concessionem, nulli, ut videbatur, admodum rei damnosam, exarmaturum omnem reliquam ejus sectæ contumaciam, et Arsenianos jam universos, delinitos inani honore celebrium exsequiarum ejus a quo nomen ducerent, p'ane se habiturum in potestate, conjuncturumque pro voto cæteris, facile annuens permittere se translationem dixit, cum eo tamen, si prius declararetur verum non esse quod aliqui jactabant, vetuisse Arsenium, antequam in Proconneso diem suum obiret, ne suum unquam ibi mortui corpus inde tolleretur, ac si quis id alio transferre attemptasset, excommunicationi subjaceret. Verum istam haud diffiduler Arseniani exceptionem submoverunt, adhibitæ rei consensu testibus idoneis probantes haud unquam tale aliquid ab Arsenio vetitum vel minis anathematis sanctum, sed fictum eum rumorem a Matthæo quodam discipulo ipsius, qui cum prope sepulcrum patriarchæ statione sibi commoda perstare in totam vitam cuperet, eam fabulam excogitaverit et sparserit quæstuosos ipsi sed inanissimo commento. Illis ita declaratis, pleno jam in rem sibi optatisimam imperatoris assensu avide Arseniate arrepto, expediunt strenue cum instructissima remigio triremi Theodorum Manuelitem in Proconnesum; qui paucis diebus, navigatione usus prospera, Constantinopolim rediit, honore ac veneratione

consentaneis referens Arsenii cineres peregre dudum extincti. Præsto fuit iis excipiendis ipse primum imperator, universo senatu comitante; convenit ad id ipsum patriarcha cum episcopis et cunctis clericis, qui hujus communionem amplectebantur, populus quoque ac cives plane omnes, **85** partim evocati nominatim, partim sponte occurrentes. Quæ universa multitudo ubi locum ab Eugenio nomen nactum attigit, theca quidem qua Arsenii cadaver claudebatur velo e pulcherrimis delecto contecta est. Tum qui cæremoniam curabant, feretrum manibus sacrorum hominum rite consignatum, multiplici facum lumine ac thymiamatum suffitu, inter hymnorum canticorumque modulationes, acclamationibusque decentibus, lento et gravi passu ad sacrum usque templum Dei Sapientię, prosequentibus cunctis, perduxerunt, certante, ut apparebat, pro se unoquoque studium in memoriam tanquam veri denique ipsorum patriarchæ ostentare, ut ne ipsis quidem in hoc cedere Arsenianis videri vellent. Adeo ipsi etiam qui vel intime patriarchæ nunc Ecclesiam regenti adhererent eique ad nutum inservirent, sumptis ultro sacris stolis contendebant inter primos cooperari venerationi Arsenii sacra in ejus honorem liturgia rite celebranda; quin etiam dum antiphonæ cantarentur, corpus ejus ornatu indutum patriarchali, cum manibus antistitum in thronum ad consessum patriarchæ portaretur, eo usque dum illuc esset illatum comitati sunt, moxque relato inde atque ante sacram mensam reposito iusta cætera funebria, prout ritus poscebat, persolverunt, nulla parte cæremonię omissa. Tum illud arcule a dextris altaris paratæ indentes, clavibus eam sigillisque munierunt, caventes scilicet ne id Arseniatæ furari attentarent. Deinceps porro tertis quaque feria cujusvis hebdomadæ, ad venerationem ange-

ἰδιομόδος πρὸς τὴν τῶν Ὀδηγῶν κατ' ἔθος λαοῦ Ἀ συντρέχοντος, καίκενο ὑπανοιγόμενον τοῖς προσιοῦ-
σιν ἄνετον ἦν. Ἐν ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἡ Παοῦλαινα
πρωτοεστέρισσα ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου μονῇ
τοῦ τῆς κρίσεως ἱερὸν οἶκον εἰς κάλλος ἐξησχήμενον
καὶ μέγεθος ἀνίστατο. Καὶ ἐπεὶ σπουδὴν εἶχεν ἐκείνη
πρὸς τὸν πατριάρχην οὗ τὴν τυχοῦσαν καὶ ζῶντα καὶ
τελευτήσαντα, ἀξιοῖ βασιλεῖα καὶ λιπερώς δέεται
δοθῆναι τὸ σῶμα τῇ κατ' αὐτὴν μονῇ, ἐφ' ᾧ περ ἀπο-
κτεθῆναι τῷ πατρ' αὐτῆς ἀνεγερθέντι ναφί. Ὁ δὲ καὶ
γέγονεν, ἐτέρας τότε συστάσης κατὰ τὸ εἶδος παν-
τὴν ῥύσει, καθ' ἣν βασιλεὺς καὶ σύγκλητος καὶ τῶν
ἱερωμένων σχεδόν οἱ πάντες, οὐδὲ τῆς λαϊκῶδους λει-
ποῦτης μοίρας, ἐκείθεν πεζοποροῦντες τὴν τιμὴν
ἐκείνου τῷ πατριάρχῃ, οὐκ ὀλίγα τοῦ βασιλείως κα-
ταβαλόντος καὶ τὰ τῶν πόνων ἐφόδια.

18. Περὶ τῶν κατὰ Συρίαν δεινῶν.

Τότε καὶ τὰ κατὰ [P. 54] Συρίαν ἐπράττετο πᾶν-
θεν. Ὁ γὰρ τῆς Βαβυλωνίως σουλτάν πρὸ χρόνων
λαδὼν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς ἱδραφς κατερείφας, ἀφῆκε
ταῖς μετ' ἐκείνου ἀκήρυκτον ἔχειν μάχην μετὰ τῶν
Ἰταλῶν τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων ἐκ παλαιοῦ.
Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τότε καιρῶν στρατολογησάμενοι

lorum in via salutis ducum populo de more con-
currente, reserabatur arca depositam Arsenii con-
tinens, idque omnium visere studentium liberis
oblatibus exponebatur. Aliquanto post tempore
Raulena protovestiariissa in sancti Andreæ mona-
sterio a iudicio cognominato sacram ædem exqui-
sitis artificio 86 elaboratam exstruxit; ac quoniam
non vulgari ea mulier studio se amplecti patriarcham
illum, quoad vixit et postquam decessit, semper
ostenderat, consentanee huic noto ejus affectui
enixe oravit imperatorem, ut dari juberet
Arsenii corpus suo isti monasterio, honorifice
scilicet ab ea deponendum in isto erecto a se
templo. Quod cum impetrasset, ita factum est,
idque apparatu et pompa non minus quam in
priori translatione magnificis. Nam tunc quoque
congregato cœtu magno iterum per urbem suppli-
catio processit, Augusto ipso ac senatu, nec non
ecclesiasticis ferme omnibus, nec minori quam
antea populi multitudine, ordinato et lento incessu
funus perhonorifice prosequentibus, quam in ec-
celsitatem non modicum etiam sumptum imperator
fecit, artificibus, qui qualemcunque ad id contulis-
sent operam, larga de suo stipendia persolvens.

32. De cladibus Christianorum in Syria.

Circa hoc tempus gravissimæ Syriam calamita-
tes affligerunt. Nam Babylonis sultan capta olim et
solo æquata Antiochia, internecinum in Italos oram
Syriæ maritimam obtinentes bellum odiis perpe-
tuandum hæreditariis dudum transierat. Cui per
hæc tempora obsequentes Arabes, aut potius
Æthiopes, primum quidem expugnata Tripoli omnes
in ea repertos puberibus majores interfecerunt,
urbemque ipsam a fundamentis eversam solo æqua-
runt. Idem postmodum fecerunt et populosissimæ

Ἀραβες ἡ μὲν Αἰθίοπες πρῶτον μὲν αἰροῦσι τὴν
Τρίπολιν καὶ ἡθρόν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι,
καὶ αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν ἀνατρέπουσιν ἐκ θεμέλιων,
ἔπειτα καὶ τὴν πολυπληθεῖ Πτολεμαῖδα τὰ ὅμοια
δρῶσι, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐξανδραποδισάμενοι
τὰ θαύματα τῆς Συρίας ἠφάνισαν. Καὶ ἔδοξε τὰ
ἡμέτερα τέρατα ἐπ' ἐκείνοις φανέντα τε καὶ τελειω-
θέντα· δάκρυα γὰρ ἐκείνα καὶ αἷματα πρὸς τὰ μα-
κρὰν ἡμῶν ἀνεφέροντο, ἀποπεμπομένων τὰ φοβερά
ἡμῶν ἑτέροις τοῖς μὴ οἶτι γ' εἰς πείραν, ἀλλ' οὐδ' εἰς
θεῶν δυναμένοις μόνην τῶν ἰδίων κακῶν ἡμῶν κοι-
νωνῆσαι. Τὸ δ' ἦν ἔρα παραφυχὴ καὶ κακῶν ἀνάρ-
τησις, γνωσθέντος παθοῦσιν ὡς ὅπου τὸ τῶν δεινῶν
σημεῖον, ἐκεῖ συμβαίνει καὶ τὸ ἀποτελεσμα γίγνε-
σθαι.

19. Περὶ τοῦ δευτέρου συνοικιστοῦ τοῦ βα- σιλέως.

Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς [P. 55] υἱοὺς ἔχων ἐξ Ἀν-
νης τῆς ἐξ Οὐγγρων δύο, Μιχαὴλ τε καὶ Κωνσταντί-
νον, τὸν μὲν βασιλικῶς ἀνῆγε καὶ ὡς τῆς βασιλείας
διάδοχον ἰδεράπευε, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον εἰς δεσπότη-
την ἔτρεφε. Τῷ μὲντοι γε Μιχαὴλ καὶ ὁ πάππος
αὐτοῦ Μιχαὴλ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν καταστάσεως

Ptolemaidī; et ora universa maritima subacta,
municipalis in diram servitutem Christianis ejus
incolis, præclarum illum et mirificum florentis ha-
ctenus Syriæ statum exciderunt. Visaque sunt
nostra illa, quæ nuper memoravimus, portenta
clades istas indicasse: lacrymasque illas et cruo-
rem ex imaginibus fusa longe alio respexisse ac
velut in longinquas a nobis 87 fuisse amandata
terras, in iis explenda malis quorum non dicam
experientia, sed ne conspectus quidem aut e vi-
cino sensus ad nos pertingeret, uti nec illis ipsis
vicissim gentibus, quæ nos urgebant adversa, nota
erant, abrupto a nobis invicem commercio. Id
quod ubi est animadversum, valuit ea observatio
ad relevandam in nostris mœstitiam ex minis si-
gnorum istiusmodi conceptam. Recrearunt illi sci-
licet animos et bene sperare perrexerunt, ubi
comptum et reipsa demonstratum apparuit laud
veram esse pervulgatam opinionem illam, qua sibi
hactenus homines persuaserant eventa significatio-
num fenestrarum illis omnino in locis exstitura, in
quibus prodigia clades istas minantia fuissent edita.

33. De secundo matrimonio imperatoris.

At imperator cum ex Anna Ungara duos super-
stites haberet filios, Michaelē et Constantium;
priorem quidem jam in imperii consortium eve-
ctum regio uti collegam et successorem designatum
cultu honorabat, minorem alterum in despoticæ
dignitatis insignibus educans. At Michaelis quidem
supremæ potestatis participatione cum certa spe
successionis ornandi auctor avus ipsius Michael
fuerat, qui post nuntiata Annæ nurus mortem
afflictissimum eo casu Andronicum non parum re-
creverat filio ejus parvulo sibi cognomini confe-
rendis insignibus imperii, eundemque ut collegam

ἦρχε, καὶ ὡς βασιλεία παρείχε κηρυττεσθαι ὡς οὐ μικρὴν παραψυχὴν τῷ πατρὶ διὰ τὸν τῇ; δεσποίνης ἀλύνοντι θάνατον. Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ τὸ ἐκ ῥηγῶν τῶν μεγίστων κῆδος κατὰ δευτέρον συνοικέσιον μὴ ἔχων ὅλως περιποιεῖν ἑαυτῷ, ὡς ὑπ' ἀρχὴν πάντως ἐσομένου τοῦ ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐκ μαρκεσίῳν Εἰρήνην καὶ γ' ἐκγόνην τοῦ ῥηγῶς Ἰσπανίας, ἀγαθὸς ἀγαθὴν οὐχ ἦτον τὸ γένο; ἡ τοὺς τρόπους, ἀγεται. Γρηγόριος δ' ἦν ὁ ταινιωτής, καὶ τὰ στίφη ἡ Διγυόστα καὶ μήτηρ ἐδέχετο.

λδ'. Ὅπως μετακληθεὶς ἀνήχθη Βεγκος ἀπὸ Προύσης, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ κρίσεως.

Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ Προύσῃ ἐπικεκήρυκτο πρόεδρος ὁ ἐξ ἀμαγειρεύτων Νικόλαος, μετονομασθεὶς ἐκ μοναχῶν εἰς Νεόφυτον (καὶ τοῦτο γὰρ κανὼν ἐτίθετο παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ μὴ ἔχων κατὰ τοὺς ἄλλους; τὸ ἀπαραίτητον, τὸ σήμερον μὲν ἱστῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ τὰς συνθήκας ἀπαιτεῖν τῆς μοναχικῆς τάξεως; εἶτα τὸν εἰς ὀπισθαγὴν ταχθέντα τὴν αὐρίον εἰς ἀρχιερεῖα χειροτονεῖν· ὁ δὲ καὶ αὐτὸ ἐδόκει

Augustæ potestatis promulgando jam nunc, et agnoscere eoque ab omnibus jubendo. Cæterum illa ipsa causa fuit cur in secundas nuptias aliquam maximorum regum filiam sibi petendam Augustus non duceret. Cum enim nascituro e secundo conjugio filio destinare imperium alteri jam oppigneratam successoris nequiret, non erat æquum ad gignendos privatos conjugem e summo rerum humanarum adsciscere fastigio. Elegit igitur Irenen, e dynastis quidem duntaxat minoribus quos marcesios sive marchiones appellant, cæterum neptem regis Hispaniæ, quam bonus bonam, nec minus moribus probatam quam genere illustrem, rite uxorem duxit, coronante ipsam, et ubi mater est facta, in Augustam solemniter inaugurante Gregorio. 34. Ut evocatus Prusa Veccus sit, et de ejus judicio.

Cum vero Prusæ declaratus præsul fuisset Nicolaus quidam ex olim emeritis coquinæ imperatoris ministris, qui Neophyti nomen tractum ex monachis, ad quos e palatina familia transierat, ad thronum Ecclesiæ pertulit (hanc enim isti frequentius talium assumptionem, utcumque aliis minus probatarum, exemplis jam sibi quasi regulam fecerunt, ut pro gradu ad episcopalem dignitatem eligatur suscepta in eum linem humilitas professionis monasticæ, ac qui hodie coram Deo et angelis in spontaneam se obedientiam abjecerit, oppignerasse hoc ipso infulus sibi et jure promeruisse videatur crastinam in episcopatum promotionem; quod reprehensioni obnoxium qui censeant nulli sunt). Hinc igitur novo Prusæ antistiti visum est factu optimum insignire auspicia sui sacerdotii quadam inusitata significatione zeli sui adversus nuper admissam usurpatamque papæ inter sacra commemorationem. Indicit ergo communiter universis certis numeri dierum abstinentiam ab esu carnum in expiationem videlicet tanti criminis, quam importuni jejunii mole-

Α πολλοῖς ἐπιλήψιμον), καταλαβόντι τὴν λαχοῦσαν τῷ ἱερεῖ ἔδοξε καινόν τι ποιεῖν παρὰ τὰ πραχθέντα διὰ τὸ χθεσινὸν τοῦ πάππα μνημόσυνον, καὶ δὴ κοινῇ προστασσεῖ ἐφ' ἡμέραις τισὶν ἀπέχεσθαι τῶν κρεῶν ὡς πρόστιμον τοῦ βυπάτματος. Τὸ δ' οὖν βαρὺ Προυσαίους δόξαν, τῷ αἰτίῳ τῶν χθὲς συμβάντων ἐνίπτοντες κατηγορῶντο καὶ μάλα οἱ ἐνεφόρουν ὑβρεῖς. Ὁ δ' ἦν δι' ὧν, ὡς ἔλεγον, ἐμελλόν νηστεῖαις προστιμᾶσθαι καὶ κακοῦχ' αἰς. Τοῦτ' ἀκουσθὲν Βέγκω (πολὺ γὰρ ὑπεῖρπε, καὶ πάντες ἀναφανδὸν ἐλοιδοροῦν, καὶ οἱ ἐκεῖνου ἔσω διάγοντες κατὰ πρόσωπον ὠνεῖδίζοντο) οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει, οὐδ' ὥστε καὶ ἐνεγκεῖν φορητόν. [P. 56] Ὅθεν καὶ θυμὸν ἀναλαμβάνει μελίζω, καὶ ἐπὶ μέσης σταθεὶς τῆς τῆς μονῆς μεγίστης αὐλῆς, ὡς παρὰ πάντων ἀκούοιτο, τῷ μὲν τῆς Προύσης καὶ λίαν καταφρονητικῶς ἔχειν ὡς ἀμαθεῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτόθεν ἐψέκει, τῷ δὲ πατριάρχῳ οὐντι Γρηγορίῳ καὶ λίαν τοῖς λόγοις ἐπέειχε. Καί, «Τί παθόντες,» ἔλεγεν, «ἐμὲ μὲν τὸ παρὰ Ῥωμαίοις; καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραπέντα συχναὶ περιβάλλοντες; λοιδορίαις ἔπειτα φεύγεται,

stiam pertæsi Prusæenses, dira, ut sit, imprecabantur auctori talis commemorationis, incommoδissimo nunc ipsis piaculo luendæ. Occurebat autem in quem hoc nomine stomachum erumperent relegatus, ut dictum est, apud Prusam Veccus; qui populari odio tali se objectum calumniæ sentiens, et convicia non ferens quibus, ubicunque appareret, proscindebatur petulantia plebeculæ in os ipsi exprobrantis esurie se macerari culpa ipsius maledictaque impotenter accusantibus, non in eum solum sed et in ejus familiares, quoties in publicum prodirent. Eam Veccus contumeliam nec tolerabilem nec sibi dissimulandam ratus, stans aliquando medius in impluvio monasterii maximi, ut ab omnibus exaudiretur, clara voce Prusarum tanquam ecclesiasticarum imperitum rerum libero contemptu reprehendit, in patriarcham quoque Gregorium non parcius invectus: «Qui, malum, vos transversos error agit,» inquiens, «aut quæ malesuada urget vesania opprobriis conscindere, lacerare rabiosis dictis ac tam aspernantem aversari me Romanum hominem e novæ Romæ civibus natum, ibidemque educatum, interim dum pro patriarcha veneramini plausuque et acclamationibus honoratis Cyprum advenas, in ea Latiniæ ditionis insula e Latinis gentem, cultu adhuc et linguæ sono istius peregrinitatis signa hic quoque clara præferentem? Quod si non personarum præjudicio discrimine, sed zelo religioso dogmatum in istam vos iniquitatem abripi causamini, age convocet cœtum imperator, et nos audiat pro causa disputantes, scripturisque allegatis et sententiis Patrum veterum suffragia sapientium corroget, sicque statuatur de negotio non invidiosis tumultibus sed tranquilla disceptatione, more majorum, decidendo. Dum hoc quidem in mora est, quorsum plaustra in nos plebeiæ diaciatas effunditis, ventram ipsorum traducetes inscitiam, nec rudium sellulariorum in-

ἀνδρα δὲ κατ' Ἱταλοῖς γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα, ἅ λ'ε'. Διάλεξις τοῦ Βέκκου μετὰ τῶν περὶ Γρηγορίου.
καὶ οὕτω ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλῶττι
πρὸς τὰ ἡμέτερα παρειαφῆσαντα, εὐφημοῦντες δέ-
χεσθαι; Εἰ δὲ δογματῶν ἕνεκα λέγετε, βασιλεὺς προσ-
καλείτω, καὶ συναχθέντων ἀπάντων ἀκουέτω τῆ φρο-
νημα, πᾶν δόξω κακῶς φρονῶν, ξυνετῶν ἀνδρῶν καὶ
τῶν Γραφῶν κρινόντων καὶ εὐλαδῶν· εἰ δ' οὖν, ἀλλ'
ἵνα τί λόγοις ἀμαθῶν καὶ βαναύσων ἐπόμενοι ἐμοὶ
τὰ χεῖριστα περιάπτετε; » Ταῦτ' ἔλεγε Βίκκος· ἀνα-
φανθὲν, καὶ δῆλος ἦν θέλων καὶ βασιλεῖ προσαγγέ-
λαισθαι. Ὁ δὲ καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἐγεγόνει. Κοινῇ
τε γὰρ σκέψαι κατὰγεται, καὶ τῇ μονῇ τοῦ Κοσμι-
δίου προσίχει τῆς νῆδος ἀποδᾶς, ὥριστό τε ἡμέρα
τῆς διαλέξεως, καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν, παρόντος
καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἀνὰ τὸν Ἀλεξιακὸν τρίκλινον
γίνεται. Παρῆν μὲν οὖν ὁ πατριάρχων Γρηγόριος,
παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ἀββῶ-
στος ἔχων τοῦ σώματος κλινόπετῆς τε καὶ ἐπὶ σκίμ-
ποδος. Συνῆν δὲ καὶ πᾶσα τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις.
Ἦσαν δὲ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μοναχοὶ πλεί-
στοι, καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἑλλόγιμοι. Ἐφ' οἷς προῦκά-
θητο βασιλεὺς, καὶ ἀμφ' ἐκείνων ἦσαν ὅσοι τε τῶν
μεγιστάνων καὶ τῆς συγχλήτου ἅπαν περιφανές.
Ἦν δὲ καὶ ὁ μέγας λογοθέτης, τὰ πρῶτα τῶν συνει-
λεγμένων, σὺναμα πατριάρχῃ ἀναδεξάμενος τὰ τῆς
διαλέξεως. Ἐπὶ τούτοις ὁ τῆς Ἐκκλησίας ῥήτωρ, ὃς
δὲ καὶ τῶν διαλόγων κατήρχετο.

doctis judiciis veremini stultam credulitatem addi-
cere? » Hæc Veccus palam proloquens haud dubi-
tabat quin cito ad imperatorem deferrentur, hoc
ipso animo id agens. Nec sua eum spes fefellit :
statim quippe admonitus Augustus Prusa Veccum
accersit. Neque is cunctatus nave ad Cosmidiū mo-
nasterium appulsa eo exscendit. Dicta hinc dies col-
loquio. Coit synodus ecclesiasticorum, præsentē
ipso principe, in triclinium Alexiacum. Adest pa-
triarcha Gregorius ; Alexandrinus quoque Athana-
sius, quod forte tunc 90 ægrôtaret, decumbens in
lectulo portatur. Ordo universus antistitum conve-
nit, nec clerici desunt, nec plerique monachorum,
nec laicorum quique lectissimi. His præsidebat im-
perator, circa se habens summatum primores et
senatus capita ipsa ac columina. In primis emine-
bat logotheta, suas in colloquio simul cum patriar-
cha partes obiturus. Prima omnium vox exstitit
Ecclesiæ rhetoris Veccum in hæc verba compellantis :
35. *Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequa-
cibus.*

Quorsum heus tu, salvo adhuc et exstante libello
supplicationis tuæ, quo errasse te confessus veniam
poscebas renuntiabasque dignitatī, hodie resumis
quæ rite stipulatus abdicaveras, et injusto actum
tecum sero tandem contendis, principesque coegi-
sti hanc talem tantamque causæ isti cognoscen-
tæ congregare synodum? Quia quam memoras abdic-
ationem non eo quo credere quidam videntur fecimus
anima. Vexationem quippe duntaxat intempestivam
per illam volumus redimere, unanime autem, ut vos

Καὶ, εἰ ἵνα τί, εἰ φησὶν, εἰ [P. 37] οὗτος, ὁ γρῶν
οὐδὼν καὶ ἐτι τῶν σὼν συλλαβῶν ἐφ' οἷς ὠμολόγη-
σαισθῆναι καὶ συγγνώμην ἐζήτει; καὶ παρατίθουσιν
ἐποιοῦ, σήμερον ἀναλαμβάνεις τὰ ὠμολογημένα καὶ
ἀδικεῖσθαι διισχυρίζῃ, ὥστε καὶ τοιαύτην δὴ καὶ τοσαύ-
την συγκαροτηθῆναι τὴν παροῦσαν σύνοδον; » Ὅτι, εἰ
φησὶ, εἰ λόγους Πατέρων εἰπόντες καὶ λόγον ἀπαιτού-
μενοι περὶ τούτων ἡμεῖς, ἄλλον μὲν εἰδότες; καιρὸν τὸν
τῆς ἐκείνων ἀναπτύξεως, ἄλλον δὲ τὸν τότε παρόντα,
εἰρηνεύειν θέλοντες μόνον, ἀφέντες τὰ πάντα ταῦτ'
ἐπράττεμεν, οὐ μὴν δὲ καὶ ὥστε τοὺς βουλομένους
ἐργολαβεῖν καὶ περιάπτειν ἡμῖν αἰρέσεως ἑγκλημα. »
Καὶ τὴν λόγον ἀναλαβόντα τὸν πατριάρχῃ Γρηγόριον,
εἰ καὶ τί γε τὸ δοξάζμενον, εἰ φάναι, εἰ τοί; ἀμφὶ σέ; »
Ἦσαν γὰρ σὺν ἐκείνῃ καὶ οἱ πάλα ἀρχιεπίσκοποι, ὃ
τε Μελιτηνιώτης Κωνσταντίνος καὶ Μετοχίτης Γε-
ώργιος. Οἱ δὲ, εἰ μὲν τὴν ἁπλῶς θεολογίαν βούλει
μαθεῖν, καὶ τὴν δόξαν ἣν καὶ καρδίᾳ πιστεύομεν καὶ
ὁμολογοῦμεν στόματι, αὕτη ἐστὶν ἣν ἅπας θεολογεῖ,
ἥ καὶ ἡμεῖς ἐμμενοῦμεν μέχρι καὶ αὐτῆς τελευταίας
ἀναπνοῆς· εἰ δὲ ζητεῖς καὶ τὴν τῶν Πατέρων, ἣν
οὐκ ἐναντίαν φασὶν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἀλλ'
ἀνάπτουσιν καὶ διασπῆνυσιν μᾶλλον τῶν χειμένων ἐν
τῷ συμβόλῳ, εὐρίσκομεν ἐν Γραφαῖς τὸ Πνεῦμα τὸ
ἄγιον χορηγούμενον, διδόμενον, ἀποσταλλόμενον,

putatis, præjudicare quidquam circa dogma. Itaque
invidia inde in nos conflata quod Patrum dicti pro-
bando protulissemus, cum eo nomine causam tu-
multuose juberemur dicere, nos repulantes in illis
fluctibus concitationis popularis locum haud fore
tranquilla investigationi veritatis, aliudque ab hoc ex-
spectandum tempus, quo istæ dogmaticarum contro-
versiarum perplexitates utiliter evolverentur, cum-
cis omissis ea quæ dicis fecimus, sponte honorem
abdicantes, non tamen per hoc ansam præbere ar-
bitrarie insultantibus volentes reos nos erroris
peragendi et impengendi nobis crimen hæreseos. »
Hic patriarcha Gregorius sermonem occupans :
« Quis autem, inquit, horum qui sunt circa te de
dogmate sensus est? » Erant quippe cum Vecco
quondam archidiaconi Meliteniotes Constantinus et
D 91 Metochita Georgius. Qui sic continuo re-
sponderunt : « Siquidem bona fide vis quid de Spiri-
tus sancti processione sentiamus ex nobis discere,
quam de hoc dogmate sententiam et corde credimus
et ore profitemur, hæc eadem est quam quivis
consueta formula fidem de Deo suam profitens ex-
primit, cui et nos hæremus, perstare ea in certi
usque ad extremum spiritum. Sin autem queris
sententiam de hoc Patrum, quam non contrariam
esse contendimus Symbolo fidei, sed explicationem
potius et declarationem verborum Symboli, reper-
iamus in scriptis authenticis Spiritum sanctum præberi,
dārī, mitti, prodire ex Patre per Filium ; interdum
et a quibusdam Patrum dici procedere. Ait autem
et de Patre magnus Joannes Damascenus esse illum

προερχόμενον ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ, ἔστι δ' οὐ καὶ παρ' ἐνίοις τῶν Πατέρων ἐκπορευόμενον. Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἡ καὶ προβολεὺς διὰ Λόγου ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος. » Ταυτὸν δὲ τὸ προβολεὺς τῷ αἰτίῳ γινώσκωμεν. Αἴτιον οὖν οὐ φάμεν τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προόδῳ [P. 58] τοῦ Πνεύματος, οὔτε μὴ συναίτιον, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζομεν καὶ ἀποβαλλόμεθα τὸν οὕτω λέγοντα. Τὸν δὲ Πατέρα αἴτιον δι' Υἱοῦ τοῦ Πνεύματος λέγομεν, ἐπεὶ περ τὸ προβολεὺς εἰς αἴτιον ἐκλαμβάνεται. » « Καὶ πῶς, ὦ οὔτοι, » φησὶν ὁ μέγας λογοθέτης, « οὐ ποιεῖτε αἴτιον τὸν Υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ Πατρὸς προόδῳ τοῦ Πνεύματος; ἐπεὶ περ διὰ λόγου αἴτιον ὁμολογεῖτε τὸν Πατέρα τοῦ Πνεύματος; Δείκνυτε γὰρ ἐξ ὧν λέγετε, ὡς οὐκ ἂν ὁ Πατὴρ προέβαλε Πνεῦμα, εἰ μὴ Υἱὸν ἐγέννη. Τὸ δ' ἔστιν ἐμφαινόμενον αἴτιον. » Τοὺς δὲ θέλοντας ἐκτρέφειν τὸ ὑπονοούμενον ἀποπον φάναι ὡς πολλὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας λέγονται ἃ δὴ μικρῷ τῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμώμενα ἐμφαίνουσι τι ταῖς χαμπερσίαις ἐννοίαις καὶ ἀποπον ὅλως καὶ μὴ πρέπον θεῶν. « Οὐ λέγομεν, Τέλεις Θεὸς ὁ Πατὴρ, καὶ, Τέλεις Θεὸς ὁ Υἱὸς, καὶ, Τέλεις Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ

ἄγιον; Οὐχ ὑπονοεῖται Τριθεῖα τὸ συναγόμενον; Οὐ λέγομεν, Ἐγέννησεν ὁ Πατὴρ τὸν Υἱόν; Οὐκ ἀναστῆ Ἀρειὸς, ἐννοῶν ριπήν καὶ αἰῶνα χρόνου μέσον τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου; Ἀλλὰ τὸ βλάσφημον ἀποφεύγομεν, ἱστάμεθα δὲ καὶ ὅροις τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸ τῶν Γραφῶν ὁμολογοῦντες καὶ τὸ κεικεμφάρον οὐ παραδεχόμενοι. » Ἐντεῦθεν ὁ Μοσκάμπαρ Γεώργιος, χαρτοφύλαξ ὢν τῆς Ἐκκλησίας τότε, νόθον ἔλεγε τὸ ρητόν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας λογοθέτης, ἄγγι σχῶν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πυθόατο ἄλλοι, « Καὶ πῶς, ὦ οὔτος, » φησὶν, « ἰσχυρῶς λέγειν δόξομεν οὕτως ἀπολογούμενοι; Ἐπεὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῇ; ἱερᾷ; Ὅπλοθῆκης κατὰ βῆμα κεῖται τὸ ρητόν ὡς ἁγίου ρητόν καὶ τοῦ μεγάλου Δαμασκηνοῦ. » Ἀλλὰ τρανῶς πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας ἔλεγεν ὡς ἄεγομαι μὲν τὸ ρητόν ἁγίου εἶναι, πλὴν οὐχ ὁμολογήσω τὸ Πνεῦμα διὰ Λόγου τε καὶ Υἱοῦ τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ Πατρὸς. Οὕτω γὰρ καὶ παραβολώτερον εἰποιμι τῶν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λεγόντων τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκπορεύεσθαι, παρ' ὅσον ἐκείν μὲν τῆς αὐτῆς προόδου ἐπ' ἴσῃς κειμένης καὶ τοῖς δυοῖν, κἂν κατὰ τὴν ἰσοτιμίαν [P. 59] τῶν ὑποστάσεων, τὴ ταυτὸν τῶν

productorem per Verbum enuntiatorii Spiritus. In voce autem productoris principii activi notionem agnoscimus. Causam igitur non dicimus Filium in sua ex Patre processione sancti Spiritus, ac neque concausam: quin et anathematizamus et rejicimus sic loquentem; sed Patrem causam per Filium sancti Spiritus dicimus, quandoquidem vocabulo προβολεὺς C productor principii activi significatus subest. » — « Et quomodo, heus vos, non facitis Filium in processione ex Patre causam sancti Spiritus, quandoquidem per Verbum causam ejus prostemini Patrem? Ostenditis enim ex his quæ dicitis, haudquaquam futurum fuisse ut Pater produceret Spiritum sanctum, nisi generaret Filium, ex quo apparet veram causæ proprietatem Filio convenire respectu Spiritus. » Ad ea illi vitandi absurdi quod inferebatur hanc rationem iniere. Dixerunt multa esse 92 in tota explicatione divinæ Trinitatis, quæ si quis mediatur angusto modulo rationis naturalis et ad libram exiguitate sua tam magnis rebus ponderandis imparem examinet, utique apparenter inferant absurdum et Deum dedecens quidpiam: « An non enim exempli gratia dicimus: Pater est perfectus Deus, Filius item perfectus Deus, Spiritus quoque sanctus et ipse perfectus Deus? Unde quis non videt apparere inferendam admittendamque, quam tamen respuimus, deorum Trinitatem? Similiter cum dicimus: Genuit Pater Filium, nonne videmus dare Ario ansam affirmandi intercessisse momentum aliquod aut punctum temporis medium inter generantem et genitum? Verum hoc tanquam blasphemum aversamur, cum illud unde in speciem consequitur, tanquam orthodoxum teneamus. Sic igitur in præsentī quoque controversia facimus, stantes intra terminos religionis, et profitentes quidem quod diserte scriptis authenticis expressum cernimus: quod ex iis videtur absurdum

sequi, repudiamus ac repellimus. » Hic Moscampar Georgius, qui tunc erat Ecclesiæ chartophylax, spurium et supposititium esse affirmavit istud attributum Damascenio testimonium. Verum ad ejus aurem capite proxime admoto, ne alii audirent, magnus logotheta insurraxit: « Et quomodo, inquit, proferre ad evincendum efficacia videbimur, tam infirma defensione utentes? quandoquidem hoc dictum a te rejectum ut apocryphum, diserte ac syllabis totidem exstat in sacra Hplotheca, libro, ut scis, auctoritatis omni exceptione majoris, adjuncto etiam clare nomine magni Damasceni, ejus auctoris. » Quibus submisit immurmuralis, sublatā jam voce archidiaconos logotheta intuens: « Admitto, ait, testimonium, et sancti esse vere Damasceni agnosco: cæterum non assentiar Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere: sic enim dicens audacius loquerer quam ille qui affirmat ex Patre et Filio sanctum Spiritum procedere, quoniam in hoc Latinorum dicto 93 communia præpositionis ex pariter adaptatæ Patri Filioque ad æqualitatem hypostasum inter se astruendam magis quadrans, audaciæ invidiam nisi plane diluit, emollire certe plurimum potest. In alia vero sententia dum Spiritus ex Patre per Filium assertitur procedere, illa diversitas præpositionum Patri Filioque accommodatarum emphasim nescio quam absonam differentię immiscet uni simplicique processionī sancti Spiritus ex thearchicis hypostasisibus, velut subindicans aliud esse sancti Spiritus principium activum, Patrem, aliud ejusdem principium activum, Filium; quo quid pejus damnabiliusque dici potest? » Sic magno logotheta locuto, et valide ac ineluctabiliter a cunctis existimato disputasse, archidiaconi nihil quod contra sententiam hiscerent idoneum in

προθέσεων κείμενον τὸ ἀτηρὸν τῇ: τὸλμης ἀμυγέπη
πέφυκεν ἐπιλύειν, ἐνταῦθα δὲ τὸ διάφορον τῶν προ-
θέσεων, διάφορον καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἐργα-
ζόμενον, διαφορὰν παραστήσει μεγίστην ἐπὶ τῆς
αὐτῆς καὶ μιᾶς προόδου τοῦ Πνεύματος τῶν θεαρχι-
κῶν ὑποστάσεων, ὡς ἄλλην μὲν αἰτῶν εἶναι τὸν
Πατέρα, ἄλλην δὲ τὸν Υἱὸν, οὗ τί ἀνεῖη τὸ χειρίστον; Ὡ-
τως εἰπόντος καὶ ἰσχυρὰ πᾶν δόξαντος λέγειν,
ἐκείνους μὴ δυναμένους ἀπολογεῖσθαι πρὸς ταῦτα
μόνον λέγειν, « Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς λέγεις ταῦτα; Ἀγε
πρὸς τὸν εἰπόντα· καὶ εἰ μὴ κενοφωνεῖν οἶσι τὸν
Δαμασκόν, εἰ δὲ τὸν λόγον δέξη, ἵνα τί ἡμεῖς ἐν
αἰρέσει κατηγορούμεθα, εἰ ταυτὰ σοι πράττομεν καὶ
τὴν λόγον καὶ αὐτοὶ ὡς ἀγίου λόγον τιμῶμεν; —
Τί μὲ τις τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὁ πατριάρχης
φησὶ, λέγων μετ' ὅνα τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα. Ἄλλ'
οὐχ ἱκανὸν τοῦτο καὶ μόνον, εἰ μὴ καὶ ὁρθῶς ἐξηγοῖτο
τὸ θεοπαράδοτον λόγιον. Τί γοῦν εἰ καὶ ἡμεῖς δεχό-
μενοι τὸ ῥῆτὸν στρεβλοῦτε τὴν ὑπόνοιαν; Ἄλλως τε
καὶ ἀλληλῳδοῦντα εἰσι τὰ τῶν ἀγίων ῥητὰ καὶ ἀλ-
ληλόπολα, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἐνὸς καὶ ἀπλοῦ πνεύματος
ἁπλῶς ἐβρόθήσαν. Δεῖξον τοίνυν τὸν λόγον τοῦτον.
Ὡς ἡμεῖς λέγετε, συγκροτούμενον καὶ ἐξ ἄλλων. Εἰ
δ' οὐκ ἔχετε, καθὼς ἄρα οὐδ' ἔχετε, τί ἄλλο βούλεται
ἡ τοιαύτη περινήσις εἰ μὴ στρεβλοῦν τὸ ῥῆμα πρὸς
ἐάνοιαν ξένην τῆς κοινῆς τῶν Πατέρων ἐννοίας καὶ

ἀπεμφαίνουσιν; » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου,
καὶ μάλα γενναίως ἐνστάτος, ἐκείνοι πρὸς τὸ δεῦτε-
ρον ἀτονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογούντο, « Τὸ
μὲν τοῦ Εὐαγγελίου ῥῆτὸν, ὧς τῶν, » λέγοντες, « ἰδὲ
ἔχει παρὰ τῶν Πατέρων τὴν ἐξήγησιν πρόσφορον,
καὶ κακὸς πίντως ὁ μὴ ταύτην δεχόμενος· τὸ δὲ
προκείμενον τοῦτο ῥῆτὸν ἐξ ἀνάγκης σημαντικὸν
ἐννοίας ἐστὶ. Δείκνυε τοιγαροῦν τὴν ἐξήγησιν, καὶ
ἡμεῖς ἐψόμεθα. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σὺ λέγε, ἐπεὶ τὴν
ἡμετέραν οὐ παραδέχη, καὶ ἀκουτόμεθα. » — « Ἐκεί-
νοι [P. 60] τὸ ῥῆτὸν, » φησὶν ὁ πατριάρχης, « ἐξη-
γούνται, οἳ δὲ ἐκ Πατρὸς φασὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐκπορεύεσθαι. » — « Καὶ τί; οὐ φρονεῖ τοῦτο; »
φασὶν. « Τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀγαπητὸν καὶ σωτηρίας
ἐλπίς. » — « Καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο, » ὁ μέγας λογι-
στήτης φησὶ, « τί ἐκείνο προβάλλεσθε; » — « Ὅτι καὶ
ἀπῆται εἰς ἐθνῶν εἰρήνην τὰ ταῦτα λέγειν, » φασὶν.
« Νῦν δὲ, » φησὶν ὁ Βέκκος, « εἰ μὴ βούλεσθε,
σιγητέον ἡμῖν τὸ ῥῆμα πολὺ τὸ τολμῆρὸν ἔχειν
δοκοῦν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραδασίας περὶ τὰ ἱερὰ
ἐγκαλούμενοι; δόγματα αἰτία, ὡς οἶμαι, μείων ἀπολο-
γεῖσθαι. Καὶ δὴ πρόσθε μοι, κύριέ μου, » φησὶ,
« μέγα λογοθέτα· σὲ γὰρ ὥρῳ (καὶ οὐχ ὑποτρέχων
λέγω) διαλεκτικοὶ κανόνι χρώμενον καὶ κατὰ τὴν
προσῆκον διαλεγόμενον. » — « Ἀλλὰ μὴ θώπευε, »
ἐγκόψας φησὶν ἐκεῖνος. « Μὴ γένοιτο, » ἔφη. « Ἀλλ'

promptu habere visi, hoc duntaxat de auctoritate
reposerunt: « Quid ad nos ista dirigit? Refer po-
tius ad auctorem dicti contra quod disputas,
quem agnoscis et magni aestimas, Joannem Dama-
scenum. Hunc incesse ac temere locutum pro-
nuntia, quod dici necesse est, si quam a te modo
audivimus admittitur oratio. Sin id quidem atten-
tare haud sustines, et tanti Patris verecundia er-
roris suspicione liberandam censens orthodoxisque
accensendam genuinam et citra dubium legitimam
Joannis e Damasco sententiam, cur nos hæreseos
accusamus, quod paria tecum et testimonium a
te quoque pro vero agnitum sancti Damasceni ho-
noramus? — Honorat quis, inquit hic patriarcha,
sacrum Evangelium, admittens in eo vere dici
majorem Filio Patrem. Sed hoc non sufficit, nisi
recte ac sensu catholico exponat, juxta majorem
traditionem, illud ipsum oraculum. Quare igitur
vos admittentes Damasceni testimonium, rectam
ejus interpretationem pervertitis? præsertim cum
sint invicem nexa et mutuo implicata sanctorum
effata, utique cum 94 ex uno et simplici spiritu
differenter efferantur. Ostendite igitur hanc quam
proferitis Patris unius sententiam constare confir-
marique ex aliis quoque. Sin id non potestis, ut
revera non potestis, quid aliud est vestra ista
obtusio dicti obsecuri et ancipitis quam detorsio
veri effati ad sententiam alienam a sensu Patrum
atque a catholica dissonantia regula? » Talia, quæ
archidiaconos valide urgebant, patriarcha cum
dixisset, illi secundæ ejus orationis parti nihil
habentes quod objicerent, adversus priorem sic se

PATROL. GR. CXLIV.

tutari sunt aggressi. « Atqui evangelicum, inquen-
tes, dictum quod memoras, o bone, legitimam
habet et erudito cuivis obviam traditam a Patribus
expositionem, quam qui non receperit, palam se
damnabilem præbeat. Effatum autem quo de agi-
tur, aliquid significet oportet, utique a recto non
aberrans. Quale autem id demum sit, ostende sis,
et Damasceni admissum a te testimonium, prout
debet intelligi, enarra. Sequemur expositionem
quam probam attuleris. Nec recusare potes quin
interpretationem proferas tuam, cum nostram re-
jicias. Loquere igitur, audimus. » — « Dictum hoc, »
patriarcha reponit, « satis illi exponunt qui di-
cunt Spiritum sanctum ex Patre procedere. »
— « Et quis non ita sentit? inquirunt. Hoc et
nos amplectimur; in hac fide salutis spem funda-
mus. » — « Si hoc recipitis, ait magnus logotheta, quid
illud aliud obtenditis? » — « Propterea quod,
respondent illi, tempus poscebat ad pacem gentium
conciliandam talia proferri. » Vecus hic resumptio
sermone, « Siquidem ita vultis, ait, silentio deinceps
premendum erit hoc dictum, cui a vobis magnæ
audaciæ nota inuritur. Cæterum ex hoc hæcenus
allegato, post silendo, hunc saltem obiter jure,
opinor, nostro fructum legimus, ut in ea quæ
impingitur nobis accusatione perversionis sacro-
rum dogmatum minor incumbat in posterum 95
necessitas defensionis, quippe satis excusatis au-
ctoritate quam allegamus. » Atque hic Vecus Maza-
lonem intuens: « Commoda, oro te, mihi brevem
attentionem, domine mi, magne logotheta. Te enim
video (nec palpum obtrudendi gratia loquor), te, in-

ἔμοι μὲν ἐξεικονίζεῖν τὰ ἀνεικόνιστα φῶδος μέγας, ἅ
τῶν δὲ ἁγίων λεγόντων ἔπασθαι, ἔχόμενος πάντως
τοῦ προτειγίσματος, ἀσφαλῶς ἔξω ἐς δ' τι καὶ λέξω.
Ἥλιον, ἀκτίνα καὶ φῶς τῶν ἀνεικονίστων εἰκόνα φέ-
ρουσι, καὶ αὖθις ὀφθαλμὸν πηγῆς, ὕδωρ καὶ ποτα-
μόν. Οὐχ οὕτω λέγουσιν ἐπὶ τῆς μακαρίας Τριάδος
οἱ θεολόγοι Πατέρες; Ἰδοὺ γοῦν, ἥλιος, καὶ ἡ ἀκτὶς
προσεχὼς ἐξ αὐτοῦ, δι' αὐτῆς δὲ, πρὶν τι καὶνὸν
παρεμπεσεῖν νόημα, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐξ ἡλίου. Ἀρ'
ἡ ἀκτὶς ἡ ὁ ἥλιος αἶτιον; Εὐθετεῖ μοι τὸν λόγον
καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγων· Τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας
δυντος, τούτεστι τῶν αἰτιατῶν, πάλιν ἄλλην διαφορὰν
ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχὼς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ
δὲ διὰ τοῦ προσεχὼς ἐκ τοῦ πρώτου. » Πρὸς δὲ ἐκεῖ-
νοι, « Καὶ οὐχ ὁμολογεῖς [P 61] τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον
προσεχὲς τῷ Πατρὶ, ὡς περ καὶ τὸν Υἱόν; Καὶ ποῖα
ἂν ἀκοή τὸ τοιοῦτον παραδίξαιτο, εἰ ὁ μὲν Υἱὸς
προσέχεται τῷ Πατρὶ, τὸ δὲ Πνεῦμα τοπικῇ τινι
διεχέει διίσταται; Τῆς ἀτοπίας! Εἰ γὰρ ὁ Κύριος λέ-
γει, « Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί, »
ἀλλ' οὖν εὐλογον τὰ αὐτὰ λέγειν καὶ περὶ τοῦ Πνεύ-
ματος, εἴπερ ὀρθοδοξεῖν βουλόμεθα, τὸ Πνεῦμα ἐν
τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Πνεύματι, καὶ αὖθις
ἐν τῷ Υἱῷ, καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι. Ἥ οὐ ταυθ'
οὕτως ἔχει; » Βέκκος, « Ναί, » φησὶν. « Προσεχὲς
μὲν ὁμολογεῖν τοῦ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα, ὅτι καὶ ἀν-ἀ-

quam, novi dialecticis in disserendo uti regulis,
et accommodare ad veri dijudicationem disputare. »
Hic logotheta concitate interpellans, « Ne aduleris, »
ait Cui Veccus, « Absit id quidem. » Moxque pergens
subiunxit : « Et sic quidem multum vereor assimilare
conari quæ ulla satis exprimi similitudine neque-
unt, cum mihi tamen videar verbis insistens Pa-
trum et intra eorum exempli auctoritatem, quasi
cis antemurale solidissimum, tuto ac secure stare
ac loqui, non dubitabo uti comparationibus, quas
illi adhibuere ad divinas utcumque emanationes
adumbrandas. Afferunt hi videlicet solem, radium
et lucem, rudes utique imagines nullo pingi simu-
lacro valentium processionum beatæ Trinitatis.
Afferunt rursus oculum fontis, aquam et fluvium.
Sicque harum effigie formarum divinarum trium
personarum, quoad licet humano captui, insinquare
speciem satagunt, Ecce, aientes, sol et radius con-
tinue ex ipso, per radium porro priusquam quis-
quam novus interincidat sensus, et ipsum lumen
ex sole. Utrum igitur radius an sol luminis causa?
Adaptat hunc mihi sermonem Nyssenus Gregorius,
dum ait : Ejus quod ex causa est, hoc est cau-
satorum, rursus aliam differentiam intelligimus.
Aliud enim est continue ex primo, aliud per eum
qui est continue ex primo. » Ad quod patriarcha
cum suis interpellantes occurrerunt, « Tunc, aien-
tes, non confiteris Spiritum sanctum continuum
Patri esse, sicut et Filium? Quis autem audire sus-
tineat Filium quidem continuum Patri, Spiritum
vero locali quadam 96 separatione distare? O

¹ Joan. xiv, 10.

στατον, ἐπεὶ καὶ τὸ φῶς προσεχὲς τῷ ἡλίῳ (ἔτι γὰρ
ἐχομαι τῆς εἰκόνης), τῶν λίαν εἰκότων ἐστὶ, καὶ οὐ
διαμάχομαι· προσεχὼς δ' ἐννοεῖν τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ
Πατρὸς, ὁ λόγος οὐ δίδωσι τῆς διαφορᾶς. Τὸ μὲν
γὰρ, φησὶ, προσεχὼς τοῦ διὰ τοῦ προσεχὼς· ὁ μείζ
δὲ τοπικὰς διαστάσεις ἢ μὴν καὶ χρονικὰς ἐμβαλλόν-
τες συνάγετε πάντως τὸ ἀτοπον. Τὸ γοῦν γεννᾶσθαι
καὶ τὸν Υἱὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀπορρόησιν τινα καὶ διέ-
χειαν τοπικὴν σχεδὸν δίδωσιν ἐννοεῖν. Ἀλλὰ τὸ ἀδια-
στάτως προσκείμενον καὶ τὸ ἐξ ἐκεῖνου εἶναι δηλοῖ
τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἐκεῖνω καὶ αὖθις εἶναι οὐκ ἀφαι-
ρεῖται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος νόει μοι. Ἡ
μᾶλλον ἐπὶ τῆς εἰκότος ὁ λόγος γινέσθω, ὡς ἂν
ἀσφαλέστερον λέγοιμεν. Ἀκτίνα λέγομεν ἐξ ἡλίου,
ἀποτομήν ἐξ ἐκεῖνου ταύτης οὐκ οἶδαμεν. Φῶς λέγομεν
δι' αὐτῆς ἐξ ἡλίου καὶ τὴν μεσίτησαν ἐννοοῦμεν, καὶ τὸ
προσεχίζεσθαι τὸ φῶς τῷ ἡλίῳ διὰ τὴν τῆς ἀκτίνος με-
σίτησαν οὐκ ἀπαρνούμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει ὁ
ἅγιος, Τῆς τοῦ Υἱοῦ μεσίτης καὶ αὐτῷ τὸ μονογενὲς
φυλαττούσης, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς σχέσεως
μὴ ἀπειργούσης. » Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Βέκκου, ὁ Ἀλε-
ξανδρεὺς αὐτόθεν ἀπὸ τοῦ σκίμματος πρὸς αὐτὸν, ὡς
« Ἡμεῖς τῆς Ἐκκλησίας κρατοῦμεν τὰ δόγματα,
καὶ παρελάβομεν, ταῦτα δὲ λέγειν οὐκ ἐδιδάχθη-
μεν. Εἰ μὲν οὖν πλατυκῶς ἐκράτει ταῦτα ἡ Ἐκκλη-
σία, οὐκ ἂν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀνάγκης διέλαθον. Ἐπεὶ δὲ

absurditatem! Si enim Dominus dicit : « Ego in
Patre, et Pater in me », convenit utique nos
eamdem de Spiritu quoque dicere, siquidem or-
thodoxe sapere volumus, credere nimirum Spi-
ritum esse in Patre et Patrem in Spiritu, rursus
Spiritum in Filio et Filium in Spiritu. An non hæc
ita se habent? — Ita, » respondit Veccus. « Fateri,
inquam, continuum Patri Spiritum utique indistan-
tem (nam et lumen continuum soli est : hæreo
quippe adhuc in similitudine) consentaneum est
maxime, non repugno : sentire autem continuum
ex Patre Filium ratio non concedit differentię.
Nam Gregorius de Filio quidem ait esse illum con-
tinue ex Patre, de Spiritu vero esse per eum qui
continue ex Patre est. Vos vero locales distantias
aut spatia interjicientes temporum absurditatem
omnino inducitis. Enimvero generari Filium ex
Patre, cum solum auditur, præbet quidem animo
nescio quam speciem quasi effluxus et localis
egressionis distantiam inferentis. Sed corrigitur
imaginatio, cum additur indivulse indistincteque
generari, vere sic ex Patre significans esse Filium,
ut simul in Patre sit; nec enim esse ex aufert esse
in. Sic et mihi ratiocinare de Spiritu. Aut potius
ad similitudinem superius adductam referatur ser-
mo, ut securius loquamur. Radium dicimus ex
sole, et tamen abscissum ex sole quidpiam non
existimamus esse radium. Lumen dicimus per
radium esse ex sole, et mediationem intelligimus,
et continuari lumen soli per radii mediationem non
negamus. Propterea et addit sanctus hæc 97 ver-

ἀπλῶς τὴν πίστιν καὶ ἀπεριέργως ἔχομεν καὶ τὰ Α
τῆς πίστεως δόγματα, οἷς ἄρα καὶ συναντράφημεν.
τί γοῦν ἰσχυρίζεσθε εἰσάγειν ἐν Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ
παρὰ παρελθόντων λέγειν; Γενέσθαι δὲ τῆς εἰρήνης,
τὰ πολλὰ ταῦτ' ἀφέντας, συμφέροι. » Οἱ δὲ, « Ἀλλ'
ἐγκαλούμεθα [P. 62] αἰρέσεως, δέσποτα. » Καὶ ὁ
Ἀλεξανδρεὺς, « Ναί, » φησί. « τὸ συνιστῆν θέλει
ἀσύνθετος, κἂν ἀσφαλὲς ᾖ, αἵρεσις ἂν λογισθῇ. » Ὁ
δὲ καὶ ἑατέον, παρακαλῶ, τῆς κοινῆς δόξης γεγινώ-
τας καὶ φανερᾶς, καὶ τῆς εἰρήνης, ὃ δὴ καὶ συμφέ-
ρει, καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου βασιλέως μεσολαβοῦντος. »
Καὶ ὁ πατριάρχης εὐθύς πρὸς αὐτούς, « Ἀλλ' ὑμεῖς
φατε ἰσοδυναμεῖν ἐπὶ τοῖς τῇ ἐκ τὴν διὰ, ὡς τοῦ
ἁγίου λέγοντος, Τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρῶ-
του, ὁμᾶς λέγειν, καὶ ἐκ τοῦ πρώτου. » Ὁ δὲ καὶ πάλιν
τρέπον ἀμαθίας οὐ παρελήλυθεν; ὅπου γε καὶ ἡ
ἀδολεσχία μείζων καὶ προφανής. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ
προσπῶς, πῶς ἐκ τοῦ πρώτου; Εἰ δὲ ἐκ τοῦ πρῶ-
του, πῶς ἐκ τοῦ προσπῶς; Ὅρῃτε εἰς ποτα ἀρκύ-
στατα πίπτετε, τὴν θεολογίαν καταρρύπαλινοντες. »
Καὶ οἱ περὶ τὸν Βέκκον, « Ὁμολογοῦμεν τὸ παρα-
πλήρημα, καὶ συγγνώμην αἰτούμεν. Οὐδὲ γὰρ αὐτό-
θεν ἡμῖν ἡ ὁρμή τοῦ ταῦτα λέγειν ἐκ ματαίας ὀρέ-
ξεως, ἀλλ' ἦν τὸ παροτρῦναι αἷτιον. Τὸ δ' ἦν νομιζο-
μένη τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διχονοίας διδύσις, ὥστε
ἐκείνων μὲν χρωμένων τῇ ἐκ, ἡμῶν δὲ τῇ διὰ,

προστιθέντων καὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῆς
θεολογίας τόπου, οὐκ ἄλλως ἔχειν συμβιβάειν, εἰ μὴ
οὕτω λέγοιμεν. Τί δαὶ διὰ τοῦτο παραδοσίας ἐξ
διόκληρου καὶ ἐφ' αἰρέσει κριθῆναι, ὡς ἀθετεῖσθαι
μὲν χειροτονίαν, καταπλύνεσθαι δὲ τὰ ὄγια, καὶ
αὐτὸ δὲ τὸ τελεστικὸν ἅγιον ἀθετεῖσθαι μύρον καὶ
παραβρίπτεσθαι, ὅτι ἡμῖν τετέλεστοι; Ἐπεὶ τοί γε,
φασί, καὶ ὁμῖν παραβέβασται τι θεολογοῦσιν, ὡς
δείξομεν. Ἄρ' οὖν διὰ ταῦτα, ἀφέντες ὁμῖν ἐγκαλεῖν,
τὸ πᾶν ἀφανίσομεν; » Καὶ τῶν εἰπόντων, « Καὶ ποῦ
καὶ [P. 63] ἐπὶ τίσιν ἡμῖν παραβέβασται; » ἐκεί-
νους ἐκθαλεῖν εὐθύς χάρτην καὶ ἐμφανίζειν. Καὶ
τοὺς αὖθις ἀναγνόντας ἀρνέσθαι καὶ ἀναθεματίζειν
τὸν λόγον, σχεδὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράψαντα. Ἀλλὰ
τὸν Μοσχάμπρα ἰδόντα ὁμολογεῖν ἑαυτοῦ τὸ σὺγ-
γραμμα εἶναι καὶ ἀπολογεῖσθαι περὶδῶσθαι. Ἐφ' οἷς
ὁ Βέκκος, μεθ' ὅσου εἴποι τις ἂν τοῦ χαριεντισμοῦ,
« Ἡμεῖς μὲν προσεδόκωμεν ὅν εἶναι, » πρὸς τὴν
πατριάρχην φησὶν. « εἰ δὲ μὴ πὺν, ἀλλὰ τοῦτου, ὡς
καὶ αὐτὸς ὁμολόγησε, φύλλα τις ἐπικαθίσασα τῇ τῇ;
ἀμάξης ῥυμφ' οὐτ' ἀναστῆν οὕτε καταστῆν ἔχει τὴν
περίβητα. » Τοῦτο δ' εἶπε διωνυμουμένου τοῦ χαρτο-
φύλακος. « Πλὴν εἰδοίμεν ἂν, » φησὶν, « ὅποια τὰ
ἐπιτίμια ἐπάξει τῷ παραδογματίσαντι; » Ἐπὶ
πολὺ γοῦν τριβομένων τῶν λόγων, τὸν Βέκκον αὖθις
ἐπενεγκεῖν, « Ἡ βούλεσθε, κἀγὼ τῆς εἰρήνης ὧν

ba : Filii mediatione, et ipsi Unigeniti proprie-
tatem servante, et Spiritum a Patris relatione non
arcente. » Hæc cum dixisset Vescus, Alexandrinus
patriarcha ex lectulo in quo jacebat, sic est eum
allocutus : « Nos Ecclesiæ dogmata moruicis tene-
mus, prout ex traditione accepimus. Ita vero loqui
non didicimus. Si autem explicite talia tenuisset
Ecclesia, nos utique non laterent. Quoniam igitur
simpliciter fidem et citra curiositatem habemus,
simpliciter habebimus et fidei dogmata, quibus
senscet innutriti sumus. Quid igitur nitimini indu-
cere in Ecclesia Dei licentiam loquendi præter-
quam accepimus? Dare autem se paci, multis istis
prætermisissis, expedit. » — Atqui, responderunt
Veccus cum suis, accusamur hæreseos, domine. »
« Et quidem merito, reposuit Alexandrinus : nam
appingere dogmati ecclesiastico insuetum quid-
dam, etiamsi securum foret, hæresis utique repu-
tetur. Quod ut facere desinatis, magnopere auctor
vobis sum, et ut vos redigatis ad sententiam
communem palamque manifestam, sicque in pa-
cem conveniatis, quemadmodum expedit, præ-
sertim sancto imperatore sequestrem se paci huic
conciliandæ adhibente. » Hic patriarcha ad Veccum
et socios : « Nempe vos dicitis ejusdem esse po-
testatis in his Patrum testimoniis præpositiones
ex ex et διὰ per, ita ut, cum sanctus Gregorius
dicit de Spiritu : *Hic vero per eum qui continue
ex primo est*, vos jure vestro putetis, nihil ab eo
discrepando, posse dicere, *Ex eo qui continue ex
primo est*. Quod quidem ultra quem inscitæ non
excedit modum? ubi enim plus clare deprehenda-

tur nugatoris loquacitatis quam in ejusmodi ora-
tione, quæ simul et ex primo esse et ex eo qui
continue ex primo est eidem tribuit? Quam qui ad-
mittunt quid respondebant interroganti : 98 Si
ex primo est, quomodo et ex eo qui continue ex
primo est? Videte in quas vos perplexitates indui-
tis, theologiam conspurcantes. » — « Fateamur teme-
ritatem et veniam poscimus; qua et digni videri
possumus, quatenus non levi prurigne novitatis
aut jactabundæ curiositatis instinctu in ista vo-
lentes incurrimus, sed spe ingentis operæ pretii
pertracti; quod ista sola ratione putabantur vetera
et perniciose discidia dudum infestorum invicem
Ecclesiarum Græcæ Latinæque posse componi. Cum
enim in eo cardo litigii verteretur, quod in ex-
plicando divinarum emanationum dogmate Latini
præpositione ex uterentur, nos vero præpositione
διὰ, quæ ipsis valet per, manifestum est non fuisse
aliam controversiam finiendæ rationem, utriusque in
præjudicata sententia obnixæ perstantibus, quam
demonstrando recte, hac duarum vocularum sy-
nonymia, conciliari partes ambas, et in unam or-
thodoxi dogmatis locutiones specie discrepantes
adaptari sententiam. Quid autem? An hoc agendo
nefarie a tota fide ac religione catholica defecio-
nis crimen conscivimus? an commoverimus ut hæ-
reseos manifeste damnemur? Num tanta est in-
vidia procuratæ sic pacis, ut et nostram ordina-
tionem ideo rescindi fas fuerit, ut sancta contami-
nata declarari, ut sacrum ipsum chrisma, quod
nostra esset benedictione sanctificatum, abjici ut
profanum conculcari debuerit? Atqui a vobis

ἐραστής, γνώμην ὁσω, ἀπλῶς καὶ ἀπεριέργως τοῖς ἁγίοις χρώμενος; Ἡμεῖς μὲν οὖν τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ ἐπὶ καιρῶν ἐθρόντες ζητούντων, ὡς ἀσφαλῶς ἔχοντα καὶ ὀρθόδοξα προστάμεθα. Καὶ τὸν μὲν ὁμολογούντα ἐκ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀποδεχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα· λόγος γὰρ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς συνόδου, καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην οὕτως ὁμολογοῦμεν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ λέγοντα ἐκπορεύεσθαι ὡς συνὸν πᾶσιν τῇ ἐκδόμῃ ἐπόμενον ἀποδεχόμεθα καὶ αὐτὸν, τὸν δὲ γε μὴ τιμῶντα τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ τόλμης γραφόμεθα. Ἰδοὺ γοῦν σήμερον πάρεστι μὲν πατριάρχαι, πάρεστι δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοὶ εὐλαβεῖς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγιμοι. Θέλω καὶ ὀρθοδοξοῦσιν ὑμῖν κοινωνεῖν, καὶ κοινῶς ὁπωσδήποτε τοῦ ὀρθοῦ σφαιλεῖται τὴν μεθ' ὑμῶν καταδίκην αἰροῦμαι παρὰ Θεοῦ κρίνουναι ἢ μόνος τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν. Τὸ γοῦν ὑμᾶς ἐμὲ ζητεῖν τε καὶ ἀναγκάζειν καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀποβαλέσθαι δόγμα Πατέρων, οὕτω δὲ παλαιῶν καὶ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὑμᾶς δὲ μηδὲν περὶ τούτων φροντίζειν, οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλογον. Ἔστι γὰρ καὶ ἐμοὶ εὐλάβεια μὴ πως παρὰσφαλῶ

Α τοῦ ὀρθοῦ. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ τὴν κατ' ἐμαυτοῦ γνῶσιν ἀφείδωλος ὑμῶν γίνομαι, καὶ διδασκάλοις ὥσανε τιαι χρώμαι. Ὑμεῖς προηγεῖσθε, καὶ γὰρ ἔφομαι πράττουσιν. Ἐκτιθέσθω τόμος, καὶ ἀποτεποιήσθω τὸ δόγμα, καὶ ἀποδεβλήσθω τὸ « δι' Υἱοῦ, » εἰ βούλεσθε. Κἂν μὴ ἔφομαι καὶ αὐτὸς, καίτοι γ' εἰδῶς Πατέρων ῥητὸν καὶ μέγα ἐπηρητημένον τῆς παροράσεως [Ρ 64] κίνδυνον, αὐτὸς αἰτίαν ἔξω, εἴτε μὴν πεισμονῆς εἴτε μὴν καὶ αἰρέσεως· θέλω γὰρ σὺν ὑμῖν πᾶσι καὶ δικαιοθῆναι καὶ κατακριθῆναι. Εἰ δ' ὑμεῖς μὲν διευλαβεῖσθε τὴν πρᾶξιν, ὑμῖν δ' ἐπιφορτίζετε τὴν ἀποβολήν, εὐλογον εἶναι πάντως, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκαῖον εἴπω, ὑμῶν διευλαθουμένων καὶ διαμελλόντων καὶ ἡμᾶς· δεδέναι, μὴ πως παρὰσφαλεῖσιν ἡμῖν καὶ μόνοις τὰ τοῦ κινδύνου περιστήσεται, » « Ἄλλ' οὐ γεγράφαμεν ἡμεῖς, » φασιν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀπολογούμενοι. « Ὑμῖν γεράπται καὶ κεκίνηται· ὑμῖν καὶ ἀποβλητέον ταῦτα. » « Καὶ τί γε τὸ ἐμποδῶν; » οἱ περὶ τὸν Βέκκον, « ἐθαῤῥεῖτε, » φασιν, « ὅπου καὶ ἀδελφοὺς προσλήψετε θεραπεύσαντες. » Ἄλλ' οὐκ ἐπειθον λέγοντες. Ἀλλὰ καὶ μέλλον τραχυθέντος κατ' ἐκείνου τοῦ πατριάρχου, ὡς καὶ

quoque in modo de divinis emanationibus loquendi offensum est quidpiam, ut ostendemus. Num propterea vos a nobis pro excommunicatis vitari par est? num et nos labis ejus conscios religio subigit abrumperē hoc colloquium, et communionem vestram tanquam anathematē percussorum averſari, ac sic omnem conciliandā concordiā praeſumiamque praeſidere? » Hic patriarcha cum suis e Vecco requisivit ubi et quibus in verbis erratum a se foret. Statim Veccus chartam e sinu prolatam ostendit. Quam cum illi legissent, suam negarunt, et non modo quod erat in ea scriptum, sed et ipsum pene scripti auctorem, quicumque foret, sub 99 detestatione anathematis abominati sunt. Hic Moscampar, qui sibi erat conscius se scripsisse, nec infitiri sustinebat manifestam rem, suam eam scripturam fassus esse: quod eam exarasset, est conatus excusare. Quo Veccus audito, renidenti ac spirante multam gratiam vultu patriarcham intuens: « Expectabamus nos quidem, inquit per urbanissimam facietiam, te hoc scriptum pro tuo agniturem. Nunc si non tuum illud, sed hujus est, prout fatetur ipse, pulex quispiam plaustro insidens nec incitare nec reflectere aut sufflaminare currus utique ruentis impetum valeat. » Hæc Veccus dixit, lepide alludens ad nomen aliud chartophylacis Moscamparis: erat enim vir ille binomius. « Cæterum, subdidit, cognoscemus libenter quam tu huic pœnam inflicurus sis, manifesti jam erroris in dogmatis expressione comperto. » Hoc loco cum varii varia dixissent, nec reperiret exitum frustra productus sermo, resumens Veccus sic intulit: « Sequar quo vos praeire votis video, quaque vultis occurro. En ego quoque, quam desideratis, cuius causa satagit, nemo remissus pacem amans, proponam simpliciter, si permittitis, et

verbis sacri expertibus, meam super hac declarabo sententiam. Nos quidem testimonia sanctorum cum invenissemus, negotiis quæ tunc tractabantur exigentibus opportune protulimus ut segura et plane orthodoxa. Et ut eum qui dixerit Spiritum sanctum ex Patre procedere, suscepimus et suscipimus pro recte sentiente loquenteque (hoc enim Salvator docuit, hoc synodus sanctavit; idem et nos quotidie symbolo recitando profitemur), sic nec illum averſari fas putamus qui dicere voluerit Spiritum ex Patre per Filium procedere. Quidni enim et hunc recipiamus, qui synodi septimæ universæ auctoritatem in hoc sequatur? Itaque nos haud dubitemus, si quis sit qui disertis testimoniis sanctorum Patrum honorem non habuerit, hunc temeritatis damnare. En 100 igitur hic hodie adsunt patriarchæ, adsunt episcopi, una est clerus universus, nec non monachi religiosi, et e laicis quique lectissimi. Volo et vobis orthodoxe sentientibus communicare, et cum iisdem vobis, si forte communiter quacunque ratione a recto deflexistis, pœnæ omnis ac noxæ qua hoc nomine a Deo judicante afficiamini, consortium subire paratus sum. Cæterum quærere vos a me, et nos omnino ad hoc cogere, ut ahjiciamus dogma Patrum adeo antiquum, ab adeo multis assertum, vos autem nullum habere velle respectum rationum allegationumque nostrarum, nec omnino reputare quam validis defensionibus obiecta repellimus, haud mihi videtur æquum esse aut consentaneum moderationi in his necessariæ qui bona fide dirimendis controversiis pacique conciliandæ dant operam. Nempe ad hoc utrinque cedere quidpiam tractantes convenit. Cedo autem ego, etiam ad vivum resecans, etiam vim faciens proprio sensui. Inest porro et mihi religiosus metus aberrandi a recto dogmate. Tamen ecce pro-

ὑβρεὶ διαλοιδωρήσασθαι, τὸν Βέκκον παροξυνθέντα ἔκλειν μὲν εὐφωῶς ἐπιπλήξαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἐπιστραφέντα μεγαλοφώνως εἰπεῖν μεθ' ὅρου ὡς εἰ μὴ αὐτὸς ἐξέλθοι τοῦ πατριαρχείου, οὐκ ἂν ποτε τὸν τῆς Ἐκκλησίας καταστορεθῇσθαι κλύδωνα. Καὶ οὕτως εἰπόντος, ὀργῇ ληφθέντα τὸν βασιλέα ἐξαναστῆναι καὶ, « Τί δαί ; » φάναί ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας δεινοπαθήσαντα : « οὐκ ἀρκεῖ τὰ πρότερα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν ταράξετε, καὶ δυοὶ περιβαλεῖτε πόλεμοι ;, ἐνθεν μὲν ταῖς τῶν σχιζομένων προσβολαῖς, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν αὐτῶν ὡς εἰπεῖν ἐνευκαίραις, ὥστε κινδυνεύειν τὴν μίαν καὶ ἀρρήκτον Ἐκκλησίαν καθ' αὐτὴν στασιάζουσιν ἐν τῷ ἰσθμῷ τοῦ αὐτῆς ἀλλήλους δαπανηθῆναι, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸ οἰκεῖν αἷμα ἐξέχευε ; » Ταῦτα καὶ πλείω τοῦτων εἰπὼν ὁ δῆλος ἦν ἄλλων, μὴ εἰς κλύδον τι μεθ' εἰς συμφέρον, ὃ δὴ καὶ προσεδόκα, καταλήξασθαι τῆς διαλέξεως. Τότε δὲ ὡδὲ τις ἂν εἶπε πρὸς πλησίον ἄλλον, « Ὁ πόποι, ἦ μέγα δὴ τὰ ταῦτα κινεῖν καὶ ζητεῖν συνιστῆναι τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ἑαυτοῦ, ἱκανὸν [P 65] ὄν εἰ διαλυθέντος τοῦ κατὰ τὸν πάπαν σκανδάλου καὶ τὰλλα πάντα συνδια-

λύοιτο. Νυνὶ δὲ ἀλλ' ἕκαστος τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητῶν, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην οὐ φθάσει πώποτε, ὡς ἐκεῖνοι. » Τὸ δ' ἐς δὲ τι προήλθε, προϊόντες ἐροῦμεν. Ἐκεῖνους μὲν οὖν τότε τῆς συνόδου διαλυθείσης ἡ τοῦ Κοσμιδίου εἶχε μὴν, πλὴν ὑπὸ φρουρῶν καὶ φυλακῶν προσηκούσαις : οὐδὲ δὴ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς εἰρηνεύειν ἤξιον, καὶ πᾶσαν δικαιολογίαν ἀφέντας διάγειν ἀνέδην καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ εὐμένειαν ἔχοντας. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐξορίας προσηπάγει καὶ κακουχίας ἐπαξιομένας σφίσι : μὴδὲ γὰρ εἶναι ἄλλως ἢ ὡς ἐτάχθη γίνεσθαι, αὐτοὺς δὴ ψῆμην κακὴν ἔχοντας παραπύλλυσθαι, εἰ μὴ γε μετανοήσαντες τῆς εἰρήνης γένωνται. Ταῦτα τοῦ βασιλέως συχνάκις διαμνησκούμενου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἐκαίνοι οὕτε πρὸς θεὸν τῶν λυπῶν προήχθησαν, οὕτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας ἐμαλακίσθησαν, διευτονοῦντες δὲ πρὸς ἀμφοτέρω ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρείχον πρὸς δὲ τι δόξει τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐκεῖνο μᾶλλον πεισομένους ἡδέω ; ἢ τοῖς οὕτω καταδικάζουσι σπαιομένους. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνεκδότως μένοντας τὸ παράπαν. Πάντων δ' ἀπορηθείς τῶν μαλάρτεων ἐχόντων ψυχὴν, τέλος ἐξορίας

primum abdicans iudicium plane vester illo, disciplinæque me vestræ subijcio. Docilem eni me habetis auditorem ; ducite magistri, quo libet, credulitatis paratæ discipulum. Edatur tomus, reprobetur dogma, rejiciatur, si ita vultis, ex declaratione divinarum emanationum mentio processio- nis Spiritus sancti ex Patre per Filium. Nisi sequar et ipse (utcumque conscius contrarii Patrum esset), nec ignorans quam magno periculo auctoritas tanta negligatur, ipse culpam habeo sive temerariæ persuasionis seu etiam hæreseos. Volo enim vobiscum communiter omnibus et justificari et condemnari. Sin vos tenet verecundia ne reprobare dicta Patrum audeatis, et in nos deoneratis facti ejus invidiam, ita ut quam per vos refugitis decernere abrogationem doctrinæ a sanctis clare tradite, nobis attentandam injungatis, aio meo jure ac contendo consentaneum **101** rationi esse, ut non et factum necessarium dicam, timentibus ac cunctantibus in re tanta vobis, nos quoque metuere, ne forte postmodum in eo quod citra vestrum exemplum privata fiducia inceperimus, aberrasse a recto atque offendisse deprehensi soli luamus inconsultam audaciam, in exitium, quod vos sapientius timuistis, immiserabili ruina præcipites lapsi. » Ille patriarcha cum suis, ut argumentationis, qua urgebantur, Veci vim a sese depellerent : « Atqui nos, inquit, ista non scripsimus ; nos ista libellis editis non indidimus testimonia. Vos hæc alle- gastis, a vobis illa sunt mota. Vos proinde solos abjicere ac revocare talia oportet. » Ad ea Vec- cus : « Quid autem impedit quominus et vos, ait, audeatis occupare quæ præscribitis, et exemplo præire, magno utique operæ pretio, quando sic fratres vobiscum assumetis, adjungetisque jam per vos curatos ab eo quo laborare illos erroris

aut culpæ morbo causamini ? » Verum hæc dicen- tes Veccus, et qui ab eo stabant, non persuaserunt patriarchæ, qui potius efferratus instantia eorum, stomachum acriter in Veccum erumpens, nec con- tumeliis abstinuit ; quibus et hic irritatus hand sedatiora reposuit. Ac postquam (magis tamen ingeniose quam acerbe) comi libertate satis castiga- vit hominem, ad Augustum conversus clara inela- mavit voce, jurejurando etiam dictum confir- mans, ne unquam speraret procellam qua modo turbaretur Ecclesia sedandam, nisi qui nunc patriarchalem insidebat thronum, inde amoveretur. Quo talia vociferante, excandescens imperator exurgensque, « En, ait, quem fructum referimus gravium pro Ecclesia laborum ! non sufficiunt vobis priora, sed et rursus Ecclesiam turbabitis, duplici eam distra- hentes bello, hinc quidem per vos objectum insol- utibus schismaticorum, inde autem vestris, a levis- sime dicam, importunitatibus jactatam, ut pericul- um esse videatur ne una, indivisa coherens sibi, secum jam tumultuans et suos seditionibus commit- tens, dum illi se mordent **102** invicem, ipsa con- sumatur, pro qua ipse Christus proprium sangui- nem effudit ! Hæc et plura his Augustus locutus, haud obscure ferebat sibi molestissimum accidere, quod hic congressus, longe contra quam sperave- rat, in nihil nec privatim honestum nec communiter utile desineret. Hujusmodi tum gesta quis in- tuens, merito insurraret in aurem socio : Heu me ! an magnum hoc quidpiam, movere ista, et quærere suam quemque statuere justitiam, cum æquum esset, sublato jam de papa scandalo, cun- ctas pariter reliquas controversias componi ? Nunc autem suam unusquisque justitiam quærens, ad Dei justitiam non perveniet unquam. Ita illi mussi- tabant. Quo vero res tandem eruperit in progressu

δικαιοῦν ἔγνω. Καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ θεξίαι ἐπισπέν-
 τε τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον φρουρίον, τὸ οὕτω πως
 τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπιλεγόμενον, προστάσσει πλῆ-
 χρησάμενους ἀπάγεσθαι. Οὐ δὴ καὶ ἐγκλεισθέντες
 ὑπὸ φρουροῖς Κελτοῖς καὶ τινι τῶν ἐκπροχοιτούντων
 τῷ βασιλεῖ ἀφείντο, ὅσα τὰ εἰς χρεῖαν τῶν ἀναγ-
 καίων ἀπρονόητοι, οὐδὲν πλέον ἀπονάμενοι βασι-
 λέως, ὅτι μὴ μετὰ καιρὸν ἐπ' ἀνατολῆς ὀρμῶντος
 πατριαρχούντος Ἀθανασίου, τὸν τε κατὰ τὴν Ἐλε-
 νόπολιν περαιωθέντος πορθῶν, καὶ τὸν μέγαν λογο-
 θέτην ἐπ' αὐτοῖς πέμψαντος, ὃν καὶ εἰς πρωτοβε-
 στιάριον ἀνεβίβασεν, ὁ μὲν ἑκατὸν χρυσίνους ἐνικα-
 νοῦτο, ὁ δὲ γε Μελιτηνιώτης πενήτηκοντα. Ὁ γὰρ
 τρίτος ὁ Μετοχίτης διὰ νόσον προκατήχθη ἐπὶ τὰ
 οἴκοι ἐκείθεν, βασιλέως προστάξαντος.

λς'. Ἀφίξεις τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάννην ἐὼν
 ἀπὸ βασιλέων.

Ἄλλ' ὁ με παρήλθε μικροῦ [P 66] πρότερον γε-
 γονός, βασιλεὺς τῆς πόλεως ἐξεληλακῶς προσβάλλει

Α τῇ τῶν Νικηταίων τῆς Δακιδύζης φρουρίῳ, καὶ τῷ
 τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμίζας φιλοφρονεῖται τε τὰ εἰ-
 κότα, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγονός
 αὐτὸς ἐπειράτο μαλίστα ταῖς ὑποπτώσεσιν, ὥστε
 καὶ συγχωρηθῆναι παρ' ἐκείνου καὶ οἷον κραταιω-
 θῆναι πρὸς τὸ βασιλεύειν ἐξ ἀγαθοῦ σκοποῦ καὶ χρη-
 στῆς διαθέσεως. Αὐτὸς δὲ τῶν εἰς τρυφήν ἐκείνῳ καὶ
 ἀνεσιν προνοήσας ἀπαλλάττεται τὴν ταχίστην. Τότε
 δ' ἐπιστὰς ἐκείνοις ὁ πρωτοβεστιάριος, Ἀθανασίου
 πατριαρχούντος, περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται, τὰ μὲν
 προγεγονότα καὶ διμάλαιε, καὶ πολλὸς ἐφαίνετο τοῖς
 ἀνδράς θωπεύων τε καὶ ὑποποιούμενος, καὶ δὴ τῆς π-
 λῆς μὲν ἐκείνους φρουρὰς ἀνῆκε, φρουροὺς δ' ἀφῆρε-
 ιτο, ἔστι δ' οὗς καὶ ἐνῆλλατε, καὶ ἀγαθὰς ὑπέτεινε τὰς
 ἐλπίδας, καὶ τὴν παρὰ βασιλέως ἡγγυατὸ εὐμένειαν.

Β Ἐπειτα καὶ αὐτῷ βασιλεῖ καταχθέντες τοῦ φρουρίου
 ἀσμένως πάντῃ καὶ φιλοφρόνως ὠμίλησαν. Ὡς γὰρ
 καὶ τὰ παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἀπεδοκιμάζοντο, ὥς καὶ
 αὐτὸ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, καὶ ἤδη διὰ ταῦτα ἐν-

referemus. Veccum porro et socios soluto conventu
 Cosmidii monasterium excepit, cæterum illic sub
 Aida habitos custodia: quos et dimittens impera-
 tor, ut se ad pacem inclinarent, orabat, et omissa
 pugnacitate jura propria tuendi mallent degere se-
 cure gratia fruentes ipsius, sin id nollent, exsilia
 et ærumnas ipsis insigendas comminans: non enim
 se passurum aliter quam prout fuisset ordinatum
 fieri. Porro ipsos coopertos infamia male perituro-
 ros, nisi hactenus actorum poenitentia concepta
 conferrent animum ad pacem. Talia cum sæpe
 significasset imperator, et si audire vellent, pro-
 spera esset cuncta pollicitus, illi nec metu tristium
 adducti nec promissis lætorum emolliti sunt, ob-
 durantes se adversus utraque, seque paratos exhiben-
 tes ad quidvis mali subeundum quod infligere
 ipsis voluisset imperator, ut qui omnino consti-
 tuisent quamlibet potius acerbiter 103 liben-
 ter perpeti quam ullo cum iis federe coire, qui se
 isto modo condemnassent. Qua eorum declarata
 obstinatione spem nullam relinquire resipiscen-
 tiæ in posterum, magis et in ipsos magisque con-
 citatus imperator, et nihil habens reliquum, cun-
 cta frustra expertus, quo se speraret posse illorum
 animos mollire, tandem exsiliis ipsos damnare con-
 stituit. Jubet itaque nave deportari in arcem a
 dextris ingredienti sinum Astacenum sitam, cui
 nomen a sancto Gregorio est, ubi conclusi sub cus-
 todia Celtorum, cui præerat unus ex imperatoris
 excubitoribus, relictis sunt sine ulla interim provi-
 sione pensionis ad victum, inopia diu frustra præ-
 stelata necessarium ab imperatore subsidium, quoad
 aliquanto posterius proficiscens in Orientem pa-
 triarcha Athanasius, et ad Helenopolim fretum
 trajiciens, misit ad eos magnum logothetam, postea
 protovestiarium creatum, qui Vecco quidem cen-
 tum aureos, Meliteniote vero quinquaginta dona-
 vit. Nam tertius Metochia propter morbum depor-

tatus inde jam ante in suam domum fuerat jussu
 imperatoris.

56. *Profectio imperatoris ad Joannem olim imperio dejectum.*

Sed me præterierat quod paulo prius contigit,
 imperatorem videlicet ex urbe profectum se con-
 tulisse ad arcem Nicetiarum Dacibyzam, ibique
 custoditum Joannem cæcum perofficiose salutare,
 excusasseque ut potuit, ac multis benevoli affectus
 significationibus exhibitionibusque honoris miti-
 gare tentasse injuriam ipsi a patre atrocissimam
 illatam, ut sic videlicet ex circumscripto quondam
 nefarie pupillo principe eliceret voluntariam juris
 sui cessionem et consensum in imperium ipsius
 Andronici, quo consensu, quod forte ipsi ad legiti-
 mam principatus possessionem daret, utrumque
 suppleretur, 104 et rata in posterum redderetur
 omni animi religione ac scrupulo libera sua in
 dignitatem Augustam successio. Quo impetrato,
 large vicissim assignatis exauctorato principi
 abunde suffecturis ad laetum victum cultumque
 cæterum, etiam delicatis, impensis, celeriter inde
 se recepit. Post hoc demum ita factum, protove-
 stiarium, mittente Athanasio patriarcha, de quo et
 ejus promotione post hæc dicetur, Veccum et ejus
 socium in carcere convenit. Hic igitur novi pa-
 triarchæ Athanasii legatus duos captivos exsules
 consulari modis omnibus et priorum ipsis ærum-
 narum delinire tristitiam salegit, ne blanditiis
 quidem et assentionibus, quo illos demereretur,
 abstinens. Angustias quoque custodiæ laxavit, cus-
 todumque quosdam amovit, alios placidioribus
 mutavit, melius etiam sperare in posterum jubens,
 imo ipsis spondens non vulgaris apud imperatorem
 locum gratiæ. Quin et deinde educti carcere atque
 ad Augustum admissionem nacti, cum ab illo sunt
 honorifice accepti, tum et ipsi vicissim multa cum
 significatione veri affectus fiduciaque liberæ véné-

σπονδαί ῥσαν, τὸ πᾶν τιθέντες ἐπὶ τοῖς ἐν Μωϋ βρα-
 θευσίῃς ἀλθελῆς διαγνωνήσουσι λόγοις οὖσιν
 ἀμα καὶ εὐλαβῆσι, τάς βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνε-
 λούσεως καὶ καιρὸν καὶ τρόπον, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ,
 ὅν ἐκ τοῦ Λοπάδιον (ἐκείσε γὰρ ἐξήλθονεν), ἐλευσο-
 μένῳ καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετοχίτου, καθῶς καὶ
 ἔξισιν. μετ' εὐμενείας τῆς πρὸς ἐκείνους ἀναχωρεῖ.
 Ἐθαλε γὰρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιαριον τὸ
 συμφᾶν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζειν ἐπὶ σφίσι
 τὰ πρὸς εἰρήνην. Τοῖς μὲν γὰρ οὐ πόνος ἦν ὀδελισθεί-
 σης τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Γρηγορίου
 κατέγνωσται, καὶ ὅπου ἂν ἐκεῖνος τετάξεται, καὶ αὐ-
 τοὶ πάντως ταχθήσονται, ἐπεὶ καὶ ἄμφω εἰς Θεοῦ
 μυστήρια παρακλύσαντες τὸ ὁρθεῖν οὐ κατέλαβον. Καὶ
 τοῖς μὲν οὕτως ἐλπίζειν ἐπὶ σφίσι, ὁ δὲ γε πρωτοβεστιά-
 ριος ὥστε ὡς ἐκποδὼν γενομένου τοῦ δυσμεναίνειν
 πιστευομένου καὶ ταυτὰ σφίσι παθόντος αὐτοὶ ῥα-
 βίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁμονοήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦ-
 τα μὲν ὕστερον· τότε δ' [P 67] ἀπρχθέντων ἐκείνων
 εἰς Ἑβρίαν, ὅσον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνων, ὁ βασιλεὺς

ἤφρονεσται καὶ ἐν ἀνακωχαῖς ἦν, διζῆς τ' ἐνοχλοῦν
 ὑπεξαγαγόν.

λγ'. *Περὶ τῆς ἀγγελίας τοῦ πειρατικοῦ στόλου
 καὶ μετακομιδῆς τοῦ βασιλικοῦ σώματος.*

Τοῦ δὲ γε πειρατικοῦ κατὰ θάλασσαν πλεονάσαν-
 τος, ἐπεὶ τὸ ναυτικὸν παντελῶς ἀπῆρτητο, ἔτι δὲ
 καὶ τοῦ Σκυθικοῦ ὁρμᾶν ἡγγεγμένου (ὁ γὰρ Τερτερῆς
 οὐχ οἶός τ' ἦν οὐχ ὅπως ἄλλοις, οὐδὲ ἑαυτῷ προσα-
 ρῆγειν), πέμψας ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν πρὸς θαλάσση
 κατωκηκῆτας, ἑτοίμον θήραν προκειμένους τοῖς πει-
 ραταῖς, ἐνδοτέρῳ γῆς ἀναπέλλειν προσέταττεν ὡς
 ἐντεῦθεν ὑπεκδραμουμένους τὸ χάλειν, τοὺς δὲ τὴν
 μεσόγειον Θράκην· τε καὶ Μακεδονίας κατωκηκῆτους.
 ἐπεὶ καταδραμουμένους ἦδει τοὺς ἐξελαύνοντας, ἦν
 μὴ τις κωλύσις, ὁ δὲ καὶ ἀδύνατον τῆνικαδε καταφα-
 νετο, τοῖς ἐκείσε φρουρίοις οὐ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς ἔχου-
 σιν, ἀναπέκλειε. Τὸ δὲ γε Βλαχικὸν, ὁ δὲ σχεδὸν ἀπὸ
 τῶν ἐξωτέρῳ τῆς πόλεως· ἐς Βιζύην καὶ πόρρω εἰς
 πληθεὺς ἀριθμοῦ κρείττον ποσούμενον παρατίετο,
 ἔθνος δυσχωρίαις χαίρων καὶ βοσκήμασι προσαπείχον,

rati sunt. Mutata jam quippe scena illa priori, et
 Gregorii, quo patriarchatum gerente damnati fue-
 rant, reprobatis placitis (quod quemadmodum eve-
 nerit, paulo post dicemus) facile fuit deponere
 illos offensionem et pristinae placiditati sese red-
 dere. Ex tunc igitur depositis simultatibus e con-
 flictu dissensionum ortis plane jam foederati erant,
 profitentes se in his iudicio acquieturos virorum re-
 ligione ac doctrina præstantium, qui coram Deo,
 ad amussim dominantis veritatis, de theologicis
 controversiis incorrupta recititudine censerent.
 Unus deerat reconciliationi absolvendæ ipsorum
 cum imperatore congressus. Hujus imperator ipse
 tempus locumque constituit, diem quidem admis-
 sioni assignans mox fere adfuturam, Lopadii au-
 tem, quo tendebat, jubens Veccum et Meliteniote[m]
 sibi occurrere, una cum tertio Metochita; nam et
 hunc sibi adjungi petierant. Excepit ibi simul om-
 nes imperator læto vultu, lætosque dimisit cum si-
 gnificatione **105** benevolentie. Et hos nimirum et
 protovestiariū recreaverat et animaverat ad bene
 de pacesperandum, quod circa Gregorium evenerat.
 Nam nec Veccus cum suis laborabat adeo de nota
 expositioni ipsorum inusta, ex quo jam videbant
 æque damnatam expositionem Gregorii: nec recu-
 sabant in eundem cum illo referri ordinem paulo
 curiosius scrutari ausorum mysteria divina, non
 sine quadam a recto aberratione. Protovestiarius
 vero sic opinabatur, ubi amotus e medio fuisset is
 cui se exosos Veccus et socii credebant, et quidem
 sic amotus ut paria iis quæ prius illi passi fuerant
 et ipse pateretur, facile ipsos cum Ecclesia con-
 sensuros. Sed hæc in antecessum hic prælibavimus
 e multo posteriori memoria. In hoc enim nunc
 tempore narrando versamur, quo post colloquium
 publicæ in synodo habitum Vecchi cum patriarcha,
 Veccus ipse cum sociis relegatus et aræ custodiæ
 mandatus est; quibus in hunc modum extermina-

tis levare sollicitudine imperator visus est remis-
 sionique se dare, quasi tranquillitatis jam ejus-
 dam compotem, amandatis e conspectu iis qui tu-
 bas ciebant.

37. *De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.*

Piratico porro latrocinio ubique per mare im-
 pune crebrescente, quippe sublato metu omni
 Romanæ classis, funditus, ut dictum est, negle-
 ctæ, ideoque omni passim maritimo commercii
 cessante, sed et nuntiato trepide tumultu erupii-
 rientium e suis finibus Scytharum, quibus inter-
 cludere se in Romanam ditionem transitum posse
 adeo Terteres diffideret, ut ansibi ipsi ac regno pro-
 prio ab eorum insultibus tuendo par esset futurus
 dubitaret, Imperator præcavendum ratus ne pira-
 tarum rapacitas quæstu saginaretur littorallum
 prædarium, horum rapinis expositos maris accolæ
 recedere in interiora præcipit, ut ita periculo se
 subtraherent. Eos porro, qui sedes habebant in
 mediterraneis Thraciæ ac **106** Macedoniæ, quo-
 niam sciebat haud dubie incursandos a minantibus
 irruptionem in eas partes Scythiis, nisi quis pro-
 hiberet intercludendo hisce barbaris in eas regio-
 nes transitu, cuius rei nulla tunc spes apparebat,
 quam solam iis consulendi reliquam rationem
 habuit, ea usus est, edicens ut confugerent in
 arces illorum tractuum, iisque res personasque
 periculo rapinarum obnoxias concluderent, ut-
 cunque satis norat haud adeo munita tamque
 validis insessa præsidii castella ista esse ut
 multam iis securitatem sponderent. De Blachis
 eadem illi occasio sollicitudinem admovit. Erat
 id genus hominum vagum, incertis errans sedibus,
 sed ea tempestate late fuscum per tractus a
 suburbiis Constantinopoleos usque ad Bizyam et
 ultra pertinentes; per quæ loca jam multiplicati
 supra modum suspecti merito erant, ne mox

οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάχαις εἰθισμένον ἀνδρῶν, ὑπο-
 πευθὲν εἰς αὐτομολίαν ὡς τοῖς ἐξεληλακίσι καὶ αὐτὸ
 προσπεσόμενον, μετοικίζειν ἐπ' ἀνατολῆς ἔγνω κατὰ
 τὴν τῆς Βυζαντίδος ἀντιπεράλειον, πλὴν καὶ ταπεινοῦν
 ζημίαις, μὴ πως ἄρα καὶ ὑπερηφανοῖεν πλήθει τε καὶ
 δυνάμει θαρρόυντες. Καὶ ἐνθεν μὲν ἐζημιούντο τὰ
 μέγιστα, ἐνθεν δὲ μετακίζοντο ἀνοικτὶ, οὐχ ἥττον
 ζημίας, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν μετοίκησιν λογιζόμενοι.
 Ζῶα γὰρ ἐκεῖνα καὶ κτῆσις [P. 68] πᾶσα τὰ μὲν
 εὖονα προῦκειντο τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ καὶ τὸν τόπον
 ἀλλάξαντα καιρῷ χειμῶνος καὶ τότε παντελῶς διεφθεί-
 ροντο. Κτῆσις δὲ τούτων ἡ μὲν διηρπάζετο, ἡ δὲ γε
 καὶ περιούσα κακῶς παραπώλλυτο, ὥστε μὴ οἶους τ'
 εἶναι ἐγγρολίζειν ἐκεῖ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ παραδραμόν-
 τος αὐτοὺς καὶ αὖθις τὴν ἰδίαν ἀπολαμβάνειν, συγχῶν
 χρυσίων καταβολαῖς ἐξωνησαμένους τὴν κατοικίαν.
 Τότε δὲ δέσας καὶ περὶ τῷ τοῦ βασιλέως σώματι: ὁ
 κρατῶν, μὴ ἐξεληθόντες οἱ Σκυθαὶ καὶ τὸν τόπον κα-

ταδραμόντες σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο λαβόντες.
 ἦν μὴ τις πολλοῦ ἐξωνοῖτο, ὡς αὐτοῖς δόξαι βασιλικὸν
 σῶμα πωλοῦσιν, αἰσχύνωσι καὶ λυμῆνυνται, πέμψας
 τῆς μὲν περὶ ἐκεῖνο φυλακῆς τοῦς ἐκεῖ ἀνέει, ὧν
 πρῶτος ἦν ὁ ἐκτομίας Ἰονοπολίτης καὶ μέγας δρουγ-
 γάριος, ὃς καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἀθανάσιον κατὰ τὰ
 τοῦ Γάνου ὄρη ἐνδιατρίβοντα, πρότερον τῷ πορφυ-
 ρογεννήτῳ συσταθέντα, παρ' οὗ γε καὶ πλείστα εὐρη-
 γέτητο, τῷ βασιλεῖ συνειττῆ. Τὸ δὲ γε σῶμα προστάτ-
 σει φέροντας τῇ κατὰ Σηλυβρίαν τοῦ Σωτήρος μονῇ
 ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ αὐτῇ λάρνακι καταθεῖναι. Καὶ τὸ
 μὲν οὕτω; ἀνακομισθὲν τοῦ Βουλγαροκτόνου βασιλέως
 ἐτέρωθεν, ὃν ἐκ τοῦ Ἐδδόμου παρημελημένον μετα-
 γαγῶν ἐκεῖνος ἐκεῖσε πάλαι κατέθετο, τίθεται καὶ
 αὐτός. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Ἀθανασίου
 μαθὼν, ὅσα δὴ καὶ ἀρετῇ χαίρων, καὶ μᾶλλον πειθον-
 τος τοῦ καιροῦ, τὴν τοῦ μεγάλου οἱ λογαριαστοῦ πα-
 λαιὰν προσνείμας μονὴν παρ' ἐαυτῷ εἶχεν ὁσάκις

irrupturis (quod expectabatur) Scythis vires haud
 modicas adjungerent, in partes eorum vitæ simi-
 litudine ac forte originis communione tracti; quippe
 quorum non facile numerabilis multitudo ferebatur,
 juvenutis ad laborum patientiam duratæ incom-
 modis educationis haud mollis, quippe in locis,
 ubi libenter degunt, asperis. Nec deerant opes e
 proventu gregum et armentorum, quæ numerosa
 in lætis pascuis alebant. Postremo nec inexercitati
 habebantur militariibus functionibus, quarum non
 rudimenta solum ponere soliti erant quotidianis
 venatibus ferarum, sed experimenta etiam edere
 crebris nec infelicibus contra viros armatos certami-
 nibus. Huic periculo prævertendo factu optimum
 putavit gentem istam ex Occidua continente in
 Orientalem transferre, collocareque trans fretum
 in ora Byzantiinæ adversa civitati, sed et insuper
 extenuare multis et extorsionibus opes illorum, ne
 consilii virium propriarum sui numero et annonæ
 copia superbirent. Utrumque strenue factum:
 hinc enim maximis affecti damnis sunt immanium
 acerba exactione tributorum, et immisericorditer
 coacti sedes trans Hellespontum ferre. Quod illis
 omni contributionis injuria molestius contigit:
 nam et occasione transmigrationis, festinatæ
 præsertim urgentibus implacide satellitibus, ple-
 rasque comparatarum longa mora, ubi vixerant,
 non parvi pretii rerum, quas transportare haud
 erat facile, partim perdere vel sponte relinquendo
 vel rapinis opportunitate utentium furum, partim
 damnose **107** vendere alieno tempore, vilissimo
 pretio, cogebantur. Accedebat quod rigore hiemis,
 quæ est hæc peracta translatio, magnam et miseram
 stragem edi contigit, cum hominum, infirmioris
 præsertim ætatis, tum teneræ pecudum sobolis;
 unde damnum ipsis gravissimum est factum; ac
 neutro genere novo cælo assuescere valente, mor-
 tibus in dies increbescens, consilium neces-
 sarium obtrusum pluribus eorum redimendæ sigil-
 latim magna pecunia facultas repetendi natalis

solis, extra quod se suasque familias vix posse
 vivere ipsa eos experientia docebat. Sub hanc et
 alia cura incessit Andronicum, reputantem in ea
 regione quam mox vastandam incursione Scythica
 metus erat nimium verisimilis, jacere corpus Mi-
 chaelis Augusti patris sui; quod apparebat rapaces
 barbaros a nullo facinore, quod quæstiosum puta-
 rent, abhorrentes, violaturos et asportaturos inde,
 ut eo scilicet nomine a defuncti memoriam colen-
 tibus pecunias exprimerent. Ex quo alterum duo-
 rum in se redundaturum esset incommodum, ut
 aut ingentem superbo arbitrio avarissimorum
 laironum profligare auri numerum deberet redi-
 mendo Patris corpori, aut insignis sibi foret sub-
 eunda infamia neglecti officii tam pii, augustis
 reliquiis Christiani principis, qui sibi vitæ atque
 imperii auctor exstitisset, in potestate profanæ
 impiæque barbariæ ad ludibrium relinquentis.
 Huic occursurus malo, quos ad patris tumultum ei
 custodiendo præfecerat, iis ut statione decederent
 indulsit. Primus erat horum spado Eonopolites,
 magnus idem drungarius; qui et inde reciens
 hieromonachum Athanasium circa Gani montana
 commorantem, uti prius Porphyrogenito commen-
 daverat, a quo maximis est beneficiis affectus, sic
 D imperatori quoque obtulit in ejusque gratiam in-
 sinuavit. Mandavit autem eis ut secum ablatum sui
 parentis imperatoris cadaver Selybriam deporta-
 rent, ibique apud monasterium Salvatoris in ejus
 templo deponerent, ut erat, ipsa conditum arca
 quæ recens mortuorum exceperat. Sic translata ossa
 Michaelis collocata sunt e regione sepulcri Bulga-
 rotoni Augusti, cujus neglectos et irreverenter
108 habitos cineres olim ipse Michael ex Heb-
 domo illuc transferri ibique tumulari curaverat.
 Cæterum auditis Andronicus imperator quæ multa,
 pleraque de monachi Athanasii laudibus, Eonopi-
 lita memoravit, qua captus admiratione tantæ vir-
 tutis, qua sibi talem virum in his dissensionum
 Ecclesie procellis non inutilem fore autmans,

ἦσαν. Εἰ γὰρ καὶ προτυνέστη τῷ πορφυρογεννήτῳ Α καὶ βασιλεῖ προταχθεὶς ὑστερον, οὐδὲν ἦτον τῆς καὶ παρ' ἐκείνου μεγαλοπρεπῶς ἐθεοαπεύετο, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ εὐμενέας ἐτύγχανεν.

eum prope ad manum habere voluit; ideoque habitationi ejus assignavit situm in vicinia vetus monasterium, quod magni logariastæ dicebatur, unde illum facile quoties liberet ad colloquium posset accersere. Id quod crebro deinde facitans, reliquit incertum comparantibus ab utro fratrum

Athanasius exquisitius coleretur, amaretur ardentius. Porphyrogenitoue Constantino, qui eum prius assiduam apud se habens magnifice honoraverat, an Augusto, qui eundem sibi postmodum admotum nihilo inferiori est gratia dignatus.

B.

δ. Πὼς καὶ ἐπὶ ποταῖς αἰτίαις ὁ τόμος τῷ περὶ τῆς Γρηγορίῳ συντάσσεται.

Τὰ μὲν κατὰ τὸν Βέκκον [P. 73] οὕτω τετέλεστο, μελέτης δὲ ἐρόπον ἐνεκῶς τὸ κέντερον ἀπῆλλαττε. Στίσι μέντοι φροντίς ἦν οὐ μικρὰ ὅπως κατ' ὀρθότατον νοῦν τὸ τοῦ Δαμασκίου Πατρὸς ῥητὸν ξυμβάσιον, ὡς μήτε κατὰ Βέκκον ἐξηγουμένους φρονεῖν μὴ' ἔξω πάλιν τῶν ὑπονοουμένων φέρεσθαι. Τὸ γὰρ κατὰ τὸν Μοσχάμπαρα καὶ αὐτοὺς λέγειν ὡς νόθον δὴ τὸ ῥητὸν καὶ ὡς ἐν τισι τῶν βιβλίων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ζυνετὸν ἰδοῦναι· προκρίστατο γὰρ ἡ τῆς ἐκείνου ἐκδοχῆς βιβλίου, φέρουσα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγραφον καὶ γε τὴν γεννήτορα μαρτυροῦσα, πλην οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπείαν ἢ τὸ προφέρειν ἐν ταύτῃ τὴν Κομνηνὴν Μανουῆλ βασιλέα ὡς οὐκ ἐξ Υἱοῦ, ἀλλὰ διὰ λόγου τε καὶ Υἱοῦ ὁ θεολογῶν ἀπεργάτο. Εἴχε δέ τι καὶ ἄλλο εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀμφὶ

τὸν Βέκκον συνηγορίαν τοῖς ἀντιτέγουσι συναρμόζον, καὶ ὅπλον ἀντικρυς ἰσχυρὸν, ὃ συναπολέσθαι ἀνάγκη ἦν ὀδελισθέντος τοῦ κεφαλαίου. Φησὶ γὰρ ἐκεῖσε ὁ ἅγιος, « Ἐκ τοῦ Υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα οὐ λέγομεν, » ὃ καὶ ἀμφηκεῖς ξίφος ἐξόκει τοῦτο μὲν Ἰταλοῖς, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκείνους συνηγοροῦσι τῷ μεταμειθεῖν τὴν πρόθεσιν. Εἰ γὰρ ἀπαξ τὸ « ἐκ τοῦ Υἱοῦ » ἀπηγόρευται, ἀποκλείσεται πάντως καὶ ἡ διὰ τῆς ἀντιπεριχωρήσεως τῶν προθέσεων θεραπεία τοῖς Ἰταλοῖς. Τὸ γὰρ τοῦ μεγάλου Μαξίμου, ὅπερ ἐκεῖνον πρὸς Μαρτίνον φησιν ὡς δῆθεν συμμίξας τοῖς Ἰταλοῖς καὶ μαθῶν ἐξ ἐκείνων τὴν νοῦν τῆς προσθήκης, τὸ « Ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν τὸν Μονογενῆ σφᾶς ἀπέδειξαν τοῦ Πνεύματος λέγοντας, ἀλλ' ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προῖται δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν, » ὅπου καὶ δυσὶ κεφαλαίοις ἐκείνων ἐπιλαδίσθαι τοὺς τῆς ἀνατολῆς

II.

I. *Quomodo et quas ab causis totius a patriarcha Gregorio compositus fuerit.*

Hunc finem res Vecci habuere. Porro is in præscriptum exsilium abiens, more apic relicto in vulnere aculeo recessit: adversariis etenim suis acrem reliquit curam inquirendi qua ratione in orthodoxum explicari sensum posset Damasceni Patris dictum, ita ut neque Vecci expositioni assentiri viderentur, et tamen ipsi suspiciones effugerent, quibus ipsorum doctrina ex apparenti cum sententia tante auctoritatis conflictu apud eruditos laborabat. Nam quod inde Moschamper effugium tentaverat, affirmando subdititium esse hoc Damasceni capitulum, utpote quod in quibusdam 109 ipsius operum exemplaribus non exstaret, haud prudenter allegari apparet ex eo quod id sine ulla dubitatione legebatur in libro dudum præjudicatæ apud omnes auctoritatis, cui titulus erat sacra hibliotheca; ubi inter alia Patrum testimonia, nomine auctoris diserte adjecto, totidem plane syllabis recitabatur, sine ulla alia emolitione, nisi quod ibidem attechabatur exceptiuncula Comneni Manuelis Augusti submonentis non dici a Damasceno theologiam explicante procedere Spiritum ex Filio, sed per Filium et Verbum. Habebat autem et aliquid hic Damasceni locus adversus Vecci petitam ex illo defensionem ejus adversariis opitulans, telum omnino validum, sed

quo erat necesse etiam ipsos confodi ac lethali plaga confici, qui veru conficere ac pro spurio rejicere hoc capitulum tentarent. At nimirum ibidem sanctus: « Ex Filio autem Spiritum non dicimus. » Quæ verba plane ancipitis instar gladii, duplici quasi mucrone pariter utrosque transadigunt, hinc quidem Latinos, illinc iis patrocinantes, adstruenda æquivalentia et promiscua mutabilitate præpositionum ex et per. Si enim semel improbat processio ex Filio, excluditur omnino, qua Latini magnopere nituntur ad sui excusationem, synonymia particularum istarum, et notio utriusque conveniens eadem planeque pro libitu permutabilis. Nam quod sanctus Maximus, qui utpote versatus cum Italis didicisse ab ipsis potuerat quid ex mente ipsorum significarent verba quæ addiderunt symbolo, sic scribit ad Marinum, de Latinis agens: « Ex quibus non se ostenderunt affirmare Unigenitum esse causam Spiritus, sed ut hunc per illum prodire declararent, ac sic cohesionem intimam immutabilitatemque essentie astruerent. » Hæc verba ex eo loco sumpta sunt in quo refert sanctus Maximus reprehendi Latinos ab Orientalibus in capitulis 110 duobus. Hor, inquam, testimonium sancti Maximi, clare inferens æquivalentiam præpositionum duarum, exceptione falsi submovebant, plane respuentes ut supposititium. Istam quippe ad Marinum epistolam negabant reperiri integram in exempla-

πρὸς Μαρῖνον παρίστησι, τὸ γοῦν τοιοῦτον ῥήτῃν ἀντιπεριχώρησιν τοὺς προθέσεων φέρον οὐδ' ὅλως ἐδέχοντο, ὡς μὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐξ ὁλοκλήρου εὐρισκομένης ἐνβιβάζοις, ἀλλὰ τι μέρος ἐκείνης περὶ τῶν δύο κεφαλαίων διαλαμβάνον ἐφ' οἷς οἱ τῆς ἀνατολῆς τῶν δυτικῶν ἐπελάθοντο, ἐνδὲς μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ τὴν ἀμαρτωλὴν σάρκα ἀναλαβεῖν [P. 74] τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον τε καὶ Υἱόν, ἀλλὰ τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδὰμ ἀναμάρτητον, δευτέρου δέ γε ὡς αἰτίαν τῷ Μονογενεῖ προσασπόντων ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ Πνεύματος· ὧν τὸ μὲν ἐν καὶ πρῶτον συνόλως ἠρνήσαντο. τὸ δὲ γε δεύτερον, τοῦτο δὴ τὸ προκείμενον, ἐθεράπευσον, ὡς εἰ καὶ λέγοιεν ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, οὐκ αἰτιον πάντως φρονοῦσι τὸν Μονογενῆ, ἀλλ' ἵνα τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας περὶστέλῃσιν. Τὴν γοῦν τοιαύτην ἀντιπεριχώρησιν τῆς προθέσεως, ἐπεὶ οὐκ ἐνεκρίνετο τοῖς γυναισὶ τοῦ θεοῦ Μαξίμου τὸ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης τεμάχιον, ἀπαράδεκτον ἔγνωσαν ἔχειν. Μὲν γὰρ δ' ἐχρῶντο τῷ τοῦ Δαμασκίου Πατρὸς, τῷ « Ἐκ τοῦ

Υἱοῦ δὲ οὐ λέγομεν, » δὴ συνεξαίρεσθαι τῷ κεφαλαιῷ καὶ σφῶδρ' ἐκινῶντες. Διὰ τοῦτο καὶ δεχόμενοι τὸ κεφάλαιον καὶ ὡς ἀγίου τὴν λέξιν ἔχοντες τὴν θεραπείαν ἐζήτουν κατὰ τὸ ὁρθὸν τοῦ δόγματος, καὶ τὸ μὲν γράφειν ἤρουντο καὶ λογογραφεῖν τὴν εὐσέδειαν. Σοφῶ γοῦν δοκοῦντι τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὑπὲρ πολλοὺς ταῖς ἀληθείαις ὄντι, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἐπέτρεπον στήλῃν καὶ εὐσεβείας ἔσεσθαι νομιζομένην καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάντων δῆθεν κακίας· τοῖς δὲ υἱοῖς. Καὶ δὴ τὴν πρᾶξιν ὑποστᾶς ὁ πατριάρχης ὧν γενναῖον τόμον συντίθησι, τοσοῦτος κεφαλαιῶς ἅμα μὲν ἐπειλημμένος τῶν λεγόντων, ὅμα δὲ καὶ τοὺτους οὕτως ἔχοντας ἀποβαλλόμενος. Τοῦτον ἐπ' Ἑκκλησίας πρότερον ἀνεγίνωσκον, καὶ ἐπ' ὀκρίθαντος ἀναθὰς τις καθ' ἑκαστὸν τε κεφάλαιον τὴν ἀποβολὴν ἐδήλου μεγалоφῶνως κατ' ὄνομα τῶν οὕτω λεγόντων καὶ δοξαζόντων, μετέπειτα δὲ αὐτὸς βασιλεὺς διὰ κινναθάρως καθυπέγραψε, εἴτα δὲ πατριάρχης καὶ ἐφεξῆς οἱ ἀρχιερεῖς. Ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς Ἑκκλησίας ἐλθόντες, ἐπεὶ κάκεις ὑποσημαίνεσθαι τὸν τόμον ἡρώ-

ribus operum sancti Maximi, sed partem duntaxat ejus aliquam duo Latinorum a Græcis accusata capitula memorantem. Quorum prius hoc erat, non peccatricem carnem assumptam fuisse a Dei Verbo et Filio, sed eam quæ esset peccati expers ante inobedientiam Adami; alterum autem, quo tribuebatur Unigenito ratio causæ in processione Spiritus. Ac primum quidem illud omnino negabant. Secundum vero expositione temperabant in hunc modum: Etsi dicerent ex Patre Filioque Spiritum procedere, non tamen hujus causam agnoscere Unigenitum, sed ita loqui ut cohærentiam intimam et immutabilitatem essentiæ adstruerent. Quod verba porro attineret illa quibus affirmabatur æquipollentia et synonymia præpositionis ex cum per, quoniam fragmentum epistolæ, in quo illa legebatur, non accensebatur legitimis scriptis illius sancti doctoris, sed spurium et affectum putabatur, decreverunt neutiquam admitti oportere et pro indictis habenda. Solo utebantur Damasceni Patris effato illo, quod is negabat se dicere Spiritum ex Filio. Quæ verba sibi faventia, quia videbant capitulo eodem contineri quo alia illa a Vecco jactata, ac consequenter periclitari ne rejicienda essent ut spuria, si capitulum illud reprobaretur, illud se recipere dixerunt ac pro vero sancti Patris scripto venerari, cæterum expositionem quærere qua reliqua illa duriora mollirent et ad sensum catholicum recti dogmatis adaptarent. Quam in rem constituerunt totum scribere ac doctrinam sacram fusiis **111** explicare. Erudito igitur existimato patriarchæ (et revera ille doctrina supra multos excellebat) scriptionem toni demandarunt, quam perenne apud posteros monumentum fore putabant et religionis ipsorum in rectitudine dogmatis tenenda et erroris adversariorum, qui scilicet a fidei regula declinassent. Admissa susceptaque patriarcha provincia, totum validum composuit, tot illa

sigillatim expendentem capita molarum controversiarum; in quo haud molliter carpebat adversarios, et diserte reprobat abjiebatque ut sanæ doctrinæ contraria asserta ipsorum. Conscripserunt is tomus prius in ecclesia lectus hoc modo est. Conscribens quis in pulpitem, inde unoquoque capitulo recitato, ejus continuo damnationem pronuntiabat voce late sonora, expressis nominibus eorum quos sic loqui et sentire aiebat. Post hæc ipse imperator rubrica subscripsit, deinde patriarcha, tum ordine præules. Ad clerum subinde ventum: nam et ecclesiasticorum secundi ordinis firmari subscriptionibus tomum volebant, imo ab his præcipue cupiebant approbari, quoniam non vana, uti aiebat, suspicio erat horum non paucos a doctrina tomo exposita abhorrere. Quocirca exprimendum ab his existimabant mature consensus in decreta communi calculo antistitum. At non facile id negotium usu deprehensum est: præter enim paucos, quos et observatum est ex iis fuisse qui secessionem prius fecerant, omnes cæteri clerici prima statim interpellatione de subscribendo plane ostenderunt se inflexibiliter obfirmatos ad negandum sive subscriptionem sive aliam quamvis novam declarationem suæ de his sententiæ. Neque de hac inductione animi blanditiis deduci ullis, ac ne minus quidem dimoveri potuere. Causam recusandi validissimam ducebant ex asperitate nuper in ipsos exercita, dum fuere sacris **112** exclusi tantæque ignominia traducti, prout narravimus. Si enim, aiebat, cum nec benignis invitationibus omnis generis nec comminationibus, ne indictis quidem poenis gravibus percelli antea potuissemus ad subscriptionem ulla nostra roborandum quidquam ex iis quæ publice statuebantur, tamen secuta postmodum conversione rerum tam atrocibus suppliciis luimus meram conniventiam, his ipsis judicantibus et immisericorditer exsequentibus judi-

λοντο, καὶ μᾶλλον ἐκείνους ὡς ὑποπτευομένους, ὡς Α
 Εἶγον, εἰθὺς ἀνευδότους εὗρισκον καὶ ὡς εἶχον ἐνι-
 σταμένους. Πλὴν γὰρ ὀλίγων, καὶ τούτων ὅσοι τυχὸν
 καὶ σφίσι μὲν πρότερον θερμοὶ συλλήπτορες ἦσαν
 τῶν ὑστερον, οἱ λοιποὶ πάντες οὔτε θωπεύειαι κη-
 νήγοντο οὐτ' ἀπειλαῖς ὑπεκλίνοντο, ἀλλ' ἰσχυρὸν ἦν
 σφίσι εἰς ἀπολογίαν τὰ χυθὲς τελεσθέντα. Εἰ γὰρ
 μηδὲν ἐκουσίως οὐδ' ἀρεσκείαις πίσιαι, ἀλλ' ἀπει-
 λαῖς καὶ κολάσεσιν ὑπογράφαντες τοσοῦτον ἐπειρά-
 θησαν τῶν δεινῶν, ἐκείνων κρινόντων, καὶ γε πει-
 ρῶνται, καὶ ταῦτα μὴδ' ἐπὶ δόγμασιν ὑπογράφαντες,
 τίνας γένοιεν; [P. 75] ἂν αὖθις, εἴγε δόξαι τι οἱ (πιλ-
 λῶν δ' οἱ λοχῶντες) καὶ τὸν τόμον κατατινάσσοντο;
 Καὶ εἰ ταῦτα γένοιτο, τίς ἂν ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς, φασί,
 δυνατός τῆς ἐκείνων κρίσεως; Ταῦτα τοῖς τῆς Ἐκ-
 κλησίας λέγουσι πολλοὶ μὲν τινες ἦσαν ἐκεῖνοι γινώ-
 μενοι τὴν διαφορὰν ἀντεπίγοντες τῶν πραγμάτων
 καὶ πρὸς τὴν ὑπογραφὴν ἐρεθίζοντες; ὡς δ' οὐκ
 ἐπειθον συγχῶς προσβολὰς ποιούμενοι, εἰς ὑπόβριαν
 ἐμβάλλοντες ὧν οὐκ ἤδεισαν ποτ' ἐκεῖνοι, τοῦ κοινοῦ

cata, quid non metuere longe dirius debemus,
 postquam altero reciprocante dissensionum fluctu
 rescindi hæc quæ sciscuntur cõperint? Neque
 enim hæc firmiori durationis inconcussæ, spe aut
 certioribus ratæ auctoritatis auspiciis inchoari
 quam priora illa primo statim eversa motu orbis
 reipublicæ solita instabilitate rotantis. Multos hæc
 observare de censoriis speculis, multos clam insi-
 diari, ceorituros infeste in accusationem tomi hu-
 jus, simul aura ipsis benignior afflaverit; a quo-
 rum severissima damnatione quis satis potens nos
 protegeret, si nos chirographo reos tenerent, et
 nomen ultro suffragio nostrorum munitum a
 nobis exosum istum sibi tommum cernerent? Talia
 ecclesiasticis causantibus, non deerant quidem sibi
 partiarri patriarchæ, quin multis ostendere conaren-
 tur latam inter hæc ad quæ subscribenda invitaren-
 tur, et illa ob quæ tacite transmissa multati graviter
 essent, discrepantiam intercedere; moxque acriter
 a se decretorum subscriptionem flagitarent. Verum
 illis cõpta sese pertinacia involventibus, et omnes
 eludentibus conatus ipsos quomodocunque infle-
 cere ad sibi optata contendendum, hi desperantes
 iratique ad extremum gravibus eos ex suspitione
 criminationibus detulerunt, et quæ a conscientia
 cogitationeque ipsorum procul semper abfuerant
 appingentes, communi eos consensu abegerunt et
 hostium habendos loco judicaverunt. Illi vero con-
 victum colloquiumque hominum talia loquentium
 et poscentium quavis tristiora solitudine ducentes,
 quin et in solitudine inventuros se asylum securum
 ab istorum importunissimis insultibus sperantes,
 circumbant errabundi deserta loca, privati digni-
 tate, spoliati proventu omni, tamen illam ignominio-
 sam nullitatem et neglectum hoc obscurumque vitæ
 genus splendori quantovis ex honorum cum istis con-
 sortio **113** præhabentes. Post aliquam in his
 ærumnis moram emollitos experientia malorum

συνεδρίου ἀπῆλυν καὶ ὡς ἐχθροὺς ἔκρινον. Οἱ δὲ
 τὴν μετ' ἐκείνων ὁμίλιαν, τοιαῦτα ζητοῦντων τε καὶ
 λεγόντων, ἐρημίαν οἶόμενοι, τὴν δ' ἐρημίαν τὴν ἀπ'
 ἐκείνων οἶον ἀσφάλειαν, περιήρχοντο πλανήτες,
 ἐσπερημένοι μὲν τιμῆς, ἐσπερημένοι δὲ προστόδου
 πάσης, καὶ τὸ εἰκαῖον τῇ διατριβῇ τῇ καθ' αὐτοῦ
 τάξεως ἀνθυσιούμενοι. Ὡς δὲ καὶ αὐτοὶς προσεκα-
 λούντο καὶ ἀνεκρίνοντο καὶ πάλιν αὖθις, καὶ γε μῦ-
 μον σφίσι καὶ τὸ τοῖς προτέροις προσκεῖσθαι δοκεῖν
 κάκει τὸν νοῦν ἔχειν ἐπηγὼν ὡς ἐγκλημα μέγιστον,
 οἱ μὲν οὐδ' οὕτως ἠθελον ὑποκλίνεσθαι, ὑπόνοιαν
 ἀνυπόστατον προτιμῶντες προφανοῦς ὀρθωδίας, μὴ
 ἀκριβῶς εἰδότες ὅ τι καὶ ὑπογράφουσιν. Ἦν γὰρ ἐν
 τῷ τόμῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ τοῦ βήτου τοῦ θεοῦ
 Δαμασκηνοῦ ἐξήγησις οὕτως ἔχουσα. « Εἰ δὲ καὶ
 παρὰ τῷ θεολογικῷ αὐτῷ Δαμασκηνοῦ τὸ διὰ Λόγου
 εὐρηται προσβολὴς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι καθαρῶς τοῦ
 Πνεύματος πρόσθεν ἡ λέξις δηλοῦν βούλεται, ἀλλὰ
 τὴν εἰς ἀτίαν ἔκφανσιν. Τοῦτο δ' ὅ τι σημαίνει,
 οὐκ ἔχειν εἰδέναι ἔρασκον, καὶ τὴν διαφορὰν ἐξήτουν

arbitrati qui ejecerant, rursum eos vocatos, ecquid
 resipuissent, interrogabant. Ac cum crebris percon-
 tationibus istiusmodi unam semper eandemque
 invictæ indicem constantiæ responsionem oppone-
 rent, adesse tempus extremæ denique iis expu-
 gnandis admovendæ machinæ qui hactenus frustra
 tentarant rati, devuntiarunt minaciter ipsis, vide-
 rent etiam atque etiam quid agerent quove ruerent:
 non enim tam pertinaci recusatione parenti solam
 eos inobedientiæ culpam incurrere, sed indicium
 præbere idoneum criminis multo gravioris. Illic
 scilicet apparere persistere adhuc illos in iis quæ
 statuta dudum nuper rescissa fuerant, et cum se
 recedere ab iis redireque ad professionem anti-
 quam significassent, falso id simulasse, voce dnu-
 taxat pravis decretis renuntiantes, quibus nunc
 adhuc cum maxime toto animo hærerent. Quæ res
 quantæ invidiæ quantique esset periculi, æstimare
 ipsos maturo judicio par esse. Ne hæc quidem illis
 inductendis valere. Audita quippe comminatione
 ista ultima, declararunt malle se subjacere inno-
 cios suspicioni fundamento carenti, quam apertum
 horrorem manifesti delicti ultro consciscere iis
 subscribendo quæ ignorarent. Erat enim inter alia
 in tomo qui subscribendus ipsis obtrudebatur
 quædam expositio sententiæ prius memoratæ divi
 Damasceni, sic se habens: « Si vero a summo
 theologo Damasceno reperitur dictus Pater sancti
 Spiritus προσβολῆς productior per Verbum, haud
 plane ista locutio significare vult sancti Spiritus
 processionem in exstantiam, sed in æternam exsplen-
 descantiam. » Hoc autem quid sibi vellet, nequa-
 quam se capere aiebant, quærebantque monstrari
 sibi discrimen processionis et æternæ exsplendescen-
 tiæ, ut sic earum vocum alteram abjicerent, alteram
 amplecterentur. Nunc enim plane apparere ipsis
 ista vocabula mutuo æquipollentia, nec plus mi-
 nusve significare quidquam processionem in exstau-

μαθὲν τῆς τ' εἰς τὸ εἶναι προῖδου καὶ ἀβδίου ἐκφάν-
σιως, ἵνα τὴν μὲν τῶν λέξεων ἀποδῶλλονται, τὴν δ'
ἐντεταρτίνονται· εἶναι γὰρ αὐτοῖς δοκούσας τὰς λέ-
ξεις ταυτοδυνάμους, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόδοον καὶ
τὴν εἰς ἀβδιον ἐκφάνειν. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες
εἰς τέλος ἀνθίσταντο· ἐνιοὶ δ' ἀσφάλειαν παρ' ἐκεί-
νων ζητήσαντες ἔγγραφον, ἥ μὴν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς
θεολογίας τὴν λέξιν, καὶ αὐτοῖς ἐκείνους, εἰ μὴ παρ'
ἀνθρώποις, ἀλλὰ γε παρὰ Θεῷ κρίνονται τὸν λόγον
ὑπέχειν, οὐ πατριάρχην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς
τούς εἰς διδασκάλων τεταγμένους ἔδειξαν, ταῦτα ζη-
τήσαντες καὶ λαβόντες ὑπέγραφον.

β'. "Οτι εἰς χειρας λαβὼν τὸν τόμον ὁ Βέκκος
κατηγιάτο καὶ ἀνταφρὶν ἤρξατο.

[P. 76] Ὅλγρον τὸ μεταξὺ, καὶ εἰς χειρας γεγονὼς
ὁ τόμος τῷ Βέκκῳ παρέκκινεν ἀντιζεύειν τὸν ξύλοντα. Β
Καὶ δὴ καὶ πολλοὶ μὲν ἄλλοις τοῦ τόμου ἐπελαμβά-
ντο, ταύτην δὲ μάλιστα τὴν ἐξήγησιν μὴ καλῶς
ἔχουσιν τῆς ἐννοίας ἐπειράτο δεικνύειν, ὡς ἡ μὴ
ὁμωνυμιζομένου δῆθεν τοῦ προβολέως καὶ ποτὲ μὲν

tiam quam processionem in æternam exsplende-
scentiam. Ultimum hoc fuit responsum plerorum-
que ex his, fluxum indicans propositum in quo ad
finem usque perstitere. Quidam alii ad pacta de-
scenderunt: declarato enim se quod poscebantur
facturos, dummodo sibi 114 prius patriarcha et
episcopi scriptam cautionem darent, qua in suum
ipsorum caput omne periculum ambiguae dictionis
avertent, ita ut si quid ea sanæ de Deo doctrinæ
re vera contrarium sonaret, fraudi id non foret si-
bi, qui aliena tracti auctoritate istam locutionem
approbassent, sed ejus rei tota culpa, si minus apud
homines, certe apud Deum judicem, imputaretur
auctoribus et suasoribus istius approbationis, quippe
doctoribus Ecclesiæ atque in magistrorum commu-
nium dignitate constitutis. His data in manum est
quam pelebant syngrapha; qua accepta subscripse-
runt.

2. Ut sumpto Veccus in manus tomo invenerit in
eo quæ accusaret; et ut cæperit insurgere.

Breve in medio spatium, et perlatus tomos in
manus Vecci pupugit irritabilem, ac facile perpu-
lit ad reciprocandam cum lacescente contentione
serram. Ac multa ille quidem et alia in tomo re-
prehendebat, sed præsertim incursabat expositio-
nem in eo traditam sententiæ Damasceni, vitium
ejus demonstrare hunc in modum satagens. Sive
enim, aiebat, singulari et unica contentum notione
non est vocabulum προβολεύς productior, seu ali-
quando quidem in principii activi significatu usur-
patur, aliquando autem nihil aliud sonat nisi dato-
rum, suggestorem et simpliciter præbitorem, sive
una est et simplex vocis istius potestas, æque in
utrovis casu necesse est fateri unum idemque so-
nare ambas illas locutiones, videlicet processionem
in exstantiam et processionem in æternam exsplen-
descentiam. Sicque plane recidere in irritum omnes
Cyprii conatus, cum in id manifeste concurrant

Α εἰς αἰτιον ἐκλαμβανομένου, ποτὲ δὲ εἰς δότην καὶ
χορηγόν τε καὶ ἀπλῶς παροχέα, ἡ εἰ μέλλοι ἀπλοῦν
τὸ προβολεύς συντηρεῖσθαι, μὴδ' ἐννοία; δηλωτικὰς
εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀμφοτέρως τὰς λέξεις, τὴν τε εἰς
τὸ εἶναι πρόδοον καὶ τὴν εἰς ἀβδιον ἐκφάνειν, καὶ οὐ-
τως εἰς ταυτὸν συντρέχειν ἐκείνῳ τὸν ὡς δῆθεν δια-
φερόμενον. Τοῦτο γράψας καὶ πέμψας τισὶ τῶν αὐ-
τοῦ περὶ τὴν περὶ τούτων κρίσιν τοῖς ὁρθῶς ἐξε-
τάζειν ἐθέλουσιν. [P. 77] Οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδ' ἐκείνους
ἐλελήθει πάντως τοιαῦτα γράψων ἐκείνους, ὁργὴν δὲ
ταῦτα καὶ μόνῃν τέω; καὶ τοῦ ἀντιλυπεῖν βρεξίν
ῥοντο εἶναι καὶ ἡφροντίστουν καὶ κατημέλουν γρά-
φοντος. Πολὺ δ' ὕψεῖρε ποῦτο ἀνὰ τὴν Κωνσταντί-
νου, περὶ μὲν τοῦ καὶ αὐτὸν ὑποστελλομένου τῶν
ἀκουόντων ἐκάστου, ὡς μὴ δοκοῖεν ἀφ' ἐαυτῶν μέμφε-
σθαι, δεῖν δὲ καὶ ὡς ἐντὴν προσέχειν λεγόντων, μὴ
πω; ὁ λόγος; ἔχει τὸ πιθανὸν καὶ μέσον δυοῖν ἐριζόν-
τοι αὐτοὶ κινδυνεύουσιν. Ἐφερε δὲ πολλοῖς νοῖν ἡ
τοῦ Βέκκου ἀντιβόρσις, καὶ ἐφυλοκρίνουν ἀκριδῶς
τὴν ἐξήγησιν, καὶ μάλλον οὐδ' αὐτοὶ γε οἱ ὑπογρά-

quæ ille frustra distinguere contendit. Hæc erat
Vecci argumentationis summa scripto prolixiore
declaratæ. Quod ille scriptum cum ad quosdam
sibi adhærentium misisset, dispersum ab illis est,
et iudicii expositum lectorum ad liquidum explo-
rare studentium veritatem recti dogmatis, quorum
se censuris suam disputationem 115 subijcere
auctor profitebatur. Cæterum jam tunc, cum hæc
Veccus inchoavit, non latuit adversarios super hoc
illum argumento commentari quidpiam. Sed cum
opinarentur iræ duntaxat in eo ipsum obsequi,
nec aliud ostensurum id agendo nisi rabiosam pru-
riginem vicissim pungendi eos a quibus se confossum
doleret, carituram auctoritate rebantur istam ejus
scriptionem, ideoque negligendam rem totam puta-
runt, securo inanis strepitus indormiscere contem-
ptui statuentes sibi porro unice licere. Hæc patriarcha
cum suis, ne interpellare aut impedire a scri-
bendo Veccum curarent, tenuit fiducia, qua se
falsos postea senserunt. Nam Vecci commentarius
per urbem Constantinopolim clam serpens cupido
lectus a plurimis est, et plerisque aculeum infixit,
contrahentibus animum pro se quoque, qui legebant
D aut legentibus aures dabant, dum arcana sollicitan-
tur cura, ne perfunctorie transmittentes rem accu-
rata consideratione dignam temere præjudiciis
acquiescerent in iis quæ per se ipsos expendisse
diligenter par fuerat, committerentque ut seippos
sero postea culpæ cogerentur negligentia supinæ,
oportere siquidem æquum arbitrium otiose cognos-
cere quædicuntur ab utrovis disceptantium, explo-
rareque æquam similitudinem forte majorem ejus
oratio cui minus favetur præ se ferat. Alioqui passu-
ros quod deprehensis in medio duorum certantium
contingit, ut ipsi ex alieno jurgio proprium in sese
periculum atrabant. Hac ergo religione instincti
lectores dissertationis contra tomum patriarchæ a
Vecco editæ singula folia expendebant iudiciis

ψαντες; ἐπ' ἀσφάλειαν ὑπέγραφον, ἀλλὰ τῷ παρ' ἐκεί-
νων ἐπεριδόμενοι γράμματι.

γ. Τὰ κατὰ τὸν ἐσκαμματισμένον, καὶ ὅπως κατ-
ηγήσατο ὁ τόμος.

Συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὸν ἐσκαμματισμένον χαρ-
τοφύλακα (ὁ γὰρ Μοσχάμπαρ καὶ προαπίστη ἄμα
μὲν ὁρφικίου, ἄμα δὲ καὶ πατριάρχου, μικροψυχῆσας
ἐπὶ τοῖσι, καὶ διὰ ταῦθ' ἐπόμενον ἑαυτῷ καὶ τὸν πεντε-
εκλησιώτην εἶχεν) ἐπεῖρβωσε κἀκεῖνου τὴν περὶ
τὸν πατριάρχην δυσμένειαν, καὶ γ' οὐχ οἶοι τ' ὄντες
αὐτῷ διαμαρτυρεῖσθαι πρὸς τὸν τόμον ἀπαίδον, δόξαν
ἀσφαλείας δογμάτων, μὴ κενὴν διαφορὰν παρὰ πολ-
λῶν ἀποίσσεσθαι προνοοῦμενοι. Καὶ δὴ παρασπαίρου-
σαν ἐπ' ἐρῶντες τὴν παρὰ τοῦ Βέκκου τῷ τόμῳ
μέμψιν, τοῖς γεγραμμένοις ἐπιφυνέτες καὶ οὗτοι τὴν
μάχισαν ὤξυναν. Ὅρμαϊς γοῦν παρακροτηθέντες
μεῖζοσι καὶ τοὺς δοκοῦντας προκαταλαμβάνουσι τῶν
ἐρχιρέων, ὧν καὶ μεῖζους καὶ [P 78] πρῶτοι ὁ
Ἐπίσπου τ' ἦσαν Ἰωάννης ἐπὶ ἀπῶν, ὁ Κυζίκου
Δανιὴλ καὶ ὁ Φιλαδελφείας Θεόκλητος, δ; δὴ καὶ
παρὰ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ πολλὴν καὶ μεγάλην εἶχε

Α κατὰ πληροφροσύνην τὴν οἰκειότητα. Οἱ δὲ καὶ μέχρι
μὲν τίνος καὶ αὐτοὶ διερχόμενοι τὰ τοῦ τόμου οὐ
προσαπεδέχοντο τὴν ἐξηγήσιν. Τὸ γοῦν ταυτίζειν
τὴν τε πρόσδον τὴν τ' ἔκφρασιν, καὶ ἐπὶ τοῦτοις
τὸν γράψαντα καταμέμφεσθαι ὡς ταυτὰ τῷ Βέκκῳ
δοξάζοντα, οὐκ ἔκρινον ἔντετόν οὐδ' ἄλλως εὐσχημον
καὶ εἰ; ἀπολογίαν εὐπρόσωπον· δοκεῖν γὰρ τοῖς
πολλοῖς ἐντεῦθεν ἐπὶ κακίαις εὐθύνειν τὸν Βέκκον
καὶ οὐ δὲ; δογμάτων παραβολάν, οἷς ὅτι καὶ αὐτοὶ
ἀληθείας ἀνάγκη συνελαυνόμενοι τὰ αὐτὰ ἐκείῳ
θεολογοῦσι, καὶ ὁ φεύγειν ἔδοξαν βασιλείας χάριν,
τοῦθ' ὁμολογοῦσιν ἀληθείας ἔνεκα. Τὸ γοῦν οὕτω
τὸν τόμον κατατιθεῖσθαι οὐκ ἔγνωσαν δεῖν· τὸ δ' ὅτι
τὸ προβολεὺς ὄνομα, ὃ ἰδιότητος; παρὰ τῶν Πατέ-
ρων ἐπὶ τοῦ αἵτου τοῦ Πνεύματος παραλαμβάνεται
Β ὥσπερ καὶ τὸ γεννήτωρ ἐπὶ τοῦ αἵτου τοῦ μονο-
γενοῦς Λόγου, αὐτὸς ὁμωνυμίας ἐπὶ τῆς ἀπλῶς
ἐκφάνσεως ἐξελάβετο καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς αἰτίας τοῦ
Πνεύματος καθαρῶς, ἦν καὶ πρόσδον λέγων τὴν λέξιν
ἀπέφασκε, τοῦτ' οὐκ ἦφ' οὖν ἀκαταίτητον, καὶ πα-
ραβολῆς ἐκείνου ἐντεῦθεν δογμάτων ἐγράφοντο. Τὸ

scribis, maxime cum plerique reputarent haud se
proprio sensu re clare perspecta ipsa et ejus evi-
dentiā securitatem dante subscripsisse, sed fretos
auctoritate scribentis scripto acquiescere.

5. De exchartophylace; et ut accusatus fuerit tomos.

Quiddam porro quod contigit circa exchartophy-
larem (nam Moschampar paulo ante et cesserat officio
ei patriarcha se removerat, quibusdam offensiuncu-
lis aversus, consortem quoque similitatis secum ha-
bens quinqueeclesiensem) auxit utriusque in patriar-
cham odium. Hi cum se haud paves cernerent ipsi
palam oppugnando patriarchæ, ad toni accusationem
animum appulere, 116 uti ad rem eo faciliorem
et successus pronioris, quod plausibili prætextu
obteudebatur officii, quo quisvis Christianus, præser-
tim ecclesiasticus, tenetur summo, quærendæ omni
ratione securitatis in dogmate, excutiendique et
explorandi in eo genere accuratissime quidquid
quovis nomine ambiguum vel minimam dubitatio-
nem movet, hoc præjudicio vulgo receptæ opinio-
nis haud immerito sperantes lucrifacturos se suspi-
cionem iracunde ruerunt in ultionem exosi capi-
tis, et persuasuros studio se potius religioso ortho-
doxæ doctrinæ declarandæ ad discussionem
commentarii suspecti accedere. Flagrante igitur
adhuc invidia quam recens editio passim lectæ
consultationis Vecii tomo patriarchæ confuaverat,
et irrepulantis cum maxime Cyprii sequacibus
in fama ejus litubante sustinenda, insurgentes et
isti gladium acuorunt, vehementique ingruentes
impetu præoccuparunt traxeruntque in partes præ-
cipuos quosque antistitem. Quos inter eminebant
Ephesinus Joannes, adhuc absens, sed expectatus
Constantinopoli, Cyzicenus Daniel et Philadelphien-
sis Theolepius, qui et apud magnum logothetam
summa et gratia et auctoritate pollebat. His cunctis
sai multa tomi lectione introspectam Cyprii senten-

tiam expendere aggressis ea minime placebat, nec
admittendam Damasceni expositionem judicabant.
Haud tamen alloqui consentaneum ac plausibile
putarunt criminari eo nomine auctorem tomi, quod
male negaret idem plane valere processionem et
exsplendescentiam, cum ex ipsa ejus doctrina sat-
tis clare sequeretur synonyma porsus esse ambo
ista vocabula; unde posset efficaciter involvi pa-
triarcha in damnationem Vecii idem ipsum asse-
rentis, nec fugere posset quin si aberraret in hoc
Vecius a recto dogmate, pariter et ipse compertus
erroris teneretur. Verum ne hac illum parte urge-
rent ea ratione avertiebantur, quod multis sentiebant
Vecium culpam contra disciplinam, non autem
erroris adversus fidem rectam reum esse, quippe
qui quod affirmaret, idem necessario dicendum
esset cuius theologo, Trinitatis mysterium, sicut
oportet, explicanti, prout manifeste apparuisset
ex eo quod quicumque illum pervicacia potius
quam zelo veritatis 117 oppugnassent, ubi vicis-
sim redigebantur ad necessitatem explicandi quid
de mysterio eodem ipsi sentirent, declinare non
D poterant quin verbis similibus et eandem senten-
tiam exprimentibus uterentur, ita ut unde ipsos
arguendi prurigo retraxisset, eodem veritas compin-
geret. Aliam igitur inire viam decreverunt impu-
gnandi tomi, culpantes videlicet quod cum vox
προβολεὺς productor proprie usurparetur a Patri-
bus ad significandum principium activum sancti
Spiritus, sicut vox genitor ab iisdem adhibetur ad
designandum principium activum unigeniti Verbi,
tamen scriptor tomi vocis προβολεὺς significatum
retulisset ad simplicem exsplendescentiam, non
autem ad emanationem Spiritus sancti e vero
principio activo. Quam emanationem vocabulo pro-
cessionis exprimeus, et processionem ab exsplen-
descencia distinguens, haud dubie adimeret voci

μεν οὖν ὑπ' ὀδόντα παρὰ τούτων καὶ ἔτι ἐφείρπε, τὸ δὲ καὶ ἀναφανδὸν λέγειν πρὸς πάντας αἱ ἐπὶ τῷ τόμῳ ὑπογραφαί· σφῶν οὐκ ἐπέτρεπον. Ἐζήτουν οὖν εὐπρεπῇ καταστήσαι τὴν κατηγορίαν, καὶ δεῖξαι τὸν Βέκκον Νέστον ἄλλον ἀντικρυσ, ὃς δὴ καὶ μετὰ θάνατον τὸν μέγιστον Ἡρακλέα κατηγονίσαστο. Καὶ ταχὺ παρέσχεον αἰτίαν οὐκ οἶδα εἴτε γ' ἡ τύχη εἴτε μὴν [P 79] τὸ δαιμόνιον μῆνιμα.

δ'. Τὰ κατὰ τὸν Μάρκον, καὶ ὅπως ἀνήχθη τὸ τῶν ἀρχιερέων σκάνδαλον.

Μοναχὸς γάρ τις Μάρκος τοῦνομα, ἐκ γένους ἑξωτερικοῦ Ῥωμαίων ὢν καὶ πρὸς λόγον φιλοτιμούμενος, συνήθειαν ἔχων ἐκ τοῦ πάλαι πρὸς πατριάρχην φοιτᾶν αὐτῷ καὶ διδάσκεσθαι, τότε δόξαν ἐκείνῳ, οὐκ οἶδα πόθεν, συνιστᾶν αὐτὸν ἐκ λογογραφίας τὰ δόγματα, γράψας ὡς· δῆθεν τὰ εἰς ἀντίρρῃσιν ἐμφανίζει τῷ πατριάρχῃ. Ὁ δ' ἀνὰ χεῖρας λαβὼν τε καὶ διελθὼν καὶ τισιν ἐπιστήσας, καὶ ὡς εἰώθε πάλαι ποιεῖν, διδασκάλου τρόπον χερσὶν οἰκείαις τιν' ἄττα διορθωσάμενος ἀποδίδωσιν. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρκος λαβὼν τὰ πιστὰ ὡς τις εἶναι δόξας καὶ ὑπὲρ

προβολεύ· productor notionem ipsi tributam a Patribus, emanationis ut e principio activo. Quod nihil minus esse contendebant quam defectionem a fide catholica doctrinæ; et ob hoc dicam apostasie tomi auctori jure impingi censebant. Hæc eorum sub dente tunc mussitantium arcana murmuratio aliquandiu clam serpens timidis duntaxat grassata susurrus est: nam accusationem mendosi scripti suscipere publican prohibebat verecundia magnorum nominum tomo in testimonium approbationis subscriptorum. Exquirebant ergo secum modum et opportunitatem indagatum ibant tuto plausibiliterque defungendi delatione tot muniti auctoritatibus tomi, demonstrandique Veccum, similem illius e fabulis Nessi, quem ferunt a morte sua magnum Herculem vicisse, ipsa sui damnatione causam exitii suo judici ac censori attulisse. Nec diu abfuit quin occasionem ipsis id agendi commodissimam seu casus seu divina suggereret ultio.

4. De Marco, et ut antistitum exarserit scandalum.

Monachus enim quidam, Marcus nomine, haud genere Romanus, homo doctrinarum studiis deditus, consuetudinem ex longo habens ad patriarcham ventitandi danda ipsi docenti opera, circa hoc tempus, nescio quo aut **118** cujus instinctu, applicuit animum ad commentarium de theologicis tunc agitis controversiis scribendum, confutandorum scilicet eorum gratia quæ a sui magistri adversariis jactabantur. Id opus ubi elucubravisset, patriarchæ obtulit, qui percurrrens, ut cæteras solebat discipuli scriptuiculas, quædam in hac quoque minus sibi probata manu propria correxit, et sic emendatam reddidit. Marcus quidquid intactum in sic recensito suo commentario reperit, prout usquequaque probato habens, et sibi non parum gratulans quod tam multa inoffensæ commentari potuisset, opus suum ad certam gloriæ spem se-

δογμάτων γράψας, τὸ γραφὴν ἐνεφανίζε τοῖς πολλοῖς θαρρόντως, προστιθεὶς ὡς καὶ πατριάρχῃ ἐμφανίσαιε τοῦτο καὶ ἐκεῖνός· τινα διορθώσεις, ἐγκαθιστῶν ἐντεῦθεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. Ταῦτα λαβοῦσιν οἱ τισι, καὶ μαθοῦσιν ἐκείθεν ὡς καὶ αὐτὸς ἐμμενυμίζει τὴν λέξιν τὴν προβολεύς, ἀφικτον ἔχειν τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἐδόκει· εἶναι γὰρ κακείνων ταῦτα φρονούντα, οἷς ὅτι λαβὼν εἰς χεῖρας τὰ γράμματα καὶ διεξελθὼν ἄλλα μὲν διορθῶσαι καὶ οἰκείοις γράμμασι διαστήμην τὴν διορθώσιν, αὐτὴν δὲ τὴν λέξιν ἀκαταίτητον εἶπεν, ὥστε τὸν ἐν τῷ τόμῳ γρίφον, ὡς ἂν τις εἴπῃ, καὶ τὸ τῆς γνώμης γλαφυρόν τε καὶ ὑπουλον ἐν τῷ τοῦ Μάρκου παρατυμῶσαι καὶ δεῖξαι γράμματι. Ταχὺ γοῦν τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα λαβὼν ὁ θεόκλητος, ἐπιστὰς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, **B** ἀνδρὶ λογίῳ καὶ περὶ τῆν τῶν δογμάτων ἐκκασιμένῳ, ὥστε πολλοὺς πιστεύουσιν, ἀσφάλειαν, ἐκφανίζει, καὶ μεθ' ὅσης εἴκῃς τῆς ἐπιστάσεως διεξήρχετο, καὶ γε προοικονομησάμενος τὸ κακῶδες ἐκ πολλῶν, εἰ οὕτως ἔχοι καὶ αὐτῷ ξυνοχοίῃ, διεπυνθάνετο. Καὶ τὸν ὁμολογεῖν παραυτίκα, καὶ καταρρίπτειν τε καὶ

stinata editione vulgavit; eique commendandæ præfatiunculam addidit docentem visam a patriarcha et ubi opus fuit emendatum id scriptum fuisse priusquam ederetur. Eunte per manus novo libro, movit quoddam quod in eo annotarunt traditi etiam clarius quam in tomo patriarchæ damnabilem illam restrictionem notionis in voce προβολεύς qua principii activi significatus contra manifestam **C** Patrum auctoritatem ab ea excluditur; quo animadverso præclaram se nactus sunt gavisī opportunitatem oppugnandi minore invidia in discipulo magistri, cui negare jam integrum non esset se plane ita sentire, utique cum alia quædam corrigens in scripto discipuli illud, ut suæ congruens sententiæ, ulla configere animadversionis nota omisisset. Quare quod perplexum et subterfugiis astute paratis ambiguum, griphi, ut quis dixerit, ritu patriarchæ ænigmatice in tomo occultasset, profecto jam teneri deprehensum palam, simpliciter illud diserteque declarante fusa liberaque nec ullis allegabiliū excusationum officiis insidiosè munita scriptione auditoris ejus Marci, quam **D** approbans patriarcha paucis immutatis, quid de notionis verbi προβολεύς vere sentiat clare monstraverit. Cupide igitur arripito Theoleptus Marci monachi commentario magnum adit logothetam, virum et cætera eruditum, et in disquisitionibus theologicorum dogmatum **119** ingenti securæ veritatis indagandæ zelo cum versari solitum, tum hoc ipsum ostentare multitudini gaudentem. Huic ostendens commentarium Marci mendosum locum indigitat, accuratoque sermone vitium ejus ac perniciem orthodoxæ veritati nefarie oppositam demonstrat. Tum e logotheta percontatur ecquid ipse cum Marco sentiat, doctrinæque tam corruptæ acquiescat. Negavit enimvero ille statim, volumineque abiciens clare professus est se id totum

ἀποδίδεσθαι ὡς κακῶς ἔχον καὶ τολμηρῶς τὸ σύμ-
παν. Ταῦτ' ἐκείνου διευλαδομένου περὶ τὰ γράμ-
ματα ὡς τὸ μέγιστον ἔχοντα σφάλμα περὶ τὰ δόγματα,
τὸν φιλαελευθερίας αὐτίκα τὸν τόμον ἐξενεγκεῖν, καί,
«Τί γε ἄλλο, ὦ φάναι, εἰ δοκεῖ σοι πρὸς ταῦτα τὸ
πρὸς τοῦ πατριάρχου λεγόμενον;» [P 80] Ἐπείσθησε
κακείνος εὐθύς τῇ λέξει, καὶ τὰ αὐτὰ ὠμολόγησι, καὶ
ἀγνοίας τὸν πατριάρχην μεγίστης ἐγράφετο. Καί
τὸ πρᾶγμα δῆλον τοῖς πολλοῖς γεγονὸς μέχρι καὶ
αὐτῶν τῶν βασιλικῶν ἀκοῶν ἀνεῖσιν. Ὅδε καὶ αὐτὸς
ἐπιστήσας τοῖς λεγομένοις, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους
βλέπων τοὺς καταιτιωμένους, δεῖν ἔγνω διορθοῦν τὸν
λόγον πρὸς ὃ τι καὶ δόξοι τὸ εὐσεδέστατον· μηδὲ
γὰρ εἶναι καλὸν αὐτοὺς ἄλλοις ἐγκαλοῦντας παρα-
βασίας περὶ τὰ δόγματα ἐνέχεσθαι γε καὶ τούτους·
καὶ κακῶς τὸ κακὸν ἴσθαι δοκεῖν. Ταῦτα τοῖς περὶ
τὸν πατριάρχην οὐκ ἦν ἀγορεῖν, ἀλλὰ κακείνος ἀκούει
τὸ δρᾶμα, καὶ οὐκ ἀνεκτῶς ὕβρισκαθῶν εἶχεν, εἰ
τοιούτος ὢν ἐν λογίῳ καὶ τοιούτους δοκῶν ἐν δογμα-
τῶν ἐπιστήμῃ παραβασίας καὶ αὐτὸς ἐγκαλοῖτο, καὶ
τῆς μεγίστης, ὡς ἐπειθον. Ὅθεν καὶ ἀξιούμενο:

διορθοῦν τὸ σφάλμα αὐτὸς, ἐν δεινῷ ποιούμενος τὴ
σφάλμα ὁμολογεῖν ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν, οὐκ
ἐπειθετο, ἀλλὰ καὶ προσωργίζετο ὑπερφηγῶν. Τὸ
δ' ἐντεῦθεν προσιδόντες βασιλεῖ πεισιμονῆς ἐνεκάλουν
καὶ γ' αἰρέσεως, καὶ ἀπεσγίζοντο κατ' ὀλίγον ἐκείνου
ὡς μὴ ἀγνοία δῆθεν καὶ ξυναρπάγῃ περιπεσόντος,
ἀλλὰ καὶ γνώμῃ.

ε'. Τὰ κατὰ τοὺς πατριάρχας, τὸν τε Ἀλεξαν-
δρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας.

ς'. Ἀναχώρησις ἐκ τοῦ πατριάρχείου τοῦ πα-
τριάρχου Ἰρηγορίου.

Τὰ γὰρ πρὸ τοῦ ἡπαιγον τούτους τοιούτους εἶναι
τε καὶ φαίνεσθαι. Τὰ δ' ἦσαν πρῶτον μὲν τὸ τοῦ
Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὃν πολλοῖς ὑπῆγον τοῖς
χαλεποῖς πρότερον, [P 81] μέχρι καὶ αὐτῆς ἐξορίας
περιστάντες τὴν δριμύτητα τῶν κικῶν, ἐφ' ᾧ τὸν
τόμον καθυπογράψαι, κἄν ἐκείνος μετὰ πολλῆς
ἐμπειρίας τὸν μὲν τόμον, ὡς μὴ δοκιμάζειν ἔχων ὡς
ἄλλοισι καὶ τῶν ἡμετέρων δοκῶν ἀξύνετος ὁ τοσοῦ-
τος τὴν γνώσιν, παρεθεώρει, ἄλλην δὲ τινα ὁμολο-
γίαν ἐξ ἑαυτοῦ ἔγραφε καὶ ὑπέγραφεν, αὐτὴν δὲ

reprobare ut malum et temerarium. Qua in expres-
sione indignationis suæ adversus audacem novita-
tem, exardescenti suo more ferventius logethetæ,
opportune arrepto Philadelphiensis tempore, to-
mum a patriarcha editum obtulit, eoque illa verba
legit quæ similem damnatæ jam in Marci libro pra-
vitatē sententiam, si recte intelligerentur, contine-
bant; quod sic reipsa se habere efficaci oratione
declaravit. Hic logethetæ, velut apertis sibi oen-
lis, prius non animadversum intuitu labein, aspectu
reliit, verbique insidiis opertum malum cum
primum agnosceret detestari se professus, maximæ
patriarcham inscitie damnavit; nec abfuit qui
propagata ea res in notitiam multorum brevi ad
aures imperatoris perveniret, qui et ipse in sen-
sum arcane pravum verborum tomi ambiguum
facile tot jam agnoscentium admonitu penetrans,
multosque ac magnos viros cernens in culpando
tomi loco, clarius a Marco expressam obscurius
astruente sententiam, unanimi assensu convenire,
decrevit cum oportere congrua emendatione in
sensum orthodoxæ doctrinæ quam accommodatissi-
mum reformati: non enim esse consentaneum, qui
alios defectionis a vera fide accusarent, ejus ipsius
teneri convictos criminis; atque adeo isti malo
curando id adhibere pro remedio, quod ipsum esse
malum deprehenderetur. Talia dum primo mulli-
tarentur, deinde sensim increbescerent, haud diu
potuere occultari patriarchæ. Audit cito rem to-
tam, et quid pararetur intelligens, in contumeliæ
non tolerabilis parte numeravit se tanta ex tam
multo theologicæ **120** doctrinæ existimatione
subnixum accusari aberrationis a dogmate ortho-
doxo, ejusque, ut sui quidem adversarii persua-
dere conarentur, longe gravissimæ ac turpissimæ.
Quare ad hunc tali indignatione præoccupatum
cum venissent qui rogarent ut ipse corrigeret quod

in tomo ejus vitiose scriptum erat, præfracte ne-
gavit agnoscere, se quidem in suo tomo quod
emendari opus esset, de petitione insuper illa ipsa,
ut de irrogata sibi contumelia, conquerens, iraque
ex fastu non modica saviens. Sic repulsi qui pa-
triarcham adierant, imperatori renuntiabant non
modo pravæ contra fidei dogmata persuasionis, sed
addita huic pervicacia etiam hæreseos compertum
cum teneri. Deincepsque sensim plurimi ab ejus
communione se absceidant, ut hominis non
ignorantia scilicet lapsi, aut in raptu mentis alio
attentæ cæco per lubricum impulsu in ruinam præ-
cipitati, sed certa scientia fixaque animi pertinacia
errorem amplexantis suum.

5, 6. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno.
Secessio patriarchæ Gregorii a patriarchio.

Hæc patriarchæ contumacia ut cunctis videretur
intolerabilior, faciebant quæ paulo prius in summæ
dignitatis auctoritatisque personas severissime in
hoc genere agi omnes viderant. In recenti quippe
memoria versabatur quam nulla fuisset habita
ratio virtutis, doctrinæ gradusque conspici, quibus
Constantinopoli peregrinus eminebat Athanasius
Alexandrinus patriarcha, cum illum ecclesiastici
volente imperatore vehementissime auerant ad
subscriptionem tomi, gravissimis inflictis recusanti
pœnis, usque ad ipsam ejectionem in exilium.
Quibus ille minis malisque non pertractus quidem
prorsus est eo quo impellebatur: tamen acerba
plurima perpessus, tandem aliquo modo satisfac-
cere curavit, allegata excusatione plausibili, haud
suum esse, hominis longe a sua Ecclesia vitam pe-
regre privatam actitantis, scriptum præsidis ejus
urbis in qua ipse hospes degeret, judicio suo sub-
jicere, quod facturus videretur, si suum illi a se
lecto subscibere nomen attentaret in signum sen-
tentia de ipso suæ, præsertim cum probare librum

τὴν τῶν ἁγίων καὶ καθημοξευμένην, μηδὲν τὸ ἀτα-
φές καὶ ὑπονοούμενον ἔχουσιν. Δεύτερον τὸ κατὰ
τὸν Ἀντιοχείας Ἀρσένιον, πῶς μόνον ἀκουσθὲν
συσταθεὶς ἐπ' Ἐκκλησίας τῷ ῥήγῃ Ἀρμενίας τὰ
ἐσχάτα κατεγνώσθη καὶ τῶν διπτύχων ἐξεβλήετο.
Καὶ βασιλεύς, ὅτι τε τὸν πατέρα δόξαντα περὶ τὴν
Ἐκκλησίαν ἀμαρτεῖν ἀταφον ἀφῆκε καὶ ἀμνημόνευ-
τον καὶ ὅτι τὴν προτέραν σύζυγον τὴν ὁμοίαν περὶ
τὴν εὐφημον μνείαν ἔδρα, καὶ τρίτον τὴν μητέρα,
ὅτι εἰ μὴ καὶ αὐτὴ τὸν τῆς πίστεως δέδωκε λίδελλον,
οὐκ ἂν εἰς κοινωνίαν ἐδέχετο. Πολλὴ τις ἦν ἡ κατὰ
τοῦ πατριάρχου μέμφει, ὅτι δόξας σφαλῆναι μὴ
διορθῶτο, ἀλλ' ἰσχυρογυμνομένη καὶ μῶμον προσ-
τίθεσθαι θέλει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπάντων μῶμον τὸν
χεῖριστον. Ὑπέρβρει γοῦν διὰ ταῦτα ἡ πρὸς ἐκείνον
τοῦ βασιλέως διάθεσις, καὶ οἱ κατ' ἐκείνου ἰσχυον
πλέον ἔτι, μέχρις ἂν καὶ τοῦ δηλωθέντος Ἀθανασίου
πραγγεῖλαντος καὶ συμβουλευόντος δῶθεν τὴν ὑπο-
χώρησιν (ἐκκοινοῦτο γὰρ καὶ τούτῳ τὴν γνώμην ὁ
βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς ἐπαυδοῖται πρὸς ταῦτα, ὥς καὶ
ὑποστῆναι τὴν πρὸς ἐκείνον ἀφιξὶν ἐφ' ᾧ [P 82]

inexploratum nemo sanus deberet, explorare autem
aut quantum par erat expendere tam multa in
iomo scripta otii ac facultatis non esset suæ, quo-
niam alibi educatus usus ac sensus proprios
Constantinopolitanæ Ecclesiæ minus perspectos
haberet **121** quam ad istud examen foret necesse.
Quod unum recte posset, daturum se scriptam pro-
fessionem suæ fidei, quam et exhibuit, ediditque
subscriptam a se, sanctorum dictis congruentem ac
trita gradientem via nihilque obscurum aut suspi-
cioni obnoxium habentem. Adjungebatur eo, quod
pari acerbitate consultum adversus Arsenium An-
tiochiæ patriarcham nuper fuerat. Qui auditus
solum consensisse in negotio Ecclesiæ cum rege
Armenię, ultimæ statim damnationi subjectus et
eratus e diptychis fuisset. Tertium denique cele-
brabatur ecclesiasticæ constantiæ in tali causa
domesticæ pietatis victricis luculentum exemplum,
siquidem Andronicus ipse Augustus parentem pro-
prium errasse in Ecclesiæ causa iudicatum inse-
pultum et officio memorię mortuis reddi solitæ
multatum dimiserat. Quin et priorem suam con-
jugem pari funeris et mentionis in sacris, simili ex
causa, honore privaverat; denique matrem ipsam
suam nonnisi dato ab ipsa libello fidei in commu-
nionem admiserat. Talia reputantibus et passim
jactantibus multa cunctis oboriebatur contra pa-
triarcham indignatio, in acres ipsius reprehensio-
nes orumpens, quod is palam errasse deprehen-
sus emendari recusaret, ac sua pertinacia labem
inureret Ecclesiæ, labemque omnium pessimam.
Refrigescebat his de causis ardens prius impera-
toris in eum affectus, et adversariorum ejus magis
quotidie magisque potentia crescebat, eo quidem
usque ut modo memoratus Athanasius ipsum adiens
auctor ipsi fieret patriarchalis dignitatis ultro
abdicanæ. Id porro Alexandrinus non per se ausus

συμβουλεύσει. (5') Ἀπεικὼν ἐκεῖνος καὶ ἀποναρχε-
σας τοῖς ὁλοῖς, ἐν μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν,
ὁμιλίαν λαλήσας πρὸς τὸν λαόν ὡς πολλοὶ ἐπισυνέτε-
σαν κατ' αὐτοῦ καὶ ὡς μὴ αἰδῶς τ' εἰη ἀντέχειν εἰς
πρὸς πολλοὺς, καὶ ταῦτα καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν εἰ-
ρηνεύειν ὑπισχνουμένων εἰ καὶ αὐτὸς ἐξέλθοι, καὶ
τέλος ὡς κατὰ δοκιμασίαν ἐξέρχεται, ἐπεικὼν ὡς εἰ
μὴ γ' εἰρηνεύσοιεν τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ ἐπιστησό-
μενος αὐθις καὶ ὡς θῆρ ἐκείνους καταδραμούμενος.
ἔξεισι καὶ τῇ τῶν Ὁδηγῶν μονῇ φέρων ἑαυτὸν δι-
δωσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπραχτεῖν τελείως, ἀλλὰ
καὶ συνεισβαλλόντων τῶν περὶ ἐκείνον ἀρχιερέων
καὶ κληρικῶν συνόδους τε γίνεσθαι καὶ κρίσεις
ἀποκαθίστασθαι καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν
καὶ αὐθις οἰκονομεῖσθαι, μνημονευομένου καὶ ἔτι.
B Ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σκάνδαλον κατεστέλ-
λετο, ἀλλὰ καὶ μάλλον ἐλθόντος καὶ τοῦ Ἐφέσου
Ἰωάννου, ὃν καὶ μακρόθεν οἱ κατ' ἐκείνου προκατε-
λάβανον, μείζον ἤρετο, καὶ ὁ κρατῶν ἐν διανοίᾳ
ἦν εἰ μνημονευομένου ἐκείνου αὐτὸς ἀγιάζοιτο ταῖς
θυσίαις. Διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν μεταξὺ συμβάντων

imperatoris snasu suscepit: nam Andronicus suum
illi ejus rei desiderium communicaverat. Cui ille
in re tali obsequendum ratus, sustinuerat conve-
nire patriarcham, et quod haud gratum sciret
fore, sponte consilium obtrudere. Aversatus ille
quidem est inuisam propositionem, nec se obsecu-
raturum recepit. **122** Cæterum fractus animo et
diffidens rebus suis, quadam die Dominica, homilia
ad populum perorata, qua questus est multos
insurrexisse adversum se, nec resistendo parem
esse, utique unum comparatum plurimis; velle
igitur cedere, ac cum Arsenianos jactare audiret
pacem ipsos amplexuros si amoveretur e medio
Gregorius, eupere probare an vera dicerent, ideo-
que secedere tantisper, animo duntaxat explorandi
quid sint acturi, jam nunc plane denuntians, nisi
illi promissis steterint et Ecclesiam turbare desierint,
rediturum sese, et quidem iratum et ultorem,
feræ instar ad eos incursandos erumpentis. Tantum
effatus exiit, et se Hodegorum monasterio abiens
coudidit, non tamen ut functionibus prorsus inde
cunctis abstinere patriarchalis potestatis: quin et
D convenientibus ad eum partis ejus antistitibus ac
clericis synodi ab iis celebrabantur et judicia exer-
cebantur, adeo ut paulatim totam Cyprius Eccle-
siæ administrationem, ut ante, resumeret, quippe
qui nec possessionem amisisse videretur, memorari
adhuc inter sacra solitus. Cæterum offensio erga
illum publica per hanc secessionem nulla ex parte
minuebatur: quin auctæ potius brevi turbæ sunt,
adventu in urbem Joannis Ephesini, quem absentem
jam fuisse præoccupatum tractumque in partes
adversantium Gregorio diximus. Inter hæc scrup-
ulus quidam agebat imperatorem, dubitantem an
sacra quæ adjuncta Gregorii patriarchæ publica
commemoratione celebrarentur, sibi ad sancti-
ficationem prodessent. Propter hoc, et alia insuper

χώραν σφόντες οἱ κατ' ἐκείνου τὸ τούτου ὄνομα ἐν Α' καὶ συναίεσι κατεσίγαζον, καὶ παραίτησιν ἐζή-
τούντο ἐφ' ᾧ περ καὶ τὸν ἄξιον προχειρίσαιντο. Ἀλλ'
ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ εἰς πατριάρχην Ἀντιοχείας ἐπ'
Ἀνατολῆς ταχθεὶς ἀπὸ Τύρου Κύριλλος μετ' Ἀρσέ-
νον, ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ ἡσυχίας φίλος καὶ πλήρης
ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, τῇ Κωνσταντίνου
ἐπιφοιτῇ, ὃν ἔδει πάντως ἐλθόντα τὸ κύρος ἐντεῦθεν
λαβεῖν ἐκ μεταθέσεως ἀναδιερχόμενον, κἂν τότε μὴ
δεχθεὶς ὕστερον μετὰ χρόνου ὀκτὼ μῶν, καὶ ὑπο-
σχέσεις δοῦς ἢ μὴν μὴ κατὰ τὴν Ἀρμενίους συνέρ-
χεται ἐν τῇ ἐκείνων αἰάγοντα, ἐπεὶ τὰ κατὰ Συρίαν
ἔφαιστο, προεδέχθη, κἀνατῆθα τὸ βιοῦν ἀπὴντλη-
σεν. Ὡς γοῦν ἐπὶ ὀκτὼ μῶν οὗτος τῇ Κωνσταντίνου
τῷ τότε ὑπὲρ ἄλλους ἐν τοῖς τῶν Ὁδηγῶν κατοικεῖν
πρῶτισμῳ, ἀπάρας ἐκείθεν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος
τῷ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ μετοχίῳ
μετοικισθεὶς δίδοται.

ζ. Τὰ κατὰ τὸν Γρηγόριον, ὅπως ἀπηρτῆτο κυρ-
υίτησιν.

Καὶ ἦν ἐκεῖ διαφιλονεικῶν [P 83] πρὸς ἀρχιερεῖς
καὶ βασιλεῖα ἐπικαλούμενος, εἰ λαβόντες αὐτὸν σο-
φὸν τε καὶ ἐντιμὸν νομιζόμενον, προσέειπε δὲ καὶ
ὀρθοδόξουντα, οὐχ ὅπως ἀτίμοισιν ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ

προσαφαιροῖντο τὸ ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ σέμνωμα. Καὶ
δὴ καὶ ὡς εἶχε γράφων τὴν ἐπὶ τῷ τόμῳ τῶν κατη-
γορουμένων ἐπιλλυσιν, ὅπως γράψοι τὴν ἀρχὴν καὶ
ὅπως φρονεῖ, καὶ ὡς εἰ μὴ οὕτως ἐξηγοῖντο, ἀνάγκη
πᾶσα εἰς τὴν τοῦ Βίκκου γνώμην ἐμπέπειν, ταῦτα
λέγων ἤξιον διδόντας αὐτοὺς τὸ ἐπὶ τῷ ὀρθοδόξῳ οἱ
βέβαιον καὶ ὁμολογοῦντα; ἀντιλαμβάνειν παρ' ἐκεί-
νου τὴν τοῦ θρόνου παραίτησιν. Τοῦτο οὖν ἐκείνοις
λαβύρινθος ἀντικρυς δυσδιέξετος· εἰ γὰρ ὁμολογοῦν
ὀρθόδοξον, ἢ ἐπὶ τῇ παραίτησει ἀξίωσις οὐχ ὅπως
δοξος, ἀλλὰ καὶ τυραννικὴ κατεφαίνετο. Ἀντηξίου
γοῦν διὰ ταῦτα κἀκείνοι τὴν βασιλεῖα κρίσει ἐπιτρα-
πῆναι τὰ κατ' ἐκείνων, καὶ εἰ μὲν εὐραθείη
ἀπὸ κοινῆς ἐκτίψεως τὸ ἀσφαλὲς ἐφ' οἷς ἔγραψεν
ἔχων, τελεῖν καὶ αὐθις εἰς πατριάρχην ἐκείνον, εἰ
δὲ γ' ἐξελεγχθεῖ ἐμπροσθεν εἰς σφάλμα δογμάτων,
αὐτὸν μὲν ζητεῖν ἐν μετανοίᾳ συγγνώμην καὶ γε
λαμβάνειν, αὐτοὺς δ' ἀφέντας ἐκείνον δικαίως (καὶ
τίς γὰρ ἐντεῦθεν παραιτήσεως χρεῖα;) ζητεῖν τὸν
ἄξιον. Ἐδέξατο τὴν λόγον ὁ βασιλεὺς, καὶ γε πέμ-
ψας παρεξήλου τῷ Γρηγόριῳ τὰ παρὰ τῶν ἀντιδι-
κούντων λεγόμενα. Ὁ δὲ καθάπαξ δεινὸν ἡγούμενος
εἰ καὶ αὐτὸς ὁ δοκῶν ὑπὲρ ἄλλους ἐπὶ τῇ παραδοσίᾳ
ἀλίσκοιτο δόγματος, εἰδέχετο τὴν ἀξίωσιν καὶ ἱτοιμος

multa sub id tempus occurrentia invidia in Grego-
rium inflammande apta, captato ejus inimici tem-
pore nomen ejus in synaxibus presserunt, et ab
ipso abdicationem petierunt, ut ad digni electionem
in ejus locum rite inde procederent. Hoc rerum
articulo Cyrillus ex Tyri episcopatu in patriarcha-
tum **123** orientalem Antiochiæ post Arsenium
translatus, vir religiosus, quietis amicus, plenus
ecclesiastica gravitate, Constantinopolim advenit,
quod illum ut faceret coegit necessitas ratæ red-
dendæ promotionis suæ, haud aliter firmam aucto-
ritatem habituræ propter transitum ex uno throno
in alium, cujus inde gratiam impetrari oporteret.
Quamquam tunc non impetravit ille quidem. Verum
post annos octo rediens, vix, promissionibus datis
se neutiquam in ulla re cum Armenis conventurum,
quando in eorum ditione degeret rebus Syriæ jam
perditis, denique admissus est, et hic vitam ex-
hausit. Is igitur circa tempus cujus modo acta refere-
bamus, Constantinopolim appulsus, cum propter
eminentem super alios dignitatem eximie honoran-
dus visus fuisset assignando ei apud Hodegos
diversorio, reredens inde patriarcha Gregorius in
hospitium Sancti Pauli in Latio transmigravit,
illucque se abdidit.

7. De Gregorio, ut ab eo petita abdicatio sit.

Ibi erat altercans cum episcopis et imperatorem
accusans, quod se, quem assumpsissent sapientem
et honorabilem creditum ac præterea orthodoxe
sentientem, nunc non modo ignominia afficerent,
sed et ipsi pretiosum decus orthodoxe sentientis
auferrent. Inter hæc quiritanda totus incumberebat
in scripuitandas confutationes accusationum quæ
tomo a se edito intentabantur. Istarum omnium

apologiarum unus erat scopus demonstrare quam
justa occasione, quam recto animo ipse a principio
scribere aggressus esset, tum docere quam inno-
cens et ab omni macula immunis sententia latuerit
sub quibusdam in suo tomo obscure positus verbis
ambigue perplexis; quæ quidem ultro fataba-
tur, nisi eo modo quo nunc exponebat declararen-
tur, necessario in Vecchi sententiam incidere. Hæc
ita disputans, petebat dari sibi ab iis quos com-
pellabat, antistitibus **124** videlicet et Augusto,
testimonium omni auctoritatis firmitate ad fidem
plenum munim, quo illi profiterentur plane se
comperisse Gregorium patriarcham haud unquam
in dogmate orthodoxo titubasse, hujus testimonii
diplomate accepto se vicissim daturum pollicens
rite conscriptam throni cessionem. Id istos laby-
rintho inclusit inextricabilis perplexitatis, secum
utique reputantes, postquam cum sine dubitatione
orthodoxum declarassent, flagitationem abdicationis
throni pudendam ipsis et tyrannicam apparituram.
Quare aliam expeditiorem viam rati sequendam
antistites imperatorem orabant ut judicium rite
institui de causa fideque Gregorii sineret, permit-
tendo eum liberis synodi suffragiis; quibus si
absolveretur et post accuratam explorationem
scripta ejus ab omni prævæ doctrinæ suspitione
aliena reperirentur, confirmaretur sane in antiqua
possessione patriarchalis dignitatis, et throno insi-
dere, ut prius, pergeret: sin clare convinceretur
incidisse in errorem circa dogmata, tum ipse in
penitentium ordinem redactus veniam posceret et
impetratam acciperet, ipsi autem jam tum ejus
obedientia rite soluti (nam quæ tandem in eo casu
necessitas abdicationis foret?) quærerent alibi

ἦν ἀπαντᾶν εἰς κρίσιν. Ὅθεν καὶ ὠριστο μὲν ἡ Α τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως, ὡς ἔχουσι φαινόμενον ἡμέρα, ὠριστο δ' ὁ τόπος· ὁ δ' ἦν τὸ μέγα τοῦ βασιλείως παλάτιον. Ἐτάττοντο οἱ κριταί, οἱ κατηγοροῦντες ἡτοιμάζοντο· οἱ δ' ἦσαν οἱ σχισθέντες ἐκείνου, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι τῶν κληρικῶν. Τὰ πάντ' εὐτρεπῆ, ἔδει δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. Ὡς δ' ἡ κυρία παρίστη καὶ ἀπαντᾶν ἔδει εἰς ταυτὸν πάντας, [P 84] αὐτὸς σύναμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πρωϊότερον ἐτοιμασθεὶς ἐφιππος σὺν ἐφιπποῖς πρὸς τὸ παλάτιον ἀπαντᾶ, καὶ πού ἰστάμενος· ἔξω ὡς ἔτυχεν ἔχων, δὴλὴν τῷ βασιλεῖ τὴν σφετέραν ποιούμενος ἀφίξιν ἀπαντᾶν τὴν ταχίστην καὶ κριτὰς καὶ κατηγοροὺς ἡξίου. Ὁ μόντοι γε βασιλεὺς σφώτερόν τι καὶ βαθύτερον ἐννοῶν, ὡς γεγυμνάς τῆς διαλέξεως οὐδὲν ὅλως χωρήσει κατ' ὀρθὸν τὸ πρᾶγμα, ὡς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι, ἢ ἐκεῖνον φανέντα κακὸν ἡσυχάζειν ἢ ἐκεῖνους διαβολαῖς ὁμολογεῖν, ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθις τὸ σκάνδαλον, φύσεως ἔχοντων τῶν λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὡς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι

τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως, ὡς ἔχουσι φαινόμενον καὶ μὴ ὡς λέγονται, ταῦτα σκοπήσας, καὶ μᾶλλον ὅτι τοῖς καταβαλοῦσιν οὐκ εἰς ἀσφαλὲς πάντῃ περισταίῃ ἀν τὸ πραχθὲν ὡς εἰς ὀδελισμὸν ἀγομένους διὰ τὴν τοῦ χειροτονητοῦ παραδασίαν, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ ἐπιτφαλὲς ὁμολογοῦντες ὑπέγραψαν, οὐκ ἔκρινεν εἰς συμφέρον γενέσθαι τὴν κρίσιν. Ὅθεν καὶ πέμψας ἀπήρτα τὴν διαδικασίαν. Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀντίθετοι τούτῳ εὐφυνῶς ἀπεκρούοντο τὰ τῆς κρίσεως, οὐκ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τοὺς λόγους πολλῶν κινήθέντων διαβεβαιούμενοι, ἐπειθον δὲ βασιλέα πέμπειν καὶ ἀξιοῦν παρέχειν λίβελλον παραιτήσεως. Μηδὲ γὰρ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τὴν ἐξέτασιν, αὐτοὺς δ' ἐντεῦθεν ὁμολογεῖν εὐσεβῆ, καὶ μηδένα τὸν δισταγμὸν ἐπὶ ταῖς σαῖς, φησὶ, φέρειν δίζαις, μόνον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα, ὃ καὶ αὐτὸς σὺ φθάσας· πολλὰς καὶ ταῖς ἀποδολαῖς δίδωκας ὡς παρὰ τὸ ὀρθὸν συντεθὲν τῇ κοινῇ δόξει· τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον εἶναι βασιλεῖ

dignum qui throno subrogaretur. Admisit propositionem imperator, et missis ad Gregorium certis hominibus ei significavit quid ejus adversarii poscerent. Hoc ille cognito, qualemcunque arripiendam occasionem putans turpissimæ inustæ suo prius late inelyto nomini labis semel elucudæ, prompte admisit quod offerebatur, paratissimumque se exhibuit vadimonio sistendo. Dies inde dicta iudiciō est, designatusque locus magnum palatium imperatoris. Nominantur iudices, accusatores comparantur. Erant hi quotquot ex episcopis et clericis se palam a Gregorio abscederant. Parata cuncta erant, in procinctu proximo conventus. Adest statuta dies, quā congregandi omnes in loco expectabantur. Universos prævertit patriarcha cum suis, mane **125** jam tum primo eques ipse cum sociis item equitibus ad magnum palatium expeditus occurrens. Ac ubi primum palatinos ministros reperit, consistens, nuntiare jussit imperatori suum adventum, rogareque a se ut iudices quamprimum et accusatores coire suos vellet. Verum imperator re attentius considerata mutaverat sententiam. Repetens enim memoria successum similis colloquii cum Vecco habiti, ex quo nihil utile ad pacem Ecclesiæ provenisset, facile intelligebat haud majorem expectari debere conventus hujus fructum. Alterum enim necessario secuturum, ut aut Gregorius peccasse iudicatus indeque redactus in ordinem privatus viveret, aut ipsius palam innocentia perspecta ejus adversarii infamiae ac poenis calumniatorum subjacerent. Utrumvis autem contingeret, mausurum nihilominus Ecclesiæ scandalum, nec remissius sævitura rixantium jurgia, cum sermones opponere sermonibus, et natura promptum et usu ac licentia infinitum sit, siquidem ubi res ipsæ, quæ controversias palam exhibitæ fluirent, non proferuntur nisi larvatæ formis, quibus eas disserentium oratio fucavit, nulla spes restat litium finientiarum, quibus inexhausta humanæ linguæ

loquacitas scaturiginem semper suggeret æterno profluvio suffecturam, una sola, sed audum ubique desperata conditione certæ pacis inter homines proposita, si posset effici ut de rebus prout revera sunt, non prout pinguntur dicendo, iudicaretur. Denique adversariorum Gregorii, hominum sibi charorum, causa et periculo maxime imperator movebatur ad vitandam aleam iudicii de homine quem ipsi patriarcham fecissent, cujus tomo subscripissent, instituendi. Nam hoc secundum accusantium spes ac vota damnato, statim apparebat errasse illos et pessime Ecclesiæ consuluisse, qui suis temere suffragiis suspectæ doctrinæ virum in thronum everisissent, unde postea deprehensa ejus a fide recta defectione deiciendus necessarius fuisset. Apparebat et erroris ob quem is damnatus esset haud fuisse immunes eosdem, utpote qui verba illa suspecta, sub quibus latuisse hæresim postmodum ipsi agnovissent, **126** sua festinassent subscriptione inconsultissime firmare. Quo utroque nomine quin poenas Ecclesiæ deberent, non videretur posse dubitari. His secundis cogitationibus de priori tunc consilio detractus Andronicus, cum misisset qui iudicii apparatus disjicerent, haud multum ii repugnantes invenerunt accusatores patriarchæ. Hi enim suum quoque ipsorum in tali causa verti periculum intellexerant, veriti ne motis, ut sit, ea occasione multis aliquid detegeretur, quod grave ipsis damnum accerseret. Confirmarunt ergo cupide imperatorem in nova sententia iudicii omitendi, auctoresque illi fuere mittendi ad Gregorium qui libellum abdicationis sedis ab eo poscerent, prætextu ipsius famæ consulendi. Cum enim sint ancipites iudiciorum exitus, videre profecto ipsum quam foret sibi turpe damnari. Victoriæ autem incertæ fructum certum jam nunc citra certamen offerri: promittebant quippe, simul ab eo acceptis, ut cessionis syngrapham, se vicissim illi testimonium authenticum daturus, quo is plane ortho-

τε πείθεσθαι τὰ χρηστὰ συμβουλευόντι καὶ εἰρήνικως ἀπαλλάττειν. Ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ' οὐκ ἐπειθεν. Καί γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὴν τότε καιαίστηρα Χοῦμνον καὶ τὸν συγγράφοντα σύνιμα πέμπων ὁ βασιλεὺς προσέειπε λέγειν καὶ ἀξιοῦν τὰ ἐπὶ παρ' αὐτοῦ. Τυραννεύειν γάρ τῃ εἰς ἐκεῖνον γάμῃ ἐπὶ τῷ μέχρι τόσου τὴν Ἐκκλησίαν κυμαίνουσαν περιορῶν, καὶ μηδὲν ἐφείναι τοῖς κατ' ἐκεῖνον ὥστε καὶ πλέον τι παρὰ τὸ εἰκὸς ἐκκηρύττειν, ἀλλ' ὁρθόδοξον ἡγεῖσθαι πείθειν καὶ ἐτοιμῶς ἐπινέεσθαι τοῦ σκανδάλου παραιρεθέντος· τὸ δ' ἔστι πάντως, εἰ μετ' εἰρήνης παραιτοῖτο. Ταῦτ' εἰπε βασιλεὺς, ἀπειρηκῶς, ἥδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν σκάνδαλον. Ἀλλ' ἀκούων ἐκεῖνος, τότε πολὺς ἦν ἄλλων, εἰπερ ἀναφανδὸν μὲν ἐφ' αἰρέσει τοῦτον διεκωμῶντες, κρύφα δὲ ὡς ὁρθόδοξοντα [P 85] δέχονταί. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐξήτει ταύτην κοινῇ παρ' αὐτῶν γενέσθαι, συναχθείσης τῆς πολιτείας

doctus et ab omni pravæ doctrinæ suspicione alienus declararetur, culpa ejus demum omni reducta in non valde pudendam negligentiam permittentæ editionis commentarii Marci monachi, in quo sero tandem, quod et ipsum aliquoties constabat factum, deprehendisset quædam non usquequaque ad ecclesiasticæ rectitudinis normam exacta. Delegati ab Augusto qui hæc Gregorio agerent, sæpe illum in istam sententiam sunt allocuti, sæpe adhortati ad obsequendum imperatori salutaria ipsi suadenti, pacateque ac secure defungendum invidioso et præcipiti negotio. Sed surdo semper cecinerunt, quoad conficere quomodocunque rem Augustus volens, post multos alios id frustra conatos, duos ad extremum misit, Chumnum questoris tunc officio fungentem, et cum eo hujus historiæ scriptorem. Hos jussit et disserere denuo et orare a se instantius eadem illa superius memorata, prætereaque de novo addere, hactenus se tyrannica quadam vi amoris in Gregorium sui prohibitum a necessario rei publicæ pacandæ, sed illi parum decoro, remedio adhibendo, et potius passum esse jactari Ecclesiam factionum fluctibus quam inducere potuerit animum ad permittendam adversariis Gregorii translationem ipsius nimis ignominiosam; **127** et fixum semper in eo persistisse ut salvo patriarchæ honore publicæ offensionī satisfaceret, ac non aliter quam illo vere orthodoxo declarato scandalum tolleretur rixarum nunc flagrantium causa. Quocirca enixe nunc ultimum rogare ut fœdus inire in eam conditionem velit. Id omnino futurum, si ultro ac voluntarie patriarchatu cedat. Hujusmodi fuit postrema Gregorio perlata denuntiatio imperatoris, jam pertæsi tam gravi tamque diuturnâ perturbationem multorum. Verum hæc ille tunc audiens multus fuit in deploranda sua sorte, perinique secum agi conque-rens, quem sui adversarii publice quidem infamarent ut manifeste compertum hæreseos, clam autem ut orthodoxum agnoscere se dicerent et

ἅμα συγκλήτῳ καὶ βασιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων μοναχῶν ἀπόντων

η'. Ὅπως συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ παλαιότερον ὁμολόγησαν τὸν Γρηγόριον ὁρθόδοξον.

Ταῦτα ζητοῦντος ἐκεῖνου ὡς αὐτίκα καὶ τὴν παραίτησιν δώσουτος, σκέψις ἦν μεγίστη, καὶ σχίσμα μέγα μεταξὺ τῶν ἀπ' ἐκεῖνου σχιζομένων ἐγένετο, τῶν μὲν μὴδ' ἀνεχόμενων ὁμολογεῖν ἐκεῖνον ὁρθόδοξον, ὡς εἰ ὁμολογοῖεν, παρעὐθὺς ἐγκαθιστᾶν τῷ θρόνῳ καὶ ἀκοντας, καὶ τοῦ αἰτίου λυθέντος αὐτὸν ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐπιτιμᾶν [P 86] ἀδικοῦσι καὶ τῆς ἀξίας ἐπιλαμβάνεσθαι. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τε τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Κυζίκου, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον δεῖν ἔλεγον κρῖνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ σφᾶδ' τὸ ἀποθηρόμενον διχεσθαι, μὴδ' ἐπειλείειν τὴν πόλιν, μὴδ' ἄλλα κεύθοντας ἄλλα ράζειν, οἰκονομοῦντας. Τῶν δὲ τρόποις οἰκονομίας νεόντων ὁμο-

communione amplecti. Tum sic orationem concludit, ut omnino se velle, eaque tantum lege conventurum bona fide in concordiam danda sedis abdicatione affirmaret; si prius congregata civitate universa, senatu cum imperatore præsentibus, nec inde absentibus delectis ex universo monachorum ordine, testimonium conscriberetur, quo universi unanimi consensu declararent esse Gregorium plane innoctum a labe omni ac suspicione pravæ doctrinæ.

C 8. *Ut congregati episcopi apud palatium palam declararint orthodoxum esse Gregorium.*

Id cum ille ita quæreret ut ab hoc dato statim se abdicationem rite conscriptam vicissim daturum polliceretur, magna est et perplexa instituta deliberatio disquirentium ecquid expediret morem illi gerere. Ea occasione qui semel a Gregorio se absciderant, rursus ab invicem scissi sunt, divortii abrepti factionum, quibusdam non sustentibus declarari eum orthodoxum, quod id nihil minus esse dicerent quam confirmare in patriarchali throno quem dejectum inde omnes vellent. Quis enim non videret, simul purgata esset pravæ doctrinæ labe, quæ sola allegaretur ratio depositionis ejus, perstiturum illum quam optimo jure in dudum accepta potestate, suffragantibus vel invitis ejus adversariis, et pœnas sic luituris imprudentiæ quæ ejus exauctorandi viam illam inivissent, quæ ad ipsum in sedis possessione ineluctabiliter corroborandum una esset omnium aptissima? Itaque illum haud dubie deinceps patriarcham tanta illa usurum potestate ad eos ulciscendos qui se accusassent; quos miseros e loco superiori pro libitu incursaret, iræ obsequens et lis ipsis subjiciens suppliciiis, **128** quæ proprius illi dolor, in memoria recenti translationis suæ, iuste iniustus delatoribus posse imponi suaderet. Adictores hujus sententiæ Ephesinus et Cyzicenus antistites, multos quisque sibi adhærentes trabens. Quorum audiebat omnium unanimis oratio, ventilari omnino eo

λογεῖν εὐσεβῇ τὸν Γρηγόριον, ὡς μὴδ' ἐκ τοῦ τόμου τόσον σκανδαλισθέντας ὅσον ἐκ τοῦ τοῦ μοναχοῦ Μάρκου γράμματος, μόνον ἐκείνον ἔτοιμον εἶναι ἡξιῶν παρέχειν τὸν τῆς παραιτήσεως λίβελλον. Καὶ ἡθελον τοῦτο, εἰ οἶόν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμμασι τὸν Γρηγόριον. Ὁ δὲ πέμψαντος τοῦ βασιλέως λόγοις ἐπληροφόρει Θεοῦ ἐναντίον, ὡς ἔλεγε, μὴ φθάσαι τούτους ὁμολογεῖν ἐκείνῳ τὸ σέβας, ἀκακίαν δίδοναι τὸ τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέσου οὐδ' ὅλως οὔτε τὸν λόγον ἐδέχοντο οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εὐσχημον ἔκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδελφείας καὶ μάλα τὸν λόγον ἔνορκον εἶχον ὡς ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ Θεοῦ, ἅν μεταβάλοι τὴν γνώμην ἐκείνος, αὐτοὺς ἔχειν τούτων ἐνθεν δύναμιν καθαιρεῖν ὡς ἐπιτοκίας ἀλόγιστα διεσθεβαίουν. Τῶν γοῦν περὶ τὸν Ἐφέσου τε καὶ Κυζίκου μὴδ' ὅλως καταδεχομένων τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ἀλλὰ κρίνειν θελόντων ὃν εἶδέναι ἔλεγον ἀλισκόμενον, ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐκείνους λέγων καὶ μὴ πείθων, ἐπεὶ ἔωρα ἀνασθομένην τὴν θήραν ἐπὶ τῷ μὴδὲν τὰς

προφοράς παύεσθαι, μὴ νυκτῶν συγκαλέσας· καὶ περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ὀλίγα διεξιθῶν, τέλος μὴ πειθομένοις ὀργίζεται, σκληρότητα σφίσι δειδίζων καὶ ἀνοικονομησίαν ὡς ἀναταράσσειν αἰ τὴν Ἐκκλησίαν ὀρεγομένοις καὶ ἀνεγείρειν κλύδωνας μὴπω κατευνασθέντας τέλεον. Κακίους μὲν καὶ ἄμφω ἀπὸ προσώπου ποιεῖται, ἐπισκῆψας σφίσι μετ' ἐμβριθείας ἐγκλεισθῆναι τε ταῖς καταμοναῖς καὶ ἀπροίτους μένειν, ἕως οὗ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετασθῆσονται, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέσου, ἐπεὶ γε καὶ ἐφθάσε γράφας Ἀσιανοῖς κατὰ Γρηγορίου τὰ χερίστα. Καὶ τοὺς μὲν οὕτως ἀποπεμφάμενος ὁ κρατῶν, τοῖς οὖν ἐκείνοις μονωθεῖσιν ἐμβριθέστερον προσφερόμενος πειθηνίους τε παραυτίκα δεικνυσι καὶ συνενοῖ τοῖς λοιποῖς. Οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον συναχθέντες, παρόντος μὲν βασιλέως, παρούσης δ' ἀπάσης συγκλήτου καὶ κλήρου καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάντων καὶ λαώδους οὐκ ὀλίγης μόρας, συνόντων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν κατὰ Γρη-

clesiastico debere iudicio causam Gregorii, permit-
tisque suffragiis peritorum recte ille necne circa
dogma sentiret, nec reformidandum liris exitum.
Sese enim eventus qualiscunque jam nunc sibi pe-
riculum deposcere. Præstare quippe illud longe
quam dissolutissima ratione plagam incuratam fas-
ciis solvere, alia conscie celantes alia effutire; de-
nique fucum vanarum excusationum inexcusabili-
bus actis et scriptis appingere. Huic opposita ex
adverso invalescebat opinio multorum, compositio-
nis viam quæri oportere contententium, nec asper-
nandam videri conditionem oblatam. Caveri enim
satis posse certitudini promissæ cessionis : qua sa-
tis constituta, quid tandem mali esset consolari
Gregorium dando illi quod petebat testimonio, cum
satis constaret non tam ex ejus tonio scandalum
multorum ortum quam ex scripto Marei monachi?
Exhiberet se modo Gregorius paratum dando abdi-
cationis libello ubi testimonium acceperit; et si
queat ab ipso impetrari, fidem in id suam scripto
rite consignato jam nunc obliget. Tum sane consu-
latur ejus famæ, conscribendo quale postulat sanæ
suæ doctrinæ testimonio. Compellatur igitur a missis
ab imperatore ad hoc ipsum Gregorius de pro-
misso abdicationis dando, ille ad id scripto conci-
piendum haud promptus omni verborum assevera-
tione coram Deo, sic enim est locutus, confirmavit
non prius ipsos edituros scriptum quo sibi decus
in corruptæ in dogmate fidei assererent, quam ipse
viciissim rite conscriptum abdicationis patriarcha-
tus libellum daret. Hoc relato responso Ephesinus,
et qui ei adhærebant, haud acquiescendum arbitra-
bantur, multaque allegabant ob quæ nec tutum nec
honestum id esse contenderent. Philadelphiensis
contra cum suis, illam interpositam a Gregorio Dei
mentionem in pollicendo pro vero juramento inter-
pretantes, satis eam promissionem videri debere
affirmabant, 129 quippe a qua si resilire postea

Gregorius tentaret, statim, uti perjuri compertus,
legitime de jecti patriarchatu et canonice deponi pos-
set. Perstabant nihilominus Ephesinus et Cyzicenus
in contraria sententia, contententes nulla ratione
tam merito hæreseos suspectum hominem crimine
nondum purgato in qualemcunque communionem
debere admitti, necessariumque omnino pertenden-
tes causam ejus cognosci, ac nihil se præverti pas-
suros iudicio, quo certum jam haberent eum pravæ
doctrinæ manifeste convincendum. Egit cum his
imperator, et sermone accurato est conatus illos ab
hac pertinacia deducere : sed profecit nihil. Unde
angebatur animo, feram in casses mox induendam
intempestivis male cautorum venatorum abigi cla-
moribus dolens, infinitumque duci tumultuosissi-
marum rixarum funem ferens ægerrime. Hæc in-
stinctus sollicitudine ad ambos hos præsules nocte
quadam vocatos copiosissime instantissimeque de
toto negotio disseruit, ostendens quam conveniret
unicam istam oblatam arripere conventionis ansam.
Ac cum nihil ab illis impetraret, exandescens ex-
probravit durissimam utrique pervaciam, incre-
pans esse illos compositionis inimicos, pacis hostes,
cupere jactari æternis contentionibus Ecclesias.
novasque ciere tempestates veteribus nondum plane
compositis. Sic iracunde objurgatos facessere a
conspectu suo jussit, minacissime suis imperans,
irent, abducerent contumaces, abderentque disjun-
ctos invicem in separatas custodias, prohibitio quo-
rumvis ad eos accessu. Ita utrumque servarent
quoad præposito Ecclesiæ patriarcha novo causæ
ipsorum legitimo iudicio subicerentur, maxime
autem Ephesini, qui jam litteras sædissimæ oltre-
tationis in Gregorium plenas Asianis inscriptas
edidisset. His in hunc modum a se dimissis impe-
rator, sequaces ipsorum vehementi adortus impetu,
absentia jam ducem infirmiores facile deterruit,
pertractosque in sententiam cæteris adjunxit; qui-

γορίου τὴν ἀρχὴν ὀρμησάντων, [P 87] σταθεὶς ὁ Φι- A
λαδέλφειας Θεόκλητος· πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου
στομάτων μία γλῶσσα γίνεται, καὶ ἀνακηρύττει
πρόπαντα τὸν πατριάρχην ὀρθόδοξον, ἅπαν δ' ἐκείνου
σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀποστασίαν
τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀνετίθει ὡς ἐκεῖθεν ἀνε-
γγεμένων τῶν παραχῶν, οὗ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ
πατριάρχου ἀποβλήθεντος ἐκείνους μηδὲνα ἔχειν τῶν
διαταγῶν ἐπ' αὐτῷ τοῦ μὴ ὀρθόδοξον ἔχειν διωρο-
λόγει. Ταῦτα λέξας τε καὶ πλατύνας ἐπίτηδες τῶν
ἄλλων ἱσχυμένων ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λόγον.

θ. Αἰδελλος παραίτησεως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ
Γρηγορίου.

Ὁ δὲ γε Γρηγόριος βασιλεὶ συνταξάμενος καὶ τοῖς
συμβεβημένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιωσάμενος, ἐκεῖ-
θεν ἀπαίρει, καὶ ἐπὶ σχολῇς τῇ ὑστεραίᾳ συνάττει B
τὴν τῆς αὐτοῦ παραίτησεως λίβελλον, ἔχοντα ἐπὶ
λέξεω· οὕτως· « Ἐμὲ προῦβιδεσαν εἰς τὸν θρόνον
τὴν πατριαρχικὴν καὶ εἰς τὸ τῆς ὀψήλης ταύτης ἀρ-
χιερωσύνης ἀξίωμα οὐτε αἱ ἑμαυτοῦ σπουδαὶ οὐτε
τῶν ἡμῶν φίλων συνάρσεις, ἀλλ' ἀνῆκεν ὡς οἶδε μό-
νος θεός. [P. 88] Ἐπεὶ δὲ τοῦτο γέγονε καὶ διατέλεσα
ἔτος ἔκτον ἤδη καὶ πρὸς εἰς τὸδε τὸ λειτούργημα,
πάντα ἐποιοῦν καὶ ἔλεγον ὥστε καὶ τοὺς σκανδαλιζομέ-
νους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδισταμένους εἰς εἰρήνην
ἀγαγεῖν καὶ ἐνώσει αὐτῇ. Ἀλλὰ τὸ σπουδάσμα τοῦτο

εἰς τούναντίον ἡ ἐγὼ ἐβούλομην προέβαινεν, ὥστε
καὶ ἐδῶν τινὲς ὡς οὐκ ἂν ἡ εὐκταία αὕτη εἰρήνη
γένοιτο, εἰ μὴ ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπὼν ἐκ
τοῦ μέσου γενόμην. Οὐκ ἤνεσχόμην ἐπὶ χώραι· μέ-
νειν, οὕτως ἐναντίως ὁρῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας· ἔχοντα,
ἀλλ' ἡγάπησα μᾶλλον σπενδομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ
καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλιζομένους ὁρᾶν ἢ ἑμαυτῷ
τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχήν. Ἐνθεν τοι καὶ διὰ τὴν
αὐτῶν τούτων ἐν Θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχο-
βλαβῶν σκανδάλων ἀργίαν παραίτησιν ποιοῦμαι τοῦ
θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πα-
τριαρχικῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς
ἱερωσύνης, ἐπεὶ ταύτην ἐλεούντός με τοῦ Θεοῦ φυ-
λάξω ἑμαυτοῦ διὰ βίου παντός, ὅτι καὶ διὰ μόνην τῶν
πολλῶν εἰρήνην καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν
ἔνωσιν ποιοῦμαι τὴν τοιαύτην παραίτησιν, οὐ μὴν
ὅτι ἑμαυτῷ συνοιδά τι πράξαντι ἀπειργον τῆς ἱερω-
σύνης ἐμέ. Ἐνθεν τοι καὶ ἔξεστι τοῦ λοιποῦ σὺν
εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἄλλον ἐκλέξασθαι πατριάρχην καὶ εἰς
τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην
ταύτην ἀναβιδάσαι, ὅς ἂν καὶ ὑπὸ Θεῷ συμπάχῃ
καὶ βοηθῷ, ὅσα καὶ κανονικὸς πατριάρχης καὶ γνή-
σιος ἀρχιερεὺς, εἰς ἐν τὰ διεστώτα τῆς Ἐκκλησίας
μέρη συνάγειν καὶ ἐπισυνάπτειν δυνήσεται. Καὶ
γένοιτο τοῦτο οἰκτιρμοῖς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυνάμει καὶ

bus apud magnum coactis palatium, 130 præsente
imperatore, præsente universo senatu, clero insu-
per et monachis fere omnibus laicæque multitudi-
nis non exigua parte, nec non iis ipsis qui primi
contra Gregorium sæve coorti fuerant, una consi-
derantibus, tot prius apertarum in Gregorium bucca-
rum unam se fereis linguam Theoleptus nomine
omnium declaravit, quem viderent coram adesse
patriarcham, eum plane inculpatum circa fidem et
orthodoxum esse, quidquid autem circa eum offen-
sionis existisset publicæ secutæque ex hac ab illo
secessionis, totum esse imputandum commentario
Marci, qui procellarum ea occasione concitatarum
unica origo, causa primaria fuisset. Quem com-
mentarium cum jam palam ipse patriarcha rejecis-
set, nullam restare de recta ejus fide inoffensaue
doctrina dubitandi rationem. Quare illum omnes
pro recte sentiente pleneque orthodoxo se habere
profiteri. Ea cum dixisset et de industria fusius
explicasset, cunctis in silentio perstantibus, finem
loquendi fecit.

9. Libellus abdicationis throni a Gregorio datus.

At Gregorius gratiis imperatori et universis qui
convenerant prolixè actis, cunctis perofficiose vale
dicto, inde abiens diem posteram formando per
oritur promissæ cessionis libello impendit, sic ad
verbum se habenti: « Me in thronum patriarchalem
et in hanc excelsam principalis sacerdotii dignita-
tem non mea ipsius promoverunt studia, nec meo-
rum suffragationes amicorum, sed conscendi ut
Deus solus novit. Postquam autem est hoc factum,
atque auncum jam sextum et quod excurrit in hoc

sum sacro ministerio versatus, omnia eo mea facta
dictaque retuli ut scandalum passos et ab Ecclesia
divulsos ad pacem 131 reducerem ipsique uni-
rem. Sed studium hoc meum in contrariam ac ego
volueram partem acceptum est, ita ut aliqui clama-
rent nunquam successuram istam optatam pacem,
nisi ego patriarchatu relicto e medio abirem. Non
sustinui hærare in loco, sic commissam infestis
factionibus cernens Ecclesiam, sed optabilius il-
ducens, malui sceleratos Ecclesie et invicem videre
illos qui prius offensæ dissidebant, quam perstare
in possessione gaudereque honore tam illustris prin-
cipatus. Itaque ad assequendam horum ipsorum in
Deo pacem et animabus nocentium cessationem
scandalorum, cessionem facio throni et principatus
patriarchalis dignitatisque, non tamen sacerdotii.
Nam hoc, miserante me Deo, servabo mihi per
quantum superest vitæ spatium, quoniam propter
solam multorum pacem et horum reconciliationem
cum Ecclesia facio talem cessionem, nec mihi sum
consciis fecisse quidquam quod me arceat sacerdo-
tio. Quocirca de reliquo licet, cum Dei beneplacito,
alium eligi patriarcham, qui thronum in hunc pa-
triarchicum et principatum sacerdotii evehatur; qui
Deo adjuvante, ut rite juxta canones ordinatus pa-
triarcha et legitimus sacerdotum princeps, disjun-
ctas Ecclesie partes redigere in unum ac coagmen-
tare poterit. Eveniat id utinam miserationibus magni
Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, exora: puris-
simæ Dominiæ nostræ Virginis et Dei 132 Matris
ac omnium sanctorum precibus. » His plane ver-
bis conceptum hoc scriptum, idque nulla prorsus

τῆς πανάγνου δεσποίνης ἡμῶν Παρθένου καὶ Θεο-
μήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων πρεσβείαις. » Ταῦτα
γράφας, οὐ μὴν δὲ καὶ ὑπογράφας οὐδ' ὅτι οὖν, δη-
λὸς ἦν συνεστῶς ἑαυτῷ τὸν θρόνον καὶ εἰς καιρὸν τῆς
τιμῆς ἑαυτῷ προμηθεύμενος τῷ μῆθ' ὑπογράψαι
(ἔδει γὰρ τὸ « ὁ χρηματίας » γράψαι) μῆτε μὴν
αἰτίαν θεῖναι τῆς παραιτήσεως ἄλλην ἢ τῶν σχιζο-
μένων εἰρήνην, ἥς μὴ προδῶσης ἀντικρυς, ὡς ἐπι-
στευεν, αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι
καὶ αὐτοῖς τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦ ξυνέ-
βαιεν· ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ Ιερωσύνῃ ἀκατατίτατος, ἐπὶ
δὲ μόνῃ προφανεῖ αἰτίᾳ τὴν τιμὴν παραιτούμενος,
ἔηλον ὡς τῆς αἰτίας μὴ προδῶσης αὐτοῦς ἂν εἴη καὶ
πάλιν, θέλων μόνον, ὁ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν
ἕξις. [P 89] Οἱ μέντοι γε περὶ τὴν βασιλέα, καὶ
μᾶλλον ὁ τὰ πάντα κυκλῶν Θεόληπτος, μόνον ὅτι
γράμμα παραιτήσεως παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἰδέοντο,
χάριν εἶχον ἐκείνῳ ὡς ἦδη τὸ πᾶν λαβόντες, καὶ
τοὺς ἄλλους ἐπειθον μὴ πολυπραγματεῖν, μὴ ζητεῖν
πλέον, μὴ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ
μόνῳ τῷ γράμματι οἰκαιοχέρῳ γε ὄντι, καὶ γ' ἀπαλ-
λαχθέντας οὕτως ἐκέλευον ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ

subscriptione firmatum, Gregorius ad suam fidem
liberandam offerens, manifeste visus est non tam
voluisse bona fide abdicare quam asserere sibi
thronum et astu quodam præparare facultatem re-
sumendi postmodum honoris, quando scilicet, mi-
tigatis hominum odiis, et quæ tunc flagrabat in-
vidia paululum remissa, opportunitatem occasionem esset
vacuus iterum exercendæ, nunquam vere, ut puta-
bat, amissæ potestatis. Nisi enim hoc callide age-
ret, utique illum oportuerat consuetam illam ad
scripti calcem apponere formulam : « Ego, quo de
agitur in libello, subscripsi ; » prætereaque certam
et non ex incerti eventus conditione suspensam
commemorare abdicationis causam. Nunc non aliud
allegans cur cedendum loco putaret, nisi spem con-
ciliandæ isto modo dissidentium pacis, relinquebat
sibi astute jus ad sedem integrum, si, quod omnino
futurum opinabatur, ne post suum quidem disces-
sum certamina factionum quievisissent. Quidni enim
tunc, qui discrete aliqui professus esset haud se
renuntiare sacerdotio quo nulla meruisset culpa
privari, legitimam sibi patere ad sedem reditum
contenderet, eamque pro libito, nemine jure ob-
stante, resumeret, hypothetica cessione, cujus pa-
trata conditio non sit, possessionem non abdicatione
absolute dignitatis prorsus abrumperet non valente,
quam ad tempus duntaxat successus expectati sus-
penderit? Verum imperator, et maxime cuncta tunc
hiscens Theoleptus, quomodoecumque adepti quam
tam anxie cupiverant abdicationem patriarchæ, cap-
tiosane illa esset an vera parum pensi habentes,
qualis erat cunque pro sufficientissima satis acce-
pere, gratias etiam ei qui dederat agentes. Quin et
his quibus fraus suboluerat persuaserunt ne suspi-
cionibus curiose indulgerent, ne plus quererent,
ne subscriptionem postulerent, sed satis esse duc-

Α καὶ ταῖς ἐκ μακροῦ δυσμενεῖν αὐτῷ πέμπων
συγχώρησιν διηλλάττετο· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις καὶ
δῶρα προσπέτελλεν, ὅσους ἄρα τῶν κληρικῶν ἐκ
σκανδάλου τοῦ τότε διισταμένους ἀφῆρετο τὰ σιτη-
ρίσια.

Ι'. *Ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν τῆς
Ἀριστινῆς.*

Τῷ δὲ γε Ἡρακλείᾳ Γερμανῷ καὶ τῷ Προύσῃ
Νεοφύτῳ, οὓς δὴ καὶ καθέλειεν ἐπ' αἰτίαις, τὴν μὲν
Γερμανῷ, ὅτι σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκείνῳ, τοὺς λογι-
σμοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνου δεσάμενος καὶ τελέας εἰς
μοναχοὺς καὶ πατέρας ἐπ' ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχων, τὰς
ἐξαγορείας παρελόμενος, τοῦ ἐξομολογουμένου μὴ
ὁμολογήσαντος ὡς ἰκοινῶναι τοῖς προτέροις οὐχ ὅπως
εὐχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, ὡς ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ ἁγίου
κλάτματος ἄρτου, μαθὼν παρ' ἄλλων ἐσύτερον,
ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγγράφως ἀφώριζε, Νεόφυτον
δὲ ὡς συνοπογράφαντα καὶ ὁμολογησάντα αἰ, —
ἐκείνοις τότε ὑπερφανῶν ὡς ἀμαθέσιν, ἐνευμενίζά-
μενος ὑστερον, πέμπων ἐλάμβανε τὴν συγχώρησιν
καὶ ἀντισυνεχώρει. Καὶ γε τῷ τῆς Ἀριστινῆς μονα-
χῷ, ἐχόμενά που κειμένῳ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου

rent simplex scriptum, cum id propria patriarche
manu fuisse constaret exaratum. Sic omnes qui ad
ipsos expostulatum eo nomine venerunt imperator
et Philadelphensis acquiescere jussus dimiserunt.
Gregorius autem iis qui secum ex longo tempore
simulatas exercerant, missa 133 injuriæ con-
donatione, reconciliatus est. Aliis etiam dona ad-
jecit, iis nempe clericis qui, quod offensi nuper exorto
scandalo secessissent, male multati fuerant, ablatis
quæ prius præberi consueverant alimentis.

10. *Secesus patriarchæ in monasterium Aristinæ.*

Heracleotæ vero Germano et Prusæo Neophyto,
quos exauctoraverat, Germanum quidem, quod
cum initio sensus suos ac partes fuisset amplexus,
etiam evectioῖν cooperans admittendo ipsum ad
præviam patriarchali ordinationi monasticam pro-
fessionem, qua functione obeunda patris erga se
necessitudinem induerat, idem tamen postmodum
a priori judicio susceptoque patris officio ingerti
offensione resiliens, cavillatus confessionem a Gre-
gorio monachi habitum accipiente de more factam
non fuisse integram, quoniam is, prout postea
certis auctoribus comperisse se aiebat, inter cætera
peccata confessus haud fuisset se iis qui polluti
habebantur piaculis palam antea contractis com-
municasse, non solum precibus et psalmodiis cur
iis communiter celebrandis sed et sacri panis frag-
menti participatione ab iis admissa, eum jam pa-
triarcham ipse episcopus scripti edito excommuni-
caverat. Neophytum autem, quoniam in his Ger-
mano consenserat et libello excommunicationis a
eo in patriarcham intortæ subscripserat. His, in-
quam, episcopis duobus, quos quando ista primum
contra se attentarant, superbe ut imperitos tradu-
xerat, nunc ultro placatus, allegatis ad eos conci-
liatoribus pacis veniam a se in illos actorum pe-

τοῦ ἐν τῇ Κρίσει μονῆς (ἐκεῖ γὰρ πρωτοθεσιτάρισα Α' β'. *Περὶ τῶν σχιζομένων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας.*

α'. *Ὅπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου ἐπειρῶντο διελθεῖν.*

[P 90] Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείς, πολλοῦ τοῦ κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἡξίου ἔφην ἀδιόρθωτον, καὶ συνθεῖς συνεκρότει, καὶ πνεύματι ζῶντας σοφοὺς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψει μονωθέντα τὸν τόμον τοῦ βοηθοῦ (ὁ δ' ἦν Γρηγόριος) προσέταττεν ἐξετάζειν. Καὶ πρῶτα μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον σύναμα βασιλεῖ συναχθέντων σεισμῶς ἐνοικήφας ἐξαίφνης τὴν σύλλογον ἐκείνον καὶ τὴν σκέψιν διέλυεν· εἶτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα καὶ αὖθις συνέ- B γο καὶ ἐπιμελέστερον διεσκέπτοντο. Καὶ οἱ μὲν τὰ, οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλὰς ταῖς ἡμέραις διαφιλονεικῶντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπεξέβλον τέλεον τὴν ἐξηγήσιν, κρεῖττον ἤγγράμμενοι μὴ ὅπως τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖσθαι ἢ ἐξηγουμένους ἀναρρόπτειν κίνδυνον.

Τούτων δὲ γεγονότων οὕτως, βασιλεὺς καὶ αὖθις πολλὸς ἦν ἀλγὼν ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἅπας ἐγίνετο εἰ οἷόν τε συμβιδάξαι αὐτοὺς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐναῶν. Ἐτυχον γὰρ καὶ αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς στασιάζσαντες, ὥς δύο μοίρας γενέσθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, ἐνίοις δὲ ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννῃ σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους ὑπὲρ ἐκείνους τὰ πλεῖστα, καὶ ὅτι χθὲς καὶ πρὶ τρίτης ἐν πυρὶ ἐκάλουν θεοὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, πυρσολάτραις ἐκείνους· ἀποκαλοῦντας κτεκώων σχίζεσθαι μέχρι καὶ αὐτῆς προσλαλῆς ἐγνωκότας. Καὶ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν Γραφῶν διωρισμένα οὐχ ὅπως ἀμαθὲς, ἀλλὰ καὶ ἀσεβεὲς ὁ Ἰωάννης εἰόμενος· ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῆς [P 91] Ἐκκλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ αὐτῶν δὲ τῶν περὶ τὸν Ἰάκινθον, ὥς μὴ συναινέσων κτλ. οἱ τι ποιοῖεν. Αἰδὸς δὲ καὶ παρὰ βασιλέως, ὥς τὸ εἰκός. παρρωμένος τῷ τῆς Χηλῆς φρουρῷ ἐξορθεύεις ἐγκαθεργνυτο. Τότε τοίνυν τῆς Ἐκκλησίας κεχηρωμένης, περιρῶν ἐθέλων τῶν σχιζομένων ὁ βασιλεὺς

rens impetavit, vicissimque ipsis libenter accipientibus obtulit remissionem injuriarum quibus ipsum læssissent. His peractis se abdidit in monasteriolum Arstinæ dictum, contiguum monasterio sancti Andree in Crisi, viciniam in talis delectu loci sequens protovestiarie Raulenzæ in eo sancti Andree monasterio degentis, a qua Gregorius benigne fovebatur, large de suo subministrante quæ illi opus erant.

11. Conatus adhibitus ad correctionem tomi a Gregorio editi

Imperator his defunctus curis cum animalverteret gliscere interim **134** ac late serpere arcantum murmur de flagitio, quod tomi mendose scripti temere probanda editione vulgo conscriptum putaretur, haudquaquam tolerandum diutius statuit teri manibus inemendatum, ut erat adhuc, volumen istud et impune pro inoffenso securoque circumferri. Ergo conventus iudicis delectis in eos viris spiritu viventibus et sapientibus. Hos jussit simul omnes explorare acri examine totum per se solum, hoc est destitutum presenti patrocinio auctoris et defensoris sui Gregorii. Horum cœtum primus haberi cœperat apud magnum palatium: verum imperatore jam illic cum universis qui vocati fuerant sedente, terræ motus ingruens concilium trepide dissolvit, negotio abrupto. Post hæc in regia Blachernarum iterum congregati accuratius de re tota consultarunt, aliis hoc, aliis illud censentibus, quoad continuis dierum multarum alterationibus in nullum concordis de ipsius scripti correctione sententiæ desinentibus finem, tandem convenerunt in plane tollenda enarratione loci Damasceni, præstabilius ducentes in exp. cum relin- qui testimonium illud quam eo exponendo verita-

tem dogmatis et publicam quietem adducere in periculum.

12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se abscederant.

His porro sic transactis imperator rursus multus erat in deploranda ferendaque impatientissime secessionem Arseniarum, et totum se addebat in conatum procurandæ, si fieri posset, conciliationis ipsorum et rejunctionis cum Ecclesia. Fovebat ejus in eo genere spem, quod tunc commodum dissidere illos inter sese ferebatur, in factiones discissos duas, quarum numerosior ducem sequebatur Hyacinthum, pauci alii auctore Joanne Tarchaniota fluctuantes conflictabantur scrupulis subtilium cavillationum; unde in morosas aliorum sugillationes erumpebant, culpantes eos in plurimis, ac quod Hyacinthiani haud ita pridem Deum in igne invocassent, **135** pyrsolatrarum illos probroso traducentes scommate, ipsorumque commercium tam superstitione declinantes, ut communiter irrevocabili decreto statuissent illos ne brevi quidem alloquio dignari. Quoniam enim novæ perignem explorationi subjicere (quod isti fecerant) ea quæ semel constituta scriptis essent maturo consilio commissa, non imprudens solum sed etiam impium Joannes putabat esse, non minus æqua sibi causa videbatur ab Hyacinthi nunc parte se abjungere quam, qua prius Arseniani pariter omnes ab Ecclesia secessissent: pariter quippe nunc quoque sibi cavendum ne perseverando in communione cum illis comprobaret quod agebant, et ita ejus culpam in se susciperet. Succensuit Joanni hoc nomine imperator, eumque despiciens deportari jussum in insulam castello Celez inclusit. Nunc autem viduatam abdicatione Gregorii cernens Ecclesiam, tempus aptum novo rē-

αἱ τὸν σφᾶς καὶ δυνήεις εἰρηνεύσεις, πέμψας κατὰ γει τὸν Ἰωάννην, καὶ πού πλησίον τῶν κατὰ Βλαχῆνας παλατίων ἐν τῇ πάλαι ἀρματοφυλακίῳ ἐν ἐλευθερίᾳ κατέχει, ἐνδοῦς ἐκείνῳ καὶ οἷς ἰδίους εἶχε συνοῦσι συνεῖναι τε καὶ συνομιλεῖν. Καὶ δὴ γνοὺς συνάγειν ἀμφοτέρους καὶ ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην πρότερον ἀποροβουλίσμοις τισιν ἐπειρᾶτο τοῦ Ἰωάννου. Ἐν μὲν δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον πέμψας, μέγαν παρ' ἐκείνῳ δὴ τῷ Ἰωάννῃ δοκοῦντα, ὡς αὐτοῦ πρὸς βασιλέα λέγοντος μανθάνειν τὴν βασιλεία καὶ τῷ πατριάρχῃ τοὺς λόγους πληροφορεῖν, πέμψας οὖν διὰ ταῦτ' ἐκείνον διεμνηύετο τὰ δοκοῦντα, ἅμα τε προστάσων καὶ ἀξιῶν ὁμονοεῖν σφᾶς ἀμφοτέρους, καὶ οὕτως εἰς ἓν κατὰ γνώμην συναχθέντας τοὺς σχιζομένους συναχθῆναι καὶ κατὰ τόπον, συνόδου κοινῆς ὑπὸ βασιλεῖ γινομένης, ὀρέγοντι καὶ αὐτῷ δεξιάν, εἰ τὰ δυνατὰ καὶ ἄλλῳ; συμφέροντα λέγοιεν, βραδευθῆναι τε τὴν εἰρήνην ἐντεῦθεν εὐδοκίᾳ Θεοῦ, εἰ καὶ αὐτοὶ θάλοισιν. Εἶναι γάρ ἐν μέσῳ καὶ Θεὸν τῶν ὁμονοοῦντων, καὶ ζητοῦσιν εἰρήνην ὄντα τῶν μακράν τε καὶ τῶν ἐγγύς καὶ

Α σφίσι ταύτην διδόναι, καὶ μᾶλλον ὁπότε τις μὴ τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου δόξαν ζητοῖ. Ταῦτα καὶ πλείω λέγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀλεξανδρείας οὐδὲν ἦν ἀκούειν εἰ μὴ στρογῆς αἰνιγμάτων καὶ διωρίας πραγμάτων καὶ ἄλλ' ἅττα, οἷς ἄρα οἱ τὸ πικρὸν ἀποκρούμενοι καὶ πρὸς τὸ μέλλον τὰς ἐλπίδας ἀναρτῶντες χρῆσθαι εἰώθασι. Τέως δὲ καὶ συνόδους ὁ βασιλεὺς συγκροτῶν, τὸ ἐκείνους, μὴ ἔχοντας εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους, αὐτῷ εἰρηνεύειν πειρᾶσθαι καὶ ἀμφοτέρους δόξοντων ἐκρίνεν. Ἀλλὰ καὶ ἀδυνάτοις, τὴ δὴ λεγόμενον, ἐπεχειρεῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν ὁμόνοιαν ζῆσιν, καὶ πολλοὺς καθ' ἐκάστην συνέλευσιν ἐξελέττων λόγους οὐδὲν ἦνυτε τὸ παράπαν. Τοῦ μὲν Ἰωάννου καὶ λίαν ἀπεγίνωσκα τότε, καὶ μᾶλλον βασιλεῖα κατακριθέντος, ὥστε καὶ μὲν τῶν συνελεύσεων ἐς μέσον ἐμφανισθῆναι χειρίδας ἐμπαργάρους κοκκίνας καὶ ἄλλ' ἅττα ὡς ὤφθην σημεῖα βασιλικὰ, ἀ δὴ παρὰ τινι τῶν αὐτοῦ ἐφρεθέντα τὴν ἀναφορὰν τῆς κατηγορίας πιστὴν ἐπ' ἐκείνῳ παρ' εἶχε, καὶ διὰ ταῦτα φυλακῇ καὶ πάλιν δοθέντος κατὰ τινα χειρίστην ὑποψίαν μηδὲν ἐκείνῳ προσέχου-

conciliationis dudum abscissorum Arsenatarum tentamento ratus, adduci ad se mandat e carcere Joannem, et prope palatium Blachernarum in veteri armamentario collocat in libera custodia, permittens illi cum suis amicis et familiaribus congressum colloquiumque quam crebrum prolixumque vellet. Habens autem Augustus in animo reducere in consensum ambas prius factiones Arsenianæ sectæ, ac tum ab iis sua opera conciliatis impetrare ut bona fide inire rationem pacis cum Ecclesia firmandæ vellent, ante omnia velitationibus quasi quibusdam explorare Joannis animum tentavit, allegato etiam ad ipsum quodam die Alexandrino Athanasio, quod ex quodam Joannis ad se dicto imperator intellexisset magnæ hunc ab ipso haberi auctoritatis virum, et a quo facilius quam allo quovis persuaderi sibi rem prius non creditam sineret. Athanasius ergo missu Augusti profectus ad Joannem omnia commemoravit quæ apta putavit ei adducendo ad redintegrandam cum Hyacinthi 136 parte gratiam, quo postea concors jam unanimiter secta universa coram plena synodo certum in locum congreganda, depositis adversus Ecclesiam simultatibus, dextras ad futuro illic imperatori in pacem longe ipsi desideratissimam darent, spem certam ingentis ineundæ ab illo gratiæ, si votis sensibusque ad communem utilitatem accommodatis pacem denique universalem, Deo volente, Augusto auctore conficerent. Esse quippe in medio duorum consentientium invicem et petentium Deum; qui se idem dicat esse (prout et vere sit) pacem eorum qui longe et eorum qui prope sint, paratum hanc illis dare, maxime quando quis non propriam, sed illius gloriam quæsierit. Hæc et his similia plura ubi disseruisset Alexandrinus, nihil pro responso aliud audivit quam contortas obliquitatès ancipitum dictorum, dilaciones petitæ

rei, quas obtendi negationi præcisæ astute dissimulatæ satis appareret, effugia denique istiusmodi, quibus vitata in præsens exosa necessitate concludendi salutare quidpiam spes in incertum infinite inanes extenderentur; quo genere ludificandi, quando urgentur a potentibus, pertinaces infirmi solent uti. Imperator etsi, cum excidisse se vidisset primo conatu procurandæ pacificationis privatæ Arseniatarum, quam sibi gradum futuram ad universalem cum Ecclesia speraverat, satis videbat quam desperandum esset adduci eos posse ad consentiendum secum, quibus persuadere nequivisset ut inter sese convenirent, tamen præ flagranti quo æstuabat desiderio pacis, ne ab impossibilibus quidem, quod dici solet, aggrediendis temperandum existimans, synodis frequentibus collectis, eorum accitos Arsenianos efficacissimis alloquiis, et nullum non ad id utile varie argumentum versantibus, invitare ad concordiam diu quotidie non destitit. Sed cum nihil omnino proficeret, pertæsus denique iræ in nodum negotii Joannem habenas laxavit, maxime postquam ad perviciaciam adunxisse imperii affectationem deprehensus et convictus idem est, productis in medium, quodam ex solitis conventu, 137 manicis coccineis margaritarum intextu ornatis et quibusdam id genus insignibus characterem fastigii principalis habentibus, quæ penes quemdam ex ejus domesticis reperta fundamentum suspicionis in eum pessimæ eo justius dederunt, quo cætera ejus contumacia proniorem de illo faciebat præviam in omni genere voluntatis fidem. Hoc igitur e medio amoto, et ob causam jam invidiosissimam, quamquam si per se sola spectaretur, nec verisimilem nec quidquam ad illum pertinentem, iterum in carcerem conjecto, delinire, si posset, Hyacinthum imperator instituit, a missione ipsum crebra et perbenevolæ honorans,

σαν. [P 92] Τοις δὲ περὶ τὸν Ὑάκινθον κηδεμονί-
κως ὡς δῖθεν προσήγετο, ὥστε καὶ ἐφείναι αὐτὸν ἱπ-
πων παραγῶν τῶν καλλίστων, συχνὰς προσόδους
πρὸς βασιλέα ποιεῖσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν δεομένων
ἀναφέρειν τε τὰ εἰκότα καὶ λύσεις πολλῶν ἐργάζε-
σθαι, ἐπειτα γὰρ καὶ αὐτὸς βασιλέα ὑπέσαινεν,
ἐκείνῳ μὲν λέγων εἰρήνης φίλον εἶναι καὶ ἔτοιμον
εἰ ηγεῖν, χρῆναι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑπέρχεσθαι,
ὅτι ὅπερ καὶ ἐντελέστερον εἰρηνεύουσιν. Ἰωάννην δὲ
καὶ θυσθανάτῃν, καὶ γ' ὑποκείσθαι καὶ παρὰ τῶν
ἰδίων καταγνώσει, οὗς καὶ αὐτοὺς θεραπεύειν δεῖν,
καὶ οὕτω τὸ τοῦ κολοισῶ παθεῖν ἐκείνων, τῶν ἁλλο-
τρίων ἐφ' ὧν μένον πτερῶν. Εἶναι δὲ καιροῦ ταῦτα
καὶ ἐπιστήμης ἀπαιτούσης μακροθυμίαν, τὰς ἐκεί-
νων ἀτασθαλίας καλύψουσιν ὡς κατὰ καιρὸν ἐνδω-
σάντων. Ταῦτα Ὑάκινθος λέγων περιεβουκόλει τὰς
ἐκπιδὰς τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ τὴν τοῦ Μωσελεῖ μο-
νὴν ἐκείνους ἀνεῖναι, καὶ θαρρύνει τὴν ἐκείνων ὁμό-

atributo ipsi etiam, quo ad se ventitare facilius
posset, equo ex pulcherrimis; libenter quoque au-
diens quæ proponeret aut posceret, multorumque
pro quibus rogaret causas ad ejus votum expediens
et solvens vincula. Nec suas in hac scena deside-
rari patiebatur Hyacinthus partes. Respondebat enim
gratiæ Augusti, prout oportebat ejus alendæ augen-
dæque cupidum, venerabundo semper vultu, verbis
obsequiosis, arte assentationis valra fucum obdu-
cens facile credenti quod valde oparetur principi.
Memorabat videlicet se quidem amicum pacis esse
et paratum ad reconciliationem statim amplecten-
dam, moram autem unam sibi esse necessariam de-
clarandi sui in concordiam assensus curam addu-
cendi eodem cæteros, quorum multi arte ac pa-
tientia sensim pelliciendi erant, ut abhorrentem a
lædere ac consensione genium vincerent. His, quo
certius deinde constantiusque pactis conventis sta-
rent, indulgendum esse spatium, celando interim
quod jam nunc fixum in animo haberet. De Joanne
aiebat male illum mori cupere, hominem irrevoca-
bilis in ruendo cæcitatæ, ne suis quidem probatum,
quos pertæscos morum ejus et ferendo defessos
operæ pretium foret ab eo abducere, brevi sic pas-
suro ignominiam graculi, plumis, quas commodato
acceperat, ereptis in fœda deprehensi et irrisi nu-
ditate. Mora industriaque ad id opus esse, sed longi-
nimitate imprimis et invicto robore patientiæ, quæ
multa interim eorum ineptias devoret, flagitia etiam
occullet dissimulando præteriens, non parvo longæ
tolerantiæ pretio, si tandem eo perducantur, **138**
ut inflecti se sinant ad schismaticam pertinaciam in
tempore remittendam. Talia disserebat Hyacinthus,
spe sic inani lactans credulam Augusti mentem,
favoremque ipsius magis sibi magisque ac suis as-
serrens. Pignus ejus haud contemnendum fuit quod
monasterium a Mosele nomen habens eis indulsit;
præque se jam tum tulit certo confidere universæ
Arsenianæ sectæ plenam cum Ecclesia concordiam
post non multum exstituram. Sed hæc nihil de-

νοίαν οὐκ εἰς μακρὰν γενήσεσθαι. Ἄλλ' ἦν ταῦτα
πάντ' ὄντιρος ἐντυπούμενος τὰ ἀνύπαρκτα. Ἀμέλει
τοὶ κάκινους μὲν, ἐπεὶ πολλάκις προσμύξα; καὶ
τιμὰς μεγίσταις δεξιωσάμενος, ὥστε καὶ τοῖς τυ-
φλοῖς ὑπεξινίστασθαι προσιοῦσι καὶ μακαρίζειν τὰ
πίθῃ καὶ παρκαλεῖν μὴ καλὰ καλύπτειν κακοῖς,
τὴν ὑπὲρ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ζῆλον ταῖς τῆς αὐτοῦ
Ἐκκλησίας ἀποστασίαις, τέλος ἀφίησι, σκέπτεται
δὲ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου καὶ ἱεροῦ ὁποῖο; ἂν καὶ
κληθεῖν εἰς προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ Γρη-
γόριον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ἀκίχῃ διώκουσιν
ἐφ' ἧσαν ἀντικρυς, ἀθετεῖν μὲν ἀξιοῦντες τὸν Ἰωσήφ
ἀθετεῖν δὲ καὶ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας τὸ διὰ τοῦ
Υἱοῦ ἐκ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ἀρχιερεῖς δὲ φιλοκρυ-
νεῖν, καὶ ἱερωσύνην τὴν μὲν προσέσθαι, τὴν δ' ἀπο-
πέμπειν, καὶ τι αὐτὰ ταῦτα πολὺ τὸ δυσχερὲς καὶ εἰς
ἀκοήν ἔχοντα μόνην μὴ τινα συμφοροῦντες ἀξιώσειν
καὶ λέγοντες ὡς εὐαγγελικῶς τε καὶ κανονικῶς τὰ

num aliud erant quam merum somnium, formas
temere nectens insociabiles in unum, nonnisi fa-
bulose conflabile coitione naturarum sese invicem
excludentium spectrum. Et sensit tandem Augu-
stus se operam perdere. Itaque post sapius ail-
miascs aulicosque et honoris favorisque indicia
exquisitissimis frustra cultos primores Arseniano-
rum, adeo quidem ut iis inter ipsos qui excæca-
tione puniti olim fuerant, venientibus ad se as-
surgeret, et beatos illos cicatricibus istis virtutis
ac constantiæ ipsorum indicibus prædicaret, ad-
hortans subinde ipsos ne vterque decora recentibus
maculis obtigereq, hoc est ne quem ingentem
et valde laudabilem tunc monstrassent, cum illi
sunt passi, pro Deo et rebus divinis zelum, ad-
extremum corrumpere deflectionibus ab Ecclesiæ
ipsius, hoc est quam ipse in integrum restituis-
set, denique nihil se proficere videns omnes di-
misit, de cætero consultans cum in concilio pro-
cerum ac senatorum tum etiam in antistitum
et ecclesiasticorum cœtu, quisnam vocandus vi-
deretur ad regimen Ecclesiæ post Gregorium. At
interim Arseniani necquidquam se vexabant, in-
star prosequentium ardentem quorum æsequendo-
rum nec spes nec facultas ulla sit. Instabant
videlicet apud synodum ut declararetur Josephum
nec verum nec legitimum fuisse patriarcham. Po-
stulabant præterea damnari dogma Ecclesiæ quo
sanctus Spiritus ex Patre per Filium procedere
affirmatur: deinde contendebant crebra et severa
instituenda de sacerdotum ordinationibus judicia
quibus hæc quidem admitteretur, illa rejiceretur
difficili et perodoso discrimine. Denique alia quæ-
dam flagitabant perplexitatem inextricabilem sum-
mamque difficultatem primo ipso auditu præferen-
tia. Sed omnes omnium istarum petitionum ab-
surditates in unum quasi fascem congressisse vi-
si sunt, cum **139** quadam die in concilio dixerunt
se evangelice ac canonice res Ecclesiæ compo-
situros, si tota earum administratio, annuente

κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διδόνται, εἰς ἐπ' ἐκείνοις τὰ πράγματα γένοιτο βσιλεύς νεύσαντος. Οὗτοι δὲ μεγάλ' ἄττα τῶν κακῶν ὑπειδόμενοι πρὸς τῷ ἀτόπῳ τῶν ὑπερνομένων κατωρῶδον μὴ πως ἐπὶ νεαρῇ καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας κωφὴν κῶμα πραγμάτων ἀναταράξειαν. Ἐνθεν τοὶ κάκεινων ἀφειμένοι κοινῇ περὶ τοῦ πατριάρχου [P 93] κατισκέπτοντο. ιγ'. Περὶ τοῦ Ἀθανασίου, ὅπως εἰς τὸ πατριαρχεῖον προέβη.

Καὶ δὴ ψηφίζοντα: τρεῖς γε κατὰ τὸ σύνθετες, πρῶτον μὲν τὸν Γεννάδιον, ὃς δὲ καὶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ Ἰουστινιανοῦ ψηφισθεὶς καὶ τὴν ψῆφον δεξάμενος, ἐπιδημήσας καὶ ἐγγροῖσας; ἔπειτα παρηγεῖτο, δευτέρου τὸν Ἰάκωθον, ἄνδρα τοὺς τρόπους ἀπλοῖκον καὶ εὐλαδεῖας πλήρη, τὴν τὸν κατὰ τὸν Ἀθω προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ τρίτον τὸν Ἀθανάσιον, ὃν δὲ καὶ κατὰ τὰ ὅρη τοῦ Γάνου ἐνδιατριβόντα, ἐκ χωρῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν γένεσιν ἔχοντα, τοῦ Ἦνονπολίτου βασιλεῖ συστήσαντος ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου τότε διάγοντα βασιλεὺς ἐν τοῖς πρώτοις τῶν γνωρίμων ἔταττε. Διαμνησθέντος δὲ [P 94] τοῦ πρώτου καὶ τὰ πολλὰ καταναγκασθέντος,

Imperatore, ipsis permetteretur, cohorrescentibus ad sonum ipsum huiusmodi verborum cunctis, dum horum admonitu subjiciunt animis tetram speciem malorum quibus religio exponeretur talibus moderatoribus commissa, a quorum imprudentium æque ac vehementium inconsultis ausibus jure metueretur ne super recentem Ecclesiæ statum procellam immitterent eo periculosiorum, quo sine prævio ingruens fremitu exitium minis præverteret, nave surdis undis obruenda prius quam sonitu intumescens maris excitati naute artem expedire ac conatum possent ad vim frangendam fluctus infesti. Igitur his, ut dictum est, synodus dimissis communiter de patriarchæ electione consultabat.

43. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.

Ante omnia, ut mos est, tres suffragiis communibus elegerunt, quorum unus prælatus cæteris patriarcha fieret. Primus trium fuit Gennadius, qui olim electus in episcopum primæ Justinianæ, et electione admissa, deinde longo tempore peregrinatus, denique recusaverat aut abdicaverat. Alter Jacobus, vir simplicium morum et plenus religionis, cui monachorum montis Atho præfectura credita fuerat: Tertius Athanasius, quem in monte Gano commorantem, oriundum e regionibus Adrianopoli circumsitis, ab Eonopolita imperatori Constantinopoli tunc degenti commendatum hic in primis atque intimis familiarium habuit. Primus autem admonitus de sui electione, et multum ut promoveri se pateretur oratus, cum persuaderi non potuisset, reliquum inter duos alios iudicium in arbitrio imperatoris versabatur, cujus voluntas, secundo præterito, magis ad tertium inclinavit. Vocatus igitur Athanasius neque ipse

140

ἔπειτα οὐκ ἐπέβητο, περὶ ἀμφοῖν τῶν λοιπῶν προσώπων ἡ κρίσις τῷ βασιλεῖ ἐνεδοῖαζε, καὶ τὰ ζυγὰ τῆς ἀρεσκείας ὑπὲρ τὸν δευτέρον πρὸς τὸν τρίτον ἔκλιναν. Κάντεῦθεν προσκληθεὶς Ἀθανάσιος οὐκ εὐθὺς καὶ αὐτὸς ἐνεδίδου, ἀλλὰ τὰ καθ' αὐτὴν πρὸς τοιοῦτον ὕψος ὑπεκορίζετο. Τέως δὲ βίᾳ τῷ δοκεῖν βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κατανεύει καὶ τὴν πρόσκλησιν δέχεται. Ἦσαν δ' εὐθὺς τὰ προσέμια ἀλλ' ἄττα τὰς τὰ θάτανα περὶ γὰρ ἡδούλετο διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς ἐνδυμὰ τε τραχὺ φέρειν καὶ βλαύτας εἰκαίως ἡτύουρρημένας ὑποδεδέσθαι καὶ ἐν παντοίᾳ λιτότητι διαζῆν. Πλὴν οὐ διὰ ταῦτ' ἐζητεῖτο. Οὐ γὰρ ἐνδυμάτων καὶ βλαυτῶν ἦν καὶ αὐτοῦργίας τὸ ὦ; δεῖ ποιεῖσθαι, ἀλλὰ ψυχῆς; εὐ ἐχούσης πρὸς τῷτο, ἀγάπην χωρούσης Χριστοῦ, δι' ἣς τὸ κατὰ Χριστὸν ποιεῖσθαι ἐγγίνεται. « Εἰ φιλεῖς με γάρ, Πέτρε, » φησὶ, « ποιεῖναι τὰ πρόβατά μου. » Οὐκ ἄλλο δὲ πάντως ἡ εἰς Χριστὸν ἀγάπη ἢ τὸ αὐτὴν δὴ τὴν Χριστοῦ ἀγάπην ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ. Ἀγάπη δὲ Χριστοῦ τὸ δοῦναι τὴν ψυχὴν καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐπὶ μενόντων ἀμαρτωλῶν. Τοῦτο δ' αὖθις τὴν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντα; συμπάθειαν παριστᾷ.

confestim acquievit, aliquandin persistens in detrectando tanti fastigii ascensu. Tamen ad extremum vim, ut videri voluit, quasi quamdam sibi ab imperatore ac synodo illatam non sustinens, auctoritate tanta pertractus ad assensum, annuit vocationemque admisit. Mox promissa cœpere cerni speciei ac cultus patriarchæ designati, satis a præcedentiam consuetudine diversa. Pedes enim iter facere instituit, vestemque ferre asperam, et calcerari crepidis rudi ac subitaria ipsius opera consutis, denique in omni vitæ parte infimam tenuitatem et villitatem affectare. Cæterum non ob hæc quæsitus fuerat. Non enim in vestitu ac crepidis manu propria deproperandis sacri pastoris recte fungi officio situm est, sed ad hoc animus requiritur idoneus ei curationi sensibus et affectibus instructus, Christi præsertim instinctus charitate, quæ præcipue modum ac vim inspirat gregis Ecclesiæ juxta Christi spiritum pascendi. Nam « Si amas me, Petre, inquit, pascas oves meas ». Non aliud nimirum ejusmodi officium plene absolvit quam amor Christi, aut ipsam Christi charitatem in anima habere. Christi autem charitas ea est qua ille dedit propriam animam et mortem subit pro nobis, cum peccatores adhuc essemus. Quod rursus compassionem in peccantibus insinuat. Quis enim proprium membrum curans non id placide contrahat, non blande ac benevole illud fovet, etsi vermibus scateat? quis maligne traducat et publico insultans ludibrio propinaverit sui membri, hoc est suum ipsius vitium, quod potius, si quo forte casu in alienam notitiam emanaverit, excusare sollicitè debeat? Nam propriæ quemque rei cura et sensus angit, juxta dictum Pindari. Ac Christus quidem, eo solum quod Christiani sumus

* Joan. xxi, 17.

Τίς γάρ ποτε τὸ οἰκεῖον μέλος νοσοῦν θεραπεύων οὐκ ἔπλω; ὀφείτῃ καὶ ἰλαρῶς ἐκείνῳ προσφέρεται, καὶ ζήν σκέλη καὶ; Τίς δὲ καὶ θριαμβεύσειε τὸ ἐλάττωμα ἑαυτοῦ, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον κατανοουμένου ὑπερ-απολογεῖτο; Τὸ γὰρ οἰκεῖον πείζει πᾶν, κατὰ Πίνδαρον. Καὶ Χριστὸς μὲν, ὅτι καὶ μόνον ἐσμὲν Χριστοῦ καὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν ἅγιον ὄνομα, μέλη ἐκ μέρους λογίζεται σαπρούς τοις πλημμελήμασιν ὄντας; ἡμεῖς δὲ ὑπερφηφανήσομεν καὶ καταγνωσόμεθα τῶν ἰσθμίων, δίκαιοι ὄντες ἀμαρτωλῶν καὶ ἀνέγκλητοι ἐχόντων ἐγκλήματα, καὶ τὸν μὲν κολάσωμεν, τῷ δ' ἐπιπλήξωμεν, τὸν δ' ὑποπτεύσωμεν, καὶ μὴ ὄντα τῶν κακῶν πολλάκις ὡς ὄντα κατακρινοῦμεν; καὶ χρονοῦντες μὲν οὐκ ἀξίως ἐπαινεσώμεθα, ἀποδοίκοιτες πρὸς τὸ ἡμέτερον ὕψηλόν, σφαλέντας δὲ ὡς μικροῦ μετέλθωμεν ἀναμάρτητοι; Χριστὸς δὲ παρχωρεῖ, καὶ ὁ τῶν μαθητῶν πρῶτος πίπτει, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης φωστὴρ διώκτης πρότερον γίγνεται καὶ κολαστὴς εὐσεβῶν, καὶ ἄλλοις μὲν καὶ τελῶναι εἰς μαθητεῖαν παραλαμβάνονται πρὸ τοῦ φανῆναι πάνπαν κακοί, ἐπὶ Παύλῳ δὲ χάρις παραχωρεῖ καὶ ὑποστέλλεται, ὡς ἂν μετὰ τὸ φανῆναι κακὸς καὶ διώκτης καὶ τιμωρὸς τῶν Χριστοῦ

μαθητῶν [P 95] ἀπαραιτήτος τὸς ἐκείνῳ λάμψῃ τὸ φῶς, καὶ γινῶ ματαίως διώκων ὃν ὡς θεὸν ὑστερον προσκυνεῖ. Τί δαί; Ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἐκείνο ἀποσεμνύνεται καὶ τὴν εὐεργεσίαν κρύπτει τῆς χάριτος; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ κηρύττει καὶ μεγαλύνει τὸν ἑαυτοῦ. Ταῦτα Χριστὸς, ταῦθ' οἱ Χριστοῦ, ἐκείνος μὲν ἵνα νομοθετήσῃ τὸ συμπαθὲς, οὗτοι δὲ ἵνα τὴν εὐεργεσίαν ἐφ' ἑαυτοῖς πρώτοις δεῖξουσιν. Ἀλλ' οὐ φασιν οἱ περὶ ἐκείνου, ἀλλὰ κολαστέοι οἱ ἀμαρτανῶντες, ἀλλὰ καταγνωστέοι οἱ σφίσι συμπαθῶντες. Τότε δὲ γε καὶ προσδεχέσθωσαν, ὅτε καὶ τοῖς ἀξίοις προστιμωροῦντο, καὶ ὡς ἐκείνοις δοκοῖν, πενίχρως καὶ ἀναλήγτως τιμωρουμένοις. Τὸ δ' ἐμὸν εἶπω πάθος, καὶ ἐμὸν ἐπαινετὸν, εἰ δ' οὐκ, ἔχον φερέτω τὴν μέμψιν. Πᾶσι μὲν πιστοῖς τὴν θείαν φιλανθρωπὶαν ἐξαπλουμένην κατανοῶ, καὶ οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκω γνησίως μετανοήσαντι, μόνῳ δ' ἑμαυτῷ τὴν τοῦ ἐλέους χάριν συστήλλω καὶ τρέμω τὴν θείαν κρίσιν ὡς ἐπανεχθισμένην δικαίως, καὶ ὅτι ποιήσῃ. Πλὴν ἐξ ἐλέους καὶ πάλιν θαρρῶ, καὶ τὸ Χριστοῦ ὄντα παρ' αὐτοῦ καὶ κολάζεσθαι φιλανθρωπίας ἡγήμαι πέλαγος. Τοῦτο πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν ἠῤῥάμην, οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκων, καὶ τὰ φυλόστατα

et ferimus sanctum ipsius nomen, membra nos et partem sui **141** reputat, putridos licet sceleribus: nos autem superbia turgebimus, et arrogantis supercilii sæva censura immisericorditer damnabimus homines, justi, ut nobis videmur, peccatores, non accusati accusatos? Et alium quidem poenis subiciemus acerbis, alium probris proscindemus, alium temere suspectabimus, et cum reipsa minime sit malus, tanquam malum præcipiti iudicio infamabimus? Et eos quidem qui recte fecerint, non prout digni fuerint laudabimus, velut indignum nostræ fastigio celsitudinis ducentes ad cognoscenda æstimandaque aliena merita descendere; si quid autem illi offenderint, sic rigide acerbique puniemus, plane tanquam labis nos expertes omnis ac ne capaces quidem peccati essemus? Atqui Christo permittente primus ejus discipulorum cadit. Et qui postea fuit illuminator orbis universi, persecutor prius et vexator piorum exstitit. Cumque alii apostoli partim ex humili piscatoriæ artis exercitatione, partim e sordida professione questuosæ publicanorum functionis in discipulos assumpti fuerint, priusquam omnino mali apparerent, uno in Paulo quasi se initio contrahens locumque concedens malitiæ gratiā, non prius illum ea luce circumdedit quæ mundum late totum illustraret, quam idem fuisset deprehensus homo plane malus, persecutor et ultor inexorabilis discipulorum Christi. Tunc, inquam, illum circumfulsit illa de celo lux, cujus ad radios agnovit frustra se oppugnare quem mox a toraturus ut Deum esset. Quid autem postea? Num Paulus ita conversus primi sui erroris indicia obreuens et conscientiam dissimulans suis se discipulis quasi semper innoxium venditabat, grati celsæ beneficii curatricis sui gratiæ?

Minime, sed prædicat potius et magnificat misericordiam. Hæc Christus, hæc a Christo electi: Christus, ut legem sanciret misericordie charitatis, apostoli, ut divinæ beneficentiæ indulgentia primis ipsis scelerum **142** venia specimen ostenderent, quo spes excitaretur criminosis remissionis asequendæ. Longe aliter Athanasius hic, et quos sibi secum similes habuit, sapiebant. Quorum hæc erat horribilis oratio: «Districte plectuntur quicumque peccant. His indulgere quidpiam si qui forte miserantes voluerint, statim immisericorditer damnantur. Utrique tunc tantum ad pacem admittuntur, quando explevisse piaculorum præscriptorum numerum et exhausisse usque ad fæces amarum calicem istis ipsis jam plenesatiatis videbuntur inhumanis arbitris, qui eos poenis subjecerint acerbissimis.» Illis ego ut plane contrarie sim affectus, profitebor hic equidem (laudabiliter an secus, cujusvis esto iudicium), ejusmodi vitii, si vitium est, qualemcumque invidiam, eadem qua fateri non dubitavi, subire audacia paratus. Cunctis in Christum credentibus divinam patere benignitatem confido. Nullius, quem vere scelerum poeniteat, salutem despero. Mihi metuo uni ne misericordie gratia excludar. Ne omnibus apertus mihi soli coartetur pacis aditus, horreo, contrahens animum ad divini iudicii terribilem aleam, ne in irrevocabilem mei damnationem iuste, quidquid egero, inferendam funeste desinat. Huic tamen astui consternatæ motu mentis aliquam a spe divinæ misericordie consolatiunculam instillo. Nam quod esse rem Christi me scio, ab eodem ipso puniri me ad veniæ pertinere viciniam autumo; et omen indidem traho appropinquantis gratiæ, unde poenæ præsens acerbitas ingruit. Talia mihi ego ipsi, cui minus favere iudicando

διαπρόξεται· μόνον ἢ πρὸς τὸ καλὸν ἰδιόγεια ἔστω
καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς μετάνοια. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
εἶπον, οὗτι τὸ σκληρὸν τῶν περὶ ἐκείνον ἦθος καὶ
ἀτενὲς πολλαῖς τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ταραχαῖς
περιέβαλλεν ὑστερον. Ἀλλ' οὕτω ταῦτα.

ιδ'. Ὅπως τὰ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον λαληθέντα
ἐξητάζοντο.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀκουσθὲν [P 96] ὡς ἐς πατρι-
άρχην ἐκείνος ἐψήφιστο, πολλοὶ τινες ἐξαναδύντες
τῶν καθ' αὐτοῦς φωλεῶν οἱ μὲν πόλλ' ἄττα τῶν ἀχα-
ρίτων ἐκείνῳ προσμαρτύρουν, καὶ τὸ πλεόν εἰς αὐ-
τονομίαν καὶ ἀσπλαγχνίαν, οὗτι καὶ ἐξ ἐπιταγῆς ὄνῃ
ποινὴν ἐπιθεῖν τῶν ὁμμάτων τὴν στέρησιν δόξαντι
ἀδίκῃ περὶ τὸν τῶν λαχάνων κήπον τοῖς μοναχοῖς,
οἱ δὲ καὶ ὡς θαυματουργὸν ὠμολόγουν, οὗτι τε ἐν μιᾷ
λάχανα συνάξας, λύκον εὐρὼν ἐπιτίθεισι ταῦτα, ἐφ'
ὧ οἱ τοῦ κήπου συναίροιτο, ἐπιτάξας ἀπάγειν εἰς τὴν
μονὴν (ἦν δὲ ὁ λύκος ἀνθρωπος, εἰ καὶ παρελογίζον-
το λέγοντες, ὡς ὑστερον ἔγνωστο), καὶ ὡς πεμφθέν-
τος ἐκείνῳ παρὰ τινος ἀπὸ μελισσείου κηρίου αὐτὸς
τε φάγοι καὶ γλυκανθεῖν τὸν φάρυγγα, εὐξαιτο δὲ

τὸν γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμφαντι, καὶ ὧς αὐτὸς ἐν-
τεῦθεν ὁ πέμψας ἐξ ἐκείνου καὶ ἐς ἡμέρας ἀνά στόμα
τὴν γλυκύτητα περιφέρειτο, τῆς εὐχῆς ἐκείνῳ τό-
πον ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μέλιτος. Ταῦ-
τ' ἐκείνοι μὲν ἔλεγον, τὸ δὲ γε τοῦ ἀνδρὸς ξένον καὶ
ἀηθές καὶ ἀμφοτέροις ἀνὰ μέρος πολλοῖς πιστεῦναι
ἐδίδου. Ὅτι δὲ καὶ ἀσκητῆς ἐκ τῶν εἰκότων ὑποτο-
πίζοιτο καὶ ἀκριδῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίζοιτο,
μάρτυρες ἦσαν οἱ ἐκείνῳ φοιτῶντες, νήλιποι τινες
καὶ ὠχρίαι καὶ κατεσκληρότερες καὶ γυμνοὶ καὶ ἀπέ-
ριττοι, μὴ πολλὰ λαλοῦντες, μὴ περιττὰ ὁμιλοῦντες,
κατῆφται τε καὶ τὰς γνώμας ἀπαραίτητοι καὶ ἀμεί-
λικτοι τοῖς πᾶσι φαινόμενοι, καὶ καὶ δειγμάτων ἦσαν
ἐκ τῆς τοῦ διδάσκοντος ἀκριδείας καὶ τοῦ περὶ
τὰς ἐντολὰς δεισιδαιμονήματος. Ταῦτα λεγόμενα τε
καὶ φημιζόμενα φθάνουσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς.
Ὁ δὲ πολλὰ μὲν εἰδὼς καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ψευδῆ λαλοῦν-
τας ἀνθρώπους, ἐκ βασκανίας κινουμένους, ὤθεν καὶ
παθῶν ἄλλων ὧν ὁ βίος ἐμπέπλησται (μαρτύρον δὲ
τὸ μηδένα λέγειν ἐκείνου ἰδιωτῆς ὄντος), τέως δὲ καὶ
τὰ περὶ ἐκείνου σκοπῶν λεγόμενα, καὶ ἀντιθέλλων τοῖς
ἀγαθοῖς τὰ κακὰ, καὶ συνετῶς κρίνων ὡς εἴπειρ εὐρε-

quam aliis soleo, cum tamen votis in spem an-
cibus augurer, multo scilicet magis bene opinabor
de statu ac conditione cæterorum; nec putabo de
quoquam desperandum quantumlibet atrocissi-
morum comperto facinorum, quin ei ad salutem
pateat reditus, modo ei nec ducis ad rectum iter
fidelis pia desit opera, nec intimus flagitiose per-
petratorum ab ejusdem serio pœnitentis animo dolor
absit. Tantum esto hactenus dissertum a prælibante
jam hinc memoriam secularum postea ex fero
acerboque Athanasii rigore turbationum, quæ Dei
Ecclesiæ concusserunt. Sed nondum ista. 143

14. Ut expensa fuerint quæ varie, hinc in vituperium,
inde in laudem, de Athanasio erant dicta.

Quod huic convenit tempori, illud est. Ut primum
audita Athanasii designatio in patriarchatum est,
multi prodeuntes e suis veluti quique cavis ac la-
tebris, varia de illo proferre in vulgus et sibi, ut
dicebant, comperta dicere pro testimonio cœpere,
multa illi parum faventia, quæ ad duo ferme capita
referebantur, nimirum pertinaciam propriorum
sensuum legibus parum exemplivse deferentem,
et immisericordem feritatem. Hujus in speciem
memorabant jussum ab eo excæcari asinum, quod
nescio quid damni monachorum horto comedendis
oleribus intulisset. Plura contra per ejus studiosos
ambitiose jactabantur de virtute ipsius et apud
Deum gratia, miraculorum etiam testimonio probata.
Quo in genere narrabant quadam ipsum die fasce
olerum ex horto lectorum facto, eum in mona-
sterium ferendum lupo imposuisse, qui obedienter
sancti videlicet hominis imperata fecerit. Sed fœcus
hæc erant et lusus in nomine, prout est postea
comptum: ministro enim exportandis domum
oleribus usus erat homine, cui nec primo nec soli
Lycus sive lupo nomen obtigerat. Addebant, cum

ei quidam e propriis alveariis favos dono recentes
transmisisset, Athanasium melle degustato impre-
catum beneficii auctori ut ista ipsi suavitate fauces
imbuerentur; cujus voti vim statim et diu inde ille
senserit, mellei saporis continuam in ore per dies
aliquot dulcedinem scilicet expertus. Hæc illi qui
dem ferebant. Cæterum inusitatum et novum in
hoc viro vitæ ac cultus genus varie reputantes tra-
hebat multos in diversam credulitatem contrarie
assertarum de illo rerum, prout quosque favor aut
odium moverat, utrisque tamen fere consentienti-
bus in sibi persuadendo esse illum ascetam disci-
plinæ austere ac rigidum observatorem mandatorum.
Quod quidem etiam astruebat squalor et
durities assiduorum 144 apud illum macrorum
quorundam, pallidorum, attritorum laboribus et
nudis artus frigori exponentium hominum, quorum
passim percollebat oculos horrida species admira-
tionis severæ in cinni cultu paupertatis, cogitaban-
di silentii, parcimonie verborum in defuugendo
quam brevissime necessario sermone, tristis aspe-
ctus, irrevocabilis quamvis in partem inclinaverat
sententiæ, implacidæque ac spirantis acerbiter
per omnia conversationis. Hæc fama didita per
ora omnium ad aures quoque imperatoris perve-
nere. Is pro sua multarum jam rerum longo usu
visarum experientia facile suspicabatur multa ex
iis quæ pro suo quisque affectu adversus Athana-
sium dicebat, livoris, odii similiumve perturbatio-
num, qualibus vita hominum plena est, instinctu
finigi vulgarique, vel inde argumentum ducens, quod
cuncta hæc nunc demum vocato ad patriarchatum
objicerentur, nemine, quoad in privata vita per-
stitit, ulla tali de re culpæ Athanasium audito.
Ingressus tamen considerationem hinc inde allegato-
rum, et comparans bonis mala, denique prudenter

θεῖον ἀληθῆ τάχαθ', ἀνάγκη πᾶσα συναφανίζεσθαι ἅ κακὰ, παρυστάσεις ὄντα ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, ὡς μὴ ἅμα [P 97] τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ φῶς καὶ σκότος, χωροῦντος, συνάξεις ἐπιτελέσας κοινὰς, εὐρὺν τοὺς τάχαθ' λέγοντας καὶ τὰ πιστὰ λαθῶν παρ' ἐκείνων ὡς μαρτυροῦντων ἐνόρκως, αὐτίκα διαλαλεῖ τῷ λαῷ κοινῶς περὶ τούτων, καὶ πρῶτον μὲν τὴν κακίαν ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ δείκνυσιν, καὶ τὴν κακὴν θησαυρὸν ὅθεν αἱ κατὰ ἀνθρώπων διαβολαὶ θριαμβεῦσι· ἐπειτα δὲ καὶ παρ' ἑκτέρῃ στήσας τὰ ἀγαθὰ μαρτυροῦσιν, προσέειπεν λέγειν ἐκείνους· ἃ δὴ καὶ συνοῦνται περὶ τάνδρος ἑαυτοῖς. Οἱ δὲ τοσούτων πιθανῶς ἔλεγον, προστιθέντες καὶ ἔρκους τοὺς· ἐπὶ πίστει τοῦ βασιλέως καὶ δὴ καὶ τοὺς συνήθεις ἄλλους, ὥστε θαυμάσαι μὲν πάντας, τὸν δὲ γε μέγαν λογοθέτην καὶ γραφῇ δοῦναι ταῦτα πεισθῆναι.

iv. *Περὶ τῆς προβλήσεως Ἀθανασίου εἰς τὸ πατριαρχεῖον.*

Ὁβτω δὴ καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐπὶ κοινῶν συνάξεων λαληθέντων τῶν κατ' ἐκείνων, ἐπειδὴ ἔδει καὶ παρὰ βασιλέως προβάλλεσθαι, ὑποτεμνόμενος ὁ κρατῶν

ἐκείνῳ τὸν κόπον, ἐν τῷ μεγίστῳ παλατίῳ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον τρίκλινον, ὃν ὁ νέος Ἰουστινιανὸς ἐδομήσατο ἔξαιτον ὄντα καὶ μέγαν καὶ θαυμαστὸν, λέγχιον ὄντα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιούσι πρῶτως καὶ ἀνωθεν ἕως κάτω διήκοντα, λαμπρὸν μὲν τοιχοῖς, λαμπρὸν δ' ἐδάφει, καὶ περιττὸν τὸ κάλλος, δὲ τῷ χρόνῳ παρεγκλιθεὶς ἐπὶ θάτερα νότου βιαίου πνεύσαντος ὑστερον καταπίπτει, ὡς μὴδὲ εἰ ἦν οἶκος ἐκείσε πάλαι καὶ τοῖς ἰδοῦσι γνωρίζεσθαι, — κατὰ τοῦτον τοῖνον τὸν τρίκλινον, ἰστάμενον τότε, τῆς τάξεως γεγονυίας, μεγαλοπρεπῶς καὶ ὡς ἔδει πατριάρχην προβάλλεται. Εὐθύς τε κλόνος οἶον ἐπισημαίνει τῇ γῇ, [P 98] καὶ παῖς τις κατὰ τὴν Νέαν πεσὼν κινδυνεύει τῷ πτώματι. Τετάρτη δὲ καὶ δεκάτῃ μηνὸς Ἐλαφβολιώνος ὁ προβληθεὶς περὶ καταλαμβάνει τὸ θεῖον τέμενος, μικρὸν δ' ὑστερον καὶ χειροτονεῖται. Γίνεται δὲ καὶ τότε σημεῖον συνήθους· νηνεμίας γὰρ οὐσῆς τὰς πρὸς τῷ στασειδίῳ φωταγωγούς μέσον ἐκ τῶν κατὰ κύκλον ἀπηρωρημένων, ἃς πᾶς τις τῶν ἐν κλήρῳ ἐπ' ἐκβολῇ πατριάρχου σημεῖον εἶχεν (ἅμα γὰρ ἐκείναι τελούμενων τῶν ὕμνων ἔσειοντο, καὶ ὁ βλάτων ἐκβολὴν κατενόει τοῦ τότε

judicavit, si quæ ferebantur de illo bona vera reperirentur, necessario prorsus ab eo abesse deprehendenda quæ imputarentur illi mala, quippe cum hæc veram subsistentiam non habeant, sed bonorum quibus opponuntur absentiam expriment, forma loquendi negationes instar subsistentiarum proponente, uti nec domus eadem lucem ac tenebras simul teneat. Ergo cum ex iis convocatis qui Athanasium laudabant bona reperiret ei ab ipsis tribui, etiam affirmando cum juramento se vere et ex certa scientia loqui, persuasus quod volebat, ad populum de hoc argumento disseruit, primum ostendens malitiam affligi exosis ex malo obtrectantium animo; lateque in hoc campo ejus oratio exultavit, magnifica declamatione traducens memcratum Evangelio thesaurum malum humani cordis, unde falsæ ac calumniosæ in homines criminationes proferantur. Deinde productis et ex adverso constitutis **145** iis qui bona de Athanasio testabantur, jussit illos quæ comperta de illo haberent dicere. Hi tam copiose ac verisimiliter illum prædicarunt, repetitis etiam, quibus jam fidem talium Augusto fecerant, juramentis, et adhibitis aliis eodem, quibus vulgo uti consuevere qui studiose dicunt ad persuasionem, efficacibus formulis, ita cunctos in sententiam traxerunt, ut Athanasium qui aderant pro viro plane mirifico suspicerent, et magnus logotheta induci se sineret ad ea quæ de illo splendide ferebantur scripto complectenda.

15. *De promotione Athanasii in patriarchatum.*

In hunc modum cum semel et iterum in conventibus locuti de Athanasio fuissent qui ei favabant, nec quidquam jam desiderari videretur nisi ut tam dignus omni honore vir in destinatum ei thronum ab imperatore promoveretur, compendificare illi Augustus idem studens moram et mo-

lestiam in locum ei functioni solitum eundi, cæremoniæ istam fieri voluit apud magnum palatium in triclinio Justiniano, quod Justinianus junior extruxerat. Aula hæc est insignis, ampla mirificæque ornata, oblique apparens primas protinus valvas subeuntibus, a summo fastigio, sine ulla interpositione mediæ contignationis, ad imum uno ductu pertinens, muris hinc inde speciosissimo incrustatis, strato quoque pari magnificentia pavimento splendida, elegantia plane incomparabilis; quod postea ædificium vetustate inclinatum in ruinam, superingruente denique in pronam ævi quassu partim austro vehementi, procubuit strage ingenti concidens, ita ut hodie intuentibus locum ne vestigia quidem aut reliquæ superstities ullius in eo solo, nedum tam illustris structuræ illic olim erectæ indicium faciant. In hoc ergo tunc stante triclinio congrua tali functioni magnificentia promotionem in patriarchatum Athanasii Augustus celebravit. Quod fieri dum inciperet, auspicio statim laud prospero terra non sine fragore contremuit, et puer quidam circa Neam excussu corruens graviter ex **146** casu est periclitatus. Quarta porro et decima die mensis Octobris promotus jam patriarcha pedes se contulit ad divinum templum, ac paulo post est ordinatus. In ea functione deprehensum solitum signum est, quo declararetur hunc patriarcham ante mortem throno deturbandum. Etenim quieto cælo nullisque aerem ventis cientibus, fenestræ quæ ex circum per gyrum alte dispositis sedile inaugurati superne spectabant, dum hymni sacri completerentur, sponte concussæ sunt. Observabant curiose hoc ipsum an fieret clerici omnes; quorum, ubi revera sic factum animadverterunt, nemo dubitavit, quin et hic Athanasius deiciendus sede foret adhuc vivens,

πατριαρχεύοντος· καὶ γέγονε ταῦτα ἐπ' Ἀρσένιῳ, Ἀ
Γερμανῷ, Ἰωσήφ, Ἰωάννῃ καὶ Γρηγορίῳ), ταύτας
τότε ξυνέβαλεν οἰεσθαι. Καὶ πολλοὺς βλέπουσιν ἐξ-
ητάζετο τὸ τελούμενον, εἰ καὶ μὴ ἐς προὔπτον βα-
σιλέως ἐστῶτος διεπυνθάνοντο. Ὡς δ' ὁ Καρακάλος
Νικημηδείας τὸν ζυ, ὃν τοῦ Ἀλίου Εὐαγγελίου ἐτίθει,
καὶ ᾗδεν τὸν θεὸν θεῖσθαι χρησμὸν ἐμελλον (φέρουσι
γάρ τι καὶ τούτων ἐπὶ τοῖς τελούμενοις οἱ πολλοὶ
πίστει, καὶ οὐκ ἀναγκαῖα ἢ ἐπιστήμανσις), τὸ εἰς
κόλασιν ἀπόφθιμον ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἐνεφανί-
ζετο· τὸ δ' ἦν, « Τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐ-
τοῦ. » Ὡς δὲ καὶ προσαλήσας πρῶτος ἰδὼν ὁ Νι-
καίας· ἐπειράτο καθύστερον ἦν συγκαλύπτειν, καὶ με-
ταλλάττων τὰ τῆς βίβλου φύλλα καρπὸν ἐνέφαινε
ἐκτρον. Τὸ δ' ἦν, « Καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
σηκρῶσιν ἐν αὐτῷ, » ὁ καὶ αὐτὸ πολὺ τὸ ἀπεμφαί-
νον ἔχειν ἰδοὺαι πρὸς τὰ τελούμενα τέως τὸ πρῶτον
καὶ λαθεῖν σπυδάζοντες οὐκ εὐώδουν συγκαλύπτειν,
ἀλλὰ τὸ ἀληθές ἐφημιζέτο, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς κατὰ-
γνωσιν ἄγειν τὰ τελεσθέντα ἐνταῦθεν, κατὰ τύχην
μὲν οὐ λεγόντων ἐκζητῆναι (πρόβρῳ γὰρ ἡ τύχη τελου-

μένων θείων πραγμάτων), ἄλλο δὲ τι ὑποδηλοῦν τὸ
λόγιον κατὰ τὸ λοξὸν πιστευόντων. Ἄ δὲ πολλὰ
τοιαῦτα καὶ ξυμβεβήκασιν. Βρυγμὸν λέγουσιν ἐκβῆ-
ναι τῷ Ἀρσένιῳ· ἄλλ' ὁ χρησμὸς ἐπ' αὐτῷ μὲν οὐδ'
ὅτι οὐν ἐπληροῦτο, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κοινῶς τῆς
Ἐκκλησίας καὶ λίαν, ὅπου γε καὶ τις, ὡς λέγεται,
θεοφόρος ἀνὴρ, ἀκουστὴν ὡς Ἀρσένιος ἐπὶ τῆς Ἐκ-
κλησίας· κατέστη, εἶπεν, « Ἀρσένιος ἀρχὴ σκανδά-
λων, » τῇ ἀρχῇ συμβαλλομένου ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ
ὀνόματος. διὰ τοιαῦτα καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῇ προ-
ηκούσῃ τὸν πατριάρχην καὶ κληρὸς καὶ λαὸς ἅπας
ἐδέχοντο.

ἱς'. Περὶ τῶν ὑπηρετῶν μοναχῶν τοῦ πατριάρχου
Ἀθανασίου.

[P 99] Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐπισφραγεῖς τοῦτ' ὅ-
τι ὑπέρκειται μοναχοὶ ποθεν ἐξῶθεν. Καὶ οἱ μὲν ἐκτὸς, οἱ
δ' ἐντὸς ἔχειν ποιεῖν οὐκ ἀπώκνουν, ἀ δὲ πνευματι-
κῶν μὲν ἀνδρῶν οὐκ ἂν εἴποι τις, τέως δ' ἀνθρώπων
καὶ μετρίων τὸ παράπαν ἦσαν οὐκ ἄξια. Πολλοὺς
γὰρ, μοναχοὺς δὲ μάλιστα, καὶ λίαν ἐπείχον. Καὶ ἡ
πρόφασις· εὐλογος, ὡς ἀδιαφοροῦσιν ἐξ ἔθους, καὶ

minimeque perducturus ad tumultum patriarchalem
dignitatem. Sic quippe meminerant præindictam
similem fortunam in ordinationibus quinque retro
patriarcharum, Arsenii, Germani, Josephi, Joannis
et Gregorii; quibus in cunctis omen sponte mota-
rum, dum inaugurarentur, imminentium sedi fe-
nestrarum secuta deinde suo tempore ipsarum e
throno expulsio sanxisset, ac ratum verumque nec
temere captatum fuisse demonstrasset. Tunc igitur
fores ac specularia fenestrarum illarum, tranquillo
licet a ventis aere, minime dubio sed multorum un-
dique intentorum concordibus aspectibus clare
signato concussa motu sunt. Soliusque præsentis
imperatoris reverentia linguas tenuit, ne quod oculi
vidissent, invicem percontarentur et indicarent.
Ut autem Caracalus Nicomediensis jugum sancti
Evangelii posuit, et jam visuri omnes essent di-
vinam, quæ ex primum obvio libri sacri versu du-
citur, futuri præasagitionem (nam hinc quoque
augurium in sortem fortunamque inaugurati mul-
torum credulitas trahit, licet non sit necessario
cum eventu connexa ista præsignificatio) inauspi-
catæ mentionis, quippe supplicium pœnasque dam-
natorum innuens, sententia in sacro apparuit
Evangelio, his expressa vocibus « Diabolo et an-
gelis ejus. » Quod abominans qui primus vidit Ni-
cæensis, conatus est quantum potuit abscondere,
et inversis libri foliis aliam paginam aperuit, ex
qua hoc primum **147** in oculos incurrit: « Et
volucres cœli requiescent in ipso; » quod et ipsum
longe at horrens a mysterio quod tunc celebrabatur,
est visum. Ergo cum et hoc dissimulare cuperent,
obstare ne quivere quominus in notitiam emanaret.
Sed sinistris augurationibus compescendis illud
vere admonuerunt, non debere hæc trahi ad fixam
opinionem infausti successus hanc ordinationem
excepturi, non quod hæc vellent dicere casu eve-

nisse (casus enim a divinorum celebratione my-
steriorum longe abest), verum innuebant oblique
alia quædam ejus generis omina vulgi sermone
trita, quæ eventu carnis viderentur. Unum erat
horum quod ferebatur, olim in Arsenii consecra-
tione primum occurrisset dictum Evangelii, « S. ridor
dentium, » grave utique infortunium intentans.
Quam tamen significationem in Arsenio, utcumque
malis exercito, non impletam vita ejus etiam post
exauctorationem ad mortem usque satis quietam de-
claret. Cæterum si ejus qualiscunque oraculi minæ
in ipso perpetrata Arsenio non sunt, videri tamen
in communibus illis inde secutis perturbationibus
Ecclesiæ abunde vim sævam tristic sui significa-
tus exhausisse. Quo pertinet quod vir quidam illo-
rum temporum Deo plenus, ubi audisset Ecclesiæ
regimini præfectum Arsenium, exclamasse dicitur,
« Arsenius initium scandalorum, » præsa-
ga videlicet allusione ad priores duas litteras nominis Ar-
senius, quæ item vocabulum quo initium Græcæ
designatur inchoant, itemque ad tertiam ejusdem
nominis litteram, quæ prima est in voce scanda-
lum. His tunc et observationibus actorum et inter-
pretationibus observatorum consentaneæ fuere
expectationes et arcana auguria mentium, cum
quibus sic inauguratum patriarcham clerus et
populus exceperunt Athanasium.

16. De ministris monachis patriarchæ Athanasii.

Brevi post hæc convenerunt ad eum quasi mini-
straturi externi monachi nescio unde profecti, quo-
rum hi quidem palam, alii clam ea facere non
dubitabant, quæ spiritualium esse hominum nemo
dixerit, utpote **148** quæ ne iis quidem qui tolera-
bilem duntaxat mediocritatem in vita proficentur
officii, et aliquatenus moderatis, ulla ratione con-
venirent. In multos, præsertim monachos, sæpe
grassabantur, eo plausibili prætextu, quod eos

τις τῆς ἑβδομάδος νηστίμους καταλύουσι μὲν εἰς δι-
 ψαγίαν, καταλύουσι δὲ καὶ εἰς οἶνον πολλάκις καὶ
 λίαν, καὶ παραρτύμασι χρώνται, καὶ παρὰ τοὺς
 πολλοὺς τρέφονται, καὶ ὡς χρήματά τινες ἔχουσιν.
 Καὶ τοσούτον ἐφιλοκρίνουσιν ταῦτα καὶ ποιναὶς ἐξ-
 ἐκώλουν, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφοροῦντας δεδιέναι
 καὶ τρέμειν τὴν ἐκείνων ἐπιστάσιν, ὡς εἰ μόνον
 ἀσπαγγελοῦντες κολασθῶσιν τὰ μέγιστα, ἀλλὰ
 καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. Καὶ ὅπερ ἐπὶ
 τοῦ σκορπίου φασιν, ἐκ τῆς ὀπῆς ἐξιώντα μηδὲν εἰ-
 δέναι ὅπῃ τὸ κέντρον προσβάλοι, ἀλλ' εὐθὺς ἐνιέναι
 πᾶσι, καὶ φυτοῖς καὶ πέτραις καὶ ζώοις καὶ γῆ, τὰ
 αὐτοῦ πρᾶττοντα, οὕτω κάκεινοις ἀντικρυς ἦν τοῦ-
 κτῆδευμα, ἐνιέσει πικρίαν οἷς ἐπιστάειν διὰ τὴν
 τοῦ πατριαρχοῦντος ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἔδοκει, ἀκριβείαν.
 Ἐκείνῳ τὸ εὐρεθὲν χρυσίον κατάγωνσις, τούτῳ τὸ
 ἐν ἱματίων καίνον, ἀλλῳ τὸ δυσὶ χιτωνίσκοις ἢ καὶ
 τριῶν χρῆσθαι, ἀλλῳ ὅτι ὁ σταυρὸς ἐξ ἀργύρου ἢ
 μὴν καὶ χρυσοῦ, καὶ ὅτι ποιντελής κατεσκεύασται,
 ἀλλῳ ὡς τὸ μαχαίριδιον εὐ ἡσυχεται, καὶ ἀλλῳ ὡς

ἀλεσέσεται τὸ χειρόμακτρον, [P 100] ὡς ἐλούθη οὖ-
 ρος, ὡς ἐκείνος ἀπερρέψθῃ μῆσεν, ὡς φίλοις ἐκρήσατο,
 ὡς ἀσθενήσας ἱατρῶν προσῆλθε. Καὶ τίς ἂν τὰ αἰτιά-
 ματα ἀριθμήσειεν, ἀ δὴ καὶ ὡς ἐπὶ σκητῆς τοῦ
 βίου τῶν ταλαιπωρῶν ἀνθρώπων ἡ τληπαθῆς φύσις
 ὡς ἐφθλκτα ἐπισύρεται; Οἷς ἐκείνοι ἐπιφυόμενοι
 κατωελδίζον καὶ ἡτίμουν καὶ περιέσσυον καὶ φυλα-
 καῖς ἀπαρκαλήτοις δικαιοῦ, οὐκ ἔλγον. Ἦν δὴ που
 καὶ ἀπὸ μονῶν ἐξέλεγον χρήματα, ὡς ὕλην παθῶν
 ὑποσπῶντες ταῦτα καὶ τὸ πῦρ τῆς ἐμπαθείας ἐν-
 τεῦθεν ἀπομαραίνειν δικαιοῦντες· εἰ δὲ καὶ ταῖς
 χερσὶν ἐκείνων οἱ σπινθήρες, ὡς ἴδοιεν, ἐνεσπρι-
 ζοντο, Ἡράκλεις, τοῖς ἄλλων, ὁ φασιν, ἱατροῖς, εἰ
 ἔλκεσιν ἔδρουν. Ὅμως μέντοι μέγας οὐκ ὀλίγον ἐν
 τεῦθεν σφίσι παρὰ πολλῶν ἐντέτροφε καὶ ἀσποδ-
 ῆς μῆνις, καὶ κατεστύγουν ἅπαντες. ἐκείνων σπενδομέ-
 νων μόνων οἷς δὴ καὶ ὡς ἰδίοις ἐχρῶντο. Πολλοὶ δὲ
 καὶ πληγὰς ἐνέτεινον βαρείας ἀμαρτεῖν δόξασιν, ἀπὸ
 ζήλου ὄνθεν καὶ ἀκριβείας, τὸ ἀπαραιτητὸν ἐπὶ πᾶ-
 σιν δεικνύμενοι καὶ ἀσυγκατάβατον, ὡς πάντας μὲν

causarentur licentia relaxasse disciplinam nec jam
 more monachorum antiquo vivere. Etenim quibus
 quavis hebdomade diebus indictum olim sit jeju-
 nium, iis hos nihilo secius bis comedere, et qui-
 dem sæpe vino et oleo adhibitis; præterea con-
 dimentis uti ac ritu vesci sæcularium; quosdam
 etiam ex ipsis pecunias habere. In hæc tam severe
 odiosissimas inquisitiones et rigida judicia scru-
 tandis inhiante ac cupido libellis indicis que de-
 latorum exercebant, ut non tantum qui revera mol-
 lioris quam status posceret monasticus sibi essent
 dictæ conscii, timerent horrentque illorum ani-
 madversionem, certi, si solum quomodocunque
 insimularentur a quoquam, ab his statim sese
 pessime multandos, sed nec si quis videretur in
 eo genere vel circumspiciatissime se gerere, securum
 se putaret, horum siquidem indiscriminatum om-
 nibus intemperies infesta minabatur, plane ut
 scorpium aiunt e cavo prodeuntem, exsertum caudæ
 lethalis aculeum æque cunctis intentare rebus ob-
 viis, plantis, saxis, animantibus, nullo delectu re-
 spectu, quod suum est agentem, hoc est, innatæ
 obsequentem libidini quibuscunque quam potest
 maxime nocendi. Sic istis hoc studium, hæc occu-
 patio ac quasi professio una erat, immittere acer-
 bitatis suæ virus in omnes quibus præerant po-
 testate quam ipsis communicabat patriarcha, quem
 cum appareret summam omnis officii diligentiam
 velle ab unoquoque exigere, eo plus se ab illo inire
 gratiæ putabant, quo immittitur desavissent in de-
 lator aut mediocrium culparum aut rerum, si
 clementi arbitrio censerentur, ne culpæ quidem
 afflicti. Quotidianarum hæc ferebantur damna-
 tionum causæ, aureus in hujus monachi peculio
 repertus, novum alter deprehensus induisse pal-
 lium, duabus aliis tribusve uti tunicis compertus.
 Quin et si observaretur gestare quispiam argen-
 team 149 aureolamve cruciculam, statim ut sumi-

ptuose splendidus notabatur. Sed et usque ad has
 minutias morosissima censura descendebat: En lic
 quam elaborato affabre cultello uuitur! Alter ille
 mantili quam candido manus tergit! Ut iste lautus
 nitet! Ut fracto alius et deside languescit habitu!
 Ut amicis sollicitè obsequitur! Ut, cum ægrotaret,
 medicum adiit! et quis istiusmodi criminationum
 ineptissimarum incat numerum? Nam in iis omni-
 bus quas, velut in scena, infelicium hominum æru-
 minosa natura solatio urgentium necessitatum sar-
 cinas vitæ subsidiorum trahit, insidias inhumani
 satellites collocabant odiosarum explorationum; o
 quibus exsurgentes in deprehensos stomachaban-
 tur, objurgabant, multabant, prehendes inimi-
 sericorditer, prehensos ignominiose trahentes in
 custodias tristissimas, ubi sine spe impetrandi
 laxamenti, sine ullo temperamento indultæ conso-
 lationculæ vel minimæ, miseri contabescerent,
 nulla quæntumvis longa tolerantia malorum cru-
 delium istorum insatiabilem explente feritatem.
 Nec singulos vexasse monachos contenti, mona-
 steria ipsa opibus et pecunia tollendis exhaurie-
 bant: materiam cupiditatum errere sese inde
 D zelo disciplinæ dictantes, quo fomite scilicet de-
 tracto avaritiæ (sic enim loquebantur) plus nimio
 flagrantis ardorem minuerent; cujus tamen ignis
 favillæ in manibus ipsorum, scintillis luculenter
 intermicantibus, cernebantur, ut liceret exclamare
 tritum illud: « Heus vos, aliorum medici, scatetis
 ulceribus! » His, prout erat verisimile, ingens
 adversus istos odium in animis omnium æstuabat,
 iraque fervebat implacabilis, detestantium cun-
 ctorum tam diram acerbicatem, unis duntaxat illis
 in fide velut fœderis cum his perstantibus, quibus
 quasi domesticis et interiori necessitudine fami-
 liaribus ipsi utebantur. Cumulabant oleum in flam-
 mam invidiæ, quod ne temperabant quidem ma-
 nibus et fuste, plagis interdum contundentes quos

εἶναι ἐν φόβῳ καὶ ἀγωνίᾳ, τοὺς πλείστους δὲ καὶ ἐν καταγνώσει λογίζεσθαι. Πάντα δ' ἀνέτρεπον καὶ συνέχον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκριθείαν κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. Οἱ δὲ γε τῆς Ἐκκλησίας ὁρῶντες τὰ πλείστα μὲν καθ' ἑαυτοὺς κατεμέμφοντο, ὑπομιμνήσκοντες δὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ προσαναφέροντες ὅτι πολλοὶ παρὰ τῶν ἀγρίων ὑπηρετῶν πληγῆς ἀνηλεῶς ἐλάβανον, ὡς δῆθεν τὰ πολλὰ μὴ εἰδότες, κατεγινώσκοντο ὡς ἀταλαιπωρήτως ἔχοντες περὶ τὸ καλὸν, ὥστε τῷ μὴ τὸ κακὸν ἐκτόπως μισεῖν μὴδὲ τὸ καλὸν τοῖς αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι μέτροις. Ἦν γάρ, ὡς ἔφκει, ὁ σκοπὸς τῷ πατριαρχεύοντι ἐκ μέσου θεῖναι τὸ ἀδιάφορον, εἴτε ὃν εἴτε δοκοῦν, ἐκ παλαιοῦ ἐπεσφρῆσαν διὰ τὴν τῶν πνευματικῶν προστατῶν, ὡς ᾤετο, ἀτημελησίαν ἣ καὶ συνήθειαν. Ὅθεν καὶ κεῖνοι ἐπιληγμένοι προφάσεως εὐπροσώπου τοιαύτῃ ἔδρων, ἥν ποῦ τις αἰτίαν ἀδιαφορίας εἰλήφει. Τέως δὲ περὶ τῆς τοιαύτης αἰτίαν οὐκ ὀλίγοις καὶ αὐτὸς ἐνεπικράτετο τὸ ἀδιάφορον ὁνειδίζων, μὴ κρίνων, οἵ-

μαι, ὡς μέσον κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον κείμενον πρὸς ἑκάτερον ἐναντιοῦται τῶν ἄκρων, καὶ εἴγε πρὸς τὰγαθὸν κακὸν νομίζεται, ἀλλ' οὖν καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀγαθόν, καὶ ἀγαπῇ τὸν ἄν μετροπαθεῖεν, μὴ τοῦ ἀπαθοῦς ἐφικνούμενοι. Αὐτὸς δ' ὑπὲρ κανόνι τῇ φαινομένῃ ἰδίᾳ ἔξει, εἴτε καὶ γινώμονι, τὰ τῶν ἄλλων ἤθελεν ἀπευθύνειν. Κάντεῦθεν καὶ οἱ πολλοὶ διυπνίζοντο καὶ ἐν ὑποθείαις ἦγον μεγίσταις τὴν ἀπευθύνοντα. [P 101] Ἦν δ' ἐκείνους τὸ ἐφοροῦν πρῶτον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀτηρὸν καὶ πρὸς ἅπαν δυσέντευκτον, τοῖς μὲν ἐξ ἀρετῆς δοκοῦν, τοῖς δ' ἐκ γνώμης ἐμφύτου, τοῖς δὲ καὶ ἐκ συνηθείας τῆς πρὸς τὴν ἄσκησιν καὶ μονώσεως (ἅπαν γὰρ δύσοιστον τὸ μὴ σύνηθες), εἴτα δὲ γε καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ὀλίγοις κρυπτόν τε καὶ ἀφανὲς καὶ ψάλλοντος καὶ ἐσθ' οὐτος καὶ κατὰ μόνας διάγοντος, ὥσπερ ἡσυχρότε καὶ εἴθιστο. Ὅμως (τὸ γὰρ τῆς ἀνάγκης ἐστὶν ἀδήριτον) τὴν σκληρὰν ἐκείνην καὶ ὡς ἐν σιδηρᾷ ῥάβδῳ διέφερον ποίμανσιν, οἱ μὲν εὐγνώμονι-

deprehendisse in culpa sibi videbantur, hoc ipsum ostentare ad sui gloriam gaudentes. Quod inde intellecturos omnes confiderent quanta in ipsorum animis exardesceret vis divini zeli, quæ cohibere istas 150 nequiret eruptiones in subitas et nullo respectu tardatas castigationes perperam actorum. Mæsta hinc omnia metu sollicito, æstu animorum inquietissimo, videres, plerisque, dum et indignitatem præsentium et perniciem imminentium cum horrore reputant, usque ad desperationem effratis. Crescebatque in dies malum, dum nihilo secius monachi quo per præceps incubuerant ruentes, novis subinde frequentandis, simulatione aut prætextu exactæ religionis, inhumanæ acerbitalis exemplis, pervertebant confundebantque passim omnia, ut esset jam illic præsens species Ecclesiæ et urbis plane qualem Anaxagoras origines mundi describens fuisse affirmabat naturæ partium mistim ac temere coacervatarum; ante mentis, quæ ordinem intulit, accessum. Talia ecclesiastici cum cernerent, pleraque quidem improbabant taciti, et secum æstimantes ut nimia et immania damnavant. Ac cum, arbitrati patriarcha multa horum inscio fieri, eum adeuntes indicarent quæ maxime intolerabilia credebant, nempe contra ecclesiasticam lenitatem etiam vim ac verbera per feros ejus ministros plurimis crudeliter inferri, quod pro sui atrocitate omnes existimarent præter mentem et citra notitiam ipsius ab istis attentari, ille inexpectatissime rem comprobans etiam ultro monitores increpabat ut hebent ad mali sensum et detestationem animo, apparere vel inde aens calum obductum religioni ac zelo ipsorum, qui aspectu culpabilium defectuum tam parum offenderentur. Si enim horrore quo par fuerat ad occursum prave actorum commoverentur, ipso utique mali odio ad boni ipsi oppositi, nempe castigationis qua emendatur, honestatem agnoscendam perducendi fuerant, nec temere ut nimium culpaturi supplicium, quod ex comparatione ac commen-

suratione cum peccato quod punit, justum esse ac moderatum recte censentibus intelligitur. His patriarcha objurgationibus insperatissimis istos ecclesiæ primores qui eum admonituri conveniebant a se abigens, omnem jam sibi apud eos demebat excusationem ab opinione ignorantie rerum quæ fiebant, et totam in suum caput attrahebat invidiam, nihil pensi quidquam habens, dum palam ostentaret eo plane se spectare ac recta ferri, ut e medio tolleretur radicitusque extirparet omnino qualemcunque, seu veram seu apparentem disciplinæ remissionem, vulgo indifferentiam vocatam, quam ex longo putabat obrepisse propter spiritualium præsidium incuriam, inolitam vero sese jam tueri quadam auctoritate ex præjudicio consuetudinis, contra quod rite atque ordine sui ministri 151 tenderent, plausibili usi prætextu, puniendis inexorabiliter, quæcunque deferrentur aut se ultro in animalversionem offerrent, transgressionibus antiquæ disciplinæ, quarum mentio solet indifferentiæ vocabulo molliori. Ac esse in isto judicio concordēs patriarcham et ejus satellites ex eo palam exstabat, quod ipse quoque per se non paucos obvios contristabat amaris dictis, indifferentiam ipsis exprobrans, non intelligens, quantum arbitror, indifferens in boni et mali medio positum e varia sui comparatione cum extremis contrariis utrinque ducere qualitates, ut malum censeatur collatum bono, vicissim autem, ubi cum malo componatur, bonitatis aliquam induat speciem. Unde ille moderate sapientium vulgo probabilis sensus est, præclare agi nobiscum, in hoc vitæ labilis statu haud pertingere valentibus ad plane imperturbabilem tranquillitatem, si mediocribus duntaxat perturbationibus agitemur. Porro ille propria illa sua, quam præ se nusquam dissimulans ferebat, rectitudine rigidæ virtutis pro norma utebatur, ad quam omnino volebat exæquare mores omnium, et quidquid in quovis ab ea declinaret, dirigere. Non poterat sic agens non

στειροί σφίσι· τὴν αἰτίαν προστριβόντες, ὅσοις Ἀ
δηλαδὴ μὴ ἦν ἐν νῷ τὰ τῶν ἄλλων κρίνειν, ἀλλ' εἰς
ἐαυτοὺς νεύειν, καὶ ἐαυτοὺς κατὰ τὸ προσήκον κατα-
κρίναι, εἰ δὲ καὶ ἀλλήλους κατανοεῖν, εἰς παροξυσμὸν
ἀγάπης καὶ μόνον, συγχωροῦσι τέως τοῖς γιγνομέ-
ναις, ἀλλ' οὐ περιεργαζομένοις τοὺς ἐργαζομένους,
κτλ. οὐ τι ποιοῖεν. Τοῖς δὲ καὶ πολυπραγμονεῖν ἐπι-
καὶ ἀνταμύνεσθαι πᾶσχουσι καὶ λαμβάνειν λόγους
ἐξ ἄλλων, πιθανοὺς ἄλλως ἐκ τῶν εἰκότων ὡς
ἀγνόωσι; πολλοὶς ὅντος ἐκείνου διὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσκή-
σει μόνωσιν.

ἱ. Θάνατος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου
τοῦ Κυπρίου.

[P. 102] Τούτων οὕτως ἔχοντων ὁ μὲν πατριάρχου-
σας Γρηγόριος νόσῳ πολυημέρῳ κατεργασθεὶς, ὡς
ἂν τις εἴποιεν, καὶ διὰ τὴν παρῶσιν ἐκ μικρο-
ψυχίας, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον. Καὶ τὸ μὲν
ἐν φαιμυθῶναις θάπτειν κατὰ τὸ εἶδος, ἐδίδουν, τὸ δ'

ὡς ἀρχιερέα, ὡς περ δὴ κτείνος ἦτο τὴν ἱερωσύ-
νην παρακατέχων, συγχρῶς ὁ κρατῶν ἀποστέλλων
ἀπέλεγε, καὶ τῇ αὐτανεψίᾳ ἐπέσκηπτεν ἐπιτάττων
ἦτις ἦν 'Ραούλαινα, μὴ τι ἵστοῦσιν ἐπιταλεῖν, ὃ δὴ
καὶ γίνεται.

ιη'. Ἐξέλυσσις τοῦ βασιλέως πρὸς Νυμφαίον.

Αὐτὸς δὲ φθίσας ἐπ' ἀνατολῆς, τὸν πορφυρογέν-
νητον ἀποστείλας ἔχοντα καὶ τὴν συνοικοῦσαν ἐκ τῶν
τοῦ 'Ραοῦλ κατὰ γένος, ἐξεληλακῶς ἐπ' ἀνατολῆς
ὤρμα. Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη, καὶ ὅσα
πρὸ μικροῦ ἐβρέθη ἐπὶ τῇ Βάκκῃ καὶ τοῖς λοιποῖς
εἰργασμένος, τῷ Νυμφαίῳ ἐφίσταται, φέρων καὶ τὸν
Μουζάλωνα πρὸς τῷ τοῦ μεγάλου λογεθέτου σεμνώ-
ματι καὶ πρωτοδεστιάριον κλειζόμενον. Οὗ δὴ καὶ
σκηνήσας, ἐκεῖθεν τὰ κατ' ἀνατολὴν διοικούμενος,
[P. 103] ἐσκέπτετο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ, ἐπαγα-
γεῖν ἐκεῖνῳ ἐκ τοῦ ῥηγὸς Πουλίας τὴν συνοικήσου-
σαν, ἥ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς

rentur, et qua screre ipsos, qua sparsos ab aliis
accipere liberos de his sermones et judicia verisi-
milibus innixa conjecturis, pleraque Athanasium
traducentia pro funditus ignaro artis hominum re-
gendorum, quam in solitudine ascetici secessus
discere haud potuisset.

17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.

His ita se habentibus, expatriarcha Gregorius
languore dierum multorum exhaustus, ut autem
quidam aiebant, ægitudine animi confectus inde
nata quod ex olim tam honorato tam se hodie con-
temptum cerneret, paulo post vivere desiit. Ejus
exsequias psalmorum cantu de more celebrari con-
cessum est: at eum sepeliri ut patriarcham, quod
sperasse ipse videbatur dum in cessione sacerdo-
tium retinere voluit, omnino vetare se per crebros
ad id missos nuntios significavit imperator; et suæ
consobrinæ defuncti perstudiosæ Raülænæ diserte
interdixit ne quid tale attentaret. Privato ergo cla-
tus est funere.

18. Profectio imperatoris Nymphaum.

153 Ipse porro Augustus, misso prius in Orien-
tem Porphyrogenio secum uxorem ducente, quæ
et ipsa erat ex Raüls stirpe, secutus ipse quoque
versus Ortum movit. Transgressusque partes Bi-
thyniæ, ac iis obiter, quæ paulo ante memorata
sunt, cum Vecco reliquisque transactis, Nym-
phaum pervenit comitem habens Muzalonem, su-
per antiquum honorem magni logothetæ nova pro-
tostestiarii dignitate decoratum. Hic imperator fixo
Augustali attendere inde ordinandis orientalium
rebus tractum institit; simulque incubuit in eu-
ram consiciendarum nuptiarum Michaelis filii, cui
sponsam legerat regis Apuliæ filiam, ex Balduini
filio et filia Caroli natam. Hæc Æcaterina nuncu-
pata per avunculum filium Caroli materteram hæ-
luit filiam regis Hungariæ, quæ matertera item
erat Michaelis ejusdem Augusti Junioris ex hujus
sorore geniti. Quare illa conjugium istud duorum

pungere crebro plurimos, qui sensu excitati evi-
gilabant in suspicaces importuni censoris obser-
vationes, explorantes ecquid in eo deprehende-
rent quod jure vicissim carperetur, et valde sus-
pectantes non frustra id se quæsituros. Illic
cepit ut instarent, magis eos in dies magisque
impell. bant nova subinde feritatis ejus et admis-
sionum inhumanissimarum exempla exstantia re-
latuque vulgata. Quæ licet aliqui moderatiores ex-
cusarent, partim virtuti tribuentes, partim innatæ
inclinationi ac genio austeræ indolis, denique alii
totam ejus acerbitalis culpam imputarent diuturnæ
assuetudini hominis a puero in secessu ac solitu-
dine versati, ac ne nunc quidem in vita exposita
agressibus, quod omne insolitum ægre toleretur,
a lalebris ac silentio repetendis subinde temperanti
(animadvertetur enim nunc quoque affectare in
omnibus secretum, vitareque, quantum poterat,
arbitrorum conscientiam, solus psallere, solus com-
edere, 152 clam et arcano, prout ascési longa
insueverat, cuncta vitæ officia transigere), tamen
nonnisi adacti magna vi necessitatis, quam nemo
valet eluctari, durum istud et velut in virga ferrea
regimen ferebant. Quo in communi sensu gravis
omnibus incommodi elucebat exquisitior æquitas
quorundam sibi unis mali causam imputantium. D
Nempe sic dudum statuerant, non arrogare sibi
judicium rerum ad alios spectantium, sed in se
ipsos attentionem mentis omnem vertere, sibi ca-
vere atque invigilare promouendis ad rectum, unice
securos aliorum, nisi quatenus, suadente sic con-
ditione eorum quæ gerebantur, observare se invi-
cem proderat ad provocationem charitatis, minime
vero ubi non appareret fructus ejus inspectionis
alius quam solatium curiositatis prurientis in
otiosam et figendi locum aculei quærentem explo-
rationem faciorum alienorum, plerisque interim
haud se intra fines parvis modestiæ continentibus,
verum et curiose indagantibus quæ suspectaverant,
et ulcisci conantibus si secus quam vellent tracta-

τοῦ Καρούλου, Δικατερίνα, ἥτις καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς Α μητρὸς θείῃ τῷ υἱῷ Καρούλου θείαν εἶχε τὴν τοῦ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὸς θυγατέρα, θείαν οὖσαν πρὸς μητρὸς καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ἥτις καὶ τοὺς γάμους· δυοῖν ἀδελφοῖν ἀνὰ μέρος κατήπειγεν. Ὅθεν καὶ αὐτὸν μὲν ἐπὶ τῆς πόλεως καταλείπει ὁ βασιλεὺς, τοὺς δὲ γε τῷ κῆδεϊ μεσιτεύοντας Ἰταλοὺς ἐπήγγετο πρὸς τὸ Νύμφαιον, συχνὰ καταναλίσκων καὶ προσφιλοσιμούμενος, νεύων ὅλος εἰς τοῦτο καὶ μόνον οὐ καὶ συνδέσμους τῶν ἀναγκαίων ποιοῦμενος. Ἐπὶ πολὺ γὰρ καὶ προσελιπάρουν ἑκαῖνοι, καὶ συμφέρον παμπληθές· ἐδόκει καὶ βασιλέως ἄξιον τὸ συνάλλαγμα. Ὑπέτεινε δὲ καὶ χρηστάς τὰς ἐλπίδας ἑκαῖνοις ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνησμένον τοῖς μέλλουσιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐσόμενοις. Ὅθεν καὶ τοῦ συγγραφῆς· τῷ Νυμφαίῳ ἐσύτερον ἐνδημήσαντος, ἑκαῖνοι μαθόντες πολλήθεν ἐλθόντα ἄξιοισι βασιλέα ἐπ' ἀρίστῳ καθήμενον ἐρωτῆν ἐφείναι ὅπως ἔχοι τῶν ὑγιῶν ὁ νέος βασιλεὺς, καὶ ὅπῃ καὶ τίσι διάγων ἐνασχολοῖτο. Καὶ δὴ προσέταττε βασιλεὺς· ἑκαῖνοις τε πυνθάνεσθαι καὶ τούτῳ διδόναι τὰς ἀποκρίσεις. Καὶ γ' ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγόμενων ἀκούοντες, ἐπεὶ καὶ χρηστὰ ἐξ ἀνάγκης ἡγγέλλοντο, προσαποδεχόμενοι ὅλοις ἦσαν εὐχαριστοῦντες Θεῷ.

10'. Τὰ κατὰ τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταντίνον.

Τῆς δ' εἰκοστῆς ἐνάτης μηνὸς Μαίμακτηριῶνος,

sibi e sororibus nepotum pro se, quantum poterat, urgebat. Quocirca etsi Michaelē ut se absente urbi præesset Constantinopoli pater reliquerat, tamen Italos hujus conciliatores matrimonii ad se inde accitos Nymphæi splendidissime tractavit, ingentes in eos honorandos sumptus faciens, negotiumque cura tanta et studio capessens, ut parum ab ultimo assensu atque adeo a celebratione sponsalium res abesse videretur. Nam et legati regis Apuliæ magnopere ut sœdus fieret instabant, et utile id dignumque [Augusto] conjugum passim omnes censebant. Votis istis multum secuturi eventus spem addebat multis signis declarata imperatoris in eam affinitatem, propensio, ut Itali ejus negotii tractatores **154** præciperent jam animo gaudium successus, ut se dabant indicia, certissimi. Itaque cum paulo post hæc contigisset hujus historiæ scriptorem **D** Nymphæum venire, illi ab imperatore, cui ad prandium sedenti circumaderant, potiere per eum ut ipsis liceret hominem quem scirent ab urbe recentem interrogare ut valeret Augustus Junior, ubi diversaretur, quibus aut remissionibus aut occupationibus diem exigeret. Annuens Augustus jussit et percontari eos quæ volebant, et respondere ad quesita historicum. Ac mox et illis quærentibus et hoc quæ necesse erat, hoc est bona prosperaque referente, apparebat mirifice delectari audientes Italos et ad gratias Deo agendas excitari.

19. De Porphyrogenito Constantino.

Cæterum undetricesimo mensis Junii die, quo sanctorum Apostolorum festum celebratur, altero

καθ' ἣν καὶ ἡ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἑορτὴ τελεῖται, διετίας τραχέουσης ἐστρατοπεδευμένων τῷ βασιλεῖ γίνεται τι τοιοῦτον, ὃ δὴ καὶ κακῶν ἤρξε μεγάλων τῷ πορφυρογεννήτῳ Κωνσταντίνῳ. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἑορτὴ ἦν καὶ ἔδει συνάξει· μὲν τῶν μεγιστάνων πρὸς βασιλέα, προσόδου· δὲ καὶ τῶν ματρωνῶν παρὰ τὴν Αὐγούστην γίνεσθαι, ἀπήντων μὲν καὶ ἄλλαι πλείσται καὶ μάγισται, ἀπήντα δὲ καὶ ἡ εὐγενὴς γραῦς Στρατηγοπούλινα, ἡ τοῦ Ἰωάννου μὲν τοῦ δούκα [P. 104] καὶ βασιλέως ἀδελφιδῆ, Κωνσταντίνῳ δὲ τῷ Στρατηγοπούλῳ τῷ καὶ ὕστερον τυφλωθέντι παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ βασιλέως συνοικήσασα. Ἐπεὶ δὲ οὕτω καιρὸς ἐκάλει εἰσελθεῖν πρὸς τὴν Αὐγούστην, ἑκαῖνη ἐξωποῦ καθῆστο τὴν πρόσκλησιν ἀναμένουσα. Ἄλλ' ἐφίσταται καὶ ἡ τοῦ πορφυρογεννήτου σύζυγος· ἀβροσύνη καὶ χλιδῇ· περπούση ὑπὸ προπομποῖς τε πλείστοις καὶ ὁπαδοῖς. Ἐπεὶ δὲ τῇ θεῇ ἡ μᾶλλον καὶ μάμμη προσήγγισεν (ἡ γὰρ πρὸς πατρὸς ἑκαῖνης μάμμη αὐτανεψία ταύτης ἦν, εἴπερ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἄξιαν σεβαστοκρατορος ἐγεγέννητο, ἡ δ' ἑκαῖνης μάμμη ἐκ θαλάσσης τῶν ἀδελφῶν, ἡ δὲ καὶ τῷ πρωτοδουκιῳ συνῶκει τῷ Ῥαούλ Ἀλεξίῳ), ἐπεὶ γοῦν προσεγγίζουσα ἔδει τὴν γραῦν καθέδρα· ὅπως ἀνίστασθαι κατὰ τὸ προσήκον τὰ δευτερεῖα πρὸς τὴν Αὐγούστην φερούση, ἑκαῖνη τοῦτο μὲν γάρ, τοῦτο δὲ καὶ ὡς δῆθεν παιδί, καὶ ἐκγόνης καταφρονήσασα, οὐδ' ἔκταρ ὅπως ἀνίστατο,

currente anno ex quo imperator castra illic habebat, contigit quod mox referam, multarum in posterum Porphyrogenito Constantino initium calamitatum. Quoniam ut in festo tali ex more oportebat convenire magnates apud imperatorem, similiter autem et circum Augustam conventum matronarum fieri, adfuerunt ea causa cum aliæ plurimæ ac maximæ, tum prænobilis anus Strategopulina, quæ ex Joannis Ducæ olim imperatoris fratre nata deinde nupsert Constantino Strategopulo, a filio Joannis, dum is imperaret, exæcæto. Hæc tunc, quod admissionis ad Augustam hora nondum venerat, extra considens, dum intro acciretur, expectabat, quando eodem advenit conjux Porphyrogeniti, **155** comitu apparatuque deliciarum ac pompa cætera præstantem, ejus decente dignitatem, multo anteaambulorum, multo comitum nec minore assecrarum ambitu. Ubi vero ea prope ad materteram aut potius ad proaviam accessit (nam hujus avia paterna Strategopulinæ neptis ex fratre fuerat, quanquam hæc quidem ex fratre imperatoris dignitate Sebastocratore erat genita, ejus vero avia, quæ fuit conjux protovestiarii Raûlis Alexii, ex ipsius altero germano) — quando igitur admoventi jam se proxime fratris imperatoris vetulam e sella oportebat assurgere, debito ei honore quæ secundum ab Augusta obtineret dignitatis locum, illa suæ auctoritate subnixæ senectutis, et coram femina præterquam tanto juniore, etiam quasi materno sibi jure obnoxia, quippe neptis suæ filia, adeo se demittere supervacancum nec se dignum ducens,

παραιτησάμενη πρὸς ἐκείνην μόνον καὶ γῆρας προ-
 βαλλομένη καὶ τὴν τοῦ γῆρας ἀσθένειαν. Ὑδρο-
 παθεῖ τε παρυσθὺς ἐκείνη καὶ ἀκάθεκτος ἦν τὴν
 ὀργήν, εἰ βασιλέως οὕσα νόμφη καὶ ἀνδρὸς ὑπὲρ δε-
 σπίας σύζυγος οὐδὲν τῶν ἀξίων ἐπιτυγχάνει παρὰ
 προσγενοῦς μὲν βασιλέως, ἀλλὰ γε καὶ ἰδιώτιδος νο-
 μιζομένης ἐκ τοῦ τὸν ἐκείνης σύζυγον ζῶντα μηδενὸς
 ἐπιδῆναι ἀξιώματος. Τρέπει τε τὴν ὀργὴν εἰς λύπην,
 καὶ κλαυθοῖς τε καὶ ὀδυρμοῖς ἀφωσιούτο τὴν δεινο-
 πάθειαν. Τοῦτο γεγονὸς τὸν ἐκείνης οὐκ ἔλαθε σύζυ-
 γον. Ὁ δὲ φιλέτιμος ὢν καὶ αὐτὸς, ἔτι δὲ καὶ τοὺς
 λογισμοὺς ἐπικλασθεὶς ἐκ τῶν θρήνων τῆς γυναικὸς,
 ἀντιπαθεῖν μὲν τὴν γραῦν, παρμυθῆσθαι δὲ τὴν
 ἑῴαν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνην ὕβρεως ἐδικαίου. Καὶ δὴ
 ἐκείνην μὲν οὐκ εἶχε τι διαθέσθαι ἀνήκεστον, εὐγενῆ
 τε οὕσαν καὶ μάρμυρην λογιζομένην τῷ βασιλεῖ· εἶχε
 δ' οὐκ εἶναι ἐκείνην Κωνσταντῖνον Μαυροζώμην ὀνομα-
 σμένην, ᾧ δὴ καὶ συγχρησθαι κατὰ κοίτην κρυφίαν
 εἴλεγτο. Καὶ τοῦτο δὴ μᾶλλον ἦν τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ
 σφόν, ἔφ' ᾧ ἀτιμωμένου ἐκείνου ἢ κατ' ἐκείνης
 ὑποτρέχουσα βᾶσις ἐκ τῶν δυνατῶν θριαμβεύοιτο.
 Πέμφας γοῦν αὐτίκα καὶ περισχὼν τὸν ἀνθρώπον

μηδὲν τῶν πραχθέντων εἰδὼτα, γυμνοῖ τε πάμπαν
 ἀτίμως καὶ κατὰ πᾶσαν ἀγορὰν θριαμβεύειν τοῖς
 οἰκείοις προστάσσει· ἅμα δὲ καὶ πληγὰς δεινὰς τε
 καὶ πλείστας ἐντείνουσι. Τοῦτο γινόμενον καὶ ἀνε-
 νεχθὲν βασιλεῖ, πολλὺς ἦν ἐκείνος τὴν τόλμαν ἐν δεινῷ
 ποιούμενος, καὶ ἀχθόμενος τὰ μεγάλα [P. 105] εἰ
 αὐτοῦ βασιλέως ἐνδημοῦντος μηδὲν μηδενὸς ἐκείνος
 ἐπιστραφεὶς ταῦτα πράττοι, καὶ ταῦτα παρὰ τοιαύ-
 την αἰτίαν. Ὅμως τοὺς θυμοὺς κατασχὼν προσέταττε
 τὴν ταχίστην, καὶ μόλις μὲν, ἀλλ' ὅμως νικησάσης
 τῆς ἐξουσίας ἐλευθεροῦται ὁ τιμωρούμενος. Ἐντεῦθεν
 καὶ μῆνις μετὰ χόλον ἐντετῆκε ἐπὶ βασιλεῖ, καὶ δεινὰ
 ἐστρεφε πῶς ἂν ταπεινολή τὸν ὑπὲρ τὰ μέτρα κατ-
 επιρόμενον, εἰς αὐτὸν ἀνάγων τὸ γεγονὸς καὶ τὴν
 τοῦ καταφρονεῖσθαι δόξαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, καὶ
 ἀπὸ προσώπου ἐποιεῖ τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀπόντος κατ-
 ημέλει, καὶ προσιδόντι ὀφθαλμοὺς ἱλαρότητος οὐκ ἰδί-
 δου, καὶ συνιπαζόμενος τὴν ἐγγύτητα ἀφηρείτο,
 καὶ ἦν ἐξ ἐγγύονος εἶχε τῆς ὀμιλίας πρότερον δόξαν
 προσεποιεῖτο παρακατέχειν. Ἀξίωματικώτερον γὰρ
 κάκεινος ταῖς ἀληθείαις τῶν πραγμάτων ἐφῆπτετο,
 πολλοὶ μὲν τοῖς ὕφ' αὐτὸν θεραπεύουσι, πολλῶ δὲ

ne minimum quidem surrexit, inverisimilem
 frigide allegans excusationem infirmitatis, quasi
 eniti paulisper ad istam venerationis exhibitionem
 prae debilitate senii nequiret. Tulit impatientissime
 haud assueta contemptui mulier eam negationem
 deferri sibi solitae reverentiae, iraeque magno aestu
 commota est, indignans se nurum imperatoris,
 viri uxorem despotae ipsos dignitate praecellentis,
 nihil aequum impetrare a matrona cognata quidem
 imperatoris, caeterum nihil supra privatam condi-
 tionem eminente, quod vir ejus dum viveret ad
 nullius fastigium dignitatis ascenderat. Mox ira-
 cundia in aegritudinem transeunte, querelis et
 placentibus dolorem suum declaravit. Non latuit id
 quod acciderat virum ipsius, qui praeter ambitio-
 nem propriam lamentis etiam uxoris inflammatus
 in desiderium ultionis, modos secum **156** exqui-
 sitivisse aegre facienti vetulae ea ipsi reponenda con-
 tumelia, quae acris sui sensu Strategopulinam alto
 vulnere vel compensaret vel consolaretur mole-
 stiam qua cum ipse tum conjux fuissent ex ejus
 contemptu contristati. Ac in ipsum quidem protin-
 us iram expromere non potuit, reveritus perso-
 nam nobilitate sua tutam, et affinitate principis
 commendabilem tam arcta ut aviae ipsam dignatione
 Augustus prosequeretur. Verum cum esset huic
 minister domesticus oppido charus, Constantinus
 Maurozomas nomine, quo viro ad foeda obsequia
 secretarum libidinum anus abuti ferebatur, per-
 calide se facturum credidit, si amasio mulieris
 quam oderat insigni dedecore traducendo non solum
 ipsi cordolium ex malo dilecti grave incuteret,
 sed et clam jactatam popularibus susurris obscenae
 cum hoc famulo consuetudinis infamiam fre-
 quentandis de hujus debonestatione sermonibus
 eventilaret ac latius spargeret, maximo suspectae

flagitii tam pudendi principalis matronae ludibrio.
 Confestim igitur immissis in Maurozomam nihil mi-
 nus expectantem robustis e suo satellitio lictori-
 bus corripere miserum ac spoliari jubet, totoque foro
 foede nudatum multis insuper ac gravibus plagis
 inflictis ignominiosissime traduci. Vulgata mo-
 mento rei fama perlatoque ad imperatorem qui
 familiares Porphyrogeniti jussu ejus palam atten-
 tassent, enimvero motus illo non parum est, in-
 dignans vehementer nihil reveritum praesentiam
 imperatoris tantum esse ausum Porphyrogenitum.
 Tamen compressa in praesens ira misit celeriter qui
 Maurozomam imperarent dimittere liberum; quod
 aegre quidem, tandem tamen praevalente auctori-
 tate summa perfectum est. Hinc jam post primam
 illam eruptionem excaescentiae constans offensae
 voluntatis aversio Augustum abalienavit a ger-
 mano, versareque animo suavitatis consilia depri-
 mendis ejus quem supra modum videbat efferni:
 suam quippe in contumeliam redundare interpre-
 tabatur audax ejus factum, et **157** eo, quem ani-
 mi principum ex opinione proprii contemptus sen-
 tiunt acerrimum, dolore penitus stimulatus in
 ulciscendi cupiditatem incumberebat. Primum igitur
 a conspectu fratrem amovit, diuque absentem se
 negligere funditus ostendit, ac ex intervallo rursus
 se offerentem haud laetis aspexit oculis. Denique
 cum equitanti Augusto germano admoveere se ille
 de more tentaret, sui viciniam ademit, procul
 eum ablegans. In quo non parum hominem pupu-
 git, sic exclusum voti effectum, quo enixe affecta-
 verat resumendo in comitatu fratris Augusti loco
 proximo sibi asserere existimationem, cujus in
 possessione diu fuerat, familiaris cum eo consue-
 tudinis et grati ac liberi congressus, tenendis,
 quas multas habebat, clientelis utilem. Nam re-

τῷ συναγομένῳ πλούτῳ καὶ τῇ χλιδῇ ἐντροφῶν. Ὑπὲρ γὰρ ἐξήκοντα χρυσίου χιλιάδας αἱ οἰκονομίαι τούτῳ ἀπεκληροῦντο παρὰ πατρὸς, καὶ γε σκοπῶς ἦν. εἰ περὶ ἤν, καὶ ἐς ἑκατὸν ἐπαύξειν. Καὶ μεγάλους ἀνδράσιν ἀρχοῦσι τοῖς ἐκ τοῦ παλατίου εἰς θεραπείαν ἐκείνους ὑπέταττε οἱ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος πολλὰ μὲν προσόδων ἔχων, ὀλίγα δ' ἐξαιντῶν, εἰ μὴ που εἰς τὰς κατ' εὐεργεσίαν φιλοτιμίας, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς ὑποψίαν ἔκειτο μεῖζον, πολλοῖς ἐνετρώφα καὶ ὑπερῷον ἐπέταττε εἰς ὑποταγὴν τὴν ἐς βασιλέα πρέπουσαν. Ταῦθ' ὁρῶν βασιλεὺς, καὶ γε τῆς ἐξ ὑπογούου ἐκείνης συμβάτης αἰτίας χάριν παρακεκινημένος, διενυκτέρευε τε μετὰ τοῦ πρωτοβεστιάριου ἐν νότῳ πολυημέρῳ κειμένου. τῷ νεφρῷ γὰρ πολυαδύνοις πόνοις ἐδάλλετο, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ εἰς θεραπείαν προσαγόμενον ὅπερ οὐ προσεζήμιον τὸν πάσχοντα. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ οἶψ' ἔντι αὐτῷ τῷ κρατοῦντι τὰς προσόδους ποιεῖν, τούτῳ προσιῶν βασιλεὺς ὁσήμερα περὶ τῶν κεινῶν συνεφρόντιζε. Τότε τοίνυν ἐκείνῳ συνὼν διεπονέετο τὴν τάδε λαφύρην καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ὑπέραλσιν, καὶ ταπεινοῦν συμφέρον ἀμφοτέροις ἐδόκει. Τὸ δ' ἦν τέως ἀποπροσποήσας καὶ ἀποστροφαῖς καὶ τῷ μηδὲν τῶν

ἐκείνου φροντίζειν, καὶ παρῇ, καὶ ἀπῇ· οὕτω γὰρ ὑπομαλάσσειν τὰ ἥθη καὶ πρὸς τὸ δουλικώτερον ὑποκλίνειν ᾤοντο. Ἐκεῖνος δὲ ταῦθ' ὁρῶν βασιλεὺς πρᾶττοντος, συχναῖς τε προσόδοις μᾶλλον πρὸς βασιλέα ἢ πρότερον θεραπεύειν προσεποιεῖτο, καὶ τῇ παιδεύσει καθυποκλίνεσθαι δοκεῖν ἤθελεν. Ὅθεν καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιάριον πέμπων [P. 106] ἡξίου καὶ αὐτὸν προσεπείρειν βασιλέα μὴ χολᾶν, καὶ τι καὶ ἐκ συναρπαγῆς ἐπράχθη νικῆσαντος τοῦ θυμοῦ, συμπαθεῖν τε καὶ μὴ ὀργίζεσθαι. Ἐν τούτοις οὖν τοῦ καιροῦ τριδομένου, καὶ τοῦ πατριαρχεῦντος μοναχὸς Σάβας ἐκεῖ παρῇ, καὶ τὰ συνῆθη τῆς ἀτασθαλίας ἔργα διαπραττόμενος οὐκ ἀνίει, βασιλεὺς ἐπὶ πᾶσιν ἐρίεντος, μὴ κρίνοντος ἰσως πρέπον μὴδ' ἄλλως εὐσχημον ἐμπόδων ἵστασθαι τοῖς παρὰ τῶν τοῦ πατριαρχοῦ πραττομένοις λόγοις εὐλαθείας, καὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐμποδίζεσθαι τοῖς εἰς διόρθωσιν τῶν πολλῶν νομιζομένοις. Ἄ γὰρ ὁ Σάβας ἔπραττε, θέλημα τοῦ πατριαρχοῦ ὄντος· ἡγεῖτο, ὡς αὐτὸς ὑστερον ἔφηνε πρὸς τινα τῶν ἀρχιερέων ἀπολογούμενος· ἐκεῖνον γὰρ τῷ βασιλεὶ λέγοντος ὡς εἰκός ἦν ἂν ἐμποδίζεσθαι περ' αὐτοῦ βασιλεὺς ὄντος τὸν πατριάρχην, εἶπερ

vera splendidius etiam quam pro secundo a supremo imperii apice potestatis gradu, obnoxiorum edictorumque sibi variis nominibus hominum numero affluerebat, partim domestico sibi ministerio famulantium, partim statis exhibitionibus officii continuam devotionem testantium, quorum illos salariis, hos pensionibus ac largitionibus sibi alligabat, ad has et ceteri principalis cultus et luxu necessarias expensas affatim hauriens pecunie ex uberrimis illi attributis a patre annuis censibus, summam aureorum sexaginta millium explebant; quos etiam idem ejus parens Michael augere usque ad centum annua millia statuerat, nisi præmatura mors destinata intervertisset. Quia vero jussu ejusdem Augusti sui patris gratiis is obsequiis etiam magnorum aulæ ministrorum utebatur, quorum in mercedes abunde auctororum palatinis stipendiis sumpsum non faceret, necessario eveniebat ut qui multum acciperet, parum expenderet, acervos opum domi constructos intueretur; e quibus si donativa clientibus largiretur, quod interdum faciebat, insimulabatur ambitionis, et quod superbe videretur venerationem uni summo debitam principi a sibi obnoxiiis exigere, suspiciones imperanti movebat, tanquam haud contentus sua sorte majoribus inhiaret. His de fratre curis, quas recens ejus facinus, audaciam indicans subesse dedignantem, intendebat, inquiete **158** agitatus imperator per noctes assidebat protovestiario longo tum forte renum dolore decumbenti; quo morbo sane difficili et remediis viso ipse ægrescere cum ille prohiberetur Augustum adire consiliis ejus tribuentem plurimum, ipse ultro ad eum quotidie ventitabat imperator, cum alia referens, quorum expeditio urgebat, negotia publica, tum quæ maxime illum sollicitum

habebat, istam effarentem sese immodestiam germani et supra cancellos exsurgentem fastum. De hoc deliberantes facile in unam sententiam ambo convenerant, deprimendi hominis et ejus tumorem contundendi repulsis, rejectionibus a congressu et aversione vultus in occursibus, neglectu præ se ferendo ejus et ad eum attinentium, nec præsentem curando nec requirendo absentem, ac pari contemptu, sive adesset sive abesset, cunctiam ejus mentionem transmittendo. His uno tenore aliquandiu continuatis opinabantur posse mitigari ferociam juvenis et ad patientiam subjectionis inflecti. Sic agentem secum imperatorem quodam tempore Porphyrogenitus expertus, studuit ejus iram placare crebris et humilioribus solito ad eum accessibus, egregiaque simulatione obsequii, quæ poenitere ipsum declararet culpæ ob quam gratia exciderat, et profundiori de missione emendare velle id quod isto erga se frigore castigaret imperator. Ac quo ad scopum eundem impetrandæ a fratre Augusto veniæ certius perveniret, misit **D** ad protovestiarium qui eum a se rogarent ne gravaretur imperatorem orare ut ira remissa sibi ignosceret, si quid subito abreptus indignationis impetu fecisset inconsulte, miseratus humanum imprudentiæ lapsum, nec inexorabiliter in poenitentem errati sævire pergens. Dum his utrinque actitandis tempus teritur, versabatur Nymphæi patriarchæ monachus Sabas, et consuetis obsequens intemperis haud cessabat multa multis gravia importune ac perperam agere, connivente ad quidvis Augusto, quod forte **159** nec æquum nec honestum judicaret obstare se iis quæ a patriarchæ ministris fierent, et religioni duceret impedire ne successum haberent res ad restitutionem disciplinæ et correctionem multorum abusuum pertinere: e

ἰδοῦντο, αὐτοὺς ἀπειρογέιτο ὡς οὐκ ἄξιον πατριάρχην ὡς Τζυκανδύλην Νικήταν, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὄνομα ὑποκαρζόμενος (ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ παλατίου ἐλάχιστος), παρὰ βασιλέως προστάσσεσθαι. Ὡς γοῦν οὕτω ταῦτα καὶ ὁ μοναχὸς Σάβας συνήθης ὢν ἐκείνῳ πιστὸς ἐν πολλοῖς κατεφαινετο, ἀκούσας, ὡς ἔλεγε, παρ' ἐκείνου βασιλεῖ προστήγγελλον, ὡς δὴθεν πρὸς αὐτὸν λέγοντος ἐν ἀπορήτοις τοῦ πορφυρογεννήτου ὡς ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπιδημήσει τῇ Κωνσταντίνου, ἅμα δὲ τὸν πατριάρχην ἐκβαλὼν τὸν μοναχὸν Κοσμᾶν ἀντιεσάξαι. Τότε γοῦν καὶ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐξηγγράεινεν, εἰ γὰρ οἱ ἐκπολεμῶν ἐκείνος καὶ αὐτὸν πατριάρχην ζυγνόμενος, τοὺς οἰκεῖους ἐκείνῳ ὑποποιούμενος, καὶ ὑποφίας οὐκ ἀγαθὰς συνέλεγεν. Ὀλίγον τὸ μετὰ, καὶ τινες τῶν ἐκείνου βασιλεῖ προσιόντες μεγάλ' ἄττα καὶ εἰς ἀπιστίαν τὴν κατὰ βασιλέως φέροντα λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἐκείνον σύναμα πρωτοστράτορι Στρατηγόπουλῳ διανυκτερεύοντι οἱ προστήγγελλον, καὶ γ' ἐλέγχειν σφᾶς ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρῆγον ἀναδεχομένου τοῦ βασιλέως. Ταῦτ' ἐκείνοι μὲν ἔλεγον, ἐδόκουν δὲ πάντως ἐκ τῶν γινόμενων καὶ τὰ τῆς κατηγορίας πιθανὰ τοῖς ἀκούουσι. Διὰ ταῦτα δὴ πολλὴν καὶ μεγίστην πρόνοιαν ὁ χρστῶν

ποιούμενος τοῦ τε λαθεῖν ἐκείνον ἐφ' ᾧ προσκαλοῖτο τοῦ θ' ἁλῶναι, καὶ μὴ τι καὶ νεωτερισθεῖν παρ' ἐκείνου, ὡς φετο, πέμψας ἄγει παρ' ἐαυτῷ τὰς δυνάμεις, καὶ τοῖς οἰκεῖοις πᾶσιν ὑπ' αὐγὰς ἔω ἐπήγγελλε κατὰ τὸ παλᾶτιον συναθροίζεσθαι. Καὶ τότε περὶ πλὴθους ἀγορὰν πέμψας προσκαλεῖται τὸν ταῖς κατηγορίαις ἐνεχόμενον, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδὼτα. [P. 107] Ὁ καὶ διὰ ταχέων παραγενόμενος ὁ μὲν βασιλεὺς εὐθύς, μὴ οἶός τ' ὢν κατέχειν τὰς κατ' ἐκείνου ὀργὰς, ἅμα μὲν ἐκείνον, ἅμα δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦτον τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι καταγνωσθέντα, ὁνειδισμοῖς τε καὶ προπηλακισμοῖς ἔβαλλε, καὶ, « Τί παθόντες, ὦ οὔτοι, » παρούσης καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἔβόα, « καὶ κακῶν κάκιστοι, αὐτοὶ τοσαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ παρ' ἐμοῦ, τὸ εἰς ἀναβολὰς ὀφθῆναι πρὸς τὸν εὐεργέτην κακοὶ οὐ μόνον θέσθαι προσθυμῆθητε, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ὁ μὲν δεσπότης καὶ αὐταδέλφου, ὁ δὲ πρότερον μὲν αἰτίου τοῦ καὶ ἔτι βλέπειν τὸν ἥλιον, ὕστερον δὲ καὶ εὐεργέτου, τοιαῦτα καταμεμελετηκότες, ἐλέγχεσθε; » Τοῖς δ' ἀρνούμενοις, « πάνπαν καὶ τοὺς ἐλέγχους ζητοῦσιν εὐθύς οἱ κατειπόντες παρίσταντο, καὶ ὡς ἦν ἐκείνοις ἰσχύς ἅμα καὶ εἰς σπουδὴν πρόθεσις, ἤλεγχον. Αὐτίκα

passim crevit. Plane quippe persuasus erat imperator, quæcunque Sabas ageret, patriarchæ voluntate fieri, prout declaravit ipse postea cuidam episcopo, excusans quod facere Sabam quæ vellet sineret. Ac cum reposuisset episcopus, utcunque ista jussu patriarchæ gererentur, tamen debere ipsum utpote imperatorem non permittere patriarcham imprudenter ruere, etiam si vellet, ad ea Augustus unum illud in sui defensionem allegavit, atqui conveniens non est patriarcham pariter ac Tzycandelam Nicetam (hoc ipsum enim nomen contemptum protulit hominis notæ vilitatis atque adeo palatinorum omnium infimi) imperatori subijci. Cum ea igitur sic se haberent, et monachus Sabas crebro imperatorem alloquens multis ei ex vero nuntiatis opinionem sibi apud eum sinceræ fidei parasset, detulit is ad Augustum eundem audisse se e Porphyrogenito, id sibi ut rem arcanam indicante, imperatorem, simul Constantinopolim pervenisset, ejectionem throno patriarcham et Cosmam monachum in ejus locum promoturum. Hoc vero audito magis exacerbatus imperator est, indignans armari adversum se irritarique a fratre patriarcham falsis indicibus conflari rerum, ac insuerratione calumniarum istarum demereri eum sibi familiares ejusdem studere; in quo illum spectare invasionem imperii non inanis videretur esse suspicio. Non inultum ab hoc tempus effluxerat, cum aliqui e familiaribus Porphyrogeniti ejusdem Augustum adeuntes ei noctu nuntiarunt magna illum quædam et ad rebellionem, ut apparebat, **160** spectantia loqui et machinari cum protostratore Strategopulo; ac si annueret imperator, paratos sese ad eos convincendos exhibebant. Hæc illi quidem dixerunt:

magno autem verisimilitudinis speciem ex cæteris quæ palam geri cernebantur, eorum accusatio apud audientes obtinebat. Propter ista cuncta decrevit imperator Porphyrogenitum comprehendere accitum ad se postridie. Ad quod duo quædam in primis curanda sibi putavit, prius sic haberi rem arcanam ut nulla ratione suspicari Porphyrogenitus posset quare vocaretur, alterum habere ad manum eas copias, quibus ille, si forte repugnare prensantibus conaretur, resistere nequiret nec liber effugere. Jussis ergo convenire ad se prætorianis cohortibus, et edicto domesticis cunctis ut ad palatium præsto essent sub crepusculum auroræ, forum universum armatorum multitudine completum. Tunc misit qui sibi sisterent eum qui accusatus fuerat, nihil certo scientem de causa ob quam vocaretur. Quo celeriter adducto, uti et paulo post Strategopulo, in ambos ut jam prædaminatos iram non continens stomachum erupit, opprobriis utrumque ac conviciis proscindens, his eos compellans verbis voce contenta, senatu astante universo: « Quæ, malum, heus vos in transversum abripuit vecordia, malorum pessimi, ut tot a me bonis acceptis non satis habentes, quod ipsum erat vituperabile, tardi apparere in referenda largitori gratia, etiam affectaretis maleficia benefactis rependere, tam atrocia convicti fuisse machinati, hic quidem in dominum eundemque germanum fratrem, ille autem in eum cui primum debet quod adhuc **161** solis lumen videat, deinde qui ei beneficium vitæ servatæ donis ultro adjectis cumulavit. » Ad hanc inopinatissimam invectivam cum ambo pro se quisque pernegarent se conscios, nedum convictos ullius in imperatorem meditati sceleris, et proferri, quæ purgare refellendo se

τοῖνον, οἷα φιλεῖ ἐπὶ τοιοῦτοῖς γίνεσθαι, θροῦς ἦν Α τῶν μὲν ἐκπληττομένων, τῶν δὲ καὶ στυγούντων, ἄλλων δὲ καὶ πλέον τοῦ εἰκότος κατὰ τινα θεραπείαν παρακεκνημένων καὶ λέγειν καὶ πράττειν. Τέλος τοὺς μὲν τὰς ἐκείνων οἰκίας πολυδύδους οὖσας, καὶ μᾶλλον τὴν τοῦ πορφυρογεννήτου, καθέζοντας ἀποστέλλει, αὐτοὺς δὲ τὸν μὲν φυλακαῖς εἰδίδου, τὸν δ' ἀδελφὸν συγκλείσας ἐν τῶν κατὰ τὰ παλάτια βασιλικῶν οἰκημάτων ἐν ἀσφαλεῖ καθελθγνυσι. Προνοίας δ' ἐκείνας καὶ ἀγέλας καὶ ἀποθήκας παντοίων εἰδῶν καὶ χρυσὸν, τὸν μὲν ἐν νομίσμασι κακομμένον, τὸν δ' ἐν ἐκπώμασιν εἰργασμένον, καὶ ἀργυρον καὶ πέπλα παντοδαπά τῷ κοινῷ ταμιεῖω προσαντιθέντο, καὶ ἡ χλιδὴ ἐκείνη καὶ περιφάνεια μῆδ' ὥρας σκηνῇ καὶ παίγνιον ἦν. Καὶ θαῦμα ἦν τοῖς ὁρώσιν ὅγκος, τοσοῦτος, τρυφῆς καὶ οἰκίας τοιαύτης, φιλοτιμίας, μὴδ' αὐτῆς βασιλείου κατὰ πολὺ λειπομένης, πῶς ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὸ μὴδὲν κατήγησε, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα καὶ τέως περίπυστα πνευσάσης δυσχεροῦς καὶ τελχνιώδους, αὔρας κατέσδεστο.

Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Κρονίου μηνὸς, ὅτε καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τοῦ παλατίου, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν

τῆς Ἐκκλησίας ἀσυνθεσίας πρὸς βασιλεία ἔγκλημα δι' ἐκείνον ὡς δῆθεν βασιλειῶντα ἐφῆπται. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ ἐς ἄκρον φιλοδωρότατος, καὶ πολλοὺς συνυπήγετο τοῖς φιλοπρονήμασιν, ὥστε καὶ ἀγαπᾶν εὐεργετουμένους, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ συνειδέναι οἱ ἡ δὴ συμβούλευσθαι ἃ δὴ ἐκεῖνος εἰδῶς καὶ βουλόμενος, ὡς οἱ κατ' ἐκείνου λέγοντες δεικνύειν εἶχον, ἐξηλέγχετο. Τοῖς οὖν τοῦ παλατίου πολλοῖς τισιν οὖσι τοῖς παρ' ἐκείνου εὐεργετουμένοις συνγνωμῶναι ὁ βασιλεὺς, [P. 108] ὑπὲρ ἀξίαν μὲν τοῦ διδόντος, ἀξία δὲ τοῖς λαμβάνουσι τὰ διδόμενα κρίνων. Ἐκείνον μὲν γὰρ ἀδελφὸν βασιλέως ὄντα τοσοῦτοις δωρεῖσθαι θεοῖς μὴδὲ βασιλεία σχεδὸν εἰκός ἦν αἰτίας ἐποιεῖτο δῆθεν· τοὺς δὲ γε λαμβάνοντας μεγιστάνας ὄντας, εἰ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐλάμβανον, ἀλλ' οὖν δικαίους εἶναι τοιαῦτα καὶ τόσα λαμβάνειν ὑποκατακλινομένους ἐκεῖνῳ ἐκ τῶν εἰκότων ἐδικαίου. Τοῖς δὲ τῆς Ἐκκλησίας μὴ ὅπως τοῖς ἐξ ἐκείνου εὐεργετηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ ξύμπασιν αἰτίας ὁ Σάβας ἐπειλημμένος εὐσχήμονας, ὡς δῆθεν κατ' ἐκείνων καὶ ὑπὲρ βασιλέως ζηλῶν, καὶ πρὸ τοῦ τοῖς πᾶσι κακοποιούς, ἀνέβην τε δύσους ὠνόμαζε.

paratos aiebant, accusationis argumenta poscerent, statim adfuerunt qui eos detulerant, et pro sua quisque facultate ac studio convincere insitantes sunt conati. Dum hæc geruntur, prout solet in talibus, murmur increbuit tumultuariis susurris, quos ab ista spectantibus partim verus affectus exprimebat favoris aut odii varie propensi in accusatores vel in reos, partim artificiosa simulatio et cura quæstiosa hos aut illos demerendi, pro ratione ambitæ gratiæ vel formidatæ offensio- nis longe ultra sensum intimum in demonstrationes affectatas agendo dicendove prodians. Tandem imperator misit qui domos utriusque bonis refertas exhaurirent cunctis in fiscum redigendis, præsertim autem Porphyrogeniti. Ipsorum autem alterum quidem publicis custodiis tradidit, fratrem vero suum uno e regiis palatii conclavibus inclusum securo præsidio servatum detinuit. Pensiones autem ejus illas et greges apothecasque omni genere pretiosarum oppletas specierum, aurum præterea partim signatum in nummis partim factum in vasis ac poculis, similiter et argentum velaque ac vestis varii textus ac formæ, ingentis pretii, cuncta in ærarium conferuntur. Tantusque ille apparatus deliciarum, luxus illud regii choragium et speciosissimus conspectus, horæ unius scena in ludibrium fuit, non parum admirantibus qui cernerent, tantam vim delicatæ supellectilis ac voluptariæ copiæ unam in domum non regnantem, quæ tamen in hoc regnatrici vix cederet, congeri potuisse, et tam exaggerato isti cumulo dissipando, tollendo, exportando tantulum spatium suffecisse. Adeo nihil ita splendidum, 162 ita illustre lateque inclitum fulget, quod pestilenti afflatu malignæ auræ obscurari ac penitus exstingui brevi tempore non queat.

Gesta sunt hæc mense Martio, quando et palatinis multis et non paucis ecclesiasticis crimen majestatis impactum est, Porphyrogeniti causa, quasi ei beneficiis obstricti etiam ad affectationem imperii largiissent. Erat enim revera vir ille profusus in largiendum ut qui maxime, multoque sibi es devinxerat beneficentia; non tamen ut convinci posset plus istos ei rependisse quam gratum et mutuum amorem, minime autem factiosum studium velificandi spebus ejus usque ad consciam conspirationem in ambitiosa vota principatus usurpandi; qualia mente versasse illum nondum demonstraverant qui detulerant. In communi porro suspicione sacris hominibus et laicis diversa utrorumque sors fuit. Nam illis quidem, quos dixi, palatinis plurimis munificæ a Porphyrogenito donatis ignoscendum judicavit imperator, aliens plus quidem illum fuisse largitum quam gradus ejus ferret, eos tamen quibus dedisset, cum megistanes essent nobilitatæ ac merito præstantes, dignos fuisse qui tantum acciperent; neque illam nimiam videri debere mercedem obsequii quo se homini non imperanti proceres tam illustres inclinare sustinuerant. In ecclesiasticos, non eos solum quos donis cultos a Porphyrogenito constabat, sed universim et indiscriminatum omnes, dira monachi Sabæ grassatio incurrit, aptam scilicet arripientis opportunitatem commissum sibi negotium agendi, hoc est exercendæ plausibiliter in illum pridem exosum sibi ordinem inexplebilis immanitatis. suæ, specioso nunc prætextu zeli laudabilis pro imperatoris salute 163 ac statu. Eos igitur pariter cunctos uno crimine involvit, infidos et clam insensos Augusto nominans.

κ'. *Περὶ τοῦ μοναχοῦ Σάβα.*

Καὶ διὼν [P. 109] ταῖς οἰκονομίαις ἐκείνων ἐπέχρα, παρακστέχων καὶ ἀπαιτῶν τὰς προσόδους ὡς ἂν ἐκείνων καθωσιωμένων. Ἄπερ τῆς κληρικοῦς μανθάνουσι πόνος ἦν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀποφυγεῖν τὴν κατηγορίαν δύνασθαι. Ὁ δὲ καὶ πλέον τοῦτους τοῦ στέρεσθαι τῶν οὐκείων ᾧδύνα, καὶ οὐχ εἶχον τὴν κατηγορίαν διαθέσθαι καὶ ἐν μετρίοις ποιήσεσθαι. Ὁ δὲ καὶ μεγάλως τοὺς τοιοῦτους ἐκύρινε, καὶ οὐκ εἶχον ὁ τε καὶ πράξειαν, καὶ ὡς ἂν γε τῇ λύτῃ καθωσιώσαντες ἐαυτοὺς ἐν ἀπόρῳ ἦσαν. Τέλος ἀποφυγὴν μίαν ἐγνωσαν τῆς κακίας τὴν πρὸς τὴν πατριάρχην καταφυγὴν, ὡς αὐτίκα τῷ μαθεῖν ἐν δεινῷ ποιησόμενου κάκεινου τὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διαβολήν. Ἐλθόντες τοιγαροῦν καὶ τοῦ Σάβα συνελθόντες ἐνεκάλουν τὸ πάθος, καὶ ὡς οὐκ ἀνακτὴν ἐτραγῆδον τὴν συμφορὰν, καὶ, « Τί παθὼν, ὦ οὖτος, » Παγον παρόντος κάκεινου, « τοιοῦτος τοὺς τοῦ κλήρου περιβάλλεις; δεινός; δίδον τὸν μὲν ἐπ' αἰτίαν κείμενον κρίνεσθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀθώους τοῦ ἄγους μένειν. » Τοῦ δὲ μὴδὲν ἀπολογουμένου τῶν ἐ;

20. *De monacho Saba.*

Ergo sigillatim obiens irruerat in œconomias illorum, partim sequestrans et delinens nondum solutos proventus, partim jam perceptos repetens, quod eos diceret jure illis fraudi excidisse perduellionis crimine conscito, cujus ipsos pro plane convictis et rite damnatis haberet. Hæc videntes et patientes clerici intime scilicet ringebantur, non tam ipsa accusationis invidia conturbati, quanquam erat bene consilis et viam ejus purgandæ nullam habentibus molestissima, quam quod ejus effectus jam ante damnationem tristissimos sentirent, privati jam nunc bonis propriis; quæ præsens experientia intolerabilium damnorum, dolore ipsos pungens acerbissimo, impediabat ne contempta falsæ calumniæ vanitate consolationem eam caperent, quam in mali perossione mediocris sua prudentibus virtus suggerit. Quare fluctibus mœroris jactati maximis, nec quo se viderent repuerentes, postquam aliquandiu in illa ærumna incerti animi, quasi desperato remedio sese discruciantes, tacite gemuerant, tandem confugere ad patriarcham decreverunt, rati eum illorum quæ gererentur ignarum, simul cognovisset intentatam Ecclesiæ calumniam, improbaturum et ægre se ferre declaraturum. Captato igitur tempore quo Sabas ad patriarcham venerat, simul et ipsi accedentes questi graviter sunt de malis quæ paterentur, et invidiose exaggerata communis calamitatis atrocitate, ad ejus præsentem auctorem conversi Sabam, « Quæ te, malum, » inquit presentis patriarcha, « in nos incitant intemperiæ? quam ob causam clericos indiscriminatim universos, sine ulla innocentis aut noxi differentia, pœnis subjicis, cum palam æquitas postulet, si quis nostri ordinis culpæ affinis

A λόγον κειμένων, ἀλλὰ κύκλῳ περιβαλλομένου αἰτίας; μὴδὲν προσηκούσας; μὴδ' ὅπως οὖν, τέλος ἤξιον πατριάρχην ἀμύνειν ἀδικουμένοις τὰ ἔσχατα. Ὁ δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως, ψυχρὸς ἐπὶ τοῦτοις καταφαίνεται καὶ ἀκίνητος. Ὡς δὲ πολλάκις οἱ τοῦ κλήρου ἐπέκειντο καὶ προσελιπέρουν, ὁ δ' ἄφωνος ἦν καὶ τῷ μὴ τι λέξιν ἔχοντι ἀκριδῶς ἔφκει. Τέλος ἐκκλίνων τὴν ἐκ τῶν πολλῶν βίαν ἀπέπεμπε κατειρωνεύσάμενος τὴν τιμωρίαν τῷ κατειπόντι, τὴν τοῦ Πιλάτου πρὸς Ἰουδαίου φωνὴν ἐπειπὼν παραδίδόντας εἰς σταύρωσιν τὸν Δεσπότην, « Λάθετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταύρώσατε. » Τοῦτο ἐπῆλθε μὲν ἐκεῖν ἐκ τοῦ τυχόντος εἰπεῖν ἀγνώστῳ πολλοῖς διαθέσει ψυχῆς, τοῖς δὲ καὶ λίαν ὀδῶν βαρὺ παρῴζονε τὰς ὀρμὰς, καὶ προσλυποῦντες καὶ οὗτοι ἐσχίζοντο, ὥστε μῆτε συνέχεσθαι οἱ μῆτε μὴν συναίχεσθαι, βασιλεῖ προσανατιθέντας τὴν περὶ τούτων ἐκδίκησιν. Βασιλεὺς δὲ τῆς νόσου κατεπειγούσης τὸν πρωτοβεστιάριον, ὡς μὴδ' ἀναπνεῖν ἐώσης τοῖς πόνοις, σέφει καὶ βουλῇ τούτου τὸν Χούρνον κοιλάστρα Νικηφόρον εἰς μυστικὸν [P. 110] ἀνάξας ἐπὶ τοῦ μέσου καθίστησι, προσελ-

aut jure suspectus est, de hoc judicium institui, alios quos nullum criminis urget indicium, quietos in fruitione suæ famæ integræ relinqui? » Ad ea Sabas multa 104 parum ad rem facientia, nihil admodum quod clare ipsum absolveret aut tam vehementium actorum acerbiter excusaret, reposuit. Unde a patriarcha magnopere clerici contenderunt ut satis jam compertam hominis improbitatem grassari ne sineret in diram oppressionem innocentium, sed tempestiva eam castigatione coerceret. Tales ille preces audiens frigidus nescio quare immotusque perstabat; ac cum illi ardentius urgerent, perseverabat tamen in silentio, haud in expedito, ut apparebat, habens quid diceret. Tandem, velut vi cuidam multorum simul incumbentium impar eluctandæ, paulisper inflexus verbis Pilati ad Judæos Christi necem deposcentes vindictam ipsis calumniatoris ipsorum Sabæ ironice permittere visus est: « Accipite ipsum vos, » inquit, « et crucifigite. » Hanc ejus vocem, incertum quo ex sensu profectam animi, audiri tunc contigit. Qua graviter offensi aut potius incredibiliter offērati, quos sic eluserat, absiderunt se ab eo, congressuque ipsius in posterum atque omni precum ac sacrorum cum illo communionem segregarunt, dolorem testantes suum querelis gravibus et ultionem tam insignis iniquitatis ab imperatore præ se ferentes expectare. At Augustus totus, ut dictum est, e protovestiarii consiliis pendens, prohibitus libero aditu familiaris oraculi, cruciatibus renum acerrimis ne ad momentum quidem respirare jam illum sinentibus, ægri commendatione ipsius quæstorem Nicephorum Chumnum ad dignitatem mystici promotum in partem arcanae fidei ascivit, deliberationibus hunc quoque quotidianis consu-

² Joan. xix, 6.

μας αὐτῷ κοινωνῶν (οὕτω γὰρ ἐκείνῳ καὶ μόνῳ ἰθαῦρ) καὶ τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺν Ἰωάννην. Καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους, τὸν μὲν ὀδελφὸν ἐν κλωθῇ (εἰρηκτῇ φορητῇ τις εἴπη), τὸν δὲ Στρατηγόπουλον δέσμιον, ἐξελθὼν Νυμφαίου εἰκοστῇ ὁγδόῃ Μαιμακτηριῶνος τὴν μεγαλόπολιν εἰσεῖσιν. Ἦν οὖν τούτεῦθεν κωφὴ τις ὀργὴ παρὰ βασιλέως τοῖς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ μὲν ἐπαγόμενον ἔγκλημα δύσνοια, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο κατασκευαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου σφῶν ἦσαν ὑποστολαί, ὡς κακῶς δῆθεν τὴν τῆς δυσνοίας αἰτίαν, ἣν καὶ παρὰ τοῦ Σάβα κατηγόρητο, δυσχεραίνοντων. Ὅστε καὶ μιᾷ συναγωγῶν ἐκείνους ἐκ τινῶν ὑποπτευσμένων τὴν κατὰ πάντων συνίστα δύσνοιαν, περιποιούμενος δῆθεν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ πατριάρχου θεράποντα. Θάλασσαν γὰρ συνόλην καὶ ἀπορρόην ἐκείνης παρεδειγμάτιζεν, ὡς φύσιν ἔχοντος τοῦ παντός ἐκ τοῦ γεύματος οἷόν ἐστιν ἐκείνῳ γινώσκεισθαι. Εἶναι δὲ καὶ τούτους οὐ πάντας, ἀλλ' ἐκ τινῶν ἴσως ὑποπτευσμένων τοὺς πάντας ὑπάγεσθαι ταῖς αἰτίαις.

torem admovent. Ac cum nondum speraret sufficere moli rerum unum illum posse, Joannem præterea cognomento Glycyn petitionibus supplicum referendis præpositum huic adiutorem **165** tribuit. Quibus provisio, hoc ipso anno, ducens secum condemnatos, fratrem quidem in lectica clathrata (carcerem portatilem dixeris), Strategopulum autem vinctum, duodetricesima Junii die Constantinopolim ingreditur. Ibi eum coquere animo apparuit aurum quemdam in ecclesiasticos rancorem, erumpentibus subinde iræ ulticis indicibus dissimulationes eluctantem. Causa odii obtendebatur studium in iis rerum novarum et cogitatæ defectionis crimen; cujus in argumentum rapiebatur eorum a patriarcha secessio. Hanc enim interpretabatur ortam ex indignatione deprehensi delatiquæ per Sabam indicii occultarum quas ipsi machinarentur in se molitionum. Itaque illis quadam die convocatis locutus est in sententiam apprime congruentem sensibus Sabæ et isti patriarchæ ministro gratificantem: palam enim ostendit signa quædam minus constantis in se fidei, in quibusdam ipsorum observata sese in omnes extendere, atque universum pariter ordinem reum peragere aversæ a se voluntatis defectionisque cogitatæ. Dixit videlicet, aquæ rivulo e mari ductæ dum gustu salsugo deprehenditur, certo argumento colligi cufus demum saporis sit mare ipsum totum, quod natura ferat eandem in stilla deprehendi sensu qualitatem, quæ universum ex quo illa est libata liquorem inficiat. Quare licet æque de singulis ipsorum non exstarent argumenta propria quemque insimulandi, recte tamen ei cunctos suspicioni subjacere quæ in quibusdam residere cerneretur. Talis quædam audita tunc est imperatoris oratio, domini sane potius supercilium infensi quam æqui iudicis, veritatem delationum exquirentis, sedatum arbitrium præferens. Sed tanti erat demereri patriar-

Ἦσαν δὲ ταῦτα δεσποτικὰ μᾶλλον ἢ ἀληθῆ, θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην.

κα'. Ὅπως οἱ κληρικοὶ, ἔπειτα δὲ καὶ ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ ἐσκανδαλισθησαν.

Κἂν ἐπὶ πλεον τῆς ἀπὸ βασιλέως διὰ ταῦτα ἐπειρῶντο ἀγανακτήσεως, [P. 111] εἰ μὴ καὶ ἕτερά ττα πραχθέντα βασιλέα μὲν ἐθορύβει, ἀρχιερέας δ' ἐκίνει ζητεῖν αἰτίας καὶ ἄς ταῦτα πράττεται ξένα τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων δοκοῦντα· μήτε γὰρ λατρὸν χρῆναι τιμωρεῖν, ἀλλ' λατρεύειν τὸν πάσχοντα, μήτε ἀρχιερεὰ κολάζειν, ἀλλὰ θεραπεύειν τὸν ἁμαρτάνοντα. Διὰ τοῦτο καὶ συναχθέντες κοινῇ σκέπτονται, καὶ διαμνύειν ἐκείνῳ καὶ γε διαπυνθάνεσθαι (ἤψαντο γὰρ τὰ δεινὰ καὶ ἀρχιερέων) ἐγνώκεσαν. Τὸ δὲ μήνυμα, καθήμενων ἐν τῷ ἐκκλησιαρχείῳ, ἐφ' ᾧ σφίτιν ἐφείη συνελθεῖν ἐκείνῳ ἐρωτήσαι τε καὶ μαθεῖν πῶς ταῦτα πράττειντο· μηδὲ γὰρ ἐκκλησιαστικὰ εἶναι, ἀλλὰ τυραννικὰ τὰ πραττόμενα. Ταῦτα λέγοντες προσετίθουν καὶ τὰ πραχθέντα, ὅσα τε ἔξω ὅσα τε ἐντὺς ἐπράττοντο. Τὸν δ' ἀκούσαντα τὸ παράπαν

cham comprobandis ejus ministri actis, quorum se ipse auctorem non obscure ferret.

21. Ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit.

Et processurum fuerat haud dubie in diuturniorem graviolemque clericorum vexationem hoc ita declaratum imperatoris in eos odium. **166** nisi alia quædam a Saba ruere qua cœperat pergente temere attentata, quæ licet præsertim in clericis intendebantur, tamen redoundabant etiam in episcopos, hos movissent ad cognoscendum de negotio; unde contigit imperatorem quoque turbari ac titubare in proposito quod ostenderat, qualiacunque patriarchæ ac ejus ministrorum acta tota imperii auctoritate defendendi. Moti ergo episcopi, quod jam usque ad ipsos, ut est dictum, Sabæ grassationes pertingere cœperant, consilio inter se habito decreverunt convenire patriarcham, repetereque ab eo rationem eorum quæ nova et ab usu legibusque Ecclesiæ abhorreere visa gererentur. Ut enim medici non esse pœnas infligere languentibus, sed medicinam adhibere opportunam morbis illorum abigendis, ita nec officium antistitis in plectendo atque ulciscendo situm, verum in curandis et ad frugem emendationis revocandis qui preccarunt. His sic in conventu stabilitis patriarchæ indicant cupere antistites simul congregatos ipsum alloqui. Assignatus ad hoc locus est in ædibus magni ecclesiarchæ, quo cum venisset patriarcha, considentis episcopi ex eo se velle audire dixerunt quas ob causas ea quæ Sabas attentabat fierent: non enim esse illa ecclesiastica, sed tyrannica acta. His dietis adjunxerunt expositionem vexationum quibus Sabas ferret ageretque miseros clericos, et in ecclesiasticum ordinem universum clam et palam, intus et extra immaniter acerbeque grassaretur. Ea ille audita sic prorsus tanquam nihil ad se pertinerent negligere funditus visus est, addens et conquerens

μηδὲ φροντίσαι, ἀλλὰ στήφεις τοῦτ' εἶναι φάναι ἀποστασίας τῆς ἀφ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὰ μηδὲ δικαίον ἔγνωσιναι πρὸς τούτους ἀπολογεῖσθαι. Ὡς δὲ καὶ αὖθις περιώντες οὐκ ἔπειθον, διεστῆν ἐαυτοὺς ἐκείνου ἰδικαίον καὶ οὗτοι· τὸ γὰρ τοιοῦτων πρακτομένων συγκοινωνεῖν μὴ ἔχειν λόγον ἀπολογίας τοῖς μωφομένοις δικαίως. Ἐπειθον δὲ καὶ οἱ περὶ τὴν Γεννίδιον καὶ τὸν Συλαϊώτην βασιλεῖα μὴ εἶναι ἀνεξέταστα ταῦτα, ἀλλ' ἐπαρτήγειν ἀρχιερεῦσι καλῶς λέγουσιν. Αὐτοὺς γὰρ εἶναι πάντως τοὺς τὸν εἰς τὴν πατριάρχαν ἀναγόμενον χρησταῖς μαρτυραῖς συστήσαντας, αὐτοὺς δὲ καὶ πάλιν διαγιγνώσκειν ὡς ἐπιγλωττίζοντες ὁ μαρτυρηθεὶς οὐ φαῦλος ἐπ' ἄλλοις τὴν πῆλυνσιν· μηδὲ γὰρ πάντα πᾶσι διδόναι Θεόν. Ταῦτ' εἶναι Θεοῦ, ὡς πάντας εἰδέναι. Καί γε πολλὰς τὴν κατὰ τὸ ἡθικὸν οὐκ ἀπόδλητον κατὰ τὸ εἰκονικὸν ὑποσχίζειν, καὶ αὖθις ἀριστεύοντα ἐπὶ τούτῳ μὴ φθάνειν τὴν ἐπὶ τῷ πολιτικῷ ἀρετῇ. Ἀναστῆσαι δὲ τὴν κακίαν καλὸν καὶ προσήκον εἶναι, αἷην ἐντὸς μέτρων καὶ νόμων Χριστοῦ. Νόμον δὲ Χριστοῦ πάντως εἶναι τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ἐκεῖ δὲ ζητούντων τῶν μαθητῶν ἐξ οὐρανοῦ καταγαγόντας

αὐτοὺς ἀφανίσαι τοὺς ἀπειθοῦντας, εἰπεῖν τὴν Δεσπότην, ὡς οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε. Τὸ γὰρ καλέσαν ἐκείνους πνεῦμα, καὶ μή τι οἴδασι, πλήρες ἀγαθωσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' οὐ τιμωρίας καὶ ἀγανακτήσεως· καὶ κολάσεως. Ταῦτ' ἐκείνων λεγόντων καὶ ἀμφικλινῇ τὸν βασιλεῖα ποιούντων, καιροῦ δραζόμενοι οἱ κανῶ· ἐκ τινων αἰτιῶν ἔχοντες ἐκείνῳ ἐθροῦθον καὶ γράφοντες κατηγορίας ἀτόπου· εἰδίδουν, καὶ ἀνέδην λοιδορίαις μονωθέντα τῶν [P. 112] πολλῶν περιέβαλλον, ὥστε καὶ μὴ ἱσταμένου ἄνω πού, καὶ τῶν ὕμνων ἐξανυσθέντων ἐπευλογοῦντος κατὰ τὸ σύνθετος, τινὰς ἐκείνου κάτωθεν ἱσταμένους κράζειν καὶ ἀπόφρημα κατ' ἐκείνου λέγειν, ὡς ἂν πλέον τοῦ εἰκότος διὰ τὸ μέτος καταυθαδίζομένους.

Β κβ'. Ἀναχώρησις τοῦ Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχεῖου

Ἐπεὶ γοῦν Ἀθανάσιος ἔγνω μονωθεὶς καὶ τὰς αἰτίας ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὀρμημένας, τὰς δὲ λοιδορίας ἀπὸ πολλῶν συμβαινούσας, ὡς καὶ κρίσιν θέλειν ἄγειν, καὶ οὐκ ἀνυστά οἱ γένοιτο, εἰ βούλοιο, τὴν τιμὴν κατέχειν (μηδὲ γὰρ ἐντεῦθεν εἰ-

talía ab illis memorari prætextus secessionis a se faciendæ querentibus. Quare supervacaneum se arbitrari curam illam sumere objectionum istiusmodi diluendarum. His episcopi multa reposuerunt quibus ei persuadere conarentur æqua et consentanea se poscere : sed cum nihil profici animadvertent ipso inflexibiliter in duritia perstante, clare ipsi denuntiarent cogi se officio ad se ipsos a tam inconveniētiū actorum omni participatione removens. Neque enim se posse justæ censuram reprehensionis ulla excusatione fugere, si perseverando in communione cum iis qui sic inordinate ac temere operarentur, tam improbabilibus factis approbationis suæ apponere calculum 167 viderentur. Sub hæc Gennadius et Sylæota imperatorem privatim conventum graviter monuerunt, non debere ipsum sinere res tam suspectæ novitatis indiscussas socordi tolerantia transmitti. Quin ejus esse officii succurrere præsulibus, nihil æqui a patriarcha, quamvis justa et recta postulent, impetrantibus. Nec enim in illos cadere exceptionem idoneam suspicionis, quasi patriarchæ parum faveant ; quem utique ipsi promoverunt, suis eum suffragiis et honorificis testimoniis ad summæ quam obtineret dignitatis adeptionem commendantes. Cæterum eadem fide qua tum quæ in eo laudarent prædicarunt, modo commemorare quæ in eo postmodum desiderari deprehensum sit. Prodi enim cursu temporis latentia prius hominum vitiā, et occasione negotiorum naturas perspicere. Sic eos intellexisse hunc, qui dotibus ad Ecclesiæ gubernationem alioqui aptis instructus sit, in quibusdam ejus multiplicis officii claudicare partibus. Nimirum non omnibus omnia Deum dare. Cunctis quippe notum esse dona esse Dei dotes ejusmodi. Itaque sæpius animadverti eum, cujus inores non

improbenentur, haud æque inoffense procedere in gubernatione donis propriæ : rursus egregie fungentem suæ regimine familiæ, civilibus deinde curatfonibus admotum minime parem administrandi magistratus industriam probare. Improbitem coerceri honestum sane ac conveniens esse, verum id fieri debere intra limites legum Christi. Leges autem Christi omnino esse sacrum Evangelium. Illic autem legi discipulos aliquando ignem e cælo devocantes, qui sibi non morigeros consumeret, a Domino audisse nescire ipsos cujus spiritus essent. Nam qui vocarat ipsos spiritus, licet hoc adhuc ignorarent, plenus benignitatis, humanitatis, accommodationis ad lapsos in culpam spiritus est, non autem ultionis, indignationis, severitatis inexorabilis. Tali oratione cum hi duo ambiguum scississent imperatoris animum, captato tempore qui aliis etiam de causis exosum 168 habebant patriarcham, turbare liberius cœperunt, datis accusationum errores ipsi absurdissimos imputantium libellis, tum eundem locis a concursu seductis occurrentem probris palam conviciisque proscindentes. Eoque res processit, ut ipso quadam die e loco sublimi perfectis hymnis populo de more beneprecante succlamantes aliqui maledictis eum lacerarent scdissimis, odio, postquam ultra modum exarserat, in justo audaciorem impudentiam prorumpente.

22. Recessus Athanasii ex patriarchio.

Postquam ergo se Athanasius destitutum a plerisque intellexit, aversionis causas ex se suisque ortas, odia vero infensorum sibi plurimorum usque ad contumelias et convicia prorumpere, remque ad judicium spectare, quo haud dubie coorientes undique accusationes vocent, satis patere, si vel summo conatu conitatur retinere patriarchatum, in tali offensione animorum ac rerum perturbatione

ναι τὸν αἰρηνεύοντα ἢ καὶ προσέχοντα), καθυφαίει A καὶ ἄκων τῆς προστασίας. Οὐκ ὀλίγοι γὰρ καὶ τῶν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης τῶν ἰδίων παρὰ τῶν ἐκείνου στερηθέντων ὁμοῦ συμφορήσαντες διεφόρου ἀρδην τὰ ἴδια. Οἱ δὲ καὶ τοῖς σιγῶσιν ἐπεχείρουν καὶ κατεγέ- λων καὶ ἐπετώθαζον ἀνέδην τε κατηρῶντο καὶ ἀπα- φήμιζον. Ἄλλοι δὲ καὶ λίθους ἐβαλον φανέντος ἐκεί- νου. Τόσον τὸ μίσος. Καὶ κατεστύγουν οἱ πλείους. Αὐτὸς δὲ γνοὺς ἐντεῦθεν καὶ εἰς κρίσιν ἀπαξόμενος, ὥς τοῖς δοκοῦσι μᾶλλον ἐδόκει, βασιλεῖ διαμηνύεται ἀποσταλῆναι μὲν τοὺς τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξιμέ- νους, ἀποσταλῆναι δὲ καὶ τοὺς διακομίσοντας κατὰ τὴν ὁδὸν, ὥς μὴ κινδυνεύει. Ἐν τοιοῦτῳ δὲ σχεδιά- σας βιβλία δύο, τὸ μὲν ἐν τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως, θάτερον δὲ πόλλ' ἄττα περιέχον καὶ ἰδίας κατὰ τὸν βίον συστάσεως [P. 143] χάριν καὶ καταρῶν τῶν ὡς B δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἀποφημισάντων, ὁ μίμησιν ἀναδε- ξάμενος τὸν Χριστοῦ, τὸν μὲν ἐν ἄφαντι κρύπτει ἐν κορυφῇ κλονὸς τινος τῶν κατὰ τὰ ἀριστερὰ εἰσιούσι κατηγουμεναὶ τοῦ μεγάλου νεώσταμένων, ὅπ' ὅπην περιστερεῶνος, δίχην φωρὸς, ὥς μήτις εἰδεῖν προ- μηθευσάμενος, κλίμακά τ' αὐτὸς προσερείσας καὶ

frustra fore : nam orto-certamine omnes in unum dimicatueros, ne attendente quidem ullo aut saltem audire sustinente, nedum in pristinae communione pacis perseveraturo quoquam : his persuasus ratio- nibus diu [reluctatum appulit tandem animum ad cogitationem abdicandæ, quam tenere nequiret etsi maxime cuperet, sacræ præfecturæ. Nempe jam non pauci eorum quos nuper ac paulo ante mini- strorum ipsius violentæ grassationes pensionibus et sacerdotiorum fructibus multaverant, palam ablata repetebant, ac facta manu paribus injuriis irascentium, vim apertam intentantes, auferebant quæ sua dicerent. Quidam etiam prædia frumenta- riosque agros quorum fuerant possessione pulsī, concursu et factione invadebant, inter hæc irriden- tes, dictis traduentes, maledictis quoque inces- santes, diris denique nullo metu aut respectu devoventes patriarcham et suos. In tantam licentiam excesserat populare odium, lassata diuturnis inju- riis plerorumque patientia, in furem conspira- tione multitudinis ineluctabiliter sævientem exar- descens, impunitate necessaria, securitate summa. Itaque Athanasius sentiens haud procul abfore quin corripere sistendus tribunali (nam 169 causam ejus ecclesiastico judicio disceptari non ignorabat primores cupere) occupavit significare imperatori se ab ipso petere ut mitteret quibus patriarchales ædes, iis abscessurus, consignaret, quique illum quo recessurus esset itinere tutum ab incursu in- festi populi præstarent. Interim ipse duos libellos deproperavit, quorum uno dignitatem abdicare videbatur : alter multa complectens partim vitam ejus anteaquam jactabunde commendabat, partim in obtretractores iram expromebat minis et diris, sane impotentius quam professum imitatore[m] Christi mansuetudinis deceret. Et hunc quidem

ἐπιθεις πλὴν οὐ γυμνὸν τὴν χάρτην, ἀλλὰ δυσὶν ἐκ- πώμασιν ἐμβάλων, ὑπογραφῇ ἰδιοχείρῳ καὶ βούλλῃ μολιβδίνη τὰ γράμματα ἐξασφαλίσάμενος, τετρήνας καὶ σπικρίῳ περισφίγας, ὥς μὴ τινι ἐπιβουλευθεῖ τῶν λυμαντήρων ἐς μακρὰν ἐκεῖ κείμενος. Θάτερον δὲ τὸν τῆς παραιτήσεως πέμπει πρὸς βασιλέα, ἀξιῶν τὴν ταχίστην τοὺς γε τὴν ὁδὸν ἀσφαλῆ οἱ θέσοντας ἀποστείλαι. Ἔχον δ' ἐπὶ λέξεως ὁ μὲν ἐν τοῖς ἐκπώ- μασι χάρτης τάδε :

κγ'. Τὰ ἐν τοῖς ὁστροῖς κατὰ τοῦ πατριαρχεῖον-
τος γηραμμένα.

« Δύο τινὰ ἐφάνη πρὸς καταβολὴν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὠφέλειαν ὤθεν αὐτῆς ἐπινοηθέντα, ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν ἐπικαιρόντων τοιούτοις, ἐν μὲν τὸ τὸν Βέικον ἐλθεῖν εἰς τὸ διαλεχθῆναι καὶ τάχα καταγινωσθῆναι καὶ ἡτηθῆναι, ὃ ἀμήχανον ἦν τοῦ λαοῦ μεμνηνός καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν ἔχόντων τε καὶ λεγόντων, δεύ- τερον, ἦν ἡ τῇ Ὑακίνθῳ ἐξεχωρήθῃ ἀπανταχοῦ τῆς Ῥωμῆων προσκαλεῖσθαι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅς ἐύρισκον οὐ συνειδήσει, οὐ νόμοις Θεοῦ τετραμ- μένους, ἀλλ' ἀγρυπνοῦς καὶ τριωδολιμαίους τινὰς, καὶ ἱκανοὺς καταστρέφει τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ,

duobus libellum ipse furtim abscondit loco abs- trusissimo, intra foramen eorum simile in quibus columbæ nidificare amant, sito supra verticem columnæ ejuspiam in catechumeneis, ad lævam introeuntium, stantis. Notabilis porro est quam in hoc adhibuit sollicitudo. Primum chartam non simplicem et authenticis destitutam reliquit signis, sed manu rite propria subscriptam bulla insuper plumbea munivit : tum vasis duobus testis inclusit invicem obversis, quorum labra pertusa funiculis insertis apte commisit, ut eam undique ab injuria omni protegerent. Sic conditam, scala ipse muro applicita consensaque, manu propria deposuit in memorato prius loco, velut illic custodiendam in æram memoriam posteritatis. Alium abdicatorium patriarchatus libellum misit ad imperatorem, orans ut quam primum ad se destinaret securos per viam deductores, quibus a vi defenderetur. Hæc ambo scripta hic ponam, incipiens a proluxiori Actilibus indito ; cujus hæc fuere verba :

D 23. Scriptum quod patriarcha vasis inclusum testis reliquit.

« Duo quædam apparuerunt ad deiectionem Eccle- siæ, quæ ad ejus 170 scilicet utilitatem excu- gitata fuerant, ex insidiis gaudentium talibus. Unum quidem venire Vecum ad colloquium, tanquam mox sic damnandum et convincendum ; quod fieri non poterat furente populo, et dulce mistum amaro exhibentibus illis et loquentibus. Alterum quando Hyacintho est permissum per Romanam ubicunque ditionem convocare contra Ecclesiam quos invenit non rectæ conscientie, non legibus Dei innutritos, sed agyrtas triobolares quospiam, idoneos Ecclesiæ Christi destruendæ abolendisque cunctis ejus traditionibus per incon-

καὶ ὅσα περιέλαβεν, ἀλόγῳ θράσει καὶ διαβολῇ καὶ ἄ τὸν ἀδικούντα οὐδεὶς δύναται παραδικῆναι, ἡ Ἐκ-
κλησία δὲ πάλιν ὀδρίσθη καὶ ἐξημίωται. Τίς δὲ ἡ
ζημία; Τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν καὶ λοιποῦ
χριστιανύμου λαοῦ, τῶν μὲν λόγῳ, τῶν δὲ καὶ βίᾳ
βλαψάντων πρὸς τὸ σεμνότερον, ὡς καταγίγς ἀγρία
ἀθρόον ἐπεισπασούσα ἡ καθ' ἡμῶν ὕβρις πρὸς τὰ
πρότερα ἐστρεφεν. Ἡ δὲ ὕβρις καὶ τὸ αὐτῆς λυπη-
ρὸν τὸ μὴ κατὰ τῆς ἡμῶν ὀπολήφews μόνον καὶ τὸ
λίθους κρατῆσαι βαλεῖν ἡμᾶς καὶ ἀναθεματίσαι, καὶ
ὅσα σωματικῆς ὕβρεως ἐπαιτεῖν, ἀλλ', οἰμοὶ! καὶ κατ'
αὐτοῦ τοῦ σαδίσματος. Διὸ καὶ φημι, Εἰ σύνοδα
ἐμμενῶ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἄβρενομανίᾳ ἐλλωπύ-
ναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πῶποτε ἢ φρονῶ ἢ φρονήσω
ἀλλότριαν φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
μου, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου
σὺν τῷ προδότη καὶ τοῖς τὸν Κύριόν μου σταυρώσα-
σιν. Εἰ δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρο-
νούντα, καὶ ἀποδαλλόμενον ἐκ ψυχῆς ὁ μὴ δοξάζει ἡ
Ἐκκλησία μὴδὲ παρέλαβε, συκοφαντῆσαι οὐκ ἐφρι-
ξαν γλῶσσαι λέγειν μαθοῦσαι; κακὰ, ὅσοι καὶ οἵτινες
εἶεν, ἔχω αὐτοὺς καθὰ ὁ κανὼν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωαρχι-
κῆς Τριάδος ἀφωρισμένους. Ὅτι θὲ βλασφῆμες, ἀλλ'
οὐ βιάσαντες ἐτάθημεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιβί-
ειρήνης καὶ ὡφελείας κοινῆς, οὐ προέβη δὲ κατὰ τὰς
ἐπιβίβας [P. 115] ὅσον διωκῆσμεν, οὕτω συμφέρον

sultam audaciam, calumniam et contumeliam, ad
quæ ingens illi habebant robur. Porro nunc malis
illis duobus tertium, quantum licet conijcere, in
cumulum succrescet; quod et propter multitudi-
nem nostrorum peccatorum nostra contigit die et
in nos militavit. Ecclesiæ quippe Christi, quibus
ipse novit iudiciis, cura nos accepta haudquaquam
securè potuimus discissos ab Ecclesia Christi et
ei contumeliosos punire, neque immunditiarum,
adulteriorum, fornicationum convictos reprimere.
Ignoravimus autem patriarchas potestate utentes
sua fuisse obnoxios reddendæ talium actorum
rationi iis ipsis quos in lapsibus deprehensos cor-
rexerint, et similibus, jus impune usurpantibus
vocandæ ad suum examen eorum administratio-
nis, cum tamen quos hodie videmus civiles exer-
cere magistratus, minime subiaceant iudiciis
subditorum in iis quæ vi acceptæ potestatis ege-
rint, etiam quando vel malitia vel ignorantia
contra jus et æquum temere quidpiam attenta-
runt. Sed heu! vis ingens malorum meorum! ne
nostram quidem longe sublimioris 171 ordinis
ecclesiasticam auctoritatem ad æqualitatem saltem
conditionis cum politica tanto inferiori aspirare
patiantur. Unde autem ista nobis acciderunt,
ignotum multis est: at non Deo. Nam qui ausus
est Deo dicere: «Zelus domus tuæ comedit me,»
idem et hoc subjunxit, «Et opprobria exprobra-
ntium tibi ceciderunt super me^b.» Nec enim
nostrorum ista sunt delictorum ultio ac multa;
quo nomine Deo gratias reddimus. Sed et hæc in

nos intorta ictum tela non perferunt, adeo ut
injuris licet tantis appetiti nullam tamen inju-
riam patiamur, quoniam qui se ipso non læserit,
nemo potest eum lædere. Verum Ecclesia et contu-
meliam patitur et detrimentum. Quodnam vero
detrimentum? Nimirum e monachis et monialibus
cæteroque Christiano populo complures, partim
persuasi rationibus et electione ducti propria,
partim terrore addito minisque pœnarum, vi com-
pulsiquadam, sese in melius converterant san-
ctimoniamque respexerant, quos velut turbo ferus
ac procella in transversum dira ingruens, hæc in
nos contumelia de cursu dejecit et rursus averit
in priora. Ejus porro injuriæ perniciēs, unde no-
bis dolendi causa est, non in famæ et existima-
tionis nostræ jactura constitit, non in contumelia.
tam licenter grauantium, ut et lapides quos in nos
jacerent tulerint et anathematizaverint cæteraque
D accumulaverint genera omnia sensibilibus contu-
meliarum: sed, heu me! (nam hoc cor vulnerat)
in religionis ipsius damnum maximum tempestas
ista redundavit. Quare aio: Si mihi sum conscius
fornicationis aut adulterii aut nefariæ in mares
libidinis, si sensi unquam aut sentio aut in poste-
rum sentiam alienum quidpiam a sensu Ecclesiæ
Christi Dei mei, anathema mihi sit a Christo et
pars mea cum proditore ac crucifixoribus 172:
Domini mei. Sin me recte ac fideliter servientem
et sapientem, rejicientemque ac reprobantem ex
animo quod non sentit Ecclesia neque accepit,
calumniari non horruerunt linguæ doctæ maleu-

^b Psal. vii, 10.

ἡμῖν κατεφαίνετο, μάρτυς Θεός, καὶ ὁ μὴ ὡς κακόν, ἀλλ' ὡς πρέπον ἐπράττομεν. Πλὴν εἰ ἐν ᾧ μέτρῳ μετροῦμεν ἀντιμετρηθῶμεθα, τὴν τούτων διάκρισιν ἀνατίθῃμι τῷ ἁγίῳ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴτε ἀποδοχῆς εἴτε εὐθύνης κριθώμεν, στέργομεν, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ τὴν τῶν τούτων κέλειςιν ἐκδεχόμεθα. Ἔτερον, εἰ καὶ ὁποῖόν ἐστιν ἐκάστου τὸ ἔργον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δηλοῦται, χάριν τῆς δυσφημίας ἣν ἐξήμισε καὶ ἡμῶν ὁ διάδοχος λέγομεν. Εἰ σύνοιδα ἐμαυτῷ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἀρβρομανίᾳ ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα καὶ ἀπαθὸν τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου μου, καὶ εἰ μὴ ὡς οἱ ἅγιοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τούτου παραδεδώκασιν καὶ οἱ διάδοχοι τούτων θεοφόροι Πατέρες, ἰδικῶς καὶ συνοδικῶς, καὶ εἰ μὴ ἅπαν ἐτερόδοξον φρόνημα, ὁ μὴ παρέλαβεν καὶ κρατεῖ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, παραπέμπω τῷ ἀναθέματι, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου σὺν τῷ προδότη καὶ τοῖς τὸν Κύριόν μου σταυρώσαντι. Εἰ δὲ ὁρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονούντα καὶ ἀσπαζόμενον καὶ κηρύττοντα διαβολαῖς μέτινες τοιαύταις διέβαλον, ὅσοι καὶ ὅτινες εἴεν, ἐκκήρυκτοι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἄλυτοι ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς καὶ μακαρίας καὶ ἁγίας Τριάδος ἡ μετριότης ἡμῶν ὑποβάλλει αὐτούς, καὶ ἀρᾷ ἀναθέματος καὶ τὸν τοιοῦτος παρασυρέντα εἰς τὸ βλάψαι

καὶ ἀδικῆσαι με. Ὡς δὲ τοῖς ἀδικοῖς καὶ βλασφημοῖς αὕτη ἀρὰ παρὰ Θεοῦ, οὕτω καὶ τοῖς φειδομένοις τὴν γλῶσσαν καὶ ἀλήθειαν ἀγαπῶσι καὶ λέγουσιν ἢ τοῦ Θεοῦ εὐλογία καὶ σκέπη περικυκλώσει καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. » Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῖς ἐκκώμασι καὶ ἐν ἀποκρύφῳ τεθέντα · ἃ δὲ ὅποια μὲν καὶ ὅπως ἔχουσιν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρασυρέντα, ὅστις ἂν καὶ εἴη, ὑπ' ἀνάγκη ἀγειν, καὶ εἰ σύστασις ταῦτα ἀπαθῶν τρόπων εἴτε καὶ μὴ, εἰδᾶιν ἂν οἱ πνεύματι ζῶντες καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες. Ὅμως ὕστερον εὐρεθέντα, ὡς μετ' ὀλίγον ῥηθῆσεται, ἱκανῶς αἰτίαις δικαίαις ὑπῆγγον τὴν γράψαντα. Ἔτερον δὲ γράμμα σχεδίστας πρὸς τὸν βασιλεῖα ἀπέστειλεν, οὕτω κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον · « Θεῷ καὶ μετὰ Θεοῦ τοῖς λόγοις θαυράσας τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας σου τὴν Ἐκκλησίαν ἐκράτησα. Εἰ δ' ἐγκαλοῖ μοι καὶ τις ὅτι μὴ κατὰ τὸ ἀρέσκον ἐκίστησι διψήκησα, μάρτυς αὐτὸς Θεός, κριτὸν οὐκ ἐφρόνων. Ἐπεὶ δὲ Χριστὸς τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ [P. 116] καὶ τῆς βασιλείας σὲ κατέστησε φροντιστὴν, ἰθύειν πρὸς τὸ ἀρέσκον αὐτῷ, ἐνώπιον λέγω τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἰμι, ἀλλὰ πρακτικῶς οὐκ ἐπίσταμαι τι ἀπειργῶν κατὰ κανόνας ἱερωσύνης. Εἰ δὲ τινες ἐξηγέρθησαν κατ' ἐμοῦ λέγειν ὅσα εἰς ἀνθρωπίνην ὕβριν φθάσει καὶ παραλύψιν, καὶ εἰσὶν οἱ πιστεύοντες ταῦτα, θέτωσαν εἰς καθαίρεσιν ὅσα ἐκ τούτων καὶ βούλονται, καὶ εἰ ἀδικηθῶ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δικαιωθή-

cere, quicumque et qualescunque fuerint, habeo ipsos, juxta canonem, pro segregatis a vitæ auctore Trinitate. Quoniam vero coacti, minime autem nos ipsos per vim intrudentes, regimini Ecclesiæ sumus impositi, spe pacis et utilitatis communis, non successit autem secundum spem quantum in ea administratione gessimus: nihil autem gessimus (testis sit Deus) nisi quod expedire nobis visum est, et quod non ut malum, sed ut decens a nobis fieret: cæterum an qua mensura mensi sumus, eadem remetiatur nobis, judicium arbitrio sancti Imperatoris et episcoporum coram Deo permitto; et sive absolvamur sive damnemur ab iis, acquiescimus, et ut a Deo profectum eorum qualescunque mandatum accipimus. Aliud, etsi quale sit cujusque opus, die illa declaratum iri credimus, tamen quoniam aiunt quosdam scandalizari propter maledicentiam quam evomuit in nos diabolus, dicimus: Si conscius mihi sum incidisse in fornicationem, adulterium aut nefariam in mares libidinem, si sensi unquam aut sentio aut sentiam alienam sententiam et abhorrentem ab Ecclesia Christi Dei et Domini mei, et nisi ut sancti discipuli et apostoli ejus tradiderunt et successores horum deiferi Patres, privatim et synodice; et nisi omnem heterodoxam doctrinam, quam non accepit nec tenet Ecclesia Christi, respuo subjiciens anathemati, **173** anathema mihi sit a Christo et pars mea cum proditore et crucifixoribus Domini mei. Si vero recte ac fideliter me ministrantem et sentientem et amplectentem et prædicantem calumniis

me talibus diffamarunt, quicumque ac qualescunque sint, extra censum habentor Ecclesiæ Christi; et insolubili excommunicationis nexui a vitæ auctore, beata et sancta Trinitate, mediocritas nostra ipsos subjicit, dirisque anathematis, et eum qui talibus tractus fuerit ad lædendum et injuriis afficiendum me. Ut autem injustis et blasphemis hæc maledictio a Deo est, sic et linguam continentes et veritatem amantes et loquentes Dei benedictio ac protectio circumdabit, et hic et in futuro. » Hæc quidem erant in chartis intra pocula fictilia conditis et in cavo abstruso depositis. In quibus, quod eum quoque qui etiam vi pertractus ad adversantium sibi partes fuerit, quicumque tandem sit, anathemati subjicit, id ad humanæ probitatis Christianæque mansuetudinis rationes satis accommodatum necne fuerit, censendum relinquo viventibus in spiritu et Domino servientibus. Illud scio, scriptum hoc postea repertum vulgatumque, ut postmodum dicetur, accusationibus in ejus auctorem antea factis fidei momentum addidisse, ut jam non immerito traductus ille ac injuste infamatus videretur. Aliud etiam scriptum concinnavit, statim ad imperatorem missum, hæc ad verbum continens: « Deo et post Deum verbis fidens ex Deo auctoritate ducentis majestatis tuæ, Ecclesiæ regimen capessivi. In quo administrando si quispiam succensuerit gubernationem **174** meam ad quod cuique placeret obnoxie accommodatam non fuisse, testis idem sit Deus, melius non sentiebam. Quandoquidem vero Christus Ecclesiæ

σομαι. Τὴν γὰρ παραίτησιν λογίζομαι ἀκανόνιστον, ἅ καὶ αὐτῇ μου ἡ διάκρισις. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τρέμοντα τὰ δικαιώματα Θεοῦ βασιλεῖα λαλῶ, εἰ καλεῖσιν, τὸ θέλημα μου ἐγώ, καὶ ἀνατίθηναι τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἐξ αὐτοῦ βασιλείᾳ σου τὰ ἐμὰ, ἵνα ὅπερ αὐτῇ θεάρεστον δόξει καὶ τῇ ψυχῇ μου σωτήριον, εὐεργετήσης καὶ συμβουλεύσῃ καὶ συνεργήσῃ μοι, καὶ οὕτω παρὰ Θεοῦ χρισθῇ τῆς εὐεργεσίας τὰ ἴσα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου. » Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, κατὰ τὴν εἰκόσιν, οὐκ ὑπέγραψεν, τὸ δὲ γε πρότερον οἰκιοχειρῶς ὑπεσημήνατο· εἶχε γὰρ, « Ἀθανάσιος ἐλέψ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας, Ῥώμης καὶ οἰκουμένης πατριάρχης. » Ἦν δ' ἔτι φερόμενον καὶ ἄλλο τι ἐν κρυπτῷ γράμματι, ὅπερ οὐκ οἶδα εἰ προσετέθη ὕστερον παρὰ τῶν ἐκεῖνυ προσκεμένων, ὥς « Κἀν εἰ τι ποιήσω παρὰ ταῦτα, ἀστοργὸν ἔχω καὶ ἔξω τῆς ἡμετέρας γνώμης, κἀν αὐτὴν ἐγχαρίξω μου τὴν παραίτησιν. » Τέως ταῦτα γράψας, τὰ μὲν ἐν ἀφανεί τίθηναι τὸν εἰρημένον ἐξασφαλισάμενος τρόπον, αὐτὸς δὲ τὸ πρὸς τὸν βασιλεῖα καὶ μόνον ἐξαποστείλας, ἔπει οὐκ ἦν ἐκεῖθεν, καθ' ὡς ἴσως, καὶ οἱ ἡλιπστοί, ἡ βοήθεια καὶ τὸ ἀντελγῆσθαι, ἀλλ' ἤδη μᾶλλον οἱ νυκτὸς ἐξελυσσομένου κατὰ τὴν ὁδὸν δεφενδύσαντες ἀπεστέλλοντο, καὶ ἄλλοι οἱ τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξόμενοι,

γνοῦς ἐντεῦθεν ἰσως καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος γνώμην, ὡς οὕτω τὰ καθ' ἑαυτὸν δοκιμάζοντος εἰς συνούσιον, εἰ ἐκσταίη, παρακεκινημένων τῶν ὄλων (οὐδὲ γὰρ ἐχώρει ἄλλως γίνεσθαι), ἀκριτῶν νυκτῶν διδωσιν ἑαυτὸν τοῖς ἀπάξιουσι. Καὶ πρὸς τῇ κατὰ τὰ Εὐγενίου γεγονότες θαλάσση ἀλιάδος τε ἐπιβαίνουσι, καὶ τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλεύσαντες τὴν μὲν τὸ Κόσμιδιον καταλαμβάνουσι. Κάκει τὴν νύκτα προσμεῖνας στέλλει πρὸς βασιλεῖα τὴν αὐτοῦ παραίτησιν, ἔχουσιν ἐπὶ λέξεως [P. 117] οὕτως·

κδ'. *Παραίτησις ἐγγραφοῦ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου.*

« Ἐπειδὴ περ λυστατελείας χάριν κοινῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθημεν θρόνον καὶ διὰ τὴν τοῦ χριστιανύμου λαοῦ εἰρηναίαν κατάστασιν καὶ κυβέρνησιν, ἀπέδωκαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τὸναντίον καὶ παρ' ἐλπίδα τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν βιασαμένων ἡμᾶς, ὡς ἐντεῦθεν κριθῆναι ἡμᾶς τῷ λαῷ ἀδοκίμους καὶ παραιτητέους καὶ ἀδικήτους, ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς ἀσθενεῖς καὶ ἀμαρτωλοὶ καὶ ἀνίκαναι καὶ οὐδὲ δέξιοι λειτουργίας τοιαύτης, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ εἰ τι ἡγνοήσαμεν ἢ καὶ διεπραξάμεθα ἔξω τοῦ πρέποντος, αἰτοῦμεν συγχώρησιν, καὶ ὁμᾶς ὁ Κύριος

suz ei imperii te constituit curatorem, ut utraque ad ejus beneplacitum dirigas, in conspectu loquor Domini mei Jesu Christi, etsi peccator sum, tamen factum a me quidquam non memini a sacerdotii regulis abhorrens. Si vero aliqui insurrexerunt contra me, dicentes quæ ad deformandum contumellis dolore pungendum hominem pertinent, et sunt qui credunt ista, imputent licet in idoneas meæ depositionis causas ea ex his quæ volunt. Si passus injuriam fuero, in die illa justificabor. Abdicationem enim reputo illegitimam. Et hoc quidem meum judicium est. Quoniam vero cum tremente justificationes Dei imperatore loquor, si jubes, voluntati meæ renuntio, et Deo permitto utraque ex Deo auctoritatem habenti majestati res meas, ut quod ipsi Deo placitum videatur et animæ meæ salutare, conferre, consulere, cooperari mihi digneris, ut anima mea divinæ beneficentiæ fiat particeps similiter cum ex Deo data maiestate tua. » At huic quidem libello, ut fieri par fuerat, non subscripsit. Priori tantum propria manu nomen apposuerat: sic enim ad ejus calcem legebatur: « Athanasius miseratione Dei archiepiscopus Constantinopolis Novæ Romæ, œcumenicus patriarcha. » Ferebatur et aliud præterea quiddam scriptum in illa priori arcana charta, quod haud scio an non additum posterius fuerit ab Athanasii fautoribus, nempe hoc: « Si quid præterquam hic scripsi me facturum egero, irritum habeo, quippe contra 175 meam voluntatem et mentem actum, etiam si ipsam scripto significavero abdicationem. » Utcunque sit, his ita scriptis, prius quidem illud in occulto abdidit, memorato jam munitioni modo. Ipse vero solum secundum

libellum imperatori cum misisset, nec inde quod forte speraverat auxilium ac protectionem offerri sibi videret, quin potius jam præsto adessee submissos illinc cerneret qui se nocte profecturum per viam defenderent, et alios, qui quas suo discessu vacuas relicturus mox foret patriarchales ædes susciperent custodiendas, intellecto ex his persuasum imperatori utilem futuram patriarchæ depositionem perturbationi publicæ pacandæ, cum aliud non posset, se ipsum intempesta nocte ultro dedit missis ad se abducendum. Cum his ad oram maris loco ab Eugenio denominato contiguam progressus, ibi piscatoriam pariter omnes conscendunt navem, et in portum Ceras dictum invecit ad Cosmidii monasterium perveniunt. Nocte illic transacta misit Athanasius ad imperatorem cessionem suam, sic ad verbum habentem:

24. *Cessio scripto expressa patriarchæ Athanasii.*

« Quandoquidem utilitatis communis gratia in patriarchalem promoti thronum fuimus et ad pacificum Christiani populi statum ac gubernationem, successerunt autem res in contrarium præter spem nostram et eorum qui nos ad istam præfecturam admittendam coegerunt, adeo quidem ut inde contigerit censerī nos populo improbabiles, rejici dignos, ineptos et frivolos, cum etiam nos et ipsi sentiamus imbecilles, peccatores, insufficientes nec pares ministerio tali, propterea abdicamus 176 et nos ipsos cum sacerdotio; et si quid ignorantes omisimus aut fecimus extra quam decuit, petimus veniam, et vobis Dominus ignoscat. Ac quod erit conducibile præbebit, et gubernabit ambo, et pastorem providebit accommodatum, precibus Deiparæ. » Subscriptio hæc fuit: « Athanasius qui fuit archie-

συγχωρήσοι, καὶ τὸ συμφέρον παρέξει, καὶ κυβερνήσει ἀμφοτέρους, καὶ ποιμένα θύεται τὸν ἀρμόδιον, πρεσβείαις τῆς Θεομήτορος. » Εἶχε δὲ ὑπογραφῆς τὸ, « Ἀθανάσιος ἐκκλησιαστικὸς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, οἰκουμένης πατριάρχης. » Ταῦτα τὰ τῶν γραμμάτων, ταῦτα τὰ τῆς παραιτήσεως Ἀθανασίου. οἷς ἐνοήσεϊ τις τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ γράφοντος ἐμπερίσκεπτον. Καὶ τάς τί βούλεται τὸ « οὕτως ἐφρόνουν » καὶ αὖθις « κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν, μάρτυς Θεός ; » Τοῦτο καὶ καταποντιστής, οἶμαι, νῆς εἶπη, ὅς αὐτοβούλως καὶ αὐτονόμῳ κινδύνῳ περιβάλλει τὴν ναῦν, ὡς Κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν. Ἀλλ' εἶπεν ἂν τις πρὸς αὐτὸν, « Ἀλλ' ἦσαν μεθ' ὧν ἂν καὶ συνεβουλεύσω, ὅτι οὐδὲ μόνος, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν κυβερνᾷν ἐτάχθης. » Ἀλλὰ τὸ παρὸν, « Ἐκρίθην γάρ, » φησί, « τῷ λαῷ ἀδόκιμος, » καὶ οὐ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας μοναχοῖς· λαοῦ δ' ἀποδοκιμασία τί ἂν ἰσχυρὸν ἔχοι εἰς πατριάρχου παραιτήσιν ; « Παραιτούμεθα δὲ καὶ αὐτοὺς, » φησί, « μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης. » Οὐ θρόνον καὶ τιμὴν παραιτεῖται, ἀλλὰ λαὸν ἀτακτον καὶ ἀπειθῆ. Πότερον δὲ τὸν λαὸν σύμμαχον τῇ ἀρχιερωσύνῃ παραιτεῖται, ὡς παραιτεῖσθαι δὴ καὶ ἀμφοτέρους, ἢ λαὸν παραιτεῖται μετὰ τῆς ἐνοῦσης αὐτῷ ἀρχιερατικῆς ἰσχύος καὶ καταστά-

σεως, ὡς εἶναι καὶ αὐτὴν ἰσχυράν καὶ εὐλογον τὴν ἀποβολήν ; Τί δὲ βούλεται καὶ τὸ ἀρμόδιον λέγειν ; εἰ μὴ πάντως τὸν τὰ πάντα τῷ λαῷ συγκαταθεσόμενον. [P. 118] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως τῷ ἱστοροῦντι καὶ παρακαίρῳ λείλεκται. Τοῦτο δέ τις καὶ μόνον παρατηρήσειεν, ὅτι τέσσαρσιν ἐνιαυτοῖς τὴν Ἐκκλησίαν κατέχων αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν εἶδε τῆς ἐκβολῆς ἦν δὴ καὶ τῆς ἀναθάσεως ἐγνωκεν, ἥτις καὶ Ἐλαφβολιῶνος ἐκκαίδεκτη ἦν, ὅτε καὶ ὁ μέγας λογοθέτης τὸν ἴδιον λόγον καταγνοῦς ὅσον ἐκ τῆς τῶν πολλῶν βλασφημίας τῶν ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένων, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ λύκος ὁ τῶν λαχάνων ἀνθρωπος παρὰ τοῦ ἀρχῆθεν εἰπόντος ἐλέγετο, πυρ' παρειδίδου. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς δεξάμενος τὴν παραιτήσιν διὰ τε τὸ τῆς ἰδίας γνώμης εὐθι, καὶ τοῦ μὴ θέλειν κινεῖσθαι τὰ μηδὲν ὀνέσσοντα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον Ἐκκλησίαν βλάψοντα, καὶ διὰ ταῦτα τοῖς γεγραμμένοις μηδ' εἰς βάθος προσσχόν, καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τοῦτο πείσας, ἀγαπητὸν ἡγήσάμενος εἰ μετ' εἰρήνης ἐξίσταται (οὐδὲ γὰρ συνέφερεν, ὡς ἐφκει, κινεῖσθαι τὰ κατ' ἐκείνον καὶ κρίσει διδοῖσθαι, τῶν πάντων δι' ἐχθους δικαίου, ὡς ἐδόκει, ἐχόντων τὸν ἀνθρῶπον), ἐκείνον μὲν τῇ ἰδίᾳ μονῇ καὶ πάλιν νυκτὸς ἐξαποστείλας ἐγκαθίσταθ', ὅπου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς οὖσιν ἐπὶ χρόνοις ἀσκαῖν

piscopus Constantinopolis Novæ Romæ et œcumenicus patriarcha. » Hæc in libellis, hæc in abdicatione Athanasii fuere ; quæ si quis penitus introspexerit, quamdam non bene dissimulatam scribentis astutiam animadvertet. Nam quid sibi vult illud : Sic sentiebam, et rursus : Melius non sentiebam (Deus sit testis) ? Hoc et, puto, queat dicere qui navem demerserit, quod eam propria voluntate ac iudicio temerè discrimini objecerit : Melius non sentiebam. Verum respondeat ei quispiam : At erant cum quibus consultares, quandoquidem non solus, sed cum multis gubernare jussus es. Sed in præsens : Judicatus sum enim, ait, populo improbabili. Non dicit, episcopis et Ecclesiæ monachis. Populi porro ac laicorum improbatio quid validæ ad patriarchæ depositionem causæ habeat ? Pergit : Abdicamus autem ipsos, inquit, cum sacerdotio. Non thronum aut honorem abdicat, sed populum inordinatum et inobedientem. Utrum autem populum pariter et sacerdotium abdicat, sic ut æque ambo ista abdicentur, an populum abdicat sive reprobatur vi et auctoritate 177 permanentis in se archiepiscopalis potestatis ac status, quo per hunc modum efficax, rata et firma evadat ejusmodi reprobatio ? Quid et hoc autem sibi vult quod ait pastorem post se delinquendum accommodatum, nisi occulte innuit exposci talem qui populo quidvis gratificari et indulgere sit paratus ? Sed hæc a me forte otiosius, quam tempestivum historico erat, disputata fuerint. Unum tamen ad ea illud non de nihilo quis observans adjunxerit, sic exacte quadriennium in patriarchatu Athanasium explevisse, ut eandem ferme initii relictique regiminis Ecclesiæ numeraverit

diem sextamdecimam Octobris, quando et magnus logotheta vanitate deprehensa encomii quod ex tunc de Athanasio auditis honorificentissimum scripserat, suum illud scriptum pœnitens credulitatis igne abolevit, quod eum maxime pueret ibi pro miraculo celebrasse portata jussu Athanasii olera ex horto domum a lupo, ex quo postea certo compererat lupum illum fuisse hominem ita nominatum, non autem, uti persuaderi sibi siverat, bestiam notæ feritatis isto designari vocabulo solitam. Cæterum imperator accepto cessionis Athanasii libello, non putavit curiosius insistendum scrutandæ ambiguitati captiosarum, quibus erat concepta, sententiarum et vocum. Sed hic quoque solitam suam animi rectitudinem, et abhorrentem a temere movendis nihil profecturis et præsentī noxæ perniciosæ Ecclesiæ controversiis moderationem ac prudentiam secutus, cum sibi tum aliis persuasit temperandum ab indagatione odiosa profundorum senis sensuum sub illa verborum astutia utcunque latentium, in lucro ponens quod is in pace recessisset, nec interesse arbitrans quo id ille artificio vel dolo exsequi studuisset. Nam majori strepitu causam istam ventilare, iudicii desideratissimi a multis, odio in Athanasium vehementi et justo flagrantibus, celebratione permittenda, tumultuosius fore negotium providebatur quam 178 expediret ad quietem plus satis aliunde jactatarum Ecclesiæ ac reipublicæ. Quare satis habuit sine strepitu expatriarcham proprio rursus nocturna deductione recludere monasterio, ubi cum aliis familiaribus multis asceticam per otium nullo interpellante exerciturus porro esset pro suo more disciplinam.

ἀπρότερος; ἐμελλε τὰ συνήθη, τοῖς δὲ γε ἀρχιερεῦσιν Ἀ
ἐφῆσι τὸν τῆς Ἐκκλησίας ζητεῖν προστιθέμενον.
κ'. *Περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς μεγάλης ἀγορῆς
τῆς πόλεως.*

Τίως δὲ πρὸ τοῦ τῶδε γενέσθαι δυσὶ πρότερον χρό-
ναις, — καὶ ἀφῆμι τὰ κατὰ τὴν περὶ αὐτὴν τὴν δυτι-
κῇ, ὡς καὶ ἀπαξ καὶ δις ἐνεπρήσθη, οὕτω συμβάν,
ἐπὶ Γρηγορίου πατριαρχοῦντος. Ἀλλ' οὖν κατὰ
μῆνα μεσοῦντα Μουνοχῶνα, ὅπ' ἀφὰς λύχνων, ἐν τῇς
τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαίτατον,
ἀπὸ τῆς βασιλικῆς λεγόμενης πύλης; ἀρχεται τὸ
ἔκινόν. Καὶ πάντα τὰ κύκλῳ περιλαβὼν τὸ παμφάγον
καὶ ἀνυπόστατον πῦρ, οἰκίας ἐκαίνας πλεθούσας
παντοίων τῶν εἰς πραγματείας εἰδῶν αὐτονοχεῖ δια-
κμηθὲν ἡμάθουνε τὸ παράπαν, ὥστε καὶ γυμνοὺς
ἐκφυγεῖν τοὺς ἐνερπημένους, [P. 119] μὴ ὅτι γε
πλοῦτος καὶ περιουσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐνδυμά-
των, καὶ μηδὲν πλέον ἐγκαταλειφθῆναι πρῶτας ὅτι
μὴ κεράμων κατεαγότα δοτρακα καὶ ἡλούς σφίσιν
ἐκλιγμένους, ἀφέτους τῶν ξύλων οἷς συνέχοντες εἰ-
χοντο. Καὶ γε τὸ τῆς ἀγορᾶς κάλλος ὡς πεδὶον ἀφα-
νισμοῦ κατεφαίνετο. Ὁ μὲν αὐτὸν βασιλεῖα λαθὼν

τῷ Νομφακῷ ἐνδιατρίβοντα ἐπολεῖ θαυμάζειν, καὶ
ἐφ' ἡμέραις ζητεῖν, εἰ ποῦ τις Βυζαντίοθεν παρα-
βάλλοι, ὅπως καὶ ἀφ' ὧν τῶν αἰτιῶν γέγονεν. Οὐ
γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἐπιδραμὸν, ἀλλ' ἔσον εἰκάσαιτ' ἂν
τις, καταταχῆσαν καὶ αὐτὴν μέσῃ τὴν πόλιν ἐν
ἀκαρεῖ περιλήψασθαι, πολλῶν μὲν οἰκῶν κάλλη,
πολλὰ δ' ἐν αὐταῖς ἀποτιθέμενα θαυμάσιον, καὶ τὰ
δεῖνὰ τοῖς πόρρωθεν ἀπειλοῦν, οὐ πρότερον ἔστη,
πρὶν ἂν ἀμφοῖς περιπεσοῖν εἰς πλάτος ἐνδούσαις
χειροποιήτως τῶν ἐχόντων φθασάντων καταβαλεῖν
καὶ προαρπάσαι τὴν ὕλην, ἐκεῖσε φθάσαν οὐχ οἶόν τ'
ἦν ἐκπηδῆσαι καὶ τῶν καταντικρὺ παμφάγοις ἐπι-
δράξασθαι τοῖς ὁδοῦσιν. Ἐπεὶ γὰρ πάντα τὰ κύκλῳ
φράτα ἐξαντλήσαντες οὐκ ἀποχωρῶν εἶχον τὸ ὕδωρ
πρὸς τὴν τοιαύτην ῥύμην πυρὸς, ἐκείνοις μὲν τὸ
λοιπὸν ἀντὶ ταμειῶν ἐχρῶντο, κἀν ποῦ τι καὶ ἀφῆρ-
πζον τοῦ πυρὸς, ὁμοσε τοῦτ' χωροῦντες καὶ τοῦ
λαθεῖν τι ἐν δυτέρῳ τιδέμενοι τὴν παρακινδύνευσιν,
εὐθύς κατὰ τούτων ἐρρίπτοντο καὶ ἐπωμάτιζον. Αὐ-
τοὶ δὲ τῷ μὲν ἀπαξ ἄλονται οὐκ ἔχοντες προσαμύ-
νειν, προκαταλαμβάνοντες δὲ τὰ ἐξωτέρῳ κείμενα
προαηροῦντο καὶ μετεκρίμζον, καὶ οὕτω τὴν τρο-

Episcopus vero commisit inquisitionem idonei qui
præberetur Ecclesie præsulis.

25. De incendio magni fori civitatis.

Duebus prinsquam hæc fierent, annis contigit
incendium in urbe fori magni. Omitto interim duo
alia incendia quæ apud transmarinum suburbium
Galatam Gregorio patriarchatum gereute accide-
rant. Circa medium igitur Novembrem, sub tempus
illud vespere quo primis tenebris accenduntur
faces, intra magnam civitatem, ipso in meditullio
fori, a porta quæ regia dicitur, malum exortum
est. Inde omnia per circuitum corripienti, inelucta-
bili ruens impetu vorax ignis, domos illas refertas
omnis generis mercium ipsa nocte absumens plane
redegit in cineres, ut nudi effugerent qui illic habi-
tabant, nudi autem non divitiis solum et ornatu,
sed ipsis corpori tegendo necessariis vestibus,
nihilque plus mane reliquum cerneretur quam
testæ fractorum laterum et clavi qui tabulas ac
tigna commiserant, ferreæ materiæ privilegio a vi
flamme servati, priori omni specie plateæ illius
pulcherrimæ in campum informi congerie constrat-
tum ad lugubre spectaculum conversa. Id quod
imperatorii Nymphæi tunc degenti nuntiatum admi-
rationem incussit non modicam, et curam exqui-
rendæ occultæ mali originis, ut multis inde diebus,
ubi quis Byzantio 179 veniret, sollicitè interro-
garet quo modo et qualibus e causis tanta clades
existisset. Non enim a tenui orta principio sensim,
ut fere fit, ea pestis invaluerat, sed quantum
intelligi conjectura potuit, variis simul ex partibus
rapida velocitate ignis exurgens, mediani momento
comprehendens urbem, multa ornatissima ædifi-
cia, multas in iis opes conditas voravit; minansque
nihilò mitiora remotioribus, non prius stetit quam
in angiportus via media frustra diremptos transi-

liens nihil in illis cui adhæresceret reperit, provida
industria viam præcludere malo grassanti satagen-
tium prius manu eversis et congestis in late con-
fusam stragem. Prudenter enim illi curaverant
redimere perniciosius damnum ultro accersendo
ac præoccupando leviori, sicque subtrahenda ma-
teria voraci elemento; quod si pastum invenisset
illic quo insilierat, auctas ex eo vires haberet
ulteriora incurrandi, et ad cuncta continenter ra-
paciissimis accisa dentibus exsorbenda in nunquam
explebilem ingluviem. Alia quoque inita utiliter
ratio est demendi flammæ pabuli, docente ipsa
calamitatis experientia mali partem in remedium
vertere. Nempe cladis auctarium fuit defectus aquæ
igni coercendo tam necessariæ, exhaustis quippe
jam cunctis quæ illic erant subterraneis concepta-
cullis liquoris. Cæterum hoc ipso animadverso quæ
satagebant, puteis ipsi cisternisque jam vacuis uti
apothecarum vice cœperunt iis custodiendis quæ
apta maxime nutriendo incendio flammæ præripere
potuerant, ea cuncta per ora hiantium cavorum
devolventes, et ubi congerendo expleverant, im-
posito materiæ ignem non timentis operculo tegentes.
In quo eam adhibebant prudentiam, ut quæ jam
ignis comprehenderat, frustra ei extorquere non
conantes, ea quibus se nondum per circuitum
admoverat diligenter raperent, non sine periculo
cominus accedere audentes; iisque amotis, quasi
per escæ subductionem, monstrum hellatione lar-
giori magis indomitum evasurum, velut inedia
castigatum infirmius reddebant. Atque ita sensim
debilitato ægre ac vix 180 tandem præpolkere
valuerunt, nec sic tamen assecuti quin magnam et
late illustrem hic quoque, uti cæteri priores, fune-
stus rogos in tempus posterum memoriam relin-
queret, quanquam cito rursus cœnantes domini

φῆν του πυρὸς· ἐκποδὼν ποιοῦντες τῇ ἀτροφίᾳ τὸ θηρίον ἀσθενέστερον ἀπειργάζοντο, κἀντεῦθεν μάλιστα ὀλίγον ἐξασθενουῦντος περιεγέγοντο, οὐχ ἥττον τῶν παλαιῶν ἐμπρησμῶν καὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν μνήμην καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν καταλείψαντος. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς συνελθόντες, οἷς ἐκεῖνα διέφερον, καὶ μόλις γυμνὰ μόνα τὰ ἐδάφη γνωρίσαντες ἀπὸ τινων ἀμυδρῶν σημείων, θασιλέστερον ἐποικοδομοῦνται, βασιλέως ἀπόντος, ὥστ' ἐπὶ μόναις ἀκοαῖς τὸ πάθος στήναι, οὐ μὴν δὲ καὶ αὐταῖς ὕψειν. Ἐφίσταται γὰρ ἀνοικοδομηθεῖσι λαμπρότερα, καὶ ἀλμυρὰν ἀκοὴν αἱ πότιμοι τῆς ὕψεως ὅπως αἰδῶντος μεθ' ἡλαρότης ἀπέκλυσαντο.

κς'. Περὶ τοῦ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιάριου Μουζάλωνος κήδους τοῦ βασιλέως.

P. 120] Αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιάριου καὶ μεγάλου λογοθέτου κήδους συνάλλαγμα ποιητόμενος, ὥστε τὸν τοῦ βασιλέως αὐτάδελφον Θεόδωρον εἰς γάμον ἀγαγεῖσθαι τὴν τοῦ Μουζάλωνος, ἐπεὶ γε κατηγυγημένης ὕψους τῆς κόρης συνῆθη τι ἐκ νοθείας πρὸς τινὰ τῶν ταύτης συγγενῶν, φερύσσης ἀμφισβήτησιν τῆς ζητήσεως εἰ κεκώλυνται τὸ συνάλλαγμα, συνῆγε μὲν ἀρχιερεῖς, συνῆγε δὲ καὶ τοὺς τοῦ κλή-

ρου λογίους, καὶ σὺν αὐμ' ἐκείνοις καὶ πατριάρχην, ἐκεῖσε ὄντος καὶ τοῦ πρωτοβεστιάριου· οὐδὲ γὰρ ἡ νόσος εἰα μακράν που τῶν ἀνακτόρων κατασκηνοῦν, ἀλλ' αὐτὸ που διόλου ἐν τινὶ τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων. Ἐκεῖ τοίνυν συναγομένων αἱ σκέψεις ἐγίνοντο, εἰ ἐγγωρεῖ πορνεύας ἐκείνης προδότης συνίστασθαι τὸ συνάλλαγμα· καὶ ἐπεὶ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐδ' ὅλως ἐδίδκει, ὁ βασιλεὺς ἀγάλλειν ἐθέλων ἐκείνον ᾧ δὴ καὶ συνεργῷ καὶ συμβούλῳ πρὸς πάντ' ἐχρήτο πρακτικωτάτῳ, τὸ ἀμφίβολον παρεκκῶς, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὴν τοῦ πιγκέρην Λιβαδαρίου θυγατέρα ἐκ πρωτοβεστιάριου ἐξευγενιζομένην πάμπου συνεζεύγνυ πρὸς γάμους, τὴν δὲ τοῦ πρωτοβεστιάριου Μουζάλωνος τῷ ἰδίῳ παιδί Κωνσταντίνῳ κατηγγύατο. Ἀλλ' οὐτε ὁ Κωνσταντίνος δεσπότης ἦν πῶ ἐξ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ υἱὲς βασιλέως εἶναι περιφανῶς ἐκλείετο, οὐτε μὴν ὁ πρωτοβεστιάριος ζῶν εἶδε τοὺς γάμους, ἀλλ' ἐν ἐλπίσι μόναις, καὶ προσηδοκίαις ἐτελευτα τὸν βίον. Τὸ δὲ γε εἰς τέλος ἐξέβη προβληθέντος καὶ δεσπότης τοῦ Κωνσταντίνου, οὗ δὴ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἔβλεπε. Ἐκείνον γὰρ καὶ λίαν ἡ μήτηρ ὀρεγομένη δεσπότην κατιδεῖν παρὰ τὰδελφοῦ καὶ βασιλέως φημισθέντα, καὶ πολλὰ τὸν υἱὸν ἀναγ-

absumptarum ædium, et certatim emoliti strues cineris ambustorumque raderum, solum ubi sitæ illæ fuerant non sine difficultate e signis tenuibus conjectura solerti agnoscentes, impigre reposerunt non minus operosas nec inferioris prioribus elegantie moles pro absentiam imperatoris, adeo ut is tandem urbi redditus gratularetur solo sibi aurium indicio constare notitiam incendii, nullo jam oculis superstiti sui vestigio sensibilis ob strenue restauratam speciosioribus etiam ædificiis omnis retro ruinæ jacturam, cunctam plane jam amaritiam tristis auditus dulci læti conspectus, magnificentius universa reposita monstrantis, voluptate diluente.

26. De affinitate imperatoris cum protovestiariorum Muzalone.

Eam hilaritatem festi sui reditus in urbem ex incendii calamitate pristino splendore restitutam insignire imperator voluit luculento sui affectus in protovestiarium et magnam logothetam Muzalonem pignore, honore videlicet regie affinitatis, qua illum aggressus admove re familiæ Augustæ, licet cœptis intervenisset obstaculum ingens, gratiæ constantiæ abundantia quidvis elucetatus, denique quod destinaverat perfecit. Ac principio quidem sub hoc tempus filiam Muzalonis fratri suo despondit Theodoro. Verum celebratis jam sponsalibus, cum inopinatissime puella deprehensa esset eternam gerere consanguinei cujusdam incestu vitata, quæstio nata est utrum illo flagitio fieret irrita desponsatio, et equid nihilominus liceret ulterius usque ad nuptias procedere. Isti disceptandæ controversiæ congregavit episcopos imperator, eodem etiam adhibitis doctioribus e clero ipsoque patriarcha, præsentem quoque protovestiarium, qui propter mor-

bum ventitare ad palatium e longinquo non valens, jussu Augusti 181 ad manum habere quem assidue consuleret studentis ferme in ædibus regie vicinis aut in parte domus ipsius Augustæ solebat habitare. Cum igitur in ipso ægroti Muzalonis diversorio coram eodem sententiæ super proposito quod dixi argumento rogarentur, illæque in contraria distraherentur, quibusdam aientibus, negantibus aliis, imperator consolari cupiens adeo sibi charum et fidum hominem, quo administro et consiliario peritissimo ad cuncta utebatur, disceptatione in ambiguo relicta fratri quidem conjugem dedit pincernæ Libadarii filiam, cui nobilitatis præcipue commendationem afferebat, quod ex avo illam protovestiariorum dignitate conspicuo constabat esse prognatam; filiam vero illam ipsam protovestiariorum, licet corruptam, jam nunc promisit se desponsurum Constantino proprio filio, qui nondum quidem despotæ appellatione honorabatur, cæterum eo solo quod imperatoris erat filius, inter primos aulæ consentaneos tantæ nobilitati splendore fulgebatur. Fuerunt hæ nuptiæ necessario dilatæ, quod obducendum puellæ vitium mora saltem quadam, et si quo modo posset, obliterandum videretur. Itaque protovestiariorum morbo pertinaci morti sensim admotus durare usque ad ejus matrimonii consummationem non potuit: tamen affinitatis tam amplæ sola licet spe ac certa expectatione præcepit gaudium, in eoque vitam absolvit. Eo mortuo rite celebratum id matrimonium est, et quidem Constantino jam ad despotæ dignitatem evecto: quod minime consecutus Theodorus fuit quantumvis ejus mater valde cupiens isto decoratum nomine hunc quoque filium videre, instantissimis ab Augusto suo item filio contenderit precibus ut fratrem

κάζουσα, οὐκ ἐτύγγανε τῆς ἐφάσεως, οὐκ ὅτι ἦν τῇ Α μητρὶ ἀπειθής ὁ κρατὺν, ἀλλ' ὅτι τὸ εὐλαβὲς καὶ θεοσεβὲς διακώλυεν· ἐφθασε γὰρ ὁ κρατὺς οὕτω συμβᾶν [P. 121] ὅρκοις· ἀπειπεῖν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τοῦτο τηρῶν τὴν ὀρκωμοσίαν οὐκ ἤθελε δεσποτῆν ἐγκαθιστᾶν. Διδόντος δὲ διὰ ταῦτα τὸ σεβαστοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἐκεῖνος οὐ κατεδέγετο. Κίν- τευθεν ἀγέραςτος ἦν, ὅσον ἐξ ὀφφικίου καὶ ἀξιώμα-τος, μόνω δὲ τῷ βασιλέως μὲν υἱός, βασιλέως δ' ἀδελφός εἶναι· τε καὶ πεκλησθαι, καὶ τῶν Ῥωμαίων δεσπώσαντος, ἐκλέξετο.

κζ'. Τὰ περὶ τοῦ *Ιερομονάχου καὶ πνευματικοῦ τοῦ βασιλέως Κοσμά.*

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦ προστη- σμένου ἔδει, ἐζητεῖτο ὁ δοκῶν ἀξίος. Εὐρίσκειτο τις ἐν τῇ πόλιν Κοσμάς μοναχός, ἐκ Σωζοπόλεως μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐπὶ χρόνους δὲ καὶ συζύγῳ συζήσας καὶ βίον Ιερατικὸν ἰδικῶς ἐξηγουός, ἦν δὲ καὶ πά-λαι καταλιπὼν μονάζειν αἰρεῖται σύναμ' ἀδελφῶν καὶ παιδῶν· καὶ δὴ καὶ ἐς πόλιν ὑπερτον καταντήσας, ἐν τῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ βασιλέως μονῇ ἄλλας τε διακονίας ἐξήνυσεν καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ ἐκκλησιάρ-

χου. Οὗτος εὐγρηγῶς ὢν καὶ πραῦς ἀνὴρ καὶ τὸ σύν- ολον ταπεινός, τε καὶ ἡμερός, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεί- νον τὸν τοῦ σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς μαθεῖν ἤθελε τοὺς τῆς οἰκείας μονῆς ὅπως ἐπὶ τοῖς πραττομένοις γνώμης ἔχουσι, καὶ ὅποιοι μὲν οἱ τῷ θελήματι· οἱ προσκείμενοι, ὡς προσμενοῦντες τῇ μονῇ καὶ ἔτι, ὅποιοι δὲ καὶ ὅσοι οἱ ἐναντίως ἔχοντες, ὡς αὐτίκα τῆς μονῆς ἀπελαθισμένοι, μέρος γίνε-ται καὶ οὗτος τῶν ἀνθισταμένων, καὶ μετὰ χρόνιον ἐκούσιον φυλακὴν ἐν τῷ συγκαρτερεῖν τοῖς ἐγκλει- στοῖς μεσιτείαις τοῦ Ἀλεξάνδρειας ἀπολυθείς, τὸν πρῶτον καιρὸν ἔχων ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ κελλίον μο- ναχικὸν ἐν νήσῳ τῆς θαλάσσης· ἐκεῖνης ἐκεῖ κατα- σκηνοῖ. Ὁ μέντοι γε τηρικᾶς μέγας κονοσταύλος ὁ Ταρχανειώτης Γλαβᾶς, ὃν καὶ πρωτοστράτορα [P. 122] ὁ κρατὺς μετὰ ταῦτα ἐποίησεν, πολὺ τοῖς τῆδε τό-ποις ἐνδιατρίδων (καὶ γὰρ ἐπιτέτραπτό οἱ τάχει πρὸς βασιλέως), ἰδὼν κάκεινον, ἄλλως τε καὶ φιλο- μόναχος ὢν καὶ φιλόρετος, ἐνησημένιζε τῷ τοῦ ἀν- δρός· ἤθει, καὶ ὅσον συντακεῖς αὐτῷ κατὰ τινα διά- θεσιν πολλοὺς τισιν ἔδωρετο καὶ ἐκυδέρνα οἰκτιρμοῦ τῶσποis καὶ χάριτος. Εἶτα καὶ βασιλεὺς ἀναγγέλλει τὰ

eo honore dignaretur. At nunquam impetravit, non quod erga matrem obsequium imperatori dees- set, sed quoniam in hoc quidem obstabat religio pietatis: casus enim quidam prius tulerat ut (nescio qua occasione) **182** juraret imperator se nunquam Theodoro dignitatem despotæ collaturum. Quare metu conciscendi perjuri constans perstitit in hoc ei utique negando. Cujus vice oblatam sebastorra- toris dignitatem Theodorus non admisit, ac pro- pterea nulla insignis principalis potestatis appella- tione mansit, sola conspicuus nomenclatione filii ac fratris Augustorum, et Romanorum despotyni, quasi dicas Romanæ dominantibus prognati cognati- que, ac tam arto nexu quadam imbuti summæ contagione potestatis.

27. *De hieromonacho et confessario imperatoris Cosma.*

Quoniam vero Ecclesia præside egebat, et qui ei videretur idoneus muneri quærebat, repertus in urbe quispiam monachus nomine Cosmas est, Sozopolis genus trahens, qui aliquot annis cum uxore vixerat, sed conjuge dudum dimissa mo- nasticam elegerat professionem, quam simul cum fratre et filio suscepit. Hic postea in urbem ad- veniens, in monasterio imperatoris, cui Archistra- tegi a sancto, cui est dicatum, cælestis militiæ prin- cipe nomen est, cum alia exercuit ministeria, tum ecclesiarchæ officio functus est. Senex is erat prosperæ valetudinis specieque venerandæ, vir mansuetus, modestiæ in omnibus compositique circa tumorem ac fastum animi, nec non mitissimæ clementiæ specimen præferens. Tempore illo factæ ingenti offensione Græcorum cum Latinis pacis, cum imperator in proprium monasterium certos homines misisset jussos explorare cujus essent sententiæ monachi, denuntiatio cunctis fore ut per-

manere in loco sinerentur ii solum qui voluntati Augusti suam subjungerent, qui contra sentirent, statim ejicerentur, inter parere recusantes Cosmas hic fuit. Unde post longam **183** voluntariam cus- todiam, cujus ærumnas una cum pariter inclusis fortiter tulit, precibus Alexandrini patriarchæ li- beratus secessit in cellulam solitariam, quam sibi prius in proprio paraverat prædio, apud insulam maris illius, ibique habitavit. Frequens versabatur in iis locis magnus tunc conostaulus Tarchaniota Glabas, quem et postea protostratorem imperator fecit, quod huic procuracionem rerum per eos tra- ctus suarum idem Augustus commiserat. Is per istam occasionem visum illic Cosmam, probitate viri captus, cum et alias monachorum amans et virtutis esset, miro amplexus amore est, affectu in illum ejus inlimo ac vehementi qua donis plurimis qua significationibus omnis generis miserationis gratiæque se prodente. Idem porro imperatori sub- inde cum multa de hoc viro præclara prædicaret, favorem in eum et ejus videndi desiderium incus- sit. Quare ductum illum secum ex insula in urbem magnus conostaulus imperatori obtulit impense- que commendavit. Moxque in manus ipsi tradidit proprium monasterium beatissimæ Delparæ. Cate- rum imperator multum delectatus Cosmæ huma- nitate ac probis moribus cum spiritualibus suis Patribus accensuit, congruumque isti dignitati ho- norem ac reverentiam exhibuit. Hujus indicium sit, quod cum ad recens reversum Constantinopolim imperatorem quadam die Dominica in templo li- turgici tempore accessissent ii e clero qui ob causas prius memoratas a patriarcha dissidebant, illumque stantes venerarentur, imperator ipsis se palam infensum ferens, mystico ad hujus historiæ scriptorem misso, percunctatus de ipsis **184** ex eo

περὶ τούτου, καὶ οἱ ποιεῖται τὸν ἄνδρα ἐράσμιον A
 τε καὶ ποθεινὸν ἰδεῖν. Διὰ ταῦτα καὶ ἄγων συν-
 στήσῃ τε αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν ἰδίαν μονὴν τὴν τῆς
 παμμακαρίστου Θεοτόκου εἰς χεῖρας δίδωσιν. Ὁ
 μέντοι γὰρ βασιλεὺς καὶ λίαν ἐνησημένισε τῷ ἄνδρὶ,
 καὶ οἱ ἀγαπήσας τὸ ἦθος ἐν πνευματικοῖς ἔταπτεν
 αὐτὸν Πατράσι, καὶ ἀπεδίδου τιμὴν τὴν προσήκου-
 σιν. Μαρτύριον δὲ ἐπεὶ τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημή-
 σαντι βασιλεῖ μὲν τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν οἱ τοῦ
 κληρίου προσήλθον, καὶ κατὰ νὰν ἐν καιρῷ λειτουρ-
 γίας στάντες ἀπένεμον τὴν προσκύνησιν, διάφοροι
 ὄντες πατριάρχῃ τότε διὰ τὰ προεξημένα, ὁ βασι-
 λεὺς αὐτοῖς προσποιούμενος τὴν ὀργὴν διὰ ταῦτα,
 τὸν μυστικὸν πρὸς τὴν συγγραφά πείμψας, ἐζήτη-
 μαθεῖν περὶ σφῶν παρ' αὐτοῦ τί παθόντες οὗτοι οὐ-
 τως ἀνέδην προσήλθον, μηδ' οἶω; ξυνιέντες ὡς ὑπ' B
 ὀργὴν κείνεται, τοῦ πατριάρχου ἀποστατήσαντες.
 Τοῦ δ' ὑπὲρ ἐκείνων ἀπολογουμένου ὡς οὐκ αὐτόθεν
 ἦλθον, ὧ δέσποτα, ἀλλὰ τῷ σφ' πατρὶ προσελθόντες
 κυρίῳ Κοσμᾷ παρ' ἐκείνου τὴν πληροφορίαν ἔσχον
 ὡς σεσυμπάθηναι παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σου, αὐτὸς
 πάλιν ἀνταποστείλας τὸν αὐτὸν μυστικὸν ἄλλα τε
 πολλὰ προτεμαρτύρει ἄγαθὰ τάνδρῃ, καὶ ὧ; ἀποθα-
 νόντος αὐτίκα, εἰ μὲν Ἐκκλησία θέλοι τε καὶ τιμῇ
 ὡς ἄγιον, καὶ αὐτὸν ἐν πρώτοις τὴν ἐκείνων ἀπο-
 δέχεσθαι γνώμην διωμολόγει καὶ τιμᾶν τοῖς προσή-
 κουσιν· εἰ δ' οὐ δοκιμάζοι τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, αὐτὸν
 καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς εἶναι γνώμης, καὶ μεγαλύνειν
 τὸν ἀπελθόντα καὶ τιμᾶν ὡς ἄγιον. Τόσον ἐπληροφο-
 ρεῖτο, ὡς ἐδόκει. βασιλεὺς ἐπ' αὐτῷ. Ὡς γοῦν συν-
 ελθοῦσι τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ πατριάρχου ἡ ζήτη-

σις ἦν, τὸ μὲν καὶ αὐτὸς καταναγκάζειν τὸν Γεννάδιον
 δοκοῦντα πρὸς τοῦτο χρήσιμον, καθάπαξ ἀπειπάμε-
 νον τὴν ἀρχιερωσύνην, οὐκ ἔγνωσαν εὐπρεπὲς, ἀν-
 δρα δὲ ζητεῖν ἐφ' ᾧ περὶ ὁ βασιλεὺς πεπληροφόρηται,
 τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐνέμιζον. Καὶ λοιπὸν οὐδένα εὐ-
 ρισκόν τοῦ Κοσμᾶ ἀξιώτερον καὶ ἄλλω; ἀρμόδιον
 τῷ καιρῷ· μετὰ γὰρ χειμῶνα ἡδὺ τὸ ἔαρ καὶ μετὰ
 ζέλην [P. 123] ποθεινὴν γαλήνην εἶναι τοῖς πλέου-
 σι, καὶ μετὰ τρικυμίας καὶ ζάλας πραγμάτων καὶ
 ἡθῶν σκληρῶν ἀνωμαλίαν καὶ κάκωσιν μαλακίαν
 ἦθος καὶ ἡμερον αὐτόθεν ἀπόδεκτον. Ὅθεν καὶ μιάς
 γεγονότας γνώμης· τοῦτον ψηφίζονται. Ἦν γὰρ ὁ
 ἄνθρωπος ἀληθής, πλὴν ἐνός τοῦ ἀμνηγέτη φιλο-
 κερδεῖν ἐξ ἀπλότητος καὶ ἰδιωτείας, ἀλλ' οὐκ ἐκ
 πάθους ἐντετηκότος ψυχῆς, τᾶλλα προσήκων τῇ
 ψήφῳ· τὸ γὰρ συμπαθὲς, ὅπερ καὶ Θεοῦ τοῖς ἀν-
 θρώποις ἴδιον λέγουσιν, ὑπὲρ τᾶλλα τῆς ἐκείνου ψυ-
 χῆς μεθ' ἱκανῆς ἀπλότητος ἐπεπόλαζε.

κτ'. Ψῆφος τοῦ *ιερομονάχου Κοσμᾶ* εἰς τὸ πα-
 τριάρχειον, καὶ περὶ τοῦ *μοναχοῦ Γρηγορίου*.

Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποδέχεται τε ὡς εἰκὸς
 τὴν ψήφον, καὶ προσκαλεῖται μηνύμασι, καὶ εὐθὺς
 κατανεύει, καὶ πρὸς τῷ προβληθῆναι ἦν, καὶ ἡ κυρία
 παρῆν, καὶ πάντ' ἡντρέπιστο. Ἦν δὲ τις μοναχὸς
 Γρηγόριος· ἐν τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ, ὅς ταῦς
 ἀκούων παρὰ τοῦ οἰκείου ἡγουμένου Λουκᾶ τὸν λό-
 γον οὐ παρεδέχετο· μηδὲ γὰρ Κοσμᾶν, ἀλλ' Ἰωάν-
 νην ἐντεῦθεν μέλλειν γενέσθαι, καὶ ἔτι γίγνοιτο.
 μὴ εἶναι τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν. Τοῦτο δ' ἔλεγεν
 ἐκ βίβλων ἔχων, οἶμαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τινος θειοτέρας
 μυσσεως. Ὡς γοῦν πάντ' ἡντρέπιστο καὶ ἡ κυρία

est, unde hi tantum auderent, nec se coram appa-
 rere vererentur, cujus indignationi se subiacere
 non nescirent ob ipsorum defectionem a patriarcha.
 Illoque sic ipsos excusante, « Non sine auctore,
 domine, istam fiduciam sumpserunt, sed prius con-
 vento Patre tuo domino Cosma persuasi ab eo sunt
 ignovisse jam ipsis majestatem tuam, » hoc responso
 per mysticum relato, per rursus missum eundem
 mysticum multa in laudem viri congegssit, in his
 illud, si Cosmas statim moreretur et Ecclesia vo-
 lente coli eum pro sancto contingeret, se in primis
 comprobaturum Ecclesiæ sententiam, et devotio-
 nem in eum suam religionis rite officiis testaturum.
 Sin Ecclesia cunctaretur sacros ei decernere ho-
 nores, se tamen in proposito perstare magnifi-
 candæ talis defuncti memoriæ, et ea quæ sanctis
 tributur veneratione proseguendæ : tantum ei
 viro tribuebat imperator, et tam certa erat opinione
 præoccupatus insignis cujusdam ejus sanctimonix.
 Cæterum congregatis antistitibus, et quem elige-
 rent in patriarcham disquirentibus, haud visum
 conveniens, quem alioqui aptum ei muneri habe-
 rent, postquam id semel oblatum recusaverat, ite-
 rum sollicitare Gennadium. At in primis necessa-
 rium, virum ad hoc quærere, quem magnificeret
 cuique plurimum imperator fideret. Neminem au-
 tem ista quidem nota insigniorem Cosma reperie-

bant ; quem præterea viderant accommodatum
 tempori : esse quippe post hiemem ver dulce, post
 tempestatem exoptari navigantium serenitatem : sic
 post procellas fluctuantium negotiorum, post mo-
 rum inimicium malignam acerbicatem, mite tem-
 peramentum 185 humanæ clementisque indolis
 ipsa requiri conditione præsentium rerum. Quare
 uno cuncti consensu Cosmam designant patriarcham,
 dignum revera tali judicio locoque, quippe in quo
 laudes inter omnis generis plurimas unus eminet
 nævus attentioris ad lucrum cupiditatis, nec illius
 vitio imputabilis impotenter affixi studio habendi
 D avarique sordidi animi, sed parum circumspectæ
 simplicitati. Prona quidem ad compatiendum infeli-
 cibus misratio, qualem Deo erga homines inesse
 peculiarem aiunt, ejus viri animæ cum idonea
 mistura simplicis sinceritatis innatabat.

28. *Concursus suffragiorum in electionem hieromo-
 nachi Cosmæ in patriarchatum ; et de monacho
 Gregorio.*

Hoc ubi perlatum ad imperatorem est, appro-
 vavit ille, ut par erat, electionem, indicataque re
 Cosmæ invitavit eum ad capessendum delatum
 honorem ; quo statim annuente apparari promotio
 est cœpta. Jamque constituta dies aderat, paratis
 ad caeremoniam omnibus. Erat autem quidem mo-
 nachus Gregorius in Panteopitæ monasterio, qui

ἐπίστη, καὶ ὁ μὲν προδληθὸς ἤγετο, ὁ δὲ Ἀ
Γρηγόριος ἐνστατικῶς τὴν πρᾶξιν ἀπέλεγεν, ὡς
εἶναι τῶν ἀδυνάτων Κοσμάων μένοντα τοῦτον πα-
τριάρχην γίνεσθαι, εὐθὺς ὁστράκου μεταπεσόντος,
φασίν, αὐθημερόν 'Ιωάννης μετονομάζεται, οὐ γνω-
σθὲν τισι πρότερον ἢ εὐφρουμεμένου τοῦ προδληθέν-
τος. Τότε παρὼν ὁ Λουκάς καὶ ἀκούσας τέθηπέ τε
εὐθέως, καὶ ἀπελθὼν ἐξαγγέλλει τῷ Γρηγορίῳ τὸ
δρᾶμα, καὶ τότε ὁ Γρηγόριος πιστεύσας μᾶλλον τοῖς
γράμμασιν, ἢ πείθειν ἄλλους σπεύδων, καὶ τὰ λει-
πόμενα προσετίθει, καὶ ὡς τόσους χρόνους πατριαρ-
χεῖται καὶ ὡς οὐ τῇ τιμῇ ἐκαπολιανέται. Καὶ ταῦτα
γέρων ὢν καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ προέλεγεν. 'Ἄλλ'
ἐκείνος τὴν [P. 124] ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαθὼν
παρὰ τοῦ κρατοῦντος, ὡς εἴθιστο, τιμᾶται καὶ δι-
δωδύλη. Καὶ πρώτη 'Εκατομβαιῶνος μηνὸς τὴν
γεροσυνίαν δέχεται. 'Εντεῦθεν ἐκείνου πᾶσαν ἐνδει-
ξάμενον τοῖς πράγμασιν ἡμερότητα, τὰ τῆς 'Εκ-
κλησίας μέλη καὶ μέρη, ἃ δὴ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης
ἐγγρουντό τε καὶ δίσταντο ἐξ ἀντιπνοίας κυμαίνου-

της σφόδρα, συνηρμούρογούντο τε καὶ καθίσταντο,
οὐ μὴν δ' ὥστε καὶ τοὺς τῆς 'Εκκλησίας τέλειαν
ἀγειν εἰρήνην, τῶν μὲν ἐπισχομένων τέλειον διὰ
τὴν χθεσινὴν ἀκαταστασίαν, τῶν δὲ, εἰ καὶ εἶχον
τούτους ἐν τάξει τοῦ βῆματος καὶ συλλειτουργοὺς,
περιερωμένων ἐν μέλει προκοπῇ, τῶν μοναχῶν
προτιμωμένων ἐν ψήφοις ἀρχιερότητας. Ὅμως γε
μέντοι (τὸ γὰρ κοινὸν οἰστὸν, καὶ τῶν λυπηρῶν λο-
γίζεται καὶ ἀνύποιστον) διέφερον τὴν δόνην με-
τρίως, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν εἰρηνευστέες τε καὶ γαλήνῳ
ἔχοντες θεῷ προσαντιθροῦν τὰ καθ' αὐτοὺς. Ὁ γὰρ
Κοσμάς οὗτος καὶ 'Ιωάννης ἔτι μὲν ἐκτὸς ὢν τῶν
πραγμάτων καὶ ἰδιωτεύων ἐφ' ἅπασιν τὸ ἐπὶ τοῖς τῆς
'Εκκλησίας τελούμενον ἄδικον ἔκρινε καὶ παντάπα-
σι ἀνανότιστον, καὶ ὁτλος ἦν, ὡς ἔφκει, εἰ αὐτὸς
ἐπιστάτῃ τοῖς πράγμασι, λύσειν τὴν καταδίκην ὡς
ἱεροῖς ἀνθισταμένην κανόσι καὶ καιρετικαῖς ἀναφύση
θεῖσαν ἀνωμαλλίαις, αἷς δὴ καὶ τὸ καθεστῆκος παρὰ
σεσθαι πέφυκε, φύσιν ἔχοντος τοῦ κακοῦ μὴ μόλις
ἐκείνο μένειν κακὸν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἐπ' ἐφύσθαι.

quid pararetur audiens a suo praeposito Luca,
haud credidit nuntio, pertendens non Cosmam, sed
Joannem vocatum iri qui proxime foret ad patriar-
chatum promovendus. In eoque tam fixus erat ut
qualescunque quorumvis in contrarium molitiones
casuras in irritum plane affirmaret. Eam ille per-
suasionem e libris, opinor, hauserat, non ex ulla
divina revelatione. Apparatu nihilominus rei de-
cretæ procedente, cum jam illuxisset dies dicta et
Cosmas promovendus duceretur, perstabat instan-
tius Gregorius coeptum successum pernegans,
ac ne fieri quidem posse, intrepide aiens, ut hic
quandiu Cosmas permaneret, patriarcha crearetur.
Statim igitur, velut lapsu, quod aiunt, tegult,
ipsa die Joannes transnominatur, sive **186** id præ-
terea nomen ille antea, sed paucis notum, ferret,
seu cognitum Gregorii offensionem placare desi-
gnatus voluit facili mutatione nominis. Audito
Lucas, qui praesens aderat, vocari nunc Joannem
qui prius Cosmas audiebat, accurrit nuntiatum
Gregorio miram catastrophem. Tunc vero Gregorius
magis credens ipse fatidicis quas legerat litteris
quam persuadere aliis satagens, reliqua subjunxit
ibi a se reperta, nempe tot illum annos in patriarcha-
tu futurum, nec vitam in ea dignitate clausu-
rum. Atque hæc prædixit senio confectus et morti
vicinus. At Cosmas accepto, ut erat solitum, ab
imperatore pastoralis baculo, honoratur et Dibam-
bulo, Kalendisque Januarii ordinationem accipit.
Inde illo aggresso regimen, et omnem in admini-
stratione negotiorum mansuetudinem exhibente,
cuncta Ecclesiae membra et partes, quas heri et
audius tertius flans ex adverso vehemens procel-
lus turbo dissociaverat ab invicem passimque
disjecerat, adaptabantur et componebantur, non
tamen ita ut ecclesiastici pace plena fruerentur, qui-
busdam eorum, quasi ex concussu nuperæ jacta-
tionis, adhuc instabiliter nutantibus, aliis agre

tentibus presbyterii dumtaxat tenuis provehi ho-
mines ipsorum ordinis, summumque quem sperare
honorem possent defluere consensu cum antistitibus
communi intra cancellos, et participando cum
iisdem sacro altaris ministerio; In occasionibus
ulteriorum promotionum despici clericos, unorum
rationem haberi monachorum, his solis episcopa-
tum suffragia currere. Moderatius tamen singuli
communem universis molestiam ferebant, ut cui is
tolerabile censetur vulgatum in multos pariter ma-
lum, et quantumvis acerbus per se putetur nec
ferendus dolor, consortio sociorum et paritate con-
ditionis omnes æque prementis aliquid amittere
vulgo creditur innatæ gravitatis, ac consolatione
nonnulla leniri. Hac isti usi et se ipsos **187** in
pace continebant, et tranquillitatem pro se pu-
blicam, ab aliis inquietandis abstinendo, juvabant,
Deo permittentes curam rationum ac jurium suorum,
quadam etiam, præsertim initio, mutationis in
melius blandiente spe, inde orta, quod Cosmas hic,
modo Joannes, priusquam adinveretur negotiis
et privatam in cunctis vitam ageret, morem istum
in Ecclesia receptum provehendi monachos in epi-
scopatus, clericis exclusis, iniquum iudicabat et
plane contrarium canonibus; præque se ferebat,
si unquam præficeretur administrationi rerum,
huic præiudicio derogaturum ut sacris opposito
regulis et iniquitate confato turbulentorum tem-
porum, per quæ solent vel solide stabilita concuti
labefactisque legitimis usibus sensim ingeri abu-
sus, mali natura haud se continente intra sese, sed
erumpente ac propagante labem propriam in de-
pravationem prius rectorum, ad quæ adrepere po-
tuerit. Quanquam hæc quidem ipsis in irritum
fiducia recidit. Nam Cosmas ubi coepit res ecclesia-
sticas administrare, velut astris inductam et fatali
necessitate, quam privatus improbaverat, consue-
tudinem reinovit, ac torrente quasi tractus exempli,

Ἐπ' αὐτῶν δὲ γεγὼτος τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων ἄστρασι τὰ κατ' ἐκείνους ἐψέχει μετρεῖσθαι, συνυπαγόμενος τοῖς λοιποῖς. Ὅθεν καὶ πολλάκις τινῶν ἐπικλαιομένων ἐπὶ συνόδου καὶ τὴν κωφὴν καταδίκην ὀδυρομένων, ἐκείνοι μὴ ἔχοντες ὅπη ἀνστάσι καὶ ἀπερρίσωνται (τὰ γὰρ τῶν κανόνων καὶ θεσμῶν τῶν Πατέρων προσίσταντο ταῖς βουλήσεσι καὶ ἔλεγχος σφίσις ἦσαν) ἐπήρειδον τὰς πράξεις τῆ βασιλεῖ, αὐτοὶ μὲν τῶν κειμένων καταβράβθυμοῦντες; κανόνων, τῷ δὲ γε κρατοῦντι τῆς παραβασίας ἐχρῶντο κατὰ τὸ δυνατόν προτειχίσματι.

κθ'. *Κοινή σύναξις γενοῦσα περὶ τῶν κατακρίτων τῷ βασιλεῖ.*

Τότε καὶ βασιλεὺς Κρονίου [P. 125] μηνὸς ἐνστάτος, οὐκ οἶδα εἰτε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης ὡς ἄδिका πράξας πρὸς τὸν χάσιν παρακινεῖσθαι, εἰτε μὴν καὶ προφανῆ θέλων θεῖναι Ῥωμαίοις τὸν ἐκείνου πρὸς αὐτὸν ὁδὸν καὶ τρόπον, σύμπαντας ἀγορήδῃς κίλει, καὶ ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίῳ προκαθίσταται μὲν αὐτὸς, συνεδριάζουσι δ' οἱ ἐν τέλει ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικοὶ, παρίσταται δὲ καὶ τῶν τῆς πολιτείας ὅσον περιφανέες τε καὶ ἑκκριτον. Καὶ ὅλα τὰ τε κατ' ἐκείνους καὶ τὸν Στρατηγόπουλον γίνονται. Καὶ τὸν μὲν ἐμφανίζειν εὐπρεπὲς οὐκ ἐδί-

κει, τὸν δὲ γε Στρατηγόπουλον ἐπὶ τοῦ μέσου παραστησάμενος τὰ κατ' ἐκείνων ἐκίνει, ὡς ἐλεγχθεῖν τὰ καὶ τὰ λέγοντες καὶ τὰ βουλευσάμενοι, κάντεῦθεν δικαίαν ἢ μᾶλλον καὶ συμπαθεῖ τὴν κατ' ἐκείνων παρίστα ψήφον.

λ'. *Τὰ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον Λαχανῶν.*

Τότε καὶ τῆς τῶν Βουλγάρων ἐκποθεν φανείας αὐτόματος Λαχανῶν τε αὐτὸν ἐπιφημίζει, καὶ δῆλο: τὴν πραξίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰ βασιλεὺς ἐπιτρέποι, τὰ μέγιστα. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ αὐτὸν ἐθορύβετε βασιλεῖ, εἰ δὲ εἶχον πεφονευμένον παρὰ Νογᾶ τοῦ τῶν Τοχάρων ἀρχόντος, τοῦτον βλέπουσι ζῶντα καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ φανταζόμενον. Ὅθεν καὶ τῆς ἰδίας αὐτανειψίας Μαρίας, τῆς καὶ τῷ Λαχανῶ συνουκισσάσθαι πάλοι, ᾧ δὴ καὶ παῖδ' ὀνὸν ὀνὸν ἀπέτεκεν, δεικνὺς ἐξ ἀδελφῶν ἐκπυθάνετο εἰ αὐτὸς εἴη ταῖς ἀληθείαις ὁ Λαχανῶς. Τῆς δὲ μὴ ὅπως ἐκείνους εἶναι, [P. 121] ὅλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν εἰκέναι οἱ διαβεβαιουμένης, ἐν οὐ καλαῖς ὑπονοήσεσι εἶχον τὸν βάρβαρον. Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ζάκοτός τις φαινόμενος οὐκ ἀντικρυς οὐδ' οὕτως αὐτῷ περιετίθει τὸν Λαχανῶν, εἰ καὶ λέγοιτο, ἀλλ' ὅμως εὐλόγειν τινα περὶ τοῦ θεοῦ ὑποκρινόμενος ἐδίδου τισὶν ὁρῶσι τὰ μέγιστα περὶ αὐτοῦ φανταζέσθαι, ἐκείνους μὲν ἐν τηρήσει

decessorum et ipse in hoc quoque vestigiis insistere perrexit. Unde sæpe multis in synodo deplorantibus tacitam illam reprobationem clericorum et de tam injurioso talis ordinis neglectu quiritantibus, qui rebus præerant, haud habentes ubi consisterent, quod omnium ipsis excusationem præcludebant canones et scita Patrum, palam adversantia nuperis hodiernisque actis ac decretis ejus generis, cui pares ferendæ non erant, invidiam in Augustum conferebant, eo sub obtentu sæcure jam indormientes ipsi manifesto neglectui frustra jacentium in chartis antiquis canonum; quorum minus velut omnes et incursus eludebant, quantum poterant, nomine imperatoris quasi vallo illis quodam ac propugnaculo objecto.

29. *Communis conventus causa condemnatorum ab imperatore celebratus.*

188 Tunc porro imperator sub initium mensis Martii, haud scio an quiritationibus matris Augustæ, inique actum ab eo cum fratre causantis, stimulatus, an alioqui sua interesse ratus cognosci a Romanis clare quæ Constantinus despota suus germanus et cum eo conspirans Strategopulus fraudulenter in se fuissent ingræteque machinati, universos in cœtum communem vocat. Atque in Alexiaco triclinio præsidet quidem ipse, assident autem ei, qui magistratus ecclesiasticos primarios gerebant, episcopi et clerici. Adstant lectissimi et illustrissimi quique civium. Ibi recitantur, quæ despota, quæ Strategopulus essent deprehensi clam moliri. Ac illum quidem haud conveniens est visum producere. In solo Strategopulo in medium adducto tota est communis utrique convictio peracta. Oppositis ei scilicet irrefragabilibus argumentis et testi-

moniis coactus est recognoscere, quid rerum novarum movere studuisset, quibus esset indicibus confutatio detecta, quæ verba utriusque a filiis delatoribus excepta, quæ arcana consilia certo fuissent explorata. His imperator demonstrandis id videlicet assensus est, ut quæ prius quibusdam videri ævera potuerat amhorum damnatio ac pœna, jam pro gravitate criminum lenis ac moderata censeretur.

30. *De eo qui Lachanæ nomen usurpavit.*

Ea tempestate Bulgarus quispiam alicunde sponte prodiens, se Lachanam esse illum dudum ibi celebrem jactavit, ostentans etiam sese imperatori, ac paratum offerens ad aggredienda in hostes, si permitteret, maxima. His imperator auditis turbatus primum est admiratione inopinatæ novitatis, haud capiens quo casu, quem satis constabat a Noga Turcharum principe fuisse jam pridem interfectum, is non vivus modo conspiceretur, sed magna etiam polliceri de se ac cogitare auleret. Quare 189 dat prius opera ut hunc hominem certo productum loco Maria patruelis sua curiose inspiceret, ipsa non observata, ex ea deinde percunctatus est ecquid esset is revera Lachanas; in quo falli talis utique mulier nequiret, uxor olim veri Lachanæ, ex quo concepit peperisset filiam. Quæ cum non modo esse istum Lachanam negasset, sed etiam affirmasset nihil prorsus in eo se observasse Lachanæ simile, haud parum suspectum imperatori et iis qui sub eo res curabant hunc reddidit Barbarum. Unde cum hunc observassent ad afflictationem subitæ ac vehementis excandescentiæ, qui erat unus ex characteribus indolis Lachanæ, haud satis a quolibet conante tamem expressus, adjungere simulationem

εἶχον καὶ φυλάκας ἰδίους, τὴν τῶν πολλῶν ἐπι-
δορυβήσιν ἐπ' αὐτῷ ἐντεῦθεν ὑποτεμνόμενοι· μηδὲ
γὰρ ὧς εἶναι· βάρβαρον τε καὶ πλάνον κατανοού-
μενον ἀγαθόν τι ποιεῖν. Πολλοὶ δ' ἐπ' ἐκείνῳ οὐχ
ὧς ἀκούοντες ἐλπίδοκοπούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰς
ἐλπίδας ἰστάντες (τοὶς γὰρ πονοῦσιν ἐσχάτως ἐκ τῶν
παρίντων εἰς θεραπείαν μηδὲν βοηθουμένους καὶ οἷς
ἤλπισαν, ἀπτασθαι καὶ τῶν ἀπλῶς δοκούντων χρησί-
μων ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον, εἰ ξένα τινὰ εἴη καὶ μὴ
συνῆθη τὰ προσαγόμενα) οὕτως ἐκείνοι κακούμενοι
τοῖς ἐχθροῖς, ἥδη δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους Πέρσας
μυθάνοντας ὡς εἰεν ὀρθωδούντες τὴν βάρβαρον φη-
μιθέντα σφίσιν ἐκ τινων τῶν παρ' αὐτοῖς μαντιῶν,
καὶ πρὸς τὴν ἀπ' ἐκείνου βοήθειαν ἀφείρων, καὶ
καθιέτευον ἀπολυθῆναι τοῦτον καὶ γ' ἐκχωρηθῆναι
κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ Ῥωμαίων ὁρμῇ· τὴν γὰρ
πρὸς αὐτὸν ὀρθωδίαν, ἣν εἶχον οἱ βάρβαροι, εἰς
ἐξέλιξιν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν ἔχοντας ἐτοίμους εἶναι μετ'
οὗτο καὶ προκινδυνεύειν καὶ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν
ἑα καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ πράττει μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ
τῆς ἐλπίδος ἔχων. Ταῦτ' ἀκούων καὶ βασιλεὺς, καὶ
ὁσημέραι περὶ τῶν ἰδίων πονῶν, ἐπὶ νοῦν τινα ἔρχε-
ται· ὅτι πολλάκις καὶ ὁ δὴ πατὴρ τῷ κάμνοντι ἀπη-

γόρευεν ὡς αὐτίκα ταθνηζομένῳ εἰ προσενέγκαιτο,
τοῦτο κατὰ τὸ λεληθὸς ὁ νοσῶν προτενεγκάμενος ἐξ
ὀρέξεως παράλογον εὔρε τὴν θεραπείαν, καὶ ἡ μὲν
τέχνη οὕτω ἐλέγχεται φαύλη τις οὖσα, τὸ δὲ συμβάν
ἐκ τινος τυχερᾶς προσπαθείας ὠφέλησε, τῷ σφοδρῷ
τῆς ὀρέξεως ἀναβρῶσθεΐσης ὥσαντι κατὰ τῆς νόσου
τῆς φύσεως. Τί γοῦν, φησὶν, εἰ καὶ Λαχανᾶν μὴ
ὄντα μηδὲ τινα ψῆφον περὶ αὐτοῦ διδόντα τὸν βάρ-
βαρον, ὅμως φοδερὸν μὲν τοῖς ἐχθροῖς δόξαντα, χρή-
σιμον δὲ καὶ τοῖς κακούμένοις, αὐτὸν ἀπολύει καὶ
ἐπιτρέπει στρατεύειν, καὶ μᾶλλον ἐξ ἐγγύονος πείρας
ἐν τῇ τῶν Ἀλιζώνων γῇ κατὰ Σάγγαριν; Ταῦτα δια-
νοηθεὶς καὶ μετὰ τῶν οἰκείων σκεψάμενος ἀπολύει,
προστοιμάσας ἐκείνῳ καὶ τὰ καθήκοντα. Οὗ δὲ καὶ
ἐξεληθόντος ὡς εἶχε, καὶ μόνον τῆς ὁδοῦ ἀψυγμένου
ἄπα· συνεκινεῖτο [P. 127] καὶ ὁ πόρρω καὶ ὁ ἐγγύς,
καὶ οὐδὲν ἦν εἰκάσειν εἰ μὴ αὐτῆς οἰκουμένης καὶ
γῆς μετακίνησιν. Οἱ γὰρ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων
καὶ σκαπάνης οὐ πλέον εἰδότες καὶ τοῦ κεντρίσαι
τὸν βοῦν, καὶ ποιμένες θρεμμάτων καὶ ἀγροικοὶ
ἐκείνοι τὰς οἰκείας χώρας ἀφίντες καὶ αὐτὰς γεω-
πονίας, ἐν βάθδοις μόναις καὶ ταῖς καλαύροφιν αὐτό-
ματοι καταφαίνοντο στρατιῶται καὶ ὀπλίται δοκιοί

astutam fanaticæ pietatis, quo et ille in primis ar-
tificio valuerat, et hic non impari successu ista po-
tissimum illecebra multorum in se levium hominum
spebus se vanis efferri sinentium expectationem et
studia vertebat, non de nihilo veriti ac præverten-
dum rati motum aliquem multitudinis insanæ,
sequi ducem hunc quocunque duceret paratæ,
Barbarum impostorem comprehensum custodiæ dede-
runt, hoc ipso satis reum et poena dignum, quod
esset manifeste deprehensus simulare personam
alienam, fraudemque illam ad nihil nisi damnosum
ac periculosum quieti publicæ pertinere appareret.
Id ut magis tunc necessarium consilium præcau-
tius videretur, faciebat conditio illorum tempo-
rum et miser status regionum Orientalis limitis,
Persarum incursionibus agi ferrique solitarum. In-
felicis enim illi frustra imploratis aliis undecun-
que præsidiiis, ad famam istius velut novi ostensi
viudicis cupidissime animos arreixerant, more usi-
tato imbecillitatis humanæ, cui conficiant pericu-
lis extremis si verum auxilium non suppetat, falsa
uoxique avide arripit, et si quid præsertim super-
stitionis quodam obtentu numinis ac cælo missæ
novitatis speciem præferat, velut o machina deum
excipit. Itaque in illo gemitu ac consternatione
190 quotidianarum a Persis grassationum audien-
tes existere aliquem qui se divinitus missum diceret
ad hostes imperii delendos, et eodem adjungen-
tes vaticinia quæpiam inter ipsos vulgata, polliceri
simile aliquid visa, magnopere optabant dari ducem
sibi qualemcunque istum Lachanam; et carcere
detineri cum audissent, multis et sollicitis precibus
imperatorem fatigabant ne divinitus destinatum ma-
lorum extremorum ipsis remedium invideret, neve
diripi se impuneque spoliari miserimos sineret,

defensore cœlitus ostenso inique arcendo a Juvan-
dis, quibus aliud nusquam appareret eladium et ca-
lamitatum extremarum effugium. Huiusmodi preces
per multos subinde missitatos a populis illorum
tractum ingestæ imperatori, et ab eo consiliis quæ
dixi mordicus hærente toties rejectæ, cum nullo
sine invidiosissime ingeminarentur, glisceretque jam
murmur, et plebs illa fremeret non modo se, a qui-
bus par esset, non protegi, sed promptis sibi ad
bellandum hostesque repellendos arma, ducem, se
suaque suo periculo laboreque propugnandi copiam
ac veniam facilem negari, his concussus reputare
secum cœpit imperator et consiliariis proponere :
« Etiam medicos desperatis ægris usum remedii
permittere, quod sibi profuturum ipsi, quamlibet
insane, sperent. Quid ergo tantum mali fore, si fla-
gitantibus hisce populis indulgeatur quod perditæ
cupiunt? Quin et ut mira nonnunquam accidunt,
et casu res interdum melius quam consilio gerun-
tur, forte successurum non improperum quid-
piam. Nam validas vires extremo afflictis morbo
non raro ipsam adicere phrenesim, et probare
inopinato eventu interdum infirmos se revera po-
tuisse, quod cum ante factum se posse dicerent,
mentiri aut delirare putabantur, summa conten-
tione, quæ sequi solet impotens desiderium licen-
tiam diu negatam rei tentandæ tandem nactum,
cuncta obstantia perrumpente. Scimus falsum hunc
Lachanam planum ac nebulem esse : quid tamen
noceat eum exposcentibus concedere? Eat, pugnet,
volens volentes contra Persas hoc ipsum, ut audio,
191 formidantes ducat. Si temeritas præter spem
felix fuerit, hostium cladem lucro apponemus : sin,
quod est verisimilius, viacetur, et ipse imposture,
et qui temere accersiere, inconsultæ cupiditatis pœ-

καὶ συντάξεις ἀσύντακτοι, τὸ ὑπὸ Λαχανᾶ τετάχθαι Α δις κεκαθάρθην τὴν ταχίστην ἐλύετο, καὶ τὰ οἴκοι ἔκα-
 εις θάμβρος μέγα τοῦ νικᾶν ὅπου φανεῖεν σὺν αὐτῷ θέ-
 μενοι. Ἀμέλει τοι καὶ ἡμεῶν ὀλίγων περὶ ἐκείνων
 ἀπειρον πλήθος συνήκτο ξυγκλύδων, μὴ πολέμων
 ἐδόντων, μὴ παρατάξεως, τὸ τῆς παροιμίας αὐτόθεν
 πληρύντων, ὅτι γλυκὺς τοῖς ἀπείροις ὁ πόλεμος.
 Οὐδὲ γὰρ ὡς πολεμήσοντες ὤρμων, οὐδ' ὡς προσθα-
 λούντες, ἔχθροις, ἀλλ' ὡς σκύλων ἐπιβαλοῦμενοι καὶ
 πιζίνοντες μᾶλλον ἢ σπουδάζοντες. Ἡ μὲν οὖν ἐκείνων
 ἐρμὴ περὶ τὸν νέον στρατηγὸν τοιαύτη τις ἦν ὡς
 μηδὲ στήναι πληθουμένους, οὐ κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ τρό-
 πον πυρὸς κατ' ἀναλογίαν τὴν πολλαπλάσιον, ὡς ἄμ-
 μὲν ἐξίνασι σὺν πολλαπλασίοις τρύτων, δίκην βυάκων
 ἐπιβρέζοντων τῶν ἀγροίκων ἐκείνων καὶ βουκαίων
 καὶ βοιωτῶν. Τοῦτο μαθὼν βασιλεὺς, καὶ περὶ τῷ
 λαῷ δαίσεις μὴ τι πάθοι προσθαλὼν ἀσυντάκτως καὶ
 ἀμαθῶς, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ μὴ τι νεωτερισθεῖ ἐπι-
 τυχόντων, πέμψας εἰς αὐτὸν μετακαλεῖται τὸν βάρ-
 ετρον, καὶ ἐλθόντος ἀποχειροτονεῖ παρ' αὐτοῦ τὸν
 στρατηγὸν καὶ ἐν τῇ πρεπούσῃ τηρήσει εἶναι προσ-
 τάζει. Τὸ δ' ἀμαθὲς ἐκεῖνο πλήθος καὶ ἄλογον ἔμα

στος κατελάμβανεν.

λα'. Θάνατος τοῦ πρωτοβεστιαρίου.

Ἐν τοσοῦτ' δὲ καὶ [P. 128] ὁ πρωτοβεστιάριος τῇ
 πολυμέρῳ νόσῳ κατεργασθεῖς, τῶν νεφρῶν (οὐδὲν
 γὰρ ὁ ἐπενόουν εἰς ἱατρείαν οἱ θεραπεύοντες ἱκανὸν
 εἰς τὴν κατὰ τῆς ἀρρώστιας ἀνταγώνισιν ἔδοξεν, εἰ
 μὴ καὶ μᾶλλον προσεζημίῳ τὸν πάσχοντα), ἀφ' οὗ
 τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν κοσμηκὴν ὀφρὺν καὶ σκηνήν,
 τὸν μοναχὸν ὑποδύεται, καὶ ἃ κατὰ τῶν ταλαιπώρων
 κληρικῶν ξυνέπραξέ τε καὶ ξυνεβούλευσεν ὡς δεῖν
 ἐκ ζήλου, αὐτοῖς ἐκείνοις παροῦσι διωμολόγει μετα-
 νοῶν, καὶ ἐξητεῖτο παρ' αὐτῶν τὴν συγχώρησιν.
 Αὐτὸν δ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πόνος ὠδύνα καὶ ἐθλίβεν
 ὥστε καὶ τὸ ζῆν ἐκεῖνον ποιεῖν ἀβίωτον· καὶ πού
 τις τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἐπισχέσειας
 μετὰ βραχὺ τὴν τελευταίην ἐπηγγέλματο, εὐεργέτης
 ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἔδοξε λέγων καὶ προμηνύων οὐ
 πράττων οὐδ' ἐργαζόμενος τὴν ἐκείνου ἀπαλλαγὴν.
 Τόσος ἦν ὁ πόνος καὶ ἡ τῶν νεφρῶν ὀδύνη τῷ πά-
 σχοντι. Ὡστε καὶ μετ' οὐ πολὺ μεταλλάξαι, καὶ τὸν

nas luent, eventu nou usquequaque nostris ratio-
 nibus incommodo; utcunque res ad extremum ca-
 det, constituro nobis interim fructu praesenti talis
 consilii, eo ipso quod hoc homine Halizonibus am-
 nis Sangaris accolis, Persarum limiti finitimis,
 duce, prout flagitant, imponendo, et e difficultate,
 quæ nunc urget, explicabimur, et invidia nos exo-
 nerabimus ingenti. » Hæc cum suis locutus impe-
 rator Pseudo-Lachanam, præparatis, quantæ suffi-
 cere sunt visæ, instructum copiis, emittit. At ecce
 vix se ille in viam dederat, cum motus illarum gen-
 tium exstitit maximus. Concurrerant ad eum pas-
 sim omnes vicini juxta et longinqui, trepidatione
 ac tumultu tanto ut mundus universus concuti et
 terra ipsa funditus commoveri videretur. Opere ru-
 stico agricolæ ac pecuarii relicto, qui nihil nisi li-
 gonem quo terram foliebant, nisi stimulum quo
 boves increpabant, tractare antea didicissent, pu-
 gnas nunc et acies fremebant, virgasque ac peda-
 vice hastæ aut lanceæ gestantes apparabant subita-
 rii velites, genus novum militiæ inermis, acies sine
 ordine. Sed fiduciam victoriæ certam auguriumque
 non dubium trahebant ex eo solo, quod militarent
 auspiciis desideratissimi ducis sui Lachanæ. Con-
 flatur momento turba innumerabilis trudentium se
 nutu ac prævertere certantium; festinantium cun-
 ctorum ad novi ductoris signa. Nusquam verius
 vetus illud verbum, Dulce bellum inexpertis. Plane
 rudes omnis bellicæ artis, ab aratris atque a caulis
 convenæ, ludibundi prælia meditabantur, aut po-
 tius spoliis prædisque inhiabant. Non stare intra
 vallum, non tenere locum, non servare ordinem
 scire; quo cuicumque 192 quandocunque libe-
 rat ferri temere; quo ritu scintillæ volitant, huc
 illuc, ante, retro, a lateribus, inline inde inquietis-
 sime vagari: torrentiam instat confluere in confi-

ctum, statim inde cursu reflexo, qua pronum erat,
 elabi. Hos ita tumultuari crebris imperator nuntiis
 factus certior, et si ad manum res veniret, cladem
 ac stragem populi exitialem aliquam metuens, sed
 nec satis securus de fide barbari agyræ, qui si ad
 defectionem a principe plebem illam inconditam
 vocaret, morigeris ad quidvis esset usus, mature
 præcavendum incommodum ratus, accersitum ad
 se ahluclumque mature Pseudo-Lachanam exau-
 ctorat itaque teneri custodia jubet. Quo vulgato
 confestim temeraria turba dispersa est, pro se quo-
 que suum mapale villamque ac familiare repetente
 stabulum.

31. Mors protovestiarii.

Inter hæc protovestiarius longo renum dolore
 sensim consumptus interijt, cum quidquid ei me-
 dicando comminisci, qui eum curabant, confer-
 reve potuissent, adeo non par fuisset eluctandæ vi
 languoris, ut eam potius exasperare plusque ægro
 nocere visum esset, quando ille pertusis humane
 vanitatis, et scena mundanæ arrogantæ quam sit
 inanitas intelligens, ea despecta monachi habitum
 induit; et vexatos injuste se auctore ac cooperante
 miseros clericos recolens, ipsis illis præsentibus
 ea se imprudentis instinctu zeli egisse dixissetque
 poenitens est lassus, veniamque ab ipsis petijt.
 Porro dolores laborantem tanti ac tam vehementes
 cruciabant, ut ei vivendi tædium afferrent; et qui-
 cunque ipsi explorata forte arteria medicus finem
 propinquum ominaretur, indicium reidenti 193
 vultu acciperet, debitoremque se illi pro gratia
 ferret, melius etiam de se merituro, si represen-
 tare quod præsignabat, et ad votum effectum; quo
 cito dissolvi cupiebat, licite cooperari potuisset.
 His igitur renum atrocissimis tormentis confecti
 exanimatique tandem protovestiarii cadaver depor-

νεκρὴν Νικαίᾳ κομισθῆναι, ἐν τῇ τοῦ Τορνικίου **A** μαντα τὸν τῆς παροιμίας, ὡς ἀλουτεῖν καὶ νηστεύειν καὶ κορτερεῖν, νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἱστάμενος, καὶ που καὶ ὅλην ἡμέραν διαγαγὼν φροντίζει κοιναῖς καὶ ἀσυχολαῖς φερούσαις τι χρησίμον καταλαβούσης νυκτός· προύργου τὴν πρὸς Θεὸν ὑμνωδίαν ποιεῖσθαι, ἣν συνήθως εἶχε σὺν ἱερωμένοις τελεῖν, ἀνωτέραν πάσης ἀνέσεως, καὶ ὅψε τῶν νυκτῶν ἐν ἱσθίῳ τίθεσθαι τό τε τραφεῖναι καὶ μὴ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιούσαν καὶ πάλιν νυκτὸς ἀριστῆν, ὅ τι γε τύχοι. 'H γὰρ τοῦ σώματος εὐεξία συμπλακείσα τῇ γνῶμῃ οὔτε τῷ ἐθελουσίῳ τῆς καρτερίας χώραν ἐδίδου βλάπτειν τὴν καρτεροῦντα, οὔτε τῷ ἀκούσίῳ τῆς ἀνάγκης λυπεῖν παρῆχε τὴν καρτερεῖν ὀρεγόμενον, ἑκατέρως συγκροτούσης θατέραν εἰς μίαν συμπλήρῳσιν ἀρετῆς, ὡς μήτε τὸ ἐνδεὲς διὰ τὴν εὐεξίαν λυπεῖν μήτ' ἀρῆς εἶναι διὰ τὴν γνῶμην τὸ σπουδάζόμενον. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐντεθεὶς ἀρξάμενος καρτερικῶς διέφερε τὸ βιοῦν, συνόλην τρυφὴν καὶ βλακείαν ἀποπροσποιούμενος, εἰ καὶ βασιλικὴν καὶ ἀρχαῖον ἀθετεῖσθαι συνέδαινε νόμιμον.

λβ'. Περὶ τῆς τοῦ κανικλείου ἐπὶ τοῦ μέσου ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως εἰς ἅπαν καρτερίας.

Ἐκείνος μὲν οὕτως ἀπεβίω, βασιλεὺς δὲ τὸ πᾶν τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας ἐπὶ μόνῳ ἐτίθει τῷ μυστικῷ, ἐν καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καθίστα, αὐτῷ γε σὺν ὀλίγοις συμβούλῳ πρὸς τὰ πολλὰ καὶ συνεργῶ χρώμενος, οὐδὲν ὅσα τῶν πρὸς τρυφὴν προσποιούμενος, ὅπου γε καὶ αὐτὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἐξ ἧς ἦν γεραίρειν ὁσημέραι βουλευτάς τε καὶ ἀριστεῖς (νύτοισι γὰρ καὶ Ἀγαμέμνων βροδὸς ἐηγεκεία τὸν ἀριστεύσαντα γέραιρε), καὶ αὐτὴν πρ' οὐδὲν ἐτίθει, δημοτικὴν τρυφὴν δυσχεραίνων καὶ τραπέζῃ ἐλευθερίαν ἀποπροσποιούμενος, στάζει τε καὶ νηστεία ὀλοημέρῳ προτκαρτερῶν, [P. 129] οὕτω δοκοῦν, ἔκφερε πόνου φρονήματος. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἐπὶ τοῦτοις καὶ αὐτὸν νικῶν τὸν ἀδά-

latum Nicæam est, in monasterio illic Tornici condendum, ubi ducto a conjuge dotali patronatu sepulturæ jus habebat

52. De promotione præfecti Canicleo in primariam curam principalium negotiorum, deque imperatoris invicta quorumvis tolerantia laborum.

In hunc modum sublato de medio protovestiariorum ministerium quod ille gesserat publicæ gubernationis imperator universum in mysticum transtulit; **C** quum et non multo post Canicleo præposuit, ipso cum paucis consiliario ad præque et admiistro utens; haud hunc vel hos eo consilio sibi admovens, ut haberet quorum principales curas pro se obreuntium vicarii fiducia laboris securius ipse vacaret remissionibusque se dederet, sed iis ipse adiutantibus pro virili collaborans, auctoritate principis, tolerantia et duritia non privati modo, sed (p. ne dixerim) plebei. Adeo mollitiem nobilitatis omnem deliciasque rejecerat. Mensa nempe ipsius regia, ejus accubitu quotidie aliquos e primariis senatores honorabat, haud erat Homericæ illa lautior, qua priscus Agamemnon

Perpetui tergo bovis excipiebat amicos, **D** adeoque regium ejus generis luxum contempserat, ut ne civili quidem, et qualem non plane pauperes e plebe ferme consecantur, epularum elegantia diligentia sibi ministrari libenter ferret, copiam in eo moderatam quoque et a profusione remotam abdicans, interim dum dies totos perdurans jejunos, pedibus insisteret incumbens operi, monstransque indefessum fortis propositi robur, revera, ipso (quod aiunt) adamante durior in iungendo dies noctibus, continua statione, irremissa contentione, citra laxamentum ullum lotionis aut cibi; quin ubi sic sæpe ad multam noctem a 194

primo diluculo satagens ac plane alimenti expertus pervenerat, tunc cœnæ præhabens nocturnam, si ejus hora venerat, hymnodiam. Nam hanc consueverat una cum domesticis celebrare sacerdotibus, ea constantia ut eam semper quantumvis paratæ ac necessariæ corporis curationi anteferebat. Nec raro accidit ut postquam sic die in jejunio ac labore continuo transacta, hymnodia in epularum locum imputata, incœnatus decubuerat, rursus postridie tenore pari diem duceret, ventrem jam biduo prorsus impastum ad profundam differens vespem, nihilque vel tunc nisi vulgare ac protritum gustans, et id citra multam significationem appetentiæ, ut vesci aut non vesci arbitrarium quidpiam nec magni, utrum utri præoptaretur, discriminis aut momenti, quod ipsum quidem spectaret, a se vel tunc existimari præ se ferret. Nimirum conspirabat ad hoc ei laboriosissimæ frugalitatis decus excellens asserendum, cum ferrea corporis habitudine, adamantina virtus animi; quibus ambabus inter sese velut quadam æmulatione commissis, et ultra utram duritiæ indomita vinceret certantibus, fiebat uti nec ulla famis aut vigiliæ injuria ejus valetudo læderetur, nec ullo tardio ingratarum occursu vicissitudinum aut importunitatum vel minimum concuteretur robustissima et apprimè in solido fundata mentis imperturbabilis constantia. Ab hoc præsertim tempore inchoatam aut frequentiori usurpatione stabilitam miram istam vitæ duritiem in longam inde perseverantissime pertulit ætatem, prorsus abdicanda voluptate omni atque molliiæ, quantumvis receptum olim fas ac morem palatini in curâ Augustorum ministerij per id abrogari contingeret.

Γ.

α'. Στεφφορία τοῦ υἱοῦ βασιλέως Μιχαήλ.

Ἐπεὶ δ' ἀντίπαις [P. 133] ἦν ὁ υἱὸς Μιχαήλ ἡδὴ τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἔφηθον ἤλαυνεν, οὐκ ἀπεικὸς ἦγετο οὐδ' ἀπειρπὲς· ἄλλως μὴ βασιλικῶς ταινιοῦν, καὶ ταῦτα καὶ τόσην πληροφορίαν ἐπὶ τῷ ταινιῶσιν κεκτημένος. Ὅθεν καὶ ἐξαρτύεται μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χρειᾷ προσήκοντα ἀποχρώντως λίαν καὶ φιλοτίμως· καιρὸν δ' ἡγησάμενος πρόποντα ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ πρώτου ἐν Χριστιανοῖς βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ σφίσι τῆς ἐλευθερίας ἀρξάντος Κωνσταντίνου, ἐν ταύτῃ καὶ τῇ τῆς στεφφορίας τῷ υἱῷ ἀπεπλήρου. Καὶ εἰκοστῇ πρώτῃ Πυαντιῶνος μηνὸς κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ σοφίας νέων, συναχθέντων ἀπάντων, ὅσων ἦν τῶν ἐν τέλει καὶ ἄλλως· καὶ ὑπερετικὸν βασιλεῖον, ὅσον τῆς πολιτείας καὶ ὅσον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, αὐτῶν ἀπόντων τῶν κατὰ τὴν πόλιν Ἰταλῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ὅσοι κατὰ χρεῖαν προεδρίας ἐπεδῆμον τῇ Κωνσταντίνου, καὶ ἑνῶν δὴ τῶν τὸ ἐπὶ τῇ Ἀλκατερίνῃ κτῆδος μισοταγόντων (οἱ δ' ἦσαν οἱ ἀμφὶ τὸν Συρπέρων λεγόμενον), τὸ μὲν ἱερατικὸν πᾶν καὶ μοναχικὸν ἀφ' ἐσπέρας παννύχιον ὑπὸ θαφίλει φωτὶν ἀπετέλουν τὴν ὑμνοψῆδαν, ἄνωθεν τοῦ βασιλέως ἱσταμένου καὶ ἀκροωμένου τῶν ὕμνων. Ὑπ' αὐγὰς δὲ συναχθέντων, καὶ

τὴν τοῦ Αὐγουσταῖωνος αὐλαίαν πληροῦντων ἐς τόσον ὥστε καὶ εἰς μίαν ἀρμογὴν καὶ συνέλειαν ξύμπαντας ξυνεπύχθαι ζῶον φαινομένους ἐν, εἰς πλάτος ἐνδεδυμένους ἄλλοχοτόν τι καὶ ξένον, μυρίαίς χρώμενον γλῶσσαις, — τούτων οὖν ἀπάντων συναθροισθέντων, παριεσθέντων δὲ καὶ τῶν τοῦ τρικλίνου Μάκρωνος δρυφάκτων διόλου. ὡς καθαρὸς παρὰ πάντων θεῶτο ὁ εὐφημούμενος. ἐπ' ἀτπίδος τε τὸν νέον οἱ ἐν τέλει καθιζάνουσι καὶ μετώρον αἵρουσι καὶ ἀνευφημοῦσι τρανότερον. Εἶτα καὶ τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ τελοῦνται· ἅμα μὲν αὐτὸς πατριάρχης, ἅμα δ' ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τοῦ βήματος πάντες, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τελοῦμένων καὶ τῷ υἱῷ κατὰ τὸ εἶδος συναφασίσουν τὰ πρόποντα τῷ πατρὶ τε καὶ βασιλεῖ. Καὶ δὴ τελεσθέντων ἐκείνων ἀνεῖσι μὲν ἐπ' ἀμείνων ὁ κρατῶν, ἀνεῖσι δὲ καὶ ὁ πατριάρχης, συνάνεῖσι δὲ σφίσι καὶ ὁ εἰς βασιλείαν μετὰ τοῦ πατρὸς χρησθήσμενος. [P. 134] Καὶ μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τελετῶν στέφει μὲν βασιλεὺς τὸν υἱὸν, συνεπιλαμβανομένου τοῦ στέφους· καὶ τοῦ ἱεράρχου, χρεῖ δ' ὁ ἱεράρχης τῷ θεῷ μύρῳ τὸν τῆς βασιλείας συμμετασχόντα καὶ παιδὲς ἐντεῦθεν καὶ εὐφημαίαι καὶ πᾶν χαριστήριον. Ῥιπτοῦνται δὲ περιερχομένων τῶν βασιλέων καὶ οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι. Καὶ τότε μὲν τὴ μέγα

III.

1. *Filius imperatoris Michael coronatur.*

195 Quoniam vero erat imperatori filius jam ultra C puberem adultus aetatem Michael, non incongruum neque indecens Andronicus pater arbitratus est imperiali eum insignire diademate, recte latum honorem huic praesertim deferendum ratus qui speciminibus assiduis multae pietatis et proborum morum plenam sibi fidem fecisset indolis praestantia. Copiose igitur et splendide ad eam pro dignitate celebrandam caeremoniam cunctis comparatis, diem ei auspiciatam elegit eam quae recursu anniversario consecratur memoriae primi Christianorum imperatoris Constantini a cujus principatu libere florere, prius tyrannice oppressa, nostra sancta religio incepit. Prima ergo supra vicesimam Maii mensis die convenerunt in templum divinae Sophiae procures ac magistratus cuncti, domus D Augustae ministri omnes, universus ordo civium, cumque his quantum in urbe militarium copiarum fuit, ne ipsis quidem in eo coetu desideratis Constantinopolitanae civitatis inquilinis Italis, nec aliis ejus gentis qui ex Apulia venerant et in comitatu perstabant, tractantes matrimonium Aecaterinae neptis ex filia Caroli regis, cum eodem Michaelis Andronici Augusti primogenito, cujus princeps legationis Syperus (*Ser Pietro*) nominabatur. Inchoata solemnitas est a pridiana vespere, a qua clerus universus cum omnibus monachis pervigilium in auroram perduxerunt continua hymnodia ad lumen ingentis numeri funalium aut lampadum, stante in superiori oedco, unde cantum hymnorum

audiebat, imperatore. Sub diluvium omnibus **196** congregatis et populo, qui certatim undique concurrerat, totam quam late patet Augusteonis median aream ita complente, ut ex arce invicem appressis constipatae multitudinis corporibus unum quoddam vastae molis, portentosae formae mirum animal innumeris simul linguis loquens conflatum fuisse videretur. In oculis tam numerosi conventus omnis generis hominum, septis ac cancellis longi triolint amotis ne obex intuentibus forent, primarii magistratus adolescentem regium scuto imposuerunt, sublimemque ostentantes circumtulcrunt, clara voce imperatorem acclamando. Inde inter sacra solemnissae liturgiae mysteria, simul ipse patriarcha, simul episcopi et quotquot intra cancellos altaris locum habent, ad singulas caeremoniae partes quibus fas et mos est imperatori beneprecari ac benedicere, filium simul cum patre in talis appellationis et honoris delatione conjunxerunt. Quibus peractis conscendit ambonem imperator, conscendit et patriarcha, cumque his ambobus tertius novus et junior Augustus, post patrem ungendus. Atque hic inter splendidas et illustres caeremonias coronat quidem filium imperator, adjutante patriarcha ac coronae, dum imponitur, partem tenens, ungit autem eundem patriarcha, sacri ei affusione unguenti participationem imperii conferens. Hinc panes, acclamationes, gratulationum et festorum cantuum omne undique genus audiri. Nec defuit jactus solitus devictorum in lini segmentis nummularum, procedentibus Augustis, quos post om-

παύειν μετὰ περιφανοῦς τῆς δορυφορίας αὐτοῦς Α εἴη. εὐθύνας ἀφορισμῶν ἀλύτων καὶ ἀρῶν ἐπιτί-
υποδέχεται.

β. *Προβολὴ παρὰ βασιλέων εἰς δεσποτείαν τοῦ
νιού Ἰωάννου.*

Τῇ δ' ὁσπερ αὐτῆς μετακαλεῖται μὲν πατρι-
ἀρχαῖ· ὁ βασιλεὺς, μετακαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὺς καὶ τὸ τῆς πολιτείας
ἔσον καθαρὸν τε καὶ ἔκκεριτον, καὶ δὴ κατὰ τὸν Μα-
κρυλάτην βασιλικὸν τρίκλινον ἔγκω συνάπτειν παν-
την. Καὶ τὸν υἱὸν ἀγαθὸν Ἰωάννην, ὃν ἐκ τῆς
ἱερῆς ἔσχε νέον εἶναι τελούντα, εἰς δεσπότην προ-
βάλλεται, συνεπιλαμβανομένου τῆς δεσποτικῆς στε-
φανῆς τοῦ ἀριστοφροῦς βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος.
Καὶ οὕτως ἐκείθεν καὶ ἐς Βλαχέρνας προερχομένων
τῶν βασιλέων, ἐρρίπτουντο μὲν καὶ αὐτοὶ τοῖς δὴ-
μοι· ἀπόδεσμοι, πολλὺς δ' ἐξ ἀπάντων χρίτος καὶ
συνεπῆς ἦρετο εὐφημία, καὶ μεγαλυνόντων τοὺς
βασιλεῖς.

γ. *Ὅπως νεαρὴ προβαίνει βασιλῆιος νομοθεσία
περὶ τῶν χειροτονιῶν.*

Ἐντεῦθεν καὶ ἐζητεῖτο πρὸς βασιλέως παρὰ τῆς
Ἐκκλησίας δοθῆναι καὶ ἐπὶ τῷ νέῳ στεφέντῃ· ὅσον
ὅτι καὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ζητήσαντος πέπρακτο.
Τὴν γὰρ ἐξ αὐτῆς τόμον γενέσθαι, καὶ δι' ὑπογρα-
φῶν συνήθων ἀσφαλισθῆναι [P 135] οἱ τὴν βασιλείαν,
καὶ τῷ κατεξαναστασμένῳ δθθῆναι, εἰ ποῦ τις καὶ

θεσθαι, ἑαυτῷ μὲν γεγονὸς παρὰ τῶν τότε ἐς τὴν
ἀκρίβειαν ἠπίστατο καὶ ἐδίδκνυ, ἡξίου δὲ καὶ τῷ υἱῷ
ταῦτα παρ' αὐτῶν γίνεσθαι ὡς οὐ καινόν τι καὶ
ἔτινον, ὡς ἔλεγεν, ἐχούσης τῆς ὀξύσεως. Ταῦτα μὲν
βασιλεὺς λιπαρῶς ἡξίου, ἀλλ' οὐτε πατριάρχην οὐτ'
ἀρχιερεῖς ἐπειθεν, ἀλλὰ τὸν μὲν τόμον γενέσθαι καὶ
ἀσφαλισθῆναι τῷ στεφέντῃ τὴν βασιλείαν αὐτῷθεν
ἔτοιμοι ἦσαν πράττειν, τὸ δὲ καὶ ἀραῖς περιβάλλειν
καὶ ἀφορισμοῖς Χριστοῦ τῆς μερίδος χωρίζουσι τὸν εἰ-
σὶς ποτε καὶ κατεξανασταίῃ τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐδι-
καίου δλω. Ἀποχρῶντα γὰρ εἶναι οἱ τὰ ἐκ τῶν
νόμων πρόστιμα, εἰ ἀλήθ, ὡς μὴδὲν ἐντεῦθεν καὶ
τὸ βιοῦν βιωτῶν ἔχειν ταῖς ἐκ νόμων καθουπαχθέντι
ποιναῖς. Μὴ δίκαιον δ' εἶναι πρὸς ταῦταις, καὶ ἀν-
δράσι συμπαθείας φλοῖς διεγνωσμένων, καὶ τῆς
μερίδος ἐκείνων χωρίζεσθαι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καλὴν
μὲν βασιλεῖ προσεῖναι τὴν συμπαθείαν πλεονέκτημα·
τέτακτο γὰρ αὐτῷ δηλαδὴ μὴ ἐκούσιφ γνῶμῃ ποινη-
λατεῖν ποτε τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀλόντα, ἀλλ'
ὅλλως εἰρκταῖς καὶ ταῖς ἐκείθεν κακουχίαις δὴ καὶ
δημύσεισι κατὰ τρόπον τοῦ πλημμελήματος δικαιοῦν
καὶ κολάζειν. Καλὸν οὖν εἶναι καὶ ἐπαινετὸν τὸ
ταχθῆναι βασιλεῖ, οὐ καλὸν δὲ οὐδ' εὐπροσπεῖς ἄλλως
αὐτὸν συμπαθῶς ὅσον ἐπὶ τούτῳ τοῖς πατέουσιν
ἔχοντα ἀσυμπάθῃ καταναγκάζειν τὴν Ἐκκλησίαν
γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον αὐτὴν διαφερόντως τὸ ζυ-

nia, speciosa prætorianorum præeuntium et cir-
cumstantium deductos pompa, magnum palatium C
excepit.

5. *Promotio ab Augustis facta in despotæ dignitatem
Joannis Andronici imperatoris filii.*

Postera 197 hujus die vocat patriarchas Augustus
senior, vocat et episcopus, clerum quoque ac mo-
nachos, tum e civibus illustriorem ac lectissimum
quemque. Ad hos in Augustum triclinium Manue-
lien dictum iterata et hesternæ contigua panegyri
congregatos, producit Joannem filium, quem ex
Irene susceperat, puerum adhuc, eumque, coope-
rante ac despoticæ coronæ, dum capiti adderetur,
latus alterum tenente juniore Augusto, despotam
creat. Sub hæc inde procedentibus ad Blachernas
Augustis panniculi rursus infertis nummis ligati D
sparguntur in plebem, multusque e cunctis plau-
sus et mista increbuit acclamatio, intextis princi-
pum laudibus.

3. *Qua ratione Novella imperatoria de ordinatio-
nibus perlata et promulgata fuerit.*

Hinc jam incubuit imperator ad exposcendam ab
Ecclesia confirmationem evectiois in imperii con-
sortium filii, ejus parem quæ sibi olim in principa-
tus pariter collegium assumpti a patre fuisset im-
petrata. Nimirum præclare meminerat, et hoc
ipsum referens ad exempli præjudicium urgebat
Andronicus, simul ipse a patre declaratus consors
imperii fuisset, expeditum statim a patriarcha ac
synodo riteque munitum subscriptionibus cæteris-

que authenticis formulis, diploma emanasse, quo
tum novo Augustio possessio principatus jure quam
optimio firmabatur; tum si quis unquam rebellare
in eum resque moliri novas deprehensus foret,
diris devovebatur insclubilium anathematum, et
quotquot in illi possunt ab ecclesiastica potestate,
subjiciebatur pœnis. Istius similem nunc quoque
constitutionem edi, magnopere nitens causæ pari-
tate, idque ut rem æquam et jam solitam jure
quasi suo repetens, enixe orabat imperator: sed
198 nec patriarcham nec episcopos promptos ad
nutum aut satis faventes reperit. Illi ad constitu-
tionem quidem statim publicandam, qua recens
coronato Juniori Augusto securam in omne tempus
imperii possessionem assererent, paratos se ultro
exhibebant: subjicere autem Christianorum quem-
quam diris et anathematibus, et membra Ecclesiæ
ab ejus corpore abscindere ob rebellionem si qua
cogitaretur in principem, et parum consentaneum
et supervacaneum videri sibi excusabant. Esse enim
imperatoribus abunde magna a sanctionibus legum
dignitatis ipsorum tuendæ præsidia, utique exau-
ditis passim et formidatis minis tam atrocium pœ-
narum in eos qui ab ipsis defecerint, ut perspe-
ctum quivis habeat sibi talis crivinis comperto
vitam amplius haud vitalem fore. Quid ergo aut
opus aut fas esse accumulare super hæc commina-
tiones extremi omnium spiritualis mali, nempe so-
parationis a Christo, per eos indigendæ qui ex
officio professionis lenitatis partes sustinent, et
nihil sperare nisi clementiam et benignitatem de-

παθας προσδύουσιν. Ὡς γοῦν ἀπετύγχανεν ὁ κρα-
τὴν, καὶ πᾶς ἐς δικαιολογίαν λόγος ἐντεῦθεν ἠπράττει
τῆς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων νικώσης
ἐνστάσεως, τοῦτο μὲν καὶ ἄκων ὑπερετίθετο, καὶ
τὸ δοκεῖν ὑπερηφάνει μὴδ' αὐτὴν ἐκείνην ἦν ἐτόλμως
εἶχον διδόναι τομογραφίαν ὥς τι τῶν ἐξ ἀνάγκης
θελητῶν προσιέμενος συνεξακούεσθαι γὰρ καὶ τῷ
παιδί τε καὶ διαδόχῳ κατὰ τὸ εἶκος τὴν ὡς ἑαυτὸν
ἐρκωμοσίαν τε καὶ ὑπὸ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις
ἀσφάλειαν. Αἰτὸς δ' ὡς ἐψέκει παροξυνθεὶς ἐφ' οἷς
ἀζῶν ἀπετύγχανεν, ἄλλως ἀντιξέειν ἔγνω τοὺς
ἀπειθούσας, ἀπρεπὲς καὶ ἄλλως τὸ κατὰ συνήθειαν
πραττόμενον διακρίνων. Τὸ δ' ἦν τὸ τὴν ἐπὶ ἀρ-
χιερωσύνη χειροτονούμενον κανὼς τισι καὶ δόσει
λημμάτων τοὺς χειροτονούντας δωρεῖσθαι καὶ γε δὴ
κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσόντων αὐτοῖς ὀφει-
κίων δικαιοδοσίαν, ὡς εἰδίστο. Σιμωνιακὴν γὰρ
ἀπεκάλει τὸ πραττόμενον πάθος, [P 136] καὶ ὥνιον
χρημάτων κινδυνεύειν τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λο-
γίζεσθαι. Τοῦτ' εἰς μέσον προτείνων, πολὺς ἦν δο-

κῶν καταδιδέσθαι καὶ τὸ ἀπαισχύπτως γινόμενον
ἐκφαυλίζειν καὶ εἰς κρίμα μείζον γίνεσθαι. Τινὲς
γοῦν οἷς δὴ καὶ ἦν διευπαθεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς
ὄντες καὶ οὗτοι καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν δευ-
τέρῳ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήροντο τῆς γνώμης
τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραττον. Οἱ πλείους
δὲ καὶ παρ' ἐκείνους ξύμπαντες, καὶ παλαιὰν συνή-
θειαν προβαλλόμενοι καὶ νόμους περὶ τούτων λέγον-
τας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ παλαιοῦ ὀφεικίων, οὐκ
ἐνεδίδον. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραδασίαν τοῖς κειμέ-
νοις ἐπαδρεύουσιν καὶ ὀλισθον ἐντεῦθεν ἀνηρημέ-
νον ὡς εἰκὸς διεγίνωσκον, καὶ ὅτι πόρον ζωῆς ἀναγ-
καίας τοῖς κληρικοῖς ἀποκεκλεισθαι συμβαίνει. Καὶ
πόλλ' ἄλλα τοιαῦτα λέγοντες τοῖς ἀπερούσιν εἰς τέ-
λος ἐψέκεσαν. Ἀλλ' οὐκ ἦν οὖν. Διὸ καὶ νεαρὰ προ-
βαίνει νομοθεσία, καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβο-
λογουμένων κηροῖς, ὅπόσοι καὶ οἷοι ἔσονται, οἷς
ἡμένοις ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς χειροτονίας χρήσιν
ἂν οἱ τῶν παρόντων ἱερωμένοι. Ἦν δὴ νεαρὰν ὑποση-
μαίνεται μὲν πατριάρχης, ὑποσημαίνονται δ' ἐπαρ-

bent? Tolerari in imperatore posse, minus inter-
dum mansuetudinis præferre; cui gladius ad ultio-
nem a Deo datus sit, et officium impositum im-
probos scelerum convictos meritis suppliciis mul-
tandi, spoliationibus honorum, carceribus, crucia-
tibus, aliisque id genus malis pro delictorum modo.
Matrem dici Ecclesiam et esse : hoc autem ei no-
men extorserit, qui sævitiam injunxerit, quocun-
que nomine. Suae illa semper et præcipit omni-
bus, procurat etiam a Deo, quantum potest, in
miserorum compassionem et misericordiam : quam
indecens ergo sit non facere illam quod proflitetur,
quod postulat, quod jubet; et e visceribus mater-
nis diras et imprecationes proferre novercales?
A-lversus hæc frustra diu luctatus Augustus senior,
ut tandem sensit irritum **199** se voti, ac despe-
ravit posse vincere inconcussam ad extremum pa-
triarchæ antistitemque constantiam, cœpto deni-
que abstulit, et sensum repulsæ dissimulans præ se
tulit totam eam rem jam insuper habere. Itaque
diploma quoque illud ipsum quod offerebatur,
velut illibenter concessum et necessitate quadam
expressum, aspernatus, confidere se dixit suffectu-
ram filio collegæ jam suo et successori designato
religionem jurisjurandi qua fuissent ei omnes ob-
stricti, divinumque Numen legum a se statutarum
vindex, ad quasvis ab eo injurias rebellium arcen-
das. Cæterum sub hoc securæ fiduciæ obtentu pe-
nitens exulceratum applicuit animum indagandis
modis ulciscendæ istius ecclesiasticorum in se
duritiei, ægreque vicissim illis faciendi qui sibi rem,
et putabat, honestam et facilem potenti gratificari
tam præfracte recusaverant. Erat tum aliquid in
usu Ecclesiæ vulgari positum, quod obnoxium cen-
suræ videretur. Quoties nimirum ordinabatur epi-
scopus quispiam, solebat is distributione sportula-
rum et spargenda largitione numerum passim per-
omnes qui ad istam cærimoniam, palam ab uni-

versis Ecclesiæ ministris ex more simul exercebam,
quidquam operæ suffragationisve contulissent, pro
rata parte cujusque officii ac functionis definito
pretii donativorum modo. Id vero cœpit imperator
Simoniacæ insimulare corruptelæ, clerum univer-
sum alloquens, et non leniter exprobrare, sic ab iis
reddi summi collationem sacerdotii venalem. In ea
oratione magnifice vectus est, rei turpitudinem
exaggerans, pudoremque plerisque incutiens. Unde
antistitem nonnulli haud dubie confusi, ne et ipsi
posset argui lucro sordido præhabuisse sanctita-
tem, assentiri se Augusto recta monenti declara-
runt, et emendationi abusus **200** intolerandi co-
operari promptos ostenderunt. His paucis exceptis,
contra steterunt plures cæteri, magno consensu
propugnantes permissam, ut contendebant, sacris
legibus et plane innoxiam consuetudinem anti-
quam. Jura esse illa vetera et provide statutas ab
ipsa Ecclesia mercedes sustentandis in varia fun-
ctione sacrorum rituum ecclesiæ ministris; quibus
illi destituti quotidiano carerent victu nec possent
de cætero vacare divino cultui et administrationi
sacramentorum, splendore congruo et assiduitate
ad populorum utilitatem necessaria, celebrandis.
Quare periculum subesse speciosæ isti reformationi
propositæ gravissimi scandali et pene defectionis
ab avita religione, per haud dubie secuturam inde
sacrorum cessationem, in Ecclesiam invehendi.
Hæc et multa talia nequidquam istis allegantibus,
ac se perstituros ad extremum in sententia mon-
strantibus, institit nihilominus Augustus qua cœ-
perat; et rite Novellam promulgavit, qua severe
prohibuit omnem omnino largitionem occasione
ordinationum faciendam, ad minutissima ac tan-
tum non ad certos quantuncunque ponderis, qui-
bus uti sacerdotes ordinationibus assistentes con-
sueverant, descendens. Huic Novellæ subscripserunt
patriarchæ, subscripserunt et episcopi tandem

γαι, καὶ πάντες πλὴν θυοῖν, τοῦ τε Σμύρνης καὶ τοῦ Περγάμου, συγκίτανται γίνονται. Πλὴν τὸ πᾶν τῆς ἀκροδείας οὐκ ἐπὶ τοῖς ὑπογράψασιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κληρικοῖς πίπτει, ὡς ἄλλους μὲν ἐμπεδωθῆναι ταῖς ἐπιλογαῖς, ἄλλους δὲ καὶ ἀκοντας τὰς ἐκείνων ὁμολογίας ἀποπληροῦν.

8. *Peri tou thanatou tou despotou Nicephorou kai tēs prōs basilēa dēxiōseōs.*

Ἀλλὰ φθάνει καὶ [P. 137] ὁ ἐν δύσει δεσπότης ὁ ἐξ Ἀγγέλων Νικηφόρος· τελευτῆσαι τὸν βίον, ἐπὶ οὗσιν ὑπεξουσίους τέκνους, παῖδι τε ὀφρῶνι ἀτελεῖ τῷ Θωμᾷ καὶ θυγατρὶ προφερούσῃ τὴν ἡλικίαν τοῦ ὀφρῶνι· τῇ Ἰθάμᾳ. Καὶ ἡ ἐκείνων μήτηρ Ἀννα καὶ τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ, ἐκποδὼν γεγονότος καὶ τοῦ σεβαστοκράτορος· Ἰωάννου, τὰς ἐπιτροπὰς τῶν τε παίδων καὶ τῆς τοπάρχιας ἔχουσα, τοὺς τοῦ Ἰωάννου παῖδας δύο, τὸν Δουκᾶν τε καὶ τὸν Ἀγγέλον (τὸν γὰρ Κομνηνὸν Μιχαὴλ φθάνει κατασοφισαμένη αὕτη ὁμῶς καὶ ἐπισχοῦσα καὶ παραδοῦσα τῷ βασιλεῖ), γυνὴ ἀπώλεμος φύσει ἄνδρα· καὶ πολέμοις ἐσχολα-

κότα· ἐκτόπω· ὑπώπτει, καὶ περὶ τοῖς παῖσι καὶ τῇ ἀρχῇ ἐδεδοίκε· ὁ γὰρ σφῶν πατὴρ Ἰωάννης ζῶντα τὸν Νικηφόρον, νόθος γνήσιον, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνου προσαφαιρούμενος ἐξημίλου. Διὰ τοιαῦτα καὶ οὐκ ἀνυστὴν ὅλως βουλὴν ἐβουλεύετο· ἔγνω γὰρ ἀποστέλλειν πρὸς βασιλέα, καὶ λιπαρεῖν μὲν αὐτόν, λιπαρεῖν δὲ πατριάρχην καὶ Ἐκκλησίαν παριδεῖν νόμους κειμένους, καὶ τῇ ἀνάγκῃ συγκαταθεῖν· ἔχουσα μὲν τὸ χρῆσιμον, ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμβρὸν ἐκείνῃ γενέσθαι, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ ἐαυτὴν καὶ παῖδα ὡς ἀρχαῖα ἐλλείμματα Ῥωμαῖδος ἐγχειρίζειν χαίρουσαν ὡς εἰ καὶ αὕτη ἐπ' ἐκείνοις τόσα λαθεῖν ἐμελλε. Τὸ οὖν συνάλλαγμα, ὃ συνιστᾶν ἤθελεν, ἐκτοῦ ἤν βαθμοῦ καὶ ἐξ αἵματος, καὶ παντός γε μᾶλλον ἀπεκωλύετο. Ὅθεν καὶ τῷ μὲν Θωμᾷ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ζητήσασα καὶ λαβοῦσα, τὴν δ' ἐντεῖθεν ἀσφάλειαν ἀπελπίσασα, πρὸς Ἱταλοὺς ἀφορᾷ, καὶ τὴν ἐκγονὸν τοῦ Καρούλου ἐπιγυμνέμεται Φιλιππον, οὐκ ὀλίγα τῶν τῆς χώρας καὶ πόλεως ἐς πρότερον δοῦσα τῇ θυγατρὶ.

omnes, præter duos Smyrnensem et Pergamenum. Cæterum damnum universum a subscriptoribus in clericos recidit, statis hactenus pensionibus hac nova præscriptione deinceps fraudatos, adeo ut alii quidem assensum in legem novam subscriptione suam testati essent, alios, quorum nec impetratus nec requisitus assensus est, totum incumbens legis pondus, quantumvis invitos et gementes inuoluit, gravavit.

4. *De morte despote Nicephori; et ut petitum ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortui despote duceret conjugem.*

Ante hoc tempus contigerat in Occiduis tractibus obitus despote Nicephori, ex familia cui ab Angelis nomen, dudum illic dominante. Is 201 moriens duos reliquerat nondum per ætatem sui potentes liberos, marem adhuc impubem Thoma, et paulo adultiorem illo puellam Ithamarem vocatam. Sublatus etiam de medio fuerat Nicephori frater notus, Joannes sebastocrator; cujus pupillos duos, Dueam et Angelum, Anna vidua Nicephori, Eulogiæ Andronici Augusti amicitæ filia, tutelari jure curabat, et ipsos et toparchiam eorum eo nomine in potestate habens. Fratrem enim hominum majorem Comnenum Michaelē jam antea circumventum et dolo comprehensum ipsa imperatori tradiderat. Hæc porro pro natura mulierum imbelli, formidolosa tumultuum, cum recordaretur quot et quantis Joannes sebastocrator Nicephorum virum suum damnis affecisset (nempe hic quoad vixit, frater fratrem spurium legitimum, infestus e vicino incursionibus inquietans, multas ex eo prædas egerat, nonnullas etiam ditionis ejus partes illi ereptas suæ adjunxerat), fortunam et genium bellicosæ familiæ, ne sibi suisque olim liberis infesta perniciose forent, metuens, jam nunc adversus id periculum præmunire propriam domum valide imperatoris affinitatis præsidio studuit,

offrenda in sponsam Michaeli Augusto juniori sua filia Ithamare. Non ignorabat adversari huic matrimonio ecclesiasticas sanctiones, quod sexto consanguinitatis gradu Ithamar Michaeli admove-retur: tamen opinata posse fieri ut politica ratio scrupulo e religione ducto prævaleret, et spes ingens iterum adjungendi Romano, unde abarissus olim fuerat, imperio dotalis puellæ principitus C persuaderet Andronico quæstiosam super leges Ecclesiæ conniventiam, vehementer cum apud imperatorem tum apud patriarcham et cæteros Ecclesiæ proceres institit, ne tam utile ac necessarium reipublicæ negotium verescundia pene superstuitiosa canonicarum præscriptionum omitti disj-cive paterentur. Ostendebat autem, a tanto alli-ciendos eos potentius, daturam se operam ut non ea solum pars ditionis Nicephori despote viri sui, quæ suæ filiæ Ithamari competere, harum nuptiarum beneficio Romano imperio 202 rejungeretur, sed et reliquum Thomæ filii et pupillorum Joannis sebastocratoris patrimonium, in quod jam utrumque plenam ipsa exerceret potestatem, sese procuraturam, quibus facile posset ac plane vellet D modis, ut sub jus imperatoris reverteretur. Renu-insuper tam pellacis ex se plausibilitatis eo am-bitu ac studio, adurgens, quasi non offerret aliis illa, sed sibi posceret, ac ex isto conjugio proven-turas speraret tam amplas istas opimasque pro-vincias. Frustra hic tamen ejus omnis conatus fuit, imperatore ac Patribus Ecclesiæ in constanti aversione inconcessæ affinitatis perseverantibus. Quare Anna hinc dejecta, petita impetrataque Thomæ suo filio despoticæ collatione potestatis, alio spes suas vertit, finitimorum ex alia parte Italorum opes respiciens. Filiam videlicet Philippo Caroli nepoti dedit conjugem, non exigua ipsi ter-rarum et urbium paterni principatus parte dotis nomine attributa.

ε'. Περὶ τοῦ ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ Α' τήγνου μνηθῆ, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ, τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας δοθεῖσαι παρὰ βασιλέως Μιχαήλ εἰς χάριν Ἀθανασίου, ἀσφαλῆσαι, ἐμπιστώσασσι χρυσοδοῦλλοις. Ὁ δὲ καὶ τὰ πολλὰ ὠδύνα ἐσύσπερον τὸν πατριάρχοντα Ἀθανάσιον, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖτο. Ἐπὶ δὲ τῇ τῆς Λαύρας ζητῶν τὸ μνημόστυνον ἑαυτοῦ, ἐπεὶ ἐς ταυτὸν τῷ ὀνόματι συνετρεχέτην καὶ Ἀθανάσιος ἐμνημονεύετο, τοὺς μοναχοὺς κατηνάγκαζεν ἀσφαλίζεσθαι ἐφ' ᾧ περ, ὅτε λέγοιτο καὶ ἀκούοιτο τοῦ νομα, φέρεν αὐτοὺς ἐπὶ νοῦν τὸ αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρείας, πλάτος νοῦς ἀκαθέκτου συστέλλειν ἐθέλων διὰ τὴν αὐτοῦ δρεξίν. [P. 159] Καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρας εἰς Ῥόδον τὸ βιοῦν μετ' εἰρήνης διήγε. Τότε τὸν οὖν τοῦτον ἐπανελθόντα, καὶ καιρὸν ὅσον διαγαγόντα ἐν τῇ τοῦ Εὐεργέτου μονῇ, ὁ βασιλεὺς αἰδοῦς ἀξιῶν οἷς ἂν ἐπισταίῃ κρίνων τὸν ἀνδρα, πρεσβεῖαν στέλλεται δι' αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ῥήγας, τὸ δὲ πλεον πρὸς τὸν Ἀρμένιον, ὡς ἂν ἐκαίθην νύμφην ἀγάγῃ τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ γοῦν ὁ ἀποστελλόμενος συγκατέθετο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάσθησαν, τὰ πρῶτα μὲν ἐξ οὐρίας ἐπλεῖ ὁ πατριάρχης ἐπὶ τριήρεος ἀσφαλοῦς,

5. *De affinitate ab imperatore filii Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum in negotium legatis.*

Hinc jam Augustus incubuit in conatum congrui aliunde nec ullis exceptionibus obnoxii conjugii filio efficaciter strenueque procurandi. Ac primum quidem hieromonachum Sophonium, virum sapientem et solertem, in Apuliam misit, ut spes ejus generis inde o-tensa ecquid succedere ad votum posset experiretur. Plus ibi morarum quam speraverat Sophonius reperit. Fuit enim illi eundem ad Papam, ad quem tamen litteris ab imperatore scriptis, prout oportuerat, non fuerat instructus. Nec latuerat Andronicum quam opportunæ ad expeditionem negotii tales litteræ forent: sed quia scribere Papæ non posset nisi eum sanctissimi titulo ipsa in litterarum inscriptione cohonestaret, crimen se consciturum, si id faceret, putavit, quod ita qui observantiores religionis habebantur, de hoc ipso consulti responderant. Quia ergo multis ex locis aliis regiæ virgines ad has nuptias certatim offerebantur, uti a regibus hinc Cypri, inde Armeniæ, has e vicinia ulro in manus occurrentes longinquioribus illis et diu exspectandis præbuit, ea etiam ad id motus causa, quod si curam obstinaret 203 in quomodocumque conficienda Appia affinitate, Papæ Romani, a quo ea penderet, subeundum sibi, quod aversabatur, fastuosum supercilium videret. Constituit igitur omnia cogitatione Italici conjugii cum altero modo memoratorum regum de nuptiis filii convenire. Principio uti ad id ministro voluit Athanasio Alexandrino patriarcha, post Athanasii alterius e patriarchatu dejectionem Rhodæ Constantinopolim reverso. Nam vexationis ab acerbitate Constantinopolitani Athanasii in ecclesiasticos grassatæ sua pars Alexan-

drino quoque obfigerat Athanasio. Causa inter eos dissidii fuerat Lauræ archistrategi monasterium, et aliud item monasterium magni Agri dictum, quæ ambo Ecclesiæ Alexandrinæ attributa in gratiam ejus præsulis Athanasii ab imperatore Michaelē fuerant diplomatibus bullarum aurearum firmitate quam securissima munitis. Egerrime id tulit, postea succedens in patriarcham Constantinopolitanum Athanasius; ac magni quidem Agri monasterium Alexandrino abstulit, in alio vero illo Lauræ memorari suum inter sacra ibi celebrata nomen exegit. Ac cum in hoc eludi se putaret ambiguitate nominis, quod tam ipse quam æmulus Alexandrus pariter Athanasius vocaretur, præstare sibi cautione idonea ejus incolas Lauræ monachos coegit, cum Athanasium in sacro pronuntiarent, non Alexandrinum, sed se mentibus ipsorum observari, late vagam libertatem mentium intra suæ infinitæ cupiditatis sic coercere gyros volens. Istiusmodi tradito tricarum Alexandrinus Constantinopoli recedens Rhodum se contulit; ubi reperta quam quærebatur pace, tranquille, quoad Athanasius throno cessit, est fruius. Tunc igitur illum reversum et per tempus aliquod moratum in Evergetæ monasterio imperator pro dignitate gesturum quodcumque illi munus imponeretur, propter auctoritatem 204 qua venerationi erat omnibus, hunc ratus virum, legationem ei demandat ad regem, præsertim autem ad Armenium, ut inde sponsam juniori Augusto duceret. Quo assentiente, magnificeque inde ipsi parata regiæ legationis suppellectile ac pompa, firma et bene instructa triremi, vento a puppi prospero flante patriarcha solvit, ducens secum monachum eunuχum qui Neophytus vocabatur. Verum hi circa Phœciam in piratas incidunt; qui reductis iis in potestatem, quæ ipsorum

συνεπαγόμενος· καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεόφυτον· ὡς δὲ περὶ τοῦ τὴν Φώκαιαν ἦσαν, πειραταὶς περιπίπτουσιν, οἱ καὶ περισχόντες αὐτοὺς φόρτον ἐκείνον διεφύρουν καὶ τούτους παρακατέχειν, ὡς ἀποδοῖντο, ἐβούλοντο. Ἄλλ' ἐξαίφνης φαίνεται τῆς φορτὸς πλήρης· ἀνωγίμων κατὰ τὸ πέλαγος, ἧς δὴ καὶ φανεῖται μακρόθεν περὶ τὸ ἐκεῖθεν κέρδος· οἱ πειραταὶ λιχνευόμενοι ἀφίδια μὲν πρὸς τῷ λιμένι ἅμα αὐτῇ τριῖται τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφίδια δὲ καὶ τὸν περιττὸν φόρτον ἐκείνον, καὶ ὡς προσμενούντων ἐλπίσαντες (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου σχῆμα σφῶς ἔπειθε μὴ τὴν ἀγενῆ δρασμὸν ἔννοεῖν) ἀπέριψ' τάχει καὶ προθυμίᾳ ἐπὶ τὴν φανεῖσαν ὥρμων. Τῶν δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν γεγόνωτων, εὐθύς κακὸν ἐλπίσιν περὶ ἑαυτῶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἔχοντες, εἰ ἐπιστάλιν καὶ αὐτοὺς, δρασμὸν ἔννοοῦσι. Καὶ δὴ τῆς νηὸς ἀποβάντες ὡς εἶχον μόναις στολαῖς καὶ βλῦταις, ἢ ποδῶν εἶχον, φεύγουσιν ἀνὰ κρῖτος, πίτον μὲν ἀνθρώπων ἀλλείνοντες, ἀτρίπτοις δὲ δυσχωρίαις, τὸ μὲν καὶ διέλθει, τὸ δὲ καὶ τῷ μὴ εἰδέναι ὅπως τῶν τόπων, μᾶλλον μετὰ τὴν πολλὴν τῶν ποδῶν ἐπὶ θάμνοισι καὶ πέτραις πρόσκρουσιν ἐπὶ τι φρούριον διασώζονται. Ὑστερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειραταὶ ἔγνωσαν ὅπως προσεγμένοι παρ' ἑαυτῶν, ἢ μᾶλλον τῆς προνομίας, ὡς ἀντις εἰκάσειε· τῶς δὲ λαβόντες καὶ ναῦν καὶ

φορτία ἐχώρουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ περὶ τούτων μαθὼν, καὶ ὡς εἰκὸς προταλγῆσας, ἄλλους εὐεργισίας ἐκπέμπει· οἱ δ' ἦσαν ὅ τε ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺς Ἰωάννης καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων λογοθέτης ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος. Οἱ δὲ προσεσχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ τῷ ῥηγί προσμύζαντες, εἶχον μὲν ἐκεῖνον αὐτίκα ἐφ' οἷς ἐζήτων πειθύνιον, ἐν δὲ καὶ μόνον ἐκεῖνος προσιστάμενον ἐγνωκὼς τῇ πράξει ἐθελε κἀκεῖνος ἐξημεροῦν· τὸ δ' ἦν τὸ ὑπὸ βουλῇ καὶ θελήσει τῆς κατὰ Ῥώμην Ἐκκλησίας τὸ συνάλλαγμα διαπράττεσθαι. Ταῦτα δ' ἦσαν χρόνου [P. 140] καὶ τριβῆς δέδμενα. Ἀλλὰ προσεταγμένον αὐτοῖς καὶ παρὰ τοὺς τῆς Ἀρμενίας ἀρχοντας ἀπαντᾶν, ἐκείνων πρῶτον προσεπαρούντων περὶ δυοῖν ἀδελφαῖν, ἐφ' ᾧ περὶ ὧς βούλονται· χρῆσταιντο (μηδὲ γὰρ ἔχον ποτέραν προτιμῆν εἰς τὴν τῷ βασιλεῖ πρόπευσαν κῆρυειν, ὡς προτιμωμένης μῖδς καὶ θατέραν ἔπεσθαι), ἐκεῖσε γοῦν γεγονότες οἱ πεμφθέντες καὶ ἀμφοτέρας ἀγούσι, τὴν μὲν τῷ βασιλεῖ οἱ συνοικησοῦσαν, τὴν δ' ἄξιον εὐρήσουσαν τὸν νυμφίον. Ὡς δὲ πλὴν χρωμένων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ χαλεπῇ ἐντακψάτης νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ῥόδῳ, καὶ ὅσα ἦν νόμος τελέσαντες ἐπ' αὐτῇ κατὰ συνήθειαν ἐρρυθρόφρου πίστεως, τέλος ἐξομοσαμένην τάκωνων χρίουσι μύρον καὶ ἀγιάζουσι. Κάντευθεν τῆς νόσου

nave ferebantur, opes diripiebant, decreverantque detinere ipsos, ut prodere ac reddere cogerent si quæ pretiosiora recondiderant. Ecce autem latronibus ei curæ defixis apparuit in mari oneraria multis, quantum æstimari a procul intuentibus poterat, conferta mercibus. Tracii ergo aviditate certæ ac uberioris prædæ piratæ triremem in portu linquunt, et in ea patriarcham cum illa copiosa suppellectili, arbitrati e gravitate viri permansurum ibi eum dum redirent, nec inducturum in animum, qui equos non haberet, pedibus ut vilis et ignobilis quispiam, exscensu in terram facto diffugere. Tali fiducia, quanta maxima velocitate valere impetum in visam onerariam faciunt. Illis sic a conspectu amotis, patriarcha cum suis pejora metuentes, si rursus sub rapacissimorum hominum arbitrium venirent, expedire fugam statuunt, triremique raptim desilientes in litus, in stolis ut erant singuli, ac crepidis, ut quisque maxime pedibus valuit, cursu quam incitatissimo fugam arripiunt, trilas et vestigiis signatas declinantes semitas, aspera et invia loca sectantes, partim consilio, ne deprehenderentur, partim ignorantia locorum. Ita post multam ad stirpes et saxa obvia **205** pedum offensionem, in quamdam ejus tractus munitiunculam salvi pervenerunt. Reversi piratæ spe sua se delusos sero doluerunt, quamquam in hoc verius quispiam consulentis innocentibus oppressis Providentiæ beneficium divinæ quam humanæ in latronibus imprudentiæ casum agnoverit. Utut sit, abducta cum onere triremi piratæ abierunt. Re imperator cognita miseratus, ut par erat, infelices, alios ad idem legatos in-

struit et mittit, magistrum videlicet libellorum Joannem Glycyn, et agelarum logothecam Theodorum Metochiten. Hi primum in Cyprum appulsi regeque adito facilem eum ad postulata repere-runt. In uno solum, quod minus legis ardiret, obfirmatum se rex Cyprius ostendit, quo ipso administrando se recipiebat effecturum ut id cum quam minima Græcorum offensione succederet. Illi autem erat approbante ac volente Ecclesia Romana hoc matrimonium peragere. Sed hæc indigebant tempore ac mora. Interim legati, quod et in mandatis habebant, ad principes Armeniæ transierunt. Illi pro una duas etiam obtrudebant e rege prognatas sorores, utroque instabant ambas accipere ne gravarentur, et imperatori sistere, utra magis placuisset electuro: sui enim ipsorum iudicii non esse alteram alteri præferre, quas paris invicem dignationis ac meriti haberent. Collocutis inter sese legati haud repudianda conditio visa est. Utramque igitur volentes germanam abducunt, quarum utique una Juniori Augusto nuberet, alteri dignus sponsus, haud illic defuturus, quæreretur. Inde cum inter navigandum prior regiarum virginum gravi correpta morbo **206** periclitari visa esset, ei commodius curandæ in Rhodum insulam forte obviam exscendunt. Ibi eam præterquam fœmentis recrearunt opportunis, religionis etiam elementis ac sacris juxta morem orthodoxæ fidei mysteriis initialam, ejurato ritu patrio, unguent chris-mate ac sanctificant. Tum morbo jam liberam et pristino redditam vigori Rhodo solventes Constantinopolim perducunt. Ubi prætervectam litus quod Ceras aut cornu vulgo dicunt, et ad Cosmidium

βασιλεύς; ἀπείραντες; Ῥόδου τῇ Κωνσταντίνου προσίσχουσι. Καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ Κοσμιδίῳ προσσχόντων, οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν ὅπερ οὐκ ἔπραττεν ὁ κρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης ὑπάντησιν. Καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρᾶ καὶ πολυτελεῖ τῇ πομπῇ εἰσαχθείσης, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ Μαρίας καὶ τοῦ γάμου ἡτρίπεζε.

ζ'. Γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.

Καὶ εἶδε τὴν λαμπράν ἐκείνην καὶ βασιλείον τελετήν ἡμέρα ἐξκαιδεκάτῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνός. Τὴν δὲ γε ὑστέραν Θεοφανῶς, καὶ αὐτὴν τῷ θεῷ μύρω χρυσθεῖσαν καὶ γε τιμηθεῖσαν τῷ τῆς μάμμης τοῦ νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὀνόματι (Θεοδώρα γὰρ ἐκ Θεοφανοῦ; μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δυτικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου [P 141] παιδὶ σεβαστοκράτορι καὶ αὐτῷ ὄντι (καὶ ὁ ἀδελφός γὰρ οὕτως ἐξ ἀξιώματος ἐφημιζέτο, τοῦ Μιχαήλ κατὰ πόλιν ἐγκλεισμένου) ἐτοιμάζουσι μὲν πέμπειν ὡς νύμφην, καὶ ὑπὸ πισταῖς ὁμολογίαις μετὰ προικὸς πολυτάλαντου οἰκοθὲν ἔμπειον· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τελευτήσαν ἡ Θεσσαλονίκη δέχεται.

appellentem ea magnificentia occursus splendoreque apparatus exceperit imperator, quantus maximus posset ac speciosissimus vel dominæ jam et Augustæ exhiberi. Sic primo excensus salutatem invectamque in urbem comitatu superbissimo eandem majorem natu duarum virginum, cui nomen Mariæ fuit, ad proxime celebrandas cum filio nuptias impense præparare instituit.

6. Nuptiæ imperatoris Michaelis.

Vidit istam plane regiam et splendidissimam Augustarum nuptiarum cæremoniam sextadecima dies Januarii. Minorem porro novæ Augustæ sororem, cui erat domo allatum Theophano nomen, et ipsam sacro inunctam oleo atque appellatione matris Augusti senioris honoratam, ut Theodora ex Theophano vocaretur, postea desponderunt in partibus Occiduis Joannis Sebastocratoris filio, cui ut commune cum patre Joannis vocabulum, ita et Sebastocratoris dignitas a patre derivata pariter illum et ejus germanum honorabat. Quorum amborum maximus natu frater Michael custodia in urbe detinebatur. Ad hunc igitur rite stipulatis sponsalibus pactis, cum dote in numerato multorum talentorum, missa Constantinopoli junior hæc Theodora est. Verum in itinere mortua Thessalonica sepulcrum invenit.

7. Ut rursus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discisos, et ut quiete pacem colerent peierit.

Hinc jam novo conatu tentavit Arseniatus Augustus, sperans ad 207 concordiam nunc posse allici mansuetudine ac passim probata morum suavitate patriarchæ, nemini facessentis molestiam, sed quantumvis secia disjunctos studiisque infestos modesta placiditate tolerantis. Ad convocatos ergo factionis Arsenianæ primores orationem habuit hortatoriam ad pacem, eo fidentius indulgens

Α ζ'. Ὅπως συνῆγεν ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομένους πάλιν καὶ εἰρηνεύειν ἤξiou.

Ἐντεῦθεν καὶ αὐθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειράτο ὁ βασιλεὺς, εἰρηνεύσειν χάκείνους ἐλπίζων ἐκ τῆς πρὸς πάντας εἰρήνης τοῦ πατρ:άρχου ἐν τισὶ γνῶμης ἦθεσι μάχης ἀπάσης καὶ φιλονεικίας ὑπερτεροῦσιν. Ὅθεν καὶ συνάγων ὠμίλει καὶ εἰρηνεύειν ἤξiou. Ἔιχε γὰρ καὶ τὸν αὐτοῦ θεῖον τὸν Ῥαοῦλ καὶ τυρλὸν Ἰσαάκιον σύναμα τῇ ἀδελφῇ πρωτοστρατορίσση ἀποσπάσας τῆς ἐκείνων ξυμμορίας ἐν εἰρήνῃ παντελεῖ, καὶ περιέβαλεν θεραπείαις ἀπάσαις, ὥστε καὶ τὸν ἐν εἰρᾷ τῇ πάλαι τελευτήσαντα πρωτοστράτορα τὴν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλα ἐτησίαις μνήμασι δέιοπρεπῶς τιμᾶν. Χάκείνων ἄλλως καὶ τὰ πάθη τιμῶν καὶ τὴν πολυετὴ κακουχίαν θαυμάζων ἤξiou μόλις καὶ εἰρηνεύειν· μὴδὲ γὰρ εἶναι λοιπὸν τὸ ἀποχρῶν εἰς τίσων καὶ τοσούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ λέγων κενὴν ψάλλειν ἐψέκει καὶ διανεύειν τυφοῖς, ἐκεῖνα καὶ πάλιν προβιβάλλομένων ἃ ἕξ καὶ πρότερον προσέβαλλοντο (εἶχον δὲ πάλιν ἐκ τινος μικροψυχίας

spei operæ navandæ, quod jam secum habebat traductos ad suas partes ex illa secta tres ex ejus columinibus, suum avunculum Raulem et cæcum Isaacium, nec non hujus sororem protostratorissam, quos quidem omni delinire indulgentia studiose ac perseverantier satagebat, adeo ut, quo l iis id gratum nosset, protostratorem Andronicum Palæologum, qui propter olim orta Ecclesiæ scandala conjectus in carcerem illi jam pridem obierat, anniversaria memoria splendide honoraret. Coram his ad congregatum Arseniatarum quoque reliquorum cætuum verba imperator faciens primum est omnibus blanditus, non condolere se solum ob mala diu multa tolerata significans, sed et ultro nec parce commendans probatum in plerisque longanimiti patientia gravium ærumnarum per annos plures invictum robur animi, quod et se admirari demonstrabat, et eos hoc ipso nomine plurimi facere; tantum orare, idque civiliter citra imperium ac fastum, ut pacate de cætero viverent; abunde quippe præcessisse scandalorum, quæ tot ac tales viros in transversum actos everterint.

Hæc et alia paris sententiæ pluri na cum Andronicus apud Arseniatus fusa oratione memorasset ad finem impetrandi ab iis ut turbas ciete desinerent, non plus profecit quam si cantilenam surdis modularetur aut cæcis innueret. Vetera hi nimirum illa sæpius decantata rursus obtendebant juris argumenta ipsorum et firmamenta causæ. In qua illos obfirmabat pertinacia rursus ipsis, nescio unde orta remissione simultatis, reconciliatus admixtusque Hyacinthus. His compertis imperator frustra se contendere intelligens, Arseniatus quidem cæteros dimisit, etiam atque etiam jussos quiescere. Hyacinthum reddi custodiæ præcenit ibique teneri clausum. At Tarchaniota educto carcere pacato in cæteris 208 usus est, etsi non est

συνδράσης καὶ τὸν Ὑάκινθον ὅλως μεθ' ἑαυτῶν), Ἄ γὰς τοῖς ἐν ταῖς ἀκραῖς, ἡγεμόνων τὸ πλεον κακότητι, θελόντων τοῖς ἐντεῦθεν ὑπερημέρω; πάντη διδομένοις στραγγιεύεσθαι, ὡς κερδαίνοντες. Ταῦτα δὲ ἐπὶ ταυτὶ συναχθέντα. Τὸ γὰρ τοῦ βασιλεύοντος εὐσταθὲς καὶ τὸ πρὸς κρίσεις τε καὶ κολάσεις συμπαθητικὸν τε καὶ ἡμερον μέγα τι τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστὸν ὅλως τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. Τέως δ' ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως ὁρμή, τῆς δυνάμεως ἐνούσης ἐστὶ τῶν νεύρων (τὰ δ' ἦσαν τὰ χρήματα) πέμπων τὰς τῆς ὁλομελείας κινήσεις τῆς Ῥωμαίδος εὐρωστοτέρας ποιεῖν οὐκ ἀπώκνει. Κατ' ὀλίγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαυζόν ἀνέσταλλε πεμπομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ὡς οἶδ' ἡν σφίσι ἀντεσχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχίμων ταῖς τοπικαῖς δυνάμεισιν, οὓς Κρήτην προσχωρήσαντας βασιλεῖ ὡς μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν, ἐπ' ἀνατολῆς κατοικίας καὶ βόγαις ἐτησίους ἀποταγμέναις ἐξικανῶν ὡς πιστοὺς συμμάχους ἐχρητο. Ἦν δὲ συχὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ὡς ἔλεγον, ἀνέδην τελοῦμενον. Τὸ δ' ἦν,

ἢ. *Περὶ τῆς κατὰ ἀνάγκην ἐξασθενήσεως τῶν κοινῶν.*

Τὰ μὲν οὖν τῆς Ἐκκλησίας [P. 142] καὶ ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐς τότε τέλους κατηντήκει, τὰ δὲ τῆς Ῥωμαίδος ἐξασθενήκει τέλεον. Πλεονέκτημα γὰρ ἦν ἐγένετο τοὺς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοῖς μεπεύουσι καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πρᾶττεσθαι. Τοῦτο πολλοὶ μὲν τοῖς ἐς ἀρχὴν εὐδοκίμοις ἢ μὴ καταδεχομένοις καταβάλλειν (πολλῷ γὰρ οὐχ ἥκιστα τοῦτο, ὅσῳ καὶ ἀξιοῦσι λαμβάνειν) ἢ μὴ δυναμένοις ὥς ἐκλόους τὰς τιμὰς, ἄλλοις δὲ παρῆρσιαν ἐδίδου διδούσιν, ὡς ἔξιν ἐλπίζουσι. Δεύτερον ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ ἐλλιπὲς τὰς ἀποτεταγμένας ἀποδίδοσθαι ῥό-

ejus a tenore dimoveri allegationibus ullis nescia, huicque adjuncta segnitie castigandi, noxiæ lenitatis indulgentia 209 fræna laxans sceleribus et metum adimeus peccantibus; unde malum immanum quantum ingens nec jam amplius tolerabile oppressos ab impune grassantibus urgebat. Inter tanta incommoda sustinebat se erectum utcumque ac stantis saltem speciem ostentans corporis imperii, quoad intus ei non defuit quasi sanguinis copia ac nervi velut quidam pecuniæ abundantis per illud commeantes, unde interim vegetabatur ac ciebatur, baud cessante, pro sua strenuitate, Augusto ad omnia impigre occurrere. Ad extremum quin etiam, sed jam æro, auctis sensim in molem insuperabilem malis, opponere nimis diu omissem severitatem est conatus, et publica incommoda retorquere in capita auctorum, meritis eos subjiendo suppliciis, tentavit. Utebatur ad hoc cum aliis quas habebat ad manum copiis tum præcipue Cretica militia præsidariis provinciæ admista. Nam multos e Creta insula, servire Latinis illic jam ineluctabiliter prævalentibus non sustinentes, imperator in tractus Orientales invitos in locis suæ ditionis collocaverat, pensionesque iis decreverat annuas, fida illorum utens in bellis opera. Verum ut hæc illis stipendia summas in immanes excrescentia confluerentur, contributiones erat necesse subditis acerbissimas indicare; qui quantumvis non falso quererentur de pecuniæ raritate in iis partibus quodum per erogationes immodicas exhaustis, tamen quod nullam excusationem necessitas admitteret, nihilominus pendere quantum exigebatur cogeantur. Instituta prius fuerat, ut diximus, collatio decimarum et pensionibus, quas quisque stipendia merentium aut iis legitimo tempore factis emeritorum percipere annuas e publico soleret. Sed cum jam longo haustu exinanitis et enervatis exprimi quod opus erat nequi-

is Ecclesiæ adjunctus, permittens dominæ suæ conjugi ut faveret illi prolixæque gratificaretur in iis quæ rationi consentanea vellet aut posceret.

8. *De debilitatione reipublicæ e dudum invalescentibus corruptelis necessario secuta.*

Is status ad hanc diem ecclesiasticarum rerum fuit, politicarum autem longe pessimus, republica Romanæ extremam jam in debilitatem redacta. Causa fuit abusus ex facili, pellacia lucri utrinque præsentis, inolescens per hæc tempora, mercede ac donis emendi quidvis quisque vellet o principe a primariis ejus in regimine ministris. Ob hoc multi alioquin apti magistratibus gerendis a republica arcebantur, quod non inducerent in animum sumptuum facere, vulgo scilicet hominibus natura pronioribus ad accipiendum quam ad dandum. Vice porro proborum gnavorumque sic exclusorum functionibus publicis per tales utilissime gerendis, subintrabant eo non tam industrii actores quam avari mercatores, profligata in id quæstuose modica pecunia licentiam sibi parantes impune corradendi quo damnum large compensarent. Alter fons enervationis imperii fuit parcimonia plene solvendarum ex fide pensionum, quæ præsidariis arcium in limite sitarum olim statutz fuerant in mercedem operæ militaris adeo illie ad communem tutelam necessariæ. Hæ maligne nunc suppediabant avaritia præfectorum erogationi pecuniæ publicæ, quorum apponebatur hucis quod per astutas frustrationum artes diffundenda prætextibus vafis solutionis die miseris militibus subtraheretur pretium sudorum ac sanguinis. His duobus malis, ne in unum coeuntia exundarent in perniciem publicam, unum esse potuerat efficax remedium ab imperatoris auctoritate summa, si is delatio corruptelarum quas memoravimus indicio ad eas coercendas adduci potuisset. Sed ne hoc contingeret aut speraretur obstabat immobilitas

ὡς ἐβρέθη τὰ πρότερα, τὸ τῆς ἐφ' ἑκάστου προνοίας δέκατον. Πλὴν καὶ οὕτω σφῶν ἐκνευριζομένων ἡ ζῆμία τοῖς παροικοῖς περιίστατο. Καὶ ἐπεδαρύνοντο μὲν οἱ ταλαίπωροι, οὐκ ᾔδσαν δὲ ὅπη καὶ ἐς τὸ πιντελὲς; ἔμελλον βαρυνθῆναι· ἥ γὰρ ἂν εἰ πάντως ᾔδσαν ἤπερ πάσχειν [P. 143] μετὰ μικρὸν ἔμελλον, καὶ πάντα τὸν βίον καταπρόβιντ' ἂν ἀπαιτούμενοι.

θ'. *Περὶ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ καὶ ἀπυστασίας αὐτοῦ.*

Τῶν γοῦν ἀκρῶν κακουμένων, ὡς μὴ μόνον τῶν κατὰ Μαλιανδρὸν καὶ τὰ τῷ ζυγῷ ἐκείνῳ προσήκοντα, ἀλλ' ἡδὴ καὶ τῶν ἐντὸς ἐξαφανιζομένων ἐξ ἐπιδρομῶν συχνῶν τῶν Περσῶν, ὁ τοῦ προβήθηεντος πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ταρχανειώτου δευτέρου παῖς, ὁ Φιλανθρωπηνὸς ἐκ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου 'Αλέξιος, τοῦ προτέρου εἰς πρωτοσεβαστὸν τιμηθέντος πιγκέρνης τῷ βασιλεῖ τιμηθεὶς, τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν τὴν μικρὰν καλουμένην, ἔτι δὲ Λυδίαν καὶ Κελσιανὸν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς θαλάσσης ἡγεμὼν ἀναδείκνυται, τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἔτι Λιθαδαρίου τῶν περὶ τὰ Νεόκαστρα καθηγεμονεύοντος. Ὁ γοῦν πιγκέρνης

ἐπὶ χρόνους τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ἔχων δὲ καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ τὰς κατ' ἀνατολὴν ἀπάσας δυνάμεις ἐπιφερόμενος, φύσεώς τε τόχει καὶ σπουδῇ στρατηγίᾳ περιπούση συναιρομένης καὶ τῆς περὶ πολλοῖς λεγομένης τύχης (λεγέσθω γὰρ καὶ τοῦτο, καθωμλημένον τοῖς παλαιοῖς, καὶ ἦν Σχηπλυνὲς τε καὶ Κράσσοι καὶ Καίσαρες, ἔτι τε Θεμιστοκλεῖς καὶ Τιμόθεοι καὶ Κλέωνες ἠνδραγάθουν, καὶ τύχης ὡς καὶ θεῶν ἄλλων ἐπερ' ἀνιδρύοντο) τὰ κατ' ἀνατολὴν καθίστα τε καὶ προσησφαλιζέτο, τὰ μὲν καὶ μάχαις καθ' ἃς ἐνίκα, τὰ πλεῖστα δὲ συνέσει [P 144] καὶ γε φιλοδωρίᾳ πρὸς τε τοὺς ἐχθροὺς ἅμα καὶ πρὸς τοὺς φίλους, τοῖς μὲν ὑποκόπτων τὴν κατὰ τῶν ἡμετέρων λύσσαν καὶ καθιστῶν τὸ πολέμιον ἡμεριώτερον, τοῖς δὲ τὰς τιμὰς ἐπαύξων καὶ τὰς προθυμίας ἐπιβρῶννύων, μὴ μόνον ἐφίαις ἑκάστῳ κερδαίνειν ὅπερ ἐς χεῖρας ἐκ τῶν ἄλλοτέρων σκύλων ἐτύγγαχε γειγόνος, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ προστιθεὶς τὰ πλεῖστα, τὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον ἢ μετὰ τύχης ἀρετῇ εἰς χεῖρας ἤγεν ἐκείνῳ. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τι φρούριον πρὸς τὴ Μελανούδιον τῶν Δύο Βουνῶν, πάλαι μὲν ἡμέτε-

ret, ad patresfamilias et quosvis privatæ rei dominos onus devolvebatur. Hi miseri supra modum gravabantur. Nesciebant autem futurum ut tandem funditus opprimerentur exaggeranda continuis ancilibus mole ponderis. Si enim istud prævidissent, utique præstabilius duxissent fundum victumque semel totum condonare poscentibus quam assiduus exsuctionibus carpi paulatim, absumentque usque ad lethalem extabescantiam.

9. *De Philanthropeno et ejus rebellione.*

210 Cum igitur ob eas, quas diximus causas, nulla aut perinfirmia essent arcium præsidia limitæarum, adeo ut non solum quæ ad Mæandrum jacent loca quæque jugo illi contigua sunt, sed interiores etiam regiones crebris Persarum incursionibus vastatæ desolarentur, prius memorati protovestiarî Tarchaniotæ secundus natu filius, Alexius Philanthropenus dictus ex avo materno, illo omnium primo protosebasti dignitate honorato, pincernæ ipse imperatoris titulo insignis, Asiæ quam minorem vocant itemque Lydiæ ac Celiæ usque ad ipsum mare dux declaratur, protovestiarita Libadario terris ac tractibus circa Neocastra sitis præsidente. Pincerna porro multo jam tempore talem præfecturam gerens, habens etiam in potestate Creticam militiam et universas tractus Orientalis copias quocunque iret circumducens, cœpit, ut sit, placere sibi æque circumspicere conscientia juvenilis in dolis strenuitatisque militaris, cui etiam illa faveret prosperis arridens successibus celebrata veteribus Fortuna. Loquamur hic quoque cum vulgo; et illam cui Scipiones, Crassi, Cæsares, cui Themistocles, Timothei, Cleones accepta sua præclara facinora tulerunt, quæque non minus quam dii cæteri templis arisque colebatur, istam, inquam, quamcunque vim dici fas est, suffragatam Philanthropeno

fateamur, dum partim præliis secundis atque victoriis, partim, idque frequentius, quadam dexterritate prudentis industria, largitionibusque in tempore in hostes juxta et amicos profundendis, rem sane is Romanam per illos Orientales tractus restituit quadamtenusque securam reddidit, nostrorum impetus rabie quadam odii erga Romanum regimen ad excutiendi obsequi subinde conatum erumpentes infringens, Barbarorum vero, qua sui metu, qua fidei ac civilitatis exhibitione, partaque ex his apud eos reverentia, **211** ferocitatem mitigans aususque irrumpendi debilitans. Ac ditioni quidem nostræ subjectas gentes ne jugum excuterent non sola vi tenebat, sed comitatus ac liberalitatis deliniebat illecebris, dum aliquid in iis bene merentes adaugere honoribus ac promovet, dum animos addit audentibus bonaque spe confirmat, dum denique non solum quam quisque manu peperit prædam, ipsi propriam relinquit, justo quæsitum eripiendis hosti spoliis virtutis fructum cuius integrum condonans, sed præmia insuper ex suo recte factorum ultro accumulans. His ille artibus multa sibi gloriosa nec minus quæstuosa perfecit, ista virtutis cum fortuna societate successus plerisque in hostile solum incursionibus eos nactus, quibus multam Persarum opulentiam in suam manum potestatemque redigeret. Inter alia ejus acta hoc in speciem memorabimus. Munitio erat prope Meladunium, dicta Duorum Collium, olim nostra, nunc hostium insessa præsidio, illa, opinor, ipsa quæ vocabulo Didymii Milesiorum olim celebris fuit. Eam ille armis subegit hoc modo. Sciebat primariam uxorem Salampacis Persæ illo jam mortuo illic servari cum thesauro gazæ peregrinæ opumque omnis generis ingenti. Et situs et structura et præstii numerus sic arcem illam defen-

ρον, τότε δὲ τῶν ἐχθρῶν, ὃ πάλοι οἶμαι τὸ Μιλησίων
 ἀσπίον ἐφημίζετο, ἔτυχε πολέμου κρατήσας τοιῷδε
 τρόπῳ. Ὡς γὰρ ἡ πρώτη τῶν γυναικῶν τοῦ Σα-
 λέμπακι Πέρσου, ἐξ ἀνδρῶν ἐκείνου γεγονότος,
 καὶ πεφύλακτο, τεθυσσάριστο δὲ καὶ πλουτοῦ παν-
 τοδαπῶς, τὸ μὲν πολέμου νόμῳ τοῦ φρουρίου περι-
 γένεσθαι ἀδύνατα τέως εἶχεν, ἔγνω δὲ σοφίσασθαι
 τὴν γυναῖκα, ὥστε καὶ πέμπων ὡς δῆθεν ἐν ἀπορ-
 ρήτοι; ἀγαγέσθαι ταύτην σύζυγον ὑπισχνέτο. Ὡς
 γυνὴ πολλάκις πέμπων οὐκ ἔπειθεν, ἐπισχὼν τοὺς
 τῆς λήμης καρδάβους συνδεῖ σχοίνους, καὶ ξύλα μέ-
 ριστα ἐνίει; ἐπ' ἐκείνων κατασκευάζεται μόνονα.
 Τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας πολεμιστὰς ἐν τούτοις
 ἐπεσθίει; ἰστά; καὶ μαχόμενος (οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ
 τυχεῖν καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐκλείξετο, ἀλλ'
 ὁράματος ἐπέβαινεν ἅμα μὲν φεδροῦ, ἅμα δὲ γε καὶ
 ἱεραμίου, ὡς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ
 ἀγαπᾶν τάτεσσθαι), αἰρεῖ; μὲν οὕτω τὸ φρούριον,
 κλειστον δ' ἐκείθεν οὐ βράδιως ἀριθμητὴν περιβάλλε-

ται, τοῖς δ' ἰδοῖς, ἀλλὰ γε καὶ τοῖς προσχωροῦσιν
 εὐπορῶν καθίστα τὸν βίον. Ὅθεν καὶ πολλοὶ ὑπ'
 ἐκείνῳ δεδουλωμένοι ἔχαιρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγ-
 μένοι ἦσαν καθ' ὧν περ καὶ προσταχθεῖεν, ὡς κατ'
 ἀγάπην ἅμα γυναιξὶ μετῴκημένοι καὶ τέκνους. Ἐν-
 τεῦθεν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀγαπήσαντες οἱ ὑπ' ἐκείνῳ
 ταττόμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοί, ἤρξαντο θερα-
 πεύειν καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ δ' προσήκεν ἐκείνῳ,
 καὶ εἰς ἀποστασίαν τὴν ἀπὸ βασιλείας ὑπέκινον. Ὁ
 δὲ νέος ὧν ἄλλως καὶ φουσηθεὶς ἐκ μεγίστου φρονή-
 ματος, τὰ μὲν πρῶτα τοὺς λογισμοὺς κραδαινόμενος
 πολὺς ἦν προσληπαρῶν βασιλεία τῆς ἀρχῆς μετατί-
 θεσθαι. Ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν. Οἶδα δ' ἔγωγε γνοῦς τῷ
 πυθέσθαι τοῦ βασιλείας; Μιχαὴλ ἡμῖν ὁμιλοῦντος καὶ
 περὶ ἀμφοτέρων τῶν αὐταδέλφων λέγοντος καὶ ὡς
 [P 145] τι τῶν εἰς ἐπαινον τιθεμένου μέγαν τὴν
 τάδελοφου περὶ θατέρου κρίσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παρὰ-
 λυσιν ἐπισπεύδοντας. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνος μὲν καὶ
 ὑπὸ μεσότητι ἐζήτει τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολλὸς

sabant, ut vi bellica expugnari haud posse judi-
 caretur. Experiendam ergo artem ratus, mulie-
 rem missis arcano litteris ac nuntiis pellicero
 tentavit, se illam conjugem ducturam pollicens.
 Sed cum id frustra diu fieret, femina connubii
 talis mentionem aspernante, interim explorata
 dux loci natura, animadvertit paludis ad arcem
 stagnantis quædam esse certis locis, hisque ad
 muros satis admotis, emissaria excavatis profun-
 dius alveis, quos alte dextra hinc atque inde tigna
 simul indicarent munirentque. Has ille corriva-
 tiones stagni missa manu occupavit; capitibus
 signorum altrinsecus exstantibus, validis inter
 sese funibus devinctis tabulata imposuit, quibus
 deinde pro solo turribus, unde in muros pugna-
 retur, sustinendis est usus. His excitatis 212 in
 suggestum motibus imponit machinas subruendis
 aptas propugnaculis, navigiaque stagno cætero
 plena militibus immittit, quæ quantum possent
 admovent se munitioni, quaque vi valerent, aut
 jaculando præsidialiis petendis aut obsidionali
 suppellectili muris tentandis negotio servirent. Sic
 aliquandiu pugnatum exigua spe, si arcis firmitati
 parem præsidarii repugnandi constantiam junge-
 rent. Sed robur eorum partim admiratione ac
 terrore quodam ducis ipsos oppugnantis, cujus
 fama supra vulgarem modum inelyta celebrabatur,
 partim favore ac amore quem plerisque virtus
 illius humanitatisque passim prædicata inspirabat,
 remissum emollitumque sensim est, prout multo-
 rum est ad illum transfugis declaratum cuius
 conditioni præoptantium tam amabilis ducis au-
 spiciis militare. Sic ille ista munitione potitus, et
 illa non facile numerabili pecunia illic, ut dixi-
 mus, condita, in suam redacta potestatem, muni-
 ficæ usus cum suis ab antiquo militibus splendide
 remunerandis, cum iis quoque ipsis qui recens ad
 ipsum transfugerant præmiandis liberalissime, ut
 inde jam utrisque suppeteret quo commode copio-

seque deinceps viverent. Ista porro liberalitas
 incredibiliter illi affectus et studia pariter omnium
 conciliabat, nemine non gaudente subesse regi-
 mini tam humani ac munifici ducis, promptissi-
 meque parato ad quidvis citra exceptionem ullam
 jussu ejus ductuque aggrediendum. Itaque grega-
 tim ad illum concurrebant undique non singuli
 solum, sed suas quisque familias uxores ac liberos
 trahentes, ut ejus fortunam sine alio respectu
 sequerentur. Quod si hoc indigenæ patriis ultro
 relictis facitabant sedibus, multo scilicet idem
 affectabant studiosius extorres jam Cretenses;
 qui patriam in exsilio se reperisse arbitrati talis
 oblato præsidio patroni, certatim omni obsequio
 factorum verborumque toti erant in ambienda
 viri gratia, obsequiosius haud dubie quam privato
 advenas in imperatoris dititione sese addicere fas
 foret, adeoque cupidum juvenem non obscure in-
 vitantes ad supremam invadendam potestatem
 atque ab imperatore deficiendum. Nec surdo ista,
 quanquam dissimulanter initio cunctanti, cane-
 bantur. Hinc enim consiliariis utens ad pericli-
 tandum acribus, generosa indole, flore ætatis,
 felicitate successibus probata, summa sibi quæque
 despondere audebat: inde tamen retardabatur
 magnitudine incepti. Quare spatium deliberationi
 captans, et forte 213 nascituris imminens oppor-
 tunitatibus, petere interim ab Augusto institit ut
 se ab illa præfectura, quam sat diu gessisset,
 amoveret alioque traduceret; quod minime impe-
 travit. Quin et hæc sequiorem in partem accepta
 in aula petitio est, prout mihi contigit intelligere
 e Michaele Augusto Juniore, familiari per id
 temporis colloquio. Referebat ille mihi, laudans
 et prædicans magnopere sapiens protosebasti
 (frater hic erat Philanthropeni, de quo agimus,
 major) de hoc ipso facto iudicium. Is comperto
 germanum suum minorem semel iterum et sæpius,
 adhibitis etiam eodem amicorum officiis, postu-

ἦν εἰς τοῦτο δεόμενος, ὁ δὲ πρῶτος τῶν σεβαστῶν καὶ ἀδελφῶς ἐκείνου δυσωποῦντος ἀκούων περιήλγει καὶ κατεμέφετο, καὶ αὐτοῦ κατέναντι βασιλεῦς ἀπιστίας ἐγγὺς τὸ πρᾶγμα ἔκρινεν, ἦν τις κατασταθεὶς εἰς ἀρχὴν, πρότερον ἢ βασιλεῖα ἀφ' αὐτοῦ κινήσεντα κελεύειν, αὐτὸς ζητοῖη καὶ προσαναγκάζοι τὴν ἀφροσύναν, βασιλεὺς τὸν λόγον ἀποδεξάμενος, ἐπὶ σχολῆς περὶ ἀμφοτέρων πρὸς ἡμᾶς λέγων, ἐκείνου μὲν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἱκεσίαν ὑπεδῆλου, τούτου δὲ τὴν κρίσιν ἐθαύμαζε, λόγῳ δεικνύς ὅπως οἶδεν οὗτος ὑπὲρ ἐκείνων τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς παρὰ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὸ εἶδος ὀφειλόμενον. Τὰ πρῶτα γοῦν οὕτως ἐκείνος οἰκονομεῖν ἔγνω τοιοῦτους λογισμοὺς ἀποκρούσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ἡ βανὺς ἠνδελέχει ὥστε καὶ τὴν πέτραν, τὸ τοῦ λόγου, κοιλαίνειν ἔχειν, καὶ οἱ ἄμφ' ἐκείνων μετέωροι πρὸς καινοτομίαν ἦσαν, μείζον ἢ κατὰ στρατηγὸν θαυπεύοντες, καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλεῦς τινὲς τῶν ἐκείνου ἀποστροφὴν οἶον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐπλάττοντο κάκωσιν, ἐν δεινῷ τιθεμένου λέγοντες τὸν τοσοῦτων χρημάτων

lasse ut sibi potestas abrogaretur, ægre id ferre se ostendit, ac coram Augusto haud parce vituperavit inconsultam, ut aiebat, petitionem fratris, quæ non multum abesse ab infidelitate videretur. An non enim cum fide atque obsequio imperatori a subditis debito pugnare, præfectum ab illo functioni cuiuslibet non expectato principis motu proprio id per se agere, vehementer instando extorquereque modis omnibus conando, ut vel inde ubi est amoveatur, vel promoveatur alio; qualium rerum plenum arbitrium liberæ principis voluntati relinqui ab omnibus par sit, una indiscussæ et e nutu obnoxie pendentis obedientiæ sibi gloria relicta. Eam protosebasti orationem a se auditam multis verbis de germano utroque nobiscum disserens Augustus Junior laudabat, factum minoris reprobans, majoris prudentiam admirans, ac videlicet eo nomine illum huic longe præferendum censens; qui unus callere se ostenderet, quod sit gerentium magistratus erga principes officium, qua indifferentia subjacere voluntatibus eorum, nulla propriæ inclinationis ratione habita, debeant. Nec vero hæc idem aliis solum dixit, fratri, cujus res vertebatur, frater tacuit. Monuit eum litteris in eadem scriptis sententiam, et est, magno opere hortatus tales ut a sese procul cogitationes repelleret. Sed efficaciores apud hunc erant familiarium et clientum suorum assidue ipsi adulantium voces. His e spebus plerique ambitiosis **214** inhiabunde suspensi cum nullum bonum facerent inculcandi ei suas laudes illumque inflandi opinione ingenti suæ potentiæ ac meriti, sensim evenit ut quemadmodum, quod aiant, crebro per longum tempus stillæ illapsu petra etiam excavantur quantumvis duræ, ita hisce assiduè ad altiora, quibus se dignum duceret, querenda levium hominum impulsibus denique ille commoveretur, cum præsertim ad eum per-

σῶρην, ὡς αὐτοῦ μὲν δέον ἐν τὰς δυνάμεις ἱκανοῦντος ῥόγαις, ἐκείνου δὲ νοσφίζεσθαι βυλομένου τὴν δι' ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν προνομήν, φρόνημα ἐντεῦθεν νεανικὸν καὶ πλέων ἐξ ἀνδραγαθίας φρονήματος ὑποκατακλίνειν πρὸς ὅπερ ἡθελον ἤρξαντο, καὶ ἀδοξεῖν ἐποιοῦν ὡς οὐδὲν τὸν δεσπότην ὄντα. Συνῆσαν αὐτῷ καὶ μονάζοντες, ὁ μὲν φιλιῶς ὁ Τάρχας ἐκ δούσεως, τότε δὲ τῆς τῶν Σανιδῶν μονῆς καθηγούμενος, ὁ δὲ προσγενῶς ὁ Ἀκροπολίτης Μελχισεδέκ, θελὼς ὦν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, πρὸς ἐκείνον ἔχοντες, οἱ δὲ καὶ ὡς εἶχον κατήπειγον τὴν ἐγχείρησιν· πολλὰ γὰρ ἔλεγον φθάσαι πανουργήσασαν τὴν τύχην, εἰ που μὴ αὐτὸς προλαβὼν τὰς ἀπὸ τοῦ βασιλεῦς ὀργὰς ὑποτέμοιτο. Τὸ δὲ γε στρατιωτικὸν ἅπαν καὶ παρασκευημένον ἦν καὶ πρὸς ταραχὴν μετέωρον. **B** διὰ μίσους τοὺς περὶ τὸν βασιλεῖα ποιοῦμενοι, καὶ φανερώς τὰ τῆς μεταβολῆς ἐβούλonto, διαγανακτοῦντες εἰ αὐτοὶ μὲν διὰ πόνων χωροῦντες καὶ τῶν ἐσσεὶ κινδύνων ἐτέροις τὴν ἐξουσίαν χαρίζονται, ἐκείνοι δ' ἐν ἀνέσει τρυφῶντες μηδὲ χάριν εἰσομένους ἐψέκε-

vertendum spes cum metu conspiraret. Nam iidem qui ampla illi defectionis ostentabant præmia, timores, ni ea strenue captaret, intentabant a tunc potentibus rerum atroces: quippe hos ipsi clanculum invidere sungebant, gravesque in posterum parare calamitates. Ægre videlicet ferre imperatorem huiusque ministros aiebant, quod Philanthropenus tantam illam tot felicibus incursionibus congestam ex hoste prædam erogationibus et donativis, quibus suos milites locupletaret, totam effunderet, nihil ex ea ærario inferret. Sic undique circumventum tumidi muneribus fortunæ et virium conscientia subnixi juvenis animum paulatim inclinare quo volebant mali consiliarii cœperunt, tanto ingenerato illi contemptu imperatoris, ut eum pro homunculo nihili ac suæ dominationi potentia sustinendæ impari haberet. Cooperabantur ad istiusmodi sensus talemque persuasionem in Philanthropeno confirmandam et quidam monachi, Tarchas videlicet ipsi amicus, ex Occiduis oriundus tractibus, tunc autem monasterio Sanidum præfectus, et ex ejusdem consanguineis Acropolis Melchisedech, patruus ipsius uxoris. Hi quantum poterant Philanthropenum ad cito expediendum rebellionis consilium urgebant, memorantes inconstantiam fortunæ, et ea considerata cavendum ipsi aientes ne quæ impense favisset hactenus, mala in posterum ei ab infenso haud dubie imperatore gravissima cuderet, quorum una esset prævertendorum a seque amoliendorum ratio, larvam exuere quamprimum et servitii jugum excutere. Incumbant in eadem vehementer concordia exercitus universi, ductorumque ac militum fere quotquot in **215** illis castris censebantur studia. Apud hos omnes magno in odio imperator et ejus familiares erant. Passim de illis murmurabant, indignantes suis ipsorum laboribus, periculis continuis ac miserrimis ærumnis emi tran-

σαν ὧν εὐ παρόνθασί τε καὶ πιάσουσι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καὶ τῶν ἀποσταγμένων [P 146] κολούονται. Καὶ προσερχόμενοι κατὰ σίγῃς πλεον ἱερὰ πεισιν τοῦ εἰκότος, καὶ ἀξιώτερον ἄρχειν αὐτὸν παρὰ τοὺς ἄλλους ἰδιωμαίων καὶ προσηγνάκαζον, ἄλλα βασιλείας καὶ τῶν τοῦ βασιλείας φροντίζοντες. Ἐἵναι γὰρ σφίσι ἐκ πολλῶν τὸ βουλευόμενον ἀνυσθῆναι, καὶ μᾶλλον τριῶν τῶν ἰσχυροτάτων, τοῦ τε τὸν λαὸν πάντα ζημίαις βροούμενον καὶ συνδόσεις εἰς ἀποστασίαν ἔτοιμον εἶναι, τοῦ τε πάντας εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ὅσοι δὲ καὶ ὑπ' αὐτῷ στρατεύονται, καὶ τρίτου τοῦ καὶ παμπληθοῦς εὐπορίῃν ἡερικοῦ, ἀνδρῶν οὐκ ἄλλον εἰδῶτων ἢ τὸν αὐτοῦς εὐτομαλίσαντας καὶ ὑποδεξάμενον καὶ ὡς εἰκὸς θαρραλύνοντα· εἶναι δὲ καὶ εἰς χιλιάδας ποσούμενους, μαχιμούς εὐμπαντας, ἐνὲς ἐξημμένου βλέμματος τοῦ σφῶς ἀγοντος. Ταῦτα λέγοντες κατεμάλασσον· ἦν ἱκεῖνου γνῶμην μεταωριζομένην ἤδη πρὸς ἀρχῆς ὄγκον, καὶ φανερώς ἀποστατεῖν ἔπειθον. Τότε τῶν τούτους ὄρων ἱκεῖνους τολμήματος γέμοντας

οὐ μετρίου καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ ζῆν εὐμαρῶς ἐλπίσι σπερχόμενους, πρὸς μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως μέγεθος καὶ λίαν ἀτολμος ἦν καὶ ἐπεικῶς κατωρρώδει, τῷ δὲ κατὰ σφῶς ἀλογίστῳ θράσει ἐν ἐλπίσιν ἦν ταῖς μεγίσταις καὶ ἀπεθάρβρει τὸ τόλμημα. Ἀλλ' ὁμως πείρα θέλων μαθεῖν καὶ τῶν λοιπῶν τὴν γνώμην, καὶ εἰ πάντες πρόσκεινται τοῖς αὐτοῖς, συναγαγὼν εἰς ταυτὸ συνόλους καὶ σταθεῖς ἐπὶ μέσων πλειστά τε κατετείνετο, ἐξ ὧν παρίστα τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ τὸ δημοτικὸν ἐφ' ἅπασιν, τὴν τε ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων μετὰ σφῶν αὐτοῦ σπουδῆν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν ἀνάσει καὶ τρυφῇ διαγόντων (τοὺς περὶ τὸν βασιλέα λέγων) οὐχ ὅπως ἀποδοχὴν, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἀποτροφὴν καὶ ἐπαιτίδας μύρας μὴδὲν προσηκούσας, ὥσπερ ἂν αὐτὸς μὲν ἐτρύφα τοῖς πράγμασι καὶ σῶμα κατεβλακνέτο, ἱκεῖνοι δ' ἐπιδόνουν καὶ κατεγῆρων τοῖς χράνεσι καὶ μάχαις ταῖς κατ' ἐχθρῶν παρεβάλλοντο. Δοκεῖν γὰρ ἱκεῖνους μὴ χαίρειν ἐπὶ τοῖς σφῶν κατορθώμασιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδύμονεσιν καὶ ἀλύειν ὡς κακὰ πάσχοντας. Παρ'

quillam fruitionem vitæ affluentis omni honore ac rerum copiis usque ad luxum hominibus ignavisimis, qui ne tanti quidem ducerent profliteri beneficium, et infelicissimis militibus hostium intra limitem incursum suorum objectu corporum intercludentibus, saltem verbo testari se non nihil debere. Quanquam videri tolerandum si gratiam benemeritis omitterent reddere, nisi quod ingratis crudeliterque acerbabant, benefactis maleficia rependerent, stipendia et pensiones militantibus olim constitutas avare ac maligne interverientes. Istiusmodi pleni turbidis sensibus tribuni ac centuriones passim totis ordinibus manipulatim turmatimque sequentibus ad Philanthropenum quotidie iabant, honores ei quæ ipsius fastigium excederent deferentes, eisque multo videlicet digniorem affirmantes ipsum quam istos alios, qui tamen hos sibi eximie reservari ducerent æquum. Addebant his vim pene quamdam supremæ dignitatis arripendæ deficiendique ab imperatore palam, nihil ejus, quippe imbellis debilisque, nec inertium et pariter imbecillum ipsius ministrorum, quantumvis exarsuras his auditis iras sese curare declarantes. Secessionem enim ab iis suæ defectionique sustinendæ ac citra omne improperi successus periculum tuendæ tria sibi adesæ fortissima præsidia, primum aversionem a regimine presenti et pronitatem in res novas universi populi, tributis exactionibusque sine fine immanibus exhausti, alterum favorem ac benevolum studium in Philanthropenum omnis hominum generis, præsertim autem sub signis ejus merentium, tertium denique ingentis multitudinis Persarum virtute illius ac liberalitate devictorum, paratorumque ad nulum sequi quocunque duxerit. Horum, aiebant, multa millia fortissimorum et bellis tritorum hominum exspectare ab eo signum promissi, simul innuerit, transfugii. His ille

auditis emollebatur scilicet, ac volens patiebatur detorqueri se in pravum a rectitudine debiti a subito principibus officii. Atque hinc quidem dum studia, dum vota, dum alacritatem se ad imperium vocantium et spes in eo vitæ in posterum lætæ collocantium tot virorum fortium circumspicit reputans, facile proleciebatur ad palam rebellandi concipiendam audaciam. Rursus in eo cogitati molem imperii, negotii aleam, incepti magnitudinem æstimante, adeo elanguescebat prior ille impetus, ut horrore non dubio tentari nimiaque constringi formidine videretur. Ergo inter istos æstus alternos, hinc spei alienis suggestionibus obrusæ, illinc metus propria circumspectione admoti, libratus ipse licet momentis utriusque paribus, et incertus adhuc consilii, ut saltem aliorum, quorum minus eminenter studia, sententiam experimento deprehenderet arcanam, probaretque num omnes unanimiter sui milites in propositum sui, quicquid aggrederetur, sequendi ad extremum conspirarent, vocalis in concionem militarem simul cunctis, stetit altior in medio, plurimaque disernerit, magnopere incumbens ad demonstrandam suam in omnes charitatem mitemque ac popularem per omnia imperandi rationem, verum præterea studium in rem Romanam cum suum tum ipsorum, quod perspiceret; glorians etiam et gratulans utrisque communiter, quod tam longe abessent ab assentando illis otiosis, qui vitam in remissione ac luxu transigerent (sic imperatorem et apud eum assiduos traducebat) ut succenserent iis libere suamque ab ignava ipsorum segnique molliæ aversionem minime dissimularent. Atque hic effusus licenter est in criminationes innumeras regentium, parum aut nihil pertinentes ad rem, causans imperatorem quidem defungi ludibunde negotiis, suam ex his unice oblectationem captando, cumque familiaribus regiminis mini-

ὦν καὶ τί προσδοκᾶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς ὁσήμεραι
 ταλαιπωρουμένοις, ὅπου γε καὶ οὐκ ἀγαθὰς τὰς ἀπ'
 ἐκείνων πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένας φήμας φόβον τὸν
 ἔσχατον ἐμποιεῖν συμβαίνει ὡς διαπραττομένοις τὰ χει-
 ριστα; Ταῦτα δ' εἶναι μὴ μόνον πολλῶν φθορούντων
 ἄλλων, ἀλλὰ καὶ βασιλέως αὐτοῦ μηδὲν ἐπαίοντος
 πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν. Οὐ δὲ μὴ συνιδόμενου, ὡς
 ἐκ τῶν πραγμάτων ἂν τις καὶ [P. 147] συλλογισαι-
 το, ὡς ἔλεγε, «κατορθοῦσιν ἡμῖν, σφαλεῖσι γε πάν-
 τως τίς ἐλπίς ὑπολείπεται;» Ταῦτα λέγων, καὶ
 τὰς δυνάμεις καταδημαγωγῶν τῷ καὶ βαθυτέρων
 ἄπτεσθαι καὶ γ' ἐμφανεστέραν τὴν αὐτοῦ γνώμην
 ποιεῖν ὡς ἀποστατησιόντος σὺν αὐτοῖς, εἰ βούλοιντο
 (οὕτω γὰρ ἂν καὶ τοῦ λοιποῦ εὐμαρῶς διδάξιν, εἰ
 καὶ αὐτοὺς ποιοῦντες αὐτοὶ τῶν κινδύνων τὰ ἄθλα
 καρπίζοντο), εὐθύς καὶ ἔτι συνείρων τοὺς λόγους,
 καὶ τῶν κρατούντων τὰ πολλὰ καθαπτόμενος ὡς μηδ'
 οἷον τ' ἐσομένων ἑαυτοῖς ἀμύνειν μηδὲ βραχὺ ἐκεί-
 νων ἀποκλινάντων, ὑπερηφανῶν ὄλως καὶ μεγαλι-
 ζόμενος ἐν τοῖς πράγμασι, ἐκείνους εὗρισκε παραυτὰ
 πεποιημένους; ἐς τόσον ὥστε καὶ βοᾶν ἀπαντεῦθεν καὶ
 πόλλ' ἄλλα λέγειν ἀτόφημα κατὰ βασιλέως, ἀπο-

προσποιουμένους τὴν ὑπ' ἐκείνῳ δουλείαν καὶ ὑπ'
 αὐτῷ τάττεσθαι θέλοντας. Ὅθεν καὶ ἀλλήλους παρα-
 κροτήσαντες ὡς οὐδὲν ὦν ἔργωσαν μεταδληθσόμε-
 νοι, αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν δέχεσθαι κατηγόραζον
 ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ γε καὶ τεθνηξομένων ἀπάντων, εἰ εἰς
 ἀνάγκην τινὰ καταστατεῖν. Καὶ τοῦτο συμβαλεῖ· μηδὲ
 γὰρ ἔχειν ἐντεῦθεν ὄλως ἀφηνιάσαντας ἀμφιγνωμο-
 νεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀξιοῦν ἐρρωμένως καὶ τοῦτον
 στήναι τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν τῶν ὅσα φέρει τοῖς
 καθ' αὐτὸν ἀρωγὴν ταῖς ἀμφοινοῖσι καταπροτίζεσθαι.
 Μηδὲ γὰρ δίκαιον αὐτοὺς μὲν ἐκ τοῦ παραχρημα
 ὄλως ἡνίκαις αὐτῷ προσρυθῆναι καὶ αὐτοῦ μόνου
 ἔχεσθαι, καὶ ἡ θωπείαις ἡ φόβοις ἔτοιμον εἶναι ἐνδι-
 δόναι τε καὶ ὑποχαλᾶν. Τοῦτο γὰρ ἰδὲν τινας καὶ
 ἐπὶ τῶν ἐνοχλούντων, βάρος τὸ προστυχὼν εἴπερ οὐχ
 ἅμα πάντες ἐρρωμένως οὐδ' ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς
 ἀνωδοῆς ἐνστάσεως, κινδυνεύειν, εἰ τινες καθυπεύ-
 νου, ἐντεῦθεν πάσχειν τὰ ἔσχατα ζυμπαντας. Μέγαν
 δ' εἶναι καὶ τοῦτον οὐχ ἥττον τὸν ἄθλον, καὶ κοινῆς
 τῆς ἀπὸ πάντων δέσμευσης κατὰ τὸ προσήκον ἐνστά-
 σεως. Ταῦτα λεγόντων τε καὶ τῷ πιστῷ κατὰ σφᾶς
 θάρρει διδόντων, εἴκει μόλις ἐκείνοι; καὶ τὸ τῆς ἡγε-

stris indormire supine curis publicis, neutris
 pensi quidquam habentibus, bene an secus populo
 esset, dum suarum ipsis constaret certa ratio
 fruitioque voluptatum: «Nos quippe interim, adde-
 bat, vice ipsorum laboramus; nostra sub galeis ca-
 pita canescunt. Nos in acie stamus; nos praelia cum
217 hostibus facimus, utinam istis, qui fructum
 nostrarum arumnarum delicias, gaudere sal-
 tem dignantibus allato victoriarum nostrarum nun-
 tio! Invident enim contra nobis sterile illud ipsum
 decus, et iræ prætextus hærunt, ne gratiam
 debere videantur. Itaque nostris successibus audi-
 tis astuare ipsos dolorisque signa intimi cognō-
 vimus edere: quin et queri tanquam injuriā
 passos. Unde intelligitis quam mercedem heroico-
 rum ab his expectare facinorum debeamus. Ve-
 rum hoc ipsum certius quotidiana experientia nos
 docet, nihil inde aliud accipere solitos nisi novo-
 rum injunciones laborum, iunctiones stipen-
 diorum veterum, subtractiones alimentorum, deni-
 que minas sortis in posterum etiam peioris. Fidis
 enim amicorum indicibus discimus aut deferri aut
 delata simulari gravia in nos illuc crimina, de
 quibus dum isti deliberant, nobis quid aliud sit
 reliquum quam in tristi expectatione pœnarum
 sævissimarum trepidam anxiamque vitam ducere,
 utique mox pessima passuris, ea solum de causa
 quod fecerimus optima? Neque hi magis in nos
 ingratisissimi sensus ministrantium illic et rebus
 gubernandis præfectorum quam ipsius sunt prin-
 cipis. Primus ille et maxime omnium invidet no-
 his, ille et implacabiliter nos odit: ille avide om-
 nes sinistros de rebus nostris undecunque rumo-
 res accipiens, ad quasvis defensiones innocentie
 nostræ patrocinantium aures habet inexorabiliter
 oclusas. Videte autem quam ab eo, qui feliciū

nostrorum contra hostes successuum nullam ac-
 quiescentis animi lætitiā ac gratulationem osten-
 derit audiens, offensionis, si qua Marte, ut solet,
 vario in bellis inciderit, sperare veniam possi-
 mus. » Super hæc plura congescit iræ in impe-
 rantes concitandæ militum et contemptui eorum-
 dem ingenerando accommodata, quo sic explora-
 ret certius quid illi animi haberent, quantumque
 in studiis illorum ac fide erga se constanti collocare
 fiduciam non imprudenter posset. Eo enim, ut di-
 ximus, consilio hanc erat ingressus orationem,
 ut intimam astantium eliceret sententiam arca-
 nasque nudaret voluntates; id quod haud dubie
 consecutus est. Illo enim ultra jam indicata
 pergente memorare de contemptissima inertia
 duorum Augustorum, **218** de administrantium
 res sub istis inconsulta socordia, de inopia et
 imbecillitate illius sola jam specie tanquam maje-
 state antiqui nominis perstantis principatus, qui
 ne minime quidem contra insurgentis cujusvis
 incursum sustinendo, nedum repellendo ulciscen-
 dove par omnino sit futurus; cumque his ex
 adverso magnifica de se prædicans adjungeret,
 suam artem, suam bellicam felicitatem, suo ductu
 toties victricium robur numerumque gloriose ja-
 ctaret copiarum, adeo multitudinem commovit ut
 e concione voces erumperent consonæ universo-
 rum partim imperatori mala multa dicentium et
 imprecantium, partim illi de sollo detruso Phi-
 lanthropenum subrogari jubentium. Hunc enim se
 deinceps unum agnoscere, uni velle servire, pro
 uno promptos esse periclitari; unius, quovis du-
 ceret, quidquid præciperet, imperia exsequi, nu-
 tum sequi; ejus denique unius auspiciis usque
 ad mortem, si fors ita tulerit, fortiter oppetendam
 pugnaturos. Unum a suo duce vicissim petere,

μονίας ἀναδέχεται ὄνομα. Καὶ δῆλος ἦν ἐντεῦθεν ἐκ πολλῶν ὧν ἔπραττε στρατηγίαν φέρων κατὰ ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον, οὕτω δὲ ἡ παρασῆμοις ἡ μὴν ὀνόματι ἀποθάρρει κλειζέσθαι, καίτοι τὰ πολλὰ παρὰ τῶν προϋόντων ἐν τῷ στρατῷ βιαζόμενος. Ἐξουσιαστικώτερον δὲ τῶν πραγμάτων ἐπεληήτο, καὶ οὐδὲν ἰδόναι οἱ ἐξ οὐπερ ἂν καὶ ὠρῶνδαι, οὐδ' ἄλλοις ὑπακούειν ὅλως τὸ ἀπὸ τοῦδε ὀφίστατο, ἀλλ' αὐτὸς [P. 148] ἡγεμὼν ἐν πᾶσι καὶ παρὰ σφίσι καὶ ὅπῃ παρήει. Ἐφριζαν γὰρ τότε καὶ οἱ περίοικοι τὴν ἐπιστάσιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Περσικὸν πολὺ ἦν, οἷς δὲ καὶ πιστοῖς ἔχρητο καὶ παρασπίζουσιν ἀπειθάρρει, καὶ μόνον κελεύειν ἦν ὡς συνδραμουμένοις αὐτίκα καὶ κατὰ τὸ ἐκείνου δρασίουσι θέλημα. Ἀπέθεστο τοιγαροῦν ἐκείσε τὸ βασιλέων ὄνομα, παρὰ μόνον τὸ εἰς περισυρμὸν μεμνησθαι καὶ λοιδορίαν. Αὐτὰς δ' ἦν ἐκείνοις καὶ ἀρχῶν καὶ ἡγεμῶν καὶ βασιλέως φέρων, εἰ καὶ μὴ ὄνομα, ἀλλ' ἀξίωμα. Καὶ ἔσων τῶν ἐκεῖ φρουρίων ὡς ὑπαρχος βασιλέως ἐπεληήτο πρότερον, ταῦτα ἀποστείλλας τοὺς καθέξοντας

ὑφ' αὐτὸν ἄλλως καθίστη ὡς δεσποτικῶς τούτων ὕθεν ἀρχοντα. Ἦν δὲ πού καὶ μοναῖς παραβάλλῃ (πολλὰ δ' αὐταὶ καὶ μέγιστα), οὐ βασιλέως ἦν ὄνομα τὸ μνημονευόμενον, ἀλλ' αὐτοῦ γε καὶ μόνου κατὰ τὴν κράτος ἀρχοντικὸν καὶ αὐτοδέσποτον ὄνομα. Ἀφ' ὧν καὶ πολλὰ δεσποτικῶς ἀφαιρούμενος τοῖς στρατιώταις παρεῖχεν, ἀσμένως τῶν ἐχόντων κατατιθεμένων παρ' αἰτίαν ταύτην ὅτι τοιοῦτοις καιροῖς ἐμπεσόντες οὐ τὰ προσήκοντα τοῖς καιροῖς ἔπασχον, ἀλλ' ἀσχυλοῖτο διέμενον καὶ ἀτάραχοι. Πρῶτον δ' ἦν ἐκείνου στρατήγημα τὸ ἐκεῖ πού τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Θεόδωρον διατρίβοντα ἀποστείλαι τοὺς κατασχόντας. ὅν δὲ καὶ κατασχόντες τῷ κατ' Ἐφeson φρουρίῳ φέροντες ἐγκατέκλεισαν. Ἐπειτα τὴν στρατείαν ἀναλαθὼν, συνεισμένων σφίσι παρ' ἐλπίδα καὶ τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς κατὰ Νύμφαιον τόποις ἀμυλλίζοντο. Καὶ δὲ συνεκρῆται μὲν τοὺς ἱππεῖς καὶ φιλοτιμίαις ἡγάλλε πύσας, τοὺς δὲ γε πεζοὺς ἐπιθήσας ἱππῶν ἱκανοὺς ὅπλιντας ἐξητοιμάζετο. Ἀφ' οὗρα δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀλλαχῇ ἡγεμονεύοντας, καὶ ἰσκό-

ne dimidiare rem tantam agat, ne nomen Augusti recusando aut insignia imperii palam assumere cunctando, respicere imperantibus gratiam et receptum apud eos venire sibi retro providere videatur. Metum ac suspicionem suis se pro eo in extremum dantibus discrimen militibus demeret; ne solus in posternum aut delusus fallacibus promissis aut minis inanibus deterritus se subtrahat, suosque deserens sibi consulat, destitutosque, qui tantam semel aleam ejus causa jecerint, iis prodal ipsis quorum, ut ei gratificarentur, odia in se provocaverint. Communi ducis ac militum conspiratione, insolubili nexa, indivulsa, quidquid blandum aut sævum undevia occurrerit, utrorumque societate rem egere quam susciperent, facilem concorditer incumbendis, dubitante aut respectante quidquam ullo corrupendam. Magna præmia 219 proponi, sed quæ magno et perfecte unanimi nisi conatu petantur, haud proventura sint. Talia vociferantibus et instantissime urgentibus cedens Philanthropenus, tandem nomen imperii assumit. Itaque cœpit ex hoc agere ut proprio nec ex nullo jam alterius nutu suspensio regimen administrare arbitrio præ se ferret. Nondum tamen titulum Augusti vel insignia imperii admisit, quantumvis hoc eum ut faceret præcipui ductores ordinum omni ope cogere tentarint. Tamen, ut dixi, auspiciis cuncta suis unius gerere deinceps instituit, eaque libere ac palam sese auctorare potestate, quam, ut nulli hominum acceptam ferret, ita ejus usus reddendæ cuiquam rationi minime obnoxius videri vellet. Hæc per illos limitaneos tractus tum novitas vulgata magnam passim consternationem attulit. Cohorrescebant haud dubie periti rerum omnes, et minis malorum quæ ex tam potenti conjuratione in Romanum imperium eruptura jure timerentur, usque ad desperationem salutis publicæ conturbabantur. maxime cum re-

putarent præter exercitum tam numerosum ac fortem præsto esse Philanthropeno. paratas autem, et signum modo veniendi exspectantes, validissimas e Perside copias; quibus ad rebellium factionem aggregatis, ubi reperturus, unde petiturus speraretur imperator quantum erat necesse virium idonearum, ut posset in tempore obsistere? Extincta in iis locis erat auctoritas omnis imperii, nomenque Augustorum non nisi ad ludibrium et contumeliam memorabatur. Unus dux, unus princeps Philanthropenus celebrabatur, penes quem summa imperii usu ipso residebat, utcumque ille nondum titulum aut insignia imperatoris assumpsisset. Arces limitis illius, quas fideiario hactenus jure uti ab Augusto commissas tenuerat, quo jam sibi proprie assereret, deductis inde veteribus præsidiiis novos 220 imposuit et sibi fidei militia custodes. In monasteriis, quæ obiter occurrerent (sunt autem in illis tractibus multa et maxima) omitti jubebat inter sacra solitam mentionem Augustorum, suumque ut nemini subjecti principis memorari nomen mandabat nullo audente detrectare. Quid enim contra hiscerent inermes ascetæ adversus edictum tanto circumfusi exercitu ducis, qui se dominum omnium, ne sacris quidem exceptis, reipsa probabat, multa passim e cœnobii auferens quæ militibus largiretur, monachis quæcunque poscebantur libenter tradentibus, dum reputabant pro conditione temporum parvas istas et tolerabiles haberi debere jacturas, iis utique qui ut ipsi locis perinfestis, adeo turbulenta tempestate, inspoliati hactenus in statu satis tranquillo perseverarent. Primum porro, postquam rebellaverat, Philanthropeni bellicum facinus fuit mittere qui comprehenderent Theodorum imperatoris fratrem, in vicinia tum forte commorantem, quem in arcem deportatum ad Ephesum sitam ibi custodiri clausum jussit. Hinc protrusus jam ultra quam primo-

πει πῶς ἂν αὐτῶν περιγένοιτο. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀμελῶς εἶχεν, ὡς αὐτίκα ἡ χεὶρ ἢ λόγοις προσεζόμενος· περὶ δὲ γε τοῦ πρωτοβεστιάριου Λιβαδαρίου, ὅσον συνέγγυς εἶχε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς περὶ τὰ Νεόκαστρα καὶ Λυδίαν πᾶσαν καὶ Σάρδεις αὐτὰς, τοσοῦτον καὶ διὰ φροντίδος πλείονος εἶχεν εἶναι, εἰ καὶ ἄλλως ὑπερῆφάνει, οὐδὲν τάχειν οὐλόμενος, δίκην δὲ πτωχὸς ἐλπίζων ἐκείνων χειρώσασθαι. Ἄλλ' ἔδειξε ταῦτα διὰ βουλῆς ἔχων, ὡς ὅπου θύς ἀντιπράττει, καὶ ὁ δοκῶν βραδὺς φθάνει καὶ τὸν ὠκύτατον, πᾶσα δ' ἰσχύς μάταιον συνέσεως ἀμοιροῦσα. Ἐκείνον γὰρ καὶ βλέπειν ἤθελον ἐν βασιλικαῖς ἀξίαις οἱ συλλαμβάνοντες, ὡς ἐντεῦθεν ἀναρρίψαντας κίνδυνον ὅλως ἐμπεδωθέντας ὅλαις ἐναργεῖν [P. 149] προθυμίαις καὶ ἐπαποθνήσκειν τῇ ἐγχειρήσει βούλεσθαι. Τὸ δ' ἦν ἐν ἀναβολαῖς τὸ τόλμημα, ὡς δοκεῖν διευλαβεῖσθαι καὶ ἀμφιγνῶμονεῖν. Καὶ τὸ μὲν παρὸν στέργων, πρὸς δὲ τὸ μέλλον ἀποσκοπῶν, ἐκείνους μὲν ἐθεράπευε παντοίως καὶ χάριν ἐδόκει εἰδέναι μὲν τῆς εἰς αὐτὸν σπουδῆς, ἑαυτὸν δὲ παρεξίγη τῶν μεγίστων

Ἀ ὀνομάτων, οὐκ εὐελπὺς ἀραρότως ὦν ἐπὶ τῷ τέλει, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσάλπιστῶν. Καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω διττὰ στρέφων τὸν καιρὸν ἐζυγοστάται, καὶ τὸν μὲν παρόντα ὡς εἶχεν ἐξεθεράπευε, τὸν δὲ μέλλοντα ὑπεωρᾶτο, καὶ γε ἀπολογίαν ὑπολειφθεῖν, ἂν τι προσκρούσει, προὔνοι. Τοῖς δὲ γε Κρητικοῖς, καὶ μᾶλλον τῷ σφῶν ἐξηγουμένῳ Χορτάτῃ, τοῦτ' ἀσφαλὲς οὐκ ἐδόκει τῶς· αὐτῷ γὰρ εἶναι καὶ ἐσαυθὺς μεταγνόντι παραιτεῖσθαι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ τοικεῖα, ἔστι δ' οὐ καὶ ὑπὸ μεγίσταις χάρισιν, εἰς χεῖρας ἑαυτὸν ἐγχειρίζειν τοῖς πρὸς τὸν βασιλέα ἀξιούσι, σφίσι δ' εἶναι τὸν κίνδυνον ἀφυκτον πάντως, οὐκ ἔχουσιν ὅπῃ ἂν τῶν τῆς ἀποφυγῆς τόπων ἐκσταλεῖν καὶ ἀπερείσαιτο.

Β. Ἦ. Περὶ τοῦ πρωτοβεστιάριου Λιβαδαρίου, καὶ ὅπως περιεγένετο τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁρῶντων τὰς τοῦ ἡγεμόνος ἀναβολὰς ὁ νοῦς οὐκ ἔξω τῶν εἰκῶτων ἀπεσχεδίαζε, καὶ ἐν ὑπονοῖαις μεγίσταις ἔποιε εἶναι· ἐτέρωθεν [P. 151] καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος τὸ ξυμπέδον παρὰ πᾶσαν

destinaverat rebus, haud amplius dissimulandum cunctandumve ratus, assumptum exercitum in loca Nymphæ circumspexit, ibique in stativis habuit. Ipse interim augendo præsertim equitatu intentus, quam amplissimis conditionibus equites undecunque invitabat, equo etiam attributo non paucis eorum quorum virtutem pedestri militia probarat, e quibus cataphractorum validos ordines confecit. Circumspicere tum cœpit præfectos finitimarum regionum, et secum modos exquirere cujuscunque ipsorum subigendi. In his primus occurrebat protovestiarita Libadarius, quem præoccupare eo sollicitius studebat, quo viciniora ille obtinebat loca, terris circa Neocastria sitis 221 Lydiæque universæ ac ipsis Sardibus præpositus. Quanquam hunc quidem, sui opinione prætumidis, contemnere solebat ac nihili ducere, non dubitans sperare sese illum instar lepusculi capturum; sed tam audacis consilii diversissimus eventus demonstravit quamlibet strenuos, cum horum Deus cœptis adversatur, a tardis ac lentis etiam, qualis Libadarius Philanthropeno videbatur, facile capi prævertique, quod vis consilii expers mole ruat sua. Atque istum quidem primum videre in acie cupiebant qui Philanthropeno auctores fuerant supremæ potestatis arripiendæ. Periclitandum statim, et nulla mora interposita cum hoc imperatorio duce, qui prope staret oppositus, aleam prælii faciendam contendebant. Hinc omnino initium ducendum, promptosque se in id ad fortissime pugnandum ponendisque, si res posceret, in certamine animas ardentibus studiis ferebant. At tam alacres et impatientes otii militum impetus mira ducis cunctatio, variis prætextibus, frustrabatur; quæ res acrem plerisque suspicionem movit, dubitare adhuc Philanthropenum, nec certum consilii opperiri si quid auræ affaret ab aula prosperæ, quæ quæ illic restituendæ fortunæ ansam commodam

offerret. In eam partem interpretabantur in homine ambitionis notæ tam pertinacem recusationem Augusti nominis, cujus vim ipsam ac potestatem invasisset. Inde profecto apparere non plane depositam illi spem reconciliandæ cum imperantibus gratiæ, cujus intuitu pertimuisse nimis invidiosos titulos, et rem integram imminens tempori servare studisset, suis rationibus, quantumlibet sibi subsectorum detrimento, consulere certus, ubi occasio daretur. Tali eum animo præsentia tenere, futuris inhiare; nec velle, si quid offenderit, plane sibi occlusum ad principis gratiam regressum. Penitissimè omnium in eam cum suis ingressus suspicionem est unus e præcipuis defectionis suasoribus, ductor Gretensium 222 Chortatzes. Huic patria extorri, peregre precario, unde nullum pateret effugium, degenti, acrem admovebat curam nimis verisimile periculum extremi nec evitabilis exitii, si quod pronum factu erat et clam parari res ipsæ monstrabant, Philanthropenus opera cognatorum multum in aula potentium crimen rebellionis excusatione necessitatis, quasi vim eo propellentium ducum ac militum exercitus nequivisset eluctari, apud principes purgare, ventamque ea scilicet conditione impetraret, si perfidiæ suasores dederet. Tum illum in majori etiam quam antea gratia et potentia futurum, sibi miserrimis luendum omne scelus capite ac sanguino ultimaque pernicie relinqui.

10. De protovestiarite Libadario, ut is Philanthropenum in suam potestatem redegerit.

His ille cogitationibus æstuans, quo mentem appelleret, anxie in omnem partem explorandus inquirebat. Aliunde Libadarius casu inopinatissimo percussus, et vehementer imperatori, a quo se honoratum gratus meminerat, salutis præterea publicæ ac summæ rerum a tam potentî factione

ἐλπίδα μαθὼν, τῷ βασιλεὶ καθοσιούμενος ὡς παρ' αὐτοῦ τιμηθεὶς, ἐν φρονέσιν ἦν καὶ περὶ τοῖς ὅλοις ἰδεῖν. Πού γάρ εἶχεν ἐκεῖνος; ἀναβρίφθεντος τοσοῦτου κινδύνου πρὸς τόσον στρατιᾶς ἀντιστῆναι πλῆθος; Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἰ καὶ συμπλοχὰς ἐνενοεῖ μόλις, ὁ γοῦν ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτως συστάσαν τὴν περὶ τούτων ἔννοιαν ἔλυε. Χωρὶς γὰρ τῶν ἐκ τῆς Ῥωμαϊδὸς δυνάμεων, τὸ περὶ ἐκεῖνον Περσικὸν μόνον καὶ ξενικὸν ἀποχρῶν εἶναι πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς ἀνταγώνισιν ἔφετο, ὥστε μὴδ' ὑποστῆναι τούτους φανέντων ἐκείνων. Ἄλλως τε δὲ καὶ φοβερῶν τοιούτων ἀψαμένους ἐκείνους εἰκὸς εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸ ἔδον ἀνδρῖζεσθαι, ὡς τῆς ἡττης ἐχούσης καὶ κίνδυνον. Δεῖν δ' εἶναι καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοιούτους, ὡς Ἰσας ὁσμίνῃ τὰς κεφαλὰς γίνεσθαι· ἀλλὰ συμβαίνειν μὴ εἶναι τοιούτους· ἐξ ἀναγκαίων, καὶ μά-
λισθ' ὅτι πολέμοις ἐμφυλίοις ὁμοσε χωρεῖν οὐδ' οἰδασι

τὴν παράπαν. Ἐγὼ γοῦν ἄλλως τὰ πράγματα μετ-
ελθεῖν, καὶ θράσει καὶ πλήθει καὶ παραλόγῳ φρο-
νήματι ἐν ἀντιστῆσαι τὸ μέγιστον σύνεειν, ὡς Ἰσας
οὕτω καὶ ἐξανύσων κἀν οὐ τὴ σύμπαν, ἀλλὰ τι καὶ
μερικόν. Καὶ αὐτίκα στέλλει μὲν τοὺς ἀγγελοῦντας
τὸ συμβᾶν πρὸς τὴν βασιλέα, στέλλει δ' ἐν ἀπορή-
τοις καὶ πρὸς τινὰς τῶν Κρητικῶν, οὓς ἤδει δοκοῦν-
τας, ὧν ὁ Χορτάτης προέφερεν, ἀμνηστίαν τε κα-
κῶν παρὰ τοῦ κρατοῦντος σφίσι γενέσθαι διομνύμε-
νος καὶ γε προσφιλοτιμηθῆναι τὰ μέγιστα, ἦν που
καὶ στραφέντες μεταβουλεύσαιντο καὶ εἰς συμπλοκὴν
δῆθεν παραστάσει πολέμου παραδοῖεν τὸν ἀποστατή-
σαντα· δόξειν γὰρ ἐντεῦθεν καὶ ἀγαθοὺς καὶ πρὸς
βασιλέα πιστοὺς, καὶ ἐς δὲ τι μὲν καὶ πέπρακτο ἀκου-
σιως ἀναγκασθέντας καθυπαχθῆναι τῇ τοῦ καιροῦ
βύμῃ, μὴ ἔχοντας ἀντιταίνειν καὶ τοσοῦτον πλῆθος
εἰς μεταβολὰς παρακκινήμενον ἐπισχεῖν, τὸ δὲ

metuens, in magna tum sollicitudine tum incerti-
tudine consilii jactabatur, secum anxie disquirens
ubi reperiret, unde aut quando colligeret, arma-
ret, quantas præsens usus poscebat satis firmas et
exercitatas copias, quæ tanto exercitui conjura-
torum jam procincto ad prælium cum spe victoriæ
opponerentur. Videns porro quam esset necesse
periculosus principis sine mora obstare, ægre licet,
tamen efferebatur in propositum occurrendi contra
strenue acieque cum rebellibus decernendi. Sed
istam, antequam pleno sideret, sententiam gravis-
sima undique in considerationem incurrentes ra-
tiones diluebant. Reputabat enim apud se Philan-
thropenum, sepositis etiam, quas sub signis nume-
raret, plurimis et prævalidis Romanis copiis, cum
solis quos secum duceret auxiliariis Persis cæ-
teraque peregrina militia, facile posse repellere
quosvis suorum ac suos impetus, quin et debellare,
deletereque quantum ipse in expedito militum habe-
ret, ita ut sui ne primum quidem conspectum
comparatorum ex adverso **223** Philanthropenia-
norum, nedum vim atque incursum laturi videren-
tur. Atque id, etiamsi numeri solius haberetur
ratio, nec quidquam extraordinariæ fortitudinis in
iis cogitaretur, quos altro aggredientes rem maxime
formidolosam et arduam, hoc ipso supra modum
audaces et in primo certamine totam exprompturos
ferocitatem temerarii quo ruerent furoris, certo
deberet expectari, utique cum esset ipsis perspe-
cissimum quanto suo periculo primis congressi-
bus vincerentur. Itaque cum universim juxta leges
disciplinæ militaris officium providi ducis sit nun-
quam obijcere in discrimen aleamque prælii exer-
citem numero et genere capitum non talem qui ho-
stibus contra objectis par futurus sustinendis ve-
risimiliter speretur, manifestum esse quanta sua
imprudencia ordinare in campo certaminique of-
ferre quas ducaret copias auderet, quæ nec mul-
titudine pares nec animis ac pugnacitate compara-
biles hosticis forent, et numero superioribus et
rabie quadam ac desperationis instinctu extremam

vincendi contentionem prima quavis occasione
adhibitaris. Accedebat quod sui nunquam nisi in
barbaros educti, usu nullo valerent civilis belli.
Esse autem in Philanthropeni castris præcipuum
robur legionum Romanorum. Quarum una cum
Persis et aliis auxiliariis cæteris ruentium in no-
stros, præterquam pauciores, etiam inexercitatos
ferendis incursibus pari secum armorum genere
utentium, quis non videat ineluctabilem impetum
fore, clademque ac internecionem ultimam inde
certo secuturam exercitus, quo uno niteretur spes
tunc universa salutis imperil ac reipublicæ? Igitur
aliam omnino a commissione armorum audacia-
que configendi inendum sibi esse belli hujus
administrandi rationem. Arte nempe ac prudentia
grassandum: nam hæc machina ferociæ, multitu-
dini et temerario furori una utiliter opponitur.
Et quis scit an non stratagemate debellem quem
Marte aperto frustra tentarem? Atqui si minus de-
bellavero, totamque istam formidandæ collisionis
molem uno velut ictu sic dejecero, sperare certe
licet partem ejus me capturum, et devendo ali-
quid de cumulo, quod supererit, debilius faciliusque
superatu redditurum. Ita subductis rationibus con-
sillii duos expedit uno tempore fidos homines, alte-
rum qui rebellionem Philanthropeni et irruptionem
in Nymphæum, res nondum in aula cognitæ,
Augusti nuntiet, alterum qui primores Cretensium
Philanthropeno militantium et in his præcipuum
ipsorum clam a se conveniat Chortatzen. Illis in-
dicet polliceri Libadarium et polliciti fidem san-
ctissimo jurejurando astruere paratum, sese ipsos
ab Augusto impetraturum **224** non solum obli-
vionem et veniam delicti, sed præmia insuper in-
gentia, modo inducerent in animum, quod facile
mox stantes in acie possent, comprehendere re-
bellionis auctorem sibi que dedere. Sic apparitum
pertractos eos in defectionem aliena vi, quod soli
tam multis in scelus incumbentibus obsistere nequi-
vissent, etsi maxime cuperent. Frigere quidem
istam vulgo excusationem et pro tralatitia con-

παρὸν τῶς ἐνστάτης; καιροῦ, καὶ ἀνδρῶν φανέντων ἀντιστησομένων τοῖς γεγονόσι, καὶ αὐτοὺς ἐτοίμους μετακλιθέντας τὴν ἀρχῇθεν πίστιν ἐμφαίνειν τῷ συνεργεῖν τοῖς [P. 152] ἀνθισταμένοις; εἰς ἅπαν. Αὐτὸν δ' ἐκείνους ἀναδέχεσθαι μὴ ὅπως παθεῖν τι πρὸς βασιλείᾳ τῶν ἀνηκέστων, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας εὐρεῖν. Ταῦτα τοὺς ἀμφὶ τὸν Χορτάτζην ἀκούσαντας ἐπὶ πλεῖστον τε γνωσιμαχῆσαι, καὶ εἰς βουλὴν θέσθαι; εἰ δὲ τὸ ἀκίνδυνον ἑαυτοῖς; σφίσι περιποιεῖν. Τὸ δ' ἦν ὡς εἰ μὲν βιασαμένων ἐκείνων τὸν στρατηγὸν αὐτὸς χωροῇ καὶ εἰς τὰ μείζω, ὥστε καὶ ὀνόματι εἶξαι καὶ παρασῆμοις συνήθεσι, τότε καὶ αὐτοὺς τὰ πιστὰ λαβόντας ὡς εἰς τέλος ἀνθεξομένῳ παρακινδυνεύειν· εἰ δὲ μὴ βούλοιτο ταῦτα πράττειν, αὐτοὺς τὴν παρ' αὐτῶν κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ διεκφυγεῖν

πειράσθαι, ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ τὰ τοῦ κινδύνου πράψαντας. Ὡς λέγοντες τοῖνον οὐκ ἐπειθον, ἀλλ' ἐώρων τοῦτον καταλαζονευσόμενον τῶν φανησομένων καὶ ὕδρεσι πλύνοντα τὸν πρὸς αὐτὸν ἀντιπαράταττεσθαι ἀκούμενον ὡς αὐτίκα κατ' ἐκείνους λαφύζοντα (τούτοις καὶ γὰρ παραθαρρύνειν ἰδοὺς τὰς ἐκείνων ἐρμάς, οὐδὲν πλέον ἤθελεν ἀναδέχεσθαι), ὑπολαβόντες ἐκείνοι ἐν σκέψει γίνεσθαι ταῦτα καὶ εἰς καιρὸν μεταγνώσεως ἀποκεῖσθαι οἱ βούλεσθαι, ὃ γε καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως ξυνοίσει, σφίσι δὲ περιστήσεται μόνοις εἰς κίνδυνον, πρῶμναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίτην τὰς γνώμας ἀνταποκλίνουσι, καὶ πιστεῖς λαβόντες ἅμα καὶ δόντες ἐξ ὄρων φρίκης μεστῶν καὶ γε καὶ ἀντιδόσσειν ἱερῶν ἐγκολπίων, ἧ μὴν παραδοῦναι τοῦτον εἰς χει-

temni, ubi ex reis auditur deprehensis in facinore, nisi eam irrefragabile testimonium fulciat facti opportuni. Hujus se ipsis facultatem occupandi præsidii offerre. Movere se in Philanthropenum, et copiam ei quamprimum velle prælii facere. Ordinatis in campo copiis, ante commissionem, circumstiterent duces sibi que prehensum traderent. Documento id certissimo futurum minime assensus vera voluntate consilii rebellionis Cretenses, utique qui cum primum potuerint, fidem in Augustum tam luculenter constantissimam perduelli prodendo monstraverint. Istiusmodi perefficitas evincendæ causæ ipsorum argumenti sibi materiam sibi, quod in promptu haberent, subministrare non omittent, sancte spondere sese, ac quovis pignore firmare religionem pacti ultro velle, victricem defensionem innocentiam ipsorum se peroraturum apud Augustos, et præfer purgationem suspicionis in eos omnis largissimas cunctis ipsis ac singulis a liberalissima principum gratia remunerationes procuraturum. His Chortatzes et primi Cretensium in arcano auditis seriam statim de re tota secum ipsis deliberationem sunt ingressi. Multo illic pugnatum conflictu sententiarum, ut cunctis in fine appetendo salutis securitatisque communis egregie conspirantibus, ita quibus illas viis et, utra in partem invicem infensarum certius constituerent, varia conjectura certantibus plerisque. Tandem consensu omnium sedit, profunde dissimulato a Libadario indicio, adire de novo Philanthropenum, magnopereque instare ut nomen et insignia sumat imperii. Si persuaderi se sineret, tum fortunam ejus ad extremum sequerentur: sin obstinaret in 225 renuendo constantiam, hoc ipso intellectu machinari eum suam cum aula reconciliationem, quam perniciæ sibi adhærentium sanciturus sit, paciscenda pro spe illinc veniæ opimarumque mercedum facili conditione deserendi condonandique ac pro se supponendorum iræ ultionique principum illos ipsos miseros quos in culpæ societatem ipse auctor sceleris traxerit; quare tunc minime debere dubitare, aut ulla religione cunctari, quominus quam possint efficacissime prævertant

exitiosissimum sibi facinus suis illum artibus petendo, vertendaque strenue in caput ingratisissimi deceptoris perniciem, quam in sibi stulte credulos surdis molitionibus eudebat. Hanc summam consiliorum digressi a secreto colloquio proceres Cretensium statim in rem contulere. Adorti primum Philanthropenum, allegarunt iustante prælio videri opportunum firmandis animis suorum semel exuere duces exercitus talis, quæ adhuc ipsi residua hæerere videretur, speciem nondum satis ejurati servitii. Incitamento id cunctis qui ejus auspicii rem gererent efficacissimo ad quidvis perumpendum futurum, quod se pro vero jam Augusto pugnare ineminissent, segnius, si hoc forte abest, circumspiciusque dimicaturis. Ad ea ille præcise negavit se quod peterent acturum. Veluit deinde, quod præ se tulerant, de prælii eventu esse sollicitos. Primo enim ipso conspectu sese diffaturum paucas illas et imbelles inertis imperitique adversarii copias, ipsam vero mordicus discriptum voraturum; quem proinde id ipsum metuere debentem nihil minus quam insanire apparet, dum sibi non dubitaret occurrere, ultro in perniciem incurrens. Talia isti de se thrasonice jactanti indulgentique arrogantissimis minis, et æmulum probis conviciisque laceranti, vale dicto Chortatzes cum suis, prora, quod dici solet, inhibita, cursum in contrarium torserunt. Protovestiariten clam adeunt. Promptos se ostendunt pacisci quod petebat. In id fides utrinque juramentis et imprecationibus, utri fallerent, horridis firmatur. Særa quin etiam amuleta de collo quique, ut mos est, in sinum pendula invicem permutant, ea pro certissimo habituri pignore irrevocabiliter fixæ in promissorum exhibitione voluntatis. Ejusmodi religione sese Cretenses obstrinxerunt ad comprehendendum in ipso primo proclitu prælii, ordinata jam utrique acie, Philanthropenum 226 duces suum, eumque Libadario tradendum. Ea res condicebatur in id potissimum temporis momentum, nondum commissi sed solum parati certaminis, quod si ulterius expectaretur, periculum erat ne Persæ, qui plurimi et manu strenui Phi-

ρας ἐκείνῳ ἀπονειλὲ φανέντι καὶ μόνον μετὰ τῶν συν-
τάξεων (ὅτις γὰρ μὴ τι καὶ παρακινδυνευθεῖη τοῦ
Περαικῶ, οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ἐπεισπεσόντο;),
πάντ' ἐν ἀπορρήτοις πράξαντες ἐκαρτέρουν, τὴν
ὑπόφωτον ἐξ ἀπαντος ὡς εἶχον ἐκκαλίνοντες.

ιδ'. Ὅπως παρεδόθη ὁ Φιλανθρωπηγός.

Ἄλλ' ἐπέστη καὶ ἡ κυρία· ἡ δ' ἦν ὑστερία. Καὶ
ὁ μὲν συνηθροικῶς τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐκ Λυ-
δίας ἐφίσταται τῷ Νυμφαίῳ, ὅπου καὶ οἱ ἀποστα-
τούντα; διῆγον· ὁ δὲ τὸν αὐτόθι πύργον, ὃν ὁ πορ-
φυρογέννητος τῆδε διάγων ὠκεοδηγᾷ, τοῦτον τοί-
νον κατέχων καὶ γυναῖκα καὶ παῖδα καὶ πράγματα
ἐκείνῳ συγκαίσας τε καὶ ἀσφαλισάμενος, πρῶτον μὲν
τὴν ἐκείνου ἀκούων ἀφίξειν καὶ λίαν ἐν θαύματι τῷ
μάλιστα ἐτίθει, πῶς ἂν καὶ τολμῇ χωρεῖν ὁμοσε-
ποσίτους τε καὶ τοιούτους. Ὅμως, θαρρῶν ἐπὶ τοῖς
ἑαυτοῦ, ὡς αὐτίκα φανεῖς τὸ πᾶν ἐργάσαιο, παραγ-
γίλλας καὶ τοὺς ἄλλους ἐπλίζεσθαι, αὐτὸς τὴν ταχι-
στην ἐξοπλισθεὶς καὶ κατὰ τοῦ φανέντος [P. 156] τὰ

lanthropeno militabant, destinata eventu frustra-
rentur, iis se verisimiliter aggregaturo, quibus
maxime fideret, duce, simul initium pugnandi fa-
ctum esset. Id quo praeverteretur, oportebat voli-
tantem eum adhuc ante aciem, et singulos ordines
ad rem bene gerendam adhortantem, ubi ad Cre-
tenses quoque id acturus venisset, ab iis circum-
sisti abducique quam minimo tumultu, haud dum
plane intelligente quid gereretur exercitu reliquo,
se propterea quieturo. Horum sic stipulatorum in
summa dissimulatione Cretenses occasionem exse-
quendorum exspectabant, sollicito declinantes
quidquid suspicionem rei quæ parabatur movere
vel minimam cuivis posset.

11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.

Condicta mox dies adfuit, postera ejus ipsius
qua fuerat in ea quæ diximus conventum. Liba-
darius collectas in unum e Lydia universa secum
copias ducens, recta Nymphæum versus, ubi re-
belles castra muniverant, movit. Erat Nymphæi
turris a Porphyrogenito, dum ibi degeret, extru-
cta. In eam Philanthropenus a se occupatam uxo-
rem cum filio et pecunia inclusit, præsidio ad ho-
rum custodiam idoneo imposito. Libadarium
porro audiens contra se tendere, primum ægre
credebat, mox ingeminatis ad fidem jam non du-
biam iudicii vehementer admirari se monstrabat
temeritatem hominis, qui adversus tot ac tales
apparere in armis ac cum minis vincendi ferre se
obvium auderet. Jussas tamen ad occursum expe-
diri copias ipse armis strenue sumptis cataphra-
ctus et juvenilliter se ostentans prorsum agebat,
ingenti fiducia successum jam nunc quasi certum
animo præcipiens, et visu se primo debellaturum
sperans. Ecce autem directa hinc et inde acie, præ-
libari jam incipiente primoribus utrinque velita-
tionculis pugna, non oblitus promissorum Creten-

πλεῖστα νεανειυσάμενος ἔξεισι. Καὶ δὴ ἄφ' ἐκατέρου
μέρους σταθεισῶν τῶν δυνάμεων, καὶ ὅσον οὐκ
μεγάλους συμπλέκεσθαι, ὥστε καὶ ἀκροβολισμοὺς
ἀμφοτέρωθεν γίνεσθαι, οἱ Κρητικοὶ τοῦ συνθήματος
οὐκ ἡμέλουν, ἀλλὰ φανέντος τοῦ πρωτοβεστιαρίτου,
διδοίτος καὶ ἐτι περὶ τοῖς ὁλοῖς, μὴ πως ἀπάτῃ κα'
δόλῳ χρῆσαιτο οἱ τῶς καθυπισχοῦμενοι προδιδόναί,
οἱ ἀμφὶ τὸν Χορτάτιζην αὐτίκα, οὕτως ὡς εἶχον ἐπι-
κοί τε καὶ ὠπλισμένοι, ἀθρόως ἄλλοθεν ἄλλος περι-
στάντες τὸν ἡγεμόνα, οἱ μὲν ρυτῆρας, οἱ δὲ καὶ
σπάθην ἐπέχουσιν, οἱ δ' ἐμβριθέστερον ἀποδιδάναι
τοῦ ἱκποῦ ἐκέλευον. Ὁ δὲ γνούς τὴν ἐπιβουλὴν αὐ-
τίκα, θαρρῶν τοῖς Πέρσαις ἐπεχειρεῖ μὲν ἀμύνε-
σθαι, καταταχοῦμενος δὲ τὸ παράπαν ἀπηύδα, καὶ
συσχεθέντα τοῖς ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην ἱτοιμὸν
θήραμα, ταπεινὸν τὸν σκεδόντα πρὸ τοῦ καὶ ἀφωγων
τὸν πολλὰ λέγοντα, παρεδίδουν. Οἱ δ' ἐκδραμόντες ἐκ
τοῦ ἐξαίφνης, ἐπὶ τὸν ἀποστατούντα ἐν ἀφύκτοις
εἶχον, κοῦς περὶ ἐκείνου διασκαδαννυμένους ᾗδῃ καὶ
μόνον ὅπη σωθήσεται ἕκαστος ἀφορώντας ἀμετα-

ses, simul 227 protovestiarites apparuit e medio
suorum eminens agmine, anxie ille quidem cir-
cumspectans, et dum instabilitate reputanda mili-
tiæ venalis fraudum operata subveretur, haud sine
cor vellicante acri metu fidem promissorum oppre-
riens, confestim Chortaites cum suis, armati ut
erant in equis aliis aliunde concurrentes, Philan-
thropenum circum undique funduntur, et ei extor-
tis hi fræni habentis, quidam ense detracto, impe-
riosius jam alii equo desilire jubent. Sero tum sen-
sit miser quid pararetur, et irritum expedit impetum
suorum se Persarum auxilio tuendi. Nam oppressus in
conatu proturbatusque summa vi despondit animum,
et vinctum se raptari ad protovestiariten inkratiis est
passus; cui humilis e prius tumido, mutus e modo
jactabunde loquaci, velut fera in paratos compulsa
casses inhiante exspectanti venatori deditur. Sic
Philanthropeno in tutissimam dato custodiam, Cretenses
idem juncti copiis Libadarii in ejus exercitum casu per-
cussus inopinato incerteque primo titubantem, mox
dispergi coeptum, vi tota irruunt, et irrevocabili-
ter incumbunt in persequendos passim consternatos,
cursu varie intento, prout spes flexerat, latebras
et casus extremi effugium anxie captantes. Infeli-
cissima conditio Persarum fuit. Hi procul a patria,
intercluso ad propria regressu, inasperato destituti
præsidio ducis, cujus fiducia potentiæ, ut credide-
rant, fundatissimæ, in hosticum secure penetrant,
ubi eum cujus unico opibus nitebantur, repente
miserabilem, irreparabili oppressum clade, insolu-
bilibus innodatum vinculis clarissime viderunt,
diu inopes consilii quo se verterent non habebant.
Unde nec consistere nec fugere valentes, in vesti-
gio trucidabantur. Alius hoc, alius illo, alter alio
prehenso, prout libuerat abutebatur, mactantes,
captivos abducentes, vulnerantes, mutilantes,
excæcantes, spoliantes, expilantes; quibus varie

στραπτι καταδιωκον. Τὸ δὲ Περσικὸν ἄρτι πρῶτως Α μεταβολὴν πραγμάτων ἰδὼν, καὶ τὸν ἔως τότε μέγαν δοκοῦντα καὶ φοβερὸν ἐν ἀφύκτοις ἐλαυνὸν δέσμιον, οὐκ εἶχον πῇ τράπωνται. "Ὅθεν μήτ' ἀνθίστασθαι μήτε φεύγειν οἱοί τ' ὄντες, μένοντες κατεκτείνοντο. "Ἄλλος δὲ τοῦτον, ἄλλος ἐκείνον καὶ ἕτερος ἄλλον καταλαμβάνων, καθότι καὶ δόξειεν ἐκείνῳ ἐκάστῳ, ἔπραττον, κτείνοντες, δεσμεύοντες, αἰκίζόμενοι, ἐκτυφλοῦντες, τὰς οὐσίας δημεύοντες. Ἐδόκει ἀσφαλὲς τοῖς Πέρσαις αὐτόθεν χωρεῖν πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ ἀπεδιδρασκόν τινες ὡς ἡδύναντο, τῶν λοιπῶν κτεινομένων. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιάριτην καὶ μᾶλλον ἔρμαιον τὴν ἀποχώρησιν λογιζόμενοι ἐκόντες ἤφισαν· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐλπίζειν ἐπὶ τῷ προτερήματι, καὶ οὕτω προχωρησάντων σφίσι τῶν πραγμάτων κατ' εὐτυχίαν μεγίστην, ἀλλὰ τὰ ἐν χειρὶν ἀπολύειν, εἰ τινες παρακινήθειεν καὶ ἐξ ὀντιστροφῆς ἐπιπέσοιεν, φοντο. Ταραχὰς ἦν βλέπειν ἐκεῖ φοβεράς καὶ πανικὰ δαίματα, συσχεδάντων τῶν ὄλων. Ταῦτά τοι καὶ περὶ τοῖς ὄλοις δειδώς ὁ πρωτοβεστιάριτης μή πως καὶ ἐκ χειρῶν αὐτῶν διαρπασθεῖ τὸ θήρμα (δεινὴ γὰρ τοὺς πολλοὺς ὥπλιζεν εὐνοια, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀφέντες ἐκείνων ἀπωλοφύροντο· τὸ

Περσικὸν δὲ μάλιστα καὶ παρακινήσθαι ἰδοίαι, ὥς τι πράξειεν γενναῖον), ἔγνω τὸν θέμελλον ὑποσπᾶν καὶ τὸ συνέχον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι, καὶ οὕτω τοὺς [P 155] φόβους λύειν οὐδ' ὑπαρ ὠνευροπόλει. Τὸν γοῦν μυρίον πλοῦτον συλλέξας, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς δῶρα τύχης παύγωνιν εὐρηκώς, τέλος Ἰουδαίους ἐκτυφλοῦν παραδίδωσι. Καὶ ὁ μὲν τετύφλωτο, πόλλ' ἄττα δυσωπήσας καὶ περὶ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' οὐ πείσας τὸ παράπαν. Οἱ δὲ τῶν ἐκείθεν φόβων ἀπολυθέντες τοῖς λοιποῖς ἐπεχείρουν, καὶ ἔδρων μὲν σὺν τοῖς μοναχοῖς καὶ ἄλλους τὰ ὅμοια, ἀπηνῶς φλοιδούντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς δὲ καὶ βλους ὄλους ἀφηροῦντο, καὶ σχήματι ἐκδοκίσεως τῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἑαυτοῖς ἐξεδίδουν τὰ χρήματα.

Β 15. "Ὅπως καὶ πότε ὁ βασιλεὺς ἤκουσε τὰ τῆς ἀποστασίας.

Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα μηνὸς Σκιροφοριῶνος περὶ που τὰς χριστουγεννίου; ἡμέρας, Ἐκατομβαιῶνος δὲ πρώτῃ ἐφθασαν οἱ πρὸς τὸ ἀγγέλλειν πεμφθέντες, οἱ καὶ ὡς οὐδὲν πλέον εἰδότες οὐ κατάλυσιν ἀποστασίας, ἀλλ' ἀρχὴν μᾶλλον καὶ σύστασιν ἡγγέλλον. Καὶ θέρυδος ἦν αὐτίκα, καὶ θυμὸς καὶ ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἡμεριζέτην. Ἐθυμοῦντο μὲν

casibus magna parte absumpta, expedito tandem 228 fugæ consilio Persæ reliqui cursum domum versus, quibus viis potuerat, tenuerunt. Paucis sic contigit vitam tueri, reliquis occisis, quoniam protovestiaritæ milites cadendo jam fessi in lucro ponendum censuere, hostes per sese ipsos, quas directuri venerant terras, reditu ad sua liberas linquere. Nam et victores metus subibat, in tam inopinati gaudio successus, subitæ conversionis in pejus rerum; et fortunæ in vix sperabili felicitate vim celerrimam experti, lubricam ejusdem et in utrumvis ancipitem mobilitatem, ne quid repentinae catastrophes, qua erecti deprimerentur, facili et sibi solito rotæ gyro convolveret, sapienter veriti, spatium et libertatem fugæ miseris illis militiæ Persicæ reliquiis concedi debere putaverunt. Talis quædam reputatio periculorum a suspecta sortis instabilitate velocitum, protovestiariten quoque ipsum ad cautius quam humanis de captivo prolinus suo statuendum perpulit. Cum enim in illa tumultuosa trepidatione confusarum rerum panicis unoquoque-terrâ turbato ipse dux facti protovestiarites, quem et pro magistratus officio et pro suæ ipsius studio salutis acrior incitabat sollicitudo præcavendi ne qua vice alterna fluctuationis reciprocantis hinc quidem reponeretur in sicco naufragus, inde ipse qui demerserat, e portu in gurgitem dejiceretur, semel defungendum ratus difficili custodia nobilissimi rei, subnixi clientelis et necessitudinibus multis validisque plurimorum, et horum quæstuosas spes ambitiosaque studia trahentis ad suam calamitatem miserandam, ut certa desperatione conatus averteret quiddam pro ejus liberatione audere paratorum, cum plurimum e Romanis suis alienisque nondum plane dissipatis,

tum Persarum prorsus omnium, quorum adhuc integra stabat acies (nam eorum, quam occupavi memorare, concisio paulo post contigit), decrevit semel eruere fundamentum ipsum Philanthropenianæ factionis, amolirique omne obstaculum publicæ tranquillitatis, et quæ se vigilantem inquietabant somnabilia quædam spectra inanum terriculorum uno ictu disjicere. Igitur occupato illo ingenti æervo pecuniarum ac gazæ omnigenæ, quem Philanthropenus ex longo congestum in turri de qua dixi condiderat, ipsum qua virtutis merito qua sortis dono varie partis opibus 229 exutum et ad meram redactum nuditatem, fortunæ ludibrium, Judæis excæcandum tradidit. Sic ille orbatus luminibus, postquam infelicissimus se demississet ad infimas, sed ad extremum irritas preces, alterius sibi saltem oculi donandi. Tunc securi victores in rebellium cæteros liberius sævire; atque aliis quidem, etiam monachis quos memoravimus, suasoribus defectionis, pari feritate oculos eruerunt. Aliis facultates et vitæ subsidia ademerunt universa, sibi que adjudicarunt, præda per hunc modum opima potiti, et plausibili vindicandæ injuriæ principum suæ ipsorum avaritiæ large gratificati.

12. Quomodo et quando imperator audierit de rebellionem.

Hæc gesta sunt mense Decembri, circiter Natalitias Christi ferias. Kalendis vero insecuti Januarii missus, ut dictum est, a Libadario nuntius Constantinopolim pervenit. Indicavit is non excisam jam, quod post ejus discessum contigit, sed quod solum sciebat, modo conflam et se incipientem exserere Philanthropeni rebellionem. Ad eum nuntium primo statim tumultuatum auditu.

γάρ οτι νῆος ὢν ἔτι καὶ παρ' αὐτῶν ἀναχθεὶς τοιοῦ-
τος ἐπιτολμῆσαι ἠνέσχετο, τὰς πρὸς τοὺς βασιλέας
πίστεις παρ' οὐδὲν τιθέμενος· ἠθύμουν δ' αὖθις τὸ
θερμοῦργον ἐκείνου καὶ νέον ὑποτοπάζοντες, καὶ ὡς
ἔργον ἔσται τὸ μέγιστον, μὴ οτι γε καταλύειν εἰς
πίας μαχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦν τέως μετιόν-
τας ὑποποιήσασιν. Ὅθεν καὶ δοκούσης ἔτι τῆς ἀπο-
στασίας συνίστασθαι δεῖνὰ ἐποιοῦν, καὶ [P 156] τὸ
πᾶν ἐν ἐκείνῳ κράτος καταλύεσθαι φόντο, καὶ ὡς
ἀπαιρεθῆντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλεόν καὶ περὶ τοῦ λει-
πομένου ἐφρόντιζον, καὶ δεινῇ τις κατειλήφει κατή-
ρει τὰ ἀνάκτορα. Καὶ δὴ φανέντος καὶ τὰδελοφου
πρωτοβασταυ, τὸ πᾶν τοῦ θυμοῦ ἐπ' ἐκείνῳ δαφι-
λτερον ἐξεκένοντο, καὶ ἀπειλαὶ καὶ ὕβρεις ἐβαλ-
λον, ὥστε καὶ καθ' ὑποκειμένον τὰ τοῦ θυμοῦ καὶ
τῆς ὀργῆς γίνεσθαι καὶ μὴ κενὰ τῷ ἄερί διδόναι.
Τίως τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀπογνόντες μάχην, χρησταὶς
ὁμολογίαις καὶ δεξιώσεσιν ὑποκατακλίνειν ἑαυτοῖς
τὴν ἀποστατήσαντα ἐβουλεύοντο, καὶ σφίσι ἐδόκει
διακρεοθεύεσθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸ τάχος. Καὶ πρὸς
τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐξελέγοντο ὁ τυφλὸς Παῦλ Ἰσαάκιος
καὶ ἡ πρωτοβεστιάρισσα Θεοδώρα. Ἐν δὲ σφίσι τὸ
ἀνακείμενον, πλὴν χρησαμένους καὶ ἐπιστάντας συγ-

et principum animos ira et metus divisit. Indigna-
bantur hominem adhuc adolescentem, ab ipsis edu-
catum, ipsorum beneficiis evectum, tam mature, tam
ingrate, tantum audere sustinuisse, sibi quam
deberet imperantibus nulla ratione habita. Aliunde
metuebant a fervida indole manu prompti juvenis;
et suis rem totam momenti aestimantes, facile
providebant ardui fore negotii, præferocem et
bello hactenus felicem ducem, tanto succinctum
exercitui, non dicam pugna frangere, tot ipsius
internecione copiis delendis, sed vel mitigare
conditionibus amplis offerendis et blanditiis ad
gratiam revocare. Quare valere tum adhuc et cum
maxime flagrare seditionem illam opinantes, non
solum quorsum erumperet verebantur, verum et
facium imaginantes quod ne fieret **230** horre-
bant, specie tristissima turbabantur erepti jam
ipsis imperii, sui que nunc Augustorum, mox etiam
de vitæ ac salutis, si quæ dejectis solio forte su-
perferent, miserrimis reliquiis ab extrema pernicie
periclitantium. Talium indiciis terrorum pictas
per palatium facies videres, pallidas et mesto
terricas silentio, nisi quando novi perduellis tot
malorum auctoris frater protosebastus appareret.
In hunc enim, quasi nacti scopum dignum in
quem arcanæ rabiei non jam frustra in aerem
perdenda tela conjicerent, stomachosissime inve-
hebantur, minis conviciisque debacchantes. Tandem
tamen experiri mitiora timore ignavo subigente, de-
sperato Martis aperti præsidio, conditionum obla-
tionibus ampliarum et tractationibus blandis pelli-
tere ad sese ac reconciliare conari rebellem
opportunitus duxere. Consilium ergo interunt desti-
nandi quamprimum ad eum legatos: electi ad id
cæcus Raul Isaacius et protovestiarissa Theodora.

γνώμην τὴν παρὰ βασιλέως ὑπισχνεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ
Καίσαρος ἀξίωμα ἐπαγγέλλεσθαι καὶ πεποῦσας οἰ-
κονομίας τῷ ἀξιώματι, εἰ μόνον μεταπεισθεῖη πρὸς
τὴν τοῦ βασιλέως εὐνοίαν καὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς καθυπα-
χθεὶ δουλείᾳ.

ιγ'. *Περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν
θεοτόκον τοῦ βασιλέως εὐχαριστίας.*

Ἄλλ' ἐξ ἐκείνου οὕτω παρῆλθεν ἡ ἔκρη, καὶ ἀγα-
θαὶ ἀγγελίαι καταλαμβάνουσιν, ὡς τὰ τῶν ἀποστα-
τούντων καὶ πρὸς ἡμερῶν διαπέπρακται. Καὶ κατὰ
λεπτὸν ἐρωτῶντες ἐμάνθανον τότε τὰ δεῖνὰ σφίσι
ἀγγέλλεσθαι ὅτε παύλῳ εἶχον τὰ λυπηρὰ, καὶ ὅτ'
αὐτοὶ περὶ ἐκείνων ἐφρόντιζον τότε ἐκείνους ἐπιτε-
τελεσμένη τῇ καταμύσει τῶν χαλεπῶν ἐνηθύνεσθαι.
Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τὸ πᾶν προσνέμειν δεῖν χρί-
νων τῇ θεομητορίᾳ, καὶ ὡς αὐτῆς βοηθοῦ πιστευόν
φανείσης τὸ τῶν ἀποστατῶν οὕτως ἐν ἀκαρεῖ κατε-
λύθη φρύγμα, δεῖν ἔγνω καὶ μόνῃ ταύτῃ ἀπονέμειν
τὰ χρηστήρια, καὶ ἅμα τῷ τὰς ἀγγέλλας δέξασθαι
καὶ πιστεῦσαι, αὐτόθεν ἐξ ἀνακτόρων περὶ τὴν ὁδὸν
διεξηλυθὼς ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν τάξει τὴν τῶν [P
157] ὀδηγῶν καταλαμβάνει μνην, καὶ κατέναντι
τῆς σεβασμίας εἰκόνης σταθεὶς ἀπονέμει μὲν κατὰ

His, correpto navigatione quam celerissima itinere,
conferro se citissime ad Philanthropenum jussis
datum in mandatis ac offerre ipsi ab imperatore
primum oblivionem ac veniam defectionis, tum
etiam Cæsaris dignitatem, et tanto sustinendo
titulo congruas et fisco pensiones polliceri, modo
ille vicissim ostenderet bona fide se resumpturum
benevolum in Augustum animum, et ad id quod
initio professus fuerat obsequium rediturum.

**13. De faustis nuntiis et imperatoris ad Deiparam
gratiarum actione.**

Verum a primo defectionis indicio nondum sexta
dies tota effluxerat, cum ecce adveniunt felices
nuntii, debellatum ab aliquot jam diebus totam-
que rebellium factionem funditus disjectam dole-
tamque memorantes. Ex his dum tempus percon-
tabantur gestæ quam narrabant rei, comperiebant
ipso momento quo minax ipsos et tristis percu-
lisset fama, **231** jam tum quietem turbis et
terrori securitatem successisse, eosque qui illic
res principum curabant, tunc plenæ victoriæ
gratulatione ac gaudio fruitos, cum his
ipsi acri tam formidolosi motus sollicitudine
angerentur. At imperator totam successus tam
laeti felicitatem acceptam Dei Matri referendam
judicans, grateque prædicans, se, prout sperave-
rat, præsens potentissimæ patronæ auxilium
expertus, sic uno dictu oculi tam arrogantem
illum perduellium fastum depressum, debere se
putavit ei soli gratias reddere. Simul igitur fau-
stium nuntium accepit et credidit, indidem, ubi
erat, e palatio pedibus totam emensus viam, cum
procerum ac prætorianorum, quos circa se habebat,
ordine gradiente multitudine, ad Hodegorum mo-
nasterium pervenit; et coram sacra imagine

τὸ εἰωθὸς τὴν προσκύνησιν, λιπαρὰν τὴν ἱερείαν ποιούμενος, ἀπονέμει δέ γε καὶ τὴν εὐχαριστίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτύσεως, αὐτῇ γε μετὰ θεὸν λέγων καὶ βασιλείαν καὶ Ἐκκλησίαν εἰς χέρας τιθέναι, καὶ παρ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐλπίζειν ἄξιαν γε τὴν διοίκησιν καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις. Ταῦτα ποτινισάμενος καὶ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας ἐπιβάς Ἰππου ἱπαν-εζεύγνυ πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Τῷ δέ γε πρωτοβεστια-ρίτῃ πρόσταγμα χαριστήριον σχεδιάζεται, καὶ τιμῆς ὑπερτάτης· ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις φέρον ὑπόσχεται. Ὁ δὲ καὶ μετ' οὐ πολλὸν ἀπεπλήρου τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι, μέγαν στρατοπεδάρχην ἐτίμα, καὶ τιμαῖς τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδῆς χάριν ἤγαλλεν.

ιδ'. *Περὶ τῶν περὶ τὸν Φιλανθρωπηνὸν ὄντων Περσῶν.*

Ἐντεῦθεν καὶ πόνος ἦν Πέρσας ἡ τῶν ἰδίων παν-τελῆς ἐξαπώλεια· τοῖς δὲ ἐκεῖνος μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ἦγεν αὐτομολήσαντας, οἱ δ' ὕστερον ἐλθόντες σύναμ' ἐκεῖνοις κακῶς διετίθουν τὴν χώραν. Σκοπῶ δέ εἰ καὶ μὴ παρὰ τὴν τοιαύτην παντελῶς ἐρημωθῆναι τὰ κατ' ἀνατολὴν ξυμβέβηκεν ὕστερον, ἐκείνων τοῦτο μὲν πονούντων, ἐφ' οἷς ἐπαθον, τοῦτο δὲ καὶ

stans solita eam primum est adoratione veneratus, mox supplice ac teneri affectus iudicii plena oratione pronuntiata gratias ad extremum pro recenti beneficio munificentissimæ largitrici quam potuit amplissimas retulit, demississima prostratione corporis grati significationem exprimens animi; et subjungens ipsius se potissimum, post Deum, unius imperium et Ecclesiam in manus deponere, ab ipsa sola sperantem dignam utriusque gubernationem proventuram. Ea verbis conceptis religiosissima demissione profatus, iterataque ad extremum devinctissimæ in ævum omne tam insignis hujus datrici muneris professione voluntatis, consenzo equo in palatium rediit. Protovestiaritæ vero diploma gratulatorium expedit, cui præcellentis cujuscumque quo esset eum supra plerosque alios evecturus promissionem inæruit muneris, in rem haud multo post deductam: nam advenienti ei Constantinopolim magni stratopedarchæ dignitatem contulit, honorariis adjectis in remunerationem præstantis exhibiti erga se studii.

14. *De Persis qui cum Philanthropeno fuerant.*

232 Deinceps Persæ, suorum irritati casu civium, qui Philanthropeni accitu intra Orientalem eo ducente deprehensi limitem internecione, ut diximus, deleti a Romanis fuerant, cum hoc ipsum e paucis eorum fuga in patriam reversis cognovissent, his sese magno reliqui numero jungentes, ira et cupiditate incensi cladis istius ulciscendæ, fines Romanos infestis irruptionibus vastabant. Hinc magna ex parte consecutam puto, quæ paulo post miserrima contigit Orientalium desolatio tractuum, barbaris prædonibus primum stimulante memoria eorum quæ passi erant dirius immaniusque sævientibus: deinde parva, dum

ἀκριβῶς τοὺς τόπους μαθόντων, προσέτι δ' ἐκλειπώτο· καὶ ὃν εἶχον διὰ φόβου τὸ πάλαι καὶ θαύματος, ὥς καὶ ἄλλους καταφρονούντας ἀνέδην ἔχειν ἐκθέειν καὶ τὰ μέγιστα ζημιούειν, καὶ σὺν αὐτοῖς ἄλλους ὥσπερ κύνας ὡστοτραχηλῶς λιχνεύσασθαι, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον τῇ Ῥωμαίων ἐπέχοντας ἄλλην ἐρήμην δεῖξαι τὴν ἀπ' Εὐξείνου Πόντου μέχρι καὶ τῆς κατὰ Ῥόδον θαλάσσης κατὰ τε μήκος καὶ πλάτος διέχουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

ιε'. *Περὶ τῆς γενομένης στάσεως μεταξὺ Γεννουϊτῶν καὶ Βενετικῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ.*

[P 158] Τότε δὲ διαφορὰς ἐνστάσης μεγίστης μεταξὺ Γεννουϊτῶν καὶ Βενετικῶν, ὥς πᾶσι πάντας δι' ἔχθρας εἶναι καὶ κακὸν ἄλλήλοις ἀπάντημα γίνεσθαι καὶ ναυσὶ πλείοντας καὶ ὁδοιποροῦντας πεζῇ, οὐκ ἦν ὅλως καιρὸς καθ' ὃν οὐκ ἠκούοντο ἡ Γεννουϊτῆς τὰ χεῖριστα διατεθεικότες Βενετικούς· ἡ Γεννουϊτῆς Βενετικοί, ὅλας ναῦς αὐτάνδρους καταπὼν τίζοντες, καὶ χρήματα τὰ μὲν ἀφαρπάζοντες, τὰ δ' ἀφανίζοντες, ὥς καὶ πᾶσαν μεσίτην καὶ αὐτῆς τῆς κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίας εἰς εἰρήνην ἀγούσης ἀπρα-

Philanthropeno militarent, locorum notitia ad nocendum exitiosius utentibus; ad hæc nullo jam metu retardatis, quod idem ille dux quem unum timuerant, ejus vim experti et mirati felicitatem prius a nostro limite tentando repressi aliquatenus fuerant, longe illinc, nec rediturus unquam, aberat; postremo plurimis, ut sit, aliis ad hos sese canibus aggregantibus spe participandæ semesorum rosionis cassum, maxima, inquam, manu famelicorum omnis generis latronum unguem insigente ulceri, ac certâ jam impunitate securam, genti omni præsidio nudatæ avarissime crudelissimeque insultandi passim exercente licentiam. Sic cunctas sigillatim ejus tractatus regiones ista pervagata pestis denique in vastum desertum vertit, quantum terrarum a Ponto Euxino ad mare Rhodium in latum ac longum patet. Verum hæc postea.

15. *De seditione Genuenses inter et Venetos coorta, deque terræ motu.*

Tunc porro flagrabat cum maxime discidium gravissimum quo erant inter se Genuenses et Veneti commissi. Nullus horum non quemlibet illorum, et vicissim, acerrime oderat: sævas quoque istas et internecinas inimicitias in omni occursum mutuis quam immanissime invicem nocendi conatibus exercebant. Omni pene momento audiebatur aut mari navigantes aut terra iter agentes vel Genuenses a Venetis vel a Genuensibus 233 Venetos pessime multatos. Naves totæ incursu infesto mergebantur. Res et pecuniæ partium raptæ auferebantur, partium corruptæ peribant. Multi frustra, etiam a præsulibus ac sacerdotibus Ecclesiæ ipsorum, reconciliare inter sic infensos gratiam tentaverant. Omnis semper tractatio conventionis in irritum cesserat; ac ne mentionem quidem pacis ullam a concordia suavisioribus jam audire

κτείν τὸ παράπαν, καὶ λόγους κενούς εἶναι τοὺς Ἀ
 φείας τὰ τῆς εἰρήνης εἰσηγούμενους. Πρώτην μὲν
 οὐκ ἔχε Μαιμακτηριῶν, καὶ βασιλεὺς τρισὶν ἡμέραις
 πρότερον τῆς Κωνσταντίνου ἐξελθλακῶς πρὸς τὴν
 Χρῆλιν τὸ ἀμφιθαλασσιδίων φρούριον ἤλαυνεν, ἔτι δὲ
 πρὸς τῷ Δαματρυῖ ἐσκήνου τὸ ὑπηρετικὸν προσμέ-
 των, καὶ ὅσοις ἦν αὐτῷ ἐπεσθαι. Καὶ τῆς πρώτης
 τοῦ μηνὸς ἐσπέρας περὶ που τὸ μεσονύκτιον σεισμὸς
 ἐμπίπτει μέγας, κατὰ τοὺς τῶν ζώντων σωμάτων
 συγκρούς· οὐδὲ μᾶλλον καὶ δεινούς οἱ περὶ τούτων
 γράψαντες λέγουσιν ὡς κάτωθεν διένοντας καὶ ὑπο-
 σπώντας θεμέλια. Τόσος γοῦν ὁ τότε ὥστε καὶ μη-
 λένα ἔχειν μὴ παλαιὸν μὴ νέον εἰδέναι, μὴ ὅτι γε
 μεῖζω, ἀλλ' οὐδ' ἴσον πώποτε. Τινὲς δὲ τῶν ἤδη γε-
 γηρακότων τῷ κατ' ἐξοχὴν λεγομένῳ μεγάλῳ ἐκεί-
 νῳ παρείκαζον· οὕτω γὰρ καὶ τοῦτον ἐφ' ἡμέραις
 πλείοσις ἐπισυμβαίνειν, καὶ πλείστοις τῆς ἡμέρας
 ἢ καὶ νυκτὸς προφαίνειν κατὰ μικρὸν τὰ τοῦ πνεύ-
 ματος ἔγκαταλείμματα, ὥστε καὶ Ἀνθεστηριῶνος
 ἱππακιδιᾶ κατὰ ἐνταῦθα μὲν πλείω τὸ τοῦ χρόνου
 μήκος γενέσθαι, μαλακώτερον δὲ τῇ δυνάμει, ἐν δὲ
 τῇ ἀνατολῇ καὶ μεῖζω τοῦ φθάσαντος θεοὶ δεινότε-
 ρον. Ἐνέσκηψε δὲ τὸ δεινὸν τότε ἀπὸ τῶν περὶ
 Πέργαμον διὰ Χλιαρῶν μέσων καὶ ἐς αὐτῆς Περιοί-
 δος, μέρη, ὡς διαστήναι μὲν πολλαχοῦ τὴν γῆν, ἐκ-

sustinebant. Cæterum Kalendis Junii, cum triduo
 ante imperator Constantinopoli egressus Chelen
 versus iter inisset (erat hæc arx mari circumflua)
 et adhuc ad Damatryn tabernaculis fixis expec-
 taret partem illam palatinæ familiæ quam illuc
 sequi sese præcedens jussisset, vespere primæ diei
 mensis, circa noctem mediam, terræ motus coor-
 tus est ingens, quassa tellure ad formam pulsuum
 artericorum in vivis corporibus, alterna contrac-
 tione ac dilatatione micantium. Quod genus terræ
 motuum, qui de illis scripserunt, maxime noxium
 ac formidabile esse tradiderunt, utpote quo ipsa
 quasi fundamenta orbis penitus evoluta convellan-
 tur. Tantus autem is qui tunc exstitit fuit, ut nemo
 juvenis aut senex quamlibet vage peregrinatus,
 quantævis vetustatis per ætatem multum provec-
 tam memor, parem illi se unquam aut uspiam
 sensisse, nedum majorem, posset affirmare. Qui-
 dam tamen qui ultra vulgarem modum senuerant,
 prisco illi terræ motui, qui per excellentiam ma-
 gnus appellatur, hunc quadam ex parte compara-
 bilem putabant: nam et in hoc, similiter ut in
 illo, contingebat plerumque per diem et noctem
 proferri debiliore succussu quasi sensim elanguen-
 ceas reliquias spiritus. Adeo ut septima decima
 mensis Julii concussiones hic quidem essent pro-
 ductiores tempore, remissiores vero impetu, in
 Oriente vero majores et **234** vehementiores præ-
 cedentibus. Grassari autem id malum cœpit a
 Pergamo per media Clitriara procedens usque ad
 ipsius Persidis partes, hiantes multis locis solo,
 alicubi etiam aquas ex intimo foras propellente,
 arcis ad Chliara sitæ fundamentis ipsis eversis,

δλύσαι δ' ἐνιαχοῦ καὶ ὕδατα, ἀνατραπῆναι δὲ καὶ
 τοῦ κατὰ τὰ Χλιαρὰ φρουρίου θεμέλια, καὶ ναοὺς
 καὶ οἴκους τῶν περιπόστων καταπείσειν. Τοῦ γοῦν
 πρώτου σεισμοῦ καὶ καθ' ἡμᾶς μεγάλου ἐνσκήψαν-
 τος πολλὰ μὲν ἀναστήματα τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατέ-
 πιπτον, ἐκ παλαιοῦ τὸν ἐδρασμὸν [P 159] ἔχοντα,
 πολλὰ δὲ καὶ τῶν νέων οἰκῶν κατηρέλιποντο. Τοὺς
 δὲ γε τῶν αὐλαίων θριγκοὺς, οἳ καὶ ἐκ ξηρῶν συν-
 ἵσταντο λίθων, κατὰ σωρείαν ἕκαστον εἶδὲ τις καί-
 μενον, ὅμοιον ὡς ἂν ἐπισωρευθέντων ἄλλοθεν ὁ
 τεχνίτης τοὺς τοίχους ἐμελλε συνιστᾶν. Αὐτὸ δ' ἔργον
 τῶν μεγάλων πεσόντα τὴν βίαν ἐσήμηνε τοῦ κινή-
 ματος. Ὁ γὰρ τῶν Ἀγίων ἀπάντων ναὸς ἐς τότε
 συνεστηκώς, καὶ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λειπόμε-
 νος, ἐλεσινὴν θραύσιν πάσχει καὶ πῶσιν τῆς ὀρο-
 φῆς, ὅση τε περὶ τὸ βῆμα καὶ ὅση περὶ μέσον ἀνψ-
 κοδόμητο. Καὶ ὁ ἐκεῖσε χαλκοὺς ἀνδριάς τοῦ ἀρχι-
 στρατήγου, ὁ ἐπὶ κιονώδους μὲν ἐρηρειαμένους τοῦ
 ἀναστήματος, ἐς πόδας δ' ἔχων τὸν ἀνακτα Μιχαήλ
 τὴν πόλιν φέροντα κάκεινψ προσανατιθέντα καὶ τὴν
 ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα, ὁ τοιοῦτος οὖν ἀνδριάς
 καὶ ἡ ἀνὰ χεῖρας τῷ βασιλεῖ πόλις, ὁ μὲν τὴν κεφα-
 λὴν ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος
 ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἄμφω πίπτουσι. Τούτων
 οὖν συμβάντων ἡ μὲν πόλις πᾶσα ὑπ' αὐγὰς ἡμέρας,

templis quoque ac aliis ædificiis specie ac solidi-
 tate celebribus prostratis. Primo porro hujus ter-
 ræ motus in hæc loca impulsu multæ moles excel-
 sæ, quæ suam firmitatem longo statu probaverant,
 conciderunt, multæ novæ structuræ dejectæ sunt.
 Septa vero late patenitium arearum et siccorum
 sine cæmento dispositu saxorum sublatæ circum
 maceræ cūmulatim unaquæque in latus procum-
 hebant, ut eas qui strues cernerent, de industria
 comportatos apteque digestos lapides in usum arti-
 ficis muros illic molituri opinari jure possent.
 Duo tamen ædificia ingentia suis ruinis vehemen-
 tiam motus ostenderunt. Sanctorum etenim om-
 nium templum, quod eatenus inconcussum stete-
 rat, licet in eo nihil omisum ad tuenda sartatecta
 necessarium diceretur, miserabilem passum labem
 est, eminentibus fastigiis duobus, quorum unum
 aræ maximæ superstructum fuerat, alterum umbi-
 lico incumbibat, tristi casu deturhatis. Quæ autem
 illic visebatur ænea statua sancti militiæ cœlestis
 imperatoris, insistsens basi rotundæ, ad pedes
 habens Michaelē Augustum urbis simulacrum
 sustinentem manibus, habitu offerentis sancto
 sibi cognomini archangelo ejusque custodiæ com-
 mendantis civitatem, talis, inquam, statua capite
 dejecto minuta est, et in ipsi subjecta species
 civitatis e manibus Augusti concidit, utroque in
 terram **235** devoluto. Consternata sensu primo
 tam diræ calamitatis universa urbs diluculo con-
 currit ad templum maximum, ubi vacabat propiti-
 ando precibus Deo. At imperator extra urbem
 tunc repertus, ut diximus, et quantum id mali
 esset intelligens, timuit ille quidem civitati uui-

τῷ μεγάλῳ ναῷ προσδραμόντες, ἱκεσίαις ἐσχολάζον καὶ λιταῖς· ὁ δὲ γε βασιλεὺς εὐρεθεῖ; ἔξω τῆς πόλεως, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸ δεινὸν ἐνοήσας ὁποῖον, ἔδεδείκει μὲν καὶ περὶ τῇ πόλει πάσῃ μὴ πως καταπόθῃ, ἔδεδείκει δὲ μᾶλλον καὶ περὶ τῷ μεγάλῳ ναῷ, ὥστε καὶ συχοῦς τῆς αὐτῆς ὥρας πέμπειν ὡς γυνῶσιν μακρόθεν ἰδόντες εἰ ἴσταται. Τέως δὲ καὶ τὴν ἔξοδον οὐκ ἀγαθὴν ἐντεῦθεν οἰωνισάμενος ὑποστρέφειν ἔγνω, καὶ ἀντιπεραιτοῦται πρῶτις ἐκθαμβούμενος οἶον, καὶ μῆνιμα θεῖον, ὅπερ καὶ ἦν, τὸ δεινὸν ἐκεῖνο ποιούμενος.

ις'. *Περὶ τῆς λιτανείας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δημογορίας.*

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἐσπευθεὶς θεραπεύειν ἀφ' αὐτοῦ τὸ θεῖον, ἐφ' οἷς καὶ δίκαιον ἔχειν ἤγητο. Δίκαιον δὲ βασιλείας τὸ περὶ ταῖς κρίσεσι δίκαιον καὶ ἀδέκαστον, μηδὲν παραθετραυσμένον ἢ δώροις ἢ χάρισιν, εἴπερ καὶ τιμὴ βασιλείῃς κρίσιν ἀγαπᾷ. Ἐδόκει δὲ τοῦτο καὶ παρορᾶσθαι τῷ τέως ἔκ τινος ἀμελείας ἢ καὶ θεωροδικίας τῶν [P. 160] κρινόντων, ὡς αὐτὸς ᾔσχετο. Καὶ δὴ λιτανεῖαν παραγγέλλας παντὶ τῷ λαῷ, συνέρχεται καὶ αὐτὸς ἅμ' ἀρχοῦσι πολλοῖς ἄλλοις, ὡς πολλάκις εἰθιστο, καὶ πατριάρχῃ μὲν καὶ ἀρχιερεῦσι τὰ αὐτῶν ἐφῆκε ποιεῖν, εὐχὰς ἐκτενεῖς δη-

λονότι καὶ ψαλμῳδίας καὶ ἄλλ' ἅπαντα, οἷς τὸ θεῖον ἐξευμενίζεσθαι πέφυκεν· αὐτὸς δὲ σχεδιάσας δημογορίαν πρέπουσαν τῷ καιρῷ, παρακατέχειν βουλόμενος ἐκ τοῦ σύγγενους τοὺς συνευλεγμένους, μέχρι καὶ τοῦ Ἱπποδρομίου τὴν λιτανεῖαν περιορίσας ὡς χωρήσοντος ἅπαντας, κατεναντίον Ἰσταμένης τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, μακρὰν καὶ δυαλύγιον τῷ λαῷ κατετείνετο τὴν δημογορίαν, ὁποδῶν μὲν καὶ μῆνιμα θεῖον τὸ γεγονός, παραπτόμενος δὲ καὶ αὐτῶν ὡς ἀμελῶς διαγόντων καὶ ἀνεπιστρόφως ἐχόντων πρὸς νόμους θεοὺς καὶ δικαίωματα, τὸ πᾶν μέντοι γε εἰς ἀδικίαν συγκαίλων ὡς μὴ οὔσης κατὰ τὸ προσῆκον τῆς ἐφ' ἐκάστῳ κρίσεως, ἥς δὴ καὶ αὐτῷ μέλειν βασιλεῖ γε ὄντι ὡς εἰκὸς ἔκριεν. Ἐνθεν τοι καὶ τούτῃθεν καθυποσχέετο συντάττειν λόγον χρυσοβούλειον περὶ κρίσεως, καὶ δικαστὰς ἐκλέξασθαι ἐκ τ' ἀρχιερέων ἐκ τ' ἄλλων ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς πάντας εἰς δώδεκα, οἷς δὴ καὶ ὀρκωμοτήσασιν ἢ μὴν ἀδωροδοκῆταις καὶ ἀπροσωπολήπτως τὰς κρίσεις ἐκφέρειν ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποίνης ἄχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τυγχόντα, πιστοῖς χρῆσαι' ἂν κριταῖς κατὰ τὰ ἀνάκτορα. Καὶ πλείστ' ἄλλα παραινέσας ἀπέλυε τὸν λαόν.

versæ ne absorberetur, plus tamen de templo maximo sollicitudinis ostendit, submittens pluries hora qualibet alios super alios in loca unde longe conspicua magni templi moles esset, qui subinde referrent ecquid adhuc staret. Tandem egressum ex urbe summ infaustum e tam sinistro augurio reputans reverti eo decrevit, et postridie mane freto trajecto regressus est, perculsus vehementer ac quasi attonitus, ultionemque, ut erat, divinam agnoscere se id flagellum proflens.

16. De supplicatione et imperatoris concione.

Hæc illi cura studium iniecit acre Numinis, quantum ex se posset, propitiandi, iis nimirum emendandis quæ ad suum ipsius proprie officium spectarent. Officium autem imperantis vel primum ducebat providere ut jus diceretur sine iniquitate, citra personarum acceptionem, nusquam infractum donis aut gratia, siquidem honor regis iudicium diligit¹. Verebatur porro ne paulum dormitasset in hoc hactenus, et quadam indulgenti conniventia corruptelas iudicantium, haud puras a muneribus manus ad tribunal afferentium, transmississet. Supplicatione igitur cuncto populo indicta convenit et ipse cum principibus et multis aliis, ut erat plerumque consuetum. Ac patriarchæ quidem et præsulibus quæ ipsorum erant muneris reliquit, preces videlicet continuas, psalmodias et id genus cætera, quibus placari Deus solet. Ipse autem post cærimoniam præsto sibi 236 adesse peroratiuro concionem volens, de industria præscripsit processuro supplicandi causa clero et populo terminum Hippodromium, locum et satis

patentem capiendæ multitudini, et quod esset ex adverso alte conspicuæ imaginis Deiparæ, ad periculum temporis et ponere talis religionem accommodatum. Ibi longam et verbosam ad populum explicuit orationem, demonstrans iram Dei sese minis plagisque declarantem, reprehendens autem ipsos ut negligenter viverent et nullo respectu legum sanctionumque divinarum administrare pro libitu quidlibet solitos. Ultimam concionis partem ad conquestionem de non exacta usquequaque ad normam legum juris dicendi ratione contulit, causans haud constare iudiciis, quo passim modo exercebantur, omnes numeros convenientis unicuique rectitudinis ac severæ gravitatis, quæ nihil desiderandum, nihil notandum animadversionibus æquæ censuræ relinqueret. Istiusmodi abusuum aut reprehensibilium omissionum emendationem ad suam proprie, quippe imperatoris, curam pertinere merito iudicabat. Quare jam inde se sancte polliceri dixit formatum riteque promulgatum constitutionem imperialem aurea bulla munitam, qua formam iudiciorum ordinaret. Electurum se iudices ex episcopis et aliis sacerdotibus, prætereaque ex senatoribus, quorum numerus omnium ad duodecim redigeretur. His iurejurando interposito pollicitis se sine munerum admissione, sine personarum acceptione, æque de summis et infimis iudicia laturos, a domina sua matre usque ad quemlibet de vulgo villissimum, fidei integritate in palatio iudiciis usurum. Hæc cum disseruisset, admonissetque insuper de aliis plurimis, populum dimisit.

¹ Psal. xcvi, 4.

ιζ'. *Περὶ τοῦ χρυσοβούλλειου λόγου διὰ τοὺς Ἀ
κριτὰς καὶ κρίσεις.*

Ὀλίγαις δ' ὑστερον ἡμέραις καὶ ὁ χρυσοβούλλειος μὲν συντάσσεται λόγος, οἱ δ' ἐκλέγονται πρόσφοροι, καὶ σύναξις πάλιν αὖθις· κατὰ τὰ τῆς δεσποίνης ἀνάκτορα γίνεται, τῆδε τότε τοῦ κρατοῦντος σκηνοῦντος. Καὶ δημηγορεῖ βασιλεὺς [P. 161] τὰ εἰκότα, καὶ ὁ χρυσοβούλλειος λόγος ἀναγινώσκειται. Προέβη δὲ καὶ τισιν ὄρκος τῶν δικαστῶν, ὅσοι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγχλήτου πείρα νομικῇ καὶ συνέσει κερφέροντες ἐκλελέχато. Καὶ φοβερὸν καθίστατο ἐκαστήριον μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἐπ' ἴσης τὰς κρίσεις ἐκφέρον, εἰ καὶ μὴ ἐς μακρὰν διετέλεσεν, ἀλλὰ ἐπ' ὀλίγον, κατὰ τὰς τῶν μουσικῶν χορδῶν κρούσεις, ἐξησθενηκὸς διαπεφωνῆκει.

π'. *Περὶ τῆς ἀπελεύσεως τῶν Βενετικῶν κατὰ
τῶν ἐν πόλει Γεννουιτῶν.*

Τότε δὲ μετ' ὀλίγον, εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, Βενετικοὶ μακραῖς ναυσὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα τὸν Ἑλλησπόντον διελθόντες ἐξαιπνίῳ· τῇ Κωνσταντίνου προσβάλλουσι. Καὶ ἡμέρα κυριώτατος ἦν, ὅτ' ἐκείνοι μὲν προσελῶντες ἐν χρῶ

τῶν τῆς πόλεως τειχῶν, μεθ' οὗ πλείστης κορυφῆς Ἰταλικῆς καὶ φρυάγματος, πρὸς τὸ τοπικὸν ῥεῦμα ἀντωθοῦντες ταῖς κώπαις ἀνήγοντο, βασιλεὺς δὲ πρωταίτερον ἐπιθάς Ἰππου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἐν τῇ τοῦ Ἱπποδρόμου σφενδόνῃ ἰστάμενος, τὴν τῶν νεῶν ἀναγωγὴν κατεπώπτευσεν. Κάτωθεν δὲ οἱ περὶ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Σαναχρηεῖμ καὶ Ἀγγέλον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως ὠπλισμένοι διέθεον ἔνδον καὶ αὐτοὶ τοῦ τείχους, ὅπου ἂν αἱ νῆες προσβάλλοιεν, ἐννοίας οὐσης (οὐ γὰρ εἶχον ἀκρῶς εἰδέναι τὴν ἀφίξιν), μὴ τί που καὶ τῶν δεινῶν ἐπὶ τῇ πόλει καταπανουργεῖσαιντο, ὥστε καὶ τὰς πύλας ἐγκακλεισμένας πολλοὶς ἔνδοθεν τοῖς ἡπλίταις διατηρεῖσθαι, μῖα δὲ κατὰ τὴν μὸνὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου πυλίδος ἀνοιχθείσης κατ' αὐτὴν ἐξελθεῖν τὸν ἀπὸ βασιλείως πρὸς ἐκείνους σταλέντα περιφανῆ τινα ἄνδρα Βενετικὸν κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐνταῦθ' εὐρισκόμενος, ὥστ' ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν ἐφ' ᾧ παραγένοιτο ἐκείνους, καὶ τὸν ἀπόστολον παρακατασχεῖν, καὶ μὴδὲν ἀξιώσασαι τῶν εἰς ἀπόκρισιν. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μᾶλλον τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Βενετικούς ἐν δειναῖς ὑποψίαις ἄγοντες φυλακαῖς διετή-

17. *De constitutione aurea bulla firmata circa
judices et iudicia.*

Paucis post diebus promissa superius constitutio conscripta et aurea bulla munita est. Idonei quoque delecti sunt iudices. Tum, novus rursus **237** indicitor conventus ad dominæ regiam. Nam forte tunc ibi degebat imperator, qui orationem ad congregatos rei quæ ageretur accommodatam habuit. **C** Post eam legitur constitutio auro bullata. Datum etiam a quibusdam iudicum verbis conceptis iurandum est. In id sane collegium quicumque e senatu peritia usuque legum ac prudentia eminebant, sunt electi. Constitit inde inclytum et peccantibus terribile tribunal, sine ullo respectu pro solo rerum merito de cunctis statuens et iudicia ferens exquisissima. Sed non diu duravit; nam velut choris evenit citharæ, plectri aut digitorum attritu sensim extenuatis aut relaxatis, tandem exarscentibus, ita istius novi Areopagi quasi chori musici suavissimus concentus remisso sensim tenore primum elanguescens, haud longo inde processu plane dissolutum obmutuit.

18. *De irruptione Venetorum in Genuenses urbis
inquinatos.*

Exiguo post ista tempore, die vicesima secunda mensis Julii, Veneti longis navibus quinque ac septuaginta, Hellesponto trajecto improvise, Constantinopolim appulerunt. Dies erat Dominica, cum illi summa confidentia et quam minacissimo timore fastus Italie ad oram ipsam murorum urbis invecti, adversum eo loci maris fluxum remis eluctantes, promovebant. Imperator primo mane cum suis equo conscenso exstans in funda Hippodromi navium appulsum speculabatur. Inferius ductores militarium ordinum, magnus domesticus Joannes, Scunacherimus et Angelus, armati cum suis quis-

que manipolis et cohortibus ultro citroque intra muros et ipsi discurrebant, intenti ad occurrendum quæcumque naves molirentur exscensum; nam quo consilio illæ ingruerent, haud dum perspectum **238** erat satis; et periculum erat ne infestæ venirent, calamitatem urbi aliquam dolo malo machinantes. Itaque portæ clausæ civitatis validis ante quamque dispositis præsidii armatorum custodiebantur, uno juxta monasterium Sancti Lazari ostiolo patente. Per id posticum emissus ab imperatore quidam est ex illustribus Venetis, qui tunc forte legationis causa in comitatu reperiebatur, jussus occurrere snis illis classis adventantis ducibus et ex ipsis resciscere quorsum venirent. Sed ille nihil responsi dignati sunt reddere; quia ille ipse missus apud eos mansit, detentusne vi an ultro sic volens, incertum. Cæterum in hanc partem pronior suspicio suspectos vehementer reddebat alios quoque, qui tunc per urbem varie sparsi degebant, Venetos, ne pariter cuncti conspirassent et ex compacto rem gererent; quos ideo comprehendendi custodisque teneri necessarium est visum. Classis porro Veneta dum remigio provehebatur, conspicata in tantum non contigua vicina naves quasdam longas Genuensium, in eas infesta se convertit, assequi affectans. At illæ habiliores motu onereque leviores, velocitatis fiducia majoris remis aliquantum inhibitis, velut expectantes constitere: tum, ut Venetæ jam prope accesserant, incitantes cursum, latiori se quam quo prius abstiterant intervallo disjungebant; ibique rursus consistentes iterum ad sequendum invitabant similiter eludendas, ubi accedere tentassent, Venetas triremes. Quod cum iterum ac tertio esset factum, Veneti se frustra in eo contendere cernentes illis omissis portum Ceras dictum navibus com-

ρουν. Ἐκεῖνοι δὲ τότε, ὡς προσελῶντες ἀνήγοντο, [P. 162] νῆας μακρὰς φανείσας Γεννουϊτῶν ἐγγύθεν πλεούσας ἐπέσπευδον τὴν πρὸς ἐκεῖνας. Ἄλλ' αἱ μὲν ἔλαφραι οὐσαι, θαρρόουσαι τῇ ταχύτητι, ἐπ' ὀλίγον προσέμενον, καὶ πλησιαζόντων ἐκείνων αὐτοὶ ταχυνάουοντες πολλῷ πλέον ἢ πρότερον ἀπείχον διάστημα. Τοῦτο δις καὶ τρίς γεγόνος, ἔπει ἐύρων πονοῦντες ἀνήνυτα, ἀφέντες ἐκείνους πληροῦσι νεῶν τὸν λιμένα τὸ Κέρας. Καὶ Γεννουϊτᾶς μὲν οὐ κατὰ τὴν περιάν καταλαμβάνουσι. Τὴν γὰρ τῶν νηῶν ἐκεῖνοι προσγνώκτες ἐφοδόν, προσλιπαροῦσι βασιλέα αὐτοῦς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς πόλεως δέξασθαι· φανεράν γάρ ἐπὶ σφᾶς εἶναι τὴν ἐφοδόν. Οἷς δι' ἀνάγκην βασιλεὺς γίνεται κἀταίνας, καὶ τὸ κατὰ Βλαχέρνας μέρος σφίσι δίδωσιν, ὅπου νῆας ἰδίας βυθίζουσιν ὡς φυλάξοντες, αὐτοὶ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας χειρὸς ἕκαστος πρὸς τὸ συμβᾶν παραμυθίαν ζητῶν τῆς εἰς τὸ δυνατόν οὐκ ἡμέλουν σωτηρίας. Διὰ ταῦτα κἀκείνους κακοῦν οἱ ἐπιόντες οὐκ ἔχοντας, σκευαγωγηθέντων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς περὶ αἰας, πῦρ ταῖς τῶν Ἰταλῶν οἰκίαις ἐνέεισαν καὶ κατεπίμπρων τέλειον. Κἀκεῖνοι μὲν τῷ κατεπαίρεσθαι τῶν ἐντὸς ἀπειροκαλίας αἰτίαν εἶχον, ἐπιμαίνόμενοι τοῖς ἀφύχοις, οἱ δ' ἐντὸς τέως ἀνάνδρων ἔφερον σχῆμα κατεπτηγότες ὑπὸ τοῖς τείχεσιν. Οἱ δ' ἐς τοσοῦτον αὐθαδεῖας ἐξώκειλαν, ὥστε καὶ

συγκείμενον παρὰ βασιλέως ἀρχῆθεν τοῦ δεξαμένου τὰ γένη ὥστε διαφορὰς συμμάχων αὐτοῖς ἐκτὸς, ἐνδοθεν μὲν τῶν τῆς Ἀδύου στενῶν, ἐνδοθεν δὲ τοῦ Φάρου, οὕτω κατὰ θάλατταν μάχεσθαι, τὸ μέσον δὲ τούτων πάσαις ἄδατον μάχαις ὡς τι τῶν ἀφωσιωμένων καὶ ἱερῶν καὶ ἀμφοτέρους διατηρεῖν, αὐτοὶ ἐκ φρονήματος κατεπαρθέντες μεζονος, παριδόντες καὶ τὰ συγκείμενα, ἐντὸς αὐτῆς τῆς βασιλείας οἰκίας κατὰ τῶν ἱκετῶν τῇ βασιλείᾳ πολέμους ἐξέφερον. Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς μισήσας τὴν σφῶν ἐπαρσιν, ἐφίησι καὶ Ῥωμαίοις Γεννουϊτᾶς προσαμύνειν καταστάσιν εἰς πόλεμον. Ὅθεν κἀκεῖνοι μὲν ἐξερχόμενοι καὶ ἱλαδὸν συνταττόμενοι διεμάχοντο γαίτην τοῖς ἐκ τῶν νηῶν· τὸ δὲ τοῦ βασιλέως στρατιωτικόν, ὅσον ἦν ἐν πεζοῖς τε καὶ ἔλαφρον, ἐκ τειχῶν προκύπτον, τόξοις βάλλοντες καὶ σφενδόλαις τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκάκουν καὶ τὰς ἐμβολὰς σφῶν ἐποίουν ἀσθενεστέρας. Ἦδη δὲ καὶ πετροδόλον μηχανήμα διεκίνουν, ἐκείσε τοῦ βασιλέως· ἐξω βελῶν ἱσταμένου καὶ βλέποντος, καὶ μεγίστοις τοῖς ἀπ' ἐκείνου [P. 163] λίθοις τὰ τῆς ἡμετέρας νεῶς κόρυμβα, ἦν ἐκεῖνοι κατεῖχον πολεμοῦντες ἐκείθεν κατὰ τοῦ τείχους, κατέφλων πέμποντες, καὶ τῆς ὁρμῆς τοὺς ἄνδρας ἀνέστελλον. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοσούτῳ πόλεμος διετείνετο καὶ ἅπαν τὸ παρ' ἐκείνων μηχανήμα ἔργων ὑστέρεσι καὶ οὐδὲν ἠνύοντο, ἐκ μανίας ἀπαλλάξαντες κλει-

plerunt. Ac non repertis apud Peræam Genuensibus (hi enim præviso Venetorum in se incursu, enixe imperatorem oraverant ut se cum mulieribus ac liberis rebusque cæteris ipsorum intra urbem admitteret; idque imperator, quod jam esset **239** manifestum eos a Venetis infestis peti, coactus fuerat permittere, regione inque circa Blachernas illis ad effugium concesserat; ibique jam Genuenses iidem, munito, ut potuerant, littore navibus quibusdam suis demergendis, quarum objectu prohiberent hostium exscensum, se suaque pro viribus parati stabant propugnare), non repertis, inquam, domi, quos quærebant, inimicis Veneti, ac ne aliis quidem apud Peræam ullis (nam et Romani qui domos Galatæ habebant, convasata ipsi quoque suppellectili se intra urbem receperant) igne injecto in ædes Italorum eas flamma consumpserunt. In quo stultæ impotentiae vituperationem in se traxerunt, frustra intumescens, quod locum cepissent a nemine defensum, et ignavo furore ævientes in res inanimas. Uti et vicissim Genuenses inertis indignique viris fortibus timoris dedecus tulerunt, non ausi stare in vestigio tuerique focos ac lares, sed relictis inglorie familiaribus tectis sub umbram tutelamque murorum, ut metu attoniti, convolantes. Majus porro crimen erat Venetorum attentata contra fidem dudum Imperatori datam intra fines vetitos incursio, siquidem ab initio convenerat, quando est utrique isti Italorum generi permissum libera in urbe ac per hos tractus exercere commercia, ut si quid inter eos contra-

possent toto maris spatio quod patet inter Abydi fauces et Pharum, sed extra hunc locum utram vellent in partem navibus suis præliis æquor quærerent, medium illud intervallum immune belli certisque quietum induciis haberent. Cujus religionem conventionis cum hodie palam insolenti elati confidentia violare Veneti non vererentur, intra ipsam pene imperialem domum Augusti supplices quærerere ad poenam ac cædem ausi, merito iis propterea iratus imperator Romanis **240** permisit ut Genuenses defenderent, cumque iis contra fœdifragos assultores in armis starent. Itaque uti Genuenses armati ac longa serie ordinati per littora in naves Venetas jaculabantur, ita quantum in urbe tum fuit imperialium copiarum, peditatus præsertim ac levis armaturæ, prominentes e mœnibus arcubus ac fundis Venetos per foros suarum navium exstantes eminus petebant, non levi eorum damno, debilitabantque haud dubie impetus accedere ac terra potiri conantium. Jamque et machinam movebant jaculatricem petrarum, et despectante imperatore, qui alte quodam in fastigio extra jactum tuto stabat, aplustria navis nostræ, qua Veneti occupata contra nos pugnando utebantur, vastis icibus saxorum per ballistam e muro emissorum contendebant; sicque vim reprimabant irruentium. Quoniam vero producto inde ad vesperam certamine omnis eorum machinatio irrita cedebat, nec proficiebant quidquam necessario recedentes fera in Romanos instincti rabie, quod ab iis se repulsos videbant, eadem die repetentes, qua vacua politos diximus, Galatam, ut

στης οτι και αυτοι Ρωμαιοι τούτους ἐπήσαν, στρα-
 φέντες αὐθημερὸν πῦρ ἐμβάλλουσι καὶ ταῖς τῶν Ῥω-
 μαίων οἰκίαις, καὶ καταφθεύρουσι τέλειον. Δι' ὅλης
 μὲν οὖν νυκτὸς τὸ πῦρ ἐνέμετο τὰς οἰκίας, φλεγο-
 μέναις δ' ἐπανέτειλεν ἡ ἡμέρα. Αὐτοὶ δὲ τὰς τε ναῦς
 προσελάσαντες καὶ τοῖς θυρεοῖς φραζάμενοι μάχην
 στεβρὰν ἐγείρουσι Γεννουταῖς. Οἱ δὲ τὰς ἐμβολὰς
 καὶ πᾶν δεχόμενοι ἀπημύνοντο, ἕως καὶ τινὰ τῶν
 ἐν μεγίσταις ἐκείνων βαλόντες φονεύουσιν. Καὶ
 διὰ ταῦτα ζυγρότεροι τῆς ἐλπίδος ἀποχωρήσαντες
 ἀναχωρῆν τε τῷ πολέμῳ ἐδίδουν καὶ κατ' αὐτοῦς
 ἦσαν.

18. Ὅπως ὁ βασιλεὺς μεταπεμφόμενος τὸν ἡγε-
 μένα αὐτῶν προσεβίαν στέλλει.

Τότε καὶ βασιλεὺς πέμψας τὸν εἰς κεφαλὴν τεταγ-
 μένον ἐκείνων μετακαλεῖται μεθ' οὗ πλείστης τῆς
 μαχότητος, καὶ ὑπὸ τῇ προσηκούσῃ ἀσφαλεῖ σὺν
 ἑτέροις καταλαβόντι ὠνεῖδ' ἐπὶ τὰς παραλόγους
 ὁρμὰς, καὶ τὴν τῶν συγκαίμενων τῇ βασιλείᾳ μετὰ
 τούτων παραβασίαν εἰς φανεράν ἐτίθει αἰτίαν, τὸ δὲ
 καὶ πῦρ ἐνέειναι Ῥωμαίων οἰκίαις ταπτομένοις ἐν
 φλοῖς ἀπερβολὴν μανίας ἔκρινεν. Ὁ δὲ πόλλ' ἄλλα

πρὸς βασιλείᾳ λέγων τε καὶ ἀπολογούμενος οὐδὲν
 πλέον τοῦ κακῶς δοῦναι πράττειν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
 ἀπηνέγκατο. Ὅμως δ' ἐξ αὐτῆς πρεσβείαν μὲν
 στέλλει πρὸς τὴν ἐκείνων συναγωγὴν, [P. 164] αὐ-
 τῶν γε λαβόντων ἐπὶ τῶν ἰδίων νεῶν τὸν εἰς πρε-
 σβεύτην ταχθέντα. Ὁ δ' ἦν ὁ Κρήτης Νικηφόρος,
 ἀνὴρ γεραρὸς καὶ τίμιος καὶ διὰ πολλὰ μὲν προκρι-
 θεὶς εἰς τοῦτο, πλέον δὲ καὶ ὅτι ὡς οἰκεῖον δῆθεν
 ἀρχιερέα ἐμελλον βλέπειν Βενετικοί· Κρήτη γάρ
 ὑπὸ τούτους ἦν, ἧς ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς ἐπικεκήρυκτο,
 εἰ καὶ πόρρω διῆγε ταύτης διὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν
 ἐπικράτειαν. Αὐτὸς δὲ βασιλεὺς εἰς ἀγανάκτησιν τὴν
 πρίπουσαν προσηγμένος, καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ
 καταφρονηθῆναι δοῦσαν, ἐπισχὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει
 Βενετικούς ἱκανοὺς χρήμασι μέχρι δὴ καὶ εἰς χιλιά-
 δας ὀδοῦντα ἐνεχύραζε τῶν πυρποληθεῖσων οἰ-
 κίων χάριν, ὅσαι τε Ἰταλῶν κατὰ τὴν περσίαν ἦσαν
 καὶ ὅσαι Ῥωμαίων· καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν
 χρεῶν ἦν δεφινδεύειν διὰ τὰ συγκαίμενα βασιλεὶ τε
 καὶ σφίσι. Δοκοῦσι δὲ μοι καὶ Γεννουταῖ τῆς αὐτῆς
 χάριν αἰτίας ἐς ὕστερον τῶν ἐν τῇ πόλει καταπαρ-
 θῆναι Βενετικῶν.

illie prius domos Genuensium incenderant, ita nunc
 pariter et Romanorum aedes inflammaverunt, durante
 per noctem totam, et necdum extincto quando se-
 quens dies illuxit, incendio. Ipsi vero remigio pro-
 motis ad partes Blacheruarum, ubi stare Genuen-
 ses norant, navibus, protecti corpora scutis ob-
 longis, vi summa nituntur irrumperere. Sed Genuen-
 sibus strenue resistentibus, et e munitionibus
 quas ad aditus paraverant fortissime prohibentibus
 excensum, acre praelium exarsit in longum durans;
 donec unus quispiam e primoribus Venetorum,
 telo ictus a Genuensibus misso, moriens concidit.
 Eo casu ablata successus spe et refrigerato pu-
 gnandi ardore, 241 cedentes retro Veneti belli
 quasdam inducias fecerunt, subductis extra jactum
 quiescentes navibus.

19. Ut imperator accito ad se duce classis Venetæ
 legationem Venetias miserit.

Tunc imperator invitatum ad colloquium, fide
 securitatis abunde facta, ducem supremum classis
 Venetæ vultu maxime hilari ac summam præfe-
 rente fiduciam excepit cum magno aliorum comi-
 tatu venientem. His Augustus haud parce expro-
 bravit inconsultos ausus; et cujus manifesti tene-
 rentur scœdifragæ in suam majestatem temeritatis,
 contra dudum stabilita invicem pacta perfidiose
 grassate, increpavit crimen, hujus etiam distin-
 guens gradus. Nam et nefarium fuisse incurrere
 infestis ipsis in loca imperatoris ditionis, adeo-
 que in partes urbis regis ubi suo permissu ac sub
 protectione imperii Genuenses habitarent. Cæterum
 super illud per se immane facinus, non dubitasse
 ipsos Romanorum quoque ipsorum, cum quibus
 pacem haberent, sitas apud Galatam domos in-
 cendere, furoris profecto cumulum et omnem jam

PATROL. GR. CXLIV.

excedens modum protervæ perfidiæ piaculum fuisse.
 Ad ea præfectus classis Venetæ cum multa excu-
 sare dicendo conatus esset, nihil memorare valuit
 quo satis purgaret insolens factum, efficeretque
 ut aliud audientes judicarent quam se ac suos
 egisse in eo perperam et contra omne fas grasse-
 tos. Tamen imperator ex tunc putavit legationem
 ad eorum senatum destinandam, ipsis libenter ad-
 mittentibus et delectum ad id legatum in suas eo
 deferendum accipientibus naves. Fuit ille antistes
 Cretensium Nicephorus, quem fore Venetis gratum
 eo nomine putavit imperator, quod cum jam ipsis
 subesset Creta insula, episcopum loci suæ ditioni
 subditi libenter illi apud se visuri merito spera-
 rentur. Hic porro Nicephorus electus quidem et
 rite ordinatus episcopus Cretæ fuerat, sed a sua
 ecclesia procul debebat propter dominantes in ea
 Italos. His profectis imperator, prout par erat,
 indignatus ob hostiliter 242 invasam tanto sui
 contemptu et deletam incendio Galatam, Venetis
 iniquis urbis, quos, ut est ante dictum, com-
 prehendi jam jusserat, multam indixit pecunia-
 riam summæ octoginta millium nummorum confi-
 ciendam ex oppignerari statim jussis omnium ip-
 sorum bonis, qua resarciretur damnum combu-
 starum illic domuum, vel ad Italos vel ad Romanos
 pertinentium: nam et Itolorum domos juxta pa-
 cta cum iis a se inita defendere se debere judica-
 vit. Videtur quoque mihi causa eadem, dolor, in-
 quam, et indignatio animos pungens recordatione
 inflammatarum a Venetis ædium, concitasse post-
 modum Genuenses ad insurgendum in eos ipsorum
 qui tunc erant in urbe, et eosdem sæva incursione
 opprimendos.

κ'. Περὶ τῆς τῶν Γεννοῦτῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀ
πόλει Βενετικῶν ἐπιθέσεως.

Τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Ἑκτιβροφωριῶνος λήγον-
τος, ἐκ τινος εἰκαίας αἰτίας παρακροτήσαντες ἑαυτοὺς,
καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥηγὸς Ἀρμενίας τυχόντος ἐν πόλει,
ὃς δὴ καὶ κατὰ φρερίους Ἰταλοὺς διήγε, τὰ πλεῖστα
γούν καὶ αὐτοῦ δυσωποῦντος καὶ μεσιτεύοντος, πλει-
στοὶ ὀλίγοις καὶ ἡμέροις ἄγριοι ἐπιθέμενοι, δυνα-
μῶσι τὰ ἀνοσιώτατα πράττειν, θυμῷ τε συστρατιώτῃ
χρησάμενοι καὶ ὀργῇ ἐκ μνήμης τῶν χθὲς συμπε-
σόντων σπάδας τε γυμνοῦσι, καὶ σὺν τρόπῳ ὀδόν-
τας θήξαντες ἄνδρας ὑποκλινομένους σφίσι καὶ λιπα-
ρῶς ἐξ ἀνάγκης δεομένους μεγίστης ἀνηλεῶς αὐ-
θημερὸν κτείνουσιν, ἐντὸς οἰκιῶν κατασφάττοντες
ἱερῶν νόμῳ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ [P. 165] σφῶν μπαϊού-
λου ἀρξάμενοι, ὃν ἐγκακλισμένον ἀπὸ τέγους χα-
λασθέντες κραανομοῦσι, τοῖς λοιποῖς ὅπου τύχοιεν
ἐπιτίθενται, ὥς καὶ συχοὺς ἅμα τεθάρθαι καὶ γε-
νέσθαι τὰ μνήματα πολυάνδρια. Τῶν γούν ἐπιφανῶν
οὕτως ὀλωλότων ἀνδρῶν οἱ ἅλλελοιμμένοι, βάνασοί
τινες ὄντες καὶ σκυτοτόμοι καὶ κιθαρῶν τέκτονες
καὶ πάσης ἄλλης ἐπιήβολοι τέχνης, τότε μὲν ὑπὸ
σκότον δύντες τὸ ξίφος ἐκφεύγουσιν, ὕστερον δὲ διὰ

Ἀδίου ὄντες μετοικεῖν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν καὶ τὴν
τοῦ γένους συναγωγὴν ἔγνωσαν.

κα'. Περὶ τῆς εἰς Βενετικούς πρεσβείας διὰ ταῦτα
τοῦ βασιλέως.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς ἅμα μὲν τῷ ταῦτα γενέσθαι δι-
ένοιας γεγόμενος μὴ αἰτίαν σχολῇ ὡς συμπράξει
ᾗθην, πρέσβεις ἐκλεξάμενος τὸν τε μοναχὸν Μάξιμον
τὸν Πλανούδην καὶ τὸν ὀρφανοτρόφον Λέοντα, ἄνδρας
ἁλλογίμους καὶ συνετοὺς, ἐπ' Ἀκουλίας ἀπέστειλεν,
ἀπολογούμενος τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τούτων καὶ πρι-
στῶν τὸ οἱ ἐπὶ τοῖς τεταλεσμένοις ἀνάτιον. Οἱ καὶ
παραγεγονότες ἐν χρῷ κινδύνου κατέστησαν, τῶν
προσγεγνῶν τῶν φονευθέντων σφίσι ἐπαναστάντων.
Μόλις δὲ τοὺς περιόντας οἰκέλους ζητήσαντες καὶ
λαβόντες, περὶ τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης
τῆς νῦν ὡς πάλαι καιρὸν ἐτίθουν βουλευέσθαι. Οὐ
μὴν δὲ καὶ πρέσβεις ἀντεπέστειλλον τότε, ἀλλὰ δι'
αὐτῶν περιαλῶς ἐξωνεοιζόντου βασιλεῖ τε καὶ Ῥω-
μαίοις, ὅπως ἐντὸς χειρῶν ἐκείνων τοιαύταις συμ-
φοραῖς μὴ χωροῦμέναις τῷ ἐκείνων ἔδει τοὺς οἰ-
κέλους οἱ ἐγθραίνοντες περιέβαλον. Τὰ μέντοι γε
πράγματα τῶν Βενετικῶν καὶ σφοδρότερον ἀνταπ-
ήτουν (τὰ δ' ἦσαν ἃ φθάσας ὁ βασιλεὺς ἀντὶ τῶν
πυρποληθεῖσων οἰκιῶν ἐνεχύραζεν) ὥς οὐχ οἶων τε

20. *De incursione Genuensium in Venetos qui erant
in urbe.*

Eodem quippe anno, mense Decembri desinente,
rixā ex vulgari et nihili offensuscula exarde-
sciente, concitati adeo mutuoque hortatu ad arma
consternati Genuenses sunt, ut quantumvis inter-
cederet pacemque conciliare pro virili curaret tunc
sorte in urbe præsens rex Armeniæ, apud utros-
que sacrorum communione gratiosus, quippe cum
Freris Italici vivens, — isto, inquam, ad hos a vi
dissuadendos nequidquam omnia tentante, in pau-
cos plurimi, in multos et obnoxios feri sævique
impetum facientes, ipsis etiam obstare nascenti
tumultui conatis Imperatoris ministris et magi-
stratibus, cedere compulsis, in ausa nefaria pro-
ruperant, auxiliariis usi zelo ac furore, quos
recurrrens memoria nuper actorum inflammaret.
Strictis ergo ruentes ensibus, et apertum instar
dentes ad cædem acuentium frendentes, miseros
ipsis se inclinantes et in extrema necessitate hu-
millime supplices crudeliter ipsa die plurimos
obtruncant, intra domos ipsorum ritu victimarum
jugulantes. Initio enim facto a bajulo eorum, quem
e tecto sub quo clausus tenebatur præcipitantes
membratim conciderunt, 243 in alios inde ubi-
cunque inventos pari sunt immanitate invecit,
tanta sic edita et temere sparsa strage, ut singu-
laribus cadaver quodque mandare sepulcris per
nimiam copiam non liceret. Multa necessario co-
cervata in unam soveam communi tumulto cumu-
labantur. Sic igitur illustrioribus quibusque Ve-
netorem in urbe degentium absumptis, reliqui
opifices ferme viles, sutores, coriarii, fabri arca-
rum, illiberaliumque istiusmodi professores artium,

tunc quidem abditi tenebris gladium fugerunt, postea
urgente metu repetere patriam neque ad suam
gentis recipere convictum factu necessarium pu-
tarunt.

21. *De legatione ad Venetos ob hoc missa.*

21 At Imperator simul hæc in hunc modum acta
cognovit, sollicitus ne culparetur quasi coop-
ratus ad istam cædem Genuensibus, monachum Maximum
Planudem et præfectum orphanotrophii Leonem,
viros insignes ac prudentes propereque judicatos
idoneos huic recte fungendæ legationi, Aquileiam
jussit se conferre, purgareque illic apud senatum
Venetorum imperatorem suum ab omni suspitione
approbationis aut conscientie rerum a Genuensi-
bus violenter actarum. Eo illi cum pervenissem,
in maximo periculo fuerant, cognatis et consan-
guineis eorum qui occisi fuerant ulcisci suorum
cædem ipsorum nece contendentibus. Ægre tandem
prævaluit vitæ horum parcendi consilium, cura
maxime recipiendi permutatione cum hisce quos sui
generis adhuc reliquos teneri Constantinopoli scie-
bant. Quibus repetitis receptisque, legatos dimiserunt
nullo responso digitalos circa propositionem pacis
inter Imperium et Venetos veteris nova invicem
conventionem firmandæ. Ista enim de re se postea
deliberatos dixerunt, ubi esset ipsis ab impera-
tore satisfactum circa quosdam quæ ab ipso po-
scerent. Quibus tamen ipsi exponendis legatos
vicissim Constantinopolim mittere non curarunt:
sed per duos missos illic eodem revertentes pri-
mum dolenter exprobrarunt Imperatori et Roma-
nis quod crudelitatis immanioris quam mores ip-
sorum 244 et civilis institutio capere ac ferre
posset viderentur, exercitiæ ipsis sinentibus in sup-

τῶν σπονδῶν γανήσασθαι, εἰς ἀνανέωσιν ἤδη κσιμέ-
ων, ἐξηυσμένων τῶν τῆς προτέρας εἰρήνης και-
ρῶν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο. Βασιλεὺς δὲ καὶ ἐτι ἀπρίε
εἶχετο τούτων, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ δι-
καίου δόξαν, ὑπερηφανῶν ὅλως ὡς ἐκείνων καὶ μᾶλ-
λον αὐθις τῆς πρὸς Ῥωμαίους δετηθομένων εἰ-
ρήνης.

αἱ. *Περὶ τοῦ διφθόρεως τόμου ἐν ᾧ ἐγγράπητο
κατηγορήματα τινα, καὶ περὶ τῆς τούτου ἀπο-
λογίας τοῦ βασιλέως.*

[P 166] Τῆς μὲν τοῦ βασιλέως περὶ τὴν Ἑκκλησίαν
πιδεμένης πολλὰ καὶ ἄλλα τὰ δείγματα, εἰ καὶ τὰ
καὶ αὐτὴν πράγματα ὕδρα τις ἦν ἡ μυθευομένη καὶ
πολλὰς σκανδάλων ἀνέφευε κεφαλὰς. Ἔδει δὲ πάντως
τῷ Ἡρακλεῖ τέμνοντι καὶ ἐπικλόντος Ἰολάου. Ἄλλ'
ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἦν οὗτος, Ἰόλαος δὲ ὁ καὶ ἄξιος
ἀνεργῶς ἐζητεῖτο μὲν, οὐχ εὐρίσκειτο δέ. Διὰ τοῦτο
καὶ οὐκ ἦν ὅλως μόνον τὰς τομὰς εὐδοεῖν, εἰ καὶ μὴ
τὸ ξίφος τῆς φροντίδος ἡμιδλύνετο. Καὶ ἀφίημι τὰς

Α παρὰ τῶν σχιζομένων ἀφανεῖς τε καὶ φανεράς ἐπι-
τεχνιτεύσεις, ψυχρῶν χαρίτων παρὰ πολλῶν κατα-
τιθεμένων αὐτῇ, ὡς εἰρηνεύειν μὲν, οὐ μὴν δὲ καὶ
παγίως ἔχειν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀμφικλινῶς
καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἄλλ' οἷον τὸ τότε. Φάκελος γὰρ
γραμμάτων καὶ τόμος, ὃ δὴ λέγεται φάμουσος, εἰς
χεῖρας τῷ βασιλεῖ γίνεται, τὸ μὲν ὄθεν καὶ παρὰ
τῶν οὐκ οἶδα, τέως δὲ πολλὰ ἄττα φέρων αἰτιά-
ματα. Τοῦτον βουλευθεὶς ἀνατρέπειν ὁ βασιλεὺς καὶ
λόγους φέρειν καλαίοντας (ἤπτοντο γὰρ ἐπεικῶς κά-
κινον τὰ αἰτιάματα) τὸ μὲν γραφαῖς τὴν ἀντιλογίαν
ἐπιτρέπειν γίνεσθαι, ὡς ἂν γε κατὰ ῥῆμα τὰ τῆς
ἀνασκευῆς γίγνοιτο, οὐκ ἐδοκίμαζε τέως πολλῶν
αἰτιῶν ἕνεκα· αὐτὸς δ' ἔγνων προκαθίσας, συναγω-
γῆς κοινῆς γεγνουῖας, καθ' ἐν ἀναγινωσκόμενον ἀνα-
τρέπειν. Καὶ γέγονεν οὕτω. Καὶ δὴ συνάγονται μὲν
ἀρχιερεῖς, συνάγονται δ' οἱ τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὶ
καὶ λαὸς, καὶ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἐν τέλει συνεδριά-
σας ἕκαστον κεφάλαιον τῶν τοῦ τόμου οὐκ ἀγενῶς

plices ipsorum, quos protegere jure hospitii et
promissi patrociniū fide debuerant, manifestos et
facto gloriantes auctores in suis manibus ac po-
testate impune vivere permetterent. Deinde bona
suorum, pro multa indicta in compensationem
damni combustarum ædium, sequestrata magno-
pere, ut relaxarentur, institerunt, negantes, nisi
hac fierent, se posse consentire in renovationem
olim icti cum imperio, in certum tempus jam pror-
sus elapsum, foederis. Quibus auditis imperator
obfirmavit se in consilio negandi quod petebatur,
non magis præsentem utilitatem quam jus ipsum,
quo nili se in his certo existimabat, sequens,
contemnens autem omnino Venetorum minas;
quos priores opus habituros rursus stabilita cum
Romanis pace, et ad id ipsum orandum, rationi-
bus ipsorum adigentibus, ultro descensuros con-
sistebat.

22. *De facto tomo in quo scriptæ erant accusa-
tiones quædam; et ut de iis se purgaret impe-
rator.*

Quam cordi essent imperatori res Ecclesiæ, ac
quam sollicito ille studio pacem ejus tranquillita-
temque procuraret, multis varie per hanc histo-
riam sparsis intelligi potuit exemplis. Cæterum
quæ tunc Ecclesiam turbabant scandala, hydræ
instar illius memoratæ in fabulis, secundo subinde
nascentium capitum pullulabant fetu, quibus uti-
que vincendis opus omnino erat Hercule, secante
et urente Jolao. Herculem in imperatore Andronico
repereramus: qui ei opportune cooperaretur,
quæsitus diu est, nondum autem inventus, Jolao.
Quid ergo mirum si solus ipse, licet operæ non
parens, negotium non absolveret secando ad
quod nunquam hebes deprehensus est ejus gla-
dius; gladius, inquam, spiritus, hoc est, acris
cura in omnem intenta occasionem Ecclesiæ quo-
vis modo consulendi laboranti. At quid queror
adjutorem hoc agentem defuisse Augusto, cum, quod

est indignius, multos in eo passus adversantes sit?
Mitto discissorum ab Ecclesia partim machina-
tiones in eum subdolas, partim eruptiones palam
vehementes: dissimulo frigidam gratiam ipsorum ejus
245 ope reconciliatorum Ecclesiæ, quorum haud
pauci vel non bona fide usu beneficio, vel non sa-
tis grato animo studium aqua proportionem merito
rependentes, ita pacati erant ut in pace si libarent,
ambigui inter utrumque, et ad omnem auræ statum
inquietudine obnoxia mobiles. Hujus generis cui-
piam imputaverim quod tunc contigit modo a me
narrandum. Fasciculus chartarum sive tomus, aut
potius, ut vocari solet, famosus libellus, in manus
imperatoris venit, unde aut per quos allatus, ne-
scio, cæterum multa criminationum amplectens
capita. Ea refellere volens imperator, et oppositis
defensionibus idoneis ineluctabiliter evincere nihil
in iis nisi vanum et calumniosum esse (erant au-
tem illic quædam satis aculeata in ipsum Augu-
stum, quæque illum haud leviter pungerent) scripto
committere confutationem ordine singulis objectis
occursum non judicavit opportunum, pluribus de
causis: voce viva satius habuit rem exsequi, et
habiti præ oculis libelli partes, post quamque re-
citata, dicendo evertere singulas. Id adeo in hunc
modum gestum est: Convenerant in cœtum peram-
plum episcopi, clerus, monachi, populus. Impera-
tor procerum medius considens Libelli famosi ca-
pita omnia retexit, et unumquodque illorum diluit
victrici defensione, reipsa ostendens efficaciorē
esse in tempore ac non raro feliciter adhiberi sua-
vem persuasionem fretæ rationis eloquentiæ
quam imperiosam vim armatæ majestatis, maxime
quando (ut nunc videri auctor scripti clancularii
volebat ipso illo malitioso sui celandi artificio)
metuunt, qui queruntur aut accusant, ne jus et
æquum suarum scilicet allegationum tyrannica vi
quadam opprimatur subnixæ fastu potestatis audire
tranquille dedignantis, et superbe obterere paratæ

διέλευεν, ἔργῳ δεικνὺς ὡς πειθῶ κρείττων βίας, καὶ Ἀ μάλλον ὅπου καὶ τὸ τῆς ἐξουσίας ὑφορᾶσθαι πέφυκε πρὸς τὴν τοῦ κρατεῖν ἰσχυρὴν συμβαλλόμενον. Καὶ [P. 167] ὁ γράφας ἀφανῆς ἦν, τὴν οὐδενίαν τάχα καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τισιν ἰσχυρίζεσθαι τῇ ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπωπτευμένη βίᾳ καλύπτειν οἰόμενος· βασιλεὺς δ' ἐμφανὺς ἀντέλεγε προτιθεὶς τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν τοὺς λόγους, τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς ἐξουσίας ἐν μέρει τιθεὶς, τῇ δὲ πειθοῖ προσάγεσθαι θέλων ἐκ περιουσίας πολλῆς τὸν ἀκούοντα.

κγ'. *Περὶ τοῦ κινήθentos κατὰ τοῦ Φιλαδελφείας ἐγκλήματος.*

Τοῦτο καὶ πρότερον ἐπὶ Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος ἐποίησεν, καὶ κεφαλὴν ἄλλην σκανδάλου σοφῶς ἀπέκοπτε, καὶ λόγοις ἐπὶ κοινού λεχθεῖσιν ὡς τισιν ἐπὶ πᾶσι τὸ ἀνοιδεῖν κατεμάλαττε· σοφοῦ γὰρ ἱατροῦ πρὸς τομῶντι πῆματι τομὰς ἐπάγειν, πρὸς δ' αὖ ὑφιέντι τῆς ἀνοιδήσεως προσηγνείας φαρμάκοις ἐκ τῶν λόγων καταστέλλειν πειράσθαι, καὶ μηδὲν διδόναι τῇ ἐκτῆς παρόδον. Καίριος δὲ συνάπτειν τοῖς παροῦσι καὶ τὸ ἥττον ἐγγίζον διὰ τὴν τῆς ὑποθέσεως

γεινιότητα. Ἐκίνητο λόγος τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα σουλτάν, διευλαδουμένῳ τέως ὅπως εἰς ἀδελφότητα γράφοι τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπεικῶς τῶν ἀτόπων ἐδόκει, εἰ καὶ σύνθετος ἦν ἐξ ἀρχαίου τοῖς εὐσεβῶς βασιλευσιν. Οἷος οὖν ἦν ἐκεῖνος, πρὸς τοιαῦτα διευλαδοῦμενος (τὸ γὰρ πατέρα γράφειν οὐκ ἀξιοῦντα τὸν πάππαν διὰ τὸ δῆθεν ἐσφάθαι, εἰς ἀδελφοὺς τάττειν μὴ ὅτι γε θεόν, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν τοῦ [P. 168] Χριστοῦ, πόνος ἦν οὐ μικρὸς ἐκείνῳ), κοινοῦται τισι τῶν ἀρχιερέων παροῦσι τὸ σκῆμμα, καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ συνειδότος ζητεῖ. Καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, ὁ δὲ ἄλλος ἄλλο τι τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ συνειδότος ἀπεσχεδίαζεν. Ὁ μὲντοι γε Φιλαδελφείας θεολήπτος θέλων σεραπεύειν βασιλεῖ τὴν συνειδήσιν, ἀνεκτὸν ἀπὸ Γραφῶν ἐπειράτο τὸ πρᾶγμα δεικνύειν. «Καὶ τί γε, φησὶ, τοῦτο δεινόν, εἰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, οὐχ ὅπως ἄνθρωποι πάντες, ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ἀδελφίζουσιν; Τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νίκα τῇ συνέσει. Ὅπου δὲ τοῦτο καὶ λέγεται; ἢ Ἰὼλ μητρός μου ἐμαχέσαντό μοι, ἢ λέγει ἡ ψοματίζουσα. Υἱοὺς δὲ

quidquid quantumvis probabile præjudicatis ejus erroribus quivis ausus fuerit opponere. Scriptor libelli quis fuisset, in obscuro mansit, seu suæ illi villitatis conscientia lucem fugere, qua traducendus ad ludibrium fuerat, suasis, sive, quod indicavi, artificis scelus fuit affectare cura ista latendi speciem timoris, quæ suspicionem impingeret dominantibus 246 arrogantiae injustæ, minis ac supercilio deterrentis subditos a libera prolatione veritatis. Adversus quod sapienter utique Augustus, seposito tantisper terrore majestatis et velut solio descendens, æquo in campo, meræ rationis armis calumniam astu grassantem debellavit, privatæ defensionis eloquentia omnem opinionem sui sinistram audientium eximens animis, et damnum plene resarciens quaecunque maledica illa scriptio famæ suæ intulisse potuisset.

23. De mota in Philadelphiensem criminatione.

Tali consilio non nunc primum Imperator usus est. Prius enim patriarchatum gerente Athanasio, aliud similiter exoriens caput scandalum pari sapientia districtæ in tempore dictionis amputavit, oratione ad conventum prudenter habita, qua velut maligne tumescens ægri corporis tuber blanda excantatione præmollivit, ne mora et neglectu inflammatum in ulcus perniciosum erumperet. Peritū quippe medici est, uti a sævius æstuante rigidiusque distenta ferrum ac sectionem non abstinere vomica, ita, ubi dolor remissus duritiesque tumore laxato remollescens spem fecerint non inutiliter tentandæ curationis blandioris, indulgere medicamentis lenioribus unguentorum ac cataplasmatum, quorum ope benigna prævertatur dira necessitas rumpendi exitum ustione ac cruenta chirurgia intus bullienti, et nisi foras extrahatur, membrum corrupturæ saniei. Placet istud quoque a nostro

tunc editum principe providæ moderationis exemplum e prætermissa memoria decursi narrando retro temporis retractum hic ponere, si minus ordine gestarum rerum ad hunc historiæ locum pertinens, genere tamen et similitudine argumenti non prorsus ab eo alienum. Cum incidisset imperatori ex usu præsentis necessitas dandi litteras ad sultanem Babylonis, etsi exigebat antiquo more, Augustorum præcedentium, etiam religiosissimorum, exemplis probato, vulgaris epistolarum istiusmodi formula ut fratris titulus in inscriptione poneretur, tamen euni sua peculiaris quædam delicatiorque religio cunctabundum in 247 eo tenebat, scilicet verentem ne indignum nefastumque jure videretur hostem crucis ab imperatore christiano fratrem saluari. Urebat acriori sui sensu hic animum scrupulus, quod quasi penitus adigeretur apprimente conscia memoria nuper a se omissæ, in occasione non minus urgente, scriptionis litterarum ad Papam, ea solum de causa, ne Patris ex consuetudine titulum epistolæ præfigere cogeretur; quod inducere in animum nequiret, eum Patris appellatione dignari, quem erroris autemaret cupidus affinem. Ex cujus facti præjudicio prona erat in præsentis solutionem dubii consecutio, utique cum multo appareret inconvenientius hominem non solum atheum, sed et hostem Christi manifestum ab imperatore christiano fratrem, quam ab eodem Patrem Romanum Pontificem vocari. Ergo haud valens sic imperare stomacho cuidam suo proprio fastidiosiusculæ religionis, ut tantum absurdæ indecentiæ vel exorbere sustineret vel speraret posse concoquere, æstum hunc ipsum animi forte præsentibus aperuit episcopis, si quid huic morsui conscientiæ sedando accommodatum in promptu haberent, proferre ne gravarentur, exorans. Ad eam provocationem cum

μητρὸς τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ ὁ Νύσσης ἐξηγείται ὅτι ὁ δαίμονας, ὡς ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς αἰτίας (τὸ δ' ἔστιν, οἶμαι, ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντως) τοὺς τε καὶ τοὺς ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς προῆχθαι καὶ ποιητοῦν. Τοῦτο ἴσως καὶ κατὰ τὸ τυχόν τῶ ἐλπόντι παρ-
 ἑρρίπται, ἐξ εἰκότων δὲ γέγονε μέγα καὶ εἰς σκαν-
 δάλου πρόφασιν ἱκανόν. Ὁ γὰρ Δυρράχιου Νικήτας τὴν λόγον ἀκούσας οὐκ ἀνεκτὸν ἀκοῆς εὐσεβέσιν
 ἤρῃσας πᾶμπαν, εἰ δαιμόνων ἀντικειμένων Θεῷ, ἡθροῦσι ὑπὲρ Χριστῷ καὶ υἱοθετηθέντες
 Θεῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἀδελφοὶ λέγοντο. Γυνήσιος
 γυνὴ διὰ ταῦτα τὸν εἰπόντα βλέπειν ὁμῶς οὐκ
 ἤσχετο, ἀλλὰ πολλοῖς διελάλει τὸν λόγον καὶ βλα-
 σφημίαν τοῦτον οὐ μετρίαν ἔκρινε. Ταῦτα πολλοῖς
 μὲν ἔπειτα χλευάζειν καὶ τὸν λόγον ἐπεικῶς ὡς ἰὸν
 κηρύξας καὶ ὄφρων ἀποστρέφεται· ἐπέτυστο δὲ καὶ

βασιλεὺς πλατυνομένου τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἰκὸς πε-
 ριαλγῆσας καὶ τῶν πραγμάτων καταστεινάζας, εἰ
 μὴ μόνον τοῖς σχιζομένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς
 ἡνωμένοις τὰ τῶν ἰδίων χλευάζονται, σύνοδον συγ-
 κροτεῖ, καὶ διαλαλεῖ πᾶσι τὰ τέως λεχθέντα, καὶ ὡς
 ἦν κατὰ τὸ εἰκὸς τοὺς λόγους διευθετεῖ, ἐκδάλλων
 ὑποφάν ματαίαν ἐκ καρδιῶν ἀκούοντων ἐνσκιρρού-
 μένην ἤδη τῷ Θεολήπτῳ. Αὐτὸς δὲ πειράσας κακοῦν
 τὸν τὴν τοῦ σκανδάλου πυρκαϊὰν ὑπανάψαντα αἰδοῖ
 τοῦ ἀνδρὸς εἰργεῖται, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐκείνου κατὰ-
 στασιν (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις εὐλαβὴς ὁ ἀνὴρ, καὶ
 οὐ κακούργος, ἀλλ' εὐλαβεῖα παρακεκίνητο), τὸ δὲ
 καὶ διὰ τὸ ἀρθῆναι θέλειν μέγα τὸ σκάνδαλον ἐκ τοῦ
 τὸν ὑπομνήσαντα κινδυνεύσαι.

κδ'. Περὶ τῶν ἀποστεθειμένων χαρτίων καὶ ὅπως
 εὐρέθησαν.

Δεινὸν δὲ πάθος ἐντεῦθεν εἰσῆλ[.] [P. 169] τὸν πα-

alii alia dicerent, et variis ex tempore pro se quis-
 que allegandis quasi hebetare satagerent aculeum
 quo alte infixo pungebatur nimium tenera pene
 superstitiosi conscientia principis, Philadelphien-
 sis Theoleptus palmarium se putavit e sacris ora-
 culis argumentum reperiass, quo evinceret licitam
 islam, nec ulli obnoxiam censuræ haberi debere lo-
 quendi ac scribendi formulam. Ejus hoc e canonici
 Scripturis astruere conantis hæc ferme fuit
 oratio: « Quid enimvero tantum piaculi sit Baby-
 loniæ sultanem fratrem nominasse, si sancto Spi-
 rita, qui sacros libros dictavit, auctore discimus
 malis ipsis dæmonibus non tantum homines om-
 nes, sed etiam Christianos fraternam quadam ne-
 cessitudine conjungi? Vincat ergo ratio inanem
 metum; et cum res exigit conveniri sultanem li-
 teris, et harum inscriptionem oporteat talem esse
 qualis jam olim exemplis principum piorum et usu
 hactenus continuo informata est, detur opera ut
 quod necessario faciendum est, fieri libenter appa-
 reat: aliqui enim non haberet gratiam meriti,
 quod vi expressum quadam et extortum ab inviliis
 videretur. Locus Scripturæ quo fretus hæc loquor,
 hic est. Sponsa in Cantico sic ait: « Filii matris
 meæ pugnaverunt contra me ». Ibi Nyssenus
 Sponsam quæ sic loquitur esse docet Eccle-
 siam Christi. Hæc a matris suæ filii oppugnari
 se queritur, hoc est, eodem 248 interprete, a
 malis dæmonibus, qui matris ipsius filii dicuntur,
 quoniam tam Ecclesia quam dæmones ex eadem
 causa et principio sunt orti, divina nimirum boni-
 tate creatrice universorum, per cujus secundam
 beneficentiam cuncta ex nihilo in exstantiam pro-
 tracta sunt. Hæc omnes bonos juxta malosque an-
 gelos aut homines uno pariter cunctorum Patre ac
 Conditore genuit. Talia minus forte præmedita-
 tas quasi Philadelphiensis projecit in medium;
 quæ gravis statim scandali et invidiæ in eum oc-
 casionem sunt visa præbuisse plausibilem. Hoc
 enim audito Dyrrachiensis Nicetas haud tolerabi-

lem piis auribus orationem censuit, qua rebellium
 Deo dæmonum Christo subjecti homines, a Deo
 per baptismum in filios adoptati, fratres diceren-
 tur. Aquis igitur oculis spectare sic locutum non
 sustinuit: sed et verbis continuo plurimis impiam,
 ut putabat, mentionem aversatus, ei suo judicio
 blasphemix non mediocris notam inussit. Ducti non
 pauci auctoritate Nicetæ amaris irrisionibus Theo-
 leptum traducebant, ejusque sententiam nihilo mo-
 deratius quam pestem et venenum viperinum aver-
 sabantur. Cæterum Augustus, qui orationes utrius-
 que contrarias præsens pleno auribus hauserat,
 ubi quod inde per populum in Philadelphiensem
 murmur glisceret postea cognovit, ægre, ut par-
 erat, novæ super tot alias offensionis exortum tu-
 lit; et miseratus sortem publicam, quod jam non
 solum schismate abrupti cum perstantibus in Ec-
 clesiæ unitate contenderent, sed hi quoque jurgiis
 mutuisque ludibriis committerentur, convocata sy-
 nodo disseruit de suborto Dyrrachiensem inter
 Philadelphiensemque certamine, hujusque verba
 in sententiam exposuit commodam, omnem ab eo
 minus sanæ doctrinæ aut reprehensibilis novitatis
 suspicionem inanem amolens, imo animis jam
 multorum inolitam stirpitum avellens. Atque ille,
 quo ferebatur ruens studio ad extinctionem in-
 vidix 249 temere in Theoleptum accensæ, facile
 obiter incitaretur in impetum ægre vicissim fa-
 ciendi ejus reprehensori Nicetæ, qui face rogo sub-
 jecta causa incendii fuisset, nisi ab isto eum co-
 natu cohiberet primum pudor viri multa gravitate ac
 religione venerabilis, nec tam in hoc ipso maligni-
 tate ulla quam zeli quadam imprudentia prolapsi,
 deinde metus ne qualem ex traductione Philadel-
 phiensis offensionem formidarat publicam, talis
 tantaque, ac nec minus vel periculosa vel noxia,
 e Dyrrachiensis impugnatione sequeretur.

24. De chartis in oculo reconditis, et ut ea sint
 inventæ.

Sub hæc gravis quidam anxix religionis æstus

¹ Cant. i, 5.

τριάρχην Ἰωάννην, καὶ ἤλυσεν δεινῶς δι' εὐλάβειαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Τινὲς γάρ τῶν ἐκείνου, οἷς νέους οὖσι ζῶγγειν ἐπῆει περισσότερων νεοσσούς νεοκομυμένους ἐν τοῖς κατηχομενίοις, ἐφίστανται καὶ τῷ κίονι ἐνθα τὰ δηλωθέντα τῶν γραμμάτων ἐκπώματα ἐν κρυφῇ κείμενα ἦσαν (Γαμηλιῶν δ' ἐνειστήκει μὴν καθ' ὃν ταῦτ' ἐπράττετο) ἐν ἀριστεροῖς τοῖς εἰσιούσι κατηχομενίοις τοῦ περιωνύμου ναοῦ. Καὶ ἐκεῖ περισσότερων ἦν τῆδε, καὶ ἔδει οὐκ ἱερεῖς καὶ λίνους, ἀλλὰ χερσὶ καὶ μόναις νεοσσούς ἀπὸ τῆς αἰρεῖν, κλίμακα τε ἐπιτιθεῖσαι, καὶ εἰς ἀναβάς ἐκείνων νεοσσούς μὲν ἐκείνους ὑπὸ χειρὸς εἶχεν, ὑπεφαίνετο δ' εὐθέως καὶ τὸ ἐν मुखῷ τῆς ὀπῆς κείμενον. Τὸ δ' ἦν τὸ συνεπτυγμένον τῶν ἄρων ὁσπρακόν. Ὡς δ' ἀναπτύσσοντες κατεμάνθανον ὃ τι ποτ' ἦν ἐκεῖνο, ἐν θαύματι ὡς εἰκὸς ἦσαν καὶ διηπόρουν ὃ τι καὶ δράσουσι. Τέως δ' ἀπαγγέλλειν μὲν πατριάρχῃ, [P. 170] ἐγγχειρίζειν δὲ καὶ χάρτας καὶ ὁσπρακα ἐγνώσαν. Ὡς γοῦν εἰς χεῖρας ὁ πατριάρχης εἶχε καὶ κατενόει τὸ δρᾶμα, προσαναφέρειν ἐγνώ τα περὶ τούτου καὶ βασιλεῖ, ὅτι καὶ οὐδένα ἄλλον ἢ αὐτὸν ὑπενόει τὸν

παρὰσπυρέντα καθ' οὗπερ ἦσαν καὶ αἱ ἀραὶ. Καὶ δὴ τὸν ἀδελφὸν πέμψας Μεθόδιον, ἡξίου βασιλεία παραγνεῖσθαι οἱ· μὴδὲ γὰρ εἶχειν ἀπαντᾶν παρ' ἐκείνων. Ἀπήγγελλε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς ἔλαθον ἐπὶ τοσοῦτον φρικτῶν ἄρων εὐθύναις ὡς οὐκ οἴεσθαι ἐνεχόμενοι, καὶ ὡς ἀπεναντίας τῆς πάλαι περισσότερας, λύσιν εὐαγγελιζομένης κατακλυσμοῦ, ἣ ἐπὶ τοῦ κίονος ἐκείνη φαίνεται, παρ' ὅσον οὐκ εὐλογίας, ἀλλὰ κατάρας καὶ ἀφορισμῶν μηνύτρια γέγονε. Καὶ τὸ χεῖριστον, ὡς τότε μὲν ὁ δῖων πατριάρχης ἦν καὶ τὴν τοῦ δεῖν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος ἔφερε, νῦν δ' ὁ καὶ ἰσως λύειν μέλλων, εἰ τέως καὶ λύαι, ἐσπερημένος τῆς τοῦ λύειν ἐξουσίας εὐρίσκειται. Καὶ διὰ ταῦτα ὡς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὕσης χρῆ κοπιᾶν, ἔλαγε, καὶ συμβουλευεῖν τὸ ποιητέον, ὡς ἐμβραδύνουσιν ἰσως μὴ σφίσις ἀκινδυνον εἶναι. Ταῦτα βασιλεὺς ἀκούσας δευλαβήθη τέως τὴν προῖξιν καὶ πρὸς τὴν λόγον ἐθορυβήθη, καὶ ὡς εἶχεν εὐθέως παρὰ τὸν πατριάρχην γίνεται. Ὡς δὲ τὰ γράμματα εἶδε, καὶ ὅπου κείμενα καὶ ὅπως εὐρέθησαν πίπτει, ἐν ἀπόρῳ ἦν καὶ τὸ ποιητέον ἐσκόπει· τὸ γὰρ πατριάρχην ἄθα-

vehementer agitavit animum Joannis patriarchæ occasione quam hic referam. Quidam e familia illius adolescentes, Septembri mense, pullorum columbinorum in nidis capiendorum cupiditate, prout illa fert ætas, instincti cafehumenea scrutabantur, locum in templi magni parte superiore ad lævam ingredientibus, cavis per muros passim hiantibus pertusum, eoque cum istarum nidificio voluerum tum ludicro aucupio vacantium opere urgentiori puerorum opportunum, quippe ubi, sine lacinioso apparatu venatoris supellectilis, retium aut calamorum visco peritorum, manu cominus nuda columbulos adhuc implumes in nativis cubilibus prehenderent. Dum huic inhianter studio intenti cuncta illic foramina rimantur, unus ex ipsis observato supra columnam altiore cavo, scalis illuc admotis evecus pullos quidem, ut volebat, reperit et cepit: sed idem ulterius quoque conspiciat nescio: quid ibidem profundius repositum, manu atraxit vasa duo testea commissa invicem. Tum curiositate puerili quid illic lateret scrutans, chartas repertas et ipse legit et sociis ostendit. Erant eæ quas diximus tali loco ab Athanasio abdicationem patriarchatus meditante abstrusas; quibus simul quæ inarata fuerant dirarum anathematumque terricula non sine horrore quodam pueri viderunt, dubitantes quid iis facerent. **250** post aliquam deliberationem consenserunt deferenda ut erant ad patriarcham cuncta. Moxque re illi, prout contigerat, narrata, scitilia cum inclusis chartis obtulerunt. Hic patriarcha in manus sumptis attenteque perlertis, plane intellectam rem totam referre ad imperatorem statuit, in quem potissimum intenta intortaque illa imprecationum horribilium fulmina existimabat. Misso igitur ad eum suo fratre Methodio, rogavit ne gravaretur venire a se, quoniam ipse ad palatium tendere tunc qui-

dem insuperabili obstaculo prohiberetur, haberet autem quæ cum ejus majestate coram et statim tractari oporteret, nempe ut quamprimum communiter viderent quo se possent pacto expedire diris vinculis horrendorum anathematum, quibus hactenus ignorassent se teneri constrictos. Declaratum autem hoc nunc ipsis indicio columbæ, quæ longe diverso a sacris celebrata Litteris nuntia diluvii cessantis augurio, non pacem ac benedictionem ut illa, sed piaculares nodos terribilium excommunicationum e columnæ fastigio eminens denuntiaret, atque ita quidem (quod erat pessimum) ut simul doceret eum qui laqueos istos atroces nexuerat et intenderat, tunc cum id egit fuisse patriarcham, hoc est minime dubiam ligandi habuisse potestatem: nunc autem privatum degere, nec clavem amplius tenere qua possit carcerem pandere in quem ipsos antea conjectos incluserit. Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione, quæ vias mature investiget extricandæ perplexitati fethalium et fauces stringentium nodorum, quorum cassibus hæere implicatus ne ad momentum quidem sustineat qui gravitatem periculi urgentis aut potius præsentis exitii perniciem ea expendat christianæ prudentiæ trutina, qua quisque præhabere quibuslibet rebus debeat statum animæ ac salutis æternæ rationes. His Imperator auditis laud parum conturbatus ad patriarcham accurrit, **251** lectisque libellis, et ubi quove casu reperti fuissent cognito, disquirebat anxio incertoque consilii animo quem iniret modum his sese angustiiis explicandi. Nam recurrere ad expatriarcham et merum nunc monachum Athanasium, ut solveret quod ipse dum esset in dignitate nodaverat, præter cæteram intempestivitatem, etiam inutile vanumque videbatur, deficiente jam in ipso ad istud potestate. Accersitus ergo jussu Augusti rapim

νάσιον θέλοντα ἀξιοῦν ἰδιωτεύσαντα λύειν οὐχ εὐρί-
σκον αὐταρχας. Ὅθεν καὶ συνέρχεται μὲν σφίσι· ἐκ
προσταγῆς δ' Ἀλεξανδρείας, συνέρχεται δὲ ὁ τῆς
Ἐρέσου Ἰωάννης, οὕτως ἀργῶς τῆς τιμῆς ἔχων,
ἐνήσαν δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ παρευρεθέντες,
καὶ κοινή σκέψαι τὸ πρᾶγμα ἐδίδουσαν. Κοινῶς οὖν
κατεστύγουν ἅπαντας, καὶ τῆς πράξεως τὸν πρᾶξαντα
ἐν σὶ καλαῖς ὑπονοφαῖς ἤγον· οὐ γὰρ ἄλλο τι, ἀλλ'
ἐν τῷ καὶ πάλιν περιποιεῖν τὴν τιμὴν, ἀφύκτως
ὅτω καὶ ταῦτα ὄν οὐκ ἐχρῆν δεσμοῦντα. Τέως γε
μῖνοι τοῖς μὲν ἐδόκει αὐτὸν ἀξιοῦν λύειν, τοῖς δὲ
ἄλλ' ὀδύνατα ἀξιοῦν καὶ ἄλλως ἀπῆδοντα καταφαί-
νετο, εἴπερ ἰδιώτης ὢν καὶ τῆς ἱερατείας γεγενημέ-
νους ἄλυστα λύοι· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τὸ σέμμιμα τῷ
πεπραγόντι. Διὰ ταῦτα ἐτέροις ἐδόκει, καὶ μᾶλλον
τῶν ἀκριβέσι, ἢ μὴ δ' ἀξιοῦν ὅλως κατὰ λύσιν, ἀλλὰ
κρίνειν ὅπως ἐν ἀδύλῳ τὰ φρικτὰ πράξειε, καὶ εἰς
ἐπολογίαν καθιστάειν ὑπὸ Ῥωμαίοις πᾶσιν ὅπως καὶ
ποῖος κανόνισ ἐπόμενος ἀνθρώπους Χριστιανοὺς
ἀπορίσει μὴδὲν γινώσκοντας, καὶ οὕτω συναλῆν αὐ-

τὸν ἐκείνον καταγινώσκαι τῆς πράξεως. Ἦς δὲ
καταγινώσκαι [P. 171] καὶ παρ' ἐκείνου, προκα-
τεγνωσμένον πάντως καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας κανόσι,
μὴ λύσιν ἄλλην ζητεῖν· τὰ γὰρ δικαίως καὶ ὑπὸ κα-
νόσι δεδεμένα, ἐκεῖνα καὶ λύεσθαι εἶναι ἀνάγκη,
τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατα μόχθον περιττὸν ἄλλως
εἶναι καὶ ζητεῖν λύεσθαι. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτίκα καὶ
πατριάρχην εἶναι καὶ σύνοδον εἰς λύσιν τὴν ἀπὸ τῶν
κανόνων δικαίαν ἀξιοπιστοῦς. Αὐτὸν δὲ καὶ μᾶλλον
ὅπ' αἰτίας δικαίας ἀχθέντα κανονικῶς εὐθύνεσθαι.
Τὸ γὰρ αὐτὸν συνιστᾶν ὑπονοηθέντα τὰ χεῖριστα ἐν
ὄρκοις τε καὶ ἀραις ταῖς καθ' αὐτοῦ, τίνα λόγον ἔχειν,
εἴπερ καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰς τελείαν τῶν ἐγκλημάτων
ἀποφυγὴν; Οὐκ ὁμνῶν γὰρ, ἀλλ' ἀποτρίβεσθαι τὴν
κατηγορίαν διὰ πιστῶν παραστάσεων εὐλογον. Τὸ δὲ
τοὺς κατειπόντας ἢ τοὺς συναρπασθέντας ἀραις ὑπο-
βάλλειν τοῦ δίκαιον καὶ ὅλως κανονικὸν καὶ τῶν νόμων
τῆς Ἐκκλησίας; Βασιλεὺς δὲ σοφώτερόν τι ποιῶν,
ὧς ἐδόκει καὶ αἱ τὰς ἐς εἰρήνην αἰρούμενος,
συνεβούλευε πέμπειν καὶ ἔρωτᾶν Ἀθανάσιον, καὶ

es Alexandrinus patriarcha; vocatus pariter Epho-
sius Joannes, licet citra usum pontificalis in eam
Ecclesiam auctoritatis, titulo duntaxat tenus esset
episcopus. Cæteri quoque, quotquot forte tunc in
urbe reperiebantur antistites, rogati similiter con-
currebant. Hi deliberatione communiter inita super
negotio proposito primum magno consensu dete-
stabantur factum, et facti auctorem graviter inecu-
sabant, malæ mentis exstantia iis scribendis et
abscondendis chartis indicia trahentes ad lævas de
ipso suspiciones, quasi artificio lato ligandi quæ
nemo præter ipsum posset solvere, ambitioni veli-
ficatus propriæ, necessitatem imponere studuisset
sui restituendi in eum unde invitus descendisset
thronum. Circa definitionem ejus quod facto esset
optimum illo articulo rerum, quidam defungebantur
consultendo ut Athanasius libellorum scriptor
adiretur, ab eoque peteretur absolutio censurarum
in iis inflictarum. His alii repugnabant conten-
dentes, præterquam absonum, etiam irritum id
fore: nam et esse inconveniens insidiatori astuto,
postquam ejus dolos deprehenderis, fraude quæ-
situm ultro tribuere successum; quod fieret nunc
conveniando Athanasio, quem ideo clam scripsisse
hos libellos intelligimus, ut redire nos ad sese
cogeret, et vel si annueret is quod rogaretur,
frustra ille tentaret, nos vane speraremus, utique
cum sit indubitatum homini pontificali nudato
potestate, jamque supra privatum quemlibet nihil
habenti, facultatem non inesse solvendorum ana-
thematis nexuum. Propter hæc aliorum, et quidem
eorum fere qui juris canonici consultiores puta-
bantur, hæc erat sententia, nihil in præsen- de
solutione anathematis curandum, sed citandum ad
tribunal Ecclesiæ Athanasium, ibique ab illo
exquirendum 252 quas ob causas, et juxta quos
canones, christianos homines nullis minis præviis
admonitos et funditus ignaros illigare horribiliter

excommunicationum diris, clanculario scripto
tentaverit? Auditis deinde quæ ille respondebit, et
quod allegare nihil nisi frivolum poterit, facile mox
redargutis ac convictis, rite ipsum condemnandum
ad fatendum in publico conventu Romanorum se
perperam et ultra quam debuerat aut potuerat,
dum illa scriberet, egisse. Hinc omnes pro plane
frustraneo et nullius roboris habebunt id quod ipse
qui fecit, se contra fas, sine legitima potestate
attentasse confessus palam fuerit. Unde cunctis
apparebit non esse opus absolutione ulla, siquidem
ea tantum canonica solutione indigent, quæ rite
ac canonica auctoritate sunt ligata. Si qua præ-
damnata canonibus et ab initio cassa irritaque
fuisse constat, ea querere quemadmodum solvan-
tur, supervacaneus sit labor. Quin vel si fingatur
periculum subesse quodpiam ne valida sit et vere
liget excommunicatio sic lata, nec sic tamen opus
fuerit ad eum recurrere qui tulerit, quoniam quando
patriarcha contra canones peccat, patriarchalem
adversus eum potestatem synodus obtinet, cui
propterea jus plenum competit tum absolventi a
censuris temere ab eo latis, tum etiam illum ob id
ipsum canonice judicandi et pœnis subjiciendi
meritis. Neque in subjecto casu quidquam suffra-
gari Athanasio posse ad amolendas a se, quarum
causam præbet justam, suspiciones pessimas, quod
sibi horrenda, si fallat, imprecans alienum se ab
omni crimine dejerat: non enim juramentis et
exsecrationibus istiusmodi, sed idoneis argumentis
ac testimoniis criminationes impactæ sunt pur-
gandæ juxta receptum et rationi consonum morem.
Multo autem esse pejoris exempli, quippe a sacris
regulis et legibus Ecclesiæ intolerabiliter exorbi-
tans, quod hic fecit Athanasius, diris anathematum
in solos rite torquendis scienter peccantes et pro-
terve contumaces, subjicere se aliens etiam eos qui
abrepti aliena seductione prolapsique per impru-

τοὺς χάρτας δεικνύντας πυνθάνεσθαι εἰ αὐτὸς πρά-
ξις καὶ ὅπως πράξεις καὶ εἰ τοῦτοις αὐθις ἐμμένει.
Ἐκλέγονται τοίνυν πρὸς τὴν ἀποστολὴν δοξάσης τῆς
βουλῆς ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε Χούμος καὶ ὁ Κυ-
πριανὸς χαρτοφύλαξ, οἱ καὶ συγγεγονότες ἐκείνῳ τὴν
ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, ὡς ἐχρῆν, διαμῆ-
νυσιν ἐποίησαντο. Ὁ δ' αὐτίκα καὶ ὡς αὐτὸς γρά-
ψειεν ὁμολόγει καὶ ὡς ἐκ μικροφυχίας τότε ποιή-
σεις, μὴ μὴν δὲ καὶ ἅλута ἔχειν, ἀλλὰ καὶ αὐθις
αὐτίκα λύειν, « Εἰ καὶ οὐκ ἐξεγένετο, φησὶ, καὶ τοὺς
χάρτας ἐκεῖθεν ἐπανελέσθαι ἐπεισεπούσης τῆς τα-
ραχῆς. » Ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ὕπνοιο δὲ τὰ μὴ
ἔντα λέγων. Ἐδει γὰρ ἐμφανίζειν, οἱ δοκιμάζοντες
ἔλεγον, καὶ ζητεῖν συγγνώμην, εἰπερ εὐθύτης ἤκο-
λοῦθε τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μὴ ἐμπερισεψία καὶ
βαθύτης ὑπουργός, ὡς ἂν εἰς καιρὸν τὰ φοβερά καὶ
φρικώδη προανατετακῶς ἀξιοίτο λύειν, ἀναλαβὼν
τὴν τιμὴν ἣν παρητεῖτο, σκοπῶ δὲ εἰ μὴ διὰ ταῦτα
τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ αὐθις παρεισχύθη διὰ τὴν πλείστην
περὶ τὰ θεῖα τοῦ βασιλέως εὐλάβειαν, ὃν καὶ ἀφυκτον

Α εἶχε δεσμεῖν ὡς ὄθθεν παρασυρέντα. » Τότε δὲ ἐπεὶ
καὶ ἔτοιμος ἦν γράμμασι πιστοῖς ἐγχαράξαι τὰ τῆς
ἀπολογίας, ὡς καὶ ἀπῆτητό, λαβὼν χάρτην οἰκειο-
χείρως τὰ πλείστα τάδ' ἔγραψεν. « Ἐμοὶ συνέβη
πατριαρχεῦοντι πολλοῖς καὶ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν,
καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς κατασχοδῆς με ὁδύνης
καὶ πικρίας παρακινήθεις γράμματα [P. 172] ἐξί-
νεγκα βάρος ἀφορισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐπιτιμῶν κατ'
αὐτῶν ἔχοντα τῶν θλιψάντων με καὶ λελυπηκότων.
Ἐγνώρισεν δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμηθέντων οὐδεὶς
οὔτε περὶ τῶν εἰρημένων γραμμάτων οὔτε περὶ τῶν
ἐν αὐτοῖς ἐπιτιμῶν. Εἶτα αὐτὰ μὲν τὰ γράμματα
ἐν ἀποκρύφῳ τινὶ καὶ παντελῶς ἀδήλῳ τόπῳ τοῦ
μεγάλου ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας σοφίας ἀποτεθέντα
ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ διέμεινε φυλαττόμενα. Ἐγὼ
δὲ ἐπεὶ τοῦ θρόνου ἀναχωρῆσαι καὶ τῆς πατριαρχί-
κης πάσης προστασίας παραίτησιν ἡδουλήθην ποιή-
σασθαι καὶ ἡσυχάζειν πάλιν κατ' ἑμαυτὸν ὡς καὶ
πρότερον, εὐθύς καὶ τὸ σῦμπαν τῶν γεγραμμένων
ἐκείνο βάρος ἐξ αὐτῆς ψυχῆς διαλύσας ἡθέτησα. συγ-

dentiam impegerint. Hæc utcumque verisimiliter ac
sapienter ita isti disserebant, **253** tamen imperator
in securiorem semper partem incumbere, dum quo-
modocumque dubitatur, solitus, circumspicius et
ad pacem Ecclesiæ accommodatius consulturum se
putavit, si decerneret, ut fecit, mittendos ad Atha-
nasium certos homines, qui ab eo quærerent,
ostensis illi quos ipse scripsisse diceretur libellis,
an revera eos et cur quove consilio scripsisset, et
num in eadem nunc, qua olim fuisset ad scriben-
dum impulsus, sententia et voluntate perstaret.
Ad hoc electi sunt præfectus Canicie Chummus et
Cyprianus chartophylax. Qui postquam Athanasio
convenio imperatoris et synodi mandata rite expo-
suerunt, ille confestim est fassus et se illa scri-
psisse, et pusillanimitate ac mœrore fracti animi,
quibus tunc agitaretur, male perturbatum id egisse :
sese ideo illa et fuisse a principio irrita putare, et
nunc, quantum posset aut opus esset, cassa velle :
« Et utinam, addidit, chartæ istæ, quæ hunc tumultum
conciliarunt, nunquam in eo ubi delitecebant
loco repertæ, nunquam extractæ illinc essent. »
Ita tunc ille, ne sic quidem perspicacioribus fidem
faciens sinceræ ac veracis professionis. « Opor-
tuerat enim, » aiebant rigidioris supercilii censo-
res, « agnovisse simul et declarasse submissius
propriam in eo facto culpam veniamque popo-
scisse, si rectus et simplex sic loquenti suberat
animus Athanasio, et revera, ut videri volebat,
per meram ægri animi delirationem ad ea scri-
benda fuerat impulsus. Ex hac enim profecto facti
sui tam atrocis sera ista nunc demum eaque tam
frigida improbatione satis intelligi, spectasse illum
in eo longe plus quam modo præ se ferat atque
adeo astu profundo mentis improbæ re ipsa ma-
chinam in illis latebris struxisse, quæ in tempore
prolata terrore diro anathematismorum horribilium
conculceret, quem his obnoxium formidini bus norat,

animum imperatoris, eumque metu isto induceret
ad se in throno reponendum, unde ingratus ac vi-
coactus descendisset, facile autumans nihil pacisci
recusaturum Augustum pro spe infirmæ ac supra
modum delicatæ conscientiæ pacandæ. Quem ideo
terrere nominatim et **254** damnationi a se in
omnes intentatæ diserte involvere studuisse vide-
retur, dum inter alia clare professus est se non
solos eos excommunicare qui scientes peccassent,
verum illos etiam qui aliena seducti fraude impru-
denter pertracti fuissent in qualemcumque parti-
cipationem initorum contra se consiliorum. » Hoc
fuit multorum de isto Athanasii responso iudicium :
nunc cætera reddamus. Ab eo sic locuto perrexerunt
exquirere legati, num hanc ipsam, quam
verbo ipsis expressisset, excusationem istius sui
facti, paratus esset, si rogaretur, ad eorum cuja
intererat notitiam et satisfactionem scripto com-
plecti. Ad ea ille chartæ confestim arreptæ hæc,
quæ licet pluscula hic referam, illeivit : « Mibi con-
tingit patriarchatu fungenti in multas tribulationes,
multas tentationes incidere. Harum subito et vehem-
enti pertractus sensu in amaram habitudinem
D exacerbatæ mentis, scripsi litteras anathematata gra-
via censurasque id genus atroces in eos qui me
vexaverant et læserant habentes ; quarum notitia
censurarum nemini eorum in quos illæ intorqueban-
tur oblata ulla est ; ac ne indicium quidem cui-
vis factum vel istarum ipsarum litterarum vel pia-
cularium nozarum quas continebant. Hæc deinde
litteræ in quodam abstruso et prorsus ignoto loco
magni templi sanctæ Dei Sapientiæ depositæ, ibi-
dem custoditæ permanserunt. Ego vero postquam
throno cedere et omnis patriarchalis præfecturæ
abdicationem volui facere, quiescereque rursus
apud me sicut prius, statim totum illud scriptorum
onus ex ipsa anima diluens abrogavi, veniam
omnem universæ Dei impertiens Ecclesiæ et ipsis

χωρήσεως πίστες τῇ τοῦ Θεοῦ πάσῃ μεταδοῦς Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέρω, ὡς εἴρηται, θλίψαι ἡμᾶς καὶ παραλυτῆσαι σπουδάσασιν. Οὐ γὰρ ἦν οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγελημάτων, οὔτε ψυχῆς φόβον ὅλως ἔχούσης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐννοίαν τῆς μελλούσης κρίσεως ὁμοῦ καὶ ἀνταποδόσεως, ἀκατάλλακτον τὴν ἐχθραν τρεῖν καὶ ἀντὶ κακῶν ἀντιδιδόναι κακὰ, οὔτε μὴν ἐπαρῆσθαι κατὰ τῶν ἐπιπρεαζόντων, εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν Θεοῦ σαφῶς καὶ λέγοντος καὶ προστασσόντος. Διὰ ταῦτα καὶ γράμματα μὲν ἐκεῖνα πάντα τὰ τῆς μικροψυχίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς ἐγκατατεθείσαν βαρύτητα τοῦ ἀφορισμοῦ τε καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐκ ψυχῆς πάσης ἀπεβαλλόμεν, πᾶσι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι καθαρὰν διδοῦς τὴν συγχώρησιν ὥστε δὲ καὶ ἀναλαθέσθαι τὰ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀφανίσαι ἡμελήθη παρ' ἡμῶν, καὶ οὔτε ἀλάβομεν οὔτε ἤρηνίσσαμεν. Εὐρίσκονται οὖν ἀρτίως, καὶ δίδονται εἰς χεῖρας τῷ κρατίστῳ καὶ βασιλεῖ μου καὶ αὐτοκράτορι. Παρ' οὗ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήσεως γενομένης αὐτῶν δὴ τοῦτων τῶν γραμμάτων ἔνεκεν, οὐδὲν ἔσπερος ἢ αὐτὸ ἐν ἀληθείᾳ ἐπιληροφορήσαμεν εἶναι ὅτι οὐ νῦν πρότερον τὴν γνώμην μεταβαλόντες

καὶ τὴν ἐπιτίμῃσιν λύοντες πᾶσι καθαρῶς συγχωροῦμεν καθ' ὧν αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ τοι καὶ πρότερον, ἐξ ὅτου δριγρόντι τῶν πειτριρχικῶν θρόνων ἀνχωρήσαι ἡβουλήθημεν, εὐθύς καὶ τῆς πρὸς πάντας ἐχθρας ἀπέστημεν, μηδεμίαν πρὸς οὐδένα φανεράν ἢ κεκρυμμένην ἔχοντες ἄμυναν, καὶ τοὺς εἰρημένους ἀφορισμοὺς καὶ λοιπὰς ἐπιτιμήσεις ἀπὸ τότε εὐθύς καταλύσαντες ἡθετήσαμεν. Καὶ εἶχε ταῦτα ἐπ' ἀληθείας οὕτως. Ἵνα δὲ μὴ τινι τῶν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας Ἐκκλησίας ἐπιχειρούντων καὶ ταύτην [P. 173] βουλομένων διαταράττειν πρόφασις ποτε γένοιτο, κακῶς μὲν παντάπασι καὶ ἀδίκως, γένοιτο γοῦν μετὰ τοῦ πονηροῦ ζητοῦντι τὰ σκάνδαλα, τοῦτου δὴ χάριν καὶ τὰ παρόντα γράμματα, Θεοῦ αὐτοῦ κατενώπιον κατὰ τῶν πρώην ἐκείνων, ὡς ἔφημεν, γεγραμμένων ἐξεθέμεθα. Δι' ὧν καὶ πάλιν οὐ συγχώρησιν μόνον πᾶσαν πᾶσιν ἀπονέμομεν τοῖς, ὡς εἴρηται, ἡμῶν ἐτι πατριαρχεούντων ἐπιτιμηθεῖσι λόγοις ἢ γράμμασιν ἡμετέροις τίσι φανεροῖς ἐν τῷ παρόντι γεγεννημένοις ἢ ἐν τοῖς ὑστερον τῶν χρόνων δόλοισι ἰσομένοις, ἀλλὰ καὶ εἰρήνην καὶ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην μετὰ πάντων τούτων κυρούμεν, οὐδενὶ τι τῶν ἀπάντων ὡς ὁπ' αὐτοῦ

qui superius, ut dictum est, vexare nos et lædere studuerant. Non enim fuit memoris mandatorum legum ac commendationum divinarum animi, ac omnino metum habentis Ipsius Dei, et futurum iudicium **255** simul ac retributionem certa persuasionem reputantis, Implacabile odium servare et pro malis mala rependere, neque diras imprecari iis qui mihi nocuerant, cum pro talibus orandum Deus clare dicat et jubeat. Propter hæc litteras illas ex pusillanimitate et ægritudine turbati animi prolectas, præsertim vero cunctam ipsis inditam acerbitatem anathematis et piacularem noxarum ex toto penitus animo rejeci, cunctis quos subicere pœnis istiusmodi volueram, plenam sinceramque indulgens veniam ac pacem. Itaque merus fuit casus oblivionis, quod nobis in mentem non venerit resumere inde litteras illas et abolere, prout constitueramus. Sed quia negligentia quædam nostra ne resumeremus et aboleremus obstitit, secutum inde est ut modo illæ reperirentur darenturque potentissimo domino meo imperatori, qui cum circa istas a nobis scriptas litteras interrogari nos curasset, nihil aliud nisi quod revera erat respondentes affirmavimus, nimirum non nos nunc primum mente mutata solvere quamcunque memoratam illie censuram, ac plane sincereque condonare universis in quos intendebatur pœnam noxamque omnem ejusmodi, sed multo antea, jam tum scilicet quando decrevimus patriarchali throno cedere, confestim omnem in omnes offensionem deposuimus, nullam adversus ullum manifestam aut occultam habentes malevolentiam aut cupiditatem ultionis, memoratasque excommunicationes et ceteras irrogationes pœnarum ex tunc statim abolentes abrogavimus. Sic illa ex vero se habere-

runt. Ne autem **256** ulla inde male affectis erga sanctam Dei Ecclesiam, et turbare illam studentibus occasio aut prætextus unquam exsistat id conandi (quod quidem perperam et injuste facerent, cœperantes maligno quæritori scandalorum) hujus rei gratia præsentis litteras, intuitu Dei præsentis, adversus illas, ut diximus, a nobis prius scriptas, edidimus, per quas etiam rursus non veniam solum et absolutionem omnem impertimus iis qui, ut dictum est, a nobis patriarchatum gerentibus subiecti censuris quibuslibet fuerant, verbis aut litteris nostris quibusdam nunc publicatis, ac quibuscunque aliis secuturo, si forte, tempore quomodolibet publicandis. Contra quas pacem hic et in Deo charitatem æque omnibus firmamus et sancimus nostram, nemini omnium, tanquam ab eo vi elicit injuria affecti, odium, iram aut rancorem ullum, acerbitatem qualemcunque gravem aut levem designantis aut infligentis vindictæ, reposita velut in læxæ mentis sinu servantes. Quod si quis, quicumque tandem fuerit, vel prædictas nostras litteras, omni, ut declaratum est, auctoritatis pondere carentes, vel alias quaslibet pariter nostras in prætextum barbarum contra quoslibet e communicantibus Ecclesiæ proferre voluerit et reipsa turbans protulerit, hinc maledictum et obnoxium reddendæ facti hujus rationi esse volumus, tanquam qui propriæ obsequens malignitati non veram nobis, sed omnino falsam intentionem impingat. Mense Septembri, indictione xi. » Suberat autem hisce litteris hæc subscriptio : « Athanasius peccator, qui sui patriarcha Constantinopolis novæ Romæ. » Ex hoc ultimo scripto Athanasii, qui res ejus censoriis oculis observabant, nihilominus validum **257** quam ex ullo superius animadversorum pravitatis

δῆθεν ἡδικοημένοι ἔχθραν ἢ ὀργὴν ἢ βάρος τὸ τυχόν ἀποταμειύοντες. Καὶ εἰ τις δὴ ποτε τὰ λεχθέντα γράμματα καὶ οὐ βάρους μετέχοντα, ἢ ἕτερα κακείνα ἡμέτερα, εἰς ταραχῆς πρόφασιν κατὰ τινων τῶν κοινωνοῦντων τῇ Ἐκκλησίᾳ προβαλίσθαι θελήσοι καὶ ταρασσῶν προβάλλοιτο, τοῦτον ἐπάρατον καὶ μὴ ἀναύθυνον εἶναι βουλόμεθα, ὡς ἰδὼν μὲν πληροῦντα κακίαν, ἀφορμὴν δ' ἡμᾶς οὐκ ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ πανταλῶς προβαλλόμενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'.

Ἦν δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσημανσις αὕτη· Ἐκκλησία· ἡμεῖς οὐκ ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ πανταλῶς προβαλλόμενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'. Ἡν δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσημανσις αὕτη· Ἐκκλησία· ἡμεῖς οὐκ ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ πανταλῶς προβαλλόμενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'. Ἡν δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσημανσις αὕτη· Ἐκκλησία· ἡμεῖς οὐκ ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ πανταλῶς προβαλλόμενον. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια'.

ipsius indiciorum, argumentum duxerunt ad iudicandum verum esse illum ac subdolum, minimeque bonæ fidei ac sinceræ in agendo simplicitatis hominem. Nam ne acta ejus ista, quæ nunc purgatum ibat, ignorantia aut cæcitate ex perturbatione præsentis, cadentium in viros etiam bonos errorum, excusationibus a malignitatis nota vindicaretur, obstat, quod ipse nunc ultro fatebatur scire sese ac præ oculis mentis habuisse, quid christiani officium posceret, quid Dei mandatum, quid ejus leges et denuntiationes præscriberent; præsto etiam sibi adfuisse Dei timorem ac cogitationem expectatæ retributionis, quibus omnibus rebus prohiberetur mala pro malis reddere. His plenus sensibus qui tamen quoscunque sibi quibuscumque de causis adversatos exitio longe omnium maximo, separationi scilicet a Christo, quantum fuit in ipso, subjecerit, iudicet qui vult num ex mera imprudentia subreptioneque turbatæ tumultu mentis prolapsus in prima illa descriptione fuerit, an non potius atroci vindictæ cupidine furoreque impotentis charitis expressas istis execrationum horrendarum conceperit furias. Utut de his fuerit, nunc quidem ille utcunque satisfecit. Etenim cōsultando, quantum in speciem salis foret, sese non postea demum quam renuntiaverat patriarchatui, sed jam tum antequam throno cederet, dimnisse ac matura pœnitentia revocasse quidquid perperam egisset clancularia scriptione et arcana depositione chartarum modo inventarum, omni plane metu solvit quamlibet timidos, nec suspicionem ulli quantumvis superstitioso reliquit ullam contractæ a se aut sibi adhuc hærentis ex ista horribili scriptura piaculi cujuscunque. Unde

γράμμασι καὶ λύειν ἐθέλοι καὶ ἀφανίζειν αἰροῦτο ἀ τῷ; ἔδεε τε καὶ ἡσφαλιζέτο.

κε'. Περὶ τοῦ Ταραχαιώτου Ἰωάννου, ὅπως κατ' ἀνατολὴν στρατηγὸς ἀπεστάλη.

Βασίλει δὲ [P. 174] καὶ αὖθις φροντὶς ἦν οὐ μικρὰ παρακεκινημένον ἔνθεν μὲν τῶν Τοχάρων, ὅσοι δὴ καὶ ἐπὶ βορείοις τοῖς μέρεσιν ἔκειντο, ἐκείθεν δὲ γε τῶν Τριβαλλῶν χρωμένων τῷ Κοτανίτζῃ, ὃς δὴ καὶ ἀποδράς ἐντεῦθεν, προσρυσὶς τῷ κράτῃ Σερβίας ληϊστορὸς τρόπον καταθέων [P. 175] τὰ πρόσχωρα ἐληΐζετο, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς οὐ καλῶς ἐχόντων ἐκ τῆς προτέρας ἐκείνης συγχύσεως. Ταῦτά τοι καὶ βασιλεὺς ἀνδρὸς σπουδαίου ὕψους δεδομένον τὸν καιρὸν καὶ στρατηγού, ἅμα μὲν ξυνετοῦ τῶν τοιούτων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ πρὸς αἵματι, παριδὼν τὴν ἐπὶ τῷ σχίσματι μικρολογίαν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν ἦκιστ' ἀνδρὶ διὰ τὸ σχιζέσθαι βλάψειν, ὀνήσειε δὲ τὸ κοινὸν διὰ τὴν εὐδοκίαν καὶ τὸ ἐπ' ἐργοῖς σπουδαῖον, εἰ προσληφθεῖν, διανοοῦμενος, αὐτίκα ἀφελὶς ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ τὴν πρὸς Ἐκκλησίαν διαφορὰν, ὡς εἶχε δὲ τῆς γνώμης καὶ πάλιν ἐάτας ἔχειν, προσλαδὼν, ὧς τισὶν ἐποδιάσας καὶ χρήμασι καὶ στρατεύμασιν ἐπ' ἀνατολῆς ἐκπέμπει. Ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος

In præsens securitate cunctis reddita omnis, quæ ex hoc casu exstiterat, est commotio sedata.

25. De Tarchianota Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.

Cæterum imperatori acrem admovebant sollicitudinem commoventes sese hinc quidem Tochari, quotquot boreales tractus insederant; inde autem Triballi, ad id uentens Cotanitz, qui postquam a nobis transfugisset, adjungens se crali Serbiæ, latronis ritu incursans confinia deprædabatur. Accedebat ad hæc Orientalium quoque regionum miser status, 258 e nuperis illis turbis adhuc graviter laborantium. His, prout res poscebant, procurandis cum videret imperator opus esse duce strenuo et prudenti, quem et ad auctoritatem expediret ex sibi consanguinitate intimis legere, non putavit habendam rationem contumaciæ qua Joannes Tarchianota, superstitione hactenus inflexibili, hærebat affixus schismati, ad eum cæteris dotibus tali præfecturæ aptum inde propterea excludendum, maxime cum reputaret per istam hunc occasionem ab urbe amotum minus quam dum ibi foret schismaticis profuturum, interim autem, qua valebat consiliorum sapientia dexteritateque ac fide in agendo, si ei ministerio adhiberetur, utiliter servitutum reipublicæ. Igitur omissis in præsens quibus eum solebat incessere criminationibus, quasi non cessaret Ecclesiam turbare suo in segregum factionem pertinaci studio, quin et liberam ei facultatem tribuens in sua de religione qualicunque sententia pro libito deinceps persistendi, assumptum eum et paucis qua pecuniis qua copiis instructum in Orientales tractus misit. At ille accepta præfectura omne studium ostendit tum in

πᾶσαν σπουδὴν ἐνδείκνυται καθιστῆν μὲν τὰ τῆδε **A** μέρη, θεραπεύειν δὲ καὶ βασιλεία τὰς καθ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν οἰκονομίαις καὶ διοικήσεσιν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καιρῶν πολλάκις λαβόμενοι καὶ προσηῦξον τὰς οἰκείας προνοίας καὶ ἀργῶς εἶχον ἐκ τοῦ θύρου καὶ δεξιῶσεν ὑπὲρ γαστρῆς τοὺς ἡγεμονεύοντας, ἄλλοι δὲ πολλάκις καὶ σφῶν ἀξιώτεροι ἐκλειοπιυῶν τῶν κατὰ σφᾶς οἰκονομῶν τὴν ἀπορίαν εἶχον καὶ προσαρούμενοι τοῦ στρατεύεσθαι κώλυμα, καὶ ἦν ἀμφοτέρωθεν τῶ κοινῷ ζημία, καὶ ἡ ἀνισότης αὕτη ἐδέετο ἐξισώσεως, αὐτὸς τὰ μεγάλα θαρβύν, ὡς πιστῇ γνώμῃ καὶ καθαρῇ πρὸς βασιλεία πράττοντι οὐδὲν ἂν προσσταίη τῶν ὅσα καὶ εἰς ἐμπόδιον εἴη, μεταγγίλξειν ἔγνω πρὸς τὰ κοινὰ τὰ πληρέστατα καὶ οὕτως ἐξισοῦν τοῖς ἀνδράσι καὶ τὰς ὁρμάς, ἐξισῶν τοὺς πράγμασιν. Ἐντεῦθεν καὶ στρατὸν μὲν συνίστα πλεόν, νῆας δ' ἐξητοιμάζετο, καὶ διττὰ στρέφων ἔσθην μὲν κατὰ γῆν, ἐκείθεν δὲ κατὰ θάλατταν διημύριζε, καὶ καλῶς ἤκούετο πράττων, καὶ βασιλεὶ ἀπόδεκτος ἦν, εἰ καὶ τῷ πατριάρχῳ οὐκ ἴσῳ ἡ ἐκείνου στρατηγία διὰ μεγί-

resituendis illis misere afflictis partibus, tum in demerendo imperatore, suique apud eum antiquis suspicionibus purgandis solida exhibitione gratorum ipsi obsequiorum, fida prudentique administratione commissi sibi muneris, qua se dignum probaret honore ac beneficiis collatis. Hinc quoniam militum plurimos videbat corrasis, per opportunitates in quas avide imminebant, divitiis maximis inde segiores ad laborem fieri, propterea quod, quamlibet cessarent et officio deessent, impune se laturos confilerent ob sibi paratam crebris muneribus, prout illis erat in tam pingui fortuna facile, ducum suorum gratiam, aliunde autem fortes bellatores, quod minus attenti ad lucrum forent, non superfluis modo, quæ impenderent in dona, sed etiam necessariis, unde sibi consulerent, carentes eo ipso tardiores ad militandum reddebantur, inopia insuperabile strenuitati quamlibet bene animatæ obstaculum objectante, incommodo utrimque in damnum publicæ rei redundante **259** maximo, inæqualitates istas sibi, prout erat ante omnia necesse, mutua compensatione decrevit exæquandas, ita ut ex abundantia superflue opulentorum transferendo, quod satis esset, in egestates inopum, nec illi redundanti copia torperent, nec hi necessariis destituti languere ac militiam refugere cogentur. Tantæ huic ac tam cunctis prævertendæ rei tum suscipiendæ fiducia tum exsequendæ facultatem præbuit conscientia præcipue fidelis erga imperatorem studii et hujus certæ sibi benevolentię fiducia segura. Inde porro, quod palmarium fuit ad præsentem usum, id est brevi consecutus, ut exercitum conflaret satis numerosum ad classem simul maritimā militiā complendam castraque terrestribus abunde instruenda copiis; qua utraque fretus potentia, navibus uno tempore multis egregie armatis, terra uno consilio

στην ἀγανακτήσεως ἦν, καὶ πολλάκις προσαναφέρων βασιλεὶ προσωνεύετο, εἰ γε ἀνὴρ στρατηγὸς οὐχ ὅπως μὴδὲν εἰδὼς τιμᾶν Ἑκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς τοὺς αὐτῆς πλύνων ὕδρεσι. Βασίλειος δὲ τῇ παρ' ἐκείνου θεραπείᾳ ἐνελημμένος, ὡς αἱ συχναὶ πίστεις· εἶχον, λογισμῷ διδοὺς πλεόν ἢ ὀργῇ διὰ τὴν ἐκ τοῦ κατεράρχου ἀναφορὰν, οὐδὲν περαίνειν κατ' ἐκείνου παρεῖχε τοὺς κατ' ἐκείνου λέγοντας, ἀλλὰ καὶ προσάντωι μᾶλλον ἐδέχετο τὰς ὑπομνήσεις τὴν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις σταθιρότητα [P. 176] βασιλικωτέραν κρίνων παλιμβολίας καὶ ἀστασίας· ἐπὶ τοῖς δόξασι. Πλὴν μετὰ καιρὸν, ὡς ἑρμόζειν αὐτίκα λέγειν, ἐπιτίθενται οἱ τινὲς τῶν ὄσοι καὶ τῶν οἰκονομῶν τὸ πλεῖστον προσαφηρέθησαν, προφάσει μὲν τῇ εἰς βασιλεία πίται χρυσάμενοι· οὐδὲν δὲ ἤττον ἑαυτοὶς ἀμύνειν ἤθελον, παραλελυτημένοι οἷς προσαφῆρητο. Καὶ τῷ Θεολόγῳ Φιλαδέλφειας προσελθόντας τὰς πρὸς βασιλεία πίστεις ἠθετηκεῖναι τὸν Ἰωάννην ἔλεγον, καὶ δῆλον εἶναι, ἐξ ὧν γε καὶ πράττον, τὸν τῆς ἀποστατήσεως κύβον ἀναρρίπτειν ἀρξάμενον. Ταῦτα λέγοντας ἐπειθον, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειαν ὥρμη-

marique, rem non impigre solum ac prudenter sed feliciter etiam gerere cito auditus est, successibus, quemadmodum fere sit, fortunæ sapientiæ consiliorum respondentibus. Hinc faustis de illo increbescens nuntius magis magisque confirmabatur in suo de eo judicio imperator, impensiusque favere ministro tam utili pergebat; eoque obfirmatius rejiciebat continuas adversus Tarchaniotam expostulationes patriarchæ Joannis, qui concoquere laud unquam valens honorari præferunt tali hominem adeo non ibere affectum erga Ecclesiam, ut plerosque ecclesiasticorum probris conscindere non desisteret, querelis ea de re assiduis nec sine stomacho Augustum inquietabat; qui tamen nihil his motus, quod præsentibus iisque certis experientis fidelis utilisque sibi Tarchaniotæ obsequii plus quotidie plusque obligari se sentiret ad benevolam in eum gratamque voluntatem, sic aures nequidquam accusanti patriarchæ dabat, ut animum reo servaret, rationique amplius quam iræ tribuens irritos rediebat omnes ipsi nocere satagentium conatus, libenter contra benigneque excipiens **D** quidquid ab ei faventibus suggereretur, denique judicans id ejusmodi esse negotium, in quo magis imperatorem regia insistere constantia semel coëptis, quam instabili desultoriaque modo alientium mox negantium consiliorum levitate **260** fluctuare par foret. Cæterum periclitatus hic aliquando a suis oppugnantibus fuit; quod etsi evenit aliquantum post hoc tempus in quo narrando versamur, tamen hic propter materiæ connexionem referre occupabo. Constat in eum est factio militum eorum quos, ut dictum est, superflue divites parte opum redundante multaverat, qua indigentes cæteros juvaret. Hi studio sinceræ in imperatorem fidei moveri se simulantes, cum revera concitarentur dolore imminutæ ipsis pecuniæ, ad impo-

μένον πάλαι ἔτε καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνου τὰ πολλὰ
 μωμούμενον. Καὶ σὺν σφίσι τὴν πρὸς ἐκείνῳ (ἦν δ'
 ἐπὶ τοῦ πυργίου τότε) ἠπειγόντο. Ὁ δὲ προγυῖς
 τὴν τῶν ἐπιόντων ἔφοδον, καὶ ὡς ἐπὶ κακῇ προὔπηρ-
 γμένῃ φήμῃ, εἰ καὶ ψευδὴς ἦν, ἀπαντῶσιν ἤδη,
 θραύεται τὴν ὁρμὴν, καὶ εἰσελθὼν τὴν ἐκείσε μονὴν
 τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Γεωργίου, τὴν τοῦ Διὸς
 ἱεροῦ πάλαι, τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτοῦ προῦνθει. Καὶ οἱ
 μὲν ἐπιστάντες ἐξωθεν ἐπιζυγωθεῖσιν τῶν πυλῶν
 τῆς μονῆς ἐσπουδαμένως τὰ τῆς κωφῆς ἐκείνης
 κατηγορίας συνέπλεκον, καὶ οὐκ ἂν ἔλεγον Ἰωάννην
 περαιτέρω τῶν ἐντολῶν τῶν παρὰ βασιλέως προελ-
 λυθέναι (τὸ δ' ἦν τὸ τὴν αὐτῶν ὑπαλλάττειν στρα-
 τεῖαν), εἰ μὴ γε καὶ τῆς εἰς βασιλεία καταφρονήσεως
 ἄρχειν ἐγνώκει. Τὸ δ' ἦν ἀντικρυς καταδημαγωγία,
 εἰς ἐντεῦθεν τὴν κατ' αὐτοῦ σφῶν ἰσχύειν ἐπιθεσιν,
 καὶ πρόβλημα ἦν αὐτοῖς; ἰσχυρὸν τῶν κατ' ἐκείνου

λοιδοριῶν ὡς δικαίως ἐπεγυῖσιν. Ὁ δ' ἐνδοθεν ἀφ'
 ὕψους τοῦ τείχους ἑωραμένος πρὸς τὴν κατηγορίαν
 ἀσφαλῶς ἴστατο, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσωνειδίζεν,
 ἀνοίας κρίνων, εἰ συμπεπεισμένος τοιοῦτοῖς ἀνδράσι
 ποιεῖν τὰ ὅμοια ἐγνώ παραγεγονῆς τὸν μὲν δὲ σκιὰν
 ἀπιστίας εἰδότα. Βασιλεῖ γάρ καὶ μᾶλλον φυλάττειν
 πίστιν καὶ βεβαίαν φέρειν τὴν εὐνοίαν, αὐτῷ δὲ
 τούντεῦθεν καὶ μᾶλλον μὴδ' ὡς ἀρχιερεῖ προσέχειν,
 εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν
 ἀπέχθειαν, ὃ δὲ καὶ βασιλεὺς οἶδε καὶ συγχωρεῖ αὐ-
 τός, τοῖς οὐκέτι οὔσι κατὰ βασιλέως αἰτιάμασι συμ-
 πλέκειν ἐθέλοι καὶ τοῖς ἐποῦσι συμπράττειν φόνοι
 μὴδὲν προσήκον διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως καθαρῶ-
 τητα. Ταῦτα λέγων ἀντετεχνῶτο κάκιστος, καὶ τὴν
 εἰκόνα τοῦ μάρτυρος φέρων ἐπευφύμει τοὺς βασι-
 λεῖς. Καὶ λοιπὸν ἀπρακτὸν μὲν ἦν αὐτοῖς τὸ ἐγχει-
 ρημα, [P. 177] συνέβαιναι δ' ἐκείνοις ἥκιστα ἀσφαλὲς

lentem cupiditatem ulciscendi molestæ ipsis, quan-
 tumvis æquæ ac publice salutaris distributionis
 auctorem. Theoleptum Philadelphiensem conve-
 niunt episcopum, eique deferunt manifestum vi-
 deri ex iis quæ Tarchaniota ageret, meditari eum
 defectionem ab imperatore, omniaque sedulo com-
 parare ut mox contra illum palam insurgeret. Fac-
 ile id illi persuaserunt antistiti, male jam antea
 in Tarchaniotam affecto, quippe a quo contume-
 liose se quoque traductum et irrisum reprehen-
 sumque meminisset. Ergo et hic ducibus seditio-
 nis immistis infesto cum illis impetu ad Tarcha-
 niotam, uti haud dubie rebellionem machinantem,
 coercendum aut comprehendendum vadit. Erat
 tunc is in turri quadam, ubi de coitione præmo-
 nitus et imparem se, loco tali, tantæ sustinendæ
 impressioni ratus, illinc se proripiens in vicinum
 maximi martyris Georgii monasterium fugit,
 ejusque foribus oclusis vim eorum fama prænun-
 tiatam opperitur. Fuerat illic olim Jovis templum,
 christiano deinde ritu expiatum et in honorem
 sancti martyris Georgii dedicatum. Eo ingressum
 ibique obductis secure foribus tutum seditiosi Tar-
 chaniotam audientes nihilo secius facta manu mo-
 nasterio se admovent, et extra, ut erant, magnis vo-
 cibus fictam illam cogitatæ perduellionis calumniam
 oggerunt, falso illum jactasse vociferantes se, dum
 ipsos spoliaret, Augusti mandatis obsequi. Longe
 quippe ultra voluntatem ac destinationem omnem
 clementissimi principis istam ejus perfidiosi ac ra-
 paciousissimi ministri violentam in **261** se grassa-
 tionem processisse. Nec dubium [videri quin hoc
 ipse id agendo spectasset, ut se a militia per istam
 intolerabilem spoliationis injuriam depulsis, præda
 ipsis extorta seditiosos auctoraret, quorum sibi sic
 obnoxiorum fida opera uteretur ad rebellionem,
 quam moliretur, in imperatore exsequendam. Ad
 hoc plane pertinuisse illam affectatæ popularitatis
 speciem, illas ex alieno largitiones, illas effusio-
 nes in vilissimum quæcumque pecuniæ injuriis con-
 ditæ, rapiuis extortæ, ut melioribus debilitatis,

pessimis armatis, haberet perduellis ad manum
 quorum lacertis ac mucronibus Augustum oppu-
 gnaret, Augusto, qui ipsum defenderent, deessent.
 Inde adeo suam hanc, quam intentarent rebelli,
 haud esse injustam vim. Pia sanctaque in hostem
 patriæ sese arma induisse; nec jam privatas ultum
 ire contumelias, quas sint ab ipso perpassi, sed
 tyrannum execrabilem justo bello persequi. Talia
 seditiosos vociferantes despectans e summis muri
 pinnis Tarchaniota, suæ defensionem innocentiae
 cum ipsorum accusatione insolentiae conjunctam
 ex tuto disertus perorabat, etiam ultro Philadel-
 phiensem increpans, quod eum non puderet sa-
 crosancta insignem dignitate sanguinariis se latro-
 nibus ducem ad scelus ferre: « Omitite, heus vos,
 inquiebat, si quis pudor est, mendacem jactatio-
 nem vestræ in Augustum fideli, qui non studio erga
 principem sincero, sed odio adversus fidissimum
 ipsi ministrum, ducem vestrum, sævo nefarioque
 concitamini. Rebellionis quam fligitis ne umbra
 quidem aut prima cogitatio conscientiam maculavit
 meam. Fidem imperatori servo integram nunc
 maxime; in ejus obsequium affectu devotissimo
 nemini concedo. Te vero, » Theoleptum intuens,
 « nunquam episcopi, quod falso geris, compellabo
 nomine, aut debita isti gradui veneratione prose-
 quar. Ista dudum commercia inter nos abruptit
 vetus de religione discidium. Dudum est cum tu
 me schismaticum, ego te profanum censeo. Hæc
 tuæ a me, quam nihil moror, aversionis vera causa
 est. nec ista ignota principi, cujus te zelo digni-
 tatis et formidine periculi moveri mentiris. Tolle
 fraudes, amove confictionem vanissimi criminis:
 fateri te contra officium ecclesiasticæ lenitatis, si-
 tientem mei sanguinis, ab iniquissima minimeque
 verisimili suspitione tuæ immani crudelitati ob-
 tentum quærere, interim dum, quod monstrum
 in sacerdote sit, cruentis te sicariis immiscens,
 quantum potes, cooperaris ad cædem hominis,
 puræ omni labe **262** conscientiae veraci testimonio
 innocentissimi. » Talia locutus, ut infestis machi-

ἔδοξε. Ὅθεν καὶ πᾶσαν ἀφείς ἐνοχὴν προστρέχει τῷ βασιλεὶ τῇ πολυανδρῳσίῃ πόλει Θεσσαλονίκῃ ἐνδιὰ τριβοντι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον, καθ' ὃν καιρὸν τὰ οἱ στρατηγούντι πεπονημένα ἐσπουδασμένως τῆς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατορθώσεως χάριν ἀθετηθέντα καὶ εἰς οὐδὲν λογισθέντα παρὰ τῶν ἑσαυθὶς πεμπομένων πολλὴν τὴν λύμην ἐνέδοσαν γίνεσθαι, ὑπερημέρων μὲν καὶ τῶν μισθοφοριῶν γινομένων στρατιώταις παρὰ τῶν κατ' ἐξανατολὴν συλλεγόντων χρημάτων, ἑλλειμμένων δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῆς τῶν προϋχόντων περὶ αὐτὰ σφετερίσεως, καὶ τῶν πολέμιων ἐντεῦθεν ἀμλουμένων κατὰ τὸ εἶκος πρᾶξων.

κς'. *Περὶ τῶν κατὰ τὰ βόρεια Τοχάρων καὶ τοῦ Σφεντισθλάδου.*

[P 178] Περὶ δὲ γε τῶν βορείων Τοχάρων (οἱ γὰρ κατ' ἐξανατολὴν τὸν Καζάνην εἰχον, ὡς αὐτοὶ φαίναν, Κάνιν, ὅς ἐστι καὶ ἐκ Χαλαοῦ τε καὶ Ἀπαγὰ τὸ γένος κατήγε) περὶ γοῦν ἐκείνων ἄξιον ἀνωθεν διελθεῖν.

nationibus invidiæ suas contrā ipse quoque artes opponeret, sublata in manus alteque ostensa imagine martyris, acclamare salutem imperatoribus patri et filio fausta que ambobus precari omnia clara voce sæpius ingeminans instituit. Sic illo seditionis impetu repulso, facile intelligens haud tuto diu se posse consistere in tam infensorum sibi hominum contubernio, ad Augustum in frequentissima Thessalonicensium urbe tunc degentem (nam hæc, ut admonui, posterius sunt gesta) Thessalonicam, inquam, ad Andronicum se inde proripuit. Quo quidem tempore, intento unice imperatore præsentibus curandis, et imperii vires fere universas impendentes constituendis illis in quibus tunc versabatur Occidentis tractibus, contigit brevi perire fructum omnem operæ a Tarchaniota prudenti suæ præfecturæ functione reipublicæ navatæ. Nam qui huic successerunt ab Augusto submissi ad regendas Orientales provincias, quæ ille malis publicis emendandis opportuna sapienter excogitaverat, funditus neglexerunt; quorum salubritas institutorum ex gravi perniciæ, quam sensim in desuetudinem abeuntia moxque nihili habita sui abolitione contemptuque in rempublicam attraxerunt, sero potuit perspicui. Nam cum stipendia non amplius ad diem militibus solverentur ab iis qui vectigalibus per illos tractus exigendis erant præpositi, quod pecunia publica rapinis ipsorum et ipsis consociorum imminuta nequaquam ad id sufficeret, dilapsis propter inopiam præsidariis functiones illic omnes militares cesaverunt, totusque sine ulla custodia Orientalis limes hostilium barbarorum liberis incursionibus condonatus in prædam est.

26. *De Tocharis septentrionalibus et Sphensithlabo.*

De Borealibus porro Tocharis (nam Orientales principem sive, ut ipsi loquuntur, Kanin, agnoscebant Cazanem, qui ex Chatau et Apaga deducebat genus), de illis, inquam, qui Septentrionales obti-

Ο τοίνυν Νυγᾶς, περὶ οὗ καὶ πρότερον ἐρρήθη, πεμφθεὶς ἀρχῇθεν παρὰ τῶν ἐκ γένους ἀρχόντων, οὐκ ἀρχίον ὢν, ἀλλ' ὑποστράτηγος σφῶν, πεμφθεὶς οὖν μεθ' οὗ πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τῆς κατὰ βορρᾶν περὰίας, ἵνα καὶ διάφορα ἔθνη πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ὕστερον δ' ἀλούσης τῆς Κωνσταντίνου καθ' αὐτὰ ὄντα καὶ τοπαρχίαις τισὶ μεριζόμενα, ὡς ἐρήμων καταδραμούμενος, ἐπιστάς τῷ κατὰ σφᾶς δέει μόνῃ χειροῦται καὶ ὑποκλίνει Τοχάροις αὐτονομούμενα πρότερον. Ἀμα γοῦν τοσούτων ἐθνῶν ἤρξαν, καὶ ὅμα πολυανδρῶντα τόπον ἰδόντες καὶ ἀρετώσαν γῆν πρὸς πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ἑαυτοῖς ὑποποιῶνται τὰς χώρας καὶ καθ' αὐτοὺς ἦσαν. Ὡς δὲ καὶ τῶν ἄνω Τοχάρων, οἷς καὶ ἦν ἀρχεῖν, ἐπιόντων καὶ τὸ κράτος ζητούντων ἐκεῖνος συνέσει τε καὶ τῷ καθ' αὐτὸν πλῆθει περιεγένετο, τοῦ λοιποῦ ἀνέδην ἡυτονομοῦντο καὶ τὸν ἄνω Εὐξείνου τόπον ἀρχοντικῶς ἑκαρπίζοντο. Ἦν γοῦν ταῦτα ἐπὶ καιροῖς, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως κῆδεϊ ὁ Νυγᾶς ἡγλαΐζετο. Ἐπεὶ δὲ

nebant tractus, est quod modo repetito paulo altius principio narremus. Nogas igitur, de 263 quo est superius a nobis dictum, missus olim a principibus gentis non dux ipse supremus, sed præfectus copiis auctoritate vicaria, cum exercitu numerosissimo in obversa Asiæ continentis Boreales partes irruptionem fecit. Sedes illic habebant gentes variæ olim Romanis subjectæ, sed post captam a Latinis Constantinopolim sui juris factæ, divisæque in plures toparchias sigillatim debiles, nec uno in commune consilio utentes, nullam idoneam irruentibus barbaris opponere defensionem potuerunt; quare ad primum statim incursum metu ipso debellati, facilis citra certamen vincentibus præda cessare. In illa felicitate insperati successus animadvertens Nogas cum suis habere se sub manum frequentissimas et confertas populo regiones, easdemque soli uberis et omnium vitæ tuendæ utilium feracis, non amplius precaria potestate iis præsesse sunt dignati, aut ducum veterum, a quibus erant ad istam expeditionem destinati, nutum respicere curarunt. Proprio illas nullaque obnoxio subjectas imperio Nogas habuit; ac repentium jus suum antiquorum principum gentis Tocharicæ querelas conatusque partim elusit ambiguitate responsorum et fictarum ad tempus promissionum industria solerti, partim ubi aperta vis intentata est, oppositu numerosissimarum copiarum repulit. Nec ita multo post quasi firmato jure possessionis longi præscriptione temporis, sine controversia regnavit, pleno jam nec revocato a quoquam in dubium dominio superiores Euxino Ponto regiones obtinens. Is status illic diuturno spatio rerum fuit, quando ad ceteram Nogæ claritatem accessit haud parum eum illustrans affinitas cum Michaele Augusto contracta, cui gener factus est nuptiis filix Euphrosynes. Interim multis mortuis eorum quibus sorte natalium successio ex genere competeat imperii a

πολλῶν ἐκποδῶν γεγονότων οἷς δὴ καὶ τὸ ἄρχειν ἐκ γένους προσῆν, ὁ Τουκτάης ἐγκαταλέλειπτο καὶ ἥδη γενηρακῶτι τῷ Νογᾷ ἐφαιστέηκε καὶ εἰσβολῆς στερῶν γεγονούλας περιῆν κατὰ κράτος καὶ ὁ Νογᾷ ἐπιπτε, τὰ μὲν κατὰ τὸν τόπον γεγονότα ἐκ τῶν ἐνεστώτων πολέμων καὶ τῆς συγχύσεως, καὶ ὡς ἡρῆμωτο μὲν χώρα πᾶσα καὶ ἀνθρωποι διεφθείροντο, ἐκείθεν δ' οἱ λελειμμένοι πρὸς τὰ ὧδε μετῴκίζοντο, καὶ ὅλα νηῶν πληρώματα καὶ φορτία ἀνθρωποι ἐγεγόνεισαν, ἰδίας ἱστορίας χρῆζει καὶ οὐ τῆς τυχεύσεως πρὸς ἀγγελίαν γλώττης. Τέως δὲ περιγεγονώς ὁ Τουκτάης κύριος τῶν τόπων κατέστη, καὶ τὸ Τοχαρικὸν ὑπ' ἐκείνῳ γίνεται, [P. 179] ὀλίγων τινῶν προσμινάντων τῷ ἐκ τῆς Ἀλάκκης τοῦ Νογᾷ υἱεὶ Τζακᾷ τοῦνομα, οἷς δὴ καὶ ἰθάρρει ἐκείνος ἐπιὼν τὴν Βουλγάρων. Ὁ γὰρ Τερτερῆς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Νογᾷ φυγὼν προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ που τὴν Ἀνδριανου διήγε, τοῦ βασιλέως ἀποπροσποιημένου τὴν ἐκτελείαν, ὡς ἂν μὴ πέμψαντο; τοῦ Νογᾷ αὐτὸς ἐκείνον κατὰ τὸ εἶδος ὡς προσφυγόντα

Α περιποιούμενος τὰς τοῦ Νογᾷ ὀργὰς ἐρεθίσαιεν. Ὁ γοῦν ἐκείνου υἱὸς Τζακᾷς, τοῦ Νογᾷ ἐκποδῶν γεγονός, θαρρῶν τοῖς περὶ αὐτὸν Βουλγάρους ἐπέχρα, πλὴν οὐ δίχα προφάσεως, ἀλλ' ἔχων τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς σύζυγον ἑαυτῷ. Προσλαμβάνει τε καὶ τὴν ταύτης ἀδελφὴν Ὁσφεντισθλαβον, καὶ σὺν αὐτῇ Βουλγάρους δουλαγωγεῖν ἤθελεν. Ἀλλ' ἐκείνος πέντης ὢν ἀφνειῷ τινι ἀπὸ πραγματειῶν ἀνδρὶ Παντολέοντι προστυχὼν, εὐγενῆς ὢν καὶ ἐκ βασιλείως τυχεύοντι καὶ ἰδιώτῃ ἐπ' Ἐγκόνῃ Μαγκούσου τινὸς θυγατρὶ, τεκνοποιηθείσῃ πάλαι τῇ τοῦ Νογᾷ Εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιγαμβρεύεται. Καὶ τοῖς μὲν Βουλγάρους δόμασι τὰς γνώμας καταδουλώσας, τῷ Τζακᾷ δὲ ὡς κυρίῳ χρώμενος, τῆς Τερνόδου σὺν ἐκείνῳ ἐπιλαμβάνεται. Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐνευκαιρήσας Ὁσφεντισθλαβος, Βούλγαρος ὢν ἐκ μητρὸς (ὁ γὰρ πατὴρ Τερτερῆς ἐκ Κομάων ἦν), τέως δὲ γε τὰ πλείστα οἰκειῶς πρὸς Βουλγάρους ὑπὲρ τὸν Τζακᾷν δοκῶν ἔχειν, ἐπιτίθεται τῷ γαμβρῷ ἐπισχὼν δόλω, καὶ φυλακαῖς ἀσφαλῆσαι δοῦς,

quo Nogas defecerat, reliquus ex ea stirpe Tuctais jus avitum recuperare tentavit suscepta in eum expeditione eo successu, ut jam senex Nogas prælio victus 264 ingenti inter cruentissimam suorum stragem ipse in acie confossus occubuerit. Quo bello quæ magna multaque ac memoria in primis digna contigere, desolatis terris illis universis, mortalibusque omnis ætatis innumerabilibus varie ferro, fame, fuga consumptis, ita ut eorum exiguæ reliquæ paucis huc navibus deportarentur, hæc, inquam, argumentum esse possent justæ historiæ, nec indisertum ad idoneam sui expressionem requirerentis scriptorem. Persistit Tuctais in terris quas victoria suas fecerat, cum iis quos eo duxerat, quosque illic repererat Tocharis Nogam alias secutis: nam et hi maxima ex parte victori se subjecerunt, paucis duntaxat fidem olim Nogæ promissam servantibus hujus filio, quem ex muliere Alacca vocata susceperat, Tzacæ nominato. His Tzaca fretus viribus in Bulgariam irrupit, a rege tunc destitutam suo: nam qui regnarat illic Terteres, jam antea minis adhuc viventis Nogæ territus confugerat ad imperatorem; quo non auso eum admittere, ne repetituro mox Nogæ supplicem prodere cogeretur metu iram ejus et arma in sese concitandi, miser interim Terteres alicubi circa Adrianopolim latitans degebat. At Tzaca cum his quas dixi copiis in Bulgaros irruens subjicere hos sibi tentabat, jus quoddam ad regni ejus successionem ab uxoretrahens, habebat enim in matrimonio Terteris filiam. Quare ut eam spei magis firmaret, tantoque ad se alliceret efficacius gentem Bulgaricam, Osphentisthlabum sibi adiunxit, uxoris suæ fratrem, ejus apud populares ob stirpem regiam grati profecturo sibi favore confidens assecutum esse ut regnum sponte istud universum suæ ipsius ditioni cederet. Erat hic Osphentisthlabus egeus quidem per sese pecunie, cæterum abundan-

tia nobilitatis inopiæ subsidium invenit. Cum enim forte incidisset in Pantoleonem quemdam de plebe hominem, sed felici negotiatione longi temporis 265 opes nactum ingentes, facile persuasit obscuro et privato regis natalibus præfulgens juvenis ut oblatam secum affinitatem longe omnibus præhabendam conditionibus duceret. Carens liberis Pantoleon puellam sibi consanguineam, Eunconen nomine, e Mancuso quodam natam et olim e sacro baptismi fonte susceptam ab Euphrosyne Nogæ conjuge, ac inde ab illa more majorum filie loco habitam, destinaverat hæredem. Hanc sibi adoptatam, toto in dotem imputato patrimonio, libentissime conjugem dedit petenti Osphentisthlabo; qui repente dives dotali pecunia, muneratus haud parce plerosque Bulgaros, studia sibi eorum ad suffragationem principatus eo propensiora conciliavit, quod ipse materno genere Bulgarus (nam pater ejus Terteres e Comanis erat) naturæ ac sanguinis communione, quæ ad charitatem valet plurimum, gentis illius affectibus commendaretur. Sequebatur ille interim Tzacæ fortunam, eum ut dominum venerans, ac videlicet pro intima cum eo ut suæ sororis viro necessitudine præcipuum apud illum gratiæ locum obtineas. Unde intra Ternobum, urbem regiam Bulgarie, illum secutus, et ejus regimen primum quasi alienis exercens auspiciis, sensim ad se viam imperii attraxit, donec factione jam satis firmata, Tzacæ cognationis fiducia securum improviso adortus comprehendit, intacta tenuit aliquandiu custodia, tandem Judæis ad eadem ministris usus, clauso in carcere fauces elisit; Joachimum quoque illic patriarcham, suspectum quasi prodere Bulgariam Tocharis tentaret, præcipit necavit; atque horum scelerum tantorum præmium repente opimum Bulgarie totius dominatum tulit. Cujus paulatim se corroborantibus progressibus obsistere mature, id e re sua ratus,

ὑστερον Ἰουδαίοις ὑπηρέταις καὶ οἷς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθάβρει χρησάμενος, ἀποπνίγει κακλεισμένον, καὶ τὸν τῆς πατριαρχοῦντα Ἰωακείμ κατεκρήμνισεν ὡς σφᾶς προδούναι Τοχάροις τὸ πάλαι ὑποπτευθέντα, καὶ οὕτως ἐξ ἀλαστορίας τόσης τῶν ὅλων κύριος γίνεται. Καὶ ἅς' ὀλίγον προβαίνων κραταιούται, εἰ καὶ φθάσας ὁ βασιλεὺς πρὸ τοῦ ἐκείνων ὅλως κραταιωθῆναι, τῶν Βουλγάρων πεμφάντων καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου υἱὸν τῆς Μαρίας ζητούντων εἰς βασιλέα διὰ τὸ ἐξάντεις ἤδη φανείσης Τοχαρικῆς ἐξουσίας γίνεσθαι βούλεσθαι, ἀποστέλλει τὸν Μιχαήλ, ὃς καὶ οὐκ ἔλαττον ἔσχε Βουλγάρους ἐπιστὰς ἢ τὸ ἐξω Τερνῶου περικλανᾶσθαι καὶ βίον τριβῶν ἰδιωτικῶ μὲν οὐ πόρρω, τῶς δὲ βασιλείᾳ ἥκιστα πρόποντα. Ἀλλ' οὕτω μὲν Ὀσφεντισθλάβος, ὃς καὶ μετὰ χρόνους τοῦ ἰδίου πατρὸς Τερτερῆ πολλοὺς τῶν τού παλατίου ἀντήλλαξεν. [P. 180] Ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ Ῥαδοσθλάβος βασιλεὶ προσχωρήσας, καὶ παρ' αὐτοῦ δὴ εἰς τὸ τῆς σεβαστοκρατορίας βεβαιωθεί· ἀξίωμα, γένους ὢν τοῦ πρωτίστου παρὰ Βουλγάρους (τῷ γὰρ Σμιλτζῷ καὶ ὠμαιμένει), σύναμα κλειστοῖς Ἑλτιμηρῇ κατὰ τὴν Κρουνὸν δεσποτεῖα τετιμημένῳ, ἀδελφῷ γε ὄντι τοῦ Τερτερῆ, καὶ αὐτῇ δὴ

τῇ τοῦ Σμιλτζου συζύγῳ προσβάλλει. Σμιλτζου τοῦ πρὸ ὀλίγου καὶ αὐτοῦ Βουλγάρων ἀρξάντος βουλήσει Νογὰ ἀποδράντος τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ μετὰ μικρὸν διὰ τὸ κῆδος καὶ τὸν Τζακὰν προτιμηθέντος τοῦ Ὀσφεντισθλάβου μετὰ τὸν Τζακὰν φροῦδος ὁ Σμιλτζος γίνεται. Τότε τοίνυν ἐκ Θεσσαλονίκης παρὰ βασιλέως ἀποσταλέντες οἱ περὶ τὸν Ῥαδοσθλάβον σὺν τοῖς μεγιστάσι τοῦ βασιλέως, Βουλγάρους τοῖς περὶ τὸν Ἑλτιμηρῆ προσθάλλουσι κατὰ τὸν Κρουνὸν ἰδίως ἀρχοντα· καὶ ὧν αὐτὸς ἀριστεύσας, τὸν μὲν σεβαστοκράτορα ἐκτυφλώσας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκειαν αὐτοῦ σύζυγον, τοὺς δὲ γε μεγιστάνας Ῥωμαίων Ὀσφεντισθλάβῳ πέμπει, οὃς δὴ καὶ κατέχων ἐκεῖνος οὐ πρότερον διαφῆκε πρὶν ἂν τοῦ πατρὸς Τερτερῆ παρὰ βασιλέως ἡμείσωτο. Καὶ οὕτως ἅμα μὲν ἐντεῦθεν ὁ Τερτερῆς, ἅμα δ' ἐκείθεν οἱ μεγιστάνες Ῥωμαίων εἰς δέκα καὶ τρεῖς ποσούμενοι ἀπελύοντο. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπολαβὼν τὸν πατέρα ὁ ἐξ αὐτοῦ βασιλικῆς ἀξίας ἐπέθεσεν, ἀλλὰ μὲν τῶν καὶ αὐτὸν πόλεων περικλείσας, ὡς ἤκεν ἡμῖν ἡ πίστις, ἀπραγμόνως ζῆν ἐν τρυφαίᾳ δὴ καὶ μόναις παρεσκευάκει. Καὶ ὁ μὲν Ὀσφεντισθλάβος ταῦτα, ἐπὶ νηπιᾷ τῇ ἡλικίᾳ καὶ συνειργθείς τῇ μητρὶ κατὰ Νί-

imperator studens, arrepta libenter occasione legationis ad se missæ quorundam Bulgarorum, Constantini quondam ipsorum regis ex Maria filium in regem poscentium, et **266** tempus aptum existimandum restitutum huic in paternum regnum, quando res Tocharorum infensorum ipsi confirmare nondum erant in plenum robur ex concussu belli atrocissimi civilis, cujus utcunque victor Tuctais et multos amiserat suorum, et regio quam vincendo acquisierat vastata desolataque in longum adhuc tempus erat, — hujus, inquam, invitatione legationis Michaelē ad Bulgaros, prout poscebant, misit. Et pervenit ille quidem in Bulgariam: cæterum haud paratas illic pro voto res reperit, factione quæ illum accersierat non valente in urbem regiam eum introducere. Quare Michael tantummodo vagans extra Ternobum vitam agebat non multum privata clariorē, certe a principali fastigii splendore plurimum deficientem ac majestati regis minime decoram, rerum illic nihilo secius potente Osphentisthlabo; cui et post tempus inde aliquod contigit redimere Terterem patrem captivum ab imperatore detentum, permutatione multorum e palatinis Augusti, qui in ejus potestatem venerant casu quodam hic breviter referendo. Radosthlabus erat quidam perillustis inter Bulgaros tum dignitate sebastocratoris qua in Bulgaria honorabatur, tum nobilitate familiæ facile illic primæ omnium. Nam Smiltzo, numerosissima in illo regno cognatione inelyto, intima cum plerisque procerum gentis cognatione admovebatur; et Eltimere Cruni despotæ sororem in matrimonio habebat, cujus Eltimere germanam alteram ipse rex Terteres uxorem duxerat. Porro Smiltzus iste regnum Bulgarorum paulo ante obtinuerat, in eo principatu

substitutus a Noga transfugæ ad imperatorem Terteri: sed solio cesserat Tzaca primum prævalente; mox a subinsinuante sese Osphentisthlabo initio quidem Tzacæ, cui parebat, gratia, deinde opibus dotalibus confata factione Tzacam quoque ipsum deficiente, funditus eversus amotusque e medio fuerat. Hunc ergo Radosthlabum imperator postquam ad sese confugientem excepisset honorifice, ac ei sebastocratoricam confirmasset potestatem, idoneum ratus promovendis Michaelis spebus, remisit Thessalonica, ubi tunc erat, in patriam **267** cum exercitu, cui duces præfecerat aliquot e suo comitatu clarissimos viros. His Bulgariam potentibus primus in armis occurrit Eltimeres ad Cruum, peculiari ejus ditioni subjectum, ut dixi, locum; ubi prælio commisso fusæ Romanæ copiæ et capti duces sunt. At Radosthlabum quidem victor Eltimeres excæcaturum ad ipsius uxorem Thessalonice in digressu ab imperatore relictam remisit: proceres vero Romanos tuto curavit perducendos ad Osphentisthlabum, qui hos non prius dimisit quam pro iis liberatum ab imperatore patrem suum recepisset Terterem. In hunc modum hinc Terteres, inde Romani principes numero tredecim, mutua commutatione liberati patriæ invicem restituti sunt. At non Terteres quidem regno, nam Osphentisthlabus, quasi plene defunctus omni erga patrem pietatis officio ipsius vinculis rumpendis, necesse nihil putavit rursus eum sibi dempto redimire diademate, sed, quantum ad nos certa illinc fama perlatum est, unam ei civitatem assignavit, ubi quantis vellet circumflumam deliciis, modo privatam et ab omni rerum administratione seriatam, vitam duceret. Sic regnare perrexit Osphentisthlabus, cujus quomodo locumque illatæ mentioni non inveni-

καιαν, καὶ αὐθις ἀπολυθείσης ἐκείνης κατὰ σπονδὰς αὐτὸς ὁμηρεύσας παρὰ Ῥωμαίοις, ὕστερον δὲ τοῦ πατριάρχου Βουλγαρίας Ἰωακείμ πρὸς βασιλέα πρεσβεύσαντος κατὰ τι προσδοκώμενον κήδος, τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Συναδηνοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀπολυθείς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον.

κζ'. Περὶ τοῦ κήδους τοῦ πρὸς Τουκτὰν τοῦ βασιλέως.

[P. 181] Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τὸν Τουκτὰν ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Μαρίας ἐπιγαμβρεύεται. Ἡ δὲ καὶ ἀρμολύμενος ὁ Τουκτὰς, ἐπαι καὶ ἐτι τὰ τοῦ Τοχαρικοῦ πολέμου συνεκεκρότητο καὶ τὰ κατὰ τὸν Νογᾶν ὡς οὐραῖον παρέσπειρεν ὀφείας, ἀσχολαίαις πολεμικαῖς ἐκείνος θέλων ἑαυτὸν διδόναι καὶ μὴ γάμοις τὸ σῶμα ἐκθελύνουσιν, ἀνταποστέλλει καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν πρὸς βασιλέα. Κάντωθα ἐπὶ χρόνοις ἦν, ἕως οὗ κατὰ κράτος ἐκείνος τὸ Τοχαρικὸν ἐχειρώσατο, ὡς μηδὲν τὸ ἀντιξοοῦν εἶναι ἀπάντων ὑποκλι-

θέντων. Καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπέηται τὴν σύζυγον, ἣν δὴ καὶ ἰσαυθις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ προσήκουσιν τῇ τιμῇ καὶ δορυφορίαις ἀπάσαις ἐκπέμπει. Καὶ ὁ μὲν Νογᾶς ἔφάνιστο, ὁ δὲ Τουκτὰς τὰ τῆς ἐπικρατείας ἐκείνου ὅφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος ἔσχε, τὰς σπονδὰς δὲ τὸ κήδος βεβασιεύσας ἀποταμόμενος.

κη'. Περὶ τοῦ βαλθαιου ὑετοῦ καὶ τῶν τότε συμπεσόντων.

[P. 182] Τότε καὶ Ποσειδεῶνος ἐνάτη καὶ εἰκοστῇ, καθ' ἣν ἀπὸ θερινῆς τροπῆς πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀποκλίνει ὁ ἥλιος, βαλθαῖος ὑετός· κάτεισιν ἐφ' ἡμῶν ὅλης γε καὶ νυκτὸς, τῶν ἀκρων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐρίζοντος ὑπὸ νεφῶν πιεσθέντων, ὥστε καὶ χιτῶν δρωθῆναι μὲν τὸν κατὰ τὴν περσίαν ἅπαντα τόπον ἀνωθεν ποθεν τῶν ὑδάτων ἀθρόων κατερχομένων, δένδρα δὲ καταφέρεισθαι χερσὶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐφ' ὧν καὶ ὕφεις τὰς κατακλύσεις φεύγοντες καὶ δένδρεσι συνειλούμενοι ἐκσπασθεῖσιν ἐκ ριζῶν συνεφέροντο, οἱ μὲν καὶ ζῶντες, οἱ δὲ καὶ ἐτι συνεσπείρα-

mode, quantum arbitror, adjungam prioris ejus fortunæ ac variorum casuum compendio collectam inde usque ab ultima pueritia memoriam. Infans adhuc relegatus cum matre Nicæam, ibi cum ea fuit in carcere, donec illa, una ex conditionibus supra memoratæ conventionis, libera remissa ipse obses apud Romanos mansit. Postea vero satagente Joachimo patriarcha Bulgariæ, qui occasione cujuspiam expectatæ affinitatis contrahendæ per matrimonium filiæ magni stratopedarchi Synadeni legatus ad imperatorem missus fuerat, restitutus patri est.

27. De affinitate cum Tuctaine ab imperatore contracta.

268 Cæterum imperator generum suum facere et tam arta necessitudine devincire sibi Tuctain studuit notha ei filia Maria despondenda. Accepit oblatum honorem Tuctais, riteque profectam ad se regiam virginem in uxorem admisit, nuptias tamen distulit, ea remissa unde venerat, quoad debellatum cum Noga foret. Adhuc enim ille, cladibus licet attritus magnis, velut serpens longo corpore crebris afflictus plagis, motu adhuc extremæ caudæ vitam indicans, etiam ad ultimum exsurgendi conatum sese arrigere videbatur. Usus conjugii effeminare viros aptum et enervare vires corporum, minus arbitrabatur opportunum. Quare segregandam a se sponsam tantisper existimavit, reddiditque patri filiam apud eum servandam, donec plena victoria otium et securitatem attulisset nuptiali celebritati consentaneam. Longius id spatium quam utrique voluerant fuit: alternis enim reciprocationibus æstuum belli diu anceps utrimque fortuna variavit. Tandem tamen nomen omne rebellium cum Noga Tocharorum ultima bujus clade succubuit Tuctai; qui simul in hostili prius solo cuncta jam sub se prostrata, nihil adversam contra frontem erigere audens vidit, missis ad socerum Augustum laureatus victoriæ nuntiis, admo-

nuit tempus nunc esse, si ei videretur, commodum suæ sibi remittendæ conjugis; quam nihil cunctatus imperator, specioso cultu ac pompa, frequenti etiam comitatu ac satellitio, perhonorifice deduci ad virum curavit. Hunc in modum Nogas destructus non modo ultorem passus ac successorem nactus Tuctain est, sed eundem habuit imitatore in genere conjugii fideque sœderis Romani nuptiali pignore firmanda. Itaque hic quoque in parti deinceps administratione regni, pacis initæ nobiscum ferme, quantum oportebat, rationem habuit.

28. De imbre vehementi et iis quæ tunc contigerunt.

Circa tempus quo hæc gerebantur, contigit, die nona et vicesima mensis Augusti, qua sere incipit ab æstivo cardine ad æquinoctialem declinare sol, vehementem ac inusitate copiosum per totam lucem illam noctemque insecutam devolvit continenter imbrem e nubibus, quæ 269 universum, quam latissime patet, horizontem minacissima undique caligine obduxerant. Videbamus totam adversam Byzantinæ civitati continentem aquis ex alto decidnis omni ex parte confluentibus inundatam vasti ritu fluminis in mare ruere, radicibus evulsas raptantis arbores una cum implicitis circa ramos earum anguibus, qui operientium jam terras aquarum incursum fugientes eo conscenderant nequidquam, in isto quoque æsulo deprehensi, partimque suffocati sensim diluvio crescente. Horum circumvoluta truncis ac ramalibus longa corpora mortua efferri cernebantur; quorumdam tamen exstantia undis inter frondes capita spirabant. Casæ jam rusticæ messorumque labores in areis ut pro anni tempore tunc erant struibis manipulorum nondum grano excusso cumulatim exstantibus, dorso vasti æquoris procul innatantes apparebant; illæ fundamentis avulsæ, compactu tabularum nondum dissoluto, integræ ferebantur, haud cessante impetu, quoad urbis mœnibus unda impactæ dissilirent:

μένοι τοῖς τῶν δένδρων κλωσίν ἑναποψέξαντες, οἰκίας Α καὶ'. *Περὶ τοῦ θαλάττου τοῦ Λαζῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦ θαλάττου τοῦ Βέκκου.*

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγός, ὃν καὶ γαμβρὸν βασιλέως ἐν τοῖς ἀνωθι ὁ λόγος εἰδείκνυ, ἐπὶ καιροὶ δυοὶ τὸ βιοῦν τελευτᾷ, ὧν τοῦ μὲν ἐν τῇ πατρικῇ καταστάττος ἐξουσίᾳ τοῦ Ἀλεξίου, θάτερον τὸν νεώτερον ἢ μήτηρ Εὐδοκίᾳ λαβοῦσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα κατὰ τὴν πόλιν γίνεται. Θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εἰς πατριάρχην χρηματίας ὁ Βέκκος, ἐν τῇ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου φρούριον εἰρατῇ, μηνὸς Κρονίου λήγοντος, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφαίς. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν καὶ διὰ πόνου ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, ἐπεὶ καὶ ὁ συγκαίμενον ἦν τοῖς περὶ ἐκείνον καὶ βασιλεῖ, κινήθηναί λόγους ἐφ' ὧν συνθέσθαι καὶ εἰρηνεύειν, σοφῶν γε καὶ πνευματικῶν κρινάντων καὶ μὴ τῶν τυχόντων καὶ ἀλογιστοτέρων, οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἐξαγαγόντες ἐκείθεν καὶ τῷ κατὰ τὴν πόλιν Ματοχίτῃ συνδύσαντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσιν εἰρηνεύειν, καθὼς ἀπῆτουν οἱ τε περὶ τὸν βασιλέα καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, ὅπου καὶ ὁ Ταρχανσιώτης Ἰωάννης ἐς ὕστερον κατακλείεται. Τὴν δὲ γε ἀδελφὴν Εὐδοκίαν ὁ κρατῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ εἰκότα σῶμα μητρὶ τῇ ταύτης περιελγῆσαντες συμπορᾷ,

hi vero, statim soluta passimque diajecta congnie spicarum, varie digestis per areas acervis trituræ opportunitatem expectantium, jam nunc corrupti et irreparabiliter disperditi temere fluitabant. Spectasses alibi nudas relictas in prona declivitate nativorum collum vites, quarum alticrem terram aquæ sublabentes corraserant, truncis in formibus et aqualidis radicibus e sterili jam glarea reptatim pendulis; quæ ne ut arbores majores agmine profluentis pessum truderentur, tenuitas contortæ ac flexilis materiæ fecerat, eludens aquæ inter effluentis rapacem vim, capitibus radicum ad artas cotium fissuras hærentibus mordicus fruticemque retentantibus. Constantinopolitanæ porro territorium urbis, partim e cælo recta illuc lapsis aquis, partim aliis ex confluxu incitatorum undecunque vorticosorum amnium indesiuenter inundantibus, stagnabat late universum, nihil aut parum a vicini ponti specie differens. Nam et ipsam altum mare continuo **270** turbidorum fluminum admixtu naturalem ipsi colorem cæruleum si non prorsus amiserat, valde fuscaverat, varia deformatione diverso infectarum cæno eluvionum hic rubro coloratum, qua e ruffa suggestis argilla montibus abrasa secum terra misti torrentes incubuerant, illic subalbescens, quo se fluentia exonabant per cretolas soli candentis tracta regiones, alibi denique nigrum, ubi liquor restagnabat per adustos atrii et excocti sabuli provolutus campos; quarum omnium aquarum agitatione rapidissima commistarum, trudentibus se altero in alterum penitusque insinuantibus intimo illisu cumulibus undarum, et suas ut conferentibus in alios qualita-

tes, sic vicissim alienas in se trahentibus, exsternabat spumosa colluvies, omnigenarum sordium confluges versicolore sæce lutulentas, bullente mixtim vertigine, confundendo deformans in spectaculum ingratissimæ visu fœditatis.

29. De morte principis Lazorum, deque obitu Vecci.

Hoc interim tempore Joannes Lazorum princeps, quem generum inperatoris Michaelis ducta in uxorem ejus filia factam superius ostendimus, diem suum obiit, filiis duobus superstilibus relictis. Horum altero Alexio in paterni principatus successione constituto, mater ejus Eudocia secum alterum ducens filium ad fratrem Augustum in urbem se contulit. Mortuus quoque tunc est functus olim patriarchatu Veccus, sub finem mensis Martii in carcere apud arcem Sancti Gregorii, humatusque illic in cella modico sepulcro. Dispicuit imperatori non potuisse prius fieri, de quo jam convenerant, ut novum colloquium cum Vecco iniretur, quo ejus rationibus auditis judicio sapientum et spiritualium virorum, non autem vulgarium ac parum eruditorum, omnes ejus cum Ecclesia controversiæ **271** componerentur, ita ut is huic reconciliatus pacifice viveret. Cæterum Meliteniensem ex eodem eductum carcefe Metochitæ in urbe diversanti copularunt. Verum postquam est deprehensum frustra sperari ut in ea illi consentirent quæ imperatoris ministri et ecclesiastici poscebant, custodiæ traditi sunt prope magnum palatium, ubi et postea Joannes Tarchaniota conclusus est. Suam porro sororem Eudociam, viduam principis Lazorum, honorifice benevoleque excē-

παρ' αὐτοῖς τῶς εἶχον ὡς καὶ αὖθις ἀναποστε-
λουντες· πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ αὐτῷ δὴ τὰ τῆς ἀρχῆς
ὡς οἶόν τε κατασταλισάμενοι, ἐπεὶ καὶ τῷ βασιλεῖ ὁ
παῖς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπετίτραπτο.

Ν. Περὶ τοῦ κράτη Σερβίας καὶ τοῦ Κονανίτζη.

[P. 184] Ἐν τούτῳ τοιγαροῦν ὄντων δεινῶν μὲν
ἐνθεν ὁ κράτης Σερβίας, ἐνθεν δὲ ὁ ἐκείνου ὀποστρά-
τηγος Κονανίτζης καὶ ὁ Τορνίκιος· ἡγγέλλοντο τὰ
πρόσχωρα ὁρᾶν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς πολὺς ἦν
καὶ ἅπας ἐγίγνετο τὸν βάρβαρον ὑπερχόμενος νῦν
μὲν πρεσβείαις, νῦν δὲ καὶ πολεμικαῖς ἐπεξελεύσε-
σιν, ἐπεὶ τοι καὶ τότε τὸν τηνικάδε μέγαν κονοσταύ-
λον Γλαβᾶν, τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἐκείνον, σύναμα
στιβαρῶ στρατευμάτων ἐπ' ἐκείνον ἐξέπεμπε, ὃς δὴ
πολλάκις προσβάλλων οὐχ ὅπως ἦνυεν, ἀλλὰ καὶ
προσηττάτο, ὅτι μὴδ' ἐκ τοῦ προφανοῦς εἰσβάλλοντες
ἦσαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ληστειαῖς τρόπον ὡς τὰ πολλὰ με-
χειρίζον, καὶ οὐκ ἦν ὅλως ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνά-
μεσιν εὐδοεῖν. Διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ
στρατηγὸς καθήμενος εἰργάζετο μὲν καὶ ἀφ' αὐτοῦ

ptam imperator, postquam ejus luctui cum ipse
tum mater communis amborum debito miseratio-
nis officio compassi sunt, apud sese detinuit, re-
missurum se illam ad filium in tempore pollicens,
cui filio in Lazis, ut dictum est, dominantī omni
jam nunc ratione principatum firmare satēgit im-
perator: nam hujus tutelæ puer ille a patre com-
mendatus fuerat.

30. De crale Serbiæ et Cotanitzæ.

Hac vice rerum increbrescebant graves ad impe-
ratorem nuntii de incursionibus hinc quidem cra-
lis Serbiæ, inde autem hujus præfecti Cotanitzæ
ac Tornicii, quibus finitimæ illis partibus Romanæ
regiones vastabantur. Hinc multus erat imperator,
atque adeo totus, in cura et cogitatione idoneæ
inveniendæ rationis coercendorum latrociniorum
barbari nunc legationibus nunc militaribus expo-
ditionibus, siquidem magnum ea tempestate cono-
staulum, Glabam, illum Dei hominem, cum validis
copiis contra Serbum misit, qui sæpe conflixens
adeo parum profecit ut victo similior abscederet,
quoniam illi decretorii prælii copiam non facien-
tes, vitalundi ac mox coorientes ex insidiis, more
latronum pleraque **272** peragebant; quibus ideo
Romanus exercitus unis collectus castris et qua-
drata semper procedens acie haud valebat occur-
rere, grassantibus manipulatim aut turmatim per
loca inde longinqua et fere avia. Quapropter The-
salonicæ Glabas residens nihil ille quidem omitte-
bat quod posset utiliter consuli ad tuitionem Ro-
manorum finium, sed abire omnia in irritum
videns, desperabat posse reprimi impetus latio-
rum, qui ex tuto irruentes in contiguam præliam,
in suas se latebras onusti recipiebant, priusquam,
indiciū irruptionis ipsorum aut facultas ulla
prævenire eorum impetus satis mature habere-

Α τὰ δοκούντα πρὸς ἀνταγώνισιν, ὅμως δ' ἐκ πολλῶν
ἀπογινώσκων ἀνδρῶν οἰκοθεν ὠρμημένων περιέτε-
σθαι, ἅμα τε προβαιόντων καὶ ἅμα θηρεύειν ἐχόν-
των τὰ κατὰ θύρας προκειμένα, διὰ ταῦτα καὶ τῶν
τοιούτων ἀπογινώσκων, σπονδαῖς τισὶ χρῆσθαι πέ-
πων συνεβούλευε τῷ κρατοῦντι, καὶ μᾶλλον καὶ τῶν
ἀνατολικῶν κακουμένων ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν ἐπι-
δρομῆς καὶ χρηζόντων τῆς ἱκανῆς ἀντιλήψεως. Τό
τε σπονδὰς ἀποτεμνομένου εἰρηνεύειν καὶ βασιλεὺς
καὶ τῇ περὶ αὐτὸν βουλῇ καλὸν ἐδόκα· καὶ τῶν καλ-
λίστων. Τὸ δὲ τοῦ βασιλέως ἤθος εὐκόλον ὃν πρὸς
σπονδῶν συγγῆσεις διαλύων αὐτίκα ἐκ τυχοῦσης αἰ-
τίας τὴν ὁμόνοιαν ὑπώπτειν. Ὁ γοῦν βασιλεὺς κἀν-
ταῦθα ποιεῖν προαιρούμενος ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν καὶ
τῷ γε ὁμορεῖν ἔχοντι, ἡβούλετο καὶ μετ' ἐκείνου ὡς
οἶόν τε εὐοχεῖν. Μὴ μὲντοι γε ἀρκέσειν πρὸς πίστιν
τὴν τοῦ Σέρβου παλιμβουλίαν ἐκ τῶν δυνατῶν ἐκρί-
νεν ἄλλως, εἰ μὴ κῆδει τῷ κατὰ γάμον συνδέοιτο.
Ἐκεῖνος δ' εἶχε τὴν τοῦ Ταρτερῆ ἐκ τῆς τοῦ Ἀσίν
ἀδελφῆς θυγατέρα, λαβὼν ὑπ' ἄσφαλσιν πίστει σύ-
ζυγον. Εἶχε δ' ἐτέραν ἡρώην, τὴν τοῦ δυτικοῦ σεβα-

tur. Scripsit ergo ad imperatorem non aliud sibi
videri huic adhiberi posse malo remedium quam
conventionis ac fœderis cum crale. Idem præterea
poscere statum præsentem Orientalis limitis, Per-
sarum incursionibus vastati ac magnis auxiliis
egentis, quæ absque sancita cum Serbis pace om-
nino colligi expediriq̃ue eo nequeant. Consilium

C facile probantur imperator et ii quos in delibera-
tionibus adhibebat; omnesque consenserunt non
bonum solum, sed et optimum factū fore, si certis
conditionibus stabiliri concordia inter Augustum
et cralem redimique securitas ac quies populorum
posset. At quam paratus imperator erat ad statim
tractandam bona fide tam necessariam tranquilli-
tati publicæ cum hoste vicino et potenti pacem,
tam cogebat eum metuere ne id frustra tentaret
nota instabilitas Serbi, prout ad mutationes homi-
nis et devolutorie in contraria levitatis. Artioribus
igitur eum sibi astringendum ad fidem amicitie
constantis quam vulgarium conventionum vinculis
ratus, tunc tantum sibi certum fore socium cra-
lem existimavit, si data ei e consanguinitate sua
D conjuge civilem pactorum obligationem nodo vel-
ut quodam fortiori religiosæ necessitudinis per
nuptialem affinitatem astrinxisset. Crates autem
etsi conjugem jam tertiam in contubernio habebat,
expeditus tamen ad novas nuptias videri poterat,
quoniam hoc ejus connubium **273** per Dei et
Ecclesiæ leges cassum irritumque judicabatur.
Duxerat is primum ritu legitimo uxorem, cujus
postea pertæsus sine ulla causa idonea illam abje-
cerat, intrusa in viventis adhuc locum Joannis in
Occiduo tractu sebastocratoris filia. Sed et huic
deinde pari levitate repudiata remissaque ad pa-
trem tertiam, de qua dixi, superinduxerat. Terte-
ris filiam, ex sorore genitam Asanis, superstite
nihilominus prima illa sola legitima conjuge; unde

σπαράτορος Ἰωάννου θυγατέρα, καὶ πρὸ ταύτης ἄλλην ἢ ἀποστέρειν παρ' οὐδεμίαν αἰτίαν εὐλογον, ἀρεῖς ἐκείνην τὴν νόμιμον πάντως, [P. 185] τῇ τοῦ Ἰωάννου συμπλέκεται θυγατρὶ. Ἀλλὰ καὶ ἐστί τι; νομίμου ζωσθῆς ἀπολύσας ταύτην πρὸς τὸν πατέρα, οὐδὲν συμπεσὼν ὑπὲρ τοῦ ταύτης διαζυγῆναι δίκαιον, τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπηγάγετο, καὶ εἶχε ταύτην τρίτην ἀπὸ τῆς νομίμου λαβὼν· ζῶσα γὰρ ἡ προτέρα τὰς ἐπιγενομένας παρανόμους ἀπήλεγχεν. Ἐπειρα τοῖσιν καὶ μόνον βασιλεὺς τοῦ βαρδάρου πρὸς σποδὰς ἦδη κλιθόντος, ἐπεὶ καὶ ἡ προτέρα τεθνηκυῖα ἠκούετο, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῇ συνοικησούσῃ νομίμῳ εἶναι μετὰ τὴν πρῶτην ἐδίδοτο, τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὡς νόθων ἀπηλλοτριωμένων, εἴπερ ἀπολύων τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπιγαμρεύεσθαι οἱ βούλοιο καὶ εἰς ἐν αὐταδέλφῃ τῇ Εὐδοκίᾳ ἦδη κατὰ τὴν πόλιν ὁση κατηγρωμένη τοῦ Ἰωάννου. Ὁ δὲ μὴδὲν μαλλήσας, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα καὶ ληψόμενος, ἔτοιμος ἦν ἐν ὁμολογίαις τε καὶ συνθήκαις τὴν τοῦ Τερτερῆ ἀποπροποιεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ βασιλέως δέχεσθαι ἀδελφὴν· ἔσπευδε γὰρ τὰς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας, καὶ ὡς μεγάλων ἐπιστευξάμενος ἦθελε τὸ συνάλλαγμα, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκράδαινεν τοῦ

ἀδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός τε τῷ χρίνῳ καὶ γε τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ κάκεινος ἐπὶ χυλῷ; ὧν καὶ μῶμον φέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπραγμοσύνη συζῆν ἐθέλων, χώρην τὴν ἱκανὴν ἀποτεμόμενος ἑαυτῷ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀσχολίαν πρὸς ἐκείνον ἤρπει, τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ τὴν ἀρχὴν φυλάσσοντα μετὰ θάνατον. Ὡστε καὶ διὰ ταῦτα παντοίως ὑπῆχτο τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, καὶ προσελιπάρει φίλος γενέσθαι καὶ συγγενής. Τὸν δὲ γε Κοτανίτζην καὶ λίαν καθυπισχεῖτο παραδιδόναι· τὸν γὰρ γαμετῆς προέμενον οὐκ εἰκὸς εἶναι ἀλλοτρίου φεῖδεσθαι. Τοῦτοις κατανεύει καὶ βασιλεὺς, καὶ ἦδη τὴν ἀδελφὴν παντοίως ὑπέρχεται, νόμιμόν τε τὸ συνάλλαγμα βεβαιούμενος· ἡ γὰρ νόμιμος ἐτεθνήκει, ἡ δὲ ταῖς μὲν ἐπισύσαις περιοῦσα ἔτι τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παράνομον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἄξιον προσέτι ἀξίᾳ. Ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἄλλα λίγων οὐκ ἐπειθεν· ἠδούλετο γὰρ, ὡς ἔφκει, ἐκείνη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πίστεις καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ ὅτι γε κράλη Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῶν μείζονι εἰς λόχους δευτέρου συνιέναι. Τὰς δὲ τοῦ βασιλέως θεραπεύσεις ἱκανὰς μὲν ἔκρινεν ἄλλως καὶ πιθανὰς, ἄλλη δὲ γ' ἴσως, οὐ μὴν ἐκυστῇ, εἰ καὶ

palam erat ambas has posterius attentatas nuptias nihil a foedo pellicatu destituisse. Tunc autem cum hæc imperator agitar, acciderat commodum, nuntiarum mortem illius mulieris quæ prima crali nupsisset; quæ vera comperita, manifestum erat solutum esse illum ac liberum ad novum rite connubium incedendum. Ergo cum hoc ipsum ei significari curasset imperator, adiunxissetque se illi sororem propriam Eudociam Joannis Lazorum principis viduam, si filiam Tertieris, cui nullo casu legitimum devinctus nexu, dimitteret, sociaturum, faciem illum invenit ad splendidiorem ipsi atque utilis propositionem admittendam advenitatis. Nam hunc ad istam conditionem cupide arripientem præter cetera hortabatur metus a fratre majori Stephano, cui cum principatus Serbiæ ut primogenito defuncti cralis deberetur, exclusus inde is haud justa de causa fuerat, quod nimirum naturali pedum vitio claudicaret. Ac patienter ille quidem, homo natura inert, injuriam ferre videbatur, assignatæ sibi portioni **274** cuidam paternæ ditionis pacate imperitans: cæterum legitimos educans liberos, quibus totam olim cessuram Serbiæ commiserat, filiis, si quos frater ejus e non justis, quibus erat implicitus, nuptiis gigneret, haud jure valituris ob natalium defectum paternæ succedere potestati. Hoc crales reputans pretiosam offerri sibi putabat occasionem justis cum imperatoris germana conjugii, ex quo speraret prolem tam nihil exceptionis habituram, quominus patriam hæreditatem jure cerneret, tum ad hoc ipsum opibus avunculi Augusti contra quorumvis adversantium obstacula juvandum. Quia vero ea solum imperator conditione matrimonium sororis crali obtulerat, si dedere sibi Cotanitzam vellet, statim is prolixè annuit:

cur enim in extero prodendo cunctaretur, qui tam facile uxoris loco habitam mulierem abjiceret? Cum sic igitur inter cralem Augustumque convenisset, communicavit hic negotium Eudociæ sorori magnopereque illam oravit ne gravaretur ratam habere tantæ in commune utilitatis affinitatem. Ac primum impense studuit scrupulum ei omnem eximere. Quod enim crales uxorem habere videretur, certo constare incram eam esse pellicem, quam a se procul ablegare paratissimum se ferret, Unam fuisse vero ipsi matrimonio devinctam primam conjugem, cujus nunc recentis obitu plane solutus omni vinculo conjugii et juri ad novas nuptias naturali plenissime restitutus, sine ulla cuiusquam dubitatione, cerneretur. Hæc et in hanc sententiam multa cum audisset Eudocia, respondit se fidem uni viro semel datam servandam etiam cineri putare, et non modo crali Serbiæ, sed et cuicunque quamlibet majori ac potentiori principi semper præhabituram umbram ac memoriam mariti mortui, quam usque ad mortem venerari decrevisset. Quæ imperator allegaret de honestate istarum nuptiarum et libero jure cralis ad eas, probro procul omni ac suspicione, celebrandas, haud gravate accipere pro veris: sed nihil talia pertinere ad se, plane certam aspernari conditionem æque omnem qualiscunque post unum conjugis funus hymenæi. De hoc aliter viderint, si quæ sibi cor sentient alterius, post unam extinctam tandem, amoris capax. Nec dissimulare tamen **275** eandem se, vel si posset inducere in animum cogitationem genialis thalami secundi, ad hoc fuisse optaturam constantioris in sponsas affectus principem, quam is ferretur, de quo secum agerent, crales, tertio jam videlicet, prout ipsi ultro fate-

πρέπει εἰλεγε τοῖς μεγέθοσι· στοργὴν πρὸς τὰς ἀσυνουχούσας ἀμετακίνητον [P. 186] μᾶλλον ἢ εὐχολίαν πρὸς ἀλλοτρίωσιν. Ὅμως δ' ἐπεὶ οὐ μέλον ἦν ταύτῃ τοῦ συναλλάγματος, τὸ πρὸς τὰς ἐπ' ἀδελφικοῖς ἀναμνήσεις ἀταμίευτον ἔχειν τὴν παρρησίαν περισσὸν ἔκρινε, καὶ εἰσῖγα.

λα'. *Περὶ τοῦ πρὸς κράλην Σερβίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ κήδους τοῦ βασιλέως.*

Ἀπογνοῦς δ' ἐκείθεν ὁ βασιλεὺς τῆς μετὰ τῇ ἀδελφῇ πείρας, τὴν κράλην Σερβίας ἀδοξότερον ἢ πρὸς οἰκειότητα τὴν ἐξ ἰδίας θυγατρὸς ἔκρινε, μείζονα δ' αὖθις ἢ καταφρονεῖσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν καιρὸν τῷ ἐλλείποντι προστιθεὶς ἀξιώτερον ἐποίησε πρὸς τὴν ἐπὶ θυγατρὶ συζυγίαν. Ἦν οὖν πάνυ ἀστέον τοῦτο τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν ἔκτον παραλλάττον ἐνιαυτὸν, ἀγαπητὸν μὲν ἑαυτῷ, ἀγαπητὸν δ' ἐκτόπῳ καὶ τῇ μητρὶ. Ἐπὶ τούτῳ τὸ κῆδος ἡδούλετο συνιστῆναι, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ κατ' ἀνάγκην. Ἦδη μὲν οὖν τὰ πρὸς τὴν συνοικοῦσαν τῷ

κράλῃ παρακεκίνητο φίλτρα, καὶ ὅλως ἦν ἐκείνῳ τῆς ἐπὶ βασιλεὶ πίστεως· τὸ δ' ἐπὶ ταύτῃ ἐκλυόμενον παλινδρόμειν ἐξ ἀσυνθεσίας δεῖν ἦν καὶ μόνον κατανοούμενον· ἐκλύεσθαι γὰρ ἀνάγκη τὸ πρόθυμον ἀποτυχόντι τῶν ἐλπισμῶν καὶ τούτεσθαι ἐχθραίνειν μᾶλλον ὑποκινουμένῳ καὶ πρὸς τὰ μείζω μὴ εὐδοκούμενον. Ταῦτα τὴν βασιλέως ἐπαίδον γνώμην καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς [P. 187] πραγματεύεσθαι. Καὶ δὴ ὅλον οἰκιοῦντ' αὖθις διὰ πρεσβείας τὸν κράλην, μαθόντα τὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἀντὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως συγγένειαν· καὶ ὅροι τὸ λοιπὸν προῦδαινον ἐπὶ τούτοις καὶ συνθεσῖαι, καὶ ἡ δεσπόσυνος κράλαιν' ἐπικέκλητο. Μόνον δ' ἦν ἀπαντᾶν λοιπὸν κατὰ τὴν θεσσαλῶν μητρόπολιν βασιλέα, ὡς διαπρεσβευόμενος συνέκειτο, καὶ οὕτως ἔλθειν κράλην, καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ μὲν ἀποστέλλειν τῷ βασιλεὶ, προδιδόναι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην, λαμβάνειν δὲ τὴν τοῦ βασιλέως γνήσιαν, ἣν δὴ καὶ Σιμωνίδα ἐκυριωνύμουν Ῥωμαῖοι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνοικοῦντα, πλὴν τὴν

rentur, compertus reus violatæ conjugalis fidei : cum tamen magis etiam magnas personas quam capita vulgaria decere videretur immutabilis in uxorum amore constantia. Quamquam exceptione peculiari submovere quem offerrent sponsum, supervacaneum esse sibi quidem, quæ semel sponsos, cujusquemodi forent, omnes irrevocabili proposito colendæ usque ad ultimum spiritum viduitatis abdicasset.

31. *Ut imperator crali Serbiæ propriam filiam desponderit.*

Ea sororis audita oratione imperator plane jam desperans, quam non utilem solum, sed et necessariam rebus suis ducebat, cum Serbo affinitatem per Eudociam posse succedere, cogitavit de illa conficienda per filiolam, quam habebat oppido festivam, nondum sexenni majorem, sibi pariter et matri longe. charissimam. Ac videbat ille quidem haud esse hunc dynastam, gentis non maxime conspicuæ, dignitatis omnino adæquatæ ad honorem nuptiarum cum filia legitima imperatoris Romani, præsertim unica : tamen quod ei deerat ad hoc meritū e proprio splendore, supplendum ac compensandum existimans spe inde secuturi commodi publici ac metu secutorum in magnum detrimentum rei Romanæ, ni sic averterentur, gravium malorum, denique in eam partem inflexit alliquandiu libratam deliberationis lancem, præsertim cum reputaret defectum istum in crali claritatis ex pari respondentis nobilitati Augustæ virginis, necessaria ob hujus immaturam nuptiis ætatem matrimonii dilatione velut expiatum ac quadamtenus purgatum iri, dum sperari posset ista mora illum annisurum commendare sese, ac majoribus meritis, dignum reddere tam sublimis excellentia connubii. Ista sibi proposita secunda cogitatione imperatoris mirabiliter exarsit cralis in desiderium tam illustris et spes votaque sua priora excedentis sponsæ, proque illa nihil continuo

pacisci constantissimi jam in designatum socerum Augustum obsequii dubitans, totum se addebat in conatus persuadendæ suæ addictissimæ imperatori voluntatis, inviolabilis in fide perseverantiæ quantis opus videretur pignoribus firmandæ. 276 Tales a principe suspectæ hactenus levitatis ingeminari sibi contestationes sincerissimæ et ab omni periculo instabilitatis remotissimæ fidelitatis libenter audiebat imperator ; iisque ut crederet, eo efficacius adducebatur, quod satis intelligebat nullam undelibet offerri Serbo posse conditionem tantam, quæ præponderans commodis ex imperatorio matrimonio speratis illum eliceret in ullam cogitationem novitatis, qua irreparabiliter se corrupturum tam amplas et certas spes haberet evidentissime perspectum. Quare hoc propensius incubuit in istud, utcumque suis non carens incommodis, consilium talis negotii urgendi, quod et fecit honorificentissima statim destinanda legatione ad cralem, qua filiam offerebat in locum sororis, commendando etiam per se incomparabili muneris pretio, tam blandis exquisitæ charitatis indicis, ut incredibiliter dehnitus iis barbarus statim ultro juraverit æternam cum imperatore concordiam ; ex eoque jam tempore sponsalibus rite utrimque stipulatis, quæ regia virguncula fuerat eatenus desposyna, hoc est dominantium filia, vocata, cralena inde a sponsi vocabulo nominari cœpta est. Restabant solum executioni mandandæ concepti juratique utrimque a legatis imperatoris et cralis conditiones fœderis. Per has erat promissum iturum in Thessalorum metropolim imperatorem, eoque mox ad illum venturum cralem, præmissa ipsi, quam nunc vice conjugis haberet, filia Terteris ; dediturum etiam eidem Cotanizam, proque illis vicissim accepturum Augusti filiam, quam Simonidem proprio Romani nomine vocabant ; eam in domo cralis educandam usque ad nubilem ætatem ; atque ipsum interim et ex tunc

συναφείας καιρὸν ἀναμένοντα, ἐν παῖσι τετάχθαι Α ριστὶναι κάκεινο φυλαττόμενον ἕνεκα. Ὁ δὲ καὶ γέγονε τότε βασιλέως προστάξαντος, καὶ τῷ Σίμωνι ὁ κηρὸς ἐνελέλειπτο, καὶ Σιμωνίς ἡ ἀρτιγενὴς παρωνύμῳ ἐκλήθη, τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀποστόλου εἰς φυλακὴν φέρουσα.

ιβ'. *Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς δεσποσύνου, πῶς Σιμωνίς ἐκλήθη.*

Ὁ χεῖρον δ' ἰσως καὶ τὴν τῆς ὀνομασίας αἰτίαν εἰπὼν ἱστοροῦσιν. Ἐλύπει τῷ βασιλεὶ παίδων θηλειῶν ἀποβολὴ πρὶν καλῶς καὶ φανῆναι, καὶ τοῦτο ἐπὶ δυοῖ καὶ τρισὶ παῖσι γέγονεν. Ἐπει δὲ καὶ ἡ πᾶνς αὕτη ἀπεγεννᾶτο καὶ φόβος δεινὸς ἦν καὶ περὶ αὐτῇ, τῶν τις γυναικῶν ἑμπεύρων, ἅμα δὲ καὶ σερμῶν, βουλήν εἰσάγει, πλὴν τὴν συνήθη πολλοῖς, καὶ ἦν δὲ καὶ σώζοντο τὰ γεννήματα. Καὶ ἡ βουλὴ, εἰκόνας τῶν προϋχόντων ἐν ἀποστόλοις δώδεκα στήσαντας κηρὸς ἱσομήκεις τε καὶ ἱσοστάθμους καὶ ἄμ' ἑμμένους ἄν' ἐκάστην πῆξασθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεωστὶ γεννηθέντος [P 188] ἱκετεύειν ψάλλοντας, ἐπὶχοντας τὴν εὐχὴν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν κηρῶν δαπανήσεως, καὶ ἐφ' οὗ δὲ ὁ παρτιγενόμενος τῶν ἄλλων τέως ἀφανισθέντων ἔσται, τοῦτου καὶ τοῦνομα τῇ ἀρτιγενεὶ τίθεσθαι τοῦ πε-

λγ'. *Περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος.*

Τότε τοίνυν καὶ χειμῶν ἐφειστήκει καὶ χειμῶνων ὁ μέγιστος, καὶ τῶν ἐξαισιῶν, καὶ ὃν ἰδεῖν πῶ καὶ γηράσκουσιν οὐδαμῶς ἐξεγένετο. Τόση γὰρ χιὼν ἐπεστεύετο, ὥς κλεισθῆναι μὲν οἰκῶν τῶν χθαμαλῶν διεξόδους, σημεῖοι δὲ τισι καὶ κοντοῖς τοῖς μὲν στοχαζομένους, τοῖς δ' ὄργανοις χρωμένους τινὰς ὑπανοίγειν τοῖς ἐγκλεισθεῖσι τὰ δώματα, καὶ ἐπὶ κλειστάις ἡμέραις μηδένα γῆν ἢ ἰδεῖν ἢ πατεῖν, ἀλλ' ἐπὶ παπλησμένης χιόνος ὥς στεῆρδ' ἐγεγονυῖας γῆς μέχρι καὶ ἐγγὺς ἕαρος τοὺς ὁδίτας δ' ἐρχεσθαι, καὶ μάταιον εἶναι τὸ ἐφ' ἵππου ὁχεῖσθαι, πλὴν τοῦ καὶ μᾶλλον ἐξολισθεῖν κινδυνεύειν. Ταῦτα δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἐκστρατεῖαν ἐκώλυεν.

filii necessitudini et individuae intimi amici societati consentaneum gratiae locum apud imperatorem habiturum.

32. *De nomenclatura imperatoriae virginis, cur fuerit Simonis appellata.*

Non abs re, opinor, fuerit docere hic obiter lectorem quænam satis inusitatae in hac regia virguncula nomenclationis inciderit occasio. 277

Agre imperatori fuerat subtrahi præcoci ei fato femineos fetus, in ipso statim extinctus ortu. Postquam ergo id iterum et tertio, totidem elatione præmatura natarum ipsi e conjugis puellarum, passum se Andronicus haud modico dolore meminerat, metuens in hac quoque quarto edita uxoris partu similem acerbitatem casus infestis, libenter accepit consilium a quadam venerabili et talium experienti matrona suggestum. Hæc suasit Augusto rem usu compertæ a multis in pari calamitate utilitatis, successu secuto vitalium sic reddendorum, qui prius præmori solebant, partum, niuirum ut circum ordine disponi curaret imagines primorum Christi apostolorum duodecim; singulos harum cuique cereos adderet, paris inter se omnes ponderis et longitudinis exacte invicem dimensæ; has sacras icones et his appositas candelas imperaret ei loco circum accensas statui, in quo certi homines orantes pro recens nata puellula psalmos et supplicationum id genus formulas continenti eatenus devotione pronuntiare perseverarent, quoad depasta igne cunctorum cera funeralium hæc pariter universa lucere desiissent. Observandum autem cereum quem postremum contingeret absumi, et ejus sancti apostoli cujus fuisset imagini, adjunctus iste præ cæteris vivax cereus, nomen puppulae indendum: tali enim omine, uti pignore inde adfuturi patrocini, sperari prolem hanc superiorum tristi conditioni eximendam provehendamque innoxie in ætatis adultæ alubritatem. Ea cum esset tunc acta iubente

Imperatore, et cunctis superstes ardere ultimus cessasset admotus sancti apostoli Simonis imagini cereus, nomen inde puellæ Simonidi factum est; evenitque litatis votis, ut patrono indigete præstante infantiles eluctata debilitates puberi se feliciter regia hæc proles admoverit adolescentiæ.

33. *De maxima hieme.*

Hic porro annus quo inita est cum crale Serbiæ conventio, insignis fuit rigore hiemis non solum maximo, sed et, ut sic loquar, prodigiosissimo facile omnium, quotquot annis retro lapsis possent vidisse recordari qui longævissime senpissent. Tanti nivium aggeres supra omne 278 late solum increverant, ut aditus obstruerent domuum humilliorum et ipsa ostiorum superliminaria excedentes incertum oculis relinquerent qua parte ingredi egredique inde habitatores consuescent. Ergo signis quibusdam aut longorum per nivem immissionibus contorum investigato situ januæ, quibus erat cura suppetias eundi vivis sepultis, palis deinde similibusque instrumentis purgabant iter ad fores, ut sic portas patefacerent infelicibus obsessis. Alia ratione quam ita detracta manu nive nemo sub dio multis diebus terram vidit aut vestigio pressit, gradientibus cunctis supra gelu concretum et ad stabilitatem soli calcabilis duratam superficiem nivosi campi, telluri ubique superinducti. Usque ad viciniam proximam vernæ tempestatis ista super nives incedendi necessitas duravit; quo toto tempore dura conditio viatorum fuit, pedibus uti propriis via quamlibet longa coactorum. Quippe insanum fuisset equi dorso velle invehî, cum pedites ipsi quantavis sollicitudine ac lapsus præcavendi conatu, locum vestigiis legentes, nunquam sine præsentissimo cadiendi periculo pedem in lubrico possent figere. Hoc aliquandiu incommodum decretæ imperatori Thessalonicam versus expeditionis diem diffudit.

Δ'.

α'. 'Εξέλευσις τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης.
β'. Περὶ τῆς εἰς Σηλυβρίαν τοῦ πατριάρχου ἀφίξεως.

[P 192] Μηνὸς δὲ Ἀθηναίων ἐνεστηκότος ὑπὸ χιόνι ἐκσιβρωθείσῃ τῇ γῇ καὶ πάγοις στερόβοις τοῖς ἐκ ταύτης, ὡς καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀενάων ποταμῶν ἐπεχομένων τὸ βέϋμα διὰ τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος πῆξιν, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ γῇ συστελλομένη τῷ κρύει ἐξήκει τὰ φύετα καὶ τὰ ἐσπαρμένα παντάπασιν ἡχρειοῦντο, ὁπὲρ παρασκευῆς ὑπὸ λύχων ἀφάς, τῶν κεκοιμημένων κατ' ἔθος μνημονευομένων ἀρχαίων, ἐξεῖσιον ὁ βασιλεὺς καὶ τῇ Δριπεῖα ἐφ' ἡμέραις αὐλίζεται. Καὶ ὁ μὲν τέως ἐπέιχε τὸν ἐς τὸ πρῶτον ὁρόμον, διδοὺς μὲν δαspoίῃ ἐνευκαιρῆσαι τὰ εἰς τὴν ἐξοδὸν, διδοὺς δὲ βασιλεὶ Μιχαὴλ σῶμα συζύγῳ κατὰ σχολὴν τὰ τῆς ἀπάρεως ἐτοιμάζεσθαι, καιρὸν δὲ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν δέσιμον ἀδελφὸν Ὀφειλς, ἐπεὶ κάκεινον ἀπάγεσθαι ἔγνω, κατὰ τρόπον ὁπεξίειναι. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα· Ἰωάννης δὲ ὁ τῆνικίδε πατριάρχης, ἐπεὶ οὐδ' ἀφανῆ ἦσαν τὰ τῷ βασιλεὶ

πραττόμενα, ἀλλ' ἀνάπυστα γεγονότα καὶ τῷ τυχεῖν εἰκὸς ἦν κάκεινον μὴ ἀγνοεῖν, εἰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἶχε τὸ δῆλα γίνεσθαι ταῦτα τῷ πατριάρχῃ οὐχ ἥττον ἢ καὶ τοὺς τῆς θαλάσσης χάος, ὡς λέγεται, ἐξιών ὡς δῆθεν συντακτῆριους ἀποδώτων τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ περὶ τούτου κινεῖν ἐν πρώτοις ἐβόλετο. Βασιλεὺς μὲν γάρ, ἐπεὶ πόλλ' ἄλλα τὰ πρῶτα ἐσάμενα τῷ συναλλάγματι κατεφαίνετο, τὸ τ' ἐφ' ὀρκωμοσίαις τὸν κράλην φρικταῖς τὴν τοῦ Τερτερῆ προσλαδίσθαι, τὸ τε νομίμως δοκεῖν συνεξεῖναι, ἢ τ' ἀφῆλκίως τῆς νεάνιδος, καὶ τὸ φθάσει τὸν Σέρβον τὴν ἐάδελφον Στεφάνου γυναικαδέλφῳ, εἰτ' οὖν καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας κόρην, κατὰ χρεῖαν τοῖς τῆς Σερβίας τόποις ἐπιστάσαν καὶ τὰ μοναχικὰ ἡμψιεσμένην πορνικῶς γνῶναι. Ταῦτ' εἰς ἐν συναγόμενα αὐτάρχη τῇ πρόξει προσίστασθαι κατεφαίνετο. Ὁ γοῦν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἅμα μὲν τὰ πολλὰ θεραπεύων, ἅμα δὲ γε καὶ λογίζομενος ὡς εἰ τι καὶ παρασπονδοῖ ὁ κράλης ἐπὶ τοῖς συγκαίμενοις αὐτῷ τε καὶ Τερτερῇ, οὐδὲν ἐσέ-

IV.

1. *Profectio imperatoris Thessalonicam.* 2. *De patriarchæ adventu Selybriam.*

Tandem tamen mense Februario inennte proficisci constituit, licet adhuc late horrent campum una incrustati superficie congelatarum nivium, et perennes ipsi fluvii solidum dorso gressum iter agentibus præberent propter altitudinem penetrantis in profundum glaciei. Quæ vis rigoris arva constringens gravem omni plantarum generi perniciem intulit, sata vero pleraque funditus corrupta. Tunc igitur vespere Parasceves, quando jam 279 ex more antiquo ad commemorationem mortuorum faces accendebantur, exiit urbe imperator, Dripeamque se contulit, ubi ad dies aliquot est commoratus, operiens dum se Augusta expediret ad iter, itemque Augustus junior cum conjugē; tum ut iis quibus curam imposuerat deducendi Constantinum despotam fratrem suum in fida obiter custodia (nam hunc in urbe relinquere tutum non ducebat), quæ erant ad id convenienter administrandum consentanea, idoneum providendi spatium daret. At imperator quidem in his erat. Joannes autem tunc patriarcha mirabatur celari se ab Augusto de his quæ mente versabat, et quorum executioni se accingebat, consiliis, adeo jam non obscuris, ut ad homines etiam e vulgo eorum essent famæ celebritate indicia perlata. Atqui existimabat ejusmodi ea esse quæ ad se deferri conveniret, imperatore contra non magis inclinato ad hæc ipsi communicanda, quam Deum aiunt prodere hominibus curare quot metretis expleatur maris alveus. In ea sollicitudine patriarcha urbe prodixit, specie quidem officiose vale dicendi atque in digressu bene precandi procincto ad iter Augusto, revera certus ei dissuadere quantum pos-

set filia Simonidis cum Serbiæ principe matrimonium multis de causis inconveniens. Primum enim, quod exigebatur a crale ut proderet imperatori sororem Terteris, id non videri fieri ab eo posse sine atroci scelere perjuri, quod satis constaret illum fidem isti mulieri suam horrendis astrictam adjurationibus dedisse. Nec vero satis exploratum haberi, essetne irritum cralis cum ea femina conjugium, quod scire se fuisse legitime contractum mater cralis affirmaret. Ad hæc virgunculam quæ huic mulieri substitueretur, plane videri sexenni ætate connubio intempestivam. Postremo ea ferri sermonibus hominum de portentosis Serbi flagitiis, quæ detertere imperatorem deberent a filia ei 280 propria tradenda, utique tam profligati pudoris homini, ut fratrem suam, germani sui majoris Stephani uxorem eandemque sororem defunctæ Augustæ matris Augusti junioris (erat enim utraque filia regis Ungariæ), nefarie adulterasse diceretur, ac præterea germanarum tertiam visendæ causa sororis in Serbiam profectam, licet hæc monachæ vestitu religionem profiteretur, minime dubitasse, humanis simul divinisque proculcatis juriis, propinquam, hospitam, rege prognatam, Deo sacram virginem, stupro tot nominibus execrabili pollueret. Hæc cum ex illis cognorat patriarcha, tum ex ipsa cralis matre, quæ conscia, ut siebat, impedimentorum insuperabiliter obstantium novo nati conjugio ultro ad eum venerat, oratum ut quæ in hoc genere pararentur, conaretur vi summa disjicere. Nihil horum latebat imperatorem: tamen idem politicis, quas indicavi, rationibus obsequens perstandum in consilio putabat; et quia non ignorabat tentaturum patriarcham revocare se a cœpto,

ται μίτος τῇ [P 193] Ἐκκλησίᾳ μὴ ἀνάγκην ἔχουσα κατὰ τὸν ἐκείσε νέων τῆς μονῆς τοῦ Σωτηρος, καὶ ὅσον ἦν ὁμιλεῖ. [P. 194] Οὐκ ἦν δὲ πάντως τότε προσαναφέρειν πατριάρχην ἃ δὴ κατὰ σχολὴν τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἠθούλετο, ὧν ἦσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὧν ἐπιδόχαι πλέον προσαναφέρειν. Ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου (ἔτι γὰρ, ὡς ἐπέμφοθη, τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἡγεμόνευσεν) ὡς οὐ δίκαιον ὅν ἄλλως οὐδ' εὐλογον ἄνδρα τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχίζομενον, καὶ πολλὰ σὺν ἄλλοις καὶ αὐτοῦ πατριάρχου λιπαρῶς ἐφ' ὕβρεσι καθαπτόμενον, ἐν ἄλλαις εἶναι μεγίσταις ἡγεμονίας καὶ ἀνέδην κατακυριεσθαι τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκείσε ἀρχιερέων, ὡς ἔλεγε, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος εἶναι γὰρ αὐτῷ πόλλ' ἄττα τὰ προσιστάμενα, ἃ δὴ καὶ χρῆναι σέφει διδόναι καὶ οὕτω τὸ φανὲν ἀσφαλὲς ὅπ' αἰδοῖ τῶν νόμων καὶ διαπράττεσθαι. Τούτων δυτῶν τῷ πατριάρχῃ διὰ σκοποῦ, ἐπεὶ τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς τέλος εἶχε καὶ ἤδη ἀπαίρειν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἡτοιμάζετο, ἔμμε τε ὀλίγ' ἄττα τῷ πατριάρχῃ περὶ τῶν ὁμιλησέ, καὶ ἔμμε ὥσπερ ὅποτε μόνος τοὺς λόγους ἐκείνῳ εὐλογίαν ἐζήτει καὶ συνετάττετο. Ὁ δὲ τῷ καιρῷ συγκαταθεῖς

κατὰ τὸν ἐκείσε νέων τῆς μονῆς τοῦ Σωτηρος, καὶ ὅσον ἦν ὁμιλεῖ. [P. 194] Οὐκ ἦν δὲ πάντως τότε προσαναφέρειν πατριάρχην ἃ δὴ κατὰ σχολὴν τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἠθούλετο, ὧν ἦσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὧν ἐπιδόχαι πλέον προσαναφέρειν. Ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου (ἔτι γὰρ, ὡς ἐπέμφοθη, τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἡγεμόνευσεν) ὡς οὐ δίκαιον ὅν ἄλλως οὐδ' εὐλογον ἄνδρα τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχίζομενον, καὶ πολλὰ σὺν ἄλλοις καὶ αὐτοῦ πατριάρχου λιπαρῶς ἐφ' ὕβρεσι καθαπτόμενον, ἐν ἄλλαις εἶναι μεγίσταις ἡγεμονίας καὶ ἀνέδην κατακυριεσθαι τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκείσε ἀρχιερέων, ὡς ἔλεγε, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος εἶναι γὰρ αὐτῷ πόλλ' ἄττα τὰ προσιστάμενα, ἃ δὴ καὶ χρῆναι σέφει διδόναι καὶ οὕτω τὸ φανὲν ἀσφαλὲς ὅπ' αἰδοῖ τῶν νόμων καὶ διαπράττεσθαι. Τούτων δυτῶν τῷ πατριάρχῃ διὰ σκοποῦ, ἐπεὶ τὰ τῆς ἱερᾶς τελετῆς τέλος εἶχε καὶ ἤδη ἀπαίρειν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἡτοιμάζετο, ἔμμε τε ὀλίγ' ἄττα τῷ πατριάρχῃ περὶ τῶν ὁμιλησέ, καὶ ἔμμε ὥσπερ ὅποτε μόνος τοὺς λόγους ἐκείνῳ εὐλογίαν ἐζήτει καὶ συνετάττετο. Ὁ δὲ τῷ καιρῷ συγκαταθεῖς

et rem antea ei communicare omiserat, et tunc ne de his sermonem prior inferret, vitare occasionem otiosi cum eo colloquii volebat. Ac erat causa cur minus necessarium existimaret convenire cum præsidentibus Ecclesiæ de rebus hujus cralis, dynastæ videlicet ritus a Græco peregrini; quem ideo licet contingeret fieri generum imperatoris, in sacris officiis memoraturi nominatim ecclesiastici non forent, ex quo erat consequens, si forte vel ea ille commisisset vel in posterum conscisceret ob quæ mereretur anathemati subijci, nullam inde sibi fore occasionem erubescendi e conjuncti hominis ignominia ob prætereundam tum ipsius in sacris mentionem. Alioqui porro utilitates quas e fœdere cum Serbo proventuras consideret, mala quæ ex perseverante dissidio metueret, tanti esse ducet ut mementis tam justæ hinc formidinis, tam amplæ illinc spei, nulla cujusquamodi videantur in contrarium objecta præponderare incommoda deberent. Totus ergo fixus Andronicus in proposito affinitatis quomodocumque cum Serbo contrahendæ, satisque aliunde gnarus paratum ad iurgandum ea de re secum Dripeam adventare patriarcham, per certos ei missos obviam significavit **281** orare se ne gravaretur præcedere Selybriam, quo mox secuturus ipse foret: locum enim in quo nunc diversaretur parum ei excipiendo esse opportunum. Fecit patriarcha quod rogabatur, ac tanto jam amplius cogitandi nactus otium argumenta mente versans digerebat, quibus nihil habiturum quod plausibiliter opponeret Augustum arbitratu cessurum omnino abstinerumque coëptis non dubitabat sibi blandiens confidere. Interim Augustus licet instante prima verni jejunii hebdomade se impatienter expectari Selybriæ a patriarcha non ignoraret, nihilo tamen sollicitius festinans in

summa quiete perseverabat Dripeæ morari. (2) At ubi aliquando inde cœpit Selybriam versus iter intendere, perlento incedens passu vix denique vespera Sabbati eo pervenit. Postera hujus die, in quam incidit Dominica orthodoxiæ, per causam sacræ liturgiæ, ut talis diei ritus posecebat, post meridiem celebrandæ, conveniente in templum illic situm ad monasterium Salvatoris Augusto, patriarcha ejus alloquendi copiam nactus est aliquam, sed talem quæ non fere aliam quam ejus obiter salutandi præberet facultatem. Habebat autem duo patriarcha prolixi cum imperatore sermonis argumenta, ut putabat, necessaria, quibus explicandis majorem in modum cupiebat otium sibi commodum concedi. Primum enim conqueri volebat de præfectura Orientis Joanni Tarchaniotæ attributa, homini palam ab Ecclesia discisso, quique nullum finem aut modum faceret probris lacerandorum cum aliorum per eos præsertim tractus antistitum, tum ipsius, ut aiebat, patriarchæ. Deinde circa designatas Simonidis cum crale nuptias, ut eæ rite ac cum debita reverentia legum fierent, multa etiam atque etiam consideratu digna, quæ suggereret, sibi habere videbatur. Quæ omnia perfecto jam sacro propositurus imperatori **282** cum accessisset patriarcha, ille ut movere jam se ad abitum cœperat, perpaucis ei et perfunctorie locutus, vale mox dicto ac tot illis erupturientibus ex ore patriarchæ sermonibus quasi valvas obducens, solemne digredientium protulit carmen, benedictionem postulans, sicque illum dimisit. Patriarcha exclusus tempore, ut nullum non intendere conatum prensandæ dum liceret occasionis, stitit aliquantulum Augustum abeuntem petenda facultate visendæ Simonidis eique bene precandi, antequam pergere ad sponsum abduceretur. Quo-

τὸν νυμφίον ἐξήτει βλέπειν καὶ εὐλογεῖν· οὐδὲ γάρ A
εἰκὸς εἶναι ἀρτι· πρῶτως μετὰ τὴν ἡλικιώτην σχεδὸν
μετάδασιν, καὶ οὐ πολλῶ· τινι χρόνῳ μετὰ τὰ ἀμφι-
δρομία, μὴ τὸν πατριάρχην βλέπειν καὶ εὐλογεῖν.
Ἦθούλετο δὲ οἱ τὸ δράμα λόγους ἐντεῦθεν ἀνακινή-
θῃναι τῶν τελουμένων, ἐφ' ᾧ καὶ λαλῆσαι βασιλέως
ἐπισχόντος. Ὡς γοῦν φανεῖσαν ἡδύλογοι καὶ ἀμηγένη
τῶν λόγων ἤπειτο, δόξαν ἀναχωρεῖν βασιλεῖ διὰ τὸν
καιρὸν, θεραπείας ἥς ἤπειγεν ὁ καιρὸς ἀξίων ἐπὶ
τοῖς λεγομένοις τὸν πατριάρχην, τὴν προκειμένην
βαδίζεῖν ἠπειγέτο. Ἐκεῖνος δὲ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα
τῶν προσδοκωμένων ἀποχρυσθεὶς ἀλύειν ἤρξατο,
καὶ μὴ ὑποστρέφειν ἠπέλλει καὶ δι' Ἰωάννην οὕτως
ἡγεμονεύοντα καὶ διὰ τὰ παρόντα. Ὡς γὰρ καὶ
περὶ τούτων κινῶν τὰς θεραπείας ἤκουεν ἀπαντώ-
σας, οὐδὲν πλέον ἢ προσαγγήσας ὅτι συντέμνοντος
τοῦ καιροῦ τῶν καθηκουσῶν ὁμιλιῶν οὐκ εἶχε τυγ-
χάνειν (οὐκ οἶδ' εἰ καὶ βασιλεὺς οὕτως ἐξεπίτῃδες
ἐπραττε, μὴ θύραν παρῥήσιας ὕπανοιγνύς τῷ θέ-
λοντι ἐντυγχάνειν, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἦν μεταγινώσκειν
αὐτὸν), ἀφάμενοι τῆς ὁδοῦ, βασιλέα μὲν καὶ οὕτως
ἐξαποστέλλει μετ' εὐλογίας, αὐτὸς δ' ἐκεῖ καταμένειν

modo enim non conveniret sibi sibi jam adultam
atque adeo fere admotam transitui ad nubilem
aetatem a puerili regiam virginem, quæ vel si ali-
quanto post quintum a primo natali diem pontifici
offerretur, serum foret? Hæc oblique jacta eo perti-
nebant, ut ab imperatore mutuam quamdam elice-
rent matrimonii destinati mentionem, ex qua
posset ansa velut quadam in disputationem trahi
non probatum istud patriarchæ negotium. Sed elu-
sit hujus artes Augustus; nam puella, quod ne-
gari non potuit, ei exhibita, et ipso ei solita formula
bene precato, prævertens omnem ulteriorem ser-
monem imperator in puncto signum eundi suis
dedit, causatus urgeri se ut officiis alibi necessa-
riis occurreret. Ac sic verba in ore fari jam inci-
pientis truncavit præsulis, casu et inopinatissimo
huic et molestissimo. Nam elabi sibi de manibus
tamdiu captatam occasionem, quæ sentiret de
Joannis præfectura deque quod nunc pararetur
cum crale fœdere, imperatori dicendi, haud tole-
randum ratus, tacitis secum ac turbidis æstuans
cogitationibus minabatur haud cessurum sese, nec
sic infecto cujus gratia exisset negotio reversurum.
Ac licet ex parte videbat esse verisimilem excusa-
tionem allegatam ab Augusto, quod satis appareret
tali eum articulo temporis alio trahi vix evitabili-
bus causis, non desinebat tamen suspicari nonnihil
ab ipso adhibitum studii ad excludendum se com-
moditate audientię cupitæ et occcludendas tali præ-
textu aures libero quem paratum intelligeret, ser-
moni, 283 dissuadere conaturo fœdus Serbicum,
quasi re amplius non integra, ex quo iter istud
eo unice pertinens capessivisset. Ergo sic vale sibi
dicentem imperatorem multum licet mœrens, et in
magno, licet muto ac summa vi dissimulato, men-
tis æstu relinquens patriarcha statuit se inde non

ἔως οὗ βασιλεὺς ὑποστρέφειεν ἐκαρχέει, ἀλγεῖνως
μὲν, ἀναύδως δ' ὁμοῦ διαφέρων τὸ ἄλγος, εἰ καὶ
αὐθις ὁ βασιλεὺς ἅμα Θεσσαλονίκῃς ἐπέθῃ, τῶν
ἀγίων [P 193] ἐγγιζουσῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, προ-
φάσει τοῦ τῶν ἀγίων ἐκεῖνον μεταλήψεσθαι δώρων,
εἰ πατριάρχῃς ἐφείε, πέμπων εἰς Σηλυδρίαν καὶ τὰ
τοῦ ξενώματος συνήθη νομίσματα προσφιλοτιμούμενος,
ἃ δὴ καὶ αὐτὸς μὲν κρυφῆδὸν ἀεὶ ποτ' εἶδιδου, τῷ
πατριάρχῃ δὲ τὸ τέλος εἰς χιλιεστὺν κατ' ἔτος ποσού-
μενον ἀπεγράφετο. Τότε τοίνυν καὶ ταῦτ' ἀποστει-
λὼν λόγοις ὠμάλιζε καὶ τοῖς καθήκουσιν ἡγαλλεν.
Ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐθις ἐν Σηλυδρίᾳ προσμένων οὐ
πρότερον ἐκεῖθεν μετέβαινεν, ἢ δεινὸς ὀφθαλμίων,
κατὰ χρεῖαν τῶν λατρευσόντων ἐκεῖθεν ἀπίρας,
πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μηνὸς Μαιμακτη-
ριῶνος μετῴκιζετο. Πλὴν Ἀνθεστηριῶνος εἰσπλευ-
σάντων ἐπὶ μακρῶν νεῶν κατὰ πραγματείας, καὶ
λόγου διαδοθέντος ὡς καὶ στόλος νηῶν κατὰ μάχην
προσαναβαίνει, δεισας ἐντεῦθεν τὴν Κωνσταντίνου
εἰσέρχεται, καὶ τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονὴν κα-
τακαί, ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετρίῳ ἡράκτει,
εἴτα δ' ἀξιώθεις παρὰ τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχι-
B

recessurum quoad is rediret. Faustis tamen eum
de more omnibus Thessalonicam proficiscentem
est prosecutus, certus interim ipse ibi manere
quoad imperator reverteretur. Hæsit igitur Sely-
brizæ mœsto silentio rodens arcanum dolorem, ut-
cunque illum, non penitus ignarus occultæ illius
curæ, consolari tentavit imperator. Simul enim
pervenit Thessalonicam, misso ad patriarcham
quodam e suis prætextu veniæ poscendæ percipien-
dorum ab alio per ejus absentiam, instantibus
tum festis Paschalibus, sacrorum Eucharistiæ do-
norum, consuetum xenium pecuniæ in hospi-
taliatatem expendendæ obtulit perliberaliter. Eam
elemosynam solitus semper antea fuerat Augustus
patriarchæ manu propria sine arbitris tradere, ad
summam annuam mille admodum nummorum
ascendentem. Sed tunc quo præsens fungi officio
non posset, non modo per certum vice substitutum
sua hominem explevit, verum et munus commea-
dare curavit multa humanitate verborum, quibus
ut quam blandissime delinire a se conaretur ægrum
præsulis animum, ei quem destinabat imperavit.
Hoc tamen non est assecutus ut in urbem remi-
grandi consilium patriarcha susciperet: perstitit
enim etiam post hoc Selybrizæ, donec gravi
coactus superveniente ipsi oculorum morbo ad
commoditatem curationis admoveere se urbi, in
monasterium suburbanum Cosmidil se transtulit
mense Junio, copiam illic faciliorem habiturus ur-
banorum medicorum. Caterum Julio insequenti
adventantibus in eam oram septem longis navibus,
licet hæ mercaturæ causa veniebant, quia tamen
rumor fuit bellum portari classe ista, metu ex-
trusus loco eo parum tuto ingressus urbem est, nec
tamen patriarchalibus 284 se reddidit ædibus,
sed in monasterio Pammacaristi sumpsit hospitium:

ρίων τὰς θύρας ἀνοίγνυνσι τοῖς προσόδους παρ' ἐκείνων ποιεῖν βουλομένοις κατὰ τε κρίσιν καὶ οἰανοῦν ἐτίραν ἀναδοχὴν πατριάρχῃ πρέπουσαν.

γ. Ὅπως ἐν Θεσσαλονικῇ διατρέδων ἐνῆργει ὁ βασιλεὺς.

Ὁ βασιλεὺς δ' ἐν Θεσσαλονικῇ καθήμενος, τότε πρῶτος ἰδὼν ἐκείνην, ἔπεμπε μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτανεψίαν τὴν Ἄνναν, αὐτῆς γὰρ προσλιπαρούσης καὶ κινούσης τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως εὐμένειαν, ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς σεβαστοκράτορας (ἔτι γὰρ ἐν τοῖς ζῶσιν ἦσαν) προσαπαιτῶν Δημητριάδα, ἣν εὐθὺς ὁ πρωτοβεσιτάριος καὶ κατέχων ἀνυποδέχεται καὶ βασιλεὺς καθίστα ὑπήκοον. [P 196] Ἦς καὶ πρῶτον βασιλεὺς καθυφαίνει διὰ τὸ τῆς Θεοφανοῦς πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀδελφῶν κῆδος. Ἐκείνου δὲ κωλυθέντος θανάτῳ τῆς νύμφης κατὰ τὴν Θεσσαλονικὴν, ἀπῆται τότε πέμπων τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον. Δημητριάδα γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τότε δικαίως προσαιτεῖν. Ταῦτα τοῦ βασιλέως διαπρεσβευσμένου ἐκείνοι πρὸς τριβλὰς ἰχώρουν τὰ συνῆθη ποιοῦντες, ὑπὸ δέος μὲν ὄντες, ὅτι βασιλεὺς ἐγγὺς ἐφειστέχει, ὁμῶς δὲ τοῦ συνῆθους ἀλμπεισμοῦ οὐδὲ τότε κάμπτειν ἐπαλάθοντο. Ταῦτα δ' ἄρα ἐξαγώνια ἦσαν τῷ βασιλεὶ, ὅτι μὴδ' αὐτῶν ἐξεληλάκει χάριν πρὸς δύσιν.

ubi sat longo tempore clausus cessavit ab omni patriarchali functione, quoad tandem rogatus a clero et antistitibus fores apernit, admittens eos qui convenire se vellent seu iudicii causa sive cujusvis alterius patriarcham decentis administrationis.

3. Quid Thessalonicae commorans egerit imperator.

Imperator Thessalonicae commorans, quam tum primum urbem viderat, misit qui a se consobrinam Annam salutarerent, id ipsum illa precata, et quibus potuit officiis promereri satagente Augusti benevolentiam. Misit etiam ab Sebastocratoras (hi enim adhuc in vivis erant) repetens Demetriadem; quam civitatem antea protovestiarius occupatam reaedificaverat et ditioni imperatoris assevererat; sed hac paulo ante imperator cesserat in gratiam Theophanus nurus suae sororis, dum hujus matrimonium cum altero Sebastocratorum tractaretur. Verum isto conjugio morte praematura sponsae, quae Thessalonicae ante nuptias diem Populi, intercepto, redditam tali casu juri suo priori urbem istam imperator reposcebat, missis qui id urgerent legati. Sed cum Sebastocratores sibi solitis artibus petitionem eludebant, non praecise negantes (metuebant quippe vim a vicina imperatoris potentia), sed tergiversationibus Innectentes moras, haud omnino ignorante Augusto fucum sibi fieri et consueta familiae isti vulpinatione verba dari, patientius tamen dissimulante, quod sibi conscius alia praecipue de causa expeditionem in Occiduos tractus a se hanc susceptam, minus laborandum de his accessoriis putabat, dum principale negotium, **285** quod erat foedus et affinitas cum Serbo, recte succederet. In hoc igitur potissimum incu-

Α Προδύγου δ' ἦν τὸ τοῦ Σέρβου, καὶ πέμπων ἀνελάμνανέ τε τὰς κοινὰς συνθεσίας, καὶ κατηνάγκαζεν ἐγχειρίζειν μὲν Ῥωμαίοις καὶ Κοτανιτζῆν καὶ τὴν τέως εἰς γαμετὴν οὖσαν, ἀντιλαμβάνειν δ' εἰς γυναικα νόμιμον τὸ τοῦ βασιλέως θυγάτριον

δ. Περὶ τῶν ἀντιδοθέντων ὁμήρων διὰ τὸ κῆδος.

Ἄλλ' ἐκεῖνος δεδιὼς ἴσως μὴ πως παραλογισθεῖται τὰς ὁμολογίας, καὶ δὴ μὲν, οὐκ ἀντιλάβῃ δὲ, ἥ καὶ αὐτὸς ἐμπέσοι γὰρ εἰς ἀρκύστατα, ὑπὸ πιστοῖς ὁμήροις ἐζήτει τὰς πράξεις γίνεσθαι. οὕτω γὰρ καὶ ῥαβδῶς ποιεῖν τὰ συγκείμενα, εἰ αὐτὸς ἀξίως προσήψαιτο τοὺς ὁμήρους, ὅφ' οἷς συνισχημένοις ἐτοιμῶς καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ. Ἐνὸς γὰρ τοῦ τὴν παῖδα τοῦ βασιλέως γυναῖκα σχεῖν τὰ πάντα προῖετο· εἰ δ' ἀστοχοῖν τοῦτου ἕκ τινος ἀπάτης, ὥς ὕφειρωθτο, ἐπὶ κεφαλῇ ζημιουθῆαι δικαίως ᾔετο. Ὅθεν καὶ ὥς εἶχε κατησφαλίζετο, καὶ λαμβάνειν ὁμήρους διὰ τοὺς αὐτοῦ, ἀντιδίδοναι δ' ὁμήρους διὰ τὴν τοῦ βασιλέως παῖδα ἡλείου τε καὶ ἀντιφύουτο, βασιλέως ἐπὶ τούτοις νεύσαντος. Πέμπονται τοίνυν ἐκατέρωθεν ὁμηροὶ, καὶ κατὰ μέσον τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἀνταλλάττονται, τοῦ Σέρβου δόντος μὲν καὶ Κοτανιτζῆν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἀντιλαβόντος δὲ τὴν τοῦ βασι-

huit; missisque qui cralem urgerent, ab eo expressit, juxta conventa, ut et Cotanitzam et quam eatenus uxoris loco mulierem habuerat traderet, atque hujus in locum legitimam uxorem Augusti filiolam acciperet.

4. De obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate.

Non tamen haec crales sine pignore relaxavit. Metuens enim ne, si festinaret dare quae poscebatur, circumveniretur credulitate inconsulta, negatis postea quae se vicissim accepturum esset pactus, aut etiam in casses se indueret, quibus aegre pos ea extricaretur, respondit mutua traditione obsidum firmari promissorum invicem fidem oportere: sic enim securius negotium utrinque processurum. Ac tenebat hominem cupido magna filiae imperatoris certo sibi connubio jungendae, ex quo quantum et honoris et commodi esset in se redundaturum intelligebat; indeque, ut magnopere desideratis anxie timetur, inquieta sollicitudine pungebatur, reputans ne forte vana ea spes ostenderetur a Romanis, resiliere ac frustrari se paratis, simul quae ex ipso concupierant, tenerent. Ea porro de causa petenti crali, et vicissim offerenti, quibus fidei conventorum caveretur, mutuos obsides, annuit Augustus; moxque in medio Bardario amne rite prius celebrata permutatione obsidum utrinque missorum, etiam sine mora processum ad effecta est, Serbo quidem Cotanitzam et filiam Terteris dedente, vicissimque accipiente ab imperatore ipsius filiam luxu ornaturae regis, satellitio splendido deductam, statimque post, simul ab Achridensi Macario ecclesiasticae sponsis fuisset rite impertita benedictio, summis honoribus affectam. Non enim illam crales ut pro-

λέως παῖδα, μεθ' ὅτι πλείστης τῆς σπατάλης τε καὶ Ἀ 5'. *Περὶ τῆς τῶν Βαγντικῶν περὶ τὴν Θεσσαλο-
νίκην πρεσβείας.*
δορυφορίας πεμφθεῖσαν. Καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῦ Ἀχρί-
δῶν Μικαρίου τελεσθεῖσων τῶν συνθηκῶν ἱερολογιῶν
τὰς τιμὰς προσηκούσας ἐδέχετο, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ
κράλης μείζων ἢ κατὰ σύζυγον τὴν τοῦ βασιλέως [P
197] καθυπεδέχετο. Οὐ γὰρ ὡς εἶχεν ἑφιππος ἡνεί-
χετο ὑποδέχεσθαι, ἀλλ' ὑποπτύσεως σχήματι, αἰδοῖ
τῷ πρὸς βασιλέα, ἀποδᾶς τοῦ ἱπποῦ προσερχομένην,
ὡς δεσπότηνον δῆθεν καὶ οὐχ ὡς σύζυγον, φιλοφρο-
νούμενος ὑπεδέχετο.

ε'. *Ὅπως ὑπεδέξατο βασιλεὺς τὸν κράλην Σερ-
βίας.*

Τότε καὶ βασιλεὺς κατὰ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην
ἐκείνῳ μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε καὶ δώροις καὶ
τιμαῖς ἐφ' ἡμέραις ἡγάλλε, καὶ τοὺς αὐτοῦ μεγιστά-
νας βασιλικῶς ἐδωρεῖτο τοῖς μέλουσιν. Εἰς' αὖθις
καὶ ἀποπέμπει πολυταλάντους ἐκχέας τὰς δόσεις,
παρακεκινημένους τὰ δελφοῦ Στεφάνου (ὁ πενόνει γὰρ
κἀκεῖνος ἤδη τὴν ἰδίαν παρακινδύνουσιν ὡς αὐτίκα
τὰ δελφοῦ μείζων ἢ πρότερον κατὰ τὸ εἰκὸς φρονήσαν-
τος, καὶ διὰ τοῦτο ἐσπευδε προκαθιστᾶν ὡς εἶχε τὰ
καθ' ἑαυτὸν) πέμπων συμμαχικὸν βασιλεὺς, ὡς
οἶόν τ' ἦν, ὑπέβραυε τὰς ὁρμὰς τῷ Στεφάνῳ.

priam conjugem, sed ut imperatoris filiam excepit,
quippe haud sustinens in equo, ut tum erat, **286**
occurentem salutare, sed ad primum ejus consp-
ctum desiliens et in speciem venerationis infimæ
submissus, imperatori debitum honorem ejus proli,
quantumvis suæ sponsæ, deferendum ratus, potius-
que considerandum augustorum natalium splendo-
rem quam conditionem uxoris, ratione cujus sibi
esset, ut viro, jure subjecta.

5. *Ut exceperit imperator cralem Serbiæ.*

Tunc etiam imperator cralem in civitatem Thes-
salonicam splendide in vectum exquisitis affectit hon-
oribus, donis et omni significatione benevolentiae
per dies aliquot dignatus, procures quoque comita-
tus illius muneratus plane regie. Dimisit eundem
postea multa pecunia donatum. Quin et auxilium ip-
sum prosecutus militaribus est, quibus tueri se a
vi et insidiis fratris Stephani posset. Nam Stephan-
us germanum audiens firmare res suas affinitate
imperatoris, suspicatus id quod erat, ea præsidia
contra se parari, et reputans multo deinde infirmi-
orem statum suum et spes filiorum fore, ubi fœde-
re isto ac nuptiis frater ejus imperatorias sibi opes
adjunxisset, delectus habere ac manum cogere cœ-
perat, haud dubie irruptionem minans, nisi metu
suppetias atcurrentium imperii copiarum coerce-
retur.

6. *De legatione Venetorum ad imperatorem Thessa-
lonicæ commorantem.*

Ea vice rerum, occasione commorantis in vici-
nia imperatoris usi Veneti legatione ad eum desti-
nata renovari pacem cum Romanis petiere. Nec ab-
horrebat a conventionem Augustus, nisi conditioni-

bus utrinque propositis moram negotio injiceret
oppignatio, de qua diximus, bonorum ad Vene-
tos urbis Constantinopolis inquilinos pertinentium,
donec multa solveretur Venetis incendii Galatæ au-
ctoribus indicta. Ista pignora suis reddi multamque
remitti Veneti poscebant, nec aliter in fœdus con-
venturos se **287** aiebant. Contra imperator mul-
tam juste indictam, oppignationem recte factam
tuebatur. Procedente tractatu, apparebat Venetos
pacis cupidos magnam partem oppigneratorum bo-
norum imperatori cessuros, modo is vel modica
remissione admove se postulatis eorum et con-
sensum in fœdus dare vellet. Propendebat in hanc
partem benigne inclinatus Andronicus, pacem istam
suis quoque rationibus accommodatam ratus, nisi
consiliis quorundam e suis alio averteretur. Hi cau-
sabantur gravi suo tempore ac deplorato rerum
propriarum statu adactos Venetos mera necessitate
trahi ad cogitationem pacis. Quare haud convenire
indulgere ipsis quidquam, utique, pro inexplabili-
tate cupiditatis successu alitæ, paratis remissione
qualicunque justæ oppignerationis quomodocunque
impetrata pro gradu ad speciem audaciamque ulterio-
rem uti. Unam igitur iis et irrevocabilem condi-
tionem ferendam, ut mera pace contenti nihil super
oppigneratione cavillentur aut moveri quidquam in
re justissime decreta velint. Id consilium tractati-
onem fœderis diremit, Venetis duritie offensis, re
infecta revertentibus ad suos.

ζ'. *Περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου.*

Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χοῦμνον θέ-

7. *De filia præfecti canicleo.*

Cæterum imperator gratificari studens Chumno
præfecto caniclei, quo fidelissimo ad omnia proba-
tissimoque dudum ministro utebatur, filiam hujus,

λων ἀγάλλειν ὡς πιστὸν ὑπηρετήν καὶ ἐφ' οἷς ἂν ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχουν, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν, ὑπὸν ἔχον τὸν δοκιμώτατον, ἄλλως τε καὶ πολυτάλαντους τὰς προίikas τῇ θυγατρὶ ἐτοιμάσαντα, τῷ κατὰ Ἀλζούρῃ παιδί 'Αλεξίῳ, οὗ δὴ καὶ ἀδελφίδου γε ὄντος ἀπὸ πατρίων διαθηκῶν ἐπετρόπευσεν, ἔτ' οὖν ἐν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς, ξυναρμόζειν ἤθελε τὴν τοῦ Χούμνου· συμφέρειν γὰρ ᾤετο οὐχ ἕπον ἐκείνῳ ἢ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, ἐθεράπευε δὲ καὶ τὸν οἶκατον τῷ ἀπὸ τοῦ γένους κίχδει τῶν ὡς καὶ αὐτὸν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξεταζόμενον. Ἐς τόνον δ' ἐφήρμοτε τὴν βουλὴν τῇ πράξει, ὥστε καὶ αὐτὸθεν δεσποτικοῖς παρασῆμοις τὴν κόρην ἐκίμει καὶ νόμφην ὠνόμαζε. Προσαπεδέχετο δὲ καὶ τὴν μητέρα ἀκούσασα τὸ συνάλλαγμα, καὶ τῇ βασιλικῇ ψήφῳ συγκάταινος ἦν, καὶ τοὺς γάμους ἐλθοῦσα ἐτοιμάζειν ἤθελε τῷ παιδί. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἢ παρθένος καὶ τοὺς γάμους ἀπαξίων, ἢ μὴν καὶ ἄλλως ἐπαλθὼν αὐτῇ, φθάσας ἐκ τινος τῶν ἐπ' ἐξουσίας Ἰδέρων τὴν συνοικήσουσαν ἀγεται. Ὁ δὲ καὶ μαθὼν βασιλεὺς τοῦ; ἦν τοῦ; νόμους προτείνων καὶ τὸ τῆς ἐπιτροπίας δίκαιον προβαλλόμενος· ὡς γὰρ πατὴρ ἐπ'

ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχουν, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ σὺν τῇ βασιλείᾳ ἀπὸ τοῦ γένους δικαίου χάριν, ἠθροῦλετο διστάναι τὴν συζυγίαν. Οὐ μὴν δὲ καὶ δεσποτικῶς ἐξ ἐπιτάγματος ἄλλως ἤθελε πράττειν, ἀλλ' οὐχ ἤτερον καὶ γνώμῃ καὶ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ πέμπων πρὸς τὴν πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὴν ἅμα μὲν βασιλέως καὶ πατὴρ, ἅμα δὲ καὶ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῷ νέῳ προτείνων δίκαιον, ἀκυρον ἀπὸ νόμων ἐπεῖρα δεικνύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ διαλύειν ἡξίω ὡς παρὰ βουλὴν τὴν αὐτοῦ συνεσπῶς. Τῶν γοῦν λόγων συνοδικῶς κινουμένων, τινὲς μὲν τῶν ἀρχιερέων νόμων ἐκρίσεως ἡμμένοι δῆθεν τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει ἐγνωσαν ἐνδιδόναι, ὁ δὲ γε πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ πλείους ἀπρὸς ἀντέτεινον· καὶ γὰρ καὶ κατὰ γαστρὸς ἔχειν τὴν ἐξ Ἰδέρων ἐξ Ἀλεξίου, ὡς ἤκουον, κατηγγέλλετο. Ἡ μὲντοι γε μήτηρ ἐκείνου ἀπανακάμπτειν ὀρεγομένη ἐλπίδας τοῖς τοῦ κανικλείου ὑπέτεινε, ὡς ἤκουσα καταπράξεσθαι μᾶλλον τὴν λύσιν τοῦ συναλλάγματος ἢ μηνύουσα· αὐτῇ γὰρ προσώπων καὶ μὴ γραφαῖς ἔχειν ἀναπελθεῖν τὸν παῖδα, καὶ οὕτω

cui pater copiosam plurimorum talentorum congesterat dotem, Alexio Lazorum principi sororis suæ filio et patris testamento suæ tutelæ commendato, cuius mater adhuc erat Constantinopoli, collocare in matrimonio decrevit. Conducibile quippe id putabat cum ipsi Lazo tum rebus etiam Romanis; et quo in primis movebatur, sic se optime consulere percharo sibi homini videbat, admoventes eum affinitate ista generi regio ac tanto ipsum certiori firmans pignore in fide benevolentiaque erga sese. Itaque incumbens toto nisu in negotium optatissimum, eo brevi rem perduxit **288** ut puellam dominiæ insignibus ornatam Alexii Lazorum domini sponsam appellaret. Haud ægre assensæ, postquam audiit, imperatori talia paranti mater Alexii ad eam ejus probare designationem connubii visa est, ut ultio ad filium parandarum causa nuptiarum ituram præ se ferret. Verum ille haud in hoc morigerum avunculo se ac matri præbuit: sive enim dissuasus a quopiam, seu præoccupatus amore cujusdam e primoribus Iberorum filia, cum hac ad se deducta rite conjugium celebravit. Quo comperto imperator multus erat in allegandis contra legibus et jure tutorio jactando, quod ei consanguinitas intima et patris, germanæ suæ viri, ultima voluntas legitime signatis testamenti tabulis dedisset. Quare aiebat irritas istas videri debere nuptias, et ut falsi conjuges ab invicem dirimerentur contendebat. Nec tamen **289** **id** hoc jure imperii aut vi sæcularis potestatis uti, quod fas non esset, inducebat in animum, sed studebat hoc sententia et calculo Ecclesiæ decerni. Quare missis ad patriarcham et, quæ circum ipsum erat, synodum certis hominibus qui exponerent quantum sibi juris daret in eum juvenem primum imperatoria dignitas, deinde consanguinitas intima et quædam auctoritas paterna, qualem tutori leges in pupillum tribuunt, ut iis, prout par

erat, consideratis statuerent cassum et invalidum id matrimonium esse, quippe temere attentatum ab homine non suæ ad hoc potestatis, citra suum assensum, a quo penderet. Hisce ultro citroque ventilatis, et negotio synodice tractato, quidam episcoporum hærentes, ut putabant, veræ legum sententiæ, postulatis imperatoris uti æquis annuendum censebant. At patriarcha et plures cum **289** ipso in contrarium obfirmati stabant, eo maxime moti quod jam ista ex Iberis puella iterum ex Alexio ferre dicebatur. Cæterum mater principis Lazorum redire domum cupiens, spem præfecto caniciei subostendebat quamdam quasi eo profecta procuratura præsens esset separationem conjugum solutionemque connubii, quod minus per litteras posset consequi, viva scilicet coram voce et vultus verecundia materni persuasura filio ut se morigerum Augusto avunculo præberet, quo perducere juvenem posse ullis eminus scriptis missisque mandatis haud satis consideret. Hoc obtentu ebriandita imperatoris assensum in reversionem ad Lazos suam eo navigavit. Qua fide autem post reditum promissis steterit, sciverint qui quæ illic egit oculis præsentibus usurparunt. Eventa quidem demonstrarunt visam eo proficisci ad dissolvendum matrimonium, postquam ibi fuit, contraria potius seculam, quamquam invidia tota facti in contumacis filii duritiem conferebatur. Spe igitur inde omni dejectus imperator, cum nec Ecclesiæ consilium expediret declarandi matrimonium hoc irritum, certantibus de validitate ejus sententiis Patrum et rem in ambiguo relinquentibus, qui jam Chumni filiam in honorem privata sorte altiore exevisset, illiberale putavit redigere immeritam in ordinem et despoticis semel ornatam spoliare insignibus. Ut igitur ei gradum tueretur collatæ dignitatis, spem dedit se illam connubio juncturum filio proprio Joanni jam despotæ,

ποιεῖν τῷ βασιλεὶ πειθήνιον ὥς οἱκ ἄλλως ἐνὸν ἀπειθεῖν. Τῷ τοι καὶ βασιλέως ἀφέντος πλὴν χρησάμεν πρὸς τάκεϊ γίνεται. Ὅπως οὖν ἐπανήκουσα πρὸς τὰ ὑπεσχημένα διετέθη, εἶδεν ἂν οἱ ἐκείσε· τὸ δὲ πρᾶγμα ἐδειξε τὴν ἐπὶ τῷ λύειν ἰούσαν τάναντία προαιρουμένην, εἰ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τῷ παιδὶ τέθειτο. Ἀπαγκωκῶς οὖν ἐκείθεν ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐδ' ἐκ τῆς Ἑκκλησίας ἀναμφιβόλος ἡ τοῦ γάμου λύσις τὸ σύνολον ἐλογίζετο, τὴν μὲν κόρην καθάπαξ εἰς δεσποταίαν τιμήσας εἰς τοῦτ' ἐτήρει καὶ αὐτὴς, ἐλπίζας δ' ἐβίβου συζευγνύειν ταύτην δεσπότην γε ὄντι τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ· πρὸς γὰρ τοῖς αἰλοῖς καὶ τὸ εἰς προῖκα πολὺ ἦν καὶ οὐ πόρρω πάνυ τοῦ πρᾶπαι καὶ βασιλέων υἱὸς ἐπάγεσθαι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐν πολλοῖς ἐδῆλου τὴν τοῦ κανικλείου προσησόμενος ἐφ' υἱεὶ νύμφην, ἡ δὲ γε μήτηρ καὶ ἐσποινα ἐκ μεγάλου τοῦ φρονήματος ἀπεπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, οὐδ' ἔκταρ ἄξιον κρίνουντα τὸ συνάλλαγμα. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ βασιλεὶ πολλή τις ἦν ἡ ἐχεμυθία περὶ τῶν τοιούτων, καὶ που καὶ εὐμεθόδως πολλὰκις παρεγύμνου το βούλημα, τὸ μέντοι γε πρὸς τὴν περιγίψισαν Ἀχαΐας ἥδη κεχηρωμένην ἀνδρὸς κῆδος

ad quod ei consilium præter cætera ipsius virginis et hujus genitoris merita laud leve momentum addebat dotis magnitudo multum excedens civilem modum, facileque apud æquos excusatura enup-tionem qua imperatoris etiam filius ad conjugi-um puellæ regia opulentia privatorum natalium fortunam emendantis inclinari se siviisset. Verum istam cogitationem Augusti multis ab eo signifi-cationibus indicatam haudquaquam Augusta proba-bat, spirituum ingentium mulier, deijci e principa-li fastigio suum filium ad humilitatem, 290 quan-tacunque divitiarum mole compensatam, civilis affinitatis libere atque irrevocabiliter respuens. Ad hoc inexpectatum obstaculum hærebat Augusto aqua, domesticum jurgium verenti, prudentique interim ac patienti de re ista silentio rixam con-viciumque declinanti. Cæterum ut arte ac tempore meliorisque desperatione conditionis uxorem ad id ultro volendum quod ipse cupiebat induceret, pro-posuit Joannis matrimonium cum principissa Achaiæ jam vidua, non ignorans splendore personæ con-jugis ambitioni satisfactorum, et sperans tamen, ubi ad stringendum veniretur, rem ipsa facile pas-sura omittendam ob grave incommodum longe im-paris designatorum conjugum ætatis, Achaiæ utique principissa jam effeta, cum Joannes despota vix-dum primulum pubertatem inivisset.

8. De reditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.

Sed jam cum aulæ causa non esset Thessaloniciæ morandi perfectis quæ illuc eam attraxerant, sœdere cum crale et restitutione Occiduum Imperii tra-ctuum in quam optimum pro præsentī fortuna sta-tum, tempestivum fuit de reditu in urbem cogitare. Ducentes igitur secum Augustus uterque filiam Ter-teris prætereaque Cotanitzam, ut locum officiis ma-

Α ἀξιώτερον ἔκρινε, καὶ παρὰ μόνον τὸ τῆς γυναικὸς ἔξωρον, αὐτοῦ γε νεανίσκου ὄντος καὶ τὸν ἐφθον παρὰλλάττοντος, ἥδη ἤθελε συναλλάττειν.

η'. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ὅπως εἰσῆγετο.

[P. 200] Τέως δ' ἐπεὶ καὶ ὑποστροφῆς ἔδει τοῦτοια τὰ περὶ τὸν κράλην διευθετήσασιν καὶ τὰ θυτικὰ ὡς οἶόν τε καταστήσασιν, ἐπαγόμενοι μὲν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἐπαγόμενοι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην ἐν τη-ρήσει προσηκούσας, ἔξω που τῆς πόλεως κατεσκή-νουν. Καὶ ἡ κυρία τῆς ὑπαντῆς ἐνειστέχει· ἡ δ' ἦν ἡ μηνὸς Μουουχιῶνος εἰκοστῇ δευτέρᾳ. Ἡ μὲν πόλις πᾶσα καθάπερ τι βεῦμα ποτάμιον ἀπὸ διασφύρων πη-γῶν τῶν ἰδίων οἰκιῶν εἰς ἐν συνελθοῦσα ἔξω πυλῶν τῶν τοῦ Χαρσίου ἔχετο, καὶ φιλοτιμότερον πρὸς τὴν τῶν βασιλέων ὑποδοχὴν ἡὔρετιζετο, ἐν δυσὶ χρόνῳις ἐγγὺς ἐκδημούντων ἥδη. Καὶ ὁ δῆμος ἅπας διημε-ρεύσας ἐπὶ πολὺ, ὅσος τε Ῥωμαϊκὸς καὶ ὅσος ἄλλος ἐξ ἄλλων γενῶν τε καὶ γλωσσῶν, καὶ μᾶλλον Ἰταλι-κὸς, σὺν τῷ περιφανεῖ μέρει τῆς πόλεως καὶ κλήρῳ παντὶ καὶ ἀρχιερεῦσι, μετέωρος ἴστατο ὅσον οὐρανὸν τοὺς βασιλεῖς φιλοτιμῶς ὑποδεξόμενος. Συμβάν δὲ τι

jestatem ex longo reducem decentibus darent, extra urbem diversorio apto consederunt. Diela hinc dies solemnī occursui aderat: ea fuit mensis Novembris vicesima secunda. Universa civitas e sin-gulis domibus, velut e diversis fontibus derivato-rum in commune confluvium amnium, exundans, in unum effusa locum extra portam Charsii, am-bitioso æstuabat apparatu celebrandæ imperantium exceptionis eo decore ac magnificentiā, quæ prin-cipum e bienni absentia primum apparentium tan-diu expectatæ præsentis consentaneam charitatis fidelium civium, desiderii præteritū gaudique ac gratulationis præsentis declarationem exhiberent. Magnam illic diei partem populus universus, con-fuse conflata quædam concio e Romanis et exteris generum linguarumque variarum, gentis præsertim 291 Italicæ, cum illustrissima civitatis parte cle-roque universo et episcopis stabat inbianter in-tenta in expectatione impatienti exoptatissimi aspectus adventantium Augustorum. Inter has mor-as frementibus studiis inquietæ multitudinis, quiddam haud scio an non tali occasione plane singulari contigit: nimirum mutua trusione, ine-vitabili in conferta turba, quidam in forte subje-ctam incidens foveam graviter periclitatus de vita est. Crediderim id auditum ab Augusto seniore (nisi quæ alia incompta mihi causa eum movit) con-silium ei suggessisse quod extemplo est secutus, dimittendæ multitudinis, ne qua pronæ in talibus cujuspiam læsionis noxa clementia principum of-fendi turbarique lætitia fausti reditus posset. Mis-sis ergo præconibus denuntiavit populo agnoscere se benevolentiam, et tam prolixas significationes devoti affectus gratissimo, ut deberet, accipere animo; cætera se remittere causa ipsorum, et ira domum quemque nunc jubere: non enim se in

ήτε, οὐκ οὐδ' εἰ καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο (τὸ δὲ ἦν ὅτι ἅπαντες οὐκ ἔμελλον ἀπειροῦ συμποδισθεῖς τις ἐμπέττει τῇ τέρψει καὶ ἐν χρόνῳ τοῦ κινδύνου γίνεται), ἀκουσθὲν τοιγαροῦν τοῦτο, οἶμαι, ἢ καὶ ἄλλως συμβῶν βασιλεία πείθει ἐξαπιναιῶς ἀποπέμψαι ἐκ μηνυμάτων τὸν λαὸν ἅπαντα, δεξιόμενον μὲν τὴν αὐτῶν φιλοφροσύνην ἤδη καὶ εὐνοίαν, [πλὴν διασκεδασθέντων τῶν ὅλων ἤθελεν εἰσελαύνειν. Οὐδὲ καὶ γεγονότος, ὡς καὶ ἐπὶ ταῖς πόλεσιν δυσχερῶς διεκπαίνει τὸ ἀπειρον πλῆθος ἐκείνο, ὥστε τῆς ἡμέρας οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτοῖς τὴν πόλιν εἰσίσαιιν. [P. 201] Ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ καὶ τῷ βασιλεῖ κατὰ νόον προκωρχήκει, καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ πατριάρχου διὰ φροντίδος ἦν, ὑπὸ γωνίᾳ καθεμένου τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῇ, διὰ ταῦτα κέρων πολλὰς ἐξέλιον μικροψυχίας πάσης ἀφείμενον ἀπαίρειν ἐκείθεν καὶ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον μετασκηνοῦν. Ἄλλ' οὐκ ἐπειθεν ἀξίων πολλὰς. Ἐδίδωτο δὲ τις καὶ ἐνοία τοῦ ἀλύσειν χάριν τῶν γεγονότων, πλὴν οὐ γυνῶν καὶ μόνων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τιν' ἄλλα συμπεπληκτοῦς, ἐφ' οἷς προσελθεῖν μὲν βασιλεῖ τῆς πόλεως, προσελθεῖν δὲ καὶ τινος τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ἀρχιερέων ὁπόσοι καὶ δόξαιαν ἀποκρῶνται; ἔχουν, καὶ λόγους κινήθηται, καὶ οὕτω πως θεραπευθέντα τὸν πατριάρχην, εἰ ἐγχωροῖη, τὴν οἰκίαν διακονίαν

urbem invehi velle nisi post dilapsos ad sua singulos et familiaribus redditos sedibus. Id cum esset statim fieri coeptum et sat diu durasset, angustii ostii tantam multitudinem nisi longa successione densis undis irrupentium exhaurire transmittendo non valentibus, purgato denique prorsus suburbano campo ac cunctis jam dispersis, vix sero diei Augusti cum palatina familia urbem subiere. Palatio sic redditum Andronicum, ne in sinu pure gauderet fere confectis e sententia per nuperam expeditionem rebus, interpellabat sollicitudo de patriarcha, quem perseverare mussantem in angulo apud Pammacaristi monasterium sciebat. Allegatis ergo saepius ad eum idoneis hominibus rogavit, ægritudine deposita laxatisque aliquando superstitiosæ mentis miseris angustiiis patriarchali se domicilio ministeriisque se dignis et sacre potestatis exercitio redderet, illo semper abnuente acquiescere, et nescio quid perplexum respondente, quo videretur indicare offendi se nuper **292** actis, sed nec meris ac solis, verum et aliis, quæ magis innueret quam clare designaret. Ob quæ addebat orare se Augustum ne ad se venire gravaretur, convocatis eodem quibusdam e clero ac episcopis, eo numero qui sufficere ad justum de rebus gravibus congressum videretur. In eo cœtu se propositurum quid animum ureret prohiberetque a functionibus suæ dignitatis; quibus expositis si Patres censerent ministerium se proprium resumere debere, consiliis ipsorum obtemperaturum: ni id fieret, jam nunc abdicare thronum et in quiete vitæ reliquum velle transigere.

ἀναλαμβάνειν, ὡς ἔλεγεν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι καὶ καθ' ἡσυχίαν τὸ λοιπὸν διαφέρειν τοῦ βίου. **θ'.** Ὅπως δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραγίνεται καὶ πείθει ἀνιέναι.

Πρώτῃ γοῦν Ἀθηναίωνος ἰδέε τῆς νυκτὸς γίνεται τοῦτο· διὰ σπουδῆς γὰρ ἦν βασιλεῖ τῆς μεγίστης ἐπὶ τῷ μὴ τηλικάδε παραιτεῖσθαι τὸν πατριάρχην, καὶ πολλοὺς δόξαι ὡς οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ κατὰ τὸν κράλην συναλλάγματος παρητήσατο, κέντερον σκάνδαλον συμβῆναι γενέσθαι τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγμασι. Διὰ τοῦτο καὶ δυσὶν μεταξὺ, τῆς τε πρὸς τοῦτον θωπείας καὶ τῆς δοκούσης αὐτῷ δικαιολογίας, ἐναποληφθεὶς συνετῶς ὑπήγετο πρὸς ὃ τι καὶ δόξαι πατριάρχῃ. Παραγίνεται τοιγαροῦν βασιλεὺς, καὶ τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην συγγίνεται. Ἦμεν δὲ καὶ **B** ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ἐκεῖ. Τότε καθίσαντος μὲν βασιλέως, συνεδριασάντων δὲ καὶ τῶν [P. 202] ἱερῶν ἀνδρῶν, ἐκίνει πατριάρχης πρὸς βασιλεῖα τὰ δοκούντα οἱ πρὸς παραλύτησιν, δι' ἃ καὶ ἐγγωνιάζειν ἐθέλει καὶ παραιτεῖσθαι καὶ Ἐκκλησίας προσέειπεν καὶ ἱερωσύνην αὐτήν, εἰ πλέον συναναγκάζοιτο. Καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ τοῦ κράλη προτείνει, καὶ τὰ δοκούντα οἱ προσίστασθαι ἀνετάττετο, ὅτι δηλαδὴ συνεστῶς κατὰ νόμους γάμος διαλυθεῖ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως

9. *Ut imperator ad aedes patriarchæ se contulerit, suaseritque ei se reddere functionibus suæ potestatis.*

Ne istuc quidem descendere in spem placandi patriarchæ imperator recusavit; atque adeo Februarii Kalendis multa nocte cum eo quem poposcerat comitatu præsto adfuit ubi is diversabatur. Causa tam sollicitè obsecundandi desiderii ejus Andronico fuit, quod minime omnium volebat abdicationem quam patriarcha minabatur, imputari odio fœderis a se initi cum crale. Credituros id enim facile plurimos; et statim in famam abiturum tantam fuisse indignitatem affinitatis ab imperatore cum Serbiæ principe contractæ, ut non aliam Joannes patriarcha dignitatis abdicandæ causam habuerit quam metum ne in ea perseverando videri posset id matrimonium probasse aut tolerabile censere; ex qua opinione ingentem orituram rerum Ecclesiæ perturbationem providebat. Ejus incommodi prævertendi studio adire patriarcham Augustus statuit, coramque ex eo cognoscere quid in se culparet; idque fecit moderatione quadam media inter humilem demissionem adulationis erga eum obnoxie et justæ suæ defensionis fiduciam securam. Coram patriarcha igitur cœtu suorum circumdato adfuit imperator; adfuimus et nos ibidem cum aliis. Moxque ubi consedisset Augustus, circumsedentibus sacri ordinis viris, exposuit imperatori **293** patriarcha quæ sibi displicerent, ob quæ hactenus volens in angulo mussaret, porroque paratus esset præfecturæ ipsique, si desperatio remedii sic cogeret, renuntiare sacerdotio. Ante omnia memoravit fœdus cum crale, in quo

ἐκεῖνος, ἡθητικῶς τὴν ἰδίαν, νηπίαν οὖσαν ἀγάγοι-
το· καὶ ὅτι χρυσολογεῖται τε καὶ ἀργυρολογεῖται τὸ
πᾶν, τετιμιουλκημένου μὲν τοῦ χρεϊώδους· ἄλατος,
τετιμιουλκημένου δὲ καὶ σιδήρου, συχνῶν δὲ καὶ
συνδοσιῶν γινομένων, καὶ τρίτον ὡς καταφρονεῖται
αὐτὸς ἀναφορὰς πολλὰς ὑπὲρ τοῦ δοκοῦντος δικαίου
ποιοῦμενος. Ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ-
των ἀπολογίαν καταστὰς ἐπὶ μὲν τῷ τοῦ κράτη συν-
αλλάγματι οὐκ ὀρεξίν ἰδίαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐξυτῶ
δνησιν ἡτιῶτο· πολλῶν γὰρ ἥκιστα τοῦτο, δοῦν καὶ
προσζημιωθείη αὐτὸς τὰ μεγάλα, κόριον δ' ἐκ ψυχῆς
ἐστεργῆ καὶ ᾗ προσετείχῃ καὶ αὐτὸς καὶ μήτηρ
καὶ γάμοις· ἐτοιμάζειν ἐγκαίρους τοὺς ἐκ βηγῶν
ῥετο, ἐξ ἀγαλῶν οἰκείων ἀναρπασθὲν βραδύρῳ τε
καὶ τὰ πάντα ἀσφόργῳ καὶ μηδὲν σεμνὸν ἐπὶ τῆς
ἀρχῆς ἔχοντι καταπροϊέμενος. Ἀλλ' ἀνδρῶν καὶ χω-
ρῶν καὶ πραγμάτων προσηκόντων τῇ βασιλείᾳ, τῶν
μὲν ἀπαγομένων ἀθλῶς, τῶν δ' ἐρημουμένων ἐσχά-
τως, τῶν δὲ σκυλευομένων ἀναποδότως, καὶ αἰχμα-
λωσίας τοσαύτης τε καὶ τοιαύτης χάριν ταῦτα πράτ-
τοι καὶ παρὰ γνώμην καὶ παρὰ θέλησιν· πολλὰ γάρ

καὶ εἰρήνην ἀνύτειν ὅσα σιδήρος οὐκ ἰσχύει, καὶ
σπονδὰς καταπράττειν, καὶ μόλις τὰς ἐκ τῶν γάμων
συντακτικωτάτας οὐσας καὶ ἀσφαλεῖς, ὅσα μὴ μάχῃ
καὶ πόλεμος· οὐ μὲν οὖν κατεπράξαντο. Οὐ μὴν δ' αὖ-
θις καὶ νόμων ἐς ἅπαν ἐκτὸς, ὡς αὐτὴν οἰεσθαι,
πράττειν. Ἀλλ' ὅσον γὰρ εἶναι καὶ κανόνι καὶ νόμοις
προσσεταγμένον, μὴ δὲ ἐκχωρεῖσθαι τὸν νόμιμον
ἀγχομένον ταύτην μὲν ἀφεῖναι παρὰ μηδεμίαν αἰ-
τίαν εὐλογον, συμπλέκεσθαι δ' ἄλλῃ· εἰ δέ τις τολ-
μῶν, αἰτίαν μὲν μοιχείας ἀπολέσσεσθαι τὸν τολμῶντα,
τὴν δὲ συνοικῆσιν εἶναι παράνομον, ὥστε τῆς πρώ-
της ἡθετημένης καὶ ζώσης, ὁπόσας τοῦντεῦθεν ἡγά-
γετο, μὴ ἐγχεσθαι μὲν τὸς νόμοις μὴδ' ἐν γυναιξὶ
νομίοις τάττεσθαι. « Ἡ οὐ ταῦθ' οὕτω καὶ ἐν
ἡμῖν ἔχει; » Φησὶν ὁ κρατῶν, « Πυνθάνου τοιγαρ-
οῦν τῶν εἰδόντων, καὶ πιστῶς μάθανες ὡς οὐκ ἄλ-
λως ἡμῖν ἐγένετο καταδέξασθαι τὸ συνάλλαγμα, εἰ
μὴ καὶ ὅρκους τοὺς πρέσβεις [P. 203] προσαπηγ-
σαμεν βεδιοῦν, ἢ μὴν καὶ ἔτι περιεῖναι τὴν νομι-
μον ὅτε τῇ τοῦ Τερτερῆ συνεπλέκετο, καὶ ἄρτι μὴ
ζῆν δὲ ἡμεῖς εἰς γαμβρὸν ἐτάττεμεν, ὡς ἐντεῦθεν

quid ipsum offenderet protulit, criminans legitime
contractum prius cralis conjugium fuisse nefarie
diremptum, et injuste ab eo repudiata regis Bul-
garix filia in ejus locum substitutam infantulam
ex imperatore natam. Addidit ferre se haud posse
aggravari populum tributis sine modo. Nullum
finem fieri auri, argenti undique nullo non e rerum
genere corradendi. Subjici novis vectigalibus salem
communis usus, subjici etiam ferrum; et immani-
ter istis exactionibus rerum vitæ necessariorum
pretium accendi. Effundi mox prodige in largi-
tiones crebras quæ avare sint extorta. Tertium
his attexuit querelarum caput, contemni se nec
haberi rationem supplicationum pro clientibus
aquarum, ubi ex officio interveniens periclitantium
causis patrocinaretur oppressis, et jura destituto-
rum verisimilia licet nequidquam allegaret, nullo
sux neglectæ auctoritatis fructu. Adversus hæc
imperator sui defensionem a capite orsus, de cra-
lis primum fœderis disseruit, nec propria se in id
cupidine tractum, nec utilitates in se suosque
privatim redundaturas inde captasse: quin po-
tius sacrificasse se in hoc publicis commodis pri-
vatos, eosque tenerrimos, affectus. Filiolam, ca-
put omnium dulcissimum, suas matrisque delicias,
quam in spem splendidissimarum cum regum
maximis nuptiarum educarent, avelli sibi passos
e gremio, projicique in manus insociabilis bar-
bari, nihil in cultu ac moribus humanum, nihil
in ipso principatu magnopere splendidum haben-
tis. Verum eo a se pretio redemptam captivitatem
subditorum imperii, qui misere servitum abduce-
bantur, provinciarum **294** Romanæ ditionis sta-
tum, quæ incursionibus desolabantur, annonam
denique ac victum subjectæ sibi plebis, irrepara-
bilibus latronum rapacissimorum deprædationibus
spoliari antea solitæ. Tam acerbæ oppressionis

miseratione motum sese, invitisimum quidem et
inclinationi propriæ summa vi oblucentem, quod
habuisset charissimum impendisse in levamentum
alia nulla ratione avertende calamitatis, gnarum
multa conventionibus effici, quæ bello ac ferro
frustra tententur, fœderumque beneficio, præser-
tim ad stabilitatem roboratorum necessitudine
nuptiali (nam isto demum glutine firmissime ho-
minum voluntates coeunt), in commune plurima
et maxima, idque tranquille ac secure, provenire
commodum, quæ nec sudoribus ac periculis gra-
vissimis laboriosissimarum expeditionum nec
cruore immenso præliorum parari unquam valuis-
sent. Nec tamen, quod falso argueretur, tantæ ac
tam evidentis utilitatis gratia quidquam contra le-
ges attentasse. Esse namque manifestum juxta
scita canonum et civilium etiam sanctionum, nec
licitum nec integrum viro esse, qui ritu legitimo
uxorem duxerit, ea sine ulla causa idonea rejecta
copulari alteri, ac si quis id attentaverit, adulte-
rii teneri, conjugiumque hoc secundum pro ille-
gitimo habendum, ita ut quamdiu prima sola vera
conjuges superstes fuerit, quotquot inde duxerit,
illegitimas et pellices potius quam justas uxores
fore. « An vero non ita hæc in nostro casu se ha-
buere? » subjecit imperator, « Interroga igitur
eos qui norunt, et ex vero rem cognosce. Disces
haud prius nos assensos in matrimonium filix cum
trale, quam legatorum, prout exegeramus, inde ad
nos missorum juratis testimoniis comperimus et
fuisse adhuc in vivis legitimam cralis uxorem
quando is filiam Terteris in contubernium ascivit,
et eandem jam vivere desisse, quando **295** nos
eum generum fecimus. Ex quibus est manifeste
consequens et filiam Terteris nihil nisi pellicem,
et nostram, utcumque infantulam, justam legiti-
mamque Serbiæ principis sponsam exstitisse. Porro

τὴν μὲν συμβαίνειν εἶναι παράνομον, τὴν δ' ἡμετέραν, εἰ καὶ νηπίαν, ἀλλ' οὐκ ἔνομον. Καινοτομεῖσθαι δὲ καὶ χρῆνον, ὡς οἴσασθε, ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς κτήσιν, φέρουσι καὶ τι σύνολον πάντως διὰ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης καταστάσιν. Τέως δὲ καὶ οὕτως ἐχόντων ἡμῶν τῆς ἀπολογίας ἡμῖν μὲν καὶ ταῦτα καὶ πρὶν πρᾶττεν ἀνάγκη πρὸς τὸ συμφέρον κοινόν, εἰ καὶ λυπήρ' ἄττα ξυμπίπτουσιν, ὡς ἀλγεῖνδον καὶ τότε διαφερόντος· ὑμῖν δὲ προκαλεσθαι καὶ αὐθις εἰς σκέψιν, καὶ ὁ δόξειεν ἂν μόνον μετ' ἐυλόγου τοῦ αἰτιώματος, συγχωρῶ γίνεσθαι. Βασιλεῖ γὰρ εἶναι ἡ πατέρα· ἐτέρους τῶν νόμων ἡ παιδὰς ἄλλους· Ῥωμαίων ἀπάντων οὐκ οἶμαι. » Ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, καὶ ἔδωκε· πῦθνά τε λέγων, καὶ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν ἔπειθε. Δεύτερον τὰ περὶ τε τοῦ ἄλλοτος· καὶ τιδήρου καὶ χρυσολογίων ἐτέρων ἀπελογεῖτο, τὴν χρυσίαν προβαλλόμενος καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀνάγκην, ὡς οὐδὲν τῶν δεόντων ἄνευ χρημάτων πεφυκὸς ὅν γίνεσθαι. Μηδὲ γὰρ αὐτὸς χρυσὸν ἀγαπᾶν μὴδ' ἄργυρον τὸ παράπαν, εἰ μὴ βοηθεῖν χρεῖας ταῖς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων. Παρ' ἦν αἰτίαν ἐκλειοπότητων χρημάτων καὶ ῥόγας συνήθως· διδομένας παρακατέχεσθαι,

quidquid inest novitatis præfestinato matrimonio puellulæ impubis, par est condonari principibus, qualium connubia in hoc privatam excedunt sortem, quod intervallis observationibusque temporum minus addicte, ut scitis, obsequantur. Quo in genere si liberis eorum inclinationibus defortur, et solum quia ipsis libet, certorum interdum rituum rigide a cunctis alloqui cæteris exigi solitorum gratia illis egregium privilegium dignitatis nullo non ferente sit, quanto iis tunc æquius ignoscatur, quando inextimabile commodum securæ pacis in longi constantiam temporis fixæ quadam minus forte usitata præcoctate nuptiarum reipublicæ, ni sic facerent, periclitaturæ, imo gravissimæ laboraturæ redemerint? Redemerint autem, ut nos nunc, acerbo pretio gravis domesticæ facturæ et charissimæ capitis deplorabili longum impendio. Sed hæc nostra regnantium sors est, quibus conditio principatus officium ac necessitudinem inungit hæc et plura quantumvis ærummota molestaque pro communis utilitate subeundi. Peroravi hactenus Serbici fœderis causam, et quid in eo enrique fecerim exposui, vestris de integro sententiis permittens quid nunc circa hoc a me fieri velitis, paratus ad nutum vestrum emendare ac quoad potero refringere, si quid ibi reprehensibile rationibus idoneis monstraveritis. Nihil excipimus, prompti ad omnia sine ullo privatarum necessitudinum aut affectuum respecto: imperanti enim alios parentes esse quam leges, filios alios quam Romanos universos, equidem non puto. » Hæc locutus imperator probabilia dixisse visus est, et multorum in suam sententiam assensum traxit. Aliud accusationis sui caput de sale ac ferro aliisque auri exactionibus deinde purgavit, ærarii egestatem obtinens et ineluctabilem necessitatem grandis pecuniæ in res

A καὶ προτεξεύρισκεν ἀνάγκη πόρους εἰς συλλογὴν, ἵνα γοῦν καὶ κινούμεθα, ἔλεγεν. Ἐπῆγες δὲ καὶ βασιλεῖς ἀρχαίους, καὶ μᾶλλον τὸν Ἰωάννην, ὅποσιν τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων εἶχε σπουδὴν, ὡς ἐγκληθὲν παρὰ τῶν ἐν τῷ κοινῷ ταμιεῖ ἔχόντων τὴν ἐνοχὴν προσδεχθεῖν, ὁργὴν προστριβῆναι τοῖς μὴ παρευθὺς δεξαμένοις τότε, ὥστε καὶ ἐνὸς εἰς Λαζοὺς φυγόντος θατέρῳ πληγὰς ἐκ προστάξεως ἐντεινάντων συμβῆναι τῷ τότε ἡμερῶν ὀλίγων τεθνάναι. Παρῆγες δὲ καὶ μάρτυρα τῶν λεγομένων τὸν τότε λογαριασθῆναι τῆς αὐλῆς Ἰ' Ἀγγεῖλον. Οὐ καὶ παρευθὺς ἐπὶ τούτῳ οἰκοθεν εἰσκληθέντος, τὸ μὲν εἰσελθεῖν καὶ αὐτὸν εἰπεῖν οὐκ ἐνεχώρει γίνεσθαι· ὁφειλὴ γὰρ τετιμημένων τῶν ἄλλων καθημένων ἐκείνου ἵστασθαι οὐκ ἐδικαίου ὁ βασιλεὺς, καθέζεσθαι δὲ πάλιν εἰσόντα παρακαίριον ἔδοξε. Διὸ δὴ καὶ γε τῷ συγγραφεῖ τῶν τοιούτων, καὶ δευτέρῳ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ αὐτῷ τιμίων, παρὰ βασιλικῆς ὥριστο ἐξελθόντας ἐρωτᾶν καὶ πυνθάνεσθαι τούτου περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς ἔλεγε. Καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ ἐμαρτυρεῖτο τὸ λεγόμενον [P. 204] ἀληθές, πλὴν εἰπόντος ἐκείνου καὶ

communis utilitatis expendendæ. Ejusmodi quippe negotiorum eam esse naturam ut sine nummorum impendio confici nequeant: 296 se nec aurum plane amare nec argentum, nisi quatenus juvandæ reipublicæ vim habeant expedienda facultate salutarium publicæ consiliorum. Justum aurum se carendo tristi diu experientia probasse, jampridem coactum pensiones ministris reipublicæ omnem decretas et ex longo solvi summa fide solitas detinere; quæ ipsa odiosissima parcimonia cum non sufficiat expediendis quibus status et salus imperii ematur sumptibus, aliquam utique inveniendam extendendæ undecunque pecuniæ rationem. Quam autem hanc aliam a collatione subditorum comminisci quis valeat? « Sed commoveamus, age sane, subject, disputationem, retorito ad memoriam principatum retro lapsorum a nostri hodierni experientia mentis intuitu. » Induxit hic imperatores antiquos, et maxime Joannem, demonstrans quantum huic studium fuerit pecuniæ congregandæ, eo quidem usque ut delata ei aliquando querela per quosdam conventuum pecuniam publicam de negligentia custodum ærarii, accipere statim eam et intro recondere differentium, tanta ira exarserit in ministros duos talis indiligentiæ compertas, ut eorum altero metu supplicii, ad Lazos fuga delato, comprehensus alter tot tamque gravibus jussu Augusti concisus plagis fuerit, quæ verisimilem opinionem multorum fecerint ejus obitum paucis diebus post secutum isti flagellationi tribuentium. Rei sic gestæ testem protulit tunc logariastem aulæ Angelum, quo ad hoc ipsum proflendum statim domo accito, cum quædam obstaret inconvenientia ne is intro admisus coram cœtu appareret (quoniam hinc quidem virum officii honore decoratum staro aliis consi-

τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ γε τὴν τοῦ θανάτου νό-
σον τῷ τελευτήσαντι· τέσσαρας γὰρ ἡμέρας καὶ
αἰμόρροϊαν ἐπισυμβάσαν τῷ αἰκισμῷ τὴν τοῦ θανά-
του σίτιαν προσεμαρτύρει. Ἦκε δ' ὁ λόγος· καὶ τῶν
περὶ τῶν ἀναφορῶν, καὶ μεθ' ὅτι πλεῖστα δὴ τὰ λεχ-
θέντα, ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἀδείκνυτο τὸ πρὸς τὸν πα-
τριάρχην συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἅπασιν σχεδὸν ἢ τοῖς
πλείστοις, διήρει τὰ προσαναφερόμενα, καὶ ἄλλα μὲν
ἐτίθει τὰ κατ' ἀνάγκην προκείμενα, ἃ μὴ εἶναι δι-
καιον παρορᾶσθαι διὰ τὴν κατὰ τὸ δίκαιον δυσωπίαν,
ἄλλα δὲ γε τὰ κατὰ χάριν προτεινόμενα εἰς γελῶσιν,
ἐφ' οἷς καὶ ὑπακούοντος μὲν χάριν εἶναι οἱ, μὴ κατα-
νεύοντος δὲ μὴ δοκεῖν δίκαιως λυπεῖν τὸν ἀποτυχά-
νοντα. Συνάπτειν δὲ ταῦτα πατριάρχην, καὶ ἐν ἡγεῖσθαι
τὰ τρόπον ὁρισμάτων Μυσῶν καὶ Λυδῶν διιστάμενα,
καὶ διὰ τοῦτο λυπεῖσθαι εἰ ἐν τισιν ἀσυγκάταινος εἴη
ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔχειν τὸ εὐλογον ἰσχυρίζετο. Τέως
δὲ καὶ καθυπόσχεσιν ἐπενέγκας ὡς εὐμενῶς ἐντεῦ-
θεν καὶ ἀκούοιτο καὶ συμπράξειε, διαλύειν τε τὴν
λύπην ἡξίου καὶ μικροφυχίας πάσης ἀπαλλαγέντα

Α τῆς τιμῆς ἔχσθαι. Ταῦτ' οὖν ἐκείνος λιπαρῶς
ἤξιου, καὶ τοὺς ἄλλους εἶχε ξυναξιούντας τε καὶ
συμπαίθοντας. Κάντεῦθεν ὁ γρηαῖς ἐκεῖνος μαλα-
κισθεὶς (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ τὴν γνώμην εὐ-
άνδοτος), παροτρυνθεὶς εἰς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν
ιδίῶν κατάνευσε, καὶ βασιλεὶ ἀξιοῦντι πείθεται, καὶ
καθυπισχνεῖται αὐτίκα ἐκεῖ μόνον μέιναντα ὑπ' αὐ-
γὰς τὰς πρῶτας τὸ πατριαρχεῖον καταλαβεῖν. Γέ-
γονε τοῦτο, καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐορτὴ τὸν πατρι-
άρχην ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὄρῃ.

γ. *Περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην.*

Ἄλλ' οὐκ ἦν καὶ ἐσαυθὺς τὴν τοῦ Τελχίνος ἡρε-
μαίν φθόνον, [P. 205] ἀλλ' ἔαρος ἐνστάτος ἐντεῦθεν
καὶ τῶν πασχάλων διελευσῶν ὁ περὶ τοῦ Ἐφέσου
Ἰωάννου λόγος κινεῖται. Καὶ βασιλεὺς μὲν αὐτὸς
ὁμολογῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτεῖν, — μηδὲ γὰρ εἶναι
ἄλλον τὸν καθαιρήσοντα, ἀλλὰ μόνον τὸ σφέτερον θέ-
λημα διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Γρηγορίου σκάνδαλον, μὴ τοῖς

dentibus haud æquum censebat imperator, rur-
sus autem sedere ibi eum qui non ad censendum
de negotiis propositis, sed ad brevis responsi sta-
tim expediendam redditionem vocaretur, intem-
pestivum videbatur) scriptor hujus historiæ et
alius e clero, et ipse 297 ab Augusto magni ha-
bitus, jussi ab eo sunt egredi et foris interrogare
logariastem de iis quæ dixerat imperator. Factum
id est; et logariastes suo testimonio prolixo fidem
astruxit sinceræ veritatis allegatis ab Augusto:
exsequens etiam circumstantias numeri dierum et
morbi ac modi mortis ejus qui sic obitasse dictus
esset, aliens videlicet quarto die postquam vapu-
laverat hunc efflasse animam, nec aliam ei fuisse
mortis causam quam fluxum sanguinis e plagarum
indictione secutum. Hinc jam ad tertiam patriar-
chæ de imperatore querelam neglectarum suarum
pro clientibus precum processit oratio. Ibi post-
quam imperator verbis plurimis ostendit propen-
sissimam suam non in plerisque solum, sed plane
in omnibus erga patriarcham indulgentiam, dis-
tinxit genera supplicationum quæ sibi offerri con-
tingeret. Alias enim necessitatem habere juris
stricti, et ea poscere quæ sine injustitia negari
haud possent. Has a se negligi nefas esse ultro
confiteri propter debitam æquitati a principe re-
verentiam. Verum alterius quoque generis preces
esse minime debita beneficii nomine rogantes. In his,
ut benigne annuentis liberalitatem principis ejus
imputari gratiæ par est, ita recusatio libertate
utentis in renuendo sua nullam videtur offerre
justam dolendi aut conquerendi causam non asse-
cuto quod optarat. Confundere porro patriarcham
et in unum hæc miscere, non minori alioquin ab
invicem intervallo dissita quam quo Mysorum, ut
dici solet, Lydorumque fines distant. Ac propterea
ægre ferre si quando minus morigerum ad omnia
quæ postulat experietur imperatorem; in quo plus

æquo sibi arrogare ipsum, ac ultra quam recta
ratio sineret appetendo provehi, affirmavit Andro-
nicus et multis evincere contendit. Subjunxit ni-
hilominus promissionem facilioris in posterum
exorabilitatis, ostendens plane sibi esse decretum
et benigne audire patriarcham quoties deinceps
298 se adiret, et ei gratificari efficiendo quæ
vellet. Tantum oravit, ut laxata contractione animi,
et omni ægrimonia suspiciosaque tristitia deposita,
resumeret exercitium suæ potestatis, et honoribus
tali sacerdotio debitis coli se sineret. Hæc lætus
renidensque imperator cum diceret, adjuvantibus
pro se quoque cunctis qui aderant, et communi
assensu eadem rogantibus, emollitus denique æ-
nex est; erat enim revera flexibilis ad suasiones
amicorum, vir haud præfractæ mentis, nec præju-
dicatorum pertinax sensuum: sed et hanc hominis
ad æquis acquiescendum pronitatem familiares
tunc ejus promoverunt, ipsum, ut persuaderi sibi
pateretur quod omnes optabant, adhortantes. An-
nuit ergo postulatis imperatoris, et ei promisit se
non plus in quo erat hæsurum loco, quam quan-
tum nox tum intempesta cogeret; primo diluculo
in ædes patriarchales remigraturum. Nec pollicitis
fides abfuit: nam postridianum Hypapantes festum
patriarcham ministeriis sacris redditum rursus vi-
dit in ecclesia.

40. *De causa Ephesii Joannis.*

Quamquam ne perpetuum sic restituti officio
præsulis gaudium foret, haud abstulit invidi dæ-
monis malignitas denuo conari. Cæterum vero
inde consecuto et Paschalibus feriis elapsis, causa
Joannis Ephesii retractari cœpta est. Ac impera-
tor quidem ultro poenitens latebatur inique ab eo
cum illo actum, quippe qui ejus falso insimulati
participationis scandali Gregoriani, eoque adacti
ad renuntiandam dignitatem, volens abdicatio-

ἄλλοις κἀκείνου συμβαίνοντος ἐπ' ὧπερ ἡμολογεῖν Α εἶναι ἐκείνου π-ῶρησι μὴδὲν σφαλόντα ἐπὶ τοῖς δόγμασιν, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκείνου παραίτησιν δέχεσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο ὑψίθρονον ὄντα βασιλεὺς ἐπίτηδες ὑπεχέλα καὶ τῇ κίλῃ παρέδωκεν. Αὐτὸς γοῦν ἀναλαμβάνων τὴν τιμὴν ἐκείνῳ ἤθελεν ἀνορθοῦν, ἐκείνο δὲ οὐ καὶ ὠργισμένος προσεφθρεῖτο, τὴν εὐμένειαν. Ἀρχιερεῖς δὲ, πλὴν τοῦ Φιλαδελφείας καὶ τοῦ Σμύρνης, οὐκ οἶδα εἰ καὶ τρίτου ἐτέρου, βασιλεῶς ὄντος, τὴν ὀργὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας ἔκρινον ἔχον ἐκείνον τιμῆς, [P 206] τό τε δίκαιον θυσαποῦμενοι, καὶ ἀδελφὸς ὄντος ἐκείνου τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν λόγον οὐχ ἥμισυ ἱκανοῦ καὶ χρεώδους ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τὰ μέγιστα· μὴδὲ γὰρ ὄλω, ἰσχύσαι τὰ κατ' ἐκείνου ἐκ' Ἀθανασίου πατριάρχου τος κεκινημένα, ἀλλ' ἐμμελίστον μέναι τὴν χρίσιν διὰ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τοῖς ἐνισχυρίαις κινουμένοις ἀμφογνωμόνησιν. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐδικαίουν τὴν ἀνδρα, πατριάρχης δὲ καὶ ὁ Φιλαδελφείας (ὁ γὰρ τρίτος, ὁ Σμύρνης ἐγκλήματι καθοσιώσεως ὑπαχθεὶς ὡς εὐλογήσας τὴν Μαλάκην — Μαλάκῃς δ' ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ Φιλανθρωπητοῦ τὴν Σμύρνην ἐκείνῳ κατέχων, ὃς δὴ καὶ πεφθόκεντο ὑπερτον — ἐκινδύνευσε καὶ ἀργῆς ἦν) τίως ἀμφο πατριάρχης τε καὶ ὁ Φιλαδελφείας ἀντέτεινον,

καὶ ἐν τῇ τῶν ἀδυνάτων εἴχον τὴν Ἰωάννην ἀποκαθίστην. Ὅθεν καὶ μετὰ τούτων μεγίστη φιλονεικία ἤρξατο ἀναφύεσθαι, ὥστε καὶ ἀπειρηκότα τὴν πατριάρχην ἀποχωρήσας καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Παμμακρίστου μονὴν τὴν τῆς συνόδου ἐχλον εἰς τοῦτο. Ὁ γὰρ βασιλεὺς μαλακῶς ἀντείχετο καὶ πατριάρχην κατὰ τὴν εἰκὴ ἐφυλάττετο, ὡς εἶχεν ἀποκρουόμενος.

ια'. *Περὶ τῶν κατὰ τοῦ πατριάρχου κατηγοριῶν τῶν ἀρχιερέων.*

Ἐκείνου γοῦν ἰδιόσαςτος καὶ γε τὴν θύραν ἀποκαλεικός τοῦ μὴ τινα εἰσεῖναι τῶν ἔξωθεν κατὰ χρεῖαν δῆθεν ἀναφορᾶς ἢ καὶ κρίσεως, οἱ ἀμφογνωμονοῦντες ἐκείνῳ ἀρχιερεῖς ἐδξάντες τι ποιεῖν ἱκανὸν ἐπ' ἐκείνον, καὶ τοῦ Ἐφέσου συνεργοῦντος, σφίσι πλαγίως, τίμον συντάττουσι μίμψεις καὶ βασιλεῖ ἐγγχειρίζουσι, τὴν βασιλεῶς ἐνταῦθεν ὑποχαλᾶν καὶ ἐκλύειν πρὸς ἐκείνον πειρῶντες, διδάσκειν. Αἱ δὲ μέμψεις, ὅτι εὐταξίας ἀπαιτουμένης, εἴπερ ἐν ἄλλοις, καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας πράγμασι (ταύτην γὰρ καὶ τοὺς Πατέρας διὰ τῶν οἰκείων συνιστᾶν κανόνων), [P. 207] κατ' οὐδὲν ὄλω, τῷ πατριάρχῳ ἐντιμῶς μεμύληκα ταύτης. Κρίσεις μὲν γὰρ αἱ αὐτοὶ συνοδικῶς

nem recepiisset, thronoque sic dejectum cella inclusisset. Quam suam injustitiam ut quamprimum agnoscere emendaret, profiteri se nunc palam Joannem Ephesinum minime assensisse cæteris in pace inita cum Gregorio, neque quidquam erroris contra dogma conscivisse. Tum quod erat tali declarationi consequens, idem Augustus retexere male orsa et restituere in integrum dignitate reddere quem perperam evertisset voluit, 299 ultro ei concedens quod iratus abstulerat, suam videlicet benevolam gratiam. Porro antistites (exceptis Philadelphiensi, Smyrneni et tertio forte quodam alio) nihil causæ putabant superesse quominus Ephesinus, reconciliato jam ipsi Augusto, protinus honorem amissum rite ac jure suo resumeret. Ad quod cum æquitate ipsa rei movebantur, tum viri reverentia, virtute ac doctrina insignis, maximeque utilis iis dotibus ad res, ut tum erant, ecclesiæ componeudas vel stabiliendas. Neque enim rata esse aut omnino valere, quæ Athanasio patriarchatum gerente adversus eum fuissent nota, sed imperfectum et dilata sententia pendens adhuc manere judicium, idcirco quod antistitum suffragia, ob invalidas obsectorum ipsi criminum probationes in incerto hærentium, haud unquam legitimo numero ad ejus damnationem concurrissent. Atque hi quidem sic Ephesinum omni crimine liberum, et hoc ipso restituendum sedi suæ videri debere contendebant. At patriarcha et Philadelphiensis vehementer obsistebant. Erat et tertius Joanni contrarius Smyrnenis: sed parum poterat, ipse sacerdotio suspensus et læsæ majestatis citatus reus, ac nondum purgato crimine periclitans. Accersitus autem fuerat per-

duellionis ob impertitum ecclesiastica benedictione Malacam quemdam, participem et ministrum rebellionis Philanthropeni, cujus nomine Smyrnam occupatam tenuerat, postea interfectus. Præcipui ergo et efficaciores oppugnatore Ephesini erant patriarcha et Philadelphiensis. Hi omnino negabant fieri posse ut is reponeretur in throno. Ardescebatque majorem in modum inter hos aliosque ea de re contentio, adeo quidem ut offensus jurgio et pertæsus synodaliū rixarum iterum patriarcha secederet in Pammacaristi monasterium, imperatore mollius agente pro Joanne, metu offendendi 300 patriarchæ, quem observare perseverabat, cavens irritare hominem, sed ejus tamen impetus in Ephesinum quam poterat moderatissime retundens.

11. *De accusationibus patriarchæ impaciis ab episcopis.*

Patriarcha igitur privatim agente, ac obseratis pertinaciter valvis neminem eorum admittente qui aut petendæ interventionis aut judicii causa aditum ad eum poscerent, antistites contrarie ipsi factionis aliqui ad rem quam promovebant utile se acturos rati, cooperante oblique Ephesino, libellum conscribunt querelarum in patriarcham, eumque Augustis porrigunt, ita se quod conabantur, non sine spe successus tentaturos arbitrati, aut extinguere penitus aut aliquantum debiliare patriarchæ apud Augustum seniores gratiam. Capita hæc erant querelarum, quod cum bene ordinata dispositio ministeriorum ac functionum unice requireretur non minus in aliis quam in ecclesiasticis negotiis, unde hanc Patres propriis canonibus commendassent, eam tamen patriarcha funditus negligat. Quæ

πρὸς βασιλέα παραγίνεσθαι, καὶ προσώπῳ γνησίῳ Α
ἐντυγχάνοντα εὐμενίζειν [P. 208] τῷ αἰδῷ προσθα-
λεῖν.

ἔβ'. Ὅπως πρὸς βασιλέα ὁ πατριάρχης ἀπήντα
καὶ μὴ κληθεῖς.

Ταῦτα διανοηθεὶς ἐπ' ὅτις ἔκπου πρὸς ἐσπέραν εὐ-
χοστὴς κέμπτης μηνί· Ἐλεφθολιῶνος βασιλεὶ πρόσ-
ειπν. Ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὴν
κεφαλὴν ὑποκλίνει πρὸς εὐλογίαν, καὶ καιρὸν οἰηθεὶς
ἐκείνων εἶναι τῆς σφῶν καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν
τῶν Παλαιολόγων μονὴν ἀφίξεως τῆς ἰορτῆς ἑνεκα,
συμπαλαβῶν, συνέρχονται καὶ ἀμφοτέροι. Ἐτ'
ἐκείθεν, ἐπεὶ τρίτῃ τῆς ἐβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγ-
κῃ· ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεὶ ἦν τῇ τῶν Ὁδηγῶν μονῇ
κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως
ἑνεκα, συνιδόντες ἅμα, αὐτὸς μὲν τὴν ἀναγκαίαν ὁδὸν
ἔξηνε, πατριάρχης δὲ τὸ πατριαρχεῖον καταλαμ-
βάνει, διαδοθέντος λόγου, ὥς καὶ αὐτὸς ὕστερον ἐν
οἷς πρὸς βασιλέα ἔγραφε καὶ τοῦτ' ἐδύλου, ὅτι καθή-
μενος μόνος ἰδίᾳ ὕπαρ σκεδόν, οὐκ ὄνερ, φωνῆς
ἀκούει παιδὸς ἐπιστάτορος, ὥς ἔδοξεν, εἰ Εὐφίλεις με,

que sibi patriarchatus, prævertere decrevit adire-
que protinus Augustum, ultroque offerendo sui
conspicui, citra suspiciosa internumtorum tenta-
menta, propria coram facie verrecundoque diluere
congressu quidquid malevolæ delationes animo
principis in se forte offensionis allevissent.

12. Ut imperatorem patriarcha non v. catus adierit.

Ab his sic apud se decretis, equo consensu, C
sub vesperam diu vicesimæ quintæ mensis Octo-
bris ad imperatorem se confert, qui et cum
benevole excepit, et caput ipsi ad benedictionem
inclinavit; ratusque tempus illud esse quo con-
veniret ambos ipsos ad Palæologorum monasterium
simul proficisci celebrandi illic festi gratia, eo
re ipsa sociali invicem iverunt. Ac quoniam feria
numerabatur tertia, quali die ex longo usu necesse
erat imperatorem proficisci ad Hodegorum mona-
sterium venerationis causa, quadam inde viæ parte
communiter confecta digredientes, imperator
quidem necessarium, uti consueverat, iter pere-
git, patriarcha vero patriarchali domicilio se
reddidit, didita jam tum fama visi ejusdem divi-
nitus oblati patriarchæ, quæ is motus fuisset ad
resumendam, contra quam prius decrevisset, cum
habitationem tum administrationem ejus dignita-
tis propriam. Jactatum quippe vulgo est (et id
postea ipse Joannes 303 Cosmas scriptis ad im-
peratorem litteris affirmavit) ipsi suo in successu
considenti, palam per vigiliam, non autem in
somnia, auditam clare vocem pueri supernæ astan-
tis, ut videbatur, verba ista proferentem: « Si
amas me, Petre, pasce agnos meos », quæ ille
manifesto auditu percepta, intellectuque quid juhe-
ret, eadem hora omisso secessu prodixisse petitis-
seque patriarchales aules, ac plane statuisset

Πέτρος, ποιμαίνει τὰ ἀρνία μου. » Περ' ἣν αἰτία
καὶ ἰλθεῖν αὐθωρὶ καὶ βεβαιῶν ἔτι μὴ ἂν ἐξελθεῖν
ἐνταῦθεν, εἰ τι καὶ γένοιτο. Τότε δὴ καὶ τῶν ἁρ-
χιερῶν οἱ μὲν ἐδέχοντο τοῦτον, οἱ δ' ἀφηνίαζον ἐπ'
αἰτίαις ταῖς οὐ τυχεύσαις τιθέντες· τὸ μὴ συμφωνεῖν
ἐπὶ πολλοῖς σφίσιν ἐθέλειν τοῦτον, ἀλλ' εἶδον μένειν
αὐτόνομον. Ὑπεκρούοντο δὲ ταῦτα λέγοντες τὸ κατὰ
τὸν Ἐφίσου Ἰωάννην τοῦ παντός γε μᾶλλον· μηδὲ
γὰρ συμφωνεῖν ἐθέλειν, ὅ τι καὶ πράττειεν, ὑπὲρ
τούτου. [P. 209] Βασιλεὺς τοίνυν δὲ πρὸς τὸν πα-
τριάρχην τιμητικὸν συντηρεῖν καὶ αὐθις ἐθέλων
συχνά· τε προσόδους πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο, καὶ τοῖς
ἀρχιερεῦς μεταπεμπόμενος· τὴν τῆς γνώμης σφῶν
ἀναιδῆσιν ἐξωμάλιζε πολυτρόπως, οἷς δὴ πολυῶρες
ἔχε τὴν τοῦ πατριάρχου σύστασιν· προσυπέσχετο
δὲ καὶ ταῦτα γίνεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ διορθοῦσθαι
τὸ πλῆγμελούμενον. Καὶ οἱ μὲν ἐχόντες ἀκοντες,
τοῦτο μὲν τῇ παρὰ βασιλείᾳ βίᾳ, τοῦτο δὲ καὶ τῷ
ἀπαραιτήτῳ τοῦ πράγματος, ὑπεκλίνοντο, καιρὸν
δ' ἐτίθουν καὶ αὐθις ἀνακινεῖν τὰ μεταξὺ καίματα
καὶ ζητεῖν διόρθωσιν.

nunquam inde ampliùs, quidquid domum accideret,
recedere. Tunc porro episcoporum alii quidem
patriarcham ad exercitium potestatis redeuntem
consueta submissione exciperunt, aliis subjicere
se illi ac communicare præfracte recusantibus;
cujus suæ rebellionis causas, ut ipsis videbatur,
non aspernandas allegabant, quod nempè in
multis convenire cum ipsis Joannes nolle, sed
velut sui juris, pro arbitrio cuncta gerendi sibi
et arrogaret et assereret libertatem. Innuabant
hæc dicentes negotium Joannis Ephesini, in quo
videlicet potissimum ista independentis usurpatio
auctoritatis ab eo affectata emineret: recusare
quippe illum irrevocabili obfirmatione animi
assentiri episcopis in eo quod de isto antistite
agendum statuendumve censerent. At imperator
reconciliatæ cum patriarcha gratiæ fidem exhibere
significatione constantis in eum reverentiæ cum
maxime nunc studens, frequens ad illum itabat,
et crebro episcopos accersens lenire tumentes
ipsorum iras et reducere ad benevolentiam infen-
sos ab eo abhorrentium affectus omni cura sala-
gebat, pollicens, quæ ipsi vellent, efficacius placi-
dis officiis quam turbulentio peragenda impati.
Crederent sibi solum, et ambici patriarchæ susti-
nerent: restitutum iri cuncta in integrum: et si
quid peccatum esset, ex voto eorum emendandum.
Per hæc illi partim volentes, partim vi quidam
imperialis verecundiæ obnixas in contrarium elu-
ciantes voluntates inflexi, revera inclinabantur ad
obsequium, vel quem recusare summæ rogantis
auctoritati nequirent assensum simulabant, tacitis
tamen destinationibus tempus aliud designantes,
quo nichoata resumerent, 304 et quæ perperam
acta prius causati nunc principis gratia tolerare
præ se ferrent, ulique retingi ac corrigi quærerent.

¹ Joan. xxi, 17.

13. Ὡς Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν τοῦ Τερτερῆ Α

θυγατέρα εἰς γάμον ἤγάγετο.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν συνοικουσαν πρὸ χρόνων ἀποβαλὼν (ἡ δ' ἦν ἡ τοῦ βασιλέως αὐταδέλφη) τῇ τοῦ Τερτερῆ κεχηρωμένη ἡδὴ τοῦ κράλη Σεργίας ἐποφθαλμίζει, καὶ θέλων θέλουσαν ἀγεται, ἐφιέντος μὲν βασιλέως, ἐφείσσης δὲ καὶ Ἐκκλησίας ἐν ὑστέρω τῶν γενομένων. Ἦν δὲ καὶ ἀρμυστάμενος ἑαυτῷ, τὸ τῆς δεσποτείας ἀξίωμα ἔχων καὶ ἔτι, συμμετεδίδου τῆς ἀξίας καὶ τῇ συνήχημένῃ ἐκ κραλαίνης, ἐξ ἧς καὶ παῖδας ἀποτετόκει. Καὶ γε ὁῦλος ἦν τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν ὡς γυνίς.

14. Περὶ τοῦ φαινομένου κατ' οὐρανὸν ἐσπέρας κομήτου.

Καὶ τότε ἀστήρ κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ἐξέλαμπεν, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἡμαυτὸν δι' ἐπὶ ὑπέμνησα, οὕτω γράφων·

Ἦδὴ μὲν φθινοπωρὶς ἡμερινὴν ἐπέλαυνεν, [P 210] Ἡἷλιος δ' ἔχε παρθενικῆς ἐρατεινὰ πρόσωπα.

Καὶ τότε δὴ φαίδρος λάμπε θρηκήθε κομήτης, Ἐκταδὴν τς κόμην ἔχον ἀντολήνδς βλέπονσαν, Ἐσπέριος δ' ἠὺταξ' ἐπὶ τόσσον νυκτὸς λούσης, Ἀλὲν ἀπαινόμενος τὸ πλεον νῦν ἢ τὸ πάροιθεν, Ὅσσον ἀνωτερίεσσιν διαλλάξεσσιν ἐφωσκεν. Οὐ γὰρ ἐν' ἀπλανῶν κατὰ μοῖραν χώρον ἐτεμεν·

13. Ut Michael despota Terteris filiam uxorem duxerit.

Inter hæc Michael, amissa dudum conjuge priore, quæ imperatoris soror fuerat, ad filiam Terteris, separatam, ut diximus, a crale Serbiæ, adiecit oculos, et volens volentem duxit, nihil obstante imperatore, Ecclesia vero postmodum factum comprobante. Quin et aliquanto posterius quam hanc connubio sibi junxerat, cum jam liberos ex ea suscepisset, despotica illam, qua erat ipse jampridem insignitus, potestate imperavit; habuitque ex cralæna despotam Terteris filiam uxorem, nullis prorsus honorum, qui legitimæ necessitudini veræ conjugis deberentur, significationibus exclusam.

14. De apparente in cælo ab occasu cometa.

Tunc stella crinita ab occasu resplenduit; circa quam in Vita mea versibus conscripta (1) sic ludere memini:

Autumnus luci ac tenebris æquaverat horas,
Osque sacrum Erigones Sol annuus hospes habebat,
Cum lætum rutilans e Thracum parte cometes
Cæsariem in tractus extendere cœpit Eoos,
Limite ab Occiduo procedens ipse, sed usque
Imparibus gyris, dum noctis semper omittit
Amplius hesterno spatium, quo surgit in alta
305 Ocius, et propior summo sæpe admovent axi.
Nam nullius iter fixi comes instat astri,
Nocte sed unaquaque viam in sublime supinat.
Illo iterum, primævo ubi fulsit crine, reversus,
Marcuit hic cauda mutilus, desinitque videri.

De hoc non me fugit alios aliter prodidisse: ego prout cognovi, hactenus expressi. Cæterum ple-

Ἄλλὰ γ' ἐκάστης νυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθον, Μέσφα ὑπερπόδιον αὐτὸν ἀνώτερος ἀμφαναβαίνων, Ἐνθὺ οἱ ἀκραι τὰ πρῶτα τρίχες ἐμπεφύασιν, Ἦκα μωρινόμενος μείλουργος, καὶ τότε λῆξε.

Περὶ τούτου ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀπεφάνοντο καὶ ἄς εἶχον γνώσεως ἔλεγον, οἱ πλείους δ' εἰς κακὸν κοινὸν τὴν ἐπιτολὴν ἐκείνου ἐφοίταζον. Οὐδεὶς γὰρ κομήτης δοτις οὐ φύσει κακὸς, φασίν. Ἐμοὶ δὲ τῇ τῶν ὁλων προσανέχοντι φύσει, καὶ μᾶλλον οἷς ὁ Σταγειρόθεν φιλοσοφεῖ, ἐκείνα ἐπείη λέγειν περὶ τοῦ τοῦ κινουμένης αἰτίας καὶ αἰτίας τῆς τελικῆς καὶ ὧν προεσφάροι ἀποθησομένων, ὅσα δὲ καὶ τὰ μὲν προυγεγόνεισαν, τὰ δ' ἐμελλον ἐπιγεγονέναι. Ἐξ ἑαρος γὰρ καὶ ἐς τότε ἀχμὸς παιπαλὸν τὸ πείδον δεικνύς ἀμφεῖχε τὴν περὶ ἡμῶς οἰκουμένην, ὡς μὴδὲν μὲν ἐκβλαστάνειν ἰσχύειν ὅσα καὶ θέρους εἰσθίει βλαστάνειν, πόντα δὲ φρέατα καὶ πάσας πηγὰς ἀποσθῆναι. Εἶτα δὲ καὶ ἐκνεφαίει ξηροὶ τε καὶ ἀπηνεῖς· λειμῶνες ἐπὶ ὅλῃ μὴν καὶ πρόωροι ξυμβεβήκασιν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ συγγράφων, τὸν νοῦν ἐπερείδων τοῖς φυσικοῖς· ἡγνόνει δὲ ἄρα καὶ ὡς μεγάλων ἐκείνος κατάρχει κακῶν, οὐ τῷδε ἢ τῷδε μέρει τῶν κατ' ἀνατολὴν ἐπισφρησάντων τόπων, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιληφόντων τὴν καθ' ἡμῶς οἰκουμένην ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως.

rique, vulgare secuti præjudiciū trito illo versiculo celebratum, nullus cometa non sua indole est malus, hujus exortum stelle ad significationem infaustorum in commune eventuum male ominando detorserunt. Mihi vero attendenti ad naturam universi, sequentique præsertim disserendi methodum a Stagirita philosopho traditam, ea solum de isto phænomeno consignanda litteris visa sunt, quæ ad principium unde est ortum, ad locum modumque ac tempus quo desit pertinet, non omisissis iis quæ vel præcessere vel secuta sunt ejus apparitionem. A verna igitur proxime exacta tempestate usque ad æquinocetium autumnale, quo cœpit videri, siccitas cælum nostrum insolita torruit, squalientes late ac pulverulentos amplectens campos. Unde factum est ut nihil eorum quæ germinare per æstatem terra solet, producere illo anno potuerit, pereuntes vero putei et vivæ scaturigines fontium omnes defecerint. Venti deinde crebri, aridi, procellosi, auram afflantes ægre spirabilem, sunt orti. Præa toto mense citius floruerunt, ac maturuerunt sœna. Talia historicus ex præsentī naturalium eventuum inspectione tradere memorie potuit. Ignorabat autem tunc, quod rerum eum deinde secularum crīstis experientia docuit, fuisse istud initium ingentium malorum, quæ non hanc aut illam proprie partem Orientalium regionum, sed æque 306 universam, quam late extenditur, continente hanc nostram oppresserunt, undique ingruentia, ex Persarum in hoc imperium irruptione.

(1) In Vita mea versibus conscripta. Ita correximus pro eo quod edebatur, circa quam versibus a me scriptis, opere adhuc apud me condito, sic l. m.

α'. *Περὶ τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης δι' ὅλου.* Α

[P. 211] Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς ἐνεστώτος Ἰαννουαρίου, ὃν οἱ τὸν Ἀσκηθεὶν ποιητὴν ἐξηγοῦμενοι Ἀθηναῖονα κατ' Ἀθηναίους ἔλεγον, οὐκ ὀρθῶς, οἶμαι, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' αὐτοὺς ἐποποιούντες τῇ ἐκείνων ἠκολουθήκειμεν ἐξηγήσει (ἀκριδῶς γὰρ Ἀθηναῖοι τὸν κατὰ Ῥωμαίους Ἰαννουάριον Ἐκατομβαιῶνα λέγουσι), κατὰ τοῦτον οὖν θεμέλιον πρῶτον τῆς σελήνης ἐχούσης ἔκλειψιν ταύτης ζυμπίπτει, τῶν τῆς ἐπιστήμης ζυνετῶν τῷ βασιλεῖ προειπόντων. Καὶ ἡμεῖς οὕτω πως ἐν τοῖς ἡμετέροις γεγράφαμεν·

*Ἥντι δὲ Ἀθηναῖοι πρώτη βόσκις Ἰστατο μήνης,
Ἥ διχόμητος ἔην, καὶ δὴ φύλιν καλὰ πρόσωπα,
καὶ τότε νυκτὸς ἐπὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἐσπερήθηεν
Ἄλμ' ἐπιδίφριος, αἰφνης δὲ σκοτόσσα τέτυκτο,
Ἀρξάμεν' ἡ τὰ πρῶτ' ἐκλείπειν ἀντολήθηεν,
Μένφ' ὅλη ἔξαπόλωλεν, ἐφ' ὥρῃ μὲν δὲ δοῦσα.
Ἥρης δὲ τρίτον ἔσθη. Ἀτὰρ ἀπὸ γέχτο φάσκειν,
καὶ πάλιν ἀντολήθηεν ἐς ὥρην ἐμπλεος ὥπτο.
Τίττα καὶ ἐς μετέωρα ἐκιδῶς τις ἔειπε,
καί γε ἰδὼν θηήσαστο, δὲ γε προμάνθαν' ἀκούσας.*

ις'. *Περὶ τῶν προσχωρησάντων τῷ βασιλεῖ Ἀλανῶν.*

Ταῦτα μὲν τοῦ ἔτους ἐκείνου γέγονει· Ἀλανῶν δὲ μεγάλῃσιν ἔθνος ὥσει δέκα καὶ ἑξ χιλιάδας ποσού-

15. De lunæ defectione.

Eodem anno, mense currente Januario, quem enarratores Ascræi poetæ Lenæona dictum Atheniensibus tradunt, non recte, ut opinor, etsi nos in Vita nostra eorum expositioni adhæserimus (revera enim, quem Romani Januarium vocant, Athenienses Hecatombæonem appellant), cum igitur primus lunæ a novilunio progressus cum hoc mense incepisset, ea plenilunio in deliquium incidit, prout imperatores prædixerant astronomicarum periti rationum. Id nos deliquium nostris hisce versiculis descripsimus:

*Prima viam signant primo vestigia mense
Lunæ orientis adhuc facieque bicornis hinc.
Crevit ubi, et noctis fere tertia volvitur hora,
Sol indente in vectam curru caligo repente
In hæsit, ortiva paulatim a parte subintrans,
Continuam, quoad interiit, sensim hausta per horam.
Atque triente horæ nigra perstitit. Inde resumens
Fæo a limbo lucem, tota eluit hora
Noctem de vultu, et pleno rursus emicat ore,
Astra prout speculans prædixerat ante magister
Speculavitque oculus quod ab illo audiverat auris.*

16. De Alanis transeuntibus in partes imperatoris.

307 Ea quidem anno illo contigerunt. Alanorum vero magnanima gens, capitum numero fere sedecim millium, quorum plus dimidio bellis apti et exercitati erant, destituti a Noga et ab hujus am servitio liberi, postquam in prælio ceciderat, quærebant in imperatoris militiam transire; et adito episcopo Bitzines, supplicabant ejus opera persuaderi Andronico ut ipsos admitteret. Favebat istiusmodi petitioni præsens status rerum imperii: nam graviter tunc laborabant Orientales tractus. Quare Bitzinensi quid Alani peterent referenti cupide Augusti et qui eis erant a consilio annue-

μενον, ὧν τὸ ὑπὲρ ἡμῶν μάχιμον ἦν, ἀπολυθὲν Νογᾶ καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνῳ δουλεία· ἐν πολέμῳ ἀπολωλὸς, ἐζήτουν προσχωρεῖν βασιλεῖ, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσελθόντες Βιτζίνης ἰκέτευον δι' αὐτοῦ βασιλεῖα [P. 212] σφᾶς δεχέσθαι. Ἐνόςσων γούν καὶ δεινῶς εἶχον τότε τὰ κατὰ ἀνατολήν, καὶ τοῦ Βιτζίνης τὴν σφῶν ἀγγέλλοντος ἰκετεῖαν ἔρμαιον ἐλογίζοντο ὡς καιρόνδ' ἐπιστάντων αὐτοῦς· γὰρ εἶναι καὶ τοὺς τῷ Νογᾶ παρασπίζοντας, καὶ δι' ὧν ἐκεῖνος τὰ μεγάλα κατώρθου. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν σφῶν ἀφίξιν θεόθεν τινα μηχανὴν ἡγοῦντο εὐκαιρῶς σχεδιασθεῖσαν εἰς ἀρωγὴν. Γράμματά τε παρ' αὐτοῦς βασιλικὰ κατεπέμποντο, καὶ πεμπληθεὶ ἐφ' ἀμαξίων καὶ λαμπήναις προσηυτομήλου. Καὶ βασιλεὺς ὅτι πλείστην ἐκ χωρῶν Θρακικῶν τε καὶ Μακεδονικῶν τὴν ἐκείνων παρεσκευάκει αἰτήσιν. Τοῦς δὲ γε μεγιστάνας ἐκείνων εἰσαγαγὼν καὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενος, ἐκ συνδοσιῶν κοινῶν τὰ ἐκείνων ἐτοιμάσας ὀψώνια, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις ἱκανώσας· ἐκ τῶν ἰδίων στρατιω-

τῶν μάλιστα, τοῖς ἱκανῶς ἔχιν σφίσι δοκοῦσι παραδούς διασωστας Ῥωμαίους, ἐπ' ἀνατολῆς ὥρμα. Ἦν δὲ καὶ προστεταγμένον πρὸς βασιλέως αὐτοῦς κατοικίζειν τῆδε. Καὶ ἦν ὁ σκοπὸς τῷ κρατοῦντι καὶ λίαν εὐέλπιδος εὐάγωγον γὰρ ἐμάνθανεν εἶναι

offerri ultro tam opportune nullo satis studio quaeri et pretio emi dignum malorum urgentium remedium. Reputabant fuisse hos quasi triarios aut etiam prætorianos Nogæ, præcipuum robur exercitus ipsius, quorum vi ac forti fidelique opera tot illa tantaque perfecisset, quibus esset ejus nomen inclytum redlitum. Tales ergo tali tempore sponte in Romanæ rei labantis occurrentes auxilium cum gratulatione accipiendos, sic tanquam (quod dici solet) Deum e machina, censebant: Dei enim profecto benefica providentia tam opportune adveniens expediti subsidium qui non intelligeret, hebetem utique ingratumque videri debere. Statim igitur prolixè ac perhonorifice imperialibus invitati litteris, et ipsi sine mora cum familiis ac sarcinis, currum plaustorumque numero ingenti huc transmigrant. Nec omisit imperator abunde providere novorum hospitum victui: corrogata enim e Thraciæ ac Macedoniæ regionibus magna frumenti vi, copiosam populo universo ac plebi etiam

D Alanorum infimæ annonam præbuit. Proceres vero ac summates gentis ad se humanissime admissos omni benevolentia significatione delinivit, auctoramenta insuper eis decernens annuarum pensionum ex collatitia pecunia. Sed et qui eorum apti equestri militiae apparerent, iis equos attribuit propriis militibus ademptos; iisdemque 308 inservire nihilominus jussit peditus inermes Romani generis, qui recepto pridem castrorum usu præsto adesse præliantibus equitibus debebant, illorumque vulneribus curandis ac cæteris periculis propulsandis curam operamque impendere strenuam. Atque hos sic auctoratos in Orientales tractus misit, dato ministris ad id idoneis mandato ut ipsis illic domus agrosque assignarent. Desti-

τὸ ἔθνος καὶ εὐπειθές, πρὸς δὲ πολέμους καὶ λίαν ἀρείκνόν τε καὶ μάχιμον. Καὶ διὰ ταῦτα κατωλιγώνει σχεδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς γυναικισθέντων ἀντικρυς καὶ ἐξ ἀνάγκης μὲν τὰ πολλὰ καταμαλακισθέντων, οὐχ ἦντον δὲ καὶ ἀπὸ κακοθελοῦς γνώμης καὶ προαιρέσεως. Τοῖς δὲ καὶ μᾶλλον ἐθάβρει ἄρτι πρῶτως φανεῖται καὶ ἀποδομμένοις εἰς Περσικοὺς πολέμους, τὸ ἱκανὸν παρὰ βασιλείῃς ἔχουσιν. Ἐκείνοι μὲν, ὡς εἴθιστο πάσαι σφίσι σὺν Νογᾷ πολεμοῦσιν, οὕτως κἀνταῦθα στρατεύειν ἐξήτουν, πανσούδῃ δηλαδὴ, ὡς ἀλλήλοις ἀρῆγοιεν κατὰ πόλεμον. Τὰ δὲ γε κατὰ τὴν Ῥωμαῖα πανταχόθεν πράγματα μερίζεσθαι τούτους ἵπολει, ὡς μήτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων εἶναι σφίσι μήτε συνασπισμὸν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν πρόποντα. Τῷ τοι καὶ τοῦ; μὲν πλείστους κατ' ἀνατολὴν ἔπεμπεν, ἄλλους δὲ γε τῷ Μουζάλῳνι Ἀλιζώνων ἡγεμονεύοντι περδίδου. Πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς κρείττους προσετοίμασας τῷ υἱεὶ συνεζώρημα καὶ βασιλεῖ· ἐδέησε γάρ

nabat enim talis generis coloniis istum tueri ac firmare limitem, indulgens spci proluxa fiducia prosperrimi successus. Duabus enim quibusdam fando celebratis et facile creditis gentis istius dotibus magnopere ad optime sperandum nitentur, docilitate obtemperandi et pugnandi fortitudinis. Indeque jam Romani generis fere militiam spernebat, effeminatam illam et cum otii ac luxus assuetudine corruptam, tum malevolo in principes affectu infidisque depravatam sensibus criminans: præcipuum vero, quin et totum fundamentum securitatis salutisque publicæ in tunc primum visis necdum usu probatis barbari populi copiis præfestinata credulitate constituens: hos unos intueri, unis niti; in horum, modo sufficienter alerentur, unice kloneorum debellandæ potentix Persicæ, stipendia congrua rectissime impendendas imperii opes ducere. Ad hæc illi vicissim operam spondentes, unum exceperunt circa belli rationem, velle se, uti sub Noga consueverant, in campo et justa acie rem gerere, quo sibi opitulari invicem possent, non aut clausos arcibus aut sparsim disceptos per manus medicas pugnare. Qua conditione imperator pro cætero favore facile accepta, partiri eos sibi provincias imperii laborantes jussit, ita ut idoneo ubique numero militarent, ne aut stimulo carerent mutux æmulationis in oculis commilitonum quisque præliantes, aut in certaminum casibus destituerentur subsidio suorum, in eadem scilicet acie stantium et facto cuneo ad propugnationem occurrere paratorum, quam in partem discrimen ex æstu forte reciprocante Martis varii aut belli quædam offensio vocaret. Cum ista cautione trifariam Alanos divisit imperator. Plerosque videlicet eorum protinus in Orientem misit; alios minori numero Muzaloni Halizonum præfecto tradidit. Multos 309 autem eosque lectissimos et præstare cunctis visos apud se retinuit, reservans in expeditionem quam parabat in eas partes Michaelis junioris Augusti :

καὶ βασιλείῃς ἐπιστάσις τοῖς κατ' ἀνατολὴν πράγμασιν. Ἀλλ' οἱ μὲν προσεληλακότες ἐπ' ἀνατολῇς ὧς ἦδη καὶ μόνον τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πόρον εἰσεραῖοῦντο, εὐθὺς ἐχρῶντο τοῖς αὐτῶν ἡγεσιν, καὶ τῶν ἀγόντων κατωλιγοῦντες μεγάλα διετίθουν κακὰ Ῥωμαίους, ληστῶν ἐπιδόντες τρόπον, τοῖς μὲν παροικοῦσι [P. 213] τὰς χώρας κακὸν ἀπρόοπτον ἐφιστάμενοι, τοῖς δὲ συναντῶσι δεινὸν ἀπάντημα γνωρίζομενοι, οἷς δὲ καὶ συνεσκήνουν, χαλεπὸν γειτόνημα ὄντες, οἷς βοηθεῖν ἀπεστέλλοντο. Εὐρόντες δὲ χώρας παντοίων πληθούσας καλῶν, ἐνευπάθουν ἐκείνους ἀρπάζοντες. Μόλις δ' ἀποσωθέντες, πολλῶν ἀποναιμένων τῶν δυσχερῶν οἷς τ' ἐπεστάτησαν οἷς τε συστήτησαν, ἐμέμνηντο καὶ τῶν συγκειμένων, πλην οὐχ ὡς ἔδοξαν ἀπεφάνησαν, ἀλλ' ὑπερφάνουν μὲν ἡγεμόνων, καθ' αὐτοὺς δὲ ὅσα καὶ βάρβαροι συνιστάμενοι Ῥωμαίοις πλέον ἢ πολεμίοις ἐπῆσαν. Ἐνίστατο δὲ καὶ δουλαγωγηθέντες ἐκ μεγάλης καὶ προμηθεύς

nam præsentiam imperatoris exercitum per se duciantis status præsens Orientalium rerum flagitare videbatur. Cæterum si quos præmissos in Orientem diximus, cito mores barbaros nudarunt, statim fere a freti ad Callipolim trajectu spretilis ducum mandatis, mala Romanix populis magna inferentes. Ritu quippe latronum licentissime incursabant cuncta, miseris colonis, per quas transibant, regionum improvisum apportantes infortunium, obviis tristem occursum, in propinquo vero degentibus gravem undeque infestamque viciniam. Adro nullo respectu socialium foederum palam omni hostilis grassationis immanitate agebant ferebant, quibus opitulaturos se venire simularant. Irritabat scilicet præsens copia rapacitatem avidorum, transitu per opimas terras, villas passim domosque vario spoliolum et prædæ genere refertas cernentium, in quæ laxatis cupiditati habenis nulla juris æquique verecundia irruebant, extorquentes quæ placerent, et raptorum intemperantissimo abusu gulæ ac libidini litantes. Non negarim tamen eos novo primulum in Romaniam impulsu, recenti memoria miseriarum quibus essent modo plurimis et gravissimis defuncti, partim ingruentium in familiares prius eorum sedes domiciliaque a Noga data, partim in fuga, qua inde extrusi per infesta ægre salvi loca transierant, donec tutum in imperatoris protectione receptum reperirent, quadam brevi constrictus verecundia hospitalis fidei visos esse pactorum meminisse. Sed cito ad feritatem redeuntes, opinionem modestiæ ipsorum et fiduciam auxilii ex ipsis, dira injuriarum experientia, populis se deceptos sentientibus excusserunt. Statim enim contumaciter in ductores insurrexerunt, et magis memores communis olim secum barbariei cum Persis quam contractæ nuper societatis cum Romanis, sæpius sæviusque in nostros quam in hostes vi et armis usi sunt. Fuit tamen cum magnis per que blandis inducti delinquentis ad conspirandum cum Romanis, conjuncta nostris opera, communem

δεξιῶτατος συνελθόντες κατὰ τόπον τὴν Χήναν σὺν Ἀ
 Ῥωμαίοις προσβάλλουσι, καὶ ἀνδραγαθοῦσι τὰ μά-
 λιστα, ἀπαγωγὴν ἱκανὴν καὶ λείαν περιβαλλόμενοι.
 Ἐδόντων δὲ λῆμα μὲν πολεμικὸν ἔχοντες, ἦθεσι δ'
 ἀνυποτάκτοις, ὡς βάρβαροι χρώμενοι, ἔξοντας δὲ κατὰ
 τρέπον, ἐπεὶ τῶν ἄλλων κατολιγώρουν, ἦν ὑπὸ βασι-
 λεῖ στρατηγούντι γένοιτο.

ἱ. *Peri tou basilews Michail kai tēs autou*
ep' anatolēs exeleusēs.

η'. *Ὅπως ὁ βασιλεὺς Michail απέτυχε θήρας*
πολεμικῆς.

[P. 214] Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς ἀληθείαις
 μὲν πολέμοις οὐκ ἐσχολάκει καὶ μάχαις ἐς τότε,
 ὅμως δ' εἶχε καὶ φρόνημα ἐμβριθές καὶ λῆμα γενναῖον
 καὶ ζῆλον ὑπὲρ τῶν κακούμενων Ῥωμαίων οὐχ
 ἥμισυ, καὶ ταῖς προθυμίαις, ὡς τοὺς εἰδότες λέγειν, B
 ἐπιδίδυεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ καιρὸς ἐφειστήκει ὁ τότε
 καλὸν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ἔτοιμος
 ἦν αὐτίκα. Καὶ ἄρ' ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς προσέτατε,
 καὶ αὐτὸς εἰδίδου τὰς προθυμίας οὐκ ἀγενεῖς. Ἄμα
 γοῦν ἦρε περὶ πού τας Πασχαλούς ἡμέρας ἐξώρμα,
 πολὺ μὲν βαρβαρικὸν ἐκ τῶν Ἀλανῶν ἐπαγόμενος,

de hoste victoriam **310** ad locum Chenam dictum
 reportarent, in qua sane non vulgaris enituit ipso-
 rum virtus fortibus factis probata, non sine præ-
 mio: nam et non paucos ea occasione abduxere
 captivos, et prædæ haud parum congessere. Cujus
 famæ eventus ad aulam perlata valuit ad minuendam
 infamiam ingratæ gentis patientiamque infidæ so-
 cietatis quodam nonnullius utilitatis illicio firman-
 dam, eam inde opinionem Augustis ingressis, in-
 frænes quidem ferisque moribus Alanos esse vitio
 barbaræ, qua originis qua educationis, at negari
 non posse quin lidem magnis præditi animis et
 bello fortes sint. Cæterum spem ostendi mitigandæ
 contumaciæ ipsorum, si pro minoribus quos con-
 temnunt ducibus, alter ipsis Augustorum exerci-
 tum per se ductans imponatur, cujus veriti præ-
 sentem majestatem jussa obituri sine recusatione
 videantur, obedientia quæ nostris satisfaciat, for-
 titudine quæ hostibus noceat.

17. *De imperatore Michael, et ejus expeditione in*
Orientales tractus.

18. *Ut imperator Michael rei contra hostes bene ge-*
rendæ occasionem amiserit.

Erat imperator Michael non ille quidem harte-
 nus, ut verum fatear, exercitatus bellis aut tritus
 usu præliorum: habuit tamen acrem animum ge-
 nerosamque audaciam, nec his minore zelum
 misericordia succensus patientium tunc extrema
 Romanorum; quo in genere præclara hodieque
 consilii memorant de impetu, quo alacer et ardens
 in rei gerendæ occasionibus erumpere solet, ad-
 versus quantumvis formidolosa intrepidissime pro-
 siliens. Tunc ergo conducta instante ad prodeundum
 die, tempestateque invitante idonea ad rem illis
 regionibus gerendam, expedivit se mature, prom-
 ptumque ad iter Orientem versus se obtulit, ac si-
 mul pater ejus Augustus senior proficiscendi signum

ῶς ὀλίγω δὲ καὶ Ῥωμαϊκῷ ἐντευχεῖν ἐλπίζων, τῷ
 μὲν καὶ συνειλεγμένῳ ἐνταῦθεν ἤδη, τῷ δὲ καὶ ἐπὶ
 τὴν ἐκεῖ στρατείαν διάγοντι. Ἐξῆς μὲν οὖν ἐν ἐλ-
 πίσιν μείζουσιν, ὡς ἐννοεῖν πολλοὺς ἦν, καὶ διὰ ταχέων
 τοῖς τῆς ἀνατολῆς ἐφίστατο μέρεσι, Μαγνησίῳ δὲ
 τῇ κατὰ τὸν Ἑρμόν προσοικήσας ἐκαῖθεν κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν συνέταττε τὰς δυνάμεις, ὡς πολεμησιούσας
 αὐτίκα, ἦν που φανεῖον. Τέως δὲ γε καὶ ἀποστολὰς
 ἐποιεῖτο, καὶ προσβάλλοντας κατὰ λόχους ἡχηματώ-
 ζον, καὶ σκύλους τῶν πολεμίων οἱ ἡμέτεροι ἐνερύ-
 φων. Τὸ δὲ πρόφανως εἰσβαλεῖν οὐτ' αὐτοῖς ἦν ἀσφα-
 λές. χρωμένων τοῖς οὐχ ὑμῶσι τῶν ἐχθρῶν, οὐτ'
 ἐκείνοι παρεῖχον, ἀπαξ κατὰ φήμην τὴν βασιλέως
 ἀνασταλόντες καὶ γε τοῖς ἐρυμνοτάτοις τῶν ὁρίων
 ἐνδύντες. Βασιλεὺς δὲ καιρὸν ἐζήτει σὺν εἰς τόλμην
 σφδς ἐπάξοντα, ὥστε καὶ τῶν μυχῶν ἀνακύψαι καὶ
 προσβαλεῖν ἐθέλειν. [P. 215] Καὶ μόλις ἐφειστήκει,
 (17) ὅτε δὴ καὶ ἄμα κατ' αὐτὸν οἱ πολέμοι γεγόν-
 ος, καὶ συνταχθέντες εἰς κλήθος ἀπειρον, ἐθάρρουν
 καὶ αὐτοῖς τοῖς περὶ τὸν βασιλέα σὺν μεγάλῳ καὶ
 ἐμβριθεῖ ἐκέναι φρονήματι. Ἀγγελοῦν δὲ βασιλεῖ
 ὅτι τε κατὰ πλῆθος συνέστησαν οἱ πολέμοι καὶ ὅτι

dedit, alacritate minime degeneri ad id bellum se
 accinxit Cum primo igitur vere circa Paschales
 ferias egressus urbe est, exercitum ductans maxima
 ex parte barbaricæ Alanorum militiæ constantem,
 sed et non paucis simul Romanis copiis, sperans
 autem sibi obiter occursuras unaque jungendas
 conflatas nuper cohortes aliquot delectibus hic
 paulo ante habitis, veteres præterea legiones **311**
 in illis ad quas tendebat provinciis militantes.
 Unde confidens numeroso coactis omnibus et præ-
 valido se præfutura exercitui, spe plenus optima
 pergebat, ac sic celeritate magna Orientales tractus
 attigit. Statiuis autem delectis apud Magnesium ad
 Hermum sitam, inde instruxit in hostem copias,
 cupidus quidem, ut apparebat, manus conserendæ;
 sicubi Persæ apparerent. At illi famia percusi novi
 magnique exercitus, quem imperator præsens du-
 ctaret, continebant se intra munitiones nec pu-
 gnæ faciebant copiam. Michael ut eos eliceret,
 validas huc illucque missitabat manus; quæ et
 interceptos ex insidiis subinde quosdam hostium
 captivos abducebant. Alebaturque nodicis hisce
 successibus et gestu spoliolum ac prædæ sic partæ
 alacritas nostrorum, augescere pariter terrore
 hostium, adeo ut non parum remissa, metu impe-
 ratoris, fiducia priore, intimis se latebris abruptis-
 simorum conderent montium, inhiantes frustra in-
 terim Michael occasione prælii, voventeque ut
 aliquando prodire latibulis auderent et campo ad
 æquum certamen se credere; id quod illi vix tan-
 dem contigit, (18) quando scilicet ultro ad ipsum
 hostes accedentes, digestoque in aciem innumera-
 bili exercitu, magnis animis et minaci confidentia
 præ se jam ferebant haud dubituros in ipsum
 quantisvis succinctum copiis imperatorem irrucere.
 Audito per exploratores Michael convenisse quidem
 hostes numero ingenti, nondum expedire tamen

μήπω θαρρόυντες προσβάλλειν γνωσιμαχοῦντες μέ-
 νουσι, βουλὴν βουλευέται ἐφ' ᾧ μὴ ἀναμένειν τοὺς
 ἐπιόντας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιέναι σφίσι καὶ ἐμπεσεῖν
 μήπω θαρρόυσι τὴν συμπλοκὴν, ὡς ἂν ἅμα μὲν
 καταπλήξαντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν θαρρόυντων
 ταυτοὺς ὑπόνοιαν θέμενοι πρῶξωσι τι γενναῖον. Ταῦτ'
 εἶπε, καὶ μόλις τοὺς ὑφ' ἐκωτῷ ἡγεμόνας ἐπειθε.
 Καὶ γὰρ ἔτι ἦν καὶ τὸ 'Αλανικὸν ἀκμάζον, καὶ ἐν
 ἑλπίσι τοῦ εὖ σχῆσαι ἦσαν, καὶ προεθυμοῦντο μεῖζον
 ἢ ὥστε δύνασθαι, 'Ετέρωθεν δὲ καὶ τὸ 'Ρωμαϊκὸν
 πολὺ ἦν, καὶ οὐχ ἤττον καὶ τοῦτο τὰς ὁρμὰς παρεθί-
 γετο ὑπὸ νέφ βασιλεῖ στρατηγούμενον. Καὶ ἦν ἑλπίς
 τοῖς ὁρῶσι μεγάλων κατορθωμάτων καὶ παντὸς
 ἐπέκεινα σφάλματος. 'Επεὶ τοίνυν οὕτω βασιλεὺς
 μὲν ὥρμα, στρατὸς δὲ ξυνώρμα, καὶ ἡδὴ ἐξιόντες
 προσέβαλλον μεῖζον καὶ αἰεὶ νέφ καθάπαξ τῷ λήματι
 χρώμενοι, καὶ ἡδὴ οὐ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς
 ἦσαν τοῖς πολεμίοις καὶ προσθαλεῖν ἔμελλον, αὐτίκα,
 ἐστράκου, φασί, μεταπεσόντος, γνωσιμαχοῦσιν ἐκ
 δέους οἱ ἡγεμόνες καὶ ἐν ὑπονοίαις ἐγένοντο, οὐ δεδιό-
 τες ἔχθρους, ὡς ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὲρ βασιλέως φρον-
 τίζοντες δῆθεν. Αὐτοὺς μὲν γὰρ καὶ μόνους λειψοῦ-
 ῖν petum; quin apparere cunctari rursum illos et
 sibi diffidere inceptique horrore titubare, consilium
 momento expedit sane generosum, non exspectandi
 dum priores ad sese venirent Persæ, sed præoccu-
 pandi strenue deliberabundos adhuc dubiosque percel-
 lendi viderentur improvisa audacia exercitus in
 ipsos undique vi summa incurrentis, cui pares sus-
 tinendo non futuros verisimillima spes **312** afful-
 geret; adeoque magnæ rei fortiter ac feliciter ge-
 rendæ pretiosam in primis offerri occasionem. Hæc
 loquens ægre probavit ducibus Romanis quos secum
 habebat. Cesserunt illi tamen veriti exercitus con-
 sensum cum imperatoris voluntate conspirantem.
 Nam Alani magna spe successus sibi prosperrimi
 vigeabant, ausurique ac conaturi etiam supra vires
 videbantur. Aliunde Romanæ copiæ et conscientia
 multitudinis et præsentia imperatoris, ejusque flo-
 rentis ævo juvenilique robore, incredibiliter anima-
 bantur ad fortissime pugnandum ejus ductu. Nec
 spectantes dubitabant quin præclaræ victoriæ op-
 portunitas, citra quodvis periculum offensionis
 belli, se offerret. Cum eo sic imperator, sic ei
 consentiens exercitus, generoso impetu ferrentur,
 jamque omnes e vallo egressi procederent, cre-
 scienteque, ut sit, obiter audacia quo propius admo-
 vebantur discrimini, animis et alacritate ferociori
 minarentur, emensi quin etiam velociter interval-
 lum medium non propinqui, sed juncti ac tantum
 non misti hostibus forent, in proximo ipso denique
 procinctu ac quasi prima libatione prælii, ecce
 velut (quod aiant) tegulæ interlapsu inopinatissima
 conversio. Metu correpti duces exercitus deliberare
 denno et certare sententiis cœperunt. Vereri even-
 tum se aiebant nimis ancipitis negotii, nec sua
 petiret causa formidare, sed consternari horrore
 uacriminis, quo vitam ac caput imperatoris peri-

Α ναὶ μάχης οὐ τόσον δεινὸν, βασιλεῖ δὲ συγκινδυνεύειν
 τὰ πράγματα καὶ λίαν παγγάλεπον εἶναι. Μῆδὲ γὰρ
 ἀρτρώτως καὶ ἀσφαλῶς τῶν ἐλπίδων περιγενέσθαι,
 ἀλλ' ἡδὴ καὶ ἡττηθῆναι. Πλήθος γὰρ κἀν τοῖς ἐναν-
 τίοις εἶναι καὶ μάχης ἔμπειρον, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως
 θαρρῆσαν φανεροὺς ἐπέναι, εἴπερ οὐκ ἡλιπζον τὰ
 μεγάλα. 'Ανάπυστον δὲ καὶ τὴν βασιλέως φήμην
 σφίσι γεγενῆσθαι, δι' ἣν καὶ μᾶλλον ἐν δυοῖν εἰκὸς
 εἶναι ξυμδῆναι, ἢ φοβηθέντας ἐξ ἀσθενείας ἀναχω-
 ρεῖν ἢ θαρρόυντας ἐξ ἐλπίδος μεγίστης φαίνεσθαι.
 "Ὁ καὶ φοβητέον ἂν μᾶλλον εἶναι σὺν βασιλεῖ [P. 216]
 καὶ μὴ μόνους καθ' αὐτοὺς ἐπιούσι. Ταῦτα λέγοντες
 αὐτοὶ μὲν τῆς ὁρμῆς καθυφίσταν πάντη, ὑπέκλινον
 δὲ καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ὁρμὰς, καὶ ἅμα δευτέρως
 ἐπὶ πρώτῃ καὶ τρίτῃ ἐπὶ τούτῃ καὶ ἀφεξῆς, φόβους
 λέγοντες καὶ ὑπονοίας εἰδωλοποιούμενοι φοβεράς,
 ὑποστρέφειν ἐπειθον, ὡς μήτε σὺν βασιλεῖ προσβάλ-
 λειν φαινόμενον ἀσφαλές, μήτ' αὐτοὺς γε μόνους
 καταθαβρεῖν τὸν πόλεμον· πάντα γὰρ δευτέρα ἐλογί-
 ζοντο τοῦ βασιλέα τε καὶ στρατὸν τόσον ἐν ἀσφαλεῖ
 γε περιποιησάσθαι. Γίνεται τοιγαροῦν καὶ μὴ θέλων
 ὁ βασιλεὺς τῆς ἐκείνων βουλῆς, καὶ στρατὸς οὕτως
 clitari exitaliter cernerent. Sui quidem ipsorum,
 utcunque in certam perniciem ruerent, tolerabilem
 putare jacturam; se solis prælio peremptis stare
 nihilominus posse rempublicam: imperatore simul
 absumpto summam rei statumque imperii pari casu
 videri prolapsura. Insanum ergo esse tantam aleam
 temere jacere, uno illicio perincertæ spei, cui con-
 trarius fundatissimus melius non relinquat locum.
 « Quid enim victoriam somniamus, tantum non
 jam victi? non videmus infinitam multitudinem
 aciei hostilis? num ignoramus et fortissimos et
 exercitatissimos bellis illic stare milites? quin et
 exploratam ipsis nostram **313** perspicuamque
 cladem, si nos illis commiserimus, ista eorum ipsa
 quam videmus audacia loquitur. Nunquam qui
 prius latuerant tam sident prodirent, nisi certa
 spe magni successus incitarentur. Nihil ipsos latet
 rerumstrarum. De imperatore qui contra ipsos
 veniat, ejusque copiis ac potentia cuncta distinctis-
 sime novere. Talis indicio famæ plenissime edoctos
 et suarum vicissim conscios virium alterum duo-
 rum oportuit facere, aut intellecta ex comparatione
 infirmitate propria conflictum declinare, aut indi-
 dem concepta minime dubia fiducia magnæ cladis
 nostræ ingentisque victoriæ ipsorum alacres ad
 certum præmium, prout faciunt, accurrere, eventu
 eo justius nobis formidando, quo, ut dictum est,
 caput ipsum et Augustam personam imperatoris,
 eidem nobiscum periculo captivitatis aut necis im-
 plicitam cernimus. » Talia memorantes cum suum
 ipsi cursum in hostem inhibuere, tum incitatum
 Augusti Michaelis generose in prælium ruentis ala-
 critatem sufflammarunt. Ubi enim secundus super
 primum, et duobus tertius, hisque invicem super-
 venientes plures eadem illa tristitia terrorum spectra
 monentes et revocantes objectarent, concusso pro-
 posito princeps junior recedendi secumque retro

ἔχον πλῆθος τε καὶ παρασκευῆς μὴδὲν τι πράξει· ἅ χωρήσασιν, ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδεύων αὐτάρκως ἐκείστροφεν. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἀκίνδυνα ἦσαν ἐντεῦθεν τῆς τοῦ βασιλέως λαοῖς. Ἄμα γὰρ ἀγγέλθην τοῖς Πέρσαις ὡς ὑποστρέψαι ὁ βασιλεὺς, καὶ θάρσος λαβόντες μείζον πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν κατατρέχουσι, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τοῦ Μαινομένου κάμπον ἐκθέουσι. Καὶ πολλὰ μὲν τοὺς ἐκεῖ δρᾶσαντες χαλεπὰ, πολλὴν δὲ λείαν περιβαλόμενοι, ἐν τροπαίοις Ῥωμαίοις ὑπέστρεφον. Οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ καθυφαικέναι τοῦ θράους ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατολιγωρήσαντες τῶν περὶ τὸν βασιλέα πραγμάτων φανερώς ἐπὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐστριτοπεδεύοντο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ Μαγνησίας ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ πολέμοι ὁσημέραι περιερχόμενοι τὰ μέγιστα ἐπραττον. Καὶ ὁ λαὸς ὁ μὲν κατεσφάττετο, ὁ δ' ἀπανίστατο φθάνων, καὶ οἱ μὲν πρὸς νήσους τὰς ἐγγυζούσας, οἱ δὲ πρὸς τὴν ὅσον διαπεριαιούμενοι διεσώζοντο. Ἦν δ' ἐντεῦθεν Πέρσαις καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἐντὸς προσχώρησις εὐμαρῆς, προσδοπουμένοις ὅσον ταῖς τῶν προσχώρων ἀνα-

ἐκ τῆς τῶν ἀναχωρούντων περιουσίας.

ιβ'. Ὅπως οἱ Ἄλανοι κατηνάρκαζον τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνθεθῆναι τοῦ πολέμου.

[P. 217] Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Ἄλανοὶ νόστου ἐμέμνηντο, καὶ ἀπολύειν σφῖς βασιλέα πρῶτον μὲν ἐκέτευον, ἔπειτα δὲ καὶ κατῆπαιγον. Ἐπὶ χρόνον γὰρ καὶ προτταλαίπωρεσθαι, ὥστε δεῖν αὐτοῖς καὶ ἀνέστω; ἀθήσειν οὗσι πολέμων ἐπὶ τοσοῦτον πολυημέρων· αὐτοὺς γὰρ Νογᾶ συστρατεύοντας, κατὰ πόδας τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκομένους, ἐπ' ὀλίγον μάχεσθαι, καὶ τὰ πράγματα καθιστάνας τὸ λοιπὸν ἐν ἀνέσαι τε καὶ τρυφῇ διαζῆν, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατατρύχεσθαι μάχαις καὶ ἐκστρατείαις μῆτ' εἰδέναι μῆτε μὴν δύνασθαι. Ταῦτα λέγοντες δηλοῖ τε ἦσαν ἔτοιμοι ὄντες ἀναχωρεῖν καὶ βασιλέως μὴ ἀφιέντος, καὶ τοῖς ἐπισχεῖν ὥρμημένοις ἀνιστῆναι. Ταῦτα μὲν μαθὼν βασιλεὺς, καὶ πολλῶν ἀδουλήτων ἐτέρων αὐτὸν περιστάντων — καὶ γὰρ ἔνθεν μὲν ὅσον ἦν

exercitum trahendi obtrudi sibi consilium passus est: ignavis praesertim, minus jam dissimulata turpi formidine, palam proflentibus nec se una cum imperatore pugnare velle propter ejus periculum, nec solos illo subducto, quoniam se impares potentiae hostium nosset, et reipublicae interesse scirent non modo Augustum ipsum, sed Romanum etiam exercitum supremo exitio subtrahere; quae utraque res, pro sui gravissimo momento cunctis praeventenda, confici aliter nequiret quam imperatore se ac universas pariter Romanas copias in tutum recipiente. His importunissima inculcatis instantia suasionibus, juvenis imperator, utcumque invitatus, cessit; et exercitus, numero et apparatu nulli non quantumvis arduae aggressioni par, inglorius omni re infecta castris est relictus. Luernit statim atrocibus suis damnis ejus militaris flagitii perniciem omnes imperio subjecti populi, sublata inde securitate omni diris cladibus expositi. Simul enim nuntiatum **314** est Persis ita ignave ac turpiter imperatorem recessisse, sumpta longe supra priorem licentiam quilibet jam audendi confidentia, regiones limiti propinquas illas universas incursum, usque ad ipsum quem vocant Maenomeni campum populando vastandoque obvia cuncta progressi; ac ejus incolis loci multis illatis malis, multa onusti praeda, positae de Romanis tropaeis, reversi domum sunt. Nec vero de concepto ex tali successu fastu quidquam deinde remisissent: quin potius magis deinceps magisque spreto imperatore castrisque Romanis, et unice cujusvis inde impendentes ipsi securi metus, palam jam et confidentissime castra metabantur in terris Romanorum. Et imperator quidem conclusus intra Magnesiam stabat, hostes autem quotidie circum vagantes res maximas agebant. Infelix autem populus partim trepidabatur, partim diram necem fuga miserabili praeventebat. Et hi quidem in vicinas insulas, alii usque in tractus Occidentales, mari trajecto, saluti

consultum ibant. Ex quo Persis progressus in mediterranea Romanarum regionum facilius contigit, ipsis qui domo relicta fugiebant viam insequenti hosti monstrantibus, habebant autem affatim annonae ac comueatum, potiti cellis horreisque plenae colonorum sedes copiasque familiares metu mortis deserentium.

19. Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsis missionem a militia.

Tunc et Alani, quos imperator habebat secum, desiderare reditum eo unde venerant coeperunt. Missionemque ab Augusto primum orando impetrare, mox flagitando minandoque extorquere tentarunt. Allegabant diu se tolerasse militum labores; quare indigere remissione, quod assueti non essent longo tempore continuatis castrorum exercitiis, soliti antea sub Noga cito acie decernere et post brevem praelii alcam quiescere, compositis **315** e sententia rebus, fructumque victoriae quiete secunda ac deliciis gustare. Tanto vero spatio atteri pugnis et fatigari mili aribus excursionibus nec sci e nec valere. Haec ita loquebantur, ut satis appareret paratos eos ad recedendum etiam non permittente imperatore, et si qui ob stare conarentur, vi et armis ulciscendum. Id Michael Augustus intelligens, multis simul aliis contra quam vellet undecunque accidentibus commovebatur. Nam hinc, quantum habebat fortium militum Romani generis, dilabi quotidie videbat; nec teneri poterant quin auditis tristibus undique affluentibus nuntiis, qui suas cuique domos aut jam ab hoste direptas aut a vi et incendio proxime periclitantes indicabant, consternati suppetias accurrerent, insalutato imperatore descientes castra, charitate familiarum vereturiam disciplinae ac religionem sacramenti militaris eluctante. Praeterea imperatoris avunculus Asan in illa militia diem obierat. Alter etiam avunculus, Michael despota, morbo correptus curationis causa secesserat domum. Hinc totum castrorum robur

περὶ αὐτὸν Ῥωμαϊκὸν μάχιμον, πεπυσμένοι περὶ τῶν σφῶν οἰκῶν καί μενῶν ἦδη εἰς θλαθρον, ἀφέντες τὴν περὶ τὸν βασιλέα στρατεῖαν ἀνεχώρουν, τὰ ἑαυτῶν ἑκάστος περιποιησόμενος· ὁ τοῦτου τε θεῖος ὁ Ἀσάν ἐτεθνῆκε, ὁ δ' ἑτερος θεῖος αὐτοῦ Μιχαήλ ὁ δεσπότης νόσφ περιπεσὼν ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἐν τοῖς Ἀλανοῖς. Τὸ μὲν βιάζεσθαι σφᾶς καιρὸν οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ κατεῖχεν ἑκαίνους ἐπὶ ῥητῷ τριμηνιαῷ καιρῷ ἐφ' ὁμολογίαις ἐν ὄρκοις, ἥ μὴν ἡ ἱκάνου ῥόγαις ἡ ἀπολύειν ἐντεῦθεν, ἐπὶ τῶν διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γραφῶν τε καὶ μηνυμάτων πόρον ἐπὶ τοῖς τοῖς σχεῖν ἡ μὴν χρημάτων ἡ καὶ βουλῆς. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν ἐν φροντίδι ἦν τοῦ καὶ τῷ υἱῷ περιποιεῖν τὰ προσήκοντα καὶ τῷ ἔθνεϊ τὰ ἀναγκαῖα ἐξικανῶν· οὐδὲ γὰρ ὅλως ἀσφαλὲς ἔκρινεν ἀναχωρεῖν ἑκαίνους ἐκείθεν. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντος, [P. 218] ἔνθεν μὲν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄρχοντες καὶ αἰθῆς ταρασσεσθαι, ἔνθεν δὲ τὰ περὶ τὰ τῆδε μέρη συμπίπτειν δεῖν, περὶ ὧν ἑσαυθὶς ῥηθήσεται. Καλὸν δὲ συνέλπειν ἐς τέλος τὰ τῶν Ἀλανῶν, εἰ καί κειν ἐν τῷ μεταξὺ ξυμβᾷται, ὥς ἂν ἡ περὶ τούτων ξύμφρασις συνελθῇ.

situm in Alanis erat; quos omnino abire volentes vi coercere haud valebat. Arte tamen et blanditiis verborum trimestre cum iis moræ spatium ægre pactus est, iurejurando confirmans se aut ipsis curaturum isto intervallo pensiones perpetuas, quibus in omnem deinde vitam commode agerent, aut, si minus id posset, rite dimissurum. Per has velut indutias sperabat impetratum a patre, ad quem plurimas ejus sententiæ litteras crebrosque alium super alium nuntios missitabat, facultatem ut sibi aliquam Alanorum re. inendorum provideret vel pecunia submissa vel consilio aliquo ad id utili suggesto. Et ingressus senior Augustus in eam aërio curam est, subministrandi filio ea quibus egeret, in primisque conferendi nummorum cæterorumque præmiorum quantum erat necessarium ad gentem avaram **316** deliniendam tenendamque: nec enim sine magno et filii et reipublicæ periculo putabat recessum inde Alanorum posse contingere. Sed his illum intentum incommodistissime interpellarunt novæ acresque sollicitudines, primum a rebus Ecclesiæ, quæ turbari denu cœperunt, deinde ex increbrescentibus nuntiis cladum calamitatumque atrocium, quibus opprimi nunc hanc nunc illam Romanæ ditionis, etiam urbi et sedi imperii pene contiguæ, partem subinde ferebatur; de quibus cladibus agemus postea distinctius. Nunc enim uno loco absolvere quidquid Alanos spectat, sepositis tantisper, quæ incurrerunt dum id negotium traheretur, eventis, videtur ad perspicuitatem narrationis aliquando commodius.

20. Recessus imperatoris a Magnesia.

Aversa igitur, ut dictum est, senioris Augusti attentione a periculo Michaelis filii ad curas dilationem laud ferentes indicatarum in loras singulas

A κ'. Ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως ἀπὸ Μαγνησίας
Ἐνταχολακίτος τοιγαροῦν τούτοις ὡς ἀναγκαῖοις τοῦ βασιλέως κύκλῳ τὰ δεῖνὰ περιέστησαν, ὡς ἔκει μὲν ἄλλους εἶναι τοὺς τὴν Ῥωμαίων κακοῦντας, ἐνταῦθα δ' Ἀμοῦριον καὶ Λαμίνην καὶ Ἀτμᾶνα καὶ μυρίους ἄλλους τοὺς ἐπιδόντας. Οὕτω τοῦ τριμηνιαίου κατατριψθέντος καιροῦ Ἀλανοὶ καὶ ἄκοντος βασιλέως ἀναχωρεῖν ὤρμων. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ τῶντα, ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἐν Μαγνησίᾳ καὶ εἰ καθῆσθαι (οὐτε γὰρ προσδοκῆσθαι εἶχε τοῖς κακοῦμένοις, καὶ ἀνία ἦν μὴ ἰσχύοντι, μυρία δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν προσδοκᾶτο ἡ ἐπιμύκησις, ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ ἑαυτῷ ἐδεδοῦκε τῶν ὧν ἀνεστατωμένων), ἔγνω καὶ αὐτὸς, πλὴν ἀφανῶς, ἀναχωρεῖν. Ἐνθεν μὲν τοῖς τῶν ἰδίων ὀφθαλμοῖς ὑποκλέψας, ἐκείθεν δὲ τὰς τῶν ἐχθρῶν ὑπονοίας παραλογισάμενος. Ὅθεν καὶ οὐκ νυκτὶ καὶ χειμῶνι ἐκείθεν ἀναχωρεῖ. Ἀλλ' οὐτε τοὺς ἰδίους ἔμελλε λήσειν εἰς τέλος, οὐτε μὴν τοὺς ἐχθροὺς ἐν παντελεῖ καταστῆσαι ἀγνοῖα τοιαῦτα ποιεῖν βουλόμενος. Χρῆται γοῦν διὰ μὲν τοὺς ἰδίους νυκτὶ, διὰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς χειμῶνι, οὕτω συμπεσόν. Ὅσοι τοιγαροῦν εὐζῶνοι τε καὶ πρὸς τὸ φεύγειν προητοιμασθησαν, τότε συνειλούμενοι τῷ στρατῷ πεζῇ καὶ

trepididis undique nuntiis necessitatum gravissimarum, quæ regiones urbi circumscitas urgerent, hinc Amurio, illinc Laminæ, inde Atmanæ, denique innumeris aliunde aliis irrumpentibus, contigit exire diem trimestrium indutiarum cum Alanis a Michaelē pactarum, antequam pater ejus, iis quæ dixi occupatus, expedire quidquam idonei subsidii consilii potuisset. Tunc enimvero nihil sibi expectandum ulterius Alani rati proficiscendi, quantumvis invito imperatore, irrevocabiliter impetum cepere. Tali deprehensus rerum articulo Michael, ereptam sibi omnem et causam et commoditatem videns Magnesiæ amplius hærendi, nec se parem sentiens aut invidiæ ferendæ querentium se destitutos, opem ab eo e vicinia poscentium miserrime oppressorum a Persis impune volitantibus Romanorum, aut proprio dolori, quo illum intime urebat conscientia impotentis obsistendi hostibus suosque extreme laborantes protegendis, ad hæc providens sibi mox Alanorum præsidiiis nudato intolerabilia imminere circum insulantium indubia hostium, non sine periculo propriæ quinetiam libertatis ac vitæ in tam desperata confusione rerum illic omnium, decrevit et ipse inde recedere, cæterum tam occulte, ut et suorum intime **317** observantium oculos, suspiciones etiam hostium falleret. Nocte igitur, et quidem imbribus fœda, itineri fugiens se dedit, sperans beneficio tenebrarum suis, inclementia tempestatis hostibus omnem sui decessus cogitationem adempturum; quæ tamen spes illum fefellit. Nec enim Romanos ad extremum, ac ne hostes quidem, tam intempesta licet hora ac tam insuspiciabili tempore, sese proripere parans latuit. Igitur ex his qui erant Magnesiæ Romanis, cognita imperatoris fuga, quotquot expediti et ad fugien-

βάρην, ἄνδρες σὺνάμα γυναῖξί καὶ νηπίοις, παρ' Ἀ-
[ππαῖς] ἰσπουδασμένως φεύγοντας ἔτρεχον, καὶ ὅσον
μὲν τὸ εὐτονοῦν ἦν, ὡς εἶχον, δρόμῳ καὶ πόνῳ τὴν
στρίταν ὠνόουντο ζωὴν, οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἔξαπο-
ρούμενοι καθυφίσσαν [P. 219] καὶ πόνου καὶ δρόμου,
οἱ δὲ παρὰ δύναμιν συνωθούμενοι ἐπιπτον ἐν τῷ με-
ταξῷ, καὶ οἱ μὲν τῷ χειμῶνι ἐπανεψυχον, οἱ δὲ καὶ
συνεπατοῦντο. Καὶ ἦν τό.ε πόνος ἀλγεῖνός, τῶν μὲν
ἐχθρῶν ἐγγύθεν προσκαθημένων καὶ ἡμέραναις ταῖς
παρ' αὐτοῖς πυραῖς, δῆλων ὄντων καὶ ἐπιδραχόμε-
νων, εἰ θεοῖεν, ἄλλων δὲ τῶν μὲν ἀπορίῃ καὶ ἰσχύος
ἠνείξ, τῶν δὲ χειμῶνι, τῶν δὲ καὶ φόβῳ, ἔστι δ' οὐ
καὶ ταῖς παρ' ἀλλήλων συμπατήσεσι κινδυνεύοντων,
πολλῶν δὲ καὶ ἐξ ἐφύδου μετόπισθεν κατασχεδόντων.
Γέγονε ταῦτα, καὶ περὶ τοῦ ψυχῆς ἑκάστου, ὡς ἡ
πίστις εἶχε, συνέβη κινδυνεῦσαι. Αὐτοὶ δὲ μόλις καὶ
ἀσυνάκτως σπεύδοντες, τὴν Πέργαμον αὐτονοχεῖ ἐν
εἰσότητι πόνῳ καταλαμβάνουσιν.

π. Ἀπαρδασίσις τῶν κατὰ ἀντολίην χωρῶν.

Τὰ μέντοι χρεῖας καὶ κακῶν ὅσα τοῖς ἀνωτέρω
Περγάμου ἐφίστατο ἀνέδην ἐπιδόντων σφίσι Περσῶν

οὐδὲς ἦν ἐκείνων ὅστις εὐελπίς ἐπὶ ταῖς ἰδίαις καθ-
ῆστο, ἀλλ' εὐθὺς ἀνάγκης ἐπιπεσούσης ἀπάρσεως
ἐμέμνητο πάντες, οἱ μὲν μέχρι καὶ αὐτῆς Περγάμου
καὶ ἐνδοτέρῳ περὶ τοῦ τῆν τοῦ Ἀτραμυτίου περὶ χι-
ον, οἱ δὲ καὶ ἐγγὺς θαλάσσης περὶ τὴν Λάμψακον·
οἱ δὲ πλείους τὴν ἄντιπερσιν κατελάμβανον, διαπε-
ραζόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον. Ἄλλοι δὲ καὶ περὶ-
τέρῳ προελλύθεισαν διὰ τὸ φόβοις κατασεσθῆναι
μεγίστοις καὶ τὴν ὑποστρεφῆν ἀπεγνωκέναι τέλειον.
Καὶ προπανίσταντο παντὸς βράδους, εἰς κίνδυνον
ὑπνοομένου μεζῶ πίσης ἀσφαλείας. Καὶ τὸ χερί-
στον, ὅτι τοὺς τῶν προπαρόντων βίους οἱ ἐκ περ-
δοῦ καταλαμβάνοντες, δεῦτεροι τούτων εἰς φυγὴν
τρέπόμενοι, οὐδὲν ἤττον καὶ ἀπόρως εἶχον τῶν ἰδίων
[P. 220] στρερούμενοι. Καὶ τὸ πρᾶγμα ποταμῶν
B ἔδοξε ρεῦμα, ὃ οὐτε τὸν ἴδιον ἔχειν τόπον περὶ τῶν
ἐπιδόντων συγχωρεῖται, καὶ ὃ τέως κατεῖληπε, ταχέως
ἀφίησιν ἐξιοθούμενον, καὶ τίλος ἀστατοῦν καὶ παν-
τοχοῦ φέρεται καὶ οὐδαμοῦ μεμνηθεῖ, πᾶσιν ἐπι-
βάλιον καὶ οὐδέ τίσι περικλειόμενον. Κτήρεις δ' ἐκεί-
ναι καὶ οἰκίαι, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν
ἐλογίζοντο, ὅπου γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ

dam parati reperti sunt, immiscentes se quantum
poterant agmini militum, viri pariter et mulieres
cum parvulis, pedites omnes, quam incitatissimo
palerant gressu, præcurrentes equites assectaban-
tur. Ac quibus vigor et anhelitus ad cursum pera-
gendum abundavit, ii sane omnes contentione ac
sudore vitam emerunt. Reliquorum pars defecti
animis et viribus remisit cursum, pars conan-
tes supra quam possent medio nisu conciderunt.
Nonnullos vis tempestatis et frigus exstinxit. Quo-
dam subsequentes conculcarunt. Et erat ænimmo
ansius in illo discrimine satagentium labor, in ur-
gentium undique vicinia malorum vitabunde ac
formidolose se circumagentium. Quos miseros si-
mul cavere oportebat ne nocturna trepitatione fuga
confusissimæ turba suorum effuse ruentium deji-
cerentur, mox equorum ungulis conterendi, simul
providere ne in manus inciderent hostium, quorum
viciniam ignes crederi ex utroque viæ latere mon-
strabant, signa non dubia barbarorum non castra
solum illis aut stationes habentium, sed etiam at-
tentorum ad id quod agebatur, et in fugaces im-
petum facere, si vellent, valentium. Centum fere
animas illo discrimine nocturni cursus perisse
creditum est, quas aut destitutio virium aut vis
æta tempestatis aut terroris quo consternabantur
vehementia aut 318 mutua detrusio ac conculca-
tio neci dederit, aut retro relictas, quod æquare
festinantium impetum nequirent, incurrentes bar-
bari servituti subjecerint. Augustus cum suis reli-
quis concitatissimo et confusissimo cursu, labore
plurimo, vix tandem ipsa nocte Pergamum tenuit.

21. Desolatio regionum Orientalium.

Assidue igitur ingruentibus malis per nullo jam
metu cohibitas incursiones Persarum in omnes

Pergamo superiores Orientalis limitis tractus,
nemo illic fuit qui consideret se tutum domi sue
posse consistere, sed omnes procincti ad fugam
stabant, et ut prima quæque aura increpuerat ad-
ventantis manus hostilis, statim relictis laribus abi-
bant, recedentes alii Pergamum aut interiores eo
terras usque ad viciniam Atramyti, quidam et
usque ad mare circa Lampsacum. At plerique om-
nino diffusi continenti in adversam Europæ oram,
trajecto Hellesponto, ex Asia transibant. Quin nec
ibi alii se securos rati ulterius quoque processer-
unt, maximo quo agitabantur metu suspectum
illis reddente quodcumque tenuerant perfugium.
Nec retardabat respectus patriæ, in quam reditum
plane desperaverant. Fiebat autem ista fuga con-
citatissima festinatione currens, ad quem calcar
addebat imago insidens periculi et viciniore et
majoris quam ut ullam relinqueret terris securi-
tatis partem. Erat autem miserrimum spectaculum,
videre, cum alii post alios fugerent, incurrentes
obiter, qui posterius transibant, in desertas a
D primis domos cunctis repletas bonis; quibus ta-
men frui nequibant, extrusi necessitate fugiendi
et impulsu continuo aliorum diversoriis iisdem
utentium ad brevem duntaxat requiem, qua vires
reficerent ad fugam ulteriorem. Qua enim neces-
sitate suas prius domos congesta redundantes ro-
pia reliquerant, etiam istas obiter repertas et pa-
riter instructas relinquere cogebantur, inter divi-
tias inopes et sæpius miseri, quoties videlicet
presentibus avellebantur bonis et ultro dimittebant
paratas opes, metu sævo perniciæ atrocis frui
prohibente. Eratque res non absimilis in proune
319 labentium fluxui annuum; quorum unde
prioris, quem attigerunt locum, tenere proprium
nequeunt, propulsæ inde superventu aliarum pone

κατὰ χρεῖαν ζωῆς ἀναγκαῖα; καὶ τούτων κατολιγυ-
ροῦντες, ἀποροὶ καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστοι, ὅπῃ ἐκά-
στω εἰς σωτηρίαν ἔδοξεν ἀσφαλεῖς, ὅλῳ ποτὶ ἀνεχώ-
ρουν, μόνοι: ἀστράσι τὰ ἑαυτῶν ἐκμετρούμενοι.

κβ. Ἀναχώρησις Ἀλανῶν ἐκ βασιλέως, καὶ τὰ
κατὰ τὸν μέγαν δομέστικον Ῥαούλ.

Τότε καὶ Ἀλαοὶ ἀφιμένοντες τῆς περὶ τὴν στρα-
τεῖαν ὑπηρεσίας, τοῦ συγκειμένου διανυσθέντος και-
ροῦ, διαπεραινεῖσθαι τὴν κατὰ τὴν Καλλίου πορθμὴν
ἔδοξε, καίτοι βασιλέως ἐντεθῆεν κατὰ πολλὴν σπου-
δὴν καὶ πέμψοντος τὰ φιλοτιμήματα καὶ πειρῶμένου
ἐμπειρῶν ταῖς διαπεραιώσεσιν ἵστασθαι, ὥστε καὶ
ἱκανὸν λαὸν προσαποστείλας ἅμα τῷ μεγάλῳ δομέ-
στικῳ Ῥαούλ Ἀλεξίῳ, ὃν ἐν ἀκμῇ ἡλικίας ἦντα ὁ
δεσπότης; Μεγαλὴ γὰρ δόρὸν ἡγάγετο, τῆς δεσποίνης;
Θεοδώρας ζῆλωτὸν ἐκτόποις ποιούσης τὸ κῆδος, τοῦ-
τον ἐξυποστείλας ὁ βασιλεὺς σὺν δυνάμει πλείστη
πρῶτον μὲν κωλύειν προσέταττε τὴν διαπεραιώσιν,
εἰ δ' οὐ πείθοι λέγων καὶ τοὺς ἀπεροῦντας προ-
αποστέλλων, ἀλλ' οὖν διαπεραιούμενους καὶ ἱπποὺς

ruentium. Sicque omnes Irrequiete jactantur, sem-
per inde repulsæ quo appulerint, eo impulsæ unde
mox reflecti sit necesse; omnia tangentes, nihil
tenentes, nullo clausæ limite, nullo in litore vage
instabilitatis finem reperientes. Possessiones vero
illæ ac domus claraque opera præstantium artifi-
cium nihil reputabantur. Quod minus erat mirum,
cum ipsa victui necessaria copia frugum et rerum
apparatus usui corporis opportunus,] utcumque se
oggerens, respiceretur a consternatis terrore necis
aut barbarici servitii; quos inopes, nudos, sine
lare ac tecto errantes, passim videres concitatis-
simo passu currere quo salutis in tuto collocandæ
spes quemque invitaret, cætera cœlesti permitten-
tes providentiâ.

22. *Recessus Alanorum e ditione imperatoris, et de
actis ea occasione magni domestici Raulis.*

Tunc Alani soluti officio militiæ, quod spatio
pactæ in trimestre moræ sine promissorum exhi-
bitione præterito liberatam fidem suam arbitra-
bantur, fretum ad Callipolim trajicere decreverunt.
Contra imperator retinere illos conabatur, missis
Constantinopoli sedulitate magna ministris idoneis,
qui et blanditiis verborum et delinquentis munerum
barbaros, quantum possent, a transfretandi consilio
revocarent. Ac metu ne non id satis efficax obsta-
culum invisæ ac formidatæ sibi abire cupientium
trajectioni foret, destinavit eodem, quo vim sua-
sionibus misceret, sat magno copias numero, im-
posito ipsis duce magno domestico Alexio Raule,
quem constitutum in ætatis flore Michael despota
generum adsciverat, ardentibus ad id impulsus
studiis officiisque Augustæ Theodoræ, quæ nihil
artis industriæque omiserat in ea sibi vehementis-
sime desiderata affinitate peragenda. Huic misso
imperator cum plerisque imperii copiis dedit in
mandatis, primum quidem ut allegatis ad Alanos

Α ἀφαιρεῖσθαι καὶ ὅπλα· μηδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι συν-
όλως πρὸς τὰς τῶν βασιλέων διαπειθεύοντας προστά-
ξεις, καὶ μὴ θέλοντας συμπαραῖναι βασιλεῖ, οὗς ἐπ'
αὐτὸ τοῦτο καὶ προσηγάγετο, ἔπικον [P. 22f] ἐπι-
θαίνειν καὶ ὅπλοις χρῆσθαι οὗς τε τοὺς οἰκέλους
ἀφελόμενος ἐπὶ τὴν ἐδίδου, καὶ ἃ παρίγων αὐτῶς
γυμνοῦς καὶ ἀνόπλους ὄντας ἱκανῶς ὥπλιζεν. Ὁ μὲν
οὖν βασιλεὺς οὕτως ἐκέλευε, καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ σταλείς
οὕτω τοὺς τοῦτ' ἐροῦντας ἀπέστειλεν· οἱ δὲ ἀπαξ
ἀφηνιάσαντες, συμπλέκοντες καὶ προφάσεις ὡς ἐπὶ
χρόνον ταλαιπωρήσαντες οὐχ οἷοι τ' εἶναι παραμένειν
καὶ ἔτι, ἀλλ' ἀνέεισι δόντες μετρίᾳ πάλιν ἀποστρα-
φίγονται, ταῦτ' ἀπολογούμενοι πρὸς ἐκείνους τὴν
πορθμὸν διαπεραιοῦντο. Πλὴν κάκεινοι τὴν ἐφ' ἐξυ-
ποῦς ἐγγείρησιν ὑποποτάσαντες οὐτ' ἀνὰ μέρος
ἐπέρων, οὐτ' ἐπὶ τὸν συνθήτῃ τῆς ἀποβάσεως τόπον,
ὅπου καὶ κατὰ προσδοχὰς ἵσταντο διεφύζοντες τῇ
τέως, ἀπέδινον, ἀλλ' ἅμα πολλὰς φορητοὺς κατα-
σχόντες καὶ ἐμπληράμενοι ἐδοχμαζον τὴν ἀπὸδραμν.
καὶ ἅμ' ἀπέδινον καὶ ἅμ' οἱ πλείους ὥπλιζοντο,
πλὴν οὐκ εἰς φανεράν μάχην, ἀλλ' ἐφ' ὧ μόνον ἐυ-

hominibus tractandi peritis, argumentis preci-
busque conaretur eorum transitum 320 impedire:
sin frustra in hoc essent officia omnia verborum,
et missi dissuasores nihil proficerent, saltem illis,
antequam trajicerent, equos eriperet et arma.
Periniquum enim esse, nec ulla ratione toleran-
dum, barbaros post nomen datum militiæ Romanæ
obtemperare imperatoribus præfracte renuentes,
nec sibi adesce dubio suo tempore volentes, quos
magnis ad hoc ipsam in illorum misera fortuna
beneficiis auctorasset, abire etiam onustos opima
præda, equis invectos instructosque armis quæ
ipsis imperator, quem desererent, inermibus et
inopibus, propriis detracta militibus attribuisset.
Hæc erant ad Raulem Andronici mandata. Quibus
ille obsequens, qui talia edicerent Alanis misit.
At hi mordicus hærentes dudum capto consilio,
certique, quod semel excussissent frenum, nun-
quam amplius recipere, prætextus necebant, excu-
santes haud se plene ab imperatoris militia rece-
dere, sed sibi necessariam post nimis diu conti-
nuatos expeditionis labores brevem requiem cap-
tatum seorsum ire, mox refectis per eam viribus
ad Augusti signa redituros, tunc arma et equos
quæ acceperant cum propriis corporibus iterum
in obsequia Romanorum impensuros, quæ ideo
sibi relinqui æquum esset. Hæc simul allegabant,
simul parabant usurpabantque transmissionem
freti, non illi quidem una omnes palam aut eo-
dem universi loco (verebantur enim, si hoc age-
rent, ne impetum in eos Romanus exercitus fa-
ceret), sed per manus dispersi et clam, ex quibus
trajici non erat solitum, aversis a conspectu li-
toribus solvantes; per quæ dispositis agminibus,
occasiones transfretandi expectabant, arripiebant-
que simul se obtulerant. Quam ad rem onerariis
multis occupatis, occulte illas complebant, varii-

αὐτὸς περιποιήσῃ τὴν τῆς δοκούσης ἀτιμίας ἀπὸ δρᾶ-
σιν. Ἄλλ' ἐκατέρωθεν καὶ οἱ ἀμφὶ τὴν μέγαν θυμῆ-
σιν, θέλοντες τι πράξει καὶ γ' ἀτιμίαν καὶ αὐτοὶ
ἐκφυγεῖν τὴν δόξην δειλίας ἐπιτρέψασθαι σφίσι μέλ-
λουςιν, ὠπλιζόντες τε καὶ τῶν ἱππῶν ἐπέδαινον.
Φιλονεικία καὶ μάχη τις φυλετικὴ συνεβλήγυντο·
εἰ γὰρ καὶ γένει διεφέρον τὰ στρατεύματα, ἀλλ' οὖν
ὁπλίαν ἀρχὴν τὴν βασιλικὴν ἤγοντο, καὶ ἦν ἐμφύ-
λιος ὁ πόλεμος, ὅσον εἰκάζειν. Ὅθεν καὶ ἀκροβολι-
σμοὶ ἀλλήλων ἐπειρῶντο, καὶ σαρτίταις ἐβαλλόν
ἐπαινούσας. Ὁ τοῖνον μέγας θυμῆστος· ἴσα ὕμνῃ
καθισταμένης τὰς πράξεις· κατανοῶν, ὕδροπαθῶν
ὅτι αὐτοῦ παρόντος, ἐκ βασιλείας, ὄντος τοιοῦτου,
αὐτὸν πολεμεῖν πειρῶνται καὶ ἀντιτείνουσιν τολμῶσι
πρὸς βασιλικὴν κέλευσιν, τὴν κοινὴν ἀνὰ χεῖρας·
ἔχων θυρῶν τε φέρων φορῶν τε θύρακα ἐμπίπτει
αὐτῷ Ἀλανοῖς ὡς ἐρέξων μόνον φανείς. Κόκκινος μὲν
ὥπῳ τὴν τῆς μάχης δικαιονόμεν καταστολήν, εἰς δ'
ἐκείνων ἐν ἀφανεί μίμνεται Πάνδαρον καὶ ὁστὶ
βλῖναι, καὶ καίριον οὐ κατ' ἐκείνον τὴν πληγὴν δι-
δῶν. Τοῦτου δὲ γεγονότος, τό τε πᾶν τοῦ ἀνεταλά-

Α καὶ ἀμφοτέρωθεν τοῖς μὲν ὀδύνη, τοῖς δὲ δόος περι-
στατο· καὶ τοῖς μὲν μετέμελε τῆς ἐπὶ θατέρους
ὀρμῆς, οἱ δὲ ξυνιέντες ὁποῖος ἀνέβριπται σφίσι κύ-
βος, τοὺς τὰ πράγματα παρσυχόντας μεθ' ὅτι πλεῖ-
στης τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους παραιτήσεως ἦτιώ-
ντο, καὶ βασιλεὶ ἐξήτουν ἀπολογεῖσθαι. Ἐδεδίεσαν
γὰρ, ὡς εἰκός, μὴ σφίσι κατόρξοι τοῦτο μεγάλων
[P. 222] κακῶν ἐπὶ μέσῃ τῆς Ῥωμαιοῦν διαγούσι,
καὶ ἅμα δυσωπούμενοι, εἰ βασιλεὺς μὲν ξενотροφεῖν
ἔσων ἐφ' αὐτοῖς αἰρούμενος ἐλπίδος· ἀγαθῆς εἴχετο,
αὐτοὶ δὲ τοιαύτας ξενίας ἀνταπεδιδούν, κακοῖς τῇ
ἀγαθὸν ἀμειδίμενοι. Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς μὲν
πίμπροτες καθίσκηνον, ἐκείνοις δὲ παρεδίδουν καὶ
ἱπποῦς καὶ ὄπλα, καὶ ἀνὴρ ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων περὶ
καὶ ἀνοπλοὶ ἦσαν, εἰς· πάλιν βασιλεὺς αὐτοῖς ἱκε-
τεύοντας δέχεται, συγγινώσκων σφίσι. Ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ἐς τοιοῦτον.

κ'. Περὶ τῶν προσβαλουσῶν τῇ πόλει Βερστικῶν
ῥεῶν.

Συνέβη δὲ πρὸς ταῦτα, τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῇ πέ-
ρυστι καὶ ἡμέρᾳ ταύτῃ, προσβαλεῖν τῇ πόλει ἐξ

que prætextibus dimittabant, obliquis simulationi-
bus reipsa occupantes facere id ipsum in quod
claudendi Romanorum obstantium assensum obno-
xie conari videbantur. Idque dum maxime sic
clamulem administraretur, magna ipsorum 321
pars in armis se ostentabat, non animo (quod
quidem præ se ferrent) in apertum certamen ve-
niendi, sed ut obtentu illo ac specie in ordine stan-
tium tegerent ignominiam arcano præsumptæ
fertivæ discessionis. Verum aliunde indignanti-
bus iis qui cum magno domestico erant, et igna-
viæ turpissimæ ipsorum imputatum iri reputanti-
bus, si otiosi testes perfidiæ barbarorum assiderent
et illud sibi coram tantis exercitus a manu fugi-
torum pateretur, infamiam inertiae, agendo
strenue quod res posceret, prævertere statuerunt.
Armis igitur assumptis equisque consensu com-
mittere civile prælium cœpere (civile id bellum
dixerim, quod etsi Romanos inter et barbaros,
tamen inter eos qui utrinque Romano imperatori
sacramento dixissent gerebatur), sed quocumque
dicendum sit nomine, certamen tunc certe con-
tractum est, velitationibus primo libatum, et sa-
rissarum eminus contrario hinc inde jactu. Hæc
videns magnus domesticus, et tractationem cum
hactenus subditis tranquillam processisse in-
tellegens usque in contentionem invicem infe-
ctam, nihil jam minus a vero hostili discidio ha-
bentem, contumeliam interpretatus propriam quod
se coram, vices illic imperatoris gerente, tanta
etiam aliunde dignitate conspicuo, ausi Alani
essent non modo detrectare imperium Augusti,
sed et repugnandi conatum expeditissent telis
palam intorquendis, galeatus, ut erat, loricatusque
ac contum manu tenens objecit se Alanis, quasi
quidem sic se pugnam circumpturum animo ac spe

præsumens autumabat, unus autem Alanorum in
occulto imitatur Pandarum, sagittamque in eum
jacet, sed alio quam ille successu: non enim sum-
mam duntaxat, ut Pandarus Menelai, perstrinxit
telo cutem, sed altam et lethalem penitus in Raulis
vitalia plagam pertulit. Quo facto percussa utrin-
que repressaue multitudo est, hinc quidem Ro-
manis dolore, inde autem Alanis metu consterna-
tis. Atque illos quidem pœnituit lacessivisse
barbaros: illi autem reputantes quantam in 322
aleam res vitasque suas præcipiti eo facto con-
jecissent, eos qui occasione, irritando suos, in-
viso execratoque ipsis facinori præbuissem, cum
sollicita sui excusatione, apud Romanos accusa-
bant, deducique ad imperatorem, audiri ab eo
dum illata purgarent crimina, quærebant. Hæc
ut sic anxie agerent causa ipsis erat gravissima
formido, ne hoc illis initium exitium malorum
foret, utique in media Romanorum, quos tam atro-
citer læsissent, ditione deprehensis. Subibat etiam
verecundia ex memoria insignium in ipsos bene-
ficiorum Augusti; qui cum eos gratuita benevo-
lencia liberalissime excepisset ac tractasset ho-
spites, sperans mutuan ab iis gratiam, ipsi tam
inhospitale inhumanumque scelus illi reposuissent,
malis bona compensantes. Itaque missis ad im-
peratorem supplicibus legatis veniam deprecaban-
tur, Romanis interium præsentibus arma quæ
repetierant equosque reddentes, exhibentesque
sese miserabili specie ex cataphractis incrimnes, ex
equitibus pedites, quoad iterum imperator ipsos
supplices excepit, iis ignoscens. Sed de his hac-
tenus.

23. De appulsis ad urbem Venetis navibus.

Contigit autem ante hæc anno huic superiori,
sed eodem mense ac die quibus modo narrata
gesta sunt, appellere ad urbem ex Aquileia triremes

Ἀκουλίας τριήρεις Βενετικές, πλὴν οὐ κατὰ τοιαύ-
την κρίσιν καὶ πάλιν, ἀλλὰ τῶν ἐνεχυρασθέντων
πραγμάτων διὰ τὴν τότε πυρπόλησιν ἔνεκα. Οἱ δὲ
ἐπεὶ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην πέμποντες, ἐκεῖ βασι-
λέως διάγοντος, οὐδὲν ἤνυσαν, ἀλλ' ἔγνωσαν τὰ
περὶ τούτων ἐνεργέστερον μεταλθεῖν. Καὶ δὲ τρι-
ῆρεις μὲν πλείους τῶν δώδεκα ἡτοιμασμένοι, προσθε-
μένων καὶ πειρατικῶν ἐτέρων ἑπτὰ, τῇ Βυζαντίδι
προσβάλλουσι, καὶ μεσημβρίας Σαββάτου φανέντες
μεθ' οὗ πλείστης κορύζης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πειρα-
τικῶν ἀπήνεσαν ἐπαγόμενοι, τὸν λιμένα τὸ [P. 223]
Κέρας εἰσπλεύσαντες καὶ καταναίκετον τῶν ἀνακτό-
ρων ναυοχρησάμενοι δεινὰ τοὺς προσχώρους ἐπίουσαν,
καὶ τινεσθε μὲν ἐκεῖ που ἱσταμένη πῦρ ἐνιδίον, οὐ
τόσον εἰς ζημίαν τῶν κεκτημένων ὅσον εἰς χλεύην.
Βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν ἐξ ἰδίων τριήρων ἀντιπαλάμη-
σιν μὴ ἔχων ἀντικαθίστην (τὸ ναυτικὸν γὰρ πρὸ
χρόνων ἀπέσβεστο· καὶ οὐκ οἶμαι τις περὶ τῶν ἐπὶ
μὴ τοῦ παντός καθάπερ ἐκλείψαντος, κατὰ κρίσιν
ἄλλας ἔτυχον ἐσταλμένοι) ἐν ἀμφιβόλῃ ἦν τοῦ τι
δεῖ ποιεῖν. Ὅτε μὲν οὖν εἰς τὴν ἐκείνων ἀποβλέψει

τὸλμαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀλιγωρίαν, οὐ σύνθη-
σιν τὸ τὸλμημα ἔν, τὴν ἰκία καὶ ἀνθίστασθαι ἐδι-
καίου καὶ κακῶς, πράττειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπιδόντας,
ἐς δὲ καὶ μακρὴν σφῆς ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐγγειροῦντι
ὅτι δ' αὐτοῖς εἰς τοὺς ἀποδιδόμενους φόρους ἐνέειθεν
καὶ τὴν ἐν κενοῖς ἀντικατάστασιν καὶ τὸν ἀναγκαῖον
κίνδυνον ἀπορρίψει, παντὶ δικαίῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ
συνομιλοῦν. Μηδὲ γὰρ εἰς μακρὰν καὶ τούτους
γνωσιμαχίσαντας ἐπιστρέφει καὶ συγγινώσκειν
δύναται. Εἶναι τε καὶ ὀλίγου πόνου τε καὶ δαπάνης
ναυπηγεῖσθαι Ῥωμαίους, εἰ μόνον αὐτῶς κελύει·
καὶ ἤρται δὲ σφίσι τὸ φρόνημα ἐκλειπυσιῶν τῶν
τριήρων, αὐτὸν κελύειν, καὶ συνεσχηκυῖον ἐν ὀλίγῳ
καταπίπτειν αὐτοῖς καὶ ταπεινοῦς γίνεσθαι. Ταῦτα
ἐννοοῦμενος ἀνέστειλε τὰς ὁρμὰς τῶν πολλῶν, οἳ δὲ
καὶ ζηλοτυποῦντες ὅσον εἰ οὗτοι κατὰ Ῥωμαίων
οὕτως ἐπὶ ῥήσαν, καλὴν ἔλεγον γεφυροῦν ἀλάτι
καὶ φορητοῖς, ὡς τινες συνδέσμους ἐχούσας καὶ
τὰς καθυρεθείσας ἐνταῖθα μεγάλας ναῦς, τὸν τοῦ
Γαλατὰ πορθῶν, καὶ παρ' ἐκάτερα τοξότας τε καὶ
σφενδονήτας στήσαντας οὕτως ἐπιχερεῖν τοῖς ἐπὶ

Venetas, verum non ob eandem quam prius cau-
sam oppugnandum Genuensium, sed animo
extorquendæ liberationis pignorum, quæ dudum
imperator de Venetis urbis inquilinis ceperat, quoad
multam persolverent indictam ad compensationem
damni per incendium a classe tunc Veneta Galatæ
immissum Constantinopolitanis et Genuensibus
illati. Etenim Veneti postquam legatione Thessa-
lonicam missa, cum imperator ibi degeret, nihil
proferant, aliam putarunt ineundam sibi rationem
ei malo efficaciter medendi. Triremibus igitur
tredecim paratis, hisque adjunctis 323 aliis sep-
tem piraticis navibus, Constantinopolim invehun-
tur, et meridie diei Sabbati apparentes audacissimo
factu, mistaque arrogantis feritate piratica, por-
tum Ceras dictum inveniunt, et e regione Imperialis
palatii statione fixa grassantur hostiliter in circum-
quaque vicinos ei loco talisque contiguos; ne illo
forte posito manipulorum tritici acervo ignem
injiciunt, injuria non tam ob damnum quam ob
ludibrium et contumeliam acerba. Imperator quas
tunc Venetis opponeret triremes proprias non ha-
bens (navalis enim imperii apparatus dudum ne-
glectus evanuerat; et si quæ naves adhuc utiles
ex eo superfuerant, aliis de causis alio missas
longe aberant) anceps animi erat quid tali tempore
consilii caperet. Atque hinc quidem dum Veneto-
rum audaciam et sui contemptum, ultra quam hac-
tenus consueverant, modo primum progressa repu-
tabat, sane stimulabatur ad vindictam, et æquum
censebat mala malis reponere conari, ut facti dis-
cerent ultra fas omnes sese temere proectos.
Rursus autem dum cædes ex conatu resistendi
existuras cogitabat, dum infirmitatis eum suæ
conscientia monebat quam vanas et impares rei
tantæ ad manum copias haberet, denique dum ex
apparatu successus augurans horreret ad ima-

ginem periculi, in quod rempublicam necessario
conjiceret certamine tali tempore cum paratioribus
temere tentando, aliam potius quamlibet quam per
vim et arma ejus propulsandæ injuriæ sibi viam
ineundam statuebat. Et succurrebant interim ei
commodum faventes isti moderationi cogitationes,
secum utique blandiente sibi animo versanti, brevi
existura inter navarchos Venetos ex sententiarum
contrarietate discordia, sponte omnes recessuros
ultrouque veniam perperam actorum rogaturos.
Nec vero magni fore aut laboris aut sumptus re-
ficere Romanam classem. Juberet solummodo 324
ipse: brevi tempore structis instructisque navibus
navalem, qualis prius fuerat, imperii potentiam
metu justo perculsuram audaces externos; qui uti
sic insaniendi confidentiam ex observata rei mar-
itimæ Romanæ debilitate sumpsissent, sic eosdem
visis Augusti jussu reparatis armatisque momento
triremibus tumorem insolentem compressuros,
humilesque ac supplices pacem oraturos iterum.
His occupatus mentis in spes blandas pronæ ben-
ominatis sensibus, repressit imperator impetus
multorum, qui generosæ cujusdam æmulationis
instinctu, rati rem indignam nec tolerabilem con-
tumeliam, tantum hos advenas adversus Romanos
efferre sese ausos, ne impune temerariam insolentiam
ferrent, optimum factu aiebant congregare
naves omnes piscatorias onerarias et majores alias,
quæcumque tunc circa nostra littora reperirentur,
lisque continua serie invicem ligatis velut ponte
quodam consternere medium inter Galatam et ur-
bem fretum, tum dispositis super hinc inde sagit-
tariis et fundibulariis, telis petere intra jactum
inde positas Venetas naves. Hoc illi suadebant;
consiliumque apparebat optimum. Nam præter eos
qui jam ex utroque littore Venetis eo progressis
imminebant, præterque quos modo memorabam

συμβούλευον. Καὶ τὸ βούλευμα ἄριστον κατεφαίνετο· χωρὶς γὰρ τῶν παρ' ἐκότερα τεταγμένων καὶ ὅσους αἱ νῆες ἐχώρουν, οἱ ἀπὸ τῶν τειχέων ἱστάμενοι μόνοι αὐτίρχεις ἐδόκουν τοῖς παμπομόνοις καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχέων πέτραις καταβάλλειν εἰς τέλος καὶ ἀφανίζειν τοὺς ἐπιόντας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰσοδολὴν κινδυνώδην κρίνων Χριστιανικοῖς ἔθνεσιν οὐδ' ὅπως ἤγρει, ἐνεσθίδου δὲ μᾶλλον ἀναβάλλων τὰς ὁρμὰς [P. 221] ἐμπιπλᾶν.

κδ. *Περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆσον Πριγκίπων τελεσθέντων τοῖς πειραταῖς.*

Ἄλλ' ἐκείνοι μὴ ἔχοντες πλέον ποιεῖν ὧν ἐπραξαν, ὡς ὀργάνοις τῆς σφῶν μανίας ἐχρῶντο τοῖς πειραταῖς, οἱ καὶ αὐτοσυχεὶ τῇ Πριγκίπων νήσῳ προσέχρυσεν, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάσαις καταφύγεσσι, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἱκανὸν ἐκ Πηλοπονησίων, ἄρτι τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα γειρας καὶ τῇδε καταφύγοντα, ἐξῆνδραποδίσαντες πράγματα μὲν σκυλεύουσιν, ἀνθρώπους δὲ κατασχόντας ἐν ναυσὶν εἶχον, καὶ ἅλ' ἔφ' ὅσιν ἐκείνους ἠπιστοῦν παρῆν, εἰ μὴ τὰ πρᾶγματα ἄξια καταβείητο, κερμαίνοντα; καὶ αἰκίζμενοι καὶ σφάττειν ἔτοιμοι ὄντες, ἐλασινὴν θάλα-

janulatores e navibus, vel qui pinnas moenium superne obinebant, si tela et petras muralibus ballistis in subjectam Venetiam classem demitterent, vel soli suffecturi videbantur perdendis funditus planeque ad nihilum redigendis temerariis aggressoribus. Verum imperator, pugnam illam Christianis gentibus periculosam judicans, nequaquam acquievit, sed remisit potius omnem repugnandi impetum, incertis et sine fine pendentibus deliberationibus indulgens, spatiumque sic Venetis liberam concedens impune peragendi quod cuperent, urbi atque imperio procaciter insultando.

24. *De iis quæ piratæ in insula Principum egerunt.*

Quod ultra cum illi viderent se haud jam quidquam amplius posse facere, ut instrumentis furoris ipsorum usi piratis sunt. Hi nocte insecuta ad insulam Principum appellunt, ibique non solum veteres loci incolas, **325** sed et recens eo advectum sat numerosum e Pelopithis populum, qui modo manus Persarum effugerat, et illic asylum reperisse se putabat, servituti subijciunt, rebus eorum omnium direptis. Nec eo contenti miseros in naves tractos a diluvio coperunt diris minis et cruciatibus urgere, ut pretia redemptionis quanta ipsi præhississent solverent, suspendentes, varie loquantes et trucidare se paratos exhibentes. Illecebant in oculis Romanorum e littore adverso spectantium. Exstabatque e mari medio miserabile spectaculum eo artificio a latronibus constitutum, ut a misericordia imperatoris pecuniam extorquerent, qua infelices illos pœnis ac neci eximeret. Fuit revera admonito de his Augusto peracerbus nuntius, dolorque non vulgaris reputanti deploratissimam horum sortem, qui Persas fugatos in manus piratarum incidissent, ea sola fi-

α μέσον θαλάσσης ἱστῶντες, καὶ τὰς τιμὰς παρὰ βασιλέως κατ' ἔλεον ἀναγκαῖον λαβεῖν ἐλπίζοντες. Διὰ τοῦτο καὶ πόνο· οὐχ ὁ τυχὼν κρατοῦντι, εἰ φεύγοντες Πέρσας οἱ δαίλαιοι χερσὶ πειρατῶν ἐμπεπτώκεσαν, οὐκ ἄλλως καιρὸν τοῦ θαρρῆν ἐχόντων εἰ μὴ ἐξ ὧν ὁμπιχμοῖεν σφίσιν ἑαυτοῖς, οἷς δὴ πολλάκις καὶ βεσιλικαὶ συμβεβήκασιν χάριτες. Ῥωμαῖοι δὲ παρ' αἰγιαλοῦς ἱστάμενοι τὴν δεινὴν κατεστύγουν θείαν καὶ τὴν πά' οἱς ἀπωλοφύροντο. Οἱ δὲ γε καὶ ἀκμήτες εἰς δπλα ἤσαν, καὶ Ὀδυσσεύς, ὡς ἐκείνος ἐπὶ τὴν Σκύλλαν, οὕτως οὗτοι πᾶς ὁρμᾶς ἐπ' ἐκείνους προέταχοντο· πλὴν κατ' ὅψιν καὶ μόνην τὴν ἀμυντικὴν περιέτατο. Τοὺς μὲν γὰρ ὁ αἰγιαλὸς εἶχε σφαδάζοντας τὰς ὁρμὰς ἐφ' ὧν ἀμύνοντο, οἱ δὲ παρὰ μόνην τὴν θάλασσαν ἀλώσιμοι ὄντες, καὶ τίνων οὐκ ὁσθενέστεροι; Ὅμως ὡς ὀχυρώματα τῇ θαλάσῃ χρώμενοι, ἐς ὅ τι καὶ ἐδόκει σφίσι τοὺς ἐν χερσὶ διέτιθουν, οἱ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Σκύλλης εἰκόνιζον, χεῖρας ὀρεγύνοντες τοῖς ἐξωθεν καὶ θρήνους ἔλασινους κλάζοντες. Οὐπω πᾶν ἡμᾶρ τετέλεστο, καὶ βασιλεὺς ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ ἐνεποιοῦν οἶκτον· καὶ δὴ στήσας τιμὴν τοῖς οἰκτροῖς τεσσάρων χιλιάδων χρυσῶν

ducia tantum audentium quod a Venetis classi in propinquo habentibus protegi se scirent, quippe quibuscum latrocinii societatem inivissent, hominibus tamen, a quibus nihil minus exspectari debuisset, si sensum ullum grati animi haberent, utpote qui ab imperatoribus crebris fuissent beneficiis affecti. At Romani sparsi per littora dum hæc intuentur, horribile spectaculum execrantes, infandam calamitatem incredibili mœrore deplorabant. Quidam etiam eorum in ævi flore manu prompti ruebant ad arma; et Ulyssens, et ille olim adversus Scyllam, sic illi contra piratas impetus ostentabant. Cæterum specie tenus sola totus ille auxiliandi ardor eminebat. Nam nostros frustra minantes et conatu vano consumentes iras detinebat litus: piratæ vero in mari solo, ubi erant, capi poterant, per se illi quidem debilissimi omnium, nisi pontus ipsis vice munimenti circumdatus facultatem fiduciamque daret; avare crudelitatis in miseros quos tenerent, prout **326** liberet, exercendæ. Atque hi quidem sub immani scelestissimorum ævitia gementes, quæ de Scylla feruntur, representabant, manus protendentes ex adversa ripa spectantibus, et luctuosis ejulatibus misericordiam implorantes. Nondum dies totus effluxerat, cum hæc Augusto nuntiata expugnarunt misericordem ejus animum, ut conveniret cum illis carnificibus de lytro miserorum quos vexabant, ac statim missis ad piratas quatuor millibus nummorum captivos ab iis cunctos reciperet. Quo facto misit ad præfectum classi Venetæ, qui a se illi insolentem amentiam impudentemque audaciam exprobraret, quod cum eum ad viciniam urbis appulsum oportuisset legatos ad se mittere, ac quæ haberet de communibus negotiis et propolis rationibus tractanda exponere, ipse contra ducem se

νομιζμάτων τοὺς πάντας εἰλήφει. Καὶ τότε [P. 325] Ἀ καὶ Ἡττα τοῦ ἑταιρειάρχου Μουζάδωνος κατὰ ἀποστείλας πρὸς τὸν τῶν νῆων ἡγεμονεύοντα τὴν ἀπόνειαν κατωελίδε καὶ τὴν τόλμαν, οἷς ὅτι πρὸν πρεσβείαν πέμπειν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους καθίστασθαι, περὶ τῶν κατὰ σφᾶς δικαίων λέγοντας, οἱ δὲ πειράται· μυχθέντες τὰ ληστῶν σὺν ἑκαίνοις πράτοιν. Ταῦτα λέγων τοῖς μηδὲν ἄλλο προτείνουσιν ἢ τὴν τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρόσταξιν, ἐπεὶ τούτους καὶ τούτοις τῶν αἰσχίστων ἔργων μετέμελεν, ἰκέτας τοῦ λοιποῦ ἀντ' ἀντιστατῶν εἶχε καὶ εὐπειθεῖς πρὸς εἰρήνην τοὺς πρὶν ἐχθίστους, εἰ λύοιντο τὰ ἐνέχυρα· τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ αὐτοὺς θέλειν, καὶ ἀξιούν ἐπὶ ταύταις ἐπιταχθῆναι λυομένων μόνον τῶν κατὰ τὰ ἐνέχυρα διαμριστητῶν. Ταῦτ' ἑκαίνοι μεταβαλλόμενοι καθικρίζουσιν, καὶ βασιλεὺς κατένευε τὰς ἐπὶ χρόνους σπονδὰς προσέμενος, καὶ οὕτω πρεσβείαν στείλαμενος τῆς εἰρηνικῆς ἐτάμετο. Πόνος γὰρ ὁ τῶν Περσῶν ἤπειγεν ἄλλος, κυκλούντων ὥσπερ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τὴν ἀνατολὴν ἅπασαν. Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἄλλοι κίβδονοι τοῖς θαλασπύροις Ῥωμαίοις περιεστῆκεισαν, τὰ δὲ κατὰ Μεσοθινίαν πᾶσαν καὶ ἀπανέστησαν σφαλέντος τὰ μεγάλα τοῦ εἰς ἡγεμόνα τούτων ταχθέντος Μουζάδωνος.

ac stipatorem latronibus delisset, iis se admiscens, et sævis ipsorum grassationibus cooperans. Hæc Veneti audientes nihil aliud quod obtenderent habuerunt quam mandatum senatus ipsorum: mox tamen nonnullo, ut apparebat, pudore confusi, ac penitentia correpti turpissimorum actorum, supplices se deinceps Augusto subjecerunt, qui hactenus adversarii obstitierant. Significarunt se ex modo infensissimis pronos nunc fore ad bona fide ineundum pacis fœdus, dummodo pignora liberarentur. Concordiam enim cum imperio eorum reipublicæ probari et placere; ac velle se renovare illam iisdem quibus olim coaluisset conditionibus ultro subeundis. Unam ob stare controversiam de pignoribus, qua sublata nihil jam impedi menti futurum sit. Addebant preces ut consentire in remissionem pignorum imperator vellet; quod et ab illo impetrarunt, admittente libenter ac suis rebus expetibile ducente fœdus quod illi offerebant in annos plurimos. Misit ergo legationem ad Venetos, quæ de pacis cum iis legibus conveniret, ita tunc cogente calamitate urgentissima tumultus Persici, 327 barbaris istis cuncta late inundantibus, et Orientem jam totum a mari ad mare una circum indagine comprehensum tenentibus. Sed et alia aliunde pericula miseris Romanis imminabant. Et Mesothinia quidem universa perisse funditus nuntiabatur, Muzalone qui ei præfectus fuerat, gravissima offensione belli prostrato.

25. *Clades hetæriarchæ Muzalenis prope Nicomediæ.*

Mensis siquidem Julii die vicesima septima, circa Bapheum (locus hic prope inelytam Nicomediæ), Atman cum suis multorum millium numerum explentibus improvise apparens et subito

Μηνὸς γὰρ Ἀνθεστηριῶνος εἰκοστῇ καὶ ἐβδόμῃ περὶ πού τὸν Βαφέα (χώρος δ' οὗτος περὶ τὴν θυμασθὴν Νικομήδειαν) Ἀτμὰν σύναμα τοῖς ὅμοις αὐτὸν εἰς χιλιάδας πλείστας ποσοῦμένους ἐπιστάς αἰφνης, μάλλον μὲν οὖν — ἀλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον ἀρχήθεν. Ἀλλ' ἡ γὰρ Ἀμούριος σὺν ἀδελφῷ Ναστράτιω τῷ παρὰ Ῥωμαίοις [P. 326] ἐπὶ χρόνους ἐμμενέοντι, τοὺς περὶ τὴν Κασταμόνα Πέρσας προσεταιρισάμενος, Ῥωμαίους κακῶς ἐπόλει. Καὶ τῶς περὶ πού, τὸν Πόντον καὶ ἐνδοτέρω, πέραν Σαγγάρεως, τὰ τῆς ἀλαστορίας ἐπιδεικνύμενος τῇ καθ' αὐτὸν ἀσφαλείᾳ ἀπέχετο τῶν ἐπίταδε, ὡγκώθη δὲ τὰ πλείεστα ἐκ πλείονος καὶ τῶν ἡμετέρων καθυπερφηανέυτο ἐξ ὅτου τὸν τοῦ Ἀζατίνης σουλτάν υἱὸν τὸν Μελιχ Μασούρ ἀπεκτόναι προπολεμῶν, ὃς δὴ τῷ πατρὶ συμπροφέρων ἐφ' ἱκανὸν τὴν πλάνην κατὰ τὰ βέλεις, ἐξ ὅτου περ ἔκεινος Αἰνθεν ἀπελύετο, καθὼς καὶ φθάσαντες αἰπομεν, ἐξ ἀνθρώπων ἔκεινον τῆδε γεγονότος περαινοῦται τὸν Εὐξείνιον, καὶ θυματῇ προσσχὼν, μακρόθεν τὸν Τοχάρων Κάνιν, ὃς αὐτὸν φάειν, Ἀργάνην δώροις ὑποποιούμενος, ἐντεύθεν

irruens — sed melius fuerit rem aliquanto repetitam altius a suis retro ducere principis. Hales Amurius cum fratre Nastratio, qui diu apud Romanos obses fuerat, Persis qui Castamoni parebant in suam societatem tractis Romanos infestabat. Sed quodam tempore moderatius quam postea: satis enim habens initio regionibus circa Pontum et interioribus ultra Sangarium licentissime insultare, ferociam illic securissime ostentans suam, abstinere omni citiore versus urbem tractu. Inflatus tamen deinde est insolentiore confidentia, resque nostras arrogantissime despexit, ex qua Melec Masur Asatini sultanis filium bello victum interfecit. Is Melec patri diu socius longi per Loreales tractus erroris, postquam ille ex Æno arce liber emissus est, prout superius narravimus, eo denique mortuo trajicit Euxinum, et Thymænam appulsus, inde procul Tocharorum principe, quem ipsi Kanin vocant (huic tunc proprium fuit Arganes nomen), donis delinito ac in 328 sui favorem tracto, ex eo tempore locis illis ut paternæ hereditati dominatus est, subiecitque sibi qui eminebant illic inter Persas, quos illi satrapas appellant. Ac illi quidem volentes nolentes mancipabantur. Amurius autem Hales pater cum prece ac promissis ambiisæet Tocharos et validum ex iis armatorum agmen assumpsisset, toto impetu ad obsistendum Meleco incubuit: adeoque præliis cum eo congressus non semel illum fudit fugavitque, eoque redegit desperationis rerum suarum ut decerneret una cum uxore ac liberis supplex ad imperatorem confugere. Eo consilio profectus Heracleam Ponti, et inde Constantinopolim progressus, quoniam jam ante imperator se Nymphæum transtulerat, ubi se diebus aliquot et viæ fatigatione refecisset, uxore

δεσπάζει τῶν τόπων ὡς πατρικῶν κλήρων, καὶ καθυ-
 παλίνει τοὺς προδύχοντας τῶν τῆδε Περσῶν, οὓς δὴ
 αὐτράπας ἐκείνοι καλοῦσι. Καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἀκον-
 τες ἰδουλοῦντο, Ἀμούριος δὲ ὁ τοῦ Ἀλῆ πατὴρ ὑπελ-
 θὼν Τοχάρους καὶ οὐλαμὸν ἐξ αὐτῶν προσλαβόμενος
 ὧραις ὁρμαῖς ἀντέπραττε τῇ Μεληχ. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ
 καὶ πολέμους πρὸς αὐτὴν ἐκφέρων κατετροποῦτο,
 ὥστε καὶ ἀπηυδῆκτα τοῖς ὅλοις σῶναμα γυναικὶ καὶ
 ἑῷς γυναικὶ βασιλεῖ προσχωρεῖν. Ὅθεν καὶ τὴν τοῦ
 Πήτου καταλαβεῖν Ἠράκλειαν. Κάκισθ' ἐν τῇ Κων-
 σταντινίου ἐπιδημήσας, ἐπὶ βασιλεὺς ἐς Νύμφαιον
 ἀπέδραμε, τὴν μὲν σύζυγον τῆδε καταλιμπάνει, αὐ-
 τὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὴν ἐφ' ἡμέραις ἀνεθείς τῶν
 ἐκτὸς ὁδοῦ κόπων, ὑπὸ βασιλικῇ ποδηγέτῃ, βασιλεὺς
 κριστάξαντος ἀκουσθὲν, τῆς ἐπὶ τῷ Νύμφαιον ἵετο.
 Ἀλλὰ που περὶ τὸ Ἀτραμύτιον γεγονώς, εἶπε παρ' **B**
 ἑλίου μαθὼν εἶπε μὴν καὶ αὐτὸς ὑποτοπήσας ὡς οὐκ
 εἰς καλὸν ἐστίται οἱ ἡ πρὸς τὸν ἀνακτα ἀφίξις, γνω-
 σμαχεῖ τε αὐτίκα, καὶ καιροῦ λαβόμενος, τοῦ ποδη-
 γέτου (ὁ δ' ἦν ὁ Ἀδράμπαξ πρῶθι διακαρῖος) τὰ πο-
 λυῤῥα παρνεγῶν, αὐτόθεν ἐκρέυγει νυχθὺς, πλὴν

οὐ νυκτιλόχου τρόπον, παρὰ γυνῶσιν τῶν ἐντυγα-
 νόντων δῆθεν, ἀλλ' ἐμφανῶς καὶ θαρρόντως, ὡς ἦν
 τις ἐπ' αὐτὸν τοι, αὐτόθεν ἐπεξελευσόμενος. Πέρσαι
 τε οὕθις παραγίνεται, καὶ λαὸν συναγροῶς τῇ πε-
 ριόντι τῆς φήμης τοῦ προτέρου κράτους καὶ μείζονος
 ἔχεται. Καὶ τοσοῦτον κραταιούμενος ἐνισχύετο ὥστε
 καὶ αὐτὸν Ἀμούριον μὴ συνοίσουσαν ἔτι τοῖς καθ'
 αὐτὸν πράγμασι τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀφηνέασιν δοκιμά-
 σαντα γυνῶναι οἱ ἐπὶ τὸ σῶμα παῖσι καθ' ἑκείαν
 παραγενέσθαι, καὶ δώροις ἐκμελιζόμενον, [P. 227]
 εἶτα δουλεύοντα ἀγαπᾶν. Ταῦτα γνοὺς καὶ δοκιμάσας
 ξυμφέροντά οἱ, λαθὼν τοὺς παῖδας σῶμα πλει-
 στοῖς, ἱκέτου αὐτομολεῖ σχήματι. Ὁ δὲ τοῖς προτέ-
 ροις ἀπομηνίων καὶ μηδὲν καθυρεῖς τοῦ λότου δέχτο
 μὲν δῶρα, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελαν. Ὡς γὰρ μό-
 λισ εἰσυχθεῖς μετὰ τῶν δῶρων πρὸ ποδῶν ἐκάλιν-
 δεῖτο καὶ καθικέτευεν, ἐκείνος τὰ πάλαι προῦφερε
 καὶ πικρῶς ὠνεῖδ' ἐκαὶ ἀπῆλεγε, καὶ τέλος σκύ-
 φον οἴνου λαθὼν ὡς πύμενος, τοῖς περὶ αὐτὸν
 συγκαίμενον ὃν αὐτοῦ τὸ ξύμβολον δαίξαντος (τὸ δ' ἦν
 ὡς δῆθεν σκορδινιῶντος καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείναντος)

in urbe relicta, ipse ducem itineris ab imperatore
 missum sequens (nam audito Augustus ejus
 adventu eum ad se invitaverat) Nymphæum versus
 iter intendit. Sed cum prope Atramytiū eundo
 pervenisset, sive alterius admonitu sive suspitione
 propria, concepta desperatione prosperi successus
 istius suæ protectionis ad Augustum, aliquandū
 deliberando luctatus damnavit denique consilium
 et cæpto absistere constituit. Captatoque mox
 tempore, palam questus observari sese curiosius
 suspiciosiusque a deductore ad se misso (erat is
 Abrampax prothieracarius) quam benevoli comitis
 officium posceret, inde noctu aufugit, non tamen
 nocturni insidiatoris ritu, vitata comitum con-
 scientia scilicet, verum palam et fidenter; præ se
 ferens, si quis per viam prohibere conaretur, in
 eum se statim impetum facturum. Ita rursus ad
 Persas se recipit, collectaque manu melioribus
 quam prius rem **329** gerere cœpit auspiciis.
 Unde et famæ celebritatem et majorem priori brevi
 potentiam adeptus, tantum invaluit ut et ipsum
 Amurium, plane persuasum haud suis de cætero
 rebus fore conducibilem a Meleco) rebellionem,
 perpulerit ad consilium ambiendæ suppliciter ejus
 gratiæ, ac præmissis delinitum muneribus ultro
 adjuvendi cum septem filiis, et ipsi se libenter dein-
 ceptis servitutum profitendi. His secum Amurius
 censitutus, quod nihil tali articulo rerum posse
 utilius sibi consulere putaret, ductis una filiis
 anploque assecularum] comitatu, supplicis ad Me-
 lecum transfugit habitu. Melec rancorem veterem
 animo penitus conditum servans, plusque ad iram
 veteri memoria injuriarum quam novis officiis ad
 benevolentiam motus,

Donna quidem accepit, mala sed cumulavit acerba.

Ut enim ægre introductus post præmissa munera
 PATROL. GR. CXLIV.

alijectus ad ejus pedes supplex Amurius volēba-
 tur, ille vetera ejus malefacta protulit, amareque
 exprobrans eum omni malo dignum nec ulla satis
 excusatione purgabilem declaravit. Tandem extensa
 utraque manu, scyphum altera vino plenum quasi
 bibiturus aumens, signum cecidit de quo ante cum
 suis convenerat, ut simul nimirum ipsum cernerent
 manus diverse jactantem, sicuti et somno exper-
 giscentes solent, ensibus repente strictis concide-
 rent supplices; quod impigre illi a viso statim si-
 guo facientes funestam Amurio et filiis cœnam
 præbuere. Ex ista tragœdia divina quadam provi-
 dentia servatus Hales, unus Amurii filiorum, do-
 lore iraque ardebat, excarnificati dire patris cruen-
 tam imaginem animo infixam circumferens, ac
 dies noctesque in cogitatione ulciscendi tam infandi
 sceleris perstans, nec unquam ab eo conatu sibi par-
 tem quietis ullam capiendam censens. Ad hunc finem
 conciliata **330** sibi manu non modica Persarum
 latrocinabatur circumcursans, ac plane præ se fe-
 rens aut ultionem se capturum de Meleco aut in
 ejus rei conatu occubiturum. Dum ergo incursa-
 tionibus vastat regiones et omni ratione conse-
 rendi cum hoste certaminis occasiones captat,
 haud impar Meleci ad pugnam audacia, suo hunc
 fato perurgente, Hali objecit. Committuntur ergo
 inter sese Hales et Melec, ferocissimæque invicem
 petunt. Sed Melecum fortuna deseruit: nam ejus
 equus totis habenis effusus in cursum pedes ante-
 riores inflexit, sessoremque maximo impetu in
 genua primum abiecit; quo statim is a casu ense
 confossus interiiit. Hic successus Halem, nomine
 jam patris ad suum addito Amurium quoque vo-
 catum, in magnam confidentiam inflavit. Subito-
 que inde congregatis magna copiis Romanas re-
 giones incursionibus infestabat, nondum tamen
 aut multum fidenter aut valde perniciose, sed

αὐτοὺς τὰς σπάθας γυμνῶσαντας κατακύπτειν τοὺς ἰκέτας, ἐκείνου τὸ σύμβολον δόντος εἰσπηδῶσιν αὐτίκα καὶ ἀθλίαν θοήνην ἐκείνῳ τε καὶ παῖδα· δεικνύσι. Τοῦτο τῷ Ἀλῆ πόνος ἦν καὶ τῶν συμφορῶν ἡ ἐσχάτη, παῖδι γὰρ ὄντι τοῦ κρουσγυθέντος καὶ ἕκτινος προνοίας περισσῶνεν, καὶ τὸ τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον ἐλογίζετο. Ἰκανοὺς δὲ διὰ ταῦτα προσεταιρίζεται τῶν Περσῶν, καὶ τρόπον ληιστορος περιθέει, ἐμφανῆς ὢν ἡ ἀμυνόμενος ἢ πεσούμενος. Ὡς δὲ κατατρέχων ἡρήμου τὰς χώρας καὶ τὴν ἀνταγώνισιν ἐσπευδε, τὸ τοῦ Μελέη λῆμα τὸ μύρσιμον ἐρεθίζει, καὶ τοῦτον ἐκείνῳ συνίστησι κατὰ πόλεμον. Οὐ δὲ συρράγέντος σφάλλει τὸν Μελέη ἡ τύχη, καὶ ὁ ἵππος ὅλῳ βυτῇρι φερόμενος συγκάμπτει τὴν πόδα, καὶ τὸν ἐπιβάτην μεθ' ὅτι πλείστης τῆς βύτης ἐπὶ γόνυ συγκάτασπῃ, καὶ ἔργον αὐτίκα σπάθης ὁ πεσὼν γίνεται. Ταῦτα τὸν Ἀλῆν ἐπῆρεν εἰς ὄγκον Ἀμούριον, κἀντεῦθεν συνάγων πλείστους κακῶς, ἔδρα τὰ Ῥωμαίων. Οὐπω δὲ μάλα δὴ καὶ ἐς τέλος, ἕως οὗ δαιμόνιον τι μήνιμα (τί γὰρ ἄν ἄλλο καὶ εἴποι τις;) κατὰ Ῥωμαίων ἐφύσησεν, ὃ δὲ καὶ λέγεται. Ὡς γὰρ πέραν Σαγγάρεως διατρίβων τοῖς ἀνὰ τοῦτον φρουρίοις ἰσχυρῶς ἀντεκρούετο, ἀ φθάσας ὁ βασιλεὺς συνήκισε Μιχαήλ καὶ σταυροῖς μηκίστοις ἐκ δένδρων ἀξινικοπηθέντων μεταξὺ κατωχύρωσι, μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν πόδας τὸ ἐντὸς

πλάτος ἄδατον καταστήσας, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις λέγοις ἐλέγομεν, καὶ ἦν τῷ Πέρσῃ στερεὸν ἐντεῦθεν τῆς καταδρομῆς κώλυμα, Κρονίου μὲν ἐκ τοῦ παραχρημα ὁ ποταμὸς μετοχετεύεται καὶ ζητεῖ τῆς παλαιᾶν κοίτης, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἰουστινιανέως ποντογέφυρα. Ὑστερον δὲ μετοχετευθέντος τοῦ ποταμοῦ, τὸν ἐξ ἐκείνου Μέλανα ὑπέδεχτο, [P. 228] οὐ τὸσον ὄντα, ἀλλ' ἱκανὸν τῶς καὶ τοῦτον ἐκ βάθους αὐτῶν τοῦ τῶν ἐχθρῶν ἀποκαλύψειν ἐφοδόν. Τότε τοῖνον ἐξ ὁμοῦ ὁ Σαγγάριος πλημμυρῆσας τῆς ἰδίας μεταίρει καὶ αὐθις κοίτης, ἧς ἐκ παλαιοῦ ποτ' ἐκκοιμισθεὶς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀνέτρεχε, καὶ οὐ μὲν ἀπέστη, περαιουῖσθαι καὶ τῷ τυχεῖ παρῆγεν, οὗ δ' ἐπελάβετο πλημμυρῶν, μὴ δ' ἔτι τῆς πλημμύρας βάθος ἐδίδου τῷ βεβύματι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκ μιλιτοπαρῆων ὁρέων κατὰγων καὶ χέρας ἱκανὸν προσέχων καὶ πόρον ἐτίθει τῷ περᾷ· θέλοντι. Τῷ τοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πέραν φρουρίοις συνωκῆστες, τὴν ξένην ἰδόντες· μεταστάσιν καὶ γνόντες ἐν χρῶ κινδύνου γενόμενοι, ἀπανίσταντο. Οὐ μὴν δ' αὖθις ἐπὶ πολὺ τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ ποταμῷ ἦν, ἀλλ' ἐς μήνα προσχώσας μόνον ὑπέστρεψε. Καὶ ἦν ἡ ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀποχώρησις καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις φυγῆς καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν διαπεραιώσεως προφανῆς αἰτία, τῷ περᾷ ἀνέδην τοὺς βουλομένους· ἡ δ' ἐξ ὑπογῶν ἐσαυθις ἀνυποστροφῇ τοῖς κἀν τούτῳ περῶσιν ἐ-

dissimulant et leviter, donec eum divina quædam ultio (quo enim alio quis nomine casum tunc maxime noxium inopinato incurrentem vocaverit?) tumefecit adversus Romanos; quem casum hic referam. Cum enim Hales antehac ultra Sangarim commorans positus illic arcibus valide repelleretur, quas arces imperator condiderat Michael, et septo exterius prætentis decussatim objectorum ingentium stipitum, ex arboribus securi dedolatis, perite muniverat, spatium ultra munitiones pedum centum illo antemurali plane invium et inaccessum hostibus faciens, quemadmodum in prioribus libris diximus, et erat hoc Persæ ex ea parte insuperabile incursionum obstaculum, Martio ecce mense repente fluvius alveum mutavit repetiitque cubile antiquum, ad quod olim fuerat Justinianæus pons constructus. Postea traducto inde **331** Sangari Melas alter fluvius successerat, non ille quidem mole aquarum par priori, cæterum satis habens altitudinis ad impediendos incursus hostium. Tunc igitur ex multo imbre redundans Sangaris cubile iterum mutavit, ex eo quod diu manu deductus occupaverat, in prius recurrens; et eum quidem unde migravit alveum, aquæ pauperem et vado cuius meabilem reliquit, eum quem inundans repetiit handquaquam adeo complevit, ut ea transitum excluderet. Etsi enim illic traxit agmen ingens aquarum, non iis tamen dedit sufficientem profunditatem: trajectui peditum et equitum arcendo. Causa ejus ei fuit, quod simul limi plurimum et terræ rubræ ex argillosis derasæ montibus invexit. Quæ materia subsidens aquis late superstagnantibus non alte

depressum substravit fundum, qua volenti cuilibet transire pedibus licebat. Hac animadversa nimis mutatione qui ultiores arces præsidio tenebant, territi, quod se fossa destitutos invadibilis amnis, objectos deinceps incursionibus hostium hand pari ad resistendum numero, certissimo capitis periculo, viderent, stationibus relictis abierunt. Non tamen diu in eo statu Sangaris mansit, sed cum per mensem inundasset magna terræ ac luti vi alveos oblimans, recepit se in eum unde nuper migravit alveum, quasi ad hoc tantum se movisset, ut præsidii terrorem, quo ad fugam raperentur, incuteret, hostibus contra et fiduciam et facultatem intra nostrum irrumpendi limitem daret. Nam harum duarum rerum una illa causa fuit fluminis motio, commoditatem cuius obviam præbens vado transeundi. Sed nec ejus in priorem alveum regressus malo medicinam fecit. Oblimatum enim utrumque ac pedibus meabilem reliquit fluvium magnitudine aggeris ac materiæ per eluviem injectæ. His inopinatissime sic gestis repente imperatori **332** nuntiatur plena esse mediterranea hostium. Nam utcumque Hales Amurius in simulatione quadam pacis se hactenus continens quiescebat, tamen efferri brevi cœpit æmulatione paulo post secutorum successuum Atmanis, viciniam Nicææ prospere incursantis, non parvum se imperatori beneficium contulisse reputans, si se in pacis observantia teneret quandiu alii in terrarum imperii non irrumpere. Illud vero exigui si haud æquum esse, ut prædæ multorum impuniorum rapinis abactæ partem ipse sibi non ante

θέτῃσιν, τῷ περὶν διὰ τῆς προαχώσεως. Ταῦτα γὰρ ἐκ παραδόξου, καὶ βασιλεὶ ἡγγέλλετο ὅτι πληθεῖς ἔχθρων τὸ μεσόγατον, εἰ καὶ Ἀλῆς Ἀμούριος εἰρήνην καὶ ἐς τότε σχηματιζόμενος ἐφησυχάζε τέως. Ἀλλὰ τὰ τῷ Ἀτμάν τὰ περὶ τὴν Νίκαιαν κατατρέχοντι ἐσύτερον ἀριστουργηθέντα καὶ τοῦτον ἐπῆρεν, ἡκανῆν φιλοφροσύνην δέξαντα καταπράττειν τῷ βασιλεῖ, εἴπερ εἰρηνεῦσι μὴ εἰσβαλλόντων ἄλλων· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀρπάξει τὰ τοῖς πολλοῖς ἀπαιγόμενα. Ἀτμάν τοίνυν τῶν ἀμφὶ τὴν Νίκαιαν τόπων ἀπάρας (τὸ γὰρ συμβάν πρότερον τῷ Μουζάλῳ σφάλμα καὶ πλεόν ὄντως τοῦτον), τοὺς δρεῖνους διελθὼν σίφωνας, ἔτοιμος ἦν καταθέειν Ἀλιζώνων. Ἀλλὰ πρὶν αὐτὸν εἰσβαλεῖν, πληθος ἔχθρων συναχθὲν, εἰς ἑκάτῳν πσσωθὲν καὶ μόνους, περὶ που τὴν Τελεμαίαν καταδαρθεῖσι τοῖς περὶ τὸν Μουζάλωνα ἐπιστῆν ἐξ ἀπροόπτου, ἐκείνοις μὲν ὡς εἰκὸς παραχρῆν ἐμβάλλουσι τὴν μεγίστην, πολλὰ δὲ λαβόντες, καὶ αὐτοὺς ἐν σαυρωτῆρσιν ὕστους, ὕποστρέφουσιν. Ὡς δὲ συστάντες· Ῥωμαῖοι τοὺς ἐπιόντας ἰδὼκον, ἐκείνοι τὰ δρεῖνὰ προκαταλάβοντες καὶ τὸ

ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἔχοντες, στάντες· ἑβαλλον δὲ τοῖς καὶ κυκλώσαντες· ἐτοξάζοντο, καὶ τῶν διωκόντων τοσοῦτον περιγεγόνεισαν ὥστε καὶ αὐτὸν κατασχεῖν τὸν σφῶν ἐξηγοούμενον· κἄν [P. 229] ἀπῆγαγον, ἦν μὴ τις τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος λῆμα γενναῖον φέρων, στερόνως ἐμπесῶν καὶ περιγεγονώς τῶν ἀγόντων, τοῦ ἵππου μόνου τραθέντος· ἐκείνον ἐξείλετο. Τοῦτο γεγονός τε καὶ ἀκουσθὲν ἐπὶ πλεόν πικρῶτερυν τὴν Ἀτμάν, καὶ ὑπερηφάνει ὁ βάρβαρος· ἐς τόσον γὰρ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα ἐπληθύνετο, ὥστε καὶ Πέρσας ἄλλους ἐκ τῶν περὶ Μαλιανδρον παραγεγονότας συμμάχους ἔχειν καὶ πρὸς τὴν καταδρομὴν συλλήπτορας ἱκανούς. Τοῦτο δ' ἦν καὶ τὸν Ἀμούριον ἐπικρῆς καὶ πείσαν παρασπονδεῖν, ζηλοτυπούντα τέως εἰ ὢν αὐτὸς κατὰ τὴν πρὸς βασιλεία χάριν ἀπέσχετο, ταῦτα μακρόθεν ἐσβάλλοντες ἄλλοι παρακερδαίνουσιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦτω πεπραγμένα μικρὸν ἦσαν, κἄν αὐτὸς οὐκ ἀρίστατο πράττων· τότε δ' Ἀτμάν ἐπιστῆς, καὶ ἄγων μὲν τοὺς ἰδίους, ἔγων δὲ καὶ πολλοὺς κατὰ συμμαχίαν ἐτέρους ἐξωρημένους κατὰ λύσαν πάλαι τῶν κατὰ

peret aliquam. Atman igitur e locis circa Niczam movens (nam quæ prius Muzalonî contigerat offensio animos illi augebat), transgressus montanos Siphones, paratus erat ad incursandos Halzones. Sed priusquam in illos irrueret, collecta manus hostium, centum solorum capitum non excedens numerum, circa Telemæam sopitis ex improviso superveniens Muzalonî cum suis, his quidem, ut par fuit tali stato deprehensis, perturbationem iniecit maximam, quæ barbari adjuv cum alia multum hastas ipsas decussatis impositas in valli cratem stipitibus auferunt. Ut autem receptis e subita consternatione animis Romani manu facta insecuti fugientes sunt, illi nota ipsis montium juga tenuerunt, indeque securo jam in loco stabiliti sagittis nostros impetebant, undique per circuitum superne jaculantes; tantumque circumventis iis qui se insequabantur prævaluerunt, ut et ipsum horum ducem comprehenderent abegissentque, nisi quispiam e Romana phalange generoso evectus impetu vehementem ferisset impressionem in barbaros, tam fortiter rem gereus ut disiectis iis, suo tantum equo aucto, ipse incolum liberum captivum reduxerit. **333** Hoc ita gestum et late celebratum magis magisque incitavit Atmanem, Barbarumque in fastum extulit: adeo enim jam ejus copiarum auctæ numero erant, ut et Persas alios e regionibus vicinis ad se ultro coeuntes socios haberet et ad incursionem quolibet promovendam adjuvatores idoneos. Hoc et Amurio superbiam adjecit. Hoc illi persuasit fœdus frangere, æmulatione instincto avara, quæ ei videbatur intolerabile se quidem promissæ imperatori fidei religione vinctum abstinere manus a præda Romana, interim dum illam alii longius profecti totam in sua lucra verterent. Sed quamvis haud sane sibi Amurius parcebat quin quam ma-

xima posset rapacitate grassaretur, tamen exigua videri poterant damna quæ rei Romanæ inferebat, si compararentur cum longe gravioribus a potentiori Atmane illatis. Hic enim inceptum urgens et accinctus præsens operi, succinctus etiam novis auxiliis ferocissimorum latronum, qui sæva dudum in nos instincti rabie e paribus Paphlagoniæ recens ad ipsum convenerant, parati animis delere desolareque obvia cuncta, nihilque facere reliqui extremæ crudelitatis diripiendis abducendisque in servitudinem plane universis incolis illorum tractuum. Hos ille cum suis veteribus aggregasset copiis, universum illic exercitum una secum habebat. Oppositus illi stabat unica tutela Romani limitis Muzalo; qui recensitis suis, collatoque in unum quantum supererat Romanarum copiarum, quantum Alanicarum, vix numeratis simul indigenis simul exteris duo millia militum explebat. Extremum tamen Muzalonis oculis et animo obversans periculum Romanæ rei audaciam ei atque impetum pro aris focisque decertandi contra plures dabat, haud abhorrentibus a ducis sententia plerisque militum, licet sæ consensu paucitatis. Et habuisset ista fiducia successum, vicissentque, ut plurimi affirmant, si aut plane omnes conspirassent in generosum hoc propositum, aut in eo concordēs perseverassent unanimique fortitudine totis viribus et animis in istud prælium ruisent. **334** Nunc multi ex ipsis, vel innata indulgentes ignavia, vel refrigerato, si quem concepisse visi fuerant, ardore strenue dimicandi, segnes ancipitesque torpebant. In his erant quos adhuc urebat dolor contumeliæ, ut putabant, injuriæque acceptæ, cum equi nummique ipsis erepti Alanis attributi fuerant, quo Romanam militiam periisse funditus querebantur, lædique inde ac livoris pleni nec consentiebant ceteris, nec impetum expedie-

Παφλαγονίαν μερῶν, ἐτοίμους ἐξαλείφειν τε καὶ ἀπάγειν τὰ πρὸς ποσὶν ἐκ πολλῆς ἱταμότητος, ἐκεῖ που πάντας συνῆγεν. Οἱ δ' ἄμφι τὸν Μουζάλωνα, ὅσον Ῥωμαϊκὸν καὶ ὅσον Ἀλανικὸν, ὅσον ἰθαγενὲς καὶ ὅσον ἐξωθεν, μόλις που περὶ δύο χιλιῶδας συνίστατο. Ὅμως γε μέντοι τὸ ἐπὶ τῆς οἰκείας μάχεσθαι πολλὴν σφίσι ῥοπήν ἐπὶ τῷ τολμᾷ πρὸς πλείστοις ὀλίγοις ἐδίδου. Κἂν καὶ περιγενέσθαι σφᾶς ξυμβεβήκοι, εἴπερ γυνυσίαις καρδίαις, ὡς πολλοῖς ἐλάγεται, ὥρμων καὶ τῆς μάχης ἀντελαμβάνοντο. Νῦν δ' ἄλλ' ἐρράθυμχότες οἷον καὶ νάρκην παθύντες, οὐχ ἤττον ἐκ δυσνοίας ἢ ἀδουλίας, ἀφηρημένοι ἐξ ὑπογύου καὶ ἱπποῦς καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν τῶν Ἀλάνων ἕνεκα ἐξ ἀπάντων συντέλειαν, τὰς ὁρμάς τ' ἐπεκλῶντο καὶ ἀτολμότερον συνεβήγγυνοντο. Ὁ καὶ τοῖς Πέρσαις μεγάλην ῥοπήν ἐνεποιεῖ, καὶ μᾶλλον ἐτόλμων κατ' ὀλίγων πλείστοι. Οὕτω δὲ τῆς μάχης ἀνισουμένης καὶ πλήθει καὶ γνώμῃ, πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι, φεύγουσι δ' οἱ πλείους, καὶ τῇ Νικομηδείᾳ ἐγγύθεν οὖσῃ μετὰ περιφανοῦς τῆς τροπῆς διεκπαλιόντες συνεισβάλλουσιν ἄκλειως. Ἐδοξαν δὲ τότε καὶ ἐς πολλὴν χρήσιμοι Ἀλάνοι πεσόντες πλείους ὑπὲρ Ῥωμαίων· τῷ γὰρ πεζῷ πολλῷ γε ὄντι διδόντες ἀνεσις εἰς τὸ φεύγειν κλινάσης ἦδη τῆς μάχης, αὐτοὶ μὲν περικυκλῶντες τοὺς

πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωρουντες καὶ λέχριοι πως ἐπιτιθέμενοι, περιαργοῦντες ἐπιτηδες, διστοῖς ἐξάλλον καὶ πεζοὺς τοὺς τέως ἱππότηας ἐδείκνυνον. Πεζῶν δὲ νέφος ἐκείνων συνειλούμενον σφίσι καὶ διεκπαλὶον τὰ πρόσω ἀπεσώζετο. Ἐκείνοι δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας [P. 230] τοὺς καθ' αὐτοὺς προβαλλόμενοι κινδύνους συνεχεῖς ἐπιπτον. Καὶ οὐδὲν ἦν τὸ λοιπὸν καὶ τὸ νικᾶν Πέρσας καὶ διασπαρέντας ἄλλον ἀλλοχοῦ κατατρέχειν τὰ πρόσχωρα, τῶν πολλῶν ἐντεῦθεν εἰς ῥάδιαν προνομήν κειμένων κατὰ πολλὴν ἐρημίζων τῶν κωλῶντων. Ἦρξε τοίνυν ταῦτα μεγάλων κακῶν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ, ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίοις, τοῖς τῶν καρπῶν συλλογῆς, τῶν μὲν ἀπαγομένων, τῶν δὲ σφαττομένων, ἔστι δ' ὧν καὶ φευγόντων, εἴ τις καὶ προαπανίστατο τῶν δεινῶν καὶ φρουρίῃ τινὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἐπίστευεν.

κς'. *Καταφυγὴ τῶν ἔξω πανοικί πρὸς τὴν πόλιν.*

[P. 231] Εἶδες δὲ τότε καὶ τοὺς ἐνδοτέρω σκευαγωγοῦντας, καὶ οἰκτρὰν θεῶν περαιουμένους εἰς πόλιν, ἀπογνόντας ἦδη τὴν τῶν ἰδίων σωτηρίαν. Καὶ ὁ πορθμὸς οὗτος ἐκάστης μυρμηκίαν ἀνθρώπων καὶ ζῶων ἐδέχετο, οὐκ ἀνευ συμφορῶν τῶν μεγίστων ἀπαλλαγέντων· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις οὐ τῶν ἰδίων ἀποθῆναι τὴν στέρεσιν, τῆς μὲν ἀνακαλουμένης τὸν ἄνδρα, τῆς δὲ τὸν υἱὸν ἢ μὴν τὴν θυγατέρα, ἄλλης

bant quidquam aggrediendi viris dignum; parque frigus in pugnam protrusi in ipsa acie monstrarunt. Id quod Persis animadversum addebat videlicet illis animos, magnamque facultatem pauciores, eosque timidos, obterendi tribuebat. Ita male comparato inter hinc paucos sibi diffidentes et debiles, illinc plurimos optime animatos fortesque certamine, praelium commissum est, eo qui exspectari debuit eventu, ut nostrorum nimirum non pauci caderent, plurimi fugerent, et in urbem vicinam Nicomediam plane fusi nec dissimulanter victi, cladis plenè dedecorisque confugerent. Demonstrarunt se occasione ista valde utiles Romanis Alani; quorum utique multi pro salute nostrorum occubuerint. Videntes quippe inclinatham irrevocabiliter ad fugam aciem pedestrem, quæ maxime numerosa erat, spatium ipsi ad vitam in tuto locandam suo magno periculo ultro adeundo præbuere, siquidem desilientes ex equis, et magno animo ad persequendum consternatos erumpentibus circumfusi hostibus, eosdemque oblique a lateribus procella telorum impetentes, stare quamlibet invitos coegerunt, plerisque ipsorum equorum cæde ex equitibus in peditum ordinem redactis. Unde contigit agmen illud peditum nostrorum loco motum, et si equitatus incurrisset, plane perituum, otium suæ salutis prospiciendi nancisci, empti ipsi commoditate ista pretio sanguinis et vitæ Alanorum; quorum permulti corpora tegendæ nostrorum fugæ obtendentes transfossi ceciderunt. Cæterum Persæ adeo strenue **335** usi victoria sunt, ut medium nullum intercederet spatium inter cladem nostri exercitus et distributionem illorum in manus varias

quæ diverse in multas simul partes Romanæ ditionis irrumperent. Et sufficiebat vel exiguus numerus rei ubique ex ipsorum sententia gerendæ, propter debilitatem et destitutionem in illo limite interiusque extremam omnium, nemine jam prorsus uspiam comparente qui subditos imperio Romano lueretur. Quare omnes et omnia parata illic præda quibusvis tollere curantibus jacebant. Ingentium hæc igitur fuerunt initia malorum, geminante etiam incommodum importunitate temporis, quod hæc Muzalonis clades incidit in æstivam messem, qua tempestate cuncti erant intenti collectioni et importationi frugum in horrea, vice cuius hi quidem abducebantur, illi trucidabantur, nisi si qui mala ista fuga matura prævertissent a cque alicui obviæ se ac sua credidissent.

26. Concursatio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.

Vidisses tunc citiores Nicomedia ruris incolæ convasata supellectile trepide in urbem accurrentes, et miserabile spectaculum obviis offerentes luctu et planctibus, quibus uti desperata salute se miserè cruciabant: cernebaturque quotidie in trajectu illo, velut densum formicarum agmen sese trudens terrore, multitudo mistim hominum et bestiarum. Nec quisquam ea ibat non ejulans ac plorans, quod maximis jacturis ægre vitam redemisset, nemine fere non cuiuspiam ex intimis amissionem lamentante. Hæc quidem virum abactum aut occisum flens inelamabat, illa filium aut filiam, alia nomen aliud affectus et cognationis proximæ. Cuncti autem miserabiliter in publico jacentes proumbe-

ἀδελφόν τε καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἄλλης ἄλλο τι συγγενείας ὄνομα, πάντων δὲ ἐλευσινῶς προκαίμενων, τῶν μὲν ἐντὸς πόλεως, τῶν δὲ καὶ ἐκτὸς παρ' αἰγυλῶν εἰσπίως κατασποδουμένων, λείψανα φερόντων καὶ ζωῆς καὶ βίου. Νῆπια δὲ καὶ γυναῖκες καὶ οἰκτροὶ προσδύται προκαίμενοι ταῖς ὁδοῖς ἀλγεῖν ἐπολεῖ καὶ τὸν μόνον ἀκούοντα. Πλὴν ἐντεῦθεν στρατὸς μὲν τὸ μὲν ξενικὸν περαιούμενον ἀκλεῶς ὑπέστρεφε, τὸ δ' ἰθαγενὲς καὶ αὐτόχθον, καὶ αὐτῶν οἰκιῶν ἐκκεχωρηκὴς τοῖς ἐχθροῖς, ἐξ ἀναγκαίου ἐξήτει ὅπη γε καὶ ἀποφυγὸν σωθήσεται. Ἐχθροὶ δὲ τῶς πολλῶν ἐμπλησθέντες τῶν ἀνωτέρω ἀνέδην ἐκείνοις ἐνεσπατάλων, ἀπύγοντες μὲν αἰχμαλώτους, ἀπάγοντες δὲ καὶ ζῶα καὶ λέαν πᾶσαν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν καρπὸν τῆς γῆς τὸν ἐπέτειον, ζῶας τοῖς ἐκ τῆς λείας διευθετούμενοι, καὶ ὁ τι καὶ ἔδοξεν ἀσφαλὲς μεταφέροντες. Οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν κατωτέρων Νικομηδείας ἤπτοντο, ὥπως θαρρόυντες ἴσως τὴν εἰσβολήν· ἐπῆει γὰρ ἐκείνοις φοβεῖσθαι τὴν ἐξ ἐγγίονος ἔφοδον, καὶ ὡς ἱερῶν ἀβύκτων εἶναι τῶν τῆς πόλεως προστασίῳ ἀπειχόντο, εἰ καὶ τοῖς τῆδε τῶν δεινῶν προσδοκωμένων ἀντιστάτης ἔδει, καὶ ὡς ἦν ἀνεστέλλοντο. Οὐ γάρ ῥ' ἐν-
ταῦθα μόνον ἦν τὸ δεινόν, ἀλλὰ τὰ κατ' ἀνατο-

λὴν μέχρι καὶ Ἀτραμυτίου, ὅπου καὶ βασιλεὺς ἐπαχωρίζε, τὰ ἀνωτέρω πάντα διχα τῶν ὀχυρωτάτων φρουρίων τοῖς ἐχθροῖς εἰς προνομὴν ἔκαιντο, τὰ δὲ πρωτέρω περὶ ποῦ τὴν Ἀχυράους καὶ Κύζικον καὶ Πηγῆς καὶ Λοφάδιον ὀλίγω τι διαστήματι τῷ ἀπὸ θαλάσσης ἐλεύθερον περιῆν. Προῦση δὲ καὶ Νικαίαι ταῖς πύλαις ἐπέχριε τὰ δεινὰ, ἀπάντων [P. 232] τῶν ἔξω προνομευθέντων, καὶ δεινὸν τὸ πάθος καὶ ἀπαρμύθητον τὸ συμβάν, ἀπάντων ὀλίγων ἐξαπολωλότων μηνῶν. Καὶ ὥς περ θείας ὀργῆς καὶ μηνίματος δαιμονίου τὸ πάσχειν, οὕτω καὶ θείας ἀντιλήψεως μόνης καὶ συμπαθείας τοῦ κρείττονος τὸ τὰ δεινὰ στήναι εἰκὸς ἦν ἐννοεῖν.

κζ'. *Περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ Σηλυδρίας.*

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα καὶ ἀρχιερεῖς ἡσυχάζειν καὶ μὴ δι' ὄχλου μεγίστου τῷ πατριάρχῃ γίνεσθαι τοῦ τῆς Ἐφέσου καὶ πάλιν Ἰωάννου καὶ τῆς ἐκείνου ἀνορθώσεως ἔνεκα. Εἰς δὲ τις αὐτῶν (ὁ Σηλυδρίας οὗτος ἦν Ἰλαρίων) καὶ μέγα τι κατὰ τοῦ πατριαρχοῦντος ἐφθέγγετο, οὗ τότε πρῶτως, ἀλλ' ὅτε δὴ πατριάρχης ἐπὶ τῇ τῆς Παμ-
μακαρίστου μονῇ ἀναχωρῶν τῶν φροντίδων καθήστο,

bant, quidam intra urbem, alii extra per maris lit-
tus, in pulvere versantes miseras reliquias vitæ ac
spei. Parvuli autem et mulieres senesque miserandi
striti temere per vias non solum videntes hor-
rendo spectaculo, sed et audientes immedicabili
cordolio vulnerabant. Cæterum indidem, hoc est
Nicomedia, 336 post cladem memoratam militia
quidem extera inglorie revertebatur : indigenæ
vero milites, qui domos suas occupatas jam ab
hoste scirent, ubi deinceps perfugium ad salutem
captarent, varie quisque æstuans necessario quæ-
rebat. At hostes corrasis hactenus omnium ulte-
riorum regionum prædis, iis se incubantes ingur-
gitabant, raptis intemperanter abutentes, trahentes
captivorum hominum catervas, captivi pecoris gre-
ges, armenta, mandras, una cum omnis generis
præda, præsertim autem fructu segetum, quas anni
impetate maturas collegerant, ex iisque largam manu,
quæ multa undique prædando congererant, iu-
menta pascébant ; denique summa securitate, quid-
quid ipsis placuerat, quo vellent cumque transferen-
tes. Non tamen adhuc citeriores Nicomedia tractus
attingebant, nondum, ut est verisimile, tuto se
illuc irrupturos opinantes. Metuebant videlicet ne,
si proveherentur, ex urbe retro relictæ erupti in
ipsos fieret. Eademque formidine continebantur,
ne suburbia civitatis tanquam sacra contingere
auderent. Et i parum ea res illic degentibus re-
missionis afferret, continuo utique terrore sollicitis
et quæ nondum patiebantur, sibi tanquam præsen-
tia fingentibus, fruebantur tamen miseri, ut pote-
rant, quiete qualicunque per istam ita suspensæ
incursionis hostilis moram, ac comparatione pariter
infelicitum multorum sese consolabantur. Neque
enim erat melior conditio securiorve status reli-

quorum per totum Orientem Atramyctium usque,
ubi diversabatur imperator : ulteriora quippe uni-
versa, præter arces munilissimas, hostibus in præ-
dam exposita jacebant. Longinquiora modo quæ-
dam circum Achyraos et Cyzicum ac Pegas Lo-
phadiumque, exigua a mari intervallo, libera su-
pererant. Prusæ quidem ac Nicææ bellum et cla-
des sub ipsas admotæ portas erant, omnibus 337
quæ circum urbes illas fuerant undique direptis
ac vastatis. Dira calamitas nec consolatione leva-
bilis ulla cuncta late occupaverat, universis illis
populis paucorum spatio mensium funditus perditis.
Ac sicut divinæ fuit iræ justæque superum in
scelera nostra animadversionis, nos pati talia, sic
uni cœlesti clementiæ ac misericordiæ numinis
imputari par fuit inducias illas malorum quales-
cunque, quæ Barbaris progredi ulterius verentibus,
Romanæ plebi, licet nullo protectæ præsidio ad-
versus eos, si venirent, contingebant, aliquid in
extrema clade solatium.

27. *De novis inter episcopos turbia et dicto Sely-
briensis.*

Et hæc quidem in hunc modum se habebant, ut
hactenus diximus ; episcopi autem perstare quæti
non poterant, nec absistere a facessendo gravem
patriarchæ molestiam, Joannis rursus Ephesii et
ejus restitutionis causa. Unus autem ipsorum Sely-
briensis, cui nomen erat Hilarion, grave quod-
piam a patriarcha peccatum retulit, non recens il-
lud quidem, sed tunc patratum quando patriarcha
idem in Pammacaristi monasterio sepositis curis
considabat ; idque siebat haud visum a se, sed ab
alio qui vidisset auditum. Verum qui memorabatur
auctor, jam erat mortuus ; fueratque, dum viveret,

οὐκ αὐτὸς ἰδὼν, ἀλλὰ παρ' ἰδόντος ἀκούσας, ὡς ἔλε-
γεν. Ἀπὴν δὲ τῶν ζώντων ὁ φήσας, ἀνάγωγος καὶ
ἄλλως ὢν ἕκτερος καὶ ἐπὶ διαβολῆς γνώριμος. Ἀλλὰ
καὶ τὸ ἔγκλημα ἀπᾶδον ὅλως καὶ ψευδολόγημα ἀντι-
κρυς. Ὅμως ὁ Σηλυβρίας οὐ πᾶν τι καὶ αὐτὸς πι-
στεύων, ὡς ἔφκει λέγων, τὸ τοῦ πράγματος ἀποπον-
εῖν ἀπορρήτοις παραλαβὼν, βασιλεῖ πιστεύει τὸν λό-
γον. Τῷ δὲ μέγα μὲν ἀκούσαντι ἔδοξε, καὶ βαρύν-
θηγε τὸ λεχθέν. ὅμως δὲ μέντοι καὶ μὴ πιστεύ-
σαντι ἐπὶ φροντίζειν τοῦ ἐν ἀπορρήτοις διακείσθαι
τὸν λόγον, ὡς ἄλλως; καὶ ἀπρὲς πῶς οὐ μᾶλλον ἢ
ψευδῆ. Διαφυλάττεσθαι γὰρ καὶ τὰς τῶν πολλῶν
ὑπονοίας ἀξίον ἐκτεχνέει. Πλὴν καὶ τοῦ προσηνέ-
κτους κατεγνώκει, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν, ὅτι καὶ
ὅλως ἐπὶ τοιοῦτῳ καὶ παρὰ τοιούτου πιστεύσειε λέ-
γοντος. Ἦν ταῦτα, καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ αὐθὺς
διὰ τὸ τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτοὺς [P. 233] ἀμφί-
γνωμον περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου πραγμάτων πα-
τριάρχῃ ἐπεῖχον, καὶ οὐ καθαρῶς εἰρήνευσαν. Ἦσαν
δ' οἵτινες τούτων καὶ ὠμογνωμόνουν τῷ πατριάρχῃ
καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς διεφέροντο. Βασιλεῖ δὲ πάντα
τρόπον τὰ τῆς εἰρήνης στέργοντι οὐκ ἤνθρωποι, ἀλλὰ

τὸ μὲν τὸν Ἐφέσου ἀποκαταστῆναι καὶ προσπαθε-
χετο καὶ συνήργει τοῖς βουλομένοις, τὸ δ' αὐθὺς ἐκεί-
νου χάριν πατριάρχην προσαναγκάζειν οὐ οἱ τῶν
δεόντων ἔδοκει. Ὅθεν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἐφέ-
σου λέγοντας ἀπαδέχετο, ἀλλὰ τό γε σιγῆσθαι διὰ
ταῦτα σφᾶς πατριάρχου καὶ λίαν διὰ βάρους ἦγε καὶ
προσωνεῖδιζε, καὶ τισιν ἐμβριθέστερον προσεφέρετο.
Σκοπῶ δὲ μὴ Πάτροκλος ἦν ὁ Ἐφέσου καὶ τὸ τ. ὑ.
Αἰνεῖον ἐσχεδιάζετο εἰδῶλον, τῆς βασιλικῆς γνώμης
ῥῆθι κλιναύσης πρὸς Ἀθανάσιον τῷ τὸν Ἰωάννην
ἀποπροσποιεῖσθαι, εἰ καὶ ἐν ἀφανεί ταῦτ' ἦσαν ἔτι.
Ὡς δὲ πού καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα κείσθαι δοκοῦν ἀνάπυ-
στον ῥῆθι ἤρξατο γίνεσθαι, καὶ τινες ἀφωσιωμένως
πως καὶ ἐκπιπολαίως τὰ περὶ ἐκείνου ἠνίσσοντο, τὸ
ἐκείνου σιγῆσθαι ἐαυτοῖς εὐπροσωπότερον καθιστάν-
τες, τότε βασιλεὺς τὸν πρῶτως ὑπομνήσαντα περὶ
τούτου ὑπώπτευσεν, ὡς καὶ ἄλλοις εἰποι τὸν λόγον,
καὶ αὐτὸν μὴ σκανδαλίσειεν ὑπειπὼν, ἄλλοις ἰσως
εἰπὼν μῶμον προστριψέις. Διὰ τοῦτο, καὶ τῇ τοῦ
πατριάρχου θαρβῶν σεμνότητι, ἐκφαυλίζει τὸν λό-
γον, καὶ τὸν πρῶτως εἰπόντα δῆλον καθίστησιν. Ἀρ-
ρήτον μὲν γὰρ εἶναι καὶ ἀπιστον, καὶ λίαν ὠρέγετο,

homo contumeliosus et calumniator notus. Crimen
porro erat prorsus abhorrens a verisimilitudine
omni, merumque mendacium. Præ se ferebat quin
etiam Selybriensis ipse, cum id alterius testimonio
referret, sese haud credere: putasse tamen rem
qualicunque fide arcano ad se delatam imperatori,
prout fecit, indicare se debere. Imperator hoc au-
dito momenti permagni temere moveri negotium
judicavit, graviterque tulit id ad se delatum. Ac
nullam licet fidem delationi adhibens, sibi enixe
curandum existimavit ne ad plures dicti notitia
manaret, **338** præterquam indecentis et mentione
ipsa infandi, etiam, ut se dabant indicia, mendacis.
Præverti enim oportere suspiciones multorum æ-
quum censuit. Sed et, prout ex consecutis ad ex-
tremum apparuit, succensuit delatori, quod e tam
levi tamque sublestæ fidei auctore cognitam rem
tantam non modo non contempsisset, ut debuerat,
verum etiam, ut deferendo monstraverat, credidis-
set. Dum hæc ita se haberent, interim episcopi,
quod sibi adversari patriarcham scirent in negotio
Joannis Ephesii, haud cessabant instare circa hoc
illi, nec corde sincero cum eo communicabant. Non
tamen ex eorum numero deerant qui partes patri-
archæ sequerentur et ab aliis ea causa dissentirent.
Quæ cernens imperator, pro suo antiquo proposito
pacis ecclesiasticorum omni ratione procurandæ,
haud sibi cessandum in hac pacanda discordia pu-
tavit; in quo restitutioni quidem Ephesii, quam
multi urgebant, non modo assentiri se monstrabat,
sed ei ultro promovendæ paratam exhibebat ope-
ram. Tamen idem ejus rei gratia vim inferri pa-
triarchæ haud decere judicabat. Unde, quanquam
libenter audiret quæcunque pro Ephesio allegaban-
tur, molestissime ferebat omnem mentionem dis-
cessionis a sacrorum principe; et quos audiret eam

minari episcopos, graviter increpabat, etiam ex-
probratione non abstinens. Non dissimulabo hic
tamen speculationem quandam meam. Quis scit
an capessenti sic imperatori causam Ephesii, cui
sciret adversari patriarcham, non aliud occultius
in mente fuerit? Quis, inquam, præstet non hoc
illi prætextum fuisse merum, et velut illud e fa-
bulis ad vanam speciem objectum inane *Æneæ*
simulacrum, ad usum indulgendi conceptæ jam tum
arcanæ voluntati reponendi Athanasium in thro-
num, quam ad rem sibi videbat fore utilem fac-
tionem multorum antistitum a Joanne nunc ponti-
ficæ aversorum ob Ephesii negatam ab eo restituti-
onem. Sed hæc omittamus, quæ si jam **339** tum
erant, in occulto certe teuebantur. Tunc autem
evenit ut, cujus meminimus, Joannis patriarchæ
crimen clam olim inimmuratum enotescere inci-
peret, et a quibusdam verecunde quidem ac quasi
aliud agendo, tamen sic oblique inueneretur ut qui
rem compererant agnoscerent; quod infensi Joanni
episcopi magna arte faciebant, sic sibi plausibili-
orem præparantes obtentum ab eo sese discindendi.
Istam propalationem rei a se tanto studio celatæ
imperator sentiens, cum qui sibi primus illam
indicasset, Selybriensem violati arcani suspectum
habuit; et in eam incubuit partem ut crederet il-
lum indulgentem prurigni malignæ aliis quoque
manifestasse, quod frustra ei fuisset a se impense
commendatum ne omnino mortalium cuiquam
aperiret. Et hunc quidem ipsum coram redarguere
levitatis illius haud voluit, ne sine operæ pretio
eum irritaret: illum tamen eo nomine apud alios
vituperavit, ac fretus gravitate notaque patriarchæ
innocentia non dubitavit crimen id totum falsæ
calumniæ adscribere, conquerendo de eo qui primus
vulgaverat, quod luce indignissimum premi tene-

ὡς ἐφίκει ὑπολαοιούμενου δὲ καὶ παρ' ἄλλων, αὐτὸς ἄναρχασις φανερὰν καθίστηται τὴν κατηγορίαν, καὶ ὡς ὕβριστὴν οὐκ αἰτίας ἀνίει τὸν φάμενον. Ἀκούει ταῦτα καὶ πατριάρχης, καὶ ὡς εἰκὸς δεινοπαθήσας, ἐπὶ οὐ περιτὴν ὁ πρῶτως ἐπαιπῶν, ὡς ἐλέγετο, αὐτῷ δὲ Σηλυδρίας τὴν συκοφαντίαν ἐπέτριβε, καὶ συνόδῳ ἐπεγκαλεῖ ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν ἐαυτῷ, κἂν ἐκεῖνος ὡς εἶχεν ἐπειλύων τὸν λόγον ἄλλως· ἔλεγεν ἔξει-
παιν.

κτ'. Ἰθρυοπάθησις πατριάρχου διὰ τὴν συκοφαν-
τίαν καὶ ἀναχώρησις

Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ [P. 234] βασιλεὺς (οὐδὲ γὰρ ἦν ψευδούς γραφεσθαὶ βασιλέα γε ὄντα) ἐπὶ τοῖς τοιαύτοις συκοφαντοῦντα διελέγχειν ἀναγκαζόμενος, ὁ δὲ αὐτὸς ἀνέκφορον ἠδοῦλετο μένειν, ἐπὶ πολλῶν ἐξέ-
μερεν, ὅπως καὶ ὅτε καὶ τί προσελθὼν εἴπαιεν ὁ εἰ-
πὼν. Τίως δὲ πολὺς προσετρίβετο ἐντεῦθεν μῦθος, ἀφ' ὧν ἐπὶ ἀντιδιατεινομένων. Καὶ διὰ ταῦτα πα-
τριάρχης δεινῶς ὕβριοπαθῶν ἦν, καὶ οὕτα βασιλέα
προσαπέδρετο κινεῶντα τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ

πρῶτως εἰπόντι κακῶς εἶχε, καὶ συνόδῳ ἐξῆτε ἐκ-
δίκησιν, εἰ πιστεύειν θέλοιεν ὡς καὶ αὐτοὶ συκοφαν-
τίαν τὸν λόγον, ὡς λέγουσι, κρίνουσι. Τῷ τοι καὶ τῷ
μὲν ζητεῖν πατριάρχην δίκαια εὐχμπαντες ὠμολόγουν,
πρὸς δὲ τὸ καταδικάζειν τὸν λέγοντα διαμφιγνωμο-
νοῦντες ἦσαν· μηδὲ γὰρ κάκεινον αὐτὸθεν ἐκφῆσαι
τὸν λόγον, μηδ' ὡς κατηγορίαν συνθεῖναι, ἀλλὰ βι-
σιλεῖ πιστεῦσαι, ὥστε μέναι καὶ ἐν ἀπορρήτοις ὁ-
εσθαι. Ὡς δὲ πολλὰκις ὁ μὲν πατριάρχης συνιστᾷ
βουλόμενος σύνοδον ἐπὶ τοῖς τοῖς ἀρχιερεῖς μετε-
πέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ οἱ μὲν συνήγοντο καὶ ἔτοιμοι
ἦσαν κρίναι καὶ καταδικάζειν τὸν φάμενον ὡς οὐκ
εὐσχημον ὃν οὐδ' ἄλλως εὐπρεπὲς πρὸς βασιλέα λέ-
γειν τοιαῦτα, οἱ δὲ αἰτίας τῆς ἀποφυγῆς πλαττόμε-
νοι τὴν ἀφίξιν ὑπερετίθεντο καὶ τῷ Σηλυδρίας ἀγα-
θὰς ὑπερέτεινον τὰς ἐλπίδας, ταῦτα δ' ἐποίουν
πολλὰκι· ἐννοίαν δίδοντες ὡς ἐπαλγοίεν καὶ οὗτοι μὴ
καὶ πατριάρχου σφίσις ὁμογνωμονοῦντος ἐπὶ τοῖς τοῖς
Ἐφέσου πράγμασιν, ὥστε καὶ κινδυνεύειν σχίζεσθαι,
τότε πατριάρχης ἀπαλγῶν τοῖς τελοῦμένοις, ἐπεὶ γε

bris semper oportuisset. Sic imperator id ipsum
quod summe, ut videri voluit, cupiverat indictum
immemoratumque perpetuo sileri, cum susurrari
ab aliis intellexisset, publicare ipse coactus est,
primum incusans Selybriensem, qui prodiderat pri-
mus, ut contumeliosum et sycophantam. Audit hæc
patriarcha, et prout par fuit, indignatus, postquam
in vivis non supererat qui falsi criminis auctor
allegabatur, ipsi Selybriensi calumniæ dicam im-
pugit, questusque de illo apud synodum petit
canonice rem cognosci vindicarique tantum scelus,
excusante illo quantum poterat, hand se malo
animo enuntiasset sub arcano quod ex alio rescis-
set.

23. Indignatio patriarchæ propter calumniam, et
secessus ejusdem.

Hæc ipsa expositio patriarchæ querelaque
apud synodum cum curam imperatori adjecisset,
ne cuiuspiam minus plene de re tota edocto suspicio
forte in ipsum oboriretur, tanquam quod audivisse
ex alio aiebat 340 per se ipse conflavisset, causa
fuit diligentius asseverandi delationem ad se fac-
tam, eoque magis ac magis divulgandi quod enixe
in arcano manere studuerat, dum scilicet multis
sollicite inculcat, quis, quando, qua ratione ad se
accedens illud patriarchæ crimen detulerit; ac
scilicet Selybriensem delatorem graviter incusans,
qui vicissim dum se apud plerosque purgare sata-
git, postquam erat contestatus bono se animo et
sine ulla calumniandi voluntate Augusto sub fide
arcani declarasse quod ipsum non latere publice
interesse putaverat, erumpebat in mutam vitupe-
rationem ipsius, qui videlicet secreti religione
violata rem clam auditam palam enuntiasset. Per
has contentiones latius sparsum sermone celebra-
batur patriarchæ crimen, non sine gravi ejus in-
famia; qua ille acriter commotus nec imperatoris
excusationem admittebat, coactum se aientis ad

proferendum quod tenere occultum debuisset, et
in eum maxime qui falsam ei calumniam primus
indicasset infenso erat animo, vindicarique scelus
hujus severo synodi judicio poscebat; utebaturque
ad tanto efficacius id judicium urgendum profes-
sione sibi facta multorum et Patribus, sigillatim
affirmantium non dubitare se quin falsum et calum-
niose afflictum totum id crimen esset; quod qu
dicerent, eos patriarcha contendeat sensus istius
sui veritatem debere sancire puniendo, ut mere-
batur, illo qui temere primus effutiisset id quod ipsi
nihil aliud quam atrox falsissimumque maledictum
esse judicarent. Ac juste quidem commoveri pa-
triarcham et suæ sanæ innocentie suffragiis
synodi stabiliri velle non immerito fatebantur pas-
sim omnes: damnari, prout petebat, pernisque
subjici primum denuntiatorem falsi licet ejus erimi-
nis, haudquaquam omnes pari consensu censebant
æquum. Erant enim qui reum venia prosequendum
contenderent, quoniam non ipse a se tanquam sibi
compertum patriarchæ delictum primus auctor
detulisset, neque ejus accusationem instituisset,
sed rem arcano sibi cognitam imperatori credidis-
set, sub fide silentii custodia tenendam, ut quidem
existimabat. Cum autem nihilo acius patriarcha
incumberet in propositum synodalis judicii ad-
versus Selybriensem urgendi, convocaretque sæpius
ea de causa synodum et nominatim episcopos accer-
seret, horum aliqui conveniebant, promptosque se
præhebant ad judicandum condemnandumque Hila-
rionem, quod contra quam conveniens ac decens fuit
erat, 341 talia imperatori dixisset: alii fictis
prætextibus accessum ad synodum excusabant, eo
ipso Selybriensi addentes animum spemque judi-
cii declinandi facientes. Quod isti cum sæpius age-
rent, facile intelligendum non imperitis rerum
dabant ulcisci eos in hoc proprium dolorem, et
occasionem arripere vicissim ægre faciendi pa-

συνδοικῶς προκαθήμενος μέχρις ὧς τῆς ἡμέρας τῆς Α
ἐκείνων περιέμενεν ἀφιξίν, αὐτίκα συντόνῃ ψυχῇ
καταστήματι καὶ ἱκανῶς ἐνθέρμῃ ἐκ λύπης ἀποχω-
ρεῖ, τελευταῖον εἰπὼν εἰς τοὺς τότε ἀρχιερεῖς ἡ μὴν
τοῦ λοιποῦ μὴ εἶναι μέσον αὐτῶν, κἄν ὅ τι ποιοῖεν,
καὶ ὄρκον ἐπιπροσθεῖς, ὥς τινες ἤκουσαν. Ὁ δ' ὄρ-
κος [P. 235] ἰδιωτικῶς πως οὕτως ἐξεγενεθῆς· « Νὰ
ῆμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, εἰ
μὴ τὰ γένοιτο. » Τὸ δ' ἦν, εἰ μὴ ὁ Σηλυδρίας κολά-
ζοιτο. Πέμπτην μὲν οὖν ἦγε τότε μὴν Ἀνθεστη-
ριῶν, ἡμέρα δ' ἦν ἡ πρὸ τοῦ Σαββάτου Παρασκευῇ,
καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας τῇ κέλλῃ πρὸς ἑσπέραν σὺν
τοῖς ἰδίοις· μεταχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμακα-
ρίστου μονὴν, ὅπου καὶ εἴθιστο καταμένειν, γίνεται,
ἀφελὲς ἕνα τῶν αὐτοῦ ἡ καὶ δεῦτερον τὰ τοῦ πα-
τριαρχείου κατέχειν καὶ διοικεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν
ἐκεῖνος ἐπραττεν, οὐ μὴν δ' ὥστε οἱ καὶ καθάπαξ
ἀπαλλάττειν ἐγνωστο, ἀλλ' ὡς πολλάκις εἴθιστο πράτ-
τειν, οὕτω καὶ πάλιν ὑπελαμβάνετο. Αὐτὸς δὲ μεθ'
ἡμέρας· καὶ παραίτησιν σχεδιάσας πέμπει πρὸς βα-
σιλέα οὕτως ἔχουσιν ἐπὶ λέξεων·

tristitia, in odium ejus duritiei qua ipsis assentiri
recusaret in restitutione Joannis Ephesini; qua re
tantum offendebantur, ut facile appareret non pro-
cul abesse illos a consilio abscindendi se ab eo.
Istas horum tergiversationes ferbat patriarcha
molestissime, adeoque die quamlibet, cum collectæ
sibi morigerorum antistitum synodo præsidens
aliorum adventum usque ad vesperam frustra ex-
spectasset, repente concitato impetu ægri animi,
magna iræ dolorisque significatione exsurgens
abiit, extremum ad præsentēs Iepiscopos prolocu-
tus de cætero se nunquam amplius medium inter
ipsos consensurum, quidquid ad se revocandum
molirentur; adjecitque, ut quidam audire, jura-
mentum vulgaribus hisce conceptum verbis: « Per
quantum servus Christi sum, non ero deinceps
vobiscum, ni hæc fiant, » hoc est nisi Selybriensis
puniat. Dies erat quinta Julii mensis, eademque
seria sexta hebdomadis sive Parasceve Sabbati,
quando sic se proripiens e synodo Joannes patriar-
cha, inde paululum in cella commoratus, sub no-
ctem cum familiaribus domo excessit et in Pam-
macaristi monasterium, ubi solitus erat diversari
patriarchio digrediens, migravit, uno duntaxat al-
terove suorum in patriarchalibus relicto ædibus,
qui eas servarent et res patriarchatus procurarent.
Atque hæc quidem ille fecit, haud eo animo ut pe-
nitentis et irrevocabilitate patriarchatu cederet: sed,
prout jam sæpius usu venerat, sperans rogatum
se iri, et a sollicitis urgentibus ut redire vellet, **342**
ubi non alia conditione assensurum se monstraret
quam si quæ optabat fierent, fore ut voti compos
resumeret usum potestatis. In hac tamen simula-
tione recusandæ sedis in gradu nunc longius
quam antea progressus, post dies aliquot abdicat-
ionis formulam conscriptam ad imperatorem mi-
sit, his plane conceptam verbis,

κὺ'. Παραίτησις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου.

« Δέσποτά μου ἅγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς δεσπόται
μου ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ἐγὼ τὸ πρῶτον ἁμαρτωλὸν εἰ-
δὼς· ἐμαυτὸν πάντα ἐπραττον ὑπὲρ τοῦ τῆς ἁμαρ-
τίας· ῥυσθῆναι με. Μᾶλλον δὲ ἐπραττον μὲν ὀλίγα,
τὸ πλέον δ' ἐθάρρουν εἰς τὸ ἀνεξάντητον πέλαιος
τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅπερ πλουσιῶς ἐξέχε-
τε καὶ διηνεκῶς ἐκχεῖ πρὸς τε δικαίους καὶ ἁμαρ-
τωλοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν κτίσιν. Καὶ
τούτῃ μόνῃ θαρρῶν διήρουν ἡδέως· τὸν ἐμὸν βίον.
[P. 236] Εἶτα ἀναγκασθεὶς ὅσα εἶδε Θεὸς, κρίμασιν
οἷς οἶδεν αὐτὸς, ἀνήχθη εἰς τὸν πατριάρχικόν ὄρ-
κον. Ὑβρίσθη μετὰ ταῦτα ὅσα εἶδε πᾶς ὁ ἐνταῦθα καὶ
ἐκτὸς λαός. Ἐλυπήθη διὰ ταῦτα πολλὰ, οὐχὶ διὰ
τὴν ἐμὴν ὑπόστασιν, οἶδε Θεὸς, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς Ἐκ-
κλησίας ἅπαν πληρωμα, ἧς Χριστὸς καὶ διὰ τῆς
χάριτος ἐκείνου ἐγὼ κεφαλὴ. Εἰδὼς τοίνυν ὡς οὐ
τῶν πρεσβύτων, οὐ τῶν δικαίων ὢν. οὕτως ὑβρισμέ-
νον ἀποφέρεισθαι πατριάρχου ἀξίωμα, ἀναγκασθεὶς
ῶμοσα τὴν αἰτοῦ ἀποβολήν. Καὶ ἴστημι τοῦ φυλάξαι
τοῦ; λόγους μου, καὶ ἀποδιδῶμι ἰδοὺ τὰς εὐχὰς μου,

29. Abdicatio patriarchæ Joannis.

« Domine mi sancte imperator, vosque domin.
mei ac sancti antistites, ego primum peccatorem
me sciens nihil non egi quo liberarem me peccato,
aut potius, cum ad hoc multa pro mea imbecillitate
egerim, pro rei merito ac difficultate pauca
egi. Præcipuam vero fiduciam constituens in pe-
ligo inexhausto divinæ benignitatis, quod liberaliter
et effudit hactenus et effundit indesinenter Deus
in peccatores pariter ac justos, adeoque in uni-
versas indiscriminatum creaturas suas, hac fretus
sola vitam suaviter meam exegi. Deinde coactus,
prout Deus novit, judiciis quæ ipse scit, evectus
sum in patriarchalem thronum. Injuriis posthæc ac
contumeliis sum affectus notis universo, qui intra
quique extra urbem est, populo. Ex quibus magno
dolore sum afflictus, non privatæ meæ jacturæ aut
ignominie causa (Deus novit), sed propter damna
inde redundantia in universum Ecclesiæ corpus,
cujus primum Christus, deinde per ejus gratiam
ego caput sum. Sciens igitur nec decens nec ius-
tum esse sic deformatam contumeliis circumferre
patriarchæ dignitatem, coactus juravi me illam ab-
dicaturum. Et præsto sum paratus exsequi quod
dixi; reddoque en vota mea, quæ distinxerunt la-
bia mea in tribulatione mea. Abdico enim patriar-
chalem thronum; et ne prætextum in posterum
ullum **343** præbere videar scandali, meum quo-
que abdico sacerdotium, magnum mihi revera et
quantivis decus pretii. Hæc nota facio divinitus
electæ majestati tuæ et dominis meis episcopis
Christi per hanc rite consignatam abdicationis
formulam; per quam et plenam imperiorum veniam
tam iis qui me læserunt, quam qui cooperati eis
in me lædendo sunt quique abduci se passi sunt
ad his fidem adhibendam. Quibus cunctis, opto,
propitius condonet hanc culpam Deus. Unde si

ἀς διέστειλαν τὰ χεῖλη μου ἐν τῇ θλίψει μου. Παρ-
αυτοῦμαι γὰρ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὡς ἂν δὲ
καὶ μὴ πρόφασις εἰς τὸ ἐξίς ὀφείω σκανδάλου, σὺν
αὐτῷ καὶ τὴν ἐμὴν παραιτούμαι ἱερωσύνην, τὸ μέγα
ὡς ἐμὲ χρήμα καὶ τοῦ παντός ἀντάξιον. Ταῦτα
τῷ ἡμὶ γνώριμα τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλείᾳ σου καὶ τοῖς
ἀσπίταις μου τοῖς ἀρχιερεῦσι Χριστοῦ διὰ τῆς παρ-
αιτήσεως ταύτης, δι' ἧς καὶ τελείαν νέμω συγχώ-
ρησιν τοῖς τε ὑβρίσασιν τοῖς· τε εἰς τοῦτο συνεργήσεις
καὶ τοῖς προαχθεῖσι τούτους πιστεῦσαι, καὶ ἰλαῶ· αὐ-
τοῖς εἰς διὰ τοῦτο Θεός. Ἄν δέ τι συμβῇ εἰς τὰ ψυχικά
καὶ ἐκ τῶν σαρκικῶν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν
ἢ ἐκ τῶν λαῶν τοῦ Θεοῦ, ἀθωός εἰμι τῇ χάριτι τοῦ Χρ-
στοῦ μου. Ἐῖχε καὶ ὑπογραφὴν τήνδε· Ἰωάννης· μο-
ναχὸς, ὁ χρηματίας πατριάρχης Κωνσταντινουπό-
λεως. Ταῦτα γράφας τε καὶ ὑπογράφας καὶ τῷ βασιλεῖ
ἀποστείλας, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπαμφα-
σάμενος, ἀφ' ὧν σὺ χάρις τοῖς ἐγνωσμένοις ἐμμένοις. Βασι-
λεὺς δὲ δεξιόμενος τὴν παραίτησιν οὐδ' ἤθελεν ἀνα-
πύσειν ἐξ εὐλαθείας, ἀλλὰ πυρὶ δίδοναι, ἐπεὶ καὶ
ἔδωκε ταῦτ' ἐπραττεν. Ἐπεὶ δ' ἀναγνωσθέντος τὸν
πατριάρχην· ἤκουα λέγοντα ὡς ὁμίσει, ἐν φροντίδι
μεγίστῃ ἦν, καὶ ὅ τι περὶ τούτων ἀρχιερεῖς ἀποφθ-
ναιτο διασκέπτει. Τὸ μὲν οὖν ἅμα δεικνύου καὶ
ἐξετάζειν ἐφ' ἑνάτι τὰ ἐφεστῶτα τῇ Ῥωμαϊδὶ κακὰ

οὐ παρήχεν. Ἡμέρας γὰρ ἑκάστης ἠγγέλλοντο τὰ
δεινὰ, καὶ οὐ καθ' ἐν τι μέρος, ἀλλὰ πανταχόθεν καὶ
πανταχῇ συρρέοντα, οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλ' ἤδη
καὶ κατὰ θάλασσαν. Πρώτερον μὲν γὰρ πειραταὶ κα-
ταλαβόντες Τένεδον νῆσον ὡς ἰδίαν εἶχον, καὶ ὁρμη-
τηρίῳ ἐκρύβοντο, κάκειθεν ἀναπλέοντες καὶ πόλλ'
ἄττα τῶν δεινῶν πράττοντες ἐν ταύτῃ καὶ αὐτοῖς
προσώκελλον, ὑποστρέφοντες. Τότε δ' ἄλλ' ἐκείνων
καὶ ἐκόντων κατὰ φόβον ἀπαλλαξάντων, τὸ Περσικὸν
ὅσον [P. 257] ἦν ἐνδοτέρῳ ναυπηγησάμενον ταῖς
Κυκλάσιν ἐπέχρην καὶ κακῶς ἐποίουν, καὶ τοῦτο
μὲν Χίψ, τοῦτο δὲ Σάμω καὶ Καρπάθῳ καὶ αὐτῇ
Ῥόδῳ καὶ πολλαῖς σὺν αὐταῖς ἐτέραις οὐκ ὀλίγαις
προσβάλλοντες ταῖς ναυσὶ τὰς τέως ἐνωχισμένας σχε-
δὸν ἀοικίτους εἰργάζοντο. Οὐκ ἦν δ' ὅλως οὐδὲ τοῖς
ἐν τῇ γῇ τε καὶ ἡπειρώταις ἀναπνέειν τῶν μόχθων
οὐδ' ἐς βραχὺ· ὅσον γὰρ ὅσον καὶ δίκην ἀγρίου πυ-
ρὸς, τὰ ἐν τοῖς καταδύσκοντο, καὶ καθ' ἡμέραν ναι-
δύσαι ἠγγέλλοντο καὶ βασιλεῖα πρὸς ἐαυτοὺς ἀντέσπων,
καὶ ἀτελεῖς μετέλλαττον τὰς φροντίδας· φροντίδας
ἑτεραι. Τὸ μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου ζητεῖν αὐτό-
θεν δυσχερὲς ἦν, καὶ ὁ καιρὸς οὐκ ἐνεδίδου· τέως δὲ
καιρὸν ἐζητεῖ τὸν εὐθετον καὶ ἀρμόδιον.

λ'. *Περὶ τῶν κατὰ τὸν Κονξίμπαξιν Τόχαρον.*

Ἐντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ Θύρας καὶ Ἰγγυτέρω ἐπὶ

quid ex ea perniciem inferens animabus aut cor-
poribus in Ecclesiam Dei sanctam aut in Dei
populum evenire contingat, innocens huius ego
per Christi mei gratiam sum. » Hactenus abdicatio;
quæ et habuit subscriptionem talem : « Joannes
monachus, qui eram patriarcha Constantino-
polis. » His scriptis et subscriptis atque ad impe-
ratorem missis, ipsis præterea sponte exutus pa-
triarchatus insignibus, quiescebat in semel decretis
peratans. Hoc scriptum accipienti imperatori
impetum injecit religio quædam animi non admit-
tendi nec legendi, sed prout alias in re simili
fecerat, inexplicatum igni tradendi. Tandem ta-
men ad id audiendum dum legeretur inductus, ubi
audivit dicentem patriarcham se jurasse, in solli-
citudine fuit maxima, et rei iudicium permittere
sententiis episcoporum cogitabat. Sed simul etiam
recurrebat animo haud esse nunc tempus opportu-
num inchoandæ rei tantæ, malis undique ingenti-
bus in rem Romanam ingruentibus. Quorsum enim
communicanda episcopis et eorum deliberationi-
bus committenda abdicatio ista novo se ac per-
molesto intricaret negotio, cum undecun-
que obrueretur trepidis quotidie nuntiis indicantibus
344 non unam aliquam imperii partem gravis-
sime laborare, sed quantum terræ ac maris ditelo
amplectebatur, totum uno tempore perire. Jam
enim continente universa in prædam data, mare
ipsum infestari latrocinii cœperat, Tenedo paulo
ante a piratis occupata, qui inde erumpentes, et
eo tutum receptum habentes, per continuas gras-
sationes nihil securum illo pelago navigantibus et
oræ undequaque maritimiæ accolis sinebant. Ac

quantquam hi latrones deinde veriti ne non satis ad
extremum tuta ipsis ea statio foret, inde sponte
recesserant, tamen his modo successerat malum
in eodem genere gravius. Etenim quantum Persica-
rum copiarum in interiora terrarum imperii pene-
traverat, ædificatis armatisque navibus Cyclades
insulas incursabant maleque vexabant; et modo
Chio, mox Samo et Carpatho, ipsi quin etiam
Rhodo, multisque præter has aliis, cum navibus
non paucis infesti appellentes, dudum frequentes
incolis insulas jam prope desolarant et inhabita-
biles fecerant. Nec vero interim a terrestribus
latrocinii cessabatur, aut omnino miserrimis con-
tinentis incolis quidquam vel brevis interspira-
menti laborum et terrorum atrocium concedebatur.
Sed plane intimum Romanæ, velut silva concepta
penitus incendio, vi flammæ indomita continue
grassantis absumebatur; novæque quot diebus
calamitates nuntiabantur, curas imperatoris ad se
ab omni alio negotio trahentes. Unde is cogebatur
inchoatas deliberationes de modo avertendi mala
gravissima, recentibus urgentiorum cladum atque
discriminum consternatus nuntiis, imperfectas
omittere, has mox ipsas infectas pari tristiorum
solicitudinum avocatione relicturus. Illic illi de plo-
ratissimus reipublicæ status difficilem nunc redde-
bat inquisitionem de rebus patriarchæ; quare
tempus ei aptum accommodatumque negotio quæ-
rendum expectandumque iudicabat.

30. *De rebus Cuzimpaxis Tochari.*

345 Quale minime sitæ ad portas et his viciniore ur-
bes ac terræ a Nicomedia usque ad fretum Thra-

πλέον κακουμένων (τὰ δ' ἦσαν τὰ ἐκ Νικομηδείας καὶ μέχρι πορθμοῦ Θρακικοῦ), ἐπεὶ οὐκ ἦν μεταθεῖν πολέμῳ τὰς μάχας καὶ τῷ φανερώῳ προσβάλλοντας, ἄλλως ἔγνω μεταχειριεῖσθαι τὰ κατὰ τοὺς ἐχθροὺς. Καὶ τὸν Κουξίμπαξιν Τόχαρον, ὃς Νογᾶ μὲν ᾤκειώτο πάλαι, τὰ Περσῶν δ' ἐσεῖδε καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον μάγων τὰ κράτιστα ἦν, ὕστερον δ' ἐκείνου ἀπολωλότο; τῷ ἐκείθεν πλῶ πρὸς τοὺς κατ' ἀνατολὴν Πέρσας χρώμενος ὅσα γυναῖκα καὶ παῖσιν ἐξ ἀντιπνοίας περιπίπτει τοῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειον Ῥωμαίοις, καὶ βασίλει ἐπικαλεσάμενος σώζει· τε καὶ τὰ Χριστιανῶν αἰρεῖται καὶ πανοικὶ βαπτίζεται, κἀντεῦθεν ᾤκειώτο βασιλεῖ. Τότε τοῖνυν βασιλεὺς κρυπτόν τι καὶ συνετὸν πειρώμενος ἔννοειν, κηδεύειν τοῦτον ἐπὶ θυγατρὶ τὸν Σολυμάμπαξιν ἔχωρει, ὃς δὴ καὶ τῶν πλεόντων ἐχθρῶν ἡγεμόνευε, καὶ μετὰ τοῦ τὸ κῆδος προδῆναι καὶ αὐτὸν ἡγεμόνα τῶν κατὰ τὴν Νικομηδείαν καθιστᾶ, ἐφ' ᾧ περ ἐξ ἀγάπης [P. 238] καὶ συγγενείας ὁησὶς τις τοῖς Ῥωμαίων πράγματι γίνοντο, κἄν οὐδὲν ἐς τόσον ἢ ἐπὶ

νοια ὤνησεν. Ὁ μὲν γὰρ τὰς ἐπιγάμιας πρὸς τὸ συμφέρον ἔποιε, καὶ ἐπὶ βεβαίαις ταῖς ἐλπίσιν ὤρμαι, εἶγε κατὰ συγγένειαν συνεγγίζοντες, ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς τόποις, ὁ μὲν βασιλεῖ δουλεύων προνοῖτο Ῥωμαίων, ὁ δὲ τὸ κῆδος καὶ τὰς συνδράμιας αἰδοῦμενος ἀνακόπτοιο τὰς ὁρμὰς. Οἱ δὲ, ὁ μὲν εἰρήνην ἐνάγων, ὁ δὲ σπενδόμενος, ὁμῶς τὸ τῶν προσχώρων συμφέρον οὐκ ἤνυτον. Μᾶλλον μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἰτίαν καὶ ἀμφοτέρω ἀπηνέγκαντο, ὁ μὲν παρασπονδῆσεως τῆς πρὸς βασιλέα, ὁ δὲ δυσνοίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. Περιέρχεται γὰρ ἄλλοθεν τὴ κακὸν· τὸ δ' ἦν τὸ ἐκ τοῦ Ἀμούρη, ἄλλου Περσῶν στρατηγοῦ, ὃς καὶ καταθῶν Μεσοθινίας συχνάκις τὴν Σολυμάμπαξιν χάριν ὥς οὐδὲν ὀνοῦσαν ἀπήμδλυε. Τὴ γὰρ κατὰ συστάσεις καὶ ἰδίως καὶ ἑαμάχεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ἕνα εἶναι τὸν κυριεύοντα τὴν πάντως. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσχερὲς τῷ βασιλεῖ καὶ σχεδὸν ἀδύνατος ἡ τῶν ἐπισυμβαίνοντων διόρθωσις ἐνομιζέτο, τοῦ μὲν ἐνθεν, τοῦ δ' ἐκεῖθεν ὁρμώντων, καὶ κατὰ γνώμης διαφερόντων, καὶ λαὸν ἀνέ-

eiam dirimens barbaricarum incursionum malis intolerabilibus urerentur. His quoniam mederi bello aperto et commissis æquo campo præliis male paratis a re militari nequiret imperator, aliam inire viam statuit hostes coercendi, utendo videlicet ad id opera Cuximpaxis Tochari. Fuerat hic olim Nogæ familiaris, supersitioni tunc Persarum addictus, adeo ut inter principes illic sacerorum magos vel in primis ipse numeraretur. Postea Noga extincto, uxore ac filiis in navem impositis, vela inde fecit versus Orientales Persas, sed vento repulsus incidit in manus Romanorum Heracleam Ponticam obtinentium; ubi non frustra implorata imperatoris gratia incolumis liberque servatus sponte Christianam suscepit religionem et cum domo universa baptizatus est, ex quo charus intimusque Augusto cœpit esse. Cui tota sagacitate mentis intento disquirendis viis levandarum aut minuendarum quæ cunctos fere sibi subditos opprimerent cladum, quiddam ad hoc percallidum ac solerter excogitatum fore visum est, uti hoc velut hamo ad unum ex infestatoribus Romanæ Barbaris aut in partes attrahendum aut certe mitigandum, ut moderatius sæviret. Palam igitur permisit, cuius scilicet illi rei clam auctor fuerat, ut filiam Solympaxi collocaret, duci exercitus Barbarorum vicinæ insiditis, ut sic eum necessitudine generi obnoxium Cuximpaxis habens deliniret conciliaretque imperio, cuius ipse partes sequeretur; quod ut constaret manifestius, eundem affinitate ista jam contracta socerum Solympaxis regionibus Nicomedie circumscitis vice sua præferit imperator, sperans Solympaxim charitate uxoris ac soceri verecundia temperaturum a nocendo, saltem tam inclementer, commendatis tam conjuncti sibi ducis custodiæ Romanæ. Hæc Augustus quidem prudenter ita consuluit: cæterum istius 346 providentiæ perexiguus aut

nullus in rempublicam exstitit fructus. Etsi enim Solympaxis matrimonio sibi privatim utili libenter inito haud invidebat quin in Romanos quoque pars commoditatis aliqua ex eo redundaret, imo etiam inter icenda pacta nuptialia non dubiam spem fecerat volendi, novæ necessitudinis occasione, conjuncte deinceps non solum animo sed etiam loci propinquitate cum Cuximpaxi vivere, ac pariter cum eo pro se quoque consulere subditis imperatoris, ut quo tempore socer, ei officio subjectionis palam imperatori juratæ, commissis ab eo sibi Romanis provideret, eodem ipse, memor affinitatis et reveritus conventionem factam, reprimeret impetus Barbarorum deprædandæ desolandæque Romanæ imminuentium, — etsi hæc, inquam, Solympaxis et ex animo promississe et bona fide præstare voluisse visus est, tamen is successus fuit, ut apud nihil inde levamenti sentientes Romanos infamia uterque laboraret, socer quidem sædifragæ perfidiæ erga imperatorem, gener autem mali atque infesti nihilo nunc minus quam antea in Romanos animi. Aliunde porro malum oriebatur, ex altero videlicet duce Persarum Amura, qui crebris tunc incursionibus Mesothiniam vastans gratiam Solympaxis ut ad nihil utilem in animis Romanorum hebetabat. Ea quippe conditio tunc rerum erat, ut quisque ducum istorum Barbarorum propriis instructi copiis, nec ulli communiter superiori parentes, sua sibi privatim consilia haberent, nec sociorum vel auctoritas vel exemplum quidquam apud quemlibet ipsorum obtineret ponderis. Quam ob causam difficilis ac fere insperabilis imperatori censebatur malorum tunc imperium inundantium, per istam conventionis cum aliquo ex satrapis viam, curatio, utique cum nec comprehendi omnes una confœderatione possent, et uno eorum aut altero cessante alii vel etiam licentius et eriusque prædarentur, uno vide-

ἐν ἑκάστου ἐπὶ τοσούτων ἀγόμενον ἐφ' ὅσον καὶ τὸ A
κερταίνετο σφίσι ἐκ τοῦ πολεμεῖν ἔσοιτο, εἰ δὲ μὴ
ἔκλειεν πολεμεῖν οἱ προάγοντες, ἐτέρους ζητοῦντα
ὡς ἔξοντας, ὧν καὶ μαχομένων αὐτοὶ κερταίνοντο
πόμενοι. Τοῦτο συμβεβηκός καὶ τῷ Σολυμάμαξι
ἡγήσαντο ποιεῖν. Ῥωμαίους τὴν τῆς ἀναγωγῆς χάριν,
ὡν ἐπ' αὐτῷ στρατηγουμένων τῶς ἐτέροις συνιόν-
των, καὶ τὰ αὐτὰ Ῥωμαίους δρώντων ὅς' ἂν κἄν
ἐπ' αὐτῷ τὸ πρὶν ἐστρατήγητο ἔπραττον. Ἀλλὰ
τὸ ἐντεῦθεν ἐπισυμβάντα εἰρήσεται κατὰ τὸν
ἐπὶ τῷ.

ix Συναδικαὶ σκέψεις περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου
παραίτησεως.

Τίτε δὲ βασιλεὺς δεῖνόν οἴηθεις εἰ καὶ πλεόν ἀφ' ἑ-
ξου [P. 239] τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν καθιστᾶν (μηδὲ
ἐν ἐν' ἀγαθῷ εἶναι τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι τὸ
ἐν καταστάσει τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι), μικρὸν
ἀφ' ἑξου τῶν ἐξω φροντίζων ἐδίδου καὶ ταῖς ὑπὲρ
τῆς Ἐκκλησίας μερίμναις, ἥδη καὶ πάλιν ἀρχομένης
κινδυνεύειν. Καὶ δὴ συνόδους συνήγαγε, καὶ ἱερῶν
ἀνδρῶν σύναγμα, ὅσον ἦν ἐξ ἀρχιερέων καὶ ὅσον
ἐκ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, εἰς ταυτὸν καθίστα,
καὶ συνδιέμενε τοῦτοις, τὰ περὶ τῆς παραίτησεως

κατὰ κανόνα διερευνώμενος. Τότε ἐφ' ἡμέρας συν-
αγόμενοι σχίσμα γαγόνει. Καὶ οἱ μὲν πατριάρχῃ
προσκειμένοι τὰ τῆς παραίτησεως οὐκ ἐδέχοντο.
Ὑβρίζοντες γὰρ ἔλεγον τοῦτον, καὶ ἀνάγκην εἶναι μὴ
ἐκδικούμενον, ὑβριωπαθῆσαντα, ἐκχωρεῖν αἰρεῖσθαι
ὥστε καὶ τῆς ἐκδικίας κατὰ τρόπον προβάσσης αὐτὸν
καὶ αὐθις ἐπανθῆναι καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνειν ἑται-
μον γίνεσθαι. Ὅρκον δὲ μὴδ' εἶναι τὸ παράπαν, ὃ
δὴ καὶ ἀπὸ θλίψεως διεφθέγγετο, ταραχὴν δὲ μᾶλλον
λογισμῶν ἐκ ζήλου τινὸς ἀνοδομένην, ἐξ ὁλίσθου
προσχωθεῖσαν γνώμης καὶ οὐκ ἔκ τινος εὐσταθείας καὶ
μεμεριμνημένου σκοποῦ τε καὶ καταστάσεως. Οἱ δὲ
ἀπεναντίας καὶ τὴν παραίτησιν ὡς λελογισμένην ἐδέ-
χοντο καὶ τὸν λόγον ὡς ὄρκον ἀφύκτον ἔκρινον· καὶ
γὰρ καὶ αὐτὸν δὴ ἐπὶ τῇ τῆς παραίτησεως ἐκδοταί
ὁμολογεῖν, καὶ εὐχὴν πρὸς Θεὸν ἐνομάζειν τὸ προα-
χθὲν, διεσταλμένην τοῖς αὐτοῦ χεῖλεσι. Καὶ διεφλο-
νέσκον ἐντεῦθεν, οἱ μὲν ἐνθεν, οἱ δ' ἐκεῖθεν τὰ τῆς
γνώμης ἔχοντες. Καὶ οὐ τοσούτον περὶ τῆς παραι-
τήσεως σφίσι ὁ λόγος ἦν ὅσον περὶ τοῦ ὄρκου, εἰ
ἔξεστι τέως παριδόντας αὐτὸν ἀναγκάζειν καὶ αὐθις
πατριάρχῃ τὴν ἀρχὴν δέχεσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἀπώ-
μικτον ὄλω· ἐδόκει τὸν ψευδοκλαίαν ἀλόντα πατριάρ-

licet hinc, alio inde æmula incessanter rapacitate
inhabitantibus, consilio usque discordi et parata sem-
per voluntate contraria iis quæ duces alii decerne-
rent sequendi. Militum autem, qui sub istorum
merebant signis, parta usu licentia castrorum mu-
ltorum, cupidissima prædæ aviditas faciebat
347 ut ab eo satraparum quem quiescere viderent,
statim ad alium suos ad rapinas immittentem tran-
sirent, securi disciplinæ militaris, et unani unice
spectantes, quæ sola illis erat bellandi ratio, lucri
sibi ex rapto conficiendi commoditatem. Id quod
tunc Solymampaxi contingens, ut nimirum milites
cum sui abstinentem jam a rapinis desererent
transfugerentque ad Amuram in Romania latroci-
nantem, obstitit quominus sperato ex ejus cum
Casimpaxi societate urgentium malorum laxamento
quoque Romani fruerentur, militibus ejus per
transitum ad alia infesta Romanæ castra malis
iisdem imperii subditos nunc vexantibus, quibus
antea eosdem affecerant, cum nondum conciliati
Solymampaxis signa sequerentur. Sed quæ indidem
alia oriri deinde mala contigit, suo iterum loco
referentur.

51. Synodicæ deliberationes circa patriarchæ abdi-
cationem.

Cæterum hac qualicumque rebus Romanis ex sæ-
dere duorum satraparum remissionis oblata spe,
quæ quæ vana esset, usu posterius apparuit; in-
ducias urgentium curarum nactus interim velut
quasdam imperator, grave nec committendum sibi
putavit supersedere amplius conatu restituendæ
tranquillitatis Ecclesiæ, ejus gliscientes turbatio-
nes in reipublicæ ipsius ac status politici redun-
dere periculum intelligebat. Impegit igitur bre-
vem illam a sollicitudinibus imperii requiem in

acres curas stabiliendæ pacis Ecclesiæ, quæ con-
cuti rursus incipiebat; congregavit synodos, et
sacrorum hominum conventum instituit, quantum
ad manum fuit episcoporum, quantum clericorum
et monachorum, in unum cogens. Cum his totos
ipse durabat dies, patientissime disquirens quid
juxta canones de patriarchæ abdicatione statuen-
dum videretur. Celebratis per dies aliquot istius-
modi conventibus, scindi qui coiverant cœperunt
in duas potissimum sententias. Nam qui favebant
patriarchæ, abdicationem ejus haudquaquam ad-
mittendam opinabantur, quippe quam dicent in-
vito extortam, justa impatientia gravissimæ contu-
melie; ejus cum reparationem 348 impetrare
diu flagitans nequivisset, necessitate adactus qua-
dam ad illud extremum consilium non tam venerit
quam vi trusus fuerit renuntiandæ dignitatis.
Quare non videri dubium quin paratus is sit ad
resumendam retinendamque patriarchalem potesta-
tem, simul, quod jure postulat, justa calumniatoris
damnatione purgatus rite fuerit macula criminis
falso impacti. Nec vero quæ verba perturbatio
ipsi ægræ dolore gravi mentis expressit, pro vera
jurisjurandi formula oportere accipi. Prolapsum
in hæc eum acri animi ærumnæ sensu gravissimæ
æstuantis angore: non autem, ut ad religionem
juramenti rite consciscendam opus fuerat, libera
sibi constantis arbitrii judicio, illa volentem scien-
temque protulisse. Contraria his erat factio abdi-
cationem ut ratam legitimamque acceptantium, ver-
baque in ea posita irrevocabilis juramenti vim
certam obtinere judicantium. Nam et ipsum id fa-
teri qui suum optime sensum calluit, in ipsa scri-
pto editæ abdicationis formula Joannem, nomi-
nando id votum a se Deo factum quod sua labia

χην τοίνυντεθεν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι· οἱ δὲ Ἀβελίου ἀνέπτυσσον καὶ ἱστορίας προέτεινον, καὶ ποῦ μὲν Φλαδιανὸν [P. 240] προσήγον ὁμολογῶντα τὴν χειροτονίαν μὴ δέχεσθαι καὶ δεξιόμενον ὕστερον, ποῦ δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου Βιάνορα, θεραπευσάντων τῶν ἁγίων τοῦ ἐκείνων ὄρκους τρόποις οἰκονομίας καὶ πνευματικῆς καταστάσεως. Ταῦτ' ἔλεγον διαγινωμονούντες, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ χρόνος ἐτρίβετο. Μόλις μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλονεικίαν καὶ τὴν ὑπὸ βασιλεὶ ἀκρατῇ γε καὶ διαγνώμονι συνδιάσκεψιν, ἔπει οὐκ ἦν συμβαίνειν τὰς γνώμας αὐτῶν, εἰς πολὺ τοῦ καιροῦ κατατεινομένου, ἔγνωσαν ἅμα πέμπειν καὶ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον αὐτὸν πατριάρχην, ὅπως ἔχει γνώμης καὶ ὅ τι λέγει ἐπὶ τῇ παραιτήσει καὶ ἐπὶ τῇ φημιζομένῳ ὄρκῳ· τὸ γὰρ εὐλαθεῖ καὶ ἀπλοῦν τοῦ ἀνδρὸς ἐχέγγυσον εἶχον λέγειν ἐκεῖνον τὰ πάσης ἀποδείξεως κρείττω, ἐφ' οἷς ἄρα διημφισθῆσθαι ἄλλήλοις. Καὶ δὴ ἤξιον μὲν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ἐκεῖ καὶ αὐτὸν προκαθεζόμενον, τῇ

παρ' ἐκεῖνον ἀφίξεως ἐνεκα, συνεπεμπον δὲ οἱ τοῦ συνεροῦντας καὶ δύο ἀρχιερεῖς, τὸν τε Κρήτης Νικηφόρον καὶ τὸν Περγάμου Ἀρσένιον. Οἱ καὶ ἐπιστάντες περὶ τῆς παραιτήσεως καὶ τοῦ λόγου ὡς ἐκ συνόδου πάσης καὶ βασιλέως διεπυθάνοντο.

λβ'. *Περὶ τῆς πρὸς Ἰωάννην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀφίξεως καὶ τῆς ἀπολογίας ἐκεῖνον.*

Ὁ δὲ τὸν ἀπολογον ὅσον ἦν συντεμών, γραφῇ σημῆνας ἀπέστειλεν. Ἦν δ' ἐπ' αὐτῆς εἰπεῖν τῆς ἰδέως ἔχουσα οὕτως· « Δέσποτά μου, ἅγιε βασιλεῦ, διεμηνύσατό μοι ἡ κραταιὰ καὶ ἁγία βασιλεία σου καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος, μετὰ τοῦ ἀγιοπάτου πάππα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἵνα παραδῇλωσῃ τῇ κραταίᾳ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ [P. 241] σου ὅπως ἔχω γνώμης περὶ τοῦ συμβάντος εἰς ἐμὲ λόγου, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς παραιτήσεώς μου. Καὶ ἔδει μὴ τὸ παράπαν ἀποκρίνασθαι με, τῆς ἐμῆς παραιτήσεως σαφῶς παριστώσης τῇ ἐμῇ βούλῃσιν· ἔπει δὲ μόλις νῦν ἐρωτῶμαι, ὡς ἐν

distinxerint. Atque in hoc isti obnixi stabant, contentione certa non cedere, aliis nihilo remissius repugnantibus. Nec spes apparebat finiendæ altercationis, quæ minus circa abdicationem ipsam quam circa verba illa juramenti speciem præferentia exarserat. Eoque res devenerat, ut quaereretur num etiamsi forte sese ille obstrinxisset qualicunque juramento, solvi ea religione deberet adigique nihil secius ad resumendam sedem. In quo vehementer adversabantur qui eum rite ac valide renuntiasse contendebant, nefarium et execrabile censentes, seu vel perjurii compertum, patriarcham deinde et esse et nominari. Contra alii libros replicabant veteres, historiasque allegabant. Et nunc quidem Flavianum producebant, qui postquam iurasset se ordinationem non accepturum, eam deinde tamen acceperit: mox etiam tempore

349 magni Basilii paria dictum egisse Bianorem, sanctis videlicet Patribus ipsos religione iurijurandi liberantibus accommodatione quieti tunc rerum opportuna et ipsis inspirata divinitus. Talia u rinqe irrevocabili pertinacia contententes allegabant. Atque hujusmodi jurgiis tempus absumebatur, quoad vix tandem post multam illam altercationem et indefesse cunctis præsentis cunctaque attente audientis cooperantem, prout poterat, ad aliquid denique decernendum deliberationem imperatoris, cum aliter infinite discordes in unum cogi sententiæ nequirent, conventum assensu cunctorum est mihi oportere qui ipsum interrogarent patriarcham, quo animo abdicationem scripserit, quidque mente versaret cum illa iurijurandi formam præferentia proferret verba. Eam enim constabat inter omnes esse sinceritatem et simplicitatem viri, quæ pignoris loco esset idonei haud aliud ipsum de rebus illi uni ex intimæ admonitu conscientiæ perspectissimis, de quibus nunc discerneretur, responsurum, quam quod revera esset. Itaque rogant patriarcham Alexandrinum, qui et

Ipsæ in primis ejus consessus subselliis sedebat, adire ad Joannem ea causa ne gravaretur. Addiderunt ei legationis hujus socios duos episcopos, Nicephorum Cretensem et Arsenium Pergamenum; qui et profecti ad Joannem ab eo nomine universæ synodi et imperatoris quæsierunt, quid de abdicatione sua deque verborum, quibus iurasse visus esset, vera notione ipse sentiret.

32. *De Alexandrini ad Joannem accessu et hujus responso.*

Ille vero quidquid super his respondendum haberet paucis complexus, scripto consignatum misit hisce ad litteram concepto verbis: « Domine mi sancte imperator, denuntiavi tibi potens et sancta majestas tua, nec non divina 350 et sacra synodus, per sanctissimum papam et patriarcham Alexandriæ, et duos episcopos, ut declararem potenti ac sanctæ majestati tuæ quid sentirem de verbis quibusdam, quæ mihi proferre contigit, itemque de abdicatione mea. De his opus non erat quidquam omnino responderi a me, cum satis manifeste mentem ac voluntatem meam ipsa exprimat abdicatione. Quoniam autem nunc ægre tandem incipio rogari, breviter sanctæ ac potenti majestati tuæ hoc respondeo. Ego ex multis jam annis constitueram apud me nec jurare ipse nec iurjurandum ab alio exigere, neque contumeliam reprehensione dignam ore proferre, sed et neque cuiquam male precari: et observavi usque in hunc diem Christi mei gratia. Idem tamen ad asserationem dictorum meorum usurpare sum solitus vulgaris consuetudine sermonis, ut simplicia nec cuiquam noxia aut juramenti vim habentia, verba hæc: « Per quantum habeo misericordiam Dei, per quantum sum servus Dei, per quantum velim poenitens mori. » Itaque et illud quod ex animi amaritudine ad fratres meos pronuntiavi ejusdem formæ, non ut juramenti vim obtinere reputans dixi, sed simpliciter, prout usu longo loqui assue-

βροχῇ τοῦτο ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ κρα-
ταὴν βασιλείαν σου, ὅτι ἐγὼ ἐκ πολλῶν ἤδη τῶν
χρόνων ἐθέμην ἐν ἑμαυτῷ ἡγῆσαι ὁμόσαι μὴ ἕτερον
ἐκρον ζητῆσαι, μηδὲ ὕβριν μέμψαι· ἀξίαν τοῦ στό-
ματος προσεγγεῖν, ἀλλὰ μηδὲ τινι καταράσασθαι.
καὶ ἐνυπασσόμεν ἄχρι τῆς δευρο Χριστοῦ μου χά-
ριτι. Πλὴν εἶχον εἰς πληροφορίαν τῶν λόγων μου
καὶ παρῶσιν ἀπλᾶ καὶ μὴ βλάπτοντα, μηδὲ εἰς
ὄρκον λογιζόμενα ταῦτα, νὰ ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ,
νὰ ῥῆμαι δούλος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνω ἐν μετα-
νοίᾳ. Ὅστε καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφθεγγάμην ἀπὸ παρα-
λύσεως τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὄρκον λογιζό-
μενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων ἐκ συνηθείας τοῦτο
λέγειν. Τὸ δὲ ἦν· Νὰ ῥῆμαι δούλος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴ
εἰ μὴ μεθ' ὁμῶν ὑπάγω, δηλονότι τό γε νῦν ἔχον,
ἀρίσταμαι ἐξ ὁμῶν. Οὐχ ὄρκον δὲ τοῦτο ἐλογιζόμεν,
μηδὲν καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἡμῶν
Βασιλείου, λέγοντος ἐν τοῖς ἡθικοῖς αὐτοῦ λόγοις ὅτι
ἐνὶ τῷ νὰ τίθεμεν, οὐχ ὄρκον παραδηλοῦμεν, ἀλλ'
ἐνὶ τῷ μὰ. Εἰ δὲ τις ἐπιλαμβάνεται μου τῆς παρ-
αιήσεως ὡς χάκεισε γράψαντος διὰ τὸν ὄρκον
ἐξῆρθεσθαι, πρῶτον μὲν λογιζέσθω ὅτι ἀπὸ ἀκρας
παρὰ λυπώσεως γέγραπται, ὡς κακεῖ παρεδῆλωσα.
Ἄλλως τε καὶ ἐδόκουν ἀπαλλαγῆναι τῆς Ἐκκλησίας
εἰρηκτικῶς. Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει σκανδαλίζεσθαι τοὺς
ἀρχιερεῖς διὰ ταύτην ὡς μὴ κανονικῶς προσεδοκῆσαν,
εἰ μὲν ὁμοῦ γένοιτο ἅπαντες τεσσαράκοντα τὸν

ἀριθμὸν ὄντες καὶ δέξιντο τὴν παραίτησίν μου ὅσοι,
εἰ ἂν ἔχοι, κἀγὼ τότε τὸ τυχὸν οὐκ ἐρῶ, ἀλλὰ τῆς
Ἐκκλησίας ἐκστήσομαι, καὶ ὄψεται Κύριος ἐαυτῷ
ποιμένα, κάμου, εἴγε βούλονται, μετ' αὐτῶν συνδι-
σκειψαμένου περὶ τοῦ νεύσει Θεοῦ τὴν αὐτοῦ κυβερ-
νήσαντος Ἐκκλησίαν. Εἰ δ' ἀπολειφθεῖν τινες τῶν
ἀρχιερέων, ἀχρι καὶ τριῶν λέγω, μὴ δεχόμενοι τὴν
ἐμὴν παραίτησιν, μηδ' ὡς κανονικῶς προβάσσης ἀπο-
δεχόμενοι, κἀγὼ μετ' αὐτῶν δηλονότι ἔσομαι καὶ τῆς
δοδομένης μοι παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐξου-
σίας οὐκ ἀποστήσομαι, ἅμα μὲν φειδόμενος τῶν ψυ-
χῶν τῶν ἀδίκως καὶ παραλόγως κατειπόντων μου·
ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν [P. 212] προμηθεύμενος,
εἴνα μὴ τέλεον ἀπώλυνται τῇ τῶν ὑπερμαχοῦντων τῆς
ἀληθείας ἀποχωρήσει. Ὅτι δὲ καὶ ἡδὲ κήθην περὶ τε
τῆς ἁγίας βασιλείας σου καὶ παρὰ τῶν ἀρχιερέων,
εὐδελον· ὅκτω γὰρ παραδραμόντων μηνῶν ἐν οἷς
ὕβριζόμεν, οὐδεμίαν ἐποίησαν ἐκδίκησιν ἡ ἁγία βα-
σιλεία σου εἰς ἐμὲ, οὔτε ἡ σύνδοξ. Ὅσον δ' ἐνταῦ-
θεν ἐπισυμβῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ, πάντως οὐκ ἐγὼ τὴν
ὑπὲρ τοῦτου ἀποδώσω λόγον. Ταῦτα διὰ τὸ ἀσφαλὲς
γεγραφῶς τῇ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου πέμ-
πω. Γένοιτο δὲ αὐτῇ Θεοῦ κυβερνωμένῃ χειρὶ, ὅσον
ἀσφαλὲς καὶ ἀτάραχον, τῇ αὐτοῦ πραγματεύεσθαι
Ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δεξαμένη τὰ γράμματα βασι-
λεῖ ὑπονοεῖν ἐπῆει ὡς οὐ γνησίας φρενὸς καὶ γνῶ-
μης τοῦ πατριάρχου ταῦτα, ἀλλὰ τινων ἄλλων ὑπο-

veram, protuli. Id autem fuit : « Per quantum scri-
vas Dei sumi, non sum vobiscum. Vado videlicet
jam nunc et abscedo a vobis. » Quod equidem ju-
ramentum esse minime putavi, persuasus in hoc
auctoritate magni Patris nostri Basilii, dicentis in
suis Ethicis sermonibus : « Ubi νὰ ponimus, non
juramentum significamus, sed tantum ubi μὰ. »
Quod si **351** quis hæc quæ nunc dico refellere co-
netur ex verbis abdicationis meæ, in qua clare vi-
deor fassus me jurasse, primum quidem reputet
in summa me illud ex acris sensu doloris animi
perturbatione, prout ibidem indicavi, scripsisse,
prætereaque id posuisse quatenus pacate assen-
tientem nec repugnantem cessionem meam a me de-
seri putaham Ecclesiam. Quod quia secus se ha-
bere modo intelligo, cum contigerit scandalizari
antistites ob meam istam cessionem, quam negant
canonice factam, illud declaro : Si omnes episcopi
numero quadraginta in meam admissionem cessionem
consenserint, sint sane illa rata : non repu-
gnabo, nec verbum contra hiscam, sed a clavo
Ecclesiæ abstatim, providebitque sibi Dominus
pastorem ; ac me quoque, si voluerint, ipsis
cooperante consiliumque conferente, nutu Dei de-
ligetur qui ejus Ecclesiam gubernet. Sin autem
his repugnaverint aliqui antistites (etiam, inquam,
tres tantum), nec meam acceptare abdicationem
voluerint aut ut canonice actam admittere, ego
cum ipsis scilicet ero, et data mihi a Spiritu sancto
potestate non decedam, simul quidem parcens
animabus eorum qui injuste et irrationabiliter

oblocuti mihi sunt, simul providens ecclesiis, ne
funditus pereant pro veritate propugnantium abs-
cessu. Passum porro me injuriam a tua sancta
majestate atque ab episcopis, manifestum est.
Octo enim jam elapsis mensibus ex quo sumi affe-
ctus contumelia, nullam de ea vindictam, unde
purgatus ego labe videri possem, exegit sancta
majestas tua neque synodus. Quantumeunque
352 autem inde in damnum Ecclesiæ redundave-
rit, mihi plane non imputabitur, nec a me hujus
repetetur ratio. Hæc ad securitatem a me scripta
potenti et sanctæ majestati tuæ mitto : contingat
autem ipsi Dei manu gubernatæ, quanta opus est
securitas et tranquillitas ad consulendum ipsius
Ecclesiæ. » Has accipienti litteras imperatori venit
in mentem suspicari non hæc ex vera sui animi
sententia proferre patriarcham, sed deferentem
suggestionibus quorundam aliorum, quibus epi-
scopali dignitate præditus esset jam commissa
contentio adversus eos qui contrariis in illum
studiis ferrentur. Tamen rursus conventu habito
responsum Joannis communicat synodo ; et quo-
niam videatur qui abdicaverit poenitere abdicatio-
nis factæ, quid tali casu sit agendum, ut commu-
niter consulant orat. Tunc vero exarsit acere, si
unquam, certamen, ambabus pro se quaque fa-
ctionibus obnixæ utrinque instantibus, studiosis
quidem Joannis vehementer asseverantibus ægri
dolore gravi ac perturbati ejus animi, non liberi
consilii verique partium arbitrii abdicationem esse.
Ac cum sit professus cum tribus solis episcopis

βαλλομένων, οἷς ἦν ἀμειψοῦσιν ἀρχιερεῦσιν οὕτως καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἐκείνου σπουδάζοντας· ὁμῶς δὲ καὶ αὐτοὺς ἔξωθεν καθιστάς τῇ συνόδῳ τὰ τῆς ἀπολογίας κοινοῦται, καὶ ὅτι μεταμέλειν δοκεῖ τῷ παραιτουμένῳ τῆς παραιτήσεως, συνδιασκέπτεσθαι ἀξιοί. Τότε τοίνυν στερβὰ τις φιλονεικία καὶ ἑκατέροις τοῖς μέρεσι γίνεται, τῶν μὲν ὑπὲρ ἐκείνου λεγόντων καὶ μᾶλλον ἰσχυριζομένων, ὡς παραλυπήσεως, οὐ προαιρέσεως ἢ παραίτησις, καὶ ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἀρχιερεῦσι καὶ μόνοις ἰστασθαι βούλεται, τῶν προσκειμένων ἐκείνῳ πολλῶν γε δικαιότερον ἰστασθαι, τῶν δὲ τούτοις ἀνθισταμένων ὅρκον εἶναι διατεινομένων τὸν λόγον, καὶ ὅρκον φρίκης μεστὸν, καὶ ἱκανὸν καλύειν ἱερωσύνης παραδαινόμενον. Οἷς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιεικῶς ὁμογενημονῶν ἦν, τῷ μὲν πλεονεῖ, ὡς ἐφκει, δι' ἄρχην εὐλόγησαν τὴν ἐπὶ τὸν ὅρκον, τῷ δ' ἐδήλην, οἶμαι, καὶ σκοπὸν ἔχων τοὺς Ἀρσενιάτας, εἰ εἰρηνεύειν δύναιτο (οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὠδύνα τὴν βασιλείαν τὸ ἐκείνων σχίσμα, ὡς ἔδειξε), προσλαβέσθαι. Ἡ μὲν ἄλλως καὶ δι' Ἀθανάσιον, ἀδηλον ὅν ἐς τότε. Τούτων ἐπὶ πολλὴν τριτομένων καὶ τῶν ἀρχιερέων μὴ συμβαινόντων ἀλλήλοις μετέωρα τὰ τῆς ἀποφάσεως ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦνυτον συνερχόμενοι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἐμνημονεύετο μὲν Ἰωάννης, οἱ αὐτοῦ δὲ τὸ πατριαρχεῖον διψύκουν κατέχοντες, καίτοι

καὶ πρὸς τὰ ταῦτα κινεῖσθαι πέμποντος μὲν εἰ μόνος τοῦ ἐπὶ πατριαρχούντος, πέμποντος δὲ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν, καὶ παύειν τὸ ἑαυτομνημόσυον ἐπιτρέποντος ὡς δῆθεν παραιτησάμενο καὶ ἀποβδελγός τὸν ἱερεῖα παντάπασιν. [P. 243 Ἀλλ' ἐκείνοι τὴν ἀπὸ τε συνόδου καὶ βασιλέως ἀπὸ κατὰστασιν ἐκδεχόμενοι κατασιγῇ οὐδ' ὀλω; ἐπὶ θαντο τὸ Ἰωάννου ὄνομα.

λγ'. Περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν Ἀρσενιατῶν.

Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ ἔνθεν μὲν ὁρῶντι τὴν ἐπὶ τῷ παραιτεῖσθαι πολλάκις εὐκολίαν τοῦ Ἰωάννου ἔκθεν δ' αὐτοῖς ὀπνοοῦμένην τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν ἐσχάτον ἀντοχὴν, ὡς οὐδ' ἂν εἰρηνευσόντων ἄλλως, εἰ μὴ γε καθ' αὐτοὺς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματι γένοιτο (καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ἰακίνθου ἐξ ἀνθρώπων γαγονότος ἐκείνοι τῇ τοῦ Μωσέως μονῇ προσκαθήμενοι πολλοὺς εἶχον ἐξωτέρῳ τοὺς σπουδαστάς, καὶ τοὺς αὐτῶν νεκροὺς ἴσα καὶ ὁμολογητάς ἐτίμων, καὶ πολλοὺς ἐντεῦθεν ἐπήγοντο), ἔννοιά τις ἐπῆει, ἥτις καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ προκαθίσασα, μήπως θεῷ δοκοῦν τὰ τούτων, ὁ δὲ τὰ πόρρω διαύχοι, καὶ ὡς ἴσας τελέσθωντων οὐδὲν ὀνήϊστον γένοιτο, καὶ διὰ ταῦτ' ὁδηγοῦν τὸ θεῖον τὴν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ πατριαρχεῖν ἐμποιεῖ νάρκην, εὐχερῶς παραιτούμενοι καὶ τῆς τυχοῦσης προφάσεως. Τῷ τοι καὶ γνωσιμα-

ejus cessionem non admittentibus stare se yelle, cum tot eam rejiciant retinereque ipsum mordicus in patriarchatu velint, quanto est æquius credere cum his illum stare? Contra obtendebant adversarii verba quæ protulisse Joannem constabat, nihil minus quam verissimum idque horroris plenum esse juramentum, abunde idoneum, vel si aliud deesset, arcendo a sacerdotio qui transgressus id sit. In horum sententiam aliquantum propendere imperator videbatur; cujus rei causa quæ maxime se ostentabat, erat quædam exactior et tutioribus inherere semper solita **353** religio animi, jurisque jurandi reverentia. Forte tamen suberat occultior ratio, spes quædam ipsi subnata rei dudum exoptatæ, revocandi Arseniatas ad pacem occasione mutationis patriarchæ, cujus ansam offerri per hoc commodam nec sibi negligendam arbitrabatur. Haud parum quippe jampridem cruciabat imperatorem illorum schisma. Ostenditque adeo paulo post quam nihil recusare paratus esset quo eos ad concordiam reduceret. Nisi et aliud in id ipsum movens suspicari licet, item arcano menti Augusti observatum, de Athanasio expatriarcha, cujus restitutionem in thronum an jam tum cogitaverit, in incerto quidem est, non tamen fortasse penitus a conjecturæ verisimilitudine abhorret eo jam hinc eum dissimulanter collimasse. Ut ut sit, altercationibus isto modo in longum tractis, et episcopis minime inter sese convenientibus, pendebat in ancipiti negotium abdicationis depositionisve Joannis, nec multiplicatis quantumlibet cœtib; quidquam concludebatur. Quare adhuc commemoratio Joannis liebat inter sacra. Quin et ejus

familiares in patriarchalibus degentes ædibus res pro eo velut patriarcha administrabant, utcumque prius quam hæc moverentur, missis ipse Joannes per monasteria et in ipsam Ecclesiam certis hominibus, permisisset a sui commemoratione cessari, velut qui jam rite abdicasset cessissetque omnino sacerdotio. Verum illi, quid synodus et imperator circa hoc statuerent exspectantes, haudquaquam sunt persuasi nomen Joannis relicto.

53. De exploratione Arseniatarum.

53. Cæterum imperatori hinc quidem cernenti facilitatem Joannis in crebras subinde abdicationes prorumpentem, inde autem habenti suspectam inflexibilem ad extremum Arseniatarum pertinaciam, quos appareret nunquam ad pacem adducendos aliter quam Ecclesiæ regimine penes ipsos posito, siquidem Hyacintho jam mortuo illi monasterium Mosele vocatum **354** insidentes multos habebat exterius fautores, adeo factionis ipsorum studiosos ut etiam mortuos eorum velut confessores venerentur multosque ea religione ad istas partes implicarent, quædam suborta cogitatio est, aut potius intimis ejus sensibus tacite dudum insidens per hanc occasionem excitata, an non forte Deo probarentur istorum res, et ipse longinqua persequeretur quibus forsitan perfectis nihil ad summam utile contingeret. Et quis sciret ecquid non fortasse divinitus illa satietas patriarchatus et quædam summi honoris nausea sæpe ipsum levi de causa ad tentandam cessionem concitans Joanni injiceretur? Anteceptus igitur animi super his æstuansque alternantibus sententiis, cum necessarium esset tertium

ῥῶν ὅπῃ τούτων, καὶ ὅτ' ἄλλως ἀνάγκη ἦν καὶ τρι-
 πῶν ἐπὶ δυσὶ πατριάρχῃν ἐπικηρύττεσθαι αὐτοῦ γε
 παραιτούμενου ἤδη, καὶ τὸ ἀπρεπὲς δυσωπούμενος,
 ἔγωγε προκαταλαμβάνειν ἐκείνους, καὶ πέμψας ἐν
 ἀποδείξει τὴν ἐκ Νισύργων Ταρχανειώτισσαν
 συμαιμονοῦσαν τῇ Κομνηνῇ Ἰωάννῃ καὶ τὰ ἐκείνων
 ἐξ ἀρχῆς φρονούσαν ἄγει παρ' αὐτῶν, καὶ κοινοῦται
 ταύτῃ τὸ σέμμιμα, καὶ πρὸς ἐκείνους διὰ ταύτης
 προδίδεται, καὶ ζητεῖ τοὺς ἐκείνων πρώτους, καὶ
 μέλιστα τοὺς τυφλοὺς, Λάζαρον τε τὸν Γοριανίτην
 καὶ τὸν Περιστερίην Μακάριον, ἐφ' ᾧ καὶ περὶ τού-
 των τῶν συνδιασκέψασθαι. Καὶ δὴ ἐφίσταται μὲν ἡ
 μοναχὴ γραῦς ἀσμένους τοῖς μοναχοῖς, ἐκλέγονται δὲ
 παρ' αὐτῶν τοῖς τυφλοῖς σύναμα οἱ τῶν ἄλλων προ-
 ἔροντες, καὶ εἰς πάντεσσιν ἀποστέλλονται.
 Ὁν δὲ [214] καὶ τῶν νυκτῶν ὥρῃ μηδεὶς ἄλλου
 συνειδόμενος προσόδου πρὸς βασιλέα τυγχανόντων, οἱ
 περὶ τούτων κινεῖν λόγοι· καὶ βασιλεὺς οὐδὲν ἄλλο
 πρὸς ἑαυτὸν ἔχων ἢ ὅπως μὲν τὸ ἐπὶ ταῖς πράξε-
 σιν ἀμύμητον σχοίεν, ἐπὶ τε χειροτονίᾳ δηλαδὴ πα-
 τριάρχου καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅπως δὲ καὶ ἀρχιερεῖς

περιποιοῖντο ἐν ταῖς τιμαῖς (τὸ γὰρ τοῦ Ἰωσήφ
 μνημόσυνον καὶ προπέμποτο), πολλὺς ἦν ἀξίων πρὸς
 ταῦτα, μὴ πως, φησί, καταστροφέντος· μέρους μέ-
 ρος, αὐτοῖς ἀνασθαιτο καὶ πάλιν ἀναζῶεν τὰ σκάν-
 δαλα, ἀλλ' ὅλη τις καὶ ἐφ' ὅλοις εἰρήνῃ ἐπισχεθεῖ
 τοῖς πράγμασι. Τοῦτο γὰρ, φησί, καὶ τὸ σπουδαζό-
 μενον. Οἱ μὲντοι γε μοναχοὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ γενη-
 σομένου πατριάρχου, ὅπως ἂν ψηφισθεῖ, καὶ ὅπως
 χειροτονοῖτο καὶ τίς οὗτος δὴ καὶ ὅποιος, τὸν μὲν
 ἔχειν ἔλεγον καὶ ἐπεικῶς ἐπὶ τῷ πράγματι ἄξιον,
 τὴν ψῆφον δ' αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ πράτ-
 τεῖν ὅπως ἀπέλεγον τοὺς ἀρχιερεῖς· μηδὲ γὰρ ὅσιον
 εἶναι κατασκευασμένον ἐξ ἀρχῆς ὑποτιθέναι τὴν θέ-
 μεθλον. Ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἀπρακτεῖν τὸ πέμπαν
 καὶ ἡσυχάζειν, ἔστ' ἂν καταστάντος πατριάρχου το-
 μίμου τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετάζοιντο, αὐτοὺς δὲ καὶ οὕς
 κοινωνοὺς εἶχον ἐτέρους ψηφίζεσθαι· χειροτονεῖν δὲ
 τὸν τῶν Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον προσκληθέντα ἐκ
 δύσεως, ἄνδρα γηραιὸν μὲν ἤδη καὶ τῆς παιδείας
 ἐκείνης χειροτονίας, οὐδ' ὅπως δὲ τοῖς μεταξὺ πρα-
 χθεῖσι κοινωνῶν γενέαι δόξαντα. Ὑπέρτατον δὲ καὶ

duobus adhuc viventibus, Athanasio et Joanni,
 patriarcham superinducere, quoniam hic illi sub-
 regatus jam rite renuntiasset, reique indecen-
 tiam veritus, præoccupare provocareque ultro
 ad pacem Arseniatas statuit; arcanoque accita
 Tarchaniotissa, ex familia Nostongorum, consan-
 guinea Joannis Comneni, quam mulierem sciebat
 isti a principio sectæ adhæsisse nosseque ipsius
 intima, ei colloquio secreto communicat quid co-
 gilet, eaque interprete cum primoribus Arsenia-
 tarum agit, cæcis præcipue duobus, Lazaro Go-
 rianite et Macario Peristera, ut congredi ac deli-
 berare secum de tali negotio vellent. Lætum hunc
 anus monacha gratulantibus monachis attulit nun-
 tium. Eliguntur ab his subito præter ambos cæcos
 alii e sectæ principibus, omnesque quingue numero
 mittuntur; quibus intempesta nocte nemine conscio
 admissionem ad Augustum nactis, **355** agi de re
 communi mutuis utrinque sermonibus ceptum est.
 In hac tractatione antiquissimum illud et ante om-
 nia commendatum imperator obtinens, ut sarta
 lectaque rerum publice in Ecclesia constitutarum
 auctoritas maneret, ratis videlicet inculpatisque
 habendis ordinatione patriarchæ actisque cæteria
 tum nulla movenda episcopis jam electis sacratis-
 que status ipsorum controversia, nec intercedendo
 quominus jure quam optinio in sua quisque digni-
 tate persisteret (nam de commemoratione Josephi
 quæ dudum exarserat contentio, jam evanuerat
 deglutitusque omnis de illa re scrupulus erat), in
 hac ut consentirent Arseniatæ, multis verbis ma-
 gnoque studio urgebat, ne si secus fiat, inquit,
 pacanda parte una pars rursus altera perturbetur
 iterumque repullulent scandala, cum nobis curan-
 dum sit ut universalis quædam et universis æqua-
 biliter superfusa pax cuncta complectatur: huc
 enim, aiebat, communia, opinor, nostrum omni-

nia in hoc negotio conveniri oportere primum de
 persona promovendi patriarchæ, tum de ipsius
 electoribus, postremo de illo a quo is esset ordi-
 nandus. Ac virum quidem illi abunde ornatum doti-
 bus et moribus qui requirerentur in patriarcha ad
 Ecclesiam, prout præsens ejus status posceret, op-
 time regendam, habere se ad manum, plane honore
 illo dignissimum: cæterum neutquam f.s esse,
 neque id unquam se passuros, hujus electionem
 permitit suffragiis episcoporum qui nunc essent,
 quippe ad unum omnium contaminatorum vel con-
 scientia et participatione scandalorum his retro
 annis versatorum in Ecclesia, vel contagione com-
 munionis cum auctoribus aut approbatoribus eo-
 rum; a qualibus etiam electi plerique ordinatique
 forent, ideo merito universi a jure suffragii in hac
 electione removendi. Cum enim hæc fundamentum
 negotii totius quod nunc ageretur hand dubie sit,
 manifeste apparere quam sit necesse dare omnem
 operam ut ea usquequaque sancta et irreprehensibilis
 sit, ne si exceptionibus reperiatur obnoxia, caduca
 et instabilis, utpote in solo mobili fundata, depre-
 hendatur universa structura. Quare omnino esse
 necessarium omnes qui nunc habeantur antistites
 vacare otiarique, nec ejus ulla muneris **356** par-
 tes attingere, quoad constitutus in throno legitimus
 canonicusque patriarcha causas eorum cognoscere
 deque iis pro potestate queat decernere. Calculos
 porro ad hujus electionem esse ac consortes com-
 munionis secum ipsis, qui soli nunc ad id sint
 idonei, daturus. Ordinatorem vero sic designati pa-
 triarchæ putare se accersendum ex Occiduo trac-
 tu quemdam episcopum Marmaritziarum, hominem
 valde senem, et ordinationis antiquioris quam ut
 induci potuerit labe ulla illauidabilium actorum po-
 steriorum palam admissorum; a quorum et ipse hacten-
 us participatione omni se purum custodisse vi-

χρησάς ἐλπίδας ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελῶς αὐ-
τῶν ἀφειδεῖν ἐς δ' καὶ ἀργοῖεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ
θείου Ταρασίου πρᾶξιν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκείνων
ὅσον ἐκ τοῦ γνησομένου πατριάρχου κανονικὴ ἐξ-
έτασις, ὡς εἰκός, ἀποδοκιμάσειεν. Ὡς δὲ καὶ περὶ
τοῦ Μαρμαριτζίου ἐζήτησεν ὁ κρατὼν, καὶ πολλὴν
ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι
τε χρημάτων ὄνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοίη, καὶ ὅτι
σύναμα πολλοῦς χειροτονοίη ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς
αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσίᾳ τάξεως, καὶ ἄλλ' ἅττα τῶν
ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπρόνοστα πράττει, καὶ μάλ-
λον ὅτι ἐκλεισιπτόων κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς
μεγάλτης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. Ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων
τοῖς μοναχοῖς προτίτεινεν ὁ κρατὼν, τὴν τοῦ καιροῦ
ἐκείνου προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλα-
χθέντων σπένιον ἐπὶ τοιοῦτοις καιροῖς, παρέλκειν
ἔλεγον ταῦτα ὡς ἄξια συγγινώσκεισθαι· ἐκείνον γάρ,
κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' οὐδ' τὴν ἐκ πα-
λαιῶ [245] χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκεκοινωηκέ-
ναι δοῦναι τοῖς χθὲς τελεσθεῖσι καὶ πρῶν εἰς τὸ τῆς

deatur. Adjungebant autem in delinimentum duræ
propositionis de suspensione ac redactione in ordi-
nem præsentium episcoporum bonas de ipsis spes, in-
dicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exaucto-
randos, sed iudicio legitime mox creandi patriarchæ,
imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius,
restituendos in integrum, dummodo tantisper,
dum is foret rite in sede constitutus ac canonicam
de statu et rebus ipsorum inquisitionem habuisset,
usurpatione dubiæ potestatis abstinere. Cum autem
de isto Marmaritzensi gnaros interrogans imperator
valde inemendatam in multis vitam ejus esse cogno-
visset, quippe quem satis constaret pecunia venale
sacerdotium fecisse, præterea una sacra functione
multos simul ordinasse ejusdem in sacerdotio ordi-
nis, et alia quæpiam ab ecclesiasticis statutis abhor-
rentia egisse, ac nec ejus ordinatio tam certa quam
dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret,
tractibus a tempore magnæ synodi continuam suc-
cessionem legitimorum episcoporum per subinde
illie invalescentia scandala fuisse interruptam recte
quis possit opinari, hæc, inquam, ex idoneis au-
dita testibus cum proposuisset monachis imperator,
illi nihil horum infitiantes tantum obtendebant dif-
ficultatem inveniendi puros a labe, quæ hoc tem-
pore Ecclesiam urgeret, propter quam æquum
censerent conniveri ad ista lisque ut venia
357 dignis ignosci, quoniam hic vir, utcumque
compertus istorum omnium illaudabiliter actorum,
tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori
ordinatione superesset, idemque se immunem a
communione recens ordinatorum maculæque
plerosque inficientis contagione, custodisse puta-
retur. Hæc illi dicentes manifeste deprehendeban-
tur uliro deficere ab exactione, ut quam affecta-
bant exactionem assequerentur. Porro imperator,
qui semel obfirmasset animum in proposito ipsos

A Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι.
Ταῦτα λέγοντες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικότες,
ἵνα ἅρα τὰ τῆς ἀκριβείας πράττειν ἐβούλοντο. Βασι-
λεὺς δ' ὅμως ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος· αὐτοὺς προτ-
λαβέσθαι, οὐδὲν ἐπιλοκρίνει πρὸς ταῦτα, ἀπεθάρρκει
δὲ τὴν ἐγγείρησιν, ἀκριδῶς εἰδῶς, ὅπερ καὶ φανε-
ρὸν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνοις καὶ τὴ
ἐπιμωμον δοκοῦν ἐξιδᾶσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπι-
λῆφθαι ὡς καὶ διὰ ταύτην ἀρχῇθεν πιστευομένοις
κακοπαθεῖν. Ὥφ' τοι καὶ ὑπὲρ πολλῇ πληροφορίᾳ ἐπ'
αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνοις προσέξων
ὅ τι καὶ πράττειεν. Γράμμασι τε τὰ συντεθειμένα
ἠσφαλίζοντο. Καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμωφονεῖν
ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἰωάννου παραδοχῇ, εἰ
δ' οὐν, ἀλλ' ὅρκον τὸ λεχθὲν τιθεμένους ἀποπρο-
ποιεῖσθαι τὴν ἐκείνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτῆς ἀνακα-
λῆται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. Οἱ μὲν οὖν συνα-
γόμενοι ἐφ' ἡμέραις ἀπίσταις διημφισδῆτον ἀλλή-
λοις καὶ ἀμφεγνομόνουν περὶ τοῦ Ἰωάννου. Οἱ
πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὅρκον τιθέμενοι τὸ
λεχθὲν, παραιτήσεω μὲν ἐκείνης ἡλόγουν πάνπαν,

quomodocunque reducendi, nihil super his in-
quirere scrupulosius curavit, sed fidentem et se-
curum examinis ulterioris animum ad rei protinus
aggrediendæ conatum expedit, ratus, id quod
palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile
videretur, ejus tota cura et officium purgandi ap-
probandumque solis Arsenianis judicaretur incu-
here, quorum utique ex sententia cuncta hæc se-
rent, hominum aliqui adeo tenacium exactionis
severissimæ, ut non alia de causa quam ne a
summo disciplinæ rigore se vel tantulum remitte-
rent, multa graviaque jam a sectæ principio suis
perpessi crederentur et credi vellent. Quare multa
fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit,
præ se plane ferens approbaturum adiutorumque
quidquid agerent; in quæ pacta fides utrinque
firmata scriptis est. Restabat solum ut locus novæ
promotioni patriarchæ fieret legitima depositio
ejus qui nomen nunc illud ferret. Ad quod opus
erat convenire antistites in valida agnoscenda ad-
mittendaque Joannis abdicatione, vel statuendo ju-
risjurandi revera vim habere quæ ab eâ prolata
fuisse verba constaret, declarare illum hoc ipso
vere riteque a se rejecisse pastorem auctorita-
tem, utcumque nunc ille sero poenitens revocare
depositum sacerdotium resumereque frustra cona-
retur. Circa hæc congregati diebus singulis dis-
ceptabant antistites inter sese. Plerique iidemque
358 illustriores horum, persuasi verba quæ
Joannes dixisset veram juramenti obtinere vim,
minime habendam ducebant rationem abdicationis,
quæ ab illo scripta monstraretur, sive in ea per-
maneret sive non, qui scripserat. Fieri autem non
posse contendebant ut is post hoc dictum rite
fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis
sub qua jurasset, religione jurisjurandi solvere-
tur: non enim ejersasse absolute sacerdotium, sed

κιν ἐμμένη τῷ κιν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατόν ἂν εἶναι αὐτὸν ἐπαρῆσθαι τῷ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δη-
λασθὲ τὰς δίκας τοῦ Σηλυβρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὕδρεως·
μηδὲ γὰρ δυνατόν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον
κατηγόρου σταθέντα μηδὲ προδήλως ὕδρισαντα. Ὁ
μέντοι γε Φιλαδέλφειας Θεωληπτος πρὸς τὴν τοῦ
Ἐφέσου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφι-
σθετῶν, τὸ ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμο-
γνωμονούντά οἱ περὶ τοῦτου τῆς οικίας γνώμης
κατέβησαν τὸ σύμπαν οἰόμενος, ἀπρὶς τε εἶχετο
πύτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας
τῆς καθαρῆσεως. δι' ἧς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν
εἰς ὅρον ἐξ ἀναγκαίων ὤρετο. Ἀντέλεγον δὲ πλεῖ-
στοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἰτίας
ἐνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὅρκον ἐκρίνε μέγιστον
τὸ λεχθέν. Πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιοτο, φησὶ, πατριάρ-
χος ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτω τὸν ὁρόνον καὶ τὴν τι-
μὴν, ἔτοιμος εἶναι καὶ πάλιν ἐκείνον δέχεσθαι,
κτενέων, οἶμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν ἂν καταδεξομέ-

νου τοῦ γέροντος ἀντίχεσθαι μαχητῶς οὐ περ προθύ-
μως ἐξίστατο.

18. *Περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς
συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου.*

[P. 246] Ἀλλ' ἐν τοῦτοις τῶν πραγμάτων δυναν
(θεὸς δ' εἰδείη πῶς ταῦτα καὶ πέπρακτο) μοναχὸς
τις τῶν εὐλαβῶν δοκούντων καὶ ἐλλογίμων, Μηναῖ·
τοῦνομα, Σκωλήκης τοῦ πικλήν, γνώριμος μὲν Ἐκ-
κλησίᾳ, γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσέδους εἰς
Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριάρχουσαντα ἐκ συνηθείας
ποιούμενος, οὕτω, ὡς βασιλεὺς ἔλεγε καὶ πάντες ὡς
εἰκὸς ἐπίστευον, μὴνὸς Ἐκατομβαιῶνος πεντεκαίδε-
κάτῃ, ἡμέρας ληγουσῆς προσελθὼν βασιλεῖ τοῦς ἐπὶ
τῶν ἀγγελίων ἡξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς ἐρεῖν
τι ἔχοντος ἀναγκαίον. Καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς
δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίους τότε μὲν ὑπερετίθετο
τὴν εἰσαγωγὴν, πῆμπεον δὲ προσέτατε [P. 247] μέ-
νειν ἐφ' ᾧ περ κατὰ σχολὴν εἰσαχθεῖη. Καὶ ὁς ἔξω
μένων, ὡς ἦδη νῦν ἦν καὶ περιργῶν καθήστο,

quoad poenas Selybriensis daret irrogatæ ipsi con-
tumeliæ. Itaque punito juxta ejus votum Selybri-
ensi, nihil obstiturum quominus Joannes legitime
in throno persisteret. Verum conditionem istam
poni haudquaquam posse, adjiciebant iidem, quo-
niam justum non esset Selybriensem, qui non
palam se auctorem accusationis ostendisset, sed
sub fide arcani rem ab alio auditam communi-
casset, pœnis calumniatoris debitis subjici. At
Philadelphiensis Theoleptus, qui circa restituti-
onem Joannis Ephesini synedo universæ refragaba-
tur, videns, si removeretur a regimine patriarcha
in hoc sibi contra judicium aliorum assentiens,
unicum quo niteretur subtrahendum suæ senten-
tiæ libicinem, unde illam haud dubie contrariis tot
aliorum auctoritatibus succubituram, fixus irrevoca-
biliter perstabat in non permittenda exauctorati-
one Joannis, viam eandem a plerisque graviori-
bus initam tenens de jurajurandi vinculo vere
ipsi, sed sub conditione duntaxat innexo. Cæterum
aiebat positum facilem et salva justitia executioni
mandabilem i-tam conditionem esse. Adeoque ma-
gnopere urgebat ut Selybriensis propter temere
vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu
amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptæ
religionis liber Joannes throno patriarchali red-
deretur. Illic plerique repugnabant, maxime ni-
lentes ea quam indicavi ducta ex Injustitia talis
damnationis ratione. Quibus se adjungebat impe-
rator, veri juramenti, et quidem maximi, in verbis
Joannis vim haud dubie agnoscendam censens,
nec modum ea defungendi per iniquam Selybrien-
sis oppressionem probans. Addebat idem tamen, si
vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resu-
mere, paratum se esse 359 rursus admittere, con-
fident, opinor, nihil ad extremum ex hac profes-
sione sua contra spem suam seculorum: neque
enim adductum iri senem ad recipiendam probrose

dignitatem, a qua tam prompte obdormateque re-
cessisset.

34. *De indicio imperatori facto prædictionis et con-
siliis Athanasii.*

Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit
autem Deus casune an arte contigerit) ut monachus
quidam ex celebribus fama religionis et dotium
præstantium, nomine Menas, cognomento Scoleces,
de quo et Ecclesiæ et imperatori notum erat solere
illum ex longo subinde adire ac visere Athanasium
expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prout
quidem imperator referebat, cui omnes, ut par
erat, talia narranti credidere) mensis Januarii die
quinta decima sub solis occasum ad imperatorem
accedens admissionales rogaret ut se ad principem
introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessa-
rium nuntiandum. Id illi ad imperatorem detule-
runt, qui tunc occupatus negotiis urgentibus ad-
missionem monachi distulit, misso tamen ad eum
qui juberet exspectare, quoad expeditis quæ insta-
rent, audiendo ei per otium vacaret. Menas post-
quam extra velum opperiens diu inde seriatius con-
sederat, compellatis rursus ministris, ut quam-
primum admitteretur, iussit. Verum Augusto de
hoc iterum admonito, perstante nihilo minus in
cœptis, et tantum pollicente brevi se illum voca-
turum, ad ea impatiens moræ monachus: « At
quid, inquit, proderit me paulo post vocari, quan-
do scilicet nuntiandi utiliter quod novum et ur-
gens affero, tempus effluxerit? » Hoc ejus dictum
statim imperatori renuntiatum curam scilicet ad-
movit acrem cognoscendi continuo quod inopina-
tum et momenti non vulgaris ad se deferri appa-
reret. Ergo is confestim 360 introductus solus
Augusto hanc orationem habuit: « Domine
mi imperator, mihi consuetum est ad dominum
Anathasium certis temporum intervallis itare vi-
sendi causa. Eo more ad hunc hodie profectus

μηνοὶ καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. Ὡς ἂν αὖθις ὑπερτίθεται βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὴν εἰσελθὼν καλεῖσόντος ὑπισχνεῖτο, ἐκείνος, «Καὶ τί γε,» μηνίων φησὶν, «ἀνύσομεν διερχομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον ὅν λέγειν περὶ ὧν ἀφίγμεθα, πρὶν καὶ ὅτε γενέσθαι νυκτός;» Ταῦτ' εἰπὼν ἐπειθεν ἐκ τοῦ παραχρημα, δόξαν τῷ βασιλεῖ αὐτόθεν καίνον τι ἀκούειν καὶ σπουδῆς ἄξιον. Καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ, «Δέσποτά μου,» ἔφη, «καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγιγνέσθαι. Καὶ δὴ καὶ παραγεγονώς τὴν σήμερον κατήφειας εὖρον τὸν ἄνδρα μεστὴν καὶ πλήρη συννοίας ὅσον εἰκάσαι. Ὅθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ ποιοῦν τὴν κατήφειαν ἐκ θάρρους οὐ πρὸς ἐκείνον ἔχω, ὀργὴν, φησὶ, θέλων ἐφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανοῶ καὶ εἴθ' εἴ τις τοι καὶ βασιλεῖ ἀγγεῖλαιε τὴν ἐμὴν συμβουλὴν, μοναῖς ἀπάσαις προστάξαι, πλὴν ἐκ τῆς σήμερον, παννύχους τοὺς ἐν αὐταῖς καὶ ἐκτενεῖς ἱκετείας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἐκτενὴ δέησιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὐριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ ἐς αἰὶν σχεδὸν ἐξίλευσμένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. Οὕτω γάρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνελὶς τὴν ὀργὴν εὐμενὴς ἡμῖν γένοιτο. Ταῦτ' ἀκού-

σας ἐγὼ ἐλθὼν τῷ Ἡρακλείᾳ μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκοινωνασάμην, καὶ ὃς παρευθὺς ἐπέλγει μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀριξίν ἐφ' ἧπερ ἀνενεγκὲν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἦκουσα. Πάρειμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς δόξει τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλεῖξ σου, κελευέτω τε καὶ πραττέτω. Πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούτῃ, αὐτόθεν ἀρχεσθαι τὸ ἔργον κέλαιε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγέλαν. Κάμολ γὰρ προσέταττε Θεοῦ θέσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο παρακαλεῖν εὐλαβεῖς ἄνδρας, ὅσους ἂν καὶ συνήθεις εἶδειν. Δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγεῖλθαι, καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ ἐννοούμενος ὧν βυσθηναὶ κατὰ τὸ σύνθημα λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν Θεοῦ θέσθαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μακροῦ ξυμβαίνοντα; τῆς φροντίδος ἐξήρε (μηδὲ γὰρ ἐν τριτὴν ἡμέραις [P. 248] ταῦτ' ἐνσκήψαι οἷα τ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοίαν δι' ἐννοίας εἶχε τὸν λόγον. Ὑπώπτευσεν δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μῆνυμα, τὴν τοῦ καίρου αἰτιωμένου παραδρομὴν, ὡς μηδὲ οἷον τ' ἐσομένου, ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκείνος, εἰδώς τι τῶν ἥδη γενησομένων ἔλεγε. Καὶ ταῦτα μὲν βασιλεὺς ἐβούλετο δ', οἶμαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς μονὰς

maestum et cogitabundum præter solitum, ac quantum apparebat, gravi sollicitudine anxium illum reperi. Unde pro usu familiaritatis et fiducia quæ mihi cum eo est, tristitiæ causam percontatus hæc ab eo audiui: Iram Dei urbi huic ac populo imminere proximam video. Atque utinam iret quispiam, nuntiareque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mihi ab eo confestim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui jubeant pervigilari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causâ ut dignetur Deus universam hanc urbem et regionem præservare a fame, peste, terræ motu, submersione; idque sedulo agere hodie, cras et perendie, continenter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinæ opis implorationem instando ad placandum Dei numen. Si hoc enim ageretur haud segniter, sperarem equidem fore ut Deus, ira remissa, propitius nobis fieret. His ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. Qua ille cognita vehementer statim ursit meum ad tuam majestatem accessum, ut ad eam deferrem quantum a tali viro audiui. Adsum igitur et defero. Imperet de cætero ac faciat tua divinitus electa majestas, prout ipsi videbitur. Unum admoneo: si quantum hujus indicii momentum est, tantum ei curæ dignaris impendere, jube jam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui **361** præ-

peravit enim mihi ut orarem jam hinc Deum et alios, quotquot nossem id facere libenter, pios viros ad id ipsum invitarem. » Exceptit hunc sermonem placide et vultu benigno Imperator. Ac monachus quidem ejus auctor continuo abiit. Imperator mente versans quod audierat, et sigillatim reputans minas intentatas, circa pestem quidem ac famem, quæ, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod temporis, minime autem hoc tri-duo exsistere posse viderentur, sollicitudinem remisit, terræ motus et submersio, quæ possent confestim ingruere, curam illi acrem injecere. Augebat suspicacem metum denuntiatio monachi, dum tam instanter increpaverat moras præcautionis necessariae avertendo malo, tanquam imminenti proxime, ac timere præ se tulerat ne nimis jam sero supplicatio inchoaretur. Ob quod sollicitudo Augustum inquietabat, verentem ne forte sciret aliquid ille distinctius de instante momento innox sævituræ cladis, unde tam anxia festinatione cum ipse ad preces recurrere occupasset, tum idem ab aliis ut fieri juberet Augusto suasisset. Talia se agitasse animo referebat Imperator, aliud, opinor, innuens quippiam, nempe primum propendisse se ad differendam in tempus opportunius quam quale tunc erat, noctis intempestæ, missionem ministrorum circum monasteria ad preces indicendas, quod sub-absurdum videretur tali hora suos aliosque inquietare. Ad hunc tamen respectum vincendum illum denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in cōtione dixit. Quare logothetæ genicorum confestim mandavit destinare

γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξόρου; ἐς ἔπαν ὅψ' τῶν νυκτῶν ἅ ἐκείνα λέγοντος, καὶ καθεκτὸ; οὐκ ἦν θαύματος; καὶ τῶν ἀποστῶλων ἐφισταμένων. Τέως δ' ὁμοῦ ὑπέκρινε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθυτέρον ἐννοούμενον, ὡς αὐτὸς δημηγορῶν ὑστερον ἔλεγε. Καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσσει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μολὴς τοὺς ἐρῶντας τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, ἐφ' ὧπαρ αὐτὸθεν παννύχους ἱεσίας ποιεῖν. Τὸ μέντοι γε καὶ τὴν ἐκτενὴ ὅπως ποιοῖεν, καὶ τί λέγοιεν ἂν προ- ἡρῶν, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον κρίνων ἡφίει· οὐδὲ δ' ἐκ μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμε- νος, ὡς καὶ αὐτὸς δημηγορῶν ἔλεγε, παράγων κάκει- νον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέταττε παραγγέλλειν τοῖς πεμπομένοις παραδελοῦν τοῖς μο- νῆσι. Αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εἰω- θέ; ὃν ἐκείνῳ τὰ ταῦτα ποιεῖν, ὁμως καὶ ἐν ἐννοίᾳ πεισμοῦ ἦν, ὡς ἔλεγον. Ὡς δὲ χρόνος παρήλαε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν πρόσδοον ποιεῖν κατὰ τὴ σύνθεσις ἔμελλεν, ἐπιστημαίνε παραχρήμα, ὡς ἐκείνον καὶ γνῶναι καὶ λέγειν, σεισμὸς μαλακός, ἐπὶ πᾶσιν ὅλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μολὴς τῷ γρηγορῶντι. Ἦν οὖν τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰς δόξαν ἀιθέρας τῶν λεγθέντων προοίμιον· ὁμως ἐχεμυθῶν, ὡς ἔλεγε, καὶ πλὴν τι τοῦ συμβάντος παρετήρει καὶ ὑπεσκέπτετο. Νῦν μὲν οὖν ἐκείνῃ παρώχeto, καὶ ἔμεν' αὐτὴν αὖθις, καὶ τῇ ἐπτακαίδεκάτῃ πρωίας αἰσχυρὸς πρὸς τῆς κραταιότερος, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. Καὶ εὐ- θέ; ὁ βασιλεὺς ἐν πληροφορίᾳ ὥρμα γινέσθαι τοῦ

ἐκείνα λέγοντος, καὶ καθεκτὸ; οὐκ ἦν θαύματος; καὶ ἐπαίνου ἐκείνου τιθέμενος, καὶν τέως τοῦνομα ὑπε- κρύπτετο.

λε'. *Περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως ἐρωτήσεως.*

[P. 249] Διαλαλεῖται τοίνυν πρωίας πᾶς ἀνὴρ ἱε- ρός, ἀρχιερεὺς καὶ κληρὸς καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινήν ὁ κρατῶν τὸν λόγον τιθεὶς μετ' ἐπιμελείας πίστες διεπυθάνετο τί ἂν καὶ δοκοῖη τοῦ- τοις ὁ μοναχός (οὐπω γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὅς περὶ τοιούτων φθάσα; ἐδήλωσεν, οὕτω πως δαμηνυτάμε- νος. Καὶ τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνως, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰδέναι τὸ πρόσωπον, ἐδόκει τὰ περὶ τούτων συμ- βῆναι. Πλὴν ὅ τι τις εἴποι, οὐπω γε ἔλεγε, καὶ διη- πίσται ἑαυτῷ λέγοντι, μὴ ἔχων ὅπῃ στή καὶ ἀπερεῖ- B σται πρὸς ἀλήθειαν. Οἱ μὲν γὰρ μοναχὸν τῷ τέως τὸν εἰπόντα μανθάνοντας θέλαν τὸ πρᾶγμα πρὶ ῥῆ- σιν ὠμολόγουν, εἰ τέως προδήλω; καὶ ὡς ἔχούτο εἴπειεν· εἰ γὰρ τινα τῶν τῆς σαρκὸς δεσμιῶν τὴ θεῖον χαρισμάτων ἀξιοῦν βούλοιο; μοναχὸν ὑπὲρ ἄλ- λους ἂν ἀξιώσαι. Οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεχάλου ἐνέργημα, κλέπτοντος τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ τὰ τῷ Θεῷ πρόποντα προαπαΐζειν, ὡς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντώνιον. Τοῖς δὲ καὶ ἐγχεροῦν εἶναι ἐκ τινων μαθημάτων εἰδέναι τὰ τοιαῦτα ὑπελαμύ- νετο. Πάντες δὲ ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ ἀν- δρός προσώπῳ ἤθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἀδελφῷ ὄντος ἀπάσας ὑπονοίας ἀρμό-

sine mora certos ad quæque urbis monasteria, qui vigilas ubique ac preces **362** noctibus æquandas auctoritate imperatoris indicerent. In quo ipso se aliud quoque dubitasse significavit, nimirum an prima illa supplicationem præscriptione causam nominatim exprimeret ob quam orari vellet. Ac primo quidem inaud judicans superfluum omiserat: mox tamen pernitens, ut concionando est fassus, revocato logothetæ (cujus rei testem ipsum cita- bat) imperavit ut et causam adjungeret, edicens singulorum cœnobiorum sodalibus, quorum malo- rum liberationem a Deo exposci oporteret. Hoc di- misso imperator ipse in vigilia pernoctans, quod erat et alias solitus facere, potissimum in imagine terræ motus intentati mentem habuit defixam, quem- admodum referebat postea; quod nocte transacta cum hora illuxisset qua consueverat matrem adire salutationis matutinæ gratia, dum ad id se accin- git, terra motu concussa, ut dicebat, est, adeo leni ut vix sensibilis vigilantī esset; quod quasi pignus veritatis denuñtiati mali atque adeo ejus proœmium imperatori fuit. Pressisse tamen se id silentio aiebat; et tacita suspensione sollicitæ mentis expectasse majus quiddam ex isto initio. Nox igitur illa sic abiit, et inde alia consequens. Ac tandem die septima decima mane terræ motus erupit vehementer, non tamen ut usque in peri- culum ruinæ ac noxæ invalesceret. Eo statim ex- perimento convictum se aiebat imperator plane jam sine dubitatione incubuisse ad credendum

divina utique prædictum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasset; quem propterea valde lauda- bat, sese præ admiratione non continens, quan- quam ejus hactenus ista narrando nomen reti- ceret.

35. *De conventu sacrorum virorum coacto et impe- ratoris interrogatione.*

363 Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum præcipuis, in communem audientiam, ubi quæ sibi contigerant narrasset, instantè exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (nondum enim prodebat nomen) qui hæc antequam fierent et prævidisset et sic denuntiasset. Ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut sententiam fingeret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi judicii solida in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorarent vatis nomen, cujus personæ ac morum præviam notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. Tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se aiebant capere divini Spi- ritus in ista præsaitione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis Deus amantibus dignare vellet, segregatum a cæris terrenis hominem professione vitæ solitariæ fuisse ad id præ cæteris electurum. Atqui ne isti quidem secure nimis indormiendam præjudicio

ζειν. Πλὴν τὸ μὲν κήδε' ἐφῆφθαί· Ῥωμαίοις, ἔλεγον, καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοῇ παρειλήφκαμεν, οὔτε μάντιως οὔτε μὴν προφήτου εἰπεῖν χρῆζοιεν. Τὸ δὲ καὶ θεῶθεν ὀργιζομένου, καὶ ἃ· εἴπη τις ἂν αἰτίας, πολλῶν γε οὐσῶν, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἁμαρτίας τὰς· τοῦ καθ' ἑκάστον, Χριστιανοῦς γε ὄντας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς ἔννοεῖν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς Θεοῦ δέεσθαι συμβουλὴ ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῆναι ἴσταται, θαυμαστὸν οὐδέν. Τούναντίον μὲν οὖν ἂν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνούσιν ἐς ἅπαν καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγέ τις τὰ φοβερά, ἂν τέως ἀπέβαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνᾶς ὁπωπιεῦετο Νινευίταις τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. Εἰ δὲ καὶ προφητείας ἀξιώτο τις· ἐπὶ τῷ πλείονι τῶν κακῶν,

Α θαυμαστὸς μὲν ἐκεῖνος δόξειεν ἂν, μακαριστοί [Ρ. 250] δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζόμεθα ὡς οὐκ ἐκείνου, ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προβόρῃσεως γεγνουσας. Κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἐκεῖνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἔνδοξον εἶναι κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ κινδυνῶδες καθίσταται. Καὶ ὅσον ἡμᾶς δίκαιι περιελεύσονται καταλιγωρηκότας δίκαιαι, εἰ τὰς αἰτίας ἐκεῖνος λέγει τοῦ δαιμονίου μηνύματος, οὕτως ἐκεῖνῳ σιγήσαντι τὸ διὰ κηδεμονίαν προοραθὲν κίνδυνος περιστήσεται. Τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἰσθῆναι τὸ θαῦμα μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἰσως ἰδίαις καὶ καινοφανεῖς ἀντικρυς, μὴ καὶ ἑαυτῷ τις λέγων τοιαῦτα περιποιήσῃ τὸν θαυμασμὸν συναρπάζων μόνον καὶ δόξαν θηρώμενος. Ταῦτα λέγοντες δῆλοι μὲν

B

admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbabant ad reprobandam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, Dei gloriam furantis, ea quæ Deo conveniunt præripiendo, ut magnus loqui solebat Antonius. Non deerant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum ejusmodi eventus præsciri ac prædici disputarent posse. Omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabiliendæ de hoc negotio veræ sententiæ, cognitionem personæ ac nominis ejus quo de quæreretur, rati quandiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspiciones cadere. Cæterum, nonnulli aiebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingruere in 364 Romanos infortunia, et ea quidem omnium quæ fando audivimus maxima, nec vate nec propheta opus habemus, experientia publica id cuique abunde monstrante. In eo solum usus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflatus, si quis indignationis Dei manifestæ jam in nos arcanas et nobis noxie ignoratas e cælo edoctus indicaret causas. Nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum æqua et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram Dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen hæc sub quibus hodie genus flagella ulciscantur, ut incompertum nobis est, ita esset utilissimum doceri. Sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. Consilium sane Deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictæ divinæ plagis nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiæ vulgaris modum excedens. Agnosci quidem forte posset suspici dignum aliquid et captu superius humano in eo qui consilii talis inopinatus auctor exsurgeret in medio populi felicitis et cunctis naturæ ac fortunæ bonis, sine ulla sortis adversæ formidine, florentissimi; qualem accepimus Jonam prophetam, e longinquo ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruen-

tibus denuntiatorem cladis extremæ, quæ aures solium sine ullo experientiæ sensu perculerit, sese repente objecisse Ninivitis. Enimvero si quis nobis vero prophetiæ spiritu se afflari evidenti experimento fidem faceret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinæ in nos iræ, quæ summum malorum nos urgentium revera malum est, hunc justa quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputaremus, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui jactantiam, ejusmodi esset ex alto inspirata prædictione perfunctus. Abscondi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, præterquam indecens, etiam juxta testimonium Scripturæ 365 periculosum est. Ac quanto nos plecti justius immissis divinitus cladibus manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quapiam, quæ divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri sola denuntiatione rerum quæ a nemine ignorantur haudquaquam potest), tanto, inquam, isti relictenti quod potissimum publicasse debuerat, gravius imminet periculum rationis ex ipso a Deo repetendæ male gesti ministerii. Tantum igitur absumus a judicando, istum quicumque est, qui D peti nos cælestibus flagellis, quod cuivis est notissimum, denuntiat, illud autem tacet, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan insuspicabile, ac ubi manifestatum fuerit, novum apparituum, illa desæviant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affectata ista occultatione sui justam nobis movere suspicionem callidæ quæstuosæque arrogantæ, examen quidem ac convictionem metuentis, si se jam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularem suo, ubi maturum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim latebris parantis. Hæc illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se putabant admovere imperatori stimulos ad proferendam nominatim hactenus dissi-

ἦσαν παριχινῶτες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμφανίζον, ἔμφανεις δὲ καὶ χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοιούτων ἑκείνος ἄξιος, Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν δεχόμενοι σύμβολα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφαίνετο τὴν ἐγεμυθίαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττέμενος. Ἦθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ εἰ καθαρὰς γενομένας πάθους, ἴν' οὕτω τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκός, παραλλάττειν μὴ ἔχοιεν τὰς ὁμολογίας αἰδούμενοι, ἢ τις ἐν ὑστέριῳ γωσιμαεῖν αἰροῖτο μαθῶν τὸ πρόσωπον. Κἀν τούτους ἡμέρα μὲν ἔως ὧς διεπνύετο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα καλὴν ἠγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πεῖθεσθαι καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκείνον ἐπειθε· λύσαν δ' αἰψήρην ἄροτῃν, μηδὲν πλέον τῶν ἀκουσθέντων ἔχοντες.

ἰς. *Περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀρᾶς τὸν Ἀθανάσιον ἀφίξεως.*

[P. 251] Ἄμα δ' ἔφ' συγκαλέσας καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς οὐ τούτους μόνον, ἀλλ' ἦδη καὶ ὅσων ἦν τῆς πολιτείας καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ μοναχὸς σχεδὸν πάντας, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοινῷ τὰ περὶ *mutatam personam novi vatis monachi, gavisuri, si postquam vultu et vita innotuisset, moribus ac sanctimonia dignus reperiretur quem haud esset incredibile afflatum fuisse divinitus; unde incipientis placari ac jam benigne faventis rebus nostris Dei laeta possent auguria captare. Verum Andronicus magis magisque obfirmabat animum in astuti perscrutantia silentii, non ignorans quam invidiosum esset apud multos expatriarchæ Athanasii nomen, et oriuras inde, simul id foret declaratum, in hanc* totam ejus prædictionem suspiciones præcavens. Voluerat autem isto colloquio tentare an posset elicere admirationem favoremque audientium quæ narraret erga istud ipsum sic nude propositum vaticinium, sine auctoris expressione offensiones veleres refricatura, ratus, si hoc consequeretur, habiturum se ista sic declarata in rem abstracte ipsam studia pro pignore vincendarum a tali sensu præoccupatis privatarum ab Athanasio aversionum; quarum præjudicatis affectibus iudicandi videbantur ad reprobendam **366** impediendamque quantum possent ejus restitutionem in patriarchatum, nisi pudore quodam levitatis, ne resilire dicerentur a semel ostensa sententia, favere nominatim agnito pergerent eidem, quem citra nomenclationem iudicatum admiratione se ultro dignatos applausuque meminissent. His ultro citroque sermonibus die in solidum expensa, nox superveniens nocti cedere imperatori et aliis suavit. Solverunt igitur celerem, ut poeta loquitur, conventum, hoc est, qui licet tota die durasset, prædestinato dimissus videri poterat, quoniam dirimebatur infecto, cujus gratia, et voto convocantis Augusti, coiverant, negotio. Nihil enim ultra sonum aure acceptum jactatorum hinc inde verborum domum plerique retulerunt.

36. *De concione imperatoris et profectione ad Athanasium.*

Diluculo porro posteæ diei, convocatis rursus

Α τοῦτου δημηγορεῖν. Ὡς τοίνυν τὸ πλῆθος· ὁ χρυσ-
 τρικλινος οὐκ ἐχώρει, πολὺ γὰρ ὄν, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ
 περιπάτου σφίσι κάτωθεν ἱσταμένοις, περὶ ἐκείνον
 τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων καὶ ὅσον βασιλεῖον; πόλλ' ἄττα
 διεξιῶν, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἕκαστον
 πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυμάσας
 μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων εἰ τοῦτομα, ὑπερθαυμάζειν
 δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργαζάμενος, ἐντεῦθεν ἐξ αὐτοῦ
 λόγου (καὶ γὰρ ἡτοίμαστο καὶ στολῇ καὶ ζώνῃ καὶ
 καλύπτρῃ καὶ ὑποδήμασιν) ἔφορμῃ μὲν ἐκείνος· περὶ
 πρὸς τὸν τέως ἄγνωστον, ἔφορμῃ δὲ πείθει καὶ
 τοὺς ἰδόντας, οὐ προστάσων βασιλικῶς, ἀλλ' ἀφίει·
 ἕκαστῳ τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέλος κακοπιακῶτι
 μεγάλῃν καὶ ἀγαθὴν ἔγγυῶμενος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς
 εὐλογίαν. Ὅσοις δὲ καὶ γέρουσιν οὖσι πεζοπορεῖν οὐκ
 ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ τέλμασι χειμῶνος
 ὄντος, τοῦτοις καὶ ἵππων ἐπιβαίνειν ἤφει. Καὶ γὰρ
 προῆγε σημείοις τισὶ τεκμαιρομένους τὰ τῆς ὁδοῦ.
 Ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν
 μοναχῶν ἔπραττον, ἄλλοι δὲ περὶ καὶ ὁ
 C *imperator non iis solum quos pridie allocutus fuerat, sed et e corpore civium honestissimis ac lectissimis quibusque, monachis vero ferme universis, decrevit apud hos omnes de eodem iterum argumento agere, non ut heri familiaribus interrogationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua e loco superiori, tanquam ad concionem, habenda oratione. Cum autem multitudinem sane ingentem aureum triclinium non caperet, ex ambulacro sese proferens, habensque circa se quantum erat sacrorum hominum et palatini comitatus, adstantem inferius confertam turbam tum alia quædam ad scopum accommodata disseruit, tum prædictionis totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut quidque exploratum atque actum, demonstrans quam non facili credulitate, sed post certum demum experimentum eventus manifesti, vaticinio sit fides adhibita. Tandem in admirationem prorumpens summam, præconiaque viri qui talia prævidere præmonereque potuisset (cujus tamen adhuc stlebat nomen) in immensum exaggerans, motis jam auditoribus et in parem ignoti vatis admirationem tractis, ex ipso protinus sermone (nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium capitis, calceamenta præparata fuerant) iter pedes ipse aggressus est ad innominatum **367** illum, invitans ut se qui vellent sequerentur, præcepto non interposito, sed sua cuique libera relicta voluntate, cæterum cunctis quos laborem istius profectionis perferre ad extremum non piguisset, amplæ mercedis loco despondens magnam et bonam viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime tutosis et ut in urbe tanta per hiemem cæno passim lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscenderent permisit. Ita ipse præiens ducebat signis jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur. Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum quidam: reliqui pedites peditem assectabantur*

συνωπῆδουν τῷ βασιλεῖ. Τῷ μέντοι γ' Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἱκπεύειν προστέτακτο καὶ τὸ πρῶτον ἐγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἤλπιζεν ἐκεῖ τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, [P. 252] ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἴκου. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν ἰρᾶν ἀπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἄνακτα, ρύακας

Augustum. Qui cum forte Alexandrinum patriarcham non observaret in turba sequentium, cujus tamen suffragio comprobari quæ fierent magnopere optaret, misit ad eum qui et equo juberent uti, et nomen occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne ejus honori adversaretur. Hæc Andronicus sic mandabat deprehendendum adhuc in palatio, ubi concioni astiterat, Alexandrinum autumans : verum ille, prætextu celebrandæ liturgiæ magni Patris Athanasii, domum versus iter præceperat. Erat deinceps spectaculo constipata circa

μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἓν συνιόντων καὶ προθυμίας ἀπάσαις ἐπεισερόντων, ὅπου γε προστάζει βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὁδὸν διανύοντος, ἕως οὗ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διανεγκόντες δυσχέρειαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεψφμέναις κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρόνους κλεισμέναις ἐνέτυχον.

Imperatorem infinita multitudo, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, pronique delabentis quo demum cunque præcepiasset imperator, perseveranter interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis viæ bibernæ difficultatibus ad portas monasterii pervenere, quas et multis retro annis clausas, quadam tunc providentia reseratas ac pateles offenderunt.

E.

α'. Ὅπως δὲ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπηλθὼν εἰς Ἀθανάσιον.

[P. 256] Τῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πύλη τῆς καθ' αὐτὴν μονῆς ἐπ' ἑτῇ δέκα κλεισμένη, μὲν ὡν δέοντων ἐννέα, ἀπρόετω καὶ αὐτῷ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἥνοικτο τότε, πλὴν οὐ παραισμένως καὶ ὡς τινὰς πλήθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παραδίδοσθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινος ἦν εἰπεῖν, πᾶσι δ' ἀνεψφνυνο πύλαι. Καὶ ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μοναχῶν ὅσον ἑκατοῖον, καὶ ἄμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξίων χλαῖνάν τ' ἐνεκείμενος καὶ καλύπτραν ἐκ καλᾶς ἔχων καὶ ξύλῳ ἐπεραιδόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τινος μοίρας συνεκπαίουσης καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τότε πρῶτως μανθάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποτ'

ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυστηρίοις Θεοῦ παρὰ τοῦ ἀνακτος φημιζόμενος. Καὶ αὐτίκα πάντες ὑπέκλυον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριάρχην καὶ προσκαίεσθαι ἐπ' Ἐκκλησίαν καὶ τὰς προτέρας τιμὰς. Καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τραχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν κενῶς συμβᾶσιν ἐκείνοις ἐπὶ ἡγουν. Καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλεόν τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι μέρος τῆς παρ' ἐκείνου εὐλογίας ἀπολαύειν ἤξουν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθον ταῦτα πράτοντες : ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταλαιπωρίαν καὶ τὴ μὴ ἐπὶ τοιοῦτοις δύνασθαι παραιτούμενος προσβάλλετο. Ὅμως Θεὸν τε ἰκετεύειν καθ' αὐτοὺς τε ἰδίᾳ καὶ ἅμα παρήγγελλεν, ὡς τὸ δόξαν ἐκείνῳ τοῦτο

V.

1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.

368 Janua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, decem jam annis, minus novem mensibus, clausa, quæ inaccessum ipsum et plane solitarium tanto intus spatio permanentem servarat, aperta tunc est ; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necesse esset atque in angustiis conflictari subeuntem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetæ cujusdam hemistichium apte huc caderet, « patuerunt ostia toja. » Ac simul imperator cum episcopis præcipuisque monachorum limen institit, simul Athanasius cella progressus, indutus læna, galerum e stipula contextum gestans, bacillo ex ferula gressum fulciens, prodiiit eis obviam ad vestibulum, magna jam simul istuc in petu delata populi parte. Tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore præconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum mysteriorum Dei. Ita-

que statim omnes ei sese venerabundi prostravere, sine ulla dissimulatione proferentes quæ penitus in animis concepta fovebant in eum studia. Præcipuus in eo exstitit ardor episcoporum patriarcham eum certatim acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen Ecclesiæ prioremque resumeret dignitatem. Nec tamen ii non recordabantur olim actorum querelarumque illarum ex inclementi austeritate, sub qua tantum gemissent : sed tristium istorum species hebetatæ die longa, præsentī jam penitus gratulatione debebantur, quæ faciles reddebantur eorum animi ad faventer opinandum vana illa quondam fuisse suspicionum spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. Quare universi pro se quisque majori capitis parte, reductis pilcolis, nudata, benedictione impertiri ab eo supplices petebant. Quod tamen non impetrarunt : etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficientes ad talia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen ultro recipiens oraturum se pro ipsis privatim

γίνεσθαι πάντως ἀνάγκη εἶναι. Οὗτε δ' ἐκείνου; οὐτε τινός τοῦ λαοῦ προσόντας; εὐλόγει, μόνον δ' ἔβδω τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλογίας ἱσπάζοντο. Τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἐπισυζήμενος ἀπέλυε τὸν λαόν. Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐψέκει φροντίζειν, προδοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βαθείως καὶ ὧς οὐκ ἂν τις ἔστο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. Πρόφασις δὲ τῆς φροντίδος ἡ πρὸς ἀλλήλους δῆθεν ἀδικία καὶ τὸ τῶν μικροτέρων τοὺς μέζους καταφρυώσθαι καὶ ἡ τῶν κρείττωνων [P. 257] πρὸς ἀδικίαν ῥοπή, μὴ δυνατὸς τοῖς τοῖς μικροῖς παρισταμένους καὶ πολυωροῦντος τοὺς καταπονουμένους; δυνάμει κρεῖττονι. Ἐνθεν τοι καὶ βασιλεὺς ἐνδοῦς τούτῳ ἀξιοτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρῆγειν ἀδικουμένοις, ἀνοιγῆναι τοῦ λαοῦ τὰς πύλας κελεύει καὶ προσόντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινα κρίσιν προσίοι τις εἴτε καὶ κατὰ μεσστείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγοῦντα γηρώως ταῖς συμφοραῖς, ἐκείνων καὶ γνησίως φρον-

τιζειν εἰκὸς εἶναι καὶ κατὰ τὸ δυνατόν συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. Ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προδοποίησις σφίσι πρὸς ὅπερ ἄρα καὶ πράττειν ἠθούλοντο, ἃ τότε μὲν ἐπειλούοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφαινοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινάς. Ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἐωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιούμενοι ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλουμένου καὶ τοῦ ἀντιδικήσαντος; ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τινων ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεσιτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινώμενοι φακέλλους γραμματέων ἐδίδουν, καὶ ἡ ἐκάστου ἀναφορὰ τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο. Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεὶ τοῦντεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφαίντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τῶς δοκούντες παρίστασθαι οἱ ἐκλινον ἤδη πρὸς Ἀθανάσιον, συμπέθειν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνάγειν πειρᾶσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπιλημμένον ἀναδοχῆς χάριν τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. Μεταλάμβανε γὰρ αὐτὸν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐλπίς

Deum. Indeque illis nihilominus instantibus, eavultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam asseverare videretur, edixit haud aliter omnino se acturum. Manum duntaxat præbuit, quam omnes, quasi benedictione ejus contactu percepturi, reterenter osculabantur. Paulo post quadam ad tempus accommodata prolocutus, beneque cunctis precatus, dimisit populum, sed ita ut ansam sibi velut quamdam servaret ad eum attrahendum, jam nunc subostentans se res ejus enixe in posterum curandas et desideria solatiæque procuranda suscipere. In quo senis apparuit astutia major quædam ac profundior quam ut, qui de ipsius obiter agniti simplicitate minime callida persuasionem induerat, tantum in eo artis ac sagacis industriæ residere potuisset unquam suspicarentur. Præfatus videlicet palam tunc est scire sese magnam passim in oppressionem plebis miseræ injuriarum impune licentiam grassari, majoribus minores, fortioribus imbecilliores obterentibus, eo quod tutor inopum existat nullus. Has se sibi partes ultro deposcere, circumventorum a potentioribus protegendorum. Quæ præsens imperator statim obnoxie comprobans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit: id se jam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo, imponere officium, cognoscendi vexationes tenuiorum iisque opitulandi. Quare fores de cætero panderet destitutis præsidio passisque calumniam admittendis audiendisque, **370** sive quis afflictus inique judicio restitutionem in integrum postulet, seu imperatoria indigens gratia suarum ad se precum efficacem requirit interpretem. Nam qui sic præ se ferat ex animo condolare se infelicitum ærumnis, quis eo ad illas sublevandas inveniri queat aptior? Hæc locuto coram omnibus Athanasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis pariter audito, quis non intelligit quanta fuerit Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito promovendi? Atque ista involuta tunc quidem et

Intorte perplexa subtexebantur: explicata postmodum eadem expandunt sese, retribus velut quibusdam adeo jam late ac valide comprehendentibus cuncta, ut qui sero se captos advertentes retrahere tentarent temereque concessa resumere, frustra contenderent. Ex hoc ergo diebus singulis a diluculo ad noctem densi palam concursus omnis generis hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum provocantium ab iniquis quibus se circumventos judiciis alebant (his subveniebatur statim, adversariis eorum iudiciisque citatis; et e sententia quorundam adhibitorum ab Athanasio antistitum, novo iudicio, secundum vota conquerentium, vetera rescindebantur), plerorumque impetrare quidpiam ab Augusto intercessionem tam gratiosi apud ipsum sequestri cupientium, libellosque ad id offerentium; qualium densi fauces subinde ad imperatorem deferebantur, ipso libenter sumente singulos in manum et prompte ac benigne expediente. Cursu tam prospero eunte restitutionis Athanasii negotio, adjiciendi ei quamprimum, quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris cura subiit imperatorem. Videbat is refrixisse jam apud omnes plurimum gratiam Joannis, nec multum ejus modo neglectissimi respectum obstiturum, quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum Joannis ipsi principes jam aperte cœperant, unanimi cuncti assensu incumberent. Vocatos igitur episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo hactenus provectam plene tandem absolvendam. Inivisse jam Athanasium possessionem patriarchatus **371** magna ea ex parte istius officii quæ ad iudiciorum correctionem intercessionemque pro egentibus ope pertineret: ne cunctarentur nomen ei thronumque patriarchæ adicere, cujus ministerium impleret laboriosiori jam ex parte. Atque ut in eo magis magisque eniteretur, instigabat Andronicum spes quædam curandorum protinus (Dei scilicet ope per ipsi charissimum Athanasium max

χρηστὰς ἐλπίζα; ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελῶς αὐ-
τῶν ἀφειδῆν ἐς δ' καὶ ἀργότεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ
θαύου Ταρασίου πρᾶξιν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκείνων
ὅσον ἐκ τοῦ γεννησομένου πατριάρχου κανονικὴ ἐξ-
έτασις, ὡς εἰκὸς, ἀποδοκιμάσειεν. Ὡς δὲ καὶ περὶ
τοῦ Μαρμαριτζίου ἐζήτησεν ὁ κρατὼν, καὶ πολλὴν
ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι
τε χρημάτων ὄνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοίη, καὶ ὅτι
σύναμα πολλοὺς χειροτονοίη ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς
αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσίᾳ τέξεως, καὶ ἀλλ' ἅττα τῶν
ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπάθοντα πράττοι, καὶ μάλ-
λον ὅτι ἐκλεισιπτότων κατὰ δύσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς
μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. Ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων
τοῖς μοναχοῖς προέτεινεν ὁ κρατὼν, τὴν τοῦ καιροῦ
ἐκεῖνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλα-
χθέντων σπάνιον ἐπὶ τοιούτοις καιροῖς, παρέλκειν
ἔλεγον ταῦτα ὡς ἄξια συγγινώσκεσθαι· ἐκεῖνον γάρ,
κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημιζόμενα, ἀλλ' οὖν τὴν ἐκ πη-
λαιου [245] χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκεκοινωγηκέ-
ναι δοῦναι τοῖς χθὲς τελεσθεῖσι καὶ πρῶν ἐἰς τὸ τῆς

deatur. Adjungebant autem in delinimentum duræ
propositionis de suspensione ac redactione in ordi-
nem præsentium episcoporum bonas de ipsis spes, in-
dicantes haud ipsos plane ac in perpetuum exaucto-
randos, sed iudicio legitime mox creandi patriarchæ,
imitaturi scilicet quod olim fecerit divus Tarasius,
restituendos in integrum, dummodo tantisper
dum is foret rite in sede constitutus ac canonicam
de statu et rebus ipsorum inquisitionem habuisset,
usurpatione dubiæ potestatis abstinere. Cum autem
de isto Marmaritziensi gnaros interrogans imperator
valde inemendatam in multis vitam ejus esse cogno-
visset, quippe quem satis constaret pecunia venale
sacerdotium fecisse, præterea una sacra functione
multos simul ordinasse ejusdem in sacerdotio ordi-
nis, et alia quæpiam ab ecclesiasticis statutis abhor-
rentia egisse, ac nec ejus ordinatio tam certa quam
dicerent videretur, cum in Occiduis, ubi degeret,
tractibus a tempore magnæ synodi continuam suc-
cessionem legitimorum episcoporum per subinde
illic invalescentia scandala fuisse interruptam recte
quis possit opinari, hæc, inquam, ex idoneis au-
dita testibus cum proposuisset monachis imperator,
illi nihil horum insitantes tantum obtendebant dif-
ficultatem inveniendi puros a labe, quæ hoc tem-
pore Ecclesiam urgeret, propter quam æquum
censerent conniveri ad ista lisque ut venia
357 dignis ignosci, quoniam hic vir, utrinque
comperitis istorum omnium illaudabiliter actorum,
tamen unus ex antiqua illa et scandalis anteriori
ordinatione superasset, idemque se immunem a
communione recens ordinatorum maculæque
plerosque inficitur contagione, custodisse puta-
retur. Hæc illi dicentes manifeste deprehendaban-
tur ultro deficere ab exactione, ut quam affecta-
bant exactionem assequerentur. Porro imperator,
qui semel obstruxisset animum in proposito ipsos

A Ἐκκλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι.
Ταῦτα λέγοντες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικότες,
ἵνα ἄρα τὰ τῆς ἀκριβείας πράττειν ἐβούλοντο. Βασι-
λεὺς δ' ὁμοῦς ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προ-
λαβέσθαι, οὐδὲν ἐφιλοκρίνει πρὸς ταῦτα, ἀπεθάρρυνε
δὲ τὴν ἐγγείρησιν, ἀκριβῶς εἰδὼς, ὅπερ καὶ φανε-
ρὸν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνοις καὶ τὴ
ἐπιμωμον δοκοῦν ἐξιδᾶσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπι-
λῆφθαι ὡς καὶ διὰ ταύτην ἀρχῇθεν πιστευομένως
κακοπαθεῖν. Τῷ τοι καὶ ὑπὸ πολλῇ πληροφορίᾳ ἐπ'
αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνους προσέξω
ὅ τι καὶ πράττειεν. Γράμμασί τε τὰ συντεθειμένα
ἐσφαλίζοντο. Καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμοφωνεῖν
ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως, τοῦ Ἰωάννου παραδοχῇ, εἰ
δ' οὖν, ἀλλ' ὅρκον τὸ λεχθὲν τιθεμένους ἀποπρο-
ποιεῖσθαι τὴν ἐκεῖνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτῆς ἀνακα-
λῆται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. Οἱ μὲν οὖν συνα-
γόμενοι ἐφ' ἡμέραις ἀπίσταις διημιφισθῆτουν ἀλλή-
λοις καὶ ἀμφεγνώμονουν περὶ τοῦ Ἰωάννου. Οἱ
πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὅρκον τιθέμενοι τὸ
λεχθὲν, παραιτήσεως μὲν ἐκείνης ἡλόγουν πάνταν,

quomodocunque reducendi, nihil super his in-
quirere scrupulosius curavit, sed fidentem et se-
curum examinis ulterioris animum ad rei protinus
aggrediendæ conatum expedit, ratus, id quod
palam erat, fore ut si quid in his reprehensibile
videretur, ejus tota cura et officium purgandi ap-
probandi que solis Asianianis judicaretur incum-
bere, quorum utique ex sententia cuncta hæc fie-
rent, hominum alioqui adeo tenacium exactionis
severissimæ, ut non alia de causa quam ne a
summo disciplinæ rigore se vel tantulum remitte-
rent, multa graviaque jam a sectæ principio suis-
perpassi crederentur et credi vellent. Quare multa
fiducia totum negotium eorum arbitrio permisit,
præ se plane ferens approbaturum adjuturumque
quidquid agerent; in quæ pacta fides utrinque
firmata scriptis est. Restabat solum ut locus novæ
promotioni patriarchæ fieret legitima depositione
ejus qui nomen nunc illud ferret. Ad quod opus
erat convenire antistites in valida agnoscenda ad-
mittendaque Joannis abdicatione, vel statuendo ja-
risjurandi revera vim habere quæ ab eâ prolata
fuisse verba constaret, declarare illum hoc ipso
vere riteque a se rejecisse pastorem auctorita-
tem, utcumque nunc ille sero poenitens revocare
depositum sacerdotium resumereque frustra cona-
retur. Circa hæc congregati diebus singulis dis-
ceptabant antistites inter sese. Plerique iidemque
358 illustriores horum, persuassi verba quæ
Joannes dixisset veram juramenti obtinere vim,
minime habendam ducebant rationem abdicationis,
quæ ab illo scripta monstraretur, sive in ea per-
maneret sive non, qui scripserat. Fieri autem non
posse contendebant ut is post hoc dictum rite
fungeretur sacerdotio, nisi positione conditionis
sub qua jurasset, religione jurisjurandi solvere-
tur: non enim ejerasset absolute sacerdotium, sed

κιν ἐμμένη τούτῃ κιν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατόν ἂν εἶναι αὐτὸν ἱεράσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δη-
λαστῆ τὰς δίκας τοῦ Σηλυβρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὕδρευς·
μηδὲ γὰρ δυνατόν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον
κατηγοροῦ σταθέντα μηδὲ προδῆλως ὕδρισαντα. Ὁ
μῆντοι γε Φιλαδέλφειας Θεόκλητος πρὸς τὴν τοῦ
Ἐπίστου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφι-
σιτῶν, τὸ ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμο-
γνωμονούντά οἱ περὶ τοῦτου τῆς οικείας γνώμης
κατέβυσιν τὸ σύμπαν οἰόμενος, ἀπρίξτε εἰς τοῦ
τούτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας
τῆς καθαιρέσεως, δι' ἧς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν
εἰς ὅρον ἐξ ἀναγκαιῶν ᾤετο. Ἀντέλεγον δὲ πλεί-
στοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἰτίας
ἐνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὅρκον ἐκρίνε μέγιστον
τὸ λεγθέν. Πλὴν δ' ἄλλ' εἰ βούλοιο, φησί, πατριάρ-
χος ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτω τὸν ὅρνον καὶ τὴν τι-
μὴν, ἔτοιμος εἶναι καὶ πάλιν ἐκείνον δέχεσθαι,
πιστεύων, οἶμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν ἂν καταδεξομέ-

νου τοῦ γέροντος ἀντέχεσθαι μωμητῶς οὐπερ προθυ-
μως ἐξίστατο.

λδ'. Περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς
συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου.

[P. 246] Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων δυνων
(Θεὸς δ' εἰδείῃ πῶς ταῦτα καὶ πάπρακτο) μοναχὸς
τις τῶν εὐλαβῶν δοκούντων καὶ ἰλλογίμων, Μηνᾶς·
τοῦνομα, Σκωλήκης τοῦπίκλην, γνώριμος μὲν Ἐκ-
κλησίᾳ, γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσέδους εἰς
Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριάρχοντα ἐκ συνηθείας
ποιρῶμενος, οὕτως, ὡς βασιλεὺς ἔλεγε καὶ πάντες ὡς
εὐκὸς ἐπίστευον, μὴνὸς Ἐκατομβαιῶνος πεντακαίδε-
κάτῃ, ἡμέρας ληγούσης προσελθὼν βασιλεῖ τοὺς ἐπὶ
τῶν ἀγγελιῶν ἡξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς ἐρεῖν
τε ἔχοντος ἀναγκαῖον. Καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς
δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίους τότε μὲν ὑπερετίθετο
τὴν εἰσαγωγὴν, πέμπων δὲ προσέτατε [P. 247] μέ-
νειν ἐφ' ᾧ περ κατὰ σχολὴν εἰσαχθεῖν. Καὶ ὅς ἐξω
μένων, ὡς ἦδη νῦν ἦν καὶ παριαργῶν καθήκτο,

quoad pœnas Selybriensis daret irrogatæ ipsi con-
tumeliæ. Itaque punito juxta ejus votum Selybri-
ensi, nihil obstiturum quominus Joannes legitime
in throno persisteret. Verum conditionem istam
poni haudquaquam posse, adjiciebant iidem, quo-
niam justum non esset Selybriensem, qui non
palam se auctorem accusationis ostendisset, sed
sub fide arcani rem ab alio auditam communi-
casset. pœnis calumniatori debitis subjici. At
Philadelphienſis Theoleptus, qui circa restitutio-
nem Joannis Ephesini synedo universæ refragaba-
tur, videns, si removeretur a regimine patriarcha
in hoc sibi contra judicium aliorum assentiens,
unicum quo niteretur subtrahendum suæ senten-
tiæ tibicinem, unde illam haud dubie contrariis tot
aliorum auctoritatibus succubituram, fixus irrevoca-
biliter perstabat in non permittenda exauctora-
tione Joannis, viam eandem a plerisque graviori-
bus unitam tenens de jurajurandi vinculo vere
ipsi, sed sub conditione duntaxat innexo. Cæterum
aiebat positum facilem et salva justitia executioni
mandabilem i- tam conditionem esse. Adeoque ma-
gnopere urgebat ut Selybriensis propter temere
vulgatum de patriarcha falsum crimen episcopatu
amoveretur, ac sic voti compos et nodo susceptæ
religionis liber Joannes throno patriarchali red-
deretur. Huic plerique repugnabant, maxime ni-
tentes ea quam indicavi ducta ex injustitia talis
damnationis ratione. Quibus se adjungebat impe-
rator, veri juramenti, et quidem maximi, in verbis
Joannis vim haud dubie agnoscendam censens,
nec modum ea defungendi per iniquam Selybrien-
sis oppressionem probans. Addebat idem tamen, si
vel sic patriarcha vellet thronum et honorem resu-
mere, paratum se esse 359 rursus admittere, con-
fidens, opinor, nihil ad extremum ex hac profes-
sione sua contra spem suam securum: neque
enim adductum iri senem ad recipiendam probrose

dignitatem, a qua tam prompte obfirmateque re-
cessisset.

34. De indicio imperatori facto prædictionis et con-
siliis Athanasii.

Sed cum hoc statu res essent, contigit (noverit
autem Deus casum an arte contigerit) ut monachus
quidam ex celebribus fama religionis et dotum
præstantium, nomine Menas, cognomento Scoleces,
de quo et Ecclesiæ et imperatori notum erat solere
illum ex longo subinde adire ac visere Athanasium
expatriarcham, contigit, inquam, ut hic (prout
quidem imperator referebat, cui omnes, ut par
erat, talia narranti credidere) mensis Januarii die
quinta decima sub solis occasum ad imperatorem
accedens admissionales rogaret ut se et principem
introducerent, habentem aliquid scitu ipsi necessa-
rium nuntiandum. Id illi ad imperatorem detule-
runt, qui tunc occupatus negotiis urgentibus ad-
missionem monachi distulit, misso tamen ad eum
qui juberet expectare, quoad expeditis quæ insta-
rent, audiendo ei per otium vacaret. Menas post-
quam extra velum opperiens diu inde seriatius con-
sederat, compellatis rursus ministris, ut quam-
primum admitteretur, iussit. Verum Augusto de
hoc iterum admonito, perstante nihilo minus in
cœptis, et tantum pollicente brevi se illum voca-
turum, ad ea impatiens moræ monachus: « At
quid, inquit, proderit me paulo post vocari, quan-
do scilicet nuntiandi utiliter quod novum et ur-
gens affero, tempus effluxerit? » Hoc ejus dictum
statim imperatori renuntiatum curam scilicet ad-
movit acrem cognoscendi continuo quod inopina-
tum et momenti non vulgaris ad se deferri appa-
reret. Ergo is confestim 360 introductus solus
Augusto hanc orationem habuit: « Domine
mi imperator, mihi consuetum est ad dominum
Anathasium certis temporum intervallis itare vi-
sendi causa. Eo more ad hunc hodie profectus

μηναί καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ὑπερτίθετο βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὸν εἰσελθὼν καλεῖσόντος ὑπισχνεῖτο, ἐκείνος, «Καὶ τί γε,» μηνίων φησὶν, «ἀνύσομεν διερχομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον δὲ λέγειν περὶ ὧν ἀφίγμεθα, πρὶν καὶ ὅψι γενέσθαι νυκτός;» Ταῦτ' εἰπὼν ἐπειθεν ἐκ τοῦ παραχρημα, δόξαν τῷ βασιλεῖ· αὐτόθεν καινόν τι ἀκούειν καὶ σπουδῆς ἄξιον. Καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ, «Δεσποτά μου,» ἔφη, «καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγίνεσθαι. Καὶ δὴ καὶ παραγεγονώς τὴν σήμερον κατηφείας εὖρον τὸν ἄνδρα μεστὸν καὶ πλήρη συννόας ὅσον εἰκάσαι. Ὅθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ ποιοῦν τὴν κατήφειαν ἐκ θάρβους οὐ πρὸς ἐκείνον ἔχω, ὀργὴν, φησὶ, θέλει ἐφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανῶ· καὶ εἴθ' εἴ τις τοι καὶ βασιλεῖ ἀγγελλεῖ τὴν ἐμὴν συμβουλὴν, μοναῖς ἀπάσαις προστάξει, πλὴν ἐκ τῆς σήμερον, παννύχους τοὺς ἐν αὐταῖς καὶ ἐκτενεῖς ἱκετείας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἐκτενὴ δέησιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὔριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ ἐς ἀεὶ σχεδὸν ἐξίλευσμένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. Οὕτω γάρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνεῖς τὴν ὀργὴν εὐμενῆς ἡμῖν γένοιτο. Ταῦτ' ἀκού-

σας ἐγὼ ἐλθὼν τῷ Ἡρακλείᾳ μητροπολίτῃ τὸν λόγον ἐκοινώσαμην, καὶ δὲ παρευθὺς ἐπείγει μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀφίξιν ἐφ' ᾧ περ ἀνενεγκεῖν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤκουσα. Πάρεμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς δόξει τῇ ἐκ Θεοῦ βασιλεῖ σου, κελεύτω τε καὶ πραττέτω. Πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούσῃ, αὐτόθεν ἀρχεσθαι τὸ ἔργον κέλευε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγελίαν. Κάμολ γὰρ προσέταττε Θεοῦ δεῖσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο πρᾶκαλεῖν εὐλαβεῖς ἄνδρας, ὅσους; ἂν καὶ συνήθεις εἰδείην. Δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς. Καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγελθῆναι, καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ ἐννοούμενος ὧν βυσσθῆναι κατὰ τὸ σύνηθες λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν Θεοῦ δεῖσθαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μακροῦ ξυμβαίνοντας τῇ; φροντίδος ἐξῆρε (μηδὲ γὰρ ἐν τρισὶν ἡμέραις [P. 248] ταῦτ' ἐνσκηψαι οἷά τ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοίαν δι' ἐννοίας εἶχε τὸν λόγον. Ὑπώπτευσεν δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μῆνυμα, τὴν τοῦ καιροῦ αἰτιωμένου παραδρομὴν, ὡς μηδὲ οἷόν τ' ἐσομένου, ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκείνος; εἰδὼς τι τῶν ἡδὴ γενησομένων ἔλεγε. Καὶ ταῦτα μὲν βασιλεὺς· ἐβούλετο δ', οἶμαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς μονὰς

maestum et cogitabundum præter solitum, ac quantum apparebat, gravi sollicitudine anxium illum reperi. Unde pro usu familiaritatis et fiducia quæ mihi cum eo est, tristitiæ causam percontatus hæc ab eo audiui: Iam Dei urbi huic ac populo imminere proximam video. Atque utinam iret quispiam, nuntiaretque meum consilium Augusto, censere me scilicet necessarium factu mitti ab eo confestim, ex hac, inquam, ipsa die, per cuncta monasteria qui jubeant pervigilari totas in iis noctes a sodalibus illorum, supplicationesque continuas fieri, hac expresse de causâ ut dignetur Deus universam hanc urbem et regionem præservare a fame, peste, terræ motu, submersione; idque sedulo agere hodie, cras et perendie, continenter, quantum fieri poterit, toto illo spatio per nunquam intermissam divinæ opis implorationem instando ad placandum Dei numen. Si hoc enim ageretur haud segnitè, sperarem equidem fore ut Deus, ira remissa, propitius nobis fieret. His ego auditis raptim accurrens ad Heracleensem metropolitam rem ei communicavi. Qua ille cognita vehementer statim ursit meum ad tuam majestatem accessum, ut ad eam deferrem quantum a tali viro audiui. Adsum igitur et defero. Imperet de cætero ne faciat tua divinitus electa majestas, prout ipsi videbitur. Unum admoneo: si quantum hujus indicii momentum est, tantum ei curæ dignaris impendere, jube jam ex hac ipsa protinus nocte supplicationum initium duci, prout, qui **361** præ-

peravit enim mihi ut orarem jam hinc Deum et alios, quotquot nossem id facere libenter, pios viros ad id ipsum invitarem. » Exceptit hunc sermonem placide et vultu benigno Imperator. Ac monachus quidem ejus auctor continuo abiit. Imperator mente versans quod audierat, et sigillatim reputans minas intentatas, circa pestem quidem ac famem, quæ, ut tunc res erant, nonnisi post spatium aliquod temporis, minime autem hoc tri-duo exsistere posse viderentur, sollicitudinem remisit, terræ motus et submersio, quæ possent confestim ingruere, curam illi acrem injecere. Augebat suspicacem metum denuntiatio monachi, dum tam instantè increpaverat moras præcautionis necessariae avertendo malo, tanquam imminenti proxime, ac timere præ se tulerat ne nimis jam sero supplicatio inchoaretur. Ob quod sollicitudo Augustum inquietabat, verentem ne forte sciret aliquid ille distinctius de instante momento mox sævituræ cladis, unde tam anxia festinatione cum ipse ad preces recurrere occupasset, tum idem ab aliis ut fieri juberet Augusto suasisset. Talia se agitasse animo referebat imperator, aliud, opinor, innuens quippiam, nempe primum propendisse se ad differendam in tempus opportunius quam quale tunc erat, noctis intempestæ, missionem ministrorum circum monasteria ad preces indicendas, quod sub-absurdum videretur tali hora suos aliosque inquietare. Ad hunc tamen respectum vincendum illum denique perpulit cura intime vellicans acrior, prout ipse postea in cōnitione dixit. Quare logarithicæ genicorum confestim mandavit destinare

γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξόρου; ἐς ἅπαν ὁφεί των νυκτῶν Ἀ τῶν ἀποστόλων ἐφισταμένων. Τέως δ' ὁμοῦς ὑπέκινε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθυτέρον ἐννοούμενον, ὡς αὐτὸς δημηγορῶν ὕστερον ἔλεγε. Καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσσει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μονὰς τοὺς ἐροῦντας τὴν τοῦ βασιλέως πρόσταξιν, ἐφ' ὅπερ αὐτόθεν παννύχους ἱεσίας ποιεῖν. Τὸ μέντοι γε καὶ τὴν ἐκτενῆ ὁπως ποιεῖν, καὶ τί λέγοιεν ἂν προδελούον, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον κρίνων ἤφριε· εὐθὺς δ' ἐκ μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς δημηγορῶν ἔλεγε, παράγων κάκειον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέταττε παραγγέλλειν τοῖς πεμπομένοις παραδελούον τοῖς μοναχοῖς. Αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εἰωθὺς ὅν ἐκείνῳ τὸ ταῦτα ποιεῖν, ὁμοῦς καὶ ἐν ἐννοίᾳ σεσημοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν. Ὡς δὲ χρόνος παρήλθε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν πρόσδοον ποιεῖν κατὰ τὸ σύνθετος ἐμελεῖν, ἐπιστημαίνει παραχρήμα, ὡς ἐκείνον καὶ γνῶναι καὶ λέγειν, σεσημὸς μαλακῶς, ἐπὶ τοσούτον δῆλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μόλις τῷ γρηγοροῦντι. Ἐν οὖν τούτῳ τῷ βασιλεῖ εἰς δόξαν αἰρησίας τῶν λεχθέντων προοίμιον· ὁμοῦς ἔχεμυθῶν, ὡς ἔλεγε, καὶ πλέον τι τοῦ συμβόδουτος παρατήρει καὶ ὁπεσκέπτετο. Νῦν μὲν οὖν ἐκείνη παρῴχετο, καὶ ἔμετ' αὐτὴν αὖθις, καὶ τῇ ἐπτακαίδεκάτῃ πρωίας αἰσεμὺς πρὸς τὴν κραταιώτερος, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. Καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐν πληροφορίᾳ ὥρμα γενέσθαι τοῦ

ἐκεῖνα λέγοντος, καὶ κατεκτῆ; οὐκ ἦν θαύματος καὶ ἐπαίνου ἐνεῖνον τιθέμενος, κτλ. τέως τοῦνομα ὁπεκρύπτετο.

λε'. *Περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βυσιλέως ἐρωτήσεως.*

[P. 249] Διαλαλεῖται τοίνυν πρωίας πᾶς ἀνὴρ ἱερὸς, ἀρχιερεὺς καὶ κλήρος καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινὴν ὁ κρατῶν τὸν λόγον τιθεὶς μετ' ἐπιμελείας πύσης διεπυθάνετο τί ἂν καὶ δοκοῖη τοῦτοις ὁ μοναχὸς (οὐπω γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὅς περὶ τοιούτων φθάσα; ἐδήλωσεν, οὕτω πως διαμνησάμενος. Καὶ τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνως, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰδέναι τὸ πρόσωπον, ἐδόκει τὰ περὶ τούτων συμβῆναι. Πλὴν ὅ τι τις εἶποι, οὐπω γε ἔλεγε, καὶ διηπίσται αὐτῷ λέγοντι, μὴ ἔχων ὅπη στῆ καὶ ἀπερῆσται πρὸς ἀλήθειαν. Οἱ μὲν γὰρ μοναχὸν τῷ τέως τὸν εἰπόντα μαυθάνοντες θεῖαν τὴν πράγμα πρ' ὀρήσιν ὠμολόγουν, εἰ τέως προδήλω; καὶ ὡς ἤκουστο εἴπειεν· εἰ γὰρ τίνα τῶν τῆς σαρκὸς δεσμῶν τὸ θεῖον χαρισμάτων ἀξίον βούλοιο; μοναχὸν ὑπὲρ ἄλλου; ἂν ἀξιώσαι. Οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεκάλουν ἐνέργημα, κλέπτοντες τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ τὰ τῷ θεῷ πρέποντα προαπαγγέλλειν, ὡς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντώνιον. Τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἶναι ἐκ τινων μαθημάτων εἰδέναι τὰ τοιαῦτα ὑπελαμβάνετο. Πάντες δὲ ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ ἀνδρὸς προσώπῳ ἤθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἀδήλου ὄντος ἀπάσας ὑπονοίας ἀρμύ-

sine mora certos ad quæque urbis monasteria, qui vigilas ubique ac preces **362** noctibus æquandas auctoritate imperatoris indicerent. In quo ipso se aliud quoque dubitasse significavit, nimirum an prima illa supplicationum præscriptione causam nominatim exprimeret ob quam orari vellet. Ac primo quidem iam judicans superfluum omiserat: mox tamen pernitens, ut concionando est fassus, revocato logothetæ (cujus rei testem ipsum citabat) imperavit ut et causam adjungeret, edicens singulorum cœnobiorum sodalibus, quorum malorum liberationem a Deo exposci oporteret. Hoc dimisso imperator ipse in vigilia pernoctans, quod erat et alias solitus facere, potissimum in imagine terræ motus intentati mentem habuit defixam, quemadmodum referebat postea; quod nocte transacta cum hora illuxisset qua consueverat matrem adire salutationis matutinæ gratia, dum ad id se accingit, terra motu concussa, ut dicebat, est, adeo levi ut vix sensibilis vigilantī esset; quod quasi pignus veritatis denuntiati mali atque adeo ejus proœmium imperatori fuit. Pressisse tamen se id silentio aiebat; et tacita suspensione sollicitæ mentis exspectasse majus quiddam ex isto initio. Nox igitur illa sic abiit, et inde alia consequens. Ac tandem die septima decima mane terræ motus erupit vehementior, non tamen ut usque in periculum ruinæ ac noxæ invalesceret. Eo statim experimento convictum se aiebat imperator plane jam sine dubitatione incubuisse ad credendum

divina utique prædictum illustratione fuisse illum qui talia denuntiasset; quem propterea valde laudabat, sese præ admiratione non continens, quam ejus hactenus ista narrando nomen reticeret.

35. *De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogatione.*

363 Postridie mane convocatis imperator sacris hominibus cunctis, episcopis, clero, monachorum præcipulis, in communem audientiam, ubi que sibi contigerant narrasset, instanter exquirebat ab unoquoque qualis ipsi esse videretur ille monachus (nondum enim prodebat nomen) qui hæc antequam fierent et prævidisset et sic denuntiasset. Ad eam propositionem varius erat eorum qui consulebantur sensus, ita tamen ut nemo facile aut sententiam nigeret aut responsum expediret, diffidentibus sibi singulis, nec ubi pedem certi iudicii solida in veritate ponerent reperientibus, quoad ignorarent vatis nomen, cujus personæ ac morum præviam notitiam ad prudenter statuendum de qualitate vaticinii necessariam putabant. Tantum ex eo quod iste ignotus propheta esse diceretur monachus, quidam argumentum se aiebant capere divini Spiritus in ista præsentatione versati, quod verisimile censerent, si quem ex mortali devinctis corpore suis Deus amantibus dignare vellet, segregatum a curis terrenis hominem professione vitæ solitariæ fuisse ad id præ cæteris electurum. Atqui ne isti quidem secure nimis indormiendum præiudicio

ζειν. Πλὴν τὸ μὲν κήδε' ἐφῆρθαι Ῥωμαίοις, ἔλεγον, καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοή παρελήφκαμεν, οὔτε μάντεως οὔτε μὴν προφήτου εἶπειν χρήζοιεν. Τὸ δὲ καὶ θεῖον ὀργιζομένου, καὶ ἃς εἶπη τις ἂν αἰτίας, πολλῶν γε οὐσῶν, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἁμαρτίας τὰς τοῦ καθ' ἑκάστον, Χριστιανούς γε ὄντας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς ἔννοεῖν, καὶ εἰ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς Θεοῦ δέεσθαι συμβουλῇ ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῶν ἴσταται, θαυμαστὸν οὐδέν. Τούναντιον μὲν οὖν ἂν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνοῦσιν ἐς ἄπαν καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγε τις τὰ φοβερά, ἂν τέως ἀπέδαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνᾶς ὑπωπτεύετο Νινευίταις τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. Εἰ δὲ καὶ προφητείας ἀξιώτο τι; ἐπὶ τῷ πλείονι τῶν κακῶν,

θαυμαστὸν μὲν ἔχεινος δόξειεν ἂν, μακαριστοὶ [P. 250] δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζοίμεθα ὡς οὐκ ἔκείνου, ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προρρήσεως γεγονυίας. Κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἔκείνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἔνδοξον εἶναι κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ κινδυνῶδες καθίσταται. Καὶ ὅσον ἡμεῖς δίκαιι περιελεύσονται κατωλιγωρηκότας δίκαιαι, εἰ τὰς αἰτίας ἔκείνος λέγει τοῦ δαιμονίου μηνύματος, οὕτως ἐκείνῳ σιγήσαντι τὸ διὰ κηδεμονίαν προσορθεῖν κίνδυνος περιστήσεται. Τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἰστέν τὸ θαῦμα μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἴσως ἰδίως καὶ καινοφανεῖς ἀντικρυς, μὴ καὶ ἑαυτῷ τις λέγων τοιαῦτα περιποιόη τὸν θαυμασμὸν συναρπάξων μόνον καὶ δόξαν θηρώμενος. Ταῦτα λέγοντες ὄηλοι μὲν

B

admonebant alii, magnopereque secus suspicando incumbabant ad reprobendam totam rem; quam nec dubitabant appellare operationem adversarii spiritus, Dei gloriam furantis, ea quæ Deo conveniunt præcipiendo, ut magnus loqui solebat Antonius. Non deerant qui humanis disciplinis ex observatione naturalium signorum ejusmodi eventus præsciri ac prædicti disputarent posse. Omnes tamen requirebant, velut fundamentum certum stabiliendæ de hoc negotio veræ sententiæ, cognitionem personæ ac nominis ejus quo de quaereretur, rati quandiu is de facie foret ac vita ignotus, cunctas in eum quamlibet sinistras recte suspiciones cadere. Cæterum, nonnulli aiebant, hac tempestate ad intelligendum dicendumque ingruere in 364 Romanos infortunia, et ea quidem omnium quæ fando audivimus maxima, nec vale nec propheta opus habemus, experientia publica id cuique abunde monstrante. In eo solum usus esset et mirus et optabilis monitoris divinitus afflatus, si quis indignationis Dei manifestæ jam in nos arcanas et nobis noxie ignoratas e cælo edoctus indicaret causas. Nempe in genere quidem scimus, quotquot imbuti Christianis disciplinis administrari mundum æqua et sapienti providentia persuasissimum habemus, peccatis utique, qualia quotidie plurima patrantur, iram Dei contra homines armari: quodnam tamen potissimum nostrum crimen hæc sub quibus hodie genus flagella ulciscantur, ut incompertum nobis est, ita esset utilissimum doceri. Sic enim, eo emendando, fons malorum posset obstrui. Consilium sane Deo supplicandi, ut propitiari se sinat et nostri misereatur, iis suggestum qui vindictæ divinæ plagis nunc maxime flagrantissimis uruntur, nihil habet mirabile ac prudentiæ vulgaris modum excedens. Agnosci quidem forte posset suspici dignum aliquid et capto superius humano in eo qui consilii talis inopinatus auctor exsurgeret in medio populi felicitis et cunctis naturæ ac fortunæ bonis, sine ulla sortis adversæ formidine, florentissimi; qualem accepimus Jonam prophetam, e longinquo ad id profectum, nihil minus suspicantibus et beata copia rerum omnium summa in pace fruen-

tibus denuntiatorem cladis extremæ, quæ aures solum sine ullo experientiæ sensu perculerit, sese repente objecisse Ninivitis. Enimvero si quis nobis vero prophetiæ spiritum se affari evidenti experimento fidem faceret, rem utique manifestans humano ingenio inscrutabilem: causam videlicet divinæ in nos iræ, quæ summum malorum nos urgentium revera malum est, hunc justa quidem admiratione prosequeremur: sed et simul nos beatos reputaremus, quorum scilicet in gratiam ac fructum peculiarem, non autem in propriam sui jactantiam, ejusmodi esset ex alto inspirata prædictione perfunctus. Abscondi vero ipsum et ex occulto vocem mittere, præterquam indecens, etiam juxta testimonium Scripturæ 365 periculosum est. Ac quanto nos plecti justius immissis divinitus cladibus manifestum fieret, ubi declarata per eum nobis culpa nostra quapiam, quæ divinam in nos indignationem concitaret, nos in ea corrigenda segnes essemus, tanto illi rem tantam et scitu maxime utilem celanti, siquidem scit (scire autem ipsum oportet, si propheta sit: nam hoc nomen mereri sola denuntiatione rerum quæ a nemine ignorantur haudquaquam potest), tanto, inquam, isti relicenti quod potissimum publicasse debuerat, gravius imminet periculum rationis ex ipso a Deo repetendæ male gesti ministerii. Tantum igitur absumus a judicando, istum quicumque est, qui peti nos cœlestibus flagellis, quod cuivis est notissimum, denuntiat, illud autem tacet, quodnam ob nostrum scelus vulgo incompertum nec non forsitan insuspicabile, ac ubi manifestatum fuerit, novum apparituum, illa deserviant, admiratione dignum esse, ut contra potius existimemus illum affectata ista occultatione sui justam nobis movere suspicionem callidæ quæstuosæque arrogantæ, examen quidem ac convictionem metuentis, si se jam nunc ostenderet, plausum vero admirationemque popularem suo, ubi maturum fuerit, in vulgus edendo nomini sub artificiosis istis interim latebris parantis. Hæc illi sic disserentes haud molles, ut palam erat, se putabant admovere imperatori stimulos ad proferendam nominatim hactenus dissi-

C

D

ἦσαν παρικλινόντες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμφανίζον, ἐμφανεῖς δὲ καὶ χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοιούτων ἐκεῖνος ἄξιος, Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν δεχόμενοι σύμβολα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφαίνετο τὴν ἐγχευθῆσαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττέμενος. Ἦθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ εἰ καθαρὰς γενομένας πάθους, ἴν' οὕτω τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκός, παραλλάττειν μὴ ἔχοντες τὰς ὁμολογίας αἰδούμενοι, ἦν τις ἐν ὑστέρω γωμαιμαχείν αἰροῖτο μαθὼν τὸ πρόσωπον. Κάν τούτως ἡμέρα μὲν ἕως ὅψ' ἐδιηνύετο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα καλὴν ἡγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πεῖθεσθαι καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκείνων ἐπειθε· λύσαν δ' αἰψήρην ἀγορὴν, μηδὲν πλέον τῶν ἀκουσθέντων ἔχοντες.

λς. *Περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀρχὸς τὸν Ἀθανάσιον ἀφίξεως.*

[P. 251.] Ἄμα δ' ἔφ' συγκαλέσας καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς οὐ τούτους μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσον ἦν τῆς πολιτείας καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ μοναχοὺς σχεδὸν πάντας, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοινῷ τὰ περὶ mulatam personam novi vatis monachi, gavisuri, si postquam vultu et vita innotuisset, moribus ac sanctimonia dignus reperiretur quem haud esset incredibile affirmatum fuisse divinitus; unde incipientis placari ac jam benigne faventis rebus nostris Dei liza possent auguria captare. Verum Andronicus magis magisque obfirmabat animum in astuti perseverantia silentii, non ignorans quam invidiosum esset apud multos expatriarchæ Athanasii nomen, et oriuras inde, simul id foret declaratum, in hanc C totam ejus prædictionem suspiciones præcavens. Voluerat autem isto colloquio tentare an posset elicere admirationem favoremque audientium quæ narraret erga istud ipsum sic nude propositum vaticinium, sine auctoris expressione offensiones veteres refractura, ratus, si hoc consequeretur, habiturum se ista sic declarata in rem abstracte ipsam studia pro pignore vincendarum a tali sensu præoccupatis privatarum ab Athanasio aversionum; quarum præjudicatis affectibus iucitandi videbantur ad reprobandam 366 impediendamque quantum possent ejus restitutionem in patriarchatum, nisi pudore quodam levitatis, ne resilire dicerentur a semel ostensa sententia, favere nominatim agnito pergerent eidem, quem citra nomenclationem iudicatum admiratione se ultro dignatos applausuque meminissent. His ultro citroque sermonibus die in solidum expensa, nox superveniens nocti cedere imperatori et aliis suasit. Solverunt igitur celerem, ut poeta loquitur, conventum, hoc est, qui licet tota die durasset, præfesto dimissus videri poterat, quoniam dirimebatur infecto, cujus gratia, et voto convocantis Augusti, coiverant, negotio. Nihil enim ultra sonum aure acceptum jactatorum hinc inde verborum domum plerique retulerunt.

36. *De concione imperatoris et professione ad Athanasium.*

Diluculo porro posteæ diei, convocatis rursus

A τούτου δημηγορεῖν. Ὡς τοίνυν τὸ πλήθος ὁ χρυσ-
τρίκλινος οὐκ ἐχώρει, πολὺ γὰρ ὄν, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ
περικάτου σφίσι κάτωθεν ἱσταμένοις, περὶ ἐκεῖνον
τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων καὶ ὅσον βασιλεῖον, πόλιν
ἅπτα διεξιών, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἕκα-
στον πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυ-
μάσας μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων εἰ τοῦτομα, ὑπερ-
θαυμάζειν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργαζάμενος, ἐντεῦ-
θεν ἐξ αὐτοῦ λόγου (καὶ γὰρ ἡτοίμαστο καὶ στολῇ
καὶ ζώνῃ καὶ καλύπτρῃ καὶ ὑπεδήμασιν) ἔξορμῃ μὲν
ἐκεῖνος περὶ τὸν τέως ἄγνωστον, ἔξορμῃ δὲ
πεῖθει καὶ τοὺς ἀθέλοντας, οὐ προστάσων βασιλικῶς,
ἀλλ' ἀφίξει· ἐκάστη τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέ-
λος κακοπιακότη· μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἐγγυώμενος
τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν. Ὅσοις δὲ καὶ γέρουσιν
οὖσι πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ
τέλμασι χειμῶνος ὄντος, τοῦτοις καὶ ἵππων ἐπιβαί-
νειν ἤφιει. Καὶ γὰρ προῆγε σημείοις τισὶ τεκμαιρο-
μένους τὰ τῆς ὁδοῦ. Ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιε-
ρέων καὶ τῶν μοναχῶν ἔπραττον, ἄλλοι δὲ πεζοὶ περὶ
imperator non iis solum quos pridie allocutus
fuerat, sed et e corpore civium honestissimis ac
lectissimis quibusque, monachis vero ferme uni-
versis, decrevit apud hos omnes de eodem iterum
argumento agere, non ut heri familiaribus interro-
gationibus ac promiscuo colloquio, sed perpetua
e loco superiori, tanquam ad concionem, habenda
oratione. Cum autem multitudinem sane ingentem
aureum triclinium non caperet, ex ambulacro sese
proferens, habensque circa se quantum erat sa-
crorum hominum et palatini comitatus, adstantem
inferius confertam turbam tum alia quædam ad
scopum accommodata disseruit, tum prædictionis
totius ordinem particulatim exposuit, enarrans ut
quidque exploratum atque actum, demonstrans
quam non facili credulitate, sed post certum de-
mum experimentum eventus manifesti, vaticinio
sit fides adhibita. Tandem in admirationem pro-
rumpens summam, præconiaque viri qui talia
prævidere præmonereque potuisset (cujus tamen
adhuc sillebat nomen) in immensum exaggerans,
motis jam auditoribus et in parem ignoti vatis
admirationem tractis, ex ipso protinus sermone
(nam ad hoc jam antea stola, zona, tegmen regium-
capitis, calceamenta præparata fuerant) iter pedes
ipse aggressus est ad innominatum 367 illum,
invitans ut se qui vellent sequerentur, præcepto
non interposito, sed sua cuique libera relicta vo-
luntate, cæterum cunctis quos laborem istius pro-
fectionis perferre ad extremum non piguisset,
amplæ mercedis loco despondens magnam et bonam
viri ejus admirandi benedictionem. Si qui autem
senio debiles sequi pedibus nequirent, maxime
hutosi et ut in urbe tanta per hiemem cæno passim
lubricis et deformibus plateis, his ut equos inscen-
derent permisit. Ita ipse præiens ducebat signis
jam e quibusdam conjectantes quo via dirigeretur.
Equis ergo usi sunt episcoporum et monachorum
quidam: reliqui pedites peditem associabantur

συνωπῆδον τῷ βασιλεῖ. Τῷ μέντοι γ' Ἀλεξανδρεῖσι καὶ ἱππεύειν προστάτατο καὶ τὸ πρόσωπον ἐγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. Καὶ βασιλεὺς μὲν ἠλπίζεν ἐκεῖ τὸν ἀνδρα καταλαβεῖν, [P. 252] ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἴκου. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν ἔρβον ἀπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἀνακτα, ρύακας

Augustum. Qui cum forte Alexandrinum patriarcham non observaret in turba sequentium, ejus tamen suffragio comprobari quæ fierent magnopere optaret, misit ad eum qui et equo juberent uti, et nomen occulti vatis indicarent, et a se diligenter orarent ne ejus honori adversaretur. Hæc Andronicus sic mandabat reprehendendum adhuc in palatio, ubi concioni astiterat, Alexandrinum autumans: verum ille, prætextu celebrandæ liturgiæ magni Patris Athanasii, domum versus iter præceperat. Erat deinceps spectaculo constipata circa

α'. Ὅπως δ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθανάσιον.

[P. 256] Τῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πύλη τῆς καθ' αὐτὸν μονῆς ἐπ' ἑτη δέκα κεκλεισμένη, μηνῶν δέοντων ἐννέα, ἀπρότερον καὶ αὐτῷ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἤνοικτο τότε, πλὴν οὐ παραισμένως καὶ ὡς τινὰς πλῆθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παραδιάσθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινος ἦν εἰπεῖν, πᾶσαι δ' ἀνεψῆγυντο πύλαι. Καὶ ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μοναχῶν ὅσον ἐκκριτον, καὶ ἄμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξιών χλαῖνάν τ' ἐννευμένος καὶ καλύπτραν ἐκ καλάμης ἔχων καὶ ξύλῳ ἐπερειδόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τινος μοίρας συνεκπαιούσης καὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τότε πρῶτως μανθάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποτ'

μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἓν συνιόντων καὶ προθυμίαις ἀπάσαις ἐπεισιρόντων, ὅπου γε προστάζει βασιλεὺς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὁδὸν διανύοντος, ἕως οὗ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διενεγκόντες δυσχέρειαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεψῆγμέναις κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρῆνοις κεκλεισμέναις ἐνέτυχον.

imperatorem infinita multitudo, momentis singulis increscens sese aggregantibus eodem plenis quasi torrentibus populi, effusis undique studiis in unum confluentis, pronique delabentis quo demum eunque præcepisset imperator, perseveranter interim et ipso Augusto gradiente, quoad vix tandem superatis viæ hibernæ difficultatibus ad portas monasterii pervenere, quas et multis retro annis clausas, quadam tunc providentia rescratas ac patentes offenderunt.

E.

ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυστηρίοις Θεοῦ παρὰ τοῦ ἀνακτος φημιζόμενος. Καὶ αὐτίκα πάντες ὑπέκλυον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριαρχὴν καὶ προσκαλεῖσθαι ἐπ' Ἐκκλησίαν καὶ τὰς προτέρας τιμὰς. Καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τραχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν κενοῖς συμβάσειν ἐκείνοις ἐπῆλθον. Καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλεόν τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι μέρος τῆς παρ' ἐκεῖνου εὐλογίας ἀπολαύειν ᾔξουν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθον ταῦτα πράττοντες: ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταλαιπωρίαν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τοιοῦτοις δύνασθαι παραιτούμενος προσβάλλετο. Ὅμως Θεὸν τε ἰκετεύειν καθ' αὐτοὺς τε ἰδίᾳ καὶ ἅμα παρῆγγελλεν, ὡς τὸ δέξαν ἐκείνῳ τοῦτο

V.

que statim omnes ei sese venerabundi prostravere, sine ulla dissimulatione proferentes quæ penitus in animis concepta fovebant in eum studia. Præcipuus in eo exstitit ardor episcoporum patriarcham eum certatim acclamantium, hortantiumque ut continuo regimen Ecclesiæ prioremque resumeret dignitatem. Nec tamen ii non recordabantur olim actorum querelarumque illarum ex inclementi austeritate, sub qua tantum genuissent: sed tristium istorum species hebetatæ die longa, præsentī jam penitus gratulatione delebantur, quæ faciles reddebantur eorum animi ad faventer opiuandum vana illa quondam fuisse suspicionum spectra, quibus ipsos in eum concitari contigerat. Quare universi pro se quisque majori capitis parte, reductis pileolis, nudata, benedictione impertiri ab eo supplices petebant. Quod tamen non impetrarunt: etenim ille senectutem, infirmitatem valetudinis et deficientes ad talia vires excusans, modeste deprecabatur ministerium, simul tamen nitro recipiens oraturum se pro ipsis privatim

4. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.

• 368 Janua igitur monasterii, ubi diversabatur Athanasius quondam patriarcha, decem jam annis, minus novem mensibus, clausa, quæ inaccessum ipsum et plane solitarium tanto intus spatio permanentem servarat, aperta tunc est; neque id modice ac parce, ita ut trudere se necesse esset atque in angustiis conflictari subeuntem maximo numero populum, verum sic plane, ut poetæ ejusdam hemistichium apte huc caderet, « patuerunt ostia toja. » Ac simul imperator cum episcopis præcipuisque monachorum limen institit, simul Athanasius cella progressus, in latus læna, galerum e stipula contextum gestans, bacillo ex serula gressum fulciens, prodiit eis obviam ad vestibulum, magna jam simul istuc in petu delata populi parte. Tunc vero primum omnes intellexerunt quis tandem esset ille tot tantisque ab imperatore præconiis celebratus tanquam intime admissus in conscientiam altissimorum mysteriorum Dei. Ita-

γίνεσθαι πάντως ἀνάγκην εἶναι. Οὕτε δ' ἐκείνους οὔτε τινὰς τοῦ λαοῦ προσίνοντας εὐλόγει, μόνον δ' ἰδὼν τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλογίας ἐπαύοντο. Τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἐπυθόμενος ἀπέλυε τὸν λαόν. Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐτίμει φροντίζειν, προδοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βαθείως καὶ ὥς οὐκ ἂν τις ἦτο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. Πρόφασις δὲ τῆς φροντίδος ἡ πρὸς ἀλλήλους διῆθεν ἀδικία καὶ τῶν μικροτέρων τούτους μείζους καταφρυνῶσθαι καὶ ἡ τῶν χρηστῶν [P. 257] πρὸς ἀδικίαν ῥοπή, μὴ δυνατὸς τοῖς μικροῖς παρισταμένους καὶ πολυωροῦντος τοὺς καταπονυμένους δυνάμει κρείττονι. Ἐνθεν τοὶ καὶ βασιλεὺς ἐνδοῦς τούτῳ ἀξιοτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρῆγειν ἀδικουμένοις, ἀνοιγνύει τοῦ λαοῦ τὰς πύλας καλεῖται καὶ προσιόντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινα κρίσειν προσίοι τις εἴτε καὶ κατὰ μεριτείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγούντα γηρώως ταῖς συμφοραῖς, ἐκείνων καὶ γνησίως φρον-

τιζέειν εἰκὸς εἶναι καὶ κατὰ τὸ δυνατόν συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. Ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προδοποίησις σφίσι πρὸς ἄρα καὶ πράττειν ἡθούλοντο, ὃ τότε μὲν ἐπιείκοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφάνοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινὰς. Ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἐωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιούμενοι ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετακαλουμένων καὶ τοῦ ἀντιδικήσαντος· ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τινων ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεριτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινῶμενοι φακέλλους γραμμμάτων ἐδίδουν, καὶ ἡ ἐκάστου ἀναφορά τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο. Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖ τούντεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφαίνοντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τέως δοκῶντες παρίστασθαι οἱ ἐκλινον ἤδη πρὸς Ἀθανάσιον, συμπέθειν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνάγειν περῆσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπιλημμένον ἀναδοχῆς χάριν τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. Μετελάμβανε γὰρ αὐτὴν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐλπίς

Deum. Iodeque illis nihilominus instantibus, eavultus obfirmatione qua rem sibi plane decretam asseverare videretur, edixit haud aliter omnino se acturum. Manum duntaxat præbuit, quam omnes, quasi benedictionem ejus contactu percepturi, reverenter osculabantur. Paulo post quadam ad tempus accommodata prolocutus, beneque cunctis precatus, dimisit populum, sed ita ut ansam sibi velut quamdam servaret ad eum attrahendum, jam nunc subostentans se res ejus enixe in posterum curandas et desideria solatiaque procuranda suscipere. In quo senis apparuit astutia major quædam ac profundior quam ut, qui de ipsius obiter agniti simplicitate minime callida persuasionem induerant, tantum in eo artis ac sagacis industriæ residere potuisset unquam suspicarentur. Præfatus videlicet palam tunc est scire sese magnam passim in oppressionem plebis miseræ injuriarum impune licentiam grassari, majoribus minores, fortioribus imbecilliores obterentibus, eo quod tutor inopum existat nullus. Has se sibi partes ultro deposcere, circumventorum a potentioribus protegendorum. Quæ præsens imperator statim obnoxie comprobans, ageret sane se libente ac cupiente, reposuit: id se jam nunc illi, omnium viso ad hoc aptissimo, imponere officium, cognoscendi vexationes tenuiorum iisque opitulandi. Quare fores de cætero panderet destitutis præsidio passisque calumniam admittendis audiendisque, **370** sive quis afflictus inique judicio restitutionem in integrum postulet, seu imperatoria indigens gratia suarum ad se precum efficacem requirat interpretem. Nam qui sic præ se ferat ex animo condolere se infelicium arumnis, quis eo ad illas sublevandas inveniri queat aptior? Hæc locuto coram omnibus Athanasio, et ad ea tali Augusti responso a cunctis pariter audito, quis non intelligit quanta fuerit Athanasianis facultas addita res ipsorum pro libito promovendi? Atque ista involuta tunc quidem et

intorte perplexa subterebantur: explicata postmodum eadem expanderunt sese, retibus velut quibusdam adeo jam late ac valide comprehendentibus cuncta, ut qui sero se captos advertentes retrahere tentarent temereque concessa resumere, frustra contenderent. Ex hoc ergo diebus singulis a diluculo ad noctem densi palam concursus omnis generis hominum ad Athanasium celebrabantur, aliorum provocantium ab iniquis quibus se circumventos judiciis alebant (his subveniebatur statim, adversariis eorum iudiciisque citatis; et-e sententia quorundam adhibitorum ab Athanasio antistitum, novo judicio, secundum vota conquerentium, vetera rescindebantur), plerorumque impetrare quidpiam ab Augusto intercessione tam gratiosi apud ipsum sequestri cupientium, libellosque ad id offerentium; qualium densi fasces subinde ad imperatorem deferiebantur, ipso libenter sumente singulos in manum et prompte ac benigne expediente. Cursu tam prospero eunte restitutionis Athanasii negotio, adjiciendi ei quamprimum, quod unum ad coronidem adhuc deerat, acris cura subiit imperatorem. Videbat is refrixisse jam apud omnes plurimum gratiam Joannis, nec multum ejus modo neglectissimi respectum obstiturum, quominus ad Athanasium, quo inclinare fautorum Joannis ipsi principes jam aperte cœperant, unanimi cuncti assensu incumberent. Vocatos igitur episcopos studiose Augustus urgebat ad rem adeo hactenus provectam plene tandem absolvendam. Inivisse jam Athanasium possessionem patriarchatus **371** magna ea ex parte istius officii quæ ad judiciorum correctionem intercessionemque pro egentibus ope pertineret: ne cunctarentur nomen ei thronumque patriarchæ adificare, cujus ministerium impleret laboriosiori jam ex parte. Atque ut in eo magis magisque eniteretur, instigabat Andronicum spes quædam curandorum protinus (Dei scilicet ope per ipsi charissimum Athanasium mox

ἀγαθῇ, ὡς αὐτίκα εὖ σχηόντων εἰ ἀποκαθιστῶτο τῷ ὁρόνῳ ὁ Ἀθανάσιος. Καὶ ἀρχιερεῖς συνῆγε καὶ κλη-
ρον καὶ μοναχοὺς, καὶ τὰς μὲν συσχέψεις, εἰ ἀνελ-
θεῖν δέοι, παρὰ φαῦλον ὄλον ἐτίθετο, πιστεύων τοῖς
πρότεριτα· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἦν ὅστις ἄμ'
ἰδὼν καὶ μαθὼν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν, οὐχ
ὀποκλίνων τὴν κεφαλὴν ὡς πατριάρχην ἐδέχετο καὶ
ῥηπειγε τὴν ἀνάβασιν· περὶ δὲ τοῦ πῶς ἀνέλθοι καὶ
τότε, εἰ τέως θελήσει, ὡς ἔλεγε (τὸν γὰρ Ἰωάννην
ὑπερεώρων καὶ οἱ τέως προσκείμενοι), [P. 258]
συνάγων ἡρώτα.

β'. *Περὶ τοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ
σχίσματος.*

Ἀρχιερεῖς δὲ μέχρι μὲν ἐκείνης τῆς πρώτης ἡμέ-
ρας θερμῶς εἶχον, καὶ μηδεμίαν προσπαιούσης ἐν-
νοίας οἱ ἀπεναντίας τοῖς λογισμοῖς ἐκείνῳ καλῶς
προσπεφόντο. Εἶτα δὲ καὶ λογισμῶν βασάνῳ διδόν-
τες τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν καὶ αὐθις ἐνέμενον τοῖς προ-
τέροις καὶ τὰς ἐπ' ἐκείνῳ βροπὰς ἀνεπάλαιον, καὶ
προηγὼν μὲν παραιτήσεις ἐφ' οἷς ἐποίησε τότε ἀπέ-
δουσι, προέτεινον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοσούτοις χρόνοις

ἀργίαν, καθ' οὗς καὶ ἄλλος κανονικῶς καταστάς ὡς
αὐτοῦ γε παραιτησαμένου τὰ τῆς Ἐκκλησίας διέθυ-
νεν, ὃν οὐδὲ δίκαιον εἶναι ἐν τοῖς μισθωτοῖς παρεγ-
γράφεσθαι καὶ ὡς μὴ γνήσιον ὀβελίζεσθαι, ἐπὶ τοσού-
τοις ἔτεσι τὴν Ἐκκλησίαν κατέχοντα καὶ γε καὶ
πλείστας χειροτονίας τελέσαντα· δοῦν γὰρ θάτερον
συμβαίνειν, ἢ αὐτὸν μὲν δικαιοῦσθαι κάκεινον ἐν τοῖς
νόμοις εἶναι, ἢ μὴν κανονικῶς καταστάντος ἐκείνου
καὶ κανονικῶς ἐνεργούντος αὐτὸν ἐν ἱερεῦσι καὶ πα-
τριάρχαις μηδὲ τὸ παράπαν λογίζεσθαι. Ἐβράδιον-
γήμενὴν δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀξιώσειν
ὑπετόπαζον, ὡς αὐτίκ' ἂν καὶ τοὺς συντρέχοντας·
πολλοὺς εἶναι βοηθείας· ἐνεκα τῆς πρὸς τὸν κρα-
τοῦντα, καὶ τὴν τῆς προστασίας τιμὴν ἐβρίζωσθαι
ἐξ ἀναγκαίου συμβαίνειν, καὶ μὴ σφίσι δοκοῦν. Διχῶ
οὖν διαιρουμένων τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἡδίκησθαι
καὶ τότε τῶν ἱερέα κρινόντων καὶ αὐθις δικαιοῦν-
των ἀνάγεσθαι, ὧν τινες εἰ καὶ τῆς ἐκείνου χειροτο-
νίας ἦσαν, ἀλλ' οὖν ὑποσχεῖν εὐθύνας, εἰ κάκεινος
[P. 259] θέλοι, ἑαυτοὺς ἐδικαίουν, τῶν δὲ μηδ' ὅλως
ἀνεχομένων δέχεσθαι ἅμα μὲν παραιτησάμενον, ἅμα

ut is sacris præesset impetranda) tam graviter
hactenus laborantis rei publicæ vulnerum. Ergo
haud cessabat convocans episcopos, clerum et
monachos. Quibus in cœtibus nec vel primo qui-
dem tenuis dubio illud in deliberationem vocandum
putabat, possetne in thronum Athanasius rite ac
secundum canones sine alia promotione regredi.
fretus nimirum nuper a se visis. Observarat enim
die illa, qua est agnitus ut vaticinii auctor et aditus
Athanasius, neminem episcoporum fuisse qui, si-
mul illum vidit, non ut patriarcham demisso capite
veneratus fuerit, non ejusdem restitutionem in
thronum urserit. Illud solum consultabat cum
Patribus Andronicus, quo pacto et quando conve-
niret resumī patriarchalem dignitatem ab Atha-
nasio, siquidem (hoc enim subdebat) adduci posset
ut id vellet. De hoc uno sententias rogabat eorum
quos congregabat, plane securus Joannis, quem
ab iis quoque qui hactenus perstudiosi ejus appa-
ruissent neglectum jam spretoque opinabatur.

2. De schismate episcoporum ob Athanasium.

Porro episcopi toto illo primo die, flagrantibus
cunctorum in Athanasium studiis, et ipsi favorem
ostensum, animis nondum contrariarum recursu
cogitationum tractis in diversum, tenuerunt. Sta-
tim autem post, simul refrigerato novitatis ardore
sedatius reflexere vacuas jam mentes ad serium
examen modo actorum, prioribus quidam sese rur-
sus applicuere consiliis, instauraruntque impetus
certi propositi ad constantem prosecutionem ante
decretorum. Allegabant igitur contra tumultuose
festinatam agnitionem Athanasii uti adhuc patriar-
chæ, primum quidem ejus abdicationem tam justia
de causis absurdissimorum ejus actorum et expres-
sam et admissam uti sine dubio legitimam. Allega-
bant et cessationem tam longam ipsius ab usu po-
testatis, 372 qua se omnino carere sic professus

esset, ultroque agnoscere alium sibi rite deposito
canonice suffectum, qui tanto tempore sine ulla
status controversia, aut cujusquam dubio quin ve-
rus pastor esset, Ecclesiam gubernasset; quem
profecto tot jam annis veri pastoris existimatione
præpositum Ecclesiæ, multisque interim ordina-
tionibus perfunctum, repente nunc albo expun-
ctum præsulum legitimorum mercenariis adscri-
bere, ab æquitate rationeque videri plurimum ab-
horrens. Duorum igitur alterum aiebant in confesso
haberi esse necesse, aut jus verum patriarchalis
honoris hoc decennio penes Athanasium resedis-
se, sicque Joannem nihil fuisse nisi spurium intru-
sumque patriarcham, aut contra hunc canonicè
acceptam, canonice exercuisse patriarchalem po-
testatem; ex quo sit manifeste consequens prio-
rem illum sacerdotii talis ac dignitatis fuisse tunc
penitus expertem. Ad hæc subolere sibi fraudem et
malam fidem aiebant in ista, quæ jactaretur, af-
fectata protectione injuriam passorum: quæstiosa
nempe popularitate artem sic inventam præoccu-
pandæ beneficio multitudinis, et injustæ quæ para-
retur intrusionis factione obnoxiorum corrobo-
randæ. In hunc modum et sentientibus et disse-
rentibus episcopis nonnullis, cum alii persistentes
in heri ostensa sententia repugnarent, scindi an-
tistites in factiones contigit, his ex adverso affir-
mantibus nequaquam rite fuisse depositum Atha-
nassium, sed injuste et invalide per vim dejectum,
legitime semper retenta possessaque dignitate;
quare illum recte atque ordine nunc vel sero agnos-
ci pro eo qui vere sit, et in erepto huiusque reponi
throno par esse. Ita potissimum censebant qui se
ordinationis honorem Athanasio meminissent de-
bere; iidemque se promptos offerebant ad pœnas
subeundas quas ipsis cumque vellet imponere ob
alium tandiu perperam intrusum pro vero admis-

δὲ καὶ ἐπ' αἰτίας σκληρότητος καὶ τοῦ πολλοῦς αἰχλῆσθαι τε καὶ ἀποκλείειν αἰτίας ἀνακυπτούσης καὶ τῆς τυχοῦσης, ὧν ἕνεκί ἦν, εἰ μὴ μεταβάλλοιτο, καὶ κατὰ κανόνας εὐθύνεσθαι, συνίσταται τις ἐν τούτοις καὶ τρίτη μοῖρα, οἱ δὲ τὴν μὲν τῆς γνώμης μετέθεσιν αἰσχυρόμενοι, εὐπρίσσωπον δ' ἐπὶ ταύτῃ πρῶταισιν προισχόμενοι ἐδέχοντο μὲν, ὡς καὶ πρὶν, τὴν ἀνδρα καὶ πατριάρχην, πλὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ μεγίστη τοῦ μὴ τι τοιοῦτον τὸ ἀπὸ τοῦδε παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὡς ἐκείνων θλεθρίων ὄντων καὶ δυναμένων ἀρχιερεῖς καθαιρεῖν, ἦν τις ἄρα καὶ τοῖς κινόσι πιστεύσει. Ταῦτα λέγοντες διεφίλονταίουν ἡμέρας ὅλας, καὶ τὰς γνώμας οὐ μόνον οὐ ζυνέβαινον. Βασιλεὺς δὲ γνούς ὡς τὸ ἄτηρὸν τοῦ ἀνδρός καὶ ἀμάλακτον καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀσυγκατάδετον, ὃ δὲ καὶ

ἂν ἀρετῆς ἴσως, τὸ δὲ καὶ πλέον καὶ ἀπὸ γνώμης εἰκάσειν ἦν, τῆς μὲν τὸ ἀκριβὲς ζητούσης ἐφ' ἅπασι, τῆς δὲ φυσικῶς περὶ οὐσίας ἔχειν καὶ τὴ μὴ χρήσιμον χρήσιμον, ἄλλοιον γενέσθαι τοῦτον, ὅσον εἰκάσαι καὶ ἐκ πολλῶν, διετείνεται. Μηδὲ γὰρ σὺ τὸν τόσον, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀμαθίᾳ γνώμης τὸ μὴ δεῖον ἐργάζεσθαι καταναγκάζεσθαι. Εἰ δέ γε καὶ αὐτὸς ἀκριβείας ἐπεσιμημένος πολλοῖς γινομένης παρὰ τὸ δεῖον ἐμποδὼν ὑπορῶτο στήσεσθαι, βασιλεὺς γε μᾶλλον ἀτηρὸν φανεῖσθαι, πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐξ ἀνάγκης πρᾶττειν παραγομένῳ. Πλὴν καταδέχεσθαι μᾶλα πολλῷ ἀναξαινοντος τοῦτου τὰ ἑλκῆ ἢ ἄλλῳ; μαλάσσοντος. « Ἐμοὶ μὲν οὖν, » ἔλεγεν, « ἐν ἀναγκαῖον καὶ αὐτῆς πνοῆς προτιμότερον, τὸ θεοῦ θέλημα γίνεσθαι, κἂν λυπῇ κἂν μὴ. Πλὴν καὶ χαρᾶς

sum sacrorum praesidem. Hæc isti allegabant, quæ cum adversantes alii contentiosius refellerent magnopere jactanda validissimæ demonstranda edicatione Athanasii: cujus etiam causas ex 373 intolerabili regiminis ejus acerbitate ductas invidiose prædicabant, exaggerantes illa supplicia sæpe ab eo sumpta de multis, illas exclusiones ab officiis et sacerdotiis, levissimis plerumque de causis in plurimos immanissime decretas, quas ob res ecclesiasticæ lenitati contrarias maxime justæ illum animadversioni juxta sacros canones subijci oportuisset, nisi paratum judicium abdicando prævertens a Patribus pœnæ loco qualemunque throni privationem impudentibus pœnas juste debitas cessione voluntaria lucri fecisset. Talia illi dum commemorant, refricabant scilicet multis astantium tristem memoriam grassationis olim inhumanæ monachorum Athanasii ministrorum in clericos et ecclesiasticos omnis generis. Qua cum hinc quidem similium in posterum atrocitatum metu concuterentur, inde autem retinerentur pudore levitatis in tam manifeste declarata recipiendi Athanasii voluntate, quidam mediani ineuntes viam inter contrarias, quas modo retulimus, sententias, tertiam condarunt sectam aientium admitti quidem debere Athanasium uti verum patriarcham, prout professi semel forent, et nunc utique censere: cæterum antequam is resumeret exercitium tandiu intermissæ potestatis, caveri Ecclesiæ dira olim passæ ab ejus ministris oportere promissione securitatis quam maximæ ab eo exigenda, neutiquam patiendi vexari nomine ac auctoritate sua tam injustis indignisque modis clericos, quoniam injuriæ istiusmodi graviter Patrum sanctionibus adversarentur, et ab iis qui canonibus crederent, pro justis et legitimis causis depositionis antistitem qui in eo conniverent judicarentur. His episcopi jam divisi trifariam, pro se quique disserendis inculcandisque totos absolvebant altercatione infinita dies, quando animadverso imperator magnam infictam negotio securim refricata memoria invidiosissimorum Athanasii, dum patriarchatum gereret, actorum, hanc potissimum ægram causæ

partem oratione sublevandam ratus, disseruit apud synodum, haud ire se iniustis jure implacidum videri asperumque ac levibus etiam erratis inexorabiliter infestum Athanasii genium: sed mores, quod nemo posset diffidit, probos esse. Atque adeo, quantum niti conjectura 374 indagando liceret, verisimiliter id imputandum virtuti rigidiori et fastidiosæ innocentiae, vitia in aliis dissimulare non valentis quæ arcet a sese longissime, ac summam æque ab omnibus exactionem requirentis. Accessisse ad naturam ita factam vitæ usum a puero disciplinamque severiorem, tum inde inolitam inductionem animi ad austeritatem indurati, præjudicata quadam assuetudine rigoris interdum persuaderi sibi sinentis utile id esse quod tale revera non sit. Atque hic tamen multis argumentis astruere sollicitè Augustus contendebat haudquam totam Athanasio vel præcipuam inclementer actorum, quæ ferrentur, esse culpam adscribendam: magis enim eam verisimilisque imputari ministrorum, quibus uteretur, imperitiæ, hominum quos suus error angustiaeque mentis exorbitare interdum a recto, quodque minus convepiret, facere cogerent. Quodsi quem tamen, addebat, sibi conscium fragilitatis in culpas quotidianas facile lapsuræ, terreat qualiscunque ista deflecti ab exacto nescia rigiditas Athanasii, uni maxime omnium imperatori eam videri formidabilem debere, quippe cui 375 sæpe necesse sit ad negotiorum expeditionem urgentium multa tolerare ac facere obnoxia censuræ, a quibus acriter reprehendendis minime temperatum illum appareat. Cæterum sic animo comparatum esse se, ut premi ab illo asperque tractari sua ulcera quam mulceri deliniri que ab aliis libentius sit passurus. « Mihi sane, inquebat, unum necessarium spirituque ac vita charius est, fieri quod Deus vult, sive id dolorem inferat sive non. Quippe utcumque res cadat, toleratus tali causa cruciatus eo ipso voluptate jucundior omni est, quod Deo jubente acciderit. Quare sicut in tam spissa et multiplici gubernatione rei publicæ, in his præsertim gravium temporum fluctibus, offensurum inevitabiliter me aliquid interdum non exaudiendo inter

ὑπέρτερον πασης τὸ κατὰ λύπην ἐκείνο, εἰ θεῶς Α
κελεύει, γιγνόμενον. Διὰ ταῦτα καὶ εἰ τι μὲν προῦθ
ἀκριβείας τῆς κατὰ νόμους, ἀνετον δόξαν, ἀνετον
μὲν, προτενεῖν τις αἰτίας ἀνάγκη, αὐτὸς δὲ δοκι-
μαζέτω, καὶ τὸ δόξαν δέξομαι. Εἰ τι δ' ἐσαυθὺς δο-
κοῦν συνοίσον πράττειν ἀναγκαζοίμεθα, αὐτὸς καὶ
τίτε ἂν δοκιμάσεις, κἂν πολλοῖς οἶδα μὴ συγχωροῦ-
μενος, λυπηθῆσμαι. Οὕτω τὸ ἀτηρὸν παρὰ πάντας
ἐμοί, » φησί, « περιστήσεται. » Ταῦτ' ἔλεγε βασι-
λεὺς, ἐνάγων ὡς δ' ἔθεν αὐτοὺς ἐς ὁμόνοιαν. Ἄλλ'
οὐκ ἐπειθε· πολλῶ γὰρ ἤκιστα τοῦτο, ὅσῳ καὶ δοκῶν
δουλεύειν ἰδίῳ θελήματι ἀντέχειν παρεῖχε καὶ ἀντι-
σπῆν σφίσι πρὸς ὃ τι καὶ λέγοι. Μακρότεροι μὲν οὖν
διὰ ταῦτα λόγοι τῆς χρείας ἐγίνοντο, καὶ βασιλεὺς
τὸ ποιητέον διανοεῖτο. [P. 260] Ἦκουε γάρ καὶ πολ-
λοὺς καὶ τοὺς μεγίστους, τοῦτο μὲν τοὺς ἀμφὶ τὸν Β
πατριάρχουσαντα Ἰωάννην, τοῦτο δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν
πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ ὅσους εἶχε μεθ' ἐαυ-
τοῦ ὁ Ῥαοὺλ Ἰσαάκιος, ὃς δὴ καὶ τὰ ὅμματα πηρω-
θεὶς διὰ τὰ συμβάντα πρόσπερον καὶ μέχρι καὶ Ἰωάν-
νου ἐν τῷ τῆς Ἐκκλησίας σχίσματι διαμαίνας, εἰρη-

νεύσας ἐν τούτῳ, ἤδη καὶ πάλιν διὰ τὰ προβαίνοντα
διεφέρετο, — ἤκουσε γοῦν τούτους καὶ ἄλλους πλείο-
νας καὶ μεγίστους τῇ πράξει προσισταμένους καὶ
ἀντιβαίνοντας.

γ'. *Περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦ βασιλέως ἀφι-
ξέως καὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος ἀφορισμοῦ.*

Καὶ [P. 261] διὰ ταῦτα δόξαν ἀπέλθειν πρὸς τὸν
Ἰωάννην, ὅπως ὑποποιήσαστο, ἐπεὶ ἀκαίριος βαθὺ
τι σκαπετόμενος, ὡς εἰδείξεν ὕστερον, βασιλεὺς ἤθελε
βλέπειν καὶ πέμπων προτελεῖν τῆς (ἅμα δὲ γε
καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει· τὰ γὰρ τῆς τεσσαρακοστῆς
ἐφειστήκει εἰσόδια καὶ τυροφαγίας ἦσαν ἡμέραι),
ὁλαῖς προθυμίαις παρ' Ἰωάννην γίνεται. Καὶ δὲ ἐπι-
στάντα, παρευρεθέντων καὶ ἀρχιερέων ἐκεῖ, ἡ δυσω-
πία σφάλλει τὸν ἄνακτα. Ἡ δ' ἦν, πρόσσει: μὲν
Ἰωάννη, καὶ εὐλαθείας ἡττάται τῆς πρὸς αὐτὸν, καὶ
ἐτοιμον ἑαυτὸν παρέρχει, εἰ ἐκείνος εὐλογεῖν βούλοιο.
Ο δὲ, « Ἀλλὰ θεὸς εὐλογῆσαι σε καὶ οὐκ ἐγώ, »
ἐφη. Τίως δὲ καὶ εἰ πατριάρχην αὐτὸν λογιζοίτο
ἐρωτᾷ. Καὶ ὃς εἴτε τὴν εὐλογίαν λαμβάνειν θέλων,
εἴτε μὴν καὶ διὰ τὸν καιρὸν δυσωπούμενος, ὡς μὴ

strepitum adversorum casuum interdicta reclaman-
tium legum haud dubie provideo, ita me jam nunc
profiteor obnoxie paratum ad æquo perferendam
animo quantamcunque acerbiter ejus objurga-
tionum pro indole ac more prorupturi ad increpan-
dum immisericorditer, si quid etiam potentior legibus
deflectere paululum ab exactione summa necessitas
coegerit ineluctabilis. Exquirat is exploretque per
me licet: patiente me utetur exceptore sententiæ cen-
suræque 375 qualiscunque suæ, etiam quando,
quod sæpe accidit, probare ipsi nequivero aliquid
quod in posterum ratus utile minus potuero vitare
quin agerem. Tunc enim dolebo equidem, sed
dolorem meum ejusque rigorem obnoxie tacitus
perferam. Itaque, addebat concludens, terreri vos
minima convenit austeritate Athanasii, cujus mihi
potissimum minatur, in me maxime unum exse-
rendus intentatur aculeus. » His imperator allegan-
dis conabatur videlicet episcopos in concordiam
adducere. Sed eo minus persuasit, quo magis
apparebat servientem eum voluntati propriæ tra-
here ad assentiendum sibi raptareque ipsos om-
nino decrevisse; ex quo ipsis tanto vehementior D
resiliendi nascebatur impetus. Hinc longiores
quam esset opus de industria sermones a tempus
eximere studentibus producebantur; inter quæ
imperator rem ex voto non procedere intelligens,
quid facto esset opus, exquirebat apud se. Audie-
bat enim præter istos quos habebat congregatos
secum, multos etiam alios eosque maximos resti-
tutioni Athanasii palam obstare, nempe illos qui
ex olim patriarchæ Joannis Vecchi communione
ac secta supererant, Alexandrinum quoque pa-
triarcham, et quotquot sibi adherentes habebat
Raul Isaacius, qui dudum exæcatus, quod paci
Ecclesiarum Michaelis imperante initæ nollet as-
sueri, usque ad patriarchatum Joannis in schi-

smate persisterat, sed cum ex eo tempore hactenus
pacate acquievisset, nunc rursus quas audiebat
attentari novitates improbens, in diversum
ferebatur. Horum aliorumque complurium reditui
Athanasii ad thronum manifeste ac fortiter se
opponentium numero et auctoritate, illum summo
promovens studio, haud dissimulante terrebatur
imperator.

3. *De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc
pronuntia a excommunicatione.*

In hoc æstu Andronicus animi eo consilium
appulit ut adeundum sibi Joannem putaret, spe
scilicet illius, ob viri facilitatem, quam esset alias
expertus, in assensum ad id quod cuperet trahendi.
Et favebat huic fiducia Augusti, quod recens
Joannes ipse, astutius quam capere simplicitas
ejus nota videretur, ut postea patuit, simulans
aliquam poenitentiam nuper actorum, 376 præ
se tulerat desiderare se conspectum imperatoris,
et missis ad eum suis ne ad se gravaretur venire
rogaverat. Præterea tempus ipsum anni vocabat
imperatorem ad ei se sistendum, qui adhuc qua-
lemcunque patriarchæ speciem teneret: immi-
nebant quippe dies proximæ præcedentes Quadra-
gesimam et ad eam mox inchoandam dispen-
dentes, quas vocamus tyrophagiæ ab esu tunc adhuc
permisso casei. His ergo concurrentibus ad idem
suadendum, simul cunctis incitatus ad Joannem
summa voluntate sese imperator confert. Hic An-
dronicum, ne sibi constaret post tam manifeste
declaratam de vere depulso e patriarchatus pos-
sessione Joanne, sententiam, nimia quidam ve-
recundia dejecit. Reperiens enim apud Joannem
quosdam adhuc ipsi adherentes episcopos, ejus et
illorum urgente reverentia prolapsus eo se habitu
coram Joanne abiecit, quo paratum se ostenderet

λυπήσειαν ἀρνητάμενος, εἴτε καὶ τρίτον τὴν ἀπ' A
ἐκείνου πρὸς δ' τι πράττοι ὑποποιούμενος εὐνοίαν,
τὸ ἰλαρὸν καθιστάς (ἀρχιερέων γάρ, οὐ βασιλέως
εἶναι τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπόφασιν) ὁμολογεῖ πατριάρ-
χην ἡγεῖσθαι τὸν Ἰωάννην. Καὶ δὲ ἐν δεσμοῖς εὐθύς
ἐπισχῶν τὸν λέοντα, « Καὶ εἰ πατριάρχης ἐγώ, »
φησὶν, « ὅτι καὶ οὐπω τελέως τὰ τῆς ἐμῆς παραι-
τίσεως οὐκ ἔδοκιμάσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ
Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν πολλαῖς μοναῖς μνημονεύομαι,
ὡς ἀφορισμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἄγω τὸν
βουληθῆσόμενον πατριάρχην τὸν κύριον Ἀθανάσιον
καθιστῆναι. » Ταῦτ' εἶπε, καὶ προφανῶς κατεγίνωσκεν,
ὡς περ ἐκείνου σκαιότητα, οὕτως ἀπάτην καὶ εὐκο-
λίαν τοῦ ἀνακτος, οἷς ὅτι τῶν προτέρων ἀμνημονή-
σας καὶ τοῖς δευτέροις ἐσαυθὶς ἐπιχειροῖ. Βασιλεὺς
δὲ τοῦτο μὲν αἰδεσθεὶς τὴν φανάκην, καὶ ταῦτα τὴν B
ἐξ ἀπλότητος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ διαφευγεῖ-
σθαι τὴν χλεῦν πρόνοιας οἰκονομῶν, ἐκείνον μὲν
οὕδεν εἰπὼν ἀποστρέφεται, τοῖς δ' ἀρχιερεῦσι τοῖς
τῆδε ὡς συμπεράττειν ὑποκτεθεῖσι καὶ λίαν ἐπέτρε-
καὶ προσωργίζετο. Ἦσαν δὲ ἐκ προκλήσεως τότε

Α παρευρεθέντες τῷ πατριάρχῃ δ' τε Ἀγκύρας Βαθύ-
λας, ὁ Κρήτης Νικηφόρος καὶ ὁ Βιτζίνης Λουκάς.
Ὅμως δὲ τὴν φήμην θέλων ἐπανορθοῦν, [P. 262]
μήπως δόξοι καὶ ἀδυστάτως ἀφορισθεὶς, συγκαλέ-
σας καὶ αὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ οὗς συγκαλεῖν εἴθιστο,
ἐπεγκαλεῖ μὲν τὴν ἀπάτην, ἀπογυμνοῖ δὲ τὸ δῆμα,
ὕποχαλψ δὲ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ προθυμίας, εἰ
κἀκεῖνος ἀκούσας Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου τρόπον τῷ
Ἰωάννῃ προσέτριβε, δόντι Θεῷ τὴν ἱερωσύνην, ὡς
αὐτὸς παραιτούμενος ἔγραψε, καὶ πάλιν ἀναλαμβά-
νonti.

δ'. Περὶ τοῦ θανάτου τῆς δεσποίνης Θεοδώρας.

Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἡ μήτηρ ἐνέσσει δεινῶς καὶ
πρὸς ἀναπνοαῖς ἦν ταῖς ἐσχάταις· καὶ ἡ δευτέρα τῆς
δευτέρας τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος νεκρὰν τὴν ἀνασ-
σαν εἶδε, γυναῖκα πολλαῖς κατακώχμιον χάρισι. Συν-
τῆθαπτο δὲ οἱ καὶ ἐνδεῶν πλῆθος ἀπειρον, οἷς καθ'
ἡμέραν ἐπήρχαι. Καὶ οἱ τὰ τῆς δόξης πρὸς τὴν μεγα-
λειότερον ἐξασκούμενα πρὸς ἐαυτὰ ἐψέλιξε τὸν ἀνα-
κτα. Καὶ τὰ μὲν τῶν κινουμένων ἡπράττει τῶς·

ad accipiendam ab eo benedictionem, si digna-
retur impertiri; qualem habere honorem alteri
quam patriarchæ certo mos non erat. Id videns
Joannes: « Deus tibi benedicat, non ego, » ait; ac
nihilominus ecquid se verum patriarcham agnos-
ceret quæsit. Deprehensus Augustus inopinata
interrogatione, et sive revera volens ejus bene-
dictionis particeps fieri, sive causæ ac tempori
serviens, offensionemque senis verisimiliter ex
negatione secuturam uti scopo quo aspiraret ad-
versariam vitans, sive denique bene impensam
qualemcunque assentationem reputans, qua gra-
tiam sibi ejus benevolentiamque adjungeret, ut eo
deinde hilari promptoque ad favendum uteretur,
cum et alioqui de abdicationis qualitate, valida
illa necne esset, non suum sed episcoporum esse
iudicium cogitaret, respondens professus est se
pro legitimo patriarcha Joannem habere. Quo
Joannes audito, vincula statim induens leoni
capto: « Atqui siquidem patriarcha ego vere sum,
mea nondum abdicatione vel probata vel accepta,
perseveranteque adhuc in magna Ecclesia et mo-
nasteriis commemoratione mei nominis, auctori-
tate sanctæ Trinitatis excommunicationi majori
subjicio 377 eum qui vult dominum Athana-
sium in patriarchali rursus sede constituere. » Ita
ille, palam damnans cum Athanasii levem ani-
mum, qui oblitus tumultuum quos ejus patriar-
chatus excitasset, denuo ad thronum aspiraret,
tum imperatoris fraudem et facilitatem, hanc qua
tam leviter homini privato, dudum ad Ecclesiæ
regimen inepto prehensio, patriarchatum detul-
lisset, illam qua post ista in luce meridiana gesta
sibi obrepere astuta dissimulatione tentasset.
Ictus autem improviso imperator, verbo non ad-
dito, abscessit, seu pudore deceptionis obmutue-
rit, in quo mihi præsertim sua se ipse ultro incauta

simplicitate induisset, seu defixa mens ejus in
modis providendis vitandæ, quæ inde sequi posset,
traductionis et irrisionis sui, expedire quod in
loco diceret non potuit. Et aversionem ille qui-
dem in Joannem concepit tacitam: iram autem,
eamque vehementem, haud dissimulanter effudit
in tunc illi astantes episcopos, quos illusioni sui
cooperatos suspectabat. Fuerunt hi autem reperti
tum apud patriarcham episcopi, quod eos ipse
advocasset, Ancyranus Babylas, Cretensis Nice-
phorus et Bitziniensis Lucas. Tamen idem Augu-
stus famæ studens suæ consulere, ne plane ac
citra exceptionem ullam excommunicatione per-
cussus ita videretur, convocatis rursus postridie
quos adhibere consueverat, se deceptum est que-
stus, rem uti gesta est aperuit, de studio autem
deinceps illo ardenti declarato erga restitutionem
Athanasii remisit, utcumque Athanasius ipse hoc
facto audito, affirmasset paria cum Sapphira et
Anania peccasse Joannem, utpote qui datum semel
Deo sacerdotium, prout esset testatus abdicatione
scripto edita, iterum resumpsisset.

4. De morte dominæ Theodoræ.

Inter hæc mater imperatoris ægrotabat graviter,
atque adeo extremum jam spiritum trahebat.
Itaque feria secundæ secundæ jejuniorum 378 heb-
domadæ mortuam Augustam vidit, mulierem utique
multarum complexione gratiarum ornatam, cum
qua simul sepeliri spes ac vitas proprias multitudo
innumera egenorum, quos in dies alebat, gemens
attestabatur. Ad funus porro ejus insigni apparat-
us magnificentia celebrandum totam Augustus
animi attentionem vertit. Unde distento eo piis
curis parentium matri Augustæ quo par erat
splendore adornandorum, res nuper motæ quo-
dam interim justitio remissæ quieverunt. Elatum
porro dominæ cadaver est speciosissimis exco-

ὁ δὲ τὴν ἐκφορὰν μεγαλοπρεπῶς ἐξαρτυρόμενος τῇ A δεσποίνῃ, αὐτῇ καὶ μεγιστάνεσσι καὶ κληρῶσι ἅπασιν καὶ μοναχοῖς, καὶ ὅσων ἦν τὸ τῆς πολιτείας, συνελθόντες ὑπὸ πολλῶν μὲν καὶ θαυμάσιον τῷ φωτὶ καὶ γὰρ ποικίλαις ταῖς μελωδίαις, ἀντηχοῦντων τῶν γοερῶν θρηνητηρίων τοῖς ᾄσμασι, πολλῇ δὲ τῇ δορυφορίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ὡς τὴν πόλιν ἅπασαν γέμειν ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων, ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων, ἐν καιρῷ νυφάδων τε καὶ βορβόρου ἐξέφερον τὸν νεκρὸν, οὐδ' αὐτοῦ βασιλέως [P. 263] τὰ ἐς τιμὴν ἐλλείποντος, ἀλλὰ σφοδρῶς μὲν ἐκείνης ἡμέρας, διὰ βορβόρου δὲ πλείστου καὶ ὀλισθηροῦ βαίνοντος, μέχρι καὶ τὴν Λεϊψὴν καταλαβόντες μονὴν ἐφ' ἡμέραις ὡς εἰκὸς ἐτέλουν τὰ τῆς δόξης, ἀναγκαίαν ἀσχολίαν ἐπὶ ταύτῃ καὶ βασιλείᾳ ἔχοντες.

Ε'. Τὰ περὶ τῆς ἐξελεύσεως τῆς δεσποίνης Εἰρήνης καὶ τῶν γάμων τῶν παίδων αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐπέστησαν αἱ πασχάλιοι, καὶ δόξαν δεσποίνῃ ἐπὶ Θεσσαλονικῆς ἀποδημεῖν, ἐν φροντίσι καὶ διὰ ταῦτα ταῖς ἀναγκαίαις ὁ κρατῶν γίνεται. Καὶ πρῶτα μὲν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ καὶ δεσπότη τολεῖ τοὺς γάμους,

quibus, ipso ejus filio Augusto cum summatis, clero universo, monachis ac toto civium corpore pompam ordine longo magnificam trahentibus, sub multo prælatarum passim facum ac lampadum lumine, personante late cælo varia melodia, et grato temperamento modularum diversæ qualitatibus excitatoribus canticis lugubrium threnorum ac planctuum mœstitia responsante. Tenebat etiam oculos illustris species numerosi et ornati satellitii; urbsque adeo tota redundabat simul fumo et odore thymiamatum, simul sono confuso prænum et suspiriorum, nivoso tempore ac viis late totis cæno sordentibus, Augusto sane nihil suarum partium ad omnem honorificentiam tam chari funeris desiderari patiente, sed hærente indivulse feretro parentis mortuæ, ac ne usquam ab eo disjungeretur, per lutum plurimum et lubricum laboriose procedente, quoad in Lipsæ monasterium perducta pompa per dies illic, pro more, aliquot justa sunt funebria defunctæ persoluta; quam in rem necessarium spatium, omni negotio posthabito, longanimi Augustus pietate perseveravit impendere.

5. De profectione ex urbe dominæ Irenes et nuptiis filiorum ejus.

Paschalibus inde festis supervenientibus, cum esset dominæ decretum Thessalonicam proficisci, ad curanda quæ ad id opus erant, vir ejus Augustus animum applicuit. Ante omnia visum est absolvere dudum 379 pactas, sed nondum perpetratas complexu conjugum Joannis despotæ cum filia Chumni præfecti canicleo nuptias. Erat Chumnus vir sapiens, et imperatori cum ex animo benevolus ac fidus tum eidem vicissim facile omnium charissimus; cujus filię desponsæ dudum Joanni præsentis rite sacerdotis ministerio, nunc in thorum ipsa mater Augusta sponsum eundem

καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σφοδρῶς τε καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ κρατοῦντι διαφερόντως δόξαντος, πρὶ καιροῦ μνηστῇ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ ἐρολογίας οὐστῇ, βασιλίτσα δεσπότην εἰς ταυτὸν τὴν υἱὸν ἄγει καὶ διὰ γάμων· ἐδόκει γὰρ ξυνεκοδημεῖν τῇ δεσποίνῃ χάκεϊνον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνθεν μὲν τὸ ἐπὶ Αὐγούστῃ πένθος, ἐκείθεν δὲ διὰ τὴν υἱὸν καὶ οἱ γάμοι ἐσχεδιάζοντο. Ὡς δ' ἐπ' ἐξόδοις ἡ δέσποινα ἦν (ἤπειγε γὰρ αὐτὴν ἡ ἐπὶ θυγατρὶ στοργή, ὡς ἐλθοῦσαν ἰδοὶ καὶ περιπτύξαιτο), ἐφ' ἡμέραις καὶ ὁ κρατῶν συνεξέρχεται, καὶ κατὰ τρόπον ἐξετοιμασάμενος τὰ ἐξιτήρια ὑποστρέγει.

ς'. Συνοψεύσει περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ.

Καὶ τότε τῶν πολλῶν ἀνεθείς φροντίδων ὁμοσε B χωρεῖ ταῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐθις μερίμναις. [P. 264] Καὶ πάλιν συνάξεις, καὶ πάλιν σύνοδοι καὶ συνδιασκέψεις καὶ λόγοι καὶ συζητήσεις, προηγουμένως περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ, εἰ δίκαιον εἶχεν ἀφορίζειν ἐκεῖνος. Καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει· μέχρι γὰρ καὶ τότε αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκ-

despotam suum filium induxit. Hoc properavit ex voto uxoris imperator in apparatus Thessalonicensis itineris, quod hujus comitem secum ducere filium Joannem despotam imperatrix cupiebat. Quare in discrepantes functiones funeris et nuptiarum brevi continuatas discrimine temporis festinantis animi cura partita, utramque quam C artissimo fas fuit compendio Andronicus expedit, moras utique non ferente Augustæ in viam procinctæ impetu, quem adurgebat chari capitis impatientia visendi: filiam illa scilicet Thessalonicam tum recens advenisse cum audisset, ad ejus illic amplexum materno affectu rapiebatur. Paucis ergo post diebus abeuntem simul egressus aliquantum est comitatus imperator, provisisque prolixè cunctis quæ ad cæteram ejus deductionem pro dignitate administrandam pertinebant, ipse reversus in urbem est.

6. Deliberationes circa pronuntiatam a Joanne excommunicationem.

Ac tunc a multis illis relaxatus familiarium officiorum sollicitudinibus, rerum Ecclesiæ pressius D urgentiusque tractandarum intermissæ aliquandiu curæ se reddidit. Rursus igitur convenius, rursus synodi, rursus consultationes et sermones et disquisitiones super excommunicatione per Joannem intorta; circa quam ante omnia primarium illud controversiæ caput agitabatur, an jus ille ac potestatem excommunicandi habuerit. Habuisse censebant aliqui, utique cum perstare ipsum in possessione patriarchatus ex commemoratione nominis ejus, quæ adhuc inter sacra per ecclesias fieret, appareret, ac respectu quidem imperialis quin censura ista valerit illumque vere ligaret, videri dubium non esse, quoniam Augustus, antequam illa proferretur, Joannem ejus auctorem pro legitimo se 380 habere patriarcha professus

κλητῶν μνημονεύεσθαι, ἰσχυρὸν δ' εἶναι καὶ ἄλλως, τὸ ἐπιτίμιον, πατριάρχῃν ἐκείνον βασιλέως ὁμολογήσαντο. Καὶ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ, οἱ δὲ καὶ πρὶν ἐκεῖν διὰ τὸν ὅρκον προσίσταντο, ὁμολογὰ ἑαυτοῖς δρᾶν ἐθέλοντες, μήτ' ἔχειν ἐκείνον πατριάρχῃν καὶ πρότερον ἢ δὲ ἀφώριζε, μήτε τὸν ἀφορισμὸν ἰσχύειν διασφύζοντο, ὥστε καὶ ἐν μιᾷ τῶν συνάξεων βασιλεῖα μανθάνειν αἰρούμενον οἵτινες τῆσδε τῆς γνώμης καὶ τίνες θάτερας καὶ πόσοι, ἔρωτ' ἑκαστον, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς γνώμης εἰς μέρος ἐκατέρους καθίσκιν. Ἐκείνοις μὲν οὖν μετὰ τὰ, πολλὰς ἐκείνας συνήξεις, συναγομένους καὶ καθ' αὐτοὺς ἐπὶ τῇ περιουσίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναῶ, ἐκέλευε διασκεπασθαι ὡς ἂν γε καὶ συναθρόντες ἐπὶ τῇ Ἀθανασίῳ τὸ θεοῦν πράξειεν· δοκιμάζειν γάρ καὶ μᾶλλον ἐκείνον, εἴτε καὶ βούλοιο τῶς. Αὐτὸς δὲ συγχάκις ὑπάρχον διὰ μηνυμάτων τὸν Ἰωάννην. Ὁ μὲντοι γε Ἰωάννης τοῦτο μὲν καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως ἰκεταῖς θηλυθείς τῶς, ὕβριστ' αὐτῶν δὲ τὸ πλεόν ἐπὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς αὐτὸς μὲν συναίροιο σφίσι τῆς γνώμης καὶ τὸν ἀφορισμὸν ἰσχυρῶς ὡς ἔρμα, ἐκείνους δὲ ἐξ ἐθελοκάκου γνώμης προδιδούσι τὸ ἔρμα ἀπέρου καὶ αὐτὸν ἐπ' οἱ, καταπροΐσσαντοίς ἅμα μὲν

τὴν αὐτοῦ τιμὴν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐαυτῶν ἀσφάλειαν, βίσιλ' διὰ ταῦτα καταναύει καὶ τὸ αἴτημα ἐκκληροῖ, ἐγγράφως ἐξαποστείλας τάδε· « Δέσποτά μου ἄγιε βασιλεῦ, καὶ ὁμῆς θεῖα καὶ ἱερὰ σύνοδος, ἣ τε σύγκλητος, καὶ ὁ παρεστὼς καὶ ἀκούων τοῦ Κυρίου λαὸς, ὅσοι τε ἐν κλήρῳ καταλέγεσθε, οἱ μοναχικῶ διαπρέποντες σχήματι, καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος· ἐγὼ παρ' ὀρθοδόξων γονέων γεννηθείς καὶ εὐσεβεῖα τραφεὶς πρῶτον μὲν τῆς ἱερατικῆς ἡξιώθην τιμῆς, εἴτα καὶ τὰ μοναχῶν τελεσθείς, κρίμασιν οἷς οἶδε θεός, εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθην τὸν πατριαρχικόν, εὐδοκίᾳ μὲν Θεοῦ πρῶτον, ἔπειτα δὲ βουλῇ καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ ἐξετασμοῦ πάντων ὁμῶν τῶν προεχόντων ἐν ἀξιώμασι. Καὶ ὡς διέπρεψα εὐσεβῶς καὶ ὀρθῶς, οἶδε μόνος θεός· καυχᾶσθαι γάρ μοι οὐ συμφέρει, κατὰ τὴν θεῖον Ἀπόστολον. Συνέδησαν οὖν ἐν τῇ μεταξὺ σκάνδαλα, ὅσα καὶ ὁμῆς οἴδατε, [P. 265] καὶ διὰ τὸ μὴ παραβλαβῆναι ψυχὴν τινος Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει εἶναι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπεχώρησα καίρων τοῦ θρόνου καὶ ἐν τῇ καλλίῳ μου περικλίσθεις ἐκαθήμεν. Ἀμφιδόλονται δὲ καὶ δεομένη Θεοῦ περὶ τούτων ἐμφάνειά τις θεῖα ἐπέστη μοι λέγουσα, « Εἰ φιλεῖς με, Πέτρε,

diserte fuerit. Ita hi. At illi qui Joannem vi jura-
menti, quod vere concepisset, patriarchatu exci-
disse contenderant, ut sibi jam consentanea lo-
querentur et agerent, plane affirmabant eum ne-
que priusquam excommunicationem pronuntiaret,
neque in ipso pronuntiandi actu, patriarchali
fuisse potestate præditum. Quare nullam atque
irritam istam esse censuram asseverabant. Duce-
batur per hæc sine fine contentionum funis, adeo
ut pertæsus æternarum dissensionum imperator,
in quodam istiusmodi conventuum scire cupiens
cujus esset quisque sententiæ, postquam singulos
interrogasset, qui perstare adhuc Joannem in
patriarchali dignitate censerent, sedere una seor-
sum, qui vero et illud et præterea excommunica-
tionem ab illo latam ullius esse rohoris negarent,
simul ex adverso jusserit considerare. Sic agnitos
et loco discretos eos qui opinabantur carere Joan-
nem pontificali potestate, congregatos seorsum a
cæteris in celebri templo SS. Apostolorum, deli-
berare de Athanasio jussit, sperans, post frustra
tentatam tot illis superioribus conventibus viam
omnem concordiae, saltem hos adduci posse ad
lavendum sibi hactenus optatæ restitutioni Atha-
nasii. Ipse interim nihil relinquens intentatum
quod proposito serviret, ut molestissimum obsta-
culum excommunicationis a Joanne prolatae op-
positum negotio amoliretur, tractare cum Joanne
ipso de illa revocanda crebra certorum hominum
missatione non desistebat. In quo operam non
perdidit. Emollitus enim Joannes toties iteratis
Augusti precibus, prætereaque offensus episcopis,
quibus cum fere communiter sua ipsorum causa
Athanasii restitutionem aversantibus, pro se ipse
benevole assentiens et consulens, æggerem quo

illum a throno arcerent insuperabilem erexisset,
excommunicatione intorquenda in omnes qui eum
promovere conarentur, inconsulte ipsi atque in-
grate illo uti hactenus negligerent, sibi que sic ju-
stam præberent timendi causam ne, quemadmodum
C 381 propriam ipsorum securitatem, sic, et multo
scilicet facilius, suum ipsius honorem imprudenti,
qua ruebant, levitate ad extremum proderent, im-
peratori annuit quod poscebat, hoc ad ipsum mis-
so scripto: « Domine mi, sancte imperator, et
vos divina et sacra synodus, tuque senatus, et qui
adstat atque audit Domini populus, quoi quot in
clero censemini, quique habitu insignes monachico
estis, et multitudo reliqua. Ego ex orthodoxis ge-
nitoribus natus ac sancte educatus, prius quidem
sacerdotali dignatus honore sum, postea monachus
factus, judiciis quæ novit Deus, in thronum evectus
patriarchalem fui, gratia primum ac beneplacito
Dei, deinde consilio, voluntate, sententia prævio
examine perlata vestrum omnium qui dignitate
præeminetis. In ea dignitate uti me gesserim pie
ac recte, novit solus Deus: gloriari enim mihi
non expedit, juxta divum Apostolum. Contigerunt
autem interim scandala (quot qualiaque, vos sci-
tis), ob quæ, ne quod inde nocumentum inferretur
Christiani ullius animæ, et quo in pace ac
statu tranquillo sancta Dei Ecclesia stabiliretur,
cessi ad tempus throno et cellula clausus mea
quievi. Oborta autem mihi in secessu illo dubi-
tatione an bona ista esset ac Deo probata quies
mea, cum quid sibi super eo cordi esset, ut de-
monstrare dignaretur, Deum orarem, species quæ-
dam divina superadstitit mihi dicens: « Si amas
me, Petre, pascere oves meas. » Rursus igitur pro-
pter hoc rediit ad thronum. Quoniam vero iterum mo-

ποιῶμαι τὰ πρόβατά μου. » Πάλιν οὖν διὰ τοῦτο Ἀνθελθὼν εἰς τὸν θρόνον. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὖθις ἐκινουῦντο μαιζόνως τὰ σκάνδαλα καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦτο ὀδρίζετο, πάλιν τῆς καθέδρας ἐξέστην τῆς πατριαρχικῆς διὰ τὴν εἰρήνην αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὖθις ἐγένετο ὅσον γίνωσκετε, καὶ ἀφορισμὸς ἐξεφωνήθη μοι κατὰ τοῦ ἀναδιδάσκοντος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν κύριον Ἀθανάσιον διὰ τὸ δικάζειν τὴν αὐτοῦ ἀνάβασιν βαρεῖαν πᾶσι καὶ ἐπαχθῇ, ὅμεις δὲ ἀρτίως οὐδέχεσθε τοῦτον δηλαδὴ τὸν ἀφορισμὸν ὡς μὴ ἐκφωνηθέντα κανονικῶς, ὡς λέγετε, ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ὅσον τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύω, καὶ παντάπασι λευκόμενον ἔχω αὐτὸν, οὐ μέντοι τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εὐδοκῶ. Πῶς γάρ ἂν αὐτὸν καὶ δέξομαι ὡς ἀρχιερέα, ἄνθρωπον κατηγορηθέντα καὶ ὀδρισθέντα καὶ χεῖρονα ἢ ἐγὼ μικροῦ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ παριτηθέμενον ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς; Ταῦτα λέγω πᾶσι καὶ διαμαρτύρομαι. Εἴ τι δὲ συμβῇ μετὰ ταῦτα, ὅμεις ὀφείθε· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἅπαν δεδήλωκα. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ τὸ ἴδιον αἶμα δούς ὑπὲρ τῆς ἀγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας, αὐτὸς ταύτης ποιήστω τὸ συμφέρον καὶ εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον. » Ἡ ὑπογραφή, « Ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης. »

Ἐπεὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ραφ̄ συνάξεως διὰ ταῦτα.

[P. 266] Ἡμέρα μὲν οὖν Παρισκευὴ ἦν, πρώτην δὲ μετ' εἰκάδα ὁ κατ' Ἀθηναίους Μαιμακτηριῶν μὴ ἦγε, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ γράμμα ἐδέχετο. Ὁ δὲ καὶ εἰς προὔπτον μὲν καὶ πασιδῆλον οὐκ ἐδείκνυ. Τέως συλλέξας ἀρχιερεῖς καὶ κληρικούς τὴν λύσιν ἐδίδου τοῦ ἀφορισμοῦ, παρεμφαίνων καὶ τισιν ἐξ αὐτῶν τὸ γράμμα. Καὶ τῷ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἄλλο ἐφεζόν, ὡς ἐδοκεῖ, τὴν πρᾶξιν, πολλῶν ὑπονοουμένων καὶ ἄλλων κατὰ τὸ λεληθός, ὅμως ὡς δῆθεν περιαιρεθείσης τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς ἐκείθεν προφάσεως, Στάσις τοῦ τοῦ ἐπιόντος καὶ Κυριακῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ θεῷ δὴ πάλιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ περιωνύχων ραφ̄ προσέταττε συνάγεσθαι πάντας, καὶ μηδὲν κλήρῳ περιβαλλομένους ὁμονοίας τρίτους ποιεῖν καὶ τούτων ἄπτεσθαι, ὡς οὐ τριβὰς τοῦ καιροῦ χωρῶντος. Γέγονε τοῦτο κατὰ τὴν πρόσταξιν, καὶ τῷ τόπῳ συναγόμενοι ἀπέχον πολλῇ τᾷ γνώμας καὶ ὁμονοεῖν οὐκ ἐδύναντο. Ἐπεὶ οὖν πέμπτων ὁ βασιλεὺς ὁ τι λέγοιεν ἐπυνθάνετο, εἰκοστῇ τρίτῃ μηνὸς τοῦ αὐτοῦ, περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας μεσσητάτον, ἐπιβὰς ἵππου τὸν θεῖον καταλαμβάνει τῶν ἀποστόλων ναόν. Καὶ τὰ πολλὰ συγγεγονώς σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸ παρᾶν

vebantur maiorem in modum scandala et **382** Ecclesia propter hoc affliciebatur contumeliis, secundo e cathedra patriarchica descendi, eundem quem prius intuens scopum pacis meo secessu statuendae. Postquam autem deinde contingere quae vobis sunt cognita, et excommunicatione pronuntiata est a me in eum qui restituere attentaret throno patriarchali dominum Athanasium, quod mihi futura videretur huius istiusmodi promotio odiosa omnibus et molesta, vos vero super ista recens excommunicatione consulti non admittitis illam, tamquam, ut dicitis, non sit canonicè perlata, en ego ultro ipse, quaecunque est aut esse potest excommunicationis istius vinculum solvo, revocansque illam pro relaxata deinceps neminemque in posterum ligante habeo. Neque tamen in domini Athanasii regressum ad thronum de cætero assentior. Quomodo enim ipsum in pontificem admittam, hominem accusatum et deformatum ignominia nondum abstersa, denique pejoris ad hoc, quam ego sum ipse, conditionis, adeo quidem ut parum absit quin de religione ejus æquam dubitandi causam præbeat, præsertim cum super hæc omnia patriarchatu ipse dudum ultro cesserit ecclesiastice ac canonicè? Hæc omnibus dico et contestor. Si quid vero posthac secus quam fas fuerit accidat, vos videritis. Meum enim sensum plane declaravi. Deus autem pacis, qui proprium pro sancta Ecclesia dare sanguinem non pepercit, ipse quod huic expedit ad pacem et turbamur amotionem faciat. » Subscriptio : « Abbas Joannes. »

7. De episcoporum in sanctorum apostolorum templo conventu super his.

Feria erat hebdomada sexta, quam Parasceven

dicimus, prima vero post vicesimam dies mensis Augusti, qui Atheniensibus Maimacterion est, quando imperator hoc scriptum accepit. Id statim palam non ostentavit **383** ille quidem aut notum facere indiscriminatim omnibus voluit. Convocatis tamen episcopis et clericis significavit revocationem excommunicationis; et scriptum Joannis, qua parte duntaxat illius relaxationem exprimebat, quibusdam ex his ostendit. Exceptionem nimirum scripto appositam contra promotionem Athanasii, ne obsessus negotio, manifestandam non putavit, pronam hinc fluxuram quam urgebat rem arbitrat, si tantum declararetur amotio præcipui hactenus ei obstare visi palam impedimenti, nimirum excommunicationis a Joanne latæ, quamvis et alia non minora hoc obstacula isti tam merito exactorati olim hominis reductationi opponi tacite alii suspectantes autumarunt. Augustus igitur, ea quam dixi spe processuræ secundo cursu, vellet omni remora sublata, in episcoporum deliberatione repositionis Athanasii in sedem, convenire denno illos omnes ad hoc jussit, Sabbato et dominica insecutis; apud sacram ardem Sanctorum Apostolorum, præmonitos ut nihil jam circa orbem errarent frivolis allegandis prætextibus, sed rectas facerent vias concordiae, idque ut summi momenti negotium serio tandem capesserent : eo quippe res processisse, ut moræ amplius nullæ ferendæ videantur. Fecerunt imperata illi hactenus ut locum in unum coirent. At tantum illic distabant animorum sensibus, quantum invicem accesserant vicinia corporum : concensionis vero nulla jam spes aut ratio conciliationis inter ipsos apparebat. Quod cum imperator per eos qui successum expecta-

δυσχερῶν, λαδὼν ἐκείνος τοὺς δεχομένους τὸν Ἀθανάσιον, ἄφεις τοὺς μὴ δεχομένους, εὐθὺς τῆς μονῆς ἐκείνου γίνεται, καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν ἐκείνον ἀρχιερατικῶς ἐπισκευασάμενοι, περὶ καὶ βάδην ὑπ' αἴρι πῦρ πνέοντι καὶ καιρικῶς πνίγει, ἅμα κληρικῶν τοὺς παρατυχούσι καὶ τῷ λαῷ ὅσοι συνελεγκτο, τὴν ἐκκλησίαν καταλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ἐπίσκοπος, ὡς περ ἐκ μαγγάνου τινὸς τῆς ἐπὶ τῷ σεισμῷ δοξασῆς προγνώσας εἰς τὸ μέσον ῥίφεις, ἀναφαίνεται ὁ μὲν οὗτος τε εἶναι τὴν ἱερὰν ἀρχὴν ἀναλαμβάνειν προσκυρόμενος. Καὶ ὁ μὲν τυχὼν οὐπερ χάριν καὶ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τῶν καθ' ἡμέραν βουλῶν ἐξυφάνιστο, σπουδασιωτριδῶν ἐς τέλος τὰ οἱ προσήκοντα καὶ ὑπερδύναμιν οὐκ ἀνίει· οἱ δὲ γε τῶν ἀρχιερέων ἡμίται, [P. 267] σὺν οἷς καὶ τῶν ἐν μοναχοῖς δοκούντων τινὲς καὶ τῶν κληρικῶν ἔνιοι, καρτερῶς διέγνωσαν σκίζεσθαι. Τῆς δ' ἐπιγενομένης ἡμέρας ὁ πατριάρχης Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν πρὸς τὴν ἀδηλόγητον μετασκευασάμενος ἐφ' ᾧ τῆς πόλεως ἐξεληθείν, μὴ αὐτῷ βασιλεὺς συνταξάμενος, ἅμα τοῖς αὐτοῦ ἀπαίρει τῶν τῆδε καὶ πρὸς Σωζόπολιν γίνεται. Τῷ δ' ἑκάστης διαλαλεῖν ἐμφανῶς ὡς διωχθεῖται τῆς

ἐκκλησίας καὶ ὡς τὴν καὶ τὸ πάθος, καὶ πίντων κατὰ κόσμου δυσχερῶν τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν ἐπαιτιῶσθαι, καὶ τοῖς κληρικοῖς ἐξονεῖς εἶναι ὡς αἰτίοις, εἰ πού τι καὶ ξυμβάν ἐτυχε, καὶ ἐπὶ λιτανείαις κοιναῖς θαρβεῖν ἐντεῦθεν διορθοῦν τὰ σφαλέντα ὡς δῆθεν καὶ ἀπ' ἀμελείας καὶ τρυφῆς ξυμβάντα, ὡς καὶ τινα διορθοῦν δῆθεν περὶ αὐτῶν πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ εὐλαβεῖσθαι, ἃ δὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχαίον τύπον εἶα γίνεσθαι.

η'. Περὶ τοῦ Μελιτᾶ.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσούτον, ἐγὼ δ' εἰμὶ δῶπων τῷ βίῳ διήγημα φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, φοβερόν δ' ἀκοῦσαι· καὶ παρέλιπον τὴν συμφορὰν ὡς μὴ ἄλλοθεν ποθεν ἔχουσιν τὸ ἀποκρῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῖς ἄλλοις συνανατάττεσθαι, εἰ μὴ αὐτόθεν ὡς συμφορὰν μόνην ἡγοῦμην. Κἂν γοῦν καθυφέμεν τὸν λόγον, εἰ μὴ τὸ ἔργον φρικτῆς ἐγκαταλήψωμεν τοῦ Θεοῦ σύμβολον ἀποφέρεται, καὶ ἅμα τοῦ παθόντος φέροντος οἶκτον διὰ τε τὸ νεαρὸν τῆς ηλικίας καὶ τὸ ἐλλόγιμον τε καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτήδειον. Νεανίας τις ἦδη παραγγελλας εἰς ἄνδρας, Μελιτᾶς τοῦ πύκλιν, τῷ πατριαρχεῦσαντι Γρηγορίῳ ἐν παισὶ δουλεύσας

reut intellexisset, quomodoenque absolvere rem studens, tertia et vicesima mensis ejusdem die, hora ipsa meridiana, equo consensu in sacrum Apostolorum templum advenit, ibique multa cum episcopis locutus, ubi clare perspexit frustra tentari vias omnes eorum in consensionem adducendorum, sumptis secum iis qui Athanasium in sede repositum volebant, relictis vero illic iis quorum erant studia contraria, recta pergit ad monasterium ubi Athanasius degebat, ac eum, prout ex tempore licuit, pontificaliter ornatum, ipse pedes passu lento sub flagrantissimo vapore solis meridiani, per summum, ut tunc erat, aestatem aerem præ ardore vix spirabilem reddentis, cum assumptis una quotquot obiter occurrerent clericis et si qui e populo confluerant, in ecclesiam deduxit. Sic rursus Athanasius episcopus, velut e prestigatrice quadam machina prævisionis circa futurum terræ motum ab eo, ut putabatur, habitæ, projectus in medium ostenditur, homo qui sponte declarasset se non posse sacrorum principatum resumere. Atque ille quidem aliquando assecutus id cuius gratia tot illa quotidie callida inventa subtexuerat, etiam ulterius usque in finem quæ sibi rebatur opportuna, utrunque facultatem ipsius excederent, astutis affectare artificis, omni studio adhibito, non desistebat: episcoporum vero dimidium, cum quibus et quidam monachorum eo in ordine præstantium erant et clerici nonnulli, certo constituerunt ab ejus communionem se abscindere. Postera porro inde die patriarcha Joannes clanculum adornata profectione, ne quid intercederet quominus, uti decreverat, insalutato imperatore urbe posset exire, una cum suis hinc discedens viam Sozopolim versus institit. Huic exhinc solenne fuit quotidie palam conqueri se per vim

Ecclesia ejectum, se hoc et hoc, sigillatim exsequendo plurima, injuste perpeti; causamque omnium calamitatum quæ mundum inundarent absentiae suæ imputare; præterea clericis exprobrare, tanquam culpa illorum accideret, si quid sinistri venerat. Idem etiam confidens emendari posse, Deo precibus placando, quæ male hactenus successerant, quasi ea in negligentiae ac luxu poeniam permissa divinitus fuissent, instabat celebrandis communiter litanis. Conatus quoque est quædam corrigere in formam, ut ipsi videretur, religioni accommodatiorem, quæ prius more ex longo inuito procedere siverat.

8. De Melita.

Verum de his hactenus. Deinceps editurus famæ sum narrationem dictu horribilem, terribilem auditu; quam omissurus equidem fuero ut casum personæ singularis, nec ex se habentem cur historiis publicis accenseri jure posse videatur, nisi animadvertissem præter calamitatem privatam exemplum in ea reperiri publice utile. Hujus quippe commemoratione, præterquam salubris incutietur horror incomprehensibilium Dei judiciorum, etiam proprium nostræ naturæ officium exercebitur miserationis multis nominibus ei de quo loquor homini debetæ, utique in quo et flus ætatis et præstantes muliæ dotes dexteritasque agendi non paucis probata experimentis communem humanitatem ad compatiendum infelicitati ejus stimulat. Juvenis erat in virilem nunc maturare primum ætatem incipiens, nomine Melitas, puer olim educatus in familiari ministerio Gregorii Cyprii patriarchæ, instructusque iis illic disciplinis, quæ et domum decerent illam et ætatem ornarent. Hinc inter Ecclesiæ diaconos ordinatus, una cum aliis ejus ordinis lectissimis utilitatibus Ecclesiæ scribebat

καὶ παῖδεσθαὶ τὰ εἰκότα, ἐν διακόνοις [P. 268] τῆς Ἀ
Ἐκκλησίας ταχθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐλλογίμων ταῖς
χρεαῖαις διηκονεῖτο τῆς Ἐκκλησίας μεθ' ὅτι πλείστης
τῆς ἐπιτηδεύσεως. Οὐτός τὰ μὲν ἄλλα μέτριος ἦν,
καὶ παρθενίαν ἤσκει, καὶ εὐλαβείας μετεποιεῖτο,
καὶ γλῶσσα πολλοῖς ἦν ἐπὶ δικαστηρίοις συνοδικαῖς,
καὶ βασιλεὺς γνώριμος καὶ κλήρω περιβλεπτός, καὶ
τοῖς εἰδόσι ψῆφον φέρων περὶ ἑαυτοῦ ἐκ πολλῶν ὡς
προκόψειεν· ἐνδὲ δ' ἤρτατο φιλοτιμίας, δι' ἣν καὶ
παρ' ἰσχύον ἐπιτρέχων τοῖς μὴ καθ' αὐτὸν ἔτι πράγ-
μασι συλλέγων ἐξήντηλει. Καὶ ἦν ἐκείνῳ τὸ μὲν συλ-
λέγειν λίαν ἐπίμωμον, τὸ δ' ἐξαντλεῖν ἱκανὸν ἀπο-
κρύπτειν καὶ τὸ τῆς συλλογῆς αἰσχιστον οὐ μᾶλλον
κατανοουμένῳ διὰ τὸν τρόπον τοῦ πορισμοῦ ὅσον
ἐπαινουμένῳ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως εὐμετάδωτον.
Τοῦτο πολὺν προκαίνον ἐξῆρε τὴν γνώμην εἰς ἀλ-
λόκοτον ἐπαρσιν, καὶ οἰκίαις ἤθελεν ἐλλαμπρύνεσθαι
καὶ ναῶν κατ' ἰδίαν χρῆσθαι καὶ λειτουργοὺς ἔχειν
καὶ φιλοτιμότερον ἐνεορτάζειν ταῖς περιφανέσι τῶν
πανηγύρεων. Τούτοις δ' ἰδοὶ πάντως καὶ ἀναλόγων

ardulitate ac dexteritate quam maxima. Hic in
cæteris quoque vitæ partibus moderatus, præter-
quam abstinens conjugio virginitatem profitebatur,
etiam non parva edebat specimina multæ in res
sacras venerationis et in religionem zeli; et qua
valebat dicendi vi, multorum causas defendebat in
judiciis· synodicis, imperatori quoque notus, in
clero conspicuus; denique a cunctis qui eum no-
rant, ipsa specie ac approbatione sui facile votorum
saltem tacitorum suffragium eblandiens profectionis
ad superiores gradus, quibus abunde dignus
putaretur. Tot eminens virtutibus uni succum-
bebat vitio ambitionis, qua ultra quam res fami-
liaris ferret excurrere in splendorem **386** haud
suæ adhuc fortunæ adaptatum, læva colligebat
quæ dextra effunderet; in quo cum usurparet clam
corradendi licentiam valde vituperabilem, tamen
adeo plausibilem frequentabat erogationem sic
male partorum, ut invidiam avaræ rapacitatis po-
pularis favor liberali largitione vulgo quæsitus
absconderet, nemine vel accipientium beneficia
vel accipere alios gaudium tantum animadver-
tente unde quove pacto congererentur quæ daban-
tur, quantum quod prompte benigneque donaren-
tur impense laudabat. Hoc ille vitæ tenore, successu
longo mirabiliter in famam proficiens, ea intumuit
arrogantia, quæ jam sese non caperet, sed oblita
suæ sortis et ædes ubi diversaretur habere
propriam in primis splendida vellet, et templo
privatum uti sibi uni addicto, et ministros illic
habere ad nutum obsequentes; ac cum hic sumptu
apparatuque ambizioso festa celebraret, illustriores
annuarum solemnium panegyres æmulans. Ad
hæc magnis omnino erat opus proventibus; quos
cum ipsi familiares angustiae negarent, ac neque
nundinationes illæ secretæ illaudatæque clam suf-
furandi artes tantum possent reficere quantum
humanae isti sumptus absorberebant, hærebat nebulo

ἐξόδων, ταῖς δ' αὖθις ἐχρῆν πορισμῶν ἀλλοθεν. Οἱ
δ' οὐκ ἦσαν· εἰ δ' ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ὑπότακτον ἐν ταῖς
χρεαῖαις. Γίνεται γοῦν ἀγύρτης φιλότιμος καὶ πορι-
στής ἀνελεύθερος. Καὶ τῷ πρὸς πολλοὺς οἰκείως ἔχειν
καὶ φιλικῶς ἐξ ὧν ἐπραττε, σφίσι ἐπιφύομενος;
ἐκίχρατο ὡς αὐτίκ' ἀφέξουσι τὰ διδόμενα. Καὶ ὁ μὲν
ἐν ἐλπισμοῖς ἦν ματαίος ἐκ τινῶν οἰημάτων χειρί-
στων ὡς εὐπορήσων πρὸς τὴν ἀπότισιν, τοῖς δ' ἐν
ἀνέσει αἱ ἐπ' αὐτῷ φροντίδες ἠώρηντο. Ὅπερ γοῦν
ἰδεῖν ἔστιν ἐπὶ ποταμῶν, κατ' ὄλιγον μὲν τῶν ῥυάκων
ἐπεισρεόντων ἀδρήλως, εἰς ἐν δὲ συναγομένων καὶ
τὸν πλῆθυσμόν παρεχόντων τῷ ῥέματι, καὶ τέλος
ἐπισχεθέντων ἐκ λειψυδρίας ξηρὸς ὁ τέως μετεωρού-
μενος καταφαίνεται, οὕτως ἐκείνῳ τῶν πολλῶν συν-
ελθόντων τῶν μειωμάτων, ὃ δὴ λέγεται, καλὴν
B ὕφαινετα φάρος· ἐντάριον. Καὶ τῶν θανεῖων τέως;
ἐπεισρεόντων προνοία μεγίστη καὶ τοῦ λανθάνειν,
πρὸς καιρὸν ἐντροφῶν ἐμετεωρίζετο· ἐκλειοπτότων
δ' ἐκείνων ἔκπυστον ᾗδ' τὸ κατ' ἐκείνων γεγονός· τὸ
δράμα, οὐχ ὅπως ἐτέρων τρυπῶρει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρ-

videlicet. Nec tamen sensu domesticæ defectus
descendere de partæ semel existimationis loco
sustinens, obetinate cum maxime perseverabat,
utroque in exercitio furacitatis occultæ ac libera-
litis speciose ostentatæ simul agyrtæ ambitiosus
et quæsitior illiberalis. Sed et quam ei magnam
apud pecuniosos plurimos iste fucus insoliti
splendoris gratiam parasset, ea uti non parcebat
poscendis inde nummis mutuo, quos brevi scilicet
se redditurum promittebat. In quo non erat
mirum adeo fidem invenire illum apud præoc-
cupatos magna opinione copiarum ejus, quam
posse persuadere ipsum sibi alicunde mox præsto
adfuturos aureos montes, unde tot nomina dissol-
veret. Dum spebus ille hiæce vanissimis, creditores
autem non minus inani fiducia responsuræ ad diem
solutionis varie lactati securitati supinæ indormiunt,
ecce interim quotidie defluunt haud cessantibus
jacturis solitarum expensarum istæ ipsæ precario
corrogatæ opes; atque ut rapido e montibus con-
fluxu torrentium stagnantes interdum campi, imbre
mox inhibito ac cælo serenato **387** dilapsoque
viis variis humore superfluo, priorem brevi squalo-
rem referant, cito pulverulenti ex non multo ante
undantibus, ita iste ardelio ubi se paulum quasi
suis copiis innatando jactaverat, arefacto repente
gurgite siccus in sabulo hærebat, ex multis illis,
quæ perplexe immiscens dudum implicuerat filis,
deprehensus ad extremum nihil sibi aliud nisi,
quod aiunt, funebrem sindonem aut mortuale
feretri operculum texuisse. Post Idus sine solu-
tione lapsas, diffusa nequidquam die, vellit aurem
unus et alter creditorum. Deprehensa debitoris
inopia cæteri admoniti trepidè accurrunt, certatim
prestant. Tanto jam clarius intelligitur, non modo
unde solvat, sed nec unde vivat, divitiarum osten-
tatori suppetere. Admiratio primum magna expec-
tationibus de illo inanissimis dudum hiantium,

χαίει προκατηγέτο, καὶ ὁ τάως ἐν ἐλπιμοῖς ὦν τοῖς Ἀ
μαρτίστοις παρὰ πολλῶν ἐξαιτουόμενος καθυβρίζετο.
καὶ τὸ πρᾶγμα ὄνειρός τις ἔδοκει σφίσι τὸ κατ' ἐκαί-
νον, καὶ τῆς ἀπατηλῆς μετέμελεν ὑπολήψεως. Ἐν-
ταῦθεν καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ συνείρειν; Κατελκόμενος
ἀποδόρασκεν, [P. 269] ἀπαιτούμενος ἡνιάτο, ὁμο-
λογεῖν τὴν ἀπορίαν ᾗ δέιτο, ἡναξιοπάθει παραδειγμα-
τίζόμενος, ἀπολλύων τὴν δόξαν οὐκ εἶχε φέρειν, καὶ
τέλος ὑπὸ μεσότητας δέόμενος; πατριάρχου ἐφ' ᾧ περ
δουλοῦτο πάλιν, καὶ μὴ τυγχάνων τῶν κατ' αἵτησιν,
ὅτι ταῦτα διαπορεῖ τε τελῶς ἐξ ἀθυμίας, καὶ
μετηυβρινὸν ἔχειν δαιμόνιον τι ἐπιπερδῆ, καὶ τρια-
κστῆ. Ἀνθεστηριῶνος μηνὸς ἐπ' οἰκίας ἀψάμενος
βρόχον διαπεφώνηκε. Τὰ μὲν οὖν κατ' ἔκεινον τοιαῦ-
τα, ἤμην δὲ καὶ τὰ λοιπὰ προσθετέον, ἀναλαβοῦσι
μικρὸν ἔνωθεν.

θ. *Περὶ τῆς τῶν ὄλων διαφθορᾶς καὶ ἐπαναστά-
σεως.*

Ἐκέρβει μὲν τὰ κατ' ἀνατολὰς ἔσαι καὶ ἐπὶ τὸ
χεῖρον προέκοπτεν, ὥστε καὶ ὁσημέραι ἀγγελίας
ἐκ ἀγγελίας; χειρίστας ἐπὶ δειναῖς ἀφικνεῖσθαι πρὸς

tum rumor et fabula per vulgus partim irridentium
corniculam nudatam alienis plūmis, partim pro
somnia rem habentium, interimque indignantium
sibi nimis credulis tam improbe illusum. At quos
damnum urebat et sera pungebat poenitentia per-
ditæ infausta feneratione pecuniæ, conviciis sci-
licet miserum inutilibus proscindebant. Sed quæ
multa fieri solent in hoc genere, cum sibi queat
quisque subijcere, quid verbose opus est exsequi?
Tractus elabebatur, repetitus mœrebat, fateri ege-
statem erubescibat, indigna se pati traductus que-
rebatur, infamiam utpote gloriosus intolerantius
ferebat. Tandem frustra tentato per interventores
patriarcha, ut se in famulorum numerum digna-
retur admittere, percussus ea ultima repulsa, et
inexorabili undecunque exclusione ab omni iam
humano effugio in extremam desperationem con-
sternatus, haud par resistendo fuit diræ impres-
sioni insilientis in sic afflictum meridiani cuspisiam
demonii. Ergo die tricesima mensis Julii, inserto
in paratum domi laqueum collo, **388** suspensio
infelix vitam absolvit. His de misero Melita bacte-
rus dictis, nobis jam in cœptæ orbem historiæ
redeuntibus subtexenda prius expositis conse-
quentia supersunt; id quod resumpto paulo altius
sermone mox facimus.

9. *Ut tractus Orientales pessumdati omnes subver-
sique funditus fuerint.*

Pessum inter hæc ruebant, impetu dudum in
præceps capio, tractus Orientales universi, sem-
perque ex malo in pejus damna publica cresce-
bant, ita ut quotidie ad imperatorem advolarent
alii super alios tristium indices casuum nuntii,
quorum nunquam non posteriores graviora quam
priora atrocioraque referebant. Quamquam et
adeo se admovebant nobis urbem Augustam inco-
entibus dira belli mala, ut se cominus ingere-
rent spectantibus, ne famæ longinqua memorantis

PATROL. GR. CXLIV.

βασιλέα. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμῶν ταῦτα καὶ ὁφθαλ-
μοί; ἐωρῶμεν, καὶ τῶν ἐωρηκόντων ἢ μᾶλλον δὴ τῶν
παθόντων, ἦν τις καὶ λαθὼν διεφυγε τὸ δεινόν, ἐκτρα-
γυδούντων τὰ πάθη ἡκούομεν, καὶ ἦν μέσον ἐχθρῶν
καὶ ἡμῶν ὁ πορθμὸς οὗτος διέχων καὶ μόνος, ἀνέδην
ἐπεμβαινόντων καὶ χώρας ἀπάτας καὶ ναοὺς καὶ
μονὰς καλλίστας καὶ τινα τῶν φρουρίων κακῶς
ποιούντων [P. 270] καὶ πυρπολούντων τὰ κάλλιστα,
καθημερινοῖς τε φόνοις τρυφώντων καὶ ἀπαγωγῶν,
πολὺ τὸ δεινὸν ἐχούσας καὶ ὅλον οὐκ ἡκουσται πύ-
ποτε. Τὰ δ' ἡνιώτερα Βιθυνίας τε καὶ Μυσίας, Φρυγίας
τε καὶ Λυδίας καὶ τῆς ὀμνουμένης Ἀσίας, πλὴν γε
τῶν πολισμάτων καὶ μόνων, εἰς τέλος διαπεπράχθη.
Ἀμούριοι ταῦτα καὶ Ἀτμᾶνες Ἀττίνοι τε καὶ Ἀλι-
σύροι καὶ Μανταχίαι καὶ Σαλαμπαζίδες καὶ Ἀλατῆδες
καὶ Ἀμνηρμάναι καὶ Λαμίται Σφονδύλαι τε καὶ
Παγδῖναι καὶ πᾶν ἄλλο χεῖριστον καὶ ἐπιβρόητον
ὄνομα. Οἱ δὲ καὶ προαχθέντες ταῖς τόλμαις ἐκ τινος
ἀλλοκότου καὶ Πανικοῦ φρονήματος δίκεν πυρὸς
ἀγρίου ἐπελάδοντο πάντων καὶ κατενέμεντο, αὐτῇ
δὲ θαλάσῃ καὶ μόνῃ τοῦ μὴ πρόσω καὶ αὐθις προ-

mæsto solum aures præconio pulsarentur. Sed et
per has acerbæ miserationis aculeos passim infi-
gebant nostris animis auditæ coram voces, non
testium alienæ cladis cursim e longinquo profecto-
rum, at planctus ejulatusque ipsorum dirissima
passorum, si quis horum minus infelix saluum
saltem os et loqui adhuc valens e patriæ ruinis,
latebrarum ac fugæ furtivæ beneficio, ad nos per-
ferre potuisset. Medium enim inter nos et hostes
unam restabat fretum, quo Byzantium ab adversa
continente dirimitur: caput, inquam, imperii
unici angustis Bospori distabat a ditione hostium.
At quam ferorum quamque truculentorum hostium!
qui nihil non aggredierentur, nihil non frangerent;
qui per omnes agros etiam et villas sine respectu
ac discrimine sacri aut profani sanguinaria et
fanatica immanitate baccharentur, templis sar-
cissimis, monasteriis magnifice structis deforma-
dis. Nec arces ipsos præsidia prohibebant, quo-
minus ipsis munitionibus vi perruptis pulcherrima
his inclusa vel circumscita ædificia vel prædia vi-
sendæ amœnitatis ferro flammaque consumerent.
Qui dies totos cadibus patrands ludibundi ac
gratulantes impenderent; qui non minori crude-
litate raptarent infelicissimos greges, miseriorum
quam si occiderentur, captivorum omnis sexus,
ordinis, ætatis, calamitate omnium quæ fando un-
quam auditæ sunt maxima. Per hunc modum
superiores illæ regiones Bithyniæ Mysiæque, Phry-
giæ quoque ac Lydiæ et illius decantatæ Asiæ,
præter urbes munitiones ac majores solas, exter-
minio in futurum **389** omne tempus irreparabili
desolatæ sunt. Auctores horum Amurii et Atina-
nes, Atinæ, Alisyriæ, Mantachix, Salampaxides et
Alaides et Ameramanæ et Lamisæ, Sphondilæ præ-
terea et Pagilinæ, cæteraque Stygia colluvies exse-
crabilium erant nominum. Hi ductores furialium
turnarum, diriori etiam quam vulgo vel barba-

βαίνειν εἰργόμενοι. Βασιλεῖ δὲ οὐδὲ διωρίαν βουλῆς παρῆγον ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ. Καὶ τὸ μὲν γὰρ ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπράγχειν ἔκαίνοι· στρατεύματα ἄπορον ἦν. Αἱ μὲν γὰρ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις οὐχ ὅπως ἐξησθένουν, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἀποωλεσκότες, ἀνατολὴν φεύγοντες ἐπὶ δύσεω· ὠρμων, περιποιούμενοι ἑαυτοῖς μόνον τὴν ζῆν· ἑτέρους δ' ἐγκαθιστῆν ἐπὶ ῥήτοισι γέρατιν ἀμήχανον ἦν. Θεραπεύειν δ' αὖθις ὁμολογίαις τὸ Περσικὸν εὖτε τὸ πρέπον ἐδίδου, καὶ ἄλλως ἄπορον ἦν τόσων ὄντων καὶ διαφορῶν τὰς γνώμας, καὶ γ' ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμόνων ἐγνωσμένων τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὅσον σκυλεύειν τε καὶ κερδαίνειν τοῖς ὑποτεταγμένοις ἐξῆν, ἣν δὲ πού καὶ καθυφοίτο ὁ ἄγων ἢ δῶροις ἢ χάρισι, ζητούντων ἕτερον τὸν αὐτοῦς ἄξοντα ἐπὶ σκυλευμοῖς τε καὶ κέρδεσι. Καὶ διὰ ταῦτα ἐν τῶν ἀναγκαίων ἐδοξε τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τῶς, ὅσον ἐν προνοίαις ἐτάττετο μοναῖς τε καὶ ἐκ-

κλησίαις καὶ τοῖς βασιλεῖ παρασπίζουσιν, ἀρκεῖν τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς στρατιωτικὴν, πῆλιν καὶ μονοκελλικὴν, ζύμπαντας, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐκείνοις ὑπὲρ τῶν ἰδίων προσμένοντας μάχεσθαι. Ἐπειλετο τοιγαροῦν καὶ παρὰ πατριάρχου θαλλῶς ἐνοῖς, ἀναυδῆτως, τῷ ἀνακτι, ὅθεν καὶ τὴ θάρρειν εἰς τὸν ἀγαθῶν ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν οἱ μεγίστης πληροφορίας. Τὰ δ' ἦσαν ἐν μόναις βουλαῖς· οὐπω γὰρ ἐφίστατο οἷς ἦν ἐπιτεταγμένον ταῦτα πράττειν, καὶ τὸ Περσικὸν πολλαχῶς ἐπισεβαλόντες τοὺς μὲν ἐργὸν καθιστάει μαχαίρας, ὅσοι δὲ γε καὶ ἐσχυσαν ἐκρυγεῖν, τῷ τῆς Κυζίκου ἐπιτεταγμένῳ ἄρτι τότε συστῆναι πρὸς τοῦ ἐν αὐτῇ προέδρου Νίφωνος, ἀνδρὸς ὁρατοῦ, ῥήτορου καὶ γνώσεως ἐπιδόλου καὶ οὐ μᾶλλον πνευματικοῖς ἢ κοσμικοῖς τρίβωνος [P. 271] πράγματι, φέροντες ἑαυτοῦς καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ ζῶα καὶ ὑπαρξιν ἐγκατέκλεισαν.

rum pectus capit planeque ex Oreo afflata instincti audacia et ferocia, ritu vento impulsu vehementis incendii, cuncta corripiebant consumeabantque obvia, mari solo ne ultra tenderent retenti. Horum ausa et acta nec momento cessantibus imperatorem obruentia nuntiis ne breve quidem spatium ei ad consultandum relinquebant liberum. Atque huic quidem exeundi obviam barbaris opponendique iis iustus exercitus nulla prorsus facultas aderat. Nam Romanæ copiae non debilitatæ tantum erant, sed fractæ ac deletæ funditus, amissis et domibus et stipendiis. Itaque ex Oriente fugientes, passim ordinibus solutis pro se quisque in Occidentem properabant, in lucro ponentes quod solum viverent, et pro misero spiritu trahendo nihil pacisci recusaturi servitutis ac dedecoris. Novos habere delectus præmii-que promissis alios allicere sub signa milites prorsus supra vires erat, cum nec apta militiæ ad manum juvenus adforet et ærarii palam exhausti concidisset fides. Restabat ut vel turpis et damnosa pax adulando inducendis ad assensum in conditiones nobis probrosas, ipsis amplas, Persis quomodocunque tentaretur. Ad id consilium præterquam imperii honor et Romani nominis existimatio hactenus tam augusta respuebat, etiam quancunque conatu capesseretur, successu plane cariturum palam erat, quoniam et tot essent tamque discrepantibus sententiis duces isti barbarorum, ut et universos pariter una conventionē posse comprehendi supra spem caset, et si quosdam tantum demerereris, nihil ageres: milites quippe ipsorum omnes prædis inhiantes avidissime, ab eo quicunque pacem fecisset, ad alios a quibus **390** raptum latrocinatumque ducerentur, sese aggregaturi statim forent, et eadem nobis duce mutato damna illatori. Hæc cuncta considerantibus unum duntaxat, grave illud quidem et iniustum, sed quod sola victrix legum et iurium secura

necessitas in extrema omnium reipublicæ calamitate utcunque tolerabile monstraret, sese consilium offerebat tale quoddam, ut pensiones quæ adhuc e fisco solverentur omnes omnino quibusvis, monasteriis etiam et ecclesiis, auctoramentaque adeo ipsa prætorianorum imperatorem custodientium, unico ex omnibus accepto quod monocellum appellant, dominis nunc et possessoribus eorum ad tempus cedentibus, verterentur in stipendia conquirendorum undecunque militum, quos qui sic alerent propriis in eos pensionibus translatis, eorum sibi substitutorum manibus pugnare, licet domi inonentes, et tam necessario tempore tuiri rem et publicam et privatam quisque suam viderentur, solatio iacturæ et ad damni patientiam incentivo non modico. Annuere his et probare quod ad se attineret, quantum erat de monasteriis et ecclesiis decretum, significare visus patriarcha est, misso ad Augustum oleæ ramo, nullo verbo addito. Id quod, pro ingenti quæ præoccupatus Andronicus erat Athanasii existimatione ac reverentia, mysterii loco ab eo habitum et in eam scilicet interpretationem raptum est, ut brevi secuturam ex huius effectu consili prosperam pacem, non modico in sinu gaudere, consideret. Verum hæc haud ultra designati nec procedebant, absentibus adhuc illis quibus fuerat istius decreti executio mandata. Interim autem Persæ undecunque irruentes, quos quidem nostrorum assequi potuere, peremerunt gladio; alii, quibus vires ad fugam non defuere, receperunt sese intra munitiones Cyzici, quas recens validas erexerat ejus urbis præses Niphon, vir strenuus et in paucis solers, nec in spiritualibus magis quam secularibus negotiis usu magno tritus. Intra hæc ergo munimenta Romani cum se ipsos ac conjuges liberosque, tum animalia et reliquias rei familiaris, quasque subtrahere furori barbarico valerant, concluderant.

ε. Ἡσὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς Κυζίκον, Α εἰ τι βοηθαῖν ἱατροὶ ἔχουσιν, ἀπαντᾷν ἡπαιγον τὴν ταχίστην, ἂν τῶς καὶ ἐν ζῳῃ τὸν καίμενον καταλήψαιτο. Βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ πάνδεινα ταῦτα περὶ τῇ τοῦ βασιλέως ἐδυσελεπίσσει αὐτίκα ζωῇ, καὶ μετέωρος ἦν ἀκούειν τὸ χαλεπώτατον. Ὅμως πέμπει μὲν αὐτίκα καὶ ἱατρούς, πέμπει δὲ καὶ τῶν οἰκειῶν τὰ κράτιστα. Τὸ πλέον δὲ ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν τάληθες, τὸ ὅλον, ἐθάρρει τῷ ἐκ Θεοῦ καὶ τῆς Πανουμνῆτου ἔλκει, ὅλος αὐτὸς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἔφκει, ὥστε καὶ ἀρπρότως ἐπ' αὐτῇ πεποθῆναι καὶ τὰ εὐχαριστήρια ταύτης ἐπαγγέλλειν ψάλλεσθαι, καὶ αὐτῇ ἐπιστῆτο ἡ ἀναστάσιμος. Τότε γοῦν καὶ ἐπὶ πλέον ἐποινεῖτο, καὶ τῷ ἐκ τῆς φωταγωγῷ ἔλατῳ, πέμπων καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς, φιλοτίμως ἐδωρεῖτο τὴν καίμενον. Ἦν δὲ ἄρα ὁ μοναχὸς ἀποθῆς τῆς νεῖς ἀνάντης τῷ καιμένῳ, καὶ περὶ αὐτοῦ μήπω φανέντος ὁ ἥδη νεκρὸς ἐπονθάνετο ἐξ ὀνείρων αὐτίκα χρηστῶν, καθ' οὗς εὐσταλῆς τις γυνὴ ἦν τοῦ πονούντος μέρους ἀποσιπᾶν ἔφκει, « Ἰδετε, λέγων, εἰ μοναχὸς ἐπ' αἰγιαλοῦ ἀποθῆς ἵσταται φέρων καὶ δῶρα τῆς Θεομήτορος; » Οἱ δ' ἐπιστάντες εὐθὺς τὸ ἀκούόμενον καθεύρων, καὶ ἡ ἐπιδημία τοῦ μοναχοῦ σὺν ἀγίῳ ἔλατῳ ἐπανάκλησις ἦν τῇ νοσοῦντι, ἐν ᾗ πλείστη τῷ θιασμῷ γενομένη μετὰ θαύματος.

Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐχ οἶδ' ἔ' ὦν ἐν Περγᾶμῳ διάγειν, ἀπάρα; ἐκεῖθεν σὺνάμα καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν δυνάμεσι Κυζίκῳ ἐπιφοιτᾷ. Ἄλλ' οἷδ' ἐκεῖ βραδύνει δέει προσδοκωμένης τῶν Περσῶν ἐ' αὐτὸν προσβολῆς. Ὅθεν κακέκθιν ἀπαναστῆς ἐν Πηγᾷ; πρᾶθαλασσιδίῳ γίνεται πόλει, ὅπη δὴ καὶ ἐ' ὑστερον λύπη καὶ ἀθυμία συσχεθεῖς διὰ τὰ συμβαίνοντα νόσῳ περιπίπτει βαρεῖα. Καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεύσαι, καὶ ἐκινδύνει (τοῖς γὰρ ἱατροῖς ἀπέγνωστο), εἰ μὴ γε προπεφθᾷκει τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου προφανὲς ἔλεος. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο καθ' εἰρμὸν συνάψαι. Ἐκεῖτο μὲν οὖν βασιλεὺς τὰ λείψια πνέων, ἐπὶ τις ἐπελῆπτο γάρ [P. 272] καὶ ἀναισθητῶς εἶχε πρὸς ὃ τι καὶ ἱατροὶ ἔγνωσαν ἐκείνου. Μηνύματα δὲ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἢ μὲν χρεῖα καὶ ταχύτητα προσηπῆται, ὁ δὲ καιρὸς ἀντεβαινεῖν ἀντιβαινούσης θαλάσσης, καὶ ὁ πλοῦς ἐπείχετο. Τῶς δὲ δυσχερῶς με' ἡμέρας φθίνουσι. Καὶ τὰ πεμφθέντα ἐκείθεν γράμματα δάκρυα μᾶλλον ἦσαν ἢ γράμματα. Ἐδῆλουν μὲν οὖν τὴν νόσον, ὅσα καὶ ἐπὶ ποίοις σημείοις ὄσαι ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες ἡ νόσος ἀκμάζει, καὶ τίσι φαρμάκοις παρ' αὐτῶν νοσηλεύεται, καὶ τέλος ὅτω; ἔχων κυρεῖ καὶ

10. De imperatoris Michaelis primum Cysicum, inde Pegas recessu.

391 Propter hæc ipse quoque imperator Michael non valens amplius subsistere Pergami, inde movens cum iis quas circa se habebat copiis, Cysicum se confert. Sed nec ibi moratus est, metu expectati etiam illic insultus in se Persarum. Igitur et hinc vasis conclamatis in Pegas mari adsitum transit oppidulum: ubi deinde dolore ac mœstitia ob ea quæ acciderant in morbum iudicet gravem, ex quo parum absuit quin de vita periclitaretur. Quin et periclitatus revera est, quippe desperatus a medicis, nisi præoccupasset subvenire in tempore Virgiiis Deiparæ manifesta misericordia. Nec alienum, puto, fuerit et hoc quemadmodum sit gestum huic historiæ inserere. Jacebat igitur imperator extrema spirans, diceret aliquis: correptus enim deliquio, eorum quæ multa satagebant circum medici nihil plane sentiebat. Festinabant videlicet famuli hæc, prout res poscebat, quamprimum indicare patri Augusto. Sed frustra conatus mare obstabat, tempestate tunc adversa navigantibus in urbem. Ea causa dies aliquot relenti, ægre tandem elucioti obstacula appellant, litteras ferentes quæ lacrymæ potius erant quam litteræ. Narrabant de morbo, qualis esset; quot jam cum eo diebus, quot noctibus æger luctaretur; quibus incrementis, quo intervallo auctus languor fuisset; quibus hactenus languens remediis curatus. Super hæc percontabantur quid statueret; ac si quid opis medici urbani quod ægro afferrent habere viderentur, cito illos ut iuberet occurrere, orabant: periculum enim, si cunctarentur, fore ne

quem venirent sanaturi, reperirent mortuum. Hæc tristissima imperator audiens pene confestim desperavit de salute filii, et in horas expectabat **392** mœstissimum de ejus obitu nuntium. Ac medicos quidem statim misit, cumque his præcipuos quoque domesticorum, maximam ipse interim fiduciæ partem, aut totam, ut loquar verius, fiduciam in Dei ac laudatissimæ Deiparæ miseratione collocans (ita ille factus, sic erat in similibus solitus agere), adeo quidem ut spe certa præcipuū voti successum, jam nunc sacrum in gratiarum actionem pro beneficio a Dei Matre accepto, etsi diei ritus, (quæ Dominica erat Resurrectionis memoriæ dicta) aliud posceret, celebrari voluerit. Diu igitur et plurimum divam veneratus, oleum e lampade quæ sacro alluxerat, per fidem e monasterio monachum misit; reque mox ipsa apparuit magnificum omnino mirificumque munus languenti donatum. Simul enim illud portans monachus conscendit navem, ægro fieri melius contigit. Priusquam autem ille impulsus se in conspectum daret, languens hominum opinione tantum non mortuus felici recreatus somnio est, per quod ipsi videbatur splendide ornata quædam mulier ex parte corporis laborante clavum evellere. Post quod expectatus Michael, Videte, inquit intuens astantes, ecquid monachus modo expositus in littus hic adsit ferens dona Dei Matris. Illi dum parere jussis satagunt, confestim quod audierant viderunt: comparentis quippe in puncto monachi, cum sancto oleo, adventus plena statim ægrotanti emersio ex morbo fuit, Deo rem haud dubie ascribentibus cunctis qui cernebant, et pro facto humana vi majori mirantibus.

ια'. *Περὶ τῶν γενομένων σεισμῶν ἐν τῷ διὰ 'Ρόδου κλίματι.*

[P. 273] Ὅλignon δὲ πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι, Ποσειδωνὸς μηνὸς ὀγδόη, σεισμὸς ἐνσκήπτει, κατὰ μὲν τὰ ἐνταῦθα μέρη ἀγνωστος τοῖς πολλοῖς, ὥστε μὴδὲ σημῆναι τὸν κλόνον, κατὰ δὲ τὸ διὰ 'Ρόδου κλίμα καὶ πρὸς λαμπρὸς καὶ τῶν πώποτε μνημονευμένων ὁ χαλεπώτατος. Ὅθεν καὶ 'Ρόδος μὲν αὐτῇ πᾶσα ἐς τὸ παντελὲς ἀνατέτραπται, ἤκουστο δὲ γε καὶ περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἐξ Ἰσου ταύτῃ τὰ πάνδενα. Κορώνη δὲ καὶ Μεθώνη καὶ τὰ πολλὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος καὶ Κρήτης, σεισμοῦ γεγενῆσθαι περανάλωμα.

ιβ'. *Περὶ τῶν ἐκ προσκλήσεως ἐλθόντων Λατίνων, καὶ ὁποῦ ἐδρασαν.*

Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα τῆς δευτέρας ἐπιμελήσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατίνον 'Ροντζέριον, ὡς μὴ ὠφελεν, ἅμα ναυσὶν ἰδίαις ἐπὶ καὶ συμμαχικῇ στήλῃ ἐκ Κατελάνων καὶ Ἀμογαθάρων πλείστω, εἰς χιλιεστίαν ὁκτὼ ποσομένῳ, προλαθόντος ἐκείνου καὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ καὶ

Α συμποσούντο; τὸ στράτευμα. Ἀλλ' ὁ μὲν Τζιμῆς ἐγενή; ἦν, καὶ οὗς ἦγεν ἰδίους εἶχε, καὶ ἀκλήτῃ παραγέγονε, συμμαχήσαν ἐπὶ τοὺς Πέρσας, εἰ βούληται βασιλεὺς, πλὴν ἐπὶ ῥητῷ τῷ μισθῷ· ὁ δὲ γε 'Ροντζέριος ἐκ προσκλήσεως ἀνεισιν, ἀνὴρ νέος τὴν ἡλικίαν, γοργωπὸς, ταχὺς εἰς ὃ βέψοι, καὶ τὰς πράξεις θερμός. Περὶ οὗ βραχεία βούλομαι προειπεῖν ὡς ἐμπυσμαι· εἰ δὲ γε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἐκκλίνει, οὐχ ὁ γράφων, ἀλλ' ἡ φήμη τὴν μέγαν φέρει. Οὗτος τῇ κατὰ Συρίαν Πτολεμαίῳ, ὅτ' ἐν τοῖς οὐκ ἦν καὶ τὸ περίπυστον ἐν πόλεσιν εἶχε, τῷ Τέρπι κατὰ φρερίους ἐνέσκητο. Ὡς δ' ἐκείνη παρ' Αἰγυπτίων ἤλσκειτο, ὡς ἐν τοῖς ἀνωθι λόγοις ἐλέγγω, καὶ τάκα ἐκατέρωθεν, χρήματα νοσφισάμενος τῆς μονῆς καὶ μακρὰς [P. 274] συσκευασάμενος νῆς, ἐπέιχεν Ἀγαρηνοῖς, καὶ περατῆς βιαιότατος πηλούς τ' ἔχων αἰρετιστάς νεωτέρων πραγμάτων ὄντι εἶχετο. Πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς ἀμψ' οὐκ ὑπερηφάνων ἐκ τῶν σκυλευμάτων τῶν κατὰ θάλασσαν τάξιν ἐκείνῃ τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χάρειν εἶδ', καὶ ἐπὶ ναυσὶ κραταιωθεὶς πλείοσι τῷ ἐν τοῖς

11. *De terræ motibus qui contigerunt in climate Rhodio.*

Paulo autem prius quam hæc fierent, Augusti videlicet die octava, terræ motus exstitit, in his quidem patibilibus sua exilitate plerisque non animadversus, eo quod nullo admodum indice sui proderetur strepitu: circa vero clima Rhodium et ultra per sane clarus fuit, idemque **393** omnium quos vivi meminissent dirissimus. Unde et Rhodus quidem ipsa tota plane subversa est. Audita quoque de Alexandria et locis paris cum ea situs gravissima per illum iis importata mala sunt. Corone vero et Methone ac Peloponnesi pleraque, et non modica pars Cretæ, eodem hoc obiter concussa terræ motu haud sine damnis fuere maximis.

12. *De Latinis qui vocati advenerunt, et qualia egerint.*

Insecuto mox Septembri secundæ indictionis vidit (quod utinam non fuisset), vidit, inquam, Constantinopolis Latinum Rontzerium (1), appulsum cum propriis navibus septem et sociali classe copiosa plena militia e Catelanis et Amogabaris, octo millium numerum explente. Præcesserat hunc Pharendas Tzimes, ejus copię ejus quem dixi numeri pars erant. Cæterum hic Tzimes nobilis erat, et quos ducebat e sibi subditis armaverat; veneratque non vocatus, auxilio Romanis contra Persas futurus, si vellet imperator, id tamen certa pacta mercede. Rontzerius vero nominatim evocatus aderat. Vir erat in ætatis flore, terribilis aspectu, velox quocunque vergeret, ac in agendo ardens. De quo pauca præfari, prout audiavi, vole; quæ si abhorrere a vero reperiantur, non scriptor, sed, qua est usus auctore, fama culpetur. Is apud Ptolemaidem Syriæ, dum illa urbs stare et late

inclyta celebraretur, inter Frerios sodales Templicam militarem religionem professus fuerat. Postquam autem ab Æthiopibus Ptolemais capta est, ut superius diximus, et deleta illic potentia Christianorum, pecuniis clam e suo ibi cænobio subtractis, longas **394** cum parasset naves, his infestans Agarenos pirata late formidatissimus evasit; multosque interim sponte addictos suæ qualicunque firmandæ potentie ac certæ ad extremum fidei adessee sibi assecras sentiens, novis inhiabat rebus, opes et dominium stabile uspiam quærens, idque jure an injuria pararetur, haud sane sollicitus. Interim autem divitiis et luxu cum comitibus superbiens, abundantibus ad hoc ex præda latrocinii maritimi copiis, ordinem illum Freriorum et habitum valere jubet; pluribusque jam navibus iam magnam potentiam firmatus, Theuderico nepoti Manfredi Siciliam obtinenti, et quasi hæreditaria illiusque propria generis contumacia adversus Ecclesiam rebelli, proptereaque bellum acre pugnis commissum crebris contra Carolum habenti, se adjunxit socium, ac certi pactione stipendii, cum quibus præerat copiis auxiliarem ei diu navalibus præliis navavit operam. Postquam autem id bellum cessavit et nuptialibus conventionibus, qui eatenus invicem infesti bellaverant, pacem fecerent (nam Ecaterinam connubio sibi junxit regis fratrem quem et papa declarans imperatorem sine tentata commovit illi spem Constantinopoleos recuperandam, ex jure quod scilicet traheret a sponsa nepte Baldwin), per hæc pacta cum etiam conciliatus Ecclesie Theudericus fuisset, misit ad eum papa qui dedi sibi ab illo Rontzerium poscerent, a quo is nimirum repetere pœnas vellet conculcati religiosi habitus et sacræ professionis impie spretæ. At

(1) Imo Rodzerium.

Μαργῇ ἀνέκαθεν Θεοδερύχῳ Σικελίαν κατέχοντι, Ἀνατόλιον καὶ πλείως Ἀρεῖκου φρονήματος, πολλῶν δὲ κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὴν Κάρουλον καταστάντι, πρόσσειι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσαν σὺν οἰκείῳ λαῷ. Καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνῶν Θεοδερύχῳ μετὰ τῶν οἰκείων προσεδοθήει. Ἐπεὶ δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε καὶ σπονδαί; ἐπιγαμίαις οἱ τέως πολεμοῦντες εἰρήνευσον (τὴν γὰρ Αἰκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγὸς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς βασιλεία στέψας ὁ πάππας, καὶ διχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικηρύξας κράτος, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῃ τὰς ἐλπίδας ἀνῆρτα ἐκ τὴν νόμῳ οὖσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνῃ), ἐπὶ τοῖσι καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἰλεομένης πέμψας ὁ πάππας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον. Ὁ μὲντοι Θεοδερύχος οὐ πρόπον γνοὺς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀνάγκαις φανέντα χρήσιμον (ἐφῆπται γὰρ αὐτῷ οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἱκανὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνην, τῷ πάππᾳ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὑπειξιν ἡγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκποδὼν ἐπήγγελλε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται. Διὰ ταῦτα τοῖς ὅλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασιλέα καὶ ἱκετεύει δέχεσθαι· ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἱκανὸν συμμαχεῖν ὅπου βούλοιο βασιλεὺς. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε, καὶ λῆμα ἔχων γεν-

νατον καὶ πλείως Ἀρεῖκου φρονήματος, πολλῶν δὲ κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὴν Κάρουλον καταστάντι, πρόσσειι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσαν σὺν οἰκείῳ λαῷ. Καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνῶν Θεοδερύχῳ μετὰ τῶν οἰκείων προσεδοθήει. Ἐπεὶ δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε καὶ σπονδαί; ἐπιγαμίαις οἱ τέως πολεμοῦντες εἰρήνευσον (τὴν γὰρ Αἰκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγὸς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς βασιλεία στέψας ὁ πάππας, καὶ διχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικηρύξας κράτος, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῃ τὰς ἐλπίδας ἀνῆρτα ἐκ τὴν νόμῳ οὖσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνῃ), ἐπὶ τοῖσι καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἰλεομένης πέμψας ὁ πάππας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον. Ὁ μὲντοι Θεοδερύχος οὐ πρόπον γνοὺς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀνάγκαις φανέντα χρήσιμον (ἐφῆπται γὰρ αὐτῷ οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἱκανὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνην, τῷ πάππᾳ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὑπειξιν ἡγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκποδὼν ἐπήγγελλε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται. Διὰ ταῦτα τοῖς ὅλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασιλέα καὶ ἱκετεύει δέχεσθαι· ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἱκανὸν συμμαχεῖν ὅπου βούλοιο βασιλεὺς. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε, καὶ λῆμα ἔχων γεν-

ιγ. *Περὶ Μιχαὴλ τοῦ δεσπότη, ὅπως ὑποπτεύσει ἐπεσχέθη.*

Παρ' ἦν αἰτίαν καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης αἰτίας ὑποβληθεὶς κεκινδύνευεν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν βασιλεὺς ἤπειγε τοῦτον εἰς Νίκαιαν σύναμα τῷ ὕπ' αὐτὸν λαῷ στρατηγήσοντα, ἐκεῖνος δὲ πολλάκις γράψας μετεκαλεῖτο τὸν Ἱδιον, κάκεινοι κατεβράθυμουν, διὰ ταῦτα ἔδοξε χρῆσθαι τοῖς βασιλείῳ ὡς ὑπέρτατις, ἥδη ἀπολέμοις ἐκ τῆς ἀνάγκης γεγεννημένοις, καὶ πέμψας συνῆγε, πλὴν οὐτε βασιλεὺς εἰδότης, καὶ ὄρκους ἀπαιτῶν ἐκεῖνους ὡς περὶ ἑκατὸν ὄντας, καὶ

Theudericus nec honestum nec justum ratus hominem prodere, qui necessario suo tempore se ipsi utilem probasset, huic quidem satis se relaturum gratiam putavit, si liberum dimitteret, quo tempore se queri ad supplicium ipse non ignoraret, papæ quoque satisfactorum, **395** ubi ostendisset nec foveri a se illum nec apud se versari. Ergo Rontzerio denunciavit, a se abiret salutemque alibi quereret. In his ille angustiis inops consilii melioris misit ad imperatorem qui se cum exercitu non modico paratum ad ejus auspiciis rem gerendam, ubicunque præciperet, offerrent, etiamque orarent ne supplicem aspernaretur nec ingratum nec inutilem, si admitteret, futurum. Erat revera, qualem et se ferebat ipse et passim fama celebrabat, Rontzerius generosi et vere Martii plenus animi, miræque (quod in illo eminebat) industriæ in sibi fido ac benevolo tenendo inconditissimo cui præerat genere latronum, quibus ad flagitia connivens et arte popularitatis varia obsequens, salva semper auctoritate imperii, strenuis fortibusque cœptorum quantumvis audacium exsecutoribus plerumque utebatur, celebritatem inde adeptus maximam. Tali conventus legatione imperator, qui jam ad conducendos mercede milites summa necessitate adigente appellere animum cœpisset, pretiosam sibi quasi divinitus offerri occasionem arbitratus, cupide quod se in manum dabat arripuit; missisque, quo fidem promissorum faceret, aurea munitis bulla diplomatis, ei significavit sese ipsum conditionibus peramplis et subiectis ipsi copias auctoramentis idoneis jam nunc

in Romanæ militiæ auxiliares accipere. Venirent modo quam primum, et ipse quidem ductor sibi eximie destinatum magni ducis dignitatem cum affinitate splendida, nuptiis neptis propriæ Mariæ Asanis filiæ, iniret, milites vero ipsius ad spem certam magnorum, quibus nulla mora numerandis intercederet, stipendiorum accederent, cæteraque omnis generis operæ bello fortiter navatæ haud se desideraturos præmia scirent. Hæc tam pellacia tam prolixè pollicebatur imperator, quoniam, uti diximus, nullam fiduciæ partem in Romano collocare poterat exercitu, quod qui ex eo reliqui nuperis cladibus superfuerant, mari trajecto e continenti Asiæ in Occiduum omnium inopes delati, passim profugi a leco viuerant dejectis ignave animis, ut, si victum miserum vel infima servitute paciscerentur, **396** præclare secum agi crederent.

13. *De Michaelē despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.*

Qua ex causa et Michaelē despota in defectionis meditatæ suspicionem veniens est percilatus. Cum enim illum imperator crebris nuntiis urisset ut delectu in suis terris habito sibi præsto cum copiis adesset, dux a se Nicæam mittendus, et ipse multis litteris quoquoersus scriptis suos nequidquam vocasset ad signa subditos (quippe hi periculum talis militiæ reputantes fracti animis ignave cunctabantur obsequi), hos, de quibus dixi nuper, imperatoris milites nunc in sua ditione fugitivos explorare aggressus, postquam in eam de qua significavi humilitatem consternatos reperit,

κρυφῶδην λαμβάνων καὶ μέρει διδοῦς, πρὸς ἐκείνους. Ἦν δ' ὁ ὄρκος βασιλεῖ πρέπων, οἶμαι, καὶ μόνῳ εἶναι γὰρ τῶν ἐχθρῶν ἐχθροὶ καὶ τῶν φίλων φίλοι τοῦ τέως δεσπότου ἐπώμουν. Ὁ δὲ προσαγγελοῦν, βασιλεὺς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλείστα συνηθοικῶς, συνοικουντος καὶ τῇ τοῦ Τερτερῆ θυγατρὶ, λιπαρῶς ὑπώπτει κατ' αὐτοῦ ἀπιστίας μελέτημα, καὶ τὸ γεγονὸς εἰς κρίσιν ἐτίθει, καὶ τὴν προσαγγελλόμενον κατεδίδασκεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον καὶ ῥηθήσεται· τότε δὲ βασιλεὺς τοιαύτας ἐδίδου τὰς πιστεῖς τῷ Ῥοντζερῷ. Ὁ δὲ λαβὼν τὰ γράμματα, ὡς ἂν καὶ μέγας τις δόξαι, σὺχ' ὅπου ἀνὰ χεῖρας καὶ μόνους εἶχε τοσούτους καὶ ἄγειν ἠδούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ ἄλλους συνῆγε, ταῖς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀναπτέρων, ὥστε μὴδ' εἶεν αὐτὰρ κείς ναὺς συνεκφέρειν τὸ στρατολόγημα, μὴδὲ γὰρ χρήματα τόσα ὥστε καὶ προκαταρκτικὰ διδόναι ἐπὶ βασιλεῖ ἐχεγγύω τὰ πλείστα παρέχοντι. Διὰ τοιαῦτα καὶ γεννοῦνται προσσχὼν ἐπὶ πιστεῖσιν ἐκίχρᾶτο [P. 276] ταῖς βασιλέως ὥσπερ χιλιάδας ἐκκοσι νομι-

occasionem non putavit prætermittendam eos sibi ad quidvis obnoxios reddendi. Ergo negotio eis dato socios ad se clam cogendi, congregatos ex illis circiter centum arcano alloquens induxit ad sibi fidem sacramento in hoc obstringendam, ut hostes hostium suorum, amici amicorum, sine ullo respectu aut discrimine, deinceps forent, se quoque ipsum vicissim protegendi eos promissis juratis obligans. Hoc etsi secreto actum a despota ubi fido ad se delatum indicio rescivit imperator, contulit eodem aliunde comperta signa plurima infidi animi ac rebellionem machinantis, quibus magnum ad verisimilitudinem colorem addebat, quod idem despota conjugem haberet filiam Terteris, ex genere utique infenso Romanæ rei. Quare antequam defectio erumperet, mature prævertendum arbitratus, dicam Michaeli cogitatæ perditionis impingit, compulsusque obire vadimonium causa rite cognita damnavit. Sed hoc contigit paulo post et in loco referetur, nunc eo prælibatum quo indicetur et hanc mente versatam imperatori curam, quando illum a Rontzerio missi convenire, promptiorem reddidisse ipsum ad adeo prolixè admittenda liberaliterque remuneranda exteri ducis obsequia. Porro istis Augusti litteris Rontzerius acceptis, curam ingressus existimationis tuendæ tantæ quantam de ipso præcepisse præ se ferebat imperator, non eos solum quos ad manum habebat ducere ad eum milites **397** voluit, sed alios præterea evocavit promissis magnis, quorum videlicet solutionem imperatori delegaret. Convenierunt ad spem ostensam imperialis gazæ largiter mox participandæ Latini tanto numero, ut nec naves quæ illos caperent nec pecuniam Rontzerius haberet, quæ sufficeret ad singulos vel exigua, quæ vegetaret alacritatem nomina dantium, erogationcula saltem aspergendos. Quare impulsus ad Genuenses, illisque gloriantur ostentandis imperato-

σμάτων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν τῶν νηῶν χρεῖαν ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διαπύωσιν προσδεχόμενος. Γαμηλιῶνος μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, τῇ Κωνσταντίνῳ ἐφίστανται. Καὶ βασιλεὺς τοσούτων λαὸν παρ' ἐλπίδα δεξάμενος, ὁμῶς τῇ τῆς συμμάχιας ἐλπίδι ἀναθαρβῶν τοὺς λογισμοὺς κραταιότερον ἵστη καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντει σφίσι τὰ χρήματα, καὶ θησαυροὺς πάντας οὓς ἀνεπίμπτων οἱ πανταχόθεν δασμοί, ἐπισχεθέντων πάσαι καὶ αὐτῶν βογῶν καὶ προσοδῶν τοῖς ἐν ἀνακτόρων δουλεύουσιν, ἃ δὲ καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαίου εἰς μισθοὺς ἐτίθουν ἀναγκαίους τοῖς ὑπηρετοῦμένοις, ἐκείνοις ἐξεκένωνον. Ἀλλὰ τὸν μὲν Ῥοντζερῖον εἰς μέγα τιμῆσας δοῦκα, καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ καὶ ἰδίους μεγαλύνας ὀνόμασι, γαμβρὸν κατὰ τὰς ὁμολογίας καθίστη. Ἦν δὲ ἄρα καὶ τοῖς ἐπιστάται πολλῶν φιλοτιμιῶν ὁπολαύειν δεκνύειν τὴν χρῆσιν, ὡς ἂν μὴ ἐν κενῷ ἐπιστήναι δόξωσιν. Ἐτάχθησαν οὖν ἐς Κύζικον ἀπελθεῖν πρὸς γὰρ τὸ ἔχον τὸν ψθόνον ἔρπειν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐπίστασιν ὡς οἶόν τε διενόουν, κάκει πολὺ τι συναχέν

ris diplomatis fidem in mutuando nactus, viginti circiter millium aureorum cum illis debitum contraxit, quæ se ille Constantinopoli soluturum pecunia sibi statim ab Augusto representanda pollicitus est. Cæterum non totam eam summam numerato accepit: pars enim in nautum est imputata suppeditatarum a Genuensibus navium, quot opus fuere novis Rontzerii delectibus transportaulis. Sic igitur Septembri, ut dictum est, mense Rontzerius cum classe Constantinopolim appellit, quando imperator tanto præter spem auscus exercitu, et ingens in posterum peregrinæ militiæ operæ pretium expectans, firmato a trepidatione priori animo largissime muneratus est hospites, et utraque pecuniam effundens manu, thesauros, quos undecunque corrassa vectigalia compleverant (quorum jam pars nulla distrahebatur in auctoramenta veterum militum et stipendia palatinorum ex longo decreta ministrorum, omnibus his nuper, uti dixi, abrogatis), in horum sinus exinanivit. Ac Rontzerium quidem promisso insinquivit ducis magni titulo, familiares quoque ejus illustribus aliis nominibus honorans. Denique quod erat etiam pollicitus, affinitate sibi eundem admovit intima, nuptiis cum eo neptis suæ Mariæ celebratis. Quo toto tempore tanta exstitit in his omnes externos Andronici munificentia, ut cuivis eorum ad statim accipiendum ab Augusto donum quantumlibet alio non esset opus quam istius ei desiderium **398** significare. Neque enim ipsorum quemquam vacuis a se abire manibus aut voti non compotem sinebat. Ita bene curatis ornatisque Latinis auxiliariis expeditio indicta Cyzicum versus est. Cujus consilii hæc erat ratio. Confluxerant Cyzicum, ut dictum est, ex tota circum continenti quotquot effugere Romani potuerant barbaros, opesque suas in illud asylum undecunque contulerant. Quæ res cum latere prædatores Per-

πλοῦς, καὶ χρήμασι καὶ σώματιν ἱκανούμενον, ἅ τῃσι τοῖς Πέρσας ἀνάγκη, οἷς καὶ δεῖν διὰ ταῦτα κατακλεισμένοις συμμαχίας ᾔκοντο.

δ. *Máχῃ Κασιλάρων καὶ Γεννουιτῶν, καὶ φόρος τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου.*

[P 277] Ὡς γοῦν ἐξηρτύοντο καὶ ἤδη πρὸς ἐξόδοις ἦσαν, ἐπισυνίστανται Γεννουῖται οἱ κατὰ πόλιν τῶς ζυγῶντες τὸ χρέος· βασιλεῖα γὰρ ἀπαιτεῖν ἐτέροις κατεστάντες οὐκ ᾔκοντο δεῖν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ χρέους ἔργον προσαντιβῶν τῷ βασιλεῖ ὡς αὐτοῦ γε χρησίμενοι ἕνεκα. Καὶ βασιλεὺς τῶς οὐκ ἀνεχόμενος, εἰς ὅν πρὸς τὸ ἀποδιδόναι κατένευε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ φιλονεικίαν πᾶσαν ὑποπεριμένοντος ἐπεμπε τὸν Μωζήλωνα Στέφανον, μέγαν δρουγγάριον τοῦ πλωμένου ὕδατος, καταστελόντα τὸν θόρυβον. Ὁ δὲ τότε ἰδὼν τὸν ταῦτα ποιεῖν ὥστε καὶ κατεκόπη στήθας αὐτῷ γε ἱππῳ. Καὶ ἔρις ἐντεῦθεν μεγάλη μεταξύ σφῶν ὠροθύνετο, τῶν μὲν ξενικῶν τὴν τοῦ Κασιλάρου καταλαβόντων μονήν, καὶ αὐτῶν ὡς ὅρμη-

sas non posset, verisimiliter expectabatur eo cunctos ipsos impetum versuros : nam avari habentibus inhiant, et in loca congestis opulenta parvis cupida solet rapacitas incitari. Urbi ergo Cyzicena plenæ tunc et divitiis et hominibus, ibique vel jam obsessæ vel mox obsidendæ a barbaris, multi suppetias novos hosce socios placuit.

II. *Pugna Catelanorum et Genuensium, et cædes magni drungarii.*

Illis autem pransis paratis in procinctu ad hoc iter, ac urbe jam egredientibus, ecce superveniunt qui in urbe erant e Genua creditores Rontzerii, quos dixi; et hoc exeunte brevem occasionem rati repetendi debiti, dum intra Constantinopolim is adhuc esset, cum sollicitudine ac tumultu circumstant hominem, solvi statim quod debebat flagitantes. Cum eos ad imperatorem remitteret Rontzerius, allegans imperatoris fide pecuniam acceptam, in ejus obsequia impensam, et numerare ipsum paratum (adirent modo, statim cumulate laturi quod poscerent), illi hæc effugia rati esse debitoris infidi, ab eo se repetere dixere cui dissens, cum imperatore sibi nihil esse negotii; inter quæ ardesciente jurgio, ventum ad manum est. Imperator raptim admonitus expedit confestim opportuna rixæ dirimendæ; seque professus, hoc id ante, renuisset, summæ a Genuensibus repetitæ debitorem, eos ultro ad satis accipiendum quod vellent evocavit ad se, misso ad id turbasque componendas Stephano Muzalone magno drungario rei navalis. At is tantum absuit a nimis jam adulta seditione compescenda, ut ipse cum quo rebebatur equo concisus in frusta fuerit ensibus jam cominus dimicantium irrevocabiliterque commissorum. Hinc jam inflammata contentio in prælium utrinque infestissimum 399 cesserunt,

τῇσι χρωμένων, Γεννουῖται δὲ αὐτόθεν κατ' αἰγιαλοὺς βοῦτζοις καὶ τάρπαξι καὶ σανίσιν ἀσφαλισθέντων κύκλῳ, κἀντεῦθεν ὡς ἀπὸ τείχους βαλλόντων τε καὶ βαλλομένων, ὡς καὶ πολλοὺς πεσεῖν ἀμφοτέρωθεν. Μόλις τὸν θόρυβον βασιλεὺς καταστορέσας, ἐπὶ Κυζίκου εἰς παρταχίμαστιαν ἀπέπλεον. Ἐκεῖσε δ' ἐπιστάντες πόλλ' ἄλλα τῶν χαλεπῶν κατεπράττοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους καθήμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἀρπάζοντες, γυναῖξιν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ τῶν ἐπὶ αἰκῶν ὅσα καὶ ὠνητῶν κατακυριεύοντες δούλων. Τῶς ὁ μὲν Φαρέντα Τζιμῆς, αἰσχυρθεὶς ὅσον τὰ δρώμενα, καὶ πολλάκις ἐλέγχας οἷων μὲν ἀπῆλαυσαν βασιλεῖ, οἷα δὲ πράττουσι, καὶ μὴ πείσας βιβρόδρους ὄντας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ ἀγοντος ἀπαίρειν ἔγνω. Ὅθεν καὶ συσκευασάμενος ἅμα ναυτῶν ἰδίαις καὶ οἰκείῳ λαφ' ἐπ' οἴκου πορεύεται. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κυζίκον προσκαθήμενῳ τείχει καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐντροφῶντες; ἀτασθαλαῖαι, ὅπῃ καὶ λήξειαν τοιαῦτα πράττοντες, ἦν οὐδεὶς ἀγνοῶν. Ῥωμαίους γὰρ

peregrinis quidem militibus obvium Cosmidii monasterium occupantibus, eoque utentibus pro arce, ex qua erumperent, quo se reciperent; Genuensibus autem illic, ubi forte sunt reperti per littoralem oram, vallo contra et aggere sese munire satagentibus, certatimque ad id comportantibus dolia, scuta prælonga et tabulas, quibus externe commissis intusque arena congesta roboratis castra velut sua circum obvallarent, ut tum isto quasi muro extemporaneo tela hostium in objecta materia ictum perdentia frustrarentur, tum ex eo superne vicissim jacularentur. Quo diu strenue infestaque facitatio, cadere utrinque plurimos contigit, quoad tandem exauditis sine fine iteratis ab imperatore mandatis sedatus aliquando tumultus est, ac pace facta Rontzerianæ cum suo duce copiarum consensu navibus hibernatum Cyzicum iverunt. Cyzici ubi fuere, admissi intra munitiones multa miseris illic degentibus gravia nec mitiora hostilibus fecerunt, pecunias extorquentes, annonam diripientes, uxores civium violare conantes, uno verbo, collectis isthic Romanis velut emptis mancipiis superbissimam dominationem abutentes, tam intoleranda quidem licentia, ut Pharenda Tzimes pudenda injuriarum indignitate commotus, cum petulantiam intolerandam frustra Rontzerianos increpando ac beneficia meritaque in eos imperatoris commemorando reprimere sæpe nequidquam tentasset, barbaris, duce ipsis proprio assentiente, monita irridentibus, otiosus esse testis inmanium scelerum non sustinuerit, sed suas vasa colligere copias jussas, suis impositas navibus domum reduxerit. Quo liberius deinde Rontzeriani tyrannidem intra Cyzici muros sine interpellatione diu exercuerunt, rapacitati, ingluviei, libidinis ad satietatem indulgentes; nec obscure id ferentes, sed famam quoqueversus de his ipsorum flagitiis ditam securissime contemnentes, frustra ringenti-

πανταχόθεν τὰ δεινὰ περίεστη, καὶ διεφώνουν πά-
σχοντες.

ιε'. *Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαγνησίαν τεραστικοῦ θαύματος.*

Ἐμοὶ δὲ λοιπὸν καὶ τι τῶν θαυμαστῶν καθ' ἡμᾶς
τελεσθὲν ἐξείπειν, φοβερόν μιν εἶπειν, [P 278] ἀπι-
στον δ' ἀκοῦσαι, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς διηπίστησα ἂν, κἂν
εἰ αὐτὸ καὶ παρέλιπον, εἰ μὴ γε πολλοὶ μὲν οἱ εἰ-
πόντες καὶ ἀξιόπιστοι, δεῖγμα δὲ προνοίας ἔχει Θεοῦ
καὶ τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον εἶναι γένος κηδεμονίας,
κἂν ἄλλως βαθέως καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐνεργῶνται τὰ
θεῖα βουλήματα, καὶ ἅμα καὶ βασιλείως χρηστοῦ
δόξαντος· δόξαν, Θεοῦ κρινόντος πάντως μετὰ τῶν
ἐπιτετηθευμένων, καὶ ἐφ' οἷς καὶ μόνοις ἐπιτηθεύ-
ουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων σφάλμα ἢ καὶ κατόρθωμα.
Ἦδη μὲν οὖν φθάσαντες ἐδηλώσαμεν πῶς Μαγνη-
σίας τῆς κατὰ Ἑρμόν βασιλεὺς ἀπαίρει. Ταύτης
μὲν προέστησαν ἕτεροι βασιλεῖς ἀπηρκτός ἐκεῖθεν,
ἦν δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τραπέζης Φιλανθρωπηνός, ἀνὴρ εὖ-
γενεὶς καὶ γῆρα συνέσει τε καὶ ἐμπειρίαις στρατη-
γικαῖς ἔς ἅπαν κοσμούμενος. Ὡς γοῦν τὸ πόλισμα
καστροφύλακι ἐπετέτραπτο καὶ ἤδη ἐν φυλακαῖς
ἔκεινο· διαγρυπνῶν ἦν ὅψις τῶν νυκτῶν, πολλάκις

ἡμέμενην λαμπάδα καὶ περιερχομένην τὸ πόλιμα
καθεώρα. Τοῦτο δις καὶ τρις γεγόνος ἐνόησε ἐπῆγε
τὸν καστροφύλακα. Ὁ δὴ καὶ τοῖς προϊχοῦσι κατὰ
τὸ εἶδος κοινωσάμενος χάκείνους εἰς τὴν ὁρὴν
ἐνῆγεν ἐκπλήξιν. Τέως μαθεῖν ἠβούλοντο τί ἂν καὶ
εἴη τοῦτο. Καὶ πέμποντες μὲν καὶ ἄλλοι κατασχο-
πήσαντες, οὐδὲν δὲ πλέον τοῦ πραττομένου ἐκείνοις
ἀπεκαλύπτετο. Σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπέρχεται
καὶ ὁ τοῦ καστροφύλακος ἀδελφός, ὃν καὶ ἐκκεχω-
ρευμένον ἐκ γενετῆς οἱ πάντες ᾔδεισαν. Καὶ τοῖς
μὲν τοῦ συνήθους πλέον οὐκ ἦν μαθηθῆναι, τῷ δὲ τὸ
θαυμαστὸν ἔκεινο καὶ ἀπρόβητον θέαμα ἐκκαλύπτε-
ται. Καὶ ἡ πίστις προσετέθη τῷ κατ' αὐτὸν θαύ-
ματι· ὁ γὰρ λαλῶν ἐξ ἐνεοῦ καὶ κωροῦ πιστόν [P.
279] τε καὶ ἀναντίρρητον ὅ τι ἂν εἴποι καθίστα. Βλέπει
οὖν ἐκεῖνος προσμένων οὐ λαμπάδα ἡμέμενην,
ἀλλ' ἄνδρα βασιλικῶς ἐσταλμένον, τὰς μὲν αὐτῶν
φυλακὰς ὅσον ἐξουθενούonta, αὐτὸν δὲ τὴν τῆς φυλα-
κῆς ἐπιτροπὴν ἔχειν λέγοντα. Καὶ ἅμα εἰπόντα ὡς
πρὸς ἀκούοντα λέγειν· καὶ γὰρ ὁ κωφὸς ἤκουε πα-
ραυτίκα. Προστάσσειν δὲ τὴν φωνὴν μεγάλην φωνῇ
τοῖς φύλαξιν ἐπαγγέλλειν ἐργηγορότας ὡς ἐνὶ μάλι-
στα τῆς σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ θαῦμα παραυ-

bus et hoc malorum **400** auctario tam saevo ex-
trema jam consternatione extabescentibus deno-
tatissimis Romanis.

15. De miro apud Magnesium prodigio.

Sed mihi diu pertæso narrationum infaustarum, C
offertur ecce opportune commemoratio auspica-
tor miri apud nos visi prodigii. Quod dicam, ita
terribile dictu est, ita incredibile auditu, ut nec
ipsi diu mihi fidem fecerit, et omissurus ut rem
inverisimilem fuero, nisi constans affirmatio et
plurimorum et idoneorum testium tandem reli-
gionem incussisset inofficiosa premendi oblivione
facti, in quo et argumentum exstat clarum divini
Numinis in res humanas providentiæ, in nos pro-
tectionis, utcunque inscrutabilibus de causis ejus
in nos eosdem flagella desæviant, denique in quo
cernitur illustri vindicata documento fama et san-
ctitas dominatæ nobis olim cum clementiæ laude
principis, circa quem libere hominibus varia opi-
natis et locutis, videtur Deus, cui sunt uni optime
cunctorum bona pariter et prava opera perspecta,
cum fuisse sibi probatum illustri voluisse testi-
monio monstrare. Jam antea narravimus ut e
Magnesia ad Herimum sita Michael imperator junior
recesserit. Post ejus discessum istius munitæ ci-
vilitatis custodiæ præfuerunt alii, quos inter fuit et
mensæ præpositus Philanthropenus, vir nobilitate,
senectute, prudentia et bellicorum eventuum ex-
perimentis summe commendatus. Cum huic igitur
custodi ac præsidiariæ duci militiæ credita illa
civitas esset, eaque ille cura fungeretur intempesta
excubans nocte ac vigilias militum explorans, vi-
det ecce plus vice simplici accensam lampadem
circumcunctem muros urbis. Re semel iterumque

ut fortuita vel aberrantibus illudente oculis ne-
glecta, postquam eadem jam se tertio conspicue
ostendat, **401** haud ratus contemnendam advoca-
tis ductoribus ordinum primariis indigitat, eosque
in parem secum admirationem manifeste cernen-
tes inducit. Placet cunctis dare operam ut hoc
quid sit addiscant. Mittuntur ab his qui cominus
accedentes ad id lumen propius explorent ac com-
perta referant. Isti nihil plus admovendo se prope
quam procul intendendo detegebant, solum et ipsi
lampadem videntes, quoad cum multis eo missus
accurrit frater custodis arcis, quem mutum et
surdum ex ventre matris omnes norant. Atque hu-
jus comitibus nihil supra prius missos conspiciari
contigit: uni muto illi, mysteriorum quasi valvis
reseratis, novum est spectaculum oblatum, et fidei
viso per miraculum in epopta manifestum consti-
tit: quis enim muto loquenti credere quod afir-
mabat cunctaretur? [Hic igitur e vicino attentus
permanens clare videt non lampadem ardentem, D
sed virum imperatoris ornatum insignibus, qui
præ se ferens diffidere se custodem castri excubitis
ut insuscientibus et languide remissis, sese aie-
bat ipsum urbis sibi tuendæ curam assumere.
Quæ loquens audiebatur a prius surdo; eidemque
hactenus etiam muto imperabat ut loqueretur, et
quidem voce contenta, admonens præsidiarios ex-
cubitores etiam atque etiam vigilias intendere,
acriterque prospicere salutis periclitantis civitatis.
Et ecce miraculum miraculo additum: qui enim
modo primum audierat sibi præcipientem, nunc
etiam, dum jussis obtemperat, semper antehac
mutus incipit loqui, clareque præsidiariis cum a
se visa tum ipsis mandata pronuntiat, fidem fa-
cile prodigii pignore idoneo impetrans. Neuiui

τίκα ἐπηκολούθει τῷ θαύματι· ὁ γὰρ ἀκούων ἐφ' ἃ
 ὅ τι πράξει ἤδη καὶ φωνῶν ἤκουετο, καὶ ἰδεῖν
 ἐκείνος λαλῶν τε λόγους πιστοῦς. Προσπαλεῖ δὲ
 πᾶσιν, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἡ τοῦ βασιλέως ἐκείνου
 τοῦ ἐλεήμονος Ἰωάννου, καθὼς ἂν ὁ Λυδὸς εἴποι,
 ἐπιστάσις, ἐν ἧ παρὰ Θεοῦ φυλάττεσθαι ἐπιστεύοντο.
 15. Παρὶ τοῦ κατὰ τὰς Σάρδεϊς τῶν ἡμετέρων ἐκ
 περινοίας ἀνδραγαθίματος.

Ἦν μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ λίαν δεινὰ, τῶν μὲν
 ἐκτὸς πόλεως οὐδὲν ὑποστάντων τὴν τῶν Περσῶν
 ἀνυπόστατον ῥύμην, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν φονευο-
 μένων, τῶν δ' ἀπανισταμένων, τῶν μὲν εἰς πόλεις
 καὶ φρούρια, τῶν δ' εἰς νῆσους, ἄλλων δὲ καὶ εἰς τὰ
 κατ' ἀντιπεράλιον ἀσφαλῆ, ὅπου ἂν καὶ σωθεῖεν,
 βιεπόντων καὶ ὀρμώντων, τῶν δ' ἐντὸς καὶ λίαν
 ἐκδῶς ἐχόντων τῶν ἀναγκαίων διὰ τῆς τῶν ἐξωτρι-
 χῶν ἐξαπώλειαν. Βασιλεὺς μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς
 οὐκ ἔτι ἦν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τὰς τῶν δεινῶν
 ἐπὶ ῥοίας, Ἀλανῶν μὲν ἐκείνων καὶ τῶν ἰδίων
 ἐπὶ γνωκῶς, ἐπὶ σαβοῖς δὲ σαλεύων τοῖς ξενικοῖς,
 πέμπει καὶ πρὸς Καζάνην τὸν τῶν ἀνατολικῶν Το-

χάρων, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν, Κάνιν, καὶ γαμικὰς
 ἐπιμικτίας προτείνει, καὶ ἐπαμύνειν προσαίξει τοῖς
 τῶν Ῥωμαίων [P 280] ἐσχάτως ἔχουσι πράγμασιν.
 Ὁ δὲ καὶ τὴν ἀξίωσιν δέχεται, καὶ τὸ κῆδος (ἐπὶ
 γὰρ φυσικῇ θυγατρὶ, ἧς αὐτὸς βασιλεὺς πατήρ ἐνο-
 μιζέτο, συνεφώνει) προσπαδέχεται, καὶ ὑποσχέσεις
 ἀσφαλῶς ἰδίῳ μετελεύσεσθαι τοὺς ἀλάστορας.
 Τοῦτο φημισθὲν, ὡς εἰκὸς, τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλως
 ὥκονομαίτο ἡ περὶ τὰς συστολὰς σπουδῇ, κἂν ἡφρον-
 τίστουσαν τὸ τέως· ἐνὶ δὲ τούτων τῷ Ἀλὰτῳ τὰ κατὰ
 τὴν Λυδίαν καταδραμόντι, ὥστε καὶ λίαν Μυσῶν,
 οὐ Λυδῶν φανῆναι τάκεϊ, κατασεισθέντι τῇ φήμῃ
 τοὺς λογισμοὺς ἔδοξε πρηνεῖν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς
 ἰδίοις τῶν ἐκ φυλακῆς συμφερόντων. Ἀμέλει τοι καὶ
 τοῖς κατὰ τὸ τῶν Σάρδεων φρούριον ὄχυρὸν ἄλλως ὅν
 ὡς παλαιὰς ἀκρόπολιν πόλεως, κατ' ἐν ἄδαιον μέρος
 καὶ τὸ λοιπὸν ἀπόκρημνον, διὰ τὴν παρ' ἐκείνων
 ἐγχεκλισμένην ἐπιθεσιν πέμπων ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολο-
 γίαις συνέπραττεν, ἐφ' ᾧ τοῦ φρουρίου διαμεμερι-
 σμένου μακρῷ τινι τείχει καὶ ἀσφαλεῖ ἡμισυ μὲν
 ἐκείνου, ἡμισυ δ' αὐτοῦ ἐχειν, κἀντεῦθεν δεσμοῖς

porro his præsentium dubium fuit, id quod re ipsa
 verum erat, quin per ista declararetur Joannem
 illum olim imperatorem, cognomento Batatzam,
 optimum principem et eleemosynarium a largitio-
 nibus in **402** pauperes crebris et magnis merito
 nominatum, suæ peculiari curæ ac protectioni
 (quam ἐπιστάσις Lydus diceret) commissam a
 Deo custodisse ac sedulo defensasse Magnesium

16. De re bene per solertiam a nostris apud Sardates
 gesta.

Erant porro per hæc tempora res nostræ Con-
 stantinopoli degentium in summis angustiis. Nam
 qui extra urbem in Asiæ continenti domicilium
 habebant, plane conscii ac multis miserrimisque
 experimentis quotidianarum cædium, quibus pas-
 sim sterni contribules suos a Persis videbant, ma-
 nifesto persuasi nullam sibi vim esse ad obsisten-
 dum iis barbaris, partim in urbes aut arces con-
 fugiebant, partim salutem in insulis quærebant,
 partim quam poterant longissime se a periculo
 removens in abditis adversæ continentis locis
 securum effugium trepide captabant. Ipsius au-
 tem magnæ urbis incolæ magna intus rerum ad
 victum necessariorum penuria urgebamur ob vasta-
 las circum desolatasque regiones, unde ad nos
 solebat annona conferri. Ad hæc emendanda quan-
 tum poterat cura consilioque incumbens impera-
 tor, cum nullam jam spem haberet in Romanis
 copiis, externæ vero auxiliari militia proterva sæ-
 vique eademque haud satis fida uteretur, unde
 nec acquiescere animo posset, vertit cogitationem
 ad certius auxilium a Cazane Tocharorum Orien-
 talium supremo principe (Cauin ipsi vocant) Ro-
 mano imperio conciliandum. Mittit ergo ad hunc
 qui fœderis secum conditionem nuptiali necessi-
 tudine firmandi offerant, orentque ut qua valebat

auctoritate in duces barbaros Romanam ditio-
 nem crudelissime vastantes, eis ut ab injuriis de-
 sistant imperet, ac ni faciant, ulturum se minetur,
 sicque succurrere dignetur extreme laborantibus
 ac pene jam perditis Romanis rebus. Talia Caza-
 nes audiens haud aspernatus affinitatem est; obla-
 tasque puellæ, quæ proles naturalis Andronici
 Augusti putabatur, admittens nuptias, ample ac
 solemniter promisit sese coerciturum, et ni pa-
 rerent, armis repressurum iniquos grassatores.

403 Hac apud barbaros per Romaniam impune
 latrocinantium duces late Cazanis, cujus poten-
 tiam norant, comminatione vulgata moti omnes
 sunt, si minus ad continentendam, saltem ad mode-
 randam timidiusque deinceps exercendam sævit-
 iam. Nam a plerisque ipsorum parum istas minas
 curantibus, simulatione tenus sola nec ea longa,
 delatum edicto Canis est abstisti a Romanorum
 infestatione jubentis. Unius inter istos Alaidis
 paulo forte minus contumacem audaciam hæc de-
 nuntiatio concessit. Is tunc Lydiam incursans,
 quasi verteret vetus proverbium, Mysorum e Ly-
 dis congeribat prædas. Quod dum agit, novi Ca-
 zanis cum imperatore fœderis fama improvise
 ictus, in quamdam suæ ac suorum securitati con-
 sulendi sollicitudinem ingressus, hanc prædæ,
 quam ingentem paraverat et cui potissimum ti-
 mebat, in tuto collocandæ rationem excogitavit.
 Est ejus metropolis provinciæ antiqua urbs Sar-
 des, in qua situ validam et olim munitam arcem
 tunc adhuc nostrorum quidam obtinebant, ab una
 parte inaccessam objectu impenetrabilium mo-
 lium, ex altero latere immanibus præcipitiis defen-
 sam; cujus ideo etiam a paucis et prodire non
 audentibus insessæ barbari licet numero pollen-
 tes expugnationem desperassent. Hujus Alais præ-
 sidiarios colloquio tentavit, rogans ut quoniam

ὁμοίως συνδεῖσθαι, καὶ ἀνέδην ἐξίόντας ἐκείνους ἅμην τοῖς ἰδίους ἔργοις προσανέχειν ἐξ ὧν τραφή-
 σονται, αὐτοὺς δὲ τὰ οἰκεῖα πάντως ποιεῖν, αὐτῶν
 μὲν, ὡς εἰκὸς, ἀπέχοντας, ἄλλοις δ' ἐπιτιθεμένους
 ἐξ ὧν κερδανούσι τὸν οἰκεῖον τρόπον καὶ ληστρικόν.
 Ἐκείνοι μὲν οὖν τοιαῦτ' ἔξουσιν, καὶ λιπαροῦ, ἀντεί-
 χοντο τοῦ φρουρίου· τοῖς δὲ τὸ μὲν ἀνοίστασθαι
 μάταιον ἐνομίζετο, τὸ δ' εὐπειθεῖν, εἰ καὶ μὴ σφίσι
 αὐτοῖς ἀσφαλὲς διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν γεινῖαν (οὐδὲ
 γὰρ ἦν ἀρνεῖσθαι, καὶ λύκοις κοινὰ ταμέσθαι τὰ ὄρ-
 κια), ὅμως διὰ τὴν ἐφεστῶσαν ἀνάγκην καὶ τοῦ
 ὁδρεύεσθαι τε καὶ κατασπεῖρειν ἕνεκα ἀνεκτὴν ἐδόκει,
 καὶ συγκατέβαινον. Καὶ δὴ πολλοὺς τινὰς τῶν Πε-
 σῶν ὑποδέχοντα (σωροὺς δὲ χρημάτων αὐτῶν, ὡς
 εἰκὸς, σὺν αὐτοῖς εἶδε τις ἂν), παρὰ τασούτων οὐ
 συνοικοῦντες τοῖς εἰσπαθεῖσι παρ' ὅσον τὸ μεταξὺ
 τεῖχος σφᾶς ἀπ' ἀλλήλων διείργε. Κατὰ τινα δὲ πυ-
 λίδα καὶ συμμετεῖχον ἀλλήλοις ἔνιοι, ὡς ἐλέγετο.
 Ταῦτα γοῦν ἦσαν ἐπὶ χρόνον, καὶ ἀναχωρῆν τῶν
 κακῶν κατὰ τὸ φρούριον εἶχον. Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν τῆς
 γῆρας τῶν Τοχάρων κατ' ὀλίγον ἡσθύνον καὶ ἡδὴ

Θάρρος εἶχον ἐκείνοι καὶ τῶν φόδων αὐτοὺς ἀνείχου-
 σαν, οἱ τέως ἰκέται αὐτῶν γίνονται καὶ τῶν προ-
 τέρων ἀναμιμνήσκονται καὶ ἐπιχειροῦν τοῖς γειτο-
 νοῖσι βουλευόμενοι. Ἦν δὲ ἄρα τὸ σφῆμα καθ' αὐ-
 τῶν· ἐξ Ἰσου γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι ἀντεπιβουλεύειν
 ἐκείνοις ἔχοντες πρὸς τοῦτο καὶ διυπνίζοντο παρ'
 ἐκείνων, [P 281] τὸ φθῆναι πρᾶξι παρὰ τὸ παθεῖν
 κερδαλεώτερον ἡγησάμενοι. Καὶ δὴ προλαβόντες
 τὴν ἐπιβουλὴν πέμπουσι πρὸς τὸν τρινακάδε τῶν
 Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἄρχοντα περιμικτήριον ἐξ ὧν ὁ
 ματος τῆς αὐλῆς. Καὶ νυκτὸς ἐκεῖνος λαὸν ἱκανὴν
 ἐξετοίμασάμενος προσβάλλει τῷ φρουρίῳ, καὶ ἐμ-
 φανῆς ἦν τοῖς μὲν προσδοκώμενος, τοῖς δ' ἀπροσδο-
 κητος. Ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἀσμένως δέχονται τοῦτον,
 τοῖς δ' ἐφίσταται κοιμωμένοις δεινὸς δεινός, καὶ
 ἐντεῦθεν διατεθείκει σφᾶς τὰ παγχάλεπα.

17. *Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὴν πόλιν
 ἐπανελεύσεως.*

Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ βασις τῆς νόσου
 ἔτι μὲν παρὰ ταῖς Πηγαῖς ἦν, καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ
 προσελθόντι· ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Κύζικον τῶν ἀμφ'

perampla et bifariam divisa munitio erat, partem
 unam, quod tuto possent facere, sibi concedere-
 rent. Nam præterquam id sine suo ullo damno
 facturos fide illis cavere sanctissima spondebat,
 etiam contra perjurium, si quod suspectarent, cer-
 tum haberent præsidium muri firmissimi, quo
 duæ, de quibus est dictum, arcis unius partes ab
 invicem discluderentur. Ea nostri audientes laud
 illi quidem multum fidebant promissis barbaro-
 rum: cæterum diuturnæ clausuræ, ejus aliter
 relaxationem non sperarent, affecti tædio, et re-
 rum inopia ex agri circumstiti longa desolatione
 necessario secuta graviter pressi, rejiciendam non
 putarunt qualiscunque conventionis mentionem.
 Romanis ergo congressum non ahnuentibus ad
 tractandum pressius descenditur. Proponunt quid
 vellent barbari. Arcis dimidium concedi sibi po-
 stulant, ubi res in tuto suas haberent, 404 unde
 in hostes erumpent, quo se recipient. Romani
 reliquam clausuro quamlibet valido sibi certissi-
 mum servarent, securique inde prodirent ad agri-
 culturam et commercia, eo innoxie recondent
 se ac sua, tranquillis circum cunctis beneficio
 præsentis fœderis et constanti benevolentia novo-
 rum sociorum late per regionem dominantium.
 Eisi non latebat de his arbitrantes nostros homi-
 nes quam infida vicinia luporum cum agnis esset,
 quamque suspectæ indutiæ pollicentium convic-
 tum indemnem sibi prope d-gentibus, interim
 dum in alios ejusdem secum gentis ac generis
 evetrendi latrocinando, ut solebant, sibi licen-
 tiam exciperent, tamen quia, ut indicavi, aqua-
 tiæ et agricultura dudum exclusi vitæ utilium
 inopia jam extrema laborabant, stultum esse judi-
 carunt non præceptare exitio præsentī quantumli-
 bet ancipites ac duras conditiones turpis etiam
 fœderis. Assentiri se dixerunt. Mox ag: sane, in

rem venit. Admittuntur in partem Sardensis
 arcis Persæ non pauci. Hos a Romanis segregabat
 murus longus, tamen, ut audio, postico uspiam
 pervius. Stetit hæc aliquandiu societas, quam con-
 glutinaverat hinc quidem egestas urgens, inde au-
 tem metus ingruens, neuter, si se remiserint, diu-
 turni magister officii. Ergo cum lapsu temporis
 formido quam minæ Cazanis Alaidi et ejus comi-
 tibus incusserant elanguescere cœpisset, redierunt
 illi scilicet ad ingenium, et prioris instituti memo-
 res secum ipsi statuerunt uti commoditate vici-
 niæ ad spoliandos novos hospites, supina, ut pu-
 tabant, fiducia incautos, in quo sua illos opinio
 fallebat, unde in caput auctorum fraus perfida re-
 cidit. Vigiles enim in sui custodiam præsidarii
 Sardenses, ubi versari barbaros in apparatu
 struendarum ipsis insidiarum et violandi crudeli-
 ter hospitii sensere, præoccupare fortiter agendo
 quam ignave cessando injuriam perpeti utilius
 arbitrati, clam rogant non longe tunc distantem
 Romanorum aliquot ducem cohortium, cui ex di-
 gnitate palatina 405 primicerius aulæ titulus erat,
 adesse ipsis ne gravaretur, prævertere proximum
 insultum perfidorum hospitum necesse habentibus.
 Ille idoneo militum numero secum armato noctu
 arci Sardensi se admovet. Statim apparuit utri
 expectatus parti, utri adveniret improvisus: nam
 a Romanis gratulanter acceptus, confestim in so-
 pitos irruens barbaros dirum illis somnium
 portavit, internecione perjuros latrones delens.

17. *De imperatoris Michaelis in urbem reditu.*

At Michael imperator e morbo recreatus adhuc
 Pegis morabatur; quo cum illum veneraturus et
 obsequia principi a subdito debita exhibitorus dux
 magnus e Cyzico venisset, sciens Augustus junior
 summo suo dolore quantum ille et ejus Itali tur-
 barum modo Cyzici movissent, admittere invisum

αὐτὸν κυδοιμού, ἐφ' ᾧ περ κατὰ τὸ εἶδος ἀπονέμειται μὲν τὴν προκύνητιν, ἀπολαύει δὲ γε τῆς θείας δεσπότης δοῦλος, ἄδατος ἦν ἡ πόλις τὸ παράπαν ἐξ ἐπιτάγματος· τὰ γὰρ ἐξ ὑπογύου πραγθέντα παρ' Ἰταλοῖς κατὰ Κούζικον καὶ λίαν ὠδύνα τὸν βασιλέα ἀνάπτει οἱ γεγονότα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πρὸς ἐκείνον ὀμίλιαν ἀπέστραπτει. "Ἠδὲ καὶ τελείας ἐπιδὸς ὕψους, σῶμα τῇ Αὐγούστη [P 282] τῇ ἐκινού, ἐπεὶ καὶ αὕτη συνῆν ἐκείνῳ κατὰ τὰς Πηγὰς ἀπαντήσασα, διαπεριούται κατὰ δύσιν. Καὶ ἐν ἡμέραις τοῖς κατὰ δύσιν χωροῖς ἐναυλισάμενος, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἐπανήκειν ἐς πόλιν καὶ ὁ πατήρ καὶ βασιλεὺς ἡπείγε τὴν ἐπιδημίαν, ἡμέρᾳ μὲν εἰκοστῇ τρίτῃ Ἐκατομβαιῶνος μηνὸς καταλαμβάνει τὴν Ἀρίπειαν, τῇ δ' ἑξῆς ἐξέρχεται μὲν βασιλεὺς, συν-εξέρχεται δὲ καὶ ἅπαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ μοναχοὶ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἅπαντες συνεξίσιν, οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον ἦν ἐκκριτον, ἐκεῖθεν λείποντο. Καὶ τότε κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ βασιλεὺς βασιλεῖ συναντᾷ, καὶ χρόνιος φαίνεται, καὶ ὥστερ τις τροπαιοῦχος ὅπῃ πολλὰς ταῖς εὐφημαῖς τὴν πόλιν εἰσέρχεται.

η). *Περὶ τῆς καταδρομῆς κατὰ τὸν Αἰμον τοῦ Σφεντισθλάβου.*

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὑσφεντισθλάβος τῶν Βουλγ-ρων, ὡς εἴπη τις, βασιλεὺς, εἴτε διὰ τὴν ἐκ τοῦ

ἁ κράλη Σερβίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς διὰ τὸ τοῦ βασι-λέως κῆδος παρόρασιν, εἴτε δι' αὐτὴν αὐθις καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ γαμβρὸν τὸν δεσπότην ἐπεσχημένον ἐξ αἰτιῶν ὧν ἐλέχθησαν παρακεκινισμένος, εἴτε καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐξασθένεισιν τῶν βα-σιλικῶν καταφρονήσας πραγμάτων καὶ οἶον τῆς τῆς τῶν Ῥωμαίων κατεπαρθεῖς, ἐξ αὐτῆς ὡς εἶχε κατατρέχει τὰ κατὰ τὸν Αἷμον φρούρια. Καὶ πλὴν ὀλίγων τὰ μὲν κατὰ κρίτος ἦρει, τὰ δὲ καὶ δι' ὀμολογίας προσήγετο. Προσδόκιμος δ' ἦν καὶ τοῖς λοιποῖς προσθαλὴν, εὐκολίᾳ καιροῦ βαρβαρικὴν συμμίζας αὐθάδειαν. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς ἐπιθή-κην καὶ τοῦτο δεξάμενος τῶν δεινῶν, καλὸν ἡγούμε-νος καὶ σωτήριον τοῖς ἐκεῖ τόποις τοῦ βαρδάρου τὰς ἐργὰς προκαταλαβεῖν, ἐκείνοις μὲν ὡς εἶχε βοήθειαν πέμπειν ἡπείγετο, ὅμως γε μὲντοι καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ βασιλέα πρὸς δύσιν ὤρμα, καὶ τέως αὐτόθεν ὑπο-νοῶν καὶ τὸν κατὰ τὸν Κρουὸν ἐξάρχοντα τὸν τοῦ Σμιλτζῶ γαμβρὸν Ἐλιμηρῆν, ὃς θείος μὲν ἦν πρὸς πατρός Ὑσφεντισθλάβῳ (τῷ γὰρ Τερτερῇ ὡμαιμό-νει), δεσπότης δ' εἶχε παρὰ Βουλγάρους ἀξίαν. Καὶ διὰ ταῦτα τὴν ὡμαιμίαν βασιλεὺς ἀποκρουόμε-νος, [P 283] τοῦ μὴ κἀκεῖνον συνεισθαλεῖν Ὑσφεν-τισθλάβῳ, ἀλλὰ γε καὶ προσεπαμύνειν Ῥωμαίοις, εἰ δυνατόν, ἐκείνον μὲν πέμψας δώροις ἱκανοῖς ἐπειράτο διεκμειλίσσεσθαι, καὶ προνοεῖται ἐκ τῆς

ex eo sibi hominem noluit, ideoque clausum om-
nino cuius teneri Pegarum oppidum praecepit.
Post haec jam confirmatis plene viribus, una cum
sua conjuge Augusta, quae in occursum ipsi Pegas
processerat, in continentem inde Occiduam traji-
cit; et in villis ejus tractus per dies aliquot diver-
satus, cum suum differre in urbem reditum, patre
Augusto impatienter urgente, diutius nequiret,
tertia et vicesima Januarii die pervenit Driream.
Postridie prodit Constantinopoli imperator senior,
prodit et ejus comitatus universus; monachi
praeterea et ecclesiastici universi simul prodeunt,
nec lectissimi quique civium ex urbe defuere. Me-
dio inter urbem et Driream spatio Augustorum
occursus contigit, iis mutuis significationibus af-
fectus quos inter tam conjunctos post tam longam
406 primum absentiam visentes existere par
fuit. Hinc Michael, velut tropaea referens quis-
piam, inter multas acclamationes faustas urbem
ingreditur.

18. De incursione Sphentisthlabi in subjectas Haemo regiones.

Inter haec Sphentisthlabus Bulgarorum, ut quis
dixerit, rex, sive in ultionem repudiatæ a crale
Serbiae suae sororis, Terteris filiae, adscitæque in
ejus locum filiae imperatoris, sive indigne ferens
suum intimum affinem Michaelē despotam, ejus-
dem nunc germanæ suae virum, comprehensum
et custodiē traditum ab Augusto fuisse propter
eas quas diximus causas, sive despectu afflictæ
imperii fortunæ ob nostrarum debilitationem co-
piarum, in spes ambitiosas elatus armata manu

incursavit Romanas arces limiti ad Haemum im-
positas, easque, paucis exceptis, aut vi cepit
aut conditionibus ad deditionem perpulit. Nec
his eum fore contentum apparebat aut tempe-
raturum a tentandis aliis, dum ejus nistam
ambitioni barbaricam audaciam tam benigna op-
portunitas commodissimæ occasionis ad ulterius
promovendum invitaret. Imperator isto malorum
auctario gravatus, honestum et salutare reputans
impetus in loca illa incitatos barbari mature præ-
vertere, quibus eum minari regionibus credebatur,
festinavit submissis strenue auxiliis firmare. Sed
et praeterea filium Augustum in Occiduos destina-
vit tractus. Quæ interim dum expeditio paratur,
suspectans ne se Sphentisthlabo in belli contra
Romanos societatem adderet Eltemeres Smiltzæ
gener, Cruno adsitæ exarchus regionis, utpote
Sphentisthlabi patruus (frater enim erat Terteris),
alio qui magni habitus a Bulgaris, apud quos de-
spotæ dignitatem 407 obtinebat, præoccupare
illum donis haud parvis studuit, non desperans
sic consequi se posse, non modo ne is suas copias
in Romanorum damna fratris filio adjungeret, sed
ut contra pro imperio pugnaret. In eam igitur
spem bene impensas largitiones ratus, præter mu-
nera missa Eltemeri obtulit annuas e fisco suo
pensiones, adhibuitque ad hoc ei persuadendum
socrum ipsius, uxorem Smiltzæ, neptem ex fratre
sua (nam illa ex Sebastocratore nata Consttan-
tino erat), quam pro consanguinitate intima se-
cum, et necessitudine quæ ipsi cum Eltemere
utpote genero intercederet artissima, in primis

Ῥωμαίων ἀγάλλειν κατεπηγγέλλετο, τῇ δὲ πενθερᾷ Α τοῦτου τῇ τοῦ Σμιλτζου συζύγῳ, αὐτανεψία οὖσα (τοῦ γὰρ σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου θυγάτηρ ἦν) τὰ μέγιστα προσθαῖρων, ὡς τὸν γαμβρὸν παρα-
 πείσοι καὶ ἐκμειλίζαιτο, πέμψας τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τοῖς ἐκεῖσε τόποις ψκονόμεναι τὰ πρόσφορα. Ἦν δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐπὶ τούτοις
 προτὸδοκιμο; ἐξελθεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξηρτύετο κατ' ἰδίαν τὰ οἰκοὶ καὶ βασιλικῶς ψκονομεῖτο· ἀποθαλόντι γὰρ τὰ ἀποτεταγμένα οἱ τῶν προνοῶν κατ' ἀνατολὴν ἐκ
 τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιθέσεως προσεκυροῦντο παρὶ πατρὸς; τὰ κατὰ δύσιν κτήματα τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ, ὅσοις ἄρα καὶ ὁ πενθερὸς ἐκείνου βασιλεὺς Μιχαὴλ
 ἐκ δύσεως ἀγαγὼν ὑπὸ φρικταῖς ὁμολογίαις καὶ τῇ θυγατρὶ συνοικίσας μεγαλοπρεπῶς ἐπολυώρει καὶ ὡς γαμβρὸν ἡγάλλε.

19. *Περὶ τῆς καταδίκης τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ τοῦ Ἀγγέλου.*

Τὸ δ' αἴτιον τῆς ἐκείνου τάλαιπωρίας καὶ ἐπισχέ-
 σεως ἦδη μὲν καὶ προανατέτακτο, πλὴν ῥητέον καὶ ἐντελέστερον ὅτι στρατιώτας βασιλικῶν ἀλλαγίων, οἱ δὲ καὶ ἀντολήθηθεν ἀποικισθέντες ἐξ ὑπογίου διὰ
 τὴν καταδρομὴν τῶν Περσῶν αὐταῖς γυναίξιν καὶ τέκνοις ἤλυον κατὰ δύσιν, διὰ τινος ἐνδὸς ἐκείνων τοῦ Κοτέρτζη μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν προσεκαλεῖτο, καὶ προσιόντας δεχόμενος κατὰ πόλιν ὧν ὁρκους

ἀπῆται πιστῇ; προσεδρίας καὶ ξυναυλίσεω; ὡς σφᾶς εἶναι ἐχθροὺς ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου καὶ φίλους φίλων, καὶ ἀντεδίδου τὰ ὅμοια πρὸς ἐκείνους, τὴν ὁμαιχμίαν προκαθιστάς, πολλὰ ἄττα διδοὺς καὶ με-
 γάλα καθυπισχνούμενος. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο παρ' αἰσθησιν πᾶσαν, μὴ ὅτι γε βασιλέως, ἀλλὰ αὐτῶν δὴ τῶν συνήθων καὶ ψκειωμένων αὐτῶν. Ἀλλὰ προ-
 αγγελθὲν παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Κοτέρτζην, δεινὴν βασιλεὺς ὑπενόει μελέτην [P 284] καὶ ἀπιστίας ὄντα ὑπώπτευσεν, καὶ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀδελφῆς τελευτησάσης τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν, ἥτις καὶ ἀλλότριον εἶχε πρὸς τὸν κρατοῦντα τὸ γένος. Διὰ τοι ταῦτα καὶ μὴνδ; Ἐκτομδαιῶνος μιᾷ προσκαλεῖ μὲν πατριάρχην, προσκαλεῖται δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρῖν, πορὸν τῶν καὶ τῆς συγχλήτου, συνελθόντων τε καὶ
 B μνηρχῶν καὶ τῶν τῆς πολιτείας, καὶ εἰς κρίσιν βασιλεὺς καθιστᾷ τὸν δεσπότην· πρὸς ὃν καὶ εἰς ἀπολογίαν καταστὰς ἐκείνος, πολλὰ λέγων καὶ κατὰ τῆς κατηγορίας ἀποδιδράσκειν πειρώμενος, τέλος καταδικασθεὶς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐγκλείεται τρισκα-
 δεκάτῃ Κρονίου αὐτοῦ καὶ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, ἃ δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Τερτερῆ ἀπεγέννησεν. Ἀγέλας δ' ἱπ-
 πων καὶ πᾶσαν ὑπορξίν τὴν ἐκείνου καὶ κτήματα τῷ υἱῷ καὶ βασιλεὶ δίδωσιν. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνου οἰκίαν τῷ δεσπότη Ἰωάννῃ προσνέμει. Ὑστερον δ' ἐκεῖθεν ἀποδρᾶναι πειρα-

idoneam talis sequestram negotiationis fore credidit. In quo ne illa sibi parceret aut ullam omitt-
 ret artem deliniendi generum et ab eo eblandiendi C quæ volebat imperator, instigatorem ei submitit mulieris istius fratrem Michaelē Palæologum. His in antecessum ad tutelam illius limitis provi-
 sis, expectabatur iturus quamprimum illuc junior Augustus Michael, instructaturque ac splendide interim adornabatur ista profectio ejus. Ad quod opus fuit nova illi, unde imperii dignitatem sus-
 teneret, assignari a patre vectigalia, quoniam quæ dudum ipsi in regionibus Orientalis tractus attributa fuerant, incursionibus Agarenorum perierant funditus universa. Quare constituit nunc illi se-
 nior Augustus possessiones in Occiduo tractu sitas Michaelis despote, quibus illum olim ipsius socer Michael Augustus Andronici pater, ex Occidente evocatum conventionibus jurejurando firmatis et
 D propriæ filię nuptiis honoratum, ample ac regie munneratus uti generum fuerat.

19. *De condemnatione despote Michaelis Angeli.*

Eæ cur illi nunc ereptæ fuerint, quamve ob causam is comprehensus miserias carceris perferret, jam prius indicavimus, sed et modo idem paulo plenius retexendum. Milites imperialium contuberniorum, ejecti nuper, ut diximus, 408
 Orientali continente coactique incursionibus Per-
 sarum inde fugere cum uxoris et liberis, errabant per Occiduas regiones. Ex his Michael, usus ad id opera unius eorum, Cotertze nomine, ad centum ad se vocatos, cum in urbe esset, benigne

supplices excipiens adduxerat ad sibi clam jurandam clientelam adhæSIONemque perpetuam, diserte Deo teste pollicendo se fore sine discrimine hostes hostium, amicos amicorum ejus. Vicissimque suam illis fidem pariter obligaverat, constituta immutabili societate. Idque fœdus multis protinus donis, majoribus in posterum promissis sanxerat. Egerat hæc arcano despota, vitata diligenter non modo Augusti conscientia, sed et suorum ipsius familiarum ac domesticorum. Verum ea vel Coter-
 tizes vel ex ejus comitatu quispiam cum clam Andronico indicasset, gravem ei suspicionem movit adversus despota velut rebus novis inhiantem parantemque a se deficere. Conjecturæ verisimilitudinem addebat magnam, quod idem Michael priori uxore, Andronici Augusti germana, mortua filiam Terteris duxerat, mulierem infensi domni D Augustæ generis. Ob hæc quadam die mensis Januarii vocat imperator patriarcham, adhibet eodem antistites et clerum, senatoribus quoque præsentibus. Convenerant et monachi, nec non e civium ordine permulti. Apud hunc cœtum reus sistitur Michael imperatore iudice; jussusque respondere multa dixit in defensionem sui, nec vitare tamen potuit quin tandem damnatus perpetuo carceri addiceretur. Die itaque tertia decima mensis Martii Michael despota, cum uxore Terteris filia et susceptis ex hac liberis, in custodiam apud magnum palatium datus est. Ejus 409 vero magni equorum greges opesque ac res familiaris omnis generis prædiaque ac bona soli cuncta in fiscum redacta imperator juniore Augusti suo filio

θεῖς, γνωσθὲν, ταῖς κατὰ τὰς Βλαχέρνας εἰρκταῖς· Ἄ θ' ἴρα τις ἀνασθεθῇ καὶ ἀντιλαβὰς δοῖεν τοῖς σχιζομένοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν ἐδόκουν καὶ εἰσέτι διευθετεῖν, ὥς αὐτίκα ἐκκόψοντες, εἰ καὶ ἔτι ἀντέλοι καὶ τὴν ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πράξιν. Ἢ δ' οἰκονομία οὕτω πως ἦν, πατριάρχην μὲν αὐτὴν μὴ λειτουργεῖν ὅλως, ὥς ἂν μὴ συλλειτουργούντων κατὰ τὸ εἶδος διακόνων ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν διπτύχων συμνημονεύοιτο, ἱερεῖς δὲ μόνους ἄτερ διακόνων ἱερουργεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνακτόρων, ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῷ, [καὶ] ἄλλαις μὲν ἡμέραις, μάλιστα δὲ δημοτελέσι καὶ ἑορτασίμοις, ὥς κὰν τῇ τῆς ὁρθοδοξίας κοινοπληθεῖ, ὅτε βασιλεὺς ἐνδημήσαντος καὶ πλήθους ἱκανοῦ συναχθέντος ὁ μὲν πατριάρχης ἡπράκτει, ἱερεὺς δὲ μόνος ἀπερικτυπῆτως πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαίοντων διὰ τὸν θόρυβον, τὰ τῆς ἱερουργίας ἐξέπραττεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς πασχαλίοις ἐγένετο. Ὑστερον δ' ἐσαυθὶς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ τὸν ἐν τοῖς μαγγάνοις νεῶν λειτουργήσαντες, ὃς ἀνέβη· τῷ μάρτυρι κα'. *Περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περσὶαν δεινῶν, καὶ ἔτι τῶν σπηδίσποτε, ἐξαγγελία.*

κ'. *Περὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἀποσχισθέντων ἀρχιερέων διὰ τὸν Ἀθανάσιον.*

Κάντεῦθεν μὲν τοῦ αὐτοῦ Κρονίου καὶ οἱ σχιζόμενοι τῶν ἀρχιερέων ἀπηυθεκότες οἷον καὶ πείσαντες ἑαυτοὺς, μόλις καταμαλακισθέντες τὰς γνώμας βασιλεὺς ὥς δυνατὸν κατεπειγόντος, ἐν τῇ τῶν Βατῶν ἑορτῇ τῇ μετὰ τοῦ Ἰθασιῶν εἰρήνῃ ἀφωσιώσαντο. Ὁ δὲ γ' Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος πολλάκις καὶ αὐτὸς παρὰ βασιλεὺς παρακινούμενος ἀπρὶς τῆς γνώμης εἴχετο καὶ οὐκ ἐνεδίδου ὅλως οὐδὲ κατένευε τὴν ὁμόοισιν. Παρ' ἦν αἰτίαν, καὶ τοῦ δόξαι τοῦτον μὴ δὲ βασιλεὺς αὐτοῦ μνημονεύειν διὰ ταῦτα, ἤθελον μὲν καὶ αὐτοὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐκκόπτειν τῶν διπτύχων μνημόσυνον, θεῖνόν ἡγούμενοι ἦν ἐκεῖνος μὲν οὐδ' ἔταρ, τὴ τοῦ λόγου, σφᾶς γε προσδέχοιτο, ἐκεῖνοι δὲ καὶ οὕτως ἀξιοῖεν ἐκεῖνον καὶ μνημονεύοιεν. Τέως δὲ καὶ πᾶσι ἅπαντα κατ' ἐπὶ τῆς αἰτιώμενοι, καραδοκοῦντες καὶ οὕτω τὴν τῆς γνώμης μετέθεσιν, [P 285] τὸ μὲν ἀποθαρρῆσαι αὐτίκα τὴν τοῦ ὀνόματος ἐκκοπὴν ὥς ἄλλως ἄτοπον ὄν, μὴ φανεῖσθαι ἀξιολόγου αἰτίας καὶ ἀντικρὺς ἐπὶ δόγματι, πατριάρχου ἀποβάλλεσθαι ὄνομα, μὴ καὶ μᾶλλον

ζομένοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν ἐδόκουν καὶ εἰσέτι διευθετεῖν, ὥς αὐτίκα ἐκκόψοντες, εἰ καὶ ἔτι ἀντέλοι καὶ τὴν ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πράξιν. Ἢ δ' οἰκονομία οὕτω πως ἦν, πατριάρχην μὲν αὐτὴν μὴ λειτουργεῖν ὅλως, ὥς ἂν μὴ συλλειτουργούντων κατὰ τὸ εἶδος διακόνων ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν διπτύχων συμνημονεύοιτο, ἱερεῖς δὲ μόνους ἄτερ διακόνων ἱερουργεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνακτόρων, ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῷ, [καὶ] ἄλλαις μὲν ἡμέραις, μάλιστα δὲ δημοτελέσι καὶ ἑορτασίμοις, ὥς κὰν τῇ τῆς ὁρθοδοξίας κοινοπληθεῖ, ὅτε βασιλεὺς ἐνδημήσαντος καὶ πλήθους ἱκανοῦ συναχθέντος ὁ μὲν πατριάρχης ἡπράκτει, ἱερεὺς δὲ μόνος ἀπερικτυπῆτως πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαίοντων διὰ τὸν θόρυβον, τὰ τῆς ἱερουργίας ἐξέπραττεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς πασχαλίοις ἐγένετο. Ὑστερον δ' ἐσαυθὶς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ τὸν ἐν τοῖς μαγγάνοις νεῶν λειτουργήσαντες, ὃς ἀνέβη· τῷ μάρτυρι κα'. *Περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περσὶαν δεινῶν, καὶ ἔτι τῶν σπηδίσποτε, ἐξαγγελία.*

Ἡῤῥανε δ' ὁσμήραι καὶ αὖθις τὸ ἀπὸ τῶν Περσῶν θεῖνόν, ὥστ' ἀποκεκλιθεῖσι πανταχοῦ τὰς τῆς σω-

donavit, exceptis tamen ejusdem ædibus urbanis, quas attribuit Joanni despotæ. Sic mancipatus æterno carceri Michael fugam inde postea tentavit. Sed deprehensus in ergastula Blachernarum est translatus, securius illic habendus.

20. De pace abscissorum antistitum ob Athanasium.

Inde hoc ipso mense Martino abscissi antistites, pertæsi secessionis, tandemque persuaderi sibi passi ab instante continuo imperatore ut sine aliquando turbandi facerent, in festo Palmarum convenientes pacem cum Athanasio fecerunt. Alexandrinus tamen Athanasius, utcumque crebro ad idem faciendum instigatus ab Augusto, irrevocabiliter in sententia persistit, nullis conditionibus in concordie consilium attrahi ac vel paululum inflecti sese passus. Quam ob causam episcopi cogitarunt de nomine ipsius eradendo ex ecclesiasticis diptychis omittendaque inter sacra commemoratione ejus, cum præsertim et ipse putaretur in suis liturgiis Augusti mentionem prætermittere, quod patriarchæ sibi non probato adhæreret. Nec enim ferendum arbitrabantur inconcussam ipsi servari tanti possessionem honoris, interim dum ille ne minimum quidem vellet remittere de fastu, quo jam conspirantia cunctorum antistitum judicia unus pertinaciter dissentiens damnabat. Hæc inter se locuti non tamen expedire in executionem impetum ausi sunt, seu spe attrahendi tandem ejus in partes, seu veriti ne non satis canonica videri posset tanti patriarchæ tali de causa e sacris tabulis erasio, cujus nullus circa dogma error argueretur. Ergo ne quasi tumultuosior re-

natio feras præpropere **410** abigeret et novi quidpiam incommodi ex facto ancipiti nasceretur, unde ansam avulsi adhuc alii suarum roborandarum partium sumerent, consultius tunc quidem visum temperamento quodam uti hujusmodi, quo et periculum ejus ignominie sic Alexandrino intentaretur, ut re tamen integra non excluderetur idem aditu resipiscentie, nec tamen alea novi damni jaceretur. Deceverunt deinceps solemnes a patriarcha celebrandas ipso liturgias omittere, in quibus videlicet recitari a diaconis nomina patriarcharum orthodoxorum, cuncto audiente populo, necesse foret, vice autem earum sacro defungi per privatum faciendi sacerdote, sine diaconorum ministerio. Hoc ita facituri exinde cepit in æde sacra palatii, hoc idem in templo maximo. non profestis solum diebus, sed et in solemnitatibus etiam populi concursu celebribus. Itaque die ipsa Orthodoxie, cum et de more imperator in templum advenisset et densus adesset populus, patriarcha non comparuit, sacerdos autem simplex citra pompam et cantum, nemine, præsertim in turbæ magnæ strepitu, exaudiente quid mussitaret myta celebrans, sacro utcumque defunctus officio e t. Similiter et in festis acturæ Paschalibus. Eademque arte in solemnibus quoque paulo post celebrata sancti martyris Georgii memoria necessitas nonnandi palam e diptychis Alexandrini lucrifacta est, liturgia in templo Manganorum, ubi sancto istius honos annuus habetur, submissæ peracta.

21. Rursus de malis ulteriore continentem inundantibus, et allatis undecunque tristibus nuntiis.

Crescebat inter hæc magisque ac magis in dies

τηρίας ἐλπίδας. Τί γὰρ τῶν δυσχερῶν ἀπῆν; Καὶ ἔω τὰ μακράν. Ἀλλὰ τὰ κατὰ θύραν ταῦτα καὶ τῆς βασιλίδος προαύλια. Τὰ δ' ἦν εὐθὺς νηὶς ἀποβαίνοντι τῷ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου περατομένῳ, ὥστε ἀφεμένῳ θαλάσσης λαμβάνειν κίνδυνον. Ἀνέδην γὰρ διέτρεχον πανταχοῦ τῆς περὶ αἰῶνος, καὶ κατεσκήνουν ὅπου ἦν βουλομένοι αὐτοῖς, καὶ ταῦτ' οὐκ ἴλαδην στρατεύουσιν, [P 286] ἀλλ' ἀσυντάκτως; καὶ κατ' ὀλίγους, ὥστε κείσθαι τὴν περὶ αἰῶνος τῆς Βυζαντινῆς Σκυθῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἑρμῆαν, μηδενὸς τολμῶντος φανῆναι, ὅτε συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινας διαπράττεσθαι καὶ ἐκθέειν τολμῶντας, ζήλου τινὸς περὶ θανάτου ἢ καὶ μᾶλλον ἐνδείας πιεζούσης, τριβομένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐφοδίων πρὸς καταναλωμένων, ἅπερ οἶκον ἀπεφύροντο. Τὰ δ' ἦσαν μᾶλλον εἰς κίνδυνον. Ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἐκινύοντο ἀπειλαῖς; τῶν κρατούντων καὶ φέροντων σωζομένων; οἱ δὲ τολμῶντες, ἦν πού τις προεξέδραμε ἱκανὸς δοκῶν ἄγειν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιοῦτον εἶπη τις ἄν) καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πᾶσαν αἰσθησὶν ἐξήρχοντο, ὥστε καὶ συνέβαινε ποτὲ μὲν εὐστοχίαν ὀλίγοις πρὸς πολλοὺς γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις, πολλὰς δὲ καὶ σφάλλε-

σθαι. Καὶ οὐκ ἦν σχεδὸν ἡμέρα καθ' ἣν ἢ μὴ τοῖς κατὰ θάλασσαν φρουρίαις προσβάλλοντες ἡκούοντο ἢ μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φονεύοντες, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ ἱκεσίαι ἐχρώμεθα πρὸς Θεόν, τὸ οἰκτιστον. Διεῖχε δὲ μόνος ὁ κορυμνὸς οὗτος. Καὶ πολλὰς μὲν μετ' ἡμέραν ἐφαίνοντο τοῖς ἐντεῦθεν ἀφορώσι καὶ περὶ οἱ καὶ ἱππεῖς; ἅν που δὲ τις ἢ ἐνδεία ἐξαγορεύμενος κἀντεῦθεν ἐλπίζων κερδαίνειν ἐκ τῶν ὑπολείμενων ἄλλοις, ἢ μὴν καὶ κατὰ χρεῖαν ἐτέραν ἢ τοῦ σφετέρου κτήματος ἐπιμείλειαν ἐξορμᾶν ἐξ ὄλμου, αὐτίκα ἢ ἡλίσκατο ἢ ἐκτείνετο. Καὶ πολλοὺς ἂν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετρωμένους; εἰς θάνατον, ἔστι δ' οὐ καὶ κεφαλῆς ἄνευ καὶ κόρσας ἀναύχενας. Πεπληθεῖ δὲ τῶν ἀγρομένων ἢ πόλιν, καὶ ἐστενοχωρεῖτο τοῖς πανταχοῦ κειμένοις εἰς τὴν καὶ ὑπαίθριον, πνοὴ ζῆν καὶ μόνῃ πιστευομένη; λιμὸς γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γε λοιμὸς τοῖς ἀθλίους διμεριζέτην. Καὶ οἱ ἀστικοὶ τοῦ κακοῦ παραπήλαυνον, καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δεινοῖς συνέχοντο καὶ ἄποροι διήσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ ὅσον οὐ πῶ τὰ τοῖς πλησίον συμβάντα καὶ ἑαυτοῖς ἐπ' ἱσθῆς ἤλπιζον. Οἱ δὲ μὴ μόνον Χηλῇ τε καὶ Ἀστραδῆτῃ, ἀλλὰ καὶ Ἱερῷ

invalescebat a Persis malum, adeo ut omnis undecunque salutis spes excluderetur: quid enim miseriarum aberat? Mitto longinqua. Videamus quæ in portis urbis gerebantur, in ipso imperialis regiæ vestibulo. Navi te illic exscendentem **411** statim a trajecto Bosporo exciperent pericula extrema spoliatiois, captivitatis, cædis, tota, quanta patet, ulterioris continentis latitudine referta latronibus sævissimis, impune quo liberet ruentibus, et ubicunque vellent fixo tentorio securam habentibus stationem. Atque ii ne tantum quidem armis Romanis impertiebant reverentiæ, ut metu eorum aliquo saltem simulando circumspecte incedere, ire turmatim servatisve ordinibus curarent: temere vagi manipulis modicis, quam nostri contemptus fecerat, confidentia cursabant. Jamque adeo illæ celebratæ adagiis solitudines Scytharum non alibi verius quam in ora Byzantiæ urbis objecta muris, subjecta oculis reperirentur, nemine illic nostrorum audente comparere, quantacunque necessitas vocaret, etiam urgentis egestatis, eos qui rure se reliquisse recordarentur quo in urbe indigebant. Qui si vellent aleam jactare brevis excursiuncula, etiam a magistratibus prohibebantur tanquam ad mortem præsentissimam ituri. Quanquam suus quemque satis coercerat metus, vulgatis exemplis prodire ausorum, qui utcumque periti compendiorum et captato usi tempore, ubi minime putarant, duci barbaro cum sua turma in insidiis delitescenti occurrerant infortunio suo maximo. Nec felix in eo genere temeritas quorundam, qui pauci et inermes armatorum plurium manus effugisse ferebantur, multum ad similes ausus frequentandos incitabat: rari enim hi casus erant; qualium expectatio non nisi stulti caput committendum ducerent. Nulla

porro dies præteribat, qua non audirentur Persæ in aliquam arcium ad mare sitarum incurrisse, ad ejus portas aut cædes secissent aut captivos prehensissent. Idque, rem miserrimam! iis frequentius diebus accidebat, quas festas et bene feriatas habebamus supplicationibus rite Deo adhibendis ei propitiando. Cernehamusque ex hoc litore trans fretum angustum, quo **412** uno a morte protegebamur, equitatum et peditatum hostilem campo secure adverso potentem, frustra recognoscente unoquoque, dum ex effugio in urbe captato villam aut rus patrium respicit, loca ubi recondidit qua hic eget, quam nequidquam requirit, annonam, certissimus, si repetere attemptet, morte ac crudeli audaciam luiturum. Jacabant quippe per agros passim cadavera vel mutila membra sic cæsorum. Quidam ex lethali vulnere neglecti animam agebant. Truncum ibi capite corpus, illic faciem a collo abscissam cerneret. Redundabant plateæ civitatis conferta illuvie fugitivorum ex omni circum agro rusticorum, deeratque ubi pedem ambulantes per vicos sigerent, solo ubique constrato jacentibus temere corporibus sessæ, omnium inopis, vix ægre trahendo spiritu vitæ indicium dantis plebeculæ, sub divo diurnis juxta nocturnisque cæli injuriis expositæ, quam prædæ habebant et inter se partiebantur duo non mitiora barbaris malis, fames et lues, incommodo se ad civium quoque ac tecta intra urbem habentium infestationem propagante. Nam et quosdam invadebant morbi contagio propagati; et tanta turba cilio absumentes ne a felicibus quidem et domi copiosis sensum egestatis abstinere. Præterque humanis animis miserationem inevitabilem in conspectu patientiam extrema, etiam sui cuique denuntiatio periculi clades alterius visa fiebat, anxie cunctis expe-

φρουρίῳ προσβάλλοντες τὰ πάνδενα διεπράττοντο, ὥσπερ ὑπνώττοντος βασιλέως ἢ μὴ ζῶντος. Νικόμειδα δ' ἐξησθένει, λιμῶ τε καὶ ἐνδείᾳ ὕδατος πρὸς τὸ ἀμχανώτερον μετεβάλλετο. Ἡ δὲ γε περίπυστος Νίκαια ἀποκέλειστο, καὶ τὰς περίξ χάριτας ἀποκειραμένη ἐνδείᾳ καὶ αὐτὴ ἐστενοχώρητο. Καὶ νῦν μὲν Βηλόκωμα, νῦν δ' Ἀγγελόκωμα, νῦν δ' Ἀνὰ γουρή; καὶ Πλατανεία καὶ τὰ Μελάγγεια καὶ τὰ περίξ πάντα τῶν ἐνοικούντων ἔρημα [P 287] γεγονότα θρήγους ἐφέλκοντο τῶν εἰδῶτων. Ταῦτα Κρούλλα καὶ Κατοικία πεπόνθει καὶ χεῖριστα. Ὡς γὰρ ἀποκέλειστο μὲν ἡ ἐξ Ἡρακλείου καὶ Νερικώρεως; πρὸς τὴν Νίκαιαν, καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ συνήθειαι δόδοι εἰς θεινὴν ὑποψίαν καὶ πείραν ἦσαν πολλάκις κινδυνεύσαντων, ἡ δὲ κατὰ Κίον κατὰσκιος καὶ σωτηρίας εἰκαίως πως πολιθεύσα διεκδρομή πρὸς Νίκαιαν ἦνοικτο, οὕτω ἐν φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ· τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκιδιόσι καὶ Ἀλκιῶσι καὶ οἱ Βέδρουκας ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρωνυμούμενοι ἔπαρχον. Καὶ ἦν τοῖς ἀποδοῖσι βασιλέως κατὰ τὴν Κίον, τὴν ἡμέραν προσκαρτε-

ρῆσαι, νυκτὶ πιστεύειν τὴν σωτηρίαν, καὶ καταλαβούσι τὸ ἐκείσε παράλιον τῷ περὶ τὴν Ἀσκανίαν πλῆθι χρῆσθαι, καὶ οὕτω κατὰ τὴν τοῦ αἰγιαλοῦ πύλην τῆς πύλεως ἀποβαίνουσι διεκπαίειν εἰ. Νίκαιαν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τότε τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι ἐπιχειρῶντων τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ μέγιστα Νικαῖς ἐκινδύνευον. Διὰ ταῦτα τὸ ὅλον ὁ κρατῶν ἀναστῆλ- λειν οὐκ ἔχων τῆς συμφορᾶς πέμπει τινὰ Σιοῦρον στρατοπεδάρχην τῶν τζαγκρατόρων τατιμημένον, σὺναμά τισι καὶ μερικαῖς ἐξόδοις χρημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἄλλους ἐκεῖθεν πρὸς τὸ στρατεύεσθαι ἱκανώσας. Τῶν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Κατοικίαν μέρεσι φανέντων ἀναστραφέντων οἱ λαοὶ, καὶ ἐμφανέως ἦσαν τὸ ἀσφαλὲς ἐλπίζοντες. Τὸ δ' ἦν συμφορὰ τοῦτοι; καὶ διεθρος. Ἐπιτίθενται γὰρ παμπληθεῖς νυκτὶς ὥσαι πενταχισχιλοὶ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς πρὸς τὸ φρουρίον ὁδοὺς, λαθόντες πᾶσαν αἰσθησιν, προκαταλαμβάνουσιν. Οἱ δ' ἐπισπεσόντες ἐτέρωθεν ἐτοίμην ἐδίδουν δῆθεν πρὸς τὸ φρουρίον τὴν φυγὴν κατὰ νότον φεύγουσιν· οὐδὲ γὰρ ἦν ὑπιδέσθαι τὴν πείραν, ὅπου γε καὶ ὑπειδομένοις οὐκ ἦν ἱκανὰ πρὸς τὸ σώζεσθαι.

clanibus in quæ alios jam incurrisse exitia cernebant. Interim barbari non modo Chelem et Astrabiten, sed et arcem Hierī hostiliter aggressi, dira illi exempla feritatis immanis ediderunt, velut dormiente imperatore aut in vivis numerari desito. Nicomedia summe debilitata fame et aquæ penuria redactam se ad incitas gemebat. Inclyta vero illa quondam Nicæa vix se clausa tuebatur, amenitatibus undique abscissa circumscitis, angustis intus et ipsa penuriæ constricta, diris in horas et momenta exanimari solita nuntiis captorum a barbaris in vicinia **413** florentium nuper oppidorum. Nunc enim illic audiebatur direpta Belocoma, nunc Angelocoma, mox Anagurda et Platanea et Melangea subjacuisse sævitiae Persarum; cunctaque per circuitum incolis abactis desolata, luctu acerbo incendebant ejus ci-ves urbis, famæ subinde indicio de his admonitos. Hæc ipsa et his pejora Crulla et Catecia passæ feriebantur. Perveniebatque omnium notitia Nicæam, quia etsi trita olim ad illam urbem via, quæ ab Heracleo quæque a Nemicomeo frequentari consueverant, tunc prorsus incelebres squallerent, ob exempla passim nota spoliatorum aut trucidatorum in ipsis viatorum metu jam omnium impenetrabilis creditur, tamen una libera et aperta restabat, quæ a Cio tenditur, silvis densa et raris sparsa ædificiis, hincque incursibus latronum culta et colonis plena quærentium minus infesta. Hoc itinere afflu-ebant ad Nicæenses nova quotidie argumenta plan-gendi, aliis super alias, quæ sine fine cumulabantur, cognitæ eladibus, siquidem et similia his quæ Chal-cidensibus et Alizonibus acciderant, patiebantur quoque Bebryces ex Pylis et Pythiis conflato no-mine insignes. Eademque mox Nicææ narrabantur perlata illuc via secunda, quam hic juvat describere distinctius. Qui in continentem Asiæ mari exscen-

derant, totam apud Cium diem morati salutem suam nocti committebant. Sic velut isthmum cmen-si quemdam, ubi pervenerant in latus ille alterum oræ maritimæ, ad Ascaniam iterum navigatione utebantur, qua littorali Nicææ portæ appulsi in eam illac urbem admittebantur. Ostiorum enim terras spectantium usu tunc ultro ea urbs abstinere re-linqueretur, sic agere coacta timore imminentium sibi omni ex parte barbarorum hostium, a quorum etiam numero et fera potentia indesinenter instan-tium ingens erat sane periculum, ne non et hæc ipsam tam attenta custodia satis ad extremum tue-ri posset. Quod tanti momenti discrimen impera-tori notum movit eum, quanquam haud valentem occurrere tot aliis simul urgentibus, ad aliquid saltem pro **414** eo proprie conandum. Misit ergo quemdam Siurum, honoratum titulo atratopedar-chæ tzancratorum, cum paucis aliis, instructum quadam pecuniæ summa, qua uteretur ad stipendia et auctoramenta militum, si quos illic forte nan-cisci idoneos qui conscriberentur posset. Hi cum in Cateciæ partibus apparuissent, crexerunt ani-mos populi, et quasi signo salutis elato effecerunt ut confidere auderent brevi restituendum illic pu-blicam rem in statum pristina securitatis. Sed lon-ge illos opinio fecellit sua, eo mox ipso unde spe-raverant in occasionem ipsis verso exitii supremi. Animadverso quippe istorum motu hostes barbari, ac prævertendum rati, noctu in eos irruerunt cum universo exercitu, in quo circiter quinque milia numerabantur. Horum pars clam ac sine ullo no-strorum sensu insedit vias quæ ad arcem ducebant: alii e contraria parte Romanos adorti propellebant fugere coactos arcem versus, in loca videlicet in-sidiis suorum præoccupata, quod suspicandi nulla erat nostris ratio; et vel si nosset, ad salutem tali articulo rerum foret inutile. Ac milites quidem

Καὶ τότε οἱ μὲν ὑποστάντες ἐσφάττοντο, γυναῖκα δὲ καὶ παιδάρια πλῆθος μυρίον πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντα ἄγρα ἦν ἐτοίμη τοῖς προκαταλαβοῦσι. Καὶ τέλος οἱ τέως τοῖς ἄλλοις προσεπαμύνειν ἀποστελλόμενοι δρασμῶ μηχανῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ αὐτὰ προσασπιδόντες τὸ βασιλικὰ χρήματα· ἔπειτα πῦρ ἐναύσαντες οἱ ἐχθροὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη εἰς τέλος ἡμάθουναν. Τότε καὶ Ἀτμὴν ὑποστρέφων σὺν τοῖς ἀμφοῖν αὐτὸν, ἐπεὶ συνῆσαν σφίσι κατὰ συμμαχίαν καὶ Βηλοκωμῆται, προσλαβὼν ἐκείνους κενῇ τῶν ἐποίκων Βηλοκώμῃ προσβάλλει καὶ κατὰ κράτος αἰρεῖ, καὶ τοὺς μὲν κτείνει, αὐτὸς δὲ μυρίον πλοῦτον εὐρὺν ἐξολβίζεται, καὶ τὰ πιστὰ οἱ τῆς [P 288] ἀσφαλείας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων περιποιεῖ. Τοῦτων ἀπώνατο τῶν δεινῶν καὶ Προῦσα, μόνη περιλειφθεῖσα τῶν ἐξωθεν καλλονῶν. Τούτων καὶ Πηγαὶ παραθαλασσία πόλις τῶν δυσχερῶν ἐπειράθη. Τῶν γὰρ ἐξω πάντων συγκλεισθέντων ἐντὸς, ὅσοι καὶ τὸ ξίφος ἐφυγον, ἐντίκτει νόσον λοιμώδη τὸ συνεπτύχθαι λιμῶ καὶ κακοπαθείαις. Ἐτι δὲ καὶ τῇ νόσῳ ἐς

ἑκατοστίνας ἐπιπτεν. Τοῖς δὲ καὶ πρόστιμον ἐτίθη παρὰ βασιλείως ζημίας εἰς χιλιάδας ἐπ' αἰτία τοῦ μὴ τὸν μέγαν δέξασθαι δοῦκα, οὕτω τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνδον ἐπαγγελίαντος, καὶ δεῖν τοῦ μὴ παθεῖν ἀκείνους τὰ τοῖς Κυζικηνόις συμδάντα. Οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὰ οὐδ' ὅσον καὶ ὑποσχεῖν δυνατὰ τάκει τολμηθέντα ἡγγέλλοντο. Βίαι γὰρ ἡρπάζοντο, καὶ γυναῖκες ὄβριζοντο, καὶ κόρια διεφείροντο. Καὶ ὁ μὲν ἔχων εὐθὺς ἐσφυλεύετο, ἀγαπρτὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο· ὁ δὲ μὴ ἔχων τῇ τοῦ ἔχειν ὑποψίᾳ κατεδικάζετο, καὶ αἰώραις δειναῖς καὶ βασάνοις ἡτάζετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θέλειν τὴν σωτηρίαν πορίεσθαι. Πᾶσα δ' ἐκείνων περιουσία οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ἢ τοῦ καταλαδόντος τῶν Ἀμογαβάρων ἐφαίνετο· οὕτω γὰρ ἰδιωμυεῖτο τὸ ἔθνος, τῷ ἐξ Ἀδάρων, οἶμαι, κατάγεσθαι. Οὐ μόνον δ' αὐτόχθονες ταῦτ' ἐπισχυν, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν ἀνατολὴ πᾶσα Ῥωμαίων, ὅτι καὶ ὡς προσφυγῶν χρησάμενοι τῷ ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ καὶνὴ τις ἄλωσις ἦν παρὰ τῶν

quotquot hosti vultum non ignave obverterunt, in vestigio sunt cæsi, vulgus autem innumerabile mulierum ac puerorum effuso cursu ad arcem fugiens parata præda subsidentibus illic latronibus occurrit. Reliqui nostrorum militum, ne castris quidem retentis, cursu vago salutem quæsiere, qui servaturi alios scilicet venerant, pecunia etiam quam ab imperatore attulerant amissa. Inde igne pulchris ejus tractus ædificiis injecto in cinerem barbari verterunt omnia. Ex hoc belli successu victor revertens Atman cum suis, cognito Belocomitas in castris fuisse Romanis quæ modo deleverant, Belocomiam aggrediendi jam ipsam quippe vacuam **415** prædialiis tempus opportunum duxit. Ergo illam insiliens vi capit, et ibi repertos interficit. Ipse autem immensis opibus ea clausis munitione potitus prædive inde est habitus: arcis quippe illius munimentis, situ et arte validis ad quæsitæ pecuniæ custodiam usus, magnos sibi thesauros, unde belli ac principatus expediret sumptus, secure conditos ad manum habuit. Harum magna pars calamitatum in Prusam redundavit sic nudatam possessione agri sui et intra murorum ambitum redactam, nullo deinceps commercio cum suburbanis villis et prædiis, quæ non parum antea et ornata in territorio habuerat plurima. Clades hæc eadem Pegas afflixit, urbem maritimam. Cum enim post barbarorum, quam dixi, victoriam cuncti pagorum incolæ, qui effugere potuerant gladium hostilem, sub mœnium et propugnaculorum ejus oppidi cupide tutelam accurrissent, contigit illic consistari turbam ingentem inopis multitudinis, ex cujus illuvie ac fæce corruptis corporibus cito lues exarsit, qua totæ simul hominum centuriæ cadebant. Quorum in cumulum malorum supervenit indicta Pegensibus ab imperatore multa multorum millium nummuni ob admissum ab illis intra urbem magnum ducem; quod ne facerent

nominatim vetuerat Michael Augustus junior post suum inde reditum, metu ne et illi paterentur quæ Cyzicenis accidissent, plane intolerabilia et omni atrocitate diriora. Nam et res familiaris victusque domesticis miseris civibus auferebatur, et non modo mulieres aut nuptæ aut puberis ætatis, sed crudæ quoque virgunculæ vix egressæ infantiam libidine immani corrumpébantur. Ac conscius quidem se habere quod daret, ultro largiens flagitantibus spoliabatur, lucro imputans quod rebus ereptis vivere sineretur: qui vero nihil se habere quantumvis vere affirmaret, suspectus mendacii pœnis subiciebatur acerbissimis, quoad condita videlicet promeret, suspensus, tractus, cruciabiliter tortus, ab exprobrantibus merito hæc illum **416** pati, qui salutem nollet pecunia redimere. Quo in totò nefario genere quæstus tam impudens licentia erat istorum Amogabarorum (sic proprie vocabatur ea gens, inde credo quod ex Abaris originem traheret), ut quadam velut jam usu paria raptoribus auctoritate prædandi, quidquid quisque quam optimo se putaret jure possidere, id simul apparuerat, sibi quasi legitime quæsitum latro advena confidentissime arrogaret justeque usurpasse videri vellet. Nec indigenis hæc solum aut natis Cyzici flebant, sed sine discrimine pariter cunctis qui e circum universis ditionis Romanæ regionibus intra eam, ut est dictum, munitionem perfugii gratia sese receperant. Prætereo mutilationes corporum ac cædes infandorumque omne genus colluviem scelerum, per quæ, qui defensori scilicet venerant, miserrimos immanitate furoris extrema undique oppressos obtrebant. Causa erat Amogabaris hæc frequenter et palam agendi quod impune faciebant, magno ducē, quem unum venerabatur, ipsis obnoxio partim grati animi sensu partim formidine: nam et ab aliis sponte se ipsi subjicientibus, qua eminebat, potestatem acceperisse

οἰκείων τοῖς ἀπ' ἐχθρῶν φεύγουσιν. Ἐὼ σωματῶν ἀκρωτηριασμοῦ καὶ φόνου καὶ μισασμάτων φορῶν ἄλλως, οἷς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάντες τοῖς ἀθλοῦς πυργηρουμένοις ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηγείας. Ὁ γὰρ σῶμα ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν θέλων ἐκείνους ὡς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῃ πεπιστευκότας, τὸ δὲ δεδιώς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἱκανῶς τὰ κατὰ χρεῖαν εὐρόντος ὑστέρησαν ἐκεῖνοι τῶν ἡλιπιασμάτων, οὐδ' ὅπως οὖν ἀναστέλλειν εἶχεν, ἀλλ' ἐνείθου σφίσι τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ ταῦθ' ἱκανοί: καὶ τοῖς ἐκ βασιλείας σιτηρεσίοις, κἄν αἰδὼν ἦν κατώρθουν οὐδ' ὅλως ἔπραττον. Ἀλλ' ἀναληπτῶν τὸν λόγον πρὸς τὸ εὐσύνοπτον. Στρατηγὸς ἦν τῆδε Μαρούλης, καὶ μέγας ἀρχὼν ἐξ ἀξιώματος ἐκείλ' ἔστο. Οὗτος τὰ μὲν πλεῖστα ἐκείνῃ προσεῖχε καὶ θεράπευεν ὑποκείμενος (οὕτω γὰρ καὶ τὸ βασιλικὸν ἰδοῦλετο πρόσταγμα), τίως δ' οὖν καὶ τοὺς ἐκείνους κακῶς παρ' ἐκείνων πάσχοντας κατακτείνετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνίστα καὶ περιέβαλεν. Ἦπτο γὰρ ἐκείνων τὸ κοινὸν ἐκαίνο θαινὴν, καὶ εἰς στρατιώτας [P 289] τεταγμένους ἔτι καὶ ταῖς ἀληθείαις

ἐμπειροπολέμους παζοὺς καὶ ἀνόπλους καθίσταν καὶ τῶν κατ' οἶκον ἐστέρου ὡς εἰ τινὰς ἀγρότας καὶ μετανάστας, ἐνθρυπτόμενοι σφίσιν. Οἱ δὲ τῷ τοῦ κρατοῦντος δέει καὶ τῷ ἐξ ἐμφυλίων πολέμων νομιζομένῃ κινδύνῃ ὑποσταλλόμενοι, ὡς μὴ τι νεωτερίσθῃ τῶν ἀνηκέστων, τῶς ἐκ βίας ὤρων καὶ πολλὰκις ἐσράδαιζον ἀμυνόμενοι. Τέλος τῶν ἐχθρῶν ἐγγὺς ἀγγελοθέντων κατὰ τὴν τοῦ Γουλιέλμου πύργον, οἱ μὲν ἀπαντόθεν σῆμα τῷ σφῶν στρατηγῷ τῷ Μαρούλῃ χωρεῖν οὐκ ἀπώκουν ὁμῶς τοῖς πολέμοις, οἱ δ' ἐλπισμὴν μὲν παρέχον φαίνεσθαι καὶ συμμαχεῖν, ἀλλὰ τῶν συνήθων οὐκ ἐλπίθοντο· βραδέως γὰρ ἐζώνοντο, καὶ μόλις ἐκόμενον τοὺς ἱπποὺς, καὶ προμηθεῖς ἦσαν τοῦ ἀκινδύνου σφίσι, ὡς φαίνεσθαι. Καὶ τὸ βράδος ἐδίδου μεσοῦντων αὐτῶν τὴν ὁδὸν κατορθοῦν τοὺς προτέρους καὶ μόνους τὴν μάχην. Ὡς δ' οἱ μὲν ὑστέρου, οἱ δὲ κατωρθώκοτες ὑπέστραφον, ἐνταυθὰ τις εἶδε τὸ τῶν συμμάχων κακώθη, καὶ ὅτι οὐχ ὡς φίλοις, ὡς εἰκὸς ἦν, ἀλλ' ὡς ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσεφέροντο. Συνέλασι γὰρ ἐξ ὑποστροφῆς ἐκείνοις οἱ κατωρθώ-

se meminerat; et si lædium illos sui cepisset, ne auferrent quod dederant, quin et de se pejora staterent, metuebat. Illam autem videbat et maxime obviam et vehementissimam eos contra se irritandi rationem, si plenus ipse et abundans congestis ab imperatore donativis intercedere ac cavillari aude-ret, quominus sui milites sua sibi lucra jure injuriæ conficerent et quæcunque concupiverant auferrent. Cujus ideo improbissimi quæstus plenissimam ipsis facultatem indulgebat, connivens ad omnia, et quidquid attentassent, ne minimo quidem notu sibi minus probari declarare sustinens; ne dum ut coercere increpareque auderet libere obsequendo pravis cupiditatibus in facinora passim erumpentes odiosissima, aut quoquo modo intercepte speratas ipsis quantumvis injustas et cruentas prædas. Quanquam erat sane cur ii contenti esse juberi recte possent, alimentis large ab imperatore suppeditatis tam longo jam tempore, quo toto nihil adhuc egissent, nihil etiamnum agerent, quo illa promeruisse viderentur. Sed 417 ut tota rei hujus indignitas pressius sub unum quasi lectoris aspectum colligatur, resumam narrationem paulo superius. Erat ibi tribunus quidam militaris, Marules nomine, vocabulo ipsi concessæ dignitatis magnus archon illi solitus. Hic totus erat in observando obsequiisque demerendo infamis Rontzerio: sice enim ipsum facere Augustus jusserat. Tamen idem suos intimos familiares propriæque cohortis milites a Rontzerianis injuriis affectos miserabatur, consolans, quin etiam et delinens, ut mala in cunctos Cyprii degentes grassantia, ne ipsis quidem exceptis, utique privilegio saltem militiæ immunes ad iis esse debuissent, ferrent patientius, neque ad ea vel repellenda vel ulciscenda uterentur armis quæ publicæ ipsis tradita gestabant, prout erat

vera experientibus rei bellicæ; quos tamen non vererentur insolentes advenæ et quæstui et ludibrio tam petulanter habere, ut eos ipsorum qui equestris stipendia merebant, equis adeptis in ordinem peditum redigerent, aruis præterea, si collibuisse, spoliarent, nec a re ipsorum familiari suppellectilique domestica abstinerent rapaces manus, denique omni ludibrii genere nihilo ipsos minori contumelia vexarent quam si viles rusticali aut profugi exsules essent. Hos in tam difficili patientia ducis sui Maruli assidua monita tenebant, nullum finem facientis inculcanti quam iniquo animo auditurus imperator foret rixam quæcunque caosa inter Romanos et auxillares copias contractam: quidvis igitur conoquendum potius injuriæ putarent, quam ad bellum civile descenderent, tali præsertim tempore capitale ac prorsus exitiale reipublicæ futurum. Nec tamen his semper poterat præverti quin sub acri senari contumeliæ præsentis militares interdum aulæ vim et arma expetirent in vindictam aut in minas erumperent, incendio ex his scintillis, nisi statim cura ductis opprimeretur, in magnam perniciem inflammando. Occurrit inter hæc occasio facinoris militaris, certo indicio allato provectorum usque in viciniam hostium. Ii ad turrim Gulielmi dictam, locum stativis Romanis proximum, accessisse ferebantur. 418 Pronuntiatur ergo totis castris in eos irruptio. Marules cum suis inter primos procinctus astitit; frustra que diu expectato ut Rontzeriani, qui ad talia segnes occurrebant, expedirentur, dum illi tardi ac lentis solita in omnibus pravitate moras consulto nectunt, ægre molientes arma et equos adornantes, quo scilicet periculum incursus primi quosvis potius alios quam ipsos attingeret, Maruliani occasione necessario vocante strenue hostes invadunt, fasisque iis ac fugatis victores redeunt. Revertentes via media

κότες, καὶ δέον ἐνειδίξειν σφίσι τὸ κατεδρακευμένον καὶ ἀμελές, οἱ δὲ καὶ δεινῶν ἐπειρῶντο, καὶ ὡς ἄλλοις πολεμίοις τοῖς ἰδίοις ἐγνώσαν προσβαλεῖν. Ἦν δ' ἐκείνοις τὸ τῆς πείρας σοφόν, ὡς εἶδει, παρακινεῖν ἐκ τούτων τὰ λάφυρα. Καὶ ὁ μὲν ὑπείκων ἐιδούς τὸ ἐκ τοῦ πολέμου κέρδος ἐσώζετο· ὁ δ' ὁπωσοῦν ἀνθιστάμενος, οὐχ ἤττον φιλοκερδής; ἢ φιλελεύθερος ὢν, εἰ ἀφαιρεθείη ἀνάνδρως; τὸ νίκης σύμφυλον οἰκείῳ αἵματι διακινδυνεύσας πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οὐκ ἄνδρως δεχόμενος ἀπὸ γιγνώσκοντος, τὸ πείσειν εὐκλείως τοῦ ἐκλεῶς στερηθῆναι τῶν ἐνάρων, ὡς εἰκός, ἀναιρεούμενος. Καὶ ταῦτ' ἦσαν σφίσι τὰ κατορθούμενα εἰς ἡμᾶς; ἐξ Ἀρχαίου, ὅσα καὶ τινας ἐξ αὐτῶν, οὐκ ὀλίγη τις μοῖρα τῶν ὄλων, οὐκ ἔχοντες; πλεον ἐκεῖ ποιεῖν ὢν πρὶν ἐπραξάν, τῶν αὐτοχθόνων φυγῇ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικτὴν ἀδειαν, ἱκανὴν ναυοὶ φόρτον νηήσαντες, καὶ μᾶλλον ἐκ οἴτου καὶ τῶν ἐς τροφήν ἀναγκαίων, κατὰ πόδας τῶν περὶ Τζιμῆν καὶ οὗτοι ἐξώρμων,

Rontzerianos habent obvios, sero tandem expeditos. Illi enimvero cum propriam culpam ignaviam deberent indulgentes maligno livori de nostris conqueruntur, quod se non expectatis rem gessissent. Nec procul aberant ab inferenda vi, nisi Marules spolia ipsis ex hoste relata sponte concedendo prælium civile sapienter prævertisset, suoque sic servasset, qui longe minori numero haud dubie opprimendi, si pugnaretur, fuerant. Non defuit tamen e nostris quispiam tantæ impatiens contumeliæ, qui prius certus quidvis perpeti quam præmia victoriæ periculo suo parva inertissimis ætronibus ultro condonare, dum in eo generoso proposito perstat irrevocabilis, plagam accipit lethalem, decoram necem turpi servituti præhabens. Hæc omnia fuisse bellica facinora Rontzerianorum avere ad Arcturum Cyzici tam largo stipendio desidentium, quando quidam eorum plenos se opibus rapto partis sentientes, nec sperantes posse plura cumulare, 419 quod omnes jam Cyzici degentes exhauserant et non paucos ex ipsis indigenis fugere nudos e domibus exinanitis ad quaerendum alibi victum miserum compulerant, raptim congestis in naves obvias cum prædis cæteris, tum frumento quantum potuere e privatis apothecis et publicis rapere, solventes sunt secuti Tzimæ milites, quos ante abisse indidem diximus, parum curantes promissa quibus se magno duci obstrinxerant, sacramento huic fidæ ac perseverantis militiæ dicto. Alii qui æstate illic ignave ac crudeliter transacta etiam hiemem insequentem ibidem perdurare parati videbantur, quæstulosa scilicet ratione in eam obfirmabantur constantiam. Expectabant enim dum aliud adhuc trimestre spatium transiret, post quod promissa ipsis ab imperatore stipendia numeranda erant. Tam otiosæ ac flagitiosæ militiæ pudorem ne ipse quidem non concipiens aliquem dux magnus ad imperatorem sollicitus occurrit, paratis ad eam purgandam vel

ἄλλα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα συνθεσῶν φροντισαντες. Τῶν δ' ἄλλων ἀργούντων διὰ παντὸς χεῖμῶνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασιν ἦν αὐτοῖς τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ᾧ περ ἔλαβον τοὺς μισθοὺς μὴ καὶ αὖθις ἐξ ἐτοίμου [P 290] πέμπεσθαι ῥόγας τῆς ἐς νέωτα ξυμμαχίας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως. Διὰ τοι ταῦτα ἐρυθριῶν οἶον διὰ τὸ σφῶν ἀπρακτον ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος πρὸς βασιλεία ταχυνάυει. Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ὡς οἶόν τε ἐπειλύνων, μόνα δὲ τὰ περὶ τῶν μισθῶν ἀνεγέχνας καὶ δεηθείς, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοὶς ἱκανοῦσθαι θέλων ὡς ἀρετκοῖς τὰ ἐς πόλεμον (ἐφ' ἧν γὰρ ἐκείνους τῷ μηδὲ τοῖς ἰλλοῖς πιστεύοντες), τὰ μὲν ἐντεῦθεν λαβόν, τὰ δὲ καὶ ἐρσιθείς ἐκ νῆσων ἐνέλεξαι, διὰ ταχέων ὑπέστρεφεν ὡς ἐτοίμως δεξόμενος καὶ ἱπποὺς σταλόντας τοῖς Ἀλανοῖς, ὡς ἐξήγγητο. Γέγονε ταῦτα. Καὶ ὁ μὲν δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πείραν διδοὺς καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῷ παραμένειν καὶ προθυμίζεσθαι τὸν τὴν ῥόγαν λαβόντα, οὕτω δι-

excusandam argumentis. Et faciles ille quidem aures principis reperiens causam obtinuit difficilem, et feliciter disertus etiam novas pecunias impetravit in mercedes Alanorum, quorum prædicanda fortitudinis et tali tempore necessitate optinuit, ut aiebat, generis militum (horum hac arte sibi studia conciliatum ibat, propriis jam diffidens copiis, quarum erat consuetus contumacia; et a quibus magna jam ex parte injussu abeuntibus destitutus fuerat) evicit ut summa sibi non modica statim ab Augusto ad Alanorum stipendia consignaretur, expeditenturque mandata representandæ mox alterius permagis ex assignatis et ei ad hoc addictis vecigalibus insularum. Quibus e sententia Rontzerius confectis velociter rediit Cyzicum, occursurus illic ad diem dictam, qua die promissos ab Augusto equos, quos Alanis distribueret, accepturus erat, prout petierat. Præstita ista cuncta cum fide sunt; et intra dies quadraginta præfinitos collationi pecuniæ ex insulis et præbitioni equorum cunctis rite, prout promissum fuerat, acceptis, accinxit se 420 dux magnus ad solutionem stipendiorum. Ad suis quidem Italis partem duas, partem tres auri uncias in menstruum virium mercedem distribuit, Alanos vero trium dumtaxat nummorum in menses singulos largitiuncula parce ac tenuiter aspersit, equis insuper additis e suppositata ejus generis ab Augusto copia. Qua inæqualitate mercedis atrocem in se concitavit Alanicæ gentis invidiam, palam fremente unoquoque istorum tam vili taxari suas operas, interim dum aliis nihilo laboriosioris tanto uberiora procederent auctoramenta militiæ; quæ offensio quorsum tandem eruperit, paulo post dicitur. Interea dux magnus navibus, quas habebat ad manum numero duodecim, ducem præposuit unum e suis, qualem magistratum amalekum vocare sua isti lingua consueverunt; imposuitque in eas ex Italicis plurimos copias, magno quæque

μεν τὰ τοῦ μισθοῦ χρήματα. Καὶ τοῖς μὲν Ἰταλοῖς ἁπαννυχίει καὶ λιτανείαις, ὧν οὐδ' αὐτοὶ βασιλεὺς πολλὰκις ἀπελιμπάνετο, αὐταῖς ἰδίαις εὐχαῖς καὶ κανόσι τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας καὶ παρὰ δύναμιν ἐξανύοντα τῷ ἥδῃ θαρρύνειν ἐξανύειν χρηστόν τι ἐντεῦθεν. Ὅμως δὲ τὸ πᾶν ἐπ' ἐκείνοις σαλεύων ἦν καὶ μόνοις, ὡς αὐτίκα εἰ κινηθεῖεν πράξειεν. Ἦκουε γὰρ καὶ περὶ Φιλαδελφείας τὰ πάνδεινα, καὶ ὡς Ἀλυσύρας [P 291] οὖν Καρμανοὶς περιστὰς τὴν πόλιν, τὰ περὶ αὐτὴν πρότερον χειρωσάμενος φρούρια, λιμῶ καὶ ἐνδείξ τῶν ἀναγκαίων ἐν ἐλπισμοῖς ἐστὶ παρατηρήσασθαι· ὁ γὰρ λιμὸς ἤπειγε, καὶ ἔνου μὲν κεφαλὴ τόσων σικλων ἐξωνουμένην ἤκουετο, αἷμα δὲ σφαγῆς προσάτου καὶ χύρου εἰς χρυσοῦν τιμώμενον νόμισμα, πρὸς μικρὰν ἐνδείαν παραμυθίαν ἀρκέσον τοῖς ληψομένοις. Διὰ ταῦτα καὶ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος, τὴν ἰδίαν αὐταδέλφην τὴν τοῦ Ἀσάν Εἰρήνην ὡς πενθερὰν πλῶ χρητομένην Κυζίκωσι ἀπολύει, οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ τὴν γαμβρὸν ἐκμελιζαμένην ὀρμήσαι· εἶναι γὰρ καὶ τὸν καιρὸν εἰς ἐκστρατεῖαν εὐθετον, ἀκμὴν δὲ ἄλλὰ καὶ στρατιωτικὸν ἐξ ὑπογούου λαβόντας ἔχειν τὰς ῥόγας καὶ ἐντελομένους εἶναι. Ὡς γοῦν μεθ' ἡμέρας ἐπέστη, ἐκείνη μὲν οὐδὲν ἦν τῶν ἐς ἐξόρμησιν συντεινόντων ὅπερ

congestarum ex urbe aut agro, prædarum omnis generis cumulo instructum, nec non suis singulos sequentibus concubinis, memorabilibus sarcinis navalis belli. Classem sic ornata[m] obire primum insulas jussit, sui quoque ipsius in Asiam trajet[us] certam fidem dans, atque adeo jam nunc condicens mutuum sui et ipsorum occursum apud Anzani, simul illos in eum locum contigisset appellere. Reliquas suorum Cyzici diversantes copias inde amovere alioque ut se conferrent persuadere conabatur, ægerrime id audientibus et etiam molli quæstinosoque hospitio migrationem infortunii loco habentibus maximi. In his sic administrandis magnus dux versabatur. Imperator autem nihil minus patiebatur aut volebat quam audire a vera narrantis quid isti externi milites aut tanto hæctenus tempore tot absumptis stipendiis aut nunc maxime agerent, ea cognoscere refugiens quæ afferrent inutilem immedicabilia dolorem, solum agnoscens et obnoxiè reputans Dei judicium rebus Romanis inexorabiliter irati. Habebat et patriarcham parisi **421** secum curæ participem et enixe satagentem placare supplicationibus divinum numen; ingressisque ambio fiduciam videbantur aliquid talium officiorum persolverantia proficiendi. Unde litanis continuandis noctes impendente totas patriarcha cum suis, ipse plerumque aderat una pervigilans Augustus, sic demum se impetraturum successum aliquem prosperum et divinam expugnaturum misericordiam autumans, si etiam supra vires in ea religione contenderet. Summa porro rei tunc Romanæ in his magni ducis copiis universa residebat: ex harum fiducia suspensas trahebat imperator spes

rationesque salutis publicæ: illas, simul se commovissent, ingens facturas operæ pretium optinebatur. Audiens autem quæ dira miseraque ab Philadelphia nuntiabantur, quam urbem Alisyras cum Carmanis arta obsidione cinxerat, expugnatique ac subactis variis arcibus, quarum ope antea opportunis circum sitarum locis Philadelphenses liberum cum exteris commercium ad necessariam annonæ importationem sibi servaverant, ad tantam eos jam victus inopiam redegerat, ut caput illic asini nescio quot siclis venisse diceretur, certa vero mensura sanguinis ovīs aut porci aureo nummo æstimaretur et libenter emeretur a bene commutatum tanta impensa ducentibus vel breve ac miserum solatium famis extremæ. Isti sic laboranti civitati promptum allaturas auxilium Rontzerianas copias sibi blandiens autumabat imperator. Idque ut urgeret, coepit jam hebdomada majore sub finem Martii propriam germanam Irenen, Asanis viduam, nave celeri Cyzicum miserat, ut qua socrus apud generum ducem magnum valere auctoritate credebatur, eum perPELLERET ad tam necessariam urbi tali extreme periclitanti expeditionem sine mora capessendam, commemorando et tempestatem esse protectioni aptam et numerata annuato stipendia omnesque recusationis ac dilationis amotas **422** causas. Appulsa illuc post dies aliquot matrona nihil omisit illa quidem artis ac contentions in suadendo quod res poscebat et cupiebat imperator: verum Itali rursus quærentes prætextus hærendi grato ipsis loco rixas cum Alanis serebant, irritantes ipsos contemptu et contumeliis, idque intempestive sane agentes ut bello civili vires absumerent.

οὐκ ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττε, Ἰταλοὶ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν Ἀ
 ὑπερημερίαις τριβείν θέλοντες τὸν καιρὸν μάχας
 ἐμφυλίου ἐκ πολλῆς τῆς ὑπερηφανίας καθίσταν, καὶ
 πρὸς Ἀλανοὺς εἰς διενέξεις ἀκαίρους ἐχώρουν. Παρώτρυνε γὰρ ὁ ζῆλος καὶ Ἀλανοὺς, ὅτ' ἐκείνων
 τριουγγίους καὶ διουγγίους μὲν ἐκάστου ἱκανουμέ-
 νων αὐτοὶ ἐν ὀλίγῳ τινὶ ἐμισθοῦντο καὶ τῶν ἀπερ-
 ριμμένων περ' ἐκείνοις ἐδόκουν. Καὶ πρὸς ταῦτα
 διαφοραὶ τισι καὶ ἀπεχθείαις τὰς γνώμας ἐκείνων
 ἤλλοτριοῦντο. Ὡς γοῦν ἔτυχον μὲν τινες τῶν Ἀλα-
 νῶν ἀλήθοντες κατὰ μύλωνα, ἔτυχον δὲ καὶ τῶν
 Ἀμογαβάρων ἐξ ἀλαστορίας ὅντι ῥητῆς τῇ ἀλετριδί
 ἐπιχειροῦντες, ἐπέβαλον δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοῖς
 ἀλεύροις, ἔρις ἐντεῦθεν καὶ φιλονεικία διὰ λόγων
 τῶς συνίσταται, καὶ Ἀλανὸς τις, ὃς λέγεται, πρὸς
 ἐκείνους ἠπειλεί ταῦτα σφᾶς ὅσον οὐκ ἦδη καὶ τὸν
 μέγαν διαθεῖναι δοῦκα ἅττα καὶ τὸν μέγαν δομεστι-
 κον ἔδρασαν. Τοῦτο ῥηθὲν εἰκαίως οὐκ ἔλαθε, καὶ
 ἡ ὑποψία τοῦ λόγου δεινὴν ἐνέτειλε μῆνην, καὶ ὡς
 ἦδη παθὼν ἀκούσας ἐκείνος ἡμύνητο. Ἐμπίπτουσι
 τοῖσιν νυκτὸς Ἀλανοὶ ὀλίγοις πολλοὶ καὶ εὐτρεπεῖς
 ἀνέτοίμοις. Οἱ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν μάχην ἀναβρίπι-
 σαντες, πεφρχμένοι πέλταις, τῷ καθ' αὐτοὺς
 ἀσφαλεῖ πίσυνοι, οἱ μὲν κατὰ θύρας τῶν οἰκιῶν, οἱ
 δὲ καὶ ἀποστεγοῦντες τοὺς οἴκους, στερβῶς κατη-

κόντιζον Ἀλανῶν. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ἀναγκαίῳ
 ἑαυτοὺς ἀρτύναντες ὀφιστάμενοι ἐτοξάζοντο, καὶ
 ἐπιπτον ἐκατέρωθεν. Ἀλλ' Ἰταλοὶ περιῆσαν, καὶ ὁ
 τοῦ τῶν Ἀλανῶν ἐξηγουμένου Γεωργίου παῖς, ἀνὴρ
 μεγιστὴν καὶ τὰς μάχας ἀρείκως, σὺν πολλοῖς ἄλλοις
 πίπτει κατακοντισθεὶς. [P 292] Καὶ τότε πολλοὶ μὲν
 τρωθέντες, πολλοὶ δὲ καὶ πεσόντες, καὶ ἀκοντες
 διελύοντο. Τῇ δ' ὕστερα ἡ καὶ αὐτοὶ καρτερὰ συν-
 ἰσταται μάχη, τῶν μὲν ὑπερηφανούντων, Ἀλανῶν
 δ' οὐκ ἀνεκτῶς ἐχόντων τὸν τοῦ πεσόντος ἐκτιστον
 θάνατον. Καὶ τότε ἀμυνομένοις τοῖς Ἀλανοῖς εἰς
 τριακοσίους πεσεῖν ὑπῆρξεν, ὡς λέγεται. Καὶ ταῦτ'
 ἐπράττετο Βοηδρομιῶνος ἐνάτη, ὅτε οὐδ' αὐτὸς μέ-
 γας δοῦς οἶός τ' ἦν ἀμωσγέπως μεταξὺ τῶν μαχο-
 μένων φαινόμενος ἀναστᾶν τὸν πόλεμον. Ὅμως
 ῥαῖσαντος τοῦ κακοῦ, πολλῶν καὶ περὶ αὐτοῦ, δεδι-
 κῶτων τῶν ἐγχωρίων, τοῦ Γεωργίου μεθ' ἡμέρας
 ἐπιστάντος ἐπὶ διαπαραγμένοις τοῖς Ἀλανοῖς πολλῶς
 ἦν ὁ τῶν Ἰταλῶν ἐξηγουόμενος δώροις ἐκμελλίσσων
 τὸν βάρβαρον, εἰ καὶ ἐκείνος υἱοῦ ποινὴν κατατεθνεῶ-
 τος οὕτως ἀκόσμως οὐκ ἤθελε δέχεσθαι, ἀλλὰ γε
 καὶ μετόπισθεν κότον εἶχεν ὅρα ταλέσσει. Ἐπέστη
 Πυαντιῶν, κακείνους μὲν ἡ Ἀχυράδους εἶχε ποσει-
 μένους εἰς χιλιάδας, ὧν τὸ Ἰταλικὸν ἐξ ἦσαν, ἦσαν
 δὲ καὶ τὸ περιλειφθὲν Ἀλανῶν πλῆθος ὡς εἰς χιλίους.

nequidquam adversus hostes comparatas. Erant
 porro Alani præter ceteram impatientiam inju-
 riarum innatam armatæ genti etiam efferati jam
 livore adversus Italos ob iniquum discrimen
 quo ipsis fuerant in stipendiorum distributione
 posthabiti. Observabantur enim illorum animis
 illæ auri dux tresve uncie menstruæ mercedis
 cumulatæ in Italos, dum ipsis tanto minor fuerat
 pensio taxata. Ea pleni rabie longe scilicet acrius
 sentiebant, quæ in omni occurso Latinorum ludi-
 bria ab illis et superciliosa despectus signa expe-
 riebantur. Tali rerum articulo contigit Alanos
 quospiam deferre frumentum ad moletriam
 quamdam et molere; in quo dum sunt, supervē-
 niunt Amogabarorum aliqui, et consueta superbia
 molæ usum sibi vindicant, quin et sariæ Alane-
 rum insolentissime manus injiciunt. Jurgium
 hinc primo verbis commissum. Quo procedente
 audite Alanorum minæ sunt, facturos se brevi
 magno duci idem quod tragno domestico fecissent.
 Excepta et vulgata ea vox magnas suspiciones,
 magna odia commovit. Magnus præcipue dux,
 tanquam jam quod intentabatur sentire cœpisset
 malum, ira et ulciscendi desiderio flagrabat. Ergo
 nocturna in Alanos meditato comparata facta im-
 pressio est Amogabarorum, qua in paucos plurimi,
 in imparatos otiose instructi, denique muniti peltis
 et cætera cataphracti armatura, securique telorum
 quorum quantacunque vi intorquendorum inno-
 xiam sibi fore aciem credebant, percurrere
 aggrediuntur ostia domorum in quibus Alani di-
 versabantur. Hi malo nec opinantes percussi subito
 effusionem, prout per tempus licet, expediunt;

tegulisque defectis e culminibus ædium, et aliis
 quæ sors obtulit, ex adverso jaculantur. Volant
 utrinque tela, nonnullis hinc atque inde cadentibus.
 Itali denique superiores evaserunt, filio
 supremi Alanorum ducis, Georgi vocati, juvene in
 illa gente inter præstantissimos habito et bellicis
 inclyto facinoribus, sagitta icto, ex qua mori eum
 contigit. Quare multis quoque aliis e sua parte
 vulneratis, nec paucioribus occisis, Alani tunc
 succumbentes sunt cedere coacti. Postridie redia-
 tegrata infestis utrinque animis pugna est, insul-
 tationes Italarum superbissimas ferre non valen-
 tibus Alanis, præsertim irritatis cæde recentii no-
 bilissimi gentis ipsorum adolescentis. Itaque illo
 æstu iræ ruentes circiter trecentos Italarum tunc
 dicuntur peremisse. Fuit dies qua hæc acta sunt,
 nona mensis Aprilis, quando neque ipse magnus
 dux inter pugnantes apparens, cessareque ab armis
 omnes jubens, satis auctoritatis habuit ad certa-
 men dirimendum. Tamen composito aut saltem
 sopito paulo post utcumque discidio, frementem
 adhuc palam et filii sui Alanorumque reliquorum
 cædem se luculentius ulturum immanem quotidie
 Georgium multis frustra et verborum blanditiis et
 donis delinire sibi que reconciliare dux Italarum
 conabatur. Ille quippe inflexibilis ad omnia per-
 stabat obnixus in proposito haud inultam sine di-
 tam indignam ingloriamque necem longe charissimi
 sibi filii, servavitque istam rabiem penitus animo
 conditam, quoad in actum tandem erumperet tragi-
 cum, suo loco referendum. Super hæc advenit
 mensis Maius, et noster exercitus Achiram
 tenuit aliquot hominum millibus constans. Itali

Τὸ δὲ λοιπὸν Ῥωμαίων ἦν ὑπο τὸν μέγαν δρχοντα Α
τὸν Μαρτυλιν. Ὡν ἀπάντων ὁ μέγας δοῦς ἐξηγεῖτο,
αὐτὸς καθιστὰς τοὺς μισθοὺς, αὐτὸς παρέχων, καὶ
τρίπον αὐτοκράτορος στρατηγὸς ἄγων καὶ φέρων
ὅπῃ καὶ βούλοιο.

κβ. Θάνατος τοῦ Πορφυρογεννήτου.

[P. 294] Τὸν δὲ φυλακίτην πορφυρογέννητον ἡ τοῦ
μηνὸς πέμπτη νεκρὸν καθορᾷ. Τὸ γὰρ τῆς κυνάρχης
πάθος πάντα μᾶλλον ἐκείνων ἢ περιεσόμενον ἀπειρ-
γάζετο. Ὁ γινώσκων βασιλεῖ, σπουδῇ ἦν κατὰ τὸ εἶκος
πρίτερον ἢ ἀπελθεῖν ἐτοιμασθῆναι. Καὶ πέμψας
(ὡδὲ γὰρ ἡξίου προσιδεῖν διὰ τὴν καθοσίωσιν) τὰ
καθ' αὐτὸν προσέταττεν οἰκονομεῖν ὡς βούλεται. Κά-
πειρή οὖν ἦν ἄλλο οἱ προὔργου περὶ οὗ διασκέ-
ψαιτο ἢ τὸ ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ ταρχοῦναι, ἀνα-
κλιεῖται μὲν πατριάρχην. ἀνατίθῃσι δὲ οἱ τοὺς λο-
γισμῶς. Καὶ τέλος παρ' αὐτοῦ ἀποκρίνεται καὶ Ἀθα-
νάσιος ἐνομάζεται, πάντ' ἐκείνα τὰ πρόωγν μηδὲ λο-
γισμῶς ἐπιτρέψας, ὥστε καὶ περὶ τοῦ σφετέρου
ὕβρι ἐρωτώμενος, βασιλέως πέμποντος, εἰ τι καὶ
περὶ ἐκείνου βούλοιο, προσθέντος καὶ τοῦ ἀνεψιού,
ἐκείνων βαρέως, ἀπολογησασθαι μὴτ' αὐτὸν ἔχειν υἱὸν
μῆτ' ἐκείνων ἀνεψιὸν, καὶ οὕτως αὐτῆς ὥρας ἐφη-

συχάσαντα τῇ ὑστεραίᾳ ἀποθανεῖν. Ἡ δ' ἐκφορὰ τοῦ
νεκροῦ καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάζετο. Καλεῖται
γὰρ βασιλεὺς, καὶ πλείστον ὅσον ἐξ ἱερατικοῦ καὶ
μοναχικοῦ τάγματος, ἐξηγουμένου καὶ πατριάρχου
σὺν ἀρχιερεῦσι καὶ κλήρῳ παντὶ, συναθροίζεται.
Καὶ ὑπὸ βασιλέει φωνῇ καὶ λαμπράσι καὶ ψαλμωδίας
μεσάζουσιν ἡμέρας τῇ τοῦ Ἀψή μονῇ παραπέμπε-
ται, καὶ οὕτω λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, μόνον δὲ
φέρων εἰς μνήμην τὴν εἰς Χριστὸν δουλείαν καὶ ψ.-
λὸν ὄνομα, κατὰ τοὺς πολλοὺς τοῖς ἐξωτάτω σορλοῖς
ἐνταφιάζεται. Καὶ ὁ μὲν τῆδε χιταλῦει τὸν βίον,
εἰρκτικῆς πολυετοῦς τὸν τάφον ἀνταλλαξάμενος, ὡς
καὶ πρὸ τοῦ χρόνου τέσσαρσιν ὁ σὺν αὐτῷ κατακρί-
θαις Στρατηγὸς πολὺς.

κγ. Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἐτι δυνάκεος.

[P. 295] Τὰ δὲ περὶ τὸν μέγαν δοῦκα στρατεύ-
ματι ἐν πολλῷ τῷ κατὰ σφᾶς θάρρει προσβάλλει τῇ
Γέρμῃ, ὑπ' ἑλπισμοῖς ἀρπύριος τοῦ πληθοῦ. Περσῶν
τῆδε καταλαθεῖν καὶ τὰ τῆς ἀνδρίας ἐνδείξασθαι. Οὗ
δ' ἐκ τῆς φήμης κατασεισθέντες καὶ μίνης, ὡς ἐδει-
ξαν, ἀκόσμη φυγῇ καὶ ἀγενεῖ δρατμῷ ἀρέντες τῇ
φροῦριον ἀπεδίδρασκον. Οἱ δὲ κατόπιν ἐπιστάντες,
ὡς εἶχον, τοῖς ἀπολείφθεσιν ἐξικανούντο. Πλὴν εἰ

generis millia sex numerabantur. His accedebant
424 Alani residui admodum mille. Reliquum
explebant copiae Romanae sub magno archonte
Marulo. His pariter omnibus praerat dux magnus
summa et plena potestate, stipendia singulis ipse
constituens, idem praebens, denique more impera-
toris absolute exercitum regentis ducens univer-
sos ferensque quo et qua libebat:

22. Mors Porphyrogeniti.

At Porphyrogenitum, veterem jam carceris
hospitem, quinta dies mensis ejusdem vilit mor-
tuum: nam eum anginae morbus quidvis potius
quam superstitem effecit. Cognito imperator fratris
periculo studium adhibuit ad procurandam ut
mature ad mortem instantem rite ac pie obeundam
praepararetur, missisque ad illum ea de causa
certis hominibus (nam eum ipse videre ob con-
demnationem noluit) praeprescript quid et quatenus
in eo genere administrari ab iis vellet. Quoniam
autem Constantinus Porphyrogenitus quo statu
erat, privatus libertate ac multatus bonis, nihil
aliud de quo deliberare operae pretium esset ha-
bebat quam praeparare animam ad transitum effi-
cereque ut intrepide morti occurreret, patriarchae
acersito ac permisit totum, quidquid iuberet para-
tus exsequi; a quo denique in monachum attonsus
et Athanasius nominatus est. Veteris suae fortunae
rerumque transactarum ne prima quidem cogita-
tione tenus recordari praese tulit, adeo ut de
proprio filio rogatus nomine imperatoris, ut dice-
ret si quid vellet statuere, cum missus ad hoc
recitasset Andronici Augusti verba, juvenem, de
quo agebatur, Constantino genitum, suum ex

fratre nepotem appellantis, graviter responderit:
« Nec ego filium habeo, nec nepotem ille. »
Quo dicto statim in quietem compositus postridie
decessit. Elatio cadaveris apparatu funebri 425
quam splendidissimo celebrata est: jussu enim
imperator ei caeremoniae adesse quantum fere in
urbe reperiri tunc contigit hominum sacri et mo-
nastici ordinis, ducente pompam patriarcha ipso-
eum episcopis et clero universo congregato. Ab
his longa funeralium et lampadum ardentium serie,
personantibus late vils psalmorum cantu, media
die ad Lipsae monasterium deportatus est mortuus.
Eatenus splendor ac sumptus regis funeris pro-
cessit. De caetero pro omni monumento ipsi fuit
professio in morbo ultimo suscepta servitilis
Christi et monasticum tunc adscitum nomen:
quippe vulgaribus extra urbem tumulis, nihilo spe-
ciosius quam privatus e plebe quispiam, est con-
ditus. Hunc ille vitae finem est nactus, multorum
D annorum carcerem sepulcro commutans, prout
item fecerat quatuor prius annis damnatus cum
eo Strategopulus.

23. Adhuc de magno duce.

At magni ducis exercitus ingentem sui fiduciam
et audaciam ostentans Germiae se admovent, eo
profectus spe certa deprehendendae illic multitu-
dinis Persarum et strenue contra illos rem ge-
rendi. Verum Persae unico, ut apparuit, samae
hostium incursum nuntiantis indicio consternati,
fuga incompressa cursuque degeneri deserta mu-
nitione diffugerunt. Quorum Itali fugientium dor-
sis instantes multa sunt relictorum ab iis spolio-
rum praeda ditati. Caeterum, si credere oportet,

χρή πιστεύειν, καὶ τισι δι' ἀγχόνης μόνον κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν ὁ ἀφηγούμενος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θέλειν ἐκείνους περιποιεῖν σφέτερα. Ὁ δὲ εἶτ' ἀμυνόμενος αὐτόθεν εἶπε μὴν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγγόνισεν, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον, ἄνδρα ἀρείκδον ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἐξ ἀξιώματων τζαούσιον τὸν Χρανίσθλαβον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανᾶν πολέμου ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ βασιλέως ἄλόντα καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρκτῆς συνισχημένον πολλοῖς ὑστερον χρόνοις βασιλεὺς τῆς εἰρκτῆς ἐκβαλὼν καὶ τιμῆσας τῷ ἀξιώματι τοῖς ἐκεῖ μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γούν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτοίμου τῇ μαχαίρᾳ τρώσας τοῖς ἀπαγγόνισουσι παρεδίδου. Κἂν καὶ τοῦτ' ἐγεγόνει, εἰ μὴ γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἱκετεῖαν ἀξιοχρεῶ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὀλίγα προτεινόντες δίκαια ἐξηγήσαντο. Κάντεῦθεν Χλιαρὰ διελθὼν καὶ τᾶλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔσπευθεν ἐσχάτως, ὡς ἐρράβηθ, κινδυνεύουσιν. Κἀπειθὴ ἤλίσκατο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ πέ-

laqueo de more Itatorum necem quibusdam eorum ductor intulit, non alia de causa quam quod res suas in præda Persica agnitas resumere illi ac sibi vindicare voluissent. Sed quidquid sit de causa facti, de facto quidem satis constat **426** testimonio multorum, homines videlicet circiter duodecim jussu ducis magni, sive ulciscantis peccatum quodpiam, sive præcaventis in futurum et terrore præmunientis suos ne peccarent, strangulatos tunc suspendio fuisse, quando et ipsum ducem istius cohortis, ex qua isti erant, virum inelytum virtute militari, ortu Bulgarum, cui fuerat dignitas collata magni tzansii, Chranisthlabum nomine, quem bello contra Lachanam Michael Augustus senior olim captum diuque in carcere constrictum vinculis detentum, longo post tempore Andronicus imperator emissum custodia et ea quam dixi ornatum dignitate, illis dñu in partibus militiæ ducem habuit, et hunc, inquam, ut dicitur, dux magnus iræ impetu primo a se vulneratum gladio carnificibus laqueo suffocandum tradidit, finissetque is haud dubie vitam suspendio, nisi multi certatim accurrentes et precibus infinis et rationibus ideneis, meritisque ipsius ac defensionis argumentis allegandis plurimis, ægre tandem Rontzerium avertissent a proposito talis viri leto informi enecandi. Porro hinc dux idem magnus Chliara et loca ejus viæ cætera pertransiens, ducere festinato copias insiitit recta Philadelphiam versus, extreme, ut dictum est, periclitantem. Quoniam autem contigerat aliquanto ante capi Tripolim, arces quæ circa illam urbem erant necessario pace cum Persis quibusdam conditionibus facta subjæctæ ipsis quadamtenus erant, citra tamen admissionem præsidii Persici seu potius Carmanici: nam hi cum quibus ista pepigerant Carmani erant, præcipui et fortissimi Persarum, Alisyræ parentes

ἄριξ φρούρια ἐξ ὁμολογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἀλίσυραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμφαντες οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἀβλακα διατρίβοντι ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προσλιπαροῦσι δ' ἐπαμύνειν ἀντιπροσχωρήσουσιν ἐξ ἐτοίμου, ἣν που φανείη, Ῥωμαίοις γε οὔσι καὶ τῇ τοῦ καιροῦ βίᾳ ἀΐξασιν. Ὁ δὲ δέχεται τε τὴν ἱκετεῖαν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν θάρβος λαβὼν οὐκ ὀλίγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἡτοιμάζετο. [P. 296] Πλὴν δ' ἄλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουστα τάκείνου κατέστη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μαθόντες προσητοιμάζοντο. Καὶ που περὶ τὸν Ἀβλακα συνελθόντες οὐκ ἀξία μὲν τοῦ πλήθους οὐδὲ γε τῆς παρασκευῆς ἐκατέρων ἀλλήλους ἔδρασαν, λέγεται δ' ὁμῶς τρωθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλίσυρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὐκοσμίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μέγαν δοῦκα συναχθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῇ οὐκ ἦν ἀτάκτως μίγα πᾶσι διώκειν. Ἐκαστοὶ δ' ὁρῶντες ἄλλη-

duci. Verum tali coactarum subjacere servituti arcium incolæ, audito adventare magnum ducem, eum jam circum Aulacem castris positus morantem legatione missa communiter rogarunt ut sibi ab rebellandum paratis admoto propius exercitu adesset: sese enim, simul tuto id possent facere, pacta, quibus se summa vi adacti et cedentes temporis contra voluntatem obstrinxerant barbaris, rescissuros, et sicut **427** Romani erant, missis ab imperatore copiis, statim atque illa in vicinia comparuissent, sese palam adjuncturos. Annuit ille precibus supplicum, et ducturum se quo vellet copias promisit, eo libentius quod ex hoc ipso tam opportune auxilio oblato non parum se confirmari sentiebat ad bene sperandum de successu expeditionis hujus. Ergo tanto se inde alacrius ad conflictum cum Persis comparavit. Qui vicissim per exploratores cognito magni ducis contra ipsos moventis adventu obviam illi prodire occuparunt, promoti exercitu prope Aulacem, ubi eum stativa fixisse ostendimus. Commissum illic inter acies adversas est prælium, segnius remissiusque quam a tam numerosis copiis tanto utrinque apparatus infeste invicem concurrentibus expectari debuerat. Dicitur tamen vulnerato Alisyræ primis statim jaculationibus, ac propterea fugam respicere coacto, retro cessisse quidem Persas, sed militari gradu et citra confusionem aut solutionem ordinum. Hos ne acrius et longius copiarum magni ducis insequerentur, ea causa obstitisce dicebatur, quod hæ trifariam in genera et corpora totidem divisæ (suam enim sibi quique seorsim Itali, Alani et Romani quasi separatam aciem habebant) immiscere se invicem, prout opus erat ad strenue instandum cedentibus, nolere, sed se mutuo intuebantur, opprimentes si qui priores insilirent, quasi mox et ipsi secuturi. Ceterum ne qui primi expedirent ad hoc impetum,

λους εἰ προπηδῆσειν, ὁμιος τῷ ὑπὸ τῶν συνήθων Ἀθησίων Περσικῶν φόβῳ (μηδὲ γὰρ εἶναι Πέρσας ὄντας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς) ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἐνέπιπτον καὶ βάλλοντες κατηκίχοντο, ὥστε καὶ Πέρσαι οὐκ ὀλίγους πέσειν. Τέως δ' ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδελφεῖσι τῶν κακῶν ἀμπνευσις γίνεται, καὶ λιμῷ κινδυνεύοντες σιταρχοῦνται, καὶ πρὸς τὰ δεινὰ, ἣν που καὶ ἐπισφρήσωσιν, εὐέλπιδες ἴστανται. Ἐδοξε δὲ μέγα τὸ ἔργον καὶ εὐφημίσθαι, μὴ ἄξιον ὂν τοσοῦτος καὶ οὕτω παρασκευῆς ἔχουσιν. Αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρεμύσει κατὰ τὴν (καὶ θάνατος γὰρ ἐκ τῆς πληγῆς τῷ Ἀλυσίῳ ἐπεφύμιστο) τάκεϊ διελθὼν, καὶ ὡς ἔδει κατασφαλισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμοῦριον.

κβ. *Περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησιωτῶν καὶ τοῦ Δούκα Νοστόγγου.*

[P. 297] Ὁ δὲ γε μέγας δοῦξ ἐπ' ὀλίγον τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίψας, καὶ ἱκανὰ χρήματα συλλεξάμενος, νόστου ἐμέμνητο. Καὶ δὴ ταίκετε πάντα φρούρα κατασφαλισάμενος τοῖς κατὰ τὴν Ἑρμῶν Μαγνησιώταις παραγίνεται. Καὶ τότε ὁ μὲν πρότερον καὶ

ἀποστάτης δόξας ἔγγυς, εἰς τῶν βασιλικῶν ἱποκόμων, Ἀτταλειώτης τοῦ πύκλῃν, ἔτε παρ' εἰδησιν βασιλέως καὶ προσταγῇν κατασχὼν Μαγνησίαν καὶ ἰδίαις τοῖς θελήσεισι σὺναμα τοῖς αὐτόχθοσι διοικῶν, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν ὄντος τοῦ Νοστόγγου καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, ὁ γοῦν τοιοῦτος ἐξελθὼν καὶ λόγοις καὶ ὑποπτώσεσι παραυτίκα τὸν μέγαν δοῦκα ἐκμελιζάμενος καὶ γαμικῷ κήδει δεξιοσάμενος, ἅμα τε δι' ἐκείνου πιστὸς ἔδοξε βασιλεῖ, καὶ ἅμα δὴ ὡς ἦν ἐκείνου ὑποταττόμενος καὶ ὑπαίκων ἐς ὃ καὶ προστάξειε. Τῷ γοῦν Νοστόγγῳ Δούκῃ, ὃν καὶ ἐς μέγαν ἐταίρειάρχην κρατῶν ἔταττε γράφων περιμικτήριον τῆς αὐλῆς ὄντα, οὐκ ἦσαν θυμῆρη καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσταττόμενά οἱ, ἔτε μὴν καὶ κραττόμενα. Ἐτε οὖν ὁδριοπαθῶν ἐκείνος ἐξ ὧν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου ὁ τῶν ὀλων ἐξηγουμένος προσεφύρετο, ἔτε μὴν καὶ ὑποπεύσας ἐξ ἐκείνου δεῖν' ἄττα εἰς τινας ἀπαιτήσεις χρημάτων ἐξ ὧν συλλέξας καὶ προσηγγέλλετο, ἔτε καὶ δι' ἀμφοτέρω ταῦτα τὴν εἰς τοῦτον ἀδοξίαν ἐν δεινῷ

deterruit metus insidiarum, ex nota consuetudine Persarum, subsidere locis tutis et incaute subeuntes excipere solitorum; quos istius ipsis familiaris artis haudquaquam tali tempore usum omisso apparet. Itaque caute admodum et longe duntaxat in terga cedentium jaculando insecuti nostri Persas fugientes sunt: quorum sic tamen non paucos interfecerunt. Per hunc modum submotis inde Persis Philadelphienses respirare a malis, quibus premebantur, contigit. Nam iis fame periclitantibus annona est importata, animusque sic additus ad, si quæ denuo incurrerent, incommoda longanimitè 428 toleranda spe similiter adventuri, si exspectaretur, subsidii. Magnum id opus vulgo visum, et solutio Philadelphiensis obsidionis, ingenti late celebrata plausu est, licet res haud sane sui magnitudine respondens numero et apparatui tantarum tantoque instructarum sumptu copiarum. Porro Alisyras cum suis gravi correptus metu, quod enim e vulnere accepto brevi moriturum multorum opinio ac sermone percubuerat, raptim constitutus quæ opus erant ad loca cætera quæ in illis partibus occupaverat luenda, Amurio se admove re festinavit, in vicinia castrorum ducis amici emendationem offensionis belli, et in præsentī receptus infesti periculo, quam obiter ex obvio poterat, securitatem capiens.

24. *De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.*

Magnus vero dux paulum moratus Philadelphiz, nec paucis tamen sibi corrasis illa brevi mora pecuniis, cogitare de reditu tempestivum duxit. Itaque arcibus illius tractus et numero præsidiorum et copia comæntium et restauratione aut adjectione munimentorum abunde ad securitatem instructis, Magnesium ad Hermum

pervenit. Erat ibi tunc magna rebellionis infamia laborans ac tantum non perduellis declaratus unus equisonum imperatorii stabuli, Attaleota cognomento; qui nec conscio nec iubente imperatore occupatam Magnesium privato quidem suo quodam moderabatur arbitrio, sed cui ad robur adjungeret consensum arte conciliatum indigenarum civiumque urbis ejus, quam sic adeo sibi obnoxiam habebat, ut nec Nostongi ducæ illi provincie præfecti rationem omnino ullam duceret, nec ipsi permitteret ingressum in civitatem. Ille talis obviam magno duci adventanti prodians ita cum infimi professione obsequii verbisque supplicibus delinitum sibi adjunxit necessitudine etiam affinitatis per conjugium inter amborum consanguineos cum eo contracta, ut repente Attaleota commendatus imperatori a magno duce omnis criminis suspicione liberaretur, volenteque jam Augusto in usurpata potestate persisteret, sed 429 quam acceptam palam ferret duci magno, precarioque et parata ad omnes ejus nutus obedientia in ea se versari administratione profiteretur. Haud grata hæc erant Nostongo Ducæ, quem istis, ut dixi, a se partibus summa præfectum potestate imperator, missis etiam nuper diplomatibus ex primicerio aulae magnam hæteriarcham creaverat; qui etiam contemptum a magno duce, velut ipsi plane subditus, solitus tractari exercerieque imperiosis jussis, velut unus e vulgo quispian, cum sibi tamen supremam illic auctoritatem ab imperatore commissam meminisset, tacitus ringebatur, indigna sese pati conquerens, neque pro suæ dignitatis et natalium merito tractari. Accedebat is metus, cujus argumenta ex idoneis et præsentibus Nostongus ducebat signis, ne a se quoque, sicut a cæteris consueverat, ingentes pecunie contributiones exigeret. Ergo et damnum

ποιούμενος, ἔγνω μὲν τὴν ὡς βασιλέα τεχνитеύσαι ἀπόδρασιν, ταχὺ δὲ παρέσχε καὶ ἡ τύχη τὴν πρόφασιν. Ἡ δ' ἦν, πέμπεται μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνὴρ οἰκτιρὸς τῇ πενθερᾷ οἱ δὲ Κανναβούριος πρὸς Κωνσταντινούπολιν διὰ τ' ἄλλα, καὶ ἀξιοῦντες ἀποσταλῆναι τὴν γαμετὴν· ἐπεὶ δ' ἔδει τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσφαλείας τῷ ἀνδρὶ προμηθεύσασθαι, πέμπει πρὸς τὸν Νοστόγγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασώσταις ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. Αὐτὸς δὲ τὰς παρεγγυήσεις δεξάμενος τῷ δοκεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ τὰ ἐπεσταλμένα θέλειν πληροῦν, ὡς αὐτὸς ὑπὲρ ἄλλον εἰς χάριν ἅμα τοῖς ἰδίοις διασωτάμενος, ἐτεχνίτευεν [P. 298] ἀποφυγὴν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τις τῶν ἐς γραμματέας ἐκείνῳ τελούτων, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ ἔδωκε τοῦ κεκτημένου ἀλλοτριουῖσθαι, ἔνθεν μὲν οὗτος, ἔνθεν δ' ἐκείνος τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐπεὶ οὐδὲν ἔωρα ἀκίνδυνα ἑαυτῷ διὰ τὴν τῆς ἐνοχῆς παράλυσιν καὶ τὴν ἐς βασιλέα προσφυγὴν, πατριάρχῃ προσφεύγει· ὁ δὲ γραμματεὺς ἐπιστὰς πρὸ τούτου, καὶ τὰ πιστὰ προσδοκῶν ἔχειν ἐκ τινος γράμματος τοῦ ἀπὸ τοῦ

μεγάλου δουκὸς, ὡς δῆθεν πρὸς τὴν κανικλεῖου δηλοῦντος τὴν ἀπόλυσιν ὡς ἐκούσιος, ἐλπίζοντες ἤωρετο. Λόγος δ' ἦν ἀμφοτέρους συνελθόντας πρὸς πατριάρχῃν ἀπολογεῖσθαι διὰ τοῦτο τῷ βασιλεῖ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀναχώρησιν, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνῳ πραττομένων ἀταμιεύτους παρῆρσιαις καθαπτομένους. Ἀ καὶ ἀγγελλθέντα, οὐχ ὅπως οἱ λέγοντες ἐπειθον, ἀλλὰ καὶ δυσμεναίνειν ἑαυτοῖς τὸν κρατοῦντα ἐποιοῦν· βασιλεὺς γὰρ κακίας, οὐκ ἀληθείας τὰ λεγόμενα κρίνων, καὶ ὑπεκκαύματα φθόνου μᾶλλον ἢ προνοήσεις ἐξ εὐνοίας· ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκείνοις ἐχθρὰ καὶ ἐξωργίζετο. Τοῦ δ' ἐπὶ τούτοις καὶ μεταλθεῖν τοῦ μὲν τὸ οὐκ εἰς ὀλίγα χρήσιμον παρηγεῖτο, τοῦ δὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως παρόρασιν διεκώλυεν. Ἦν δ' ἄλλως ἐμποδὼν πρὸς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν πατριάρχῃν καταφυγὴ τοῦ Νοστόγγου, ὅθεν φετο ἔχειν τὴν ἐς ἅπαν ἀσυλίαν τῇ τῆς Περιδολέπτου τέως ἐγκεκλεισμένον μονῇ. Ὅθεν καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ὁ κρατῶν πολλάκις παρωξυμένος (ἀνάπυστα γὰρ κάκεινῃ τὰ λεχθέντα κατὰ τὸ εἶκος ἐγεγόνει, καὶ ὕβρισι πάθει τὰ μέγιστα, εἰ μὴ γε οἱ κατε-

instans prævterere, et ignominiam vel delere jam inustam vel ne sibi impingeretur in posterum prævterere studens, unam optimam votorum assequendorum putavit rationem, imperatorem adire quamprimum, si quem modo plausibilem deserendæ provinciæ nancisci prætextum posset. Favit in hoc ei fortuna, occasionem brevi offerens ejus viæ probabilem, hanc scilicet. Mittre per id tempus voluit dux magnus ad socrum suam, germanam imperatoris Constantinopoli tunc degentem, ministrum illi matronæ in primis fidum et intime familiarem, Cannaburium, tum ut alia sibi desiderata quædam per eam in aula conficeret, tum ut uxorem apud matrem diversantem ad se accerteret. Quia vero per infestas hostilibus incursibus regiones haud tutum incomitato viatori videbat iter fore, Nostongo mandavit ut eum tuto deputatorum e sua cohorte in urbem secure deduci præsidio curaret. Quod ille mandatum obnoxie accipiens, quasi ostentando abundantiori studio gratificandi duci magno, simul plus quam petebatur dedit, simul aptam captavit opportunitatem id quod sua causa optabat **430** agendi. Officium quippe deductoris sibi cum prætoria sua cohorte assumens, Cannaburium Constantinopolim perduxit. Quo ipso tempore quidam in ejusdem Nostongi provinciali comitatu scribæ ministerium exercentis, cum decrevisset nescio qua re offensus ab excisi sibi domini servitio recedere, et ipse iter urbem versus clam arripuit. Itaque ambo pari consilio, licet invicem ignari, furtivis profectioibus Constantinopolim pervenere. Ubi Nostongus inspecto rerum statu, cum minime speraret probare se imperatori posse, manifestis in favorem magni ducis præoccupato affectibus, quas veras habuerat causas e provincia injussa discedendi, haud tutum sibi putavit confugere,

uti destinaverat, ad ipsum, et audientia poscenda ejus potestati se permittere. Quare ad patriarcham se confert, asyli jure securus illic futurus, et eodem idoneo reconciliationis sequestro ad Augustum usurus. Scriba, qui prior in urbem, expeditus via emensa, pervenerat, lactatus spe inani, cujusdam, quam attulerat, acceptæ a magno duce ad caniclei præfectum epistolæ, qua cum declarari credidisset se legitimas habentem causas abnuendæ ulterioris moræ in obsequio Nostongi, a quo indignis modis tractaretur, auctoritate superiori ducis magni a famulatu magni hetæriarchæ rite fuisse absolutum, postquam ea reddita epistola promoveri ea via negotium non sensit suum, sive illa perfunctoria commendatio fuisset, sive quamvis accurata, parum apud præfectum canicleo valeret, vela secundum auram vertere statuit, reconciliataque cum Nostongo gratia societate cum eo inennda consilii, ad patriarcham et ipse confugit, parem præ se ferens aversionem a magno duce. Ibi uterque concordii conatu studuerunt infamare apud Augustum magni ducis acta, querelis contra ejus avaram, arrogantem et tyrannicam gubernationem libris apud patriarcham deponendis, quas ille videlicet ad imperatorem deferret, et pro ea qua pollebat apud ipsum gratia creditas sibi probatasque persuaderet justas esse. Sed successu ea res caruit: auditis enim imperator a patriarcha quæ Nostongus et ejus scriba in magno duce culpabant, adeo non est persuasus ut iram potius non mediocrem in accusatores ostenderet, hos judicans falso et prava voluntate instinctoque **431** maligni livoris, non autem, ut videri volebant, zelo publici boni et studio benevolo serviendi imperatori ad istam calumniosam et mendacem delationem processisse. Ergo in eos palam indignatus, scribam quidem ut nihili homunculum

πάντες ἄξιαι τὰς δίκας τίσαιεν, μηδὲ προσέξαιεν ἄλλον τῷ στρατηγῷ, μὴ τῶν φυγάδων ἐκείνων ὑποσχόντων τὰς δίκας) ἀλλὰ τὸ μὲν μονὴ ἐγκλείσθαι καὶ ἀπὸ προσώπου εἶναι τῷ βασιλεῖ ἀρκετὸν εἰς τιμωρίαν ἔκρινεν, ἐκεῖνο παρ' αὐτοῦ καταδικασθέντος ὅσπερ ἂν βασιλεὺς παθεῖν ἐκείνον ὡς πρόστιμον ἐδικαίου, τῆς μονῆς ἀντὶ φυλακῆς οὐσης αὐτίκα, ἥ δὲ καὶ παρὰ πατριάρχου ἀποσταλεῖς ἐγκλείσθαι. Τῷ δὲ γε γραμματιστῇ ἀπαπορροπᾶσθαι ὥς μὴ ἰδίῳ τῷ κύριον ὄντι καὶ ὡς ἐκ τινος λατρείας ἐκείνους ἀναλκρῶνται· δεῖν γὰρ τοῖς τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ πλημμελίᾳ τιμωρίας οὐχ ἥττον κολάσεις ἢ καθάρσεις οὕτως ἰδίῳι προσήκειν, εἰ μᾶλλον οἱ μὲν κολάζοντες κερδαίνειν, οἱ δὲ δαινὰ πάσχοντες ὠφελείσθαι, κατὰ τὴν εἰς τοῦ περὶν χρεῖαν τὸ χρήσιμον παρεξόμενον. [P. 299] Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Νωστόγγος κατὰ τινὰ

ἑλπισμὸν συμπαθείας τῆς μονῆς ἀπελύετο, ἡ δὲ τῆς ὀλιγωρίας δόξα καὶ ἐτι ἀναξέουσα ἦν, καὶ δεῖν' ἅπτα τοὺς τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσκειμένους ὑπέστυχον, εἰ καταφρονοῖτο, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δοκούντων καὶ ἐν ἀξίαις (τοῖς γὰρ καιριωτέροις μέρεσιν, ὅταν ἐνδὲρ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάγκη συνδιεστράφθαι καὶ τὰ λοιπὰ, ἢν μὴ τις ἐπίσχη), τότε βασιλεὺς πέμψας ἄγει καὶ ἀμφοτέρους, καὶ δὴ ἡμέρᾳ κυριωνύμῳ, Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, τοὺς περὶ αὐτὸν παραστησάμενος, παρόντων κίκνειων, πολὺν μὲν λόγον παρέτεινε δημογορίῳ, τῷ μὲν δοκεῖν καθαπτόμενος τοῦ Νωστόγγου, τὸ δὲ πλείστον καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου δουκὸς πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας ἀπολογούμενος, ὡς μηδὲν ἀναξίως κτλ τοῦ παρεκκέντος μήτ' αὐτὸν προδιθασμοῖς τιμῆσαι τὸν καὶ πρὸ τοῦ μέγαν δοκούντα, μήτ' ἐκείνον παρ' αὐτοῦ τιμηθῆ-

et parum utilem e ministerio amovit : Nostongum ne poena ei luculentior infligeretur, sua tanto amplior dignitas profuit, praesertim cum ne pro potestate coerceretur subijcereturque iudicio, asyli jus obtineret, quo ille Peribleptæ monasterio inclusus (illuc enim eum patriarcha miserat) inviolabili utebatur. Itaque quanquam soror imperatoris, sororis ducis magni, cognitis quæ contra hunc ab his movebantur, tanquam pro genere sollicita, non cessaret Andronicum irritare adversus duces falsorum, ut aiebat, inventores criminum, magno opere exaggerans rem esse indignam exemplique in publicum notii, impune ferre calumniosos sycophantas impudentissimam audaciam, ex qua inulta permanente secuturum esset ut alii quoque ad licentiam invitati similem negligerent obedire duci magno, cujus quam esset fortis et felix bello reique tunc publicæ necessaria opera, Philadelphæ liberatio monstraret; etsi hæc, inquam, indolenter urgeret tam potens et cara imperatori matrona, tamen illi non est visum aliud tum quidem Nostongum supplicium infligere; sufficere quippe interim aiebat carcerem, quem is sibi ultro conscivisset, includens sese monasterio Peribleptæ; quam se illi custodiam imputare dicebat in partem poenæ tanquam indictam legitime damnato. Instantibus autem, posse saltem puniri Nostongum in persona scribæ sui, qui non diversaretur in monasterio (huic enim juste infligendum merenti supplicium in ignominiam et dolorem redundaturum ipse domini, cujus exemplo et commodo peccasset), respondit imperator Nostongum nihil ad se pertinere putaturum quid scribæ isti feret, quem ad suam vere pertinuisse familiam negaret : in eam quippe irreperisse haud a se ascitum, sed furtim adhibitum a suis familiaribus mercenaria functione venalis operæ. Oportere autem, si quando magistratus non in propria, sed in aliena castigandi persona 432 sint, in eo capite poenam constitui quod intimum ipsis et earum sciatur esse, cujusque damnum ac labor ad sensum illorum affectu et compassione propagatum iri non sit dubium. Alioqui contingere-

ret frustrari voto suo iudicem; qui cum poenæ istiusmodi minus ultrices esse quam purgatrices velit, magisque optet emendari per eas in posterum qui deliquit, quam ipse frui dulcedine vindictæ, istud quod e reipublicæ utilitate spectat, minime assequeretur sævienti in personam indifferenter illi quem primario vult plectare. Sic tunc eludebat imperator studiosos magni ducis poenam Nostongi postulantibus. Verum cum accidisset aliquanto post hæc prodire e suo asylo Nostongum, spe quadam concepta parcituri facile sibi Augusti, si committere se reum ipsius clementiæ vidisset, dum id ipsum aulæ, ut ōit, sermonibus celebratur, animadversum est magis incumbere iudicia magnatum plerorumque in reprehensionem arrogantis magni ducis, qui Nostongum magnum heteriarcham, dignitate ac natalibus conspicuum hominem, velut de plebe quompiam, contemptum et imperiose tractasset. Quæ gl'ciens invidia cum ducis magni fautoribus iniecisset curam, quod eum jam contemni ac traduci passim a proceribus et constitutis in dignitate viris primariis videbant, intelligebant autem sensus et iudicia summatum facile in vulgus quoque serpere, periculumque fore, ni mature occurreretur, ne communibus mox et unanimiter conspirantibus primorum juxta infirmorumque unus odiis objectus hand par resistendo esset, novis imperatorem instantiis ad succurrendum isti discrimini perpulerunt. His ille annuens, die quarta decima Junii, quæ fuit illo anno Dominica, adduci coram sese in medio procerum aulæ considente Nostongum et scribam iussit. Atque hic longam satis ingressus orationem specie invehendi in Nostongum, maximam re vera sermonis partem consumpsit in purgando apud præsentibus magnates duce magno actisque illius et suis erga illum beneficiis vituperationi eximendis. Conatum quippe acrem intendit ad persuadendum neque se cumulandis in Rontzerium honoribus liberalitate excessisse, neque illum accepisse a se quidquam quo non deberet judicari dignissimus, quippe qui jam antequam huc adve-

ναι, εἰ ἐπὶ τῶν ὧν γένοιτο· εἶναι γὰρ καὶ ἄλλα-
χοῦ οὐχ ἥκιστα ἔνδοξον καὶ οὐδὲν δ' τι λαβεῖν μὴ
ἔχοντα. Τέλος, δὲ τοῦ λεοντοκόμου ποιεῖ, καὶ κυν
τὸν ὡς δῆθεν λέοντα ἐκδεδίττασθαι· προστάττει γὰρ
αὐτίκα, καὶ τὸν μὲν γραμματεῖα ἐξατιμῶι κούρῃ τρι-
χῶν καὶ γενείου, τὸν δὲ Νοστόγγον τὰ πολλὰ καθα-
φάμενος ἐν δημηγορίαις τέλος ἀξιωματῶν φιλοῖ καὶ
ἐγκλείει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε.

κα'. *Περὶ τῶν κατὰ τὴν Τριπολιν τὴν κατὰ Μάλαν-
δρον συμβάντων.*

[P. 300] Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὰ κατὰ τὴν Τρι-
πολιν διελθεῖν, ὅπως ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατ' ἀνα-
τολὴν φρούριον οὔσα, ἔπειτα ἐκ τῆς εἰκαλίας καὶ τῆς
τυχοῦσης προφάσεως ταύτην ἀρχαίαν οὔσαν καὶ Φι-
λαδελφείας προδεδλημένην ὁ Δούκας καὶ βασιλεὺς
καὶ ὅπλοις καὶ σιταρικαῖς ἐπαιτεῖσις ὠχύρου, καὶ τὸ
τῆς Φιλαδελφείας μόρσιμον (τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης κα-
τακλυσμῶν καὶ εἰσέπειτα μὴδὲν ἄλῳναι, ὡς ἐφημι-
ζετο) πιστὸν ἐντεῦθεν καθίστα. Διὰ τοι ταῦτα καὶ
ἐκυδρούτο τὸ πόλισμα, καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων ἡλόγεις

niret, magnus **433** fuisset, classem et copias
ducians proprias, quoque hic fuisset insignitus
titulo ducis magni, ejus rem ipsam prius habuisset,
alibi nihilo minus clarus atque conspicuus
quam deinde apud nos, qui nomen duntaxat addiderimus
possessæ dudum et exercitæ ab illo potestatis,
quando illum exercitui Romano præpositum
universo magnum ducem appellavimus. In eam
sententiam postquam accurate vehementerque
peroravit, conversus ad præsentēs reos, et a scriba
exorsus, in eo facere voluit quod solere aiunt
leonis magistrum, dum cane eorum illo verberando
terrere ferox animal satagit. Sic enim Augustus
metum admoveere Nostongo scriba ejus plectendo
propter culpam utrique communem volens, huic
illic in conspectu cunctorum ignominiose radi ad
cutem pilos capitis et menti jussit. Moxque
Nostongum acerba prius nec brevi objur-
gatione increpitu denique dignitatibus privavit
et custodiæ addixit. Atque hæc quidem acta in hunc
modum sunt.

25. *De iis quæ Tripoli ad Mæandrum acciderunt.*

Operæ pretium quoque fuerit, quæ Tripoli con-
tingere, breviter exsequi. Hæc urbs in Orientali
sita tractu arcium potius, quibus circumdabatur
ad illum oppositis limitem, quam propriis tuta munimentis
habebatur, quoad eam Ducas Augustus, ex levi et
fortuita capto causa consilio, urbem antiquam et
Philadelphię prætentam armis, propugnaculis et
victus annui provisionibus instruxit; cujus novæ
objectu munitionis tutiore, ut apparebat, reddita et
extra omne periculum Persicæ invasionis posita
Philadelphïa, fides jam adhibebatur pronior
veteri de illa oraculo jactato, quo in fatis esse
ferebatur eam a primo diluvio in omne deinde
consequens tempus nunquam fore capiendam.
Indidem porro civitati Tripoli claritas accessit, late

A Περσῶν. Ἀλλὰ χρόνον· τὴν πολιορκίαν ἐμέτρει, καὶ
τῶν πολλῶν-ὀποκλιθέντων εἰς μακρὰν ἀντείχον οἱ
Τριπολίται. Πλὴν καὶ κατ' ὀλίγον τῇ τῶν ἀναγκαιῶν
ἐνδείᾳ στενωχωρούμενοι καὶ τῆς ἐξωθεν ἐπικουρίας·
ἐς τὰ μάλιστα ἐχρῆζον. Ἀλλ' ἐπεὶ ἐγγύθεν οὐκ ἦν
ἀρωγὴ, ἔγνωσαν τισὶ συνωμοσίαις ταῖς πρὸς τοὺς
Πέρσας τὰ τῆς ἀνάγκης διευθετεῖν. Ἀμέλει τοι· καὶ
πρὸς καιρὸν ἐσπένδοντο Πέρταις, καὶ σίτον ἐκείθεν
ἐλάβανον. Καὶ ὁ συνεσιμὸς τῆς ἐμπορίας μὴ μό-
νον ἐκείνους ἐξερχομένους ὠνεῖσθαι τὰ ἀναγκαῖα
ἐποίησε, ἀλλὰ καὶ Πέρσας εἰσπρχομένους ἀνέδην τὴν
πόλιν [P. 301] ἀπεμπολεῖν παρεσκεύασε. Τοῦτο
πολλάκις πρᾶχθὲν ἔνοιον εἰσάγει Πέρσαις ἀλώτως,
καὶ πρῶταίς κοινολογησάμενοι τὰ εἰκότα ἐν προ-
θεσίαις πισταῖς τὰ κατὰ τῆς πόλεως ἐξειορᾶζοντο.
B Καὶ δὴ σίγμασι πλείστοις τὰ τῶν φορτίων ἐπι-
σχευασάμενοι, τὸ μὲν στράτευμα ἔγγιστα πῶς ἐνα-
κρυφίαν, ἄμα δὲ πολλοὶ τὴν πόλιν εἰσῆσαν. Σί-
τος δ' ἡ ἐμπορία ἦν, καὶ ἕκαστος τῶν κανόνων
ζυγάδα φέρων τῶν φορτωμάτων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον

inclutæ per hoc factæ, nec sui præsidii fiducia
curanti Persarum incursiones, quas facile ac lu-
dihunde se repulsuram consideret. Postea late po-
tientibus campo Persis, cunctæ illorum tractuum
munitiones una simul obsidione premebantur,
coactis præsidariis **434** intra eas se tenere et
agri usu exclusis. Id incommodum diutissime omni-
um Tripolis pertulit; et plerisque circumsitæ
arrium fame ad deditonem adactis, soli longo tem-
pore resistere Tripolitæ, quoad et ipsi consumptis
sensim alimentis, extrema in arto positi penuria,
circumspicere auxilia cæpere; quorum cum e propinquo
nulla se spes ostenderet, ad quasdam cum Persis
conventiones, malo aliter immedicabili subigente,
descenderunt. Pacti enim in tempus aliquot
indutias mutuoque contrahendi libertatem, frumentum
ab ipsis traditum Persis, pretio cum fide numerato,
accipiebant. Frequentatū id est sat longo tempore
commercium, prodeuntibus primum Tripolitanis, et
annonam persoluta pecunia foris sumptam intra urbem
importantibus. Procedente tamen usu, et ex eo, ut sit,
fiducia crescente, permittere ingressum civitatis Persis
vitæ subsidia inferentibus non dubitarunt; quæ
res in exitium ipsorum vertit. Persæ quippe, per
talem causam intra urbem Tripolim crebro admissi,
ejus capiendæ cogitationem inierunt, proditoribusque
subornatis in supina securitate civium fraudem in
hunc modum concinnarunt. Magno sarcinarum numero
parato, quas frumenti venalis esse dicerent, eas
asinis aut mulis clitellariis binas hinc inde singulis
impositas ducunt in urbem, id ipsum ut jam
consuetum expectantem. Sed non prius ejusmodi
deductores jumentorum in eam viam se dederunt,
quam sociis admonitis quid intus ipsi agere
pararent, quid foris eos tali audito signo
facere oporteret, universum exercitum locis
urbi proxime admotis clam in insidiis delitescen-

ἤματα, οἷς ἐκείναι κροτοῦντες τὴν μάχην ἀνάπτου-
σιν, ἐντοῖς συνεπήγον τῶν σάκκων· καὶ ἀντὶ πι-
πῶς, τὸ τοῦ λόγου, σκορπίον οἱ κολλῶνται δεξιμένοι,
ταῖς εὐθηναῖαις ἐλπιδοκοπύμενοι ἐν ἀνέσει ἦσαν.
Νῦν δ' ἤδη περὶ αὐτοὺς ἦν, καὶ ἠγνόουν, καὶ ταῖς
ἀγαθαῖς προσδοκίαις ἠώρηντο ἐν κακοῖς ἀναγκαίαις
ἔντες. Ἐντεῦθεν καὶ νῦν μὲν ἐκείνη ἐμμένουν μηδὲν
ὑπευμένους τοῖς πολίταις, οἱ δ' ἀναλαβόντες ἑκα-
στος τὰ ἥξεια καλέμου τρόπον ἀνεκχυμβάλλειον. Καὶ
οἷς μὲν διυπνισθεῖσιν ἐκπληξίς ἐμπέπτει καὶ ἀπο-
ρία τοῦ πῇ τραπῆναι καὶ ἐκφυγεῖν· οἱ δ' ἐπιστάντες
ἐπὶ τῇ ἀρχῇ ταῖς πύλαις αὐταῖς κλειοὶ καὶ θυρεοὶ
τῇ τῇ προαράττουσι, καὶ ἐγγύθεν τοὺς σφετέρους
ἐπιμύου· ὄντας συμμαχήσοντας προσκαλοῦνται. Καὶ
ὥτως αὐτῆς νυκτὸς ἐκ μιᾶς· ἐκείνοις ὁρμῆς τὸ πό-
λεμα παρεστήσαντο. Ὡς δὲ καὶ Ἀλυσύρας ὁρμη-
σας εἰς τὰ μάλιστα χρώμενος, τὰς σύναμα Καρ-
μανῶς ἐξέρομας ὅπου παρῆλθοι ἐποιοῦν. Τότε τοιγαρ-

Α οὖν ἐκείνος μὲν εὐκόμενος φυγῇ τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν
ἀκαλλάξας θούκα, τὸ πόλευμα ὑπερδύς, ὅλος ἐν ἀφο-
βίαις ἦν καὶ ὑπερηφάνει τὸ σύμπαν.

κς'. Περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἐπὶ δουκὸς καὶ τῶν
περὶ τὸν Ἀτταλειώτην.

[P. 302] Ὁ δὲ τῶν δλων ἀφηγούμενος στρατηγὸς
ἀκίχνητα γνοὺς διώκων, ὑποστρίψας προσβάλλει τῷ
τοῦ Κουλιᾶ φρουρίῳ, ἐνθα καὶ ἀπαγχονίζειν ἐφίησι
πλείστους αἰτίαις περιβαλὼν. Τοῦτο δὲ φρουρίῳ τοῖς
Φούρνοις. Καὶ οἱ μὲν αὐτὸν (οὐδὲ γὰρ ἦν χθὲς καὶ
πρὸ τρίτης προσχωρήσαντας κατ' ἀνάγκην Πέρσαις
ταῖς πρὸς ἐκείνους ὁμολογίαις καὶ ἐπὶ ἐμμένειν,
φανεισῶν τῶν δυνάμεων) ὑπὲρ ταῖς δέχονται ταῖς χερ-
σὶ καὶ θερμαῖς μεταγνώσεσιν ἐμφανέως ἦσαν τὴν
ἀναγκαίαν δυσχεραίνοντες μοῖραν τῆς πρὸς τοὺς
Β ἑχθροὺς προσχωρήσεως· ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τῷ
δοκεῖν ἀνίει τὰ πταίσματα, τοῖς δὲ δόξαι τῶν λοι-
πῶν προέχειν βερέως εἶχεν. Ὅθεν καὶ τὸν μὲν φύ-

tem relinquerent. Condiderant autem intra saccos,
quos tritico refertos mentiebantur, crepitacula
bellica, tympana nimirum ac tubas sonoraque id
genus instrumenta, quibus solent uiri concitandis
militibus ad praelium. Sub noctem ea mandra man-
norum onastorum, suo quemque agasonis vice
Persa milite ducente, in urbem Tripolim non modo
citra suspicionem ullam, sed et cum gratulatione
recepta est. Latibantur cives augeri se commea-
tibus et in longi securitate temporis annonæ diu
suffecturæ congerenda copia firmari: miseri autem
nesciebant sibi, juxta vetus verbum, obtrusum
435 fuisse scorpium pro pipio; gaudebantque et
specibus amplis efferebantur ipsa perituri nocte,
cujus jam inchoatæ primordia cœnis et computa-
tionibus, imminentium ignari, celebrabant. Me-
dium inde noctis effluxerat, adeo nihil Tripolitanis
suspectantibus ut securissimè passim illic dormi-
retur, cum Persæ prætextu ducendi sarcinaria
juuenta ingressi civitatem, suis quique arreptis
tympanis aut lituis, quod sociis condixerant signum
ediderunt. Expectrati Tripolitæ tam intempesta
hora, tam tumultuoso classico, mirari, consternari,
quo se verterent quoque suffugium caperent, fru-
stra se contorquendo, anxie quærere. At non in-
teritum cessare perfidiosi deceptores. Advolant ad
portas urbis, easque confractas securibus cum ve-
ludibus ac seris humi aterunt. Sic per patentia
jam ostia socios paratos e propinquo introducunt,
hisque sibi adjunctis uno impetu ipsa nocte urbem
munatissimam, tandiu nequidquam ante oppugna-
tam, in suam facile potestatem redigunt. Usus ea
deinceps victor Alisyras est pro receptaculo, unde
frequenter crumperet, quo se ac sua referret; ha-
bebatque ibi Carmanos suos secum, quos ex arce
illa opportune imminente in terras opulentas quæ-
suoque prædatum emittebat. Contigerunt postea
quæ retuli ante de offensione belli, qua Carmani
tanti coacti Philadelphicæ obsidionem solvere; quo
tempore dux eorum Alisyras sua versus præsidia

recedens lento et bene ordinato gressu, qui fugæ
trepidatione et ignominia careret, frustra inse-
quente magno duce perveniens jam in tutum, Tri-
polim suam intravit, ibique omni sollicitudine
deposita ferocius etiam et insolentius glorians mi-
nabatur.

26. Adhuc de magno duce et de Attaleota.

At nostri dux supremus exercitus, ubi expertus
aliquantum vana se ac suos contentione fatigari
C Carmanis insequendis, acie perite instructa tuto
sese subducentibus, progressu inutili reflexo ad-
movet copias arci Cula dictæ, quæ Romanorum erat
Persis antea late dominantibus se dedere coacto-
rum. Horum plerosque illic repertos, crimini ver-
tens quod hosti 436 cessissent, aut aliis succen-
sens prætextibus, suspendio necavit. Idem fecit et
alii castro cui Furni nomen est. Et illi quidem in-
felices, statim atque se viderunt impune posse a
pacta Persis servitute, illorum recessu, resilire,
obviis ulnis libera'tores suos magis ducis milites
excipiebant, illa satis alacriate declarantes quam
inviti, summa necessitate adigente, pepigissent
qualescunque indutias cum barbaris; cuius facti
acrem pœnitentiam monstrabant. Ille autem non
D æque cunctis ignoscebat, sed quæstuoso discrimine,
vulgo quidem inope venia donando misericordiam
ostentabat, præstantiores autem, ut qui rem ha-
berent et ex quorum nece provenire lucrum posset,
inexorabiliter plectebat. Sic custodi illius oppidi,
præsidii præfecto, caput amputavit, alios alio pœnæ
genere absumpsit: quos inter et presbytero aliorum
ejus ordinis exarcho suspendium decrevit. At illi de
laqueo pendenti durare longiori quam soleret spa-
tio spiritum contigit; quo animadverso quidam isti
functioni præfectorum, ostentum id divinum esse
autumans, vel jussus vel injussus, securi laqueum
abscidit et periculo eximit addictum. Sub hæc Phil-
adelphiam inuit magnus dux, et multa inde corra-
dit aureorum millia; quod jam sine ulla verecundia

λαχα τοῦ πολλοῦματος ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς, ἀλλοὺς δ' ἄλλως τιμωρησάμενος ποινὴν ἀγχόνῃς καὶ πρεσβυτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἐξάρχου καταψηφίζε-
ται. Ὡς δ' οὐκ ἦν αἰωρουμένη οἱ ἀπερυγεῖν ἀναγ-
καίως αὐτίκα καὶ τὴν πνοήν, τῶν τις ἐπὶ τοῦτοις
ἐπιτεταγμένων, θεῖαν ἐνδείξιν ἡγησάμενος τὸ τελοῦ-
μενον, εἶτε προσταχθὼν εἶτε καὶ μὴ, κοπίδι τέμνει
τὴν βρόχον καὶ τοῦ κινδύνου τὴν κατ'δικὸν ἐξαιρεῖ-
ται. Εἶτα Φιλαδελφεῖα προσβάλλει, καὶ χιλιάδας
συχνὰς ἐκείθεν ἐκλέγει χρυσίον, ἀδυσώπητον ἐπὶ
πᾶσι φέρων τὸ φρόνημα. Ἐπειτα τὰ ὅμοια δρᾶ Πυρ-
γίον καὶ Ἐρεσσον, καὶ τὸν τῆς ἀπαναστάσεως φυ-
γοῦσι, τὸ τοῦ λόγου, καπνὸν τὸ πῦρ ὑπανήπτε τῶν
πειρασμῶν. Καὶ οἱ διδοὺς πλείστα μετὰ πολλὰς βα-
σάνους μόλις ἐσώζετο. Ταῦτα κἀν ταῖς νήσοις Χίῳ
καὶ Ἀθήνῃ καὶ Μιτυλήνῃ ἐπράττοντο. Καὶ ὅπου
βολλὴς χρυσίου, κἀν μοναχὸς ἦν κἀν τάξεως ἱερὰς
κἀν τῶν ἐπιτηδείων καὶ γνωστῶν βασιλεῖ, δεινὰ
αἰώραις ἡτάζετο, καὶ ὁ μακελλικῷ φετρῷ καὶ κοπίδι
πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπειλούμενος θάνατος καὶ τὰ ἐν μυ-

χοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεδὼν ἀνώρυσσε
καὶ ἰδείκεν. Ὁ μὲν οὖν διδοὺς ἐντεῦθεν ἤλευθεροῦτο
τῇ τοῦ χρυσοῦ ὥς ἀληθῶς ἐτυμότητι, ἔ δὲ μὴ ἔχων
πρόστιμον εἶχε τὸν θάνατον. Ὁ δὲ καὶ τῷ ταλαιπώ-
ρῳ Μαχράμῃ κατὰ τὴν Μιτυλήνῃ γαγόνει. Οὗτος
γάρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν βασιλικῶν ὑπηρετῶν ὦν
καὶ τῇ οἰκειότητι κλειζόμενος [P. 303] τὰς οἰκῆσεις
κατεῖχεν ἀνὰ τὸν Σκάμανδρον. Ὡς δὲ πᾶσαν τὴν
ἐκεῖ χώραν προκαταλαβόντων τὴν Ἰδὴν Περωῶν
ἐρημοῦσθαι τῶν οἰκητόρων ξυνέβαινε, φθάνει καὶ
αὐτὸς σὺν πολλοῖς ἄλλοις τὸ τῆς Ἄσου φρούριον
ὑπεισδύναι. ὃ δὲ καὶ ὡς ἀξιοτέρῳ οἱ ἐκεῖ τῶν
ἄλλων, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἐξηγουμένου ὡς εἰκὸς ἐν τοιού-
τοις καιροῖς περιστάσεως ἐχρηζον, αὐτοὺς τε καὶ τὸ
φρούριον ἐγχειρίζουσιν. Ὁ δὲ ὀφίσταται τὴν ἡγεμο-
νίαν δίδόντων ἐκείνων ἀνεπιστημάντως ὅσον ἐκ τοῦ
κρατούντος. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων οὐκ ἐβρόχθυσε
τῆς ἐφ' ἐκάστην προνομίας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἀμφοτε-
ρεῖτο καὶ συνέειχε τοὺς τῆς πυργηρουμένων. Ἐπεὶ
δὲ θρουμένων τῶν ἐξωτέρων τέλος αὐτοὺς ἐμελλε

agebat. Itaque similem avaritiæ licentiam Pyrgii,
similem Ephesi ostendit; qua fiebat ut horum in-
colæ locorum, e quodam veluti fumo incursionis
barbaricæ emersi, in flammam sævissimarum exac-
tionum tristiori casu se dejectos lugerent. Ista ra-
pacitas exercebatur ita immaniter, ut qui plurima
dederat post multos cruciatus, vix salvus perma-
nere sineretur. Talla exempla in insulas e conti-
nenti transierunt: idem enim passa Chios est, C
idem Lemnus et Mitylene. Quibus in locis cunctis,
apud quemcunque 437 auri copia suboluerat, is
seu monachus foret seu e sacro ordine seu ex pa-
latino auctoritatis officio ac notis principi, diris
suspendiis torquebatur: ostentabaturque illi mors
præsens, cippo ferall et securi, qua super eo ipsi
mox absciindenda cervix foret, coram oculis posi-
tis, quoad eo terrore adactus, quos terra condidis-
set thesauros indicaret: tunc auro sequestro libe-
ratur. Qui non habuisset quod proderet, morte
miser inopiam luebat. Id quod infelici Machramæ
apud Mitylenem contigit. Is cum esset e præcipuis
imperatoris ministris, gratia etiam apud principem
nota late inclutus, domicilium habuerat prope Sea-
mandrum. Sed universa illic circum jam a Persis
regione post Idam occupatam evastata, desolatique
incolis tractu, mature abiens et ipse cum multis
aliis in Asi arcem ingreditur; ubi recepto, qui de-
gebant intus, quoniam et tali tempore duce sibi
opus videbant esse, et satis intelligebant neminem
adesse ad id illo magis idoneum, loci præfecturam
deferunt. Accepit ille quod dabant, et sine alia im-
peratoris significatione pro præfecto se gessit illius
castrì, nec segnis in eo exsequendo fuit officio:
sat longo enim spatio invigilans et laboriose sata-
gens locum defendit, misereque vexatis circumstiti
colonis agri opportuno subvenit auxilio. At post-
quam aucta jam potentia hostium et plerisque illius
vicinæ locis vastatis cominus admovebatur ter-

ror mali prorsus ineluctabilis, Machrama cum suis
non habentes quod genere agerent, prudenter
sibi consulere decreverunt. Fuga ergo se in tutum
recipere curarunt; ad quod illis, ut multis aliis,
gremium e propinquo benevole 438 patens osten-
dit Mitylene. Sic tamen ille administratus est trans-
itus, ut non tam jussu ductuque præfecti quam
privato Asensium quisque consilio migraret, non
magnopere Machrama repugnante, qui se precario
sine certa principis auctoritate illic dominari me-
minisset. Verum multitudinem videns per se sibi
consulentem, nec castrum ab omnibus incolis de-
sertum ipse solus cum familia tenere confidens
posse, Aso et ipse migravit Mitylenem, prorsus va-
cuum hunc relinquens locum. Non multis post die-
bus appulit in insulam magnus dux pecuniæ si-
tiens, cujus extorquendæ aut invenire aut fingere
rationes oportebat. Igitur cum multis aliis Ma-
chrama comprehensus vinculis traditur. Ac ceteri
quidem, prout quisque aurum in abdito habuit quod
daret, varie vitam redemere; in quibus unus, qui
pecuniam administrasse publicam dicebatur, quan-
tum ea functione lucro apposuerat proprio, quod
D aliquot millium summam æquavit, coactus est tra-
dere. In Machramam sententia lata esse videri cum
moris reum ob arcem desertam, indulgeri tamen
ut numeratis quinque aureorum millibus vitam
emeret. Defuit huic ad eam summam continuo ex-
plendam una centuria nummorum, et paulo plus
cuidam alteri similiter taxato. Postquam diu frustra
vexati quod non habebant nequibant repræsentare,
ipsa hora præcipit magnus dux alteri in oculis al-
terius caput abscindi. Expeditur feralis cippus, stat
carnifex altera manu tollens gladium, altera ligatos
Machramæ capillos tenens, sicque collum adaptans
macellario trunco, tam valide apprimendo ut loco
naturali emoveret cervicis vertebra. Ita infelix
ictum accipit quo est ei recisum caput. Id specta-

περιστῆναι τὰ χαλκὰ, τὸ δρᾶσαι τι γενναῖον οὐκ ἔχον-
τες, εἰ προσμένειν, πρὸς φυγὴν ὤρων καὶ προπαλ-
σαντο, ἀγκάλας σφίσι νῶς καὶ πολλοὶ· ἑτέροις δὲ ἔγ-
γίονος προτεινούσης τῆς Μιτυλήνης, καὶ τὸ καθ' αὐτὴν
σκοπῶν ἑκαστος ἠλόγαι τοῦ ἄγοντος καὶ τῆς ἐκου-
στοῦ ἀνέιτο ὑποπαγῆς· ἐφ' οἷς μηδὲν ἔχων ἀντι-
πράττειν, τοῦ πλῆθους ὡς εἰκὸς· δυνασταύσαντος,
συναπαίρειν ἔγνω κάκεινος, καὶ κενὸν ἐντεῦθεν τὸ
φρουρίον καταλείπειτο. Ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὁ μέγας
βῆς προσέσχευε τῇ νήσῳ, καὶ ἔδει πάντως αἰτίας τῶν
ποριμῶν τὰς μὲν εὐρίσκεσθαι, τὰς δὲ πλάττεσθαι.
Ἐν ἄλλοις πολλοῖς καὶ οὗτος τῷ τροχῷ συλλαμβάνα-
ται. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες μίαν τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν,
εἰ κρείνεται ὁδὸν τὸ χρυσίον. Καὶ τις δὲ ἄλλος δὲ
προσηγγηκῶς δημόσια τὰ ἐξ ἐκείνων κέρδη ἐν χι-
λίσιν καὶ μάλιστα εἰσεπράττειτο. Τῷ δὲ προσετιμῆτο
ἐνταῦθα διὰ τὴν τοῦ φρουρίου κατάλειψιν. Εἰ δ'
ὠκείῃσι βούλοιο τὴν ζωὴν, εἰς χρυσίου χιλιοστῶς
πέντε ἡ ἑκτίσις ἴστατο. Κατηγνῆκε δὲ καὶ κοινῇ
μέτρῃ καὶ ἑκατοστῶς μίαν τῷ Μαχράμῃ. Ὡς γοῦν
βράβει· ἐφαίνοντο οἱ μὴ ἔχοντες περὶ τὴν ἀπέδοσιν,

cum in alio pariter damnato vim habuit qualem
esse aiunt Medusæ Gorgonis, 439 quam qui vi-
dent lapidescunt. Sic enim et hic miser, hausta
visu præsentis dira Machramæ necis, commotus adeo
est ut multis lacrymis exoraret Genuenses, sibi
commodare ne gravarentur aureos mille, quot ad
summam indictam absolvendam deerant: ita est
horum misericordia servatus.

Paulo prius quam hæc fleret, contigerat defectio
Magnesiensium a magno duce. Huic ille civitati pro
majoribus in se meritis gratiam servabat, qua re-
muneratum se Ulyssem Cyclops Homericus pro-
fitebatur, spondens ipsum a se comedendum socio-
rum ultimum; et post exspilatas urbes reliquas
hanc etiam exinaniturus expectabatur. Quod ipsos
non fefellerit ejus cives, ex cætera viri rapacitate fa-
cite præsentientes quid passuri mox forent. Hæc
illos provisio ad palam deficiendum a magno duce
incitavit; ex quo accidit hunc perdere prædam in-
gentem varie corrasam undecunque, cum equorum
tum pecuniæ, quam apud Magnesieneses, his fidens
plus quam cæteris, custodiendam deposuerat. Hic
primis rebellionis fructus magnam adjecit tantum
ausis facultatem sustinendi feros impetus in ultio-
nem statim ruituri hominis impotenter iracundi,
quem tam luculenter irritassent. Equos enim et
aurum, hoc est instrumenta et nervos belli, ad ma-
num sic habebant; nec deerat numerus virorum
fortium, qui e variis eo locis confugerant; in qui-
bus erat Alamicarum copiarum pars non exigua.
Accedebat abundantia frumenti plenis horreis con-
genti ad longi sufficientiam temporis. His siqui
evactis in primis animabatur Ataleota, ut non du-
bitaret se auctorem ferre consilii audacis, quod nisi
felix esset ad extremum, impendere sibi certum
exitium sciebat. Hoc instinctus metu peculiarem
adhibuit diligentiam in conjuratione corroboranda,

A αὐτῆς ὥρας προστάσσει ἐπ' ὕψει θατέρου κατατο-
μῆσθαι θάτερον τὸν Μαχράμην, καὶ ὁ μακελλικὸς
φίτρης παρευθὺς καὶ τὸ ξίφος ἑτοιμον εἰς ἀναίρεσιν·
τὰς γὰρ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἰμᾶσι δεθεῖς, εἴτα δ'
ἐκταθεῖς ἐπὶ τοῦ φिटροῦ καὶ καρτερῶς πιεσθεῖς,
ὥστε καὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ἐκλυθῆναι
τῆς φυσικῆς ἀρμογῆς, οὕτως ἀθλίως καὶ τὴν τομὴν
δέχεται. Καὶ τὸ συμβὰν θατέρῳ θεασαμένῳ Γοργῷ
τις ἦν ἀπολιθοῦσα τὸν δελταῖον, καὶ πικρὸν κλαίει,
καὶ ποτνιδται πρὸς Γεννουίτας, καὶ τὴν ζωὴν χιλι-
στῷ χρυσίων παρ' ἐκείνων περιποιεῖται. [P. 304]
Ἀλλὰ μικρὸν ἢ ταῦτα γενέσθαι πρότερον, Μαγνη-
σιώταις ἐκεῖνος τιμὴν ταμειῶν Κυκλώπειον, ὡς
καὶ αὐτοὺς τὰ ὅμοια δρᾶζων, κὰν ὑπερημέρει τὴν
ἐκτίτιν, τοῦ πιστεύειν ἐκείνους πλέον τῶν ἄλλων καὶ
παρὰ τοῦτο ἀποτεταμειῦσθαι καὶ ἱπποὺς εἴδε καὶ
χρήματα, ἃ δὴ ἐκ τόσῃ ἀλαστορίᾳ συνέλεγε, φθά-
νει σφαλῆναι προνομίᾳ τῶν οἰκτηθῶν. Τὰ γὰρ τοῖς
ἄλλοις συμβαίνοντα καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον
δαίσαντες, καὶ μάλιστα προπαθόντες καὶ ὡς γεύμα-
τος τὸ πᾶν προμαθόντες, πρὸς ἀποστασίαν ἀφορῶσι,

stricta invicem, quam firmissime posset, inde so-
ciorum communione facinoris ejusmodi, 440
quod omnem cum magno duce reconciliationis viam
abrumperet. Fuit id hostilis grassatio in Italos,
quotquot sunt intra urbem Magnesium tunc reperti;
quorum pars gladio cæsi, pars securæ commissi
custodiæ sunt. Egit præterea ut cunctis esset per-
suasissimum unam ipsis sitam esse salutis spem
in salute non aliunde speranda quam ab invicta et
omnino irrevocabili resistendi constantia, certis-
sime morituris, si cederent et quacunque ratione
sub magni ducis potentiam ac manus redige-
rentur. Sic parati, portus urbis tuta custodia et
munitione septis, sine ulla jam dissimulatione pa-
lam declarant se pro hoste habere magnum ducem.
Hic simul ejus tanti sui contemptus, fama facti
late didita, eam notitiam accepit quam nulla pos-
set dissimulatione tegere, statim exarsit in nihilo
mitiorem iram quam quali erat verisimile inflam-
mandum hominem Italum, eundemque supra com-
munem gentis modum crudelem atque præcipitem.
Rapiit ergo sine mora, cunctis ommissis, suas secum
universas copias, Magnesiumque advolet. Erant in
eo exercitu auxiliares Italici generis omnes, Ro-
manæ cum his militiæ pars non exigua, denique
Alani, qui tamen non sponte, sed præsentis ducis
ineluctabili adacti potentia, invitam et duntaxat
perfunctoriam operam in hoc bellum conferebant.
His copiis dux magnus oppugnationem Magnesiæ
adorsus machinas admovet, turres excitat, cætera
instrumenta expugnandarum munitionum ardenti
satagens studio adhibet. Accendebant enim per se
satis inflammata ejus iram crebra subinde in il-
lum e muris jactata dicteria, iridentium conatus
minasque ipsius, quibus homo tumidus impatiens-
que contineliæ incredibiliter efferabatur, vanos
interim ejus impetus muris nequidquam solidissi-

Τὸ δ' ἦν εὐχρὲς ἐνοηθῆναι σφίσι, ἐκ τοῦ πρὶν καθ' αὐτοὺς εἶναι καὶ διοικεῖσθαι πιστεύοντας τῷ πολλῷ, ἔρμαιον εἶναι τοῦτοις, οὐ θησαυροὺς καὶ μόνον ἐκείνους καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ πλῆθος μάχιμον εἰσελθόν καὶ μοῖραν οὐκ ὀλίγην τῶν Ἀλανῶν καὶ σιτώνων πλήρεις, οὓς ἐπὶ χρόνον ἀρκέσοντα· ὑπελάμβανον. Ταῦτα καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ συνέδοξε περὶ ἐαυτῷ τὰ μάλιστα δεδιότι. Καὶ πίστει διδόντες τε καὶ λαβόντες ἀλλήλοις καὶ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐντὸς Ἰταλοὺς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι, τοὺς δὲ καὶ ἀσφαλῶς καθεργγύουσιν. Ἐαυτοὺς δὲ τὰ μάλιστα συγκροτήσαντες ὡς θανουμένους πάντως εἰ καθύψαιεν (οὐ γὰρ ἦν ἐλπίζειν ἄλλο, εἰ ὑπὸ χεῖρας τῷ μεγάλῳ δουκὶ γένοιτο), τὰς πύλας ἐν ἀσφαλεῖ θέμενοι δῆλοι ἦσαν ἀποστατούντες. Ὡς γοῦν ἀνάπυστα γαγόναι τίκεινων, καὶ οὐκ ἦν καταπέφαι τὴν χλεύην δυνάτα Ἰταλὸν καὶ οὕτως ἀπηγῇ καὶ φρονηματίαν, τὰλλα θέμενος ἐν δευτέρῳ, παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐκείσε γίνεται, χρώμενος μὲν καὶ παντὶ τῷ Ἰταλικῷ συμμαχοῦντι, οὐκ ὀλίγον δὲ συνεπαγόμενος καὶ Ῥωμαίῳ, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοὺς ἐπὶ τὴν μάχην προσδιαζόμενος. Ἐκείτης οὖν προσβάλλων ἐπολιόρκει, μηχανήματα ἐφιστά; καὶ ἐλεπόλεις προσετοιμάζων, καὶ πολλαχόθεν θερμαῖς τισι προθυμίαις (ἐξωτρύνετο γὰρ καὶ προφανῶς λοιδορούμενος ἐνδοθεν) κατὰ πρόσωπον ἀπεπειρῶτο τοῦ τεύχους. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἐντὸς κατημέλιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν τοῦ ὕδατος χρῆσιν ἀναγκαίαν οὖσαν ὄχυροῖς τειχίοις μέχρι καὶ ἐς τὰ Μάκαρος, οὕτω πως λεγομένου τοῦ

Α τόπου, φθάσαντες ἐκρατύναντο. Ἐπειτα τὰς καθ' ὅρους ὑπονόμους μακρόθεν ὑδραγωγοὺς τῶν ἐξωθεν ἀνορυζάντων ὥστε μετοχρετεύειν τοὺς ῥύακας, ἐκεῖνοι παμπληθεὶ στρατεύσαντες διεκώλυνον καὶ ὡς ὁλοντ' αὐτοὶ τὴν ὀχετηγίαν κατασφαλίζοντο. Ἐπὶ τῶν πύργων δὲ πετροβόλα καὶ ἰοβόλα στήσαντες μηχανήματα [P. 305] καρτερῶς ἡμύναντο καὶ ἀντίστοιχον. Τέλος τὰ χρήματα ἀπαιτούμενοι, οἱ δὲ μὴ ὅτι γ' ἐδίδουν, ἀλλὰ καὶ προσελοιδοροῦντο καὶ παρὰς ἐχλεύαζον. Δ' αὐτὰ καὶ χρόνος μὲν τῇ πολιορκίᾳ ἐτρίβετο, ἡμελοῦντο δὲ τὰλλα, ὡς μὴδ' ἂν ἦσαν αἱ χεῖρα σφῶν ὑπερέξοντες. Καὶ οἱ Πέρσαι πάλιν κατὰ λόγους καὶ οὐλαμοὺς ἀνέδην τοῖς ἐρημωθεῖσιν ἐπήσαν, ἦν τί που τῶν ὑπολειπόμενων θναίνο. Οὐδεὶς οὖν ἐν χώραις ὑπελείπετο, ἀλλ' ὀλίγοι μὲν ταῖς πόλεσι παρεθύοντο, καὶ οὗτοι ἐκ τοῦ παρείκοντος, οἱ πλείους δὲ σφώτερόν τι ποιοῦντες οἱ μὲν εἰς νήσους, οἱ δ' εἰς ἀντιπεραιοῖαν ὥρμων, καὶ τὰ αὐτῶν μακρόθεν ἑώρων, προσπελάζειν οὐ τολμῶντες οὐδ' ἐς βραχὺ. Οἱ δὲ τολμῶντες διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπορίας αὐτέθεν πάσχοντες τὰ δεινὰ κατεμάνθανον, καὶ προμυθεῖς τοῦ ζῆν ἵποιοι τοὺς ἄλλους· αὐτοὶ πίπτοντες· οὐ γὰρ ὡς πολεμίους σφᾶς οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ὡς κίωπας ὧν αὐτοὶ διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο, ἀνὰ χεῖρας πιεζόντας ἐτιμωρύνοντο καὶ ἀνηλεῶς ἐσφαττον.

κζ'. Περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χοιροβοσκῆ τοῦ καὶ Ματζουκάτου λεγομένου.

[P. 306] Ἐν τούτῳ καὶ τις νεανίας τὸ γένος Βούλγαρος, Χοιροβοσκὸς τοῦπίπλην, ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδέν-

mis impactos Magueiotis, munimentorum apparatusumque conscientia suorum, securissime contentinentibus. Strenue inter hæc iidem ad omnes talis temporis accurrebant usus. Itaque cum ne aqua excluderetur periculum esse animadvertissent, muro valido campum amplexi suburbanum, ubi erat fons 441 perennis, mœnibus annexerunt, perducta munitione usque ad Macarem; id illic loci nomen est. Quin etiam comperto conari hostes incidere subterraneos canales, quibus aqua e monte proximo in urbem infuebat, illuc manu armata succurrentes abire illos re infecta coegerunt; ac quantum pro præsentis usu licuit, istam quoque sibi aquationem assuerunt. Turribus præterea balistas, catapultas muralesque id genus imponentes machinas, procul saxis telisque jaculandis hostem impigre submovebant. Tentati autem per colloquia, submissis a magno duce qui compositionis spei offerrent, si pecuniam sibi suam vellet reddere, adeo se alienos a dando quod poscebatur demonstrarunt, ut ultro contumelias ingererent amarisque irrisionibus talia proponentes subsannarent. Hoc tenore procedebat in longum jam tempus obsidio oppugnatioque irrita. Interim autem a magno duce cuncta quæ ad Romanæ contra barbaros defensionem utilitatis erant tali tempore necessaria, funditus ubique negligebantur; et quasi nusquam essent barbari contra quos utilius auctoratorum imperatori militum manus occuparentur,

C universæ imperii vires impendebantur Romanis oppugnandis. Hinc repressi paululum nupero nostri exercitus successu Persæ denuo jam sine ullo metu prodibant incursabundi et per desolatas a se ante regiones spicilegium rapinarum faciebant. Si quid ergo rerum aut hominum prioribus latrocinis superfuera, raptum mancipium,ve auferbatur. Et augebant suis damnis istam barbarorum prædam quidam, e tutis, in quæ confugerant, præsidii in tempestiva fiducia repetere agros relictos ausi; qui illic deprebensi opprimebantur. Quanquam paucos ea imprudentia corripuit: nam sapientiores perierunt, etiam vicinarum arcium aut urbium non satis sibi tutum asyllum rati, in insulas et adversam continentem profugerant, indeque sua procul intuentes ne ad momentum quidem his se rursum admovere sustinebant. Commendaruntque hujus prudentiam consilii eorum infortunia, qui egestate pressi peregre, 442 repetere domo ausi unde illi mederentur, mala sua priora longe gravioribus cumularunt, hostiliter tractati a Persis, qui eos non ut sua requirentes adigente inopia miserabantur, sed jure puniendos censebant ut rapientes aliena, quæ nimirum sua ipsi bello et gladio fecissent. Quare illos, non secus quam deprebensos in furto flagranti, immaniter cruciantes trucidabant.

27. De Joanne Chæroboσκο, qui et Matzucatus est dictus.

Per hæc tempora juvenis quidam genere Bulg-

μηνος οἶμαι τοῦ πάλαι, Ἰωάννης, πολέμοις τοῖν
ἐδραρίφας κατὰ Μυσίαν, ὡς ἰσχυρίζετο, ἀκούων
τὰ κατ' ἀνατολὴν δρώμενα, καὶ ὡς ἀσυντάκτως οἱ
Πέρσαι χωροῦντες καὶ κατὰ λόχους ἐρημωθείσας
τὰς χώρας, μηδενὸς κωλύοντος κατατρέχουσιν, ἀνα-
λαμβάνει θάρρος, καὶ εἰς τριακοσίους τῶ ποσῶ
προστειρισάμενος, τοξοφόρους καὶ κορυμήτας τοὺς
κλειστοὺς, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τῇ θαλάσῃ γενόμε-
νος ἡβόλετο διαπεραιούσθαι, ἔτι κατ' ἀνατολὴν τοῦ
βασίλειος διάγοντος Μιχαήλ· ἐπεὶ δὲ ἀνενεχθὲν τοῦ-
το ἐνώσας ἐμπέπτει τοῖς ἐπ' ἐξουσίαις ἀκούσασιν, μὴ
λαθὲ ἀρπάζειν τε καὶ ἀπολέμους παραπόλῃται, καὶ διὰ
τῶτα κατασχεθεὶς ἔκεινο; φυλακῇ δίδεται, καὶ μῆ-
νας ἐννέα τῇ ἐγκλείσει προσταλαιπωρήσας· ἔπειτα
ἐκπύειν ἀποδράς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγει, ἐντεῦθεν
ᾤθη; ἔκρυψε τῆς τῶν προτέρων ἐκείνων διανοιῶν
γίγνωται, καὶ τῇς ἐκκλησίας κρύβδην ἀποχωρήσας
ἔγγλυθα λαόν ἐκ τοῦ παραυτίκα συναθροίζει, καὶ
ἐν γαλιθαίνῃ σὺν αἰμα σφίσιν ὀνειπινοήτως διαπεραι-
οῦται, θύδῃ γάρ ἦν ἡρεμεῖν κἀκεῖνους κακουμένους
ἦν τῶ χρόνῳ, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ ζῆν ἐπὶ τῶν

A σφετέρων ἢ εὐκλειῶς πεσεῖν ἀγαπῶντας. Καὶ οὕτω;
στρατὸς ὅλος γενόμενος ὑπὸ τῷ Χοιροβοσκῷ στρατη-
γούντι πεῖραν τινα ἀρπάζειν τῶν ἐχθρῶν ἐπαιρῶντο.
Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοις κλειστοὶ παρεμπέμποντες
ἠνδραγάθουν. Ἦν δὲ ἄρα εἰρωνεῖα τύχης σφίσι τὰ
δρώμενα, καὶ ἐπεγέλα τοῦτοις τὸ μόρσιμον, τὸ τοῦ
κολυμβητοῦ πάσχοντες, ᾧ δῆτα ὁ νόστος οὐκ ἔχει τὰ
τῆς σωτηρίας ἐχέγγυα. Ὡς γάρ Κεγχρεαῖς πλῆθος;
Περσῶν περιστατο, καὶ οἱ ἐκείσε πολλοὶ τινες ἔντες
ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον χωρῶν διὰ τὴν ἀνάγκην
παραβυσθέντες ἐν κινδύνῳ; ἦσαν καὶ βοηθείας ἐτέ-
ρωθεν ἐχρηζόν, ἅμα τῷ μαθεῖν καὶ αὐτοὶ συνταξί-
μενοι ἐκεῖ γίνονται. Καὶ ἀνωλετω; ἐπεισεπρόντες
ἐκ τοῦ παραχρήμα ἰδοῦσαν τινες εἶναι, καὶ ὑπερέσχον
τράπέντων τῶν πολέμιων. Καὶ τότε μὲν ὡς εἰχρῶ;
ἀνακωχῆς τοῖς; [P. 307] πολιορκουμένοις ἰδίδουν·
B ὕστερον δὲ συναχθέντες πλείους οἱ Πέρσαι ἐνὸς κατὰ
τούτων ὁρμήματος γίνονται, καὶ ἰππεῖς πεζοὶς μεθ'
ῥιμῆς σφοδρῶς ἐμπέτοντες κατὰ κράτος νικῶσι,
καὶ τὸν Χοιροβοσκὸν περισχόντας κτείνουσι, πλὴν οὐχ
ἅμα τῷ περισχεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ παρὶ τῆς αὐτοῦ τιμῆς

rus, cognomento Chæroboscus, a priori, opinor,
professione pastoris porcorum, Joannes nomine,
bellis quibusdam apud Mysiam, ut quidem ipse
affirmabat, exercitatus, audiens quæ in Oriente
gererentur, ut nempe solutis ordinibus Persæ pas-
sim vagantes per manipulos, tamen prohibente
nemine, regiones illic incursarent, concepta rei
bene gerendæ fiducia trecentios sibi sociat, quorum
erant quidam armati arcubus, plerique clavos ge-
stabant. Cum his mari se admoventes transfretare
in Asiam tentaverat, quo tempore illic erat Junior
Augustus Michael. Sed hoc ejus consilio divulgato,
qui loca illa cum potestate tenebant, audientes ti-
muerunt ne plebs agrestis, militiæ rudis, in certum
exitium temere rueret. Quamobrem comprehensus
ille custodiæ traditur. Sed menses novem carcere
confictus, inde postea elapsus ad ecclesiam con-
fugit; ubi remissionem nactus stationem prioribus
illis cogitationibus se reddit; et clam ecclesia re-
cedens mistam plebis domo profugæ metu Persarum
multitudinem colligit, cumque his confestim
et 443 inopinato mare traficit. Urgebant enim
inopes isti necessarium sibi in agros patrios redi-
tum propter penuriam rerum omnium, qua longo
jam tempore premebantur. Quare apud se decre-
verant alterum duorum, aut suis in domibus
vivere aut decore occumbere pugnando. Sic quæ-
dam species exercitus Chærobosco ductore for-
mata est. Quærebantque avidè occasionem expe-
riendi conflictu cum hoste fortunam belli. Ac
principio quidem plures in paucos irruentes bene
rem gesserunt. Sed sævus hic erat fortunæ ludus,
lectantis ipso ut in fatale pertraheret exitium,
passos idem quod urinatores solent, quibus emer-
sisse semel et iterum e gurgite facit animos ad
tertiam tentandam, in qua demum pereant, im-
mersionem. Obidebat ingens numerus Persarum

inclusam Cenchreis multiindinem plebis inopis,
quæ populationibus hostium e regionibus circa
Scamandrum coacta eo fugere extremo tum in
discrimine exterius illato egebat auxilio. Id simul
Chærobosco cum suis est cognitum, illuc advolant,
et improvise irruentes viri esse visi sunt, suis
primo incursu et fugatis, hostibus; unde contigit
respirare paulisper obsessos. Verum paulo post
congregati majore numero Persæ uno simul omnes
impetu Chærobosclanos adorantur, et immissis
vi summa equitibus in pedites ipsos interfectione
delent, circumventumque undique Chæroboscum
occidunt, non tamen statim ac ceperunt. Ali-
quandiu enim habitum in vinculis permiserunt
orare obsessos, ut lytrum pro se solverent, laxa-
tum a Persis summa nummorum quingentorum.
Ad ea Cenchreensibus non prompte occurrentibus,
et negligere occasionem visis redimendæ tot num-
mis unius animæ, ipse, cuja maxime intererat,
ad eos Chæroboscos succedens sub murum, lin-
gua Bulgarica, 444 cujus gnaros esse intus sciebat
aliquot (Græcæ usum de industria vitavit, nolens
intelligi a multis qui se circumstant, hujus pe-
D ritis, quæ dicebat) alte pronuntiavit ea quæ pu-
tabat valitura inducendis iis ad snmptum sua
causa faciendum. In his præcipuam habebat viam,
quod pollicebatur se, statim ac foret liberatus,
insigne aliquod facinus in damnum Persarum edi-
turum. Erant e custodibus Chæroboscum sub mu-
ros producentibus quidam non prorsus ignari
linguæ Bulgaricæ. Hi nuntiarunt Persis quid capti-
vus, cujus liberationi pretium constituerant, spon-
deret. Quo illi cognito haud tanti putarunt quin-
gentos nummos, ut non mallent illos perdere quam
hostem Persici nominis implacabilem dimittere
liberum, præsertim cum ab eo semel tantum victo
sæpius ipsi superati metuendi causas haberent.

τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσελιπάρει (ἔστησαν γὰρ τὴν τιμὴν εἰς νομίσματα πενταχόσια, ὧν λυτροῦν ὅπισ-
χνούντο), οἱ δὲ κατημέλειον, ἐκείνος Βουλγάρων
γλώσση ὡς τινων ξυνησόντων (τὴν γὰρ Ἑλλάδα καὶ
καχυπώπτειεν ὡς πολλῶν ξυνένταρ δοκούντων τῶν
ἔξω) τοὺς ἐντὸς διελέγετο. Οἱ λόγοι δ' ἦσαν ὡς ἰσχυ-
ρισμένου κατὰ Περσῶν, εἰ λύσαιντο. Αὐτίκα γοῦν
τινων ξυνέντων καὶ Πέρσαις ἀγγελάντων φωρᾶται
κακουργῶν Πέρσας, οἱ τὸ καθ' αὐτοὺς δέισαντες, εἰ
ἐχθρὸν ἀπαράτερον λύσαιτο, τιμὴν ἐκείνην καὶ
κέρδη ὡς οὐδὲ λογισάμενοι κτείνουσιν. Ἄλλος δ'
ἔστι λόγος τοῦτου πιστότερος, ὡς πεφύλακτο μὲν
τότε συνὼν τοῖς ἐχθροῖς, ὕστερον δ' ἀποδρᾶς ἐκείθεν
πρὸς δύσιν κτείσει, καὶ τῷ Μιχαὴλ προσελθὼν τι-
μὴν λαβὼν ἐπὶ Βουλγάρους τῆς σεβαστότητος, ἐπὶ
ἀνόνητα ὅσα κατὰ Τούρκων καὶ Ἀμογαθάρων Ῥωμ. τοῖ
ῶρων ποιῆν, ἐκχώρησιν αὐτοὺς λαβὼν παρὰ βασι-
λέως, περὶ οὗ δὴ καὶ χιλίους συνάξας, πεζοὺς σὺν
πεζοῖς ἐπέχρα τοῖς Πέρσαις, καὶ κακῶς ἴδρα περὶ
τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ Θεσσαλὸν πάντως,
ἀλλὰ Βουλγαρικὸν καὶ ὅσον αὐτῷ σύνηθες. Ἐντεῦθεν
ἐκ πολλῆς ἀδείας οἱ Πέρσαις περικαθίσαντες ἐνδεία
ὑδατο; αἰρούσι τὸ φρούριον, καὶ τοὺς μὲν ἄλλων

ἀποδράντων ἔργον μαχίρας ποιοῦσι, τὰ δ' ἐκείσι
σχυλεύσαντες πῦρ ἐνιδῶσι καὶ τὸ πᾶν ἀφανίζουσιν.
κη'. *Ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὰ
περὶ δύσιν.*

[P. 508] Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Ἡσθένων
δ' αὖθις τὰ κατὰ δύσιν καὶ κακῶς εἶχον ἐξ Ὀσφεν-
τισθλάθου, Ἐλτιμερῇ πρὸς αὐτὴν ἀποκλίναντος.
Κάπευδ' ἡπερ τὰ κατὰ τὸν Αἰμον δόρουν καὶ καθ' ὁμο-
λογίας τὰ πλείστα ἦρουν, Κτένια καὶ Ῥωσόκαστρον
καὶ ἄλλ' ὅσα πλείστα, ἦδη δὲ καὶ τὰ κατὰ Σωζόπο-
λιν καὶ Μεσεμβρείαν Ἀγαθόπολιν τε καὶ Ἀγχάλιν
ἐκρδαίνετο καὶ τοῖς ἐτοίμως ἐφύκασαν προσχωρή-
σουσιν, ἐν ἀπέρους ἦν ὁ κρατῶν, καὶ προκαταλαβὼν
τὴν ἐς τὰ πρόσω ἔροδον ἔσπευδε. Τὰ μὲν οὖν κατ'
ἀνατολὴν πρὸς ἄλλας τὸν νοῦν ἔχειν αὐτὸν οὐκ ἔφη-
ον; τῷ τῶν πραγμάτων ἀναγκαίῳ στενωχορούμε-
νος ἔγνω τὸν υἱὸν ἀποστεῖλαι καὶ βασιλεῖ. Καὶ ὁ
παρὰσκευασάμενος τὰ πρὸς ἐξοδὸν συνεχέπεται τοῖ-
τω καὶ Γλαβῶν ἐκ Ταρχανειωτῶν πρωτοστράτην,
ἄνδρα ἀρείκων μὲν καὶ ἐμπειροπλήμον, τὰ πλείστα
δὲ τῷ τῶν βουλῶν ἐπηδύλω. ἡ γὰρ ποδάγρα προσι-
στατο τὰ πολλὰ πρὸς τὸ πράττειν δυνάμενον κατορ-
θῶν. Συνήγοντο γοῦν αἱ δοτικαὶ δυνάμεις περὶ τὸν

Ergo illum interfecerunt. Sic aliqui memorant.
Tamen aliorum, quibus tutius creditur, diversa de
hujus hominis casibus narratio hæc est. Aiunt
eum diu delentum a Persis, inventa denique fugæ
via, se proripuisse in tractus Occiduos, ibique
oblatus suis Bulgaris famæ commendatione et ex
ea opinione fortitudinis ab iis promeruisse titulum
ibi usitatum dignitatis, cui a sebasto sive Augusto
derivatum nomen tribuitur. Hoc ille insignis ho-
nore Michaeli Augusto juniore sese offert, tunc in
illis partibus haud prospere contra Turcos et Amo-
gaberos belligeranti. Unde ab illo, quodvis auxi-
lium tali suo tempore opportunum ducente, facile
impetrat ut se peditum mille peditum (tot enim
circiter de novo collegerat) ductorem imperialibus
auspiciis contra Persas militare pateretur. At ille
sic prætextu armatus Persici belli regiones Roma-
nas circa Thessalonicam illa sua latrociniali infe-
stavit manu, non ut Thessalus se gereus, sed Bul-
garico plane instituto et more suo prædia agendis
intentus. Hactenus de illo. Nunc ad Persas rede-
mus quos in Cenchrearum obsidione reliquimus.
Hi deletis Chæroboasci copiis quæ suppetias obse-
sis venerant, et ipso comprehenso, sine ullo jam
metu instare conclusis et omnem ab iis rerum ne-
cessariarum arcere importationem perseverarunt,
quoad tandem aquæ defectu potiti arce, quoscun-
que illic reppererunt, perpaucis 445 elapsis, per-
emerunt gladio; deprædatique cuncta ibi reposita,
flamma tectis subjecta, id castrum funditus dele-
verunt.

28. *Expediitio imperatoris Michaelis in partes oc-
ciduas.*

Sed de his tantum retulisse sit satis. Res porro
interim Occiduae laborabant et ruebant pessum.

Oaphentisthlabi Romano imperio infesti potentia
tunc corroborata, inclinato ad ipsum Eltimere. Hi
viriibus junctis Hæmo subjecta populabantur, et
plerasque illic Romanas arces compulsas ad de-
ditionem cepiebant. In his Ctenia, Rosocastrum et
alias plurimas sibi subjecerant. Jam autem Sozo-
polis cum circumscitis pagis, Mesembrea quoque,
Agathopolis et Anchialus in proximo stabant dis-
criminis, nec longe a consilio deditionis abesse
videbantur. Æstuebat Augustus senior hæcaudienti;
et hinc quidem ad obviam eundem malo gras-
santi simulabatur, inde autem totum ejus ad se
rapiebant animum tractus Orientalis deplorentis-
simæ res. In his angustiis, necessitate ineluctabili
cogente, decrevit filium imperatorem in Occiduas
regiones mittere, ac præparata prout lieuit ea im-
periali expeditione proficisci eo cum Michaelis simul
jubet Glabam, e familia Tarchaniotarum, proto-
stratorem, virum et fortem et belli artium usu
peritum, ad hæc præsentis celerisque in ambiguo-
rum occursum consilii. Qua ultima dote nunc fere
valebat sola, quoniam podagra, qua plerumque
infestabatur, ne bellicis operam posset navare
facinoribus prohibebat. Ad juniorem igitur Augu-
stum stativa Bizyn habentem universæ Occidui
tractus Romanæ copię odio undique occurrere
jussæ congregabantur. Sed ex ubi omnes conve-
neruat, haud tales sunt repertiæ quæ prudenter
committi cum Bulgaricis numero superioribus
possent. Cum tamen nuntiantur apparere Bul-
gari circa Sozopolim, et providere 446 tutelæ
urbis summa necessitas Michaeli Augustum sub-
igeret, misit eo tentaturum quantum ex usu præ-
senti militaris prudentia dictaret ex Bulgaris Bos-
silam, Smiltzæ et Radosthlabi minimum nam

ών βασιλεὺς προσκαθήμενον τῇ Βιζύῃ· ἀλλ' οὐκ ἔδωκεν αὐτάρκει· πρὸς ἀνταγώνισιν. Ὅμως φανέντων Βουλγάρων περὶ Σωζόπολιν ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει σύγκμα πλείστοις τὸν ἐκ Βουλγάρων Βασίλειον, τὸν Σμύρνην καὶ Ῥαδοσθλάδου ὑστατον ἀδελφόν· ὃς δὲ καὶ διὰ ταχέων ἐπιστάς, καὶ φόβον ἐμβαλὼν οὐ μίχρον τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν παραυτίκα τρέπει τοὺς ἐπιδόντας. Καὶ τὸν Σκαφιδῶν ποταμὸν περαιουμένους οὕτως ἀκόσμως δυστύχημα συναντᾷ, καὶ ἡ γέφυρα καταπίπτει, καὶ ποταμὸς ἐντεῦθεν καὶ ξίφος τοὺς ἀθλῖως διεμεριζέτην, καὶ φόβος οὐχ ὁ τυχὼν γίνεται. Τοῦτο Βουλγάρους δαρεύει, καὶ σφίσι σύνθηρας ὡς ἀναιμαῖ τοὺς ἐλαχίστους ἀπολύειν, χωρὶς μέντοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων, ὡς μόνους συμβαλῖναι πίπτειν τοὺς ἀνθισταμένους κατὰ τὸν πόλεμον, οἳ δὲ κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ προσβαλόντες καὶ τὰ λάφυρα διὰρπάζοντες, σφαλόντων τῶν ἡμετέρων τύχης ἀπαίσι καὶ τῷ ἀλλοπροσάλλῳ τοῦ Ἀρεος, πολλοὺς οὐκ ἀπώκνον φονεύειν. Ὅθεν καὶ βασιλεὺς ὑπερπίθης, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἱκανὰς συγκροτεῖν δυνάμεις ἐπιπαθεῖαι μέλλοντι τῇ [P. 309] Ἀνδριανοῦ, πολλοὺς μὲν τινες ἐκ τῆς ἑω συνηψέγγοτο ἐμπειροπολέμους, ἀλλὰ γυμνοὶ τῶν ὁπαρχόντων ἦσαν οὗτοι καὶ ἐνδεεῖς.

Αὐτούτους γοῦν ἱκανοὺν ἐκ τῶν δυνατῶν προθυμούμενος, τὰ πολλὰ τῶν ἰδίων σκευῶν, ὅσα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἦσαν ἐξεργασμένα, συνοστρουνοῦσθαι εἰς τοῦτο καὶ τῆς Αὐγούστης Μαρίας (τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ τῶν αὐτῆς ἦσαν προικῶν, ὧν οἴκοθεν ἐπεφέρετο) πέμπει πρὸς πόλιν, εἰς νόμισμα ταῦτα κοπῆσαι προστάττων. Ὁ δὲ γεγὼς τὴν ταχίστην, καὶ στρατὸν εἰς χιλιοστίας ἐξειτοιμασάμενος, ἐπὶ τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πολλῷ τῷ θάρρει σφίσι συνεζορμᾷ. Καὶ τὴν Αὐγούστην ἐκεῖ καταλιπὼν, πρότερον τὴν Θεοτόκον ποτνιασάμενος, κατὰ τὸν ἑξω ζυγόν, ὃν καὶ Ῥωμανίαν λέγουσιν, εἰκοστῇ τρίτῃ Ποσειδεῶνος ἁρετικῶς εἰσβάλλει, καὶ τὰ ἀπὸ Ῥεαχούεως καὶ ἐς Σελιδὸν μέχρι καὶ Κόψεως, τὴν παλαιὰν παροίμειαν ἀνανεούμενος, λαίαν Μυσὸν ἀπεργάζεται, καὶ τὸν Ἑλτιμηρὴν ἀποκλείει. Αὐθις δὲ τὰ ὅμνια δράσας καὶ ἐφ' ἡμέραις τὴν τῶν ἐναντίων καταδραμῶν πρὸς Ὀρεστιάδα ἐπαναζεύγνυσι. Ταῦτ' ἀκουσθέντα ἐκ τῶν πρὸς τὴν Αὐγούστην Μαρίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου γραμμάτων, ἡ ὁμωνυμία τῆς Ῥεαχούεως ὀρόυδον ἐμπροεὶ βασιλεῖ. Τὸν γὰρ Σελιδὸν εἰδὼς ἐκ σφημῶν καὶ τὴν Κόψιν, ἐπεὶ καὶ περὶ τῆς Ῥεαχούεως ἐρωτῶν ἐγγὺς τῶν ὄρων Τερ-

fratrem. Hic celeriter illuc occurrens trepidationem iniecit non modicam hostibus; et quotquot ex ipsis obvios habuit, fusis incursu primo fugatisque, etiam persequendo institit fuga trajicientibus Scaphidam amnem, ubi eis infortunium occurrit. Pons enim ipsis transeuntibus concidens flumini et gladio miseros divisit, partim undis haustos, partim cæsos ferro instantium. Hic tamen militantes Romanis Bulgari morem patrium tenuerunt, parcendi hostibus bello captis eosque illasos dimittendi. Abire igitur incolumes passi sunt plerisque, illustrioribus exceptis, ita ut præter eos qui in conflictu pugnantes ceciderant, reliqui magno numero, concedenibus victoribus, salvi recederent. Hi rursus manu facta in agrum Adrianopoleos irruentes, prælio secundo cum nostris facto, præterquam spolia cæsorū diripuerunt, etiam quos viros potuerunt capere e Romanis militibus plurimos, haud pari ejus qua cum ipsis erat actum, misericordia impertierunt: non enim perpercerunt plerisque occidere. Accidit ea belli offensio nostris rebus perincommoda, fortuna more suo et Marte vario vices successuum alternantibus. Isti factæ alienissimo tempore jacturæ vehementer Augustus junior indoluit; ac quoniam per infestam regionem hostilibus incursibus proficiscendum ipsi Adrianopolim erat, necesse habens idoneo copias numero alicunde cogere, multos illie repletos viros fortes et belli experientes, qui olim in Oriente militaverant, conscribere ac sic exercitum supplere constituit. Verum hi, quod amissis domibus peregre profugi extrema rerum omnium egestate premebantur, vestiendi scilicet atque armandi numeratisque auctorandi stipendiis fuere. Ad hoc Augustus, quantumque ad manum habuit, pecunia PATROL. GR. CXLIV.

expensa, cum longe plura res posceret, ne imperatoris quidem suppellectili tali occasione parcendum ducens, quæ vasa 447 aurea et argentea extulerat ad familiare ministerium, confidari et in nummos signari jussit, ultro ad id ipsum adhortante Maria Augusta ipsius conjugis, cujus ea pleaque dotalia erant bona, domo paterna, dum ad nuptias Michaelis duceretur, elata. Ex his Constantinopolim missis et illic censis in monetam confestim auctus pecunia Michael, multorum milium exercitu parato, cum hoc Adrianopolim fiducia magna se contulit. Ibique Augusta relicta, prius Delparam veneratus, in regionem jugo exteriori subjectam, quam et Romaniam vocant, vicesima tertia Augusti die hostiliter incurrit, et a Reachubi ad Stilbum, hinc usque ad Copsim, veterem renovans parciemiam, cuncta late prædam Mysorum fecit, Eltimereque exclusit. Hinc cursu converso, pari obvia vastandi felicitate alias quoque hostium terras incursans ad Orestiadem pervenit. Hæc cognita Constantinopoli primum sunt litteris eo Adrianopoli missis ab Augusta Maria, quas ad illam ex ipso exercitu dederat Theodorus Michaelis Augusti frater. Quibus sic Andronicus imperator auditis turbatus parumpor est, animum dividens in admirationem et sollicitudinem. Causa commotionis fuit homonymia duorum locorum, quæ diversa et ab invicem longe dissita uno tamen et eodem Reachubis appellantur nomine. Norat ille ex fama, ubi Stilbus, ubi Copsis essent sitæ. Quoniam autem alium terminum deprædatorum a Michael Augusto terrarum memorari Reachubin videbat, et de hac percontans audiebat propinquum hunc locum esse finibus Ternobis regis urbis Bulgarorum a meridie, non plus quam 16

νόδου ταύτην ἦκουε καίσθαι ἐκ μεσημέριας, ἡμερη-
σιαν ὁδὸν διέχουσαν, χλευήν ὅλως ὑπελάμβανε τὰ
γραφόμενα, καὶ οὔτε συμβαλεῖν εἶχεν εἰς ἓν τὰ
πόρρω διεστώτα, καὶ τόλμαν ὄντως εἰκαίαν, εἰ τοῦτ'
ἐπράχθη, καὶ κίνδυνον ἀναγκαῖον τοῖς εἰσελθοῦσιν
ὡς τὸ εἰκὸς ὑπελάμβανεν. Ἦν δὲ ἄρτι, δ' καὶ ἐκ τοῦ
παρασχεδὸν ἤκουετο, ἐτέρα τις ὁμωνυμουμένη 'Ρεά-
χουδης, ἣν καὶ ὑποχωρίζομενοι ἄνθρωποι 'Ρεαχοδίτζαν
ἐκάλουν. Καὶ οὕτω θόρυβος μὲν ἐπέπαυτο, τὸ δ'
καὶ Ποσειδεῶν ἐπληροῦτο, καὶ ἐντελεῖς φῆμαι,
μῆνυτρα καθαρὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαναφεύξαντος,
λίαν διεδεδαίον ὡς οἱ Βούλγαροι ἔκαμον.

κθ'. *'Ανδραγαθία κατὰ Γεννοῦτῶν τοῦ τῶν Λα-
ζῶν ἀρχοντος 'Αλεξίου.*

[P. 310] Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῶν Λαζῶν
ἀρχηγὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐταδέλφης παῖς 'Αλέ-
ξιος, τῇ δεσποτικῇ σεμνυνόμενος μοῖρᾳ καὶ τὸ Τρα-
πεζῆϊον ἄστυ κατέχων, Γεννοῦται; γίνεται διὰ μά-
χης ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Γεννοῦταις ἦν σὺνθεσις ἐξ
ἀρχαίου κατοικοῦσι τὴν χώραν ἀπομερίζειν τὰ κέρδη
ὧν μετχειρίζον ἐκ κοιμερκίου λεγομένου 'Ρω-
μαϊκῶς τοῖς τῆς χώρας ἀρχουσιν. 'Ἐπεὶ δ' ἠϋξάνοντο
κατὰ πόλιν καὶ ταῖς ἀτελείαις ἐμγαλύνοντο, ὥστε

καὶ τὴν ἀντιπεραίαν τῆς Βυζαντιδος ἀποχαριτοῦναι
σφίσιν εἰς οἰκισμὸν ἅμα μὲν ἀσφαλῆ, ἅμα δὲ καὶ
μεγαλοπρεπῇ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἠδὲξουν ἐντεῦθεν
τὴν ἐκεῖ τῶν φορτίων ἀναφυλάφην, καὶ βαρέως
ἔφερον τὰς εὐθύνας, εἰ παρὰ βασιλέως ἀτελείαι; τι-
μώμενοι τοπαρχοῦσιν ἄλλοις καθυποκλίνοντο. Ὑδρι-
οπαθοῦντες τοῖνον ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ σφῶν συνε-
δρίου πρέσβεις πρὸς τὸν 'Αλέξιον πέμπουσιν, ἀπα-
τήσεις τινὰς προτεινόμενοι, αἷς ἐκείνου μὴδ' ὅλως
συντιθεμένου ἀναχωρεῖν τῆς χώρας παμπληθεῖ τε
καὶ πανομίλει εὐθέως ἐσχηματίζοντο. Κάπειδὴ περ
καὶ νῆες μακρὰι σφῶν τῷ λιμένι ἐνώρμουν, τῇ
ἀπανάστασιν διεκέρυττον. Καὶ οἱ μὲν ἐκφρυσσον
μὰλ' ὧκα, οἱ δ' ἠτοιμάζοντο. Ὁ δ' ἀρχηγὸς τῆς χῶ-
ρας ἀναχωρεῖν μὲν ἤφει καὶ ἡφροντίσται τῶν φαινο-
μένων, πλὴν τῆς τῶν φορτίων τέως μερίδος ἀκωθεν
καταχθέντων καὶ λίαν ἀνείχετο ὡς ἐπὶ τῆς χώρας;
αὐτοῦ γεγονότων. Οἱ δὲ τῷ καθ' αὐτοὺς καὶ συνῆθει
φρονήματι ἐμεταωρίζοντο, καὶ πρὸς τὰ ἐπισταλμένα
ἀντέτεινον καὶ ἀντέσπων. Κάντεῦθεν 'Ιβήρας ἔχων
ἐκείνος, τὴν πρὸς σφᾶς ἀνταρρᾶς μάχην, καὶ παρα-
τίκα ἔρις καὶ πόλεμος ἐξ ἐκατέρων συγκροτεῖται;
καὶ [P. 311] ἀλλήλους ἐβάλλον, καὶ συνεχεῖς ἐκ-
πτον· ῥέπει δ' ἡ νίκη τοῖς 'Ιβήρσι, καὶ κακῶς

diei nnius itinere medio, mirabatur tantum spatium
hostilis ditionis uno incursu vastari a nostris po-
tuisse, illudque sibi ac falso hæc jactari suspecta-
bat; prætereaque 448 metuebat ne, si vera nar-
rarentur, ii nimium intra hostium præsidia pro-
gressi audacia inconsulte locum cladi dedissent, C
ni propere succurreretur, mox accipiendæ depre-
hensis illic unde receptus non daretur. Re autem
vera nihil tale peccaverat Michael, proculque a
circumventionis periculo aberat. Non enim usque
ad Reachubin Ternobo vicinam processerat: sed
erat procul ab ista priori distans alia Reachubis,
quam vel ad differentiam vel ad significandum hanc
illa minorem esse homines illorum tractuum dimi-
nutiva forma Reachubitazam vocitabant. Hoc post-
inodum comperto acquievit imperator, et agnita
litterarum fide gaudium prosperi successus animo
secreto cepit. Nondum totus mensis Sextilis effuxe-
rat, cum jam fama facti constans et indicia sincera
perlata in urbem plene illic cunctis persuasere,
graviter a nostris Bulgaros premi laborareque res
horum.

29. *Pugna prospera principis Lazorum Alexii contra
Genuenses.*

Eodem anno Lazorum princeps, sorore impe-
ratoris natus, Alexius, despotica insignis potestate
et urbem illic Trapezuntem obtinens, pugnam fe-
cit cum Genuensibus, tali quadam ex causa. Ge-
nuensibus ex antiquo iniquis regionis ejus erat
solitum lucri partem ex commercio quasiti imper-
titi loci principibus. At postquam ii aucti opibus
Constantinopoli numeroque sunt, et illic immuni-
tibus donati tributorum splendore atque opulen-
tia excreverant, eo quidem usque ut Galatam, ad-

versum in Orientali continente Byzantio subur-
bium, concessu Augustorum in proprium sibi
domicilium haberent, simul egregie munitum ad
securitatem, simul magnificis superbe ornatum
ædificiis, ignominiosum deinceps sibi putarunt
pati amplius perscrutationem sarcinarum suarum,
quæ Trapezunte fieret ad excipiendam inde prin-
cipi debitam partem; ac coerceri, dum in fraude
deprehendebantur, graviter ferebant, indignum
esse causantes, qui tam honorificis privilegiis im-
munitatis ornati ab imperatore 449 fuissent, eos
a minutis toparchis teneri tamen vectigales et sub-
jectos. Hoc ergo injuriæ loco ducentes primum ex
communi concilio ipsorum legatos ad Alexium
mittunt, quædam postulantes; quibus cum ille
haudquaquam assentiret, statim ipsi simulavunt
migrare se simul omnes e Lazorum terris nun-
quam redituros velle. Ac quoniam naves ipsorum
longæ in portu stabant, subito per eas omnes
præconio edicunt, expedirent se cuncti ad prox-
imum abitum. Quam id imperatum celeriter, tam
prompte impigreque, ut sine mora pareretur, a
singulis opera dabatur. Nihil his motus Lazorum
princeps, abire quidem Genuenses per facile pas-
surum se ostendit, sive intelligens hæc in speciem
obtendi, sive ut ex vero res gereretur, commer-
cium eorum parum curans. Cæterum præfracte
institit exigere, prius quam solverent, id quod
ipsi pro sarcinis jam ante ab iis in suam terram
illatis jure hactenus recepto deberetur. Genuenses
ad hanc denuntiationem principis in consuetam
ipsis elati confidentiam, facturos quod posebatur
palam se negabant, retrahebantque interim, quan-
tum poterant, merces in naves. Hic enim vero

Γεννοῦνται εἶχον. Τίλος ταῖς τῶν Ἰδάρων προσδο-
λαις ἀντέχειν μὴ ἔχοντες, καὶ πρὸς τὰ ἐφεξῆς δε-
δοκότες, πῦρ ἀνιδίαι τῇ ἔξω τῆς πόλεως χώρῃ, οὐ
κατὰ χρεῖαν νίκης, ἀλλ' ὥστε μάλιστα τὸ κακὸν ἐκ-
φυγεῖν θορυβηθέντων τῶν ἀντιπάλων. Τὸ δ' ἦν ζη-
μία μὲν οὐ μέτρη πρὸς αὐτοὺς καὶ τοῖς αὐτόχθοισιν,
οὐχ ἦν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῶν μᾶλλον ἐζημιού κακεί-
νους τὸ πῦρ φορτία γὰρ ἐκεῖνα δυσκαίδεκα ναυσὶν
ἀρξάνοντα πρὸς τὴν πλήρωσιν (τόσαι γὰρ καὶ πρὸς
ἐκείνων ἐν λιμένι) δαπάνημα γίνονται τοῦ πυρός.
Καὶ τοῦτεῦθεν ταπεινωθέντες τὰ τῆς εἰρήνης
ἱσπάζοντο.

Α. Τὰ κατὰ τὴν Ἀγνὴν τὴν κατὰ δύοσιν βασι-
λισσα.

Οὐ μὴν δὲ καὶ ἡ κατὰ δύοσιν βασίλισσα Ἀννα, ἡ
καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, τῶν ἐκ τῶν Ἰταλῶν
ἐκεῖτο κακῶν, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Μι-
χαὴλ ἀποκρουσθεῖσα κήδους διὰ τὴν συγγένειαν
τῶν τοῦ Καρούλου υἱὸν ἐπεγαμβρεύσατο Φίλιππον,
καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, καὶ πόλεις ἦσαν καὶ χω-
ραι τὰ εἰς πολλὰ δοθέντα, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς χειροῦ-
σθαι τὰς πόλεις ἡδούλοντο καὶ Ἰταλικαῖς διοικήσεσι

Α τὰ κατ' ἐκεῖνας ἰθύειν, Ἀννα δ' ἡργολάβει καὶ ἀνε-
θάλλετο, προβαλλομένη τὴν τῆς θυγατρὸς Ἰθάμαρ
πρὸς τὰ Ἰταλικά ἦθι συγκαίμενον ὅν μὴ μεταπέσειν
ὅλως βιασθῆναι μετὰ κλήσιν. Διὰ ταῦτα καὶ πρὸς βα-
σιλέα αὐτὴ ἀπέκλινεν, καὶ τὸν παῖδα θωμᾶν γαμ-
θρὸν ἐπειράτο ποιεῖν τῷ βασιλεὶ Μιχαήλ, ἄξια δι-
δοῦσα τὰ ἔδνα τῷ τὸν γαμβρὸν ἀποπροσποιεῖσθαι.
Ὁ δὲ μὴδὲν μελλήσας μὴδ' ἐς νέωτα ὑπερθέμενος
στόλον ἀρτύεται ναυσὶ μακραις τέσσαρσι πλείοσι
τῶν εἰκοσιν, αἷς δὴ καὶ ἐκπανεγγὺς ναυλοχησάμενοι
τὸν τόπον ἡρήμουν καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὴν Ἀνναν
καθίστων, ἐπιθωμμένην βασιλέα καὶ τὴν ἐκείθεν
ἀρωγὴν θέλουσαν. [P. 312] Ἀλλ' ἐκείνη μὲν καὶ οὕ-
τως ὡς εἶχε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνταγωνιζομένη ἐπὶ
τοῦ προτερήματος ἐγχεῖν, τὸ δὲ γε κῆδος καὶ
ἐσαυθὶς ἦνυστο.

Β. Ἀπόδρασις Ἀλανῶν ἐκ τοῦ μεγάλου δου-
κός, καὶ ἀνδραγαθία περὶ τὰς Πηγὰς.

Βασίλειος δὲ ἀναγκαίως ἐν ὑπερθέσειν ἦν, πρὸς
ὅπερ καὶ ἤξιούτο διὰ τὰ συμβαίνοντα τῷ σφετέρῳ
κλήρῳ, πολλῆς καὶ μεγάλης τῆς ἐπιμελείας χρῆ-
ζοντα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τὸ ξενικὸν ἄπαν, ὡς μὲν

cunctandum amplius princeps haud ratus, quas
habebat ad manum Ibericas copias ad pugnam
expedit. Committitur praelium utrinque, volanti-
busque ultro citroque jaculis plurimi invicem ca-
dunt. Victoria porro haud dubie vergebat ad Ibe-
ros, maloque stabat loco sors Genuensium. Ad
extremum incumbētibz vehementius Iberis, Ge-
nuenses resistendo impares, et quod secutorum
metuebant praeceventes, ignem injiciunt in exte-
rius suburbium Trapezuntis non ad spem victo-
riæ, sed quo, si forte, trepidantibus ad extinctio-
nem incolis, aliquam inire rationem possent se ac
sua in tutum subducendi. Damnum ex hoc **450**
incendio immensum indigenarum exstitit, sed
longe majus Genuensium. Nam sarcinæ ipsorum
confertæ pretiosis mercibus tanta mole ac numero
ut naves duodecim (quot in portu stabant) com-
plere possent, eodem igne consumptæ sunt. Ea
clade ac jactura demittere animos coacti Genuen-
ses pacis consilia sunt amplexi.

50. De rebus Annæ reginæ in Occiduis tractibus
degentis.

Ceterum neque Anna regina in Occiduo degens
tractu, neptis imperatoris, quiete secunda et im-
munis malorum ab Italis esse sinebatur. Sed ex
quo exclusa facultate collocandæ filiæ juniori Au-
gusto Michaeli, propter intimam consanguinitatem
inter illum et se, Caroli filium Philippum in gene-
rum asciverat, prout superius memoravimus,
assignatis ei dotis nomine urbibus et regionibus
quibusdam, Philippus idem et Latini subito volue-
rant ea sibi loca subicere, et Italicis contributa
diœcesibus suis ipsorum impertire sacris et legibus
regere. At eorum hoc studium Anna variis cun-
ctandi eludebat artibus, magnopere præcavens,
quod matrimonialibus pactis convenerat, ne om-

nino sua filia Ithamar transire ad ritum Latinum
e Græco patrio cogeretur, quod jure futurum me-
tuebatur, si arces ejus et teræ semel præsidia La-
tinorum tenerentur. Dum sic illa traditionem ur-
bium differret, Philippo cum suis contra instante,
verens Anna ut par ad extremum resistendo esset,
auxilia imperatoris respectabat, in ejus partes in-
clinaus, et ad illum sibi artius jungendum conju-
gium proponens filii sui Thomæ cum filia junioris
Augusti Michaelis, promittens talis nomine matri-
monii sponso suo filio cessuram easdem urbes ac
terras quas doti filiæ Ithamaris addixerat, genero
Philippo abdicando. Id parari simul Philippus
sensit, haud momento cunctatus classem armat
navium longarum plus quam viginti quatuor; e
quibus terræ sibi debitæ **451** appulsis exscendens
late vastabat regiones Annæ subjectas ditioni. Unde
ipsa in artas redacta angustias implorare quidem
volebat imperatoris opem ejusque validis auxiliis
juvari: tamen suis ipsa præsentibus ad resistan-
dum, prout poterat, usa strenue copiis superior
interim evasit, rebusque integris servatis desti-
natam affinitatem, quo prius designaverat, tandem
perfecit modo.

51. Fuga Alanorum e castris magni ducis, eorum-
demque successus bellicus ad Pegas.

At imperator Andronicus acerbis hinc ecclesia-
sticarum inde politicarum rerum varie ac graviter
laborantium in diversa tractus curis, in necessaria
deliberationum incertitudine suspensus fluctuabat.
Nam et cleri sui statum, patriarchæ huic parum
æqui palamque exosi austero invisoque regimine
turbatum, præsentī sua et efficaci plurimum in-
digere providentia videbat: aliunde vero crucem
illi figebant increbrescentes ab exercitu nuntii de
dissensionibus illic Italos inter et Alanos exitiose

Ἱταλοὶ, ὡς δ' Ἀλανοί, ταῖς γνώμαις ἡλλοτριούντων, A
 δυσχερεῖς ὄντες παῖθιν καὶ πρὸς τὰ παρὰ βασιλείας
 ἐπισταλμένα καθυποκλίνεσθαι. Τῷ μὲν οὖν μεγάλῳ
 δουκί, τοῦτο μὲν κατὰ Μαγνησίαν, τοῦτο δὲ κατὰ
 Μιτυλήνην διάγοντι, αἱ συχναὶ προστάξεις τοῦ ὑπερ-
 θέσθαι τὸν πρὸς τοὺς Μαγνησιώτας πόλεμον καὶ
 περὶν σύναμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ κατὰ δύσιν πρὸς
 τὸν ἀνάκτορα Μιχαὴλ (εἶναι γάρ καὶ Μαγνησιώτας
 ὑπηκόους τῇ βασιλείᾳ, εὐφημοῦντας ὁσημέραι τοὺς
 βασιλεῖς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παροινίας εὐθύνας εἰς
 καιρὸν ὑποσχεῖν δυναμένους) οὐδὲν ἦσαν, καὶ λόγοι
 τηνάλως λεγόμενοι Ῥωμαίους ἀνθρολογοῦντι, καὶ
 μάλιστα ἐπὶ Μαγνησιώτας, καὶ εἰ μὴ ἀναστατοῖη
 τοὺτους, οὐδὲ ζῆν θέλοντι. Ἀλανοὶ δὲ καὶ μᾶλλον
 διὰ τὰ προσυμβάντα κατὰ Κύζικον οὐκ ἦν ἀρεστὰ τὰ
 πραττόμενα, ἀλλὰ πανδημῶ ὑπὲρ πεντακοσίους B
 ἀφίσταντο. Καίπετι δ' ἀπείρητο τοὺτους μὴ περαιού-
 σθαι κατὰ τὴν Καλλίου ἐπὶ τὰ σφέτερα, ἀλῆται τό-
 πους ἐκ τόπων ἀμείθοντες ἔξω που τῶν Πηγῶν σχη-
 νοῦσιν. Οἷς βασιλεὺς πέμπων καὶ ἱκανὰ ἀργύρια

προσέταπτεν ὑποστρέφειν. Τοῖς δὲ θάνατον τῆς ὑπο-
 στροφῆς ἀνθαιρουμένοις συνέβη τῷ τέῳ, ἀνδραγα-
 θῆσαι φανέντων Περσῶν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν εἰς
 ἔννεακοσίους ἐποσούντο, καὶ τὴν μάχην ὡς εἰπεῖν
 μετὰ θάρρους εἰσδιέλλουσιν ἐκ μίαις· οἱ δ' ἐν μέρει
 συμβαλόντες ὡς εἰς διακοσίους [P. 513] προσοῦσθαι,
 τῶν ἄλλων αὐτῶν ὡς ἐκ πολλοῦ διασκεδασθέντων,
 ὁμῶς τοὺς μὲν κτείνουσι, τοὺς δ' αἰρούσιν εἰς φυγὴν
 τραπέντας, αὐτοὶ μηδὲν παθόντες τῶν ἀνηκέστων.

λβ'. Τεράστιον τελευθὲν παρὰ τῆς ἀγίας δού-
 μάρτυρος Θεοδοσίας.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τέρας τελεῖται θαυμάσιον τῆς
 δούμάρτυρος Θεοδοσίας, περὶ οὗ μὴ λέγειν ἱστο-
 ροῦντι καθ' ἑκάστην ἐμὸν μὲν κίνδυνος οὐ μικρὸς, τὰ
 ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν ἀξίον ὄν, ζημία δὲ οὐκ
 ὀλίγη τοῖς μὴ ἀκούσουσι περιστήσεται· ῥηθὲν δὲ
 πάντως καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀκριδῶσαι, καὶ
 δαίγμα τῆς πρὸς ἡμᾶς κτεδεμονίας τοῦ Κρείττους
 πρᾶσσει. Νεανίας τις ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου κατὰ
 τε καὶ ἐνεὸς ἐπὶ χρόνοις ἦν οὐκ ὀλίγους, καὶ οὗ

nec revocabiliter commissis, quas iterata sua jussa
 sedare hactenus nequivissent, odio in utrisque
 mutuo exstinguente reverentiam imperii et contumaciam
 iratis inflexibilem afflante. Istius contumaciae primum
 et maxime molestum in magno ipso duce specimen
 exstabat. Nam cum cum jam adhuc degentem Mitylene
 (quo tempore Magnesiae ab illo defectio contigit)
 praecisis sed irritis mandatis avertere tentasset a
 consilio statim oppugnatum eundi Magnesien-
 ses, cumque ex quo intellexisset jam eundem
 obsidere Magnesiam, non minus inutili conatu
 retrahere ipsum a tali coepto satagisset, quam
 poterat efficacissime imperans ut eo intempestivo
 dilato bello universas quas secum habebat copias
 trajecto confestim mari, duceret in tractus
 Oecideus ad imperatorem Michaelem, allegans
 Magnesien-
 ses, utcumque aliter peccassent, perstare tamen
 in professione submissionis ad imperium et
 quotidie Augustis suae in eos observantiae
 indicibus acclamationibus bene precari, ejus
 porro quod perperam egissent, commodiori
 posse tempore ab ipsis poenas repeti, haec, inquam,
 Andronicus duci magno, licet instantissime
 iterans, surdo cane-
 bat, adeo quidem obfirmato 452
 in proposito Magnesien-
 ses ulciscendi, ut suas copias ad id
 insufficientes deprehensas novis Romanorum
 delectibus augeret, omninoque praese ferret
 se, nisi deleta illa sibi rebeli urbe, haud velle
 vivere. Verum illis quos illic sub signis
 habebat Alanis, subinde reputantibus
 quid Cyzici passi essent, minime placebant
 quae tunc fierent. Quare hi capto
 tempore omnes simul, numero quingenti,
 a castris magni ducis injussu abeunt; et
 desperata facultate trajiciendi freti
 ad Callipolim, sicque in suas ipsorum
 terras recedendi, vagi, stationibus
 crebro mutandis, huc illucque ferebantur.
 Eo incerto cursu perlati ad viciniam
 Pegarum certo loco extra oppidum
 tabernacula fixere. Illic eos

conveniunt missi ab imperatore, qui numerata
 ipsis pecunia non modica juberent redire unde
 fugerant, ac signa repetere. At illi sic parati
 erant animis, ut mortem obire mallent quam
 sub exosi et irritati ducis imperium redire.
 Interim occasio illis rei bene gerendae oblata
 est, quadam forte in illis partibus
 apparente Persarum manu, satis illa
 quidem valida, nongentorum videlicet
 armatorum; cui cum Alanis occurrerent,
 haud omnes simul aderant sed ducenti
 duntaxat, alia trecentis, ex quo a
 castris recesserant, dudum varie dispersis.
 Tamen ita fortiter in Persas incurrerunt,
 ut multos eorum interficerent, reliquos
 fugarent, et fugacibus instando plurimos
 eorum caperent, nemine suorum aut
 desiderato aut graviter saucio.

52. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.

Inter haec perpetratum est prodigiosum
 miraculum sanctae martyris Theodosiae.
 Quod equidem horum historiarum
 temporum tradere litteris professus,
 haud citra periculum reprehensionis
 et inofficiosi culpam silentii, distincte
 hoc loco referre omitterem, utique
 cum Dei opera vulgari et scriptis
 sermonibusque celebrari digna sint,
 nec fraudanda posteritas rei notitia
 utilissimae cognitu, quam nisi audiret
 me narrante, detrimento afficeretur
 hand modico. Eadem porro promulgata
 certo demonstrabit argumento 453
 invigilare rebus humanis
 providentiam divinam, nosque Deo curae
 esse, praesenti quasi pignore fidem faciet.
 Adolescens quidam Constantinopoli
 surdus annis non paucis et mutus fuit;
 qua ipsa miseria victum alia sibi
 ratione parare prohibitus, mercede
 famularum victitabat, idque non apud
 unum permanens constanter, sed
 subinde mutans dominos. Locatus
 inter alios operam cuidam Pegonitae
 nomine, proxime conspicuum templum
 Dei praekonum apostolorum habitanti.
 Apud hunc muto juveni diver-

πίθος· καὶ αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀποροῦντα θη-
 τείας εἰδίου, δι' ὧν ἐπολυωρεῖτο τοῖς ἀναγκαίοις,
 καὶ μὴ μόνιμος ᾗν τὴν ἐφ' ἐνὶ δεσποτῇ θητεσίαν,
 ἀλλὰ τοὺς δεσποτάς ἀλλάττων. Θητεύει γοῦν πρὸς
 τοῖς λοιποῖς καὶ τινι Πηγωνίῃ τοῦνομα, τοῦ περι-
 φανούς που νεῶ τῶν θεοκηρύκων ἐγγιστα καταμέ-
 νωνι. Τούτῳ κατ' ὄναρ ἡ μάρτυς ἐφίσταται καὶ
 πρθένος, καὶ τὴν πρὸς τὸν νεῶν πάντως ἐκείνης
 σὺν κηρῷ τε καὶ θυμιάματι παραγγέλλει ἀφίξιν. Ὁ
 δ' ἐγείρεται, καὶ σχήματι μόνῃ προσητηκώς· τὰ ἀγ-
 γελθέντα, καὶ λαθὼν ξυνιέντων τῶν ἀκούοντων, προσ-
 τρέχει τῷ ναῷ καὶ ἐφ' ἱκανῷ ποντιᾶται, καὶ τῷ τῆς
 φωταγωγῷ ἐλαίῳ χρισθεὶς, πεσὼν ὑπὸ πύδας κατὰ
 τὴν στήθεος ἰκέτης τῇ μάρτυρι γίνεται. Ἐπαναζευ-
 γνύς δ' ἐκείθεν ἐδοξε τὸ οὗς ἐνοχλεῖσθαι. Πολλάκις
 δὲ κνωμένον τῷ λιχανῷ ἐκπίνει ἐκείθεν αὐτίκα, ὡς
 ἔδεικε. ζωφρίον ἐμπνουν τε καὶ ὑπόπτερον, ὃ δὴ καὶ
 ἀρμυμένον ἐν θαύματι καὶ πρὸς ἄμυναν ἵκντο ἀφα-
 νές· παραχρῆμα γίνεται. Ἐδοξε δ' ὁμως ῥάϊσαι τὸ
 ἐμψωλεῖον [P. 314] ἄλλως, καὶ ἐν χρυσταῖς ταῖς
 ἐλπίσιν ᾗν. Ἀλλ' ἐφίσταται τῇ οἰκίᾳ ὁμοίως ἔχων
 καὶ αὖθις τοῦ πίθους. Οἱ μὲν ὡς τὸ πάλαι τὸ πῦρ
 δένευσον ὑπανάπτειν, φέροντες ἄλευρα, ὃ δ' ἐμπεσὼν
 ἐρύτα λιγέως. Ἀλλ' οὕτε φλόξ ὥρτο οὕτε πῦρ θεσπι-
 δαίλαχε, κατὰποίησιν, μόνος δ' ὑπετύφετο καπνός,

καὶ εἰκαλῶς οὗτος ἐπόνει καὶ ἐδυσχέρανε. Μετὰ
 πολλὴν δὲ πείραν τοῦ πυρὸς μηδὲν ὑπακούοντος,
 μετεβλήθη τὸ ἄσθημα εἰς λόγους καὶ φωνὴν ἐκρήσ-
 σει· ἀρᾶται γὰρ τῇ ἐστίᾳ, ἀρᾶται μὴ ποτε ὑπανάψαι
 μηδὲ φλόγα τὸ σύνολον ποιῆσαι, μέγα βοῶν ἐκ βαρύ-
 τητος. Ὁ δὲ, ὡς εἰκός, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐκ
 ἔλαθεν. Ὅμως δ' ἀκούσαντες ἐξεπλήττοντο, σφίσι
 ἑαυτοὺς διαπιστοῦντες, καὶ δυσὶν ἡγούμενοι θάτερον,
 ἢ τὸ πῦρ τὴν φωνὴν ἀνεῖναι ἢ μὴν τὸν τέως κωφὸν
 καὶ ὃν οὐκ ᾔδεσαν φωνὴν ποτε προῖέμενον. Ὡς δὲ
 πόρρωθεν φωνοῦντες ἀνέκρινον τίνος ἢ φωνὴ αὕτη
 καὶ τὰ λαλούμενα, ὃ κωφός ἀκούει, καὶ περὶ αὐτοῦ
 μαρτυρεῖ, ὡς αὐτὸς ἀκούσας ἀνακρινόντων, αὐτὸς
 ᾗν καὶ ὁ τῷ πυρὶ ἰδίῳ ἐπαρασάμενος στόματι. Καὶ
 εὐθὺς ἐπιστάντες τὸ φρικτὸν ἐκείνο τέρας κατανοοῦ-
 σιν, τὸν λόγον τε διεκδιδοῦσι, καὶ πᾶσιν ἀνάπτουσιν
 τὸ πραχλὸν γίνεται. Εἴτα καὶ πρὸς βασιλεῖα φθάνει
 τὸ θαῦμα, καὶ φέρουσι παρ' αὐτὸν ὄρισθεν, παρόντος·
 καὶ πατριάρχου, τὸν ποτε κωφὸν καὶ ἐνεὸν, ὃς δὴ
 καὶ ἐρωτώμενος ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὸ πᾶν ἐξαγγέλλει,
 αὐτὸς οἰκείῳ στόματι διηγούμενος. Ταῦτα ἄρα καὶ
 μηδὲν κρίναντος δίκαιον τοῦ κρατοῦντος σιγῇ παρ-
 ελθεῖν τὸ δρᾶμα, πάννουχος ἐξ αὐτῆς παννουχίς τῇ
 μάρτυρι διαγγέλλεται, μηδὲ αὐτοῦ βασιλέως ἐκείθεν
 λείποντος. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἐπὶ πλέον οὗτος τὸ

santi sancta martyr et virgo per somnum superne
 apparens se obtulit, eumque omnino jussit ad suam
 ipsius sacram aedem cum cera et thymiamate pro-
 ficisci. Experrectus ille nutu et gestu, prout po-
 tuit, visum exposuit domesticis, ita ut satis illi
 perciperent; quare ab iis acceptis quæ sancta
 virgo afferri mandarât, cum his accurrit ad tem-
 plum, illicque sat longo veneratus divam spatio et
 oleo lampadis inunctus, procidens sub pedes juxta
 morem, supplex martyri fit. Inde revertenti nescio
 quid moleste pruriebat in auris intimo. Quare cum
 subinde illuc immisso indice non parceret scalpere,
 ecce inde inopinatissime decidit forma quædam
 insecti, vivi, ut apparebat, et alis instructi. Quod
 cum ille admirans contrectasset cupide, ac mox
 indulgens naturali odio quò ferimur in infesta,
 ulcisci noxiam bestiolam elidendo pararet, illud,
 quidquid erat, confestim ex oculis evanuit. Sola-
 tio tamen fuit quod incommoda prurigo, qua in
 penitissimis auriculæ cavernis importune punctus
 paulo prius fuerat, vel plane resedisse vel remis-
 sius inquietare videbatur. Qua experientia ejus
 animus quodam eventus felicioris augurio in spem
 plenæ curationis excitabatur. In hoc gaudio, sur-
 dus tamen ut prius, ingressus herilem domum
 454 admonetur quibus solebat signis a familiari
 ministerio præfectis, ut ignem accenderet pani
 coquendo: jam enim a pistore farinam afferri mox
 in massam subigendam. Ille ad focum advolans
 parendi studio, prunis insufflabat stridule. Sed nec
 flamma micat, crepitans neque fulgurat ignis, juxta
 posium, solus se densa glomerat caligine fumus.
 Dum labor sic in longum irritus trahitur, offensus

juvenis contumacia ignis ad tam crebro intenseque
 afflatus susurros persistentis surdi, spiritum in
 verba mutat, erumpitque voces penitus conceptam,
 iram usitata declarantes indignantium formula.
 Maledixit enim loco, et magno ex affectu vehe-
 mentia clamore, « Nunquam ex te possit oriri
 flamma, » sonore pronuntiat. Exaudita cum stupore
 ingenti a domesticis vociferatio est. Atque ii primo
 vix credentes auribus alterum duorum admitten-
 dum necessario videbant, ut aut ab igne prolata
 quam audierant vox esset, aut ab eo articulata ho-
 mine quem ipsi mutum certissimo hactenus nos-
 sent. Ergo procul inclamant: « Cujus hæc vox est?
 quis ista loquitur? » Tunc vero qui mutus esse de-
 siderat, etiam se non amplius surdum esse decla-
 ravit: auditis enim quæ ex intervallo inclama-
 bantur, apte intelligibiliterque reposuit eundem se
 qui auditu percepisset quæ fuerant ipsi locuti,
 auctorem quoque vocis esse cuius ante sonum
 senserant, qua nimirum, iræ impatientis æstu, ore
 ac lingua propriis foco maledixisset. Illico igitur
 certatim omnes accurrentes prodigiosum illud mi-
 raculum præsentibus subjiciunt sensibus, ac per
 viciniam urbemque differunt. Unde momento res
 vulgata ad imperatoris quoque notitiam pervenit.
 Ad hunc, sic statim fieri jubentem, præsentem etiam
 patriarcha, ducitur qui surdus et mutus fuerat.
 Isque interrogatus a primo 455 principio rem
 totam, uti contigerat, ore proprio narravit. Tam
 mirabilem eventum haudquaquam Augustus æquum
 censens silentio premi, agit statim cum patriarcha
 ut pervigilium noctis solidæ hymnis et gratiarum
 actionibus apud templum sanctæ Virginis, miraculi

αίδας τῇ θαυματουργῇ θέλων φειοταίεσθαι, τοῖς Ἀ περὶ βαδίζων πρὸς τὸν [ναὸν τῇ μάρτυρι παραγί-
μιν ἄλλοις ἐφῆκε βαδίζειν ὡς βούλονται, αὐτὸς δὲ
σύναμα συγκλήτῃ πάσῃ καὶ πατριάρχῃ ἀκρόνυχος;

auctoris, impendendæ indiceretur. Nec inde im-
perator abfuit. Quin etiam ut abundantius osten-
deret quam prolixo animo tam iuste debitum mi-
rificæ martyri gratulandi venerandique officium
persolveret, permisso aliis ut vehiculo aut equo

ad ejus templum, si liberet, gestarentur, ipse sub
crepusculum instantis noctis, universo senatu et
patriarcha comitante, pedibus incedens ad tem-
plum pervenit, sanctæque illic se stilit martyri.

Γ.

Πρόλογος.

— Ἐπάνειμι δ' αὖθις ἐκεῖνα δώσω τῇ λόγῳ πρὸς ἃ
δὴ [P. 318] καὶ αὐτὸς ἐπεικῶς ἀπορεῖ ἡττώμενος
τῷ μεγέθει τῶν γιγνομένων, ὥς· εἰρημένον τοῦτο
πολλοῖς περὶ ὧν ἕκαστος λέγειν προὔτιθετο, ἐπ' ἐκεί-
νοις μὲν τέχνης εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ εἰρωνεία
τοῦ γράφοντος ἀντικρούει, ἐπὶ τοῦτοις δὲ καὶ μόνοις
ἐπὶ τοσοῦτον πιστεύεσθαι τὴν παραίτησιν, περ' ὅσον
καὶ πᾶς εἰδὼς μαρτυρήσει τοῖς γραφομένοις, ὡς μὴ δὲ
σιγῇ τὰ πλεῖστα παρεγγεγών, καὶ τὸ τοῦ δαιμονίου
μήνιμα πᾶς τις ἀναφανδὸν αἰτιᾶται τῶν συμφορῶν
καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀμήχανον. Οὕτω γάρ τις
ἐφθῇ ἐτέρῳ διεξιὼν, καὶ ὁ ἀκούων πικρὰ τῶν πραγ-
μάτων καταστενάζων τὸ τῆς θείας ὀργῆς ἀφυκτον
θαβρόντως ἀνωμολόγησε καὶ αὐτὴν πᾶσαν ἀπέγνω

πρὸς τὴν τῶν τελομένων ἀντιπαλάμῃσιν, καὶ ἰλι-
γιῶν πρὸς τοὺς λόγους ἐδειξεν ἀκοὴν χωρεῖν ὥς ὅς
οὐκ ἔχουσιν τὰ πολλὰ πλεον μὴ δυνάμενα λέγεσθαι.
Πλὴν δ' ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ὅπως ἔσχε διαληπτέον,
τὸ τῆς ἱστορίας λείπον ὑφαίνοντες.

α'. *Περὶ τοῦ τῶν ἀνατολικῶν Τοχάρων Κάνι τοῦ
Καζάνη.*

Καζίνης μὲν οὖν ὁ τῶν ἀνατολικῶν Κάνις Τοχί-
ρων, ἐφ' ἑξ ἀρχῆς ἐτη καὶ πλεῖστα μνήμης κατεργα-
σάμενος ἄξια, πεντεκατρίακιστὸν χρόνον τὸν τῆς
ζωῆς τελέσας ἀρπάζεται. Συνέφθιτο δὲ καὶ ἡ ὕπ' αὐτῷ
τῶν ὄλων ἐλπίς, καὶ τὰ δεινὰ ἡβῶνα πανταχοῦ, [P. 319]
καὶ μᾶλλον ἐπὶ φιλαδελφείας, ἐπιτιθεμένων τῶν Καρ-
μανῶν. Ἐκεῖνος γάρ, ἵνα μικρόν τι τῷ λόγῳ προσ-
διατρίψω, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν πρὸς Κύρον ἐκεί-

VI.

Prologus.

R. fero me rursus ad opus dudum susceptum,
et traditurus litteris ad quæ ipsæ, ut sic dicam,
litteræ non mediocriter æstuent, vinei se fassæ
magnitudine dicendorum. Non me fugit similia
plurimos in suarum aditu narrationum præfatos.
Sed confido æquo arbitro, ubi argumenta compa-
raverit, suboliturum hoc ab aliis scriptoribus arte
ac figura dicendi quadam lusuque ingenii jactari:
eundem autem judicaturum in his denum solis
actis, quæ mihi proposita ad prodendum in famam
sunt, eo fidem haberi par esse proniorem signifi-
cationibus timoris, quibus se auctor in procinctu
operæ quasi violenter retrahit a scribendi consilio
declarat, quo ipsa perspecta omnibus, et nullius
non hic hodie viventium tristi experientia com-
perta grassantium jam ab annis plurimis in nos
malorum atrocitas ab unoquoque superiora nostra
de his scripta legentium testimonium 456 elicit,
clare profitens cum meam in plerisque horum
enuntiandis sine dissimulatione liberam fidelemque
diligentiam, tum cladum calamitatumque ipsarum
immanitatem eo usque prodigiosam, ut nemo sit qui
earum causam vindictæ irati Numinis non palam
imputet, nemo qui contortam obliquitatem tam
perplexe involventium sese in damna nostra diro-
rum casuum, qui vim ineluctabilem tot sævorum
incursuum Martis adversi, non jam e libris cogno-
scens, sed spectans oculis et dolore intimo sen-
tiens, non ea inter suspiria et lacrymas effundens

C in aures obviatorum, illis assentientibus, agnoscat
ac fidenter prædicet utique manifesto incumbere
in nos pondus gravissimum iræ divinæ, ea vehe-
mentia exitium inferens, cui sustinendæ ac contra
obmoliendo avertendæ labor omnis sit inanis et
conatus stultus. Cui porro sit dubium quin tali
præocupatis mœstitia si quis poscens audientiam
se offerat, expositurus quæ geruntur, recuset aver-
senturque et aures habere tam proluxæ malorum
Iliadis omnino capaces negent? Quæ vero audiri
præ incredibili acerbitate nequeunt, potiori scilicet
ratione existimanda sunt nec exprimi dicendo
posse. Verum utcumque ista sunt, me quidem,
cui mora non est libera debiti solvendi, resumere
hinc protinus oportet promissam narrationem; ac
partem gestarum rerum in tempus excurrentem
subsecutum eventa superius conscripta historię
jam ante compositæ continuando subtexeré.

1. De Orientalium Tocharorum Kani Cazane.

Cazanes igitur Orientalium Kani Tocharorum
cum ad sex annos imperasset et plurima digna me-
moriam fecisset, quinto et tricesimo expleto ætatis
anno rapitur. Perit cum eo simul tota quæ arri-
dere cœperat spes restituendæ imperio Romano
tranquillitatis; et eo qui solus poterat et velle
ostenderat atque adeo jam cœperat coercere Bar-
baros ipsi subjectos a nostris regionibus vastandis
de medio sublato, non eo solum tenore quo cœpe-
rant, sed augmentis exaggerata gravioribus mala

ων καὶ ἀρετὸν ἔωρα, καὶ τοῖς παρχεῖσιν ἐκείνοις ἅλῃ λεγομένοις εἰς ἡδὴν τρυφὴν ἐχρήτο ἢ τοῖς τῆς ἀρχῆς σεμνώμασιν ἐξηγάλλετο. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸν τοῦ ἀρετοῦ νικητὴν Ἀλέξανδρον ἐπὶ λογισμῶν ἔπρεψε, καὶ ὑπὲρ πάντων ἄλλο τὰς ἐκείνου πράξεις ὑπεργάγα. Δι' ὧν καὶ αὐτὸς τῶν Ἰσων τυχεῖν ἐφίετο, καὶ κλέος ἐπόθει λαβεῖν τοῖς ὀπουδήποτ' ἐπ' ἰσῆς ἀδραγθῆμασιν. Ὅθεν καὶ πολλοὶ μὲν ὠγκοῦτο τοῖς παρασπίζουσιν, Ἰδερσι δὲ καὶ μᾶλλον ἐπὶ πολέμοις ἐχρήτο, πλείστον μὲν τὸ γενναῖον καὶ ἐκ τοῦ γένους ἔχουσι, πολλῷ δὲ πλείον καὶ ἐκ τοῦ τῶν Χριστιανῶν καθαρῷ καὶ ἀμωμήτῳ σεβάσματος. Περὶ τῆς αἰτίας καὶ σταυρὸν μαθὼν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἄριστον ὄν, οὐράγει σφίσι παρασπίζουσι κατὰ πόλεμον, καὶ πολλὰ ἄττα δεῖν τὸν τῶν Ἀράβων σουλτάν εἰργάζετο, ὥστε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς προσβαλεῖν Σαλῶν καὶ ἐγγὺς τοῦ περασθῆσθαι γεγονέναι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ ζωηφόρον μνημεῖον τοῖς Ἰδερσι χαρίζετο. Ὁμοίως κακῶς καὶ τὴν Αἰγυπτὸν ἔδρα, εἰ μὴ ἔκείνῳ τὸ ἐν τῷ . . . τόπων ἀμυῶδες καὶ ἀνδρῶν εἰς πολλὰ προσίστατο. Καὶ ἐὼ τὰς αὐτοῦργίας αὐτοῦ ἐν ὅσας ἀσμένως ἀρχῶν ὦν καὶ τῶν ὑπερτάτων ἐδρανασίζετο, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ἀλλὰ κατὰ τινα τῶν ὑπ' αὐτὸν παλθευσιν. Ἐφεστρίδας, μύωπας καὶ ῥυτῆρας ἱππων καὶ πέδιλα καὶ μα-

χαίρας καὶ ἡμιτύμβια καὶ πᾶν ἄλλο βαναύσου τέχνης ἐξεργαζόμενος, καὶ τὰς ἀνακωχὰς τῶν πολέμων ἀσχολίας τῶν τοιούτων ποιούμενος. Ἄλλ' οἷα ἐφράναι βάρβαρος ὢν, τὸ παράδοξον. Ἠγεῖτο γὰρ εἶναι μίμημα θεοῦ τὸν καλῶς ἀρχοντα καὶ ὁσίως· καὶ ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ περὶ Ῥωμαίου καὶ Σκυθοῦ, Σαυρομάτου καὶ Ἑλλήνος, ἐτι δὲ δικαίου καὶ μὴ, ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τὰς δόσεις, κοινῶς εὐεργετοῦντι καὶ ὑετοῦς καὶ ὥρας καὶ ἡλιον, οὕτως ἔρετο δεῖν διακρίσθαι καὶ τὸν δικαίως ἀρχοντα σὺν ὅλοις τοῖς ὑπ' αὐτὸν τὰς δωρεὰς διοικούμενον. Ἐκοψε δ' ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ καὶ Καζάνειον νόμισμα, καὶ πᾶσαν εὐνομίαν ἐνομοθέτησεν. Ἐμελε δ' αὐτῷ καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ πᾶσιν, ὥστε μὴ ταῦτη; ἄλλο τι λογίζεσθαι προτιμότερον. Οὗτος αὐτανέψιον ἔχων Τονκταῖν, ὃ δὴ προσήκεν ἐκ γένους καὶ ἡ ἀρχή, ἐπεὶ πρὸς θανάτῳ ἦν καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις τρόποις τοῦ; ἐκείνου συμβαίνοντας ὑπετόπαζε, παριδὼν αὐτὸν ἐφεδρὸν εἰς ἀρχὴν ἐκ [P. 320] τοῦ ἀναγκαίου ὄντα, πέμψας μετακαλεῖται τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν περὶ που τὰ τῆς Ἰνδίας μέρη σὺν ἰδίῳ στρατεύματι διατρίβοντα, ὃ δὴ Χαρμπαντὰς τοῦνομα· ὁρεοκόμον εἴπη τις ἂν ἐκείνον, οὕτω συμβᾶν ἐπὶ τῇ γεννήσει, φανέντος εὐθύς τοιούτου, ὥς εἴδο:στο σφίσι γεννωμένοις ποιεῖν κατὰ τι νόμιμον. Καὶ τοῦτον εἰς ἀρχὴν κατα-

in nos ubique irruebant, præsertim autem Philadelphiæ, redeuntibus fero impetu ad ejus oppugnationem Carmanis. Cazanes (ut de illustri in paucis principe brevi **457** digressionem pauca non indigna scitu memorem) principatum iniens Cyrum et Darium inuitandi studio spectabat, actaque ipsorum olim commendata litteris avide perlegens plus ex eorum cognitione voluptatis hauriebat quam e cunctis insignibus summæ quæ pollebat potestatis. Sed et hos ipsos veteres Persarum transcendentes reges, Alexandrum Darii victorem mente potissimum versabat, et super omne aliud historiarum argumentum res ipsius gestas suspiciens amabat, ejus similem, quæ se ille inclytum fecerat, et ipse assequi desiderans gloriam, et istius exemplo facinoribus ejusque generis arduis edendis immortalæ sibi famam heroicæ virtutis acquirere. Hinc ille, prout erat consentaneum facere talia meditantem, nunquam non speciose succinctus apparebat numerosa et lectissima prætorianorum manu: cum bellandum porro esset, Iberis potissimum utebatur, optimo et sibi probatissimo militum genere, quippe quibus præterquam inerat pugna et stirpe indoles generosæque alacritas periclitandi, accedebat major etiam ab inculpatis amabilitas moribus, quod ii Christianam religionem pure inoffenseque profiterentur. Quare non ignarus quantum vincendi omen in crucis signo constitutum esset, cui prosperorum experientia successuum celebrem appellationem tropæi Christianorum merito peperisset, huic præsertim Ibericæ legioni, pro vexillo labarum cruce insigne præferenti, confidebat in præliis, eam sibi solitus cir-

cumdare, et loco triariorum extremo in agmine secum habere. Quæ bellandi ratione cum alia gravia sultani Arabum damna intulit, tum ipsis quoque Hierosolymis hostiliter admotus parum abfuit ab urbe illa tanta, cui sultan Christianis ereptæ dominabatur, expugnanda suæque subjungenda ditioni, id aggressus instinctu maxime gratificandi suis Iberis, quos sciebat ægre ferre Saracenas Christi Domini hostes vivifico ipsius insistere victores et insultare monumento. In quo etsi haud illi contigit perficere quod optabat, tamen haud parum afflixit sultanis partes, vastans quin etiam Ægyptum cladesque illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine **458** dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inviis et aquæ inopibus late squalentium insuperabilis difficultas obstitisset. Omitto accensere tanti viri laudibus humilem industriam villium opificiorum, quibus latissime licet ac splendidissime dominans princeps perlibenter impendebat propriarum operam manuum, haud ille quidem lucri ususve gratia, quasi talibus egeret, sed quod institutione philosophica quadam pulchram existimaret universalitatem istam ad cuncta descendens, in cunctis eminentis ingenii. Ergo non quisquam illo concinnis ephippia, calcaria, habenas equis flectendis, ocreas, gladios, galeas aut id genus militaria capitum tegmina cuderet, sneret, ex quacunque scitissime materia formaret, nitidissime poliret, remissiones solitus militarium laborum mechanicis istiusmodi artificibus addicere. Jam sensa mentis ejus familiaribus declarata sententiis quam erant in Barbaro inopinata

στήσας ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι τὰ αὐτοῦ συνθήματά τε καὶ νόμιμα ἀπαργχεύοντα μένειν ἐντολὰς ἐδίδου τὸ ἐπίταδε, εἶτα ἄρα καὶ δόξειε γίνεσθαι παρηγγύα. Τούτ' ἀνάπυστον γεγονός, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἀκρας αἱ γραφαὶ διεδόθησαν καὶ ὁ κατὰ τὸν Εὐξείνιον ἄρχων Χουτλουχάιμ ἤκουε τὸ συμπεσόν, διαδέχεται τὴν φήμην ὁ Σολυμάμπαξ Πέρσης, ὃς καὶ γαμβρὸς ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Κουτζίμπαξι. Καὶ οὕτω διαμνηθέντος τοῦ συμβάντος, τῷ βασιλεῖ, ὁ τοῦ Καζάνου θάνατος τοῖς ἐκείνου πρέσβεσι κατὰ πόλεις δῆλος γίνεται, καὶ τὸ πένθος σφίσιν αἴρεται μέγα. Ὅμως δὲ καὶ παρακαλοῦνται βασιλέως πέμψαντος. Πλὴν ἄλλ' Ἀμούριος καὶ οὕτως καθυπεστέλλετο, οὐκ οἶδα ἔτε τὸν ἀπὸ τοῦ Χαρμπαντὰ φόβον (τὰς γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ συνθεσίας ἐκείνος τηρεῖν ἤθελεν) ἔτι ὥς εἰκὸς ὑποφωμένος, εἶτε τὴν ἀπὸ βασιλέως εὐμένειαν προσποιούμενος, καὶ πέμψας ἦται βασιλέα τὸ τῶν

ποταμῶν μεσόγειον ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσσηνίαν ἐτύμως ὠνομασμένον, ἐφ' ᾧ περ τοῖς ἰδίοις οἰκηθυσόμενον τοῖς ἐντὸς οἰκοῦσιν εἰς φυλακὴν κείετο. Ἀλλὰ τῶν τοιούτων τέως ἀνηρτημένων, τινὲς τῶν ἐκείνου κατ' οὐλαμοὺς διεκθέοντες κακὸν ἀπάντημα Ῥωμαίοις εἰς τρυγητὸν ἐξιοῦσι τῶν ἀτμημένων κτημάτων ἐγίνοντο. Ἦσαν γὰρ ἐντεῦθεν τὰ πρόστιμα τῶν ἐαλωκότων φερῶν ἀντικρὺς πρόστιμα, εἰ γῆν ἦν διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο ἐκεῖνοι πατοῖεν καὶ τὰ σφίσιν ἐκ πολέμου περιγεγονότα καρπίζοντο. Διὰ τοι ταῦτα καὶ μαχητὰς μισθοῦμενοι ἄνθρωποι ἀποτολμῶντες τὰ θαλάσσης ἐγγὺς ἐπιχειροῦντες δρέπασθαι, οὐ μὲν ἠὺστόχουν καὶ ἀπεκέρδαινον, τὰ πλείστα δ' ἐσφάλλοντο καὶ ἐσφάττοντο. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντίνου ἐπράττοντο, ἐντὸς δὲ τοῦτο μὲν ἢ πρὸς τὴν πατριαρχοῦντα τῶν πολλῶν ὑπονόηται, τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῶν δυναμένων ἀπληστία, κατηλεῖον

mirandaque! Dictitabat bene ac sanete imperantis hominis officium, Dei supremi omnium Domini acri affectanda studio imitatione contineri. Sicut enim apud conditorem universorum discrimen nullum est Romani aut Scythæ, Sarmatæ aut Græci, ac ne justī quidem vel injustī, quod largiendi profusionem attinet, utique cum ejus liberali gratia æque in omnes communia beneficia spargantur pluviarum, tempestatum, solis annuo fungentis gyro, pari quoque penitus affectum indulgentia debere principem, præstare se indifferentem cunctis subditis necessariorum ad vitæ cultum et desideratorum unicuique præbitorum, gratis beantem universos. Cæteræ porro Cazanis in rebus ex usu publico administrandis æquitatis specimen exstat in re momenti non parvi ad fidem in commerciis servandam monetæ signatæ probitate. Ab ipso enim auctore celebre habet nomen Cazaneus ille nummus ex auro cusus exquisitæ puritatis. Nec absimili diligentia in reliquis regiminis partibus versatus cuncta ubique institutis temperavit laudatissimis, nihil se habere antiquius aut ducere potius perfecta in omnibus absolute justitiæ nulla non actione præ se ferens. Idem morbo se absumi sensim diuturno et incurabili sentiens, curam ingressus sibi parandi 459 e consanguinitate successoris, quod liberis carebat, Tuctainem quem habebat fraterno e genere proximum, quoniam hujus mores ac sensus a suis ipsius abhorrentes certis ex indiciis agnoverat, promovere ad spem imperii noluit. Ac ne ille se mortuo principatum commendatione generis malo publico arriperet, præludendum ipsi ad hoc auditum stabiliendo in solio ipsius fratre, probatoris sibi juvene indolis, putavit. Ilunc igitur, cui erat Carmpantas (*) nomen, accersivit usque ab India, illis in partibus cum proprio exercitu morantem; eundemque occurrentem strenue proprio quodam ipsorum ritu ad jus legitimæ in imperium successionis designavit; erudit quā etiam, pro tempore, ad regni quod illi

destinabat rectam administrationem, adeo efficacibus præceptis ut quasi arte mansuetarii feri cicurata vel pullus indomitus parere lupatis a magistro doctus agasone, brevi tempore plane compositus et per omnia decessori similis imperii candidatus apparuerit, nihil jam minus de se sperandum præbens quam si Cazanis cretus sanguine institutisque a pueritia formatus, non autem frater educatus peregre ei decedenti subrogaretur. Ilunc talem compertum, nihil ultra moratus, in principatum possessionem Cazanes misit, enixe vetans ne toto triennio quidquam in constitutis a se legibus aut fœderibus ac toto inchoati regiminis tenore mutaret, post illum terminum suo illum uti arbitrio ac libere, prout censeret, res gerere permittens. Hæc ita gesta divulgata brevi per Asiam sunt: nec enim ea satrapas bellum illic gerentes ignorare sinebant litteræ de his ad arces Romani limitis, quas tunc Persæ obtinebant, actaque publica cum diplomatibus ista firmantibus rite missa. Audivit ergo Chutluchaimus, qui regionibus ad Euxinum sitis præerat, quod acciderat; excepitque mox rei famam Solymampaxes Persa, gener Catzimpaxis; unde ad imperatorem quoque facti notitia pervenit. Secuta post paulo Cazanis mors varie dimissis 460 ex aula legatis significata per civitates est, luctum passim ingentem declarantibus satrapis, quos imperator, destinatis ad unumquemque sui talis interpretibus officii, consolari humaniter studuit. Illud tunc non incommode præter spem contigit, Amurium, quem sola Cazanis reverentia paululum antea repressum haud vanus erat metus eo sublato rediturum ad ingenium, continere sese tamen et pacis voluntatem præ se ferre, sive a Carmpanta timuit, qui fœderibus a Cazane fratre initis (inter quæ nota erat cum imperatore conventio) stare se velle declaraverat, sive imperatoris gratiam ad suos sibi fines utilem affectavit. Missis hic igitur legatis ab imperatore petiit concedi sibi propriis frequentandæ colonis

(*) Imo Carbadus.

των καὶ σίτον καὶ ὄνικα· καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα καὶ
 κερδαίνοντο αἰσχροκερδείας ἡττώμενοι, καὶ πάντα
 χρημάτων καταπορεύμενοι πάντα μαλακῶς διετί-
 θεν, [P. 321] καὶ τὰ τῆς πολιτείας δεινῶς ἐκυμαί-
 νοντο. Ἄλλ' ἢ μὲν καπηλεία καὶ λίαν ὠδύνα, ὡς
 φαίνεται, τὸν πατριάρχην δημοχαριστοῦντα τὰ
 πάντα καὶ κατὰ τῶν δυναμένων ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς
 εἶδεναι, τοῦτον ἰστάμενον, ὥστε γράμμασι πρὸς τὸν
 κρατοῦντα παρβησιάζεσθαι, καὶ ὅρκοις ἰσχυρίζεσθαι
 ἢ μὴν, ἢ μὴ γ' ἢ καπηλεία τοῦ σίτου ἐφ' ἧτο, ἀραίς
 περιβαλεῖν ἐκ κοινού συνεδρίου τοὺς καπηλεύοντας,
 καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκ μέσου γίνεσθαι. Καὶ ταῦτ' ἐπώμνυ,
 καὶ ὠδὲν ἔγνωτο παράπαν, ὡς μέρος καὶ ταῦτα τῶν
 κατ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅτι ἐπὶ ματαίῳ τὴν ἐξ οὐρανοῦ

καταδάντα ἐπώμνυ τὸ καὶ τὸ ποιεῖν, εἰ μὴ ταῦτα
 γένοιτο, βούλεσθαι.

β'. *Δημηγορία τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς σχιζομέ-
 ρους, καὶ ἀπολογία ἐκείνων.*

[P. 322] Τοὺς δὲ γε σχιζομένους ἐνάτη μετ' εἰκάδα
 Γαμηλιῶνος ὁ κρατῶν συνήγεν. Ἐξῆγε δὲ καὶ τῆς
 φυλακῆς τὸν Ταρχανειώτην Ἰωάννην, ὃν ἐν ἀνέσει
 τὸ πρότερον ἔχων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τῷ πατριαρχοῦντι
 προσέκρουε, συνεκλείετο. Τότε δ' ἐκβαλὼν μέρος τοῦ
 συλλόγου καὶ αὐτὸν εἶχε. Καὶ εἰς πάντας προκαθίσας
 ἐδημηγόρει, καθήμενων καὶ τῶν τυφλῶν μοναχῶν,
 πρὸς οὓς καὶ μάλλον ὡς ἀξιοτέρους τῶν ἄλλων δο-
 κοῦντας, ἔχων παρὰ θάτερα μὲν πατριάρχην, παρ'
 ἐκάτερα δὲ ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικούς, συμπαροῦ-

Interamnam ad Sangarim (hoc est terram inter
 flumina conclusam, quam Mesonesium ex eo no-
 minant, quod media inter aquas undecunque
 fluentis amnium velut insula cingitur), quam sibi
 suisque habitandam ac custodiendam attribui ad-
 dicique volebat ab Augusto. Verum interim dum
 hæc indeciso adhuc tractatu pendent, quidam ex
 hujus castris manipulatim quoquoersum excur-
 rentes hostiliter irruerunt in Romanos, istarum
 velut indutiarum fiducia revivere ansos antiquas
 sedes quasi ad racemandum post vindemiam, et si
 quid e suis olim ipsorum rebus prædonum avari-
 tiam fugisset, inde sublegendum. Hos illi compre-
 hensos statutis in fures pœnis inexorabiliter ple-
 ctebant: furtum enim ipsis videbatur esse mani-
 festum, tollere quidquam ex terra quam ipsi ense
 ac bello propriam fecissent, cui victores insiste-
 rent, cujus ideo fructus omnes jure sibi quam
 optimo quæsitos contenderent, servarique ut do-
 minis illibatos æquum censerent. Hoc nostri com-
 perto conducebant privatis stipendiis milites, cum
 quibus erumpentes in loca præsertim mari vicina
 aliqua e suis quondam agris excerpere tentabant,
 nonnunquam feliciter, plerumque tamen pessimo
 successu: intercepti quippe trucidabantur. Hæc
 extra Constantinopolim fiebant. Intra urbem porro
 ipsam pestes **461** diversæ grassabantur. Prima
 erat invidia multorum in patriarcham gliscens,
 tacitis quidem suspicionibus et susurris interim
 exercita timidus, cæterum iis intumescens auctibus,
 ut brevi erupturam in tumultum appareret. Altera
 tetrior inexplibilis videlicet avaritia potestum
 monopoliiis tritici venaliumque id genus rerum
 flagellantium annonam. Præoccupabant nimirum
 emere alimenta et res alias humano victui ac cul-
 tui utiles prius quam foro importarentur; quas
 inhumani deinde ipsi pretio, quæstu suo improbo
 distraherent, nihil pensi habentes quo probro
 suo damnove alieno sordidæ cupiditati obseque-
 rentur. Iidem porro gustu lucri semel capto rem-
 publicam quoque ipsam quæstui habebant, suffra-
 gia, judicia, munia sine meriti discrimine ad plus
 numerantes inductendo, ita ut effunderentur omnia
 temere, nihil fortiter decerneretur, cunctæ ob-

noxie mollique in gratiam largiri valentium indul-
 gentia publicæ res administrarentur. Unde necesse
 erat statum politicum ac summam rerum pericu-
 losissime fluctuare. Quia vero, quod maxime ex
 his urbanis malis in offensionem incurrebat popu-
 larem, erat ista plebem miseram strangulans nun-
 dinatio divitum, eam sibi esse exosissimam ostendit
 patriarcha, gratiam populi sic colligens, seque
 arte ista præmuniens contra factionem quam
 adversum se confari non plane ignorabat. Intelli-
 gens porro, quod res erat, coerceri avaritiam
 istorum nisi auctoritate superiorum ipsis et plus
 potentium minime posse, litteras super eo argu-
 mento scripsit ad imperatorem liberrimas, in qui-
 bus minabatur, juramento etiam interposito minas
 sanciens, se, nisi fœda ista et urbi famem inve-
 hentia frumenti præsertim monopolia desinerent,
 eorum auctores e communi synodi sententia diris
 et anathemati subjecturum, nec quieturum donec
 exterminaretur e civitate tam perniciosa corruptela.
 Verum quanquam ille se ad ita omnino faciendum
 jur-jurando conceptis prolato verbis astrinxerat,
 nihil tamen est perfectum, ipso in comminatio-
 nibus vanis exire in effectum ignavo terrore prohi-
 bitis totum impetum consuente zeli ambitiose
 ostentati. Quo facto ad cæteras accusationes sui
 illam addidit gravissimam perjurii consciti ea re,
 quam Christo Deo e cœlis ad nos delapso teste
 adhibito promiserat, minime præstanda.

D **2. Oratio imperatoris ad schismate discissos, et
 horum ad illam responsio.**

Cæterum schismate dudum avulsos ab Eccle-
 siæ **462** Constantinopolitanæ communionem nona
 supra vicesimam Septembris die imperator congre-
 gavit, educto etiam ad hoc Joanne Tarchaneota e
 custodia, in quam eum libere prius vivere permis-
 sum, deinde quod et ipse patriarchæ adversaba-
 tur, incluserat. Hunc ipso jussu emissum carcere
 ubi præsentem habuit cum reliquis, alie considens
 ad universam concionem verba fecit, sedentibus
 coram et cæcis monachis, ad quos potissimum
 uti præcipua columnina factionis et summæ aucto-
 ritatis a partiaris ipsorum habitos intendere dispu-
 tationis aciem parabat, habens circa se hinc qui-

σης καὶ πάσης συγκλήτου καὶ μοναχῶν, μάλα γενναίον καὶ παφροντισμένον λόγον διεξιῶν. « Ἐγὼ λογιζομαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι καὶ πάντας ἀνθρώπους ὡς οὐδὲν ἔμοι τῶν πάντων ἥδιον τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, πάσης περιεργεθείσης σκανδάλου προφάσεως, εἰργνεύειν, ἐφ' ᾧ καὶ σπουδῇ μοι πᾶσα πράξις ἤδη αὐτοκρατέσταντι, πάσης ἀσχολίας ἄλλης καθυπερέτερα, ὑπερδίδντι μὲν καὶ τρυφὴν βασιλείου, ὑπερδίδντι δὲ καὶ θεσμὰ φύσεως, ὥστε καὶ τῶν φιλάτων προτιμηθῆναι τὴν ὑμετέραν συμπαύτων εἰς ἓν συνδρομὴν καὶ ἁμόνοιαν. Καὶ ὅσον ἦν εἰκὸς, ὡς ἔδοξε, καταπέπρακται, καὶ τῶν εἰς σκάνδαλον εὐλογον ἱκανῶν οὐδὲν περιλείπεται, οἶμαι. Τὸ δὲ καὶ ὑμᾶς θαυμάζειν με πολλάκις ἔπφει, τίσι λογισμοῖς ὀχυρούμενοι τῆς Ἐκκλησίας δίστασθε καὶ πρὸς φέγγος οἶον ἀληθινὸν σκαρδαμύττειν αἰρεῖσθε. [P. 325] Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ Δαυὶδ ἐξεῖπαι πρὸς τὸν Θεὸν ποτινιώμενον. « Κύριε, κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατέβηθι. ἄψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθῆσονται. ἄστραφον ἄστραπην, καὶ φωτιεῖς αὐ-

Α τοὺς, » ὡς ἂν μικρὸν παραμείψαιμι τὸ ψαλμῶδημα. Θεοῦ γὰρ μόγου τὸ τὰς ὑμετέρας συνειδήσεις φωτίζειν, ἀνθρώπων Θεῷ μὲν βιοῦν προσιωμένων, Θεοῦ δὲ πόρρω κτεδυνεύοντων καθίστασθαι. οὐκ ἄλλης αἰτίας χάριν ἢ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὀρθοδοξούσης καὶ καλῶς ὡς εἰκὸς ἐχούσης ἀπριεῖ ἀποσχίζεσθαι. Εἰ δὲ ταύτης σχίζεσθε καθολικῆς γε οὐσης, εἴπατε πάντως ἦναι δὴ καὶ ἐνοῦσθε. Μὴ ἔχοντας δὲ λέγειν τὴν κεφαλὴν, ὑμᾶς ἀρμεολογεῖσθαι κατὰ Θεὸν πῶς εἴπαῖν εὐλογον, μὴδ' ἀρίστῳ τὸν σκοπὸν δεικνύντας πῶς οὐ δίκαιον πλάνης ἀπολείσθαι ἔγκλημα; Εἴθε δὲ τοῦτ' ἦν καὶ μόνον, καὶ ἴσως τὰ κατ' ὑμᾶς εἰς δίκαιον ἔλεον περιστατο. Νῦν δὲ ἀλλὰ δεδοκέναι ἀνάγκη μὴ πως (ἀλλ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, οὐδ' ἡ κρίσις κατ' ἀνθρώπων, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ Πνεύματος, ἐπεὶ καὶ ὅσα ἄγιοι φθέγγονται, Πνεύματι Θεοῦ κινούμενοι φθέγγονται) μὴ πως γοῦν Θεοῦ λατρευταὶ καὶ τῶν ἀσφαλεστάτων δοκοῦντες τῷ τε τῆς Ἐκκλησίας σχίζεσθαι καὶ τῶν ποιμένων καταλιγῶρειν λαθόντες τῷ ἀντικειμένῳ λατρεύετε πνεύματι, καὶ κατὰ τοῦτο μισοῦσθε ἂν

dem patriarcham, inde autem episcopos et clericos, universo præterea senatu ac monachis præsentibus. In eo tam pleno et spectabili conventu hanc vehementem et accuratam orationem recitavit, « Confido equidem vobis notum et cunctis esse hominibus, nihil mihi fore jucundius, nihil a me magis optari quam videre Dei Ecclesiam, omni amoto scandali prætextu, in pace plena constitutam. Ad eum scopum jam tum ex quo administrare imperium arbitrio meo cœpi, nihil non studii et contentionis intendi, posthabitis huic uni negotiis, quantumvis urgentibus, cæteris, neglecto fructu voluptatum, quarum copia imperantibus affluit, despectis etiam naturæ affectibus et dulcissimarum necessitudinum respectu calcato, emi bene quavis impendio ratus vestrum omnium tranquillam in unanimi consensione concordiam. Itaque, quod me attinet, haud vane gloriaturus videor me, quantum homini fas fuit, in eo genere conatum. Nihil, inquam, omnium quod ad amolitionem scandali turbantis hodie quietem ecclesiasticam recte ac convenienter conferri posset, a me fuisse prætermisum, non temere, ut puto, persuadeor intimo conscientiæ testimonio. Vos quod spectat, mirari plerumque subiit, quibus tandem innixi rationibus perseveretis ab Ecclesia disjuncti vivere, et qua cæcitate animi lumen se verum 463 clarissime ingerens rebelle nictantibus respuere palpebris ultro velitis, irrevocabili contumacia. Quid hic faciam opportunius quam Deum alloquar, venerans sancti Davidis verbis : « Domine, inclina cælos et descende, tange montes, et sumigabunt fulgura coruscationem, et illuminabis ipsos. » Liceat enim paululum extremo verbulo a vera sacri cantici deflectere formula. Dei quippe solius opus sit vestras penitus illuminare conscientias, hominum qui postquam elegistis Deo vivere, a Deo longe abesse periclitamini, non aliam ob

causam quam quod ab Ecclesia recte sentiente bonaque vivente disciplina pertinaci discidio separamini. Cum autem ab hac scindimini non dubie catholica, dicite, cuiusnam alteri conjungimini? Si vero non potestis caput nominare cui adhæreatis, qua, quæso, verisimilitudine creditis esse vos membra secundum Deum nexa in unitatem sacri corporis? qua defensionis probabilitate repellitis C accusationem erroris, qui scopum quo leuditis certum nequeatis ostendere? Atque utinam una esset ista, quæ jure in vobis culparetur, scopi quem spectatis, capitis cui hæretis ignoratio: misericordia quippe quam ira tunc dignior infelix ea vestra cæcitas videri posset. Nunc longe pejus vereri de vobis aliud res ipsa subigit. Quanquam equidem non indulgebo suspitionibus. Non est meum de talibus loqui : mihi iudicium in hominem non arrogo, maxime in homines spiritu viventes, cum scriptum legam, quæcumque loquuntur sancti, Dei Spiritu movente loqui. Fas tamen sit admonere et orare vos etiam atque etiam ut caveatis ne forte Dei cultores, adeoque istius ordinis præcipui, securissimique habiti a periculo errandi, reipsa D erretis perniciosissime; ac quod ab Ecclesia scindimini quodque pastores contemnitis, non Deo jam, ut putatis et credi vultis, sed quod minime advertitis, ei spiritui servialis qui semper infensus et irrevocabiliter oppositus Deo est; ac propterea 464 justa hominum Deo rite servientium in vos edia vertatis. An non enim diserte periculum intentat et inculcat monitum idoneus plane auctor, quippe qui præterquam Christi discipulus idemque magistri amantissimus fuisse noscitur, etiam martyrii morte consummati commendatione dignitatem auctoritatemque obsignavit suam, deifer videlicet ac divinatorum sapientissimus Ignatius; cujus hac de re testimonium, quæso, audire ne gravemini, dum legitur..... quorsum igitur vos, homines et

ἐκείνους. Ἡ γάρ; Οὐ λέγει ταυτὶ ἀριδύλως ὁ πρὸς Α κλησιῶν προκατειλημμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδυνεύων ἀπισχυρίζετο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ πάντες οὐδὲ τότε προκατελήφθησαν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ πρὸ πάντων ὁ τῆς Αἰτίας θεὸς ποιμὴν ὁ Σωφρόνιος καὶ λίαν ἐκείνῳ συνηγωνίζετο· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ τῶς ἐπὶ ἡγήθαι τὸ εὐσεβεῖς, καὶ οὕτω τῇ Ἐκκλησίᾳ παραιοφθάρῃ Ὀνώριος· πρὸς οὗς μὲν εἶχε δικαίως ἀναφέρειν τὴν γνώμην ὁ τῆς ἀληθείας ὁμολογητὴς, καὶ μὴ ὡς δῆθεν σχισματικὸς δοκῶν καθολικῇ; Ἐκκλησίᾳ εὐθύνεσθαι. Εἴτα ἀλλ' οὐδὲ διαφορὰ ὡς ἐκεῖ δογματῶν ἐνταῦθα, οὐδὲ τί τις ἔχει αἰτιᾶσθαι δικαίως τοῦ σχίσματος ἱκανόν, ὅτι θάτερον ἴσως μέρος φρονεῖ παρὰ θάτερον. Καὶ γὰρ καὶ τὸ δοκοῦν ἐκεῖνο, τὸ χριζὰ τε καὶ πρώτιστα παρὰ χθὲν, οὕτω καλῶς ἀριζωθὲν ἀνέσπασται, ταῖς ἡμετέροις εἰπω, σὺν Θεῷ εἰσῆσεται, προθυμίαις. Καὶ ὁ πρῶτος ἐκεῖνα, κἂν πατὴρ ᾦν, κἂν εὐεργετή, κἂν τῶν φιλάτων, κἂν ὁ τί τις εἴποι εἴτε συγγενείας εἴτ' εὐσεργείας ὄνομα, οὐδεμίαν, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῶν εἶχεν, ὅστις μνήμης, καὶ ἥς καὶ ὁ τυχὼν Χριστιανὸς ἔτυχε, παραπήλαυσεν, ἀνὴρ τε καὶ ἀναξ φρε-

Deo consecrati et studio dediti virtutis, præterea- que symbola velut quædam Christi perpassionum in carne vestra circumferentes, tantæ rei altam facitis, tam præcipiti discrimini non dubitatis vestram æternam salutem exponere? Duorum enim- vero alterum video esse necesse præstari a vobis, ut aliqua verisimili fiducia securæ in tali statu conscientiæ nili videamini, nempe ut vel demon- stratis, cuinam unanimi Ecclesiæ, quibusque ius- tis et canonicis de causis rite ac more majorem nostram hanc repudietis, vice hujus isti quali- cunque præelicientes adhærere alteri, vel si id de- monstrare non potestis, omisso vanorum obtentu prætextum, nostræ huic quippe universali ac vere catholicæ renniri velitis Ecclesiæ. Quorum si hoc secundum non eligitis, age sane, prius illud osten- dite. Sin excipitis Ecclesiam cui devincti sitis mon- strare vos non posse, saltem antisitem cui subestis, indicare ne cunctemini. Non enim recusare vobis id quidem fas est, quoniam nisi caput ostenditis cui uti membra subnectamini, argumento caretis quo continuitatem probare vestram cum Christi corpore possitis, omninoque fateri cogimini solu- D tos vos nexu catholicæ unitatis, velut abscissos artus nec jam succum aut spiritum et vivi compage corporis trahentes, vinculo quippe, quo ei commit- tebantur, diffracto charitatis, exsangues et tabi vicinos diffuere. Agite, astamus parati audire: proferre ne pigeat, si quid habetis ad rem aptum. Fuitne hoc unquam probatum in Ecclesia exem- plum, hominum paucorum suas sibi res privatim habentium, qui cum ostendere nequirent cui Ec- clesiæ, cui præsulī communicarent, Christiani ta- men catholicique censerentur? Audacter, adjuro vos, dicite: demonstrate quod est opus, si potestis. Forte magnum et 465 sanctum martyrem allega- bilis Maximum: audire enim e vestris memini,

cum responderent eadem quæ nunc interroganti mihi, etiam illum venerabilem Patrem, præoccu- patis hæresi Ecclesiis, sine ulla communione cum quoquam privatim religionem recte coluisse, testi- moniumque catholicæ veritati vita neci objecta perhibuisse. Adversum hanc exceptionem primum aio nequaquam esse verum quod ponitis, omnes tunc hæresi fuisse præoccupatos. Nam primus et ante omnes, Eliæ sanctus pastor Sophronius summa et cunctis manifesta contentione consortium certaminis cum sancto Maximo suscepit. Deinde tunc adhuc orthodoxa fidei sinceritas Romæ flore- bat, cum nondum fuisset ab Ecclesia deprehensa damnataque labes Honorii. Quare non solus utique sibi sanctus ille Christianæ veritatis confessor sapuit; qui suæ participes confessionis Romanum et Hierosolymitanum antisites, pa'am utrumque orthodoxum, vere potuit citare, sicque schismatis et privatæ, hoc est reprobæ, religionis (qualis omnis est catholicæ non conjuncta Ecclesiæ) cri- men victrici defensione repellere. Præterea, qualia illo tempore inter Ecclesias fervebat diversorum contentio dogmatum, hæc hodie nulla est; neque inter partiaros vigentium nunc inter nos factio- nem causari quis quidquam juste potest, quod sufficiat ad evincendum legitimam sibi esse cau- sam abscindendi se a parte altera, quod illa peccet in professione recti dogmatis. Nam crimen illud heri et nudius tertius, hoc est ante annos retro paucos, publice susceptum admissæ Latine com- munionis agnitique supremi pontificatus papæ Romani, unde plerisque verisimiliter impingi con- sciti erroris macula posset, purgatum expiatumque abunde nunc est, vestris etiam (falebor enim, nec vos debita fraudabo portione laudis), vestris, in- quam, in id strenue conspirantibus et non parum utiliter adjuvantibus studiis. Cuius auctor rei,

ρὸς μὲν ἔχθροῖς, πολλὰ δ' ὑπὲρ ὑπηκόων πονήσας τε καὶ παθὼν, καὶ διαφερόντως ἐμολιέως ἄξιος ἐς ἅπαν εὐνοίας, ὅσον καὶ ἑαυτοῦ πολλάκις καὶ ἐς πολλοὺς λέγων προετίμα καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ἥτταν ὁμολογῶν οὐκ ἠσχύοντο. Ἄλλ' ὁμως τοῦτ' ἔδοξε καὶ τοῦτο γεγόνει· δεινὴ γὰρ ἡ ἐντολὴ καὶ ἡ τοῦ μὴ ἄξιον εἶναι τε καὶ λογιέσθαι Χριστοῦ ἀπειλὴ τὴν γονεῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἀγαπήσαντα. [P. 325] Ἄλλ' ἡ μήτηρ, καὶ τί γε εἴποι τις ἄλλο ἢ μήτηρ; καὶ μήτηρ τοιαύτη καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσα, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ γε πρὶν τῆς μεθ' ἡμῶν βασιλικῆς μνήμης ἐπ' ἐκκλησίας ἔτυχε, πρὶν γράμμασι καὶ ἀσφαλείαις οἰκιοχείροις τὴν τῶν πρὶν πραχθέντων, εἰπω δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός, ἀθέτησιν ἐμπεδῶσαι. Ἐξήκοι δ' ὁ λόγος καὶ εἰς τὴν ἐμὴν προτέραν σύζυγον, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς τότε πραττομένοις ἀπήχθετο ὥστε καὶ τῷ πρωτοσεβαστῷ τότε Νοστόγγῳ θερμῶς ἐπαρᾶσθαι κατ' ἀνατολὴν τῶν πραχθέντων χάριν τοὺς σχιζομένους τὰ πάνδεινα ὄντων, καὶ ἔρμαιον ἡγεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτῆς ὁ τε συμβαίνει παρ' οὐτινοσοῦν

ἄκεῖνον δεινὸν τοιαῦτα καὶ οὕτω πράττοντι. Ἄλλ' ὁμως ἐπὶ μεταξὺ τελομένων ἐκείνων ἐκείνη τέθνηκε, καὶ οὕτω τρόποις μετανοίας τῇ τῆς κοινωρίας ἐκαθήρατο, ὡς μηδὲ τῆς δόξας τυχοῦσα καὶ ὡν ἔδει τότε, τῶν ἐς νέοντα μνημοσύνων ἐπὶ τῆς ἐμῆς; αὐταρχίας ἀπέτυχε, καὶ δ' ἐπ' Ἐκκλησίας τόμος ὁ εἰς εὐφημίαν τῶν ὁρθοδόξως βιωσάντων καὶ μνήμην δόξαν κατ' ἔτος ἐπ' ὀκρίθαντος ἀναγιγνωσκόμενος, ἄλλων μὲν δεσποινῶν ὀνόματα φέρει, καὶ τῶν μὴ κατ' ἐκείνην ἰσως τὰς ἀρετὰς, αὐτὴν δὲ μόνην ἐς ἅπαν ἠγνόησε, ζῶντος ἐμοῦ καὶ ταῦτα καὶ ἀρχόντος, ἦλθε. Πλὴν εἰ χρὴ λέγειν τάληθες, ἐμοὶ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας πέπρακται, καὶ οὕτω τις οἶος οὗτος ὑπομνήσας ἐφθασε, καὶ τὴ ταύτης μνημόσυνον ἀπέκοπτετο. Οὕτως ἐγὼ περὶ ταῦτα. Καὶ ὑμεῖς ταῦτ' ὀρῶντες, πῶλλ' ἄττα κύκλῳ περιβαλλόμενοι καὶ ἐς τότε σχίζεσθε, ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου κατὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ποιμεναρχήσαντος Ἰωσήφ προβάλλεσθε, καὶ διαθήκας ἐκείνου προτείνετε, καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὑποψίαν δικαίαν τοῦ ὡς δῆθεν πλάτματος,

quamquam erat meus natura pater, affectu collatis testato donis de me optime meritis, mihi charissimus et tam artis quam quis possit dicere vel necessitudinis a consanguinitate ductæ vel gratitudinis ob beneficia, me sibi **466** obstrictum vinculis trahens, tamen, quantum in me fuit, omni est privatus honore memoriæ, ac ne illa quidem quæ nulli negatur e plebe Christiana, sepulturæ gratia dignatus. Vir licet summus, et imperator laboribus exantlatis, ærumnis toleratis pro republica ingentibus commendatissimus, qui nullum in me benevolentia plane singularis omisisset officium, mei nullam insigniter ornandi occasionem præterisset, eo quidem usque, ut sæpe coram multis disserens me sibi prætulit et in comparatione nostrum amborum se mihi esse inferiorem fateri non erubuerit. Tamen de illo ita decrevi, et quod decreveram reipsa præstiti, vim scilicet naturæ ac voluntati meæ faciente ineluctabilem illa Christi denuntiatione severissima, negantis dignum ipso reputandum qui parentes plus quam ipsum amaverit. Sed et mater, cujus nominis affectu quid fando memorari tenerius queat? mater, aio, mea, et mater talis, tam indulgenter ac benevole affecta in me: sed nec, inquam, ipsa nostra genitrix, ex quo imperii liberas habenas tractare cepimus, Augustæ debitum in Ecclesia consequi honorem prius potuit quam litteris et chirographo proprio palam testaretur detestationem anteactorum et proprii condemnationem sanciret viri. Procedat oratio et ad priorem meam conjugem, quæ licet tam se aversam ostendisset ab iis quæ in causa conciliationis Ecclesiarum eo tempore agebantur, ut protosebaste Nostongo, ei obsistentes novitati tanquam schismaticos pœnis affligenti gravissimis per tractus Orientales, ipsa indignans malediceret palamque execrans diras imprecaretur, nec dubie præ se ferret gravissimum habituram fructuique

imputaturam proprio, quidquid huic talium ministro injuriarum mali ac cladis a quoquam inferi contingeret, tamen ei quoniam diem obeunti suum interim, dum illa gererentur, **467** otium aut facultas defuit eluendi ante obitum legitimæ piaculis pœnitentiæ maculam Latinæ communionis, negata omnino est a me posterius imperii compote ea pars exsequialium honorum quæ dilata recenti funere ad tempus illud pertinebat. Ego, inquam, ubi solus rebus præfui, longe charissimæ uxoris acerbo raptæ casu, quicum concorditer vixeram, multare memoriam sustinui relicquo debito parentum imperatricibus exsolvi solitorum. Ego meam Augustam, tanquam ne sacræ quidem contactu terræ aut ecclesiastica dignata fuisset sepultura, quasi pro excommunicata passus sum haberi. Me sinente, si non etiam jubente, sublata ejus mentio est e tomo in ecclesia servato, unde Augustarum in orthodoxa religione defunctorum recitari publice de sacro pulpito et anniversaria commemoratione cum laude prædicari nomina consueverunt. Itaque alias ex isto codice dominas, forte huic impares nec comparandas splendore virtutum, inde audimus solemnem pronuntiationis commendatione celebrari, unam ex omnibus Annam meam suavissimam conjugem, vivente atque adeo regnante me, teque horum teste, summe sol, ille liber ignorat. Atque in hoc, si fateri oportet, ulterius me progressum sentio quam exacta officii ratio poscebat. Rigidior, inquam, justo sui, exempla que superavi vel supervacaneæ sollicitorum in isto genere, præsertim qui tantam in tam venerandos manes ultro duritiem consciverim, nemine præcipiente. Quis enim tam inhumanus mihi præscribere auderet facinus tam adversum naturali domesticæque pietati? Mea igitur libera nullisque suggestionibus ad id inclinata voluntate, memoria defunctæ meæ conjugis ex ecclesiasticis fuit tabu-

ἐν φρονῶν οἰθηθεῖ τις, τὴν τῆς ὑπογραφῆς δεξιὴν παραχάρῃ, εἰς τὸν τοῦ υπογράφοντος πόνον βαπτύλου (ἡσθάνει γὰρ ἐξ ἀνύρακος δηλον) ἀνάγετε. Τί οὖν; ἔχετε που καὶ ἐπὶ τι δικαίως ἀνάγειν καὶ τὸ μολογῆναι [P. 526] τῆς γνώμης καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑπογράφον παῦλον τῆς προαιρέσεως; ὁ δὲ ἐκεῖν τοιαῦτα λέγοντες ἐκ τοῦ εἰκότως προσάπτετε. Ὁ τυχὼν μετὰ τῶν πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν συγχωρεῖ· καὶ παρ' ἀρχῆς θνήσκων, ἀντὶ τοῦ συνήθως λύειν, δεσμεῖν καὶ μάλιστα εἴλετο, καὶ ταῦτα τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐστάμενος; Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ οὐκ ἐκεῖν φέρο τιμὴν, καὶ πολλοῖς οἶδα ἐκεῖνα λαβὼν παρ' ἐμοῦ ἃ δὲ καὶ ὀφείλῃν εὐγνωμοσύνης παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐκείνους δικαίαν ἀνταπαιτεῖ, καὶ τὸ μείζον, ὅτι καὶ ἐς βασιλείαν αὐτὴν ἐμὲ προύτιμα τοῦ μου πνεύματος, ἐκείνου γ' ἄρχοντος ἅμα μὲν αὐτὸς τὴν ποιμαντικὴν αἰρούμενος παρατεῖσθαι, ἐπικρίνων οὕτω τὴν θεραπεῖαν ἀξίαν τοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην πλημμε-

λήματος, ἅμα δ' ἀξίων καὶ τὸν πατέρα τὴν βασιλείαν ἐκτίθεσθαι, ὅτι, λέγων, τὰ πρὸς Ἰωάννην καὶ ἀμφοῖν παρηγόμηται, αὐτῷ μὲν καθυφέντι τῆς πολυωρίας καὶ οἷον προδόντι, ἐκεῖν δὲ τὰ εἰς βασιλείαν παραλογισμένῳ, ὡς οὐκ ἐξὸν ἀμαρτόντας ἄρχειν ἢ αὐτὸν πνευματικῶς ἢ ἐκείνον αὐτὴν δὴ τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείαν· ἔχειν δ' εἰς ταύτην αὐτάρκη τὴν ἐξ αὐτοῦ, λέγων ἐμὲ. Ὁ δὲ καὶ ποῖαν ὑπερβολὴν ἀγάπης οὐχ ὑποφαίνει; καλεῖν εἰς ἀρχὴν ἔννομον τὸν μηκέτι εἰδότα τελῶς τὸν ἀνθρώπον; Οὕτως ἐμοὶ πρὸς ἐκείνους τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ὀφείλεται, καὶ πόνος ἄλλως ὑπὲρ ἐκείνου τοιαῦτα προβαλλομένων ἀκούοντι. Παύσασθε τοιγαροῦν ἐκεῖνα περὶ ἐκείνων θρυλλοῦντες, τὰ μήτε πραχθῆναι μήτε τιμὴν λεγόμενα περισώζειν τῷ εἰργασμένῳ δυνάμενα. **B** Ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέραν ἱερωσύνην ἐν μέρει τίθετε τῶν ἀναπλήπτων, καὶ οἷαν συνιστᾶν ἀξιοῦτε, ἀδύνατον καθιστάτε. Φέρε γὰρ, πρὸς αὐτῆς

lis erant, ut mei erga religionem zeli specimen ederem, ut exemplum monstrarem imitatu salutare posthabendi privatos quoslibet affectus sinceritati orthodoxæ professionis et paci Ecclesiæ. Vos autem id videntes, multis illis nescio quibus allegandis pretextibus nihilominus obstinatis animum in pertinacia diri schismatis, obtendentes nescio quam nulli nisi vobis notam excommunicationem a patriarcha intortam Arsenio in suffectum ipsi Jocephum. Profertis autem ejus indices testamenti Arsenii tabulas, nullo tamen ejus chirographo firmatas. Agite vero, cujus tandem coloris furo satis legitis a suspicionibus perspicacium vitium illud in **468** testamento immane alienæ subscriptionis? cui putatis emunctioris paulo naris non statim subolere sublestam fidem exceptionis, qua soli sine teste jactatis ideo per se non subscripsisse Arsenium tabulis indicibus suæ ultimæ voluntatis, quod digitos tunc innato iis carbonulo impeditos habuerit? Et tam opportunum vestræ causæ instrumentorum scribendi articulorum morbum sperantis assertionem una vestra persuaderi potuisse non ignaris rerum, iisdemque reputantibus quantum mendacii præmio a pertinacissimis male causæ defensoribus hæc fingi potuerint? Desinite igitur intentare sententiam omnibus ignotam iudicis mortui, cujus incredibilis, et nisi suffragio agniti chirographi fulciatur, irridenda prorsus allegatio est. In quo requiro præterea reverentiam in Arsenium vestram, cui maleficam inhumanamque nocendi voluntatem etiam in extremo vigentem impingitis halito. An non enim sentitis quam sit illaudatum Christiano iram in adversarios non ad solis tantum sed ad vitæ totius occasum usque servare inexorabiliter flagrantem; quam inconsequens, virum quem sanctum predicatis, tam sævum ultorem dicere; quam incredibile patriarcham notæ lenitatis, quem constat, dum viveret, fuisse solitum sæxudentibus ignoscere, tam ferum in ipso mortis puncto fingere, ut contra quam consueve-

rat, ligare tunc mallet quam solvere, constringere animas anathematum vinculis quam, quod facile vivens indulgebat, relaxare constrictas praoptaret? Quem autem tunc ligare, quem diris implicare nexibus? non aliquem e plebe, sed Ecclesiæ præsidentem? Equidem Arsenio debitorem me filialis reverentiæ volentem merenti, ut vere sentio, ita grato profiteor. Is enim cum aliis me plurimis sibi beneficiis obstrinxit, tum illo insigniter honoravit iudicio, quo æquum sibi videri declaravit imperium patri meo ereptum mihi attribui. Imperabat tunc pater, et ipse pastorem hujus Ecclesiæ curam patriarchali potestate gerebat Arsenius. **C** Eo tempore flagrante invidia sceleris in Joannem Lascaris prioris Augusti filium commissi, et religione inde patriarchæ oborta, quasi pars ejus culpæ in ipsum jure conferretur, **469** qui remissione vigiliæ in pupilli custodia curæ suæ traditi locum facinori dedisset ac quasi prodidisset orphanum, hanc patri meo expiandi communis peccati conditionem tulit, cederent, inquam, pariter ambo, ille imperiali, ipse patriarchali dignitate, qua se indignos effecissent, ille consciscendo, ipse permittendo immanissimo facinore, quo esset inique ac crudeliter imperium ereptum innocenti puero hæreditario illud jure possidenti, ea pœnæ differentia in dispari participatione criminis, ut qui deliquisset atrocius, indulgentius plecteretur. A patre quippe meo ita se velle abdicari principatum, ut is in me transferretur, ipsi patriarchalis amissio sedis nulla temperaretur in privatum paciscenda solatium cognati fiducia successoris. En quantum ejus viri studium, quam excellens existerit charitas in me adhuc puerulum et modo infantiam egressum, ut me in legitima possessione imperii Romani jam tum constituere voluerit, vixdum hominem nec rationis perfecte compotem. Unde et vos intelligitis, et ego semper præ me feram, summam ei a me gratitudinem deberi. Quo ægrius nunc a vobis

τῆς περὶ τὰ ἱερὰ ἀσφαλείας, εἴτε τῆς ὄντως, εἴτε καὶ ἅ
 ἢ προσεσχῆκατε, εἰ παρ' ὑμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας
 γένωνται πράγματα, ἀρχιερέων, ἐπὶ τοὺς ἡμετέ-
 ρους τούτους ἀπήρτησθε, ἡ καθ' ὑμᾶς αὕτη καὶ προσ-
 δοκωμένη [P. 527] ἱεραρχία συσταίῃ; Καὶ τίς ἐπὶ
 τοσοῦτον τῶν προτέρων ἀθικτος διεβίω, δυνατὸς ὢν
 ἐξ ἀξίας χειροτονεῖν ἱερέας; Οὐς γὰρ οἶδαμεν, κοι-
 νωνικούς οἶδαμεν πάντας. Καὶ τριῶν καιρῶν ἐπὶ
 τοῖς ξυμβεβηκόσιν ὄντων, πρώτου μὲν καθ' ὃν τὰ
 κατὰ τὸν Ἰωάννην εἶπ' οὖν τὴν βασιλείαν προέβη,
 δευτέρου δ' αὖθις καθ' ὃν τὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τοῦ
 πάππα ἐπεισεκώμασαν, καὶ τρίτου τοῦ ἡμετέρου
 τοῦτου δὴ καὶ ὑστάτου καθ' ὃν τὰ πραχθέντα, ὡς ἦν
 τε καὶ ἔδωξεν, ἀπρυθύνθησαν, οἱ μὲν τοῦ προτέρου
 βέχται ἐκποδῶν ἐπεικῶς πάλαι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου
 οἱ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὄρχοντο, οἱ δὲ καὶ τῆς ἐπιτιμίας
 καθαιρεθέντες, οὕτω δοκοῦν καὶ ὑμῖν πάντως, μένου-
 σιν οὕτω καὶ ἔτι. Τοὺς δὲ τῆς τρίτης ταυτησί κα-
 ταστάσεως εἰ μὲν δέχεσθε, λόγος ἡμῖν ἔστι γε πρὸς
 ὑμᾶς, εἰ δ' οὐ δέχεσθε, φορτικοὶ πάντως ὡς τῆς
 ἀρχῆς τῆς ἱερωσύνης ἀναίρειν ἀπάπαν ἐσπουδακό-

τες. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ δεῖξατε ὃν ἀπὸ παλαιᾶ χειρο-
 τονίας ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιούντα παντοία πεφυλαγμέ-
 νον ἔχετε. Οἶδα προβαλλομένους τὸν τῶν Μαρμα-
 ριτζῶν ἐπισκοπον πρώην, εἰ καὶ νῦν τετελεύτησε·
 περὶ οὗ καὶ ἐρωτήσας πολλ' ἄττα ἐπιλήψιμα ἔχοντα
 κατεμάνθανον. Οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς πάντως ἀκού-
 σαντες παρ' ἐμοῦ τότε, ὅτε καὶ ταῖς ἐπιτοούτω καιρῷ
 παριτηρήσειν οὐ προσέχειν δίκαιον ἰσχυρίζεσθαι, καὶ
 ἔγωγε, οἶμαι, δοκιμάζων ἡμέλουν, ἔρμαιον ἔχον ἐπὶ
 γε ἄρα καὶ δοκιμάζοιτε. Καὶ τάχα ἂν ὑμῖν προστέ-
 θην, τοῦ Ἰωάννου ἡδὴ τὴν ἱεραρχίαν παραιτούμε-
 νου, καθὼς καὶ ὑμῖν ἐπεχειροῦν προσέχειν, ὡς ἴπε,
 εἰ μὴ μετὶ τῶν λογισμῶν ἤκιστ' ἀξίος παρορᾶσθαι πρὸς
 ἑαυτὸν ἐπισπασάμενος ἀπήγεί με τοῦ σκοποῦ. Τὸ γὰρ
 ξυμπεσὼν εὐθὺς ἐπὶ τῷ τότε μὲν ἀργοῦντι, νῦν δὲ
 ποιεμέναρχοῦντι, [P. 528] ἀξίον ὃν θαυμάζει, ἀνι-
 λαμβάνειν ἐπολεῖ τοὺς λογισμοὺς, μὴ πως θεῶν ὁ-
 κοῦν αὐτὸν καὶ πάλιν ἱεραρχεῖν, ἀμετακινήτων με-
 νόντων τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἢ ἀνάγκη
 ταράττεσθαι, εἰ ἄλλως γένοιτο, παριδὼν ταῦτα ἔλω-
 μαί τε ὑμᾶς καὶ ἀμαρτάνω, πρὸς τῷ μὴδ' εὐδοῶν·

audio ea proferrī quæ famam ejus posthumam
 maculant. Quare desinite infamare imprudentibus
 assertis dilectum, ut prædicatis, vobis, mihi vene-
 rabilem et sincero affectu amatum antistitem, dum
 ea egisse tantum præsulē, quæ virum honora-
 tum haud deceant, effutire non veremini, fide vi-
 delicet ac prudentia eadem, qua revocare in du-
 bium audetis et in rerum exceptioni obnoxiarum
 numero censere ordinationes sacerdotum qui in
 nostra hodie Ecclesia sacras exercent functiones;
 in quo vestrum judicium requiro non intelligen-
 tium ex istiusmodi cavillationibus consequi peri-
 sse funditus e Dei Ecclesia legitimam successio-
 nem sacerdotii ita ut jam restitui nulla ope queat.
 Age enim sane, per ipsam adjuro vos illam quam
 exquisito isto affectatis zelo indubitabilem securi-
 tatem administrandorum in Ecclesia sacrorum,
 sive quæ nunc uspiam est, sive quam exsulē e
 terris et in mera positam idea speculantibus ani-
 mis intuemini: si vere penes vestrum istud con-
 venticulum residere hujus ecclesiam temporis, et
 sectam hanc vestram continuatione non interrup-
 ta committi creditis uni catholicæ per seriem
 sæculorum inde a Christo et apostolis ductæ reli-
 gioni, a quibusnam tandem ordinatoribus minime
 dubiis istos habetis quibus utimini sacerdotes,
 quorum successione ac consecratione **470** certa
 indubitabilis veritas illius quam tam ambiciose
 nobis pollicemini, vobis arrogatis, hierarchiæ de-
 monstratur? Qua, inquam, potestate, a quibus
 nulla suspectis ex causa episcopis manuum imposi-
 tionem acceperunt, qui apud vos sacra faciunt
 presbyteri, quos unos, si Christo placet, nostris
 ad spuriorum rejectis classem, veros esse gloria-
 mini sacerdotes? Enimvero, quæ istorum ætas est,
 non video a quibus ordinari præsulibus potuerint,
 contra quos non eandem, quas nostrorum ordina-

toribus opponitis, exceptiones locum habeant.
 Hoc ut omnium clare subijciam oculis, tria tem-
 pora distinguo, quorum ambitu comprehendi ne-
 cesse est canonicas ad sacros ordines promotiones
 hodie vigentium vestræ partis sacerdotum. Pri-
 mum illud tempus est quo Joannis tunc pæri
 exauctoratio et excæcatio contigit; secundum huic
 succedens, admissæ perperam communionis Ita-
 lorum et commemorationis contra fas inducæ
 papæ Romani, cum professione subjectionis no-
 stræ ad ejus spirituale principatum. Tertium et
 omnium postremum hoc hodiernum est, quo ista
 illegitime patrata, prout licuit et quantum visum
 est sufficere, per nos emendata et ad rectam dis-
 ciplinæ normam ex illa pravitate reducta sunt.
 Primo tempore qui ordinandi potestatem habuere,
 jam pridem desierunt vivere. Secundum tempus
 quos ex eo vidit numero, ii partim fato suo sunt
 functi, partim ejecti e sedibus et honore spoliati
 nostris judiciis, vestris etiam impense votis suf-
 fragantibus, privatim sine sacra potestate vitam
 agunt hodieque. Neutri horum aut vestros rite
 potuerunt ordinare sacerdotes, aut nostros, si
 vellemus, possent, non solum quod aliis ipsorum
 vita, aliis jurisdictio modo deest, sed etiam quo
 niam, si vera vestra opinio est censentium, ex
 quo depulsus sede vester Arseus est (quæ depul-
 sio primo tempore contigit), desisse legitimam in
 hac Ecclesia potestatem: nullus illorum, quan-
 tumvis attentarit, vera fungi ordinatione potuit.
 Restat tempus tertium, status videlicet hic præ-
 sens rerum, quo si superesse adhuc putamus in
 terris certam rite consecrandi sacerdotes aucto-
 ritatem, quæ si desit, Ecclesia nulla est, in nostra
 hac eam utique, quæ sola, vobis etiam nobiscum
 Latinam repudiantibus, habet episcopos, qui nulli
 apud vos sunt, in nostra hac, inquam, illam au-

καὶ τὸ πρῶγμα κατὰ σκοπὸν ὃν ἐτρέφετο. "Θεὸν
καὶ πρὸς ταῦτα καλινδρομῶ, καὶ ὃν ὕρατε, ὡς δὴθεν
θελαὶν ψῆφον πληρῶν, ἐπὶ τῇ; ἱερᾷ ἀξίᾳ; ἀνάγω πάλιν,
ἀνδρα λιτὸν ἐν πάντα καὶ ἄσκειον καὶ ἀρετῆς ἐπιει-
κῶς φίλον. Τὸ μέντοι γε δοκοῦν σκληρὸν καὶ μὴ ἐς
ἅπαν ἐπικλινές τε καὶ συγκεχωρητὸς ἦν καιρὸς, ὅτε
καμὸι (μαρτυρήσω γὰρ τάληθες) παρ' ὑμᾶς πάντας
οὐδὲν εἶδομαι προσήκον ἄλλως ποιμένι, καὶ ταῦτα
πνευματικῶ, καὶ οὐδ' ὡς γε ἐπαγωγὸν τῶν πολλῶν
καὶ εἰρηγικῶν, καὶ τῶσούτων ὅτι καὶ τοῦ μοναχοῦ
Μητὰ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ λέγοντος; δυσχερῶς; εἰ-
χον πιστεύειν, εἰ τοιοῦτος ὢν οἷος εἶδεξε τότε,
ἀγίστης τε καὶ ἀτεγκτος, τοιούτων ἂν κριθεῖη

cloritate Ecclesia sola agnoscere vos oportet.
Quod si facitis, jam nobiscum consentitis, jam vo-
bis manus damus, cunctis inter nos controversiis
sublatis. Sin pergitis **471** resistere, sin admit-
tere pro veris recusatis nostræ partis antistites,
jam estis prorsus importuni, qui studeatis persua-
dere nullum hodie in terris reperiri verum epi-
scopum; quod qui dicit, sacerdotalis ordinationis
exhaurit fontem, et e rebus humanis spem om-
nem exterminat videndi unquam ullum hominem
canonica impositione manuum ad sacrificandi
jus erectum. Suscipitis an rejicitis ab existima-
tione vestra manifeste intolerabilem absurditatem
istam? Atqui ejus a vobis depellendæ una sola est
sane impeditissima ratio, in eo sita ut evidenter
ostendatis super adhuc esse hodie in vivis ali-
quos episcopos ex eo tempore quo, utpote tribus
jam memoratis anteriore, nulla erat de cujus-
quam ipsorum statu ac potestate controversia.
Horum præsulum veteris et nemini suspectæ or-
dinationis si quem forte unicum in arcanis apud
vos latebris huc usque custodistis, quæso ne in-
videtis nobis, ne celetis amplius. Ostendite rem
necessariam. Videat in eo per vos monstrato ho-
dierna Ecclesia traducem suæ propagationis ab an-
tiqua, spem suæ transfusionis in posteram. Me-
mini vos paulo ante ut talem nominasse Marmar-
itziorum episcopum: sed præterquam quod is
quoque finem nunc vivendi fecit, etiam de hoc
homine ego tunc inquisitione habita multa in vita
ejus atque actis vituperabilia reperiēbam, ob quæ
hæ episcopali honore indignus merito posset ju-
dicari. Nostis ea et vos, ex me utique illo tem-
pore audita, quando nihilominus perseverantibus
vobis in proposito præficiendi hunc Ecclesiæ, et
contententibus recte compensari maculas quorum-
vis ejus contra disciplinam lapsuum una illa dote
antiquitatis admoventis ipsum indubitato succes-
sionis fonti, remisī ego me acquievisque vestro
iudicio, tanti ducens, quantovis incommodo et
qualicunque indignitate devoranda, demereri vos
et nobis adjungere. Itaque Joanni mox patriarcha-
tum abdicanti vestrum Marmaritziensem subro-
gare, ut scitis, cogitaveram, solo impulsus ad hoc
studio vobis gratificandi; fecissemque, nisi per id

θελὼν ἐννοσιῶν ἀξίος· καὶ πιστεύειν ἀπώκνον τοῖς
λεγόμενοις, οἷς ὀργὴν Θεοῦ ἐπικειμένην τοῖς ἡμετέ-
ροις εἶδέναι παρίστα. Ἄλλ' ὅμως; ὁ οὗτος ἔχων περὶ
τούτου ἐγὼ τόσον ἐάλωκα τῇ; πρὸς αὐτὸν διαθέσειν;
ὡς ἄλλο τι λογίζεσθαι νῦν συμβᾶν ἐπ' ἐμοί; εἰς τὸ
καταλαμβάνειν ὡς δυνατόν κρίματα θεῖα ἢ ὅτε παρ'
ἄλλοις ἐμάνθανον, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ πολλοῖς δοκοῦν
ἐλάττωμα τοῦ ἀνδρὸς προτέρημα μᾶλλον ἔκρινον.
Τί γάρ, ἔλεγον, εἰ καὶ Θεὸς φιλόανθρωπος; ὢν ἐν τῇ
πλείστα δικαίως κολάζει, ὡς κα' ἀρτικῆς ἰσως οὕτως
καὶ τῇ; κολάσει; δ' ὅθ' καὶ φιλοανθρωπίας μᾶλλον
εἴποι τις μέρος οὐ τὸ τυχόν. Καὶ ὅτι μὲν αὐτεξού-
σιος ἀνθρωπος πάντως ἔχει χρῆσθαι τῇ προαιρέσει

tempus intervenisset quippiam summa considera-
tione dignum, quod totam ad se rapiam meam
mentem ab istius prosecutione scopi necessario
abduxit. Cum enim contigisset declarari miro
vaticinio statim eventis comprobato insigne me-
ritum et summam apud Deum gratiam ejus viri
qui deposito jampridem patriarchatu **472** pri-
vatus tunc viveret, religioni duximus non sequi
tam evidentem suffragii divini prærogativam eo in
sede reponendo, e qua perperam dejectum ista
ipsa prodigiosa significatio monstrabat, præsertim
cum præter periculum Dei, ni sic faceremus, of-
fendendi ad id ipsum urgeret status præsens ec-
clesiasticarum rerum, quas novis haud dubie
perturbationibus implicandas apparebat, si aliud
decerneretur. Reputabam mecum etiam, vel si ne-
glectis iis tanti momenti rationibus obstinarem
animum in obsequendo vobis, frustra quidem id
facturum me. Per viam enim tot ac tantis difficul-
tatibus obseptam nulla spes allucebat pertingendæ
unquam metæ, ad quam communi vos et ego
cursu nitebamur. Per hæc satis, ut confido, de-
monstrata æquitate ac necessitate ultimæ hujus ele-
ctionis prorsus ineluctabili, refero me ad propo-
nendas vobis dotes conspicuas et quantivis æsti-
mandas viri hujus, quem divinum secutus suffra-
gium in patriarchali, ut videtis, repono sede. Homo
is est plane simplex, fuci et fraudis expertus, virtu-
tis admodum amans. Scio videri quidem illum ple-
risque nunc solitum, olim etiam mihi (fatebor enim
D ingenne rem veram), austerum durumque ac irre-
vocabiliter inflexibilis emolliri in indulgentiam
nesciæ rigiditatis, præfractus omnino quam pa-
storem, præsertim spiritualem, decere videatur. Fui
et ego, inquam, alias in ea vobiscum sententia, re-
quirens in illo accommodatam conciliandæ multitu-
dini facilitatem pacificamque mansuetudinem. Qua
præoccupatus ab eo aversione cum audirem a refe-
rente Mena monacho divinitus ipsi revelatam nobis
imminentem cladem, ægre sane adducebar ut
crediderem, haud fieri posse ratus, hominem aspe-
rum, immitis acerbique ingenii, dignum a Deo ju-
dicari manifestationibus istiusmodi eventuum in-
suspiciabilium prudentiæ humanæ. Quare istud va-
ticinium iram Numinis nobis impendentem inten-

καὶ πρίττειν τὰ κατὰ γνώμην, πλὴν καὶ νόμος δέ-
δοται, ὁ μὲν [P. 529] φυσικὸς, ὁ δὲ γραπτὸς, καὶ δι-
καστὴς προκαθίσταται κρίνων, ἔν' ὃ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τις
ἔξει τῇ συνείδῃσι σωφρονιζόμενος καὶ ὡς ἀναγκαίῳ
χαλινῷ καταγόμενος, τοῦτο παρὰ τῆς ἑξωθεν ἐξου-
σίας παιδευθεὶς μάθῃ, καὶ ὁ μετελθὼν τὸ πλημμέ-
λημα ταῖς ἀληθείαις εὐεργέτης δόξῃ καὶ τιμωρῶν.
Ἐν δὲ γε τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ καὶ οἱ ἐν ὁδοῖς καὶ
πλατείαις καὶ ῥύμαις κείμενοι εἰς τοὺς γάμους τοῦ
βασιλέως· εἰσελθεῖν ἀναγκάζονται, ὡς ἀναγκαίως ἐπι-
κείμενον ὄν τὸ τῆς ἀνάγκης, εἰ βούλοιστο τις σώζε-
σθαι. Τί τοίνυν τὸ ὑμῖν ἱκανὸν δοκοῦν εἰς τὸ σχί-
ζεσθαι; τί τε ὁ ἰκκλιτέον ὑμῖν ὡς μὴ καλῶς ἔχον
ῥηγεται, ὥστε καὶ ἄλλοις παρέχειν σκάνδαλον, καὶ
τὸν ἕνα καὶ ἄριστον χιτῶνα τῆς Ἐκκλησίας πε-

ρᾶσθαι σχίζειν, καὶ ἀμελεῖν ὡς μὴ τινος κκοῦ γε-
νομένου; Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἰδοὺ πατριάρχης καὶ ἱεράρ-
χαι, ἰδοὺ κληρὸς καὶ σύγκλητος καὶ λαὸς καὶ μοναχῶν
οἱ λογάδες· καὶ ὅσον ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν παρίσταται,
εἰπατε, καὶ πρῶτον τῶν ἄλλων, ὅπου καὶ τίνες ἐν
ἱεράρχαις πρὸς οὐδ' ἀναφέρειν ἔχετε τὰ ὑμέτερα,
ὥστε τούτων ἀποδοουκλήθεντων ἐκείνους δικαίως
ἐγκρίνεσθαι. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἀπέραντον σχισθήσεσθε,
οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ γ' ἐτέραν οἰκουμένην ζητήσομεν,
ἐξ ἧς ἐνέγκωμεν ἱεράρχας τοὺς τῆς ἡμετέρας ἀρχῆ-
θεν Ἐκκλησίας ὡς τὸ εἰκὸς καταστήσαντας. Οὐδ'
εὐλογον περὶ τῶν ὄντων ἑρωτᾶν τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλ'
ἡμεῖς καὶ αὐτοὺς τὰς διαφορὰς δοκιμάσομεν. Ἡμεῖς
κρινοῦμεν καὶ ἐν μέρει ἀντικρῖθησόμεθα, καὶ μετὰ
θεοῦ καὶ τῶν Πατέρων ζητοῦντες οὐκ ἂν ἀμάρτο-

B

tans ut vanum aut gratis confictum aspernabar, diu
ei fidem abnuens. Tamen viso postea successu, argu-
mentoque irrefragabili convictus habitare in illo Dei
473 Spiritum, cujus utique solius prophetia
eventis patrata donum agnoscendum est, facere
non potui quin raperer vehementi quodam erga
talem virum studio, præjudiciaque in eum illa
priora excuti mihi ex animo sinerem, reputans ideo
mihi forte, indulgentia Numinis meam erudientis
imperitiam, experiri talia concessum, ut quod
hactenus nequiveram intelligerem, immane quan-
tum extolli supra cogitationes hominum judicia
divina, quorum illi non raro suffragiis evolvuntur,
qui nullum ab humano favore punctum ferunt.
Unde istud ipsum quod in hoc plerique viro uti-
vitium damnant, laudi potius ascribendum judi-
cavi. Cur enim, aiebam, hunc vituperem quod
severus in castigando sit, cum Deus, de cujus beni-
gnitate dubitare nemo potest, plerumque homines
juste puniat? non animo scilicet ipsos perdendi,
sed purgandi; quod profecto benignitatis, ejusque
non vulgaris, officium est. Quoniam autem sui
potens ac liberi compos arbitrii conditus homo est,
expectari aliud non debet quam exerciturum eum
in vitæ actu suam istam expeditam in utrumvis
eligendi facultatem, et prout judicaverit operatu-
rum. Tantum ei dirigendo lex apponitur, partim
naturalis partim scripta, arbiterque præsidet ju-
dicans ut, si cui a fraude coercendo naturale
singulis inditum propriæ cujusque conscientie,
vitanda sequendaque distinguunt, haud suffecerit
frænum, hujus defectum externæ potestatis cor-
reptio suppleat, discatque censura docente quod
admonente intimo naturæ judicio visus est non
intellexisse qui peccavit; ex quo inferitur castiga-
torem delicti revera benefactoris loco ducendum,
etiam cum sævit, ab eo quem merentem corripit.
Nam esse hominibus expetibile vi adhibita juvari
demonstrat sacrum Evangelium, ubi refert turbam
in viis plateis vicisque otiose desidentem non in-
humaniter sed benefice compulsam intrare ad regis
nuptias; ut sibi necessarium omnes intelligant
auxilium admotæ necessitatis, si qui salvi volunt

fieri. Quæ cum ita sint, quænam vobis demum
idonea persistendi in schismate causa est? quid
excipitis declinare nos debere malum a vobis in-
conveniensque judicatum, quo velut amoto vestre
offensionis scandalo in unum conciliati omnes
474 occurramus? cur unam et inconsutilem
Ecclesiæ tunicam conamini scindere, eoque facto
secure pergitis vivere, quasi nullo vos erimine sic
agendo illigatis? Sin vos adhuc ista non movent,
age proferte quo nitamini. En patriarcha et hie-
rarchæ; en clerus et senatus et populus et
lectissimi quique monachorum: coram his expo-
nite quod ad vestram defensionem utiliter allegan-
dum confiditis. Ante autem omnia, cum v. r. Eccle-
sia corpus sine capite esse non possit, ostendite
quibus et qualibus hierarchis vestram hanc recte
subjungi congregationem autmetis. Sed videte ut
tales demonstretis, qualibus plena exploratione
cognitis haud dubie debeamus, repudiando no-
stros ut minus idoneos, accedere. Eia, inquam,
reperiamus aliquem exitum infiniti jam prope
negotii. Nullusne terminus jurgiorum sit? num
æquum arbitramini æterno vos irrevocabiliter a
mundo universo abjungi discidio? An alium quæ-
remus terrarum orbem, unde hierarchas vobis non
fastidiendos adducamus, qui nostram aliquando
Ecclesiam non jam amplius dubiæ ordinationis
presbyteris instruant ac certa cum orthodoxa ve-
teri continuatione connectant? Utrum censetis
controversiis finiendis conducibile, super statu
viventium consultare cum mortuis, et exquirere
ab his qui non sunt, quid judicari de præsentibus
debeat? quin nos ipsi potius decidimus lites vo-
stras, et proferendis utrimque invicem causarum
adversarum juribus judicamus vicissim judicamur-
que, sic conflictu argumentorum extundenda veri-
tate, qua mox visa consentientes acquiescamus.
Audeo polliceri, fiducia non defuturi divini auxi-
lii: si Dei ductu, Patrum auctoritatibus et exemplis
inquiremus quid opus facto sit, non aberrabimus
a scopo, nec diu aberit quin conveniamus in com-
muniter salutarem et commodam utrisque senten-
tiam. Hæc ex meo sensu quæ profliterer habui.

C

μεν, οὐν θεῶ δ' εἰρήσεται, τοῦ κοινοῦ συνοίσουσιν. Α ἡμῖν, εἰ καλεῖσιν, ζητητέον· οὕτω γὰρ ἂν ὀπουδῇ-
τὰ μὲν παρ' ἡμαυτοῦ ταῦτα· ὑμεῖς δὲ, εἰ καὶ συνε-
κλήθητε πάντες, [P. 330] ἀλλ' οὐ λέγειν πάντες
ἀλλῶς ἐπιτρέπεσθε. Ἐξεστὶ δὲ τῷ ἀξιώτερῳ τῶν
ἄλλων ὑπὲρ πάντων καὶ λέγειν, καὶ οὕτω περιαι-
ρεθείης τῆς παραχῆς κατὰ τρόπον γίνεσθαι τὴν
διᾶλξιν. Ὡς ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος οἱ τῶν λοι-
πῶν προσηγούμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τυφλοὶ, « Ἡμεῖς, »
εἶπον, « ὦ βασιλεῦ, ἐν ζητοῦμεν, τὴν κατὰ τρόπον
τῆς Ἐκκλησίας κατὰστασιν. Τὸ μὲν γὰρ κακῶς
ἔχει αὐτὴν καὶ αὐτοὶ μαρτυρεῖτε καὶ πᾶσιν ἔγνω-
σαι. Καὶ ὅτι παραβέβασται μὲν τὰ κατὰ τὴν πα-
τριάρχην Ἀρσένιον, ἀδίκως, ὡς δίκην καθαιρεθέντα,
παραβέβασται δὲ καὶ τὰ ἐς τάξιν αὐτὴν καὶ σχεδὸν
ἡγμάτων ἀκρίβειαν, κοινωνούντων οἷς οὐ κοινωνεῖν
ἔχον, ταῦτα καὶ ἡμεῖς, καὶ λέγομεν, ὅμῃν ὠμολόγη-
ται. Τὸ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν παρατρα-
πῆται εὐδελον ἐντεῦθεν καὶ φανερόν, τὸ δὲ τῆς τῶν
σπαλιάντων διορθώσεως, εἰ μηδὲν παρορᾶν ἔστιν,
ἀλλὰ ζητεῖν ὅπως καὶ ἐπὶ τίσιν πέπρακται, τοῦθ'

ἡμῖν, εἰ καλεῖσιν, ζητητέον· οὕτω γὰρ ἂν ὀπουδῇ-
ποτε τοῦ θεμέθλου φανέντος καὶ τὸ ἐποικοδόμημα
γνωρισθῆσεται. » Καὶ δὴ ἀρξαμένων λέγειν τὰ πρῶ-
τα, ταῦτα δὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου καὶ
καθεξῆς, ὁ βασιλεὺς ἀνέειχε τοὺτους καὶ πρὸς τὰ
ἀρχαιότερα μετεδίδαξε, καὶ τὸν τοῦ ἀφορισμοῦ θρύλ-
λον ἀπῆλεγε μάταιον, μὴ ὅτι γε τὸν κατὰ τοῦ Ἰω-
σήφ. ὃν ἐς ἑξῆς ἐθρύλλουν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ
βασιλέως. Πῶς γὰρ ἀσφαλὲς εἶναι ἔχειν ἂν ὑπ'
ἀφορισμὸν, οὐ λειτουργῶν ἐκεῖνος ἐμένοντο; Πῶς
δὲ καὶ ἄλυτον εἶναι καὶ χρῆζειν τοῦ λύσοντος, ὅν
ὁ δεσμῶν ἐκεῖνος ἐμπράκτως ἔλυσεν; Ὅστις καὶ εἰ
μὴ ἦν τὸ ἐπιγεγονός, ἔλεγε τὸ κατὰ τὸν πάππιν,
οὐκ ἂν πάντως οἱ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας εὐφημον μνη-
μην κεκώλυτο. Ταῦτα λέγων ἀδείκνυ καὶ τινας ἐξ
αὐτῶν κοινωνούντας τῷ Ἰωσήφ, καὶ οὐ σχισθέντας
ἄλλως εἰ μὴ μεθ' αὐτὰ κατὰ τὸν πάππιν [P. 331] πέ-
πρακται. Ἐτρίβοντο τοίνυν οἱ λόγοι ἕως ἔφθ' τῶν
νυκτῶν. Ἦν δὲ τοῖς μοναχοῖς ὁ σκοπὸς, καὶ πολλοὺς
ἐνθεν ἀκαίθην ἢ ὀρμὴ ὑπέκνιζε καὶ ἐθρύλλουν, τοὺς

Vos autem et si huc convocati omnes estis, non
tamen putate pariter universos promiscuam ha-
bere hic loquendi facultatem. Permittitur autem
ei quem precipue ad id aptum cunctisque prae-
stantem 475 inter vos ducitis, vice omnium quae
cuncti sentitis dicere, ut sic, tumultu et confu-
sione sublata, rite disceptatio possit institui. »
Talia locuto imperatore, Arsenianorum praesentium
primarii, maxime autem caeli, « Nos, » dixerunt,
« imperator, unum quaerimus, Ecclesiae scilicet
restitutionem in bonum statum: male quippe nunc
habere ipsam, et vos ipsi testificamini et cunctis no-
tum est. Publice nimirum idque graviter peccatum
est in causa patriarchae Arsenii, inique, o jussu fasque!
throno dejecti. Peccatum item large aliis quoque
occasionibus et modis, tum contra rectum ordinem
disciplinae, tum fere in ipsam quoque dogmatum
exactam professionem, communicando cum iis a
quorum communione abhorreere oportebat. Haec,
vel si nos taceamus, vos ultro ipsi confitemini, ut
manifestum et in confesso apud omnes haberi
debeat perversas et a debita rectitudine detortas
esse hodie res Ecclesiae. In his porro quae perperam
sunt acta emendandis si nihil negligere oportet,
sed quaerere quomodo et quibus gubernantibus
patrata illa sint, id nobis, si jubes, erit investi-
gandum. Sic enim amoliendis supra congestis,
detecto tandem, ubicunque latet obrutum, certo
solidoque fundamento, tuto scilicet inaedificabitur;
et in ea, quae sic consurget, mole verum instar
agnoscetur Ecclesiae. » Sub haec Arsenianis mona-
chis retro actorum considerationem iuchoantibus a
citeriori memoria, gestorum scilicet sub Gregorio
et deinceps, interpellavit eos imperator, sic agere
prohibens promovensque inquisitionem in anti-
quiora tempora. Ac primum illos olim tam late
grassatos, tam invidiose celebratos de intorto ab
Arsenio anathemate rumores fuisse vanissimos

ostendit, non solum quatenus Josephum, sed et
quatenus 476 Michaelen ipsum per id fuisse
sacris interdictos temere jactabatur. Nam Augu-
stum quidem patrem suum quae veri specie affirmari
potuisset subiacere anathemati, quo tempore, quo-
ties sacra liturgia publice fieret, nominatim idem
Augustus honorifice memorabatur in ecclesia, ipso
patriarcha, qui eum excommunicasse ferebatur,
audiente sinenteque? Quo, inquam, colore tum
imperiis causabantur teneri constructum illum di-
rarum ecclesiasticarum nodo et indigere solutoris
opera, quem usu ipso ac factis ipse qui ligaverat
solvebat? Itaque nisi quod deinde accidit super-
venisset (innuebat concordiam cum papa initam),
nunquam omnino ejus in ecclesia commemoratio-
nem honorificam fuisse prohibendam affirmabat.
Haec dicens, indigitabat quosdam ex nunc inter
Arsenianos stantibus, qui Josepho communicassent
neque se abscidissent prius quam conventio cum
papa fuisset inita. Hujusmodi sermonibus tempus
terebar usque ad multam noctem, ardentem in-
cumbentibus in prosecutionem hinc sibi propositi
monachis, multisque hinc indo et sectariis ipsorum
D erupturientibus impetu impatienti in significationes
contemnendi praesentem patriarcham et ei addictos
irridendi, quod sacram, qua plane careret, po-
testatem in eo delusi agnoscerent. Praejudiciis
quippe innixi suis illis antiquis irritam omnino
fuisse contendebant quamlibet praesulis electionem,
factam ab Ecclesia quae vera esse desiisset ex quo
inmerentem ejecisset Arsenium. Ergo illa consuetudo
ipsis in antistites Ecclesiae confidentissime crimina
jactabant, gravi scilicet ipsos teneri obstrictos
scelere, ex quo ab iis violatus et throno expulsus
fuisset Arsenius; ecclesiam quoque ipsorum, impie
admissa communione cum haereticis, labem ha-
ereses contraxisse, qua nunc polluta sordesceret;
in horum adeo atrocium et patentium purgationem

περὶ τῶν πατριαρχούντων ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν οἱ τε τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον σφίσι αὐτοῖς παραδίδασθαι, καὶ οἱ ἡ Ἐκκλησία ἄγους αἰρέσεως κακοινώκηκε. Τοιούτων ὄντων τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπίγειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. Τὸ δ' ἦν μὴ καθηρημένους ἐκείνων τελείως πρ' ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀόλικτων τέως τοιούτων μεινάντων εἰς τέλος, μὴδ' ἱερῶσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραδάντας, ὥς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερδάντας, καὶ κακίᾳ μᾶλλον καὶ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγάπῃ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐναιργασμένους. Ἐλεγον δὲ ὡς οὐδ' ἔριστ' αὖ σφίσι πρὸς βασιλέα τὸ σύμπαν, δεσπότην γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὴν ἡτ- τῶσθαι θυμδαίνοι, καὶ τὰ ἐνομώτατα λέγοιεν. Ἀλλὰ B

αἰλέως ἂν εἴη κριτὴς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφὶν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφισθητήσεις διαλυτέον, αὐτοῦ γε Θεοῦ ἐφο- ρῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευόντων νόμων. Ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπᾶν σκοπὸς ἦν, ἣν τις ἀκούει λεγόντων, τὰ τῆς θυλλουμένης ἀρχῇθεν κα- ταστάσεως θέμεθλα. Ἀλλὰ κενὴν ἐψάλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνυτον. Διὰ ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἡγείρετο. Οἷδ' ἡ κατὰ τάκτως συνε- παρθέντες τῷ θρόνῳ βοαὶς ἀντήχουν, καὶ [P. 352] βλάσφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχούντος (ὡς γε ἀδ- λον εἶναι ἐν τόσῳ πλήθει καὶ παράχῃ τὸν τὰ τολ- μηρὰ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέρρηττον, εὐχίτην ἀποκα- λοῦντες καὶ τούτων ἐτι δεινότερα. Βασιλεὺς δ' ἀκού- σας, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τόσῃ θρασυτέρῃ διαταρα- χῇ, ἐκείνου; μὲν ἐξελθὼν αὐτίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λίαν ἐπίειχε καὶ ἐξωργί- ζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος· εἰ αὐτὸς μὲν καὶ βασιλι-

-eriminum subire illos oportere piacula elucendæ noxæ paria, quæ ipsi præscriberent. In his illud en primis necessarium esse : ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata Ecclesia, redige- rentur in laicorum ordinem, in eo relinquendi- usque in finem, sine spe regressus, et novi sacer- dotes 477 ordinarentur ab aliquo ex episcopis haecenus intactis lue quæ in omnes reliquos pro- pagata esset contagione non vitata Latinorum in sic corrupta Ecclesia qui fungi sacris attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, præsertim cum aliorum præterea plurium rei sint eriminum, utpote multa egisse contra fas comperti et canonicas passim transgressi præscriptiones, malitia potius et imperitia ruere in agendo quam instinctu ordinatæ charitatis secure operari soliti. Subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, deliniendo Augusti animo, cui quam ingrata quæ loquebantur acciderent, facile sentiebant. Adjunxe- runt ergo nequaquam jurgari se cum imperatore velle. Absit hoc quidem. Agnoscere se illum vene- rarique ut dominum : cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e- certamine tali, quantumvis æqua legibusque con- sona preferrent. Cæterum altercationi, quæ utrim- que nunc ferveret, componendæ necessariam esse auctoritatem judicis qui judicari ab alio nequiret. Talem nullum justius agnoscendum imperatore ipso. Ad hunc igitur se omne arbitrium deferre; unum ipsum proferri dignissimum omnium qui iudex in hac causa supremus sedeat. Coram hoc præsen- ti cognitore ambæ partes sua jura præferant, tan um ut juxta olim sancitas Ecclesiæ constitutiones disceptentur dirimanturque controversiæ, Deo æste mentis oculis proposito, moderantibusque judicium totum Dei ejusdem sanctissimis legibus. Aliis vafre adulatorieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremæ in ecclesiasticis quoque rebus potestatis delatione

delinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi viderentur quod petebant, et hoc ipso satis demon- strasse non continuari Ecclesiæ antiquæ vera serie successionis hierarchiam præsentem, et sic fun- damenta præsentis episcoporum ac sacerdotum status, quantumvis haecenus credita et prædicata solida, deprehensa nunc ac perspecta esse instabi- lia ruinosaque, velut in arena mobili locata. Sed, quod plerumque cæcis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palpando pren- sabant, arripere ac tenere contigit. Nihil, inquam, se prodicere, Augusto et præsidibus cætus reclama- mantibus, 478 intellexerunt. Quare confusis ipsis, gregales eorum confertim subsidentes, tene- brarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere cœperunt, mistis multorum acclamantes vocibus contumeliosa quædam in patriarcham, haud facili discrimine quis cujus esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. Vocabant enim eum Euchiten, et aliis atrocioribus conscindebant probria. Quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta ejici confestim e cœtu talia clamantes jussit. Monachos vero modo locutos et primas certaminis tenentes, quibus subjectæ ipsis et faventis turbæ merito impetabatur immodestia, gravibus jussit verbis, iracunde increpans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demisso humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium haud fuisset gra- vatus studio pacis procurandæ, cumque in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quin venire prohibitos metu ejus incommodi quod recutum viderent, tumultus videlicet in turba, tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsi, quos omnia in suos posse satis esset notum, petulantiam eorum in mo- tus seditiosos et voces improbas erumpere sivi- sent, contenti simulatam in se ipsis exhibere

κῆς ὑφεικῶς ἐξουσίας καὶ δγκου μεζόνος μετ' εἰ-
ρήνῃ; σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν
ἀρχὴν εἰσελθόντας, μὴ προστάξας ἀπαντᾶν πάντας,
καὶ τόπους; τῶς; παρέσχεν οἷς μὴ ἀπαντᾶν ἀπερὶρητο
ὡς; ὅντος; δὴθεν ἐν πλήθει καὶ τοῦ ἀτακτῆσοντος;
αὐτοὶ δὲ τὸ καθ' αὐτοὺς ὑποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας;
ἀτάκτους ὁρμὰς καὶ φωνὰς ὑφῆξαν ἄλλοις λέγειν τὰ
αἰσχρῆστα. Οἷς; καὶ ποία τόλμη; ὑπερβολὴ ὑπολελειφθαι
ὀξεῖν, ἀπαυθαδίζομένοις πρὸς βασιλέα ὡς; ἐγκαθί-
ζαι τοῖον καὶ τοῖον λέχριον ἑαυτοῦ δεξιόφιν ζητῶν
εἰρήνῃ; καὶ ταῦτα πλὴν ἄλλὰ συγκαθίζειν ἐκεῖνος;
ἔειπεν ἑαυτῇ τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνῃ;
ὅσα εἰρηγικὸν καὶ τὸν ἀξίον αὐθις καὶ θρόνου καὶ
προστίας πνευματικῆς. Ταῦτα λέγων, καὶ πλεονα
τούτοις ἐξονειδίζων, ὡς; πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς
ἔχων καὶ ἀπελέγχειν ὡς; οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἐφ'
οἷς; αὐτοὶ σεμνύνονται, ὅμως; αἰδοῖ τῶν προτέρων
καὶ τῇ τῆς εἰρήνης; ἐφίεσθαι δῆρῃτα πάντ' ἀφήσει,
καὶ σεμνοποιούμενος; αὐτοῖς καὶ αὐτὸς συντίθεται.
ἔκδοξαι καὶ πάλιν τούτους ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ
τῷ πατριαρχούντος; συνείρει ἐγκώμια, τὰ χθὲς καὶ
πρὶ τρίτης; συμβάδντα κατὰ λεπτὸν διηγούμενος.
Τῶς; τοὺς λόγους κύκλῳ περιβαλλόμενος; καὶ ἔως

ὅψε τῶν νυκτῶν παρατείνων, ὡς; κωφοῖς τὸ παράπαν
ἐδόκει διαλεγόμενος; καὶ ἔρκει τῷ τυρλοῖς διανεύοντι.
"Ὅθεν καὶ ἀπολύει; τούτους, πλὴν [P. 333] μετ' εἰ-
ρήνης, ἀξίωσιν ἀπενέγκας καὶ δεσποτικῇ παρακέ-
λευσιν μᾶλλον, τὸν μὲν λαὸν οὐδὲν ἐπιταράττειν ἐχρό-
μενα τρίβου τιθέντας; σκάνδαλα, αὐτοὺς δὲ καθ'
αὐτοὺς μένοντας; ἡσυχάζειν, καὶ μὴ ὀρέξει; ματαίῃ,
ἀλλὰ πνευματικῇ διακρίσει, ἐπεσχεμμένους; καὶ
παραπεφυλαχότας; τὰ πράγματα, φέγειν τε οὐς; δεῖ
φέγειν ὀρώ; καὶ ἐπαινεῖν αὐθις; τὰ ἐπαίνων ἀξία.
Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἡπείλει; τούτοις; τὰ δυσφορώτατα,
καὶ ὡς; σφεῖς; αὐτοὶ τοῦ κακῶς; καὶ δικαίως; κρίνου-
σιν. Ἐντεῦθεν; εἰς τὴν τοῦ Μωσαεὶ; μονὴν ἐπανιδόντες
ἐν εἰρήνῃ διήγον. Ὑστερον δὲ τοῦ δεσπότη; Ἰωάννου
τῆς πύλεως; ἀρχὴν ἐπανηρτημένου ἐπ' ὀλίγον; τὰ
κατ' αὐτοὺς; ἐταράχθησαν, ὥτε; καί; τινος; μοναχοῦ; Κου-
σουκλειοῦ; τὸν νεκρὸν, ὃν; αὐτοὶ ὡς; ἐδιάφθορον; ἐπὶ
χρόνοις; μέιναντα ἐν ὁσίοις; εἶχον καὶ ὡς; ἀγίῳ; προσε-
ίχον, εἰς; τὴν τῆς; Περιδιέπτου; μονὴν ἐνέγκαντες; οἷς; ἦν
προστεταγμένον; εἶδαν. Αὐτοῖς; δὲ φυλακὰς; ἐπιστάσ,
τοῦ μηδένα; σφίσι; παραβάλλειν; ἀνέδην; καὶ; παρασυνά-
γεσθαι; τῆς; καθολικῆς; Ἐκκλησίας; ἀπεσχισμένους.
Ἄλλα; τὰ μὲν; κατὰ; τούτους; τόνδ' ἔσχε; τὸν τρόπον.

modestiam, sub cuius larva delituisse protervam
contumaciam hæc nimirum conscie ipsi et concor-
dis plebeculæ, silentio et tolerantia probatæ ipso-
rum, si non et nutu concitatæ, voces nefariæ testa-
rentur. In quibus quid ad summam insolentiam sce-
lestissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare
contra se præsentem imperatorem ausi, eum quem
sibi assidentem a dextris adhiberet in concione
ubi modi constituendæ pacis inquirerentur, homi-
nem esse pravum, his et illis, quæ falsissime jactare
ora ferrea non essent verita, insigniter deformem
maenlis? Atqui scirent inverecundi nebulones,
479 non qualem obtrectando pingerent, assidere
se sibi tali occasione virum voluisse, sed placidis-
simi hominem animi, pacificum inter odientes pa-
cem, denique divinis suffragationibus dignum de-
claratum qui rursus in throno præfecturæ spiritua-
lis collocaretur. Hæc dicens, et plura his expro-
brans, ubi satis in eos stomachum erupisset, man-
suetiori deinde voce vultuque significavit in causa
ipsorum et circa ea quæ disseruissent multa se quæ
diceret, quæ argueret habere; multa menti præ-
sentia in os occurrere, quibus palam evinceret
titubare ac labare illa ipsa quibus, ut certo fixis,
secure inlormirent, ut omni ex parte tutissimis
gloriose, sed vane, ostentabundi sese jactarent. Pu-
dori tamen se velle consulere ipsorum, ac quo eos
ad optatæ assensum pacis ea facilius alliceret in-
dulgencia, ultro cuncta silentio premere. Ille in
gravem se habitum componens honorifice ipsos
(nam assurrexerant) sedere iterum præcepit. Inde
longa exorditur patriarchæ, qui tunc sacris præ-
seset, encomia, quæcunque nuper accidissent circa
causam et modum restitutionis ejus in thronum,
minutim renarrans, aliaque subiunde intexens quæ

putabat opportuna variis Arsenianorum prætextibus
amoliendis, et omni velut ex parte admovendis
machinis quibus expugnaret pertinaciam illorum,
producto in hoc ad multas noctis horas sermone
immorans. Sed surdis omnino visus est canere aut,
ut loquar accommodatius ad sortem eorum quibus-
cunq; præcipue agebat, cæcis iniquere. Quare tan-
dem illos dimisit, placide tamen ac sine asperitate
verborum, tantum in digressu rogans, vel potius
pro potestate jubens, ne ulla in re populum turbarent,
offendicula ad quæ vulgus posset impingere juxta viam
ponentes, verum apud se manentes quiescerent, et
non cupiditate vana, sed spiritua; discretionem, con-
siderantes et observantes quæ fiebant, vituperarent quos
recte oporteret vituperare, rursus laudarent laude
digna. Sin aliter facerent, minabatur gravissima
480 quæque, contestans unis ipsis imputanda, judi-
ciis prudentum et æquorum arbitrorum, quæcunque
ipsis mala eo nomine meritis inferri deinde con-
tingeret. Ex eo tempore cæci monachi ad mōna-
sterium cui Mosele nomen est revertentes in pace
illic degebant. Post hæc tamen, despota Joanne
urbis præfecturam gerente, nonnihil turbatæ res
ipsorum sunt, quando cujusdam monachi, qui cu-
biculo inclusus vitam exegerat, cadaver longo post
mortem tempore incorruptum repertum, ideoque
pro sancti hominis et cultu religioso digni spolio
ipsis habitum, ad Periblepti monasterium transla-
tum, illic, quibus id erat demandatum, sepeliere.
Tum enim Arsenianis appositi custodes sunt qui
prohiberent accessum liberum ad ipsos eorum qui
synaxes cum ipsis frequentare cupiebant, a Catho-
lica sese abscindentes Ecclesia. Ac res quidem tunc
Arsenianæ sectæ in hunc se modum habuere.

περὶ τῶν πατριαρχούντων ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν οἱ τε καὶ κατὰ τὸν πατριαρχὴν Ἀρσένιον σφίσι αὐτοῖς παραδίδασθαι, καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀγούς αἰρέσεως κεκοινώκηκε. Τοιούτων ὄντων τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπίγειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. Τὸ δ' ἦν μὴ καθρημένους ἐκείνων τελείως περ' ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀθίκτων τέως τοιούτων μεινάντων εἰς τέλος, μηδ' ἱερᾶσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραδάντας, ὥς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἶκος πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερδάντας, καὶ κακίᾳ μᾶλλον καὶ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγάπῃ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐνεργασμένους. Ἐλέγον δὲ ὥς οὐδ' ἔριστ' αἰσίοι πρὸς βασιλεία τὸ σύμπαν, δεσπότην γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ ἡττῶσθαι ζυμβαίνει, καὶ τὰ ἐνομώτατα λέγοιεν. Ἀλλὰ

αἰδέως ἂν εἴη κριτὴς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφοῖν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφοισθητέας διαλυτέον, αὐτοῦ γε Θεοῦ ἐρωῶτος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευόντων νόμων. Ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπῆν σκοπὸς ἦν, ἦν τις ἀκούσι λεγόντων, τὰ τῆς θρυλλουμένης ἀρχῆθεν κατὰστάσεως θέμεθλα. Ἀλλὰ κενὴν ἐβάλλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνυτον. Διὰ ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἠγείρετο. Οἱ δὲ καλὰτάκτως συνεπαρθέντες τῷ θρόνῳ βοᾷς ἀντήχουν, καὶ [P. 32] βλάσφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχούντος (ὥς γε δοῦλον εἶναι ἐν τόσῳ πλήθει καὶ ταραχῇ τὸν τὰ τοιμήρ' λέγοντα) ἀνέδην ἐξέβηττον, εὐχέτην ἀπαλοῦντες καὶ τούτων ἔτι δεινότερα. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας, καὶ ὥς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τόσῃ θρασυτέρῃ διαταραχῇ, ἐκείνους μὲν ἐξελθὼν αὐτίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λίαν ἐπιτεχεὶ καὶ ἐμωρύνετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος· αὐτὸς μὲν καὶ βασιλεύ

criminum subire illos oportere piacula eluendæ noxæ paria, quæ ipsi præscriberent. In his illud in primis necessarium esse : ut omnes qui hodie sacra tractarent in sic profanata Ecclesia, redigerentur in laicorum ordinem, in eo relinquendusque in finem, sine spe regressus, et novi sacerdotes **477** ordinarentur ab aliquo ex episcopis haecenus intactis lue quæ in omnes reliquos propagata esset contagione non vitata. Latiorum in sic corrupta Ecclesia qui fungi sacris attentarent, sacerdotio in omne tempus indignos habendos, præsertim cum aliorum præterea plurium rei sint criminum, utpote multa egisse contra fas comperti et canonicas passim transgressi præscriptiones, malitia potius et imperitia ruere in agendo quam instinctu ordinatæ charitatis secure operari soliti. Subtexebant his tam acerbis aliqua blandiora, delinendo Augusti animo, cui quam ingrata quæ loquebantur acciderent, facile sentiebant. Adjunxerunt ergo nequaquam iurgari se cum imperatore velle. Absit hoc quidem. Agnoscere se illum venerarique ut dominum : cavereque diligenter, cum eo in quo resideat potestas summa, sese temere collidere, utique necessario inferiores recessuros e certamine tali, quantumvis æqua legibusque consona preferrent. Cæterum altercationi, quæ utrimque nunc fervore, componendæ necessariam esse auctoritatem iudicis qui judicari ab alio nequiret. Talem nullum : justius agnoscendum imperatore ipso. Ad hunc igitur se omne arbitrium deferre ; unum ipsum profleri dignissimum omnium qui iudex in hac causa supremus sedeat. Coram hoc præsentis cognitore ambæ partes sua jura præferant, tam ut ut juxta olim sancitas Ecclesiæ constitutiones disceptentur dirimanturque controversiæ, Deo teste mentis oculis proposito, moderantibusque iudicium totum Dei ejusdem sanctissimis legibus. Illis vix adulatorieque astuti monachi disserendis hoc spectabant, ut si forte Augustus supremæ in ecclesiasticis quoque rebus potestatis delatione

dellinitus acquiesceret auditis, obtinuisse ipsi viderentur quod petebant, et hoc ipso satis demonstrasse non continuari Ecclesiæ antiquæ vera serie successionis hierarchiam præsentem, et sic fundamenta præsentis episcoporum ac sacerdotum status, quantumvis haecenus credita et prædica solidia, deprehensa nunc ac perspecta esse instabilia ruinosaque, velut in arena mobili locata. Sed, quod plerumque cæcis usuvenit, vulgari dicto celebratum, haud istis, quam rem palpando pressabant, arripere ac tenere contigit. Nihil, inquam, se proficere, Augusto et præsidibus cœtus reclamantibus, **478** intellexerunt. Quare confusis ipsis, gregales eorum confertim subsidentes, tenebrarum et turbæ fiducia impune laturos temeritatem rati, murmur a tergo insolens attollere cœperunt, mistis multorum acclamantes vocibus contumeliosa quædam in patriarcham, haud facili discrimine quis ejus esset sonus, in densi tumultu vulgi sua freti multitudine, nihil non quamvis impudens vociferari ausi. Vocabant enim eum Euchiten, et aliis atrocioribus conscindebant probis. Quibus imperator auditis, prout par erat, audacia turbatus tanta ejici confestim e cœtu talia clamantes jussit. Monachos vero modo locutos et primas certaminis tenentes, quibus subjectæ ipsis et faventis turbæ merito imputabatur immodestia, gravibus jaccessit verbis, iracunde increpans, et ut facinus indignum exprobrans, quod, cum ipse demisso humaniter fastigio Augustæ dignitatis in æquum et familiare cum ipsis descendere colloquium haud fuisset gravatus studio pacis procurandæ, cumque in istum conventum intrudentes se multos non a se vocatos, quia venire prohibitos metu ejus incommodi quod secutum viderent, tumultus videlicet in turbam tamen indulgens postea benevole cunctis ingressum locumque concessisset, ipsi, quos omnia in sum posse satis esset notum, petulantiam eorum in notus seditiosos et voces improbas erumpere sive sent, contenti simulatam in se ipsis exhiberi

κῆς ὀρεϊκῶς ἐξουσίας καὶ δγκου μεζονος μετ' εἰ-
ρηγῆς; σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν
ἀρχὴν εἰσελθόντας, μὴ προστάξας ἀπαντᾶν πάντας,
καὶ τόπους τῶς; παρέσχεν οἷς μὴ ἀπαντᾶν ἀπείρητο
ἔς; ἔντος; δῆθεν ἐν πληθὲι καὶ τοῦ ἀτακτῆσοντος,
αὐτοὶ δὲ τὸ καθ' αὐτοὺς ὀποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας;
ἐτάκτους ὁρμὰς καὶ φωνὰς ὀφῆκαν ἄλλοις λέγειν τὰ
αἰγίστα. Οἷς; καὶ ποία τόλμη; ὀπερβολὴ ὀπολελεῖσθαι
ὀζειν, ἀπαυθαδίζομένους πρὸς βασιλέα ὡς ἐγκαθί-
ζαι τοῖον καὶ τοῖον λέγχιον ἐαυτοῦ δεξιόφιν ζητῶν
εἰρήνην; καὶ ταῦτα πλὴν ἄλλὰ συγκαθίζειν ἐκείνος;
εἰπεν ἐαυτῷ τὸν μετὰ τῶν μεσούντων τὴν εἰρήνην
εἶτα εἰρηνικὸν καὶ τὸν ἄξιον αὖθις καὶ θρόνου καὶ
πρωτοστάτας πνευματικῆς. Ταῦτα λέγων, καὶ πλεονα
τοῖς ἐξοιδοῖζων, ὡς πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς
ἔχον καὶ ἀπελέγχειν ὡς οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἐφ'
οἷς; αὐτοὶ σεμνύνονται, ὁμῶς αἰδοῖ τῶν προτέρων
καὶ τῷ τῆς εἰρήνης ἐφίεσθαι ἄρρητα πάντ' ἀφήσει,
καὶ σεμνοποιούμενος αὐτοῖς καὶ αὐτὸς συντίθεται.
ὀβηζει καὶ πάλιν τοῦτους ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ
τῷ πατριάρχῳ συνείρει ἐγκώμια, τὰ χθῆς καὶ
πρὸ τῆς συμδάντα κατὰ λεπτὸν διηγούμενος.
Τῶς; τοὺς λόγους κύκλῳ περιβαλλόμενος; καὶ ἔως

A ὀψὲ τῶν νυκτῶν παρατιν...
ἐδόκει διαλεγόμενος; καὶ ἐκ...
"Ὅθεν καὶ ἀπολύει τοῦτο...
ρήνης, ἀξίωσιν ἀπενάγχα; κα...
λευσιν μᾶλλον, τὸν μὲν αὖ...
μενα τρίβου τιθίντα; πα...
αὐτοὺς μένοντα; ἐπὶ γὰρ...
ἀλλὰ πνευματικῇ ἐπα...
παραπφυλαχτάς; τα...
ψέγειν ὀρῶν; καὶ ἐπὶ...
Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐπὶ...
καὶ ὡς σφεῖς; αὐτὰ τα...
σιν. Ἐντεῦθεν εἰς τὸ...
ἐν εἰρήνῃ διήγει...
τὴν τῆς πύλαι; αὐ...
B κατ' αὐτοὺς ἐπα...
βουκλεισία; τῶν...
χρόνοις με...
χον, εἰς τὴν...
προτεταγμέν...
τοῦ μὲν...
γεσθαι...
Ἄλλὰ τα...
κατὰ τὸν...

modestiam, sub cuius larva delituisse protervam
contumaciam hæc nimirum consciæ ipsis et concor-
dis plebeculæ, silentio et tolerantia probatæ ipso-
rum, si non et nutu concitatae, voces nefariæ testa-
rentur. In quibus quid ad summam insolentiam sce-
lestissimi sibi homunculi reliqui fecissent, inclamare
contra se præsentem imperatorem ausi, eum quem
sibi assidentem a dextris adhiberet in concione
vli modi constituendæ pacis inquirerentur, homi-
nem esse pravum, his et illis, quæ falsissime jactare
era ferrea non essent verita, insigniter deformem
maenlis? Atqui scirent inverecundi nebulones,
479 non qualem obirectando pingerent, assidere
se sibi tali occasione virum voluisse, sed placidis-
simum hominem animi, pacificum inter odientes pa-
cem, denique divinis suffragationibus dignum do-
cluratum qui rursus in throno præfecturæ spirita-
le collocaretur. Hæc dicens, et plura his expre-
brant, ubi satis in eos stomachum erupisset, man-
suetiori deinde voce vultuque significavit in causâ
ipsorum et circa ea quæ disseruissent multa se quæ
I diceret, quæ argueret habere; multa menti præ-
sencia in os occurrere, quibus palam evinceret
titulare ac labare illa ipsa quibus, ut certe illi
secure infornirent, ut omni ex parte tutissimâ
grosio, sed vano, ostentabundi sese jactarent. Pro-
prie tamen se velle consulere ipsorum, ac quæ
ad optatæ as-ensum pacis ea facilius allicere
et gentia, ultro cuncta silentio premere. Li-
gatum se habitum componens honorifice
(nam assurrexerat) sedere iterum præcepit.
Iuxta exorditur patriarcha, qui tunc sacri præ-
sidi, encomia, quæcumque nuper accidisse
causa et modum restitutionis ejus
causam renarrans, aliaque subinde

putabat oportere
amplius
machinis ut
producti
immo
ut loquitur
C
cuius præ-
dum illi
victoria
perit
odient
propter
sui
dum
vict
dum
Iuxta
cuius
pro-
Iuxta

putabat oportere
amplius
machinis ut
producti
immo
ut loquitur
C
cuius præ-
dum illi
victoria
perit
odient
propter
sui
dum
vict
dum
Iuxta
cuius
pro-
Iuxta

γ'. Διαπεραιώσις τοῦ μεγάλου δουκὸς σὺν τοῖς
Κατελάδοις πρὸς δούκιν.

[P. 534] Ὁ μέντοι γε μέγας δούξ τὰ πλείστα περὶ
Μαγνησίαν πονέσας καὶ περιναθήμενός τε τὴν πό-
λιν καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ ἀντιφερόμενος καὶ πολλοὺς
ἀποβαλὼν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνυστὰ τάκει, οὐδ' ἔκταρ,
τὸ τοῦ λόγου, βάλλοντι, μετὰ τὴν ἐν ταῖς πόλεσι
πλείστην ἄλαστορίαν, καθ' ἣν ἐξηγγυρολόγει μετ'
ἀπηνείας χρήματα, ὑποστρέφας αὐτοῖς κατὰ Μιτυ-
λήνην γίνεται, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν νηῶν ἄγων, τοὺς
δὲ πεζῇ κελύσας ἐπὶ τῆς Καλλίου βαδίζειν. Καὶ ἡ
αἰτία ἔτι βρασιεὺς γράφων ἐκέλευε τῆς κατὰ Μα-
γνησίαν μὲν πολιορκίας ἀποσχέσθαι, ἐξ αὐτῶν δὲ
παραλαβόντα τοὺς κρείττους τὴν ἐπὶ τὸν Αἴμον
εἶναι, ὅπου καὶ βρασιεὺς Μιχαὴλ ἐστρατοπεδευμέ-
νος κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ ἔνθεν μὲν ἐπέλχεν Ἑλτι-
μηρῇ, ἐκεῖθεν δὲ Ὑσφανεῖςθλαβον τῆς ὁρμῆς τῶν
ἔρων ἀνείργεν ὡς εἶχεν. Ὡς γοῦν πολλάκις βρασι-
λέως γράφοντός τε καὶ ἀποστείλλοντός ὁ μεταξὺ και-
ρὸς κατετρίβετο (τὸ δ' αἶτιον ἔστι καὶ πάλιν μισθο-
φορίας ἐξήτητον πολυταλάντους, οὐ μόνον ὧν ἐμελλον

ἐκδουλεύειν βασιλεῖ Μιχαὴλ συγγεγονότες κατὰ τὰ
ἐπεσταλμένα, ἀλλὰ καὶ ὧν πρὶν ἐπραττον δῆθεν, οὐ
ταῖς πρᾶξεσιν, ἀλλὰ μόνῃ δὴ τῷ καιρῷ, κἂν ὅποι'
ἄττ' ἐποιοῦν, κἂν ἐν ἀναχωχαῖς καὶ ἀργίαις ἦσαν,
παραμετρούμενοι τοὺς μισθοὺς καὶ εἰς ἑκατοστίας
χιλιάδων τὰ ζητούμενα συμποσούμενοι), μολὶς ἤρπ-
τες Μιτυλήνην τοῖς κατὰ Μάδυτον αἰγιαλοῖς προσ-
ίσχουσιν. Ἄμα δὲ καὶ οἱ πεζῇ διόντες τοὺς δρόμους
ιστάσι κατὰ τὴν Λάμφακον, κάκει τὸ σύμπαν ἐνδυ-
ναστεύσαντες πασσυδίην διαπεραιοῦνται καὶ πᾶσαν
τὴν ἀντιπεραίαν ἐπέχουσιν. Ἄ δ' εὐθύς ἐξειργά-
ζοντο, καίτοι γε παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπ' ἐξουσιῶν τετα-
γμένων βασιλέως κελεύοντος ἱκανῶν πρὸς ὑποδοχὴν
ἐξαртуθέντων, οὐκ ἔστι λόγῳ διελεθῆναι καὶ ἱκανῶς
τὰ δεῖνὰ παραστήσαι. [P. 535] Εὐ γάρ καὶ Πλάτων
ἐν Νόμοις τὸ μισθοφορικὸν διεσκαρφήσατο, «Τού-
των οἱ πλείστοι, » λέγων, « γίνονται θραεῖς καὶ
ἀδικοὶ καὶ ὀδύριοι καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάν-
των, ἐκτὸς δὲ τινῶν μάλα ὀλίγων, » τέλειαν μὲν
καὶ ἐξ ἀπασῶν τῶν γενικῶν ἀρετῶν ἔξιν τῷ ἐν
στάσει δυνάμειν πολίτῃ προσμαρτυρῶν, μόνῃ δὲ

3. *Trajectio magni ducis cum Catelanis in occidentem*

At magnus dux multa frustra circa Magnesiam
conatus in ejus obsidione civitatis et oppugnatione
Ataleotæ qui eam præsidio tenebat, postquam
multis suorum amissis successum incepti despera-
vit, et quod diel solet, haud contiguum suo arcui
tandem intellexit scopum, ad quem tam crebra
audum jaculatione collineans ne admovere quidem
e propinquo ictum aut in ejus viciniam perferre
potuisset, motis inde castris, post insolenter exer-
citam in plerisque Asiæ urbibus pecuniæ avare ac
crudeliter extorquendæ licentiam, rursus Mitylen-
en est reversus, partem quidem suarum copia-
rum secum ducens in navibus, cæteris vero itinere
terrestri proficisci Calliopolim jussis. Causa illi
sic agendi fuit, quod scriptis ad ipsum litteris
mandarat imperator ut omnia oppugnatione Ma-
gnesiæ lectissimos 481 quosque sui exercitus se-
cum assumens cum his versus Hæmum tenderet, illic
sese adjuncturus juniore Augusto Michaeli, qui ca-
stris ad Adrianopolim confidens, hinc quidem Elti-
meris, inde autem Osphentisthlabi erupturientes in
damna Romanorum, prout poterat, coercerat impe-
tus. Ut hoc impetraretur sæpius scribi, multos mitti
ab imperatore opus fuit, non parva inter istas moras
jacturæ temporis. Prætextus tergiversandi erat solu-
tio petita nec repræsentata stipendiorum quæ in
plurium talentorum immanes summas ascende-
rent. Præterquam enim in antecessum numerari sibi
æquum censebant ducis magni milites operæ mili-
tariæ imperatori Michaeli mox navandæ mercedem,
etiam non redditaram ad diem veterum pensionum
concervata retro ingentia debita jactabant, solius in
stipendiorum solutione habendam contententes ratio-
nem transacti quomodocumque temporis; ac sive il-
lud cessando sive agendo, in functionibus bellicis aut

in plinguium stativorum ignavis remissionibus esset
expensum, nihil referre aiebant oportere, quominus
pari jure auctoramenta semel promissa proce-
derent et semper ad diem pendi deberent; qua licen-
tia computandi ad pluries centenorum numerum
millium pecuniæ sibi ex debito solvendæ summas
exaggerando cumulabant. His utcuque altercati-
onibus sopitis, dux magnus cum suis ægre tandem
solventes Mitylene vicinis Madyto littoribus appel-
lunt, eodem fere tempore quo qui eorum, ut est
dictum, pedibus iter agere jussi fuerant, cursus
suos Lampasæ stiterunt. Ubi tota simul omnium
collecta multitudo, cuius alii prædiariorum res
illic imperii gerentium prævalens potentia, arbitrio
suo universa transfretavit, adversamque occupavit
plena potestate regionem. Ibi jam quæ isti dire im-
maniterque fecerint extorquendis alimentorum et
hospitii prætextu (etsi hæc ipsis cura imperatoriorum
præfectorum benigna copia ex ante ad hoc ipsum
jussu Augusti præparatis præbebantur) bonis mis-
erorum incolarum, non facile est verbis exsequi, aut
orationem ingenio concinnare parem exprimendæ
atrocitati grassationum quas infelicissimos 482
illos pati tunc contigit. Recte sane Plato in Legibus
mercede conductos descripsit milites, « Horum,
inquiens, plerique sunt audaces, injusti, contumeliosi,
dementissimi fere omnium, exceptis quibus-
dam valde paucis. » Ac civi quidem meliorum
partium in civili dissensione rempublicam utili
opera juvanti inesse attestatur idem philosophus
universam complexionem genericarum omnium
virtutum; quarum quartam duntaxat, nempe for-
titudinem, mercenariis militibus attribuit, prom-
pte illis quidem se exponentibus oppetendæ in bello
morti, non tamen virtutis amore, sed cupiditate
mercedis, propterea que facile in multa flagitia pro-
labentibus ac temere ruentibus, ut injustis, contra

τὴν τετάρτην τούτων, ἣν θῆ τις φαίη ἀνδρίαν, ἀπο-
νέμων τοῖς μισθοφόροις, ἐθέλουσιν ἀποθνήσκειν μό-
νων τῷ πολέμῳ, οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ μισθοῦ χάριν,
καὶ διὰ ταῦτ' ἐκ τοῦ ῥῆστα συγκαλεῖς ἐνεχομένοις
ἀτασθαλαῖς, θρασυνομένοις μὲν ὡς ἀδίκους κατὰ
δικαιοσύνης, θρασυνομένοις δὲ ὡς ὕβρισταις κατὰ
σωφροσύνης, καὶ τὸ πᾶν ἀφρονεσάτοισι οὔσι διὰ τὴν
ἀπόπτωσιν τῆς φρονήσεως. Ταῦτα δὲ ζυμβεβῆκει
κακίοις, καὶ ταῦτά γε Ἰταλοῖς οὔσι καὶ εἰς ὅκτῳ
χιλιοστώσας ποσουμένοις. Μὴ μόνον δὲ οἶτον καὶ κρι-
θὴν ἐξεφόρουσιν, καὶ ζῶα κατέσφαττον, καὶ χρήματα
καὶ ἱπποὺς τῶν ἐντυγχανόντων ἐξήρπαζον, καὶ
σφαγὴ ἦν τῶν ἐναντιουμένων τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ
καὶ τὰς τῶν ἐποικίων κατασχόντες οἰκίας ταῖς γυ-
ναικὶν ἐπεμαίνοντο, ἣν μὴ τις φθάσας ἀπεβίβρασκε
πόρρω που, τὴν μὲν ἰδίαν ὑπαρξιν καταλείπων,
μόνοις δὲ τοῖς οἰκείοις τὴν σωτηρίαν περιποιῶν.
Ταῦτα καὶ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνάπυστα
γινόντα ἀποκλῆν συνδραίνε τὰς ὁρμὰς σφίσι τὴν
θρῆλλουμένην ἀλαστορίαν, καὶ μελέτης πολεμικῆς
ἐρρηθῆναι. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλεὶ προσα-
καίροντες εἰς περιποίησιν τῶν οἰκείων ὑποστρέφειν

ἰδόντο, καὶ πολεμεῖν ἐκείνοις, εἰ φανεῖν, ἤπειλουν,
οὐ συμμαχῶν τρέπον, ἀλλὰ πολεμίων ἐνδεικνυμέ-
νοις. Βασιλεὺς δὲ κατέστειλε τὰς ὁρμὰς καὶ ὡς εἰ-
κὸς παρεμυθεῖτο. Πλὴν καὶ πρὸς τὸν πατέρα κατ'
βασιλέα γράψων ἀπέλεγε πᾶμπαν τὴν πρὸς αὐτὸν
τῶν Κατελάνων διάδασιν, ὡς μαχόμενων αὐτίκα
σφίσι Ῥωμαίων καὶ εἰς ἐμφυλίους καθεστηζόντων
μάχας. Ἐδήλου δὲ καὶ ὡς αὐτὸς διὰ τὴν σφῶν βίαν
καὶ ἐπισύστασιν, ὡς αὐτίκα ἐτοιμῶν ὄντων ἀναχω-
ρεῖν κἂν αὐτὸς μὴ προστάσῃ, διὰ χρυσοδουλλέων
ὄρκων ἔδωκε τὰ πιστὰ ἡ μὴν ἐπὶ ῥήτῳ τινὶ χρόνῳ
δουλεύσαντας ὑποστρέφειν, οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδ' αὐ-
τοὺς Ἰταλοὺς παραδέξασθαι, παντὶ δὲ τρόπῳ διακυ-
λῶσαι τὴν σφῶν εἰς αὐτὸν διάδοσιν. Βασιλεὺς δὲ
δεχόμενος μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως μετ' ὅματα, δμως
γε μέντοι καὶ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἐλπίδοκοπού-
μενος ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Ῥωμαίων δημαγωγῆσοιτι,
[P. 336] ἐφθασε μὲν προαποστείλας καὶ τὴν ἰδίαν
αὐταδέλφην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν καὶ γαμε-
τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὥστε καὶ προῦπαντῶν ἀπο-
δαίνοντι τῶν νεῶν. Πληροφορούμενος δὲ γε καὶ ἐπ'
ἐκείνῃ, ὡς καταστῆλαιν ἐχοι τὰ πολλὰ τῶν ἀτασθά-

justitiam, temere quoque quidvis audentibus, ut
contumeliosis, adversus temperantiam et castimo-
niam; in summa dementissimis, quod exciderint
prudencia moderationisque ac consideratæ rationis
nihil admodum aut habeant aut habere curent.
Hæc aptissime in hos de quibus agimus quadrabant,
cum præsertim Latini essent, hoc est e gente et
genere nobis dudum ac pene naturaliter infenso, C
iidemque suæ conscientia multitudinis (nam octo
millium numerum explebant) certi se impune quid-
quid agerent laturus, quod nulla adesset iis par ul-
ciscendis Romana potentia. Itaque non modo fru-
mentum et hordeum e villis horreisque indigena-
rum exportabant, et animalia mactabant, et res
equosque occurrentium rapiebant, et si quis con-
tra mutire auderet, pœnam liberæ vocis necem
præsentem inferebant: sed et incolarum occupatis
domibus in mulieres effræni libidine furebant, non
aliis patrum familias tam acerbæ contumeliæ exem-
ptis nisi qui præoccupassent quam longissime cum
uxoribus et liberis fugere, domo et re familiari la-
tronibus relicta, satis habentes suam et sibi charis-
simorum salutem honestatemque bonorum jactura
redemisse. Horum fama scelerum in Michaelis ju-
nioris Augusti castra 483 perlata in ducem
ac militum illic animis omnem suscepti certaminis
acrimoniam infregit, adeo ut remisso studio Bulgaros
vincendi, odia passim irasque ardentes in novos ut
multo pejores hostes verterent. Tali ferventes æstu
ab imperatore turmatim convento flagitabant, sine-
ret se defensum aut ultum ire lares patrios ab in-
juriis et contumeliis, quas illic conjugibus libe-
risque ipsorum hospites tetriores barbaris infer-
rent; quos quidem, simul occurrissent, minaban-
tur non sociorum, quod nomen falso usurparent,
se habituros numero, sed ut in hostes, quales ec-

factis ostenderent, impetum facturos. Sic accen-
sos reprimere ac consolari prout poterat, cona-
batur imperator. Cæterum idem ad patrem Au-
gustum seniore[m] datis litteris enixe precatus est
ne Catelanos usque ad sua castra progredi sine-
ret, diserte denuntians, si accederent, haud so-
posse prohibere quin sui Romani milites eos statim
hostiliter invaderent: tanto ex acceptis nuntiis in
eos furore concitabantur; quare rem haud dubie
in civile idque internecinum, vicissim et illis irri-
tatis, desituram prælum. Significabat etiam sibi
extortum armatis suorum precibus, et me'u ne se-
deserent abirentque injussu, si negaret, jusju-
randum diplomate imperatorio aurea bulla munito
rite consignatum, quo se illos polliceretur, tan-
quam qui legitimo tempore militarem operam na-
vassent, in domos suas regredi sacramento liberos
passurum, si unquam sibi adjungi Latinos sineret
aut non omni ratione prohiberet accessum istorum
ad sua Romana castra. His filii litteris Augustus
senior acceptis non tamen abduci potuit a studio
D quo dudum in ducem magnum propendebat, nec
spem abjicere quam in illo constituerat, reipu-
blicæ in meliorem statum ejus ope reponendæ.
Præmiserat autem jam prius quam hæc audiret
propriam sororem, ducis magni socrum, unā cum
ipsius filia ejusdem conjuge in illius exscensuri e
484 navibus occursum, certo confidens illam, pro
sua quasi materna in generum auctoritate ac gra-
tia, facile impedituram magnam injuriarum par-
tem, quæ ab ejus copiis in Occiduam expositis con-
tinentem timeri poterant. Ergo velut ratus exspe-
ctandos de successu istius sui consilii certiores a
sorore nuntios, re interim integra in medio relicta,
cunctabundus secum disquirebat quid agendum
sibi foret, si vera comprobarentur quæ litteris filii.

λων ἔργων ἐκ τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐντυχίας, τὸν καιρὸν ἡργολάβει τῶς καὶ τὸ πρακτέον διεδουλεύετο. Κἂν πού τι καὶ τῶν ἀπειρημένων ἤκούετο γίνεσθαι, κἂν αὐτὰ παρήρπαζον τὰ δημόσια, κἂν τὴν χώραν ἐξέτρεχον, ἐν καιρῷ ἀρότου καὶ ταῦτα, ὅτε καὶ πᾶς ἐς νέωτα θερισμὸς καὶ τὸ τραφῆναι ἅμα μὲν ξένους, ἅμα δ' ἐποίκους τῆς ἀνατολῆς καχεκτούσης ἠλπίζετο, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀροτῆρων βοῶν οὐκ ἀπέσχοντο, ἀνέδην καὶ αὐτοὺς θύοντες, ὅμως τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀγανακτήσεως καθυφίλει. Καὶ συχνοὺς ἀποστέλλων (οὐδὲ γὰρ ἡρέσκετο τῶν πάντων διαπεραιωθέντων) περὶ χιλίους ἐγκρίνειν διεκελεύετο, καὶ τὴν ταχίστην ἀπαντᾶν παρὰ Μιχαὴλ βασιλέα, πέμπων καὶ ἱκανὰ πρὸς μίσθωσιν. Τοὺς δ' ἄλλους ἀντιπερᾶν ἐπιέναι καὶ ἐπ' ἀνατολῆς διατρίβειν, ἐπεὶ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν τῶν δεισθαι, μὴδ' ἔχειν τρέφειν τὴν βασιλείαν τοσοούτους, εἰ καὶ πρὸς καιρὸν ἐλθόντας παρακληθεὶς ἐδέξατο.

δ'. *Περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μπυριγέρου Τέντζα Κατελάνου καὶ τῶν κατ' αὐτόν.*

[P. 337] Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν Κατελάνων καὶ αὐτὸς, Μπυριγέριος τοῦνομα, σὺναμ' ἑννέα μα-

nondum sibi plene credita, cognouerat. Nec diu scilicet absuit quin iteratis nec jam dubitabilibus indicibus etiam tetriora prius nuntiatis afferrentur. Scribebatur enim ne a publica quidem illic pecunia diripienda temperare Catelanos; eosdem plane vastata ac rapinis exhausta regione segetibus tum forte maturis præmetendis, quæ tam læto proventu adoleverant, ut annona inde expectaretur non indigenis solum, sed et advenis ex Orientali continente propter barbaricas incursiones inculta eo passim confugientibus plurimis abunde alendis suffectura. Hanc exteri milites non modo in præsens pessumdare direque helluari serebantur, sed spem etiam posteræ fertilitatis præcipere bobus ubique aratoribus mactandis. Ea rerum indignitate quamquam intine urebatur imperator, indignatione tamen in præsens dissimulata tantum præ se tulit contra suam mentem factum ut universus magni ducis exercitus in Occiduum continentem ex Asia trajiceret. Missis itaque subinde variis institit urgere ut e copiis Madytum appulsis milites circiter mille deligerentur, qui confestim Michaelis Augusti plus eo numero non desiderantis sese castris adjungerent. Mittebatque simul pecuniam quanta in horum stipendia sufficeret. Alios remitti jubebat unde venerant, et in Orientalibus diversari tractibus, addens neque se a principio tanta multitudine opus habuisse nec vocasse, conscius haud posse hoc rerum accisarum statu Romanorum imperium tam multos alere, etsi ultro se offerentes exceperit, ad usum duntaxat brevis temporis.

4. *De adventu Mpyrigeriai Tentæ Catelani, et hujus rebus.*

Hoc articulo rerum quidam et ipse Catelanus, Mpyrigeriai (1) nomine, cum novem longis navi-

(1) Imo Byrigeriai.

Α κρατὶς ναυαὶ τῷ τῆς Μαδύτου προσίσχει λιμένι, ἐν βασιλεὺς μὲν οὐ κέκληκεν, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ὁ μέγας δούξ τὸ μὲν τοῖς καθ' αὐτὸν ἀκουσθεῖσι παρώτρυνε, τὸ δὲ καὶ γράμμασι καθ' ὑπόσχεσιν μεγίστων καὶ περιφανῶν δωρημάτων ἐκ βασιλείως. Διὰ ταῦτα μόνον ἐκεῖνος ἐπέστη. Καὶ ὁ μέγας δούξ σὺν ὀλίγοις παρὰ βασιλέα γίνεται, οὗ καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰσερχθέντος, μηνὸς Ἐλαφβολιῶνος λήγοντος, τὰ πρῶτα μὲν οἱ περὶ μισθῶν ἐκινούνο λόγοι, καὶ τριακοσίας χιλιοστῶας νομισμάτων συνεπορίφουν τὰς εἰς ἀπαίτησιν, ὕστερον δὲ καὶ τὸν ἐπιδημήσαντα τῶς αὐτὸς συνίστα, καὶ ὡς γεννάδας εἴη καὶ εὐγενῆς, καὶ ὡς δίκαιον ὑπὲρ ἄλλους τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καταπολαύειν· μέγала γὰρ ἐλπίζαντα καὶ παρὰ μέγαν ἀφιγμένον οὐκ εἰκὸς εὐρεῖν τῶν ἐλπισμῶν ἥτονα. Β Ἐχειν δὲ καὶ αὐτὸν εὐνοϊκῶς τοῖς τοῦ βασιλέως, ὡς συμπράττειν ὀλῆ καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ. Ἐνα τῶν βασιλέως μεγιστάνων ὡς εἰκὸς καταστάντα. Εἰ δὲ γε καὶ μανθάνειν τὰληθὲς βούλοιο, αὐτὸν εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μεγάλου δυνάδε ἀξιώματα ἀξιώτερον, ἅτε πολλῇ μέτρῳ τὸ γένος ὑπερηρμένον. Τὰ μὲν τοῦτον περὶ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἰ-

lus ad Madyti portum appulit; quem imperator 485 quidem non vocaverat; ille autem ipse sæpe nobis memoratus dux magnus partim exemplo fama vulgato ingentium suorum in quaestuosas et facill militia lucrorum ad spes prædasque similes tacitus excitaverat, partim etiam, ut est credibile, diserte perscriptis pollicitationibus maximorum ac perillustrium ab imperatore, donorum ultro per litteras invitaverat. Sane apparuit haudquaquam inexpectatum illum imparato supervenisse duci magno, ex eo quod simul adfuit Mpyrigeriai, dux magnus mora nulla interposita cum paucis ad imperatorem se contulit, res videlicet cum eo sui popularis advenæ transacturus, uti ex compacto inter ambo convenerat. Admissus ab Augusto de more splendide sub finem Octobris sermonem primum intulit de pensionibus sibi ac suis, ut aiebat, pactæ mercedis nomine debitis, quarum summam usque ad trecenta nummorum millia flagitans accumulahat. Orationem deinde convertit ad commendandum qui recens advenerat civem suum Mpyrigeriai; de cujus generositate, nobilitate cæterisque dotibus, quibus præcipua imperatoris gratia præ cunctis aliis dignus foret, ubi mira prædicaverat, addebat, cum vir talis magna sperans ad magnum venisset principem, haud convenire hunc, siquidem tueri gloriam suam ac famæ non abrogare fidem propriæ velit, tardum aut parum in ornando illo esse, dareve illi occasionem derogandi existimationi Andronici, testificando se inferiora iis quæ, juxta de illo procul audita, speraverat, admotum in præsentiam reperisse, præsertim cum idem præcipuo instinctus erga imperatorem studio accedat, paratus totum se impendere in ejus obsequia, remque imperii publicam manu,

χειν, ἐρωτήσας μόνον καὶ μαθὼν ὅπως καὶ αὐτὸς μὴ Ἀ προσκληθεὶς παραγένοιτο, ὡς κατὰ φήμην δῆθεν τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καὶ ὧν αὐτὸς προσχωρήσας εὔρε· τὰ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων μισθωμάτων αὐτὸν καὶ λίαν ὠδύνα.

ε'. *Δημηγορία πρὸς Καταλάνους τοῦ βασιλέως.*

[P. 333] Ὅθεν καὶ μῆ τῶν ἡμερῶν, πρόσωπον ἐμφανίσας βαρύτητος τῇ μεγάλῃ δουκὶ ὡς τόσα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται, — εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπέθετο οὕτω τὸν βασιλέα περὶ αὐτὸν φανῆναι, ἐν' ἧμα μὲν αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον δόξοι ποιῶν ὑπὲρ τούτων ἐφ' ὅσον καὶ βασιλικὴν εὐμένειαν καὶ τὸ τῶν φίλων συμφέρον ἀρνούμενος ἦν. Βασιλεὺς δ' αὖθις αὐτοῖς προτείνας κατὰ πρόσωπον τὰς δικαιολογίας, παραστήσας ὅτι πλείστους ἐκείνους, καὶ τοὺς τῆς συγχλήτου ἐτέρωθεν, μακρὰν καὶ διωλύγιον κατέβαινε τὴν δημηγορίαν, λέγων πρὸς Καταλάνους, ἐς τὰ πολλὰ ἐξεπίτηδες καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσαπτόμενος. Μῆδ' ἄρ' ὅσους τὴν ἀρχὴν μῆτ' ἐκείνους δηλῶσαι γράφοντα μῆτ' αὐτὸν κατανεῦσαι

δέξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χιλίων μὲν πεζῶν, ἱππο- τῶν δὲ πεντακοσίων καὶ τούτων τὸν σὺλαμὸν τοῦ στρατεύματος συμποσοῦν, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα κα- τανεῦειν δέχεσθαι (τεκμήριον δ' εἶναι τῶν εἰρημέ- των καὶ τὰ πρὸς ἐκείνον χρυσόδουλλα), οὐ μὴν δὲ τόσον περιθροῖσαι πλῆθος καὶ ἐνεγκεῖν. Ἐπεὶ δ' ἐνέγχοι, πείθει δέχεσθαι πρὸς καιρὸν ἐφ' ὠρισμέ- νοις φιλοτιμήμασι. Καὶ διὰ ταῦτα αὐτόν θ' ὑπακούσαι ἀπαξ ἀπλῶς πάντας ἀχάλλειν τοῖς δώροις καὶ τοῖς μι- σθοῖς. Πλὴν ταυτὸν μὲν πρὸς ἐκείνον διδόναι τοὺς ἀποδέσμους τῶν χρημάτων ἀπολυπραγμονήτως δι- καιοῦν, ὡς ἐκείνους καὶ τὴν ἀρχὴν ἄγοντα, ἐκείνους δὲ διανεμεῖν ᾧτινι θέλοι καὶ ὡς γε βούλοιοτο. Ἀλλ' οὐδ' ἄλλον παρ' αὐτὸν τάττειν τὸν ἐκείνους ἄξοντα, τὸν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀγόμενον. Καὶ τὸ αἴτιον, φησὶν.

Β ἵνα τῷ συνήθει καὶ φίλῃ δουλούμενοι ἐνεργοί μετ' εὐταξίας ἀγόμενοι εἴεν. Ἀλλ' ὡς τόσων καὶ τόσων χρημάτων ἐκενώθησαν θησαυροί, εἰ τὸ γεγὸνός παρ' ἐκείνων, βουλόμενος ἐντρέπειν ἡρώτα, καὶ τίς ἐπὶ τοῖς ἀντέκτισις, διαχειμασάντων μὲν κατὰ Κύ- ζικον καὶ μὴ ὅτι γε μῆδ' ὅσων ὀνησιῶν πραξάν-

quantum valet, et consilio juvare; quod ut effica- cius et constanter agat, e re videri promovere merentem inter aulæ procures et in numero ma- gnatum Augusto assistentium habere. Quin, adde- bat, si audire ac sibi credere inopinatum forte, ceterum veram rem imperator non gravaretur, ulro se nec falso profiteri digniorem haud paulo esse hunc quam ipse fuerit honore ac titulo ducis magni, quippe qui longo intervallo nobilitate gene- ris 486 ipsi præcelleret. Hac tam accurata com- mendatione modo appulsi exteri hand multum mo- veri visus imperator frigidus responso defunctus neglectum est: percontatus enim solum ecquid et hic accitus venisset, ubi continuo auditus sponte illum accurrisse fama tractum late sparsa regiæ liberalitatis Andronici, cujus in suo amico Ront- zerio tam splendida specimina exstarent, ulterius loquendo non prodiit, ictus videlicet penitus illa immo, quam ingressu sermonis Rontzerius po- poscerat in mercedem, auri summa.

5. Oratio imperatoris ad Catalanos.

Unde et quadam die gravem obvertens magno D duci vultum, quasi offensum quod suis tantum pecuniæ flagitaret (sunt qui dicant ex composito hæc acta et volentem Rontzerium hoc frigore per- cussum ab Augusto; quo sic videlicet dux magnus suis, qui tunc præsentibus aderant, sese non solum purgaret a suspitione perfunctorie procurandi res ipsorum, sed etiam commendaret, quasi qui tanto studio amicis consulere, ut periculum tali causa excidendi Augusti gratia subire non dubitaret), nubila, inquam, fronte infensisque præter morem oculis magnum ducem suis stipatum Catalanis in- tuens, sui adversus eos defensionem præsens ipse peroraturus, ut ei audientiam faceret, nutu se admoovere jussit quotquot per aulam aberant lou-

gius, densarique plurimos velut in concionem senatuque ex adverso collocato, sane prolixam orationem otiose ad finem usque pertexuit, ad ipsos directam Catalanos, plerumque interim de industria magnum ipsum perstringens ducem. Sententia dictionis fuit haudquaquam se a princi- pio tantum auxiliarium numerum optasse, neque ulro appulsos scripto aut nutu significasse ad- mittere se atque in auctorandorum a se militum censu habere. Inducatum sibi olim de Rontzerio, ipsum mille admodum peditibus, quingentis equi- tibus præesse: hos, nec plures, ut sibi suppetias adduceret consensisse. Quam id verum sit, hodi- que cerni posse 487 in diplomate aurea bulla munito, quo illum evocasset, quo is præcise nume- rus evocatorum ad se militum exprimitur. Itaque hoc primum Injussu et temere factum, ut tanto plures adducerentur. Tamen ubi jam isti adfuere, ne plane irritum illis tantæ viæ laborem faceret, benigne annuisse ut tantum ad tempus admitterentur, definitis contenti donativis. Ulterius se deinde tamen quam professus fuerat, indulgende et largiendo processisse: nemine quippe illorum, spatio tanti jam temporis, dimisso, plena æque cunctis numerari stipendia curasse. Quanta fide id fuerit a se præstitum, scire optime omnium du- cem magnum, cui plenis saccis sæpe ingentes nec curiose aut minute numeratas auri argentique signati summas commiserit, fide curaque ipsius dividendas suis, ea proportionem quam, qui nosset cunctos optime cuique omnes unico fiderent, me- ritis usibusque singulorum æquam accommoda- tamque judicasset. Sic se gratificari utrisque ar- bitratum, temperasse ab alio ipsis præsciendo vel duce vel quæstore, ut ab eodem cui olim sacramento dixerant, cujusque dudum imperiis in- suevissent, vel descripta commode militarium labo-

των. ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν λυμαντικῶν; Τὰ δ' ἐφ' ἡμέραν πόλει καὶ χώρα πραχθέντα μετέπειτα τοὺς παθόντας αὐτοὺς Στέντορος δίκην οὖλους τ' εἶναι δηλοῦν. Τὸ δὲ καὶ Μαγνησίαν πολιορκεῖν καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ περιιστῆν [P. 339] κίνδυνον καὶ ἐπὶ τοσούτον χρόνον τὴν τῶν Ῥωμαίων κατατρίβειν λαὸν, πῶς ἂν ἡμῖν ἢ αὐτὸς ἢ ἑκαῖνοι εὐλόγως ἀπολογίσαιτο, ἔλεγεν. Ἐν εἶχεν ἑκαῖνοι; προσμαρτυρεῖν, καὶ οὐκ ἀπεκρύπτετο, τὸ τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐκ πολιορκίας κινδυνεύουσῃ τὰ μέγιστα ἐπ' ὀλίγον ὥθησαι τὸν κίνδυνον. Τί δαί; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ μόνον τῶν τοσούτων εἶναι μισθῶν ἀντάξιον, μάλλον μὲν οὖν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἀλαστορίαν καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ ἀφαιρεῖσθαι κατόρθωμα. Νῦν δὲ ἄλλα καὶ αὐθις ἐκλεξαμένων χρῆζειν τοσῶνδε καὶ μὴ τῶν πάντων, ὥς μὴ ὅλας τ' οὐσης τῆς Ῥωμαϊδος τοὺς πάντας ξε-

νοτροφεῖν. Ἀποχρώντως δὲ καὶ ἡ κερτομηθεὶς διακενῆς ἐξήνηλησε. Τοῦτο γινῶναι θέλειν παρὰ τῶν ἀκουόντων τότε καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ δὴ καὶ οὐ παρήσαν· τοῦτο γινῶναι καὶ τὸν τούτων ἐξέρχοντα, ὥς μὴ θ' ὁμῆς, φησὶν, ἀπαιτοῖτε τὰ ὑπὲρ δύναμιν, μὴ ἑκαῖνος ἐνοχλοῖται τρύζων ὑπὲρ ὁμῶν. Ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοῦτοις πλείω βασιλεὺς ἔλεξεν· ἑκαῖνοι δὲ μὴδὲν ἔχοντες ἀντιλέγειν, μόνον κορύζης πλησθέντες Ἰταλικῆς, ὥς δῆθεν παραλογισθέντες, ἐπείχον τῷ ἄγοντι.

ς'. *Προσαγγελία πρὸς βασιλῆα κατὰ Καταλάνων τῶν Γερρουσιῶν.*

[P. 340] Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγάλῃ πολιν Γερρουσίαι πέραν τὰς οἰκήσεις ποιούμενοι, καὶ αὐθις σχόντες, πρὸς τὸ μαγαλιώτερον ἐπικυδομησάμενοι, ὥστε καὶ πλείστην ὑπὲρ τὴν προτέραν

rum pensa libentius obirent vel representata fidelius ad diem acciperent stipendia. Hic acri Rontzerium obtutu figens, quasi ut ipsum pudore confunderet, interrogavit: « Heus tu age dic, inquiens, quid tot ac tantis effusis in sinus vestros thesauris profecimus? quid pro exinanito toties in lucra vestra imperii ærario nobis operæ pretii rependistis? Nibernastis apud Cyzicum: at illic quidem, non dicam nihil utile reipublicæ, sed plurima maxime noxia fecistis. Quæ vero deinde in singulis, per quas transistis, in quibus morati estis, urbibus aut regionibus egeritis, facile potest intelligi ex planctibus lamentantium sua damna incolarum: Sicutorea enim ideoque vel longissimo sensibili de his voce conqueruntur. Oppugnatae deinde crimen Magnesiae, signis armisque nostris in subditorum nostrorum, hoc est in nostra ipsorum et reipublicæ pericula conversis, exercitusque Romani, **488** cujus erat alibi adversus Barbaros tam desiderata, tam necessaria opera, temere ac flagitiose tandiu in civibus obsidendis vestro jussu ac ductu detenti, quam comminisci unquam idoneam, quam allegare vel tolerabilem defensionem, age, poteritis? Unius recti ac laudabilis facti testimonium vobis debeo, et libentissime persolvo. Profiteor, inquam, ultro ac gratus prædico, navatam a vobis imperio fortiter ac feliciter operam in Philadelphia a barbaricæ obsidionis malis maximis periculisque liberanda. Quid tum autem postea? an successus hic unicus tot pensionum tantarumque tam longi temporis mercedum fructus abunde magnus æquusque censebitur? quem præsertim inficiat ac corrumpat licentia et ubique alibi et in ea ipsa urbe usurpata rapacissime grassandi; quæ totum præclari per se facinoris pretium ac decus oblerat. » Sub ea perorans imperator rediit ad rem initio propositam, egere se tantum dicens non toto isto numero militum, sed mille circiter e tanta multitudinis defectis: neque enim plures per rei Romanæ, quæ nunc essent, angustias ali a se auxilios externos posse. Monere rem ipsam publicam jam prope perditam et cogere

ut modus tandem aliquis adhibeatur infinitis inutilissimisque jacturis, quibus sint hactenus inconsultissime universæ imperii copię profusæ. In hoc testes se auditores qui coram adessent velle, perque hos! idem indicari absentibus optare, denique istum quem memorarent recens cum novo appulsum exercitu edoceri et diserite commoneri de iata ipsa sua voluntate ac fixa sententiâ cupere, se plures mille conductiliis militibus in rationes putari publicas nolle. Desinerent sese ingerere ac velut incalcare supra usum, supra opes facultatesque nostras cæteri; bonique consulerent nos non prodire pollicendo ultra quam in numero aut spe certa nos habere simus intime conscii. « Ne igitur aut vos », addidit præsentibus Catelanos intuens, « exigatis a nobis quod dare non possumus, aut ille speret quæ si promitteremus fidei nostræ transcenderemus modum. Non eum fallimus. De re, fuit est, mature ingenueque præmonemus, ne deceptum se deinde queri possit, aut lites intentare murmurando nobis, quasi ei falsis ostentationibus illuserimus. » Hæc et id genus plura locutus imperator concionem dimisit, Catelanis, etsi gemeabant in irritum abiisse spes inanes, quod **489** ipsa tamen os obstrueret rerum evidentia, contra quidquam hiscere non valentibus, quanquam vel sic proprio Latini generis fastu turgentibus ringebantur intime, stomachumque in ducem ipsorum, tanquam ab eo circumventi, murmurantes erumpebant.

6. *Indicium imperatori delatum a Genuensibus adversum Catelanos.*

Inter hæc Genuenses qui Constantinopoli degunt, in urbi objecto ultra fretum suburbio domicilia habentes (et splendida quidem domicilia: nam ex quo illic sedes obtinuerant, ædificia erant sane magnifica moliti, dilatatis haud modice soli ipsis initio concessi terminis, dum sensim substructionibus excedunt pomeriaque promonent, non sine secuta per circuitum munitione valli ac fossæ perpetuæ) nuntium a suis civibus e metropoli trepidum navibus celerrimis studiis festinatum accipiunt, quo admonentur strenue armari

πριβαλέσθαι γῆν ἥς ἐπελάβοντο, καὶ ἀσφαλῶς κύ-
κλῳ περιταφρεύσαντες, δέχονται παρὰ τῶν οικείων
δὲ ταχυδρόμων μηνύματα ὡς πολὺς ἐξαρτύεται στό-
λος ὅμα ἥρι προσβαλεῖν τῇ πόλει, ἐφ' ᾧ παραφυλα-
κτὴν σφίσι τὴν προσβολὴν, εἰς κίνδυνον καὶ αὐτοῖς
κειμένοις ὡς τῆς μερίδος τοῦ βασιλέως οὖσιν, ἐξ
ἐμφανῶν ὑποτοπημάτων, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει βουλευο-
μένοις. Ταῦτ' εὐθέως ἐκείνοι τῷ βασιλεῖ προσανέ-
φερον, προσθέντες ὡς καὶ αὐτοὶ οὐς ὑπεδέξατο ξενι-
κῶς, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἐπιγεγονότες, μῖα καὶ τῆς
αὐτῆς ἐκείνοις εἰσι βουλῆς, καὶ κατασκόπων, οὐ
συμμάχων τρόπον ἐπέχουσι· τοῖς γὰρ ἐκ Σικελίας
κρυφθὲν καὶ αὐτοὺς συμπράττειν, καὶ μήνυτρα
δέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ καιροῦ ἐκείνοις καὶ
αὐτοὺς συμμαχοῦμένους. Ἀγῶν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου
ἀπαντῆν ἐτοιμάζεσθαι [P. 341] καὶ αὐτὸς ἑτέρους, φί-
λων δεικνύντας καὶ τρόπον καὶ ὄνομα. Τὸν γὰρ τοῦ
βῆγος Θεοδωρίχου νόθον αὐτάδελφον μαθεῖν ἔλεγον καὶ

αὐτὸν σὺναμα δώδεκα ἐκπλεῦσαι ναοὶ, καὶ ὅσον
οὕτω τοῖς τῆδε προσβαλεῖν τρόπον τὸν τοιοῦτον, μέ-
χρις ἂν ἡ ἄλγεα φανεῖται καὶ ἐν πάντες γίνοντο.
Ὅμως γὰρ μέντοι καὶ συνεβούλευον, εἰ βασιλεὺς θέ-
λει συμπράττειν, ἀπαντεῦθεν τὸν πρὸς ἐκείνους πό-
λεμον δέχεσθαι, ἀπὸ τούτων κατὰ θύρας ἀρξαμένους
ὡς προχείρων ὄντων. Ἐχειν γὰρ αὐτοὺς ἐξαρτῶν
πεντήκοντα ναοὺς. Ἐζήτουν δὲ καὶ βασιλεῖα τὰς
Ἰσας, ἥ μὴν τὰ ἐς πλήρωμα τούτων χρήματα. Κἂν
μὴ νῦν ἔχοι διδόναι, αὐτοὺς τέως καταβαλόντας αὐτὰ
ἐπὶ καιροῦ παρὰ βασιλέως ἀναπολαμβάνειν. Μηδὲ
γὰρ εἶναι αὐτοὺς ἄλλοδαποὺς ἢ Ῥωμαίους τούτων
θεῖν. Καὶ πόνον εἶναι σφίσι τὸ μὴ φθάσαι προσαμύναι
Ῥωμαίους πάσχειν κατ' ἀνατολήν, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ
τὰς ἐμπορίας πλουστέρας εἶχον. Οὐ μὴν ἄλλα καὶ
τοῦ λοιποῦ συμμαχεῖν ἐθέλειν καὶ τοὺς ἐπιόντας
ἀμύνεσθαι. Ἐχειν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ῥῆστα ἀποστειλάν-
τας τὰς τοῦ μεγάλου δουκὸς ὡς πολεμίους κατα-

classē magnā quæ primò vere Constantinopoli
oppugnatura certo existimetur. Ejus partem
periculi ad ipsos quoque pertinere, qui lares et
familias illic obtineant. Quare pro sua parte in-
vigilent; ac cum fortunæ societate fœderato
ipsis imperatori sint conjuncti, quomodo commune
ipsis cum eo mox inferendum bellum collatis pro-
se opibus ac conatibus queant propulsare, ma-
ture prospiciant. Nec suspicionibus niti vanis
patent quæ dicerentur, cum ista qui admonerent
ipsis benevolli et prudentes æstimatores rerum
signis prope manifestis eminere deprehendissent.
His illi sic compertis moram faciunt nullam im-
peratoris de re tota edocendi, magnopereque ad-
hortandi ut partem quæ ipsi competeret negotii
capesseret, sese, quos alibi natos, benigno illic
exceptos hospitio prope numero civium haberet
inquinolos, liberisque ipsorum in ejus jam ditio-
ne educatis et adultis, concordii proposito paratis nullas
partes explorandi propulsandique insultus hostium
omitte, quin et promptissimis pro fide societatis
ad omnem quæcumque instet in causa publica tuenda
dimicationem. Instare autem quantum non obscure
appareret, maximam, eoque formidabiliorem quod
proditorum apud nos pro ipsis satagentium con-
scientia freti externi hostes, faciliorem sibi de
nobis spondent victoriam. « Nempē, addebant,
isti quos ex Sicilia profectos, domine, tanto sum-
ptu alis ductu militantes ducis magni Catelani,
quique se de novo ipsis adjungunt, arcano com-
missum cum hoste sovent commercium, 490 stu-
diose hinc indicantes quæ geruntur, et inde vi-
cissim de omnibus admoniti, prout opus censent
ad sua nefaria consilia in commune nostrum exi-
tium patranda. Constituunt enim sic invicem tem-
pora cum exteræ incursioni fœderatorum ipsis
nostrorum hostium, tum suæ ipsorum proditori
opportuna, pulcēcentes, simul illi huc advecti rem
gerere cœperint, pro virili et ipsos annisuros,
larva obsequii tandem exuenda et armis palam in

nos vertendis. Hæc satis constare ex eo quod,
præter modo in portus imperii appulsam injussu
classē Mpyrgeril', alii eodem navigaturi sese
parare nuntientur, rursus hos secuturis et aliis,
eo videlicet perfido animo ac scelerata spe, ut tot
semel insidiatoribus simulatione amicitiae intra
nostra præsidia credule admissis, ubi deinde con-
juratis secum in nos palam irruentibus ipsi ex
compacto conspirantes, rebellaverint, pares simul
externis oppugnantibus internis perduellibus
una sustinendis ac repellendis esse nequeamus.
En quanto rei summæ periculo istis ignotis, ami-
cos se verbo et specie ferentibus, aditum ad nostra
intima pandamus. Nobis enim compertum præter-
ea est regis Theuderichi fratrem nothum cum na-
vibus duodecim vela jam fecisse ad nostra littora,
quo scilicet sociis jam huc appulsis se adjungat,
dissimulaturus consilium oppugnandi nos, quoad
aliis quoque suorum pari nostra facilitate per-
missis ei se aggregare summa jam ipsi tota con-
stet destinatarum nobis subjugandis copiarum. »
His sic expositis magnopere deinde incambabant
ad suadendum imperatori ut nihil cunctans dis-
simulansve amplius palam ipsis cooperari Genuen-
sibus vellet, Catelanos qui ad manum erant pro-
titus paratis bello aggredi invadereque imparatos
adhuc ideoque subactu faciliores. Posse jam nunc
se armare naves quinquaginta. Parem huic nu-
merum ne gravaretur conferre imperator; aut si
expeditas tot non habet, pecuniam instruendis
iis suffecturam daret. Vel si nec in numerato
nummi forent, collaturos in antecessum se de suo
quæ Augustus commodò sibi tempore postea re-
funderet. Hunc ipsos sibi solis, modo sic adjutis,
ultra deposcere laborem liberandi Romanos ab
injuriis quas dudum diras per Orientem a gente
infida paterentur. Hoc debere ipsos eo 491 no-
mine quod quæstuosus per terras et portus impe-
rii commerciis rem quotidie augerent: sed vel si
nulla causa propria in id impellerentur, solo re-

σχεῖν ναυς, καὶ οὕτω προσαρξάμενους τὰ λοιπὰ ἅ
 ζυμπληροῦν ἐκεῖ, προσυπαντῶντας καὶ στόλῃ παν-
 τι, ἤφανειν, καὶ μὴ ἐῶντας προσχωρεῖν προσωτέρω.
 Ταῦτα βασιλεὺς ἀκούων διηπίσται τοῖς πλείστοις
 τῶν λεγομένων, καὶ ταῦτα ἅμα μὲν φθόνον, ἅμα δὲ
 καὶ κακίαν συμπράττειν τὴν ἀπὸ τῶν Γεννουϊτῶν
 ὑπετόπαζε. Καὶ ἡ ἀρχὴθεν σφῶν πρὸς τὸν μέγαν
 δοῦκα δυσμένεια καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν πόλεμος πιστὴν
 παρεῖχε τὴν ὑπόψιν. Οὐκ οἶδα δὲ καὶ εἰ τὸ κῆδος
 τὸ πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ τῶν ὀρκῶν ἐμπεδώσεις τὴν
 βασιλικὴν κατεμάλαστον γνῶμην, καὶ οὐ τοῖς κατ'
 ἐκείνων λέγουσι συνεφέρετο. Ὅμως ἐκείνοις μὲν
 εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα ὡς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων
 πολεῖν δοκοῦσι σιγᾶν ἐκέλευεν, αὐτὸς δ' ὑπισχνεῖτο
 βρυλεύεσθαι περὶ τούτων καὶ τὸ δόξαν συνοῖζον
 ποιεῖν.

Ζ'. *Ἀφίξις πρὸς βασιλέα τοῦ μεγάλου δουκὸς
 καὶ ὑπὲρ τοῦ Μπυριγερλου ἀξιῶσις.*

[P. 342] Ὁ μέντοι γε μέγας δοῦξ ἀπογνοὺς τῶν

τοσούτων χρημάτων ὧν παρὰ βασιλέως λαμβάνειν
 ἤλπιζεν (εἰς γὰρ τριακοσίων νομισμάτων χελοστήζας
 τὸ πᾶν ἐποσούτο τῆς ἀπαιτήσεως) ἐπ' ὀλίγοις ἔστα
 τὰς δόσεις, τὸν θροῦν καταστῆλαιν τῶν Ἰταλῶν ὑπὲρ-
 σγνούμενος, καὶ μὴν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἱκανωθέν-
 τας μισθὸς τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ἀψασθαι συμ-
 μαχῆσοντας. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸν μὲν καὶ αὖθις
 ἀντιπερᾶν κατ' ἀνατολήν, τὸν μέντοι γε Μπυριγέ-
 ριον Τέντζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἄξιον ὅν προσδέχεσθαι
 ὑπὸ μεγίστοις τοῖς ἐλπίσμοις προσχωρήσαντα, συμ-
 πείσαι παραγενέσθαι μόνον ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ προσ-
 ηκούσῃ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρυσοδοῦλλοις σχῆντα
 τοῦ θάρρους τὸ ἱκανόν. Ἐτοιμον δ' εἶναι τοῦτον καὶ
 μισθοφοραῖς ἱκανωθέντα τῷ ἰδίῳ σύναμα λαφ' τῇ
 πρὸς τὸν νέον βασιλέα πορευθῆναι σφοδρῶς ἰσχυρί-
 ζετο. Ταῦτα λέγων καὶ πλείονα αἰρεῖ τὴν γνώμην
 αὐτίκα τοῦ βασιλέως. Καὶ ἅμα πρὸς μὲν τὸν Μπυ-
 ριγέριον πίστει χρυσοδοῦλλοι σκεδιδύονται, αὐτὸς
 δὲ τὰ πολλὰ μὲν καὶ ἀφ' αὐτοῦ τῷ μεγάλῳ δουκὶ
 προσείμας, τὰ πλείστα δὲ καὶ ἐκ τῶν τὸν σίτον

spectu initi fœderis et charitate hospitii periclitari
 pro salute sociorum velle discrimine quocunque,
 atque ipsos incursantium injurias ulcisci. Sibi
 quin etiam esse facillimum (annueret modo Au-
 gustus) immissa statim in naves ducis magni
 quam promptam jam habent classe eas capere
 detinereque ut hostiles sub tuta custodia, talique
 initio bellum iis illatum strenue deinceps conti-
 nuare occurrendol, subeundisque quæcunque inci-
 derent periculis, etiam navalium cum classe Cate-
 lana præliorum; omniq; modo prohibendo ne,
 quantacunque his admoveri partibus deinceps
 poterit potentia gentis istius, proficere nostris
 damnis et progressus facere ad oppressionem im-
 perii queat. Hæc imperator audiens vana plera-
 que et fide indigna censuit, partim invidia partim
 fraude astutoque artificio conflagi a Genuensibus
 talia suspectans. Præbebat ei fundamentum sic
 opinandi declarata dudum eorum malevolentia in
 magnum ducem, jam tum quando ipsum Constan-
 tinopoli egredientem rixa cruenta sunt adorti.
 Haud scio etiam an non multum valuerit ad miti-
 gandum duci magno imperatoris animum, pra-
 vasque de illo suspiciones avertendas, conscien-
 tia tam artæ affinitatis, qua sibi eum admoverat,
 et reverentia sanctæ jurati cum eo tali occasione
 fœderis. His crediderim equidem obseptas Au-
 gusti aures quamlibet verisimilibus in tam præ-
 judicatæ gratiæ virum delatis criminibus minime
 patuisse. Genuensibus tamen idem declaratæ fidei
 ac benevolentiæ in tam officiose consulendo rei
 Romanæ gratias agit maximas, hortatus de cætero
 ut in arcano quæ indicaverant interim haberent:
 se enim impertita notitia usurum haud segniter in
 posterum, invigilando prout par esset saluti
 publicæ, et quæ huc conducirant impigre
 agendo.

7. Accessus ad imperatorem ducis magni et pro Mpyrigerio petitio.

At magnus dux intelligens offensum imperato-
 rem tantæ in stipendia petitione pecuniæ, despe-
 ransque trecenta nummorum millia (totidem 492
 enim postulaverat) ab eo posse unquam expri-
 ei, ea in longe minorem contraxit summam, in se
 recipiens donativo non magno, nec ægre ab im-
 peratore pro copia præsentis numerando, sese pa-
 caturum Latinorum murmur et horum ei plene
 reconciliaturum voluntates. Nuntiavit etiam jam
 quosdam ex iis, prout imperator se velle signifi-
 casset, a se mercede instructos idonea versus
 imperatoris Michaelis castra, ejus auspiciis mili-
 tatos, iter arripuisse. Se vero paratum ostendit,
 quod id etiam sibi esse cordi declarasset Augu-
 stus, cum reliquis in Orientalem redire conti-
 nentem. Mpyrigerium Tentam quod attineret,
 non videri committendum ut vir tantus tam ma-
 gnis appulsus spebus irritus remitteretur. Videre
 saltem sustineret hominem Augustus paratum
 ejus majestati se sistere, si præmissa securitate
 ad id idonea vocetur, hoc est si dato in manus
 ipsi diplomate imperatoris aurea munito bulla
 plena ipsi fiducia contingat honorificæ admissio-
 nis et tuti post colloquium receptus. Atque hic
 vehementer asseverabat paratissimum hunc esse.
 ductis secum universis quibus præerat copiis, sub
 junioris Augusti signa proficisci, rem ejus ductu
 strenue gesturum. Hæc et plura istiusmodi dux
 magnus memorans assensum in suam sententiam
 statim rapuit Augusti. Litteræ igitur aurea in-
 signes bulla, quibus fides fieret liberi accessus
 securique recessus, Mpyrigerio expediuntur. Ipse
 autem Augustus multis præsentem magnum du-
 cem donariis cumulans, plerumque insuper par-
 tem vectigalis frumentarii eidem postmodum man-

συναγόντων κελεύσας ἀναλαβεῖν, μετὰ πάσης εὐμε-
νείας ἐκπέμπει.

η'. *Αἰτία τῆς τοῦ σιτοκρήθου συναγωγῆς ἀπὸ δού-
σεως.*

Τὸ δὲ τοῦ ἐπισυναγομένου σιτοκρήθου τοιόνδ' ἦν.
Τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀνατολῆς καὶ λίαν ἐξηπορήθη, ὥς
μηδὲν ἔχειν ἐντεῦθεν τὴν βασιλείαν, μᾶλλον μὲν οὖν
καὶ ἀνάγκην καταστῆναι ὑπὲρ ἐκείνης ἐκκενοῦν
χρήματα. Ἡ δὲ τῶν Μακεδόνων καὶ δύσις πᾶσα
καὶ λίαν εὐφόρησεν, εἰ καὶ μὴ εὐωνοὶ οἱ καρποὶ ἐξ
αὐτῶν [P. 343] ἀλώνων ἦσαν, ἀλλ' ὥς ἐν καιρῷ με-
γίστου λιμοῦ ὁ σῆτος διεπιπράσκετο, τῶν κατ' ἀνατο-
λὴν πρὸς δύσιν μετενηνεγμένον. Ταῦτ' ἄρα καὶ
βασιλεὺς πόρους ἐπινοῶν, τοῦτο μὲν τῶν πρὸς τοὺς
Ἰταλοὺς μισθωμάτων ὑπερηφάνων ὄντων, τοῦτο δὲ
καὶ τῶν ἐπὶ χρεῖαις ἄλλαις δαπανημάτων, τὸ ἀφ'
ἐκάστου γεωργοῦ ὀλίγιστον εἰς μεῖζον ἄμα συμπο-
σῶν ἔγνω, καὶ ἀποστείλας ἀφ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν
γεωργούντων ὑπὲρ συγκομιδῆς ζευγίτιδος σίτου μὲν
μοδίου ἕξ, κρηθῆς δὲ μοδίου τέσσαρας τοπικοὺς

προστάσσει πράττειν. Ἐκ τούτων γοῦν καὶ τῷ με-
γάλῳ δουκὶ κελεύσας διδοσθαι ἀργύρου τε καὶ χρυ-
σίου ἀπεμπολούντων, καὶ ἀναγκῆν τῶν ἐκείνου
σχῶν, τὰ περὶ τοῦ Μπυριγερίου διεβουλευέτο, ὥς
αὐτίκα κάκεινον προσηκόντως καὶ ὡς ἐκείνος ἠλπί-
κει ὑποδεξόμενος. Διὰ ταῦτα καὶ τῶν κατὰ δύσιν
προνοιῶν ἤπτετο, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τούτων ἀφῆρει·
τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλεύ-
όντων καὶ πρὸ χρόνων διεκόπη πάλαι. Ἀλλὰ καὶ
τὸ νόμισμα διὰ τὴν χρεῖαν ἐκιδηλεύετο. Πρῶτερον
μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα τὸ δέμοιρον τοῦ
ταλάντου τῶν νομισμάτων χρυσὸς ἦν ἀπεφθός, ὃ δὴ
καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου διετῆρει· ὕστερον δὲ ἐπὶ Μιχαήλ
τῆς πόλεως ἀλούσης, διὰ τὰς τότε κατ' ἀνάγκην δό-
σεις, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἰταλοὺς, μετεγεγράφato
μὲν τὰ τῶν παλαιῶν σημείων, τῆς πόλεως χαρατ-
τομένης ὁπισθεν, καθυφίετο δὲ καὶ παρὶ κεράτιον
τὸ ἐκ χρυσοῦ νομιζόμενον, ὥς πεντεκαίδεκα πρὸς τὰ
εἰκοσιτέσσαρα γίνεσθαι. Μεταλλάξαντος δ' ἐκείνου
πρῶτερον μὲν εἰς δεκατέσσαρα περιέστη πρὸς δέκα,

dans attribui, lætum eum ac voti compotem cum
omni benignitate dimisit.

8. *Occasio et ratio tributi quod tritichordeum est
dictum.*

Tributi porro memorati modo frumentarii, quod
vulgo σιτόκριθον, quasi diceret tritichordeum,
appellatum est, hæc origo atque institutio fuit.
Vastata incursionibus barbaricis Asia et Orienta-
les tractus universi, vacante illic agrorum cultu-
ra, extrema victus inopia 493 premebantur.
At eodem tempore adversa continens Europæ,
Macedonia et omnes Occiduae regiones, messibus
sunt uberrimis ditatæ. Non enim, ut fere fit,
abundantia vilitatem annonæ induxerat, sed pro-
pter concurrentes eo Asianos sedibus extrusos
propriis ita frumentum in summa segetum uber-
tate vendebatur, ut annis vel maxime famelicis
consueverat; unde quæstus aratoribus et dominis
agrorum cumulatissimus redibat. Hoc imperator
animadverso locum esse credidit indictioni vecti-
galis novi, quo plurimum egebat partim ad com-
pensandas mercedibus repræsentandis murmura-
tiones contumacium Latinorum, partim ad usus
alios necessariorum sumptuum. Ergo edieit ut sin-
guli agricolæ mensuram e sua messe non magnam,
minime gravi in tanta copia collatione, darent
reipublicæ, eoque modico pretio lucrosissimam
sibi facultatem emerent frumenti sui atque hordei
plaustris bigisque, quoquo vellent, venditum mit-
tendi. Ad hoc unicuique modii sex tritici, hordei
quatuor, per loca singula pendendi sunt imperati.
Ex hac collectitia annona magno statim diveudita,
auri argentique summas ingentes reddi magno
duci jussit; istoque sic satiato, quietus jam ab ea
parte imperator Mpyrigerii quoque pro ejus voto
munerandi cogitationem ingressus est, decrevitque
ipsum ad se venientem admittere ea quam sperare
illum norat, honorificentia. Id ut faceret, manus

injecit pensionibus quæ reipublicæ ministris per
tractus Occiduos dudum constitutæ quotannis
adhuc solvebantur. Has tertia parte diminuit:
non enim fuit aliud quod arriperet, cum aucto-
ramenta, quæ certissima prius et præcipuæ condi-
tionis habebantur, eervientium in imperiali domo
palatinorum jam pridem intervertisset. Sed et
aliud, unde istam in Mpyrigerium effundendam
pecuniam conficeret, quæstus excogitavit ex adul-
teratione monetæ publicæ, in sequius detrahenda
qualitate signati auri, siquidem cum prius sub
Joanne Duca eatenus corrupta 494 esset nummi
aurei, sinceritas ut auri puri dimidium duntaxat
haberet pondus, reliquo e deteriori materia sub-
misto (qui usus usque ad Michaelis tempora
perseveravit), hujus primis annis, recepta e Lati-
nis Constantinopoli, cum idem Michael pecunia
egeret ad largitiones necessarias, præsertim faci-
endas Italæ, recudi monetam omnem auream
jussit, prætextu immutandi notas veteres: nam
pro antea usitatis signis urbem Constantinopolim
in postica nummi facie voluit exstare. Verum ista
occasione detrivit metalli probitatem eo usque ut
e viginti quatuor partibus aurei solidi auri dun-
taxat puri novem essent, quindecim misturæ se-
quioris. Post Michaelis mortem exigua est emen-
datio secuta, decem saltem partibus auri purgati
ad vitiosas quatuordecim adjectis. At nunc isti
ipsi prohi metalli particulæ dimidium detractum
scoria et retrimento suppletum est, unde securim
indigi magnam fidei commutationum et necessario
rerum victui aptarum commercio contigit, nec
exteris facile importantibus ad nos sua, nec no-
stris invenientibus eni suis usibus redundantia
venderent, utique illis haud satis accipientibus
pro merce proba pretium adulteratum, et suam
melioris notæ monetam pari cum nostra sic cor-
rupta æstimatione prodigare recusantibus. Ex

νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμισείας τὸ ἀπεφθον καταμίνυνται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσπόριστα μὲν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ χρειώδη, δύσωνα δ' αὖθις καὶ ταῦτα, ἦν ποῦ τι καὶ φανείη, ἐγίνοντο, καὶ αἰχμαλωσία καὶ λιμὸς ἦν.

θ'. *Ἐπισκευασία τῶν κατ' αὐτοὺς Γενρουιτῶν κατὰ τὴν περσικήν.*

ι'. *Περὶ τοῦ πειρατοῦ Ἀνδρόου καὶ τῆς αὐτοῦ παραδοχῆς.*

[P. 344] Οἱ μέντοι γε κατὰ τὴν πόλιν ἐννοῦνται, ἐπειδὴ περ τῶν κοινῶν ἀπετύγχανον βουλευμάτων, καὶ καθ' αὐτοὺς ἠναγκάζοντο πράττειν, τὴν χαλεπὴν τῆς καρδίας ἐκ τῶν ἀκουσθέντων πῆδησιν τῶν ἰδίων οὐ σιγῇ καὶ ἡρεμίᾳ κατέστελλον (τὸν γὰρ ἀγῶνὰ φασὶ προφάσεις οὐ πᾶν τι δεχέσθαι), ἀλλ' ὥς αἱ τίτθαι τὰ δυστυνοῦντα τῶν παιδίων κινήσει μάλλον καὶ μελωδίαις, ἀλλ' οὐχ ἡσυχίαις κατακοιμίζουσι (πέφυκε γὰρ ἡ ἔξωθεν κίνησις ὑποφερομένη κατακρατεῖν τὴν ἐντὸς καὶ οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ), οὕτω καὶ οὕτοι ἀλλεπαλλήλοις πράξεις καὶ κινήσεις τὸν τῶν πολλῶν κατέστελλον θόρυβον. Καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἐξετάφρευον καὶ ὥς ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι δυνατόν εἶναι καὶ

τὸ ἀσφαλὲς τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχειν, νῦν δὲ ἰσοδία καὶ πετροδόλια ἐμχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων παρακυπτικάς ἐξ ὀπτιῆς κλίνθου καὶ τιτάνου παρικοδομημένας εἰς ἀσφαλεῖς καθίστων, νῦν δὲ συνελθόν χρημάτων ἐκ κοινῆς τῆς καθ' αὐτοὺς συναγωγῆς συνδοσίας κατὰ καιρὸν ξυμμαχῆσουσιν ἀποχρήσονται. Καὶ νῆας τὰς μὲν εἶχον, τὰς δὲ καὶ ἐξηρτύοντο, τὰς δ' ἅμα νευράχοις ἐκ τῶν ἐκασταχοῦ κοινῶν συνεδρίων τοῦ γένους αὐτῶν μετεπέμποντο. Καὶ σφισι τὰ πρὸς πόλεμον ἅπαν' ἐξήρτυνον, (ι') ὅτε καὶ τινα τῶν [P. 345] πειρατῶν Ἀνδρόαν ὠνομασμένον, δυσὶ πειρατικαῖς ναυσὶ καταχθέντα πρὸς βασιλέα, ὃς οὐκ ὀλίγα μὲν καὶ Βενετικούς Γεννουίτης ὧν διετίθει κακωτικά κατὰ θάλασσαν, ὕστερον δὲ καὶ νῆς περιτυχῶν Περσικῇ, καὶ ταύτης αὐτάνδρου κρατήσας, οὓς μὲν ἀνέλε τῶν ἐν αὐτῇ, οὓς δὲ γε καὶ ζῶντας καθυπῆγε τῷ βασιλεῖ ὥς δῆθεν τὰ ὑπὲρ τούτου φρονῶν καὶ τοὺς αὐτοῦ τροποῦμενος ἀντιπάλους, τοῦτον βασιλεὺς μὲν μετ' εὐμενείας δέχεται καὶ ἀλλαγαῖς ἀγάλλει καὶ τῷ τοῦ βεστιαρίου τιμῇ ἀξιώματι, Βενετικοὶ δὲ δι' ἔχθους εἶχον, καὶ ὧν παρ' αὐτοῖς ἐπαθον ἀνταμύνεσθαι ὥρμων. Ὅθεν καὶ νυκτὸς ἐπεισεπρόντες πῦρ μὲν τῇ μίθ τῶν νηδῶν ἐνέδυσιν ἐκ τοῦ αἰφνιδῶν ἐναύσαντες, θατέρως ἀποδρά-

quo et difficiliori reddita redemptione captivorum consensescere in hostium vinculis infelices in servitutem lapsi cogebantur, et intercepta importatione annonæ fames passim invalescebat.

9. *Genuensium apud Persam habitantium apparatus ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione, sustinendum.*

10. *De pirata Andrea et ejus exceptione.*

Interim Genuenses inquilini urbis, ut in irritum abisse viderunt spes et consilia prius inita imperatoris adjungendi sibi in societatem belli communiter gerendi adversus eos quos machinari irruptionem in terras imperii compererant, ac sic privatis sibi opibus consulere coacti, motum subsilentium cordium ex trepidatione quam iniecerant fida indicia suorum, indubitatum adventum hostilis adversus Constantinopolim classis certo denuntiantia, non silentio aut quiete compescebant: neque enim, quod dici 495 solet, certum instans acquiescere periclitantem prætextibus patitur: verum ut nutrices difficilis somni pueros motu potius et cantilenis quam immota quiete sopiunt, quia comparatum natura est ut agitatio interior somnum excludens externa versatione superetur, eo talis fructu victoriæ quo tranquillitas animæ reddatur, sic et hi agendo ferendo, susque deque omnia versando, sollicitis operationibus, strenuis ultro citroque commotionibus, tumultum interiorem mentium vulgi, ex instantis oppugnationis terrore concepitum, delinire conabantur. Ac nunc quidem fossas suo Galatæ suburbio circumdatas altius excavabant, quo in eas aqua derivari e mari posset munitioque securior

ista ratione reddi; nunc ballistas et machinas axis telisque longe jaculandis moliebantur, et fenestras domuum, ad splendorem prius et magnificentiam e latere ac gypso speciose conclinnatas, C in metuendas hostibus pinnae et secura propugnacula vertebant; nunc congregabant pecuniarum vim ex communi collatione coloniarum totius, conducendis in tempore auxiliis externis suffectorum. Sed et ad naves, quas habebant jam instructas, alias incessanter adornando adjungebant, classariosque milites sui generis, quos his imponerent, et conciliis suæ gentis, in circumstantiis insulis ac locis series habentibus, corrogabant accersentes, sic nihil omittentes in providendo cuncta diligenter quæ ad belli sustinendi rationem pertinerent. Quo tempore piratam quendam Andream nomine, ad se cum navibus piraticis duabus quibus præerat, ultro ut amicem venientem benevole imperator excepit. Is cum esset Genuensis, non pauca Venetis mala maritimis grassationibus intulerat. Novissime autem incurrentem sibi Persicam navem expugnatam ceperat cunctis ejus vectoribus potitus, quorum parte occisa reliquos vivos imperatori dedit, quasi significans se pugnae ejus auspiciis pugnatæ fructum 496 ac spolia ipsi representare fide socii. Admisit hominem Augustus omni significatione humanitatis, eam inter alia honorans missis speciosarum xenii vestium et vestiarii dignitate insigniens. Sed Venetis exosus hic Andreas erat ob gravia quæ ab ipso damna pertulerant. Itaque in ultionis de illo sumendæ occasionem intenti, noctu in eum improvise irruentes, alteri ejus navium ignem inferunt, quam flamma statim totam corripuit et absum-

σης, καὶ καταφλέγουσι, τῶν δ' ἐν αὐτῇ οὐς εἰλεῖν ἄρχον, ἀπηνῶς κατασφάττουσι.

ια'. Μετάκλησις παρὴ βασιλέως Μπυριγέρου Τέντζα.

Βασιλεὺς δὲ ὅλος πρὸς τὸν Μπυριγέριον Τέντζα ὑποδείκασθαι γεγωνῶς, συγχούς ἀποστέλλων πρὸς Καλλιούπολιν ὅπου γε κατέρας ἤκούετο, λιπαρῶς καὶ μετ' ἀξιώσεως μετεστέλλετο. Ἵνα δὲ καὶ θαρβεῖν οἱ παρέχοι, χρυσοβουλέλους ἔπεμπε λόγους, καὶ πίστεις δι' ὄρκων τῶν παλαμνασιότατων ἐδίδου ἢ τὴν παρεόντα μὲν φιλεῖν τῷ εὐμενῶς ὑποδέχεται καὶ προστηκόντως τιμᾶν, μὴ θέλοντα δ' αὐθιγῶς καὶ μετὰ χρηστότητος ἀποπέμπειν. Συχνάκις οὖν τοὺς οἰκείους ἀπιστέλλων μετεκαλεῖτο, καὶ ὅλους ἦν τὰ μέγιστα πράξειν ἐκείνων εἰ ἐπιταίῃ. Ὅτε τὰς πέστεις ἀνά χειρὸς ἔχων, μηδὲν μελλήσας, ἀμα θυὸν ἰδέας ναυσὶ τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνει. Πλὴν οὐκ εὐθύς ἐλθὼν τῆς νεῆς ἀποβαίνει, [P. 346] ἀλλὰ πρὸς βασιλέα μὲν ἀποστέλλει καὶ τὴν ἱερίην δῆλῃν καθίστησι, μετακαλούμενος δὲ μετὰ

τιμῆς προσηκούσης, πεμφθέντων καὶ ὀχημάτων, οὐχ ὑπήκουε τὸ παρίπαν, ἀλλ' ἀπρίξ εἵχετο τῶν νηῶν, ὡς αὐταὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐν ταῖς ῥάλαις. Τέλος ἐνεχυρασίαν τὴν ἀσφαλεστάτην εἰσέπραττεν, ὅταν τ' ἐτομένην παρέχειν τὰ πιστὰ οἱ κατεχομένην ἐν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν, τὸν δεσπότην Ἰωάννην, ὁμηρον ἐζήτει λαβεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ πατρὸς βασιλέα ἀφίξεως. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ταῦθ' ὕδρικπαθῶν, εἰ τόσῃ ἀναμετρήσας ἐκ πολλοῦ θάλασσαν αὐτόματος τῆς εἰς αὐτὸν χάριν ἀφίξεως πιστὸς ταῖς τοῦ βασιλέως εὐθύτησι, τότε καὶ ὄρκους λαθὼν οὐκ ἐθάρρει, ἀλλ' ἐφ' ἐμήροις ἤθελεν ἐμφανίζεσθαι, ἐν θωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνον, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἤφειε αὐλίζεσθαι κατὰ θάλασσαν. Τέλος, ἐπεὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων ἡ ἐορτὴ προσήλαυνε (περὶ τὰ μέσα γὰρ Σκιροφοριῶνος ἀφίκετο), πέμπει γε καὶ αὐθιγῶς καὶ ἀξίως, τὸ τῶν ὀρκων ὑπόγυον ὡς εἰκὸς προτεινῶν καὶ θαρρύνει τὰ μέγιστα προτραπόμενος. Καὶ ὅς ἐπὶ πολλὴ γνωσιμαχίας ἔπειτα πείθεται, καὶ τῷ βασιλεὶ παραγενόμενος

psit; repertosque in ea quos in potestatem redigere potuere, crudelliter trucidarunt. Altera navis Andree fuga matura incolumis evasit.

11. Imperator Mpyrigerium Tentzam accersit.

Inde imperator totus incumbens in propositum Mpyrigerii Tentzæ excipiendi, plures misit Calliopolim, quo is classem appulisse ferebatur, qui eum non invitarent solum, sed suppliciter etiam aque instantanter orarent, ad se venire ne gravaretur. Idque ut omni metu deposito fidentius faceret, amplissima promissa diplomatibus conscripta imperialibus et bullis aureis munita perferenda illi dedit, adjectis quin etiam juramentis et imprecationibus horrendis, quæ caput devotebat suum, ni eum præsentem omni affectus significatione amplecteretur, et prout ejus poscebat sibi nota dignitas, honoraret. Ac si quidem apud se manere vellet, continuaturum ei benevoli officia hospitii, sin abire mallet, uti arbitrio suo passurum, et ut discedentes amicos fas est, donis propempticis cumulatum dimissurum. Hæc per intimos sibi alium super alium missos Augustus Mpyrigerio inculcans, denique illi fidem fecit haud sibi defuturam, si quo vocabatur occurreret, splendidam atque illustrem admissionem. Itaque pignus idoneum tantæ spei diplomata quæ dixi auro bullata tenens manibus, nihil cunctatus cum duabus suis navibus Constantinopoli se admovet. Cæterum non statim ac appulit navi exscendit, sed primum per aliquot suis imperatorem de suo adventu certiores facit. Ac cum eum 497 subito Augustus cum conveniente honorificentia invitaret, missis etiam, quibus ad hoc uteretur, rhedis ac curribus, recusavit ille inflexibili constantia, nihil minus fluxus in proposito intra suas perstandi naves quam illæ tenaci dente ancorarum fundo devinctæ mordicus hæterent. Tandem rogatus quam securitatem ultra

jam datas velle, respondit tum se sibi cautam idonee crediturum, si filius imperatoris Joannes despota in suam prior potestatem veniens suis navibus detineretur, dum ipse iis relictis imperatori se sisteret: aliter quam tali obside præsumpto, se sui copiam Augusto facere non posse. His auditis offensus imperator, et ad ludibrium sui pertinere indignanter reputans quod homo, qui tam vasta maris spatia nemine vocante ultro esset emensus sola fretus, ut aiebat, procul per famam cognita imperatoris recta comique mente, nunc tam dudum in intimam proventus viciniam atque adeo portum tenens urbis regię, non contentus diplomatibus jurejurando confirmatis, etiam obsides et tales obsides pacisci æquum duceret ac nobis tanto emendandæ sui præsentiam licitaretur, superbi arrogantiam hospitis contemptu premendam judicans, sine responso, ac quasi re indecisa deliberabundus, multis eum diebus in salo jactari sivit, quoad tandem instante solemnitate Natalis Christi (nam adventus Mpyrigerii Constantinopolim in medium ferme Decembrem inciderat) convenit denuo per missos hominem, rogans ut suum Jusjurandum satis haberet, aliis insuper multis argumentis urgens ut ne dubitaret sibi fidere. In hæc multa ille contra causatus vix denique manus dedit assentiens, progressusque in Augusti conspectum magnificam admissionem est nectus, idque continuis aliquot diebus certa hora frequentans aulam, moxque in sibi adamatam navium suarum ligatarum ancoris diversorium se recipiens. Eo ad illum imperator quotidie missitabat ingentem copiam 498 edulium, quæ ipsi sociæque saginæ sufficeret. Quam in rem haud modicæ nummorum summæ impendebantur. Quibus illo, ut apparebat, jam aliquantum definito et de pristinis remittente fastidiis, quod liberiores ejus hilarioresque frequentatæ imperatoris eorum aditi salutationes

μεγαλοπρεπή τὴν ὑποδοχὴν εἰρρίσκει, καὶ ὁσημέραι Ἀ πεῖραν διδοῦς καὶ λαμβάνων, τῶν μὲν νηῶν οὐκ ἀπέσχετο, ἀλλ' ὥς καταλύματι ταύταις ἐχρήτο, ἐδεστών καθ' ἑκάστην ἐμπορούμενος τὴν ἡμέραν οἷς εἰστία τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν εὐωχίαν συχνοῖς νομίμασιν ἱκανούμενος, ἀνέβην δ' ὁμῶς τὰς πρὸς βασιλέα ἐποιεῖτο προσόδους, καὶ ἐκυδνοῦτο ταῖς συχναῖς ἀλλαγαῖς, καὶ δῆλος ἦν ὑπταχθισόμενος. Τέλος, ἐπεὶ ἡ ἐορτὴ ἐφειστήκει, ἔδει δὲ καὶ αὐτὸν ἕνα ἡδὴ φανέντα τῆς γερούσιας ὁφικίῳ καὶ παρασῆμοις τιμᾶσθαι, ὅρκους τῆς ὑπὸ ταγῆς παρασχόντα, γίνεται τοῦτο, καὶ μέγα· μὲν παρὲυθὺς κλειζέται δοῦξ συγχλήτου πάσης καὶ πολιτείας παρισταμένης, καὶ τὴν βακτηρίαν τὸ τῆς ἀξίας λαμβάνει ξύμβολον (καὶ τοῦτο γὰρ τῷ βασιλεῖ κεκαίνουργητο, ἀργυροχρῶσις βακτηρίαις τοῦς τῆς γερούσιας πρωτίστους ἀξιωματικῶν ἐπιβαίνοντας σεμνύνεσθαι), τὴν ἄνω δὲ χώραν λαμβάνει, καὶ ἐορτίοις ἀξίοις παρασῆμοις κατὰ Ῥωμαίους στολιζέται, καὶ τὸ σκαραμάγκιον ἐπιθέμενος. Κάντεῦθεν θαρρήσας ἔξεισι τῆς νεῶς, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου μετὰ τῶν ἰδίων ἀλλίκεται· καὶ γὰρ καὶ τινες ἐξ ἐκείνων καθάλαριχαί· τιμαῖς ἐτετίμηντο·

declarabant, delectatus Augustus crebris insuper eum pretiosarum vestium honorabat donis. Ad quod liberalitatis principis augmentum hospitis quoque antiqua contumacia in magis obnoxiam sensim se vorecundiam ac venerationem molliente, eo denique ventum est ut Mpyrigerius se non abhorrere declararet a rite profutenda imperatori subjectionis fide, quam primum is juberet. Id vero ut statim fieret, urgebat festi tantum non jam præsentis vicinia; quo cum de more oporteret apparere publice adstantem imperatori senatum universum cunctosque magistratus cum insignibus quemque potestatis suæ, ne huic cæremonię deesset novus hic senator et magistratus designatus, sed in ea destituti ei officii occupare locum et ejus insignibus ornatus posset conspici, præfestinanda visa est professio subjectionis ejus ad imperatorem jurejurando firmata, quippe quæ ad illa quæ dicta sunt esset necessaria præparatio. Isto igitur ritu prævio perfunctus, statim Mpyrigerius renuntiatur magnus dux, universo senatu et corpore civium astante, scipionemque dignitatis ejus accipit symbolum. Nam et hoc novum institutum imperatoris Andronici est, bacillis ex auro argentoque affabre factis honorare primarios senatorum, quo die possessionem ineunt dignitatum ipsis attributarum. Cum hoc ille insigni præcessionis et primi consessus impertitus honore est, et juxta morem Romanorum propriis ducis magni tali festivitate vestibus ornatus prodiit, scaramangio quoque desuper inducto. Hæc tandem illi fiduciam dederunt in urbe domicilium sumendi, omisso, quod hactenus omni vespera repetierat, navis suæ diversorio. Habitat enim diebus aliquot in monasterio Cosmidii una cum suis familiaribus; quorum aliqui equestrem

παρὰ βασιλέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πεφιλοτίμητο. Ὅλος τοίνυν τοῦντεῦθεν προσκειμένος τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ πρῶτα τῶν βουλευφόρων καὶ κράτιστον ἦν ἱβ'. Ὅρκοι τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα καὶ ἀξιώματα.

[P. 347] Πλὴν ὅσον τῶν ἀπὸ τούτου πρὸς βασιλέα τελεῖσθαι μελλουσῶν ὀρκωμοσιῶν ἐπεὶ οἱ φίλον μὲν τοῦ βασιλέως φίλων ἀντίπαλον δὲ τῶν ἀντιπάλων, ὡς εἴθιστο, καὶ αὐτὸν ὁμνῶναι καθίστασθαι, ὁ δὲ τὸ εὐθὺς τῆς γνώμης ἐξ ἀρχῆς δῆθεν ὑποκρινόμενος, δῆλος ἦν ἐξαιρῶν τὸν θεωδερίχον τῶν λοιπῶν πολεμίων· φθάσαι γὰρ καὶ πρὸς ἐκείνων ὀρκώσεις πρᾶξαι καὶ οἱ δουλεύειν, ὃν οὐ δίκαιον μὲν τῶν συγκειμένων αὐτοῖς ἀθετήσαντα εὐθὺς ἀπαρτῆν, καθάπαξ τῶν φίλων φινέντα καὶ δεσποτῶν. Καὶ διὰ ταῦτ' ἡξίου, αὐτοῦ γ' ἐξαιρεθέντος καὶ μόνου, ἐπὶ τοῖς ὁπουδῆποτε ἔχθορις τε καὶ φίλοις τοῦς ὅρκους προβαίνειν. Τοῦτ' ἔδοξε μὲν ἔχειν καὶ τι βαθυτέρον, ὡς ἐκείνῳ προσκειμένου τοῦ τοῦς ὅρκους ἀπαιτουμένου, ἔδοξε δὲ καὶ κατὰ τινα θῆραν εὐδοξίας γίνεσθαι, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς βασιλέως, ὡς ἐκείνου καὶ μάλα τὸ πλείστον φυλαττιμένου τὸ πρὸς τοῦς ὅρκους· ἐτοιμον, ὥστε καὶ ἀσφαλῆς προσίστασθαι τοῦς δευτέρους δοκεῖν διὰ τὸ στερ-

dignitatem e manu imperatoris acceperunt, omnes ab eo magnifice munerati. 499 Inde totus intimus indivulseeque assiduus imperatori novus hic magnus dux primam præcipuamque auctoritatem in consiliis habebat.

C 12. Juramenta Mpyrigerii Tentzæ et dignitates.

Cæterum cum post illam quam dixi obiter festi causa instantis deproperatam professionem fidelitatis, oporteret ex more quædam capita distinctius exprimere jurando, ubi ventum ad illud est quo exigebatur a Mpyrigerio ut juratus sponderet eodem se cum imperatore amicos habiturum, eosdem hostes, hæsit ille, libereque respondit, quasi ad mature dandum initio ipso specimen ingenui sui cujusdam simplicisque candoris; respondit, inquam, in eo quod a se exigeret ut numero hostium haberet omnes imperatoris hostes, necessarium sibi esse exceptionem unam respectu Theoderichi, si et hunc exosum fieri Augusto contingeret: quippe se illi antiquiori jam esse amicitie ac cujusdam subjectionis juramento devinctum; cujus fœderis in conditionibus cum nihil is mutaverit, haud se posse, fide ac religione integris, ab eo desciscere. Hoc unico segregato, adversus reliquos, ubicunque ac quicumque sint, omnes suam partium imperatoris propugnandarum alacrem devotionem sacramenti contestatione sanciturum. Non aberat ab his suspicio tectioris nec sorte Romanis innoxie hujus cum illo externo principe initie societatis. Tamen imperator id in eam potius partem rapuit, ut autem Mpyrigerium cupidum gloriæ, ostentandæ sinceritatis studio et famæ inde aucupandæ voto sic agere. Hinc autem, quod rem attineret ipsam, magis certum augurium duci debere constantis

ῥῶς τῶν φθασάντων ἀντέχεσθαι, ὁμολογοῦντος καὶ Ἀ
ταῦτα τὴν πρὸς τὸν Θεοδερῖχον φιλίαν. Εἰ γὰρ τὴν
πρὸς τῶν πολλῶν εὐδοξίαν τῷ νοῦν ἔχοντι προτιμῆν,
[p. 348] προὔργου καὶ τῶν εὐλόγων· χρη γὰρ πάν-
τως, ὡς Πλάτων λέγει, οὐ περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι
τὸ δοκεῖν ἀγαθοῦς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. Οὐ
γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσπαλμένοι τυγχάνουσιν
οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίναι τοὺς ἄλλους,
ὥστε καὶ τοὺς σφόδρα κακοὺς εὖ τοῖς λόγοις καὶ
ταῖς δόξαις διαιρεῖν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν καὶ
τοὺς χειρόνας. Εἰ γοῦν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν
ἐπὶ τοῖς πρακτέοις οὕτω δεῖ θηρᾶσθαι, ὡς δοκεῖ
Πλάτωνι, πολλῶν γε μᾶλλον τὴν πρὸς βασιλείας, καὶ
αὐτὴ ἐπὶ πίστεων ἐμπεδώσεσσι. Αἰετὸ τοῦτο καὶ δέ-
χεται μὲν ὁ κρατῶν τὴν ἀξίωσιν, ἀρχεται δὲ μαρ-
τυρεῖν ἐκείνῳ καὶ τὴν περὶ τὴν γνώμην εὐθύτητα.
καταλαμβάνων ἐκείνον, ὡς ἔλεγε. Τοῦτο δὲ καὶ
ἀναγκαῖος προῦδαινεν, οἶμαι, διὰ τὴν πρὸς τὸν προ-
γυμνάζοντα σύγκρισιν.

iv. Ἀτασθαλία κατὰ δύσιν τῶν Κατελάνων.

Οἱ μὲντοι γε Ἀμογάδαροι τε καὶ Κατελάνοι,

futura atque inviolata in omnibus quæ sponderet
promissionis ejus. Cur enim non inflexibilitate
pari posteriori hæreret sæderi, ejus quam in prio-
rum conventionum observatione monstraret? Non
minus ergo illum fidem sibi quam Theudericho
futurum. Atque **500** in eam sententiam indul-
gens sibi disserebat largius, præstantium et egre-
gie prudentum virorum esse nihil commodi aut emo-
lumentum præhabere gloriæ illustri existimationique
inoffensæ. Oportere quippe omnino, ut Plato ait,
arbitrari haud parvo interesse, bonine an secus
videamur aliis. Non enim ut virtutis vera substan-
tia et possessione plerique hominum carent, sic
horum de aliis judicantium sententiæ pondere de-
sistuntur auctoritatis omni. Quin persæpe rem acu
ipsam tangunt, et subtiliter distinguentes speciem
a corpore, vere cum sensibus tum sermonibus dis-
criminaut meliores a peioribus virorum? Quodsi,
auctore Platone, in rebus publice gerendis venari
suarum opinionis etiam popularis convenit, quanto
magis non ignoscendum solum, sed favendum etiam
huic sit, qui non plebis, sed principis et imperato-
ris demereri sibi laudem hoc facto voluerit. Quod
cum erat in quavis actione probabile, quanto est
commendandum magis in solemni obligatione suæ
fidei? Prolixè igitur concessit Augustus Mpyrigerio
ut unius ejus quam indicasset exceptionis condi-
tione fœdus temperaret suum. Ac deinceps homi-
nem large affecti laude simplicis et inimitæ fucati
animi, prædicans eum apud obvios eo nomine, ut
facile quam id sibi alte persuasum esset, tam prona
testificatione proderet. Atque hunc existimationis
locum non alia, opinor, Mpyrigerius apud Au-
gustum arte ac facto promeruit, quam ista, ut
dixi. conventis inserenda exceptione Theode-
tici.

καθάπερ τι πλῆθος χαλάζης τετραγῆς ὀλέθριον εἰς-
πεσόντες, πᾶσαν ἐκάκουν ἣν ἐπέσχον καὶ ἥς ἐπελά-
θοντο, οὐδενὸς φειδόμενοι τῶν ὅσα δείκνυσιν τὸν εἰρ-
γασμένον κακοῦργον καὶ βίαιον, ὡς ἄλλην τινὰ βίρ-
δαρικὴν καταδρομὴν πάσχειν τὴν δύσιν, ἀνυποκρίτον
τινα παρὰ τὴν προτέραν οἰοτὴν οὖσαν καὶ γε φερ-
τὴν, τὴν ἐπ' ἀνατολῆς, κατὰ σύγκρισιν, ὅσον ἐκείνῃ
μὲν ὡς παρ' ἐχθρῶν οἱ πειρώμενοι λογιζόμενοι ἔ-
ψασαν καὶ τινες τὸ δεινὸν προσφυγόντες, τῷ τῶν ἄλ-
λων φόβῳ σιγῆρονισθέντες, ταύτην δὲ οὐκ εἶχον ὅπως
ἂν καὶ διάθοιντο, δεχόμενοι μὲν ὡς φίλους τοὺς
ἐπιόντας, πειρώμενοι δὲ ὡς παλαμναιοτάτων τούτων
ἐχθρῶν. Ἐπ' ἴσης δὲ καὶ τούτοις ἀκακίαις ἦν τις
ἀντιβαίνειν, τὸ ξίφος εἰς ἄμυναν ἦν. [P. 349] Μόλις
πόλλ' ἅττα διαπραξίμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἔχοντες
πράττειν (τῆς γὰρ ἐς τὰ πρόσω καὶ ἐπὶ ὁρμῆς ἀνε-
κώπτοντο· τὸν γὰρ βασιλέα Μιχαὴλ καὶ τὰς περὶ
τούτων δυνάμεις ὡς αὐτίκα καταδραμυμένας αὐτῶν
ἐκ τοῦ εἰκότος, ἢ καὶ ἐξ ὧν ἤκουον μᾶλλον, ὑπώ-
πτεινον) ἔγνωσαν ἄλλως μεταλθεῖν τὰ πράγματα.

13. Flagitia Cateianorum in Occiduo tractu.

At Amogabari et Cateiani velut eluvies quædam
grandinis exitiale strepens irruentes, omnem,
quamcunque insederant, quocunque attigerant,
regionem aut locum, nulli prorsus parentes,
cunctis his injuriis et contumeliis afflictebant, quæ
auctores suos maleficientissimos et impudentissimo
violentos ostenderent, adeo ut aliam barbaricam
incursionem **501** multo tetriorem Persica Occidua
continens ab his pateretur, priori jam Orientali
illa, ubi cum hac compararetur, haud tam atroci
apparente, quin imo visa tolerabili, eo saltem no-
mine quod ab hostibus inferretur, qui et quid
alibi fecissent et quam prope abessent, fama nun-
tians incutiebat metum utilem, quo instincti qui-
dam fuga mature præsumpta malum evasere. Hic
nulla facultas talis. Amici enim advenire diceban-
tur, et excepti ut tales, se omnium longe imma-
nissimos hostium usu ipso monstrabant. Nec minus
hi quam Persæ ad stringendum in cædes gladium,
si quis contra nutum ipsorum hiscere quidpiam
auderet, prompti ac faciles erant. Ea licentia ubi
jam obvia cuncta prædando exhausissent, non in-
venientes amplius quod raperent. Nam ne in ulte-
riores progredierentur regiones, metu retardaban-
tur superventuri in ipsos imperatoris Michaelis
cum infesto exercitu militum Romanorum, poenas
repetituro scelerum quibus tecta hospitalia la-
resque ipsorum ac familias precario excepti ad-
venæ crudelissime ac flagitiosissime vexassent.
Hoc, ut deesset alius talis index periculi, sua ipsos
abunde conscientia monebat, et rerum, ut tum
erant, ex verisimili confirmabat status. Itaque
diversam de reliquo ineundam sibi rerum suarum
administrandarum rationem decreverunt.

δ. *Πρεσβεία τῶν Καταλάνων πρὸς βασιλέα, καὶ ἀπολογία τοῦ βασιλέως.*

Καὶ καθ' ἑαυτοὺς γεγονότες, ὡς δῆθεν καὶ τοῦ ἀγοντος κατολιγωροῦντες, ἀποσιδῶντες πρὸς βασιλέα πέμπουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοντας, πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ πρᾶξαι ὁμολογοῦντες τὴν χώραν, πλὴν ἐκ βίας, μὴ τὰς μισθοφορίας ἔχοντες, ἐξ ὧν εἶχον ἂν τρέφεσθαι· τούντε οὖν δὲ ταύτας λαθόντας, εἰ βασιλεὺς θέλοι, ἀπηνὲς μηδὲν μηδ' ἀτάσθαλον πράττειν, ἀλλ' ὠνούμενους δικαίῳ δόματος διαζῆν ὑπισχυνοῦντο, ἑαυτοὺς δὲ παρέχειν ἐτοίμους, ὅπου ἄρα καὶ προσταχθεὶς ἵνα, πιστῶς καὶ ὡς ἐχρῆν ἀγαθοῖς ὑπηκόοις δουλεύουσας. Ταῦτα βασιλεὺς δεξάμενος τὰ μηνύματα τὸ μὲν ὅσαπερ ἦτον διδόναι, οὐδ' ἔκταρ βάλλων, ὁρμῶν ἐδοκίμαζε, δυσχερὲς δὲ καὶ ἄλλως καὶ τῶν ἀδυνάτων ἔγγιστα· δοκεῖν δ' ἀποπέμπειν δεσποτικῶς δικαίως δοκοῦντας λέγειν ἡδόμεναι τὸ σύμπαν, οἷός τ' ὦν μᾶλλον ἐλέγχειν. Τῷ τῷ καὶ τοῖς περὶ τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην τὸν Δούκαν — ἦδη γὰρ αὐτὸν καὶ τὸν εἰρκτοσυνῶν ἀνεῖς ἐπὶ τῆς ἀζίας καὶ αὐθις εἶχεν, οὐκ ἄλλως ἀνεῖς εἰ

μη τοῦ τότε μεγάλου δουκὸς θέλοντός τε καὶ μεσιτεύοντος, ὡς ἐπ' αὐτῷ πίπτειν τὴν χάριν. Τῷ τοίνυν τοῖς περὶ ἐκείνον ἐφίησιν, ἀλλὰ καὶ λοιποῖς οἵπερ ἦδυσαν, καὶ σφάκαλοι πλήρεις γραμμάτων τῶν ἀτασθαλιῶν ἐκείνων δίδονται. Συνεποσούντο δὲ, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς κατὰ φιλοτιμίαν ἐδίδου, εἰς χιλίας χιλιοστῶς νομισμάτων ἔγγυς. "Α δὲ καὶ πρῶτων τοῖς ἀπεσταλμένοις τῷ Μπυριγερῷ μεγάλῳ δουκὶ, ἦδη καὶ συμβούλῳ γ' ὡς τὸ εἶδος χρώμενος, προσαντιθεὶς τὰ τῆς κρίσεως δικαιολογούμενα. [P. 350] Τοῦτου ὑπερβαυμάσαντος τὴν δαπάνην, ἐκείνους μὲν οὕτως ἀπράκτους ἀποπέμπει, ὁλίγοισιν τι δοῦναι πρὸς ὅπερ ἐζήτουν, πολὺ κατ' αὐτὸν δὲ, ἐτοίμως καθυπισχυνομένους, ἂν τέως περῶν καὶ ἐκδουλεύουσιν· μηδὲ γὰρ πάντων χρῆζειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν μόνης ἐνεκα χρίτος.

ιε'. *Ἀπόδρασις τοῦ μεγάλου δουκὸς Μπυριγερῷ Τέρτζα.*

Τὸν δὲ Μπυριγέρῳ μέγαν δούκα καὶ λίαν ἐντιῶθεν ἐκθηριοῖ, ὡς ἔδοξεν, εἰ οὐδένας μὲν ἐκείνους καὶ

14. *Legatio Catalanorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.*

Ergo congregati in consilium, et quasi diffusi duci suo, res per se suas agere ipsos oportere ratī, legatos ad imperatorem mittunt causam ipsorum acturos. Horum oratio principio facta est multa sane damna gravia intulisse Catalanos Romanis regionibus, in quas hospites venerunt: sed extremæ id necessitatis impulsu ineluctabili fecisse, quod jamdudum stipendiis non solutis aliam vendi quam e rapto non haberent facultatem. Ostendebant ad hæc se si deinceps ipsis jussu Augusti bona fide stipendia penderentur, neminem in posterum concussuros, nihilque nisi emptum debito pretio accepturos a quoquam, prætereaque obediētiā 502 militiæ strenuitatemque in occasionibus pro imperatore pugnandi constanter exhibituros, prout a fidelissimis expectari fas esset. Talia imperator placide audire videri voluit, non sane quod vel prima tenus cogitatione in animum induceret numerare illis pecunias quas poscebant: non enim id pro præsentī ærarii angustia solum difficile, sed prope supra facultatem vel summe conantis foret. Dimittere autem superbo et dominante perstrictos responso eos qui specie ac verbis supplicum ad se humiles accessissent, haud honestum sibi fore ac cæteræ comitati consentaneum duxit. Viam ergo inivit mediam illos rationibus placandi, concessumque amicorum adfuturorum sibi dum hoc ageret, talem quendam paravit. Ei adhibuit inter alios magnam hetæriarcham Ducam e longo tum primum eductum carcere ac pristinæ restitutum dignitati precibus ducis magni qui tunc erat: hujus enim id in solidum imputari gratiæ voluit, clare professus haud se, ni rogasset ille, Ducam fuisse liberaturum. Huic et aliis quibusdam, qui satis gnari petulant

et inmaniter actorum a Catalanis erant, dari jussit saccos pleuos litterarum flagitia ista, cædes ac rapinas indicantium. His præsentibus, data Catalanis audientia, coram arbitro rerum jam omnium et ministro consiliorum intimorum Μπυριγερῷ, novo magno duce, exposuit Augustus quantum in Catalanos vel stipendii vel extraordinarii donativi nomine pecuniæ hæctenus erogasset; facileque demonstravit cuncta in unum collata fere ascendere in summam millies millium nummorum. His dictis circa nova postulata Catalanorum stitutum se judiciis præsentium ostendit. Censerent proferrentque libere quid æquum factu super re tali ducerent, Μπυριγερῷ maxime; nam hunc demereri honorando præ omnibus studebat. Sed ille nihil aliud quam impensam tantam in Catalanos factam vehementer admirante, nec aliis magis iis faventibus, imperator, quasi ex concilii sententia eos vacuos dimisit, addens paratum se numerare illis aliquid pecuniæ, multo 503 quidem inferius immenso illo quem petissent cumulo, tamen, si per se spectaretur et ad præsentēs compararetur rei Romanæ publicæ angustias, quod non contemnendum videri posset. Non prius autem istam pecuniam se passurum dari, quam Catalani obtemperassent in prius sibi præscriptis. Erant ea ut præter circiter mille reliqui eorum ex Occidua quo trajecissent continente iterum in Asiam transfretarent. Non enim tanta multitudo in Occiduo tractu opus se habere. Quin, ut quod res erat fateretur, hoc ipsum facere in gratiam sibi charissimi ducis eorum Rontzerii, quem nepotis suæ virum socii affectu prosequeretur.

15. *Magni ducis Μπυριγερῷ Tentæ recessus ex urbe insalutato Augusto.*

Ostenderunt eventa, quod nimirum insuspicabiliter latuit Augustum hæc agentem, Μπυριγερῷ

ὅπου μὲν τὸ γένος γεγονότας δεξάμενος, τοσοῦ-
 τοις ἡγάλλε, τοῦτο μὲν ἐλὼν, τοῦτο δ' ἄκων, αὐτὸς
 δὲ τοιοῦτος ὢν καὶ τοιοῦτους ἄγων μὴ ὅτι γε μὴδ'
 ἔγγυς τούτων, μὴδὲ τὸ πολλοστὸν σχεῖν ἡλπίζει ἐξ
 ὧν ἤκουεν. Ὅθεν καὶ ἀπεγυῖθεν ἐρῶς τινος αὐτῷ καὶ
 πρὸς τὰς ναῦς ἐδίδασκε. Καὶ ὡς οἱ τὰ μὲν τοῦ βασι-
 λέως ὑπερὰ πάντε' ἦσαν τῶν βουλευμάτων ὧν αὐτὸς
 εἶχε, κρούσασθαι δὴ, τὸ τοῦ λόγου, πρῶμναν καὶ
 ὑποστρέφειν ἔγνωστο. Κάκεινος μὲν ἀπάρας τῶν
 κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὁρμῶν ἐπὶ τῆς πύλης τῆς βα-
 σιλικῆς ἐπαπλευκαί, ἀλύων ὅσον καὶ τῷ γνωσιμα-
 χῶντι παροικίως, παρακατέχων μὲν τὰ τοῦ ἀξιώμα-
 τος σύμβολα, παρακατέχων δὲ καὶ βασιλικὰ χρυσᾶ
 τε καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα περὶ που τριάκοντα, οἷς
 δὴ τῇ προτεραίᾳ βασιλεὺς ἐδέσματα πέμπων ἐγγράι-
 ρα. Βασιλεὺς δὲ οὐκ εὐθὺς πιστεύσας, ὅμως συγχρῶς
 ἀποστέλλων ἐπὶ τὴν ἐορτὴν τῶν Φώτων ἐκάλει, μετὰ
 τῶν συνήθων παρασῆμων τῇ γερούσιᾳ συνεορτάσου-
 ντα. Καὶ οἱ μὲν ἐκάλουν, ὁ δὲ συγχρῶς μνηστῆρα σφίσι
 ἐμφαίνων, [P. 351] ὡς καὶ οἷον κάδδω νῶ σκαρα-
 μακίῳ κατὰ θαλάσσης ἐπὶ γέλωτι χρῆσθαι, ἀπέ-

πειπε. Καὶ τότε δῆλος ἦν τὰ τοῦ βασιλεως ἀποστρα-
 φεῖς καὶ γε μεμνημένος, εἰ καὶ μὴ τῶν οἰκοι, ἀλλ'
 οὖν τῆς πρὸς τὸν φίλον ὑποστροφῆς. Κάκεινος μὲν
 ταῦτα ἡμέραις δλαῖς τρισὶ καὶ νυξίν Ισαις, παρυ-
 ποκλέπτων τὴν ἐκπλευσιν, ἀναποστειλάς καὶ τὰ
 ἐκπώματα· τῶν τινὲς δὲ Μονεμβασιωτῶν βασιλικῶν
 κατὰ θάλατταν δουλευτῶν, ἐπεὶ καὶ σφῶν τριτῇρῃ
 παρακατέχεν ἐκεῖνος μισθώσας, ὥρμων ἐπεισπεσεῖν
 ἐξαίρνης· καὶ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος τῆς πρὸς βασιλέα
 χλεύης ἀμύνασθαι, τοῦτο δὲ καὶ ἑαυτοῖς σφίσι τὴν
 ναὺν ἀνασώσασθαι. Βασιλεὺς δὲ, εἴτε διὰ τοὺς ὁρ-
 κους, καὶ εἴτε ἐλπίζων τὴν ἐκείνου μεταβολήν, εἴτε
 καὶ τι τῶν ἀνηκέστων ὑπονοῶν συμβῆσσεσθαι, εἴτε
 μὴν καὶ κατ' ἐπιείκειαν, οὐκ ἐβρίει. Ἐδόκει δ' ὅμως
 τὸ πλεῖστον μὴ ἐβρίειν κατὰ τὸ ἐπιεικές τε καὶ σύγ-
 γνωμον τοῦ τ' ἐλλέου καὶ ἀκριβοῦς τι παρὰ δίκην τὴν
 ὀρθὴν παραθραύων· ὁ δὲ τῶν καθαρῶς ὑπηκόοις
 καὶ μᾶλλον χρεῶν, ὁ δὲ καὶ τοῖς ἀκριβῶς ἀντιπά-
 λοις ἀπονέμειν οὐ μνησκναι, ὡς ἂν οὖν ἐξ
 ἑαυτοῦ ἀποτρίβόμενος τὸ ἐπίμωμον ἐπὶ τοῖς τοιού-
 τοις. Ὁ δὲ πάσας ἡμέρας ἐκείνας θαλασσοκυλῶν,

magnum ducem auditis in illo, ne quo dixi, con-
 cilio fuisse incredibiliter efferatum. Nempe intime-
 ringens mussitabat apud se, et in fidas occurren-
 tium hæc aures effundebat: En imperator in hos
 homines nihili, vilis et plebeie stirpis, ad se pro-
 fectos tot centenaria millium nummorum partim
 volens partim metu adactus effudit. Ego autem
 tantus genere ac dignitate, tot ac tales ducens, non
 modo nihil adhuc accepi quod vel longe accedat
 ad æqualitatem ejus summæ, sed et ubi summam
 spei mihi proposiæ ex promissionibus ac signis
 cæteris rite subduli, certo intelligo eam demum
 omnem in partem vix multesimam mercedis in Ca-
 telanos impensæ redigi. Tali penitus indignatione
 æstuans cœpit primum omittere officia aulica quo-
 tidianarum salutationum Augusti, domi contemptim
 desidens, nec obscure ferens respectare secessum
 in naves suas, quod jam utique liquido videret
 quam longe infra destinationes consiliorum suo-
 rum et expectationes, quæ illum ad imperatorem
 traxerant, successus demum ipse ac præsens expe-
 rientia recideret. Ergo, quod aliunt, inhibere re-
 migium ac retro, unde venerat, cursum redectere
 decrevit. Moxque cum suis navibus versus Blacher-
 nas tendens, ipsas Augusti palatii præternavigavit
 fores, incertitudinem tamen animi præferens quam-
 dam ambiguitatemque sententiæ, dum hinc quidem
 quasi hærens adhuc pactis conventis dignitatis
 symbola ab imperatore accepta **504** retinet; quin
 et palatinæ suppellectilis vasa partim aurea partim
 argentea circiter triginta, in quibus ad eum Augu-
 stus pridie honoris causa e mensa sua edulla mise-
 rat, nondum remissa tenebat apud sese. Porro
 imperator audiens vela facere Mpyrigerium insu-
 lato se, primum ut rei plane incredibili fidem
 abnegabat; ac ubi credidit, dissimulans destinavi,
 multos qui eum ad festum luminum, quod instabat,

secum celebrandum expectari a secum insignibus
 suæ dignitatis, consueto inter senatores loco sessu-
 rum, officiose indicarent. Verum hos sic ad festum
 invitantes ille irridens eludebat, quam nihili duce-
 ret insignia quæ memorarent dignitatis ab Augusto
 data, proterve ostentans, abutendo coram ipsis per
 derisum scaramangio ut cado ad aquam e mari
 hauriendam. Quo sui contemptus in res imperato-
 ris palam exhibito specimine, missos ejus sine alio
 responso a se dimisit. Tunc fuit manifestum averso
 esse illum ab Augusto animo, cogitareque plane vel
 reditum domum vel ad suum Theuderichum, cujus
 erat amicitiam tam splendide professus, sibi cer-
 tissimum accessum. Cæterum idem in apparatu
 tumultuario eundi tres dies et noctes totidem
 consumpsit, quo spatio remisit ad imperatorem
 aureas suas argenteasque lances. Eo triduo Mo-
 nembasiotæ quidam e ministris maritimis impera-
 toris, solliciti quod trirēmē quamdam prius a
 Mpyrigerio mercede conductam is apud se haberet,
 uti apparet, abducturus, consilium ceperunt in
 eum improvise irruendi; quo simul irrisiōnem im-
 peratoris ulciscerentur, simul recuperarent navim
 propriam. Verum eos id agere haud passus impe-
 rator est, vel adhuc pertinaciter sperans illius
 reconciliationem secum, vel cladem majorem ali-
 quam metuens, vel denique indulgens innatæ sibi
 inolitæque lenitati. Et hac quidem ultima trium
 causarum unice se motum **505** in prohibenda
 aggressionē Mpyrigerii credi voluit Augustus, af-
 fectans semper famam mansuetudinis innoxie et
 facilis ad ignoscendum gravissimis etiam injuriis,
 et humanitatis, qua vim severam recti judicii ac
 justitiæ ulticis laudabiliter infringeret. Quas equi-
 dem virtutes fateor recte a principe impendi culpis
 excusandis vere fideliterque subditorum. Ille autem
 has adhibere non gravabatur fovendis legendisquo

ἐπεὶ νῦν ἦν, τυχὼν ἐπιφόρου τοῦ πνεύματος, ὅλος ἄν' ὕλαν ἐφαίνετο βαίνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Καλλίου Κατελάνων εὐθὺ ἴστο. Τότε δὴ τότε καὶ βασιλεὺς ἔγνω προφανῶς χλευασθεὶς, καὶ τὰ κατὰ τὸν γαμβρὸν ἀσφαλῶς οὐκ εἶχε πιστά, ἐπεὶ μηδὲ ἐκείνος ἡρεμῶν ἡκούετο, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Καλλίου ταφρεῦν, νῦν δὲ σιδηρὰ δεσμὰ κόπτων, νῦν δ' ἰερεῶν ζωὰ καὶ ταρίχη κρεῶν ταῖς ναυσὶν ἐνωρεῦν, νῦν ἀπειρον πλῆθος σίτου συλλέγων καὶ μάζας ἐν-σκαυάζοντες, καὶ πρὸς τούτοις μεγαλειότερον τῶν πραγμάτων ἐχόμενος καὶ δηλὸς ὢν ἐκ πολλῶν τὰ τῶν ἀποστατῶν μεταχειριζόμενος, κἂν οὐκ ἠδούλετο δεῖκνυσθαι.

15'. Ἀποστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἀπὸ με-γάλων δουκῶν, καὶ ἐπαρχῶν τοῦ Καισαρικοῦ ἀξιώματος.

16'. Ὅροι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἐν Καισαρὶ καθίστα, καὶ ἀποστολὰ.

[P. 352] Καὶ γὰρ ἅμα μὲν βασιλεὺς, δοκιμάζων ἐκείνους, ἅμα δὲ καὶ ὑποποιούμενος, τὴν μέγαν ἀρχοντα πέμπων, ὃς ἦν ὁ Μαρούλης, ὡς μὲν ἐκείνους, ὡς δὲ τὴν

manifestis adversariis et contumacissimis rebelli-
bus. Nimirum hoc spectabat, ut istius defectionis
Mpyrigerii omnem a se in illum invidiam tam pa-
tientis moderatione averteret, sperans iudicatos
cunctos nullam a se illi occasionem datam tam
ingrate ac perfidiose se gerendi. Tandem tres illos
quos dixi dies moratus in salo Mpyrigerius, exorto
noctu vento illi propitio vela faciens ad Catelanos
Callipoli cōsidentes ea festinatione contendit qua
hos famelicus ad silvam pascuam rapitur. Tunc
denique imperator sensit manifesto se delusum;
magnaue illa, qui secure hactenus indormierat,
de Rontzerio tam arda sibi necessitudine admoto
fiducia labefactari ac concuti cōpta est. Nam ne-
que ille quiescere nuntiabatur, nunc Callipolim
Tossa munire auditis, nunc ferrea portus illius
repagula frangere, nunc denique magnam anima-
lium cœdem facere, quorum salitis carnibus naves
compleret, nunc immensam frumenti copiam co-
gere et panes ex hoc nauticos ingenti copia parare.
Super his et illud ferebatur, majores eundem solito
videri spiritus sumpsisse; resque jam, non ut
alieno subjectum imperio, sed ut supremum arbi-
trum gerere. Quibus ex indicibus prona erat suspi-
cio machinari illum rebellionem, quantumvis id
studiose dissimularet.

16. Legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus
dux fuerat, et oblatio Cæsareæ dignitatis.

17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei
quem Cæsarem constituit, et legatio ad eundem.

Credere hoc cunctans imperator, persuasus
et ipse tandem est ex iis quæ est ipse per se
expertus. Nam partim ut exploraret animum
Rontzerii, partim ut eum, vel si forte aver-
sum, novis blandimentis deliniret, misit ad
illum magnam prætorem Marulem, qui suo no-
mine et Rontzerium ipsum et Augusti sororem,

αὐταδέλφην μετεκλήετο, τὴν κατὰ τὰ Φῶτα προτεί-
νων προέλευσιν. Ἀλλ' ἡ μὲν ἐσκήπτετο νόστον καὶ
τὴ μὴ δύνασθαι, ὃ δὲ προφανῶς ἀπέλεγε καὶ ἤρρον.
τίσται πρὸς τὴν μετάκλησιν, τὰ τῶν Κατελάνων ἐ-
προύταινε καὶ τὰς μισθοφορίας ἀπῆτει, μὴ πα-
ρῆται καὶ αὐτὸς, λέγων, τῶν ἀπ' ἐκείνων κακῶν.
Ταῦτ' ἤκουσε βασιλεὺς, καὶ αὐτοῖς ἀντέπεμπεν ἀξίων
λαβόντα οὐχ ὅσον ἐζήτηι, ἀλλὰ τὸ ἱκανόν, ἐκπερὶν
κατ' ἀνατολήν. Ὡς δὲ καὶ προφάσεις κύκλῳ περι-
βάλλετο, καὶ ὡς οὐ διαχειμεριοῦν κατὰ δύσιν βού-
λοιοτο, ἀπορῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων, ἐντεῦθεν βα-
σιλεὺς τὴν ἐκείνων ἐπισύσταται ἣν ὑπόπτειν ἐκ-
τρεπόμενος, τοῦ μὲν καλεῖν καὶ αὐτοῖς ἀπέστει-
(ἦδει γὰρ οὐ πείσων), αὐτὸν δ' ἐκ τῶν εἰκότων ἐγνω-
σμένον τὴν τῶν ἰδίων θεραπείαν τῶν βασιλικῶν ἐν-
B τολῶν περὶ πλείστον ποιοῦμενον, συγχροῦς πέμπων,
προσποιεῖν ἐξυτιμῇ ἐπαίρητο, προτεινόμενος μὲν βρ-
σικλὴν ἀξίωμα τὸ τοῦ Καίσαρος, παραδιδούς δὲ
καὶ πᾶσαν χώραν ἀνατολῆς πλὴν τῶν περιφανῶν
πολισμάτων, καὶ αὐτοκράτορα στρατηγὴν καθίστα-
ν ὑπισχνόμενος. Ἀλλὰ καὶ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαφὶ τῆς

ejus 506 socrum, ad urbem invitaret, prætextu
apparendi secum in pompa solemnitate, quæ instab-
bat, Epiphaniæ. Hæc festum luminum vocitari a
Græcis solet. Ad quæ illa quidem excusans morbum
posse se iter facere negavit, ille autem palam re-
nuit, parum se curare invitationem istam ostea-
dens; sub quæ memoravit iram Catelanor-
um ob repulsam nuperam, petiitque solvi sti-
pendia ipsis debita: ni enim id fieret, haud
procul se abesse a periculo magni ab ipsis mali
patiendi. His Augustus auditis rursus misit rogans
Rontzerium ut satis acciperet non summam quidem
integræ petitiæ a Catelanis, excedentem facultate,
sed quantum suppeditare summo conatu pos-
set, dum eo accepto statim navigaret in Orientales
tractus. Super ea propositione Rontzerius sese
contorquens, et circa orbem, quod aiunt, evagans
obtentibus querendis, præcisum responsum obum-
brat, non dissimulans hibernare se in Occidua con-
tinenti velle, ubi frumentum ad victum non deces-
set, minime autem transfretare in Asiam, ubi, quo
statu res essent, sibi foret ac suis fame pereun-
dum. His demum experimentis inductus imperator
ad suspicandum est meditari defectionem Catela-
nos, cujus avertendæ spem haud ratus consti-
tutam in accersendis ad se ducibus eorum, quos
satis norat minime venturos, aliis sibi putavit ad-
oriendum Rontzerium machinis, haud plane in-
expugnabilem donis honoribusque alias expertus. Per
multos ergo ad eum allegatos proposuit se paratum
illi conferre dignitatem Cæsaream, cedereque jam
nunc ac plenæ ipsius potestati condonare uni-
versum tractum Orientalem, exceptis celebrioribus
urbibus, ut suo illic arbitrio tanquam supremus do-
minus ac imperator cuncta administraret: sed et
militibus ipsius se provisurum stipendia et ali-
menta, modo certis posset de fide ac bono

οὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ λείπον συνάγεσθαι ὥριστο ἐπὶ τῷ ἄμα σφᾶς δεξαμένους περὶ κατ' ἀνατολήν. Ὁ μὲν τοι γε Χούμνος διαπιστῶν ὅπως αὐτῷ προσενεχθεῖν ὁ εἰς Καίσαρα προβαλλόμενος, καὶ μᾶλλον ὅτι οὐδελφὸς ἦν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικκείου, καθ' οὗ πόλλ' ἄττα ἐκείνος, εἰ δύναίτο, ὠδινεν, ὥς ἡκούετο, εἰ αὐτοῦ τῶν εὐποροῦντος καὶ τῶν τὸ ὑπ' ἐκείνον στρατιωτικῶν τῶν δικαίων μισθωμάτων στερίσκειτο, κατὰ τινα πρόνοιαν πρὸς τὴν αὐταδέλφην τοῦ βασιλέως προαποστέλλει τὸν Καναθοῦριον, ἃ μὲν δηλώσονται τὰ πραττόμενα, ἃ μὲν δ' αὖθις δηλοποιήσονται οἱ τὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων διάθεσιν. Αὐτὸς δὲ σχολαίῳ ποδὶ κατόπιν προσήλauen. Οὕτω δὲ τὸ Βραγχιάλιον πεφθάκει, καὶ δηλοῦται οἱ ἐκεῖθεν μέγιστ' ἄττα ὑποψίων μηνύματα, ὥς μὴ προσησομένου τάχα τοῦ Ἰταλοῦ τὸ ἀξίωμα διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀγομένων ὑπονουόμενον, ἦν μὴ γε τοῖς μισθώμασιν ἱκανοῖντο, παροργισμὸν. Κἂν φανεῖν πάντως οὗτος χρυσίον ἐπιφερόμενος, δέος μὴ ἀφελόμενος αὐτίκα τοῦτο κακὸν τι καὶ τὸν ἀγοντα δράσειε. Διὰ ταῦτα μαθὼν τοὺς λόγους, ἢ τάχους εἶχε, τῷ φρουρίῳ τῇ Τζίμπη ἐγκα-

ταῦται. Καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖ διάγων, ἐπὶ οὐδ' ἑκατὸν ἡμέρας ἀπ' ἐκείνων ἡκούετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δέος οἱ ἦν μὴ ἐπισπασόντες τινὲς ἐκείνων, πρὶν τῷ δρᾶσαι τοῦτον τὰ πάνδενα, τὸ χρυσίον ἀφελῶνται, λαθὼν αὖθις ἐπιφερόμενα ἀπρακτος πρὸς βασίλει ὑποστρέφει. Καὶ ὁ μὲν οὕτω τὴν ταχίστην ἐπέλασιν, ἐκείνος δὲ πρῶτον μὲν μαθὼν περὶ τῆς Χίου (ἐμεῖς γάρ οἱ τῆς νήσου ὥς καὶ [P. 555] ταύτην ἔχειν ἐπιζῶντες), μαθὼν τὸν οὖν ὡς Πέρσαι ναυαὶ χρητάρων περὶ πού τριάκοντα τὸν τόπον ἡρήμουν, πύμψαι προσαμύνειν ἡπείγετο. Καὶ Χιοι, πλὴν τῶν παραβουθέντων τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ, παμπληθεῖς ἀπώλοντο. Καὶ ἄλλοι φορτηγῶς τεσσαράκοντα παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ πλοῦτον ἐνθέμενοι καὶ περὶ πού τὴν Σάρον πλέοντες ἐναυάγησαν.

Β. 17. *Δημηγορία πρὸς τοὺς συνευεχγμένους τοῦ Ἰταλοῦ Ροντζέρη καὶ Καίσαρος μετ' ἐλθόντων.*

Εἶτα λαὸν ἀθροίσας τοὺς ἐξ ἐκάστης χώρας ἐμψνεστέρους, καὶ σταθεῖς προφανῶς ἐξω πού φρουρίῳ Καλλιουπόλειως, πόλλ' ἄττα καὶ τολμηρὰ μετ' ἐμφο-

Chumnum statim misit ipsa Casareæ potestatis Rontzerio tradenda insignia ferentem, una cum diplomatibus bulla roboratis aurea, ad quamvis indubitabilem fidem faciendam. Portabat et idem secum triginta millia nummorum aureorum, nuntiaturus etiam, qui promissus numerus frumenti fuerat, eum sperari jam paratum fore ex collatione nuper indicta. Quodsi quid summæ deesset, omni sublata mora conficiendum, mandatis ad id jam præmissis efficacibus, ne quid obstat quominus, simul Catelani trajecerint in Asiam, triticum illic, quantum est pollicitus Augustus, confestim accipiant. Id ingressus iter Chumnus, sua secum reputans, vereri cœpit quo illum esset animo excepturus 509 destinatus Cæsar, utique fratrem præfecti canicleo, cui Rontzerius haud dissimulante infensus quam posset gravissima machinari mala ferebatur, causam allegans quod præfectus canicleo, cujus consilii Augustus regeatur, impediret ne suis militibus debita is stipendia redderet, tot ipse interim ac tantis circumfluens opibus. Ea instinctus cura Theodorus provide se acturum judicavit, si præmitteret ad germanam imperatoris Cannaburium, simul ut indicaret quæ sua ex parte vel egisset, vel ageret imperator ad executionem destinati fœderis, simul etiam ut exploraret sibi que renuntiaret quo illic statu res essent, quantumque opportunus ac securus eo suus accessus occurrurus videretur. His ita præparatis ipse tardo gradu Cannaburium sequebatur, responsum oppetiens. Nondum autem Branchialium Chumnus atigerat, cum sit certior e castris Rontzerii cuncta illic siniatris et turbida suspitionibus misceri, nec videri admissurum oblatam dignitatem Italum, nisi prius suis militibus flagitata stipendia numerarentur, metu ne hos ira vehemens in exitialem seditionem concitaret. Neque horum furori delinendo

valde profecturum existimari, quod idem qui Cæsaris insignia Rontzerio afferret, pecuniam etiam portaret in ejus copias dividendam. Potius enim hinc timendum verisimiliter putari, ne solita impune quidlibet audere et ardens avaritia multitudo armata, quem venire audiret pecunia onustum, invaderet ac spoliatum nullo multaret. His Chumnus cogitis summa festinatione in arcem Tziupam se abscondit. Ubi per dies aliquot moratus, cum eo intervallo nihil militis e castris Catelanorum audiretur, quia et metueretur ne arcem pars eorum oppugnaturi accurrerent, et se in potestatem redactum crudelissime tractarent auro ablati, resumens Theodorus quæ afferbat cuncta, infecta re ad Augustum est reversus. 510 Hunc autem reperit intentum Chio recipiendæ; cujus consilii successum præseus occasio sperabilem offerret. Audierat Persas navibus in eam insulam triginta excoctis facto vastare universam. Festinabat igitur eo mutare suppetias manum idoneam. Cæterum infelices Chii, præter paucos arce illic munitissima inclusos, fere universi jam barbarica inhumanitate perierant. Alii vero, qui onerariis quadraginta sex, conjuges, liberos, et quantas efferre domibus potuerant opes, in speciem melioris fortunæ commiserant, circa Seyrum naufragium fecerunt.

18. *Oratio Itali Rontzerii, qui paulo post Cæsar fuit, ad congregatos.*

Sub hæc Rontzerius convocatis illustrioribus quibusque ex oppidis ac regionibus circumsitis in patentem campum extra arcem Callipolis, stans ipse in loco eminenti, cum alia multa audacissima fastuoso et iracundo gestu ac vultu declamavit, tum hæc quæ in specimen hic referam. Ab initio vitæ publicæ actorumque suorum se suæque magnificæ ostentans eo modo atque artificio a se gesta exposuit, ut culpam cunctorum quæ post

θούς ἐδημηγόρει τοῦ σχήματος, ἀρχῆς ἀπ' ἀρχῆς τὰ καθ' αὐτὸν συνιστῶν καὶ τὰς αἰτίας τῶν δυσχερῶν σφίσιν ἐπείγων τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε γένοιτο τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως τραφεῖη διεξερχόμενος, καὶ ὡς πολλὰ· διαγέγων τοὺς μὲν συμμαχῶν, τοῖς δ' αὖ πολέμων, καὶ ὅπως τύχης ῥῆπῃ καὶ ζήνῃ κεῖ ἀσχυροῖς μὲν συμμαχῶν ἐπιστάτῃ, οὐ σφίσιν αὐτοῖς παρῆχε τῆς μετακλήσεως μίμψασθαι. ὧν δ' ἀποσταίῃ, μοῖραν οὐ τὴν τυχοῦσαν βοηθείας ἀδίδαι προσπαρεῖσθαι. Διεξήκει δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ ὅτι μετὰ χρόνιον πόλεμον εἰρήνης τοῖς ἐκεῖ ζυμώσεως αὐτῆς εἰθισμένον ἔχων μελέταις ἀσχολεῖσθαι πολέμικαί· πέμψαι τε πρὸς βασιλέα, καὶ προσαμῦναι τῇ χώρα τούτου κινδυνεύουσα, εἰ καὶ αὐτὸς βούλοιο, ἔπειθ', καὶ μέντοι γε καὶ δεχθεῖν αὐτίκα, καὶ γραμμάτων ἀξιοῦτο βασιλικῶν κτῆδος βραβευόντων ἐκ τῶν πρὸς αἵματος καὶ τοῦ μεγάλου θυμῷ ἀξίωμα. κινεῖσθαι δέοι ὁλόγους ἢ ὅσους μετακαλεῖτο γράφων ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλὰ μὲν πάθει κατ' ἀνατολὴν, εἰ καὶ μὴ Πέρταις συσταλεῖσιν ἐκ δέους, ἀλλ' οὖν τῷ

Ἀτταλειῶν μαχόμενος, καὶ πολλοὺς ἀποβάλοι γενναίους ἄνδρας, ᾧ καὶ ὡς ἀντιπάλῳ ἐπέχειν ὁρμήν, καὶ [P. 356] ὡς ἐν ὑπηκόοις βασιλείας λογιζόμενος τὸ πάλαι καὶ ἀφηνιάσαντος ἦδη, τῶν πρὸς ἐκείνου μὴ ἀφειδοτῇ ἀγώνων. Καὶ τέλος ἔλθων τὸ πόλισμα παραστήσασθαι, βασιλικὰς ἐξαπέτηδες διακωλύοντος τὴν παράστασιν δέξαίτο συλλαβὰς, ἐπισπευδούσας τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου διαπεραίωσιν, ὡς αὐτίκα ἐτοίμων ὄντων καὶ ἱππῶν καὶ πάσης δαπάνης καὶ μισθωμάτων, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Μυσίας πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ παραγένοιτο μηδὲν προσαργήσαντες. Οἱ δὲ καὶ περαιωθείεν ἐπαστάντες, καὶ τῶν μισθωμάτων ὑπερτιθεμένων τὰ καὶ τὰ πράξειαν. Καὶ ταῦτα λέγων ὁ βάρβαρος προσῆπτε τὰς αἰτίας τῷ βασιλεῖ ὡς ἐκεῖθεν τὸ πᾶν παθόντων ἐκείνων, σοβαρευόμενος· ἐπὶ τοῦτο καὶ σεμνοποιούμενος, εἰ τί που καὶ γέγονε δυσχερὲς, εἰς αἰτίαν ἀνάγων εὐσχήμονα, καὶ ὧν τὴν αἰτίαν εἰλήφεσαν Ἴταλοι ἐξ ἀλαστορίας συνήθους, εἰς τὴν ἀπὸ βασιλείας πρόφασιν μεταφέρων, καὶ δικαίας τοῦ εἰργασμένου ἀπολύων μίμψεως. Τέλος

snum ad terras imperii appulsum sinistre contigissent, in imperatorem conferret. Exorsus nimirum ab ultima pueriliæ memoria, quam claris natalibus, quam splendide fuisset educatus gloriose jactavit. Tum his non minus arroganter attexuit ut perseveranter apud multos fortiterque perstitit, hos bello adjuvans, illos oppugnans; ut per omnes fortunæ varietates, occupatione continuas, iis quidem qui se in auxilium periclitantes concessissent, poenitendi causam ob se vocatum non dederit; contra vero iis a quibus sit digressus, quam ingens sui reliquerit desiderium, quantoque illi præsidio se mudatos ejus abscessu experiendo comparandoque postea senserint. Processit hinc ad sua in Sicilia gesta, memorans longo se illic perfunctum bello, ubi deinde inter capita partium de pace conventum fuisset, ipsum impatientem otii **511** laborumque militarium amantem misisse ad imperatorem oppugnatum a Barbaris, ostendisseque se paratum ad veniendum ei cum valida manu suppetias. Admisisse oblata cupide Augustum, et litteris properanter remissis invitasse ad se, promissis honoribus quales deferri propriis consanguineis solerent et dignitate ducis magni. Hæc se acceptantem rescripsisse ducturum se parvum aut multum numerum militum, prout Augustus præscripsisset: ex quo autem juxta condictum appulisset, aggressum se opitulari laboranti Asiæ, extrema bello difficillimo perpassum, tum Persis coercendis, quos metu armorum suorum contrahere sese ac licentiam evagandi frænare cogerit. tum Attaleota, imperatori subjecto illi quidem olim, sed tunc rebellanti, edomando. Quo in negotio quam nulli operæ aut periculo pepercerit, quot qualesque viros fortissimos amiserit, adhuc se morientem meminisse, novissime palmam belli ejus jam prope confecti sibi ab imperatore de manibus extortam: cum enim perducellam arta obsidione

teneret cinctum sine spe ac facultate evadendi, jussum se instantibus atque increpantibus moras imperatoriis litteris, factione faventium rebellis expressis, cunctis statim illic omissis Hellepontum trajicere. Cujus adversa in ora parati staro ferebantur ad usum nostrum, simul illic appulsemus, equi, commeatus et pecuniæ stipendiorum nomine debiti, ut iis instructi continuo progredieremur ad Michaelē juniorem Augustum ei operam daturi, bello ad quod stare procinctus dicebatur contra Mysiam gerendo. Addebat se ac suos, ubi nihil cunctati trajecissent, nihil eorum paratum invenisse quæ promissa fuerant. Itaque cum sine sine stipendiorum, quorum dies pridem exlorat, solutio elusionibus differretur, necessitate adactus ultima anos milites illa et illa egisse, quæ imperatorii solerent invidiosissimis apud suos querelis traducere. Quos ex æquo æstimare oportebat cui culpa horum imputanda sit. Si enim juste arbitrentur, reperient totum crimen—ad eos pertinere qui milites totles promissa, tam pridem debita mercede fraudantes in eam egestatem compulerunt, quæ **512** famelicos cogeret obviis copulis rapiendis non abstinere. Sic loquens Barbarus reum peragere imperatorem conabatur scelerum omnium quæ sui latrones perpetrassent, omnium damnorum quæ illata miseris tractu illorum fuissent incolis. Quin et eadem impudentia jactantiæ perrexerit sibi quidem ac suis arrogare laudem omnem prospere gestorum, longe vero plura quæ male successerant, et illas offensiones belli successusque barbarorum, unice imperatoris imprudentiæ aut parcimoniæ tribuere, non argumentis. Id ille quidem idoneis evincens, sed consueto Latini generis et fastu et iniquitate in Græcam nationem eam oncrans invidia eorum quæ peccasset ipse cum suis, et eos absolvendo, nos condemnans. Ad extremum intulit a se nihil suisve injuriose

προσετίθει καὶ ὡς οὐδὲν μὲν αὐτοὶ ἀδικοῖεν, ἀποστερούμενοι δὲ τῶν μισθῶν ἀφαρπάζοιεν κατ' ἀνάγκην τὴν χώραν κακοῦντες. Τὸν μέντοι γε βασιλέα Μιχαὴλ δυνάμεις περὶ αὐτὸν ἔχοντα Ῥωμαϊκῶς ἀκούειν κατ' αὐτῶν ἵνα ὡς ἀδικούντων βούλεσθαι. Ὁ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὄρκους οἷς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπώματος ἦν, ἐπὶ πόδα καὶ γόνα χωρήσειν μέχρι καὶ ἐς τσσαράκοντα ἔχνη διεδεδαίου, τούτεστιθεν δὲ καὶ αὐτῷ μελήσειν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων· καὶ αὐτὸς πίπτοι, πεσεῖται, καὶ ἐκεῖνος, τὸ μόρσιμον. Καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ χαῖναι σφᾶς φροντίζειν περὶ κυρίου, ὡς ἀναγκαῖον ὅν ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, καὶ μὴ καθυφεκτότα τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σπουδῆς ναυαγεῖν ἐν λιμένι. Ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα κορύζης Ἰταλικῆς πλέα σοβαρευσάμενος, τὰ μὲν τῶν Ἰταλῶν κακὰ παρατρέχων καὶ εἰς αἰτίας μεταφέρων εὐλόγους, ὡς ὑπελάμβανε, τὰ δὲ τῶν βασιλέων ὑποκοριζόμενος ἀναίσχυντως, μάλλον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἰδοῖσι πιθανὸς ἢ τοῖς ἀκούουσιν ἔδοξεν. Οὐ πλείους ἐξ ἐκεῖνου τῶν δέκα παρῆλθον ἡμέραι, καὶ γνοὺς οἷς οὐκ ἔχρην λόγους ἐξαμαρτῶν, ἢ καὶ τὴν παρὰ τοῦ

Α βασιλέως Μιχαὴλ δεδιώς ἐπεξέλευσιν (ἡγγέλετο γὰρ καὶ ταῦτα, ὡς στρατολογεῖ ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐπείχετο γράφοντος, πρῦμναν κρουσάμενος αὐτοῖς γράμματα πλήρη δουλείας παπόμεναι πρὸς βασιλέα, ἀπολογούμενος μὲν αὐτῷ, εἰ τί που ἄρα καὶ παρεξέλεχθη πικρὸν καὶ αἰλως ἀπρεπὲς [P. 357] τὴν ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάγκην καὶ τὸν ἐκεῖθεν κίνδυνον ὑπονουμένων, ἀξιών δὲ λογίσασθαι μὲν καὶ τὴν καινοτομίαν τῆς χώρας ὅση παρακατασχέιν δ' ὑπὲρ ταύτης· ὅπόσον καὶ βούλοιο, παρ' ὃ καὶ μόνον τὸ λοιπὸν ἐξ ὧν χιλιάδων ἀπῆττον διδόναι, καὶ οὐ νῦν τὰς πάσας, ἀλλ' οὖν τὰς πλείους τῶν ὄλων τῶος, ἐπὶ δὲ τῷ λείποντι εἰς διωρίαν προαναρτῶν. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἔλεγε δοῦλος εἶναι καὶ πάλιν καὶ τοῖς εἰς τὴν βασιλείαν ὄρκοις ὑπεύθυνος, ἔχειν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ χιλίους τοὺς εὐπειθεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις ἂν αὐτῷ ἢ βουλομένῳ μάχεσθαι, ἐπεὶ κάκεῖνοις σκοπὸς ἦ λαβοῦσιν ἡμεῖν ἢ μὴ λαβοῦσι τὴν χώραν καταδραμεῖν, καὶ αὐτὸς σὺν αὐταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθεσθαι.

actum, quod injuste fraudati stipendiis debitis, redactique ad incitas, unde viverent manu quæsi-vissent, diripienda in quam vocati fuissent regione. Audire se tamen Michaellem Augustum Romanas circa se habentem copias, minari exercitum infestum in ipsos immittere. Huic vero, ut imperatoris filio et imperii consorti, scire sese nec dissimulare quid deberet. Adeoque perstantem in fide debita juratæ illi subjectionis, paratum esse ipsum venerari procidendo ad pedes flexo et humi posito genu, vel usque ad quadragesimo vestigio. De cætero, si vim inferret, se haud cunctanter repulsurum, nibilque omisurum quod suæ ac suorum expediendæ salutis necessario adhibendum videretur. Prælii successum in sortis arbitrio fore: se enim et cadere tali certamine paratum, et quemlibet se contra inferentem occidere. Nec velle suos augurandis eventibus sollicitos esse de domino. Nam talium cura viris fortibus in discrimine negligenda est, uno proposito vigentibus intrepide pugnandi ulciscendique se ac frangendi intentam ex adverso vim. Itaque non commitemus, stulta salutis obijciendæ periculo formidine, ut injuriæ succumbentes servitutique inique nancipati naufragium **513** in portu faciamus. Hæc et hujus generis plura Italæ plana insolentiæ licentissime blaterabat barbarus, fœda suorum Latinorum facinora speciosis, ut putabat, integens obtentibus, res imperatorum extenuans deprimensque impudenter, sed eo dicendi successu, ut sibi soluni ac suis, nulli autem aliorum qui audirent, probabilia loqui sit visus. Non plures decem ex hac habita concione dies effluerant, cum visus est intelligere Rontzerius sese ultra quam fas foret dicendo pro-
vectum, sive id illi sua ipsius prudentia suggestit, sive istam inspiravit pœnitentiam metus ab Augu-

sto Michaelle, impetum, ut dicebatur, mox in ipsum facturo et ad hoc exercitum augente novis delectibus quanquam litteris patris ab eo consilio retrahebatur. Ut sit, cursu, quod aiunt, reflexo Rontzerius litteras plenas humilitatis cum obnoxia professione servitutis ad Augustum seniore de-
dit, excusans sollicite si quid ipsi erga ejus majestatem acerbius aut aliequi minus dictu conveniens nupera concione excidisset. Si quid tale foret, sibi summa vi expressum, necessitate delinendi concitatos in seditionem in seque adeo ipsum irruere hostiliter paratos feros Itatorum animos. De negotio ipso flagitatorum ab his tanto furore stipendiorum, sic nunc sibi videri rem posse confici. Æstimari jubeat majestas ejus damna nuper illata regioni prædis rapinisque Catelanorum. Eam summam in stipendiorum retro debitorum partem imputet, eoque nomine retineat ex illis quæ poscunt nummorum millibus, quantum ex æquo censuerit. Reliquum debitum repræsentet modo, si non totum, saltem
D ex parte majore: cæteram solutionem suspendat, pollicendo se in tempore provisurum. Sese quod attineret, iterum ex animi sui sententia verissimo affectu profliteri subjectum se majestati ejus esse, ac pro jurisjurandi religione obsequentissima voluntate præparatum ad ei serviendum. Habere etiam sibi satis morigeros e suis mille; quos si sit opus et imperator jubeat, **514** ducere non dubitet adversus alios in contumacia perstantes et adhuc vociferantes se, si pecuniam quam petunt accipiant, quieti, sin minus, regionem incursums hostiliter. Horum ulcisci proterviam conserendo cum his prælio in animo sibi esse, ubi suarum cæterarum copiarum idoneum ad spem victoriæ subsidium adjungi sibi Augustus jusscrit.

19. *Προσβεία καὶ αἰθίς τῶν Κατελάνων πρὸς Ἀ βασιλέα καὶ τοῦ αὐτῶν ἐξηγουμένου.*

Τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Κατελάνοι πρῶσθεις πρὸς βασιλέα τρεῖς πέμψαντες, ἐπὶ διωρίᾳ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, μετ' [P. 358] εὐσχήμονος καὶ τρόπου τῷ θικεῖν καὶ προσώπου διεπροσέβοντο· οἷς δὴ θέλων καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπ' ὅψιν θεῖναι τὰ σφίσι πρα- γθέντα, καὶ δεῖξαι ὡς πολλὰ μὲν ἔσχον καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος, οὐδὲν δ' ἔπραξαν ὅσα μισθοὺς ἐβίλασθαι δύνανται, ἐνᾷτῃ Κρονίου τοῦ, ἰδίους συνεκκλησιάσας, παρόντων καὶ τῶν τῆς πολιτείας χορηγῶν ἐν κοινῷ, καὶ αὐτὸς ἀρχῆς ἀπ' ἀκρις τὰ κατ' αὐτοὺς διεξήκει, ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίτομα τῆς ἐκεῖ δημηγορίας συνεργαζόμενος ἀντικρυς. Διεξήκει γὰρ καὶ ὅτος, πρὸς τοὺς πρῶσθεις λέγων ἀρχῆθεν τὴν ἀπὸ τῆς Σικελίας τοῦ ἀγοντος σφᾶς ἀξίωσιν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις νεύσιν καὶ πρόσκλησιν, καὶ ὅτι οὐ τίσους μετεκαλεῖτο ὅσους ἦν ἀγαγὼν ἐκεῖνος, καὶ ἀγαγὼν ἤξιον πρὸς καιρὸν δέχεσθαι, ὅτι τε διαχει- μερίζοντες κατὰ Κυζίκον καὶ ἐς ἑαρ οὐχ ὅπως ἐν ἡρ-

γουν κατὰ τῶν πολέμων, ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἄττα τὴν χώραν εἰργάσαντο δυσχερῇ. Εἴτ' ἐπισυνήπτε καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν, καὶ ὡς πόλλ' ἄττα καὶ δεῖνὰ οὐ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ τοὺς Ῥωμαίους διατεθείκασι. Καὶ νῦν δὲ διαπεραιωθέντες, ἔλεγε, πόλλ' ἄττα καὶ ἀτά- σθαλα κατὰ δύσιν πράξειαν, ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ εἰκότος αὐτῷ οἱ ἄπυστον εἶναι. Ἐξ ὧν ἱκανῶς ἔχειν τῶν μισθωμάτων. ἦν τις λογιζοίτο, σφᾶς. Ἄπερ ἄξιον ὅν δεινῶς μεταθεῖν οὐ μετῆλθεν ὁμως, ἀλλὰ καὶ ἄλλα προσφιλοτιμεῖται, καὶ πρὸς ἀνατολὴν πέμπει, χώραν ἱκανῶς ἔχουσαν σφᾶς τρέφειν. Ἐκεῖνοι δὲ ἄλλα σο- βαρευόμενοι ἀπειθοῦσι, καὶ προσέτι προσαπειλοῦσι, μηδὲν ἀκριδῶς εἰδότες τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὁπό- σον ἰσχύει καὶ ὡς εὐπτῶς ἔχει καὶ τριῆρεις ναυπη- γήσασθαι καὶ μαχηταῖς ἐξαρτύσασθαι, μηδὲν δεομένη συμμάχων ἐκείνων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχουσα ὥστ' εὐμαρῶς ἔχειν φόβον καὶ τοῖς μακρὰν ἐμβαλεῖν, καὶ τῷ τῶς αἰτιῶν πολλῶν προσίστανται ἀμαρτίζει. Εἰ τῶν ἀγαπῶν λαμβά- νοντες τὰ διδόμενα. Εἰ δ' οὖν, καὶ αὐτὸν ἔχειν ἀμύ-

19. *Legatio altera Catelanorum et ducis ipsorum ad imperatorem.*

Eadem porro vel his similia Catelani post sum- ptum quasi ad deliberandum intervallum quindecim dierum, trium e suis legatione ad imperato- rem missa, non sine decora specie submissionis venerabundæ ac compositæ jam mentis exposue- runt. Quibus volens imperator ob oculos ponere quæ fecissent, et ostendere istorum quæ posce- rent pleraque jam ipsos præsumpsisse, partim vo- lente partim nolente se, nihil vero in suum obse- quium egisse omnium quæ attrahere mercedem in sedulos ministros ut merentes possunt, nona die mensis Martii, congregatis in conventum palatinis familiaribus, adhibitis etiam eodem e civium cor- pore quorum tali negotio præsentia utilis videretur, ipse inde usque ab ultimo res initio repetens, super et actis et postulatis et meritis Catelanorum extorsus est dicere. Mihi videtur opportunum ejus orationis summam hic in pauca contractam po- nere. Principio ergo quid scribens e Sicilia dux eorum petierit, utque ipse ac quatenus annuerit ipsamque vocaverit, memoravit, magnopere obser- vari jubens sese haudquaquam tot accersivisse quot ille duxisset; quos tamen jam adductos quia durum esset continuo dimittere, precibus ducis indultum a se ut ad breve duntaxat tempus reti- nerentur. Executus hinc est ut illi hibernantes apud Cyzicum ibique ad ver usque ad ultimum diver- santes non modo nihil contra hostes egerint, sed multa interim gravissimaque damna incolis ejus regionis intulerint. Adjunxit his 515 quæ iidem deinde in tractu Orientali fecissent, ut nimirum injuriis et contumeliis plurimis non hostes sed Romanos affecerint. Et nunc quoque trajecto Hel- lesponto quam sæve ac flagitiose vexaverint Occi- denti tractus Romanos habitatores attexit; quo- rum quidquam ignotum inauditumque sibi esse si

opinarentur, vehementer errarent. Atque hæc tot locis ab his corrassa si quis æstimatione rite inita- in summam colligat, reperiet haud dubie plus sat- tis jam eos stipendiorum ac mercedum accepisse. Ubi cum indignandi locus esset quod quæ violentè extorsissent iterum seditiose minaciterque repo- scerent, his in eodem idque intolerabiliter peccan- tes, tamen consueta se utentem lenitate, non modo- rapta non repetere, sed super hæc offerre donum gratuitum pecuniæ, si se ad modestiam compo- nant, ipsis numerandæ, assignareque regionem in qua commode vivant, provisio jam a se copiosis alimentis, in Orientali continente, quo transfre- tare ipsos jubeat. Quid ad hæc autem illi? Nempe consueta fremunt audacia, et præterquam conti- nuaciter obsequium detrectant, etiam insolenter minari non verentur, non reputantes quale ac quam potens sit Romanum imperium, quam ipsi facile et triremes fabricare et fortibus easdem complere copiis, sicque ostendere quam non egeat auxiliis ipsorum; quippe quod optimo militum ge- nere ita, cum vult, abundat, ut terrorem sui in dissitas procul gentes proferre soleat, utcumque D nunc provocata peccatis multorum Dei vindicta, cladibus attritum inopinatis langueat paululum, non sine spe tamen pristini vigoris cito resumendi. Consulant isti ergo rebus suis, et contenti, si sa- piunt, donativis ex mera sua liberalitate oblati pacate se conferant quo jubentur. Sin furere per- gunt, sane sciant se haud cunctaturum amplius, quod facile queat, rebelles sceleratos pœnis me- ritis subicere; nec passurum ut, quod hactenus fecerunt, hostes se Romanis crudelissimos, no- mine sociorum admissi, perfidiose præbeant. 516 Sese porro facultatesque circumspiciant suas, nec obliviscantur quod palam est, ipsos, quidquid ha- bent, quo vivunt et spirant, a Romanis accepisse; quos dudum fame et egestate perisse necesse fue-

νεῖσθαι ἀλιττριῶδες· φαινόμενους ἀντὶ συμμάχων, ἅ μὲν τῇ σφίσι συνοῖσον ἀφῆκε βουλευέσθαι, αὐτῶς δὲ εἴ που τοῖς καθεστῶσι παρεγγίχρουν. Μηδὲ γὰρ ἀγνοεῖν ὅλως ὁπόσοις ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὀλίγου ἐνικανώθησαν χρόνου, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἱκανὸν ἐς Θεοδορίου πολέμοις συνεχέσι ταλαιπωρούμενοι, καὶ μηδὲν ἀπονάμενοι τῶν ὅσα δεικνύσιν εὐπορον. Σημεῖον δ' εἶναι τὸ ἐκεῖθεν ἀπαλλάττοντας· μηδὲν ἐς νέωτα ἐπιφέρεισθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἐρήμοις διάγοντας, οὕτως ἐκεῖθεν φανῆναι γυμνοὺς τινας καὶ ἀνόπλους [P. 359] καὶ μηδὲ τῶν καθ' ἡμέραν ἐς τροφὴν εὐποροῦντας. Νῦν δ' ἀλλ' ἄργοι κἀθήνται καὶ ὑπερρηφάνους τῆς μισοφορίας ἀπαιτοῦσι, τί καὶ πράξαντες ἀγαθὸν καὶ μαχητῶν ἔργον γενναίων, τοὺς ἐχθροὺς καὶ ταῦτα ἔγγυς ὀρώντες, πολέμοις συνετραφέντες καὶ μάχαις, ὡς λέγουσιν. Ὡν χάριν ἐγκαλύπτεσθαι δεόν, οἱ δὲ καὶ ἀπειλοῦσι κατατρέχειν τὴν χώραν, ὥσπερ ἀν' ἐρημος προδύκετο τοῦ πολυωροῦντος, καὶ ὡς οὐκ οἶδασιν ὡς κατὰ νότου τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ αἱ περὶ αὐτὸν δυνάμεις, ὧν μὴ ὅτι γε τὴν προσβολὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν φήμην προσπελαζόντων ἐνέγκαιεν.

κ. Κατόστασις τοῦ πανυπερσεβαστικοῦ Ἀζιώματος ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ πορφυρογεννήτου.

Ταῦτα καὶ πλεονα τούτων διαλαλήτας ἐκείνοις

rat, nisi omnium inopes e Theuderichi castris Romanum imperium fomentis recreatos opportunis, incolumes ad hoc tempus perduxisset. Pallidos, exsanguines, miseras reliquias belli Siculi, nudos vos atque inermes excepimus, omnibus indicibus monstrantes quam sterilem ac damnosam alibi militiam militaveritis: ex qua utique vobis, quantum apparebat, ne unde quidem in diem posterum vel misere vesceremini supererat. Nam ita facio luridi, ita vestibus laceri, ita professionis etiam instrumentis vestrae, armis, inquam, destituti in littus estis nostrum expositi, quasi e deserto quodam et vasta solitudine in terras demum cultas transiretis. Nunc vero impinguati nostris copiis otiosi videlicet desident: quin et feroces tumidique laborum, quos ignave vitarunt, mercedes flagitant. Quanam vero eas navanda opera promeriti? Agite, quid memorabile gessistis? quo forti vos facinore manu rem gerendo commendastis? atqui hostes non decrant, quos ante oculos habebatis, summo vestri contemptu ferentes agentesque late cuncta. Hæcine decora vestra sunt, hominum, si ipsis de se prædicantibus creditur, bellis innutritorum ac præliis? qui si vera memorant, pudere ipsos, quod a pristina virtute tam probrose degeneraverint, deceat, et latebras ignominiae suae quaerere. Atque hi tamen sunt quos audio minari hostiliter incursuros terras nostrae ditionis, tanquam regiones nostro subjectae imperio præsidii tutelae ipsarum invigilantibus careant. Neque cogitant imminere ipsis a tergo Augustum Michaelē, tot ac talibus instructum copiis, quarum ne famam quidem adventantium, nedum impetum ac vim irruentium queant sustinere.

μὲν τῇ σφίσι συνοῖσον ἀφῆκε βουλευέσθαι, αὐτῶς δὲ τὸν τοῦ οἰκείου αὐταδέλφου τοῦ πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου υἱὸν ἀναδοχῆς ἀξιώσας μείζονος ἢ κατ' ὁδολόγῳ παιδῶ, ἅμα δὲ τῶν ὡς ἀρχὴν ἂν καὶ τῷ πατρὶ τούτου καλῶς ἐς ἅπαν ἐχρήτο καὶ διὰ τίλους ἤγαλλεν, εἰ μὴ γ' ἐκεῖνος τὰ πρὸς αὐτὸν ἐφωρῶν δύνους, τιμᾷ οὐπω τελείως τοῦ ἐπεκταδεκάτου ἐπιδάντα ἔτους τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου ἀξιώματι, πλὴν οὐ κατὰ τὸ ἀρχῆθεν τῆς ἀξίας ταυτησὶ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ τῶν κίρῶν παραστήμοις σεμνύνει, ἃ δὲ τῆς ἐπαρχίας πρότερον [P. 360] σύμβολα ἦσαν, ἀξυμβόλον ὅσον ἐπὶ τούτοις τούνευθεν τὸν ἑπαρχὸν καταστήτας. Οὕτω γὰρ πρότερον κἀνδυσὶν ἐπαρχίας, τῷ τε Ὑπερίμῳ καὶ τῷ Χαλκεοπούλῳ, παποῖκην, ἀξυμβόλους καταστήτας σφῶς, ὡς ἄξιον ὅν τὴν ἔγγυς βασιλέως ὄντα καὶ γε πρὸς αἵματος, λῆγων, περσεσῆμοις τοιούτοις σεμνύνεσθαι. Ταῖς δὲ περὶ τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα δυνάμεισι πέμψας προστατᾶται, ἐπὶ ἐκείνους οὕτως ἀπέπεμψε, συναχθεὶσας περὶ τοῦ τῆν Ἀπρω στρατοπεδεύεσθαι, κἀν που συναξορμῶν σὺν Ἀμογαδόροις Κατελάνοις, κείρῃν ἐπέχειν πολέμῳ. Καὶ ταῦτα μὲν ἑπραττε βασιλεὺς, οὐδὲ τὸν γαμβρὸν ἀφίς ὅλως τῆς προσπαθείας καὶ ἀπαρτίων τῆς κηδεμονίας, ἀλλὰ παντοίως προσποιούμενος καὶ

20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebasti dignitate constituitur.

Hæc et plura horum prolocutus imperator Catelanos, ut de rebus suis secum deliberarent, dimisit. Ipse autem proprii germani Constantini 517 Porphyrogeniti filium in maiorem honorem provehens quam sperare a patre verisimiliter potuerat fratris filius (significare videlicet, opinor, volens, se patri huius adolescentis mortuo constans exhibiturum fuisse, dum viveret, officium benevolentiae fraternæ, nisi ille se sibi infensum manifestis indicibus monstrasset), ornavit eum, nondum anno ætatis septimo decimo egressum, panhypersebasti dignitate, quamquam ei non concessit a principio habitum ejus tituli proprium, sed gilvis eum insignibus honoravit; quæ prætoriae prius erant symbola potestatis, ita ut deinceps prætor ornatum non haberet qui uni ipsi conveniret proprie. Sic enim et prius duobus prætoribus Hypertimo et Chalceopulo fecerat, propriis eos privans insignibus, dum horum usum communicat aliis. Aiebat autem rationem reddens facti huius imperator videri sibi peculiariter aptum colorem gilvum insigniendis qui gradu ac consanguinitate proxime imperantibus sunt admoti. Jam quoniam providebat a Catelanis, super repulsam etiam oburgatione a se irritatis aspera, insultum jure aliquem timere posse, Michaelē Angustum jussit, collectis cunctis in unum copiis circa arcem Apro dictam castra metari, ac si qua erumpere cum Amogabaris Catelani conarentur, vi eos pugnaque cohibere. Atque hæc sic agens imperator haudquaquam affinem suum intimum et quasi generum Rontzerium plane abdicabat, aut bene-

Καίσαρα ἤδη φημιζόμενον, ἐπεὶ καὶ ἡ σύζυγος Α
ἐκείνου τὰ Καισαρικὰ ἔμα δεξαμένη περιεθέλλητο.
Καὶ ταῦτ' ἔπραττε τῶν πολλῶν δισσιγῶν ἐκείνων πει-
ρώμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πέμπων πρὸς βα-
σιλέα διεμνῆντο.

κ'. Περὶ τοῦ φαιούσου, καὶ τοῦ τελευθάντος εἰς
τὸν Ἀρμένιον· καὶ δημοτορία τοῦ βασιλέως.

Ὁ δὲ γε πατριάρχων Ἀθανάσιος· τὰ πολλὰ παρὰ
τοῦ βασιλέως συγκροτούμενος, οὐδὲ αὐτὸς, ὡς ἐδόκει,
καθυσφαίει τῆς πρὸς· ἐκείνων θρασύτητας, καὶ μᾶλλον
οἱ γε καὶ πολλῶν τῶν δυναμένων βασιλεῖ συνεῖναι
καὶ συκρεγεῖν εἰς τὰγαθὸν ἔργον τοῦτον ποιεῖν
συνέβαινε, τοῦτο μὲν ἀποφυγόντων ἰκονοσιῶς ἐς πό-
λεις· ἑτέρας, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν αἰτίας περιβαλλόν-
των ἐκείνους ὧν ἕνεκα καὶ ἀπηρτημένοι βασιλέως
ἦσαν. Καὶ διὰ ταῦτα ὑποποιούμενος τὸν καιρὸν οὐ-
τως συνεχέσιν ἀγρυπνίαις καὶ λιτανείαις περισσέπτο,
σιτοῖς μοναχῶν συγκαλῶν καὶ ἱερωμένους καὶ πλη-
θους, ἄλλοι, καὶ πολλὰ ὑπερπαθῶν τῷ δοκεῖν συνόδοις·
ἐλεημέροις μόνος ἀρχιερέων, μόνος τῶν προϋχόντων
τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς [P. 361] μὲν παραπέμπων ὡς

δῖθεν εἰς τὰς λαχούσας, τοὺς δὲ καὶ παρὰ φαῦλον
τιθέμενος, τὰς ἀμφισθητήσεις τοῦ πληθους διαλύειν
πειρώμενος, καὶ ἄλλως κακῶς εἶχε τὴν τῆς Ἐκκλη-
σίας πλήρωμα, τῶν περιφανῶν ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἀτιμίᾳ
διαδιδόντων. Οὐ γὰρ ἐξήλλακτο τῷ ἀνδρὶ τὰ τοῦ
ἡθους οὐδ' ἐς βραχὺ καταστάσεως τῆς ἀρχῆθεν, καί-
τοι γε τοῦ βασιλέως πληροφοροῦντος, ὅτ' αὐτὸν ἐπὶ
τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πάλιν πραγμάτων ἐπολεῖ,
ὡς τὸ ἦθος ἐνέλλακται. Ὅλως δὲ ἀθύρπευτος ἦν καὶ
ἄτεγκτος, καὶ ἴν' οὕτως εἶπω, κατὰ τοὺς κεραιβόλους
κυάμους ἀμάλακτος, βαρὺς μὲν μοναχοῖς, ἐξαλλάτ-
των καὶ αὐτὰ τὰ τῶν μονῶν τυτικὰ καὶ μονοφάγαν
δι' ἔτους ἐξακριβούμενος, ὡς καὶ ἐνναιζέειν ἀεὶ, καὶ
ἐπιστῶτο δεσπότης ἐσότη καὶ τῶν πατράδων,
βαρὺς δὲ καὶ κληρικοῖς, βαρὺς δὲ καὶ λαϊκοῖς, καὶ
τὰ πάντ' ἄγων καὶ φέρον εἰς θεῖα δικαιοῦματα, οἷς
οὐδ' ὅλως οὐδ' οἱ ὁμολογουμένως περὶ τὰ θεῖα ἡκρι-
βωμένοι κατεχρήσαντο. Καὶ ἐπορεύετο κραταιού-
μενος ἐπὶ τοῦτοις βασιλέως συγκροτησμοῖς, καὶ
πάντες, καὶ μᾶλλον τῶν ἐπιδήλιων, ἐυσχερῶς εἶχον
τοῖς παρ' ἐκείνου πραττομένοις. Τὰ γὰρ ἐκείνου

volentia curaque, quas talis necessitudo posce-
ret, omnino expertem relinquebat, sed e contra-
rio genere omni blanditiarum demulcebat, jam
utique pone declaratum Cæsarem: Cæsarea quippe
insignia uxor ejus ab Augusto accepta induerat.
Salagebat **518** videlicet hac arte a communibus
gentis suæ consiliis Rontzerium abducere, occa-
sionem ejus spei e missis ab hoc arcano ad se
nuntiis sumens, quibus studiose persuadere cona-
batur se devoto perstare in Augustum animo, sed
quandam agendi loquendique adversus imperato-
rem simulationem extorqueri sibi metu ac minis
utorum, quorum contumaciam tacitus detesta-
retur.

21. De libello famoso, deque eo quod mire accidit
Armeno; superque illo concio imperatoris.

Patriarcha porro Athanasius ut ingenti semper
favore atque applausu imperatoris honorabatur,
ita nec ipse videri volebat ulla vicissim in re
cessare quæ ad ei gratificandum obsequendumve
pertineret. Ad quod illum stimulabat maxime so-
litude imperatoris et destitutio a multis sua causa
absentibus, quorum præsentia et opera in tot illis
difficultatibus gravissimi temporis juvari potuisset,
quibusdam eorum exsilium sibi sponte conscien-
tibus recedendo in civitates alias, et iisdem cæte-
ros implicantibus in easdem causas ob quas ipsi
ab imperatore discessissent. Quare patriarcha
congruentem tristitiæ temporum sollicitudinem
ostentans, continuus vigiliis et litiis Numen
propitiando rerum in præcipiti pendentium ruinas
fulcire conabatur. Multus igitur erat in congre-
gandis ad orationem monachorum cœtibus, sacer-
dolum quoque ac turbæ cæteræ, præ se ferens ex
animo se compati calamitatibus publicis. Quoti-
dianas quin etiam celebrabat synodos, quanquam
solus ipse quidem archiepiscoporum, solus eccle-

siasticorum procerum, quippe cum reliquos ipso
ab urbe amandasset omnes, alios quidem ad suas
Ecclesias præsentia cura regendas ire jubens, alios
delationibus vulgi ad suum tribunal vocatos, secun-
dum accusantium vota fere judicans, ignominia
deformatos cogens declinare conspectum multitu-
dinis et præ pudore dedecoris inusti latebras
peregre quærere. Reliquum vero ecclesiasticorum
corpus graviter universum laborabat, illustriori-
bus quibusque horum partim inopia conflictatis,
partim honore imminuto de gradu splendoris
pristini dejectis. Non enim **519** vel ad breve
tempus Athanasius immutare quidquam aut remit-
tere de illa morum acerbitate priori patriarchatu
odiosissime exercita curaverat, utcumque et
credidisset imperator et persuadere aliis spon-
dendo studuisset, quando illum ecclesiasticis
rursus negotiis præposuit, alium plane jam
ipsum a primo illo dudum exoso ac formidato
nunc esse factum, cum tamen is tunc maxime
nullis se verborum officiis delinibilem, prærigi-
dum plane quem tam, et ut sic loquar, prout de
fabis ajunt cornu tactis, nulla coctura emolubilem
præberet, gravem quidem monachis (quibus ipsum
quotidie numerum psalmorum et cantus eccle-
siastici, usu monasteriorum singulorum dudum
definiti, modum passim exaggerans mutaret,
eisdemque de novo præscriberet, tanquam insti-
tuti observationi monastici necessario annexam,
religionem continuati citra intermissionem ullam
per totum æque annum jejunii, unica in die re-
fectione contenti; unde fiebat nunquam plane
hora prius nona gustare quidquam monachos, ne
in festis quidem Domini aut ipsis Paschalibus),
gravem etiam clericis, gravem et laicis, dum
omnia omnium ad divinarum, ut aiebat, justifica-
tionum normam acerbè semper emendans revo-

ἦθη πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐξαίτια ἦσαν καὶ οὐδ' ὅλως ἐκείνοις συνέβαινον, τοῖς μὲν ἐξ ἐναρέτου δῆθεν δοκῆσεως, τοῖς δ' ἐξ ἐμψύτου γνώμης δοκοῦν, τοῖς δ' ἐμπαθοῦς διαθέσεως· κατὰ γνώμην τῶν πάλαι. Ὅποθεν δὲ τοῦτ' ἦν, ἔξεστι γίνεσθαι τοῦ πείθοντος λογισμοῦ. Ἀμέλει τοι καὶ μὴ μόνον τοῖς ἀρχῇθεν σχιζομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις· ἀγλευκῆς ἐδόκει καὶ ἀτενοῦς ἦθους καὶ ὅλως δυσπέμφελος. Βασιλεὺς δὲ οὐ μᾶλλον ἐκείνον ἢ τὴν οἰκίαν συνιστῶν οἶον, ὡς ἐφ' αὐτῇ, γνῶμην, ἐφ' οἷς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεκρίκει, οὐδ' ἐς βριχὺ τῆς ἐπ' αὐτῷ πολυωρίας καθυφίει. Ἐπεὶ δὲ καὶ φάμους' ἄττα ῥιφέντα μέχρι καὶ ἐς αὐτοῦ χεῖρας πεφθάκει, δειν' ἄττα λέγοντα καὶ ἀπάδοντα, οὐκ ολίγην κἀκεῖνος εὐρίσκει σχεδιασθεῖσαν τῷ πατριαρχοῦντι σύστασιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐῖχε μετὰ πολλῶν ἄλλων ἡ πόλις καὶ Ἀρμενίους ἐποίκους. Τῶν τις καὶ προεπαφθάκει προσδραμὼν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μύρῳ τῷ ἁγίῳ χρισθεῖς. Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ἄλλοις μὲν τοῖς ὁμογενέσιν ἀπόστοργος

ἦν, διαφερόντως· δὲ γε τῇ ἀδελφῇ. Ὡς δὲ καὶ πικρῶς εἶχον καὶ ἐλοιδοροῦντο τῷ ἀποκλίναντι διὰ τὴν μετάθεσιν, ἐνεπικραίνετό οἱ καὶ ἡ ὁμαίμων, καὶ μέσσω τούτων ἔχθρα συνίστατο. Ὡν ἐν μιᾷ διαλοιδορουμένων, κἀκεῖνος προσαπειλοῦντος ἀναφέρειν [P. 362] τῷ πατριάρχῃ καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὀνειδῆ διεγχαλεῖν, εἰς παρευρεθείς ἐκείνοις καὶ ἀναξιοπαθῆσας οἶον, τὴν ἐγκλήσιν ἐβλασφήμει καὶ πίστιν καὶ πατριάρχην, τὸν καταφρονετὴν ὑπεμφάνων, ὡς ἡκιστα φροντῶν, εἰ ἐπικαλοῖτο. Μικρὸν διηλθε τῆς ὥρας, καὶ ἀποστὰς ἐκείθεν, μετὰ τὴν ὁδὸν διερχόμενος, πρὸς μηδεμίαν αἰτίαν ἐμφανῇ συμποδίζεται καὶ πίπτει· πτώμα δεινὸν, καὶ ἔδοξεν ὑποσχῶν δίκας τῆς βλασφημίας, δεινῶς· συντριβείς τὸν πόδα. Ταῦτα μαθὼν βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς τὸ πραχθὲν ἡγησάμενος θαυματούργημα, τὸ πᾶν τοῦ παραδόξου τῷ πατριαρχοῦντι προσηναντίθει, δέον ἔν, οἶμαι, καὶ μᾶλλον θεῷ καὶ τῇ πίστει, ἣν ἐκεῖνος ἀφρόνως· βεβλάσφημῆκε. Καὶ αὐτίκα πρῶτας σύναξιν κοινὴν παραγγέλλει,

cat; quali severitate nullum eorum qui omnium confessione haberentur divinarum legum observatores exactissimi, usum fuisse constabat. Inter hos ille velut inanes contemptum fremitus erecta fronte, quo intenderat gradiebatur, fletus sibi paratissimo, et quo magis pergeret, benignius semper aspirante favore imperatoris, quantumvis interim omnes ringerentur, maxime autem insigniores quique æperime ferrent quæ ab illo videbant fieri, tantumque abessent a dignandis assensu vel approbatione sua ulla ejus actis, ut mores ipsius in comparatione cum aliis laude omnium celebratis præsidibus Ecclesiarum plane sibi videri monstrosos atque horribiles non dissimularent. In eam alios sententiam adducebat recta æstimatio veræ virtutis: alii sensu quodam innato et quasi genii abhorrentis incitabantur impulsu. Nonnullos, nec forte paucos, stimulabant iræ in Athanasium veteres, prioris olim ejus regiminis **520** injuriis accensæ, quarum memoriam præsens similium experientia refricabat. Cujusmodi præjudicia quos insederint animos, iis nimirum facile persuadent justis se nec reprehensioni obnoxii moveri odiis, dum eos aversantur quos iam merito cunctis exotos intelligunt. Verum Athanasius vel ignarus vel sic tanquam ignoraret securus adeo flagrantis in ipsum invidiæ, non iis solum quos priori functione patriarchalis potestatis irritaverat vexando, abscindique a sui communionem coegerat, durum indomitumque se præbebat, sed et sine discrimine cunctis aliis acerbus, austerus, morosus, ac velut mare procellosum, minaci semper apparere pergebat, si non etiam affectabat, terribilis specie. Porro imperator non magis illum quam proprii a principio de illo declarati auctoritatem judicii constantia perseverabat irrevocabili tueri; nec ei consulendi ejusque invigilandi securitati providam sollicitudinem remittebat. Quoniam vero tam licenter in vulgus

spargebantur libelli adversus Athanasium famosi, ut quidam eorum gravia et valde absona continentes usque ad ipsas imperatoris pervenirent manus, inventam is occasionem cupide arripuit patriarchæ de novo ad populum commendandi ex causa quam mox exponam. Habebat urbs inter alios variarum gentium inquilinos plures etiam aliquos Armenos. Horum quispiam relicto suorum ritu nostræ se catholicæ aggregaverat Ecclesiæ, sacro ad hoc unctus chrismate; quo nomine magnum in se concitavit odium popularium suorum, præsertim vero sororis, adeo ut passim eum cum cæteri consanguinei conviciis proscinderent, quod e religione patria ad aliam descivisset, tum eundem amarissime ob id ipsum germana increpare non desineret. Eratque tali ex causa continuum inter eos commissum jurgium. Quod dum die quadam ferventius agigaretur, hinc de more conviciantibus homini domesticis, inde illo minante se ad patriarcham relaturum quæ sibi exprobrarent et eos apud ipsum accusaturum, repertus illic quidam est qui, velut rem indignam ratus **521** intentari ipsis auctoritatem alieni patriarchæ et judicii ejus periculum denuntiari, erupit in maledicta, diris devovens et fidem et patriarcham istum, quem contemnere se nec nauci facere, aut quid de se censeret, si coram eo citaretur, omnino curare demonstrabat. Nondum huic tota a prolatis verbis talibus hora effluerat, cum abscedens inde, dum per urbem ambulabat, ex nulla quæ appareret causa supplantatur sterniturque humi diro casu, visus blasphemix pœnas pendere, quod eo lapsu pedum illi contritus alter est. Ex imperator cognito, eventum ex prima statim specie manifesto miraculo imputans, pro cætera sua admiratione patriarchæ, prodigium id esse a Deo declarante suum in ipsum amorem et ejus apud se merita mirabiliter patratum sine ulla dubitatione credidit, verisimilius, ni fallor, opinaturus, si

ἐπιτάττει δ' ἐνεχθῆναι καὶ τὸν καταραχθέντα ὡς ἄσχοντα τοὺς ἄλλους ἀποπέμπειν, καὶ αὐτίκα περᾶν εἶχεν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος. Οὐ δὲ καὶ ἐς μέσον τεθέν-
το, πολλὴν καὶ διωλύγιον διεξῆκε δημογορίαν, συν-
ιστῶν ἐντεῦθεν ὃν συνιστᾶν ἤθελε, τῶν δ' ἀπ' αὐτοῦ
σχιζομένων, καὶ μᾶλλον τῶν ἰδίῳ; ζηλούντων, τὰ
κλειστά καθήπτετο, καὶ ἐκεῖνοι τὴν γνῶμην ἀμε-
τάθετον εἶχον ἐφ' οἷς ἀρχῆθεν ἐπισχυρίζοντο. Καὶ
ἐπασχον μὲν, ἑκασχον δ' ἂν καὶ τὰ μέγιστα, εἰ βα-
σιλεὺς ὕψιζι καὶ συνεχώρει. Ἀλλ' ἀνείχεν ὅλως τὰς
ἐπ' ἐκείνοις τῶν ἄλλων ὁρμάς τρόποις χρηστότητος.

αβ'. Ἀνὰρρήσις τοῦ Καίσαρος Ἰταλοῦ.

[P. 363] Ἐν τούτῳ καὶ ὁ ἀπὸ μεγάλου δευκὸς
Ἰταλὸς μὲν τὸ γένος, ταῖς δ' ἀπὸ τοῦ βασιλείως ὀνο-
μασίαις ὡς γαμβρὸς κλειζόμενος, πέμπων πολλάκις
πρὸς βασιλέα καὶ τεχνιτεύων τὰς σκαιωρίας, τέλος
ἀποσταλέντα καὶ αὖθις τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα
κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἐγέρσεως
ὑποδέχεται καὶ Καίσαρ φημίζεται, δέχεται τε παρὰ
βασιλέως καὶ χρυσίου νομίσματα χιλιοστούς τρεῖς
πρὸς τριάκοντα. Συνέκειτο δὲ σφίσι λαμβάνειν καὶ
οἷου τοπικῶς μισθούς ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ μέχρι
καὶ ἐς τρεῖς χιλιάδας μαχιμῶν ἀνδρῶν παρακατα-

fidei ab isto blasphemia violatæ repetitam sic a
Namine ultionem fuisset interpretatus. Postridie
igitur mane confestim concionem frequentem
advocat. Præcepit autem eo in lectulo deferri eum
qui pridie pedem, ut dictum est, frugerat; quo in
medio posito sane longam et verbosam e superiore
Augustus loco effudit orationem, exquisitis eve-
hens præconiis quem volebat commendare, abscis-
sos autem ab eo, aut potius ei privatim inviden-
tes, haud parce omni occasione incursans, frustra
id quidem, quantum ad eos de sententia dimo-
vandos pertinuit. Adeo enim quidquid Imperator
diceret, nullam vim eorum animos immutandi
habuit, ut contra in antiquis adversus Athanasium
iudiciis et odiis magis inagisque confirmarentur.
Et patiebantur illi quidem ab Athanasio multa,
multo plura et gravissima passuri, si permitteret
eum imperator ad extremum indulgere maligno
suo genio. Inhibebat enim ille omnino et ab illis
arcebat, innatæ mansuetudinis instinctu, sævos
ferosque imminentium iis perdendis Athanasiano
impetus.

22. Acclamatio Cæsaris Itali.

Inter hæc is qui magnus dux fuerat, Italus quidem
genere, sed 522 qui generi appellatione ab impe-
ratore honorabatur, militens subinde ad Augustum
ei fraudum illum suarum artificiis implicans, de-
nique rursus ab eo missa Cæsarem dignitatis insi-
gnia, die qua Lazari resurrectio celebratur, induit
et Cæsar acclamatur. Accepit autem ab imperatore
tria et triginta nummorum aureorum millia. Con-
veneratque inter illos tradenda præterea illi fore
molliorum frumenti mensuræ locis illis usitate
centum millia. Ipse autem spondederat tria se

αχόντα τοὺς ἄλλους ἀποπέμπειν, καὶ αὐτίκα περᾶν
κατ' ἀνατολήν. Ἀλλ' ὁμως ἐκ σκαιωρίας καὶ αὖθις
οὐχ ὑπελείπετο πρόφασις, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν ἀνὰ
Κύζικον πέμπει, πολλοὺς δ' ἀνὰ Πηγὰς, ἱκανὴν δὲ
μοῖραν καὶ τῷ Λοπαδίῳ προσνέμει. Αὐτὸς δὲ καὶ
τοὺς περὶ τὸν Μπυριγέριον θάλλων ἤδη ἀποστατή-
σαντα, εἰ δὲ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θεο-
δερίχου ὑποποιούμενος, τούτοις μὲν μέχρι καὶ Μιτυ-
λήνης τὸν πλοῦν περιώριζεν, ἐκείνους δὲ παρακατεῖχε
καὶ προφάσεις ἐπλάττετο καὶ ἄλλας μὲν, τέως δὲ
γε τὴν ἐκδηλον, ὡς ἀκαθέτους δυτας οὐ δύναται
καθυπάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ ταῦτα μὴδὲ
ταῖς κεχρεωστημέναις μισθοφορίαις ἱκανωθέντας.
Ἵπεποιεῖτο δὲ καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων τοῦ
οἴτου συναγωγὴν. Καὶ ἀνὰ μέρος μὲν οἱ τοῦ βασι-
λέως συνῆγον ἐκ τῆς χώρας ἐκείνῳ τὸν σῖτον, ἀνὰ
μέρος δ' ἐκείνους τοὺς ἰδίους πέμπων ἐξαφόρει τὸ
εὐρισκόμενον, προφάσει μὲν ὡς ἐπιταχύνων τὴν
ἀπανάστασιν, τὸ δ' ἀληθὲς καὶ ὁ μᾶλλον κατενοεῖτο,
τὰς ἐπιθυμίας ἐμπιπλῶν καὶ καταφρονῶν ἐς ὅτι
μάλιστα. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἵνα δὴ καὶ πλέον τὸν βα-
σιλέα ὑποποιήσῃται, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τινὰς ἐτέρας
προφάσεις, τὴν μὲν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυγον τῷ

duntaxat bellatorum fortium millia e suis copiis
retenturum, ac dimissis reliquis cum illis traje-
cturum in Orientem. Quibus in cunctis admini-
strandis consuetas adhibebat astutias, variis præ-
textibus illudens. Nam ex illis quos se dimissurum
promiserat, multos Cyzicum misit, multos Pegas;
nec modicam eorum partem Lopadii collocavit.
Interim ipse Mpyrigeria palam imperatori rebel-
lem fovebat, et cum fratre notho Theuderichi ejus-
que classe piratica familiare commercium habebat,
idoneis eos officiis deliniens. Ac Siculis quidem illis
spatium incursandi maris usque ad Mytilenem præ-
stinavit: Catelanos autem quos dimissurum se pro-
miserat contra pacta retinens, fictas perfidiæ ex-
cusationes obtendebat, cum alias, tum illam jam
tralatitiam, haud posse se adigere quo caperet ho-
mines infrenes, qui præsertim debita dudum sibi
nec adhuc repræsentata stipendia reposcerent.
Nec temperabat quia fraudandi occasionem arri-
peret ex imperata de qua diximus comperatione
frumenti, ipsi prius quam transfretaret in Asiam
admetiendi. Ne enim unquam constitutus modio-
rum numerus plene posset confici, ut quamque illius
partem regii ministri conferri locum in 523 præ-
scriptum curaverant e variis regionibus tractus
Occidui, eam statim per a se missos jubebat tolli
exportarique prætextu accelerandæ migrationis
Augusto exoptatæ Catelanorum, revera autem, quod
satis clare pellucebat peritis rerum, inexplibili sæpe
indulgens cupiditati et Romanum imperium licen-
tissime ludificans. Sub hæc, ut imperatorem tanto
adstringeret artius, prout ei erat opportunum ad
varios quospiam perplexarum machinationum fines,
socrum suam et cum ea uxorem gravidam in ur-
be ad imperatorem se conferre jubet, allegaturas

ἐγγαστρέφῃ βαρουμένην φόρτιν πέμπει κατὰ πόλιν πρὸς τὸν κρατοῦντα, περιαργῶν τὴν διαπεραιώσιν ἐκ [P. 364] προφάσει, ὡς εἰ μὴ ἐπανεέλθοιεν αὐταὶ ἐξηνυσμένοι καὶ τῶν ἀπαιτουμένων, οὐδ' ὅλως περαιωθῆσόμενοι.

κγ'. Ὅπως ἐπὶ τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαήλ δ Καῖσαρ, καὶ τὰ κατ' ἐκείνου.

Αὐτὸς δὲ συμπαραλαβὼν οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάβρει, ποσούμενους περὶ τοῦ ἐκατὸν καὶ πεντήκοντα, ἔγνω πρὸς βασιλέα Μιχαήλ κατὰ τὴν Ἀδριανου διαγόντα ἀπελθεῖν, προφάσει μὲν καὶ τῷ φαινομένῳ ὡς προσκυνήσων καὶ βλέψων ὃν ἐς τότε οὐκ εἶδεν, ἔτι δὲ γε, καὶ ὡς ἔλεγε, συνταξόμενος μύλλων διαπερᾶν, τῷ δὲ γε βαθυτέρῳ, καὶ ἐφ' οἷς ὑπωπτεύετο, κατασκοπήσων τὸ περὶ τὸν βασιλέα στρατεύμα. Καὶ γὰρ οὐδ' ἐκείνοι πρὸς τὰς αὐτῶν ἀτασθαλίας ἠρέμουν, ἀλλ' ὑπονοοῦντες τὴν ἀπιστίαν, καὶ μᾶλλον Ἀλλανὸς καὶ τὸ ἐκ παλαιῶ Περσικόν, οὓς καὶ Τουρκοσκπολλοὺς ὠνόμαζον, οἱ μὲν περὶ τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν καὶ τοὺς οἰκέλους κοσμήτορας, τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν περὶ τὸν μέγαν πριμικτήριον τὸν Κασσιανὸν καὶ τὸν Δούκην καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην ταττόμενοι, τὰ τῆς Μακεδονίας τε ὀχυρὰ διελάμβανον ἀπαναστάτων τῶν οἰκητόρων κατὰ βασιλικὴν διὰ τὸν κίνδυνον

πρόσταξιν, καὶ κύκλῳ περιτχόντες τὸν τόπον ἐφ' ἡμέραις ἐστρατοπεδεύοντο, τοῦ μὲν προσβαλεῖν Ἰταλοῖς ἀποσχόμενοι, ἔννοιαν δὲ διδόντες ὡς ἐπιθήσονται φανερώς εἰς ἀποστασίαν καταστᾶσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ὑπωπτεύετο. Ἦν τοίνυν ἐντεῦθεν καὶ κατασκοπήσεως ὑπόψια, ὡς αἰρηται, αὐτόθεν ἀφικνούμεν, ὅτι γε καὶ ἐκάστῳ τῶν κατὰ δύσιν φρουρίων, οἷς ἐπισταίη, ἰδίους ἐκ Κατελάνων ἀρμωστὰς καθίστη καὶ φύλακας. Βοηδρομιώνος τοιγαροῦν ὀγδόῃ λήγοντος ἦν, καὶ ἠγγέλλετο τῷ κρατοῦντι Μιχαήλ ἡ τοῦ Καίσαρος ἀφίξις ἀνὰ τὴν δεξιὴν ἅμα τῷ στρατῷ διάγοντι. Ἀγγελεῖν δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ γυναικαδέλφου [P. 365] ἐκείνου Ἀσάν θαύμα ἦν· καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐπυθάνετο πῶς ἂν καὶ παραγένοιτο, εἰ ὄρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως τε καὶ πατρὸς, ἢ αὐτὸς καὶ γνώμης ἤλθεν αὐτεθελούς. Καὶ ὁ, τὴν πρὸς αὐτὸν μὲν δουλείαν καθωμολόγει, καὶ ὡς προσκυνήσων πάρεστιν, ἅμα δὲ γε καὶ κατὰ τὴν προκείμενῃν ὁδὸν τὴν ἐπ' ἀνατολῆς αὐτῷ συνταξόμενος. Ὁ δ' αὖθις ἀντέπεμπε καὶ λόχοις ἐδεξιοῦτο προσήκουσι. Τετράς ἦν τῆς τοῦ Θωμᾶ λεγομένης ἑβδομάδος, καὶ τὴν ἐσπέραν ἀνέσας, βασιλεὶ φανείς καὶ φιλοφρονηθεὶς ὡς εἰκὸς ἐξίτω, βασιλικαί, ὁμοστασίαι, τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν σὺναμα βασιλεὶ τῇ

ei, quibus scilicet invitatus a transfretando prohiberetur, causas plausibiles, a contumacia recusantium id facere militum ductas, professus etiam discedentibus matronis hand se sperare prius posse persuadere Catelanis trajectum, vel cum iis, ut iubebat Augustus, in Asiam unquam transmissurum sese, nisi reversæ confectas impetratasque ab imperatore referrent militum petitiones et pecuniam plene solvendis suffecturam stipendiis cunctis retro debitis.

23. Ut adierit Michaelē Augustum Cæsarem, et quid eo congressu inter eos actum.

Ipse autem sumens secum cohortem amicorum quibus maxime fidebat, numero circiter quingenta supra centum, decrevit ad imperatorem Michaelē Adrianopoli degentem proficisci, specie quasi veneraturus et visurus principem quem nondum viderat, prætereaque vale ipsi dicturus, stans velut in præcinctu transmissionis in adversam continentem: altiori tamen, quod sagaces suspectabant, ad id impulsus consilio, nimirum ut sic præsens exploraret quales essent et an tantum metuendæ Michaelis Augusti copiæ. Haud enim adeo hebes erat Rontzerius ut prorsus non intelligeret, quod satis eminebat, infensum infestumque sibi ac suis Catelanis istum esse exercitum, quippe fama irritatum immanium injuriarum per quas illi Romanos, cives ipsorum, quia et plerosque familiares et consanguineos, avarissime ac contumeliosissime vexassent. Ad hunc ulciscendi præterita scelera impetum adjuungebatur cura prævertendi futuram rebellionem, cujus mox erupturæ multa exstabant indicia pene manifesta. 524 Et hanc in partem eminebant Alanorum maxime studia, Per-

sicorumque itidem veterum sub signis Romanis ordinum, qui Turcopulorum nominabantur. Horum quibusdam præerat oriundus e Bulgaris Bussilas. Alii præfectis e sua gente sibi propriis parebant. Romanæ vero legiones, quas ductabant magnus primicerius Cassianus et magnus hetteriarcha Ducas, munitione a se in Macedonia præoccupaverant, jussu Augusti fuga incolarum ob metum instantis periculi deserta, et castris circum positissimis amplexa locum illum, stativa ibi a diebus jam aliquot habebant, abstinentes quidem a committendo cum Italis prælio, ansam autem illis dantes opinandi, haud omissuros se impetum in ipsos facere, simul, quam moliebantur cujusque suspecti merito erant, defectio in effectum prorupisset. Hæc prudentiores nostrorum reputantes non fere dubitabant, quin explorandi animum alio fucans Rontzerius obtentu istum ad Michaelē Augustum accessum affectasset, maxime cum recordarentur certis nuper nuntiis auditum, quæcunque in Rontzerii venissent potestatem arces tractus Occidui, studiose ab eo Catelanis præfectis fuisse commendatas, attributis cuique ad earum tutelam validis ex eadem gente præsidis. Octava igitur supra vicissimam Martii mensis dies illuxerat, cum imperatori Michaeli occasione census militaris apud exercitum forte tum versanti Cæsaris adventus ab Asane fratre Cæsariæ illius conjugis nuntiatus est. Hic statim Michael per missos Cæsarem interrogavit, cur, quo animo, cujus impulsu veniret, an sponte ipse ad id consilium appulisset animum; et qui sibi obsequium jam rite professus esset, an debitam exhibitorus venerationem sibi se vellet sistere, valeque dicturus ad mox capessendum sibi præ-

Ἀδριανού εἴσεισι. Ταύτην δὲ καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ἀγγέλιαν φιλοτησίαις αὐτὸν βασιλεὺς παρῆναι τὰ εἰς προσήκειαν διοριζόμενος, ὡς μηδὲν ὅλως τῶν Ῥωμαίων χωρῶντων τοιαῦτα ἤθη τυραννικὰ καὶ ἀπόχρεα. Ἐκείνος δ' ἔτι πεπυδῶν τὴν ἀποχώρησιν οὐκ ἐν συνετάττετο, καὶ τὴν παραίνεσιν ἀσμένως ἰδοῦτο.

κδ. Φόνος τοῦ Ἰταλοῦ Καίσαρος.

Οἱ δὲ Ἀλανοὶ ἐθύμαινον κατ' αὐτοῦ, τὸν καιρὸν ἐπιτρονύοντες, ἔχοντες μεθ' αὐτῶν καὶ τὴν Γεωργίου, οὗ ὁ υἱὸς κατὰ τὴν Κούζικον ἀπεκτάνθη, καθὰ φάσαντες εἶπομεν. Παρηκολούθουν οὖν τούτῳ σιγῇ ἔθεν κάκειθεν. Δοθέντος οὖν ἐκείνῳ καιροῦ τὴν Αὐγούστην ἰδεῖν μόνον, τῶν ἄλλων Ἰταλῶν πάντων ἔξω που ἐστῶτων, ἀπερχόμενος καὶ ἤδη τῆς πύλης ἀνοιγμένης τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἡ Αὐγούστη ἦν, δέχεται καιρῶν τὴν πληγὴν ἐπισθεν διὰ τῶν νεφρῶν παρὰ τοῦ Γεωργίου ζητοῦντος τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Καὶ ὥς παραχρῆμα πίπτει, ἀνὴρ βάρβαρος μὲν καὶ ἔλικος καὶ ὡς τὰ πολλὰ φρονηματίας, ἀλλ' οὖν δέξῃ εἰς πολέμους καὶ διεγχευμένους. Θρυῖς ἐντεύθεν

ἀγείρεται, [P. 368] καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῆς, ὡς εἶπεν, ἐκείνον διεσπείραζαν καὶ ἀπερρόφουν τοῦ αἵματος, τῶν ἰδίων μεμνημένοι· οὕτως ὠπλίζεν αὐτοὺς ἡ κακία. Ἀραντες οὖν τὸν νεκρὸν ἐκείνου ἔξω που καταρρόπτουσι. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ μόλις αὐτοῦ γεγονῶς ἡρώτα πρὸ πάντων περὶ τῆς Αὐγούστης εἰ περιῇ· φόνος γάρ, ὡς ἤκουεν, εἰργασμένος ἐν τῷ αὐτῆς οἰκήματι μὴ τι κάκεινη πέπονθεν ἀνέκαστον φοβεῖν ἐπῆγεν. Ὡς γοῦν τὰ χρηστὰ μὲν περὶ τῆς Αὐγούστης μαθὼν ἦν, κἄν οἶον ὑπερπαθήσαι· τοῦ ἀνδρός, ὅμως φρόνιμος ὢν προσμηθεύετο πάνυ σοφῶς, καὶ προσέταττε μὴ ἐκφυνθῆναι τὸ σύνολον τοῖς ἄλλοις Ἰταλοῖς· ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσιν. Ἐκείνους οὖν μηδὲν εἰδότες τῶν συμβάντων σιγῇ κατὰ τὸ πρόσταγμα περικυκλώσαντες ἐκέλευσαν ὀρισμῷ τοῦ βασιλέως τὰ ὄπλα εἰς γῆν θεῖναι, καὶ ἀκονεῖ εἰσέρωσαντο, ταῖς εἰρηκαῖς ἀνόπλους ἐγκατακλείοντες. Ἐντεύθεν οἱ Ἀλανοὶ καὶ ἀνατολικοὶ τοῦ Καίσαρος· φονεῖς φανέντι τῷ βασιλεῖ τὴν τόλμην ἀπελογούντο, ὡς οὐκ ἄλλως οὐκ ὄν μὴ τὴν πολλῶν ἀλάστορα, αὐτῶν δὲ βασιλέων ἀποστάτην τὴν γνώμην, ἀνηλεῶς κατασφάττοιεν. Ἄλλοι δὲ καὶ

scriptum in Orientem iter. Ad ea ille cuncta 525 obssequiosis humilibusque occurrens responsis, fidem perficere ac submissi accessus plenam fecit. Quarta erat feria hebdomadæ quam Thomæ nominant, quando sub vespere admissus ab Augusto Cæsar cum cæteris utriusque personæ dignitati congruis affectus est honoribus, tum mensæ regie communi participatione dignatus. Postridie simul cum imperatore in urbem Adrianopolim inductus est; qua et consequenti die omnibus iudiciis liberalissimæ benevolentiae deliniciens suum hospitem Michael Augustus eum interium magnopere hortabatur ad tractandos modestius ac mansuetos Romanos, libere quin etiam denuntians fieri non posse ut ii amplius obnoxie quieteque tolerarent tyrannicos istos et rigidos ipsius et suorum mores. Eam ille admonitionem libenter audire præ se ferens, quasi festinans ad imperatam viam dimitti se postulavit, officiosissime in digressu vale dicens.

24. Cædes Itali Cæsaris.

At Alani qui tum erant in Michaelis comitatu, dudum infensi Rontzerio, ejus ulciscendi ocrasionem observabant, haud lenem ad id instigatorem secum habentes Georgum illum, cujus filium apud Cyzicum Cæcelani occiderant, prout superius narravimus. Hunc igitur taciti quocunque se conferret sequebantur. Contigit autem ei poacenti dari horam admissionis ad Augustam, quo erat ipse solus introducendus, Italiam quos ducebat comites, procul extra fores palatii jussis subsistere. Hoc momentum suis consiliis aptissimum Alani cupide captantes, desiliatum præsidio suorum Cæsarem in ipso cubicali Augustæ aditu a tergo plaga lethali in rebus transfodiunt. Auctor vulneris ipse Georgus fuit, pænas interfecti filii repetens. Eo Cæsar ictu

protinus concidit, homo barbarus ille quidem et injustus, magnorum tamen plerumque spirituum 526 altæque mentis, nec non acute providus expeditique in bellis consilii, ad hæc expectatus et acer in occasionibus rei gerendæ. Sireplit per hunc casum concitato cohors quædam non longe inde distans militum Asianorum prima quod acciderat cognovit. Ili memores gravium injuriarum quibus Rontzerius suos ipsorum clives popularesque, quin et plerorumque cognatos intimosque adhaes afflixerat, ea in ipsam irruperunt rabie ut ejus sanguinem ligurire velle viderentur. Discerpservit ergo moribundum insatiabili furore, atque exsangue jam cadaver in locum extra seductum projecerunt. Consternatus isto inopinato tumultu Augustus Michael primum omnium, quod viam in Augustæ cubiculo factam audiret, de ipsa timeit, ne quid sinistri passa esset. Percontatusque, ut cognovit salvam esse ipsam, solum trucidatum fuisse Cæsarem, etsi viri casu indoluit, tamen, ut erat prudens, prævertendum strenue putavit, ne quid a Latinorum Cæsaris comitum desperata rabie funestæ commotionis oriretur. Primum accuratissimam dedit operam ne ullum ad eos, foris ubi stabant, rei gestæ indicium emanaret; interimque jussu ejus prætoriani maximo numero circumdantes illos nihil minus opinantes et funditus ignaros patrati factioris, jasserunt Augusti nomine arma quæ gestabant humi deponere. Sic eos sine certamine exarmatos et comprehensus universos custodiis incluserunt. Sub hæc danti se in conspectum Augusto Alanorum primores auctores cordis et adjutores Asiani fidenter excusabant factum, jure occisum a se falsum istum Cæsarem aientes, cum in ultionem rapinarum et flagitiorum quibus Romanos insolentissime vexasset, tum in præcautionem rebellionis quam perf-

μειζοσιν ὁρμαῖς ἀλλήλους παρκαροτήσαντες, καὶ μᾶλλον Ἀλανοί, ἐπιβάντες τῶν ἱππῶν ἐξέθεον πανταχοῦ, ὅπου ἂν καὶ καταλήψαιντο Κατελάνους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν ὅλην τῶν στρατευμάτων, καὶ δεισας περὶ ἐκείνους μὴ πως ἀσυντάκτως ἐκθέοντες ἤττηθῶσι καὶ εἰς κίνδυνον αὐτοῖς ἡ ὁρμὴ περιστῇ, πέμψας τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον σύναμα καὶ ἄλλοις ὑποστρέφειν ἐπέσπευ. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἦνυτε τὸ παράπαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέθεον καὶ τόποις τισὶν ἐπιστάμενοι Ἱταλοῖς μὲν (οὐδὲ γὰρ ἀπυστά πω σφίσι τὰ τοῦ Καίσαρος ἦσαν) φόνον ἐπῆγον, ἱππους δ' ἐκείνων καὶ ὅπλα καὶ χρήματα τοὺς μὲν ἀπῆγον, τὰ δὲ συνέλεγον. Φθάνει δ' ἐπὶ τοῦτοις καὶ τὰ τῆς φήμης ἐντελέτερον, καὶ ἀκαρῇ ἅμα Κατελάνοι πάντες τὴν Καλλίου εἰσελθόντες (ἦν γὰρ ἐκ πλείστου κατασφαλισμένος τὸ φρούριον) ἑαυτοῖς μὲν προνοοῦσι τὴν σωτηρίαν, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους παμπληθεῖ κτείνουσι, μὴδ' αὐτῶν φειδόμενοι τῶν νηπίων. Τέλος περὶ τῶν ἰδίων, ὧν τε Καίσαρ ἐπῆγστο καὶ τῶν ἐν εἴ πόλει καὶ τῶν ἐκασταχοῦ πεμφθέντων, δεισαντες μὴ κἀκείνους κίνδυνος, περιστῇ, κατασχόντες τοὺς περιόντας φυλακαῖς ἐτήρουν. Ἐμελλον δὲ καὶ τοὺς

A περὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θεωδερίχου ἐγγύς που ναυλοχουμένους εἰσφρήσεσθαι· ὡς δ' οὐχ ὠμολόγουν περὶ τὰ συμφωνούμενα, [P. 367] ἐκείνοι· μὲν ἐρηκὺν κατατρέχειν τὰς νήσους, κωφὴν ἑαυτοῖς συμμαχίαν καὶ ταῦθ' ἡγοούμενοι, αὐτοὶ δ' εἰς στερεῶν παρσκαυάζοντο μύχιν.

κε'. Ὅτι Κατελάνοι ὑποκνησθέντες τὰ κατὰ δύσιν ἡρήμουν.

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἡμέλει τὸ σὺν παν, ἀλλὰ τὰ τῶν Βουλγάρων ἐν ἀνακωχαῖς θίμνος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν πριμικήριον ἐφορμᾷ. ἅς καὶ περικαθίσας τὸ φρούριον πολιορκῶν ὡς εἶχεν ἐμύχετο, ἔστι δ' οὐ καὶ κατετροπούτο. Πληθουμένων δ' ἐκείνων καὶ ἡδὴ θαρρόντων τὰς ἐκδρομὰς ἐπὶ τῇ κενῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀσχολίαν (ἡ γὰρ Μπυριγέριος περιεδοουκῶσι τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, καὶ πέμπων παρ' αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὴν ὑπήκοον ὑπακρίνετο ὡς ἐν κενοῖ· καὶ τῶν φόνων γενομένων, ὡς ἔλεγεν, ἀνακωχὰς σκαιωρῶν ἐντεύθεν) κατοχυροῦσι μὲν ἐκείνοι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλείον τὸ φρούριον, μακραις δ' ἐπὶ τὰς ναοὶ καὶ ἄλλαι ἐνὶ μικραῖς μάχῃμον ἐμβαλόντες λαὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν

diosissime in Augustos machinaretur, prout evidenti-
libus erat indicis compertum. Interim vero totis
trepidabatur castris, alio alium Michaelis militum
passim adhortante ad erumpendum in Latinos
morte ducis ipsorum superato faciliores futuros.
In primis 527 Alani conscensis raptim equis cum
alia manu in istam incursionem feruntur. Cujus
certior rei Augustus factus, ac veritus non im-
merito ne suæ fere universæ copię injussu inexplorato
solutisque ordinibus ruentes, insidiis exceptæ aut
iniquo uspiam deprehensæ loco, clade aliqua in-
signi temeritate privatam damno magno publico
luerent, misso post eos sollicito patruo suo Theo-
doro cum aliis, revocare conabatur, nequidquam
id quidem, obfirmatis inflexibiliter cunctis in audaci
proposito; præterquam jam plus aliqui præcurre-
rant quam ut eos assequi serius egressi potuerint.
Itaque in manus aliquas stativaque sparsim posita
Italorum inciderunt nostri, et perculsos eos nacti
fama quadam necis Cæsaris facile fuderunt fuga-
runtque, equis eorum abactis, armis et pecuniis
direptis. Plenior autem cunctos jam imbuente
Catelanos tristic eventus notitia, momento concur-
rerunt universi Callipolim, quam sibi arcem ex
longo provide in perfugium dubiorum temporum
paraverant. Huc primo impetu delati, flagrantis
iræ vim sævam in Romanos illic repertos effude-
runt, universos trucidantes, nulla vel ætatis teneræ
vel infantie misericordia. Deinceps tamen reputan-
tes eos e suis qui Cæsarem comitati euntem fue-
runt, tum quosdam Constantinopoli degentes et
varias in partes ad tractanda negotia commu-
nia dimissos, haud dubie detentum a Romanis
iri, quibus permutatione redimendis utile foret
habere Romanos in custodia, quos inde potuerunt
capere, incolumes custodierunt. Conati etiam per

legatos sunt persuadere fratri notho Theoderici,
classem non longe habenti, ut infeste exscendens
in terras imperii sese ipsis adjungeret. Sed propo-
sitis hinc inde conditionibus haud coalescere socius
inter 528 ipsos potuit. Tandemque Siculis infecto
societatis Catelanicæ negotio, libera in fructum
cessit incursatio deprædationeque insularum; Ront-
zerianis exclusis illa spe, totam fiduciam collo-
cantibus in munitione Callipolitanæ arcis: in qua,
si oppugnarentur, acri atque invictæ se accingebant
resistendi constantiæ.

25. Ut irritati Catelani tractus occidentis desola-
verint.

At neque Michael Augustus in tam ancipiti rerum
cardine sibi ac reipublicæ deerat, sed indutiis, qua-
libus pro tempore licuit, pausam adeptus belli Bul-
garici, magnum primicerium cum ipsi proprie sub-
jecta parte non modica copiarum oppugnatum
arcem Callipolis misit. Atque ille obsidione ample-
xus locum, strenue rem adversus inclinos illic et
non raro erumpere conantes Latinos gerebat, non
D sine prospero successu secundorum interdum præ-
liorum. Procedente tamen tempore, ac hinc qui-
dem Romanis longo irriti obsidii tædio languescen-
tibus, Catelani accipiendo subinde illata navibus
subsidia suorum adeo jam aucti numero sunt, ut
potiri campo inferreque ultro bellum emissis ad
regiones circumsitatas vastandas sat validis copiis
auderent. Causa ejus incommodi fuit nova Mpyri-
gerii fraus, qui nota sibi Andronici facilitate iterum
in suorum periclitantium gratiam abuti tentavit,
eo plane quem speraverat fructu. Post illa enim
quæ de illo diximus, et necem Rontzerii, litteris
ad imperatorem missis se ipsi videlicet subjectum
nec a jurata fide obsequii desciscere volentem
vanis verborum officiis exhibuit. Tum hujus obtentu

ἄλλας κατόπιν ἐκπίμπειν συναμυνουμένας τοὺς Ἀ
ἐπιόντας. Ὡς γοῦν συνετάττετο [P. 369] βασιλεῖ
καὶ πρὸς ταῖς ἐξόδοις ἦν, ἀγγέλλεται οἱ παρὰ τοῦ
κόμητος τῆς νεῶς ὡς Ἀμογαβάρους καὶ ὑπὲρ τοὺς
πεντήκοντα, ὡς εἰκάσαι, κρυφθὲν ἔχει τῶν κατα-
στρωμάτων ἐντός· ὃ δὲ καὶ φωραθὲν εὐθέως τὴν
ἀπιστίαν παρίστα καὶ τοῦ τριηράρχου. Καὶ ὁ μὲν
ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ (οὐπω γὰρ καὶ οὗτοι
τελέως ἤγγέλλοντο τὰ δεινὰ) ἐν τηρήσεσιν ἦσαν,
πλὴν τῶν ἀποστάντων ἐκεῖθεν. Ἀλλ' εὐθὺς αἱ πι-
κραὶ φῆμαι κατελάμβανον, ἃς οὐκ ἄλλος, ἀλλ' αὐτοὶ
ἐφήμιζον οἱ παθόντες, καὶ θοοὺς ἡγεῖρετο παμπλη-
θὴς, καὶ θόρυβος ἐκ πάντων διὰ τὸ φίλοιχτον ἴστατο,
καὶ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν νεῶν κατηγνῶντο κατάλυ-
σιν, ὡς οὐκ ἂν πάθοιεν τοιαῦτα, εἰ ὁ συνήθης στό-
λος περιὼν ἐξηρῶετο, καὶ πολλὰ καὶ περὶ τὸ εἰκὸς
διελάλουν. Τοῦτο γυνὸς πατριάρχης, ἀπάρας ὡς
εἶχε τῆς κατοικίας ἥ ποῦ κατέκει, ἔργον ἔχων τὸ
σπουδαϊότατον περὶ τὸν δῆμον σπουδαιοτριβεῖν καὶ
γε τὰ πολλὰ δημοχαριστεῖν, κατὰ τὴν μέσσην τῆς
ἀγορᾶς μεσημβρίας ἐφίσταται, καὶ ζυγχαλεῖ τοὺς

ζυγκλυδας καὶ οἷς συνήθης ὁ θόρυβος. Καὶ ἐν τῇ
τῶν ἐκεῖ ναῶν καταστάς μακρὰν κατέτεινε τὴν δια-
λαλίαν καὶ καταστέλλειν θορυβοῦντας ἡπείγετο, τὰ
πολλὰ συναινῶν ἐκείνοις, καὶ τῶν δυσμένων, οἷς
ἐν πολλοῖς οἷτος, καταιτιώμενος. Τέλος ἐπεὶ τὸν
πολὺν γογγυσμὸν περὶ τῶν νεῶν κατεμίνθανεν, ὡς
μὴ οἶον τ' ὄντος αὐτοὺς ἀσφαλῶς διαζῆν, εἰ μὴ γε
νῆες κατὰ τὸ πάλαι Ῥωμαίους σύνηθες ἐξαρτῶντο,
γνώμας ἀγριουμένας ἐξομαλίζειν θέλων ἀμνηστῶν
καὶ λόγους καὶ ὑποσχέσεις, τινὰς ἐκείνων καὶ τοῖς
ἐκδηλοτέροις παραλαβὼν ἀναφέρειν καθυπισχεῖτο,
ἔτι δὲ καὶ τὴν ταχίστην ἐξατρύνειν εἰς τὴν τῶν ἐπιόν-
των ἀμυναν πρόθυμον ἑαυτόν. Καὶ ὁ μὲν ἐν τοῖς
ἦν δημαγωγῶν καὶ δημοχαριστῶν ἐς τὰ μάλιστα, εἰ
καὶ τὸ ἦθος αὐτῷ ἀμετάβλητον ἦν, βασιλεὺς δὲ Γε-
νοῦτας ἤξιον καὶ χρημάτων χιλιοστίας εἶδεν εἰς
ὅπερ ἐξ αὐτῶν ἐσθῆσαντες πολεμαρχικὸν ἐπιθήσαν-
ται. Ὁ ζυγκλὺς δ' ὄχλος εἰς ταυτὸν γεγονότας, ἐπεὶ
τὰ μὲν ἐξω δεινὰ κατηγγέλλοντο, αὐτοὺς δ' οὐκ ἔτι
ἐκεῖ γενομένους ἀμύνεσθαι, ἔγνωσαν τοῖς ἐνθὺς τῆς
πόλεως Κατελάνοις ἐπιχειρεῖν. Οἷς μὲν ἦν συνήθης

ginta Amogabaras armatos. Id quod a missis illico
exploratoribus incredibilis facti verissimum reper-
tum perfidiam trierarchæ manifestam fecit. Quare
is quidem clausus asservatur, deprehensi vero in
latebris milites, quasi ut plenius inquireretur de
nondum perfecte convictis maligni animi, in cu-
stodias et ipsi dati sunt, præter paucos, inter pri-
mum tumultum elapsos. Ejus rei fama statim per
civitatem incredibiliter consternavit populum, ima-
gine horrendi exitii in quod pene fuisset nimia
facilitate credendi respublica conjecta. Primæ in
hoc tumultu partes erant convenarum, de quibus
diximus, illorum vi ac terrore Catelanica incursio-
nis compulsorum intra urbem. Hi ut experti im-
manitatem ejus gentis, cujus in potestatem tantum
non data urbs fuisset, ejulabant videlicet impoten-
tius cæteris, uno se nimirum omnium scire alienas
quantum habere perniciem Catelanica, quam tau-
tum non incurrisset, servitus; et mœstitiam e
vicinia periculi querulam contagione in plebem
facili vulgantes, luctus sibi planctusque pariter
complorantium simul universorum **531** aggrega-
bant. Hinc procedebatur ad causas mali, nempe
illeo exteris necessario rem navalem credi, quod
classem dudum Romanam negligentia præsentium
absumi ac funditus destrui siverit. Id ni fuisset
perperam admissum, haud se his nunc obnoxios
miseriis futuros. Hæc effundebantur populari licen-
tia in liberam vituperationem administrantium rem
publicam, quam dissolutis perversisque consiliis
perditum nimirum irent. Increbescibat tota civi-
tate gliscens murmur, nec procul a seditione res
erat, concurrente ac vociferante undecunque turba,
quando patriarcha ejus commotionis indicio accepto
raptim domo ubi diversabatur prodiit, nihil non
expectari certus, quo spes esset delinendi compo-
nendique in obsequiosam quietem cesserat jam in

tumultum populi. Ergo, quantum affectare con-
tendo poterat, popularitatis arte homo parum ad
id natura factus conciliare sibi gratiam irate mul-
titudinis studebat, meridie medio se fere densis et
invicem trudentibus cuneis immiscens temere hac
illucque cursantium. Ibi convenas præsertim ad se
convocat, uti præcipuos ex more tumultuum aucto-
res. Tractosque ad se non paucos in templum illic
forte obvium inducens prælongam peroravit con-
cionem, prout putabat, accommodatam pacandis
animis et seditioni compescendæ. In ea sensus
ostentavit majori in parte consentaneos judicis
audientium, pariter ut illi magistratus in multis
culpans. Denique illud ipsum maxime invidiosum
querelarum caput, de classe Romana incuria re-
gentium pessumdata, haud parce invehens exage-
ransque ventilavit, et ipse affirmans large in hoc,
nec non periculosissime, peccatum, ultroque pro-
fitens nullam affulgere spem restituendæ publice
securitatis, nisi naves, ut olim, Romanæ Romanis
instructæ classariis mare nostrum ac portus a vi
externa tutarentur. Libens scilicet audiebat flagrans
ira populus eadem quæ sentiret ipse a patriarcha
dici. Quo ille ad eum sedandum prompte utens
momento gratiæ, disertissime affirmavit ac san-cte
promisit omnino curaturum se ut isti male hacten-
us gestæ reipublicæ parti protinus succurreretur.
Pro certo igitur haberent visuros se brevi arma-
tam Romanam **532** classem; quam etiam ipse, si
esset opus, alacriter conscenderet, duceretque ad-
versus infestantes mare Romanum hostes. Quin
adeo jam nunc sese proficisci ad eam rem urgen-
dam, istisque negotii adjutores exposcere quorum
eminere studia publicæ salutis in ipsa conatore
cerneret. Sic ipsa capita turbarum secum alius
abduxit, non mediocri nec a rigila ejus in sol-
dabile sperabili artificio gratiæ vulgi sane in tempo-

γειν κατὰ τὴν περὶ αὐτὸς Γεννοῦταις, οὐκ εἶχον
 ἑκατὶ γυνόμενα τιμωρεῖν· μαθόντες δὲ τηρουμένους·
 τινάς, ἐν οἷς ὁ ἀμνηραλῆς ἐπεφέρετο, κατὰ τὴν τοῦ
 παγίος· Ῥαοὺλ οἰκίαν, παμπληθεὶ συρρέουσιν
 ἐμδρόμῳ ἀπῆλθον ἐκείνους. Ὡς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους
 ἐκ τοῦ ῥάστα προδοθέντας ἀναιρεῖν, [P. 370] πῦρ
 ἐνδὲν αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ
 πάντα τε τάκειν διαφέρουσι καὶ οὐκ ὀλίγα δεινὰ
 κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τολμῶντων ἐγένετο. Κατὰ δ'
 οὐκ ἐμδρόμῳ ἀπῆλθον ἐκείνους. Ὡς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους
 ἐκ τοῦ ῥάστα προδοθέντας ἀναιρεῖν, [P. 370] πῦρ
 ἐνδὲν αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ
 πάντα τε τάκειν διαφέρουσι καὶ οὐκ ὀλίγα δεινὰ
 κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τολμῶντων ἐγένετο. Κατὰ δ'
 οὐκ ἐμδρόμῳ ἀπῆλθον ἐκείνους. Ὡς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους
 ἐκ τοῦ ῥάστα προδοθέντας ἀναιρεῖν, [P. 370] πῦρ
 ἐνδὲν αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ
 πάντα τε τάκειν διαφέρουσι καὶ οὐκ ὀλίγα δεινὰ
 κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τολμῶντων ἐγένετο. Κατὰ δ'

στραφέν. Ὁρμῶν δ' αὐτίκα καὶ ἄλλαι; οἰκίαι; ἐπι-
 χειρεῖν, καὶ μάλιστα μεγιστάνων, τοῖς δημαγωγοῖς
 λόγοις τῶν ἐπιστάντων καὶ μᾶλλον παρακροτούμε-
 νοι. Καὶ παρὰ τὴν τῶν Κατελάνων αἰτίαν ὡς δῆθεν
 ἐν αὐταῖς κρυπτομένων, ἐχέλου καὶ οἷς ἄρ' εἶχον
 ἐκ τινων αἰτιαμάτων μέμψεσθαι.

κζ. *Περὶ τῶν ἐκ Γεννοῦταις φανεισῶν ἰς μακρῶν
 ῥητῶν.*

[P. 371]] Κἄν τὸ κακὸν προσέθῃ, εἰ μὴ γε κατ'
 ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκ Γεννοῦταις μακρὰ νῆς ἐκκα-
 δεκα, ἐμπορικῶν ἐπιφορτοὶ προσδοκῶμεναι, νότου
 πασόντος μετρίου καὶ παρὰ τὸν τῆς προσδοκίας
 καιρὸν ἐφίσταντο. Ἦν μὲν οὖν τοῖς Κατελάνοις καὶ
 Ἀμογαβάροις ναυλοχουμένοις κατὰ τὸ Ῥήγιον
 πραττόμενα τὰ δεινὰ, καὶ ὡς φοβεροὶ κατὰ τὸ εἶδος
 δοκοῖεν, νήπια μὲν ἐξ ἀφεδρῶνος ἐς στόμα τοῖς ἰσίοις
 παλτοῖς ἐμπεύρουσιν, ἀνδρῶν δὲ τοῦ; μὲν πυρπο-

caplandæ. Interim Genuenses orabat imperator,
 aliquot etiam nummorum millia ultro largiens, ut
 e suis sibi navarchis ad id aptum aliquem classi
 Romanæ præficiendum darent. Multitudo porro
 conveniarum temere per urbem vagans, causæ ac
 fortunæ societate in unum coacta cœtum, querulis
 se mutuo, ut fieri solet, incendebat vocibus, iterans
 quæ de vastationibus regionum extra urbem gravia
 in horas et miserabilia nuntiabantur. Addebant
 quidam provinciis perditis civitatem nunc ipsam,
 unicum cladum perfugium, prope a dominatu ho-
 stium abesse. In ea impune versari, indulgenter so-
 veri Catelanos, etiam postquam in flagranti scelere
 consiliorum opprimendæ reipublicæ deprehensi
 modo sint. Haud ægre hinc deventum ad vehemens
 propositum ulciscendorum manu nefarium ho-
 stium urbisque funesta colluvione purgandæ. Cum
 autem Catelanorum plerosque receptum apud Pe-
 ræam inter Genuenses quæsisse cognoscerent, illic
 lutos a plebis Constantinopolitanæ vi, at eos certe
 qui servati intra urbem contigui suis telis essent,
 haud inultos dimittendos statuerunt. Hoc impuls
 furore manu magna facta ædes invadunt Raulis
 Crassi, ubi apud socerum aures custodiri fere-
 batur. In eam numero maximo, vociferatione ac
 impetu vāsanis irrumpentes domum, dedi sibi la-
 tentes illic Catelanos flagitant. Moxque incertis
 consilii domesticis haud sat cito expedientibus re-
 sponsum, aut potius quod imperabatur exsequen-
 tibus, igne tectis subjecto domicilium id totum in
 cinerem redigunt, multis, interim dum incendium
 grassatur, crudelitatis et avaritiæ in direptionibus
 rerum et resistere ausorum gravi multatione fami-
 liarum editis exemplis. In his Catelani sine spe
 veniæ pro capite atque anima pugnantes haud
 inullos **533** ceciderunt, partim ferro partim flam-
 ma, a summa vi annitentibus seditiosis denique
 consumpti, nemine jam amplius sustinere aut si-
 stare vim efferatæ multitudinis valente. Nam et hoc
 conatus patriarcha re infecta coactus est redire.
 Nempe ille successu invitatus prioris suæ concio-

nis, multa sperans, et parata quæ diceret domo
 afferens, turbæ nunc quam antea sævius furenti
 ausus occurrere, minime jam familiaribus astan-
 tium obtutibus territus ac sibi vim ipsi timens, in
 lucro posuit quod a plebe jam imbuta cruore civili
 incolumem regressum humillimis eblandiri valuis-
 set obsequiis. Hinc jam illi velut rerum haud dubie
 potentes, destinabant direptioni atque incendio
 alias domos, præsertim vero magnatum, prout eos
 ducum suorum, cuidam procerum peculiariter in-
 videntium aut alia de causa infensorum, malitiosæ
 instigationes in eum concitabant, quasi suis in ædi-
 bus Catelanos occultantem; quarum videlicet præ-
 textu scrutandarum, ad eas deinde diripiendas, ac
 si ferret impetus, mox incendendas occasionis fa-
 cilitate, prædæ pellacia, securitate impunitatis ef-
 ferata plebs impelleretur.

27. *De apparentibus e Genua sexdecim longis na-
 vibus.*

Et processisset in maximam perniciem inchoata
 et auctorata successu primo vāsana licentia do-
 mum expugnandarum, ni repente nova res ap-
 parens civitatis universæ ipsiusque concitati po-
 puli expectationem et cogitationes in se vertisset.
 Illa nimirum ipsa nocte in conspectum urbis se
 dederunt sedecim naves longæ onustæ mercibus e
 Genua, expectatæ illæ quidem, sed beneficio lenis
 austri citius quam sperabatur appellentes. Sub
 eum temporis articulum Catelani et Amogabari
 nostris institoribus apud propinquum urbi navale,
 Rhegium dictum, onerarium stationem habenti-
 bus, sævo supervenientes impetu et loco ac præda
 vi potiti, quo terrorem sui late scilicet spargerent,
 dira crudelitatis plusquam hostilis exempla edide-
 runt. Parvulos enim illic repertos tragulis per-
 podicem in os immissis velut veru transfixerant;
 adultiores autem, **534** ubi prius coegerant pro-
 priis humeris res ipsorum ferre quo suam congeri
 prædam feri latrones volebant, deinde immaniter
 trucidaverant, cæteraque his consentanea fecerant
 barbariæ furorem omnis longe superante Stygia

λοῦσι, τοῖς δὲ καὶ ὡς διαγωγεῦσι χρώμενοι τῶν ἰδίων πλοῦτων καὶ ὑστερον κατακτείνουσι, καὶ πάντα ποιοῦσι τὰ χαλεπώτατα. Τοῖς μὲν οὖν ἦσαν ταῦτα, καὶ ἐνετρώφωσαν ταῖς συμφοραῖς· δειλῆς δ' ὀψίας αἰ τριήρεις τὸ πῆλαγος διεκθόευσαι κατεφαίνοντο. Ἄς εἴ οἱ πλείστου τοῦ ἀποστήματος· μόλις ἀποσκοπεύσαντες, ὡς ἰδίαις αὐτῶν φανείσαις (καὶ γὰρ ἐξ ὧν ἐρθασαν ἀποστῶν πέμψαι ἐκ Σικελίας συναρσιν ἐξεδέχοντο) χορεῖαν εἰλίστοντες ἐπισκίρτων, καὶ ἔτοιμοι παρευθὺς ἦσαν, ὅπερ καὶ ἐκ προρρήσεων σφίσιν ἦν, συμβάλλειν τῇ Κωνσταντίνου. Ἄλλ' ὡς ἤγγιζον καὶ τὰ σύμβολα κατεφαίνοντο καὶ δῆλοι ἦσαν Γεννοῦται συμπλέοντες, τοῦ θάρρους μὲν καθυφῆκαν, οὐ μὴν δὲ καὶ τελῶς ἀπεγνώκασαν τὰ χρηστότερα. Ἠλπίζον γὰρ ὡς ἐπιμίξασι προτενοῦσι τὰ τῆς εἰρήνης, ὡς οὐκ ἂν πάντως τὰς καθ' ἑκάστην διαπλωτίζομένας νῆας τοῦ γένους αὐτῶν ἀνέτους· τε καὶ ἀσκόλτους ἔβην, εἰ μὴ γε σφίσιν ἐνσπονδοὶ ἦσαν. Καὶ γὰρ οὐδ' ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν τυχόντες κατὰ πόλιν παρὰ τοῖς Γεννοῦταις διαφυλάσσοντο, ὥστε καὶ νηὶς τῶν χρειωδῶν ἐπιφόρτων πρὸς αὐτοὺς παρ'

Ἀ ἐκείνων ἀπολυθείσης, ἐπεὶ ἡ ναὺς παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἑάλω, Γεννοῦταις ταῦτα δυσχεράναντας ἀποστεῖλαι τοὺς κτενοῦντας τὸν τοῦ βασιλέως ναύαρχον καὶ ἀποκτανεῖν, καὶ δι' ὀργῆς ἐκείνου· δὲ ταῦτα γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Κἂν καὶ δίκην ἔδωκαν τῇν ἐσχάτην καὶ διὰ ταύτην καὶ δι' ἄλλην προηγησαμένην αἰτίαν, περὶ ἧς αὐτίκα λέξομεν, εἰ μὴ γὰρ τὰ ζῦμπεςόντα τὸν κρατοῦντα κατεμάλασσαν ὡς ἐκείθεν τὰ τῆς ἀρωγῆς πλέον ἐλπίζοντα, καὶ σφίσιν ἐξέλεετο. Καὶ ἀμφοτέρωθεν κηρύγματα προδίδον συνεχῇ, ἀνωρμημένων ἤδη καὶ τῶν Ῥωμαίων, [P. 57z] μηδὲν ἐπιτολμῶν κατ' ἀλλήλων, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ ζημουσθαι τὰ μέγιστα ὡς καταφρονητὰς τῶν ἐπισταλμένων. Τούτοις θαρρόντες Ἀμογάδαροι Β ἐξεδέχοντο Γεννοῦταις κατείροντας. Ἐκεῖνοι ὡς διερχόμενοι καὶ τὰς πυρπολήσεις καθορῶντες ἐν θαύματι ἦσαν, καὶ μαθεῖν ἠδούλουντο τὰ πράξεντα. Ὡς δὲ προσίσχουσιν τῷ λιμένι, ὁ προρρήθεις Μπυριγέριος, ὃς δὴ προηγεῖτο τοῦ Ἀμογαδαρικοῦ στόλου, παρὰ τοῖς ἐξηγουμένοις τῶν Γεννοῦτῶν ἐκείνων νηῶν γίνεται, καὶ ἀρχῆς ἀπ' ἀρχῆς τὰ καθ' αὐτοὺς

quadam rabie. Hoc illi tum recens facto velut glorioso successu lætabantur, insultantes calamitatibus nostris, quando primis se noctis intendentibus tenebris triremes quas diximus plenis velis pelago adventantes apparere. Quas e longinquo speculantes per errorem crediderunt suas esse, hoc est fœderatorum ipsis et suppetias venientium Siculorum. Miserant enim in Siciliam evocatum inde auxilia; et e spatio temporis illam ipsam esse classem quam ipsorum legati a sociis impetrassent persuadebant sibi, credulitate, ut sit, in sui favorem præfestinante. Ergo effusi in gratulationis et gaudii signa exsultabant choreasque impliebant; moxque, simul se illis ex conducto junxissent, oppugnationem infestumque excensum in urbem Constantinopolitanam alacres destinabant. Verum ut admotarum e viciniori jam intervallo symbola navium intuiti haud dubie agnoverunt Genuensium esse quam adnavigare cernerent classem, multum illi quidem de fastu audacique ferocia remiserunt, non tamen plane desponderunt animos aut fiduciam prosperi successus omnino abjecerunt. Ingressi quippe in spem sunt facile constituendæ inter se ac Genuenses pacis ac societatis, ubi primum venire cum iis in colloquium contingeret. Has habebant sic opinandi causas, primum quod apparetur securitatem navium suarum per hæc maria quotidie commercii causa comeantium libenter redempturos Genuenses devinciendis fœdere iis quos posse cernerent infestare ipsas et viripere, deinde quod jam non plane alieni ab iis forent: nam suorum multos sciebant deprehensos in urbe, cum exarsit inter se ac Romanos bellum, a Genuensibus Galatæ degentibus amice benevoleque custodiri, protegique a parata vi Græcorum in ipsos efferatorum. In quo quam sincera fide prolixaque voluntate Genuenses Catelanis faverent,

specimen nuper ipse dedisse illustre. Cum enim ipsi ad suos tali occasione diversantes Galatæ navem onustam necessariis ad 535 victum destinassent, istamque onerariam contigisset a Romanis interceptam abduci, Galatenses eo facto indignatos misisse e suis qui imperatorium navarchum ejus facinoris auctorem interficerent, qui et reipsa C interfectus ab iis est. Quam quidem ob causam, uti et aliam quæ prius acciderat, de qua mox dicemus, pœnas utique gravissimas irato ipsis plurimum utroque isto nomine imperatori dedissent, ni mitigatus ejus animus fuisset necessitate rerum et periculo rei summæ Romanæ, successibus recentibus Catalanorum in extremum adductæ discrimen, nec spem aut facultatem auxilii ullius aliunde quam a Galatinis Gennensibus habentis. Hæc Augustum coegerunt compressa iracundia placatum se ipsis ferre, cohibereque Romanos, qui jam e portibus urbis adversus Galatenses processerant ulturi necem navarchi occisi, missis ad eos undique denuntiationibus abstandi a cœpto, abstinendæque D a sociis violentiæ, minis etiam additis atrocium pœnarum in eos qui contra facerent, tanquam suorum mandatorum contemptores. His freti Amogabari occurrunt ultro classi Genuensi appellenti, eamque uti haud dubie amicam excipiunt. At Genuenses dum obiter per quæ prætereunt urbis aut vicina urbi littora, vestigia incendiorum grassationumque hostilium recentissima conspiciunt, admirantes posse avehant quid hæc essent, a quibus et quas ob causas attentata, cum ipsis inter has cogitationes jam subeuntibus portum obvium se serena Mpyrigerius ille de quo multa superius diximus, dux tum Amogabaricæ classis, colloquio cum navarchis triremium istarum Genuensium petito, a primis initiis res illic ipsorum quo loco essent originemque et seriem controversiarum cum Ro-

διελθὼν τέλος προσετίθει καὶ τὸ αὐτοὺς μὲν ταῦτα Α καὶ. *Περὶ τῶν διὰ τοὺς Φρερίους τοὺς κατὰ τὴν πόλιν συμβάντων.*
 πρᾶττεν ἐκδικήσεως ἕνεκα, εἶναι δὲ καὶ Γεννοῦτας ἐναπόντους σφίσι, ὥς ἐκ πολλῶν ἐστὶ μαυθάνειν, εἰ βούλοιντο· ἐκείνους δὲ καὶ βασιλέα χολᾶν καὶ δι' ὀργῆς ἔχειν μεγίστης καὶ ἄλλων μὲν πλείστων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ φρερίους βοηθοῦντας ἐκπίπτουσι τῇ κατὰ τὴν πόλιν καθέδρας αὐτῶν, ὅπ' ὀργὴν σφίσι γενέσθαι ξυμῆναι, καὶ ἀπηρημένους εἶναι τὸ παράπαν τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ ἐπικεκλεισθαι σφίσι τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς βασιλέα συνήθη πρόσοδον ἀφῆρησθαι. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ξυμφοροῦντα τὸν Μπυρίγιον τὰς τῶν Γεννοῦτῶν γνώμας· μαλάττειν περὶσθαι ἐφ' ᾧ περ καὶ μετ' εἰρήνης ἀπαλλαγείεν. Ἄλλ' ἐκείνοι· σοφώτερόν τι ποιοῦντες καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαρτῶντες νυκτὸς ἐξ αὐτῆς πέμπουσι πρὸς πᾶν τὸ πᾶν παρὰ τῶν οικειῶν πυθέσθαι, καὶ ὅπως ἐστὶ τὸ μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς θέλημα. Καὶ μετὰ τριττῆς ταχυναυτοῦσα εὐθὺς τῆς πόλεως ἐπλει, κατὰ φύσιν βεβαίαν, πρὸς τοὺς κατὰ [P. 373] πόλιν Γεννοῦτας.

Ἡμῖν δ' οὐ χεῖρον ἐν τοσούτῳ τὸ περὶ τῶν φρερίων διασαφῆσαι. Τόπος ἀνεῖτο τῷ δημοσίῳ κατὰ τὴν ἀγορὰν, ὅν καὶ ἀξιώσαντες ἐξωνοῦντο φρερίοι βασιλέως προπτάξαντος. Τὸ δὲ αἴτιον, ἐφ' ᾧ μονή τις συσταίη σφίσι. Καὶ φιλοτίμως συνίστατο, πολλῶν παρ' ἐκάτερα κωλύόντων καὶ ἄλλων μὲν ἕνεκα, μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῆς ἀκριβοῦς θρησκείας ζηλωτικόν· περ' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ πατριαρχεὺς ἐποικνιζόμενος τὸς πρὶν τε ἀνελάμβανεν ὁμολογίας καὶ βεβηλοῦν ἤρειτο τὸν τόπον. Ὁ δὲ καὶ δεινὸν τοῖς φρερίοις ἐδόκει, καὶ ἀντεζήλουν φιλονεικότερον, εἰ μονὴν ἱερὰν ξυσταθεῖσαν τέως, ἐν ᾗ καὶ θυσιαστήριον μὲν ἐπήχθη καὶ ὕμνος ἱερῶν ἀνδρῶν ἐκτελεῖται, σώματα δὲ τεθάφθαι συνέβη, μεταποιεῖν εἰς κοινὴν καταμνην οὐκ ἀπώκνουσι αἱ τέως ζηλευντές τὰ θεατα. Ἄλλ' ὅμως τὸ δοκοῦν ἀκριβὲς τοῖς θρησκόις παρόρμα, καὶ βασιλεὺς συνεργεῖν ἤξιοτο. Καὶ θς μηδὲν ἔχων ἀντιλέγειν τῷ ἱερᾷ ἡθόκει τὴν μεταποίησιν, καὶ τῷ

manis suarum exsequitur. Tum adjungit hæc quæ mirarentur a se facta, justam ultionem repetentibus intolerabilem injuriarum quas a Romanis et imperatore 536 passi essent. In quo ipsos contendeat adjuvari pro virili a Genuensibus debere, tam quoniam, ut ex multis posset intelligi, earumdem ambo populi partium et quasi foudere inter se devincti essent, tum vel maxime quia eundem utrique adversarium pariter injuriosum et infestum imperatorem experirentur. Hoc enim se ipsis verisimum nuntiare, si forte nondum propter absentiam ab urbe cognoverint, flagrare nunc cum maxime Andronicum in Genuenses ira maxima, cum aliis causis plurimis accensa, tum præsertim quod opem manu tulerint Freris, quando illi sede ipsorum et cathedra in urbe per vim expellebantur; cujus ausi atrocitas tanta imperatoris æstimatione judicata sit, ut ab illo is tempore se palam atque irrevocabiliter infensum vehementerque iratum degentibus Galatæ Genuensibus ostenderit, adeo quidem ut jusserit iis ocludi portas civitatis, sicque auferri facultatem interdum adeundi, uti antea consueverant, imperatoris. His aliisque id genus multis ad scopum quo aspirabat accommodatis Mpyrigerius memorandis delinire atque inflectere in suas partes animos Genuensium conabatur, eo consilio ut saltem ab iis impetraret ne vim atque arma in suos verterent. Verum illi haud paulo sapientius arbitrati minime sibi festinandum in re tanta esse, dilato interim responso, ipsa nocte fidos submittunt in urbem homines, audituros e suis et strenue quid comperissent relatu, quo esset Augustus in ipsos animo. Præcucurrit ergo Galatam cum his mandatis una tritremium, quæ certam postmodum de vero rerum statu, consultis propriis illic diversantibus civibus, fidem reportaret.

28. *De iis quæ geri paulo ante contigit circa Frerios in urbe.*

Inter ea non erit, opinor, abs re distinctiorum huius loco declarationem inserere negotii Freriorum, cujus factam obiter mentionem in oratione Mpyrigerii modo vidimus. Locus erat vacuus, juris et usus publici prope forum, quem cum sibi vendi Frerii Latini monachi petissent, annuente imperatore, soluto pretio quantum convenerat, obtinuerunt. 537 Causa ipsis ejus emendi fuerat voluntas illis sibi monasterium condendi; quam in rem statim post soli possessionem aditam manu atque impensa incumbentes, inter multas licet varie obstatere conantium interpellationes, cito ædificium ad fastigium perductum cunctis etiam ad habitationem et sacrorum functionem opportunis splendide magnificeque instruxerunt. Displicebat admodum ea res nostrorum plurimis, cum alias ob causas, tum maxime propter aversionem vehementem qua a ritibus doctrinaque Latinorum abhorrebant, quorum sacræ disciplinæ exercitium in urbe ostentari publicum haud concoquere præ suæ melioris, ut certo credebant, religionis flagrantiori zelo taciti poterant. Ergo per hos instigatus patriarcha aggredi non dubitavit, spretis rescissisque conventionibus, incunquæ assensu imperatoris roboratis, Latinos monachos inde pellere et sacram ædem, more ornatam Italo, in qua ritu proprio sacris operarentur, profanare. Id enim vero autentari Frerii peracerbum nec tolerandum videbatur. Allegabantque contra contentiosissime haud fas esse sacrum monasterium publica auctoritate constitutum, et in sibi peculiarium legum ac exemptioniarum possessione aliquanti jam temporis permissu usu confirmatum, in quo altare staret erectum sacrificiis fungendis, in quo a rite consecratis viris Deo laudes ecclesiastico more cantentur, in quo de

μὲν ἀμτράλῃ τὴν τόπον ἀπεχαρίζετο, τοὺς δὲ φρε-
ρίους ἀξίοις ἀποτιμήμασι θεραπεύειν ἤρεϊτο, καὶ
αὐτοὶ τὸ παράπαν ἀποστρυφόντες τοῦ μὴ μεταπί-
πτειν προσέιντο καὶ τὴν ζωὴν. Πλὴν δ' οὐχ οἱοί τ'
δυντες πρὸς βασιλικὰς ἀντέχειν διαταγὰς, πρὸς μόνον
τὴ εὐλαδὲς περὶ τὰ θεῖα τοῦ προστάσαντος ἀφεώρων.
Καὶ ἱερὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῶν
ἐτοιμασίαν ἀμετάθετον εἰακότες, οὐδὲν ἤττον καὶ
περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω διατεθέντες ὡς μηδὲν ἐκεῖθεν
τῶν τοῦ ναοῦ μεταθεῖναι, ἡμέλουν ὡς μὴ ἂν μετα-
θησομένων, ὡς γε σφᾶς οἴεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὖθις
ὁ κρατὺν ἠνωχλεῖτο καὶ ἀπαραιτήτων κατενόει τὴν
βίαν, πέμψας τῷ τῶν Πισαίων ἐξάρχῳ προστάσσει
ἐκ γειτόνων ὄντι συμπαράλαβόντα τοὺς ἐν τῷ καθ'
ἱεροῦ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἱερεῖς [P. 374] ἐπιστῆ-
ναι τῷ τόπῳ, καὶ γε τοὺς μὲν περὶ αὐτὴν ἐν ἀξιοπύ-
στοις τετάχθαι μάρτυσιν ὡς θ' εὐροῖεν καὶ ἃ μετα-

θεῖεν, μηδενὸς τὸ παράπαν ἐσχυλευμένου, τοὺς δ'
ἱερεῖς εὐλαδῶς ἀναλαβόντας τάκει καίμενα ἐν τῷ τοῦ
κορυφαίου τῶν ἀποστόλων μεταθεῖναι ναῷ. Ὡς δὲ
γέγονε ταῦτα καὶ ἐπράχθη ἡ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν
ἄλλων μετάθεσις, οἱ φερόριοι μηδὲν ἔχοντες ὅ τι τοῖς
ἄλλοις χρῆζαιτο, πρὸς τὸν ἐπιστάντα τὸ πᾶν τῆς
ὀργῆς ἐξεκένουν, καὶ ἀνεκάλουν πρὸς Γεννοῦτας
κατὰ τὴν Περσείαν, καὶ ἱξίουσαν τὸν καταφρονητὴν
ἀμύνασθαι. Καὶ ὁ ἐξουσιαστὴς ἐκεῖνων, τὴν ἐπὶ
τούτοις ἄμυναν τῶν καλῶν ἡγησάμενος, ἐκπέμπει
κρύφα τοὺς ἐκεῖνον ἐγγὺς θανάτου ποιήσοντας·
κτανεῖν γὰρ οὐκ ἔδωκε, ἀλλὰ σπάθαις στίζειν
ἐσχάτως. Ἐνεδρεύσαντες τοῖνον ἐξεπλήρουν τὰ τοῦ
βουλευματος, καὶ πολλαῖς τὸν ἀνθρώπων ἐπεισεπρό-
ντες ἐκ τοῦ αἰφνιδοῦ ἤλκισαντο, ὡς φορὰν οἴκοι
μόλις πιστευόμενον ζῆν ἀπαχθῆναι. Τοῦτο βασιλεὺς
εἰς αὐτὸν ἀναφέρων ἀπὸ προσώπου τ' ἐποίησε τὸν

nique corpora Christianorum defunctorum depo-
sita in sepulturam sint, resecrari rursus mutarique
in vulgare diversorium. Atque hæc quæ a nemine
possent fieri, minime aiebant convenire ab iis at-
tentari qui studium ferventius erga res divini cul-
tus profiterentur. Talia illi quamlibet constanter
obtinentes nihil agebant, utique apud hominem,
qualis erat patriarcha, irrevocabili quo inten-
disset ruere solitum. Ergo is præjudicatis suis
indulgens affectibus, et persuasus zelo illo quo
ferebatur exactæ religionis, debere se omnino
qualemcunque aliam, maxime autem Latinam, a
libero exercitio, in loco præsertim tam publico me-
tropoli sui patriarchatus, prohibere, urgebat ni-
hilominus remissius quod coperat, et opem imperatoris
ad peremptenda quæ amoliri per se ipse nequiret
obstacula implorabat. Pendebat Andronicus ex
ejus nutu, nec suo patriarchæ pro viro eximie
sanctitatis gratiæque apud Deum maximæ a se du-
dum culto negare quidquam aut contra bisserere ulla
in re poterat. Itaque amotionem inde Freriorum,
quam is cupiebat, ipse auctoritate mandavit sua,
eam in executione invidiosa moderationem adhi-
bens, ut loci quidem ac soli proprietatem Latinis
eripiendi homini Latino condonaret Ameralæ, Freriis
autem expensas quas in emptionem et orna-
tum loci fecerant refundere se **538** paratum
profiteretur; quod quidem ipsi recusarunt, nulla
se adduci conditione posse præ se ferentes ad ces-
sionem templi proprii, quod ad extremum defen-
dendo vitam etiam non dubitarent impendere. Ac
videbant illi quidem facile haud suarum esse vi-
rium mandatis imperatoris obniti, confidebant
tamen ex ea quam celebrari audierant Andronici
erga res sacras reverentia, nequaquam illum eo
usque ruiturum, ut manu rapi ac dispergi jubere:
sacram templi Christiani suppellectilem. Quare ipsi
recusantes, prout jubebantur, res suas alio trans-
ferre, sibi spondebant neminem alium ipsis eas
invis loco moturum, Augusto id scilicet præscri-
bere non ausuro. Tamque secure indormiebant

ali fiduciæ, vasis sacris ac vestibus palam in pro-
patulo relictis assidentes, ut nihil minus quam vim
ab imperatoriis ministris formidare viderentur.
Interim qui semel Andronicum ad id negotium ca-
pessendum impulerant, non desistentes eidem ut
cœptum absolveret instare, eo denique perpulerunt
principem, clare jam videntem nunquam Latinus
monachos voluntarie cessuros, nec perfici rem
citra vim posse, ut Pisanorum exarcho, ædes in-
colenti vicinas Latinorum monasterio, mandatum
dederit assumptos e templo et ipso propinquo sancti
Petri apostoli sacerdotes Græcos in templum
Latinorum inducendi, liæque loci præfecturam in
perpetuum deinceps tradendi possessionem, ipsum
imperans in censum exactum referre, sub
testimonio fide dignorum hominum, tam ea quæ
inveniret in templo Latinorum, quam quæ inde
alio transferret, diligenter cavendo ne quisquam
eorum re ulla sua fraudaretur; curare quoque
præterea ut sacram omniem suppellectilem in Frer-
iorum monasterio inventam et numerato accep-
tam Græci sacerdotes reverenter deportatam depo-
nerent in memorato principis apostolorum templo.
Ut autem hæc facta sunt et executioni plene
mandata sacrorum vasorum, librorum, vestium
aliarumque id genus translatio rerum, quæ Latinis
in usu fuerant, perculsi casu inopinato Frerii,
539 nec quid agerent aliud habentes, totam
iram in exarchum Pisanum, qui negotio præfue-
rat, effuderunt. Hunc igitur acerbe conquerentes
accusarunt apud Genuenses habitantes in Peira,
orantes ut in contemptorem communis religionis
sacrilegum pro meritis vindicaret. Existimavit
magistratus Genuensium æquam a se rem peti,
præclarumque sibi fore facinus ultionem de Pisano
gravem sumere. Submisit igitur sicarios, qui clam
circumventum plagis atrocibus cædendo proxime
neceam adducerent: non enim certis de causis
plane interfici volebat, sed gladio citra mortem
vulneribus exarari luculentis. Fecerunt emissarii
quod jussi fuerant, et irruentes ex insidiis in

τῶν Γεννοῦτιῶν ἄρχοντα, καὶ σπιν ἐφ' ἡμέραις ἐπι-
 ζυγοῦσθαι τὰς τῆς πόλεως πύλας προσέτατταν, ἀναρ-
 πῶν τὸ πραχθὲν εἰς κρίσιν τοῦ κουμουνίου, μέλλον-
 τος ἐτέρου κατὰ πύστιν ὅσον οὐκ ἦδη τὴν ἀρχὴν
 διαδέχεσθαι. Ταῦτα Μιτυριγέριος τότε ὡς λαθὴν
 προὔτεινε σκανδάλου, καὶ ἀλλοτριῶν τοῦ βασιλέως
 τὰς ἐκείνων γνώμας ἐπεῖρα, μὴ εἰδὼς, ἣ καὶ ἐκὼν
 παραλείπων, ὡς βασιλεὺς φθάσας σφίσιν ἐξευμενίζετο
 καὶ συμμάχους προσελάμβανεν, ἀγγεληθέντων τῶν
 αὐτοῖς πραττομένων. Ὡς ἄνωρ τῶν νυκτῶν ἡ ναὺς
 ἐπέστη καὶ ἦδη Γεννοῦταις ἡ τῶν νηῶν ἠγγέλλετο
 ἀφίξεις, προσέτι δὲ καὶ τὸ ποιητέον ἐζητεῖτο ὡς εὐθὺς
 ὑποστρεψόντων καὶ κομισόντων τὰς ἀγγελλας, εὐθὺς
 ἐκείνοι παρὰ βασιλέα ὑπὸ λαμπτήρσιν ἀφικμένοι
 τὰς ἐκείθεν ἐκχωρήσεις ἐλάμβανον, ὡς εἰ μὲν ὑπο-

Α κλίθεσαν ἀντιμαχοῦσιν, εἰ δ' ἀνθίσταντο, εὐθὺς πο-
 λεμεῖν, καὶ πλήθους συχνοῦ προῖας Ῥωμαϊκοῦ τοῦ
 μὲν κατὰ τὰς ἀκτὰς στησομένου πρὸς ἄμυναν, τοῦ
 δ' ἀλιάσει διαποντίου γενησομένου· οὐδὲ γὰρ ἀπέβλε-
 ψεν, ὡς αὐτὸς μὲν οὐ ποιήσῃν, πρὸς ἐκείνους δὲ τὸ
 πᾶν πράξοντας. Σφίσι μὲν οὖν τὸ δῶος ἦν ἐν χερσὶ,
 καὶ ὑπέστρεφον.

κθ'. Ὅπως Ἀμογάδουροι τε καὶ Κατελάνοι κατε-
 πολεμήθησαν.

Βασιλεὺς [P. 375-376] δὲ μυρίους ἐξήλα μεθ'
 ὀπλων, πορθμῶς δ' οὗτος νηῶν ἠπληροῦτο διαπλω-
 σμένων πρὸς Ῥήγιον. Οὐπω δὲ καλῶς ἐπέστησαν
 οἱ πεμφθέντες, κάκεινοις ἐξ ἐωθινοῦ στερεὰ συν-
 ἵστατο μάχη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν δῆλω-
 σιν, τοῦτο δὲ καὶ τρόπον ἀνάγκης. Τοῦ γὰρ Μιτυρι-

nihil minus opinantem exarchum Pisanorum tot
 eum eruentum ensium ictibus reliquerunt, ut
 miser a suis e carnificina loco cum modica spe
 vite manibus domum referretur. Hoc, ut erat,
 in sui contumeliam intolerabilem factum inter-
 pretatus imperator continuo prætorem Galaten-
 sium, in comitatu ad res ipsorum curandas ver-
 sari solitum, apparere deinceps coram se vetuit,
 ipsisque ad dies aliquot præcepit obserari portas
 urbis, nec in eam ulli eorum aditum permitti.
 Hæc sic Augustus egit, sensum quidem injuriæ
 significans, ejus tamen ultionem nondum exse-
 quens; cujus cognitionem reservandam integram
 putavit novis magistratibus Galatensium. Nam
 C respublica illorum concilio quodam publico lecto-
 rum e gente procerum gubernabatur, cujus erat
 regimini certum temporis spatium præscriptum.
 Hoc exacto aliud communium (sic enim id collegium
 res gentis administrantium vocabatur) priori
 succedebat. Cum igitur audisset imperator instare
 istius mutationis diem, et mox novos delegatos
 abrogato veteribus imperio habenas rerum sump-
 turos in manus, apud hos, ubi magistratum ini-
 vissent, expostulare de Pisani exarchi oppressione
 decreverat. Talia porro Mpyrigerius in ea quam
 retuli ad Genuenses peregre adventantes oratione
 cupide ut ansam opportunam arripuerat alienandis
 ab obsequio imperatoris illorum animis atrocique
 iis inserendo in ipsum odio. Nempe aut nesciebat,
 aut sciens dissimulabat, placatum ultro jam 540
 antea Genuensibus, imperatorem, proluxa perpe-
 ram actorum impertitis venia, etiam renovandi
 fœderis instaurandæque societatis probatas accep-
 tasque ipsis conditiones obtulisse. Id ille strenue
 præoccupaverat facere, nuntiatio ipsi adventu
 sæpius memoratarum e Genua triremium, et inde
 orto metu provido imminentium urbi malorum,
 si eæ, junctis præsertim cum classe Catelanica
 viribus, aperto bello Romanos adorirentur. Itaque
 navis, quam diximus, ad explorandum missa simul
 appulsi Galatam, et missos ad cognoscendum rerum
 statum exposuit in litus, confestim ii edocti a
 moderatoribus reipublicæ de optima in gentem

ipsorum imperatoris voluntate, negarunt delibe-
 randum esse amplius, cum ipso an cum ejus
 hostibus Amogabaris arma conjungerent. Pro
 urbe, quæ ipsis communis cum Romanis quasi
 patria esset, sine ulla cunctatione pugnandum esse
 adversus illius oppugnatores. Hoc nuntio ad
 classem operientem foris in salo per celeriter
 reversam allato triremim subito ex ea delegati
 quidam ad imperatorem profecti nocte ipsa in-
 tempesta, prælucentibus facibus, admissi ab eo
 perbenigne sunt. Eo colloquio constitutum est
 classem Amogabaricam et Catelanicam, nisi ultro
 eligeret cedere acceptisque pacis legibus abire,
 C primo mane junctis viribus Romanorum et Ge-
 nuensium oppugnandam. Promisit imperator cum
 prima luce apparituras Romanas copias, partim
 dispositas per oram maris ad jaculandum inde
 in Catelanos, partim e ripa evectas piscatoris
 navibus, ut prælio navali pro virili rem gerent:
 nolle quippe se dixit suos otiosos sedere spectato-
 res certaminis sociorum, sed partem ipsos laboris
 ac periculi, ut consentaneum erat, pro aris focis-
 que certando capessere. Ab his conventis digre-
 dientes ab Augusto legati Genuenses per nocturnas
 adhuc tenebras, cum funali quisque in manu,
 regressi ad suos sunt.

29. Ut Amogabari et Catelani prælio victi sint.

D Eduxit autem imperator decem armatorum millia,
 quos quæ ferebant naves Rhegium euntes tanto
 erant numero, ut totum hoc maris spatium quo
 urbs a Rhegio dirimitur iis expleri videretur. Ex
 parte porro Genuensium, vixdum plene reversis
 quos ab iis ad Augustum miasos diximus, a primo
 diluculo acer est impetus in Amogabaros factus.
 Causa properandi fuit, 541 præter allatas a lega-
 tis conventiones cum imperatore initas, etiam
 nova necessitas inde orta quod per noctem Mpyri-
 gerium compererant, desperata cum ductoribus
 classis Genuensis pace, tentasse alienare classia-
 rios ab ipsis: circumvectum enim triremes navar-
 chos singularum magnæ pecuniæ pollicitationibus
 delinire studuisse, ut pugna temperarent navesque

γερίου ἀπογόντος· τὰ τῆς εἰρήνης, καὶ μεγάλα χρήματα τοῖς ναυάρχοις καθυπισχυνόμενου, εἰ ἀφεθέειν, καὶ οὕτω σφῶν μαλακισομένων, οἱ ἐπιθάται ζηλοτυπήσαντες εἰ μὴ καρδαίνουσιν καὶ αὐτοὶ, εὐθέως πρῶτας ἀρχοῦσι μάχης. Καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς Ἀμογαθάρους παρσχινοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἀνάγκην τοῦ μάχεσθαι καταστήσαντες κυκλοῦσι τούτους. Καὶ πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι ἐξ ἑκατέρων, καὶ τραυματίαι γίνονται πλείους· ἀλλ' ὑπερτεροῦσι Γεννοῦται, καὶ κατὰ κράτος αἰροῦσι τὰς ναῦς, μίδς ἀποδράσης καὶ μόνης. Ὁ γὰρ Μπυριγέριος ὡς ἀπαξ τῶν νηῶν ἡγεμόνι προσῆλθεν, ἐπειδὴ ἀπρακτὰ οἱ ἦσαν τὰ προβαλλόμενα, τὸ ἴδιον αἷμα ἔκλεινεν προσαντίθει, καὶ εἰσδὺς τὰ τῶν καταστρωμάτων κατώτατα, ἔκλεινεν ἀνωθεν πολεμοῦντων, αὐτὸς ἀπόλεμος τὸ παράπαν ἔμενε. Τῆς δ' αὖ ἡμέρας, ἥτις ἦν τριακστή πρώτη Πυαντιῶνος, σταθῆρδς ἱσταμένης μεσημβρίας, ἦν ὁρῶν τὴν πορθὸν ἀναπλευσάσας τὰς τριήρεις ὑπὸ κώπαις καὶ συριγμοῖς, πλὴν τὰς μὲν μετ' αὐκόςμου στόλου καὶ μειζόνων φρονηματοσμών, ἐπὶ ῥοζούτων καὶ τῶν συμβόλων ἔκλεινεν πρὸς ἀνεμον, τὰς δ' ἡττηθείσας ἀκόσμους καὶ ἀσυμβόλους, ὑποσαλευσάσας μὲν τῷ ῥοθίῳ ὑπὸ κώπαις

μετρίαις, τρόπον δ' ἐφοκίων ἐξημμένας τῶν προθεουσῶν προτόνοις μηχανοῖς, καὶ φερομένας ἴν' ἂν ἔκλειναι καὶ ἀγοῖεν. Ὡς γοῦν τὴν ἀκρόπολιν ἔκαρψαν, ὁδὸν μὲν ἔκλεινεν τὴν πρὸς τοὺς οἰκίους ἀπείπαντο, ἀνω δὲ πού τὰ μέσα τοῦ ἀγίου Φωκᾶ καὶ ἐπίταδε ναυλοχησάμενοι ἀπεπαύοντο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ νῆας μὲν ἔκλεινας τὰς ἡττηθείσας, οὕτως ὡς εἶχον, αὐτάνδρους πρὸς οἰκίους κατάγουσι καὶ ἐν τῇ ῥοσὶ ποιοῦνται παντοίᾳ, αὐτοὶ δὲ τῷ βασιλεῖ προσκλήθιντες τὰ εἰκότα φιλοφρονοῦνται. Καὶ τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν ἀναβόλων ὡς εἶχον πρὸς βασιλῆως φιλοτιμότερον μετημφίστατο, τοῖς δὲ γε πλήθεσι τὰ εἰς δαιτὸς φιλοτιμίαν εἰδόντο. Αὐτοὶ δ' ἐφ' ἡμέραις προσμείναντες, μήτε τῶν σωματίων μήτε τῶν πραγμάτων δύναντες, χρημάτων ἀποδόσθαι ἠδούλοντο. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μισθοῖς μὲν συνεφώνουν ἐπὶ τοῖς κατὰ τὴν Καλλίου στρατεύειν· τέλος δ' ὡς εἶδοκον, γνωσιμαχῆσαντες διὰ τοὺς ἐκεῖ Γεννοῦτας, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς συμπαράλαβόντες καὶ Μπυριγέριον σύναμα τοῖς πρωτίστοις αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Λαζῶν ἀνέλειον χώραν, μίαν μόνην [P. 377] τῶν τριήρων πρὸς τὰ αὐτῶν ἦθ' εἰς ἐξήλωσιν ἀπολύσαντες.

nō flecterent; neque hoc frustra fecisse: emollire quippe quosdam cœperat. Movit ea res cognita victores æmulatione lucri, indignantes videlicet solis navarchis certam eamque amplam mercedem constitutam, se prælæ omnis, si prælio abstinerent, expertibus. Quare occupant illucescente vix aurora pugnam invadere. Ac primum jaculationibus Amogabarios excillant. Deinde cunctantes tamen, spe videlicet promissæ a navarchis remissionis, circum amplexi, ne elaberentur, naves ipsorum triremium ambitu suarum, in necessitatem ineluctabilem pugnandi conficiunt. Cadunt non pauci utrimque, plures autem vulnerantur. Sed Genuenses superant, cunctis hostium, præter unam, quæ effugit, solam, vi potius navibus. Inter causas cur sint tam facile Amogabari subacti, non postrema forte fuerit Mpyrigerii ducis ipsorum ignavia. Is haud procedere quos instruxerat dolos sentiens, et desperata summa rerum, propriæ saltem consulere salutis studens, adito summo præfecto Genuensis classis ipsi deditionem sui, vitam pactus, fecit. Admissusque ab illo altissimeque sub tabulato navis absconditus, dum in ea superne a discurrentibus per foros militibus pugnabatur, otiose ipse delituit, discriminis plane totius expertus. Ejus igitur meridie diei, quæ prima et tricesima mensis Maii numerabatur, spectaculum urbi lætum fuit videre longa serie præter oram maris evectas nostram, victrices pariter Genuensium et victas captivasque Amogabarorum naves, illas festo insignes ornatu, vexillis speciose volitantibus, non sine sibilo illa teniter impellentis auræ consonoque remiorum plausu, has deformes luctu, spoliatas insignibus, claudicanti ægre remigio provectas temereque fluctu impulsas huc illucque, ac vice remulei

præcedentibus victricibus annexas rudentibus prælongis, sicque pertractas quo illæ cunque ducerent. Ut autem cuneum Acropoleos flexerunt, rectam illinc tenere ad suos Galatenses recusarunt viam, sed supra evecti circa medium oræ sancto Phocæ prætentæ, citraque appulsæ litori, acquieverunt. Postridie naves quidem illas bello captas cum vectoribus earum ad suos perducunt et idoneis eas custodiis sepiunt. Ipsi vero victores accitu imperatoris ad eum profecti, quibus par erat significationibus honoris et benevolentie sunt excepti. Ac navarchi quidem conspicui fulgebant missis ad quemque illorum ab imperatore speciosissimis induit vestibus; vulgo autem classiario- rum jussu ejusdem large in epulas cibaria vinaque præbebantur. In his remissionibus cum dies aliquot transgissent, non tamen emolliri tanta humanitate potuerunt ut imperatori quidquam de fructu victoriae tribuerent, nec partem ullam prædæ ac spoliolorum, nec vel ex captivis unum ei donantes. Offerebant cuncta illa venalia, non parvo singulis pretio taxata: gratis nihil largituros se profitebantur. Hinc invitante ipso imperatore ut sub pacto mercedis ire militatum adversus Catelanos Callipollin obtinentes vellent, primum de summa pecunie ipsis ab Augusto hoc nomine pendente altercatum est; interimque dissensione circa id inter classis duces orta, instinctu, opinor, inquil- norum Galatæ Genuensium, qui quodam jam antea, ut dixi, fœdere præoccupati a Catelanis erant, omnes subitis repente ancoris cursum laxos versus intenderunt, assumpto secum, cum præcipulis Amogabarorum, Mpyrigerio, una diutaxat e triremibus ipsorum domum ad suos, ut nuntiaret quæ contigerant, remissa.

ἢ, ὡς ἐσφάλησαν κατὰ πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι. Α Βασίλει δ' ἐντεῦθεν φροντίς ἦν πῶς ἂν μετέλθοι τοῖς κατὰ τὴν Καλλίου, ἐπεὶ τοί γε καὶ βοήθεια μὲν ἐκείνοις ἠγγέλλετο παραγίνεσθαι, ἤκούετο δὲ καὶ ὡς Πέρσας ἐκ τῆς περσῆς καλεῖν βούλοιντο. Καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν νόθον δὲ τοῦ Θεουδερύχου αὐτάδελφον προσδύοιμοι ἦσαν καὶ αὐθις φαίνεσθαι. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ οὐδ' ὁ νέος ἄναξ Μιχαὴλ ἡμέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς ἀφελὲς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ πρὸς τῷ Παμφύλῳ γεγνημένος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην τὸν Δούκαν καὶ τὸν μέγαν τζαούσιον τὸν Οὐμπερτόπουλον καὶ τρίτον τὸν Βοσσίαν, ἱκανοὺς εἰς πολέμου ἐξάρτυσιν, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου Ἀμογαβάρους ἐκπέμπει, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ Βραγχιαλίου ἐπιτραποπεδευμένοι ἐτοιμοὶ προσβαλεῖν ἦσαν, ἦν που γινέιν. Οἱ δὲ τῶν ἐντὸς ἀπαλλαγέντες φόβων (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς περιόντας τῶν σκυλευθέντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς καράβῳ ἔλειπεν ἄρτια σύναμα τῷ σφετέρῳ νηυσάμενοι· πλοῦτεψ εὐφύλιχτος εἶχον) τὴν μάχην αὐτόθεν σοφίζονται, καὶ πλείστην λείαν ἐξέλασαντες ζώων, ὡς ἂν μηδὲν ὑπειδόμε-

νοι τῶν κακῶν, ἀνετον εἶναι. Ἐδ' ἦν ἀπάτη· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἱππεῖς τε καὶ πεζοὶ, ἀγαθοὶ τὴν τῶν ὀπλῶν [P. 378] ἔξιν καὶ ὡς ἰδεῖν ἀπρόσμαχοι, ἐνεδρεῦσαι. Τότε γοῦν τὸ μὲν καθαρὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν συντάξεων ἐν ὀπλοῖς ἦσαν καὶ τὸν πόλεμον πρὸςδεδόκων, οἱ δὲ πλείστοι περὶ τὴν φανείσαν λιχνευσάμενοὶ λείαν ἐξέθεον ἀσυντάκτως. Καὶ εὐθὺς οἱ ἐνεδρεῦντες εὐσυντάκτως ἐς ὅτι μάλιστα καὶ πεφυλαγμένως ἀφώρμων. Παρ' ἐκάτερα γὰρ ἐνὸς ἱπποῦ δύο πεζοὶ ἐδοχμιάζον, Ἱταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι· αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπιχωρίων δοράτων, ἃ δὲ τὸ παλαιὸν ἀγγωνες ἔκαλουντο, τὸν πόλεμον ἀπεθάρρουν. Οἱ δὲ συστάντες μάχην ἔστησαν κραταίαν. Καὶ πίπτουσι μὲν ἐκατέρωθεν, τέως δ' ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνονται Κατελάνοι, καὶ μέχρι καὶ Μονοκαστάνου τόπον κατατρέχουσι καὶ φονεύουσιν. Ἡ δὲ πύστις ἐπὶ διακοσίους ἵστα τὸν φόνον, πληγέντων καὶ αὐτῶν ἡγεμόνων. Τότε βασιλεὺς ἐκ βασιλικῶν ἐξωθεν μηχανμάτων μαθὼν τὸ συμβάν ἡλγιστὴν τε σφόδρα, καὶ ἐν μεταγνώσει ἦν τοῦ μὴ παντάπασιν μεταλθεῖν Γεννοῦτας ἐκείνους, καὶ μισθώ-

30. Ut successu infelici Romani pugnauerint.

543 Restabat inde imperatori sollicitudo pel-
lendorum Callipoli hostium; quod qua vi quibusve
copiis continuo aggredetur, haud in expedito
erat. Intendebat curam, quod auxilia Callipolim
uentibus adventare ferebantur. Audiebatur quin
etiam cogitare ipsos de advocandis in subsidium
ex opposita continente Persis. Exercitum quoque
navalem cui frater nothus Theuderichi præerat,
mox rursus in nostro mari appariturum, jactabat
fama, cæterum Junior Augustus Michael, haud et
ipse tali articulo cessabat rerum aut negligebat bel-
lum Catelanicum, sed motis ab Adrianopoli stre-
nue castris progressus usque Pamphylum, inde
magnum heteriarcham Ducam et magnum tzauzium
Umpertopolum, tertio insuper his addito Bossila,
satis ad rem bene gerendam et numero et appa-
ratu instructos misit adversus Amogabarios Callipo-
lim occupantes. Hi tres imperatorii duces castris
a Branchialio aliquantum ulterius promotis parati
ad acie decertandum stabant, sicubi hostis appa-
rens pugne copiam daret. Porro Amogabari pri-
mum studuerant liberare se periculo quod a Calli-
politans genere Romanis, forte a tergo insurrecturis,
dum ipsi contra exterius oppugnantes arcem defen-
derent, timori jure poterat. Id illi sibi videbantur
asseculi nullo prorsus Romanorum intra Callipoli-
lim relinquendo. Cunctos enim in sua quemque
navicula, superimposita ibidem singulorum re do-
mestica et pretiosa præsertim suppellectili, salo
imposuerunt intra portum, acri jugiter invigilante
custodia illi miserande plane multitudini, ejus
et corpora et opes, præda dominis crudelibus certa,
servabantur. Ab hac jam parte securi liberos ani-
mos ad belli prudenter administrandi rationem
indagandam converterunt, tali fraude composita.
Extruserunt in agrum quasi temere magnam viam

incustoditam pecoris, prope collocato in insidiis
peditatu equitatuque suorum fortissimorum 544
militum, optime ad præliam instructis. Oblatus
aciei Romanæ conspectus errantis sine apparente
præsidio armenti solvit ordines cupidine lucrandi,
traxitque plerosque ad obigendam sibi facilem, ut
putabant, et paratam prædam. At in eos sic inor-
dinate discursantes impetum ex improvise consur-
gentes e latebris faciunt Latini equites, duobus
hinc inde optime armatis Italico arcu stipati adju-
ctique peditibus, ipsi cataphracti, cum peltis et
tragulis, genere illic telorum nsitato quæ veteri
nomine angones dicebantur. Hos compositæ cir-
cumspectoque undique irruentes exceperunt pari-
bus animis raptim coeuntes nostri. Acre inde com-
mittitur prælium, cadentibus utrimque multis. Sed
victoria Catelanorum fuit; qui nostros cædendo
mactandoque insecuti usque ad Monocastanum (id
loci nomen) sunt. Fama vulgaris numerum occi-
sorum e nostris ad ducentos redigit. Inter vulnera-
tos duces fuerunt ipsi. Tunc Andronicus citis a
Michaelē filio de re tota edoctus nuntiis, sero doluit
quod non omnia quæ vellent large pollicitus Ge-
nuensibus illos omnino ad bellum contra Callipo-
lim suscipiendum perpulisset. Intervenerat enim
quædam ejus in licitatione petitæ ab his mercedis
parcimonîa; qua sublata si quanta poposceraat pro
illa militari opera stipendia prompte ac liberaliter
donasset, capessituros eos statim fuisse apparebat
arduam istam pellendorum Callipoli Amogabaro-
rum provinciam. Nunc avare supputando, quodque
ipsum offerebat non continuo expedite numeratum,
repræsentando, voluntatem ipsis ejus aggrediendæ
rei dempserat; quam si tentassent, haud esset ista,
de qua nunc mæreret, clades secuta Romanorum.
Petierant Genuenses expeditionis Callipolitane
sine mora ulla subito post debellatam

μασιν ὅς ἀπῆλθον ἐξικανωσάμενον συμμαχεῖν πείθειν ἐπ' Ἀμογαθάρους, ὡς εἶχον εὐθύς ὁρμήσαντες, ἀλλ' ὁμῶς περὶ τὰς δόσεις φειδῶ τινα καὶ ὑπερημερίαν ἐνδειξάμενον νῦν ἐπὶ τοῖς ξυμβάσιν ἀλγεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἐν ἑξ χιλιάσιν ἴστων χρυσίου τὸ μισθῶμα ἀπελθεῖν συνόλους καὶ μαχέσασθαι τὴν ταχίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἤδη ἐαλωκότων βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μίτρῳ μόνῳ ἐπίστευε συμπληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτουμένων ποσόν. Ὡς δὲ στήσαντες ἐκείνοι ζυγοῖς τὸ διδόμενον ἰδοκίμαζον καὶ ποῦ τὸ ἔλλειμμα ἦν, ἐξωργίζοντο καὶ ἄλλως ἐν μεταμέλῃ πως ὄντες, καὶ ἀντεπέστελλον τοὺς μισθοὺς. Πάτροκλος δ' ἦν τὰ ἐλλείμματα πρόφασις ὥς γὰρ καὶ ταῦτα βασιλεὺς ἐπλήρου καὶ πέμπων ἐξώτρυνεν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν βουλευμάτων κρουσάμενοι ἰδία προὔτεινον ἐμπορίας, καὶ πρὸς αὐταῖς ἦσαν εὐθέως, καὶ ἀπῆλλάττοντο τὴν ταχίστην. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοιαῦτα μαθὼν τοῖς ἰδίοις παρέβαλετὰ μισθώματα καὶ τριήρεις ἐξηρτύετο,

545 et captam Mpyrigerii classem adoriendæ præsum sex millia nummorum. Imperator pecuniæ ad eam solutionem signatæ paræus, aurum infectum loco monetæ ad ipsos miserat, cura suis data ut explorato per stateram æstimateque pondere summam ipsis istam conficerent. Id lentum pensitandi ac supputandi dum negotium altercatiunculis trahitur, dumque illi queruntur tali commutatione monetæ in massam haud levi intertrimento contrahi sibi fructum pecuniæ promissæ, otium scilicet alia cogitandi habuere; ac suggestentibus contraria fautoribus Catelanorum ut faciliores persuasus essent, indignatiuncula efficit ipsa illa qua movebantur e diminutione sperati præmii. Poenitentes igitur ostensæ voluntatis portatum ad se mercedis nomine aurum imperatori remiserunt. Prætextus autem merus fuit ista quam causabantur ex mutatione monetæ in massam emergens irò amnum eorum jactura. Nam istud quidquid foret detrimenti compensaturum se aliunde Augustus recepit. Misitque adeo qui supplementum hoc repræsentarent et negotium absolverent, remoris omnibus abruptis. At, ut dixi, serum id fuit, illis jam alienatis et in diversa consilia deflexis. Ergo sua obtendentes merciponia, quorum rationes maturam ipsorum flagitarent profectionem ad Lazos, vacare nunc sibi aliis attendere præciæ negarunt, confestimque solverunt. Quo imperator comperto, in suos Romani generis destinata Genuensibus stipendia impendit, triremes comparans quarum ope damnum cladis acceptæ repararet. Non enim summæ imperii vis ac robur deerat, sed cum valeret vigeretque quasi caput reipublicæ, manus et actionum tunc necessariarum instrumenta languebant, infirmæ, inquam, militares Romanorum copię, quæ velut corpus faciebant, cui erat vice animæ potestas imperantis principis, nequidquam ipsa operans et satagens, dum conatus illius omnes membrorum reipublicæ præci-

Α ἀναπαλαίνει τὴν ἤτταν αἰρούμενος. Οὐ γὰρ ἰσχύς ἐπιελοῖται τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀρχῆς τέλειον ἦν, καὶ ἡσθένουν τὰ ὄργανα καὶ ἀτελεῖς αἱ λόγον ἔχουσαι σώματος στρατιωτικαὶ δυνάμεις, τῆς βασιλείας λόγον ἔχούσης ψυχῆς, τῆς ἐκπαισπεσοῦσης αὐταῖς ἐνδείας ἐφαίνοντο· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ παρφέροντο καὶ μικρὰς κινήσεως εἶχον σφαδάζειν, κατὰ λόγον νεογνῶν ζώων, ἃ δὴ τελείας οὐσῆς τῆς ἐν αὐτοῖς ψυχῆς ἀτελῆ τὰ ὄργανα φέροντα τὴν μὲν κίνησιν πάντως ἐνδεικνύσι καὶ τὴν τοῦ κινουμένου ἐνέργειαν παριστάνουσι, τὰ δὲ εἰκαλῶς καὶ ὡς ἔχουσι φέρονται καὶ παραβολώτερον ἄττουσι. Καὶ ταῦτά εἰσι τὰ λεγόμενα παίγνια, ψυχῆς τελείας ἐνέργεια ἐν οὐ τελείῳι τοῖς σκεύεσι.

Β λα'. Δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀταξίας καὶ περὶ ὁρκῶν.

Τῷ τοι καὶ πρῶτον τῶς ὁρμῇ ἰδὼν ἀτακτοῦσαν λαοῦ εἰς νεότεριον ἐξεγειρομένην, ἣν τις καὶ ἀμνηγέτη παρακινόη, εἰσάγει μὲν καὶ στρατιωτικὴν

puorum debilitas et defectus reddebat irritis. Debilitas autem apparebat ista, ubi commovere se inciperent: statim enim sicut animalcula ætatis teneræ, gressum ante **546** vires moliri audentia, concidebant. Atque ut in hisce recens natis animalibus ex motu qualicunque illo imbecillo argumentum quidem certum sumitur inditæ ipsis et penitus insidentis animæ, suis præditæ facultatibus, sed quarum exercendarum instrumentis adhuc destituitur ob fluxam mollietatem nondum roboratorum incremento debito artuum, ita intelligebamus nos sane ex motu actuque in varia micantis exorsa principis subesse utique spiritum imperio: cæterum executione recte præscriptorum vitio invalide obsequentium corrupta ministrorum, res summa nihilominus in præcipiti pendebat, nihil efficacis remedii valis adhibente publicis illa infirma quasi palpitatione enervium reipublicæ membrorum, quæ illo titubante lapsabunde motu gressum molientia singulis quasi offensabant passibus, nihilque nisi risum hostibus movebant; quippe cursitationum aut affectationum serio agendi tentatarum a parvulis similia earum quas pægnia dicimus, hoc est ludicra puerilia, spectacula sui ludibrio visum oblectantia, dum incepta vana exhibent, nec quidquam satagentis operari animæ perfectæ in organis imperfectis.

547 *Concio imperatoris de populi sese inordinate commoventis immodestia, deque fide in principes novo civium jurejurando firmata.*

Ante omnia conspicatus imperator excitatum in effrænes ausus impetum populi, sic tum comparati ut, quisquis in pravum auctor impelleret, additurus eo sese haud reluctantem videretur, prævertendis novitatibus opportunum judicavit militares copias in urbem inducere. Sed et præter istud quasi frænum plebeie inditum contumaciæ, Kalendis ipsis Junli, quæ postera illuxit dies a debellatis per Genueuses Amogabaris, primis con-

εἰς τινὰ δὴθεν ἀναστολήν, ὅμως δὲ καὶ Μαιμακτη-
 ριώνος πρώτη τὸ πρωτεύον τῆς πολιτείας συνη-
 θροικῶς μακρὰν κατέτεινε δημηγορίαν, τὰ περὶ τῶν
 Κατελάνων ἀπολογούμενος, καὶ ὡς ἐξησθηκυῖων
 τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ξένους ἀνακαλεῖσθαι ἀναγ-
 κασθεῖν τοῦτο μὲν Ἀλανοὺς, τοῦτο δὲ Ἰταλοὺς,
 καὶ ὡς οὐδὲ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ξένων δέξαιτό
 τινα καὶ τιμήσειεν, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δούκας Γου-
 λελμόν τινα προσλαβόμενος ἐπ' ἀξίαις Ἰστα Ῥω-
 μαϊκαῖς, καὶ ὁ [P. 380] πατὴρ αὐτοῦ τὸν Ἰκάριον
 τῷ μεγαλοδουκιῷ τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ ὡς οὐδ'
 αὐτὸς ἀνίησι σπεύδων ἐπὶ τῷ σῶς εἶναι Ῥωμαίους,
 εἰ καὶ θεῖον μῆνιμα τὰς ἡμῶν, φησὶν, ἀμαρτίας
 μετέρχεται, καὶ ὡς ἡγεμόνων τὰ πλεῖστα κακότητι
 παρπύλλωκε τὰ πολλὰ ἀμελοῦντων. Καὶ πόλλ' ἄλλα
 συνφάνες τοιαῦτα, τέλος ἐφ' ἡσυχίας μὲν αὐτοὺς
 διάγειν ἐπέταττε καὶ τοῖς ἔργοις προσέχειν καὶ μὴ
 πολυπραγμονεῖν, ἀξίους μόνον ἑαυτοὺς καθιστάνας
 ἐφ' ὅσον δυνατόν, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ τὰ πράγ-
 ματα ἐπιτρέποντας, κἂν που καὶ θορυβηθεῖ, τὴν

ἀταξίαν ἀνείργοντας, καθ' ἣν πολλοὶ δυσχερῶς, ὡς
 καὶ ἑαυτοὺς ἔχειν εἰδέναι, κατὰ διαφόρους καιροὺς
 ἀπηλλάχασιν, ὡς μεγίστου πολέμου τῆς στάσεως
 οὐσης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι, καθ' ἣν οὐκ... καὶ πραγ-
 μάτων, ἀλλ' εἰρήνης εἶναι καὶ ὁμονοίας ζημίαν, ἥ
 τὰ πάντα συγχέονται. Ὡς γὰρ τὸ ὕφ' ἑαυτοῖς ἐξα-
 πατασθαι πάντων χεῖριστον διὰ τὸ καθυ..... σμικρὴν
 ἀποστατεῖν, ἀλλ' αἰεὶ παρεῖναι τὸν ἐξαπατῶντα καὶ
 πειθοῦς ἀνάγκαις δουλαγωγεῖσθαι τὸν ἐξαπατούμε-
 νον, οὕτω καὶ τὸ ὕφ' ἑαυτοῖς πολεμεῖσθαι πόλιν
 δεινότερον, ὡς ἐντὸς τῶν ὑπεκκαυμάτων ὄντων, εἰς
 βίαιας ἔτοιμα κακίας ἀναψιν. Διὰ ταῦτα καὶ περὶ
 πλείονος ἐποιεῖτο τὸ τῆς πόλεως ἀστασίαστον, καὶ
 μᾶλλον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ καθ' ὃν τῶν ἐκτὸς ἀνεγ-
 γερμένων ἐξ ἀναγκαίου καὶ τὸ ἐντὸς συγχραδαίνε-
 σθαι. Ὡστε καὶ ἑρᾶσθαι σφᾶς ἀνεγγερμένους πρῶ-
 τον μὲν τῶν ξυμβαινόντων χάριν ἐκ τῆς στασιώδους
 παραχῆς ἐκείνης, ὡς παρακινήσειομένων ἐκ τῆς τυ-
 χούσης προφάσεως, στρατιωτικὰς εἰσῆγε δυνάμεις
 κατ' ἀναχαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβιων.

vocalis civium longam explicuit orationem, acta
 cum Catalenis excusans sua, demonstransque ul-
 tima se adactum necessitate, ob redactas in extre-
 mam infirmitatem Romanas copias, recte ac pru-
 denter (ut cunque bono consilio haud par exitus
 responderit) exteræ supplementa militiæ quæsi-
 visse, mercede conducendis auxiliariis primum
 Alanorum, deinde Italarum. Neque id se solum aut
 primum fecisse, cum et Joannes Ducas Gulielmum
 quemdam ex exteris assumptum Romanæ aulæ di-
 gnitatis ornaverit, et recentiori memoria pater
 suus Michael Icarium magni ducis splendido titulo
 547 coonestaverit. Sane nulla in parte cessa-
 tum a se, nec quidquam unquam prætermis-
 sum quo sustineri posse labantem rempublicam salu-
 temque populi constitui spes qualiscunque suade-
 ret. Unde non imputari ejus negligentis debere
 ruinas quæ cernerentur rerum: sed iræ primum
 divinæ peccata nostra ulciscenti, postea ignaviæ
 incuriæque præfectorum negotiis, per quas satis
 constaret pleraque materiam publico luctui præ-
 bentia fuisse accepta detrimenta. His ubi similia
 multa subtexit, tandem eo collegit summam ora-
 tionis, ut magnopere cunctis præciperet æstu
 animorum compresso quiescere, attenderoque suis
 quemque domesticis rebus, nec temere se in cu-
 ram publici regiminis ingerere. Tantum pro virili
 sic vivere curarent, ut commutatione morum in
 melius dignos se prosperiori fortuna, judicio mode-
 rantis humana Numinis, redderent, sibi autem, et
 quibus ad id ministris uti vellet, arbitrium pu-
 blicæ rei gubernandæ permitterent integrum, nihil
 curiose sciscitando super consiliis actorum, aut
 circa successus in futurum incertos inani divina-
 tione conflictando. Neque in ista se quisque viritum
 continere modestia satis haberent: verum et si
 quos initium tumultuandi facere cernerent, contra
 statim insurgendo cohibere conarentur, in eo

promptos adjutores habituri quos ad hoc ipsum
 introduxisset in urbem milites. Horum ope fides
 ipsorum roborata magnam, si quantum par erat
 anniteretur, a civitate calamitatem averteret, se-
 ditionem, qua multos diversis temporibus in ma-
 lorum extrema devenisse populos partim ipsi me-
 minissent, partim indicio annalium et memoria
 veteri possent repetere. Sic sane haberent, nullam
 quantumvis cruenti et internecini exteri belli tan-
 tam esse perniciem, quæ damnis et exitiis civilium
 certaminum comparata non reperiatur tolerabi-
 lior ac levior. Nunquam enim seditiosos conflictibus
 aut saluti hominum consultur aut tutelæ domuum
 ac rerum, sed contra per eos pacis et consensio-
 nis civilis, quæ sunt prima fundamenta honorum
 omnium, jactura irreparabili facta universa in
 confusionem miserrimam veniunt. Ac quemadmo-
 dum deceptionum ea longe omnium pessima est
 qua quis a se ipso decipitur, propter intime atque
 inseparabiliter admotum decepto deceptorem 548
 et propter obnoxiam decepti facilitatem ad suc-
 cumbendum insuspicabilibus adeo chari ac conjuncti
 deceptoris fraudibus, ita belli supra omnia capita-
 lissimum genus est, quo cives urbis unius invicem
 committuntur, quod is exardescens furor faces
 applicet parato intus et congesto fomiti, unde in-
 cendium erumpat universa consumpturum. Hæc
 cum ita sint, præ omnibus cupere se ac tanquam
 optabilem maximum summo studio quærere tran-
 quillum civitatis concordis statum. Qualis cum
 expeti semper debeat, hoc præsertim maxime ne-
 cessarium appareat tempore, quo rebus exterius
 turbatis inevitabile sit non urbem pariter ipsam
 ipso circum undique titubantium regionum motu
 ac strepitu concuti; cui si externæ impressioni
 tumultus interior accedat, palam sit cuncta in præ-
 ceptis irrevocabiler lapsura. Tam lubrico et an-
 citi momento, se pro vigilandi officio in communis

Τότε τὴν ἐνταυτοῖ σφῶν ἀσχολίαν περιττὸν ἄλλως Ἀ
κρίνων καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπερόριον, ἄλλως ἐγνώ-
κως ἀσφαλίσασθαι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοὺς
συνειλεγμένους ἐπέταττε χεῖρας· ἐπιτιθέοντας τοῖς
ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁμνύειν ἢ μὴ πιστὶν μὲν φυλάτ-
τειν εἰς βασιλεῖς, πάντα δὲ διχονοίας τρόπον καὶ στά-
σεως μὴτ' αὐτοὺς [P. 381] ἐνεργεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις,
εἴ που καὶ θορυβοῖεν, δοῶν, ὃ λέγεται, χερσὶν ἀντω-
θεῖν. Καὶ γε ἀνὰ τὴν πόλιν πᾶσαν [ἀνάγκη ἦν τοὺς
παρευρισκομένους] εἶδες ἂν παρερχομένους βασιλι-
κοὺς, καὶ τοὺς παρευρισκομένους ὁμνύουσας. Καὶ τὰ
μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπράττοντο τῆδε.

ιβ'. *Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μάχης πρὸς
Ἀμογαθάρους.*

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ἡρεμῶν ἦν τὴν μά-
χην, ἀλλὰ πάντα λίθων κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, ὅπως
τὴν ἤτταν ἀνακαλέσθαι· οὐδὲ γὰρ ὑπέμενε τὸ τῆς
ψυχῆς αὐτοῦ εὐγενὲς καὶ ἀνδρεῖον ἀκούειν τε καὶ
ὁρᾶν τὰ δεινὰ ἅπερ ἐπασχον οἱ ἐλεειναὶ Ῥωμαῖοι
ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν Κατελάνων. Ὅθεν καὶ πάντα

salutis custodiam intentum, cum animadvertisset
inquietum quorundam æstum in impetus summæ
rerum exitiales, quin levi prætextu erumperet,
vix sese posse continere, necessario advorasse
quas cernerent militares intra urbem copias, bonis
præsidio futuras, levibus ac parum sanis licentiam
sese una simul cum omnibus perdendi frænaturas.
Boni consulerent quod esset in commune saluta-
riter decretum; et hoc ipsum indicare ne grava-
rentur, et fidem, quam erga principes integram
animo foverent, profiteri rursum exterius, ea Deo
teste confirmanda. Hic prolato sacri Evangelii co-
dice, sigillatim citati cuncti qui aderant, et ma-
num imponere sunt jussi, sancte jurando et sese
fidem quam deberent Augusto utrique servaturos,
et ab omni dissensione ac turba cum temperatu-
ros ipsos, tum alios, si qui forte tumultum inchoa-
rent, utraque, quod aiunt, manu repulsuros. Inde
a concione propagata per urbem confestim totam
eandem renovandi juramenti cærimonia est, mini-
stris varie imperatoriis cum sacro in manibus
codice cursantibus, 549 et per omnes plateas
ac hominum conventicula quoscunque reperis-
sent ad sacramentum adigentibus. Hæc tunc in-
tra civitatem acta.

32. De pugna Michaelis Augusti cum Amogabariis.

At imperator Michael haud cunctabatur in appa-
ratu pugnae quam omnino pugnare decreverat, sed
omnem, quod dici solet, movebat lapidem ad nup-
eram belli offensionem emendandam. Non enim
sustinebat nobilis ejus et fortis animus audire ac
videre injurias atroces quas miseri Romani patie-
bantur a sanguinariis Catelanis. Missis itaque cun-
ctis querelis minisque verborum cogit exercitum,
et Orestidae relicta circum castrum Apro dictum,
loco illi proximo, figit tentoria tanquam diluculo
commisurus cum Italis prælium: nam et ipsi

λόγον ἀφελὲς ἐπισυνάγει τὸ στράτευμα, καὶ καταλι-
πὼν τὴν Ὀρεστιάδα περὶ τὴν Ἀπρῶ πλησίον κα-
τασκήνοι, ὡς ἅμα ἐφ' προσμύζων τοῖς Ἱταλοῖς·
ἐκεῖσε γὰρ πλησίον καὶ αὐτοὶ κατασκήνουν. Τῇ γοῦν
ὕστερα δὲ συνταξάμενος κατὰ τὸν τοῦ Ἱμέρι λεγέ-
μενον τόπον Ἀλανοὺς μὲν καὶ Τουρκοπούλους ἐν-
ήγουμένους συντάξουσιν ἴστα, περὶ τὸν Βοσσίαν τοῦ-
τους ποιοῦμενος, ἐπομένους δὲ τοὺς περὶ τὸν μέγαν
πριμικήριον Μακεδόνας διέταττε, καὶ μετὰ τούτους
περὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς ἀντολήθεν
ἀπηρχότας, τὸ Βλαχικὸν δὲ καὶ ὅσον ἄλλο ἐκ θεάτ-
ματαρίων συγκροτούμενον ἦν, καὶ αὐτὸ κατὰ τρι-
πον περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην συνταξάμενος· ὁ-
ραγούν, αὐτὸς σύνταγμα καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐτά-
δέλφει τε καὶ δεσπότη, καὶ τῷ πιγκέρνῳ Σαναχρηίμῳ
τῷ Ἀγγέλῳ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς λαὸν ἄγειν ἤθελετο,
ἀλλ' ἀμφιπονέεσθαι περὶ τὸν ἀνακτα καὶ οἱ πολυω-
ρεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἤθελεν. [P. 382] Οὕτως ἐκείνους
τῆς συντάξεως ἀποτάξας, τὸ εἰκελὸν ἅπαν καὶ μαχι-
μώτατον προσλαβὼν, τὸν ὕστατον ἀνεπλήρου σὺλ-

prope tabernacula habebant. Postridie igitur in-
structo progressus agmine, ubi ad locum cui no-
men est Imeri pervenit, copias ordinavit in hunc
modum. Alanos et Turcopulos in fronte constituit,
duce illis præposito Bossila. Post hos Macedonas
collocavit, quibus magnus primicerius præerat.
His subjunxit quos ducitabat ex Oriente profectos
patruus ipsius Theodorus. Ultimam in aciem sub-
movit quantum e Blachico genere voluntariisque
collectum aderat, ac quantum subesse consueve-
rat magno heteriarchæ, quem ea die curare extrema
illa in parte jussit. Ipse Michael fidos hinc inde ha-
bebat stipitatos Constantinum despotam fratrem
suum et Sennacherimum Angelum pincernam:
nam neque hic proprios ducere ordines voluit,
sed satagere circa imperatorem et ejus salutem ac
securitati prospicere maluit. Sic Michael acie in-
structa, sumpto secum quod habuit fortissimum
prætorianæ 550 ac palatinæ domesticæ militiæ,
novissimum effecit agmen. In totum Romanæ copię
quinque majorum legionum numerum explebant,
adversariorum autem duntaxat quatuor, quarum
una Persarum fuit: Persas enim Catelani evoca-
verant. Sub hæc acri certamine manu quoque
cominus conserto, hinc quidem Alani, inde autem
Turcopuli concurrentes, in primos Catelanorum
impingunt ordines, excepti ab his intrepide ac fir-
miter, instar turris videlicet persistentibus, nec
quantumvis circum assultantes molirentur, vel uno
cuiquam vestigio cedentibus. Gravi quippe arma-
tura protecti undique corpora, cum suis ipsi se-
curei tegminibus contemnebant utraque ex parte
immissa jacula, tum suorum utrimque dispositorum
non defuturis in tempore auxiliis satis fidebant.
Atque ita sane fortiter obstantes tuebantur locum.
Cæterum qui præcurrerant Turcopuli et Alani,
haud parem primæ illi alacritati vividæ impres-
sionis urgendi perseverantiam adjunxerunt, sed

λογον. Καὶ αἱ μὲν Ῥωμαῖκαὶ δυνάμεις εἰς πάντεσσι τοῖς ἔτεσιν ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν ἑσπέρην ἀντιπάλῳ εἰς τέσσαρα, ὧν ἓν ἦν τὸ τῶν Περσῶν· πρῶτον γὰρ καὶ Περσικὸν οἱ Κατελάνοι. Καὶ δὴ καρτερὰς γενομένης τῆς μάχης καὶ ἐκ χειρὸς, ἔθεν μὲν Ἀλανοὶ ἐκείθεν δὲ Τουρκόπουλοι συνεκθέουσι καὶ τῇ προηγουμένῃ συντάξει τῶν Κατελάνων προσβάλλουσι. Καὶ εὐθὺς πύργος ἦσαν ἐκείνοι, μηδὲν μὲν καὶ καθυπαίνοντες· ἐν ἀσφαλεὶ γὰρ ὥπλισμένοι καὶ τοῖς παρ' ἐκάτερα βάλλουσι πίσυνον καρτερῶς ἀπείχον. Οὐ μὴν καὶ εἰσβάλλοντες οἱ προσδραμόντες τὸ λοιπὸν ἐκαρτεροῦν, ἀλλ' εὐθὺς παρεκκλίναντες ἐπὶ θάτερα δόξαν παρέσχον τροπῆς, τῷ μὲν ραιωνμένῳ καὶ οἷς ἑωρωντο, ὡς εἶπεν ἀπογόντες τὴν μάχην, τῷ δὲ βαθυτέρῳ καὶ οἷς ὑπωπτεύοντα, λειψαζίου ἐκόντες εἶναι γραφόμενοι, οἷς δὲ μὴ τοῖς μισθοῖς ἱκανούμενοι μελέτης ἐξέρχοντο πολέμου. Εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ ἀνάπυστον γεγονὸς ἐκείνοις τὸ ἀπὸ τοῦ Τουκτὰ πρὸς βασιλέα μήνυμα περὶ τῆς αὐτῶν ἀνθυποστροφῆς (δὴλον γὰρ ἦν ὅτι ὁ Τουκτὰς ἐκείνους ὡς ἰδίους καὶ τῆς τῶν

Τοχάρων ἀρχὴν χειρὸς ἀπῆται παρὰ τὸν ἀνακτα πρεσβευόμενος) διὰ ταῦτα καθυφέντες τὰς ὁρμὰς ἀρρωστοτέρως εἶχον καὶ ἰδοχμαζον. Ἀλλὰ τοῦτο τοῖς κατόπιν ἰούσι δεῖλαν ἐμβάλλει, καὶ ἀπροθύμους εἶχον περὶ τὴν μάχην. Ὅπερ ὁ βασιλεὺς οὐραγῶν θεασάμενος, καὶ περὶ τοῖς ὄλοις ὡς εἰκὸς δέισας, αὐτοὺς ἠναγκάζετο πολεμεῖν οἰκείῳ σώματι, καὶ γοῦν ἔτοιμος ἦν μετοχτετεύσθαι πρὸς τὴν μάχην. Ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο ἵππος ἐκ τινος δαιμονίου συμβάματος καὶ ἥς οὐδεὶς αἰτία· ἦβαι, τῶν χαλινῶν ἀνεβεί, βυτῆρας μὲν εἰς χεῖρας τοῦ ἡνιόχου ἀφίησιν, αὐτὸς δ' ὡς εἶχε κατὰ πηδίου κραταίνων τῶν ἐχθρῶν γίνεσθαι. Ἐπιβὰς γοῦν ἄλλου καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας ὅσων ὄλαις ὁρμαῖς σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν Ἀμογαθάρους ἐπέβραξεν καὶ ἀρεῖν θάρρος ἔδειξε, παραυτίκα τὸν πόλεμον αὐτοῦργῶν. Καὶ κατὰ πρώτην εἰσβολὴν ἐκείνην εἰς ἔρκασεν τῷ ὕσπ' προσπαρεῖς καὶ πεσὼν, καὶ δεύτερος σπάθης γίνεται παρανάλωμα. Ἐν ταυτῷ δὲ δυσὶν ὁρμησάντων μετὰ γέβρων εὐθὺς βασιλέως, ἐγγὺς τοῦ ἐν χρῷ γενέσθαι, τὸν μὲν ἔθεν ὁ πιγχερῆς. τὸν δ' ἔθεν νέος τις καὶ τῶν βασιλικῶν παιδα..

subito declinantes in partem alteram speciem fugæ præbuere, facile optinatis, qui spectabant, desperata ipsos victoria cedere. At quibus erat interiere ne-
titia perspectior horum barbarorum animus, non abs re suspicabantur meditatam eos ad prælium attulisse voluntatem flagitii militaris palam con-
sciendi, loco ultro deserendo, quoniam haud per-
solutis sibi retro stipendiis gratuita periclitari mi-
lilia stultum ducerent. Sunt qui addant emanasse
ad sensum eorum revocatos sese a Tuctaine ipso-
rum principe, qui missis ad imperatorem nuntiis
suos ad se remitti postulasset. Erant hi videlicet ex
gente Tocharorum Tuctaini subjecta, nec erat
obscurum venisse revera legatos ab eo ad Augu-
stum, qui commodatas ipsi olim suas copias repe-
terent. His illi de causis remittentes impetum ac
sponte languoscentes in obliqua deflexerunt. **551**
Hoc ordinatis post ipsos terrorem iniecit. Unde et
hi jam objecti hostibus, signi ipsi quoque sunt
certamine defuncti, aut potius majori ex parte
defecti animis detrectabant pugnam. Id imperator
ab extremo, ubi constitit, ut diximus, conspi-
catus agminis, et rei summe discrimen moris me-
tuens, facile vidit ultima sese necessitate adigi ad
conatum restituendi manu propria prælii, nec
posse defugere quin suum caput, hosti se immi-
scens, in Martis aleam projiceret. Nec dubitavit,
qua erat generositate, quin statim ita faceret. Ve-
rum inscendere ad hoc volenti paratum sibi equum
mira res contigit, quam ascribere ostento divino
humanarum rationum inverisimilitudo prudenter
asimantes subigit. Equos, simul eum insilire pa-
rans Augustus contractavit, caput excutens fræ-
num ejecit ore, subtrahensque sese, habenis in
aperonis manu relictis, vix per campum exsul-
tandus ad hostes transiit. Nihil tamen secus
Michael, equo alio strenue consensu arrepta quo

manu hasta, toto impetu cum paucis ipsum sti-
pantibus in Amogabatos irruis, obviumque primum
hostium hasta transfixum dejecit, mox item alium
ense occidit. Eo puncto temporis duo ex hostili
procurrentes acie, scutis late protecti Persicis, et
gladio intento recta imperatorem petierunt; jam-
que fere contiguum habebant, et quod dicitur, in
acie novaculæ Michaelis imperatoris vita versaba-
tur, quando peropportune hinc quidem pincerna,
inde autem adolescens ex ephæbis honorariis ap-
parere Augusto solitis, auctoribus excipientes et in
se sistentes impetum saluti fuerunt in præsentis-
simum adducto discrimen principi. Nam in eum
ex imperalibus, quæ conspicue gestabat, agnitus
insignibus, post duos de quibus diximus, etiam
multi ex hostibus alii passim et vehementer incur-
rebant, ictus ingemittentes, quorum aliqui perru-
pta lorica in corpus ipsum perferebant plagam,
utcumque **552** ille varie declinabundus plerasque
petitiones eludere conaretur, obfirmans interim in
cæpto constantiam nec recedendi cogitationem
admittens, quoad omni jam ex parte fugientibus
Romanis princeps ab animadvertentibus extremum
ejus periculum viris fortibus, qui eum pauci cir-
cumstabant, crebro admonitus ne secum omnia
pessum traheret, necessario denique obæquens
consilio recessit, insequentibus tunc quoque irre-
misso hostibus. Vix paulum se hoc cursu a præ-
lio removerat, cum agens ferente generosam ejus
mentem immensa miseratione rerum Romanarum,
inter lacrymas, quod in re simili de Agamemnone
memorant, ex oculis fluentes etiam crines capitis
vellebat, æstu animi subinde redeunte ad hosti
occursandum iterum impulsus, utique obsecuturus,
nisi præter manifestæ in tali fortuna reclamationem
prudentiæ vis quoque arcentium undique conitum
obstaret. Atque hic, miserante nos Deo, vanus

ρίσκων δέχονται καὶ τὴν βασιλικὴν [P. 383] περι-
ποιούνται· ἰζωήν· πολλοὶ γὰρ ὅτε βασιλείας ἐκ τῶν
σημείων φανέντος ἐπεισφρήσαντες οὐταζον, ὥστ'
ἐξικνεῖσθαι καὶ κατὰ τοῦ σώματος τὰς πληγὰς, κἂν
καὶ βασιλεὺς ἀγγιστροφούς ἐποίει τὰς μετακλίσεις,
εἰ μὴ τῶν ἄλλων φυγομαχούντων αὐτὸς σὺν ὀλίγοις
ἐν ἀναγκαίῳ κινδύνῳ ᾗν καὶ παρακληθεὶς ὑπέστρε-
φεν. Ἄλλ' οἱ μὲν ἐπιστόμενοι οὐκ ἀνῆκαν ἔτι, ὁ δὲ
μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ κυδοιμοῦ δάκρυά τε τῶν
ἀφθαλμῶν, ὅσα λόγος τὸν Ἀγαμέμνονα, ἔρρει, ἔλκετο
δ' ἐκ κεφαλῆς προθελύνοντας τὰς τρίχας, τοῖς τῶν
Ῥωμαίων ἐποικτιζόμενος πράγμασι, καὶ ὑποστρέ-
φειν ἐσφάδαζε, κἂν οὐκ εἶχεν ὅλως. Ἐλεος δ' ᾗν
ἐντεῦθεν Θεοῦ, καὶ ἐννοία τις εἰσῆει τοὺς ἀντιπά-
λους ὡς κατ' ἀπάτην ἀναχωροῦσι καὶ ὡς ἐνέδραις
προλογίζουσιν ἄλλοι, καὶ οὕτως ἀνείργονται τῆς
διώξεως. Ὅθεν καὶ οὗτοι μὲν τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φο-
ρᾶς ἴστανται, ἔκεινοι δὲ ἄλλος ἀλλαχοῦ διασπαρέντες
περισώζονται. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς καταλαμβάνει
μόλις τὸ Πάμφυλον. Καὶ δὴ τῆς φήμης διαδοθείσης
οὐκ ᾗν ὅστις τῶν γεωργῶν, ἐν ἀκμῇ καὶ ταῦτα τοῦ
θέρους, ἐξω τῆς Κωνσταντινίου ἐναπολέλειπτο, ἀλλ'
ἅμα πάντοθεν μυρμηκίαν μιμούμενός ἐσκαυαγώγουν
ἐφ' ἁμαξῶν, θέρη καὶ δράγματα καὶ σωροὺς χαίρειν
ἑώντες. Τοῖς μὲν οὖν ἐναντίοις, κἂν ἴστων τὰ ὁρμή-

ματα τότε κατὰ τινὰ ἐνεδρῶν ὑποψίαν, ἀλλ' οὐκ
ὀλίγα τῶν ἀνηκέστων πράξει καὶ τὰ προστυχόντα
ληισαμένοις ἐπῆει τὴν Ἀπρω περικαθῆσθαι τῶν
εἰσδεδυκῶτων ἑνεκα, καὶ ἐπειρῶντο πολιορκεῖν· ὡς
δ' οὐκ ἤνυστον τὸ παράπαν, ἔγνωσαν ὑποστρέφειν.
Ἄλανοις δ' ἀπαξ ἀφεκῶσι τὴν πρὸς τοὺς βασιλεύον-
τας ἐννοίαν σκυλεύειν τὰ ἐν ποσὶν ἔδοξε, καὶ φῆοι
μὲν ἐφίσταντο, ἐχθροὶ δ' ἀπανίσταντο. Ταῦτα μα-
θὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαλγῆσας τῇ συμ-
φορᾷ, τῷ μὲν υἱῷ τε καὶ βασιλεῖ τοὺς παρακλητη-
ριοὺς ὡς εἶχεν ἐνεσχεδίαζε, τὸν Κουτζιμπαξιν ἀπο-
λύει πρὸς Ἄλανους, ἅμα μὲν ἐκείνους ἐγκαθεστῆ-
ξοντα, ἅμα δὲ καὶ Τουρκοπούλους δουλαγωγῆσοντα·
τῷ γὰρ ὁμοεθνεί τε καὶ ὁμογλώσσῳ, καὶ ὅτι συνή-
θης ᾗν Ἄλανοις ἐν Νογᾷ, καὶ ὅτι τὴν πρὸς Τουκταῖν
πρεσβείαν αὐτὸς ἐποίειτο, εἰς αἰδῶν πρέπουσαν ὀπη-
κόσις ἐπαγαγέσθαι σφᾶς ἐπιστεύετο. Αὐτὸς δ' ἐξ αἰ-
τῆς στρατολογεῖν τε καὶ ἐφορμᾶν ἠθούλετο μὲν,
ἐπαίχεται δὲ ἐξ ἀναγκαίων πολλῶν ἀντισπώμενος.
Διὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ γῆς μὲν δυνάμεις ἀποστόλους·
προσετοιμάζει, οἷς θαρρόυντες οἱ πρόσχωροι ἀφί-
θως ἐργάζονται· ἂν [P. 384] τὰ τοῦ θέρους, Ἀμογα-
θάρους δὲ τέως ἀναχωρᾷ· διδοὺς ὡς αὐτίκα κατι-
δραμούμενος συναχθεῖσιν τῶν δυνάμεων, ἔπειτα ἐν
τριῶ καὶ δέκα ναυσὶ Γεννουέας ἐκ τῶν Λαζῶν

hosti victori objectus terror est insidiarum a no-
stris positarum, in quas ipsos videlicet pertrahere
ἔρτιφικα fugæ simulatione cogitarent. Hæc illos
ab ulterius persequendo cohibens causa spatium
Michaeli dedit manus eorum evadendi. Ac Romani
quidem cæteri varie dispersi salutem, ubi quisque
potuit, quæsiere. Imperator ægre Pamphylium de-
latus ibi quievit. Fama cladis hujus late didita,
nullus agricolarum, etsi summa, ut tunc erat,
ætate vel maxime opera eorum maturis colligen-
dis segetibus rure requireretur, extra Constanti-
nopolim subsistere voluit. Longis undique agmini-
bus instar formicarum, domesticam supellectilem
plaustris impositam præ se agentes, in urbem fe-
rebantur, securi messium, quas partim in campis
nondum desectas falce, partim in areis manipu-
latim in strues congestas relinquebant, condonantes
hostibus, et in lucro ponentes quod barbaricum
servitium aut ferrum vel nudi et omnium inopes
effugerent. Victores Barbari, ubi satis dis-
cusserunt suspicionem insidiarum quæ illos a vic-
tiosis insequendo retardaverat, nec pauca nec levia
obviis 553 crudeliter vastandis exempla passim
avaræ feritatis ediderunt. Arcis deinde Apro dictæ
oppugnandæ ex eo ipsis consilium natum est,
quod in eam se recepisse multos e prælio cognove-
rant, unde præda refertam arbitrabantur. Copiis
ergo admotis cum egregie repulsi parum profice-
rent, nec plus ex perseverantia sperarent, soluta
obsidione reverti statuerunt. Interim Alanis semel
amissa erga imperantes benevolentia passim obvia
diripere ac licenter latrocinari bonum factu visum
est. Ergo et isti, cum ut amici haberentur, hostes

se feris maleficiis monstrabant. His Andronicus
cunctis cognitis, et quem par erat ex clade accepta
dolorem et sentiens et profitens, filio quidem Au-
gusto consolatorias quam primum scripsit, Cutzim-
paxim autem dimisit ad Alanos, sperans revoca-
turum eos ad officium, simul et Turcopulos delini-
turum, quibus esset generis et linguæ communione
commendatus, Alanis etiam familiaris ex eo jam
tum tempore, quo militiæ cum ipsis societatem
Nogæ communis ducis auspiciis habuerat; præter-
eaque legatione functus ad Tuctainem erat: unde
credebatur auctor idoneus futurus suadendæ
ipsis emendationis ostendi ab his cœptæ contu-
maciæ et reditus ad frugem meliorem, resumendo,
quod decet subditos, erga principes obsequio.
Ipse autem imperator senior conscribere con-
statim exercitum et impetum in hostes facere cupie-
bat quidem, retardabatur autem necessariis pluri-
mis in diversa trabentibus. Illud continuo expedi-
vit, quod instantius urgebat, propter fugam tali
tempore perniciosam ex agris rusticorum. Paravit
videlicet terra submitendas copias, illis dum se-
getes meterent et cætera æstate consueta in pro-
curatione annonæ opera exercerent, securitatem
allaturas requisitam. Amogabaris indutias velut
quasdam indulgebat interim, sed 554 quas breves
fore minaretur, affirmans se statim atque congre-
gasset copias, in illos infestum incursum. Post
hæc reversos e Lazis Genuenses cum navibus tre-
decim ad armorum secum societatem ineundam
est pellicere conatus. Sed tantum abfuit ut id ei
consilium succederet ex voto, ut duas continuo
naves omnium optimas viderit expediri ab iis in

ὑποτρέφοντας συμμαχεῖν ἐπεχειρεῖ πείθειν. Ἀλλὰ αὐτοὶ γε τοῦτον τῶν βουλευμάτων ἐθέσεν ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν δύο ναῦς τὰς καλλίστας ἐκπλεῦσαι ἀγούσας πρὸς Ἰταλῶν ἤθη καὶ Μπυριγέριον. Οἱ δ' ἐν ταῖς λοιπαῖς γεννοῦνται τὸ ἐμπορικὸν προῖσχύμενοι ἀπαλρεῖν καὶ αὐτοὶ ἡτοιμάζοντο. Μόλις ἀξιώσεως χάριν ἐκλέγονται δύο, μισθοῦ νομισμάτων ἐξακισχιλίων, πλὴν ἐπὶ ῥητοῖς, ὥστε ὑφ' ὅρκου βεβαίη δύο μῆνας ἐκπλεῦσαι τῷ βασιλεῖ, συμπράττοντας τοῖς λοιποῖς καὶ πολεμοῦντας ἐς ἅπαν ὡς ἐχθροῖς βασιλέως τε καὶ τοῦ περιφανοῦς σφῶν ξυνοδίου. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἐπιλοιποῖς ἐννέα ὥμολόγουν τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτοὶ ἐπιστῆναι δευρᾶν, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσκαρτερήσαντες κατὰ τινα τῶν ἐχθρῶν δαίλιαν πρᾶξαι καὶ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων πειράσασθαι, κἀντεῦθεν ἀναχωρεῖν, κἀν εὐδοκίαν κἀν μῆ. Ταῦτα διαπραξάμενος βασιλεὺς, πῶς ἂν τὸ ἐντεῦθεν τῶν ἐχθρῶν περιγίνεται, βουλευόμενος διεσκόπει.

iv. *Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει ἐγκεκλεισμένων Ἀμογαθάρων.*

[P. 335] Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν Ἀδριανού ἐγκεκλεισμένοι Κατελάνοι, περὶ ἐξήκοντα ὄντες, οἱ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐκποδὼν γεγονότος ἔπειτα ὄρκοις

δουλαγωγηθέντες ἐγκατεκλείσθησαν, οὐδ' αὐτοὶ γε τὸ περὶ τὴν βασιλέα ἀνάπυστον γεγὸς τὸ παράπαν ἡμέλουν, ἀλλὰ φήμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἡττηθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἱασιν, ἀρτίζοντες σφίσι, ῥήξαντες τὰ δεσμὰ, ἐπεὶ ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον δυσανόκτου ὄντος τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίσρυντο, ἵνα ποὺ ἀνεβῇ φότες κατὰ τὸ ὑπαιθρον ἐκείθεν παρακειμένης πέτρης ἡκροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπύοντας ἡμύοντο, σκοπούμενοι καταπίπτειν μετ' ἀσφαλείας. Ἀλλ' οὐκ ἦνυστον τὸ παράπαν, τῶν πολιτῶν ἐκείνῃ περὶ περιστάσεων. Ὅθεν καὶ ὀλίγων γυμνομαχιστῶν καὶ ἐαυτοὺς παραδόντων, οἱ λοιποὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἐνεργέστερον ἐπολέμουν καὶ βάλλοντες ἐπιτρώσκοντο. Τέλος ὕλην παντοδαπὴν συμφορήσαντες οἱ πολλοὶ αὐρ ἐνιδῶν ὡς καταφλέγοντες καὶ πύργον καὶ τοὺς ἐν τούτῳ. Καὶ τὸ μὲν ἤρετο μέγα, οἱ δὲ τῇ φλογὶ ἐνελιούμενοι οὐδ' ἐς βραχὺ τοῦ εὐτόλμου καθυφείκεισαν λήματος, ἀλλὰ πρῶτον περιδύμενοι ἐσθῆτας, κατὰ πυρὸς βάλλοντες, τὸ πῦρ οἷον ἡμύοντο, ἔπειτα κατ' ὀλίγον κραταιούμενου τοῦ φλέγοντος ἀνηλίσκοντο ἐς αὐτὸ πηδῶντες ἐκόντες, φιλήμασιν ἀλλήλους ἀφοσιούμενοι καὶ σταυρῷ

Italiam, reportaturas illuc Mpyrigerium ad sedes ipsorum. Qui autem supererant in aliis navibus Genuensēs, ad solvendum et ipsi comparabantur, obviēdentes ita sui mercimonii rationes poscere. Egre tandem multis precibus in magna parte gratiæ impetratum est, ut duæ naves imperatori militiæ segregarentur e classe reliqua, mercede pacta sex millium nummorum, idque sub conditione diserte stipulata et jurejurando inviolabili servata, hand ultra menses duos illas imperatori servituras, sed isto bimestri duntaxat spatio imperatoris istas accensendas classi, navigaturas et citra exceptionem pugnaturas ullam adversus Cate-lanos et Amogabarios uti hostes imperatoris et perillustres senatus ipsorum. Aliarum quæ supererant novem navium vectores polliciti sunt substitutos se ad dies aliquot gratis, et ad terrorem hostibus incutiendum speciem præbitorum quasi militantium auspiciis Augusti, quin et si se interim aliqua offerret occasio rei bene gerendæ, collatos pro virili operam adjuvandis Romanis, salva semper integra libertate quando vellent abeundi, sive aliquid effectum jam esset sive non. His sic transactis imperator totus erat in disquirenda ratione victoriæ de hostibus reportandæ.

33. De conclusis Adrianopoli Amogabaris.

Inter hæc ne ipsi quidem custoditi Adrianopoli Catealani circiter sexaginta, quos interfecto Cæsare deditionem vita salva jurejurando pactos illic carere conditos diximus, aut prorsus ignorarunt quid imperatori 555 contra suam ipsorum gentem pugnanti accidisset, aut ea uti notitia ad sibi quoque per se consulendum neglexere, siquidem cum fama late pervagans fusorum fugatorumque

magno prælio Romanorum a suis contribulibus ad ipsos quoque pervenisset, audacia confestim inde sumpta sua primum ipsi vincula rupere. Quoniam autem ne sic quidem effugere valebant, turre intra quam erant clausi cum muris solidissimi operis nec effringi manu facilibus, tum valvis securissime obstructis ineluctabiliter exitum negante, superato ejus fastigio, ubi subdivale patebat spatium, inde repertas illic petras in nostros dejiciebant, sic studentes prævertere ne descensus ex eo loco ipsorum, in quo quam securissime liceret adornando interim industria magna satagebant, a custodibus inferne repugnantibus prohiberetur. Verum Adrianopolitanis ad tumultum accurrentibus juvantibusque custodes, parum ipsis suus aut prorsus nihil quantuslibet conatus proficiebat. Unde paucis qui demissi ex alto frustra, undique ambit, fugere contenderant, denique sese dedere coactis, reliqui pugnare usque ad mortem, qua solent desperati ferocia, perrexerunt. Et jaculabantur illi quidem noxie : cæterum undique et ipsi telis appetiti vulnerabantur. Procedente in longum certamine, pertæsi moræ cives strue circum undique materiæ congesta ignem subijciunt, ut turrim simul cum ea inclusis combusturi. Exarsit luculentum incendium, cujus involuti licet flammis Amogabari, ne vel minimum quidem de generosa pugnandi audacia remiserunt, sed principio quidem exuentes se vestibus eas in ignem indignabundi ac velut flammam ferire studentes jaciebant, deinde paulatim æstu se corroborante consumeabantur, ultro in globos flammarum insilientes, postquam mutuis sibi oculis vale dixerant et signo crucis manu formato sese munierant. Uno inter hos juvenes, et sanguine fratres et 556

φραττόμενοι. Δύο δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ἀδελφῶ καὶ ἄλλοι γένοι; καὶ γυνῶμας, στενὴν περισχόντες ἀλλήλους καὶ τὰ ἔσχατα περιπτύξάμενοι, ἅμα μὲν οἴκτω, ἅμα δὲ καὶ ἀρετικῶς ἐπαρθέντες λήματι, τοῦ πύργου καταπεσόντες ἐξ αὐτοῦ διαπεφωνήκεσαν. Παῖς δ' ἐκείνους συνῆν, καὶ ἐπεὶ ἀργὸς ἦν ἐκ φιλοκτου δειλίας καὶ δῆλος ἦν μένων τὴν αὐθεντίαν, εὐθὺς ἀφειδοῦντας ἐκείνοι καὶ περισχόντες τὸν νεανίαν ἐβόη- πουν κατὰ πυρὸς εὐθαρσείας, ὥς οὐχ ἤκιστα σώσοντες ἢ ἀπολοῦντες. Καὶ ταῦτ' ἔδρων ἐξ ἀπογνώσεως τοῦ ὅλως περιγενέσθαι. [P. 386] οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ ἀντι- πάλου σφίσι τε καὶ τσαούτῃ πόλει ξυνέβαινε τὸν ἀγῶνα εἶναι.

λδ'. *Περὶ τοῦ Ἀνδρεου Μουρίσκου καὶ τῶν ἐκεῖνῳ πεπραγμένων.*

Ἀνδρέας δὲ Μουρίσκος, ἐν καὶ βασιτάριον πρὸς βασιλέως καταστῆναι ἐν τῇς πρόσθεν λόγοις ἐλέγο- μεν (οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν ὀνομάζεται), ὑπαρχος τοῦ στρατιωτικοῦ πάλαι γενόμενος, ἐν δυοῖν ναυοῖς Τενέδῳ προσσχωὼν καρτε- ρῶς ἐπολιόρκει τὸ ἐκεῖσε φρούριον. Καὶ ἤδη μὲν οὕ- τος ἐπίδοξος ὥς ἀλώσων ἦν, Γεννοῦται δὲ τυχόντες ἐκ παρόδου σφίσι τε ἐκονολογοῦντο, καὶ τὸν ἅπαντα

φρούριον θέλοιν αὐτῶν μεσολαβοῦντων, ἀναιμῶς γὰρ λήψαιντ' ἂν, εἰ δὲ γε τῶν ἐντὸς ἐς ἅπαν περιγενέ- σθαι, οὐκ ἂν ἀναιμῶς τὸ σύνολον ἀπαλλάξειαν. Καὶ ὅπῃ σφίσι ἐπιχειρητέα ἐς τὴν πρᾶξιν εἴη, διεπυ- θάνοντο. Συμφέρον δὲ τό γε μετ' εἰρήνης ἀπηλλάχθαι δόξαν, αὐτοὶ τοῖς ἐνοικηκόσι τῇ νήσῳ ἐπέκοινα βο- λευσάμενοι τὰ μὲν σώματα σφῶν ἐπὶ ταῖς ἰσθμιαῖς ναυσὶν ἐπιβήσαντες περιεποίησαντο, κενὸν δὲ τὸ φρούριον ἀφίδοι. Καὶ μέγα τι ἐφημίσθη τοῦτο, ὡς αὐτὴν Καλλιόουπολιν κατασφόντων· ἐς τὸδε ὅμως καὶ μόνον ἀπεκρίθη τὸ φημιζόμενον. Οὐδὲν δὲ τέως ἐνεώχμασε καὶ τὸ περὶ τῆς Αὐγούστης φημισθὲν Εἰρήνης, ἥτις ἐπὶ δυοῖν ἤδη χρόνοις Θεσσαλονίκῃ παραμείνασα τὰ πρὸς αὐτῆς καὶ τῶν παίδων διώκει, εἰς ἐπιγάμους ὁρμῶσα συμβάσεις. Τὸ δ' ἦν τῶν εἰς τὰ τῆδε ἀπτομένην συμμαχιῶν ἐπιγέσθαι ἐκ τῶν Βελεγράδων Ῥωμαίων κατήκον καὶ πλείστον ἔλε Τριβαλλικὴν ξενικόν. Ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἦσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἐπραττον πάλιν οἱ ἐναντίοι. Τέως δὲ ἐκχειρία ἦν τῶν πολέμων, ἐξ ἐγγίνομος τῶν κατ' Ἀθῶν στε- νῶν τῶν βασιλικῶν τριήρων πλεουσῶν κατὰ κωλύ- μῃν τῆς ἔωθεν τῶν Περσῶν περαιώσεως. Οὐς οὐδ'

animo, arcte se invicem complexi, generoso pari- ter et miserabili ausu se pectus ex alto dejicien- tes, lapsu statim contriti exspirarunt. Inter adhuc supersites ceteros puer fuit animo, ut cessans so- lus demonstrabat, imbelli, et quem apparet servitutem turpem leto emptæ libertati, si copia daretur, præferre paratum. Hunc, haud parcentes illi, circum plures correptum, tanquam mori fortiter docentes, in ignem conjecerunt, servare se illum potius quam perdere, quantum ex vultu sic agen- tium se prodebat, arbitantes. Huc illos perpulit desperatio salutis, in quam illos conjecerat ini- quissima conditio certaminis, a paucis undecun- que circumclusis adversus plenam populosamque ipsis infensam temere suscepti civitatem.

34. *De Andrea Murisco et ab eo actis.*

Andreas autem Muriscus, quem vestiarius ab imperatore fuisse constitutum in libris superio- ribus diximus (sic enim qui præbet expensas his qui sunt supra naves nominatur), qui vicarius summi præfecti classis jam pridem exstitisset, cum duas quas ductabat naves appulisset Tene- dum, arcta obsidione cinctam fortiter oppugnabat arcem illic sitam, adeo ut brevi capturus puta- retur. Ea forte vice rerum prætereuntes illac Ge- nuenses cum obsidentibus sermones contulerunt, hujus ferme sententiæ. Aiebant, si se uti seque- stris vellent in tractando cum obsessis, arce ipsos citra laborem ac discrimen potituros: sin ad vi expugnandos quos oppugnarent obfirmarent ani- mos, haud sine suo id assecuturos sanguine. Quare percontantes utro modo fieri voti compo- tesse ipsis cum pace ac placide rem transigere. Tunc Genuenses colloquio cum insulæ incolis habi-

to facile illis persuasere 557 ut e loco quem tueri ad extremum nequirent, salvi cum suis rebus in- columesque ultro decederent. Quare illis in suas acceptis naves vacuum arcem obsessores reli- querunt. Ambitiosis celebratum famæ præconis id factum est, adeo ut qui propenso, ut sit, fa- vore vera fictis cumulabant, etiam adderent Cal- lipolim a Genuensibus subactam. Quod longe a vero absuit, toto demum societatis Genuensis operæ pretio ad arcis unius Tenedensis procura- tam deditionem redacto. Nec plus novi subsidii rebus imperatoris attulit rumore jactatus magno apparatus Irenes Augustæ; quæ duobus jam annis Thessaloniciæ suis et filiorum negotiis ordinandis intenta morabatur, inter quæ non postrema illi cura erat splendorum utiliumque suæ domui nuptialium fœderum tractandorum. Hæc porro illic degens dicebatur inivisse consilium cogendi copias imperatori submitendas, partim Romanas et subditis imperio Belegradensibus, partim auxi- liares externas e gente Triballica. Cæterum hisce spebus cunctantibus, imperii hostes iidem qui prius erant eademque agere pergebant, nisi quod nunc laxamentum belli contigit modicum, re- pressa paulisper licentia hostili per admotas pro- prius angustis faucibus Abydi triremes imperato- rias, causa prohibendæ, quæ illic parari solebat, trajectionis ex Oriente Persarum; quam ne ipsos quidem cupere aut sibi utilem putare Amo- gabaros fama erat, veritos ne quibus e gente Per- sica evocatis fidis hactenus et obsequiosis auxi- liaribus in agendis ferendisque miseris Romanis utebantur, quod majori gentis alienæ numero cir- cumdati haud impune sibi viderent fore, si quid attentare per contumaciam auderant, iidem ad-

αὐτοὶ προσεποιούντο, ὡς ἐλέγετο, Ἀμογάδαροι, ἵνα ἄν
 γούν δυνατὰ σφίσιν εἴη. ἄγειν [P. 387] καὶ φέρειν
 οὐς φθάσαντες διεπέρασαν, κατὰ τὸ αὐτοῖς ἀρέσκον,
 τῇ καθ' αὐτοὺς πληθούϊ δουλαγωγουμένους, εἰ καὶ
 πολλοὶ τὴν περσίαν διακατέχοντες, τοῖς τιτυσκήμε-
 νι, τῆς ἡϊόνης ἀπέρτων τοὺς ἡμετέρους, ἦν τί που
 καὶ ἐγχειροῖεν ὅπῃ παρατόχοι ὀρμίζεσθαι ἢ μὴν
 ἰσχυροῦσθαι. Πᾶσαν γὰρ ἡϊόνα διηνεκῶς ξυνέβαινε
 Πέρσας κατέχεσθαι, πλὴν τῶν ὅσον κατ' Ἀτραμύ-
 τιον καὶ Φωκαίαν ἦν, ὃ δὴ τῷ Μανουὴλ Ζαχαρίᾳ
 κατέχετο, οὐτόσον χωρίων ἰσχυρὸν ὅσον τῷ τῶν περὶ
 ἐκείνων Ἰταλῶν ὄντων εἰς πόλεμον θράσσι πεφυλαγ-
 μένων. Τῷ τοι καὶ ἀτρημελημένως τὰς ἐκατέρωθεν
 νήσους ὀρῶντες οὗτοι ἐπιμαχωτάτας κειμένας τοῖς
 τοιμητῆσιν: ξυμβαλεῖν (οὐδὲ γὰρ σφίσιν ἀπέδραστα
 ἦν τὰ ἐς κίνδυνον σφον ἀλωμένων) πέμψαντες βασι-
 λείᾳ ἡϊόνην ἢ αὐτὸν ταῖς νήσοις τῇ ἀδελφῶτον προνοεῖν,
 ἢ αὐτοῖς ἐπαγγεῖλαι τὰ ἐς φυλακὴν, ἀνέντα καὶ τὰς
 ἐκείθεν εἰσπράξεις, αἷς εἴη ἂν χρῆσθαι: ναὺς ἐξαρ-
 τωμένοις εἰς τὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνταγώνισιν·
 ἐκείνοι γὰρ καὶ πρὸς χρόνον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν
 εἶπον ἰδίδου πρὸς ἐργασίαν στυπτηρίας ἐπιτηδείως

juncti suis popularibus justo exercitu transgressis
 ouemperare jam iis dedignarentur, quibus se
 laud inferiores potentia confiderent. Interea vero
 cuncta illa ora littoralis Asiæ Persicis longa ordi-
 natis serie præsidii insessa infesta sane nostris
 erat, si quo **558** appellere aut aquandi gratia
 rascendere tentarent, statim repulsis inmissione
 jaculorum. Tantum illa pars littoris quæ ad Atrac-
 mytium et Phocæam pertinet, Persica militiâ va-
 cabat, quod eam in potestate haberet sua Manuel
 Zacharias, non tam locorum munitione quam fama
 virtutis Italicorum, quos ille manu promptos ani-
 misque paratos ad quidvis audendum, secum ha-
 bere serebatur. Atque hic idem Manuel cum suis,
 negligi videntes insulas utrimque Phocææ, quam
 obtinebant, adjacentes, et defectu præsidiorum
 patere latrociniiis expositas, facillime expugna-
 biles cuivis modo invadere audenti, ac simul in-
 telligentes, si eas occupari ab hostibus continge-
 ret, laud sibi effugium restare, nec recusare
 tunc ipsos posse quin servituti succumberent,
 missis ad imperatorem legatis eum orarunt ut aut
 ipse provideret iis insulis necessariam securitatem
 a deprædari eas tentantium incursibus, aut sibi
 eam ipsis curam committeret, remissis quæ inde
 imperiales ministri solerent exigere vectigalibus,
 quibus ipsi usuri essent ad naves armandas pro-
 hibendis hostilium classium in ea littora exscen-
 sionibus necessarias. Nimirum jam a multis retro
 annis imperator Michael, Augusti nunc imperantis
 pater, istum illis locum dederat aluminis præpa-
 rationi aptum, quo cum expellendos se viderent,
 nisi prospiceretur defensionem vicinarum insula-
 rum, jure ad imperatorem recurrerant, ad quem
 spectaret sua beneficia tueri ac clientibus imperii
 consulere. Itaque talia postulantes legati ubi ad
 urbem pervenere, facilem ad concedendum quod

ἔχοντα. Οὐ δὴ καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντες: βασιλεὺς
 εὐμενοὺς ἐτύγγανον ἐς ὃ πρᾶξει σφίσι τὸ κατὰ βού-
 λησιν, εἰ καὶ ταῦτα ἐν ἀναβολαῇ: ἦν ἐτι.

λε'. Περὶ τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζαίνης συνοικε-
 σίων.

Τότε καὶ ἡ πόλις συζυγεῖσα τῷ Σμιλτζῇ καταλα-
 βούσα τὴν πόλιν, ὡς ἐλέχθη τὸ πρότερον, τὰς μετὰ
 τοῦ βασιλεὺς ἐπιγαμίας κατησφαλίζετο. Ἄ δὴ μα-
 θὼν Ὀσφεντίσθλαδος, ζητῶν καὶ αὐτὸς λιπαρῶς
 κῆδος ἐκ βασιλείας, [P. 388] καὶ ἤδη τὸν Ἐλτιμη-
 ρῆν ἀπογνοὺς ὡς πρὸς βασιλέα καὶ αὐτὸν ἀποκλι-
 νοῦντα, γαμβρόν γε ὄντα Σμιλτζαίνης, πέμψας δύο
 φρούρια τῶν καλλίστων, Ἰάμπολιν καὶ Λαρδαίαν,
 ἃ δὴ Ῥωμαίους ἀφελόμενος: πρότερον ἰδίδου κατὰ
 χάριν Ἐλτιμηρῇ θείῃ γε πρὸς πατρός ὄντι, δι' ὁμο-
 λογίας καὶ αὐθις ἀναλχυδάνει καὶ φρουροῖς εἰσαχθεῖσι
 κατασφαλίζεται, ἐπίδοξος ὢν καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγχει-
 ρήσων. Ἡ γὰρ ἀποτυχία τοῦ βασιλικοῦ πρὸς αὐτὸν
 κῆδος τὰς ὁρμὰς ἐκείνῃ παρώτρυνεν, εἰ καὶ ὕστε-
 ρον καιροῖς ἰδίους καὶ τοῦτο γέγινε, καὶ ὡς πάλαι
 Βουλγάρων ὄντα τὰ χωρία ἐσφατερίζετο. Ἐφίκει δὲ
 τὸ δαιμόνιον Ῥωμαίους καὶ κατὰ δύσιν εἰσπραττό-
 ποσcebant imperatorem repperunt, quanquam et
 horum utcumque decretorum executio tracta di-
 lationibus pendebat adhuc.

35. De connubiis cum Smiltzæna tractatis.

Hoc porro tempore, quæ uxor olim Smiltzæ
 fuerat, cum jam ante in urbem advenisset, prout
 dictum est superius, de iis quæ tractatura cum
 imperatore venerat, ipso assentiente, connubiis
 convenit. Quod **559** cum rescivisset Osphentia-
 thlabus, qui et ipse instanter sed frustra, affinita-
 tem sibi cum domo Augusta ex imperatore quæ-
 sierat, desperans jam se tenere suis alium par-
 tibus Eltemerem posse, quippe quem inclinare
 versus imperatorem noverat utpote generum Smil-
 tzenæ, duas arcas ex optimis, Hyampolim et Lar-
 dæam, quas a se Romanis prius ereptas deinde
 in gratiæ pignus donaverat Eltemeræ suo patruo,
 missis ad eum qui poscerent, certis conventioni-
 bus iterum recepit et præsiis impositis sibi
 asseruit. Nec dubitabatur quin porro pergeret in
 eo genere conari, vindicando sibi quas posset
 Romanas arcas illius limitis, tanquam olim
 ad Bulgaros jure quam optimo pertinentes. Nam
 illum ad quacunque posset ratione nocendum Ro-
 mano imperio instigabat sensus acer repulsæ quam
 ab imperatore tulerat ambiens honorem, quem
 tamen serius est suis postea temporibus adeptus,
 necessitudinis nuptialis cum domo Augusta. Vide-
 batur autem hæc ita disponens divinum numen a
 Romanis quoque tractus Occidui hactenus barbarice
 vexationis immunis pœnas repetere scelerum ipsis
 occultorum, quæ ne sinus quidem animi scrutando
 intelligere manifeste poterant, quando quove medo
 conscivissent, quantumlibet urbis antistes man-
 cipum et redemptorum Augustalium ex illa ipsa
 gente concussionibus in suos populares prætextu
 exigendorum tributorum avare ac crudeliter exer-

μενον δίκας ὧν ἐμφανῶς οὐχ οἷοι τ' ἦσαν εἰδέναι ἅλῳν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλητισταζόντων κατεκωλύετο. Νῦν δ' ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν δ' ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπιφρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως, αὐτὸς τὸ κατ' ἔθος; πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν βλάβως ἐξήνυσεν, μηδενὸς τὸν κρατοῦντα τολμῶντος νύττειν. Καὶ ὥσπερ ἂν εἰ Θεοῦ ἀργούντος, κατὰ τὴν δημῶδη παροικίαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργούντος, δικαιομάτων προΐσχομένων Θεοῦ, οἷς οὐδ' αὐτὸς ἀνθρωπος γεγωνὺς ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίνοντο. Καὶ ὅτι μὲν δι' ἁμαρτίας ἡ παραχώρησις, πρόσθην. Πλὴν ἄλλο; ὁ πρὸς [P. 389] τὸ κολάζειν κληθεὶς φοβείσθω τὴν πρόσκλησιν, ὡς οὐδὲν ὅλως τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων κολάζειν τοὺς εἰς Θεὸν ἁμαρτάνοντας. Ἄλλ' ὡς εἰκοι, μέλον ἦν Θεῷ κοινῇ καὶ τοὺς ἐντὸς κυρῆσαι τοῖς χαλεποῖς, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς προστιμῶσιν ἐχρῶντο μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο τὰς αὐτάς; ὡς ἐκεῖ μὲν πολεμίων θυτῶν τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐνταῦθα δ' ἰδίῳν, κακὰ μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου περισταμένου, ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς ψυχὴν διαβαίνοντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ τῷ Θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἴτε δὲ γε καὶ ἄμεινον ἤμῃν δ' αὐτοῖς ἐκτέον τῶν ἐρεσῶν.

citas criminaretur, iis causam imputans iræ cœlestis, paria ipse tamen, id quod omnes norant, haud expers culpæ, maxime in ecclesiasticis possessionibus et proventibus. Nihil enim jam erat istius generis et prioribus illis depeculationibus reliquum, quod non ipse usurparet, usque ad ipsos dignitatibus ecclesiasticis sustinendis addictos olim census, adeo ut ad incitas redacti qui sacrorum honorum titulos gererent, obsolescerent prorsus et pudenda illuvie sorderent. Et rapinis ille quidem istiusmodi curam mendicorum alendorum obtendebat, haud animadvertens **560** multiplicare se hoc modo mendicorum numerum in eumque compingere viros natalium et dotium splendore magna dignos reverentia, quos omni vitæ tolerandæ facultate destitutos relinquebat, ne id quidem solatium indulgens miseris, ut eorum quas palam cerneret ærummis condolere videretur. Crudum enim et immitem pro sua cætera rigidæ indolis acerbitate obvertere perseverabat vultum atque obtutum iis ipsia, quos e splendida fortuna spoliando compulerat ad victum sibi mendicato quæritandum (o contumeliam libere natis et educatis prorsus intolerandam!) passim per vicos plateasque civitatis. Tantum videlicet abfuerat a minuenda molliendaque vel paululum duritie antiqua, ut qua se quondam flagrasse ob eam invidia meminerat, eam quasi jam ulcisci studens, indeque accensus indignatione sæviori, Furiam plane quamdam et communem Erinnyu se præberet vice hominis; nec eum imperator, utcumque calamitates publicas miserans, deflectere ab immani rigore posset, querelis ad hunc quotidie obstestationibusque multorum dira patientium sine ullo prorsus effectu delatis. Intelligebantque qui statum præsentem rerum cum superiori comparabant prudentius, quod nunc Athanasius licentius quam antea gras-

αλῳν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλητισταζόντων κατεκωλύετο. Νῦν δ' ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν δ' ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπιφρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως, αὐτὸς τὸ κατ' ἔθος; πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν βλάβως ἐξήνυσεν, μηδενὸς τὸν κρατοῦντα τολμῶντος νύττειν. Καὶ ὥσπερ ἂν εἰ Θεοῦ ἀργούντος, κατὰ τὴν δημῶδη παροικίαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργούντος, δικαιομάτων προΐσχομένων Θεοῦ, οἷς οὐδ' αὐτὸς ἀνθρωπος γεγωνὺς ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίνοντο. Καὶ ὅτι μὲν δι' ἁμαρτίας ἡ παραχώρησις, πρόσθην. Πλὴν ἄλλο; ὁ πρὸς [P. 389] τὸ κολάζειν κληθεὶς φοβείσθω τὴν πρόσκλησιν, ὡς οὐδὲν ὅλως τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων κολάζειν τοὺς εἰς Θεὸν ἁμαρτάνοντας. Ἄλλ' ὡς εἰκοι, μέλον ἦν Θεῷ κοινῇ καὶ τοὺς ἐντὸς κυρῆσαι τοῖς χαλεποῖς, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς προστιμῶσιν ἐχρῶντο μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο τὰς αὐτάς; ὡς ἐκεῖ μὲν πολεμίων θυτῶν τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐνταῦθα δ' ἰδίῳν, κακὰ μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου περισταμένου, ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς ψυχὴν διαβαίνοντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ τῷ Θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἴτε δὲ γε καὶ ἄμεινον ἤμῃν δ' αὐτοῖς ἐκτέον τῶν ἐρεσῶν.

saretur, laud esse indicium auctæ nunc ipsius malelicæ voluntatis, sed cum pari semper ejus atrox animus inclementia ferretur, cohibitum illum quadamtenus antea præsentia et monitis magnatum plurimorum propria nobilitate ac principis familiari gratia ipsi quoque verendorum; quales cum modo non adessent, partim morte subtracti, partim voluntario secessu alio delati, partim damnis acceptis alienati a principe proptereaque sponte aula et urbe digressi, ipse nunc solutis omnis respectus habenis libere totam exercebat innata inhumanitatis feritatem, nemine jam qui auctoritate polleret aliqua de his interpellare Augustum audente. Itaque sicut, juxta populare verbum, Deo cessante ac quasi dormitante quædam aguntur, ita nunc seriente ac connivente Augusto hæ **561** impune secureque immanitates exercebantur, specioso commendatæ obtentu exsequendarum Dei justificationum, quibus ipse qui sic ageret, quantumvis, ut homo, nihilo quam homines cæteri minus obnoxius, in se ipso tamen minime uteretur. Atque hanc illi quidem propter peccata nostra nos **D** ita conculcandi licentiam ex alto concessam, non est dubium. Cæterum qui ad alios castigandos a Deo vocatur, timeat præjudicium infamis ministerii, peccantium in Deum cruciandorum; quippe ad quod rei solum et mali, non autem boni adhileri angeli consueverint. Verum uti apparet, id curabat Deus ut Romani æque omnes, imi summi, ecclesiastici, laici, intra urbem et extra degentes, plecteremur malis in genere dissimili vix disparis gravitatis, licet foris quidem hæc ab hostilibus, intus a civibus inferrentur, noxa illic in corpore hærente, hic etiam penetrante usque ad animæ intimum. Sed ista quo Deo visum fuerit aguntur. Utinam autem reflectantur in melius. Nostra porro deinceps reddatur opera reliquis, prout sunt gesta referendis.

Z.

α'. *Μεταχειρίσις ειρηνητικὴ τοῦ βασιλέως πρὸς Ἀμογαβάρους.*

[P. 393] Ἦδη μὲν οὖν τοῖν βασιλεῖν τῷ μὲν εἰκοστὸν καὶ τρίτον, τῷ δὲ θαδέκατον αὐτοκρατοροῦσι ξυνέβαιναν ἐξανύσθαι, καὶ τὰ μὲν κατ' ἀνατολὴν καὶ ἐς τόσον ἐνόσει ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως ὥστε καὶ ἀνηκέστως ἔχειν δοκοῦντα παρῶσθαι τὸ ζῆμπαν, καὶ ἀποπροσποιεῖσθαι τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα οἷς εἰσὶν τ' ἦν ἀκρίβους ἀν' ἐξιδῶσθαι, τὰ δὲ κατὰ δύσιν, ἔθεν μὲν Ὀσφεντίσθλαθε, τὰ Ἐλτιμηρῇ κατήκω, οὐδὲν ἐπευλογούμενος, ὅτι μὴ τὴν ἐς βασιλίαν οἱ ἀποκλίσιν αἰτιώμενος, ἀγων καὶ φέρων τὰ πάντα ἐξεληίζετο, μὴδ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπιστήμονος, ἐκεῖθεν δὲ Ἀμογάδαροι τῷ καθ' αὐτοῦς κρατυνόμενοι θράσει ἐξ ὑπογούου κατὰ τὴν υἰάχην εὐημερήσαντες οὐδὲν ὅ τι τοῦ ἐντὸς ποταμοῦ Μαρίτζης, οὕτως πως ἐπιχωρίως λεγομένου, ἀδεῖς εἰσῶν καὶ ἐν καταστάσει. Εὐέφοδος δὲ καὶ ὁ κατὰ Θράκην ἔκειτο τόπος, καὶ τοῖς προσοικοῦσιν ὅσα δὲ καὶ

τὸν περὶ ψυχῆς τρέχουσι κατήπειγέ τὸ μεταναστεύειν, τὸ πάντ' ἐρημ' ἦσαν τῶν ἐνοικούντων, πλην οἷς ἀφροντιστοῦσι κινδύνου σκυλεύειν καὶ φωρίοις ἀποζῆν ἐξ ἀλαστορίας εὐθιστοῦ. Ὅ μὲντοι γε βασιλεὺς Μεγαλὴ τὸ Διδυμότειχον ὑπέισθες, οὐ τι ἐκούσιός γε, ἀλλ' οὐκ ἦν ὅλως πρὸς ἡδονὴν τοῖς στρατιώταις ἐπισπείσθαι οἱ ὀκνήσει ἰσχυμένοις, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τρώσεις ἰθεραπεύετο. Βασιλεὺς δ' ἀπογνούς ἐντεῦθεν τὴν πρὸς Κατελάνους μάχην, ἀνδρας ὅλως δυσθανατῶντας καὶ τὸ ζῆν ἐν πεττοῖς ὥσανε τιθεμένους, ὁλως ἔγνω τὰ κατὰ τοῦτοῦς μεταχειρίσασθαι, καὶ μάλισθ' ὅτι ἡγγέλλετο οἱ Πέρσας μὲν καὶ αὐθις, ἦν νηὶν τύχοιεν, ἀντιπερθεῖν ὠρμηθῆσαι, εἶναι δὲ ταύτας, ἦν βασιλεὺς θέλοι, τὰς βασιλέως ἐκείνῃ πη σαλευούσας, καθ' ὅν καὶ λέλεκται τρόπον, ἐπεὶ τοῖς γε καὶ δι' ὀποφίας Ἀμογάδαροι γανόμενοι τῆς ἐπὶ τὴν Καλλιῶν σὺν αὐτοῖς εἰσόδου διακωλύοντο. Αὐτοῦς δὲ Κατελάνους γνωσιμαχοῦντας εἰς τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως σιρῆτην ῥέπειν, ἦν τις τὰ πιστὰ σφίσι διδοίη. Ἐτυχε

VII.

1. *Tractatio de pace imperatoris cum Amogabaris.*

Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando regiones quidem Orientales adeo a Persarum incursionibus laborabant, ut velut desperatae curatōnis ac prorsus conclamatione negligenterentur, et quae inde **562** Asia nuntiabantur, ab iis qui rebus praerant quasi nihil ad ipsos pertinentia rejici solerent ad alios, si qui usquam forent, quibus facultas non deesset malis cognitis remedium adhibendi. In Occiduo vero tractu hinc quidem Osphentisthlabus terras Eltemerae subjectas, nihil aliud praetextens nisi ejus inclinationem ad imperatoris partes, agebat ferebatque hostiliter diripiens, ac ne Romano quidem abstinentes limite; inde autem Amogabari successu imper pugnae prospero in audacia confirmati nihil in regione, quanta patet citra fluvium vulgo Maritzam dictum, aut securum a terrore aut intactum a vi sava integrumque sinebant. Limes quin etiam finitimae Thraciae nullo praesidio munitus ad arcendam horum vim, si vellent irrumpere, expositam eam totam istorum injuriis provinciam praebat, cogebatque sui periculi consocios ejus incolas certam necem matura fuga praeventere. Quod cum strenue fieret a cunctis, vasta et habitatoribus vacua cuncta erant per Thraciam, solis ibi remanentibus, quibus antea periclitari latrocinando solitis velut familiare institutum nefaria professio placebat rapio ac per scelera vivendi. Porro imperator Michael Didymoticho, quam arcem subierat, clausum sese continebat, haud ille quidem volens: sed erumpere gentem necessario sistebat, quod militibus alacritas et animus deerat ipsum sequendi, si prodiret. Nempe hi fracti animis ob acceptas clades ignava desidia torpebant; unde is nihil tunc agere aliud valens accepta bello vulnera per otium curat at.

Hoc Augustus senior comperto, desperavit rem geri a suis cum fiducia successus prosperi contra Catelanos posse, homines eo difficiliore ocrisu quo se promptius ad necem offerunt. Quod enim nihilo cunctantius vitas in praelio quam in ludo calculos in aleam jaciunt, ut abundant ad quidvis aggrediendum audacia, ita nihil non quod susceperint ista intrepiditate perficiunt. Igi ur aliam a periculis aperti Martis ineundam sibi decrevit **563** rationem eorum a se ac suis violentiae avertendae. Et causae commodum aderant cur sperari possent eos non gravate compositionis mentionem admissuros. Primum enim abducendi ab iis auxiliares Persas facultas offerebatur, siquidem hos novae sub Catelanis militiae tadebat, nec dubitabatur quin, si copia navium ad trajectum in Asiam ipsis suppeteret, rediituri statim ad suos forent. Posse autem, si vellet imperator, commodari eis ad istum usum imperatorias naves, in illo tunc mari, quo dictum modo est, morantes. Adeo autem palam graviterque a Catelanis dissidere admittos iis Persas fama erat, ut hos illi ab ingressu secum ipsis hactenus communi liberoque urbis Callipoleos novissime arcere coepisse satis constaret. Quin et de Catelanis ipsis sciri, pugnare illos invicem sententis de summa rerum suarum, nec paucos ipsorum ad consilium inclinare ineundae pacis cum Augusto, si ejus secure tractandae facultas offerretur. Super haec isto ipso articulo rerum peracconmodate ad spes tales lactandas contigit capiquendam apud Tenedum, Jacobum nomine, qui paulo prius a commentariis Caesari Rontzerio fuisset, ac post ejus necem missus a Catelanis in Siciliam ad auxilia ipsis illinc evocanda, litteras inde referebat, cum quibus deductus ad imperatorem est. His illo visis, auditoque captivo, magnopere in hac persuasione firmatus est, despondere Catelanos animum

δὲ καὶ γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, Ἰάκωβος τοῦνομα, ἀλοῦς ἐπὶ Τενέδου γραφάς· παρὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ κομίζων, ὃν ἐπαναχθέντα πρὸς βασιλέα βασιλεῖ πληροφορεῖν ξυνέβαινε, [P. 394] ὡς ἦν μὴ γε καὶ ἄλλοι προστεθεῖεν σφίσι Σικελίῃθεν ἀναχθέντες, τὰς ὁρμὰς αὐτοὶ ὑποκλῶμενοι ἔτοιμοι εἰσιν εἰρηνεύειν. Τὸ γοῦν ἐκείθεν λέναι τινὰς, ὅσον τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συτρυγούτος εἰ ἐπισταλῇ, ἄλόντος ἀναχεκώσθαι. Εἶναι δ' ἐντεῦθεν εὐχερὲς αὐτοῦς μεταλθεῖν καὶ τὸ τῆς εἰρήνης προσεδιῆσθαι σῆμα βασιλεῖ τὰ μὴ μάχιμα ἐπαγγέλλοντι· πέμπειν δὲ τοὺς πιστοὺς ἐς τὰ μάλιστα σφίσι δόξαντας, καὶ οἷς ἦν ὡς ἥκιστα διαψεύδεσθαι ὑπειληφθαι. Ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεῖ τοὺς λόγους ἀποδεξαμένη, τὸ μὲν αὐτῷ ἐπιστέλλειν τὰ τῆς εἰρήνης σύναμα καὶ ἄλλοις διαπρεσβεύσασθαι, ὅσον τῶν ὀνηστῶν, τισούτων οὐκ ἐχέγγουν ἐκ τῆς πρὸς τὸ γένος οἰκειότητος καταφαίνετο, ἄλλως δὲ τὰ τῆς γνώμης κατασταλισσάμενον, οὐδὲν ἐμποδῶν ὑπετόπαξε τῷ τούτοις ἐπιχερεῖν αὐτοῦ γε πρεσβεύοντος. Ὅθεν καὶ ὁρκοῖς προ-

nec suis præsentibus fidere viribus satis, ut bellum a Romanis sustinere se confidant posse, nisi externis auxiliis roborentur; qualia cum e Sicilia, unde petierant, intercepto illic misso tractatore non expectaturos ipsos verisimile sit, apparere non alienos a consiliis pacis fore. Quam in sententiam Augustum Jacobi quoque hujus, intime consocii status ipsorum, affirmatio trahebat, aientis sibi commissum uni id negotium fuisse: se jam capto antequam responsis perlatis conveniri de re tota potuisset, fractam hanc prorsus nec ultra processuram negotiationem esse. Addebat videri sibi facile jam fore induci Catelanos ad tractandum disquirendasque communiter utilis utrinque conventionis vias, modo imperator nec ipsum se propendere ad belli consilia non gravaretur **564** ultro monstrare, missis ad eos hominibus maxime fidis, quorum promissa quin secuturis certo effectibus deinde sancirentur, nulla posset ratione dubitari. Hac imperator oratione Jacobi penitus in animum admissa, præterquam plane assensus ei est incubitque omnino in voluntatem pacificationis cum Amogabaris tentandæ, etiam cogitare cœpit de isto ipso talis auctore consilii in ejus exsequendi sequestum et ministrum adhibendo, quibusdam illi ad hoc additis sociis. Ac peridoneus is quidem, pro pericula Catelanicarum rerum, si, par erga res imperii studium ac fides non deforet, ad ejusmodi negotium futurus videbatur. Timere tamen cogebat consanguinitas ejus et intima necessitudo cum hostibus, ne omnia in favorem suorum unice trahens aliquod fortasse rei Romanæ grave damnum importaret. Verum contra istam formidinem confirmavit imperator facile animum, autumans vel aliorum sibi fidissimorum interventu collegarum vel cætera sua vigilantia præcavendum omne incommodum ejusmodi. Minime igitur periculosum arbitratus et hunc in parte legationis ad pacem Catelanis proponendam mittendæ censeri, dummodo sibi fidem ad id recte agendum obstringeret, jus ab

Α κατελάμβανε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν τῶν Λατινικῶν ἐρμηνέα Κορόνην ἐξαποστέλλων ἐκέλευε τὴν ταχίστην λέναι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης πειρᾶν ὡς οἶόν τε διαπραγματοῦσθαι. Καὶ δὴ παραγενόμενοι οὐ πολλῷ ὑστερον σφίσι σύναμα καὶ τισιν ἄλλοις τρισίν, καθημένων δ' ἐν τινὶ τῶν φρουρίων καὶ μηνυτῇ χρησασμένων, οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Καλλιουπόλεως Κατέλανοι ὁμήρους δόντες κατὰ πίστιν τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκείνους ἀνήκεστον, ἱπποὺς πάντες πέντε' οὖσιν ἐξαποστέλλουσιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐς αὐτοὺς γένωνται· πλὴν ἐκάστῳ συνεπαχέστο ὅπισθεν ὁ φυλάξων τὸν ἐπιβάτην, τῷ μὴν δοκεῖν, μή πως ἐξ ἐφρόδου τις ἐκπηδήσας τῶν Κατελάνων ἄχαρι τι ἄράσῃ τὸν πρεσβευτὴν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ, ὡς ἂν μὴδὲ καθ' ὅν διδόντες σφίσι προμαθεῖν τι περὶ κεινῶν ἐκ νινος περιεργίας ἐπαρωτήσασιν.

B β. Δημητηρίου πεμφθεῖσα Κατελάνοις πρὸς βασιλέως.

[P. 395] Οἱ καὶ ἐπιστάντες ἔλεξαν τάδε· ἡ Πασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν δεσπότης, σφῶν δ' eo jurandum exigit et accēpit, eoque sic religione præoccupato deinceps securus comitem ei adjunxit Coronen quemdam, quo Latinarum litterarum interpretē utebatur. His duobus tres insuper alii sunt additi. Qui omnes mandatis ab imperatore onerati argenti etiam atque etiam negotii commissi quam maxima possent arte atque industria gerendi, confestim itineri se dare rectaque ad Catelanos celeriter se conferre jussi sunt. Admoverunt se illi Callipoli primum, quam proxime tutum fuit; admissique in illic situm imperatorium castrum ipse miserunt indicatum Catelanis habere se quæ ipsis proponerent imperatoris, a quo mitterentur, nomine, paratos ad ipsos accedere, modo missis obsidibus suæ ipsorum securitati cavere. Æqua et impetrabilia peti visa sunt. Mittuntur ergo Callipoli postulati obsides, in castro Romano custodiendi, quoad in potestate Catelanorum missi ab imperatore perstitissent, in pignus fidelis qua nihil ipsos passuros acerbum Catelani promittebant. Mittuntur et equi quinque pro numero legatorum, **565** cum militibus totidem, quibus erat mandatum ut a tergo imperialium missorum eodem cum ipsis equo veherentur. Ratio inexpectatæ præscriptionis allegabatur securitas legatorum, quos sic custos adherens ab insultibus forte obviarum hominum sui generis, ab agnitis e veste Romanis haud facile temperaturorum ingens, defenderet. Sed prætextus hic fuit. Vera enim, ut qui penitus introspiciebant judicant, causa ejus facti erat, ut per affixos ipsis arbitros legati prohiberentur explorare circumspiciendo percontandoque statum Callipolis præsentem curiosius quam tutum tali tempore Catelanis in arce una illa summam rerum habentibus videretur.

2. Oratio ad Catelanos ab imperatore missa.

Illi introducti hæc dixerunt: ἡ Imperator Andronicus, noster quidem dominus, vester autem vocator, hæc nos vobis dicere mandavit. Convenit viris Dei vereri justitiam ultro professis, principi autem supremo maxime, gratos se præbere bene meritis,

ὁμῶν κλίτωρ, τὰδ' ἐπήγγειλεν ὑμῖν. Χρεὼν ἀνδράσι Α των ὧν εἰς ὑμᾶς ἔδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὁρ-
 θεοῦ μὲν τιμᾶν αἰρουμένους δικῆν, βασιλεῖ δ' ἐς τὰ μάς ἀντιδοῦναι; Τί δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθεῖν ἐς τὸ
 μάλιστα μεμνησθαι χαρίτων δικαίοις οὔσι, μὴ δ' τι πολιορκίαις ἀν εἴη σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ τι συνενέγκοι μετέπειτα ὄνομα; συμμάχους ὀνομάσει [P. 396]
 ἀν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα σκοπεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ἀδοῦλου τις; 'Ἄλλ' αἰρετέα τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. 'Ἄλλ'
 καὶ πρὸς τὸ παραυτίκα μόνον ἀφορώσης γνώμης, τὸ ἐχθροὺς; Καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ
 δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρόνοιαν ἀταμίευτον οὐκ ἐξ κεῖ- σφετέρῳ πονήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; ἀλλὰ συμ-
 σθαι. Καὶ ὑμῖν τοῖνον, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν μάχους μὲν τὸ πρῶτον, πολέμιους δ' ἐσέπειτα κατα-
 ἐχθρῶν ἐλόμενοι ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐσθλαῖν στάντας; Καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπικαλοῖται δεινόν,
 ἐγνωνε, οὐ δικαίως ἂν νεμεσῶν ἔχοι τις· μὴ δὲ γὰρ εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν
 ἀνθρώποις ἀσύνηθε; τοῦτ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπείσασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι'
 τὰ γένη διαλλάττοιεν, οἷς ἐνὶ μὲν σπονδαῖς χρῆσθαι, οὐ; προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληΐζε-
 ἐνὶ δὲ καὶ ὁμοσε ταῖς μάχαις ἰέναι. Ἐπεὶ δὲ ἑύμ- σθε; τί δὲ καὶ ἀπολογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανῶν;
 μαχοι προσκληθέντες τὰ τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον ὅν, ἐκ τὰ ἀνήκεστα ὁρᾶτε, τῇ μὴ ἐς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ
 τοῦ ἐξείρνης ἀνθίστασθε, πῶς ἂν μὴ θέλων τις ὑμῖν δόξαι ὡς περ αἰρούμενοι; Τί γὰρ τῶν κακῶν οὐκ
 νεμεσῶν ἐκφύγοι τὸ νεμεσᾶσθαι; Μνήσθητε γὰρ ἐργασθε; Οὐ χώρας ἠδραποδίσσατε; οὐκ ἀνδρας ἐ-
 πρὸς ἐκείνους χεῖρας ἀνταίρωντες, ὑπὲρ ὧν κινεῖν κτείνετε; οὐ νήπια καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰ-
 ὅπια πρὸς τοὺς σφίσι πολεμοῦντας μεγάλων ὠμολο- κτροὺς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δὲ πᾶσαν
 γήρατε τῶν μισθῶν. Πῶς δὲ δίκαιον καὶ νόμιμον ἐξιδὼν βεσάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες ἔπειτα ἐκ-
 κινέμεν εἴτε θέλων εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, θέσθαι ποδῶν ἔθεσθε; Τί ὑμῖν τοῦ πρᾶκτορας τοσοῦτων γε-
 μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ ὁμωμοσμένα, μεγάλων δὲ χρημά- νέσθαι κακῶν αἵτιον; Καίσαρ ἀπώλετο. 'Ἄλλ' οὐχ
 ἡμῶν γε θειόντων, οἷδεν ὁ πῖνθ' ὁρῶν ὀρθαλμός·

non solum quoniam ita delinunt et sibi magis de-
 vinciunt eos quibus rependunt acceptam gratiam,
 sed vel si præsens fructus ejus facti nullus foret,
 quoniam id esse in posterum conducibile, qui re-
 cte judicant præsentiunt, ipsa eventuum experien-
 tia semper deinde suffragante. Porro præsentibus
 duntaxat attendere inertis est animi et ad boni
 prosecutionem infirma incertaque languescentis
 voluntate. Prospectus vero futuri, et verisimiliter
 expectandorum præsumpta sollicitudo necessestium,
 cui primum late detegit oculis exploratrici providen-
 tiæ, eique longe consulenti nullas umbras aut cæcas
 latebras, quibus suspicio subesse insidiarum pos-
 sit, nihil obscurum ac non clare perspectum esse
 sinit. Ac vobis quidem si a principio hostilem in
 nos animum professus suscepius deliberate fuisset
 impetus terras Romanorum manu armata invadendi,
 queri jure nemo posset. Haud insuetum est etenim
 hominibus, præsertim origine divis et generum
 diversorum, dissidere sententiis committique odiis
 arcanosque istos sensus conatibus expromere invi-
 cem infestis. Jure quippe communi genti cuivis
 licet aut pacem cum alia colere aut bello eandem
 oppugnare. Postquam autem ad auxiliandum no-
 bis bellantibus vocati hostes vos statim injuriis
 atrocibus, 566 quod nefas est, polliciti socios,
 monstrastis, quomodo qui vos arguere noluerit,
 meritam ipse judicii parum æqui et malo faventis
 reprehensionem non incurrat? Conscientiam hic
 provocho vestram, utique recordantium vos manus
 in eos ipsos violentas injecisse, contra quorum ho-
 stiles arma moluros, magnis in hoc auctorati mer-
 cedibus, receperatis. Cui autem videri justum queat
 et legibus seu divinis seu humanis consentaneum,
 nullam quidem pactorum juratorum rationem du-
 cere, pro ingentibus autem pecuniæ summis, quas
 in vos impendimus, impetus in nos hostiles repudi

Α των ὧν εἰς ὑμᾶς ἔδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὁρ-
 μάς ἀντιδοῦναι; Τί δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθεῖν ἐς τὸ
 μετέπειτα ὄνομα; συμμάχους ὀνομάσει [P. 396]
 τις; 'Ἄλλ' αἰρετέα τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. 'Ἄλλ'
 ἐχθροὺς; Καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ
 σφετέρῳ πονήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; ἀλλὰ συμ-
 μάχους μὲν τὸ πρῶτον, πολέμιους δ' ἐσέπειτα κατα-
 στάντας; Καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπικαλοῖται δεινόν,
 εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν
 ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπείσασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι'
 οὐ; προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληΐζε-
 σθε; τί δὲ καὶ ἀπολογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανῶν;
 τὰ ἀνήκεστα ὁρᾶτε, τῇ μὴ ἐς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ
 δόξαι ὡς περ αἰρούμενοι; Τί γὰρ τῶν κακῶν οὐκ
 ἐργασθε; Οὐ χώρας ἠδραποδίσσατε; οὐκ ἀνδρας ἐ-
 κτείνετε; οὐ νήπια καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰ-
 κτροὺς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δὲ πᾶσαν
 ἰδέαν βεσάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες ἔπειτα ἐκ-
 ποδῶν ἔθεσθε; Τί ὑμῖν τοῦ πρᾶκτορας τοσοῦτων γε-
 νέσθαι κακῶν αἵτιον; Καίσαρ ἀπώλετο. 'Ἄλλ' οὐχ
 ἡμῶν γε θειόντων, οἷδεν ὁ πῖνθ' ὁρῶν ὀρθαλμός·

a vobis? Quoniam vero vos deinceps apto appel-
 lare nomine licebit? an socios quis dixerit? Sed
 vobis isti vocabulo. præligere acerbiter hostilis
 nominis placuit. Hostes igitur vocemus? Sed obstat
 quod, cum nemo utique mercede magna hostes ad
 sibi nocendum conduxerit, vos accitos a nobis et
 largis auctoratos stipendiis hostes dici contra ra-
 tionem omnem est. Forte distinguens aliquis tem-
 pora, prius socios fuisse vos, deinde mutatis ani-
 mis factos esse hostes dicet. Atqui ad vestram ni-
 hil hoc quidem sælius memorari contumeliam
 queat. Quid enim vobis objici odiosius vel ab ama-
 rissimis obtræctatoribus possit quam fide vos fra-
 cta, quam amicis oppigneraveratis, maxime in si-
 nus per manus illorum vestros largitionibus effu-
 sis, repente depravata voluntate sædus quidem
 C cisse cum hostibus contra quos vocati suppetias
 eratis, conjuncta vero cum iisdem hostibus opera
 et ira terras amicorum, ad quos juvandos venera-
 tis, qui ampla vobis numeraverant stipendia, pari
 furore devastasse? Agite proferte, si quid habetis
 in excusationem vestram, quo videamini vel in spe-
 ciem defendere facinus hoc vestrum, quo Chri-
 stiani Christianos vehementissimis afficitis injuriis;
 nisi non recusatis quin statim, citra ulteriorem in-
 quirendi moram, crudeles perfidique judicemini,
 quod esse ultro elegistis. Quid enim mali non a
 vobis actum est? nonne 567 vos totas provincias,
 pueris et mulieribus servitum abductis, viris tru-
 cidatis, desolastis? Nonne in iis parvulos et senes
 invalidos, urbem miserabilem, illos quidem im-
 manissime transfixistis, decerpistis, hos autem, ut
 thesauros videlicet proderent, crudelissimis prius
 tormentis excruciatos, enecastis? Quid vos autem
 impulit ad tam exæcrabilia patranda? Cæsar pe-
 riit; sed nobis quidem haud volentibus (scit qui
 cuncta videt oculus Dei), at manu illorum qui longa

ἀλλ' οἷς ἐντέτροφε μῖσος τὸ κατ' ἐκείνου ἐκ τινων παλαιῶν μηνιμάτων, τούτοις καὶ μόνοις αὐτόδουλον εἰργασται τὸ πραχθέν. Τὸ παθεῖν οὖν ἐκεῖνον τὰ χειρίστα, ὡς οὐχ ἡμῖν μετὸν ὄλωσ εἰς ζημίας δόκησιν, σφίσις αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. Καὶ μὴ παῖς ἦν ἡμῖν ἢ ἐκεῖνον συνοικοῦσα, ὥστ' ἂν καὶ συγγνωτέα ἐδόκει, ἦν πού τί οἱ καὶ πεπλημμέλητο. Καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα ματέρχεσθαι τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἡθεσιν ἥκιστα χωρητέα. Καὶ τοῦτ' ἦν ἴσως εἰ προὔπτον ἦν τὸ ἀδίκημα. "Ἦν δὲ μὴδὲν ἔχοι τις ἐγχαλεῖν ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βουλευμένοις εἰδέναι ἂν εἴη, πῶ; ἂν αἰρετέα ἡμῖν τὰ μὴ ξυνοίσοντα ξυέδαιεν εἶναι; χωρὶς δὲ τούτων, τ. ἰς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἂν ὅπη τραπέειν, ἦν πού τι τῶν ἀδουλήτων πρὸς τινων γένοιτο, ἐκείνοις ἂν ξυμβαλεῖ καὶ παρὰ τὰ οἰκεῖα ἦθ παρτολμῶν. Οἷς γὰρ σφίσις ἐν στενῷ κομῶν τὰ τῆς ἐκδικήσεως, ἐπιχειρητέα καὶ τὰ ἥκιστα ἂν εἰς ἅπαν συνήθη· φέροι γὰρ εἰς καιρὸν ταῦτα τὸ ἀπογνῶναι καὶ τὸ τῶν δρασιόντων ἀσθενὲς καὶ ἀμή-

χανον τοῦ καὶ τὰ συνήθη παραβαίνειν. Καὶ ὧν προτιμῶν ἢ μέμψις ἐφῆπται, αἰτιάσαιτ' ἂν τις δικαίως· οἷς δ' ἐν ἰσχύϊ τὸ μεταθεῖν ὡς βούλονται ἂν, τὸ αἰρετὴν αἰσχύνην περιβαλέσθαι σφίσις ταυτοῖς πῶς οὐκ ἀδούλητον; Τῶν μὲν οὖν πεπραγμένων οὐχ ἥττον ξυγγνώμονας εἶναι χρὴ, ἢ ἐκδικητάς βούλεσθαι γίνεσθαι, τοὺς οὐκ ἂν εἰ μὴ αἰροῖντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδιον χεῖρους ζημιωθησομένους τὸ σύνολον. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ [P. 397] τῶν φθασάντων σκεπτεῖα ἂν εἴη ὅμιν ὁπόσοις, ἴδον παρ' ἐχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐξωλέδισθη. Καὶ ἀφῆμι δσα ἡλογηκότες τῶν εἰς Ῥωμαίους σπονδῶν καὶ συνηκῶν ἡνδραποδίσασθε· ἀλλ' ὁπόσοις ἡμῶν διδόντων ἢ καὶ ἐκχωρηκῶν λαμβάνειν ἀπάνασθε. Τῇ γὰρ τῶν συμμάχων σχῆμα, καὶ τὸ ἐτι δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερπονεῖν, ὡς λαμβάνοντας διεσθῆαι τοὺς οὐδὲν ἥττον διδόντας, κἂν τις καὶ ἄκων εἶναι ἴδῃ προσαφαιρούμενος. Τούτων μνήσθητε, καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας αἰδεσθέντες αἷς ἐμπεπέδωσθε, καί-

in eum ex antiquis offensionibus ira in animo nutrita, oblata veteris doloris ulciscendi occasionem incautum opprimendo arripuerit. Illi hoc soli facinus proprio consilio, libera voluntate susceperit; his unis æquum est ejus invidiam criminis ascribi, non autem nobis, præterquam inconscis, etiam illo ipso scelere violatis. Nostrium, inquam, quod inscis et invitis nobis Cæsar passus est, nostrum ipsorum et quidem grave reputamus damnum, gratum ideo habituri si prenis per vos, qui potestis, condignis afficiantur auctores cædis, nostræ quæque domui funestissimæ, per quam orbi genero sumus. Scitis enim nostram fuisse filiam illius conjugem. Quæ tam arcta necessitudo facile suspiciones diluit nostræ ejusdam ab eo aversionis ob nonnulla præcedentia dissidia. Quis enim, cui mores perspecti sint nostri, non facile intelligit, etiam si quid ab illo molestiæ accepimus, paratos magis nos futuros ad veniam impetendum tam intimum affinem quam præcipientes ad rapiendam ex eo perfidia et crudelitate cumblatam ultionem, a qua Romani propria generis lenitas immane quantum abhorret? Hinc patet neque si manifesta præcessisset in nos Cæsaris injuria, debuisse quemquam suspicari de nobis tantam in eum ævilitiam; unde quis prudens perspiciat quanto incredibiliorem illam sit consentaneum haberi, cum eo quidem tempore quo Cæsar oppressus est, nullam ei nobiscum intercessisse controversiam, nihil nos quod illi succenseremus habuisse, vobis quoque ipsis, si volueritis inquirere, constare manifesto queat. Sed fingite nos adeo feros ut sine causa ludibunde in familiarium prorumpamus cædes: etiamne tam imprudentes opinabimini, ut ultro attente-
568 quæ minime conducibilia, imo maxime damnosa nobis ipsis futura clare provideantur? cui autem queat esse dubium gravi nostra perniciæ cecidisse Cæsarem, in quo tot spes futuri, tantos effusos in eum ornandum sumptus, tam necessa-

rum gravissimo nostro tempore præsidium imperii uno momento perdidimus? Præter hoc, ad plane nos omni suspicione procuratæ necis Cæsari purgandos efficacissimum apud recte judicantes argumentum sit, quod in istiusmodi immania ruere consilia eorum est qui passi a quopiam quod non vellent, quo se vertant non habent, omni destituti facultate desideratæ sibi satisfactionis, aut prosecutæ apud potentiores viis legitimis, aut per se palam justa potestate usurpandæ. Nam tales, uten-
C intus injuriæ dolore, ultra morem interdum ac fas offerri ad conatum quamvis injustæ ultionis, exemplis, quam esset optandum, crebrioribus cernitur, quod hos efferare soleat desperatio juris aut honoris imminuti alia ratione reparandi. Quibus vero, qualis nostra Dei beneficio conditio est, quibus, inquam, auctoritas et vis ad manum prompta suppetit contumeliarum, si quas accepimus, legitima et inculpata ratione vindicandam, hos nemo sane sapienter æstimans autumaverit, probrosis potius putandisque quam rectis et honestis ultro melle modis uti rei aut dignitatis quoquo modo detractæ reponendæ. Maneat igitur ex his evictum evidenter non nisi per iniquissimam calumniam imputari nobis posse partem aut conscientiam ullam sceleris interficiendo Cæsare patri; vosque nihil fere minus grave, quam quod ulcisci velle videmini, con-
D scituros crimen, si pœnas illius cædis ab iis repetere pergatis, quos in illam consensisse, cum id facere nequiverint nisi non solum jurata fœdera perfidiosisime violando, sed etiam capitalissimam ultro in se ipsos stultissime attrahendo infortuniam, perspicuum ratione utenti cuivis est nullo posse pacto verisimile videri. Nunc ad vos vestraque acta referre orationem convenit, considerareque ex gestis huc usque quantum vos, quos discere ex damnis hostium par erat, ex nostris, sociorum ut loquebamini, vestrorum, e Romanorum, inquam, quibus defendendis evocati veneratis, avarissime injuria vestra di-

σαρα μὲν πρόφασιν τούντεῦθεν ἀπόθεσθε, ἔννοια δὲ ἅ καὶ μὴ θέλων, ἐκείνος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν εἰσὶν ὅπῃ τῆς προσκαθήμενοι ταῦτ' ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκίνδυνα σφίσιν αὐτοῖς τὸ ἐς νέωτα δοταί. Ἡμῖν γὰρ καὶ ἐς τότε δόκησιν παρασπονδήσεως, ὡς ἥμισθ' ἡμῖν πρόπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον ἐκ τῆς μάχης ἐπικαλεῖται· δεινὰ γὰρ τὰ ξυγκαίμιστα ἀπρακτεῖν πέθει καὶ τὰ δεινότερα πάσχοντας, καὶ πάσουσιν ἔστι καταφυγὴ ἣ τὸν διομωμοσμένων αἰδώς, ἣν τις καὶ μέμφοιτο. Ὑμῖν δὲ ὅποι περιστῆται τὰ τῆς τόλμης, οὐκ εἰς μακράν, εἰ μὴ παύσηθε, εἰσαθε. Ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ προαναπέμπετε λέγοντας· οὕτω γὰρ καὶ τὴν τοῦ ἐσθυρίας λελεῖσθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης παρὰ τοῖς· τὰ δίκαια κρίνεται ὅταν ἀποσαίμῃσθ' ἂν, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὐθις, τὰς δίκας λαμβάνειν, ὁμῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, οὐν ἀρήξει θείᾳ προαιρουμένοις, ἐπειπερ ἄρχην τῆς μάχης οὐ κατοκναῖτε. Δεῖ γὰρ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν δόκησιν ἐς ἅπαν ἐκκλίνειν. Ὁ γὰρ ἐπὶ τοσούτοις δεινοῖς τὴν ἀρχὴν ἐς εἰρηνικὰς ἀξιούμενος

τὴν ἀρχὴν δόκησιν δικαίως ἂν ἀπενέγκαι· ἂν. Τοῖς γὰρ ἐπιστοῖσι τὸ πρῶτον, οὐ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ἔδοξον τοῦτο πρόσρημα περιστήσεται, ἣν ποῦ τις ἀδικῶν τὰς συνθήκας τὴν ἀμυναν προσκαλοῖτο. Δυσκοῦν οὖν ἔλθεσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἴσως· καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τῷ παρόντι καιρῷ πρόποντο, ἢ πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανήκειν ἤθη, ἢ πάντ' ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτᾶν, ὡς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὐθις ἐσομένους, τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπερτερεῖσθαι ἀρχῇ. Οὕτω γὰρ κατ' ἀμφω καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαλεῖ ἂν τὰ πάντα κεκτησθαι, καὶ τὸ εἰς θῶρον τὰς σπονδὰς ἡμελησθαι ἥμισθ' ἂν δόξειε. Καὶ ὅποι ποτ' ἂν προσχωρήσῃτε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ συμμαχίας δόξαν οὐκ ἐς ἅπαν ἀποδεδληκότες εἴητε, ἐπεὶ τίν' ἔχει λόγον ἐφισταμένους ἀμύντορας, ἐπειτα ἐπὶ κλήμ' ὃ τι τύχοι προδεδλημένου, ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; [P. 398] Εἰ δὲ καὶ μισθοφορία, ὡς πέπυσμαι, προσανέτε, αἰδώς καὶ μόνον τὸ λέγειν. Τίνων σπου-

reporum prædis spoliisque locupletati hactenus fueritis. Prætereo quæ contra jus fasque usurpatis nulla ratione habita societatis cum Romanis initæ: illa solum nunc recordari vos velim, quæ nobis conuentibus aut permittentibus accepistis. Diu enim nos verecundia fœderis et nomen amicitie vobiscum dissimulare coegit, dum rapinæ vestræ narrarentur, iudicium doloremque de his nostrum, nosque ita gerere, quasi crederemus jure acquiri, sociorum tunc adhuc nomen gerentibus et militare nostro imperio visis, quæ illi non a libenter dantibus accipiebant, sed vi aut minis extorquebant ab inuitissimis miseris huiusque Romanis. Ista, inquam, sola computari a vobis postulo, quæ longo illo nostri silentii vestræ licentiæ patrocinantis tempore, depredationibus rerum, captiuitatibus hominum, in locra vestra conguessistis. Ex his reperietis in eam vos auctos opulentiam, ut et quæstuosissimum vobis fuisse fœdus nobiscum ictum fateri debeatis, et nostræ admirari constantiam fidei in illo inter tot et tam vehementes rumpendi causas tam perseveranter observando. Unde patebit manifesto unam allegari causam posse cur deinde palam defeceritis a nobis, quod nihil reveritis antiquas nobiscum conventiones vestras ultro ac ludibunde vobis proculcare colliberis in apertum earum et iniquissimum contemptum. Desinite igitur allegare necem Cæsaris. Prætextus hic merus et vniuersissimus est. Illud cogitate potius, in eamque vestra causa curam ingredimini, ubi tandem terrarum considerantes talia non dubitetis agere, et cum vos putetis impune ad extremum tam infanda scelera laturus. Nec vestram in hoc genere confidentiam aliat experientia successuum parum vobis, ex quo vos oppugnatis, adversorum. Nondum enim in vos uti totis nostris volumus viribus, religione adhuc quadam juratæ vobis olim amicitie cohibiti. Grave quippe ac turpe a deo sedifrage perfidiæ crimen existimamus, ut pro ejus a nobis amolienda vel levi et vana specie ne maxi-

ma quidem damna recusaverimus pacisci. Remissius ergo hactenus bellando adversum vos egimus, minus reputantes quid vos mereremini quam quid nos deceret. Deinceps, vobis clare denuntio, nulla nos nimis jam a vobis rupti manifeste fœderis verecundia tardabit; atque adeo quantum in perniciem rerum ac caputem vestrorum vestra ista, nisi ejus temere ruentis impetu sistitis, præcipiet audacia, cito sentietis. Ultimum hoc, ut exitium præverteremus vestrum, vobis si posset fieri ad frugem revocandis, experiri monitum placuit. Quod ipsum pignus habetote nondum prorsus obsepti ad nostram gratiam reditis, si eam vel sera promereri pœnitentia velitis. In quo potestis agnoscere reliquias mæ veteris ægre abruptantis se a vobis et adhuc in vos prænæ voluntatis. Quo vituperabilior, judicio æque arbitrantium, vestra censebitur durities, si nunc quoque oblatam a nostra iracundia tam graviter læsa veniæ tam benignæ conditionem aspernabimini; minusque miseratione digna vestra videbitur calamitas, cum mox, quod Deo juvante faciemus, meritas a vobis pœnas exegerimus, bello jam sine ulla dubitatione justissimo, postquam id primi vos lacessere nobis ultro impugnantibus non estis veriti, nulla sumpta cura colore saltem, ut oportuerat, aliquo velandæ nefariæ transgressionis pactorum juratorum. Cujus ne ulla tergiversatione declinare vobis probum licet utcumque conantibus, extremum hoc ad eam ineluctabiliter evincendam accedet argumentum, e recusatione oblatae nunc a me, si respiscere velitis, veniæ ducendum. Quis enim non enim manifeste reum injuste illati ab initio belli habeat, qui nec idoneum allegare ullam ejus suscepti causam quiverit, et ab iis quos voluntarius impugnet invitatus ad redintegrationem gratiæ superbe id pergat aspernari? Arma ergo nostra, quibus post longam patientiam ultum denique ibimus peritiam fœdifrage rebellionis vestræ, nemo tam iniquus reperietur qui arguere possit in-

δασμάτων χάριν καὶ πόνων; Καλὰ γε ἐς Ῥωμαίους, καλὰ καὶ δίκαια μεγάλους ἐφέλκειν μισθοὺς. Τὸ πράττειν γούν ταῦτα ὁμολογοῦντες ἔχθρῳδες εἶναι τοὺς ὑπὲρ τούτων μισθοὺς ὡς σύμμαχοι ἀπαιτῆσθε; Καὶ ποῖαν ἄρα ἀγνωμοσύνης οὐχ ὑπερβαλεῖσθε ὑπερβολήν; Ἄ γὰρ ὑπὲρ Ῥωμαίων πεπραχθαι σφίσιν ἡμῖν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ δίκαιον ἔμισθ' ἂν εὗροιτ' ἂν σκοποῦμενοι· τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πεπραγμένα τόσον ἐφέλκειν μισθοὺς δίκαια εἰσιν ὅσα καὶ δίκας αὐτῶν ὑποσχρῖν δίκαιοι ἂν λογισθῆιντε. Χρεῶν οὖν ἐντελεχίστατα βουλευσαμένοις ὅπῃ δοκεῖ ποιητέα εἶναι, ταῦθ' ἐλέσθαι, ὡς ἡμῖν γε τὸ ἀπὸ τοῦδε λόγος οὐδεὶς πρὸς ὑμᾶς, ἦν πῇ γε ἄλλως ἢ ὡς ἡμῖν ἀνδάνῃ γνωίητε. Ὅι μὲν οὖν πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, ἔκεινοι δὲ τοὺς λόγους ἐνδεξάμενοι οὐδὲν ὅτι πρὸς εἰρηνικὰς ἐδόκει σπονδὰς ὑπεκρίνοντο, ἀλλὰ πλήρεις

Α κορύρης Ἱταλικῆς λόγους ἐξέφερον. Καὶ τέλος· Ἡ βουλευμένη βασιλεῖ εἴη; Ἐφασκον· ἐνσπόνδους ἡμᾶς ἀπαλλάσσεσθαι, παρεκτεῖα μὲν τοῦ; μισθοὺς ὧν ἐδουλεύκαμεν, ἀπολυτέα δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους, τοῦ; τ' ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς κατὰ πόλιν, αὐτοὺς τε καὶ νῆας, Γεννοῦντας πείσαντι. Ἐξωνητέα δὲ καὶ τοὺς ἱπποὺς τιμῆς δικαίας, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἀνὰ χεῖρας σκῦλα καὶ αἰχμάλωτους. Καὶ οὕτως ἀπέντες; ὅμιν πολεμῆν τὴν ταχίστην ἀπαλλάξόμεθα. Ὡς ἡμῖν μὴ οὐχὶ τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν ἀνταλλάττεσθαι, ἦν αἰρεσις ἀμφοῖν κέηται, αἰδῶς καὶ πόνος οὐχὶ μικρός. Ταῦτ' εἰπόντες, καὶ τὴν πρεσβείαν ἐξ αὐτῆς ἀποπέμψαντες, ἔραττα πραγμάτων ἀτόπων ἐκτόπως ἦσαν.

γ'. Πῶς οἱ Πέρσαι ἀντιπερῶν εἰς ἀνατολὴν ἐκωλύθησαν.

[P. 400] Συνηνέχθη δὲ καὶ τι ἐπὶ τῷ σφῶν ἐς μί-

fractionis initorum vobiscum foederum. Nam iis qui primum pacta infringendo vim intulerint, non illis qui vim sic illatam aut necessaria defensione repellere aut legitima ultione vindicare sint conati, probrosum illud et odiosum foedifragorum vocabulum adiungitur. Totaque invidia malorum et calamitatum e tali bello secutarum iis solis imputatur, qui provocaverunt violandis injuste conventionibus. Quod superest, duarum vobis optionem conditionum fero, quarum alteram eligi a vobis, si rebus vestris in harum praesenti statu consulere salutariter velitis, plane arbitror necessarium, nempe ut aut praedis quas congesistis vobiscum omnibus ablatis domos vestras repetatis, aut haec ipsa ut vobis jam propria spolia servantes accedatis **571** denuo ad nos, et nova conventionione inounda sub pactis statuta mercedis nostris deinceps vos militaturos auspiciis profiteamini. Hoc enim utrovis modo certa vobis et per nostram jam cessionem iusta continget possessio istarum opum injuria parturam; et ignominiosum praeterea dedecus neglectorum a vobis foederum sic purgasse quodammodo videbimini. Quod ni facitis, quocumque vos continget ire, odia in vos hominum concitabit eo prius delata vestrae foederum transgressionis infamia. Quodsi super ista quae raptu licet acquisita condonare vobis parati sumus, alias etiam, retro videlicet debitorum stipendiorum nomine, pendi vobis e nostro aerario pecuniae summas petieritis, quod vos audio velle facere, id profecto adeo pudendum vobis est, ut si vestri vos honoris cura tangit aliqua, sedulo abstinere vel a prima rei talis mentione debeatis. Enimvero quorum, quae, recte factorum, quorum laborum, cuius operae Romanae reipublicae navatae mercedes reposcitis? An hostilium illarum grassationum, quibus vos in Romanos usos ipsi quoque satemini, praemia nunc uti nihilominus sociis vobis rependi aequum ducitis? Quod quam ingrati ac scelerati animi non transrendat hyperbole? Nam si quid vobis videmini pugnando unquam pro Romanis meruisse, huius et ipsi vobis estis consilii iusto etiam ampliora stipendia tulisse; ut jam qui recte calculos posuerit,

nihil aliud nos debere vobis nisi poenas inferre patratorem in nos scelerum clare perspiciat. Optimum ergo fuerit, his cunctis attente consideratis, prudenter statuere quid consilii vobis deinceps capiendum, in quam agendi viam ab hoc velut cardine deliberationem inflectendam arbitremini. Hoc vobis ultimum de his decernendi tempus est. Nam nisi quae proposuimus accipitis, nullam in posterum scitote colloquendi **572** vos nobiscum habituros copiam. Haec ut fuerant ab imperatore scripta, legati Catalanis cuncta recitarunt. Quibus illi auditis nihil sane pacti reposuere, sed voces Italico fastu et arrogantia plenissimas. Per quas iracunde ac minaciter debacchati salis, illud ad extremum pro ultima et irrevocabili voluntatis ipsorum declaratione subiecere: « Si vult imperator placatos nos benevolosque e terris suis recedere, persolvat retro debita stipendia pro tempore quo ipsi militando servivimus; emittat custodia liberosque reddat nobis quotquot nostri ab ipso et suis in urbe aut uspiam alibi detinentur; naves nostras a Genuensibus captas, impetratas aut redemptas ex iis qui ceperunt, nobis restituat; equos nostros, quos navigaturi relinquemus, iusto numerato pretio emat; pro praeda et spoliis, quae in manibus habemus, tum praeterea pro lytro captivorum quos servamus, aequa aestimatione taxatam pecuniam rependat. Haec ubi fecerit, desinentes bello vos persequi statim abibimus. Sin noluerit, sic habeat, in parte magna probri ac dedecoris pudendi numeraturos nos, si optione oblata vitae ignave ac precario servandae aut fortiter bellando moriendi, vel tantillum cunctaremur in praepotanda saluti virtute. » His dictis, dimissaque confestim legatione, sua se improbitate involverunt, nihil pensi habentes demonstrare palam placere ipsis quae prave fecerant, et abundare nefariam voluntatem adhuc pejora faciendi.

3. Ut Persae transfretare rursus in orientem prohibiti fuerint.

Ad horum porro rationes peraccommodatum mox contigit quippiam, quod modo referam. Qui cum

ἵστα ἀγαθῶ, δ καὶ αὐτίκα ὡς λέξων ἐρχομαι. Οἱ μὲν ἅλ δὲ καὶ Πέρσαι, ἔπει οὐδεμία τῶν βασιλικῶν
 ὦν μετ' αὐτῶν Πέρσαι μερίζουσι τῶν σκόλων ἐκείνοις
 γινώσκοντες τῆς ἰσῆς ἡτέμδοντο καὶ παρὰ δύο ἐν λαμ-
 βάκι ἐδικαιούοντο, τὰς ἐπ' ἰσῶν ἐν πᾶσι μερίδας τὰ
 συγκείμενα ἔχοντες. Ἰταλοί δὲ ἱππεῖς σφᾶς αὐτοὺς
 παρὰ πεζοὺς ἐκείνους τοὺς πλείστους συνέχρινον,
 καὶ ἅλ' ἄττα δικαιολογούμενοι, δεινὰ ποιούντων
 ἐκείνων εἰ τῶν ἰσῶν στεροῖντο, ἡμέλουν ἐς ἄγαν.
 ὅθεν καὶ τισιν ἐκείνων ἀντεπερῆν ἐδόκει, καὶ τῶν
 τινι Ῥωμαίων προστυχόντες ἐν ῥηταῖς ὁμολογίαις
 καὶ ὅρκις συνεφώνουν αὐτοὶ μὲν διδόναι ἄξιον τὸ
 πορθεῖν, ἐκείνους δὲ ἀκακουργήτους διαπερῆν. Ἄλλ'
 ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν περαιουμένοι, ὁ Ἀνδρέας Μουρί-
 σκος ἐξίσταται, καὶ μέσον τοῦ πορθμοῦ προστυχῶν
 τῶν μὲν Ῥωμαίων περιποιεῖται, Πέρσας δὲ ὡς ἂν
 μὴ ὦν αὐτῶς ἐπώμοτος ἔργον μαχαίρας ποιεῖται.
 Τῷτο γνωσθὲν Πέρσαις τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεία ἦθη ἀφί-
 ξως καὶ λίαν ἀνείργει, καὶ οὕτως ἐσαυθὺς πρὸς
 Ἰταλοὺς κλίναντες σὺν αὐτοῖς τὰς θρακικὰς κατα-
 τρέψει χώρας. Ἄλλ' ὁ μὲν Μουρίσκος βασιλεὶ πα-
 ρεγγυνῶς, ἅμα δὲ καὶ τῶν τριήρων τῆς ἐπὶ τῷ
 πορθμῷ ἀσχυρίας ἀπαλλαγισῶν, ἐκείνους μὲν τὴν τοῦ
 ἀρηραλῆ ἄξιαν παρὰ τοῦ κρατούντος λαμβάνει. Ἰτα-

ipsis erant Persæ in divisione spoliū fraudati
 aqua parte fuerant. Cum enim pacti essent præ-
 dam partem communiter aquā ipsis et Latinis por-
 tione sortiendam, ita ut ex duobus paris pretii
 utrum ipsis competeret, Itali cavillantes sibi ut
 equitibus **573** plus quam illis plerisque peditibus
 in partitione deberi, quantum collibuerat sumps-
 erant, particula contaxat, quantulam sat fore quæ-
 sitos ipsis sibi faventium arbitrio statuerunt, in
 Persas socios, uti nihil plus quam gregarios, aspersa.
 Sic se injuste ac contumeliose defraudari non fe-
 rentes Persæ, de hac injuria et quibus iam aliis mul-
 tum, sed frustra querebantur, surdis ad omnia, et
 quidquid lassi obtenderent, susque deque habentibus
 secure ac superbe Catelanis. Hinc natum Persarum
 nonnullis consilium retro se, unde venerant, trans
 mare referendi. Ergo cum forte occurrente navar-
 cho quopiam Romano clam transigunt ut se taxato
 navio, et certis conditionibus in quas utrinque ju-
 rejurando dato est conventum, trans fretum innoxie
 ac fide bona deportaret. Dum sic trajiciunt, medio
 in cursu navem qua vehabantur Andreas Muriscus
 invadens occupansque Romanos quidem in eā re-
 peritos serravit, Persas autem, ut quibus nulla ipse
 serramenti religione cavisset, gladio peremit. Nun-
 tiatum id Persis reliquis apud castra Catelanorum
 similia revertendi consilia versantibus, longe hos
 deinceps ab ejusmodi cogitationibus avertit, coa-
 ctosque ad patienter tolerandam qualemcunque
 conditionem peregrinæ militiæ, cui essent insolu-
 biliter impliciti, perpulit ad conjungendam denuo
 cum Italici militarem operam, Thracicis communi-
 ter regionibus incursandis. Sub hæc Muriscus re-
 missa trirēmis freti custodiendi tædiosa ipsis ac
 publice salutari statione, cum iis Constantinopolim

λαὶ δὲ καὶ Πέρσαι, ἔπει οὐδεμία τῶν βασιλικῶν
 τριήρων ἐκεῖσε πη προσεχώρευε, τὰ πιστὰ ἐπὶ τῷ
 φρουρίῳ τῷ τῆς Καλλίου σκόντες, ὀλίγους τινὰς κατὰ
 φυλακὴν ἀφέντες ὁλαὶς ὁρμαῖς τὰ προστυγχάνοντα
 ἐξεληλίζοντο, ἄνδρας κτείνοντες, τὰς δ' ἐν ἡλικίᾳ
 γυναῖκας καὶ παῖδας ἀνοικτὶ ἐξανδραποδίζόμενοι καὶ
 χρήματα μυρία συλλέγοντες, ζῶων αὐτῶν καὶ τῶν
 εὐώνων [P. 401] πραγμάτων παρορωμένων. Ἀήϊα
 δὲ καὶ θημονίαι μυρία, τὰ μὲν παρηθηκυαῖς ἐφριτ-
 τον ταῖς ἀθήραις, αἱ δὲ ἀτημελημέναι κείμεναι
 καθωρῶντο.

δ. Ἀποστασία τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκο- πούλων.

Οὐ μὴν δὲ καὶ Ἀλανοὶ ἐτέρωθεν, ἐπὶ δὲ καὶ τοῖς
 ἐξ ὑπογύου Χριστιανοῖς Τουρκοπούλοις, αἳ δὴ καὶ οὐ
 πολλῶν πρότερον χρόνῳ ἐκ τῶν βορείων βασιλεῖ προσ-
 εφοίτησαν, οὐδ' αὐτοῖς ἀλώθητον διετηρεῖτο τὸ ἐν-
 σπονδον, ἀλλὰ μίαν μὲν εἶχον τὴν γνῶμην ἀποστα-
 τοῦντες, ἐκάτεροι δὲ τὰ ὀχυρώματα κατασχόντες,
 οὐδὲν ὅπερ οὐ καταθέοντες ἐξηφάνισον. Καὶ οἱ μὲν
 Τουρκοπούλοι ἀλλή πη ὠχύρουν τὰς μετοικίας, ὁπό-
 θεν ὡς ἐξ ὀρμητηρίου ἐκθέοντες δεινὰ Ῥωμαίους
 εἰργάζοντο. Ἀλανοὶ δὲ Κουτζιμπαζίς, καθὼς ἐρ-

redii, ubi benevole exceptus ab imperatore, præ-
 mium rei bene gestæ ameralis dignitatem tulit.
 Verum Itali ac Persæ recessu animadverso triro-
 mium, quarum ipsis fuerat vicinia terrori, nihil
 iam deinceps arci Callipoleos imminere periculi
 cernentes, paucis suorum uti jam suffecturis ad
 ejus custodiam ibi relictis, effuso impetu obvia sunt
 cuncta depopulati, viros quidem occidentes, adultas
 vero mulieres et pueros immisericorditer servitum
 abducentes, **574** pecuniæ autem immensos conge-
 rentes cumulos, adeo ut animalia et cætera utcu-
 que magno et facile vendibilia, ultro in manus in-
 currentia, nec tollere curarent, ditiori pleni præda;
 qua etiam ex causa segetes in campis maturæ
 struesque manipulorum in areis, illæ perire defe-
 ctu metentium, hæ neglectæ jacere passim cerne-
 bantur.

4. Defectio Alanorum et Turcopulorum.

Aliunde porro neque Alanis neque Turcopulis re-
 cens ad Christianam traductis religionem, qui non
 multo ante hæc tempore e septemtrionalibus tracti-
 bus ad militiam imperatoris advenerant, fides et in
 observatione fœderis initi perseverantia constabat:
 verum pari utraque gens consilio defecit palam a
 nostris, et muvittissimis locis occupatis erumpentes
 inde nihil tutum aut securum per circuitum sine-
 bant, incursionibus infestis late cuncta corruppen-
 tes. Ac Turcopuli quidem alibi sibi receptacula mun-
 ierunt, unde ut ex arce procurrentes ingentia Ro-
 manis inferebant mala. Alanis vero Cutzimpaxis, ut
 est prius dictum, superveniens brevi dedit occasio-
 nem opinandi, haud istum cum iis congressum ad
 procuranda Romanorum commoda, ad quod muni-
 batur, fuisse collatum. Cœperunt enim statim ab
 hoc audito Alani animosius quam antea partes

ρήθη τὰ πρότερα, ἐπιστάς ἄλλως ἢ ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Ἄλανοις ἐκθύμως ἀποστραφῆναι τὰ βασιλείως καὶ δὴ καὶ πιστεῦσθαι ἢ τοῦ Τουκτὰι πρὸς βασιλέα καὶ περὶ αὐτοῦ ζήτησις, καὶ ἐπεὶ σύναμι' ἐζητοῦντο αὐτὸς τε καὶ Ἄλανοι ὡς ἀρχῆθεν τῇ τῶν Τόχάρων ἀρχῇ προσήκοντες, αὐτοῦ γε καὶ μᾶλλον σὺν ἑτέροις ἄρχουσι παρὰ βασιλέω; πρὸς ἐκείνον πρεσβεύοντος. Ταῦτ' Ἄλανοι ὡς πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ τύχης καὶ αὐτομάτου γεγονέναι δόξαν καὶ λίαν ἀποδεξάμενοι, ὑποποιοῦνται παντοίως τὴν πρεσβευτήν. Καὶ ὁ τέως ἐξημερώσων σφᾶς βασιλεὺς ὅλος, ὡς δόξαι, ἐκείνων γίνεται, καὶ ἐς τοσοῦτον οἰκειοῦται σφίσιν ὥστε καὶ ἄλλην τὴν τοῦ πρωτεύοντος ἐκείνων Κυραίτη ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι ἐς σύζυγον. Ἡ..... Ἄλανοι τὰς τῆς Νεάδος σκοπιὰς καταλαβόντες τόπον διαρκῶς ὀχυροῦσι ταῖς κατὰ σφᾶς ἄρμαμάξαις, αἷς δὴ καὶ διεκομίζοντο. Γύναια δὲ καὶ παιδάρια καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν ἐκεῖ συγκλείσαντες, ἐντεῖθεν [P. 402] αὐτοὶ ὡς ἐπὶ βεβαίῃ τῆς ἰδρύσεως ἐξορμώμενοι τὰ πάνθ' ἐνα διεκίθουσι Ῥωμαίους, μόνον δὲ φειδῶλοι περὶ τὰς σφαγὰς ἦσαν. Καὶ ταῦτ' ἤκουστο εἰργασμένους Κουτζιμπαίς, εἰ καὶ ὁ κρατῶν ἐπ' ἐκείνῃ ἐτι πληροφορούμε-

νος οὐδ' ὅλως τὰ τῆς φήμης παραδεκτὰ ἤγειτο· καὶ γὰρ κακείνος περιεβουκλῆε τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὡς οὐκ ἐπὶ πονήρῳ Ῥωμαίων ταῦτα πράττοι, ἐξ ὧν ἠκούετο πρὸς τινὰς τῶν τοῦ βασιλείως ἀπολογούμενος. Ἐτέρωθεν δὲ κατ' ἀνατολήν καὶ ὁ Ἀτταλειώτης ἀποστατῶν ἐκηρύσσεται, καὶ γράμματα ἀρκενόμενα τὴν ἀποστασίαν ἐδήλουν. Ταῦτα μὲν οὐ λίαν, ὡς εἴχει, ὠδύνα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ διὰ φροντίδος ποιούμενο; οὐκ ἄνλει, καὶ μάλιστα δτι καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαήλ διασκαδασθέντος, καὶ διὰ ταῦτα μηδὲν ἔχων ἐκεῖνος πράττειν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα πέμπων ἐξώτρυνεν, εἰ ἑνατὰ οἱ εἴη, αὐτὸν ἐκστρατεύειν ἐκείνον καὶ κατὰ δύσιν περὶ που Ῥαιδεστῶν καὶ πρόσω στρατοπεδεύεσθαι. Ὁρμή δ' ἦν πρὸς τοῦτο, ὅπως δὲ οἱ δυνάμεις συγκροτηθῇσονται σκοπωμένῃ (οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμίειον ταύτας γενέσθαι ἐπιταλεῖς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, ὡς ἔλεγον, δυνατὰ ἦν) ἢ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκαρπώκετο ἐθελουσία συγκρότησις. Ὅθεν καὶ συνεκρίβουν οἱ πλείους, καὶ συνελέγοντο χρήματα. Αἱ οὐκ ἦν πρὸς τοιαύτας χρεῖας ἀρκούντων τὸ συνειρμένον, καὶ ἡμελεῖτο τὸ ἐξυμπεῖν.

imperatoris aversari, prae se ferentes certo credere jam se, id de quo prius dubitaverant timide duntaxat suspicando; persuasum, inquam, plene jam habentes, missum a Tuctaine ad imperatorem Cutzimpaxim ad repetendos suos antiquos milites Alanos, eosque secum postliminio reducendos ad terras Tocharorum, ad quos pertinerent et quorum dudum auspiciis militavissent. **575** Advenisse is nuntius in tempore visus est Alanis, quando eos multis de causis Romanæ societatis ædium ceperat. Itaque cum rem ipsam exceperunt avide, tum ejus ad se missum negotii ministrum omnibus demereri officiosæ benevolentiae declarationibus studuere. Nec segnis ille aut parvus fuit in exhibenda mutua gratia. Unde qui ad deliniendos imperatori exacerbatos Alanorum animos utilis conciliator accessisse sperabatur, brevi totus in eorum transiisse partes haud dubiis est compertus indicis, utique qui eo usque se illis agglutinaverit, ut sororem Cursitæ primas apud ipsos obtinentis aliam uxorem duxerit. Hinc jam palam imperio rebelles Alani loco potiti situs inaccessi, quem Neadis speculas vocant, eum quantum satis fore visum est muniant, plaustrorum quæ plurima trahebant, continua serie velut vallo circumdatum. Tum inclusis ea munitione mulieribus et parvulis cæteraque suppellectili, inde ipsi ut ex securo sibi ad receptum arce prodeuntes, omni hostilitatis genere Romanos infestabant, nisi quod parebant sanguini minusque cælium edebant. Et hæc videlicet Cutzimpaxis transegisse cum Alanis tandem audiebatur, quamvis necdum credente imperatore; qui præoccupatus magna opinione fidei ejus viri ac benevolentiae erga se sinceræ, assentiri non susti-

nebat talia de illo memorantibus. Ad quod aliquid artis etiam ipse adhibebat Cutzimpaxis, spei etiamnum imperatoris nuntiis submissis lactans, et ad quosdam ipsius familiares defensiones facti scriptitans, quibus affirmabat nihil in hoc actum a se quod in ullum incommodum rei posset Romanæ redundare. Altera vero ex parte in Orientali tractu rebellasse Attaleotam palam prædicabatur; ostendebanturque inde allatæ litteræ id citra ullam dubitationem asserentes. Sed id novum vulnus haud multum, ut apparebat, dolebat imperatori, desperata dudum salute regionum **576** Orientalium unice intento in Occiduas conservandas. Cui enim instantem curæ acriter pungebat quod exercitum Michaelis Augusti plane illic constabat fuisse dissipatum. Quam ob causam ipse Michael crebris et urgentibus litteris patrem Augustum obsecrabat ut quam primum posset fieri, veniret eo ipse cum exercitu et circa Rhædestum pauloque ulterius castra metaretur. Nec deerat Andronico impetus ad eam expeditionem capeendam: tantum æstuabat animo, unde copias ad hoc idoneas cogeret. Nam quantum in ærario tum pecunie reperiebatur, laudquaquam ad stipendia justo exercitui numeranda suffecturum ex vero affirmabant intimescunt. Restabat spes in voluntaria collatione civium, quæ is defectus suppleretur. Rogati non frustra multi, quod poterant, conferebant; dabaturque non indiligens opera colligendis his symbolis summæ ad præsentem usum necessariæ conflandæ. Sed immane quantum a modo requisito res aberat. Itaque totum sensim negotium tædio curantium et desperatione perficiendi neglectum evanuit.

ε'. *Περὶ τοῦ ριπέντος φάμουσον τόμον.*

Ἐν τούτῳ καὶ φάμουςος τόμος πλήρης χλεύης ρίπτεται. Καὶ οὐ γὰρ ἄλλως τῷ τολμῶντι ρίπτειν ὑπεβλήτο εἰς χεῖρας δεδῶσθαι τὸν τόμον τῷ βασιλεῖ, ἢ μὴ ἐν αὐτοῖς τοῦ τῶν ἀνακτόρων [P. 403] ἄλλοις λαθὼν ἐκτεθεῖν ἐπὶ τὸν αὐτὸν θρόνον οὐ εἰσθῆαι καθέζεσθαι βασιλεῦς, τοῦ ἀμφικεφάλου ὑπενταθεμένου οἱ, πολλὴν τοῦ λαθεῖν πρόνοιαν ποιησαμένου τοῦ θεῖναι τολμήσαντος. Ὡς δὲ ὁ τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενος ὁ Χατζλίνης εἰσῶς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον εἰσῆι τὰ τῆς καθέδρας διευθετεῖν, φιλοκαλῶν συνήθως τὸν δέφρον προστευχῆκει τῷ τόμῳ, δόξαν οἱ πρὸς βασιλέως αὐτὸν τεθῆναι αὐτὸ ἀπόρρητά τινα περιέχοντα, μὴδὲν πολυπραγμονήσας, μὴ ἀναγνούς, ὡς εἶχεν ἐξ αὐτῆς, οὕτως ἐγχειρίζει τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἡ ἔδοξε μὲν ἐκ τοῦ παραυτίκα ἀγνῶτ' ἐγχειρίζων ξένον τι καὶ φροντίδος ἀξίον ἐργαζόμενος, εἰ δὲ βασιλεὺς οὐκ ᾔδει τεθέντα, ὡς θέντι οἱ παρέχοι. Τῶς ἑλθὼν βασιλεὺς καὶ τὴν ἀρχὴν διαλθὼν, τὸ πᾶν τῆς γραφῆς ὡς ἐκ κρασπέδου τὸ ὕψασμα κατενόει, ἀντιῦθεν μετὰ τοῦ θέλγειν γνῶναι καὶ μὴ ὡς τὸ εἰκὸς γιγνώμενος δευνὰ ἐποιεῖ καὶ ἐν ἀμηχανῇ ἦν. Εἰ γὰρ πάντες ἀνθρώποι τοῦ εἰδεῖναι φύσει ὀρέγον-

ται, ὡς καὶ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις μαρτυρεῖ, τὸ περὶ αὐτοῦ, βασιλεῖα καὶ ταῦτα ὄντα, εἰδεῖναι, ὅ ἐνι μὲν καὶ κολακείας ἐνεδρευούσης παρὰ μηδενὸς ἀκούειν τὰ δοκοῦντα ξύμφορα, ἦν οἱ παρὰ γνώμης εἶναι, ἐνι δὲ καὶ κράτος ἰσχύος ἐξ ἀξιώματος τὸ θελητὸν ἐς ἅπαν ἐξομαλίζειν, μηδενὸς ἀντιξοούντος διὰ τὴν ἐκ συνηθείας ὑποστολὴν τοῦ μὴ δοκεῖν βασιλεῖ προσκρούειν, πῶς οὐ μανθάνειν κάκεινον τὸ πρᾶγμα γλίχασθαι παρεσκεύαζε τὸν τοιαῦτα τολμῶντα; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρατηρήσει ἐτίθει ἀνίχνευτον τὸν δεδραχότα.

ς'. *Περὶ τῆς Μάδυτον, ὡς ἐάλω Ἀμογάδαροις.*

Οἱ δὲ Ἀμογάδαροι, ὡς πολλάκις ᾔδει προείπομεν, ἐκθρόνους πανταχοῦ καὶ τὰ δευνὰ Ῥωμαίους τιθέμενοι περικαθίζουσι φρούριον περὶ τὸν Σιγὸν ποταμὸν Μάδυτον ἐγχωρίως λεγόμενον. [P. 404] Ὀχυρὸν δὲ ὄν, ὡς εἰκός, οὐ δυνατόν ἦν αὐτοῖς κρατηθῆναι. Πολιορκήσεις δὲ καθ' ἑκάστην ποιοῦντες καὶ μηχανὰς, τὰ πάντα μάταια διεφάνοντο. Ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνυστά τοῖς Ἰταλοῖς ἦν, λιμῶ τὸ φρούριον ἔγνωσαν πολιορκεῖν. Χρόνου τοιγαροῦν τριδωμένου ὁ λιμὸς ἐντὸς κραταιῶς ἐπήρχετο, ὥστε καὶ τῶν ἀπηγορευ-

5. De libello famoso clam jacto.

Inter hæc famosus libellus plenus irrisione jacitur. Cum qui jacere ausus est, cum aliter non speraret in manus imperatoris, quod cupiebat, venturum, ipse furtim in intima palatii conclavia penetravit, simulans se alium, et in ipso, ubi considerare Augustus solebat, throno deposuit; multam in aditu et recessu, capite videlicet diligenter obnupto, ad latendum curam adhibens. Ut autem eo paulo post, prout erat sæpe solitus, præfectus cubiculi Chatziæce subit, familiaris ministerio sedile principis adornaturus, in quo solebat esse diligens, incurrit in libellum; quem a non alio quam ipso Augusto relictum illic autumans, et veritus ne arcana contingeret quæ minime is vellet cognosci a quoquam, vi curiositati 577 facta convolutum, ut erat, nec vel conjectu intus oculi libatum, quam potuit celerime imperatori tradidit in manus. In quo ille videri potuit quasi sedulitate nimia peccasse, scriptum ignotum et forte ingratum reddens principi, quod ei occultari quietis ipsius interesset, tanquam videlicet ab ipso positum; quod nec verum esset, nec sine argumento aut testimonio idoneo credi a prudente ministro debuisset. Utut sit, explicato Augustus volumine, et primis raptim oculo versibus decursis, genus et argumentum scripti totum intellexit, velut ex lacinia de panni universi contextu æstimans. Hinc illum acris incessit cupido noscendi scriptoris, quo in disquirendo cum parum proficeret, indignans ringensque angebatur. Si enim omnes homines natura scire desiderant, ut quam ex usu sensuum percipiunt delectatio testatur, mirum non est imperatorem tam incensa tunc fuisse punctum curiositate cognoscendæ rei ad se pertinentis intime, hominis qui sibi primus diceret

quæ a nullo unquam audisset. Non enim præsentis voce auctoris in principum aures nisi laudes ac præconia perferuntur, circa thronos utique ipsorum adulatione subsidente, liberasque longe monitiones arcente, dum omnes illic certatim obsecundant dominantis nutibus, cunctaque sua ad ejus quævis indicia voluntatis sensa statim et obsequia inclinant, nemine frontem adversam opponere sustinente aut, quod temerarium et audenti exitiosum censetur, potentiori coram obniti. Ista igitur novitas rerum furtivæ huic inditarum chartæ Andronicum stimulabat in cupiditatem sciendi quisnam hic tandem esset non modo censor audax, sed etiam amarus irrisor sui. At isto ipso sese indicis effrente principis studio is qui conscius sibi erat accipitis facti, ad sese cautius scilicet abscondendum incitabatur; quod et ex voto assecutus omnes sese investigantium indagaciones semper incognitus elusit.

6. De Madyto, ut capta fuerit ab Amogabaris.

578 At Amogabari, ut sæpius jam antea diximus, quoquoque excurrentes et Romanos dire vexantes, obsidione cingunt arcem Sigo anni adsitam, vulgo Madytum vocatam. Verum hæc adeo munita erat ut frustra omnis esset oppugnantium labor, utcumque illi quotidianis assultibus, machinis quin etiam adhibitis, nihil omitterent quod ei vi subigendæ posset utile videri. Quare tandem decreverunt, quos expugnare armis nequirent, fame debellare. Diu ergo circumsidentes, omni aditu com meatibus obsepto, eo penuriæ Madytenses redegerunt ut jam res quoque fœdas et naturæ humanæ fastiditas vertere in cibum dicerentur. Processu temporis cum crescente necessitate spes subsidii defi-

μένων τοὺς ἐποίκους ἀφασθαι λόγος. Τίλος γοῦν Α ἀπορίη συτχθεόντες ἐπ' ὁμολογίαις τοῦ μή τινας ἦδη φονευθῆναι, ἄλλως δὲ ὡς ἐκαίνοις ἀρεστὸν χρῆσασθαι, τὸ φρούριον ἦδη παρέχουσιν. Εἰσελθόντες οὖν ἅπαντας ἐξοίκισαν, ἄλλους ἀλλαχοῦ διασπείραντες. Αὐτοὶ δὲ ὡς ὀρμητηρίῳ τούτῳ χρώμενοι ἐξέθεον πανταχοῦ τῆς Θράκης, τὰ πάνδεῖνα ἐργαζόμενοι.

ζ. *Ἀπαγωγή Μπυριγέρου πρὸς Γέννουαν.*

Ὁ δὲ Μπυριγέρου, ὡς ἦδη προείπομεν, Γεννουῦταις κρατηθεὶς καὶ εἰς Τραπεζοῦντα ἀναχθεὶς ὡς αἰχμάλωτος, ἔπειτα πάλιν καταχθεὶς μετ' αὐτῶν, καὶ δύο μῆνας προσμεινάντων τριήρων δύο μισθοφορίαις τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ στενὸν Καλλιουπόλειω, τελεσθείσης δὲ τῆς τῶν δύο μηνῶν προθεσμίας ἀπάγεται μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Γέννουαν. Τῶν δὲ Κατελάνων πρότερον τριήρων πρεσβευσάντων περὶ τούτου, οὐδὲν ἤνυσαν.

η'. *Τὰ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.*

Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις οἷς εἶχε καὶ ὡς δυνατόν ἐποῦδαζε ταῦτα θεραπεύειν, καὶ τὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀθανασίου θεραπεύειν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Διὰ τοῦτο παντοίως μετῆρχετο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ὁμονοῆσαι τοῖς

πραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. Ὁ δὲ οὐ μὴ μόνον συνήγει τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλὰ προφανῶς ἀπεσχίζετο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἄλλο τι ἐκείνῳ ὀρεγν καὶ [P 405] ἐαυτὸν ποιμεναρχοῦντα καὶ μᾶλλον δόξαν ἐπὶ συνέσει καὶ ἀγγινοῖα ἔχοντα, πρὸς τὰ οἰκεία τῆς ἐαυτοῦ Ἐκκλησίας χρῆσάμενον πλῆθ' ἰέναι ἠπείγετο. Καὶ δὲ ἐξ αὐτῆς συσκειασάμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἦν δυνατόν αὐτῷ ἐπ' Ἀλεξανδρείας τῷ τότε, ἐπὶ Βενετικῆς τριήρεος εἰς Κρήτην ἐστέλλετο· ἐκεῖ γὰρ ἐγνωστο αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Σινᾶ (Σιναιτῆς γὰρ ἦν ἀρχήθεν) παραγενέσθαι μετόχιον. Ὅμως γε μέντοι μεταξὺ που διερχόμενος εἰς τὴν κατ' Εὐβοίαν Μάκρην, ὃ λόγος εἶχε, κατήχησεν. Ἀ δὲ τούτῳ συνέβη περιπλανωμένῳ, μετ' ὀλίγον βηθίσσεται. Ὁ δὲ πατριάρχου Ἀθανάσιος τὰς ἐκείνου ἐκ χρυσοβούλλων μονὰς, τὴν τε κατὰ τὸν Ἀνάπλου τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐεργετοῦ Χριστοῦ χειρωσάμενος, τοῦ βασιλέως ἀφ' ἐντος σφραγίδι ἰδίαν, καὶ καθηγούμενον ἐπ' αὐταῖς καθίστα. Ὑστέρων δὲ καὶ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονὴν οὕτως ἔδρα, αὐτὸς ἐπιστάς, αὐτὸς καταστήσας ἐκ χειροτονίας ἡγούμενον, αὐτὸς καινουργήσας καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τότε χηρευούσης ποιμένος τῆς Ἀντιοχείας, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν

cercet, dediderunt se obsessi, solam vitæ incolumitatem pacti, cæteris omnibus obsidentium arbitrio permissis. Sic Madyto Amogabari potius, quotquot illic reperere, foras eiecerunt, alios alio dispergentes. De cætero ex arce illa valido suorum insessa C præsidio erumpentes, cum securi fiducia regressus, omnem late Thraciam assiduus et sævis incursionibus vastabant.

7. De Mpyrigerio ut Genuam sit abductus.

Mpyrigerius autem, ut superius diximus, a Genuensibus captus et Trapezuntem delatus in vinculis, rursus inde reversis quæ illum portabant navibus relatus, per duos menses in fræto Callipolis perstitit, ubi mercede conductam ab imperatore naves duæ Genuenses stationem habuerunt. Illo quod pepigerant spatio transacto, teneri non potuere quin abirent, versus Genuam dirigentes cursum, et illic perinvitum Mpyrigerium ducentes, Catelanis nequidquam conatis impetrare liberationem ejus. Nam horum ad id missæ legationes ad navarchos Genuenses plane successu caruere.

8. De patriarcha Alexandriæ.

579 Porro Imperator inter opem ejus exposcentia undique multa, quibus mederi pro viribus studebat, huiusmodi negligebat curam sui chari suscepti patriarchæ Constantinopolitani Athanasii. Ergo ei consulere quam efficacissime cupiens, variis ambiebat officiorum artibus ibi cognominem Alexandrinum patriarcham, eblandiri ab hoc satagens, ut tandem reconciliari se sineret Constantinopolitano, ejectionemque ipsius in thronum et acta cætera probaret. Haetenus quippe ille non modo assensus istius promotioni non fuerat, sed et ab illo se pa-

lam abacissimum tonebat. Verum Alexandrino invicta in præjudicato usu ac sensu pertinacia omnes istius generis invitationes eludente, imperator, qui nec alia ratione posset cogere hominem aliunde ac sine suo beneficio patriarchatu illustris sedis insignem, et alioqui vereretur quidquam decernere severius in virum prudentiæ atque ingenii fama percelebrem, ad ultimum illud consilium descendit cum amovendi ex urbe, ubi exemplo nocebat, urgendo ut ad suam Ecclesiam quam primum navi se conferret. Ad hoc ille sese expedire haud gravate visus est; convasataque supellectili, quoniam Alexandriæ tunc petendæ copia non fuit, conscensa triremi Veneta solvit Cretam versus: ibi enim cum esse donum sciret Sinaitæ monasterio, unde ipse prodierat, subjectam, in ea diversari constituerat. Sed in eo cursu delatus obiter in Eubæam longam variis illic est casibus jactatus, et occasione horum erroribus itinere multis implicitus, quos post paulo referemus. Nec cunctatus est Constantinopolitanus Athanasius discessu æmuli proficere quam potuit plurimum, siquidem quæ Alexandrinus loca dono Augustorum bullis aureis sancito in urbe possederat, nempe monasterium archistrategi ad Anaplum et aliud intra urbem Christi Evergetæ, continuo invasis, revulsis etiam Alexandrini, quæ aliens concessu imperatoris impresserat, sigillis, pro iisque sua ipsius signacula substituens, ac præpositos **580** a se pendentes iis cœnobiis impenens. Paulo post idem fecit et in Hodegorum monasterio, per se illud ipse adiens, ipse ordinationis propriæ præpositum præficiens; quia et de novo illic usurpans, ut vacante tum forte Antiochena sedē, cujus juri præsulis id erat cœnobiū subjectum,

ἄλλων ἐξουσιάζειν, καὶ τὰ δυνατὰ καὶ εὐπορά καρ-
πίζεσθαι. Ἄλλα ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε.

θ'. Τὴ συμπεσόντα δεινὰ Κουβουκλείοις.

Συνέπεσε δὲ ἐντεῦθεν δεινὰ φρουρίῳ τινὶ κατὰ
τὴν Μυσίαν τὴν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὰ Κουβούκλεια
λεγομένην. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιθεμέ-
νων τῶν περὶ τὸν Πέρσῃ Ἀτάρῃ ἐν χρῷ κινδύνου
ἐγένοντο, ἀμνημονύοντες μόνον σύμφωρον ἐνεόουν
τὴν ἐκ Λοπαδίου ἀρωγὴν. Ἐκεῖ γὰρ διῆγεν ὁ Μα-
κρήνῃ· σὺν ὀλίγοις τισὶ καὶ τοῖς περιούσιον Ἀμογα-
βάρους, οὓς φθάσας ὁ Καῖσαρ [P 406] ἀπέστειλεν
ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἐκεῖ. Πέμπαντες οὖν βοηθεῖν ἤντι-
θλουν τῷ Μακρήνῃ. Πέμπει ἐξήκοντα Ἀμογαβά-
ρους ὡς πιστοὺς τοῖς Ῥωμαίοις, οἵτινες δὴ παραγε-
γοντες πρότερον Πέρσαις κατὰ τὸ λεληθὸς κοινολο-
γησάμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες, ἥ
μῃ αὐτοὺς μὲν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ ἰδίῳ συμπράξειν,
ἐκείνους δὲ πρὸς Λάμψακον ὡς περαιωθεῖεν διασώ-
εσθαι, εἰσελθόντες δὲ τὸ φρούριον οὐδὲν ἦν δεινὸν
ἔκρ' εἰς τοὺς ἐποίκους οὐκ ἐποίησαν. Καὶ τέλος
τοὺς ἐντὸς κατασφάξαντες φύλακας, τοὺς ἐποίκους
πάντας ἐξελάσαντες, προδιδούσιν ἐπὶ ἀπωλείᾳ τοῖς
Πέρσαις τὸ φρούριον. Αὐτοὶ δὲ σὺν ἐκείνοις ἀψάμε-

νοι τῆς ἐπὶ Λάμψακον, ἐντυγχάνουσι πλήθει Ῥω-
μαίων καθ' ὅδον ἄλλους ἀλλαχού φεύγοντας, καὶ
τούτους ἐξανδραποδισάμενοι σὺν ἄλλῃ πλείστῃ καὶ
μέγιστῃ ἔρμαϊ τὸν Ἑλλησποντον περαιούνται.

ι'. Περὶ τοῦ γεγονότος ἐμνηρησμοῦ κατὰ τὴν
πόλιν.

Ἐντεῦθεν καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐστενωσθαι τὸ Βυζάν-
τιον ἐκινδύνευεν, ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ὥστε
ἀπόγνωσις καὶ ἀπορία πλείστῃ Ῥωμαίοις συνέπε-
σεν. Ὁ δὲ γε πατριάρχης· Ἀθανάσιος πρὸς τούτοις·
καὶ τῷ λαῷ ἐπεγκαλεῖν ἐγκλήματα διηνεκῶς οὐκ
ἀπόκνει, ὡς δῆθεν τὰς αἰτίας τῶν συμβαινόντων
ἐντεῦθεν ἐπερχομένας ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ πλημμελείας.
Διὸ καὶ συχνὰί λιτανεῖαι παρ' ἐκείνου μετὰ μοναχῶν
καὶ κληρικῶν καὶ παντὸς πλήθους ἐπετελοῦντο, καὶ
συχνάκις ἐπαιτιῶτο πολὺ μὲν μοναχοί, πολὺ δ' ἱερω-
μένοις, πολὺ δὲ λαϊκοῖς, καὶ πρόστιμα πολλάκι· καὶ
φῶδους καὶ ζημίας ἐπιτιθεῖτο τοῖς τάλαιπύροις καὶ
ἄλλως κακῶς ἔχουσι. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἦ τε φιλενδει-
ξία καὶ τὸ οἶεσθαι τὴν φθορὰν ξυμδῆναι ἐκ τῆς τῶν
προτέρων ποιμένων, καὶ μᾶλλον τοῦ μετ' αὐτὴν
Ἰωάννου, ἀτημελησίας, τὸ προσηγὺς καὶ ἀγαθοελές
οὕτω καλοῦντος, τὴν δ' ἐς τὸ χρεῖττον ἐπάνοδον ἐκ
τῆς αὐτοῦ ἀπουδαιοτριβήσεως προσδοκᾶσθαι. Ὁ δὲ

num illic nomen inter sacra recitaretur. Ita ille
hic ut alibi iurium securus pro arbitrio cuncta dis-
pensabat, quoad posset, ad se trahens universa,
ei reditus opimos ad fructum proprium vindicans.
Atque hæc quidem sic se habebant.

9. Quæ mala acciderint arci dictæ Cubuclea.

Post hæc autem acciderunt mala gravia cuidam
arci Mysiæ in Olympo sitæ, cui Cubuclea nomen
est. Cum enim ejus incolæ acriter oppugnarentur
ab exercitu Persæ Ataris, et in extremum jam pe-
riculi venissent, unam sibi superesse spem auxi-
lii viderunt a Lopadio, ubi Macrenus dux Roma-
nus cum paucis sui generis degebat, habens secum
et quasdam Amogabarios ex his quos olim Cæsar
Rontzerias ad id castrum custodiendum miserat.
Orarunt ergo Macreum legatione supplicii ne se in
summo discrimine despiceret, sed quo posset auxi-
lio servaret. Macrenus delectos sexaginta ex Amo-
gabaris, fidos eos et benevolos Romanis, quales se
ferebant, credens, ire suppetias Cubucleensibus
jussit. Hi primum profecti ad Persas clam cum il-
lis convenerunt, fide data et accepta, se ingressos
in arcem obsessam pro virili annisuros ut Persis
traderetur, vicissim autem velle perducì Persarum
opera se salvos Lampsacum, unde trajicere ad suos
posset. Ab hoc arcano colloquio intra munitiones
Cubucleensium ut socii admissi, nihil immanis ho-
stilitatis omiserunt quo non in miseros longe aliud
expectantes indigenas vel inquilinos loci vario
prætextu **581** grassarentur. Ad extremum capto
tempore, quicunque illic supererant, præsidariis
occisis cives ejectos produnt Persis, ab his crude-
liter mactandos, arcemque iisdem juxta pacta con-

donant. Ipsi deducente præsidio Persarum iter in-
gressi versus Lampsacum, plurimos Romanorum
huc illucque fugientes variis obiter locis captos ser-
vitum abducunt; ac cum alia diversi generis præda
C immensa, ing' nil potiti sceleris præmio, Hellespon-
tum transfretant.

10. De incendio quod in urbe contigit.

Per hunc modum Constantinopolis ab utraque
parte, continente Orientali et Occidua, dum premi-
tur, angustias sensum ad extremas periclitabatur
redigi, eo plerorumque morore Romanorum ut in
summa inopia consilii parum a desperatione ultima
abessent. Et erat isto velut quodam unguis in ul-
cere zelus acerbus Athanasii patriarchæ, qui nul-
lum faciebat finem incusandi populum, causas, ut
aiebat, suis sceleribus Deo præbere non cessantem
immittendarum cladum tantarum. In earum porro
piacula culparum crebræ litanie celebrabantur ab
eodem, præsentibus una monachis et clericis, cum
frequenti conventu populi. Nec preces indivere
contentus objurcationibus amaris supplicisque sæ-
viebat, nunc monachos criminosos, nunc sacerdotes,
nunc laicos, sæpe terrores iis, multas et id genus
sensu acris in pœnam sat aliunde infelicibus impo-
nens. In his ille ferebatur sive ostentandi sui pru-
rigine, sive opinione qua sibi persuaserat peccatum
ire omnia propter priorum patriarcharum, maxime
autem Joannis Cosmæ qui sibi successisset, negli-
gentiam (hoc enim traducebat nomine ad gratifi-
candum pronam et benevolam viri ejus indolem),
restitutionem autem cunctorum in melius a sua ista
instanti aerique **582** diligentia expectari. Quæ
quidem expectatio in contrarium potius vertit, cum

καὶ μᾶλλον εἰς τοῦναντίον συνέπιπτεν, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τούτου τὰ Ῥωμαίων ἐφθάρθαι, ὅσον εἰς διέγερσιν τῷ οὕτως αὐτονομῶνται. Ὡστε καὶ ἐν [P 407] μιᾷ λιτανεύσας κατ' αὐτὴν ἡμέραν ἐσπέρας, ἀπὸ τῆς τῶν κυνηγῶν λεγομένης πύλης μέχρι καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς, πᾶσαν τὴν ὑπώρειαν ἐκείνην τὸ πῦρ ἐπιλαβὼν ἐκημάθουε, πλούτων δ' ἐκείνων ὅσον ἐμπορικὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην πολυτέλειαν εὐγενῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀπηκόντισεν. Ὁ δὲ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχίας ἐγένετο. Ταῦτη τοι καὶ διελοιδουροῦντό τινες ὡς διὰ τὴν ἐκείνου λιτανείαν γεγενῆσθαι τὴν τοσαύτην πυρπόλησιν. Ὁ δὲ τὴν ἐκείνων πρὸς τὰς ἐκτελείας ῥαστώνην καὶ τὸ ἐρῶστωνευμένον τοῦ βίου καὶ ἀμελὲς ὑπὲρ πάν ἄλλο τῆς θεομηνίας κατηγεῖτο. Ὅπότεροι δὲ τοῦ ἀληθοῦς κατηυστόχουν, λέγειν οὐκ ἔχου. Ἀλλ' ἀφορμαὶ τῶν δικαστηρίων τῷ πατριάρχῃ ἐντεῦθεν ἐσχεδιάζοντο, οὐ μόνον πυρποληθέντων τῶν ἐν ταῖς ἐμπορίαις συμβολαίων γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ

hoc ejus demum patriarchatu res summa Romano-
rum prius concussa plane jam irreparabiliterque
conciderit, ipsa etiam hujus secura legum et pro
hibitu ruente gubernandi forma impulsu ei pro
sua parte addente ad ruinam et in præceps omnia
trudente. Nec temere rapi forte queat in hujus rei
signum et specimen fructus istarum litaniarum,
quod quadam dierum, qua illas ipse præsens magno
ambitu obiverat, ferali sub vespere exarsit in-
cendium, quo a porta Cynegorum dicta usque ad
monasterium Prodromi, totus ille urbis quam late
palet frequentissime habitatus clivus flamma gras-
sante deletus est, redacta in cinerem ac plane per-
dita illa opulentia illic congesta mercium e longo
advectarum, illa magnificentia superbarum ædium,
pariter una cum pretiosissima suppellectili splendido
in iis diversantium nobilium familiarum; qualis et
antea calamitas sub ejus patriarchatu contigerat.
Inde non defuere qui Athanasio coram in os ipsi
exprobrare non dubitarent præclaras istas ejus li-
tanas facem fuisse luculentam quæ tantam istam
urbis partem inflammando corrupisset. Quibus ille
reponebat non litanias, sed ipsorum qui sic mur-
murarent, in ea precatione ac cæteris piis officiis
rite persolvendis ac fungendis supinam socordiam
causam incendii fuisse. Addebat impetu hinc capto
ardentes invectivas in reliquam eorum dissolutam
voluptatibus et negligentem rerum divinarum vi-
tam, e qua super omne aliud ira Dei vindicis in nos
sæviendi causas duceret. Utri horum rem acu teti-
gerint, definire nequeo. Cæterum occasiones litium
ad densius deinceps constipandum patriarchæ fo-
rum hinc exstiterē, non solum quoniam consumptis
syngraphis et chartis plurimis apud ædes igne con-
sumptas mercatorum confusæ necessario sunt debiti
et soluti rationes, sed etiam quia nocte illa plures
concurrentes specie commodandæ operæ exportan-
dis in tutum rebus ab igne periclitantibus furta
multa fecerant, aliena in domos proprias portata

πολλοὶ τῆς νυκτὸς ξυνδραμόντες ἐκείνης τὰς οὐσίας
τῶν ἀνθρώπων ἐξεφόρουν διαρπάζοντες· ἡ γὰρ πᾶσα
κρίσις ἀρχῆθεν τῷ πατριάρχῃ προσανειτίθετο, τοῦ
βασιλέως ἐνδόντος, τῷ μὲν φαινομένῳ διὰ τὸ καθαρὸν
τῶν λημμάτων, τῷ δ' ὑπονοουμένῳ τὸ ἀπὸ πάντων
αἰδολὸν καὶ φοβερὸν περιποιῶντος τῷ κρίνοντι, ὡς
ἐντεῦθεν ἐκ πρώτης μέχρις ἐσπέρας ὀχλαγωγείσθαι
τὸν ἱερέα, ὅχλου μυρίου ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου
λογαριαστοῦ (ἐκεῖ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλαίστον δῆγεν)
λαβὼν συντρέχοντος.

12. Περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου.

[P 408] Πρὸ δὲ τοῦ ἀλωθῆναι Μάδουτον πολιορκου-
μένην ὑπὸ τοῦ Φαρίντα Τζιμῆ, ἐφίσταται ἀμερῆς
Ἀνδρέας Μουρίσκος ἀποσταλὲς παρὰ βασιλέως
σιταρχῶν τὸ φρούριον λειποσιτοῦν, σύναμα δύο
ναυσὶν· καὶ δὴ ἐπιστὰς μόλις εἰσάγει τὸν οἶτον.
Ἐκείθεν δ' αὖθις περὶ πού τὴν Ἰμβρον ἐχώρει·
ἔτυχε γὰρ μαθὼν ὡς ἀνάγονται δύο νῆες ἐκ Σικελίας

deinceps 583 ut propria servantes. Inde igitur nate
controversiæ Athanasio dijudicandæ veniebant. Nam
jus omne arbitriumque quæstionum forensium ab
iustio secundi patriarchatus Athanasio in solidum
cesserat, indulgente Augusto ob eam quidem, ut
videri volebat, rationem, quod a notissima ejus ab-
stinencia puram et nullius suspectam acceptionis
munerum exspectandam esse jurisdictionem cre-
deret: sed non latebat perspicaces alia occultata
profundius istius attributionis causa. Nempe impe-
rator hominem palam exosum, quem a popularis
insultibus invidiæ et querelis increbrescentibus om-
nium ægre tota vi sua defenderet, efficere hac ra-
tione studebat ut plerique venerarentur et tincerent,
uti eum a quo supremam auctoritatem obtinente
judicandi, suas sæpe pendere fortunas intelligerent.
Quam spem ipsum quoque apparebat Athanasium
sequi, dum assiduitate constantissima usque a pri-
mo mane ad noctis crepusculum turbis sese tru-
dentibus altercantium compressus, sacræ fastigium
dignitatis ad cognitionem recularum vilium demit-
tere pontifex sustinebat, immensa sæpè populi
lites sequentis multitudine ad monasterium magni
logariastæ (ibi enim plerumque degebat) perpetuo
eam ob rem affluxu concurrente.

11. De Andrea Murisco.

Prius porro quam caperetur Madytus obsessus a
Pharenda Tzime, Andreas Muriscus ad ejus viciniam
se contulerat imperatoris jussu cum navibus
duabus, comeatibus, si qua posset, importaturus in
arcem illam alimentorum penuria laborantem. Et
hactenus quidem consilium successit, ut, ægre licet,
tandem tamen aliquam frumentii copiam Muriscus
in id castrum inmitteret. Quo facto cum ad lumbum
recessisset, cognito illic duas adduci Amogabaris e
Sicilia naves, harum studio præoccupandarum eo
qua veniebant cursum intendit. Illæ autem inobser-
vatæ longius quam nostri crederent processerant.

Ἀμογαβάροις, καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἐκείνων Ἀ γυμνοὶ ζύμπαντας τῶν ὀπλων Ῥωμαίους οὐδ' εἶχεν ἐντὸς συμμάχους, γυμνοὺς τε καὶ ἀνόπλους ἀφείκειναι τε παραγγέλλει πρὸς βασιλέα καὶ δηλωσαὶ οἱ τὰ γεγονότα. Ταῦτ' ἐπιστάντες ἐκείνοι, πλὴν μόλις καὶ μετὰ βίας, Γεννουιτικῶν ἐπὶ τὰ φανεισῶν νεῶν, αἷμα θάρρησαντες καὶ αὐτοὶ συνεκπλεύουσι καὶ τῷ βασιλεὶ ἀγγέλλουσιν ὡς οὐδ' αὐτὸς Μουρίσκου, εἰ μὴ νῆες ἀρκεταὶ πρὸς ἀντιπαλάμῃσιν ἐπισταίεν τῶν ἐναντίων, οὐ πρόθυμος ἂν εἴη ἐς τὴν βραλικὴν δουλείαν, τὴν πειρατικὴν περιπλάνησιν καὶ τὰ ἐκείθεν κέρδη περὶ πλείστον ποιοῦμενος. Ἀλλ' οὐκ ἀπάνωτο τῶν ταούτων δὴ βουλευμάτων, ἀλλ' ἐπεὶ [P 409] δύο νῆες ἐξαρτυσάμενος περὶ πού τὸν τῆς Ἑλλησπόντου πορθμὸν, μαθόντες οἱ ἐναντίοι περὶ τοῦτου, σὺν οἷς Φίλιππος ἀρχηγὸς ἐκείνων, ὅσον τάχος B ἐπ' ἐκείνων ἐξήλαυνον, καὶ περὶ πού τὸν Ἀράκην τῶν Κυζικηνῶν ἐπίνειον κατὰ τὸ Ἀλῶνιον συμβαλόντες ἐπ' ἱκανὸν διεμάχοντο, καὶ περιεγόνοντο τοῦ Μουρίσκου, τῶν περὶ ἐκείνων ἀπειρηκότων. Καὶ γίνεται φόνος πολλὸς, αὐτοῦ μόνου Μουρίσκου περι-

Adeoque in fretum jam evectæ prope Callipolim occurrunt improviso non advertenti et festinantius aliterius Andree. Hic forte contigit nautas alterius Murisci navium ultro se admovere hosti non agnito, quod navem conspicati Siculam illam esse ipsam crederent qua dux ipsorum amerales vehebatur. Haec pari errore delusi Siculi, 584 paratam sitentem arripienles prædam, navi Romana sunt politii, nostrosque illic repertos occiderunt, præter quosdam qui jactu in mare præcipiti gladii aciem luserunt, et navarchum sponte a victoribus servatum. Hic erat Murisci patruus. Illi autem quos se in aquam injecisse diximus, solo manuum remigio ægre tandem nudis corporibus salvi Tenedum appulsi, rem illic gestam Murisco nuntiarunt, prætereaque significarunt, quid Siculæ naves oneris haberent, et ut remos atque id genus arma nautica, utrimque acilicet instruendis, apportarent Calenais. His Muriscus cognitis, simul etiam audiens aliam e missis ab imperatore navibus captam et ipsam fuisse, in gravem dejectus micorem est, anxiamque sic animum per varia versans consilia in eo denique acquievit, quod minime conducibile, ut eventus monstravit, comitibus ipsius foret. Cum D enim tam ipse quam qui sub eo missi ab imperatore Romani militabant, in duas jam solas relictas, cæteris ab hoste occupatis, contrusi naves essent, cum his solvens inde Præconnesum appulsus spoliis armis Romanos omnes, et nullo instructos viatico dimittit, ire ad imperatorem jubens et ei narrare quæ acciderant. Pervenerunt hi tandem ad Augustum, ægre quidem, et diu quæsitâ in urbem transfretandi facilitate. Sed apparentibus commodum septem Genuensium navibus, exorato in eas ascensu, deportati eo denique imperatori exposuerunt quid ipsis accidisset, eique nuntiarunt nolle amplius Muriscum ipsi servire, nisi et naves ipsi darentur idoneo numero ac robore ad pugnandum

cum spe verisimili victoriæ contra classem hostilem mox potentissimam futuram, et eadem sibi naves cum plena potestate permetterentur ducendi eas quocunque vellet late per maria ad excursiones piraticas, qualium a se olim actarum lucrum expertus 585 ingens fraudari eo per causam angustæ ac sterilis circum suburbana littora navalis militiæ haud se in posterum pati diceret posse. Cæterum non longus huic suorum consiliorum fractus constitit. Nam ex quo renuntiavit, quo modo diximus, obsequium Augusto, armatis sumptu suo duabus navibus, in iis dum opperitur in Hellesponto transitum commodum in æquor plenum ubi more suo ac quæstu veteri piratam ageret, conspicati eus adversari, secum habentes appulas recens e Sicilia naves quibus Philippus quidam præerat, cursum confestim in illas expedit. Et summa celeritate insecuti deprehendunt circum Artacen Cyzicenororum navale, ubi prope Aloniam pugna committitur diu anceps, acriter Murisco resistente, quoad hujus militibus animos despondentibus Philippus superavit, et cæde ac strage circum Muriscum edita non parva cum ipsam cepit, tum ambas ejus naves suis adiungens victor est reversus. Nec quidquam eo tempore vitam Murisco nisi Philippi gratitudo servavit. Meminerat hic enim alias se in mari captum a Murisco eodem, piraticam tunc facitante, tractatum ab ipso humaniter fuisse brevique liberum dimissum, lytro non magno. Ergo parem illi modo gratiam rependere Philippus voluit, non multo post rediit eum apud Tenedum siens a patruo ejus illic forte reperto, tribus aureorum parvorum millibus: Per hunc successum Murisci metu Amogabari soluti, silentius jam commeantes in Asiam, Persas illic non paucos sub duce Atina merentes, certis in suas partes conditionibus attractos, freto trajecto ad sua castra deportarunt. Hi cæteris adjuncti, qui jam illic erant, suis popularibus, Per-

σωθέντος ἐκ παλαιᾶς φιλίας Φιλίππου· χάκεινος γὰρ πάλαι ποτὲ ὑπὸ Μουρίσκου ἀλοῦς κατὰ θάλατταν πειρατεύοντος ἔτυχεν εὐμενοῦς, ὥστε καὶ ὧν ἡ ἀπεμπολήθηται μετρίας. Διὰ τοι ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐκείνου ὡς ἤκιστα ἔτυχεν ἀχαρίστου, ἀλλὰ μικρῶν τριῶν χιλιάδων χρυσοῦ ἀπεμπόλησε τοῦτον πρὸς Τένεδον θεῖον ἐκείνου ἐκεῖ παρόντι. Ἀμογάβαροι δὲ ταῖς τόλμαις ἀναθάρρησαντες οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ Ἀτίνην Περσῶν συμμάχους διεπεραίωσαν, περὶ πῶς χιλιάδας δύο. Ἐπιμειζάντων καὶ Ῥωμαίων ἐξ ἀνατολῆς, ἄβρουν γεγονότες πλήθος ἐξώρμησαν. Καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ λίαν διεφυλάττοντο, τὰ περὶ δὲ καὶ διαδραμόντες, ἀπὸ γοῶν Καλλίου μέχρι καὶ Τζουρουλοῦ, τῇ ἐντὸς ἅπαν κακῶς διετίθουν, κτείνοντες παμπληθεῖ ὡς εἰς χιλιάδας πίπτειν, ζῶα καὶ βοῦς ἀροτῆρας ζευγίτας ἀνδραποδίζοντες, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ ἀρότου, ὅτε οἱ μὲν ἐσφάττοντο, ὅσοι δὲ καὶ ἐφάσαν προσφυγόντες, ἐντὸς τῆς πόλεως παρεδύοντο. Αὗτοι δὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐργασμένοι, ἐπεὶ ἀποκεκλεισμένην Ἠράκλειαν ἤκουον (ἐφάσαν γὰρ οἱ τῆδε τῷ ἀπογνῶναι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἐξοτρυνόμενοι, καταβαλεῖν μὲν ὅσον ἰσχυρὰν

αὐτοῦ πόλιν, πυρὸς δὲ τὰ πάντα θέσθαι δαπάνημα, κατὰ Σηλυβρίαν δ' ἐγκλεισθῆναι), ὡς εἶχον εὐθὺς Ῥαϊδεστίῳ προσβάλλουσι. Καὶ ὅσον μὲν ἐκτὸς προκατέλαβον, ἀνοικτὴ κτείνουσιν ὡς κείσθαι πικρὰς ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ Ῥαϊδεστοῦ παμπόλλους ἀνθρώπων, τὸν δὲ πύργον κοιλῶν ἐγκλεισθέντων περικαθίσαντες ἤθελον ἐξελεῖν. Καὶ ἐπεὶ ἀδύνατα ἦν σφίσιν αἰρεῖν μαχομένους, καθ' ὁμολογίας ἐπειρώντο χειροῦσθαι. Ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ εἶχον· ταύτῃ τοι καὶ ἀπογνόντες ὑπέστρεψον.

β'. Περὶ τοῦ Ῥομοφόρτου Λατίνου.

[P 410] Τότε καὶ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης ἐπαυξενουούσης ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ σταθμοὶ βασιλικοὶ ὥσπερ δέκτα ἐξανουούσης τὰ τῆς ὁδοῦ, ἀγγεῖν βασιλεῖ πέμψας ἀπήγγειλεν ὑποστρέφειν· μηδὲ γὰρ ἀνυστὰ οἱ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἶναι, τῶν κατὰ δύσιν πραγμάτων ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεως συγγέντων. Αὐτὸς δὲ ὡς δυνατόν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τοσαύτην κακίαν (ἐφάσαν γὰρ καὶ τὸ Ἐξαμίλιον, φρούριον οὕτω λεγόμενον, προκατασχόντες οἱ Τούρκοι, οἷς δὲ συντὴ καὶ ὁ Ῥομοφόρτος Κατελάνος), δὲ βασιλεὺς παραπέστειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ

sarum fere duum millium numerum explebant. Quibus multi quoque misti Orientalis olim tractus incolæ Romani, nunc omnium inopes eoque qualemcunque oblatam vivendi conditionem amplectentes, copias in formidabilem multitudinem Amogabaricas auxerunt. Hac usi opportunitate in rem suam duces illius gentis præterquam saltus et juga prærupta montis Gani validis suorum 586 præsidiis insessa nostris invia fecerunt, etiam ex abundante turba varias confatas manus quoquo-versum emittentes, cuncta quæ circa Ganum sunt usque Tzurulum sævis incursionibus vastabant, trucidantes passim obvios, ut pluribus cadaverum millibus strati post horum transitum campi apparent, greges armentaque abducentes, ne bohus quidem arantibus parcendo, quos ab opere abstraherant, licet publice utili et ob anni tempus opportuno. Hinc magna scilicet consternatio miseræ plebis per cunctas illas regiones erat, cunctis qui necem evadere potuerant in urbem confugientibus, ac intra eam quoque terrore durante illic in latebras se abidentibus. Porro barbari editis immanibus toto illo tractu inauditis crudelitatis exemplis, ubi se exclusos spe senserunt Heracleæ, prout destinaverant, occupandæ (quoniam Heracleenses desperatione securitatis, et maxime præfectis urgentibus, urbis ipsi suæ quantum manu potuere postquam diruerant, reliquis igne subjecto intra Selybriam se concluderant), toto impetu Rhædestum aggrediuntur. Ac exteriora quidem omnia per circuitum ejus oppidi primo incursu occupant, sine misericordia trucidantes, ita ut a tribus ecclesiis ad ipsas usque Rhædesti portas strages ingens obtruncatorum plurium jaceret: turrim autem numero in sessam præsidio exorsi oppugnare, utcunque summam in

hoc contentionem adhibebant, frustra erant. Itaque desperata expugnatione per vim apertam, pellicere obsessos ad deditionem conditionibus offerendis conabantur, nihilo felicior incepto. Quare omisso vires ipsorum excedente negotio, unde venerant, reverterunt.

12. De Romoforto Latino.

Hac vice rerum Augusta Irene Thessalonica Constantinopolim revertenti, ac jam decem circiter diebus eo itinere progressa, sed ea 587 lentitudine qua solent reginæ procedere, imperator re audita misit ei obviam qui a se magnopere monerent ut cursum reflecteret, differretque in urbem reditum tali tempore ipsi periculosum: nam ob incursiones hostiles tanta esse perturbatione confusum Occiduum tractum universum, ut nulla spes esset illac eam transire secure posse. Porro ipse adversus tam vehementes insultus hostium quantam poterat opponens contentionem resistendi, postquam cognovisset Turcos in paulo ante ab ipsis occupata Examillii arce stativa habere, ubi cum iis erat Romofortus quoque Catelanus, Marulæm ex magno archonte ducem exercitus creatum jussit, attributis ei quantas expedire pro tempore potuit, modicis copiis, circa locum Apro dictum castris munitis considere. Ad hunc isto hærentem loco Romofortus nuntiis clam missis indicat cogitare se transfugium ad imperatorem cum iis quos ex sua gente secum haberet peculiariter obnoxios: nam de Turcis, quibus precario præseset, spondere nihil posse. Erant autem quos certo confideret se adducturum, circiter ducenti. Sed antequam accederet, cupere se nobili et rei Romanæ in primis utili facinore specimen et quasi pignus fidei ac

Μαρούλην, παραδούς δυνάμεις ὅσας ὁ καιρὸς ἔσχε-
 ῥαζε, καὶ περὶ πού τήν Ἀπρω περικαθῆσθαι διε-
 τάτετο. Οἷς δὴ ὁ Ῥομοφόρτος ἐν ἀπορρήτοις ὡς
 ἔβηεν πέμπων τὴν πρὸς βασιλέα ἅμ' ἰδίῳ λαφ' περὶ
 πού διαπορίους ποσομένῳ καθυπισχεῖτο ἀπόκλισιν,
 πλὴν χιλιάδων χρυσίου τόσων ἀποσταλείσων ἐφ' ᾧ
 τοῖς περὶ αὐτῶν δουλαγωγηθῆναι καὶ τοὺς Πέρσας
 ἀπαξάπαντας προχειρίσασθαι· καὶ εἰς πέντε χιλιά-
 δας τὸ δοθησόμενον ἴστων. Ὁ δ' ἐπὶ στρατοῦ πέμ-
 πων σὺν ἄλλοις δωρήμασι διεπυθάνετο πῶς ἂν
 πάντα διαχειρίσαιο· ὁ δ' ἔφασκε οἱ τοὺς ἡμίσεας
 ἔξω πού στείλαι, καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐρήμην
 ἀπακτινύνουσι, κακέινους ἐκ διανοχῆς. Ὁ δὲ δείγμα
 τοῦ τοιοῦτου ἀπῆτει πρὸς πίστωσιν. Καὶ δέχεται δὴ
 κεφαλὰς ἀνδρῶν ἀποσταλείσας παρ' ἐκείνου ὡς δῆθεν
 Περσῶν. Καὶ ἠπάτησεν ἂν, εἰ μὴ τις γυνὴ μίαν τῶν
 κεφαλῶν ἀριθνήλως [P 411] ἐγνώρισεν τοῦ ἰδίου ἀν-
 δρός, ἐξ ἧς τὰς λοιπὰς Ῥωμαίων εἶναι κατὰ τὸ
 εἶκος ὑποτοπήσαντες, πείρας ἐκείνης ἀπέσχοντο.

iv. Ἀλωσις Θυραίων καὶ τῆς Ἐφέσου.

Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ καὶ τὰ

virtutis suæ Augusto dare, Persis omnibus, qui
 contra Romanos in Occidua continente militarent,
 funditus delendis. Verum ad hoc egere aliquot
 millibus nummorum, ut ea pecunia perperelleret Tur-
 cos sibi quidamtenus parentes ad pugnandum in
 Persas socios, quod iis ostenso præmio facile per-
 suadendum confidebat, licet a rursus obliganda
 imperatori fide adeo videret abhorrentes, ut eo
 illos unquam assensuros plane desperaret. Accepit
 credule propositionem Marules, et quo magis in-
 clinearet sic jam affectum Romoforti animum, mu-
 nera ipsi per submissos ad ulterius tractandum
 non parva obtulit. His distinctius inquirentibus de
 summa quam posceret, ille respondebat haud mi-
 norem esse debere quinque aureorum millibus,
 pretio non magno, si cum promissi operæ pretii
 utilitate ingenti compararetur. Facile in hoc con-
 veniebat Marules: sed prius percontabatur qua
 demum ratione rem quam pollicebatur oppido
 difficilem perfecturum se consideret. Ad ea ille
 588 persuasurum se aiebat parti dimidiæ Persa-
 rum ut alio abirent, præda quam illic diriperent
 ostensa, cujus eos sciret avidissimos: iis sic di-
 gressis in residuos cum suis cunctis una junctis
 Latinis et Turcis improvisò ruiturum, interfectu-
 rumque haud dubie universos; tum in alios illos
 similiter moturum, parique exitio paucos nec opi-
 nantes affecturum. His ultro addebat sese, si Ma-
 rulus vellet, in arrham promissæ operæ jam nunc
 missurum aliquot capita Persarum clam a se occi-
 sorum. Ad quod huic assentienti paulo post adfuertunt
 a Romoforto capita recens secta quorundam homi-
 num, quos ipsi fuisse Persas affirmarent afferentes;
 qua specie inductus in fraudem esset minus cautus
 dux noster, pecuniæque jacturam damno insuper
 majori mox ab insidiis perfidorum, transfugii

κατ' ἀνατολήν φρούρια ταλαιπωρεῖσθαι πυνθανόμε-
 νος, τὸν μὲν λιμὲν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν μεγίστων μο-
 νῶν τὸ περιττὸν τῶν σίτων ἐκλέγων, στέλλων τοὺς
 διακομίσοντας κατὰ θάλασσαν, ὡς ἦν θεραπεύειν
 ἠπείγετο, τὴν δὲ τῶν Τούρκων καταδρομὴν, τὰ αὐτὰ
 τῷ Κάνι τῶν Τοχάρων Χαρμπαντᾷ ἃ δὴ καὶ τῷ Κα-
 ζάνῃ διαπρεσβεύμενος, ἤξλου κατὰ συμμαχίαν πέμ-
 ποντα στρατὸν ἀναστέλλειν. Μικρὸν ὅσον, καὶ πρί-
 σβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, καὶ ἀγγελαὶ ὡς περὶ μ' ἡ-
 λιάδης ἀνδρῶν μαχίμων ἤδη κατητοιμάσθησαν, ὧν
 τὰς κ' φθάσας ὁ τοῦ Χαρμπαντᾷ αὐτανέφιος ἀγει
 περὶ πού τὸ Ἰκόνιον· μεθέπεσθαι δὲ καὶ τὰς λοιπὰς
 οἱ πρίσβεις διεβέβαλουν, εἶναι δὲ μὴ πλέον σφίσι τοῦ
 μαθεῖν τὴν τοῦ βασιλέως θέλησιν, ὅπου καὶ ἐπὶ τίνες
 προσβάλλοιεν ἀμυνόμενοι τοὺς ἀλάστορας. Καὶ ὁ μὲν
 κρατῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ δῶρα καὶ πρίσβεις πρὸς
 ἐκείνους ἐξητοιμάζετο· ἀγγέλλεται δὲ καὶ φήμη προσ-
 τρήπαιοι, ὡς κατελιηπτί· Ἐφεσος παρὰ τοῦ Περ-
 σάρχου Σασάν, δε γαμβρὸς ἅμα καὶ θεράπων τοῦ
 Καρμανοῦ Μανταχίου ὧν ἐκείνου μὲν ἐκ πολλοῦ
 ἀπεστάτησε, καθ' ἑαυτὸν δὲ δυνάμεις ἄγων ὑπὲρ
 ἐκείνων ἐκραταιοῦτο. Καὶ δὴ προσάλω μὲν παρ' αὐτοῦ

obtentu cladem nobis novam molientium, cum-
 lasset, nisi forte reperta illic Romana mulier unam
 e capitibus allatis sui viri a Catelanis nuper capti
 certissimo sibi agnitum, ejulatibus cuncta miscens,
 esse dejeraret; unde suspicione orta reliqua quo-
 que capita Romanorum esse malaque fide Romo-
 fortum agere, damnosus cum deprehenso jam pro-
 ditore tractatus abruptus est.

13. Thyæoron et Ephesi expugnatio.

At imperator fame et obsidione arces per Orien-
 talem tractum laborare audiens, fami quidem
 succurrere conatus est frumento supra usum abun-
 dante necessarium e maximis quibusque urbis
 monasteriis corrogato, ministrisque tradito idoneis,
 qui illud mari quo erat opus deferrent. Turcorum
 vero incursionem coercere studuit missis legatis
 ad novum Canis Tocharorum Champantanem,
 qui eadem a se illum rogarent quæ jam impetras-
 set ab ipsius decessore Cazane, nempe ut sibi
 sublitos populos ac satrapas vetaret terras impe-
 ratoris Romanorum sibi amici ac fœderati hosti-
 liter infestare. Ac retulerant paulo ante re-luces
 legati prout se ad annuendum postulatis reperisse
 Champantanem. Jamque is adeo audiebat in
 eam rem exercitum conscripsisse non minorem
 quadraginta millibus exercitatorum bello militum;
 quorum viginti millia ejusdem Champantanis 589
 fratris filius ducere nuntiabatur, pervenisseque
 jam circa Iconium. Reliquos mox secuturos
 legati affirmabant. Esse porro his mandatum ex
 imperatoris nutu pendere, quidquid ille significas-
 set exsequendo, veniendo quo vocasset, in eos
 movendo quos indicasset e satrapis suo imperio
 infestis. Dum hæc imperator audiens et legatos et
 munera quæ in occursum tam opportunis auxilia-

τὸ ἐκεῖσε τῶν Θυραίων φρούριον, [P. 412] λιμῶ πολυημέρῳ τοὺς ἐκεῖ παραστησάμενον· ἐπεὶ δ' αὖθις ταύτης χάριν τῆς αἰτίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μὴ τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους παθεῖν συγκατελλήπται καὶ ἡ Ἐφεσος, σκευὴ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναφ' ἀφ' ἐρωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημάτων τε ἀπιστον πλῆθος διεφορεῖτο, μετακί- ζοντο δὲ καὶ οἱ πλείους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῇ τῶν Θυραίων φρούριον, δέει τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκ δούλου τοὺς Περσάρχας ἀχαρὶ ἐπιθεμένων ἐκείνων, ἣν καιρὸς διδοίη. Ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἐποιοῦν ἀνοικτὴ σφάττοντες.

ιδ'. *Ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας.*

Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἑτερ' ἄττα δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἐποιοῦν τὴν βασι- λέα. Οὐ μὴν δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἔλθεν ἀντισπλαμύμενος, καὶ τῶς τὸ ἐγκόλπιον κακὸν ὑπὲρ τᾶλλα ἐθέλειν ἀνασπᾶν. Τὸ δ' ἦν Ἀμογάδαροι τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς δὴ καὶ οἱ ἄνω βῆθάντες ὑπὲρ τοὺς χιλιούς ὄντες Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. Ἐπειδὴ γὰρ σῶμα Ἀλανοῖς ἀφειστήκεσαν, ἐκεῖνοι μὲν κατ' αὐτοῦς

ἦσαν, καὶ δόξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὀσφεν- τισθαβον. Ταῦτα γὰρ Κουτζίμπαξ ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διαβεδαίου· πρῶτο, δὲ τῶν ἱερομάγων τοῦνο- μα τοῦτο ἐξελληνίζεται. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἀμα- γυναιξὶ καὶ παισὶν, ἀφ' ἧς ἐπεισεσόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναῖκας ἐκ πολλῶν ὄ- γας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὴν κρατοῦσαν ἀπέστελλον. Ταύτη τοι καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνο- μων, ὡς καὶ ἐξελαύνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἡγγέλλοιτο, οἱ μὲν τοῖς προαστείοις ἐγκα- τικημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πᾶσιν ἐσκευαγῶγον, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐκ- χειρῶν ἐφ' ᾧ [P. 413] τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβεῖαν, ἀξίων ἐκείτης ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐνταλεῖς τοὺς μισθοῦς, καὶ ἅμα ἦρι πρὸς τάδε ἀψίχθαι.

ιε'. *Περὶ τοῦ Μελέχ Ἰσαάκ.*

Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπραϊωθέντων Περ- σῶν, Ἰσαάκ Μελέχ, σατράπης ὢν καὶ πολλοὺς ἀγῶνι πέμπων πρὸς βασιλέα κρυφθὲν παρὰ πᾶσαν τὴν

ribus destinet exquiri, turbat ecce gratulationem ejus fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Persarchia Sasane, qui gener simul et servus Carmani Mantachiz cum esset, ab illo quidem jam pridem defecerat, propriis autem auspiciis copias ductans adeo se opibus firmaverat, ut frustra jam, si tentaret antiquus herus, retrahere fugitivum conaretur. Atque ab hoc jam antea coacta ad deditionem longa fame fuerat arx illic sita Thyraeorum. Postquam autem pari famis necessitate subigente dedita eidem Ephesus quoque est, sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil ævum in deditos statuendi, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christo et Virginis discipuli consecrata, cum opum illic conditarum infinito numero, inde asportabantur. Translati etiam a victoribus sunt in Thyraeorum arcem plerique civium, metu ne ab his captato forte postmodum tempore in novos dominos dolo insurrecturis Persarchæ improviso circumventi molesti aliquid paterentur. Alios plurimos gladio Persæ interemerunt immisericorditer mactantes.

14. *Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.*

Hi tam tristes vuntii cum aliis aliunde quotidie nihilo lætioribus perlatis gravi quidem mœrore imperatorem affligebant, non tamen deficiebant 590 ejus animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere consiliis ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repel- lenda. Et princeps quidem ejus cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, conjuratis simul Amogabaris cum Persis, ad quos memorati prius Turcopuli numero supra mille se aggregaverant. Postquam

enim hi Alanos imitati se ab aliis abjunxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore præoccuparentur promissione stipendiorum quanta ipsi peterent, ad Osphen- tisthabum accessuros. Id enim fore, revertens ad imperatorem affirmaverat Catzimpaxis; quod no- men si Græce interpreteris, primum hieromagorum sonat. Verum Alani, certiores facti Turcopulis Calliopolim versus iter intendere ductis una secum uxoribus et liberis, in eos improviso irruentes quasi ut gratificarentur imperatori, paucas et mulieres et pueros sic captos ad Augustum miserunt. Cæterum adjunctione Turcopulorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut contra inde nuntiarentur incursando agere ferreque quid in Thracia reliquum erat. Qua perculsi incola jam ipsi suburbiorum Constantinopolitane illam quidem securam rati stationem, convassantes palam intra urbem se condebant. At imperator multa jam frustra expertus alia ad hos tam im- tunos hostes coercendos, appulit denique animo ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suo nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatam classem, mercede a se ampla et recte solvendi suis auspiciis militaturam, quam ita tempestive vela facere orabat ut veris huc initio posset occurrere.

15. *De Meleco Isaacio.*

591 Inter hæc quidam e Persis qui in tra- ctum Occidentum trajecerant, Isaacius Melecus, ejus gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et foedus

Κατελώνων ἀσθησιν ἡξίου περὶ σπονδῶν, ὡς αὐτόθεν ἀποστατήρων Ἀμογαβάρων, καὶ ὅσα τοῖς τοῦ βασιλέως συνοίσει πράγμασι κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς εἴη, διαπραξόμενος, ἢ γοῦν αὐτόθι μένων, εἰ δυνατόν ἦν, ἢ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀντιπείραν σὺν ἰδίῳ λαφ' γενόμενος. Βασιλεὺς δὲ τῶν δεινῶν ὁσημέραι πληθυνόμενων καὶ μὴ ἐόντων ἄλλο τι βουλευέσθαι ἢ τὸ χεῖρον ποιεῖν τὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τινα σύνεσιν (ἀλλ' ὡς γὰρ ἀντιπράττειν καὶ πολεμεῖν οὐδ' ὅλως ἦν) ἀσμένως προσέτετο τὴν πρεσβειαν, καὶ ἀντιπέμψας διὰ τινος Πέρσου, μὴ φωραθείη δῆθεν τὸ μελετώμενον, δοῦναι μὲν εἰς γυναῖκα τὸ τοῦ παλαίου ἐκείνου τῆς θυγάτριον τῇ Περσάρχει καθυποσχενεῖτο, ἔπειθ' ἔπειθ' ὅσα τε κατὰ προῖκα καὶ ὅσα κατ' ἄλλην ἐπὶ τῇ ἱκανά. Ἀλλὰ τούτων ὁσημέραι διαγυλλόμενος, καὶ ὑποσχέσεις τοῦ καὶ αὐθις προσχωρεῖν τοῖς ὁσέσδεσαντας Τουρκοπούλους αὐτοῦ γε συμπράττοντος, καὶ τῶν πέμπουντο αἱ τούτων γυναῖκες, πλὴν μετ' αὐτῶν τοῦ μὴ τι παραβῆναι κατ' ἀπάτην τῶν συγχευμένων γοῦν ταῦτ' ὥκοιμήντο καὶ ἡδὴ ἐπέμποντο, φέρονται τοῖς Ἀμογαβάροις τὸ δρᾶμα, καὶ Ῥομοφόρτῳ τὴν Περσάρχην εἰς κρίσιν ἄγει, καὶ ὅσοι συνεμελέσαντο αὐτῷ τὰ τῆς ἀποστατήσεως. Τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν αὐτὴν ἀπολογεῖσθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προβαίνειτο, τὸ αὐτῶν ὑπὲρ

Α τοῦ λαβεῖν θάλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους. Πλὴν ὑπονοηθέντες ἐντεῦθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληροφορίας τῶν Ἀμογαβάρων ἀπέλυσον. Ὅθεν καὶ ἐξ αὐτῆς ἀντιπερὶν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχην. Αὐτοὶ δὲ κατὰ [P. 414] νώτου λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ ποῦ τὴ τῆς Μαδδούου μέρη, ἔνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστοχὴν ἐλητίζοντο τρέπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθεον παμπληθεῖ, καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ πόλει· προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβειαν πέμπειν, καὶ ἀξιοῦν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συνωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ' εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἀπρακτα τὰ τῆδ' ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεταῖς ἡλιζόν σῶζεσθαι, ὃς συχναὶ ὁ πατριάρχων παμπληθεῖ διεπράττετο. Τέως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμοδίου φρούριον, δεδιότων μὴ ἐπιστάντες κατάσχοντο, ἐκ μέρους κατήρειπτο, καὶ ξενικὰς δυνάμεις ἐκ τ' Ἰδηρίας (κακεῖ γὰρ ἀποστέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας ἡξίου) ἐκ τε Γαννούσας ἀπεξεδέχετο. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὰ ἐντὸς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῇ βασιλεῖ, ἀλλ' ἔνθεν μὲν τις τῶν ἐπιβρόχτων ἐκ δύσεως, ἱερωσύνης περιττᾶσθαι δόξας ἀξίωμα καὶ πρὸ χρόνων προσχωρήσας ἐκείθεν τῇ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμύς τοῦπι-

cum eo inire admitteret. Offerebat autem se statim relicturn Amogabarorum partes, et quicquid ad res et rationes imperatoris expedire intelligeret, pro virili acturum, sive illic ubi erat, si non posset, persistendo, sive in adversam cum suis copulis transfretando continentem. His imperator auditis, reputans malis quotidie ingravescentibus rem aliam aliunde spei remedii ostendi, quando exhaustæ opes imperii facultatem negabant iusti exercitus rebellibus opponendi, quam a procuratore si qua posset arte confici, debilitatione atque diminutione potentie hostilis, perlibenter exoptat legationem, et remisso ad Melecum Persarcham modam fido, ut res tutius lateret, promissit se sibi daturum in uxorem antiquioris illius Meleci filium, adjecturumque dotem amplam, nec in cæcis quoties foret opus aut ipse ad suam munificentiam appellaret, negaturum. Et procedebat feliciter tractatio missis ultro citroque quotidie committentibus; quorum quidam a Meleco veniunt ipse videri posse Turcopulos a societate Catalanorum abscindi et dato Meleco fidei pignore Romanis concillari, si suæ mulieres, quas captas ab Alanis imperatori decessit, illis redderentur. His facile auditis, Meleco et mulieribus jam missis, deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. Quare Romofortus ad iudicium Persarcham citat, 592 ensque omnes quos defectionis cum eo cogitata suspicio coniungebat. His causam difficilem, exitu sane aucipiti, dicentibus cum non occurreret quid aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt ut affirmarent non vere defecere se voluisse, sed ostendenda falso ejus rei voluntate ab imperatore

retrahere uxores Turcopulorum. Fidem invenit apud Amogabaros plausibilis excusatio. Atque ita magno defuncti periculo conjurati, Persarcha Meleco persuaserunt velocem in Asiam trajectum, quem is clam administrare eo commodius potuit, quod quasi soluti jam cura Catalani, Persis a tergo relictis circa partes Madyti, hinc quidem triremibus conscensis mare latrocinantibus infestabant, inde autem terrestribus copiis late prædabandi regiones incursabant, ipsi quoque urbi formidati, anxia eorum expectatione sollicitæ, quando et ausi sunt nova imperatorem legatione superba la-cessere, qua petebant solvi sibi plane stipendia retro debita, tum quæ rapta in manibus haberent, alta ipsorum arbitrato taxanda pecunia redimi; his peractis præberi sibi ab imperatore naves, et sic cum pace in patriam remitti. Ni hæc fierent, internecinum ad extremum denuntiabant bellum. Hæc cum admitti nullo modo possent, palam erat eunctis spes conventionis nullam superasse. Quare in sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salutis publicæ facultas et ratio pendebat, haud segni ad id officium patriarcha, qui maxime crebro conventibus solitas suas litanias iterabat. Interim autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis posset arx Cosmodii verentes, deserui et ex parte subverti suasere. Imperator autem copias auxiliares ex Iberia et ab urbe Genue, unde poposcerat, expectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem urbis 593 sat sibi tuta sentiebat propter subodoratas quorundam machinationes proditorum. Nimirum quidam cognomento Drimys, qui olim samæ parum bonæ dudum ex Occiduo tractu ad impera-

τὸ ἐκεῖσε τῶν Θυραίων φρούριον, [P. 412] λιμῶ πολυμήρῳ τοὺς ἐκεῖ παραστησάμενον· ἐπεὶ δ' αὖθις ταύτης χάριν τῆς αἰτίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μὴ τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους παθεῖν συγκατεληπτὰ καὶ ἡ Ἐφεσος, σκευὴ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναφ' ἀφιερωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημάτων τε ἀπιστον πλῆθος διεπορεύτο, μετρίκουντο δὲ καὶ οἱ πλείους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῇ τῶν Θυραίων φρούριον, δέει τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκ δούλου τοὺς Περσάρχας ἀχαρὶ ἐπιθεμένων ἐκείνων, ἦν καιρὸς διδοίη. Ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἵποινον ἀνοικτὶ σφάττοντες.

ιδ'. Ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας.

Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἑτερ' ἄττα δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἵποινον τὸν βασιλέα. Οὐ μὲν δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἔλθεν ἀντιπολαμώμενος, καὶ τέως τὸ ἐγκόλπιον κακὸν ὑπὲρ τᾶλλα ἔθελεν ἀνασπᾶν. Τὸ δ' ἦν Ἀμογάδαροι τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς ἔη καὶ οἱ ἄνω βηθέντες ὑπὲρ τοὺς χιλιούς ὄντες Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. Ἐπειδὴ γὰρ σὺνάμα Ἀλανοὶ ἀφαισθήκεσαν, ἐκεῖνοι μὲν κατ' αὐτοὺς

ἦσαν, καὶ ὄξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὑσπερισθαβον. Ταῦτα γὰρ Κουτζιμπαξίς ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεδοχάει· πρῶτο, δὲ τῶν ἱερομάγων τοῦνομα τοῦτο ἐξελληνίζεται. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἄμα γυναῖξί καὶ παισίν, αἰφνης ἐπεισπεσόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναῖκας ἐκ πολλῶν οἰγας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπέστελλον. Ταῦτ' οἱ καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνομίων, ὡς καὶ ἐξελαύνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς θρόνης ἡγγέλαται, οἱ μὲν τοῖς προαστελείς ἐγκτηκμημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πόλιν ἐσχευαγῶγουν, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοις ἐπιχειρῶν ἐφ' ᾧ [P. 413] τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβεῖαν, ἀξίων ἐκτεῖν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐνταλεῖ, τοὺς μισθοὺς, καὶ ἕμα ἦρι πρὸς τὰδε ἀψιχθαι.

ιε'. Περὶ τοῦ Μεληκ Ἰσαάκ.

Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπραϊωθέντων Περσῶν, Ἰσαάκ Μεληκ, σατράπης ὢν καὶ πολλοὺς ἀγωνίας πέμπων πρὸς βασιλέα κρυφθὲν παρὰ πᾶσαν τὴν

ribus destinet exquiri, turbat ecce gratulationem ejus fama sane feralis, nuntians captam Ephesum a Persarcha Sasane, qui gener simul et servus Carmani Mantachiz cum esset, ab illo quidem jam pridem defecerat, propriis autem auspiciis copias ductans adeo se opibus firmaverat, ut frustra jam, si tentaret antiquus herus, retrahere fugitivum conaretur. Atque ab hoc jam antea coacta ad deditionem longa fame fuerat arx illic sita Thyrazorum. Postquam autem pari famis necessitate subigente dedita eidem Ephesus quoque est, sub conventionibus tamen prius stipulatis nihil sævum in deditis statuendi, vasa illa pretiosissima in templo dilecti Christi et Virginis discipuli consecrata, cum opum illic conditarum infinito numero, inde asportabantur. Translati etiam a victoribus sunt in Thyrazorum arcem plerique civium, metu ne ab illis captato forte postmodum tempore in novos dominos dolo insurrecturis Persarchæ improviso circumventi molesti aliquid paterentur. Alios plurimos gladio Persæ interemerunt immisericorditer mactantes.

14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.

Hi tam tristes nuntii cum aliis aliunde quotidie nihilo lætioribus perlatis gravi quidem mœrore imperatorem affligebant, non tamen dejiciebant 590 ejus animum, qui perstabat erectus pertinaci spe, nec cessabat intendere conatus ad mala undique ingruentia quam posset efficacissime repellenda. Et princeps quidem ejus cura laborabat in excutienda sibi e sinu intestina peste urbi minantis e proximo tumultus, conjuratis simul Amogabaris cum Persis, ad quos memorati prius Turcopuli numero supra mille se aggregaverant. Postquam

enim hi Alanos imitati se ab aliis abjuxerant, perstiterunt sic aliquandiu in suo ipsorum arbitrio, nemini alteri obtemperantes, quando multorum opinio non inverisimilis, ut res apparebant, fuit eos, nisi ab imperatore præoccuparentur promissione stipendiorum quanta ipsi peterent, ad Osphenisthabum accessuros. Id enim fore, revertens ad Imperatorem affirmaverat Cutzimpaxis; quod nomen si Græce interpreteris, primum hieronagoram sonat. Verum Alani, certiores facti Turcopulos Calliopolim versus iter intendere ductis una secum uxoribus et liberis, in eos improviso irruentes, quasi ut gratificarentur imperatori, paucas et multis mulieres et pueros sic captos ad Augustum miserunt. Cæterum adjunctione Turcopulorum Catelani adeo tunc roborati sunt, ut confestim inde nuntiarentur incursando agere ferreque quidquid in Thracia reliquum erat. Qua percussi fama incolæ jam ipsi suburbiorum Constantinopolis, ne illam quidem securam rati stationem, convassantes palam intra urbem se condebant. At imperator multa jam frustra expertus alia ad hos tam importunos hostes coercendos, appulit denique animum ad consilium mittendi legatos Genuam, qui suo nomine rogarent mitti suppetias inde ad se armatam classem, mercede a se ampla et recte solvenda suis auspiciis militaturam, quam ita tempestive vela facere orabat ut veris huc initio posset occurrere.

15. De Meleco Isaacio.

591 Inter hæc quidam e Persis qui in tractum Occidentum trajecerant, Isaacius Melecus, ejus gentis satrapa et multos sub se habens, misit clam ad imperatorem, sine ullo Catelanorum sensu, qui rogarent ut se ipsi conciliari cupientem et fœdus

κατελάνων αἰσθησιν ἤξιον περὶ σπονδῶν, ὥς αὐτό-
θεν ἀποστατήσαν Ἀμογαθάρων, καὶ ὅσα τοῖς τοῦ
βασιλέως συνοῖσαι πράγμασι κατὰ τὸ δυνατόν, ὥς
εἴη, διαπραξόμενος, ἢ γοῦν αὐτόθι μένων, εἰ δυνα-
τὸν ἦν, ἢ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀντιπέραν σὺν ἰδίῳ λαῷ γενό-
μενος. Βασιλεὺς δὲ τῶν δεινῶν ὁσημέραι πληθυνο-
μένων καὶ μὴ ἐόντων ἄλλο τι βουλευέσθαι ἢ τὸ
χεῖρω ποιεῖν τὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τινα σύνεσιν (ἄλ-
λως γὰρ ἀντιπράττειν καὶ πολεμεῖν οὐδ' ὅλως ἦν)
ἀσμένως προσέετο τὴν πρεσβείαν, καὶ ἀντιπέμψας
διὰ τινος Πέρσου, μὴ φωραθεῖν δεῖν τὸ μελετώμε-
νον, δοῦναι μὲν εἰς γυναῖκα τὸ τοῦ παλαίου ἐκείνου
Μεῖξ θυγάτριον τῷ Περσάρχῃ καθυπισχνεῖτο,
πράττειν δὲ ὅσα τε κατὰ πρότερον καὶ ὅσα κατ' ἄλλην
ἐπιστολίαν τὰ ἱκανά. Ἀλλὰ τούτων ὁσημέραι διαγ-
γελόμενον, καθ' ὑποσχέσεις τοῦ καὶ αὖθις προσχω-
ρεῖν τοὺς ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους αὐτοῦ γε
συνπράττοντος, εἰ μόνον πέμποντο αἱ τούτων γυ-
ναῖκες, πλὴν μετ' ἀσφαλείας τοῦ μὴ τι παρασθῆναι
κατ' ἀπάτην τῶν συγκαίμενων, ὥς γοῦν ταῦτ' ὥκο-
νῃγον καὶ ἤδη ἐπέμποντο, φωρᾶται τοῖς Ἀμογα-
θάρων τὸ δρᾶμα, καὶ Ῥομοφόρος τὸν Περσάρχην
εἰς κρίσιν ἄγει, καὶ ὅτοι συνεμελέταν αὐτῷ τὰ τῆς
ἀποστατήσεως. Τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν ὅλως ἀπολογεῖ-
σθαι, ἐν εἰς ἀπολογίαν προβάλλεται, τὸ ἀπατᾶν ὑπὲρ

Α τοῦ λαθεῖν θέλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους.
Πλὴν ὑπονοηθέντες ἐντεύθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληρο-
φορίας τῶν Ἀμογαθάρων ἀπέλουν. Ὅθεν καὶ ἐξ
αὐτῆς ἀντιπερὶν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχην. Αὐτοὶ
δὲ κατὰ [P. 414] νότου λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ
ποῦ τὴ τῆς Μαδύτου μέρη, ἐνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐ-
τοῖς τριῆρασι χρώμενοι τὸ προστυχὲν ἐλητίζοντο τρό-
πον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηράν ἔθεον
παμπληθεῖ, καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ
πῶλε· προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβεῖαν
πέμπειν, καὶ ἀξιούν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συν-
ωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ'
εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἱδία. Ἐπεὶ
δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἀπρακτα τὰ τῆδ'
ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς θεὸν ἰκεταῖς ἡλπίζον
σώζεσθαι, ὃς συχναὶ ὁ πατριάρχων παμπληθεῖ
διεπράττετο. Τίως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμιδίου φρού-
ριον, δειδύτων μὴ ἐπιστάντες κατάσχοντο, ἐκ μέ-
ρους κατήρειπτο, καὶ ξενικὰς δυνάμεις ἐκ τ' Ἰβηρίας
(κακεῖ γὰρ ἀποστέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας
ἤξιον) ἐκ τε Γεννοῦς ἀπεξεδέχετο. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ
τὰ ἐντὸς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ'
ἐνθεν μὲν τις τῶν ἐπιβήτων ἐκ δύσεως, ἱερωσύνης
περικτεῖσθαι δίξας ἀξίωμα καὶ πρὸ χρόνων προσχω-
ρήσας ἐκαίθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμύς τοῦπί-

enim eo inire admitteret. Offerebat autem se statim
relicturum Amogabarorum partes, et quidquid ad
res et rationes imperatoris expedire intelligeret,
pro virili acturum, sive illic ubi erat, si fieri pos-
set, persistendo, sive in adversam cum suis copijs
transfretando continentem. His imperator auditis,
reputans malis quotidie ingravescentibus non allam
aliunde spem remedii ostendi, quando exhaustæ
opes imperii facultatem negabant iusti exercitus
rebellibus opponendi, quam a procuranda, si qua
posset arte confici, debilitatione atque inuimiu-
tione potentie hostilis, perlibenter excepit lega-
tione, et remisso ad Melecum Persa quodam flo-
do, ut res tutius lateret, promissit se illi daturum
in uxorem antiquioris illius Meleci filiam, adjectu-
rumque dotem amplam, nec in cæteris, quoties foret
opus aut ipse ad suam munificentiam appellaret,
negaturum. Et procedebat feliciter tractatio mis-
sis ultro citroque quotidie commueantibus; quorum
quidam a Meleco nuntiavit ipsi videri posse Tur-
copulos a societate Catelanorum abscindi et dato
falone fidei pignore Romanis conciliari, si suæ
ipsis mulieres, quas captas ab Alanis imperatori
deditas dictum est, ab hoc illis redderentur. His
facile annuente Augusto et mulieribus jam missis,
deprehenditur ab Amogabaris arcana molitio. Quare
Romofortus ad iudicium Persarcham citat, 592
eiusque omnes quos defectionis cum eo cogitata
suspicio contingebat. His causam difficilem, exitu
sane ancipiti, dicentibus cum non occurreret quid
aliud verisimiliter allegarent, in eo consenserunt
ut affirmarent non vere deficere se voluisse, sed
voluntate falso ejus rei voluntate ab imperatore

retrahere uxores Turcopulorum. Fidei invenit
apud Amogabaros plausibilis excusatio. Atque ita
magno defuncti periculo conjurati, Persarchæ Me-
leco persuaserunt velocem in Asiam trajectum,
quem is clam administrare eo commodius potuit,
quod quasi soluti jam cura Catelani, Persis a tergo
relictis circa partes Madyti, hinc quidem triremi-
bus conscensis mare latrocinantibus infestabant,
inde autem terrestribus copijs late prædabandi
regiones incursabant, ipsi quoque urbi formidati,
anxia eorum expectatione sollicitæ, quando et
ausi sunt nova imperatorem legatione superbe ta-
cessere, qua petebant solvi sibi plane stipendia re-
tro debita, tum quæ rapta in manibus haberent,
alia ipsorum arbitrata taxanda pecunia redimi; his
peractis præberi sibi ab imperatore naves, et sic
cum pace in patriam remitti. Ni hæc fierent, in-
ternecinum ad extremum denuntiabant bellum. Hæc
cum admitti nullo modo possent, palam erat eua-
ctis spem conventionis nullam superasse. Quare in
sola fiducia divini auxilii precibus exorandi salu-
tis publicæ facultas et ratio pendebat, haud segni-
ad id officium patriarcha, qui maximis crebro
conventibus solitas suas litanias iterabat. Interim
autem periti rerum bellicarum, ut defendi satis
posset arx Cosmodii verentes, deserui et ex parte
subverti suasere. Imperator autem copias auxilia-
res ex Iberia et ab urbe Genua, unde poposcerat,
expectabat eo cupidius, quo ne interiora quidem
urbis 593 sat sibi tuta sentiebat propter sabodo-
ratas quorundam machinationes proditorum. Nimi-
rum quidam cognomento Drimys, qui olim famæ
parum bonæ dudum ex Occiduo tractu ad impera-

κλῆν, ὄνομα θεὸς ἑαυτῷ ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λάσκαρι καταγόμενος, ὑπῆρχετο τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ἀποστασίαν οἰκονομῶν οὐκ ἀπώκνει, ἐπαμπε δὲ λόγους καὶ γράμματα καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμογαθάρους, τὴν κατὰ βασιλείως μάχην σφίσι δολερῶς ὑπανάπτων· ἐκείθεν δὲ ὁ εἰς ἀξίαν τοῦ δομεστίκου προχειρισθεὶς τῶν σχολῶν (ὁ Κατελάνος δ' οὗτος ἦν καὶ πρόην ἀμηνραλῆς) σύναμα τῷ ἐκ δούσεως Μυζάκῃ, ὃν ἐπὶ στρατοῦ εἶχεν ὁ ἄναξ, πολλὰ τινα κατὰ Ῥωμαίων ξυνέρραπτον, πρὸς Ἀμογαθάρους πέμποντας καὶ τὴν μάχην ὡς μάλιστα ἐξοτρύνοντες. Ταύτῃ τοι κάκεινους φωραθέντας ποιή τις ἀξία λαμβάνει τετυχηκότας δικαστηρίου κεκλεισθαί. ταῖς φυλακαῖ. Ἀξέαντας δὲ τι κἂν μέρει τοὺς σχιζομένους μετέχειν ἐκαίῳ τῶν βουλευμάτων ἅμα πάντας, πλὴν τῶν μὴ δυναμένων κινεῖσθαι, μὴ μόνον τοὺς τοῦ Μωσελεῖ μονῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πύλως ξυνέπιπτε μετοικίεσθαι, καὶ ταῦτα καιρῷ χειμῶνος καὶ κρύους.

ις'. Περὶ τοῦ πάππα Ἀλεξανδρείας.

[P. 415] Ἡμῖν δὲ οὐδὲ τὸ κατὰ τὸν πάππαν Ἀλεξανδρείας σιγητέον. Ἔτυχε μὲν οὗτος σύναμα τοῖς περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν Εὐβοίαν, ὡς ἀνωτέρω μοι εἰρηγεται, παρὰ τινι τῶν δημοτικῶν μισθοῦ ξαναγούμενος·

lorem accesserat; sacerdotii dignitatem se adepturum ratus, nomen in urbe sibi fecerat, jactans sese ortum e stirpe Lascaris, et multorum studiis sic sibi conciliatis haud cessabat quoad posset cunctos ad rebellandum adversus imperatorem concitare. Missis quin etiam ad Amogabaros et nuntius et litteris, eos fraudulentis promissis incitabat ad urgendum quod cœpissent bellum et summa vi Augustum oppugnandum. Aliunde vero in dignitatem domestici scholarum promotus Catelanus, memoratus pridem nobis Ameralis nomine, conjunctis consiliis eum quodam ex Occiduo tractu Myzace, quem alias imperator ducem exercitus habuerat, multa malitiose contra Romanos miscebant, Amogabaros et ipsi ad quam maxime his nocendum adhortantes. Deprehensa tandem clare utraque conjuratio est, auctoresque judicio convicti pœnæ carceris perpetui subjecti sunt. Ac cum inter has ventitandas causas quædam iudicia manassent suspicientem moventia adversus schismate discissos quasi et ipsi Drimy aut Myzaci adhaerissent, quotquot ejus factionis non modo in monasterio Mosele dicto, sed et alibi uspiam intra urbem erat, iis exceptis qui per ætatem aut morbum moveri nequiverunt, abire alio coacti sunt, idque perincommodo tempore hiemis et gelu.

16. De papa Alexandriæ.

Nobis vero ne res quidem Alexandrini papæ recitanda hic sunt. Erat ille cum suis, ut est a me dictum superius, Enboæ, conducto illic 594 hospitio diversans. Cum vero longo ibi moratus tempore, plane segregatus viveret, communione com-

Α ἔπει δὲ καιρὸς διήλθε καὶ οὐδὲν ὁλως συνέμει τοῖς ἐκεῖ, εἰς ὑπόψιαν καθίσταται, καὶ μᾶλλον φρεσὶ; ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὸ σέβας, οἱ καὶ ἐπιστάντες, ἅμα καὶ τινες τῶν δυναστευόντων, τὴν ἐνδημίαν ἀνέκρινον. Ὡς δὲ πλέον οὐκ εἶχον μανθάνειν ἢ τὴν ἐκ παρόδου καταγωγὴν καὶ τὴν εἰς εὐκαιρον γενησομένην αὐθις ἐκείθεν ἀναγωγὴν, τῶς περὶ τῆς δόξης ἀνέκρινον, καὶ ὅπως ἔχοι πρὸς τὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν, καὶ οἷς εἰς ἀγiasμὸν χρώνται ἀζύμοις, μετὰ πολλῆς ἡρώτων τῆς ἐπιθέσεως. Ὡς δ' οὐκ ἦν αὐτὸν περὶ τούτων ἀποφαινεσθαι, ἐκεῖνοι δίκαιον εἶναι καὶ πρέπον, πατριάρχῃν γε ὄντα, λέγειν αὐτὸν τὰ τῆς γνώμης· σφοδρῶς κατήπειγον· εἰ δ' οὐκ, ταῖς οὐ καλαῖς ὑποψίαις δοκεῖν ἐνέχεσθαι. Τοῦτο ἐφ' ἡμέραις ποιοῦντας, ἐπεὶ οὐδὲν ἤνυστον, τέλος θάτερον βουὸν ποιεῖν ἐδικαίουν, ἢ λαμβάνειν τὴν ἐξ ἐκείνου περὶ αὐτῶν ὁμολογίαν, καθὼς ἦν βουλητὸν σφίσι, ἢ κατακαλεῖν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ὡς περὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀμαρτάνοντας. Ὁριστο τῶν ἡμέρα, καὶ λαὸς ἤθροιστο, καὶ λιπαρῶς ἀνέκρινον πάλιν. Ὁ δ' οὐδὲν παρὰ τὰ πρότερα εἶλεν· εἶναι γὰρ ὀδύνην, καὶ μὴ ἀνάγκην ἔχειν μὴ τινο; συναστώσης συνόδου λέγειν. Καὶ ἐπεχίρου κατακαλεῖν. Κἂν καὶ εἰς ἔργον προῦθῃ τὸ μελετώμενον, εἰ μὴ γέ τις ἐξ ἐκείνων σταθεῖς τὴν βουλήν εἴλε·

mercioque omni cum indigenis constanter abstinens, suspectus esse cœpit, præsertim Freris zelo religionis instinctis, quod eum abhorrere a sacris ipsorum cernerent. Ili ergo secum ductis quibusdam e magistratibus aut primoribus loci adeunt bonum, et quamobrem eo venisset, ad quid ibi haberet, interrogant. Ubi autem nihil exprimere ab eo potuerunt aliud nisi se ut peregrinum viatorem meritorio interim uti diversorio, quoad expectata sibi adveniat opportunitas itineris quo intenderet prosequendi, ad ritum illi et res sacras examina transtulerunt, exquirentes quid de ipsorum Ecclesia sentiret, et an probaret quod illic in usu erat, cœdici Eucharistiam in azymis? de quo ei sententiam suam promeret vehemente instantia flagitabant. Verum illo pari constantia negante super his pronuntiare, illi nibilo minus urgebant, aientes nec æquum nec conveniens esse patriarcham de re ad dogma vel religionem pertinente interrogatum silere. Minabanturque, si obstinaret in tacendo, se id interpretaturos in partem sequiorem. Sic instando ubi dies frustra multos insumpissent, demum denuntiarunt alterum horum sibi certum esse facere, aut audire quæ vellent ex eo, scilicet proficiente proba sibi et legitima videri sacra ipsorum, aut ipleum et ejus una comites vicicomburio punire tanquam blasphemis in Ecclesiam ipsorum. Ei peragenda rei dicta dies aderat, conveneratque ad spectaculum jam populus. Tunc Frerii cum proceribus eadem iterum instantissime a patriarcha exprimere contendebant, illo pariter solita tunc quoque se involvente pertinacia tacendi, allegantique in itinere se esse, non in synodo, ubi sententiam de

μηδὲ γὰρ εἰς συνόλεον τῷ γένει τούτων γενέσθαι ἂν ὑποδεξαμένων. Ἡμῖν δ' ἐφαξῆς ἐκτίον τῆς ἱστορίας. τὴν πράξιν, ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι μεγάλου τινὸς τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἰκάνην συγγένειαν ἔχοντας ζῆτηθῆναι τὸν φόνον τούτου ἀπὸ τῶν ἐκεῖ καταιρόντων τῆς αὐτῶν φύλης, οἱ δὲ κατὰ χρεῖαν ἐμπορείας τῆς κατ' Ἀγυπτὸν τόποις ἐφίστασθαι μέλλουσιν. Ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε πιθανός, καὶ τὸ χεῖριστον ἐκείνο σάμμα ὡς ἀράχνης ἱστὸς διελύετο. Διωρίαν οὖν ἡμερῶν τῷ πατριάρχῃ διδοῦσι τῆς χώρας ἐξελεῖν, μὴ δ' εἰ ἐπιμεῖναι, δέχεσθαι τὸν κίνδυνον ἐδικαίου. Ὡς δ' οὐδὲν ὑφίστατο οὐδὲ τὴν ἐγγύτην ἐδίδου, εἰς ἕνα πάσας τὰς ἡμέρας περιστῶσι καὶ ἀπολύουσιν. [P. 416] Ἀλλ' οὕτως ἀλύουσι τούτοις, ἐπεὶ πρὸς ταῖς θύραις ἦσαν, μαθὼν δὲ τοῦ τόπου ἔρχων καὶ μέγας οὕτως φημιζόμενος; κύριος κακὸν ἀπάντημα γίγνεται· κατασχὼν γὰρ εἰρκταί; παραδίδωσι ταῖς ἀρπαστάταις, καὶ τιμῆς διουγίλων νομισμάτων ἰδούλωτο ἀποδόσθαι. Ὑστερον δὲ μετὰ καιρὸν χρησίμου φανέντος τοῦ πατριάρχου τῷ κατέχοντι νοσηλευμένῳ, ἐλευθερία τοῖς κατακλειστοῖς δίδεται. Καὶ περὶ τὸν Ἀλκυρὸν δεχθέντες ἐκεῖ που καὶ κατέστηνον, εὐμενῶς τῶν τοῦ τόπου κυρίων αὐτοῦ;

dogmate dicere suam deberet. Ergo illi ad comburandum, uti decreverant, recusantem **595** respondere accingebant jam sese; perfecissentque quod destinaverant, nisi quidam in medio stans admonuisset damnosum id ipsis et universo ipsorum generi factum videri fore. Nam hominem qui Alexandrie fuisset in patriarchalem promotus sedem, consentaneum esse ex magna illi et potente ortum familia; unde non esset dubitandum quin aut sua sponte aut concitati a viri cognatis perillustribus Alexandrini, tam crudelem sui patriarchæ necem male melandis ejus auctoribus summa vi ulcisci conarentur, ejus rei aut damnum saltem ingenium Eubœensibus inferendorum occasio ipsis deesse non posset, nundinantibus his frequenter commerciorum causa circa portas et littora Ægypti. Hæc ille dicens recte monere visus est, totumque illud turbidum consilium momento est insular telæ aranæ disjectum. Spatium ergo dierum certorum patriarchæ defuncti, intra quod nisi e terris ditioris ipsorum excederet, suo periculo ibi moraturum declararunt, nec illi, nisi vades daret idoneas, luculentiam præstare magistratus. Ita ille, nihil conatus contra excipere aut in conquirendis ad ejusmodi satagere, post decem dies, in quas ipsi solus erat securitas promissa, solvit Eubœa. Deinceps eidem comitibusque ejus per illas oras vagantibus contigit Thebes adire, magno ipsorum infortunio. Nam loci princeps, vulgo dictus magnus dominus, securissimæ cunctos traditos custodiam dimissurum se negabat nisi numerum duem millium persoluto pretio. Tandem tamen cum sorte accidisset agrotanti magno domino nescio quid utilis officii a patriarcha exhiberi, libertas carceratis data est, in digressu hinc exceptis ab acoelis Almyri, prope quem et ipse armem Axiæ tentoris manserunt,

Ἡ. Περὶ τοῦ μοναχοῦ Ἱλαρίωνος.

Μοναχός τις Ἱλαρίων, νέος ὢν καὶ κατὰ τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἀνασκάων, ἐπεὶ κατ' Ἐλεγμοῦς ἐγαγόναι πεμφθεὶς ἐπὶ ταῖς τῆς μονῆς χρεαίαις (ἦν γὰρ τὴ κτῆμα τοῖς ἐκεῖνων μετοχοῖς ἀρμόζον) ὁσημέραι τε τὰς ἐκεῖθεν ἐκστρατείας; ἑώρα Περσῶν, ὡς πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ ληΐζεσθαι, ἐπιγράψιν δὲ καὶ τοῖς κατ' Ἐλεγμοῦς, καὶ τολμητίας ὢν ἄλλω; καὶ ἐμπειρίαις πολεμικαῖς; οὐκ ἀπῆδων, τὸν ἐκεῖσε συλλέγων λαὸν καὶ προσβάλλων τοῖς ἐπιτοῦσι Πέρσας κακῶς διατίθει καὶ τὸν τόπον πολυρῶν οὐκ ἀνίει. Ἀλλ' ἡ πολιτεία εὐθὺς καὶ ἡ ὀφειλομένη σεμνότης καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν οἱ κυρία καὶ μόνωσις πρώτων μὲν τὸν αὐτοῦ καθηγούμενον, μετέπειτα δὲ καὶ τὴν πατριάρχην πεθεῖα μαθόντα ἐμβριθῶς καὶ δ' ἐπισημασμένων σφοδρῶν ἀπείργειν τῆς παῖρας τὸν μοναχόν. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ προστιμῶν ἐδέδοκτο τοῖς μεγίστοις διὰ τὸ τέλμαμα, γνοῦς; ἐκεῖνος βασιλεῖ προστρέχει. Ὁ δὲ καὶ δέχεται καὶ τὰ καθ' αὐτὸν διακυβεργῆ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἐκείνῳ [P. 417] εἶχεν ἐξουμένι-

perilientibus locorum dominis. Sed in orbem delin-
ceps nobis historiæ nostræ redeundum est.

17. De monacho Hilarione.

596 Monachus quidam Hilarion florentis ætatis in Peribleptæ monasterio vitam religiosam exercitans, cum missus Elegmos versus ad curanda illi sita hospitium et prædia ad jus modo memorati cœnobii pertinentia, videret inde ur̄i quotidie omnia incursionibus Persarum, aspirareque inuitos Barbaros usque ad citimam viciniam oppidi Elegmorum, juvenis ætate ferox, audax indole, nec militaribus, si adfuisset institutio, functionibus ineptus, collecta indigenarum manu secure grassantes aggressus Persas male illos plerumque multabat, sicque locum defendens intactum injuriis hostilibus præstare pergebat, quando fama rei perlata in orbem religionem præpositis incussit, quasi contra fas sinerent sacræ professionis hominem, alienum a sanctitate sui habitus, a solitudine quam nomine polliceretur, a lenitate instituti suscepti propria armorum et ductus turbæ militaris exercere ministerium. Ea res ante omnia præfectum Peribleptæ, mox et de his edoctum patriarcham movit ad objugandum juvenem vehementius, severeque sub interminatione pœnarum gravium ei denuntiandum ne ullam deinceps partem bellicæ administrationis attingeret. Haud satis ille se morigerum monitis talibus præbebat, præsentī aliud necessitate suadente. Quare cum intelligeret irritatos ejus contumacia præpositos in coepta ut sibi comprehendendi jussu acriter infligerent supplicia, confugit ad imperatorem, qui eam libenter admisit et apud se detinuit, frustra interim satagens ei placare patriarcham. Dum hæc mora longe ab Elegma Hilarionem tenet, nemine illie interim tutelæ locorum invigilante, contigit

ζεσθαι. Ἐν τοσούτῳ τοῦ καιροῦ ἐργαζομένου καὶ τῶν Ἀ
ἐκεῖ πραγμάτων ἀμελουμένων, ἐπισυνίστανται Πέρ-
σαι καὶ ἐπιθέμενοι αἰφνιδὴν πλείστον φόνον ἐργά-
ζονται, ἐκείνων φυλαχθέντων καὶ μόνων ὁπόσοι καὶ
παρεδύθησαν τῷ φρουρίῳ. Ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς,
καὶ ἐπαλγῆσας τῇ συμφορᾷ, εἶχε μὲν ἀνενέγκαι τὴν
αἰτίαν ἐφ' οὗς καὶ δίκαιον ἦν ἀνενέγκαι· ἀλλ' ὅμως
τὸ περιὸν τῆς εὐλαδείας, καὶ ὅτι ἐδόκει ζητεῖσθαι
συντήρησις τάξεως μοναχῶν, ἀμελεῖν ἐποίησε, καὶ τὰ
τῆς θεραπείας ὡς ἐνὴν διεσκόπει, εἰ [γὰρ] καὶ ἀπρα-
κτα πάντα κατὰ πεπραγμένων ἐφαίνετο. Μόλις λι-
παρώς τῶν περιλειφθέντων ἀξιούντων βασιλέα περὶ
τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐνδυναστεύει τὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ
πεμφθεὶς ἐπὶ πατριάρχῃν μόλις ἀνίεται. Καὶ αὖθις
ἐπιστάς, ὅσον ἦν, τὰ ἐκαῖσε διησαφελίζετο· τὸ γὰρ
πέρτερον ἅπαν τοῖς Πέρσαις κατελιπτο, καὶ Προῦσα Β
τὰ δεινὰ τὰ πρὸς ἐκείνους διδύσα τέλους ὀνόματι,
σκιάν εἰρήνης οὐκ ἐν εἰρήνῃ παρὰ τῶν Περσῶν
ἀντελάμβανεν.

ηΓ. *Περὶ τῶν ἐκ Γερνούας ἀναχθεισῶν νηῶν.*

Ἄλλ' ἰδοὺ γε ἔμ' ἤρξε μακρὰ νῆες περὶ πού τὰς
ἐν ἑακαίδεκα ἐκ Γερνούας ἐφίστανται, πλὴν οὐ κα-
θὼς διαπρασθευόμενος βασιλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἤξειου.

Persas improviso irrumpentes magnam illic cædem
facere, trucidatis cunctis qui se abdere intra mu-
nitionem sat mature nequiverunt. Percussus atroci
munio Augustus, cladique indolens, recte 597
quidem potuerat eam imputare culpæ illorum, quo-
rum esset superstitiosa morositate factum ut tam
necessarium præsidium tam extreme periclitanti
inro subtraheretur: sua tamen eum religionis
abundantia, respectusque monasticæ sanctitatis
a leo abhorrentis a tractatione armorum, diu deti-
tinuit a vero et unico utili malo huic remedio ad-
hibendo. Quæsit ergo modos alios ejus incommo-
di levandi; sed quidquid moliretur, nihil proderat.
Ipterea conclusorum intra Elegmos, solo illic muri
objectu vitam tuentium, increbrescebant apud Au-
gustum quotidianæ infimæque preces remitti ad se
Hilarionem flagitantium, cui haud amplius invidiæ
ferendæ se parem imperator negans, allegata pa-
triarchæ ineluctabili potentia victricis legum neces-
sitis, ægre tandem impetravit ut eo siniente redi-
ret unde retractus erat Hilarion. Reversus Elegmos
ille fiduciam incolis, securitatem agris, quanta
maxima sperari tali tempore poterat, reddidit.
Nam circumquaque cuncta a Persis occupata te-
nebantur, Prusa ipsa calamitatibus subacta ingen-
tibus emere a Persis, numerato immani pretio, tri-
buit nomine, umbram pacis pro vera, quam menda-
cibus promissis ostentabant, pace.

18. *De navibus e Genua appulsis.*

At ecce primo vere naves longæ circiter novem-
decim e Genua superveniunt, verum non quales im-
perator per legatos poposcerat; bellicas universas,
sed prout deinde consultantes super eo postulata
Genuenses suis accommodatius rationibus censue-

Ἄλλ' ὁ μὲν κρατῶν ἐπ' αὐτῷ τοῦτ' τῷ τῆς συμμα-
χίας μόνῳ μετακαλεῖτο τὰς ναῦς, οἱ δὲ σκίψει δίδόν-
τες τὸ ἀξιούμενον καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναλωμάτων
ἐκλογισάμενοι, ὑπατοπάζοντες δὲ καὶ ταῦτα, μὴ πῶς
βασιλεὺς ἐν τοσούτῳ ἄλλως πως τοὺς ἐχθροὺς με-
έλθοι, ἢ κατὰ μάχην στρατεύμασιν ἢ κατ' εἰρήνην
χρήμασι, καὶ οὕτως ἀπρακτα σφίσι τὰ καθ' αὐτοῦς
φανείη, πρὸς τῷ καὶ τὰς ἐξόδους παρέχειν τὸν βασι-
λέα ἐνέχεσθαι ἐξ οὐπερ καὶ τῶν ἰδίων ὀρμῶν ἀπολυ-
θίσονται, ὡς [P. 418] αὐτοῖς ἐστὶ σύνθετες, ἐμπορι-
κὰς ταύτας εὐρόντες πρὸς ταῖς ἐξόδους καὶ πλείστῃ
λαφῇ ἱκανομένης ἀποστέλλουσι, παραγγελλαντες
σφίσι, εἰ βασιλεὺς προσκαλοῖται συμμαχοῦς, πάσης
ἄλλης ἀσχολίας ἀνωτέραν τὴν συμμαχίαν θέσθαι,
ὁμολογήσαντες αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τὰς μισθοφορίας
τῶν συνήθων ἐλαττουμένης χάριν τὴν πρὸς βασιλέα.
Συνέπραττε δὲ τις ἐκείνοις ταῦτα Γεννοῦτης Σπί-
νυλος, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ δεσπότην Θεόδω-
ρον εἰς γαμβρὸν ἤδη λαβὼν ἐπὶ θυγατρὶ. Ὁ γὰρ
βασιλεὺς καὶ πατὴρ τὸν μετὰ τὸν Ἰωάννην πολλο-
στὸν τῷ χρόνῳ Δημήτριον δεσπότην καταστήσας εἰς
Λαγγιδαρδίαν ἐξέμπεπεν· ἡ δὲ μήτηρ ὡς μείζω
ἐξέκρινε τὸν Θεόδωρον, καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀν'
ἐκείνου τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κληρὸν ἀπακα-

rant, onustas mercibus et ad quæstuosarum nego-
tiationem compendia instructas. Sumptus enim
quos absumeret ingentes numerosa classis ad bel-
licos duntaxat usus adornata, illi reputantes, veri-
tque insuper ne vehementer ex longo incumbens
imperator ad pacem cum suis hostibus qualem-
cunque quomodolibet faciendam, interium dum ipsi
classem ei molirentur, præoccuparet bellum con-
ventionē aliquis dirimere, quod si accideret, sue
illis expensæ periissent, 598 decreverunt haud
sibi ædificandas de novo bellicas naves: sufficere
quippe ad fidem quam legatis imperatoris dedissent
liberandam, ex præsentī copia servientium merci-
monis navium delectas plusculas eo militere, qua-
rum pars ubi exoneratæ forent, imperatori, si
opus haberet, navaret militarem operam, aliz
notos ipsis et jam pridem usu commercii pervios
illorum tractum adirent portus. Tantum iis im-
posuerunt simul cum onere maiorem solito militum
D numerum. Mandarunt autem præfectis ita ornate
classis solventibus, ut quando pervenissent Con-
stantinopolim, siquidem imperator ipsorum implo-
raret auxilium, cunctis aliis omisissis se promptos ex-
hiberent ad eum bello juvandam, pacti quidem de
more stipendia militibus ab Augusto pendenda:
quæ tamen jubebant moderatius taxari, remittique
de consueta classiariorum mercede: aliquid in gra-
tiam imperatoris. Horum auctor consiliorum et
quasi sequester totius conventionis fuit tunc quidam
Spinulus, qui filium imperatoris despotam Theo-
dorum generum jam sibi, oata ei in matrimonium
filia, fecerat. Nam imperator pater, postquam des-
potam creasset. Demetrium suum filium natu
minimum, secundum a Joanne, cum in Lon-

θίστα, τὴν τοῦ μαρκεσίου τιμὴν ληψόμενον, ἐπεὶ ἅ
ἐκεῖνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὸν δὲ βασιλεῖα οἱ
ἐκεῖ πέμψαντες ἤξιον διὰ τινος τῶν ἰδίων τέκνων,
καὶ μᾶλλον τοῦ τῷ χρόνῳ τῶν λοιπῶν προφέροντος
Ἰωάννου, κατὰ τινὰ κληρονομίαν δικαίαν ἐκείνου
ἀπαίδος τελευτήσαντος, τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντίσχεσθαι.
Ὁ καὶ γεγονὸς ὕστερον, ἐκεῖνοι κατ' Ἰταλοὺς τὸ
πᾶν τὸν δεσπότην μετασκευάσαντες οὕτως ἡγάπων
ὑποκλινόμενοι πρὸς ὑπακοήν. Ἀναχθεισῶν τοιγαροῦν
τῶν νεῶν, προηγούμενον τῶν ἄλλων ἐκείνοις ἦν τὸ
τοῦ βασιλεῖος μαρτυρεῖν θέλημα, ὥς πραξέουσιν ἂν
αὐτὸς ἐπιτάττοι. Ὁ δὲ τὴν μετ' εἰρήνης διάλυσιν,
εἰ δύνατο, τῶς τῆς μάχης πολέμου εἶθαι πολλῶν
περὶ πλείονος, εἰ καὶ χρήματα δαπανᾶν μεγάλη
ἐμβοαίῃ· τὴν μὲν γὰρ ἀναιμωτὴ, τὴν δὲ πολλῶν πε-
σόντων κατὰ πόλεμον γίνεσθαι. Ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνοι
πολλὰς πέμποντες ἤξιον τὰ κεχρηωστημένα λαμ-
βάνειν καὶ ἀπαλλάσσεσθαι (τὰ δ' ἦσαν, ὥς ἐκεῖνοι
ἐβρενθύοντο, περὶ πού τας τριακοσίας χιλιάδας τοῦ
νομιζομένου χρυσοῦ), καὶ γὰρ τότε ἦσαν ἐξ ὑπα-

γούου καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς τοῦτο πρέσβεις, ὧν δὴ
προϋξένου μὲν Γεννοῦται, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τὰ τῆς
πρεσβείας πρὸς βασιλεῖα διηυθέτου, μὴ δυναμένων
ἐκείνων βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι. Διὰ δὲ ταῦτα προσ-
ιέμενος ὁ κρατῶν τὴν πρεσβείαν, τοὺς μὲν ἐν ταῖς
ναυαῖς παρακατέχειν οὐκ εἶχεν ὁρμώντας πρὸς Εὐξεί-
νον διὰ τὰ φορτία διαπλωτίζεσθαι, τέσσαρας δὲ μόνον
τρίτεις ἐπὶ ῥητοῖς μισθοῖς παρακατασχών, ἐφ' ᾧ
διατηροῖεν τὰ τῆς Ἀδύδου στενά, ἅμα μὲν κωλύειν
τοὺς διαπαραιουμένους Ἡέρτας, ἅμα δὲ καὶ τὰς πει-
ρατικὰς ἐπέχειν, ἣν πού φανεῖν, τὰς δ' ἄλλας ἀπέ-
λυε, [P. 419] πλὴν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις εἴκοσιν, ἐν ᾗ
μὲν ἐν τῷ μεταξὺ συμβιβάζοντο, εἰ δ' οὐν, συμμα-
χῶν τότε κατὰ τὰ δόξαντα. Καὶ οἱ μὲν ἀπέπλεον, ὁ
δὲ βασιλεὺς ἐκλεξάμενος πρέσβεις πρὸς Ἀμογαδά-
ρους ἀπέστειλε, τάχως καὶ ὁ ἦν βουλομένην οἱ δοῦναι
χρυσίον, εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ποσούμενον, εἰ δ' οὐ
πεῖθουσι, προστιθέναι καὶ πλέον. Οἱ γοῦν πρέσβεις
ἐπιστάντες οὐδὲν ἤνυσαν· ἔτυχον γὰρ παμπληθεῖ
πρὸ ἡμερῶν ἐκεῖνοι τῆς Καλλίου ἐκστρατευσάμενοι.

gobardiam miserat : mater autem ad eam sibi avi-
tam cerneudam hæreditatem Theodorum præroga-
tiva majoris ætatis censens magis idoneam, hunc
Thessalonica recta misit in Italiam, legitimum hære-
dem declaratum bonorum et principatus sui fratris,
sumpturum illic eo titulo marchessii dignitatem. Huic
colloraverat filium Spinulius : sed ut quæ secuta sunt
obiter attexam, præmature is obiit sine prole mas-
cula. Unde marchionatus istius subditi rogarunt
imperatorem ut sibi principem daret e suis ex Irene
filiis quempiam, nominatim autem exposcebant
Joannem, cui jus moribus ipsorum peculiare com-
petere aiebant, ut natu maximo, ad succedendum
in locum defuncti absque prole virili fratris sui
primogeniti. Id factum est postea, et despotæ 599
Joannes illuc profectus prorsus ad ad moras et usum
Italorum transtulit, eo fructu accommodationis
latius, ut ea delinīti Longobardi sese sub principis
peregre appulsi, velut si esset indigena, imperi-
um ultro inclinarent studiosis obsequiis. Verum
hæc postea. Nunc autem appulsis, ut dixi, Con-
stantinopolim Genuensibus cum classe navarchis
nihil fuit antiquius quam, prout in mandatis acce-
perant, exquirere quid vellet imperator, exhibe-
reque se ipsi paratos ad prompte agendum quod ju-
beret. Ille non dissimulavit sic se animatum, ut
bellum finire compositione pacata quam prælio et
cruenta victoria haud paulo expeditius duceret,
etiāsi conventio ista magnis esset pecuniæ profu-
sionibus emenda. Rationem a sua naturali clemen-
tia sumptam allegabat, quod nimis charum vi-
deretur quidquid parari oporteret pretio vitæ ho-
minum multorum, quot in acie prælio commisso
cadere foret necesse, proptereaque præoptare in-
cruentam, quamvis aliunde damnosam, pacem.
Sic a belli alea tentanda videntes aversum impera-
torem duces classis Genuensis, indeque intelligen-
tē nihil esse quamobrem illis morarentur, orarunt

Augustum ut, si ei videretur, debitis retro Ge-
nuensi reipublicæ pecuniis, sibi jussis eas exigere,
recte numerandis, pergere cursu cæpto se sineret.
Summam porro istam exaggerantes ascendere jac-
tabant ad trecenta millia nummorum aureorum.
Et erant in classe quidam peculiariter delegati ad
disceptandas cum imperatore, si dubitare illius
aut cunctari contingeret, prout tunc accidit, ratio-
nes hujus nominis. Quare cum ducibus per inter-
nuntios tractantibus (exscendere quippe ac πανός
ipsis creditas deserere officio et periculo prohibe-
bantur) respondisset Andronicus plius petere ipsos
quam debere se putaret, litis deinceps sequende
longæ haud sibi esse otium causantes, exposituros
se in terram quos hujus proprie causæ instructos
tractatores ducerent reposuerunt : se vero ipsos
quo negotia instantia vocarent, statim vela facturos.
Libenter se quos memorarent legatos admissurum
respondit imperator ; ac quos retinere non poterat,
600 festinantes Euxinum versus oburgentes oppor-
tunitates distrahendarum, quibus oneratas naves
traherent, mercium, eo quo intendebant cæteros
omnes navarchos passus est solvere, quatuor ex-
ceptis, quos cum totidem, quas ductabant, trire-
mibus, navare sibi operam voluit certa mercede
constituta custodiendis Abydi faucibus et impedi-
endo per fretum tractu Persarum tutaque a piratis,
si qui ea maria infestare tentarent, ora illa præ-
standa. Cæterum his denuntiavit velle se abstinere
ipsos a vi hostibus inferenda usque ad diem a præ-
sentis vicesimum, ne tractatum quemdam jam insti-
tutum pacis intempestiva forte prælii commissio dis-
jiceret. Post eum terminum, si conventio non
conlesecerit, tum sane arma expedirent virtutemque
monstrarent. Sic pleræque appulsarum Genuæ na-
vium, quatuor relictis, ulterius navigando sunt
profectæ. Imperator autem delectos legatos ad
Amagabarios misit, cum mandatis offerendi eis a se,

Οὐδὲ γὰρ ἡρέμεον τὸ σύνολον κακουργοῦντες. Καὶ δὴ τῆς βουλῆς ἐκείνοις ἐνδοιαζομένης, τοῖς μὲν ἰδοὺ διελθόντας, τὸ μεταξὺ Βραγγιαίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ οἰκούμενον ἐρημώσαντας, τέλος τῇ πόλει προσσεχεῖν καὶ προσκαθήμενους ἀπαιτεῖν τοὺς μισθοὺς. Εἰ οὖν λάβοιεν τούτους· εἰ δ' οὖν, τὸ δέξαν ἐπιτελεῖν. Τοῖς δὲ, καὶ μᾶλλον Τουρκοποῦλοις διὰ τοὺς οἰκίους αὐτῶν κατεχομένους παρ' Ἀλανοῖς, ἐπ' ἐκείνους πρότερον ἰέναι ἰδοὺ, ἱκανῶς καὶ τῶν ἐφοδίων ἐφ' ἀμφοτέρωθεν. Καὶ γὰρ καὶ Ἀλανοὶ ἀπαξ βασιλέως ἀποστατήσαντες, πέμποντες πρὸς Ὀσφεντισθαβὸν ἤδη κραταιωθέντα (οὐδὲ γὰρ Ἀγγιᾶλου αὐτῆς, ἥδη δὲ καὶ Μεσημβρίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτῆς Ἀγαθοπόλεως καὶ τῶν περὶ ἐξέσχετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἦν ἐγκρατὴς ἐξ ὁμολογίας) ἡξίου πέμπειν Βουλγάρους, ἦν πῃ καὶ πρὸς αὐτῶν, ἐρχομένων κατ' αὐτῶν, ὁρμήεν Ῥωμαῖοι ἐφέροντας. Ἀλλ' ἐκείνοι μὲν ἐπὶ χιλοῦς, ὥς ἡ φήμη εἶχε, ποσούμενοι ἐξέπέμποντο. Οἷς καὶ θαρσύναντες Ἀλανοὶ πολλὴν τὴν ἐκεῖ καταδραμόντας καὶ ληίσαντες, πρὸς Ὀσφεντισθαβὸν προσχώρου ὅμα γυναῖξί καὶ τέκνοις. Ὦν χάριν ὑπερ-

σλγεῦντες Τουρκόπουλοι (οἱ γὰρ αὐτῶν οἰκίαι παρ' ἐκείνοις ὄντες συνεξηλαύνοντο) πείθουσιν Ταλοῦς καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Πέρσαις Ἀλάνους καταλαμβάνειν πρότερον σπείσαντας· εἶναι γὰρ καὶ παρ' ἐκείνους οὐκ ὀλίγην λεῖαν διεσθάλουν, ἣν φθάσαντας ἐκ Ῥωμαίων περιεσθάλοντο, καὶ τάχ' ἂν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βῆστα προγενήσθαι περιγενόμενοι τῶν Ἀλάνων. Ταῦτ' εἰπόντες Πέρσαι, καὶ ταῖς βουλαῖς περιῖσαν· πλὴν γὰρ τινῶν ὀλίγων πᾶσαι αἱ γυναῖκες σὺν τέκνοις τῶν Τουρκοποῦλων παρ' Ἀλάνων κατεῖχοντο. Διὰ ταῦτα ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιποὺς. Ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ εἰσέθσαν. Πλὴν γὰρ τινῶν ὥς αἱ σύγγροι πρὸς τὴν πόλιν παρ' Ἀλάνων ἀπεστάλησαν τὰς σπονδὰς ἐπικρατούντων ἀποστατήσαντας πρότερον τοῖς λοιποῖς πόνοις διὰ τοὺς οἰκίους, [P. 420] καὶ διὰ ταῦτα προσθέουσι ταῖς ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιποὺς. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ εἰσέθσαν παρὰ τῇ Καλλίου καὶ τῇ Μαδύτῃ (καὶ αὐτὴ γὰρ πρὸ μικροῦ σὺν φόνῳ κλειστῇ αὐτοβοῇ διὰ τὴν σιτοδείαν ἤλισκετο, καθάπερ μοι εἰρηται) ἐφ' ᾧ φυλάττοντο τὰ πολίσματα.

si bello abstinerent, centum aureorum millia : sin ea percelli summa non possent, potestatem legatis dabat ad eam, quantum ipsis videretur, plus pollicendo adiungendi. Hi profecti Callipolim legati nihil egerunt, non repertis illic, prout speraverant, gentis primoribus. Causa fuit quod paucis antediebus plerique duces cum parte copiarum maxima inde moverant : non enim patiebantur sibi mora ignava perire occasionem, dan na quam possent maxima universis quam latissime paterent subjectis imperatori inferendi. Quamquam in summa consiliorum de ratione belli hand plane consentiebant, quibusdam consentibus trajiciendum ipsis ad eum locum esse qui Branchialium et urbem interjacet, vastataque dehinc tota illa regione urbi denique ipsi copias admovendas ; obsidione circum undique munita, mittendos ad imperatorem qui debita ipsis olim stipendia solvi continuo poscerent, ni faceret, civitatis oppugnationem minarentur, irrevocabiliter deinde scilicet acuri quod constituerant. Aliis prævertendum videbatur aliud : opinabantur enim (in qua maxime sententia Turcopuli erant propter captivos e suis detentos ab Alania plurimos) **601** tunc opportunius eas adversus Alanos proficisci ; ad quam expeditionem se satis habere comeatum, plaustris secum exportandum, niebant. Alani quippe, postquam ab Augusto pariter et ab Amogabaria defecerant, communes amborum hostes, inclinare ad Osphenthialabum Bulgarum, jam satis, ut putabant, opibus ad ipsos protegendos firmatum, cæperant. Hic quippe Anchialum jam ipsam et Mesembream occupaverat ; quin nec ab ipsa temperabat Agathopoli vicinisque circum illi pagis, quibus cum maxime subigendis tum intentus erat, aut potius, ut recentissimi ferebant nuntii, cum iis jam universis et civitate illa ipsa tractatu stipulato de deditione transegerat. Ab hoc igitur

Alani missis legatis petierunt præfici sibi duces Bulgaros, quorum ductu militaturos se spondebant, et prohibitorum transire Romanos, si forte infestas immittere copias in Bulgariam conarentur. Concessum id illis : venerunt enim ad eos ab Osphenthialabo missi præfecti, mille admodum, ut ferebatur, milites secum Bulgaros ducentes. Horum adjunctione audaciores jam Alani facti prodire in campum non dubitarunt, depredantes subjectam regionem ; qua demum late vastata se cum uxoribus et liberis ad Osphenthialabum confutere. Hujus Alanorum itineris certiores facti Turcopuli valde doluerunt elabi sibi hostes e manibus et spem præcidi omnem captivos esuagare plurimos et valde charos, quos illi victos trahebant, amplius recuperandi. Ergo Italos et Persas secum militantes adeunt, facile fore sientes Alanos præda onustos in via longa et difficili notis prævertendo compendiis deprehendere, nec arduum tum fore vincere improvise circumventos, sed et idem quaestuosissimum cunctis ipsis futurum, spolia illa multa et pretiosa, quæ Romanis erepta aveherent, amplum victoriae præmium inter sese divisuris. Ita illi alios quidem spoliis ac præda in suam sententiam non frustra conabantur attrahere : ipsos autem cura potissimum movebat **602** conjugum cum parvulis, quas ferme universas (paucis illis videlicet exceptis quas in urbem missas diximus) Alani abducebant, ab illa servitute liberandam. Ergo Turcopulos pro studio arriori præcurrentes cæteri quoque subsequuntur : non omnes tamen : relictis sunt enim idoneo numero qui Callipolim interim tuerentur et Madytum. Nam et hanc paulo ante fame longa debilitatam, infesto assultu, non sine cæde maxima ceperant, prout est a me superius memoratum.

18. *Ἐστρατεία Ἀμογαβάρων κατ' Ἀλανῶν.*

Ἄμα δὲ τούτοις προσταττομένοις, ἔπει οὐκ ἦν ἀντιτάττεσθαι τοσούτῳ πλῆθει τοὺς ἡμετέρους, οἳ δὴ ἐν μέρει μὲν περὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλην, ἐν μέρει δὲ περὶ τὸν βασιλεῖα τοῖς ἀχυροῖς κατεστρατοπεδεύοντο, πέμψας ὁ βασιλεὺς τὰ περίεξ τῆς πόλεως ἀπανίστα, καὶ τοῦτ' ἤδη καιροῦ δρεπάνου οὐκ ἀποκαί θερμοῦ. [P. 421] Οὐ γὰρ ὀλίγον φόνον εἰργάζοντο ἐπιστάμενοι. Ὅθεν καὶ φήμη ἦν ἐκείνους αὐτοὺς λῆγειν, ἐρωτωμένων παρὰ τῶν ἰδίων πόσους ἔρα ἐν τοῖς ἐνῆαυτοῖς ἐκείνους πεφόνευκεν ἕκαστος, καὶ λεγόντων, ὥστε πέντε χιλιάδας τοὺς πεσσόντας συμποσωθῆναι. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα· ἐκείνοι δ' ἐφ' ἀμαξῶν σκευὰς τε ἰδίας καὶ τὰ ἐφόδια φέροντες (λόγος δὲ καὶ ταῦτα· ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας εἶναι) ἔλω ῥυτῆρι ὁμόστε τοῖς Ἀλανοῖς ἦσαν. Καὶ δὴ περὶ ποσὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς τῶν Βουλγάρων ἐπικρατείας καταλαβόντες, μάχην στήσαντες κρατερὰν Ἀλανοῖς καὶ αὐτοῖς ταῖς καθ' ἑαυτοὺς ἀρμαμάξαις ὠχυρωμένοις ἐμάχοντο. Ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἐκείνων στήσαντες τῆς ἀγνοῦς φιλοζωίας εὐκαλεῖ θάνατον ἀντηλλάξαντο· αὐτοὶ δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες, καὶ μᾶλλον τοῦ Περσικοῦ, τέλος τῇ μάχῃ εὐημερήσαντες, ἐξαυλωθέντων τοῖς Ἀλανοῖς τῶν κούφων βελῶν κάκει-

νων εἰς φυγὴν τραπέντων, πολλὴν λείαν ἐξηνέσαν· δισαν. Καὶ τὰς ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκας καὶ λάρυρα ληϊσάμενοι ἐς ἡμέρας ἐλαφυροπαύλουν. Εἰσβαλεῖν ἐντεῦθεν καὶ ἐς Ὀρεσιόδακ ἐκ τοῦ αἰγνηθὸν ἐγκωσαν, ἵνα γεγονότες πρῶτα μὲν ἐξ ἀτασθαλίας νόσης ἀμπέλους μὲν κατέκλων, λήϊα δὲ μῆπω παρηθηκότα πικρῶς ἐξεθέριζον. Ἐντυχόντες δὲ καὶ τῷ κατ' αὐτὴν ἐμπορίῳ πυρποληθέντι τῇ προτεραιᾷ καὶ παρὰ τῶν ἐπὶ οἰκῶν πρὶν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν, καὶ ἐκ τοῦ ῥῆστα κατασχόντες, ἐκείθεν κατὰ τοῦ ἀσσεως, ὡς εἶχον, ἠκροβολίζοντο. Ἀλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν πηγέρινην Ἀγγελον καὶ γε τὸν Σκουτέρην Χοῦμνον προτερήσαντες τῆς μάχης ἐσλήθον τὸ ἄστυ, καὶ πού περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀπικνηκότες ἐξ ἀνατολῆς καταλαβόντες ἐκαὶ σὺν τούτοις, ὡς δυνατόν, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιούντο καὶ ὡς εἶχον τοὺς ἐπιόντας ἡμύνοντο. Οἱ δὲ ἐφ' ἡμέραις ὅκτω σφοδρῶς ἐπιτιθέμενοι οὐδὲν τῆς καθ' ἡμέραν μάχης ἠφέισαν. Ἀπαιτοῦντες δὲ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ὅσα καὶ τοὺς ἐκεῖ περιόντας τῶν Κατελάνων, ὅσοι τῶν ὀλόντων τοῦ Ῥοντζερλίου φονευθέντος Καίσαρος κατελείφθησαν, περὶ πού τοὺς εἰκοσὶν ἐναπολείφθεντας, εἰ καὶ τὸ ἄστυ παραδοίην, ἔφασκον μηδὲν ἄχαρι παύσεσθαι. Ὡς δ' ἐπὶ μὲν τοὺς ἐντοὺς παρθένους εἶχον, ἐνερ-

19. *Expediitio Amogabarorum in Alanos.*

Dum hæc ita varie parantur, Romanæ copiæ tanto majori hostilium multitudini sese contra in campo baud valentes opponere, partim sub duce Marule, partim sub Angusto juniore, locis se situ inaccessis, valida etiam munitæ circumvallatione continuebant. Imperator autem senior urbem tenens emittebat inde qui segetes in agris falci jam maturas, ne prodesse hostibus, ut opinio erat, adventantibus, corrumpere. Quanquam vel si nullus adversarius veniret, peritura nihilominus illæ fuerant defectu colonorum qui colligerent: tanta enim erat rusticæ plebis prioribus incursionibus strages facta, ut ex pressis hostium, interrogatorum quot quisque trucidasset, elicere-
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

multi quippe ex Amogabarica quoque acie cæsi sunt, præsertim Persæ: nam in hos belli vis major incubuit. Tandem exinanitis pharetris Alanorum, nec iis sagittas jam, quibus sunt exercitatissimæ mittendis, quas in hostem jacularentur habentibus, sors fieri melior Amogabarorum cœpit, quos fassi victores fuga passim effusa versi Alani sunt, multam et opulentam rerum ac corporum relinquentes prædā. Qua hostes sublegenda, congregandisque ac partiendis inter se captivis, maxime mulieribus florentis ætatis, dies aliquot insumpserunt. Decreverunt inde improviso adorti Orestiadem, quando eorum tanta exstitit rabies, ut toto ejus urbis territorio vineas diffractis avulsisque pessundarent vitibus, segetes autem nondum plane maturas, sic ut erant acerbæ, demeterent. Irruentes inde in suburbium commutationibus rerum venalium addictum, emporiumque ex eo vocatum, cui pridie cives ipsi ignem injecerant, ne integrum occuparetur ab hostibus veriti, eo facile potiti totis inde viribus urbem oppugnabant, telis maxime in oppugnatores jactis. At pincerna Angelus et Senteris Clumnus paulo prius quam esset oppugnatio cœpta, collectis secum ferme centum quinquaginta illic repetitis ex Orientali continente profugis, cum his ingressi Orestiadem ei tuendæ pro virili attendebant, fortiter repellendis assultibus hostium. Qui post dies octo acerrimæ sed prorsus irritæ oppugnationis, perlicendi ad delitionem quos expugnare nequivissent, has condiciones offerebant: redderentur sibi ossa Cæsaris Ronizerii, et viginti circiter, quot adhuc in vivis servari serebantur, ex profectis cum eo quando est oppressus, Catelanis comitibus: urbem

γίστερον ἐπολιόρχουν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ **A** Βαρέως οὕτω πύλην καλουμένην, πῦρ ἐνιέντες, πυρπολοῦσιν εἰς τέλος· ὥς δ' ἐνδοθεν καὶ αὕτη τῇ ἐκ πετρῶν τεύχισματι περιεφράγνυτο, ἀμηχανήσαντες ἐλεποδαίει ἰσθᾶσι. Καὶ μηχανήμα τι πολιόρχικόν, προωθουμένην εὐκινήτως [P. 422] ὑπότροχον κλίμακα, βύρσαι· βοῶν δι' ὅλου κεκαλυμμένην, ἐξετοιμάσαντες πρὸς τοῖς τεύχεσιν ἱστων, καὶ τοὺς ἐπιθησομένους ἐξώτρυνον. Ἦν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Φαρέντα Τζιμῆς σημαίαν ταῖς χερσὶ φέρων καὶ ἐξ ἄκρας κορυφῆς ῥήξ μὲν Σικελίας φημιζόμενος, εὐδαίμων ὢν καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει ὅσον οὕπω τοῦ ἄστεος. Ἐκ χειρὸς τοίνυν καταστάσης τῆς μάχης καὶ ἀναβρίχουμένων ἤδη τῶν θερμότερων, οἱ ἐντὸς ἀντιπαλαμώμενοι, κίονα μακρὰν ὑπαναδιστάμενοι τε καὶ προσαράξαντες ἐκ τοῦ αἰγνῆδον, τὸ μὲν μηχανήμα κατασπῶσι, πάντας δὲ τοὺς ἐκεῖ μεταχειριζομένους φθορᾷ προσπέλασαν. Καὶ οὕτω μὲν ἀπογόντες τῆς ἀπαναστάσεως ἀπτονται, οὐκ ὀλίγους ἀνδρας ἀρείκους ἀποβαλόντες. Κάκειθεν Παμφύλου πειρῶνται, κάκει τὰ ὅμοια δράσαντες καὶ παθόντες ἐπὶ τὴν

præterea traderent. Ea si fierent, pollicebantur nemini Orestiadensium quidquam se de cætero molestiæ illaturos. Ubi autem surdos ad omnia obsessos repererunt, ad vehementiorem se oppugnationem accingentes, ante omnia portam, cui a *Bary* seu *Gravi* nomen erat, igne injecto consumunt totam, aditu per id ostium jam patens ipsis libero futuro, nisi cives præoccupassent murum intus e lapide structum ipsis opponere. Hoc illi viso desperantes illac ingressum, ad machinas molendas animum appellant. Constructam ergo turrin intus scala perviam, subjectis rotis mobilem et laurino exterius corio undecunque protectam, muris admovent; consensurosque in illam milites, ac per eam summa pinnarum urbis occupaturos ad rem strenue gerendam, adhortantes et præmia pollicendo animant. Eminebat inter hos hortatores Pharenda Tzimes vexillum gestans manibus, quem arroganti ludibrio circumstantes Siciliæ regem prædicabant. Hujus ea cernebatur confidentia contumacis oris, ut facile sentiret quasi de jam capta ipsam sibi civitate applaudere. Manu igitur ad muri viciniam machina promota, ac fervidioribus quibusque jam super eam ascensu strenuo superatam stantibus, defensores muri longam et prægravem ad hoc in id fastigium ante sublatam deorsum columnam devolventes, turrin subito casu afflictam dejiciunt, **605** cunctosque in ea repertos obterunt, alios quoque universos, qui circum magno undique numero satagebant, pari ruina involventes. Isto Anogabari successu denique persuasi haud suarum esse virium expugnationem: ubi talis, soluta inde obsidione ahenut, non paucis viris fortibus amissis. Inde profecti Paniphylum tentant. Sed hic quoque post acta similia paria passi, Callipolim iter intendunt, ne prima quidem vicini Didymotichii oppugnandi cogitatione

Καλλίου βαδίζουσιν. Διδυμοτείχου καὶ λίαν ἀπὸ σχοντο· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκεῖθεν ἐξώρμησε καὶ περὶ τὴν Μόρραν διέτριβε.

κ'. Καταγωγή καὶ αὐθις τῶν ἐς Ἀδζους ἀναγθεισῶν νηῶν.

Πρὶν δ' αὐτοὺς ἐκεῖ παραγγεῖλαι, ἐπεὶ καὶ αἱ ἐκ Γεννοῦσας νῆες ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἄνω τόπων κατάρσασαι προσέσχον τῇ Κωνσταντίνου καὶ ἤδη ἐν οἴκῳ ἐμελλον ἀποπλεῖν (οὐδὲ γὰρ ἐδόκει τῷ βασιλεὶ παρακατέχειν σφᾶς κατὰ συμμαχίαν· αὐτοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἦν κατὰ γῆν πολεμεῖν, Ἀμογάβαροι δὲ κατέβησαν τὴν μεσόγειον), τῶς δ' ὅπερ ἦν αὐτοῖς δυνάτην καὶ τῷ βασιλεὶ χρήσιμον καταφαίνεται, βασιλεὺς τε ἤξιον ὅπερ ἂν βούλοιοτο προστάττειν. [P. 423] Ὅ δὲ ἐκ παρὶδου προσσχέιν τῇ Καλλίου προσέτατε καὶ πείραν προτάξει, κάκει μοι ὑφίσταντο, παρὶ τινῶν εὐαριθμῶν φυλασσομένη, καὶ τε γυναικῶν, εἰ δυνηθεῖεν, διαπραξαμένους ἔπειτα ἀποπλεῖν. Ὡς γοῦν προσέσχον, μάχην συστήσαντες τὸ μὲν ἐμπόριον πυρπολεῖν ἐπιχειροῦσι, πῦρ δ' ἐναύσαντες καὶ τινὰ τῶν νηῶν ἐφορμῶσαν τῷ λιμένι καταφλέξαντες

admissa: illinc enim erupisse cum manu valida ad eos, si eo viam attentarent, priusquam admoveere se possent, cædendos Michaellem Augustum acceperant, hac ipsa expectatione circum Morham consistentem.

20. Secundus appulsus in urbem redurum e Lazii Genuensium navium.

C Priusquam autem Amogabari Callipolim revertissent, appulere Constantinopolim reduces e Trapezunte ac loris superioribus Genuensium naves quas eo profectas diximus. Hæ cum jam essent in procinctu solvendi domum versus, quoniam imperator terrestribus, non maritimis egeus auxiliis, utique adversus Anogabarios mediterranea vastities (Genuenses autem exscendere ac bellum terra gerere se negabant posse), eas detinere ad sibi militandum non duxit operæ pretium, duces earum Augustum in digressu salutantes, ei se officiose promptos obtulerunt ad usandam, si quam juberet, militarem operam. Ille ostendit gratum sibi facturos, si priusquam vela facerent in Italiam, obiter admoveerent se **D** Callipoli, et quæ illie se offerret rei bene gerendæ occasio, captarent: sibi enim nuntiari paucos ibi præsidiarios relictos, et fortasse non magno conatu capi arcem illam posse. Si quid tale reperiretur et ipsis brevi tempore facinus edere aliquod memorabile contingeret, tum sane magna apud se gratia, pari sibi ipsis gloria, exiguae moræ facile reparabili **606** parva dispendio, patriam lucro et honore auctiores repeterent. Assensi hand illibenter Callipolim infesti tendunt, primoque impetu conantur emporium arci proximum incendere. Ac flamma illi quidem eo injecta etiam navem e multis unam in portu stantibus ex parte combusserunt. Sed ardorem instantius erigendi refrigeravit cædes ab hoste resistente interim facta cujusdam igitur ip

τὸ μέρος. οὐδὲν πλέον ἤνυσαν. Εἶτα καὶ πῖνα τῶν ἰσίων εὐγενῆ γεννάδαν ἀποβαλεῖν κατὰ πόλεμον. πληγῆναι τε καὶ τὸν Μουρίσκον ἀμνησῆν. Ὡς δὲ τῷ Ἰστίει ἐπεχείρουν, μοῖρὰ τις τῶν πολεμίων φανείσα, πολὺν τε στήσαντες τὸν χονερόν κἀντεῦθεν ὄξυντες εἶναι τὸ σύμπαν τῆς στρατιᾶς, δειλὴν ἐμβάλλουσι μαχομένοις· ἐκ τοῦ ἐξαίφνης. Καὶ διὰ τοῦτα, οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν λαφύρων ἐκείνοι λαβόντες καὶ πρῶμην χρυσάμενοι, ἀπελύοντο πρὸς τὰ ἴδια ἦθη.

κα. Ὡς ἐάλωσαν τὰ κατὰ τὸν Γάνον.

Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις πέμπων ἐπέειπε μετ' εἰρήνης τῷ λαβὴν χρήματα ἀπαλλάττεσθαι πείθειν. Ἀλλ' οὐκ ἐπειθε διαπρεσθεύμενος· τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀντέπειπε Ῥομοφόρτος τὴν εἰρήνην ἀπερῶντας, εἰ μὴ τὰ καὶ τὰ γένοιτο, λέγων ἅπερ δὴ καὶ προείπομεν. Ἦσαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ Ὀσφεντισθλάδου πρὸς Ῥομοφόρτον, σπονδὰς ζητοῦντες καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀσφεντισθλάδου, τὴν τοῦ Τζακὰ τοῦ φονευθέντος σύζυγον, ἐγγυωμένους πρὸς γάμον ἐκείνῳ, ὥστε ἔχειν ὁμηγεμίαν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ τοῦτοις ὁ Ῥομοφόρτος συγκάτεινος ἦν. Τῶν δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβων ἐς πόλιν παραγγειλάντων, καὶ ἀγγελλόν-

των ὡς καὶ τινες τῶν Περσῶν διαπερῶεν ὑπὲρ τετρακοσίους (καὶ τοῦτο γὰρ ἐβρενθύετο Ῥομοφόρτος, ὡς εἴη τὰ δυνατὰ οἱ ὀπίσους θέλοι διαπερᾶν τοὺς κατὰ Θράκην [P. 424] αἰγιαλοὺς κατέχοντι ὡς ἀνμῆδεν μῆδ' ὀλω, παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως νηὶν κωλυθησομένων), παραυτίκα μοῖρὰ τις καὶ μάλιστα τῶν Περσῶν εἰς τὰ τοῦ Γάνου στενὰ εἰσβαλόντες αὐτοβοεῖ τὸν αὐχένα κατέσχον, καὶ πολλὴν λείαν ἐξ Εὐδημοπλατάνου ληίσάμενοι, τοὺς πολλοὺς φονεύσαντες, ἀρτύναντες ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ τὴ ἀσφαλὲς σχόντες ἐκ τοῦ φρουρίου ταῖς λοιποῖς ἐναργέστερον ἐπεχείρουν. Ἐκείθεν καὶ ἔως Παίδεστοῦ, τὰ πρὸς τὰ ὠδὲ κατὰ τὴν πλάτος Βιζύης καὶ πρὸς αἰ, ἅπαντα τὸν τοσούτον τόπον ἀνθρώπων παντελῶς ἐρημώσαντες τοῖς ἐκείνων καρποῖς ἐνετρώπων· πελάγει γὰρ ληίων κυματίζοντι προστυγχάνοντες, ἐξ αἰχμαλώτων τοὺς ἀμνηστῆρας ἐπιστῆσαντες, μυρίον διεφόρουν πλοῦτον, ἀμάξαις καὶ ζῴους διακονούμενοι. Βασιλεὶ μὲν οὖν ἔδοκει καὶ βουλευταῖς ἐκ πολλοῦ πέμπειν διὰ ταῦτα καὶ κατακολεῖν τὰ ἄνω καὶ πόρῳ που Σηλυβρίας· ἔτι δὲ πολλῶν αἰτιῶν χάριν ὤκνουσιν καὶ ἀνεβιάλλοντο τὴν ἐγχείρησιν. Ἐς τοῦτο δ' ἀπεκρίθη τό' οἶμαι καὶ ἕξις ὀνείρου φανείσά τινα τῶν

virī fortis et stirpe prænobilis, vulnus præterea Murisco inflictum Amerali. Tamen deinde urbem ipsam adorti oppugnare territi sunt visa procul nube pulveris ingenti, quod esse indicium putarunt adventantis in ipsam Amogabarici exercitus universi. Non erat id quidem verum: nam partis duntaxat cuiusdam hostilium copiarum redeuntis Callipolim istum pulverem fuisse signum est postea compertum. Tamen hic error desperationem perpetrandi exempti Gennensibus incutiens referre pedem coegit, spoliisque non paucis inde ablatis domum versus reflexere.

21. Ut quæ ad Ganum sunt, capta fuerint.

At imperator rursus tentandos de pace Amogabarios ratus, misit qui eis suadere conarentur ut accepta pecunia migrarent alio. Sed nihil profectum est: nam per hos ipsos legatos renuntiari Romofortis imperatori fuisse frustra illum sperare contentoriam sibi unquam cum ipso pacem, nisi prius hæc et hæc faceret. Enumerabat autem eadem quæ ante retulimus. Aderant autem et ab Osphenthisthabo ad Romofortum legati, qui eum ad fœdus secum contra Romanos ineundum invitarent oblata in conjugem Osphenthisthabi ejusdem sorore, vidua Tzacæ nuper occisi. Ad quæ Romofortis facile consensit. Interim in urbem reversi 607 qui missi ad tractandum cum Amogabaris fuerant, præter cætera Romoforti responsa etiam rem obiter compertam imperatori retulere, Persas videlicet supra quadringentos ex Asia trajicere ut se Amogabaris conjungerent. Id quod aiebant congruere cum eo quod coram ipsis Romofortis inter alia jactasset, sibi esse facile quot vellet ex Orientali continente in a se possessa Thraciæ li-

tora transportare, nequidquam illud impedire conaturis quantislibet imperatoris navibus. Hac porro rerum vice pars quædam Amogabarici exercitus, e Persis maxime confata, artis faucibus Gani montis impune penetratis, jugum ipsius primo impetu occupant; et arce illa, postquam eam sibi valido præsidio imposito asseruissent, freti, ad subjectam inde regionem populandam, orsi ab Eudemoplātano, excurrerunt, multos occidentes, prædam immensam corridentes. Quin et talis loci ad receptum ipsis tuti fiducia ulteriora palam ausi tentare, inde usque Rhædestum et huc ceteriora, in latum vero usque Bizyam et ultra, totum illum tam vastum terræ tractum, nullo illi hominum vivo relicto, desolarunt, frugibus et proventus reliquo agrorum, illic sane tunc optimis, ipsi se ingurgitantes. Undabant enim pro anni tempore ac terræ feracitate per hos campos immensa visu æquora expectantium falcem segetum, quas sibi Persæ demetere coactis quos magno 608 habebant numero captivis, inestimabiles inde opes plaustris et jumentis ibidem usi repertis avexerunt. Quibus imperatori nuntiat, decrevit is tandem exsequi quod ipsi dudum ejus consillarii suaserant, hactenus multis, ut sit, causis intercurrentibus dilatum, mittendo qui flamma injecta maturas segetes, hosti alloqui profuturas, corrumpent circa Seilybriam et longe superius, quantum tuto posset fieri. Tunc eventu perpetratum apparuit præsagium quoddam 608 somnium ante annos retro tres eundem ex ordine palathiōrum oblatum. Viderat is inequitantes camelis Persas ad Orientale litus a Scutario ad ulteriora longe loca extensos stare; mox autem subito ferri per aerem volando camelos cum suis sessoribus eosdem, et in

ἐκ τῆς τάξεως τοῦ παλατίου χρόνους τρισὶ πρότερον ἢ ταῦτα γενέσθαι· Πέρσαι γὰρ ὀχοῦμενοι καμήλοις καθ' ἑφ' ἡμέρας ἀπὸ Σκουταρίου καὶ τὸ ἐπέκεινα ἴσταςθαι τὸ θύον ἰδεῖν, ἐξαίφνης δὲ κατ' αἰθέρα τὰς καμήλους πετομένας καὶ τοὺς ἐπιδάτας φερούσας πρὸς τὴν ἀντίπεραν γίγνεσθαι. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο μὲν· Ἀνθεστηριῶνος, ὅτε βασιλεὺς Μιχαήλ ταῖς σφῶν ἀτασθαλίαις προσκόπτων, ὀλίγους περὶ αὐτὸν ἔχων τοὺς συναναθάντας ἀπὸ δύσεως ἐκ προσπαίου, πέμπων πρὸς τὸν πατέρα ἐκχωρεῖσθαι οἱ τὴν πρὸς ἐκείνους ἀφιππευσιν, εἰ μὴ ἄλλως καὶ αὐτόθεν θέλοι συμμαχεῖν, ἐζητεῖτο· τὴν γὰρ χώραν ἤδη προνομεῖσθαι, καὶ ἄρῃν φανεράν εἶναι ἀπολουμένην, ἣν μὴ τις ὑπέροχη. Ἀλλ' ἡ περὶ ἐκείνων ὀλιγοχειρία ἐμπέδων ἦν, καὶ μέλλουσας προμηθεῖς σπουδῆς ἐπικινδύνου τὸ τὴν·κάδε κρείττον ἐδόκει.

κβ'. Τὰ κατὰ τὸν Μελήκ καὶ πόλιν Ἰσαάκ.

[P. 425] Ἄλλο δὲ τι μᾶλλον ἐπραγματεύετο. Ὡς γὰρ ὁ Πέρσης Ἰσαάκ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα), ὃν καὶ τὰ πρότερον ἱστοροῦμεν τοῖς Ἱταλοῖς κατὰ δύσιν συνόντα πέμπειν παρὰ τὴν ἐκείνων πρὸς βασιλεῖα αἰσθησιν, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτὸν συντίθεσθαι θέλειν κατὰ τι γαμικὸν κῆδος τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ Μελήκ θυγατρὶ, καὶ φωραθέντα μετ' εἰρήνης καὶ αὖθις ἀντι-

παιρωθῆναι πρὸς Ἱταλῶν σύναμα καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ, — ὥς γοῦν καὶ αὖθις πέμπων ἀντελήθην οὗτος κατήπειγε τὰς σπονδὰς, ὑπισχνόμενος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τοῖς Ῥωμαίων συνόισοντα πράγμασι, εἰ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πρῶην ἀποστήσαντας Τουρκοπούλους ἐκ μηνυμάτων τῶν πρὸς ἐκείνους προσάξεσθαι, ἣν μόνον γυναῖκας ἐκείνων ἐπισταίεν καὶ τέκνα τὰ παρὰ τῶν Ἀλανῶν πρὸς πόλιν ἀποσταλέντα, βασιλεὺς ἐξ ἀπαντος θέλων τὰς τῶν Ἱταλῶν δυνάμεις ὀρθωστοτέρας ἐγκαθιστῆναι· χεῖται τὴν πρεσβείαν, καὶ φιλανθρωπὸς τὰς ἀεχρίσεις διδοὺς πῶς ἂν κατὰ τρόπον ταῦτα καταστήσειε διεσκέπτετο. Οὐδὲ ἡμῖν ἴσως χεῖρον προτιναλδεῖν καὶ δηλώσαι περὶ τοῦ κορίου, τίνας μὲν Μελήκ θυγάτριον, ὅπως δὲ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων ἤθεσι προσέκυρσε διαιτῶσθαι. Ἀζατίνης μὲν οὖν σουλτάν ἐκείνος περὶ οὗ ἐν τοῖς προτέροις λόγῳ ἐλέγομεν, ἐπὶ τῆς Περσίδος καθεστῶσης, ἐπὶ ἐκπεδῶν ἦν αὐτῷ ὁ πατήρ Ἰαφατίνης, οὗ δὴ καὶ Πέρσαι κατήκουον, εἰς διαφορὰς μεγίστας πρὸς τὸν ὅσον ἀδελφὸν Ῥουκρατίνην καθίστατο· δημιοφθεῖται γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκείνος καὶ διετέλει μαχόμενος, ὥς καὶ εἰς Τοχάρους ἀποκλίνει ἤδη τοῖς Περσῶν ἐπιχειρήσας πράγμασι, καὶ τὰς ἀρχούσας δυνάμεις ἐκείνη λαβὼν τὰ δυνατόν τὰδελεφῶ ἐπεισφέρειν. Καταταχά-

oppositam pervenire continentem. Acta hæc sunt mense Julio, quando Augustus Michael tot tantarumque cladum suis subditis ipso otiose præsentente illatarum convicium non ferens, paucos secum habens qui cum eo nuper ex interiori Occiduo tractu ascenderant, misso ad patrem nuntio poposcit per eum sibi cum exiguo quocum haberet equitatu in hostes irruere, ni mallet ipso sibi mature suppetias accurrere: nam serum deinde auxilium fore, ubi universa regio, quod si vel tantillum cessaretur, mox futurum apparebat, destructa excisaque irreparabiliter fuisset. Cæterum paucitas comitum Michaelis obstitit ne ipsi per Andronicum tam periculosa excursio liceret: visum enim sapienter est cunctandum potius, nec committendum ut intempestivo generositatis æstu Augustus junior tantam temere aleam jaceret, præsertim cum in alio quopiam majori præsentium malorum remedio machinando pater ejus nunc cum maxime satageret.

23. Rursus de Isaacio Meleco.

Etenim Persa Isaacius nomine, quem superius retulimus misisse clam Amogabaris, quibuscum tunc militabat, ad Augustum, qui se ad ejus partes velle transire dicerent, omninoque facturum, si ei, prout fuerat oblatum, uxor daretur Meleci filia, tunc detecto arcano tractatu ab Italia, fugisse inde in Asiam cum suis copiis, is, inquam, ex Orientali tractu, in quo tunc erat, novos ad imperatorem miserat nuntios, qui 609 fœderis prius propositi clausulam urgerent, et a se pollicerentur, si hoc fieret, acturum ipsum multa Romanæ rei

tali tempore valde conducibilia: Inter cætera vero Turcopulos, qui nuper ab Amogabaris defecere conati perpetrare inceptum nequiascent, per se plane, quo nosset ad id efficaci modo, abducendos ab hostium partibus et imperatori reconciliandos. Datam quippe ab iis sibi recens fuisse per arcenas internuntios fidem serviendi Augusto, si per eum ipsis redderentur uxores eorum cum liberis ab Alanis in urbem missæ. Hæc imperator audiens, cum facile videret nihil sibi tali rerum statu expectabilius esse quam imminui ac debilitari quomocunque cervicibus imminentes Amogabarorum copias, Isaaci legatis perhumana responsa reddidit. Interimque cum iis suisque consultabat quoniam optime ac citissime modo posset id perfici negotium. Non erit autem hic abs re ex retro acta nos memoria repetendo quidpiam docere, quoniam hæc et cujus Meleci filia fuerit, de qua nunc Isaacio isti collocanda tractabatur, quove casu contigerit educari eam in urbe et ad mores Romanorum institui. Azatines ille sultan, de quo in prioribus multa libris scripsimus, Perside adhuc ipsi subiecta perstante, postquam est e medio sublatus, pater ipsius Japhatines, cui Persæ libenter obediebant, gravibus commissis dissensionibus et cum Rucratine suo germano. Vertebaratur enim inter ipsos controversia de principatu, quem hic pertinere ad se contendens vi etiam armisque viadicabat, inclinans, ideo quod illinc auxilia speraret, in partes Tocharorum, qui jam invadere Persidem cœperant. Ab his instructus copiis quæ facile sufficerent ad fratrem, præsertim imparatum, opprimendum, toto in eum rucbat impetu, a quo ut Asi-

μενος δ' ὅπ' ἐκείνων Ἀζατίνης ἔγνω κατὰ σπονδάς **A** προσχωρεῖν τῷ προδεδαστευμένῳ τῷ Ἀδάσκαρι. Ὁ δ' ἐκείνων καὶ ὑποδέχεται προσενεχθεὶς φιλανθρώπων καὶ τιμῇ τοῖς προσήκουσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ παρακατέχειν δεῖν ἔκρινεν, ἀγωνιῶν περὶ τῆς σφετέρας, μή πως ταῖς πρὸς τὸν Ῥωματικὴν συμμαχίας ὁ τῶς ἀλλοτρίως [P. 426] τοῖς Πέρσαις ἔχοντες Τόχαροι κατοικεωθέντες ἐγκρατεῖς μὲν αὐτῶν γίνονται, τῶς Ῥωμαίων δὲ πράγμασι προσβάλλειν ἔχουν ἐξ ἔγγινος. Ταύτῃ τοι καὶ τὴν περὶ αὐτὸν συγκαθίσας βουλὴν ἐπήγγελλε βουλευέσθαι περὶ τῶν παρεμμένων, ἐνὸς ἀπισχομένου καὶ μόνου, τοῦ τὸν Ἀζατίνην παρακατέχεσθαι· τὴν γὰρ βουλὴν εἶναι ταύτῃ ἀπίστου μὲν πρὸς βασιλέα, ἐπὶ πονηρῷ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων βουλευεῖν προαιρουμένου, ὅμοιον ἄρα ποιούντος καὶ λέγοντος ὥσπερ εἰς τὸν θριγγὸν καταλύειν ἐβούλετο τῶν θυρωμάτων καὶ θάλασσαν ταῦτα διατηρεῖν. Ὡς γοῦν οὕτως ἀπὸ βασιλέως μὴ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν Ἀζατίνην κατέχεσθαι, καὶ ἡ βουλὴ συνεφώνει, ἐπανεζύγετο μὲν αὖτις καὶ αὐθις ὁ προσχωρήσας, οὐ μὴν δὲ καὶ

Βασιλικῆς ἀπήλαυσε βοηθείας ὥστε περιγεένσθαι τοῦ ἀδελφοῦ. Ὡς δὲ καὶ αὐθις ἐκεῖνος ἐνεργέστερον ἐπολέμει καὶ οὐκ ἦν παραμένειν τὸν ὑστεροῦντα, ἐπεὶ καὶ ἐκποδὼν ἤκουε τὸν Ἀδάσκαριν γεγενῆσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ὅλων καταστῆναι τὴν Παλαιολόγον, ἐχέγγυον ἔχων ἐκεῖνος τὴν πρὸς τὸν βασιλεύσαντα συνθήθειαν προσχωρεῖ καὶ αὐθις ἐκεῖνῳ τευξόμενος συμμαχίας. Ἀλλὰ πολὺ τῶν ἐλπίδων ἰψεύσθη· ὁ γὰρ βασιλεὺς τοῦ πρὸς Τοχάρους κήδους δεύτερα πάντα τὰ τοῦ σουλτάν τιθέμενος, τὸν μὲν Τοχάρων ἄρχοντα Χαλασοῦ, τὸ ἐκ σπερμάτων σκοτίων θυγάτριον τὴν Μαρίαν πέμπων, κηδεύει, εἰ καὶ τούτου ἐν τοσούτῳ ἐξ ἀνθρώπου γεγονότος ὁ Ἀπαγάς, ἀδελφὸς ὢν ἐκεῖνου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τεταγμένος, τὴν Μαρίαν ἡγάγετο. Τὸ δὲ σουλτάν κατὰ πόλιν ἔχων ἦδη Ῥωμαίοις ἀλωμένην περιεβουκόλει ἀλλαχόθεν αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. Ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὰ βουλευόμενα, καιροῦ δραξάμενος, ὥς ἐλγόμενος ἐν τοῖς προτέροις, Αἰνοθεν φεύγει, καὶ ξὺν Τοχάροις κατὰ δύσιν, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ, τὴν φυγαδεῖαν διατίθεται ἀνὰ τὰ τοῦ Εὐξείνου βόρεια. Πολλοὶς δὲ

lines suorum hostium vim, celeritate quæ cursum omnem suum præverteret **610** se insequentium, cingere aliter nequiret quam se recipiendo sub tutela imperantis tunc Romanis Lascaris. Excepit hic cum benevole, ac quantis par fuit humanitatis et honoris significationibus coluit, non tamen ut putaret illum apud sese retinendum, veritas periculum ex eo imminens rei Romanæ; reputabat enim fieri facile posse ut jam ante prævalida in Perside Tocharorum factio, societatis modo cum Rocratine initæ illicio Persis hactenus ei fortiter obsistentibus faciem faciens, ad fictam illos conciliationem atraheret, ejus deinde fiduciæ indormientes ipsos plane subigeret; ac tunc conspirantes Persæ cum Tocharis, prætextu Rocratinis jurium et specie ulciscendorum qui ejus semel hospitio foverent, Romanum a vicino irrumperent litem, bellum internecium imperio moventes. Adhibito ergo imperator perhumaniter Azatine cum suis, hortatus est ad disquirendum inter sese quid tali rerum ordine iniri consilii utrisque ad fortunam æficiam storsis principis sublevantem posset. In quo aiebat non vocaturum se quascunque sibi auxilii officique ad istud delegarent partes. Unum modo necessaria ex causa deprecari, ne a se petendum existimarent ut resideret Azatinem in suo comitatu ceteretur. Eximie id utrisque, ipsis videlicet et ibi, consilium futurum, quippe unde secutura provideretur ingens calamitas imperii, ejus opibus ut utique juvare sequirent, nihil saluum ipsum involuque perataret. His locis, ut tum erant temeraria, sceleris esse ipsis, exterius quasi vallam esse Romanæ securitatis sedus dudum contractum, hactenus illæsum, cum finitima Perside. Mijus infringendi manifestum esse plausibilem obtentum datum Rocratini et Tocharis, exeso ipsis apud Romanos principe servando. Unde clare perspicere quam

foret hæc imprudens sententia; ejus auctores arcem, quam invictam et æternum firmam præ se ferrent cupere, suaderent tamen nullari omni extorlori munimento, et septi ac clathrorum accessum arcantium cunctis obstaculis amotis, viam ab ipsis ejus defensoribus hosti ultro pandi æquum ducerent ad intimum contactum extremi, quo unice tegitur, **C** muri. Tali oratione vel persuasit vel perpulit Azatinem Augustus Lascaris ad perfugium alibi querendum. Nec **611** tamen continuo discedentem a se prosequi auxiliis validis destitit; quorum ope, cæteris suis præsidiiis adjunctis, factum deinde est ut fratri prævaleret Azatines, et extortum ipsi paternum denuo possideret imperium. Verum eo iterum ferocius etiam quam olim apparatusque rebellante, cum stare in recuperato solio nequiret viribus haud dubie Azatines inferior, audiens is Lascari defuncto præsidere suprema potestate Romanis rebus Palæologum, fretus quadam contracta sibi cum eo quondam adhuc privato necessitudine familiaris amicitiae, ad novum imperatorem convolat, quin esset ab eo impetraturus auxilia non dubitans. **D** Quanquam sua illum in hoc quidem large fiducia fefellit. Nam imperator Palæologus Michael, sedes, cum Tocharis longe sultanis amicitiae præoptans, spes hujus et vota posteriora cuncta suæ isti destinationi habuit, quam eo promovit usque ut filiam suam notham Mariam principi Tocharorum Chalaz connubio sociandam miserit; quo inter apparatus nuptiarum fato functo, frater ipsius idemque in principatu successor Apagas Mariam uxorem duxit. Sultaneum porro Michael in urbe Jam e Latinis recepta honorifice secum habens, variis seilicet astute lactabat spebus; qui ejus artes quæ spectarent non ignorans, arrepto, et in libris prioribus memoravimus, tempore, ex Aeno arce fugit, et deducuntibus Tocharis, tum in Occiduo militanti-

χρόνους ὕστερον, ἐκποδῶν γεγονότος· ἐκείνου, ὃ ἐξ Α καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἤθεσιν. Αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Μελήχ ἐκείνου θυγάτριον μαθὼν Ἰσαὰκ, Μελήχ φημιζόμενος καὶ αὐτὸς, πρὸς γάμον καὶ αὐθις ἦται. Ἐξήκει δὲ καὶ τὸν θεῖον ταύτης Μελήχ προβληθῆναι πρὸς βασιλείως σουλτάν, κάκεισε καὶ αὐτὸν πεμφθῆναι, καὶ οὕτως υἱοποιηθῆντα καὶ αὐτὸν Ἰσαὰκ βασιλεῖ τὰ πρὸς Ῥωμαίων κατὰ τὸ δυνατόν ἐνεργεῖν. Ταύτην τοι καὶ βασιλεὺς ἐνασμενίσας τῇ κοινοπραγίᾳ τοῦ Πέρσου, τὸ μὲν σουλτάν ἐγκαθιστᾶν τὴν Μελήχ καὶ θεῖον τῆς κόρης οὐκ ἐδοκίμαζε τέως, τὸ γυναικὸν δὲ, καὶ μεγάλην ἐξετοιμαζάμενος προίκα, σὺν αὐτῷ διαποντίους εἰς Πηγὰς πέμπει, ἵνα δὴ καὶ ἐπὶ γῆρας καθήμενους τὰ συμφωνούμενα καθιστάνειν σὺν τῷ καὶ τῆς πόλεως Πηγῶν τὸν Μελήχ ἡγεῖσθαι. Πιὴν δ' ἀλλὰ καὶ συχνὰ τῶν ἀκατιῶν ἐκαίσει πη παρικοῦαζετο, διαπερᾶν, εἰ θέλοιν, Πέρσαις. Ὅτι δὴ καὶ περικαθημένων σὺν Πέρσαις τῶν Ἰταλῶν τὸν τοῦ Ῥαιδεστέου πύργον, διανοαυμένων ἐξελεῖν καὶ οἱ χρωμένους ὁρμητηρίῳ τοῖς περὶ τὴν θράκην πράγμασιν ἐξεφρεύειν, βασιλεὺς πέμψας τριήρεις δύο

λεπτο, ὃς δὴ καὶ βαπτισθεὶς ἐκθύμως προσετέθη καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἤθεσιν. Αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Μελήχ ἐκείνου θυγάτριον μαθὼν Ἰσαὰκ, Μελήχ φημιζόμενος καὶ αὐτὸς, πρὸς γάμον καὶ αὐθις ἦται. Ἐξήκει δὲ καὶ τὸν θεῖον ταύτης Μελήχ προβληθῆναι πρὸς βασιλείως σουλτάν, κάκεισε καὶ αὐτὸν πεμφθῆναι, καὶ οὕτως υἱοποιηθῆντα καὶ αὐτὸν Ἰσαὰκ βασιλεῖ τὰ πρὸς Ῥωμαίων κατὰ τὸ δυνατόν ἐνεργεῖν. Ταύτην τοι καὶ βασιλεὺς ἐνασμενίσας τῇ κοινοπραγίᾳ τοῦ Πέρσου, τὸ μὲν σουλτάν ἐγκαθιστᾶν τὴν Μελήχ καὶ θεῖον τῆς κόρης οὐκ ἐδοκίμαζε τέως, τὸ γυναικὸν δὲ, καὶ μεγάλην ἐξετοιμαζάμενος προίκα, σὺν αὐτῷ διαποντίους εἰς Πηγὰς πέμπει, ἵνα δὴ καὶ ἐπὶ γῆρας καθήμενους τὰ συμφωνούμενα καθιστάνειν σὺν τῷ καὶ τῆς πόλεως Πηγῶν τὸν Μελήχ ἡγεῖσθαι. Πιὴν δ' ἀλλὰ καὶ συχνὰ τῶν ἀκατιῶν ἐκαίσει πη παρικοῦαζετο, διαπερᾶν, εἰ θέλοιν, Πέρσαις. Ὅτι δὴ καὶ περικαθημένων σὺν Πέρσαις τῶν Ἰταλῶν τὸν τοῦ Ῥαιδεστέου πύργον, διανοαυμένων ἐξελεῖν καὶ οἱ χρωμένους ὁρμητηρίῳ τοῖς περὶ τὴν θράκην πράγμασιν ἐξεφρεύειν, βασιλεὺς πέμψας τριήρεις δύο

bus tractu, simu que Constantino principe Bulgarorum, tutum nactus est receptum in partibus borealibus Euixini. Multis vero post annis, isto Azatine mortuo, filius ejus Melec Euixino trajeeto Castamone constitit, ubi reconciliatis sibi obsequio Tocharis favore, horum **612** paternam avitamque ditionem recūperare conabatur, obstante vehementer Amurio, cum quo longo et sibi ad extremum infelici collisus bello, denique victus, Heracleam Ponti cum uxore se contulit; unde confugiendum sibi ad Andronicum imperatorem statuens Constantinopolim venit. Ubi cognito diversari Nymphæi tum Augustum, conjuge in urbe relicta, iis se adjunxit quos ad ipsum ad se perducendum certior de illius adventu factus imperator ei obviam miserat. Ut is dehinc consilio repente capto Atramytio fugerit, utque inde res suas administraverit, dictum a me jamdudum est. Longo post tempore uxor, ipso postulante, concedente Augusto, ad eum reversa sua est, sed filia in obsidem relicta, hac de qua nunc sermo est, educata hinc in urbe multis annis, victu ipsi large ab imperatore suppeditato. Quem ipsum in modum et Constantinus Melec, Azatinis sultanis alter filius, et ipse relictus apud Romanos ac volens baptizatus, charitatem in res nostras educatione contraxisse visus est, ejus haud disparem quam conscia origo et affectus e stirpe inolitus natis civibus erga patriam, inspirat. Istam igitur in urbe servari Meleci Azatinis nati filiam Melec ipse quoque dictus Isaacius audiens, in præmium et auctoramentum navandæ quam pollicebatur imperatori operæ dari sibi ab eo conjugem petiit, proficiens talis connubii necessitudine se deinceps semper sic affixum Augusti obsequiis, quasi non in generum duntaxat, sed et in filium adoptatus ei foret, istiusque necessitudinis officium serviendo quam posset efficacissime Romanis

expleturum. Rogavit item præterea ut patrum hujus ipsius quam in sponsam optabat virginis, cum cujus modo meminimus Melecum, imperatoris sultanis dignitatem **613** promoveret. Verum Andronicus, de cætero perlibenter admittens propositiones Persæ, haud putavit opportunam eo rerum statu Melecum constituere sultanem. At puellam ipsam, magna ei dicta dote, una cum isto ipso suo patruo mari perducere curavit Pegas, ubi consilere ipsos voluit, et ea de quibus inter se ac Melecum Isaacium convenerat administrare; quod ut fieret facilius, ejusdem Pegarum urbis præfecturam Meleco attribuit. Sed et naviculæ quam plurimæ ibidem comparabantur, usui futuræ deportandis et Occidua continente Persia, ubi eis, prout spondebat se faciurum, persuasisset Isaacius retro in Asiam trajicere, quando Latino exercitu, cooperantibus auxiliis Persicis, circumsidente Rhædesi turrim (cujus loci potiundi magna Italos cupiditas incesserat, eum siu peropportunum ratos ad reliquam cum occupandam excurrendo, tum postquam usurpassent, continendam in potestate inde Thraciam), imperator missis eo itineribus duabus conabatur ex illo præsidio extrahere turbam per ætatem aut sexum bello inutilem et alimentorum assumptione damnosam, quo illius sollicito consortio liberi milites expeditius et efficacius possent tutelæ castris, cujus foret jactura Romanæ rei plurimum exitialis, attendere. Ad id exsequendum cum se adinovissent littori trierarchæ imperatorii, obviam forte habuere illic ad ostii defensionem oppositam Persicam cohortem, quæ sane fortiter exscendere tentantibus obstabat, quoad significato in aurem quibusdam ex illo corpore, ac per eos in alios vulgato, quid ad eos, quo dudum euperebant transferendos benevole ipsis pararet imperator, inflexi illi remiserunt de repugnandi pertinacia, ultroque, sed

ἱερεῖοι μετᾴγειν ἐκεῖθεν τὴν ἀχρηστον ἡλικίαν, ὡς διαμενοῦντων καὶ μόνων τῶν ἐνεργῶν κατὰ πόλεμον. Καὶ δὴ ἐπιστάσι τοῖς βασιλέως ἐμποδὼν ἐστησαν Πέρσαι κατὰ στόμα διακινδυνεύοντες· εἴτα μαθόντες τὴν περὶ αὐτοὺς τοῦ βασιλέως προμήθειαν καθυψήσαν τέως καὶ ἐκόντες φυγομαχοῦσιν ἐφκεισαν. Καταταχθέντες δ' ἐν τοσούτῳ οἱ τῶν τριτρίων πηλούς τῶν ἀχρηστων ἐκεῖθεν καταγρῦσι, καὶ οὕτω διαπορήσαντες εὐρωστοτέρους τοὺς περικλειστους κατέστησαν, ὥστε καὶ ἐξίνοντας ἐκ ποδὸς διώκειν τοὺς ἐπόνοντας. Οἱ καὶ δυσχεροῦσθαι ἐπὶ τούτοις ἐξέμελλον Σηλυβρίας καὶ ἐπὶ ταδε κατατρέχουσι, καὶ καὶ οὕτως διατίθουσι οἷς ἄρα καὶ ὁστροῦν συνέβαινε φρουροῖς ἐγκατακλείεσθαι.

γ. Τὰ περὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας τὰς συμ-
βάτα.

[P. 426] Τούτοις δὲ γενομένοις· ὁ πατριάρχων Ἀθανάσιος ἐπιδαψιλεύμενος οἷον τὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐξουσίας, δις μὲν καὶ τρις τῆς ἐβδομάδος τὰς ἡμέρας ἐποιεῖτο, βαρυτέρας δὲ τὰς προσταγὰς τοῖς κατὰ τι προσκόπτουσι διετίθει. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐς πλεονεξίας ἤκειν δοκῶν, στήλην μὲν ἐκείνην πατριαρχῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν, τὴν ἐπὶ δεξιᾷ

quasi fingere vi compellerentur, tamen retenta certum specie recedentes, locum nostris dedere feliciter exsequendi quæ destinaverant. Festinarunt quippe irremedium vectores eo brevi fugæ Persarum momento plerumque partem inbellis multitudinis e Rhælesti extractam turri ad sese recipere, quam avehentes residuas obsessos haud paulo confirmatioribus 614 ad diutius animosiusque resistendum reliquerunt. Cujus novæ alacritatis præsens tunc quoque edidere specimen acri statim eruptione in oppugnatores facta, non sine horum damno. Quibus adversis obsidentes irritati successibus, solatium suo dolori querere manibus late predatoriis spargendis, quæ cuncta usque Selybriam intraque ad viciniam urbis cruentis incursionibus vastarent, omnes male multando quos reperissent segiores in mature se condendo intra muros arcium ejus traciunt.

23. Quæ circa ordinem Ecclesiæ contigerunt.

Interim dum hæc gererentur, patriarcha urbis Athanasius, quasi ostentans religionis abundantiam, bis et ter in hebdomade preces celebrabat, graviore quoque solito multas pœnasque iis qui offenderent quomodolibet infligens. Quin et eximium se quoddam sublimioris pietatis specimen editurum ratus, tabulam illam pictam imaginibus Germanorum trium qui patriarchatum urbis diverso tempore gesserunt, ab eorum ultimo, ex Orestiadensi sede in Constantinopolitanam translatam, in monumentum positam ad dexteram ingrediuntibus per speciosas fores, austulit in ejus qui posuerat ignominiam, cui se ferelat eo nomina infensum quod is legatione obita paci Græcorum cum Latinis conciliandæ fuisset cooperatus. Effigiem insuper impo-

Α εἰσοῦσι τῶν ὡραίων πηλῶν ἱστῆμένην, διὰ τὴν ὕστερον τὴν ἐξ Ὀρεστιάδος μετατεθέντα, δεῖ τῇ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνην αὐτὸς ἐκείνος προσβέβησας συνήρῃσιν, κατασπᾶ, στήλην δὲ βασίλειον ἐκ χρυσοῦς βασιλεῖ Μιχαὴλ πατριαρχεῶν ἀνέστη τῶν πρὸς τῇ δύσει μέσον ἐρυθρῶν κινδύνων, κατὰ τὴν κλεισμένην [P. 429] τοῦ νέου ἐκείνου Κωνσταντίνου φανῆναι Ῥωμαίοις εἰς τὸ τοῦ πανευκλεοῦς Κωνσταντίνου σχῆμα μεταλλάξας ἱστῆ. Καὶ ἅπερ τῶν προτέρων τιμῆς ἡμερῶν τοῦ πατριαρχοῦντος κατὰ σχῆμα διατηρήθησαν, ὕστερον μεταγρόντων οἷον κατὰ τὴν ὀλιγοῦσαν μετελλάττοντο, ὥστερ ὁστροῦ μεταπρόσθεντος. Ἐκεῖνος δὲ καὶ θεῖα εἰς τὰ πάντα δικαιοῦματα μιγνύων, τοῖς πολλοῖς ἀνέδην ἐπέχρα, αὐτοπροσκοπίτης ἐγγὺς φαιώμενος, καὶ πᾶς πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγος ἐξ εὐλαβείας ἠπράττει, καὶ εἰρηκαὶ καὶ καταγνώσεις τοὺς κατὰ τι προσκόπτοντας διεδέχοντο. Τὰ δὲ τῆς κοινῆς Ἐκκλησίας εἰς ὀλίγον γε περιέστησαν, ἐξορισθέντος μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἀλλοτριουμένου δὲ καὶ τοῦ τῆς Θεοπόλεως διὰ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονήν, ἣν ποὺ δὴ καὶ καταβῆται τις ἡλπίζετο, τοῦ δ' Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν

ratoris Michaelis Palæologi, titulo et habitu indytil illius prisci Constantini, quam cum idem Germanus, dum esset patriarcha, filiorum subtextu aureorum exprimi curasset in velo figuræ desinentis in acumen, id postea velum publice appenderat in occidua magni templi parte inter duas illas sitas e porphyro columnas, inde quoque detraxit, suæ adversus utriusque memoriam, Michaelis videlicet ac Germani, obsequens iræ. Nam hujus quidem opus erat monumentum istud, in illius autem commendationem excogitatum et erectum fuerat a Germano, significare studentem Michaeli urbem recuperata reparataque, quam antiquis Constantinus condidisset, eidem præterea fortitudine ac pietate similem, actis simul et virtutibus promeritum ut recte in imperio vocari novus Constantinus posset, præsertim cum Constantini appellationem 615 præiatio quodam omnia jam olim adhuc puer et privatus accepisset. Atque has quidem imagines Athanasius toto tempore prioris sui patriarchatus, et transacto huc usque spatio secundi, stare in loco ac spectari passus erat: nunc autem quasi damnans in hoc sese vituperabilis tolerantia, quam emendare poenitentia par esset, velut fortuito interlapsu iugulæ, statim mutato consilio amovendas nunc abscondendasque decrevit. Idem autem divinas, ut loqui solebat, justificationes ad profanum suæ asperitatis censuræ in omne indiscriminatum genus et hominum et rerum odiosissimum exercitium allegans, in obvios æque cunctos sævus ac respectuum securus itinebat, offendendi occasiones prope stupore ac tanta impense opera quærentes visus et captare. Nec erat cuiquam ab eo tali modo vexatorum in recurren ad Augustum spes ulla posita. Nam hic venerationis sui patriarchæ con-

τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν φέρουσαν ἀναβάλλεται. Προσε-
ταιρισάμενος δὲ καὶ λαὸν στρατιωτικὸν, πέμπων καὶ
ζητῶν ἀσφαλείας πίστει πρὸς βασιλείῳς, ἀνετος
ἤλαστο. Ἐπει δὲ τῇ Χηλῇ ἐκτὸν ἐνεπίσταυς καὶ τὰ
πιστὰ τῆς ἀσφαλείας ἐκείθεν εἶχεν, ὥς φησι,
[P. 452] Χηλίται τινες κατὰ πόλιν εὐρεθέντες συν-
τάττονται βασιλεῖ ἢ μὴν κατασχεῖν ἐκ δόλου τὸν
φυγαδίαν καὶ παραδοῦναι τοῖς ἄρξουσιν. Ὁ καὶ γί-
νεται τὴν ταχίστην· ὥς γὰρ τῶν εὐνούχων ἐπὶ
τούτῳ ἐπέμπετο, αὐτὸς μὲν ὑπὸ τῶν καταστρωμά-
των τῆς νυκτὸς ἐκρύπτετο, ἐκείνοι δὲ ἅτε συζη-
τοῦντες εἰσελθόντες τὸ φρουρίον κοινούντες τὸν λόγον κρυφ-
τὸν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ μεσοῦσης ἡμέρας μετὰ
δείπνον ἐπιστάντες ἅμα, τῶν συντηρούντων διασπαρ-
μένων, περισχόντες δεσμοῦσι καὶ ἅμα παρὰ τὸν βα-
σιλέα φέρουσι δέσμιον. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ἐκείνους
μηδὲν ἀξιώσας εἰπεῖν, σύναμα τῇ Κοτανίτῃ τοῦτον
καθεῖργουσιν, ἐπεὶ ἔφθασεν ἐκεῖνος γράψας πρὸς τὸν
ἴδιον συμπένθερον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁμοίαν
ἀποστασίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῷ Κοτανίτῃ, εἰ μὴ
συμπέθοιτο, πρὸς ἀπειλούμενος. Καὶ ἔδοξε μὲν τότε

omnibus se sistere. Verum ille vix sperans purgare
se satis apud Augustum posse, iter sibi periculo-
sum moras necans primum differebat; deinde
postquam vulgus militum beneficiis et spebus ita
demeruisse visus est, ut in omni sibi fortuna fidem
fore non temere consideret, jam audacius respon-
sans misit ad imperatorem, qui nomine suo pe-
terent caveri prius ab eo, fidei pignoris idoneis,
nihil sibi damni ex hoc ad ipsum accessu proven-
turum; quo demittente, quasi jam solutus officio
parendi, liber securusque vagabatur. Quoniam
autem postea impetrato in arcem insularem Chelen
aditu exceptus illic est ea benevolentia civium, ut
se tutum loco tali de cætero putaret, forte tunc
Constantinopoli reperi Chelensium quidam non
dubitarunt imperatori promittere, fracti cogitationi-
bus et clientelis suis, sese dolo comprehensum
fugitivum his tradituros quos ipse ad eum retra-
hendum mitteret. Et præstiterunt quod receperant.
Cum his enim ad hoc ire quidam jussus e palatiis
ennuchis, ubi navis Chelen appulit, ipse quidem
sub tabulato delituit, Chelenses autem ingressi ad
suos intra munitionem, communicatoque clam ami-
cis et necessariis consilio, his probantibus et pro-
virili juvare promptis, sub meridiem facta manu
Cassiani diversorium petunt. Acquiescebat ille
post prandium, nihil minus quam quod parabatur
metuens; satellitesque ipsius ac custodes corporis
varie dispersi erant, prout res aut remissiones
quemque vocant suæ. Ergo conjurati Cassianum
facile correptum alligant, conjectumque in navem
reversi curriculo in urbem imperatori vinctum
tradunt. Porro Augustus nullo eum dignatus verbo
in eumdem ubi Cotanitzæ detinebatur compexit
carcerem, occasione sic agendi ex eo ducta, 620
quod Cassianus ad suum consocerum caniceo
præfectum antea scribens minatus fuisset se, nisi

ἡττωμένης ὁ κρατῶν τῶν στρατηγῶν τὸν κράτιστον,
ὁμοῦ· γε μέντοι φροντίζων οὐκ ἀνίστει οὐδ' ἐς βραχὺ
πῶς ἂν διοικῶν τὰ κατ' ἐαυτὸν οὕτω πονήρως
ἔχοντα.

καὶ. *Περὶ τῆς τῶν Ἰδηρίων συμμαχίας, καὶ δια-
αὐτῆς ἀπετύχοντος.*

Ἐνθεν τοι καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐφους Ἰδηρίας προ-
βείαν στεῖλασθαι κατὰ συμμαχίαν ἐκ πλείστου δι-
νοῦμενος, πέμπει τοὺς συγκαλέσοντας, ἐπεὶ κἀκεῖ-
νοι ἔτοιμοι ἀπαντᾶν ἦσαν ἀμισθὶ καὶ ἐπὶ μόναις
ἱπποῖς καὶ δαπάναις ταῖς ἀκούσαις προσσέμναι
τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. Ὅθεν καὶ μετ' οὐ πολὺ
Χατζίχης τις τῶν τῆς Ἰδηρίας μεγιστάνων προσ-
θῶν βασιλεῖ ἐφ' ᾧπερ καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους κα-
ταστήσεται κοινοπραγίαν, ἐπεὶ περ οὐ συνέβαινον
σφίσιν αἱ συμφωνίαι, ἀπρακτος ὑποστρέφει. Τὸ δὲ
πρὸς τὸν [P. 453] Χαρμπαντῶν κτῆδος καὶ λίαν ἐγ-
τοιμάζετο. Καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη κακούμενα
πυνθανόμενος, τὴν οἰκίαν αὐταδέλφην Μαρίαν, τὴν
καὶ δέσποιναν τῶν Μονγουλίων θρυλλουμένην, σύν-
αμα λαφ' τῷ ἀρχοῦντι πέμπει πρὸς Νικαίαν. Ἀπὸ τῆς

mitius ab imperatore tractaretur et suæ haberetur
dignitatis ratio, haud minus periculosa et noxia
rei Romanæ, quam olim Cotanitzæ, defectione re-
bellaturum. Existimabatur Cassianus Romanorum
tunc ducum omnium scientissimus rei bellicæ;
unde pro cætera infelicitate sua imperatori conglit-
talis viri usuram tali tempore perdere. Ille tamen
non remittens sollicitudinem satagebat, ne ad mo-
mentum quidem cessans, in ordinandis, qua com-
modius posset, rebus suis ita omni ex parte turba-
tis ac plene deploratis.

25. *De societate cum Iberis ab imperatore tentata,
et quomodo ea exciderit.*

Unde et cum dudum agitasset animo de mit-
tenda legatione ad Iberos Orientales, qua eos ad
belli societatem secum inenudam invitaret, expe-
riendum nunc denique putavit, destinatis illic qui
auxiliares inde copias evocarent. Audiverat enim
paratos eos ad Romanis militandum sine stipendio,
molto equi solum ipsis et alimenta, quantum sat
esset, præberentur. Tamen eum paulo post Cha-
tizes quidam, unus ex Iberorum primoribus, ea
ipsa de re tractatum venisset ad Augustum, quod
de conditionibus fœderis convenire inter ipsos ne-
quivisset, re infecta rediit ad suos. Promiori spe
successus affinitatis cum Charmpantane contra-
hendæ negotiatio procedebat, adeoque strenue
incumbebatur in apparatus destinati munib.
proximum. Urgebant enim ad maturandum nuntii
ad imperatorem appellentes crebri, regiones circa
Nicæam bello infestari Persico ferentes. Igitur
sororem propriam Mariam, quæ titulo dominæ Mu-
guliorum passim honorabatur, cum idoneo comitatu
deduci Nicæam curat, mandaus ipsi ut illic consi-
dens ex proximo suum cum Charmpantane conju-
gium promoveret, nec prius quam re perfecta
desisteret, tumque daret 621 quam posset ope-

γαίαι δὲ καὶ αὐτὴν καθημένην τῆδε κἀθίστανειν τὸ Ἀ πρὸς τὸν Χαρμπαντιᾶν κῆδος καὶ τὰ τῶν Περσῶν δουλαγωγεῖν ὡς οἶδν τε πράγματα.

κς. Πῶς οἱ ἐχθροὶ εἶνα τῶν ἀνὰ τὸν Γάνον φρουρίων παρεστήσαντο.

Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν δύσιν Τοῦρκοι τὸ παρά- παν ἡμέλουν, ἀλλὰ τὸν τοῦ Γάνου κυριεύσαντες τόπον καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἥλίου περικαθίζουσι φρούριον, καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς οὐλαμοὺς διχα τεμόντες ἐκατ' τοὺς ἐντὸς ἐκάκουν; ἔως οὐ συντακέντες ἐκείνοι τῇ πληυμέρῳ λειψυδρίᾳ, ὡς καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων λείπειν καὶ θύοντες ζῶα ἀπορρόφῃν τοῦ αἵματος ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, πολλοὺς δὲ καὶ ἀποθάνειν, ἔγνω- σαν ἑαυτοὺς προδιδόναι καὶ φρούριον. Πλὴν οὐκ ἐθάρρουν τοῖς Πέρσαις διὰ τὴν ἀλλοτριώσιν τοῦ σε- δάσματος, καὶ πέμψαντες Ῥομοφόρτον ἐπεκαλοῦντο. B Καὶ ὃς παρῆν, καὶ βίᾳ μὲν, μόλις δ' ὁμῶς οἱ περὶ αὐτὸν τὸ Περσικὸν ἐξέλεσαντες, τὰ πολλὰ δικαιολο- γώμενον πρὸς αὐτοὺς, καθ' ὁμολογίας προσχωροῦν- τας μετὰ τῶν θείων Εὐαγγελίων δέχονται, καὶ δσον τὸ ἀφ' αὐτῶν φιλάνθρωπον τὴν διαγωγὴν παρέχουσι. Τοῦτο ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ῥαιδεστοῦ.

Ἐπὶ πολὺ γὰρ διετέλουν τῷ φρουρίῳ ποιοῦμενοι προσβολάς, ἀλλ' οὐκ ἤνυστον. Τέλος καὶ μηχανήματα ἐπιστήσαντες πετροβόλον νυκτὸς τὰ πολλὰ κατηκό- νιζον τὰς βολάς, ὡς ἐπιρρίφῃναι πέτρας περὶ που τὰς ἐκατὸν καὶ πολυταλάντους· πεντηκονταμναίαι γὰρ τὰ πολλὰ ἐπιπτον, εἰ καὶ διὰ τὸ ὀλίγιστον τοῦ φρουρίου αἱ πλείεσται ἡστόχουν καὶ ἔξω ἐπέβρητον τὰ πεμπόμενα. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἀζημίωτοι ἔμενον, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τριαποστούς οἱ ἐντὸς [P. 434] ὄντες εὐθαρσῶς ἐξελαύνοντες σφίσι ἐπέρχοντο καὶ τὰ πολλὰ ἐζημίουν, ἔως οὐ κατισχυθέντες καὶ οὗτοι προσχωρεῖν καθ' ὁμολογίαν ἰκέτευσον. Ἄλλ' οὐκ ἐπει- θον· ἐπώμοτος γὰρ ἦν Ῥομοφόρτος, ἐπεὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, ἧ μὴν καὶ θέλοντας προσχωρεῖν μὴ δέχεσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦ πύργου σαθρωθέντος, ταῖς συνεχέσι τῶν λίθων βολαῖς αὐτοῦ μηχανήματος. Τὸ γὰρ τοῦ ἁγίου Ἥλίου φρούριον χειρωσάμενος φιλανθρώπως προσηνέχματο τοῖς οἰκήτορσι, καὶ φρουροὺς ἐμβολῶν ἐκείνοις πρὸς Ῥαιδεστον γίνεσθαι, ἐξελεῖν διανοοῦμενος καὶ ἀνοικτὴ φονεύειν. Οἱ δὲ προσελιπάρουν θερμότερον, καὶ ἑαυτοὺς παρεδίδωσαν καθ' ὁμολογίας τοῦ σωθῆναι, ἐκ χειρὸς ἡδὴ τῆς μά-

ram exarmandæ Persarum in Romanos iræ, ipse- que viri auctoritate revocandis ab Inmerio ve- rando.

26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum sitis subegerint.

Qui vero in in Occidua continente bellum in nos gerebant Turci, haud segnes seriabantur, sed Gani C iugo superato arcem cui a sancto Elia nomen est obsidebant, divisisque bifariam copiis obsessos utrinque adeo premebant, ut illi tandem longa siti evecti (nam aquæ penuria cogebantur ardori fau- cium levando arborum folia lingere, et occisis ani- malibus ligurire sanguinem; nec alio per dies plu- rimos potu victitarent, unde et multos mori con- tigit) decreverint se ipsos et arcem dedere. Sed Persis ob diversitatem religionis se credere veriti, destinato ad Romofortum Christianum Latinum quodam e suis, ostenderunt, si suas admove- re proprias copias vellet, se suæ ipsius potestati per- missuros. Accessit Romofortus, et hujus exercitus, quanquam haud facile, tandem tamen Persicum vi expulsi, multa expositulantem et frementem quod parata sibi præda per socios vocatos extorqueretur e manibus. Tum Romoforto pacti certas condi- tiones, utrinque manu sacris Evangeliiis imposita juratas, obsessi deditionem fecerunt. Nec fides tum in Latinis desiderata est, humane siquidem, quod promiserant, tractarunt, et quo transferri popo- scerant, tuto perduxerunt. Hoc illectus successu Romofortus turrim etiam Rhædesti subicere sibi voluit. Et hinc ergo munitioni copiis admotis longo institit tempore, crebris oppugnavit assultibus, at semper irritis. Tandem elata contra super altum aggerem balista petras in muros per eam jacula- bantur diu nocturne, sed nocte frequentius, adeo ut noctis unius spatio centum circiter numerati ja-

ctus sint saxorum prodigiosa 622 gravitatis, quippe quæ quinquaginta minarum singula fere pondus æquant. Sed turris exiguitas interdum per tenebras fallebat collineantium aciem; unde ab utroque latere multa intactio castris corpore cadebant. Nec indemnitis Latinis obsidio erat: nam præsidarii turris trecentis plures audacter inter- dum in eos erumpebant maleque multabant, quoad denique debilitati diffisque viribus et hi sunt com- pulsus descendere ad pacta, orareque Romofortum ut certis conditionibus abire se sineret incolumes. Id ille ferociter renuit: indignans enim quod ea obsidione multos suorum amisisset, juraverat se obsessos, quantumvis vellent rogare, nunquam ad compositionem admissurum. In qua eum ma- xime sententia firmabat, quod latera videbat ob- sessæ turris multis jam locis hiantia ob labes quas petra muris per balistam impactæ intulerant; unde brevi se vi potiturum castro sperabat. Quo- niam autem pactione constrictus coactus fuerat cum præsidariis arctis Sancti Helix nuper captæ humaniter præter genium se gerere, prosecutus etiam præsidio abeuntes, quo secure ad destinatum deducerentur, in Rhædestiniam, quos oppugnatum inde statim venerat, constituere volebat exemplum illustre sui adversus Romanos odii, cunctis iis im- misericorditer necandis. Adversus hoc obsessi jam redacti ad extrema infimis precibus certabant, vi- tam saltem ac miserum spiritum indulgeri sibi, portas statim, si hoc promitteretur, aperturis, suppliciter orantes. Diu surdis ad hæc irati victo- ris auribus, periclitabantur Rhædestini repulsæ ip- sis exitiali subiacere, nisi quidam quem secum habebant episcopus, et cum hoc alii pro eis apud Barbarum deprecatores intervenissent. Hi pro ec- clesiasticæ lenitatis officio monebant haud Deo

χης οὔσης καὶ τοῦ κινδύνου ἐπηρητημένου. Κὰν ἐκιν-
δύνουν, ἦν μὴ τις τῶν ἐπισκόπων συμπάρων σφίσι
καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τὸν βάρβαρον ἱκετεύουσι μὴ ἀν-
τόσον ἐργάσασθαι φόνον. Ἄμα δὲ γε καὶ συμβου-
λεύουσιν, ὡς ἐλέγετο, τοὺς τοῦ βαρδάρου θυμοὺς
κολακεύοντες, ὡς εὐθίκτως καὶ ἄλλοι προδοῖεν ἂν
ἴσως ταῖς φιλανθρώποις ἐκ φήμης μετεωρισθέντες
ἐλπίσι. Ταῦτα λέγοντες τῇ δεινότητι τῶν λόγων μόλις
τὸν βάρβαρον κατεργάζονται. Καὶ τὰ μὲν χρήματα
ἀφαιρεῖται, γυμνά δὲ τῶν ἐνόντων τὰ σώματα κα-
ταλείπει, ὥστ' εἰ μὲν μένιν θέλοιν, κηδεμονίας
τινὸς ἀξιοῦσθαι, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὡς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς
ἀπαλλάττεσθαι. Προῆγε δὲ τὰς δυνάμεις, ἀπὸ ρυτῆ-
ρος ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ φρούρια. Φήμη δ'
ἔκετο συμπεριάγειν καὶ τὸν ἐπίσκοπον (Πανίου δ'
οὗτος ἦν) καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτὸν ἐφιστάμενον συν-
εργεῖν τοῖς ἔχθροῖς, ἐφ' ᾧ προδοῖεν αἱ πόλεις. Καὶ
διὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνος
ἠυθύνετο, καὶ ἡ δίκη πατριάρχου γράμμασιν ἐδη-
λοῦτο τῷ καταδικασθέντι. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν
φήμην καὶ τὰ τῆς ποινίμου δίκης ὑπεραγγήσας,
καιροῦ δραξάμενος φεύγει, καὶ τὴν ταχίστην τῷ βα-
σιλεὶ παραγίνεται.

Α κζ'. *Πρεσβεία Γεννουϊτῶν ἡμα καὶ βασιλέως πρὸς Ἀμογαβάρους.*

[P. 435] Βασιλεὺς δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐλπίσι
μετέωρος ὢν τὴν ψυχὴν, ὅμως καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ
πολλὰ ἐταχύνετο ὑποσπόνδους ἐκ τιμημάτων προσάγε-
σθαι τοὺς ἀλάστορας. Γεννοῦται μὲν οὖν οἱ κατὰ
πόλιν ἄρτι πρῶτως παρὰ τοῦ σφῶν συνεδρίου ἀββᾶν
δεξάμενοι (δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὴν ἡγούμενον, ἔχει δ'
οὗτος τὴν τοῦ δήμου πρεσβειαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίους
ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου πάλοι) Ἀμογαβάρους ἡβείον
διαλλάττεσθαι· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἄλλως τὴν κάτω δια-
πλωτῆσθαι κατὰ τὰς αὐτῶν πραγματείας θάλασσαν.
Ταύτῃ τοι καὶ τὰ τῆς πρεσβείας ὁ ἀββᾶς ἀνέδεχεν.
Καὶ βασιλεὶ γνωσθέν, ἐπεὶ στρατὸν βάρος ἔχοντα οὐκ
εἶχε πέμπειν, ἀλλὰ τινα τῶν φιλικῶν ταγμάτων περὶ
τὸν μέγαν ἑταιρειάρχην ἦσαν τὸν Δούκαν, οὗ ἦγεν
ὡν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ πρότερον, ἦν πῇ ποτε κρυφθῆναι
κὼν ἐξ ἐνέδρας προσβάλλοιεν (οὐ γὰρ ἦν φανερώς
ἀντιτάττεσθαι), διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀποδέχεσθαι Γεν-
νουϊτας πρὸς ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην συν-
θεσθαι θέλοντας. Ἐνθεν καὶ πρῶτον μὲν πέμψας
ἀναστellaν ἐπείρατο τὸ βούλημα, ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν,
εἶναι μὲν καὶ πάλιν οὐδὲν ἤττον σφᾶς φίλους καὶ

probatum iri Christianorum per Christianos cæ-
dem fieri tantam. Adjungebant interesse sua ipsius,
mansuetudinis apud arcem Heliz partam famiam
hic quoque tueri. Ubi enim non uno jam experi-
mento compertum **623** increbuisse lenem et exo-
rabilem Romofortum esse, aliæ tractus istius arces
facile adducerentur ad ei se dedendas. Ne igitur
successus, gloriæ sibi magnæ ac quæstui futuros,
intempestivo gratuitæ immanitatis opprobrio cor-
rumperet, tanquam ei benevole consulentes, dum
blande obsecrarent, vix tandem eloquentia et gra-
tia exarmarunt ferociam viri, persuadendo ipsi
ut spoliatis omni pecunia et suppellectili delictiis
viva solum et libera corpora relinqueret. Impetra-
tum insuper et illud, ut si qui Rhædestinorum
manere in loco sub victoris potestate ultro elige-
rent, illie ut subditi cura dignarentur aliqua, sin
aliud mullent, statim quocunque liberet migrare
sinerentur. Inde Romofortus pronas ad fortunæ
obvium favorem habenas laxans, circumferebat
exercitum per arces reliquas finium illorum, subi-
gendis iis imminens, in quo tentando non inefficaci
nti opera ferebatur episcopi cujusdam, quem cir-
cumducebat. Paniensis hic erat, de quo fama per-
lata in urbem est cooperari eum victoriis Latino-
rum, suadendo Romanis ejus tractus ne sese et
quas custodirent arces aut urbes dubitarent iis
tradere. In quo culpam admittere merito visus est
ecclesiastica animadversione dignam. Reus igitur
citatur litteris ad eum missis patriarchæ, cum de-
nuntiatione, nisi vadimonium sisteret et satisfacere-
ret, pœnæ canonice, debita hostium fautoribus,
incurrendæ. Hoc ille perculsus nuntio, dolens ob
infamiam contractam et supplicii gravitatem inten-

tati metuens, occasione arrepta fugit e castris Ro-
moforti, et festinanter imperatorem adiit.

27. *Legatio Genuensium simul et imperatoris ad Amogabaros.*

Hoc statu rerum imperator, etsi exspectatione
peregrinæ, quam accersere satagebat, militiæ sus-
pensum habebat animum, tamen ex se quoque,
si qua posset comminisci, malorum remedia exqui-
rens, non abhorrebat a tentanda de novo reconci-
liatione ferocium illorum et immanium Amogaba-
rorum, certus non parcere impensis etiam magnis,
si largitionibus pecuniæ ad pacis illi consilia in-
ducti se sinerent. Tales mente cogitationes Augusto
versante, forte accidit venire tunc primum ad Ge-
nuenses **624** Constantinopoli degentes destina-
tum iis regendis ab ipsorum metropolis senatu
magistratum supremum, quem dicunt Abbam, voce
præfectum aut præpositum sonante. Hic prædiles
auctoritate in populum est ejus simili quam olim
apud Romanos prætor populi habebat. Hujus oc-
casione adventus, consultantes de rebus suis Gala-
tini Genuenses uno assensu convenerunt necessa-
rio sibi faciendum cum Amogabaris pacem: aliter
enim quam iis per ea loca prævalentibus in com-
positionem secum adductis, liberis ipsis ac secu-
ras non fore navigationes Euxinum versus ad em-
poria illarum partium, e quorum commerciis spes
ac rationes mercaturæ, cui potissimum vacabant,
magna ex parte penderent. Eo consensu et rei ve-
risimilitudine ipsius Abbas motus legationem ei paci
tractandæ per se obeundam ad Amogabaros susce-
pit. Inducatum id consilium imperatori est tum
maxime, ut dictum est, intento excogitandis mo-
dis resistendi Amogabaris. Exercitum enim justum

βασίλει καὶ Ῥωμαίοις, ἐφ' οἷς καὶ ὄρκου· ἀπαιτού- A
μενοι τοὺς παλαμναιοτάτους ἐδίδοσαν, ἥ μὴν καὶ
αὐτοὶ ὑπὲρ Ῥωμαίων καὶ ὄρκου·
ἐτίβαν βουλὴν ὁ κρατὼν προσανατίθει τῷ ἡγουμένῳ
καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πρεσβεῖαν πρὸς Ἀμογαβάρους,
ἐξ' ᾧ ἐθέλοιεν χρημάτων μεγάλων καὶ τιμῆς τῆς
προσηκούσης καὶ κυδερνήσεως, ὡς καὶ ἀναδοχῆς
ἀξιούσθαι τοὺς βασιλεῖς δουλεύειν θέλοντας, διαλύε-
σθαι. Καὶ ταῦτα προσαναθεὶς τῷ ἀδδβ' ἐκπέμπει·
καὶ τῇ μετὰξὺ διημερεῦσαι ἀνακυχὴν ἦν, εἰ καὶ ἄλλο
τι ἐπικυαγώγει πρὸς πόλιν, καὶ ὁστμέραι λαὸς καὶ
ζῶα ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἐπιληθύνετο, ὡς καὶ τὰ περιττά
τῶν ζώων σφαγῇ καὶ μακέλλῳ δίδοσθαι. Ἀλλ' ὁ μὲν
ἀδδβ' ἐπιστάς, καὶ ἐφ' ἡμέραις [P. 436] τὰ τῆς
πρεσβεῖας μεταχειρίζων, οὐδὲν ἦνυσε πλέον, οὔτε
ἄπρακτος ὑποστρέφει, πολλὰ τε καὶ ἀτάσθαλα καὶ B
γε μὴ οἷά τ' ἂν γινέσθαι ἀπαιτοῦντος τοῦ Ῥομοφόρ-
του. Ἐδοῦλετο γάρ καὶ τόπους καὶ σώματα καὶ
γροῦρια ἀπεμπολεῖν πρὸς βασιλέα μεγάλων χρημά-
των, καὶ γε προσαπῆται καὶ τὰς μισθοφορίας. Εἰ δ'

οὖν, ἄλλας χῶρας σπεύδει λαβόντα κατέχειν, καὶ
ἄλλον ἐπιβάλλεσθαι ὃν ἂν δύναίτο τρόπον ἀντιπάλων,
καὶ ἐς τέλος διαμάχεσθαι διεικτεῖναι. Ταῦτα καὶ ὁ
κατὰ τὸ Μάδυτον Φαρέντα Τζιμῆς πέμπων ἀπέλεγεν·
εἰ γάρ ἡμερώτερον οὔτος παρὰ τὴν Ῥομοφόρτον τοῖς
Ῥωμαίων πράγμασιν. Ἐκείνο· ἅμα τοῦρκοις καὶ
τοῖς ἰβίοις, ἐτι δὴ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀποστατήσα-
σιν ἐξ ἀνατολῆς, οἷδὴ καὶ κουρᾷ τριχῶν καὶ γενείου
Ἀμογαβάρδι· ἐξοικεῖσθαι, οὐκ ἔστι καλῶς τὰς ἀπο-
κρίσεις τοῦ ἀδδβ' δόντος, διατάξας τὴν στρατείαν
κρότῳ χειρῶν μέχρι καὶ τῆς πόλεως ἤλκυσε. Καὶ ἦν
ἐντεῦθεν βλέπειν σκευαγωγοῦντας τοὺς ἔξω καὶ αὐ-
τοὺς δὴ τοὺς ἐν Περσίᾳ κατὰ κλημένους, ὡς νύκτα
καὶ ἡμέραν ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας συνθλιδομέ-
νους δυσχερῶς διεκπαίειν αὐτοὺς καὶ ζῶα παντοία,
καὶ πολλοὺς ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως κείσθαι ῥύμας
ἀφεμένους τῶν ἐργων. Τότε ὁ μὲν πατριαρχεῶν
δσημέραι τὰς λιτανείας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπεδαψι-
λεύετο, βασιλεὺς δ' ἐπαμνηχανῶν τοῖς φημιζομένοις,
ὅτι καὶ οὐκ ὀλίγος ἐπέπρακτο φόνος, οἷς ὑστερεῖν

quem iis opponeret, nec habebat ad manum nec
unde cogeret suppeditabat. Tantum quidam levis ar-
maturæ ordines supererant; quos magnus hetæiar-
cha Ducas exercitus totius, antequam dissiparetur,
dux, reliquas adhuc habebat, ad usum furtivarum
duntaxat excursiuncularum: haud enim palam os-
tentare ex adverso frontem tam multis tam pau-
ros belli ratio aut communis prudentia sinebat.
Hæc cuncta secum imperator reputans primum
explendum putavit, eequid revocare. Genuenses
a consilio pacis Amogabaricæ posset. Misit ergo
qui eam dissuaderent; quibus cum esset responsum
a Genuensibus necessariis se causis ad eum ten-
endam conventionem trahi, nec fraudi eam Roma-
nis aut imperatori fore, quibus amici et fidi esse ut
antea non desisterent, postquam indemnem in loca
ipsis opportuna transitum ab hostibus Roma-
norum pepigissent, prout suorum rationes merci-
moniorum flagitabant. Post quæ rogati ut saltem
jurisjurandi fide interposita caverent se non ad-
iutores adversus rem Romanam Amogabarios,
aut quidquam hoc toto in negotio acturos abhor-
rens ab obsequio imperatori a se debito et ad
extremum uti hæcenus exhibendo, illi haud cun-
ctanter 625 sibi suisque capitibus horrenda sunt
imprecati, si secus facerent. Tum demum impera-
tor procinctum jam ad iter versus Amogabarios
Genuensem Abbam suum quoque ad eosdem lega-
tum instituit, dans in mandatis ut eorum primori-
bus a se offerret pecunias plurimas, honores et
præfekturas illustres, affinitates quin etiam, et quid-
quid a se optare maximum possent, si suorum eos
qui vellent imperatori militare, ut prius, constitutæ
pactione mercedis id libere sinerent facere. His
Abbæ commendatis eum dimittit. Interimque sibi
quodam expectatione successus ex eo tractatu pros-
peri blandiens in quibusdam quasi curarum induciis
paulisper acquievit, non tamen placide, obstrepente

utique continuo et magis semper magisque incre-
besciente tumultu concursantium trepide in urbem,
Amogabarici belli terrore, rusticorum, greges ar-
menta que præ se agentium sua. Unde animalibus et
plebe inopi cunctæ jam urbis viæ refertæ visebantur.
Minuendusque necessario esset pecoris extra pascua
macrescentis numerus, ingenti bestiarum esui hu-
mano aptarum multitudine in macellis quotidie ma-
ctanda. At Abbas multis diebus apud Amogabarios
commissa tractando moratus, quod res quidem at-
tineret Genuensium suorum, non sine operæ pretio
rediit, de pace autem cum Romanis nihil prorsus
impetravit, multa improba et facultatem modumque
omnem excedentia flagitante Romofortio. Petebat
enim ut ex se ac suis, prorsusque locis emigrarent
quæ tenerent, numerata pecunia imperator oppida,
urbes, arces singulas, præterea que quotquot Romani
generis captivos in custodiis servarent, redimeret.
Jubebat item reddi ad exactum militibus stipendia
cuncta retro debita. Ni hæc fierent, denunciabat se,
præter quas jam occupassent urbes et arces, reliqua
pariter loca subacturos, neque ullum hostilitatis in
Romanos exercendæ omissuros genus, atque in istis
proposito et conatu bellandi ac præliandi perseve-
raturus ad extremum irrevocabiliter. Similia re-
spondit Madyto, ubi erat, alius dux Latinorum 626
Pharenda Tzimes, excusans per missum privatum ad
imperatorem se, si militum quam Romofortius agere
cum Romanis vellet, præterquam in sese potentio-
rem concitaret, etiam nihil in summa profecturum,
quoniam quæ Romofortio propriæ parebant copiæ,
triplici genere constantes, Turcorum Amogabarorum
et transfugarum in ejus castra ex Orientali conti-
nente Romanorum, qui tonsura capillorum et rasura
barbæ sese Amogabaris similes fecerant, ut ex ea
esse gente viderentur, istæ, inquam, adeo nume-
rosæ ac fortes copiæ, abunde, se quantumlibet ces-
sante, suffecturæ forent ad bellum atrox in impera-

συνέβαινε τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως ἄπτεσθαι (αἱ γὰρ δυνάμεις ἐπιλειοπάσιν), ἥ θεῶ τὴν δίκην ἀνατιθέναι καὶ παρ' ἐκείνου ζητεῖν τὴν τοῦ ἐκκεχυμένου ἀδίκως ἐκδίκησιν αἵματος ὅμως δὲ καὶ τὰ δυνατὰ οἱ πρὸς τὸ παρεστῶς οὐκ ἡμέλει ποιεῖν. Τῷ γὰρ Δούκῃ καὶ μεγάλῃ ἑταιρειάρχῃ ἐξ ἀξιώματος συχνότερον πέμπων ἐπέσκηπτε κατ' ἴχνος ἡρέμα τοῖς ἀλάστορσιν ἔπεςθαι, ἐπεὶ οὐ δυνατὰ ἦν κατὰ πρόσωπον παντὶ τῷ συστήματι ἀντιτάττεσθαι. Ὅθεν καὶ οὗτος μὲν ἐμπίπτων πολλάκις ἐξ ἀφανοῦς τὸ οὐραγοῦν ἐξημίου, ἐκ δὲ Τζουρουλοῦ οἱ ἐντὸς ἀναθαρσῆσαντες ἀνδρικώτερον προσβάλλουσι. Ραιδεστῷ καὶ κακῶς τοὺς ἐκεῖ ὄρωσι, πρὸς τῷ καὶ λείαν ἱκανὴν περιθαλάσθαι. Ὁ δὲ καὶ γεγονὸς ὅλην, ὥς ἔδειξε, τοῖς ἐχθροῖς, οἱ δὲ πρὸς τὸ τυχὸν λαβόντες ὀπισθόπουν τὴν πορείαν πεποίητο. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ οὐδ' οἱ καθ' ἑω τῆς περαιας Τούρκοι καλῶς ἀπηλλάττοντο, ἀλλὰ πολλάκις προσέβαλλον καὶ πολλοὺς κακῶς ἐποιοῦν εἰς τρυγητὸν ἐξιώντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ Ἰερῷ

ἀναγκαζομένους, [P. 437] ἐπεὶ ποτε καὶ ἐντὸς ἱκεῖνοι λαβόντες ἐγένοντο, εἰ καὶ αὖθις φοβηθέντες ἐξήσαν, οὐχ ἱκανοὶ τὸ πληθὸς ὄντες κατέχαινε τὸ φρούριον, καταβολαῖς τεταγμένων τελῶν τὰς σπονδὰς ὠνεῖσθαι. Τοῖς δὲ καὶ κατὰ τὴν Μηλέαν τραχυνομένοις καὶ πολλοῖς ἐν αὐτῷ συστάει τὸ ἐκεῖ μάχῃ ἐμπίπτει καὶ ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνεται, ὡς τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡμέρας φήμας ἀγαθὰς τὸν κρατοῦντα καὶ ἀμφοτέρωθεν δέξασθαι. Ἐδοξε δὲ ταῦτα τῶν συχνῶν ἐκείνων λιτανειῶν τοῦ πατριαρχούντος κάρπωμα, καὶ ἦν ἐντεῦθεν τοῖς γεωργούσιν ἐξίεναι κατὰ σπορὰν τῶν καρπίμων, εἰ καὶ αὖθις ἐνθεν μὲν ἡ τῶν ἐχθρῶν προσδοκία καὶ ὁ ἐκεῖθεν φόβος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ κεκωλύσθαι σπείρειν, οὕτω τῆς περὶ τὸν βασιλέα δοκιμασάσης βουλῆς ὡς μὴ τοῖς ἐχθροῖς ἐς νέεωτα σπείρειν, ἀριστοτέρας τὰς ὁρμὰς σφῶν ἐποίει, καὶ οὐκ ἀπαθάρβρουν τοῦμπανὰς τὴν ἐξέλευσιν. Διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ ἀρότου ἡπράκτου, καὶ λιμὸς ὁ βαρύτερος ἡκεῖσε τοῖς ἡμετέροις, κιν

torem continendum. Vixdum ea tristia responsa redux Abbas Augusto reddiderat, cum duces Amogabarorum ordinato exercitu iter recta Constantinopolim pronuntiarent, processeruntque statim, instructam promoventes aciem solito lituorum et cornuum cantu. Fama ejus expeditionis momento sparsa, videre passim erat quotquot debebant extra urbem festinatione maxima vasa colligere, cumque suis quosque sarcinis trudere se in portas urbis agere urbem consternatorum in fugam capientis. Unde et trajecto multi freto, alique neque in adversa se tutos continente rati, aditum tentabant intra muros Perææ, sua quoque præ se agentes animalia, ac dense simul cum iis confertim penetrabant. Strataque cernebantur viæ passim urbis ac plateæ otiosa jacentium multitudine rusticorum, intermissis agri operibus male illic seriantium. His malis patriarcha non aliud quam consuetum ipsi remedium adhibebat suarum litaniarum, iis tunc instantius quotidie intra urbem frequentandis, Imperator autem exanimatus diris nuntiis (nam cædes obiter feræ crebræque ab Amogabaris facitæ memorabantur, una his consolatiuncula admista, quod iis ne pervenirent Constantinopolim, quo iter intenderant, aliquid obstitit): his, inquam attonitus imperator indicibus aliis super alia ingruentibus (alii enim, destitutus copiis, unum quod erat reliquum tenebat, ut Deo ultionem earum injuriarum reservaret, peteretque ab eo quam solus posset sumere vindictam effusi inique 627 sanguinis. Non negligebat tamen administrare ex usu præsentis, quod poterat. Ducam enim, magnum heteriarcham titulo dignitatis vocitatum, crebris admonuit nuntiis ut a tergo ex occulto et protecte vestigiis exercitus Amogabarici versus urbem tendentis insisteret; et quoniam ad ei se ex adverso opponendum vires idoneas non haberet, imminendo a dorso, quadam illis respiciendi cura, moram saltem aliquam ac sollicitudinem injiceret. His ille mandatis obtempe-

rans improviso identidem carpebat postremum agmen ex tuto irruens; qua ratione sæpe illi contigit non modica inferre Amogabaris damna. Sub hoc tempus qui intra Tzurulum erant, ex recessu exercitus Amogabarici sumpta fiducia, forti erumpentes manu Rhædestum nuper ab hoste occupatum adiungunt, et castro politici repertos illic male multarunt, haud parvæ præterea compotes prædæ, quam hostes ex rapto congesserant. Id nuntiatum exercitui versus urbem, ut dictum est, cuncti novi ejus ducibus consilii occasionem dedit: retro cedendum enim putaverunt, differendamque in tempus aliud oppugnationem urbis. Interim nec qui continentem Orientalem dudum infestabant Turci vim crudelem remittebant, sed multis nunc cum maxime assultibus tentabant arces, multosque cædebant ad vindictam necessario ex urbibus prodeuntes. Itaque qui castrum dictum Hierum nostri tenebant, coacti sunt pacem facere cum barbaris tributis pendendi pactione. Quippe Turci clam æquale in eam arcem penetraverant, non tamen idoneo numero ad eam occupandam; unde territi retulerunt pedem. Verum hoc eventu Hierenses admoniti et de voluntate hostium ipsos invadendi et de sua impari eis repellendis, ubi majori multitudine redissent, potentia, optimum factu putarunt cladem certam conventionem qualicumque prævertere, securitate vivendi nummorum impendio redimenda. Meleam quoque arcem qui tenebant nostri, vicina Barbarorum asperè premebantur, plurimis eorum in proximo stationes habentibus: sed quod illic erat robur militiæ Romanæ, 628 in eas Persicas irruentes copias de iis victoriam retulerunt. Cujus utriusque successus, et Hieripactione redempti et Meleæ vi liberatæ, lætos ambos uno die nuntios imperator accipiens, fructum hunc tandem apparere incipientem esse credidit crebrarum illarum patriarchæ litaniarum. Inter hæc vero appetente sementis tempore cultores agrorum hinc quidem exire urbe gestiebant ad necessarium

τοῖς ἐχθροῖς βαρεῖας χεῖρας ἐφείναι τούτων προσεδό-
κτο, μὴ δὲ τούτοις σπεύρουσι. Πλὴν Ὑσφεντισθλα-
βος μὲν τῆς εἰρήνης ἐδίψα, καὶ κῆδος πρὸς βασιλέα
συντιθέναι ἤθελεν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν πατριαρχεύ-
σαντα Ἰωάννην (ἐκεῖ γὰρ καὶ αἰνὸς συνάλω Σωζο-
πολίταις) μεσσίτην πρὸς βασιλέα περὶ τῶν ζητουμέ-
νων προβάλετο. Βασιλεὺς δὲ ὑπεριθέμενος ὁμῶς
τῆς ἀνάγκης ἡττάτο, καὶ πέμπων τὴν εἰρήνην ποιεῖν
κατὰ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν ἐδοκίμαζεν. Ἐκεῖνος γὰρ ἐν
τῶν θυγατρῶν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐξήτει λαβεῖν·
ὃ δὲ προῦφθασε τῶν πολισμάτων κατασχεῖν, οὐκ
ἀπίλυσεν μὲν, ὁμῶς γε μέντοι τοῖς νέοις καὶ ὁμοζύγοις
ἀνακαίοντα αὐτὰ διατηρεῖν. Βασιλεὺς καὶ ἄλλως θέλων
πράττειν τὸ συνάλλαγμα ἐκείνον ἀνέβαλλε. Καὶ ἐν
τοσούτῳ ἐκεῖνος μετέωρος ὢν τὸν ἐκεῖσε σίτον δια-
κωλύσθαι καθυφείλκει, καὶ οὕτω Ῥωμαῖοι ἐσιταρ-
κύντο, καὶ φάρμακον ἦν τοῦ λιμοῦ τὸ πραττόμενον.
κη· Τὰ κατὰ τὴν Βιζύην πραχθέντα.

[P. 438] Τὰς δὲ δυνάμεις οἱ Ἀμογάδαροι ἀεὶ
καὶ θράκην ἐκίνουν, καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν φρου-

ρίοις προσέβαλλον, καθὼς καὶ Βρύσει τῇ λεγομένῃ·
ἀλλὰ ταῖς ἐνδοθεν ἀντοχαῖς οὐκ εἶχον ὃ τι ποιοῖεν.
Μέλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιούντο ἀφιππευόντων
ἐπὶ σφᾶς ἐκείνων, καὶ περιγενομένων πολλάκις τῷ
ἀκμῆτας προσδύλλειν καὶ κραταιότερον διαμάχεσθαι.
[P. 439] Ἐκεῖθεν τοίνυν οἱ ἀμφὶ τὸν Φαρίντα Τζι-
μῆν ἐπὶ Βιζύτης προῆγον, ἅμα Πέρσαις πλείους γενό-
μενοι. Καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν τζακούσιον τὸν Ὀύμ-
περτόπουλον, πλείους τῶν διακοσίων ὄντες ἱππεῖς,
ὄλγιοι τὴν πρὸς πολλοὺς οὐκ ἐθάρρουν ἀφιππεύειν
καὶ τῷ φρουρίῳ ἐγχεκλισμένοι παρέμενον. Ἀλλὰ τὸ
ἐκεῖ πλῆθος λῆμα λαμβάνει ἀρεῖκον, καὶ περιστάντες
τὸν ἄγοντα δῆλοι ἦσαν, εἰ ἐκχωροῖν ἐκείνος, πολε-
μῆσειόντες. Ὁ δὲ τῷ σφῶν θράσει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ
καταγοητευθεὶς (εἰς χιλιάδας γὰρ συνεπλήρουν τὸ
πεζικόν) τοὺς ἱππεῖς συντάξας ἅμα τόξοις ἐξήλαυσε.
Σῶφρον τοίνυν ἦν τὴν βραχὺν κατέχειν καὶ προμηθέ-
στερον διακινδυνεύειν ἐκεῖθεν ταῖς δυσχωρίαις βοη-
θουμένους· ἐπεὶ δὲ μόλῳ τις σφᾶς προσῆγεν ἀπο-
λουμένους, ἀφίμενοι ταύτης ἐπ' ἀγχωμάλου τῆς

nre operam vocati: inde autem eodem hostium
terrore, quo fuerant intra urbem compulsi, ne rursus
eo pergerent unde vix salvi evaserant, pari exitii
periculo nunc quousque illic periculante, tenebantur.
Pendenti sic in aëre cuncti sententiam momentum in
cessandi partem imperatoris auctoritas addidit. Is
enim censens sementem cessuram in commodum
hostium, qui campi domini segetes olim maturas
essent in potestate habituri, consultius existimavit
non periclitari rusticos de vita in opere sibi et
Romanis inutili, Barbaris dumtaxat profecturo. Ita
est in hunc annum frumenti satio prætermissa,
nostris inde in magno famis metu versantibus;
quam una consolatio temperabat e spe debilitationis
ipsorum hostium proventu messium deficiente
secuturæ. Nam ipsos hand maturos per se operam
agris seminandis confidebant; unde fiebat verisi-
mile difficultate annonæ graviter laboraturos. Cæ-
terum Osphentisthabus pacem sitiebat, admovei
familiæ Augustæ affinitatis necessitudine cupiens.
Ergo habens in potestate Joannem expatriarcham
cum Sozopolis captum, eum interpretem suorum
apud imperatorem desideriorum misit. Cunctatus
aliquandiu ad eam propositionem Augustus est:
vincente tamen tandem negandi consilium necessaria
tali tempore minuendorum imperii hostium cura,
misit qui assensum ad ejus quesita suum afferrent.
Petebat autem dari sibi conjugem unam e filiabus
Michaelis Augusti junioris. Quæ autem occupaverat
Romana oppida reddere abnucebat, 629 causans libe-
ris se ex destinato conjugio suscipiendis, et ipsis
ex imperatoris domo futuris, illa servare. Nec fa-
ctum nec facti ratio satis Andronico probabatur;
volebatque omnino æquiori conditione contrahi.
Itaque responso differendo negotium extrahabat,
laud tamen spem præciciens, cunctatione Romanæ
anc rei perituri. Nam Osphentisthabus interim, dum
pendet in ambiguo conventionis ab ipso tractatæ

successus, frumentum quo abundabat Bulgaria inde
asportari plenis navibus Constantinopolim permisit.
Quod præterquam opportunum penuriz jam illic
prementis subsidium, etiam formidatæ in futurum
fami quasi antidotus ac præsumptum in tempore fuit
remedium.

28. De gestis ad Bizyam.

Copias porro suas Amogabari incessanter per
Thraciam movebant, circumferentes bellum in
arces ejus regionis, quas sigillatim oppugnabant.
Inter has unam, cui Brysis nomen est, adorti acri
eorum qui erant intus defensione redigebantur ad
inopiam consilii, nihil invenientes quod proficeret
ad votum, quin et damnis interim non mediocribus
affecti. Erumpebant enim in eos e castro equites, et
plerumque superabant, quod et juvenes robusti
erant et summa contentione decertabant. Inde igitur
recedens Pharenda Tzimes Bizyam promovit
suas copias, Persis obiter adjunctis numerosiores
quam ad Brysin steterant. Magnus illic tzauzius
Umpertopulus equites sub se habebat plures ducenti-
as, sed quibus comparatione tanto majoris multi-
tudinis hostium, impares sese ad lis æquo campo
contra standum sentientibus, animus haud erat
prodeundi; quare se clausos munitione continebant.
Longe diversis vigeat sensibus vulgus plebis
Bizyensis, Martium spirans et impatientiam præ-
liandi cum vincendi fiducia ostentans. Ergo præ-
sidii ducem frequentes circumstabant, 630 orantes
ut erumpere in hostem se sineret. Ille deceptus tam
alacri significatione audaciæ, simul etiam numero
eorum fretus (nam aliquot peditum millia ex his
videbat posse confici), armat illos et ordinat, præ-
posito in fronte armato arcubus equitatu. Ita omnia
emittit, pro sua ipsis militari prudentia magnopere
præcipientes ut in lata, quam monstrabat, crepidine
rupis eminentis hostem opperirentur, indeque cir-
cumspecte ac vitato quam possent providentissime

ἐκαὶ πεδιάδῳ; ἱππεῖς δὲ αὖ πεζοῖς παρατάττοντο. Καὶ δὴ τῶν πολλῶν προλογιζόντων, τῶν Περσῶν σόφισμα, ἱππεῖς μὲν τὰ πρῶτα ἐπαράττουσι τοῖς φανέσιν. Ἄλλ' οὐπω καλῶς ὤφθησαν κατὰ στόμα κινδυνεύοντες, καὶ ὁ λόγος ἐμφανὴς ἦν, καὶ δειλὰ συσχεθέντες ἀνὰ κρίτος ὑπέστρεφον φεύγοντες. Καὶ μυρίῳ πληθεὶ προσπαίσαντες τῶν πεζῶν ἐλεεινῶς, ποιμνίῳ δίκην, κατέσφαττον, ὡς πεσεῖν πολλοὺς αὐθωρῶν, ὅτε καὶ περὶ τῷ φρουρίῳ οἱ ἐντὸς δέισαντες καὶ γυναῖκας αὐτὰς εἰς ἄνδρας μετασχεύσαντες κατὰ φυλάκων δῆθεν εἰς δαίγμα ἐπὶ πύργους ἐφίστων, μέχρις οὗ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ περιαλήσας τῇ συμφορᾷ, πέμψας τοῖς προσήκουσι τὸ φρούριον κατωχύρωσεν. Ὁ δὲ γε πατριάρχης, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τιμίους τοῦ κλήρου ἐκποδῶν ποιησάμενος, καθηγουμένοις μονῶν ἐχρήτο συνέδροις εἰς κρίσεις, καὶ τούτοις μὲν τὰ ἐκκλησιαστικά συνδιέφερεν. Οἷς δὲ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς μοναχοῖς δὲ αὖ πρεσβυτέροις καὶ τῷ λαῷ, ἐκάστης ἐδοδόμην συνελιτάνευσεν, τετρεμαίνειν ἀξίων καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ πρόσθε παιδῶν καὶ

γυναικῶν ἵστασθαι δεομένους Θεοῦ. Δέξαις μέντοι δικαίων καὶ λαοῦ ἁμαρτία ἀντιταλαντεύειν τὰ ἡμέτερα ἔδοξαν, ὡς ἂ μὲν ἐζημιῶντο, ἐξ ἁμαρτίας καὶ ζημιούσθαι, ἃ δὲ ἦσαν, ἐκ τῆς τῶν δικαίων δεήσεως περισώζεσθαι. Καὶ τὰ μὲν τῆς θείας ὀργῆς ὅλα ἦσαν καὶ ἠαρῶντο· ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι τοῖς πλημμελήμασιν ἐξεκαίετο, ἐπικαιῶς ἄδηλον ἦν, ἄλλων ἄλλα αἰτιωμένων.

κθ'. *Ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ Μελέχ καὶ τοὺς Τούρκους.*

[P. 440] Τότε καὶ Ἰσαὰκ Μελέχ, ᾧ δὴ καὶ κατὰ Πηγὰς, πόλιν παραθαλάσσιον, ἡ νυμφαγωγία ἡνέρεπτο, συγκείμενον σφίσι τοὺς πέραν Πέρσας διαπερᾶν καὶ οὕτω τοὺς γάμους διατελεῖσθαι, παραλαβὼν τινας τῶν τῆς αὐτοῦ δυνάστεως αἰρετιστῶν, τὴ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἰδεῖ διαπερᾶν καὶ αὐτοπροσώπως Πέρσας δουλαγωγεῖν. Μέντοι γε καὶ πορθμείου τυχῶν, σὺνάμὰ τισι διαπεραιωθείς πειθεὶ Πέρσας, καὶ μᾶλλον οἷς αὐτὸς ψκείωτο, Ἀμογαβίρων ἀποστατεῖν. Οἱ καὶ θαρρήσαντες παραυτίκα τοῖς

circumventionis periculo praelium inirent. Ita ille sapienter, sed inutiliter. Illi enim, quasi fato quodam suo perituros in paratum exitium urgente, temere ommissa loci superioris securitate ultro in subjectam, equites simul peditesque, descendentes planitiem, æquo se campo instructæ hostium aciei obijcere. Illic eos exspectabant delitescentes more ipsorum in insidiis copiæ Persicæ auxiliares Latinarum. Tegendo tamen dolo turmæ quædam apparebant; in quas simul nostri equites fecerunt impetum, statim e latebris insidiatores exsurgentes horrendam inevitabilis undique periculi faciem ostendere nihil minus opinantibus. Unde fil subito despondentes animos retro consternati refugerunt. Iter erat fugæ nullum aliud quam acies conferta sequentium peditum nostrorum. Per eam ergo incitati fugacium equi dum rumpunt aditum, contigit stipatam multitudinem miserabiliter conculcari ac velut agnos in ovilibus lupo irruente mactari: nam multos ipsa hora primus hic nostrorum impetus occidit; reliquos superveniens hostilis acies delevit. Quo luctuoso percussus spectaculo qui intra Bizyam stabant, jure metuentes ne victores, arbitrati nullo jam (quod vere ita erat) præsidio defendi arcem, eam undique insilientes facile caperent; istam ipsi demere opinionem studuerunt mulieribus virili veste indutis et armatis e pinnis procul turrium idoneo intandæ urbi ostentandis numero. Ea falsa specie lucrifactum est spatium admonendi de Bizyæ periculo imperatoris. Quo ille audito, et clade videlicet tanta deplorata, submisso novo præsidio **631** illud oppidum munivit. Patriarcha interim episcopis et illustrioribus e clero quibusque per artes et injurias varias qua ejectis qua ultro abire compulsis solus jam reliquus, præpositis monasteriorum assessoribus in conventibus et jure dicundo utebatur, paratoque illorum assensu de rebus cunctis ecclesiasticis pro libitu statuebat. Cum

illadem greges una trahentibus subjectorum cuique monachorum, adhibitis simul presbyteris et populo, singulis hebdomadis litanias celebrabat, adhortans ut pro urbe jam periclitante solliciti divinam ei opem exorare conarentur; curarent etiam patrefamilias excitandis ad idem domesticis, ut mulieres ipsorum et liberi pro se quisque in orationibus perseverantes Deo pariter propitiando intenderent. **C** Cæterum preces justorum et peccata populi quasi paribus et neutro neutrum exsuperantibus momentis quodam in æquilibrio res nostras suspendebant, ita ut quæ damna quotidie ingruerent, propter peccata inferrentur, quæ adhuc incolumia durarent, precibus justorum crederentur servari. Ac gravem quidem in nos flagrare iram Numinis, manifestissimis et nulli non clarissime perspectis experimentis constabat. Unde autem et quibus sceleribus illa inflammaretur, admodum erat obscurum, aliis alia culpantibus.

29. *Adhuc de Isaacio Meleco et Turcis.*

Tunc Isaacius Melecus, cui ad Pegas urbem maritimam sponsæ deductio præparabatur, in eo erat ut juxta conventa Persas ex Occidua continente in **D** Asiam reduceret, et sic nuptias ipsi promissas in præmium celebraret. Sincero igitur animo pacta exsequendi, sumptis secum quibusdam magis apud gentem Persicam existimationis viris, quorum auctoritas valitura putaretur abducendis a societate Latinorum popularibus ipsorum, cum iis occasionem trajiciendi commodam nactus in litus Occiduum ex Asia transfretavit. Persuadereque aggressus quod volebat **632** Persis illic militantibus, et sua apud sibi obnoxios et comitum apud alios gratia cito voti compos est effectus, ab omnibus facile impetrans ut ab Amogabaris deficerent. Id illi confestim audenter sane sunt facere aggressi: ducibus enim suis Italis insidiati, eos astu circumventos occiderunt, moxque pro se quisque strenuo cursu fugam

ἄρουσι τῶν Ἰταλῶν ἐπιτίθενται, καὶ δόλῳ κτείναν-
 τας ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ἐφυγομάχουν, ὥς ταῖς
 τοῦ βασιλέως ναοὶ περαιωθησόμενοι. Ὁ δὲ γνω-
 σθὲν, ἐκθυμότερον ἢ ὥς ἔδει ἐλάσαντες Ἀμογάβαροι
 προσβάλλουσι φυγάσιν ἑκαίνους. Κἀν τῆς Εὐδήμου
 μάχης συστάσης πίπτουσι μὲν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐκ
 ὀλίγοι, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τοὺς διακοσίους τῶν Περσῶν
 πικνόντων κατὰ κράτος σφῶν αὐτοὶ περιῆσαν. Ὡς δὲ
 καὶ αὖθις Πέρσαι πρὸς ἐκείνους ἀπέκλινον, οὐ πρό-
 τερον αὐτοῖς ἐνεπίστευον τὰ τῆς συμμαχίας, πρὶν
 ἂν παραδοῖεν, οὐχ ὥπως τὸν Ἰσαὰκ Μελέηκ, ἀλλὰ καὶ
 τὸν σφῶν ἐξηγουόμενον Ταχαγτζιάρην, ὃς ἰδίως ἦγε
 τοὺς Τουρκοπούλους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τρίτον αὐ-
 τὸν τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσαὰκ Μελέηκ, ὥς φανέντι
 οἱ προστεθέντας. Ὡν καὶ προδοθέντων τὸν μὲν Ἰσαὰκ
 φεγγῇ καὶ ξίφει διαχειρίσαντο, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ
 καὶ τὸν αὐτάδελφον, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῷ φο-
 νύειν κατὰ γῆς ἐπαλλάξαντες [P. 441] ὥς ἄμα τὴν
 τῆς γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρων. Ἐῖτα δὲ περιδύσαν-
 τας τὸ βασιλικὸν πρὸς ἐκεῖνον χρυσόβουλλον ἐπὶ μά-
 λης εὗρον ἐξηρητημένον, ὅπερ ἀναγνόντες σῶμα καὶ
 ἄλλως τοῖς τῶν κατὰ δύσιν ἐξηγουμένοις Περσῶν
 εὗρισκον, καθ' ὑποσχέσεις εἰ ἀποστατοῖεν μεγάλας,
 καὶ τὸ τοῦ Ταχαγτζιάρη ὄνομα· ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι εἰς

ἄπόλογον καταστάντες προφάσεις ἐπλάττοντο τὰς
 σφῶν ὠφελοῦσας. Ταύτῃ τοι καὶ τὸν φόνον μὲν ἀνείλ-
 χον, φυλακαῖς δ' ἐδίδουν ταῖς ἀσφαλεστάταις. Ὡς
 γοῦν καὶ αὖθις τὰ πιστὰ πρὸς Πέρσας λαβόντες καὶ
 δόντες ἐμελλον ἐπὶ Τζουρουλοῦ ἐξελαύνειν, οὐκ ἄλλως
 συμπρόσγειν σφίσιν ἤθειλον οἱ Τουρκόπουλοι, εἰ μὴ
 γε τῆς εἰρκτῆς ὁ σφῶν ἐξηγουόμενος Ταχαγτζιάρης
 ἀπολυθεῖη. Καὶ γέγονε τοῦτο, μίδς γνώμης συνδόντων,
 ὥς ἐφκει, γινομένων, ὅτε καὶ δοξάντων εὐθύ τῆς
 πόλεως ἐλαύνειν καὶ αὖθις οἱ ἐκτὸς ἐσκευαγῶνουν,
 οὐς ἡ ἀρότου χρεῖα παραμένειν κατήπειγεν. Ἀλλ'
 ἐκεῖνοι Τζουρουλῶ προσθαλόντες ἐπὶ τοῦ ὑστερήματος
 ἐγεγόνεσαν, τῶν ἐντὸς ἀντεχόντων. Ταχαγτζιάρης δὲ
 νυκτὸς σῶμα πλείστοις τῶν Τουρκοπούλων ἀπὸ
 βυτῆρος ἤλαυνον πρὸς Τζαράπην ἐπὶ Ἀπρω, καὶ
 προσεδέχθησαν ἐπιστάντες προὔπηργμένων ἐκ μηνυ-
 μάτων τῶν ὁμολογιῶν τῆς αὐτομολήσεως. Οἱ μέντοι
 γε τῶν Περσῶν ἀπολειφθέντες ἐν Τζουρουλῶ, μα-
 θόντες τὸ δρᾶμα, εὐθύς ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ὡς
 διαπεραιωθησόμενοι φεύγουσι τῷ ταῖς ναοὶ τῶν
 Ἰταλῶν χρήσασθαι. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἰταλοὶ τὴν
 χλαῖν μὴ ἐνεγκόντες κατόπιν διώκουσι.

Ἐπεὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμή.

[P. 442] Καὶ ἔδοξαν ἀγαθὰ ταῦτα Ῥωμαίοις, καὶ

armati, et ulcisci obstitentes parati, versus maris
 littora intenderunt, ubi quædam illos opperiebantur
 imperatoris naves, quibus tuto in Asiam deporta-
 rentur. Id simul atque cognoverunt Amogabari,
 repente ira ingenti consurgentes institere summa
 vi fugacibus. Deprehensos acri adorti prælio ca-
 dent cædantque vicissim, tandem tamen non paucis
 suorum amissis, sed Persis longe pluribus, nempe
 supra ducentos interfectis, haud dubie superiores
 evadunt, Persasque rursus in suam potestatem
 redigunt. Hi cum aliud non possent, iterum incli-
 nabant ad militandum Amogabaris, ut antea. Verum
 ipsos hi admittere se velle in socios negarunt, aut
 omnino iis fidere, nisi prius sibi traderent non modo
 Isaacum Melecum, sed ipsorum quoque præfectum
 Tachantziarin, qui proprie Turcopulos ductabat,
 quin et tertium Isaacii Meleci germanum, quo maxime
 visad defectionem inducti putabantur. His traditis,
 Isaacio quidem jussu collum cippo apprimere caput
 gladio absciderunt; nec illum solum, sed et ejus
 fratrem ferro pariter in cervicem impacto pere-
 nierunt, dejectis simul in terram capitibus ambo-
 rum, quod uno tempore fuerat utrique ictus inflictus.
 Truncos inde spoliantes imperatorium diploma
 munitum aurea bulla super humerum Isaacii pen-
 dens sub veste reperiunt; quo lecto in eo observant
 nominatim invitatos magnis præmiis propositis ad
 transeundum in partes imperatoris, 633 præter
 duces omnes Persas in Occiduo tum tractu mili-
 tantes, etiam Tachantziarin. Unde injecta cunctis
 illis sollicitudo est se viritum, ut quisque optime
 potuit, a cogitati transfugii suspicione purgandi.
 nationes ergo certatim ad id aptas congerentes
 allegabant, non prorsus inutiliter. Per has enim

impetrarunt dilationem cædis, contentis in præsens
 Amogabaris in custodias omnes cōdere securis-
 simas. Sic reconciliata sibi Persica militia, et ei
 vicissim ipsi quoque Latini placati ac jam denuo
 fidentes, cum vellent copias contra Tzuruluai du-
 cere, Turcopuli negarunt se iuros, nisi dux ipsorum
 Tachantziaris prius custodia liberaretur. Concessum
 hoc illis est, ita ut universæ jam copię concordēs
 et ad quidvis uno animo agendum satis ipsis paratæ
 viderentur. Hinc rursus didita fama est totum
 illum exercitum recta in urbem processurum; ex
 quo nova incessit trepidatio rusticos sementis causa
 faciendæ rure hactenus moratos, ut convasarent
 ipsi jam quoque, seque ac sua intra urbis mœnia
 condijum currerent. Verum Amogabari tunc quidem
 oppugnationem Tzuruli aggressioni urbis præver-
 tendam rati oppido se isti admoventur, haud quali
 speraverant successu: valida quippe Tzurulensium
 defensione repulsi damna non parva patiebantur.
 Illic capto tempore Tachantziaris cum plerisque
 Turcopulorum noctu aufugit, ad Tzarapen arcem
 Apro dictæ præfectum cursu contento se conferens;
 et admissus a præsidiariis intra castrum illud,
 facta prius idoneis indicis fide veri transfugii ad
 partes Romanorum. Persæ autem relictæ ad Tzur-
 nium, fuga Turcopulorum cognita, subito et ipsi
 versus littora fugiunt, ubi stare seiebant naves
 Italicorum vacuas, quibus vi occupatis transire in
 Asiam se sperabant posse. Hac ipsorum Itali
 perfidia comperta retro fugitivos insequuntur, 634
 gratulantibus Romanis hostes suos civili invicem
 discidio commissos.

30. De Pharenda Tzime.

Sed et major iis erat gaudendi causa, quod Pha-

μᾶλλον ὅτι καὶ Φαρέντα προσδοκίμος ἦν ἀποκλίνειν πρὸς βασιλέα ἐπὶ μεγάλαις ταῖς ὑποσχέσεσιν. Ἄλλ' ἔκεινος ἦδη προσποιούμενος τὴν προσχώρησιν, Μπυριγερίου ἐκ τοῦ αἰφνιδῶν ἐπιστάντος ἐπὶ μεγίστου καράθου καὶ πολλοὺς τῶν ἱππέων ἐν αὐτῷ φέροντος, ἀσθενέστερος μὲν ἐγένετο ταῖς ὁρμαῖς, ὅτι γε καὶ ἐκ Σικελίας ἐπαγγέλλαι πρὸς Θεοδωρίχου συχναὶ τε καὶ μέγισται πρὸς ἐκείνους ἦσαν, εἰ ἐπιμένοινεν. Ὅμως γε μέντοι οὐ δῆλος ἦν τὰ πρὸς βασιλέα προῤῃρηγμένα ἐξαθετῶν. Καὶ πέμπων προηγουμένως· μὲν περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσανίνης τὰ πάνδεινα διημήνυε, προσαγγέλλων ὡς αὐτῇ πρὸς αὐτοὺς πέμπουσα τὸν οἰκεῖον αὐτῇ Κανναβούριον ἐξοτρύνει κατὰ βασιλέως ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος μηνιμάτων πάλαι. Ὁ δὲ μαθὼν βασιλεὺς καὶ ζητήσας, καὶ ἐκ μέρους καταλαβὼν ὃ κατέλαβεν, δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν αὐτᾶδελφὴν καὶ πέμψας ἐγκαθεργύου τοῖς ἀνακτόροις, εἰς ἐντελεστέραν ἐξέτασιν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναρτῶν. Ἐκεῖνος δὲ τοὺς ἀναχομίσοντας αὐτὴν πρὸς βασιλέα πέμπων ὡς δῆθεν ἐζήτηι, καὶ δύο ἐπὶ τούτῳ τριήρεις ἐξαπελόντο. Οἱ καὶ ἐπιστάντες ὤρμησαν ἐπὶ τὸν τοῦ Μπυριγερίου κάραθον ὡς αἰρήρωνες. Ἄλλ', ὁ Τζιμῆς πέμψας περιεποιεῖτο τὴν ναῦν, ἴδιον λέγων εἶναι τὸν ἐν τούτῳ λαόν· μὴ χρῆ-

ναι δὲ πολεμεῖν τὴν πρώτην οἷς καταλλάττεσθαι ἄρχονται, ἀλλὰ σφῶν ἐξεληθόντων προσθαλεῖν, εἰ θέλοιεν, ἔωθεν. Ταῦτ' εἰπὼν ἐξηπάτα, καὶ χηλοῖς ὡς οἰκείους θησαυροὺς μετὰ τινος στιβαδίου ἐξαποστῆλιν τὰ πιστὰ ἐοίδου τοῖς λόγοις ἐξ ὧν ἐπαρτίε δῆθεν. Ἀλλὰ νυκτὸς ἱκανωθέντος πλείοσι πολεμάροισι τοῦ καράθου, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ στέμματα τῶν ἡμετέρων μάταιον ἐντεῦθεν ἦν, καὶ οὐκ ἐπεχείρουν τὸ σύνολον, αὐτὸς δὲ εἰδεξε μὴ ὀγίτης ὧν τὰς πίπτει. Καὶ διὰ ταῦτα ὑπόπτως καὶ περὶ τῶν χηλῶν ἔχοντες· ἀνοιγνύουσι, καὶ τὸν δόλον εὐρίσκουσι φανερόν· ἄμμος γὰρ καὶ πέτραι τὰ πληρώματα ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ παράπαν ἀμφίβολον τοῦ μὴ φενάκην. εἶναι τὴν πᾶν ὃ ἐκεῖνος ἐλεγέ τε καὶ ἐπαρτίεν. [P. 445] Ὅθεν καὶ κενοὶ πρὸς βασιλέα ὑπέστρεψον. Ἄλλος δὲ τις ἐκείνων Φαρεντζανέζας, αὐτάδελφος τοῦ καταστάντος δομestίκου τῶν σχολῶν, Ἀμογαδάρου καὶ τοῦ του, προσχωρεῖ βασιλεῖ σὺν παντήκοντα· ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐτοκράτωρ τοῖς προσήκουσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἔσταλлен. Ὡς καὶ πρόσθεν· ἐκ Ρόδου ἐξαποστῆλαι πρὸς βασιλέα φρερίους ἐπὶ τῶν βασιλέως νηῶν, ἀξιοῦντας ἐγχωρηθῆναι στίσι τὸ φρούριον, ὡς μετ' ἀγάπης οἰκεῖν καὶ εἰς ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως λογίζεσθαι, μαχομένους ἐκείθεν Πέρ-

renda Tzimes expectabatur mox in partes imperii transiturus, plectus ad hoc ab Andronico ingentium promissione præmiorum. Atque ille quidem fide, ut apparebat, bona protectionem ad Augustum adornabat suam, quando ecce improvise supervenit Mpyrigerius in nave maxima, multos secum equites adducens. Hoc Tzimes appulso lentius jam administrare negotium visus est, consilio, ut est verisimile, priori novis spebus concusso. Aderebant enim Mpyrigerii comites ingentes e Sicilia pollicitationes Theuderici, adhortantis ut bellum quod cœperant urgerent, missurum se quippe mox illis auxilia prævalida. Nondum tamen prorsus larvam Pharenda deposuit, lactare adhuc imperatorem pergens sui propinqui expectatione accessus. Quin ut hære cum maxime sese jam conventis et Augusto bene velle luculentius ostenderet, indicavit ei per fidos a se missos Asanis viduam, ejus sororem, clam ipsi nocere quam posset gravissime: venisse quippe ab illa ad se aliosque Latinorum duces missum isti fidiissimum matronæ Cannaburium, ad omnes in imperatorem concitandos; cui se infensam ferret ob necem olim illatam Cæsari suo genero. Ictus inopinato imperator indicio, inquisivit de re, ac partim ita esse ut nuntiabatur comperit. Quare iratus sorori custodiri eam in palatio jussit, quoad plenius explorasset quidquid hic latebat, de causa ista iudicium suspendens. Interim hoc quasi novo pignore de fide Pharendæ certus, misit qui eum ad se venire, ut aiebat, cupientem honorifice deducerent. Dux ad id profectæ triremes in navigium, de quo diximus, Mpyrigerii forte incidentes illud expugnatūræ circumatebant, nisi occurrens Tzimes suos esse diceret illius vectores

navis, negans idcirco convenire initium exsequendæ reconciliationis a prælio cum reconciliandis conserendo ducere. Cæterum se nocte inde suos extracturum. Postridie mane posse illos navem illam jam suis amicis vacuam, si vellent, capere. Hæc loquens, ut cautius falleret, quasi ultro dans pignora Romanis suæ benevolentiae sinceræ, arcas aliquot sane graves in ferulo constipatas quodam, quibus claudi suos thesauros diceret, ipsis in triremi deponendas tradit. Ea illi tanta velut arma confirmati nefas putarunt de viri dictorum veritate dubitare. Verum nocte insecuta centurionibus aliquot cum manipulis eorum in Mpyrigerii navigium introductis, id ita munitum postridie apparuit, ut elapsam sibi de manibus ejus expugnandi occasionem sero jam trierarchæ imperatorii sentirent, iidemque non sine causa suspectarent fraudem in in eo quandam Pharendæ versatam. Cui suspicioni cum occurreret memoria pignorum datorum, subiit quosdam cura explorandi quid lateret in cistis traditis. Hæc igitur ubi aperuissent, arena plenas et lapidibus reperiunt. Ergo enibilibus jam ipsis perfidiæ deprehensis, nihil dubitantes amplius quin nefariam proditorem pacificæ conventionis obtentu Tzimes machinaretur, spei ac votorum irriti trierarchæ ad imperatorem redierunt. Alius tamen quidam ex ista gente, Pharentzanegas, frater ejus qui constitutus fuerat domesticus scholarum, Amogabarus et ipse, transfugit ad imperatorem cum sociis quinquaginta. Excepti ab eo cuncti sunt benevole ac munifice tractati. Unde sumptis animis Rhodo inhiantes Frerli ipsis impositos imperatoris navibus legatos ad ipsum miserunt, per quos grabant condonari sibi arcem ejus insulæ, in qua

σεις, καὶ βασιλεῖ τριακοσίους τῶν ἀρίστων πολεμάρ-
χων συγκροτοῦντας, ὅπου δρα καὶ προσταχθεῖεν.

λα'. Τὰ κατὰ τὴν Ῥόδον συμβάδντα.

Ὁ μὲν δὲ καὶ βασιλεὺς ταῦτα τοῖς ἐπέθετο,
ἀλλὰ προσετοιμάσας καὶ αὖθις τὰς νῆας ἐπὶ Ῥόδου
πίμπει τὰ δυνατὰ προσαρήγων Ῥοδίοις. Τοῦ δ' αὖ-
τοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν Κυριακὴν
καὶ ὁ φυλακίτης· Μελιτηνιώτης θνήσκει, τῇ ἐξ ἀρχῆς
ἐπιμάνων γνώμῃ ὥσπερ καὶ ὁ Βάνκος, μὴδὲν πλέον
πρὸς βασιλέως ἀξιῶσας ἢ τὸ ἐπὶ τινι τῶν περὶ τὴν
πάνιν ἀοικέτων νήσων ἀπαχθὲν τὸ ἔβλον σκῆνος τα-
φῆναι. Ὁ καὶ γέγονε. Καθεὶς τὴν Ἠλόττην ἐκκομίζε-
ται καὶ εἰκαλῶς θάπτεται. Μόνος δὲ τῇ φυλακῇ ὁ
Μετοχίτης ἐγκαταλείπεται, μὴδὲν καὶ αὐτὸς ἐνδιδοῦς
ἐν ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐξείχετο.

ιβ'. Περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἀμογαθάρων.

[P. 444] Ἀμογάδαροι δὲ τὰ πολλὰ τῷ λιμῷ προσ-
ταίσιπυρρῶντες (οὐδὲ γὰρ σπείρειν ἤθελον), ἀμα
καὶ τῆς ἐκ τῶν θνησκότων δυσωδίας μὴ ἀνεχό-
μενοι, Παιδεστὴν καὶ Πανία καὶ τὰ τοῦ Γάνου κατα-
λύοντες παμπληθεῖ κατὰ τὴν τοῦ Καλλίου γίνονται.
Ἐκείτους ἐς φυλακὴν αὐτάρχει λιπόντες ὅλην Ῥο-

concorditer habitarent, ejus imperio subjecti;
quod si annueret, offerebant trecentos e suis expe-
rientissimos rei bellicæ, ut qui non pugnare solum,
sed præesse aciebus et ductare exercitus perite
possent. Hos pollicebantur a se ituros ad Augustum,
et quocunque vellet destinare, ad rem contra Persas
manu et concilio gerendam profecturos.

31. Quæ Rhodi contigerint.

Non tamen hæc illis imperator assensus est:
quia et rursus paratas naves Rhodum misit, pro
virili Rhodios adjuvans. Eodem mense Aprili, ea
die quæ nova Dominica vocatur, vetus hospes car-
ceris Meliteniotes moritur, in prima sua, ut et
Veccus, permanens sententia, nihil amplius impe-
ratorem precatus nisi ut in aliqua desertarum insu-
larum cadaver suum sepeliri mandaret. Quod et
factum est: nam in insulam Platen deportatum
corpus ejus ibi est tralatitè humatum. Solus vero
in carcere Melochita remansit, nec ipse quidquam
adhuc remittens in iis quæ a principio decreverat.

32. De discessu Amogabarorum.

At Amogabari fame vehementer pressi (non enim
seminare curaverant) et morientium inde vulgata
lue plurimorum sætorem non ferentes, Rhædesto
et Panii, ac quæcunque ad Ganum tenebant, locis
relictis, prono cursu ad Ænum et Megarisium se
transferunt. Ubi ob penuriam nihilo secius urgen-
tem coacti aleam jacere certaminis, iniquo etiam
loco pugnam laceßendo, ne sic quidem malis suis
melebantur, non parvis ab illarum incolis partium
damnis affecti. Tunc fama inècrebuit ex opinione
637 veristimili multorum, a viris etiam prudenti-
bus, ubi audierunt, facile credita, eos velle traji-
cere Maritzam amnem, sed quod scirent cum quo

τῇρι ἐπὶ Αἶνον καὶ Μεγαρίσιον γίνονται, ὅπου καὶ ἐξ
ἀνάγκης καὶ ἐνδείας προσβάλλοντες καὶ ριψοκινδύ-
νως μαχόμενοι οὐδὲν ἤττον παρὰ τῶν προσχώρων
ἐζημιῶντο. Καὶ πύστις ἦν πιστευομένη ἐνίοις, καὶ
τοῖς δοκοῦσι τῶν ἀκούοντων, ὥς τοῦ ποταμοῦ τῆς
Μαρίτζης τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος πρὸς θάλασσαν ἀπο-
πτύσσοντος καὶ βατοῦ ποσῶς γενομένου ποτὶ πρὸς
Βολερὸν διαπεραιωθήσονται. Ὅθεν καὶ πολλοὶ προ-
φθάνοντες ἐξέφκουν ἐκείθεν καὶ τοῖς φρουρίοις ἐγκατ-
εβόλυντο, ὥς προνομίης τύπον ἔχειν καὶ οὐ τόπον
οὐπω τινὲ προενομέυσαν.

λγ'. Ἀλωσις τῆς Τρικοκκίας παρὰ Περσῶν.

Ἐτέρωθεν κατ' ἀνατολὴν, καὶ μᾶλλον περὶ τὴν
Νίκαιαν, δυσφόρῳ εἶχον τὰ πράγματα, τοῦ Ἀτμάν
Β κλονοῦντος· τὰ τῆδε, καὶ μᾶλλον ὅτι ἡ αὐταδέλφη
τοῦ βασιλέως Μαρία καὶ τῶν Μουγουλίων οὕτω πως
δέσποινα ὀνομαζομένη ἐπιστάσα Νικαίᾳ ἐξ ὑπερέτερου
φρονήματος τῷ Ἀτμάν προσεφέρετο, καὶ εἰς τοῦ
Χαρμπαντῶν ἐπεγκαλεῖν διήλη ἦν ἀπειλοῦσα. Καὶ
γέγονε ταῦτα, καὶ μυριάδες τρεῖς, ὧς ἡ πίστις εἶχε,
περὶ πού τὰ ἑῷα μέρη Περσίδος ἐξεπέμποντο. Καὶ
πρὸς βασιλέα τὰ μήνυτρα ἐφθانون, καὶ βασιλεὺς

magis appropinquaret mari, eo altiori turgere
alveo, loca de industria quærentes fonti ejus vici-
niora versus Bolerum tendere, ubi quadamtenus
vadosus ferebatur, ut eum illic pedibus transirent.
Hoc qui circa tractus illos habitabant cognito,
passim consternati deserebant domos, se suaque
abidentes intra munitas arces, non alio quam ma-
tura fugæ præsidio tutos se futuros arbitrati a
gravissimis malis, quæ ab horum nota crudelitate
non immerito timerent. Ita nondum ullis vastata
hostibus regio, vana trepidatione discursantium
huc et illuc incolarum, eam præferebat speciem
quasi cummaxime a pabulatoribus magni exercitus
passim diriperetur.

33. Expugnatio Tricocciae a Persis.

Aliunde per Orientem, et maxime circa Nicæam,
nialo sane loco res erant, Atmane cuncta illic
agente ferenteque, præsertim ex quo noro impe-
ratoris Maria, Muguliorum domina vocitata, Ni-
cææ residens alto Atmanem despiciere, supercilio
visa est, accusaturam se illum apud Carmpantanem
fidenter comminata. Nec minæ fuerunt vanæ: nam
a compellato per Mariani Carmpantane triginta, ut
fama fuit, armatorum millia ex interiori Perside
versus Orientalem Romanicæ limitem missa sunt.
Cujus indicis rei mature ad Imperatorem præmis-
sis, studuit ille obviam venientibus mittere qui
quàm gratus sibi foret illorum adventus cunctis
demonstrationibus benevolentie et xeniis magni-
ficis testarentur. Sed nihil horum Atmanem terruit
aut segniorem ad destinata exsequenda reddidit.
Quin et aucto ex his impetu incumbere vehemen-
tius ad cœpta strenue perpetranda videbatur. Ita-
que infestum exercitum Nicææ admovens agros
primum circum undique astavit, vineis excidendis,

πέμπων [P. 445] ἰπολυῶραι σφᾶς συχνῶς καὶ μεταλαλοπρεπέσι φιλοσιμῆμασιν. Οὐδὲν δὲ ταῦτα νωθέστερον τὸν Ἀτμὴν ἐποίοιν καὶ περὶ τὰς πράξεις ὡσανεὶ προμηθέστερον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον παρώτρυνον, ὥστε καὶ Νικαίᾳ προσδύλλοντα ἐκσπῆν μὲν ἀμπελώνας, ἀφανίζεῖν δὲ λήϊα, καὶ τέλος προσβαλεῖν Τρικοκκίᾳ τῷ τῶν Νικαίων ἐπιτειχίσματι, καὶ περικαθίσαντα σὺν πληθεὶ παντὶ τῷ περὶ αὐτὸν τῶν Περσῶν πολλὰ μὲν παθεῖν ἐξ ἐκείνων ἀρειμανίων ὄντων καὶ μᾶλλον ῥυτῆρων τόξων ἀρχῆθεν, τέλος δὲ τοὺς τάφρους, οἷς ἐθάβρουν, σταυροῖς ἀναχώσαντα καὶ πέτραις καὶ δένδροις καὶ χώμασιν αὐτοὺς παραστήσασθαι, καὶ φρόνῳ μὲν πολὺν ἐξεργάσασθαι, ἑαυτῷ δὲ τὰ πιστὰ δοῦναι, ὥς γε ἔφκει, πρὸς τὴν τῶν Τοχάρων, εἰ ἐπιστώσιν, ἐπιθεσιν. Θέρους δὲ ἦν ἀκμή, καὶ αἱ μὲν τοῦ βασιλέως νῆες περὶ πούδεκα μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλη πρὸς Θάσον ἐξαπεστέλλοντο. Καὶ γὰρ ἐπιστάς τῇ νήσῳ δυοὶ ναυσὶ πρότερον ὁ τοῦ Μανουὴλ Ζαχαρίου πιστοτάτου τῇ βασιλεῖς θείου ἀνεψίος ἀπιστότατος, καὶ πειρατοῦ τρόπον ἐπιχειρήσας, αἶρετὶ τὸ φρούριον. Ὁ δὲ καὶ ἀνακτίσας ὡς

ἰχυρῶ ἔχρητο φρουρίῳ, καὶ ἀπὼν διὰ τῶν οἰκείων κατεῖχε. Καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἐξαποστείλας τὴν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σὺν ναυσὶ, προηγουμένον μὲν αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὴν νῆσον προσεδρίαν ἐπανετίθετο, ἐφ' ἧ καὶ τὸ φρούριον παραστήσαιτο, ἐπέσκηπτε δὲ πολυωρεῖν καὶ πρὸς Αἶνον διὰ τοὺς Ἀμογαβάρους, ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ τὸν Τζιμῆν, ὡς ἐλέγομεν, ἐπὶ τῇ Αἶνον γενόμενοι ἐπολιόρκουν καὶ ἐνεργέστερον ἐπεχείρουν, ὥστε καὶ ἀνορύττειν ἐκ μέρους τάχειν θάμεθλα, εἰ καὶ πέτρα συμφύτῃ παραράξαντες οὐκ εἶχον ὃ τι καὶ πράττειν. Τέως δὲ καὶ οἱ ἔνθεν, ἐκ τῶν τέχνην ὀρύττειν ἐχόντων προσφυγόντες, ἐκείνοις, ἀνιόρυττον ἐνδοθεν ἀντικρὺ, καὶ προτερήσαντες αἰφνης τὸ ἀνορυτόμενον προσάξαντες τοὺς ἑσθὲν ἐκεῖ συνίσχον καὶ ἐξηφάνισαν. Σιτηγέσθαι δ' ἤδειον, ὅτι καὶ λιμοῦ ἐκινδύνεον γίνεσθαι παρανάλωμα. Ὅθεν καὶ μικρὰς τινὰς νῆας ἐξετοιμασάμενοι ἐς τὴν πέραν κατήπειγον τῆς Μαρτίτης, ἐφ' ἧ περὶ ἐκ Βολεροῦ σιταρχοῖντο. Αἱ δὲ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐντυχόντες οἱ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν ἐπ' αὐτὰς ἐπέσπευσαν βίωξιν, λιχνευσάμενοι πρὸς τὸ θήραμα.

segetibus **638** corrumpendis; mox oppugnare aggredditur Tricocciam, arcem in Nicææ vicinia munitissimam et velut propugnaculum ejus civitatis. Arta igitur id castrum, omnibus circum suis copiis dispositis, obsidione cingit. Obtinebant eam arcem præsidarii fortissimi et ex longo exercitatissimi architæ; usque ab his summa vi repugnantibus multa et gravia pati damna milites Atmanis contigit. Tamen hi trans omnia obstacula pergentes usque ad fossam processerunt profundam et latam, qua obsessi magnopere fidebant. At eam Persæ, decussatim connexis e trabibus super eam quasi pontem suspendentes, tum petras desuper, arbores, terræ cumulos et rudera, mole ingenti devolventes, coæquarunt tandem, et per illam sic constratam insilientes in muros Tricocciam vi ceperunt, eadē immuni repertorum intus edita. Ea in munitione a se instaurata et præsidio sibi fidelissimorum prævalido insessa perflugium habere se tutum ac paratum adversus omnes casus belli, quod imminere ipsi diceretur a Tocharis suppetias Augusto venientibus, Atman credidit. Æstas porro erat summa; et imperatoris naves circiter decem, duce illis præposito qui exercitui præfuerat, Marule, Thasum versus jussæ solverunt. Causa mittendi fuit, quod Manuel patrui vel avunculi Zachariæ imperio fidelissimi nepos ex fratre aut sorore perfidiosissimus, in eam paulo ante insulam piratæ ritu duabus navibus irrumpens, arcem in ea sitam occupaverat, denuoque diligentius munitam ut jam suam habebat, absens quidem ipse, sed vicaria sibi fidorum illic degentium potestate regens. Illos ut inde pelleret, et imperio restitueret injuste usurpatam insulam, quem nominavi, cum exercitu navibus vecto in perator ducem misit. Ille, ut erat jussus, exposito in Thasum milite, illic immorans arcem amissam recuperare conatur.

Fuerat autem illi præterea imperatum **639** ut Æni arcis ab Amogabaris obsessæ, quoad inde posset, tutelæ prospiceret. Nam Tzimes cum suis, ut nuper dicebamus, versus Ænum profecti eam munitionem oppugnabant, omni ope subigere satagentes, adeo ut cuniculis sub humum ductis ipsa ejus penitus emoliri fundamenta contenderent. In quo magnus illis occurrit labor, quod petram subitus perpetuam repererunt serratimentis laud facile forabilem. Tamen cum incipit perseverantius instando proveherent, opportune obsæsis accidit transfugere ad ipsos peritum quemdam subterraneorum istiusmodi molitorem operum, cujus suavis ductuque contrarium et ipsi cuniculum effodiunt, quo progressi usque ad hostes cæca illa progredientes via nec opinato deprehensos interemerunt, labore ipsorum irritò reddito. Istud obsidentium incommodum aggravabat penuria commentuum, et hinc metus ne fame perirent. Huic ut obviam molièrent, naviculas expediunt quibus in adversam Maritzæ amnis delati ripam e Bolero et agris circumscissis alimenta corradarent, eisdem postmodum scaphis in castra ipsorum deportanda. Talem ipsos trajectum administrantes forte conspicati nostrorum quidam classiariorum, e mari fluminis alveum ingressi, rursus statim cupidi venatores in prædam visam; quam ne caperent nihil eis magis quam nimia obstitit aviditas. Si enim lentiori pedetentim progressi remigio cymbas hostiles, quibus fluvium oblique secantibus, quippe cum non adversum recta litus sed aliud multo remotius peterent, longus erat per annum cursus emetiendus, evehi a ripa, unde solverant, paulo latius siverent, deprehendissent utique illas in medio, et nec opinantibus supervenientes, quasi retibus undique inevitabilibus conclusas, cum suis universas vectoribus in suam potestatem redelegissent, nisi si quæ, nihil profuturo

Τάχ' ἂν καὶ καθυστόχουν τῆς ἄγρας εἰς τέλος· εἰ γὰρ ὀφεικόντων τούτων τῆς ἑλασίης ἐκείνοι ἀναίστως καὶ εἰσέτι τὸν ποταμὸν παρήλλαξαν, καὶ ἐπὶ τῶν πέραν τόπων ἐς ὅσον ἦν ἀπωτέρω ἐγένοντο, τάχ' ἂν φθάσαντες οὗτοι ἐντὸς ἀφύκτων ἀρχύων εἶχον ἐκείνους, μὴδὲν ὀφειληθησομένους, [P. 446] εἰ καὶ τῇ χέρσῃ προσήραττον, ἀδυνάτου ὄντος ἐπανασώζεσθαι πρὸς τοὺς ἰδίους διὰ τὴ μεταξὺ ἐμποδὼν καθεῖσθαι τὸν ποταμόν. Νῦν δ' ἀλλὰ λιχνευσάμενοι οἱ ἡμέτεροι ἐμφανεῖς ἦσαν ἐκείνους καταδιώκοντες πρὶν παραλλάξαι τὸν ποταμὸν. "Ὅθεν καὶ ἐν στενῷ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι πρὸς τὰς τοὺ βασιλέως μάχεσθαι, προσαράττουσι τῇ ξηρᾷ, καὶ τῇ χέρσῃ πιστεύσαντες ἐκυτοῦς, τινῶν ἐαλωκότων σῶμα τὰς ναυσίν, οἱ πολλοὶ σώζονται. Οἱ μὲν οὖν ἔργον μαχαίρας, αἱ δὲ πυρὸς ἐγένοντο παρ-
ανάλωμα.

Γίδας δὲ τις ἀνεψιὸς Θεουδερῖου τοῦ κατὰ Σικελίαν ἐξάρχοντος, ἀκουσθὲν ὡς οὐδὲν ὄλως οἱ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξάρχοντες συμφωνοῦντες ἐν τὴν σφῶν ἡγεμονίαν πιστεύουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐθέλουσι τάττεσθαι, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ τῷ Φαρέντῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὀλων Μπυριγερῶν προ-
τρέπουσι (καὶ γὰρ οὗτος αὖθις ἐπανήλθε, καθὼς ἐν τοῖς ἑνω λόγοις ἐλέγομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἐκ Γενούας

ἀποδρά·), οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥομοφόρτον τάττεσθαι τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐπαλοῦσι (μὴδὲν γὰρ αὐτὸν Ῥομοφόρτον τὸ ὑπὸ τὸν Μπυριγέριον τάττεσθαι κατα-
δέχεσθαι).

λδ'. *Περὶ τῶν ἐπὶ τὰ νῆων τῶν μετὰ Γίδου Ἀμογαβάρους ἐπιστασῶν.*

Διὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος παρὰ Θεουδερῖου σῶμα μακράς ναυσὶν ἐπτά, ὡς ἡ φήμῃ εἶχεν, ἐξαποστέλλεται. Οἱ δὲ τὸν [P. 447] τοῦ Ῥηγῆς Σικελίας Ματέρκα Φαρέντε ταῦτα πράττειν ἐφίμειζον. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ Γίδας ὢν κατ' ὄνομα κρείττον τῶν υἱῶν τοῦ Ῥηγῆς ὑπεκρίνετο, ὡς ἐξώθεν περιλαλεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄνομα κατὰ τι σέμνωμα μέγιστον. "Ὅμως μὲν οὖν ἐλθόντος κάκεινον, οὐδὲν ὄλως οἱ πάντες συνεφώνουν ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι, καὶ μάλιστα Ῥομοφόρτος, ὑπερηφανῶν ὄλως καὶ μεγαλιζόμενος, εἰ χώρας ἥς αὐτὸς διὰ σπάθης ἤρξε, καὶ δυναστεῖαν ἐτέρῳ παραχωροῖν ἐξ ὑπογούου φανέντι. Καὶ οὐ τῇ τῶν λοιπῶν βουλῇ συνυπήγετο, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν στρατηγεῖν ἠβούλετο. Πύστεις τὸν βασιλέα κατελάμβανον καὶ ὡς οὐδ' αὐτὸς Γίδας ἐστὶ προσημενεί, οὕτως ἀσυμφώνως ἔχοντων Ἀμογαβάρων. Τέως, ὅπως ἦν, τοὺς περὶ Τζιμῆν κατεμάλασεν ὁ κρατῶν μεῖζοσις ἢ κατ' αὐτοὺς ὑποσχέσεσι, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐφάπαξ ἀσυμφωνίαν ἐντεῦθεν συνίστα, καὶ τὰς καθ'

ipsis effugio, in litus impactæ ulterius vectores suos in hostilem **640** exponerent regionem, certo perituros in loco infesto, unde regressus ipsis ad suos amne præalto interficiente prohiberetur. Præ-
properè igitur sese nostri ostendentes, et scaphas inseruti Amogabarorum nondum emensas dimidium spatium latitudinis alvei, eos impares resistendo coegerunt respicere unde solverent, et naviculis in ripam a suis insessam reflectendis salutis propriæ consulere. Ita plerique isro sunt periculo defuncti, paucis dumtaxat ipsorum et cymbis aliquot captis per nostros, qui homines quidem gladio, cymbas autem igne absumpserunt. Inter hæc Gidas quidam, e Theuderici dominantis in Sicilia fratre natus, missus a patre ad Amogabarios est eorum inter sese, si posset fieri, conciliandorum gratia. Audierat scilicet Theudericus laborare dissensione civili Catellanorum res, dum supremum imperium
paritum plerique ipsorum deferunt Pharendæ Tzi-
mi. Nec pauci alii, Tzime ipso assentiente, ductum exercitus totius attribuant Mpyrigerio, qui, ut su-
perius diximus, abductus Genuam, inde nescio quomodo elapsus, rursum eo redierat. Diverse ab his cunctis sentiebant propriæ subjecti Romoforto : hi enim duci suo præfecturam copiarum universam deferri æquum censebant, nec ipsi, nec Romofortus, subijci Mpyrigerio sustinentes.

3λ. *De navibus septem cum Gida ad Amogabarios apputis.*

Eas se compositurum controversias Theudericus ratus, si aliquem e sua cognatione, cui nemo ipso-
rum parere recusaret, ad Amogabarios mitteret, Gidam hunc ad eos destinavit cum septem longis

navibus, vel, ut alii dicebant, Matercam Pharentem proprium filium, sive re vera hic venerit, sive Gi-
das, ut se venerabiliori titulo commendaret, se na-
tum e **641** Theuderico simulavit notamque filii regis istius sibi appellationem sumpsit. Utut est, opinio tunc quidem increbuit, fama late dissipante, advectum his navibus regis Siculi filium. Cæterum spe ista sua Theudericus falsus est : nam ne huic quidem ab eo misso subijcere se omnes Amogabari voluerunt. Contumacissime inter cæteros id rejecit Romofortus, sublato reuens supercilio, et glorianter disserens rem esse ne auditu quidem primo tolerabilem, quas ipse arces ac regiones manu ac ferro quæsisset propriis, alienæ hominis modo peregre appulsi obnoxie cedere potestati. Ergo vel si cuncti ad Siculum inclinarent cæteri, solum se haud acquieturum est superbe professus, nec concessurum ulli, quod et meritis et idoneus teneret ac tenere porro vellet, supremum in suas copias imperium. Horum inter Amogabarios rumor discidi-
orum perlatus ad Augustum non parvò ipsius solatio est. Nam et hinc intellexit non perstiturum in hisce partibus Gidam, tanta utique offensum contumelia, et spem inde concepit in partes attrahendi proprias alicujus istorum discordium inter sese ducum Latinorum, si artibus eo ac promissis anniteretur. A l id ergo se accingit, secundum talium industriarum ingenium illuc applicans, nihilque, ut solebat, sibi reliqui faciens ad summum conatum sustentandæ consilii et artificii reipublicæ labantis, cui subvenire armis et manu nequiret. Submisit itaque certos homines ad Tziwen, qui eum novis ostensis quam magnificientissimis emollire præmiis ac quasi

ἡμῶν συνθέσις τούτων ὡς τὸ εἰκὸς ἀνέβαλλεν. Ὅσον γὰρ ἦν τὸ ἀπὸ μεθόδου καὶ ξυνέσεως, οὐδὲν οἱ καὶ ἐνελέλειπτο, βαθυσκέμوني ὄντι, εἰ καὶ δυνάμεσιν ἐνελέλειπτο, ἐπικλῆν ἐς ὅσον γε καὶ ἐνεδέχετο τὰς τούτων ὁρμάς. Ὅθεν καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν οἶον ἐς τριῖδας ἐτίθει, ὡς αὐτίκα ἐφεξόμενος τῶν ἰδίων, ἦν γε καὶ ἐπεικῶς ὁρμήσεις. Τὰ δὲ κατὰ δύσιν καὶ λίαν ἐπολυώρει, ἐξανασπᾶν ἐφιέμενος τὸ οἶον κακὸν ἐγκόλπιον. Ταύτῃ τοι καὶ Ἀσπὸν ἐπὶ πλείστον ταῖς ἐλπίσιν ἀπαιωρούμενος, οὐδὲν ἦν τῶν περὶ Νίκαιάν τε καὶ Πύθια καὶ πάντα μέχρι καὶ θαλάσσης, ἅπερ οὐ κατέσχεν.

κα'. Τὸ πρὸς τὸν πατριάρχοντα ἀποσταλὲν γράμμα παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας.

[P. 448] Οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας πρωτεύοντες, καὶ ὡς ἤδη προσέπομεν, ὑφωρούμενοι, οἱ δὲ ἐν οὐδενὶ λογιζόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες οἰκονομίας ταύτας ἀποστερούμενοι καὶ αὐτῶν ὀφεικίων (ὅταν γάρ τις ἐν οὐδενὶ λογίζεται, κἂν ὀφείκων ἔχη, εἰς οὐδὲν αὐτῷ χρησιμεύει), ἀλλὰ καὶ τῶν προσόδων ἀποστερούμενοι, καὶ ὀνειδίζόμενοι ἀμέλειαν, καὶ καθ' ἑορτάς μεθ' ἱματίων ἀπαντᾶν προσταττόμενοι, ἐπιμέ-

λειαν δὲ ζωῆς παρὰ τοῦ πατριαρχεύοντος, οὐδὲ κατ' ὅναρ ἔχοντες, οὕτω γοῦν πάσχοντες τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς προσόδου αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οἶον ἐπικαμφθεὶς, καὶ πατριάρχην μετακαλεσάμενος, εἰς κοινὴν τοῦτο σκέψιν θέμενος, ἐσκόπουν περὶ τούτου. Ὁ δὲ πατριάρχης τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν προσέβαλλετο. Τέλος συντάξας δοῦναι ἐκάστην ἀνὰ ἑξ τῶν νομισμάτων, ἄλλω δὲ ἀνὰ ὀκτώ. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἔλεγεν εἶναι· οἴκων γάρ καὶ ταῦτα βιωτικοί. Ὅμως τοῦτου γενομένου οὐδὲν οὐδεὶς ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέσου νυκτὸς ἔγγυς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαντᾶν ἠναγκαζόντο, καὶ διὰ μέσου τῆς ὑμνωδίας ὁμιλῆσαι μηδένα μηδενί, μήτε εἰς ἀριστερὰ κλίνειν μήτε εἰς δεξιὰ, ἀλλὰ ἀκλινεῖς ἵστασθαι, καθὼς ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων βεβαίως λόγος. Διὰ ταῦτα γοῦν ἀμελῶς εἶχον καὶ σπινῶς ἀπήντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς εἰπὴν ἀπεσχιζόντο. Ὁ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστείλων αὐτοῖς μετεκαλεῖτο, καὶ μᾶλλον ἔλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσον τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων (μετὰ τούτων γάρ τὰς συνόδους ἔποιε) ὡς δῆθεν εὐλογαλέων. Ἀναγκαζόμενοι οὖν οἱ τῆς Ἐκκλησίας, προ-

Attalicis conditionibus tentarent. In quo sic rationes subducebat, reputans haud poenitendam talem fore operam, vel si tractatus successu careret ad extremum. Præsentem enim exstare incepti fructum, quod sic foverentur similitates jam sibi suspectorum invicem et fomites inter eos odiorum ventilarentur; qui nunc modus restaret unicus frangendi formidolosam illam, quandiu conspiraret unanimis, et Romanæ rei nunc prorsus exitialem gentis efferræ potentiam. Huic negotio ita totum imperator animus advertit, ut quasi pepigisset cum Persis Orientalem irrumpentibus limitem certas inducias, nihil de illis interim coercendis cogitaret, reputans se postmodum facile recuperaturum quæ occupassent, ubi liber jam Latino bello vel modicis illue expeditionem susciperet copiis. Curæ autem ipsius impendebantur omnes in comminiscendam, si posset, rationem tumultuum tractus Occidui componendorum. Miro enim ardebat desiderio eximendi sibi velut e sinu propinquum et intime admotum malum. Quo Atman observato spebus elatus majoribus cunctas jam libere in partes grassationem extendit suam, eo successu ut nihil circa Nicæam et Pythia, nihil in universis inde ad mare usque patentibus tractibus prorsus esset non ab ipso occupatum.

35. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesiæ.

Primores autem Ecclesiæ, alii, uti superius diximus, suspecti, alii nullo numero habiti, alii curatioribus privati quas prorsus habuerant, ex quo ipsorum, quorum titulos gestabant, officiorum jactura sequebatur (ubi enim quis nullo numero habetur, et si obtineat officium, id nihil illi prodest), sed et redditibus privati, prætereaque objurgati ac lacerati probrois quasi negligenter quæ agere debuerant, in-

deque severis edictis comparere cum vestibus ad celebrationes festorum jussi, victus autem necessarii subministrationem a patriarcha ullam ne per somnium quidem habentes, hæc, inquam, patientes querelas de his suas ad imperatorem detulerunt. In eo maxime insistentes, uti sui eis proventus unde possent vivere, redderentur. Talia imperator audiens, velut miseratione inflexus quadam, advocato patriarcha communem super his cum eo deliberationem instituit. Allegabat patriarcha, ne ablatos restitueret ecclesiasticis redditus, difficultates communium temporum. Denique eo descendebat ut dari unienique ipsorum curaret alii sex, alii octo nummos, proportionem habita differentiam inter eos graduum dignitatis. Ad quod contra excipiebat imperator nihil hoc esse: nam ne dignam quidem videri tam exiguum summam quæ vel secularibus offerretur: quanto minus sufficiat ecclesiasticis?

36. Persistens nihilominus patriarcha in sententia offerri sacris hominibus pensiunculas istas jussit. Sed nemo eorum quidquam tale voluit accipere. Sic istos nihil a priori levatos inopia, coegit nihil secius imperiosissimis mandatis patriarcha intempesta hora, paulo scilicet post noctem mediam, somno abrupto in ecclesiam occurrere, ibique tam severo silentio toto hymnodicæ tempore perstare, ut quemvis interim alteri quidpiam insurrisse pro piaculo acriter vindicando haberetur. Stare autem toto illo tempore jubebat immobiliter erectos, nonquam neque in sinistram neque in dexteram vel tantillum inclinato corpore. Sic enim aiebat a sacris canonibus præcipi. Hac illa tam arcta constringi disciplina non ferentes, remittebant sese, ac raro conveniebant in ecclesiam, velutque pro abscissis a patriarchæ communione se gerebant. At eos ille minacibus missis revocabat litteris, hasque ipsas

ταύτους ἀποστέλλουσι· γράμμα τῷ πατριάρχῃ ἔχον
ἐπὶ λέξεως οὕτως· « Ἀνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία,
παναγιώτατε δέσποτα καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχα,
οὐχ εὗρε θεσμούς καὶ τάξεις, ταύτας ἐφύλαττε
μέχρι σου· καὶ οἱ κατὰ καιρὸν πατριαρχεῦσαντες
καὶ εἰς ἕκαστος τῶν τοῦ κλήρου τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ
Μεγάλης· ἐκκλησίας κατὰ τὸ στοιχοῦν τῆς ἀρετῆς
[P. 449] καὶ τοῦ χρόνου βαθμὸν εὗρισκον. Ἡμεῖς
δὲ σμικρολογίαν καταγνοσθεῖμεν καὶ βαρυκάρδιοι
ὀνειδισθῆμεν, ὅτι ἀφάντες τὰ μείζω ζητεῖν ζητοῦ-
μεν τὰ ἐλάττω καὶ οὐδὲν εἰς ψυχὴν χρησιμεύοντα.
Οὐ ζητοῦμεν ἡμέτερα, δέσποτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ
καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τοῦ κλήρου, ἣν ἡμεῖς εἰς τὸ ἀκριβὲς εἰδότες,
ταύτη ἐνεγερῶσαμεν. Καὶ καθ' ἑκάστην ἄλλοι καὶ
ἄλλοι προσήρχοντο καὶ προσεδέχοντο, οὐ μάλιστα
ὄντες καὶ φαῦλοι, ὅτι ἐξ νομισμάτων κατ' ἐναυτὸν
βουλεύειν ἀπέστησαν, εὐ μὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμούς,
ὡς οἱ πατέρες, παρέδοσαν· ἀλλὰ τῇ χάριτος φυλατ-
τοίμεν· δυνάμει πάντες ἐκείνοι· καὶ πατριάρχαι καὶ
ἀρχιερεῖς ἦσαν, καὶ διδάσκαλοι κοῖνοι καὶ φωστῆρες
εἰς ἐκκλησιαστικοῖς ἐμπρέποντες ἀξιώμασι, εἰμιοί

καὶ βασιλεῦσι καὶ ἀρχουσιν, ἔχοντες ἐλευθερίαν
προηγούμενως, ὡς δὴ αὐτῶν γινόμενων τῶν τῆς
Ἐκκλησίας ἀπάντων. Καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τῆς Ἐκ-
κλησίας προστατοῦντες τοὺς τοῦ κλήρου μέλη αὐτῶν
ἐλογίζοντο. Νῦν δὲ ἀλλὰ τί; Ἄλλ' ἔχει τις προβάλλ-
εσθαι τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν, ὡς καὶ πολλὰκις
ἡ ἀγισσύνη σου. Ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαίων
καὶ ἡμεῖς, καὶ ὡς ἕκαστος· ἔτυχεν ἔχων οὕτω καὶ
ἡμεῖς· ἀλλὰ μόνοι ἡμεῖς δυστυχοῦμεν. Καὶ οὐχ ὅτι
ἀπορεῖ ἡ Ἐκκλησία· ἀλλὰ καὶ εὐπορεῖ, ὅσον οἶδα-
μεν. Ἄλλ' ὅτι ἀπαιτούμενοι κατὰ Κυριακὰς καὶ
ἐορτάς ἀπαντῶν μεθ' ἱματισμῶν ἡμεῖς καὶ καθ'
ἑκάστην σχολάζομεν καὶ οὐχ ἁμαρτάνομεν εἰς τοῦτο.
Ἄλλ' ὅμως καὶ εἰς τοῦτο ἀπολογοῦμεθα. Οὐβήμεν
γὰρ τοὺς μεγίστους ἀνδρας ἐκείνους τοὺς πρὸ ἡμῶν,
ὧν καὶ τοὺς τόπους ἡμεῖς ἐφθάσαμεν, ὅτι οἱκοι
ναοὺς ἔχοντες καὶ ἱερεῖς τὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν
ἔξετέλουν, ἐσχολάζον δὲ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ
Θεοῦ, ὡς εἶχεν ἕκαστος δυνάμει· τε καὶ προαιρέ-
σει. Αἱ δὲ ὑπηρασίαι ἐκείνων αἱ τῶν ὀφφειλῶν
ἐκείνων ἦσαν ἐνέργειαι, τοῦ μὲν ὡς οἰκονόμου, τοῦ
δὲ ὡς σκελετάρκου, τοῦ δ' ὡς χαρτοφύλακος, καὶ

ad ignominiam illorum in medio coetu prælectorum
monasterii (cum his enim suas celebrabat synodus)
jubebat recitari, ostentanda per hunc modum fidu-
cia irreprehensibilis suæ in tam aspero regimine
rectitudinis. Hujusmodi diu vexationibus primores
Ecclesiæ fatigati epistolam tandem ad patriarcham
mittunt his plane conscriptam verbis toidem : (Su-
periori tempore Dei Ecclesiæ, sanctissimo domine et
œcumenice patriarchæ, non invenit hæc leges, ne-
que ordinationes istas observavit usque ad te, sed
qui pro tempore patriarchatum gerebant, et unus-
quisque clericorum sanctæ Dei Magnæ ecclesiæ,
pro virtutis profectu prærogativam temporis et gra-
dum ætati debitum reperiabant. Nos autem pusilla-
nimitatis nimium querulæ damnatur, et nobis ex-
probratur gravitas cordium, quod omittentes quæ-
rere majora minora quærimus et nihil ad animam
utilia. Non quærimus nostra, domine, sed quæ Dei
sunt 644 et Ecclesiæ. Hic ordo est Ecclesiæ ac
cleri; quem nos exacte scientes in eo consensimus,
ad quem uti esse noverant tenendum et alii acce-
sere aggregantes se nobis., eumque usu comproba-
runt, haudquaquam idcirco stulti et mali quod mer-
cede sex nummorum toto anno servire abnuerent.
Non, per sacras leges quas Patres tradiderunt : sed
gratiæ custoditi virtute omnes illi et patriarchæ et
episcopi erant, et magistri communes, et luminaria
ecclesiasticis, ornati dignitatibus, venerabiles im-
peratoribus et principibus, pleno ex vi possessæ
potestatis jure præditi constituendi pro libito de
rebus et personis Ecclesiæ, cunctis ex eorum arbi-
trio pendentibus. Et qui variis temporibus præfue-
runt Ecclesiæ, eos qui a clero essent, membra sua
ipsorum reputabant. Nunc autem quid? forte obtin-
dere velit quispiam difficultates præsentium tempo-
rum, prout sæpe fecit sanctitas tua. Verum in Ro-

manorum omnium numero censemur nos quoque ;
et quo jure quævo conditione quisque illorum est,
ea et nos esse convenit. Atqui haud ita est. Nos enim
soli miseri necessarii victus inopia premimur. Ne-
que hoc inde est quod egeat Ecclesiæ : illa enim
etiam abundat, quantum novimus. An id pati me-
rito dicemur, quia requisiti quot Dominicis et festis
præsto adesse cum vestibus, nos quotidie vacuamus?
Verum in hoc non peccamus. Excusationem quippe
facti ejus afferimus idoneam. Scimus enim viros
magnos, quorum in loca successimus, sacella domi
habuisse et sacerdotes qui sacra pro ipsis ministe-
ria et ordinis ipsorum officia peragerant. Inde ipsi
vacabant prout vellent, convenientes in ecclesiam
quando duntaxat cuique videretur, pro viribus et
645 affectu singulorum. Ministeria porro quæ ob-
ire per se ipsi publice deberant, officiorum quorum
titulos, gerebant, functiones erant, puta œconomi il-
lius, hujus sacellarit, alterius charophylaciæ aut
custodis sacra suppellectilis, et sic de cæteris. Mi-
rum igitur et novum est nos istarum dudum com-
missarum nobis curationum auctoramentis et exer-
cicio privatos cogi jam ad alia quæ ad nos non
pertinent ministeria. Nunc autem crebræ illæ objur-
gatorię litteræ sanctitatis tuæ adigunt nos ad in-
iunctas observatiunculas, quales a nobis olim parvulis
patres ad pædagogi scuticæ minis exprimebant. At-
qui jam senuimus, majori ævi spatio in assidua
Ecclesiæ Dei celebrandæ et frequentandæ perseve-
rantia consumpto, assistendo quoties oportebat cum
sacro vestitu publicis ritibus. Tamen ista inusitata
nunc exigente a nobis sanctitate tua paremus, et fa-
ciamus non solum ob reverentiam paterni tui man-
dati, sed cura etiam honoris nostri et amore laudis
ejus quæ talia præstantibus competit. Verum qui-
dem est nos istam paululum interdum remissæe

σχευοφύλακος ἄλλου, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν. Ἔινον οὖν εἰ ἐκείνων ἀφαιρέθεντες τὰ μὴ προσήκοντα ἀπαιτούμεθα. Τέως δὲ καὶ συχναὶ γραφαὶ τῆς ἀγιοσύνης σου εἰς τοῦτο ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς εἰς ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν νηπιόθεν ἡμᾶς ἐδίδασκαν καὶ οἱ παιδαγωγῆσαντες. Ἐῖτα δὲ καὶ πολυετής οὗτος χρόνος, καθ' ὃν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ προσεδρεύομεν καὶ σχολάζομεν μεθ' ἱερῶν ἐνδυμάτων. Ταῦτα ζητήσας τῆς ἀγιοσύνης σου πράττομεν, οὐτόσον δι' ἐντολὴν πατρικὴν ὅσον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς [P. 450] περιποιούμενοι τὴν τιμὴν. Ἀληθὲς δὲ ὅπ' ὀλίγον ἡμελήσαμεν. Καὶ ἡ αἰτία οὐκ ἀφ' ἡμῶν. Ἐπειδὴ ἐπέστη ἡ ἀγιοσύνη σου, ὥσπερ ἂν μὴ εἶχεν ἡ Ἐκκλησία κληρὸν, οὕτως ἤρξω πρὸς ἡμᾶς διατίθεσθαι, μὴ φροντίζων ἡμῶν τὸ σύνολον, μήτε μείζονος μήτε ἐλάττονος. Καὶ πρὸς τῆς αὐτῆς ἀκυβερνησίαν τὰ πολλὰ τῆς προεδρίας κατημελήσαμεν, ὅτι οὐκ ὀφείκειον ἐνηργεῖτο, οὐδὲ ἄλλο τι, ἢ πρόσδοδος ἢ τιμὴ ἢ ζῶη, ἐκείθεν ἐφαίνετο. Διὰ τοῦτο προσεδράμομεν εἰς τὸν κοινὸν εὐεργέτην ἡμῶν τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. Καὶ ὁπόθεν ἐνεποδίσθη ἡ ἀπεκείθεν εὐεργεσία ὁ Θεὸς οἶδεν. Ὅμως διετάξω διδόναι τὸ ἡμισυ τῆς ρόγας. Καὶ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον εἶναι διέκρινεν. Ἀλλὰ τί χᾶν τοῦτο γίνεται; Ἡ ἐν λόγῳ τί τι ἐσμεν ἢ ἐν τιμῇ; Ὅπόσῃν δὲ κακοπάσιαν ἔχομεν, ὁ Θεός

μαρτυρήσει καὶ οἱ ἐλποῦντες ἡμᾶς. Ἐῖτα εἰ ἴδοις τῇ ἀγιοσύνῃ σου ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πικρίας; Ὅνειδίζομεθα γὰρ ὡς καιροσκοποῦντες Μαρτίους καὶ Σαπτεμβρίου. Καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἡ δριμύλουμένη δόσις τὰ εἰς ὑπέρπυρα ἢ καὶ ὀκτώ. Αἱ αἰ, δέσποτα, τί πρὸς τοῦτα διανοεῖται ἡ ἀγιοσύνη σου; Θαῦμα μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅπερ εἰς ἡμᾶς διαπράττει. Ὅτε καιρὸς δόσεως, ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ἡ βία καὶ τὸ δυσχερὲς τοῦ καιροῦ. Καμνέτωσαν, τολαιπωρεῖτωσαν· κοινὴ γὰρ ἡ δυσχέρεια. Ὅτε δὲ καιρὸς δουλείας, ἀπαιτεῖς ἡμᾶς οὕτως δουλείαν ὥσπερ εἰ εἰχομεν ἱκανῶς τῶν οἰκονομιῶν ἡμῶν. Ὅταν δὲ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, πρῶτον ἀμειδῆς ἦθος καὶ ἀπροσθήγορον λαμβάνομεν. Τέως δὲ εὐχὴ ἀνεθῆναι τῶν δυσχερῶν καὶ τὴν ἅγιον βασιλέα ἡμῶν. Καὶ τότε ἀναδραμούμεθα πρὸς τὸ θεῖον κράτος αὐτοῦ, καὶ ὅπερ ἂν νεύσῃ ἡ ἅγια ψυχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦτο καὶ γενήσεται· εἰ δὲ καὶ οὕτως ὁρίσθαι δουλεύειν ἡμᾶς, οἱ καταδεξιμένοι προκυνήσουσιν. Ἡμεῖς δὲ πλέον οὐκ ἔχομεν λέγειν πρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγεννήθημεν καὶ ἐτρέφθημεν καὶ ἐτηράσαμεν, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάλιν μενούμεν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν δουλεύομεν. Ἡ δὲ σὴ ἀγιοσύνη οἶδεν ὅτι ποιᾷ, ὅτι καὶ ἂν καὶ τι ἐναπολείψῃ

diligentiam, aliquoties ab his cessando. Sed causa ejus rei a nobis non est, nec nostræ culpæ imputanda. Est autem hæc. Ex quo præest tua sanctitas, quasi non haberet Ecclesia clerum, sic te nobiscum gessisti, nullam plane curam ostendens aut rationem habens cujusquam nostrum, majoris aut minoris. Hæc prætermissio tuæ in nos providentiæ cessationem suavit nostrorum obsequiorum et remissionem assiduitatis in ministrando nostræ pristinæ, quoniam neque ex usu officii nobis adempto quidquam emolumenti percipimus, neque aliud undepiam subsidium apparet, statim proventus aut honorarii nomine, unde vitam toleremus. Propter hoc recurrimus ad communem benefactorem et dominum nostrum imperatorem sanctum: a quo autem impedita sit quam inde speraveramus beneficentia, Deus scit. **646** Tamen præcepisti dari nobis dimidium pensionis. Quod imperator parum esse judicavit, merito sane: non enim per hoc tam exiguum in meliorem reponi conditionem possumus, aut gradui convenientem nostro recuperare dignitatem; quin nec a probro in quo sumus ac despectu vindicari. Quanta autem ex inopia extrema patiamur, testari Deus, qui novit, poterit, et quidam hominum, quibus contigit nostras ærumnas introspicere, non sine acri miserationis sensu. Deinde quid ita visum est sanctitati tuæ animadvertere in nos, idque cum acerbitate? Exprobratur enim nobis quasi avide expectemus Martios et Septembres. Et super his decantata largitio: sex Hyperpyra, vel etiam octo. Heu heu, domine, quid super his cogitat sanctitas tua? Mirum est, per veritatem, quod erga nos agit. Dum venit tempus statæ largitionis, allegatur aut necessitas negotiorum

aut vis aut difficultas temporis. Tum additur, pergant ergo conficari, perdurent in miseria; communis quippe omnes ærumna premimur. Quando autem adest hora ministerii, tunc ita servitium a nobis exigit, quasi ejus auctoramenta et idoneas mercedes, solitas scilicet olim nobis subministrari pensiones, nunc cum maxime haberemus. Cum autem occurrimus in sacram ædem primum torvo vultu, obtutu truculento despicimur. Sed et præclare secum adi dominus ipse noster Augustus putaverit, si ei fronte forte amœniori excipi contingat. At voveramus nos quidem ac precamur liberari eum aut saltem levati quibus nunc premitur incommodis. Tunc enim recurremus iterum ad sacram ejus majestatem, et quidquid ianuerit anima ejus sancta, illud fiet. Vel si tam dura ut hactenus servire in posterum quoque nos conditione decreverit, qui hoc ita præscriptum admittent, insuper etiam adorabunt. De reliquo non habemus nunc quid amplius dicamus sanctitati tuæ, nisi et in Dei Ecclesia **647** nos natos et educatos fuisse, in eadem etiam senuisse, porroque in ea permansuros usque ad finem, et quoad nostra facultas ac vires ferent, servituros. Tua vero sanctitas scit quid faciat. Nec ignorat, si quid nostrorum proventuum ab hostili adhuc vastatione immune permanserit, tanquam tuum colligi a procuratore jurium tuorum. Hoc autem num æquum est? Cæterum hoc saltem oramus, ut quoniam quas scriptas nobis censorias epistolas prælegi jubes in plena synodo, et fratres nostri præpositi monasteriorum suis comprobant suffragiis quæcunque sanctitati libet tuæ dicere de nobis, nostra hæc quoque recitetur epistola illis au-

ἡ τῶν ἡμετέρων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ αὐτὸ περισυνάγει ὁ τῶν σῶν δικαίων ἔφορος. Καὶ τοῦτο καλὸν; Πλὴν δὲ τοῦτο μόνον παρακαλοῦμεν, ὅτι ἐπὶ τὰς σὰς γραφὰς τὰς πρὸς ἡμᾶς συνοδικῶς προστέττεις ἀναγινώσκεισθαι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν [P. 451] οἱ ἡγουμένοι ἐπιψηφίζονται ἡμῖν τὰ ἀρεστὰ τῇ ἐκκλησίᾳ σου, ἵνα ἀναγνωσθῇ καὶ αὐτῇ ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ ὁ τὴν ἀν διακρίνωσιν ὡς Χριστιανοί. Καὶ ἄλλο πᾶσι ἡμᾶς; δεινότερον, τὸ ἐπὶ τοσοῦτοις χρόνοις ἀπὸ τοσούτους διαμένειν ἡμᾶς. Ἐδοξε τοῦτο ὑμῖν, καὶ ἔστω. Ὅπου ἡ ζήτησις πίπτει, ὁ συνετὸς οἶδεν. Τὸ δὲ καὶ τῶν προσόδων τῶν ὀφεικίων ἡμῶν στερεῖσθαι καὶ ἀπὸ λιμοῦ ἀποθνήσκειν, ποῖος κανὼν τῆς ἐκκλησίας; ἡ ποῖα τῶν Πατέρων πρᾶξις; ἡ ποῖα δικαιώματα δίδωσιν; Ὅμως ἔστω καὶ τοῦτο. Πλὴν ἵνα μὴ αὐτοφόντοι γενώμεθα, τὰς τῶν Χριστιανῶν περιθρεψόμεθα θύρας καὶ ἀπαιτήσομεν, καὶ μολοῦμεν, οἱμοὶ! οἱ τῆς ἐκκλησίας; τρόφιμοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν θυρῶν τραπεζόμεθα, πλατεῖ τῷ στόματι ἐκτραφόμενοι, ὡς εἰκός, τὰ ἡμέτερα. Παρακαλοῦμεν ἡσυχάζοντες. Καὶ μὴ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν προσηνέμεθα, καὶ ταῦτ' ἀδικούμενοι. Τέως δὲ δουλεῦειν μὲν μέλλομεν κατὰ δύναμιν, τὸν δὲ μισθὸν ἡμῶν λαμβάνομεν ὡς, εἰ Θεὸς θέλοι, οὐκ ἀπολέσομεν, καὶ κλῆρον συντετριμμένον καταλείβειν οὐκ ἀποκνεί; καὶ τοῦ καιροῦ δριμύτερος γίνεσθαι. Ἐχρῆν δὲ οὐχ οὕτω τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου πιστευόμενον

πνεύματος. Ταῦτα ἡμεῖς βιασθέντες εἴπομεν, πλὴν ὡς Ῥωμαῖοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀπελευθεροί, οὐ καταδουλούμενοι τὴν ἐλευθερίαν. Καίτοι γε Σευήρου καὶ Ἀντωνίνου ἀσεβῶν βασιλείων ἀντιγραφαὶ καλῶς ἔχουσιν καὶ ἐπὶ τοῖς εὐσεβέσι κατέχονται, ὡς μὴ ἀναγκάζεσθαι παρὰ δύναμιν τοὺς δούλους καὶ ὅπως δὴ ποτε. Εἴτα τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ὡς ἐπὶ ἐκκλησίαις ἱσταμένους; δλοῦ; ἐστηλωμένους εἶναι Θεῷ δεῖ, μὴδὲν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀναγκαῖα παρεμπέσοι χρεῖα, τὸ οἰονοῦν ὁμιλοῦντας, καὶ τοῦτο ἔπρεπε καὶ ἡμῖν γίνεσθαι, δέσποτα; εἰ κατὰ μοναχοὺς καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐκεῖνοι ἐκκλησιαζώμεθα, ὥστε μὴ καλῶς ἐπιφώσκειν τὴν ἡμέραν καὶ ἀπολύειν, μηδὲ τινὰς τῶν ἑξῶ προσαπαντῆν. Νῦν δὲ ἐκ μεσονυχτίου ἐς μέσην ἡμέραν ἱστάμεθα, καὶ λαὸς καὶ πλῆθος καὶ κώδωνες, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἐνεργούμενον πᾶν προσευχῇ, ἀλλ' ἔστι καὶ καλλιφωνία καὶ ἀναγνώσματα καὶ καθέβρα καὶ ἄνεσις διὰ μέσου, καθ' ἃ ἄλλοι μὲν ἔξεσι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὸ παριστάμενον ὡς ἀναγκαῖον. Οὐδὲ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλους τοὺς οἰκονόμους ἔχομεν, ὡς ἐντεῦθεν ἀπολυόμενοι τραπέζαις ἐτοίμαις ἐρρίστασθαι, ἀλλὰ τυχὸν ἐκ διαλειμμάτων κατὰ τὸ εἰκός; φροντίσομεν. [P. 452] Μὴ οὖν κατὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην δὲ καὶ μεγίστην καὶ τοὺς χθαμαλοὺς ἡμᾶς καὶ βιωτικούς ἔχειν θέλε, καὶ εἰς κατάγνωσιν ἀμειλίαις τίθει τὰ τῆς ἀνάγκης. Ἀτονήσομεν γὰρ, πιστεύουσιν. Καὶ ἐὰν μέλλωμεν ἐντεῦθεν κατακρί-

dientibus, et ea intellecta iudicium de causa nostra ferant, ea rectitudine quæ Christianos decet, nihil tribuentes præiudiciis aut acceptioni personarum. Aliud præterea pungi nos gravius, quod jam tot annis nulla cujusquam facta promotio est. Sic vobis visum est. Perferatur et hoc. Quo damnum ejus omissionis recidat, prudens quisvis intelligit. Privari autem nos proventus nostrorum officiorum et fame emori, quis canon Ecclesiæ, quis usus Patrum, quæ justitia permittit? verum et istud quoque toleretur. Tamen ne nostræ ipsi, quod non licet, mortis auctores simus, cursabimus mendicando circum Christianorum ostia, misera panis frusta conquirentes. Et nunc lurida mendicabula, cheu! olim alumni Ecclesiæ, sordidum victum in ostiis Christianorum precario impetrare conabimur, D hianti lamentantes ore summam infelicitatem nostram. Oramus autem ut in eo saltem miserissimo statu pacem ex te habeamus quiescentes, nec tuis infestemur litteris, in cumulum tot aliarum, quibus opprimimur, 648 injuriarum. De cætero serviemus nos quidem quantum poterimus: mercedem vero nostram confidimus, si Deus voluerit, nos non amissuros, etiam si tu calamum contritum confringere non cuncteris, et isto hoc ipso ærumnossissimo tempore asperior nobis sis. Atqui non sic oportebat agere hominem qui credi dignus esset a bono et hominum amante instinctus spiritu. Hæc nos summa vi adacti diximus, nempe ut Romani et in Christo liberi, nec cujusquam obnoxiam respectui libertatem enuntiandi quæ sentimus retinen-

tes. Enim vero Severi et Antonini, gentilium licet imperatorum, præscripta exstant bona et a Christianis quoque principibus ut salubria retenta, quibus vetatur ne a servis opera supra vires exigatur, aut cujuscunque sortis mancipia contendere cogantur ultra quam valent. Quæ autem istæ sunt quas allegas justificationes Dei, quibus scilicet ut obtemperes, a nobis exigit ut stemus in ecclesia erecti, immobiles, instar columnæ defixi, nihil hiscentes ad nos invicem, quantumvis urgens cuiquam inciderit necessitas verbum socio insurrendi? Utrum et hoc decuit te nobis injungere, domine? Si legibus monachorum teneri nos æquum censes, sit ita sane; celebremus ergo quo illi ritu ecclesiasticas vigiliis. Ubi primo diluculo dies coeperit albescere, a choro dimittamur; neminem, dum preces nocturnas peragimus, sinamus externorum in templum ingredi. Nunc nobis a nocte media ad meridiem standum est, objectis oculis populi in concursu multitudinis excitæ tintinnabulorum sono. Nec vero quod tanto continuo spatio in ecclesia sit, oratio solum est. Sunt vices illic officiorum. Est quando modulate cantantur quædam; est cum aliquid audiendum pronuntiatur a lectore; est denique sedendi tempus; 649 est et inserta illic contentioni quædam remissio, per quam conceditur dici agique quod præsens forte usus poposcerit. Non enim nos alios a nobis ministros rerum familiarium habemus, quorum opera, ubi choro excesserimus, mensas instructas domi reperiamus. Itaque subsecivas e ministerio tam longo particulas liberi temporis

νεσθαι, πλέον μὴ ζητεῖτω ἡ ἀγισσύνη σου εἰς ἐτοίμην κατ'ἀγνοῶσιν. Καλὸν τάξις, καλὸν προσευχῇ, καλὸν εὐλάβεια, καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἕκαστον. Ἀλλὰ τί ταῦτα τοῖς κυμαγωγομένοις ἡμῖν διὰ τὴν φύξιν τῆς ἀγάπης, ὡς ὁ Κύριος ἔφησεν; Ἔστ' ἂν τὸ σκάφος σώζεται, τότε χρὴ καὶ ναυτὴν καὶ κυβερνήτην σπεύδειν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κλυδωνιζομένου, ὅταν δ' ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ συμφορῶν περιγένηται, μάταιος ἡ σπουδὴ. Ὅπως δὲ κατηγήσαμεν νῦν, καὶ τὰ ἡμέτερα καλύβια μαρτυρήσουσιν. Ταῦτα γοῦν προσαναφέρειν μέλλομεν τῷ ἁγίῳ ἡμῶν δεσπότη καὶ βασιλεῖ. Καὶ εἰ μὲν διακρίνει ἡ ἀγία αὐτοῦ βασιλεῖα πάσχειν ἡμᾶς τοιαῦτα, ἴσως ὑποστήσάμεθα καὶ μὴ θέλοντες· τοῖς γὰρ ζωῆς καὶ τιμῆς ἀναξίοις οὐκ ἀποθύμιος οὐδὲ ὁ θάνατος. Εἰ δέ τι καὶ φιλανθρωπευθεῖμεν, χάρις μὲν Θεῷ, χάρις δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ. Κεφάλαιον τῶν λόγων. Ἡ ὡς κληρονόμους δυσωπήθητε, καὶ φροντίδα θέσθ' ὅπως καὶ εἰς

necessariæ euræ corporum recte impendimus. Ne igitur ad tuam istam institutionem vitæ austeræ, sublimis et longe humanum supergressæ modulum, nos humi repentēs sæculares velis exigere per omnia; et cum severis istis iudiciis causas nostras absentium expendes, ne prius nos condemna negligentia, quam necessitatis rationem habueris. Sic enim tibi persuade: utemur et in posterum ut prius remissione necessaria, utcumque nos eo deinde nomine a te damnatum iri exspectemus. Itaque si tibi certum est deinceps ut hactenus infirmitati nihil compati, exsere jam nunc mucronem censuræ judicialis in crimina nondum licet patrata; nec aliud quærat tua sanctitas ad nos jam nunc damnandos ob ea quæ mox certo, quippe inevitabiliter, peccabimus. Pulcher ordo, bona oratio, honesta religio, nulla non bonarum rerum commendabilis est. Sed quid hæc nobis, vitæ sollicitæ ac egentis necessariis, fluctu agitatæ, idcirco quod, sicut dixit Dominus, charitasrefrixit? Quoad scapha natat adhuc nec depressa nec fracta, nautam et gubernatorem sane convenit satagere conarique quantum valet ad salutem periclitantis asserendam. Ubi navem mare obruerit fluctibus, ubi jam vita ærumnis oppressa in profundum absorpta, stulta sit omnis contentio servare quod jam perit studentium. Quo malorum extrema nunc denique omnium inopia devenerimus, testabuntur iuguria nostra funditus exinanita, e quibus reliquias ultimas absumptæ longa fame vel paupertinæ suppellectilis delaturi sancto nostro domino imperatori sumus, in specimen miseriæ infra quam nihil sit. At si quidem sacra ejus majestas, intellecto ad quas sinus incitas reducti, dignos qui patiamur talia, cunctis perpensis, nos judicaverit, acquiescemus animo, utcumque natura repugnante, **650** et sortem boni consulimus, quæ nobis obtigit, pessimam: nam qui vita et honore indigni judicantur, iis neque mors recusanda est. Quodsi aliquid miseratus indulgebit nobis, gratias pri-

Α τὸ λοιπὸν στρατολογήομεθα· ταύτην δὲ τὴν πνευματικὴν στρατείαν, εἰ ὀρέγασθε, πλὴν κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς δυνάμεως; καὶ μὴ ἀναγκαστῶς οὕτω καὶ μετ' ἐπιταγμάτων μειζόνων· πολλῶ γὰρ ἐλλείπον πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ τὸ δοθητόμενον ὀψαμεν. Ἡ ὡς κατασταπεῖσιν ἤδη τῇ τοιαύτῃ στρατείᾳ καὶ ἀποτάκτοις τὸ γράμμα ὅστε τὸ τῆς ἀφέσεως. Κἀν τι τότε καὶ διδῶτε πρὸς τιτισμὸν, μὴ ὡς μισθὸς λογιζέσθω, ὃς; προσαπαιτεῖσθαι μεγάλας καὶ τὰς δουλείας, οὐ κατὰ χρεῖαν τόσον, ὡς οἴομεθα, ἡ κατ' ἐπήρειαν, ἀλλ' ὡς προὔπηργμένων πόνων τε καὶ καμάτων πολυχρονίαν ἀντάπτισις. Πάντως δὲ γε καὶ τὸ ἀπόλεμον γῆρας ἐν τοῖς τιμίοις διὰ τὰ φθίσαντα. »

Β κς'. Πῶς διηλθον Ἀγοράδαροι καὶ σὺν Τούρκοις, καὶ πρὸς Κασάνδρειαν κατήντησαν.
[P. 453] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον εἰς ἑξῆς μετρίαν τῶν καταλαβουσῶν τοῦς τῆς Ἐκκλησίας

nam Deo, mox beneficiæ principis humanitati debitas reddemus. Summam dictorum in hæc colligimus. Si nos ut Ecclesiæ filios participandæ maternæ hæreditatis jus habentes agnoscitis, curate cultis suppeditari necessaria nobis huic tolerandæ ac continuandæ, in quam dudum scripti sumus, spirituali militia: sed et hujus necessarias functiones ne arbitrariis aggravatis auctariis. Ne plus imponatis quam ferre possumus; ne imperiis nos acerbis et dominante obterentes supercilio ingenuitatem conciliando deprimalis nostram in pudendam necessitatē ut mancipatus servilis. Etenim his quæ præstare nos parati prostemur, satis scimus tantūquādam debita proportionē responsura quæ dabuntur stipendia; in his esse contenti debeatis. Quodsi nostra ut electorum et ævo enervium jam militum ipse sacris hisce castris uti deinceps opera renultis, etiam igitur dimittite, cædo, libellum exauctorationis date, bonam emeritis repræsentate missionem. Si quid sic ablegatis unde victitemus adjeceritis, non in stipendium reputetur, ex quo ulterioris ministerii onus nobis præstandi, vobis exigendi jus pendeat: unde titulum habere vos putetis iterum nobis acerbe injungendi servilia incongrua; non tam ad usum publicum, ut putamus, ullum quam ad nostram contumeliam pertinētia. Sed et quo abeuntes donativo prosequemini, sit id longorum grata quædam remuneratio laborum: nam et imbelles senium post vitam honorata militia expensam, clementi ducum iudicio, dignum honorario censetur, recordatione certaminum officii exaltatorum. »

36. *Ut digressi sint Amogaburi cum Turcis, et ad Casandream in se mutuo concurrerint.*

Hæc describere operæ pretium est visum, ut essent vel exiguum specimen ærumnarum quas tunc ecclesiastici ab Athanasio patriarcha peracerbas passi sunt. Nobis autem jam hic cursus in portu est, et laborem alia nostrum vocant, historia,

παρалуήσαν. Ἡμῖν δὲ πόνος ἄλλως εἰς τέλος τοὺς καταλύσαντες τῆς ἱστορίας λόγους. Πλὴν ἄλλ' εὐχόμεθα πάλιν καὶ τὰ βελτίονα. Καὶ εἰ θεὸς βραδείας, οὐκ ἂν τὴν χεῖρα ἐφίξομεν τοῦ μὴ προθύμου; τὰ τῆς ἐπαπακλήσεως καθόσον εὐπορούμεν συντάττεσθαι. Διὸν γὰρ εἰ συμφορὰς μὲν ὅπισσιν γράφειν ταύτας κοινὰς, [P. 454] δεινὰς δὲ καὶ τῷ κόσμῳ, δεινὰς δὲ καὶ ἡμῖν, ἀποναρκοῖμεν δὲ εἰ θεὸς διδοῖ τὰ καλὰ, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως; ἀπὸ τῆς εἰς θεὸν μεγίστης ἐλπίδος καὶ πίστεως προσδοκῶντος τὰ βελτίονα, μὴδὲ αὐτοῦ τὸ παράπαν ἐπινοστήζοντος, ἀλλ' ὡς δυνατόν ἀντιμαχομένου πρὸς τὰ παγχάλεπα. Νῦν δὲ ἐπισκῶς φημίζονται καὶ τὰ βελτίονα, καὶ ἔσθιν μὲν ὡς ἄγγυς τρισμῦριοι Τόχαροι πεμφθέντες παρὰ τοῦ Χαρμπαντὰ μεγάλῃν, καὶ ὡς οὐκ ἥλπισίς τις ἀναστολὴν ἐργάζεσθαι ἔρχονται τῶν Περσῶν, ὥστε καὶ ὅσα φρούρια Ῥωμαίων ἐαλόνκεισαν πρέτερον, ἂν δὲ τὰ ὄχυρά τοῦ Ὀλύμπου παραβυθῇται. Ἐκ δὲ τῶν δὲ Ἀρμενιάδων ἀφέντες δὲ κατεῖλον, τὴν πικρὴν περὶ Μαρίτζαν, ἔς δὲ τάχα διελθόντες ἐπιλαγείν, ὡς ἂν τε καὶ δύναιντο, καὶ ὡς μὲν

Α οὐκ ἔαδε, ὡς δὲ ἔλεγον, ἐφ' ᾧ προσβάλλοιεν Ἀθῶν, εἰ τῶν αὐτοῖς ἀναιμῶσι τὰς ἐν τῷ μεταξὺ κλεισσορέας διελθεῖν γένοιτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς φήμης· ἐκείνοι δὲ ἀπάραντες ἀπὸ τῆς Αἰνίου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, Μπυριγέριος σὺν Φαρέντῃ Τζιμῇ καὶ Γίδας, ἔχθραν δὲ πρὸς ἀλλήλους· ἔχοντες, ἀλλ' οὕτω μὲν ἀπελθόντες κατήνησαν εἰς Κασάνδρειαν, καὶ πρὸς ἀλλήλους διετραχάζοντο. Ὁ γὰρ Ῥομοφόρτος, σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Τούρκοις ἔχθραν ἦν Μπυριγέριον, Φαρέντα Τζιμῇ καὶ Γίδαν, κακῶν συμπαντες τοῦτῳ. Ὁ δὲ Ῥομοφόρτος, συναλὲς τὴν ἐπιβουλὴν, ἐνέδραις τὴν μάχην ἐπίστευσεν, καὶ πόλεμον προσάραξας κατὰ κράτος νικᾷ, ὡς πεσεῖν μὲν Μπυριγέριον, τὸν δὲ γὰ Φαρέντα ἀπλεῶς ἀλῶναι, εἴτ' αὐθις ἀπολυθῆναι παρὰ τοῦ Ῥομοφόρτου. Ὁ δὲ Φαρέντα Τζιμῆς ἀπογνοὺς τοῖς ὁλοῖς, ὥσπερ τις πλανήτης καὶ αἰχμάλωτος αὐτομολεῖ τῷ δομestικῷ πρὸς Σάνθειαν· δ καὶ μόλις γνωσθὲν περισώζεται. Οἱ μὲντοι γὰρ παρὰ τοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας προσέπεισον Ῥομοφόρτῳ, καὶ οὕτω πρὸς Θεατταλίαν ἀπῆρυν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅση θεῶ φθλον, ἀγίσθω.

quam scribendam susceperamus, in finem destinatum aliquando perducere. Verum, siquidem accincti nos alias ad rerum gestarum narrationem sumus, optamus, et a divina benignitate, **651** non desperantes fieri vult compotes, petimus augeri nobis felicitas ac saltem minus luctuosum, hoc quod hactenus obtigit, scriptiois argumentum. Et sperabatur hoc articulo rerum quaedam in melius commutatio publicae fortunae. Quae si contingerit, haud retrahemus manum, prompto occursum desiderii revocantium ad provincias semel utcumque gestam commendandi memoriae pro modulo facultatis nostrae, quae viderimus evenire non indigna notitia posterorum. Miliberale quippe nec consequens fuerit nos, postquam ultro tedium devoraverimus consignandi monumentis illa tot exposita libris hisce, mundo acerba, Romano imperio funesta, urbi huic nostrae et Ecclesiae luctuosa, prosperiora deinde, quando successerint, nullo nec invitatos attingere. Veritas modo, qui facile potest, scenam hanc feralem, et conversione rotae meliora Deus tandem propitius reducat tempora: haud cunctantes occurremus ad fausta posteritati nuntianda; qualium non semper defuturam huic aetate copiam licet augurari ex perseveranti spe ac fide longanima imperatoris, cuius haud fractus adversis animus et fidenter exspectat commutationem sortis publicae, et ei pro virili procurandae sedulus inastit, nusquam indormiens, sed toto conatu generosae virtutis infestis contra ingruentibus obliuiscens casibus. Sane hoc tempore quaedam pro tristitia praeteritorum satis laeta sermonibus celebrabantur. Nam hinc quidem triginta circiter millia Tocharorum a Charmpantane in auxilium imperatori missa plane magnam, etiam supra quam sperari verisimiliter poterat, Persis per Asiam grassantibus inferre trepidationem coeperant; qua

illi percussis non solum se continebant a novis incursionibus et oppugnationibus tentandis, sed et multa loca prius invasa, et quotquot arces Romanorum ante occupaverant, passim relinquebant, sese intra Olympi montis inaccessa caesa, arto transitu, et praeruptis hinc inde munita rupibus, reconcentes. Ex Occidua vero continente Amogabari nuntiabantur, dimissis quae tenebant, Maritzam fluvium transire, animo per ultraiores illi anni regiones recedendi, quam citissime possent, in patrias ipsorum, ut quidem audiebatur, ut autem ipsi dicebant, proposito invadendi urbem Athosiam in monte cognomine Macedoniam, si tamen ipsis incruente penetrare **652** contingeret angustias faucium per quas illic necessarium est iter. Ac talia quidem fama ferebantur. Ceterum illi motis ab Aeno castris, Romofortus cum Turcis, Mpyrigerius cum Pharendam Tzime, et Gidas, infensi licet invicem, junctis nihilominus copiis, communi consilio Cassandream pervenerunt. Ubi coincidentes, pro eo quo clam in sese mutuo ardebant odio, intenderunt animos machinandis in sibi suspectos dolis, quoad in viam apertam discidium erupit, communis palam factionibus. Nam Romofortus cum suis Turcis iram hostilen, nec ipsam bene dissimulatam, coquebat adversus Mpyrigerium, Pharendam, Tzime et Gidam; hique vicissim haud satis tegebant voluntatem Romofortum insidiis circumventum opprimendi. Quod hic intelligens, aliam Martis apem credere atque ancipiti discrimine fraudum occultarum. Invadendo palam praelio semel defungi duxi consilium. Quod et illi e sententiis successit: plenam enim de adversariis, in eos irruens, victoriam relulit, adeo ut Mpyrigerius quidem ea pugna ceciderit, Pharendam vero Tzimes primum ignominiose captus, post a Romoforto liber dimissus, desperata summa

genteos cum quinque stolis optimis. In historia quoque Augusta Romanos imperatores munerari solitos pretiosis vestibus quos vellent honorare, de Alexandro Severo refertur a Lampridio, de Probo a Flavio Vopisco. Quem olim morem in aula Constantinopolitana, Orientalium Cæsarum viguisse, præterquam hi Pachymeris loci indicant, etiam potest intelligi ex consuetudine Turcarum illic hodie regnantium; quos in admissionibus legatorum insigniumve personarum donativis talibus *vestarum*, ut vulgo vocant, passim uti compertum est. Et Andream igitur et Mpyrigerium Pachymeres, dum ἀλλαγᾶς ab Andronico honoratos scribit, significat donis pretiosarum et speciosarum vestium non semel cultos. Hæc hactenus scripseram, quando forte in locum incidi paraphrastis Vaticanæ quo declaratur ipsum in eadem mecum de potestate vocis ἀλλαγῆ sententia fuisse, siquidem is illa verba Pachymeris 658 p. 542, Τὸς μὲν ναυ-ἀρχοῖς τὰ τῶν ἀναβολῶν, ὡς εἶχον, πρὸς βασι-λεῖας [P. 460] φιλοτμότερον μεταφράστο, sic exprimit: Οἱ ναύτῃχοι γεννῶνται τιμῶνται παρὰ τοῦ βασιλέως; ἀλλαγαῖς ἱματίων λαμπρῶν. Ita ille; in quibus non temere suspicor vocem quidem ipsum ἀλλαγῶν ex hisce quæ modo tractamus Pachymeris locis accepisse, quid autem ea suo iudicio valeret, demonstrare studuisse adjunctione ad illam exegetica ἱματίων λαμπρῶν. Non omittatur ad extremum, hinc fortasse originationem duci plausibiliorem posse vocabuli ἀλλάγιον ea quam C priori nostro Glossario hæsitabundi proponebamus. Quid si enim ἀλλάγια putemus dicta fuisse collegia seu corpora militum ἀλλαγῇ simill, hoc est veste, utentium? quæ communio facile coalescere inter ejusdem nationis armatos potuit. Certe id convenisse proprio præsertim imperatoris ἀλλαγιῶ nominatim ab Acropolita memorato, sive τᾶς, quam idem vocem pro illius alterius synonyma ponit, verisimillime cogitabitur ex usu quoque hodierno distinguendi certo genere coloris, insignis habitus aut peculiaris chlamydis certos ordines militum, principi nomine ipso ac singulari delectu addictorum. Post hæc omnia scripta animadverti locum alium huc pertinentem nostri auctoris, quem vide p. 81.

Ἀλληλένδετα, p. 93. Ita optime omnium Barberinus codex, cum Allatianus ἀλλήθενδετα scribat, Vaticanus autem ἀλληλένδετα, ille vitiosius, hic propinquius vero. Notum est δε-δν vinctum et nexum sonare, a δέω ligo. Est ergo ἀλληλένδετον invicem nexum, ut sit ἰσοδύναμον τῷ ἀλληλό-πλοκα mox posito, aptissima notione ad loci sententiam, ut lector oculatus statim cernet.

Ἀμαγίστευτοι p. 88. Qui vocarentur hoc loco ἀμαγίστευτοι cum foret divinare necessarium in silentio scriptorum, non occurrit quod verisimilius dicerem quam quod in interpretatione posui, sic nempe vocatos eos qui postquam in aliqua parte ministerii aut præfecturæ coquinæ Palatinæ

A diuturnam probassent operam, inde emeriti promovebantur in speciosiora officia, ut hic Nicolaus ad episcopatum, quanquam ne ἀμέσως manus e culina sordidas ad aras ferret, professione prius monastica purgatus videri potuit, nomen ex ea sumptum, Neophyti, cathedræ Prusensi honestius inferens. Etsi autem in Græcis originibus culina hic Palatinæ nulla indicatio est, res tamen ipsa prudenti conjecturam suggerit, talem intelligi oportere, hoc ipso quod culina memoratur. Nam id per se tam vile ministerium nisi e principali domo splendoris aliquid accipiat, obsoletius obacuriusque per se sit quam ut in scripto publico recte ostentetur. Præterquam favorem principum, sine quo iste Neophytus non promoveretur in B episcopatum urbis illustris, primum æstimatu est non alia gratia huic aspirasse quam ex commendatione intimi ministerii olim regnantibus impensi. Congruit autem analogia, ut missionem 659 nactus bonam a coquinariis imperatori exhibendis obsequiis sic ἀμαγίστευτος vocetur, ut ἀστράτευτος dicitur qui bonam a militia missionem emeruit.

[P. 461] Ἀμογάρδοι, p. 393. Hæc prima quod meminerim in hac historia mentio est Amogabarorum, quos alibi noster, nempe p. 416, sic dictos putat quod originem traherent ex Avaris sive Avaribus, Borealibus videlicet Asiæ populis circa Caucasum sedes habentibus. Sed ea historici suspicio est plane inverisimilis: quid enim Avaribus Hamaxobitis ex Scythico genere cum hisce Catelanis esse commune potuit ex Sicilia profectis, quo prius ex Hispania transierant? plausibilis hi nomen duxisse videri poterant a promontorio Tarraconensis Hispaniæ, quod Ptolemæus Ἀβερρον Avarum vocatum scribit. Reperio apud Marianam, l. xii, c. 17, *De rebus Hispaniæ*, Almogaraves illic appellatos veteranos milites e gente Maurica. Horum multos admistos Catelanis subsidio missos Friderico bellum in Sicilia gerenti a fratre ipsius rege Aragoniæ arbitror, et hos bello Siculo pace facta terminato, duce Rogerio Brundusino, quem noster Rontzerlum vocat, Constantinopolim venisse. Itaque pari licentia qua Fridericum in Theuderichum, Rogerium in Rontzerium, Pachymeres deformat, etiam in Amogabaris balbutierit, sic eos pro Almogaravis nominans. Habet ea vox haud dubium linguæ Arabicæ Mauris familiaris characterem. Itaque placet, quam vir pereruditus mihiq; amicissimus Dominicus Magrius e patrii Melitensis idiomatis usu et domestica notitia suggerit, originationis vocis hujus. Ait is Africanos Algharbi Melitæ vocari, quod vocabulum Occidentales sonat, quoniam ab Occasu Melita Africam respicit. Inseritur autem inter primam et secundam syllabam vocabuli Algharbi particula mo Latinæ præpositioni ex æquivalens, quoties designare opus est aliquem ex Africa sive alia regione Occidua profectum: talis enim illic Almoghārbi

dicitur, hoc est qui ex Africa sive Occiduo tractu A
venit. Nec est incredibile ex etymo ejusmodi in
Hispania quoque nomen istud inolevisse : nam
Mauros omnes certum est ex Africa trajecisse in
Iberiam, et ex hujus Occiduis partibus in cæteras
dominatum extendisse, unde isthic quoque recte
Almogharbi dici potuerint, aut vocabulo in popu-
larem sonum detorto Almogabari seu, prout Ma-
riana scribit, *Almogaraves*, Mauri milites ex Africa
et Occiduis tractibus venientes. Postquam hæc
scripseram, vidi quæ Petrus d'Outremannus nos-
ter, in notis ad c. 3 libri sui de excidio Græco-
rum, circa vocem *Amogabari* tradit. Ea nihil mu-
tandum in iis quæ supra posui suadent. Indican-
dum tamen locum putavi studioso lectori, ut eo, B
si ipsi videbitur, adito, eligat ex omnibus pro ar-
bitrio quæ magis probaverit.

'Αμφιδρόμια, p. 282. Οὐδὲ γὰρ εἰκὸς — καὶ εὐ-
λογίῃν. Perobscurum de more auctoris hunc lo-
cum, qui Græca 660 inspiciet, reperiet, ni fal-
lor. Mihi quidem haud parum negotii dedit,
quoad omnibus pensatis quam interpretatio expri-
mit exsculpsi sententiam. Cæterum ἀρχαιολογία
hic notanda in verbo ἀμφιδρόμια quod noster ex
suo mutuatur Hesychio, sic scribente : 'Αμφιδρό-
μιαι ἡμέρας ἀγομένην τοῖς παιδίοις, ἐν ᾗ τὸ βρέφος
περὶ τὴν ἐστίαν ἔφερον τρέχοντας κύκλῳ, καὶ ἐπε-
τίθεσαν (forte corrigendum καὶ ἐπετίθουν) αὐτῷ
δῶμα ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμ-
πετο. Paulo distinctius Suidas, qui nomen hoc
singulare femininum facit : 'Αμφιδρομία, inquit,
ἦν πέμπτην ἀγούσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ᾗ ἀπο-
καθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαῦ-
σιως, τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἐστίαν τρέχοντες,
καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον πολύποδας καὶ σηπίας, τῇ δεκάτῃ καὶ
τοῦνομα τιθενται. Hoc est : *Amphidromia, quam*
diem celebrant quintam a natis infantibus, qua pur-
gant manus quæ obstetricationi operam dederunt,
infantem circum focum gestant currentes, et dona
mittunt propinqui, polypodas plerumque ac sepias;
decima vero nomen imponunt. Ex his apparet cære-
moniam veterem aptare studuisse Christianis riti-
bus Pachymerem : et forte is voluit isto verbo
baptismi panegyrim [P. 462] exprimere. Ego tamen
conjecturæ docti lectoris divinationem istiusmodi
relinquens, satis habui quintam ab ortu diem
exprimere, quotam voce ἀμφιδρομία, cui synonyme
consonant τὰ ἀμφιδρόμια, designari Suidam retuli
docentem.

'Ανάγωγος, p. 337. Vocis ἀνάγωγος quæ hic
usurpatur notio repetenda ex Hesychio est, apud
quem legimus : 'Ανάγωγος; ὀδριστής, ὁ μὴ τῆς
δεούσης ἀγωγῆς τετυχηκώς.

'Αναξαγόρεια χρήματα, p. 150. Πάντα δ' ἀνέ-
τρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρί-
θειαν, κατὰ τὰ 'Αναξαγόρεια χρήματα. Sic duo
cod. optimi concorditer B et A. Vaticanus inter-
polator, pro suo more obscura transiliendi, sic

tantum habet : Καὶ πάντα ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον
διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρίθειαν. Habuit autem in
animo hæc scribens Pachymeres initium celeberrimi
operis ab Anaxagora de rerum natura scripti,
recitatum a Diogene Laertio in ejus Vita his ver-
bis : Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἴτα νοῦ; ἐλθὼν
αὐτὰ διεκόσμησε. Omnes res erant simul; deinde
mens veniens ipsas ornate disposuit.

'Αποσκέπτω. Hujus quoque nusquam alibi a tot
diligentissimis vocabulorum collectoribus reperti
verbi aliquam in hoc minus obvio censu fieri
mentionem æquum est; cujus præteritum infiniti-
vi passivi noster usurpat dum sic scribit, p. 269 :
Μὴ τῆς φορᾶς ληγοῦστος πρὶν ἂν ἀποσκι-
φθῇ τῷ ταίχει τῆς πόλεως. Non cessante impetu
priusquam illiderentur muro civitatis. Agi de casis
rusticorum eluvione avulsis et torrente abreptis.
Quod verbum valge scribitur σκίπτω, alias per
scribi solitum, non obscura vestigia supersunt in
vocibus inde derivatis, σκίπων, quam Hesychius
exponit βακτηρία, ῥάβδος, et σκιπών, quam jam
661 olim Latini arripuerunt, scipionem baculum
dicentes. Quin et ipsum, sed ἐπενδέσει τοῦ μ α u-
ctum reperitur verbum σκίπτω Hesychio sæpius
memoratum : nam apud hunc legitur σκίμπει,
σκίμπεται, χαλεπαίνει, ἐπιδέται, ἐπιπίπτει, et
σκίμψαι ἐμπαγῆναι, ἐμπελασθῆναι, denique ut alia
omissam, σκιμψῆ, ἐγγίσει, προσπαλάσει. Bene ha-
bet, dicet aliquis : sed τὸ ἀπὸ τῷ σκίμπεσθαι
præpositum significationem in contrarium vertit.
Huic ego sic occurro ut ultro constet plerumque
στερητικὸν esse τὸ ἀπὸ in compositione verborum
aut nominum. Sic ἀπανθεῖν est deflorescere, ἀπεί-
ξις, indignus, ac similia passim olivia sexcenta. In
quibus juvat obiter memorare vocem ἀπαρτι-
τόκος elegantissime compositam ab auctore pul-
cherriimi epigrammatis ab eruditissimo Octavio
Falconerio descripti e basi marmorea nuper effossa
et cum notis ejusdem doctissimis editi. Sustinebat
olim ea basis signum Ἐσκαλαπῖ, representans
illum ut infantem recens natum. Unde primum
distichon sic habet :

Τὰρ παιδὸς καλλίσταν σικὴν τὰνδε θεοῖο
Παιῶνος κόρου ματρὸς ἀπαρτιτόκου.

'Αρτιτόκον, hoc est recens enixam, Ἐσκαλαπῖ modo
nati genitricem vere appellare Nicomedes epigram-
matis scriptor non potuit, quoniam eam sciebat
nunquam peperisse, utique non ignorans vulgaris-
simam et constantissime creditam fabulam, qua
quæcunque tandem fuerit mater Ἐσκαλαπῖ (nam
alii Coronide, Arsinoe alii natum autumant), prius
mortua quam pareret asseritur, ex illius vero
statim exsecto utero vivum puerum Ἐσκαλαπῖ
extractum. Quare is meritis vocatur κόρος; ματρὸς
ἀπαρτιτόκου filius matris non puerperæ, quippe
quæ illum duntaxat [P. 463] alvo conceperit et
formaverit, enixa in lucem nunquam fuerit, morte
partum præoccupante. Inest ergo sine dubio in
compositione vis negandi τῷ ἀπὸ; sed non semper

Nam ad v. 773 *Iliadis* β, ubi legitur de Achille καί' ἀπομνηνίσας, sic annotat Eustathius : 'Εν μὲν τοῖς ἐξῆς ἀπομνηνίσαι τὸν Ἀχιλλέα ὁ ποιητὴς ἐρεῖ, τούτῳ ἐστιν ἀποθέσθαι τὴν μῆνιν· ἐνταῦθα δὲ εἰπὼν ὅτι ἐν νῆσσι ἐκεῖτο ἀπομνηνίσας Ἀγαμέμνονι, τὴν ἐπιμονὴν δηλοῖ τῆς μῆνιδος. Κεῖται γὰρ ἡ ἀπὸ πρόθεσις ἀργή, ὡς καὶ ὅτε τις λέγει ἀπομνημονεύειν χάριτος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀπομνημόνευμα. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀπαντᾶν ἀδιάφορον πρὸς τὸ ἀντῆν. In consequentibus dicit poeta Achillem ἀπομνηνίσαι, hoc est deposuisse iram. Illic vero dicens quod is in navibus jacuerit ἀπομνηνίσας Agamemnoni, perseverantiam iræ significat. Præpositio enim ἀπὸ hic otiosa jacet, sicut et quando quis dicit ἀπομνημονεύειν χάριτος recordari se gratiæ; unde est et nomen ἀπομνημόνευμα. Ejusdem formæ ac notionis verbum ἀπαντᾶν, occurrere, idem valens ac simplex ἀντῆν, etc. Doctrinam hujus magistri ad rem ego meam conferens aio in hoc nostro verbo ἀποσχιμπεσθαι τὸ ἀπὸ vacare, et idem valere compositum ac simplex, σχιμπτειν καὶ ἀποσχιμπτειν, nisi si quam majoris 662 impetus emphasim compositio adjiciat, ut cum σχιμπεσθαι sit solum ἐπιπλπτειν, incidere, ἀποσχιμπεσθαι sit vehementer incidere, hoc est, ut vertimus, illidi.

'Αρματοφυλάκιον, p. 135. 'Εν τῷ πάλαι ἄρματοφυλάκιῳ. Nimirum in veteri armamentario. Unde confirmantur quæ in Glossario priori de notione vocis ἄρμα apud Græcos posteriores notavimus; quibus addo testimonium veterum Glossarum Juris, ubi legitur : 'Αρμα παρ' Ἑλλήσι μὲν τὸ ζεύγος βοῶν, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις τὴν καρῶσαν σημαίνει καὶ ὄπλον.

Αὐγουστεῶνος αὐλά, p. 196. Agit de concursu multitudinis ingentis quæ forum aut plateam propylæo templi S. Sophiæ contiguam impleverat studio visendæ cærimonix inaugurationis Michaelis a patre Andronico in imperii collegam assumendi, et solemniter coronandi. A congregata tali occasione turba confertam stipatis corporibus et se arte comprimentibus fuisse ait Αὐγουστεῶνος αὐλά, quod utrumque vocabulum declarandum est. Incipiamus a priori. Non videtur dubium quin Αὐγουστεῶνον forum sit idem quod Codinus Παρεμβολαῖς περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως docet vocatum fuisse Αὐγουσταῖον a Constantino, cum antea στρατήγιον diceretur. Verba Codini sunt : ἐν τῷ στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἐνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο, ἐαυτὸν ἐπὶ λίθινῃ ἀνέγραψε στήλῃς..... καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν Αὐγουσταῖον. In foro strategio dicto, ubi miliares magistratus suos honores accipiebant, suam ipsius statuam lapideæ columnæ imposuit.... et locum Augustæum nominavit. Ita Codinus juxta editionem Georgii Douzæ anno 1596. Aliter tamen eundem, ut apparet, locum Meursius [P. 464] recitat, verbo γουστεῖον, ex Codini Originibus Constantinopolis referens forum istud Αὐγουστεῶνα

A denominatum, cum antea γουστεῖον vocaretur, hoc est ὀφωπώλιον. De foro eodem hæc habet Procopius, l. 1, *De ædificiis*, c. 2 : 'Αγορὰ τις ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἐτύγχανεν οὖσα, καλοῦσι δὲ Αὐγουσταῖον τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Hoc est ex interpretatione Maltretii : Pro curia forum est, dictum Byzantiis Augustæum. Fuisse hoc forum, quod Pachymeris narratio exigit, prope templum S. Sophiæ, suadet ex iis quæ scribit Petrus Gillius de Topogr. Constantin. l. II, c. 17, his verbis : Procopius forum quod Constantinopolitani Augustæum nominant, declarat ante regias situm fuisse columnis circumdatum. Nunc nomen non modo amisit, sed ne forum quidem exstat, totum fere exædificatum. Regiæ dudum deletæ sunt. Fuisse tamen Augustæum ubi nunc cernitur aqua 663 saliens, non longe a Sophiæ angulo ad Occasum vergens, assequor ex stylobata paulo ante exstante columnæ Justiniani a Turcis sublata, quam Procopius tradit Justinianum in Augustæo foro, Zonaras in aula ante ædem Sophiæ excitasse. Suidas addit Justinianum, cum Sophiæ templum condidisset, purgasse aulam et marmore stravisse, appellatam prius Augustæum forum. Hactenus Gillius. Suidas verbo Αὐγουστος meminit ὀφωπώλιον εἰς αὐγουστεῖον μετωνομασμένου. Sed videtur agere de loco veteris Romæ sic dicto, nempe de foro Augusti. Verba ejus sunt : Οἱ βαγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφύλακες ἱεροῦ ἐν τῷ Αὐγουστεῖῳ, ὅσον ἐν τῷ ὀφωπώλῳ, εἰς τιμὴν Τιβερίου. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου. Ita Suidas, continue subjungens : Ἐστῆσε δὲ καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ἀσκηπὲς τῆς δάφνης στήλην τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς, ἐξ ἧς ὠνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστεῖον. Forte vult significare Constantinum studentem novam quam condebat Romam veteri per omnia similem facere, fori etiam Augustei, cujus apud antiquam Romam dudum visi meminisset, simulacrum eadem appellatione Byzantii fecisse, et locum prius Strategium vocatum, erecta ibi matris suæ Augustæ statua, Augustæum nuncupasse. Atque hinc forte repetenda ratio fuerit cur Codinus et Procopius forum hoc Constantinopolitanum Αὐγουσταῖον per αἰ scribant, Suidas vero forum antiquæ Romæ Αὐγουστεῖον per εἰ, nimirum quod hoc a nomine imperatoris Augusti appellationem sumperit, ex quo juxta analogiam formari debuerit αὐγουστεῖον, illud vero ex Augusta Helena denominatum cum αἰ scribi debuerit. Ut sit, posita in hoc Constantinopoli tanto foro a magno Constantino præter propriam statuam etiam alterius statuæ matris suæ Helenæ, meminit quoque Codinus loco superius indicato, in quo videtur successio temporis fuisse, ut primo suam matrem honoraverit simulacro illius illic erecto et loco ex ea nominato, deinde signum quoque se ipsum referens ibidem exstare voluerit. Porro lapsu temporum invaluisse ut locus prius dictus Αὐγουσταῖον, postea ætate Pachymeris vulgo vocitaretur Αὐγουστεῶνα, ex

hoc istius Historici testimonio recte, ut opinor, colligimus.

Restat videndum quid αὐλάαν idem vocet. Αὐλαία est τὸ τῆς σκηνῆς παραπέτασμα, proscenium, velum objectum oculis spectatorum mimis operam dantium. Hesychius præter istam notionem aliam etiam subjicit voci huic, dum scribit: Αὐλάα ἐν αὐτῇ διατρέπουσα. Disquiratur ergo quid sit αὐλή; quod vocabulum in hujus ipsius mentione loci usurpant et Zonaras, et Suidas supra citati a Petro Gellio. Athenæus (lib. v Δειπνοσοφιστῶν p. 189 ed. Commelini anni 1597) ad versum Aristarchi

Ζηρὸς που τοιγὰρ ῥ' Ὀλυμπίου ἄνδοθεν αὐλῇ.
sic disputat de significata vocis hujus: "Εἰ τοίνυν οὐδ' ἡ αὐλὴ ἀρμύεται ἐπὶ τοῦ οἴκου. Ὁ γὰρ διαπεφύμενος τόπος αὐλὴ λέγεται.

664. Præterea vox αὐλὴ aedibus non congruit: apertus enim perflatusque locus αὐλὴ dicitur. Notat hunc locum animadversor Athenæi, censura, ni fallor, parum digna cætero ejus acumine critico. Sic scribit, c. 3, l. v: *Hæc Athenæus: sed quam ista levia? . . . quid enim vetat per αὐλὴν et palatium intelligere?* Et paulo post: *E contrario affirmamus nos αὐλὴν αὐτῆς Homerum appellasse Jovis palatium. Sic enim loqui observamus antiquissimum poetam, [P. 465] et quod in primis ad rem facit, summum Homeri imitorem Æschylum, cujus est illud in Prometheus victo: ἔσσι τὴν αὐλὴν αὐτῆς οἴκεσσι.* Hactenus Casaubonus, quem sane miror id ipsum pro argumento allegare quod ejus causam unice jugulat. Itane vero? ex eo quod Homerus et Æschylus αὐλὴν memorent, sequitur eos aliam Jovi habitationem assignasse quam qualem αὐλῇ; vocabulo exprimi contendit Athenæus, intactam et aura perflabilem? quin potius ex Jovis, qui Æther ipse est juxta illud Ennii aspice hoc sublime candens quem invocant omnes Jovem; ex Jovis inquam natura prudens quivis Homeri et Æschyli lector intelligat tale utique illi assignari diversorium qualis ipse est, sine murorum lateribus, sine tecti fastigio, patens omnem in partem atque perflabile. Quis legens apud Virgilium annosasque domos avium, aut de Aristæo intra fluentia Penei amnis admissæ jamque domum mirans genitricis et humida regna, subjiciat animo ædes ad humanum usum lapide ac cemento structas, tectas laquearibus, et non potius domus vocabulum utrobique accipiendum putet consentaneæ ad conditiones rerum quarum est illic mentio, volucrum in ramis arborum, Nympharum sub aquis degentium? Equidem inde potius suspicor sola terrarum patentia, superne intacta loca dici ὑπαίθρα, subdialia, sub Jove frigido posita, quod αὐλὴ Jovis ipsius habitaculum ejusmodi esse vulgo existimetur. Quare nihil in adductis a Casaubono video quod me moveat ad fidem negandam docenti verum significatum vocis αὐλῇ antiquissimo grammatico, haud paulo, ut est versimile, perspectiorem habenti nativam pote-

statem vocabulorum linguæ propriæ, in cujus sit meditatione accuratissime versatus, quam recte credi de illo recenti queat quantumvis diligenti litteratore. Illud potuerat elegantius illustrator Athenæi in ejus interprete culpæ, quod in illo Aristarchi versa Latine reddendo vocabulum Latinum atrium tanquam Græco αὐλῇ ἰσοδυναμεῖν adhibuerit. Atrium enim, prout erudite demonstrat Famianus Nardinus in sua *Roma antiqua*. l. iii, c. 13, plane contrariam αὐλῇ, hoc est, ut vidimus, loco ὑπαίθρα et sine murorum obicibus perflabili, notionem apud Latinos veteres habuit significans nimirum partem ædium structis omni ex parte lateribus murorum et laqueari superne imposito protectam. Unde Ausonius in *Mosella* *laqueati adjunctum atrio aptat*; et Apuleius describendo atrium regis Psychæ, *sursum ejus laquearia citro et abore* 665 *curiose cavata sustineri ait aureis columnis.* Sed et usus apud veteres attributi atrii lectum illud fuisse demonstrant. Illic enim ex Plinio, l. xxv, c. 2, Polybio l. vi, Juvenale Sat. 8 et aliis, imagines majorem servabantur, quas in loco aeris injuriis exposito non est versimile relinqui solitas. Ex Servio ad primum Æneidos in atris cœnabatur, ad quod subdialis locus, noctu præsertim, ineptus est. Ibidem ex eodem Servio ad XI Æneidos senatus interdictum habebatur. Ibi, ut docet Corrippus, l. iii *De Iulianis Justinus Minoris*, legati gentium exterarum ab imperatoribus admittebantur. Illic denique, ut ex concordii testimonio evangelistarum, Marci, Lucæ, Joannis constat, ignis excitabatur; unde etiam Isidorus vocis etymon repetendum putat, atrium existimans dictum quasi ab igne et fumo atrum: Nihil horum commode loco aperto ac perflabili fieret. Sed hæc obiter. Ad orbem instituti redeamus, definiamusque quid αὐλάα; verbo designare Pachymeres hoc quem tractamus loco voluerit. Equidem non dubito quin is αὐλάαν ab αὐλῇ, jam expressa notione intellecta, deflexerit, ac studuerit indicare subdivalem aream Augustæi fori, spatium videlicet extra laterales hinc inde porticus in medio purum ac late vacuum, quod densa vane multitudo compleverit.

[P. 466] Αὐτοπροσώπων, p. 645. Agit de Athanasio patriarcha consueta sibi atque innata morositate cunctos sine discrimine offendere nihil pensi habente. Divinanda est origo et notio hujus vocabuli mihi quidem alibi non lecti. Unde autem verisimilius duci putem quam a προσώπων voce ecclesiastici usus ex epistolis Pauli notissima? II ad Cor. c. vi: Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ δόξα; προσώπων, nemini dantes ullam offensionem, ex qua idem sanctus apostolus appellativum alibi format ἀπρόσωπος. I ad Cor. x, 32: Ἀπρόσωποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Ut ergo significet Pachymeres Athanasium non modo non cavisce, ut oportuerat, ne actis a se aliud spectante, bono etiam animo, contingeret.

aliquos offendi, sed ita se gessisse ut pene videretur de industria quærere ac captare occasiones offendendi omne genus hominum, eum αὐτοπροσ-
καίτην hoc loco vocat.

Βλαχικόν, p. 106. Congruunt quæ hic Pachymeres de gente Blachica scribit, cum iis quæ prius Anna Comnena in Alexiade de Blachis scripserat, I. viii, p. 227 : Καὶ ὅποσοι τὸν νομάδα βίον εἶλοντο, Βλάχους τούτους ἢ κοινῇ καλεῖν οἷδε διάλεχτος. De quibus juverit videre quæ in nostro Glossario primæ Alexiadis editioni subjuncto pridem annotavimus.

Βοηδομῶν. Esi semper alibi Pachymeres hoc vocabulo mensem Aprilem indicat, tamen, propter rationes a me I. iii *Observ.* c. 6 n. 9, allatas, necessario dicendum est eum, p. 524, hoc nomine designasse Martium mensem. Nec novum est variare **666** illum in nomenclatione mensium : vide quæ verbo Ἀθηναίων et verbo Μαίμακτηριών hoc ipso Glossario notamus.

Βούτζορ, p. 599. Quid sint hoc loco βούτζα quæritur. Puto idem quod βουτζα et βουτζια, vocabula dudum explicata a Meursio, dolia videlicet vinaria lignea rotunda, quallium liquore vacuorum et terra oppletorum usus est frequens in sublitis obvallationibus; quas Galli hodie *barricades* vocant, quia dolia vinaria *barricas*, sive, ut solent scribere, *barriques*, appellant. Italis ejusmodi dolia *botte* dicuntur, voce propius accedente ad sonum *butai*, cujus significatum obliet et fortasse origo est.

Γλυκὺς ἀγκών, p. 44. In hujus enarratione adagii dissident invicem grammatici sententiis contrarie commissis. Zenobius cent. 2, n. 92, Anonymus Vaticanus. cent. I n. 55, Eustathius [P. 467] ad *Iliad.* x, p. 791 ed. Rom, contendunt per antiphrasim dici de re molesta. Suidas contra judicat cent. 4, n. 94, sic enim scribit : Γλυκὺς ἀγκών οὐ κατ' ἐναντίωσιν ἢ παροιμία. Ἀλλὰ βουλόμενος εἰπεῖν, ὃ γλυκία ἦθη ἐχρήσατο Πλάτων ὁ κωμικὸς ἐν τῷ Θάωνι. Γέρον δ' αὐτῷ ὑπόκειται ἐρῶν ἀγλητρίδος, ὃ χρυσοῦν ἀνάδημα . . . ὃ γλυκὺς ἀγκών. Suidæ Pachymeres accedens facilem ad quidvis cuivis gratificandum Ceryteni episcopi animum hac formula expressit.

Δεξις, p. 524. Quid sit hoc loco δεξις, diu quæsi. Nec vulgaris notio ostensionis vel ostentationis, nec peculiaris quam notat Plutarchus, *Convivialium sermonum* I. viii, quæst. 15, docens sic vocari speciem aut partem quamdam ὀρχήσεως *saltationis*, huc quidquam faciant. Aliquando suspicabar δεξιν vocatum campum quemdam suburbanum urbi Adrianopoli, in qua tunc diversabatur imperator Michael, exercitum, ut solet fieri, in castris habens suburbanis loco δεξις vocato positus, ad quæ se ille tum forte contulisset cum nuntiatus est adventus Caesaris. Nec ablunderet usus præpositionis ἀνά, quæ sæpe æquivalet Latinæ *per*, et locum per quem itur denotat. Sic Homerus habet Ὀδυσ. ξ : χῶρον ἀν' ὕληντα, *per locum sylvotum*, et alibi

Αὐὰ στρατόν, *per exercitum*. Aliorum quoque scriptorum classicorum testimonia in promptu. Sed fingere sententiam in conjectura mera non sum ausus, donec auctoritas me doceret idonea locum ita nominatum prope Adrianopolim fuisse. Illud in hoc dubio quod minus inverisimiliter sequeretur se unum obtulit, novatum in usu vocis hujus hic aliquid agnoscere ex posteriorum militari disciplina temporum. Nempè Franci, qui per Asiam sacri belli causa diu militaverant, census militum, quales maxime solvendorum cuique stipendiorum occasione a duce ipso supremo rege aut imperatore celebrantur, *montres* hodieque vocant, quasi diceretur *ostensiones*, quibus scilicet unusquisque militum ad nomen citatus se ostendit atque exhibet. Manifestum autem est, si quis vocem Gallicam *montre* Græco vocabulo velit reddere, non aliud aptius reperturum **667** nomine δεξις. Res autem ipsa narrationi aptissime congruit, ut dicatur, imperatorem ex urbe in vicina castra census militaris et solutionis stipendiorum causa prodixisse, ibique repertum cum ei nuntiatu accessus ad eum novi esset Caesaris.

Δεφενδεύειν, p. 175. Δεφενδεύειν plane pro *tueri, protegere, defendere* ponitur. Nec nunc primum hoc verbum e Latio transit in Helladem. Glossæ Basilicorum δεφενδεύεται explicant ἐκκουσέεται, ἐκδικεῖται. Sed hæc defensio judicialis est patronorum aut advocatorum reos excusantium, aut ab iis crimina objecta refellendo depellentium. C Magis hoc facit declaratum iisdem glossis vocabulum δεφένσωρε; in hunc modum : Οἱ μετὰ τοῦ; κουρῶρας ἦτοι προμάχους ἐπακολουθοῦντες πρὸς; ἐκδίκεισιν αὐτῶν. Utilitur et alibi noster hoc verbo, nempè I. iii, c. 18 sub finem, sic scribens : Καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν (οἰκίας) χριῶν ἦν δεφενδεύειν. Etenim et domos Italorum defendere imperatorem oportebat, hoc est, ab injuria tutas præstare, et vindicare si quid fuisset in eas contra jus factum. Agit de domibus Genuensium Galatæ permissa imperatoris habitantium; quas cum Veneti flamma injecta corrupissent, multa iis per imperatorem indicta damnum reparare sunt compulsi.

[P. 468] *Διακινήσιμος*, p. 50. Τῇ γὰρ δευτέρῃ **D** ἐβδομάδῃ μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἣν δὲ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν. Legebatur in ms. mendose, opinor, τῆς γὰρ δευτέρας, quasi referretur ad ἐβδομάδος. Quod a recto aberrat : non enim meminit secundæ cujuscumque hebdomadis, sed feriæ secundæ hebdomadis Paschalis, quæ feria diem resurrectionis Domini ἀμείνω; sequitur, ita ut in δευτέρῃ intelligatur ἡμέρῃ, et ἴδῃ τὴν ἀναστάσιμον appellat, non ἐβδομάδα subintelligat, sed ἡμέραν aut ἑορτήν, hoc est dominicam ipsam Paschæ, quam Vaticanus paraphrastes vocat hoc loco κυριακὴν νίαν, diem nimirum quam fecit Dominus. Græci enim hebdomadam quæ incipit a die statim sequente diem Paschæ, τὴν διακινήσιμον nuncupant, uti et eam quæ inchoatur postridie octavæ Paschæ nominant ἐβδομάδα τοῦ Θωμᾶ, quod illi quoque,

ut Latini, in missa octavæ Paschæ recitent evangelium in quo narratur Thomæ apostoli correctio et confessio; cujus hebdomadæ Thomæ in hac quoque nostra historia sit mentio, l. vi, c. 13, recte siquidem Jacobus Goar O. P. in Euchologio p. 933 hæc verba τῇ πέμπτῃ τῆς διακινησίμου vertit *feria quinta post Pascha*. Ut autem illic πέμπτῃ feriam, sic hoc loco δευτέρα non hebdomadem, ut monui, sed hebdomadis diem indicat, feriam videlicet secundam, qua fuerit edictum, de quo hic agitur, promulgatum. Ex his confido apparitam necessitatem emendationis loci hujus a me factæ. Restaret excutienda diversitas scripturæ in voce διακινήσιμος, quam alii διακινήσιμος, nonnulli etiam διακινήσιμος; scribunt. Nos codicibus adhæremus nostris sic constanter, ut representamus, scribentibus. Idque sufficere **668** nunc quidem ducimus: nec enim vacat aut tanti est in ratione talis appellationis aut etymo vocis indagando confictari.

Διασωσταί, p. 507. Agit de Alanis Noga sub-
hio, cui militaverant, ultro se offerentibus Andronico, qui eos velut divinitus missos accepit, summam eis rei militaris permittens, addiscens in locum copiarum Romanarum, adeo ut delectis ex isto genere qui equitatu operam navaturi viderentur, detractos propriis equitibus equos assignaverit, ipsos quoque Romanos horum Barbarorum obsequiis mancipans. Nam cum esset jam pridem in Orientali equestri militia usitatum ut cataphractis equitibus adessent in præliis quidam pedites, qui eos, si forte, vulneratos aut alio casu periclitantes juvarent servarentque, tales istis ministrare homines Romanos jussit. Hoc genus equestrium ministrorum noster hoc loco διασωστάς, quasi dicat *conservatores*, vocat. Δεποτάτους sive δεποτάτους appellaverat Mauricius recitatus a Rigaltio in Glossario, sic continuo eorum officium describens: Οἱ παρακολουθοῦντες τῇ τάξει καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γενομένους ἀνακομιζόντες τε καὶ περιποιούμενοι. Adjungit hic eruditissimus Rigaltius loca varia Constitutionum Leonis de hoc genere subsidiariorum multa docentia. Horum in uno ex Constit. 3, § 15, dicitur istos assecas et adjutores equitum olim *deputatos* dictos, Leonis Augusti tempore appellari solitos ἐκρίβωνες, *scribones*. In altero ex Constit. 12, § 52, noto glossam hanc, τοὺς λεγομένους δεποτάτους, τοῦτ' ἐστὶ τοὺς ἐπιμελητάς τῶν τραυματιζομένων στρατιωτῶν. Præscribit deinceps ibidem Leo quædam circa numerum et delectum horum deputatorum, jubens constitui ad omne *signum* (Græce βάνδον, nempe turmam aut alam equitum sub uno vexillo merentium, quales Galli *cornettes* vocant) octo aut [P 469] decem ex deputatorum ordine ἐλαφροῦς καὶ γοργοὺς ἀνευ ὀπλῶν, *agiles et strenuos sine armis*, qui debeant turmas quibus inserviunt intervallo centum pedum retro insequi, ut in præliis periculose saucios aut quocunque casu delabentes

A ex equis milites colligant, recreent, deportent in tutum. Tum iis solvi præcipit pro quolibet servato milite nummum unum; § vero 54 idem Leo imperat in usum istorum deputatorum addi ephippiis militarium equorum scalam geminam ad lævam, ut harum altera deputatus, quoties opus fuerit ad subsidium equitis periclitantis, adjuvari possit ad scandendum in equum. Verba Leonis sunt: Πρὸς τὸν ἑστὶν ἓνα δὲ δεποτάτος τὰς δύο σκάλας εἰς τὸ ἀριστὰρον μέρος τῆς σέλας ἔχη. Addit denique eosdem deputatos debere καὶ εἰς φλάσκια ὕδωρ βασιτάζειν διὰ τοὺς πολλὰς λειποθυμοῦντας τραυματίας, circumferre aquam in lagenis, unde revocent ad sensum saucios sæpe ex dolore vulnerum aut jactura sanguinis deliquium patientes. Obiter observo ex hactenus relatis: quod hi *deputati* Leonis imperatoris tempore, ut ipse testatur, *scribones* dicebantur, quæ affinis notionis vox est *actuarius*, satis indicat et hos **669** ex actuariorum genere fuisse, qui multi, prout ostendimus in ea voce primo nostro Glossario, castra olim Romana sequebantur. Ac quod ibi diximus medicos quoque, chirurgos et νοσοκόμους universos eo vocabulo pariter censeri, confirmat Leo idem Augustus Const. 3, § 15, dum his δεποτάτοις medicorum partes clare tribuit, sic de illis scribens: Οἵτινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γενομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἱατροὶ καὶ περιποιοῦνται. Hinc istos hoc loco noster vocat διασωστάς, *servatores*, seu δεποτάτων vocem usitatum, quod alienæ esset originis, vere Græca mutans, ut solet in nominibus mensium et occasionibus similibus (nam et quas σκάλας modo descripto loco Leo imperator dixit, stapedas designans, Pachymeres vol. I, p. 411, κλίμακας maluit dicere), sive quod forte tunc sic usus invaluisset, ut qui δεποτάτοι appellati fuerant, tum vulgo audirent διασωσταί. Cæterum hos διασωστάς solitos fuisse, saltem Pachymeris tempore, interdum armari et militarem præstare operam tuto deducendis per vias infestas viatoribus, docet nos locus ex p. 429 hujus historię, ubi refertur Rontzerium magnum ducem, cum Magnesia Constantinopolim Cannaburium quemdam mitteret, Nostongo provinciæ illic præfecto mandasse ut ei διασωστάς e suis copiis comites daret, quorum tutus præsidio secure iter istud conficeret: Πέμπει πρὸς τὸν Νόστογγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασωσταίς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. Additque mox historicus Nostongum ostendere affectantem abundans gratificandi duci magno studium, plus quam rogabatur fecisse: obivisse enim ipsum cum suis prætorianis id officium, et Cannaburium in urbem perduxisse

Διδάμβουλον, pag. 186. Quid dicatur hoc loco διδάμβουλον, *dibambulium*, eo mihi diligentius est quærendum, quo doctissimorum hominum editæ hactenus de hujus vocabuli notione sententiæ a vero aberrare vel ex hoc ipso historici nostri te-

stimonio manifestè deprehenduntur. Eruditissimus Jacobus Pontanus noster in Latina, quam sine Græco contextu solum edidit, interpretatione Chronici Georgii Phrantzæ protovestiarii, lib. III, cap. 19, pag. 197 ed. Ingolstadt ann. 1604, referens ritum quo patriarcha Constantinopolitanus ejus dignitatis inire possessionem erat solitus, inter alia hæc habet : *Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad diababula sive atrium descendebat.* Ita ibi. Recte porro, ut opinor, Meursius in Glossario verbo Διάμβουλων, et ex eo verba ipsa describens Mathias Martinus in suo Lexico Philologico verbo *Monobambulum* pro *diababula* dibambula illo Phrantzæ loco rescribi debere putaverunt. [P. 470] Non recte autem, quantum arbitror, glossema illud, sive atrium, pro vera vocis ejus expositione receperunt. Sic enim uterque scribit : *Μονοβάμβουλων simplex conclave palatii secretius, in qua congregabatur clerus patriarcham novum electurus.* Codinus ejus meminit : δ 670 δεύτερος δστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβουλων. Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent scire quem clerus patriarcham creasset ; et illud διβάμβουλων dicebatur. Ita illi ambo ; et hoc continue probant prolato, quem supra descripsi, Phrantzæ aut potius Pontani loco. Sed in hoc utrumque falli non diffiebitur, qui attenderit quam ridicule diceretur a Codino δεύτερος δστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβουλων, secundus ostiarius manu tenens *Monobambulum*, si *Monobambulum* atrium esset, quale utique *manu tenere* (hoc enim est κρατεῖν) nemo unus potest. Unde manifestum est ex mente Codini *Monobambulum* fuisse rem aliquam manu gestabilem. Ac paritate argumenti idem erit statuendum de *Dibambulo*, quod ejusdem formæ ac generis esse gestamen debuisset et ratio communis elymi et series ipsa narrationis Phrantzæ, et ut ad rem meam redeam, hic Pachymeris locus tantum non evidentissime demonstrant. Quem enim quæso possent sensum tolerabilem habere verba hæc nostri auctoris, *patriarcha pastoralis baculo ab imperatore accepto, honoratur et dibambulo*, si *Dibambulum* atrium esset exterius? Quidnam igitur hic significare Pachymeres voluit verbo *Dibambulum*? Idem sine dubio quod alias clarius expressit, dum refert (vol. I, p. 112) sollicitos antistites eo quod Arsenius e patriarchio in monasterium sponte profugus scripto expressam abdicationem dare rogatus recusasset, ut aliquid haberent scriptæ cessionis æquivalens, ab eo repeti curasse βακτηρίαν καὶ λαμπάδουχον, *baculum et candelabrum*, rati si ea reddidisset per quæ investitus patriarchatu fuerat, hoc ipso satis indicaturum sedi se renuntiare, ac liberam synodo facturum ad novam patriarchæ electionem procedendi potestatem. Hic necessario de antiqua forma inaugurationis episcoporum repetendum e monumentis ecclesiasticis aliquid est. Primum autem admoneo consuetudinem Ecclesiæ Latinæ, ut in aliis pluri-

mis, sic in hoc a Græcæ usibus discrepasse. Sanctus Bernardus serm. in Coena Domini : *Varia sunt, inquit, inquisitiones secundum ea de quibus investimur. Verbi gratia investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum et annulum simul.* Ita ille. Ecclesia Græca duo quidem et ipsa conjunctim adhibuit symbola in conferenda electis pastoribus et sponsis ecclesiarum episcopalis possessione dignitatis, quæ similiter responderent duobus memoratis titulis pastoris et sponsi. At in primo duntaxat cum Latinis Græci convenientes, in posteriori lampadem sponsis præferri solitam ex evangelica parabola et usu Orientalium nationum, ad nuptialem cæremoniam accommodatissimam, annulo prætulerunt, quem tamen Occidentalis ad id potius adhibuit Ecclesia, ut populari forte gentium Europæarum mori congruentius conjugalibus necessitudinis signum. Quidquid porro circa hoc in consuetudine Latinorum fuerit, Asianos quidem episcopos lampadis prælatione auspiciatos 671 dignitatem, præterquam indicant quæ alias notavi *Observationibus* vol. I, p. 638, etiam astruit Codini locus de *Officiis* c. I in sexta Pentade, ubi agens de ordinationibus episcoporum solitis a patriarcha celebrari (id enim indicant illa ejus verba εἰς τὰς χειροτονίας, explicantia quid primus et secundus ostiarius proprii sibi quisque ministerii gereret in ea cæremonia) sic scribit : Ὁ πρῶτος δστιάριος κρατῶν τὰς θύρας.... δ δεύτερος κρατῶν τὸ μονοβάμβουλων. primus videlicet ostiarius, interim dum patriarcha, aut alii ejus concessu episcopi, novum episcopum intra presbyterium sive βῆμα consecrarent, fores solæ manu tenebat, ut statim eas panderet atque perfecta intus solitis ritibus inauguratio fuisset. Tunc enim produci novus antistes et ostendi populo debebat. Quia vero prodire is bemeat debebat prævia lampade, ad hanc illi præferendam secundus ostiarius accinctus stabat κρατῶν τὸ μονάμπουλων, vel, ut alia est lectio, τὸ μονοβάμβουλων, [P. 471] manu tenens gestamen cui erat inserta lampas una ; nam μονάμπουλων a μόνῃ ἀμπουλλᾷ. Quid sit autem ἀμπουλλᾷ doceat Aelii verba illa lib. VII : Ἀμπουλλᾷν ὑελλήνην πήσας ἐλαίου, *ampullam vitream ubi repleveris oleo.* Est ergo ἀμπουλλᾷ lampas, et μονάμπουλων instrumentum portatile, cui esset una lampas indita. Verum ubi patriarcha Constantinopolitanus inaugurabatur, satis prudens quivis intelligit aliquid illi præcipui honoris supra episcopos haberi debuisse. Nimirum huic prodeunti ad populum non μονάμπουλων aut μονοβάμβουλων præferebatur, sed quod noster hic docet auctor δ. διάμβουλων. De hoc vocabulo quid nos doceat Codinus, videamus. Is libro *De officiis*, c. 10 de festis, dum explicat quomodo pompa instrueretur qua imperator ad celebrandum Christi Natale venire admitteret in ecclesiam solebat, ait paratum adstitisse *lampadarium cum dibambulo aureo in manu.* Verba sunt

Codini : *Λαμπάριος*; κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-
 βουλον. Quid ita vero, nisi quia hunc præire oportebat processuro per templum Augusto? Quod si, ut vidimus, *μονοδάμβουλον* gestamen erat lampadem unicam insertam habens, quid restat nisi ut διδάμ-
 βουλον intelligamus aut *lucernam* fuisse *bilychnem*, qualis meminit Petronius in nuper edito frag-
 mento Traguriensi, aut instrumentum aliud bifidum in duobus hinc inde protensis ramis geminas lampades ar dentes habens? Sane opportunissime ad hanc rem admonet Balsamon, Imperatori, quando in solemnitatibus accedebat ad ecclesiam, duplicem lampadem præferri consuevisse; ministrum quoque gestatorem ejus duplicis lampadis *lampadarium* vocatum. Igitur quod Codinus *dibambulum* *curiam* dicitur, vas est juxta Balsamonem gemina lampade insignis. Quare his auctoribus non sane jam reformido falsi dicam impingere Latino Phrant-
 zæ, *dibambula* per atrium exponenti. Utinam copia inspicendi daretur archetypi contextus. Quæsi-
 di diu et sollicitè, sed frustra. Confido tamen in Græca, si uspiam existet, oratione nullam prorsus 672 reperiendam atrii mentionem. Et quod Phran-
 zæ *dibambula* in plurali posuit, significare puto voluisse gemina candelabri brachia, quorum suam unumquodque sustineret lampadem. Quis enim neget perapte cadere sensum istum in hæc verba *cum lampadibus ad dibambula*?

Opponi adversus hæc posset ex modo laudato Balsamone, singularem imperatoris fuisse prærogativam prævis duabus per ecclesias incedere lampadibus, quælis nec patriarchæ ac ne ipsi quidem Imperatrici tribuebatur. His enim tradit Balsamon singulas tantum præferri solitas lampades. Ad hoc duplex responsio mea est. Prior: non omnia quæ primis auspiciis incedendæ dignitatis quibusdam magistratibus legitime dabantur, eadem itidem quotidiano vitæ usu tribui. Quot cæremo-
 niæ imperatoribus, regibus, aliis principibus inaugurandis adhibentur, quas nefas est ultra illum diem repeti? Sic et in patriarchis Constantinopolitanis Institutum fuisse potuit ut prima duntaxat ordinatione dibambulo honorarentur, reliqua vita cum prodirent per ecclesiam, non nisi monobambulum ipsis præret, ut multis hodie D
 episcopis primo ingressu in urbes suas umbellæ honorem dari videmus, qui postea negatur. Altera: satis magnum esse discrimen inter Balsamonis et Pachymeres ætatem. Nam centum fere annis Balsamon Pachymere antiquior est. Eo autem intervallo multa constat in magistratuum ecclesiasticorum et sæcularium prærogativis et honoribus fuisse immutata. Unde prout est creditu ab imperatoribus schismaticis, suum Constantinopolitanum thronum ad invidiam et depressionem etiam omnium primi Romani ambitiose attollere certantibus, facile isto spatio concessum ut, cum autem unius prælacione lampadis patriarchæ honorarentur, deinceps bilychni quoque lucerna (qui erat

A antea solis Augustis reservatus honos) ante ipsos portata conspicui ambularent in ecclesia, tam prima potestatis usurpatione quam deinceps. Eligat igitur æquus lector utrum malit, an ætate quoque Balsamonis Constantinopolitanos [P. 472] patriarchas in prima consecratione usos dibambulo, in reliquo, etiam solemnitatibus magnarum, per ecclesiam incessu monobambulo contentos; an neutrum dum Balsamon scriberet concessum ipsis, utrumque, aut saltem prius, ante hanc editam a Pachymere historiam Byzantinis fuisse antistitibus per suos principes indultum. Confirmatur prior responsio ex eo quod ait Balsamon, episcopis præter patriarcham et paucos eximie honoratos, ut Cypri et Bulgaria archiepiscopos, fuisse cæle-
 B ris negatum in processu per ecclesiam, solemnibus etiam diebus, unius prælacionem lampadis; qua tamen illos in prima saltem inauguratione fuisse cohonestatos vix potest ob superius dicta dubitari. Quidni ergo sic dicatur de patriarcha quoque, in prima illi inauguratione dibambulum concessum; in reliquis cæremoniis monobambulum duntaxat? Superest ut veriloquium vocum istarum 673 *μονοδάμβουλον* et *διδάμβουλον* inquiramus. Puto equidem e Latina voce *obambulus* deduci, et ut rem, ita nomen in aulam Romæ novæ e veteri migrasse. In aulam dico, non in ecclesiam. Nam prælaciones lampadum episcopis usque ab apostolicis in Asia usitatas temporibus scio. C Augustis quidem ignem prælatum prius Romæ quam Constantinopoli fieri necesse est, cum jam Commodi ætate solenne Romæ esset ignem Augustis præferri. Herodianus, l. 1: Λουκίλλα ἦν τῷ Κορμόδω πρεσβυτάτῃ πάντων ἀδελφῇ. Αὕτη πρότερον Λουκίῳ Βήρῳ αὐτοκράτορι συνῆκει.... ἀλλ' ἐκαὶ συνέδῃ τὸν Δούκιον τελευταῖσαι, μενόντων τῇ Λουκίλλῃ τῆς βασιλείας συμβόλων, Πομπητῶν δ' πατὴρ αὐτὴν ἐξέδοτο. Οὐδὲν ἦντοι μέντοι ὁ Κόρμωδος ἐρύλαττε τὰς τιμὰς τῇ ἀδελφῇ· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθήστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ ἐν πύρ προεπόμπειεν αὐτῆς. En Herodianus Augustis Romæ imperantibus tanto ante Constantinum et uxoribus eorum ignem quaque incederent prælatum docet, et (ut hoc obiter admoveam) solus docet, ne miremur ab uno interdum auctore scripto notata reperiri quædam olim usu vulgaris-
 sima ideoque quod tunc essent notissima litteris scribentium non expressa. Sic fuisse in usu quondam et pretio quemdam honorem *bisellii* vocatum (quem est verisimile situm fuisse in prælacione *sedis geminæ* aliquibus eximie concessa) ex una nuper exscripta et vulgata constat per virum doctissimum Ghimentellium Pisani marmoris inscriptione, reliquis ea de re vetustatis monumentis silentibus. Unde nec si primus et solus Pachymeres istam de qua nunc agimus dibambuli, vocabulo designatam geminæ lampadis ante patriarcham Constantinopolitanum prælacionem memorie prodidisset, mirari prudens lector aut suspicetiam

unius habere fidem propterea deberet. Sed quod coepimus agamus de origine vocis *dibambulum*. Credo equidem ministrum qui lumen Imperantibus Romæ præferret vulgo dictum *obambulum*, quin et instrumento aut vasi quo is igni portando uteretur eandem quoque appellationem accommodatam usu populari; et translata per Constantinum e Roma vetere in novam sede imperii, nomen idem Latine originis Græcis litteris signatum. Ac cum forte postea excogitati gradus essent in participatione hujus honoris, ita ut fax aut lampas unica ante quosdam portaretur, ante alios duplex, explicatam istam differentiam vocibus Græca forma compositis, ita ut instrumentum unicam gerens lampadem *monobambulum*, geminas habens *dibambulum* vocaretur. Dicit aliquis commodius *dibambulum* dictum videri posse quasi *dibampulum* ab *ampulla*, mollito *p* in *b*. Atqui si hoc esset, *monobambulum* ex analogia formari debuisset. Agnoscamus ergo in voce *monobambulum* veram tam *monobambuli* quam *dibambuli* originem Latinum vocabulum *obambulum*. Hæc mea circa *dibambulum* conjectanea, ut soleo meo judicio diffidere, cum aliis discutienda obtuli viris eruditissimis, tum doctissimo 674 et mihi amicissimo Dominico Magrio theologo ecclesiæ Viterbiensis; qui rem adeo probavit ut statim, quæ dudum scripserat in suo Onomastico ecclesiastico duabus jam editionibus vulgato, quæque in tertia, in qua nunc prælum laborat, decreverat ponere [P. 473] de notione vocis *dibambulum* opinioni Neursii et Martinii consentanea, in meam sententiam resinxerit.

Hactenus de his scripseram, cum forte lucidit in meas manus Historia Græca concilii Florentini, auctore, ut nuperus editor vocat, Sylvestro Sgropulo: alii Syropulum dictum volunt. In hoc ego libro reperi luculentam confirmationem conjecturæ de *dibambulo* meæ, quam tacitam transmittere prævaricari sit. Narrat is scriptor, c. 17, sect. 3, p. 62, cum esset patriarcha Constantinopolitanus in procinctu desideratæ sibi navigationis in Italiam ad concilium illic celebrandum et concordiam Ecclesiarum statuendam, voluisse, repugnante Syropulo et aliis quibusdam in schismate et odio Latinorum obfirmatis, portari secum vasa sacra omnia sanctæ Magnæ Ecclesiæ: Πατριάρχης παρεκλεύσατο ετοιμασθῆναι καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πάντα τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας, δυσχεραίνοντων δὲ ἡμῶν, etc. Ea occasione, cum sacra illa vasa recenserentur in sarcinas liganda, quæ ipsorum ævo aut longo usu passa quippiam fuerant, reconcinata ac restaurata sunt; in quo dum laborant artifices, contigit offerri eis tria ῥηπίδια. Creytonus inscite *pyxides* vertit. *Ventilabra* enim illa vox sonat, aut ut auctor antiquus Vitæ S. Petri Cavensis, apud Henschenium die 4 Martii c. 4 scribit, *stabella*. Verba ejus hic ponam, quia usum τῶν ῥηπίδιων in sacro indicant: Cum Tere-sini in ecclesia S. Joannis missus (S. Petrus Ca-

vensis) celebraret, et quidam stabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum super altare fudit. Erant nempe ῥηπίδια laminæ tenues in alarum formis extensæ, quæ circa Christi corpus, dum in altari stabat, a ministris movebantur. Istiusmodi instrumenta tria e pretioso fusa metallo, sed contusa aut maculosa ideoque reparationis egentia, haudquaquam fuisse, ut alia, in priorem reflecta et eliminata figuram, verum in unicum conflata *dibambulum*. Ἀντὶ τοῦ ἐδρασθῆναι καὶ εὐτερεπισθῆναι, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἡγέρεισθῆσαν... εἰς διδύμουλον μετασκευάσθησαν, τῆς μορφῆς τῶν ἐξαπτερύγων ἀποπτάσας ἢ ἀκτασθῆσας, εἶπεν, ἐξ αὐτῶν. Priori forma in ἡ ἀσculpῆ Cherubīnōrū sex alīs instructorum ἀελλαντε, aut inde, ut sic dicam, expulsa. En ergo ex relatione Syropuli, tres laminas argenteas simulcris Cherubīnōrū cælatas, in unum conflatas *dibambulum*. Restat videre quid tandem rei esse *dibambulum* existimaverit, imo certo scierit, et ex publica tunc omnium notitia innuere satis habuerit Syropulus idem. Intelligitur id ex quadam ipsius auguratione inde captata, quam his verbis mox explicat: Καὶ ἀντὶ τοῦ θεῖς ἐναντισθῆσαι τραπέζῃ, ὡς ἱερὸν ἀνάθημα, τὸ δὲ λαμπροῦς περιάσθαι ὡς κάκεισε, 675 καὶ ὡς ἐτυχεν ἀπειθεσθαι καὶ ῥηπίεσθαι προοίμιον, εἶπεν ἂν τις τοῦτο τῆς ὅσον οὐκ ἔστι γεννησομένης παρατροπῆς τοῦ καθαροῦ καὶ ἀκιδήλου τῆς Ἐκκλησίας, δόγματος. Hæc sonant: ex ista conflatione trium ventilabrorum ex argento formis Cherubīnōrū cælatorum, in unum *dibambulum*, consecutum esse ut illa materia exciderit honore quo dignata prius fuerat, insidendi sacræ mensæ et ex ea speciem augustam ostentandi circum venerantibus, dejecta vero fuerit in usum longe viliorē, quippe facu candelabrum huc illucque portabile et deponi aut projici ubivis solitum. Quam rem Syropulus, qui negotium conciliationis Ecclesiarum Græcæ ac Latine nec suscipi unquam voluisset nec perpetratum admisit, in omen rapuit mox secuturæ perversionis puri et sinceri Ecclesiæ dogmatis; qualem evenisse, sancita, unanimi Orientis cum Occidente consensu, in sacro Florentino concilio doctrina processione Spiritus sancti ex Patre Filioque, hic pertinax in hæresi et schismate scriptor temere ac blaspheme non veretur affirmare. Illud tamen hæc ejus impia divinatio mihi offert commodi, ut ex ea manifeste appareat *dibambulum* aliud nihil quam λαμπροῦς, instrumentum lampadibus gestandis in pompa præferri patriarchæ solitum, quale is processuro in Italiam sibi, quo maxime augustam rerum suarum speciem præberet Latinis, curasse ut quam speciosissimum mole ac forma pararetur, hinc intelligimus; unde in id unum materia quæ tribus altaris vasis suffecerat, est impensa. Et pertulit [P. 474] revera suum istud sic fustum ensumque *dibambulum* Josephus Constantinopolitanus patriarcha Florentiam, idque

ibi solemnī suo ad papam accessu ostentare studeat. Audiat idem Syropulus, c. 24, sect. 4, p. 99 : Εἰτα διεμνήσαστο ὁ πατριάρχης τῷ πάππῳ ὡς βούλεται καὶ ἰδεῖν αὐτόν, καὶ ἵνα τάξῃ ἡμέραν καὶ ἥν ἀποδέχεται τοῦτο ποιῆσαι. Deinde significavit patriarcha papæ velle se ipsum visere, rogans ut diem admissioni assignaret. Paulo post, ἐπιστάσης δὲ τῆς ἀποταχθείσης ἡμέρας, cum præstituta dies advenisset, ait Syropulus patriarcham inter cætera quæ ad pompam sui versus papæ palatium processus commendandam providit, iussisse ut sibi *dibambulum* et *dicanicium* præferrentur : Ἐπέταξεν δὲ ἵνα κατέχωσι καὶ τὸ διδάμβουλόν καὶ τὸ δικανίκιον ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Est *dicanicium* aliquid simile baculis illis aut contis argenteis specie clavarum (vulgo *massas* vocant) quas præferri videmus S. R. E. cardinalibus, dum solemniter incedunt ; qualium Græcis patriarchis usitatorum meminit Chronicon Constantinop. his verbis : Ἰδὼναι χειρὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἥτοι ῥάβδον ἀργυρεὴν περιεχρυσωμένην. *Propriis manibus dedit ipsi dicanicium magni pretii, sive virgam argenteam circumauratam.* Motam vero pergens Syropulus fuisse refert patriarchæ controversiam de prælatione *dibambuli* et *dicanicii*, dicente illi magno chartophylace, ὅτι ἐν ταῦθα οὐδὲν ἀνήκουσι προηγέσθαι ταῦτα, **676** καὶ εἰ ὁρίσεις, καταλειφθέντων. *Hæc hoc loco prægestari nihil attinet ; quare, si tibi videtur, relinquuntur.* Contra tamen tendente patriarcha, convenit ad extremum solius *dibambuli* prælationem omitti. Ὅμως ἀφῆκε τὸ διδάμβουλόν. Candelabri bifidi prægestatio, tanquam ab usu in Italia recepto nimis aliena, vel aliam quamlibet ob causam, ultro a patriarcha remissa est : *dibambulo* domi relicto. Potuitne clarius astrui a me prius tradita *διδάμβουλου* notio ? Tamen hoc mihi Syropuli suffragium eripere Creyghton interpretes conatur : quo successu, videntur modo restat. Ille priori ex indicatis locis, c. 17, sect. 3, p. 62, verba illa, τὰ δὲ (hoc est τρία μυστικά) εἰς διδάμβουλόν μετασκευάσθησαν, sic vertit : *Sed hæc.... tres pyxides in unam, sed eandem et geminam ampullam prodire.* Idem porro in notis ad eum locum docet : *dibambulum* esse a Latina voce *ampulla*, sonareque *ampullam bigutturam gemino ore seu epistomio superne hiantem.* Debuerat autem addere quem usum tale vas habuerit, aut quam ob causam, itoro in Italiam patriarcha instrumentum ejus formæ tam sollicitè paratum fuerit, tribus etiam sacris ex altari vasis in id confectis : contentus erroris damnare Gretserum Jesuitam, quod lib. Comment. in Codin. 3, c. 1, p. 217 *dibambulum cum lampade confundit.* Id vero Gretsero falso imponitur. Is enim ibi tantum dicit sibi alias non displicuisse *διδάμβουλόν* dici autem *contum* cui *lampas* imponebatur, sed se in alia mente nunc esse. Qui etsi non mutasset sententiam, dici non posset eum *confudisse dibambulum*

lum cum lampade. Aliud enim est *lampas*, aliud *contus gestans lampadem.* Quod si contus intelligatur bifidus duos quasi ramos protendens, quorum quiesque in summo habeat loculum capiendæ lampadi aptum, veram *διδάμβουλου* expressisset Gretserus formam ; et si audiret suum Syropulum Creyghton, idem ipse sentire debuerat. Sic enim non laboraret in divinando quorsum is *λαμπαδόχου, instrumenti lampadibus gestandis accommodati* mentionem, v. 35, faciat, ponens id vocabulum tanquam synonymum *διδάμβουλου*. At nihil mirabilius est quam quod omnium horum oblitus Creyghton, dum c. 24, sect. 4, p. 99, iterum illic memoratum a suo Syropulo *διδάμβουλόν* interpretatus, *æstivum papilionem* id appellat. Et Notarum p. 18, hunc locum indigitans sic scribit : *Διδάμβουλόν in hoc loco omni dubio procul velum significat umbratile.... Illud enim velum dum, ut umbram arceat, a conto longiori supra capitis fastigium explicatur, incurvum et cameratum fornitem repræsentat, dum rursus ad contum reducitur, ventrosam lagunculam aut ampullam.* In his non quæro cur dicatur *umbella*, sive, ut Creyghton loquitur, *æstivus papilio, umbram arcere*, cum soli potius arcendo [P. 475] et umbræ faciendæ comparatum ejusmodi instrumentum sit. Illud etiam atque etiam explicare Creyghtonem ne gravetur, rogo, qua tandem ratione metallum trium pyxidum confari in **677** unum *æstivum papilionem* sive *umbellam* potuerit. Sed omnia hæc arbitrandæ æquo et erudito lectori permittantur : interim dum, quæ multa nos vocant alia, prosequimur.

Διωρία p. 389. Videri posset *διωρίαν* hic dici duarum horarum spatium, sicut *trihorium* (Ausonio poetæ usurpata vox) tres horas indicat : sed non est ita. Nam glossæ veteres universim exponunt *διωρία intercapedo, spatium.* Et Suidas : *διωρία, ἀναχωρή, quod probat adducto statim loco ex quodam, ut apparet, historico : Δόξαν δ' ἐπανεῖναι τὴν πολιορχίαν, καὶ διωρίαν βουλῆς τοῖς στασιασταῖς παρασχεῖν. Cum autem esset visum, remittendam oppugnationem urbis et spatium deliberandi seditiosis dandum.* Ergo et in hac reliqua historia noster aliquoties *διωρίαν* pro mora et spatio, quo cessatur aut deliberatur, ponit, ut pag. 497 : Ἐν διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνων. Utilitur et hoc vocabulo S. abbas Nilus in epistola juxta editionem nostram 150, p. 159 (in posteriore et longe pleniore Allatiana est 213, l. III, p. 396, inscripta Rodomino, cum in archetypo unde descripsi Mediceo codice olim legerim ego et ediderim Rhodonimo). Ibi ergo hæc loquentem facit sanctus Pater peccatorem impenitentem in judicio supremo : Οἱμοὶ πῶς ἐκουσῶς ἀπώλεσα τὴν διωρίαν τοῦ παραλθόντος χρόνου ! *Hei mihi, quod volens passus sum effluere in vacuum spatium transacti temporis ad penitentiam concessum !*

Ἐγκλητεύειν p. 370. An *ἐγκλητεύειν* reperiat apud alium Græcum auctorem, dicant qui

omnes me diligentius legerunt. Mihi, etsi alibi non A
occurreret, non fuit dubia ejus notio, utique re-
cordanti ἔγκλητον δίκην vocari litem de cujus
judicio provocatum sit; et forum in quo ex pro-
vocatione disceptatur, ἔγκλητον δικαστήριον.

Ἐκφασίς p. 113. Verba hæc referuntur ex
tomo Gregorii Cyprii, Constantinopolitani patriarchæ:
Εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικῷ ἀντὶ δαμασκηνῶ
τὸ διὰ λόγου εὐρηται προβολεύς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι
καθαρῶς τοῦ Πνεύματος πρόδον ἢ λέξι; θελοῦν
βούλεται, ἀλλὰ τὴν εἰς ἀθῖον ἔκφασιν. Cum sæpius
paucis his versibus repetatur vox ἔκφασιν, semel
tantum codex noster eam exprimit addito v, alias
ἔκφασιν scribens. Unde verebar equidem corrigere
tot loca iudicio unius, nisi animadvertissem codi-
cem Vaticanum constanter ἔκφασιν scribere.
Inde intellexi sic reverà scriptum a Pachymere,
more utique recepto aliorum, etsi nonnusquam
ἔκφασιν quoque legitur. Sed majoris momenti fue-
rit notionem scrutari vocis hujus. Vulgo video a
summis theologis Græca Latine reddentibus ἔ-
κφασιν, ἔκφαντορίαν, ἔκφαντορικὸν πνεῦμα enuntia-
tionis significatu declarari. Non reprehendo. Jure
tamen meo visus mihi sum posse hoc nomen du-
cere ab ἔκφασιν, quatenus sonat *eluceo*, ut ἔκφασ-
ιν recte veritatur *exsplendescuntia*. Quid commo-
dius ad subiecti loci sententiam, ni fallor acci-
dit.

[P. 476] 678 Ἐνικάρω p. 103. Hujus verbi, satis
in libris quos viderim rari, notionem e paraphraste
Vaticano sumpsi, totum hunc locum sic reddente:
Ἐκτὸν πεντήκοντα χρυσίους ἀπὸ τοῦ ἐδωρήσατο.
Sic ille conjungens quæ auctor discreverat, cen-
tum aureos Vecco, quinquaginta Meliteniotæ sup-
peditatos memorans. Cui quatenus simpliciter
donandi significatum vocabulo ἐνικάρωτος subjicit,
adhæreo defectu mellioris auctoris; interim tamen
suspicans assignationem annuæ pecuniæ istas
summas æquantis, duobus exsilibus in alimenta et
usus vitæ cæteros præbenda, isto vocabulo indi-
catam a Pachymere; ut dicere voluerit, cum eate-
nus nihil constituisset imperator de victu captivis
duobus suggerendo, tunc per Alexandrinum patri-
archam et logothetam ipsi assignari e fisco
curavisse annuas pensiones. Vecco quidam aureo-
rum centum, Meliteniotæ vero quinquaginta.

Ἐνναιτίειν p. 319. Codex optimus Barberinus
in contextu habet ἐνναιτίειν, sed meliorem, ut
optimior, idem rectionem in margine suggerit, ἐναι-
τίειν, pro quo Vaticanus ἐνναιτίειν exhibet. Nos ad

marginalem lectionem probam illud ex duabus
aliis contulimus, ut τὸ v' geminarem. Cum enim
hoc verbum, ut mox ostendemus, formetur, ab
ἐνναιτίειν, quod frequentius per duplex v scribitur,
rectius putavimus ἐνναιτίειν quam ἐναιτίειν dici.
Etsi nos non fugit scriptionem τοῦ ἐνναιτίειν pro ἐν-
ναιτίειν non modo ut probam defendi ab Eustathio ad
Iliad. β, p. 223 ed. Rom., sed etiam ad Iliad. θ,
p. 712, commendari tanquam λογίως eruditis
usurpatam, ut dent locum ingeniosæ trajectionis
litterarum, qua ἐνναιτίειν in ναιτίειν mutetur: *nonum*
quippe per ἐνναιτίειν signatum, cum sit ultimum in
numeris simplicibus, ναιτίειν idem quoque est:
hæc enim vox sonat *novissimum*. At mihi quidem
haud placet hæc arguta, quæ vocabulum ab ori-
gine sua divellit. Si enim ἐνναιτίειν quasi ναιτίειν di-
ctum est, jam hoc numerale nomen a suo numero
ἐνναιτίειν non derivabitur; quod absurdum videtur.
Ut sit, scriptum a Pachymere ἐνναιτίειν cum v
duplici, ex scriptura contextus et Vaticani codicis
non temere, ut puto, auguror; existimoque usita-
tum in monasteriis hoc verbum ad indicandam
refectionem corporis semel in die duntaxat, nec
prius hora ab ortu solis nona, usurpatam; quod
diebus religioso jejuniis sacratis tantum olim fiebat.
Nunc vero Athanasius patriarcha ita quotidie fieri
jubebat, *μονοψαλταν δι' ἑτους ἐξακριβοῦμενος*. Ni-
mirum qui ad necessariam observantiam monastici
instituti perficere duceret toto anno nonnisi semel
in die comedere, idque non ante horam a meridie
tertiam, a solis ortu novam, sic per monasteria
fieri quotidie jubebat. *Ὡς καὶ ἐνναιτίειν ἀπὸ τοῦ*, hoc
est, ita ut inde sequeretur semper monachos hora
duntaxat nona jejunium solvere, etiam festis Do-
mini et Paschalibus. Legitima videlicet in cœno-
biis jam olim, quo die jejunabatur, refectionis
hora nona erat, prout demonstrare possem mul-
tis testimoniis veterum, nisi 679 eum laborem
præoccupasset Rosweidus noster in Onomastico
ad Vitæ Patrum, verbo *nona hora*, quem vide. In
confirmationem hætenus dictorum noster hic
idem auctor inferius, p. 618, quasi explicans
quid prius vocasset ἐνναιτίειν, ait Athanasium
coegisse *μονοψαλταν κατ' ἐνναιτίειν δι' ἑτους*
ἀσχεῖν *monachos jejunare quotidie per to-
tum annum, semel tantum in die, idque non ante
horam nonam comedendo* (*).

[P. 477] Ἐξάγωνια, p. 284. Etiam si vulgo gram-
matici ἐξάγωνια dici censeant quasi ἔξω ἀγωνος,
quæ sint extra certamen, nihil ad causam atti-

(*) Post hæc scripta reperi verbum ἐνναιτίειν
hoc ipso quem hic exposui significatu usurpatum a
S. Theodoro Studita in Laudatione funebri S. Pla-
tonis monachii, quæ ms. servatur in cod. Vaticano
1660. In ea oratione paulo ante medium referuntur
hæc verba Antonii monachi, qui discipulus et mini-
ster fuerat S. Platonis dum adhuc viveret: Ἄριστος
ἦν, τῷ Πατρὶ καὶ κύριος πρὸς λαχάνους καὶ ἀκρο-
βούτους, ἢ καὶ ἡμέραν ἐνναιτίειν ἀνέλαιος δια-
σπέρη, πλὴν Κυριακῆς καὶ ἑορτῆς, καὶ ὅς ἐλῶναι

δυστροφία εἶναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. Ubi vides
ἐνναιτίειν ἀπὸ τοῦ διατροφῆν vocari, refectionem hora
nona sumptam. Hoc enim totum testimonium sic
Latine sonat: *Pater (inquit) Patri, et saba cum
oleribus ac teneris fastigiis stirpium, quotidianum
erant sine oleo alimentum, nona non prius hora sumi
solitum, nisi Dominica esset aut festum: quibus
diebus communis cunctis patribus mensa consueverat
veici*.

mentia, ἀποδοῦντα, videor mihi tamen vel ex hoc nostri loco non temere suspicari, significari eo vocabulo quæ Latini *subseciva* vocant, ultra mensuram rectam excedentia in partitionibus agrorum. Cum enim agrimensio per lineas fiat invicem ad rectos angulos sectas, sæpe in campis obliquæ figuræ contingebat abundare spatium aliquod extra angulum, ἔξω γωνίας, quod ἐξαιώνιον Græci, Latini, ut dixi, subsecivum vocarent, sæpe per hæc vocabula utrique tropo quodam indicantes res accessorias nec præcipue intentas, sed quæ auctarii loco ad primarias accumuluntur, sicut istæ subsecivæ agri partes alteri confinium colonorum addebantur. Πάρεργα Græci aliter appellant, quibus præcipue intentum designans respondet τὸ προὔργον, quod et hic noster usurpat.

Ἐξάντης p. 265. Scio ἐξάντην vulgo putari dicium quasi ἔξω ἀτης, sine noxa, incolumem, indemnam. Cujus notionis in Phædone Platonis exempla leguntur. Sed non quadraret ad loci sententiam interpretatio, quæ istis vocabulis hic uteretur. Non enim ideo vocabant Bulgari ad regnum Michaelis Constantinii regis quondam sui filium, quod ejus cum spe successus inchoandi negotii tempus nunc esse putarent, cum adversa stirpi Constantinii potentia Tocharorum in Bulgaria confinio dominantium stare incolumia : sed id volunt significare, infirmam esse modò illam minusque quam prius formidabilem, unde occasionem offerri non aspernandam censebant Michaelis in paterni regni possessionem reducendi. Nec abluat ab origine ac verilequo jam 680 indicato vocis hujus hæc secunda notio. Nam ἐξάντης ex vi etymii proprie sonat eum qui ex gravi noxa primulum emergere incipit et ἔξω ἀτης esse, ἡσυχία votum est febre laborantis et morbo periclitantis somno, illo versu expressum quem recitat Etymologici auctor, ὦ Ζεῦ, γαστέρα τῆσδε μ' ἐξάντην νόσον. Da, Jupiter, evadere me periculum hujus morbi. Jam porro sanus esse dicitur, cujus remittens aut penitus cessans febris spem reditura valetudinis relinquit integram. Cujus rei quia somnus in acute febrentibus interdum signum est, discipuli dormire languentem Lazarum a Christo audientes aiunt, Joau. xi, 12 : Κύριε, εἰ κακοίμηναι, πωθήσεται. Domine, si dormit, salvus erit. Ergo cum, quem Hippocrates ἐξάντην dicit, Galenus ὕγιον interpretatur, sic intelligendum putarim, ut malo defunctum et febre purum velit dicere : nam et hi dicuntur ὕγιασεν, licet ad plenum robur integri vigoris nondum confirmati sint, sed adhuc debilitatem imminutarum morbo virium sentiant. Ac forte morte suæ Herychii glossas in animo habuerit Pachymeres hæc acribens, ubi legerat : ἐξάντης, ὁ τῆς νόσου ἔξω ὄν. Qui autem e morbo recens emergit, debilis videlicet imbecillisque adhuc est, quales tum videri poterant Tocharorum Bulgari finitimorum opes, utpote qui paulo ante bello inter se civili, duobus hinc Τούται inde Νεγα, ad

internecionem usque conflixerant, secuta inde miserrima desolatione totius ipsorum regionis, et paucis admodum ipsorum Tzacam fugientem in Bulgariam secutis, nuper illic oppressis prævalente Osphientis blabo. Unum superest dubium, cur Pachymeres in secundo casu ἐξάντης scribat : nam in primo accipi non potest, cum tribus mox adjunctis femininis genitivis coaptetur παντός τοῦ χαριχῆς ἐξουσίας. An error hic agnoscendus et ἐξάντους rescribendum, contra fidem codicum [P. 478] optimorum B et A ? nam Vaticanus hoc de more omisit. An potius existimandum, e nominativo feminino ἐξάντην patrum hunc casum a nostro duci ? quod vereor ut analogia et recta grammaticæ ratio permittat.

B. Ἐκτύμβιον p. 66. Agit de Nicandro Larisseno irridente Andronicum olim episcopum Sardensem, postea monachum, sed per ambitionem e vita monastica reversum ad dignitates ; quibus subita conversione sortis ejectus, multis quoque irritaverat ludibrium debuit, in primis Nicandro isti ejus opera episcopatu pulso. Qui ut Andronico exprimeret ambitionem eruptionem e statu monastico, monasticum et ἐκτύμβιον iniecit, ipso statim rejiciente. Non reperio alibi hanc vocem, sed manifeste docet hic ipso locus capitis tegmen monachorum proprium sic dictum ; unde et cucullum Latine reddidi, et max in repetitione rei ejusdem ecclesiasticis usurpatam scriptoribus pro cuculli synonyma caputii vocem adhibuit. Videri possit cucullum monasticum ideo dictum, ἐκτύμβιον, quod cum vestis ipsa sit quasi sepulcrum monachi, cucullus exstet velut apex ac fastigium tumbe.

681 Ἐκκαμματισμένος, p. 115. Quid sit hoc loco ἐκκαμματισμένος minus mirum est ignotum mihi esse nusquam alibi tale vocabulum natio, cum ne Vaticano quidem paraphrasi vocis hujus potestas perspecta fuerit, prout apparet ex eo quod ἐκκαμματισμένος viri nomen intelligit distincti a Moschampane, hujus videlicet in chartophylacis officio successoris. Sic enim ab eo hic locus redditur : Συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὴν ἐκκαμματισμόν χαρτοφύλακα καὶ Μοσχάμπα. Ἐχόντας οὖν οὐκ καὶ τὸν Πεντακκλησιώτην ἐνεχόντων τῷ πατριάρχῃ. Ita ille, tres ponens, ubi satis manifeste duorum tantum auctor meminit, Moschampanis exchartophylacis et Quinquæcclesiensis antistitis. Nam cum nominasset ἐκκαμματισμένον χαρτοφύλακα, mox exponens quis is esset et quam ob causam ἐκκαμματισμένος diceretur, parenthesis inserit qua docet Moschampanem officio chartophylacis prius quam hæc fierent quibus se narrandis accingebat, decessisse, hoc ipso indicans ἐκκαμματισμένον χαρτοφύλακα hic a se positum pro exchartophylace sive chartophylace exauctorato. Quid σχάμμα sit et quid τὰ ἐκκαμμένα, nemini est ignotum non plane peregrino in Græcorum librorum lectione. Quid autem hic comminisset visibilius possumus quam vel finxisse Pachymerem

verbum σχηματίζειν ex nomine σχάμμα, vel id verbum aut apud auctorem nobis incognitum re-
pertum aut usu vulgari sermonis Byzantini tunc
tritum suæ historiæ inscruisse? Excogitari porro
duplex potest notionis talis huic participio σχα-
ματισμένο; hoc loco inditæ ratio. Prior quia tabu-
larium ecclesiasticum, cui custodiendo præposi-
tus erat chartophylax, credibile est in loco septis
circumdato fuisse servatum. Septa autem σχαμ-
μένα et σχάμμα locus fossa et vallo circumclusus
dicitur; unde σχηματισθεὶς aut σχαματισμέ-
νος dicatur, qui septo ecclesiastici archii excesse-
rit jure amisso illic præsidendi post chartophyla-
cis officium amissum. Est præterea σχάμμα magis
proprie locus certaminis. Hieronymus ad Pamma-
chium: *Cur tu omissis super quibus pugna est, de
scammate et loco certaminis egrediens, in peregrinis
et longe alienis disputationibus immoraris?* Sic san-
ctus doctor; ex quo liquet usitatissimo significatu
σχάμμα [P. 479] dici septum intra quod certant
athletæ, quod Galli *champ-clos* vocant. Hinc altera
ducitur causa cur a Pachymere Moschampar char-
tophylax dici σχαματισμένος potuerit. Commi-
serat enim is sese cum Vecco in celebri illo col-
loquio, l. 1, c. 35 narrato, contra eum disputans,
sed infelici successu: nam quæ dixit adeo valide
sunt a Vecco retusa, ut ab ipso patriarcha, cui
tunc Moschampar militabat, reprobata sint. Quare
quod victis athletic et septo pulsus convenire vide-
batur σχαματισμένου sive ἐξωσθέντος; ex σχάμ-
ματος vocabulum, adaptaverit hic noster Moz-
champari.

Ζυγὸν Εὐαγγελίου τιθέναι, p. 146. Agit de or-
dinatione Athanasii patriarchæ Constantinopolitani,
in qua querendum ad intelligentiam hujus loci,
quid sit *jugum sancti Evangelii* 684 ponere. Docet
id nos ritus ordinationis episcoporum apud Græcos,
qui exstat in Enchologio, p. 302, ubi diserte
traditur completo Trisagio celebrantem episcopum
ascendere in crepidinem sacræ mensæ, ibique illi
offerri a præsentibus tribus episcopis ordinandum
a dextris celebrantis; a sinistris autem astare
chartophylacem, qui celebranti chartam offert, in
qua scriptum fuit: Θῆψω καὶ δοκιμασίᾳ τῶν θεοφιλε-
στάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ὁσιωτάτων πρεσβυτέρων,
ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ
τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα προχειρίζεται τὸν δεῖνα
τὸν θεοφιλέστατον πρεσβύτερον ἐπίσκοπον τῆς θεο-
σώστου πόλεως τῆςδε. [P. 481] Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ
αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐκ αὐτῶν ἡ χάρις τοῦ παναγίου
Πνεύματος. Hoc est: *Suffragio et approbatione Dei
amantissimorum episcoporum et sanctissimorum pre-
sbyterorum, divina gratia, quæ ubique infirma cu-
rat et deficientia supplet, promovet N. Dei amantis-
simum presbyterum episcopum a Deo servatæ civita-
tis N. Oremus igitur pro eo, ut veniat super eum
gratia sanctissimi Spiritus.* Ubi chartam hanc cele-
brans accepit, archidiaconus audientiam indi-
cit, clamans, Πρόσχωμεν, attendamus. Mox cele-
brans quæ scripta sunt in charta pronuntiat, intel-

ligibili cunctis voce. Post quod ut præcepto orandi
pro ordinando pareant, tam qui sunt intra can-
cellos presbyterii quam qui extra, pariter accla-
mant, Κύριε, ἐλέησον, Domine, miserere. Tunc ce-
lebrans Evangelii volumen explicat et sic apertum
imponit capiti et collo ejus qui ordinatur, adju-
tantibus in eo et aliis episcopis: Ἀναπτύσσει τὸ
Εὐαγγέλιον ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἐπιτίθῃσι τῇ κεφαλῇ
καὶ τῷ τραχήλῳ τοῦ χειροτονουμένου, συναπαρ-
μένων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων. En quid sit
ζυγὸν τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου τιθέναι, quod hic
noster memorat, cærimonie ordinationis partem
illam obire qua sacer Evangelii codex explicatus
ponitur supra caput et collum ejus qui ordinatur
ad modum jugi, ζυγοῦ. Porro in codicis apertura
curiosa superstitio captabat omen ex verbis in
oculos astantium incurrentibus visu primo diduci
voluminis; cujus vanitatis exemplum hic Pa-
chymeres recitat, prout in ordinatione Athanasii
contigit.

Θεμέλιον, p. 306. Quid vocet hoc loco Pa-
chymeres θεμέλιον πρῶτον, exponit mox per
illa verba πρώτη βάσις. Est ergo ex ejus mente
θεμέλιον σαλήνης πρῶτον, primus a synodo novila-
nii processus, hoc est νομήνια et verum mensis
lunaris initium. Idcirco autem non otiose id nota-
tur, quod plerumque in mensibus, quales sunt Ro-
mani, solaribus contingat plenilunium et neome-
niam ad menses diversos pertinere. Ostendemus
autem libro harum Observationum 3, ubi defectio-
nis hujus lunaris calculos dabimus, contigisse
illam die 14 Januarii anno Chr. 1302. Unde est
consequens νομήνια quæ præcessit hoc plenilu-
nium eclipticum in ipsas Januarii Kalendas inci-
disse. Nam 14 lunæ die plenilunia fiunt. Exprimere
igitur noster hic voluit 685 lunæ menstruum
cursum allegoria quadam ædificii. Quia enim sub-
structionis initium fundamentum est, Græcis di-
ctum θεμέλιον, recte transferri posse id nomen po-
tavit ad significandum initium motus, quo luna
statim a puncto coitus cum sole ad novum circuli
sese incitat. Forte autem κυριολογίαν quam-
dam auctor posuit in voce μην, ut per eam aliqui
totum τριακονταήμερον spatium triginta, et si quid
excurrit, dierum indicare vulgo solitam, hic pro-
prie intellexerit Kalendas ipsas sive primam me-
sis diem; ita ut, cum dixit μηνά δε Αθηναίῳ πρώτῃ
βάσις ἔστατο μήνης, indicare quod dixi voluerit,
mensem lunarem eo anno cum civili paria inchuan-
do fecisse, ac primo ipso Januarii primum inivisse
lunaris periodi diem. Quod ex tabulis hodieque
astroonomicis verissimum deprehenditur.

Ἰταρ, p. 43. Iterum p. 155. Hesychius τὸ
Ἰταρ exponit ἐγγύς, prope. Idem docet Eustathius
ad Odys. ψ, et uterque recitat usurpatum Platoni
9 de Rep. adagium, οὐδ' Ἰταρ βάλλει, de jacula-
tore infelici, qui non solum non ferit scopum, sed
ne prope quidem accedit. Ad hanc hujus [P. 482]
vocis notionem cogitatam in his locis Pachymeri
interpretationem utrobique meam accommodans,

haud aberrasse me ab auctoris sententia confido. A Adjiciam obiter quod in mentem venit, etymon vocis Latinae *instar* non aliunde videri quam ab hac Græca ἴσταρ repetendum. Est ἴσταρ, ut monet Hesychius, ἀπὸ τοῦ ἰστέσθαι, quod sonat *pervenire*, ex ea origine accommodatum ad signifi- andum imitationem seu expressionem formæ, quæ tantum non pervenit et abest proximo a vera similitudine archetypi, ut recte *instar* illius possit haberi. Grammatici, et in his novissime accuratissimus Vossius, frustra, ni fallor, conflictantur in extendendo Musis inivitis veriloquio vocis hujus e verbo *instare*. Habemus ex eo quod subijciam etiam litteram n, ex v τοῦ ἰστέσθαι. Cappa vero facile credi potest ob euphoniā sublaturum aut in s emollitum in vocabulo Latino *instar*. Sic opinabar : judicent et τοιαῦτα δεῖναι, quorum arbitriis obnoxius et libens stetero. Antequam desino, admoneo tertium uti verbo hoc Pachymerem, p. nimirum 290 : Οὐδ' ἴσταρ ἔχον χρίνουσα τὸ συνάλλαγμα, de Augusta matre Joannis despotæ hujus matrimonium cum filia Chummi præfecti canicleo, licet id Andronicus pater despotæ optaret, impar dignitati filii ducen- te. Sed et alter occurrit locus, p. 502 : Τὸ μὲν ἱσπερ ἦτον διδόναι, οὐδ' ἴσταρ βάλλων οὐμενὸν ἐδικιμαζέ. Significat ne prima quidem cogitatione lenis venisse in mentem imperatori dare Catelanis stipendia flagitantibus quantum pecuniæ poposce- rant. Vide etiam p. 480.

Ἰάρδς ἅγιος, p. 80. Vulgata notione ἱνὸς fur- nus est, aut etiam amicum et receptaculum sor- didum. Hinc in ædibus sacris locus in quem res sa- cræ putredine inutiles consumendæ projiciuntur, Græcis, ut hic doceat noster, ἱνὸς ἅγιος dicitur 686 Memini et alicubi legere δεξμενήν vocatum. Latini piscinam appellant.

Ἰγνηλάτης. Hoc verbum priori a me Glossario tractatum repono, ne lectorem lateant quæ Clau- dius Maltretus illic a me scripta legens de suo contulit ad rem illam illustrandam, auro contra non cara. « Texeira, inquit, Lusitanus in *Historia Persidis*, l. i, c. 35, meminit regis cujusdam *Resere Anziron* vocati. Is nimirum est *Chosroes Anasura- nus* tui Symeonis Sethi. Addit Texeira ejus regis tempore delatos ex India in Persidem libros duos philosophicos, quorum uni nomen fuit *Celilah*, al- teri *Vuademana*. Unum nimirum librum divisit in duos, pro duplici nomine duorum interlocutorum primæ dissertationis. *Ἥλη celilah*, apud Schind- lerum, p. 861, significat Arabice *corona*, in voce *vuademana* primum v conjunctio est γ. Secunda syllaba va est verbum *κατὰ* ingressus, vel quid ex eo derivatum. Reliquæ tres syllabæ *demana* videntur esse a *παρὰ* dama, observavit. unde cum adjuncto : *Nun heemantico* nomen formater significans ob- servatorem gressuum, ἰγνηλάτην videlicet ac vestiga- torem tuum. Symeon Sethi ait initio primi Prolego- meni *Chosroen Anasuranum* fuisse filium *Davidis*.

PATROL. GR. CXLIV.

Meus Procopius eundem asserit *Cubadis* filium. Liceat suspicari exscriptores libri Seth *Δαβὶδ* pro *Καδὰδ* vitiose posuisse : nam in tota historia regum Persicorum nullus reperitur *David* dictus. Puto etiam eos errasse in nomine Perzoës trajectione litterarum, cum *Perozēs* recta scriptio sit : nam hoc nomen Persis usitatum reperitur. Quare corri- gendum quoque puto Ammianum Marcellinum, lib. xix, dum *Pirosen* pro *Perozen*, ut opinor, scri- bit. Totum locum ita et legerem et [P. 483] inter- pretarer pace doctissimi Valesii : Persis Saporem et *Xahan-xa* et *Perozen* appellantibus, regum regem, et dissipatorem, supple hostium; a γαρ parats He- bræo. Unde Baal peratsim dictus locus ubi divisit Dominus inimicos Davidis (II Sam. v, 20). » Hæc Mal- tretus, quibus addo quod amici Florentia scribunt, nempe illic in celeberrima Ducis Magni Mediceæ bibliotheca servari exemplar Græcum hujus ejus- dem libri, cum indicio temporis, quo is est e bar- barica in Græcam translatus lingua. Asseritur enim id factum jussu Alexii Comneni, quem constat im- perium Orientale tenuisse ab anno Christi 1080 ad 1118. Nec abhorret ab hac chronologia ætas Symeonis Sethi, quippe quem illustriss. Leo Allatius diatriba de Simeonum scriptis, p. 181, floruisse testatur sub imperatore Michaelē Duca ; cujus im- perium cum ab anno Christi 1071 ad 1078 perti- nuerit, facile potuit florentis tunc ætatis Sethus vitam ad multos inde annos propagasse et conse- quenter diu vixisse sub Alexio Comneno.

Καβαλλαρχικὰ τιμαί, p. 498. Agit de comitibus Mpyrigerii Tentzæ, quorum aliquos docet ab impe- ratore equestribus fuisse honoribus affectos. Intel- ligit, opinor, equestrem 687 dignitatem certis formulis et publica cæremonia ipsis ab Andronico Augusto honorifice collatam. Quod in historiis ævi ceterioris crebro facitatum a regibus legimus, puta cum manu sua calcaria nobilibus sibi charis induunt, aut torquem in collum injiciunt, insigne honorarium equestris dignitatis.

Κάχη καὶ κάχηρ ἐπιλύειν, p. 128. Μηδ' ἐπι- λύειν τὴν κάχην. Ita codex uterque Barberinus et Allatianus, quæ Vaticanus omittit. In hoc loco no- tanda præsertim vox κάχην cum accentu in priorē syllaba, longe ideo diversa a feminino adjectivi κα- χός, quod semper καχή cum gravi in ultima scribi- tur. Nec antiquis ignota est hæc differentia. Enar- rat Hesychius quemdam locum innominati auctoris, in quo visebantur hæc verba τῆς ἐμῆς κάχης, vocī κάχης ut synonymam subjiiciens vocem καχουχίας (rescribe καχουχίας). Eustathius quoque παραδο- λαίς ad *Iliad*. v, ad illum versum 634, « Ἦν ἐμὲ λω- θήσασθε, κακαὶ κύνες, agnoscit vocabulum κάχη diversum a καχή, sic adnotans : Κάχη γὰρ οὐ μόνον ἡ καχία, κατὰ τοὺς περὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ ἡ δει- λία. Denique antiquus grammaticus auctor opusculi cui titulus est : « Ὅσατι λέξεις πρὸς διάφορον σημαίνου- μένων διάφορον δέχονται τόνον, inter vocabula pro

24

accentus diversitate significatum mutantia recenset *κάχη*, vocabulum aliud sonans quam *καχή*. Restat nunc statuendum quam huic voci notionem hoc loco subiciat Pachymeres. Alias observavi pendere illum ex Hesychio. Hesychius autem, ut modo monui, *κάχη* per *καχουχίαν* exponit. Resciamus autem licet ex eodem Hesychio quæ sit apud ipsum vis hujus vocabuli. *Καχουχία*, inquit ille, ἀσθένεια, ἀμέλεια, ἀθεραπευσία. Est ergo Hesychio *καχουχία* non qualibet infirmitas, sed incurata et neglecta. Quid ergo hic sibi volunt Ephesinus et Cyzicenus episcopi, negantes, declarandum esse orthodoxum Gregorium Cyprium priusquam iudicium subierit, et secus facere dicentes fore ἐπιλύειν τὴν *κάχη*, *solvere plagam incuratam*? Hoc, opinor, volunt: tam perperam id actum iri, quam inconsulte medicus chirurgus vulnus altum nondum coalitum aut cicatrice obducta persanatum solveret fasciis et pro plene curato dimitteret ac temere jactaret. Hunc sensum adstruunt duæ illæ, quas continuo subjungunt, proverbiales [P. 484] item locutiones, ἄλλα κεύθοντας ἄλλα βάζειν, *alia occultantes alia effutire*, et οἰκονομοῦντας ἀνοικονόμητα, *excusantes inexcusabilia*, quæ in parem sententiam facile cocunt pro conditione argumenti subjecti.

Κάμπος μαυρομένου, p. 314. Campi Latinum nomen Græci recentiores suis litteris eadem notatione scripserunt. Exempla dat Meursius. Nec dubium videtur quin hic de campo quodam et planitie agatur, forte interiore ditioni Romanæ et distante a limite, usque in quam tamen licenter excurrando barbari penetrarint. Quis proprie hic locus inter Orientales imperii 688 regiones fuerit, et cur *μαυρομένου κάμπος*, *fulentis campus* appellatus, nondum reperi, etsi repererim in actis S. Platonis Ancyranī martyris elegantissimæ Græce scriptis, quæ manu scripta servantur in bibliotheca Vaticana, fuisse prope Ancyram locum, qui *Κάμπος* vocabatur, in quo sanctum ejus martyris corpus a Christianis sepultum est, ubi et idem amputato capite martyrium consummaverat. Hæc enim illic leguntur: Τὸ δὲ τίμιον καὶ ἅγιον λείψανον τοῦ μακαρίου Πλάτωνος, λαβόντες οἱ Χριστιανοί, κατέθεντο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τῷ ἐπιλεγόμενῳ Κάμπῳ.

Κανικλεῖον, p. 193. Quid esset *κανικλεῖον*, nusquam satis explicatum occurrit. Vereor autem ut possim credere Pontano arcem id et monasterium fuisse Constantinopoli aienti, notis ad c. 14, l. 1 historię Cantacuzeni, ubi de hoc ipso Nicephoro Chumno, quem Pachymeres hic ait canicleo præpositum fuisse ab Augusto, quemquo prius p. 164, dixerat ex quæstore creatum ab eodem mysticum, Cantacuzenus consentaneæ nostro hæc scribit: Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμασίος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων βασιλέως εὐνοίας τε καὶ τιμῆς. *Et qui ca-*

nicleo præerat Nicephorus Chumnus, sapiens et miræ prudentiæ vir, in primis charus imperatori magnique ab eo habitus. Arcem fuisse Constantinopoli canicleum vocatam non meminini legere. Monasterii ejus nominis meminit obiter Zonaras in Alexio Comneno, dum ait Comnenos fratres urbe capta jam securos evocasse matrem et conjuges e monasterio caniclei in palatium. Verba Zonaræ sunt: Ἡ δ' ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότας οἱ Κομνηνοὶ καὶ τὴν μητέρα σφῶν καὶ τὰς ἐμεινέντας ἐκ τῆς μονῆς τοῦ κανικλείου πρὸς τὰ βασίλεια μετεπέμψαντο. Tamen id monasterium, quo abstractas e templo S. Sophiæ, in quod asyli jure confugerant, matronas Comnenorum Botaniates transtulerat, ut idem Zonaras mox ait, Anna Comnena rem eandem referens l. 1, p. 54, vocat γυναῖκα τὴν μονὴν τῶν Περρίων, *muliere monasterium Petriorum*, quod et ait situm fuisse prope *Ferream* τὴν ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς διακίμην. Suspicio *κανικλείον* ædes fuisse in quibus asservabantur scripturæ publicæ, et ubi expediebantur imperatoria diplomata, quale Romæ visitur palatium cancellariæ; monasteriumque illud Petriorum proprie vocatum ex ejus domus publicæ æ notissimæ vicinia indicatum et denominatum a Zonara fuisse, præfectum autem caniclei vocatum, quem cancellarium dicimus, cui esset tabularii regii custodia et chartarum imperatoriarum expeditio commissa, amplum jam et celebris in aulis omnibus splendoris officium. Auctorem habeo Radericum, l. 1 *De gestis Friderici imperatoris*, c. 47: *Unus, ait, de servis palatii, caniclinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus.* Sic ille, melius, opinor, quam Guntherus, qui metri forte commoditatem secutus, *caniclinum* interpretatur *camerarium*.

689 Græci cognominis usu
Ille caniclinus erat. Nobis camerarius idem
Esse potest.

Est in eadem sententia Spelmannus in Archæologo, verbo *Cancellarius* et *Caniclinus*. Videtur idem confirmare Nicetas, l. 11, in Alexio, dum de officio præfecti canicleo [P. 485] scribit, existimatum id fuisse summæ apud imperatorem aut sub imperatore potestatis. Verba ejus sunt: Παρὰ βασιλεὶ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον. Quod cui magis quam *magni*, ut nos loquimur, *cancellarii* officio conveniat, non video: hoc enim qui exercet, mens veluti et manus est principis. *Κανικλεῖον* uno vocabulo, *canicleonem*, isto fungentem magistratu virum appellatum affirmat Gregentius. Agens enim de quodam *Herba*, probato et charo imperatori, qui et hunc e sacro fonte susceperat, ait eum a favente ipsi Augusto cooptatum in senatum et factum ὑπεκκλησίονα *hypoclesionem, quælem*, ut addit, *Romani patricium et canicleonem appellat.* Ἐν τῇ συγχλήσει τοῦτον ἀπέφηνε, ὑπεκκλησίονα αὐτὸν ποιήσας, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ κανικλεῖονα προσηγορεύ-

Ubi obiter habemus non memoratum alibi magistratus hujus nomen *ὀπρχησάτωρ*. De etymo vocabuli hujus, nisi est a Latina voce *cancelli*, unde *cancellarium* merito Spelmanus deducit, rationem originis explicans, amplius querendum puto.

Κάνης, p. 456. De voce *Κάνης* aut, ut alibi noster scribit *Κάνης*, dixi quædam Glossario priori. Iis nunc hæc habeo quæ addam. Animadverti in Chronico Arabico Abulpharagii, unde universam imperii Tocharorum Mogulici chronologiam, quatenus ad Pachymerianæ historiæ illustrationem pertinet, inferius libro harum *Observationum* 5, c. 7 digeram, animadverti, inquam, duplicem in usu Orientalium gentium affinis soni vocem fuisse supremæ indicativam potestatis, quarum altera communis Tocharis cum Præsteiannensibus et Sinensibus, alia Mogulensium fuit propria. Voces hæc sunt *Chan* et *Kaan*. Priore insignitus legitur qui ultimus ei præfuit imperio quod presbyteri Joannis appellabatur; ex cujus eversione Mogulicum ortum est. Refert enim Abulpharagius extremum illum Joannem fuisse proprio vocabulo *Ung-Chan* appellatum. Hunc qui occidit ejusque occupavit solium *Tamuiinus* primum dictus, novo deinde adscito *Gingiz* nomini *Chanis* nomenclationem ut regni indicem addidit, *Ginhiz-Chames* nuncupatus. Hujus filius et hæres prius vocatus *Ogtai*, *Kaanis* in auspiciis regni vocabulum accepit, quod et illustre reddidit gestis rebus victoriisque clarissimis. Inde facium puto ut quidam ejus posterorum nomen illud pro regni insigni usurparent. Dico quidam: non enim omnes, cum qui Kaani huic ipsi *ὀμέσω*; successit ejus filius Cayuchus, non *Kaanis*, sed *Chanis* appendicem in imperii notam privato nomini adjunxerit 690 vocatus constanter Cayuch-chan. Primus qui Cayucho decedenti successus est, *Munkakaus* non *Chanis* sed *Kaanis* epitheton assuit. Munkakao mortuo et ejus successione incerta propter Kublai et Aribugæ candidatorum imperii per duodeviginti annos bella civilia, *Hulacu* frater *Munkakai*, missus dudum ab eo ut pro se præcesset Occiduis imperii tractibus, etsi, nunquam rite lectus aut inaugratus imperator, haud obtine e videretur verum jus regni Mogulensium, tamen quia de facto tali potestateungebatur, ab Abulpharagio aliquando appellatur *Hulacu il Chan*. Hoc vero mortuo, ubi legitimis suffragiis gentis collocatum in Mogulensium solio Abakam Hulacu filium retulit, semper illum deinde *Abaka-il Chan* Abakam Chanem nominat, ut emphasim αυτοκρατορικῆς monarchiæ in voce *Chan* non dubiam agnoscat. Cazanen deinde, quem Pachymeres celebrat principum veterum in paucis industrium ambitiosum æmulatorem, facile crediderim *Kaanis* secundi suæ gentis longe clarissimi monarchæ cognomen potius optasse quam *Chanis*, quod in reges quoque suæ gentis non laudatissimos vulgatum et in aliis insuper populis usitatum

A noverat. Etenim Sinarum rex, quem *Kaan* vicit [P. 486] et ad necem ultro sibi consciscendam adegit, *Altun-Chan* nominatus traditur. Hæc cum ita sint, Pachymeres, uti et multi alii scriptores, ex *Chan* et *Kaan* unicam constarunt appellationem, Tatarorum, ut putant, peculiarem principum, cum tamen sit, meo judicio, verisimilius vocem quidem *Kaan* propriam gentis Mogulicæ fuisse, *Chan* autem Sinensibus saltem et Præsteiannensibus, fortassis etiam et aliis interioris Asiæ gentium dynastiæ tribui præterea fuisse solitam.

Κάρδος, p. 214. Hesychius *κάρδος* a Macedonibus dici ait πύλην. Hæc sola e multis hujus vocis notionibus hæc quadrat, dum ea pro natura subjectæ rei significatos putemus exitus paludis sive canales certis locis defossos et hinc inde lignis altis fixis munitos ad aquam corrivandam. Horum capita exstantia tignorum primum derivxisse invicem validis funibus Philanthropenus hic narratur, deinde instravisse transversis tabulis, tam hoc plamo pro fundo usus turribus tollendis, a quibus arcem oppugnaret. Non me latebat cum hæc scriberem *κάρδος* navem quoque significare. Nam et alibi hanc usurpatam a Pachymere vocem sic sum interpretatus. Ideo tamen mihi minus verisimile visum est, id vocabulum isto loco a nostro historico in hac vulgari notione usurpatum, quod naviculas, quantumlibet inter se vinctas, innatantes stagno, parum solidum fundum existimarem poliorceticis machinis sustinendis, prout factum illic narratum exigit. Quia tamen exempla non desunt *ποσώνων*, *obsidionalium turrium*, et machinarum id genus, *ἐλεπλέων*, navibus impositarum in oppugnationibus littoralium arcium; si cui prudentiori me lectori præferenda videretur simplicior 691 et magis obvia loci ejus expositio, interpretationem illam meam in hunc modum reflectam hic habeat: pro hisce Græcis Pachymeris verbis pag. 214: *Ἐπισχών τοὺς τῆς λίμνης καρδούς συνδεδεμένοις σχοίνους, καὶ ἑξ ὧν μέγιστα ἐνείκεις ἐπ' ἐκεῖνων κατασκευάζεται μύσωνα;* hæc in Latina versione substituantur: *Arreptas, quæ in stagno repertæ sunt, cymbas funibus colligat; et lignis super eas constratis maximis, turres in eo tabulato, et machinas construit.* Atque hanc ingenue fateor, nunc mihi verosimiliorem videri sententiam; ex eo præsertim quod Pachymeres statim addat, *τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πληρώσας.* Ista enim *aliarum navium* mentio satis indicat, putasse ipsum, *καρδούς* quoque, quos paulo ante memoraverat, ex eodem *πλοίων* sive navium genere esse.

Καρπός, p. 146. Vox *καρπός* hic in notione qualem alibi nusquam observaveram ponitur, folii paginam indicans, metaphora nimirum populari, quali vulgo in Gallia scapus chartæ vocari solet *une main de papier*. Est *καρπός* junctura brachii cum manu, *ἄρθρον χειρὸς καὶ βραχίονος*, ut loquitur Aristoteles, II *De part. animal.* Apparet tamen

volam ipsam seu palmam et mediam planitiem A concavæ manus καρπὸν etiam dici. Nam Homerus, *Iliad.* σ choreas describens juvenum cum virginibus manibus invicem consertis saltantium, tali videtur significatu καρπὸν usurpare, dum scribit:

*Ἐρθα μὲν ἦτοσοι καὶ παρθένοι ἀλυσσέσθουσι.
Ὀρχύρε', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.*

Si enim alter in alterius carpo manum habebat, ut ait, non utique brachii juncturam carpum dicit, sed palmam et volam, qua teneri et stringi solet manus se invicem saltando trahentium. Habet autem quamdam speciem volæ extensæ pagina, ut fundamentum translationis non desit, usitatæ tunc forte vulgari sermone, etsi rarius in libris reperitur. Aliquando putaram καρπὸν hic reddi posse articulum aut capitulum, comina scilicet primum in oculos incurrens libro aperto, quod potest interdum esse ex media aut infima pagina. Sed id dici nequit hoc loco. Satis enim noster indicat omen de quo agit, captari solitum ex verbis in capite sive principio paginæ occurrentibus. Alioqui enim non omnes convenissent in animadvertendo malo augurio ex verbis iisdem: fieri enim potuisset ut tres episcopi, qui cum celebrante conperabantur in illa apertione et impositione codicis evangelici, non in eandem omnes paginæ partem oculos coniecissent. Hæc me causæ impulerunt ad καρπὸν hoc loco paginam interpretandum.

Κάστρον. Ad ea quæ dudum notavi Glossario vol. I, p. 571, περὶ κάστρου sive εἰρκτῆς λήθης, de castello sive carcere oblivionis, addam hic quæ suggestit Pater Claudius Maltretus Soc. Jesu, datis ad me post illa lecta humanissimis litteris. «Dudum (inquit) hæc notaveram ad c. 5, l. 1 Procopii *De bello Persico* 692 de castello oblivionis: hujus arcis mentionem faciunt in Vita S. Joannis [P. 487] Eleemosynarii Leonii et Metaphrastes apud Bollandum mens. Jan. tom. I, p. 508 et 525; de eodem agunt Cedrenus ed. Reg. p. 346, auctor Miscellæ, l. xvii, p. 510, Theophanes p. 220, Agathias l. iv, ed. Reg. p. 158. Accuratus cæteris Theophylactus Simocatta, cujus verba ad calcem hujus capituli commodius reddam. Simile quoddam habuisse castellum videntur Græci imperante Andronico seniore, cui Nicephorus Gregoras l. ix, p. 208, ed. Basil. datam fuisse dicit optionem malletne monasticum habitum induere aut aliud subire malum; quæ postrema verba aut eandem innuebant, inquit Gregoras, aut exilium, aut βίαν ἀπαγωγὴν εἰς τὸ τῆς λήθης προύριον, violentam abductionem in castellum oblivionis. Leunclavius in *Pandectis historię Turcicæ*, p. 445, ed. Reg. n. 128 castellum illud Bosphoro fuisse appositum ex Gregora conjicit. At nusquam Gregoras ejus situm designat. De castello vero Persico oblivionis dicto, postquam ostendi tragicam Arsucis historiam a Procopio narratam, eandem referri ab

Ammiano Marcellino, l. xvii, sic notari ad illa verba mei Procopii: Arsacem in castellum oblivionis detrudi, verba Theophylacti Simoc. quæ me redditurum promissi supra, hic accipe ex l. iii, c. 5: Φρούριον (Γιλιγέρδων ὄνομα αὐτῷ) ἐνδοτέρῳ τῆς Μηδικῆς ψυχοδόμηται ἐν χώρᾳ ἐπιτεγομένη βιζακοῦ, οὐ πόρῳ Βενδοσαβείρων τῆς πόλεως. Πρίσσει δὲ τοῦτω καὶ τις εἰρκτή. Ἀφ' οὗ γὰρ δὲ ὀνομάζουσι ταύτην οἱ βάρβαροι. Hinc nos videtur abducere Ammianus Marcellinus, cum ait Arsacem externatum fuisse in castellum Agabana. At hoc ipsum, mea quidem sententia, illius est carceris nomen ex duobus coalitum cum articulo. Proxime ad origines accedet qui ita scripserit, *Hagoba-nas* vel *Hagoba-nasa*. Etenim *Gob*, et Chaldaice *goba* vel *gubba*, quod toties in c. 6 Danielis occurrit, foveam et lacum significat. Utroque autem vocabulo Scripturæ sacræ interpretes carcerem bene septum et præaltis parietibus munium designant. Carcer in quem Joseph conjectus fuit, fovea dicitur Sap. x, 13, α LXX, λάκκος, et Gen. xli, 14, ὄχρῳ μα μυνίτιο. Hæc est Chaldaici potestas nominis גבא vel גב Alterum vero a verbo גבא progenitum oblivionem sonat. Originem quoque nominis *Giligerdon* mihi videor in eo deprehendisse quod subjicit Simocatta, arcem illam fuisse addictam custodiendis bellicis captis, quos rex intentius asservari vellet. *Gili* vel *geli* deduco a verbo גלה quod valet captivum abduci. Est autem *gerd*, nisi fallor, idem ac *geder*, Latine *septum*, a verbo גדר *gadar*, unde nomen *Gades*, et Γάδεира, quod Hesychius περιφραγμῆ interpretatur. Subscribit Avienus, v. 914, cum ait:

*Barbara quin etiam Gades hinc lingua frequentat:
Pænus quippe locum Gadir vocat undique septum.*

Ex illo fonte transmarino fluxisse arbitror voces Gallicas *garde*, 693 *garder*, leviter transpositis litteris, ut sit in ultima parte nominis *giligerd*, quod, nisi me fallit conjectura, *captivorum septum* significat. Hæc verbis totidem Maltretus noster, cujus specimen notarum doctissimarum, sed nondum editarum, in Procopium, qui dudum typis Regiis cum ejus accurata et eleganti interpretatione prodiiit, vidisse hac occasione non pigebit lectores eruditos.

Καταφλῶν, pag. 240. Nusquam alibi hoc verbum legisse memini. Intellexi autem quid significet ex eo quod Hesychius verbum φλῶν exponat μαλάσσειν πληγαί, *plagas subigere*. Eustathius ad illum versum [P. 488] *Iliad.* α, Καὶ καρτίοις ἐμπαχύντο φεραὶν ὀρεσχωφίοις, contendit Ἀτρεΐδης ἐσσεῖσθαι λέκτου permutationem θ in φ et juxta illam dici φεῖ pro θήρ, φλῶν pro θλῶν. Quod si recipitur, jam patet quid sit φλῶν, *perundo* videlicet ac *perfringo*. Quare καταφλῶν hic a nostro positum istam notam impetu quodam ex præpositionis adjectone roborabit, ut intelligi debeat expressus vehementissimus ictus, qualis erat vasti molaris tormento ejaculati, aut ut hodie, suppositis invicem velle-

**Nullum ballistarum tubis æneis prægrandibus, globo ferro ignea vi fulminato. Vaticanus paraphrastes ignoti verbi quasi contagionem perhorrescens, totum cui erat insertum transiliit sententiam, omnemque ballistæ ac explosorum per eam molarium indicationem conscio silentio absorpsit, sic pleniusque defungi solitus.*

Κατατροποῦμαι, p. 528. Agit de magno priuicrio jussu Augusti Michaelis Catelanos Calliopolim tenentes oppagante, non sine aliquo interdum successu prælii secundi, quo illos funderet fugaretque. Non alibi quam apud Suidam reperitur hoc verbum *κατατροποῦμαι*. Suidas autem notionem ejus non exprimit, sed tantum accusativo jungi monet. Ex hoc Pachymeris loco habemus activi esse significatos, et fundere ac fugare aliquos recte dici Græce *κατατροποῦσθαι* τινας.

Κερασόλοι κέραμοι, pag. 519. Agit de Athanasio patriarcha, duritie immanis et inexorabilis homine. Hunc comparat fabis ex iis ortis, quæ cum in terram a serente jacerentur, bovis cornu tetigerint: tales enim ferebantur adeo duræ nasci, ut nulla coctura ad mollietatem esui opportunam subigi possent. Meminit hujus ut antiquæ et celebris fabulæ Theophrastus, lib. iv, c. 14, his eam verbis pro superstitione frivola traducens: "Ὁ δὲ λέγουσιν οἱ πολλοὶ διότι τὸ κερασόλον ἀτέραμνον γίνεταί, μήποτε ἄγαν εὐθὺς ἢ σκληρότερος γὰρ ὁ λίθος, πρὸς δὲ πολλὰκις προσπίπτει τὰ σπέρματα· καὶ μὴ προσκώψῃ, μηδὲ βουσὶν ἀροτριᾷ τις, οὐδὲν ἔτιον ἀτέραμνον γίνεταί. Quod autem vulgo dicitur, cur cornu contactum incocitile sit? videndum an non rejiciendum pro vano et nugatorio videri debeat. Durior quippe quam cornu 694 est lapis, in quem sæpe incidunt, dum e manu jaciuntur in terram semina. Et videmus, quæ ad cornu non offenderint, ac ne opera quidem boum iis serendis adhibita fuerint, nihilominus incocitilia nasci. Cæterum ex hoc qualicumque vulgari dicto jam olim invaluit ut homines immorigeri et ductu legum inflexibiles *κερασόλοι* dicantur. Plato, l. ix, *De legibus*: "Ἀνερέτητον δὴ φοβέσθαι μὴ τις ἐγγίγηται τῶν πολιτῶν ἡμῶν οἷον κερασόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς τοιοῦτον φύσει γίγνεται ὥστε μὴ τέχεσθαι· καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρὶ, νόμοις οὗτοι κατεπερὶ ὅπως ἰσχυροῖς οὖσιν ἀθίχτοι γίγνονται. Hæc sic vertit Serranus: *Minime indignandum est, si verreamur ne quis civium ita projecta audacia nobis nascatur, vel cornu minabundus, atrox nimirum et ferus, ut quasi legumina coctu prædura, ita illi adeo indomito sint et refractario ingento, ut vehementissimarum robustissimarumque legum igne liqueferi nec perdomari possint.* Ita ille. Atqui *κερασόλος* non valet hic cornu minabundus. Ego locum sic interpretarer, judicium, ultra sit melior versio, æquo et perito lectori permittens: *Nec reprehensibile fuerit vereri ne civis existat nobis quispiam velut cornu contactus, qui eo usque indomabilis nascatur, ut sicut illa id passa legumina*

negant igne posse subigi, sic isti a legum vi quantumvis valida intacti perdurent. Hunc locum Platonis videtur potissimum in animo habuisse Pachymeres hæc scribens. Sed totam hanc rem magis illustrat Plutarchus, [P. 489] hoc argumentum quasi ex professo tractans, l. vii convivialium Sermonum, quæst. 2; ac factum quidem ex communi opinione verum ponens, causam ejus comminiscitur minime superstitiosam. Nempe ait legumina aut semina quæ, ut solet dici, dum in terram jaciuntur in cornua impingunt boum arantium, non ex eo contactu qualitate affici maligna, qua deinde fiat ut quæ inde germinaverint duræ cocturæ sint, sed quod ea offensione percussa alio resiliant quam quo manus serentis destinabat, in sinum nempe sulci, ubi statim terra tegerentur: nunc vero in campi superficiem temere effusa, ibi exposita frigori ac reliquis aeris injuriis relinquantur, unde non nisi sero et ægre pullulent sequoloris etiam naturæ fructus ac contumaces ad cocturam. De cætero idem agnoscit usitatam inde translationem ad præfracti homines ingenii *κερασόλων* verbo designandos, Δῆλον γὰρ, inquiens, ἦν εἶ τῶν σπερμάτων τὰ προσπίπτοντα τοῖς τῶν βοῶν κέρασιν ἀτεράμονα τὸν καρπὸν ἐκφύειν νομίζοντες, οὕτω τὸν αὐθάδη καὶ σκληρὸν ἄνθρωπον ἐκ μεταφοράς κερασόλον καὶ ἀτεράμονα προσηγόρευον. *Liquet enim, ab opinantibus ea semina quæ in boum cornua inciderunt fructum edere durum et coctu difficilem, fuisse inde vocabulo translatò hominem præfractum et contumacem ateramona et kerasolon dictum.* Ita Plutarchus. Vide etiam hæc eadem confirmantes Plinium et Suidam; nam nobis testimoniorum abunde jam est.

695 *Κλοβός*. Ἐπιφερόμενος — ἀδελφὸν ἐν κλοβῷ — p. 165. Ita codd. B et A. Vaticanus solum habet ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους δεσμολογῶν τῶν ἀδελφῶν καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, vocem κλοβῷ, ut reliqua solet quæ non intelligit, omittens; in quo non solum mutilat sententiam auctoris, sed corrumpit et pervertit, faciens ut affirmare Pachymeres videatur, quod potius apparet ipsum studiosa negare voluisse, nempe Constantinum Porphyrogenitum a fratre Augusto vincum abductum non minus quam Strategopulum, cum inter eos historicus discrimen habitum ponat hujusmodi, ut Strategopulus quidem ligatus deportatus fuerit, Constantinus vero pro reverentia natalium vinculis quidem caruerit, sed in septo clathrato aut cavea, velut carcere portatili, sit gestatus. Consideranda nobis deinceps est vox κλοβός, quam alii κλουβόν, alii κλωβόν scribunt. Eam recte interpretatur hic noster εἰρηκτὴν φορητὴν, *carcere portatilem*, definiens. Est enim, ut glossæ veteres docent, κλωβός *cavea*; unde est diminutivum κλωβόν recensitum a scholiaste Opplani inter instrumenta piscatoria. Igitur vehiculum quoddam aut cellam vel lecticam gestatoriam clathratam hic significari vocabulo κλοβῷ apparet,

quo tuto deportatus sit Nymphæo Constantinopolim, citra vincula, Porphyrogenitus, septo prohibitus effugere, utcumque catenis liber. Reperio tamen ad mulierum usum, quas clausas haberi ad sexus honorem pertinet, adhibitum carpenti genus *κλουβόν* nuncupatum, cancellis videlicet munitum. Id docet Joannes Tzetzes, dum Chiliade v, p. 90, ed. Basil. an. 1545 de avia sua memorat, pari eam fuisse honore dignatam cum alia primaria femina, in eundem cum illa *κλουβόν*, hoc est muliebre carpentum cancellis clathratum, impositam. Istam enim, ni fallor, habet sententiam ille Tzetziis versus :

Ἰσοτιμῶν καὶ τῇ αὐτῇ κλουβῷ συνεμιδάζων.

Κομμέριαι, pag. 448. *Commercium* Latinam vocem Græcis hoc loco scriptam litteris auctor adhibet, ex multo scilicet cum Genuensibus Latinis usu Græcis quoque Byzantinis usitatam.

[P. 490] *Κόκκοι*. In priori Glosario quod dixi ad hoc vocabulum, confessio potius fuit ignorantiae meae quam vocis propositae declaratio. Lux deinde mihi quædam a cæcis affulsit. Conjecturam inde ductam hic obnoxie propono prudentis iudicio lectoris, et de re ipsa et de suspitione mea plenum, ei arbitrium tribuens. Cum legerem in hac secunda historiae Pachymerianæ parte, l. iv, c. 2, sæpius memorari *τυφλοὺς μοναχοὺς*, in eam opinionem sum ingressus, eosdem illic significari qui vol. I, p. g. 489, *κόκκοι μοναχοί* a Pachymere vocantur. Certe toto illo capite exempla excæcationum crudeliter multis illatarum congeneruntur multa; post quæ subdit auctor sub finem capituli v. 16 : *Κόκκους δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκείνου ἔω*. Ubi relativo *ἐκείνου* indigitari vel 696 *καίρων*, tempus nimirum prius illud exorientis Arseniani schismatis, vel ipsum ejus schismatis causam aut prætextum expatriareham Arsenium, credi poterit. Comparat enim tacite historicus duo tempora, quibus similem impotentiam sæviendi Michael imperator ostenderit, prius exorientis sub patriarchatu Josephi Arsenianæ factionis, auctoribus maxime monachis; in quos ideo impulsu Josephi, jussu Augusti, Georgius Acropolita immaniter grassatus ulciscendo sit, *χαλεπῶς ἀφ' ἑξόματος, δαίρων, κρεμάννυν, μαστιζών*, omni crudelitatis et ignominiae genera cædens ac dehonestans venerabiles populo professores vitæ religiosæ, ex celebri præsertim monasterio, Pantepoptæ dicto, quos et postquam male mulctaverat exsulatum amandabat. Tunc excæcatos fuisse istos antesignanos Arsenianæ partis, quos convincere et ad concordiam reducere conatus longo post tempore Andronicus est, prout refert noster ejus *Historia*, p. 462, equidem crediderim, cum id alibi narratum ab eo distinctius non legam. Puto autem istos tali causa et tempore privatos oculis monachos, vol. I, p. 489, a Pachymere indicatis, populari nomine, quo a suis Arsenianis per-

Atinaciter in sententia hærentibus vulgo appellabantur, *κόκκοι μοναχοί*, cum laude ac commendatione tanquam confessores celebrari ab his solitos, vocabulo videlicet Latino *cæci*, ut alia multa per id tempus Græcæ plebis usu frequentato et expresso Græcis litteris; ut forte legendum illic sit *καίκοι*, aut juxta scripturam multis Latinorum usitatam *κοίκοι*, quod propius a *κόκκοις* aberit. *Cæcum* enim per diphthongum *α* a multis Latinorum, vocabulum *τυφλῷ* Græco respondens, scribi in non paucis hodieque, ut non dicam plebrisque, etiam antiqua exaratis manu, cernitur libris. Qua occasione non verebor dicere forte istam emendatorem, utpote accommodatorem ad etymum, scriptionem esse. Video accuratissimos grammaticos multum se contorquere in disquiranda origine vocis *cæcus*. Isidorus, Perottus, Decembrius, relati a Vossio in suo accuratissimo Etymologico, *cæcum* per *α* scribentes a *cavendo* aut *capiendo* dictum autumant, quod nimirum *cavere* aut *capere* sit oculis, quod ut longe petatum, nullus non emendioris paulo naris transmittat lector. Martinus postquam a Græco *καίεν* *utere* *cæcum* videri formatum proposuit, sicut *τυφλόν* a *τύφω* *accendo* (neutiquam in hoc ipsi assentiente Græco etymologista), deinde longe prudentius faletur *cæci* originationem plane *cæcam* et occultam esse. Quid si autem *cæcum* per *α* scribamus, et ejus sic scripti vocabuli veriloquium accersamus a Græco *κοῦ*, quod est *voû*, ut sit *κοῦκό*; idem quod *voûκός*, qui acie solum mentis videat, intuitu oculorum carens? Sane Eustathius *παρεχέλαι*; eis *Ἰδιόδ.* ζ, p. 736 ed. Rom., vocem comicam *κοῦλεμος* exponens, *ἔχουν* (inquit) *ἐν τῷ κοῦν*, *ἔτοι νοῦν ἀλώμενος*. Ergo *κοῦν νοῦν* est; ut *κοῦκό* *cæcum* primi Latini profecti e Græcia *κατ' εὐφημισμὸν* 697 privatum lumine oculorum vocare potuerint, quasi ad consolandam calamitatem hominis principe corporeorum sensuum orbati; quo genere solatii recreasse *cæcum* [P. 491] Didymum magnus olim Antonius legitur, negans græva illi esse debere, quod destitueretur instrumento corporeo videndi, communi homini cum culicibus et infimis insectorum, cum mente valeret amulante perspicacem intelligentiam immortalium mentium, præsertim cum ingeniosiores et acutiores plerumque cæteris in operationibus mentis luce cassi oculorum experientia prebentur; unde et Democritum aiunt, quo philosopharetur felicius, ultro sibi videndi sensum ademisse. Sed hæc nimis multa extra rem nostram. Hoc quippe solum significare volui: seu vox Latina *cæcus* per *α* seu *cæcus* per *α* senibatur, et cujus ea demum cunque sit originis, mihi videri probabile monachos quosdam passim celebres visu orbatos, a Constantinopolitana plebe, ex frequenti convictu commercioque Latinorum multa in suam vocabula linguam transferente, *καίκοις* sive *κοίκοις* *μοναχοὺς* dictos, idque vulgare verbum expressisse

vol. I, p. 480, Pachymerem, licet ejus libri, codicum quos vidimus descriprores, in ejus scriptura verbi leviter erraverint, κόκκους; pro καίκους; aut καίκους; scribentes. Reperio apud Hesychium καίκους οὐρανούς 'Πρωμαίοι' an magis mirum *aëlos* vocem Latinam a Græcis ad idem quod Romane sonat significandum usurpatam, quam καίκων ad iidem dictum τυφλόν, quoniam sic Latini vocant? Et hic etiam nota abususcriptionis, dum καίλον tanquam ex Latino *cælum* Græce scribitur, quod omnino scribi debuit Latine *cælum*. Est enim manifeste a Græco καίλον, *cavum*; ut minas te moveat, si, quod monuimus, inreberit usus scribendi *cæcia*, cum sit rectius *cæcia*.

Κουδουκλειστός, pag. 480. Agit de honore habito corpori post longum tempus incorrupto reperto cujusdam monachi, quem 'κουδουκλειστόν' dicit, hoc est, ex eo genere qui exquisitoris religionis causa perpetuo inclusi cella permanebant; qualium cum sit creberrima in ecclesiasticis historiis mentio, lucrifacere operam possum demonstrandi tales existisse exemplis quæ passim occurrerent colligendis. Tantum dico, quos inclusos Latini vocant, hic a Pachymere κουδουκλειστός; dici, quasi clausos cubiculo: nam κουδουκλειστόν Græci posteriores, voce a Latinis mutata, *cubiculum* appellarunt, ut dudum observavit Meursius. Eosdem ἐγκλειστούς nominatos intelligimus ex epistola sancti abbatis Nili, l. II, 96, in editione uspera Leonis Ahatii τοῦ πάνου. Ea inscribitur **ΦΙΛΟΓΜΕΝΩ ΕΓΚΛΙΣΤΩ**. Ita oportuit in ms. archetypo legi, nisi error est typographi: sed ausim quovis pignore contendere ἐγκλειστίω scriptum a Nilo. Agit enim manifeste cum homine, qui sponte inclusus degeret; quem et arguit quod parum consentaneæ tali professioni viveret. Describam tantum **698** verba quædam, quæ hoc evidenter probant. Sic incipit: Εὐγε τῶν ὑμετέρων κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀρτεσιμάτων. Εὐγε τῶν ὑμετέρων κατ' ἀρετὴν τροπαίων. Ὑπερυγε τῆς ὑμετέρας κατὰ τὸν ἐγκλεισµὸν ματαίας καὶ σκηνικῆς καὶ κατεσχηµατισµένης διαγωγῆς. Vides in his claram mentionem ἀναχωρήσεως, *secessionis a congressu hominum*, et διαγωγῆς κατ' ἐγκλεισµόν, *instituti vitæ intra clausuram se continentis*. Objurget autem hæc quod ex fenestella cubiculi intra quod clausus durabat, et trans obducta illi clathra, audiebatur cupidissime ac loquacissime negotiando tumultuans, quin et itacunde convicians, nonnunquam manus per crates ad puteandos rabiose obvios emittens, ut ursus e cavea. Verba hæc sunt: Τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ θερµῶς θυµορευοµένων, καὶ τῶν τὰς μυρίας δίκας καὶ τὰς ποικιλίας λογοµαχίας ἐν πραιτωρίῳ κλεχόντων, οὐδὲν δοκεῖς ἐκλάττειν, πραγµατείας παντοίας ἐπινοῶν, κρᾶζων κατ' ὀργῆς καὶ βρόχων, ἀπὸ τῆς γαλεάρας καθυδρίζων καὶ σκώπτων καὶ λοιδορῶν, διαµεµόµενος τοῦ παρατυγχάνοντος, ἕσθ' ὅτε δὲ καὶ τὰς ἰδίας

ἁ χεῖρας προσφέρων διὰ τῆς [P. 492] θυρίδος, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τύπτων. Paulo post hujus cellam inducit lamentantem ob inhumanitatem et acerbissimam ferri hujus, quem velut in vivario clausum detineret. Deinde ipsum affatur: Εἰπέ μοι, παρακαλῶ, τί κεκέρδακας, τῷ οἰκιδίῳ κατακλεισθεῖς; *Dic mihi, amabo te, quid lucratus es, domuncula te includens? τί ὠνησας τὴν σπαντοῦ ψυχὴν, τοῖς τοιχαρίοις; τὸ σῶμα ἐγκεκρυγώς; quid profuisti animæ tuæ, corpus tuum intra muros arclos abscondens?* Hæc dubium non relinquunt quin hæc epistola inscripta fuerit *Philumeno Incluso*. Porro permagnum jam olim inter Græcos Byzantinos fuisse numerum istorum cellis inclusorum, inde intelligimus quod anonymus scriptor vitæ sanctæ Mariæ junioris in Vatic. cod. 800, qui se vixisse indicat sub Basilio Macedone, circa Christi annum 875, in duas quasi notissimas et copiosas species monachorum genus universum dividat, sic de sancta Maria juniore scribens: Μοναχοὶς, τοῖς τε ἐν σπηλαίοις καὶ τοῖς ἐν οἰκίσκοις ταυτοῦς ἐγκλειστούσιν, ἐχορτίζει τὰ πρὸς τὴν χρείαν. *Monachis, sive in speluncis sive in domunculis se ipsos includentibus, quæ opus erant præbebat*. Huc facit quod sanctus Theodorus Studita de S. Platone monacho in ejus pereleganti Oratione funebri, nondum edita, sub finem scribit: Μεθ' ἡσυχαστῶν ἡσυχαστῆς ἔννομος, μετὰ καθηγητῶν καθηγητῆς ἐνθεσμος, μετ' ἐγκλειστῶν οὐ μόνον ἐγκλειστὸς, ἀλλὰ καὶ ὑποτακτῆς, ὃ καὶ σεβάσιμιον. Ubi clare vides inter species monachorum ἐγκλειστοὺς recenseri. In quo et obiter notanda tōti diversitas, ad quam ut emendatiorem refingi volumus eam qua sumus usi, ἐγκλειστον cum acuto in antepenultima scribendo.

Κουμούνιον, pag. 539. Scio vocem κουμούνιον usurpari in concilio Florentino pro eo quod Gallice dicitur *communauté*, sonans complexionem omnium ordinum ac civium urbis **699** ac reipublicæ cujusvis. Quales collectiones universæ cum nequeant simul intervenire conventibus, certos homines destinant qui loco ipsarum adsint. Et hi vocantur in actis Florent. synodi τοποτηρηταὶ τῶν κουμούνιων. Hoc loco ea vox videtur significare certum numerum lectorum suffragiis populi consiliariorum, qui præscripto spatio temporis præesse regimini reipublicæ debeant. Ait enim noster Andronicum offensum Genuensibus quod ii quemdam male multandum curassent, exclusisse ipsos urbe, versarique solitum in ejus comitatu legatum quemdam aut magistratum eorum a conspectu amovisse, de facto tamen ipso nondum judicando aut judicari per Genuenses postulando, quod ejus judicium reservaret novo *communio*, hoc est collegio magistratuum delecto ad regiminis administrationem. Istiusmodi quippe novum concilium aut collegium præfectorum regimini jam designatum mox initium possessionem gubernationis

Κητορικὸν δίκαιον. p. 193. Agit de corpore A
protovestiarii Constantinopoli mortui, quod aī
portatum Nicēam, quia jns ibi sepulturæ is ha-
beret dotali ratione partum, uxore ipsius patrona-
tum in id monasterium obtinente, quod majores
scilicet ejus aut ipsa totum vel ex parte fundas-
sent. Hoc videtur hic dici κητορικὸν δίκαιον ἀπὸ
τῆς συζύγου. Κητόρες Hesychio sunt κτεταί, *con-*
ditores, seu, ut vulgo loquimur, *fundatores*; unde
jus, quod ex *conditu* sive *fundatione* fundatoribus
competit, recte κητορικὸν δίκαιον dici potuit.
Sæpe autem ecclesiastico usu inter alia honoraria,
quæ fundatoribus ecclesiæ, monasterii aut sacri
cujusvis loci competunt, est jus sepulturæ in iis
locis.

Λεπδς, p. 53. Hoc proverbium tomo priori a se
usurpatum, et illic a nobis declaratum in Glossa-
rio, eo aptius et elegantius hic adhibet Pachyme-
res, quod istud Prodrumi monasterium, a quo se
divelli ægre sinebat [P. 495] Theodorus Cyzicenus,
fortiter abducere conantibus obluatans, Petræ co-
gnomen habebat. Idem enim, ut videtur, est cum
illo quod superius p. 44, μὴ τοῦ Προδρόμου τῆς
Πέτρας, *monasterium Prodrumi Petræ*, appella-
tur.

Αἰνός, p. 19. Αἰνός, vulgo cuna, videtur hic
dici genus lecticæ aut ferculi, quo gestaretur senex
decrepitus, nempe *gestatorium*, vox usurpata Suetonio
in Claudio: *Solitus in gestatorio ludere*.

Αἰνῶν, p. 306. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους—Ἐκατομ-
βαιῶνα λέγουσι. Et infra:

Μῆνας δὲ Αἰνῶν πρώτη βᾶσις ἵστατο μῆνης.
Habes in his Pachymerem secutum auctoritatem
interpretum Hesiodi, dum carmen apud ipsos pan-
geret, Januarium vocasse Αἰνῶνα, quasi sic ille
mensis ab Atheniensibus nominaretur, cum re vera
juxta exaciorem, ut putat, sententiam Romanorum
Januarius 700 Atheniensibus Hecatombæon
dictus sit. Jam pridem in *Observationibus* ad
priorem Historiæ Pachymerianæ partem, l. III, c. 1,
demonstravi hanc historici nostri opinionem et
illi singularem et falsam esse, nisi solum velit
primum anni Attici mensem Ἐκατομβαιῶνα di-
ctum, quemadmodum primus anni Romani mensis
Januarius dicitur. Hoc enim sane verissimum.
Illud autem falsissimum, Januarium Ἐκατομ-
βαιῶν respondere, ita ut temporibus indicandis
alterum illorum vocabulorum usurpari tanquam
æquivalens alteri queat, quod constanter, sed sin-
gulariter et mendose, Pachymeres facit. Hic viden-
dum solum est quinam sint illi quos hic memorat,
ἐξηγηταί τοῦ Ἀσκληπιοῦ ποιητοῦ, *enarratores Asclepiæ*
poetæ. Habemus Hesiodum mere Græce cum mere
Græcis scholiis, editum Venetiis, an. Chr. 1537,
opera Victoris Trincaveli, cujus in libri folio 68,
ad illum ejus poetæ versum:

Μῆνα δὲ Αἰνῶνα καὶ ἡμᾶς βούδρα πάντα,
Moschopulus sic adnotat: Κατὰ δὲ μῆνα τὸν Αἰ-
νῶνα, ὅστις ἐστὶν ὁ Ἰανουάριος. Folio postea 71,

Proclus alter scholiastes, varia disputans de voca-
bulis mensium, propendit eodem. Denique folio
73, Joannes Tzetzes diserte scribit Αἰνῶνα ἦτοι
τὸν Ἰανουάριον, ὡς λεγὰς παρὰ Ἰωάννη καλεῖ-
ται. Videmus hinc quosnam innuat Pachymeres,
nempe Moschopulum, Proclum et Joannem Tzetzen.
Quid significat autem cum se ἐπονομήσαντα κατ'
αὐτοῦς memorat? an se, cum puer illorum ludam
frequentaret et versus quos recitat de lunari deli-
quo compositos ut scholasticum pensum illis ma-
gistris redderet, isti eorum in his opinioni adhe-
sisse? an potius, cum privatim Hesiodum legens
horum adhiberet scholia, et interim subortus ipsi
esset impetus meditandi carmen imitatione vatis
quem commentaretur, obvio argumento lunaris
defectionis, noluisse in eo recedere a sententia
scholiastarum Hesiodi, utcunque minus sibi pro-
bata? Suspiciari, opinor, liceret alterutrum, si
Moschopulum, Proclum et Tzetzen eo constaret si-
mul omnes tempore vixisse quo potuisset dare ipsis
puer operam Pachymeres in ludo litterario. Cui
ne nos implicemus disquisitioni non necessaria,
secundam potius viam tenebimus, nisi si quis malit
suspiciari Pachymerem, apud qualescunque ma-
gistros daret operam litteris, quod ii vulgo cele-
brium istorum Hesiodi interpretum sententiam eo
poeta enarrando sequerentur, illam dicis causa et
perfunctorie in versibus juxta ipsorum dictata
scriptis amplexum fuisse.

[P. 494] Λογῆριαστὴς τῆς αὐλῆς, p. 296. Πα-
ῆγε δὲ καὶ μάρτυρα λεγομένων τὸν τότε λογαρια-
στήν τῆς αὐλῆς Ἀγγελόν. Mox illum ait fuisse ἐν-
φικλῶ τετιμμημένον, *honoratum officio*, hoc est ma-
gistratu honorifico insignem. Hujus munus Codinus,
c. 5, n. 84, his verbis exprimit: Ὁ τῆς αὐλῆς
λογῆριαστῆς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ εὐρισχομέ-
νους πάντας βολάτορας, et λέλειπει τινὲ ἀπὸ τῆς 701
βόλας αὐτοῦ, ἣ ἐξεδούλευσεν ὅπῃ ὦν ἐρρογεύθη.
Hoc est interprete Gretsero nostro: *Logariastes*
aulæ numerat et computat omnes milites qui in aula
stipendia merent; et dispicit nunquid alicui de
stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro sti-
pendio quod accepit. Meminit hujus officii sæpe alibi
Codinus. Erat et alius logoriastes magnus memo-
ratus eidem non semel, ut c. 2, n. 40; ab hoc
prior distinguitur adjuncto aulæ vocabulo. Quod a
Codino scribitur, c. 5, n. 61, de logariaste aulæ, οὗτος
οὐκ ἔχει τι ὑπερέττημα νῦν, *carere nunc functione*,
facile quadrat in hæc aut paulo posteriora his tem-
pora, quibus vixisse Codinus putatur sub Can-
tacuzeno aut cum jillo, hoc est principatu Andro-
nici Junioris, hujus Andronici, cujus historiam Pa-
chymeres hoc opere tradidit, nepotis et aliquando
collegæ. Cum enim ex his quæ sæpe superius nos-
ter questus est de neglecta solutione pensionum
militibus decretarum, quas βόλας Codinus et alii
vocant, intelligatur sensim inductum sub Andro-
nico seniori morem primum sero nec integre sol-
vendi quod constitutum militantibus erat, deinde,

ut apparet, prorsus negandi, locum amplius non habuit functio logariastæ aulæ, si ejus erat, ut est dictum, providere ut integre pensiones istæ pro modo navatæ operæ numerarentur. Potuit tamen nomen et honor hujus magistratus retineri, quod hic noster indicat, etsi jam tum forte, si Codinus, ejus ætas est incerta, sub Andronico seniore scripsit, ejus ministerium, ὀνηρέτημα, cessasset.

Μαμακτηριῶν, p. 382. Cave putes hoc ut aliis locis hujus historiæ priori nostro Glossario indicatis *Μαμακτηριῶνα* Junium dici. Repugnat manifeste character seriæ. Nam certissimum est annum quo hic narrata geri contigit, fuisse Christi 1304, qui sine ulla controversia cyclum solis numeravit 25, quia vero bissextilis fuit, duplicem habuit indicem Dominicæ litteram, E et D, quarum prior usque ad 28 Februarii diem, reliquo inde tempore posterior in usu fuit. Mense igitur Junio, si ejus meminisset hoc loco Pachymeres, oporteret in Calendario ad latus vicesimæ primæ diei litteram B indicem sextæ feriæ, quando D primam designat feriam, signari. Atqui contra, ut palam cernitur, D littera, character videlicet Dominicæ ipsius, vicesimam primam Junii diem insignit. Non igitur de Junio hic sermo. Vidit hoc quisquis est auctor paraphraseos Vaticanæ. Nam is etsi alibi semper *Μαμακτηριῶνα* Junium reddit, sic præter morem hunc locum παραγράφει. Ἡμέρα μὲν οὖν Παρασκευῇ πρώτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνός, etc. Cæterum hic argutior in odoranda vocis *Μαμακτηριῶν* ancipiti notione quam felicior in una vera ex pluribus discernenda fuit. Nec enim Julio mensi character hic congruit ut 21 diem littera B insignem habeat. Nota hæc propria sextilis sive Augusti mensis est, et quidem solius inter omnes anni menses. Unde non videtur dubitandum quin quem alibi **702** Ποσειδεῶνα noster appellare consuevit, hoc loco *Μαμακτηριῶνα* dixerit. Sane ipse innuit non ex propria se hic, sed ex aliena loqui sententia, dum hunc mensem non absolute *Μαμακτηριῶνα* vocat, sed eum qui juxta Athenienses sic appelletur; quemadmodum [P. 495] idem, p. 306, scribit Januarium, quem nimirum ipse, ut c. 1. l. in Observationum tomi prioris ostendimus, Hecatombæonem judicat debere appellari, Lenæonem juxta Athenienses a quibusdam dici, non recte suo quidem judicio, quanquam ipse aliquando eorum auctoritatem secutus fuisset. Simile quiddam hic intelligendum, etsi auctor pro suo more obscure ac dimidiata res exprimendi clare utique non indicat, sed absolute videtur dicere Augustum Atheniensibus Mæmacterionem esse, cum tamen satis appareat id illum non credidisse plane ita se habere. Etenim si sic censeret, non tam sæpe alibi *Mæmacterionis* vocabulo Junium, Augustum vero *Poideionis* indicasset.

Μαμάκουθος. Δεύτεραι φροντίδες καὶ φίλων τῶν ἱερῶν ὁμνήσεις suggerunt hic aliquid quod ad-

dam ad olim a me notata ad hoc verbum. Occurrit mihi deinde forte legenti Tzetzen hujus enarratio vocabuli, chiliade 4, his versibus :

Ταυτὸν τῷ βλιτομύμμορτι μαμάκουτος σημα-
νται,
Ἦτοι μωρὸν συγκρύπτορτα μάμμαν τε καὶ τὸν
[ἀρτορ].
Μωρὲ, φησὶ γὰρ προφανῶς, συγκρύπτει τὸ μάμ-
[μαν σου].

Origini hic indicatæ vocis μαμάκουθος; ἀπὸ τῆς μάμμης consentaneæ scribit Phavorinus in Lexico : Μαμάκουθοι ἀντὶ τοῦ μαμμόθρεπτοι. Henricus Stephanus in *Thesouro* μαμμόθρεπτους dici putat pueros mollius et indulgentius educatos, quales illi sunt qui ab avia pro senum more tenerius nepotulos amante nutriuntur. Ejusmodi cum inertes et voluptarii esse soleant, hinc adhæsisse putat vocabulo μαμμόθρεπτος similem dissolutionis et ἀνοχασίας infamiam ei quam Latini usu antiquo affixerunt verbo *nepos*. Ita ille : ex cujus sententia nullam stultitiæ ac hebetudinis mentis, sed solum luxuriæ indicationem contineret vocabulum μαμμόθρεπτος, atque adeo non æquivaleret τῷ μαμακούθῳ, prout docet Phavorinus; cui tamen, ut opinor, tutius creditur enarranti suæ linguæ origines quam tanto recentiori Grammatico, quantumvis accurato, Stephano. Multo igitur melior illa vocis μαμμόθρεπτος expositio est quam suggerit sanctus Augustinus, concione 2, in *Psal.* xxx, ad illa verba : *Ego autem in te speravi, Domine. Si attendis, inquit, adhuc hominem, et eum quæris imitari et ex illo pendere, adhuc lacte vis nutriri et fies mammothreptus, quales dicuntur pueri qui diu augunt, quod non decet.* Notum autem est experientia, cujus assignant causam medici, pueros qui non ablaçantur tempestive, adolescere bardos ac stupidos, et quales describuntur ab Aristophane Βετράχους, fol. 123, p. 2 ed. Græca Florentinæ anni 1525. ἀβελτερώτεροι, κατηνότες, μαμάκουθοι, stulto hiabundi et salivam ore **703** defluere siccantes, quod I Sam. c. xxi, 13, ut insanitiæ signum ponitur. Galli hodie vulgari sermone talis indicant verbo τοὺς κατηνότες exprimente, *badaux*. Sed de his plus satis.

Μαρχούτζας. Quod in priori Glossario suspicabar *μαρχούτζας* legendum vol. 1, p. 282, comprobat Maltretus noster, cujus et litteris ad me datis hæc describo : « In verbo *Μαρχούτζας* præfero t cum exemplaria quæ *μαρχούτζας* scribunt, cum ejus vocabuli sic scripti origo Arabica faveat sententiæ illic indicatæ Pachymeris. مر mar enim Arabicus vir sonat, et كوتز kutzi longinquus, sive ex longinquo profectus advena.

[P. 496]. *Μαστιχούρες*, p. 208. Ex multis historiæ hujus locis, et æqualium Pachymeri scriptorum, observandum semel, ad hujus et aliorum intelligentiam locorum, μαστιχούρας illa tempestate Constantinopoli dici eos solitos, qui gratia et existimatione in primis pollentes apud principes

instrumenta illi præcipua regiminis universi erant, A cuncta fere per illos aut eorum suasu interventive gerenti. Ministros quædam Europæ aulæ hodie tales κατ' ἐξοχὴν et antonomastice appellant, functionemque ipsorum absolute ministerium. Ejusmodi fuit apud Andronicum hujus historiæ argumentum primo Theodorus Muzalo, l. 1, c. 1 et 2, deinde Chumms præfectus caniciei, l. 11, c. ultimo; l. 14, c. 7, et alibi. Quos Pachymeres μεσιτεύοντες, videtur Cantacuzenus et Phrantzes μεσάζοντες vocare; de quibus vide quæ adnotat Pontanus noster in Prolegomenis ad Phrantzen. Ad ea quæ hic scribo refingi velim quæ priori Glossario notavi verbo μεσάζων. Illud etiam adjungo, unde non parum confirmantur hactenus dicta, eos qui ad istud principale ministerium promovebantur, dici consuevisse ἀποκαταστήναι ἐπὶ τοῦ μέσου, ut videre est apud hunc nostrum auctorem in titulo c. 32, l. 11, ubi τὸ μέσον nomen est officii hujus; quod illic Latine reddidi *curam primariam principum negotiorum*.

Μέπε. De Mepe Iberiæ memorato in Glossario vol. 1, ex p. 216, sic admonet Claudius Maltretus noster: « Quid si suspicemur principem Iberiæ Mepe dictum a Pachymere additione Græcis ceterioris ævi usitata τοῦ μ ante π. Sic enim illi scribunt *μπάλλα palla*, *μπαρουνία pro baronia*, *μπαστας bassa*, *μποτέστας potestas*, et alia multa apud Meursium. Potuerit ergo dynasta Iberorum illis vocari *ππα peleh* et contracta *pe*, quæ vox ducem ac principem indicat, et a Pachymere, solemniter istorum τοῦ μ præpositione, *Mpe* nominari, unde vitio exscriptoris *Mepe* fluxerit. »

Μονοκαλλικόν, p. 396. Quid dicatur hoc loco *μονοκαλλικόν*, libentius discerem quam aggrediar docere. Multa enim usu quærenti, parum quod satisfaceret occurrit. Res ipsa locum totum expendentibus persuadet hoc *μονοκαλλικόν* pertinere ad genus *προνουῶν*, pensionum seu annuorum censuum et fisco præbitorum; 704 qualia nunc auctoramenta, gravissimo reipublicæ tempore, remitti a ius habentibus ad illa conferrique ad militem novum conducendum, decrevisse imperatorem refert historicus hoc loco, addens tamen exceptum fuisse *μονοκαλλικόν*, quod salvis possidentibus maneret. D Quid ad id suspicer quam ita vocatam partem pensionum præcise necessariam ad victum dñurnum; quo privari pensionarios utique non oportebat? Κέλλα, ex Latino *cella*, penum non raro significat, apothecam quotidiani alimenti. Quidni ergo *μονοκαλλικόν* demensum intelligatur cuique auctoratorum a fisco descriptum ad alimenta? præter quod istæ plerumque pensiones abundabant ad ornamenta et minus necessarias expensas. Sæpe legi apud Ciceronem in Verriis dari solitum a provincia magistratibus Romanis ei regendæ missis *frumentum in cellam* aut pecuniam unde id emerent, hoc est, ut opinor, unde [P. 497] mensam sibi et familiæ quotidianam instruerent. Pensionum igitur

fiscalium quidquid cuique abundaret supra mere necessariam vitæ tolerandæ annonam, conferri ad delectus habendos jussum, sola victui quotidiano sic auctoratorum parte subiectura relicta, quam hic *μονοκαλλικόν* dici autemem. Quod si cui haud placet, aliud anggerat.

Μουγούλιοι, p. 620, et p. 637. Quos plerique Latinorum *Tartaros*, Græci passim et Arabes *Tartaros*, Pachymeres *Tocharos* (Plinium secutus, qui l. vi, c. 17, inter Scythicas gentes diserte Tocharos recenset; non longe abludente Strabone, qui libro xi eosdē Tacharos appellat), eos dixerat jam, vol. 1, idem historicus noster, p. 314, sese ipsos vocare *Mugulios* consuevisse. *Mogulenses* constanter appellat Gregorius Abulpharagius in accu-

B ratissimo Chronico Arabice scripto sub idem tempus, aut non multo superius quam suam hanc historiam Pachymeres commentaretur. Quin et Aytonus ejusdem ævi scriptor, c. 16 *Historiæ suæ Orientalis*, quæ Latine exstat, *Mogli* eosdem vocitates memorat. Quod nomen Leunclavius indicat proprie designasse aliquot singulares populos (septem ab Aytono numerantur) communi Tocharicæ aut Tataricæ gentis appellatione censitos, ita ut adjuncto quodam inter se discernerentur, quemadmodum in Gothis, Ostrogothis, Vizingothis fieri videmus. Nam, ut is scriptor ait, *Συμogli* dicebantur accolæ Tatari amnis, quæ vox ipsorum lingua *Mugulios aquaticos* significet; ac sic alii aliis differentis ad notitiam insigniebantur. Hujus porro peculiari speciei Tocharorum, quæ Muguliorum vocabulo generalem Tocharicæ aut Tataricæ gentis nomenclationem contrahebat, proprium fuit illud imperium quod ab anno Christi 1202 per centum et quod excurrit annos late per Asiam et pariem

C Septentrionalis Europæ magnis victoriarum successibus inclauit; cuius quia sæpe noster meminuit, breve specimen damus c. 7, l. 11, harum Observationum. Gingizhanes videlicet, auctor ejus imperii, ex 705 illa Tocharorum parte stirpem trahebat, ut innuit Abulpharagius, quæ peculiari *Mogulensium* appellatione noscebatur. Certe, quod idem disertissimo affirmat, *Mogulensium* concordie electione et delato unanimiter obsequio idem Gingizhanes primam suam et, ut sic dicam, originariam potentiam accepit, transmisitque in posterum. Non est incredibile habitasse hos populos in regione antiquitus *Megala* vocata, quam in confinibus Mediæ prope Elymaidem collocat Plinius, l. vi *Nat. Hist.*, c. 26, ubi suspicari licet mutationem irrepsisse aliquam, qualis in translatione ex una in aliam linguam nominum peregrinorum fere semper intervenit. *Mogola* suæ aut *Mugula* facile a Græcis omnia ad sui originis idiomatis trahere solitis (ut in *Byssa* pro *Bosra*, in *Azino* et *Euzino* pro *Ascenez*, et aliis sexcentis cernimus) in *Megala* potuit deformari, quod ex his, ut alia pleraque, sumpserit Plinius. Equidem arbitror maximum hodie ac potentissimum imperium *Mogolis* superstitem istius *Mogola*

appellationem servare. Ferunt enim illud conditum a Baburza magni Tamerlani pronepote. Tamerlanem autem se genus a Mogulensibus antiquis principibus duxisse haud vane gloriatum, satis est verisimile. Nam etsi hunc vilissimo genere, patre pecuario natum in Sogdianis montibus Turci praesertim historici Ottomanicis principibus adulescentes scripserint, ad infamandam ejus memoriam qui Baiazetem bello victum ac captum dira usque ad mortem custodia tenuisset, tamen Aliacenus Arabs, qui ei comes individuus expeditionum omnium adhaesisse dicitur et ideo merito creditur res ejus praeter ceteris perspectas habuisse, in ejus quam scripsit vita testatur illum, cum inclarescere stupendis factioribus [P. 498] circa Christi annum 1390 cepit, non ex privata et sordida fortuna, sed ex avito, quem haereditario jure suscepisset, Samarkandae principatu in eam claritatem emeruisse: fuisse quippe illum oriundum e regio Tatarorum, hoc est Mogulensium, imperatorum sanguine. Quod innuens Bizarus, l. ix, fatetur a nonnullis in litteras relatum fuisse Tamerlanem filium (hoc est unum e posteris) magni Chami Tatarorum; et diserte Alianabius et Ahmedus historici Arabes, ab Eduardo Pocockio laudati in Supplem. Chronici Abulphargii, p. 5, Tamerlanem e Gingichano primo imperii Mogulensium conditore stirpem duxisse affirmant. Porro licet, ut Chalcondiles, l. iii, et Heroldus in continuatione *Belli Sacri*, l. vi, c. 5, doceant, mortuo Tamerlane (quod contigit anno Chr. 1402) vastissimum ejus imperium brevi discriptum est infelicitate aut imprudentia successuum ejus. Ex hujus tamen stirpe memoratus paulo ante Baburza, Sadruchi aut Paiauguris, filiorum Tamerlanis, nepos, dynastiam obtinuisse haereditariam inter Mogoles gentem Scythicam a chronologis recentioribus traditur; indeque contractis copiis vicinis primum Parthos sive Patanas debellasse, felicibusque inde progressibus usque ad constitutum transmittendumque **706** stirpis suae posteris Mogolicum hodie florens imperium profecisse, adamato, prout suspicatu pronum est, potissimum isto nomine, quod id Gingichanidum regum majorum suorum olim inclutam vocabulo Mogulensium principum potentiam, e veteri repetitam memoria, praesentibus objiceret. Haec de Muguliorum vocabulo Tocharis a Pachymere tributo hic duxi memoranda; quae ad illustrandum hunc nostri historici locum non parum esse utilia aequus credo lector judicabit.

Nā, p. 341. 'Ο δ' ὅρκος ἰδιωτικῶς πως οὕτως ἐξ-
 ὤχθεις, « Νὰ ἦμαι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν
 εἰμὶ μετ' ὁμῶν, εἰ μὴ τὰ γένοιτο. » Cum autem
 dubitaretur an hoc esset vere juramentum, con-
 sultus ipse Joannes Cosmas patriarcha, qui haec
 dixerat, quid censeret, respondit in hunc modum,
 p. 350: 'Οπερ ἐφθεγγάμην ἀπὸ παραληψέως τῶν
 ὁμολογιῶν μου, οὐχ ὡς ὅρκον λογιζόμενος εἶπον,
 ἀλλ' ἀπλῶς ἐκ συνήθειας τοῦτου λέγειν, νὰ ἦμαι

Α δοῦλος τοῦ Θεοῦ, etc. Et antea similia attulerat
 vulgaris sui usus verba illa: Νὰ ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ
 Θεοῦ, νὰ εἰμὶ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποθάνω ἐν με-
 ταβολῇ. In his νὰ non videtur plane usurpari in no-
 tione hodie trita in vulgari idiomate Graecorum
 (nam hujus linguae Graecae corruptae lexicographi νὰ
 exponunt ἰδοῦ, en, ecce), sed videtur potius usus
 quodam peculiari Joannis Cosmae positum pro *valē*,
utique, certe. Illi autem qui jurasse illum per haec
 verba crediderant, νὰ pro νή videntur intellexisse;
 νή enim, ut notum est, lingua veteri Graeca jurandi
 adverbium est. Posset etiam videri Cosmas in ali-
 qua ex recitatis formulis, puta illa, νὰ ἀποθάνω ἐν
 μεταβολῇ, posuisse νὰ pro εἴθε, *utinam*.

Β. Νέα, p. 145. Suspiscabar hic νέαν dici, ut assolet,
 per compendium, subintellecta voce πύλην. Sed
 deterruit, quod Petrus Gillius, ubi urbis Constanti-
 nopoleos portas enumerat, l. i, c. 20, nusquam
 meminit ullius portae quae νέα, *nova* diceretur. Po-
 tuit et subintelligi aliud substantivum femininum,
 puta μονή aut ἀγορά, *monasterium* vel *forum*: sed
 cum μονήν αὐτὴν ἀγορὰν νέαν vocitatum Constanti-
 nopoli fuisse alibi non legorim, divinare non ausus,
 in interpretatione nomen ipsum Νέαν, *Neam* velut
 loci noti proprium retinui, donec aliud quod se-
 queretur certius occurreret.

[P. 499] Σερῶν, p. 283. Videntur hic ξενῶνος
 συνήθη νομίσματα dici elemosynae ab imperatore
 suggeri patriarchae solitae, ut eas impenderet in
 excipiendo hospitio peregrinos et in alia egen-
 tium solatia; quam in rem sumptum fore adnuum
 mille aureorum imputari consuevisse rationibus
 patriarchae ex occasione docet hic noster. Non
 omittam admonere haud recte intellectum hunc
 locum videri a paraphraste Vaticano, dum enim sic
 exprimit: Καὶ τὰ συνήθη τοῦ ξενῶνος νομίσματα
 πέμπων· ἐπολεῖ γὰρ κατ' ἔτος βασιλεὺς ἐλεημο-
 σύνην χρημῖας, εἰδότος τοῦ πατριάρχου. **707** εἰς
 χιλιάδας πολλὰς ποιοῦμένην. Haec qui contulerit
 cum contextu auctoris, facile discrepancias no-
 tabit.

Οἰκονομίαι, p. 163. Agit de ecclesiasticis a Saba
 monacho vexatis, in quorum eum οἰκονομίας ir-
 ruisse delinendo et repetendo proventus, tanquam
 illi jure illos percipiendi excidissent crimine per-
 duellionis, in quod illos incurrisse aiebat, habens
 jam tum ipsos pro convictis et damnatis. Ex his
 videtur colligi οἰκονομίας hic vocari quas vulgo
praebendas aut *beneficia* dicimus, jura varia per-
 cipiendarum portionum ex redditibus Ecclesiae cer-
 tis clericis aut sacerdotibus ratione functionum aut
 ministeriorum ipsis demandatorum competentia.
 Sic opinabar. Tamen ne quid praepredicarem, ipsam
Oeconomiarum vocem interpretando retinui.

Ὁδηγός, p. 85. Agit de arca intra quam erat
 conditum Arsenii corpus; quam paulo ante κιβώ-
 τιον vocavit, et fuisse repositam dixit περὶ τὰ δεξιὰ
 τοῦ θήματος, *a dextris altaris*, hic autem ait, seria ter-
 tia cujusvis hebdomadis, concurrenti de more popul-

id culum Hodegorum subaperiri consuevisse arculam istam; hoc est, ut opinor, molice reserari, ut obtutibus intuentium per rimas aut clathra ossa intus reposita paterent, non contractationi. Hic ante omnia disquirendum est quidnam hic Ὁδηγῶν dicantur, et quis hic eorum usitatus tertiis feriis popularis cultus. Cogor micare in tenebris, qui de his in Græcorum libris nihil invenerim. Diu et attente circumspiculis omnibus, nihil verisimilius video quam solitam feriis tertiis Constantinopoli plebem veneratum ire SS. angelos. Nam hos Ὁδηγῶν indicari vocabulo ex Chrysostomi liturgia colligo, in qua diaconus sic voce sublata pronuntiat: Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησόμεθα. *Angelum pacis, fidelem ducem, custodem animarum et corporum nostrorum, a Domino postulamus.* Cui respondens chorus exclamat: Παράσχου, Κύριε, *præbe, Domine.* Ad hunc locum sic adnotat Calasilas, c. 34: Εὐχόμεθα περὶ τοῦ φύλακος ἀγγέλου οὐχ ἵνα ἡμῖν τότε δοθῇ (δέδοται γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐκάστῳ τῶν πιστῶν ἀγγελος), ἀλλ' ἵνα ἐνεργῇ καὶ τὰ αὐτοῦ ποιῇ καὶ φρουρῇ, καὶ πρὸς τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἡμᾶς ὁδηγῇ. *Oramus super custode angelo, non ut nobis detur (datus enim est a principio unicuique fidelium angelus), sed ut intente operetur et quæ sui sunt muneris agat, custodiat nempe ac in rectam nos viam dirigat.* [P. 500] Hæc ibi; ex quibus patet quam frequens Græcis indicatio custodum angelorum per vocem ὁδηγῶν fuerit. Est autem et illud antiquæ in Ecclesia traditionis hodierno experimento notissimæ, ut feria tertia cuiusvis hebdomadis cultui angelorum assignetur. Existimo igitur solitum Constantinopoli populum tertiis feriis ad venerationem angelorum concurrere. Quem autem in locum? Indicat hic Pachymeres concursum hunc factum ad partem dexteram arcæ maximæ **708** in templo Sanctæ Sophiæ; ibi enim, ut dixit, collocatum fuerat fœdum aut theca ossium Arsenii quondam patriarchæ, quam occasione concursus istius tali die solitam relinquere apertam ait. Non vana, opinor, conjectura fuerit electum hunc locum in quo potissimum residere angelos crederetur, ex eo quod Luc. 1, 41: *Stans a dextris altaris incensi apparuisse Zachariæ angelus dicitur;* unde in illam tanquam legitimam et sacris oraculis declaratam angelorum sedem ac quasi stationem populi angelos venerantis devotio ferretur. Quo pertinet dictum Hilarii, can. ult. in Matthæum, affirmantis significatum scissione veli, quæ in morte Christi contigit, discessum angelorum a custodia synagogæ et sacerdotum Iudeorum, quibus excubabant ad velum templi consistentes, hoc est prope altare incensi, quod intus adnotum velo erat Sancta sanctorum operienti, ut notissimum est. Verba sunt Hilarii: *Veli honor cum custodia angelî protegentis aufertur.* Superest ut rationem lectori reddam emendationis ex conjectura necessariæ. In duobus codicibus op-

timis B et A (nam V hunc locum funditus omittit) πρὸς τὴν τῶν Ὁδηγῶν scribebatur; quæ sane lectio intricata est. Quorsum enim istud τὴν pertinet, aut quam rem indicat, cum nulla occurrat ei generi conveniens e prius aut post memoratis? Solent veterum istiusmodi descriptores librorum certa vocabula compendiaris notis pingere. Multa in hoc utroque talia visuntur, ubi passim ἀνὸς pro ἀνθρώπου, οὐνός pro οὐρανός, ut sexcenta omittam similia. Putarim ergo hic τὴν compendiarie scriptum pro τριτὴν, vocabulo jam ad sententiam non incommode quadrante juxta modo exposita. Confirmat hoc alius nostri auctoris locus infra, p. 502, ubi προσκυνήσεως ἕνεκα procedere solitum feria tertia in monasterium Hodegorum populum et ipsum principem indicat. Verba ejus hæc sunt: Εἴτε ἐκεῖθεν ἐπὶ τριτῇ τῆς ἐβδομάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεὶ ἦν, τῇ Ὁδηγῶν μονῇ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως ἕνεκα. Ex quibus vides feriis tertiis solitum imperatorem, ex more videlicet etiam populari, accedere ad templum monasterii Hodegorum, cui, ut licet suspicari, nomen id adhæsisset ex eo quod illi peculiaris memoria τῶν ὁδηγῶν, hoc est juxta prius dicta angelorum custodum, celebraretur.

Ὁρτωσις p. 248. Ἡ Θεοῦ ἀγαθότης ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὖσιν εἰς ὄντως. Sic B et A codices; V totum hoc comma transiit. Ὁρτωσις hic apparet a Pachymere dictam ὑπαρξιν, *existentiam*, aut ut scholæ loquuntur, *existentiam*. Exemplum desunt, quæ quidem viderim hujus ab aliis usurpati vocabuli. Quod si non alibi noster legerat, viderat tamen certe illa S. Dionysii hb. *De divinis nominibus*, c. 5, de Deo scripta, ἀρχὴ καὶ πέτρων αἰώνων, καὶ χρόνων ὄντως. Quæ etiam verba idem Pachymeres proluxe declaravit in sua ad eum locum paraphrasi. Cum ergo nomen ὄντως ibi reperisset quasi ex verbo ὄντω, **709** derivato e participio ὢν, ὄντος, deductum pari analogia se posse putaverit indidem producere vocabulum ὄρτωσις, quod hic ponit.

Ὁρθοδοξία, p. 281. [P. 501] Ἡ δ' ἦν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα. Fuisse hanc primam Dominicam Quadragesimæ diserte docet Philotheus, homilia in t. Dom. *Quadragesimæ*, sic scribens: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτη τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν, ἥτοι τὴν ἀναστῆλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἀγίων εἰκόνων, γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρου τῆς τοῦτου μητρὸς τῆς μακαρίας βιτυλίδος, καὶ τοῦ ἀγίου Μεθιδίου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *Ista Dominica prima jejuniorum Christi Ecclesia suscepti celebrandam orthodoxiam, sive restitutionem venerandarum et sanctarum imaginum factam a Michaele imperatore et Theodora hujus matre beata imperatrice, et sancto Methodio patriarcha Constantinopolitano.* Quod in ea Dominica Codinus, l. *De Offic.* innuit recitari solitum astante imperatore synodicum, videtur significare formulam fidei sive

anathematismos in hæreses a synodis decretos. Quibus consentaneæ scribit Pachymeres, p. 32, Joannem Veccum patriarcham addidisse aliquot anathematismos iis qui solebant recitari die orthodoxiæ. Ex quo intelligimus non fuisse necessario illud synodicum decretum aut canonem synodi œcumenicæ, sed potuisse sub id nomen venire sanctiones statutas in ordinariis synodis patriarchæ ejusque.

Παραθεωρεῖσθαι, p. 618. Agit de his qui acerbis jussis Athanasii patriarchæ inviti coacti jejuna- re clam comessabantur; unde conseqnebatur eos quod nocte intempesta comedissent, astare postridiani sacrificiis saturos et crudos; in quo erat irriverentia disciplinæ veteri damnata. Vocat ergo noster hic *πα- ραθεωρεῖσθαι* μυστικὰς θυσίας violari reverentiam mystico sacrificio debitam ex usu veteri, assistentia non jejunorum a nocte olim. *Θεωρεῖν* et *θεωρεῖσθαι* verbum est sacris olim addictum, caste obitus cærimonias et religionis præparatum ritibus conspectum mysteriorum exprimens. Hinc in epistola Platonis οἱ θεωροῦντες ἐν Δελφοῖς ministri juxta ritus illic consuetos Apollinis cultui vacantes et varias functiones religionis ejus proprias, opera consulenti- bus præsertim oraculum navanda, obeuntes. Unde Thucydides, l. v, θεωρεῖν κατὰ πάτρια, hoc est, opinor, ritu a majoribus tradito sacra officia obire, conjungit cum θύειν et μαντεύεσθαι sacrificare et oraculum consulere aut accipere edere. Non enim accedo scholiastæ verbum θεωρεῖν eo loco exponenti θεωρὸς πέμπειν; de quo pluribus disserenti non est hic locus. Porro quando ab indignis aut non legitimo initiatis apparatu ἐπορεύα, conspectus mysteriorum, aut contra quam fas est neglecto statuto ritu religiosum aliquod obitur officium, παραθεωρεῖσθαι, despici et quasi pollui sacra dicuntur. Sic Hesychius exponit παρεθεωροῦντο, καταφρονοῦντο. Ubi etsi videatur respicere locum 710 Act. Apost. vi, 1, tamen latius hoc extendi jure potest; et ad irriverentiam, qua religio violatur, non immerito hic a Pachymere accommodatum est. Contemptus enim non dubius est divinæ majestatis, præscriptas ab ipso Deo in ejus cultu observationes negligere. Quare Paulus Corinthios tanquam Dei Ecclesiam continentem, καταφρονοῦντας, increpat I Cor. xi, 22, quod in ea velut in loco profano comederent: Μὴ γὰρ οὐκ εἴχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦτε? Quid autem si suspicemur Pachymerem nostrum, cum apud suum magnum Apollinem Hesychium legisset, loco a me modo descripto, παραθεωρεῖσθαι et καταφρονεῖσθαι ut τοῦτον αὐτὸν comparari, simulque haberet in animo memoratum Pauli locum contemni, καταφρονεῖσθαι, [P. 502] Ecclesiam comestione conquerentis, irriverentia qua præsumpto nocte intempesta cibo non jejuni clerici aut monachi aris, dum sacrificatur mane astarent, παραθεωρεῖσθαι, hoc est καταφρονεῖσθαι, despici, contemni sacras oblationes criminantem, posuisse?

Πάροικοι, p. 209. Quos hic vocat Pachymeres *παροίκους*, opponit habentibus *προνοίας*, quas ab eo vocari pensiones pendi solitas e publico militanti- bus aut aliquam reipublicæ navantibus operam, docemus ad id verbum hoc ipso Glossario. Ait enim hic (quanquam intricate ac perobscure: nam totum hoc præ cæteris caput confuse, elliptice, tenebri- cosissime conceptum est), ait, inquam, vel potius utenunque significat, Andronicum, cui magna opus erat pecunia unde stipendia Cretensibus ab ipso in Orientem evocatis et illic fidam ipsi navantibus ope- ram cum fide representaret, eam indicta subdito- rum collatione confectisse. Quia vero ejusmodi ex- traordinariis sumptibus assignata dudum fuerat exactio decimæ pensionum annuarum a stipendia quocunque nomine merentibus, cum jam li conti- nuata diu ea diminutione mercedis exhausti enervati- que solvendo non essent, onus id devolvebatur ad *παροίκους*, hoc est, ut res ipsa monet, ad privatos patrimonio viventes aut peculio domestico, sine ullis a fisco subsidiis. Eui qui dicuntur hoc loco *πάροικοι*. Ego privata rei dominos et patresfamilias inter- preteror.

Παρυποστάσεις, p. 144. Ὡς εἴπερ εὐρεθεὶς — τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας. Hæc scribens auctor sine dubio cogitabat illud S. Dionysii Areopagitæ dictum, l. *De divinis nominibus*, c. 4, p. 217, ed. Lanseli Parisiensis, an. 1615: Αὐτὸ οὐτὰ ὑπόστασιν ἔχει τὸ κακόν, ἀλλὰ παρυποστάσιν. Significat, cum malum nihil sit aliud quam boni privatio, hoc vocabulo *malum* non significari veram exstantiam aut subsistentiam rei cuiuspiam, sed quasi exstantiam aut quasi subsistentiam, solo modo loquendi exprimento positiva forma rem mere privativam. Unde idem noster Pachymeres in paraphrasi ad eum Dionysii lo- cum, p. 124, ejusdem editionis, rationem quare Dionysius neget ὑπόστασιν subsistentiam malo, hanc 711 offert: Ἡ στέρησις γὰρ οὐκ ἐστὶν ὑπόστασις. Unde infert non posse habere virtutem ullam: Τὸ δὲ μὴ ὑφίσταμενον ποτὲν ἔχει τὴν δύναμιν; Enarrat igitur Pachymeres se ipsum; et cur *παρυποστάσεις*, vice- subsistentias, ut sic dixerim, ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, vocet κακὰ, declaret iis ipsis verbis quæ non longo intervallo post modo descripta in ejus paraphrasi leguntur: Ὅτι τότε ἡ στέρησις παρυπο- στάσιν, ὅτε τὸ ἀγαθὸν ἀπέρχεται, Quoniam tunc pri- vatio quasi subsistit, quando bonum (cujus est pri- vatio) abscedit. Unde nihil est solidum, sed forma solidi expressum. Ut cum tenebras quis dicit, vide- tur positivum aliquid dicere, revera autem nihil dicit nisi positivæ rei absentiam lucis.

Πεισμονή, p. 120. Ait patriarcham Cyprium erro- rem in ejus tomo deprehensum agnoscere ac corrigere nolentem non solum πεισμονῆς, hoc est assensus in errorem contra fidem, sed etiam ἀπί- στως, contumacis videlicet in ostenso errore perti- naciæ, accusatum apud imperatorem fuisse. Unde apparet voci πεισμονῆς ecclesiastico usu hanc fuisse

subjectam notionem, ut ea designaret adhesionem male persuasæ mentis ad dogma falsum; quæ nondum hæresis censeretur, nisi postquam admonitus, [P. 503] qui erraverat obtemperare monentibus et pravam opinionem revocare abnuisset, pertinacia se involvens sua.

Πέλαγος, p. 142. Vocem πέλαγος aliud quidpiam a pervagata obviaque notione hoc loco sonare quisquis intime introspexerit sentiet. Reperio apud Hesychium παλαγίζειν explicari ἐγγίζειν, πλησιάζειν, ut non temere suspicemur quamdam viciniae indicationem vocabulo πελάγους hic a nostro inditam, quam loci sane sententia exigit. Quem enim alioqui saporem habeat, dicere Pachymerem se ex eo quod pertineat ad Christum, ab ipso eodem puniri benignitatis existimare pelagus? Diceret potius pignus; nihil enim ad fiduciæ omen accommodatum habet vox pelagus, si vulgari significato usurpetur. Nimirum a πέλας, quod est ἐγγύς prope, aut a πελάζειν, quod sonat *admoventi, appropinquare*, videri non immerito potest ductum vocabulum πέλαγος, propterea non plane abhorrens a viciniae ac propinquitatis mentione, huc sane opportuna, quam ideo interpretando expressimus.

Πηλεὺς. Ad ea quæ Glossario priori circa hoc verbum notavi, quædam in meæ supplementum insecutiæ ab amicis suggesta hic adjungam. R. P. Joannes Fayonus S. I., viso edito Pachymere, scripsit ad me sibi videri Pachymerem hæc scribentem de Vecci castitate, Ποτῆς γὰρ εἰς πορνεῖαν καὶ Πηλεὺς ὥφλεν ἢ ἂν ἐκεῖνος, habuisse in mente locum Aristophanis in *Nubibus*, p. 112, ed. Basil. anni 1547: Καὶ τὴν θένειν δ' ἔγχευε διὰ τὸ σωφρονεῖν ὁ Πηλεὺς, in quæ verba scholiastes memorat quæ castimoniam insignis Peleo laudem asserunt, inter alia hoc: Ἀστυδάμεια δὲ ἡ Ἀκάστου γυνὴ, ἐρασθεῖσα Πηλεῖ, καὶ μὴ πείσασα διὰ σωφροσύνην συνελθεῖν αὐτῇ, καταψεύδεται αὐτοῦ πρὸς Ἀκαστον, etc. Paulo ante idem 712 scholiastes eandem historiam retulerat ex alio auctore, qui illam Acasti uxorem Ἰππολύτην Hippolyten appellat, quæ verius *Phædra* diceretur, cujus similis castissimum Peleum, uti *Phædra* Hippolytum pellicere ad adulterium conata, cum persuadere nequivisset, remm ut *Phædra* Hippolytum, sic *Astydamia* vel *Hippolyte* Peleum attentatæ ipsius pudicitiae apud virum nimis credulum peregit; unde Peleus ab Acasto inermis expositus feris, feliciori quam Hippolytus sorte, μάχαιραν (ἐλαβεν) ἡφαιστότευκτον, καὶ οὕτως ἐφυγε τὸν κίνδυνον, eusem a Vulcano euenno divinitus accepit, cujus ope periculum effugit. Suidas eandem rem paulo aliter refert verbo Ἀταλάντη. Hactenus Fayonus noster, opportune in memoriam revocans quæ a me alias in Aristophanis *Νεφέλαις* lecta funditus animo exciderant. Gaudeo autem mihi hanc qualemcunque oblatam occasionem venerationis et gratitudinis testandæ meæ erga virum optimum et doctissimum, mihiq; olim amicissimum, quem dum hæc scribo, plenum religiosi meritis ad me-

liorem vitam migrasse audio, in longæva sed omnibus virtutum exemplis commendata senectute. His addit *Claudius Maltretus* adnotationem Enstathii ad v. 195 *Ilind.* p: Ἀγχεῖ ἡ παροιμία, Πηλεὺς τὴν μάχαιραν ὡς διὰ σωφροσύνην λαβόντο; αὐτοῦ καὶ ξίφος θεόθεν. Adagium hoc memoratur a Suida duobus locis, v. μέγα φρονεῖ et v. Πηλεὺς. Priori loco sic scribit: Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μάχαιρᾳ. Φασὶ ταύτην ἐπὶ τοῦ Ἡφαίστου γενομένην, δῶρον Πηλεῖ σωφροσύνης ἕνεκα ὅπδ' Ἡφαιστὸν δοθῆναι, ἣ χρώμενος πάντα κατ' ὁρθοῦ καὶ ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἐν ταῖς θήραις. *Erasmus* hujus adagii mentionem factam ex *Zenobio* refert apud *Anacreontem* et apud *Pindarum*. Ego in editis hodie *Anacreontis* [P. 504] nihil huc pertinens reperi. *Pindarus* in *Nem.*, od. 4, memorat ensen *Pelei* et calumnias in eum *Hippolytes*. Ejus scholiastes ad eum locum legi digna scribit. *Catullus* sub finem *epithalamii Pelei* et *Thetidis* domibus castis *Peli* donum accenset, dum ait: *Domos invisere castas cœlicolæ, nondum sprete pietate, solebant.* Hæc *Claudius Maltretus*.

Πορτογέφυρα, p. 330. Ἡ Ἰουστινιανέως πενταγέφυρα. Sic ibi optimus codex *Barberinus*, tamen habens notatam in margine aliam hujus ultimi vocabuli lectionem πορταγέφυρα, vitiosam et ipsam, sed eatenus ad rectum accedentem quatenus ex altera errantium syllabarum duarum mendum sustulit. Scripsit enim sine dubio *Pachymeres* πορταγέφυρα. Quod ut demonstrarem, primum pono hancquam imposuisse *Justinianum* *Sangari* anni quintuplicem pontem, nimirum quinque veluti contignationibus sublatum, cujusmodi *τριγέφυρα* *pons triplex* antiquissimi et miri operis hodieque superstes visitur supra *Cardonem* fluvium in *Gallia Narbonensi*, paucis ab urbe *Ucetia* miliaribus. Non enim si hoc fecisset diligentissimus recensitor omnium ejus imperatoris ædificiorum, in proprio de hoc argumento opere, prætermisurus 713 fuerat *Procopius*. Ille autem hæc solum habet libro περὶ κτισμάτων quinto, c. 3: Ὁ μέγας δὲ ποταμὸς οὗτος, ὃν περ Σάγγαριν καλοῦσι νῦν, σφοδρῶ μὲν κατ' ὥν ἐς ἄγαν τῷ ρεῖθρῳ, ἐπὶ μέσῃ δὲ πεφυκὼς ὄβυσσος, εὐρυνόμενος δὲ θαλάσῃ ἰσα, διαγέγωνε μὲν τὰ εἰς γέφυραν ἀνέπαφος πᾶσιν, ἐξ οὗ γεγόνασιν ἀνθρώποι, ἀκάτων δὲ συνδόντες πλῆθος καὶ φορητὸν αὐτὰς ἀλλήλαις ἐναρμολάμενοι ἐνταῦθα διαπορθμεύσθαι τολμῶσι περὶ, ὥστε ποτὲ δεῖ τοῦ ἑρξου τὴν Ἑλλησποντον ὁ τῶν Μήδων στρατός. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἀνεπικινδύνως αὐτοῖς γίνεται· πολλὰς γὰρ ὁμοῦ τοῖς δεσμοῖς συλλαβὼν τὰς ἀκάτους ἀπίσας, εἰτα τὴν διάβασιν ἀνεχαίτισε τοῖς τῆδε ἰούσι. Βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς γέφυραν αὐτῷ ἐγχεῖρηκεν ἐποικοδομείσθαι τὰ νῦν, ἀρξάμενός τε τοῦ ἔργου ἤδη πολλὴν ἐς αὐτὸ διατριβὴν ἔχει. Ὅτερ εὖ οἶδα ὅτι ἀποτελέσει οὐ πολλῷ ὑστερον, τεκμηριούμενος ὅτι δὴ αὐτῷ τὰ ἔργα συνεπιλαμβάνεται ὁ θεὸς ἅπαντα. Hæc ille, quæ sic Latine sonant ex accuratissima et perelegantī interpretatione *Claudii Mal-*

treli nostri : *Magnus fluvius, quem hodie Sangarin* vocant, *cursu violentissimus in medio, profundus admodum latitudineque æquoreus, nunquam post homines natos pontem subit : sed scaphis pluribus connexis tegelisque instar inter se optis audent transgredi pedites, ut quondam Medorum exercitus Hellespontum transiit, Xerxis metuens indignationem. At res non vacat periculo : nam sæpe flumen scaphis omnibus abreptis cum nexibus transitum viatoribus abnuat. Nunc Justinianus Aug. pontem illi imponere aggressus acriter in opus incumbit, brevi procul dubio absolvendum ; idque ex eo conjicio, quod omnibus illius captis manum Deus admovent.* Pontem igitur supra Sangarin ædificare Justinianus aggressus, quando suos de ejus ædificiis commentarios Procopius edidit, postea perfecit. Vocatumque illud opus Ἰουστινιάνειος ποντογέφυρα. Cum enim simplex γεφύρας vocabulum, etsi ex origine, si Eustathio credimus, sonare videatur solidum ex lapide ac cæmento super loca humentia stratum (sic enim ille adnotat ex Herodiano ad Iliad. φ : Κυρίως γέφυρά ἐστι γῆ ἐφ' ὀργᾶς, 'Ἡρωδιανὸς λέγει), tamen satis frequenter ad exprimendum mobilem contextum tabularum, quo e litore in navim aut e navi transitur ad litus : moles illæ lapideæ ingentes, quibus magnorum ripæ fluminum sunt viatoribus perviæ, videntur ad differentiam non simpliciter γέφυραι, sed proprie ποντογέφυραι vocatæ. Id Mauritius innuit l. II *Strateg.*, c. 21, de ponte amnis imponendo, quatenus id ad imperatoriam ductoris [P. 505] exercitus curam spectat, præcipiens his verbis : *Εἰ μὲν γεφυρωσάτω ἡμεῖς, τούτῃστι ποντογέφυραν ποιῆσαι, δὲν ἀπὸ τῆς ἰσθμίας ἐχθρῆς ἀρχέσθαι τὰ ἐπὶ τούτων, τούτῃστι ναύκλας μεγάλας καὶ ποντοκλῶσαι, ἥτοι καταστῶσαι, πάντων ἐν ἐτοίμῳ ὄντων.* En magister militaris seu potius imperatoris artis hic præcipit, ubi in amnis occurru, quem belli ratio non tantum cum exercitu transgredi, sed etiam per eum **714** viam liberam servare ad regressum suadeat, opus fuerit solida illum mole consternere quam ποντογέφυραν potius quam γέφυραν (quæ sit extemporaneum quidpiam) vocari ait, inchoare et apparatus operis et opus ipsum a ripa quam imperator cum exercitu obinet, non autem ab adversa. Nec movere quoniam debet adversus hæc quod ponti nomen male fluminibus, quæ sola fere pontes patiuntur, convenire videatur. Nam præterquam quod sunt quidam fluvii, ut de modo memorato Sangari Procopius loquitur, εὐρυνέμοι θάλασση ἴσα, *latitudine æquorei* ac ponto similes, etiam ex origine ab omnibus quibusque latioribus designandis non videtur abhorrere πόντος vocabulum, siquidem, ut Eustathius admonet ad Iliad. δ, Πόντος ἵέται ὡς οἷά τις πόντος, *ex τῷ καταπνεῖσθαι ἀνέμοις.* A verbo πνέω *spiro* deduci πόντου nomen ait, quod supra æquor aura spret. Id autem et paulo amplioris alvei amnis convenire quis non videt ? Quare non repugnaverit etiam ratio eos quoque ponti appellatione aspergi,

A quo jure suum Garumnæ Ausonius in *Mosella æquoreum* appellat. Atque hanc ποντογέφυρας notionem longe antiquiorem Mauriti et Pachymeris ætate non male forsitan quis autumaverit ex antiquissime apud Latinos usu vocis *pons* pro γέφυρα ; quæ vox videri potest ex ποντογέφυρα deducta. Hæc quæ timida suspicione protuli, audentius amplecterer, si (quod nec contigit, nec spero) nactus essem idonea testimonia auctorum Græcæ linguæ veterum, ex quibus constaret jam tum, antequam Latinus sering e Græcis esset originibus productus, ποντογέφυρα; vocabulum in usu Græciæ fuisse, ut ex eo ducta existimari posset vetustissima in Latine vox *pontis*. Interim igitur vulgaribus inhærens veriloquiis autumantium *pons* dictum quasi *pens* compendio verbi *pendens*, quod spatio subitus vacuo superne impendeat, existimo vocem ποντογέφυρα Græcis tantum ævi ceterioris usurpatam, quibus solemne fuit pleraque tritiora usu Romani Latii vocabula suis exprimere litteris, scriptionibus inserere. Cujus consuetudinis non pauca in hoc ipso scriptore nostro exempla vidimus, loquendi morem, qui tunc erat, repræsentante, ut tot alios omittam, quorum vocabula istius generis tot sunt Lexicis Græco-barbaris Glossariisque recensita. Itaque ποντογέφυρα et Mauritius auctor *Strategicorum* et noster hic ex usu sermonis tunc popularis dixerint, mista mentione *pontis*, Latine vocis, cum antiqua Græca γέφυρα, ut facilius intelligeretur quid exprimerent a vulgo jam bilingui ac multa mistione Italorum assueti patriam antiquam linguam insertis variare Latinis vocibus. Ad extremum hic opponam ex Livio quædam a lectore non inutiliter conferenda iis quæ de situ locorum istorum, natura Sangarii amnis et necessitate imponendi ei pontis noster hoc, quem illustratum hic imus, loco scribit lib. VIII, 4 decadis, ubi expeditionem Cneii Manlii consulis in Gallo-Græcos describit. Sic Livius habet : *Cum ad Sangarium flumen pervenisset 715* (Manlius cos. cum Romano exercitu), *pontem, quia vado nusquam transitus erat, facere instituit. Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens miscetur ad Bithyniam Thymbreti fluvio ; inde major jam geminatis aquis per Bithyniam fertur et in Propontidem sese effundit, non tam magnitudine memorabilis quam quod piscium accolis ingentem vim præbet.* Ita ille.

[P. 506] Προσιδῶν, p. 268. Quod in priori Glossario admonebam, in prioribus sex libris hujus Historiæ desiderari Pachymerianum Augusti mensis nomen, μνημονικὸν fuit σφάλμα, ut mox dicam. Certe hoc loco Προσιδῶνος vocabulo plane *sextilis* et Augustus Latinis dictus mensis exprimitur. Id demonstrat non modo quam continuo auctor adhibet, indicatio tempestatis anni, qua nimirum ab æstivo cardine ad æquinoctialem sol declinat : sed et clare Vatic. παραφρ. exprimit, sic ibi scribens : Τότε δὲ ἐννάτη καὶ εἰκοστή τοῦ Αὐγούστου μηνός. Memoraverat et hunc mensem vol. I, p. 493, noster, licet ego per oblivionem, uti jam fassus sum, vol. I, p.

692, scripserim Augusti Pachymerianum nomen in eo volumine nusquam exstare. Sic enim ibi scribit: Τότε δὲ Ποσειδεῶνος ἑκαδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου ἑορτήν. Ibiq̃ue ambo codices optimi ascribunt oræ marginis Αὐγουστος, et Vaticanus solum id nomen in contextum recipit. Demonstratque idem satis, ut alia indicia deessent, quod sextam de iuniam illam cuius meminit diem illuxisse ait *postridie festi Deiparæ*, maximi nempe omnium Mariæ matris Dei festi, quod sic per antonomasiam sine addito vocatur, nempe assumptionis ejus in cælum, quod Græci juxta cum Latinis die Augusti mensis quintadecima celebrant. Est tamen ubi Pachymeres a se ipse quodammodo deficiens, et ex aliena, ut opinor, magis quam ex propria sententia, mensem Augustum non Ποσειδεῶνα, sed Μακμακτηριῶνα κατ' Ἀθηναίους vocat, p. 382. In quem locum vide quæ adnotamus in hoc ipso Glossario, verbo Μακμακτηριῶν, et l. III harum Observationum, c. 4 n. 5.

Πρόνοια, p. 209. Dicuntur hic πρόνοια *pensionēs*, quæ vel in mercedem operæ præsentis vel in præmii præteritæ merentibus aut emeritis e publico solvuntur; quales hodieque ab Italis et Gallis *provisioni*, *provisions* vocitari audimus. Adnotasse jam hoc debueramus in tomo prioris Glossario; sæpius enim in Historia Michaelis noster hanc vocem ista notione usurpavit, quæ in classicis non reperitur auctoribus. Unum hic e multis in specimen locum ponam, p. 16: Πρόνοιας δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδοξοτέρους καὶ οἷς τολμῆεν τὸ φρόνημα γράμμασιν ἐδωροῦντο βασιλικοῖς.

Προσχομιζων, p. 616. Contra meam hujus loci expositionem, qua προσχομιζοντα *sacerdotem celebrantem* interpretatus sum, grave stare præjudicium video hominis utique valde docti et a me semper cum suo tum sui ordinis merito permagni **716** habiti, Jacobi Goaris. Hic enim suis notis admissam S. Joannis Chrysostomi locum, opinor, hunc ipsum tractans quem hic innuit Pachymeres, referens in solemni liturgia tunc, propter expunctos e sacris diptychis Alexandrinum, Antiochenum et Hierosolymitanum patriarchas, solum ex ecclesiasticis Constantinopolitanum Athanasium σύναμα τῷ προσχομιζοντι, una cum offerente fuisse inter sacra memoratos, per προσχομιζοντα intelligit eum qui *hostias et oblatas in ecclesiam intulit*, et ab eo distinguit *sacerdotem celebrantem*. Ego vero et unum hic designari per verbum προσχομιζοντα [P. 507] sacerdotem sacris operantem contendo, et nominatim, quod hinc constet nuncupari solitum a diacono eum qui panes ex quibus oblatæ fierent in ecclesiam intulit, pernego. Evincique utrumque istud satis clare puto ex ipsis quæ Goar exponit sacræ liturgiæ verbis, nempe hisce: Ὁ διάκονος πρὸς τῇ οὐρᾷ στὰς λέγει τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου, nimirum episcopi ecclesiæ in qua sacrum fiebat, qualis erat Constantinopoli patriarcha. Mox subdit: Καὶ ὑπὲρ τοῦ προσχομιζοντος τὰ δῶρα δῶρα ταῦτα ἐκλαθεστάτου ἐσέρως τοῦ δεῖνος, et pro offerente

A sancta hæc dona religiosissimo sacerdote N. Quis satis attendens unicum hic nomine proprio palam appellari non videat sacrificantem sacerdotem? Sane si προσχομιδῇ, quod idem P. Goar recte adnotat, p. 16 sui Euchologii, est *oblatio perfecta*, nempe illa quæ sit a sacerdote ad aram faciente panis et vini mox consecrandi, quidni δ προσχομιζων is dicatur et intelligatur qui ea rite fungitur? Equidem arbitror, si cum qui antea panem et vinum, ut essent materia sacrificii, in ecclesiam intulerat, designare diaconum vellet, non προσχομιζοντα in præsentem eum vocaret, sed in præterito προσχομιζοντα. Hæc mihi causæ confidendi sunt, interpretationem meam, ubi gravetur auctoritate contraria viri tam præstantis, veritatem suam æquo et erudito lectori probaturam.

Προχώσεις, p. 269. Refertur hoc ad ἔργα τῶν ἀνδρῶν, opera agriculturalum, congestas videlicet in arcis fruges, quas eluvie abreptas et disperditas dicit talis προχώσεις cum ipsis molibus, nempe aggeribus manipulorum pro anni tempestate (erat enim æstas mense utique Augusto) in arcis exstantium, quas aquæ torrentes dispergendo corruperint. Elegans in hunc locum est epitome codicis Vaticani tam multa Pachymeris verba in hæc pauca contrahentis: Θηρονιαὶ δὲ καὶ ἄλωναὶ αὐτοῖς καρποῖς κατάρβουν ἐξέρωντο. In his vox θηρονιαὶ respondet προχώσεις: sunt autem ex Hesychio θηρονιαὶ οἱ σωροὶ τῶν δραγμάτων, *acervi manipulorum*.

C ἄλωνα; hic *aræ* pro frugibus ponitur usitata synecdoche contenti pro continente, ut in illis Tertulliani libro *Ad Scapulam*: Sicut sub Hilario præside cum de arvis sepulchrorum nostrarum acclamassent, *aræ* non sint, *aræ* ipsorum non fuerunt: *messes enim suas non egerunt*. Expositionis ergo clarioris gratia αὐτοῖς καρποῖς additum. Nam solum ipsum terræ οὐκ ἐφέρετο **717** κατάρβουν, sed quæ super illud stabant, spicarum et manipulorum aggeres, προχώσεις hic nostro dicti, aut ex his excusarum cumuli frugum.

Ῥησιδία, p. 29. Sententiolas, diminutivum a ῥῆσις. Ita Gregorius Nyssenus orat. 12 λεξιδία. Verba ejus sunt: Κατορχεῖ τῷ χρότῳ τῶν λεξιδίων, ἐνσαυπρίζων τοῖς ῥήμασι.

D *Σκαυαμάνχιον*, p. 504. Quæ multa de scaramancio aut scaramancio veste senatoria præcipui honoris Meursius docet, non repeto; nec describo hic alia nostri auctoris loca istius quasi paludamenti mentionem facientia. Tantum observo, ex hoc loco (cum quæ peculiaris fuerit ejus vestimenti forma nusquam hactenus legerim) videri fuisse instar penulæ largum et profundum in summo assutum caputium habentis, idque ex panno crassiori nec simplici, ut facile hians perseveraret. Tali enim figura opportunum memorato hic ludibrio fuerit. Nempe pueri Mpyrigerii, ejus [P. 508] iussu, coram missis ab imperatore, corpore illius litoris pallii pro fune utebantur, quo ex ora navis ad aquam

pertingentes in mare caputium immergebant, et id A
aqua impletum inde velut cadum aut sjulam tolle-
bant. Quod exprimens Vaticanus epitomator sic
hunc locum παραφράζει : Καὶ τὸ σκαρμάγγιον
εἰς γέλωτα κατὰ θαλάττης ἔβαλλεν, et *scaramangium*
per derisum in mare demittebat. Ubi videtur innuere
cucullum præcipue illum instar cadi liquoris capa-
cem, qui summo adhaerebat scaramangio, peculiari
jure scaramangium dici, uti præcipuum ejus par-
tem : illud enim solum cavum patulum, quippe
hauriendo aptum, in aquam ex ora navis demissum
fuisse putandum est.

Σχορδιῶν, p. 329. Ita plane omnes codices
vocem hanc scribunt, quam alibi legere non me-
mini. Tantum apud Hesychium reperio : Σχορδιῶ-
ναι (puto legendum σκορδιῶσαι) τὸ παρὰ φύσιν
τὰ μέλη ἐκτείνειν καὶ στρέφειν μετὰ χάσμεως. Γί-
νεται δὲ τοῦτο περὶ τοῦς ἐγχευομένους ἐξ ὕπνου,
ἵπου τε χασμῶδεις ὄντες ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας.
Σχορδιῶναι significat præter naturalem modum
membra extendere cum oscitatione, ut solent qui
i somno expergiuntur, quando oscitabundi ma-
nus extendunt. Ita ille; ex quo, aut ex communi
utrique antiquiorum scriptorum fonte, sine dubio
suum hoc loco σκορδιῶν Pachymeres hausserit,
etiam extensionem manuum memorans, quam tru-
cidationis exercendæ signum Melocus hic suis in-
stituisse dicitur. Parem cujusdam quæstoris cru-
delitatem, epigrammate 36 libri vii, traducit Mar-
tialis.

Σκουδαίον, p. 334. Verbum σκουδαίον
αὖτε alibi non reperi. Sed partim ex originibus
vocabulū, partim ex contextu loci, quid valeret hoc
loco divinavi, ut et feci alias in ἐλπίδοκοπεῖν, ἐλπι-
δορπίδοις et similibus.

Στασιδίον, p. 146. Est στασιδίον subseclium
aut loculus, in quo vel considentes vel stando in-
nidentes acquiescebant. 718 sacerdotes aut alii
ministri vel etiam laici, dum in templo sacris ope-
ram dabant. Habemus imaginem ejus rei obviam
in templis nostratibus, ubi chorus est canonicorum
aut monachorum. Ibi enim circum disposita magno
numero videmus sedilia sic formata, ut aliquando
plane in iis sedendo conquiescere, aliquando stanti
laborem cubitis hinc inde reclinandis et mole cor-
poris innixu humerorum in dorsum statiuunculae
non indecore deonerande, qui longæ vacante psal-
modiæ possint. Est autem inter has sedes specio-
sior una et sublimior præsidis loci, quam hic nos-
ter peculiariter indicat, communi licet στασι-
δίου nomine, sicuti et Philotheus patriarcha C. P.,
in libello inscripto Διάταξις τῆς ιεροδιακονίας, ubi
sic scribit : Εἶτα ὁ διάκονος ἀπέρχεται καὶ θυμῷ
τὴν ἁγίαν εἰκόνα τὴν εἰς τὸ στασιδίον τοῦ προεστῶ-
τος καὶ αὐτὸν τὸν προεστῶτα, quæ P. Goar sic ver-
bit : Tunc diaconus discedit, et sanctam imaginem
superioris sedili superpositam et ipsum superiorem
incensat. Igitur στασιδίον ejus hic noster ineminit
sedes fuit, in qua stabat patriarcha Athanasius,
PATROL. GR. CXLIV.

dum perageretur cæremonia ejus χειροτονίας, inau-
gurationis sive consecrationis. Erat autem ea sine
dubio sedes præsidis loci, στασιδίον τοῦ προεστῶ-
τος, certe semper loco fixa, cui in templo magno
S. Sophiæ fenestræ quædam superne [P. 509] re-
sponderent; ex quarum succussu, si contingeret,
quieto alioqui cælo et nullo vento flante, augurium
Græci captabant, perseveraturusne patriarcha qui
ordinabatur in ea quam tunc accipiebat potestate
foret usque ad mortem, an vivus inde esset ejci-
endus.

Σταυρωτήρας, p. 332. In ms. legebatur ἐν σταυρω-
τήρσιν ὕσσας. Sed voci quidem ὕσσας in margine
subjiciebatur ὀσσοῦς; quod ut emendatius sum
amplexus. Vocabulum autem σταυρωτήρσιν manife-
ste mondosum ex conjectura reformavi in σταυρω-
τήρσιν; cujus utique origo in ἀπὸν huius loco
significatum congruens apparet, utcumque ver-
bum hoc apud ullum alium scriptorem Græcum
notandum invenerim. Sunt, inquit Hesychius, σταυ-
ροὶ οἱ καταπέπηγότες σκόλοpes, χάρακες, καὶ πάντα
τὰ ἐστῶτα ξύλα, ἀπὸ τοῦ ἐστάναι σταυροῦ, ἕκ τοῦ
εἰς τὴν ἀβρὰν ἵστασθαι. Hinc σταυρὸν vallum seu
palum figo, usitatum Thucydidi l. vii, et σταυρω-
εις pro munimento e vallis deditis ab eodem Thu-
cydide alibi libro eodem posita; quod libro vi σταύ-
ρωμα dixerat, sic scribens : Παρὰ τε τὰς ναῦς
σταύρωμα ἐπηξαν. Et Xenophon l. 4 Ἑλληνικῶν :
Σταύρωμά τ' ἐποίησαντε καὶ τάφρον. Hinc σταυρω-

C τήρας credibile est Pachymeri dicta ligna dedita,
et ut solet ad operis firmitatem, decussatim invi-
cem plexa, impositis erepidini superne ad hostes,
ubi accederent, submovendos sentis ferro armatis,
quos ὀσσοῦς appellat. Appianus in fragmento Κέλ-
τικῆς : Τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ ἱκανότα ἀκοντὶ (lege
ἀκοντίας) & ῥωμαῖοι καλοῦσι νησοῦς (lege
ὀσσοῦς), ξύλου τετραγώνου τὸ ἤμισον, καὶ τὸ ἅλλο
σιδήρου τετραγώνου, καὶ ὁδὸς καὶ μαλακοῦ, χωρὶς
γὰρ τῆς αἰχμῆς. 719 Significat his verbis ὀσσοῦς
dici jacula in hostem mittenda; quælium stare co-
piam promptam ad subitos usus dispositam super
vallum oportebat. Hujusmodi jacula sive hastas ab
accedentibus ad munitionem, dum præsidarii dor-
mirent, hostibus hic noster ablatas ait.

D Στήλη, p. 614. Vereor ne præoccupatus vulga-
ribus notionibus quæpiam dicam hic mihi παρερ-
μηνεῖας scribat, quod Græcum vocabulum στήλη
cum Latine columna vel statua non commutaverim.
Sed, quæso, quem sensum commodum faceret co-
lumna vel statua trium Germanorum aut colunna
vel statua in velo aureis contexto filio Michaelem
repræsentans Palæologum speciei prisce Constantiniani
et titulo novi? An parum est evidens στήλην priori
loco tabulam esse pictam imaginibus trium patriarcharum
qui Gerhmani sunt vocati, posteriore au-
tem effigiem Michaelis Palæologi eo habitu forma-
tam, in textu veli, qui tribui magno Constantino
consuevit? Nimirum στήλη a στάω et ἵστημι veritate
nomen generaliter quidquid exstat et eminet in

prospectu positum significat; unde cippi monumentorum, ac quæcunque fastigia, et in conspectum objectæ marmoreæ tabulæ inscriptæ litteris, frequentissime στήλαι dictæ reperiuntur. Itaque cavendum ne species pro genere lectori obrepas assueto cippos et columellas in apicibus sepulcralium mollium aut id genus monumentorum erectas στήλων nomine intelligere. Illa enim στήλαι sunt, sed non sola; pertinet quippe hæc vox latius, tabulas etiam et vela figuris insignita in conspectu statuta indicans.

Συνδοσται, p. 293. Etsi apud veteres auctores legere συνδοστας non memini, puto tamen Pachymerem, ejus omnes æque codices vocabulum hoc loco istud exhibent, id in notione largitionis [P. 510] usurpasse, quasi ductum a συνδίδωμι *condono*. Cui verbo usu antiquo Latinorum inest vis peculiaris indicandi vitiosas profusiones in indignos. Cicero, *Philipp.* II : *Apotheca totæ nequissimis condonabantur*. Nec abhorret hic significatus ab hujus loci sententia. Vituperans quippe patriarcha conventionem imperatoris cum crale, ejus occasione multa pretiosissima munera eidem et ejus comitibus magnifice ab Augusto donata superius noster memoravit, facile potuit, ad querelam avaro auctorum vectigalium, adjungere coherentem reprehensionem exhausti ambitiosis profusionibus æraril.

Σφακέλος, p. 245. Quod hic noster σφακέλος scribit, videtur idem esse quod vol. I, p. 511, φακέλλου vocabulo indicavit, fascem videlicet aut fasciculum sive fascellum chartarum significans. Laudavimus in priori Glossario Synesium eadem notione σφακέλλον usurpantem. Reperio apud Dionysium Halicarnasæum, I. VII, σφακέλλους φρυγάνων pro fasciculis virgultorum positum. Pachymeres hic neutro genere et cum unico λ idem vocabulum pari significato exhibet.

720 *Σπαρδούται*, p. 66. Videntur hic dici σπαρδούται laciniae pendentes e pontificio galero funiculis sericia in fundæ modum perplexis inter sese, more etiam hodie Latinis usitato.

Σπαρχίς, p. 42. Ego hic σπαρχίδα benedictionem verti. Intellexi enim signum crucis manu expressum a patriarcha Josepho super istum de quo hic agitur, Georgium, una pronuntiata certa verborum formula, qua is electus ad officium primi ecclesiasticis Palatinæ concionis (hoc enim sonat πρωτοπρεσβύτερος) rite ad fungendum id ministerium missus fuisset. Quia vero talem benedictionem episcopi non impendunt nisi sibi probatis, et de quorum recta fide, sufficienti eruditione, probis moribus certi forent, hinc rebatur Andronicus hunc Georgium gratum et commendabilem visum iri Josephi sectariis, quem utique Josephus, ipsi ad concionem dicturo bene precando, bonum, doctum, orthodoxum declarasset. Hic obiter præmunendus lector est, ne decipiatur legens apud Meursium vocationem ad patriarchatum σπαρχίδα dictam.

Quam et duplicem ariolatur, μικρὴν καὶ μεγάλην, parvam et magnam, quasi prior *designatio* sit, posterior *confirmatio*. Αἵρεσις πολλὴς. Nec Codinum, quem asserti fundum laudat, intellexit. Is enim nihil vult aliud nisi episcopos, qui ordinant et consecrant patriarcham, illum in ea functione his cruce signare, quarum benedictionum prior *parva*, posterior *magna* consueverit vocari. Dicebantur eadem benedictiones μὴνύματα, ut observavit idem Meursius verbo μήνυμα; nam μήνυμα signum est et κατ' ἀξιοχὴν signum crucis manu benedicendo formatum. Μήνυμα signum dicitur, non autem, ut is ibi sonniat, *vocatio*.

[P. 511] *Τὰ τετελεσμένα*, p. 77. Quid sit hic ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, comminisci multum cogitans aliud non potui quam quod interpretando expressi, contigisse tunc nimirum aliquid quo særa symbola consecrati et verbis sacramentalibus mutati in Christi corpus panis alia etiam notione quam illa in ecclesiis usitata recte vocari τὰ τετελεσμένα potuerint, nempe quod finita et alteratione accidentium ex specie in novam formam corrupta fuerint. Τὸ τελεῖν videlicet non solum ex usu sonat *peragere, perficere, sacrificare*, sed etiam ex origine *finire, consumere*. Unde passivum τὰ τετελεσμένα, quæ velut propria appellatio speciebus eucharisticis e sacrificio servatis more Græcorum tribuebatur, alio sensu tum convenire sic potest factis et in informem speciem transfiguratis symbolis Christi corporis potuit, quatenus nimirum ex nativa, ut dixi, significatione radicis unde verbum istud germinat, sonat præterea *consumpta, corrupta*, ex priori desita jam forma in novam aliam *demutata*. Hæc utcumque dici verisimiliter poterant: puto tamen aliud Pachymerem, dum hæc scriberet, spectasse. Sui videlicet Hesychii memor, quod in eo legisset τετελεσμένον τὸ οἶον πρᾶγμα τελεσθῆναι, ἤθουν πληρωθῆναι, ἢ καὶ μεμιασμένον, raram illic indicatam notionem, qua **721** τετελεσμένον μεμιασμένον, pollutum et contaminatum sonat, hic voluit innuere ignotam non esse sibi.

Τέρα, p. 394. Ponitur hic Græcis litteris nomen Latinum *terra*, sed cum unico ρ scriptum τέρα. Videtur autem hanc vocem retinuisse historicus, quod vulgaris esset loquendi forma illis temporibus, ut qui principes regionum ab aliis possessorum jus sibi vindicantes titulum sumerent, ad differentiam possidentium *sine terra*, χωρὶς τέρας ἤτ' οὐν γῆς, tales appellarentur: puta rex Hierosolymorum aut imperator Constantinopoleos, qualis hic declaratus a papa regis Siculi frater dicitur, jure videlicet dotati a filia Balduini, qui olim imperaverat Constantinopoli, in sponsam illi juncta tracto, sed *sine terra*, hoc est extra possessionem ejus imperii, ab Andronico videlicet detenti.

Τζαγκάρορες, p. 414. Fuisse per hæc tempora apud Græcos Byzantinos in usu frequenti arcus quosdam peculiaris formæ a Latinis acceptæ, quæ τζαγγρά vel τζαγγρούς vocabant, intelligimus cum

ex aliis locis scriptorum ejus ævi, tum ex hoc Can- A
 auzeni l. i, c. 36, p. 108 ed. Reg. : Τῶν ἐκ τόξων
 Λατινικῶν λεγομένων* τσαγγῶν ἀφιέντων βέλῃ.
 Hujusmodi arcubus qui uterentur, τσαγγράτορες
 Pachymere auctore vocabantur, opinor ἀπὸ τοῦ
 κρατεῖν τὰ τσαγγρά, a manu tenendis tsangris La-
 tine formæ arcubus. Sic etiam hoc vocabulum aut-
 ea scripserat Nicetas in Manuele Comneno l. ii his
 verbis a Meursio relatis : Φραξάμανοί τε, ὡς εἶχον,
 τὰ τελεῖα τοξόταις καὶ τσαγγράτοσι. Nicetas idem
 in Alexio, l. iii, milites ejusdem generis τσαγγρο-
 τοξότας vocat. Eosdem porro proprium habuisse
 στρατοπεδάρχην, sicut hic docet Pachymeres, con-
 firmat, his ejus στρατοπεδάρχου mentionem fa-
 ciens, Codinus. Sed utrobique mendum est librarii
 τσαγγατόρων pro τσαγγατόρων, ait Meursius, imo
 pro τσαγγατόρων, scribentis. In voce hac inter-
 pretanda non debui adhibere arquitæ aut sagittarii
 vocabula, [P. 512] quæ peculiarem formam armo-
 rum hujus ordinis non exprimerent. Retinui ergo
 laqueam proprium vulgo tunc usitatum nomen.

Τριβάλ, p. 641. Nota est vulgaris potestas vocis
 τριβή duplex; nam et usum exercitatione partum
 et moram aut cunctationem apud auctores classi-
 cos sonat; quod utrumque breviter Hesychius ex-
 pressit, dum τριβή explicat διατριβή ἢ βραδύ-
 τις. Sed hic noster plurali numero vocem hanc
 usurpat peculiari, ni fallor, notione, pro induciis.
 Sententia quippe loci hæc videtur esse, imperato-
 rem totum intentum hostibus, a quibus e propinquo C
 molestius urgebatur, reprimendis, inducias interim
 velut quasdam concessisse Persis per tractus im-
 perii Orientales grassantibus, nihil contra eos mo-
 liendo, quoad malo viciniori et in sinu posito, ἐγ-
 κολπῷ, mederetur. Suspicio ergo in usu populari
 Græcorum Byzantinorum fuisse vocabulum τρι-
 βάι ad significandum quod Latini inducias dixerunt.
 Argumentumque ejus sumo ex 722 voce hodie
 Gallica trêves idem valente, quam puto a Francis
 occasione sacrarum expeditionum diu illic versatis
 inde relatum in patriam.

Υπέρπυρον, p. 646. Merito elevat largitionem
 sex hyperpyrorum, si, quod ex Græco homine fide
 dignissimo audiui, ὑπέρπυρον nummulus est argen-
 teus quatuor aspris æquivalens. Cum autem, ut D
 idem tradebat, aspra non plus singula valeant sex
 minutis æneis sive quattrinis, ut vulgo hic Romæ
 loquuntur, quorum quinquaginta Julium sive de-
 narium Romanum pretio ædæquant, intelligitur hy-
 perpyron quattrinos viginti quatuor pendere, hoc
 est, ne semijulium quidem Romanum, quem gros-
 sum vocant, æstimatione assequi; nam is viginti
 quinque quattrinos continet. Usitatum et aliis scri-
 ptoribus hoc Græcæ monetæ nomen dudum te
 Meursius docuerit: sed quantum ea valeat, si cre-
 dendum duxeris in re Græcorum popularis usus
 homini nato educa:que in Græcia unde nos hau-
 simus, ex hac nostra testimonii ejus recitatione,
 lector, disces.

Φάμουσος, p. 245. Dudum notavi ad illa verba
 Annæ Comnenæ, l. xiii Alexiadis, p. 377 : Φάμου-
 σά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἑρρίπτον
 σκητὴν, et hoc Latine stirpis vocabulum Byzantinæ
 Græciæ fuisse civitate donatum jam a temporibus
 Alexii Comneni; quo minus mirum tanto postero-
 rem id hoc loco usurpare Pachymerem, ex vulgari
 illic consuetudine loquendi scripta maledica mutua-
 to ab Italis nomine φάμουσα et τόμους αἰτε λόγους
 φαμούσους dicentem.

Φιάλη ἐκκλησίας, p. 22. Φιάλη, ut doctissimus
 Jacobus Goar O. P. observavit notis ad διδάξιν τῆς
 Ιεροδιακονίας, p. 25 sui Euchologii, fons erat in
 ecclesiis Græcorum ἐν αὐτῇ τοῦ νάρθηκος, in subdivi-
 vali area nartheccis, ultimæ partis ædis sacræ, aquas
 fundens usui ad lotionem ingredi volentibus futuras.
 [P. 513] Colligitur autem ex Balsamone ad can. 78
 sextæ synodi, aream etiam ipsam, in qua fons est,
 usitata videlicet synecdoche φιάλην dictam. Connu-
 merat enim φιάλας τοῖς ἑτέροις μέρεσι τῶν θείων
 ναῶν, φιάλας αἰσὶν partibus sacrarum templorum,
 quas omnes utcumque subdivales communi προ-
 νάων nomine comprehendendi ex probatiori multis sen-
 tentia tradit. Est igitur φιάλη τῆς ἐκκλησίας vel
 fons ante fores ædis sacræ positus, vel area quo-
 que ipsa templi ostiis prætenta, in qua sub divo in
 concha fons tubulis ductus aquas salientes eructat.
 Imitatos et hunc morem Latinos demonstrat Pau-
 lini locus, epist. 33 : In vestibulo, inquilis, can-
 tharum ministra manibus, et oribus nostris fluentia
 ructantem fastigiatus solido ære tholus ornat et
 inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis
 salientes aquas ambiens. De more antiquo lavandi
 manus extra ecclesiam ante ingressam vide episto-
 lam S. NIK 24, l. i ed. Rom. typis Barberinis, p. 9.

723 Φυλλοκρινεῖν, p. 115. Ἐφυλλοκρίνουν
 ἀκριβῶς τὴν ἐξήγησιν. Ita clarissime exprimit hunc
 locum codex optimus Barberinus, quem hæc editio
 præcipue sequi proficitur. Quare allam lectionem
 Allatiani ἐφύλλοκρίνουν pro ἐφυλλοκρίνουν legentis,
 aſſente præsertim Vaticano, qui comma istud præ-
 terit, posthabendam duxi, etsi ultro fatear ejus ex-
 peditiorem sensum esse. Nam φυλλοκρινεῖν notum
 verbum est, etiam commode quadrans in senten-
 tiam loci. Sed cum sciam Pachymerem ab obviis
 sæpe refugere, obsoletiora cupide accersere, arbi-
 tror illum raro vocabulo hic uti maluisse, et quod
 codex omnium emendatissimus suadet, ἐφυλλοκρί-
 νουν posuisse, ut indicaret singula folia dissertatio-
 nis a Vecco scriptæ excussa perattente a lectoribus
 fuisse. Iterum utitur hoc verbo noster, p. 148, ubi
 sic scribit de odiosissimis criminatōribus asseclis
 Athanasii patriarchæ : Καὶ τοσοῦτον ἐφυλλοκρίνουν
 ταῦτα καὶ ποινὰς ἐξεδόλῃζον, ὡς μὴ μόνον τοῦς
 ἀδιαφοροῦντας δεδέναι καὶ τρέμειν ἐκείνων ἐπιστα-
 σταν, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. Hic
 similiter Barberinus codex clarissime scribit ἐφυλ-
 λοκρίνουν, Allatiano in suo ἐφυλλοκρίνουν perseve-
 rante, Vaticano autem sic locum exprimente : Καὶ

τοσοῦτον ταῦτα ἐξετάζοντες ἐξεκλάζον ὥστε. Videtur velle auctor totos istos fuisse in studiose cognoscendis libellis delationum, utcumque nugatoria, chartis istiusmodi cunctis avide scrutandis. Confirmat hactenus dicta et alius nostri locus, p. 357 : Βασιλεὺς δ' ὁμῶς ἅπας διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφυλλοκρίνει πρὸς ταῦτα. *Nihil nimium scrutari aut curiosius disquirere de his voluit.*

Χοῶς θαλάσσης, p. 279. Fixit mihi crucem hic locus haud in promptu habenti quid hic essent aut quorsum huc facerent χοῶι, seu verius, ut mox ostendam, χοῶς θαλάσσης. Quid divinaverim proponam. Videtur auctor allusisse proverbium e sacris sumptum Litteris de re quam quis cuipiam minime indicare curaverit, ut Deus hominibus quot hydrias sive aquæ measuras contineat mare. Ante omnia constituendum est vocem χοῶς; in accusandi casu plurali significare certam mensuram liquoris. Docet hoc scholiastes Aristophanis ad illum ejus poetæ in comœdia Νεφέλαι dicta locum : Ἐξ χοῶς χωρήσεται. Ubi sic adnotat : Χοῶς δὲ ἐστὶν εἶδος μέτρου, ᾧ μετροῦσι τὸν οἶνον · ὃ καὶ κλίνεται χοῶως πληρέως, ὡς καὶ ἐν Ἰππεύσιν, Ἀλλ' ἐνεγχεῖ μοι ταχέως οἶνον χοῶ. Ἐνταῦθα δὲ τὸ χοῶς, εἰ μὲν περιπλάττει, [P. 514] ἐκ τούτου τοῦ χοῶς ἐστὶ κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν · χοῶς γὰρ ὡφέιλεν εἰπεῖν, ὡς ἱππῆς. Similiter et Eustathius ad *Odys.* α. : Ἐστὶ καὶ ὁ χοῶς μέτρον τι. Vide et illum ad *Iliad.* ι, ad *Iliad.* π, et ad *Odys.* α. Hinc sumpsisse hoc verbum Pachymere est credibile, versatissimum hominem in scholis poetarum antiquorum, uti etiam peculiariter ipse significat, p. 306. Χοῶς ergo μέτρα intellexit. Videtur autem habuisse hæc scribens in animo loca illa sacrarum Litterarum, 724 quibus Deus inter ea quæ sibi notissima, incompertissima sunt hominibus, numerat mensuram maris, numerum scilicet hydriarum aut metretarum, quo definitur immensitas undarum ejus. Ecclesiastici 1, 2 : *Arenam maris et pluviam guttas et dies sæculi quis dinumeravit?* Græce ἄμμον θαλάσσω. Ubi etsi obvius sensus est probabilis de summa granorum sabuli desperatissima inventu propter infinitatem omni supputatione majorem, tamen ex comparatione loci

alterius I Reg. iv, 29 : *Dedit quoque Deus Salomoni latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris*, Græce, καὶ χῶμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, ubi ἄμμος singulariter ponitur pro vase, ut sic dicam, aut alveo maris in arena ubique cubantis, cui vasi, non autem arenæ granatim sumptæ, convenit χῶμα *latitudo*, quæ illi tribuitur in loco illo. Quare in hoc nostro pari notione possumus accipere idem ἄμμου et arenæ nomen, pro alveo scilicet capacissimo maris universi; in quo, ubi de numero agitur, synecdoche usitatissima continentis pro contento, sicut quando vinum vocatur calix, intelligendum sit agi de mensura liquoris ejus, ita ut dicere : *Quis dinumeravit arenam*, sit dicere : *Quis tenet numerum amphorarum aut urceorum aquæ, quibus tota expletur capacitas maris?* Atque ut illo Ecclesiastici principio Deus ostentat reservatam istam sibi notitiam mensurarum elementi Oceanum implentis, ita in I. Job c. xxviii, 23, istam scientiam se negare hominibus et sibi ut propriam habere innuit : *Deus intelligit viam ejus (sapientiæ) et ipse novit locum illius. Ipse enim finem mundi intuetur, et omnia quæ sub cælo sunt respicit; qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.* In Græco legerat Pachymeres pro his ultimis verbis ὕδατος μέτρα ὅτι ἐποίησεν, *aquæ measuras quando fecit.* En aquæ measuras singulari Dei scientiæ imputat. Similiter et ejusdem libri Job c. xxxviii, inter exprimendum magnifice quid Deus possit et sciat, quid nequeant et ignorent homines, v. 16 ponitur : *Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?* Quæ utcumque numeri mensurarum aquæ diserte non meminere, tamen per præsentiam quasi obeuntis et curiose lustrantis notitiæ interioris emphasim habent. Hinc videtur invaluisse proverbialis inter Græcos formula de rebus alicui celsis, tam ea illi esse ignota quam numerum amphorarum liquoris quo expletur mare; quem ut Deus scire, vult solus nec communicare dignatur hominibus, ita imperator suum de sedere Serbieo supitiis conglutinando consilium impertiendum patriarchæ non putavit.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER SECUNDUS.

NOTÆ.

725 [P. 516] Pag. 12. *Imperatorem ab Ecclesiæ auctoritate jam animo deficere.* Est hic imperator quo de agitur sine dubio Andronicus, quem vivente adhuc patre, cui erat in imperio collega, perterritum tumultu schismaticorum jam animo defecisse a patris et Ecclesiæ auctoritate historicus hoc loco docet. Unde intelligatur quam congruam defectionis poenam tulerit, qui metu barbarum revolutus in schisma, nullum fere in omnium infellicissimo principatu diem vacuum a turbis domesticis civilibus, bellicis, ecclesiasticis habuerit, ut ex hujus decursu historiarum patebit.

Ibid. *Loco Acropolitæ mortui.* Clarissime hic asserit Pachymeres Georgium Acropolitam magnum logothetam vivente adhuc Michaeli Palæologo imperatore fato functum; quod idem cum superiori volumine l. v, c. 26 et 34 innuisset potius quam diserte affirmasset, mihi non persuaserat, ut in notis ad illa capita l. II Observationum mearum, p. 684 et 686 exposui, quæ a me dicta nunc non vellem. Non enim video cur fides negari debeat tam claræ assertioni historici quæ præsens cerneret scribentis. Induxit me in istum errorem non bene consideratum testimonium Demetrii Raulis, quod in iisdem notis p. 684 recto. Sed, quod animadverto nunc sero, in eo non agitur de Georgio Acropolita, verum de Georgio Metochita, quem Demetrius magnum fuisse logothetam ibi scribit, quod mihi fucum fecit, et quomodo verum esse potuerit non intelligo, cum vivente Michaeli solus, quod ex Pachymere appareat, Georgius Acropolita tali dignitate functus sit; quæ post ejus mortem in Theodororum Muzalonem ab ipso Michaeli Augusto est translata, prout hic locus docet.

Pag. 13. *Mensis tum primum appositione.* De reservata seniori Augusto subscriptione cum appositione mensis, vide quæ notavimus Glossario priori ad verbum μηνολογία.

726 [P. 517] P. 15. *Supplicium fustuarii.* Vide rem narratam vol. I, p. 495 sqq.

C. 3. Obiter hic admonuerim: quæ hoc capite traduntur (p. 16, 17) de fraudata schismaticorum odio anima Michaelis imperatoris in Romana communione mortui subsidio piacularium sacrorum, et

tanquam irrevocabiliter addicta Tartaro, declarata incapaci habenda suffragiorum Ecclesiæ, quæ pro piis in Dei charitate defunctis, non pro Deo exosis et in suo gravi peccato mortuis offerri consueverunt, satis demonstrare quam falsum sit, quod multi, præsertim heterodoxi, persuadere sunt conati, doctrinam in Ecclesia Romana receptam de purgatorio a Græcis penitus rejici.

P. 19. *Post diem tricesimam.* Videtur indicare tricesimam primam Decembris diem: ea enim est post tricesimam. Unde festum cujus paulo post fit mentio, fuerit octava Nativitatis et Circumcisio Domini a vespera pridiana, ut sit, ineptiens. Sic inferius, p. 22, quinta Januarii sub vesperam festum Theophaniorum, aut ut nos vocamus, Epiphanie celebrari ceptum innuitur, dum ibi scribit historicus, datis univulgo ecclesiis peracta fuisse quæ festi ritus poscebat.

C. 8 et 9. Quæ in his capitibus duobus, sed distinctius in 9, de Vecco traduntur et ejus sententia, declaratione indigent, ut iis species dematur ερεποδία. Pronum quippe fuerit non præmunitorum, ubi viderit Veccum negantem Filium esse causam, hoc est principium, Spiritus, concausam sive comprincipium cum Patre, denique subjicientem anathemati tam eos qui ea senserint ac dixerint, quam qui sic sapientibus et loquentibus scientes communicaverint, accusare ipsum prævaricationis in causa suscepta purgandæ ab hæresis suspitione doctrinæ Latinorum circa processionem Spiritus sancti ex Patre Filioque aut potius pendendi lapsus in errorem Græcorum a Latina Ecclesia damnatum, aientium a Patre solo procedere Spiritum sanctum; a quibus is tamen culpis longissime absuit. Animadvertere igitur opus est, catholica doceri veritate non esse nisi unum principium sancti Spiritus, licet is ex Patre per Filium, ut Græci Patres loquuntur, et ex Patre Filioque, ut Latini vere declarantes idem proferunt, procedat. Pater enim ut essentiam et naturam divinam Filio per generationem communicat, ita eidem principium spirans sive spirationem activam tradit, adeo ut quemadmodum eadem numero natura et essentia divina Patri Filioque, licet duabus alloqui

distinctis personis inest, ita principium spirans sive spiratio activa una eademque numero in Patre generante, in Filio genito reperitur; unde fit ut ex unico principio procedat Spiritus, quantumvis id principium unicum indistinctum in duabus personis subsistat identificatum utrique. Unde etiam fit ut, quod diserte tradit S. Maximus in *Dial. cum Anom.*, Pater sanctum Spiritum **727** non producat qua Pater est [P. 518] (nam Spiritus Patrem non habet), nec Filius sanctum Spiritum producat, qua Filius est (Filius enim ut Filius solum Patrem respicit), sed tam Pater quam Filius eatenus tantum producant Spiritum, quatenus identificatum sibi quisque obtinent, et exercent unicum indivisibile spirandi principium, quod spiratio activa vocari præsertim in scholis solet. Doctrinam hanc antiqua continue traditione inde usque a Christo et apostolis transmissam, sic diserte Græcis ipsis agnoscantibus et admittentibus, explicat concilium œcumenicum Lugdunense et ei coram præsidens Gregorius X pont. max. Decretum id refero prout a Manuele Caleca recitatur, quale illinc ad Græcos missum ipsorum lingua est. Is enim scriptor libro *Contra Græcos*, c. 59, sic habet: Γρηγόριος ἐν τῇ κατὰ Λούγδουνον συγκροτηθείσῃ καθολικῇ συνόδῳ. Εὐλαβεῖ καὶ πιστῇ ὁμολογίᾳ φαμέν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰδίως ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, οὐχ ὡς ἐκ δύο ἀρχῶν, ἀλλ' ὡς ἐκ μιᾶς, οὐ δύο πνεύσεσιν ἢ ἐκπορεύσεσιν, ἀλλὰ μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκπορεύεσθαι. Τοῦτο ἀνωθεν ὁμολόγει καὶ διδάσκει ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ἡ μήτηρ πάντων τῶν πιστῶν καὶ διδάσκαλος. Τοῦτο κατέχει ἡ τῶν ὀρθόδοξων Πατέρων καὶ διδασκάλων τῶν τε Λατίνων καὶ τῶν Γραικῶν ἀληθὴς καὶ ἀμετακίνητος ψῆφος, hoc est: *Gregorius Decimus in apud Lugdunum congregata universali synodo. Devota et fidei confessione dicimus Spiritum sanctum æternaliter ex Patre et Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno, non duabus spirationibus aut processionibus, sed una et eadem procedere. Hoc hactenus professus est, prædicavit, docuit, hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur et docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium et magistra. Hoc habet orthodoxorum Patrum atque doctorum Latinorum pariter et Græcorum vera et incommutabilis sententia.* Ita ibi Gregorius X, statim post indicans ex ista non satis distincte observata veritate lapsos quosdam in varias hæreses, nempe duas istas e contrario oppositas, dicentium ex solo Patre procedere sanctum Spiritum, et affirmantium ex Patre Filioque eundem tanquam ex duobus procedere principiis. Quod utrumque exorbitat a recta fide, hinc ad dexteram illinc ad sinistram ab una vera sita in medio deficiens via. Quia vero hanc secundam hæresim duo Spiritui sancto principia assignantem Græci Latini imputabant, et priorem Patri soli ejus productionem tribuentem Latini vicissim impingebant Græcis, ut ambo aut errore aut suspicione istis Gregorius purgaret, prout ad consensionem inter

utrosque stabilendam oportebat, ultro damna falsas opiniones istas et ut hæreticas proseribit. Verba ejus superioribus continua hic describamus. Ἄλλ' ἐπεὶ τινες διὰ τῆς ἀρρήχτου ταύτης ἀληθείας ἀγνοοῦντες εἰς ποικιλίας αἰρέσεις ὑπωλισθῆσαν, ἡμεῖς πᾶσαν ὁδὸν ταῖς τοιαύταις αἰρέσεσιν ἀποφράττειν ἐπιθυμοῦντες, τῆς ἱερᾶς συμφητιζομένης συνόδου, **728** κατακρίνομεν καὶ ἀποδοκιμάζομεν πάντας τοὺς ἀρνεῖσθαι τολμῶντας αἰωνίως ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι Πνεῦμα, ἢ προπετεῖ τι τὸ μὴ διεσχυρίζεσθαι τὸ Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ὡς δύο ἀρχῶν. ἀλλ' οὐχ ὡς ἐκ μιᾶς ἐκπορεύεσθαι. Sed quoniam per irrefragabilis istius ignorantiam veritatis in varias hæreses quidam prolapsi sunt, nos omnem aditum istiusmodi hæresibus obstruere cupientes, sacro suffragane concilio, damnamus et reprobamus omnes qui negare præsumpserint æternaliter Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, aut qui temerario ausu asseruerint Spiritum ex Patre et Filio tanquam ex duobus principiis et non tanquam ex uno procedere. Hæc Gregorius X in concilio Lugdunensi. Ex quibus apparet quam exacte ad catholicam veritatem, quamque citra suspicionem savendi Græcorum errori, tres illos Vetus anathematis formulae fidei quotannis in ecclesia die orthodoxiæ recitari solitiæ addiderit. Cum enim anathema dixit ei qui affirmaret Filium esse causam sive principium Spiritus, et ei pariter qui diceret Filium esse concausam sive comprincipium una cum Patre ejusdem Spiritus, intellexit de principio quo sive formali, ut loquuntur in scholis, nimirum spiratione activa, quæ cum sit una et eadem indivisibiliter existens in Patre et Filio, et ab illo huic communicata, dici non potest competere Filio, qua præcise Filius est quaque [P. 519] Patri relative opponitur et ab eo distinguitur, spirationem activam, sive rationem principii respectu sancti Spiritus, quia secundum istam rationem non distinctus a Patre, sed idem cum illo est, quemadmodum et secundum divinam, quam item ab illo accipit, essentiam et naturam. Ac propter eandem rationem perperam diceretur comprincipium Filius Patri respectu sancti Spiritus, si agitur de principio quo, quia indicata comprincipii vocabulo dualitas principiorum simplicissimam identitatem unius spirationis activæ in Patre simul ac Filio subsistentis videretur excludere. Idque satis indicavit ipse Vetus se ita intelligere, cum p. 52, Græcis objicientibus, ex eo quod ipse cum Latinis affirmaret Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, manifeste sequi Filium dici oportere principium Spiritus sancti aut saltem comprincipium una cum Patre, respondet non magis rectam hanc esse collectionem, *Pater cum Filio est principium sancti Spiritus, ergo duo sunt principia sancti Spiritus, quam istam alteram ab omnibus sine dubio explodendam: Pater est perfectus Deus, Filius est perfectus Deus, Spiritus sanctus est perfectus Deus: ergo tres sunt perfecti dii.* Ita ibi Vetus. Quod idem

inferius, p. 92, repetiit, in disputatione contra patriarcham Gregorium Cyprium, utrobique significans, sicut una, unica indistincta, individua divinitas in tribus personis distinctis Patre, Filio et Spiritu sancto subsistens non patitur eos tres deos dici, ita una, unica indistincta, individua spiratio activa **729** in Patre ac Filio existens non sinere eos dici duo principia Spiritus sancti. Eandem quoque istam unitatem spirationis activæ, in Patre licet Filioque distinctis existentis, illa respiciunt quæ refertur a nostro historico dixisse, p. 32, sub finem, si quis inesse contenderit præpositioni διὰ per notionem causæ, eum jure temeritatis accusandum. Vult enim, quando Patres Græci dicunt sanctum Spiritum a Patre διὰ Υἱοῦ, per Filium procedere, cum illa præpositione διὰ per indicent communicationem a Patre faciam Filio spirationis activæ unius ejusdemque, omnino negandam esse præpositionem illam διὰ per indicare ullam rationem principii sancti Spiritus, quæ Filio competat, distincta ab ea quæ inest Patri quamque illi Pater communicat. His ita in universum præstructis ad anoliendam a Vecco suspicionem omnem hæreseos, quedam alia in c. 9 restant explicanda nobis.

P. 30. Τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προτάσεως. Respiciunt hæc locum Hermogenis l. i. De inventione, ubi κατασκευὴ τῆς προτάσεως dicitur αἰτία, causa sive ratio cur enuntiatur et affirmetur aliquid. Est enim πρότασις propositio, enuntiatio, affirmatio; quæ cum habere fundamentum aliquod debeat, illud κατασκευὴ dicitur.

Ibid. Παρηρημένην opponitur τῷ κατέμνην. Κατέμνην cum sit propositio expressæ, clare, intelligibiliter et citra interpretationem visu primoagnoscibiliter posita (nam τὸ κατέμνην textus dicitur glossemata excludens), sequitur e ratione contrarii ut παρηρημένη sit oblique insinuata, latenter adumbrata. Nec penitus id abhorret a notione usitata τοῦ παραπελεσθαι, quæ est adimere, suffragari, auferre, publicæ videlicet cognitioni subtrahere, hoc est abscondere nec nisi per ambages et conjecturas indicare, aut etiam penitus tollere. Unde disjunctivam posui, aut omissam aut oblique insinuatam interpretans, nequa me fugiat νοῦς σκοτιστοῦ συγγραφέως, sententia lucifugæ scriptoris: eam enim, ne aliquaversum elabatur, seipre undique consultum est.

Ibid. Inducit historicus Veccum purgantem sese a suspicionem culpandi Græcos aut savendi Latinis. In quo ei affligit aliquid, ex suo fortasse sensu, ejusmodi quod non citra injuriam Latinorum sit, qui et in tractatione prioris istius concordie quæ tempore Michaelis Palæologi in concilio Lugdunensi coaruit, et in apparatu secundæ in concilio Florentino firmata, semper defenderunt se jure ac sine culpa verbum Filioque symbolo Nicæno dicto addidisse, cum tamen hic Veccus graviter in eo peccasse illis, quasi ultro prævaricans, profiteatur. [P. 520] Verba historici tale Vecco dictum tribuentis hæc sunt: Ἀδελφὸς δὲ αὐτοῖς — καί ποτε τὴ μέγιστον. En

ut Veccus, si Pachymieri credimus, etiam juratus, nimium sane liberaliter, ut non dicam **730** injuste ac calumniose, concedat crimini subiacere maximo Italos, hoc est Latinam et Romanam Ecclesiam, eo quod vocem Filioque apposuerit Symbolo. Hoc visum sibi audisse (ut sensus affectibus serviunt) schismaticum historicum, dum huic Vecci et suorum Græcorum concertationi interesset, facile concesserim: Veccum revera ita locutum ægre adducar ut credam. Nam prolabi scriptores studio ac favore causæ propriæ, exemplum in hoc ipso præsens habeo Vaticani paraphrastæ, qui cum hæc duntaxat modo a nobis descripta in Pachymere legisset, ea inhumaniter amplificans deformavit in hunc modum: Ἀλλὰ τίως καὶ μόνον τὸ ἔγκλημα θαρραλεύοιτο, οὐ τῶν Ἰταλῶν οὐ μὲν οὖν· ἱκανοὶ γὰρ χωρὶς τῶν ἄλλων ὧν ἔχουσιν αἰρέσεων, τῷ τελμῆσαι μόνον προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν, μεγάλης αἰρέσεως εἰκότως ἔνοχοι γίνονται. Hoc est: Sed hæcennus duntaxat, ut crimen excusaret (Veccus) non utique Italorum: illi enim, præter alias quibus tenentur hæreses, vel solo ausu additionis Symbolo appositæ unius vocis, ingentis hæreseos rei jure peracti sunt habendi. Ita interpolator schismaticus, oblitus quam sæpe apud scriptorem, quem compilat, legerit Veccum omnem lapidem movisse, in eoque summam semper contentionem adhibuisse, ut evinceret pueros omni hæreseos labe Latinos esse, ut inde inferret recte potuisse illos in communionem a Græcis admitti, etiamsi forte non satis purgarent invidiam adjunctionis verbi ad symbolum; quæ, ut summo jure ageretur, error contra dogma esse non posset, sed peccatum duntaxat contra disciplinam, qualia non inducunt obligationem communionis abruptæ. Ut igitur historiam quam scriptam præ oculis habebat anonymus epitomator, affectui privato erga schisma indulgens, in præjudicatam corripuit sententiam, ita suspicari licet, audientem Vecci verba Pachymere, contententis, vel si forte afferri nequiret idonea excusatio additamenti Latinorum ad symbolum, in quo ipse pugnare odiosius non duceret necessarium ad causam, tamen hæreticæ inimunes labis utique ipsos esse, qui in eam quam tradebant de processione sancti Spiritus etiam ex Filio doctrina non dubie suffragatores Patres Græcos primæ auctoritatis haberent. Eam ille concessionem in expressam Latinorum ob additionem ad symbolum damnationem augendo pervertit. Ut sit, equidem satis clare demonstrasse mihi videor propria super eo argumento dissertatione, quæ exstat l. ii. mearum Observationum ad prius volumen hujus Historiæ a p. 665 — p. 674, additionem ad Symbolum recte ac prudenter factam nulli esse obnoxiam reprehensioni; ut eam seu Veccus seu Pachymeres culpæ voluerit, frustra sint.

P. 52. Καί ποτε γὰρ τὰ μέγιστα γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρθρώμενος, obnoxiæ fateor in ms. me legisse προσαρθρώμενος. Sed verbum ignotum et huic

quidem loco ἀπροσδιόνυσον **731** συμ προσάρου-
ματος mutasse : sententia percummoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 34. At *Veccus aliquid potius quodvis*, etc. Noten-
tur hæc ad excusandum Veccum, si quando in his
concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521]
jus cum adversariis infra, c. 35 libri hujus reci-
tato, multa subtienerit ad causam pertinentia, sed
quæ si dicerentur, auditores præjudicatis ruentes
affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera,
pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi,
intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse
testatur, synodi 5 etsi probatæ sibi mentionem fa-
cere supersedit apud eos qui ea offenderentur.
Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l.
III, ad Constantium episcopum Mediolanensem :
Quod autem scripistis, quia epistolam meam Theo-
dellinæ reginæ transmittere minime voluistis pro
eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam
exinde scandalizari posse credidistis, recte factum
est ut minime transmitteretis. Mox ubi de ista synodo
Constantinopolitana, a multis quinta nominata, sub-
junxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut*
volutatis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam me-
moriam faceremus.

P. 39. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. Usurpatur
hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προ-
φάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam,
ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et
apud alios ceterosque ævi Græcos scriptores. Trahit
originem e versu Homeri notissimo II. τ : — Ἐπὶ
δὲ στενάχοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν
δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. Ad quem locum adnotat
Eustathius illuc a me relatus abisse rem eam in pro-
verbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signa-
tur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quid-
piam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In
eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna
etiam continua vocabula Πάτροκλον πρόφασιν Jungit,
Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam
et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis cre-
bri usus, manu scriptos antiqua codices uti com-
pendio. Itaque nostri codices B et A integri soll
(nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne
sententiam quidem loci hujus reddit) Προκλος pro
Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφραγῖδα benedictionem verterim,
causam dico in Glossario. De voce πρωτοαπο-
στολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meur-
siam.

P. 46. Ne qui autem in superioribus, etc. Totam
hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix
quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in
contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum
enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechu-
menis quidem despectandi in templum facultatem
cuiquam concessam, positus ibi ad hoc prohiben-
dum eustodibus, ille tamen **732** ait Ἄνω δὲ τῶν
κατεχουμένων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἄρχοντες

A καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαί-
κοι) ἑωρων τὰ τελούμενα. Imperatorem, principes et
omnem populum, inde spectasse sacra, dum fierent.
Quod dicitur διὰ πασῶν discrepat a scriptoris asserto.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sipe
pignore fideudum in iis quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent codd. B et A,
ἀκριδῶς παριστώσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριδῶς τὴν φύσιν ἔχρακτῆρι-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B
hæc alia manu scripta exstant : Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν εὐ-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάπαν ψῆφον καὶ ἀπαρτήσεις,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syn-
odi ejusdem de qua historicus p. 50 sqq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ εὐωπώμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σαφηνείας χάριν verbo indicandum
credidi.

[P. 55. Αἰδελλὸν μὲν πίσσεως. Hæc Theodora
confessio instigante patriarcha CP. ab imperatrice
omissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaelis clerus schismaticus, connivente Ae-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 14 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.*
mes. Gr. Matrit. p. 283, cod. LXXVII, subijcimus.

303. Sequitur (verba sunt Yriartii) exemplum
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testis dedit
ad Gregorium X pontificem maximum, concilio
Lugdunensi generali secundo tunc præsidentem. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisque scriptis, nullum hujusmodi confe-
sionis nom modo exemplum exstet, sed ne mentis
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libui hic ad litteram exscribere.

✕ Τὸ ἴσον τῆς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ θεσποίνης ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικοῖς πράγμασιν· ὅπερ διὰ οἰκειοχείρου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστώσατο· καὶ κάτω διὰ
τῆς οἰκείας στήλης ἐν χρυσοῖν βούλλῃ φερο-
μένης καὶ ἀπρωρτημένης (leg. ἀπωρουμενῆς)
δι' ὁθέως μετέδης.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Αὐγούστα
καὶ αὐτοκρατορίσῃ Ρωμῶν, Δούκαινα, Κομνηνῇ,
ἡ Παλαιολογίνα, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα τις ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτοῦ κατορθώσῃ
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

δοκίμῃ, ἐκείνα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντά-
 πας τηρεῖν ἀφανῆ, ἵνα ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ οὐ-
 κῶς Πατήρ καὶ Θεὸς ἀποδιδόη ἐν τῷ φανερῷ· εὐ-
 σείδειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετῆς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ
 ἀρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσαν οὐ κρύπτειν· ἀλλ'
 ἐμφανίζειν τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύειν σωτήριον. Καὶ
 τοῦτό ἐστιν, ὡς ἔμοιγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς·
 ὃ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
 λάμπειν διακαλεῖται. Διὰ τοῦτο οὐτε ποτὲ ἄλλοτε
 τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς ὑποστellaτο παραστήσαι· ἡ
 βασιλεία μου, οὔτε νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ
 μᾶλλον καὶ διαδοχαιοῦνται οὕτως ἐν πᾶσι πιστεύειν,
 ὡς καὶ ἄνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὁμολογεῖν καὶ
 πιστεύειν ἠδίδαξε· τοῦτο οἶδε Θεός, ὁ καὶ τὰ βάθη
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἔρευνῶν· γινωσκέτωσαν δὲ καὶ
 πάντες ἄνθρωποι, ὡς οὐδὲν παρ' ἡμῖν φρόνημα ἔτε-
 ρον ἀλλ' ἡ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ οὕτω φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ
 χάριτι, καὶ οὕτω πρεσβεύει ἡ βασιλεία μου, ὅθλον
 πάντως εἶτε καὶ τὴν ἐλευθρίαν ὑπόθεσιν τε καὶ πρᾶξιν
 τὴν οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβᾶσαν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγχέασαν, ἐκ
 ψυχῆς μέσης ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, βδελύσσεται,
 εἰς εἰρήνῃ, εἰς οἰκονομίᾳ, εἰς τι παραπλήσιον
 ἱερὸν οὐκ ἀληθῶς ὠνομάζετο· καὶ τοὺς ἐπαίνουντας
 ἐν καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκειμένους αὐτῇ πολεμίους
 ἡγείται τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐπιβούλους δὲ τῆς
 ἐλευθέρου σωτηρίας· ἐχθροὺς δὲ καὶ λυμαῖνας καὶ τῶν
 παραδεχομένων αὐτοὺς καὶ ὡς προξένους ἀπωλείας
 ψυχῶν ἀποβάλλεται· εἰ γὰρ καὶ τῆνικαῦτα ὅσον εἶχεν
 ἐκείνη τὸ ψυχοβλαβὲς διελάνθανεν, ἀλλὰ γε νῦν οὐ
 λανθάνει τὴν βασιλείαν μου· ἠδίδαξε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ
 τὰ πράγματα, καὶ λόγος μετὰ τῶν πραγμάτων ἀλη-
 θεὺς τε καὶ βέβαιος. Πλὴν ἡ βασιλεία μου καὶ τότε
 τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένης, λέγω τῆς ὑποθέ-
 σεως, σφόδρα ἐδαρύνετο καὶ ἐδυσχέραινε τὸ ἀσύνηθες
 καὶ καινοφανὲς τοῦ πράγματος, καὶ ἡγανάκτει ἐπ'
 αὐτῷ, κἂν μὴ τὸ δεινὸν ὁπόσον ᾔην ἐξηπίστατο· καὶ
 ἐν τῷ παρόντι δὲ πολλὸ μᾶλλον ἀγανακτεῖ, σαφῶς
 ὁρῶσα τῆς οὐ καλῆς ἐκείνης ἐπινοίας οὐκ ἀγαθὸν
 ἀπενήτησαν τὸ τέλος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως
 ἔχει. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Βέκκον διὰ τὰ βλάσφημα αὐ-
 τοῦ λόγματα, εἰς δὲ καὶ τὸν Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν
 Μεσσηνίτην ὡς ὁμόφρονας αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ κατεδί-
 κασαν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεκέρηξε, καὶ τῆς κοινωνίας
 ἐκείνης ἡλλοτρίωσε, τοιοῦτους δεόντως αὐτοὺς ἡγεῖ-
 ται καὶ ἡ βασιλεία μου, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποδιή-
 νους, τῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξκολλουούσα.

Ἐπεὶ δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε
 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὁμόζυγον
 τελευτήσαντα μνημειῶν τῶν νενομισμένων μὴ
 ἐξῴσαι δι' αἰτίαν τῆς ῥηθείας ὑποθέσεως καὶ τῆς
 ἐντεῦθεν συγχύσεως, ἡ βασιλεία μου τὸν τοῦ Θεοῦ
 προτιμῶσα φόβον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ Ἐκ-
 κλησίαν εὐπειθειαν, στέργει καὶ καταδέχεται τὸ δό-
 ξαν καὶ ἐπὶ τοῦτον αὐτῇ· καὶ οὐ μήποτε ἀναγκάστῃ
 μνημόσυνα ποιεῖν ἐπ' αὐτῷ τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βα-
 σιλεὶ καὶ ὁμόζυγῳ μου· οὐδὲ ἄλλο τι παρὰ τὸ διατε-
 ταγμένον αὐτῇ· ἔπessθαι· γὰρ κατὰ πάντα καὶ ἀκο-

λουθεῖν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡ βασιλεία μου
 βούλεται, τὴν ἰδίαν πάντως ἐντεῦθεν σωτηρίαν οἰκο-
 νομοῦσα, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐκείνης γνωρίζειν τοῖς
 πᾶσι καὶ φανεροῦν ἐθέλουσα· ἣν ἄνωθεν ἐκ πατέρων
 παραλαβοῦσα, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου συζή-
 σασα, φυλάξει καὶ ἔως τέλους, τῇ τοῦ πλάσαντος αὐ-
 τὴν καὶ ἀναδείξαντος οἰκτιρμονος Θεοῦ φυλαττομένη
 δυνάμει. Εἶχε καὶ βούλλαν χρυσὴν ἀπηρωρημένην
 κάτωθεν δι' ὀξείας μετὰξῃς, φέρουσαν ἐν μὲν τῷ ἐνὶ
 μέρει τὴν ὑπέραγνον θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν, ἐν
 δὲ τῷ ἑτέρῳ τὴν στήλην τῆς ἀγίας δεσποίνης. Τὸ
 παρὸν Ἰσὺν τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ ἀντιδα-
 λῶν καὶ ἐξιζάξων εὐρῶν, ὑπέγραψα, ψ.

Hæc diploma, prout ex titulo ac sine constat, ipso jam initio confirmatum est cruce imperatricis manu scripta, infra vero aurea bulla hinc purissimam Deiparam puerum gestantem, inde ipsius imperatricis effigiem exhibente, ex subtili serico (nimirum funiculo) appensa. Sed enim exscriptor multo plus lucis, quam ex aurea bulla, ex die, si designasset, legentibus sane dedisset. Cæterum vocem βρεφοκρατοῦσαν, ex nomine βρέφος, infans seu puer, et verbo κρατέω, teneo, confiatam, qua eadem purissima Deipara describitur, nusquam Lexicorum, ne quidem in Cangli Glossario Græco, invenire mihi coniegit.

In hanc porro Theodoram imperatricem cardinalis Bessario conscripsit Monodias tres, idemque in ejus sepulcrum iambos composuit. Utraque existant hodie in Græca D. Marci bibliotheca codicum miss. codice CCCCXXXIII, ut illius plane testatur excusus typis catalogus. Edit. Patr.]

P. 56. Sub finem capitis significat Pachymeres negatum ab Athanasio patriarcha Alexandrino assensum in acta synodi, utcumque quæsitum sub in-
 terminatione omittendæ, ni daret, commemorationis ejus e sacris diptychis. Plane contrerium suo periculo et nulla fide affirmat interpolator Vaticanus sic diserte scribens: Καὶ πολλῶν λεγομένων τέλος καθυποκλίνει καὶ τὰ ζητούμενα ἐκπληροῖ. *Multis nitro citroque allegatis tandem Alexandrinus dat manus, et quæ postulabantur exsequitur.* Cave credas: negat enim id tantum non diserte oculatus testis Pachymeres.

P. 59. Cur hæc Anna Eulogiæ Andronici amittæ filia, Michaelis despote uxore, ut constat ex vol. I, p. 243, hic et alibi βασίλισσα regina dicta reperiat, quærendum. An, quod non exstaret Græce femininum vocabulum e verbo δεσπότης, *despota* formatum, quo uxores despotarum insignirentur, βασίλισσας eas appellatione dignar usus obtinuerat?

P. 65. Initium hujus capitis quadam inter codices differentia scripturæ et antiquarii scriptoris affectata ad rem non valde notam allusione nie torsit. Horum omnium hic reddenda ratio lectori est. Codex Allatianus ita exhibebat hunc locum: Οὐ μὴν δὲ πρὸ τοῦ κατὰ Ἀδμψαχον καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἀργεῖς ἦν. Barberinus autem optimus omnium, οὐ μὴν δὲ κατὰ Ἀδμψαχον πρὸ τοῦ. Sed ad marginem e regione manu perantiqua sic scriptum habe-

quidem loco ἀπροσδιόνυσον **731** cum προσαρθρού-
μενος mutasse: sententia percommoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 54. At *Veccus aliud potius quodvis*, etc. Notetur hæc ad excusandum Veccum, si quando in his concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521] ius cum adversariis infra, e. 35 libri hujus recitato, multa subtraheret ad causam pertinentia, sed quæ si dicerentur, auditores præjudicatis ruentes affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera, pacis causa laudabiliter interdum silentio comprimi, intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse testatur, synodi 5 etsi probatæ sibi mentionem facere supersedit apud eos qui ea offenderentur. Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l. ni, ad Constantium episcopum Mediolanensem: *Quod autem scripistis, quia epistolam meam Theodelinde reginæ transmittere minime voluistis pro eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam exinde scandalisari posse credidistis, recte factum est ut minime transmitteretis*. Mox ubi de ista synodo Constantinopolitana, a multis quinta nominata, subiungit probari eam sibi, addit: *Nos tamen, sicut voluistis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam memoriam faceremus*.

P. 39. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. Usurpatur hic vox Πάτροκλος proverbialiter significatu προφάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam, ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et apud alios eiterioris ævi Græcorum scriptores. Trahit originem e versu Homeri notissimo II. τ: — Ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. Ad quem locum adnotat Eusebithus illie a me relatus abisse rem eam in proverbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signaretur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quidpiam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna illico continua vocabula Πάτροκλον πρόφασιν jungit, Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam et illud admonetur, in hoc, ut et in vocabulis crebri usus, manu scriptis antiqua codices uti compendio. Itaque nostri eodices B et A integri soli (nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne sententiam quidem loci hujus reddit) Προκλος pro Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφαγῖδα benedictionem verterim, causam dico in Glossario. De voce πρωτοποστολαρίου et ejus notione nihil addo ad Meursium.

P. 46. Ne qui autem in superioribus, etc. Totam hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechumenis quidem despectandis in templum facultatem eniquam concessam, positus ibi ad hoc prohibendum custodibus, ille tamen **732** ait Ἄνω δὲ τῶν κατηχουμένων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχόντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαῖ-
κοι) ἐύρων τὰ τελούμενα. Imperatorem, principes et
omnem populum, inde spectasse sacra, dum fierent.
Quod δις διὰ πασῶν discrepat a scriptoris auctoritate.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine
pignore fideudum in iis quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Προεὶ οὖν quæ habent codd. B et A, ἀκριβῶς παριστώσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἐξακριβή-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B hæc alia manu scripta exstant: Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συνεδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν ἐι-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάππαν ψήφον καὶ ἀπειθήσαι,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syn-
odi ejusdem de qua historicus p. 50 aq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ σιωπώμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σαφηνείας χάριν verbo indicandum
eredidi.

[P. 55. Αἰὲς ἅλλοι μὲν πλοῦτος. Hæc Theodora
confessalo instigante patriarcha CP. ab imperatrice
emissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaelis clerus schismaticus, connivente An-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 11 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.*
ms. Gr. Maitrii. p. 283, cod. LXXVII, subijicimus.

303. Sequitur (verba sunt Yriartii) exemplum
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoria, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testes dedit
ad Gregorium X pontificem maximum, concilio
Lugdunensi generali secundo tunc præsentem. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisque scriptis, nullum hujusmodi confe-
sionis non modo exemplum extet, sed ne mentio
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libuit hic ad litteram exscribere.

✕ Τὸ ἴσον τῆς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἁγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ θεσποίνης ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικοῖς πράγμασιν· ὅπερ διὰ οἰκιοῦρου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστώσατο· καὶ κάτω διὰ
τῆς οἰκίας στήλης ἐν χρυσῇ βούλλῃ φε-
ρόμενης καὶ ἀκηρωμένης (leg. ἀκαρωμένης)
31' ὁρίσας μετέδωκε.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Αὐγούστα
καὶ αὐτοκρατόρισσα Ῥωμαίων, Δούκαινα, Κομνηνῇ,
ἡ Παλαιολογίνα, οὐχ ὥστε ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα τις ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτοῦ κατορθώσει
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

καὶ ἐκεῖνα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντὶ· Α
 καὶ τηρεῖν ἀφανῆ, ἵνα ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ οὐ-
 ράνῳ Πατὴρ καὶ Θεὸς ἀποδοίῃ ἐν τῷ φανερῷ· εὐ-
 σέβειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετὴς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ
 ἀρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσιν οὐ κρύπτειν· ἀλλ'
 ἐμφανίζειν τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύειν σωτήριον. Καὶ
 τοῦτο ἐστίν, ὡς ἐμοίγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς·
 ὃ τὰ ἱερὰ Ἐθαγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
 λάμπειν διακαλεῖται. Διὰ τοῦτο οὔτε ποτὲ ἄλλοτε
 τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς ὑπεστελλάτο παραστήσαι ἡ
 βασιλεῖα μου, οὔτε νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ
 μᾶλλον καὶ διαδεσβαίουται οὕτως ἐν πᾶσι πιστεύειν,
 ὡς καὶ ἄνωθεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὁμολογεῖν καὶ
 πιστεύειν ἐδίδαξε· τοῦτο εἶδε Θεὸς, ὁ καὶ τὰ βάθη
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐρευνῶν· γνωσκέτωσαν δὲ καὶ
 τινεὶ ἄνθρωποι, ὡς οὐδὲν παρ' ἡμῖν φρόνημα ἔτε-
 ρον· ἀλλ' ἡ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ οὕτω φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ
 χάριτι, καὶ οὕτω πρεσβεύει ἡ βασιλεία μου, δὴλον
 εἶναι ὅτι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὑποδέσιν τε καὶ πρᾶξιν
 τῇ οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβῆσαν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγχέασαν, ἐκ
 φύγης μέσης ἀποσπρέφεται καὶ μισεῖ, βδελύσσεται,
 εἰς εἰρήνην, εἰς οἰκονομίαν, εἰς τι παραπλήσιον
 ἑαυτῇ ἀληθῶς ἀνωμαζέτω· καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας
 ἐν καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκειμένους αὐτῇ παλεμίου
 ἔχεται τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐπιβούλους δὲ τῆς
 ἐκτῶν σωτηρίας· ἐχθροὺς δὲ καὶ λυμηνῶνας καὶ τῶν
 παρεχόμενων αὐτοῦ καὶ ὡς προξένους ἀπωλείας
 ἔχον ἀποβάλλεται· εἰ γὰρ καὶ τηλικαῦτα ὅσον εἶχεν
 ἐκείνη τὸ ψυχοδραστικὸν διακρίναν, ἀλλὰ γε νῦν οὐ
 λανθάνει τὴν βασιλείαν μου· ἐδίδαξε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ
 τὰ πράγματα, καὶ λόγος μετὰ τῶν πραγμάτων ἀλη-
 θεῖς τε καὶ βέβαιος· Ἠλὲν ἡ βασιλεία μου καὶ τίτα
 τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένη, λέγω τῆς ἐνδύ-
 σεις, σφόδρα ἐδαρύνετο καὶ ἐδυσχεράνετο τὸ ἀπὸ νῆδης
 καὶ καινοφανὲς τοῦ πράγματος, καὶ ἔγχετο ἐκ'
 αὐτῆς, καὶ μὴ τὸ δεινὸν ὁρᾶν τὴν ἐξήκιστον· καὶ
 ἐν τῷ παρόντι δὲ καὶ μᾶλλον ἀγανακτεῖ, σαφῶς
 ὁρᾶται τῆς οὐ καλῆς ἐκείνης ἐκινείας οὐκ ἀγᾶθον
 ἀπεπύσαν τὸ τέλος· Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως
 ἔχει· Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Βέκτον, ἐκ τῆς ἐκείνης με-
 τὰ ὁρᾶται, εἰτε δὲ καὶ τὸν Μέναντον, καὶ τὸν
 Μανχίτην ὡς ὁμόφρονος αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ κατεδί-
 κτισαν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεκρίθη καὶ τῆς κοινωνίας
 ἐκείνης ἡλλοτριώσε, τοῦτο δὲ ἰσχυρῶς αὐτοῦ ἔχει
 καὶ ἡ βασιλεία μου, ἀποκαταστήσει καὶ ἀποδότη-
 τας, τῇ φύσει τῆς Ἐκκλησίας ἐξουσιάζουσα.

Ἐπεὶ δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε
 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὁμοῦγον
 πένοντα μνημεῖον τῶν κενωμένων μὴ
 ἐξῆσαι δι' αἰτίαν τῆς ἐξουσίας ὑποδέσσης καὶ τῆς
 ἐκείνης συγχύσεως, ἡ βασιλεία μου τὴν τοῦ Θεοῦ
 προνοήσαν φόβον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ Ἐκ-
 κλησίαν εὐκαίθειαν, οὔτε τι καὶ καταδέχεται τὸ ὁ-
 ρᾶν καὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτῇ· καὶ εἰ μὴ ποτε ἀναγκά-
 ρητόσυνα ποιεῖν ἐπ' αὐτῷ τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βα-
 σιλεῖ καὶ ὁμοῦγῳ μου· καὶ ἐπεὶ κατὰ τὸ δια-
 τρημένον αὐτῇ· ἐπεσθαι· γὰρ κατὰ πάντα καὶ ἀν-

λουθεῖν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡ βασιλεία μου
 βούλεται, τὴν ἰδίαν πάντως ἀντιθέτον σωτηρίαν ἡ
 νομοῦσα, καὶ τὴν εὐσεβείαν αὐτῆς γνωρίζουσα· καὶ
 πᾶσι καὶ φανεροῦν ἐθέλουσα· ἣν ἄνωθεν ἐκ πα-
 παραλαβούσα, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου
 σασα, φυλάξει καὶ εἰς τέλος, τῇ τοῦ πλάκτου
 τὴν καὶ ἀναδείξαντος οὐκ ἐκτρέφοντος Θεοῦ
 δυνάμει. Εἶχε καὶ βούλλαν χρυσῇ ἐπιστολῇ
 κάτωθεν δι' ὀφείας μετέξῃς, φέρουσαν ἐκείνην
 μέρει τὴν ὑπέραγνον Θεοτόκον βρεφεικρατίαν
 δὲ τῷ ἐτέρῳ τὴν στηλὴν τῆς ἀγίας· καὶ
 παρὼν ἴσων τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρὸς τὴν
 λῶν καὶ ἐξισάζον εὐρών, ὑπὲρ τῆς

*Hoc diploma, prout ex titulo et per
 ipso jam initio confirmatum est, manu scripta, infra vero aurea tula
 miam Deiparam puerum gestantem, una cum
 vaticis effigiem exhibente, ex subit. ap. in
 funiculo) appensa. Sed omnia ex
 lucis, quam ex aurea bu. ex d. e.
 legentibus sane dedisset. Ca. e. e.
 τοῦσαν, ex nomine βρέφος, in
 bo κρατέω, teneo, confirmatum
 Deipara describitur, περιεμένη
 in Cangli Glossario Græco.*

*In hanc porro Theodosiam
 lis Bessario conscriptis. R. e. e.
 ejus sepulcrum iactat. hodie in Græcia D. M. e.
 codice CCCXXIII, e. e. e.
 typis catalogus. Edit. P. e.*

*P. 56. Sub hæc ca. e. e.
 negatum ab Athenas. e. e. e.
 sensum in acta synod. e. e. e.
 terminatione omnia e. e. e.
 ejus e sacris div. e. e. e.
 culo et nulla fide e. e. e.
 diserte scribunt. E. e. e.
 υποκλίνει καὶ e. e. e.
 citroque allegari e. e. e.
 ei quæ premissa e. e. e.
 enim id ipsum e. e. e.
 meret.*

P. 59. Ca. e. e. e. e. e.

D. filia, Michaelis e. e. e.

p. 243. e. e. e. e. e.

lar, quædam e. e. e.

communi e. e. e.

communi e. e. e.

e. e. e. e. e.

I. G. e. e. e.

e. e. e. e. e.

fecit. e. e. e.

hæc e. e. e.

e. e. e. e. e.

e. e. e. e. e.

e. e. e. e. e.

e. e. e. e. e.

quidem loco ἀπροσδιόνυσον **781** cum προσαρθρού-
μενος misisse : sententia percommoda, quam inter-
pretatio mea exprimit.

P. 54. At *Veccus aliud potius quodvis*, etc. Noten-
tur hæc ad excusandum Veccum, si quando in his
concertationibus, præsertim in colloquio [P. 521]
jus eum adversariis infra, c. 35 libri hujus reci-
tato, multa subtienerit ad causam pertinentia, sed
quæ si dicerentur, auditores præjudicialis ruentes
affectibus efferarent. Nam talia etsi justa et vera,
pæcis causa laudabiliter interdum silentio comprimi,
intelligitur ex facto S. Gregorii papæ, qui, ut ipse
testatur, synodi 5 etsi probatæ sibi mentionem fu-
cere supersedit apud eos qui ea offenderentur.
Verba sancti pontificis hæc sunt ex epistola 37, l.
11, ad Constantium episcopum Mediolanensem :
*Quod autem scripistis, quia epistolam meam Theo-
delindæ reginæ transmitters minime voluistis pro
eo quod in ea quinta synodus nominabatur, si eam
exinde scandalizari posse credidistis, recte factum
est ut minime transmitteretis.* Mox ubi de ista synodo
Constantinopolitana, a multis quinta nominata, sub-
juxit probari eam sibi, addit : *Nos tamen, sicut
voluistis, ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam me-
moriam faceremus.*

P. 59. Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ. Usurpatur
hic vox Πάτροκλος proverbialiter signficatu προ-
φάσεως. Qui usus creber apud Annam Comnenam,
ut ad ejus Alexiadem in Glossario notavi, sed et
apud alios ceterioris ævi Græcos scriptores. Trahit
originem e versu Homeri notissimo II. τ : — Ἐν
δὲ στενάχοντο γυναῖκες Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν
δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. Ad quem locum adnotat
Eustathius illuc a me relatus ablisce rem eam in pro-
verbium, ut Πατρόκλου verbo compendiose signa-
retur simulatio, qua quis aliqua causa facere se quid-
piam studens ostendere, aliud re vera sequitur. In
eo usu hoc habet singulare noster, quod fere Anna
Comnenæ continua vocabula Πάτροκλον πρόφασιν jungit,
Pachymeres hic solum Πάτροκλον exprimit. Etiam
et illud admoneatur, in hoc, ut et in vocabulis cre-
bri usus, manu scriptos antiqua codices uti com-
pendio. Itaque nostri codices B et A integri soli
(nam Vat. epitomator hæc ut solet decurtans, ne
sententiam quidem loci hujus reddit) Προκλος pro
Πάτροκλος habebant.

P. 43. Cur hic σφραγῖδα benedictionem verterim,
causam dico in Glossario. De voce πρωτοαπο-
στολαρίου et ejus notione nihil addo ad Neur-
siam.

P. 46. Ne qui autem in superioribus, etc. Totam
hujus loci sententiam abbreviator Vaticanus, vix
quintam hujus capituli exhibens partem, etiam in
contrarium menti auctoris deformat sensum. Cum
enim Pachymeres manifeste affirmet ne e Catechu-
menis quidem despectandi in templum facultatem
cuiquam concessam, positis ibi ad hoc prohiben-
dum custodibus, ille tamen **732** ait Ἄνω δὲ τῶν
κατηχουμένων πάντες, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχόντες

καὶ πάντες λαὸς (forte voluit scribere λαοὶ vel λαί-
κοι) ἑώρων τὰ τελούμενα. *Imperatorem, principes et
omnem populum, inde spectasse sacra, dum fierent.*
Quod dicitur διὰ πασῶν discrepat a scriptoris asserio.
Quare caute legendus hic epitomator; nec ei sine
pignore fidendum in his quæ Pachymeris nomine,
ipso plerumque invito, recitat.

[P. 522] P. 54. Pro eo quod habent codd. B et A,
ἀκριβῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν, de guttis sanguinis
clare apparentibus supra vela, saxa et frondes, Va-
ticanus habet ἀκριβῶς τὴν φύσιν ἀπαρκτηρί-
ζον, eleganti paraphrasi.

P. 55. E regione hujus capituli in codice optimo B
hæc alia manu scripta exstant : Τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει συναδρίου κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων τὴν ἐι-
ρήνην τὴν πρὸς τὸν πάππαν ψῆφον καὶ ἀκτιήσις,
quæ ostendunt narrata in hoc capite acta esse syn-
odi ejusdem de qua historicus p. 50 seq. egerat.
Sed cum id non exprimitur in contextu, ego quod
κατὰ τὸ σωκώμενον per se scriptor intelligi a
lectore voluit, σφηνέας χάριν verbo indicandum
credidi.

[P. 55. Ἀδελλον μὲν πίστωσης. Hæc Theodora
confessio instigante patriarcha CP. ab imperatrice
emissa est ad rescindenda acta Michaelis Palæologi
pro unione Ecclesiæ Orientalis et Occidentalis. Mor-
tuo Michaelis clerus schismaticus, connivente An-
dronico Palæologo, schisma instauravit. Cum Mi-
chael Palæologus die 11 Decembris anni 1282
mortuus sit, et imperatrix marito vita functo con-
fessionem illam emisit, confessio ipsa ad finem
anni 1282 vel initium anni 1283 referenda est. Porro
Theodora obiit 16 Februarii, anno 1284. Libelli tex-
tum, quem primus edidit Joannes Yriarte in *Codd.
miss. Gr. Maitii* p. 283, cod. LXXVII, subjicimus.

303. Sequitur (verba sunt Yriartii) exemplum
confessionis super rebus ecclesiasticis, quam Theo-
dora imperatrix edidit post obitum Michaelis Palæo-
logi Comneni, Græcorum imperatoris, conjugis sui,
qui litteras catholicæ Romanæque fidei testes dedit
ad Gregorium X pontificem maximum. concilio
Lugdunensi generali secundo tunc presidentem. Cum
vero in omnibus, quotquot evolvimus, rerum com-
mentariis aliisque scriptis, nullum hujusmodi confes-
sionis non modo exemplum exstet, sed ne mentio
quidem occurrat, id velut historiæ Byzantinæ singu-
lare monumentum atque ejus studiosis hominibus ju-
cundissimum, libuit hic ad litteram exscribere.

✕ Τὸ ἴσον τῆς ὁμολογίας τῆς κραταιᾶς καὶ ἀγίας
ἡμῶν κυρίας καὶ θεσποτρῆς ἐπὶ τοῖς ἐκκλη-
σιαστικοῖς πράγμασιν· ὅπερ διὰ οικειοχρίτου
σταυροῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιστάτωται· καὶ κατὰ διὰ
τῆς οικείας στήλης ἐν χρυσίῳ βούλλῃ σφρο-
μῆνης καὶ ἀπηρωμῆνης (leg. ἀπερωμῆνης)
51' δεξιάς μετέξῃς.

Θεοδώρα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, πιστῇ Δυούστα
καὶ αὐτοκρατορίσῃσιν Ῥωμαίων, Δούκαινα, Κομνηνῇ,
ἡ Παλαιολογίνα, οὐχ ὥστε ἐπὶ τῶν ἄλλων κατορ-
θωμάτων, ὅσα τις ἐπὶ σωτηρίᾳ ἑαυτοῦ κατορθώσαι
δυνήσεται, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς

δοκίμῃ, ἐκεῖνα μὲν γὰρ κρύπτειν καλὸν καὶ παντά-
 κει ταρεῖν ἀφανῆ, ἵνα ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ οὐ-
 ράνιος Πατήρ καὶ Θεὸς ἀποδοίῃ ἐν τῷ φανερῷ· εὐ-
 σείδειαν δὲ τὴν καὶ ἀρετῆς ἀπάσης πηγὴν τε καὶ
 ἐρχὴν καὶ μητέρα τυγχάνουσιν οὐ κρύπτειν· ἀλλ'
 ἐμφανίζειν τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύειν σωτήριον. Καὶ
 τοῦτό ἐστιν, ὡς ἐμοιγε φαίνεται, τὸ ἡμέτερον φῶς·
 ὃ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων
 λάμπειν διακαλεύεται. Διὰ τοῦτο οὐτε ποτὲ ἄλλοτε
 τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς ὑποστείλατο παραστήσαι ἢ
 βασιλεῖα μου, οὔτε νῦν ὑποστέλλεται· διατρανοὶ δὲ
 μᾶλλον καὶ διαβεβαιούται οὕτως ἐν πᾶσι πιστεύειν,
 ὡς καὶ ἄνωθεν ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὁμολογεῖν καὶ
 πιστεύειν ἠδίδαξε· τοῦτο οἶδε Θεός, ὁ καὶ τὰ βάθη
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἐρευνῶν· γινωσκέτωσαν δὲ καὶ
 πάντες ἄνθρωποι, ὡς οὐδὲν παρ' ἡμῖν φρόνημα ἔτε-
 ρον ἀλλ' ἢ τὸ γνήσιον τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολι-
 κῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ οὕτω φρονεῖ τῇ τοῦ Θεοῦ
 χάριτι, καὶ οὕτω πρεσβεύει ἡ βασιλεῖα μου, δῆλον
 πάντως ὅτι καὶ τὴν ὁλοθρίαν ὑπόθεσιν τε καὶ πρᾶξιν
 τὴν οὐ καλῶς ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ ἐπισυμβῆσαν
 τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτὴν εἰς τέλος συγχέασαν, ἐκ
 ψυχῆς μέσης ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, βδελύσσεται,
 εἴτε εἰρήνῃ, εἴτε οἰκονομίᾳ, εἴτε τι παραπλήσιον
 ἕτερον οὐκ ἀληθῶς ὠνομάζετο· καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας
 ἐν καὶ νῦν αὐτὴν καὶ προσκαίμενους αὐτῇ πολέμιους
 ἡγείται τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας· ἐπιβούλους δὲ τῆς
 ἐαυτῶν σωτηρίας· ἐχθροὺς δὲ καὶ λυμεῶνας καὶ τῶν
 παραδεχόμενων αὐτοὺς καὶ ὡς προξένους ἀπωλείας
 ψυχῶν ἀποβάλλεται· εἰ γὰρ καὶ τινικαῦτα ὅσον εἶχεν
 ἐκείνη τὸ ψυχοβλαβὲς διελάνθανεν, ἀλλὰ γε νῦν οὐ
 λανθάνει τὴν βασιλείαν μου· ἐδίδαξε γὰρ αὐτὴν αὐτὰ
 τὰ πράγματα, καὶ λόγῳ μετὰ τῶν πραγμάτων ἀλη-
 θεῖς τε καὶ βέβαιοι. Πλὴν ἡ βασιλεῖα μου καὶ τότε
 τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισταμένης, λέγω τῆς ὑποθέ-
 σεως, σφόδρα ἐδαρύνετο καὶ ἐδυσχέραινε τὸ ἀσύνθετος
 καὶ καινοφανὲς τοῦ πράγματος, καὶ ἡγανάκει ἐπ'
 αὐτῷ, καὶ μὴ τὸ δεινὸν ὁπόσον ἦν ἐξηπίστατο· καὶ
 ἐν τῷ παρόντι δὲ πολλὸ μᾶλλον ἀγανακτεῖ, σαφῶς
 ὁρῶσα τῆς οὐ καλῆς ἐκείνης ἐπινοίας οὐκ ἀγαθὸν
 ἀπαντήσαν τὸ τέλος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως
 ἔχει. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Βέκκον διὰ τὰ βλάσφημα αὐ-
 τοῦ δόγματα, εἴτε δὲ καὶ τὸν Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν
 Μεσσηνίτην ὡς ὁμόφρονας αὐτοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ κατεδί-
 κασαν Ἐκκλησία, καὶ ἀπεκήρυξε, καὶ τῆς κοινωνίας
 ἐκτῆς ἡλλοτριώσε, τοιοῦτους δεόντως αὐτοὺς ἡγεῖ-
 ται καὶ ἡ βασιλεῖα μου, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλή-
 τους, τῇ ψήφῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξακολουθεῖσα.

Ἐπεὶ δὲ τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἔδοξε
 καὶ τὸν ἐμὸν αὐθέντην καὶ βασιλέα καὶ ὁμοζυγον
 τελευτήσαντα μνημοσύνην τῶν νενομισμένων μὴ
 ἀξιώσαι δι' αἰτίαν τῆς ῥηθείσης ὑποθέσεως καὶ τῆς
 ἐντεῦθεν συγχύσεως, ἡ βασιλεῖα μου τὸν τοῦ Θεοῦ
 προτιμῶσα φόβον, καὶ τὴν εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκ-
 κλησίαν εὐπειθεῖαν, στέργει καὶ καταδέχεται τὸ δό-
 ξαν καὶ ἐπὶ τοῦτῃ αὐτῇ· καὶ οὐ μήποτε ἀναγκάστῃ
 μνημόσυνα ποιῆν ἐπ' αὐτῇ τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βα-
 σιλεῖ καὶ ὁμοζύγῳ μου· οὐδὲ ἄλλο τι παρὰ τὸ διατε-
 ταγμένον αὐτῇ· ἐπισθαί· γὰρ κατὰ πάντα καὶ ἀκο-

λουθεῖν αὐτῇ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡ βασιλεῖα μου
 βούλεται, τὴν ἰδίαν πάντως ἐντεῦθεν σωτηρίαν οἰκο-
 νομοῦσα, καὶ τὴν εὐσεβείαν ἐαυτῆς γνωρίζειν τοῖς
 πᾶσι καὶ φανεροῦν ἐθέλουσα· ἣν ἄνωθεν ἐκ πατέρων
 παραλαβούσα, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου συζή-
 σασα, φυλάξει καὶ ἔως τέλους, τῇ τοῦ πλάσαντος αὐ-
 τὴν καὶ ἀναδείξαντος οἰκτῖρμονος Θεοῦ φυλαττομένη
 δυνάμει. Ἐίχε καὶ βούλλαν χρυσὴν ἀπηρωρημένην
 κάτωθεν δι' ὀφείας μετὰξῃς, φέρουσαν ἐν μὲν τῷ ἐνὶ
 μέρει τὴν ὑπέραγνον Θεοτόκον βρεφοκρατοῦσαν, ἐν
 δὲ τῷ ἑτέρῳ τὴν στήλην τῆς ἁγίας δεσποίνης. Τὸ
 παρὸν ἴσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ ἀντιθα-
 λῶν καὶ ἐξισάζον εὐρὼν, ὑπέγραψα, ψ.

Hæc diploma, prout ex titulo ac sine constat, ipso jam initio confirmatum est cruce imperatricis manu scripta, infra vero aurea bulla hinc purissimam Deiparæ puerum gestantem, inde ipsius imperatricis effigiem exhibente, ex subtili serico (nimirum funiculo) appensa. Sed enim exscriptor multo plus incis, quam ex aurea bulla, ex die, si designasset, legentibus sane dedisset. Cæterum vocem βρεφοκρατοῦσαν, ex nomine βρέφος, infans seu puer, et verbo κρατέω, teneo, constat, qua eadem purissima Deipara describitur, nusquam Lexicorum, ne quidem in Cangii Glossario Græco, invenire mihi contigit.

In hanc porro Theodoram imperatricem cardinalis Bessarion conscripsit Monodias tres, idemque in ejus sepulcrum iambos composuit. Utraque existunt hodie in Græca D. Marci bibliotheca codicum mss. codice CCCCXXXIII, ut illius plane testatur excusus typis catalogus. EDIT. PATR.]

P. 56. Sub finem capitis significat Pachymeres negatum ab Athanasio patriarcha Alexandrino assensum in acta synodi, utcumque quæsi:um sub in-
 terminatione omittendæ, ni daret, commemorationis ejus e sacris diptychis. Plane contrarium suo peri-
 culo et nulla fide affirmat interpolator Vaticanus sic diserte scribens: Καὶ πολλῶν λεγομένων τέλος καθ-
 υποκλίνει καὶ τὰ ζητούμενα ἐκπληροῖ. *Multis nro citroque allegatis tandem Alexandrinus dat manus, et quæ postulabantur exsequitur. Cave credas: negat enim id tantum non diserte oculatus testis Pachymeres.*

P. 59. Cur hæc Anna Eulogiæ Andronici amittæ filia, Michaelis despote uxore, ut constat ex vol. I, p. 243, hic et alibi βασίλισσα regina dicta reperia-
 tur, quærendum. An, quod non exstaret Græca femininum vocabulum e verbo δεσπότης, *despota* formatum, quo uxores despotarum insignirentur, βα-
 σιλισσῶν eas appellatione dignar usus obtinuerat?

P. 65. Initium hujus capitis quadam inter codi-
 ces differentia scripturæ et antiquarii scriptoris af-
 fectata ad rem non valde notam allusione me torsit. Horum omnium hic reddenda ratio lectori est. Co-
 dex Allatianus ita exhibebat hunc locum: Οὐ μὴν δὲ πρὸ τοῦ κατὰ Λάμψακον καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μνηστον
 χρόνου ἀργὸς ἦν. Barberinus autem optimus omnium, οὐ μὴν δὲ κατὰ Λάμψακον πρὸ τοῦ. Sed ad margi-
 nem e regione unam perantiqua sic scriptum habe-

hai : Οὐ μὴν δὲ πρὸς τοῦ κατὰ Λάμψακον. Hæc videtur sola recta lectio, quam ideo unani sum amplexus. Operosior fuit inquisitio fabulæ aut historię, quam auctor hoc loco innuit, rei ad Lampsacum gestæ. Circumspectis diu omnibus **733** in hoc tandem acquievi, ut crederem habuisse Pachymerem hæc scribentem in animo id quod auctor Elymologici refert verbo Λάμψακος in hunc modum : "Οτι τοῖς Λαμψακηνοῖς χρησιμὸς ἐδόθη, ὅπου ἀναυτοῖς λάμψη, ἐκαὶ πόλιν κτίσαι. Ἀστραπῆς οὖν γενομένης, εἶδον τὸν τόπον καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν, Λάμψακον ταύτην ὑποσαγορεύσαντες, καὶ τοὺς πολεμοῦντας αὐτοῖς βαρβάρους, λόγον ποιήσαντας, διὰ τῆς ἀστραπῆς ἰδόντες κατέκασαν. Ita ille. Hic eventus, insidiarum luce fulguris a Lampsacenis urbem molientibus detectarum, et statim immisso igne in suis ipsis latebris incensurum hostium, videtur quasi proverbiali celebritate relatus ad significationem vindictæ celeris divinitus immissæ, clade post minas non tardante, [P. 523] sed continuo excipiente indicationem primam. Atque haud scio an non inde Adrastea Nemesi, sive hic memorata δίκη, peculiariter apud Lampsacenos culta olim fuerit, cujus velut auspiciis structa illa civitas fuisset. Strabo videndus l. xiii, p. 684 ed. Basil.

P. 77. Quid hic esse putem ἐπαληθεύειν τοῖς τετελεσμένοις, videat æquus lector in Glossario, verbo τὰ τετελεσμένα, antequam meam interpretationem dānnel.

Ibid. Τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παρεκτός, etc. Τὸ παρεκτός sonat hic remissum, dissolutum, negligens, quod negat posse convenire Dei sapientiæ, acri semper vigilia intentæ in res quæ sunt, et nulli non eventui suum interponenti iudicium.

P. 78. Μανίασιν ὑποκρέκει, φησὶ Πίνδαρος. Aludit quod exstat hodieque apud Pindarum in Olymp. Τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίασιν ὑποκρέκει.

Non dissimulo, mihi hoc caput et legenti et interpretanti sæpe tedium obortum ob εὐχθή δαιμονίαν scriptoris, qui tot præfationum anxiarum ambages casui minime miro prætexendas putaverit, æstum animi ostentans aniculæ superstitionis potius quam viro, præsertim theologo, consentaneum. Quare non prolixè solum ignosco Vaticano breviori, quod verbosas lacinias ridicularum admirationum ex hoc capite recidens illud in versus paucissimos contraxerit, sed etiam ejus hic quidem iudicium laudo, et in ejus gloriam totam hanc ejus epitomen adscribo : "Ο δὲ μᾶλλον ἔρην (inquit), τινὲς μέγα τι σημεῖον ἔκρινον, διὰ τὸ εὐρεθῆναι τὸν ἅγιον ἄρτον ἐν τῷ ἀρτοφορίῳ σεσηπότα. Τοῦτο δὲ καινὸν οὐκ ἔστιν εἰ σέσηπτο. Κατὰ τὴν τῶν Βαβυλωνίων ἔρτην, ὅτε ὁ Κύριος ἀρχιερεὺς ἐτελεῖτο, πεποιήντο κατὰ τὸ συνήθες προηγιασμένα καὶ κατὰ τι συμβάν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι παρελείφθη μὴ τελεσθῆναι τὰ τῆς θείας λειτουργίας προηγιασμένας. Κάντεῦθεν ἐναπολειφθεῖς ὁ ἅγιος ἄρτος ἦν ἐν τῷ

ἀρτοφορίῳ μέχρι καὶ τῆς τυρινῆς εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Μελλόντος γὰρ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἡμέραν ἐμβαλεῖν τῷ ἀρτοφορίῳ προηγιασμένους ἁγίους ἄρτους, εὖρε τὸν χρόνον διαδιβάσαντα ἔχον ἄρτον σεσηπότα πάντη καὶ ἀπηχεωμένον. Καὶ τοῦτο μέγα **734** σημεῖον τινες τῶν μικροθυσμάτων ὑπέλαβον. Quod dicturus (ait) sum, quidam ingens portentum putaverunt, inventum nempe esse in sacra pyxide panem consecratum putrefacium. Panem autem longo ævo putrescere minime mirum est. Nimirum in festo Palmarum, quo die inaugurabatur patriarcha Cyprius, cum de more fuissent consecrati panes ex quibus deinde, quo ritu per insequentem hebdomadam fas est, sacra ex præsanctificatis dicla celebrarentur, contigit casu quodam feria quarta majoris hebdomadæ sacrum eo die fieri solitum ex præsanctificatis omitti. Unde consumenda per illud, si rite peractum foret, panis consecrati particula in sacra pyxide relicta est usque ad dominicam Tyri-nen vocatam insequentis anni. Qua die cum ad aram sacerdos faciens novas consecrati panis particulas indere sacra pyxidi deberet, reperit in ea putrefac-tum tanti temporis mora, qui ei anno superiori fuerat inditus, sacrum panem. Et hoc magnum prodigium quidam parva mirantes putaverunt. Hactenus hic brevior, cujus in negotio suscepto tractando securæ libertatis hoc specimen habe, lector; in quo si minus fidam epitomen, certe non immeritam censuram nostri hoc loco historici videbis, nec usquequaque improbabis, ut opinor.

P. 85. De veneratione angelorum feria tertiæ-ju-vis hebdomadæ a Constantinopolitanis celebrari solita populari concursu ad partem dexteram altaris templi sanctæ Sophiæ, vide quæ annoto in Glossario verbo Ὁδῆγος.

[P. 524] P. 87. Irenæ. Fuit hæc soror Marchionis Montisferrati in Subalpina regione; cui etiam deinde sine liberis mortuo filius Andronici ex hoc secundo natus conjugio, ut postea noster docet, jure materno successit.

P. 93. A cunctis. Cuncti nimirum qui aderant, præter Veccum et archidiaconos, præoccupatis schismate et errore animis judicabant de præsentis controversia: aliter enim nunquam valde et ineluctabiliter disputata censuissent, quæ Theodorus Muzalo hic refertur protulisse prorsus æstata et sese invicem destruente. Duo enim affirmat, prius, se agnoscere pro vera Damasceni sententiam a Veceo allegatam, qua is sanctus doctor affirmat Patrem esse productorem per Verbum essentialiorii Spiritus; alterum, se tamen non admittere Spiritum per Verbum et Filium originem ex Patre trahere. Atqui citra ullam dubitationem est, originem passivam ex æquo respondere origini activæ; unde qui admittit istud assertum, producit Patrem per Filium Spiritum, non nisi cum absurdissima inconsequentia negare potest hoc aliud, Spiritus sanctus producit a Patre per Filium. Quomodo igitur tam manifesta ἀσολλογιστία plausum a cun-

eris astantibus mernit? nisi quod præjudicato sensu sapiebant et similes habebant labra lactucas. Quam mox adjungit Muzalo dicti sui rationem, **735** quod nimirum ex ea quam respicit doctrina sequeretur aliud esse sancti Spiritus principium activum Patrem, aliud ejusdem principium activum Filium, vanam esse demonstrat doctrina Vecci a nobis declarata superius notis ad c. 9 hujus libri, quam is hanc ex antiquis Patribus distinctius explicatam a Lugdunensi generali concilio et Gregorio X tenebat, affirmans vim spiranti, sive rationem principii activi respectu Spiritus sancti, unam indivisibiliter et eandem existere in Patre et Filio, ab illo huic communicatam, ex quo fieret ut Pater et Filius unum essent principium activum Spiritus sancti, non duo, sicut Pater, Filius et Spiritus sanctus non tres dii, sed unus Deus sunt.

P. 94. *Nihil habentes quod objicerent*, etc. Temere judicat Pachymeres archidiaconos nihil habuisse quod opponerent secundæ parti orationis patriarchæ, qua is affirmaverat non posse illos demonstrare testimonium Damasceni confari confirmarique ex aliis quoque auctoritatibus Patrum. Hoc enim illi non omiserunt facere quia non possent, sed quia de hoc nunc non agebatur, et statum propositæ tunc ad tractandum quæstionis mutare volebant. Hic nempe cardo erat controversiæ loco illo ac tempore disceptandæ, rectene Veccus conclusisset ex Damasceni loco Spiritum ex Patre per Filium procedere aientis, non esse hæreticos Latinos, qui Spiritum ex Patre et Filio dicerent procedere. Ut bona ea judicaretur illatio, nihil aliud oportebat quam verum et orthodoxum agnoscere a Græcis et patriarcha Damasceni testimonium, et æquipollentiam præpositionum *per* et *ex*, quam adeo illi admittebant, ut etiam Muzalo paulo ante professus sit audacius affirmari *per Filium* quam *ex Filio* procedere Spiritum. Alioqui qua fide scribit hic Pachymeres archidiaconos Vecci assecras non potuisse confirmare Damasceni testimonium consonis auctoritatibus Patrum aliorum, cum idem hoc ipso libro superius, p. 28, retulerit Veccum sanctorum [P. 525] scripta attentius perlegentem in horum plerisque dici observasse sanctum Spiritum *ex Patre per Filium profundius, exsplendescere, præter, prodire, procedere*, laudasseque in eam sententiam sanctum Maximum, Tarasium, Athanasium, Basilium, præter Græcos recentiores magni nominis Marontensem Nicetam et Nicephorum Blemmidam; ut omittam quos ibidem percenset Græcis quoque venerabiles Latinos Patres, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum. Quin et mox hoc ipso c., p. 95, idem affirmat prolatum a Vecco prodigatè eodem loculentum testimonium Gregorii Nysseni. Calumniose igitur et in contumeliam causæ catholicæ schismatici hoc Vecco et ejus sociis impingunt; qui utique poterant, si status id præsentis controversiæ caperet et catholicum dogma

A publica disputatione propugnari, non impactum ipsis falsum crimen privata defensione refelli res posceret, poterant, inquam effundere congestam ipsis longa lectione Patrum chrestomathiam eruditionis **736** orthodoxæ, qua manifesto evincerent didicisse Damascenum quæ tradit de sancti Spiritus per Filium a Patre processione ab antiquioribus doctoribus Ecclesiæ, nimirum ex Athanasio lib. *De humana natura suscepta*, c. 4, ubi tractans locum prophetæ Davidis ex Psal. xxxv, 10: *Quoniam apud te est fons vitæ*, sic scribit de Davide loquens: Οἶδε γὰρ παρὰ Θεῷ Πατρὶ ὄντα τὸν Υἱὸν πηγὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. *Noverat enim apud Patrem Filium esse fontem sancti Spiritus*. Ex Didymo, l. II *De Spiritu sancto*, cuius Græcum contextum Veccus habere potuit: nos in sola quæ exstat Latina ejus auctore Hieronymo versione, hæc legimus ad illa Christi in Evangelio Joannis verba: « Non enim loquetur a semet ipso, » hoc est, non sine meo et Patris arbitrio, quia inseparabilis a mea et Patris voluntate, quia non ex se sed ex Patre et me est. Hoc enim ipsum quod subsistit, a Patre et me illi est. Ex Epiphania in Ancorato, n. 67: Χριστὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς πιστεύεται Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἢ παρ' ἀμφοτέρων, *Christus ex Patre creditur Deus de Deo, et Spiritus ex Christo aut ab ambobus*. Et antea clarius eodem libro n. 8: Πνεῦμα Θεοῦ καὶ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς καὶ Πνεῦμα Υἱοῦ, οὐ κατὰ τινα σύνθεσιν, καθάπερ ἐν ἡμῖν ψυχὴ καὶ σῶμα, ἀλλ' ἐν μέσῳ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τριτὸν τῇ ὀνομασίᾳ. *Spiritus Dei et Spiritus Patris et Spiritus Filii, non compositione aliqua, quemadmodum in nobis anima et corpus, sed inter Patrem Filiumque medius ex Patre et Filio, appellatione tertius*. Ex Gregorio Nysseno, l. I *Contra Eunomium*: Ὡς συνάπτεται τῷ Πατρὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ εἶναι ἔχων οὐχ ὑστερίζει κατὰ τὴν ὑπαρξιν, οὕτω πάλιν καὶ τοῦ Μονογενοῦς ἔχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπινολᾷ μόνῃ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον, προθεωρουμένου τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποστάσεως. *Ut Patri conjunctus est Filius, et eum ex illo esse habeat, non tamen posterius existit, sic etiam Spiritus sanctus proxime hæret Filio, qui sola cogitatione secundum rationem principii prius consideratur subsistentia Spiritus*. Ex Cyrillo A' Alexandrino, l. I *De Adorat.*: Ἔστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ μὴν καὶ τοῦ Υἱοῦ, τὸ οὐσιωδῶς ἐξ ἀμφοῖν εἶναι οὖν ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ προχέρομαι Πνεῦμα. *Est Dei et Patris, sed et Filii quoque, qui substantialiter ex ambobus, nimirum ex Patre per Filium, profunditur Spiritus*. Ex Chrysostomo in quadam Homilia tom. V ed. Savil. p. 674: Ὁ Σωτὴρ δεικνύσιν ἑαυτὸν πηγὴν ζωῆς, καὶ ὕδωρ ζῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ, ὁρᾷς πηγὴν ὕδατος τὸν Θεόν, ζῶν δὲ ὕδωρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. πηγὴ ὕδατος ζῶντος ὁ Πατὴρ, ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς προερχόμενος ὁ Υἱός, ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. *Salvator ostendit se ipsum fontem esse vitæ, et aquam rivam esse*

Spiritum sanctum. Et, vides fontem aquæ Deum; A autem aquam vivam Spiritum sanctum. Fons aquæ vivæ Pater est, flumen ex fonte procedens Filius, aqua fluminis Spiritus sanctus.

737 Hæc quæ pauca de multis speciminis hic gratia posuimus, quin et in eandem sententiam non minus diserta plura, sine dubio potuerant ex Patribus allegare socii Vecci, quippe quibus diu cum Vecco in theologiæ Spiritus [P. 526] sancti perscrutatione versatis ignota in hoc genere esse non poterant quæ fuere ipsi Vecco perspectissima, ut intelligitur ex hujus scriptis, quæ partim edidit Ill. Allatus, partim legit in manu exaratis codicibus et ex iis plurima descripsit Petavius noster in opere Theologicorum Dogmatum. Sed consulto id omiserunt, quod nunc non erat his locus. Agebatur quippe, ut dixi, verumne esset crimen hæreseos Impactum Vecco et sociis: non autem de dogmate inquirebatur. Et calumnioso artificio Vecci adversarii eludere conabantur vim defensionis ejus, alio traducenda questione.

P. 95. *Non confiteris Spiritum sanctum continuum Patri*, etc. Hoc ipsum absurdum Latinis impingit acer Græcorum hæreseos defensor Gregorius Palamas, contendens doceri a Patribus, Spiritum sanctum continue ac extra medium a Patre procedere. Καὶ μὲν, inquit, ἐρρέθη καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς ἀπεύσας. Vulgus id astrui versibus quibusdam S. Gregorii Theologi, quibus Filius et S. Spiritus pariter dicuntur Θεοῦ Πατρὸς τὰ δεύτερα ἔχειν, secundas a Deo Patre habere. Sed frustra sunt hi schismatici. Nam juxta Patrum tam Græcorum quam Latinorum orthodoxam doctrinam utrumque verum est, et procedere ἀπεύσας extra medium a Patre sanctum Spiritum, et eundem δὲ Υἱόν, per Filium a Patre produci. Aptè conciliat hæc in speciem contraria Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 6, similitudine ex humanis generationibus adducta: *Procedit namque (ait) persona de persona quandoque quidem tantummodo immediate, quandoque tantummodo mediate, quandoque autem mediate simul et immediate. Exemplum deinde processionis tantummodo immediatæ ponit in Isaaco respectu Abrahami, siquidem Isaacum immediate Abrahamus genuit; processionis vero tantummodo mediatæ in Jacobo respectu Abrahami; nam Jacobus patriarcharum duodecim pater, mediate tantum ab Abrahamo est genitus, quatenus filium Abrahami Isaacum patrem habuit, ipse Abrahami nepos. Hoc secundo modo vere negatur a doctoribus catholicis sanctum Spiritum mediate a Patre procedere. Sed est alia processio immediata simul et mediate, cujus formam Ricardus statuit in generatione Sethi ex Adamo et Eva. Nam quoniam Eva ex Adamo processerat, utique ex ejus costa formata, Sethi productio per Evam facta mediate entends respectu Adami fuit: verum quia idem nihilominus Adamus per se ad illam generationem concurrat, immediata eadem Adamo existi-*

lit. Verba Ricardi hæc sunt: *Nam Seth quidem processit de substantia Adæ immediate, utique in quantum fuit de proprio semine; mediate vero in quantum fuit de semine Evæ. Talem autem esse ait processionem sancti Spiritus ex Patre, immediatam quidem quatenus ex Filio est, quem Pater genuit, simul autem immediatam quoque, quoniam Filius pariter et Pater sanctum Spiritum produciunt. Spiritus enim sanctus (verba sunt Augustini, l. xv, *De Trinitate*, c. 27) non de Patre procedit in Filium, et de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul de utroque procedit, quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat. Hæc Augustinus; quæ quatenus mediate, quatenus immediata Patri ait sancti Spiritus processio, luculenter explicat.*

P. 96. *Sentire autem continuum* etc. Significat his verbis Veccus non posse catholice dici *duos* processionem sancti Spiritus ex Patre; dicendam enim esse *simul immediatam et mediatam*. Itaque hic τὸ πρῶτον continue usurpatur exclusivè, hoc est cum subintellecta negatione *mediationis* ullius. Qualis tamen aliqua in processione sancti Spiritus a Patre agnoscenda orthodoxis est, sed quæ non excludat immediatam Patris ipsius actionem in productione Spiritus, at tantum admittat [P. 527] in ea consortium Filii, cui prius ratione Pater ipse communicaverit et ei per generationem identificaverit illam ipsam unam et individuum, quam ipse originaliter, hoc est non aliunde tractam sed naturaliter identificatam suæ personæ, habet spirationem activam, in qua, non solum in natura et essentia divina, Pater et Filius unum sunt. Audiat sanctus Anselmus hæc eleganter explicans, *De processione Spiritus sancti* libro: *Constat inexpressibili ratione Spiritum sanctum esse de Filio sicut est de Patre, nec tamen esse de duobus dixeris, sed de uno. Ex eo enim quod Pater et Filius unum sunt, id est ex Deo, est et Spiritus sanctus, non ex eo unde alii sunt ab invicem. Sed quoniam Deus, de quo est Spiritus sanctus, est Pater et Filius, idcirco verè dicitur esse de Patre et Filio, qui duo sunt. Cujus ratio est, quia principium activum Spiritus sancti, sive spiratio activa, ejusmodi quædam vis est, quæ ut in actum exeat exigit identificari personis duabus, quarum una ex altera processerit. Unde causam reperit Ricardus Victorinus, l. v *De Trinitate*, c. 7, cur ordine posterior sit processio sancti Spiritus processionem Filii: *Naturaliter* (inquit) *prior est dualitas quam trinitas: nam illa potest esse sine ista, ista vero nunquam sine illa. Naturaliter itaque et processio prior est, quæ potest subsistere in personarum dualitate, quam illa, quæ non potest esse sine personarum trinitate. Hinc intelligitur id quod innot verbis supra descriptis Veccus, proprietatem esse distinctivam processionis Filii a processione Spiritus sancti, quod Filius quidem procedat ab uno solo principio quod et quo, ab unita nimirum persona divina, Patre, et per unicam**

generationem activam incommunicabilem alteri personæ, Spiritus vero sanctus procedat et procedere exeat per unicum quidem **739** principium quo, nempe spirationem activam unicam indivise propagatam ex Patre in Filium, tamen a duobus principiis quod, geminis videlicet personis, quarum ubi prior alteri communicaverit vim propriam spirandi, ambæ conspirantes per unam indivisibilem operationem producant tertiam personam, quæ sanctus est Spiritus. Atque hæc est illa ratio differentiæ quam allegat hic Veccus, eam ob stare aïens quomodo dici possit Spiritus continue ex Patre προερχῶς ex τοῦ Πατρὸς, quod sumpsit ex Gregorio Nysseno in epistola ad Ablabium, unde totum hunc locum juvat hic descriptum proponere : Τοῦ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ πλὴν γὰρ προερχῶς ex τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προερχῶς· *Ejus quod ex principio est rursus aliam differentiam intelligimus. Nam aliud continue ex primo est, aliud vero per illud quod est continue ex primo.* Unde statim inferi Nyssenus idem, ὥστε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιδύλον ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ μένειν. Hoc loco μονογενὲς non idem quod Latine unigenitum sonat, sed, prout erudite hunc ipsum Nysseni locum tractans explicat Manuel Calecas, c. 3, significat id quod unum ex uno produciitur. Verba sunt Calecæ : Καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφιδύλου (lege ἀναμφιδύλως) ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ μένει. Μόνος γὰρ ἐκ μόνου, ἐπεὶ μέχρι τούτου ἴστησιν ὁ λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τὸ ἰδίωμα· *Monogenis titulus sine dubio Filio proprius manet : solus enim ex solo est, quandoque eadem eatenus orthodoxa doctrina sistit illius existentie proprietatem.* Potuerat hoc Gregorius Nyssenus didicisse a seniore fratre Basilio, cujus existat ad fratrem Nyssenum epistola, in qua hæc leguntur : Ὁ δὲ Υἱὸς, ὁ τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον Πνεῦμα δι' αὐτοῦ καὶ μεθ' αὐτοῦ γνωρίζων, μόνος μονογενῶς ex τοῦ ἀγεννήτου φωτὸς ἐκλήμφας, οὐδεμίαν κατὰ τὸ ἰδιάζον τῶν γνωρισμάτων τὴν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα ἢ πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· *Filius vero, qui ex Patre procedentem Spiritum per se ipsum et in se ipso notum facit, solus unigenito modo ex ingenta luce resplendens, nullam secundum proprietatem notionum communionem habet cum Patre aut Spiritu sancto.* Ex quibus omnibus patet, juxta doctrinam catholicam Patrum, characteristicam esse proprietatem Filii æterni, qua et a Patre et a Spiritu sancto distinguitur, ab uno procedere, sive ut loquitur Manuel Calecas, μόνον ἐκ μόνου, solum ex solo produci. Hoc idem est quod Veccus ex Nysseno hoc loco vocat esse *Filium continue ex Patre.* Notionem autem ac proprietatem pariter distinctivam Spiritus sancti esse produci per eum qui continue ex Patre est, hoc est, identificata duabus personis et a prima alteri communicata spiratione produci.

[P. 528] P. 97. *Ita vero loqui non didicimus, etc.* Responsum est Alexandrini patriarchæ ex lectulo, sane somnulosum et oscitabundum. Cui merito re-

poni poterat illud Christi ad Nicodemum, Joan. iii. 40 : *Tu es magister in Israel, et hæc ignoras?* **740** Quod autem negat se ita loqui didicisse, culpa ejus est, quod scripta magistrorum non legisset ut debu-erat, Patrum nimirum antiquorum, ubi quæ afferebat Veccus invenerat. Sed longe inscitius hujus dictum refertur infra, ubi schismaticus iste definit hæresim reputari τὸ συνιστᾶν θελεῖν ἀσύνηθες, καὶν ἀσφαλές ἦν, stabilire velle insuetum quippiam, etsi securum sit. Quo iniquissimo edicto omnes Ecclesiæ Patres, omnes theologi, omnes sacrorum librorum interpretes in hæreticorum ergastula compinguntur. Quotus enim quisque illorum non aliquid profert *insuetum*, idiotis præsertim aut in studio sacræ doctrinæ negligentius versatis, qualem se hic patriarcha schismaticus prodit ?

Ibid. *Ubi enim plus clare deprehendatur, etc.* Verba sunt Constantinopolitani patriarchæ Gregorii Cyprii, quæ illum ostendunt nihilo aut doctiorem aut moderatiorem Athanasio isto Alexandrino, quem modo notavimus. Profecto enim, si ex æquo respondente vel samæ qua celebrabatur, vel dignitati qua fulgebat, esset eruditione præditus, non ignoraret quæ de immediata simul et mediata processione sancti Spiritus ex Patre veteres, ut paulo superius ostendimus, Ecclesiæ doctores magno consensu tradunt ; et si eam reverentiam antiquis Patribus tribueret quam iis a catholico quovis, maxime autem episcopis, deferri par est, nunquam *nugatoriæ loquacitatis* plenissimam diceret, quam a sancto Gregorio Nysseno disertis affirmari verbis sententiam fatetur.

P. 98. *Fatemur temeritatem, et veniam poscimus.* Verba sunt Vecci, in quibus vel ironia quædam agnoscenda tacita est, vel permissio necessaria homini causam accusatæ calumniose innocentie apud præoccupatos errore incurabili judices agentis. Videbat ille ruere manifeste et inconsequenter loqui patriarcham, sed eo supercilio ut se revinci non passurum appareret. Frustra igitur contenderet, si vindicare a calumnia nugacitatis impacta usquequaque orthodoxam Nysseni doctrinam conaretur ; et interim occasionem perderet se ac suos ab hæreseos infamia purgandi. Usitatissimum patronis eos in judicio defendentibus, postquam satis refutarunt criminationem aliquam minus ad rem pertinentem, ea non agnita quidem pro vera, sed omissa uti parum curanda, referre se ad caput causæ hoc aut simili genere loquendi : « Verum sit ita sane ut vultis : tamen vel hoc etiam concedo extra culpam esse in causæ capite meum susceptum patet. » Talem omnino sensum hæc Vecci habet oratio, ut clare intelligitur ex consequentibus.

P. 99. *Alludens ad nomen aliud.* Quodnam fuerit illud aliud nomen Georgii Moschamparis, ne illi quidem Allatius in accuratissima de Georgiis Diatriba multa de hoc memorans prodit. Licet suspicari ex urbano illo Vecci dicto, ψάλλα τις ἐπιπαθίσασα etc. *Psallum* fuisse cognominatum. Recitat

hunc **741** locum p. 349 editæ de Georgiis diatribæ modo laudatus Leo Allatius cum aliqua diversitate tam in contextu Græco quam in Latina interpretatione, cuius hic admonere lectorem debeo. Illic igitur illa verba ψύλλα τις vertuntur *culex quispiam*. Suspitor mendium typothetæ, qui c pro p in priori vocabulo posuerit, facili utique lapsu, qualem amanuensium [P. 529] eruditi agnoscunt in loco Plinii l. xix, c. 10 : *Napis culices*, etc., ubi ex Theophrasto, quem describebat, *pulices* auctor sine dubio posuerat. Sed memoratu dignior in Græcis varietas est. Ubi enim clarissime codex Barberinus, fundus nostræ editionis, habet οὗτ' ἀνασπᾶν οὕτε κατασπᾶν ἔχει τὴν περὶνθα, III. Allatius, vel ex proprio codice, quem ad manum modo non habeo, vel ex conjectura legit τὴν μήρινθον. Arbitrum discrepantiæ codicum duorum Vaticanum exemplar ferrem : sed is utramque illam vitavit vocem, hunc locum sic exprimens : Ψύλλα (scribere voluit ψύλλα) τις ἐπεκάθισε τῷ τῆς ἀμάξης θυμῷ, ἥτις οὕτε βίρος φέρει τῇ ἀμάξῃ οὕτε μὴν ἐλαφρόν τι καὶ κοῦφον, verhosius quam breviorum decuit, nec multum eleganter. Ego cur abrogarem fidem meo archetypo causam non habui, cum proba et Pachymere digna videatur hæc lectio, utpote quam appareat ductam ex Homero *Iliad.* ω : Ἀὐτὰρ δ' ὅγ' ὕψας ἄμαξαν ἔτρογον ἡμιονεῖν ὀπίσσω : ἠνώγει, περὶνθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς, et *Odys.* ο : Καὶ τὰ μὲν ἐς περὶνθα τίθει Πεισίστρατος ; ἥρως. Quorum locorum ad priorem Eustathius docet περὶνθα dici τὸ πλινθιον τὸ ἀνω τῆς ἀμάξης, ὅπου τὰ φορτία ἐπιτίθενται, ad posteriorem autem : Εἴη δ' ἂν περὶνθα καὶ ἡ πρὸ τοῦτου βῆθισά που ὑπερτερία ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ναυσικάαν ἀμάξης, ὅπερ οἱ ὕστερον ἐσχάραν καλοῦσιν. Ex quibus habemus περὶνθα vocari loculum aut cistam sive capsam quamdam formæ quadratæ curribus imponi solitam capiendis rebus quæ vehendæ sint, ὑπερτερῶν et ἐσχάρων aliis dictam. Unde satis, opinor, defenditur nostra et lectio et versio. Nec obstat quod verba ἀνασπᾶν et κατασπᾶν magis convenire videantur μῆρινθῳ funi quam περὶνθῃ *plaustris cistæ*. Etsi enim trahendi notio ex origine ipsis inest congruentior funi tractionis instrumento, tamen non minus frequens est istorum verborum usus ad significandam depressionem, quæ sit aggravando, aut sublevationem, quæ sit minuendo pondus. Utsensus hic sit, pulicem insidentem tracto cum impetu currui nec addere nec detrudere quidquam oneris, sed perinde habere ac si non esset.

P. 100. *Volo et vobis orthodoxe*, etc. Per hyperbolem hæc dici credendum est, et ea fiducia qua, si fierent quæ fieri non posse qui loquitur intelligit, is se duræ cuiuspiam obijcit conditioni. Similem quamdam nonnulli interpretes appingunt sententiam illis Mosis et Pauli verbis : *Dimitte illis, aut dele mede libro* (*Exod.* xxii, 32); et : *Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis* (*Rom.* ix, 3).

742 Supplendum hic quod historicus diserte non exprimit, perlatum a schismaticis de Vecco et

A sociis iudicium ; atque hoc ipsum colloquium, cum secuta reorum auditorum condemnatione, synodum vocatam, cuius acta publicata rite sint. Hujus quævis synodi exemplar antiquum nactus Jacobus Sirmondus noster, id communicavit Henrico Spondano episcopo Apamiensi, qui summam ejus exhibet in sua continuatione *Annalium* Baronii ad annum 1283, n. 40. Dicitur illic ista synodus habita sub Andronico Palæologo imperatore et Gregorio patriarcha contra Joannem Veccum et hujus socios Constantinum Meliteniotes et Georgium Metochitam, qui Latinorum dogma de processione Spiritus sancti profitebantur ab annis octo. Hunc ibi numerum Acta synodi expriment, ex quo illam hoc anno celebratam evincitur, qui, ut libro tertio harum Observationum, c. 2, demonstrabimus, vere octavus est ab initio a Vecco patriarchatu et recepta palam (quod sub idem tempus contigit) Constantinopoli communionem cum Ecclesia Romana. Deinde memorant eadem Acta pseudosynodi Joannem Veccum jam ante ob eandem causam fuisse damnatum in quadam Græcorum synodo ; quam apparet eam esse cuius meminit noster, p. 34. Nam in ea dicunt Veccum *libellum resipiscentiæ* [P. 530] obtulisse, quo acquiescebat damnationi ac depositioni suæ. Sic nimirum appellant, quam extortam ibi Vecco Pachymeres narrat *subscriptionem compositi libelli, quo professio rectæ fidei conjungebatur cum amolitione suspicionum, si quæ in contrarium exstarent, quibus ad extremum annectebant abdicationem sacerdotii*. Adjungit pseudosynodus codicibus Sirmondiani Veccum postea in priorem sententiam rediisse. Id vero negabat Veccus, qui eo scripto se revocasse fidem prius propugnatam non crediderat, sed tantum temporis causa throno cessisse. Sequitur illic sententia condemnationis in Veccum et duos ejus socios latæ, cum refutatione capitum doctrinæ illorum de Spiritu sancto, et iterata deestatione factæ conciliationis Ecclesiarum Græcæ ac Latinæ, quam πεπλάσμενὴν οἰκονομίαν καὶ εἰρήνην πολεμῶσαν vocant. Adduntur in fine subscriptiones, primo imperatoris rubris litteris, *Andronicus in Deo fidelis rex et imperator* *Ducas Angelus Comnenus Palæologus*, deinde patriarchæ, *Gregorius misericordia Dei archiep.* C. P. *novæ Romæ et œcumenicus patriarcha*. Subscribunt inde 42 episcopi, quorum primus est Joannes Ephesinus, et e clero in dignitate constituti viginti octo. Locus Synodi omisus in codice Sirmondi, fuit, ut Pachymeres docet, Alexiacum triclinium in palatio Constantinopolitano.

P. 109. *Sacra Hoplothea*. Hic liber, quod scire hactenus potuerim, non exstat. Collectio fuit, ut apparet, testimoniorum e Patribus, per quæ impugnari et convinci hæreses possent, eaque summa cura et fide facta ; unde illi vulgo præjudicata in-dubitabilis **743** fidelitatis auctoritas adhaereat. Ex eo quod paulo post hoc loco memoratur ei operi attexta *exceptiuncula Comneni Manuelis An-*

gusti submoneatis quippiam ad sententiam ibi recitatam S. Joannis Damasceni pertinens, oborta mihi suspicio quædam est, quam meo periculo hic exponam iudicis lectorum eruditorum. Quid si Manuelis Comneni jussu compilatam et nomine editam autumemus sarraginem istam sententiarum Patrum, quæ pro armamentario esse posset catholicis theologis ad heterodoxos impugnandos? Sane Italia curandi avitum exemplum Manuel habuit, nepos utique imperatoris Alexii Comneni, quem ipsius filia, Manuelis amita Anna memorat Alexiadis l. xv, p. 490 ed. Reg. curasse opus componi et edi argumenti atque usus non absimilis. Non erit abs re verba hic Annæ ponere juxta interpretationem nostram. Ubi egit fuse de Basilio quodam auctore hæresis quam vocat Bogomilorum, quorum dogmata et facinora ob turpitudinem referre se audere negat, memorem verecundiæ mulierem ramque principem decentis, sic continuo subjungit : *Quæ si cui nosse tanti est, consulere is poterit librum qui inscribitur Dogmatica Panoplia, jussu mei patris scriptum atque editum. Auctor ejus est monachus Zygaenus nomine, notus dominæ meæ avie maternæ, et omnibus Deo sacris hominibus, sacerdotibus ac pontificibus familiaris. Hunc summum grammaticum eundemque rhetorem non inexercitatum, theologiæ vero et catholici dogmatis præ omnibus scientissimum, Augustus pater meus ad se acersitum jussit digerere ordine in opus unum cunctas hæreses, et unicuique relatæ sigillatim opponere refutationes sanctorum Patrum, post omnes denique subjungere ultimam hanc Bogomilorum hæresim ejusque dogmata, prout ea impius ille Basilius exposuerat. Ex hoc Alexii mandato exstitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque universo adhæret nomenclatio ab imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliæ dogmaticæ. Hactenus Anna; ex cuius verbis quis prudens non agnoscat haud abhorruisse a genio domus Comnenæ, aut ab indole peculiari Manuelis [P. 531] summam sibi ponere soliti in imitatione facinorum omnis generis laudatorum in avo suo Alexio Augusto, descendere in curam concinnandi talis commentarii et suo nomini ejus editionem imputandi? In quo forte non parum illi profuerit prior illa Zygaeni scriptio, quam resectis tantum descriptionibus hæresium et recitationibus absurdarum assertionum, quibus illæ constabant, tum testimoniis Patrum à Zygaeno congestis in ordinem commodum distributis, breviter, et proprii nominis auctoritate munivit, et divulgavit novo titulo ἱερὰς δὲ λαοφύλαξης, sacri armamentarii.*

Ibid. Ait nimirum idem sanctus. Ex his Damasceni verbis, quæ leguntur hodieque apud illum l. i De fide, capite, ut quidam citant, 12 (ego in II reperi ed. Basileensis anni 1573, p. 43), 744 non modo Græci schismatici antiqui, Macarius heryranus, Gregorius Palamas, Josephus Bryennius, Emanuel Palæologus Augustus, Georgius

Scholasticus monachus, Matthæus monachus, Maximus Margunius, Gabriel Severus Philadelphienensis, Georgius Coresius, et passim alii, colligunt eum negasse sancti Spiritus processionem ex Filio: sed et e recentioribus Latinis id pro certo admittit Joann. Gerardus Vossius, l. ii De historicis Græcis, p. 281. Quin multo ante vir summæ auctoritatis S. Th. doctor Angelicus idem concesserat in Summa, ii parte, quæst. 36, art. 2, ubi cum sibi objecisset argumento 3 hunc ipsum locum Damasceni, sic respondet: *Ad 3 dicendum quod Spiritum sanctum non procedere a Filio primo fuit a Nestorianis introductum, ut patet in quodam symbolo Nestorianorum damnato in Ephesina synodo. Et hunc errorem secutus fuit Theodoricus (forte legendum Theodoritus) Nestorianus et plures post ipsum, inter quos fuit etiam Damascenus. Unde in hoc ejus sententiæ non est standum, quamvis a quibusdam dicatur quod Damascenus sicut non confietur Spiritum sanctum esse a Filio, ita etiam non negat ex vi verborum.* Ita ibi sanctus doctor. Defundunt tamen hic ab errore Damascenum Græci quoque ipsi, sed orthodoxi et alieni a schismate, Nicephorus Blemmida, or. ad Iacolum episcopum Bulgarie de processione Spiritus sancti; Bessarion cardinalis, epist. ad Alexium Lascarum Philanthropenum, et oratione dogmatica ad synodum Orientalem; Demetrius Cydonius, opusculo De processione Spiritus sancti; Josephus Methonensis et Gregorius Protosyncellus contra epist. Marci Ephesii, Geunadius patriarcha pro concilio Florentino, quos omnes laudat, fusissime et eruditissime tractans hunc locum, III. Leo Allatius, l. ii De Eccl. Occid. et Orient. perpetua consensione, c. 2. Horum plerorumque pro Damasceno responsio fere coincidit cum potremis S. Thomæ Aquinatis modo relatis verbis. Aliunt scilicet et isti nequaquam sequi ex eo quod scribat Damascenus *se non dicere Spiritum ex Filio*, negari ab ipso istud ipsum. Quædam enim certa ex causa non dicuntur, quæ non negantur tamen, quia verba quæ hæretici pravo sensu protulerint, interdum catholici verentur usurpare, ne audita putentur appictam illis per damnatos auctores adhuc retinere sententiam. Quoniam ergo Eunomius Trinitatis consubstantialis hostis sanctum Spiritum esse ex Filio affirmaverat, eo scilicet modo id intelligens quo ipsum ex Patre Filium et Verbum non consubstantialiter procedere aiebat, vitabant catholici simpliciter talem sententiam efferre, cui ex late vulgato Eunomii errore reprobi dogmatis calumnia hæreret. Quæ sola cautione idem Damascenus refugit vocare beatam Mariam Christiparam, licet minime negaret eam vere Christum peperisse, tantum ne utens notis verbis Nestorii, quibus ille hæresiarcha blasphemam suam exprimebat opinionem, personas duas Christo affingentem, 745 divinam et humanam, sic ut Maria solius humanæ personæ mater esset, unde illam contendebat Christiparam vo-

cari debere, non autem Deiparam: ne illis, inquam, A iisdem Damascenus verbis utens videri posset minus cautis non satis vitare contagionem Nestorianæ labis, non solum iis uti noluerit, [P. 532] sed etiam nequaquam se ita loqui diserte sit professus. Hæc utcumque plausibiliter allegentur: vera tamen ejus nodi solutio est, quam ex Bessarione epist. ad Lascarum asserunt Petavius, tomo II *Theol. dogm.* l. VII, c. 17, n. 8; et Allatius, l. II *De consens. Ecclesiarum*, c. 2, n. 10, nempe ideo absolute ac sine adjuncta Patris mentione *esse s. Spiritum ex Filio* non dixisse Damascenum, quod metueret ne sic videretur agnoscere in Filio *προκαταρτι-κὴν αὐτῶν*, *originale principium* Spiritus, quod a dogmate catholico abhorret; juxta quod, ut superius ostendimus notis ad c. 8 et 9 l. I, ita inest B Filio vis spirandi, hoc est producendi sanctum Spiritum, ut is illam a Patre acceperit, non ex se, quatenus a Patre distinctus est, habeat, imo eadem simplicissime una Patri pariter insit ac Filio, huic ab illo communicata, sic ut illa quatenus in Patre est *προκαταρτικὴ* dicatur, quia illam ex se habet a nullo sibi alio tributam, non item quatenus Filio convenit. Hic enim aliunde hausit, nempe a Patre tribuente per generationem ipsi omnia quæ habet, præter *esse Patrem*, ac consequenter ipsam quoque dante in se originaliter existentem spirationem activam, qua simul cum Filio per modum unius principii spirantis Spiritum producit. Ergo Damascenus cum diserte professus fuisset C τὸν Πατέρα προβολέα δι' Υἱοῦ τοῦ ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος Patrem productorem per Filium enuntiatori Spiritus, recte recusavit dicere ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, *ex Filio Spiritum esse*, ἀπλῶς et sine adjuncta Patris, qui ei ex se præbitam vim spirandi simul cum eo exerceat, mentione. Fallitur ergo Pachymeres, dum hoc loco ait isto Damasceni testimonio quasi mucrone quodam confodi cum Latinis Spiritum ex Filio procedere dicentes, tum Græcos iis patrocinantes adstruenda æquivalentia præpositionum *ex* et *per*: neutros enim re vera vel minimum perstringit ista χρῆσις ex vero Damasceni sensu declarata.

P. 114. *Perlatus tomus in manus Vecci*, etc. Exstat hic indicatum Vecci opus, editum tomo II *Orthodoxæ Græciæ* a p. 215 ad 286, ubi auctor sub ipsum principium questus primum hunc Cyprinum ad schisma Græcorum a trecentis jam annis inchoatum isto tempore suo tonio hæresim addere, in tanti auctorem mali fas putans iræ liberæ aculeum exserere, vocat eum p. 216 κακὸν διαπόντιον, θῆρα θαλάττιον, ἄγριον κῆτος τῆς Κύπρου ἐπαναστάν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδεδημηκός, οὗχ ἵνα φυγάδα προφήτην ὑποδέξηται καὶ εἰς ὑπηρεσίαν Θεοῦ διασωθήται, ἀλλ' ἵνα Ἐκκλησίαν ἁγίαν καταστὶν ἄφαντον ἀπεργάσθαι. *Malum ponto deportatum, feram marinam, immanem cetum* Cypro 746 *erumpentem et huc peregre appulsum, non ut fugitivum prophetam ad Dei ministerium servaret, sed ut Ecclesiam universam absorbens aboleret*. Inde

A pergit diserte, accurate, eleganter, acriter quæ Cyprius mendose in tomo scripserat arguere.

Ibid. *Præsertim incurabat expositionem in eo traditam*. Juvabit, ni fallor, eruditum lectorem Vecci locum, quem his verbis indicat Pachymeres, videre. Reperiet illum oratione I, in tomum Cyprii p. 227 et 228 tomi secundi *Græciæ orthodoxæ* ab Ill. Leone Allatio editæ Romæ an. 1659.

P. 117. Vix tanti est admonere comparari hic Veccum, post damnationem et ejectionem suam Gregorio Cyprio persecutori suo graviter et periculose molestiam facessentem, cum illo ex fabulis [P. 533] notissimo Nesso Centauro, qui dum rapiens Dejaniram eminens telo Herculis transfixus expirat, suo sanguine misto cum veneno Hydræ, quo esset tincta cuspis vulnerantis ipsum jaculi, vestem infecerit, quam deinde induens Hercules ex ea perierit. Illud forte opportunius notabitur, scribi a Pachymere hoc cum unico *σῖγμα*, cum tamen et passim ab aliis cum duplici scribatur et ita fieri debere doceat Eustathius ad Iliad. ω.

P. 150. *Ὡς ἀταλαιπωρῆτως ἔχοντες περὶ τὸ καλόν*. Sic restituiimus ex marginali correctione perantiqua, cum ἐν τῷ χειμένῳ utriusque codicis B et A legeretur καλόν. Sed qui penitus intrinseci- c cial, manifeste deprehendit plane contra loci sententiam hic καλόν poni. Et suffragatur Vaticanus interpolator, qui pro illis, ἀταλαιπωρῆτως ἔχοντες περὶ τὸ καλόν, hæc subdit: Τὸ καλὸν μὴ μισοῦντες.

P. 169. *Πέμπει*. In utroque ms. legebatur πέμπειν. Unde lector quidam, ut fulciret pendentem sententiam, in margine ascripsit ἔγνω. Sed expeditior correctio est extritio abundantis litteræ v in voce πέμπειν. Vaticanus hæc omittit.

[P. 534.] P. 178. *Κατὰ τὴν περὶ τὴν δυτικὴν*. Requirit quispiam in interpretatione mea quod respondeat voci δυτικὴν. Existimavi me, cum *Galatam* dicerem, duas illas voces *περὶ τὴν δυτικὴν*, unica illa explicare. Sive enim suburbia transmarina Byzantio 747 duo fuere, alterum ad Oriem vergens, alterum ad Occasum, ex istis hoc solum secundum, in quo Genuenses habitant, *Galatam* dictum reperio; et de hoc solo agere hic Pachymeres existimavit ante me paraphrastes Vaticanus, a quo hic locus sic effertur: Κατὰ ἀντιπέραν τῆς πόλεως πρὸς τὴν Γαλατὰ μέρει. Sive unius tantum suburbii duæ distinguuntur partes ἀνατολικὴ et δυτικὴ, quarum hanc solam incendium corripserit, ex eodem paraphraste intelligo propriam appellationem istius *περὶ τὴν δυτικὴν Galatam* fuisse. Hoc sequebar. Si me ratio fefellerit, ignoret lector et corrigat.

P. 186. *Ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαβὼν παρὰ τοῦ κρατοῦντος*. Hunc morem Orientalium imperatorum imitari Germani voluerunt, quibus male enim Romana Ecclesia convenit, arrogantes et hi sibi jus investiendi episcopos traditione pastoralis baculi; quod ab Hadriano papa fuisse concessum

Carolo Magno, ac consequenter ipsius quoque successoribus, Sigebertus regnanti et a Romano pontifice discordi Henrico assentans confinxit, haud dignus fide sine antiquiori teste rem affirmans trecentis prius annis gestam, ut observat Baronius, an. Chr. 774. Quid sit *dibambulum* hic continue memoratum, vide in Glossario.

L. III, c. 4. Narratur simul assumptio Michaelis in consortium imperii, simul ejusdem coronatio sollemnis; quas tamen diversis contigisse temporibus, et hanc illa toto anno fuisse posteriorem, ostendimus l. III harum Observ., c. 3. Quod diem attinet cæremoniæ delectam Maii 21, ea ipsa hodie in libris ecclesiasticis Græcorum memoriæ anniversariæ magni Constantini et matris ejus S. Helenæ consecrata cernitur. Descriptio ritus coronationis Augustorum Orientalium, quam hic Pachymeres paucis exsequitur, satis consona reperietur longiori a Cantacuzeno editæ c. 41, l. 1, si quis utramque contulerit. Unam observavi discrepantiam, ex qua non inverisimiliter mihi videor confirmare conjecturam modo indicatam de distinctione erectionis ad imperium et coronationis in hoc juniore Michaeli; ideoque istam differentiam exponam distinctius. Scribit hoc loco laudato Cantacuzenus: Τοῦ μέλλοντος χρισθῆσθαι βασιλέως ἐπὶ ἀσπίδος καθισθέντος, ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, εἰ γὰρ περὶ ἐστὶ, καὶ ὁ πατριάρχης, τῶν ἐμπροσθέντων μερῶν ἐπιλαμβανόμενοι τῆς ἀσπίδος, τῶν δ' ἐπιλοιπῶν οἱ ἐν ἀξιώματι ὑπερέχοντες, θεωρεῖται τε καὶ σεβαστοκράτορες, εἴτερ ἐλθόν, ἢ οἱ ἐπιφανέστατοι μάλιστα τῶν συγκλητικῶν, καὶ μετὰ ὤσαντες ὡς ἐνὶ μάλιστα αὐτὸν ἄμμι τῇ ἀσπίδι, τοῖς πληθεσὶν ἐπιδεικνύουσι τὸν βασιλέα πάντοθεν περισταμένοις. Hoc est: *Imperatore inungendo super scutum considente, imperator pater ejus, qui acclamatur, si quidem superest, et patriarcha, anterioribus scuti partibus correptis, reliquis vero tenentibus magistratibus primariis, nempe despotis et sebastocratoribus, si adsunt, aut illustrissimis quibusque* **748** *maxime* [P 535] *senatoriorum, ipsum una cum scuto quantum altissime possunt elevantes inungendum imperatorem circumfusæ undique multitudini ostentant.* Ita Cantacuzenus. At noster in elevatione scuti nullam imperatoris senioris operam memorat, totumque id factum in solidum ascribit τοῖς ἐν τέλει magistratibus, non omisurus, ut apparet, Andronici patris mentionem, si qua in ista functione pars ejus exstitisset; sicut paulo infra dum meminit impositæ capiti Michaelis post inunctionem coronæ, distincte admonet patrem ejus senioremem Augustum coronasse jam innatum Michaeli, *adjuvante patriarcha, ac coronæ dum imponitur partem tenente.* Quid hic dicemus? an negligentiae taxandum Pachymerem? an exquisitori cæremonia usum in Andronico nepote inaugurando Andronicum avum quam patrem eundem in Michaeli filio longe charissimo? Nihil horum verisimile putaverim: sed existimo et unam

utroque observatam formam, et ambos historicos quod viderint fide optima narrasse. Tantum animadvertendum, duas functiones una et die et opera in Andronico Juniore exercitas, assumptionis in imperium et coronationis, in Michaeli dicta quidem die Maii 21 alteram duntaxat, nempe coronationem, cum jam assumptio anno superiori præcessisset; id quod distincte quidem hic non exprimit Pachymeres, alibi tamen insinuat, vel in titulo c. 4, l. III, ubi Michaeli jam tum quando sponsa ei quaeri est cœpta (quod longe ante hoc tempus contigit) Augustum Junioremem vocat, vel c. 4, l. VII, ubi Andronici annum vicesimum tertium cum Michaeli duodecimo concurrisse ait, prout alibi fusius explicabimus, Observ. l. III, c. 3. Non fuisse autem rite assumptum ab Andronico avo in consortium imperii Andronicum Junioremem, sed tantum designatione tacita, dum vixit ejus pater Michael, ut hæredem imperii a populo reveritum, non obscure se arbitratum innuit Andronicus ipse senior, dum, prout narrat Cantacuzenus, l. 1, c. 2, mortuo Michaeli Andronici Junioris patre, vetuit ne juraretur deinceps in hujus nomen, talem ei patre vivo habitum honorem videlicet existimans, non ut jam Augusto, sed tantum ut Augusti filio, quam appellationem patris morte perdidisset. Atque hæc primæ avum inter et nepotem discordiæ causa exstitit, qua denique composita simul assumptus sollemniter in collegam imperii simul coronatus Junior Andronicus est, quod a Cantacuzeno, l. 1, c. 41, refertur. Idque præstructum, utriusque jam concordis consilio innuitur ad apparatus nuptiarum, quas Junior celebraturus erat cum filia comitis Sabaudie, quam ideo frater ejus (pater enim obierat) ubi rite Andronico Juniori jam, ut a legatis audiebat, imperatori inaugurato despondit, non uti antea quasi sororem natu pinorem et sibi subditam tractavit, sed ei deinceps ultro decessit, sibi superiorem illam agnoscens et dominam appellans. Ita diserte memorat Cantacuzenus, c. 40, sane ante hoc tempus nomine duntaxat **749** tenus ac præsuppositione, circa ullam legitimis celebratum ritibus assumptionem, fuisse tributam Andronico Juniori appellationem imperatoris, et Senior Andronicus demonstrat dum, referente Cantacuzeno, l. 1, c. 9, Andronicum eum Palæologum simpliciter vocat et ut principem agnosci prohibet; et ipse fateri videtur Andronicus Junior, dum eodem libro, c. 23, petit ab avo admitti se in consortium imperii cum Jure successionis. Recte igitur cum simul assumptus, simul inunctus ac coronatus Andronicus Junior fuit, quod narrat Cantacuzenus, c. 41, scuti partem anteriorem ipse avus Augustus tenuit, eo consueto ritu ipsum evehens in Augustam dignitatem, quod nondum fecerat: quando autem inunctus et coronatus duntaxat jam antea evectus in imperium a patre Michael est, scutum in quo elevabatur a patre sublatum non est, prout Pachymeres rem a se visam describens

significat. De sparsis in hac occasione in populum nummulis intra lini segmenta ligatis, quorum hic meminit Pachymeres, vide quæ adnotavimus in Glossario tomi prioris verbo *ἐπιχόμια*.

[P. 536] P. 197. Irene marchionis Montisferrati in Lombardia filia, secunda conjux Andronici Senioris imperatoris, tres ei mares peperit, Joannem, Theodorum, Demetrium. Hoc diserte docet Cantacuzenus, præfatione ad Historiam, p. 5 ed. Reg. Mortuo sine liberis fratre Irenes marchione Montisferrati, cum ad successionem principatus ejus mittendus esset aliquis ex Irenes filiis, pater omnium minimum Demetrium eo destinavit, et despota titulo honoratum in Longobardiam misit ad illam hæreditatem jure materno cernendam. Sed mater Irene, quæ tunc procula viro Thessalonice degebat, quæque, ut Pachymeres alicubi timidius indicat, multo autem exsertius Gregoras præstetur, rationes in multis sequens proprias laud multum obnoxiæ mariti placitis suas subungere solebat voluntatis, aptiorem prærogativa ætatis adultioris ad hoc Theodorum autumans, eum ex propinquiore strenue mittens, advenit Demetrii prævenit. Quare marchionatus Montisferratis possessionem Theodorus adiit, conjuge accepta Spinuli Genuensis viri primarii filia, ex qua eum prolem duntaxat femininam suscepisset et sic obisset sine mascula sobole, Montisferrateses Joannem despota nominatim ut primogenitum Irenes in principem petierunt, impetraruntque tandem. Hæc narrat noster, l. vii, c. 18, ubi et observat hunc Joannem plane se accommodasse ad mores Italicorum et gratum subditis fuisse. Propagasse hic dicitur longam seriem principum non schismaticorum domus Palæologice, in vera professione fidei catholicæ Romanæ.

P. 202. *Inconcessæ affinitatis*. Erat ista affinitas qua de personis sexto inter se gradu cognationis junctis, matrimonio copulandis, speciali ad id obtinenda prælatorum Ecclesiæ venia, tractabatur, ut auctor capite superiori declaravit. Atqui, uti **750** vol. I noster idem historicus, p. 440, docuerat, similis impedimenti, sex pariter consanguinitatis graduum, obstantis connubio inter Michaellem Occidui tractus despota et Annam imperatoris Michaelis filiam conciliando, gratiam fecerant, poscente Augusto, qui tunc præerat Ecclesiæ, cum tamen adeo præsens et præstans utilitas in rem imperii ex isto conjugio non speraretur quam quæ certo apparebat ex hoc secutura. Nimirum schismatici nunc potentes rerum affectabant religiosiores apparere catholicis tunc et Ecclesiæ et reipublicæ presidentibus; atque ut Andronicus ejurata concordia cum papa, quam ejus pater sancte coluerat, videri studuit, hac superstitiosa omissione affinitatis utilissimæ imperio propter metum inanem, quasi ejus impedimentum removeri Ecclesiæ auctoritate nequiret, plus sapere quam ille, quem munerat pari occasione præsulum ecclesiasticorum

A auxilium implorasse, ita patriarcha nunc sedens et ejus assessores antisites, omnes schismati addictissimi, Joannis Vecci, qui tunc de sententia catholicorum ei assistentium episcoporum ecclesiastica potestate relaxaverat vinculum e sexto cognationis gradu ortum, quo a jure contrahendi matrimonium despota Michael Angelus et Anna Palæologa filia Michaelis imperatoris arcebantur, factum damnare voluisse, ultro faciendo excedere id vim patriarchalis auctoritatis. Permittebat autem Deus, qui non raro factiosos contra Ecclesiam conspirantes mutuis inter sese similitudinibus committit, sese istos vanis hisce scrupulis invicem infestare. [P. 537] Nam paulo superius c. 3 Pachymeres refert patriarcham et episcopos præfracte negasse Andronico instantissime oranti constitutionem ecclesiasticam qua sub interminatione anathematis omnes imperio subditi juberentur Michaeli juniori Augusto fidem et obedientiam præstare, quasi esset ab Ecclesiæ materna lenitate alienum diris in perduelles sævire; et istius in ultionem repulsæ Andronicum eundem Novellam edidisse, qua largitionem sportularum in episcoporum ordinationibus usitam ex longo Constantinopoli ut Simoniacam damnabat et deinceps adhiberi prohibebat, vicissim urens prætextu quæsito eos qui se nibilo probabiliori obtentu pupugerant.

Ad astruenda quæ modo dixi, pertinere puto notam marginalem a lectore Græco manu satis antiqua in ora Barberini codicis positam, e regione si quidem illorum verborum *ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμῶν ἐκάλει γενέσθαι* sic ibi scribitur: *Ἰνα μὴ τοιαῦτα καὶ αὐτοῖς συμβαίνοι, ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιεπὶς τὰ τοιαῦτα παρὰχωρεῖ*. Quæ, opinor, significant cavisse illos, qui Ecclesiæ nunc præerant, ne imitari viderentur exemplum a Vecco et aliis episcopis Græciæ Romanæ communionis in illo permitiendo connubio, de quo vol. I, p. 440, actum fuerat, præbitum. Causam vero cur id diligenter vitaverint, exprimunt verba sequentia: *Ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιεπὶς τοιαῦτα παρὰχωρεῖ, Ῥωμαῖοι* **751** *pontifex talia permittit*. Nempe auctor adnotationunculæ significat studio reprobandi usum et consuetudinem Ecclesiæ Romanæ provecos Græcos schismaticos ad negandam istiusmodi matrimonialium impedimentorum relaxationem, quasi eam Veccus contra fas attentasset propterea quod Romani pontificis auctoritatem sequeretur.

P. 206. *Ejurato ritu patrio*. Agit de Maria filia regis Armeniæ destinata sponsa Michaeli Augusto Juniori, quam ait opera et suasionibus deducendum adductam ad ejurandum ritum patrium. Acri circa religionem discidio invicem abhorruisse Græcos et Armenos non semel in hisce historiarum libris Pachymeres innuit. Vide vol. I, p. 429; vol. II, p. 242, et p. 520. Solitos porro Græcos eos qui ritum patrium cum suo mutarent natione velut initiare quadam, et hic vides a nostro historico et infra p. 520, diserte affirmatum de Armenis; et idem eos

usurpare in Latinis ad ritum Græcum transeuntibus, accipimus e litteris nostrorum hodieque in Græcia degentium.

P. 209. *Latinis.* Hos Latinos apud Cretam insulam armis prævalentes fuisse Venetos indicat noster infra, l. vii, c. 8, dum solvisse Constantinopoli Cretam versus Athanasium patriarcham Alexandrinum nave Veneta testatur. Sed et idem, l. iii, c. 19, clare dixerat Cretam paruisse Venetis.

P. 214. Mirari licet quomodo Philanthropenus offerre conditionem connubii secum huic mulieri potuerit, quem ex p. 226 intelligitur habuisse tunc aliam legitimam uxorem et ex ea filium. An repudiatum se ostendit [P. 538] antiquam conjugem, at locum novæ daret? An potius, cum sciret istam viduam Salampaxis Persæ non unam ipsi, sed primariam inter plures fuisse uxorem, speravit illam credituram posse connubium rite iniri cum viro præoccupato aliis nuptiis? sen, quod innuit historicus, non ex vero hæc, sed astute obtendebantur ad inducendam in fraudem feminam exteram, et sic eripiendam ei quam tenebat arcem.

P. 225. Ἀρτιδόσεις τερῶν ἔγκλωσται. De hoc more firmandi pacta per mutuam traditionem sacrorum amuletorum e collo suspensorum videnda quæ notavimus Glossario priori, verbo ἔγκλωστα, ubi geminum huic Cantacuzeni locum, l. iii, c. 17, a παρρηγησῆς doctissimi alioqui et accuratissimi necessario vindicamus interpretis.

P. 233. *Terræ motui, qui per excellentiam magnus appellatur.* Puto hic innui terræ motum qui anno Chr. 1202 omnium tanto auditorum per Orientem dirissimus contigit, quem Robertus monachus Antisiodorensis in sua Chronologia incepisse ait triduo ante Ascensionem, et eo Tyrum, Acconem, Tripolim, etc., magna ex parte concidisse. Hujus antiqui terræ motus meminisse poterant, cum iste alius de quo noster agit hoc loco Constantinopoli 752 contigit circiter annum Chr. 1296, quicunque vivebant centenarii aut paulo centenariis majores. Meminit alterius Constantinopolitani terræ motus magni scriptor Vitæ Gregorii IV, Romani pont., referens eum contigisse anno Chr. 1231, quo ait multas domos et templa Constantinopoli corruisse. At hujus recordari vel septuagenarii poterant. Indicat autem noster solos eos qui ultra vulgarem modum senuissent, illius magni terræ motus potuisse memoriam testari. Quare verisimilius forte fuerit hic significari terræ motum anni 1222, quo Cæsius, l. x, c. 47, refert in Cypro insula duas civitates terræ motu fuisse subversas, et in earum altera episcopum sacris operantem et circum præsentem populum templi ruina pariter obrutos perisse.

P. 239. Petrus Gillius, l. ii *De topographia urbis Constantinopolis*, c. 6, existimat Pharum fuisse sitam in promontorio Ceras dicto. De hac Pharo hic agi verisimile videtur. Unde crediderim aberrare ab auctoris sententia breviorum Vaticanum, dum

A hos terminos spatii intra quod digladiari Veneti cum Genuensibus ex pacto cum imperatore inito nequirent, sic exprimit: Ἀπὸ τοῦ στενοῦ Καλλιουπόλεως μέχρι καὶ τοῦ ἱεροῦ. Quid vocet ἱερὸν ipse viderit. Fauces quidem ad Callipolim eadem non sunt cum faucibus quæ ad Seston et Abydum, sed e diametro illæ sunt invicem oppositæ, media inter utrasque Propontide.

[P. 539] P. 242. Quod codices B et A ex τινος αἰτίας εἰκαῖα; habent, Vat. exprimit ἐκ τινος μηδὲ μινῆς αἰτίας, causa vel offensiuncula nihili.

Ibid. *Rex Armeniæ...* Hunc regem Armeniæ Sanutus, l. iii, p. 13, c. 2, Haythonem vocat, et venisse Constantinopolim dicit eo quod Michael Andronici filius sororem suam desponsasset. Congruunt hæc cum Pachymere, qui superius docuit regis Armeniæ filiam Mariam nomine Michaeli nupsisse. Explicat autem Sanutus de quo genere convictus Pachymeres agat, dum ait hunc regem cum Fratribus vixisse. Docet quippe sumpsisse illum habitum ordinis Minorum S. Francisci, et ut sodalem horum Patrum et fratrem Constantinopoli vixisse; unde sumpta occasione Sebath Haythonis frater regum Armeniæ occupavit. Qui etiam Haythonem deinde captum excæcavit. Sed is divino miraculo rursum adeptus usum oculorum, regni quin etiam compos est factus; et Sebathum Constantinopolim misit, rogans imperatorem ut eum illic detineret. Hæc ibi Sanutus. Et ex eo fassus Spondanus an. Chr. 1294, n. 10 et 11.

P. 247. Τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νικᾷ τῇ συνέσει. Sic codex B. Vat. autem νικᾷ γοῦν ἢ σύνεσις τὸ ποιεῖν χάριν τὴν ἀνάγκην. Perobscuri loci ut possit intelligi, primum constituenda scriptura est. Puto in voce νικᾷ, ut in c. B cum circumflexo in ultima legitur, niendum esse. Non enim est hæc tertia persona indicativi præsentis a νικάω, νικᾷ, sed secunda 753 persona præsentis imperativi. Itaque acuenda penultima est, ut sit νικά contractum ex νικάε. Et hujus vestigium scripturæ aliquod videri potest præferre Vat. codex, dum ultimam acuit in voce νικά, in sede accentus, non in accentu peccans. Sic ad verbum hæc sonant; *Vince prudentia, ut necessitas gratia fiat.* Hoc est: cum sit necesse usu jam recepto dare titulum fratris in litteris Sultani, ne dubites hoc libenter facere, consideratione scrupulum vincens.

P. 250. *Quæ cum ita sint, acri opus esse deliberatione, etc.* His verbis explicatur æstus animi, quo patriarcha et imperator ex repertis Athanasii scriptis diras intentantibus turbabantur, vano quidem metu. Nam quid ex impotenti privati jam hominis tracundia chartis clanculariis timide indita formidari jure poterat? Tamen isti schismatici, qui dirissima omnium anathemata ultro accessere in sua ipsorum capita non dubitabant obedientia Christi vicario neganda et dilaceranda Ecclesia, religiosi usque ad superstitionem apparere affectabant, illic trepidantes timore ubi non erat timor, ut

dicitur Psal. xiii, id quod illis merito exprobrat A quidam prudens verbis hisce ad oram codicis B e regione loci hujus adscriptis : 'Η ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἀμάθεια τὰ μηδὲ μὴ μηδὲ μὴ φοβεῖται· τὰ δ' ἀληθῶς φοβερώτερα οὐ δέδοικεν· *Inscitia insulsaeque stultitia, quae nulla prorsus ratione metuenda sunt, metuit; quae autem longe formidolossissima merito censeantur, securo contemptu negligit.* Quibus utique illud Christi Matth. xiii, 24 convenit : *Duces caeci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.*

P. 251. *Disquirebat anxio incertoque consilii animo.* Ad hæc ille idem censor marginalis [P. 540] hæc annotat : Οὐχ οὕτως· Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν Γορδίου δεσμὸν πελᾷκει ἔλυσεν· *Non sic Alexander, sed Gordii nodum securi solvit.*

P. 266. Quæ sequuntur in contextu Græco post hæc verba : 'Ἀλλ' οὕτω μὲν Ὁσφεντίσθλαβος, sic plane ut hic leguntur in utroque optimo cod. expressa, inextricabili perplexitate confusa sunt. Nam noster natura tenebrosus, quoties multa paucis studet cogere, densiori se caligine involvit. Vaticanus epitomator paulo distinctius hunc locum explicat. Ejus hæc verba sunt : Ἐίχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ 'Ραδόσθλαβον σεβαστοκράτορα Βουλγάρων, εὐγενῆ τῶν ἐκεῖ· ἀδελφὸς γάρ ἦν τοῦ Μιλτζου δεσπασίλευσε Βουλγάρων βουλῇσι Νογᾶ ἀποστάντος τοῦ Τερτερῆ· ἐλθόντος δὲ τοῦ Τζαχᾶ, τῆς ἀρχῆς ἐξέβληται ὁ Μιλτζος. Τοῦτον οὖν τὸν 'Ραδόσθλαβον εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς περὶ τιμῆς, καὶ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα βεβαίον. Ἀποστέλλεται οὖν ὁ 'Ραδόσθλαβος ἀπὸ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ μεγιστάνων 'Ρωμαίων καὶ ἰκανῆς δυνάμεως κατὰ τοῦ 'Ελτιμηρῆ, δεσπότης γάρ ἦν ἀδελφὸς τοῦ Τερτερῆ. Νικᾶ γοῦν ὁ 'Ελτιμηρῆς τὸν 'Ραδόσθλαβον, καὶ κρατήσας αὐτὸν καὶ ἐκτυφλώσας **754** στέλλει παρὰ βασιλεῖα πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ σύζυγον· τοὺς δὲ μεγιστάνους τῶν 'Ρωμαίων ἐκράτει, μέχρις ἂν ὁ βασιλεὺς τὸν Τερτερῆν καὶ τοὺς ἀρχοντας αὐτοῦ δοὺς ἀνταλλάττει τούτους. Hæc Vaticanus brevior Pachymeris, qui non meminit memoratæ auctori despotice : 'Ελτιμηρῆ κατὰ τὸν Κρούνον. Ea vox a Pachymere bis posita in altero loco Κρούνον scribitur. Nos utrobique Κρούνον scripsimus, quod Cruni loci mentionem apud geographos reperimus, non autem Cruri Κρούρου. Præterea epitomator omittit Eltimere fuisse fratrem non solum Tertoris, sed et conjugis Smilzi, rem discrete expressam a Pachymere. Deinde contra hujus auctoritatem affirmat venisse in potestatem imperatoris Rhodosthlabum una cum Tertere : hic enim ait sponte illum ad imperatorem transfugisse : ὁ γὰρ Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ 'Ραδόσθλαβος βασιλεῖ προσχωρήσας. Deinde asserit epitomator ab Eltimere commutatos proceres Romanos cum Tertere et ejus proceribus ab imperatore detentis, cum auctor nullam mentionem faciat Bulgarorum procerum simul ista permutatione liberatorum, sed unius tantum-

modo Tertoris cum Romanis numero tredecim magnatibus commutati meminerit, ac permutationem ab Osphentisthlabo, ad quem Eltimeres Romanos misisset, factam dixerit. Nos nihil in Græco Pachymeris contextu immutare ausi, sententiam loci, prout divinare potuimus, exprimere sumus conati quam clarissime.

P. 268. Præter hanc filiam notham Andronicus et allam habuit similiter illegitimam, Irenen nomine, cujus meminit Gregoras, l. vii, quam et nuptui deinde traditam ait Joanni duci Pelasgorum et Thessalorum principi. Hæc eadem esse potuit, quam oblatam in sponsam Cazani noster inferius indicat, nuptiis, prout apparet, non serutis.

P. 270. Constantissime perstitisse Vecum usque ad extremum spiritum in semel edita professione recti dogmatis de processione Spiritus sancti etiam ex Filio, et subjectionis Christi vicario Romano pontifici debita, præter quam satis indicat noster historicus et hic et quoties de illo agit, manifeste evincit ejus testamentum instante morte in carcere tot annis pro religione a schismaticis tolerato conditum. *Sequebatur testamenti textus quem hic omitimus cum jam exstet inter Veci opera in tomo CXL.*

755-757 Requiret forte aliquis in testamento Veci professionem subjectionis ad Romanum pontificem. Verum ea satis, ni fallor, innuitur in subscriptione, ubi pro Constantinopolitano archiepiscopo se adhuc serens Vecus, quod suam depositionem merito irritam existimaret, abstinet tamen a titulo ambitioso usurpato ab ejus sedis antistitibus schismaticis, œcumenici patriarchæ.

P. 279. Illa hic memorata consuetudo vetus commemorationem defunctorum multa facum accensione celebrandi non ad paulo ante factam Αἰγυπτιακήν ἐκείνην ἐνεστηχότος *ineuntis Februarii* mentionem referenda est, quasi ejus potissimum mensis initio **758** more antiquo is ritus observaretur, sed ad indicationem præcedentem vespere Parascevis sive sextæ feriæ, quando jam usu ecclesiastico sabbatum postridianum inchoari censebatur, siquidem cunctis hebdomadarum omnium Sabbatis Ecclesia Græca mortuorum memoriam recolebat. Hoc docet nos Gennadius patriarcha libro de Purgatorio sic scribens : Ἀρχὴν ἀσύνετοί ἐστε, καὶ οὐκ ἐγνώτε ἐπὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίᾳ εὐχεται ἀεὶ ὑπὲρ κεκοιμημένων, καὶ κατὰ τὴν Σάββατον μόνως περὶ τῶν ψυχῶν μνείαν ποιεῖται, καὶ Σάββατῳ ἐπὶ οὗ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀγεί πανήγυριν περὶ μνήμης ψυχῶν μνείαν, ἐν τῇ πρὸ τῆς· Ἀπόκριω ψημι καὶ τῇ πρὸ Πεντηχοστῆς. [P 541-544] *Adhuc et vos sine intellecta estis, et non cognovistis Christi Ecclesiam orare semper pro iis qui dormierunt, et per omne sabbatum memoriam facere solitam animarum. Prætereaque bis in anno panegyrim celebrare commemorationis animarum, nimirum Sabbato præcedente Dominicam Carnisprivii et sabbato ante Pentecosten.* Hæc Gennadius. Annus quo contigit hoc loco narrata Andronici Thessaloniam profectio, ut infra l. iii, c. 7,

estendam, fuit Christi 1299. Qui annus cum numero-
raverit cyclum solis 20, cui competit littera index
Dominicæ D, intelligitur hic memoratam feriam
sextam ineunte Februario in sextum Februarii diem
incidisse. Fuit ergo talis diei vespera inchoata
commemoratio defunctorum mere hebdomadaria,
non autem una ex solemnibus mortuorum panegy-
ribus, quæ bis, ut ex Gennadio audivimus, in anno
cæremonia exquisitiori celebrantur, Sabbato præ-
cedente Dominicam Ἀπόκρεω sive, ut cum vulgo
loquar, Carnisprivii Græcorum, quæ coincidit cum
nostra Dominica Sexagesimæ, et Sabbato ante Pen-
tecosten. Nam de Sabbato quidem Pentecostes,
satis patet quam a mense Februario remotum sit.
Sabbatum autem Dominicæ Carnisprivii Græcorum
sive Sexagesimæ, illo anno Pascha 19 Aprilis ha-
bente, fuit dies 21 Februarii, quæ ad Ἀθηναίων ἐνε-
στηκότα *ineuntem Februatium* nullo pacto pertinet.
Notum quippe satis decem tantum primos cujusque
mensis dies ista μηνὸς ἐνεστηκότος *mensis ineuntis*
apud Græcos appellatione designari; cum qui se-
quuntur ad 20 μεσούντι μηνὶ *medianti mensi*, reli-
qui ad finem usque λήγοντι, hoc est desinenti,
mensi tribuantur. Atque hoc ipsum, videlicet or-
dinariam et hebdomadariam duntaxat fuisse hanc
commemorationem mortuorum, indicat noster hi-
storicus, dum non πανηγυριζομένων sed μνημο-
νευομένων hoc loco τῶν κεκοιμημένων meminit.
Mentionem porro hic factam accensarum facum,
quam ego interpretatione ad ecclesiasticum usum
revoco, non deerit forte qui contendat ad mere
civilem referendam fuisse rationem. Enimvero nec
ego ignoro tali plerumque locutione designari tem-
pus vespere adultæ usque ad jam increbrescentes
tenebras post occasum solis, quando ad necessa-
rium videndi usum, intra domos præsertim faces
accenduntur. Sed si quis attentius reputet, **759**
videbit haud esse verisimile imperatorem, summa
præsertim et rigida hieme, horam elegisse profe-
ctioni ex urbe capessendæ, qua nocte ingruente
aer magis magisque obscuraretur. Prima ergo pars
vespertini temporis, sole ad occasum vergente sub
tertiam horam a meridie, intelligenda est. Tali
enim tempore recte imperator cum numerosissimo
suo comitatu dare se in viam potuit, reliquiis lucis
diurnæ suffecturis ad perveniendum in dissitam
paucis milliariis ac suburbanam stationem Dri-
peam: ibi enim diversorium habebat paratum in
noctem insequentem. Non ergo quando urbe impe-
rator exivit sole adhuc lucente civilis necessitatis
gratia faces accendebantur, cum longe crepusculum
abesset. Quare restat ut id ad cæremoniam religio-
sam sit referendum, occupari videlicet solita jam
tum postridiana commemoratione defunctorum,
accendendis per omnia templa luminibus. Ad extre-
mum observo mentionem hic παρασκευῆς non in-
tellectam a Vaticano paraphraste juxta veram et
usitatam auctori notionem ferie sextæ. Sic enim
hunc locum exhibet: Τότε γοῦν παρασκευῆς ὁ

βασιλεὺς ἔξεισι· Tunc igitur paratus imperator exiit.
Ita ille, translata ad apparatus profectionis diei
parasceves expressione; quo et valde superficialiter
defunctum hunc epitomatores apparet, et non valde
fuisse peritum rituum Græcorum suspicio movetur.
Non fuisse mihi tamen illum inutilem, hic ipse
grate proflendi locus est. Nam quædam in hoc ca-
pite, prout describitur in codicibus duobus alioquin
optimis, diminute aut confusiuscule posita exar-
tius Vaticanus paraphrastes et intelligibilis expo-
nit. Quare nonnihil ex illo interpretans adscivi; quod
quale sit, ne, cui forte id curæ fuerit, ignoret, verba
ejus hic ascribam. Loco igitur eorum quæ sequuntur
in nostro contextu Græco post illa verba Ἰωάννης δὲ
usque ad finem capituli, Vaticanus [P 545] hæc exhibet:
B Ὁ δὲ πατριάρχης ἔμαθε τὰ βουλευόμενα παρὰ τι-
νος. Ἐξείσι γοῦν τῷ βασιλεὶ συνταξόμενος; καὶ τὰ περὶ
τούτων κινήσων βουλόμενος. Πολλὰ γὰρ ἦν τὰ προσ-
εγτάμενα τῷ συναλλάγματι, πρῶτον τὸ ἀπολύσαι τὴν
Ἰβλιν γυναῖκα τὸν κράλην, δεύτερον ἀνῆλκον τῆς
θυγατρὸς, τρίτον τὸ ἀκουσθῆναι ὡς ἐπιδημήσασαν
τὴν μοναχὴν γυναικαδέλφην τοῦ προτέρου ἀδελφοῦ
Στεφάνου τοῦ κράλη εἰς Σερβίαν ἰδεῖν τὴν ἀδελφὴν,
ἥτις ἦν γυνὴ τοῦ Στεφάνου, ὅστις ἦν καὶ κατεργῶς
τὸ σκέλος· διὰ τοῦτο καὶ ἀπραγμόνως ἔζη· αὐτὸς
γὰρ ἦν δικαιοτέρος τὴν ἀρχὴν ἔχειν, ὡς πρῶτος ἀδελ-
φός· αὐτὴ γοῦν ἡ μοναχὴ καὶ τοῦ βασιλέως ἦν γυ-
ναικαδέλφη ἐκ τῆς τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας. Ταύτην οὖν
(forte ταύτην) πορνικῶς ἠκούσθη συμμιγῆναι ὁ κρά-
λης ὁ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως λαμβάνων.
C P. 306. *Enarratores Aescae poetæ*. Sane in Græ-
cis scholiis hodie in Hesiodum exstantibus (fol. 68
ed. Venetæ Trincaveli anni 1537) legitur ad illa
poetæ verba μῆνα δὲ Ἀθηναίων hæc Moschopuli au-
tographi: Κατὰ τὸν μῆνα δὲ Ἀθηναίων, ὅστις **760**
ἐστὶ Ἰανουάριος. Infra, fol. 73 p. 2 post medium Joa-
nnes Tzetzes ad eundem locum sic observat: Μῆνα
δὲ Ἀθηναίων τὸν Χοῖαχ ἔχει τὸν Ἰανουάριον, δὲ Ἀθ-
ναίων παρὰ Ἰωσι καλεῖται. Quod autem se Pachy-
meres alioqui dissentientem in hoc ab iis, tamen
dum carmen apud ipsos pangeret (et καὶ ἡμεῖς ἐν
τοῖς κατ' αὐτοὺς ἐποποιούντες) quasi excusari, quod
eorum improbatam alias sententiam expresserit,
aut indicat se alienus horum magistri ludum fre-
quentantem eos versus conscripsisse; aut si ætas
vel aliud repugnet quominus Joannis Tzetze aut
Moschopuli Pachymeres auditor fuerit, dici posset
id carmen ab eo scriptum dum ludimagistris ope-
ram puer daret, qui Hesiodum ex prius publicatis
Joannis Tzetze aut cujusvis alterius expositioni-
bus enarrarent. Dixi et de his in Glossario.
P. 308. Ὡς μὴτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων ἀπεῖναι σφίσι.
Ultero fateor me in his verbis supplevisse syllabam
ἀπ in verbo εἶναι, quod solum in codicibus B et
A legebatur, mendo a loci sententia manifeste re-
darguto.
P. 321. Respicit his auctor rem narratam *Iliad.*
ὁ a v. 93 ad 154. Ibi Pandarus refertur inobserva-
tus et contra fidem pacti foederis sagittam in Me-

lelaum immisisse, quæ tamen summam illi duntaxat cutem perstrinxerit leviter. In quo dissimilis fuit eritus utriusque jaculationis. Nam hæc ab Alano pari fraude perfidiaque attentata grave re vera et profundum vulnus in Raulis magni domestici vitæ pertulit, quo speciant illa nostri verba ὅστις βάλει, καὶ καιρίαν, οὐ κατ' ἐκείνον (nempe Pandarum) πηγήν διδωσι : de Pandari enim telo sic Homerus scribit

*Ἀκρότατον δ' ἄρ' ὅστις ἐπέγραψε χροὺ φωτός.
Summam æstimatque sagitta superscripsit cutem viri.
Rauli autem Alanus καιρίαν, hoc est altam et periculosam, si non etiam letalem, infixit plagam.*

[P. 325] P. 325. Hæc digitum intendunt in *Odysseam* μ, ubi refert poeta vidisse Ulyssem raptos a Scylla discerpi ac vorari sex e suis sociis, summo dolore suo, quod his opitulari nullo pacto posset. Unde ait :

*Οἰκτιστὸν δὴ κείνο ἑμοῖς Ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Πάρτων δ' ὄσ' ἐμόγησα, πόρους δ' ἄλ' ἐξερπάλων.
Non potuit autem noster aptiori imagine repræsentare cordolium Romanorum suos cives in mari a piratis cruciari e litore spectantium sine ulla facultate succurrendi.*

P. 327. Fuerit hæc Thymæna urbs, quam Ptolemæus in Galatia collocat ; cujus et Arrianus meminit in Periplo. Alii Teuthraniam appellant.

P. 338. Sumptum ex *Iliad.* ε, v. 449 :

*Αὐτὸρ δ' ὅτ' εἰδὼλον τεύξ' ὀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Αὐτὸς τ' Ἀλκιῶ ἱεῖον, καὶ τεύχεσι τοῖον.*

761 Unde Virgilius *Æneid.* 10 :

*Tum dea nube cava tenuem sine viribus umbram
In faciem Æneæ, visu mirabile monstrum,
Dardaniis ornat telis.*

P. 350. Quæ hic citantur ex *Ethicis* S. Basilii, inter ea quæ hoc nomine leguntur in collectione edita operum ejus S. P. non reperi. In epist. ad Amphiloebium, can. 10, p. 764 ed. Paris., an. 1618, quædam de juramento habentur, a causa et casu hic a Pachymere tractato non omnino abhorrentia.

P. 356. Vitio vertitur episcopo Marmaritzienti, quod multos simul ordinaret ejusdem in sacerdotio ordinis una sacra functione. Hoc est, opinor, quod causa compendii in ordinationibus, quas, ut ante historicus retulerat, pecunia venderet, unica impositione manuum multos simul initiaret, errore intolerabili existimans nihil esse necesse unicuique sigillatim ritum illum sacrum adhibere, quod ei festinanti lucri Simoniaci gratia, in quam plurimis quam brevissimo tempore ordinandis, id commodum videretur, parum pensi habens quæstuoso se illigare sacrilegio. Ergo τρωπὸν *sacerdotium* hoc loco generatim ordines majores indicat, puta diaconatum et presbyteratum, et cum multos dicit ejusdem ordinis unica sacra cæremonia μὴ τελετῇ ordinasse, significat plures diaconatus, plures etiam presbyteratus petitores, non singulis adhibendo sacrum ritum, sed uni pro cunctis, aut super omnes in commune cæremoniam legitimam exer-

cendo, [P 547] abunde universos pro recte ac ritim initiatis habuisse.

Ibid. Quænam sit his verbis memorata magna synodus, post quam *episcopi defecisse* dicantur in *Occidente*, hoc est, esse desiisse legitimi ecclesiarum præsules veræ ordinationis characterem insigniti, quæri non immerito potest. Mihi non videtur dubium quin hic agatur de synodo œcumenica 8 eademque Constantinopolitana 4, et tempore et causa Photii celebrata, maxime super controversiis Ignatii inter et Photium. Post hanc cum fraudibus et mendaciis suis Photius ita Græcos a Latinis alienasset, ut nunquam deinceps bona fide universa Orientalis Ecclesia cum Occidentali consenserit, desierunt œcumenica concilia in Oriente celebrari, unde ultima fuit octava inter eas quæ synodus in Orientalis imperii celebratæ ditione in commune consulentes concordii assensu Græcos pariter et Latinos habuerunt. Finxerunt autem Græci schismatici, quod refert hoc loco Andronicus additissimus schismati et infensissimus Ecclesiæ Romanæ, ex illo tempore quo vixit Photius et est synodus œcumenica octava celebrata, desiisse in Occidente veram episcoporum successionem. De conflictu ab impostore notissimo Photio, et a Photianis jactata synodo, quam isti nomine octavæ venditant, vide opus ante hos annos sex hic Romæ editum ab Ill. Leone Allatio, hoc titulo : *De octava synodo Photiana.*

762 P. 374. E regione horum verborum : Ἐποὶ μὲν, ἔλεγεν, ἐν ἀναγκαῖον, etc., quibus Andronicus magnifice jactat unum sibi videri necessarium, esseque idem vita et spiritu charius, fieri quod Deus vult, legitur in Barberino codice adnotatum in margine : Ἀλλ', ὡ βέλτιστε, αἷδε συχναὶ ζημεῖται οὐκ ἂν εἴεν Θεοῦ θέλημα. Atqui, o optime, damna et infestationes hæc crebræ non utique fuerint voluntas Dei. Manus porro qua hæc verba scripta sunt, non minus videtur antiqua quam ipse contextus ; cujus scriptura, ut alias observavi, non immerito credi potest æqualis ætati Pachymeris. Itaque non inverisimiliter quis opinetur hanc censoriam ad hunc locum notam fuisse appositam ab aliquo eorum clericorum, quos non raro deinceps historicus memorat dira perpressos ab Athanasio post restitutionem in thronum, quam nunc cum maxime moliebatur imperator.

P. 389. Ἐπιβήτωρ. Aliquando suspicabar legendum ἐπαράτωρ. Sed contra stat consensus codicum. Nec vero est necesse : nam et ἐπιβήτωρ ad vituperationem et execrationis significationem confertur. Unde Eustathius ad *Iliad.* ε, p. 736 ed. Rom. τὸ ἐπιβήτωρ exponit καταβήσεως δέξιος, maledictis dignus.

Ibid. Nove hic Pachymeres Panici adjunctum, quod vulgo terrori lymphatico ac consternationi subitæ tribui solet, audaci supra modum et vimæ jore afflatusque velut numinis concitato impetui adaptat. Sed proclivis est transitus ab activo ad passivum. Furentes videlicet motus, quos Pan dux,

ut fabulam alunt, in exercitu [P 548] Bacchi in suis militibus ciebat, unde illi in improvisos et vehementissimos insultus erumpébant, motum trepidum in iis quos peterent creabant. Nisi forte τὸ πᾶν generatim causam superiorem humanarum cujuscunque generis perturbationum indicat, ut æque timor et audacia, si non spontanea, sed vi divina impressa fuerint, πᾶνξά dicantur.

P. 393. Hic quem Pachymeres Rontzerium nominat, non videtur esse posse alius a Rogerio Lauria, de quo multa satis splendida narrat Thomas Fazellus in opere *de rebus Siculis*, l. ix, posterioris decadiæ.

Ibid. Merito quæ deinceps refert de Rogerio Pachymeres habuit ipse suspecta, præstareque fidem illorum noluit. Fuerunt enim, quantum e Latinis monumentis illorum temporum potest intelligi, falsa pleraque, a Græcis videlicet odio in Rogerium suo indulgentibus conficta, puta, illum fuisse militem et religio-^o sodalitiis Templariorum. Deinde illius religionis habitu rejecto ac professione imple spreta piraticam fecisse, inde exosum Romano pontifici et ab eo ad pœnas petiit, et similia; quorum nec vola nec vestigium in ejus rebus prolixè a pluribus tractatis apparet. Imo invenimus litteras huic a Romano pontifice perhonorificas scriptas. Petrus d'Oultremanus noster, in libro singulari de exilio Græcorum, ait hunc Rogerium ab Hispanis Brundisium dici, Germanum **763** vero stirpe fuisse, filium Ricardi Flori. Unde et ipsum Moncada Florum cognominat.

Ibid. *Pharendus Ximes*. Hic vero nomine dictus est Ferrandus Ximenes, uti nos docet Petrus d'Oultremanus libro modo laudato, auctorem citans Moncadam, qui et paulo inferius, c. 14, memorati a Pachymere Ferrandi e Cyzico recessus meminit.

P. 394. *Theuderico*. Agitur hic sine dubio de Friderico Aragonio, cujus ut noster habuit in nomine, ita in genere peregrinatur. Erat enim gente Hispanus, non Germanus; et non Manfredi nepos, sed Petri regis Aragoniæ filius.

Ibid. *Ecaterinam connubio sibi junxit*. Quando Fridericus cum Carolo rege Neapolis pacem fecit eamque affinitate firmavit, anno Christi 1302, quæ de re hoc loco agitur, Fridericus ipse, non ejus frater, duxit uxorem non Ecaterinam, sed Eleonoram Caroli filiam, prout ex ejusdem Friderici publicis litteris datis apud Castrum Novum anno Chr. 1302, mensis Augusti die 19, ab Oderico Raynaldo in eo Annali descriptis constat. Sed videtur Pachymeres in hoc errandi occasionem sumpsisse ex eo quod anno Chr. 1295 tractatum fuerat connubium Friderici hujus cum Catherina, ex filia regis Caroli Neapolitani et Balduino, qui Constantinopolitanum imperium amiserat, nata. Id matrimonium vehementer urgebat Bonifacius VIII, Rom. pont., cujus plures de illo argumento litteras recitat Odoricus ad illum annum. Non successit tamen negotium, et

illa Catherina deinde nupsit Carolo Philippo regis Francorum fratri, anno Chr. 1301. Quod ipsum alieno loco, prout obiter audierat, visus est commemorare Pachymeres, parum attendens pertineret id necne ad rem de qua nunc agit, ad pacem videlicet inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum sancitam anno Christi 1302, cum jam anno superiori Carolus frater regis Franciæ evocatus in Italiam a pontifice, ut Carolo II regi Neapolis adversus Fridericum Siciliam occupantem auxiliaretur, conciliante ipso Bonifacio matrimonium inlisset cum modo memoratæ Catherina, imputato in dotem imperii [P 549] Constantinopolitani titulo, ad quod Catherina jus e patre trahebat. Narrat hæc Joannes Villanius, l. ix, c. 105. Jordani temporum illorum historici, cujus opus ms. servatur in bibliotheca Vaticana, n. 1960, de hac re verba hæc recitat diligentissimus Odoricus Raynaldus anno Chr. 1301, n. 15: *Mortua conjuge Caroli (fratris regis Franciæ) duxit Catharinam, cui jus imperii Constantinopolitani debebatur. Ideo cum Venetis composuit pro Constantinopolitano imperio recuperando, et venit Romam MCCC1, et a papa Bonifacio honorifice susceptus vicarius et defensor Ecclesiæ constituitur*, etc. Satis porro verisimile est Carolum istum, simul Catherinam duxit, sumpsisse titulum imperatoris Constantinopolitani, collatum ipsi a pontifice coronam imperialem ei tribuente. Id saltem innuere videntur illa continue subjuncta nostri verba: *Quem papa 764 coronans imperatorem sine terra, commovit illi spem Constantinopoleos recuperandæ, ex jure quod scilicet traheret a sponsa nepte (sino filia) Balduini*. Quod hic dicatur imperator sine terra, vide explicatum in Glossario verbo τῆρα. Verum hæc cuncta, ut dixi, pertinent ad tempus superius pace Sicula, cujus occasione Rogerius Catelanos, qui in Sicilia militaverant, volente sua causa Friderico in Orientem abduxit. De quo audiendus Fazellus, l. ix, dec. post, p. 477: *Porro Sicilia tot bellorum motibus libera in militum Catelanorum, Aragonensium et Siculorum rapinas et depredationes incidit. Quos Fridericus, ut insulam expurgaret, contra Turcas, qui Constantinopolim infestabant, auxiliares misit*.

P. 401. Quod hoc facile præsentis crediderint et historicus ita esse revera judicaverit, non continuo rem evidentem et indubitabilem opinor reddet apud judicii æterioris viros. Mutus ille ac surdus ex utero, miro prodigio repente audiens et loquens, quid tandem affirmavit? Nempe id solum quod paulo superius positum est, ac vidisse virum imperatoris ornatum insignibus, qui sese ciebat ipsum urbis sibi tuendæ curam assumere. Nominavitne hunc Joannem Batazam? aut viæ sibi imaginis illius formam sibi conspectam asseruit fuisse similem? Nihil horum; nam Pachymeres si quid tale dixisset, non taceret. Fundamento igitur caret idoneo hæc quæ exprimitur hoc loco, tum istorum Magnesiæ præsidiariorum tum Pachymer's opinatio ipsius.

Nam forma viri insignibus imperatoris ornati qui magis Joanni Batatzæ convenit quam Theodoro ejus filio imperatori ibidem quoque Magnesiæ sepulto, aut, si Constantinopolitanos Imperatores laudatæ memoriæ et in fide orthodoxa ac catholica communione indubitatæ constantiæ quærimus, quam Constantino Magno, quam Marciano aliisve pariter meriti? Nam Joannem Batatzam etsi multæ virtutes commendabant, tamen præter communem Græci schismatis et circa sancti Spiritus ex Filio processionem hæretici erroris invidiam, libido etiam in ætate senili probrosa deformabat. Vile summum alioqui ejus admiratorem Acropolitam *historiæ* suæ n. 52, p. 56, ed. Reg., ubi eum infamem amoribus cum aliarum tum Marcesinæ cujusdam pedissequæ Annæ Alemannæ Augustæ secundæ illius conjugis fatetur. Quanto verigimilius credi potuisset, isti muto et surdo forinam viri imperatoris ornati insignibus oblatam repræsentasse sanctum archangelum Michaelē protectorem Christianorum contra barbaros? Hunc Græci passim ἀρχιστρατηγόν appellant, qui titulus imperatorem sonans imperialibus non disconvenit insignibus.

[P 550] P. 406. Ad finem hujus capituli, ubi dicitur de Michaelē Augusto juniore, ὡς περ τις τροπαιοῦχος τὴν πόλιν εἰσέρχεται, non tenuit se libera indignatio lectoris cuiuspiam quin hæc oræ marginali Barb. codicis allineret: Τροπαιοῦχος ὁ φυγὼν τοὺς ἐχθροὺς 765 καὶ αἴτιος διὰ τὴν αὐτοῦ δειλίαν γεγενῶς πάντων δεινῶν. *Iane trophæum refertens, qui tergum vertit hostibus, et causa fuit ob suam ignaviam omnium malorum!* Alludunt hæc turpissimam Michaelis et totius Romani exercitus in ipso procluctu prælii fugam, superius narratam, l. iv, c. 18.

P. 428. *Amurio se admoveere festinavit.* His verbis in Græco B codicis contextu respondebant ista, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμμόριον, juxta quæ Ammorium videtur esse loci nomen, in quem se Alisyra victus et saucius receperit. Sed præterquam quod mentio non exstat arcis aut oppidi sic dicti per hos tractus, id credi velat ipse Pachymeres, c. 25 affirmans Alisyram ex fuga se recepisse Tripolim, quam urbem prius occupaverat. Est sæpius supra et infra memoratus in hac historia dux barbarus D Amurius. Hinc est mihi suborta suspicio mendii in hac scriptura, Pachymeremque scripsisse non πρὸς τὸ sed τὸν Ἀμμόριον. Quod, quia ex priori lectione consequitur quippiam Pachymeris narrationi contrarium, ut demonstravi, emendandum putavi, eo quem innui modo (*).

(*) Quod scripsi non reperiri per tractus Orientalis limitis imperii Byzantini locum, qui vocetur Ammorium, re melius considerata nunc revoco. Inveni enim apud Theophanem p. 291 et 292 ed. Reg., itemque apud Leonem Grammaticum, p. 454 ejusdem editionis, luculentam mentionem urbis munitæ *Amorium* vocatæ, sitæque in iis partibus, cujus etiam Ptolomæus meminit. Quare fateor non recte emendatum a me fuisse Pachymerem p. 428,

P. 454. Κατὰ πολέμιν. Allusit hæc scribendo Pachymeres, varios simul miscens Homeri locos, primum illum *Iliad.* θ, 135 :

Δειρὴ δὲ φλόξ ὤπτο θεσίου καιομένοιο,
deinde illum ex *Iliad.* ψ, 216 :

Μέγα δ' ἰαχε θεσπιδάδες πῆρ.

Unde etiam illa paulo superius verba ἐφύσσε λιγίως sumpserat : pergit enim ibi poeta :

Παρρύχιοι δ' ἄρα τολῆς πυρῆς ἀμυδὸς φλόγ' [ἐθαλλορ
Φυσσῶντες λιγίως.

quibus et istud ultimum de fumo, vel ex suo quodam vel ex alterius mihi nunc non succurrentis vatis poemate addidit.

B Libro sexto præter morem Pachymeres peculiarem præfixit prologum, qui tamen sine proprio titulo in codicibus est cum capite 1 confusus. Ego distinguendum putavi. Porro non parum laborandum fuit in extricanda nitideque declaranda auctoris hic præfantis sententia, quam et percepisse me et satis explicasse confido. Causa istius in proloquendo novitatis opinor fuerit, quod 766 aliquo intervallo post hactenus scripta Pachymeres operi se reddiderit ; et ei rei dum se accingeret eventuumque narrandorum atrocitatem reputaret, hæc lectoris præmonituncula proludendum putaverit.

[P. 551] P. 456. Quæ deinceps pertexit de Cazanis laudibus Pachymeres, satis congruunt cum iis quæ Aythonus, Villanius, Sanutus et S. Antoninus de illo memorant, quæ vide collecta apud continuationes Baronii Henricum Spondanum et Odoricum Raynaldum, ad annos 1294, 1301 et 1304.

P. 457. Hæc Cazanis adversus Sultanem Syriæ expeditio oculatam ab Aythono, qui ei se interfuisse narrat, testimonium habet. Refert is *Hist. orat.* c. 41, Cassanum regem Tartarorum Christianum, una cum regibus Armeniæ et Georgiæ pariter Christianis, expeditione communiter suscepta duxisse contra Melechnazherum sultanem Ægypti, Syriæ dominantem, exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum ; et occurrentem sibi sultanem apud Hamam, antiquis Emesam dictam, cum centum equitum millibus et infinita multitudine peditum, ingenti prælio fuisse fugereque in Ægyptum coegisse. Idque præsens Aythonus contigisse ait die Mercurii ante festum Nativitatis Domini. Existimat Spondanus ad an. Chr. 1300, n. 1, id referendum ad Decembrem superioris anni Chr. 1299, quo cyclus solis 20 litteram Dominicalem D habuit, cujus indicio cognov-

ubi pro τὸ Ἀμμόριον, reposui τὸν Ἀμμόριον. Et illa verba : ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμμόριον, simpliciter fuisse vertenda : venit Amorium. Nam hoc non impedit quominus verum esse potuerit, quod p. 435, ait historicus, Alisyram se Tripolim recepisse. Prius scilicet quam in hoc ultimum perfugium pervenisset, Amorii, quæ tunc ipsi urbs tunc erat, persequentium vim obiter declinaverat.

sciimus Christi natalem illo anno incidisse in feriam sextam. Quare 23 Decembris feria quarta, die ante Christi Natalem tertia, clades illa sultani contigerit. Nisi quis retro eam movere ad annum superiorem Christi 1298 malit, quo vigilia Natalis Christi dies Mercurii fuit. De his disseremus postea l. iii harum Obs., c. 7, n. 19.

Ibid. Ante omnia lectori rationem reddo suppletæ a me lacunæ, quæ hic in ms. archetypis habebat. Sic enim ibi exstat: *Εἰ μὴ γ' ἔκειντο τὸ ἐν τῷ... τόπων ἀμυῶδες.* Ego inter τῷ et τόπων duo hæc verba πρόσω χωρεῖν inserenda censi, non sine verisimilitudine confidens haud longe sic a vera primigenia scriptione abesse hunc ita suppletum locum.

P. 458. Hæc quæ Pachymeres hoc loco de Cazanæ scribit, caruisse illum liberis, non bene coherere cum iis quæ Villanius, lib. viii, c. 35, et ex eo sanctus Antoninus, tit. 20, c. 8, § 9, ex relatione cujusdam civis Florentini diu in Perside versati memorant. Nimirum Cassano uxorem fuisse filiam regis Armeniæ speciosissimam, eandemque Christianam; ex qua cum ei natus esset filius ita deformis ut vix humani aliquid habere videretur, Cassanum uxorem quasi compertam adulterii una cum monstro, quem ex se negaret editum, foetu incendio perimi mandasse. Sed cum impetrasset a Cassano mulier ut sibi per eum liceret, antequam flammis cum puero traderetur, confessione apud sacerdotem purgare animum et sacram Eucharistiam percipere filiumque baptizare, 767 contigisse ut sacro lavacro tinctus puer repente formosissimus evaderet. Quo motus Cassanus non modo revocavit præceps Judicium, sed et Christi palam religionem est amplexus. Ita illi; quæ non innovasse Constantinopoli, etiam alio ex hac historia ducto argumento suadet. Superius enim, p. 402, scripsit noster Andronicum certiorum factum de potentia Cazanæ, ut eum sibi adjungeret, offerendam ei curasse filiam suam [P. 552] notham in conjugem, quam et ille propositionem benigne acceperit.

P. 459. Etiam Aythonus, c. 45 *Hist. Or.*, et Sanutus, l. iii, p. 13, c. 8, diserte affirmant successorem Cassani fratrem ipsius, licet Bizarus his posterior et minus, ubi dissentit, fide dignus, filium Cassano morienti successisse scribat, l. viii *Rerum Persicarum*. Discrepant tamen hi omnes in hujus nomine a Pachymere, dum Carbandam seu Carbagaudam vocant, quem noster hic Carpantam, alibi Carpantanem appellat. Tradunt autem modo laudati auctores istum Cassani fratrem matre Christiana editum, et ipsum Christianum, Nicolai nomen in baptismo accepisse, perseverasseque in vera religione, quoad vixit mater, sed ea mortua, quod post annos sex contigit, ad Mahometismum defecisse.

P. 464. *Χρησὶς* S. martyris Ignatii hoc loco lecta quinam fuerit, non facile divinatu est, quod multæ

A In ejus epistolis legantur in eam sententiam qua subjectio populi ad episcopum ut necessaria commendatur. Indicabo hic aliquas. In 1 epist. ad Smyrniæ: Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ ὡς ἀποστόλοις. . . . Μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πράσσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκείνη βέβαια εὐχαριστία ἡγεῖσθω ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὖσα, ἥ ᾧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς; Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὃ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, etc. Hoc est ex antiqua interpretatione Latina: Nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quæ conveniunt in Ecclesiam. Illa firma gratiarum actio reputetur, quæ sub ipso est vel quam utique ipse concesserit. Ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Jesus, illic catholica Ecclesia. Non licitum est sine episcopo neque baptizare neque agapen facere, sed quod utique ille probaverit, etc. Item epist. 2, ad Polycarpum: Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντίψυχος ἐγὼ τῶν ὑποτάσσουσάν τῷ ἐπισκόπῳ. Episcopo attendite, ut et Deus vobis. Unanimis ego cum subiectis episcopo. In III ad Ephesios: Πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ. Decet vos concurrere episcopi sententiæ. Quartæ ad Magnesios hæc sunt in hoc proposito inter alia: Πρέπει οὖν ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι, ὥσπερ καὶ τινες ἐπίσκοπον μὲν καλοῦσιν, χωρὶς δὲ αὐτοῦ πάντα πράττουσιν. Οἱ τοιοῦτοι δὲ οὐκ εὐσυνέλητοι 768 μοι εἶναι φαίνονται. Decens igitur est non solum vocari Christianos, sed et esse, quemadmodum quidam episcopum quidem vocant, sine ipso autem omnia operantur. Tales autem non bonæ conscientiae mihi esse videntur. In sexta ad Trallesios hæc habet: Ὅταν τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσασθε ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ, φαίνεσθε μοι: οὐ κατὰ ἀνθρώπων ζῶντες, ἀλλὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστόν. Cum episcopo subjecti estis ut Jesu Christo, videntur mihi non secundum homines viventes, sed secundum Jesum Christum. Horum aliqua, vel forte omnia, aut etiam his plura, quæ in Ignatianis epistolis leguntur, crediderim jussisse hic rectari Andronicum. Unice enim faciebant ad scopum illi propositum persuadendi Arsenianis ut Athanasio patriarchæ se subderent; et eum ex pluribus Ignatii epistolis quædam allegasse, argumento esse potest quod nullam nominatim designavit, ex qua verba quæ audiri voluit erueret.

B
C
D

P. 465. Ut superius schismaticus imperator persuadere voluit [P. 553] a tempore magnæ synodi, hoc est œcumenicæ octavæ (aut potius pseudosynodi suppositæ a notissimo impostore Photio, quam Photiani pro œcumenica octava ostentant et venerantur) defecisse in Occidente veram successionem legitimorum præsulum, quod notis ad p. 356 refutavimus, ita nunc pari vanitate ait sedem Romanam,

ex quo deprehensa damnataque labes Honorii fuerit, orthodoxam esse desiisse; quo nihil, non dicam iniquius et calumniosius, sed et obtusius stultiusque dici potuit. Ut enim omitam collisionem horum duorum assertorum, quorum alterum hic ponit, desiisse in Honorio pontifices Romanos esse orthodoxos, alterum, p. 356, superius astruxerat, post octavam demum synodum, hoc est ducentis annis ab Honorio, desiisse in Occidente veram successionem legitimorum præsulum. Ex quo sequitur Romanos pontifices totis annis ducentis et fuisse legitimos pontifices et recte ut tales a Græcis ipsis agnitos, cum tamen orthodoxi non essent: illud modo aio, satis esse manifestum Honorii, si quis fuit, lapsum in mera facti hæsisse imprudentiam, ad fidem ac dogma minime pertinuisse. Sergius, patriarcha Constantinopolitanus, nondum agnitus pro hæretico, scripsit ad Honorium Romanum pontificem anno Christi 632, agitari magno tumultu controversias, *duæne an una sola in Christo agnoscendæ essent voluntates et operationes*; quibus rixis compescendis opportunum interim sibi videri suggererat imponi a pontifice ex æquo utrisque super tali altercatione silentium. Fecit quo rogabatur Honorius; et quia tale consilium eventu noxium catholicis, commodum hæreticis deprehensum est, multorum postea querelis et criminationibus nomen fuit illius et memoria notata, quasi temere credendo subdolo hæresiarchæ, qui nondum larvam deposuisset, hæresi Monothelitarum *fomentum impendisset*. In quo toto quis non videt ne primam quidem speciem defectionis ab orthodoxa fide apparuisse? ullam, aut vel fingi potuisse? an enim silentio ad tempus quibusdam inter se contententibus indicendo damnavit aliquid recte assertum, aut prædictum aliud sancivit? Nihil minus. Sileri quippe de re etiam vera sine ullo veritatis præjudicio potest; et interdum propter commune bonum expedit. Plura de celeberrima controversia a viris doctissimis hodieque eruditissime tractata dici a me non postulat hic locus.

P. 469. *Τῶν ἀνεπιλήπτων*. Hic errore librarii descriptoris negatio exciderat, quæ sententia clare flagitante restituenda fuit, οὐκ ante ἀνεπιλήπτων reposito. Sonat enim ἀνεπιλήπτος, ut patet et Photichius distincte admonet, ἀμεμπτος, ἀκατάγνωστος, *irreprehensibilis nec reprobari dignus*. Cujus contrarium de sacerdotio Ecclesiæ præsentis Arseniani, ut et hoc loco et alibi Pachymeres docet, affirmabant, asserentes videlicet dubiam saltem, si non manifeste invalidam, ordinationem eorum esse qui a patriarcha tunc Constantinopolitanam Ecclesiam regente sacris initiarentur. Scripsit ergo sine dubio Pachymeres, prout restituimus ex justa conjectura, ἐν μέρει τίθετε τῶν οὐκ ἀνεπιλήπτων.

P. 472. *Παριδὼν ταῦτα ἐλὼν τε ὑμᾶς*. Sunt in hac oratione perobscura et ἀσύνδετα *inconnexa* quædam, nisi, quod interdum factum est a me, paraphrasi ex antecedentibus et consequentibus neces-

saria divinante supplicantur. In istis perintricatis locus hic fuit, in cod. Allat. sic scriptus: Παριδὼν ταῦτα ἔλωμαι τε ὑμᾶς. Cod. Barb. habet ἔλωμα. Neutra lectio cum sequentibus cohæret. Reposui ἐλὼν τε ὑμᾶς, sententia jam tolerabili.

P. 477. *Ἄλλ' ἀκριτον αὖ*. Sic necessario reposui, cum in codd. corrupte legeretur ἀλλὰ κριτοῦ αὖ. Præterquam enim insulsa esset illa nominis κριτοῦ quasi continuata repetitio, manifeste loci sententia exigit, ut sequentia declarant, significare Arsenianos opus esse ad decisionem controversiæ suæ iudice supremo, qualem vocant κριτὴν ἀκριτον, iudicem iudicio subeundo [P. 554] non obnoxium, ex cuius sententia provocari nequeat, utpote supra quem alius non sit in terris iudex; et talem istos adulatorem schismaticos agnoscere laicum imperatorem, in causis etiam ecclesiasticis et spiritualibus, non pudet. Sed similes habent labra lactucas.

P. 482. *Πλάτωρ ἐν Νόμοις*. Locus hic indigitatus a Pachymere exstat apud Platonem, l. 1 *De legibus*, p. 630 ed. Steph., ubi sic legitur: Διαβάντες δὲ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποδύσκειν ἐν τῷ πολέμῳ (φράζει Τυρταῖος) τῶν μισθοφόρων εἰσι πάμπολλοι· ὧν οἱ πλεῖστοι γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν πάντων, ἐκτὸς δὲ τινῶν μάλ' ἀλγίων. Quod addit mox noster ex Platone de cive inter seditiones fido, hoc est, pro republica fortiter stante et eam sua virtute ac sapientia juvante, videre est in verbis quæ ἀμέσως præcedunt modo descripta, 770 ubi Atheniensis interlocutor cum a Clinia Cretensi expressisset videri Tyrtaei versibus commendari potissimum illos, qui bello externo contra hostes gentis alterius, non autem bello civili contra cives suos, bellicam fortitudinem probarent, sic resumit: Ἡμεῖς δὲ γε ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἐτι φαμέν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πολέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θεογνιν, πολλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὅς φησι·

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντιέρχασθαι
Ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρρε, διχοστασίῃ.

Τούτων δὲ φαμέν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρω ἀμείνων ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις εἰς ταυτὴν ἔλθοῦσα (Ιστ. ἐλθοῦσαι) μετ' ἀνδρίας· πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὀγίγη ἐν στάσεσιν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἀνὴρ συμπατὴς ἀρετῆς· διαβάντες δὲ καὶ εὖ μαχόμενοι, etc., superius descripta, quæ illic continue sequuntur. In quorum Latina interpretatione verborum (ut hoc obiter admoneam) nescio quare Serranus mentionem patriæ Theognidis in Græco diserte positam omiserit. Cur item non expresserit ἀντιθεῖν a Platone affectatam poetæ ad poetam, dum Tyrtaeo prius laudato Theognin poetam et ipsum sic opponit, Ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν Θεογνιν πολλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, *poetam autem et nos testem habemus Theognin civem in Sicilia Megarensum*. Sed ut ad Pachymere revertiar, in hoc

eius contextu duo necessario emendavimus. Prius A quod scriptum erat Πάτων ἑνώμας, pro quo repositum ἐν Νόμοις, in opere nimirum inscripto Νόμοι, *Leges*, in libros expando 12 aut potius 13, computata in eum numerum, quasi appendice, quam vocat Ἐπινομήν. Alterum in illis verbis : Θρασυνομένοις μὲν, ὡς ἀδίκως, κατὰ δικαιοσύνης : θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑβρισταῖς κατὰ σωφροσύνης. Ubi quis non videt illud ὡς ἀδίκως male respondere τῷ ὡς ὑβρισταῖς cui ἀντιτίθεται? Rescribendum ergo fuit ὡς ἀδίκως. Non abscedam hinc prius quam et illud observari, διαδόντας a Platone hic vocari milites externos (cujus tamen vocis nullum vestigium in interpretatione Serrani visitur), quod fere tales in Græciam mari transportarentur. Διαδόντων enim est trajicere flumen aut mare. Græciæ autem situs erat ejusmodi ut ad eam ex exteris gentibus mari fere veniretur. Porro ex istῷ μεθοσφύων διαδόντων genere vel in primis hi erant duces magni milites, e Sicilia aut Italia ab ipso deportati, quibus tam implacabiliter Pachymeres irascitur in omni occasione de his agendi. Hic autem etiam contra eos Platonis testimonium subornat.

[P. 555] P. 484. Existimo *Berengarii* nomen a Pachymere in *Mpyrigerium* deformatum. Nam Occidentaliū vocabulis a B præsertim inchoatis Græci temporum illorum Mp præponebant. Sic videmus et supra a nostro p. 242, et apud Cantacuzenum 771 *Mpatulum* positam pro *Bajulo*, ut similia præteream sexcenta. Certum est Catelanis valde usitatum fuisse Berengarii nomen. In collectione historicorum qui res Aragoniæ scripserunt, saltem quindecim Catelanos viros illustres qui Berengarii vocarentur memoratos reperio; quorum aliquem hunc ipsum fuisse, de quo hic agitur, crediderim, licet quis sit ex omnibus designare certo non possim. Vidi post hæc jam scripta librum Petri d'Outremanni nostri de *Excidio Græcorum*, in quo lego, c. 3, p. 465, verum et patrium nomen hujus Mpyrigerii Tentzæ fuisse *Berengarius Entenza* vel de *Intentiis*; eumque fuisse genere Catelanum. Hunc Phrantzes, l. i, c. 8, vocat *Piceriotetzam*, confatis in unum et monstroscè corruptis vocabulis duobus, *Mpyrigerius Tentza*. Gregoras, l. vii, p. 103, proplus ad Pachymerem hunc Catelanum *Piringerium Tentzam* nominat.

P. 517. Τοῖς τῶν κηρύων παρασήμοις. Ita B codex; V autem τοῖς ἐκ τῶν κηρύων παρασήμοις. Τὰ κηρᾶ γίλvi coloris, ut notum est, vestimenta sunt, medii inter album et rufum, melini a melle quibusdam dicti. Idem autem videntur exprimere τὰ κίτρου V codicis: vox quippe ea est a κίτρου malo citrio ducta, cujus corticis naturalis color a gilvo aut melino non abhorret. Dubito tamen de scriptura an non congruentius ad analogiam scribi τὰ κίτρου debeat.

P. 519. De fabis cornu tactis memoratis hoc loco vide Glossarium v. Κρασσόλοι χύαμοι.

P. 526. Persuadere hac tota narratione studet

A Pachymeres solos Alanos sine jussu, consensu aut conscientia Michaelis Augusti auctores fuisse necis Rontzerii. Phrantzes tamen protovestiarius, l. i, c. 8, diserte affirmat Michaelē satellitibus suis et stipatoribus mandasse ut Rogerium (sic recte Rontzerium appellat) obtruncarent. Gregoras, l. vii, p. 102, ait eadem illam factam a militibus Michaelis, quod ei iratum illum nosset, gratam ipsi fore arbitratis. Idem tamen paulo post non juniorem solum sed et senioreni Augustos istius facinoris suspicione aspergit, dum scribit Rontzerium interfectum a Romanis, quod ipsos ejus accersiti pœniteret. Satis enim patet non a privatis hunc Romanis, sed ab imperantibus accersitum.

B P. 529. *Catelanum quemdam*. Nomen hujus Catelani prodit Outremannus, lib. *De Exc. Græc.*, c. 3, p. 466, Fernandez Aones. Ubi et ejus socerum, quem Παύλ παχύν Pachymeres appellat (nos Raulē Crassum vertimus), ipse nominat Radulfum Paquerum.

P. 532. Hac seditione Outremannus occisos memorat Rodericum Perez de S. Cruce, Arnaldum de Moncories, et Ferrerium de Torellas, a Berengario legatos ad Andronicum missos.

772 P. 554. *Circiter sexaginta*. Superius dixerat centum quinquaginta Catelanos comitatos fuisse Rontzerium ad Michaelē euntem, tum eodem illo interfecto captos. Nimirum multi primo tumultu fugerint, multi longi carceris incommodis assumpti perierint, ut nunc tantum sexaginta superessent. Gregoras et Phrantzes comites hosce Rontzerii liberaliter multiplicant, numero ad ducentos rotundando.

P. 558. Quæ hic referuntur de Smiltzana, hoc est uxore Smiltzæ, quæ neptis erat imperatoris Andronici ex fratre Constantino sebastocratore, respiciunt prius narrata a nostro historico c. 18, l. v, cum quibus, ut intelligantur, comparanda sunt.

P. 559. Hoc ex occasione Pachymeres attingit ultra metas ejus historiæ excurrrens. Nam sub finem vitæ imperatoris Michaelis Junioris, quem libro harum Observ. iii, c. 1, n. 4, demonstrabimus mortuum fuisse Octobri mēsi anni Chr. 1520, tredecim ferme annis post id tempus in quo Historia Pachymeriana desinit, hic Osphentisthlabus rex Bulgariæ Theodoram alteram filiarum ejusdem Augusti Michaelis Junioris duxit uxorem, prout diserte testatur Gregoras ipso principio, l. viii, p. 129, quam et longe prius petisse noster memorat infra, c. 27, l. vii. Porro (ut et hoc obiter attemam) quod huic interdum nomini Pachymeres O litteram præmittit, hoc loco et quibusdam aliis Osphentisthlabum vocans, quem alibi Sphentisthlabum nominat, faveat, ni fallor conjecturæ Wolfii, notis ad Gregoram p. 271 suspicantis a Græcis *Sphentisthlabum* scribi nomen a Pannonibus hodie ac Sarmatis *Venceslaus* efferri solitum.

P. 557. Τοῦ εἰδέναι φύσει ἐρέχεται πάντες.

Quinque priora hujus commatis verba notissimum sunt et decantatissimum Aristotelis effatum, ex initio primi ejus *Metaphysicorum* libri [P 557] Quæ autem continue memoratur a Pachymere ἀγάπησις τῶν αὐθιγῶν non eam solum quam in interpretatione expressi delectationem in usu percipiendi objecta per sensus designat, sed præterea, juxta notionem propriam Græci verbi ἀγαπᾶν, satisfactionem et quasi plenam satietatem hominis contenti, desiderare plus non valentis, dum fruitur vegeta facultate suorum omnium sensuum. Hanc quietem humanæ curiositatis in usu expedito sensuum eleganter declarat Cicero, l. II *Questionum Academicarum* his verbis : *Ordiamur . . . a sensibus ; quorum ita clara iudicia et certa sunt, ut, si optio naturæ nostræ detur, et ab ea deus aliquis requirat contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid quærat amplius.* Hactenus Tullius.

Cæterum (de quo semel admonendus hic lector est) codex optimus Barberinus hic deserere nos incipit, crebris in reliquo 773 libri hujus lacunis hians, et ubi continuat utcumque scriptionem, interdum irreparabiliter corruptus. Unde assutis illi ad calcem supplementis ex aliis exemplaribus, diligentes attentione magna quæ probabiliora videbantur, usi sæpe sumus ; ex codice quin etiam illo Vaticano, etsi evagari ab auctoris verbis libere solito, ubi melius non occurrit, excerptes, unde sententiam tolerabilem efficeremus.

P. 585. *Salus et juga prærupta montis Gani validis suorum inensa præsidii nostris invia fecerunt.* Postquam hæc erant edita, dubitavi an non Græca his responsidentia, καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου καὶ λίαν διεφυλάττοντο, potius significarent juga prærupta Gani adhuc a Romanis fuisse custodita. Quare barbari tunc tantum potuerint incursare, quæ circa Ganum sunt. Cui opinioni favet quod infra, c. 24, tanquam eventum his posterius refertur, artas fauces Gani montis ab Amogabaris fuisse penetratas et arcem in jugo positam ceptam. Juxta istam sententiam refingi debet mea interpretatio in hunc modum : *Duces illius gentis, cum salus et juga prærupta Gani montis valide adhuc custodita tentare non auderent, varias ex abundante turba constatas manus quinquoversum emittentes,* etc. Hoc indicare volui, etsi adhuc sentiam non carere penitus verisimilitudine quam expressi in editis sententiam. Potuerant enim Amogabari, ne a tergo irruentibus præsidariis arcis Gani caderentur, custodes ipsis angustarum faucium e suis opponere.

P. 598. Ex monumentis Genuensium habeo vocatum hunc Opicium Spinolam, potentissimum ducem Gibellinorum, generum principis Antiochiæ filii Friderici II imperatoris, ut affirmat Constantius, c. 258, in historiis Siciliæ. Porro Zurita tom. II, c. 42, et Corius, c. 163, aiunt Palæologos exquisivisse affinitatem cum mole memorato Opicio Spinola, ut per illum Gibellinos sibi adjungerent.

A Quod idem affirmat Foglietta in *Elogiis*, et in *Tristano Calco*, l. XIX, c. 421, qui et ait ob potentiam Opicii omnes Italiæ civitates in eo oculos fixisse.

Ibid. Data in matrimonium filia. Hæc filia Opicii Spinolæ Theodoro Palæologo Montisferrati marchioni nupta Argentina vocabatur.

Ibid. Agit de Theodoro. Vocem Græcam ἀνὴρ non debui vertere *sine liberis* sed *sine prole mascula* : quoniam historici Itali affirmant natam ex Argentinæ Spinolæ cum Theodoro Palæologo conjugio filiam *Jolantem* dictam, [P. 558] quæ postea nupsit Aymoni comiti Sabaudiz. Videtur hic fuisse filius Amadæi IV, cui postea morienti in comitatu successit, quando, quasi ut ostenderet quam non eum pœniteret affinitatis cum domo Palæologo contractæ, libentissime consensit in propositam ipsi conditionem 774 sororis suæ Joannæ (quam Græci Annam vocaverunt) Andronico Juniori, Michaelis sæpius hoc opere memorati filio, in imperii consortium ascito, collocandæ, prout fuse narrat Castellanzenus, l. I, c. 46.

P. 611. Filius Chalau Apagas, non frater erat, ut agnoscit ipse Pachymeres, vol. I, p. 175, et in hac secunda parte, p. 262, idemque attestantur summi consensu historici Arabes. Vide librum in harum Observationum, c. 7, n. 12. Ignoscendum igitur hoc loco est *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeri.

P. 620. *Μαρία τῆς δέσποινας τῶν Μουγουλῶν θρονοκλυμένης.* Similiter inferius p. 631 : *Αὐταδέλφη τοῦ βασιλέως Μαρία, καὶ τῶν Μουγουλῶν οὕτω πως δέσποινα ὀνομαζομένη.* Carpantani successori Cazanis et novo Kani Tocharorum oblata in sponsam Andronicus Augustus sororem propriam Mariam, [P. 559] et illo acceptante eandem cum regio comitatu Nicæam miserat. Hæc ait historicus vulgo fuisse nominatam dominam Muguliorum. Sic enim Mogulenses principes primariam et præ cæteris nobilem uxorem solebant a cæteris distinguere addito ei *dominæ* titulo. Il diserte testatur Abulpharagius, p. 429 sui *Chronici Arabici*, agens de Gingizchano primo imperatore Mogulensium, cujus uxorem primariam et nobilissimam, arabice *Al Chatun*, hoc est *dominam* vocatam, proprio nomine nuncupatam fuisse ait *Orsinii Begi*. Similiter in aliis quorum ordine meminit imperatoribus ejus gentis plerumque memorat præcipuam cujusque conjugem, semper illi attribuens titulum *Chatun* sive præposito articulo *Al Chatun* ; quem titulum Eduardus Pocockius, Latinus ejus Chronici interpretæ, solet exprimere vocabulo *dominæ*. Maria igitur Palæologa, uti jam nunc primaria uxor Carpantani Kani Muguliorum, a suis Græcis titulum *Chatun* ei a Mogulensibus tributum sua lingua reddentibus *δέσποινα* *domina* Muguliorum vocabatur, prout hic duobus locis Pachymeres affirmat.

P. 629. Bizyam fuisse in mediterraneis Thracie dudum docuerunt Ptolomæus et Stephanus. *Βίζυ* autem eandem, non *κόμην* exstitisse, *civitatem*, non

icum, demonstrat scriptor anonymus aequalis tempore Basilii Macedonis, qui annis fere quingentis prius Andronico hoc nostro Orientale tenuit imperium, in Vita nondum edita quam Græce scripsit Sanctæ Mariæ cognomento Junioris. Servatur hæc in bibliotheca Vatic. cod. 800, fol. 230. Ibi autem postquam dixisset auctor Mariam cum viro suo ex vico quodam, et Καμάραι vocato, ubi mariti ejus Nicephori paterna erat domus, migrasse Bizyam, addit: Ἐνταῦθα ἡ μαχαρία τὸν μὲν τόπον ἤμειψεν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. *Hic beata locum quidem mutavit e vico in urbem.* Quam et non multo post πολυάνθρωπον vocat, celebrem et populosam. Quo facit **775** quod Pachymeres mox dicit, multa millia bellatorum ex ejus civibus subito conflata.

Ibid. Magnus illic tzauzius, etc. Veteri plane instituto Augusti Byzantini præsidio equestri Bizyam tenebant, et ejus præfecturam viris præstantibus committebant. Nam jam ab anno Christi circiter 880 modo laudatus scriptor Vitæ S. Mariæ Junioris docet viro ejus S. mulieris Nicephoro, quod bello Bulgarico fortibus se factis commendasset, in præmium datam esse turmæ præfecturam habentis stationem Bizyæ. Verba ejus hæc sunt: Τότε τὸν αὖ δὲ τῆς Μαρίας ἀνὴρ Νικήφορος ἀρίστεύει τοῖς Βουλγάρους μυχόμενος, καὶ ψήφῳ τῶν κρατούντων εἰς τὴν τῆς Βιζύης τοῦρμαν ἐκπέμπεται.

P. 638. Ὁ τοῦ Μαρωνή. Hunc innominatum e familia Cataneorum Genuensium Phocæam obtinentium fuisse, pro certo est habendum ex iis quæ

A vol. 1, ad p. 420. observavimus p. 676, utique cum hic eum noster Manuelis Zachariæ, qui primus Phocæam beneficio Michaelis primi Palæologi Imperatoris accepit, ἀνεψιόν, hoc est ex fratre vel sorore nepotem vocet. Etsi enim vox ἀνεψιός aliquando patrualem significat, tamen hic e fratre aut sorore genitum designare debet intelligi ex eo quod ad θεῖον refertur, qua una Græci voce geminam indiscriminatim Latinam exprimunt *patrui* et *avunculi*. Quare in interpretatione utramvis disjunctim necessitudinem expressi. Fuerunt sane Catanei ac Zachariæ diversæ Genuensium familiæ, [P. 500] tamen, ut a peritis rerum illarum accipio, crebris affinitatibus et connubiis ita inter se confusæ, ut potuerit unus et idem nomine illo duplici, hinc a patre inde a matre ducto, promiscue nominari, præsertim ab exteris scriptoribus parum in his ad exactum rem callere plerumque curantibus.

P. 640. *Ens se compositurum controversias Theoderichus ratus.* Circa hanc rem gestam hæc apud d'Ontremannum reperio, lib. De exc. Græc., c. 3, p. 467: A *Frédérico rege Siciliæ, ejus auspiciis pugnare cæperant, missus Ferdinandus Balearici regis minor filius in pace Catalanos ponere nequivit.* Ita ille; quem ergo hic Gidam aut Matercam Pharentem Theoderichi filium vocat Pachymeres, credibilis est fuisse Ferdinandum Balearicum. Quin et fortasse vocabula illa *Materca Pharens* e *Balearico Fernande* sive *Ferdinando* deformato fuerint.

PETRI POSSINI S. J.

OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM

LIBER TERTIUS

QUÆ AD TEMPORA ET AD CHRONOLOGIAM PERTINENT TRACTANS.

776 CAPUT I.

De numero annorum, quos hæc rerum Andronici historia complectitur. Hujus finis quantum absit ab initio historiæ Cantacuzeni.

[P 561] I. Ante omnia operæ pretium duco figere utrinque metas huic historiæ, et ex quo limine procedens in quem excurrat limitem, definire metiendo. Scribit noster, p. 12, Andronicum Palæologum capessentem solum extincto jam patre habenas imperii, annos natum fuisse quatuor supra viginti, ac e. 36 et ultimo libri vii, hujus operis postremi, affirmat desinere hanc historiam in anno undequinquagesimo ætatis Andronici ejusdem. Unde inferitur, res gestas annis sex et viginti hujus secundi Pachymerianæ Historiæ voluminis argumen-

C tum facere. Annos quippe summus expletos ad expeditiorem calculum; id quod citra magni detrimeti periculum posse nos facere, ex iis quæ numero mox tercio de nato circa Juliani anni principium Andronico dicemus apparebit.

II. Restat explorandum quoti numerentur in æra vulgari Christiana duo hi anni, qui spatium temporis, in quo explicando hæc Historia versatur, utrinque terminant. Eorum prior quidem, unde principium ducitur, cum statim a Michaelis Palæologi Augusti morte inchoetur, et hæc, ut demonstratum est vol. I, p. 747, die 2 Decembris anno Christi 1282 contigerit, fuit sine dubio annus idem æræ vulgaris 1282, sed postrema duntaxat sui parte, diebus videlicet viginti. Huic anno si **777**

25 solidos addamus, fiet annus Christi 1307, in cuius die undecima Decembris necesse sit metam defigere ultimam temporis hac historia descripti. Quia vero in collectione majorum summarum fere minutiae contemnuntur, haud magnopere repugnaverim, si quis malit a Kalendis Januariis [P 562] anni Christi 1283 huius Historiae initium ducere, ac finem ejusdem in Kalendis iisdem anni 1308 statuere, neglectis utrobique viginti diebus, qui supra priorem epocham abundant, posteriori desunt ad perfectam plenitudinem.

III. Et commodum ad istam putandi rationem satis apte quadrant anni vitae Andronici, quos insigniendo principio spatii narratarum a se hoc opere rerum noster adhibet historicus. Nam editum in lucem vel mense Januario vel Februarii principio Andronicum hunc imperatorem, dudum collegimus (vol. I, p. 743) ex illis Nicephori verbis l. x, p. 214, quibus in monodia de Andronici ejusdem obitu affirmat eum die duodecimo Februarii morientem explevisse annum ætatis quartum supra septuagesimum: Τέταρτον μὲν ἤδη καὶ ἐβδομηκοντὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτοῦ τελευτῶντι ἦνύετο. *Quartus et septuagesimus annus a natalitate ipsi morientis absolutebatur.* Cum autem eum natum defini-verimus ibidem anno Christi 1258, intelligimus ipsum ingressum annum quartum et vicesimum ætatis primo sesquimense anni Christi 1282, cuius anni mense ultimo patri decedenti solus in imperio succedens extremos trahebat menses anni suæ vitæ quarti et vicesimi, post non multos dies vicesimum quintum initurus; ex quo tempore cum annos quinque supra viginti evolvisset, quando ea gerebantur in quibus narrandis desinit hæc Historia Pachymeris, quadragesimum uonum Andronicus vitæ annum prope absolverat, quinquagesimum proxime inchoaturus.

IV. Atque hic declarandi locus est quod obiter dixi præfatione ad universum hoc opus, quæ in fronte partis prioris proposita et ad hanc nihilominus extenditur. Scripsi autem illic per hanc nunc prodeuntem Pachymeris historiam expleri velut quemdam hiatus publicæ memoriæ a Nicea et Acropolis ad Cantacuzenum. Id quod non ὁλοσχερῶς accipi aut resecari ad vivum volui, quasi ἀμέσως et protinus contigue initium Cantacuzenianæ Historiæ fini Pachymerianæ committatur. Inchoat Cantacuzenus narrationem suam a morte imperatoris Michaelis secundi Palæologi, quem nepotem prioris Michaelis Andronicus senior Michaelis primi filius, secundi pater, primogenitum suum imperii collegam habuit. Hunc Cantacuzenus primo statim libri primi capite diem suum obiisse Thessaloniciæ scribit, Τρίτον πρὸς τεσσαράκοντα χρόνον ἄγοντα τῆς ἡλικίας, ἔτους ἑννάτου πρὸς τοῖς εἰκοσι καὶ ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις, δωδεκάτῃ μὲν Ὀκτωβρίου, 778 ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς ἐβδόμαδος. *Tertium et quadragesimum annum agentem ætatis, anni noni et vicesimi supra octingentesimum*

et series millesimum, duodecima mensis Octobris, feria prima hebdomadis. Ut anni æræ Græcorum ad aram nostram vulgarem reducantur, perpetua methodo ex illis tollendi sunt anni solidi 5508. Tali subtractione facta reperietur annus, quo est mortuus Michael, Christi 1321. Sed in his diligenter observare oportet discrepantias initii annorum. Nam Græci annos suos æræ mundi a Septembri, sicut et indictionem, inchoant, nos vero a Kalendis Januarii. Itaque quando per methodum modo indicatam comperimus annum Græcorum 6829 respondere anno Christi 1321, intelligendum id ex majori duntaxat parte, non autem ut alter alterum perfecte adæquet. Concurrunt enim in octo duntaxat mensibus, quorum primus Januarius sit. Ab hoc enim ineunt Christi anni, quando jam a Kalendis Septembris superioris annus æræ Græcorum, qui respondere tali Christi anno creditur, inchoaverat. Id nisi quis animadverterit, in hoc ipso quod tractamus exemplo se lapsum sentiet. Ecce enim, ait Cantacuzenus diem duodecimum Octobris, quo est mortuus Michael, illo anno æræ mundi 6829 fuisse Dominicum. Id vero anno Christi 1321 minime convenit. Est enim hic in periodo Juliana 6034, qui numerus per 28 divisus dat cyclum solis 14 ei Christi anno 1321 proprium. Cyelo porro solis 14, cui littera Dominicalis [P 565] D competit, duodecimus Octobris dies lunæ fuit. Nimirum Octobri præcedentis Christi anni 1320 Michael obierat. Nam is annus cyclo solis 13 et littera Dominicali gemina F E, quia bissextilis fuit, insignitus a mense Martio litteram E feræ primæ indicem habuit. Hæc autem littera duodecimum Octobris diem signat. Unde caractere chronologico certa redditur epocha obitus imperatoris Michaelis Junioris in Octobrem anni Christi 1320 exacte incidens. Ex quo limine cum procedat historia Cantacuzeni, caput ejus a fine Pachymerianæ, desinentis, ut est dictum, sub exitum anni Christi 1307, distat spatio annorum tredecim, quod non impedit quo minus populari et minus scrupuloso numerandi more dici possit excipi Pachymerianam a Cantacuzeniana, et hanc illi continuari historiam, sicut Thucydideam Herodotianæ succedere multi dixerunt, licet illa propriè ducat initium ab exordiis belli Peloponnesiaci, quæ competuit anno periodi Julianæ 4283, hæc in Platæensi clade Persarum Mardonio duce et fine belli Medici deficiat, anno periodi Julianæ 4235, intervalle medio inter epocham utramque annorum 58.

779 CAPUT II.

Joannis Veci ejectio e patriarchatu, exsilium, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundi patriarchatus Gregorii Cypri, denique prioris quoque patriarchatus Athanasii.

I. Jam demonstravi (vol. I, p. 733) Joannis electionem in patriarchatum Constantinopolitanum contigisse die 25 mensis Maii anno Christi 1273, inaugurationem vero ejusdem factam Dominica

Pentecostes; quæ incidit illo anno in diem secundam Junii. De hujus e throno dejectione narrat noster hoc tomo secundo, p. 49, Veccum animaversa mutatione rerum et propensione novi principis ad restituendum schisma, cui obsistere nequiret, ultro abire patriarchio paratum expectasse tamen dum a satellitibus ab imperatore missis abduceretur; quos libens secutus est anno ipso et mense quo erat mortuus Michael, concordie cum Latinis auctor et usque ad obitum defensor. Id gestum postridie Natalis Domini tradit ibidem historicus. Decembris igitur die 26 anno Christi 1282 desit Veccus se pro patriarcha gerere. Quare septem solidis annis et totidem integris mensibus in ejus dignitatis possessione Veccus perstitit. Sic igitur intelligenda sunt illa Gregorii Cyprii verba de Vecco ab Ill. Leone Allatio descripta col. 766 operis de Perp. Cons.: Πλὴν ὄγδοον πέντε μηνὶ τῷ τότῳ σχεδὸν ἤνυστο ἔτος· ἐς τοσοῦτον δὲ χρόνον τὸν πατριάρχικόν θρόνον τῆς οὐ καλῆς ἐκπαρτίας εἶχεν ἐνδόρυσιν· ut non plane absolverit Veccus in patriarchatu octavum annum, sed is in cursu fuerit et majore ex parte transsectus, cum est throno dejectus.

II. Docet, p. 49, Parhymeres Josephum die Decembris tricesima, eodem anno, iterum in ædes patriarchales reportatum. Ostendi vol. I, p. 732, Josephum e patriarchio secessisse die undecima Januarii anno Christi 1274. Annis igitur octo, minus duodecim diebus, extra palatium patriarchale cum privatam egisset vitam, in id est denuo relictus. Illi non totis duobus mensibus patriarcham egit. Nam affirmat [P 564] noster, p. 38, mortuum fuisse illum ineunte Martio anni sine dubio 1285. Dixerat autem capite præcedenti eum morbo et senio gravatum paulo ante patriarchatum abdicasse, cujus abdicationis scriptum rite formatum prodierit. Oportuit id factum mense Februario ejusdem anni. Quare brevior bimestri secundus Josephi patriarchatus fuit, quem vitæ finis est secutus paucorum dierum intervallo.

III. Ad Veccum redeamus. Is mense Januario anni 1285 variis schismaticorum exagitatus calumniis, et quod c. 10 narratur, citatus ad synodum, brevi post ab imperatore Prusam relegatur. **780** Docet id noster c. 41, tempus non exprimens: sed colligitur ex serie actorum id actum sub initium Februarii. Revocatio Vecci e Prusa in urbem c. libri ejusdem primi 34 refertur. Sed ejus tempus divinandum est. Si codex antiquus ex quo Sirmundus noster Acta pseudosynodi, qua est post colloquium capite hujus libri 135, relatum damnatus Veccus, quorum Actorum apographa misit ad Henricum Spondanum et ad Odoricum Raynaldum continuatores Annalium Baronii, ut illorum uterque testatur, prior anno Christi 1283, n. 10, posterior an. seq. n. 48, — si codex, inquam, ille integer fuisset, haberemus ex eo tempus, hoc est diem et mensem, celebratæ istius synodi, quæ

A statim a Vecci revocatione Constantinopolim e Prusa est habita, unde intelligeremus quo mense talis in urbem Vecci reditus contigerit. Sed, ut observat Spondanus, titulus synodi, in quo tempus ejus et locus verisimiliter notata fuerant, magna ex parte oblitterata in eo codice fuisse.

IV. Restat ergo via unica indagandi finis exilii, quod Veccus apud urbem Prusam petulit, ex serie rerum quæ inter ejus abductionem illuc et postliminio retractionem intervenisse ab historico nostro memorantur. Sunt ex mors Josephi, c. 43, evectio in patriarchatum Georgii sive Gregorii Cyprii, c. 44 et 45, profectio imperatoris in Orientem, c. 21, et conventiones Adramyti per ignem habitæ Sabbato ipso sancto pridie Paschæ, ut p. 62 expresse dicitur. Fuit hic annus Christi 1283 in periodo Julia: a 5996. Numeravit cyclum solis 4, lunæ autem 11, qui Pascha assignant Aprilis 18. Fuit ergo dies, quæ Arsenianorum et Anti-Arsenianorum utrorumque ex æquo schismaticorum, scripta probationis gratia in ignem injecta pariter arserunt, decima septima mensis Aprilis, quem et Sabbatum fuisse oportuit, quoniam 4 cycli solaris annus litteram Dominicæ indicem habet C, quæ cernitur in Calendario notata ad diem sequentem octavam decimam ejusdem Aprilis. Memorantur inde ostentum pluvie sanguineæ mense Maio p. 54, expeditio protovestiarii in Occiduos tractus c. 25, exercitus strages ex hac et ducis ipsius protovestiarii mors, c. 27, consecrati panis in sacra pyxide deprehensa corruptio Dominica Tyrine vocata, c. 28, ubi, p. 79, disertè traditur eam particulam putrefactam fuisse illic depositam anno superiori feria quarta hebdomadæ majoris. Annus ille superior sine dubio fuit Christi 1283, quæ cum, ut diximus, Pascha inciderit in diem 18 Aprilis, feria quarta majoris hebdomadæ fuerit omnino 14 ejusdem mensis. Annus post hunc sequens Christi 1284 cyclum solis numeravit 5 et aureum numerum 12. Hæ notæ Pascha conferunt in diem nonum Aprilis. Unde cum Dominica Tyrine, eadem cum ea quam nos Dominicam Quinquagesimæ vocamus, illo anno bissextili in diem convenerit 19 Februarii, quo mense superioris anni relegatum Prusam Veccum **781** vidimus, liquet istud ejus exilium annuo diuturnius fuisse, siquidem post illam consecrati panis corrupti repetitionem, quæ ante narrationem revocationis Vecci, ordinem, ut apparet, gestarum rerum sequens, interserit historicus, aliquot facile mensium tempus expleverint, nempe debellatio Scytharum, c. 29, conatus imperatoris ad factiones Ecclesiæ componendas, c. 30, reportatio in urbem reliquiarum patriarchæ Arsenii, c. 31, [P 565] clades Christianorum in Syria seu initium belli a sultane Babylonis Latinis Antiochiam, Tripolim et Ptolemaidem tenentibus illati, cujus secuti posterius ultimi eventus a nostro per occupationem memorantur, c. 32, denique secundum matrimonium Andronici imperatoris, de quo c. 33. Ille cunctis

circumspectis, haud temere videbimur affirmare A evocationem Vecci Prusa Byzantium anno Christi 1284 circa mensem Maium Juniumve contigisse, ipsum vero synodo tunc habita damnatum, ab imperatore frustra diu conato eum ad partes trahere, in custodiam arcis a sancto Gregorio nominatæ traditum, quod sub finem c. 35 docet Pachymeres. Hæc faciunt ne assentiri possim Henrico Spondano, dum Vecci damnationem, sub quam mancipatus est carceri, anno Christi 1283 tribuit.

V. Perstijit quidem Veccus usque ad mortem in ea arcis San-Gregorianæ custodia, sed conditione non semper eadem. Nam initio durissime habitus est in summa inopia, sine ulla provisione necessarium ad victum. Ejus incommodi laxamentum aliquod quando et quomodo acceperit, indicat obiter loco non suo Pachymeres, ad calcem modo memorati c. 35, cum ait a proficiscente in Orientem Athanasio jam creato patriarcha, et fretum ad Helenopolim trajiciente, missum ex itinere in arcem S. Gregorii magnum logothetam, qui Vecco centum aureos, Meliteniæ quinquaginta donaverit, Metochita sociorum Vecci altero jam antea propter morbum in domum propriam relato. Investigemus, si qua possumus, istius gestæ rei tempus. Successit Gregorio Cyprio in Constantinopolitano patriarchatu Athanasius, nec statim ac nullo interregno medio successit. Primum igitur videndum quandiu Gregorius in sede perstitit, tum quo inde intervallo successit ipsi fuerit Athanasius, postremo protectionis hujus in Orientem tempus. Primum quod attinet, Gregorius in abdicatione throni scripto expressa, quæ recitatur p. 130, ait se annos sex et quod excurrit in possessione patriarchatus perdurasse. Creatio hujus et inauguratio, capitibus libri prioris 14 et 15 narrata, contigit, ut illic innuitur, paulo post Josephi mortem, quam superiori capite demonstravimus sub initium Martii anno Christi 1283 evenisse. Initium porro a Gregorio patriarchatum ante medium Aprilis, cogit affirmare, quod historicus p. 48 memorat, feria jam tum secunda majoris hebdomadæ fuisse Cyprium in plena possessione patriarchalis 782 potestatis. Fuit enim illo anno, ut capite superiori ostendimus, Pascha die Aprilis 18; unde majoris hebdomadæ feria secunda diem Aprilis 12 insederit. Quo anteriorem inaugurationem Gregorii fateri necesse sit: ex qua si sex anni pleni et aliquid præterea excurrentis temporis numerentur, reperiemus ejus abdicationem in annum Christi 1289 post medium Aprilem conferri oportere. Ponamus ergo licet abdicationem Cyprii et secessum ejus in monasterium Aristinæ c. 10, l. 11 narratum, mense Maio aut Junio anni modo memorati a Christo nato 1289 accidisse. Hinc duo tresve menses fluxerint in altercationibus et disquisitionibus a nostro historico relatis a capite 11 libri II ad 15, quo tandem scribitur Athanasium jam antea electum patriarcham, die 14 mensis

Octobris in templo rite fuisse ordinatum. Proce-
dit ergo prior patriarchatus Athanasii a pridie Iduum
Octobris anni æræ Christi vulgaris 1289.

VI. Paulo ante memoratam Athanasii patriarchæ
transmissionem freti ad Helenopolim et protectionem in Orientem communem illi fuisse cum Andronico imperatore docet noster hoc libro II, c. 18, dum imperatorem se contulisse Nymphæum narrat, et eo itinere partes Bithyniæ transgressum ibi obiter egisse circa Veccum et ejus socios, quæ paulo ante (nimirum c. 35, l. 1) se memorasse ait. Quibus verbis innuit Athanasii quidem patriarchæ nomine, imperatorem Andronicum comitantis, missum magnum [P. 566] logothetam ad Veccum: ceterum id totum esse actum instinctu et jussu imperatoris. Nec enim erat verisimile patriarcham, austerum hominem ac ferum, sponte initurum cogitationem Vecci et sociorum ejus, quos pessime oderat homo schismati addictissimus, sublevandum. Unum hic quamdam male coherentis et secum ipsa collisæ narrationis speciem habet, siquidem illo priori loco, p. 103, affirmat historicus magnum logothetam, qui ad Veccum ab Athanasio missus est, nondum fuisse protovestiarium, p. autem 153, diserte scribit Andronicum imperatorem, is obiter cum Vecco transactis quæ paulo ante diximus, Nymphæum pervenisse comite secum ducto Muzalone, super antiquum honorem magni logothetæ nova protovestiarii dignitate decorato. Sed hæc facilem conciliationem habent, si dicatur statim, postquam a præscripta sibi protectione ad Veccum Muzalo rediens imperatorio comitatu se iterum adjunxit, ab Augusto in ipso itinere, prius quam Nymphæum perveniret, fuisse protovestiarium declaratus. Nihil ergo causæ est cur istud laxamentum ærumnarum Vecci non ad illud pertinere affirmemus tempus quod Andronicus ex urbe regia Nymphæum se contulit, prout l. II, c. 18 memoratur. Explorandum ergo nobis est quando contigerit ista protectio. Narrat capite superiori noster historicus mortem expatriarchæ Cyprii et circa ejus sepulturæ formam præscriptiones ab ipso Augusto ad funeris 783 curatores missas, quæ satis indicant non abfuisse tunc illum ab urbe; nam si jam tunc peregrinaretur, non tam cito perferri ad eum nuntii mortis Cyprii potuissent, ut exiguo illo spatio, quod ab obitu ad funus interest, per crebros subinde missos tam distincte caveret ne modus excederetur sepulchralium privati hominis honorum. Erat ergo Constantinopoli Andronicus, quando mortuus et sepultus est Cyprius; et primus post istum notabilis eventus fuerit discessus imperatoris ejusdem ex urbe, propterea sequenti mox capite a Pachymere narratus. Cesserat patriarchio Cyprius juxta verisimilliter a nobis paulo superius statuta circa mensem Junium anni Christi 1289. Post tres aut paulo plus menses, pridie Idus Octobris Athanasius in thronum evectus est. Novembri, Decembri, Januario insequentibus verisimilliter

acciderit, quod capite libri II, c. 17, refertur, A nempe Cyprium gloriæ avidum hominem, cum se tam diu neglectum in recessu ac solitudine doleret, ringi ac confici ægritudine cœpisse; ex quo ei tædio languor ille multorum dierum exstiterit, quo consumptus demum est circiter mensem, ut apparet, Martium. Aprili mox insequente, apta reglis expeditionibus tempestate, Andronicus Augustus ex urbe movens, amœnæ ac circumductæ peregrinationis metas Nymphæi denique dellexerit, eo perveniens sub mense Junium. Circa Maium igitur anni Christi 1290 laxata custodia Vecco fuerit, postquam egestatis cum captivitate junctæ incommoda tolerasset annis sex integris, a mense videlicet Maio aut Junio anni Christi 1284 juxta prius definita n. 5 hujus capitis.

VII. Hac eadem in Orientales tractus peregrinatione Andronici contigisse præterea oportuit accessum ejus Dacibyzam, ubi sub custodia tenebatur Joannes, Theodori Lascaris filius, quem Michael Andronici pater immuni fraude circumscriptum imperio dejecit et excæcavit. Huc profectum Andronicum narrat Pachymeres, l. 1, c. 36, petiisse a Joanne cæco veniam injuriæ ipsi a Michaelē patre suo illatæ, et multis benevolentiæ significationibus ac donis eblanditum ab eo fuisse cessionem juris ad imperium sui. Ratio, quæ cogit dicere tunc id actum, hæc est. Noster illo capite diserte asserit post conventum ab Andronico Joannem missum fuisse ab Athanasio jam patriarcha protovestiarium ad Vec- cum; quod idem alibi factum affirmat eo itinere quo Nymphæum se denique, illic diu commoraturus, imperator contulit. Igitur et hæc eadem via per Dacibyzam Andronico ducta est. Non enim bis patriarcha Athanasius protovestiarium [P. 567] ad Veccum misit. Recte itaque admonet sub finem capitis historicus hæc se in antecessum hoc loco ex multo posteriori memoria prælibasse. Dicet aliquis: Quare igitur Pachymeres ipso initio istius capitis, p. 103, sic loquitur: *Sed me præterierat quod paulo prius contigit, imperatorem videlicet ex urbe se contulisse Dacibyzam?* etc. **784** Respondeo: Non hæc referenda sunt ad colloquium Vecci cum patriarcha Gregorio habitum, toto præcedenti capite 35 descriptum, sed ad obiter attestam ad calcem illius D capitis mentionem laxatæ multo posterius Vecci custodiæ, in quam post id colloquium est conjectus. Id ergo tantum illa capitis 36 prima verba significant, paulo ante quam in sæpius memorata imperatoris Andronici profectione in Orientem, per missum in arcem S. Gregorii protovestiarium, Veccus in paulo tolerabiliorem conditionem transferretur, aditum Dacibyzæ ab Andronico Joannem Theodori Lascaris Augusti filium.

VIII. Mors inde Vecci narratur p. 270, sed quo anno contigerit disquirendum nobis historicus reliquit. Experiamur ergo ecquid, sequentis vestigiis rerum ab illo serie continua, qua gestæ sunt, narratarum, possimus certo deprehendere quantum

præcise spatii intercesserit a modo memorata relaxatione acerbitalis in Vecci carcere ad perfectam ejus, quæ felici demum obitu ei obtigit, liberationem ab ærumnis omnibus. Primum certum est Andronicum imperatorem Nymphæi perstitisse spatio plus annuo. Refert enim noster, p. 154, fuisse eum illic *undetricesimo mensis Junii die quo sanctorum apostolorum (Petri nempe et Pauli) festum celebratur, altero currente anno ex quo imperator castra illic habebat*: Διετέλας τρεχοῦσας ἐστρατοπεδουμένην τῷ βασιλεῖ. Cum ergo numero superiori verisimilliter statuerimus Andronicum Augustum pervenisse Nymphæum circa initium Junii anno Christi 1290, quod illo c. 9 Pachymeres memorat dissidium principum matronarum contractum occasione panegyris apostolorum, contigerit 29 die Junii anni Christi 1291, quando jam annum alterum suæ apud Nymphæum commorationis Andronicus inchoaverat. Reditus ejus inde in urbem notatur p. 165, et assignatur diei duodetricesimæ Junii, anni videlicet statim sequentis æræ Christi vulgaris 1293, cum jam reparata fuissent damna incendii, quo biennio ante abdicationem Athanasii, ut diserte traditur p. 178, Forum magnum conflagraverat.

IX. Abdicationis porro modo memoratæ Athanasii tempus satis diserte Pachymeres exprimit, dum p. 177 scribit ipsum *exacte quadriennium in patriarchatu explevisse, ita ut initi relicti que regiminis Ecclesiæ eandem ferme numeraverit diem sextam decimam Octobris*. Alludunt hæc ad prius scripta p. 146, ubi dicitur quartam decimam Octobris diem primam Athanasio patriarchatus initi fuisse. Pertinet hoc, ut dixi num. 5, ad annum Christi 1289, ex quo anni vertentes quatuor in diem 14 Octob. anni 1293 desiere. Biduo post throno cessit Athanasius, gesta patriarchali dignitate annis omnino quatuor et duobus præterea diebus. Incendium ergo magni Fori anno 1291 sub medium Novembrem evenit, cujus ruinæ spatio mensium fere **785** octo adeo strenue a civibus reparatæ sunt, ut rediens in urbem imperator extremo Junio anni 1292 *gratularetur*, quod historicus ait p. 180, *solo sibi aurium indicio constare notitiam incendii, nullo jam oculis superstite sui vestigio sensibili*. Ab hoc loco quæ narrantur a nostro historico serie continua, res prout evenere declarante, usque ad c. 29, l. III, quinque fere annorum explent spatium. Unde quod scribitur p. 270, mortuum esse Veccum sub finem Martii, ad annum sine dubio pertinet Christi 1298. Octo igitur annis post laxatam aliquantulum custodiam, persans nihilominus Joannes Veccus in carcere, quoniam imperatori assentiri ad schisma revocanti constantissime semper renuit, ad suorum, ut sperare licet, præmia laborum a Deo vocatus in cælum est. At Meliteniotes, alter ejus sociorum, non prius quam post decem evolutos inde annos, [P. 568] pari laude commendatus invictæ in fide Romana con-

stantiæ, decessit. Tempus sic exprimit Pachymeres, p. 636, Μηνὸς Βαηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν Κυριακὴν, *Mense Aprili circa novam Dominicam*. Inter Dominicas Græcorum nullam in horum ecclesiasticis libris reperio quæ proprio nomine καινὴ *nova* vocetur. Puto sic dictam a Pachymere Dominicam Paschalem, cujus hebdomas διακαινησιμος illis dicitur; sic enim aliqui vocem illam scribunt. Fuit ille annus, ut ex serie rerum in synopsi demonstro, Christi 1308, quo Pascha incidit in 14 Aprilis. Circa illum ergo diem obierit Meliteniotes.

CAPUT III.

Definitur tempus evectionis ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non hujus conjugii cum Maria filia regis Armeniæ.

I. Scribit Pachymeres, l. iii, c. 1, cum videret Andronicus Michaellem filium suum primogenitum jam ultra puberem provectum ætatem, et ea edentem specuina bonæ indolis morumque proborum quæ dignum eum Augusto fastigio monstrarent, asciscendum ipsum sibi putasse in imperio collegam, ideoque solemnem ejus inaugurationem in templo Sanctæ Sophiæ a patriarcha celebrari curasse; quam describit illo c. 1, l. iii. Fuisse illum patriarcham Joannem Cosmam ex rebus, quæ ante ac post narrantur, manifestum redditur. Unde cum is Ecclesiæ Constantinopolitanæ præesse cœperit, ut capite sequenti et in synopsi chronologica hujus historiæ demonstrabimus, Kalendis Januarii anni Christi 1293, non videtur dubium quin statim post illic memorata Michaelis coronatio, ministerio patriarchæ facta die festo magni Constantini, ad illum quem dixi annum pertineat, et ad mensem ejus Maium. Nam ut diserte historicus memorat, et ex 786 usu etiam hodierno Græcorum ac ecclesiasticis eorum libris, quos editos habemus, patet, anniversaria memoria magni Constantini simulque matris ejus S. Helenæ die mensis Maii vicesima prima recolitur in Ecclesia Græca. Unde verisimile est traditione veteri Constantinopoli acceptum tali die fato functum Constantinum: quamvis Socrates, l. i *Hist. Eccl.*, c. 26, diserte scribat illum obiisse 22 Maii, Ἐτελεύτησε, inquit, τῇ δευτέρῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός.

II. Ex his sequi videtur, imperium Michaelis Junioris Palæologi a mense Maio anni Christi 1294 procedere. Sed huic obstat quod Pachymeres, p. 561, duodecimum Michaelis hujus annum cum Andronici patris ipsius tertio supra vicesimum comparat. Cum autem, ut c. harum Observationum primo demonstravimus, solus imperare Andronicus cœperit sub finem anni Christi 1282, unde est consequens ut anno Christi 1294 duodecimum is imperii annum egerit, sic manifestum est, si primus Michaelis cum patris ejus duodecimo concurreret, duodecimum Michaelis ejusdem cum Andronici vicesimo quarto fuisse concursurum.

A Ergo ut duodecimus Michaelis Andronici vicesimus tertius sit, promovenda necessario est in annum præcedentem, Christi 1293, Andronici undecimum, epocha principatus Michaelis; et fatendum ante coronationem solemnem, quæ anno Christi 1294 celebrata est, jam illum a patre ascitum fuisse in consortium Augustæ potestatis. Nec illud prorsus Pachymeres tacuit: nam in titulo c. 4, l. iii, Michaellem jam tum Augustum Juniores vocat, cum de ejus matrimonio tractaretur longe ante adductam ex Armenia Marianam, quam deinde duxit. Credibile igitur est jam a principio anni Christi 1293 Michaellem ab Andronico patre fuisse collegam assumptum.

III. Et sit illud sane verisimile ex ætatis mentione qua obiter indicat historicus invitatum Andronicum ad Imperatoriæ communicationem dignitatis filio abunde jam adulto non ultra differendam. Scribit illic videlicet Pachymeres ipso protinus ingressu l. iii, p. 195, Ἐπεὶ δ' ἀντίπαῖς ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἡδὴ τῷ βασιλεὶ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἑφθον ἤλαυνεν. *Quoniam vero erat imperatori filius jam ultra puberem adultus ætatem Michael.* Ἀντίπαῖς Græcis ἑφηβοὶ dicuntur adolescentes annum ætatis supergressi quartum decimum. Atqui sat longo intervallo provectum ulterius Michaellem hoc tempore oportuit, cum eum aut anno Christi 1273 aut non multo post natum fuisse sit verisimile. Nam Andronicus ejus pater nuptias cum ejus matre celebravit anno Christi 1272, justa dudum a nobis constituta l. iii priorum Observ., c. 8. Ponamus Christi 1274, aut, quo vix recedi ulterius potest, 1275 ortum in lucem Andronici primogenitum Michaellem. Jam ergo quando Andronicus imperii undecimum Christi anno 1293 numerabat, Michael saltem octavum decimum vitæ annum attigerat. Unde causa non erat cur differret pater jam pridem decretam ejus assumptionem in 787 collegam principatus. Apparet igitur jam tum illo anno Christi 1293 evectum a patre in consessum Augusti solii fuisse Michaellem: licet, forte propter nutantem illo anno patriarchæ Athanasii mox exauctorati dignitatem, differendam Andronicus putaverit imperantis secum ex tunc filii celebrem inaugurationem in illud tempus quo novus patriarcha Joannes Cosmas in pleno ac pacifico aliquot jam mensibus perstitisset exercitio patriarchalis potestatis, et ad augustiorem istam cæremoniam reddendam expectatus esset dies Constantini Byzantini imperii fundatoris anniversaria celebritate insignis. Nuptiæ deinde ejusdem Michaelis Augusti Junioris cum Maria filia regis Armeniæ, l. iii, c. 5 et 6 a nostro historico relatæ, ad diem 16 Januarii anni Christi 1296 pertinent, prout ex serie rerum in Synopsi monstramus.

CAPUT IV.

De Joannis Cosmæ patriarchatu, et restitutione Athanasii.

I. Inter Athanasii Constantinopolitani patriarchæ

dejectionem e throno et restitutionem in thronum Joannis Cosmæ patriarchatus insinditur, multis vicissitudinibus varius, per quas tamen sat longo spatio duravit. Ejus qua incuntis qua desinentis definire momenta, spatiaque totius durationis exacte dimetiri, cum est hujus historiam callere chronologiam volenti necessarium, tum idem propter confusionem perplexæ mistarum rerum historicique nostri ambiguum alicubi de his affirmationem haud sane obvium facileque explicatæ fore sperandum est, lectori præsertim primum ad hæc advertenti et defungi, ut fere sit, obiter cupido. Hujus ego studio ut pro mel ratione officii serviam, cuncta hic ejus generis quam brevissime et clarissime potero exponam.

II. Id agenti ante omnia considerandum occurrit, quod a Pachymere scriptum exstat p. 368, Athanasium expatriarcham, quando eum die Januarii decima nona imperator Andronicus cum episcopis et populo convenit, transegisse in illo monasterii recessu annos decem, minus novem mensibus. In eo asserto sibi egregie constat historicus; dixerat enim p. 177, Athanasium, renuntiato patriarchatu, monasterio Cosmidii [P. 570] fuisse inclusum die 16 Octobris, cum ante annos quatuor die quarta decima mensis ejusdem patriarchatus possessionem adisset. Erat ille annus, quo Athanasius in monasterium Cosmidii e patriarchio migravit, Christi ære 1295, prout in Synopsi subiicimus oculis: alter autem annus, cujus Januarii 19 conventus illic idem ab Andronico Athanasius fuit, in eadem Christi æra sine dubio millesimus trecentessimus quartus numerabatur. Quia vero nonus annus privatæ commorationis Athanasii apud monasterium Cosmidii evolutus fuerat die 16 Octobris anni præcedentis Christi millesimi trecentessimi **788** tertii, et si decimus a tali epocha fuisset explendus annus, perseverare idem clausus in isto loco debuit usque ad 16 Octobris insequentis diem, a quo dies 19 Januarii novem fere solidis abest mensibus, apparet quam ad verum exacte definita Athanasii in Cosmidii monasterio secreta habitatio fuerit spatio præciso decem annorum, minus novem mensibus.

III. Hæc utcumque non inutiliter in rem nostram adnotata sunt, non absolvunt tamen propositam de principio et fine patriarchatus Joannis Cosmæ quæstionem, siquidem is nec inchoavit statim a recessu Athanasii in monasterium Cosmidii, nec eo momento desiit quo Andronicus Athanasium eundem ibi convenit. Sed de initio quidem clare tradit Pachymeres p. 186, Kalendis Januarii Joannem Cosmam rite fuisse inauguratum patriarcham. Nec dubium ex toto contextu rerum ante ac post ibi narratarum est, quia istæ Kalendæ Januariæ fuerint proxime secutæ post discessum e patriarchio Athanasii et hujus inclusionem in monasterium Cosmidii, quam 16 die Octobris anni Christi 1295 contigisse vidimus. Maneat igitur pro certo

A Joannem Cosmam a Kalendis Januariis anni Christi 1294 præesse patriarchali potestate Constantinopolitanæ Ecclesiæ coepisse. Quia vero quando, novem annis et octodecim diebus inde vertentibus, Andronicus imperator episcopos, clerum et populum secum ducens Athanasium adiit, nondum manifeste Cosmas abjecerat possessionem patriarchalis honoris, quem nec ipse Athanasius utcumque tunc delatum admisit, et Cosmas postea, ipso satente imperatore adhuc patriarcha verus, etiam ut talis anathemati subiecit quemcumque qui moliretur Athanasium in throno reponere, quærendus alibi est verus et indubitatus finis patriarchatus Cosmæ.

IV. Is porro non alibi reperietur quam p. 382, ubi refert Pachymeres Andronicum abscindentem nodum quem solvere nequibat, dum episcopos in synodo sine modo aut spe conventionis de abdicatione Joannis Cosmæ et restitutione Athanasii altercantes videt, assumptis secum iis qui Athanasio favabant, eum juris securum usu ac facto in patriarchatus possessione constituisse, multis episcoporum et ipso Joanne Cosma nequidquam reclamantibus, et hoc quidem (etsi vi majori cedens Sozopolim in patriam recessit) verum se adhuc patriarcham arbitrate. Ex tunc tamen ab imperatore ac plerisque Joannes Cosmas haberi pro patriarcha desiit; et Athanasius functiones ejus potestatis (quo jure quæve injuria, Deus scit) exercuit. Habemus autem hanc epocham insignitam caractere chronologico, sed propter affectatam a Pachymere quamdam in verbo ambiguitatem indigente declaratione non perfunctoria.

V. Ait nimirum noster historicus, p. 383, diem, quo est ab Andronico imperatore vi et manu throno impositus Athanasius, fuisse vicesimum tertium mensis Atheniensibus Mæmacterionis dicti, cujus primus et vicesimus dies illo anno in Parasceven, **789** hoc est, modo loquendi huic auctori usitato, in feriam hebdomadis sextam inciderit. Mæmacterionem alibi Pachymeres constanter, ut in priori observavimus Glossario, Junium mensem vocat. Hic autem non uti eum hactenus consueta notione illud ipsum subindicat, quod non ἀπλῶς et absolute, sed κατ' Ἀθηναίους juxta Athenienses istum de quo agit mensem fuisse Mæmacterionem asserit. Sane is esse hoc loco Junius non potest, quoniam, quo hæc gesta esse anno series narrationis lateri cogit, Christi [P. 571] millesimo trecentesimo quarto, cum cyclus solis numeraretur 25, cui competit pro mensibus Februarii sequentibus littera index Dominicæ D, vicesimus primus Junii dies Dominica, non autem feria sexta fuit. Nec medetur huic incommodo, postquam illud animadvertisse visus est, paraphrastes Vaticanus, dum solitus semper alias Mæmacterionem Pachymeris Ἰουλίον Junium interpretari, hoc duntaxat loco Ἰουλίον Julium reddidit: nam neque Julii mensis dies vicesimus primus affi-

xam lateri litteram B habet in vulgari Kalendario, prout oportuerat ut feria sexta censi posset, sed litteram F, feriæ tertiæ indicem quando D feriam primam sive diem Dominicam designat. Omnino unus in toto anno est mensis Augustus, cujus diei vicesimæ primæ littera B anno tali feriam sextam indicans ad latus appicta cernitur. Hoc igitur ipso mense contigisse oportuit memoratam, p. 384, a Pachymere promotionem Athanasii. Ac sane suadet idem ille vehemens solis flagrantissæstus, quo excoctum fuisse Andronicum dum hoc ageret Pachymeres innuit verbis illis, ὅπ' ἀέρι πῦρ πνέοντι καὶ καίριον πνέει, *sub aere ignem spirante, ac prout tali tempestate solet fieri, pene suffocante trahentes halitum*. Quæ nemo non fatebitur Sextili sive Augusto mensi, sub Leonis signo et Caniculæ sidere longe omnium ardentissimo, eximie convenire.

VI. Idem astruit ordo gestarum et a Pachymere memoratarum rerum, quæ exacte totum spatium inter diem 19 Januarii et mensis Augusti 21 complent, ut breviter demonstro. Refert historicus, l. v, c. 2, statim a refrigerato primo illo ardore, quo in Athanasii repositionem in sede die 19 Januarii passim omnes abrepti fuerant, non paucos antistitum adversa ei promotioni studia monstrasse. Qua contentione durante, addit Pachymeres mox p. 376, Andronicum diebus Tyrophagiæ, qui proxime quadragenarium jejunium præcedunt, adisse Joannem Cosmam. Fuit illo anno feria quarta Cinerum dies undecima Februarii; unde illa profectio imperatoris ad Joannem aliquo septem dierum undecimam Februarii diem ἀπὸ τῶς præcedentium contigisse debuit. Narrat postea historicus perculsum Andronicum excommunicatione a Joanne, postquam illum ipse adhuc patriarcham agnoverat, in eos intentata qui Athanasium reponere in sede molirentur, multum remisisse de studio in eam restitutionem suo. Supervenit his morbus et mors Theodoræ Augustæ matris Andronici, rebus humanis 790 subtractæ feria secunda secundæ jejuniorum hebdomadæ, hoc est die Februarii decima sexta, ut p. 377 refertur; significaturque ibidem curas universas imperatoris ad curandam, dum ægrotavit, et postquam fato functa est, magnifico ac regio funere honorandam matrem esse conversas. Post Paschales non magno inde intervallo secutas ferias aliæ urgentes domesticorum affectuum sollicitudines Andronici animum a cogitando de Athanasio averterunt, cura nimirum adornandæ profectionis Irenes suæ conjugis Thessalonicam cogitantis, et nuptiarum Joannis despotæ sui filii cum filia Chummi sui primarii ministri celebrandarum; quæ capite quinto memorantur, et facile dies a Pascha quindecim expleverint. Incidit autem illo anno Pascha in diem 29 Martii. Adulto igitur jam Aprile resumptum Ecclesiæ negotium est; et longæ ille c. 6 indicatæ institui ab episcopis deliberationes cæptæ, circa excommunicationem

A a Joanne Cosma coram in os Andronico Augustointentatam; quibus absumptum Maium mensem et Junium non temere prudens æstinatior ex historici verbis autumaverit, donec mense Julio, nihil ab iis sibi sperantem Andronicus videns ad exemptionem scrupuli quem ejus animo iniecerat molestissimum inopinata illa Joannis Cosmæ comminatio excommunicationis, se vertere statuit, et longo tempore per missos varios eblandiri a Joanne ipso conatus est revocationem anathematis illius; cujus tandem voti compos est factus, in optatum ipsi sententiam [P. 572] edita declaratione remissionis ab eodem impetratæ Joanne Cosma; quam scripturam imperator accepit feria illa sexta eademque die vicesima prima mensis Augusti, supra memorata sæpius. Unde triduo post, die mensis ejusdem vicesima tertia Athanasium in sedis patriarchalis iteratam possessionem imperator induxit. En ut successio et contextus actorum illius anni eundem nos in locum pedetentim ducit, quem procul quasi signaveramus indicio alte se ostentantis characteris chronologici, hoc est conjunctionis feriæ sextæ cum die Augusti 21; quæ conjunctio cum annum exigat cyclo solis 25 insignitum, qualis nullus isto temporum tractu alius est ab anno qui in æra Christiana numeratur quartus supra trecentessimum et millesimum, restat demonstratum anno Christi 1304, die 23 Augusti, desisse patriarchatum Joannis Cosmæ, Athanasium autem Constantinopolitanæ Ecclesiæ præsidere iterum cœpisse. Unde consequitur Joannem Cosmam a Kalendis Januariis anni Christi 1294, ad diem 23 Augusti anni Christi 1304, annis novem, septem mensibus et 22 præterea diebus, patriarchatum tenuisse.

VII. Restat hic definiendus annus eventi notabilis a nostro historico relati l. iii, c. 24, quod sine dubio ad patriarchatum Joannis Cosmæ hic a nobis chronologica ratione definitum pertinet. Refert loco laudato Pachymeres pueros quosdam, dum mense Septembri nidos columbarum in catechumeneis scrutarentur, testas 791 reperisse intra quas Athanasius patriarchio excessurus scripta quædam incluserat, prout idem narraverat, c. 22 et 23, l. ii. His sic prolatis chartis turbatum vehementer Andronicum fuisse propter memoratum illi anathema ab Athanasio intortum in adversantes sibi. Itaque allegasse certos homines ad Athanasium privatim in monasterio degentem, qui ex eo rescirent an et quo animo ista scripsisset. His eum tradidisse scriptum, quo imperatorem omni exsolvit scrupulo. Scriptum autem istud fuisse consignatum nota temporis ait, mensis Aprilis et indictionis 11 (p. 256). Igitur id contigerit anno Christi 1298, quo certiesimum est indictionem 11 fuisse numeratam Græcis a Septembri anni præcedentis, Latinis a Kalendis Januariis. Illud hic occurrit incommodum, quod litteræ istæ Athanasii declaratrices mentis ejus mense demum

Aprill post inventionem chartarum absconditarum octavo consignentur, cum tota narratio historici demonstret multo brevius spatium intercessisse inter scrupulum insertum et evulsum animo imperatoris. Omnino credo mendum hic esse in duobus aliis optimis codicibus Pachymeris B et A diserte habentibus μηνὶ Ἀπριλίῳ, et apud unum Vaticanum veram hujus loci exstare lectionem. In eo enim legitur μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐνδικοῦ-
ως; τὰ, hoc est, mense Septembri indictionis 11. Septembris igitur initio anni Christi 1297, quo jam Græci indictionem 11 numerare suo more occupabant, repertæ chartæ istæ fuerint, post paucos vero dies eodem mense litteræ Athanasii quas diximus conscriptæ. Fuit autem is annus Cosmæ patriarchatus quartus.

CAPUT V.

De lunæ affectione totali Constantinopoli visa die 14 Januarii anno Christi 1302, quam describit Pachymeres l. iv, c. 15.

I. Fuit Joannis Cosmæ patriarchatus alia quoque conspicuus cælesti nota, eo hic a nobis pertractanda diligentius, quod ejus consideratio speretur redundatura in non vulgare stabilimentum chronologicarum hujusce totius historiæ rationum. [P. 573] Loco modo indicato, nimirum p. 306, scribit noster historicus eodem anno cujus post æquinocmium autumnale cometa præcedente capite descriptus apparuerat, Januario corrente, cum primus lunæ a novilunio progressus simul cum illo mense incepisset, eum planetam plenilunio in deliquium incidisse, prout imperatori prædixerant astronomicarum periti rationum, nempe ita ut obscurari cœperit fere tertia noctis hora, a parte disci lunaris Orientali, paulatimque per horæ spatium caliginæ subintrante, prorsus intra umbram luna tota absorpta, nigra perstiterit horæ triente. Post quod resumens lento progressu, a limbo cæli parti Orientali obverso, perditum lumen, tota sensim hora tenebris emergens, pura 792 denique plenum os, ut antea, lucens ostendit. His fere verbis auctor istud phænomenon exprimit, quotus is annus ab orbe condito, qua solet interdum uti æra, numeratus fuerit tacens. Consului ego super hoc domesticum oraculum doctissimi, humanissimi mihi-
hique amicissimi patris Joannis Baptistæ Riccioli societatis nostræ, datis ad illum hinc Roma litteris circa initium Aprilis anno Christi 1667. Ad eas mutuat ejus epistolam hic describere operæ pretium duxi.

Epistola Joannis Baptistæ Riccioli soc. Jesu ad Petrum Possinum ejusdem societatis.

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Cum Pachymeres, l. iv, c. 15, narret visam Constantinopoli eclipsim lunæ totalem mense Januario, hora noctis 3, ita ut luna post horam fere tota intra umbram telluris immersa fuerit et emer-

A gere visa sit ab umbra post horæ trientem tandemque post horæ intervallum tota emergerit, neque vero diem neque annum exprimat, sed solum id accidisse tempore Andronici Palæologi referat, jubet me, pater doctissime et amantissime, inquire ex mea Astronomia Reformata quoto Christianæ epochæ anno talis eclipsis contigerit; supponisque ex contextu rerum gestarum annum hujusmodi consistere inter 1298 et 1310 dictæ epochæ. Ut votis tuis obsecundarem, examinavi plenilunia Januarii omnium prædictorum annorum; et respondeo distincte per tres conclusiones; supponoque pro certo, ex mea tum Geographia tum Astronomia Reformata, Constantinopoli altitudinem poli esse graduum 42, 56, ejusque meridianum orientaliorem esse Bononiensi (cui affixæ sunt mææ tabulæ) hora 1, min. 20, 26.

1^a Conclusio.

Inter annos Christi 1298 et 1310 nullus fuit, in cujus Januario fuerit plenilunium eclipticum, nisi anni 1301, 1302 et 1303.

Ratio est quia, ut lunæ eclipsis sit naturaliter possibilis, lunæ distantia a propiore nodorum non debet excedere gradus 17, 20, ut docui libro V *Almagesti Novi*. At in pleniluniis Januarii omnium annorum ab anno 1298 ad 1310, demptis annis 1301, 1302, 1303, luna distat a propiore nodo plus quam gradus 17, 20, ut ex prima tabella infra scripta liquet. Ergo, etc. Et ad id discernendum sufficit C adhibere plenilunia media.

793 [P. 574] TABELLA.

Ami vulg. epoch. Christi.	Menses.	Plenilunium medium Constantino- poli post meridiem.	Lunæ locus verus tempore plenilun- ii.	Nodi Ω Boreilo- cus ve- rus.	Di- stantia lunæ a nodo pro- pore.
Anni	Menses	Dies. H. "	S. G. M.	S. G. M.	Gr. M.
1298		28 8 48 51	4 15 16	0 20 59	63 4
1299	Janua- rius.	17 17 37 29	4 9 33	11 22 15	42 38
1300		7 2 26 7	5 28 42	11 15 27	44 45
1301		21 23 58 48	4 16 6	10 23 8	8 2
1302	Janua- rius.	14 8 47 26	4 1 26	10 4 22	2 56
1303		5 17 36 4	5 16 53	9 5 56	11 17
1304		22 15 8 46	4 4 23	8 25 16	39 7
1305	Janua- rius.	11 0 57 21	3 25 7	8 6 50	48 57
1306		0 6 46 2	5 17 52	7 17 44	59 48
1307		18 6 18 33	5 28 0	6 27 28	89 28
1308	Janua- rius.	8 15 7 22	4 0 9	6 8 39	68 50
1309		26 12 40 5	5 18 50	5 18 19	59 28
1310		15 21 28 41	4 3 31	4 29 33	26 1

II^a Conclusio.

Ex tribus pleniluniis eclipticis mensis Januarii annorum Christi 1301, 1302 et 1303 solum plenilunium anni 1302 respondet conditionibus a Pachy-
mere relatis. Plenilunia enim annorum 1301 et 1303 Januario facta neque totalem eclipsim cum mora notabili in umbra terræ habuerunt; neque aut initium in iis aut medium eclipsis fuit circa tertiam noctis horam, sed longe pluribus horis post. At eclipsis anni 1302 Januarii die 14 fuit totalis, cum insigni mora lunæ in tenebris; et ejus

initium fuit prorsus hora tertia noctis Constanti-
nopolit, ut patebit ex calculo infra scripto; et
quoad hoc respondet exaeque relationi Pachymeris.

III^a Conclusio.

Recuperatio luminis post horæ trientem asserta
a Pachymere non fuit vera recuperatio luminis ra-
diorum solis directe lunam illuminantium, cum
luna morata sit revera in umbra terræ hora 1, 42,
24, sed ob radios solis refractos rubicunda cœpit
apparere, licet intra umbram esset, ut plerumque
evenit in eclipsibus totalibus, juxta ea quæ demon-
stravi in v libro *Atmagesti Novi*, c. 5.

[P. 575] 794 CALCULUS

*Eclipsis lunæ totalis cum mora, visæ Constantino-
poli anno Christi MCCCII, Januarii die 14, nocte B
sequenti.*

Altitudo poli Constantinopoli. Grad. 42 56.

Meridianus Constantinopolis
orientalis Bououiensis hor. 1 20 26.

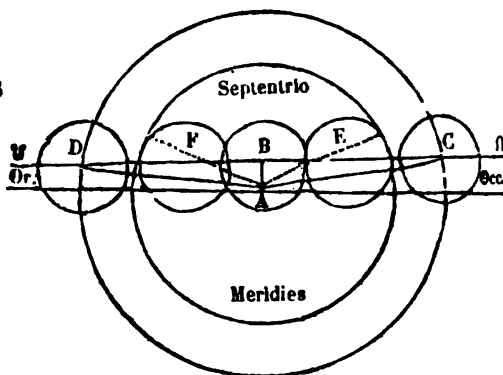
Tempus æquale plenilunii post merid. hor. 10 37 52
Tempus apparens plenilunii post merid. hor. 10 25 20

	Signa	Grad.	min. 1	min. 2
Solis verus locus in Aqua- rio post signa	10	2	55	18
apogei solaris locus	3	2	29	58
anomalie solis æquata	6	29	55	58
lunæ locus verus in Leone seu post signa	4	5	55	18
anomalie lunæ compta	5	29	14	44
nodi ♀ borealis lunæ lo- cus medius	10	4	21	51
et nodi australis γ	4	4	21	51
distantiæ lunæ a nodo australis	0	1	18	15
verus igitur locus nodi ♀ australis	4	4	15	46
lunæ latitudo maxima	0	4	58	50
argumentum latitudi- nis veræ lunaris	5	28	17	52
latitudo ergo vera et ho- realis lunæ in medio eclipsis, seu in mo- mento plenilunii	0	0	8	52
semidiameter apparens lunæ et diameter	0	0	16	12
semidiameter umbræ corre- cta in loco transitus lunæ	0	0	32	24
scrupula deficientia digiti eclipsati 20 19 4	0	0	47	45
horarius lunæ motus a sole	0	0	55	5
scrupula incidentiæ aut repletionis	0	0	55	30
scrupula semimoræ in umbra	0	0	55	21
	dies	horæ	min. 1	min. 2
semidiurnum tempus Con- stantinopoli	0	5	45	20
initium eclipsis in horis post meridiem	14	8	45	50
in horis noctis sequentis	14	5	0	10
initium totalis immersio- nis post meridiem	14	9	54	28
in horis noctis sequentis	14	5	51	8
medium eclipsis seu pleni- lunium post meridiem	14	10	25	30
in horis noctis sequentis	14	4	42	0
initium veræ recuperatio- nis luminis post meri- diem	14	11	16	52
795 in horis noctis sequentis	14	5	55	12
gnis eclipsæos verus post meridiem	14	12	7	50
in horis noctis sequentis	14	6	24	10
tota mora lunæ in umbra terræ	0	1	42	24

A tota duratio eclipsis 0 3 24 20
Bononiæ 16 Aprilis 1667.

R. V. Servus in Christo
Joannes Baptista Ricciolus.

[P. 576] Hactenus epistola R. P. Riccioli, cui ad
notitiam perfectam deliquii lunaris a Pachymere
memorati nihil addi potest nisi forte typus eclipsæos
ejusdem, quem a summo amico italium peritissimo
meo rogatu delineatum, hic, cum bona R. P. Ric-
cioli venia, ne quid lector e solitis tali occasione
præstari desideret, apponam.

A centrum umbræ. C B media duratio hor.
B centrum lunæ. 1 42 10.
A B latitudo lunæ borealis B D idem.
8 52. C D integra duratio hor.
C A C et A D summa semi- 5 24 20.
diametrum, umbræ 47 45 E B media mora 51 12.
et lunæ 16 12. B F idem.
Integra mora hor. 1 42 24.

III. Primus usus hujus deliquii lunaris est certa
indicatio anni, quo memoratus capite præcedenti
cometa comparuit. Atq. Pachymeres eodem anno
quo post æquinoclium autumnale visus 796 come-
tes fuerat, mense Januario conspectam eclipsim lu-
næ. Scribit et numerat more Græcorum. Hi enim
mundi annos, qua æra vulgo utebantur, a Septem-
bri mense inchoabant. Unde non est dubium quia
per autumnum anni Christi 1301 nova illa crinita
stella conspecta in cœlo fuerit; quin a vernis men-
sibus ejusdem anni ad finem Septembris prodigiosa
illa, quam describit historicus extremo c. 14, exar-
serit cœli ariditas, prata et segetes plantasque
omnis generis adurens, putcos quoque preceses et
vivas uberrimorum fontium scaturigines exsiccans.
Denique quod *inter hæc*, hoc est circa hoc tempus,
contractum historicus memorat p. 304, Michaelis
despotæ cum Terteris filia a crale Serbiæ repudiata
connubium, ad hunc quoque ipsum 1301 Christi
annum haud dubie pertinere putandum est. Et con-
firmatur idem caractere chronologico, quo ante-
rius narrata superiori anno Christi trecentesimo
supra millesimum vindicantur, refert siquidem Pa-
chymeres p. 302, patriarcham Joannem Cosmam
se contulisse ad Andronicum imperatorem, et cum
eo simul ad Palæologorum monasterium ivisse

die 25 Octobris, quæ tunc numerata fuerit feria hebdomadis tertia. Nempe anno Christi 1300 bissextilli cyclus solis 21 litteras dominicales [P. 577] habet duas, C et B, quarum posterior cum insigniens 25 Octobris diem ostendat eam illo anno Dominicam fuisse, demonstrat pariter 25 ejusdem mensis fuisse feriam tertiam. Ac quia cætera eventa tum ante tum post istam eclipsim ea fere quæ gesta sunt serie in hac historia referuntur, eorum ferme omnium verum tempus ex hac cælesti nota designari posset; quod facili experimento demonstrarem, si tanti esset in his immorari diutius. Sufficiat quod in eo genere ad lectoris solatium conati sumus capite ultimo hujus Observationum libri tertii, ubi pleraque libris septem Pachymerianæ de rebus Andronici historiæ descripta sub unum velut aspectum in annos digesta confecimus. Est tamen ex istis eventis unum paulo intricatius implicatione casuum et ambiguis affirmationibus auctoris, quam ut relinqui a nobis, evolvere perplexitates chronologicas hoc loco professis, intactum debeat. Esto igitur id argumentum capitis sequentis.

CAPUT VI.

Intricatæ rationes temporum circa Rontzerii ac Catelanorum res et acta explicantur.

I. Quæ tribus ultimis libris hujus Historiæ de Rontzerio, Pharendæ Tzime, Mpyrgerio Teniza et quibusdam aliis Latinis ducibus, tum de militibus quibus præerant, Catelanis et Amogabaris, primum auxiliariis infidis, deinde feris hostibus Andronici et Romanorum, referuntur, haud satis dilucide ordinata sunt ab historico, vel sub finem longi et laboriosi operis fesso, vel ob indignationem **797** in Catelanos et duces eorum, propter atrocissimas in suam gentem injurias, nunquam fere sine indicio perturbationis ex vehementi odio eorum recordante, ideoque imperfecte defungente distinctione et explicatione necessaria. Huic ut pro virili medeamur incommodo, in gratiam lectoris studiosi confusam istam congeriem hic evolvere, et chronologica methodo suis acta ejusmodi et eventa singula alligare epochis aggredimur, initio a prima Rontzerii et Catelanorum e Sicilia in terras Orientalis imperii evocatione ducto.

II. Narrat, l. v, c. 42, Pachymeres Imperatorem parum præsidii adversus Persarum irruptiones in Orientales imperii regiones in Romana militia experientem, ideoque respicere eoactum externæ auxilia, primum Pharendam Tzimem cum manu militum, quos e sibi subtilius armaverat, suppetias ultro venientem grate excepisse; ac præterea offerentem se ad idem per litteras Rontzerium amplis conditionibus invitasse, quibus ille permotus postea cum magno navali exercitu venerit Constantinopolim. Istius Andronicum inter et Rontzerium per litteras invicem scriptas initæ stipulatæque conventionis tempus non discrete notatum a nostro historico, ex causa, qua inductum ad eam tractationem Rontze-

rium ait, divinandum est. Scribit autem ille Rontzerium ex milite Templi post captam ab Æthiopibus (hoc est Saracenis duce sultane Ægypti Melec Seraf dicto) Ptolemaidem, ditissimam et munitissimam urbem Phœnicæ (quod anno Christi 1291, die 18, vel, ut alii, 19 Maii contigisse accurate Spondanus illo anno docet ex scriptoribus illorum temporum), manu collecta sibi obnoxiorum, quæstuosam aliquandiu per illa maria pirateam fecisse, partisque magnis opibus ducent jam classis validæ Friderico Siciliam obtinenti (Theuderichum hunc perperam vocat Pachymeres) militarem longo tempore certi pactione stipendii [P. 578] operam navasse, bello quod ille adversus Ecclesiam rebellis contra Carolum gerebat Apuliæ regem. Cæterum hoc tandem bello nuptialibus conditionibus dirempto, quibus Ecaterina regis Caroli filia regis Siculi fratri collocata sit, Rontzerium hæere amplius in Sicilia non valentem, quod eum Romanus pontifex dedi sibi puniendum a rege Siculo pocebat, pactum de quo diximus iniisse cum Andronico.

III. Ita ibi Pachymeres, in rebus quæ de alienis terris aut gentibus obiter memorat, suo more balbutiens. Voluit enim sine dubio illic indicare pacem factam anno Christi 1302 inter Carolum regem Neapolis et Fridericum in Sicilia dominantem, quam non Ecaterina, sed Eleonora regis Caroli filia, non fratri regis Siculi, sed ipsi Friderico desponsa conjux est, prout Fridericus ipse attestatur in instrumento conventionis istius publice per ipsum edito ad Castrum Novum die 19 mensis Augusti, anno Christi 1302, indictione 15, quod totum recitat Odoricus Rainaldus eo Annali, unde manifestum est ab illo jam tempore institui cœptum esse **798** tractatum inter absentes, hinc Rontzerium inde Andronicum imperatorem, de auxiliari clas-e ab illo ad hunc adducenda. Sane præseps status rerum impellere vehementer Andronicum ad admittendum oblatum auxilium debuit: eo quippe anno Michael Augustus Junior ejus filius omnes secum imperii copias ductans, tergum inhoneste Persis verterat, fugaque præcipiti se incluserat Magnesiæ, ubi et deserebatur a militibus et omnium rerum extrema laborabat inopia, cui subvenire Andronicus pater cum maxime cuperet, obstaculis ineluctabilibus prohibebatur, prout prius narraverat ipse Pachymeres l. iv, c. 18, consequenter inde referens miserriam desolationem omnium imperii regionum per illos Orientales tractus ex his secutam, præsertim post novam et luculentam cladem Romanorum duce Muzalone heteriarcha, die 27 Julii circa Bapheum prope Nicomediam a Persis duce Atmane illatam, quæ l. iv, c. 25 describitur. Extremis ergo mensibus an. 1302 et primis anni sequentis 1303 fuit conventio ista commeanibus ultro citroque nuntiis conclusa: rursusque aliquot inde mensibus in clas-sis apparatu impensis, tandem ea mense Septembri Constantinopolim appulit.

IV. Mense inquam Septembri anni Christi 1303,

diserte siquidem attestatur Pachymeres p. 393, A insecuto mox Septembri, post mensem Augustum cuius die octavo terræ motus incepit quo subversa est Rhodus, appulisse Rontzerium Constantinopolim cum classe auxiliari, indictione secunda. Verba ejus sunt : Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα δευτέρα ἐπινεμήσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατίνον Ποντζέριον. Gamelion, hoc est, usu perpetuo Pachymeris, September, indictionis secundæ, est sine ullo dubio September a quo incepit more Græcorum numerari indictio secunda. Indictiones autem, quas Latini a Kalendis Januariis numerare incipimus, Græci semper a quarto retro mense inchoant, unde et initium ducunt annorum æræ suæ a mundi principio juxta calculos ipsorum. Unde cum viderimus superius, n. 3, Fredericum litteras publicas, quibus pacem a se cum Carolo rege Neapolis initam promulgavit, consignasse anno Christi 1302, die 19 Augusti, indictione 15, intelligere debemus fuisse illum annum ultimum cycli indictionis complectentis annos quindecim, ita ut Septembri post illum Augustum mox secuto Græci numerare primam indictionem cœperint, Latini vero id facere distulerint usque ad primum diem Januarii sequentis, quo Christi annus 1303 calculo ipsorum est initus. Rursus hujus anni Christi 1303 mense Septembri Græci secundam indictionem numerarunt, dum Latinis indictio adhuc prima per spatium quadrimestrem currebat. Nec alius ab hoc September indictione secunda Græcis insignis reperiri hoc tractu temporum potest, nisi quis retrocedat annis quindecim ad annum Christi 1288, aut [P. 579]. progrediatur pari spatio consequentis temporis usque ad annum æræ Christianæ 1318, quorum item annorum **799** duorum mense Septembri apud Græcos δευτέρα ἐπινεμήσις secunda indictio numerari cœpta est. Quam vero est manifestum ad neutrum illorum annorum pertinere potuisse appulsum Rontzerianæ classis Constantinopolim, tam certum haberi debet illum esse assignandum mensi Septembri anni Christi 1303.

V. At ecce hoc assertum tam diserta Pachymeris affirmatione constitutum contrario ejusdem testimonio evertitur. Scribit ille in hunc modum p. 581 : *Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit, quando, etc.* Eventa varia memorat quæ in illum inciderunt articulum temporis, quo Andronici annus imperii 23, Michaelis autem ejus filii 12 evoluti erant, hoc est, expleti numerabantur, sequentibus jam inchoatis. Inter alia vero istius generis eventa paulo post recenset inclusionem Michaelis Augusti Junioris intra Didymotichum, munitam arcem, in qua se necessario continebat, quod milites Romani, quibus præerat, fracti animis ob acceptas clades, inde progredi et os hostibus obvertere non auderent. Hostes hic non alios intelligere historicus quam Catelanos potest. Et ipse statim clare de iis se loqui demon-

strat, dum continue subjungit, Andronicum experimentis evidentibus persuasum, vinci non posse Marte aperto suorum armis Catelanos, alias eorum debilitandorum aut alliciendorum ad conventiones pacis rationes iniisse. Clades igitur, quarum Pachymeres hic meminit Romanis militibus exercitus, cui Michael Junior Augustus in Occiduo tractu præerat, a Catelanis illatarum, non aliæ fuerint quam quas idem retulit l. vi, c. 30, et libri ejusdem c. 32, quorum in priori narrat progressum contra Catelanos aliquanto post necem Rontzerii Cæsaris, Adrianopoli Pamphylum usque, Michaellem Augustum Juniorem, cum toto Romano exercitu, partem hujus sub tribus ducibus, Duca, Umpertopulo et Bossila, contra Calliopolim misisse, ubi Catelani et Amogabari suas copias habebant : sed hi objecta Romanis armentorum præda, cum sic eorum ordines solvisent, immisso in discursantes inordinate equitatu fuderunt eos fugantesque, ducentis interfectis, vulneratis ipsis ducibus. Posteriori autem loco, nempe l. vi, c. 32, idem historicus fuse describit commissum postea a Michaeli Augusto, digestis in aciem universis Romanis copiis, adversus Catelanos prælium, eo successu ut Romanus quidem exercitus fugatus, ipse vero Michael fortiter pugnans periclitatus de vita fuerit, et vix denique fuga ipse quoque servatus Pamphylum primum se receperit, paulo vero post, juxta ea quæ deinde c. 4, l. vii, noster idem auctor tradit, Didymotichum se transtulerit, ubi exanimatas metu ex cladibus acceptis Romanas copias intra muros munitæ arcis continere cogeatur. Id porro si contigit quando evolvebatur aut potius evolutus jam erat annus imperii Andronici vicesimus tertius, Michaelis duodecimus, oportuit sine dubio contingere anno Christi 1306 : tunc **800** enim Andronicus, cui primus a patris morte imperii annus fuit 1283, vicesimum tertium principatus annum absolverat et vicesimum quartum inchoaverat, Michael vero, cujus primus annus imperii cum patris undecimo Christi 1295 concurrat, principatus duodecimum annum evolverat, decimum tertium inie-

VI. Atqui cum hoc quidem constare nequit quod Pachymeres ex publicæ memoriæ conscientia, tanquam certissimum et a se visum, asseverat, Rontzerium mense Septembri secundæ indictionis appulisse Constantinopolim. Hoc nunc demonstratur ex serie ac nexu rerum intervallisque temporum diserte memoratis a Pachymere. Rontzerius Septembri secundæ indictionis, hoc est an. Chr. 1303, in urbem appulsus, ab Andronico magnifice excipitur, magnus dux creatur, uxorem ducit imperatoris neptem, Cyzicum in hiberna missus in digressu ab urbe a Genuensibus oppugnatur. [P. 580] Hæc narrata l. v, c. 14, facile reliquum anni 1303 expleverint. Igitur circa initium anni Christi 1304 excepti a Cyzicenis Catelani uberi et copioso hospitio, nihil minus cogitarunt quam cujus causa

missi erant, Persas ulterioribus imperii provinciis A infestos oppugnatum ire. Itaque perstiterunt a vere illie ad Arcturum, ut scribit Pachymeres, hoc est ab Aprili ad Septembrem, quo mense oritur Arcturus stella undecim diebus ante æquinotium autumnui. Verba sunt Plinii l. ii, c. 47. Iis verbis significat historicus universam eos tempestatem apiam expeditionibus in stativis consumpsisse, non tam desidendo, quod ipsum esset flagitiosum, quam deprædationibus, ebrietatibus, extorsionibus, stupris et nullo non injuriarum maxime intolerabilem genere miserrimos hospites vexando. Quæ scelera non ferens Pharenda Tzimes, unus e Latinis ducibus, pars militiæ istius, sed non subjectus Rontzerio, at sibi proprie auctoratos milites ductans, una cum iis recessit patriam repetens, ut tradit Pachymeres l. v, c. 14. Ea æstate per totam passim Orientalem imperii ditionem licentissime Persæ barbari agebant ferebantque cuncta; quod fusc describitur a nostro l. v, c. 21. Quare sollicitati Rontzeriani, ut suppetias oppressis accurrerent, cum ab aliis tum a Marule imperatorio duce, qui cum aliquibus Romanis copiis admistos Catelanis Cyzici debebat, variis semper prætextibus profectionem differebant. Et cum ipse Marules cum suis, frustra invitato Rontzerio, adversus proectos in viciniam hostes movens prospere pugnasset, præda quam de Persis ipse et ejus milites tulerant, redeunti a Catelanis est extorta. Cum propter hæc et multa talia in aula nuntiata gravi Rontzeriani infamia apud imperatorem laborarent, profectus in urbem sub anni finem, ut videtur, Rontzerius facile omnia credulo et sibi addicto Andronico purgavit; grandemque ab eo pecuniam accepit in stipendia, ut aiebat, Alanorum, quos etiam admistos suis Cyzici habebat, expendendam; et promissa ingentis alterius summæ ex collatione tributorum intra quadragesimum inde diem numerandæ, 801 prout ex fide factum est. Sicque onustus thesauris Rontzerius ad suos rediit circa initium veris an. 1305, ut apparet, mox videlicet, uti sperabat imperator, eos contra Persas ducturus. Verum interim non pauci e Catelanis, convasata in naves præda quam Cyzici et locis circumvicinis Romanos diripiendo corraserant, domos proprias injussu repeterunt. Inde secuta stipendiorum per Rontzerium iniqua divisio est, Italici large donatis, Alanis maligne aspersis imperatoria pecunia. Hinc inter hos et illos ortæ simultates diu suspicionibus odiisque rixisque inter ipsos mutuis exercitæ sunt. Per hæc detrectata variis elusionibus in hujus quoque anni æstatem relinquo in Persas est, Catelanis stativa commoda relinquere nolentibus, quantumvisurgente imperatore; quem maxime premehat obsideri cœpta, Alisyra Persæ satrapæ validis copiis, Philadelphia; quod sub autumnum an. 1305 evenisse crediderim.

VII. Infit annus Christi 1306, quando sollicitus imperator pro Philadelphia jam acri fame laborante,

A frustra per missos et litteras expertus duobus primis mensibus emoliri Cyzico Rontzerium, mense tertio soerum ejus Irenen, Asanis viduam, sororem suam, ad eum allegavit nave celeri, quod factum ait Pachymeres p. 421, *capta jam hebdomada majore sub finem Martii*, τῆς μεγάλης ἑβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος. Hæc characterem certum habent hujus anni Christi 1306, quo Pascha incidit in diem 3 Aprilis; nec convenire superiori possunt, qui Pascha habuit die Aprilis decima quarta, unde finis Martii hebdomadam majorem nequivit attingere. Nihil omisit artis et industriæ Irene ad persuadendum Rontzerio ut contra Persas tenderet. Sed Catelani prætextus quærebant hærendi loco sibi grato; interimque superbissime insultantes Alanis, in ipsos per jurgia minatos, grassatione nocturna irruunt; unde atroci commissa pugna vincuntur Alani, filio ducis ipsorum Georgi occiso. Sed postridie, quæ fuit dies Aprilis nona, vicissim insurgentes Alani circiter trecentos e Catelanis peremerunt. Placatis utcumque Alanis, [P. 581] mense tandem Maio procedere cœpit Rontzerianus exercitus e Romanis, Catelanis, Alanis constans. Hæc ex Pachymere constant l. iv, c. 21; c. vero 23 idem memorat solutam Rontzerii adventu Philadelphia obsidionem, commisso aulacem prælio, ex quo vulneratus dux Persarum et Carmanorum Alisyra matura sibi fuga consuluit, Amurii suarum partium ducis castris se admovens. Ex hoc successu late inclutus Rontzerius avarissime pecunias a Romanis extorquet, l. v, c. 26, partem prædæ deponens apud fidam sibi, ut putabat, Magnesiam, cujus occupatorem Attaleosiam imperatori reconciliaverat. Sed hoc ipso auctore Magnesieneses in Rontzerium rebellant, et ab eo totis viribus nequidquam oppugnantur. Alani ex ejus castris fugiunt, l. v, c. 31. Andronicus multis missis et litteris frustra diu conatus Rontzerium a Magnesiæ oppugnatione 802 avellere, tandem ei persuadet trajectory in Occiduum tractum, ut ibi copias cum prius eo profecto Michaeli Augusto Juniore conjungeret. Ergo ille cunctis Romanis regionibus quaqua transiit vastatis, copias denique traducit partim Mitylene partim Lampsaco Madytum et in alia continentis Occiduae loca, ubi Romanos hostiliter Catelani deprædati sunt. Narrat hæc Pachymeres l. vi, c. 3, quæ sine dubio pertinent ad Octobrem aut Novembrem anni Chr. 1306, quando nondum Andronicus 24, Michael 13 imperii annum expleverant. Unde ultimum id tempus est quo verum esse potuit illud quod scribit noster in fronte libri septimi: *Ambobus jam imperatoribus, seniori quidem tertium et vicesimum, juniore autem duodecimum annum imperii evolvi contigit*. Progressi enim uterque multum erant in anno ille 24, hic 13, sed neuter illum absolverat: desinunt enim anni æque amborum extremo Decembri. Usus ergo repetitione quadam est dum ista scripsit Pachymeres, et retro ex ea quam tum tractabat memoria

resiliit, insignire, ut opinor, volens verum initium belli Catelanici, quod si quis recte consideret, ex hoc tempore processit. Etsi enim adhuc Rontzerius et ejus milites se stipendiarios imperii ferebant, tamen non dubie apertam defectionem machinabantur, cujus certa indicia Genuenses degentes Gatalæ Andronico detulerunt, ut noster refert l. vi, c. 6 et 9; et sane res id ipsæ loquebantur: nam ex hoc præsertim tempore relictæ oppugnationis Magnesiæ nihil minus contumaciæ in imperatorem, sævitæ in Romanos omnes Catelani inonstrarunt quam ipsi hostes Persæ barbari. Ac quamquam eos Andronicus tractare adhuc ut socios pergebat, ignavo constrictus metu, tamen alter imperator Michael pro veris eos, quales erant, palam habuit hostibus, adjungere illos sibi renuens jubente licet patre, et irruere in ipsos se paratum ferens, ut docet noster l. vi, c. 3 et 13.

VIII. Verum quidem est geri cœptum a Catelanis in Romanos multo apertius et immanius bellum post necem Rontzerii, quæ anno sequenti contigit. Sed inde aliud non conficitur nisi duo quasi fuisse initia Catelanici belli, quorum alterum ad autumnum anni Christi 1306, alterum ad ver anni 1307 pertinet. Unde credimus Pachymerem cum secundo referendo se accingeret, in ipso limine libri vii prioris epocham ex retro actis retraxisse, eique mentione conjunxisse eventa multa, quorum quædam posterioris erant memoriæ, et non ad annum Andronici 23 expletum, 24 currentem, Michaelis 12 expletum, 13 currentem, qui fuit Christi 1306, pertinebant, sed ad sequentem Chr. 1307, quo Andronicus 25, Michael 14 iniverant. Hæc igitur solutio est objectionis superius n. 5 propositæ. Concedo securum, quod opponitur, incommodum submottonis adventus in urbem Rontzerii retro in indictionem primam, si Michaelis Augusti duplex a Catelanis clades et inde secuta ejus intra Didymotichum inclusio in annum Andronici 803 23 expletum, 24 inchoatum, Michaelis 12 evolutum, 13 initum conveniret. Nego autem id ita esse, et aio commemorari tempus illud ex transacta memoria per anacephalæosim; [P 582] et ex multis eventis, quæ simul ibi conglobantur, pleraque non illius esse anni, qui fuit, ut sæpe dictum est, Christi 1306, sed sequentis 1307. Nunc cætera quæ ad Rontzerium pertinent reddamus.

IX. Satis diligens noster fuit in hujus et promotione in Cæsaream dignitatem et cæde non multo post secuta referendis, adjunctis etiam notis temporis, sed quarum aliqua subobscura est. Tradit Pachymeres p. 522, Rontzerium ad se missa ab Andronico Cæsareæ dignitatis insignia induisse ac rite acclamatum Cæsarem fuisse die qua Lazari resurrectione celebrabatur. Hic dies in Calendario Græcorum est Sabbatum contigge præcedens Dominicam Palmarum. Porro cum illo anno Chr. 1307 cyclum solis 28, lunæ 15 numerante, Dominica resurrectionis septiduo senior Dominica Palmarum incidit in

A 26 Martii, Sabbatum Lazari pridianum Dominicæ Palmarum omnino fuerit 18 Martii dies. Adjungit his noster historicus c. sequenti, hoc est p. 524, novum Cæsarem Rontzerium adendum sibi putasse Michaelē Augustum Juniores, qui apud Adrianopolim castra habebat; præmississequē idē ad illum Asanem uxoris suæ fratrem, a quo ait primum indicium venturi Rontzerii perlaturum ad Michaelē die octava supra vicesimam Boedromionis, Βοηδρομιωνας ὀγδὴν λήγοντος ἡ. Boedromion mensis. Sed ne hic ita intelligatur, prohibet quod p. 525 addit, quarta feria post hebdomadam Thomæ admissum fuisse ab Augusto Cæsarem. Hebdomada Thomæ est apud Græcos sine ullo dubio ea quæ sequitur octavam Paschæ a nobis dictam in albis aut quasi modo; in qua Dominica post Pascha prima Græci item ut Latini, inter sacra recitant comma Evangelii ex c. xx Joannis, quæ narratur dubitatio Thomæ apostoli de resurrectione Christi convicta curataque tactu sacrorum ejus vulnerum, unde nomen hebdomadæ Thomæ contignis isti Dominicæ diebus usu Græcorum adhæsit. Manifestum porro est hebdomadam Thomæ illo anno, qui, ut ostendimus, Pascha 26 Martii habuit, sequi non potuisse diem 28 Aprilis. Sed neque sequenti anno Christi 1308: nam hoc Pascha in Aprilis 14 incidit. Igitur aliud quam Aprilem nomine Boedromionis hoc loco expressit Pachymeres. Nec est novum illum variare in appellationibus mensium, utpote quem certo deprehendimus Januarium, quem solet vocare Hecatombæonem, aliquando Lenæonem appellasse, et Augustum, cui consuevit Posigeonis nomenclationem adaptare, semel designasse vocabulo Μεμactερionis, quo alibi est solitus Junium exprimere. Itaque necessario intelligendum Boedromionem nunc Pachymeri Martium dici. Cujus die 28, tertia post Pascha feria, monitus de Rontzerii adventu Michael, obi eum se benevole excepturum declarasset, 804 dedit se hic in viam, et nono ab hoc die, feria quarta hebdomadæ Thomæ, primæ post Paschalem, admissus est. Fuit ea dies Aprilis quinta. Sexta insequenti Cæsar Rontzerius una cum Augusto Michaelē in urbem Adrianopolim solemnī occursu invehuntur. Sed paulo post idem Cæsar in limine cubiculi Augustæ, quam salutatum ibat, ab Alanis necem filii Georgi Cyzici a Catelanis patratam ulciscētibz interfecit, prout l. 6, c. 24, distinctius narratur.

[P. 583] CAPUT VII.

Quæ Pachymeres in utraque parte hujus historie sparsim tradit de rebus et principibus Muguliorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

I. Muguliorum imperii late per Asiam ab anno Christi circiter ducentesimo supra millesimum ad millesimum trecentessimum quadagesimum clari, sed quod jure nonnulli questi sunt, Græcis Latinisque scriptoribus nimis perfunctorie memorati, non facile quisquam alius horum temporum nota per

Europam lingua usus historicus crebriorem distinctionemque suis scriptis mentionem inseruit quam Pachymeres hic noster. Cui propterea illustrando addictam dudum habens operam, fugere salvo officio non potui, quin illigare certa ratione chronologica conarer quæ varie ille ac confuse indicans passim de Mugulii plurima congerit; ad quod parum utique subsidii in Græcis Latinisque historicis reperiens, consulere sum Arabas coactus. Ex his Gregorius Abulpharagius, Christianus auctor accurati Chronici, nuper ex Arabico Latinitate donati atque utroque conjunctim idiomate Londini editi ab Eduardo Pocockio, in hoc de re litteraria optime merito, me, quod grate fateor, juxta insigniter. Vixit et scripsit is chronographus, prout colligitur e variis ejus operis locis, incipiente dominari Constantinopoli domo Palæologa, sub primis ejus nominis imperatoribus Michaelē et Andronico seniore, quorum acta duorum Pachymerianæ hujus historiæ voluminum argumentum sunt: scripsit autem et ad rerum verè gestarum exactam indicationem et ad temporum ordinationem, quantum ex collatione cum optimis quibusque explorare potui, fidelissime. Quare accuratior quam præstat in his quæ possunt alieno testimonio coargui, dignus videtur cui fides secure habeatur in his quæ affirmat solus.

II. Hic igitur sui Chronici in Arabico quidem contextu p. 427, in Latina vero interpretatione p. 280, ait anno Hegiræ 599, cujus initium fuit dies 20 Septembris in anno æræ nostræ Christi vulgaris 1202, cœpisse imperium Mogulensium, desiisse autem imperium Præstejannis sive presbyteri Joannis. Joannes erat commune nomen principum latissime quondam dominantium 805 super Scythas Asiaticos, ad montem Inaum, adeo ut quidam scribant duos et septuaginta reges ipsis aliquando fuisse vectigales. Christianam autem religionem, sed juxta Nestorii hæresim, colebant, crucemque in bellis præ se duplicem ferebant, alteram auream, alteram gemmeam. Huic imperio qui ultimus præfuit, ut ducet Abulpharagius, præter commune Joannis nomen proprie *Ung Chan* vocatus, cum quemdam Tamuiinum nomine, quo fuerat usus diu, in bellis præsertim, strenuo et felicissimo ministro, calumniis æmulorum invisum sibi factum comprehendere aggrediretur, ab eo fortissime repugnaute victus ipse occisusque est. Quo tempore quidam inter Mogulenses magnæ auctoritatis, apparuisse sibi Deum affirmans, et declarasse electum a se Tamuiinum in quem orbis terrarum imperium atque in ejus posteros transferre decrevisset, universam illi conciliavit Muguliorum gentem; cujus consensu creatus imperator, a Deo ipso, ut ille quem dixi fanaticus aiebat, impositum [P. 584] ipsi accepit *Gingizchanis* nomen. Hactenus Abulpharagius, cui satis consentaneus noster Pachymeres priori tomo c. 4, l. v, legislatorem Tocharorum, qui se ipsi Mugulios nominant, nomen habuisse *Tzinciscanis* asserit, addens

A eum ex fabro ferrario ad imperium erectum. Tum eorum instituta, mores et acta fuscè memorat, sedem etiam novi hujus imperii indicans, *Portas Caspias*, qui locus in Mediæ ac Parthiæ confinis situs est.

III. Pergit Abulpharagius, referens anno Hegiræ 600 captam a Latinis Constantinopolim. Est annus Hegiræ 600 in æra Christi 1203, sed a die duntaxat decima mensis Septembris Juliani, quam in diem neomenia Muharram prius Arabum mænsis incidit. Cum autem nos demonstraverimus tomo superiore occupatam a Latinis Constantinopolim fuisse die 12 Aprilis anni Christi 1203, eam epocham retro trahere aliquot mensibus cogimur, et ad quadrimestre ultimum anni Hegiræ 599 conferre, ut magnæ illæ conversiones duæ, imperii a Præstejannensibus ab Mugulios translati et redactæ in Latinorum potestatem metropolis imperii Græcorum, in unum eundemque æræ Arabicæ, quam *Hegiræ* vocant, annum undesexcentimum convenerint. Anno inde 606 Hegiræ, qui init 6 Julii anni Chr. 1209, Gingizchanes imperio suo subjunxit regiones Caracathaiæ, quæ videntur Tartarorum Sinensi regno confinium. Anno Heg. 610, cujus est initium a Mali 23 anni Christi 1213, Gingizchanes bello indicto sultani Mohamedi, in ultionem injustæ necis quorundam mercatorum, urbem maximam Otraram post quinque mensium obsidionem vi cepit cum infinita hominum cæde, ut et anno 617, cujus Kalendæ in 8 Martii incidunt, Bocharam et Samarkandam urbes longe amplissimas, quarum huic præsidio fuisse imposita a sultano Mohamede centum viginti equitum millia tradit Abulpharagius. Sed his prælio cruentissimo profligatis dedita 806 et direpta Samarkanda est, triginta hominum millibus occisis, totidem in servitutem abductis.

IV. Anno Heg. 618, ineunte a Februarii 25 anni Christi 1221, Balkam Talakanum et Albamyanum, reliquas e Chorazani ditione civitates opulentissimas et munitissimas, expugnavit Gingizchanes, et ad Sendiam amnem acie Jalalodinum vicit, hujus tamen admirans prædicansque fortitudinem, quod cum illum vivum ad se perducì jussisset, is e strage circa se suorum intelligens quare sibi hostes parcerent, eques fluvium tranavit, et ex eo medionatus conversus sagittam eam ejaculatus in Mogulenses. Contigisse hoc ait Abulpharagius mense Raiebo, qui in anno Arabico mensis septimus est, ex hoc miro successu fortitudinis Jalalodini natum asserens proverbium Arabicum, quod dicitur *vive ad Raiebum, et videbis mira*. Ex occasione hic ponam experimentum consensionis Abulpharagii cum nostris chronographis a me cum voluptate observatum. Ait hoc eodem anno Heg. 618 sultanem Ægypti Damiatam de Francis recuperasse die Mercurii, Raiebi 19, postquam in ea substitissent Franci annum integrum et undecim menses. Vix alius eventus est cujus plures certiores e nostris spectatæ fidei scriptoribus ha-

neamus auctores. Joannes de Vitriaco, Sanutus, A talis Asiae, nomine Chatai significarunt. Docet enim hic Abulpharagius *Altun Chan* ea tempestate Cathaia regem in urbe sua primaria *Nam Cinc*, sive ut vulgo alii scribunt, *Namquin*, expectasse successum irruptionis hujus Tartaricae, misso ad arcendos finibus Mogulenses centum millium fortissimorum militum exercitu. Sed has copias a Kaane, numerosissimas per se ductante Mogulensium legiones, cruentissimo fuisse praelio deletas, alia longe sperans, inopinatissime *Altun Chan* audivit, inde adeo consternatus ut filios et uxores in suo secum palatio incenderit, ne vivus in Mogulensium manus veniret; qui paulo post venientes et *Namquinum* et caeteras maximas Cathaiae urbes sibi subjecerunt. Notissimum porro est *Namquinum* nomen esse alterius urbis regiae imperii Sinarum, quam tum fuisse captam a Tartaris videri incredibile non debet, cum hac nostra aetate similem irruptionem Tartaricam in Sinense regnum contigisse certissimis nuntiis cognoverimus; quae etiam haec eadem *Namquinensis* civitas capta et vastata fuisse disertissime traditur, itemque altera *Pequinum*, ubi deprehensus Sinensium rex non minus tragico quam tunc *Altun Chan* exitu desperationem ostendit. Nam ne victoribus ludibrio esset, nubili prius filia obtruncata, sese ipse ex arbore suspendit, anno Christi 1644, ut legitur in historia *Martini Martinii* nostri testis pene oculati hac de re edita, quae et eadem ex ejus ore et P. Michaelis *Boymi* item nostri, hic Romae dum visa referrent audivimus. Sed et Cathaia non aliud esse quam Sinam, missus Goa an. Christi 1603, 16 Januarii *Benedictus Goez* noster ad hoc ipsum explorandum, trienni peregrinatione clarissime deprehendit, in urbem Sinensis regni Suceum sub finem anni Christi 1605 perveniens. Denique id ipsum diserte Abulpharagius alibi testatur, nempe p. 351 hujus ipsius sui Chronici.

V. Anno Hegirae 624, cujus Muharram incepit a die 22 Decembris anni Christi 1226, mortuus est *Gingizchanes* primus imperator Mogulensium die 4 mensis Ramadani, noui ordine in 807 anno Arabico. Incidit ea mors in autumnum anni Christi 1227. Addit Abulpharagius imperasse illum circiter viginti quinque annis; quod verum est, cum, ut vidimus, imperare coeperit anno Christi 1202, Hegirae 599. Anno inde Hegirae 626, cujus Muharram incepit a die 30 Novembris anni Christi 1228, congregatis comitiis universae gentis Mugulicae ex testamento *Gingizchanis* creatus est imperator *Ogtai* tertius ejus filius, qui praemodestia per dies quadraginta recusans, quod suos patruos aut fratres natu majores praeferebat sibi diceret, tandem consensu victis, ab *Utacino* patruo et *Iogtai* fratre majore collocari se in throno passus cognomen ab ipsdem impositum *Kaan* accepit. Anno Hegirae 627, cujus Kalendae Muharrami occupant diem vicesimum Novembris Juliani anno aerae Christi 1229, expeditionem suscepit novus imperator Mogulensium *Kaan* in regem Cathaiae. Cathaia porro quid fuerit, qui ex hoc discere auctore idoneo malet quam e nugacibus fabellis institutorum illudentium credulitati vulgi, non dubitabit amplius quin Sinense regnum, hodie in Europa notissimum navigationibus Lusitanorum, id ipsum revera sit cum eo quod *Aiton Armenus*, *Paulus Venetus*, et si qui alii scriptores rerum interioris et maxime Orien-

VI. Hic caetera breviter secundi Mogulensium imperatoris acta [P. 586] reddemus, eo libentius quod quae horum proxime occurrunt, illustrandae huius nostrae *Pachymerianae* Historiae non parum accommodata deprehenduntur. Reversum e Sinensi expeditione *Kaanem* Abulpharagius memorat *Batu* sive *Batuo*, *Tusbi* fratris sui natu maximi nuper mortui filio, numerosas et validas dedisse copias, cum mandato expeditionem suscipiendi in tractus septentrionales et subjugandi *Sclavoniam*, *Alaiam*, *Russiam*, *Bulgariam*. Hisce obtemperans mandatis *Batu* ingentes mortalium strages edidit: nam, ut ibi ait Abulpharagius, cum *Kaan* proficiscentibus ad hoc bellum militibus edixisset ut hominum quos quisque occideret aurem dexteram, ad indicium numeri, recisam e cadavere secum auferret, qui ferali huic censui habendo praefecti erant, ducenta septuaginta hominum millia totidem exhibitarum dextrarum auricularum argumento compererunt neci tradita fuisse. Addit *Arabs* chronologus, re bene in *Sclavonia* gesta, decrevisse *Batum* adoriri

Constantinopolim, et eo animo in Bulgariam movisse. Sed illic habuisse obvios Francorum reges, hoc est duces Latinorum qui tunc Constantinopolim tenebant, qui frequentibus præliis victos Mogulenses *terga dare coegerunt* (verba sunt Abulpharagii) adeo ut ab his incursionibus reversi Mogulenses haud iterum ad hunc usque diem Græcorum Francorumve regiones aggressi fuerint. Tali narratione multorum annorum bella et incursiones in varias imperii Romani Orientalis partes, diverso successu a Mogulensibus tentatas, innui satis apparet; unde non vana conjectura sit hunc circumminantem Romanis provinciis Tocharicum tumultum, ab anno circiter Hegiræ 628 ad 638, hoc est ab anno Christi 1230 ad 1240, inquietasse, partim Nicææ dominantes Græcis Iascarim, aut Batatzain, partim imperantem Constantinopoli Balduinum ejus nominis secundum. Fortius porro ac felicius restituisse Tocharis Latinos quam Græcos eo bello, quod forte parum candide Pachymeres dissimulavit, diserte hic affirmat Abulpharagius. Ex quo etiam discimus debuisse Græcos fortitudini Latinorum, victoriis in Bulgaria de Mogulensibus relatis probatæ, recessum Tocharorum ab ipsorum finibus; a quibus bello tentandis nisi terrore Latinorum cohibiti temperassent, quantum profecturi forent, consternatio Græcorum ad solam mentionem belli Tocharici sæpe ac fuscæ a Pachymere memorata satis augurandum præbet. Huc enim sine dubio pertinent quæ ille vol. I, p. 133, narrat de terrore imperatorum Nicæensium, quoties rumor Tocharorum increbuerat; tum quæ p. 149 refert de consternatione Panica Nicææ urbis ad ortum ex vano murmur irruptionis **809** horum. Videntur autem repulsi metu a Romanis tunc provinciis Mogulenses incubuisse in Persidem; ubi navasse ipsos operam, Calyptha illic dominante victo et oppresso, narrat ibidem fuscæ Pachymeres p. 153, adjungens hos in Perside belligerantes Tocharos vulgo *Atarii* vocatos. Quod nomen forte haud temere suspicetur quispiam e nomine ducis ipsorum detortum, ut qui se ipsi *Batuarios* a *Batuo* dicerent, quod hujus auspiciis militabant, populari corruptione vexatarum ab ipsis linguæ diversæ gentium *Atarii* nominarentur.

VII. Interim quæ alii Mogulensium duces alibi agerent exsequens Abulpharagius, tradit anno Hegiræ 633, cujus est initium a die 16 Septemb. anni Christi 1235, captam fuisse a Mogulensibus Carmalisam urbem maximam in regione Arbelæ, et anno sequenti ipsam Arbelam post quadraginta dierum obsidionem, magna pecunia taxatam. Anno Hegiræ 635, Christi 1237, ab Augusti mensis die 24, Mogulenses in Bagdadi fines procurrentes primum acie victi sunt, sed postea cum novis copiis redeuntes, ad locum Canekinium vocatum, Bagdadiensium exercitum cruento prælio profligarunt. Anno 639 Hegiræ, Christi 1241, a die 12 Julii, Mogulenses duce Jarinaguno urbem Arzen Rumam

vi ceperunt. Anno Heg. 640, Christi 1242, a Kalendis Julii, Mogulenses sultanem Giattodinum acie vicerunt, ejus urbes Sivasam et Cæsaream et Azenganum ceperunt, et his malis [P. 887] fracto sultani tributum imposuerunt. Anno Hegiræ 643, Christi 1245, a Maii 29, Kaan secundus imperator Mogulensium vivere desit, designato prius successore et accersito ad hoc, dum adhuc viveret, Cayuco suo filio; qui in itinere nuntium accepit de patris morte. Mater Cayuci, dicta *Turacina*, quæ *Chatun*, hoc est *domina* sive uxor primaria, Kaanis fuerat, Imperium administravit, donec comitia gentis universæ convenirent. Anno Heg. 644, Christi 1246, a Maii 19, celebratus est magnus conventus principum et ducum Mogulensium *tempore verno*, ait Abulpharagius, hoc est, ut opinor, mense Aprili anni Christi 1247, adhuc currente 644 Hegiræ. His comitiis Cayucus filiorum Kaanis natus maximus, non sola ætatis prærogativa aut patris judicio, sed et præstantium virtutum ac dotium merito prælatus Cubano et Siramuno minoribus fratribus, imperator declaratur; titulusque ipsi additus est Cayuc-Chanis. Hic duos præcipuos ministros Christianos habuit, quorum alteri *Kadako*, alteri *Ginkai* nomen fuit; quorum favore episcopi et monachi a Cayuc-Chane matre ipsius universaque regia familia impense honorabantur. Unde contigit adeo illic crescere Christianam religionem, quantum his verbis Abulpharagius ostendit, *Factumque est*, inquit, *imperium Christianum, et magni habitæ sunt gentes quæ huic religioni nomen dederunt, e Francis, Russis, Syris et Armenis. Ac eo redacti sunt tam melioris notæ quam e plebe Mogulenses alique iis* **810** *permisti, ut inter salutandum dicerent Barechmor, quod verbum est compositum Syriacum, sonans Benedict, Domine. Ad hujus ego Mogulensis Imperatoris Cayuc-Chanis tempora referendum puto quod Pachymeres narrat, tomo priore c. 3 et 4, l. v, de Noga uno e ducibus exercitus quem a Kaane secundo imperatore Mogulensium missum diximus in septentrionales tractus ad eos subjugandos, præposito cunctis Batuo fratris sui filio, a quibus Sclavoniam et Russiam fuisse occupatas superius n. 6 hujus capitis ex Abulpharagio indicavimus. Sed impro-* **D** *sperare a Mogulensibus tentato Constantinopolitano imperio propter acres in ipsos impetus victoriasque Latinorum Byzantii dominantium, Batuus non ab iis solum, sed a Græcis lacessendis abstinens, cum præcipua parte copiarum videtur in Persidem primum, deinde ad suos in Orientis interiora recessisse, proxime ad Cayuc-Chanis sui propinqui comitatum, relicto in Sclavonia et Russia, qui parta illic tueretur, Noga. Hic autem, ut refert Pachymeres, cum, auctis ex indigenarum juventute in suos mores traducta copiis, satis se instructum putaret ad defendendas suis auspiciis uberes eas fertilesque regiones, ex præfecto se principem supremum declaravit, obedientia deinceps Mogulensibus imperatoribus negata. Quam contumaciam diu impune tulit,*

aut negligentibus eam rem illis, aut non sufficientes A in solio solemnibus cæremoniis collocatus est. Inceperat is annus Arabicus a die 26 Martii Juliani in anno Christi 1251. Unde intelligimus auspicia imperii Munkakai Kaanis, diei nono Rabie prioris, ut diserte asserit Abulpharagius, affixa, exacte procedere a Kalendis Junii Juliani anno Christi memorato 1251. Videtur hic Munkakaus Kaan aliquid, quod observare nostra interest, primus innovasse in regimine imperii. Ascivit enim sibi veluti collegas e suis fratribus septem duos natu maximos *Kobla* et *Hulacu*; quorum priorem in ultimos Orientalis fines, Cathaiam videlicet et Sinenses provincias misit tuendo illic Mogulensis imperii limiti, alterum *Hulacu* moderandis Occiduis tractibus imperii ejusdem, hoc est regionibus Persidis, Babylonie B et aliis Romano imperio confinibus, præfecit suprema potestate, quam multis annis illic exercuit; unde a Pachymere vol. I, p. 174, Χαλζου *Chalau* (nam ita *Hulacu* vocabulum deformat) ἀρχων *Tocharum princeps Tocharorum* absolute dicitur; et apud Abulpharagium, p. 337, consilarii Caliphæ Bagladi, de modo resistendi copiis ingentibus quas *Hulacu* ductabat deliberantes, eum *regem præpotentem* vocant. Videtur ad id consilium partiendi cum fratribus imperii Munkakaus Kaan descendisse, doctus experientia quam esset difficile tot tamque late patentes provincias unum regere. Anno quippe secundo sui imperii, Hegiræ 650, cujus Kalendæ Muharrami processerunt a die 14 Martii Juliani C anno Christi 1252, is vix salvus effugerat conjunctionem adversum se validam principum suæ gentis, postquam oppressam statim refert Abulpharagius destinatos ab eo *Koblam* fratrum 812 maximum in partes Cathaiæ et *Hulacu* secundum ab hoc, in Occiduum Mogulensis imperii limitem.

[P. 588] VIII. Anno Hegiræ 647, cujus primus dies fuit sextus decimus Aprilis Juliani anno Christi 1249, mortua primum Turacina matre dilectissima Cayuc-Chanis, ipse præ dolore locum mutans in itinere versus partes Orientales fato functus est, nono die Rabie prioris, tertii mensis in anno Arabico, hoc est die quinquagesimo septimo a Kalendis Muharrami, quæ nota numeri diem Junii undecimum designat. Turbatus eo inopinato casu Mogulensium 811 rebus, tota curâ imperii ad Batuum e stirpe Gingizchanis natu maximum devoluta est. Is per interregnum regimine in manus sumpto dabat operam congregandis de more gentis comitiis; quæ res ob distantiam locorum, principumque occupationes in provinciis, longiores nunc solito moras habuit. In hunc eundem annum recte ac consentaneè nostratibus chronologis confert Abulpharagius priorem in Syriam et Ægyptum expeditionem sancti Ludovici, quem sono vocis fama jactata in litteras Arabicas conjecto *Redefrans* appellat. Ab hoc refert captam Damiatam; tum cætera de illo eadem plane parique ordine ac nostri exsequitur historici. Quæ obiter, ad specimen veracitatis hujus Chronici, tanti fuit indicasse. Anno dehinc Hegiræ 648, cujus Kalendæ Muharrami a die Aprilis quinta procedunt in anno æræ vulgaris Christianæ 1250, evoluto jam biennio a morte Cayuc-Chanis, cernens Batuus frustra se hactenus laborasse in accensendis e longinquo cogendisque in legitima comitia Mogulensium principibus, de consilio præsentium, et assensu absentium per missos et litteras declarato, Munkakaum e Gingizchanis stirpe magnis dotibus insignem rite imperatorem declaravit, adjuncto ei Kaanis titulo. Neque hic tamen prius quam verno tempore anni sequentis, Hegiræ 649,

In solio solemnibus cæremoniis collocatus est. Inceperat is annus Arabicus a die 26 Martii Juliani in anno Christi 1251. Unde intelligimus auspicia imperii Munkakai Kaanis, diei nono Rabie prioris, ut diserte asserit Abulpharagius, affixa, exacte procedere a Kalendis Junii Juliani anno Christi memorato 1251. Videtur hic Munkakaus Kaan aliquid, quod observare nostra interest, primus innovasse in regimine imperii. Ascivit enim sibi veluti collegas e suis fratribus septem duos natu maximos *Kobla* et *Hulacu*; quorum priorem in ultimos Orientalis fines, Cathaiam videlicet et Sinenses provincias misit tuendo illic Mogulensis imperii limiti, alterum *Hulacu* moderandis Occiduis tractibus imperii ejusdem, hoc est regionibus Persidis, Babylonie et aliis Romano imperio confinibus, præfecit suprema potestate, quam multis annis illic exercuit; unde a Pachymere vol. I, p. 174, Χαλζου *Chalau* (nam ita *Hulacu* vocabulum deformat) ἀρχων *Tocharum princeps Tocharorum* absolute dicitur; et apud Abulpharagium, p. 337, consilarii Caliphæ Bagladi, de modo resistendi copiis ingentibus quas *Hulacu* ductabat deliberantes, eum *regem præpotentem* vocant. Videtur ad id consilium partiendi cum fratribus imperii Munkakaus Kaan descendisse, doctus experientia quam esset difficile tot tamque late patentes provincias unum regere. Anno quippe secundo sui imperii, Hegiræ 650, cujus Kalendæ Muharrami processerunt a die 14 Martii Juliani C anno Christi 1252, is vix salvus effugerat conjunctionem adversum se validam principum suæ gentis, postquam oppressam statim refert Abulpharagius destinatos ab eo *Koblam* fratrum 812 maximum in partes Cathaiæ et *Hulacu* secundum ab hoc, in Occiduum Mogulensis imperii limitem.

IX. Anno Hegiræ 651, cujus primus dies in anno Juliano æræ Christi 1253 est tertius mensis Martii, capessivit *Hulacu* sive *Chalau* commissam sibi anno superiore præfecturam provinciarum Occiduarum Mogulensis imperii, ad quas profectus est ducens exercitum numerosissimum atque lectissimum: nam e singulis decadibus militum duos elegit. Suppeditavit etiam ei Munkakaus Kaan ingentem apparatus armorum et machinarum cum fabris earum. Duxit quoque secum *Hulacu* filium suum natu [P. 589] maximum (*Abakam*, inquit Abulpharagius: est is sine dubio quem Pachymeres *Apagam* vocat) et primariam uxorem Christianam *Dukusum* nomine. Quæ cuncta juvat memorare, quoniam iis quæ de *Chalau* Pachymeres tradit fidem astruunt. Annis Heg. 653 et 654 recenset Abulpharagius quadam acta *Hulacu* satis conspicua, sed parum ad nos pertinentia. Unde ad annum Heg. 655 promovemus gradum: in eo quippe nimis etiam multa ad nos spectantia Abulpharagius memorat. Incepit is annus Arabicus a die 19 Januarii anni Chr. 1257, unde totus fere cum hoc commensuratur. Eo scribit Abulpharagius, p. 334 et deinceps, ἀγροτῆς *Theodorum imperatorem Græcorum in urbe Nicia; inle-*

rimque vexasse patricium quendam e suo comitatu Michaellem cognomento Palæologum, quod e quibusdam vaticiniis quæ ferebantur suspectaret regnaturum; iussisse illum in territorii Thessalonicensis castris quodam comprehendi, ducique in carcerem a quodam Gadiño, qui tamen ei prædixit imperium, exsequendo nihilominus iussum imperatoris Theodori. Hunc addit adducti ad se Michaelis misericordia motum eum liberasse, et tutorem parvo, quem relinquēbat, filio Calo-Joanni vocato præfecisse. Ac paulo post mortuum in monasterio Magnesie fuisse sepultum. Addit Muzalonis cædem, Michaelis Palæologi promotionem ad imperium, circumscriptionem pueri Calo-Joannis, ejectionem Arsenii patriarchæ in exilium jussu Michaelis, quod is ipsum de pupilli oppressione reprehendisset; denique accumulata super omnia recuperationem urbis Constantinopolitanæ et ejectionem ex ea Latinorum, modum rei gestæ referens, in quo, ut et superius memoratis, quædam non adeo magni momenti discrepantiæ a Pachymeriana narratione facile cum deprehendi tum corrigi poterant ex collatione cum l. i. partis prioris hujus nostræ historiæ. Unum necessario hic emendamus, quod ait spatium temporis, quo urbs Constantinopolis tunc Græcis reddita permansit in potestate Latinorum, fuisse annorum circiter quinquaginta trium. Verius quippe Georgius Acropolita, quem descripsimus et recte numerasse demonstravimus priorum Observationum l. iii, c. 4, n. 3, detentam a Latinis Constantinopolim per annos octo supra quinquaginta affirmavit, **813** cum ab illis expugnata fuerit anno Christi 1203, die 12 Aprilis, et Græcis reddita anno Christi 1261, die 25 mensis Julii. Fraudi nimirum Abulpharagio fuit, quod hæc cuncta, prout simul audierat, uno fasce in annum sui Chronici unicum congescit; quæ si distinxisset, perducturus fuerat ad annum Hegiræ 659, cujus Kalendæ Muharrami cum inierint a die sexta Decembris anni Christi 1260, majori sui parte annus ille Arabicus cum Juliano in æra nostra vulgari 1261 concurrat.

X. Ignoscamus autem, censeo, Abulpharagio culpam istam qualemcumque confusorum in unum annorum quatuor, quam excusat in homine Arabe peregre degente vix evitabilis ignorantia rerum Græcarum haud per se magnopere insignium et locis a commercio abruptis transactarum, cum præsertim eodem tempore mentes ad se omnium per interiorē Asiam raperent prodigiosi Mogulensis imperii sub auspiciis Hulacu sive Chatai progressus, nec iis spatium alia longe minora distinctius observandi relinquerent. Nam statim post annum illum Hegiræ 655, quo ægrotasse Theodorum Græcorum imperatorem tradit Abulpharagius, non male ad nostram chronologiam tomo priori c. ultimo l. iii Observationum expansum etsi enim illic nos anno Christi 1258, respondente anno Hegiræ 656, primam morbi Theodori mentionem posuerimus, quod tunc ingrave-

scere magis coperit, superius tamen inoluisse non negamus: imo id historiæ series indicat, statim, inquam, post, nempe anno Hegiræ 656, cujus fuit initium dies Januarii octavus in anno Christi modo memorato 1258, Hulacu mense ipso anni primo Muharramo oppugnavit expugnavitque vi summa urbem longe maximam Bagdadum, olim Babylonem dictam, metropolim regni Caliphæ. Quo in ordinem redacto, ditioneque ejus in imperii Mogulici provinciam conversa, finitimum dynastam, Mauselæ [P. 590] dominum, minis territum, sibi tributarium fecit: et Astraphum dynastam, arcis munitissimæ fiducia jugum subire detrectantem, in ipsa illa sua urbe Mihapharekino, licet inexpugnabili, fame domandum obsideri jussit a suis. Duravit obsidio plus biennio. Tandem anno Hegiræ 658 Astraphus plerisque suorum fame absumptis delens sese ad Hulacu perducitur, et jussu ejus interficitur. Eodem autem anno Hegiræ 658, qui cum inceperit a 18 Decembris anni Christi 1259 usque in Decembrem anni Christi 1260 excurrit, Hulacu ponte Euphrati imposito trajecit in Syriam, ducens secum formidabiles copias millium quadringentorum, quibus Damascus obiter cepit, Halebum post dierum paucorum oppugnationem cum cæde innumerabilium illic repletorum expugnavit. Al Naser Halebi dominus cum uxoribus et liberis jam ante profugus, captus deinde et occisus est. Sub hæc a recedente e Syria Hulacu relictus ab eo illic qui provincie præesset Cetbuga cum decem millibus equitum, prælio victus et interfectus est a Kutuze **814** Turcomanno præfecto Ægypti. Eodem anno Munkakaus Kaan supremus imperator Mogulensium prælio adversum regem Sinarum rebellantem commisso sagitta ictus occubuit. De hujus successione inter duos ejus fratres per annos inde octodecim certatum est, succumbente denique et cedere coacto Arighuga natu minore, et Kublai præter ætatis prærogativam præstantibus quoque commendato dotibus, armis etiam prævalente. Quo civili tam longi temporis dissidio tanto videlicet certius confirmatus est Hulacu in absoluto tractum Occidentum, quibus præerat, imperio.

XI. Ergo is ut amissam clade Cetbugæ Syriam recuperaret, anno Hegiræ 659, qui cæpit a die 6 Decembris anni Christi 1260, et consequenter excessit in partem maximam anni Christi 1261, ingentem suorum exercitum eo misit duce quodam Gugalcio, qui cuncta primo adventu facile subegit Halebum usque, plurimis passim obsidentium occisis. Sed cum præpropere ad suos revertisset, supervenientes Ægyptiorum magnæ copię Mogulensibus denuo Syriam eripuerunt. Interest nostra hic observare cujus auspiciis hæc tam felix Ægyptiorum expeditio sit suscepta: de hoc enim non perfunctorie agit noster Pachymeres, l. iii, c. 3, 4 et 5 tomi prioris, res exsequas a Michaelis Palæologo gestas statim a solemnī sua coronatione,

quam accepit ministerio patriarchæ Arsenii, prout A narratur ibidem c. 2; demonstramus autem, l. III Observationum nostrarum ad eum tomum c. 4 et 10, eam coronationem celebratam fuisse anno Christi 1261, hoc est illo ipso in quo nunc versatur Abulpharagius, eum numerans Hegiræ 659. Scribit igitur loco modo indicato Pachymeres sollicitum Michaelē de sibi stabiliendo recens parto imperio, quos maxime potentes circa se principes videbat, sibi conciliare studuisse. Ac facile videntem eminare tunc opibus inter finitimos dynastas Chalaū principem Tocharorum, hoc est Hulacu, cujus crebro meminit Abulpharagius, et sultanem Æthiopum, utriusque gratiam ambire officiis legationibusque affectasse. Ea occasione de sultane Æthiopum me- B morat, fuisse illum genere Comanum, quæ regio est prope Pontum Euxinum; hinc olim venditum in servitutem Ægyptio domino, sua illic industria serviles catenas in regium diadema commutasse. Eundem addit in primis prudentem habitum; et quod in Ægypto natos parum habiles bellicis laboribus videret, misisse pueros magno numero e Scythia et aliis regionibus trans Pontum, quibus apud se nutritis fortibus deinde militibus utebatur, permittente id commercium, magno rei Christianæ detrimento, imperatore Michaelē: hinc enim auctum opibus Ægypti sultanem Latinos Palestinam occupantes illinc expulisse. Hæc Pachymeres; quæ multum illustrantur comparatione cum iis quæ Abulpharagius hoc loco scribit. C Ait enim, postquam Kutuzus Turcomannus Ægypti dominus 815 Cetbugam Mogulensium in Syria præfectum acie victum occidisset, quod ait contigisse die 27 mensis Ramadani [P. 591] anno Hegiræ 658, hoc est die 3 Septembris anni Christi 1260, satis gnarum illum haud quieturos Mogulenses ab ultione cladis istius reposcenda, properasse in Ægyptum, ut copias illic pararet, quibus ipsis obsisteret: sed eo itinere prope Gazam progressum a quodam Baibars vocato fuisse interfectum. Addit hunc Baibars, conciliatis et adjunctis sibi copiis quæ Kutuzo militaverant, cum iis ingressum Ægyptum eam occupasse. Tradit ibidem istum Baibars servum antea fuisse magni cujusdam in Ægypto ducis, cui Bundokdar nomen fuerat; unde initio Bundokdar minorem nominatum. At postquam sultan Ægypti factus est, cognominatum a suis fuisse Rucnodinum Al Malec Al Dhaher. Eum tamen pergit in sequentibus Abulpharagius vocare Bundokdarem, successus ejus maximos recensens contra Christianos Latinos Antiochiam et Syriæ maritima obtinentes, quos illinc expulit, ut etiam deplorat Pachymeres tomo I, l. III, c. 5, culpam earum cladum ex parte imputans imprudenti avaritiæ Michaelis Palæologi, qui propter questum modicum permittebat e Ponto exportari in Ægyptum Scythica mancipia teneræ ætatis, quæ deinde illic in robustos et Christianis rebus exitiales bellatores adoluerent. Quem igitur Pachymeres e servo apud Co-

manos nato factum Æthiopum sultanem expulisse Syria Latinos Christianos ait, is sine dubio fuit quem patrio vocabulo Baibars dictum, dominici cui servierat nomine Bundokdarem nuncupatum Abulpharagius docet.

XII. Referamus nos jam ad res intermissas Hulacu sive Chalaū et subjectorum ipsi Mogulensium cum deinceps narratis a Pachymere utiliter comparandas. Tradit Abulpharagius eodem hoc modo indicato anno Hegiræ 659, cujus fuit initium dies sextus Decembris anni Christi 1260, missum in Syriam ab Hulacu Mogulensium exercitum, duce Samdagu Christianis favente, obsidione cinxisse Mauselam urbem incluso in ea Al Saleho Syriæ principe, et copiis e Syria obsessis suppetias venientibus per longe illis occurrentes Mogulenses circumventis et occisione deletis Mauselam cepisse, plurimis in ea repertis occisiis, aliis servitum abductis, ipso principe Al Saleho ad Hulacu pertracto hujusque jussu interfecto. Hæc tantæ Chalaū victoriæ moverunt Michaelē Palæologum Augustum ad omni ope satagendum in paranda sibi benevolentia tam potentis et pene finitimi principis. Igitur, quod narrat Pachymeres l. III, c. 3 partis prioris, legatos ad eum misit, qui ipsum a se salutarent et ejus amicitiam poscerent, oblata in sponsam propria filia Maria. Indicat Pachymeres venisse a Chalaū ad Michaelē mutuam legationem, qua is significaret placere sibi conditionem oblatam. Idem vero distinctius expressum in Abulpharagii Chronico legitur, p. 355, ubi narrata 816 Hulacu morte, de qua mox dicitur, scribit eum jam antea misisse legatos Constantinopolim, qui filiam illic imperantis in uxorem sibi poscerent. Has mutuas Michaelis et Hulacu legationes obitas apparet ab anno 661 Heg. ad 663, quorum annorum prior incipit a die 15 Novembris anni Christi 1262, posterior a 24 aut 25 Octobris anni Christi 1264. Perspecta porro Michael Hulacu voluntate, filiam suam Mariam apparatu magnifico deducendam ad eum strenue curavit per archimandritam monasterii Pantocratoris nomine Principem, ex illustri familia Peloponnesiensium dynastarum, quem ait loco proxime laudato Pachymeres in eo itinere nuntium accepisse mortis Chalaū, nec tamen re infecta rediisse, sed perduxisse sponsam illi destinatum ad filium ejus et successorem Apagam, qui eam sibi junxerit uxorem. Hæc eadem distinctius etiam exprimit Abulpharagius, memorans legatos imperatoris Constantinopolitani, qui hujus filiam Hulacu desponsam comitarentur, ubi Cæsaream pervenissent, accepisse nuntios de Hulacu obitu, nec tamen ideo retrocedendi consilium inivisse, sed puellam perduxisse ad Abakam in patris Hulacu jam solio regio locatum, qui eam sibi rite conjugem sociavit. Hoc sine dubio pertinet ad annum Hegiræ 664, cujus Kalendæ Muharrami [P. 592] diem insederunt tertium decimum Octobris anni

Christi 1265, et quia quæ multa et molis magnæ ab Abulpharagio in hunc annum congeruntur, nempe mors *Hulac* et aliquo interv. illo secuta mors etiam *Dukusæ* Christianæ conjugis ipsius, tum post hanc comitis Mogulensium principum, qui *Abakam* ob perspectam ipsis, ut ait Abulpharagius, ejus *prudentiam, sufficientiam, eruditionem*, etc., liberis suffragiis in supremum suæ gentis imperatorem elegerunt et subinde ritu ipsorum coronarunt, non videntur posse in primum anni Arabici trimestre facile compingi, verisimilius differimus aspicere imperii *Abakæ* hujusque cum *Maria* nuptias in annum Christi 1266. Observandum hic est *Abakam*, sive ut *Pachymeres* vocat *Apagam*, titulum supremi Mogulensium *Kanis* rite delatum accepisse, cum ejus pater tale imperium exercere satis habens vocabulo ejus abstineret. Ille eo videri potest mirabilis, quod satis constabat vivere adhuc *Kublai*, qui *Munkakao Kaani* occumbenti successerat in imperio, anno ab hinc retro quinto aut sexto, Hegiræ 680, ut paulo superius n. 10 retulimus. Verum quia, ut ibidem dictum est, *Arighuga* fratre minore *Kublai* successionem sibi imperii vindicante, bellum inter eos civile confutum est, quod annos ipsos octodecim tenuit ac consequenter ad duodecim aut tredecim ab hinc annos propagatum est, totum instar imperii Mogulici ex Orientalibus fraterna dissensione turbatis tractibus in Occidentis et fundata dudum *Hic Hulac* (qui et ipse *Munkakao Kaani* frater fuerat) domo et potentia constituit; successioque Mogulensium 817 principum hinc deinceps a chronologis Arabibus est deducta, neglecto *Kublai*, quem tandem prævaluisse *Arighugæ* Abulpharagius tradit, et in quadam specie absoluti imperii aliquandiu pacifice indicat vixisse; et si qui post in extremo illo limite Mogulensium *Kaanum* titulum sumpserunt. Quos ne mentione quidem dignandos putaverunt aut noster hic Abulpharagius, aut e quibus supplementum concinnavit hujus Chronici, *Al Jannabius*, *Abulbeda* et *Ebn Yuseph*, Arabes et ipsi chronologi. Unde *Munkakao Kaani* ὄψωνος continere possumus *Abakam*, numerando eum quartum a *Gingischano* et absolute quintum imperatorem Mogulensium.

XIII. *Abakas-Chan* (sic enim illum nominat Abulpharagius ex quo est inauguratus imperator) misit ad recuperandam Syriam exercitum, cui ducem præfecit fratrem suum natu minorem, vocatum *Kungortai*, *Bundokdaro* *Egypti* et *Syriæ* sultane paulo ante victo et mortuo. Mogulenses ductores *Kungortai* cuncta statim illic subegerunt, facile progressi *Haleb*um usque, et illa ipsa urbe subjuncta: verum, ut alias fecerant, nimis cito recesserunt, ideo mox coacti eo redire ducem *Munga Timuro*, corroborato copiis regis *Armeniæ*, prout consequenter illic exponitur distinctius. Sed ego harum rerum, prout in Chronico digeruntur, seriem attentius explorans, conturbatas paululum depre-

hendo Abulpharagii rationes; quod equidem, propter in aliis probatam hujus fidem ac diligentiam, errori librariorum in numerorum notas irrepenti libentius imputaverim. Scriptum videlicet legitur p. 380 hujus Chronici anno Hegiræ 679 missum in Syriam *Kungortai*. Katendæ *Muharrami* anni Arabici istius cadunt in diem tertiam Maii Juliani in anno Christi 1280. Statim post additur hunc exercitum ducem *Kungortai* rem in Syria gessisse hieme anni Hegiræ 680, quem inchoasse certum est ea die quæ Aprilis vicesima secunda in anno Christi 1281 numerata est. Hic illud primum inopinatissimum occurrit, quod mora solidi fere biennii interficitur inter initium expeditionis e propinquo susceptæ et rem per eam gestam. Addit Abulpharagius *Kungortai* cuncta peragrata Syria et usque ad *Haleb*um facile subacta recessisse: verum rebellantibus denuo videlicet illic gentibus missam eodem ab *Abaka* alium exercitum quinquaginta milium anno Hegiræ 681, præposito illi ductore *Munga Timuro* fratre suo natu minimo; cui comitem se adjunxit rex *Armenie* [P 595] cum propriis copiis. Illi duo simul juncti exercitus obvies inter *Hamam* et *Hemesam* habuerunt *Syros* simul et *Egyptios* prævaldis copiis instructos, cum quibus statim acri et cruento prælio commisso, nec plane victores *Mogulenses* et *Armeni*, nec tamen prorsus vici fuerunt. Post illum dubium eventum *Munga* exercitu in *Mesopotamiam* reducto, in itinere versus *Nisibin* veneno extinctus est. Hæc continue Abulpharagius attexit eodem anno, nempe Hegiræ 681, *Abakam*, postquam *Mandani* festum Paschæ cum Christianis celebrasset, 818 postridie, die lunæ, convivio exceptum a quodam Persa nomine *Bauham*, mistum ab hoc cibus venenum hausisse, ex quo die Martis statim sequente graviter agrotare cœperit, die Mercurii contiguo mortuus est. Hunc porro diem Mercurii ait fuisse vicesimum mensis *Dhul-Haizæ*, hic est mensis ultimus in anno Arabum. Habemus in his characteres duos, Paschæ Christianorum et seris quartæ concurrentis in diem 20 *Dhul-Haizæ*, quorum neuter anno Hegiræ 681 competit, prout clarissime demonstrat. Annus æræ Christianæ vulgaris 1283, in cujus mensem saltem ultra tertium necessario excurrit annus Hegiræ 681

D Aprilis undecimo die ausi præcedentis 1282 inchoatus, cum fuerit periodi Julianæ 5996, cyclum numeravit solis 4 cum littera dominicali C, cyclum vero lunæ 11. Hæc signa Pascha Christianorum indignant in die 18 mensis Aprilis, qui dies necessario extra Hegiræ anni 681 fines excessit. Hoc inficiari non poterit qui sciet, quod certum est, annum Arabum Juliano esse minorem diebus saltem decem. Unde manifestum est, si annus Arabicus 681 die 22 Aprilis anni Chr. 1282 iuist, desinere illum debuisset ante 18 Aprilis anni Christi 1283, quoniam a 18 Aprilis die ad diem ejusdem mensis 22 non intercedunt dies decem. En ostensum evidenter Pascha Christianorum anni Hegiræ 681 in mensem *Dhul-Haizæ* ultimum anni Arabici non potuisse convenire.

Deinceps pari evidentia demonstro vicesimam Dhul-Haia diem eodem illo anno Hegiræ 681 feriam quartam non fuisse. Fuit ille annus Arabicus embolinæus ac consequenter 355 dierum, et Dhul-Haia mensis ejus ultimus in annis ordinariis cavus, in eo plenus fuit, dies numerans triginta. Tollantur 355, qui est numerus dierum anni Heg. 681, de 365 a die 22 Aprilis anni Christi 1282 incipientibus : ultimus residuum cadet in undecimum Aprilis anni Christi 1283. Ille est tricesimus Dhul-Haia; a quo si retro decem diebus promoveas, invenies vicesimum ejusdem Dhul-Haia primum Martii, qui dies Jovis et quinta feria, eo anno litteram dominicalem C habente, fuit, non autem, ut ait Abulpharagius, dies Mercurii sive quarta feria.

XIV. His lector adactus ad fatendum characteres istos duos chronologicos, Paschæ incidentis in mensem Dhul-Haia et feriæ quartæ insignientis vicesimum Dhul-Haia diem, minime convenire in annum Hegiræ 681, quæret forte num in alium convenient. Non longe abitur : aio aptissime ambos quadrare in annum *ἄμικτος* præcedentem, videlicet Hegiræ 680. Hic annus initium duxit a die 22 Aprilis Juliani anno Christi 1281, desiit autem die decima ejusdem Aprilis anno Christi sequenti 1282. Fuit annus Christi 1282 periodi Julianæ 5995. Cyclum solis habuit 5 cum littera Dominicali D, cyclum vero lunæ 10. Ex his patet Pascha ejus anni occupasse diem 29 mensis Juliani Martii. Hæc dies deesse non potuit quin ambitu mensis Arabici Dhul-Haia **819** in anno Hegiræ 680 clauderetur, quoniam is annus a 22 Aprilis anni Chr. 1281 incœtus usque ad 10 Aprilis an. Chr. 1282 protenditur : Dhul-Haia vero ultimus mensis anni Arabici viginti novem postremos ejus anni dies continet, qui cum retro numerati a 10 Aprilis ad 13 Martii perveniant, ibi designant neomeniam Dhul-Haia. Prior igitur character manifeste competit anno Hegiræ 680. Nec minus evidenter posterior eidem adaptatur. Nam vicesimus nonus dies Martii, quem fuisse diem Paschæ ostendimus in anno Christi 1282, fuit necessario decimus septimus Dhul-Haia mensis Arabici, siquidem is incipit, [P. 594] ut est dictum, a die 13 Martii. Porro ad diem 29 Martii, quæ Paschæ Dominica fuit, si tres ferias adjungas, secundam, tertiam et quartam, hanc profecto ultimam residere deprehendes in Kalendis Aprilis Juliani, in quas incidit vicesimus dies Arabici Dhul-Haia. Ergo vicesimus Dhul-Haia anno Hegiræ 680 fuit dies Mercurii sive quarta feria; qui erat secundus chronologicus character annum, quo est Abaka mortuus, insigniens. Quare hunc Imperatorem Mogulensium non anno Hegiræ 681, ut perperam in Abulpharagii Chronico scribitur, sed præcedenti Hegiræ 680 vivere ac regnare desiisse tenendum pro certo est. Unde quæ proxime antecessisse illic dicuntur ejus obitum expeditiones Mogulensium in Syriam duæ,

A sic verisimiliter ordinandæ sunt, ut prior duæ Kungortai cœpta verno tempore anni Hegiræ 679 hienie anni ejusdem terminetur. Postea vere anni sequentis Hegiræ 680, nuntiata nova Syrorum defectione, eo Munga Timurus, minimus Abaka frater, cum exercitu Mogulensium quinquaginta millium moverit, habens præterea secum sociales Arinenorum copias, rege ipso Armeniæ ductante. Ili simul omnes cum Syris et Ægyptiis dubio Marte inter Hamam et Hemesam conflixerunt. Inde Munga Timurus se ad Abakam recipiens cum in Mesopotamiam pervenisset, ibi ex veneno per fraudem propinato in itinere versus Nisibin extinctus est, eorundem videlicet insidiis qui non multo post Abakam ipsum pari scelere ac dolo peremerunt : nam effectus tam gemini recte uni et eidem imputentur causæ, odio quorundam conjuratorum in Abakæ domum. At de his pro instituto plus satia.

XV. Abakæ mortuo successit ejus insidiator Ahmedes et ipse filius Hulacu, sed alia matre natus, ex qua præterquam novercalem in Abakam animum trahere potuit, etiam instinctus videtur ad eundem Abakam perdendum odio Christianæ religionis, ejus cultorem fuisse Abakam clare affirmat Abulpharagius, dum eum celebrasse festum Paschæ una cum Christianis scribit. Hujus Ahmedis acta principatus omnia rediguntur in unam prolixam epistolam in commendationem Alcorani et superstitionis Mahometicæ ad sultancem Ægypti scriptam, quam Abulpharagius recitat, continuo referens indulgentem Ahmedem dudum **820** concepto in Abakæ familiam furori, dum Argumem Abakæ filium studet opprimere, ab eo et ei studentibus fuisse comprehensum et custodiæ mancipatum die Mercurii Jomadi prioris undecimo, anni Hegiræ 683, qui incepit a die 20 Martii anno Christi 1284. Est Jomadi prior quintus ordinæ mensis in anno Arabico; cujus Kalendæ a 20 Martii numeratæ incidunt in decimum sextum Julii ejus Christi anni 1284 bissextilis, ejus cyclus solis fuit 5 et littera Dominicalis B A, unde patet undecimum Jomadi prioris revera fuisse diem Mercurii : talis enim fuit feria 26 dies Julii, cum undecimo die Jomadi prioris coincidens. Jam tum a clauso in carcere Ahmedæ cœpit Mogulensium consensu imperare Argum titulo Chanis assumpto; nam deinceps *Argun-Chan* est dictus. Memini hujus Pachymeres p. 327 Arganen Kanin vocas. Censuerunt autem principes Ahmedem, ut cædis Abachæ-Chanis reum, jure posse interfici; idque auctores ipsi jubendi erant. Verum ille recusavit, satis habens Ahmedem matri Kungortai et hujus filijs dedere, qui eum occiderunt in ultionem paternæ cædis die 2 Jomadi posterioris, quæ dies in feriam item quartam incidit, ut ait Abulpharagius et verum cernitur, siquidem Jomadi posterioris, sexti mensis Arabum, dies secundus in diem eo

anno Christi 1284 cedit sextum decimum mensis Augusti, cui diei ad marginem adjacet in Romano Calendario littera D, nota quartæ seriæ, quando, ut tunc, littera seriæ primæ sive Dominicæ index est A. Hic desinit Chronicon Abulpharagii; cui Latinus interpres perutiliter supplementum attulit ex Al-Jannabio, Abulfeda, Ebn Yusepho et aliis chronologis Arabibus expressum, unde hic Mogulensis imperii extrema tempora, quantum ad rem nostram conferet, reddemus.

P. 595] XVI. Argun-Chan anno Heg. 690, qui a die 4 Januarii anni Christi 1291 duxit initium, finem imperandi et vivendi fecit, veneno, ut est creditum, sublatus a Judæis, mense Rabia priori: hic tertius est in anno Arabico, et tunc majori ex parte Martio Juliano respondit. Huic successit *Caichtu* vel, ut alii scribunt, *Ganiatu*, cui communis cum Argun-Chane pater fuit Abaka. Hunc morum improbitate suis exosum factum Mogulensium plerique facta conjuratione, cujus dux fuit *Baidu* filius Targibi fratris Abakæ, fugientem assecuti crucidarunt, anno Hegiræ 694, cujus Kalendæ Muharrami diem occuparunt 21 Novembris in anno Christi 1294; unde mensis Rabia posterior, quo *Caichtu* dicitur occisus, extremam Juliani Februarii et priorem Martii partem inedit in anno Christi 1295. Peto extremo Argun-Chanis principatu cogitatum ab eo de recuperandis septentrionalibus Europæ provinciis ultra Bulgariam; quas, ut est superius dictum n. 6, auspiciis Kaniis secundi Mogulensium imperatoris a Batu subjugatas Noga, eis tuendis a Batu Persidem versis recedente præfertus, progressu temporis suas fecerat, obsequium 821 imperatori Mogulio recusans; diuque, prout multis locis *Pachymeres* significat, istam rebellionem impune tulit, in ea etiam Michaelis primi Palæologi Augusti affinitate armatus, ducta ipsius filia Euphrosyne. Talis ab Argun-Chane suscepti consilii vestigium in fine Abulpharagiani Chronici reperio, ubi scriptum legitur: *Argun-Chanem imperio sibi stabilito unicuique filiorum præfecturam alicujus regni aut exercituum commisisse. Filii Argun-Chanis fuerunt Cazanes, Carmantas, Tuctais. Ex his Cazanes videtur exercitui et provinciæ loco ubi debebat imperator propinquæ præpositus. Nam occupato postmodum, ut mox dicitur, a Baidu imperio, primus qui obsisteret, vicinæ, prout apparet, beneficio, existit. Alii duo Cazanis fratres longius a patre leguntur amandati, siquidem Carmantanem Pachymeres, p. 459 partis posterioris, ait exercitum in India ductasse: Tuctainem idem refert, partis ejusdem l. III, c. 26 et 27, longum, difficile atque anceps cum Noga gessisse bellum, quoad eum jam senem acie postrema victum occidit funditusque profligavit factionem ejus, restitutus imperio Mogulensium præteritis Euxino ex parte Europæ regionibus, quas inde Noge revellio alienaverat, et iis ipse pater Argun-Chanis*

A primum, deinde fratris Cazanis auctoritate regendis præsentem impendens operam. Cujus tam potentis vicini Andronicus Imperator, patris Michaelis imitatione, gratiam sibi firmare affinitate studuit, filiam ei Mariam volenti despondendo, quod narrat noster c. 27, l. III. Hæc longa Tuctainis bella videntur tenuisse ab anno circiter Chr. 1290 ad 1296.

XVII. Sublato e medio *Caichtu*, successore Argun-Chanis, Baidu, qui eum oppresserat, in ejus se solium intrusit. Sed ei obstitit Cazanes, Argun-Chanis filiorum, ut videtur, natu maximus, avitum paternumque imperium sibi armis vindicans. Commisso itaque inter regni candidatos prælio, Baidu proditione suorum victus et occisus liberum æmulo Cazani reliquit imperium, postquam illud per octo circiter menses occupavit. Contigit mors Baidu mense Dhu'l-Haia ejusdem anni Heg. 694, hoc est circa finem Octobris aut initium Novembris anni Chr. 1296. Hinc præcedit imperium Cazanis, cujus doles præclaras, instituta laudabilia, acta illustra effuse laudans memorat Pachymeres, c. 1, l. VI. Res gestæ sic summatim perstringuntur in Supplemento Chronici Abulpharagii. Anno Heg. 697, qui coepit a die 49 Octobris anni Chr. 1297, occiso *Niruzo*, cujus proditione Baidu fuerat oppressus, *Atabegi* dignitatem (erat id nomen illustris in imperio Mogulensi magistratus) qua *Niruzus* functus fuerat, transtulit in *Kotlu Sahun*; quem eundem esse suspicor cum *Chutluchaimo* nominato a Pachymeres sub finem modo laudati c. 1, l. VI, ubi p. 459, vocat Χουτλουχάϊμ κατὰ τὸν Εὐξείνιον ἀρχόντῃ prætorem provinciarum imperii Mogulici ad Euxinum sitarum. Fuerat 822 ista, [P. 596] ut diximus, præfectura Tuctainis. Quare hinc licet intelligere, circa quartum aut quintum principatus Cazanis annum Tuctainem ad fratris imperantis comitatum se transtulisse, forsitan eo vocante, ut mores ejus observaret, statueretque an dignus is foret quem imperii successorem designaret. Quæ probatio parum e Tuctainis voto succedens hunc exclusit imperio. Scribit enim Pachymeres, sæpe indicato c. 1, l. VI, Cazanam in dubia sua valetudine successioni regni consulentem, cum mores Tuctainis, quem in propinquo haberet, fratris sui dissimiles notasset, Carmantanem alium fratrem ex India, ubi exercitui præerat, evocasse, eumque ad id accurata institutione præparatum imperii hæredem designasse. Igitur decedenti ex partibus Euxino vicinis Tuctaini suffectum in istarum provinciarum regimine Chutluchaimum arbitror, quem illic tali officio fuisse functum quando est mortuus Cazanes, affirmat Pachymeres.

XVIII. Pergit continuator Abulpharagiani Chronici acta Cazanis exsequi, scribens anno 699. moventem cum exercitu in Syriam Cazanam cum occurrente sibi sultane Ægypti, qui vocabatur Al

Malec Al Naser Mohammedes, confixisse praelio, cumque fusum in fugam vertisse, dein Damasco positum; quibus gestis, relicto in Syria praefecto Kapiak vocato, in regiones Orientales rediisse. Habuit annus Hegiræ 699 initium a die 28 Septembris anni Christi 1299. Quia vero dies, quo acie victus est sultan Aegypti dicitur illic fuisse vicesimus septimus Rabiae prioris, indicat nota illa diem vicesimum secundum mensis Decembris ejusdem Christi anni 1299. Quod autem addit continuator Abulpharagii diem illum fuisse Mercurii, haud usquequaque quadrat, siquidem illo Christi anno cyclus solis litteram attulit seriae primæ indicem D, quæ 22 Decembris diem seriam fuisse tertiam demonstrat. Crediderim mendum irrepsisse in numeros, et pro 27 Rabiae prioris scribi oportere 28, qui dies fuit 25 Decembris feria 4. Fundamentum mihi sic opinandi est testimonium oculatum scriptoris illorum temporum Aythoni. Exstat hujus opus titulo Historiæ Orientalis, cujus c. 41 affirmat se fuisse comitem expeditionis quam Cassanus (sic enim vocat) rex Tartarorum Christianus, una cum regibus Armeniæ et Georgiæ pariter Christianis, suscepit in Syriam contra Melechnaserum sultaneum Aegypti Syriæ dominantem, quem et habuit obviam prope Hamam, antiquis Emesam dictam. Ducebat sultan secum equitum centum millia cum infinita peditum multitudine. Cassanus autem exercitum ducentorum millium, magnam partem equitum habebat. Commisum fuisse praelium inter hos exercitus Aythonus, qui praesens interfuit, asserit *die Mercurii ante festum Nativitatis*. Cadit aptissime nota hæc in diem 25 Decembris, quæ illo anno, ut est dictum, feria quarta fuit. Addit Aythonus praelio victum et fugere compulsus fuisse sultaneum, tum die 823 post victoriam 45 deditam Cassano fuisse urbem Damascum, in qua Cassanus praefectum pro se Syriæ cum parte exercitus reliquit quemdam ducem Sacracenum ad se a sultane transfugam, nomine Capcakum; cui dedit in mandatis ut si Christiani ab Occidente venirent, eis Syriam traderet. Sed cum Europæ principes ire illum aut exercitus mittere neglexissent, Capcaks rebus suis consulens, impetrata a sultane transfugii venia, Syriam illi rursus expulsis Tartaris subiecit. Hæc Aythonus de hac expeditione; quæ quam sint consentanea traditis a continuatore Abulpharagii ex collatione patet. Et enim apud hunc legitur Aegyptios audito Cazanis abitu reversos in Syriam fuisse, et Capcako in partes eorum transeunte, Tartaros qui erant in Syria ea relicta in Orientem contendisse, et Damascum in Aegyptiorum potestatem rediisse.

XIX. Anno Hegiræ 700 cujus initium fuit dies sextus decimus Septembris in anno æræ Christi vulgaris 1300, Cazanes secundam expeditionem duxit in Syriam, ait continuator Abulpharagii: sed cum tribus circiter mensibus [P. 597] in Halebi diutius substitisset, re infecta iterum se subduxit. Ha ille. Ad hoc tempus equidem retulerim quod

A scribit Pachymeres loco sæpe memorato de Cazane his verbis: *Vastans quin etiam Aegyptum cladesque illic Arabibus non leves inferens, longe pluribus et gravioribus sine dubio damnis illos affecturus, nisi ei, ne penetraret interius, locorum arenis inritis et aquæ inopibus late squalentium insuperabilis difficultas obstitisset*. Hactenus Pachymeres; unde licet suspicari vel ipsum Cazane vel partem ejus exercitus, ipso apud Halebum interim morante, Aegyptum tentasse, at ob impedimentum memoratum cepto abstutisse. Refero etiam ad hanc secundam expeditionem illa quæ paulo superius idem Pachymeres dixerat, nempe *Cazane Hierosolymis hostiliter admotum parum abfuisse ab urbe illa tanta, cui sultan Christianis ereptæ dominabatur, expugnanda*. Ita ille longe verisimilius quam quidam Latini scriptores citati ab Henrico Spondano in continuatione Annalium Baronii anno Christi 1300, n. 1, qui aiunt tunc a Cassano *Hierosolymam fuisse captam, et sacris locis magna veneratione visitatis, restitutis et dotatis, habitandam concessam Christianis Armenia, Georgianis cæterisque ex Cypro et latibris convolantibus*. Nam id, si vere contigisset, non videtur aut ignorare potuisse Aythonus tunc vivens, aut in historia de his scripta silere voluisse; in qua tamen nihil tale reperitur. Anno delinæ Hegiræ 702 (pergit supplementum Abulpharagii) Cazanes copias in Syriam misit duce Kollu Saku, sive ut Pachymeres vocat, Chutluchaimum; prius dies istius anni Hegiræ 702 fuit vicesimus sextus mensis Augusti in anno æræ nostræ vulgaris 1302. Ex his quæ refert de morbo Cazanis diuturno Pachymeres, necesse est dicere jam tum illum ægrotasse, 824 atque adeo morbo impeditum a per se obeunda expeditione necessaria hominem cui maxime foret vice sua misisse Chutluchaimum, sive illum evocavit e partibus septentrionalibus circa Euxinum, quibus eum, in locum Tuctais sive Tuctanis, fuisse jam antea praefectum paulo superius suspicabamur, sive illum adhuc in officio Atabegi circa se habuit, et tantum post ipsius reditum e Syria ad istum septentrionalem finem destinavit, ne occasione secuturæ brevi (quod præsentiebat) mortis suæ Tuctais, quem exclusum imperio volebat, ex istis sibi dudum obnoxiiis provinciis opes decere posset ad negotium Carpantani, sibi in successione praelato, facessendum. Utcunque sit, utrumque idoneis auctoribus discimus, et bellum in Syria pro Cazane gessisse illo jam ægrotante Chutluchaimum, et Cazane non multo post mortuo eundem regionibus circa Euxinum prius a Tuctai possessis præfuisse.

XX. De successu porro Syriacæ hujus expeditionis Chutluchaimi sic breviter collector supplementi Abulpharagii tradit. Primum equites decies mille exercitus Mogulici a ducibus copiarum Aegyptiarum, inter quos fuit Abulfeda, prout ipse testatur in historia de his scripta, fuisse profectos, deinde universum exercitum fractum, fugatum et pessumdatum.

Unde credibile est Chetluchaimum cum reliquiis A rit in anno Juliano 31 Maii, oportuit diem 23 copiarum revertisse quamprimum ad Cazanem, a quo ingravescere languorem suum sentiente propter causam supra indicatam missus ad Arctoum limitem fuerit. Eodem anno, Hegiræ 702, die 13 mensis Shavali, ut ait Jannabius, Cazanes est mortuus. Est Shaval decimus Arabum mensis, cujus diem tertium decimum incurrisse oportuit in diem 31 mensis Maii anno Chr. 1303, siquidem, ut est dictum, Kalendæ Muharrami sextum vicesimum Augusti mensis anni superioris inasederant. Hinc definito certo posuimus controversiam, quæ inter quosdam mox referendos auctores de numero annorum imperii Cazanis agitur. Si enim, quod superius, v. 17, statuimus, cepit Cazanes imperare circa initium Novembris anno Christi 1296, moriens in fine Maii anni Christi 1303 utique sex in imperio annos explevit, et menses inasper septem. Plus ergo justo spatii Cazanis principatui tribuit Arabs chronologus Jannabius, dum eum regnasse dicit annos octo et menses circiter decem. Joannes [P. 598] Villanius, viii, c. 15; Sanctus, l. iii, p. 13, c. 8, et Aytibonus Hist. Orientalia, c. 45, etsi diserte spatium regni Cazanis non exprimunt, quædam tamen affirmant unde ultra præscriptos a nobis limites illud non paulum excessisse sit consequens. Nempe duo priores aiunt cœpisse illum imperare anno Christi 1294, et Aytibonus obitum ejusdem confert in annum Christi 1304, ex quibus inferendum esset eum ultra novem plenos annos Mogulense imperium rexisse. Sed de vera sede epocharum initium a Cazanæ principatus et mortis obitæ tutius, opinor, creditur Arabibus 825 chronographis quam aut Aytibono Armeno aut Villanio et Sancto Europæis scriptoribus, præsertim cum ad Arabum chronologiam se accommodet nostri Pachymeris assertio mortuum Cazanem affirmantis cum ad sex annos imperasset; quod, si de annis expletis agitur, exactissime scriptum est. Ejus qui Cazanæ successit nomen sic effert Jannabius: *Giyathoddin Chodabandak Mohammed, filius Argunis filii Abagæ*. Abulfeda et Ahmed Elm Yuseph, propius ad Pachymeris Carmpantan, *Cherbandam* hunc principem appellant. Is post fratris decessoris funus die 23 Dhul-Haizæ solemnibus cæremoniis inauguratus, pro *Chanis* titulo majoribus usitato *Aliaitu* se dici voluit, quæ vox teste Jannabio *magnum imperatorem* significat. Vereor ne mendum sit apud Jannabium, ubi coronationem Carmpantanis die 23 Dhul-Haizæ celebratam confert in annum Hegiræ 703, hoc est in mensem fere quintum decimum a decessoris obitu, quod parum est verisimile, præsertim cum, ut Pachymeres videtur significare, non solum designatus a Cazanæ adhuc vivente fuerit unicus hæres imperii, sed et jam tum in possessionem regni missus. Id me invitavit ad credendum eodem quo est Cazanes mortuus anno, sed altero fere post mense, nempe die 23 Dhul-Haizæ, coronatum Carmpantanem. Cum autem dies 13 Shavali, ultimus vitæ Cazanis, suc-

rit in anno Juliano 31 Maii, oportuit diem 23 Dhul-Haizæ anni ejusdem concurrere cum 29 Julii anni Christi 1303. Vitam et principatum produxit Carmpantan usque ad annum Hegiræ 716, quo vivere simul et imperare desiit mensis Ramadanis die 27. Cœpit annus Hegiræ 716 a die 26 Martii anni Christi 1216. Unde Ramadanis mensis Arabum noni dies 27 coincidunt cum die 13 Decembris ejusdem anni Christi 1316. Carmpantani successus est *Bahadur-Can*, puer undecim annorum, quo imperante quique præfectorum provinciis eas sibi jure supremo cœperunt usurpare. Unde hoc moriente (quod contigit anno Hegiræ 736, qui cœpit ab Augusti 21 anni Christi 1335) Bahadur-Chane, inquam, decedente nullus deinceps est creatus imperator Mogulensium, tanta illa dynastia in partes minutus fracta et penitus dissipata.

Hactenus brevem synopsis dedimus imperii Mogulici; quod ab anno Christi 1202 ad annum Christi 1335, per annos 133, sub imperatoribus undecim, Gingizchane, Kaane, Cayuc-Chane, Monkakao, Abaka, Ahmedo, Argun-Chane, Caichu, Cazanæ, Carmpantane, Bahadur-Chane, magnis per Asiam rebus gestis inclauit.

826 CAPUT VIII.

Origines imperii Ottomanici a Pachymere indicatæ distinctius explicantur.

I. Ut regnum quibus in interiore Asia commune nomen presbyteri Joannis fuit, vastum et diu florens imperium Mogulici exortu deletum est, ita ipsum Mogulicum magna ex parte in Ottomanicum defecit, rebellionem primi hujus fundatoris Ottoman, quem [P. 599] noster Pachymeres Atmanem nominat, contra Cazanem et Carmpantanem primum impunita remanente, inde sensim invalescente injustum instar regni proprii, acutibus postea stupendis usque ad extinctionem imperii Romani Orientalis et regni Mamalucorum in Ægypto profecturi in terrorem Europæ, cui minatur, hodieque universæ. Hujus novæ dynastiæ quasi cunabula, obiter a Pachymere perstricta, nesciente scilicet in quantum ex his illa molem foret immaniter crescendo surrectura, operæ pretium duxi considerare hic paulo attentius, et epochas originum istarum in principiis parum notabiles, ex inopinato deinde successu momentum et æstimationis meritum nactas, suis exacte locis figere.

II. Othmanis sive Ottoman genis historici Arabes deducunt e quodam *Soliman Shaho*, quem aiunt circa annum Hegiræ 614, cujus fuit initium Mali dies 13 in Christi anno 1214, præfuisse provincie Persis subjectæ, quæ vocabatur *Mahan*. Ille cum a Mogulensium potentia, tunc sub primo illorum imperatore Gingizchane irruptionibus in omnem partem vehementibus fines dilatante, tueri suam præfecturam desperaret posse, convasatis quæ potuit auferre, assumptisque secum, qua e principibus

umbram pacis, pro vera, quam mendacibus promissis ostentant, pace. Ita ille.

VI. Hac tamen non eo traho ut existimem Prusam Atmani jam tum regni principio plene possessam, cum eam quidam Arabum sub finem tantum vitæ Atmani, quidam nonnisi post ejus obitum a filio ejus et successore Urchane penitus subjugatam tradant. Verum cum eam urbem arcibus undecunque a se possessis cinctam et vectigalem ad libitum haberet, æquo interim animo ferebat ejus se ingressu exclusum, quem sibi ac suis aliquando, ut restum se habebant, libere pandendum certa præsumebat spe. In hoc igitur incumberebat, ut agri ac provincie illius, nempe Bithyniæ universæ, sibi dominium assereret, quod consequeretur arcibus primariis, et unde urbium magnarum salus et securitas

831 penderet, occupandis et validissimo presidio tenendis, sicut modo eum vidimus in Belocoma fecisse. In qua claves Prusæ reperit; uti et Nicæam sibi subjugassee visus est capta et suis firmissimis copiis inossæ Tricoccia. Qua de re juvat nosrum hic Pachymerem audire, p. 637, scribentem in hunc modum : *Circa Nicæam malo sane loco res erant, Atmane cuncta illic agente ferenteque. Ac paulo post : Itaque infestum exercitum — venientibus, Atman credidit.* Hactenus Pachymeres, ex cujus triplici modo memorata narratione rerum ab Atmane, ad Nicomediam victo Muzalone, ad Prusam capta Belocoma, ad Nicæam expugnata Tricoccia gestarum, manifestum est habuisse illum in potestate universam Bithyniam, tribus illis primariis ejus provincie urbibus, etsi non plene possessis, saltem undique circumdatis, et lenta sic obsidione cum interim pro libito macerandis et pecunia multandis, tum denique certis me trahendis sub absolutum integrumque dominium. Id quod non ipsi quidem obligit Atmani. Verum illius hæres et filius Urchane, quem Cantacuzenus, l. iii, c. 9, statum in quo cum pater moriens reliquerat, exprimens *satrapam* Orientalis Bithyniæ appellat, brevi se Bithyniæ totius principem ostendit, Prusæ, Nicomedia et Nicæa plane domitis, postquam huic ultimæ periclitanti superpetias Andronicus junior accurrens repulsus et vulneratus in femore recessit. Cujus pugnae ac vulneris meminit Cantacuzenus [P. 603.] l. ii, c. 7, inde secutam tamen Nicææ deditionem parum candide dissimulans, quam ingenue fatentur Gregoras, l. ix, et Phrantzes c. 2, l. i, ut omitam idem diserte affirmantes Arabes scriptores, inter quos omnes convenit *Iaxemid* et *Iznik* (sic illi Nicomediam et Nicæam nominant) ab Urchane Othmani filio post patris mortem captas fuisse. Brusiam vero (ita Prusam appellant) quidam illorum Othmani adhuc viventi, alii eo mortuo Urchani deditam aiunt. Fato vero functum Othmanem omnes il magno consensu trahunt anno Hegiræ 726, cujus fuit initium dies 8 Decembris anni Christi 1523, adeo ut mors Othmani in annum Christi 1526 videatur differenda.

VII. Hactenus dictis liceat mihi per benignum

A lectorem mantissæ loco apponere considerationem duorum veterum oraculorum, quæ per hæc fuisse patrata eventis non immerito credi potest; id quod eo minus alienum ab hoc loco forte fuerit, quod eorum alterum est implicatum cum rationibus chronologicis quibusdam, numeros a nobis hic subductos recto positos calculo adstruentibus. Recitat antiquus scriptor Zosimus, historiarum l. ii. Erythrææ vel Epiroticæ Sibyllæ hoc vaticinium :

Δὴ τότε Βιθυνὸν γὰρ λῦχοι οἰκήσουσι
Ζηλὸς ἐπιπροσύναισι· ταχὺ δ' ἐπιθήσεται ἀρχὴ
Ἀνδράσιν, οἱ Βύζαντος ἔδος καταναίεσθαι.

832 Tunc Bithynorum terram lupi habitabunt
Divino consilio; celeriter autem superveniet horum
[principatus]

Viris qui Byzantis solum incolant.

Hujus eventum prophetiæ conatur Zosimus adaptare ætati Constantini et restorationi atque amplificationi per eum factæ Byzantii. Quam recte, ipse videtur; non enim satis apparet quid ista mentio *luporum Bithyniam habitantium* cum exoruatione Byzantiæ urbis commune habeat. Dicamus nos licet accommodatius ad speciem veri, per Sibyllam divino afflatam spiritu, tanto ante his fuisse prænuntiatum verbis exortum Ottomanici imperii a prædonibus avidis et lupina voracitate ac crudelitate præditis in Bithynia fundati, cui non multo post tempore succumbere deberet Byzantiæ urbis imperantis potentia et splendor, barbaricæ deinceps servitutis jugum gravissimum et probrosissimum laturæ. Græci Byzantini in pœnam impii et pertinacis ab Ecclesia Romana omnium matre inde usque a Photii temporibus continuati schismatis, duram a Latinis Constantinopolim per annos octo supra quinquaginta obtinentibus servitutem passi fuerant; ex qua profectus visi sunt, dum ea liberati Romani papæ primatui agnoverunt. At ubi Michaelæ istius concordie auctore mortuo, filius ejus Andronicus pessimo consilio, quæ pater saluberrime statuerat rescindens, se suisque iterum a sede Petri contumaciter abruptis, statim Dei ultoris providentia præparari cœpit et sensim in Bithynia concrescere Ottomanica tyrannis, a qua diris continenter cladibus flagrant Byzantini, cum minime respicerent, sed magis magisque in hæresi ac schismate obdormarentur, vi tandem salva subacti ab uno ex Atmanis successoribus Mahomete secundo, anno Chr. 1453, captivitatem Babylonica Judæorum eo tristiore, quod Cyrum nullum qui eam solvat exspectant, ducentis jam et quod excurrit annis infelicissimi tolerant, fidem ingenti suo luctu sancientes Sibyllini, quod retulimus, oraculi.

VII. Aliud de his habemus suspicioni fictionis minime obnoxium vaticinium, quippe quod in sacro et canonico libro clarissime legatur, Apocalypsi S. Joannis. In ea Novi Testamenti prophetia, eventa complectente præcipua rerum quæ a Christi resurrectione et prima fundatione Ecclesiæ ad hanc usque diem Dei regnum attinentes contigerunt,

post nam persecutiones imperatorum [P. 604] adumbratae sunt a c. 12 ad 20, in hoc jam per symbolum alligationis Satanæ tempus illud describitur quo Constantianus, victo et occiso Licinio, imperii Romani plene potens, liberalissimis et quasi triumphalibus edictis religionem Christianam studuit ornare. Ista edicta recitantur ab Eusebio, lib. II *De vita Constantini*, a cap. 25 ad 60. In horum uno (tria enim sunt), nempe **833** in Rescripto ad Eusebium, c. 45 descripto, quo imperatur ut ecclesiæ Christianorum ubique sumptu publico ædificentur, sit distincta mentio draconis, quem hic Joannes ligatum memorat. Sic enim illic Constantinus loquitur: *Νοὺν δὲ τῆς ἐλευθερίας, ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου προνοίας, ἡμετέρας δ' ὑπηρασίας ἐκδόωχθέντος. Nunc autem libertate reddita, et dracone illo (Licinium innuit idololatriæ promotorem) ab administratione rerum Dei maximi providentia et nostro ministerio dejecto.* Contigerunt ista circa Christi annum 320. Inde per mille annos in plena possessione liberae pacis intra imperium Romanum Christiana religio permansit, nempe usque ad annum Christi 1320, quo tempore, ut vidimus, Othmanes exitiale Christi religioni fundavit imperium, foedissimam Mahometis superstitionem orbe ferme toto propagaturum, ex qua non minus fere Dei regno detrimentum quam ex invalescente ac subnixā olim regum opibus idololatria illatum est. Accessit circa idem tempus emergens Wiclefi hæresis, in Joannem deinde Hus, Lutherum, Calvinum aliosque propagata. Denique circa idem tempus semina sunt jacta longi schismatis post obitum Gregorii XI per annos supra sexaginta Romanæ sedis auctoritatem, qua eatenus ecclesiasticæ monarchiæ salus steterat, perniciosissime tabefacturi. Hæc simul tria mala millesimo vertente post pacem a Constantino datam anno exorientia, solutione prius ligati Satanæ a sancto vate designantur. Id vero, quod ad nostram proprie rem attinet, astruitur ex eo quod Turci Ottomanici ab omnibus habentur originis Scythicæ. Scythæ autem ex Magog secundo filio Japheti memorato Gen. x, 4, propagati haud dubie creduntur. Idem porro Magog Gog quoque dictus per apocopen, occupata colonias Lydia, Gyges Græcorum litteris appellatus fuerit. Hinc Plinius, l. v, c. 23, Hierapolim Syriæ dictam a Syris *Magog* testatur, nimirum quoniam ea civitas, ut docet Lucianus libro *De dea Syria*, a Deucalione Promethei sive Magogi aut Gogi filio, Scytharum auctore, sit condita. Quæ his adjungit Joannes de actis Gog et Magog magnam habent cum narratis de gestis Ottomanicorum principum similitudinem. Primum ait congregandos in prælium, quorum numerus sicut arenæ maris, morum istorum innuens numerosissimos armandi exercitus. Addit et *uscenderunt super latitudinem terræ.* Europa originis Græcæ nomen est ex εὐρὸς latitudo et ὄψ, ὀπός, terra: nam hoc

A vocabulo designatam Cybelen, quæ eadem *Tellus* et mater magna, apud veteres videmus. Unde *inopes* defunctos insepultos, qui terra carent, Virgilius in VI *Æn.* vocat illo versu:

Hæc omnis quam cernis inops inhumataque turba [est];

et Ausonius in *Mosella* de ossibus insepultorum in campi superficie jacentium:

834 *Inſetæque jacent inopes super arva catervæ.* Igitur transitus Ottomanidarum in Europam his verbis innuitur. Is primum contigisse ab Arabibus traditur anno Hegiræ 758, qui pene totus coincidit cum anno Christi 1357, quippe cum cœperit a die 25 Decembris anni Christi 1356. Tunc enim jussu Urchanis filius hujus Solimanus *connexis trabibus copias in Græciam trajecit, et anno sequenti cepit urbem Callipolim.* Verba sunt continuatoris Abulpharagiani Chronici. Quod autem ex Asia in Europam, nempe septentrionalem, ad Callipolim *ascendi* dicitur, recte quadrat ad naturalem situm: nam vere Maro scripsit:

*Mundus ut ad Scythiam Ripasque arduus arces
Consurgit, etc.*

Pergit [P. 605] sacer vates adjungens de Gog et Magog, hoc est Turcis Ottomanicis: *Et circuieram castra sanctorum.* Voci *castra* in originibus Græcis respondet *παρεμβολή* locum singularem designans. Ego per *castra sanctorum* terram sanctam et Hierosolimam intelligo, tot Christianorum sacris expeditionibus et bellicis facinoribus quæsitam et diu possessam. Hanc Ottomanica potentia circumiit ἐκδύλωσεν, illinc Ægypto, hinc Asia majori, inde Phœnice Cyproque occupatis, ut jam ne adiri quidem a privatis causis religionis, nisi empto ab ip-sis transitu, possit. Ultimum Ottomanidarum facinus S. Joannes his verbis exprimit: *Et capient civitatem dilectam.* Quænam hæc intelligi possit alia quam Constantinopolis, a Muhamete secundo an. C.R. 1453 expugnata, et ab ejus successoribus hactenus pro imperii Ottomanici primaria sede habita? *Dilectam* vocat, quia eam fundator Constantinus non ut patriam in qua esset natus amaverit, sed naturali situ et præstantibus ejus cœli ac soli dotibus præcunctis delegerit et dilexerit, sedem in ea Romani collocans imperii et veteris Romæ splendorem cum novæ Romæ nomine in eam transferens. Ita utraque tam Sibyllæ quam S. Joannis prophetia excidium urbi Constantinopoli a domo Ottomanica denuntiat: hæc vero id illa plus facit, ut tempus invalescentis Ottomanidarum potentiæ distincte prodatur, millesimum scilicet annum a pace per Constantinum Ecclesiis data.

Deinceps nihil, opinor, chronologicæ operæ circa Pachymeris Historiam superest aliud, nisi ut res hac secunda parte in ea memoratas, sicut in priori fecimus, suis annis assignatas et expansas in tabulam lectori proponamus; cui rei caput sequens operis ultimum impendimus.

835 CAPUT IX.

Synopsis chronologica præcipuarum rerum hoc secundo historię Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Martini IV	Imp. Ro- man. Andronici	Andronicus Michaeli imperatori 11 Decemb. mortuo succedens solus imperare incipit, l. i, c. 1. Tocharos a patre evocatos in Triballos inmittit, <i>ibid.</i> Sponte propen- dens in abrogationem concordie Ecclesiarum Latine ac Græcæ Michaelis ejus patris studio inite, consiliis præterea Eulogiæ amicit et Theodori Muzalonis magni logothetæ ad idem impulsus, veniam petit quod in eam conseriserit, l. i, c. 2. Joanni Vecco e patriarchatu dejecto Josephum dudum exactoratum substituit, l. i, c. 3, 4 et 5.
1282	2	1	Ecclesiastici et laici, qui Ecclesiarum concordie assenserant, multis et piaculis subjecti vix tandem in communionem recipiuntur, c. 6 et 7. Veccus et alii concordie auctores in synodo accusantur, c. 8. Veccus condemnatus relegatur Prusam, c. 10 et 11 Arseniana factio revalet, c. 12. [P. 666.] Josephus moritur mense Martio, c. 13. Georgius Cyprius, nomine in monachatu sumpto Gregorius vocatus, creatur patriarcha circa initium Aprilis, c. 15, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 5. Mense Aprili stella Saturni per diem apparet, c. 16. Antistites qui paci Ecclesiarum consenserant, condemnantur et gradu dejiuntur, c. 17. Mense Maio sanguis de cælo cadit, c. 18. Augusta Theolara renuntiare cogitur obedientie papæ, c. 19.
1283	3	1	836 Ab Athanasio patriarcha Alexandrino exigitur damnatio actorum in causa concordie Ecclesiarum, <i>ibid.</i> Fœdus imperatoris Andronici cum Tertere, quem pro legitimo rege Bulgarie agnoscit, c. 20. Sectas Josephitarum et Arsenianorum imperator conciliare studet, c. 21. Inito inter hos tali conventionis pacto, ut utrique chartas jura ipsorum complectentes in ignem injicerent, et ii superiores agnoscerentur quorum scripta non arsisent, utrorumque libelli pariter consumpti flamma sunt. Contigit id Sabbato sancto pridie Paschæ 23 Martii, præsentem imperatorem, c. 22, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 4. Perempti eo successu Arseniani, cum se patriarchæ Gregorio obedituros promisissent, statim a pactis resiliunt, <i>ibid.</i> Andronicus olim epi copus Sardensis, ex multum gratioso apud impe- ratorem reus læsæ majestatis peractus, ignominiosissime ejicitur, c. 23. Cotanitza monachus ex latrone factus Prusa fugit, c. 24. Tarchaniota protovestiarius mittitur ab imperatore cum exercitu in Occiduos tractus, c. 25. Classis Romana negligitur pessimo consilio, et sensim aboletur, c. 26.
1284	4	2	Panis consecratus in sacra pyxide corruptus et plane putrefactus reperitur in Magna Ecclesia Constantinopoli, Dominica Græcis <i>Tyrine</i> , Latinis <i>Quinquagesimæ</i> dicta, die 23 Februarii, l. i, c. 28, et hujus Observ. l. iii, c. 2, n. 4. Imago Deiparæ picta in pariete domus private Constantinopoli multis diebus lacrymas fundit, c. 30. In ædibus Charsie apud eandem Constantinopolim ex effigie S. martyris Georgii sanguis copiose manavit, <i>ibid.</i> 837 Arsenii patriarchæ dudum mortui reliquie in urbem solenni pompa reportantur, c. 31. [P. 607] Sultan Babylonis Christianos Syriam obtinentes bello vexat, c. 32. Andronicus imperator viduus secundam ducit conjugem Irenen filiam marchionis Montisferrati, c. 33. Veccus Prusa evocatus congregitur cum schismaticis in Alexiaco triclinio, et rationem reddit fidei suæ et actorum; tamen ab infestis condemnatus deportatur cum sociis duobus archidiaconis in arcem S. Gregorii, ubi nulla victus provisione, durissima custodia detinentur sex annis integris, c. 34 et 35. Vide præterea c. 2 hujus libri Observ. iii, n. 6. Ex neglectu et debilitate Romæ classis licentia piratarum increbre- scente, lituorum accolæ migrare in mediterranea jubentur, c. 37. Scythi Danubii accolis incursionem in Thraciam et Macedoniam minan- tibus, cadaver Michaelis imperatoris ne ab illis ablatum redimendum foret postea, ex Allage Selybriam transfertur, <i>ibid.</i> Blachi ne se Scythiis adjungerent, ex Occidua continente in Orientalem transfretare coguntur, <i>ibid.</i> p. 66 edit. Possin.
1285	Honor. IV 1	3	Martinus IV sum. pont. Perusii moritur iv Kalend. Apr., hoc est 23

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Honorii IV	Imp. Ro- man. Andronici	
1285	2	4	Martii. Huic suffectus est Jacobus diaconus car. l. e familia Sabella, qui coronatus est Romæ xvi Kal. Maii, dictus Honorius IV. Europalates Empertopulus Scythas Danubii accolæ acie vincit et fugat, in ejus rei bene gestæ præmiuni magnus papias creatus, c. 29. Disceptatur inter ecclesiasticos de allegatis Patrum testimoniis a Vecco, dum in colloquio synodali auditus est, quibus multi non bene satisfactum mussitabant, l. ii, c. 1, p. 73 et 74. 838 Plurimi e Blachis altero abhinc anno ex Occidua continente in Orientalem transire compulsi, cum et parvuli et greges ipsorum ei cælo non assuescerent, quod crebræ utriusque generis mortes testabantur, reditum in priores sedes ab imperatore pecunia redimunt; l. i, c. ult., p. 66.
1287	3	5	Ad sedandos circa Vecci allegationes multorum scrupulos negotium datur tomi scribendi Gregorio patriarchæ, l. ii, c. 1, p. 74. Honorius IV moritur Romæ die Cœnæ Domini, quæ fuit 3 Aprilis, ut Spondanus et Rainaldus recte observant. Illo enim anno, qui cyclum solis numeravit 8, lunæ autem 15, et lit. Dom. habuit E, Pascha incidit [P. 608] in Apr. 6. Vacavit sedes a Cœna Domini hujus anni usque ad 22 Februarii anni sequentis, per menses fere undecim.
1288	Nicol. IV 1	6	Die cathedræ S. Petri, 22 Februarii, creatur Romæ pontifex F. Hieronymus Ord. S. Francisci, card. Prænестinus, dictus Nicolaus ejus nominis IV. Tomus anno superiori a Gregorio patriarcha conscribi cœptus editur, et publice legitur in ecclesia, l. ii, c. 1, p. 74. Multi e clericis ei subscribere recusant, p. 75. Propter hoc varie vexantur, <i>ibid.</i>, et p. 76. Athanasius patriarcha Alexandrinus degens Constantinopoli vehementer, sed frustra, urgetur ad subscribendum tomo Gregorii, l. ii, c. 5, p. 81. Arsenius patriarcha Antiochenus Constantinopoli damnatur et e sacris diptychis eaditur, quod auditus esset consensisse in negotio Ecclesiæ cum rege Armeniæ, <i>ibid.</i> 839 Veccus in carcere scribit contra tomum Gregorii: et ejus liber Constantinopoli lectus multorum animis scrupulum injicit, vitia tomi detegens, l. ii, c. 2, p. 76 et 77. Tomus accusatur a Quinquæcclesiensi et exchartophylace Moschampare; insurgunt in eundem alii quoque, c. 3, p. 77 et 78.
1289	2	7	Exardescit antistitum scandalum in Gregorium occasione commentarii a Marco ejus discipulo editi, ipso probante, c. 4 p. 79. Imperatore tomum corrigi oportere judicante, Gregorius id facere recusat, p. 80. Gregorius invidiæ ferendæ se imparem sentiens patriarchio recedit, c. 6, p. 82. Tandem patriarchatum abdicat circa mensem Junium, post transactos in ea dignitate sex annos et paulo plus, c. 9, p. 87 et 88; l. iii Observatum, c. 2. Corrigitur tomus Gregorii sublata ex eo expositione sententiæ S. Joannis Damasceni, c. 11, p. 99. Athanasius monachus e monte Gano eligitur et inauguratur patriarcha die 14 Octobris, c. 15, p. 97 et 98.
1290	3	8	Gregorius expatriarcha moritur, c. 17, p. 102. Imperator Andronicus ex urbe se confert in arcem Nicetiatarum Dacibyzam, ubi custodiebatur Joannes Theodori Augusti filius et heres, olim excæcatus a Michaelo patre Andronici, [P. 609] ab eoque officiose salutato et liberaliter munerato oblanditur cessionem juris ad imperium, l. ii, c. 36, p. 64. Inde idem Andronicus per Athanasium patriarcham, quem comitem ducebat, mitti curat ad Veccum et socios in arce S. Gregorii custoditos Theodorum Muzalonem, qui eorum sublevavit egestatem, l. i, c. 35, p. 65, et c. 36, p. 64; præterea l. i, c. 17, p. 102. 840 Andronicus Veccum et socios carcere eductos humaniter admittit, comitate illa præparare illos studens ad amplectendum schisma. Quem in finem iterum quoque Lopadii eos allocutus est, l. i, c. 36, p. 64 et 65; sed tractatu non succedente relinquuntur in carcere, ut intelligitur ex c. 29, l. iii. Imperator, collata Theodoro Muzaloni magno logothetæ protovestiarii dignitate, Nymphæum pervenit sub finem Maii, l. i, c. 18. Ibiq. spatio plus annuo moratur, ut intelligitur ex cap. sequenti. Vide et c. 2, l. hujus Observ. iii, n. 7. Constantinus Porphyrogenitus imperatoris frater Nymphæi Augusti gratia excidit, et dure ac contemptum ab eo tractatur, l. ii, c. 19, p. 105 et seq.
1291	4	9	Constantinus Porphyrogenitus affectati imperii delatus mense Martio hujus anni custodiæ traditur una cum Strategopulo, l. ii, c. 19, p. 108. Constantinopoli circa medium Novembrem forum magnum casu exorto incendio conflagrât, l. ii, c. 25.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Nicolai IV	Imp. Ro- man. Andronic.	
1201	4	9	In restaurandas ejus incendii ruinas cives strenue incumbunt, <i>ibid.</i> Athanasius patriarcha Alexandrinus injurias ipsi ab Athanasio Constantino illatas non ferens Rhodum secedit, l. iii, c. 5. Circa hoc tempus Melec Masur Azatini sultanis filius, post patris mortem, auxilio Arganis Tocharorum Kanis, Thymane ultra Pontum Euxinum et locis circumstitis dominatus, magnis deinde cladibus ab Amurio satrapa Tocharorum validis copiis adjuto affectus, supplex ad Andronicum imperatorem cum uxore ac liberis confugit. Sed eo Constantinopoli non reperto, dum uxore in urbe relicta Nymphæum ad eum, accitum ipse, a prothierario imperatoris Abrahama ducitur, offensus in itinere observari se a 841 deductore curiosius quam suæ dignitati conveniret, Atramythi noctu a comitatu se abjungens fugit ad Persas, et horum auxilio Amurium oppugnat, l. iv, c. 25. Filia ejus in urbe obses retenta illic educatur, l. vii, c. 22
1202	5	10	[P 610] Hoc anno Andronicus imperator natam sibi filiam, metuens ne non vitalis esset, quod erat aliquoties expertus infelicem in feminis uxoris partum, superstitionis ceremoniam prænuntiare studuit ab ejusmodi periculo, Simonidem eam vocans ex occasione eventus narrati, l. vi, c. 32. Nicolaus IV Romanus pontifex Romæ moritur circa festum Pasche, quod incidit illo anno bissextili, cycli solis 13, lune 1, in sextum Aprilis, cum inchoasset annum pontificatus quintum a 22 Februarii, circiter per sesquimensem. Vacavit sedes longo tempore. Andronicus imperator Constantinopolim redit, fratrem Constantinum in lectica clathrata secum ducens, et sic urbem ingreditur die 28 Junii, l. ii, c. 20. Magna exardescente in Athanasium patriarcham invidia ob ferum ejus rigorem et immanium ejus ministrorum sævas in quosvis gratulationes, ecclesiasticas ea causa se ab illo abscedentibus graviter succenset, <i>ibid.</i> Theodoro Muzaloni longo morbo decumbenti substituere imperator incipit in cura primaria principum negotiorum Nicephorum Chumnum, <i>ibid.</i> Imperator filiam Muzaloni fratri suo Theodoro despondet; et iis sponsalibus solutis ob deprehensum in puella ex incestu prægnante vitium eandem nihilominus Constantino proprio filio sponsam destinat, l. n, c. 36. Idem Sophoniam hieromonachum in Apuliam mittens ad ibi tractandum filii sui Michaelis matrimonium cum neptie Balduini olim imperatoris, nata ex filia 842 Caroli regis Apuliæ, dare illi noluit litteras ad papam, ne illum Patrem sanctissimum in his appellare cogeretur, l. iii, c. 5. Tamen ipse Andronicus postea scribens ad sultanem Babylonie fratrem illum vocare non dubitat, auctoribus episcopis, præsertim Philadelphensi Theolepto, qui etiam demones malos fratres Ecclesie in Cantio anticorum dici ex quodam Gregorii Nyseni testimonio affirmavit, eo nomine acriter reprehensus a Dyrrhachiensi Niceta, sed excusatus et defensus ab imperatore concione super eo proprie argumento habita, l. iii, c. 5 et 23. Circa hoc tempus Tuctais Nogam prælio victum occidit; ac mox desponsam sibi prius Andronici imperatoris filiam notham uxorem accipit, l. iii, c. 28.
1203		11	Episcopi et ipsi a Saba et aliis Athanasii patriarchæ ministris vexati, clericis ab imperatore, quod ab Athanasio se abscederent, inclementer habitis se palam adjungunt: et primum patriarcham de suorum excessibus admonent, deinde a negligentis satisfacere communionem se abjungunt. [P. 611] Denique per missos ad imperatorem duos eum graviter monent ne actis inconvenientissimis favorem præbeat, l. ii, c. 21. Ab hoc anno Pachymeres imperium Michaelis Junioris Augusti inchoat, comparans 12 hujus annum cum 23 illius, l. vii, c. 21. Unde oportet Michaeli collegam hoc anno fuisse declaratum, etsi tantum sequenti die 21 Maii a novo patriarcha coronatus fuerit. Athanasius, scripto data patriarchatus cessione, in monasterium recedit die 16 Octobris, anni quatuor et duobus insuper diebus patriarchali dignitate possessa, l. ii, c. 22 ad 25. Melec Masur auxiliis Persarum contra veterem hostem Amurium prevalens, 843 enim ad se supplicem venientem coram ipsius filio Ale crudeliter trucidat, l. iv, c. 25. Athanasius patriarcha Alexandrinus Rhodo Constantinopolim redit, l. iii, c. 5. Nicephorus Angelus despota, Occiduorum tractuum dynasta, moritur, l. iii, c. 4.
1204		Andron. 12 Michael. 2	Kalendis Januariis prima hujus anni die Cosmas, qui et Joannes alio nomine vocabatur, rite antea electus, consecratur patriarcha Constantinopolitanus, l. ii, c. 28. Tzaca Noge filius Bugarie regnum invadit, fugiente Tertere, l. iii, c. 26.

Anni Chr.	Romanorum Pontificum. Sedes vacat.	Imp. Roman.
1294		12
	Cælest. V	
1215	Bonifac. VIII. 1	13 Michael. 2
1296	2	Andron. 14 Michael. 3

Imperator sub initium Martii conventum in Alexiaco triclinio celebrat, in quo causas damnati a se Constantini despote fratris sui et cum eo Strategopuli exponit, et plerisque approbat, c. 29.

Quidam Lachanæ dudum a Noga occisi nomen usurpans ab imperatore conicitur in vincula, c. 30.

Theodorus Muzalo protovestiarius moritur, c. 31.

Ei sufficitur in cura primaria principalium negotiorum Nicephorus Chumnus canicleo præfectus, c. 32.

Die 5 mensis Julii eligitur in Rom. pontificem a cardinalibus Pernsii congregatis Petrus de Murrhone, qui ægre honorem admittens Aquilæ in Vestinis coronatus 4 kal. Septembris Cælestini V nomen accepit.

Sed mox pridie Idus aut Idibus Decembris idem Neapoli in publico consensu cardinalium pontificatum abdicavit, recitata cessionis ex scripto formula. In cujus locum ibidem electus est Benedictus cardinalis Cajetanus, qui Bonifacii nomen assumpsit.

844 Bonifacius papa coronatur Romæ in basilica S. Petri xvii Kal. Februariæ.

Andronicus Michaellem filium, jam anno superiori in collegam imperii assumptum, 21 die Maii coronari [P. 612] solemniter curat in templo S. Sophiæ, opera Joannis patriarchæ, l. iii, c. 1.

Ales, Amurius ex patre cognominatus, Melecum patris interfectorem singulari certamine victum occidit, l. iv, c. 25.

Joannes Andronici imperatoris ex Irene secunda conjuge primogenitus filius, creatur a patre et fratre Michaelle novo Augusto despota, l. iii, c. 2.

Cum patriarcha et episcopi Augustis petentibus negassent expeditionem constitutionis ecclesiasticæ, qua dicis et anathemati subjicerentur qui obedientiam negassent Michaeli Juniori Augusto, in ultionem ejus repulsa Andronicus imperator Novellam promulgavit, qua distributiones sportularum ab episcopo, dum consecratur, suffragatoribus et ordinatoribus suis fieri solitas ut Simoniacas damnavit et in posterum prohibuit, l. iii, c. 3.

Matrimonium Michaelis Augusti cum Ithamare filia defuncti Nicephori Angeli despote, ambitum ab Anna puellæ matre, licet imperio utile, ob sextum inter destinatos conjuges consanguinitatis gradum rejicitur, l. vi, c. 4.

Veneti et Genuenses Constantinopoli se mutuo infestant, implacabilibus commissi odiis, l. iii, c. 15.

Michael Augustus Junior, die 16 Januarii apparatu splendido nuptias celebrat cum Maria regis Armeniæ filia, paulo ante Constantinopolim appulsa, l. iii, c. 5 et 6.

Novus imperatoris conatus in reconciliandis Ecclesiæ Arsenianis irritus l. iii, c. 7.

845 Desperata Cretæ insulæ adversus Latinos eam acriter oppugnantes, defensione, copiæ inde evocate Persis Asiam incurstantibus opponuntur, l. iii, c. 8.

Alexius Philanthropenus dux Asiæ minoris ab imperatoribus declaratus, illic aliquandiu contra Persas limitem Romanum irruptentes rem bene ac prospere gerit, l. iii, c. 9.

Osphenthilabus Terteris regno Bulgaricæ pulsi filius, paulatim invalescens, Tzacam dolo captum interficit, Joachimum Bulgarorum patriarcham præcipit necat, l. iii, c. 26.

Radosthlabus sebastocrator Bulgaricæ ejectus inde ab Osphenthilabo ad imperatorem confugit, *ibid.*

Ales Amurius ex patris cædis ultione clarus factus, collectis copiis, primum bello palam non indicto latrocinis infestat Romanum limitem; deinde cum repentino casu, Martio mense, Sangaris fluvius alveum mutans arcium illic Romanorum præsidarios, munimento amnis invadabilis objecti hostibus nudatos, fugere inde compulisset, [P. 613] transgressus in mediterranea minori jam verecundia Romanos hostiliter infestat, instinctus ad hoc æmulatione Atmanis, alterius satrapæ loca Nicææ vicina prospere incurstantis, l. iv, c. 23.

Muzalo dux Romanorum capitur ab Atmane, sed mox liberatur, *ibid.*

Kalendis Junii terræ motus ingens et exitiosissimus Constantinopolim et ejus tractus provincias concussit. Duravit vario tenore usque ad desinentem Julium. Damna ejus memorantur, l. iii, c. 15.

Ea occasione Andronicus imperator Deo propitiando supplex cum populo procedit, et prolixam habet concionem. Moxque corruptelas judiciorum constitutione bulla aurea munita de iis edita emendare nititur, *ibid.*, c. 16 et 17.

Veneti cum 75 longis navibus infesti Constantinopolim adversus Genuenses illic **846** degentes appellant, die Dominica 23 Julii ingressi Galatam, non repertus illic Genuensibus, domos eorum incendunt urbemque ipsam variis locis oppugnant. Et comperto pugnare pro Genuensibus Romanos, Galatam reversi ædes insuper illic sitas Romanorum flammis absumpserunt, c. 18.

Imperator Nicephorum episcopum Cretensem, qui de his expostularet,

Anni
Chr.Romano-
rum Pou-
tificum.
Bonifacii
VIIIImpp. Ro-
man.

Andronic

2

14
Michael.
3

3

Andron.
15
Michael.
4

4

Andronic.
16
Michael.
5

5

Andron.
17
Michael.
6

Venetias mittit. Interimque Venetis urbis inquilinis in reparationem damni per ipsorum cives illati multam nummorum octoginta millium iudicit, oppugnatis in eam summam omnium illorum bonis, l. iii, c. 19.

Mense Decembri Genuenses Venetos Constantinopoli degentes, initio a bajulo facto, trucidant: primores Venetorum urbis inquilinorum omnes ea carnificina interempti. Vilior ipsorum plebs et mechanicarum professores artium, nece primo latebris vitata, deinde clam Venetias recedunt, l. iii, c. 20.

Ob hæc Andronicus imperator monachum Maximum Planudem et præfectum orphanotrophii Leonem Aquileiam misit, sui apud senatum Venetum purgandi gratia.

Alexius Philanthropenus rebellat, et paulo post captus excæcatur a Libadario protovestiarite, sub finem Decembris, l. iii, c. 10 et 11.

Ejus successus fama strenue in urbem perlata extremis anni diebus, imperator Deo et Deiparæ solemniter gratias agit, l. iii, c. 13.

Andronicus imperator nactus clam jactum famosum libellum, in quo de multis accusabatur, ad episcopos, clerum, monachos et populum convocatos longam orationem habuit, qua se purgare ab omnibus objectis sollicite contendit, l. iii, c. 22.

[P. 614.] Hoc anno mense Septembri, quando jam more Græcorum incipiebat indictio undecima, quam Latini tantum Inchoabant 847 a Kal. Jan. anni sequentis Christi 1298, reperta sunt scripta ab Athanasio, antequam patriarchatu cederet, composita et recondita, quibus anathema intorquebat in sibi adversantes. Horum lectione turbatis patriarcha et imperatore, conventus ipse expatriarcha Athanasius novum scriptum dedit, quo illa priora emendabat aut revocabat, l. iii, c. 24.

Joannes Tarchantota mittitur cum exercitu ad limitem imperii firmandum adversus minas et incursiones Tocharorum, Triballorum, Serborum et Persarum; quo in negotio prudenter et strenue versatur, l. iii, c. 25.

Michael Constantin olim regis Bulgaricæ et Mariæ Andronici consobrinæ filius ab hoc mittitur ad recuperandum paternum regnum: sed factione illic Osphentisthiabi prævalente, exclusus Ternobo circumerrat, l. iii, c. 26.

Diluvium perniciose inundans ex imbre vehementi et longo, die 29 Augusti cadente, videtur hoc anno contigisse, narratum l. iii, c. 27.

Joannes Lazorum princeps moritur, succedente illi filio Alexio, l. iii, c. 29.

Matrem hujus Eudociam a viri morte ad fratrem Andronicum imperatorem profectam hic collocare crali Serbiæ cogitat, l. iii, c. 30.

Joannes Vecus olim patriarcha moritur in carcere apud arcem S. Gregorii, sub finem Martii, l. iii, c. 29.

Eudocia in viduitate perstare certa connubium cralis Serbiæ recusat, l. iii, c. 30.

Ea spe dejectus Andronicus imperator, cum necessario putaret derincire sibi cralem affinitate intima, propriam filiam Simonidem, non multum sexenni majorem, ipsi offert in sponsam, l. iii, c. 31.

Theophano soror Mariæ conjugis Michaelis Augusti junioris, Theodora nominata in memoriam matris Andronici sic 848 dictæ, despondetur Joannis sebastocratoris filio, item Joanni dicto, l. iii, c. 6.

Sed ante nuptias moritur, l. iv, c. 3.

Persæ irritati cæde suorum qui Philanthropeno rebeli adhæserant, universas Orientales regiones sævis excursionibus desolant, l. iii, c. 11.

Maxima et rigidissima omnium quas homines meminissent hiems primis hujus anni mensibus deservit. Unde contigit destinatam imperatori protectionem Thessalonicam necessario differri, l. iii, c. 33.

[P. 615] Tandem incunte Februario die Parasceves, hoc est feria sexta, quam incluisse oportuit illo anno, cyclum solis 20 et litteram Dominicæ indicem D habente, die sexta mensis ejus, sub vespere Andronicus imperator urbe exiens Dripeam se confert, unde reliquam protectionem adornavit, nonnulla illic mora, l. iv, c. 1.

Joannes patriarcha dissuadere Andronico volens conjugium Simonidis cum crale Dripeam tendit: sed a gnaro quorsum veniret imperatore, præcedere Selybriam per missos obviam rogatur, *ibid.*

Selybriæ elusus ab Andronico Joannes, nec permissus quæ volebat de Simonidis conjugio disserere, ibi perstare decernit imperatore abeunte, nec redire in urbem, donec ille Thessalonica redisset, l. iv, c. 2.

Thessalonica imperator Andronicus Radosthlabum cum Romanis copiis in Bulgariam remittit, unde is pulsus ab Osphentisthlabo fuerat, l. iii, c. 26.

Elimeres pro Osphentisthlabo pugnans Radosthlabum prælio victum capit, et excæcatum ad uxorem remittit, *ibid.*

Osphentisthlabus Terteren patrem ab Andronico imperatore custodia detentionum permutatione Romanorum ducum ab Elimere captorum redimit; nec tamen et regnum Bulgaricæ reddit, sed civitatem attribuit, ubi liber privatus vivat, *ibid.*

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Bonifacii VIII	Imp. Ro- man. Andronici	
1299	5	17 Michael. 6	849 Imperator Thessalonica, tractatu affinitatis cum crale Serbiae concluso, ab eo Cotanitzam transfugam et priorem cralis conjugem filiam Terteris accipit, vicissimque crali propriam filiam Simonideni sponsam consignat. puellulam vix octennem viro prope quinquagenario et plurimum jam uxorum marito, custodiendam videlicet intactam usque ad puberem aetatem (quem tamen Gregoras, l. vii, scribit festinanda per intemperantem expectandi impatientiam desolatione virgunculæ inhabilem illam gignendis postea liberis reddidisse), l. iv, c. 4 et 5. Venetorum legatio Andronicum imperatorem Thessalonicae convenit, petens remitti multam Venetis urbis Constantinopolitanae inquilinis indictam, et relaxari oppignerationem bonorum jam dudum factam propter incendium Galatae: sed nihil impetravit, l. iv, c. 6. Imperator Andronicus frustra conatur conciliare matrimonium Alexii principis Lazorum, sui ex sorore nepotis, et pupilli testamenti patris, cum filia praefecti canicleo, et irritare jure tutorio prius conjugium ab eodem Alexio sine auctoribus matre aut avunculo contractum cum quadam unius e primoribus Iberorum filia, l. iv, c. 7. Hinc dejectus nequidquam tentat eandem praefecti canicleo filiam collocare filio suo Joanni despota, matre juvenis Augusta Irene repugnante, <i>ibid.</i> [P. 616] Die 22 Novembris Andronicus imperator e Thessalia redux in urbem Constantinopolim solemniter occursum inductus est, l. iv, c. 8. Atman Persarum satrapa, aliis Ottomanes dictus, auctor domus hodie regnantis apud Turcos, invalescit opibus, adjunctis sibi numerosis copiis ferocium e Paphlagonia latronum, l. iv, c. 25.
1301	6	Andronic. 18 Michael. 7	850 Joannes patriarcha dolore initæ ab Andronico sine suo consilio noxiæ ac turpis, ut putabat, affinitatis cum crale Serbiae, in Panmucaristi monasterio quasi privatus degit, l. iv, c. 8. Imperator postquam eum placare per multos a se missos frustra tentasset, denique Kalendis Februarii multa nocte illum ipse convenit; et ei circa tria querelarum de se capita plene satisfacit, persuadetque ut in patriarchales renigrans aedes regimini Ecclesiae se reddat, l. iv, c. 9. Post Paschales serias imperator Andronicus palam revocavit latam a se in Joannem Ephesinum sententiam, eumque declaravit innocentem criminis ob quod falso impactum throno dejectus et datus in custodiam fuerat, l. iv, c. 10. Tamen Joannes patriarcha cum episcopis Philadelphiensi et Smyrneni Joannis Ephesini restitutioni obsistunt, <i>ibid.</i> Jurgiis inde exortis offensus Joannes patriarcha iterum e patriarchio in Panmucaristi monasterium recedit, <i>ibid.</i> Contra illum antistites libellum querelarum plenum imperatori offerunt, l. iv, c. 11. Joannes patriarcha ultro imperatorem adiens 25 Octobris feria tertia, illo anno cycl. sol. 21 numerante cum littera Dom. C B, ex ejus voto functionibus patriarchatus se reddit, quod sibi per angelum imperatum aiebat, l. iv, c. 12.
1331	7	Andronic. 19 Michael. 8	Michael despota repudiatam a crale Serbiae Terteris filiam uxorem ducit, l. iv, c. 18. Hoc anno sub æquinoctium autumni, sole in Virginem ingressu, apparet Constantinopoli cometa, descriptus a Pachymere l. iv, c. 14. Præcesserat exortum cometæ siccitas insolita, ex qua fontes perennes exaruerunt: unde terræ fructus et segetes perire funditus contigit, ventis etiam crebris 851 aridis et procellosis aerem vix spirabilem reddentibus, <i>ibid.</i> Alani qui sub Noga militaverant, numero sexdecim millium in partes imperatoris transeunt, l. iv, c. 16. Missi in Asiam Romanos vexant et spoliunt; [P. 617] tamen juncti copiis imperatoris ad locum Chenam dictum hostes imperii egregie vincunt, præda inde non modica ditati, <i>ibid.</i> Circa hoc tempus Atman sive Ottomanes regum nomen sumpsit, et occupata postea Prusa regni sedem illic posuit. Is moriens deinde anno Hegiræ, ut tradit Al Jannabius chronologus Arabs, 726; hoc est anno Christi circiter 1327, Urchanem filium regni in urbe Prusa recens capta inchoati reliquit hæredem. Prusæ obsidionem inuivit Pachymeres, l. v, c. 21, p. 296, expugnationem autem, l. vii, c. 27.
1331	8	Andronic. 20 Michael. 9	Die 14 Januarii visa est Constantinopoli eclipsis lunæ horribilis, l. iv, c. 15. Michael Augustus junior primo vere circa Paschales serias cum valido exercitu in Orientem movet, et magnam consternationem sui fama Persis injicit, l. iv, c. 17. Persæ tandem eliciuntur ad certamen: sed in procinctu prælii imperator persuasus a ducibus Romanis ignave pugnam detrectat. Unde in contemptum hostibus venit; a quibus universæ mox illorum tractuum Romanae regiones sævis et avaris incursionibus desolatæ sunt, l. iv, c. 18 et 21.

Anni
Chr.Romano-
rum Pon-
tificum.
Bonifacii
VIIIImp. Ro-
man.

Andronic

8

2)

Michael.
9

1303

9

Andronic.
21
Michael.
10

Muzalo hetæriarcha, dux copiarum Romanarum in Bithynia, dum Armani cuncta vastanti se adversum ferens obsistere nititur, milium Romanorum, lædio, livore ac desperatione ignave pugnantium, degeneri languore vincitur: et vix Alanorum forti opera reliquias fusi exercitus secum intra Nicomediam recoud. Contigit hæc clades die 27 mensis Julii circa Bapheum prope Nicomediam, l. iv, c. 25.

852 Tredecim Venetæ triremes cum septem piraticis navibus meridie Constantinopolim infestæ invehuntur, portum *Ceras* dictum incunt, e regione imperialis palatii statione fixa hostiliter grassantur, igne ac telis in obvia immissis. Sicque imperatorem cogunt concedere quod legatis Venetis Thessalonicæ negaverat, nempe remissionem mulæ, et expugnationem bonorum occupatorum, l. iv, c. 23.

Eodem tempore piratæ insula Principum occupata cogunt imperatorem ad redimendos præsentem pecunia captivos plurimos, quos illic fecerant, l. iv, c. 19.

Clauso Magnesiæ Michaelæ Augusto Juniore Alani qui sub eo militabant, missionem petunt. Egredere tandem blanditiis verborum trimestre moræ spatium ab iis impetratur. Monitus de his Andronicus subministrare filio ea quibus egeret, cum maxime vellet, nequit, l. iv, c. 19.

[P. 618] Quæ impediunt Andronicum a providendis quæ necessaria erant exercitui Augusti Michaelis, fuerunt, præter modo memoratum bellum Venetum, turbæ tunc coortæ ecclesiasticorum in urbe, quæ narrantur, l. iv, a c. 27 fere ad finem libri.

Hoc anno inter Carolum regem Neapolitanum et Fridericum dominantem in Sicilia post bellum diuturnum pax coaluit, Eleonora Caroli filia Friderico in uxorem data. Filiam hanc Caroli Pachymeres Ecatherinam perperam vocat: cujus erroris occasionem in notis refero. Pontifex Bonifacius eas nuptias et pacem approbat, licet in conditionibus mutari aliquid voluerit. Vide accuratissimum Odoricum Raynaldum hoc anno a numero 1 ad 8.

Rogerus Lauria, quem Pachymeres Rontzerium nominat, qui bello præcedente Friderico utiliter militaverat, ab Andronico imperatore, cui se supplicat venturum obtulerat, cupide acceptus et diplomate aurea bulla munito ad spes amplas invitatus, classem et copias parat ad eo peritiscendum, l. v, c. 12.

853 Alani trimestri, quod cum imp. Michael pepigerant, spatio elapso, missionem armatis precibus extorquent, l. iv, c. 20.

Imp. Michael, nullo a patre subsidio interim accepto, barbaris satrapis, Ale, Amurio, Laminæ, Atmane ac plurimis aliis ipsum Magnesiæ clausum circum undique oppugnantibus, noctu inde perturbatione ac confusione maxima aufugit Pergamum, *ibid.*

Inde omnes Orientales imperii regiones in prædam barbaris cedunt, c. 21.

Alani e ditione imperii injussu abeuntes retinere conantem in trajectu ad Calliopolim magnum domesticum Raulem Alexium interficiunt, c. 22.

Post hoc excusantes factum Alani iterum ab Andronico in gratiam recipiuntur, *ibid.*

Patriarcha Joannes Cosmas variis episcoporum Joanni Ephesio faventium machinationibus clam palam oppugnatus, prout fuse narratur capitibus libri quarti 27, 28, 29, ad extremum die quinta Julii eademque feria sexta (quæ nota est hujus anni cyclum sol. 24, cui convenit littera Dominicæ index F, numerantis) e synodo indignatus excedens, patriarcha in monasterium Pammacaristi migrat; unde postridie scriptam patriarchatus abdicationem ad imperatorem mittit.

Imperator, trepidus simul undecunque navibus turbatus, non unius alieniusve urbis aut provinciæ barbaris succumbentis, sed universi ubique imperii uno tempore oppressi, utique cum Persæ universæ Orientalis continentis sine controversia domini, mare classibus piraticis ingressi, Tenedo occupata, inde Chium, Samum, Carpathum, Rhodum [P. 619] subitis excensionibus deprædarentur, causam patriarchæ, et deliberationem ecquid valida esset ejus abdicatio, episcoporum suffragiis permittit, *ibid.*

Ipse interim procuranda clam affinitate inter Cuximpaxim Tocharum sibi fidum, et Solymampaxim ducem exercitus barbarorum Nicomediæ minantis, servare illam urbem satagit, et minuire aliquantulum belli atrocis mala; qua in re non multum proficit, l. iv, c. 30.

Post synodicas deliberationes circa Joannis Cosmæ patriarchæ cessionem, et varias utrinque ista occasione tricas, c. 31, 32, memoratas, re adhuc indecisa imperator, spe attrahendorum Arsenianorum in suas paries ostendit se non abhorre a promotione episcopi Marmaritzensis, ab iis ad hoc nominati, in patriarcham, l. iv, c. 33.

Michael Augustus Junior, veh. mentissimis insultibus Persarum resistendo impar, Pergamo Cyzicum recedit; ac ne illic quidem se tutum sentiens, Pegas quæ erat urbs maritima munitissima, se recipit, l. v, c. 10.

Bonifacius VIII summus pontifex moritur Romæ v Idus Octobris, cum sedisset annos 8, menses 9, dies 18. Eligitur ei successor xi Kal. Nov. Fr. Nicolaus Bocasinus ord. Prædicatorum, cardinalis episcopus Ostiensis, qui Dominica sequenti iv Kal. Nov., vigilia apost. Simonis et Judæ,

Anni Chr.	Romano pontificum.	Imp. Ro- man.
1303		Andronicus 21 Michael. 10
1304	Benedict. IX	Andron. 22 Michael. 11

coronatus apud S. Petrum Benedicti nomen assumpsit. Hunc IX inter Romanos pontifices sic appellatos Spondanus numerat, etsi plerique XI censent.

Septembri hujus anni, cœpta jam numerari more Græcorum indictione 2, Rontzerius cum exercitu auxiliari Constantinopolim appellit. Creatur ab imperatore dux magnus; et filiam Asanis ex Augusti sorore natam uxorem accipit. Mittitur Cyzicum. In digressu oppugnatur a Genuensibus. Drungarius Muzalo missus ab imperatore ad rixam dirimendam interficitur, l. v, c. 14.

Menas monachus cognomento Scoleres, discipulus Athanasii expatriarchæ, die 25 Januarii sub solis occasum Andronicum imperatorem adiens, aggre tandem audientia impetrata denuntiat ei dixisse Athanasium se præsentem iram Dei urbi ac populo imminere proximam, et cupere se ut statim Augustus juberet per omnia urbis monasteria orari et pervigilari a cunctis toto triduo. Arripiente consilium Augusto statim ipsa nocte mandata preces indicuntur. Postridie mane animadvertit imperator lenem terræ motum, idque esse initium mali ab Athanasio prænuntiati censuit. Die mox septima decima Januarii terræ motus exstitit vehementior, [P. 620] non tamen qui usque ad ædificiorum subversionem invalesceret. Tunc non dubitavit quin revelatum Athanasio fuisset ingruens urbi periculum, et quoniam supplicationibus ab eo præscriptis noxia vis terræ motus debilitata fuisset. Unde ipsum tanquam hominem Deo charum suspexit et in throno reponere decrevit. Die 18 Januarii convocatis imperator episcopis, ecclesiasticis et monachis disseruit de consilio sibi suggesto et secuto post hoc eventum, nomen Athanasii reticens. Inde die 19 ejusdem mensis ad cunctos non solum ecclesiasticos et monachos, sed et cives convenire jussos, concionem in eamdem sententiam habuit, commendans innominatum adhuc illum vaticinii salutaris auctorem. Tum ex ipsa concione, professus adire se protinus velle prophetam beneficium, ut se sequerentur invitavit universos; sicque fere cunctis comitantibus se confert ad Athanasium, quem primo visu episcoporum plerique patriarcham acclamaverunt, ad regimen Ecclesiæ resumendum hortantes, ipso facta modestia recusante, et tantum petente imperantem statim ab imperatore auctoritatem sublevandi oppressos. Unde contigit omnium pæne in urbe rerum supremam potestatem ipsi deferri, cunctis ad illum ex quocumque judicio provocantibus. Narrantur hæc fusiis tribus ultimis capitibus l. jv, et l. v.

Dissensio exardescit inter episcopos circa Athanasium, an rite is **856** et prudenter in throno reponi posset, l. v, c. 2.

Andronicus imperator, resistentium Athanasii promotioni antistitum electari auctoritatem studens assensu Joannis Cosmæ in eam impetrando, eum adit diebus Tyrophagiæ, qui sunt 7 feriam 4 Cinerum præcedentes (fuit hæc illo anno 11 Februarii), et ab illo interrogatus ecquid se putaret patriarchalem adhuc obtinere potestatem, obnoxie assentiens audivit: *Atqui, siquidem patriarcha ego vere sum, mea nondum abdicatione vel probata vel accepta, perseverantique adhuc in magna ecclesia et monasteriis commemoratione mei nominis, auctoritate sanctæ Trinitatis excommunicationi majori subjicio eum qui volet dominum Athanasium in patriarchali rursus sede constituere*, l. v, c. 3.

Theodora Augusta imperatoris Andronici mater moritur feria 2 secundæ Jejuniorum hebdomadæ, Februarii decima sexta; et ab eo magnifice sepelitur, l. v, c. 4.

Post Pascha, quod illo anno incidit in 29 Martii, nuptiæ Joannis despotæ cum filia præfecti canicleo celebrantur, l. v, c. 5.

Irene Augusta uxor imperatoris Andronici ex urbe Thessalonicam proficiscitur, ibid.

Melitas ambitiosus clericus, solvendo impar æri alieno quod immane contraxerat, laqueo [P. 621] se suspendit Constantinopoli hoc anno die 30 Julii, l. v, c. 8.

Die 8 Augusti terræ motus incipit, quo Rhodus, Alexandria, Peloponnesi pars magna et Cretæ insulæ misere deformatæ sunt, l. v, c. 11.

Andronicus imperator de excommunicatione, qua ipsum Joannes Cosmas Athanasii repositionem in throno meditantem obligaverat, sollicitus, disquiri curat inter episcopos ecquid valida illa necne censenda foret. Sed illis sine fine aut spe concordie dissidentibus, per multos ad ipsum Joannem Cosmam deprecatores missos tandem imperator elabundatur revocationem **857** anathematis illius scripto expressam; quod scriptum accipit feria sexta, incidente in diem vicesimam primam mensis Augusti, l. v, c. 6 et 7.

Andronicus verbo admonitos episcopos de relaxatis a Joanne excommunicationis vinculis in eos intentatis qui Athanasium restituere in patriarchatum velent, de illius promotione deliberare jubet congregatos in templo SS. Apostolorum. Id illi fecerunt infinite altercando toto Sabato sequente et antemeridianis horis Dominicæ, quæ fuit dies 23 mensis ejusdem Augusti, cujus ipso meridie Andronicus, intellecto per suos, quos id explorare jusserat, antistes in factiones scissos numquam conventuros unanimiter videri in restitutionem Athanasii, profectus ad synodum inde secum arripit episcopos qui Athanasio favebant, et cum illis ad

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Benedict. IX	Imp. Ro- man. Andronici	
1304		22 Michael. 11	Athanasium procedens hunc pontificaliter ornatum ipse pedes sub flagrantissimo sole ad ecclesiam perducit et in patriarchatus possessionem inducit, l. v, c. 7. Michael Augustus Junior apud Pegas, quo se receperat, ex diro morbo periclitatus ope Deiparæ convalescit, l. v, c. 10. Rontzerius cum suis ingressi Cyzicum diram ibi tyrannidem exercent, l. v, c. 14. Joannes Batatza olim imperator apparet custodiens Magnesiam, et qui eum videt, antea mutos loquendi facultatem recipit, l. v, c. 16. Cazanem Tocharorum Orientalium Kanin Andronicus imperator sibi conciliare studet oblati filia nuptiis; qua ille conditione grate accepta, edicto jubet duces Barbaros Romanum Imperium infestantes ab injuriis cessare, comminans, ni pareant, se illos armis repressurum, l. v, c. 16. Cæteris satrapis parum istas minas curantibus, unus Alais iis motus indutias quasdam paciscitur cum præsiariis urbis Sardium; a quibus adjuvante Romano duce primicerio aula Alaidis copiae circumventæ, interneccione sunt deletæ, ibid. 858 Benedictus IX Rom. pontifex moritur Perusii die 6 vel 7 Julii. Dissidentibus circa [P. 622] successoris electionem cardinalibus, plusdecem mensibus sedes vacat. Rontzeriani a vere ad autumnum flagitiosissime Cyzici desident, socios vexantes, movere in hostem detrectantes. Multi eorum præda e civibus rapta in naves imposita fugiunt; quarum rerum excusandarum causa extremis hujus anni mensibus Rontzerius Andronicum adit. Ei quæ vult persuadet; magna insuper pecunia donatur, l. v, c. 21. Hoc anno contigit mors Cazanis Kanis Tocharorum, memorata c. 1, l. vi. Vide notas nostras ad illud caput, et c. 7, l. iii nostrarum Observationum. Paulum eam præcesserat Caripantanis Cazani fratri succedentis coronatio. Michael Augustus Junior ex Orientali expeditione redux die 24 Januarii, solemnî patris et urbis occursu, Constantinopolim ingreditur, l. v, c. 17. Die 13 Martii Michael despota perduellionis damnatus perpetuo carceri addicitur, l. v, c. 19. Sphenthisthlabo Bulgaro bellum imperio indicente, Andronicus imperator præsidium illum limitem firmat, Eltimerem Sphenthisthlabi patrum donis præoccupando continere in fide satagit. Denique Michaelum Augustum Juniores eo destinat, attributis ei possessionibus Michaelis despectæ, l. v, c. 18 et 19. Mense Martio instanter urgens Andronicus imperator abscissos ab Athanasio antistites, ab iis impetrat ut ei reconciliari velint. Unde mox proximo Palmarum festo, quod incidit in 7 Aprilis, convenientes in templum, Athanasium ut patriarcham agnoverunt, cum eo communicantes, l. v, c. 20. Solus Athanasius Alexandrinus communicare Athanasio Constantino-politano inflexibiliter respuit, ibid. 859 Ex universa Orientali continente impune a Persis direpta concurrunt in urbem Constantinopolim, inde gravatam numero immenso egeptium advenarum, l. v, c. 21. Nicaea, Nicomedia et alia magnæ urbes, circumscitis arcibus et suburbanis pagis in Barbarorum potestate in reductis, obsessæ vix durant, ibid. Atinian in Cateciæ partibus copias Romanas sub Siuro stratopedarcha interneccione delet. Inde arcem Belocoma dictam, munitissimam et omni apparatu instructissimam, occupat; qua præda ditissimam evadit, ibid. Persæ a Marule duce Romano ad turrim Gulielmi dictam caduntur: sed parta ex his spolia Catelani victoribus Romanis eripiunt, ibid. Horrenda exempla crudelitatis, avaritiæ, libidinis a Catelanis edita Cyzici, ibid. [P 623] Vigilia Pentecostes, Nonis sive quinto die Junii creatur Perusii pontifex Bertrandus de Agutis archiepiscopus Burdegalensis, qui sumpsit nomen Clementis V. Rontzerius sciens se et suos gravi infamia in aula laborare, quod Cyzici otiose et flagitiose desiderant, Interim dum hostes impune per imperii provincias et ejus tractus volitantes etiam Philadelphiam castris circumpositis comæatu exclusam fame ad deditionem compellere conarentur, Constantinopolim sub finem hujus anni proficiscitur, et ibi Augusto allegat recusasse milites in hostem tendere propter stipendia non soluta. Hoc intelligitur ex c. 21, l. v. Rontzerius hujus anni primo vel secundo mense, facile purgatis apud credulum et sibi addictum imperatorem criminationibus suis ac suorum, grandem etiam ab eo impetravit pecuniam (cujus partem præsens accepit, alterius vero certa promissa 860 intra diem quadragesimum Cyzici numerandæ, prout factum est) qua non solum suis Catelanis, sed Alanis etiam stipendia plene solveret, l. v, c. 21. Cyzici Rontzerius dum pecuniam imperatoriam suis large, Alanis malè dividit, causam querelarum et simultatum inter ambas nationes præstat, ibid.
	Sed. vac.		
1305		Andron. 23 Michaelis 12	
	Clem. V. 1		
1306	2	Andron. 24 Michael. 13	

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici
1396	2	24 Michaelis 13

Irritati Catelani Alanos contemptim tractant, nec vi abstinentes. Unde ad pugnam venit, vincentibus primo Catelanis occiso Georgii Alanorum primoris filio: sed postea Catelani trecenti ab Alanis perimuntur die 9 Aprilis, ibid.

Alisyras cum exercitu Carmanorum Philadelphiam arcta obsidione cinctam in extremam famem adigit, ibid.

Andronicus pro Philadelphiā sollicitus Rontzerium urget, ut cum iis quas Cyzici habebat suis et Alanorum copiis eo suppetias accurrat, ibid.

Sed iis moras adhuc nectentibus, adulto jam Martio, Andronicus germanam suam Irenem Asanis viduam, Rontzerii socrum, coepa jam hebdomada maiore sub finem Martii (Pascha enim illo anno fuit 3 Aprilis) Cyzicum proficisci jubet, et illic apud generum instare ne tam necessariam expeditionem ultra differat, ibid.

Tandem mense Maii, reconciliatis utcumque Alanis, Rontzerius universum exercitum Achiraum promovel, indeque Germæ admovet, quam arcem fuga Persarum desertam capit. Romani res suas in præda Persica agnitas recipientes male a Rontzerio mutantur. Ea occasione Chranisthlabus magnus tzaüsuz periclitatur de suspendio, l. v, c. 21 et 23.

Constantinus Porphyrogenitus Andronici imperatoris frater in carcere moritur die quinta mensis Maii, l. v, c. 22.

[P. 624] Rontzerius ad Aulacem prælio vincit Alisyras, quo vulnerato fugiente Philadelphiā liberatur, l. v, c. 23.

Antea Tripolis ad Mæandrum strategemate capta per noctem a Persis, l. v, c. 25.

861 Magnus dux Attaleotam occupatorem Magnesiæ, imperatoris, cui suspectus erat, gratiæ restitutum suæ intimæ fiduciæ admovet, l. v, c. 24.

Nostongus magnus hetæriarcha, præfectus illi provinciæ, injuriis ducis magni cogitur in iussu imperatoris redire Constantinopolim, ubi a præoccupato in favorem Rontzerii principe male accipitur et dignitatis privatur, ibid.

Dux magnus ingentes a Romanis pecunias crudeliter extorquet, l. v, c. 26.

Magnesia duce et suasore Attaleota deficiens a magno duce, ab eo summa vi, sed frustra, oppugnatur, ibid.

Arx, Cenchreæ dicta, quo multi Romanorum confugerant, diu a Barbaris obsessa et auxilio a Chærobosco illato ad breve tempus recreata, siti ad extremum compellitur ad deditiōnem, l. v, c. 27.

Michael Augustus Junior cum exercitu in tractus Occiduos profectus regionem jugo exteriori subjectam, quæ Bulgaris hostibus parebat, die mensis Augusti vicesima tertia hostiliter ingressus late vastat, l. v, c. 28.

Alexius princeps Lazorum Trapezunte prospere contra Genuenses pugnat, l. v, c. 29.

Anna regina in Occiduīs tractibus a genero Philippo, cui dotales terras dare juxta pacta differebat, bello impetitur, l. v, c. 30.

Mutus linguæ usum subito recuperat intercessionē sanctæ Theodosiæ martyris, l. v, c. 32.

Alani e castris magni ducis fuga elapsi prope Pegas Persas nongentos ipsi multo pauciores interneceione delent, l. v, c. 31.

Andronicus imperator ducem magnum ab oppugnatione Magnesiæ iteratis sæpe jussis nequidquam conatur avellere, ibid.

Tandem is in Occiduum, ut jubebatur, tractum, cuncta in itinere vastans, copias traducit, l. vi, c. 3.

862 Cazanes Tocharorum Kanis, Romanorum amicus, moritur, successore sibi prius designato Carmpantane fratre, quem ad hoc ex India accersiverat, l. vi, c. 1.

Amurius cum Andronico imperatore de pace tractat, ibid.

Die 29 Septembris imperator longam concionem ad Arsenianos pertinaci dudum schismate a cæteris discissos habet, reducere illos ad consensionem in cassum studens, l. vi, c. 2.

[P. 625] Trajecti in Occiduam continentem Amogabari crudelissime Romanos diripiunt, prætextu non solutorum ipsis stipendiorum, et victoriam a se apud Philadelphiam de Carmanis partam sine fine prædicantes, l. vi, c. 3, c. 13, 14, et l. vii, c. 1.

Hunc enim puto esse locum epochæ libri vii initio descriptæ. Nam re vera hoc tempore contigerat evolvi 12 Michaelis, 23 Andronici annuum. Etsi enim titulus hujus anni in hoc nostro indice Mich. 13, And. 24 habet, nihil obstat, quoniam nos in titulo inchoatos annos ponimus, Pachymeres vero de absolutis manifeste loquitur. Utcumque igitur annus 13 Mich., And. 24 in cursu esset, expletos quidem annos numerare non poterant nisi ille 12, hic 23. Voluit autem, opinor, historicus illa insolita sibi diligentia annorum, quibus principes imperaverant, exprimendorum insignire principium belli Catelanici. Vide dicta superius hujus libri chronologici c. 6, n. 8.

Genuenses Galatæ degentes imperatorem Andronicum admonent parari a Catelanis contra Romanos bellum, expectarique ad hoc auxilia e Sici-

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici Michael
1306	2	24 Michael 13
1307	3	Andronici 25 Michaelis 14

lia. Sed imperatore fidem indicio non tribuente, ipsi ad bellum illud propulsandum se comparant, l. vi, c. 6, et c. 9.

Mpyrigerius Tentza Catelanus cum novem longis navibus ad Madyti portum appellit, accitus a magno duce, quem is ut conciliaret Andronicum et auctorari honoribus stipendiisque snaderet, ad eum accessit **863** sui finem Octobris, et suis quidem militibus trecenta nummorum millia in stipendiorum debitorum solutionem poposcit, Tentzæ deinde suffragatus honorari eum petiit. Imperator tantæ pecuniæ flagitatione percussus primo assentiri negat; postea tamen iterum adeunti illum Rontzerio ac stipendiorum petitionem in summam moderatiorem contrahenti utrumque indulget, l. vi, a c. 4 ad 8.

Andreas pirata imperatori militarem operam cum duabus armatis navibus offerens admittitur. Sed ab infensis Andree Venetis altera ejus navium comburitur, ipso cum altera fugiente, l. vi, c. 10.

Mpyrigerius Tentza circa medium Decembrem Constantinopolim accitu imperatoris appellit, excensurum se e navi negans, nisi obsides darentur. Tandem persuasus ad festum Christi natalis exscendere creatur dur magnus, et fidem imperatori, sed cum exceptione, jurat, l. vi, c. 11 et 12.

Adhibitus inde ad consilium super petitionibus Catelanorum, ubi audit ab imperatore quantum ipse jam dedisset Catelanis et quantum adhuc dare paratus esset, queri coepit avare serum agi, cui tam pauci cæterorum comparatione donarentur. Indeque defectionem ab imperatore cogitavit, l. vi, c. 14 et 15.

[P. 626] Mpyrigerius invitatus ab imperatore ad comparandum secum simul in festo luminum, hoc est Epiphaniæ, celebrando 6 Januarii, proterve recusat ire, irridens etiam contemptim concessa sibi ab Augusto insignia honorum; ac tertio post die vela fecit Callipolim ad Catelanorum castra, insalutato Augusto, qui eum satis compertum parare defectionem invadi detinerique a suis vetuit, l. vi, c. 15.

Imperator videns Catelanos plane certos belli palam Romanis inferendi, quod Genuensibus dudum et recentius Michaeli **864** Augusto indicantibus credere noluerat, ut id quoquomodo impediret, Cæsaream dignitatem per legatos offert Rontzerio, qui eam certis ægre tandem conditionibus admittit, l. vi, c. 16.

Theodorus Chuminus portans ab imperatore ad Rontzerium insignia Cæsareæ dignitatis cum diplomatibus auro bullatis et triginta nummorum millibus, audiens in itinere Catelanos non exsequi pacta, et vim ab eis metuens, re infecta redit, l. vi, c. 17.

Insula Chios a Persis capta, direpta vastata est, plerisque incolarum barbarica immanitate trucidatis, ibid.

Rontzerius apud Callipolim injuriosam imperatori et superbe minacem concionem habet, l. vi, c. 18.

Post decem inde dies litteris ad Andronicum datis Rontzerius, pœnitentiam a se contra illum actorum et dictorum simulans, et necessitatem et vi a suis in seditionem concitatis excusans, veniam petit, l. vi, c. 18.

Die nono Martii ad legationem a Catelanis missam Andronicus, magno cœtu congregato, orationem habet, qua eos officii admonitos etiam minis detertere a contumacia tentat, c. 19.

Andronicus imperator filium Constantini Porphyrogeniti, fratris sui, panhypersebastum creat, l. vi, c. 20.

Athanasium patriarcham ob immanem in omnes sævitiam cunctis exosum et ideo clam sparsis libellis famosis proscissum, adversus invidiam munire studens imperator, concionem habet de ejus laudibus, addens exemplum cujusdam Armeni, qui postquam Athanasio maledixisset, casu crus fregerat, quod ipse pœnam esse divinitus illatam persuadere conabatur, l. vi, c. 21.

Inter hæc die qua Lazari excitati per Christum e mortuis Evangelium inter sacra recitatur in ecclesia Græca, quod certum est fieri Sabbato contiguo Dominicæ **865** Palmarum, sive pridie ejus festi, quod illo anno Pascha habente 26 Martii omnino incidit in 19 ejusdem mensis, ac consequenter præcedens sabbatum 19 Martii diem insedit, Rontzerius Cæsaris insignia ab Andronico imperatore ad se missa, cum tribus [P. 627] et triginta nummorum aureorum millibus, solemniter induit, l. vi, c. 22.

Rontzerius jam Cæsar cum 150 lectis e suorum numero Adrianopolim se confert, salutaturus illic Michaellem Juniores Augustum, a quo magnifice excipitur, l. vi, c. 23.

Rontzerius Cæsar ab Alanis interficitur Adrianopoli in ipso aditu cubuli Augustæ, ad quam salutandam admittebatur, l. vi, c. 24.

Ejus comites in custodiam tunc dati, postea fuga evadere conantes, ob- sessi, oppugnati, igne assumpti sunt, l. vi, c. 33.

Catelanum Callipoli, ubi dominabantur Romanis ibi crudeliter interfectis, obsidentur ab exercitu Romano, duce magno primicerio: sed obsidione, fraude impetratis indutiis, laxata arcem illam commeatibus et presidio muniunt. Tum aucti copiis regiones Romanas incursant. Perinthum die 28 Maii vi capiunt, puberibus ibi repertis occisis. Et eadem die trajecit

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Imp. Ro- man. Andronici
1307	3	25 Michael. 14
1308	4	Andronici 26 Michael. 15

fretum ignem tectis rusticis per campos injiciunt, obvios quosque obrut-
cantes, et terrorem urbis ipsius portis admovent, confugientium in tutum
vix capientibus turbam, l. vi, c. 25.

Cujusdam Catelani ad imperatorem transfugæ, quem is Ameralem crea-
verat, proditio detegitur, l. v, c. 26.

Inde seditione in urbe concitata, plebs quærendorum Catelanorum laten-
tium prætextu ædes civium diripit et inflamat, ibid.

Frerii, hoc est monachi Latini, domo et templo, quæ consensu impera-
toris intra urbem habebant, per Athanasium patriarcham expelluntur.
Exarchus Pisanus, qui ei executioni præfuerat, per submissos **866** a
Galatinis Genuensibus sicarios vulneratur. Eam ob rem Andronicus Ga-
latenses urbis ingressu arceat, l. vi, c. 28.

Andronicus reconciliatur Genuensibus, et appellentes in urbem longas
eorum naves sedecim contra classem Catelanam duce Mpyrgerio urbi
minantem pugnare persuadet. Omnes, præter unam, Catelanorum naves
in Genuensium potestatem veniunt. Dux ipse Mpyrgerius capitur, l. vi,
c. 29.

Duo Romani duces, a Michaeli Juniore Augusto cum parte exercitus
contra Catelanos missi ab iis in insidias pertracti vincuntur, l. vi, c. 30.
Plebem in urbe tumultuantem imperator Andronicus concione habita-
minis et monitis coerret, l. vi, c. 31.

Junior imperator Michael universum exercitum contra Catelanos acie
instructum ipse ductans vincitur, et de vita periclitatus ægre fugit, l. vi,
c. 32.

Maturæ segetes in campis, collectæ fruges in areis et villis a rusticis
undique in urbem [P. 628] fugientibus relictæ, in prædam Catelanorum
cedunt, ibid.

Dux naves bellicæ Genuensium magna mercede in bimestrem militiam
ab Andronico imperatore conducuntur, ibid.

Andreas Muriscus pro imperatore Tenedum obsidens, procurata per
Genuenses deditio, arce illa potitur, l. vi, c. 34.

Manuel Zacharias Phocææ imperitans insulas illi objacentes custodiæ
suz immunes permitti ab Andronico impetrat, ibid.

Mpyrgerius a Genuensibus captivus in Italiam abducitur, l. vii, c. 7.

Incluso Didymotichi Michaeli Augusto juniore post pugnam adversam,
et hinc Osphentisthlabo Bulgaro Romanum limitem vexante, inde Cate-
lanis cuncta infestantibus, Andronicus imperator de pace cum Catelanis
per legatos Callipoli tractat, **867** sed frustra, illis conditiones intolerabi-
les exigentibus, l. vii, c. 1 et 2.

Persæ qui Catelanis militabant, dum iis offensi, se ad suos in Asiam
recipientes, trajiciunt fretum, ab Andrea Murisco imperatoris navarcho
intercepti perimuntur, l. vii, c. 3.

Inde Muriscus in præmium operæ creatur Ameralis, ibid.

Alani et Turcopuli ab imperatore deficientes Romanos impugnant, l. vii,
c. 4.

Attaleota in Oriente contra imperatorem rebellat, ibid.

Catelani late omnes Romanas regiones populantur, l. vii, c. 3.

Madyto longa ob- idione Catelanorum fame laboranti Andreas Muriscus
frumentum importat, l. vii, c. 11.

Paulo post ab Augusto deficit, ibid.

Madytus tandem ad deditioem compulsa capitur a Catelanis duce Pha-
renda Tzime, l. vii, c. 6 et 11.

Athanasio patriarcha Constantinopolitano cunctis exoso, litanias Deo in
tot malis propitiando quotidianas celebrante, ferale incendium casu aut
Dei nutu preces illasse aversari declarantis sub vesperam exortum, a porta
Cynegorum ad monasterium Prodromi frequentissime habitatum et ditissi-
mum urbis tractum in cinerem redigit inæstimabili jactura, l. vii, c. 10.

Athanasius Alexandrinus patriarcha irrevocabili-ter infensus Athanasio
Constantinopolitano, ab Andronico imperatore frustra scpius conato hunc
illi reconciliare in suam ecclesiam redire jussus, solvens Cretam versus
defertur in Eubœam, ubi graviter periclitatus a Latinis [P. 629] illic do-
minantibus, Thebis deinde coniectus in carcerem, tandem liber emititur,
l. vii, c. 8 et 16.

Mense Aprili, Dominica quæ nova vocatur, Melitenota constans in fide
Romanae ecclesiæ moritur, l. vii, c. 31.

868 Cubuclea arx Mysiæ in Olympo sita per Amogabaros Persis perfli-
diosissime ac crudelissime proditur: ipsi Lampsacum salvi deducuntur,
l. vii, c. 9.

Turci arcem Examillii occupant, duce Romoforto Latino, cujus in impe-
ratorem adornata proditio delegitur, l. vii, c. 12.

Arx Thyraeorum per longam obsidionem famis necessitate cogitur se
dedere, et post illam Ephesus a Persarcha Sasane capitur; ubi templum
S. Joannis evangelistæ, opulentissimum sacræ suppellectilis, tali occasione
diripi contigit, l. vii, c. 13.

Viginti millia militum a Charnpantane Kani Tocharorum in auxilium
imperatoris missa Iconium pervenisse nuntiantur, ibid.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum. Clementis V	Impp. Ro- man. Andronici
1303	4	26 Michael. 15

Catelani Turcopulis adjuncti Thraciam universam desolant, l. vii, c. 14.

Imperator Andronicus auxilium a Genuensibus, legatis ad eos missis, implorat, ibid.

Monachus Hilarion manu et armis adversus Persas feliciter rem gerit, ideo vexatus a patriarcha, protectus ab imperatore, l. vii, c. 16.

Prusa tributum pendere Persis cogitur, ibid.

Primo vere naves longæ circiter novemdecim Genua Constantinopolim appellant, l. vii, c. 18.

Iis uti contra Catelanos negligit Andronicus, spe conveniendi cum illis de pace; quam ad rem legatos Callipolim frustra mittit, ibid.

Turcopuli juncti Amogabaris Alanos prælio vincunt in finibus Bulgariæ, et multam iis prædam ereptam præmium victoriæ inter se patiuntur, l. vii, c. 19.

Amogabari ab Orestiadæ diu nequidquam oppugnata recedere coguntur, multis suorum amissis, ibid.

Pars Amogabarici exercitus e Persis maxime conflata, Cani montis faucibus et arce occupatis, subjectam regionem vastat **869** segetibus maturis demetendis, mense Julio, l. vii, c. 20.

Alias arces ejus tractus Romofortus cum Latinis capit, l. vii, c. 26.

Isaacus Melecus Persa, Persarum, qui Amogabaris militabant, ab iis abducendorum data imperatori fide, hoc vicissim ei promittente nuptias filii alterius Meleci, neptis sultanis Azatinis, deprehensus dum quod erat pollicitus tentat, obtruncatur, l. vii, c. 15, 22 et 29.

Magnus primicerius [P 630] Cassianus contra imperatorem rebellans, proditus a Chellensibus, ducitur Constantinopolim, carceri mancipatur, l. vii, c. 24.

Societas cum Iberis ab imperatore successu irrita tentatur, l. vii, c. 25.

Arx Rhædesti dedere se Romoforto cogitur, l. vii, c. 26.

Imperator, legatis suis cum Genuensibus ad Catelanos missis, impetrare ab iis pacem nequidquam tentat, l. vii, c. 27.

Romani ad Bizyam ab Amogabaris cæduntur. Post eam cladem, ne arx Bizyæ caperetur, mulieres pro viris ostentatæ prohibent, l. vii, c. 28.

Gravissimæ oppressiones omnium, præsertim ecclesiasticorum, ab Athanasii patriarchæ immanitate describuntur, l. vii, c. 22, 28 et 35.

Pharendæ Tzimis in imperatorem proditio, specie transfugii adornata, deprehenditur, l. vii, c. 30.

Maria soror imperatoris, sponsa Charmipantani Kani Tocharorum destinata, Nicææ degens, impetratis a sponso armatorum triginta millibus, ut fama ferebat, adventantibus, frustra conatur deterrere Atmanem a Romanis arcibus tractuum illorum oppugnandis. Nam ille eo ipso tempore Tricocciam, munitissimum Nicææ propugnaculum, vi expugnat, l. vii, c. 33.

Thasi arcem a Manuele Genuensi, Zachariæ fratris aut sororis filio, occupatam, missis summa ætate decem navibus, **870** præfecto Marule, recuperare imperator nititur, ibid.

Ænus arx Romana frustra oppugnatur a Latinis, duce Tzime, ibid.

Duces Catelanorum inter se dissidentes ne a misso quidem a rege Siciliæ proprio filio conciliari queunt, l. vii, c. 34.

Tandem ad Cassandream Catelanorum duces inter se pugnant. Mpyrighio interfecto, Pharendæ Tzime fugato, solus Romofortus rerum potius universas Catelanicas copias in Thessaliam ducit, l. vii, c. 36.

Finis hujus historiæ in anno vitæ Andronici undequinquagesimo desinentis, ibid.

GEORGII PACHYMERÆ

SCHOLIA

IN OPERA DIONYSII AREOPAGITÆ.

Vide hujusce Patrologiæ Græcæ tom. III.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΕΚΦΡΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΕΩΝΟΣ ⁽¹⁾
—
GEORGII PACHYMERÆ
DESCRIPTIO AUGUSTEONIS.

(Banduri, *Imperium orientale*, tom. I, p. 114.)

Τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, ἡ Σοφία, πολλαῖς μὲν καὶ παντοδαπαῖς ταῖς ἐντὸς ὠράϊσται χάρισι· πολλαῖς δέ γε καὶ ταῖς ἐκτὸς κεκαλλώπιστα· καὶ τούτων τὸ θαῦμα, κρεῖττον ἢ λέγειν· ὅτι καὶ σιγῇ μᾶλλον ἐστι τοῖς ὁρῶσι τῶν θαυμάτων κατατρυφᾷ, ἢ λόγοις διεξιέναι τὰ καὶ λόγους αὐτοὺς ὑπερβαίνοντα. Οὐδὲ γὰρ ἅπαξ μόνον ἢ δεύτερον ἢ καὶ πλείστακις ἐστὶν ἰδόντα ταῦτα καὶ μεθ' ὑπερβολῆς θαυμάσαντα, ἀγαπᾷ· ἄλλ' ὅσον ἂν τις καὶ βλέπει, μᾶλλον θαυμάζει· καὶ τότε πρῶτον ὁρᾷν ἡγεῖται, ὅτε καὶ παραστάς ἐντρυφᾷ τοῖς θεάμασι, εἰ καὶ πολλὰκις εἶδὲ τε καὶ θαυμάμακε. Περὶ γοῦν τούτου τόσον ἀπέχω λέγειν, ὅσον καὶ ἀφθεγκτον κάλλος ἡγοῦμαι τοῦτο καὶ μυστικόν· καὶ ὁ Θεὸς μόνω πρόπει, τοῦτο δευτέρως κατ' ἐμαυτὸν ἔχειν πιστεύω, τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἱερὸν σήνωμα· ὡς εἴπερ ἐστὶν ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖν τὸν Θεόν, τοῦτον εἶναι καὶ μόνον αὐτὸν ἐπάντων τῶν ὑπὲρ ἥλιον. "Ὅν δ' ἐστὶ βλέπειν ἐπ' ἐριστερᾷ τὸν νεῶν εἰσιουσὶν ἐξ ἀρμογῆς λίθων ἰστάμενον κίονα, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντα, τολμητέον δοῦναι τοῖς λόγοις, καὶ ταῦτα παραστήσαι, τῷ μὴ ἰδόντι, καθόσον οἶδν τε. "Ἐχει γὰρ ὧδε πη, ὡς ὁ λόγος διέξεισιν.

Αὐλεὼν ἐξ ἀρχαίου τῷ θεῷ τούτῳ νεῷ οἰκοδομημασι δημοσίοις περιτετεῖχισται· οὗ μέσον ὁ Αὐγούστεων ἵσταται· καὶ ἐστὶν οὗτος, Αὐγούστου στήλη Ἰουστινιανοῦ, εἰς τιμὴν ἐκεῖνῳ σταθεῖσα, ἔρρι τῶν κατὰ Περσῶν πόγων ὑπανακύψαντι. Βάθρον ἐκ γῆς

(1) *Ἐκφρασις τοῦ Αὐγούστεωνος*. Augusteum amplissimum atrium fuit, porticibus circumdatum, ac vestibuli vicem præstitit Magnæ Ecclesiæ. De Augusteone seu de columna et statua equestri Justiniani loquuntur Anonymus noster [in *Patrologia* tom. CXXII, post *Psellum*]; Zonaras pag. 52, Zoëmus lib. II, et Cedrenus qui sublit, hanc columnam ex tegulis æreis Chalces, cum in seditione Victoriarum conflagrasset, confectam esse: "Ὁ περὶ αὐτὸν τὸν κίονα χαλκὸς ἅπας, κέραμος ἦν διὰ χρυσοῦ τῇν εἰσοδὸν τοῦ παλατίου Κωνσταντίνου τοῦ

Templum Dei, Sophia dictum, multa variaque intus ornatur pulchritudine; multis item extrinsecus fulget ornamentis: quæ ita mirabilia sunt: ut prorsus enarrari nequeant. Tantis enim spectaculis licet potius cum silentio frui, quam verbis ea recensere, quæ omnem sermonem exsuperant. Neque enim semel, aut bis, aut pluries hæc videntem stupor cum voluptate conjunctus occupat; sed quanto magis intuetur, tanto majori admiratione capitur: ac licet plerumque viderit et miratus sit, tunc se primum videre putat cum denuo accedens tot mirabilibus delectatur. De illo itaque disserere eo magis abstineo, quod inenarrabilem puto decorem illum mysticum, qui uni Deo competit: nam divinum et sacrum illud tabernaculum, secundas hac in parte obtinere existimo. Quod si fieri posset ut Deus in manufactis templis habitaret, hoc fore puto sub sole unum in quo versaretur. Audacius tamen columnam illam cum imposita statua describere aggrediar, quæ in templum intrantibus ad lævam visitur, lapillis mira arte compactis vestita, ut iis qui non viderint pro facultate depingam. Ita vero se habet ut hic enarratur.

Atrium hujus divini templi ab antiquo publicis ædificiis circumcingitur, in cujus medio Augusteone erigitur, hoc est, statua Justiniani Augusti in ejus honorem tunc erecta, cum Persici belli laboribus perfunctus reversus est: Basis autem co-

μεγάλου βασιλέως ἐπικαλύπτων, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Χαλκῇ προσαγορεύεται. *Æs autem omne, quod circa columnam est, tegula fuit inaurata, ingressum palatii Constantini Magni imperatoris contegens, qui usque nunc Chalce appellatur.* Cæterum hanc statuum equestrem Justiniani graphice omnino descripsit Procopius lib. I *De ædific.*, cap. 11, ex eoque, quidquid in hanc rem habent cæteri scriptores, hauserunt. Quæ Procopii descriptio cum sit longiuscula et ejusdem libri facilis cuique copia, consulto a nobis omittitur.

lumnæ a terra exurgit, septem ex marmore albo gradibus instructa : (verum tres inferiores gradus injuria temporum in terram depressi sunt ;) gradus autem inferius latiores, angustiores superius : neque ab uno solum, sed a quatuor lateribus, secundum quadranguli figuram gradus habentur, quibus adscendi potest, donec ad planum perveniatur : et hactenus quidem planum esset, nisi quodpiam istic ædificium ex lateribus et calce constructum fuisset, quatuor columnarum in totidem angulis conspectum præferens, etsi vere columnæ non sint, sed columnarum speciem solum representent : nam in superficie marmorum tabulæ adaptantur, quæ intus pyromachas lapides contegant ; ut ex uno, qui per tempus tabulam amisit, ediscere licet. Ædificii forma in cubum concinnata est ; ita ut, ex senis cubi superficiebus, quatuor e lateribus positæ, totidem porticibus ornentur. Huic ædificio basis alia ex marmore albo imponitur, isti altera, huic tertia : his omnibus quarta circularis, ex marmoribus confecta ; ita ut tres quidem latitudine aliæ aliis minores et angustiores sint, quarta vero in circulum sit composita, atque basin tribuat columnæ consentaneam. Istic fundatur columna, olim quidem, ut narrant, vario et Temesio ære vestita ; quod, si fides narranti habeatur, argento non multum concederet. Nunc autem nuda omnino manet, ut possit quisque lapides ejus numerare, ac deprehendere Pyromachas esse, commissurasque cognoscere. Habetque circulares ordines ex lapide albo, in longitudine columnæ pari interstitio disjunctos, qui ad decem numero sunt : hinc alios circulares ordines ex marmore albo, sed ii contigui sunt ; ita ut secundus primo, tertius secundo impositus sit, et sic deinceps usque ad nonum. Verum ii non æqualiter in structura se habent, sed latiores gradatim sunt, ut basin latiore imposito ordini præsent, qui decimus novem aliis incumbit ; ita ut nec ista pars perfecto numero careat. Hujus vero lapidis forma quadra est ; verum in mediis lateribus commissuram exhibet, ita ut lineæ frangi videantur, et fracturæ lapidibus obsignentur ; ac præter illos tantum, totus lapis in circuitu ære operitur. Ab hinc autem artifex ædificium contrahens densum lapidem imposuit, huic vero alium minoris circumquaque latitudinis, qui congruentem equo basin præbeat : non modo enim columna latitudinem expetebat, ut quæ imposita sunt firmitus consistrent, sed etiam angustius cacumen desiderabat, ut opificium impositum oculis undequaque pateret. Equus autem æneus est, miro artificio elaboratus, nec dignus qui a prætereuntibus negligatur, etiamsi quis pluries in die istac transeat. Quem si spectaveris dicas sane in aerem et ventum cursum dirigere, atque ad Orientem

ὑπανάγει τὸν κίονα. Τὸ δὲ βάθρον, κλίμακες μέχρι καὶ ἐς πέντε βαθμίδας λευκῆς μαρμάρου ἀνωκολληνται (τὰ δὲ κάτω τῶν βαθμίδων, μέχρι καὶ ἐς τὰς τρεῖς, οὕτω τοῦ χρόνου καινοτομοῦντος, κάτω γῆς καταωρύχεται) ἀπὸ πλατέος τοῦ κάτω εἰς στενὴν λήγουσαι· πλὴν οὐκ ἀφ' ἐνδὸς μέρους, ἀλλὰ πανταχόθεν κατὰ σχῆμα τετράγωνον· ὥς ἀναβαίνειν μὲν κάτωθεν, ὁπόθεν τις βούλοιο· εἶτα δὲ καταστῆναι εἰς ἀγγώμαλον· κἀν ἤν καὶ ἰδεῖν ἐπίπεδον τοῦτο εἰς ὅλου, εἰ μὴ τι ἐπ' αὐτοῦ ἐξ ὁπτιῆς πλὴνθου τε καὶ τιτάνου οἰκοδόμημα κατεσκεύαστο, τετράσι μὲν ὡς ἰδεῖν κατὰ γωνίας τὰς ἰσας κίοσι συνεχόμενον, οὐ μὴν δὲ καὶ κίοσιν ἀντικρυς, πλὴν ὅσον ἰδεῖν· ἐπιπολλῆς γὰρ πλάκες μαρμάρων ἐξυφασμέναι, τοὺς ἐντὸς πυρομάχας λίθους συγκρύπτουσιν, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐκ μιᾶς, ἀποβαλοῦσης τῷ χρόνῳ τὴν πλάκα· καὶ τὸ τοῦ οἰκοδομήματος σχῆμα εἰς κύβον ἀποτετόρνευται, τῶν δὲ ἐπιπέδων τὰ κατὰ τὸ πλάγιον τέταρα στοαῖς καλλυνομένων (2) τέσσαραι. Ἄνωθεν δὲ τοῦτου, πάλιν βάσις ἑτέρα μαρμάρου λευκῆς· καὶ αὖθις ἐπ' αὐτῆς ἄλλη· ἐφ' ἧς καὶ τρίτη· καὶ ζώνη τις ἐπὶ ταύταις ἀπὸ μαρμάρων τετάρτη· ὡς τὰς τρεῖς μὲν ἀπὸ πλατέος καὶ ταύτας εἰς στενὴν καταστῆναι, τὴν δ' ἐπ' αὐταῖς ζώνην κυκλοῦσθαι, καὶ διδόναι τῷ στύλῳ τὴν βάσιν ἀρμόζουσιν. Ἐντεῦθεν δὲ στύλος ἐπωκοδμήται· πάλαι μὲν, ὡς ἀκούομεν, κεκαλυμμένος ποικίλῳ τεμασίῳ χαλκῷ· εἰ δὲ πιστευτέον τῷ λέγοντι, οὐ πολλῷ καὶ ἀργύρῳ δεόντι· νῦν δὲ γυμνὸς τὸ παράπαν φαίνόμενος· ὡς ἀριθμεῖσθαι καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ (3) ὁπόσοι, καὶ ὅτι πυρομάχαι εἰδέναι, καὶ ὅπως ἀρμόζονται· ἔχον καὶ ζώνας τῆς αὐτῆς λευκῆς λίθου, κατὰ τὸν κάλαμον· πλὴν ὅσον τὸ ἴσον πρὸς ἀλλήλας τοῦ διαστήματος ἔχουσαι, μέχρι καὶ δεκάδους προΐασιν. Ἐντεῦθεν ἄλλαι ζῶναι μαρμάρου λευκῆς, ἀλλὰ συνεχεῖς αὗται, δευτέραι ἐπὶ πρώτῃ, καὶ τρίτη ἐπὶ δευτέρᾳ, καὶ ἐφεξῆς, ἄχρις ἐννέα διήκουσαι· πλὴν οὐκ ἐξ ἴσου τὴν ἐπωκοδομὴν ἔχουσαι πᾶσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλατύτερον ἀνοιγόμεναι, βάσιν οἷον εὐρεῖαν τῷ ἐπικειμένῳ παρέχουσαι· τὸ δ' ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ἐννέα ζώναις τὸ δέκατον, ὡς ἂν καὶ τοῦτο μέρος μὴ στεροῖτο τῆς τοῦ ἀριθμοῦ τελειότητος. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λίθου τετράγωνον, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα συνιζάνον, ὡς οἷον τὰς γραμμὰς κινεῖσθαι, καὶ λίθους σημειοῦσθαι τὰς κλάσεις, καὶ παρὰ τούτους καὶ μόνους, χαλκῷ τὸ πᾶν τοῦ λίθου καλύπτεσθαι γύρωθεν. Ἐντεῦθεν αὖθις συστέλλων ὁ τεχνίτης τὸ οἰκοδόμημα, τέλῃσι λίθον παχύνει, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἑτερον, πρὸς αὐτὴν μὲν ἐλαττούμενον, ἱκανὴν δὲ βάσιν τῷ ἱππῷ δίδοντα. Οὐ μόνον γὰρ εἰς πλάτους τῷ στύλῳ, ἀσφαλείας χάριν τῶν ἐπικειμένων, ἀλλὰ ἐτέρωθεν καὶ στενότητος, ὡς ἂν πανταχόθεν ἀριόληλον ἢ τὴν ἐπικείμενον τέχνασμα. Τὸ δὲ ἱππος ἐστὶ χαλκοῦς, θαυμαστῶς τοῦ σχήματος ἔχων, καὶ ἥμιστα παρορᾶσθαι τοῖς παριοῦσιν ἄξιον, εἰ καὶ πολλάκις τις τῆς ἡμέρας ἐκεῖσε διέρχῃτο· εἶπας ἂν αὐτὸν βλέπων, πρὸς ἀνεμὸν τρέχειν ὁρμῶντα, καὶ

(2) Καλλυνομένων. Edit. male, καλλυνόμενον.

(3) Καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ. Perperam in Edit., καὶ τοὺς λίθους αὐτῷ.

τῆς πρὸς ἀνατολὴν ἄπτεσθαι. Οὕτως ἄρα τὸ τῆς κεφαλῆς ἐσχημάτισται, ὥς ἀνασσεοδημένην εἶναι, καὶ πρὸς βορρᾶν μικρὸν παρεγκλίνουσιν. Οὕτω, αἱ χαίται καὶ ὅσαι τρίχες τῇ κεφαλῇ ἐμπεφυκάσι, φυγοῦσαι τὸ εὐθετον, διεγείρονται, καὶ πρὸς ἀνεμον παίζουσιν. Εἰ δὲ που σὺν ταύτῃ καὶ τὸν ἀριστερὸν τῶν ἐμπροσθίων ἰδοὺς ποδῶν, πῶς κατὰ γόνυ κυρτοῦται, καὶ τῶν ἄλλων ἐρηραιομένων εἰς γῆν αὐτὸς μόνος ῥῶρηται, αἰποὶς ἂν κινεῖσθαι δὴ καὶ τὰ ἄψυχα. Εἰ δὲ καὶ χαλινὸν ἔφερεν ἐπὶ στόματος, ὥς ἔχειν εἰκάζειν τὸ πάλαι τὸν ὀρθῶς σκοπούμενον, θάτερον ὑποκαίτω δυοῖν, ἢ τῷ βυτίῳ· ἀγγχόμενον, κραταίνειν ἐκ βίας τῷ ἐμπροσθίῳ, ἢ μὴν ἀνιέμενον, οὕτως ἐπιταχύνειν τὰ τῆς πορείας, ὥς μὴ φθάνειν τοῦτον τῆς γῆς· ἄπτεσθαι, καὶ προφθάνειν τὸν ὀπισθεν. Οὕτως ἄρα ἐκ πνεύματός τινος· ἐγκαρδίου ἐμφύτου πρὸς τὴν ὁρμὴν καὶ τὰ στέρνα τῷ ζῳφ ἐρύνονται, ὥς ἐπισημαίνειν καὶ τὰ οἰδήματα. Οὕτως ἀκμάζουσα ἡ οὐρὰ ὀπισθεν, οὐ κατὰ τρόπον κειμένη, ἀλλ' οἷον ἀνεγγεγερμένη τὸ πρῶτον, εἰτα καθιεμένη παρὰ πόδας ἐς γῆν. "Ορα δὲ καὶ τὸν ἐπιβάτην εὐθύς, ἰππότου δρομέως· ἔχοντα σχήματα, καὶ τοὺς πόδας παρὰ πλευράν ἑκατέραν διέχοντα. Εἰ δὲ γε καὶ ἐμδάδας φοροῖ, ἀλλ' εἰκάσαις ἂν αὐτὸν ἐπιγαννυμένη τῷ ἱππῳ καὶ κυδρουμένη, ὅτι καὶ διχα κέντρον καὶ μῶπος· ἰκανῶς ἀνυστά οἱ τὰ τοῦ δρόμου καὶ τῆς προθέσεως· καὶ οὕτως ἀτημελήτως οἱ πόδες ἔχουσιν, ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ὅφ' αὐτῶν κρατεῖσθαι, τοῦ καρδιακοῦ ἐξηγμένου· κινήματος, μὴδὲν συνεχομένου· ἐξ ἐξεστρίδος κατὰ τὸ σύνθηρος. Ἐπικάθηται γάρ τῷ ἱππῳ θαρρῶν, ἰππότης νεανικὸς, ὅλος μετάρσιος, καὶ εἰκῶς μακρὰν βλέποντι· ἀνὴρ οὐ τριχῶσει φίλος τὰ πρὸς ὑπὲρ γῆν· τὰς δ' ἀπὸ κεφαλῆς τρίχας· ἀπεθριμένους μὲν τὰ ἐς μέτωπον· τὰ δ' ὀπισθεν, οὐδὲ μέχρι αὐχένος, ὅσον καὶ αὐτὸν ὀρᾶσθαι κούρῃ χείροντα. Οἷον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κρᾶνος, ὥς μὴδὲν ἐπικαλύπτειν, καὶ τὴν φοροῦντα κοσμεῖν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ πλάτος ἐπικείται· οὐδὲ γε κατὰ κύκλον ἀποτετόρνευται· ἀλλ' ὅσον μὲν ἐγγίζει τῇ κεφαλῇ, στέφανος εἶναι δοκεῖ, κροτάφους περιγρᾶφον ἐξ ἰσοῦ καὶ μέτῳ. Τὸ δ' ἐντεῦθεν καὶ ἄνω, ἱρέμα κατὰ μῆκος ἐκτέταται, καὶ ἐς πολὺ φθάνον, πτερὰ τῇ κεφαλῇ χρυσαυγὴ γίνεται· καὶ τὸ χρῆμα καὶ ἐς ἐμὲ τὴν ἀκέραιον· ἀνέμου δὲ ποτε πνεύσαντος ἐξαιετοῦ, ῥιπτοῦνται δύο πτερὰ· καὶ τότε μέγιστα πολλῷ τοῖς ὀρῶσιν ἐφαίνετο, ἢ καθόσον ὀρῶνται κοσμοῦντα τὴν κεφαλὴν· ἃ δὲ καὶ ἐς δεῦρο παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας ταμειῷ ἀποτεθησαύριται. Ἔσταται δὲ καὶ τὸ σῶμα, ἐντὸς μὲν οὐ περιττὴν τινὶ καὶ περιστευσμένην στολῇ, ἀλλ' οἷαν εὐσταλῆς ἂν ἰππότης ἀμπίσχειτο, ἀνωθεν μὲν, μόλις καὶ ἐς ἀγκῶνα, κάτωθεν δὲ, περὶ γόνατα φθάνουσιν. Ἀνῆπται δὲ καὶ μανθῶν ἐκτὸς, στολὴν, ὥς φησιν, Ἀχιλλεῖον· ἢ καὶ τινα καλύπτουσα τῶν μερῶν, κάκειθεν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὦμον ἐπικειμένη, φθάνει καὶ μέχρι τῆς τοῦ ἱππου ἰξῆος, πολὺ τε μέρος περιλαμβάνει τῶν ὀπισθεν, καὶ περιττὴ περικέχεται. Αἱ μέντοι χεῖρες τῷ ἀνδριάντι οὐκ ἀσχολοῦνται περὶ τὸν ἱππον, οὐδ' ὅσον καὶ ἰθύνειν ἱππηλάτου τρόπον δοκεῖν· ἀλλὰ τὴν

A ferri. Caput ita concinnatum est ut ferocitatem exhibeat, et ad Aquilonem parumper declinet. Jubæ et crines capiti hærentes incompositi, ad ventum ludere videntur. Quod si ad hæc lævum anteriorem pedem conspexeris, a genu recurvum ac flexum advertas, ita ut aliis terram prementibus ipse solus suspensus sit : ac putes etiam inanimata moveri. Quod si unquam frenum in ore habuerit (quod sane olim habuisse putabit quisquis recte conjectaverit), alterutrum sane suspiceris, aut faucibus habenarum vi constrictis sese equum arrigere, aut laxatis habenis tam concitato cursu ferri, ut pes anterior terram non contingat, posteriorque præveniat. Ita vero ex spiritu quodam interno et naturali equi pectora dilatantur, ut etiam musculos observes ; sic cauda vigore plena cernitur, ut non demissa concidat ; sed quasi erecta primum, deinde remissa ad pedes et ad terram effluat. In sessorem vero confestim oculos adjicias, cursoris equitis formam referentem, ac pedes ad utrumque latus distendentem. Etiam si vero calcaribus instructus sit ; at statim conjicias ex equi alacritate et ferocia, ipsum sine stimulo posse propositum cursum perficere. Pedes autem ita negligenter compositi videntur, ut tamen se ipsi contineant, et ex ipso cordis motu regi putentur, nulla scandula pro more suffulti. Nam equo insidet audax juvenis, totus sublimis ac procul inspectanti similis : vir sane, sed imberbis, cujus coma a fronte detonsa, pone vero nec ad collum usque demittitur ; ut æstimes illum tonsura delectari. Cujusmodi autem galea, quæ nihil obtegat et equitem exornet ? neque enim vel latitudinem obtinet, vel caput circumcludit, sed quæ capiti admovetur coronæ similis est, tempora et frontem æquabiliter circumscribens : hinc vero superne sensim longitudine extenditur, et multum assurgens in pennas deauratas a culmine desinit : quæ ad meum usque tempus servatæ sunt : verum rellante vehementissimo vento duæ pennæ collapsæ sunt : quæ tunc longe majores viæ sunt, quam cum caput exornarent : et hactenus in thesauro Ecclesiæ reconditæ videntur. Corpus autem strictiore nec superflue exundanti tunica interiore D vestitur, qualem gestant equites cultiores : quæ superne vix cubitum attingit, infra vero ad genua extenditur. Exterior autem pallium adjungitur, quod Achilleam stolam nuncupant. Ea vero aliquas corporis partes obtegens, atque hinc in lævum humerum collecta, usque ad lumbos equi pertingit, et magnam posteriorum partem occupans large diffuit. Manus vero statuæ non tractando ac dirigendo, sessorum more, equo occupantur ; sed dextram quidem erigit, quasi martiali quodam generosoque sensu et animo hostibus graviter interminetur. Verum non ex amentia et insana audacia quadam, ut quispiam arbitretur. Nam læva manus huic occurrit suspitioni, atque virum ab ea plane defendit et tuetur. Siquidem

ea ipsa manu parum a corpore semota, pomum æneum deauratum tenet, in quo ejusdem materiæ crux erigitur. Videturque declarare qua fiducia motus alteram manum extendat et graviter comminetur. Pomum quippe illud mundum significat, quem manu ipse tenens totius orbis imperium adeptus, crucis virtuti confidit.

μηλον χαλκοῦν ἐπιχρυσον· ἐφ' οὗ καὶ σταυρὸς ὁμοίως ἔχων τῆς ὕλης ἴσταται· καὶ εἶκε δεικνύειν ὁ θατέραν ἐκτετακώς, καὶ μετ' ἐμβριθοῦς ἀπειλούμενος σχήματος, ὃ θαρρῶν ἀπειλεῖται· ὅτι καὶ τὸ μῆλον εἰκονίζειν ἔχει τὸν κόσμον, ὃν καὶ χειρὶ περισχεῖν, πάσης γῆς ἀναψάμενος τὸ κράτος, δυνάμει τεθάρβηκε τοῦ σταυροῦ.

μὲν δεξιᾶν ὕψου ἀνατείνει, καθόσον εἶδόν τε, μετὰ τινος ἀρεῖκου καὶ γενναίου φρονήματος, καὶ ἐμβριθῶς ἀπειλουμένῳ εἶκε τοῖς ἐχθροῖς· πλὴν οὐκ ἀπονοίας τινὸς καὶ θράσους ἀλόγου, ὡς ἂν οἰηθεῖται τις. Φθάνει γὰρ ἡ λαϊὰ τὴν δεινὴν ταύτην ἀναίρουσα δύξαν, καὶ ὑπεραπολογουμένη τάνδρως ἐς ταμίαια.

Κατέχει γὰρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπεχούσης τοῦ σώματος, κατέχει γὰρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπεχούσης τοῦ σώματος, κατέχει γὰρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπεχούσης τοῦ σώματος, κατέχει γὰρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπεχούσης τοῦ σώματος.

ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΚΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΚΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ

ΟΤΙ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΝΕΥΜΑ ΥΙΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ Η ΔΙΑ ΤΟ ΧΟΡΗΓΕΙΣΘΑΙ
ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΟΙΣ ΑΣΙΟΙΣ (1).

PROTECDICI ET NOMOPHYLACIS

GEORGII PACHYMERÆ

ADVERSUS EOS QUI DICUNT

IDEO DICI SPIRITUM FILII, QUOD HABEAT EAMDEM ATQUE ILLE NATURAM
VEL QUOD DIGNIS AB EO SUPPEDITATUR.

(Græcia orthodoxa, tom. I.)

Si virtute naturali, ignis adurens est, quod adu- **B** ret (id vero sæpius efficit, et quod aduri aptum natum est, adurit), quæro inter hæc duo quodnam prius est, agerene et urere, an facultas ipsa naturalis adurendi; vel facultas ipsa adurendi ipso urendi actu? Plane facultatem affirmabit quilibet. Nisi quis velit asserere, prius ipsa natura actionem esse. Quando vero necessario id affirmabitur, considerare scilicet facultatem naturalem ignem adurentem, esse prius ipsa adustione, et non oppositum; quæro adhuc, in causis et effectibus, quodnam prius vel est, vel intelligitur? Omnino sane causa: neque enim posterius prioris esse causam dicimus. Et quidem Dialecticorum lex est, de iis, qui propter quid postulant, causam reddere. Et hoc

Εἰ κατὰ δυνάμιν φυσικὴν καυστικὸν ἐστὶ τὸ πῦρ, ὅτι καύσειεν ἂν (ἐνεργεῖ δὲ τοῦτο πολλάκις, καὶ τὸ καυστὴν καλεῖ), ζητῶ τὸ πρότερον ἐπὶ τούτοις· πρότερον τὸ ἐνεργεῖν καὶ καλεῖν τοῦ ἔχειν δυνάμιν φυσικὴν καυστικὴν εἶναι, ἢ τὸ ἔχειν τὴν τοῦ καλεῖν δυνάμιν, τοῦ καλεῖν καὶ ἐνεργεῖν; Καὶ πᾶς τις ἂν φήσαιε τοῦτο. Εἰ μὴ θέλοι λέγειν πρότερον τῆς φύσεως τὴν ἐνέργειαν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἂν ὁμολογήθῃ ἐξ ἀνάγκης, ὅτι τὸ ἔχειν δυνάμιν φυσικὴν καυστικὴν εἶναι τὸ πῦρ, πρότερον τοῦ καλεῖν ἐστίν, καὶ οὐ τοῦτο ἐκείνου, ζητῶ ἐπὶ τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, ποῖον πρότερον, ἢ ἐστίν, ἢ ἐπιννοεῖται; Πάντως τὸ αἰτιον. Οὐ γὰρ τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου αἰτιατῶμεθα. Νόμος δὲ διαλεκτικῆς ἐπὶ τῶν ζητούμενων τὸ διὰ τί, ἀποδιδόναι τὸ αἰτιον. Τούτῳ

(1) Ex opusculo potissima Græcorum de processione Spiritus sancti responsio, qua illi se Latino- rum argumentis fecisse satis existimant, refellitur et convellitur, ut hinc concipias vim veritatis, dum homo Latinis infensissimus, et eorum in tali dogmate

acerrimus oppugnator, ut ex ejus liquet Historia, cum serio scribit, non aliud quam rem meram, et quod Latini enuntiet. Habui ex bibliotheca Vaticana. ATLATICUS.

ἢ ἴθμεν πρότερον. Εἰ οὖν τε; φαίη διὰ τί καυστικὸν ἔστι τὸ πῦρ καυστικῶς; οὐ καλὸν ἀπολογεῖσθαι, διότι καίαι τὸ ξύλον. Ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ καίειν τὸ ξύλον τὸ πῦρ, μὴδ' ἐνεργεῖν ἔχον τὴν φυσικὴν δύναμιν. Αἰτιῶς γοῦν ἀμαρτάνει ὁ τοιαύτην αἰτίαν τιθεῖς, τῷ τε γὰρ ὕστερον λέγειν αἴτιον τοῦ προτέρου, καὶ τῷ τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τοῦ φυσικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης ὄντος. Εἰ δέ τις ἐρωτήσῃ διὰ τί καίαι τὸ πῦρ τὰ ξύλα; εὐλογον ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν, ὅτι καυστικὸν ἔστι φύσει τὸ πῦρ. Τοῦτου δὲ ἐζητοῖ πάλιν τὸ αἴτιον, ὅτι πῶς καυστικὸν τὸ πῦρ φύσει; ἄλλο τις πρότερον ἐννοήσῃ, καὶ οὐ τὸ, ὅτι καίαι τὰ ξύλα. Τοῦτο γὰρ ἐδείχθη καὶ ὕστερον, καὶ ἐνδεχόμενον μὴ γίνεσθαι. Πῶς οὖν τὸ μὴ γίνεσθαι ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ ὕστερον τοῦ φύσει, καὶ προτέρου αἴτιον ἂν εἴη; Ἀλλὰ τυγχὼν αἰτιάσαιτ' ἂν, ὅτι λεπτομερὲς τὸ στοιχεῖον καὶ εὐκίνητον φύσει. Καὶ ὅτι διεργετικὸν ἐνδοθεν πρὸς ἐξαφιν φυσικῶς τῆς βίωτης; ὡκύηται, καὶ τῷ λεπτομερεῖ, καὶ δραστηκῶς τῆς φύσεως, καὶ τοιαύτ' ἔτερα. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἐννοήσῃ τις τολμήσας; μικρῷ λόγῳ τὰ μεγάλα σταθμαῖται. Εἰ γὰρ ὕπερχρόνως μὲν Πνεῦμα Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐπιτε, καὶ λέγεται, δίδοται δὲ ἐγγρόνως τοῖς ἁγίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ χορηγεῖται τὸ Πνεῦμα, ὁμολογούμενον ἀναμφιδότως παντὶ, ὡς τὸ ὑπέρχρονον τοῦ ἐγγρόνου πρότερον, καὶ τὸ φύσει τῆς ἐνεργείας. Εἰ γοῦν τις ζητοῖ, διὰ τί χορηγεῖται τοῖς ἁγίοις τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ; εὐλογος ἡ ἀπάντησις, διότι ἔστι τε, καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ. Ἐκείνο γὰρ τὸ αἴτιον, τοῦτο δὲ τὸ αἰτιατόν. Εἰ δὲ πάλιν ζητοῖ, διὰ τί ἔστι καὶ λέγεται Πνεῦμα Υἱοῦ ὁ Παράκλητος, οὐκ ἔστι λέγειν τινι, ὅτι δίδοι τοῖς ἁγίοις παρὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα χορηγεῖται. Τοῦτο γὰρ ὕστερον, καὶ ἐγγρόνον, καὶ διὰ τοῦτο αἰτιατόν. Ἀμαθής; τοίνυν ἡ ἀπόκρισις, τὸ δ' ἐρώτημα εὐλογον. Καὶ οὐ περὶ τοῦ ὅτι τὸ Πνεῦμα μὲν ἔστι τοῦ Υἱοῦ ὑπερχρόνως, δίδοται δὲ ἐγγρόνως, ἀμφισβητήσομεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅτι τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου, καὶ τὸ ἐγγρόνον τοῦ ὑπερχρόνου αἰτιώμεθα. Ὅπερ ἀδύνατον. Ὡστε εἰ μὴ ἔστιν αἴτιον τὸ χορηγεῖσθαι τὸ Πνεῦμα παρὰ τοῦ Υἱοῦ τοῖς ἁγίοις. Τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι Πνεῦμα Υἱοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ πατρὸς, ἄλλο τι ζητητέον τοῦτου τὸ αἴτιον τοῖς ἁγίοις, ὅντως τῆς τοιαύτης ζητήσεως. Εἰ δὲ δεῖ τι τολμᾶν, ὅτι διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς προδικῶς ἔστι τὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν μεσίτην τοῦ Υἱοῦ, δι' ἧς τὸ τε μονογενὲς φυλάττεται οἱ, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐξ αἰτίου τοῦ Πατρὸς εἶναι οὐκ ἀπείργεται. Ἡ γὰρ διὰ τὸ ἐξ οὗ αἰτίου ἔστι, καὶ οὐ καθ' αὐτὴν ἵσταται. Ἡ δὲ ἐξ ἱκανῆς ἔστι πρὸς τὸ ὅθεν καὶ μόνον δηλοῦν, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀπάντησιν, τὴν, ὅτι ὡς ὁμοούσιον τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ λέγεται Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Οὕτως ἡμῖν ρητέον. Εἰ ὁμοούσιον τὸ πῶς τῇ ἀκτίνι. Ἀμφω γὰρ ἅμα ἐκ τοῦ ἡλίου, καὶ πῶς μὲν ἀκτίνος λέγεται, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡλίου. Ἀκτὶς δὲ φωτὸς οὐ λέγεται, εἰ μὴ διεσταλμένως, φωτὸς παρεκτιχῇ. Ζητητέον τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτως ἔχειν ταῦτα, καὶ λέγεσθαι. Ζητητέον τοίνυν ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸ ἐπι-

A prius supponimus. Si quis itaque interroget, quare ignis facultate sibi innata adurat? non recte quis responderet, quod lignum adurit: fieri enim potest, ut ignis lignum non adurat, nec agat, licet facultatem naturalem id habeat agendi. Et dupliciter peccat, qui prædictam causam assignat: et quod posterius causam diceret anterioris, et, quod non sit id quod fieri potest, illius quod naturaliter et necessario est. Si quis vero postularit, quare ignis adurat ligna? responsio nec absona fuerit, quod natura sua ignis adurit. Hujusce autem, si quis rursus causam sciscitatus fuerit, quomodo ignis natura sua adurat? aliud quidpiam potius quis excogitaverit, et non hoc, quod ligna adurat. Hoc enim, ut ostendimus, posterius est et potest fieri, ut non agat. Quanam itaque ratione, quod fieri potest, ut non fiat, et quod posterius est illius, quod natura sua est et prius causa fuerit? Et forte etiam illud adducet, quod elementum partium tenuitate polleat, et facili motu natura sua cietur; et quod interne naturaliter roboris velocitate, et particularum tenuitate, et naturæ efficacitate, ad incendendum res concitet, et similia. Pari ratione et in proposita quæstione argumentabitur quispiam, audens pusillo discursu ingentia metiri. Namque, si ante tempora Spiritus Filii Spiritus sanctus et est et dicitur, datur vero in tempore dignis a Filio, et suppeditatur Spiritus, in confesso esse debet, sine ullo dubio apud omnes, id, quod ante tempora est, eo, quod in tempore est, et quod natura est, prius esse ipsa actione. Si quis itaque interrogabit, propter quid dignis Spiritus suppeditetur a Filio? non sine ratione respondebit: Quia est, et dicitur Spiritus Filii; illud enim causa est, hoc effectus. Quod si iterum quæreret: Quare Paracletus dicitur et est Spiritus Filii? absone responderet, si quis dixerit: Quod dignis a Filio Spiritus suppeditatur: hoc enim posterius est, tempori subiacens, ideoque effectus. Insulsa itaque erit responsio, licet interrogatio cum ratione facta sit. Et nos non dubitabimus, Spiritum esse Filii ante tempora, suppeditarique ab eodem in tempore, sed quod anterioris posterius, et quod in tempore, illius quod ante tempora est, causam faciamus; quod omnino fieri nequit. Quare si suppeditandi Spiritus a Filio dignis, non est causa, quod sit, et dicatur Spiritus Filii, quemadmodum duntaxat et Patris, alia hujusce causa iis, qui vere digni sunt hac quæstione, inquirenda est. Et si aliquid audendum est, quod per Filium ex Patre progrediatur Spiritus, et propter naturalem Filii interventum, per quem illi unigenitum conservatur, Spiritus Patre esse, tanquam a causa non impeditur. Per, enim ex aliqua causa est, nec per se subsistit. Verumtamen, ex, satis se ipsa solumque demonstrat, unde aliquid sit. Ad secundam autem responsionem, quæ erat, Spiritum, tanquam ejusdem naturæ cum Filio, dici Filii Spiritum, ita occurrendum est. Si ejusdem naturæ est lumen cum radio, utrumque enim simul ex sole est, et lumen quidem radii dicitur, quemadmodum sci-

licet et solis, radius vero luminis non dicitur nisi cum distinctione, luminis suppeditans: querenda causa est, propter quam ita se habeant et dicantur. Quare in his quæramus magis et minus; utrum magis pateat hoc, hujusce consubstantialis esse, an consubstantialis, hujusce esse alicujus. Quilibet fatebitur, eo, quod hujusce est universalius prædicari eo, quod est, consubstantialis esse. Dominus etenim hæc Socratis et sedes Platonis; sed non consubstantialis est, neque dominus, neque sedes philosophis illis. Quod si in consubstantialibus etiam solis quæramus, minime inveniemus, in consubstantialibus omnibus sequi, hoc hujusce esse. Sed et in his etiam plurimis modis desicere comperitur. Consubstantialis quippe Petrus est Paulo, et Paulus Petro: sed neque Paulus Petri neque Petrus Pauli. Ideo multo minus patet id, quod est consubstantialis esse, quam hoc, alicujus esse et dici. Tunc enim omnino minus diffunderetur consubstantialis, quam hoc, alicujus esse et dici, si hoc quidem illi ex altera parte non responderet, et consubstantialis responderet. Cum vero minus sit, et non omne, quod est alicui consubstantialis, hujusce dicitur, ampliori mensura consubstantiali inerit minus esse quam illi, quod hujusce est. Hoc concesso, inquirendum est, utrum magis se extendat; causa an effectus? Et omnino, nemine contradicente, extendetur causa. Quare, si quis postularit quare lumen radii dicitur? stulte responderet si diceret, Quia consubstantialis est. Sed si quis postularit: Quomodo hæc consubstantialia sunt? poterit respondere, quod hoc hujusce dicitur; licet in plerisque consubstantialibus causa illa non sit. Sic et in proposita questione quispiam audebit efferre. Si magis late patet, esse et dici Spiritum Filii, ut ex jam dictis de consubstantiali fateri cogimur. Si quis postularit, Quare consubstantialis Spiritus Filio est? commode respondebitur, quod Spiritus dicitur Filii Spiritus sanctus. Neque enim ascititius est illi, ut nobis sunt ea, quæ possidemus, sed æterne ac naturaliter promanans. Quemadmodum, si quis quæreret, Quare consubstantialis est Filius Patri? dicimus, quod Patris Filius sit Filius, et est præterea secundum substantiam a Patre, sed non uti aliæ creaturæ. At vero respondere, dum quæritur, Quare dicitur Spiritus Filii? quod illi consubstantialis est; insulsa est responsio, et extra dialecticas leges. Minus enim patet consubstantialis, eo quod est, hujusce esse. Et quomodo, quod minus se extendit, illius quod magis, causam esse fatebimur? Causa etenim de pluribus vel paribus, si contra veritatur, nunquam vero de paucioribus. Quapropter hoc sublato, causa inquirenda est, quomodo Spiritus Filii dicitur Spiritus sanctus? Quod si in hoc quoque aliquid audendum est, quod ex Patre per Filium Spiritus sit; quemadmodum etiam de sole enuntiantes, per radium ex sole lumen, et interventum radii significamus, et causam luminis solem ob oculos exhibemus; sic et de hoc asserentes per Filium Spiritum, quærendam relinquimus causam, ex qua is sit, cui, ex tanquam

πλέον καὶ ἐπὶ πλεον. Πότερον ἐπιπλέον τὸ τὸδε τοῦ δὲ τινος εἶναι τοῦ ὁμοούσιου, ἢ τὸ ὁμοούσιον τοῦ τὸδε τοῦ δὲ τινος εἶναι. Καὶ πᾶς τις ὁμολογήσειεν ἂν τὸδε τοῦ δὲ τινος εἶναι, ἐπιπλέον τοῦ ὁμοούσιου εἶναι. Οἶκος γὰρ οὗτος; Σωκράτους, καὶ θρόνος Πλάτωνος, ἀλλ' οὐχ ὁμοούσιος ὁ οἶκος, ἢ θρόνος τοῖς φιλοσόφοις ἐκείνοις. Εἰ δὲ ἐπὶ ὁμοουσιῶν καὶ μόνων ζητοῦντες, οὐχ εὐρίσκομεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὁμοουσίαις ἐπόμενον τὸ τὸδε τοῦδε τινος εἶναι. Ἀλλ' ἐλλείπει καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ πλείστα. Ὁμοούσιος γὰρ Πέτρος; Παῦλος, καὶ Παῦλος Πέτρον. Ἀλλ' οὕτε ὁ Παῦλος Πέτρον, οὕτ' ὁ Πέτρος τοῦ Παύλου. Πολλῶν πλέον ἐπ' ἑλαττον ἂν εἴη τὸ ὁμοούσιον πρὸς τὸ τὸδε τοῦδε τινος καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. Τότε γὰρ ἐπ' ἑλαττον ἀπλῶς τὸ ὁμοούσιον τοῦ τὸδε τοῦ δὲ τινος, τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι, εἴπερ τοῦτο μὲν ἐκεῖνον οὐκ ἀντιστρέφει, τὸ δὲ ὁμοούσιον τούτῳ ἀντέστρεφεν. Ἐπεὶ δὲ ἐλλείπει, καὶ οὐ πᾶν τὸ ὁμοούσιον τινι, τὸδε τοῦδε λέγεται, πολλῶν τινι τὸ ἐπ' ἑλαττον τῷ ὁμοουσίῳ πρὸς τὸ τὸδε τοῦδε εἶναι πρόσεστι. Τούτου δὲ ὁμολογηθέντος ζητητέον πρότερον, ἐπιπλέον τὸ αἰτιον, ἢ τὸ αἰτιατὸν, καὶ πάντως ἀναμφιλόγως τὸ αἰτιον. Εἰ γοῦν ζητοῖται τις, διὰ τί φῶς ἀκτίνας λέγεται, ἀμαθὲς τὸ ἀποδιδόναι, ὅτι ὁμοούσιον. Εἰ δὲ ζητοῖται τις, πῶς ὁμοούσια ταῦτα; χῶραν ἔχει ἀπολογεῖσθαι τις, ὅτι τὸδε τοῦδε λέγεται, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πολλῶν τοῦτο ἐστὶ τῶν ὁμοουσιῶν τὸ αἰτιον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος τολμήσειεν ἂν τις λέγειν. Εἰ γὰρ ἐπιπλέον τὸ εἶναι, καὶ λέγεσθαι τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς διδάχτης τοῦ ὁμοουσίου. Εἰ ζητοῖται τις, διὰ τί ὁμοούσιον τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ; ἀποκριτέον εὐλόγητος, ὅτι Πνεῦμα λέγεται τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐπὶ κτητὸν κατὰ τὰ κτητικὰ καὶ ἡμέτερα, ἀλλ' οἰδῶν καὶ φυσικῶς. Ὡς περ ἄρα καὶ εἰ ζητοῖται τις, διὰ τί ὁμοούσιος ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ; λέγομεν, ὅτι Πατὴρ ὁ Υἱὸς, ἐπεὶ καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς κατ' οὐσίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ κτίσματα. Τὸ δ' ἀπολογεῖσθαι ζητούντων τινῶν, διὰ τί λέγεται Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ; ὅτι αὐτῷ ὁμοούσιον, ἀμαθὲς καὶ οὐ κατὰ τοὺς διαιρητικούς νόμους ἢ ἀπόκρισις. Καίτοι γὰρ ἐπ' ἑλαττον τὸ ὁμοούσιον τοῦ τὸδε τοῦδε τινος εἶναι. Πῶς δὲ τοῦ ἐπιπλέον αιτιασόμεθα τὸ ἐπ' ἑλαττον; τὸ γὰρ αἰτιον ἢ ἐπιπλέον, ἢ ἐπίσης, εἰ ἀντιστρέφει, ἐπ' ἑλαττον δὲ οὐδέποτε. Ὡς τε τούτου ἀναιρεθέντος; ζητητέον τὸ αἰτιον, πῶς Πνεῦμα Υἱοῦ λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ δὲ δαί τι τολμᾷ κἀναυθᾶ, διὰ τί ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα. καὶ ὥς περ ἐπὶ τοῦ ἡλίου λέγοντες διὰ τῆς ἀκτίνας ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ τὴν μεσίτην τῆς ἀκτίνας δηλοῦμεν, καὶ τὸν αἰτιον τοῦ φωτὸς παριστῶμεν τὸν ἥλιον· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου λέγοντες δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα, ζητεῖν ἀφίεμεν τὴν ὁδὸν αἰτίας, ἢ τὸ ἐκ ἀρχικῶς ἀποκεκλήρωται. Οὐ μὴν δὲ ὅτε καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ εἴποι τις ἂν, τοῦτο συμβαλὴ ἂν. Ἰστίησι γὰρ τὸ ἐκ τὴν διάνοιαν, καὶ οὐκ ἀνάγκη τῷ ἀκούοντι ἐκ τοῦ λόγου τούτου προχωρεῖν περὶ βεβαιώ, καὶ ζητεῖν τὸ ἀρχικὸν αἰτιον.

causa principali, attribuitur. Quod non æque

det, cum quis et, ex Filio diceret; sistit enim, ex, mentem, et qui id audit, non est necesse, ut ultra hoc dictum progrediatur, et quærat causam principalem.

Georgius Pachymeres multa scripta edidit argumenti rhetorici quæ non sunt hujus loci, sicut nec declamationes quas, sophistarum more, exercendi ingenii gratia composuit, de quibus vide Allatium tomi superioris col. 413, ubi earum argumenta exhibentur.

EDIT.

ANNO DOMINI MCCCXIII.

THEODORUS METOCHITA

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. t. X.)

Theodorus Metochita, cum paulo antiquiore Georgio Metochita (a) non confundendus, sub Andronico Palæologo seniore amplissima magni logothetæ dignitate functus est ab a. C. 1314, et filiam suam Irenem (b) Joanni Palæologo panhypersebasto, Constantini Palæologi, qui Andronici imperatoris frater erat, filio nuptui collocavit. Postea cum Andronicus junior, senioris ex Michaelis filio nepos, avum imperio exposuisset a 1327, Theodorus quoque dignitate imminutus et exsul, mox liberatus iterum exsilio, Cpoli in monasterio Chorzæ, quod ipse instauravit, vixit atque extinctus est a. C. 1332 die decimo tertio Martii, post Andronicum seniore, cui fidelis et amicus fuerat, defunctum die tricesimo (c). Nicephorus Gregoras, qui virtutem illius atque eruditionem patroni ac doctoris sui encomiis macta in historiarum opere, lib. vii, viii, ix, x, et funebri illum oratione decoravit (d), hoc quoque ei posuit epitaphium (e):

Ὁς πάρος ἐν σοφίᾳ θνητῶν μέγα κῦδος ἔην γε
Βαίς δὲ δὴ λᾶας τοῦ γε κέλευθε νέκυν.

(a) Hic Georgius Metochites, Jo. Vecci archidiaconus CPolitanus, λατινόφων, et ideo cum eodem Becco atque Joanne Meliteniota ejectus in exsilium circa a. C. 1285 ab Andronico Palæologo. De eo Pachymeres et e recentioribus Allatius, *De Georgiis* p. 546. [in Fabr. *Bibl. Gr.* vol. X, p. 670, sqq. ed. vet.] quem videsis etiam *De consensu*, p. 769 seq. p. 773, et *adversus Gregyhtonum* pag. 617, 625, et Michaelis Nau in *Ecclesiæ romanæ græcæque vera effigie*, pag. 82, qui Theodorum Metochitam, Georgii filium fuisse scribit. Confundit utrumque Vossius *De hist. Græcis*, II, 29, Meursium præf. ad Metochitam secutus. Ex Georgii Metochitæ scriptis pro Latinis adversus Græcos partem Allatius vulgavit, ut *Refutationem trium capitum Maximi Planudis in Græcia orihodoxa*, tom. II, pag. 922-958: *Refutationem Manuelis Cretensis, nepotis*, id., pag. 959-1074. Ex Oratione *De unione Ecclesiarum*, fragmentum, p. 429, contra Hottinger. Ex oratione *De dissidio Ecclesiarum*, id. pag. 458, 462. Ex libro *De processione Spiritus S.* Combellis. tom. II *Auctarii novi Bibl. Patrum*, pag. 1018-1026 (ubi de S. Maximi loco epistol. ad Marinum Cypri presb. disputatur). Ex libro v Allatius, libro *De purgatorio*, p. 678-667, et contra Hottinger. p. 311. De illis quinque libris sive orationibus Allatius *De consensu* p. 771. Citantur etiam plura a Nic. Comneno in *Mystagogicis prænotionibus* ut *Explicatione Regularum S. Nicephori CPol. patriarchæ*, p. 20: *Oratio de sacris mysteriis*, p. 396; *Ecthesis historiarum et Orationes contra Georgium Cyprium*, p. 410. Argumentum trium

A Orationum contra Cyprium exponit Allatius *De Consensu*, pag. 772. (Fabr.) Add. Cavei, *Hist. liter. SS. Eccles.*, de sæculo scholastico ad a. 1276, pag. 320 sqq., ubi etiam de Theodoro Metochita agitur, et Saxii, *Onomast. lit.*, part. II, pag. 321, qui Georgii Metoch. ætatem alligat a. circ. 1280. Villoison in *Anecd. gr.*, tom. II, pag. 249, memorat codic. 650, qui in bibl. Venet. Marc. post editum catalogum illatus est: Georgii Metochitæ opus, cujus titulus pene deletus est inbrium injuria. Agi videtur de schismate ecclesiarum Græcæ et Latinæ. Add. not. supra ad vol. III, pag. 227. (HARL.)

(b) Joannes Cantacuzenus, lib. I, cap. 43, Nicephorus Gregoras, lib. VII, cap. II.

(c) Nicephorus Gregoras, lib. X, cap. 2, ubi etiam Monodia ejus in Metochitam inserta legitur, quam cum Hieron. Wolfii versione Meursius Metochitæ suo præfixit. (Fabr.) Cel. Morelli, in bibl. ms. Gr. et Lat. I, pag. 71 sq. de cod. Veneto, Marc. 79 observavit, ad initium quemdam e Melitenotarum familia, Joannis filium, quo tempore consanguinei sui nonnulli obierint adnotasse; in his de Theodoro Metochita, Κατὰ τὰ ἔγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς αὐτῆς (n. 12) ἡδ. τοῦ αὐτοῦ (n. 501) ἔτους ἐκοιμήθη ὁ μέγας λογοθέτης Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης ὁ σοφώτατος, μετὰ νομασθελὲς Θεόκλητος μοναχὸς, ὁ θεῖός μου. (HARL.)

(d) Conf. supra, vol. VII, p. 645, n. 76, et p. 656. (HARL.)

(e) Joan. Boivin, ad Gregoram p. 773, et Bandurinus *Antiquitat. CP.*, lib. VII, p. 180.

Δῆμος σεπτῶν μουσάων ὀλοῦξαι, πᾶσαι,
ὦλετο καίνος ἀνὴρ, ὦλετο πανσοφίη.

*Magno hominum decori cuius sapientia nuper
Certe erat, huncce levis jam lapis ecce legit.
Musarum veneranda cohors, complangite cunctæ,
Ille vir interit! Pansophia ipsa jacet!*

Laudibus illis præter Gregoram et Jo. Cantacuzenum suam facit etiam Thomas Magister in προσωνητικῇ ad Metochitam, et in epistola ad eum scripta, ubi vocat μουσῶν ἐλικῶνα, λόγων ἐστίν, φιλοσοφίας τέμενος, ῥητορικῆς ὄφελος, καὶ συμπάσης ἄλλης λογικῆς ἐπιστήμης, εἰ δὲ συντόμως εἰπεῖν, πρωταγεῖον. *Heliconem musarum, Vestam politiorum litterarum, philosophiæ templum* (al. μένος robur ac spiritum), artis oratoricæ columen, et cæteræ liberalis doctrinæ universæ, ut verbo dicam, publicum prytaeum. p. 204. Inter alia etiam exquisitam astronomiæ peritiā in illo celebrat, quam disciplinam ex eo habuisse proficitur Gregoras, viii, 7, et ex tenuibus, quæ a Bryennio edoctus fuerat, principiis ad summum fastigium produxisse Metochitam scribit Joan. Cantacuzenus lib. i, c. 2, p. 37. Illa vero Thomæ Magistri epistola una cum προσωνητικῇ Græcæ et Latine vulgata est a Laurentio Normanno inter alias ejus orationes et epistolas, Upsal. 1693, 4, p. 178 et 202. Hunc Metochitam falso tradi a Margunio in ecclesiastico dogmate sensisse cum Latinis, observat Nicolaus Comnenus Papadopoli in *Prænotionibus mystagogicis*, pag. 9, et fusius in testimonio Græciæ.

Quamquam in summa dignitate constitutus multos annos negotia publica curanda habuit, curavitque ex Andronici imp. voto diligentissime: tamen multa et præclara scripsit, semper lucubrations interponens diurnis reip. curis (f). Ex his multa penitus interciderunt, paucissima viderunt lucem, pleraque adhuc latent inedita in bibliothecis, sive carmine sive prosa: in quibus versus duriores (g), et prosam asperam (h) auresque ardentem notavit paulo delicatius lectorum iudicium. (FABR.) — De Theodoro Metoch. conf. etiam Henr. Wharton in Append. ad Guil. Cavei *Hist. litt. SS. Eccles.*, tom. II, p. 4 sq. ad a. 1301; Jac. Bruckeri, *Hist. crit. philos.*, tom. III, p. 546-548; Joan. Fabricii, *Hist. bibl. Fabr.*, part. v, p. 261 sq.; Saxii *Onom. lit.* II, p. 345 ad a. 1310. (HARL.)

Edita Theodori Metochitæ scripta.

Παράφρασις. *Paraphrasis in Aristotelis libros octo Physicorum, libros tres De anima, libros quatuor De cælo, libros duo De ortu et interitu, cæteraque quæ Parvorum naturalium nomine veniunt, librum De memoria et reminiscencia, De somno et vigilia, De insomniis, De divinatione per somnum, De motu animalium, De brevitate et longitudine vitæ, De senectute et juventute, vita et morte, et librorum quatuor Meteorologicon* (i). Hæc Paraphrasis Græcæ necdum lucem vidit, Latine autem versam a Gentiano Herveto Aurelio, Simon Schardius primum excudi curavit Basilicæ 1559, 4 apud Nicolaum Brylingium cum Præfatione Philippi Becchii, medici. Deinde recusa Latine est Ravennæ 1614, 4. Nam Parisiis primum vulgatam fuisse, nescio, unde accepit Labbeus (j), qui nec annum nec formam dicere potuit, et a se primum in lucem editam Brylingius in fronte sui libri diserte proficitur.

Historiam Romanam a Julio Cæsare ad Constantinum Magnum, quam ab Andrea Schotto acceperat sub Theodori Metochitæ nomine, Græcæ, addita versione sua et brevibus ad calcem libri notis, vulgavit Joannes Meursius, Lugd. Bat. 1618, 4 [et in Opp. Meursii, tom. VII Florent. 1746, fol.,

(f) Gregoras, lib. vii, cap. 2, *Historiæ de Metochita*: Βιβλιοθήκη γὰρ ἦν ἐμψυχὸς οὗτος καὶ τῶν ζητουμένων πρόχειρος εὐπορία. — Ἐξέσσι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς βουλομένοις τεκμηριοῦσθαι τὴν τοῦ ἀνδρός ἐν τοῖς λόγοις δύναμιν, ἐξ ὧν συνετετάχαι πολλῶν τε καὶ πολλῆς καὶ ποικίλης γεμόντων τῆς ὠφελείας βιβλίων, etc. *Erant enim viva bibliotheca, ei eorum quæ scire velles, parata copia. — Verum, quia dicendi facultate præditus fuerit, cuilibet æstimare promptum est ex plurimis libris, quos multa et variæ frugis plenos composuit. Jam, quod in eo viro maxime mireris, cum tantæ molestiæ premerent, tantus negotiorum publicorum æstus incumberet, cum curæ alias aliæ animi ejus veluti inundarent, nihil unquam fuit, quod eum a lectione et descriptione revocaret. Sed ea dexteritate in utrisque versabatur ut a mane usque ad vespertinam in palatio temp. administraret, et uni huic rei ita sedulo, ita acri studio vacaret, quasi a litteris prorsus alienus esset. Sero inde digressus, adeo totus in litteris erat, ὥσπερ ἂν ἐν σχολαστικῷς τις ἦν, quasi*

scholasticus esset, neque cum rep. negotii quidquam haberet.

(g) Joan. Boivin. ad Gregoram, pag. 773. [V. supra, vol. VII, p. 656. Ubi etiam versus quidam ejusd. memorantur. HARL.]

(h) Gregoras, lib. vii, c. 2, p. 168.

(i) De Theodori Metoch. paraphrasis in Aristotelis libros earumque codd. jam pluribus Fabricius et ego exposuimus supra in vol. III, p. 226 sq. (ubi adnotatum est, in Blochii Præfat. ad librum infra laudatum agi quoque de Theod. Metoch. Paraphrasis Opp. Aristot.), pag. 230 et 231 ad sect. 10 et 11, ibique præcipue conf. not. oooo, et pag. 236, cum nota yyy, add. pag. 509 et cel. Hardt in Aretini Beytrægen, etc., 1804, part. iv, p. 37 sq. de codd. Bavar. 73 et 74, in quibus sunt Metochitæ Physica s. Paraphrasis Aristotelicorum librorum. (HARL.)

(j) Labbeus in conspectu Platonis et Aristotelis interpretum, p. 15.

pag. 737seqq. Sed ab eodem Labbeo (k) et Theop. Raynaudo (l) atque Vincentio Richardo (m) observatum fuit, illam non esse Metochitæ, sed librum tertium *Annalium* Michaelis Glycæ, a pag. 204 edit. Regiæ usque ad 245, ubi Galerii Maximiani infelix obitus describitur (FABR.). Idem arbitratur Fabric. supra in vol. VII, p. 420, sect. 28, sub fin. p. 468, sect. 41, imprimis in vol. XIII, p. 629 sq. de scriptoribus Gr. a J. Meursio editis, n. 14, de Meursii edit. Theod. Metochitæ, Lugd. B. 1618. 4, unde reducam h. l. ea quæ Fabric. adnotavit. « In Athenis, pergit, Batavis, quæ 1625 viderunt lucem, p. 197, Meursius inter parata a se ad editionem, memorat Theodori Metochitæ *Historiarum* libros quatuor, cum versione et notis, et Græcæ cum animadversionibus suis Athenæi *Mechanica*, Apollodori *Poliorcetica*, Julii Africani *Cestos*, Meletium *De natura hominis*; Harpocratem, et Græcæ denique ac Latine Menandrum rhetorem *De divisione causarum in genere demonstrativo*. Nihil horum ab illo tempore constat editum esse a Meursio: quos autem vocat *Historiarum* Theodori Met. libros, hos Græcæ pridem habemus vulgatos post id tempus sub nomine Michaelis Glycæ *Annalium*, de quibus dixi vol. VI, p. 156. [vol. VII, p. 468 seq. nov. edit.] Non vero Glycam, sed Theodorum esse illorum auctorem, Meursius persuasit sibi ex ms. codice, unde etiam Henricus Ernstius, lib. II *Observationum*, cap. 36, pag. 161, « *Annalium* auctor quod non sit Michael Glycas, cognomento Siculus, sed Theodorus Metochita, cl. Meursius manifesto deprehendit, qui *Annales* ipsos ex ms. auctores Gr. et Lat. in lucem emittit. » Pro eadem sententia militat Christoph. Frid. Bodenburgius, rect. Gymnasii Berolinensis, in diss. *De Theodori Metochitæ scriptis, vobisæ; vulgo insimulatis*, inserta *Miscellaneis Lipsiens.*, tom. II, p. 23 seq. Idem testatur, manu exaratum se habere Theodori Metochitæ *Χρονικὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου διεξὼν περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς*, κ. τ. λ. illum ipsum scilicet codicem, ex quo Meursius historiam illam publici juris facere voluit, et quem laudati Bodenburgii antecessori donavit Samuel Pufendorfius, cui aliorum posthumorum Meursianorum editionem debemus. » Hactenus Fabricius. Idem Bodenburg contra Meursium pro Theod. Met. id urget argumentum, morem tum fere fuisse, ut novi scriptores ab aliis jam tradita, ipsorum quoque verbis insererent scriptis. At tum quidem Theod. Met. a crimine plagii absolvi haud poterit. Joan. autem Fabric. in *Histor. Bibl. sæc.* I. c. p. 262, legendos commendat Placcium *De pseudon.* q. 318, 443; Olearium, *Bibl. Eccles.*, part. II, p. 195, et Crenium in diss. 2, *de furib. libr.*, p. 26. (HARL.)

[*Specimina operum Theodori Metochitæ*, quæ inscribuntur: Ὑπομνηματισμοὶ καὶ Σημειώσεις γνωμῶν καὶ, e codd. mss. Lutetiæ Parisiorum in bibl. regiæ et Coislin. S. Germanensi asservatis cum præfatione et notis primum vulgata ab Jano Bloch. Havniæ 1790, 8. (HARL.) In præf. Blochius de cadentibus litteris Græcis, tum de Theodoro Met. exponit, ejusque scriptis editis et ineditis, singulatim eo, cujus specimina edidit, quodque, in 120 titulos descriptum, non esse diversum a *Miscellaneis* Theodori dictis operibus contra Fabricium ostendit. Exhibuit autem ejus opusculi, cujus plures codd. recenset, duos Parisinos ipse inspexit, et capitum omnium argumenta et loca selecta, ut de Synesio Cyren. In calce, p. 161 seq. e cod. Escorialensi a Moldenbauero suppeditatam particulam c. 16 (unde jam pag. 61 e codd. Paris. quædam dederat) de Philone Judæo exhibuit. (BECK).]

Scripta Theodori Metochitæ inedita.

I. Περὶ νεωτερικῆς κακοθελῆς *De mala recentiorum consuetudine*. De hoc libro adscribam testimonium græci hominis doctissimi, Nicolai Comneni Papadopoli *Prænotionum mystagog.*, p. 9: *Inter plurima monumenta tum sapientiæ tum eruditionis, quæ vir hic plane doctus Græciam nostram jam pene ad extremam paupertatem scientiarum redactam auxit atque dilavit, potissima laudandus est aureus libellus περὶ νεωτερικῆς κακοθελῆς, quem nostra ætate latinum fecit Arcudius. Ibi enim ita de sacris institutis recentiorum more corruptis facundissime queritur, ut trecenta vulnera (n) Ecclesiæ a corruptoribus illata demonstret. Loca passim ex hoc libro idem Comnenus utraque lingua adfert, ut pag. 165, 195, 225, 320, 403, 414 et alibi, sed integrum vel Græcæ proditiisse vel versionem Petri Arcudii vidisse lucem, mihi hactenus incompertum.*

II. *Historiæ sacræ libros duos*, et *Constantinopolitanæ unum* habuit Joannes Meursius et publici juris facturum se promisit in Præf. ad suum Metochitam. Videntur autem hi tres fuisse ex illis λόγοις Theodori Metochitæ *decem et octo* de variis materiis, sed præcipue ad Historiam de vitis Sanctorum et ad Historiam imperii CP. et ipsius urbis CPol. pertinentibus, qui servantur in bibl. Cæsarea, ipso illius ævo, ut testatur Lambecius, VII, p. 154 (o) pereléganter exarata in membrana, et ex quibus loca adfert Reinoldus Dehnus S. I. in notis ad martyria Cosmæ et Damiani., pag. XVIII, ex oratione de laudibus Nicææ urbis, et altera

(k) Labbens ad Glycæ *Annales*, Paris., 1660, fol., p. 364.

(l) Raynaudus, *De bonis et malis libris*, Lugd., 1655, 4, p. 156.

(m) Richardus ad Matthæum Cantacuzen. in *Canticum canticorum*, Rom. 1624, fol. pag. 130. [Jo. quoque Lamius in dissert. de Mich. Glycæ, præ-

missa novus epistolis, in *Delictis eruditorum*, Florent. 1736, p. 12, in eadem veratur opinione. At non vidit Bodenburgii defensionem, in qua ea quæ Lamius, alios secutus, contra Meursium dixit, jam diu diluta sunt. (HARL.)

(n) Postremum est de garrulitate.

(o) Sive p. 350. Kollar. (HARL.)

de Marina martyre : et pag. XLVIII, ex oratione de Greg. Nazianzeni laudibus (p). Promittit eodem loco Lambecius se accuratius illos λόγους descripturum libro octavo, sed aliorum codicum copia et multitudine prohibuit id præstare non potuit (FABR.). Leviter eum recensuit Nessel. in Catal. mss. Cæsar., part. 4, p. 53 sq. de cod. 95. (HARL.)

III. *Capita philosophica et historica miscellanea* 120, mss. Græce in bibl. Cæsarea teste Lambecio, VII, p. 149 seq. (q) et inter codices, bibl. mss. Augustæ Vindelicor. memorantur ab Hæschelio, pag. 52, et D. Reiserio nostro, p. 74, et inter codices bibl. Coislinae, p. 222 seqq. ab eruditiss. Montfaucono : lectique dignissima judicantur a Tho. Reinesio in Epistolis ad Nestoros, p. 19, qui Nestori codice usus narrat illa continere *Philosophica e Physicis, Ethicis et Politicis desumpta plurima, historica nonnulla*. Num. 111 *Historiarum cognitionem cuius litterato maxime necessariam et rem in communi vita utilissimam esse docet. Criticem exercet cum de Xenophonte cap. 19; de Platone et Aristotele cap. 12, 13, 21, 25, et alibi; de Pluturcho, cap. 71; de Philone, cap. 15, de Josepho, cap. 14, de Dione Prusænsi, cap. 18; de Synesio, cap. 17 disserit. Ad Oratoriam pertinent Ὁμήροι, quos appellat, super statu imp. Romani infelice, cap. 31, 40; super humanæ vitæ miseriis, cap. 27; et instabilitate fortunæ cap. 117, de qua ipse optime dicere potuit, qui de summo honorum fastigio (erat enim magnus logotheta, ab imperatore secundus), in extremam egestatem decidit — vir plane summus et major saculo suo. Ut ad opus integrum vel excerpta ex eo in lucem proferenda lectorum (1), si possim, aliquem excitem, adscribam titulos capitum integros, (quos Græce tantummodo Lambecius dedit,) cum Latina versione [addita varietate lect. e Bloch.]*

Index præsentis libri a sapientissimo et eruditissimo magno logotheta domino Theodoro Metochita compositi.

Cap. 1. Proœmium, ubi etiam de eo, quod nunc non licet loqui, quæ sentias. Confer cap. 9.

2. De memoria, et quam necessaria illa sit.

3. De scriptorum Aristotelis obscuritate.

4. Quod omnes gloriæ studio ducuntur.

5. De Aristotelis gloriæ studio et de mathematicis.

6. Quod omnes multum delectantur iis quibus assueverunt. Confer c. 32.

7. De veneratione qua omnes sapientes Pythagoram persecuti sunt, et de mathematica ejus peritia.

8. Quod omnibus sapientibus in more positum ironia et faciliis uti, Platoni maxime ac Socrati.

9. Quod loqui, quæ sentias, non licet.

10. Quod omnes sapientes sine verecundia au-

Α Πίναξ τῆς παρουσίας β'β'λου τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου [hæc duo verba Bloch. desunt] μεγάλου λογοθέτου κυρίου Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου.

Κεφάλ. α'. Προοίμιον, ἐν ᾧ καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, νῦν λέγειν.

β'. Περὶ μνήμης, καὶ ὅτι ἀναγκαῖον.

γ'. Περὶ τῆς ἀσαφείας τῶν Ἀριστοτέλους συταγμάτων.

δ'. Ὅτι πάντες ἡττηνται δοξασοφίας.

ε'. Περὶ Ἀριστοτέλους δοξασοφίας καὶ περὶ τῶν μαθηματικῶν. [δ' et ε' jungit Bl.]

ς'. Ὅτι πολὺ πάντες ἤδονται ὅς ἂν συνεθισθῶσιν.

ζ'. Περὶ τῆς εἰς τὸν Πυθαγόραν πάντων τῶν σφῶν εὐλαθείας, καὶ περὶ τοῦ μαθηματικοῦ.

η'. Ὅτι πᾶσι σύνθετος τοῖς σοφοῖς εἰρωνεία καὶ τὸ χαριεντίζεσθαι, καὶ Πλάτωνι μάλιστα καὶ Σωκράτει.

θ'. Ὅτι οὐκ ἔστιν, ὡς νοεῖ τις, λέγειν.

ι'. Ὅτι ἀνευλαθῶς ἀπαντες οἱ σοφοὶ πρὸς τοῖς

(p) De ejus Vita Gregorii Nazianz. et Marinæ seu Margaretae, martyris, v. supra, in elogiis et vitis SS. sub illorum nominibus. Oratio in laudem S. Marinæ est etiam Paris. in cod. 2629, n. 24, bibl. publ. (HARL.)

(q) Sive, p. 321. sqq. ex ed. Kollar. cui tamen non probantur omnes ex laudes, quibus id opus Reinesius in cælum extulit. Sunt enim, ait, plethaque omnia senescente jam judicio conscripta, id est, talia quæ plus verborum, quam rerum continent. Historica, quæ habet, in iis notissimorum fidem scriptorum secutus est, etc. Apographum est Paris. in cod. 2003, bibl. publ. — Codicem quemdam in manibus quoque habuit et Metochitæ disputationes variis de rebus haud contemnendas lauda-

vit Muretus in variis lect. lib. VII, cap. 17, pag. 160, tom. II Opp. Mureti, a Ruhkenio editorum, L. B. 1789, 8. Add. Villosion commentat. De triplici theologia mysticisq. vet., in cel. de Sainte-Croix Mémoires pour servir à l'Histoire de la Religion secrète des anciens peuples. Par. 1784, 8. p. 276. et eundem cel. de Sainte-Croix in Examen des historiens d'Alexandre-le-Grand, ed. 2, Paris. 1804. 4. p. 774, ubi laudat quidem insignem Theodori Met. litterarum copiam, ejus tamen dicendi rationem haud comparandum judicat cum dicenli genere Nicephori Bryenn., Annæ Comnenæ, Jo. Ciunani, Nicetæ Choniatae, Nicephori Gregor., etc. ipsiusque Athanasii patriarchæ, ejus æqualis. (HARL.)

(1) Prodiit Metochitæ opus Lipsiæ anno 1821, sub hoc titulo: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ Ἱστορηματικὰ καὶ Σημειώσεως γινώσκων, Theodori Metochitæ Miscellanea philosophica et historica, Græce. Textum e codice Cizeni descripsit lectionisque varietatem ex aliquot aliis codicibus enotatam adjecit M. Christianus Godofredus Muller, Rector scholæ et biblioth. episcop. Ciz. præfectus, etc. Editio auctoris morte præventa, cui præfatus est Theophilus Kriessling. — Lipsiæ 1821, sumptibus F. E. G. Vogelli in-8. — Ex his Miscellaneis, quæ non sunt instituti nostri, fragmentum tantum edemus quod ex codice Vaticano Bibliothecæ sum ut ineditum inseruit card. Ang. Mai. Est cap. 17 in editione Lipsiensi. EDIT. PATR.

πρὸ αὐτῶν ἐχρήσαντο, ἐν ᾧ καὶ περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους.

12'. Περὶ Ἀριστοτέλους, καὶ τῆς εἰς τὸ φυσικὸν καὶ λογικὸν εὐδαιμονήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

13'. ἔστι περὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ κατ' αὐτὸν καὶ λογικοῦ. [Tit. 14 et 12 ap. Bl. non leguntur.]

14'. Περὶ Πλάτωνος καὶ τοῦ μαθηματικοῦ τῆς σοφίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἁρμονικοῦ.

15'. Ὅτι οὐκ ἐξ ἀρχῆς τέλειον κατέστη τὸ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.

16'. Περὶ Ἰωσήπου.

17'. Περὶ Φίλωνος.

18'. Ὅτι πάντες, ὅσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐπαιδεύθησαν, τραχύτερον τῷ λέγειν χρώνται. [Omisit hunc tit. Bl.]

19'. Περὶ Συνεσίου.

20'. Περὶ Δίωνος.

21'. Περὶ Ξενοφώντος.

22'. Περὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν βιβλίων τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, καὶ [hæc priora verba Bl. desunt] περὶ τοῦ βιβλίου Ἑρμογένους τοῦ περὶ μεθόδου δεινότητος.

23'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ μαθηματικῇ ἐπιστήμῃ ἀσφαλάτου.

24'. Περὶ τοῦ ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ἀδεδαίου.

25'. Ὅτι διὰ τὸν πρὸς ῥητορικὴν πόλεμον αἰεὶ διαλόγοις ὁ Πλάτων χρηταί.

26'. Ὅτι διὰ τὴν πρὸς Πλάτωνα μάχην σπουδάζειν ἤξιωσεν [σπουδάζει Bl.] Ἀριστοτέλης περὶ τὴν ῥητορικὴν.

27'. Ὅτι τῷ ἀπλῷ καὶ ἀτημέλῳ τῆς φωνῆς φιλοσοφία οἰκείως ἔχει. [Deest Bl.]

28'. Θρήνοι ἐπὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ.

29'. Περὶ τοῦ ῥητοῦ τοῦ λέγοντος· Ὁὐκ ἔστιν εὐρεῖν βίον ἀλυπον ἐν οὐδενί, καὶ περὶ τῶν κατὰ βίον μεταβολῶν, καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν συγγραφομένων. [Postrema verba sola habet Bl.]

30'. Περὶ τοῦ εὐμεταβλήτου πάντων τῶν κατ' ἀνθρώπους. [Πάντων deest Bl.]

31'. Περὶ τῆς κατ' ἀνθρώπους ἀμαθίας τῶν βελτιστων.

32'. Ὅτι οὐκ ἔστι τοῖς ἐν τῷ σώματι τελεία κατάληψις περὶ τῶν ὄντων· καὶ ὑπόδειγμα πρὸς τοῦτο ἀπὸ τῶν τῇ μέθῃ μὴ τελείως καταδαπτισθέντων. [Καὶ ὑπ. κατ. desunt Bl.]

33'. Ὅτι ἡδὺ κατ' ἀνθρώπους ᾧ τις ἀν χρόνιος συνεθισθείη.

34'. Ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀηδῶς σύνεισι τῷ κατ' ἔθος μακρὸν ὄτιφυν βίῳ.

35'. Ὅτι τινὲς τῶν φαύλων καὶ ἀνοήτων οὐδὲ ἤτον ἢ κατὰ τοὺς πεπαιδευμένους ἡδίστα βιοῦσι, μέγιστα περὶ ἐαυτῶν οἰόμενοι.

36'. Ὅτι πολλοὶ διὰ φιλαυτίαν ἐπὶ μικροῖς οἷς ἔχουσιν, ἀπειροχάλως ἐπιδεδίχνονται.

37'. Ὅτι καὶ ἐν μικροῖς τινες ἀγαθοὶς εὐγνώμονες εἰσι, καὶ περὶ βασιλείας ἐνταῦθα.

PATROL. GR. CXLIV.

et notitiam priorum neglexerint, ubi et de Platone atque Aristotele.

11. De Aristotele, et laude viri in naturali atque rationali disciplina

12. Adhuc de Aristotele ejusque physica ac logica.

13. De Platone et mathematica philosophiæ parte et maxime de harmonica.

14. Quod non ab initio statim perfecta fuit mathematica scientia

15. De Josepho.

16. De Philone.

17. Quod omnes qui in Ægypto instituti fuere, asperiore dicendi genere usi sunt.

B

18. De Synesio.

19. De Diene.

20. De Xenophonte.

21. De libris metaphysicorum Aristotelis, et Hermogenis libro de vi dicendi comparanda.

22. De certo et stabili in scientia mathematica.

23. De incerto in physica speculatione.

24. Quod Plato dialogis semper utitur propter bellum quod rhetoricæ indixit.

25. Quod Aristoteles singulare studium impendit rhetoricæ, ut Platoni adversaretur.

C

26. Quod philosophiæ congruens vel maxime est dictio simplex et incuriosa.

27. Deplorationes vitæ humanæ.

28. De dicto quod ait : Vitam luctus expertem nusquam reperias. Et de vitæ mutationibus, et illis quæ scriptori ipsi acciderunt.

29. Quod omnia humana facile alterationi obnoxia sint.

30. De ignorantia rerum optimarum, quæ est in hominibus.

31. Quod animæ, dum in corporibus versantur, non perfecte possunt res percipere, idque declaratum a similitudine hominum ebrietate non funditus demersorum.

32. Quod suave sit hominibus, cuiusque aliquis per aliquod tempus assueverit.

33. Quod multos homines tedium vitæ generis cujuscunque post longum usum capiat.

34. Quod nonnulli ineptorum et stultorum non minus, quam sapientes vivunt suaviter, magna sibi de se ipsis imaginantes.

35. Quod multi ex falso sui amore in parvis, quæ habent, inepte se jactant.

36. Quod in parvis etiam bonis quidam recte se gerunt, et de præsentis imperatore.

30

37. Lessus super rerum Romanarum imminutione et mutatione magnæ illius felicitatis.

38. Comploratio de rebus in orientali Romano-rum imperio infelicitè gestis.

39. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod omnia illa (orientalis imperii) non possint pristinis Romanis conferri aut æquiparari.

40. Lessus alius ejusdem argumenti, et quod monachorum quoque res ibi melius se habuere, quam aliis in locis.

41. In more esse mortalibus præterita vitæ desiderare, illorumque libentissime meminisse.

42. Quod valde jucunda est hominibus rerum creaturarum consideratio.

43. Quod jucundissima contemplatio sit cæli rerumque cælestium.

44. Quod jucundissimum sit spectaculum mare.

45. Quod honesta hilaritate vitæ utentes conferre licet spectaculo tranquillæ maris.

46. Multis hominibus desiderabilem videri vitam non negotiosam ac desidem.

47. Quod plures procul desidia dant operam negotiis.

48. Quod plurima molesta obveniunt et gravissima iis, qui vitam multis negotiis implicatam ducunt, etiam si bene rem gerere videantur.

49. Quod aliqui ex animi abjecti vitio, non iudicio mentis, negotia refugiunt, idque omnino neutiquam dignum laude esse.

50. Quod similiter homines possunt læti esse ac felices sibi videri in maximis rebus et parvis, variisque vitæ civilis generibus, si bene ac feliciter rem gerant.

51. Magnum esse munimentum animæ ad intellectuales operationes corpus et quæ ad illud pertinent.

52. De falso amore sui, qui est in omnibus hominibus, et quomodo omnes adduci se patiuntur, ut majores sibi videantur esse, quam vere sint.

53. Quod non satis constat, quare aliqui homines vitam commodam sortiti sint ab initio ad finem usque, alii contraria omnia.

54. Quod in multis adversantur homines non modo aliis hominibus, sed etiam sibi met ipsi.

55. Quod nullum propemodum est in homine certum ac sine affectibus iudicium.

56. Quod æsemper est aliquid, etiamsi maxima quis fortunæ felicitate utatur, si modo mentis iudicium sanum adhibuerit, quod æquabilitatem animi in eo possit conservare.

57. Quod nonnulli simulant speciem philosophi et contemptum bonorum fortunæ, rebusque secundis in vita affluentium, cum ipsi illis invident atque aliqua felicitatis parte exciderunt.

(r) Ita lege pro περιφρόνησιν.

λζ'. Θρηνοὶ ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων πραγμάτων ἐλαττώσει καὶ μεταβολῇ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐν δαιμονίας.

λη'. Θρηνοὶ τῶν κατὰ τὴν ἔω τῆς Ῥωμίων ἐρχῆς κακῶς πράξαντων.

λθ'. Θρηνοὶ ἐπὶ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐν παραβάλλειν τὰ ἐκεῖ πάντα τοῖς ἄλλαχού Ῥωμαίοις.

μ'. Θρηνοὶ ἐπὶ περὶ τῶν αὐτῶν καὶ ὅτι καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἐκεῖσε βέλτιον εἶχεν ἢ ἄλλοθι πρ.

μα'. Ὅτι ἔθος ἀνθρώποις τὰ παραλθόντα τοῦ βίου ποθεῖν, καὶ ἐκείνων ἥδιστα μεμνησθαι.

μβ'. Ὅτι σφόδρα ἤδυν τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἐποπτεία τῆς κτίσεως.

μγ'. Ὅτι ἡδιστὸν ἡ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἐποπτεία.

μδ'. Ὅτι ἡδιστὸν θέαμα ἡ θάλασσα. [Compositum hæc 42-44, ut et superiora quædam capp. Bloch.]

με'. Ὅτι εὐχάζειν ἂν εἴη τοὺς ἐν τῷ ἰλαρῷ συνόντας· σεμνότητι τοῦ τῆς θαλάττης ἐν γαλήνῃ θεῖματι.

μς'. Ὅτι πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ποθεῖν τὸ ἀπραγμον τοῦ βίου.

μζ'. Ὅτι πλείοσι περισπούδιστον ἡ περὶ τὸ πράττειν ἀσχολία.

μη'. Ὅτι πλείοστα δυσχερῇ καὶ ἀνιάρῃ τοῖς μετὰ τοῦ πολλὰ πράττειν βουῖσι, καὶ ἐὰν δοκῶσιν εὖ πράττειν. [Hæc et seqq. capp. usque ad 54 omisit C Bl.]

μθ'. Ὅτι ἐνιοὶ διὰ μικρογνωμοσύνην τινὰ, καὶ ἐκ λογισμῶν κρίσιν, ἀποτρέπονται τὰ πράγματα, καὶ τοῦτο πάντως οὐδ' ἐπαίνου τινὸς ἄξιον.

ν'. Ὅτι ἐστὶν ὁμοίως ἡδεσθαι καὶ δοκεῖν εὐπραγεῖν καὶ ἐν μεγίσταις ὑποθέσεσι καὶ ἐν ἥττοσι, καὶ διαφόροις πολιτεύμασι εὐπράττοντας.

να'. Ὅτι μέγας ἐπιτελισμὸς τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν οἰκίαν νοερὰν ἐνέργειαν τὴν σῶμα καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ.

νβ'. Περὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις πάσι φιλαυτίας, καὶ ὅπως ἐπαιγόνται πάντως τε πλέον δοκεῖν ἢ εἶσιν.

νγ'. Ὅτι ἀπορεῖν ἐστὶν ὅπως οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων εὖ ξυνέλαχον ἐξ ἀρχῆς τῷ βίῳ εἰς τέλος, οἱ δὲ τούναντιον.

νδ'. Ὅτι πολὺ τὸ ἐναντιολογεῖν ἀνθρώποις οὐ μόνον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτούς.

νε'. Ὅτι οὐκ ἐστὶ παρ' ἀνθρώποις ἀπλανὴς σχῆμα κρίσεως οὐδ' ἀπαθής.

νς'. Ὅτι ἐστὶν ἀεὶ ὅπως ποτέ τις πράττει παρὰ σκοπεῖ γνῶμης εὐλόγως ἀντανισοῦν αὐτὸν ταῖς μεγάλας εὐπραγίαις. [Bl. ὅτι ἀεὶ ἐστὶν ἀντανισοῦν κ. τ. λ. Idem titulos capp. 57-69 omisit.]

νζ'. Ὅτι ἐνιοὶ τῶν ἀνθρώπων πλάττονται φιλοσφον πρόσχημα καὶ παραφρόνησιν (r) τῶν τυχερῶν καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον εὐπραγούντων, ἀτετυκτοῦντες αὐτοὶ τινος εὐετηρίας καὶ βαρκαίνοντες.

να. Πότερον δμεινον ἀνθρώπων τὸ γενέσθαι ἢ τὸ ἄ
μὴ γενέσθαι, καὶ ὅτι δμεινον τὸ γενέσθαι.

νθ'. Ὅτι πολὺ παρ' ἀνθρώποις τὸ περιουτολο-
γεῖν.

ξ'. Ὅτι ἄπορον, εἰ ἔστι τις ἀνθρώποις καθάπαξ
γαλήνη κατὰ τοὺς λογισμοὺς.

ξα'. Ὅτι οὐκ ἔξω λόγου παντάπασι δοξάειν ἀν-
εῖναι: τὰ τῶν Ἑφεστικῶν ἐναντιουμένων πρὸς πλ-
εον κατὰληψιν, καὶ ὅτι καὶ Πλάτων καὶ Σωκράτης
ἀρχὴς εἰς τοῦτ' ἔδωκαν.

ιβ'. Περὶ τῶν ἐμπειπόντων πράγμασι, τῶν μὲν
διὰ φιλόπραγμον ἦθος φαῦλον, τῶν δὲ διὰ ἀμαθίαν
καὶ ἀπρονοήτον τὴν τύχην.

ιγ'. Περὶ τῶν ἐλπίδων, καὶ ὅτι τρόπον μὲν τινα
βιωφελίστατον ἀνθρώποις τὸ κατ' αὐτὰς χρῆμα, B
τρόπον δὲ τιν' αὐθις καθάπαξ νεμεσητὸν καὶ κατ-
εγνωσμένον.

ιδ'. Ὅτι ἥδιστον ἀνθρώποις ἐν τοῖς οἰκείοις καὶ
συνήθει διατριβῇ ὅτιον πρᾶττειν εὖ καὶ τιμᾶσθαι.

ιε'. Ὅτι πολλάκις ἐνίοι συμπίπτουσι τοῖς αὐτῶν
ἔγχεσι καὶ κρίσεσι, καὶ διλλυνταὶ δίκης σφέτερα.

ις'. Ὅτι τινὲς εἰσι ταχεῖς πιστεύειν τῇ Προνοίᾳ
διὰ τὰ φαινόμενα κατὰ λόγον ἀπαντᾶν τοῖς χρη-
στοῖς τε καὶ πονηροῖς ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ αὐθις
ἀπιστεῖν τῇ Προνοίᾳ διὰ τὰναντία τούτοις.

ιζ'. Ὅτι θαυμασιῶς πολλάκις εἰθε ταῖς μεγί-
σταις πᾶξεσι καὶ εὐτυχίαις τάχιστα ἀκολουθεῖν C
δυσπραγῆματα χαλεπὰ καὶ μὴδὲν ἦττον ἀνυπο-
νήτα.

ιη'. Ὅτι οὐκ ἔστιν ὅλως ἐν ἀνθρώποις ὁμοφρο-
σύνη.

ιθ'. Ὅτι πολὺ νοσοῦσι ταῖς προσκαθείαις ἀνθρω-
ποι, καὶ οὐκ ὀρθῶς ὀρώσων.

θ'. Ὅτι χρήσιμα τὰ ἐκ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ
γεωμετρικοῦ τῆς φιλοσοφίας εἶδους διὰ τὰ τε ἄλλα
πλείστα τῷ βίῳ καὶ διὰ τὰ τῶν μηχανικῶν ἔργα.

οα'. Περὶ Πλουτάρχου.

οβ'. Θεωρία εἰς τὸ ἔπος, τὸ, *Ἀδὺς βιώσας*.

ογ'. Εἰ προσισταται τῷ Χριστιανικῷ ζῆν τὸ με-
τὰ πολλῶν ζῆν καὶ ἐν πολλοῖς πράγμασι ζῆν. [73-
81 omisit Bl.]

οδ'. Ὅτι τὸ μὴ μετὰ πολλῶν βιοῦν πραγμάτων εὐ-
κολίαν φέρει εἰς τὴν τήρησιν τῶν τῆς Χριστιανικῆς
εὐσεβείας νομίμων.

οε'. Ὅτι καὶ τοῖς ἐγκοινοπολιτευομένοις ἔξεστι
καλῶς βιοῦν τῇ ἀρετῇ καὶ τοῖς τῆς θεοσεβείας νομί-
μοις.

ος'. Εἰ γαμητίον ἐστίν, ἢ μὴ, τοῖς ἐπιμέλειαν
ἔχουσι καὶ φροντίδα τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς.

οζ'. Ὅτι παντὶ τρόπῳ τῷ πολιτικῷ ἀντιποιητέον
τῆς εἰρήνης.

οη'. Ὅτι καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν παρασκευαστέον
τῷ πολιτικῷ.

58. Meliusne sit homini esse, quam non esse? et
quod præstet esse.

59. Quod frequens sit apud homines, ut libenter
de se et rebus suis loquantur.

60. Dubium esse, an unquam serenitas mentis
plena hominibus obtingat.

61. Quod non usquequaque videatur a ratione
alienum admittendas Scepticorum objectiones, quas
omni perceptioni opponunt, et quod Plato ac So-
crates principia ad hoc suppeditaverunt.

62. De his qui negotiis se obijciunt sive propter
vitiosum morem hominum alienis se admiscendum,
sive ob illorum inacitiam, sive inopinatum for-
tunam.

63. De spe, et quod jam sit res hominibus uti-
lissima 'am iterum noxia et rejicienda.

64. Quod jucundissimum sit homini in suis ne-
gotiis et consueto vitæ genere, qualescunque etiam
illud sit, bene et cum honore rem gerere.

65. Sæpenumero aliquos adversari suis ipsorum
opinionibus ac judiciis, et propria jura interven-
tere.

66. Quod aliqui facile credant Providentiam,
cum vident in præsentī bonis et malis ita fieri, ut
merentur: alii vicissim non credant ob hisce con-
traria.

67. Quod sæpius solent post maximas res gestas
et fortunam pulcherrimam mira mutatione celeri-
ter sequi infortunia gravissima et non minus inspe-
rata.

68. Quod omnino non est inter homines animo-
rum et opinionum concordia.

69. Quod plurimum laborant homines affectibus,
nec satis recte vident.

70. Quod ex mathematica et geometrica parte
philosophiæ utilitates plurimæ redundent in vitam
humanam, tum aliæ, tum quæ in operibus mecha-
nicis conspiciuntur.

71. De Plutarcho.

72. Disputatio de dicto: *Qui bene latuit, bene
vivit*.

73. Num Christianæ vitæ repugnet vivere inter
multos et multis implicatam esse negotiis. D

74. Quod non multis impeditum vivere negotiis,
faciliorem reddat Christianæ pietatis præceptorum
observationem.

75. Quod etiam rempublicam gerentibus et ne-
gotia vitæ curantibus integrum est, probam vitam
ducere virtutemque ac pietatis colere præcepta.

76. Num conjugium ineundum sit, necne, iis
quibus curæ cordique est secundum virtutis præ-
scriptum vivere.

77. Quod omni modo pax sectanda sit viro rem-
publicam gerenti.

78. Quod idem etiam ad bellum instructus esse
debeat.

79. Propter sinistrae casus fortunae, et quia saepius infelicitur res gesta est, a re gerenda deterri nos non oportere.

80. Quod plerique philosophorum et tantum non omnes in praeceptis modo tradendis haeserunt, nec sui usum praebuere in gerenda republica.

81. Quod omnes ferme Graecorum philosophi a gerenda republica et civilibus negotiis abstinuerunt.

82. Principi maxime esse curandum, ut illi suppetant sumptus ad imperium gerendum necessarii.

83. Non tamen uni huic curae dare se debere principem, ut pecunias corroget, neque omni modo in hoc solum elaborandum.

84. Quod viro rempublicam gerenti cura impendenda sit comparandis citra reprehensionem opibus atque divitiis.

85. Indignum esse a viro rempublicam gerente animum ad hoc applicari penitus et unice, ut dilesceat.

86. Quod omnes propemodum homines divitiarum amore ducantur

87. Consideratio, ab exemplo repetita, de instantia rerum humanarum.

88. Consideratio ab exemplo, de usu facultatis rationabilis.

89. Consideratio ab exemplo, de sensibus et mentis in illos dominio.

90. Consideratio ab exemplo, de vita secundum mentem.

91. Consideratio ab exemplo, de contraria genitae naturae in materia operatione.

92. Augusto Casari et magno Constantino monarchiam et imperium traditum esse divinitus, ut Christi fides sine offensione posset propagari. Confer *infra*, cap. 109.

93. Adnotatio, ut memoriae et animo se offerunt res Graecorum omnes maximae et minoris momenti.

94. Quod utile sit bene institutis, negotiorum se molibus subducere ac subtrahere, exemplo monstratum.

95. Consideratio ab exemplis repetita, de mente et sensuum usu.

96. De democratia.

97. De aristocratia.

98. De regno.

99. De republica Atheniensium.

100. De Lacedaemoniorum republica.

101. Quod non modo apud Graecos, sed et multas alias gentes fuerint aequi juris respublicae.

102. Quod ab initio usque omnes ferme gentes in Asia non habuerint respublicas, sed dominis paruerint.

103. Quod urbs Graeca Cyrena in Libya ab initio (regem habuerit).

104. De Carthagine et republica Carthaginensi.

οβ'. Ὅτι μὴ διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ τὸ κατῶς πολ-
λάκις πρᾶττειν ἀποτρεπτόν τοῦ πρᾶττειν.

π'. Ὅτι τῶν φιλοσόφων οἱ πλείους ἢ πάντες σχε-
δὸν περὶ τὸ λέγειν διέτριψαν μόνον, μὴ χρήσιμοι
γενόμενοι ταῖς περὶ τὸ πολιτικὸν θεωρίαις.

πα'. Ὅτι πάντες σχεδὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι φιλοσο-
φούντων τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πρᾶττειν
ἀπέστησαν.

πβ'. Ὅτι ἐπιμελητέον βασιλεῖ μάλιστα περὶ τὸ
[τοῦ ΒΙ.] πορίζεσθαι χρηματισμούς τῇ ἀρχῇ.

πγ'. Ὅτι μὴ καθάπαξ ἑαυτὸν δοτέον τῇ περὶ τὸ
χρηματίζεσθαι ἐπιμελείᾳ τὸν βασιλέα καὶ πάντα
τρόπον σπουδαστέον εἰς τοῦτο.

πδ'. Ὅτι ἐπιμελητέον ἀνεμεσότητος περιουσίας καὶ
πλούτου τῷ πολιτικῷ. [Εἰς ἡμεῖς ἰνδε α 83-92 omisit
ΒΙ., ἡμ. εἰρ. usque ad 95 contraxit.]

πε'. Ὅτι οὐ καθάπαξ παντὶ τρόπῳ προσέχειν ἔστιν
τὸν κοῖν τῷ πλουτεῖν.

πς'. Ὅτι πάντες ἄνθρωποι σχεδὸν φιλοπλουτεῖαι
ῥιτηνται.

πζ'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὰ
ἀνθρώπινα ἀστάσιος.

πη'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς τοῦ λογι-
κοῦ χρήσεως.

πθ'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῶν αἰσθήσεων
καὶ τῆς κυριότητος τοῦ νοῦς.

ι'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγμάτων περὶ τῆς κατὰ τὸν
ζῶντος.

ια'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγματος περὶ τῆς κατὰ τὴν
ὕλην τῇ γεννητῇ φύσει ἐναντιπραγείας.

ιβ'. Ὅτι διὰ τὸ ἀπρόσκοπον τῆς Χριστοῦ πίστεως,
εἰκεν, ψκονομήθη τὸ τῆς μοναρχίας κράτος ἀνθρώ-
πων τε τῷ Καίσαρι καὶ τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ.

ιγ'. Ἐπισήμασι ὅπως ἡμῖν ἐν μνήμῃ καὶ λόγῳ
τὰ περὶ τῶν Ἑλλήνων πάντα καὶ μέγιστα καὶ ὡς
βραχείας ἀξία λόγου

ιδ'. Ὅτι χρήσιμοι τοῖς πεπαιδευμένοις ἡ ἀποχό-
ρησις καὶ ἀποστρόφη τῶν πραγμάτων, ἐξ ὑποδεί-
γματος.

ιε'. Θεωρία ἐξ ὑποδείγμάτων περὶ τοῦ νοῦς καὶ
τῆς τῶν αἰσθήσεων χρήσεως.

ιδ'. Περὶ δημοκρατίας.

ις'. Περὶ ἀριστοκρατίας.

ιη'. Περὶ βασιλείας. [98-102 om. ΒΙ.]

ιθ'. Περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας.

ρ'. Περὶ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

ρβ'. Ὅπως οὐ μόνον Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν
ἄλλων ἐθνῶν κοινοπολιτείας ἐχρησάντο.

ργ'. Ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν
Ἀσίαν ἔθνη οὐ κοινοπολιτείας, ἀλλ' ὅπῃ δεσποτῶν
ἦγοντο.

ρδ'. Ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς Κυρήνην Ἑλληνίς ἐν Λιβύῃ.

ρε'. Περὶ Καρχηδόνας καὶ τῆς κατ' αὐτὴν πολι-
τείας.

ρδ'. Περὶ Καρχηδόνο· ἔτι, καὶ ὅπως διὰ τὰ μέ- A
γιστα εὐπραγῆσαι καθάπαξ ἐντεῦθεν ἡ πόλις αὐτῇ
ᾤετο. [105-109 breviter recenset Bl.]

ρς'. Περὶ τῆς Ῥώμης, καὶ ὅπως ἐκ μικρῶν ἀρ-
χῶν τοσούτου κράτος καὶ μέγεθος ἀρχῆς κατ' αὐτὴν
συνέστη.

ρτ'. Περὶ Νούμα Πομπηλίου δευτέρου βασιλέως
τῆς Ῥώμης, καὶ ὅπως τήνικαυτα κατὰ καιρὸν βα-
σιλεύειν ἤρεθθῃ.

ρη'. Ὅπως Ῥωμαῖοι ἐκ μικρῶν τὴν ἀρχὴν πρα-
γμάτων μετὰ τὰ πρὸς Πύρρον καὶ Καρχηδόνιους
ἔξῃς πάλιν εἰς μέγα προῆλθον ἀρχῆς κράτος καὶ
ζήνημα σχεδὸν παγκόσμιον.

ρθ'. Ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ μεγίστη μοναρχία ἐπὶ τῆς
οἰκουμένης ἔοικεν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας γενέσθαι B
εἰς εὐδωμίαν τοῦ σωτηριώδους Χριστιανικοῦ δό-
γματος.

ρι'. Περὶ Σκυθῶν.

ρια'. Ὅτι χρησίμιον τοῖς περὶ λόγους σπουδάζου-
σιν ἢ περὶ τὸ ἱστορικὸν ἐπιμέλεια.

ριβ'. Περὶ τοῦ ἀνδρύτου καὶ μὴ διαρκοῦς εἰς τέ-
λος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐξ ὑποδειγμάτων.

ριγ'. Περὶ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι οὐκ ὀγκω πράξεων
τῆς τύχης περιφανεῖς ἦσαν τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἀστερό-
γη φύσεως καὶ ἡθους καὶ γνώμης εὐγενείᾳ.

ριδ'. Ὅπως κατὰ καιρὸν Ἐπαμεινώνδας καὶ Πε-
λοπίδας, ἀρίστου ἀνδρὸς καὶ στρατηγῶ, κατὰ ταυτὸν C
γεγόνασιν τῇ πατρίδι.

ριε'. Ἐλεγχος εἰς τὸ ἀνδρῦτον καὶ εὐμετάδλητον
τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ ὅτι, εἰ δὴ τι ἄλλο, καὶ τὰ
κατὰ τὸν Ἀλκιβιάδου βιοτὸν τοῦτο παρίστησιν,
ὡς αὐτῶς καὶ τὰ κατὰ τὸν Πολιορκητὴν ἐπικληθέντα
ἀμνηστῖον, ἔτι δὲ καὶ τὸν Εὐμενῆ.

ρις'. Εἰς τὸ ἄστατον τῆς τύχης, ἐξ ὑποδείγματος.

ριζ'. Θεωρεῖα ἐξ ὑποδειγμάτων, ὅπως τινὲς ἀπὸ
μεγάλων πράξεων καὶ μεγάλης τύχης ἀλλάττουσιν
εἰς ἀπραξίαν ἢ τὸ πρᾶττειν ταπεινῶς.

ριη'. Ὅτι τῶν ἐπιμελῶς κτηθέντων ἀποβολὴ οὐκ
ἀνελπίστωτος οὐδ' ἐρρηξτῶνενυμένη.

ριθ'. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ἐξ ἀρχῆς εἰς B
τέλος τοῦ βίου ἀκρατος ἀνιστοῦ τινος εὐδαιμονία,
καὶ ὅτι δεῖ τὰς τῶν μεγάλων εὐτυχιῶν ὑποδέλπε-
σθαι μεταβολάς.

ρο'. Ὅπως πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀνεπιστήμο-
νές (ε) εἰσιν ὡς ἀληθῶς τῆς τοῦ βίου χρήσεως, ἐξ
ὑποδειγμάτων.

IV. *Michaelis Palæologi epitaphium et Irenæ Augustæ*, ms. in bibl. Reg. cod. 800. V. *Cangii Familias Byzant.*, p. 236. (FABR.) — *Orat. in Basilium M., Gregor. Theolog. et Jo. Chrysostom.* V. supra, vol. IX, p. 459. (HARL.)

V. *Astronomicam Theodori Met. epitomen* citat Usseus, tom. II *Annal.* ad a. 5979, pag. 502. Eundem in c. 63 philosophico citat Comnenus, p. 255, *Prænot. mystagogy.* — *Astronomica introdu-*

105. De Carthagine iterum, quomodo per maxi-
mas res secundas urbs illa simul semelque periiit.

106. De Roma, et ut ex parvis initis in tantam
potentiam et imperii magnitudinem evaserit.

107. De Numa Pompilio, secundo rege Romæ, et
quod ex temporis illius usu electus tunc rex fuerit.

108. Quomodo Romani ex parvis initio rebus,
deinde post bella cum Pyrrho et Carthaginiensibus
gesta maximum consecuti sint imperium potentiam-
que maximam, ut totius fere orbis terrarum priuci-
patum jam conciperent animo.

109. Quod maxima Romana monarchia in orbe
videtur constituta divinæ providentiæ consilio, ut
salutare Christianum dogma tanto faciliores pro-
gressus haberet.

110. De Scythis.

111. Quod eloquentiæ studiosis utile sit historia-
rum studium.

112. De rebus humanis neulquam firmis ne-
que in perpetuum constantibus, documentum ab
exemplo.

113. De Græcis, et quod initio non magnitudine
rerum gestarum aut fortunæ celebres exaliterunt,
sed elegantia ingenii morumque et animorum no-
bilitate.

114. Quod opportune eodem tempore patriæ suæ
exorti fuerint duces virique duo fortissimi Epami-
nondas et Pelopidas.

115. Documentum inconstantiae et vicissitudinis
rerum humanarum, si quod aliud, suppeditari in
vita Alcibiadis, similiter in vita Demetrii, cogno-
mento Poliorcetæ et Eumenis.

116. In fortunæ instabilitate, ab exemplo.

117. Consideratio ab exemplis repetita, quomodo
aliqui a magnis rebus gestis magnaue fortuna per-
venerunt ad vitam plane desidam vel humilia ne-
gotia.

118. Quod honorum, quæ cum cura comparavi-
mus, jactura nec misera nec ignavia semper tri-
buenda sit.

119. Quod non contingit hominibus ab exordio
ad finem usque vitæ sincera sine omni luctu felici-
tas, et quod magnarum rerum secundarum vicissi-
tudines ac mutationes oportet suspicari.

120. Quod multi hominum veri vitæ usus ignari
et imperiti sint, exemplorum documentis demon-
stratum. [111-120 tit. omisit Bl.]

tionis epitome, in cod. Bavar. 169. (FABR.) Vel potius illius *Epitomes liber 1*, qui constat 91 capitulis, ille cod. nunc numeratur 100, V. plura de eo ap. cel. Hardt. in Aretini Beyträge etc. 1804, part. VI, p. 33 sq. (HARL.)

VI. Inediti etiam ducuntur exstare Theodori Metochit. *Mathematica* et VII commentarii in Ptolemæ magnam Syntaxim, quæ asservari in Hispania commemorantur (1).

VIII. Paraphrasis in Aristotelis libros *De partibus animalium*, ms. in Italici bibliothecis, ut ex Gessero notavit Meursius.

(1) In cod. Escorial. teste Plüero in *Itinerar. per Hispan.*, p. 194, ubi ita citantur: *Theod. Metoch. Mathematica. Commentarii in magnam Ptolemæ compositionem*. Qualis sit usus explanationis quorundam capitulum, perquiritur, frequenter Ptolemæus astronomicas enuntiationes et ma-

thematicarum demonstrationum argumenta excludit. — Ibid. ejusdem *Expositio in Aristotelis Physicam et in Parva naturalia*. — Ibid. ejusdem *Sententiosæ significationes et opuscula varia mathematica*, Paris. et Venet. secundum Montfaucon in *Bibl. bibl. mss. V. indicem*. (HARL.)

MONITUM.

(Mai, Biblioth. nova PP. t. II, p. 684.)

Elaborata ab Ægyptiis hominibus opificia tabularum, signorum atque ædificiorum secerioribus formis ac rigidioribus constare videmus; idque aperte propemodum illi queruntur qui Græcorum artificum elegantiam leporemque unice admirantur. Nunc en Theodorus Metochita linguam quoque Græcam apud Ægyptios asperius sonuisse dicit; quam rem cum alia monumenta jam demonstraverant, tum etiam diplomatica papyri nostra temporibus divulgata confirmant. Id vitium utrum a Macedonica barbariore dialecto Alexandriam translata, an ab Ægyptiacarum dictionum colluvie et cinno, vel ab utraque simul causa pluribus manaverit, Sturzii alique grammatici disputabunt. Mihi interim placet, ob severam apud nos Ægyptiacarum rerum studium, lucubratiunculam Theodori proferre, quam ex ejus capitulis historicis philologicisque detraxi, nondum editis (1), sed partim certe a me deinde vulgandis: præsertim quia politica etiam capita insunt, quæ scientiæ hujus studiosis exhibere, vita comite, decrevi cum Theoduli magistri de mutua regis et populi officiis duplici oratione, cum Georgii Gemisti capitulis aliquot politicis, et cum anonymi denique orationibus item Græcis de rerum publicarum conversionibus. Nunc Theodori capitulum latinitate a me festinanter donatum recitabo

(1) Editionem Lipsiensem anni 1821 ignoravit cel. cardinalis, qui tamen anno 1827 hæc scribebat.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ

ΟΤΙ

ΠΑΝΤΕΣ ΟΣΟΙ ΕΝ ΑΗΓΥΠΤΩ ΕΠΑΙΔΕΥΘΗΣΑΝ ΠΡΑΧΥΤΕΡΟΝ ΤΩ ΛΕΓΕΙΝ ΧΡΟΝΤΑΙ

THEODORI METOCHITÆ

QUOD

OMNES QUI IN ÆGYPTO INSTITUTI FUERUNT ASPERIORE ORATIONIS
GENERE UTI SOLEANT.

Cogitanti mihi sæpenumero (veritatene duce an A "Εννοιά μοι τις αὐτῇ πολλάκις καὶ λογισμῶς
secus, non deflinio) ac memoria veteres novosque Επιστῶν, ἴσως μὲν τὰ ληθόντων τυγχάνων, ἴσως δὲ μὴ

¹ Deest in cod. καί.

λογίζομαι· δ' οὖν, ὅτι δὴ πάντες ὅσοι κατ' Αἴγυπτον ἐπαδεδύθησαν, παλαιοὶ τε πρότερον καὶ νεώτεροι, καὶ συνεγράψαντο ἅπαντα δὴ παραπλήσιοι πως τὴν φωνὴν εἰσι τραχύτερον τὰ τε ἄλλα καὶ τοὺς ὀνόμασι (2) μάλιστα χρώμενοι· καὶ τοῦτ' εἶναι πάντως κατ' ἴδους ἔοικεν κρατῆσαν ἐκείσε τῶν ἐκδεξαμένων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις τῶν αὐτῶν ἐχομένων τῆς γλώττης· καὶ πάντας γὰρ ἐπισκοπούμενος ἐγὼ γε, ὅσοι τὸν τοιοῦτον χαρακτήρα καὶ τύπον τῆς ἐρμηνείας ἐνόμισαν καὶ καθιστόρησαν (3), οὕτω δὴ καὶ διέθεντο τὰ σφέτερα αὐτῶν συντάγματα, εἰ καὶ ἄλλος ἄλλου βέλτιον καὶ τοδαναντίον ἐχρήσαντο, καὶ ὅσοι τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας καὶ πίστεως, καὶ ὅσοι μὴ, πάντας δ' ὅμως τοὺς γε τοιοῦτους ἐν τῷ λέγειν κατ' Αἴγυπτον μόνον τῇ παιδείᾳ διασχολάσαντας ξυνορῶ καὶ ἀντιθεσθέντας, καὶ δευσοποιῶν ὡς εἰπεῖν τῆς φωνῆς βαρὴν τε καὶ ἄσκησιν ἐκείσε δὴ κεχρημένους, καὶ οὐκ εἶναι πᾶσι καὶ ἄλλῃ πολιτευσάμενους· τὰ τῆς σοφίας καὶ κοινωνήσαντας, ἄλλων δὲ τινῶν νομιμῶν καὶ ἰθὺν τῇ παιδείᾳ καὶ χρήσει· οἷον δὴ Φίλων ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος Αἴγυπτον μόνον εἶδε, καὶ ταύτη γε τὴν ἅπαντα τῆς ζωῆς χρόνον τροφῇ τῆς παιδείας ἐχρήσατο· πολλὸς τὴν σοφίαν ἀνὴρ, καὶ τῆς γλώττης πρόνοιαν ἐπιμελῶς ποιούμενος (4), οὐχ ἱλαρὸς καθάπερ ἐμπέπτει τοῖς ὧσιν, οὐδὲ λείως τοῖς ῥήμασιν οἷς ἐρμηνεύων ἐκάστοι· ἐκφέρει τὸν νοῦν καὶ διαπλάττει καὶ προδίδεινυσσι. Καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κλαύδιος μεθύστερον τὸν αὐτὸν τρόπον συντάττει τὰ κέλιστα καὶ θαυμασιώτατα σπουδάσματα. Καὶ θίωμεν μετ' αὐτόν· καὶ τῶν τῆς ἡμετέρας Χριστιανικῆς αὐλῆς Ὀριγένης τε καὶ Παναίτιος (5) καὶ Κλήμης· ὁ τοῦς Στρωματαῖς συνθήμενος· καὶ ὁ θαυμαστός ὄντως καὶ θαυματοδρότης Γρηγόριος· εἰ καὶ Ποντικὸς γὰρ οὗτος, ἀλλ' ἐπ' Αἴγυπτον ἐπαυδαύθη παρ' Ὀριγένην, καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησι περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτὸς φησιν τοῖς ἐπ' Αἴγυπτου πᾶν τοι χρόνως συνεφοίτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ καὶ δηλός γε πολλὰς ἐκδόσεις προαναγνῶν, καὶ χρώμενος οὕτω τῇ γλώττῃ· καὶ ὁ πολλὸς τὴν θείαν κατὰ Χριστὸν σοφίαν καὶ τὴν θύραθεν ὁ ἱερὸς Κύριλλος διὰ πάντων τῶν αὐτοῦ παμπλειστων καὶ πολυτιμῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς γε μὴν οὕτω χρηταί καὶ συνυφαίνει τοὺς λόγους αὐτοῦ χρώμασι φωνῆς φεύγοντι τὸ λείον ἐπίτηδες καὶ τῆς ἀκοῆς εἰσιμον. Συνέσιός τε αὐτὸς πολλὴ θαυμαστός ἀνὴρ πᾶσαν σοφίαν δι' εὐχολίαν καὶ πρὸς πάντων χωροῦσαν ἐτοιμότητα φύσεως· καὶ νοῦν τε καὶ γλώτταν εὐστροφος καὶ ταχύς, εἰ δὴ τις καὶ ἄλλος, καὶ βίωων ἐν τῷ λέγειν ἀμογητὴ καὶ πᾶσαν τὴν σοφίαν αὐτοῦ τῶν κατ' Αἴγυπτον τῆς παιδείας ἐργαστηρίων ἀπολαβὼν καὶ περιέμενος, καὶ βραχὺ τι κομιδῇ (καὶ τοῦτ' αὐτὸς φησιν) Ἑλλῆσιν ἐκ Λιβύης καὶ πέραν

A homines repetenti, qui in Ægypto litteris instituti ad scribendum aliquid animum appulerunt, cuncti propemodum asperiores præditi tum lingua tum genere vocabulorum videri solent: atque hanc prorsus apparet loquendi consuetudinem in ea regione viguisse, quam ejusdem linguae participes, alii ab aliis traditam, retinuerunt. Reapse considerans quotquot hanc stili formam genusque præceptis edisseruerunt, et lucubrationibus quoque suis expresserunt (quanquam alius alio melius, alius vicissim deterius alio locutus est), talis inquam stili assecias, sive religionis nostrae fideique homines fuerint sive secus, in Ægypto omnes versatos cerno atque educatos; ibique fulloniam, ut ita dicam, sermonis tincturam usumque contraxisse; neque alibi uspiam doctrinas condidicisse, neque alios mores instituta atque usus cognovisse. Veluti Hebraeus ille Philo unam Ægyptum novit, eamque per omne vitae tempus doctrinae suae altricem habuit: magna profecto sapientia vir, et expoliendi sermonis non indiligens; neque tamen jucunditatem auribus afferens, neque molliter verbis fluens, dum sensus suos in hac et illa lucubratione demonstrat et ornatur. Ptolemæus quoque Claudius, qui postea floruit, pulcherrimos suos stupendosque libros eodem modo conscribit. Tum junior illo Theon; et nostrae sectae Christianae homines, Origenes, Panætius, atque Clemens Stromatum auctor; et mirus vere prodigiorumque fons Gregorius, qui domo licet Ponticus, in Ægypto tamen se apud Origenem eruditum ipsemet dicit. Item Eusebius Pamphyti, natione quidem Palaestinus, verumtamen, ut ipse testatur, cum Ægyptiis hominibus diu versatus; vir eruditissimus, atque, ut scimus, multis editiis voluminibus clarus, neque tamen aliter elocutione utens. Præterea tum divina Christi tum etiam externa sapientia abundans sanctus Cyrillus, talem se scriptorem in plurimis suis Christique Ecclesiae magni faciendis libris demonstrat: nam et ipse pari elocutionis colore scripta sua inficit, voceque utitur haud jucunda et quae ab aurium Graecarum consuetudine abhorret. Ipse Synesius, vir ob multiplicem sapientiam atque ob versatile et per omne doctrinae genus discurrens ingenium admirabilis, mentis linguaeque volubilitate ac celeritate quam qui maxime præditus, spontanea-que veluti elocutione fluens; is, inquam, in Ægyptiis scholis doctrinas omnes edoctus, et cum Graecis per Libyam atque Europam vix brevissimo tempore versatus, tamen in omnibus scriptis suis syntaxim severam sequitur, et pleraque abstrusa atque aurium consuetudini parum conformia loquitur. (Namque ita demum rectus iudex comprobare.

(2) Permulta hujusmodi vocabula collegit Sturzium in libro quem edidit de dialecto Macedonica et Alexandrina.

(3) Veteres grammaticos qui peculiare commentarios de Alexandrina dialecto scripserunt, memorat Sturzium p. 24, not. Irenaeum et Demetrium

Ixonem.

(4) Conferre juvabit quae dicit Sturzium p. 52 sqq. de Philonis, Clementis, Ptolemaei stilo.

(5) Quisnam hic Christianus Panætius? Num mendum est pro Pantenus?

debet auctores et collaudare; non autem timide agere atque omni insolenti sono tanquam puerulus perturbari.) Et quidem linguæ fortasse indigenarum haud immerito succensendum est; verum tamen nunc bona verba: quandoquidem hæc de re querere vel judicare haud hujus temporis est. Quod tamen mihi proposueram, jam ex his prolatis hominibus demonstravi, qui omnes Alexandriae in Ægypto litteras didicerunt; nempe quod cuncti propemodum, ut initio dixi, asperius in ea regione locuti sint, et vocabulis parum consuetis usi. Contrarium autem prorsus videre est atque definire de iis qui in Syria et Phœnice eruditi fuerunt. Nempe hi suavissimo eloquuntur, nihilque aiunt quod a multitudinis auditu sit alienum; ita ut aures in eorum sermonibus plane conquiescant, neque ullo inhumano sono atque asperiore palentur. Atque hujus affirmationis multos testes, si quis audiendo vacat, proferre possum: partim quidem philosophos, qui dogmata et tractatus varios ediderunt: puta Porphyrium et Maximum (qui Phœnices, imo Tyrii, fuerunt; permultique iidem alii pari orationis laude ornati processerunt); partim rhetoras, quorum potiore etiam jure dicendi artificium commendare possumus. Mitto ex his plurimos, quorum nomina posseui recitare; Lucianum nunc tantummodo et Libanium commemorabo, Syrum utrumque hominem, rhetorica arte nobiles, elocutione excolitos, qui multos libros stili elegantia miros ediderunt. Hi etiam si Atticæ locutioni apprime student, magis tamen sermonis leporem qui omnem desuetudinem fugiat amplectuntur; ita ut Atticæ ipsas dictiones, si quæ forte inusitatiora sunt atque auribus difficiliora, devitent atque omittant; neque iis unquam uti velint, sed omni prorsus studio jucunditatem orationis præoptent. Simili genere elocutionis Asiani quoque utuntur et Iones: multusque ex his gentibus philosophorum ac rhetorum numerus, si quis eum inire volet, rem confirmabit: nam et isthinc haud modicus egregiorum virorum manipulus ad sapientiæ chorum accedit; philosophicas doctas, rhetoricas pompas, et omnigenam eruditionem. Difficile enim esset atque, ut reor, extra propositum, claros omnes recensere: paucos autem enumerare cæterorum contemptum significaret. Generatim itaque dicam scriptores harum gentium tali elocutione uti solitos; id quod curiosus quisque ex illorum plurimis diversæque materiæ libris cognoscere poterit. Hoc autem unum nunc definiam, Ægyptios videlicet asperius rusticiusque loqui, quam Atticæ linguæ lepos postulet: Phœ-

A κατ' Εὐρώπῃ γενόμενος, παρατραχύνεται τὴν ἑρμηνείαν ἐν οἷς ἐκαστοτὲ σπουδάζει· καὶ δυσδιέλυτα πλείστα καὶ δυσφικτα * τῷ τῆς ἀκοῆς ἐθίμῳ φέγγεται: (6)· καὶ τοῦτέστι μὲν ἔστιν * οὕτω ὄντι τῷ καλῶς κρίνonti προσέσθαι καὶ ἀπαινέειν, καὶ μὴ φοροδεῶς ἔχειν, κατακτυπούμενον ἀσυνήθως ὡς τὰ παιδιάρια· ἔστι δ' οὐ καὶ νευσεῖσθαι τις ἀν δικάως τὸ τῆς γλώττης πάτριον *. Ἀλλὰ περὶ τούτου νῦν γε ἡμῖν εὐφρημα· οὐ γὰρ ἡ πρόθεσις τοῦτ' ἦν ἐξετάζειν περὶ τούτων καὶ κρίνειν. "Ο δ' οὖν ἐβουλόμην ἐπισυναμάμην διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, οἱ πάντες ἐπ' Ἀλεξανδρείας κατ' Αἴγυπτον τὰ τῆς σοφίας ἐσπούδισαν, ὅπως ἐν ἀρχῇ προῦθέμην, ὅτι δὴ παραπλησίως πάντες ἐνταῦθα τὴν φωνὴν ἤσκησαν, ἀθίστερον ἐκτραχυνόμενοι τοῖς ὀνόμασιν· ὧν δὴ τούτων ἐπὶ ἀπαν συνορᾶν ἔστι καὶ συλλογίζεσθαι περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ τε καὶ Φοινίκῃ παιδευθέντων, λειότατα * κομιδῇ χρωμένων τῷ λέγειν, καὶ οὐδ' ἀποιῶν ἀνέδευτα, καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡτοῖς, καὶ πᾶσα ῥησιώγη πᾶσιν ὥσιν ἐντεῦθεν· καὶ οὐδ' ὅτι οὖν ἀφελάνθρωπον ἐμπέπτει κληττον τραχύτητι. Καὶ τοῦ λόγου τοῦδε πλείστους ἀν ἔχμεν μάρτυρας, ὅστις ἀν προσέχειν βούλοιο· τοῦτο μὲν ἐκ φιλοσόφων οἱ δόγματ' εἶνα καὶ συντάξεις ἐπόνησαν διαφόρους, ὡς περὶ Πορφυρίου καὶ Μεξίμου· Φοινίκας δὲ οὗτοι καὶ Τύριοι· πλείστοι γ' ἐκεῖθεν ἄλλοι οὕτω τῇ γλώττῃ χρησάμενοι· τοῦτο δ' ἐκ ῥητόρων μάλιστα, οὗς καὶ δικαιότερον τις ἐν τοῖς τοῦ λέγειν ὁρμαῖς μαρτυράειτ' ἀν. Καὶ παρὲς τοῖς ἄλλοις πλείστοις ἔχον ἱερεῖν, Λουκιανὸν τε καὶ Λιβάνιον ἐν μνήμῃ ποιῶμαι νῦν, ἀμφοτέρω Σύρω ἀνδρὲ καὶ ὀνομαστῷ γ' ἐν ῥητορίᾳ καὶ γλώττῃ ἀσκήσει καὶ πόλλ' ἐξενηκόντες βιβλία μετ' εὐστομίας θαυμάσια· οἱ καὶ τοῖ γε τὸ ἀττικίζειν ὑπερβαλόντως σπουδάζοντες, οὕτω δὴ μάλιστα τὸ τῆς γλώττης ἱλαρὸν ἡσπάζαντο καὶ προσέλοντο καὶ οὐκ ἀττικτον, ὥστε καὶ ἐν οἷς τὸ ἀττικίζειν φέρεται πρὸς τιν' ἐκτραπὴν τοῦ ἐθίμου καὶ σκληρύνεται· τοῖς ὡσὶ, παρ' ὁρῶσι τοῦτο καὶ οὐχ αἰροῦνται· οὐδὲ χαιρεῖται ὅτι οὖν οὕτω χρῆσθαι, πάντα τρόπον τῷ τῆς φωνῆς ἐρῶστωνευμένον προκρίνοντας. Παραπλησίως δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ χρῶνται καὶ πάντες Ἀσιανοὶ καὶ μάλιστα Ἰωνες· καὶ πολλὸς ἐντεῦθεν ἀριθμὸς φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων πιστεύεται τὸν λόγον, ὅστις καταλογίζεσθαι βούλοιοτ' ἀν· καὶ πολλὴ γὰρ ἐντεῦθεν συντέλεια * ἀνδρῶν σπουδαίων τῷ χορῷ τῆς σοφίας ὡς ἀληθῶς γέγονε· πᾶσαν παιδείαν καὶ φιλοσόφους αἰρέσεις καὶ ῥητορικὰς ἐπιδείξεις φημί· καὶ πᾶς πόνος καὶ ἰσως οὐκ ἐν καιρῷ πάντας ἀπαριθμείσθαι· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μετρίων μνησθῆναι, δόξειεν ἀν ὡς τοὺς ἄλλους περιφρονούντος. Καὶ δὴ καθόλου γε περὶ αὐτῶν ἀπάντων εἰπὼν ὡς οὕτω δὴ χαιρεῖται τῇ

* Cod. δυσεύχεται. * Ita cod. Et quidem sententia mihi vix satis est perspicua. * Cod. πάτριον. Tum in margine ῥάτρεπον. Num pro ἄτρεπον? Equidem scripsi πάτριον. * Cod. λειότητα. * Cod. δόγμα. * Cod. σκληρύνεται. * Cod. συντάξεις.

(6) Conferendum est Photii cod. XXVI iudicium de Synesii stilo. Nam quod ait dictionem ejus ad popularem πολιτικωτέραν (si sana lectio est et

non potius ποιητικωτέραν) loquendam desectere, intelligitur scilicet dialectus illa Ægyptiorum, de qua toto hoc capitulo Theodorus agit.

γλώτῃ χρωμενοι, καὶ παραπέμπων τὸν βουλόμενον A nicas autem et Syros et Asianos et Ionas iucun-
ἐπαίπτεσθαι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν παντοία βιβλία dius dicere, ac valde operam dare ut leniter sen-
καὶ πλείστα· τοσοῦτο νῦν προστίθῃμι μόνον, ὥς sim suaviterque eloquantur, ita ut nihil asperum
ἔρῃ τῆς Ἀττικῆς γλώττης καὶ χάριτος, τραχύτερον aures feriat.
μὲν Αἰγύπτιοι καὶ ἀγροικότερον ἐχρήσαντο τὴν ἐρμηνείαν· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι καὶ ἔτι Ἀσιανοὶ τε
καὶ Ἴωνες ἡλαρώτερον· καὶ πάντα τὸ ὅλον τὴν ὁμολίαν καὶ δύσιμον καὶ ἀπονον καθίπαξ καὶ ἀπρόσκο-
πον τοῖς ὡσὶν εἰλοντο.

CIRCA ANNUM DOMINI MCCCXXXII

MATTHÆUS BLASTARES.

NOTITIA.

(Fabric. Biblioth. Græc. ed. Harles, tom. XI.)

Matthæus Blastares sive Blastarius, hieromonachus, circa a. 1335, composuit opus eximium σύνταγμα κατὰ στοιχείων, Syntagma alphabeticum rerum quæ in sacris conciliorum Patrumque canonibus et imperatorum legibus (a) exstant, digestarum sub certis titulis, litterarum ordine dispositis. Primus illud ex duobus codd. mss. Bodleiano et Isaaci Vossii Græce edidit Guil. Beveregius, addita Latina versione, de qua ipse in Præf. *Nos eruditam tantum præfationem sive protheoriam Latinam fecimus, ipsum operis corpus a doctis quibusdam viris* (1) *Oxoniensibus translatum est*; in tomo secundo magni Synodici sive Pandectis canonum part. II, p. 4-272 (b). Varia in hoc opere loca emendat Cotelierius, Notis ad *Monumenta Ecclesiæ Græcæ*, plura in illo adhuc emendanda superesse professus, unde *Augiæ stabulum* appellat III, p. 670. Operæ pretium itaque esset cum Beveregii editione conferri codices Cæsareos G^{III}-cosque (2), de quibus Lambecius, VIII, p. 471, 473 (c) et Labbeus, *Bibl. nov. mss.*, p. 130, 203, 386.

(a) Hinc Nomocanonem appellat Nic. Comnenus, B ὑπὸ γράμμασι κανόνων. V. Cat. codd. Gr. Nan. p. 419 et 424. — Paris. in bibl. publ. duodécim codd. V. Indic. ad vol. II dictæ bibl. — Venet. in cod. bibl. procuratoris Justiniani. V. Montfaucon. *Bibl. biblioth. mss.* p. 483 C. — Verona, ib., p. 490 C. ex *Matthæi Verona illustrata*, part. III, p. 242. — Mediolani, in bibl. Ambros., ib. p. 501 A. — In bibl. Balusii, ib. p. 1305. B. Qui codex manu ipsius Cotelierii scriptus est. — In tribus codd. Mazarin. ibid. p. 1308, E.; et p. 1318 D, atque 1319 D. — In bibl. Escorial. V. Plièr., *Itiner. per Hispan.* p. 181. — Mosquæ, in bibl. synod. codd. 150, n. 1; 151. n. 1; 153, 154, n. 1, canon, lingua Græca recentiore redditus a Cunalo Critopolo. Præmittitur Paisii Ligariæ, metropolitæ Gazæ, Prologus. — V. Matthæi Not. codd. Gr. Mosq. p. 82, 83, 166 et 232. — Conf. de Blastare Henr. Wharton. et Rob. Gerium in Appendice ad Cavei *Hist. litt. SS. Eccl.* tom. II, p. 34 ad an. Chr. 1335; Oudin. in Comment. de SS. Eccl. tom. III, p. 828 sqq. ad a. 1330; qui etiam Blastaris scripta horumque codd. uberius refert. — Walch., in *Hist. hæres. germanice scripta*, tom. X, p. 549. — Christ. Godofr. Hoffmann., *Hist. juris* lib. III, cap. 6, § 7, vol. I, p. 718, ed. II. — Jo. Mart. Silberrad. ad Heinemann *Hist. jur.* p. 565

(b) Sive p. 986 seq. ed. Kollar. in cod. 51, n. 40, idem, ibid. p. 1000, n. 4. in cod. 52. — Ib. n. 1005, n. 4. cod. 53. — Ibid. p. 1023, n. 4, cod. 51. — Ibid. p. 1024, n. 4, cod. 55, in cuius appendice, et p. 1023, n. 2, cod. 52. etiam sunt Joannis, episcopi Ciuri, et alior. scripta quædam. In illis codd. etiam alia, a Fabricio memorata, Matthæi Blastar. scripta reperiuntur. — Idem Syntagma in cod. Cæsar. 46, n. 11, cui quodque adhzret *Donatio Constantini M. V.* Kollar. Supplem. ad Lambecii Comment. I, p. 329 sqq. et in cod. 53, n. 33. Syntagma in bibl. Bodleii. cod. Harocc. 158. Ibid. in cod. 115 Thom. Mareschalli, s. n. 8677 Cat. mss. Angliæ vol. I. Excerpta quædam ex Matth. Blastare et Jamblichio. — In vol. II, 2128, in cod. Vossiano 17 (s. in Cat. bibl. Leidens. p. 392, n. 2.) — Venet. in cod. Nanian. 288, n. 5, et in cod. 229, n. 2. Matth. Blastaris jus canonicum, s. syntagma, etc.; et in posteriore cod. præmittuntur prolegomenis bi duo versus: Μαθηός οὐκ ἔρῃ τῆς πάσης ἑξέως; Πύναξα τοῦτον

(1) Thronos potius dixeris; refringenda enim nobis fuit interpretatio. Eorr.

(2) Hoc munere nostris diebus defuncti sunt viri doctissimi G. A. Kihlbi et M. Potli, Matthæi Syntagmate ad idem codd. mss. Athenis anno 1839 Græce edito. Ib.

In hoc Syntagmate, pag. 117, exstat *Donatio Constantini M.* quam a Blastare versam Græce dixi volum. VI, p. 697, [ibique not. g.] Etiam Ζητήματα καὶ ἀποκρίσεις γαμικά: *Questiones et causæ matrimoniales*, Græce et Latine ex Jo. Leuclavii bibliotheca, editæ in Freheri *Jure Græco-Rom.* lib. viii, p. 478-518. Eadem, quæ in Syntagmate alphabetico, p. 45 seq., tit. γάμος. [V. Lambec. VIII, p. 991 seq., n. 21, cod. 51, et *De gradibus cognationis*, Paris. in bibl. publ. cod. 1555.] (HARL.)

Carmen duplex politicum de officiis Magnæ ecclesiæ et aulæ CP., sub villosio titulo λατρεῖς Μοναχοῦ Ματθαίου vulgavit Jac. Goarus Græce et Latine ad calcem Codini Paris. fol., ut dixi volum. VI, p. 479 [s. in vol. VII, p. 798 ed. nov.] sed ex codice Cæsareo Lambecius, VIII, p. 469 (d) docuit legendum, οἰκτροῦ μοναχοῦ Ματθαίου θύτου, hieronomachus est μοναχὸς θύτης, ut recte etiam Goarus observavit. (FABR.) Item Vindobon. in cod. Cæs. 46, n. 3, ubi quoque, uti in cod. Nanniano antea citato, inscriptio recte se habet: οἰκτροῦ μοναστῶν ταυτὶ Ματθαίου θύτου. V. Kollar. Supplem. ad Lambec. comm. 1, p. 331 seq. — Paris. in sex cod. bibl. publ. — Mosquæ in cod. 152 carmen duplex. V. Matthæi Notit. cit. p. 84, n. 5, 8. (HARL.)

Tractatum de azymis contra Latinos, citat Allatius contra Creyghtonum, p. 430, 434. Citat iterum Matthæum, p. 24, 351 seq., 335, 337, 575, *Responsionem ad argumenta Latinorum*, Nic. Comnenus, pag. 306, *Prænotion. mystagog.* Habetur etiam in bibl. Bodleiana (e) Matthæi Blastaris opus *contra Latinos*, et *De usu caldæ in Eucharistia*, aliisque capitulis cum Latinis controversis. Ulicunque occasio se offert, libenter carpere Latinos, notavit etiam Arcudius, pag. 20 *Concordiæ de sacramentis*.

De appositione Colybi (f), sive cocti frumenti in officio pro mortuis. Incipit: 'Ἡ θεοειδὴς τῆς καὶ ἡμᾶς ἐκκλησίας ἱεραρχία, ms. in bibl. Bodlei. (FABR.) in cod. Barocc. 63. — Paris. in bibl. publ. cod. 1293, n. 5. (HARL.)

Synopsis Kavoνικοῦ, sive Nomocanonis sancti Joannis Neseutæ, (de quo supra, p. 166 ed. vet.) ms. Lambec. VIII, p. 472, 479. Et ex Joannis Citri (de quo supra pag. 332 ed. vet.) *Responsis canonici* ad episcopum Dyrrhacenum Constantinum Cabasilam capita 32, id., p. 473, 479. (FABR.) s. p. 988, Kollar. n. 11, cod. 51, n. 1. — P. 990, n. 14, ejusd. cod. (V. supra, p. 269, de Constant. Cabasil.) p. 1000 seq., n. 1, 3. Matthæi nostri *Syntagma Juris canonici*; Catalogus officior. tum *Synopsis Nomocanonis*. — N. 6, ex Joannis, episcopi Citri, *Responsis canonici*, capita viginti quatuor, in cod. 52. — Ead. opera, p. 1005 seq., n. 1, 2, 3 et 6, cod. 53. — *Synopsis Mosquæ* in cod. synod. 150, n. 5; et in cod. 6 typograph. synod. in 8. V. Matthæi l. cit., p. 82 et 334. — Excerpta e *Responsis Jo. Citri* etc. in Bibl. Bodlei. cod. Barocc. 158. — Capp. viginti quatuor ex Jo. Citri *Responsis*. Paris. in bibl. publ. cod. 1537, n. 5; 1539 n. 4, et 1542 n. 6, et *Synopsis* quoque in tribus illis codd. De cod. Th. Gale, vide paulo ante notata. (HARL.)

Etiam *Glossarium juridicum Latino-Græcum*, quod incipit 'Ἀδνοῦμιον, κατ' ὄνομα διέρχασθαι, memoraturque a Lambecio, p. 477, 481 (g), Matthæo Blastari tribuit Robertus Gerus appendicem ad Cavenm.

Rhetoricam ms. memorat Labbeus, p. 109, Bibl. novæ mss. (FABR.) Paris. in bibl. publ. cod. 2830 n. 8; *De figuris oratoriis*, opusc. ineditum. (HARL.)

Fabricius iterum in tomo XII:

Sequitur insigne et copiosum Matth. Blastaris hieromonachi, qui circa c. 1335 vixit, opus alphabeticum ex duobus mss. codicibus primum in lucem datum a Bæveregio, de quo jam dixi vol. XI, pag. 588 [ibique

edit. Argentor. (a) — Saxium, in *Onom. lit.* ii, p. 358 ad a. Ch. 1330. — Infra in vol. XI, p. 45, 57 seqq., et p. 177 seq., ubi ex Blastaris Proœmio Syntagmatis locum, et in vol. XII, p. 366 sqq. ed. vet. locum longiorem ex eodem Proœmio recudi Fabricius fecit. (HARL.)

(d) S. p. 982, sqq. Kollar. de cod. 51, n. 6, add. p. 1006 seq., n. 2 et 8, cod. 53 (HARL.)

(e) In cod. Jo. Seldeni 49, s. n. 3379 Cat. mss. Angliæ, etc., vol. I. — In eod. Cat., vol. II, n. 5001, s. in cod. Th. Gale 67, Matth. Blast. libri quinque *contra Judæos*; ejusd. *Conciliorum ecclesiasticorum Synopsis*; et ex opere *Contra Latinos septem æcumenicorum conciliorum Synopsis*. Et ibid. in cod. 92, s. n. 5926, Matthæi monachi *Synopsis canonici Joannis Jejunatoris* et alia. — Paris in bibl. publ. cod. 1361, n. 10, Matthæi monachi confutatio errorum, quos Latini tuerentur. — In cod. 778, n. 2; 1284, n. 1, cui præmittuntur versus quidam in laudem operis; et 1293, n. 4, libri quinque *Contra Judæos*, atque ultimo præmittuntur quoque sex iambici in auctoris laudem. — Mosquæ,

in cod. synod. 150, liber *Contra Latinos*; item *De azymo*, et de aliis hujusmodi capp. *Contra Latinos*, tum *Contra Judæos* orat. quinque, et μαχαρίσμι, qui inc. Μεγαλύνω τὸ μυστήριον et in cod. 395, n. 6, *Contra Latinos*: 'Ελεγχος τῆς πλάνης τῶν Λατίνων. inc. Ἀπὸ μὲν ἡ τοῦ Χριστοῦ. V. Matthæi, l. c. p. 82 seq. et 253. (HARL.)

(f) De colybo hoc præter Cangium in Glossar. Richardus Simon., p. 265; ad Gabrielem Philadelph., Goarus, p. 661, ad Eucherolog; Nicolaus Comnenus, p. 137 *Prænot. mystagog.*, Turnefortius, tom. I *Itineris Gallicæ* editi, p. 51.

(g) Sive p. 997, vol. VIII, in cod. 51, n. 31, ubi Kollarus etiam appellat Rob. Gerum, et p. 1002, Koll. n. 8, cod. 52. — P. 1024, n. 1, cod. 55 in quibus id Glossarium subiectum est nonnullis Matthæi Blastaris scriptis. Pariter in cod. Cæsar. 47, n. 2, de quo v. Kollar. in Supplem. ad Lambecii comm. l. p. 331, nec non in codd. Mosquens. bibl. synod. 150, n. 8, et 151 n. 2 mscr. Λατινικά καὶ λέξεις inc. Ἀδνοῦμιον etc. V. Matthæi, l. c., p. 82 et 84. (HARL.)

v. not.]. Titulus est : Σύνταγμα κατὰ στοιχείων τῶν ἐμπεριλαμβανένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θεοῖς κανόσι, κληθέν τε ἅμα καὶ συντεθὲν τῷ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστῳ Ματθαίῳ τῷ Βλαστάρῃ. *Syntagma alphabeticum, quo sub titulis, litterarum ordine digestis, res omnes, quæ in sacris divinisque canonibus comprehenduntur, collatis etiam legibus civilibus, (ut Alexli Comneni, p. 125 (*); Constantini Porphyrogenetæ, p. 232, 258; Novella, p. 98; et tomo unionis, p. 64; Leonis Sap., p. 34, 52, 61, 62, 64, 66, 73, 104; Heraclii, p. 98; Manuelis Comneni, p. 49, 101; Andronici, p. 258; Alexii, p. 76, 98; Isaacii Angeli, p. 81; et Justiniani passim), expositæ sunt, p. 1-272.* In Præfatione pluribus disserit Blastares de scriptis ipsis et scriptoribus, ex quibus Syntagma suum concinnavit : de canonibus apostolorum, de synodo Carthaginiensi sub S. Cypriano, de Dionysio Alex. cujus epistolam ad Novatum presb. Romanum affert; de synodo Antiochena, de Petri Alex. canonibus; de synodis Ancyranæ, Neocæsariensis, Nicæna, Antiochena secunda, Sardicensi, Laodicensi; de canonibus SS. Athanasii, Basilii Magni, Gregorii Nysseni; de synodo Gangrensi et CP. sive secunda œcumenica; de canonibus SS. Timothei et Cyrilli Alexandrinorum; de synodo Ephesina sive œcumenica tertia, necnon Carthaginiensi, et Chalcedonensi sive œcumenica quarta; de S. Gennadio CP., de synodo œcumenica quinta, sextaque, nec non quinisexta in Trullo; de synodo septima œcumenica sive Nicæna secunda; de S. Tarasio CP., de synodo primosecunda CP.; de synodo sub Photio; et de civilibus legibus eorumque origine et constitutione. In opere ipso inter alia de hæreticis p. 7-17, disseritur. Præterea citantur quandoque etiam scriptores alii præter jam nominatos, ut Homerus, p. 47; Josephus et Philo, p. 201; Isidorus Pelus., p. 233; Photius, patriarcha et Theodorus Studita, p. 109; Theodorus Tiro, de miraculo κολλώδων, p. 240; Zonaras, p. 114, 254; Balsamon, p. 36, 76, 77; *Eccles. Hist.*, p. 158; Chrysostomus, p. 232; Il ad Theodorum epist., p. 193; in Matthæum, p. 152, 218; homilia 21, Παρὶ ἀνδριάντων, et 6 *Contra Judæos*, p. 173; Il de sacerdotio p. 179, in Acta p. 93, in Epist. ad Thessal. p. 111, Gregorius Naz., p. 63, 71, 106; Cyrillus Alex. in Isaiam, p. 112; Paphnutius, in concilio Nic., p. 60; poetæ dictum γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγῇ φέρει, p. 85; Chumnus Thessalonicensis, p. 48, 51; Jo. Nesteutes, p. 33, 164; patriarchæ CP. Lucas, p. 46, 99, 166, 178; Nicolaus, p. 49, 269; Chliarenus, p. 172; Leo Styra, p. 50, 51; Alexius, p. 232; Athanasius, p. 258; Michael, p. 264, 269; Theodotus, p. 73. Non sine laude etiam, p. 57, meminit Symeonis Metaphrastæ his verbis : Πόσου τοίνυν ἄξιον ἂν εἴη μακαρίσμου ὁ θαυμάσιος Συμεὼν ὁ τὸ καλίσσθαι Μεταφραστῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀπανεγκάμενος, ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάρμματα πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμει λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὕμνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόξαν διακονίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμένων ἁγίων μαρτύρων, καὶ πᾶν δυσσεβὲς ἀπορρήψας στόμα, καὶ μὴδ' ἠντιναοῦν πρόφασιν ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβεῖσι καταλιπὼν. *Quantæ igitur beatitudinis prædicatione dignus est admirandus ille Symeon, qui Metaphrastes dici egregie præ aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione, sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter, sapienterque exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennem gloriam : quique omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit.* Secutus est Blastares Balsamonem, cujus hæc sunt ad can. 63 Trullan.: Χάρῃ τῷ μακαρίτῃ Μεταφραστῇ τῷ τὰ μαρτυρικὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας σκάρμματα πολλοῖς πόνοις καὶ ἰδρῶσι κατακαλλύναντι εἰς ὕμνον Θεοῦ καὶ δόξαν αἰωνίζουσαν τῶν ἁγίων. Addenda hæc aliis aliorum de Metaphraste testimoniis, quæ attuli vol. VIII, p. 29; et vol. X, p. 180 seq.

(*) Pagine intellige editionis Beveregii quas numeris grandioribus in textu Latino expressimus.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΚΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΙΛΗΜΜΕΝΩΝ ΑΠΑΣΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΙΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΙΣ ΚΑΝΟΙΣ

ΙΟΝΗΘΕΝ ΤΕ ΑΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΘΕΝ ΤΩ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΜΑΤΘΑΙΩ ΤΩ ΒΛΑΣΤΑΡΗ.

SYNTAGMA ALPHABETICUM

RERUM OMNIUM

QUÆ IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPREHENDUNTUR

ELABORATUM PARITER ET CONCINNATUM

PER MINIMUM EX HIEROMONACHIS

MATTHÆUM BLASTAREM.

PRÆFATIO

Α

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Res sacrorum divinorumque canonum ab ipsa, ut ita loquar, divino-humana Verbi in mundo conversatione vignet; ex quo nimirum et veneranda Christianorum sententia multisona apostolorum buccina per totum terrarum orbem, gratia assistente, sonuit. Particularibus autem additamentis propter Ecclesiae incidentia, prout diversæ causæ ac rerum recentiorum tempora flagitarunt, usque ad sanctam et universalem septimam synodum, aucta et dilatata, propemodum constitit. Integrum autem suum etiam ad nostra usque tempora vigorem Dei gratia retinuit, nihil e temporis insidiis detrimenti passa. Illi enim mihi pretiosi esse videntur lapides, multa quidem varietate ac differentia præditi, unam autem Ecclesiae contextentes œconomiam, compositi ac apte inter se compacti, in quos nec ipsas inferni portas unquam prævalituras fore Sertator noster edocuit. Enimvero quandoquidem postquam salutare præconium pullulasset, insanæ idolatriæ error deflorescebat, et marcescebat, et in nihilum, qua erat natura, resolvebatur, non secus ac tenebræ lucis introductione evanescent; hæc in se partam victoriam improbus ægre ferens, sibi minime quiescendum esse secum reputabat: cum suam autem versutiam in memoriam revocasset, hominesque fuisset perniciosos improbosque subingressus, alio modo, spuris videlicet ac fraudulentis

Τὸ τῶν ἱερῶν καὶ θείων χρῆμα κανόνων ἠνέχε μὲν ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς θαυδριτικῆς ἐν τῷ κόσμῳ πολιτείας τοῦ Λόγου, ἀφ' οὗ ἔκει καὶ τῶν Χριστιανῶν σεβάσμιον δόγμα, τῇ πολυστόμῳ τῶν ἀποστόλων σάλπιγγι, ἀνά τὴν οἰκουμένην συμπασαν τῷ κόσμῳ τῆς χάριτος ἤχησε· ταῖς κατὰ μέρος δὲ προσθήκαις αὐξάνον καὶ πλατυνόμενον διὰ τῶν ἐμπιπτόντων τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ διαφόρους αἰτίας καὶ χρόνους νεωτέρων πραγμάτων, ἄχρι τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐκδόμης συνόδου ἔστη σχεδόν· ἀκραιφνῇ μέντοι καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν οἰκείαν ἀκαμψὴν Θεοῦ χάριτι διατετήρηκε, μηδὲν τῆς τοῦ χρόνου παραπολαύσαν ἐπιβουλῆς. Οὗτοι γάρ μοι δοκοῦσιν εἶναι οἱ πολλοὶ μὲν τὸ ποικίλον καὶ διάφορον ἔχοντες τίμιοι λίθοι, μίαν δὲ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑφαίνοντες οἰκονομίαν, συντιθέμενοι καὶ συναρμολογούμενοι, ὧν τὰς τοῦ ἔξου πύλας μήποτε κατισχύσειν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀπεφάνετο. Ἐπεὶ γὰρ μετὰ τὸ ἀναθῆναι τὸ σωτήριον κήρυγμα, ὁ τῆς εἰδωλομανίας πλάνος ἀπήνθει καὶ ἐμαραίνεται, καὶ εἰς τὸ ἀνυπαρκτον, ὡς εἶχε φύσεως, διελύετο, ὥσπερ εἰς σκῆτος τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ φωτός, μὴ ἐνεγκὼν τὰ τῆς ἡμετέρας ταύτης ὁ πονηρὸς, οὐκ ᾔετο δεῖν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τῇ οἰκείας διπλῆς ἐπιμνησθεῖς, καὶ ἀνθρώπους ἐλεήθρους καὶ δυσσεβεῖς ὑποδύς, μᾶλλον τρέπων νόθους καὶ ἀπατηλοὺς δόγμασι, τῇ ἀληθείας αὐθιγῇ ἐπειράων περιγενέσθαι, τοῖς δευτέροις φιλονεικῶν ἀποκρύβει.

τὰ φθίζοντα. Ἀλλὰ λύκος ὡφθη, τῇ τοῦ λόγου, μά-
την γανῶν· σύνδοι γὰρ ὡς τάχιστα θεοφόρων Πα-
τέρων, οἰκουμέναι τε ἅμα καὶ τοπικαί, καιροῖς
ἰσχυροῦς ἠθροζόντο, καὶ τῆς τούτου λύσεως τὴν λύσθην
ἀπειθοῦντο. Αἱ μὲν γὰρ ταύτην εἰλήφασιν τὴν ἐπι-
νομίαν, τῷ καλεῖσθαι τῶν κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ
βασιλέων, οἰκειότερον δ' εἰπεῖν, τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
τος, συνδεδραμμέναι εἰς τινα πόλιν τοὺς ἀνὰ πᾶσαν
τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀρχὴν ποίμνης προεσταχότας·
οἱ δὲ γε μὴ παρὸν τὴν ἐκδημίαν στείλασθαι ταύ-
την, ἀποστόλοις χρησαμένους οἰκείους, ἐφ' ᾧ δημο-
τελεῖ τῇ χειροτονίᾳ ἦτοι ψήφισμα περὶ τῆς εὐσε-
βοῦς πίστεως τροπαίου κρεῖττον ἐξενεγκεῖν, ἢ κοι-
νῇ· προσδοκωμένης περὶ τὴν εὐσέβειαν ζημίας, τοῖς
ὅλοις φραξαμένους τῆς ἀληθείας, τὴν ταύτης λύμην
ἀπίσασθαι. Αἱ δὲ τοπικαὶ προσηγορεύθησαν, ὅτε
μὴς ἐπαρχίας ἐπισκόπων πρὸς τὸν αὐτῶν ἐξάρχον
συνεληλυθότων, οὐ τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
μετακληθέντων, οὐδὲ μὴν περὶ κοινού ὁγμάτος τῆς
ζητήσεως οὐσης, ἀλλ' ἡ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ὀρι-
σθέντων ταῖς προλαβοῦσαις συνδόσι, ἢ πρὸς καθαι-
ρεσιν τῶν ἀπ' ἐναντίας αὐτοῖς τολμησάντων ἵναί, ἢ
περὶ κανόνων καὶ ζητημάτων εἰς τὴν κοινὴν εὐτα-
ξίαν συντελούντων τῆς Ἐκκλησίας. Οὗτοι δὲ πάντες,
ὡς ὅπως τὰ ἐπισπειρόμενα νόθα τῶν δογμάτων
βλῆκας αὐταῖς ἔξελυσαν ἐξελεῖν, ἐποῦδην πᾶσαν εἰσ-
ενεγκάμενοι, ἀλλὰ γε καὶ θεσμοὺς συντάξαι βιωφε-
λεῖς, τὴν ἱερὰν ἡμῶν πολιτείαν ἐπανορθοῦντας, καὶ
πρὸς ἀκρίθειαν δογμάτων ἅμα καὶ βίου θεοφιλοῦς
ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντας, διπλὴν ἀνθ' ἀπλῆς τῷ τυράννῳ,
ὡς τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης πρόδρομοι, ἐντελ-
ῶντες τὴν πληγὴν· οὕτως ἔγνω καθ' ἑαυτοῦ σορισά-
μενος, καὶ, ὡς τὰ πανοῦργα τῶν θηρίων, ταῖς ἑαυ-
τοῦ τέχναις ἀλοῦς· βεβαίωτερον γὰρ ταύτη τὸ θεῖον
ἐλαθε κήρυγμα καθιστὰς, ὁχυρώμασι πλείοσι τῆς
Ἐκκλησίας ἑαυτὴν ἀσφαλισαμένης, καὶ νηπίων
τοῖς εὐματά τὰ τούτου μηχανήματα ἐλεγχούσης·
τοσοῦτο γὰρ ἀπέσχον τοῦ καταπτήξαι τὴν πρὸς τοῦ-
τον ἀγωνίαν καὶ διαμάχην οἱ τῆς ἱερᾶς ἀγγελάρχαι
ποίμνης, ὥστε καὶ τῆς σφῶν ἀνδρίας καὶ τῆς ἀρε-
τῆς ἐπίδειξιν, καὶ ἀφορμὴν βραδείων, τὰ ἐκείνου
ἠγγέσαντο σκαιωρήματα· οὕτω τῇ προθυμίᾳ τοὺς ἐν
τοῖς στεφανίταις διαύλους ἀπέκρυσαν, τοσοῦτον
θαυμασιωτέραν τὴν εὐψυχίαν ἐπιδειξάμενοι, ὅσην
καὶ περὶ καλλιδόμων ἀθλῶν ἦν αὐτοῖς ὁ ἀγὼν· οὐ
γὰρ εἶδε καὶ μὴ ἀναιμῶτι τῆς ἀληθείας ὑπερμαχη-
σαι, εἰς τοῦθ' ἦγον προθυμία καὶ γενναϊότητος, ὡς
μικροῦ καὶ τῆ σφῶν ἐπιμέμφεσθαι φύσει, μὴ πε-
φυκνίᾳ μυρίους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας θανάτους ὑπε-
νεγκεῖν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἐνὸς στησαι τὸ τῆς παρα-
σκευῆς ταύτης φιλότιμον· τοσοῦτο τῆς ἐξαπάτης
οἱ τῆς εὐσεβείας περιεγένοντο πρόδρομοι, μηδὲν ἔχως
δειλὴς ἢ δέϊματο· ταῖς ὅψεσιν ὑποφάναντες. Τούτων
τόλμων τῶν ἀριστέων, τῶν κοινῇ συνεληλυθότων,
τοῖς ἱεροῦ καὶ θεοῦ κανόνας, ὡς ἀνωθεν κατενε-
χθέντας θεοῦς χρησμούς, ἢ Ἐκκλησία εἰς τόδε τοῦ
χρόνου σέβει τε καὶ τιμᾷ, τῶν θεῶν εὐαγγελίων οὐκ
ἐλαττον, ἐπεὶ κακεῖνα πηγαὶ τούτων ἀτεχνῶς καὶ
βίᾳ καθέστηκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα τῶν ἱερῶν

A dogmatibus, veritatem rursus superare eni-
batur, priora a se gesta posterioribus occultare contendens.
Sed lupus visus est, ut proverbium ait, frustra in-
hians. Divinorum enim Patrum synodi universales pa-
riter ac locales propriis anis temporibus quam celer-
rime congregabantur, et ab istius rabie perniciosam
amandabant. Harum enim illarum nomen istud propterea
sortitæ sunt, quod eorum qui tunc temporis rerum
potiebantur imperatorum (ut magis autem proprio
loquar Spiritus sancti) iussu omnes per universum
Romanorum imperium gregis Christiani præsules in
civitatem aliquam conveniebant, illi vero quibus
tantam in se auscipere peregrinationem haud licuit,
nuntius eis usi, ut publico suffragio vel de fide
religiosa decretum tropæo præstantius jermitterent,
vel communi expectata pietatis jactura, veritatis
muniri armis exitium ejus repellerent. Hæc autem
locales nuncupatæ sunt, cum minus provinciæ epi-
scopi ad suum ipsorum præfectum convenirent,
omnes autem per universum orbem non convoca-
rentur, nec de communi dogmate quæstio institue-
retur; sed vel ad eorum quæ in præcedentibus
synodis decreta fuerant confirmationem, vel eorum,
qui contrarii illis ire ausi sunt, depositionem,
vel de canonibus et quæstionibus quæ ad commu-
nem Ecclesiæ ordinem conducunt determinandis.
Hi autem omnes non tantum spuria dogmata denuo
disseminata ipsis radicibus evellere summam adhibere
diligentiam dignati sunt, sed et sanctiones
vitæ utiles constituere, quæ sanctam nostram con-
versationem dirigant, et ad accuratam dogmatum
pariter ac vitæ religiosæ rationem nos instituant:
duplicem pro simplici, tanquam sacri gregis Chri-
stiani propugnatores, ietm tyranno indigentes. Sic
novit se contra sese sophistam egisse, et, non
secus ac feræ astutæ, suis ipsis artibus illaquea-
tum esse. Hoc enim modo divinam prædicationem
imprudens firmiorem reddidit, Ecclesia pluribus
sese munimentis defendente, et istius artificia
puerulorum esse jacula demonstrante. Tantum
enim absuit, ut sacri gregis præfecti conflictum
pugnæque cum eo inire expavescerent, ut impro-
bos istius conatus fortitudinis suæ ac virtutis
demonstrandæ, ac præmiorum assequendi occasio-
nem reputarent. Sic etiam ipos in ludis coronariis
cursus reciprocos promptitudine superarunt, tanto
admirabiliorem ostendentes magnanimitatem, quanto
pro melioribus præmiis ab iis certatum est. Ubi
enim Marte Incruento veritate propugnare non
potuerunt, eo promptitudinis et magnanimitatis
pervenerunt, ut de sua propemodum ipsorum
natura conquererentur, quod mille mortes pro ve-
ritate obire non comparetur, sed post mortem
seinel susceptam, gloriæ ex tanta præparatione
acquirendæ studium reprimeretur. Tanto pietatis
propugnatores errorem superarunt, nullum metus
aut timoris vestigium vel oculis subostendentes.
Hujusmodi igitur optumatum una congregatorum sa-
cros divinosque canones tanquam divina oracula

caelitus demissa Ecclesia hucusque etiam veneratur, et non minori quam divina Evangelia honore prosequitur, quippe quod hæc etiam eorum fontes revera ac radices fuerunt. Quin etiam quæcunque sacræ nonnulli hominum, quorum virtutis præstantiam tempus intermedium occultare non potuit, in epistolis ad quæstionis et responsionis modum compositis pie pronuntiarunt canonis præ se ferentia typum, tanquam canones Ecclesie admisit, et prædictis synodorum canonibus merito connexit. Bene etenim magnus, Basilio præstantissimo et Gregorio Theologo placitum est, eos ecclesiasticos dicendos esse atque censendos canones, non quos suo quispiam arbitrio, sed quos plures sancti Patres eodem in loco congregati communi sententia et sollicita rerum disquisitione constituerunt. Verumtamen idcirco quod qui hæc scripserunt, tanquam sidera semper effulserunt, et plurimis constitit testimoniis hæc sine diviori inspiratione haudquaquam constituta esse, synodorum decretis nihilo dissentanea, sed subjectæ materiæ affinitatem procul ostendentia, hæc etiam sacros inter canones recensentur. Hisce igitur semper incumbere pietatis alumnos decet, et irrequietos animæ motus iis illigare, et nec minimum ei temporis articulum concedere quo genuinis dogmatibus derelictis ad adulterina delabatur: ita enim verbis operibusque bonis ita perpetuo occupatæ ex ipsis etiam somniorum visionibus divinas habere imaginationes obveniet. Per hosce enim, quantum ad dogmata attinet, rectum ab obliquo, et genuinum a notho accuratius quam per Lydium quemcunque lapidem dijudicatur. Illi dominis leges ferunt et servis; magistratibus et subjectis; parentibus et liberis; viris et mulieribus; matrimonio et cælibatui; abstinentiæ et victui; sapientiæ et ignorantie. Præterea hi etiam imperatores omnium maxime honorare jubentes, plus rursus quam par est, imprudentibus eorum mandatis se submittere natura non comparantur, multo autem minus inferiorum magistratum, vel exercitibus præsectorum. Plurimum enim eorum studium circa regum Ecclesiæ sacerdotium versatur: ut non indigni Deo appropinquante videantur qui ei appropinquare sortiti sunt, eo quod non juxta ipsius voluntatem vitam suam instituant, sed eo virtutis perveniant, ut angelicis quæ Deum circumstant potestatibus nobiliorem animæ partem, quantum fieri potest, similem reddant, easque in materia representent, florem naturæ circumpositum nequaquam præferentes. Hos si quis commune appellaverit pharmacopolium, a vero non aberraret, ut qui singulis ægrotis congrua commisit pharmacæ. Quin etiam ex iis qui tardiores in curatione admittenda se gerunt, nonnullis quidem terribilia intentando excitant, aliis autem futurorum promissa in memoriam revocantes non difficulter alliciunt. Nonnunquam autem eos qui nec medicamenta admittunt, nec mandata eorum, sed sibiimet pœnitentiæ portum per contumaciam

Α ἀνδρῶν ἔνιοι, ὧν ὁ μεταξὺ χρόνος τὸ περιὸν οὐκ ἔσχυσεν κρύψαι τῆς ἀρετῆς, ἐν ἐπιστολαῖς, ἱεῖς κατὰ πᾶσιν καὶ ἀπόκρισιν συνθεθείσας, εὐσεβῶς αἰρέσας, κανόνος φέροντα τύπον, ὡς κανόνας ἡ Ἐκκλησία ἐδέξατο, καὶ τοῖς προλαβοῦσι τῶν συνόδων εἰ μάλᾳ συνήρμοσεν. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς μεγάλαις Βασιλεῖσι τῷ πᾶντι, καὶ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ δοκεῖ χρῆναι κανόνας ἐκκλησιαστικούς ἐκείνους λέγειν καὶ νομίζειν, οὗς οὐ καθ' ἑαυτὸν τις, ἀλλὰ πλείους ἄγιοι Πατέρες εἰς ταυτὸ συνιόντες, κοινῇ γνώμῃ καὶ μεμεριμνημένη βασιάνῃ διατάξαντο, ἀλλὰ γε τῷ διὰ πάντων ἐκλάμψαι, καὶ τοὺς ταῦτα γράφοντας ὡς περ ἀστέρας, καὶ τῷ πολλοῖς μαρτυροῖς ἐπιγνωσθῆναι, μὴ θειοτέρας χωρὶς ἐπιτοκίας ταῦτα συνεταχέναι, ἥκιστα ταῖς τῶν συνόδων ζητήσεσιν ἀπειφαίνοντα, ἀλλὰ τὸ συγγενὲς τῆς προκειμένης πόρρωθεν ἐμφανίζοντα πραγματείας, τοῖς ἱεροῖς ἐνεγράφησαν καὶ τὰ τούτων κανόνες. Τούτοις τοίνυν προσήκει τοὺς τῆς εὐσεβείας τροφίμους ἐκάστοτε προσανέχιν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀεικίνητον προσδεσμεῖν, καὶ μὴ διδόναι καιρὸν αὐτῇ τῶν γνησίων ἀφεμένην δογμάτων πρὸς τὰ νόθα καταλισθαίνειν· οὕτως γὰρ αὐτῇ λόγοις καὶ πράγμασιν ἀγαθοῖς ἐνδιατριβοῦσθαι, καὶ τὰς ἐξ ὧν οὐκ ἐνέρων φαντασίας ἐνθέους ἔχειν ὑπάρξει· τοῖσι γὰρ τὸ περὶ τὰ δόγματα εὐθεὲς τοῦ σχολίου, καὶ τὸ γνήσιον τοῦ νόθου, πάσης λίθου Γυδίας ἀκριβέστερον διακρίνεται· οὗτοι δεσπόταις νομοθετοῦσι καὶ δούλοις, ἀρχοῦσι καὶ ἀρχομένοις, γονεῦσι καὶ τέχνοις, ἀνδράσι καὶ γυναίξιν, γάμῳ καὶ ἀγαμίᾳ, ἐγκρατεῖ καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ· ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλέας πάντῃς μάλλον τιμᾶν ἐπιτάττοντες, πλεον αὐθις ἢ χρῆ, ταῖς ἀλογίστοις τούτων οὐκ ἐφίξιν ὑποκρίπτειν ἐπιταγαῖς, πολλοῦ γε δεῖ ὑπάρχον ἢ στρατηγῶν. Ἦγε μὴν πλείων τούτοις σπουδὴ περὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἐκκλησίας καθέστηκεν ἱερέτευμα, ὅπως μὴ ἀνάξιοι τοῦ ἐγγίζοντος ὁφθεῖν Θεοῦ οἱ ἐγγίξιν λαχόντες αὐτῷ, τῷ μὴ κατὰ θέλησιν ἐκείνου βιῶναι, ἀλλ' εἰς τοῦθ' ἤκοντας ἀρετῆς, ὡς ταῖς περὶ Θεὸν ἀγγελικαῖς δυνάμεσι, τὸ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν ἐνόντων ἀφομοιοῦν εὐγενές, καὶ τὰ τούτων μετὰ τῆς ὕλης δεικνύναι, μὴ τὸ τῇ φύσει περιεχόμενον ἄχθος προϊστάμενοι· τοῦτους οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι κοῖνῳν προσειπὼν ἱατροῖον, ἐκάστοις τῶν νοσοῦντων κατάλληλα κεραννύντας τὰ φάρμακα. Δὲ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν νοσούντων περὶ τὴν θεραπείαν διακειμένων τοὺς μὲν ἀνατεινόμενοι τὰ δεινότερα, διεγείρουσι, τοὺς δὲ, τὰς τῶν μελλόντων ἐπαγγελίας προμνύμενοι, οὐ χαλεπῶς προσάγονται· ἔστι γὰρ οὗς μὴ προσειμένους μήτε τὰ φάρμακα, μήτε τὰ ἐπιτάγματα τούτων, ἀλλ' ἑαυτοῖς τὸν τῆς μετανοίας λιμένα τῇ ἀπειθείᾳ προσχῶσαντας, παντὸς βασιλέως αὐθεντικώτερον μετιόντες τῆς αἰωνίου κληρουχίας ὑπερπορίζουσι. Ἐνθεν τοι, καὶ τὸ πάλαι τινὶ τῶν θύραθεν εἰρημένων, τοῖς θείοις οὐχ ἥκιστα θεομύθῳ, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἀρμόσειεν ἄν· πεπεισμεθα γὰρ τοῦτους, εὐρημα μὲν καὶ ὄνρον εἶναι Θεοῦ, δόγμα δὲ γενναίων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν, συνθήκην τῆς Ἐκκλησίας κοινῇ, ἐπανόρθωμα τῶν ἐκουσίῳ καὶ τῶν παρὰ βούλησιν ἀμαρτημάτων, καὶ πολιτείας

εὐσεβοῦς τε καὶ πρὸς ἀτελεύτητον ἀγούσης ζωῇν ἡγεμόνας καὶ ἀγωγούς. Ἐγὼ γοῦν τοὺς ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ σωτηρίου δόγματος, καὶ χρηστῇ πάντων ἀνθρώπων, ὡς εἴρηται, διδασκαλίᾳ θεοπροπέῃ-σὺμπαντας κανόνας ἀθροίσας, καὶ τούτων τὸν νοῦν, ἅμα δὲ καὶ τῶν αὐτοῦ φιλοθέῳ γνώμῃ ἐρμηνεύσάτων, ὡς οἶδόν τε, περιφράσεως ἐν εἰδει ἐπιτεμάτων, μὴ ἐν μέντοι παραλειπομένης τῆς αὐτῶν διανοίας, τό γε εἰς ἡμᾶς ἦκον, φροντίσας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα τοῖς τούτων ἐξηγηταῖς ἐσθ' ὅπη παρεῖται, ἡμῖν δὲ ἐπὶ νοῦν συνάβη παθεῖν, ἀναγκαῖα οἶμαι καὶ φιλοθέῳ ψυχαῖς περιμάχῃται, τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ φθοήσαντες, πρόχειρον κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν πεποιηκαμένον σύνταγμα. Πάντων δὲ τῶν συνελεγμένων κανόνων τὴν δύναμιν, εἰς τίτλους εἴκοσι πρὸς τοὺς τέσσαρσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παρ' ἡμῖν στοιχείων, διελών, καὶ τούτων ἐκάστῃ τὴν προϊσχομένην ὑπόθεσιν, τὸ πρῶτον τῆς ἰδίας λέξεως συγγενές αὐτῷ γράμμα καλῶς ἐφαρμόσας, τὰς τε προσηγορίας τῶν αὐτοῦ εὐρομένων δηλώσας, καὶ τὰ τῶν τίτλων αὐθις κεφάλαια διὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἐμφήνας στοιχεῖων, ῥηδῖαν, ὡς οἶμαι, καὶ ἐπιτετημένην πρὸς τὴν αὐτῶν γνῶσιν φέρουσαν ἔταμον τριβών· τὴν πρόφασιν ἐντεῦθεν περιαιρῶν, τῶν ἐντυγχάνειν αὐτοῖς ἀποκνοούντων, τὸ προσκορὸς τῆς τούτων πολυπείας· προβαλλομένων τὴν αὐτῶν διάνοιαν καταβαπτίζουσας, πρὸς δὲ, καὶ τὸ μὴ ἐν ἐνὶ μέρει ἐκάστης τῶν ὑποθέσεων τοὺς κανόνας ἀφωρίσθαι. Τῶν χρησίμων δ' ἄρα νυνδμικα, καὶ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας βραχέα τε καὶ συντετημένα, τοῖς συγγενέσι τῶν κανόνων κεφαλαίοις συναρμόσαι, τοῖς ἱεροῖς κανόσι συμμαχοῦντα καὶ συμφεγγόμενα, καὶ ἐκ περιουσίας τὸ ἀσφαλές αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦντα.

Exinde eorum præscindens quos operam iis aliquum mentem ipsorum obruens objicientes, et præterea cujusque materiæ canones eodem in loco non collocari. Adhæc breviter et concisa legis etiam civilis capitula sacris canonibus commilitantia et consona, et ex abundantia iis attestantia congruis

Κανόνας δὲ οἱ Πατέρες τὰ σφῶν αὐτῶν ἐπωνόμασαν διατάγματα, τροπικῶς τῇ λέξει χρησάμενοι, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ὀρθοῦ ξύλου, ᾧ χρῆσθαι ἐβόθασαν οἱ τὰς βαναύσους τῶν τεχνῶν μετέοντας εἰς ξύλων, ἢ λίθων, ἢ ὀρεινῶν ἐτέρων εὐθύτητα· ἀποξυμένους γὰρ ἐκείνους παρατιθέμενον ὀρθοῖ ταῦτα καὶ ἐξισοῖ πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀκριθεῖ σύμμηξιν. Ἡ δὲ τοῦ κανόνος αὕτη προσηγορία καὶ πολλοῖς ἐτέροις παρεῖληπται λογικῶν τεχνῶν ἐπιστήμοσι· καὶ οἱ τὴν γραμματικὴν γὰρ τεχνήσαντες, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἱατροὶ, καὶ οἱ τὰς ἀρμονίας τῶν μελῶν συντιθέντες, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ τοὺς πολιτικούς συντετάχασιν νόμους, ὡς οὐκ ἀσύμφωνον τὸ τοῦ κανόνος ὄνομα τοῖς ἐαυτῶν συντάγμασιν ἐπαφήμισαν. Εἰσι δὲ καὶ οἱς ὅρους ἤρεσε τὰ τοιαῦτα ἐπνομάσαι, ὡς ἀποδιαιρούντα τῶν ἄλλων καὶ ἀποδιόstanta, καὶ ἀπευθύνοντα, τοῦ μὴ παρέγγραπτόν τι καὶ νόθον τοῖς ὀριζομένοις εἰσφέρεισθαι, ὡς καὶ τῷ Ἰπποκράτει καλῶς ἔδοξεν ἔχειν, οὕτω τὰ κεφαλαιώδη τῶν πονηθέντων αὐτῷ ἐπνομάσαι συγγράμματα. Ἀλλὰ τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασιν, εἰ κυρίως ἡ τοῦ κανόνος ἐπαφημίσθη ἐπωνυμία, ἐτέροις δεδόσθω

A tanquam per aggerem occludunt, majori quam imperator quilibet auctoritate tractantes, æterna hereditate exterminant. Antiquitas enim ex altera quidem parte nonnihil eorum quæ foris dicuntur sunt, sed divinis maxime, ut mihi videtur, sanctionibus se applicuerit. Nobis enim persuasum est eas inventum esse ac donum Dei, generosorum divinorumque hominum decretum, commune Ecclesiæ institutum, peccatorum iam voluntariorum quum involuntariorum correctionem, et conversationis religiosæ ac ad sempiternam ducentis vitam daces et rectores. Quapropter ego cum ad salutaris sententiæ confirmationem, et utilem omnium (ut dictum est) hominum instructionem divinos omnes collegissem canones, ipsorumque pariter ac eorum qui ipsos animo religioso interpretati sunt, mentem quoad fieri potuit periphraseos ad instar in compendium redegissem, nihil eorum intelligentiæ, quantum in me fuit, deesse arbitratus: quin etiam quæcunque ab eorum Interpretibus alicubi prætermissa sunt, nobis autem in mentem venire contigit, necessaria nimirum piisque nimis summa contentione expellita, postulantibus non invidentes promptum pro viribus nostris syntagma perfecimus. Omnium autem collectorum canonum potentiam cum in viginti quatuor titulos juxta litterarum nostrarum numerum distribuerim, et cuilibet eorum materiam subjectam juxta primam propriæ sententiæ litteram ei congruam, recte accommodaverim, et nomina illorum qui eos invenerunt indicaverim, et titulorum etiam capita per arithmetica ostenderim elementa, facilem, ni fallor, et compendiosam ad ipsorum cognitionem ducentem viam secui: prætex-

assequendis navare piget, fastidiosum eorum multum præterea cujusque materiæ canones eodem in loco non collocari. Adhæc breviter et concisa legis etiam civilis capitula sacris canonibus commilitantia et consona, et ex abundantia iis attestantia congruis

Porro Patres sua ipsorum decreta denominarunt canones, vocabulo isto tropice usi, per metaphoram a recto ligno sumptam, quo, qui artibus mechanicis occupantur, uti solent ad ligni aut lapidum, aut aliarum quarumcunque rerum rectitudinem: hoc enim iis expolitis appositum, ea dirigit, et ad accuratam inter sese compactionem exæquat. Hæc autem canonis appellatio a multis etiam aliis liberalium artium peritis usurpatur. Etenim qui arti grammaticæ operam dant, et philosophi, et medici, et qui musicas harmonias composuerunt, quin etiam qui civiles ordinarunt leges, canonis nomen, ut non incongruum, suis etiam operibus imposuere. Non desunt autem quibus hujusmodi res terminos etiam nuncupare placet, ut quæ ab aliis dividunt, et distinguunt, et disponunt, ne quid supposititium et nothum rebus determinatis introducat: quemadmodum et Hippocrati bene visum est, summaria suorum etiam operum commentaria ita nominare. Utrum vero aliorum scriptis Canonis appellatio proprio tribuatur, aliis considerandum relinquatur. Religiosa autem Patrum decreta summo præ omnibus

aliis jure nomen hoc sortita sunt : quippe quæ illos, qui iis morem gerunt, ad rectam fidem dirigunt, et ad vitam Deo acceptam recte deducunt. Peropportunitum autem erit ordine, quantum in nobis est, sigillatim commemorare, quando, et a quibus, et quomodo singuli canones in lucem prodierunt, et lucerna pedibus nostris, et lux semitis, quod ad vitam dirigendam attinet, evaserunt. Ut autem oratio ordine procedat, de singulis synodis, et Patribus qui privatim scripserunt, meminisse decet, juxta temporis quidem consequentiam et quem istud iis ordinem imposuit. Quin et imperatores quorum temporibus divinorum horum sub Deo auctores canonum claruerunt commemorandi sunt. Sic enim oratio perspicua erit.

I. De sanctorum apostolorum canonibus.

Sanctorum apostolorum nomine nuncupati octoginta quinque canones primi commodissime collocantur, utpote qui, ut aiunt nonnulli, a magno inter martyres Clemente conscripti sunt. Ille autem magni Petri socius fuit, quinetiam et divi Pauli, ut ipse nimirum de eo tradit : qui tertius post præceptorem Petrum Romæ episcopus nominatus est, Lino succedens : et martyrii corona sub imperatore Trajano redimitus est. Clementem autem eos scripsisse nonnulli conjecturam fecerunt ex eo quod in ultimo canone propriam suam inducit personam : quod etiam divum Lucam in Actis apostolorum fecisse constat. Nusquam enim omnes sacros apostolos una convenisse et eos communi consensu constituisse scriptis traditur. Et verisimile est summos apostolorum ei qui tandem præsentia ipsorum fructus est, illos dictasse, et jussisse ut scriptis mandaret. Huic autem et Epistolæ ad Hebræos in linguam Græcam interpretationem ascribunt : multum enim est affinitatis, et ambo eandem speciem et ipsius loquendi formulæ characterem ferunt. Non autem me latet quosdam e veteribus hosce canones dubiæ fidei existimasse, donec sancta et œcumenica sexta synodus, omnium sacrorum canonum numerum determinans, quos tam œcumenicæ quam locales synodi, quosque etiam nonnulli pietate et virtute eximii Patres privatim composuerant, horum imprimis mentionem facit. Dicit enim : A sanctis Patribus qui nos præcesserunt susceptos et confirmatos et nobis etiam sub sanctorum et gloriosorum apostolorum nomine traditos octoginta quinque canones auctoritatem retinere nos etiam jubemus, exceptis Clementis Epistolis et Constitutionibus ; hæ enim multis adulterinis et perniciosis corruptæ sunt. Hæc itaque talis tantorum et tantæ auctoritatis virorum sententia omnem animi de canonibus apostolicis dubitationem summa potestate fidelium cordibus evulsit.

πάντα λογισμὸν περὶ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων τοῦ κρείττονος περιεῖλεν.

II. De synodo Carthaginiensi.

Omnium quidem universarum pariter ac localium

σκοπεῖν· τὰ δὲ γε τῶν Πατέρων εὐσεβῆ διατάγματα, παντὸς μᾶλλον εὐχόμενος ταύτην ἔσχε τὴν πρόρρησιν, οἷα τοὺς πειθόμενους αὐτοῖς πρὸς τὴν ὁρθὴν ἀποθύνοντα πιστεῖν, καὶ πρὸς θεωρίῃ βίον ἀπλανῶς ἐφαλκόμενα. Ἐπικαιρότατον δ' ἂν εἴη καὶ κατὰ μέρος ἐξῆς, ὡς γούν ἡμῖν ἐφικτὸν, ἱστορῆσαι, πότε, καὶ τίνων, καὶ ὅπως εἰς φῶς ἕκαστος τῶν κανόνων προῆλθεν, καὶ λύχνος τοῖς ἡμῶν ποσὶ, καὶ φῶς καὶ κατὰ τὸν βίον ἐγαγόνευσαν τρέβομαι. Ἵνα δὲ καὶ κατ' εἰρμὸν ὁ λόγος προτοί, ἕκαστης συνόδου καὶ τῶν ἰδίᾳ γραψάντων Πατέρων μνημονευτέον, κατὰ τὴν τοῦ χρόνου μέντοι ἀκολουθίαν, καὶ ἥν οὗτος τάξιν τούτοις ἐπιθήκεν. Ἐπιμνηστέον δὲ καὶ τῶν βασιλέων, καθ' οὓς οἱ ὑποφύεται τῶν θείων τουτωνῶν κανόνων ἐξέλαμψαν· οὕτω γὰρ ἂν ὁ λόγος εὐσύνωπος εἴη.

B. Ἀ. Περί τῶν κανόνων τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Πρῶτοι τοίνυν οἱ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων ἀποστόλων πέντε πρὸς τοῖς ὁδοῦντο κανόνες ἐν τῇ τοῦ καλοῦ πρώτῃ μοίρᾳ ἐκδεδόνται, συγγραφῆ σθένει, ὡς φασὶ τινες, τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι Κλήμεντα. Πέτρου δὲ ἦν ὅρα οὗτος ὁμιλητὴς τοῦ μεγάλου· ἀλλὰ δὴ καὶ Παύλου τοῦ θείου, ὡς αὐτὸς δῆπου περὶ ἐαυτοῦ ἱστορεῖ· ὁ τρίτος μετὰ τὸν διδασκαλὸν Πέτρον τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος κεχηρμάτιζε, τὸν Ἀλῖνον διαδεξάμενος, καὶ τὸν μαρτυρικὸν ἀνεβήσαν στέφανον, ἐπὶ Τραϊανῷ βασιλείᾳ. Κλήμεντα δὲ τούτους γράψαι τινὲς ἱστοροῦσιν, ἐκ τοῦ τὸ οἰκεῖον εἰσάγειν πρόσθεν τῷ τελευταίῳ κανόνι, ὡς γε δὴ καὶ ὁ θεὸς Ἀκούων ἐν ταῖς Πράξεσι ποιῶν δείκνυται· οὐδὲ γὰρ ἱστορεῖται ποὺ πάντας εἰς αὐτὸ συναλθεῖν τοὺς ἱερούς ἀποστόλους, καὶ κοινῇ τούτους συνεταχῆναι· καὶ εἰκός γε τοὺς ἄρτους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἤδη χρόνον τῆς συνουσίας αὐτῶν ἀπολελαυκότες, τούτους ὑπαγορεύσαι, καὶ γραφῇ δοῦναι καλεῦσαι. Τούτῳ καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐρμηνεῖαν ἀνατιθέασιν· πολὺ γὰρ τὸ συγγενὲς καὶ ἄμφω φέρουσι ταῦτα τῆς ἰδέας καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν λόγων ἐκείνου. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὡς τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιβόλους διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τούτους ἡγήσαντο, ὥς ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη ἔκτε σύνοδος, τὴν ἀπαριθμῆσιν ποιουμένη τῶν ἱερῶν ἀπάντων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμένικαι καὶ τοπικαὶ συνετάξαντο σύνοδοι, καὶ οὓς αὖθις ἱδὶ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἔνιοι, προῦργου τούτων ἀπεμνημόνευσεν. Φησὶ γάρ· Τούτοις ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων Πατέρων καὶ δεχθέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων ἀποστόλων ὁδοῦντο πέντε κανόνες, τὸ κύρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν, πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· αὗται γὰρ πρὸς τῶν δυσσεβῶν πολὺ τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Ἡ τοιαύτη τοίνυν αὕτη φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβολὸν ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

οὐδὲ γὰρ ἱστορεῖται ποὺ πάντας εἰς αὐτὸ συναλθεῖν τοὺς ἱερούς ἀποστόλους, καὶ κοινῇ τούτους συνεταχῆναι· καὶ εἰκός γε τοὺς ἄρτους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἤδη χρόνον τῆς συνουσίας αὐτῶν ἀπολελαυκότες, τούτους ὑπαγορεύσαι, καὶ γραφῇ δοῦναι καλεῦσαι. Τούτῳ καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐρμηνεῖαν ἀνατιθέασιν· πολὺ γὰρ τὸ συγγενὲς καὶ ἄμφω φέρουσι ταῦτα τῆς ἰδέας καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν λόγων ἐκείνου. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὡς τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιβόλους διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τούτους ἡγήσαντο, ὥς ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη ἔκτε σύνοδος, τὴν ἀπαριθμῆσιν ποιουμένη τῶν ἱερῶν ἀπάντων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμένικαι καὶ τοπικαὶ συνετάξαντο σύνοδοι, καὶ οὓς αὖθις ἱδὶ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἔνιοι, προῦργου τούτων ἀπεμνημόνευσεν. Φησὶ γάρ· Τούτοις ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων Πατέρων καὶ δεχθέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων ἀποστόλων ὁδοῦντο πέντε κανόνες, τὸ κύρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν, πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· αὗται γὰρ πρὸς τῶν δυσσεβῶν πολὺ τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Ἡ τοιαύτη τοίνυν αὕτη φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβολὸν ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

οὐδὲ γὰρ ἱστορεῖται ποὺ πάντας εἰς αὐτὸ συναλθεῖν τοὺς ἱερούς ἀποστόλους, καὶ κοινῇ τούτους συνεταχῆναι· καὶ εἰκός γε τοὺς ἄρτους τῶν ἀποστόλων, τῷ πολὺν ἤδη χρόνον τῆς συνουσίας αὐτῶν ἀπολελαυκότες, τούτους ὑπαγορεύσαι, καὶ γραφῇ δοῦναι καλεῦσαι. Τούτῳ καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐρμηνεῖαν ἀνατιθέασιν· πολὺ γὰρ τὸ συγγενὲς καὶ ἄμφω φέρουσι ταῦτα τῆς ἰδέας καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν λόγων ἐκείνου. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὡς τινες τῶν ἀρχαίων, ἀμφιβόλους διὰ ταῦτα τοὺς κανόνες τούτους ἡγήσαντο, ὥς ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη ἔκτε σύνοδος, τὴν ἀπαριθμῆσιν ποιουμένη τῶν ἱερῶν ἀπάντων κανόνων, οὓς αἱ τε οἰκουμένικαι καὶ τοπικαὶ συνετάξαντο σύνοδοι, καὶ οὓς αὖθις ἱδὶ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ διενεγκόντων καὶ ἀρετῇ Πατέρων ἔνιοι, προῦργου τούτων ἀπεμνημόνευσεν. Φησὶ γάρ· Τούτοις ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων Πατέρων καὶ δεχθέντας, καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων ἀποστόλων ὁδοῦντο πέντε κανόνες, τὸ κύρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν, πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· αὗται γὰρ πρὸς τῶν δυσσεβῶν πολὺ τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο. Ἡ τοιαύτη τοίνυν αὕτη φωνὴ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ἀμφιβολὸν ἐκ τῆς τῶν πιστῶν καρδίας μετὰ πολλοῦ

B. Περί τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου.

Τῶν γε μὴν οἰκουμένων τε καὶ τοπικῶν ἀποστολικῶν κανόνων

σὺν, ἡ ἐν Καρχηδόνι σύνοδος ἀρχαιότερα ἱστέρηται, ἔξαρχον μὲν ἐσχηκυῖα τὸν μέγαν Κυπριανόν· εἰς ἐπισκόπους δὲ ἐπληθύνετο πρὸς τοὺς τέσσαραιν ὀδοῦντα· οἱ δὲ καὶ ἐν μόνον ἐξήνεγκαν ὡς ἐν εἰδὲ κανόνος ψήφισμα, τοὺς καθάπαξ ὑπὸ πάντων αἰρετικῶν τε καὶ σχισματικῶν βαπτισθέντας, τῇ καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ, αὐτοὺς βαπτίζεσθαι, σχισματικούς τοὺς περὶ Νοβάτων αἰνιττόμενοι· τηλικαῦτα γὰρ ἡ τοῦτου ἀρετῆς εἰσφάδερη τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτου τοῦ ψηφίσματος καὶ ὁ μέγας μέμνηται Βασίλειος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ κανόνι, δι' ἐκείνου μὲν αὐτὸ εὐθέμενος, οἰκονομίας δὲ χάριν ἄρξαν αὐτοῦ καταψηφίζόμενος. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρη οἰκουμένη σύνοδος, ἐν τῇ ἐβδόμῃ ταύτης κανόνι, πάναντία τοῦτου διατάττεται. Διὰ τοῦτο ἡ ἕκτη καὶ οἰκουμένη σύνοδος, Ὁ ἐκδοθεὶς, φησὶ, τοὺς Πατέρας τούτους κανόνων, ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν καὶ μόνους κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἴδους ἐκράτησε. Ταῦτο γὰρ, ὡς εἶκα, τῷ τότε συνετέλει καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι· διὸ καὶ ἡ τούτων μεταβολὴ εἰς τὴν μηκέτι ἀνεργεῖν καὶ τοῦτον μετέβαλεν. Ὁ δὲ μέγας οὗτος Κυπριανός, ἐπὶ Δεκίου τὸ τῆς μαρτυρίας βραδείον ἤρκασε. Δέκιος δὲ μετὰ τὸν ῥηθέντα Τραϊανὸν ἐκαίδεκατος ἐβασίλευσεν, ἐτῶν ἐξ ἐκείνων παρψηχότων ἐβδομήκοντα πρὸς τοὺς ἑκατόν.

Περὶ τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου.

Ἐπὶ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ καὶ ὁ μέγας ἤγαγε Διονύσιος, ὃς πρὸς τινα Βασιλίδην περὶ διαφόρων ἔγραψε κεφαλαίων, καὶ ὡς κανόνους ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἐδέξατο. Οὗτος τοιγαροῦν ὁ βασις Διονύσιος γέγονε μὲν ἀρχιεπὶς Ὀρειγένους ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας· εἰς Φιλίππου, ὃς μετὰ Γορδιανὸν ἐβασίλευσε. Τὸν δὲ βίον μεταλλάξαντος· Ἡρακλὰ τοῦ τρεκαδεκάτου τῆς Ἀλεξανδρῶν ἐπισκόπου, τὴν προστασίαν ἐτύθη δὲ ἀπολαμβάνει, καὶ προστάς ἐπὶ θίκα καὶ ἐπὶ ἑσέων, ἦτοι τοὺς πρὸς λαοὺς Φιλίππου, καὶ τῷ ἐν Δεκίῳ, καὶ τῷ ἐν Γάλλῳ, καὶ Βολοσιανῷ τοῦ υἱοῦ Δεκίου, ἐν τῷ δωδεκάτῳ Οὐαλεριανῷ καὶ Γαλίνῳ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, (πεντακαίδεκα γὰρ ὃς ἐβασίλευσαν), πρὸς Κύριον μαρτυρικῶς ἐξεδήμησε τίθει. Ὁ δὲ Βασιλίδης κατὰ τὴν Πεντάπολιν τῆς Αἰδύης ἦν παροικίας τινὸς ἐπίσκοπος, ὡς φησὶν Εὐσέβιος ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ ἐβδόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ.

Γ. Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας πρώτης συνόδου.

Μετὰ τὸν ῥηθέντα Οὐαλεριανὸν ἔτος ἐν Κλαύδιος ἐβασίλευσε, μεθ' ὃν Ἀύρηλιανὸς ἐξ ἑτη τὰ τῆς βασιλείας διήκησεν. Ἐν τούτῳ τοῖς τοῦτου χρόνοις, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας γέγονε σύνοδος· κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ὃς ταύτης ἐπίσκοπος ὢν, ποιηρᾶς αἰρέσεως ἀρχηγὸς ἐγεγόνει. Χριστὸν γὰρ τὸν διθητὸν Θεὸν, ἄνθρωπον ἔλεγε ψῖλον, θείας χάριτος, καθάπερ οἱ προφηταί, ἡξιωμένον· τὸν δὲ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, λόγον προσωποῦν. Τοῦτο μαθόντες οἱ τὰς πρὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰθύνοντες, οὐκ ὀλίγοι ἐπὶ τὴν Ἀντιοχείαν συνέδραμον· ὢν ἐξήρχον Ὑμέναιος Ἱεροσολύμων, Γρηγόριος Νεοκαισαρείας, ὁ Θαυματουργός, Ἀθηνόδωρος ὁ ἐκείνου ἀδελφός, Φιρμιλιανός, Και-

A synodus Carthagine habita antiquissima fuisse traditur, quæ præsidem habuit magnum Cyprianum. Episcopis autem octoginta quatuor completa fuit. Hi autem unum tantum sub canonis forma decretum ediderunt, eos nimirum qui ab hæreticis quibuslibet aut schismaticis semel baptizati sunt, si ad Ecclesiam catholicam accedant, denuo baptizari; per schismaticos autem Novati gregales indignant. Et tum enim temporis istius hæresis in Ecclesiam perniciose irrepsit. Hujus decreti magnus Basilii in primo ipsius canone mentionem facit: laudis quidem gratia illud citans, propter œconomiam autem abolitionem ejus decernens. Quinetiam secunda quæque universalis synodus in septimo ipsius canone huic contraria statuit. Quapropter etiam sexta et universalis synodus, Canon, inquit, ab istis Patribus expositus in suis ipsorum locis, illæque solis juxta consuetudinem illis traditam obtinuit. Hoc enim, ut verisimile est, istis temporibus negotiisque utile fuit: quocirca horum mutatio illam etiam canonem commutavit, ne amplius in usu esset. Magnus autem hic Cyprianus sub Decio martyrii præmium accepit. Decius autem decimna sextus fuit post prædictum Trajanum imperator, annis ab eo centum et septuaginta elapsis.

De sancto martyre Dionysio.

Eodem etiam tempore magnus Dionysius curavit, qui ad quendam Basilidem de diversis scripsit capitulis, quæ Ecclesia tanquam canones recepit. Hic porro divinus Dionysius Origenis auditor fuit, quartæ imperii Philippi anno, qui post Gordianum imperavit. Heracle autem decimo tertio Ecclesiæ Alexandriae episcopo vita functo, præfecturam istam hic excepit; cumque eam administrasset septemdecim annos, nimirum tres reliquos Philippi, et unum Decii, et annum Galli et Volusiani Decii filii, in duodecimo Valeriani et Galieni ipsius filii anno (hi enim annos sexdecim imperarunt) ad Dominum martyrio migravit. Basilides autem Pentapoli Libyæ paræciæ ejusdem episcopus fuit, ut ait Eusebius in sexto et septimo ecclesiasticæ Historiæ libro.

III. De prima synodo Antiochiæ Syriæ celebrata.

Post dictum Valerianum Claudius unum annum imperabat, post quem Aurelianus imperium sex annos administrabat. In istius itaque temporibus synodus Antiochiæ, quæ est Syriæ civitas, celebrata est contra Paulum Samosatenum, qui, cum istius civitatis episcopus esset, pessimæ hæreseos auctor fuit. Christum enim verum Deum nudum esse hominem dixit, divinæ gratiæ non secus ac prophetiæ dignatum, Dei vero Filium sermonem esse ore prolatum. De hoc certiores facti illi qui Ecclesias Orientales regebant, non pauci Antiochiæ conveniebant, quibus præsidebant Hymanæus Hierosolymitanus, Gregorius Thaumaturgus Neocæsar-

riensis, Athenodorus ejus frater, Firmilianus Cæsareæ Cappadocum, et Helenus Tarsensis. Et primo quidem adhortationibus et consiliis Paulum a prava opinione reducere moliti sunt, demonstrationibus e sacris Scripturis petitis utentes. Cum eum autem incurabili laborantem morbo viderent, hinc unanimam ferentes sententiam, istum sacerdotio privabant, et Ecclesia abscondebant. Cum iste autem se opponeret, et Ecclesiæ præfecturam contra leges detineret, sancta synodus Aurelianus Imperatorem conveniebat, eum de Pauli contumacia certiore faciens. Ille autem etiam si Græcus, eorum qui ejusdem erant fidei sententiæ reluctantem, societate illorum abscindi, et sic Ecclesia expelli statuit. Istius autem causam ad Romanæ etiam Ecclesiæ episcopum ejusque antistites retulit, ut cum illi examinassent utrum juste depositus fuisset, Ecclesia ejiceretur. Hæc autem Eusebius Pamphili scriptis mandavit. Canones autem hujus synodi non inveniuntur, præterquam sancti Gregorii et solius Thanniaturgi Epistola, quæ duodecim canones continet; qui etiam, ut dictum est, huic synodo interfuit. De illo autem magnus Gregorius Nyssenus peculiarem tractatum composuit.

De sancti martyris Petri canonibus.

Post beatum Dionysium, ut modo dixi, decimum quartum Alexandriæ nominatum episcopum, Theonas præfecturam istam suscepit, cui successit Maximus, et huic magnus inter sacros martyres Petrus. Hujus in sermone de poenitentia quatuordecim feruntur canones, de iis qui persecutionum temporibus lapsi sunt, et postea poenitentia ducti, quomodo eos admittere oportet, quin etiam et ex alio de sancto Paschate sermone quos reliquis etiam canonibus Ecclesia connumeravit: hic sub Diocletiano martyrii stadium magnanimitè perfecit. Diocletianus autem quintus erat post Aurelianus imperator quindecim ex eo annis elapsis.

IV. De synodo in Ancyra Galatiæ celebrata.

De eodem argumento, eodemque tempore synodus etiam in Ancyra Galatiæ metropoli pie congregata est, in qua accuratius disquirebant quomodo eos qui post abnegationem poenitentiam agunt, administrare oportet. Sacro huic conventui præsidebant Vitellius Antiochiæ Syriæ civilis, Agricolaus Cæsareæ Cappadociæ, et martyr Basilus episcopus Amasiæ. Qui etiam viginti quinque canones de eodem et aliis etiam argumentis conscripserunt. Hic autem Basilus sub Liciniæ martyrii coronam accepit.

V. De synodo Neocæsareæ habita.

Post hanc synodus Neocæsareæ, quæ est urbs Ponti, congregata est. Sanctus autem martyr Basilus, episcopus Amasiæ, iis etiam interfuit. In

σαρπείας τῶν Καππαδοκῶν, καὶ Ἐλενος τῆς Ταρσίων. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσηγγήσας καὶ συμβουλίας ἐπειράθησαν τῆς κακοδοξίας μεταθεῖναι τὸν Παῦλον, ταῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἀποδείξαι κεχρημέναι. Ὅτε δὲ εἰδὼν ἀνίσταται νοσοῦντα, τότε σύμφωνον ᾤοντο ἐξεναγκάσαντες, τῆς ἱερωσύνης τοῦτον ἐγύμνασαν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξέταμον· ἀντιτείνοντος δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας παρανόμω; κατέχοντος ἡγεμονίαν Ἀβρηλιανοῦ τοῦ βασιλέως, ἡ ἀγία σύνοδος ἐδεήθη, τὰ περὶ τῆς Παύλου θρασυτήτος αὐτοῦ ἀναδιδάξαντες. Ὁ δὲ, καί περ Ἕλλην ὑπάρχων, ἀπεφάνετο μὲν, τὸν ἀντιλέγοντα τῇ τῶν ὁμοπίστων ψήφῳ, τῆς ἐκείνων ἀπομνηθῆναι συμμορίας, καὶ οὕτω τῆς Ἐκκλησίας ἐξελαθῆναι· τὰ κατ' αὐτὸν δ' ὅμως ἀνέθετο τῷ τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῦσιν, ὡς ἐν ἐπισκεψαμένων εἰ δικαίως καθήρητο, τῆς Ἐκκλησίας· ἐκδιωγθεῖν· καὶ ταῦτα δὲ ὁ Παμφίλιος Εὐσέβιος ἱστορεῖ· κανόνες δὲ τῆς συνόδου ταύτης οὐκ εὑρίνται, οἱ μὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ μόνων τοῦ Θωμαίου συργοῦ ἐπιστολῇ, κανόνας ἔχουσα δώδεκα, καὶ τῆς συνόδου ταύτης, ὡς εἴρηται, μέρος ἔλινετο· τὰ δὲ κατ' αὐτὸν, ἰδίαν ὁ μέγας Γρηγόριος Νύσσης ἐποίησато πραγματεῖαν.

Περὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου

Μετὰ τὸν μακάριον Διονύσιον, ὡς ἤδη μοι εἴρηται, τεσσαρεσκαθδέκατον Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον χρηματίσαντα, Θεωνὰς τὴν προστασίαν ταύτην ἔδωκε, μετ' ὃν Μάξιμος· εἴτα ὁ μέγας ἱερομάρτυς Πέτρος. Τοῦτου ἐν τῷ περὶ μετανοίας λόγῳ κανόνες φέρονται δεκατέσσαρες, περὶ τῶν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν διωγμῶν παραπεπτωκότων, εἴτα μετανοησάντων, ὅπως δεῖ τοῦτου· προσδέχεσθαι· ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἐτέρου λόγου περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα, οὗ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀναριθμοῦς κανόνων ἡ Ἐκκλησία πεποιήκει· οὗτο· ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τὸ τῆς μαρτυρίας εὐφύχως διήνυσσε στάδιον. Πάμπρος δὲ Διοκλητιανὸς μετὰ Ἀβρηλιανὸν ἔρξεν, ἐτῶν παρεληλυθότων ἐξ ἐκείνων πεντακαίδεκα.

Δ'. Περὶ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ μητροπόλει τῆς Γαλατίας σύνοδος εὐσεβῶς συνελήλυθεν, ἀκριδέστερον ἐκτελέσαντες, ὅπως ἄρα προσήκειν οἰκονομεῖν τοὺς μετὰ τὴν ἀρνήσιν μεταμελομένους. Ἐξῆρχον δὲ τοῦ ἱεροῦ τοῦδε συλλόγου Οὐτέλιος· Ἀντιοχείας τῆς Συρίας· Ἀγρικύλλιος· Καίσαρειας Καππαδοκίας, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ἐπίσκοπος Ἀμασειας· εἰ καὶ κανόνες περὶ ταύτης, καὶ ὅτι καὶ περὶ ἐτέρων ὑποθέσεων, πέντε πρὸς τοῖς εἰκοσι συνεγράψαντο· ὁ δὲ Βασίλειος οὗτο· ἐπὶ Λικινίου τὸν τῆς μαρτυρίας στίξαν ἀνεδέησато.

Ε'. Περὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου.

Μετὰ ταύτην, ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ τῇ κατὰ Πόντον συνέστη σύνοδος. Συνῆν δὲ καὶ τοῦτοι· ὁ ἅγιος μέγας Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀμασειας· οἱ καὶ κληροῦ

συνάττουσι τέσσαρας πρὸς τοὺς δέκα, εἰς τὴν τῆς Ἀ
Ἐκκλησίας αὐταῖαν συντείνοντας.

Γ. *Περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης καὶ οἰκουμένητικῆς
συνόδου.*

Λοιπὸν, ἡ πρώτη καὶ οἰκουμένητικὴ ἄγλα σύνοδος τῶν
τριακοσίων δέκα καὶ ὅκτω θεοφόρων Πατέρων ἐν τῇ
κατὰ Βιθυνίαν συνεκροτήθη Νικαίᾳ, ἔτει δεκάτῳ τῆς
βσιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μετὰ χρόνου· τε
ἀναλήψεως τοῖς θεοῖς ἀντικρυς Ἰσαρίθμους Πατέρας
σιν, ὅκτωκαίδεκα δηλαδὴ πρὸς τοὺς τριακοσίους, ὧν
ἐξήρχον Σιλβέστρος καὶ Ἰούλιος, τῆς παλαιᾶς· Ρώ-
μης περιφανεῖς πρόεδροι, αὐτῶν μὲν οὐδέτερος πα-
ραγενοῦς, Βίτωνα δὲ καὶ Βικέντιον ἐκάτερος ἀνθ'
ἐαυτοῦ, κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ἱερατείας χρόνον, τῇ
κοινῇ πέμφαντες παρευομένους συνόδῳ· Ἀλέξανδρος
τε Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλέξανδρος Ἀλεξαν-
δρείας, συναγωνιστὴν καὶ τὸν μέγαν ἐπαγόμενός
Ἀθανάσιον, ὃς τὴν καὶ τοῦ πάγματος ἦγειτο τῶν
διακόνων· Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύ-
μων Μακάριος. Συνῆλθον δὲ κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσ-
σεβοῦς, ὃς ἐξ Ἀλεξανδρείας ἔλκων τὸ γένος, καὶ εἰς
πρεσβυτέρου τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας βαθμὴν ἀναβεβη-
κώς, τὸν ὕμνον τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον, ὡς θρασείας
γλώττης· ἐἰς κρίσιμα καὶ πόλημα κατεβίβαζεν. Ἄλλ'
οἱ τῆς συνόδου, τὸ ὁμοούσιον τῶν τριῶν τῆς θεαρχι-
αῆς φύσεως ὑποστάσεων τοῖς πᾶσι χρηρξάντας, τοὺς
περὶ τὸν θεομανῆ Ἀρείον, τῷ φρονήματι σφῶν μὴ
συμβαίνοντας, αὐτοῖς αὐτῶν δόγμασι τῷ ἀναθέματι
παραπέμπουσιν· ταύτῃ τολύν καὶ περὶ ἐκκλησιασ-
τικῆς καταστάσεως κανόνες ἐξεφωνήθησαν ἐλ-
ποσιν.

Δ. *Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δευτέρας συνόδου.*

Ἐτέρα σύνοδος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας αὐτῆς
συνεκροτήθη ἐπὶ Κωνσταντείου, υἱοῦ τοῦ μεγάλου
Κωνσταντίνου, μετὰ πάντε ἔτη τῆς τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ πρὸς Θεὸν ἀνακλήσεως· οἱ καὶ κανόνες πάντε
πρὸς τοὺς εἰκοσιν εἰς κοινὸν ὅφελος τῆς Ἐκκλησίας
ἐκδοθέντας.

Η'. *Περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου.*

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος ἐπὶ τῆς βασιλείας
τοῦ δηλωθέντος ἡθροιστο Κωνσταντείου. Ὁ γὰρ βασι-
λεὺς οὗτος τῇ τῶν Ἀρειανῶν αἵρέσει προσθήμενος,
σπουδῇ ἐποιεῖτο τὰ ἐν τῇ πρώτῃ δογματισθέντα
συνόδῳ μεταποιῆσαι· ὅπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κων-
σταντίνος, τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης κρατῶν, ἐξ ἀναφο-
ρᾶς τοῦ τότε πάππα μαθὼν, πόλεμον ἠπέλκει διὰ
γραμμάτων τῷ ἀδελφῷ, εἰ μὴ παύσαιο κυμαίνων
τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ὁρθὴν πίστιν παρασάλευν·
ὃ δὲ τὸ ἀκριβὲς τῆς πίστεως ζητεῖν ἀντεπέσειλε
τῷ ἀδελφῷ, κάκεῖνο βεβαιωθῆναι διὰ σπουδῆς τυ-
χάνειν αὐτῷ. Ἐδοξε τοίνυν τοῖς αὐτοκράτορσιν
ἀμφοτέροισι, σύνοδον γενέσθαι ἀρχιερέων, καὶ τὴν
πρὸ ἐκείνων δογματισθεῖσαν πίστιν κρατεῖν· διὸ
κελεύσει τούτων ἡθροίσθησαν ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν
εἰς καὶ τεσσαράκοντα πρὸς τοὺς τριακοσίους· ἐν Σαρ-
δικῇ, τῇ λεγομένῃ Τριαδίκῃ, οἱ δὲ καὶ τὰ τοῖς Πα-
τράσι δογματισθέντα ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ

A qua Paires quatuordecim ad rectam Ecclesiae con-
stitutionem conducentes canones composuerunt.

VI. *De prima et œcumenica synodo Nicææ habita.*

Porro prima et œcumenica sancta synodus tre-
centorum et duodeviginti Patrum Nicææ in Bithy-
nia congregata est, debimo imperii Constantini
Magni anno, post annos a Domini incarnatione
numero Patribus omnino æquales, videlicet trecen-
tos et duodeviginti, quibus præsidebant Silvester
et Julius, celeberrimi veteris Romæ præses; eo-
rum autem neuter aderat, sed uterque Bitonem et
Vincentium sui ipsius loco, juxta sacerdotii sui
tempus, communi assensu synodo mittebant;
Alexander quoque Constantinopolis, et Alexander
Alexandriæ archiepiscopus, qui communionem
etiam magnum Athanasium secum adfluxit, qui
tunc temporis diaconorum ordini præerat; Eusta-
thius Antiochenus, et Macarius Hierosolymitanus.
Congregati sunt autem adversus impium Arium,
qui genus ab Alexandria ducens, et in presbyterii
Ecclesiæ ibidem constitutæ gradum promotus, Vi-
lium et Verbum Dei (proh impudenter linguam!)
ad creaturam et quid factum deduxit. Verum sy-
nodi Patres, cum trium in divina natura persona-
rum consubstantialitatem omnibus prædicassent,
Arii in Deum insipientis gregales hirci ipsorum
decretis assensum suum non præbentes, anathe-
mati subiciebant. Ab hac præterea synodo ad ec-
clesiasticam constitutionem canones viginti edicti
fuerunt.

VII. *De secunda synodo Antiöchiæ habita.*

Alteræ synodus in Antiochia, quæ Syriæ civitas
est, sub Constantio Constantini Magni filio rursus
congregata est, post quinque annos a patria
ipsius ad Deum reditu numeratos. Qui etiam
viginti quinque ad communem Ecclesiæ utilitatem
canones ediderunt.

VIII. *De synodo Sardicæ habita.*

Quin etiam synodus Sardicensis commemorato
Constantio imperante congregata est. Hic enim
imperator Arianorum hæresi adhærens, ea quæ in
prima decreta sunt synodo commutare studuit:
quod cum frater ipsius Constans, qui veteris Ro-
mæ imperium tenuit, ex illius qui tunc tempo-
ris papa erat relatione didicisset, bellum per liti-
ras fratri comminabatur, nisi Ecclesiam com-
mere, et orthodoxam fidem labefacere desinere.
Hic autem se accuratam fidem inquirere, quæ
etiam ut confirmetur summam adhibere diligen-
tiam, fratri per litteras respondebat. Amobus
igitur imperatoribus synodum antistitem cele-
brari, et fidem ab iis constitutam obtinere visum
est. Quocirca eorum jussu episcopi 341 Sardicæ
quæ Trieditæ dicitur, congregati sunt. Illi autem
ea etiam quæ a Patribus in synodo Nicæna de-
creta sunt, firma manere præcipiebant, et omnium

maxime sacrum fidei Symbolum ab his compositum : eos autem qui illud commutare aesi fuerint, anathematis hæredes esse. Quin etiam viginti canones securitatem pariter ac utilitatem toti Ecclesiæ subministrantes constituebant.

IX. De synodo Laodicea habita.

Post Sardicensem etiam in Laodicea Phrygiæ metropoli alia sanctorum Patrum synodus congregata est, et canones 59 edidit, quantum ad Ecclesiæ utilitatem spectat, præcedentibus nihilo inferiores.

De magno Athanasio.

Non pauca, auris honesti studiosa, etiam ex Ecclesiæ fulcimento, magno nimirum Patre Athanasio in præsentī opere comprehensa invenias : qui cum synodo Nicænæ, ut dictum est, interesset, non multo post tempore Alexandriæ thronum sibi commissum habuit, divino succedens Alexandro : prædicto itaque sancto martyri Petro Aquilas successit, huic autem divinus hic Alexander. Magni autem Athanasii tropæis plena quidem est terra, ut cum oraculo loquar, plenum etiam mare. Revera enim in divinis certaminibus plus quam homo visus est.

De magno Basilio.

Verum olympicus hic victor vitæ quidem statio discessit, certaminum præmia abunde recepturus. Ne autem veritatem propugnans phalanx antesignano destitueretur, magno protius Patri Basilio prælii contra fidei hostes suscepti tessera datur. Et mihi quidem videtur neminem eorum qui suavi melle affluentem illius linguam vel primis labris attigerunt ignorare quam abunde eos superavit. Sole vero splendidius liberali sermonum luce Ecclesiam illustravit. Iste enim nocti cedit, hic autem in malitiæ tenebras victoriam reportavit. Quin potius quanto natura rationalis ab inanimata discrepat, tanta est utriusque in operatione differentia. Ille enim radios suos in terram dimittens sensitivis tantum animatibus fiduciam cum lætitia largitur : hujus autem sermonum radii ex quo orti sunt ad hunc usque diem non tantum rationalem in terra naturam, sed ipsam scindentes aerem et cælum penetrantes, ipsos etiam angelorum choros multa voluptate explerunt. Si ob unum enim peccatorem resipiscenstem gaudium sit in cælis, hunc autem et vitam fruentem, et functum innumerabiles ad poenitentiam sermonibus in dies attrahere liquet, cum multo magis angelicam naturam gaudie perpetuo non demulcere nemo asserat. Hujus canonicas ad sanctum Amphilochoium Iconii episcopum epistolæ tres in canones octoginta quatuor distributas, et alia nonnulla præter eas de diversis argumentis capita præsens syntagma exhibet.

De sancto Gregorio Nysseno.

Ille etiam frater ipsius Gregorius socius in bello fuit, qui Nyssæ thronum adornavit, vel potius,

Α βεβαίως ἔχειν ἐθέσπισαν, καὶ πάντων οὐχ ἥκιστα τὸ παρ' αὐτῶν συντεθέν ἐκ τῆς πίστεως σύμβολον· τοὺς δὲ τοῦτο τολμῶντας μεταποιεῖν, κληρονόμους εἶναι τοῦ ἀναθέματος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κανόνας συντάττουσιν εἰκοσι, τὸ ἀσφαλές ὁμοῦ καὶ ὡφέλιμον κοινῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ πορίζοντας.

Θ. Περὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

Μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ καὶ ἐν τῇ τῆς Φρυγίας μητροπόλει Λαοδικείᾳ, ἑτέρα σύνοδος συνέστη, ἁγίων Πατέρων, καὶ κανόνας ἐξέθετο ἑννέα καὶ πεντήκοντα, ὅσα γε εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ὠφέλειαν οὐδὲν ἐλλείποντας τῶν πρὸ αὐτῶν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.

Εὐρεῖν ἔχεις, ἡ φιλόκαλος ἀκοή, καὶ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐρείσματος, τοῦ μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου, φημί, οὐκ ὀλίγα τῷ παρόντι ἐμπειρηημένα συγγράμματα· ὃς τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ παρών, ὡς δεδῆλωται, μετ' οὐ πολὺ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον ἐνχειρίζετο, Ἀλέξανδρον τὸν διὸν διαδεχάμενος· τὸν γοῦν ἀνωτέρω ρηθέντα Ιερομόνυμον Πέτρον Ἀχιλλῆς διεδέξατο· τὸν δὲ, ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος οὐτοσί· τῶν δὲ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τροπαίων πλείη μὲν γαῖα, κατὰ τὸ ἔπος, πλείη δὲ θάλασσα· ἀτεχνῶς γὰρ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὠφθη τοῖς κατὰ θεὸν ἀγωνίσμασιν.

Περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλίου.

Ἄλλ' ἀνεχώρει μὲν τοῦ κατὰ τὸν βίον σταδίου ὁ ὀλυμπιονίκης οὗτος, τὰ βραβεῖα τῶν ἄλλων φιλοτιμῶς ἀποκηφόμενος· ἵνα δὲ μὴ κενὴ προμάχου ἡ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας εἰς παράταξις, εὐθὺς τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασίλειῳ τὸ σύνθημα δίδοται τῆς πρὸς τοὺς ἐχθρούς τῆς πίστεως πάλης· καὶ οἶμαι μὲν γε ἀγωνεῖν τῶν καὶ βραχὺ γευσσάμενων τῆς ἡδύς μέματος· ῥεούσης γλώττης ἔκκελον, ὅπως τοὺς μὲν ἐκ τερψίστας κατηγωνίσαστο, ἥλθον δὲ παιδρότερον δαΐλει τῷ φωτὶ τῶν λόγων τὴν Ἐκκλησίαν καθήγαγεν· ὁ μὲν γε παραχωρεῖ τῇ νυκτὶ, ὁ δὲ τοῦ τῆς πηγῆς σκότους περιεγένετο· μᾶλλον μὲν οὖν ὅπου ἡ λογικὴ φύσις διενήνοχε τῆς ἀψύχου, τοσοῦτον ἐκτετρῶν τὸ τῆς ἐνεργείας διάφορον· ὁ μὲν γὰρ τὰς ἀκτίνας τῇ γῇ ἀφίει, τοῖς ὑπὸ τὴν αἰσθησιν μόνον κερήσιν μετὰ γάνους χαρίζεται· αἱ δὲ τοῦτον τῶν λόγων ἀκτίνες ἐξέστου περιέγονον ἄχρι καὶ τήμερον, οὐχ ὅπως τὴν ἐν τῇ γῇ λογικὴν φύσιν, ἀλλὰ ἐκνουςαὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπερχύπτουσαι· πολλῆς ἡδονῆς καὶ τοὺς τῶν ἀγγέλων ἐμπικίδας χορούς· Εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς, αὐτὸς δὲ καὶ παρὼν ἔτι τῷ βίῳ καὶ ἀπὼν τοῖς λόγοις ἀριθμοῦ χρεῖται· ὁσημέραι πρὸς μετάνοιαν ἔλκων δείκνυται, ἥτοι γε οὐδ' ἂν εἴς εἰποι μὴ τὴν τῶν ἀγγέλων φύσιν ἐπ' ὅσοτε τοῦτον εὐφραίνειν. Τοῦτου τὸ παρὸν φρεῖ· σύνταγμα τὰς πρὸς τὸν ὁγιον Ἀμφιλόχιον, ἐπισκοπον Ἰκονίου, κανονικάς ἐπιστολάς τρεῖς, εἰς κινήσις διηρημέναις τέσσαρας καὶ ὀγδοήκοντα· καὶ ἕτερ' ἄλλα πρὸς ταύτας κεφάλαια διαφόρων ὑποθέσεων περὶ.

Περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

Τούτῳ καὶ ὁ ἀδελφὸς Γρηγόριος σύμμαχος· ἦν, ὁ τὸν τῆς Νύσσης θρόνον κατακοσμήσας, μᾶλλον δὲ

τῇ ὅφ' ἡλὼν σύμπασαν πλουσίῳ τῷ βέλῳ τῶν ἁγίων ἀρεθούσας· ὅς οὐχ ἦν τὸν τῷ περιόντι τῆς ἐριτῆς καὶ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας ζήλῳ δὲ καθ' αἷμα προσήκειν ἡξίου τῷ ἀδελφῷ. Ἴνα δ' ὥς ἐν βραχεὶ τὰ πᾶν τοῦδε γνώρισμα παραστήσω, τοῦτου τὴν πρὸς Ἀγίου, ἐπίσκοπον Μελιτηνῆς, κανονικὴν ἐπιστολὴν, ὁ παρὼν ἔρανος τοῖς ἄλλοις συναριθμεῖ.

Γ. Περὶ τῆς ἐν Γάγγραι συνόδου.

Καὶ ἡ ἐν Γάγγραι δὲ τῇ μητροπόλει τῶν Παφλαγῶν συνόδος μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτῃ συνότῃ κατὰ τινος Εὐσταθίου καὶ τῶν ὁμοδόξων ἐκείνῳ. Λέγεται γοῦν Εὐστάθιος· οὕτως, ὡς ὁ Ἑρμίας Εὐζόμενος ἱστορεῖ, τὴν ἐν Σεβαστείᾳ τῆς Ἀρμενίας Ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσαι, μοναχικῆς τε φιλοσοφίας ἐρεῖ, καὶ τῆς ἐν ταύτῃ σπουδαίας ἀγωγῆς· ἐδουλοῦν τε ὧν χρὴ μετέχειν καὶ ἀπέχεσθαι διατεῖναι, καὶ ἐσθῆτος ἥ δὲ καὶ κακῆς, ἡδῶν καὶ πολιτείας· ἀκριβοῦς εἰσηγητῆς γενόμενος, ὡς καὶ τὴν ἐκκλησίαν βίβλον, ἥτις πατέρα καὶ δημιουργὸν τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιγράφεται, ἰσχυρίζεσθαι τινὰς αὐτῷ πονηθῆναι. Τοῦτο δὲ ψεῦδος ἀντιχεῖν· οὐδοῦν γὰρ ἐκείνῳ τὰ τῆς βίβλου ταύτης προσήκον· εἰ γὰρ καὶ ἐν λόγοις ὁ ἀνὴρ ἐβρულῆτο, καὶ τὸ ἥθος θαυμαστός ἦν, καὶ ἐκτανύτατος πείθειν, ὡς καὶ πολλοὺς· ἐὼν ἐκπορευομένην ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μεταπαῖσαι σώφρονα καὶ ἀποδιδόν βίαν εἰδέναι, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ προσὴν καὶ τὰ ἐκτὸς γράφειν αὐτῷ, οὐδὲ γὰρ τὴν περὶ τοῦτου ἐπιστολὴν ἐξήχητο. Τοῦτον τείνου φασὶν ὑπὸ πολλῆς ἀκριθείας εἰς παραλόγους ἐπιτηρήσεις παντάπασιν ἐκπεσεῖν ἀπεδοῦσας κομιδῇ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων τε καὶ ἐθῶν. Οἱ δὲ αὐτὸν μὲν τοῦ ἐκλήματος ἐξαιρουσίν, ἐπιτεκνῶνται δὲ τινὰς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ὡς τὸν ἐννομον διαβάλλοντας γάμον, πάσης σωτηρίας ἐλπίδα τοῖς τούτῳ συνεσχνημένους περιηρῆσθαι· οἷς δὲ πειδόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, οἱ μὲν τὰς ἐκτὸς ἐξώδουν, αἱ δὲ τοὺς ἐκτὸς ἠφίσταν, σωφροσύνης δὴθεν ἐρέαι, εἰτα τὸν ἄζυγον μὴ φέροντας βίον, εἰς μνηστεῖαν ἐβάλλον. Ἀμέλει καὶ ἐν οἴκοις γεγαμηκότων οὕτως εὐχεσθαι, οὕτως μὴ τροφῆς μεταλαμβάνειν ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς γεγαμηκότας τῶν πρεσβυτέρων ὑπερεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν τῶν Ἐκκλησιῶν φειοῦντο καρποφορίας, τὰς δὲ ἐν αὐταῖς συνάξεις αὐτοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκτρέπεσθαι παρηγγύων, ἐν οἰκίαις δὲ μᾶλλον ἐκκλησιάζειν, καὶ αἰ ποιεῖσθαι τὴν κοινωνίαν. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερῶν οἰκῶν, ἐν οἷς μαρτύρων ἀπέκειτο λείψανα, ὡς κοινῶν κατεφρόνουν· καὶ τὰς μὲν ὠρισμένας νηστείας ἠθέτου, ἐν ταῖς κυριακαῖς δὲ νηστεύειν μᾶλλον ἀνέπειθον· τὰ κρέα καὶ τοὺς ταῦτα ἐσθίοντας ἐδεδούσαντο· τοὺς συνήεις χιτῶνας καὶ στολὰς ἀμφιένυσθαι οὐκ ἤξιον, ἀλλὰ ξένας παντάπασιν καὶ ἀθήεις. Γυναῖκες παρ' αὐτοὺς τὴν κόμην ἀποκειρόμεναι, στολὰς ἀνέρας· πρεποῦσαις ἐκέρχοντο· δούλοις, προσχέματι θεωρεθείας, τῶν δεσποτῶν ἀφίστασθαι συνέβουλον· τοὺς χρήμασι πλουτοῦντας καὶ μὴ χαίρειν αὐτὰ καθάπασ ἐόντας, ἀμοιρῆσαι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας οὐκ ἐχρηρίζοντο· καὶ πλεῖστα ἑτερα παρα-

universum sub solo orbem liberali sermonum fluenti irrigavit: hic ut quidquid de eo cognosci potest, breviter exhibeam, virtutis præstantia et pro pietate zelo non minus quam consanguinitate fratri convenire flagitabat. Hujus canonicam ad Letoium Melitinae episcopum epistolam præsens collatio aliis connumerat.

X. De synodo Gangrensi.

Synodus etiam in Gangra, quæ Paphlagonum est metropolis, post Nicenam primam congregata est, contra quemdam Eustathium et istos qui eadem, qua ipse, opinione sabbati sunt. Qui igitur Eustathius, ut Hermias Sozomenus scribit, Ecclesiam Sebastiae, quæ est urbs Armeniæ, administrasse dicitur, monasticam etiam philosophiam, atque austeram in ea vivendi rationem primum cepisse, de cibis etiam quibus vesci, et abstinere oportet, statuissæ; ut et de vestimento quo utendum est, morum et vitæ accurate traductæ auctor factus; adeo ut nonnulli librum asceticæ, qui magno Basilie tanquam patri ac conditori ascribitur, ab eo compositum fuisse contendunt. Hoc autem mendacium salis est manifestum. Hic enim liber nullo modo ei convenit. Quamvis enim vir in sermonibus vulgo celebratus est, et moribus admirabilis, et ad persuadendum aptissimus fuit, adeo ut multos eorum qui stupro indulserant, ad temperantiam et honestam vitam traduxerit, tamen, ut quod verum est dicam, disertæ scribendi facultas ei non adfuit (nec enim istam artem unquam exercuit). Hunc igitur ab exquisita disciplinæ norma ad absurdas prorsus observationes delapsam referunt a legibus moribusque ecclesiasticis penitus discrepantes. Non do sunt tamen qui culpa eum eximant, incusant autem nonnullos ex istius discipulis, ut legitimum carnianantes matrimonium, et omnem illis qui illis implicatur salutis spem præcidi affirmantes. A quibus cum viri pariter ac mulieres persuasæ fuissent, illi quidem uxores suas expellebant, imo autem maritos continentiam animarum desiderio derelinquebant: deinde vitam sine conjuge tractam ægre ferentes in stuprum delabebantur. Porro in matrimonio quoque conjunctorum ædibus nec orare, nec alimentum participare volebant: verum etiam presbyteros conjugatos despectui habebant, et Ecclesiarum redditus sibi vindicabant; conventus autem in iis celebratos isti etiam et aliis fugiendos, in ædibus vero potius res ecclesiasticas peragendas, et communionem celebrantem esse præcipiebant. Quia etiam sacras ædes in quibus martyrum reliquie reponuntur, tanquam profanas despiciabant, et jejunia stata negligebant, Dominicis autem potius junare persuadebant: carnes et iis vescientes abominabantur: tunicas et stolas communiter usitatas induere non volebant, sed peregrinas omnino et insuetas. Mulieres apud eos comam tonsæ vestimentis virilibus utebantur: servis sub religionis prætextu a dominis secedere consuebant: iis qui divitiis affluunt, et eas omnino non reliquunt,

nullam fore in Dei regno portionem affirmabant : A et alia quam plurima hisce similia de novo introductes docebant pariter ac tanquam dogmata præscribebant. A- Iversus hosce igitur finitimos loco prædicto convenisse episcopos tradunt, quos etiam contra eos qui huius erant opinionis undeviginti elidisse canones nobis constat ; istosque ab Ecclesia catholica alienos fore constituisse, nisi juxta synodi decreta omnibus suis institutis renuntiarent : in eo igitur concilio fama est Eustathium declarasse, se non pertinaciam, sed piæ exercitationis gratia hæc introduxisse, et habitum mutare, et non aliter atque reliqui clerici passim incedere instituisse. Quæ enim postremo sic ab eo gesta sunt, prioribus ut parceretur, impetrari existimabat ; tametsi nihil utilitatis ex hoc commento percipiebat, nec pœnam ausis suis debitam, a sacerdotio videlicet depositionem, aufugere poterat. Me vero latet quam ob rem divini hi Patres singulis canonibus non segregationem, sed anathema apposuerint, magnum nimirum mallitiæ impetum ex abundantia propulsare cupientes.

De anathemate

Hoc autem anathema, sancta et universalis quarta synodus in eos solos qui pecunia ordinati fuerunt, adhibuit, istud autem et monachis quoque ac clericis qui militiam susceperunt habitum, et nondum resipuerunt, imponit. Chrysostomus autem in homilia de eo, quod non oportet anathematizare hominam fidelem, nec omnino oportere anathema proferre putat. Hoc enim, inquit, a Christo prorsus abscindit, et diabolo tradit, ut salutis assequendæ locum talis amplius non habeat. Qui anathema enim factus est, a Christo, et fidelium societate separatur, et Satanæ adjungitur. Et quemadmodum quæ Deo dedicantur, a communibus et humanis operibus segregantur, sic e contra quæ improbo separantur, a divinis distrahuntur. Ideirco enim et synodica, ut videtur, decisio sub imperio Constantini Porphyrogeneti, et patriarchæ Alexii facta, quæ eos qui ab imperatoribus deficiunt, et arma contra eos suscipiunt, et tyrannidem exercent, anathemate ferit, abrogatur ; adeo ut quæ a magno Patre Chrysostomo dicta sunt, potius quam quæ a quarta synodo, et ab hac Gangrena, obtinere debent. Quin etiam hi Patres sibi, ni fallor, se præter modum pœnas extendisse consilii, ad canonum finem hæc aiunt : Hæc autem statuimus, non iis qui sese exercere velint succensentes, sed iis qui exercitationem animo superbo ambiunt, et nova quædam præter sacras Scripturas introducunt. Nos autem virginitatem cum humilitate admiramur, et continentiam cum pietate approbamus, et secasquin a sæcularibus negotiis cum debita modestia conjunctum admittimus, et honorabile matrimonium veneramur, et divitias cum justitia et beneficentia non vilipendimus, et vestium tenuitatem non parvi facimus, longis autem vestibus indutos, et effeminatos

πλήσια τοῖς νεωτερίζοντες, ἐδιδασκόν τε καὶ ἐδογματίζον. Κατὰ τοίνυν τούτων τοὺς πληρωγέ-
ρους φασὶ συνδραμεῖν ἐπισκόπους, ἧ προειρημα-
μεν, καὶ οὗς ἴσμεν κατὰ τῶν ταύτῃ φρονούντων
ἐκθέσθαι κανόνας ἐγγεσκαίδεκα· ἄλλοις δὲ κα-
κίνοις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ψηφίσασθαι, ἐν
μὴ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνόδου ἕκαστον τῶν σφί-
νενομισμένων ἀποκηρύξασιν· ἐντεῦθεν λόγος Εὐ-
στάθιον ἐπιδεικνύμενον, ὡς οὐκ αὐθαδέας ἔτι-
κεν, ἀλλὰ τῆς κατὰ Θεὸν ἀσκήσεως εἰσῆγετο ταῦτα, καὶ
ἐπετήδευεν ἀμειψαί τε τὴν στολὴν, καὶ παρακλη-
σίως τοῖς ἄλλοις ἱερῶσι τὰς προόδους ποιεῖσθαι.
Ἐνόμιζε γὰρ ἔσσεσθαι τὰ τελευταῖα τῶν πρόσθεν περ-
αίτησιν, εἰ καὶ μηδὲν τῆς αὐτοῦ ἐπινοίας ἀνά-
νατο, οὐδὲ ἀποδεῖναι ἰσχυρε τὸ μὴ οὐ δίκην ὑπο-
στῆναι τῶν τετολημμένων, τὴν τῆς ἱερῶς οὐκ ἀπα-
ρεσιν. Οὐκ οἶδα δὲ τί παθόντες οἱ θεοὶ οὗτοι Πατέ-
ρες, ἐφ' ἐκάστῳ κανόνι οὐκ ἀφορισμὸν, ἀλλὰ τὸ
ἀνάθεμα προσετίθεσαν, τὴν πολλὴν, οἶμαι, τῆς κα-
κίας· ῥύμην ἐκ περιουσίας ἀναστελεῖται βουλόμενοι.

Περὶ ἀναθέματος.

Τούτῳ δὲ τῷ ἀναθέματι ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη τετάρτη σύνοδος εἰς μόνους ἐχρήσατο τοὺς ἐπὶ χρή-
μασι χειροτονηθέντας· ἐπιφέρει δὲ τοῦτο καὶ μονα-
χοῖς τε καὶ κληρικοῖς, στρατιωτικὸν ἐπαρηρημένως
σχῆμα καὶ μὴ μεταμελομένους· ἀλλ' ὁ τὴν γλῶττιν
χρυστοῦς, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῇ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀναθε-
ματίζειν, οὐκ οἶσται δεῖν ὅλους πιστὸν ἄνθρωπον
ἀνάθεμα λέγειν. Τοῦτο γὰρ παντελῶς τοῦ Χριστοῦ
ἀποκόπτει, φησὶ, καὶ τῷ διαβόλῳ ἀνατίθεται, ὡς
μηκέτι χώραν ἔχειν τὸν τοιοῦτον σωτηρίας. Ἀλλο-
τριούται γὰρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμότη-
ρεως ὁ ἀνάθεμα γεγόμενος, καὶ προσκληροῦται τῷ Σα-
τανᾷ· καὶ ὥσπερ τὰ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενα τῶν κοινῶν
καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων χωρίζεται, οὕτως ἐκ τοῦ
ἐναντίου τῷ τῷ πονηρῷ ἀφορισθέντα ἀποδιαιρείται
τῶν θείων. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ συνοδικὸς, ὡς εἶπαι,
τόμος ἡθέτηται, ὁ γεγωνὺς ἐπὶ τῆς βασιλείας Κων-
σταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου καὶ τοῦ πατριάρχου
Ἀλεξίου, ὁ τοὺς ἀποστάτας ἀναθεματίζων τῶν βα-
σιλέων, καὶ κατ' αὐτῶν αἰρόντας ὅπλα, καὶ τυραν-
νίδα μελετώντας, οἷα τὰ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Χρυσ-
στόμου ὀφείλοντα μᾶλλον κρατεῖν ἢ τὰ τῆς τετάρτης
συνόδου καὶ τὰ τῆς ἐν Γάγγρᾳ ταυτησί· ἀλλὰ γὰρ
καὶ οὗτοι συνειδότες ἑαυτοῖς, οἶμαι, πέτρα τοῦ με-
τρίου τὰ τῆς ἐπιτιμίας ἐκτείνουσι, τελευτώντες
φασί· Ταῦτα δὲ ὠρίσαμεν, οὐ κατὰ τῶν ἀσπεῖν προ-
αἰρουμένων ἀγανακτοῦντες, ἀλλὰ τῶν ὑπερηφάνῳ
διαθέσει τὴν ἀσκησιν μετιόντων, καὶ κακὰ τινα
παρὰ τὰς θείας εἰσαγόντων Γραφάς. Ἡμεῖς γὰρ καὶ
παρθεῖναι μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ
ἐγκράτειαν μετὰ θεοσεβείας ἀποδεχόμεθα· καὶ ἀνα-
χώρησιν μετὰ τοῦ προσήκοντος κόσμου τῶν ἐγκ-
σμίων πραγμάτων ἀγάμεθα· καὶ γάμους τιμῶμεν
σεμνοῦς· καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης κατ' εὐπρίαν
οὐκ ἐξουθενούμεν· καὶ λιτότητα ἐνδυμάτων οὐκ
ἀτιμάζομεν· τοὺς δὲ ἐλκεχίτωνας καὶ ἐκνευρωμένους

νοὺς καὶ θρύπτοντας ἑαυτοὺς μαλακοῖς ἱσθήμασιν ἁποστρεφόμεθα· τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ σέβωμεν, καὶ τὰς ἐν τούτοις συνάξεις ὡς ἐπωφελεῖ ἀσπαζόμεθα, οὗ τοις οἴκοις συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ πάντα τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἀνεγερθέντα ἱερὸν οἶκον σεπτὸν ἡγουμένοι· καὶ τὰς εἰς τοὺς πτωχοὺς εὐποιᾶς τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας προσιέμεθα· καὶ συλλήδην εἰπεῖν, τὰ ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν, ἐπὶ δὲ καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀγράφῳ ἔθει παραδοθέντα, καὶ στέργοντες, καὶ μήποτε παύσασθαι τοὺς ταῦτα ποιούτας εὐχόμεθα.

ΙΑ'. Περὶ τῆς β' καὶ οἰκουμένης ἀγίας συνόδου.

Μετὰ τοῦτο καὶ ἡ δευτέρα τῶν οἰκουμένων, νέεσι θεία, συνελήλυθε σύνοδος, τῇ δευτέρῃ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, χρόνοις ὅστε-
 ρίζουσα τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης δύο καὶ πεντήκοντα. Ἀπὸ τοίνυν, τὴν μὲν βασιλίδι πόλιν, ἱερὸν ἰδεῖντες
 φροντιστήριον· εἰς πενήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἄνδρας ἱερὸς
 συναγείρετο, ἐξάρχους ἔχουσα Τιμόθεον τε τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν ἀξιάγαστον τῆς Ἀντιο-
 χίας Μελέτιον, Κύριλλον τε τὸν Ἱεροσολύμων, καὶ
 δὲ καὶ Νεκτάριον, δὲ ἄρτι τῆς τῶν κατηχουμένων ἀγέλης ἀφορισθεὶς, καὶ τῷ θείῳ λουτρῷ τὸν τοῦ
 βίου ῥύπον ἀποπλυνάμενος, καθαρὸς ἤδη τὸ καθα-
 ρὸν τῆς ἱεραρχίας ἀξίωμα περιβάλλεται· καὶ ἅμα
 τῆς τε βασιλευούσης ἐπίσκοπος, καὶ τῆς συνόδου
 ἑρχοῦς ἐχρημάτισε· μεθ' ὧν Γρηγόριος ὁ τῆς ἐν
 Καππαδοκίᾳ Νύσσης ἐπίσκοπος, καὶ ὁ τῆς θεολο-
 γίας ἐξ ἔργων ἐπώνυμος, τὸν θρόνον μὲν ἐπὶ διεπών
 Κωνσταντινουπόλεως, στάσεως δὲ γενομένης, προ-
 θυμότερον ἢ οἱ ληψόμενοι, τοῦ θρόνου τοῖς βουλο-
 μένοις παραχωρήσας, δὲ καὶ τῷ συντακτῆρι λόγῳ
 μᾶλλον ἢ πρότερον καταπλήξας τὴν σύνοδον, εἰς τὴν
 ἑαυτοῦ πατρίδα Ναζιανζὸν ἐπάνευσεν, καὶ ἦν ἐκ πολ-
 λῶ ὥδινεν ἡσυχίαν ἀσπάζεται· οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ,
 καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης Δάμασος, τὰ αὐτὰ τῇ
 συνόδῳ κρατύνων ἰδεῖν οὖτο. Ὁ οὖν ἱερὸς οὗτος χορὸς
 πνευματομάχον διωσάμενοι Μακεδόνιον, δὲ τὸν
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἄρπαγμα πάλαι
 πεποίητο, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ ἀναθέματι κατα-
 θιάσαντες, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμότημον Πατρὶ καὶ
 Υἱῷ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν ἰδομάτισαν· ἐπὶ δὲ καὶ τῶν
 περὶ τὸν ἄνουν Ἀπολινάριον καταψηφισάμενοι, ἐν-
 οῦν καὶ ἐμφυχον ἀνελιθῆναι σάρκα τὸν Κύριον
 ἐπεψήφισαν· φέρει καὶ τούτων τὸ παρὸν Σύγγραμ-
 μα ὡς καὶ μόνους ἐκδεῶναι κανόνας ἐπτά.

Περὶ Τιμοθέου, Θεοφίλου καὶ τοῦ μεγάλου Κυ-
 ρίλλου, οἱ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ διαδοχῆς
 ἐκδόμησαν θρόνον.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ ῥηθέντος τοῦδε Τιμοθέου Ἀλεξαν-
 dreias κανόνες φέρονται κατὰ πᾶσι καὶ ἀπόκρισιν
 πεντεκαίδεκα. Τοῦ γοῦν μεγάλου Πατρὸς Ἀθανασίου
 τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον πρὸς τῶν Ἀρειανῶν
 ἀγρηγμένον, Γρηγόριος ὁ Καππαδόκης τῆς Ἀρει-
 ανικῆς ὑπάρχων αἰρέσεως, εἰσεφθέρη· καὶ τούτου
 διὰ τὸν δόντος δικαίαν, ὁ μέγας πάλιν ἐπάνευσεν Ἀθα-

et mollibus sese vestibus, frangentes aversamur, Dei domos veneramur, conventus in his cele-
 bratos ut perquam utiles amplectimur, pietatem
 ædibus non includentes, sed omnem sacram Domini
 nomine exstructam domum venerabilem existi-
 mantes, et fratrum in pauperes beneficentiam
 juxta Ecclesiæ traditiones recipimus, et, ut sum-
 matim dicamus, quæ a divinis Scripturis, atque
 etiam quæ a traditionibus apostolicis consuetudine
 non scripta sunt, amore prosequimur, et tradita
 ut nunquam posthæc desint qui talia faciunt,
 optamus.

XI. De secunda œcumenica synodo.

Postea etiam secunda ex œcumenicis, Deo an-
 nuente, congregata est synodus, secundo imperii
 magni Theodosii anno, Nicæna prima annis quin-
 quaginta duobus posterior. Hæc igitur urbem impe-
 ratricem sacram esse academiam demonstravit.
 Quinquaginta autem et centum sacri viri congre-
 gati sunt. Præsides habuit hæc synodus Timotheum
 Alexandrinum, et admiratione dignum Meletium
 Antiochenum, et Cyrillum Hierosolymitanum,
 verum etiam Nectarium, qui a catechumenorum
 grege modo separatus, et divino lavacro a vitæ
 sordibus ablatus, jam purus puram sacræ præ-
 fecturæ dignitatem induit, et reginæ urbium
 episcopus simul ac synodi, præfectus nuncupatus
 est: quibus interfuit Gregorius Nyssæ in Cappadocia
 episcopus, et qui Theologus etiam ex operibus
 cognominatus est; qui Constantinopolitanum qui-
 dem thronum adhuc administrabat, tumultu verò
 concitato, animo promptiori quam qui recepturi
 erant, thronum iis qui eum suscipere volebant
 reliquit: et cum eleganti oratione synodum majori
 quam antea admiratione affecisset, ad patriam
 suam Nazianzum rediit, et quam diu exoptasset
 requie gavisus est. Haud multo post veteris quoque
 Romæ episcopus Damasus eadem quæ synodus con-
 firmavit. Sacer igitur hic chorus, cum Macedonium
 Spiritus sancti infmicum, qui thronum Consttan-
 tinopolitanum olim rapuerat, expulissent, et gre-
 gales ejus anathemate condemnassent, Spiritum
 sanctum ejusdem ac Pater et Filius honoris esse,
 ut Deum verum pronuntiabant: quin etiam cum
 contra amentem Apollinarianum suffragium tulissent,
 Dominum mentis compotem, et animatam assump-
 sisse carnem statuebant. Horum etiam præsens
 Syntagma septem, quos solos ediderunt, canones
 exhibet.

De Timotheo, Theophilo, et magno Cyrillo qui sedem
 Alexandrinam vicissim illustrarunt.

Quin etiam dicti hujus Timothei Alexandrini
 quindecim ad quæstionis et responsionis modum
 compositi canones adducuntur. Magno itaque Patre
 Athanasio throno Alexandrino ab Arianis privato,
 Gregorius Cappadoces episcopus Ariana hæresi
 infectus introductus est, qui cum justam dedisset
 pœnam, sanctus Athanasius reversus est, cui Petrus

orthodoxus succedit, et eo in exilium per Valentem misso, Lucas Arianus substitutus est, et eo defuncto, Petrus thronum rursus suscepit. Deinde celeberrimus hic Timotheus ad thronum quidem quarto imperatoris Theodosii Magni anno promotus: praeclara autem synodo secundae œcumenicæ interfuit. Post septennium autem ad Dominum decessit, successorem habens Theophilum, cujus etiam ipsius epistolæ duæ et totidem canones adducuntur. Huic nepos ipsius, magnus nimirum Cyrillus, successit; sunt etiam ex illius epistolis duæ in septem canones distributæ.

XII. De sancta et œcumenica synodo tertia.

Sancta quidem et œcumenica tertia synodus decimo tertio imperii Theodosii Junioris anno Ephesi, quod oppidum est Asiæ, congregata est, ducentis episcopis impleta, uno et quadraginta a secunda usque ad hanc numeratis annis. In quibus præsidēs declarati sunt celeberrimus inter Patres Cyrillus Alexandrinus, Celestini senioris Romæ episcopi et personam et sedem implens, Juvenalis Hierosolymitanus, et Memnon Ephesiorum præsul: qui ab execrabili Nestorio Antiochia quidem orto, thronum vero Constantinopolitanum impie sibi commissum habenti, pœnas impletatis exigebant, propterea quod unum Dominum Jesum Christum in duos Filios rescindere nequaquam veritus, nudum quidem hominem sine Verbo assumente, Deum autem vicissim esse etiam sine natura assumpta, ei verò secundum habitudinem unitum imprudens commentus est: et sicuti Servatorem Christum divinitate, sic et eam quæ proprie Deipara est nomine Deiparæ privavit. Divinorum autem Patrum synodus Verbum Deo Patre gentium carni secundum personam uniri, unumque esse Filium cum humanitate assumpta, in duabus quidem naturis, una autem distinctum personæ; ut idem sit Deus simul atque homo, in utraque natura perfectionem habens, a confusione vero ab ipso liber, aperte tradidit. Puellam autem perpetuo virginem quæ cum sine semine, et supernaturaliter peperit, vere ac proprie Deiparam fuisse pronuntiavit, delirum Nestorium ob sua ipsius dogmata anathemati subjiciens. Hi autem octo canones constituiebant.

XIII. De synodo Carthaginensi.

Quin etiam tunc temporis synodus Carthagine celebrata fuit imperante in veteri Roma Honorio, Constantinopoli autem prædicto Theodosio juniori, Patribus ducentis septemdecim ex Africa et regionibus ei subjectis Carchedone congregatis. Carthago enim pars est Carchedonis: Carchedon autem est provincia Africæ, cujus octo sunt partes, prima quidem quam Alexandria, et Pentapolis Libyæ, et quæ vocatur deserta, Tripolis complent; secunda Byzacii; tertia Carchedonis quæ etiam proconsularis, sive anthypatica; deinde Numidiæ duæ, vetus et nova; postea Mauritanix tres, sive Sarinsia quæ et

νάσιος, ὃν Πάτερς ἀρρόδοξοι διαδέχεται· καὶ τοῦτο πρὸς τοῦ Θωάκενσε; ὑπεροραθέντος, Λαύκιος Ἀρειανὸς ἀντεισῆχθη· καὶ τοῦτου ἀποφθερέντος, Πάτερς αὐθὺς τοῦ θρόνου ἐπιλαμβάνεται. Ἐἴτα Τιμόθεος ὁ πάνυ, ἀναχθεὶς μὲν ἐπὶ τὸν θρόνον κατὰ τὴν τέταρτον ἔτο; τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, παρῶν δὲ καὶ τῇ ῥηθείᾳ οἰκουμένην δευτέρᾳ συνόδῳ. Μετὰ δὲ τὴν ἐπταετίαν πρὸς Κύριον ἐξελήμυσεν, διὰ δόχον ἐσχηκὼς Θεόφιλον, ὃς καὶ αὐτῷ ἐπιστολαὶ φέρονται δύο, καὶ κανόνες δύο. Τοῦτον ὁ ἀδελφίδου, ὁ μέγας, φημι, Κύριλλος διεδίδετο. Εἰσὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ δύο, εἰς κανόνας ἐπὶ τὰ μεριζόμενα.

IB. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης τρίτης συνόδου.

Ἡ γὰρ μὴν ἁγία καὶ οἰκουμένης τρίτη σύνοδος, ἔπειτα τῆς ἀρχῆς τριπκαίδεκάτης τοῦ νέου Θεοδοσίου, ἐν τῇ κατὰ Ἀσίαν συνεκροτήθη Ἐφέσῳ, εἰς διακοσίους πληθυνομένη, ἐνὸς καὶ τεσσαράκοντα ἑτῶν ἀπὸ τῆς δευτέρας μέχρι ταύτης ἐκμετρηθέντων· ἐν οἷς ἡγεμόνες ἔγνωρίζοντο ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας πατριάρχης ἐν Πατράσι Κύριλλος, καὶ τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Κελεστίνου καὶ τὸ πρόσωπον πληρῶν καὶ τὸν θρόνον, Ἰουδηνάλιος Ἱεροσολύμων, καὶ ὁ τῆς Ἐφεσίων πρόεδρος Μίμων· οἵτινες, τὸν ἐναγῆ Νεστόριον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μὲν ἐρμώμενον, τὸν δὲ τῆς Κωνσταντινίου θρόνον οὐκ εὐαγῶς ἐγκατερισμένον, δικὰς τῆς ἀσεθείας ἀπήτουν, ἀντὶ ὧν τὸν ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς δύο ὁμοῦς τέμνειν οἱ παφρικῶς, τὸν μὲν, ψιλὸν ἀνθρώπου τοῦ προσελθίντος· Λόγου χωρὶς, τὸν δὲ, Θεὸν ἀνὰ μέρος καὶ γυνὴν τοῦ προσλήμματος ὁ ἀνόητος ἐκπατεῖν, ἐκθεύειν δὲ κατὰ σχέσιν ἐκείνην, καὶ ὥσπερ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀπεστέρει τῆς θεότητος, οὕτως καὶ τὴν κυρίως Θεοτόκον, τῆς Θεοτόκου κλήσεως. Ἀλλ' ἡ τῶν θεῶν Πατέρων σύνοδος, σαφὴ καὶ ὑπόστασιν ἔγνωσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον λαμβρῶς ἐδογματίσαι, ἕνα τε εἶναι ὅλον μετὰ τοῦ προσλήμματος, ἐν ὅσῳ μὲν φύσει, μὴ δὲ γνωριζόμενον ὑποστάσει· ὡς τὸν αὐτὸν εἶναι Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἐν ἡμετέροις τὸ τέλειον ἔχοντα, ἐκ παρουσίας περιγινόμενον τῆς συγχύσεως. Τὴν δὲ αὐτὸν ἀσπύτως καὶ ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσαν ἀειπάρθενον κόρην, ἀληθῶς καὶ κυρίως ἀπεφῆναι Θεοτόκον, τὸν λεγόμενον Νεστόριον, αὐτοῖς· αὐτοῦ δόγμασι, τῷ ἀναθέματι παραπέμψασα· συντάττωσι δὲ καὶ οἷδε κανόνας ὁκτώ.

II. Περὶ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Καρθαγίνῃ τῇ τηνικαυτᾷ γέγονε σύνοδος, βασιλεύοντος, ἐν μὲν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ, Ὀνωριου, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τοῦ ῥηθέντος Θεοδοσίου τοῦ νέου, συνελθόντων εἰς Καρχηδὸνα θεῶν Πατέρων σὺν ἑξ Ἀφρικῆς καὶ τῶν ὑποκειμένων ταύτῃ χωρῶν. Ἡ γὰρ Καρθαγὴν μέρος τῆς Καρχηδόνος ἐστίν, ἡ δὲ Καρχηδὼν ἐπαρχία τῆς Ἀφρικῆς· τῆς δὲ Ἀφρικῆς μοῖραι εἰσιν ὁκτώ· πρώτη μὲν, ἣν ἡ Ἀλεξανδρεία, καὶ ἡ Πεντάπολις Λιβύης, καὶ ἡ καλουμένη Ἐρημος Τρίπολις συμπεριούσι· δεύτερα δὲ ἡ τοῦ Βυζακίου· τρίτη, ἡ τῆς Καρχηδόνος ἡ καὶ προκουνσουλάρια, ἥτοι· ἀνθυπα-

τικῇ· εἴτε, Νευμηδίαι δύο, παλαιά τε καὶ νέα· ἢ Καίσαριανῇ, ἢ Μαυριτανίᾳ· τρεῖς, ἥτοι ἡ Καίσαριονία, ἡ καὶ Καίσαριανὴ καλουμένη, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Καίσαρεως, Σιτιφενσίᾳ, ἥ· ἡ μητρόπολις Σιτιφαινῶ· καὶ Τίγγιανῇ, ἡ μητρόπολις ἔχουσα Τίγγην· Ἐξήρχε δὲ τῆς συνόδου Αὐρήλιος ἐπίσκοπος Καρχηδόνας, ὃν καὶ πάππαν ὠνόμαζον, καὶ οἱ σταλόντες ἐκ τοῦ πάππα· Ῥώμης· τοποτηρηταὶ Φαυστίλιος ἐπίσκοπος, Φιλίππος· τε καὶ Ἀσελος πρεσβύτεροι. Παῖσαν δὲ καὶ ἕτεροι τοποτηρηταὶ τῶν ἡδη εἰρημένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς τοὺς τόπους ἀναπληροῦντες τῶν μὴ θυνθέντων ἔλθειν εἰς τὴν σύνοδον· ὅθεν καὶ τὸ τῆς τοποτηρησίας ὄνομα ἐλήφθη ἀπὸ τῶν ἀναπληρούντων αὐτοὺς.

13. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης τετάρτης συνόδου.

Ἀλλὰ γὰρ πρὶν χρόνους ἀπὸ τῆς τρίτης ἐξίπτεν τριάκοντα, ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη τετάρτη σύνοδος, τῷ πρώτῳ εἴται τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ χρηστοῦ ἐν τῇ παρωσύμῳ πόλει τῆς Βιθυνίας ἡ πόλις Χαλκεδὼν, εἰς τριάκοντα δὲ καὶ ἐξήκοντα εἰς ἀριθμὸν ἐξείλετο· ἧς λογάδας ἐγνωρίζοντο Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Μάξιμος Ἀντιοχείας, Ἰουδενίλιος Ἱεροσολύμων· καὶ δὴ, Πασχασίνος τε καὶ Δουκίνσιος ἐπίσκοποι, σὺν Βενιφάτιῳ πρεσβυτέρῳ, τὸν τόπον ἐπάρχοντες Ἀδόντος τοῦ ἀγιοτάτου πάππα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, οὗ μέγα τὸ κλέος, καὶ πολλὸς ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλος· ὃς οὐ μόνον ἀποστόλους αἰετοῖς, ἀλλὰ καὶ τῇ θαυμασίᾳ ἐπιστολῇ ἱερχέου τῇ τῆς συνόδου, ἣν καὶ στήλην ὀρθοδοξίας· οἱ Πατέρες· προσηγόρευκασιν· ὅτινες ἐὼν ἀρχιμανδρίτην Κωνσταντινουπόλεως Εὐτυχῇ, καὶ τὸν πρωτοπιστὴν αὐτοῦ Διόσκορον Ἀλεξανδρείας, εἰς μίαν φύσιν ἀνακρινώνας τε καὶ συγγέοντας τὴν ἐν δυὶ φύσεσι γνωριζόμενον ἵνα Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν θεὸν, φεύγοντας δὴθεν τὴν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, ἀσεβείας ἕνεκα, τῷ ἀναθέματι καταδικάσαν· κανόνας οὗτοι δωροῦνται τῇ Ἐκκλησίᾳ τριάκοντα. Ζήτηται δὲ περὶ ταύτης καὶ ἐν τῷ α' κεφαλαιῷ τοῦ Ε' στοιχείου.

Περὶ τοῦ ἀγιοτάτου Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ δευτέρῳ εἴται Ἀδόντος τοῦ μεγάλου, ὃς μετὰ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσεν, ὁ θεὸς Γεννάδιος εἰς τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνάγεται, τὸν Ἀνατόλιον διαδεξάμενος, καὶ μετὰ τεσσαρεσκαίδεκατον ἔτος πρὸς Κύριον ἐκδημεί· ἐπιστολὴ δὲ φέρεται τούτου πρὸς τὴν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον, δεικνύσα, ὡς οὐδεμιὰς ἀτοπίας ὑπερβολὴν καταλείπει τὸ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασιν.

16. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ἑ' συνόδου.

Τῇ δὲ γ' ε' καὶ οἰκουμένης συνόδου, κανὼν οὐδενῶν ἐμέλησεν, ὅτι μὴ τῷ ἀναθέματι καθυποβαλεῖν τοὺς περὶ Ὁριγένην, Διδύμους τε καὶ Εὐαγρίου, τοὺς τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ φιλονεικῶσαντας παραιοσυνεχεῖν· προὔπαρξιν γὰρ ἐληρώδουν ψυχῶν, καὶ πολλὰ σώματα τὴν αὐτὴν ψυχὴν μετενδύεσθαι, καὶ τέλος εἶναι τῆς ἀταπειότητος κολάσεως· ἤρριπτο δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ

A Caesariana a metropoli sua Caesarea dicta; Sittifensis, cujus metropolis est Sittifana, et Tingiana, quae metropolim habet Tingon. Praesidebat autem synodo Arelus episcopus Carthaginensis, quem etiam papam nominabant, et loci conservatores a papa Romano missi, Faustinus episcopus, Philippus et Asellus presbyteri. Aderant autem et alii praedictarum Africae provinciarum loci conservatores, eorum qui ad synodum venire non poterant loca implentes: unde et loci conservationis nomen assumptum est, a servando, hoc est tenendo, sive implendo eorum qui eos mittunt loca.

τοῦ τηρεῖν, ὃ ἐστὶ φυλάσσειν ἥτοι ἀναπληροῦν τοῦ

XIV. De sancta et oecumenica synodo quarta.

Prius autem quam triginta anni a tertia elapsi sunt, sancta et oecumenica quarta synodus, primo imperatoris Marciani benigni unno in celeberrima Bithyniae urbe Chalcedone congregata est. Numerus autem episcoporum erat sexcenti triginta: cujus praesides declarati sunt Anatolius Constantinopolitanus, Maximus Antiochenus, Juvenalis Hierosolymitanus, quia etiam Pascasinus et Lucensius episcopi una cum Benificio presbytero, locum tenentes Leonis sanctissimi veteris Romae papae, cujus magna fuit fama, et multus pro pietate zelus: qui non suis tantum nuntiis, sed etiam admirabili epistola synodi decreta confirmavit; quam etiam Patres fidei orthodoxae columnam nuncuparunt, qui Eutychem Constantinopolis archimandritam, ejusque defensorem Dioscorum Alexandriae, qui fugientes nimirum Nestorii divisionem, unam Christum nostrum et Deum in duabus naturis manifestatum, in unicam naturam commiscebant et confundebant, ob impietatem anathemate condemnabant. Hi etiam triginta canones Ecclesiae largiti sunt. Reliqua hic spectantia quaere in primo capite litterae E.

De sanctissimo Gennadio Constantinopolitano.

Secundo Leonis magni, qui post Marcianum imperavit, anno, divinus Gennadius ad thronum Constantinopolitanum promotus est Anatolio succedens, et post annos quatuordecim ad Dominum recessit. Hujus autem effertur epistola ad synodum Romae habitam conscripta, quae ostendit, quod nulla datur absurditas quanta quanta sit, quam ordinatio pro pecuniis collata in se non continet.

XV. De sancta et oecumenica quinta synodo.

Quinta vero et oecumenica synodo canon nullo prorsus modo curae fuit, nisi ut Origenistas, Didymus quoque et Evagrius qui ethnicam mythologiam in Dei Ecclesiam introducere contendebant, anathemati subliceret. Enimvero hi animarum praesistentiam deliri asserebant, et eandem quoque animam multa corpora induere, et aeterni supplicii finem fore praedicabant. Congregata est autem du-

devicesimo imperii Justiniani magni anno, annis centum duobus quarta ipsam præcedente posterior : et urbium reginam sacrum tanquam fanum sibi constituēbat. Centum autem sexaginta quinque divinorum Patrum concursu corroborata fuit : quibus præsidebat, primo Mænas, deinde Eutychius summi sacerdotis in regina urbium gubernacula successive dirigentes; Apolinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus; præterea autem et Didymus et Evagrius Eutychii Hierosolymitani locum adimplentes. Vigiliis autem Romanus urbi etiam tunc temporis adfuit, synodo vero non interfuit; communem nihilominus Patrum fidem libello confirmavit.

XVI. De sancta et œcumenica sexta synodo.

Quin etiam nec proprie dictæ sextæ synodo, animum aliis adhibenti, canones conscribere operæ pretium visum est : quæ centum undequingenta annis post præcedentem convenit. Et ipsa quoque urbem imperatricem sanctum theatrum constituit. Divinos autem centum septuaginta viros ad certamen accinctos habens victricem plane pietatem ostendebat, decimo tertio Constantini Pogonati dieti anno. Hujus præsidis declarati sunt Georgius Constantinopolitanus, et Theodorus, et Georgius presbyteri una cum Joanne Diacono locum conservantes Agathonis sanctissimi papæ Romani; Alexandrini autem, Petrus monachus; Georgius autem monachus et presbyter, Hierosolymitani. Hi autem Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum impios Constantinopolis præsules, præterea autem et Honorium Romanum, Cyrum Alexandrinum, Macarium Antiochenum, Theodorum Pharensē, Stephanum et Polychronium anathematis supplicio subiciebant, præterea quod Dominum nostrum etiam post incarnationem unam habere voluntatem et unam operationem prædicassent. Hujus autem synodi Patres duas illum post incarnationem naturales habere voluntates, et duas similiter operationes pronuntiaverunt, et confirmaverunt, non in personarum divisione, sed quod neutra duarum in Christo naturarum sine voluntate erat, aut sine operatione : ne sublatis istis utriusque naturæ proprietatibus, operatione nimirum et voluntate, ipsæ quoque naturæ, quarum sunt proprietates, una auferri viderentur.

XVII. De sancta et œcumenica quinisexta synodo.

Cæterum et Justiniano secundo, Rhinotmeto videlicet, qui Constantini Pogonati erat filius, imperante, ipsius jussu episcopi ducenti viginti septem conveniebant in loco Trullo dicto; erat autem hæc domus celeberrima in imperatorum Constantinopolis palatio sita. His autem omnia quæ in prioribus synodis acta fuerant confirmare, et canones ad Ecclesiæ constitutionem spectantes componere incubuit. Hæc autem et sextæ adjuncta est, ejusque nomen sibi impositum habuit : nec enim de Ale et

A Εται τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, ὅτε-
ρίζουσα τῆς πρὸ αὐτῆς τετάρτης χρόνοις δύο πρὸς
τοῖς ἑκατόν· καὶ τέμενος μὲν ὡς περ ἱερὸν ἐκτῇ
τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων Ἰδρυτο, πέντε δὲ καὶ ἑξή-
κοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων Πατέρων συνδρομῇ
ἐκρατύνετο· ὧν ἡγούντο τὰ πρῶτα μὲν Μηνάς, εἰτα
Εὐτύχιος, ἐκ διαδοχῆς τοῦς ἀρχιερατικοῦς τῆς βασι-
λευσύσης ἰθύνοντες ὁσκάς, Ἀπολινάριος Ἀλεξαν-
δρείας, Ἀμόνος Ἀντιοχείας, πρὸς δὲ καὶ Διδύμος,
καὶ Εὐάγριος, Εὐστοχίου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων
τόπον ἀναπληροῦντες· ὁ δὲ γε Ῥώμης Βιγίλιος,
παρὼν μὲν τηνικαῦτα τῇ πόλει, οὐ παρὼν δὲ τῇ
συνόδῳ, τὴν κοινὴν τῶν Πατέρων πίστιν οὐχ ἥκιστα
ἐπεκύρου λιβελλῶ.

B ΙΓ'. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ζ' συνόδου.

Ὁ μὴν οὐδὲ τῇ κυρίως ἑκτῇ προδρογῷ εἶναι νεώ-
μισται κανόνας συγγράφειν, ἐνέροις ἐχούσῃ τὸν
νοῦν· ἥτις χρόνοις ἐνδὸς θρόντος πενήκοντα καὶ
ἑκατὸν κατόπιν τῆς προγεγονυίας ἰλθοῦσα, τὴν βα-
σιλίδι καὶ αὕτῃ πόλιν ἱερὸν ἐπέψατο θέατρον·
ἐδομήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν θεοφόρους ἄνδρας ἀπο-
δυσσάμενους σχοῦσα πρὸς τὸν ἀγῶνα, λαμπρῶς νικῶ-
σαν τὴν εὐσέβειαν ἐπεδείκνυ ἑταί τρισκαίδεκάτῃ τῆς
βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ λεγομένου Πρωγανάτου.
Ταύτης ἀρχηγὸν ἐγνωρίζοντο Γεώργιος τε Κωνσταν-
τινουπόλεως, καὶ Θεόδωρος καὶ Γεώργιος πρεσβύτε-
ροι, ἀμὰ Ἰωάννη διακόνῳ τὸν τόπον ἀναπληροῦντες·
Ἀγάθωνος τοῦ ἀγιωτάτου πάππα Ῥώμης· τοῦ δὲ
Ἀλεξανδρείας Πέτρος μοναχὸς ἐξεπλήρου τὸν τόπον·
C Γεώργιος δὲ μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, τοῦ Ἱεροσο-
λύμων· οὗτοι δὲ τοὺς περὶ Σέργιον, Πύρρην, Παῦ-
λον, Πέτρον, τοὺς δυσσεβεῖς τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως προεδρεύσαντας, εἰτι δὲ καὶ Ὀνώριον Ῥώμης,
Κύρον Ἀλεξανδρείας, Μακάριον Ἀντιοχείας, Θεό-
δωρον τῆς Φαράν, Στέφανον καὶ Πολυχρόνιον, τῇ
τοῦ ἀναθέματος καθυπέβαλον δίκῃ· ἀνθ' ὧν ἐν θέ-
λημα καὶ μίαν ἐνέργειαν καὶ μετὰ τὴν σάρκασιν
τὸν Κύριον ἡμῶν ἰδογμάτισιν ἔχειν. Οἱ δὲ τῆς συν-
όδου, δύο θελήματα φυσικὰ, καὶ δύο ἐνεργείας
ὁμοίως ἔχειν μετὰ τὴν σάρκασιν τὸν Κύριον ἡμῶν
ἀπεφώνησαν καὶ ἐκύρωσαν, οὐκ ἐν διαιρέσει προ-
σώπων, ἀλλ' ὅτι οὐδεμία φύσις τῶν δύο ἐπὶ Χριστοῦ
φύσεων ἀθέλητος ἦν, ἡ ἀνενέργητος· ἵνα μὴ τῶν
ιδιωμάτων τούτων ἑκατέρας φύσεως ἀναιρουμένων,
D τῆς ἐνεργείας, λέγω, καὶ τῆς θελήσεως, καὶ αἱ φύ-
σεις, ὧν αὐταὶ εἰσιν ιδιώματα, συναναιρεῖσθαι δοκῶ-
σιν.

ΙΖ'. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης πενθέκτης συνόδου.

Ἀμέλει καὶ τοῦ δευτέρου Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Πι-
νοτητῆτος δηλαδὴ, βασιλεύοντος, ὃς ἦν υἱὸς Κων-
σταντίνου τοῦ Πρωγανάτου, τῇ τούτου κελεύσει συν-
ῆλθον ἐπίσκοποι ἑπτὰ καὶ εἰκοσι καὶ διακόσι, ἐν
τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ· οἶκος δὲ ἦν οὗτος περιφανὴς
ἐν καλῷ τῶν βασιλείων Κωνσταντινουπόλεως κείμε-
νος. Ἔργον δ' ἦν αὐτοῖς, πάντα τε τὰ πεπραγμένα
ταῖς πρώην συνόδοις κυρῶσαι, καὶ κανόνας συντά-
ξαι εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἡρωρῶντας κατάστασιν·
συνέζευκται δὲ καὶ αὕτῃ τῇ ἑκτῇ, καὶ τὴν προσηγο-

ρίαν ἐκείνης ἐδέξατο· οὐ γὰρ περὶ πίστεως καὶ δογ-
μάτων αὐτῇ ζητήσις γέγονεν, ὥστε καὶ αὐτὴν ἰδιαι-
τάτα παρὰ τοῦτο λογίζεσθαι σύνοδον· μάλλον δὲ
κυρίως πενθέκτη λέγοιτε· ἂν, ἅτε τὸ ὑστέρημα τῆς τε
πέμπτης καὶ τῆς ἑκτης ἀναπληρώσασα, τὴν τῶν
ιερέων, φημί, κανόνων συνθήκην. Ἔστι δὲ καὶ οἰκου-
μενικὴ· ἡγεμόνας γὰρ ἐν αὐτῇ ἀγωνοῦντες Παῦλος
Κωνσταντινουπόλεως, Πέτρος Ἀλεξανδρείας, Γεώρ-
γιος Ἀντιοχείας, Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης
νέας Ἰουστινιανουπόλεως, Βασίλειος τῆς Ἐφροναίων
μετροπόλεως τῆς Κρήτης νήσου, καὶ τὸν τόπον
ἐπέχων πάσης τῆς συνόδου τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας
Ῥώμης. Οὕτω γὰρ ἐν τοῖς παλαιοῖς εὐρηνταί βι-
βλίοις μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ἕκαστοι
τῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν ὑπογραφῇ τὸ
οἰκίον σημειωσάμενοι δοῦμα καὶ ἀξίωμα· εἰ καὶ οἱ
Ἀπὸλοι, καίριως ὑπὸ ταύτης πληττόμενοι, μὴ εἶναι
ταύτην οἰκουμενικὴν διατείνονται, τῷ μὴ τοποτη-
ρητὰς ἰσχυρῆναι τοῦ πάππα Ῥώμης, ὡς ἄλλης οὐ-
σης τῆς ἑκτης συνόδου, ἣ μάκαίρας συνήνεσεν, ἥτις
ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου συνήθροιστο·
ταύτην δὲ μετὰ χρόνους γενέσθαι συχνοῦς, καλεῖ-
ται τοῦ Ῥινόμητου Ἰουστινιανοῦ. Πρῶτον μὲν γὰρ
οὐκ ἂν ἠνέσχοντο οἱ τοιοῦτοι ἅγιοι Πατέρες ἐπιφα-
νοῦς οὕτω ψεύδους ἀλῶναι, λέγοντες· ἐν τοῖς ἑαυτῶν
κανόσι, Ὅρισεν ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ σύ-
νδος ἄλλως τε καὶ οὗ· ὁ πάππας εἶχε λεγάτους,
ἀντιπροσώπους δηλαδή, τῆς ἡμετέρας μὲν ὄντας
ἐπαρχίας, ὥστε καὶ ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσιν ἀντ'
ἐκείνου τοῦτους ἐπιδημεῖν, δυσχεροῦς οὕσης αὐτῷ
τῆς ἀφίξεως διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος· οὐ γὰρ δὴ καὶ
παρ' ἐκείνου ἐχειροτονοῦντο, ὡς ὁ Καισαρεύς Ἰστωρεὶ
Κωνσταντίνος. Πάντες τοίνυν οὗτοι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ
παρήσαν, λέγω δὴ ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Δαρδανείας, ὁ
Ἡρακλείας Ὀρφκῆς, ὁ Κορίνθου, ὁ Ῥαβέννης, καὶ
ὁ Κρήτης οὗτος Βασίλειος, ὃς ἰδίᾳ φέρειν τὰ δίκαια
καὶ οὗτοι συγκατατίθει δύο πρὸς τοὺς ἑκατόν.

III. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐκδόμης συνόδου.

Χρόνων δὲ παρεβρύχων εἰκοσι καὶ ἑκατὸν,
ἀγίου δὲ Ἰσταμένου τοῦ Κωνσταντίνου τῇ βασιλείᾳ,
καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης, Νίκαιαν μὲν τὴν
τῶν Πιθονῶν μητρόπολιν κριτήριον τῆς εὐσεβείας
καὶ ἡ ἐκδόμη σύνοδος δέικνυσιν, ὡς γε δὴ καὶ ἡ
πρώτη σύνοδος πάλαι. Εἰς ἐπτά δὲ καὶ ἐξήκοντα καὶ
τριακοσίους ἀνδρας ἱεροῦς ἐκληθύνετο, ταξιάρχας
τῆς ἱερᾶς ταύτης φάλαγγος προβαλλομένην Ταράσιον
Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐν ἱερῷ Θεοῦ περιβόη-
τον, Πέτρον τοῦ τῶν ἱερέων τάγματος πρῶτον, καὶ
ἐπερον Πέτρον πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον τῆς τοῦ
ἀγίου Σάββα μονῆς, τὸν τόπον Ἀδριανοῦ τοῦ πάππα
Ῥώμης κληρωσάμενους, Ἰωάννην τε καὶ Θωμᾶν
πρεσβυτέρους, καὶ καλὸν ἐν ἀσκηταῖς λάμποντα,
τὸν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν τὸν τόπον ἐπέχον-
τα, λέγω δὴ, Ἀπολιναρίου Ἀλεξανδρείας, Θεοδο-
ρήτου Ἀντιοχείας, καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων. Αὕτη
τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς εἰδῶλα τὰς προσκυνητὰς
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ εἰκόνας, ὡς μισαρεῖς
γινώσκας, ἀποκαλοῦντας, δι' ὧν εἰδῶλων πλάνη διώ-

A dogmatis quæstio in hac orta est, ut ea exinde
peculiaris synodus censeretur: magis autem proprie
quinisexta nuncupetur, utpote quæ quintæ et sextæ
defectum, sacrorum scilicet canonum composi-
tionem supplevit. Est autem et œcumenica. Præsides
enim in ea declaratisunt PaulusConstantinopolitanus,
Petrus Alexandrinus, Georgius Antiochenus, Ana-
stasius Hierosolymitanus, Joannes novæ Justinia-
nopolis, Basiliius Gortynæorum, quæ metropolis est
Cretæ insulæ, qui etiam universæ synodi sanctæ
Ecclesiæ Romanæ locum tenuit. Sic enim in an-
tiquis invenitur libris post imperatoris subscriptio-
nem singulos patriarchas et metropolitānos nomen
suum et dignitatem per subscriptionem adnotasse:
etiamsi Latini ab hac synodo lethaliter vulnerati
eam œcumenicam non fuisse synodum obnixè con-
tendant; eo quod papæ Romani lociconservatores
non habuit, utpote quod alia sit sexta synodus cui
et ipse consensit, quæ sub Constantino Pogonato
congregata est, hanc autem multo post tempore
Justiniani Rinometi jussu celebratam esse. Primo
enim tanti sancti Patres manifesti adeo mendacii
esse convinci ægre ferrent, dicentes in suis ipsorum
canonibus, Sancta hæc et œcumenica synodus de-
crevit. Et præterea papa suos habuit legatos, per-
sonas nimirum substitutas ex nostra quidem regione,
adeo ut illi ejus in communibus conventibus vicem
gererent, eo quod ipsi propter viæ longitudinem
difficile sit convenire: et ab eo vero non ordina-
bantur, ut Cæsar Constantinus scribit. Hi igitur om-
nes sanctæ synodo aderant: episcopus puta Thes-
salonicæ, Dardanæ, Heracleæ in Thracia, Corinthi,
Ravennæ, et hic Basiliius episcopus Cretæ, qui Ec-
clesiæ Romanæ jura se privatim ferre subscripsit.
Hi vero et centum duos canones composuerunt.

τῆς Ἐκκλησίας Ῥωμῶν ὑπέγραψε· κανόνας δὲ

XVIII. De sancta et œcumenica septima synodo.

Elapsis centum viginti annis, octavo autem im-
perii Constantini et matris ejus Irenes fluente, sep-
tima etiam synodus, ut prima olim, Nicæam Bi-
thyniorum metropolitā pietatis forum ostendit.
Trecentis autem sexaginta septem sacris viris or-
nata est, sacræ hujus phalangis constituens duces,
Tarasium Constantinopolitanum magni inter Dei
sacerdotes nominis, Petrum in sacerdotum ordine
primas tenentem, et alium Petrum presbyterum,
et sancti Sabæ monasterii præfectum, qui Adriani
papæ Romani locum sortitus est: Joannem et Tho-
mam presbyteros, et admodum inter monachos ce-
lebres, Orientis patriarcharum locum tenentes, ni-
mirum Apolinarii Alexandrini, Theodoriti Antio-
cheni, et Eliæ Hierosolymitani. Hæc igitur sancta
synodus eos qui venerandas Christi et sanctorum
illius imagines, per quas Idolorum error expellitur,
oh impura lingua! idola vocant, irresolubilibus
anathematis vinculis communi suffragio subjece-
runt: et duos et viginti canones in fidelium utili-

iam composuerunt : anno mpmi 6296 tunc rom- A
poris labente.

την τῶν πιστῶν ὥρλαιαν συντιθέσιν, ἐξέκτισ χιλιοστοῦ διακοπτοστοῦ ἐννενηκαστοῦ ἔκτου την:καυτα διηπεύοντος ἔτους.

De sancto Tarasio Constantinopolitano.

Quinetiam commemoratus divinus Tarsius ad Adrianum papam Romanum epistolam misit, in qua non paucis e sacris Scripturis deductis usus est testimoniis, et demonstravit quod pro pecuniis ordinare omnem impietatem in sese continet.

XIX. De sancta et œcumenica prima et secunda dicta synodo.

Alia quædam Constantinopoli quoque synodus celebrata est in celebri sanctorum Apostolorum templo, quæ inscribitur « sancta et magna prima et secunda synodus. » Fertur autem eam Photii patriarchæ Constantinopolitani diebus congregatam fuisse, B
quo tempore Basilii Macedo Romani imperii œmpera tenebat : quinto et septuagesimo anno a synodo septima elapso. Cum in primo enim conventu seditio aliqua coorta esset, secunda etiam congressione divinis Patribus opus fuit, in qua decreta confirmarentur pariter et scriptis mandarentur, ut exinde una synodus distincte nominetur. Et hæc etiam canones septemdecim composuit.

XX. De synodo sub Photio habita.

Alii præterea tres canones a synodo quæ Photium in throno Constantinopolitano ultima collocavit, post divini Ignatii translationem, utroque C
scilicet antea ejecto et rursus introducto, editi fuerunt.

Recapitulatio Syntagmata.

Hic sacrarum synodorum post divinos apostolos temporum ordo traditur : et hæc fuerunt conventus eorum. Et hi, quos singulæ synodi ediderunt, quosque divinatorum etiam virorum nonnulli privatim conscripserunt canones. Quandoquidem enim gentilium pariter ac Iudeorum multitudinem per incomprensibilem et ineffabilem Incarnationis Verbi Dei œconomiam a diabólico errore et tyrannide conversæ, et vero regi ac gloriæ Domino recta fide et sincero animo adjunctæ divinis opus fuit legibus, ut ad meliora ducantur, reducantur autem qui in vitium delapsi sunt, divini Patres politicas leges valere plurimum jubentes, divinas sanctiones canonesque vitam cujusque ac mores dirigentes ediderunt. his enim, delinquentes non eo quæ civiles leges modo tractare, et lois castigare, et gravissimis, brutiorum iustar animalium, plagis subijcere, cum vitio quasi pugnare visum est. Qui vero hominum corpora affligere eligunt, ultimum eos ictu a vera pœnitentia præcipiunt. Hæc enim plane dissimulata existimabant misericordiis Dei, qui errandum convertere, et perditum querere, et infirmum quoad possumus corroborare præcipit, et omni præterea gratia et adoptione dignatur, et a legis molestia liberat. Quin etiam et mirati quomodo diamonum opera in admiratione non ita pridem

Περὶ τοῦ ἁγίου Ταρκίου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλλὰ καὶ ἐδηλωθεὶς θεὸς Τάρσιος, πρὸς Ἀδριανὸν τὸν πάππαν ἐπέστειλε ῥώμης, οὐκ ὀλίγοις ἐκ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυροῖς χρητάμενος. καὶ ἀποφήνας, μηδὲν ἀσβεδαίᾳ ἐλλείπειν τὸ ἐπὶ χρήμασι χειροτονεῖν.

ΙΘ'. Περὶ τῆς λεγομένης ἁγίας καὶ οἰκουμένης α' καὶ β' συνόδου.

Γέγονε τις καὶ ἑτέρα κατὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν σύνοδος, ἐν τῇ περιφανεί τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νεφ, ἥτις ἐπιγράφεται ἡ ἁγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δὲ παταύστην ἡβροῦσθαι Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡνίκα Βασίλειος ὁ Μακεδὼν τὰ σκήπτρα τῆς Ῥωμῶν διεῖπεν ἀρχῆς, ἐβδόμηκαστοῦ καὶ πέμπτου ἔτους μετὰ τὴν ἐβδόμην ἐξήκοντος σύμβασις δὲ τινος κατὰ τὴν πρώτην ἐπισυμδότης συνέλευσιν, καὶ δευτέρως ἀνδρομῆς τοῖς θεοῖς Πατράσιν ἐδίδεσεν, ἐν ᾗ καὶ τὰ δογματισθέντα κυρωθῆναι τε καὶ γραφῇ δοθῆναι, ὥς ἐντεῦθεν διηρημένως τὴν μίαν ὁνομαζέσθαι σύνοδον ἡ κανόνας δὲ καὶ αὐτὴ συντέθεικεν ἑπτακαίδεκα.

Κ'. Περὶ τῆς περὶ τὸν Φώτιον συνόδου.

Ἀλλὰ καὶ ἑτεροὶ τρεῖς κανόνες ἐξεφωνήθησαν τῇ συνόδῳ, ἥτις τὸν Φώτιον τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τελευτῶσα ἐνέδρασε, μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ μετάθεσιν Ἰγνατίου, ἐκατέρου πολλάκις πρότερον ἐκβαλομένου καὶ ἀντισταγομένου.

Ἀνακαταλειψαίς τοῦ Συντάγματος.

Αὕτη τῶν ἱερῶν συνόδων μετὰ τοὺς θεοὺς ἀποστόλους ἡ τῶν χρόνων τάξις ἱστορεῖται, καὶ ταῦτα εἶναι τῆς συνελεύσεως τὰς αἰτίας, καὶ οὕτως ἐκίστη κανόνας ἐκδίδωκε, καὶ οὐδὲ ἰδίᾳ τῶν θεοσεβίων αὐτῶν ἀνδρῶν ἔνοιᾳ συνεγράψαντο. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἐξ ἐθνῶν ἄμα καὶ Ἰουδαίων πληθύν, τῇ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἰσοδυναμίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας τῆς ἐξαπάτης τοῦ διαβόλου καὶ τυραννίδος ἀποφοιτήσαν, καὶ πρὸς τὸν ἀληθῆ Βασιλέα καὶ Κύριον τῆς δόξης ὁρῶν τῇ πίστει καὶ εὐκρινείᾳ προσκαλληθεῖσαν τῇ διανοίᾳ, θεοῖς ἔδει νόμοις πρὸς τὰ κρείττω δημαγωγέσθαι, καὶ τοὺς μὲν καλῶς τούτων βιούντας ἐπιστηρίζεσθαι, τοὺς πρὸς κακίαν δὲ ἀποβρόντας ἐπανάγεσθαι, οἱ θεοὶ Πατέρες τοῖς πολιτικοῖς ἐβρῶσθαι πολλὰ φράσαντες νόμοις, θεσμούς θείους καὶ κανόνας ἐκπεφωνήκασι, τὸν ἐκάστου βίον καὶ ἐρόπον ρυθμίζοντας. Τοῦ γε μήν πλημμελούντας, οὐκ ᾔφοντο δεῖν, καθάπερ ἐκίνοι, μετέρχεσθαι, καὶ λύροις στίλβειν, καὶ πληγαῖς ἀνηκέστοις καθυποβάλλειν, ζώων δίκην ἀλόγων, ὥσπερ οὐ τῇ κακίᾳ μάχεσθαι, τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων κακῶς ποιεῖν προαιρούμενοι σώματα, τῆς ἀληθοῦς μετανοίας τῇ τελευτῇ τούτους πληγῇ προαρπάζοντες ἄφροντα γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρῶν ἀντικρυς ταῦτα ἡγήσαντο, τῷ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέφειν, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἐκῆτείν, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύειν, ὁπόση δύναμις, ἐκ-

τίξαντο· καὶ τὰυτὰ χάριτος ὁσῆς καὶ υἰοθεσίας ἔχοντες τοὺς ἀπαλλάξαντας· τῶς τῆς ἐπαχθείας τοῦ νόμου. Προσέτι γε μὴν καὶ τοὺς θαυμάσαντας, ὅπως πρῶν τὰ τῶν δαιμόνων ἦγον ἐν θαύματι· τὸ μέντοι σσηπὸς ἤδη τῶν μελῶν, τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος εὖ μάλα καὶ σφῶς ἀποξείν, ὅπως μὴ καὶ τοὺς ἔγγιστα τῇ κοινωνίᾳ λυμῆνται, ἀριστον ἔγνωσαν, καὶ κάλλιστα ἔχουν τῷ κοινῷ πρὸς ἀσφάλειαν. Ἵνα τοίνυν οἱ μετ' ἐκείνους ποιμένες τε καὶ διδάσκαλοι τύπον ἔχοιεν ὥσπερ διδασκῆς, οὕτωδὲ καὶ ἱατρείας πνευματικῆς, γραφῇ τὸ κατὰλληλον ἐκαστῇ τῶν νόσων ἐσημειώσαντο φάρμακον, πρότερον μετὰ τοῦ ἁγίου ταῦτα σκεψάμενοι Πνεύματος, τοῦ σφῶς οἰκονομοῦντος καὶ διευθύνοντος τὰ ἡμέτερα. Ὅθεν οἱ τὰ τούτων ἐν τοῖς τοιοῦτοις περὶ ἐλαχίστου τῶν σφετέρων τιθέμενοι λογισμῶν, τῶν ἐσχάτων ἂν εἰεν τιμᾶσθαι δίκαιοι, ὅτι τοὺς ἀνθρωπίνους καὶ δειλοὺς καὶ τὰς ἐπισημασίας ἐπινοίας κατὰ τὸ λόγιον, τῶν τ' ἀληθινῶν καὶ βεβαίων τοῦ Πνεύματος νόμων αὐθόρμητον προτετιμῆκασιν γνῶμη. Ἀλλὰ τὸ τούτων μὲν ἅλις. Ἐφ' ὃ καὶ μῆτε τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷ συγγράμματι εὔθε τινοῖς τῶν χρησίμων, μῆτε μὴν ἡμᾶς τῶν χρόνους λανθάνων εἴη τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅς ὅπ' αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐξαπλῆν τῶν ἐτῶν χιλιάδα, καὶ τὴν ὀκταπλῆν αὐθὺς ἐκτετοντάδα, τρίτον καὶ τεσσαρακοστὴν ἔτος τὴν φθόρην ἀτεχνῶς ἡμέτεροι τοῦ χρόνου.

Ἔτι καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων, ὅθεν ἔρχον τὴν ἀρχήν, καὶ ὅπως συντάσσονται.

Ὅθεν δὲ οἷον καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων βραχεία διαλαβεῖν, καὶ ὅθεν ἔρχον καὶ αὐτοὶ τὴν γένεσιν, ὡς ἐφικτόν, ἱστορήσαι· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἁνέως τοῖς τῶν ἱερῶν κεφαλαίοις κανόνων, ὡς ἂν τινὰς ἐπικούρους, δεῖν ψήθῃμεν προσαρμόσαι. Κατὰ τὴν πρῶτην Ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν ὕδρου μετὰ τὸ ἐπτακωσιστὸν καὶ τετρακωσιστὸν ὁ κόσμος ἦνυσεν ἔτος. Ῥωμύλος βασιλεύει τῆς Ῥώμης· μεθ' ὃν ἔτεροι τὸν ἀριθμὸν εἰς ἀλλήλους ἤσαν διαδεχόμενοι· καὶ χρόνοις αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἡμέτεροι τέταρτος καὶ τεσσαρακοστὸς πρὸς τοὺς διακοσίους. Ἐπὶ βασιλείᾳ τοίνυν ἰθυνομένης τῆς πόλεως, ῥήγες τὰ τῆς πολιτείας διψοῦν, δευτέρων μετὰ γε τὸν βασιλέα τὴν ἐξουσίαν ἀνθηρῆμενοι· καὶ τὸ ἐκείνοις δεκοῦν νόμου δύναμιν εἶχε τῇ πολιτείᾳ, οὐδέπω γὰρ ἐν γράμμασι νόμος ἦν. Κατὰ δὲ τὴν ὀγδόην καὶ ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα, εἰς δημοκρατίαν τῆς βασιλείας μεταπεσοῦσης, καὶ τῶν ῥηγῶν γενεμένων ἐκ μέσου, τῆς δὲ τῶν ὑπάρχοντων εἰσυχθείσης ἡγεμονίας, ὁ δῆμος Ῥωμαίων ἀορίστην τινὴ νόμον, ἣ συνθήκη, μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπέχρητο· ἀλλὰ πρὶν εἰκοσι χρόνους ἐξήκειν, ἀνδρᾶς ὁ δῆμος ἐκλεβόμενος δέκα, ὃν ἦρχεν Ἀππίος Κλαύδιος, νόμους τούτους· ἐπιτετέραςσι θεῖται. Οἱ δὲ συναγαγόντες τὰ σποράδην καίμενα, ὥσπερ οἱ νόμιμα τῆς Ῥώμης ἔθη, ἐρανισάμενοι τε καὶ Ἀθήνηθεν οὐκ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν νόμων, ὅσοι τε εἰς Σόλωνα τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦσι καὶ Δράκοντα, πρὸς δὲ καὶ ὅσους τὸν Λυκούργον λόγος ἐσχηκίνας πατέρα, καὶ Μινῶα, καὶ τοὺς τοιοῦτους, βίβλους ἐκ τούτων συντάσσουσι δυσκαίβεκα. Σόλων μὲν γὰρ καὶ Λυκούργος τοὺς ἀρίστους τοὺς Ἑλλήσι συγγεγραφένας λέγονται νόμους, ὁ μὲν Ἀθήνησι, Λυκούργος δὲ

habuissent, putridum quidem membrum Spiritus gladio prorsus et palam abscindere, ne vicina societatis contagione contaminarentur, optimum esse et ad communitatis securitatem maxime conducere iudicaverunt. Quapropter ut iis succedentes pastores et praeceptores tam doctrinae quam spiritualis haberent medicinae formam, congruum cuique morbo medicamentum scriptis consignarunt, cum prius de hisce rebus cum Spiritu sancto deliberassent, qui res nostras sapienter dispensat ac dirigit. Quocirca qui horum opera in huiusmodi rebus cogitationibus suis minima versant, extremas qui luant poenas digni sunt, propterea quod humanas improbasque cogitationes, et instabiles meditationes iuxta oraculum, veris armisque Spiritus legibus pertinaciter animo praetulerunt. De hisce vero satis dictum est. Sic autem fiat, ne in ejusdem repetendi laboris crimen incidamus. Porro ne tempus quoque quod hoc opus in lucem solentem protulit lectores istam, post sextuplicem rursus semuriam annus quadragesimus tertius temporis cursum exacle commensurus est.

ἀμοιβῶν τοῦ νόμου διαμαρτυρίαν. Ὡς ἂν δὲ κατὰ τὸ αὐτὰς ἡλίον τὴν τῆς πραγματείας προήμεται ταυτησί, μετὰ τὴν ἐξαπλῆν αὐθὺς ἐκτετοντάδα, τρίτον καὶ τεσσαρακοστὴν ἔτος τὴν φθόρην ἀτεχνῶς ἡμέτεροι τοῦ χρόνου.

De politis etiam legibus unde ortum habuerunt et quomodo constitutae sunt.

Nihil autem velat quo minus et de politicis legibus breviter disseramus, et unum ipse quoque ortum habuerunt pro viribus describamus; si quidem et earum nonnullas sacrorum canonum capitibus, tanquam auxilios quosdam alioquin visum est. Prima circiter Olympiade, cum mundus quater millesimum septingentesimum octavum annum peregrinasset, Romae imperabat, post quem alii numero sex aliter alteri succedebant: et annis 244 regnum iis emensus est. Urbe igitur regni more gubernata, reges res politicas administrabant, proximam post imperatorem potestatem exercentes, et quod iis visum est legis in republica vires obtinebat. Lex enim Italiae mundi mandata fuit. Circiter LXVIII Olympiade regno in democra iam delapso, et regibus e medio sublati, et introducta consulum praefectura, populus Romanus indefinita quamvis lege, vel consuetudine, ut melius dicam, usum est: prius autem quam viginti transacti sunt anni, populus decem eligentes viros, quorum praecipuus fuit Appius Claudius, divinas ius leges committentibus. Hi autem consuetudines, tanquam Romae leges, sparsim jactas colligentes, et ex Athenis non paucas Graecorum legum, quae Soloni et Draconi jactanter acceptae referuntur, et quas praeterea Lycurgum habuisse Patrem, et Minonem et ejusmodi, fama fuit attrahentes, duodecim ex his libros componebant. Solon enim, ut et Lycurgus antiquus erat. Etenim 65 Trojani excidii anno hic notus erat, Proca Sylvio Latinis imperante. Solon autem LXVI Olympiade leges Atheniensibus ferebat, Draconis leges, exceptis iis quae de caedibus tractabant

tollens. Dictis itaque libris usus est populus usque ad
 dum sub consularum fuit, et democratia, ut dictum
 est. Populus enim duos e nobilibus, ut civilia quacunque
 ac militaria administrarent negotia, quotannis eligens,
 consules eos nominabat. Et hæc publicæ administrationis
 forma cccclxv annis suffecit. At Caio consularum simul
 ac democratiam in regnum iterum commutante, et republica
 aucta, causas quoque et publicas actiones augeri contigit,
 adeo ut plurimum generum et recentioribus legibus
 publicæ opus esset. Quapropter augustissimus ille
 Augustus Cæsar, qui post Cæm regnabat, non tantum
 iis qui multis erant sapientiores, leges ferre permisit,
 sed et populis, et militibus, et quod unusquisque
 dixerit, ab omnibus discutiebatur, et si utile visum
 esset, præcedentibus legibus protinus insertabatur.
 Hæc iterum Adriannus qui multo post Augustum
 imperavit in unum colligens, aliorum quidem omnium
 præscripta unum opus effecit, in quinquaginta libris
 distributum, *Digesta*, sive *Pandectam* ab eo nominatum,
 ut quæ ex multis collecta sunt. Quæcunque autem
 imperatores privatim decreverant in duodecim libris
 scripsit, quos *Codices* sive *Constitutiones* imperiales
 nominavit. Verum eo quoque modo difficile erat leges
 intelligere latitudinem habentes cogitationibus non
 definitam. Et præsertim cum imperatores rerum pro
 tempore politici, quæ sibi visa sunt de quibus lex
 antea non lata fuerat, codicibus inseruissent.
 Quin etiam Latina dictio et phrasis illos qui eam
 intelligere non possunt, tanquam muro fortiter
 exclusit, et utilitate ex iis percipiendi privavit,
 in una gente eam includens. Celeberrimus autem
 inter imperatores Justinianus, cum e legis capitum
 multitudine, ea sola quæ temporis ac negotiis
 commoda sunt selegisset, et magnitudinem præterea,
 quantum licuit, contraxisset, et quæ bis de iisdem
 rebus posita fuerant, abstulisset, in linguam etiam
 Græcam tam codices quam *Digesta* transtulit.
 Insuper autem et cum legum introductionem
 tanquam primam quædam elementa fecisset,
 librum istum vocavit *Instituta*; id autem introductionem
 significat. Cum autem *Digestorum* *Synagoga*
 et *Epitomen*, ut dictum est, composuisset,
 visum est nonnullis multa magni momenti in
 elaborato compendio prætermitti. Quocirca
 constituta rursus et perfecta sunt ea quæ dicuntur
Paratitula, quæ in singulis titulis rerum
 utilium, quæ omisse sunt, supplementa continent.
 Non paucis autem interpretibus et subministris
 ad hæc usus est imperator. Quidam autem
 Stephanus *Digesta* in latitudine interpretatus
 est. Thalelaeus Censor codices in latitudine
 edidit; Theodorus Hermopolita contracte,
 contractus autem et Anulolius, Isidorus vero
 arctius quidem quam Thalelaeus, latius autem
 quam reliqui duo. Imperator autem veterum
 nonnullas constitutionum immutare volens,
 Novellas septuaginta et centum constitutiones
 studiose effecit, et proprium iis locum attribuit.
 Commutavit enim leges de matrimoniis, de
 Falcidia, et istiusmodi

παρὰ Λακεδαιμονίους. Ἄλλ' ὁ μὲν Λυκοῦργος παλαιὸς
 ἦν· τῷ γὰρ ἐξηκοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει τῆς Πλὸν
 ἀλώσεως ἐγνώριζετο, Λατίνων βασιλεύοντος· Πρώκκ
 Σιλουίου. Σὺ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἐτίθει· ἐξ
 ἑκτῇ καὶ τεσσαρακοστῇ Ὀλυμπιάδι, τοὺς τοῦ Ἀρχέ-
 κοντος περιελών, πλὴν τῶν φονικῶν. Ταῖς οὖν εἰρη-
 μέναις βίβλοις ὁ δῆμος ἐχρῆτο ἕως ὑπατείας ἤγετο
 καὶ δημοκρατίαις, ὡς εἴρηται. Κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ ὁ
 δῆμος δύο τῶν εὐπατριδῶν προῖσχυόμενοι, ὥστε τὰ
 πολιτικὰ πάντα καὶ τὰ τῆς στρατείας διοικεῖν πράγ-
 ματα, ὑπάτους τοὺς ὀνόμαζον· καὶ τὸ σῆμα
 τοῦτο τῆς πολιτείας ἐπὶ χρυσοῖς ἤρκεσε τέσσαροι
 καὶ ἐξήκοντα πρὸς τοὺς τετρακοσίους. Γάτου δὲ τὴν
 ὑπατείαν τε καὶ δημοκρατίαν εἰς βασιλείαν αὐτὴν
 ἀμείψαντος, καὶ τῆς πολιτείας ἐπιδοῦσης, αὐξάνε-
 σθαι καὶ τὰς ὑποθέσεις συνάβαινε καὶ τὰς δίκας, ὡς
 καὶ ποικιλοτέρων καὶ καινοτέρων δεῖσθαι νόμων τὴν
 πολιτείαν. Ταύτῃ τοι καὶ ὁ σεβαστὸς Αὐγουστος ἐκεί-
 νος ὁ Καίσαρ, ὃς μετὰ Γάτον ἐβασίλευσεν, οὐχ ὥπως
 ὅσοι σοφίᾳ τῶν πολλῶν ἦσαν κρείττους, ἐφῆκε νομο-
 θετεῖν, ἀλλὰ γε καὶ τοὺς τοῦ δήμου καὶ στρατηγείας,
 καὶ ὅτι ἂν ἕκαστος εἴποι, παρὰ πᾶσιν ἐδοκιμάζετο·
 καὶ εἰ τῶν χρησίμων ἐδοξε, τοὺς προλαβοῦσι τῶν
 νόμων εὐθὺς ἀνεγράφετο. Ταῦτα πάλιν ὁ πολὺ μετὰ
 τὸν Αὐγουστον ἄρξας Ἀδριανὸς, ἀθροίσας εἰς ἓν, τὰ
 μὲν τῶν ἄλλων πάντων, ἰδίαν ἐποίησεν πραγμα-
 τεῖαν ἐν βίβλοις θεωρουμένην πενήτηκοντα, *Δίγιστα*
 τοῦτοις ἦτοι *Πανδέκτην* ὀνομαζόμενος, ὡς ἐκ πολ-
 λῶν δηλαδὴ συλλεγέντα. Ἰδίᾳ δὲ ὅσα οἱ βασιλεῖς διωρί-
 σαντο, ἐν βίβλοις ἔγραψε δώδεκα, ἀπερὸν ὀνόμασι
Κώδικας, ἦτοι βασιλικὰς *Διατάξεις*. Ἀλλὰ καὶ οὕτω
 δυσχερὲς ἦν ἡ τῶν νόμων κατάληψις, πλάτος ἔχον-
 των τοῖς λογισμοῖς οὐχ ὀρίζον· καὶ μάλιστα τῶν
 κατὰ καιροὺς βασιλείων τὰ δοκοῦντα σφίσι προτιθέν-
 των τοῖς κώδεξι, περὶ ὧν οὕτω πρότερον ἔκειτο νό-
 μος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λατινικῇ λέξει καὶ φράσι
 εἰσέτι τοὺς νόμους κρύπτουσα τοὺς συνέβαινε ταύτην
 μὴ δυναμένους, ἰσχυρῶς ἀπειρίχετο, καὶ τῆς ἐξ αὐ-
 τῶν ὠφελείας ἐστερείν, περὶ ἓν ἔθνος ταύτην ἱστᾶσα.
 Ὁ δὲ περιώνυμος ἐν βασιλείᾳ τῶν Ἰουστινιανῶν, τοῦ
 πλῆθους τῶν τοῦ νόμου κεφαλῶν τὰ τῷ καιρῷ καὶ
 τοῖς πράγμασι μόνον χρήσιμα ἐκλεξάμενος, οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ τὸ πλάτος ὡς οἶόν τε ἐκτεμῶν, καὶ τὰ δι-
 περὶ αὐτῶν κεῖμενα ἐξελών, ἐτι καὶ πρὸς τὴν Ἑλλη-
 νικὴν τὰ τε τῶν κωδίκων καὶ τὰ τῶν διγέσεων μετα-
 θέδωκε φράσιν· πρὸς δὲ καὶ νόμων εἰσαγωγὴν ποι-
 σάμενος, ὥσπερ τινα πρῶτα στοιχεῖα, Ἰνστιτούτα τὰ
 βιβλίον ὀνόμασεν· εἰσαγωγὴν γὰρ τοῦτο δηλοῖ· αἰὶ
 ἐπεὶ τὸ σύνταγμα τῶν διγέσεων κατ' ἐπιτομήν, ὡς
 εἴρηται, συνετέθη, ἐδοξε τις· πολλὰ τῶν καιριωτέ-
 ρων ἐκ τῆς σπουδασθείσης συντομίας παραλειφθεῖν.
 Διὸ πάλιν ὠρίσθη καὶ ἐγένοντο τὰ λεγόμενα *παράτι-
 τλα*, καθ' ἕκαστον τίτλον ἀναπληρώσεις ἔχοντα τῶν
 παραλειφθέντων χρησίμων· ἐξηγήται; δὲ καὶ
 ὑπουργοῖς οὐκ ὀλίγοις ὁ βασιλεὺς εἰς ταῦτα ἐχρή-
 σατο. Στέφανος γὰρ τις εἰς πλάτος τὰ διγέστα ἐξη-
 γήσατο· Κύριλλος· κατ' ἐπιτομήν· Δωρόθεος μέση
 τάξει ἐχρήσατο· Θαλάλαος Κήνσωρ τοὺς κώδικας
 εἰς πλάτος· ἐκτίδωκε· Θεόδωρος· Ἑρμοπολίτης συν-

πετημένως· ἔτι δὲ συντομώτερον Ἀνατόλιος· ὁ δὲ Ἀΐσιδωρος στενωτέρον μὲν τοῦ Θαλελαίου, πλατύτερον δὲ τῶν λοιπῶν δύο. Ἀμειψαὶ δὲ θελήσας ὁ βασιλεὺς καὶ τινὰς τῶν παλαιῶν διατάξεων, νεαρὰς ἐδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐφιλοπόνησε διατάξεις, καὶ ἰδὼν ταύταις χώραν ἀπένειμεν· ἡμεῖς γὰρ τὰ περὶ γάμων, τὸ περὶ φορκιδίου, καὶ τῶν τοιούτων, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ νόθων, ἅπερ ὁ μέγας πρῶτος διατάξαιτο Κωνσταντῖνος, συμπαθέστερον περὶ τοῦς τοιούτους διατεθεῖς. Ταύτας δὲ τὰς νεαρὰς διὰ τινος ἐξέθετο Τριβουνιανοῦ, θεῶν μὲν ἄλλως τὴν φύσιν, καὶ εἰς ἄκρον πᾶσαν παιδεῖαν ἐξησχημένου, φιλοχρηματικῆ δὲ δαιμονίως ἀλίσκομένου. Διὸ καὶ ἐν τῇ ταύτης συγγραφῇ, πολλοὶ τῶν ἐχόντων δικὰς χρήμασιν αὐτὸν ὑποβυβαίνοντες παρὰπειθον, τὰ μὲν πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς μεταρρόπτειν, τὰ δὲ πρὸς ἀσάφειαν καὶ δογρόναιον σχεδιάζειν. Τελευταῖος δὲ πάντων, ὁ ἐν βασιλεῦσιν αἰδιδίμος Λέων ὁ Σοφός, μίαν τὰ πάντα ποιησάμενος πραγματεῖαν διὰ τινος Σαββατίου πρωτοσπαθαρίου, καὶ τὰ διέχοντα τῇ θέσει συνάψας εἰς ἓν, τὰ τε διγύσσει καὶ τοὺς κώδικας, καὶ πολλὰ τῶν ἱστοιτούτων, καὶ αὐτὰς τὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰς, ἐν βιβλίοις μὲν ἐξήκοντα, ταύχσει δὲ ὠργάνωσεν ἕξ, πᾶν ἑναντίον καὶ τὴν χρῆσιν οὐ παρεχόμενον ἐν τοῖς πράγμασιν ἀποκρίνας τε καὶ ὑπεξελὼν, διὰ τὸ, ὡς εἶκός, πολλὰ τῶν ἀρχαίων νομοθετημάτων παρευδοκίμηθησαν τοῖς ὑστερον· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκλεγέντων τὴν συνθήκην τῆς φράσεως, μὴδὲν περιττὸν ἔχειν καὶ παρέλκον ἐφρόντισεν· ἔπειτα τὰ ἀνὰ μέρος καὶ διεσπαρμένως περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εἰρημένα, εἰς μίαν κατέστησε τίτλου περιοχὴν· πεποιήκα δὲ καὶ οὗτος νεαρὰς διατάξεις εἰκοσι πρὸς ταῖς ἑκατὸν· ἀλλὰ μὲν ἐς τοσοῦτον. Δεῖ δὲ ἄρα καὶ τὰ κεφάλαια κατὰ σφραγὴν παραδοῦναι. (Ζῆτε περὶ νόμων καὶ ἐν τῇ Ζ' κε

A ut et de nothi's, quam magnus Constantinus prius
admisit, majori commiseratione in tales affectus.
Has autem Novellas emisit per quemdam Tribunia-
num, natura quidem aliter idoneum, et in omni
disciplina summe exercitatum, avaritia autem dia-
bolice correptum: quapropter et dum iis conscri-
bendis incumbibat, multū eorum qui causas judican-
das habebant, eum pecunia corrumpentes, hæc
quidem ipsorum commodo adaptare, ea vero ita tu-
multuario opere congerere, ut obscura essent, et
duplicis sententiæ, persuadebant. Ultimus vero om-
nium inclytus ille inter imperatores Leo Sapiens,
cum unum ex omnibus per quemdam Sabbatinum
protospatharium opus fecisset, et quæ loco distaban-
in unum conjunxisset, Digesta et codices, et multa
etiam ex Institutis, et ipsas Justiniani Novellas, in
libris quidem sexaginta, sex autem voluminibus
apte disponebat, omne quod contrarium erat, et
nullius in negotiis usus, rejiciens et subdicens, id-
circo quod multa veterum institutorum posteris
improbata fore veri non sit dissimile. Sed et ne in
eorum quæ selecta sunt Interpretandi formula re-
dundaret quippiam aut supervacaneum esset, cu-
ram impendit: siquidem quæ sigillatim et sparsim
de eodem argumento dicta sunt, in una tituli pe-
riocho collocavit. Et hic autem centum viginti No-
vellas constitutiones fecit. Omnes autem hodie non
observantur. Sed hæc quidem hucusque. Verum
et capita præsentis Syntagmatis juxta ordinem
litterarum, tanquam in indice, subjiciamus oportet.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ Ἀστοιχείου.

Περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

α'. Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὴν ἀμέμητον ταυτηνὴν
τῶν Χριστιανῶν πίστιν, καὶ ὅπως τοὺς μεταμελομέ-
νους τούτων προσέσθαι δεῖ.

β'. Περὶ αἰρετικῶν, καὶ ὅπως χρή δεχέσθαι τοὺς
ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας.

γ. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἦτοι
συμπόσια.

δ. Περὶ ἀγορᾶς καὶ πράξεως. Νόμοι.

ε'. Περὶ ἀλογευσασμένων, ἦτοι ζωοφθόρων.

ς'. Περὶ ἀναγνωστῶν.

ζ'. Περὶ ἀναθέματος.

η'. Περὶ ἀντιμενσίου.

θ'. Περὶ ἀποδημίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

ι'. Περὶ ἀπολυτικῶν γραμμάτων.

ια'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπισκόπων τὰς μὴ ἀν-
ηκούσας αὐτοῖς Ἐκκλησίας.

ιβ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ληστοικῶς τὸ ἄλλο-
τρια,

INDEX CAPITUM.

Initium, favente Deo, litteræ A.

De fide orthodoxa.

1. De iis qui inculpatam hanc Christianorum fidem negarunt, et quomodo, qui ex iis poenitentiam agunt, admittendi sunt.

2. De hæreticis, et quomodo qui ex hæresi con-
D vertuntur, admittendi sunt.

3. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivia celebrare deceat.

4. De emptione, ac venditione.

5. De irrationaliter fornicantibus, sive, qui cum brutis commercium habent.

6. De lectoribus.

7. De anathemate.

8. De antiminsiis, seu promensalibus.

9. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

10. De litteris dimissoriis.

11. De episcopis qui ecclesias ad se minimè pertinentes rapiunt.

12. De iis qui bona aliena furtim surripiunt.

13. De iis qui mulieres matrimonii causa rapunt.

14. De pædicatione.

15. De magistratibus, quales eos esse oporteat.

16. De mulieribus quæ sunt in abscessu.

17. De impuberibus.

18. De excommunicatione.

Initium litteræ B.

1. De sacro baptismo.

2. De infantibus de quibus dubitatur, utrum baptizati fuerint, necno.

3. De infantibus Agarenorum baptizatis, et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.

4. De iis qui ex Judæis baptizantur.

5. De rege.

6. Quando rex intra septem altaris intrare debeat.

7. Quod non oportet regem contumelia afficere.

8. De gradibus in matrimonio.

9. De iis qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem, et alia.

10. De vi et potentia.

11. De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.

12. De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidiis.

13. De anno bissexti, sive intercalari.

Initium litteræ C.

1. De gradibus qui sunt in matrimonio.

2. De nuptiis concessis et prohibitis.

3. De iis qui nuptias legitimas abominantur.

4. De contrahentibus secundas, tertias, et plures nuptias, tam viris, quam mulieribus.

5. De muliere ad secundas nuptias transire volente, cujus maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.

6. Quod presbyter qui nuptias digami benedixit, cum eo convivari non debeat.

7. Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.

8. De virginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.

9. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.

10. De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.

11. De his qui matrimonio sibi copulant deo consecratas.

12. Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat.

13. Quibus ex causis matrimonium solvatur.

14. De diaconissis et viduis.

15. De mulieribus desponsatis; in quo etiam de sponsalibus tractatur.

16. De clericis uxores suas prætextu religionis ejicientibus.

17. Quod episcopi ab uxoribus suis separari debent.

1γ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμῳ γυναῖκα.

ιδ'. Περὶ ἀρρενομανίας.

ιε'. Περὶ ἀρχόντων, ὁποίους εἶναι δεῖ τούτους.

ις'. Περὶ τῶν ἐν ἀφῆρῳ γυναικῶν.

ιζ'. Περὶ ἀφηλίων.

ιη' Περὶ ἀφορισμοῦ.

Ἀρχὴ τοῦ Β στοιχείου.

α'. Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

β'. Περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων νηπίων ἐν ἱερατικῇ οἰκίᾳ.

γ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ περὶ τῶν βαπτιζομένων παρὰ ἀνδρῶν.

δ'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων ἐξ Ἰουδαίων.

Ε' Περὶ βασιλείας.

ς'. Πότε ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄγιον εἰσελθὶ δύνασθῃ.

ζ'. Ὅτι βασιλεὺς ἐθρίζειν οὐ δεῖ.

η'. Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου.

θ'. Περὶ τῶν βεβιωτομένων τοῦς ἐνόμους γάμους, τὸν οἶνον, τὰ κρέα, καὶ ἕτερα.

ι'. Περὶ βίας καὶ δυναστείας.

ια'. Περὶ βιβάτων τῆς θείας Γραφῆς γνησίων καὶ ὠθίων.

ιβ'. Περὶ θανάτου, ἥτοι τῶν αὐτοὺς ἀναιρούμενων.

ιγ'. Περὶ βασίλειου.

Ἀρχὴ τοῦ Γ στοιχείου.

Α' Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.

β'. Περὶ γάμων ἐκτετραμμένων καὶ πεκυρωμένων. Νόμος.

γ'. Περὶ τῶν πρὸς ἐνόμους γάμους βεβιωτομένων.

δ'. Περὶ διγάμων, τριγάμων, καὶ πολυγάμων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

ε'. Περὶ τῆς δευτερογαμῆσαι βουλομένης γυναικός, ἐν ἣ ἀποδημᾷ ἢ στρατεύῃ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς; ἀφανισθέντος.

ς'. Ὅτι τῷ διαγαμῶντι οὐ δεῖ συνουσιᾶσθαι τὸν ἱερολογῆσαντα πρεσβύτερον.

ζ'. Ὅτι τοὺς εἰς γάμον ἀπώντας Χριστιανούς, οὐ δεῖ παιγνίους προσέχειν.

η'. Περὶ τῶν γεμουμένων παρθένων γυναικῶν παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων γονέων.

θ'. Περὶ γάμων παρανόμων συγγενικῶν.

ι'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ γυναίκας ἀρπαζόντων.

ια'. Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ λαμβανόντων τὰς τῷ θεῷ ἀφιερωμένας.

ιβ'. Ὅτι οὐ δεῖ γάμους συναλλάττειν μετὰ αἱρετικῶν.

ιγ'. Ὁ γάμος ἐκ πολλῶν αἰτιῶν λύεται.

ιδ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χρηρῶν.

ιε'. Περὶ γυναικῶν μεμνησταιμένων, ἐν ᾗ καὶ περὶ μνηστειᾶς.

ις'. Περὶ τῶν τὰς ἰδίας γυναῖκας ἐκβαλλόντων προφάσει εὐλαβείας ἢ παραλόγως.

ιζ'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν χωρίζεσθαι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους.

η'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν δεῖ τοὺς ἱερωμένους A
ἐχρηστεύεσθαι, ὅτε τὰ ἁγ.α μεταχειριεῖσθαι μέ-
λουσιν.

θ'. Περὶ τῶν γυναικας συνεισάχτους ἐχόντων
ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν.

κ'. Περὶ τῶν γυναιξὶ συλλουομένων.

κα'. Ὅτι γυναικας οὐ δεῖ πρεσβύτιδας γίνεσθαι.

κβ'. Ὅτι γυναικας οὐ δεῖ εἰσερχεσθαι εἰς τὸ ἅγιον
θυσιαστήριον.

κγ'. Ὅτι τὰς γυναικας δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ σιγᾶν.

κδ'. Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκα ἀνδρικήν περιβεβληθῆαι
στολήν.

κε'. Ὅτι γυναῖκα λεγὼ οὐκ ἀναγκαῖον τὰς νενο-
μισμένας νηστείας τηρεῖν.

κς'. Περὶ τοῦ γυναικα ἔχοντος δαίμονῶσαν.

κζ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἀφέδριον, ἥτοι τῶν
ὥσων ἐν ῥύσει.

κη'. Περὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τὸ ἀμβλῶσαι φάρ-
μακα δεχομένων.

κθ'. Περὶ γυναικὸς τῆς ἀμελῶς ἐχούσης περὶ τὸ
κύημα, ἢ ἐκτιθεμένης.

λ'. Περὶ τῶν γυναικας παρθένους βιαζομένων.

λα'. Περὶ γοητείας.

Ἀρχὴ τοῦ Δ στοιχείου.

α'. Περὶ δαιμονώντων, ἢ δαιμονῶν ὑποκρινομέ-
νων.

β'. Περὶ θανειστῶν καὶ δανείου καὶ ἐνεχύρων.

γ'. Περὶ διαζυγίου.

δ'. Περὶ διαθήκης.

ε'. Περὶ διακόνων.

ς'. Περὶ διγάμων.

ζ'. Πῶς δεῖ διδάσκειν τὴν λαὸν τοὺς ἐπισκόπους
καὶ πρεσβυτέρους.

η'. Περὶ δικαιοσύνης.

θ'. Περὶ δικαστηρίων, καὶ τῶν δίκας ἐχόντων κλη-
ρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ κατηγορῶν καὶ
μαρτύρων.

ι'. Ὅτι δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκδικεῖν οὐ χρή.

ια'. Περὶ τῶν διωκόντων τινὰς δι' εὐσέβειαν.

ιβ'. Περὶ δούλων ἐλευθερίας ἢ κληρώσεως. Νόμοι.

ιγ'. Περὶ δωρεῶν. Νόμοι.

Ἀρχὴ τοῦ Ε στοιχείου.

α'. Περὶ ἐγγύης. Νόμοι.

β'. Περὶ ἰθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.

γ'. Περὶ ἰθῶν Ἑλληνικῶν.

δ'. Περὶ ἰθῶν πολιτικῶν.

ε'. Περὶ εἰρηνικῶν γραμμάτων.

ς'. Περὶ εἰκόνων θεῶν.

ζ'. Περὶ ἐμπρησμοῦ. Νόμοι.

η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

PATROL. GR. CXLIV.

18. Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere
debent, cum sacra tractaturi sunt.

19. De habentibus in contubernio mulieres extra-
neas episcopis, aut clericis.

20. De iis qui in balneis una cum feminis se-
livant.

21. Quod mulieres seniores seu præsidentes fieri
non oporteat.

22. Quod mulieres ad sacrum altare introire non
oporteat.

23. Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.

24. Quod mulieres cum viris commercium ha-
bere, et vestes viriles induere non oportet.

25. Quod puerpera ad stata jejuniis observanda
non tenentur.

26. De eo qui uxorem dæmone obsessam ha-
bet.

27. De mulieribus menstruatis, sive quæ fluxum
patiuntur.

28. De mulieribus pharmaca ad abortionem cien-
dam sumentibus.

29. De muliere quæ fetum negligit, aut expo-
nit.

30. De iis qui virgines stuprant.

31. De maleficiis.

Initium litteræ Δ.

1. De iis qui a dæmone corripiuntur, et qui se
C a dæmone correptos esse simulant.

2. De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.

3. De divortio.

4. De testamento.

5. De diaconis.

6. De digamis.

7. Quomodo episcopos et presbyteros populum
docere oportet.

8. De justitia.

9. De judiciis, et de clericis et laicis causas ha-
bentibus, in quo de accusatoribus et testibus.

10. Quod ob id ipsum bis vindicare non oportet.

11. De iis qui aliquos propter religionem perse-
D quuntur.

12. De servorum manumissione, et ad clerum
admissione.

13. De donationibus.

Initium litteræ Ε.

1. De fidejussione.

2. De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.

3. De moribus Græcicis.

4. De moribus politicis.

5. De pacificis litteris.

6. De sacris imaginibus.

7. De incendio.

8. De emphyteusi.

9. De vestibus ad sacros pertinentibus.
10. De pignoribus.
11. De privilegiis et præeminentiis quas habent ecclesiæ et episcopi.
12. De ecclesiarum ædificatione et consecratione.
13. De iis qui in ecclesiam confugiunt.
14. Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.
15. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercatulam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.
16. Quod ecclesiæ bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare.
17. De episcopis.
18. Quod episcopos a propriis uxoribus separari decet.
19. De episcopis qui ecclesias per principum potentiam consecuti sunt.
20. De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam, quæ illum sortita est, adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere, eo quod ab ethnicis ecclesia deinetur.
21. De episcopatibus quæ sunt metropoles, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitano.
22. Quod episcopatus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopos oportet.
23. De privatis episcopi bonis, et quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet.
24. Quod episcopum honorum ecclesiæ æconomi habere oportet.
25. Quod monasterium ædificare in ecclesiæ suæ bonorum damnum episcopum non oportet.
26. Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet.
27. Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitano illius bona diripi non oportet, sed ei qui post ordinandus est, reservari.
28. Quod non oportet episcopum ad presbyteri gradum deducere.
29. Quod episcopus monachorum more detonsus sacerdotio excidit.
30. Quod non oportet in pago vel in parva aliqua civitate episcopum constitui.
31. De chorepiscopis.
32. De perjurio.
33. De tutoribus et curatoribus.
34. De eunuchis.
35. De precum ordine.
36. De exorcistis.
- A θ'. Περὶ ἐνδυμάτων ἑρμοδίων τοῖς ἱερωμένοις.
 ι'. Περὶ ἐνεχύρων.
 ια'. Περὶ ὧν ἔχουσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτων καὶ προνομίων.
 ιβ'. Περὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.
 ιγ'. Περὶ τῶν ἐν ἐκκλησίᾳ προσφύγων.
 ιδ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις δύο πόλεων εἶναι κληρικόν.
 ιε'. Ὅτι οὐ δεῖ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον τὰς λεγομένης ἀγάπας ἢ συμπόσια γίνεσθαι, ἢ τῶν ἱερῶν ταύτης ἔνδον περιθόλων καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθεσθαι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.
 ις'. Ὅτι τὰ τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεκπίπτητα εἶναι δεῖ· καὶ ὅπως δεῖ τοὺς ἐπισκόπους ταῦτα διοικεῖν.
 ιζ'. Περὶ ἐπισκόπων.
 ιη'. Ὅτι τοὺς ἐπισκόπους χωρὶς ζεσθαι δεῖ τῶν ἰδίων γυναικῶν.
 ιθ'. Περὶ ἐπισκόπων ἐκκλησίας λαμβανόντων ἐκ προστασίας ἀρχόντων.
 κ'. Περὶ ἐπισκόπου χειροτονηθέντος· καὶ μὴ κατεδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, ἢ ἀπελθόντος καὶ μὴ δεχθέντος· ἢ μὴ δυνθέντος ἀπελθεῖν τῷ ὑπὸ ἐθνῶν τὰς ἐκκλησίας καταχεσθαι.
 κα'. Περὶ ἐπισκοπῶν μητροπόλεων γινομένων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ δύο εἶναι μητροπόλεις.
 Γ κζ'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀνακαλεῖσθαι, εἰ κοινὰ γίνοντο κατὰ γῶγια.
 κγ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου ἰδικῶν πραγμάτων, καὶ ὅπως δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικεῖν αὐτόν.
 κδ'. Ὅτι τὸν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον ἔχειν δεῖ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.
 κε'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτελεῖν ἐπὶ λύμῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.
 κς'. Ὅτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.
 κζ'. Ὅτι τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος οὐ χρὴ τὰ τοῦτου πράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἢ τοῦ μητροπολίτου ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ φυλάσσεσθαι τῷ χειροτονηθῆσεσθαι μέλλοντι.
 κη'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατιέναι βαθμόν.
 κθ'. Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ μοναχοὺς ἀποκατεῖται τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει.
 λ'. Ὅτι οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ ἢ ἐν τοιαύτῃ μικρᾷ.
 λα'. Περὶ χωρεπισκόπων.
 λβ'. Περὶ ἐπιτορίας.
 λγ'. Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουράτορων.
 λδ'. Περὶ εὐνοχίων.
 λε'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.
 λς'. Περὶ ἐφορικῶν.

Ἀρχὴ τοῦ Ζ στοιχείου.**A***Initium litteræ Z.*

- α'. Περὶ τοῦ ζέοντος ὕδατος τοῦ τοῖς θεοῖς μυστη-
ρίοις ἐμβαλλομένου.
β'. Περὶ ζωγραφίας δι' ἡδονῆς τὰς ψυχὰς λυμαι-
νωμένης.
γ'. Περὶ ζωοφθόρων ἤτοι κτηνοδατῶν.

1. De fervente aqua sacris mysteriis injicienda.
2. De picturis per voluptatem animam corrup-
pentibus.
3. De iis qui cum bestilis rem habuerunt.

Ἀρχὴ τοῦ Η στοιχείου.*Initium litteræ H.*

- α'. Περὶ ἡγουμένων.
β'. Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων κληρι-
κῶν.
γ'. Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.

1. De præfectis.
2. De eorum ætate, qui clerici sunt ordinandi.
3. De diei spatio.

Ἀρχὴ τοῦ Θ στοιχείου.*Initium litteræ Θ*

- α'. Περὶ θεάτρων καὶ θυμελικῶν διαφόρων παι-
γνίων.
β'. Περὶ θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.
γ'. Περὶ τῶν ἀγίων Θεοφανεῶν.
δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ἱστάντων κληρικῶν
παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων ἐπισκόπων.
ε'. Ὅτι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἱερωμένοις μό-
νοις ἐπιβαίνειν ἀσφαλές· εἰσέρχονται δὲ καὶ βασι-
λεῖς, ὅτε τὰ δῶρα τῇ θεῇ τραπέζῃ προσοίσειν μέλ-
λουσι· λαϊκοὶ δὲ ἢ γυναῖκες εἰσεῖναι ἀπέκλρηται.

1. De theatris et diversis scenicis ludis.
2. De theologia et orthodoxa fide.
3. De sanctis Theophaniis.
4. De clericis, qui præter suorum episcoporum
sententiam altaria statuunt.
5. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere
permittitur; ingrediuntur vero imperatores, quando
ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis au-
tem, vel mulieribus ingredi prohibetur.

Ἀρχὴ τοῦ Ι στοιχείου.*Initium litteræ I*

- α'. Περὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἱεροσυλλας.
β'. Ὅτι οὐ δεῖ ἔνδον τῶν τοῦ ἱεροῦ περιδύλων τὰς
λεγόμενας ἀγάπας ποιεῖν, ἢ καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι
κατ' ἐμπορίαν προσιθῆναι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης
εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.
γ'. Περὶ τῆς θείας ἱεροσυλίας.
δ'. Περὶ Ἰουδαίων, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν κοινωνίαν
ὡς ἔχειν οὐ δεῖ τοὺς πιστοὺς.

1. De sacris vasis et sacrilegio.
2. Quod non oportet intra templi ambitus agapas
dictas celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad
mercaturam exponere, vel jumentum absque ne-
cessitate introducere, vel aliquem cum muliere re-
manere.
3. De sacro ministerio.
4. De Judæis, et quod non oportet fideles cum
iis omnino communionem habere.

Ἀρχὴ τοῦ Κ στοιχείου.*Initium litteræ K.*

- α'. Περὶ τῶν καθαιρεθέντων ἤδη ἐπισκόπων καὶ
κληρικῶν, καὶ ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων καθαιροῦνται.
β'. Περὶ τῶν καινιζομένων ἐκ βασιλέων ἐκκλη-
σιῶν ἢ πόλεων.
γ'. Περὶ καινοτομιῶν.
δ'. Περὶ Καλανῶν, καὶ κληδονισμῶν.
ε'. Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ πόρους,
καὶ πόρους δεῖ κανόνας κρατεῖν.
ς'. Περὶ κανονικοῦ.
ζ'. Ὅτι εἰς καπηλεῖον οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν εἰσ-
εῖναι.
η'. Περὶ καρποφορίας τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ναοῦς.
θ'. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ
τίνες εἰς κατηγορίαν δεκτοί, καὶ τίνες ἀδεκτοί.
ι'. Περὶ κατηχομένων.
ια'. Τίνας δεῖ κληρονομεῖν τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου.
ιβ'. Περὶ κληρονομίας καὶ ἀποκλήρων υἱῶν ἢ γο-
νέων.
ιγ'. Ὅτι κληροῦσθαι δεῖ καὶ τοὺς μὴ καταγομέ-
νους ἐκ γένους ἱερατικοῦ, εἰ ἀξιοὶ εἰεν.

1. De depositis episcopis et clericis, et a quot
episcopis deponuntur.
2. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de
novo exstructis.
3. De innovationibus.
4. De Kalendis et divinationibus.
5. De canonibus ecclesiasticis, et quot canones
valere oportet.
6. De canonico.
7. Quod clericum in cauponam ingredi non
debet.
8. De fructibus in divina templa offerendis.
9. De episcoporum et clericorum accusatione;
et quinam ad accusationem admittendi sunt, et
quinam non admittendi.
10. De catechumenis.
11. Quinam debent rerum episcopi hæredes
constitui.
12. De hæreditate, et exhæredibus filiis aut pa-
rentibus.
13. Quod in clerum ordinari oportet eos, qui
etiam ad genus sacerdotale non referuntur, si di-
gni sint.

14. Quod non oportet clericos transponi.
15. Quod clericis indigentibus ex ecclesiae facultatibus suppeditare oportet.
16. Quod non oportet clericos episcopi defuncti hona surripere.
17. Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis aministrare.
18. Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia.
19. Quod clerici non absolute ordinentur.
20. Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestatem esse oportet.
21. Quod clericus, ex quo in aliquod peccatum incidit, deponitur, non autem segregatur.
22. Quod clerici, qui ad altiore gradum ascendere nolunt, eo, quem nunc habeant, excidunt.
23. De furto.
24. Quod non oportet cum excommunicato communicare.
25. De eis, qui non communicant, sacra administratione facta, vel per tres Dominicas communionem procrastinant.
26. Quod non oportet janijam mortuorum corporibus communionem dare.
27. Quod non oportet eum qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.
28. Quando communicat somnio pollutus.
29. Quod divinae communionis gratia nihil accipere oportet.
30. De iis, qui cum presbytero uxorem habento communicare ambigunt.
31. De presbyterorum et laicorum ordine in communione.
32. Quod non decet clericos vel monachos saeculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.
33. De curatoribus.
34. De judiciis, quibus clericos et monachos judicari oportet, et de iudiciis electiliis.
35. De eis qui aleis et ebrietatibus vacant.
36. Quod in Dominico praecipue oportet episcopos populum docere.
37. Quod die Dominico non oportet jejunare, vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.
38. De codicillo.

Initium litterae A.

1. De episcopis a laicis factis.
2. De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.
3. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.
4. De sancta administratione.
5. De Latinis.
6. De latronibus poenitentiam agentibus.
7. De iis qui latrones interficiunt.

- A ιδ'. "Οτι ου δεῖ τοὺς κληρικοὺς μετατίθεσθαι.
- ιε'. "Οτι τῶν κληρικῶν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσιν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας δεῖ χορηγεῖν.
- ις'. "Οτι ου δεῖ τοὺς κληρικοὺς ἀρπάζειν τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐπισκόπου πράγματα.
- ιζ'. "Οτι ου δεῖ κληρικὸν ἓνα ἐν δύοσιν εἶναι πόλεσιν, ἢ ἐν μιᾷ πόλει δύο ἐκκλησίας ὑπηρετεῖν.
- ιη'. "Οτι ου δεῖ τοὺς κληρικοὺς πράττειν τι ἀπὸ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.
- ιθ'. "Οτι οὐδὲ οἱ κληρικοὶ ἀποκελευμένως ἔχειν τουνούνο.
- κ'. "Οτι τοὺς κληρικοὺς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι δεῖ τοῦ ἐπισκόπου.
- B κα'. "Οτι ὁ κληρικὸς, ἐν ᾧ ἂν περιπέσῃ ἀμαρτήματι, καθαιρεῖται μόνον, οὐ μὴν καὶ ἀφορίζεται.
- κβ'. "Οτι τῶν κληρικῶν οἱ πρὸς μείζονα βαθμὴν ἀνέναι μὴ πειθόμενοι, ἐπίπτουσι καὶ οὐ νῦν εἰσι.
- κγ'. Περὶ κλοπῆς.
- κδ'. "Οτι ου δεῖ κοινωνεῖν τῷ ἀκοινωνήτῳ.
- κε'. Περὶ τῶν μὴ κοινωνούντων τῆς ἱερᾶς τελευμένης λειτουργίας, ἢ τὴν κοινωνίαν ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς ἀναβαλλομένων.
- κς'. "Οτι ου δεῖ κοινωνίαν διδόναι τοῖς σώμασι τῶν ἤδη τελευτησάντων.
- κζ'. "Οτι τὸν κοινωνῆσειν μέλλοντα ου δεῖ προσέναι τῇ ἰδίᾳ γυναικί.
- C κη'. Πότε κοινωνεῖ ὁ οὐκ ἐραστής.
- κθ'. "Οτι τῆς θείας κοινωνίας χάριν ου δεῖ μεταλαμβάνειν.
- λ'. Περὶ τῶν κοινωνεῖν διακρινομένων ἀπὸ πρῶτον γεγαμηκότος.
- λα'. Περὶ τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐταξίας πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν.
- λβ'. "Οτι κοσμητικὰ φροντίδας ου δεῖ μετεῖναι κληρικοὺς ἢ μονάζοντας, εἰ μὴ που κατ' ἐπιτροπὴν βασιλέως.
- λγ'. Περὶ κουρατόρων.
- λδ'. Περὶ κριτηρίων, ἐνθα δεῖ κρίνεσθαι κληρικοὺς τε καὶ μοναχοὺς, καὶ περὶ κριτῶν αἰρετῶν.
- λε'. Περὶ τῶν κύδοις καὶ μέθαις σχολαζόντων.
- λς'. "Οτι ἐν Κυριακῇ κατ' ἐξαίρετον τοὺς ἐπισκόπους διδάσκειν δεῖ τὴν λαόν.
- λζ'. "Οτι ἐν Κυριακῇ ου δεῖ νηστεύειν, ἢ γόνυ κλίνειν, ἢ ἐργάζεσθαι, ἢ θεώρια γίνεσθαι.
- λη'. Περὶ κωδικέλλου.

Ἀρχὴ τοῦ Α στοιχείου.

- α'. Περὶ τῶν ἀπὸ λαϊκῶν γινομένων ἐπισκόπων.
- β'. Περὶ τῶν εἰς λαϊκοῦ τάξιν ἐρχομένων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἢ μοναχῶν.
- γ'. "Οτι τοὺς λαϊκοὺς ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκειν ου δεῖ.
- δ'. Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.
- ε'. Περὶ Λατίνων
- ς'. Περὶ ληστῶν μετανοούντων.
- ζ'. Περὶ τῶν ληστὰς ἀναιρούντων.

- η'. Περὶ τῶν ληστρικῶς ἀρπαζόντων τὰ ἀλλότρια. A
θ. Ὅτι λούεσθαι οὐ δεῖ τὸν ἄνδρα ὁμοῦ ταῖς γυναιξίν.
ι'. Περὶ τῆς λοχεύας τῆς ἀλοχεύτου Θεοτόκου.
ια'. Περὶ λύσεως γάμου.

Ἀρχὴ τοῦ Μ' στοιχείου.

- α'. Περὶ μάγων, μαθηματικῶν, καὶ μάντεων, ἔτι δὲ ἀστρολόγων, ἐπασιδῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ γοητειῶν, φαρμακειῶν, καὶ περιέπτων.
β'. Περὶ μαλακίας.
γ'. Περὶ μεθύοντων.
δ. Περὶ μεταθέσεως καὶ μεταβάσεως ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.
ε'. Ὅτι τοὺς μετανοοῦντας οὐ δεῖ ἀποβάλλεσθαι.
ς'. Περὶ πῶν τῆς μετανοίας τόπων.
ζ. Ὅτι κατὰ τὴν τῶν μετανοοῦντων διάθεσιν ἔσονται τῷ ἐπισκόπῳ ἢ ἀνιέναι ἢ ἐπιτελεῖναι τούτοις τὰ ἐπιτήμια.
η'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἔτι μετανοοῦντας, τῆς τελευταίας ἐπισταμένης, τῆς θείας ἀξιούσθαι κοινωνίας· εἰ δὲ ἀνακληθεὶν, ταύτης πάλιν ἀπέχεσθαι.
θ'. Ὅτι τῶν μετανοοῦντων τοὺς λογισμοὺς δέχεσθαι, καὶ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμαρτημένα, τοῖς ἐπισκόποις ἐδόθη· κατ' ἐπιτροπὴν δὲ τούτων, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις.
ι'. Περὶ μιαιφωγησάντων.
ια'. Περὶ μίμων καὶ σκηνικῶν.
ιβ'. Περὶ μισθώσεως.
ιγ'. Περὶ μνηστείας.
ιδ'. Περὶ μοιχείας.
ιε'. Περὶ μοναστηρίων καὶ μοναχῶν.
ισ'. Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Ἀρχὴ τοῦ Ν' στοιχείου.

- α'. Περὶ νεῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.
β'. Ὅτι οὐ δεῖ ἔνδον τῶν τοῦ νεῶ περιβόλων συμπίστα γίνεσθαι, ἢ καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθεσθαι, ἢ κτήνους χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.
γ'. Περὶ νηπίων ἐκτιθεμένων, ἢ ἀμφιβαλλομένων, εἰ ἐβαπτίσθησαν.
δ. Περὶ νηστείας.
ε'. Ὅτι οὐ δεῖ νηστεύειν ἐν τοῖς Σάββασιν καὶ ταῖς Κυριακαῖς.
ς'. Ὅτι τοὺς νηστεύοντας οὐχ ὡς βδελυκτῶν τῶν βρωμάτων ἀπέχεσθαι δεῖ.
ζ'. Περὶ νόμου.
η'. Περὶ νομῆς.

Περὶ τοῦ Ξ' στοιχείου.

- α'. Περὶ ξοάνων καθαιρέσεως.
β'. Ὅτι δεῖ τοὺς ξένους τῶν κληρικῶν ὑποδέχεσθαι.

Ἀρχὴ τοῦ Ο' στοιχείου.

- α'. Ὅτι οἰκονόμον ἔχειν δεῖ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὸν ἡγούμενον.
β'. Περὶ οἰωνισμῶν.
γ'. Περὶ ὀνειρασθέντος.
δ. Περὶ ὄρκων.

8. De iis qui furtim aliena surripiunt.
9. Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.
10. De puerperio impollutæ Virginis.
11. De matrimonii solutione.

Initium litteræ M.

1. De magis, mathematicis, et vatibus, ut et astrologis, incantationibus, præstigiis, veneficiis, et amuletis.
2. De mollitie.
3. De ebriis.
4. De transpositione et translatione episcoporum et clericorum.
5. Quod pœnitentes non oportet rejici.
6. De pœnitentiæ locis.
7. Quod juxta pœnitentium dispositionem episcopo supplicium illis vel remittere vel extendere liceat.
8. Quod oportet pœnitentiam adhuc agentes, instante morte, sanctam communionem participare: si recuperaverint, illa rursum abstinere.
9. Quod pœnitentium confessiones accipere, et solvere, et ligare peccatores episcopis conceditur; illorum vero consensu etiam presbyteris.
10. De iis, qui impuris cibis vescuntur.
11. De mimis et scenicis.
12. De elocatione.
13. De sponsalibus.
14. De adulterio.
15. De monasteriis et monachis.
16. De sancto unguento.

Initium litteræ N.

1. De templorum aedificatione, et consecratione.
2. Quod non oportet intra templi ambitus convivium fieri, vel cauponas esse, vel aliquid venum exponi, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere permanere.
3. De infantibus expositis, vel de quibus dubitatur an baptizati fuerint.
4. De jejuniis.
5. Quod non deceat in Sabbatis aut Dominicis jejunare.
6. Quod jejunantes a cibis abstinere debent, haud tamen quasi in se execrabilibus.
7. De jure.
8. De possessione.

Initium litteræ Ξ.

1. De tollendis simulacris.
2. Quod clericos deceat hospites meritorio suscipere.

Initium litteræ O.

1. Quod episcopum apud se œconomum ac præfectum habere oporteat.
2. De auguriis.
3. De iis qui se noctu polluant.
4. De juramentis.

Initium litteræ H.

1. De gesticulationibus thymelicis.
2. De clericis in taberna comedentibus.
3. De episcopali audientia.
4. De feminis quæ votum castitatis suscipiunt.
5. De jejuniis in Parasceve.
6. De deposito sive fideicommisso.
7. De sacro Paschate.
8. De patriarcha.
9. De visitoribus, sive exarchis.
10. De fide orthodoxa.
11. De avaritia et rapina.
12. Quonam modo oporteat Patres spirituales se gerere erga constantes.
13. Quod animalibus suffocatis vesci haud licet.
14. De pœnis.
15. De fornicatione.
16. De illis qui fornicari cupit, nec tamen actu fornicantur.
17. De iis qui meretrices alunt.
18. De privilegiis et immunitatibus prælatorum ac ecclesiarum, atque etiam de provinciis istorum.
19. De jure presbyterorum.
20. De re dotali.
21. De proditoribus.

Initium litteræ P.

4. De viris ac mulieribus qui involuntario proflavio laborant.

Initium litteræ Σ.

1. Quod in Sabbatis minime jejungere oporteat.
2. De ludis scenicis.
3. Quod non oportet in pavimento crucem scribere, sed et ita expressas delere.
4. De pactis et contractibus.
5. De conviviis.
6. De iis qui sacras synaxes vitant.
7. De clericis qui extraneas mulieres alunt.
8. De iis qui aliis conscii sunt, nec tamen delicta istorum clericis consentiunt.
9. De synodis quotannis habendis.
10. De litteris commendativis.
11. De his qui conjurationes et fraternitates, aut seditiones struunt.
12. De schismaticis.

Initium litteræ T.

1. De ordine clericorum.
2. De sepultura.
3. Quod mortuos baptizare minime liceat, neque horum cadaveribus sacra mysteria præbere.
4. De clericorum filiis.
5. De sacra Quadragesima, et ritibus qui in ea observantur.
6. De jejuniis feriarum quartæ.

A

Ἀρχὴ τοῦ Π στοιχείου.

- α'. Περὶ παιγνίων θυμελικῶν.
- β'. Περὶ τῶν ἐν πανδοχείῳ ἐσθιόντων κληρικῶν.
- γ'. Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων.
- δ'. Περὶ τῶν παρθενίαν ἐλομένων γυναικῶν.
- ε'. Περὶ τῆς ἐν Παρασκευῇ νηστείας.
- ς'. Περὶ παρακαταθήκης.
- ζ'. Περὶ τοῦ ἀγίου Πάσχα.
- η'. Περὶ πατριάρχου.
- θ'. Περὶ περιοδευτῶν, ἥτοι ἐξάρχων.
- ι'. Περὶ πίστεως ὀρθοδόξου.
- ια'. Περὶ πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς.
- ιβ'. Πῶς δεῖ τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας οἰκονομεῖν τοὺς αὐτοὺς ἐξομολογουμένους.
- ιγ'. Ὅτι οὐ δεῖ νικητὰ ζῶα ἐσθίειν.

B

- ιδ'. Περὶ ποινῶν.
- ιε'. Περὶ πορνείας.
- ις'. Περὶ τοῦ πορνεῦσαι ἐπιθυμήσαντος καὶ μὴ προέξαντος.
- ιζ'. Περὶ πορνοδοσκῶν.
- ιη'. Περὶ πρεσβείων καὶ προνομίων, ὧν ἔχουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ περὶ τῶν παρῶν αὐτῶν.
- ιθ'. Περὶ ὧν ἔχουσιν οἱ πρεσβύτεροι δικαίων.
- κ'. Περὶ προικῶν πραγμάτων.
- κα'. Περὶ προδοτῶν.

Ἀρχὴ τοῦ Ρ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῶν ἐν ῥύσει ἀπροαιρέτῳ γενομένων ἀδερῶν τε καὶ γυναικῶν.

C

Ἀρχὴ τοῦ Σ στοιχείου.

- α'. Ὅτι τοῖς Σάββασιν οὐ δεῖ νηστεύειν.
- β'. Περὶ σκηνηκῶν.
- γ'. Ὅτι σταυρὸν ἐν ἐδάφει γράφειν οὐ δεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄντας ἀπαλεῖφειν.
- δ'. Περὶ συμβολαίων καὶ συμφώνων. Νόμοι.
- ε'. Περὶ συμποσίων.
- ς'. Περὶ τῶν τὰς ἐκλὰς συνάξεις ἀποστρεφόμενων.
- ζ'. Περὶ τῶν συνεισάκτους γυναικας ἐχόντων κληρικῶν.
- η'. Περὶ τῶν συνεπισταμένων κληρικοῖς ἀμαρτίματα καὶ μὴ ὁμολογούντων.
- θ'. Περὶ τῶν συνόδων τῶν ἐτησίων γινόμενων.
- ι'. Περὶ συστατικῶν γραμμάτων.
- ια'. Περὶ τῶν συνωμοστῶν, ἢ φατριῶν, ἢ στάσις ποιούντων.
- ιβ'. Περὶ σχισματικῶν.

D

Ἀρχὴ τοῦ Τ στοιχείου.

- α'. Περὶ τῆς τάξεως τῶν κληρικῶν.
- β'. Περὶ ταφῆς.
- γ'. Ὅτι τοὺς τελευτήσαντας οὔτε βαπτίζειν θεμετὸν, οὔτε τοῖς σώμασιν αὐτῶν κοινωνίας μεταδίδοναι.
- δ'. Περὶ τῶν τέχνων τῶν κληρικῶν.
- ε'. Περὶ τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων ἐθῶν.
- ς'. Περὶ τῆς ἐν Τετράδι νηστείας.

ζ. Ὅτι τόκους λαμβάνειν ἀπίσθηται παντὶ κλη- A
ρικῷ, καὶ περὶ τόκων. *Νόμοι.*

η. Περί τοῦ τρισαγίου ὕμνου.

θ. Ὅτι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὐ δεῖ καλλω-
πίζειν.

ι. Περί τυμωρῶν.

ια. Ὅτι πῦπτειν κληρικοὺς οὐκ ἐξεῖται.

Ἀρχὴ τοῦ Υ' στοιχείου.

α. Περί ὕβρεων.

β. Περί Ὑδροπαραστατῶν αἱρετικῶν.

γ. Περί υἱοθεσίας.

δ. Περί ὑπηρετῶν ἥτοι ὑποδιακόνων,

ε. Περί ὑποδόλου.

Ἀρχὴ τοῦ Φ' στοιχείου.

α. Περί Φαλκιδίου.

β. Περί φαρμακῶν καὶ μάγων.

γ. Περί φθορᾶς παρθένων.

δ. Περί φιλαργυρίας.

ε. Περί φόνων ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων.

ς. Περί τῶν φονευόντων ἑαυτούς.

ζ. Περί τῶν φόνων τῶν ἐν πολέμοις, καὶ τῶν φo-
νεύοντων ληστὰς.

η. Περί τῶν φονευστῶν γυναικῶν διὰ φαρμάκων
τὰ ἐμβρυα.

θ. Ὅτι οὐ δεῖ φυλακτήρια ποιεῖν.

ι. Περί τῶν ἐν φυλακαῖς κατακρίτων.

Ἀρχὴ τοῦ Χ' στοιχείου.

α. Ὅπως τῶν χειροτονουμένων ἐπισκόπων αἱ ψῆ- C
φοι γίνονται, καὶ περὶ τῆς γινομένης ἐν ταύταις
ἀντιλογίας

β. Ὅτι τὰς τῶν χειροτονουμένων ψήφους οὔτε
παρ' ἀρχόντων οὔτε παρὰ τοῦ δήμου γίνεσθαι χρή.

γ. Περί τοῦ χρόνου οὗ ἐντὸς δεῖ τοῦ ἐπισκόπου
χειροτονεῖσθαι.

δ. Ὅποιοὺς εἶναι δεῖ τοὺς χειροτονουμένους ἐπί-
σκόπους, καὶ τίνα πρὸ πάντων γινώσκειν χρή.

ε. Ὑπὸ πόσων ἐπισκόπων χειροτονοῦνται οἱ ἐπί-
σκοποι καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

ς. Ὅτι τὸν χειροτονηθῆσθαι μέλλοντα ἐπίσκο-
πον δεῖ πρότερον τῆς ἰδίας χωρίζεσθαι γυναίκας.

ζ. Περί τῆς τῶν χειροτονουμένων ηλικίας.

η. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖν ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ τὸν D
ἐλευτῶντα ἐπίσκοπον.

θ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι τίνα ἐπίσκοπον, ἢ
πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀν μὴ πρότερον τοὺς ἐν
τῷ οἴκῳ αὐτοῦ πάντας ποιήσῃ Χριστιανούς.

ι. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἀθρόον τὸν λαϊκὸν
ἐπίσκοπον, οὐδὲ τὸν ἀρετῇ φωτισθέντα [καὶ διὰ ποίας
αἰτίας ὁ κληρικὸς τῆς ἱερωσύνης ἀφαιρεῖται].

ια. Πότε χειροτονεῖται εὐνοῦχος ἐπίσκοπος ἢ κλη-
ρικὸς, ἢ ἄλλως τὸ σῶμα λελωθμένος.

ιβ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν ἐκ-
κλήσιᾳ, ἥς ὁ προεστάμενος ἐστὶ περιεστίν.

ιγ. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν πόλει
μικρᾷ ἢ κώμῃ.

ιδ. Περί χειροτονίας χωρεπισκόπων.

7. Quod interdictum sit clericis usuras accipere,
et de usuris.

8. De hymno trisagio.

9. Quod capillos capitis delicatius ornare non
liceat.

10. De sepulcrorum violatoribus.

11. Quod clericis verberare quempiam non per-
mittitur.

Initium litteræ Υ.

1. De injuriis.

2. De Hydroparastatis hæreticis.

3. De adoptione.

4. De ministris sive hypodiaconis.

5. De donatione ante nuptias.

Initium litteræ Φ.

1. De lege Falcidia.

2. De veneficis et magis.

3. De stupro.

4. De φιλαργυρίᾳ.

5. De homicidio voluntario et involuntario.

6. De suicidis.

7. De cædibus bellicis, et latronum interfectosi-
bus.

8. De mulieribus quæ medicamentis fetus suos
enecant.

9. Quod phylacteria facere minime oportet.

10. De damnatis qui in carcere servantur.

Initium litteræ Χ.

1. Quanam ratione ordinandorum episcoporum
fiant electiones, et de litibus quæ circa illas obor-
runtur.

2. Quod minime oporteat ordinandorum electio-
nes vel a magistratu, vel a populo fieri.

3. De tempore, intra quod episcopus ordinari
oportet.

4. Quales esse eos oportet qui episcopi ordinandi
sunt, et quænam præ cæteris scire.

5. Quot episcopi ad ordinationem episcopi et re-
liquorum clericorum requiruntur.

6. Quod cum qui in episcopum ordinandus est,
oporteat ab uxore sua separari.

7. De ætate ordinandorum.

8. Quod non oporteat episcopum morientem alium
in locum suum sufficere ac ordinare.

9. Quod episcopum aut presbyterum aut diaco-
num ordinari non oporteat, priusquam omnes suos
domesticos Christianos fecerit.

10. Quod non oporteat laicum statim episcopum
creari, neque illum qui nuperrime baptizatus fuit:
et quibus de causis clericus sacerdotio excidit.

11. Quando ordinetur eunuchus episcopus aut
clericus, aut aliter corpore manens.

12. Quod episcopum in ecclesia, cuius episcopus
adhuc in vivis est, non ordinari oporteat.

13. Quod non oporteat episcopum in civitate par-
va aut vico ordinari.

14. De ordinatione chorepiscoporum.

15. De episcopo ordinato qui ad ecclesiam suam A
abire recusat.

16. Quod non licet episcopo ordinationes facere
in districtu ipsi non subjecto.

17. Quod non permittitur episcopo clericum alius
provinciæ ordinare.

18. Quod quibusdam episcopis concessum est
alienos clericos recipere, et ordinare in suis eccle-
siis.

19. Quod ordinatur clericus, etiam ille qui non
est ex genere sacerdotali.

20. Quando ordinantur et servi.

21. De ordinatione lectorum.

22. Quod clerici non ordinantur simpliciter. B

23. Quando ordinatur catechumenus qui ante ba-
ptismum immolavit.

24. Quod reordinationes fieri minime oporteat.

25. De illo qui criminali alicui obnoxius, ordinatur
tamen.

26. Quod is non debet ordinari, qui ægrotus ba-
ptizabatur.

27. De iis qui jurant se sacros ordines nondum
suscepisse.

28. De his qui propter pecuniam ordinantur.

29. De viduis.

30. De his qui infirmitate aliqua corporali labo-
rantes derident.

31. De sacro chrismate : et quinam ex hæreticis, C
qui ad Ecclesiam revertuntur, per solam unctionem
recipiuntur.

32. De Christianismo.

33. De chorepiscopis.

Initium litteræ Ψ.

1. Quomodo psallere et orare oportet.
2. De cantoribus et lectoribus.
3. Quod hæreticorum pseudomartyres adire non
licet.
4. Quomodo in ordinationibus fiant suffragia.

Initium litteræ Ω.

1. Quibusnam licet orarium gestare.

ιε'. Περὶ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου καὶ μὴ
καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτοῦ ἐκ-
κλησίαν.

ις'. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονίας ποιεῖν τὸν ἐπίσκοπον
ἐν ταῖς μὴ ὑποκειμέναις αὐτῷ ἐνορίαις.

ιζ'. Ὅτι χειροτονεῖν ἐπισκόπων οὐκ ἐφείτα κλη-
ρικὸν ἐνορίας ἐτέρας.

ιη'. Τίσι τῶν ἐπισκόπων δίδεται ἀλλοτρίους λαμ-
βάνειν κληρικούς, καὶ χειροτονεῖν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ
ἐκκλησίαις.

ιθ'. Ὅτι χειροτονεῖται κληρικὸς καὶ ὁ μὴ ἐκ γέ-
νους ἱερατικοῦ καταγόμενος.

κ'. Πότε χειροτονοῦνται καὶ δοῦλοι.

κα'. Περὶ χειροτονίας ἀναγνωστῶν.

κβ'. Ὅτι οὐκ ἐχειροτονοῦντο ἀπολελυμένως οἱ κλη-
ρικοί.

κγ'. Ὅτι χειροτονεῖται ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος
θύσας κατηχούμενος.

κδ'. Ὅτι ἀναχειροτονήσας οὐ δεῖ γίνεσθαι.

κε'. Περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἁμαρτήμασι καὶ χειρ-
τονηθέντος.

κς'. Ὅτι οὐ δεῖ χειροτονεῖσθαι τὸν ἐν νόσῳ φου-
σθέντα.

κζ'. Περὶ τῶν τὴν χειροτονίαν ὁμνούντων μὴ κα-
ταδέξασθαι.

κη'. Περὶ τῶν χειροτονουμένων ἐπὶ χρήμασι.

κθ'. Περὶ χηρῶν γυναικῶν.

λ'. Περὶ τῶν χλευαζόντων τοὺς ἀσθενῶς τοῦ σώ-
ματος ἔχοντας.

λα'. Περὶ τοῦ ἁγίου χρίσματος, καὶ τίνας χρίσται
μόνοι τῶν προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ αἰρετι-
κῶν.

λβ'. Περὶ Χριστιανισμοῦ.

λγ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Ἀρχὴ τοῦ Ψ στοιχείου.

α'. Πῶς δεῖ ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι.

β'. Περὶ ψαλτῶν καὶ ἀναγνωστῶν.

γ'. Ὅτι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν αἰρετικῶν
οὐ δεῖ ἀπείναί.

δ'. Ὅπως αἱ ψῆφοι γίνονται τῶν μελλόντων χειρο-
τονεῖσθαι.

Ἀρχὴ τοῦ Ω στοιχείου.

α'. Τίνας δεῖ ὠράριον φορεῖν.

MATTHÆI MONACHI

SIVE BLASTARIS

SYNTAGMA ALPHABETICUM.

1 PROLOGUS.

De orthodoxa fide.

Cum nobis igitur sacrorum argumenta canonum
juxta litterarum ordinem distribuere propositum

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Τὰς τῶν ἱερῶν τοίνυν ὑποθέσεις κανόνων καὶ
στοιχείων διελθὲν δοκιμάσαντες, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς

οὖν τε τὸ γε εἰς ἡμᾶς ἤκον ταύτας ἐπιτεμεῖν, ὡς ἂν βραβείως ἐντεῦθεν οἰανόητοισιν ὑπόθεσιν τοῖς ζητούσιν εὐρίσκειν ὑπάρξει, δεῖν ψήθημεν καὶ οὕτως ἄρα προθέμενοι, τοὺς τὴν ὁρθὴν πίστιν ὀρθοῦντας θεοπνεύστους κανόνας τεταχέναι προτέρους. Τοῖς γὰρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ ταύτης ἀσφαλῶς ἰδρυμένοις ἐν καλῷ κείσεται μὴ ἐν παρέργῳ καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἐκδείναι κανόνων· οἱ δὲ τῆς ἀληθοῦς ἡλλοτριωμένοι πίστεως, καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν ὁρθῶν σεσυλημένοι λογμάτων, πόσαν τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιστροφὴν σχοίεν ἂν; Ταύτῃ τοι καὶ τὰ φύσει πρότερα, οὐκ ἐχρῆν τῶν ἀριθμῶν καὶ τάξει τοῦτο κληρωσαμένων στοιχείων δεύτερα θείναι. Οἷον ἄρα καὶ τοῖς ζωῆς μεταλαχοῦσι, τροφὴν προσέσθαι ὁ τῆς φύσεως δίδωσι νόμος· καὶ ταύτην δὴπου μὴ προσιεμένους, ἐπὶ πλείστον ἴσμεν ἔστιν οὗς τῶν θείων ἀνδρῶν διαρχέσαντας· τοῖς δὲ γε τὸ ζῆν ἀφηρημένοις παρέλκον οἶμαι καὶ περιττὸν τὰ γε πρὸς δνησιν ἢ τροφῇ, τῆς ὀρεκτικῆς καὶ μεταληπτικῆς οἰχομένης δυνάμεως· ἄλλω; τε καὶ πίστει μὲν σωθέντας ἐνόησε ἔστιν ὅπου λόγος αἰρεῖται, καὶ αἱ τῶν πραγματικῶν ἱστορίαι διδάσκουσιν· ἔργων γε μὴν, πίστεως μὴ προσηγησαμένης, τοσοῦτον οἱ μετιόντες ἀκώνωτον, ὁπόσον καὶ οἱ τὰς ὁφείας ἐκκακομένοι τοῦ ἡλιακοῦ τοῦδε φωτός.

Τῆς μὲν οὖν ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας συνόδου εὐθύς ὁ πρῶτος κανὼν μόνον εἶναι κυρίαν πίστιν ἐνόμισεν, ἣν οἱ ἐν Νικαίᾳ τριακισιοὶ δέκα καὶ ὀκτώ θεσφόροι Πατέρες ἐκπεφωνήκασιν, ὡς ἐξ ὑγιῶν συνισταμένην δογμάτων· ἀπάσας μέντοι τὰς ἄλλας ἢ ὡς αὕτη φρονούσας αἰρεσεις ἕσας ἐρῶν-σθαι, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει.

Ὁ δὲ γε ε' αὐτῆς καὶ τοὺς εἰς Σαρδικὴν συνεληλυθότας δι' ἐπαίνου τίθεται, ἀν' ὧν τὸν περὶ τῆς πίστεως τόμον τῶν ἐν Νικαίᾳ προσεπεκύρωσαν.

Ἡ ἁγία δὲ καὶ οἰκουμενικὴ γ' σύνοδος ἐν ἔκτῳ καὶ ἑβδόμῳ κανόνι τοὺς εἰς τοῦτο τόλμης λόντας, ὡς ἔτερον παρὰ τὸ ἐν Νικαίᾳ συντεθὲν ἱερὸν σύμβολον συγγράφειν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς τὰ δυσσεθεῖ Νεστορίου δόγματα προσιεμένους, καὶ οὕτω τοὺς Ἐκκλησίᾳ προσιδόντας πειρωμένους μυσταγωγεῖν, τοῦ κλήρου μὲν ἐξωθεῖ, εἰ κληρικοὶ εἴεν, λαϊκοὺς δὲ ἐφίησι τῷ ἀναθέματι.

Ἡ γ' μὲν ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δ' σύνοδος ἐν τῷ πρῶτῳ κανόνι τὴν πρὸς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων παραδεδείσαν ἡμῖν πίστιν παρεγγυᾷ μὴ καινοτομεῖν· πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ δογματισθέντα μὴ παρεξιέναι συνόδῳ· οἱ δὲ τὸ ὁμοούσιον τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς πίστεως ὑποστάσεων τοῖς πᾶσι κηρύξαντες, τοὺς περὶ τὸν θεομανῆ Ἀρειὸν τῷ φρονήματι σφῶν μὴ συμβαίνοντας τελείως ἀποκηρύττουσιν· ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ θεσπισθέντα συνόδῳ προσκυνητέα εἶναι προστάττει. Αὕτη γὰρ τὸν πνευματομάχον διωσαμένην Μπακεδόνιον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τῷ ἀναθέματι καταδικάσασα, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμότιμον Πατρὶ καὶ Υἱῷ ὡς Θεὸν ἀληθινὸν παραδέδωκεν· ἀλλὰ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον Ἀπολλινάριον κατακρι-

A fuerit, eademque præterea, quantum in nobis est, in compendium redigere, quo quodcumque argumentum quaerentibus invenire facilius sit, necessarium duximus, et sic igitur apud nos constituimus, divinitus inspiratos, qui rectam fidem confirmant, priori in loco collocare canones. His enim qui super illius fundamentum firmiter stabiliti sunt, commodum videbitur non supervacaneum, ut reliqui quoque canones exponantur. Hi vero qui a recta fide alienati sunt, et rectorum dogmatum thesauro spoliati, qualem sacrorum canonum curam habeant? Quocirca ut quæ natura sunt priora, post ea quæ numero ac ordine litterarum istud sortita sunt collocentur, nequaquam necesse erat. Quemadmodum nimirum iis etiam, qui vita fruuntur, nutrimentum desiderare lex naturalis indidit: et istud quidem non desiderantes nonnullos novimus e divinis viris qui diu perdurarunt: vita vero functis superfluum, ut opinor, et supervacaneum est nutrimentum ob ulteriorem aliquam exinde percipiendam utilitatem, appetitiva et participativa cessante facultate, præcipue cum fide quidem servatos nonnullos esse fama alicubi referat, et rerum historiarum tradant: fide vero operibus non præmissa, tantum qui in hisce exercentur, percipiunt fructum, quantum oculis capti e lumine hoc solari.

Sanctæ igitur et œcumenicæ secundæ synodi primus statim canon eam solam authenticam esse fidem constituit, quam trecenti duodeviginti divini Patres Nicææ congregati ediderunt, utpote ex sanis dogmatibus compositam: universas autem, quæ alias atque ipsa sentiunt, hæreses valere jubens, anathemati submittit.

Quintus autem ejusdem synodi canon eos qui Sardicæ convenerunt, laudibus effert, propterea quod Patrum Nicæenorum de fide decretum confirmassent.

Sancta autem et œcumenica tertia synodus in sexto et septimo canone istos qui eo audaciæ perveniunt, ut aliud præter sacrum illud, quod Nicææ compositum est, symbolum conscribere, et istos præterea, qui impia Nestorii dogmata admittunt, atque ita eos, qui ad Ecclesiam accedunt, initiare moliantur, clero quidem expellit, si clerici sint, laicos autem anathemati subjicit.

Sancta vero et œcumenica sexta synodus in primo canone traditam nobis a sanctis apostolis fidem non immutare, et præterea quæ in prima synodo decreta sunt, non transilire jubet. Hi autem Patres eum trium divinæ naturæ personarum consubstantialitatem omnibus prædicassent, impios Arianos sententiæ ipsorum assensum non præbentes, prorsus abdicabant; insuper autem et quæ in secunda constituta sunt synodo veneranda esse præcipiebant. Hæc enim synodus cum Spiritus sancti inimicum Macedonium expulisset, et socios ejus anathemate condemnasset, Spiritum sanctum Patri et Filio honore æqualem, utpote verum Deum esse tradidit. Quin etiam cum dementem Apollinarium condem-

nasset, Dominum mentis compotem et animatam assumpsisse carnem docuit : et præterea quæcunque tertia decrevisset synodus, confirmare satagit. Unum enim illa Christum Dei Filium post incarnationem prædicavit; et puellam perpetuo Virginem quæ sine semine, et supra naturam illum peperit, vere et proprie Deiparam fuisse declaravit, et delirantem Nestorium qui unum Christum in duos divisit filios suis ipsius dogmatis, perpetuo anathemati subiecit, quemadmodum et sacra Patrum quartæ synodi dogmata rata fore constituit. Illi autem cum impiam Eutychis et Dioscōri confusionem Ecclesiæ liminibus expulissent, unum Christum ex duabus compositum naturis etiam post unionem spectatum vere tradidit. Istos enim ex diametro contrariam Nestorianæ impietatem amplexos, et in imaginatione magnam œconomix perfici mysterium arbitratos, eum quidem impiæ divisionis, hos autem magis impiæ confusionem inferentis unionis assertores, odio merito persecuti, procul Deo abjiciunt. Adhæc autem et quæcunque quinta divino inspirata Spiritu synodus docuit, amplecti hæc synodus præcipit : et a perniciosis eorum qui ante eam condemnati fuerant, Origenis nimirum et istius assecrarum, deliramentis separari. Cæterum et sacrarum synodorum, quæ ipsam præcesserant, decreta hæc cum confirmasset et stabilivisset, sexta videlicet hæc synodus in ipso dicto primo canone, duas voluntates, et duas naturales in uno Domino nostro operationes cum statuisset, Pyrrhi et Sergii gregales, unam in Domino temere prædicantes voluntatem, exterminavit. Omnium autem pietate insignium fidem firmam in omne ævum manere, pie decreverunt; eosque qui quippiam vel addunt vel detrahunt a recta fanaque fide nobis tradita, anathemate dignos pronuntiarunt.

Hisce concinens synodus Carthagine celebrata, in primo ipsius et secundo canone, divinorum in prima synodo congregatorum Patrum decreta, et de venerandæ sanctæque Trinitatis consubstantialitate, et de fide nobis in eam habenda summo prosequi honore mandat, quorum et sacrum fidei Symbolum verbatim exponit.

Leges autem civiles totidem verbis sic definiunt : Christianus est qui credit unam esse Deitatem in æquali Patris et Filii et Spiritus sancti potestate : qui vero præter dicta sentit, hæreticus est.

3 INITIUM LITTERÆ A.

CAP. 1. *De iis qui immaculatam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis pœnitentiam agunt, admittendi sunt.*

Peropportunitum erit deinceps enarrare, quomodo qui semel illuminati fuerint (uti alieubi dicit magnus Paulus), et gustaverint donum cæleste, et participes facti fuerint Spiritus sancti, et bonum Dei verbum gustaverint, et virtutes futuri sæculi,

Α νασα, ἐννοουν καὶ ἐμψυχον ἀνελιγμέναι σάρκα τὴν Κύριον ἰδογμάτισεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα γε ἡ τρίτη σύνοδος ἐψηφίσατο, κρατύνειν ἐσπούδακεν. Ἐνα γὰρ ἐκείνη Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἰδογμάτισε, καὶ τὴν αὐτὴν ἀσπέρως καὶ ὑπὲρ φύσιν τεκοῦσαν ἀειπάρθενον Κόρην αἰθρῶς καὶ κυρίως ἀπεψήφισατο Θεοτάκον, καὶ τὴν ἀκριώδη Νεστόριον, τὸν ἕνα Χριστὸν εἰς δύο διαιρούντα υἱοῦς, αὐτοῖς αὐτοῦ δόγμασι τῷ αἰωνίῳ ἐτίθει ἀναθέματι· ὡς δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ δ' Πατέρων τὰ ἱερὰ δόγματα ἐμπεδοῖ, οἱ τὴν ἐξάριστον σύγχυσιν Εὐτυχούς τε καὶ Διοσκόρου, τῶν οὐδῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐξοστρακίσαντες, τὸν ἕνα Χριστὸν ἐκ δυοῖν φύσεων συντεθέντα, καὶ ἐν δυοῖν φύσεσι καὶ μετὰ τὴν ἔκωσιν θεωρούμενον, ἀτεχνῶς ἰδογμάτισε. Τούτους γὰρ τὴν ἐκ διαμέτρου τῆς Νεστορίου ἀσπασμένους, δυσσεβειαν, καὶ δοκῆσαι τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας τελεσθῆναι μυστήριον οἰομένους, τὸν μὲν, τῆς δυσσεβείας διαιρέσεως, τοὺς δὲ, τῆς δυσσεβεστέρως συγχυτικῆς ἐνώσεως, ἐνδοίκως μισήσαντες, Θεοῦ πόρρω βάλλουσιν. Ἀλλὰ δὲ καὶ ὅσα ἡ πέμπτη θεῶν ἐμπνευσθεῖσα Πνεύματι ἰδογμάτισεν, ἐπισκῆπτει ἀσπάξασθαι, καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς καταψηφισθέντων ἀποδίστασθαι, τῶν ὁλοθρίων, φημί, ἡριγύνους καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ τὰ τῶν πρὸ αὐτῆς ἱερῶν συνόδων ταύτη βεβαιωσαμένη καὶ στηρίξασα, ἡ ἐκτὶ, φημί, σύνοδος ἥδε, ἐν αὐτῇ τῷ βῆθῃ α' κανόνι, δύο θελήσεις, ὡς καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἐνδὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν δογματίσαντες, τοὺς περὶ Πύρρον καὶ Σέργιον μίαν θέλησιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἀλογίστως κηρύξαντας ἐκκηρύκτους τιθέσσι· πάντων δὲ τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ γνωρίμων κρατεῖν τὴν πίστιν βεβαίαν μέχρι συντελείας αἰῶνος εὐσεβῶς τεθεσπίκασσι· καὶ τοὺς προστιθέντας τι ἡ ἀφαιρούντας τῆς ἡμῖν παραδεδομένης ὁρθῆς καὶ ὑγιούς πίστεως τοῦ ἀναθέματος ἀξίους ψηφίζονται.

Τούτοις συνάδουσα καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τε τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ ταύτης κανόνι τὰ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ θεῶν Πατέρων δογματισθέντα, περὶ τοῦ ὁμοουσίου τῆς προσκυνητικῆς καὶ ἁγίας Τριάδος, καὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἡμῶν πίστεως, διατερόντως ἐπισκῆπτει πρεσβεύειν, ὧν καὶ τὸ ἱερὸν τῆς πίστεως σύμβολον πρὸς ὅλῃν ἐκτελίσσεται.

Οἱ δὲ πολιτικοὶ οὕτω κατὰ βῆμα θεσιζοῦσι νόμοι· Χριστιανὸς ἐστὶν ὁ πιστεύων μίαν εἶναι θεότητα ἐν ἴσῃ ἐξουσίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα ὁρίζων αἰρετικὸς ἐστὶν.

APXH TOY A ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὴν ἀπόλητον ταύτην τῶν Χριστιανῶν πίστιν, καὶ ὡς τοὺς μετῃμελομένους τούτων προσέειπαι.*

Ἐπικειρότατον δ' ἂν εἴη μετὰ τοῦτο διεξέναι, ὅπως τοὺς ἀπαξ φωτισθέντας, Παῦλος ἂν ὄντος ὁ μέγας ἐψηφισε, γευσσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γεννηθέντας Πνεύματος ἁγίου, καὶ καλῶν γευσσάμενους Θεοῦ βῆμα, δυνάμει τε

μύλλοντο; αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας (ὦ τῆς ζημίας!) Α καὶ ἀρνησάμενους τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν, οἱ θεοὶ Πατέρες, σπλάγγνοις ἀφάτων οἰκτιρμῶν, αὐτοῖς ὠδῶνουν (Παῦλος καὶ τοῦτο ἀναπληροῦτω μοι) μέχρις ἐν μορφοῦσιν Χριστοῦ ἐν αὐτοῖς· οἷς μέντοι πολλὸς ὁ μετὰ μελὸς τῆς δεινῆς ἀδουλικίας εἰσῆει. Πλείους γὰρ οἱ Πατέρες κἀν τούτοις ἐπιτετηρήκασιν τὰς διαφοράς, ταῦτ' ἄρα καὶ διαφόρους προσενηνόχασιν τὰς ἐκ τῶν ἐπιτιμῶν θεραπείας.

Ὁ τοίνυν μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος, τῷ τῆς σοφίας περιόντι καὶ πνευματικῆς ἐπιστήμης συμπάντων τῶν ἡμῖν ἀμαρτανολογούντων τὴν γένεσιν ἀκριβοῦμενος, εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ κανόνι, Τρίτῳ, φησὶ, τὰ κατὰ ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα, τὸ λογικόν, τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ἐν τούτοις καὶ τὰ κατορθώματα τῶν ἀρετῶν μετιόντων, καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρέοντων. Καὶ τοῦ μὲν λογικοῦ ἀρετὴν εἶναι τὴν εὐσεβὴ περὶ τὸ θεῖον ὑπόληψιν, καὶ τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴν ἐπιστήμην, καὶ τί μὲν ὀρεκτὸν ἐν τοῖς οὖσι, τί δὲ βδελυκτὸν ἐπιστάσθαι καὶ ἀποδλεῖν· κακίαν δὲ τούτου τὴν ἐκ τούναντιου περὶ τὸ θεῖον ἀσέβειαν· ὅσον, εἰ τις τὴν εἰς Χριστὸν ἀρνησάμενος πίστιν, πρὸς Ἰουδαϊσμόν, ἢ εἰδωλολατρείαν, ἢ Μανιχαϊσμόν ἐξετρέπη, ἢ πρὸς γόητας καὶ μάγους ἀπῶν ἐάλω, καὶ τοὺς διὰ διμῶνων καθήκοντα καὶ ἀποτροπιασμούς ἐνεργεῖν ὑπισχνούμενος· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὸ περὶ τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ἐσφάλλαι, ὡς τιθεῖναι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, κατὰ τὴν Γραφήν. Τοῦ δ' αὖ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν ἀτεχνῶς εἶναι τὴν τῆς ἀρετῆς ἐρεσιν· τὸ ἐρωτικῇ τε πάσῃ δυνάμει καὶ ψυχῇ ὡσχερὲς διαθέσει θεῷ κολλᾶσθαι, καὶ μηδενὸς τῆν εἰς αὐτὸν ἀγάπην προλεσθαι, παρ' οὗ πηγάζεται τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἥ πούρησιν ὁ θεὸς Ἰάκωβος· τούτου δὲ γε σκαιότητα τὴν φιληδονίαν, τὴν φιλοχρηματίαν, τὴν τῆς κενῆς δόξης ἐρεσιν, καὶ τοῦ ἐπιπεχωρσμένου τοῖς σώμασιν δούλους, ἥγε δὴ καὶ εἰς πορνείαν ἐν καρδίᾳ μελετωμένην τελευτᾷ, ἢ καὶ μοιχείαν· ταύτας οὖν, τὴν μὲν ἐπιθυμὴν ὥριστο καὶ ἀδικίαν τοῦ ἀλλοτρίου· τὴν δὲ γε πορνείαν ἐπιθυμίαν μόνῃς ἐκπλήρῳσιν, τὴν τοῦ πέλας γάμον μὴ δι' οὐκ ἐκτελεσθῆναι· τῆς δὲ ἀτόπου μοιχείας καὶ τὴν παιδεραστίαν ἡρτῆσθαι, καὶ τὴν ζωοφθορίαν· φύσεως γὰρ καὶ ταῦτα κρίναι μοιχείαν, ὡς ἂν εἰς ἀλλότριον δῆπου καὶ παρὰ φύσιν γενομένης τῆς ἀδικίας. Τῆς γε μὴν θυμώδους διαθέσεως ἐπαινουμένην καὶ κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, τὴν πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθειαν, τὸ τοῖς πάθεσι πολεμεῖν, πρὸς ἀνδρίαν τε ἐστομῶσθαι, καὶ μὴ τὰς τοῦ θανάτου ἀπειλὰς δεδιέναι· περὶ τὰς ἁλγυνῶν μὴ καταπτήσσειν βασάνων, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἢ συνήθων διάζευξιν μὴ μαλακίζεσθαι, τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς ἀντεχόμενον. Ἐκτροπὴν δὲ ταύτης καὶ ἀπόπτωμα τὸ φθονεῖν τε καὶ μνηστειάζεσθαι, τὰς ἐμφυλονεϊκούς ἐρεσχελίας, αἷ δὴ καὶ εἰς πληγὰς ἐσθ' ἐτε τελευτῶσι καὶ φόνους.

Περὶ μὲν οὖν τῶν δύο τῆς ψυχῆς δυνάμεων, θυμοῦ

et lapsi sint (ob ingens damnum!) et fidem in Dominum negaverint, sancti Patres visceribus ineffabilis misericordiae iterum parturiunt (Paulus iterum hæc mihi verba suppleat) donec Christus formetur in ipsis quos nimirum ob gravissimum suum errorem magna pœnitentia incessit. Etenim Patres in iis plurimas differentias observarunt, et propterea per pœnas diversa remedia porrexerunt.

Magnus itaque Gregorius Nyssenus in *Epistola ad Letoium*, sapientia et cognitione spirituali excellentem, omnium peccatorum nostrorum originem investigaturus, in primo statim canone, tria in anima nostra præcipue consideranda dicit: rationem, affectum, et concupiscentiam; inque iis tum recte facta eorum qui virtutem prosequuntur, tum delicta eorum qui ad vitium prolabantur, consistere. Et rationis quidem virtutem esse, piam de Deo opinionem, inter bonum et malum discernendi scientiam; et quid in rebus expetendum sit, quidque aversandum et rejiciendum, cognoscere: ejus autem vitium esse oppositam circa res divinas impietatem; exempli gratia, si quis fidem in Christum negans, ad Judaismum, vel idololatriam, vel Manichæismum conversus fuerit, vel ad præstigiatores et magos, eosque qui se per demonas piacula quædam et prævaricationes operaturos pollicentur, abiisse deprehensus sit; et, ut uno verbo dicam, fallaciter de rebus judicare, et lucem tenebras ponere, et tenebras lucem. uti ait Scriptura. Rursus concupiscentiæ virtutem plane esse, boni appetitionem, omni facultate amandi, et tota animæ affectione Deo adhærere, et amorem ejus, a quo virtus et omne perfectum donum hominibus derivatur (uti alicubi dicit sanctus Jacobus). pro nulla re pro derelicto habere: ejus autem declinationem esse, libidinem, avaritiam, inanis gloriæ, et floris, qui corporis superficiei est illitus, desiderium: quod in anima exercitum in fornicatione aut adulterio terminatur: ex quibus quidem adulterium definit, insidias et injuriam alteri allatam; fornicationem vero, libidinis dumtaxat expletionem, quæ vicini conjugium non attingit. Quin imo et prædicatum, et cum brutis animalibus commercium, adulterio irrationali appendi dicit; ea enim, utpote in id quod alienum est, et præter naturam factam injustitiam, nature adulterium existimat. Facultatis denique irascibilis laudabilem et secundum naturam actionem esse, cujusque mali odium, perturbationibus animæ bellum indicere, ad fortitudinem corroborari, et mortis minas non expavescere, gravissima tormenta sine metu experiri, propter disjunctionem a rebus juvenndis consuetisque non languescere, fidei et virtuti adhærescentem. Hujus autem desertionem et lapsum esse, invadere, rixarum et scommatum recordari, quæ in plagis aliquando et cordibus terminantur.

De duabus animæ affectibus, ira nempe et con-

eupiscencia, et peccatis quæ in iis consistunt, suo loco, et ut ordo litterarum postulat, infra dicitur; peccata & autem quæ a rationis motu præternaturali procedunt, in præsentī considerabimus: ea enim graviora Patribus et multo majori attentione digna visa sunt; quorum non minimum est rectæ fidei abnegatio; de qua verba facere mihi in animo est. Ea igitur non solum ex modorum differentia, verum et ex temporum diversitate judicatur. Vel enim minis solis perterriti crant, aut adulatione irretiti, qui lapsi sunt, vel qui tormenta experti cruciatuum acerbiter ferre nequibant. Porro alii quidem voluntarie impietatem amplexi sunt, se bona sua aliter amissuros existimantes; alii vero post fidei abdicationem, persecutores (oh hominum impietatem!) evaserunt. Ex iis rursus alii errorem pro veritate commutarunt, cum pietas adhuc in incunabulis et nondum bene stabilita esset; cumque persecutio valde ferret, et tyranni furore perciti veritatis præcones gravissimis tormentis subicerent: alii autem cum religio omnes sub sole terras illustraret, et reges, non minus quam diadema, quibus redimi sunt, adornaret.

De clericis qui propter metum fidem negarunt.

De clericis metu periculi lapsis LXII sancti. apostol. canon: Si quis, inquit, clericus propter metum humanum, vel Judæi vel Græci, vel hæretici, nomen Christi negaverit, omnino ejiciatur; si vero clericus, deponatur; pœnitentiam autem agens, laici locum capiat.

Primus autem et secundus syn. Ancyranæ canon, presbyteros et diaconos qui metu tormentorum sacrificarunt, deinde contra reluctati sunt, seu pœnitentiam egerunt, et coram tyrannis Christum confessi sunt, honoris quidem et cathedræ participes esse jubet, munus vero sacerdotale aliquod obire non permittit.

Porro sanctus Petrus Alexandrinus in decimo canone: Qui, inquit, clerum suum deseruerunt, et se periculis ultro obtulerunt, coronæ martyrii desiderio accensi, tormentis vero terrefacti sacrificarunt, si contingat ut rursus pœnitentiam agant et coram tyrannis se Christianos esse consteant, æquum est ut laicorum communionem eaque sola digni habeantur. Planum autem est eos sensus expertes esse, si ministerium a quo sponte exciderunt, iterum ambiant; neque enim qui clerum semel deseruit, per confessionem Christi, pro lapsu suo gratiam demereri potest.

Decimus autem synodi primæ canon: Quamvis, inquit, qui lapsi sunt et fidem negarunt, ordinati fuerint, sive insciis sive consciis iis qui eos ordinarunt, postea cogniti deponuntur, ab ea ordinatione nequicquam adjuti.

τε, φημί, καὶ ἐπιθυμία, καὶ τῶν ἐν τούτοις συσταμένων ἀμαρτημάτων, τῷ προσήκοντι τόπῳ, καὶ ὡς ἡ τάξις ἀπαιτεῖ τῶν στοιχείων, ῥηθίζεται· ἅττα δὲ ἡ τοῦ λογιστικοῦ παρὰ φύσιν δημιουργεῖ κινήσεις, τὸ νῦν ἤδη σκοπήσωμεν· ταῦτα γὰρ καὶ χαλεπότερα τοῖς Πατράσιν ἐκρίθη, καὶ μέλλουσιν καὶ ἐπιπονεντέρας δοόμενα τῆς ἐπιστροφῆς, καὶ τούτων οὐχ ἥμισυ τὴν τῆς ὁρθῆς πίστεως ἄρνησιν, περὶ ἧς καὶ εἰπεῖν προσθέμεθα. Αὕτη τοίνυν, μὴ ὅτι γε τῇ τῶν ἐρόπων διαφορᾷ, ἀλλὰ καὶ τῷ διαλλάττοντι κρίνεται τῶν καιρῶν. Ἦτοι γὰρ μόνον καταπλαγνέντες ἀπειλῇν, ἢ κολακείᾳ ὑποκλαπέντες, εἰσὶν οἱ κατηνέχθησαν, ἢ καὶ βασάνων πειραθέντες, καὶ πρὸς τὴν δριμύτητα μὴ ἀντισχόντες τῶν αἰκισμῶν. Καὶ οἱ μὲν ἐθελοντὶ τὰ τῆς ἀσεθείας ἡσπασαντο, πραγμάτων ἀπηλλάχθαι νομίζοντες· οἱ δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἀθέτησιν διώκται, φεῖ! τῶν εὐσεβῶν γεγονόσι. Καὶ τούτων αὖθις οἱ μὲν τὴν πλάνην τῆς ἀληθείας ἠλλάξαντο, ἐν προσιμίοις ὁύσης τῆς εὐσεθείας, καὶ μηδέπω καλῶς ἱδρυμένῃ, ἡνίκα καὶ ὁ διαγωγὸς σφοδρὸν ἔπει καὶ μινικόν, τῶν τυράννων ἀνηκέστοις καθυποβαλλόντων βασινοῖς τοὺς πρᾶσειοντας τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ, ὅτε τὰ τῆς εὐσεθείας τὴν ὑφ' ἡλίου περιέσχε, καὶ βασιλείας οὐχ ἦττον ἐκόσμη· οὐ περιλείπεται διαδήματος.

Περὶ τῶν διὰ φόβον ἀρνησαμένων κληρικῶν τὴν πίστιν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν φόβῳ κινδύνου κατενεχθέντων κληρικῶν ὁ β' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, εἰ τις, φησί, κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνος, ἢ αἵρετικοῦ, εἰ μὲν τὸ τοῦ Χριστοῦ ἀρνησεται ὄνομα, πάντῃ ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ τοῦ κληρικοῦ, καθαιρέσθω· μετανοήσας δὲ, χώραν λαϊκοῦ λαμβανέτω.

Ὁ μὲντοι α' καὶ β' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν τοὺς φόβῳ βασάνου θύσαντας πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, εἴτα ἀναπαλαῖστας ἤτοι μετανοήσαντας, καὶ τῶν τυράννων ἐνώπιον τὸν Χριστὸν ὁμολογήσαντας, τῆς μὲν τιμῆς μετέχειν καὶ τῆς καθέδρας κελεύει, ἱερατικὸν δὲ τι ἐνεργεῖν οὐκ ἐφίησιν.

Ὁ δὲ ἅγιος Πέτρος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ι' κανόνι, Οἱ τὸν ἴδιον καταλιπόντες, φησί, κλῆρον, καὶ τοῖς κινδύνοις σφᾶς αὐτοὺς ἐπιδεδωκότες, θεοφάνων ἐφέσει μαρτυρικῶν, ἡττηθέντες δὲ τῶν βασάνων καὶ τεθυκότες, εἰ καὶ εἰσαυθὺς ἀναπαλαῖσαι τοῖς ὑπῆρξε, καὶ Χριστιανούς ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν τυράννων ὁμολογήσαι, δίκαιοι ἂν εἴεν τῶν λαϊκῶν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας καὶ μόνῃς· ἀναισθήτως δ' ἔχειν αὐτοὺς ἀποφαίνεται, εἰ τῆς λειτουργίας αὐθὺς μεταποιοῖντο, ἧς ἐκπεπτωκασιν ἐκοντί. Τῷ γὰρ τοῦ κλήρου ἀπαξ ἀποφωτισθάντι, οὐδὲ ἡ ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμολογία τοῦτον αὐθὺς χαρίσασθαι οἱ διὰ τὴν ἐκπωσιν δύνανται.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου ι' κανὼν, εἰ καὶ προσχειρήσθην, φησί, οἱ παραπεπτωκότες καὶ ἀρνησάμενοι, ἀγνωσούντων ἢ εἰδόντων τῶν χειροτονησάντων, γνωσθέντες ὕστερον, καθαιροῦνται, μηδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ὠφεληθέντες.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων λαϊκῶν.

A

De laicis qui fidem negarunt.

Λαϊκοὺς γέ τοι, τοὺς ἀπειλῇ καὶ μόνῃ κολάσεως, ἢ δρμεύσεως, ἢ ἐξορίας, τῇ ἀσεβείᾳ ὑπείξαντας, ὅς' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου κανὼν ἐπὶ ἐξαετίαν τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἀπειργεῖ.

Ταύτης οὐκ ἀπάρδει τῆς ψυχῆς καὶ ὁ τρίτος τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

Ὁ δὲ γε α' αὐτοῦ τοὺς μετὰ πείραν ἀνηκέστων τεθυκότας βυσάνων ἐπὶ τριετίαν καταδικάζει.

Ὁ δὲ β' τοὺς μετὰ τὴν ἐν σουλακῇ μόνῃ ταλαιπωρίαν καὶ μέχρι τετραετίας.

Οὕτω καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ δ' τῶν τοιούτων καθάπτεται, πρὸς δὲ καὶ ὁ ε'· πλὴν τοὺς μετὰ τὸ οὔσαι ἐν ἐσθῇι θειπνήσαντας φαιδροτέρᾳ μᾶλλον ἐπιπλήττει· ἢ τοὺς ἐν τῷ δέσπνῳ δεδακρυμένους καὶ πενθόντων ἐσθῆμα περικαίμενους.

Ὁ δ' αὖ ἡ ταύτης τοὺς δις καὶ τρίς θύσαντας μετὰ βίας εἰς ἔξδομον ἔτος τῆς κοινωνίας ἐξοστραχίζει.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ α' κανόνι, οἱ βασάνους χαλπαῖς αἰκισθέντες, φησὶ, καὶ θύσαντες, ἐν ῥητῷ χρόνῳ ἑτῶν ἑννέα ἐπετιμήθησαν.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ τοὺς ἐν εἰδωλείῳ ἐθνικοῖς συνεστιαθέντας, εἰ καὶ ἴδια βρώματα ἐπικομιζόμενοι βεδρώκασι, παρὰ δὲ γε τὸ δόξαι τοῖς ἀπίστοις συνεορτάζειν, μετὰ διετίαν εἰς κοινωνίαν καλεῖται δέχεσθαι. Ὅθεν, φασὶ τινες, καὶ τοὺς πρόσθεις ἢ αἰχμαλώτους, ἐθνικοῖς συνεστιαθέντας, χρημετώρως ἐπιτιμᾶν· τοὺς δὲ καταφρονήσαι καὶ ἀδιαφορεῖν τούτο ποιοῦντας σφοδρότερον.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν πα' τοὺς μετὰ πείραν βυσάνων περιγενέσθαι τῶν πόνων μὴ ἐφαρκέσαντας, καὶ εἰδωλοθύτων γευσασμένους, καὶ ὄρκους ὁμωμοκότας· Ἑλλήνικοὺς, μετὰ χρόνους ἑξ τῇ ἱερᾷ προσέειναι ἀξιοῖ κοινωνίᾳ. Τοὺς μὲν τοι μεγάλης ἀνευ ἀνάγκης τὴν πίστιν προδεδωκότας, καὶ τραπέζης δαιμονίων ἡμμένους, εἰς ἔτος ὀδοὺν παρατείνει.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων ἐκουσίως.

A

De iis qui voluntarie fidem negarunt.

Ἡ πρώτη γε μὴν τῶν οἰκουμενικῶν σύνοδος ἐν τῷ ια' καὶ ιβ' κανόνι τοὺς χωρὶς οἰασούν ἀνάγκης τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξομοσαμένοις· ἐπὶ τῆς τυραννίδος τοῦ ὠυσεβοῦς Λικινίου, καὶ γνήσιον οὐδὲς τὸν μετὰ μελὸν ἐπιδειξαμένους, εἰς δωδέκατον ἔτος τὴν μίθωσιν τῶν ἁγιασμάτων ἀπαίρηκεν, εἰ καὶ ἀνάξιοι πάσης ἦσαν φιλανθρωπίας. φησὶ, οὕτω δόξαν τοῖς ἁγίοις Πατράσι ψηφισασθαι, τοῦ καιροῦ καταστοχασαμένοις, οἶμαι, καὶ τῶν πραγμάτων· τῷ τηνικάδε γὰρ σφοδρὸν κατὰ Χριστιανῶν ὁ διωγμὸς ἔπνει.

Ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτω χρίσεις ὁ μέγας Βασίλειος, οὐδὲ ὁ ἀδελφὸς τούτῳ φρονῶν ἀδελφὸς Γρηγόριος Νύσσης. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ογ' κανόνι τοὺς τὸν Χριστὸν ἡρνημένους διὰ βίου τῆς ἱερᾶς κοινωνίας ἐκβάλλει, προσκλαίοντας ἑσσεῖ καὶ ἐξομολογουμένους· ἀπαίροντας δὲ τοῦ βίου τῶν ἁγιασμάτων ἀξιοῦσθαι.

Laicos qui metu solo supplicii, vel publicationis, vel exsili, impietati cesserunt, vi syn. Ancyranæ canon in sexennium a sacrorum mysteriorum perceptione arceat.

Idem statuit tertius canon sancti Petri Alexandrini martyris.

Primus autem ejusdem canon eos qui post tormentorum gravissimorum perpassiōnem sacrificarunt, ad tres annos pœnitentiæ condemnat.

5 Secundus vero eos qui in carcere duntaxat afflicti sacrificarunt, usque ad quatuor.

Utique et quartus quintusque syn. Ancyranæ canon eosdem simili pœnæ subjicit. Eos autem qui postquam sacrificaverint, in veste sumptuosiori pransi sunt, magis punit quam eos qui inter prandendum lacrymas fundunt, et lugubri veste induuntur.

Porro viii ejusdem syn. canon eos qui bis vel ter per vim sacrificarunt, usque ad septimum annum communione interdicit.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canone, Qui gravibus, inquit, tormentis excruciatii sacrificarunt, præstituto tempore novem annorum puniti sunt.

Septimus vero Ancyranæ canon eos qui in idoli templo cum paganis convivati sunt, licet proprios cibos afferant comedantque, ex eo tamen quod cum infidelibus festum celebrare visi sunt, non nisi post biennium ad communionem admittere jubet. Unde dicunt nonnulli, quod legati vel captivi qui cum paganis convivantur, mediocriter; qui vero per contemptum et indiscriminatim ita faciunt, gravius puniendi sunt.

Porro magnus Basilius, in canone lxxxi, eos qui tormenta experti et cruciatus non ferentes idolis mactata gustaverunt, et juramenta paganorum jurarunt, post sex annos ad sanctam communionem accedere permittit. Pœnas autem eorum qui sine magna necessitate fidem prodiderunt, et mensæ dæmonum accubuerunt, ad viii annum extendit.

De iis qui voluntarie fidem negarunt. Prima syn. œcumenica in can. xi et xii, iis qui sine aliqua necessitate sub impli Licinii tyrannide fidem Christianam abjurarunt, et genuinam postea pœnitentiam ostenderunt, duodecim annis sacramentorum participatione interdicit. Et si enim, inquit, omnes humanitate indigni fuerant, ita sanctis Patribus decernere visum est, ad id nimirum tempus rerumque statum collimantibus: tunc enim persecutio inter Christianos valde fervebat.

Verum neque magnus Basilius, nec frater ejus Gregorius Nyssenus, sententiis iisdem conjuncti, in eadem opinione versantur. Ille enim in can. lxxiii, eos qui Christum negarunt, toto vitæ tempore a sancta communione ejicit, ut lugeant et confiteantur, in suo autem e vita exitu, sacramentis dignos

haberi jubet, Dei misericordiæ confisos et innitentes.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in primo canone: Qui voluntarie, inquit, fidem in Dominum nostrum Jesum Christum negaverit, et Judaismo vel idololatriæ vel Manichæismo, vel alieui alii impietatis generi quarum magnus est numerus, sese adjunxerit, deinde seipsum condemnaverit, toto vitæ suæ tempore pœnitentiam agit. Nunquam enim ei concedetur, quando mystica peragitur oratio, Deum una cum fidelibus adorare; sed et seorsim precabitur, et a sacramentorum communione omnino erit alienus; morte autem instante sacrorum munerum particeps erit. At si contigerit eum præter spem convalescere, iisdem pœnais per integram vitam rursus erit obnoxius, sacramentorum ad exitum usque expers.

6 *De iis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persequuntur.*

Quod si aliqui, inquit 9 Ancyranæ canon, cruciatuum gravitate adeo perculsi fuerint, ut non solum a fide desciscant, sed et in eos quibus fides curæ est, insurgant, eosque ad dæmonibus sacrificandum incitent, et Christianos, qui ignoti erant vel absconditi, in medium trahant, perfectus decem annorum numerus iis pœnitentiam agentibus perfectam remissionem emetietur. Non enim canon hic de fidem prorsus negantibus, et religionis hostibus disserit, qui Ecclesiæ persecutores sese aperte exhibuerunt; hi enim licet pœnitentiam agant, gravioribus pœnais quam iis quas duo prædicti canones decernunt, si fieri potest, subijciuntur. Non itaque hos intelligit, sed eos qui adhuc orthodoxe sentiunt, metu autem tormentorum, se impiorum dogmatis assentiri simulant.

Magnus autem Athanasius, in epistola ad Ruffinianum, Ex sacerdotibus, inquit, qui cum Arianis communicarunt, ii quidem qui vi subducti sunt, canonice corriguntur, e loco autem ordinis quem sortiti sunt, non ejiciuntur; præcipue si rationem, uti dixerunt, cum iis minime consentientem habuerint, et se prudenti consilio cum iis communicasse simulaverint, mcluentes ne ipsis una cum religione expulsis, Ecclesiæ per impiorum introductionem corrumperentur. Qui autem non solum communicarunt, sed et pro viribus suis impietatis propugnatores et patroni fuerunt, si pœnitentiam agant, non pœnais prædictis subijciuntur, sed sacerdotio exuti in laicorum loco constituuntur. Laicis vero seductis aut vim passis venia indulta est, postquam canonice correcti fuerint, et hæreticorum opiniones aperte anathematizaverint, et fidem orthodoxam Nicææ confirmatam se in honore habituros polliciti fuerint. Ilanc, inquit, sententiam non ipse solummodo, sed et sancti Patres in syn. ubicunque congregati professi sunt.

Α κελεύει, τῇ τοῦ Θεοῦ τεθαβήκητας καὶ πεπιστευκότας φιλανθρωπίᾳ.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος ἐν τῷ α' κανόνι, Ὁ ἐκουσίως, φησί, τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνησάμενος πιστὴν, καὶ Ἰουδαϊσμῷ, ἢ εἰδωλολατρείᾳ, ἢ Μανιχαϊσμῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν τῆς ἀθείας εἰδῶν ὄντων πλείονων προσθήμενος, εἴτα καταγνοῦς ἐαυτοῦ, μετάνοιαν εἰσπράττεται τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπατατεινομένην. Οὐδέποτε γὰρ τῆς μυστικῆς εὐχῆς ἐπιτελουμένης σύνεσμα τοῖς πιστοῖς τὸν Θεὸν προσκυνεῖν τούτῳ ἐφέται, ἀλλὰ κατὰ μόνας προσεύχεται, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγισμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται τοῦ δὲ θανάτου ἐπισταμένου, τῆς μερίδος τῶν θείων μεταλήψεται ὥρων. Εἴγε μὴ συμβαίη παρ' ἐλλείπει τοῦτον ἐπιβιώναι, τῶν αὐτῶν εἰσαυθὶς ἐπιτιμίων ὑπόδικος; ἔσεται διὰ βίου, τῶν ἁγιασμάτων μέχρι αὐτῆς ἐιργόμενος τῆς ἐξόδου.

Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀρνήσιν καὶ ἐτέρους διωξάντων.

Εἰ δέ τινες, ὁ ἔννατος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ φησὶ κανὼν, τοσοῦτον κατεπλάγησαν τὸ βαρὺ τῶν κολάσεων, ὥς μὴ ὅτι τῆς πίστεως ἀποστήναι, ἀλλὰ καὶ κατεξαναστήναι οἱ ἐμέλησε τῶν τῆς πίστεως, ὥστε καὶ θύειν προτρέπουν δαίμοσιν, ἢ ἀγνοοῦμένους ἔστιν οὓς καταμηνύειν οἷα Χριστιανούς, ἢ καὶ κρυπτομένους εἰς μέσον ἔλκειν, ὁ τῆς δεκαετίας τέλει; ἀριθμὸς τὸ τέλειον τῆς ἀφέσεως τούτοις μεταμελόμενοις ἐπιμετρήσει. Οὐ γὰρ δήπου περὶ τῶν ἐξέργων πάντῃ γεγεννημένων, καὶ ἀπειναντίας ἱσταμένων τῇ ἀσέβειᾳ ὁ κανὼν οὗτος διέξεισιν, οἷπερ ἄρα καὶ διώκεται τῆς Ἐκκλησίας πεφήνασιν ἀτεχνῶς· ἐκείνοι γάρ, εἴ γε καὶ ἀληθῶς μεταγνοῦεν, καὶ βαρυτίμων, εἰ ὁλόν τε, πειραθίσονται τῶν ἐπιτιμίων, ἢ οἱ πρὸς τοῦτου ῥηθέντες ἀμφω δικαιοῦσι κανόνες. Οὐ δὲ τούτους φησὶν, ἀλλὰ τοὺς ἐτι μὲν τὰ τῶν ὀρθόδοξων φρονούντας, δεῖε γε μὴ τῶν βασάνων τὰ τῶν ἀσεδῶν ὑπέρχουσαι σκηπτομένους.

Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ῥουφινιανὴν ἐπιστολῇ, Τῶν κεκοινωνηκότων τοῖς τὰ Ἀρείου φρονούσιν ἱερωμένοις, φησὶ, οἱ μὲν βίᾳ καθυπαχθέντες κανονικῶς μὲν εὐθύνονται, τοῦ τόπου δὲ ἧς μετέλαγον τάξεως οὐκ ἐκβάλλονται, καὶ μάλιστα εἰ τὴν λογισμὸν ἥκιστα εἶχον ἐκείνοις συμβαίνοντα, ὡς φασὶ, δι' οἰκονομίαν δὲ κεκοινωνηκέναι προσποιήσαντο, δεῖε τοῦ μὴ φθαρῆναι τὰς ἐκκλησίας τῇ τῶν δυσσεδῶν ἀντεισαγωγῇ, αὐτῶν ὑπερορίων μετὰ τῆς εὐσεβείας γεγεννημένων. Οἱ δὲ πρὸς τῷ κεκοινωνηκέναι καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπεραγωνιζόμενοι, καὶ συνηγοροῦντες εἰς δύναμιν, οὐ τοῖς ἐπιτιμίοις μεταμελόμενοι καθυποβάλλονται, ἀλλὰ γυμνούμενοι τῆς ἱερωσύνης, ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάττονται χώρα. Τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσιν, ἢ βίαν παθοῦσι λαϊκοῖς, συγγνώμη δίδεται, κανονικῶς πρότερον ἐπιτιμωμένοις, καὶ φανερώς ἀναθεματίσασαι τὰ τῶν αἰρετικῶν, καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ ὀρθόδοξον πίστιν πρεσβεύειν ὑπισχνόμενοις. Ταύτην οὐκ ἐγὼ, φησὶ, μόνος τὴν ἔγγραπτον, ἀλλ' οἱ καὶ εἰς συνόδους τοπικὰς ἀθροισθέντες θεοὶ Πατέρες ἐξήνεγκαν.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων κατηγουμένων.

Ὅδε τοὺς περιπεπωκότας τῶν κατηγουμένων ἀνευθύνους περιδεῖν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐνόμισαν. Ὁ γὰρ ἰδ' τῆς α' συνόδου κανὼν εἰς τρίτον ἔτος ἐν τῷ τῶν ἀκρωμένων ἐπιτιμίῳ κελεύει γίνεσθαι τοὺς τοιούτους, εἴθ' οὕτω πρὸς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανέλναι, καὶ τοῖς κατηγουμένοις συνεύχεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ β' κανὼν τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθουκότας, μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰ μάλᾳ τοῦ ἀγίου ἀποπλυναμένους, καὶ εἰς ἱερωσύνην ἐπισκήπτει προάγεσθαι.

Περὶ τῶν ἀναγκασθέντων ἀρνησασθαι καὶ μὴ ὑποκυνδάντων.

Ὁ γὰρ μὴν γ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανὼν τοὺς ἐκποδὼν τοῖς διώκουσι γενομένους, κατὰ τὴν φεύγειν δὲ ἀνδιώκωσιν ἡμᾶς κελεύουσιν ἐντολὴν, διαδρᾶναι δὲ τελῶς μὴ δυνηθέντας, ἀλλὰ συλληφθέντας καὶ πρὸς βίαν ἀναγκασθέντας ἢ λιθανωτὸν εἰς χεῖρας δεξασθαι, ἢ τῷ στόματι τῶν ἀνιέρων σπονδῶν γεύεσθαι, οὐ μὴν ἀνεχομένους ἔχειν σιγῇ, ἀλλὰ βοῶντας εἶναι Χριστιανούς, οἷα τὸν λόγιμον κακῆς τῶν ἐκκλησιῶν, τοὺς ὡς ἥκιστα ἀμαρτόντας, τῆς κοινωνίας δεῖν ἔκρινε μὴ ἐξείργεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην μὴδὲν ἐπιδοιάζοντας προδιδάξειν, εἴγε καὶ ὁ πρὸ τοῦ βίου τοῦτοις εἶχε τὸ ἀνεπιληπτον· οὐ γὰρ τοῦ τῆς ὁμολογίας στεφάνου διήμαρτον.

Οὕτω περὶ τῶν τοιούτων καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος ψηφίζεται ἐν τῷ ἰδ' κανόνι.

Νόμοι πολιτικοί.

Οἱ ἀξιοθέντες τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, καὶ πάλιν ἐληνίζοντες, ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ ὑπόκεινται.

Οἱ ἀποστάντες τῆς τῶν ὀρθοδόξων πίστεως, καὶ αἰρετικοὶ γενόμενοι, ἢ θύσαντες, ἢ οὐσαί τινι· ἐπαγγελάμενοι, οὐ δύνανται διατίθεσθαι, ἢ δωρεῖσθαι, οὔτε ἐκ διαθήκης, οὔτε ἐξ ἀδιαθέτου λαμβάνειν τι δύνανται.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. *Περὶ αἰρετικῶν, καὶ ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας.*

Ἀλλὰ γὰρ ὅπως καὶ τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας Ἐκκλησίᾳ, οἱ θεοὶ Πατέρες προσδέχεσθαι τεθεσπίκασιν, ἤδη σκοπητέον. Ἀλλὰ μήπω περὶ τούτου, ὡς ἐν εἶδει δὲ διαιρέσεως τῶν ἀποδοισαμένων τοῦ ὁρθοῦ φρονήματος, τὰς γενικωτάτας πρῶτον βητέον προστηγορίας, αἷς δὴ τὸ ἀπατηλὸν καὶ πολυχιδὲς τῶν νόμων δογμάτων ἐκάστοις αὐτῶν ἐπεκλήρωσε. Τὰς μὲν γὰρ αἱρέσεις προστηγορεύκασιν, ἐν τῷ α' κανόνι φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, τὰ δὲ σχίσματα, τὰς δὲ, παρασυναγωγὰς. Αἱρέσεις μὲν οὖν τοὺς πάντες ἀπερρήγμένους, καὶ κατ' αὐτὴν ἀπληροτριωμένους τὴν πίστιν, οἷον Μανιχαίους, Οὐαλεντινίους, Μαρκιωνιστὰς, Πεπουζηνούς, καὶ τοὺς ἐκείνοις παρὰ πλῆσιους· σχίσματα δὲ, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκ ἁγιογραφικῶν καὶ ζητημάτων λάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, καὶ μάλιστα τοῦ διαφέρεσθαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς μετανοίας πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν· παρασυναγωγὰς δὲ τὰς παρασυνάξεις, οἷον, εἴ τις τῶν

A De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt.

Porro sancti Patres neulquam in animo habebant, ut ii qui dum fidei initiis imbuntur, impingunt, impune evaderent. Can. enim xiv syn. i eos tribus annis audientium poenam subire, deinde ad ordinem priorem revertere, et una cum catechumenis precari jubet.

Canon autem xii syn. Ancyranæ eos qui ante baptismum sacrificarunt, postquam baptizati, adeoque a peccati sordibus mundati fuerint, ad sacerdotium promoveri mandat.

De iis qui negare coacti, sese non submiserunt.

Tertius syn. Ancyr. canon, qui a persecutoribus fugiunt, juxta mandatum quod persequentes nos effugere jubet, prorsus autem evadere nequeunt, sed capti sunt et vi coacti vel thus in manus accipere, vel ore cibos profanos degustare; non autem silentium agunt, sed clamant se esse Christianos, firma nimirum constantia præditi; eos, ut qui minime peccarunt, communione non esse arcendos judicat, imo vero et ad sacerdotium absque omni dubitatione promovendos, si modo anteacta eorum vita ab omni reprehensione aliena fuerit: neque enim confessionis corona exciderunt.

Idem de iisdem statuit sanctus Petrus Martyr, in xiv canone.

7 *Leges civiles.*

Qui sacrosancto baptismo digni habiti fuerint, et rursus ad gentilitatem redeunt, poenis gravissimis obnoxii sunt.

Qui ab orthodoxa fide recedunt, et hæretici facti, vel sacrificant, vel alicui se sacrificaturos pollicentur, testamento quidquam præscribere aut donare nequeunt, nec ex testamento, aut ab intestato quidquam accipere possunt.

CAP. II. *De hæreticis, et quomodo, qui ex hæresibus convertuntur, admittendi sunt.*

Jam vero quamnam rationem in admittendis iis qui ex hæresibus convertuntur, ad Ecclesiam catholicam accedunt, sancti Patres servari jubent, in præsentem inquirendum est. Quin et hic quasi facta divisione eorum, qui a recta opinione discedunt, generalissimæ appellationes, quas singuli ex iis a multifariis, fallacibus spurisque dogmatis sortiti sunt, in primis dicendæ veniunt. Alias enim hæreses, inquit magnus Basilius in primo canone, Patres nuncuparunt, alia vero schismata, alias rursus parasynagogas. Hæreses quidem eos qui omnino separati sunt, et quoad ipsam fidem abalienati, ut Manichæi, Valentini, Marcioniste, Pepuzeni, et iis consimiles: schismata autem eos qui propter causas aliquas ecclesiasticas et questiones medicabiles inter se dissident; præcipue ab iis qui sunt ex Ecclesia catholica de modo poenitentiae dissentire: parasynagogas autem illegitimos conventus, ut si quis episcopus vel presbyter in delicto deprehensus, et a ministerio obviando pro-

hibitus, sese canonibus submittere recuset, et præsulatum sacrumque ministerium sibi vindicet, unaque qui e populo inscitia laborant, relicta Ecclesia catholica cum illo discedant. Patribus ergo antiquis visum est, inquit, hæreticorum baptismum omnino rejicere, utpote qui de ipsa in Deum fide dissentiant, schismaticorum vero baptismum admittere; et ut ii qui conventicula celebrant, per genuinam poenitentiam conversionem suam indicantes, rursus Ecclesiae uniantur; et quandoque ut qui in gradu collocati cum rebellibus abierunt, postea autem poenitentia ducti sunt, ad priorem ordinem revertantur. Catharos autem, qui sunt ex abscissis, et Encratistas, et Hydroparastatas, visum est, inquit, Cypriano et Firmiliano nostro omnes de integro baptizandos esse. Carthagine enim, cujus episcopus erat magnus Cyprianus, synodus Patrum omnium antiquissima congregabatur, iisque omnes hæreticos et schismaticos, qui ad Ecclesiam accedunt, iterum baptizandos esse ex communi consensu placuit. Ita enim ratiocinati sunt: Licet schismatici circa dogmata non errent, quia tamen Christus caput est corporis Ecclesiae, secundum divinum Apostolum, per quod membra omnia animantur, et incrementum spirituale recipiunt: hi autem membra sunt a corporis compage abrupta, Spiritus sancti gratiam non amplius in iis permanentem habent. Quod igitur ipsi non habent, quomodo aliis impertiri possunt? sed tamen, quandoquidem, inquit hic magnus Pater, visum est nonnullis Asiaticis prudenti consilio Catharorum baptismum suscipiendum esse, suscipiatur.

De Encratitis.

Encratitarum autem [baptismum admittere] neutiquam liceat. Eorum autem hæresis eadem plane est cum hæresi Marcionistarum, ex eadem utique germinascens. Etenim **B** et hi nuptias abominantur, easque Satanicas appellant; vinum rejiciunt, animalium esum prohibent, et Dei creaturam pollutam esse delirantes asserunt. Neque dicant quod in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizantur, qui cum Marcione Deum maiorum auctorem esse affirmant. Ne autem ob nimium rigorem segniores eos ad accedendum ad Ecclesiam catholicam reddamus, consuetudine, inquit, utendum est, et sequi oportet Patres, qui res nostras administrant. Quare, uti iis visum est, sacro oleo inuncti sacramentorum participes sint.

De Hydroparastatis.

Sunt autem Hydroparastatæ qui in sacri calicis administratione aquam duntaxat offerunt, vinum cum ea miscere nequaquam permittentes. Quin et legitimas nuptias a fornicatione nihil differre existimant. Eadem etiam xlvij ejusdem canon decernit. Quære de Hydroparastatis et Armeniis in viii cap. lit K.

A ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων, πταίσματι ἀλλοῦς, ἐπεσχέθῃ τῆς λειτουργίας, καὶ τοῖς κανόσιν ὑποκίψῃ μὴ ἀνασχομένοις, αὐτῷ τὴν προεδρίαν ἐξεδίκησε καὶ λειτουργίαν, καὶ τοῦτῃ συναπῆλθεν οἱ ἀπαιδεύσαντες ἑκ τοῦ λαοῦ, τὴν καθολικὴν καταλείποντες Ἐκκλησίαν. Δέδοκτο τοῖνυν, φησὶν, ἐξ ἀρχῆς τὸ μὲν τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα παντελῶς ῥηθεῖν, περὶ γὰρ αὐτὴν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν πέφυκε τοῖσι τῇ διαφορᾷ· παραδέχεσθαι δὲ τῶν ἀποσχισάντων τοὺς μὲν τοὶ παρυσυνάγοντας, ἀξιολόγῳ μετανοίᾳ τὴν ἐπιστροφὴν ἐπιδειξαμένους, ἐνοῦσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, εἴτα μεταμελομένους, εἰς τὴν προτέραν τάξιν ἐπανέναι. Τοῖς γε μὴν Καθαροῖς, τῶν ἀποσχισμένων καὶ αὐτοῖς **B** ὄντας, καὶ Ἐγκρατίτας, καὶ Ὑδροπαραστάτας, ἔδοξε, φησὶ, τοῖς περὶ Κυπριανὸν, καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, πάντας ἀναβαπτίζεσθαι. Εἰς γὰρ τὴν Καρχηδόνα, ἥς ἐπίσκοπος ὁ μέγας Κυπριανὸς ἦν, σύνοδος Πατέρων ἀρχαιοτέρα πασῶν ἡθροίστο, οἷς ἤρρεσεν ἐκ κοινῆς ψήφου πάντας αἱρετικούς τε καὶ σχισματικούς προσιόντας τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζεσθαι. Συνελογίζοντο γὰρ οὕτως· Εἰ καὶ μὴ περὶ δόγματα οἱ σχισματικοὶ σφάλλουντο, ἀλλ' ἐπεὶ τοὶ γε κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς ἔστι, κατὰ τὸν Θεὸν Ἀπόστολον, ἐξ οὗ τὰ μέλη πάντα ζωοῦνται, καὶ τὴν πνευματικὴν αὐξησιν δέχεται, οὗτοι δὲ τῆς ἁρμονίας τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀπερῥάγησαν, οὐκέτι παραμένουσιν **C** αὐτοῖς ἔχουσι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὁ τοῖνυν οὐκ ἔχουσι, πῶς ἂν τοῖς ἄλλοις μεταδοῖεν; ἀλλ' ὅμως, φησὶν ὁ μέγας οὗτος Πατήρ, ἐπεὶ τισὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔδοξε δι' οἰκονομίαν τὸ τῶν Καθαρῶν βάπτισμα δεχέσθαι, ἔστω δεκτόν.

Περὶ Ἐγκρατιτῶν.

Τὸ τῶν Ἐγκρατιτῶν μέντοι οὐκ ἐξῆν· Μαρωνιστῶν γὰρ ἐστὶν ἀντικρυς ἡ κατ' αὐτοὺς αἵρεσις βλάβη. Κατ' ἐκείνους· γὰρ καὶ οὗτοι τὸν γάμον βδελύσσονται, τοῦ Σατανᾶ εἶναι αὐτὸν ἀποφανόμενοι· τὸν οἶνον ἀποστρέφονται, τὴν τῶν ἐμψύχων ἀπαγορεύουσιν ἐδωδὴν, καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμιασμένην εἶναι ληροῦσι. Μὴ γὰρ λεγέτωσαν, ὅτι εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζονται, οἱ γε κακῶν ποιητὴν τὸν Θεὸν εἶναι λέγουσιν, **D** ἐφ' αὐτῶν τῷ Μαρκίωνι. Ἄλλ' ἵνα μὴ τῆς ἀκριβοῆς ἐχόμενοι ὀκνηροτέρους αὐτοὺς ποιῆταιμεν εἰς τὴν προσιέναι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, χρηστῶν, φησὶ, τῷ ἔθει, καὶ τοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομήσαι Πατράσιν ἀκολουθητέον, καὶ ὡς ἐκεῖνοι δοκεῖ, χρῆμενοι τῷ ἁγίῳ μύρῳ, οὕτω τῶν ἁγιασμάτων μεταλαμβάνετωσαν.

Περὶ Ὑδροπαραστατῶν.

Ὑδροπαραστάται δ' εἰσὶν οἱ μόνον ὕδωρ ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τοῦ ἁγίου προσφέροντες ποτηρίου, οἶνον δὲ τοῦτῃ μὴ γινώσκοντες ἀνεχόμενοι, καὶ τὸν ἔννομον γάμον μὴδὲν διεννησκέειν πορνείας οἰόμενοι. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ μὲν κανὼν τοῦ αὐτοῦ διορίζεται. Ζῆτε περὶ Ὑδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων ἐν τῷ τ' κεφ. τοῦ K στοιχείου.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ ζ' κανὼν τῆς οἰκουμένης β' Α ἁπλῶς, ὅπως γρή δεχέσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας ἀριδῆλως νομοθετεῖ. Εἰς δύο γὰρ μοῖρας ἅπαντας διελών, τοὺς μὲν μύρω χρίεσθαι, τοὺς δὲ ἀναβαπτίζεσθαι διωρίσατο. Ἀρειανούς μὲν οὖν, καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Σαββατιανούς, καὶ Ναυατιανοὺς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς, καὶ Ἀριστεροὺς, καὶ Τεσσαρασκαυδεκακτίτας ἦτοι Τετραδίτας, καὶ Ἀπολλιναριστὰς, ἐπέπερ ἐξίσης ἡμῖν τῷ θεῷ τελειοῦνται βαπτίσματι, οὐκ οἴεται δεῖν τούτους ἀναβαπτίζεσθαι, ἀλλὰ, μετὰ τὸν τῆς σφετέρας αἱρέσεως ἔγγραφον ἀναθεματισμὸν, τῷ ἁγίῳ χρίειν μύρω κελεύει τὸ τε μέτωπον αὐτῶν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ῥῖνας, τὸ στόμα τε, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντας λέγειν· Σφραγὶς ὁωρεᾷς Πνεύματος ἁγίου.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανούς γε μὴν, τοὺς εἰς κατάδυσιν βαπτίζομένους μίαν, καὶ Μοντανιστὰς, τοὺς καλουμένους Θύρας, καὶ Σαβελλιανούς, τοὺς διδάσκοντας τὴν υἱοπατίαν, καὶ τοὺς παραπλησίους τούτοις, ὡς οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἀδελφιστῶν Ἑλλήνων ἀληθείας διακρίσεως διακειμένους, τῇ καθολικῇ προσιδόντας Ἐκκλησίᾳ, εὐθὺς κελεύει βαπτίζεσθαι· ἥ γὰρ ὅλως οὐκ ἐβαπτίσαντο, ἥ καὶ βαπτισάμενοι οὐ κατὰ τοὺς θεσμούς· τῆς τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας ἐνεσημάνθησαν· ταύτῃ τοι καὶ ἀφώτιστοι τοῖς θεοῖς Πατράσι λογίζονται.

Περὶ Ἀρειανῶν.

Ἀρειανοὶ μὲν οὖν εἰσιν οἱ τὰ Ἀρίου φρονούντες, ἐς πρεσβύτερος ὢν τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν Ἐκκλησίας, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐτερουσία τῷ Πατρὶ καὶ κτίσματα ὁ βέδνιλος ἐδογματίζε.

Περὶ Μακεδονιανῶν καὶ Ἡμιαρείων.

Μακεδονιανοὶ δὲ οἱ περὶ μὲν τοῦ Υἱοῦ ὕγιως φρονούντες, τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα κτιστὸν βλασφημοῦντες, καὶ ἀλλότριον τῆς θεότητος, παρ' ὃ καὶ Ἡμιάρειοι ἐκαλοῦντο· ταυτησί δὲ τῆς κλήσεως καὶ ἑτέρα τῶν ἑσπερίων αἱρέσεων ἐτυχεν· οἱ δὲ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτε κτίσματα ὡς ὁ Ἀρειος, οὕτε μὴ ὁμοούσια τῷ Πατρὶ δοξάζειν ἠνείχοντο, ξένῳ δὲ τινι τρόπῳ ὁμοούσια τῷ Πατρὶ· ἐδεδίσαν γὰρ, ὡς ἔρρασκον, μὴ πάθος περὶ τὸν Πατέρα διὰ τῆς γεννήσεως νομισθῇ.

Περὶ Ναβότου.

Ναβότος δὲ πρεσβύτερος ὢν τῆς παλαιᾶς Ρώμης, τῆς τῶν λεγομένων Καθαρῶν αἱρέσεως ἡρξε, σχισματικὸς ὢν κυρίως, οὐχ ἀπειρηκός· οὐ γὰρ περὶ τῶν ὁρθῶν δογμάτων τοὺς πιστοὺς διεσφύετο, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ διωγμῷ ὑποκύψαι καὶ θύσανιν ἀπηγγέλλευσεν τὴν μετανοίαν· τοῖς τε διγάμοις οὐκ ἐκοινῶναι· ἀνθ' ὧν, εἰ καὶ μὴ περὶ τὴν πίστιν ἐσφαλτο, καὶ μέντοι τὸ ἀσυμπαθὲς αὐτοῦ καὶ μισᾶδελφον, συνόδῳ γενομένης ἐν Ρώμῃ ἐπὶ Κορνηλίου τοῦ πάππα, Δεκίου βασιλεύοντος, ἀπεβλήθη καὶ ἀνεθεατιζέσθαι, ὡς ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἱστορεῖ.

Porro canon. 7 syn. II oecumen. clare decernit quomodo eos qui ex hæresi revertuntur, admittere oporteat. Etenim hæreticos omnes in duo genera distinguens, alios oleo inungi, alios autem rebaptizari definivit. Arianos itaque et Macedonianos, et Sabbatianos, et Novatianos qui sese, hi Catharos, illi Sinistros nominant, et Quartaderumanos sive Quartanos, et Apollinaristas, quoniam ex æquo nobiscum sacro baptismate perficiuntur, denovo baptizare neuliquam necesse existimat, verum eos, postquam scripto omnem suam hæresim anathematizaverint, sacro oleo innungere jubet, frontem et oculos et nares et os et aures, et signantes dicere: Signaculum domi Spiritus sancti.

De Eunomianis.

Eunomianos vero, qui una demersione baptizantur, et Montanistas, qui et Phryges dicuntur, et Sabellianos qui Patrem idem esse cum Filio docent, iisque consimiles, ut qui nihilo melius quam pagani non baptizati, veritate iudice, affecti sint, ad Ecclesiam catholicam accedentes statim baptizari jubet. Vel enim non omnino baptizati erant; vel si baptizati fuerant, secundum Ecclesiæ orthodoxæ constitutiones non signabantur; et ob eam rationem a sanctis Patribus pro non illuminatis habiti sunt.

De Arianis.

Sunt autem Ariani qui cum Ario sentiunt, Ecclesiæ Alexandrinæ presbytero, qui Dei Filium et Spiritum sanctum diversam a Patre essentiam habere, et creaturas esse profane docuit.

De Macedonianis et Semiarianis.

Macedoniani vero, qui de Filio quidem recte senserunt, Spiritum autem sanctum creaturam esse et a divinitate alienum blasphemæ asserebant; unde et Semiariani dicti sunt. Quin et eandem appellationem alia etiam ex impiis hæresibus sortita est, eorum nempe qui Filium et Spiritum sanctum, non creaturas cum Ario, nec ejusdem cum Patre substantiæ, sed peregrino quodam more similis cum Patre substantiæ sentiebant. Metuebant enim, uti dicebant, ne affectionem aliquam Patri per generationem ab iis attribui quis putaret.

De Novato

Novatus autem veteris Romæ presbyter, hæresin eorum, qui Cathari dicuntur, exorsus est; schismaticus 9 proprie, non hereticus: non enim circa dogma aliquod a fidelibus dissentiebat, sed iis qui in persecutione lapsi sunt, et sacrificarunt, poenitentiam negabat, et digamis non communicabat. Quare licet circa fidem non erraverit, tamen propter immisericordiam et fratrum odium, synodo Romæ habita sub Cornelio papa, Decio imperante, ejectus erat et anathemate percussus, ut Eusebius Pamphili in historia sua narrat.

De Sabbatianis.

Sunt autem Sabbatiani, quibus præfuit Sabbatius quidam presbyter, eandem hæresim cum Novato professus, nisi quod pejorum studio teneretur, et more judaico Sabbatum coleret, in eo jejunium peragens; et alia eorum æmulus faceret, sicut et nunc temporis Latini.

De Sinistris.

Idem etiam Sinistri vocantur, quod manum sinistram abominentur, non omnino aysi per eam quidquam prehendere.

De Quartodecumanis.

Sunt porro Quartodecumani qui Pascha celebrant, non die Dominica, secundum sacras Ecclesiæ constitutiones, sed ea die qua luna quartadecima contigerit; quod est Judaicæ superstitionis maxime proprium.

De Quartanis.

Idem etiam Quartani nominantur, quod cum Paschatis festum celebrant, nusquam in diversorium se conferant, sed jejunare malint, quemadmodum nos qualibet feria quarta; in hoc etiam Judæorum æmuli, qui post Pascha panes non fermentatos et herbas amaras comedebant.

De Apollinaristis.

Sunt autem Apollinaristæ, quibus præfuit sceleratissimus Apollinarius, in thronum Laodicæ, quæ est in Syria, Deo permittente, perniciose introductus, qui circa œconomiam aperte blasphemus erat, dicens Filium Dei corpus quidem vivum, sed mentis omnino expers, a sancta Virgine accepisse, divinitate scilicet mentis locum supplente, et sicut animam Dei irrationalem sentiebat, ita et unicam esse in eo naturam tradidit. Hi omnes postquam hæresibus suis omnino valedixerint, oleo duntaxat inuncti Ecclesiæ filii annumerantur.

Videsis autem, quoniam et quales sint, quos sancti Patres rebaptizari volunt.

De Eunomianis.

Eunomiani sunt quibus præfuit Eunomius; qui ex Galatia oriundus Cyzici erat episcopus, pejora multo quam Arius sentiens. Etenim Filium mutabilem, et servum, et in omnibus Patri dissimilem esse docuit. Eos etiam qui errori ejus assentiebantur, nequam iste unica immersione baptizabat, prono capite et pedibus sursum versis eos immergens. Quin et futura supplicia non vera esse, sed eorum minas ad terrorem duntaxat intentatas, nugatorie asseruit.

10 *De Montanistis.*

Montanistæ autem sunt, qui a Montano quodam nomen sortiti sunt. Idem Phryges nominabantur, vel quod hæresiarcha, vel quod ipsa hæresis ex Phrygia esset oriunda. Hic vero Montanus se Paracletum appellabat, et mulierculas duas secum ducens, Priscillam et Maximillam, easdem prophetissas vocabat.

De Pepuzenis.

Idem etiam, quod Pepuzam Phrygiæ oppidum divinis honoribus celebrantes Hierosolymam nuncu-

A*Περὶ Σαββατιανῶν.*

Σαββατιανοὶ δὲ, ὧν ἡγήσατο Σαββάτιος τις πρεσβύτερος, τῆς αἰρέσεως μὲν κάκεινος ὧν τοῦ Ναβὰ του, τῇ δὲ περὶ τὰ χεῖρα φιλοτιμίᾳ καὶ ἰουδαϊκῇ; σαββατίζειν ἤρετο, νηστεῖαν ἐν τούτῳ μετιών, καὶ τὰλλα παραπλησίως ἐκαίνοι, καθὼς δὴ καὶ οἱ Λατῖνοι τανῦν.

Περὶ Ἀριστερῶν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ καλοῦνται καὶ Ἀριστεροί, ὅτι τὴν ἀριστεράν εἰσι βδελυττόμενοι χεῖρα, δι' αὐτῆς προσίσθαι τὸ οἰονοῦν μὴ τολμῶντες.

Περὶ Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν.

Τεσσαρεσκαίδεκατῖται δὲ, οἱ τὸ πάσχα τελοῦντες οὐκ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῦς, ἀλλ' ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ τεσσαρεσκαίδεκαταῖαν τύχη τὴν σελήνην γενέσθαι, ὃ τῆς τῶν Ἰουδαίων θρησκείας ἐστὶν ἰδιαίτατον.

Περὶ Τετραδιτῶν.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Τετραδίται, ὅτι τὸ πάσχα ἑορτάζοντες οὐ καταλείνουν, ἀλλὰ νηστεύειν αἰροῦνται, ὡς ἐν ταῖς τετράσιν ἡμεῖς, Ἰουδαίους καὶ τούτῳ μιμούμενοι, τοὺς μετὰ τὸ πάσχα δῶμα καὶ περὶβας ἐσθίοντες.

Περὶ Ἀπολιναριστῶν.

Ἀπολιναρισταὶ δὲ, ὧν ἤρχεν ὁ πολὺς τὴν κακίαν Ἀπολινάριος, τῷ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας θρόνῳ ἀνοχῇ Θεοῦ εἰσφάρεῖς, ὃς περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερώς ἐδασσέμην, λέγων τὸν Ὑῖον τοῦ Θεοῦ σῶμα μὲν ἐμψυχον, νοῦ δὲ παντάπασιν ἄμοιρον, ἐκ τῆς ἀγίας ἀνειληφέναι Παρθένου, ἅτε τῆς θεότητος ἀποχρώσεως ἀντὶ τοῦ νοῦ, ὡς περ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου φρονῶν· ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου εἰδιδάσκων· οὗτοι πάντες ἐβρώσθησαν πολλὰ ταῖς οἰκαίαι; αἰρέσει φράσαντες, μύρῳ μόνῳ χριόμενοι τοῖς Ἐκκλησίας ἐναριθμοῦνται τροφίμοις.

Ἄθρει δὴ μοι ὅσοι τε καὶ οἴοι, οὓς οἱ θεοὶ Πατέρες ἀξιοῦσιν ἀναβαπτίζεσθαι.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανοὶ, ὧν ἡγεῖτο Εὐνόμιος. Γαλάτης ἔν. Κυζίκου γέγονεν ἐπίσκοπος, χεῖρωνα μακρῶ τοῦ Ἀρείου φρονῶν· τρεπτόν γάρ καὶ δοῦλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνόμιον τῷ Πατρὶ τὸν Ὑῖον ἐδογματίζε· τοῖς γε μὴν τῇ ἀπάτῃ τούτου προστιθεμένους εἰς μίαν καταδύσιν ἐβάπτιζεν ὁ ἐξάριστος, κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ; καταδύων ἄνω τῶν ποδῶν αὐτοῖς τετραμμένων· ἀλλὰ καὶ τὰς μελλούσας κολάσεις μὴ ἀληθεῖς εἶναι ἀπεφλύδαρει, δι' ἐκφόδην μόνην ἀπέληθεύσας.

Περὶ Μοντανιστῶν.

Μοντανισταὶ, οἱ ἀπὸ Μοντανοῦ τινος σχόντες τὴν κλῆσιν, οἱ δὴ καὶ Φρύγες ὠνομάζοντο, ᾗ τοῦ αἰεσιάρχου τούτων Φρυγὸς ὄντος, ᾗ τὴν ἀρχὴν ἐκ Φρυγίας τῆς τοιαύτης φύσεως αἰρέσεως. Ὁ τοίνυν Μοντανὸς οὗτος Παράκλητον ἑαυτὸν προσηγόρευε, καὶ δύο γυναῖκας ἐπαγόμενος Πρίσκυλλαν καὶ Μαξιμίλλαν, προφήτιδας αὐτὰς ἐκάλει.

Περὶ Πεπουζηνῶν.

Καὶ Πεπουζηνοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγορεύοντο. Πέπουζαν γὰρ τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθειάζοντι.

Ἱερουσαλὴμ αὐτὴν ὠνόμαζον· οὗτοι καὶ τοὺς γάμους ἄλ-
λουν ἐπέτρεπον, καὶ βρωμάτων ἔστιν ὧν ἀπέχεσθαι
ἐδίδασκον· τὸ πᾶσχα διέστρεφον· εἰς ἐν πρόσωπον
τὴν ἁγίαν Τριάδα συνήρουν τε καὶ συνέχεον· καὶ
αἷμα παιδὸς ἐκκεντούμενου, ἀλεύρω συμφύροντες
καὶ ἄρτοποιοῦντες, προσέφερον, καὶ αὐτοῦ μεταλάμ-
βανον.

Περὶ Σαβελλιανῶν.

Σαβελλιανοί, οἵτινες ἀπὸ Σαβελλίου τοῦ Αἰδου-
ὠνόμασθησαν, ὃς Πτολεμαίδος τῆς Πενταπόλεως
ἐπίσκοπος γεγενηθεὶς, συναλοιφὴν ἐπὶ τῆς ἁγίας
Τριάδος καὶ σύγχυσιν ἐδογματίζε· τὰς τρεῖς ὑπο-
στάσεις τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ θεότητος εἰς ἐν πρό-
σωπον συναιρῶν καὶ συγχέων, τριώνυμον τὸν αὐτὸν
λέγων, νῦν μὲν ὡς Πατέρα φαίνεσθαι, νῦν δὲ ὡς
Υἱόν, ἔστι δ' ὅτε ὡς ἄγιον Πνεῦμα, ἄλλοτε ἄλλως
μεταμορφούμενον καὶ μετασχηματιζόμενον· ὡς ἐκ
τῆς κατὰ τὴν ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως, κατὰ
τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μᾶλλον ἐν ταῖς πάντα, ἢ
μηδὲν ἕκαστον εἶναι ὀριζόμενος· φεῦγε γὰρ εἶναι
ὑπὲρ ἐστίν, εἰς ἄλλα χωροῦντα καὶ μεταβαίνοντα,
ψιλῶν καταλειπομένων τῶν ὀνομάτων.

Περὶ Παυλιανιστῶν.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου ἰδ' κανὼν, καὶ τοὺς Παυλια-
νιστας, εἶτα τῇ καθολικῇ προσπεφυγότας Ἐκκλη-
σίᾳ, προστάττει ἀναβαπτίζεσθαι· σκοπῆσαι δὲ δεῖ,
τίνας ὁ κανὼν ἀναβαπτίζειν ἐπιτρέπει, τοὺς ἀπὸ
ὀρθόδοξων Παυλιανιστῶν, ἢ τοὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς
ἐκείνων ἐθάρδας αἰρέσεως. Εἰ δὲ τινες αὐτῶν, φησὶν,
ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, ἀγνοήσαντων ἰσως ὅπως
εἶχον ἀσθεῖας τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων, καὶ
τοὺς μετὰ τὸ γνωσθῆναι δέον ἀναβαπτίζεσθαι,
μηδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ἀποναμένους· καὶ εἰ μὲν
εὐρεθῆεν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὸν βίον ἀμε-
μετα, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐκκλη-
σίας, ἢ προσῆλθον, εἰ δ' οὐκ, τοῦ κλήρου εἶναι ἀπε-
σπόμενους.

Περὶ Παυλικιανῶν.

Παυλικιανοὶ δὲ οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀπὸ
τινῶν ἀδελφῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὁρμωμέ-
νων ἐκ Σαμοσάτων, υἱῶν γυναικὸς τινος Μανιχαίας,
Καλλινίκης τοῦνομα, δυσσεβεῖς μᾶλλον ἢ ἁλακτι-
τοὺς υἱοὺς θρεψαμένης. Οὗτοι ἕνα εἶναι Θεὸν ἐκ-
ρυσσον, Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν
προσαγορευόμενον· εἰς γὰρ φησὶ, Θεός, καὶ ὁ Υἱός
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ. Ὁ δὲ Λόγος
οὗτος ἐπὶ γῆς ἐλθὼν, ἐν ἀνθρώπῳ ὤκησεν, Ἰησοῦ
καλούμενῳ, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνῆλθε
πρὸς τὸν Πατέρα· ὁ δὲ Ἰησοῦς οὗτος, κάτωθεν ἦν
ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος· ἀπὸ τοῖσιν τῶν δύο τούτων
Παύλου καὶ Ἰωάννου, τοῖς σφῶν μαθηταῖς ἢ τῶν
Παυλικιανῶν ἐπετίθη προσωνομία, βαρβαρικώτερον
συντεθείσα· ἀντὶ γὰρ Παυλοῖωάννοι, Παυλικιανοὶ
κατονομάζονται· τὰ δὲ τῆς τούτων αἰρέσεως Φω-
τίος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσας,
ἐν ἱκανῷ στηλιτεύει λόγῳ.

Τοὺς οὖν ἀρτι καὶ προσεχῶς ρηθέντας ἀμφω κα-

parent, Pepuzenorum quoque nomen assecuti sunt.
Ab illis divortia conjugum permissa, et a certis
quibusdam ciborum generibus abstinencia impe-
rata, Paschatis dies in alienum tempus rejecta, et
in unam personam sacrosancta Trinitas contracta et
confusa. Illi etiam sanguinem pueri aculeolis com-
puncti cum farina miscentes, ac panem inde confi-
cientes, tum offerebant, tum ex eo participabant.

De Sabellianis.

Sabelliani autem a Sabellio ex Libya oriundo
denominati sunt, qui Ptolemaidis, quæ urbs est
Pentapolis, episcopus, communionem quamdam et
confusionem in sacrosancta Trinitate asseruit, tres
illas hypostases unius substantiæ et divinitatis in
unam personam contrahens et confundens, quam
trium esse nomen dixit, et aliquando ut Patrem
apparuisse, aliquando ut Filium, aliquando autem
ut Spiritum sanctum, et alias aliter transforma-
tum transfiguratumque; per ineptam hanc resolu-
tionem sive compositionem, secundum Gregorium
Theologum, omnes personas non tam unam esse
quam singulas nihil definiens. Desinunt enim esse
quæ in se invicem cedunt et permutantur, nudis
duntaxat nominibus relictis.

De Paulianists.

Canon autem 19 primæ synodi, Paulianistas qui
postea ad Ecclesiam catholicam confugerunt, re-
baptizari jubet. Verum hic inquirendum est, quæ-
nam canon denuo baptizari præcipit, an eos qui
ex orthodoxis ad Paulianistas defecerunt, vel qui
ab initio hæresi eorum assueti sunt. Si qui vero,
inquit, ex iis in clericorum numero erant, ignorantibus
forsan iis a quibus ordinati sunt, quam impij
essent, etiam re cognita rebaptizari debent, ab or-
dinatione sua nihil adjuti. Quin imo si post bap-
tismum ab omni reprehensione immunes quoad
vivendi rationem inventi fuerint, ab episcopo illius
ecclesiæ, in qua nomen dederunt, ordinentur; sin-
minus, a clero ejiciantur.

De Paulicianis.

Porro et Manichæi Pauliciani dicti sunt, a duo-
bus fratribus Paulo et Joanne ex Samosatis oriun-
dis, filijs mulieris cujusdam Manichææ, cui nomen
erat Callinice, quæ non tam lacte quam impietate
filios suos enutrit. Hi unum esse Deum prædica-
runt, qui et Pater et Filius et Spiritus sanctus
idem dicitur. Unus enim, inquiunt, est Deus, et Fi-
lius ejus in ipso est, quemadmodum in homine
sermo. Isti autem Sermo in terras veniens in ho-
mine habitavit, qui dictus erat Jesus, et œcono-
mia completa ascendit ad Patrem. Hic autem Je-
sus ab infra erat, a Maria originem ducens. A duo-
bus igitur istis Paulo et Joanne, discipulis eorum
Paulicianorum nomen barbare compositum **ΠΙ** im-
ponebatur, Pauliciani enim pro Paulo Joanni dic-
ti sunt. Eorum autem hæresim Photius patriarcha
Constantinopolitanus juxta oratione perstringit.

Porro canones ambos subsequentes, nimirum

7, synod. II, et 19, syn. I, 95. VI, syn. con-
jungens, et eorum fere verbis usus, addit, oportere etiam rebaptizari Manichæos, et Valentinus, et Marcionistas. Nestorianos autem libellos dare, schedulas scilicet hæresin suam infamia notantes, et nominatim Nestorium exsecrare, nec non Eutychetem, et Dioscorum, et Severum, qui aliam impietatem, ex diametro a Nestoriana differentem, excogitarunt.

De Nestorio nondum dicetur; de Eutychete et Dioscoro in præsentī dicendum est.

De Dioscoro et Eutychete.

Dioscorus sacrum inclytæ urbis Alexandrinæ clavum profane tenuit; et Eutyches in regina urbium archimandrita seu cœnobii præfectus erat. Hi Dominum nostrum Jesum Christum Patri quidem consubstantialē credebant, circa autem incarnationem blasphemæ locuti sunt, et hæresin Nestorii, qui duos filios introduxit, evitantes, in præcipitium contrarium impulsī sunt. Duas enim Domini naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, post unionem confundi, et in unam naturam contrahi impie tradiderunt, adeoque divinas passiones, quibus humanitas obnoxia erat, divinitati attribuerunt. Quin et Dominum non carnem nostræ similitudinē assumpsisse, nec eam ex Virginis sanguine compingi, sed ineffabiliter et diviniore modo eum incarnatum fuisse commenti sunt. Quos idcirco IV synodus œcumenica Chalcedone celebrata, sexcentis et triginta Patribus constans, deposuit.

De Severo.

Erat autem Severus Antiochiæ episcopus, Dioscoro et Eutychete impietate non inferior; quapropter ab orthodoxis throno simul ac urbe expulsus, ad Alexandriam pervenit, ubi librum conscripsit omni impietate refertum, in quo contra synodum quartam Chalcedonensem invehitur, et hæresin illam quæ unam in Domino naturam post unionem statuit, confirmare aggressus est. Librum hunc, *philalethen*, seu *veritatis amantem* inscripsit, patri mendaciorum nihilo minus charum: quem qui ab eo dicuntur Severiani Evangelii præferunt. Iidem etiam Acephali vocantur, non solum quod plures fuerint hujus hæresis patroni fautoresque, sed quod diversis sententiis ab invicem differant, et inter se non omnino convenient.

De Manichæis.

Dicuntur Manichæi qui Manis deliria in honore habent. Manes autem sese Paracletum vocabat, et Christum per opinionem et imaginationem apparuisse docuit. Duo statuebat principia, bonum et malum, sive Deum et materiam. Vetus Testamentum maledictis incessit. Lunam et sidera tanquam deos adorari permisit. Carnis resurrectionem negabat.

Α νόνας, τὸν τε ζ' τῆς β' συνόδου, καὶ τῆς α' τὸν ιθ' ὁ ιε' τῆς ε' συνόδου κανὼν ἐνώσας, καὶ τοῖς αὐτῶν σχεδὸν χρησάμενος ῥήμασι, προσεπάγει, χρῆναι ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς δὲ Μανιχαίους, καὶ Οὐαλεντινούς, καὶ Μαρκιωνιστάς. Νεστοριανούς δὲ, λιβελλοὺς ἐδόναι, γράμματα δηλαδὴ τὴν σφῶν αἵρεσιν σπλιτεύοντα, ὀνομασί τε τὸν Νεστόριον ἀναθέματι καθυποβάλλειν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβήρον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τοῦ Νεστορίου ἐτέραν ἐξευρηκότας δυσσεβείαν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Νεστόριον ὅσον οὐπω ῥηθίσεται· περὶ μὲν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἤδη ῥητέον.

Περὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς.

Ὁ τοίνυν Διόσκορος, τῆς περιωνύμου πόλεως Ἀλεξανδρείας τοὺς ἱεροὺς ἀνιέρως διεχειρίζεν οἰκίας· Εὐτυχῆς δὲ, τῶν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἱερῶν σεμνελῶν ἀρχιμανδρίτης ἐτύγχανεν ὢν. Οὗτοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον μὴ ἐπίστευον τῷ Πατρὶ, περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν βλάσφημον γλῶτταν ἐκίνουν, καὶ φεύγοντες διβνὴν τὴν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, δύο οὐλοὺς εἰσάγοντες, εἰς ἕτερον κρημνὸν ἀπεναντίας ὠθοῦντο· τὰς γὰρ δύο ἐπὶ τοῦ Κυρίου φύσεις, τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν συγκραθῆναι, καὶ εἰς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν δυσσεβῶς ἐδογματίζον, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τῇ θεότητι προσαρμολύεσθαι ἅπαρ ἡ ἀνθρωπότης ὑπέστη θεία παθήματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνελιγμέναι τὸν Κύριον ἔλεγον, οὐδ' ἐκ τῶν παρθενικῶν συμπαγῆναι αἱμάτων, ἀλλ' ἀρρήτως πως καὶ θεοιτέρως σεσαρκῶσθαι αὐτὸν ἀνέπλαστον· οὗς καθέλειεν ἡ ἐν Χαλκηδὼν οἰκουμένη ἡ δ' σύνοδος τῶν χλ' Πατέρων.

Περὶ Σεβήρου.

Ὁ γε μὴν Σεβήρος, Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ἦν, καὶ οὐδὲν ἐνδέειν τὰ γε εἰς ἀσέθειαν Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς· ταύτη τοι καὶ πρὸς τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θρόνου ἄμα καὶ τῆς πόλεως ἐξοστρακισθεὶς, τὴν Ἀλεξανδρείαν κατελήφει, ἐνθα καὶ βίβλον συντάττει· πίσς γέμουσαν δυσσεβείας, ἐν ᾗ κατέτρεχε μὲν τῇ ἐν Χαλκηδὼν δ' συνόδου, κρατύνειν δ' ἐπειράτο τὴν δογματίζουσαν αἵρεσιν, μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἔνωσιν· ταύτην δὲ τὴν βίβλον ἐπέγραψε· «φιλαλήθη» τὴν οὐχ ἡκιστα τῷ τοῦ ψεύδους περιλημμένην πατρὶ, ἣν οἱ ἀπ' ἐκείνου λεγόμενοι Σεβηριανοὶ τιμῶσιν ὑπὲρ τὰ Εὐαγγέλια· οἱ αὐτοὶ δὲ λέγονται Ἀκέφαλοι, τῷ μὴ μόνον πολλοὺς ἐσχηκέναι γεννήτορας καὶ ἀρχηγούς τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ καὶ διαφόροις δόξαις μεριζομένους, καὶ ἀλλήλοις ὡς μὴ συμβαίνοντας.

Περὶ Μανιχαίων.

Μανιχαῖοι δὲ λέγονται οἱ πρεσβεύοντες τὰ τοῦ Μάνετος· ὁ δὲ Μάνης οὗτος, παράκλητον ἑαυτὸν ἐκάλει, δοκῆσαι δὲ καὶ φαντασίαν τὸν Χριστὸν ἔχειν πεφυγμέναι. Δύο ἀρχὰς ἐδογματίζε, πονηράν τε καὶ ἀγαθὴν, ἥτοι Θεὸν τε καὶ ὕλην· τὴν παλαιὰν ἐβλάσφημεν διαθήκην· σελήνην καὶ ἀστέρους προσκύνειν οἷα θεοὺς ἐπέτρεπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἡρνήσθαι.

μετεμψύχων ἐδίδασκε, βοτάνας καὶ ὕδωρ καὶ δέν-
δρα ἐμύχα εἶναι φάσκων.

Περὶ Οὐαλεντινιανῶν ἦτοι Εὐχιτῶν.

Οὐαλεντινιανοὶ δὲ, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Οὐα-
λεντίνου καὶ Οὐάλεντος βλαστήσασα αἵρεσις τῶν
Βογομίλων ἦτοι Μασσαλιανῶν· τοῦτο δὲ ἐξελληνιζό-
μενον Εὐχίτας δηλοῖ· πολὺ γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς
εὐχῆς ὄνομα, ἦν καὶ τοῖς πολλοῖς ποιοῦσιν ἀνέκφορον·
καλοῦνται δὲ ἐκ τοῦ πράγματος· καὶ Ἐνθουσιασταί·
δαίμονος γὰρ ἐνέργειαν λαμβάνοντες, Πνεύματος
ἀγίου εἶναι ταύτην ὑπολαμβάνουσιν. Οἱ γὰρ τέλεον
τὴν νόσον ταύτην εἰσδεδογμένοι, ἀποστρέφονται μὲν
τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν ὡς πονηράν· ὑπὸν δὲ τὰ
πᾶσι σφᾶς αὐτοὺς ἐκδιδόντες, ἐνθουσιασμὸν τᾶς
τῶν ὁνείρων φαντασίας ἀποκαλοῦσι· φύσει λέγουσιν
εἶναι τὰ κακά, καὶ ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ πνευμά τι
θεῖον συνοικεῖν, καὶ δαίμονα· τοὺς τικτομένους παῖ-
δας ἐκ τοῦ προπάτορος ἔλκειν Ἀδάμ, ὥσπερ τὴν
ρῖσιν, οὕτω δὴ καὶ τὴν πρὸς τοὺς δαίμονας δου-
λείαν, καὶ συνουσιωμένον φέρειν δαίμονα ἐκάστῳ
τούτων συνοικούντα καὶ κατεξουσιάζοντα. Καὶ τὸ
μὲν βάπτισμα ἀδυνάτως ἔχειν ἐξελαύνειν αὐτὸν, ἢ
τὰς ρίζας ἀνασπᾶν τῶν ἁμαρτημάτων, μόνην δὲ τὴν
ἐπιτεταμένην εὐχὴν ἐκείνῳ τε ἐξωθεῖν καὶ ταύτας
καθαλεῖν· καὶ μετὰ τὴν γενομένην τοῖς αὐτῶν τε-
λειωτέροις ἀπάθειαν, ἐπιφοιτᾶν αὐτοῖς ὁρατικῶς τὸ
ἄγιον Πνεῦμα, καὶ τῆς τῶν παθῶν κινήσεως τὸ σῶμα
ἐλευθεροῦν, ὡς μηχανεῖ λοιπὸν δεῖσθαι μήτε νηστείας
πειροῦσθαι αὐτὸ, μήτε διδασκαλίας χαλινούσης, καὶ
μὴ βραβεῖν ἀτακτα παιδεύουσας· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
αἰσθάνεσθαι τοὺς τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου
κοινωνίας, ὥσπερ ἡ γυνὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνου-
σίας, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα αἰσθητοῖς ὁρᾶν ὀφθαλ-
μοῖς, μόνους γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ὅπ' ἔβην ἐμφανίζε-
σθαι ταύτην, κλινεῦσθαι τὰ μέλλοντα τοῦτοις προ-
δίδειν. Νομοθετοῦσι μὴ δεῖν μεταδιδόναι τοῖς προ-
αίτουσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς μόνους, ἑαυτούς εἶναι λέγον-
τες πτωχοὺς τῷ πνεύματι, οὗς ὁ Κύριος ἐμακάρισε·
λύουσι τοὺς γάμους· ὁμνύουσιν ἀδεῶς καὶ ἐπιορ-
κοῦσι· καὶ ἑτέρα μυρία τερατεύονται καὶ παρανο-
μοῦσιν, ἃ καὶ φιλοθέων ἀκοαῖς παραδιδόναι οὐκ
ἐπαγγέλλονται.

Περὶ Βογομίλων.

Ἡ δὲ τῶν Βογομίλων αἵρεσις οὐ πρὸ πολλοῦ συν-
στη τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, μέρος οὕτα τῆς τῶν
Μασσαλιανῶν, καὶ συμφερομένη τὰ πολλὰ τοῖς ἐκεί-
νων ὁγμῶσιν· ἔστι δὲ ἃ καὶ προσεξευρούσα, καὶ
τὴν λύμην αὐξήσασα. Εἴη δ' ἂν Βογόμιλος, κατὰ τὴν
τῶν Μυσῶν γλῶσσαν, ὁ τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπισπώ-
στος· Βὴν γὰρ καλεῖται παρ' αὐτοῖς ὁ Θεός, μίουλι
δὲ ἔλεος· οὗτοι τὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς ἀθε-
ύουσι βίβλους, μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς γεγραμμένου
τοῦ, ὡς κατ' ἐπίνοιαν γραφείας τοῦ Σατανᾶ,
τὴν μόνων ἐπτὰ, ὧν ἔστι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· παρ-
μηνεύουσι δὲ καὶ ταύτας βλασφημίας ἐννοεῖν καὶ
καταρῖν, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· μεταφέρουσιν
ἐμάζουσιν τὸν θεὸν σταυρῶν, ὡς ἀνατιττὴν τοῦ Κυ-
ρίου· ἔτι δὲ καὶ τὴν φρικτὴν ἱεουργίαν τοῦ δεσπο-

A Animarum a corporibus in alia corpora migrationem
tradidit, herbas, arbores et aquam res esse ani-
matas affirmans.

12 *De Valentinianis sive Euchitis.*

Valentiniani vero, ea quæ temporibus Valen-
tini et Valentis pullulavit secta Bogomilorum sive
Massalianorum, quorum nomen, si in linguam Græ-
cam transferatur, Euchitas significat. Quippe mag-
num apud eos est precatationis nomen, quam in
vulgus efferri velant. Vocantur etiam ab ipsa re
Enthusiastæ; nam agitatione dæmonis occupati,
putant eam esse Spiritus sancti. Quod si quos iste
morbus prorsus invaserit, manuum quidem omnem
laborem velut malum aversantur; sonino autem
plerumque se dedentes, ea somniorum visa vocant
enthusiasmos. Mala perhibent existere natura, et
in quolibet homine simul habitare spiritum diu-
inum ac dæmonem. Pueros qui eduntur in lucem,
ex primo patre Adamo, ut naturam, ita etiam ser-
vitutem erga dæmonas trahere; adeoque consub-
stantiatum gestare dæmonem, qui cum quolibet ha-
bitet, ac imperium in eum exerceat. Et baptismi
quidem eas non esse vires, ut illum expel-
lere possit, aut peccatorum radices evellere;
sed solam ipsis injunctam precatationem, tum illum
expellere, tum radices hasce purgare. Postquam
autem perfectioniores inter ipsos statum expertem
affectuum attigerint, Spiritum sanctum aspectu
bilibiter super eos venire tradunt, et ab affectuum inci-
tatione corpus ita liberare, ut deinceps non amplius
egeat jejuniis quo prematur, nec doctrina quæ
frenum injiciat, et erudiat re ambulet inordinate.
Quinetiam se communionem cum cælesti sponso
sentire dicunt, quemadmodum mulier mariti sui
commercium, et sanctam Trinitatem sensibilibus
oculis videre (iis enim solis illa sub visum credit),
ac inde futura prospicere. Vetant quasi edicto, ne
quis aliquid mendicantibus largiatur, nisi suis dun-
taxat, cum sese dicant esse illos spiritu pauperes
quos Dominus beatos prædicavit. Matrimonium sol-
vunt, intrepide jurant et pejerant: et infinita alia
portenta comminiscuntur, admittuntque facinora,
quæ Dei amantium auribus offerre nefas esset.

De Bogomilis.

D Secta autem Bogomilorum non multo ante no-
stram ætatem esse cœpit, ac pars quædam est sectæ
Massalianorum, et in plerisque cum illorum dog-
matis consentit: cum præterea quædam etiam
invenerit, ac pestem adauxerit. Dicitur autem
lingua Mysorum Bogomilus, qui Dei misericordiam
sibi conciliat. Bogonim apud eos, Deus vocatur, et
Miouli, misericordia. Hi Testamenti Veteris et
Novi libros, una cum præscripto in iis Deo, abro-
gant, velut afflatu Satana exaratos, exceptis dun-
taxat septem, inter quos est et ipsum Evangelium:
verum hos ipsos quoque falsa interpretatione cor-
rumpunt, et blasphemis ac scelestis intellectibus ad
id quod ipsis videtur, pervertunt. Ignominia crucem
sacram afficiunt, veluti quæ Dominum peremerit,

Itemque formidabile sacrum Dominici corporis et sanguinis, quod inhabitantium templa demonum hostiam appellant; aiunt enim in omnibus sacris templis habitare demones. Baptismum nostrum Joannis baptismum vocant, suum autem, baptismum Servatoris; unicam precationem illam agnoscunt, *Pater noster*; cæteras abrogant, et inutilem garrulitatem appellant. Deiparos vocant eos qui existentem apud ipsos incolam consecuti sunt Spiritum sanctum, veluti qui sermonem in docendo gignant. Non modo per quietem, verum etiam vigilantes videre se Patrem perhibent, ut senem cujus admodum proluxa barba sit, Filium similem ei qui lanuginem primam recens mutaverit, Spiritum sanctum ut juvenem nudas admodum **13** genas habentem, demonibus ita eos circumvenientibus, et inæqualem esse sanctam Trinitatem docentibus, juxta discrimen harum figurarum. Omitto plura horum et Massalianorum impia dogmata, ne lectorum aures amplius obtundam: qui vero eorumdem deliria non in transitu, sed penitus cognoscere velit, librum de iis tractantem revolvat, et clarius eadem perspiciet.

Insuper 7 nec non 8 canon synodi Laodicensis eos qui ex hæresi Phrygum, de quibus antea dictum est convertuntur, quamvis in clero esse existimantur, et maximi apud illos dicuntur, ut qui alios antecellant, et inter eos doctorum ordinem teneant, rebaptizari volunt.

Ut uno verbo dicam, omnes qui ab heterodoxis una immersione baptizantur, et ad Ecclesiam catholicam accedunt, sacri canones iterum baptizandos esse decernunt.

Quin et prædictus syn. 11 can. 1, in capite de orthodoxa fide, anathemati subjicit sectam Eunomianorum sive Eudoxianorum, nec non Semiariorum sive Spiritus sancti adversariorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinaristarum.

De Eudoxio.

De Eunomianis dictum est. Idem autem Eudoxiani vocabantur, ab Eudoxio quodam, eadem qua Eunomius hæresi infectus; qui cum esset Constantinopolitanus episcopus, Eunomium Cyzici pontificem constituit.

De Anomæis.

Hi etiam Anomæi nominabantur, quod dicerent Filium et Spiritum sanctum nullam cum Patre, quoad substantiam, similitudinem habere

De Marcellianis.

Secta autem Marcellianorum quemdam Marcellum hæreseos auctorem habuit, qui ex Ancyra Galatiæ urbe oriundus, ejusdem episcopus erat: idemque quod prædictus Sabellius sentiebat.

De Photino.

Photiniani autem a Photino denominationem habuerunt, qui ex Sirmio quidem oriundus, illic episcopatum gessit, et in eadem opinione fuit qua prædictus Paulus Samosatenus.

A τικοῦ σώματος καὶ αἵματος, τῶν ἐνοικούντων τῶν ναοῖς δαιμόνων θυσίαν ταύτην ἀποκαλοῦντες· ἰδούσι γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τοὺς δαίμονα κατοικεῖν· καὶ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν βάπτισμα τὸ Ἰωάννου λέγοντες, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς, τοῦ Σωτῆρος μόνην ὀνομάζουσι προσευχὴν τὴν, Πάτερ ἡμῶν, τῇ δ' ἄλλας ἀθετοῦσι, βαττολογίαν ἀποκαλοῦντες. θεοτόκους λέγουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς ἐνοικον κτισμάτων τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἂν τὸν λόγον ἐν τῷ διδάσκειν γεννῶντας. Λέγουσιν οὐ μόνον ὅναρ, ἀλλὰ καὶ ὅναρ βλέπειν, τὸν μὲν Πατέρα, ὡς γέροντα καθήμενον ἰκανῶς τὴν ὀψήνην, τὸν δὲ Υἱὸν, ἄρτι τὸν ἰσχυρόν παραμειδόντι· τοῖς δὲ ἁγίον Πνεῦμα, ὡς νεανίαν δεινῶς ἐψιλωμένον τὰς παρεῖδες, τῶν δαιμόνων οὕτως ἐξαπατώντων αὐτοῦ, καὶ διδασκόντων·

B ἀνίστον εἶναι τὴν ἁγίαν Τριάδα κατὰ τὴν τῶν σημμάτων τούτων διαφορὰν. Καὶ τὰ πλείω παρεῖσθαι μὲν τῆς τούτων καὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβείας, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείστον τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ἀποκρίνω· ὅστις δὲ μὴ ἐν παρέργῳ τοὺς αὐτῶν γινώσκει βούλεται λήρους, τὴν περὶ τούτων διεξιούσαν βίβλον ἀνελιττέτω, καὶ σαφέστερον εἰσεται.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ' κανὼν, ἐστὶ δὲ καὶ ὁ η' τῆς ἐν Ἀσσυρίᾳ συνόδου, τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν προφρητικῶν Φρυγῶν, εἰ καὶ κληρικοὶ νομίζονται εἶναι, καὶ μέγιστοι παρ' αὐτῶν ὀνομάζονται, ὡς τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ διδασκάλων ἐν ἐκείνοις πληροῦντες· τάχιν, ἀναβαπτίζεσθαι ἀξιοῦσιν.

C Ἐν κεφαλῇ δὲ εἰπεῖν, ὅτι πᾶσι τοῖς εἰς μίαν κατὰ δυνάμιν πρὸς τῶν ἑτεροδόξων βαπτισμαμένους, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας· Ἐκκλησίᾳ, αὐτοῖς βαπτίζεσθαι οἱ θεοὶ κανόνες θεσπίζουσι.

Καὶ ὁ προδιαληθὲς δὲ τῆς β' συνόδου α' κανὼν, ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφαλῇ, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθησι τὴν τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσιν, ἵππων Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἑμμεριανῶν, ἥτοι Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, Φωτεινιανῶν τε καὶ Ἀπολλιναριστῶν.

Περὶ Εὐδοξίου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Εὐνομιανῶν εἴρηται· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ Εὐδοξيانοὶ ἐκαλοῦντο, ἀπὸ τινος Εὐδοξίου, συναϊρεσιώτου τῷ Εὐνομίῳ, δὲ Κωνσταντινουπόλεως γεγονῶς ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου ἀρχιερεῖς D κατέστησεν.

Περὶ Ἀνομοίων.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Ἀνόμοιοι ὀνομάζοντο, διὰ τὸ ἴσθαι τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μηδεμίαν ὁμοότητα κατ' οὐσίαν ἔχειν πρὸς τὸν Πατέρα.

Περὶ Μαρκελλιανῶν.

Ἡ δὲ τῶν Μαρκελλιανῶν Μάρκελλον τινα ἱστορεῖται ἀρεσιάρχη, ὃς ἐξ Ἀγχύρας μὲν ὤρμητο τῆς Γαλιτίας, καὶ αὐτῆς ἐπίσκοπος ἐγεγόνει· ἐπίσης δὲ τῷ προφρητικῷ ἐδογματίζετο Σαβελλίῳ.

Περὶ Φωτεινοῦ.

Οἱ δὲ Φωτεινιανοὶ ἀπὸ Φωτεινοῦ εἰλκον τὴν εἰρήσιν, ἐκ Συρμίου μὲν ὀρμωμένον, κἀνταῦθα ἐπιστάσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ τῷ προλεχθέντι Παύλῳ φησὶ σάντος τῷ Σαμοσατεῖ.

Ὅπως δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ Ναβαύτου.

Ὁ δὲ ἡ' τῆς πρώτης συνόδου κανὼν, οὗς φθάσαντες εἶπομεν Καθαροὺς ἦτοι Ναβατιανοὺς, τῇ καθολικῇ προσόντας Ἐκκλησίᾳ, ἐγγράφως καλεῖται ὁμολογεῖν, ὡς ἀσφαλῶς τὰ δόγματα πάντα τηρήσουσι ταύτης, τοὺς τὸν Χριστὸν τε ἀρνησαμένους ἐπιστρέφοντας δέξονται, καὶ κατὰ τοὺς ὠρισμένους τῇ μετανοίᾳ τῶν παραπεπτωκότων καιροὺς, ἐκείνους οἰκονομήσουσι, τοῖς τε διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ τοῖς συγκατάθωιντο, τοὺς οἰκείους αὐτοῖς ἐκκλησιαστικοὺς ἀπολαμβάνειν βαθμοὺς, οὗς πρώην καταλείπειναι, πρεσβύτεροι δὴπου τυγχάνοντες ἢ διάκονοι· εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ τοῖς ταῖς ἰδίαις ἐπισκοπαῖς ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ μὴ ταύτας ἐν τῷ μεταξὺ μετελήφασιν ἕτεροι.

Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς Δονατιστάς.

Ὁ δὲ ν' καὶ ὁ ξη' τῆς ἐν Καρθαγῇ, τοὺς ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Δονατιστῶν τῇ ὀρθότητι πίστει προσερχομένους, μήτε, εἰ τοῦ λαοῦ εἴεν, ἀναβαπτίζεσθαι κελεύονται, καὶ τοὺς κληρικὸς ἔχειν αὐτοῖς τοὺς κεραικὸς βαθμοὺς, προνοίᾳ τοῦ πλεόντος οὕτω τῇ καθολικῇ προσιέναι πίστει.

Περὶ Δοναύτου.

Τούτων αἰρεσιάρχης ἦν Δονάτος τις ὄνομα, ὃς μὴ ἄλλως τῶν θείων μεταλαμβάνειν ἐδίδασκε μυστηρίων, εἰ μὴ τις, ὅς τοι ἄνθρωπινον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ, τοῦτο πρῶτον ἀσπάξοιτο, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν.

Περὶ Ἀγγελιτῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λ', Ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ, φησὶ, καταλιμπάνων Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγγέλους ἐπονομάζων καὶ ἐπικαλοῦμενος, συνάξει τε τοῖς ἐπιτοῖς καὶ τῇ κεκρυμμένῃ ταύτῃ σχολάζων εἰδωλατρεῖ, ἔστω ἀνάθεμα, οὐχ ὡς τῆς πρὸς ἀγγέλους τιμῆς εἰδωλολατρίας οὐσης, ἀλλὰ τέχνην τις ἦν αὐτοῦ τηλικαῦτα τοῦ πονηροῦ, ἀγγέλοις μόνοις πείθοντος προσανέχειν, καὶ μὴ τὸν Χριστὸν ἐπικαλεῖσθαι, ἵνα τοὺς πειθομένους κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τῆς εἰδωλολατρίας λαθῶν ἐκκυλίσῃ βράβρον· φιλεῖ γάρ, ὡς ἐπίπαν, ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποκλέπτειν ὁ δόλιος. Ἐρασκον γάρ οἱ μύσται τοῦ πλάνου, μὴ δεῖν τὸν Χριστὸν, τοὺς δὲ ἀγγέλους εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ εἰς τὴν προσαγωγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ γὰρ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν ἐν τοῖς, μέλζον ἢ καὶ ἡμᾶς. Ταύτης τῆς αἵρέσεως (καλαῖα γὰρ ἦν) καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ μέμνηται, λέγων· Μηδεὶς ὑμᾶς καταδραβεύει ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ ὀρησκειᾷ τῶν ἀγγέλων, ἢ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων· ἦτοι μηδεὶς ὑμῖν ἐπηραζέτω, νικῶσιν ἐν τῇ ἀνωμότητι πίστει καὶ πολιτείᾳ, μὴ τοῦ βραδείου ἀποστερεῖτω, ἐπὶ ξένης παραδόσεως μεταφέρειν ὑμᾶς, ἐκ τῆς ὀρθῆς δηλαδὴ πίστεως εἰς τὴν τῶν ἀγγέλων ὀρησκειαν διὰ ταπεινοφροσύνης, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς ὄντος τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτῷ καθῆσθαι πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέρα προσαγωγῇ· καταδραβεύειν δ' ἐστὶ τὸ μὴ τῷ νικῶσαντι τὸ βραδεῖον, ἀλλ' ἐτέρῳ διδόναι, ἀδικουμένου τοῦ ἀριστέως. Ὡς δὲ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παναρίων, αἵρεσιν εἶναι ἑτέραν τῶν

Quomodo Novatianos admittere oporteat.

Primæ synodi canon 8 Catharos sive Novatianos, de quibus superius dictum est, ad Ecclesiam catholicam accedentes, in scriptis profiteri jubet, quod omnia ejusdem decreta pro certo observabunt, eosque qui Christum negarunt, et conversi sunt, suscipient; utique quod juxta tempora poenitentiae lapsis præsinita, res eorum administrabunt, et cum digamis communicabunt. Si itaque his assentiant, gradus suos ecclesiasticos quos antea reliquerunt, iterum resumere jubet, si presbyteri scilicet vel diaconi fuerint: sin autem episcopi, etiam et eos suis episcopatibus restituendos esse, nisi alii interea eosdem occupaverint.

14 Quomodo Donatistas admittere oporteat.

Canones autem 57 et 68 synodi Carthag. præcipiunt, ut qui ex secta Donatistarum fidem orthodoxam amplectuntur, si laici sint, non rebaptizentur; et ut clerici sacros gradus obtineant, nimirum ut hac ratione plures ad fidem catholicam accederent.

De Donato.

Horum sectam exorsus est quidam, cui nomen erat Donatus, qui non aliter sacris mysteriis communicandum esse docuit, nisi quis os humanum manu tenens, id ipsum prius exoscularetur, atque hoc modo sacramenta perciperet.

De Angelicis.

Canon autem 35 synodi Laodicenæ, Qui, inquit, Ecclesiam Dei relinquit, et angelos nominat invocatque, et congregationes iis peragit, et occulte idololatriæ vacat, sit anathema. Non quod honor in angelos sit idololatria, sed quod mali artificium sit, qui solis angelis confidere, et Christum non invocare persuadet, ut eos qui ei parent, paulatim ad idololatriæ baratrum clam devolvat. Malus enim ut plurimum nos a dextris adoriri amat. Dicebant enim hujus erroris discipuli, quod non oportet Christum, sed angelos ad auxilium invocare, et ut aditum ad Patrem habeamus. Christum enim eorum causa interpellare majus quiddam est, quam ut nos homunculi id attentemus. Hujus hæreseos (antiqua enim erat) divinus etiam Apostolus in Epistola ad Colossenses meminit, dicens: « Nemo vos seducat, » in humilitate et cultu angelorum, in ea quæ non vidit pedem inferens; sive nemo vobis insidietur in fide et dispensatione inculcata vincentibus, nec premio privet, in peregrinas traditiones vos adducens, a vera scilicet fide ad cultum angelorum propter humilitatem, quasi supra nos esset Dominum invocare, eoque apud Patrem conciliatore uti. Est autem καταδραβεύειν, præmium non victori, sed illi per injuriam ereptum alteri cuiquam elargiri. Tradit autem S. Epiphanius in libro, qui Panarion dicitur, aliam esse Angelicorum dictam hæresin, qui se ita nominabant, vel quod se angelorum more vivere, vel ab angelis in rebus divinis instructos crederent.

Ἀγγελικῶν λεγομένην, ἥ ὡς ἀγγελικῶς οἰόμενοι βιούν, οὕτως ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, ἥ ὡς παρ' ἀγγέλων τὰ θεῖα μυσθῆναι νομίζοντες.

De Maximo Cynico.

Porro 4 synodi secundæ canon Maximum quemdam abdicat; eum nec factum fuisse, vel esse episcopum, quod contra leges ordinatus fuerit, nec eos quibus ordines contulisset, in clericorum numero habendos esse affirmans. Ac hujusce hominis apud Gregorium Theologum in quadam ex orationibus suis quæ in ecclesiis non leguntur, mentionem alicubi factam reperias. Erat autem Maximus hic Ægyptius, philosophus Cynicus (Cynici vero dicebantur propter eorum arrogantiam et audaciam); qui, cum ad magnum Patrem Gregorium Theologum accessisset, et fidei mysteriis imbueretur, baptizatus est, et demum clero ascriptus, nec non ad mensam magni istius Patris admissus. Cum autem patriarchalem Constantinopolitanæ sedis dignitatem concupisset, pecunias Alexandriam mittit, sibique inde episcopos illum electuros subornat, quodam etiam ex intimis Theologi in auxilium ascito: qui quidem cum in ecclesia jam constitissent, nondum perfecta re deprehensi, a fidelibus ejecti sunt; non autem propterea quieverunt, sed Choraulæ cujusdam domum ingressi, Maximum patriarcham ordinant, quamvis nihil ei proffit istiusmodi improbitas, neque enim quidquam proficere potuit. Postea autem, cum cognitum esset eum cum Apollinario sentire, anathemate ictus est.

15 Primus insuper tertiæ synodi canon, nec non 2 et 3, et 4, et 5, episcopos vel clericos qui Nestorii, idemque cum eo sentientis Celestii, opinionibus favent, ex sacerdotio ejiciunt; eos autem quos Nestorius a sacerdotio expulit, quod malæ ejus opinionioni assensum non præberent, ad proprios gradus rursus restitui jubent: insuper et eos, quos, cum a synodo vel propriis episcopis propter indigna sua facta condemnati essent et depositione multati, Nestorius non canonice suscipiens propriis gradibus restituerat, nihilo secius depositos manere.

De Nestorio.

Nestorius autem Constantinopoleos patriarcha Christum nudum esse hominem dicebat, eique secundum habitudinem unitum fuisse Dei Filium, ideoque sanctam Virginem non Deiparam, sed Christiparam nominabat. Qui sententia sanctorum Patrum Ephesi congregatorum depositus fuit, præsidente iis Cyrillo papa Alexandrino beatæ memoriæ, et Celestini veteris Romæ papæ locum tenente, eique strenue operam navante Memnone Ephesino episcopo. Postea autem trium dierum intervallo adfuit Joannes patriarcha Antiochenus cum pluribus episcopis, inter quos erat Theodoretus Cyri, et Ibas Edessæ episcopus: qui, quod adventus eorum non exspectarentur, irritati, Nestorii depositionem rescindere, et sanctum Cyrillum, Memnonemque Ephesinum, præter rationem pœna vicissim depositionis afficere conati sunt. Ac Theodoretus quidem ad eversioem capitum 12, a magno Cyrillo ad con-

A

Περὶ Μάξιμου τοῦ Κυνηκοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ δ' τῆς β' συνόδου Μάξιμον ἀποκηρύττει τινὰ, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἀποφαινόμενος, διὰ τὸ ἐκθέσμιως χειροτονηθῆναι, μήτε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας κληρικούς ὑπάρχειν. Τοῦτου καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ τῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίας ἀντιγινωσκομένων αὐτοῦ μνηται λόγων. Οὗτος δὲ ὁ Μάξιμος Αἰγύπτιος ἦν φιλόσοφος κυνικός (κυνικοί δὲ ἐλέγοντο παρὰ τὴν αὐθαδὲς καὶ θρασυῆ) καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Γρηγόριῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεὶς, ἐδιδάκτατο, εἶτα καὶ τῷ κληρῷ συγκατατέλεθ, καὶ τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ Πατρὶ ὁμοδιαίτος ἦν. Ἐν ἐφέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς βασιλευούσης γενόμενος, χρήματα εἰς Ἀλεξάνδρειαν πέμπει, κάκειθεν ἐπισκόπους ἀγεῖ τοὺτον χειροτονήσοντας, ἔχων καὶ τὰ συναεργὰ τῶν οικειῶν τῷ Θεολόγῳ. Ἦδη δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον γενόμενος, καὶ φωραθέντας, πρὶν ἢ τὴν τελετὴν τελέσασθαι, παρὰ τῶν πιστῶν ἀπηλάθην· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἡσυχάσαν· οἰκίαν δὲ εἰσδύντες χειρὸς αὐτοῦ τινος, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μάξιμον, εἰ καὶ μὴδὲν τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρίας ἀπώνατο, οὐ γὰρ ἀνῴσα τι ὁλως δεδύνητο· ἐς ὕστερον γὰρ γνωσθεὶς, καὶ τὰ Ἀπολλιναρίου φρονῶν, ἀναθεματίσθη.

Τῆς δὲ γ' συνόδου ὁ α' καὶ β' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ γ' καὶ ὁ δ' καὶ ὁ ε', τοὺς τὰ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμοδόξου τούτου Κελεστίνου φρονούντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς τῆς ἱερωσύνης ἐξοστρακίζουσιν· οὗς δὲ ὁ Νεστόριος τῆς ἱερωσύνης ἐξέωσε, μὴ συνθεομενούς· τῇ ἐκείνου κακοδοξίᾳ, αὐτοῖς ἀπολαβεῖν καλεῖσθαι τοὺς οικείους βαθμούς· οὓς γε μὴν ὑπὸ τῆς συνόδου ἢ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἐπὶ ἀτόποις πράξεσιν ἐλεγχθέντας· τε καὶ καθαιρέσει ὑποβληθέντας· ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν δεξιόμενος ὁ Νεστόριος· τοῖς οικείοις βαθμοῖς ἐγκατέστησε, τοὺτους μὲν ἦν εἶναι καθηρημένους.

Περὶ Νεστορίου.

Ὁ μὲν οὖν Νεστόριος· οὗτος, πατριάρχης τῶν Κωνσταντινουπόλεως ψιλὸν ἄνθρωπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, παρὰ οὐδὲ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον ὀνόμαζεν, δεψήφω τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀβρωσθέντων ἁγίων Πατέρων καθήρτο, προσεζήρχοντο· τοῦτων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου πάππα Ἀλεξάνδρειας, ἐπέχοντός· δὲ καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου τοῦ πάππαι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συναυρομένου καὶ Μέλωνος, ἐπισκόπου Ἐφέσου. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν, Ἰωάννης παρὴν ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας· σὺν πλείοσιν ἐπισκόποις, μεθ' ὧν ἦν καὶ Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου, καὶ Ἰβας Ἐδέσσης· οἱ καὶ τῆς ἀπολαΐσεως ὕβριον παύσαντες, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου ἐμέμφαντο, καὶ τὸν ἁγίον Κύρλλον τὸν τε Ἐφέσου Μέλωνα παραλῶντες καθεῖλον· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος καὶ εἰς ἀνασκευὴν τῶν ἐβ' κεφαλῶν, ὧν ὁ μέγας ἐξέθετο Κ. Λ. ἔστη.

εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, στηριγ-
 μὲν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, κεφάλαια ἕτερα τοσ-
 αῦτα ἐκδόθηκε, καὶ ὁ Ἰδας ὁμοίως ἐπιστολὴν καὶ
 μεγίστη γέγονε μεταξύ τούτων ἡ διαφορὰ, ὡς καὶ
 καθαιρέσιν αὐτοῖς τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἐκείνων
 καταψηφίσασθαι, οἷα δὲ τοῖς τοῦ Νεστορίου ὑπο-
 πευθέντων στοιχεῖν. Ἐπεὶ οὖν οὕτω δι' ἀλλήλων οἱ
 ἀρχιερεῖς κεχωρήκασιν, καὶ σχίσμα ἦν παρ' αὐτοῖς,
 ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακαλε-
 σάμενος, τὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἀμφω τὰ μέρη
 ἀσπάζεσθαι παρεσκεύασεν· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος,
 πρὸς ἔριν καὶ ἰβ' κεφάλαια συντεταχέναι μὴ ἀρνησά-
 μενος, τῇ ἀποβολῇ τούτων καὶ ἀθετήσῃ ἐαυτὸν τε
 τῆς αἰτίας παρητήσατο, καὶ τῆς προτέρας ἔτυχε
 τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἀγαπήσας τε τοὺς πεπραγμέ-
 νους τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου καὶ
 οὗτος ἐπεψηφίσατο.

Περὶ Κελεστίου.

Ὁ δὲ Κελεστίος μαθητὴς ἦν Πελαγίου τινὸς μο-
 ναχοῦ· ὤρμητο δὲ καὶ ἀμφω τῆς Καρθαγίνης, ὡς
 ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος ἱστορεῖ, καὶ καινότε-
 ρα ἐπεισῆγον τῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματα. Θνητὸν γὰρ
 πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ τὴν ἀρχὴν διετεινόντο, ἀλλὰ μὴ
 ἐκ παραβάσεως· τούτῳ καταδικασθῆναι· τὰ τε ἀρτί-
 τοκτα βρέφη μὴ χρεῖαν ἔχειν βαπτίσματος, οὐ γὰρ
 ἐγγέλονται τὴν προγονικὴν ἐξ Ἀδὰμ ἀμαρτίαν· τόπον
 τε εἶναι μεταξύ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς χολάσεως, εἰς
 δὴ τὰ μὴ φωτισθέντα βρέφη μετατιθέμενα μακαρίως
 ζῆν. Ταῦτα καὶ ἕτερα ἐξ παραπλήσιας τούτοις κεφά-
 λαια τοῖς περὶ Πελάγιον καὶ Κελεστίον ἐπρεσβεύετο,
 ἃ δὴ καὶ ἡ παροῦσα οἰκουμένη τῇ τρίτῃ σύνοδος τῷ
 ἀναθέματι καθυπέδαλεν, ἀλλὰ γε καὶ ἡ ἐν Καρθα-
 γίνῃ σύνοδος. Καὶ ζῆτει τοὺς περὶ τούτων διεξιόντας
 ταύτης κανόνας ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β' στοιχείου, τὸν
 ρθ' φημί καὶ τοὺς καθέξῃς τρεῖς ἐτέρους· ἀλλὰ δὴ
 καὶ ἐν τῷ λε' κεφαλαιῷ τοῦ Ε' στοιχείου κανόνας τῆς
 αὐτῆς συνόδου ρθ' καὶ ριε' ἅπερ γὰρ οὗτοι τοῦ ἀνα-
 θέματος ἀξιοῦσι, παρ' ἐκείνοις ἀφρόνως ἐδογματί-
 ζετο. Καὶ ὁ μέγας δὲ Λέων ὁ πάππας, τοὺς περὶ
 Πελάγιον καὶ Κελεστίον ἐπιστρέφοντας ἑγγράφως
 ἀναθεματίζειν τὸ σφῶν ἐθέσπισε φρόνημα.

Ὁ δὲ μὲ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τοὺς συν-
 ευξαμένους αἰρετικοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους
 ἀφορίζει· ἐπιτρέψαντας δὲ τισι τούτων τὰ τῶν κλη-
 ρικῶν ἐνεργῆσαι καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ μς' καὶ τοὺς δεξαμένους τὸ ἐκείνων βάπτι-
 σμα, τοὺς ὑπ' ἐκείνων δηλαδὴ βαπτισθέντας, ἢ ὅσα
 εἰς θυσίαν προσάγουσι, καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ ξδ' τὸν εἰσερχόμενον κληρικὸν ἢ λαϊκὸν εἰς
 συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν προσευχῆς χάριν,
 τὸν μὲν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ἀφορίζει. Τίς γὰρ, φησὶ,
 συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; τίς δὲ μερὶς πι-
 στῇ μετὰ ἀπίστου;

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ζ' τοὺς περιπεσόντας
 αἰρέσει, καὶ ἐπὶ ταύτας ἐνεσχήμενους, πρῶτον βάλ-
 λει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσεῖναι οὐ
 συγχωρεῖ.

Ὁ δὲ λθ' οὐδὲ τὰς τῶν αἰρετικῶν εὐλογίας ἢ
 ἀλογίας εἰπεῖν οἰκεότερον, λαμβάνειν ἐφίησιν.

A fuitaudo Nestorii errores fidemque stabilendam edi-
 torum, totidem alia capita luce donavit; quin et
 Ibas etiam epistolam conscripsit; diuque discordi-
 bus animis utrinque certatum, donec a synodo in
 eos antistites, utpote Nestoriani erroris merito su-
 spectos, depositione animadversum. Quoniam autem
 antistites se invicem ita adorti essent, et inter eos
 schisma factum esset, imperator, omnibus ad regi-
 nam urbium convocatis, ut utraque pars consen-
 tirent, et sese amplecterentur, effecit. Theodoretus
 porro se contentionis studio capita duodecim con-
 scripsisse non inficiatus, per eorum repudiationem
 abrogationemque in se crimen recepit, et priorem
 honorem ordinemque sortitus est. Quin et actis
 sanctæ synodi acquiescens, ipse etiam depositio-
 nem Nestorii approbavit.

De Celestio.

Erat autem Celestius Pelagii ejusdam monachi
 discipulus, quorum uterque ex Carthagine orti sunt,
 ut Photius Constantinopolitanus patriarcha narrat,
 et nova dogmata in Ecclesiam introduxerunt. Ada-
 mum enim mortalem ab initio creatum esse affir-
 mabant, et non propter transgressionem mortalitate
 multari. Et infantibus recens natis non opus esse
 baptismo, quippe qui peccatum originale ab Adamo
 neutiquam trahant: porro locum esse medium in-
 ter paradysum et damnatorum gehennam, in quem
 infantes non illuminati conjecti sunt, ibique felicem
 vitam transigunt. Hæc et sex alia capita hisce simi-
 lia a Pelagio et Celestio promulgabantur, quæ tertia
 hæc œcumenica synodus, nec non synodus Cartha-
 ginensis, anathemati subjecerunt. Quære canones
 ejusdem super his disserentes in i cap. litteræ B,
 nimirum 109 et tres deinceps sequentes: quin et
 canones ejusdem synodi 114 et 115, in cap. xxv,
 litteræ E; quæ enim illi anathemate digna censeant,
 ab iis absurde edocta sunt. Porro et magnus Leo
 papa, eos qui a Pelagio et Celestio convertuntur,
 opinionem suam scripto anathematizare jubet.

16 Porro canon 45 sanctorum apostolorum
 episcopus vel clericus qui una cum hæreticis orant,
 excommunicat; sin autem iis tanquam clericis ope-
 D rari permiserint, deponit.

Canon autem 46 eos qui eorum baptismum sus-
 cipiunt, id est, ab iis baptizantur, vel quæcunque
 ad sacrificium afferunt, deponit.

Porro, canon 64 clericum vel laicum qui in syna-
 gogam Judæorum vel hæreticorum introierit ad
 orandum, alterum quidem deponit, alterum autem
 excommunicat. Quænam enim est concordia Christi
 cum Belial, aut quæ pars fideli cum infideli?

Canon etiam 6 syn. Laodic. eos qui ad hæreses
 ullas lapsi sunt, iisdemque detinentur, ex Ecclesia
 ejicit, et in domum Dei ingredi non permittit.

Canon autem ejusdem 32 hæreticorum benedi-
 ctiones vel, ut aptius loquar, maledictiones accipere
 non sinat.

Item 33 nos una cum hæretico vel schismatico A orare omnino prohibet.

Et 37 non permittit quæ a Judæis vel hæreticis mittuntur festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Nonus autem et 34 iis qui Christi martyras relinquunt, et ad falsos hæreticorum martyras abeunt, et in ea quæ dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter communione aliquantisper interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hæreticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctatos fuisse, quos igitur martyras vocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timothei Alexandrini jubet, ut hæretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se pœnitentiam acturos polliceantur. Si enim catechumenis hoc non permissum sit, multo minus hæreticis. Quin et promittentes in loco catechumenis destinato stabunt; quod si pœnitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expellentur.

Quod hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, suscipere oporteat.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram pœnitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testificentur.

Porro canon 22 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hæreditatem infidelem vel hæreticum omnino inducere vetat, etiamsi cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vitæ exitu testamentum condens hæreticos bonorum suorum hæredes conscripserit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denuntiari, et nomen ejus e sacerdotum memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permissum est ut hæretici hæredes fiant, non solum bonorum quæ ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quæ ad Christianos laicos pertinent, etiamsi filii eorum fuerint. Hæreticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victum sibi et vestitum suppeditare, et dotem dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate æqualem potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hæreticus, et infamis, et punitur.

Hæreticus est, et legibus adversus hæreticos latis obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel pœnitentia declinat, Quin et hæreticos nullam militiam, nec publicam curationem quancunque obire posse

‘Ο δὲ λγ’ αἱρετικῶ ἢ σχισματικῶ ὄλων ἡμᾶς οὐκ ἐπιτρέπεται συνεύχεσθαι.

‘Ο δὲ λζ’ οὐτε τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, ἢ συνορτάζειν τούτοις ἐφίησιν.

‘Ο δὲ θ’ καὶ λδ’, τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπίοντας εἰς τοὺς τῶν αἱρετικῶν ψευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ὡς ἀλλοτριοῦντα; ἐαυτοὺς τοῦ Θεοῦ, ὁ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπείργει, ὁ δὲ ἀναθεματίζει. Εἰκόξ γάρ τινες ὑποκειμένους αἱρέσεις, ἐν τοῖς διωγμοῖς, ἐνστέῃναι μέχρι θανάτου, οὐδὲ καὶ μάρτυρας οἱ ὁμοδοξοῦντες αὐτοὶ; ἐκάλουν, μαρτυρία τε τοὺς οἴκους, ἐν οἷς τὰ ἐκείνων ἐτέθαπτο σώματα.

‘Ο δὲ θ’ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας. τῆς θείας τελομένης ἱερουργίας, τῇ εὐχῇ καλεῖται τοὺς αἱρετικούς μὴ παρεῖναι, εἰ μὴ που μετανοεῖν ἐπαγγέλλονται. Εἰ γὰρ τοῖς κατηχουμένοις τοῦτο οὐκ ἐφίεται, πολλοῦ γε δεῖ τοῖς αἱρετικοῖς· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι, ἐν τῷ ὅπῃ, ὅς ἀνείηται τοῖς κατηχουμένοις, ἐστέξουσιν, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτω ἐκκληθῆσονται.

‘Οτι τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρῆ.

‘Ο δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ πέμπτῳ κανόνι, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν ἐπιτάττει προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετάνοιαν ἐπιδείκνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

‘Ογε μὴν κβ’ τῆς ἐν Κερθαγῇ συνόδου. ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἀπελρήξαν εἰς κληρονομίαν τῶν ἰδίων πραγμάτων ὄλων εἰσάγειν ἄπιστον ἢ αἱρετικόν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος ψάλλονται.

‘Ο δὲ πα’, Ἐπισκόπῳ, ῥησί, τῷ ἐπὶ τέλει διατιθεμένῳ τοῦ βίου, αἱρετικούς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ’ αἷμα τούτου προσήκουσι, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα εἶον τῷ τοιοῦτῳ λαχθῆναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆς τῶν ἱερῶν μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Νόμοι πολιτικοί.

Καὶ παρὰ διαφόρων δὲ γε βασιλικῶν νόμων αἱρετικοῖς οὐκ ἐπιτρέπεται κληρονομεῖν, μὴ ὅτι γε τῶν τοῖς ἐπισκόποις προσόντων ἢ κληρικοῖς, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες αὐτῶν τύχοιεν ὄντες· οἱ δὲ γε τῶν αἱρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζονται τοὺς ἰδίους γονεῖς γενόμενοι, ἀναγκάζονται τοὺς ἰδίους γονεῖς τρέφειν αὐτοὺς καὶ ἐνδύειν, καὶ προῖκα τούτοις διδόναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

‘Ο μὴ δοξάζων τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι ἰσοδύναμον, οὐτε Χριστιανὸς λέγεται, καὶ ἄφρων ἐστὶ, καὶ αἱρετικὸς, καὶ ἄτιμος, καὶ τιμωρεῖται.

Αἱρετικὸς ἐστὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπόκειται νόμοις ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν στρατείαν, ἢ τὴν οὐρανῶν δημόσιον φροντίδα μετεῖναι τοὺς αἱρετικούς

θεσιζόμεν, μήτε ἀξιώματικούς γίνεσθαι, μὴ διδάσκειν τούτους, μὴ χειροτονίας ποιεῖν, μὴ λιτανεύειν· αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μὴ μεταλαμβάνοντας τῶν ἁγιασμάτων παρὰ τῶν ἱερέων κατὰ τὴν ἄγλαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μὴ ἐχέτωσαν τὰ τῶν ὀρθοδόξων προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως τιμωρεῖσθωσαν· ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, καὶ οἱ μὴ ταῖς ἁγίαις τέσσαρσι συνόδοις πετιθήμενοι, καὶ οἱ κατὰ τῆς ἁγίας δ' συνόδου ἢ λέγειν τι ἢ διδάσκειν τολμῶντες.

Μανιχαῖος, εἰ ἐν Ῥωμαϊκῷ τόπῳ ὀφθῇ διὰ γων, ἀποτεμένεσθω.

Μοντανισταὶ ἐξαιρέτως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Πατριάρχων ἢ κληρικῶν ἐντὸς ἐχέτωσαν Κωνσταντινουπόλεως· κωλυέσθωσαν δὲ καὶ ἐντὸς αὐτῆς στρατεύεσθαι, ἢ συσσίτια ποιεῖν, ἢ ἀνδράποδα ἐμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ ὀρθοδόξου μὴ μαρτυρεῖτω.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναῖκες τῶν δεδομένων προνομίων ταῖς ὀρθόδοξοις· οὐ γὰρ περὶ τὴν ἰκάνωσιν τῆς προικῆς αὐτῶν καὶ τῶν προγαμίων δωρεῶν προτιμηθήσονται τῶν προτέρων δαμνιστῶν τοῦ ἀνδρός, ὡς περ αἱ ὀρθόδοξοι. Ἐπειδὴ γὰρ φησὶν, ταῦτάς τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζουσι δωρεῶν, καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἀλλοτριοῦσι, δίκαιον ἂν εἴη καὶ τῶν παρ' ἡμῶν δωρημένων ταῖς εὐσεβεῖς τῶν γυναικῶν δικαίων καὶ προνομίων ἀλλοτριοῦσθαι. Τῶν γὰρ εὐσεδῶν εὐσεβεῖς ὄντες εὐεργεταὶ καὶ νομοθέται πρὸς τοῦ καθεστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἐλαχίστου τὰ τῆς ὑγιᾶς πίστεως τιθεμένων· κοινὸν γὰρ ἡμῖν οὐδὲν πρὸς ἐκείνους. Ταῖς νομίμοις γε μὴν τοὺς αἱρετικούς ταφὰς παραδίδοσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἥτοι τὰ συμπόσια.

Ὁ μὲν ἰδ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου κανὼν, τοὺς κοινωνεῖν μὴ ἀνεχομένους τοῖς ἐκ πίστεως καὶ εὐλαβείας τὰς λεγομένας ἀγάπας ἐν Ἐκκλησίᾳ ποιοῦσ., καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφοὺς εἰς ἐστίασιν προσλαμβάνουσιν, ὡς βδελυσσομένους τὸ γινόμενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς βηθησομένοις κανόνι ταῦτα γίνεσθαι ἀπείρηται, ἀλλ' οὖν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τοῦτο δρῶσιν ἐστὶν ὅπη ἐρεῖται.

Ὁ δὲ οδ' τῆς ε' συνόδου κανὼν, καὶ ὁ κη' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἀφορισμὸν ἐπανατείνονται τοῖς ἐνδὸν ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δειπνοῦσι, καὶ ἀγάπην διῆθεν ἐσθίουσι, καὶ ἀκούμεθα στρωννύειν τολμῶσιν· ἀλλὰ γὰρ ἅπας τόπος τῷ Θεῷ ἀναθεμιμένος κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν ἔθος, μετὰ τὴν τῶν θείων κοινωνίαν μυστηρίων κοινὴν τράπεζαν τοὺς πλουσίους τοῖς πένησι προτιθέναι. Τοῦτο τοῦ ἔθους καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους μέμνηται· ἀ' ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἀγάπην τοῦτο καλεῖ, ἢ ὡς εἰς ἀγάπην συνάγον, ἢ ὡς δι' ἀγάπην γινόμενον· ἀλλ' ὡς παραίσιον σκανδάλου γεγονός· ὑπερτον, οἱ θῆτοι Πατ'ρες ἐκ λυσαν· ἀκούμεθα δὲ

A decernimus; utique nec dignitates assequi posse, nec docere, nec ordinationes facere, nec litanias celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes, qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis ne fruantur, verum etiam extremo supplicio afficiantur. Similiter et Apollinaristæ, iique qui quatuor sanctis conciliis non obediunt; et quicumque contra quartum sanctum concilium vel dicere quidpiam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere deprehensus fuerit, decolletur.

Montanistæ præcipue nullum eorum, qui dicuntur, patriarcharum, vel clericorum habeant intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra eam militiam exercere, vel comessationes facere, vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne dicat.

Quin et hæreticæ mulieres privilegiis quæ dantur orthodoxis excidant. Non enim circa dotis suæ et donationum ante nuptias sufficientiam prioribus viri creditoribus præferentur, quemadmodum mulieres orthodoxæ. Quoniam enim seipsas, inquit, a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ catholicæ communione alienant, æquum etiam est, ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum benefactores et legislatores a Deo constituti sumus, non autem eorum qui sanam fidem parvi pendunt: nihil enim nobis cum illis commune est. Hæreticos autem legitimis sepulcris tradi permittimus.

CAP. III. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivicia celebrare deceat.

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis qui eorum communionem non ferunt, qui ex fide et pietate agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo utique quod factum est abhorrentes, anathema denuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus tale quidpiam fieri vetitum sit, aliquando tamen iis qui bono instituto id faciunt, permissum est.

18 Canon. autem 74 syn. vi, nec non 28 syn. Laodicens, iis qui intus ecclesiam vel locum Dominicum cœnam sumunt, ibidemque agapas comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excommunicationem intentat. Omnis autem locus Deo consecratus Dominicus dicitur. Erat utique mos antiquus, ut post divinorum mysteriorum participationem, divites communem mensam pauperibus apponerent. Hujus consuetudinis meminit magnus apostolus Paulus in prima Epistola ad Corinthios; eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem conducentem, vel ut propter charitatem factam, Verum cum postea scandalii occasio esset, a san-

De Sabbatianis.

Sunt autem Sabbatiani, quibus præfuit Sabbatius quidam presbyter, eandem hæresim cum Novato professus, nisi quod pejorum studio teneretur, et more judaico Sabbatum coleret, in eo jejuniū peragens; et alia eorum æmulus faceret, sicut et nunc temporis Latini.

De Sinistris.

Iidem etiam Sinistri vocantur, quod manum sinistram abominantur, non omnino aysi per eam quidquam prehendere.

De Quartodecumanis.

Sunt porro Quartodecumani qui Pascha celebrant, non die Dominica, secundum sacras Ecclesiæ constitutiones, sed ea die qua luna quartadecima contigerit; quod est Judaicæ superstitionis maxime proprium.

De Quartanis.

Iidem etiam Quartani nominantur, quod cum Paschatis festum celebrant, nusquam in diversorium se conferant, sed jejunare malint, quemadmodum nos qualibet feria quarta; in hoc etiam Judæorum æmuli, qui post Pascha panes non fermentatos et herbas amaras comedebant.

De Apollinaristis.

Sunt autem Apollinaristæ, quibus præfuit sceleratissimus Apollinarius, in thronum Laodiceæ, quæ est in Syria, Deo permittente, perniciose introductus, qui circa œconomiam aperte blasphemus erat, dicens Filium Dei corpus quidem vivum, sed mentis omnino expers, a sancta Virgine accepisse, divinitate scilicet mentis locum supplente, et sicut animam Dei irrationalem sentiebat, ita et unicam esse in eo naturam tradidit. Hi omnes postquam hæresibus suis omnino valedixerint, oleo duntaxat inuncti Ecclesiæ illis annumerantur.

Videsis autem, quinam et quales sint, quos sancti Patres rebaptizari volunt.

De Eunomianis.

Eunomiani sunt quibus præfuit Eunomius; qui ex Galatia oriundus Cyzici erat episcopus, pejora multo quam Arius sentiens. Etenim Filium mutabilem, et servum, et in omnibus Patri dissimilem esse docuit. Eos etiam qui errori ejus assentiebantur, nequam iste unica immersione baptizabat, prono capite et pedibus sursum versis eos immergens. Quin et futura supplicia non vera esse, sed eorum minas ad terrorem duntaxat intentatas, nugatorie asseruit.

10 De Montanistis.

Montanistæ autem sunt, qui a Montano quodam nomen sortiti sunt. Iidem Phryges nominabantur, vel quod hæresiarcha, vel quod ipsa hæresis ex Phrygia esset oriunda. Hic vero Montanus se Paracletum appellabat, et mulierculas duas secum ducens, Priscillam et Maximillam, easdem prophetissas vocabat.

De Pepuzenis.

Iidem etiam, quod Pepuzam Phrygiæ oppidum divinis honoribus celebrantes Hierosolymam numcu-

A

Περὶ Σαββατιανῶν.

Σαββατιανοὶ δὲ, ὧν ἡγήσατο Σαββᾶτιος τις πρεσβύτερος, τῆς αἰρέσεως μὲν κάκεινος ὧν τοῦ Ναβι. του, τῇ δὲ περὶ τὰ χεῖρω φιλοτιμίᾳ καὶ ἰουδαϊκῇ σαββατίζειν ἡρεῖτο, νηστεῖαν ἐν τοῦτω μετῴων, καὶ ἄλλα παραπλησίως ἐκείνοις, καθὼς δὴ καὶ οἱ Ἀσ- τῖνοι τανῦν.

Περὶ Ἀριστερῶν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ καλοῦνται καὶ Ἀριστεροί, ὅτι τὴν ἀριστεράν εἰσι βδελυττόμενοι χεῖρα, δι' αὐτῆς προσέ- σθαι τὸ οἰονοῦν μὴ τολμῶντες.

Περὶ Τεσσαρεσκαίδεκατιῶν.

Τεσσαρεσκαίδεκατίζεται δὲ, οἱ τὸ πάσχα τελοῦντι; οὐκ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοὺς, ἀλλ' ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ τεσσαρεσκα- δεκαταὶν τύχη τὴν σελήνην γενέσθαι, ὃ τῆς τῶν Ἰουδαίων θρησκείας ἐστὶν ἰδιαιτέτων.

Περὶ Τετραδιτῶν.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Τετραδίται, ὅτι τὸ πάσχα ἑορτά- ζοντες οὐ καταλύειν, ἀλλὰ νηστεύειν αἰροῦνται, ὡς ἐν ταῖς τετράσιν ἡμεῖς, Ἰουδαίους καὶ τοῦτω μεμύ- μενοι, τοὺς μετὰ τὸ πάσχα ἄζυμα καὶ πικρὰς ἐσθίοντας.

Περὶ Ἀπολιναριστῶν.

Ἀπολιναρισταὶ δὲ, ὧν ἤρχεν ὁ πολὺς τὴν κακίαν Ἀπολινάριος, τῷ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείᾳ θρόνῳ ἀνοχῇ Θεοῦ εἰσφθαρείς, ὃς περὶ τὴν οἰκονομίαν φανερώς ἐβλασφήμει, λέγων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὁμοί- μὲν ἔμψυχον, νοῦ δὲ παντάπασιν ἁμοιον, ἐκ τῆς ἀγίας ἀνελιθέναι Παρθένου, ἅτε τῆς θεότητος ἀπο- χρώσεως ἀντὶ τοῦ νοῦ, ὁλογον ὥσπερ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίου φρονῶν· ἀλλὰ καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἐδίδασκεν· οὕτω πάντας ἐβρώσθαι πολλὰ τὰς εἰ- καταί; αἰρέσει φράσαντας, μύρω μόνῳ χρίμενοι τοῖς Ἐκκλησίας ἐναριθμοῦνται τροφίμοις.

Ἄθραι δὲ μοι δοοὶ τε καὶ οἶοι, οὗς οἱ θεοὶ Πει- ρες ἀξιοῦσιν ἀναβαπτίζεσθαι.

Περὶ Εὐνομιανῶν.

Εὐνομιανοὶ, ὧν ἡγήτο Εὐνόμιος. Γαλάτης ἔκ ἐν. Κυζίκου γέγονεν ἐπίσκοπος, χεῖρωνα μακρῷ τοῦ Ἀρείου φρονῶν· τρεπὼν γὰρ καὶ δοῦλον, καὶ κατὰ πάντα ἀνόμιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ἐδογματίζε· τῶς γὲ μὴν τῇ ἀπάτῃ τούτου προστιθεμένους εἰς μίαν D κατὰδυσιν ἐδάπτειν ὁ ἐξάγιστος, κατὰ κεφαλῆς αὐ- τοῦ; καταδύων ἄνω τῶν ποδῶν αὐτοῖς τετραμμένων· ἀλλὰ καὶ τὰς μελλούσας κολάσεις μὴ ἀληθεῖς εἶναι ἀπεφυλάξει, δι' ἐκφύθησιν μόνην ἀπειληθείσας.

Περὶ Μοντανιστῶν.

Μοντανισταὶ, οἱ ἀπὸ Μοντανοῦ τινος σχόντες τὴν κλῆσιν, οἱ δὲ καὶ Φρύγες ὀνομάζοντο, ἡ τοῦ αἰρε- σιάρχου τούτων Φρυγὸς ὄντος, ἡ τὴν ἀρχὴν ἐκ Φρυ- γίας τῆς τοιαύτης φύσεως αἰρέσεως. Ὁ τοίνυν Μον- τανὸς οὗτοσι Παράκλητον ἑαυτὸν προσηγόρευε, καὶ δύο γυναῖκας ἐπιγόμενος Πρίσκιλλαν καὶ Μαξιμί- λαν, προφήτιδας αὐτὰς ἐκάλει.

Περὶ Πεπουζηνῶν.

Καὶ Πεπουζηνοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι προσηγόρευον. Πέπουζαν γὰρ τῆς Φρυγίας κώμην ἐκθειάζοντι.

Τερουσαλήμ αὐτὴν ὠνόμαζον· οὗτοι καὶ τοὺς γάμους ἄλ-
λουν ἐπέτρεπον, καὶ βρωμάτων ἔστιν ὧν ἀπέχεσθαι
ἐβίβασκον· τὸ πάσχα διέστρεφον· εἰς ἐν πρόσωπον
τὴν ἁγίαν Τριάδα συνήρουν τε καὶ συνέχον· καὶ
αἷμα παιδὸς ἐκκεντούμενου, ἀλεύρω συμφύροντες
καὶ ἄρτοποιοῦντες· προσέφερον, καὶ αὐτοῦ μεταλάμ-
βανον.

Περὶ Σαβελλιανῶν.

Σαβελλιανοί, οἵτινες ἀπὸ Σαβελλίου τοῦ Αἰθιῶ-
ς ὠνομάσθησαν, δὲ Πτολεμαίδος τῆς Πενταπόλεως
ἐπίσκοπος γεγονώς, συναλοίφην ἐπὶ τῆς ἁγίας
Τριάδος καὶ σύγχυσιν ἐδογματίζε· τῆς τρεῖς ὑπο-
στάσεις τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ θεότητος εἰς ἐν πρόσω-
πον συναιρῶν καὶ συγχέων, τριώνυμον τὸν αὐτὸν
λέγων, νῦν μὲν ὡς Πατέρα φαίνεσθαι, νῦν δὲ ὡς
Υἱόν, ἔστι δ' ὅτε ὡς ἅγιον Πνεῦμα, ἄλλοτε ἄλλως
μεταμορφούμενον καὶ μετασχηματιζόμενον· ὡς ἐκ
τῆς καινῆς ταύτης ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως, κατὰ
τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μᾶλλον ἐν τὰ πάντα, ἢ
μῆδὲν ἕκαστον εἶναι ὀριζόμενος· φεύγει γὰρ εἶναι
ὅπερ ἐστίν, εἰς ἄλλα χωροῦντα καὶ μεταβαίοντα,
ψιλῶν καταλειπομένων τῶν ὀνομάτων.

Περὶ Παυλιανιστῶν.

Ὁ δὲ τῆς α' συνόδου 18^η κανὼν, καὶ τοὺς Παυλια-
νιστάς, εἶτα τῇ καθολικῇ προσπεφυγὼτας Ἐκκλη-
σίᾳ, προστάττει ἀναβαπτίζεσθαι· σκοπῆσαι δὲ δεῖ,
τίνας ὁ κανὼν ἀναβαπτίζειν ἐπιτρέπει, τοὺς ἀπὸ
ὀρθοδόξων Παυλιανιστάς, ἢ τοὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς
ἐκείνων ἐθάρδας αἰρέσεως. Εἰ δὲ τινες αὐτῶν, φησὶν,
ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, ἀγνωσάντων ἰσως ὅπως
εἶχον ἀσεβείας τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων, καὶ
τοῖτους μετὰ τὸ γνωσθῆναι δέον ἀναβαπτίζεσθαι,
μῆδὲν ἐκ τῆς χειροτονίας ἀποναμένους· καὶ εἰ μὲν
ὑπερθελεν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὸν βίον ἁμε-
πτῆ, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐκκλη-
σίας, ἢ προσῆλθον, εἰ δ' οὐκ, τοῦ κλήρου εἶναι ἀπεω-
σμένους.

Περὶ Παυλικιανῶν.

Παυλικιανοί ἐκ οἱ Μανιχαῖοι μετωνομάσθησαν ἀπὸ
τινῶν ἀδελφῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὁρμωμέ-
νων ἐκ Σαρμσάτων, υἱῶν γυναικὸς τινος Μανιχαίας,
Καλλινίκης τοῦνομα, δυσσεβεῖς μᾶλλον ἢ γάλακτι
τοὺς υἱοὺς θρεψαμένης. Οὗτοι ἕνα εἶναι Θεὸν ἐκ-
ήρυσσαν, Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τὸν αὐτὸν
προσαγορευόμενον· εἰς γὰρ φησὶ, Θεός, καὶ ὁ Υἱός
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ λόγος ἐν ἀνθρώπῳ. Ὁ δὲ Λόγος
οὗτος· ἐπὶ γῆς ἐλθὼν, ἐν ἀνθρώπῳ ὤκησεν, Ἰησοῦ
καλουμένῳ, καὶ τὴν οἰκονομίαν πληρώσας, ἀνῆλθε
πρὸς τὸν Πατέρα· ὁ δὲ Ἰησοῦς οὗτος, κάτωθεν ἦν
ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενος· ἀπὸ τοῖσιν τῶν δύο τούτων
Παύλου καὶ Ἰωάννου, τοῖς σφῶν μαθηταῖς ἢ τῶν
Παυλικιανῶν ἐπετίθη προσωνομίᾳ, βαρβαρικώτερον
συνθεῖσα· ἀντὶ γὰρ Παυλοῦ καὶ Ἰωάννου, Παυλικιανοί
κατονομάζονται· τὰ δὲ τῆς τούτων αἰρέσεως Φώ-
τιος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσας,
ἐν ἱκανῷ στηλιτεύει λόγῳ.

Τοὺς οὖν ἄρτι καὶ προσεχῶς ρηθέντας ἀμφω κα-

A parent, Pepuzenorum quoque nomen assecuti sunt.
Ab illis divortia conjugum permissa, et a certis
quibusdam ciborum generibus abstinencia impe-
rata, Paschatis dies in alienum tempus rejecta, et
in unam personam sacrosancta Trinitas contracta et
confusa. Illi etiam sanguinem pueri aculeolia com-
puncti cum farina miscentes, ac panem inde conli-
cientes, tum offerebant, tum ex eo participabant.

De Sabellianis.

Sabelliani autem a Sabellio ex Libya oriundo
denominati sunt, qui Ptolemaidis, quæ urbs est
Pentapolis, episcopus, commissionem quamdam et
confusionem in sacrosancta Trinitate asseruit, tres
illas hypostases unius substantiæ et divinitatis in
unam personam contrahens et confundens, quam
trium esse nominum dixit, et aliquando ut Patrem
apparuisse, aliquando ut Filium, aliquando autem
ut Spiritum sanctum, et alias aliter transformatum
transfiguratumque; per ineptam hanc resolu-
tionem sive compositionem, secundum Gregorium
Theologum, omnes personas non tam unam esse
quam singulas nihil definiens. Desinunt enim esse
quæ in se invicem cedunt et permutantur, nudis
duntaxat nominibus relictis.

De Paulianistis.

Canon autem 19 primæ synodi, Paulianistas qui
postea ad Ecclesiam catholicam confugerunt, re-
baptizari jubet. Verum hic inquirendum est, quos-
nam canon denuo baptizari præcipit, an eos qui
ex orthodoxis ad Paulianistas defecerunt, vel qui
ab initio hæresi eorum assueti sunt. Si qui vero,
inquit, ex iis in clericorum numero erant, ignorantibus
forsan iis a quibus ordinati sunt, quam impli
essent, etiam re cognita rebaptizari debent, ab ordi-
natione sua nihil adjuti. Quin imo si post bap-
tismum ab omni reprehensione immunes quoad
vivendi rationem inventi fuerint, ab episcopo illius
ecclesiæ, in qua nomen dederunt, ordinentur; sin-
minus, a clero ejiciantur.

De Paulicianis.

Porro et Manichæi Pauliciani dicti sunt, a duo-
bus fratribus Paulo et Joanne ex Samosatis oriun-
dis, filiis mulieris cujusdam Manichææ, cui nomen
erat Callinice, quæ non tam lacte quam impietate
filios suos enutrit. Hi unum esse Deum prædica-
runt, qui et Pater et Filius et Spiritus sanctus
idem dicitur. Unus enim, inquit, est Deus, et Fi-
lius ejus in ipso est, quemadmodum in homine
sermo. Iste autem Sermo in terras veniens in ho-
mine habitavit, qui dictus erat Jesus, et œcono-
mia completa ascendit ad Patrem. Hic autem Je-
sus ab infra erat, a Maria originem ducens. A duo-
bus igitur istis Paulo et Joanne, discipulis eorum
Paulicianorum nomen barbare compositum II im-
ponebatur, Pauliciani enim pro Paulo Joanni dic-
ti sunt. Eorum autem hæresim Photius patriarcha
Constantinopolitanus juxta oratione perstringit.

Porro canones ambos subsequentes, nimirum

7, synod. II, et 19, syn. I. 95. VI, syn. con-
jungens, et eorum fere verbis usus, addit, oportere etiam rebaptizari Manichæos, et Valentinus, et Marcionistas. Nestorianos autem libellos dare, schedulas scilicet hæresin suam infamia notantes, et nominatim Nestorium exsecrare, nec non Eutychetem, et Dioscorum, et Severum, qui aliam impietatem, ex diametro a Nestoriana differentem, excogitarunt.

De Nestorio nondum dicitur; de Eutychete et Dioscoro in præsentī dicendus est.

De Dioscōro et Eutychete.

Dioscorus sacrum inclytae urbis Alexandrinæ clauum profane tenuit; et Eutyches in regina urbium B archimandrita seu cœnobii præfectus erat. Hi Dominum nostrum Jesum Christum Patri quidem consubstantialē credebant, circa autem incarnationem blasphemie locuti sunt, et hæresin Nestorii, qui duos filios introduxit, evitantes, in præcipitium contrarium impulsi sunt. Duas enim Domini naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, post unionem confundi, et in unam naturam contrahi impie tradiderunt, adeoque divinas passiones, quibus humanitas obnoxia erat, divinitati attribuerunt. Quin et Dominum non carnem nostræ similitudinē assumpsisse, nec eam ex Virginis sanguine compingi, sed ineffabiliter et diviniore modo eum incarnatum fuisse commenti sunt. Quos idcirco IV synodus œcumenica Chalcedone celebrata, sexcentis et triginta Patribus constans, deposuit.

De Severo.

Erat autem Severus Antiochiæ episcopus, Dioscōro et Eutychete impietate non inferior; quapropter ab orthodoxis throno simul ac urbe expulsus, ad Alexandriam pervenit, ubi librum conscripsit omni impietate refertum, in quo contra synodum quartam Chalcedonensem invehitur, et hæresin illam quæ unam in Domino naturam post unionem statuit, confirmare aggressus est. Librum hunc, *philalethen*, seu *veritatis amantem* inscripsit, patri mendaciorum nihilo minus charum: quem qui ab eo dicuntur Severiani Evangelii præferunt. Idem etiam Acephali vocantur, non solum quod plures fuerint hujus hæresis patroni fautoresque, sed quod diversis sententiis ab invicem differant, et inter se non omnino convenient.

De Manichæis.

Dicuntur Manichæi qui Manis deliria in honore habent. Manes autem sese Paracletum vocabat, et Christum per opinionem et imaginationem apparuisse docuit. Duo statuebat principia, bonum et malum, sive Deum et materiam. Vetus Testamentum maledictis incessit. Lunam et sidera tanquam deos adorari permisit. Carnis resurrectionem negabat.

A νόνας, τὸν τε ζ' τῆς β' συνόδου, καὶ τῆς α' τὸν θ' ὁ λε' τῆς ε' συνόδου κανὼν ἐνώσας, καὶ τοῖς αὐτῶν σχεδὸν χρησάμενος ῥήμασι, προσεπάγει, χρῆναι ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς τε Μανιχαίους, καὶ Οὐαλεντινούς, καὶ Μαρκιωνιστάς· Νεστοριανούς δὲ, λιβελλοὺς διδόναι, γράμματα δηλαδὴ τὴν σφῶν αἵρεσιν στικτεῦντα, ὀνομασί τε τὸν Νεστόριον ἀναθέματι καθυποβάλλειν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ Εὐτυχεῖα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεθῆρον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τοῦ Νεστορίου ἐτέραν ἐξυμνηκῶτα δυσσεβείαν.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Νεστόριον ὅσον οὕτω ῥηθῆσεται· περὶ μὲν τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ἤδη ῥητέον.

Περὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς.

Ὁ τοίνυν Διόσκορος, τῆς περιωνύμου πόλεως Β Ἀλεξανδρείας τοὺς ἱεροὺς ἀνέριως διεχειρίζεν οὐκ ἄλλως· Εὐτυχῆς δὲ, τῶν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἱερῶν σεμνείων ἀρχιμανδρίτης ἐτύχχανεν ὢν. Οὗτοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμοούσιον μὲν ἐπίστευον τῷ Πατρὶ, περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρωπῆσιν βλάβηρον γλῶτταν ἐκίνουν, καὶ φεύγοντες ὅθεν τὴν τοῦ Νεστορίου διαιρέσιν, δύο υἱοὺς εἰσάγοντες, εἰς ἕτερον χρημὸν ἀπεναντίας ὠθοῦντο· τὸς γὰρ δύο ἐπὶ τοῦ Κυρίου φύσεις, τῆς τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν συγκαθῆναι, καὶ εἰς μίαν ἀποτελεσθῆναι φύσιν δυσσεδῶς ἐδογματίζον, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τῇ θεότητι προσαρμύζεσθαι ἀπὲρ ἡ ἀνθρωπότης ὑπέστη βεβαυπαθήματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα οὐκ ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνελήφεναι τὸν Κύριον Εἰλεγον, οὐδ' ἐκ τῶν παρθενικῶν συμπαγγῆναι αἱμάτων, ἀλλ' ἀρήτῳ πως καὶ θειοτέρως σεσαρκῶσθαι αὐτὸν ἀνέπλαττον· οὗς καθέλειν ἡ ἐν Χαλκηδὼν οἰκουμένη· ὁ δ' ὁμοδοῦς τῶν γλ' Πατέρων.

Περὶ Σεθῆρον.

Ὁ γε μὴν Σεθῆρος, Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος ἦν, καὶ οὐδὲν ἐνδέων τὰ γε εἰς ἀσέβειαν Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς· ταῦτα τοῖ καὶ πρὸς τῶν ὁρθοδόξων τοῦ θρόνου ἅμα καὶ τῆς πόλεως ἐξοστρακισθεὶς, τὴν Ἀλεξανδρείαν κατελιήφει, ἐνθα καὶ βίβλον συντάττει καὶ γέμουσαν δυσσεβείας, ἐν ᾗ κατέτρεχε μὲν τῆς ἐν Χαλκηδὼν ὁ συνόδου, κρατύνειν δ' ἐπειρᾶτο τὴν δογματίζουσαν αἵρεσιν, μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἔνωσιν· ταύτην δὲ τὴν βίβλον ἐπέγραψε (φιλαλήθη) τὴν οὐκ ἥκιστα τῷ τοῦ ψεύδους περιλημμένην πατρὶ, ἣν οἱ ἀπ' ἐκείνου λεγόμενοι Σεθηριανοὶ τιμῶσιν ὑπὲρ τὰ Εὐαγγέλια· οἱ αὐτοὶ δὲ λέγονται Ἀκέφαλοι, τῷ μὴ μόνον πολλοὺς ἐσχηκέναι γενήτορας καὶ ἀρχηγούς τῆς αἵρέσεως, ἀλλὰ καὶ διαφοροῖς δόξαις μεριζομένους, καὶ ἀλλήλοις ὄναι μὴ συμβαίνοντας.

Περὶ Μανιχαίων.

Μανιχαῖοι δὲ λέγονται οἱ πρεσβεύοντες τὰ τοῦ Μάνεντος· ὁ δὲ Μάνης οὗτος, παράκλητον ἑαυτὸν ἐκάλει, δοκῆσαι δὲ καὶ φαντασθῆναι τὸν Χριστὸν ἡγεῖν πεφηνέναι. Δύο ἀρχὰς ἐδογματίζε, πονηράν τε καὶ ἀγαθὴν, ἧτοι Θεὸν τε καὶ ἡμῶν τὴν παλαιὰν εἰκασφῆμει διαθήκην· σελήνην καὶ ἀστέρας προσκυνεῖν οἱ αὐτοὶ ἐπέτρεπε· σαρκὸς ἀνάστασιν ἡρνεῖται.

μετεμψύχωσιν ἐδίδασκε, βοτάνας καὶ ὕδωρ καὶ δέν-
δρα ἐμψύχα εἶναι φάσκων.

Περὶ Οὐαλεντινιανῶν ἤτοι Εὐχιτῶν.

Οὐαλεντινιανοὶ δὲ, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Οὐα-
λεντίου καὶ Οὐάλεντος βλαστήσασα αἵρεσις τῶν
Βογομίλων ἤτοι Μασσαλιανῶν· τοῦτο δὲ ἐξελληνιζό-
μενον Εὐχίτας δηλοῖ· πολὺ γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς
εὐχῆς ὄνομα, ἣν καὶ τοῖς πολλοῖς ποιοῦσιν ἀνεκφορὸν·
καλοῦνται δὲ ἐκ τοῦ πράγματός· καὶ Ἐνθουσιασταί·
ὡσίμονος γὰρ ἐνέργειαν λαμβάνοντες, Πνεύματος
ἀγίου εἶναι ταύτην ὑπολαμβάνουσιν. Οἱ γὰρ τέλειον
τὴν νόσον ταύτην εἰσδεδογμένοι, ἀποστρέφονται μὲν
τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν ὡς πονηράν· ὕπνω δὲ τὰ
πολλὰ σφᾶς αὐτοὺς ἐκδιόοντες, ἐνθουσιασμὸν τῆς
τῶν ὀνείρων φαντασίας ἀποκαλοῦσι· φύσει λέγουσιν
εἶναι τὰ κακὰ, καὶ ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ πνευμά τι
θεῖον συνοικεῖν, καὶ δαίμονα· τοὺς τικτομένους παῖ-
δας ἐκ τοῦ προπάτορος ἔλκειν Ἀδὰμ, ὥσπερ τὴν
φύσιν, οὕτω δὲ καὶ τὴν πρὸς τοῦ δαίμονος δου-
λείαν, καὶ συνουσιωμένον φέρειν δαίμονα ἑκάστῳ
πύτων συνοικούντα καὶ κατεξουσιάζοντα. Καὶ τὸ
μὲν βάπτισμα ἀδυνάτως ἔχειν ἐξελάνειν αὐτὸν, ἡ
τὴς ρίζας ἀνασπᾶν τῶν ἀμωρτημάτων, μόνην δὲ τὴν
ἐπιτεταμένην εὐχὴν ἀκείνῳ τε ἐξωθεῖν καὶ ταύτας
καθαίρειν· καὶ μετὰ τὴν γενομένην τοῖς αὐτῶν τε-
λειόεροις ἀπάθειαν, ἐπιφοιτᾶν αὐτοῖς ὁρατικῶς τὸ
ἔργον Πνεῦμα, καὶ τῆς τῶν παθῶν κινήσεως τὸ σῶμα
ἐλευθεροῦν, ὡς μηκέτι λοιπὸν δεῖσθαι μήτε νηστείας
περὶ οὗτος αὐτό, μήτε διδασκαλίας χαλινούσης, καὶ
μὴ βαίνειν ἀτακτα παιδευούσης· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
αἰσθάνεσθαι τοὺς τοῦ τοῦ ἐπουρανίου νομφίου
κοινωνίας, ὥσπερ ἡ γυνὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου συνου-
σίας, καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα αἰσθητοῖς ὁρᾶν ὀφθαλ-
μοῖς, μόνους γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ὅπ' ἔχιν ἐμφανίζε-
σθαι ταύτην, κἀντεῦθεν τὰ μέλλοντα τοῦτοις προ-
βλέπειν. Νομοθετοῦσι μὴ δεῖν μεταδίδοναι τοῖς προ-
αποστοῖν, ἀλλ' ἑαυτοῖς μόνους, ἑαυτοὺς εἶναι λέγον-
τες πτωχοὺς τῷ πνεύματι, οὗς ὁ Κύριος ἐμακάρισε·
λύουσι τοὺς γάμους· δυνύουσιν ἀδεῶς καὶ ἐπιγο-
ρῶσι· καὶ ἕτερα μυρία τερατεύονται καὶ παρανο-
μοῦσιν, ἃ καὶ φιλοθέων ἀκοαῖς παραδίδόναι οὐκ
καγέε.

Περὶ Βογομίλων.

Ἡ δὲ τῶν Βογομίλων αἵρεσις οὐ πρὸ πολλοῦ συν-
τη τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, μέρος οὐτα τῆς τῶν
Μασσαλιανῶν, καὶ συμφερομένη τὰ πολλὰ τοῖς ἐκεί-
νων δόγμασιν· ἔστι δὲ ἃ καὶ προσεξευροῦσα, καὶ
ἐν λύμην ἀβέβησασα. Εἴη δ' ἂν Βογομίλος, κατὰ τὴν
ἐν Μουσῶν γλῶσσαν, ὁ τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπισπώ-
ντος· Β' γὰρ καλεῖται παρ' αὐτοῖς ὁ Θεός, μόνω
ὁ ἔλεος· οὗτοι τὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς ἀθε-
σίαι βίβλους, μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς γεγραμμένου
ἡμῶν, ὡς κατ' ἐπίπνοιαν γραφείσας τοῦ Σατανᾶ,
ἣν μόνων ἐπτά, ὧν ἔστι καὶ τὸ Εὐαγγέλιον· παρ-
ρηγεύουσι δὲ καὶ ταύτας βλασφημίαις ἐννοίαις καὶ
παραις, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· μεταφύρουσιν
ἐμάχουσι τὴν θεῖον σταυρὸν, ὡς ἀναιρέτην τοῦ Κυ-
ν· ἔτι δὲ καὶ τὴν φρικτὴν ἱερουργίαν τοῦ δεσπο-

A Animarum a corporibus in alia corpora migrationem
tradidit, herbas, arbores et aquam res esse ani-
malas affirmans.

12 *De Valentinianis sive Euchitis.*

Valentiniani vero, ea quæ temporibus Valen-
tini et Valentis pullulavit secta Bogomilorum sive
Massalianorum, quorum nomen, si in linguam Græ-
cam transferatur, Euchitas significat. Quippe mag-
num apud eos est precatationis nomen, quam in
vulgus efferri vetant. Vocantur etiam ab ipsa re
Enthusiastæ; nam agitatione dæmonis occupati,
putant eam esse Spiritus sancti. Quod si quos iste
morbus prorsus invaserit, manuum quidem omnem
laborem velut malum aversantur; somno autem
plerumque se dedentes, ea somniorum visa vocant
enthusiasmos. Mala perhibent existere natura, et
in quolibet homine simul habitare spiritum di-
vinum ac dæmonem. Pueros qui eduntur in lucem,
ex primo patre Adamo, ut naturam, ita etiam ser-
vilitatem erga dæmonas trahere; adeoque consub-
stantiatum gestare dæmonem, qui cum quolibet ha-
bitet, ac imperium in eum exercent. Et baptismi
quidem eas non esse vires, ut illum expel-
lere possit, aut peccatorum radices evellere;
sed solam ipsis injectam precatationem, tum illum
expellere, tum radices hasce purgare. Postquam
autem perfectiores inter ipsos statum expertem
affectuum attigerint, Spiritum sanctum aspectu bi-
liter super eos venire tradunt, et ab affectuum inci-
tatione corpus ita liberare, ut deinceps non amplius
egeat jejunio quo prematur, nec doctrina quæ
frenum injiciat, et erudiat se ambulet inordinate.
Quinetiam se communionem cum cælesti sponso
sentire dicunt, quemadmodum mulier mariti sui
commercium, et sanctam Trinitatem sensibilibus
oculis videre (iis enim solis illa sub visum cedit),
ac inde futura prospicere. Vetant quasi edicto, ne
quis aliquid mendicantibus largiatur, nisi suis dun-
taxat, cum sese dicant esse illos spiritu pauperes
quos Dominus beatos prædicavit. Matrimonium sol-
vunt, intrepide jurant et pejerant: et infinita alia
portenta comminiscuntur, admittuntque facinora,
quæ Dei amantium auribus offerre nefas esset.

De Bogomilis.

D Secta autem Bogomilorum non multo ante no-
stram ætatem esse cœpit, ac pars quædam est sectæ
Massalianorum, et in plerisque cum illorum dog-
matis consentit: cum præterea quædam etiam
invenerit, ac pestem adauxerit. Dicitur autem
lingua Mysorum Bogomilus, qui Dei misericordiam
sibi conciliat. Bogomum apud eos, Deus vocatur, et
Mionli, misericordia. Hi Testamenti Veteris et
Novi libros, una cum præscripto in iis Deo, abro-
gant, velut afflatu Satana exaratos, exceptis dun-
taxat septem, inter quos est et ipsum Evangelium:
verum hos ipsos quoque falsa interpretatione cor-
rumpunt, et blasphemis ac scelestis intellectibus ad
id quod ipsis videtur, pervertunt. Ignominia cruceni
sacram afficiunt, veluti quæ Dominum peremerit,

Itemque formidabile sacrum Dominici corporis et sanguinis, quod inhabitantium templa dæmonum hostiam appellant; aiunt enim in omnibus sacris templis habitare dæmonas. Baptismum nostrum Joannis baptismum vocant, suum autem, baptismum Servatoris; unicam precationem illam agnoscunt, *Pater noster*; cæteras abrogant, et inutilem garrulitatem appellant. Deiparos vocant eos qui existentem apud ipsos incolam consecuti sunt Spiritum sanctum, veluti qui sermonem in docendo gignapt. Non modo per quietem, verum etiam vigilantes videre se Patrem perhibent, ut senem cujus admodum proliza barba sit, Filium similem ei qui lanuginem primam recens mutaverit, Spiritum sanctum ut juvenem nudas admodum **13** genas habentem, dæmonibus ita eos circumvenientibus, et inæqualem esse sanctam Trinitatem docentibus, juxta discrimen harum figurarum. Omitto plura horum et Massalianorum impia dogmata, ne lectorum aures amplius obtundam: qui vero eorundem deliria non in transitu, sed penitus cognoscere velit, librum de iis tractantem revolvat, et clarius eadem perspiciet.

Insuper 7 nec non 8 canon synodi Laodicensis eos qui ex hæresi Phrygum, de quibus antea dictum est convertuntur, quamvis in clero esse existimantur, et maximi apud illos dicuntur, ut qui alios antecellant, et inter eos doctorum ordinem teneant, rebaptizari volunt.

Ut uno verbo dicam, omnes qui ab heterodoxis una immersione baptizantur, et ad Ecclesiam catholicam accedunt, sacri canones iterum baptizandos esse decernunt.

Quin et prædictus syn. n. can. 4, in capite de orthodoxa fide, anathemati subjicit sectam Eunomianorum sive Eudoxianorum, nec non Semiarianorum sive Spiritus sancti adversariorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinarianorum.

De Eudoxio.

De Eunomianis dictum est. Idem autem Eudoxiani vocabantur, ab Eudoxio quodam, eadem qua Eunomius hæresi infectus; qui cum esset Constantinopolitanus episcopus, Eunomium Cyzici pontificem constituit.

De Anomæis.

Hi etiam Anomæi nominabantur, quod dicerent Filium et Spiritum sanctum nullam cum Patre, quoad substantiam, similitudinem habere

De Marcellianis.

Secta autem Marcellianorum quemdam Marcellum hæreseos auctorem habuit, qui ex Ancyra Galatiæ urbe oriundus, ejusdem episcopus erat: idemque quod prædictus Sabellius sentiebat.

De Photino.

Photiniani autem a Photino denominationem habuerunt, qui ex Sirmio quidam oriundus, illic episcopatum gessit, et in eadem opinione fuit qua prædictus Paulus Samosatensis.

Α τικοῦ σώματος καὶ αἵματος, τῶν ἐνοικούντων τὰς ναοὺς δαιμόνων θυσίαν ταύτην ἀποκαλοῦντες· λέγουσι γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τοὺς δαίμονα κατοικεῖν· καὶ τὸ μὲν παρ' ἡμῖν βάπτισμα κυ· Ἰωάννου λέγουσιν, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς, τοῦ Σωτῆρος· μόνην δονομάζουσι προσευχὴν τὴν, Πάτερ ἡμῶν, τῇ· δ' ἄλλας ἀθετοῦσι, βαπτολογίαν ἀποκαλοῦντες. Θεοτόκους λέγουσι τοὺς παρ' αὐτοῖς· ἐνοικον κτησιμέτους τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἂν τὴν λόγον ἐν τῷ διδάσκειν γεννῶντας. Λέγουσιν οὐ μόνον ὄναρ, ἀλλὰ καὶ ὕπαρ βλέπειν, τὸν μὲν Πατέρα, ὡς γέροντα καθεμένον ἱκανῶς τὴν ὑπήλην, τὸν δὲ Υἱὸν, ἄρτι τὸν ἰούλον παραμειδόντι· ἐοικότα· τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς νεανίαν δεινῶς ἐψιλωμένον τὰς παρειάς, τῶν δαιμόνων οὕτως ἐξαπατώντων αὐτοὺς, καὶ διδασκόντων· ὅτι οὐκ εἶναι τὴν ἁγίαν Τριάδα κατὰ τὴν τῶν σχημάτων τούτων διαφορὰν. Καὶ τὰ πλείω παρείσθω μοι τῆς· τούτων καὶ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβείας, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείστον τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ἀνομίαν ἀποκναίω· ὅστις δὲ μὴ ἐν παρέργῳ τοὺς αὐτῶν γνώμην βούλεται λήρους, τὴν περὶ τούτων διεξιούσαν βίβλον ἀναγιγνώσκων, καὶ σαφέστερον εἴσεται.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ζ' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ η' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου, τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν προῤῥηθέντων Φρυγῶν, εἰ καὶ κληρικοὶ νομίζονται εἶναι, καὶ μέγιστοι παρ' αὐτῶν δονομάζονται, ὡς τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ διδασκάλων ἐν ἐκείνοις πληροῦντες τάξιν, ἀναβαπτίζεσθαι ἀξιοῦσιν.

Ἐν κεφαλῇ δὲ εἰπεῖν, ἅπαντας τοὺς εἰς μίαν κατὰδυσιν πρὸς τῶν ἐτεροδόξων βαπτισμαμένους, καὶ τῇ καθολικῇ προσιόντας· Ἐκκλησίᾳ, αὐτοῖς βαπτίζεσθαι οἱ θεοὶ κανόνες θεοπέλουσιν.

Καὶ ὁ προδιαληφθεὶς δὲ τῆς β' συνόδου α' κανὼν, ἐν τῷ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφαλῇ, ὑπὸ ἀνάθεμα τίθεται τὴν τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσιν, εἶπον Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρσιανῶν, ἥτοι Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, Φωτεινιανῶν τε καὶ Ἀπολλιναριστιῶν.

Περὶ Εὐδοξίου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν Εὐνομιανῶν εἴρηται· οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ Εὐδοξίαν οἰκοῦντο, ἀπὸ τινος Εὐδοξίου, συναρισιώτου τῷ Εὐνομίᾳ, ὃς Κωνσταντινουπόλεως γεγὼνός ἐπίσκοπος, τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου ἀρχιερεῖα κατέστησεν.

Περὶ Ἀνομοίων.

Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ Ἀνόμοιοι ὀνομάζοντο, διὰ τὸ λέγειν τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μηδεμίαν ὁμοότητα κατ' οὐσίαν ἔχειν πρὸς τὸν Πατέρα.

Περὶ Μαρκελλιανῶν.

Ἡ δὲ τῶν Μαρκελλιανῶν Μάρκελλον τινα ἔσπον αἵρεσι· ἀρχὴν, ὃς ἐξ Ἀγκύρας μὲν ὤρμητο τῆς Γαλατίας, καὶ αὐτῆς ἐπίσκοπος ἐγεγόνει· ἐπίσης δὲ τῷ προῤῥηθέντι ἐδογματίζετο Σαβελλίῳ.

Περὶ Φωτεινοῦ.

Οἱ δὲ Φωτεινιανοὶ ἀπὸ Φωτεινοῦ εἶλον τὴν κλήσιν, ἐκ Συρμίου μὲν ὀρμηθέντος, πάνταυθα ἐπισκοπήσαντος, τὰ αὐτὰ δὲ τῷ προλεχθέντι Παύλῳ φρονήσαντος· τῷ Σαμοσατεῖ.

Ὅπως δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ Ναβαίου.

Ὁ δὲ ἡ' τῆς πρώτης συνόδου κανὼν, οὗς φθάσαντες εἰπομεν Καθαροὺς ἦτοι Ναβατιανούς, τῇ καθολικῇ προσέοντας Ἐκκλησίᾳ, ἐγγράφως κελεύει ὁμολογεῖν, ὡς ἀσφαλῶς τὰ δόγματα πάντα τηρήσουσι ταύτης, τοὺς τὸν Χριστὸν τε ἀρνησαμένους ἐπιστρέφοντας δέξονται, καὶ κατὰ τοὺς ὠρισμένους τῇ μετανοίᾳ τῶν παραπαπτωκότων καιροῦς, ἐκείνους οἰκονομήσουσι, τοῖς τε διγάμοις κοινωνήσουσι. Καὶ εἰ τοῖς συγκατάδοιτο, τοὺς οἰκείους αὐθις ἐκκλησιαστικούς ἀπολαμβάνειν βαθμούς, οὗς πρώην καταλείποντες, προσδύτεροι δὴπου τυγχάνοντες ἢ διάκονοι· εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι, καὶ τοῖς ταῖς ἰδίαις ἐπισκοπαῖς ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ μὴ ταύτας ἐν τῷ μεταξὺ μεταλήψασιν ἑτέροι.

Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς Δονατιστάς.

Ὁ δὲ νζ' καὶ ὁ ξη' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, τοὺς ἐκ τῆς αἵρεσεως τῶν Δονατιστῶν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προσερχομένους, μήτε, εἰ τοῦ λαοῦ εἴεν, ἀναβαπτίζεσθαι διατάσσονται, καὶ τοὺς κληρικούς ἔχειν αὐτοὺς τοὺς ιερατικούς βαθμούς, προνοίᾳ τοῦ πλείονος οὕτω τῇ καθολικῇ προσέειναι πίστει.

Περὶ Δονάτου.

Τούτων αἰρεσιάρχης ἦν Δονάτος τις ὄνομα, δὲ μὴ ἄλλως τῶν θείων μεταλαμβάνειν ἐδίδασκε μυστηρίων, εἰ μὴ τις, ὅτε οὖν ἀνθρώπινον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ, τοῦτο πρῶτον ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν.

Περὶ Ἀγγελιτῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λβ', Ὁ τὴν τοῦ Θεοῦ, φησὶ, καταλιμπάνων Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγγέλους ἐπονομάζων καὶ ἐπικαλούμενος, συνάξει τε τούτους ἐπιστῶν, καὶ τῇ κεκρυμμένῃ ταύτῃ σχολάζειν εἰδωλολατρίᾳ, ἔστω ἀνάθεμα, οὐχ ὡς τῆς πρὸς ἀγγέλους τιμῆς εἰδωλολατρίας οὐσης, ἀλλὰ τέχνη τις ἦν τούτω τηλικαῦτα τοῦ πονηροῦ, ἀγγέλοις μόνοις πείθοντος προσανέχειν, καὶ μὴ τὸν Χριστὸν ἐπικαλεῖσθαι, ἵνα τοὺς πειθομένους κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τῆς εἰδωλολατρίας λαθῶν ἐκκυλίῃ βάρβαρον· φιλεῖ γάρ, ὡς ἐπίπαν, ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποκλέπταιν ὁ δόλιος. Ἔφασκον γάρ οἱ μύσται τοῦ πλάνου, μὴ δεῖν τὸν Χριστὸν, τοὺς δὲ ἀγγέλους εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ εἰς τὴν προσαγωγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατέρα· τὸ γὰρ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν ἐν τούτοις, μείζον ἢ καθ' ἡμᾶς. Ταύτης τῆς αἰρέσεως (καλαῖα γὰρ ἦν) καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ μέμνηται, λέγων· Μηδεὶς ἡμᾶς καταδραβεύει ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἢ μὴ ὥρακεν ἐμβατεύων· ἦτοι μηδεὶς ὑμῖν ἐπηρεάζει, νικῶσιν ἐν τῇ ἀμωμήτῃ πίστει καὶ πολιτείᾳ, ἢ ἐκ τοῦ βραβείου ἀποστερεῖται, ἐπὶ ξένας παραδόχους μεταφέρειν ὑμᾶς, ἐκ τῆς ὀρθῆς ὁρθᾶς πίστεως· ἢ τὴν τῶν ἀγγέλων θρησκείαν διὰ ταπεινοφροσύνης, ὡς ὅπερ ἡμᾶς ὄντος τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτῷ κεχρηθῆαι πρὸς τὸν αὐτοῦ Πατέρα προσγωγῇ· καταδραβεύειν δ' ἐστὶ τὸ μὴ τῷ νικῆαντι τὸ βραβεῖον, ἀλλ' ἑτέρῳ δίδοναι, ἀδικουμένου οὐ ἀριστέως. Ὡς δὲ ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἱστορεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Παναρίων, αἵρεσιν εἶναι ἑτέραν τῶν

Quomodo Novatianos admittere oporteat.

Primæ synodi canon 8 Catharos sive Novatianos, de quibus superius dictum est, ad Ecclesiam catholicam accedentes, in scriptis profiteri jubet, quod omnia ejusdem decreta pro certo observabunt, eosque qui Christum negarunt, et conversi sunt, suscipient; utique quod juxta tempora pœnitentiæ lapsis præfinita, res eorum administrabunt, et cum digamis communicabunt. Si itaque his assentiant, gradus suos ecclesiasticos quos antea reliquerunt, iterum resumere jubet, si presbyteri scilicet vel diaconi fuerint: sin autem episcopi, etiam et eos suis episcopatibus restituendos esse, nisi alii interea eosdem occupaverint.

14 Quomodo Donatistas admittere oporteat.

Canones autem 57 et 68 synodi Carthag. præcipiunt, ut qui ex secta Donatistarum fidem orthodoxam amplectuntur, si laici sint, non rebaptizentur; et ut clerici sacros gradus obtineant, nimirum ut hac ratione plures ad fidem catholicam accederent.

De Donato.

Horum sectam exorsus est quidam, cui nomen erat Donatus, qui non aliter sacris mysteriis communicandum esse docuit, nisi quis os humanum manu tenens, id ipsum prius exoscularetur, atque hoc modo sacramenta perciperet.

De Angelicis.

Canon autem 35 synodi Laodicensis, Qui, inquit, Ecclesiam Dei relinquit, et angelos nominat invocatque, et congregationes iis peragit, et occulte idololatriæ vacat, sit anathema. Non quod honor in angelos sit idololatria, sed quod mali artificium sit, qui solis angelis confidere, et Christum non invocare persuadet, ut eos qui ei parent, paulatim ad idololatriæ barathrum clam devolvat. Malus enim ut plurimum nos a dextris adoriri amat. Dicebant enim hujus erroris discipuli, quod non oportet Christum, sed angelos ad auxilium invocare, et ut aditum ad Patrem habeamus. Christum enim eorum causa interpellare majus quiddam est, quam ut nos homunculi id attentemus. Hujus hæreseos (antiqua enim erat) divinus etiam Apostolus in Epistola ad Colossenses meminit, dicens: « Nemo vos seducat, » in humilitate et cultu angelorum, in ea quæ non vidit pedem inferens; sive nemo vobis insidietur in fide et dispensatione inculcata vincentibus, nec premio privet, in peregrinas traditiones vos adducens, a vera scilicet fide ad cultum angelorum propter humilitatem, quasi supra nos esset Dominum invocare, eoque apud Patrem conciliatore uti. Est autem καταδραβεύειν, præmium non victori, sed illi per injuriam ereptum alteri cuiquam elargiri. Tradit autem S. Epiphanius in libro, qui Panarion dicitur, aliam esse Angelicorum dictam hæresin, qui se ita nominabant, vel quod se angelorum more vivere, vel ab angelis in rebus divinis instructos crederent.

Ἀγγελικῶν λεγομένην, ἣ ὡς ἀγγελικῶς οἰόμενοι βιούν, οὕτως ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, ἣ ὡς παρ' ἀγγέλων τὰ θεῖα μυσθῆναι νομίζοντες.

De Maximo Cynico.

Porro 4 synodi secundæ canon Maximum quemdam abdicat; eum nec factum fuisse, vel esse episcopum, quod contra leges ordinatus fuerit, nec eos quibus ordines contulisset, in clericorum numero habendos esse affirmans. Ac hujusce hominis apud Gregorium Theologum in quadam ex orationibus suis quæ in ecclesiis non leguntur, mentionem alicubi factam reperiatis. Erat autem Maximus hic Ægyptius, philosophus Cynicus (Cynici vero dicebantur propter eorum arrogantiam et audaciam); qui, cum ad inagnum Patrem Gregorium Theologum accessisset, et fidei mysteriis imbueretur, baptizatus est, et demum clero ascriptus, nec non ad mensam magni istius Patris admissus. Cum autem patriarchalem Constantinopolitanæ sedis dignitatem concupisisset, pecunias Alexandriam mittit, sibique inde episcopos illum electuros subornat, quodam etiam ex intimis Theologi in auxilium ascito: qui quidem cum in ecclesia jam constitissent, nondum perfecta re deprehensi, a fidelibus ejecti sunt; non autem propterea quieverunt, sed Choraulæ cujusdam domum ingressi, Maximum patriarcham ordinant, quamvis nihil ei profuit istiusmodi improbitas, neque enim quidquam proficere potuit. Postea autem, cum cognitum esset eum cum Apollinario sentire, anathemate ictus est.

15 Primus insuper tertix synodi canon, nec non 2 et 3, et 4, et 5, episcopos vel clericos qui Nestorii, idemque cum eo sentientis Celestii, opinionibus favent, ex sacerdotio ejiciunt; eos autem quos Nestorius a sacerdotio expulit, quod malæ ejus opinionis assensum non præberent, ad proprios gradus rursus restitui jubent: insuper et eos, quos, cum a synodo vel propriis episcopis propter indigna sua facta condemnati essent et depositione multati, Nestorius non canonice suscipiens propriis gradibus restituerat, nihilo secius depositos manere.

De Nestorio.

Nestorius autem Constantinopoleos patriarcha Christum nudum esse hominem dicebat, eique secundum habitudinem unitum fuisse Dei Filium, ideoque sanctam Virginem non Deiparam, sed Christiparam nominabat, Qui sententia sanctorum Patrum Ephesi congregatorum depositus fuit, præsidente iis Cyrillo papa Alexandrino beatæ memoriæ, et Celestini veteris Romæ papæ locum tenente, eique strenue operam navante Meinnone Ephesino episcopo. Postea autem trium dierum intervallo adfuit Joannes patriarcha Antiochenus cum pluribus episcopis, inter quos erat Theodoretus Cyri, et Ibas Edessæ episcopus: qui, quod adventus eorum non expectarentur, irritati, Nestorii depositionem rescindere, et sanctum Cyrillum, Memnonemque Ephesinum, præter rationem pœna vicissim depositionis afficere conati sunt. Ac Theodoretus quidem ad eversioem capitulum 12, a magno Cyrillo ad con-

A

Περὶ Μάξιμου τοῦ Κυνικοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ δ' τῆς β' συνόδου Μάξιμον ἀποκηρύττει τινα, μήτε ἐπίσκοπον αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἀποφαινόμενος, διὰ τὸ ἐκθῆσμαι χειροτονήσας, μήτε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας κληρικούς ὑπάρχειν. Τοῦτου καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τινὶ τῶν μὴ ἐπ' ἐκκλησίας ἀντιγινωσκομένων αὐτοῦ μνηται λόγων. Οὗτος δὲ ὁ Μάξιμος Αἰγύπτιος ἦν φιλόσοφος κυνικός (κυνικοί δὲ ἐλέγοντο παρὰ τὴν αὐθάδην καὶ θρασυῖαν) καὶ προσελθὼν τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Γρηγόριῳ τῷ Θεολόγῳ, καὶ κατηχηθεὶς ἐδάπτισατο, εἶτα καὶ τῷ κληρῷ συγκαταλέγει, καὶ τῷ μεγάλῳ ἐκεῖνον Πατρὶ ὁμοδιαίτος ἦν. Ἐν ἐφέσει δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς βασιλευούσης γενόμενος, χρήματα εἰς Ἀλεξάνδρειαν πέμπει, κάλειθιν ἐπισκόπους ἄγει τοῦτον χειροτονήσοντας, ἔχων καὶ τινα συνεργοὶ τῶν οικειῶν τῷ Θεολόγῳ. Ἦδη δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον γενόμενοι, καὶ φωραθέντες, πρὶν ἢ τὴν τελετὴν τελέσασθαι, παρὰ τῶν πιστῶν ἀπηλόθησαν ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ἡσυχάσαν· οἰκίαν δὲ εἰσδύντες χυραύλου τινὸς, ἐκεῖ χειροτονοῦσι τὸν Μάξιμον, εἰ καὶ μὴδὲν τῆς περὶ ταῦτα μοχθηρίας ἀπώνατο, οὐ γὰρ ἀνῴσα τι δὴλως δεδύνητο· ἐς ὑστερον γὰρ γνωσθεὶς, καὶ τὰ Ἀπολλιναρίου φρονῶν, ἀναθεματίσθη.

B

Τῆς δὲ γ' συνόδου ὁ α' καὶ β' κανὼν, ἐπὶ δὲ καὶ ὁ γ' καὶ ὁ δ' καὶ ὁ ε', τοὺς τὰ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμοδόξου τούτου Κελεστίνου φρονούντας ἐπισκόπους ἢ κληρικούς τῆς ἱερουσύνης ἐξοστρακίζουσιν· οὗς δὲ ὁ Νεστόριος τῆς ἱερουσύνης ἐξέωσσε, μὴ συντεθειμένους τῇ ἐκεῖνον κακοδοσίᾳ, αὐθις ἀπολαύειν καλεῖτο τοὺς οικείους βαθμούς· ὅσους γε μὴν ὑπὸ τῆς συνόδου ἢ τῶν ἱδίων ἐπισκόπων ἐπὶ ἀτόποις πράξεσιν ἐλεγχθέντας τε καὶ καθαιρέσει ὑποβληθέντας ἀκανονίστως εἰς κοινωνίαν δεξιόμενος ὁ Νεστόριος τοῖς οικείοις βαθμοῖς ἐγκατέστησε, τοῦτους μὴδὲν ἦτον εἶναι καθηρημένους.

Περὶ Νεστορίου.

Ὁ μὲν οὖν Νεστόριος· οὗτος, πατριάρχης ὢν Κωνσταντινουπόλεως ψιλὸν ἀνθρώπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἐνωθῆναι δὲ αὐτῷ κατὰ σχέσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, παρὸ οὗδὲ Θεοτόκον, ἀλλὰ Χριστοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον ὀνόμαζεν, δς ψήφῳ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀντιπρόσθεντων ἁγίων Πατέρων καθήρητο, προσεζάρκοντο· τοῦτων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου πάππα Ἀλεξάνδρείας, ἐπ' ἐχόντος δὲ καὶ τὸν τόπον Κελεστίνου τοῦ πάππα τῆς πρεσβυτείας Ῥώμης, συναιρομένου καὶ Μέλωνος, ἐπισκόπου Ἐφέσου. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν, Ἰωάννης παρῆν ὁ πατριάρχης· Ἀντιοχείας οὖν πλείους ἐπισκοποι, μεθ' ὧν ἦν καὶ Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου, καὶ Ἰβας Ἐδέσσης· οἱ καὶ τῆς ἀπολείψεως ὑβρισθῆσαντες, τῇ καθαιρέσει Νεστορίου ἐμέμψαντο, καὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον τὸν τε Ἐφέσου, Μέλωνα παραλύτως καλεῖον· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος καὶ εἰς ἀνακρίσιν τῶν ἐβ' κεφαλῶν, ὧν ὁ μέγας ἐξέθετο Κ. ὡς

εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, στηριγ-
μὴν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, κεφάλαια ἑτέρα τού-
τῃ ἐκδίδωκε, καὶ ὁ Ἰδὸς ὁμοίως ἐπιστολὴν· καὶ
μεγίστη γέγονε μεταξὺ τούτων ἡ διαφορὰ, ὥς καὶ
καθαίρεισιν αὐτοῖς τὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων ἐκείνων
καταψηφίσασθαι, οἷα δὲ τοῖς τοῦ Νεστορίου ὑπο-
πευθέντων στοιχεῖν. Ἐπεὶ οὖν οὕτω δι' ἀλλήλων οἱ
ἀρχιερεῖς κεχωρήκασιν, καὶ σχίσμα ἦν παρ' αὐτοῖς,
ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακαλε-
σάμενος, τὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ἀμφω τὰ μέρη
ἀσπάζεσθαι παρεσκεύασεν· ὁ μὲντοι Θεοδώρητος,
πρὸς ἔριν καὶ ἐβ' κεφάλαια συντεταχέναι μὴ ἀρνησά-
μενος, τῇ ἀποβολῇ τούτων καὶ ἀθετήσῃ ἐαυτὸν τε
τῆς αἰτίας παρητήσατο, καὶ τῆς προτέρας ἔτυχε
τιμῆς τε καὶ τάξεως, ἀγαπήσας τε τοὺς πεπραγμέ-
νους τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, τῇ καθαίρεισιν Νεστορίου καὶ
οὕτως ἐπεψήφισατο.

Περὶ Κελέστιου.

Ὁ δὲ Κελέστιος μαθητὴς ἦν Πελαγίου τινὸς μο-
ναχοῦ· ὠρμήντο δὲ καὶ ἀμφω τῆς Καρθαγένης, ὥς
ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος Ἰστορεῖ, καὶ καινότε-
ρα ἐπιστήγον τῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματα. Θνητὸν γὰρ
πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ τὴν ἀρχὴν διετείνοντο, ἀλλὰ μὴ
ἐκ παραδόσεως τούτῳ καταδικασθῆναι· τὰ τε ἀρτί-
τοι καὶ βρέφη μὴ χρεῖαν ἔχειν βαπτίσματος, οὐ γὰρ
ἐφέλκονται τὴν προγονικὴν ἐξ Ἀδὰμ ἀμαρτίαν· τόπον
τε εἶναι μεταξὺ τοῦ παραδείσου καὶ τῆς κολάσεως, εἰς
ὃν τὰ μὴ φωτισθέντα βρέφη μετατιθέμενα μακαρίως
ζῆν. Ταῦτα καὶ ἑτέρα ἐξ παραπλήσια τοῖς κεφά-
λαια τοῖς περὶ Πελάγιον καὶ Κελέστιον ἐπρεσβεύετο,
ἃ δὲ καὶ ἡ παρούσα οἰκουμένη κτρίτη σύνοδος τῷ
ἀναθέματι καθυπέδωκεν, ἀλλὰ γε καὶ ἡ ἐν Καρθα-
γίνῃ σύνοδος. Καὶ ζῆτει τοὺς περὶ τούτων διεξιόντας
ταύτης κανόνας ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β' στοιχείου, τὸν
ρβ' φημί καὶ τοὺς καθέξῃς τρεῖς ἑτέρους· ἀλλὰ δὲ
καὶ ἐν τῷ λε' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου κανόνας τῆς
αὐτῆς συνόδου ριδ' καὶ ριε'· ἅπερ γὰρ οὗτοι τοῦ ἀνα-
θέματος ἀξιοῦσι, παρ' ἐκείνοις ἀφρόνως· ἐδογματί-
ζετο. Καὶ ὁ μέγας δὲ Λέων ὁ πάππας, τοὺς περὶ
Πελάγιον καὶ Κελέστιον ἐπιστρέφοντας ἐγγράφως
ἀναθεματίζειν τὸ σφῶν ἐθέσις προνόημα.

Ὁ δὲ μὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τοὺς συν-
ευξαμένους αἰρετικοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους
ἀφορίζει· ἐπιτρέψαντας δὲ τισι τούτων τὰ τῶν κλη-
ρικῶν ἐνεργῆσαι καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ μς' καὶ τοὺς δεξαμένους τὸ ἐκείνων βάπτι-
σμα, τοὺς ὑπ' ἐκείνων δηλαδὴ βαπτισθέντας, ἢ ὅσα
εἰς θυσίαν προσάγουσι, καθαιρεῖ.

Ὁ δὲ ξδ' τὸν εἰσερχόμενον κληρικὸν ἢ λαϊκὸν εἰς
συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν προσευχῆς χάριν,
τὸν μὲν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ἀφορίζει. Τίς γὰρ, φησὶ,
συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; τίς δὲ μερὶς πι-
στὴ μετὰ ἀπίστου;

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ζ' τοὺς περιπεσόντας
αἰρίσει, καὶ ἔτι ταύταις ἐνεσχήμενους, πύβρω βάλ-
λει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσεῖναι οὐ
συγχωρεῖ.

Ὁ δὲ λβ' οὐδὲ τὰς τῶν αἰρετικῶν εὐλογίας ἢ
ἀλογίας εἰπεῖν οἰκειότερον, λαμβάνειν ἐφήσει.

A fulandos Nestorii errores fidemque stabiliendam edi-
torum, totidem alia capita luce donavit; quin et
libas etiam epistolam conscripsit; diuque discordi-
bus animis utrinque certatum, donec a synodo in
eos antistites, utpote Nestoriani erroris merito su-
spectos, depositione animadversum. Quoniam autem
antistites se invicem ita adorti essent, et inter eos
schisma factum esset, imperator, omnibus ad regi-
nam urbium convocatis, ut utraque pars consen-
tirent, et sese amplecterentur, effecit. Theodoretus
porro se contentionis studio capita duodecim con-
scripsisse non inficiatus, per eorum repudiationem
abrogationemque in se crimen recepit, et priorem
honorem ordinemque sortitus est. Quin et actis
sanctæ synodi acquiescens, ipse etiam depositio-
nem Nestorii approbavit.

De Celestio.

Erat autem Celestius Pelagii cujusdam monachi
discipulus, quorum uterque ex Carthagine orti sunt,
ut Photius Constantinopolitanus patriarcha narrat,
et nova dogmata in Ecclesiam introduxerunt. Ada-
mum enim mortalem ab initio creatum esse affir-
mabant, et non propter transgressionem mortalitate
multari. Et infantibus recens natis non opus esse
baptismo, quippe qui peccatum originale ab Adamo
neutiquam trahant: porro locum esse medium in
ter paradisi et damnatorum gehennam, in quem
infantes non illuminati conjecti sunt, ibique felicem
vitam transigunt. Hæc et sex alia capita hisce simi-
lia a Pelagio et Celestio promulgabantur, quæ tertia
hæc œcumenica synodus, nec non synodus Cartha-
ginensis, anathemati subjecerunt. Quære canones
ejusdem super his disserentes in i cap. litteræ B,
nimirum 109 et tres deinceps sequentes: quin et
canones ejusdem synodi 114 et 115, in cap. xxxv,
litteræ E; quæ enim illi anathemate digna censent,
ab iis absurde edocta sunt. Porro et magnus Leo
papa, eos qui a Pelagio et Celestio convertuntur,
opinionem suam scripto anathematizare jubet.

16 Porro canon 45 sanctorum apostolorum
episcopos vel clericos qui una cum hæreticis orant,
excommunicat; sin autem iis tanquam clericis ope-
rari permiserint, deponit.

Canon autem 46 eos qui eorum baptismum sus-
cipiunt, id est, ab iis baptizantur, vel quæcunque
ad sacrificium afferunt, deponit.

Porro, canon 64 clericum vel laicum qui in syna-
gogam Judæorum vel hæreticorum introierit ad
orandum, alterum quidem deponit, alterum autem
excommunicat. Quænam enim est concordia Christi
cum Belial, aut quæ pars fideli cum infideli?

Canon etiam 6 syn. Laodic. eos qui ad hæreses
ullas lapsi sunt, iisdemque detinentur, ex Ecclesia
ejicit, et in domum Dei ingredi non permittit.

Canon autem ejusdem 32 hæreticorum benedi-
ctiones vel, ut aptius loquar, maledictiones accipere
non sinit.

Item 33 nos una cum hæretico vel schismatico orare omnino prohibet.

Et 37 non permittit quæ a Judæis vel hæreticis mittuntur festiva accipere, aut una cum iis festum agere.

Nonus autem et 34 iis qui Christi martyras relinquunt, et ad falsos hæreticorum martyras abeunt, et in ea quæ dicuntur martyria vel cœmeteria, semetipsos a Deo quasi alienantes, alter comunione aliquantisper interdicit, alter autem eos anathematizat; probabile enim est quosdam hæreticos in temporibus persecutionis ad mortem usque reluctatos fuisse, quos igitur martyras vocarunt qui cum eisdem sentiebant, et domos in quibus corpora eorum sepulta erant, martyria.

Canon autem 9 Timothei Alexandrini jubet, ut hæretici, dum divina sit oblatio, precibus non intersint, nisi se pœnitentiam acturos polliceantur. Si enim catechumenis hoc non permissum sit, multo minus hæreticis. Quin et promittentes in loco catechumenis destinato stabunt; quod si pœnitentiam agere nolunt, etiam ab eo loco expelluntur.

Quod hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, suscipere oportet.

Magnus autem Basilius, in canone 5, omnes hæreticos qui in excessu e vita pœnitentiam agunt, admittere jubet, examinantes an veram pœnitentiam ostendant, et an fructus habeant qui salutis studium testificentur.

Porro canon 22 synodi Carthaginensis episcopis vel clericis ad bonorum suorum hæreditatem infidelem vel hæreticum omnino inducere vetat, etiamsi cognati eorum sint.

Canon autem 84, Episcopo, inquit, qui in vitæ exitu testamentum condens hæreticos bonorum suorum hæredes conscripserit, licet ei sanguine conjuncti sint, etiam post mortem anathema denuntiari, et nomen ejus e sacerdotum memoria deleri debet.

17 Leges civiles.

Porro et a diversis legibus basil. non permissum est ut hæretici hæredes fiant, non solum bonorum quæ ad episcopos et clericos, sed neque eorum, quæ ad Christianos laicos pertinent, etiamsi filii eorum fuerint. Hæreticorum autem liberi Christiani facti, parentes suos, victum sibi et vestitum suppeditare, et dotem dare juxta facultatis suæ mensuram cogunt.

Qui non credit sanctam Trinitatem habere in una Deitate æqualem potentiam, ne Christianus quidem dicitur, sed vesanus est, et hæreticus, et infamis, et punitur.

Hæreticus est, et legibus adversus hæreticos latis obnoxius, qui ab orthodoxa fide vel paululum declinat. Quin et hæreticos nullam militiam, nec publicam curationem quamcunque obire posse

A 'Ο δὲ λγ' αἱρετικῶ ἢ σχισματικῶ ὅπως ἡμᾶς οὐκ ἐπιτρέπεται συνεύχεσθαι.

'Ο δὲ λζ' οὕτε τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, ἢ συνεορτάζειν τούτοις ἐφίησιν.

'Ο δὲ θ' καὶ λδ', τοὺς καταλιμπάνοντας τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, καὶ ἀπιδόντας εἰς τοὺς τῶν αἱρετικῶν ψευδομάρτυρας, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα τούτων μαρτύρια καὶ κοιμητήρια, ὡς ἀλλοτριοῦντα; ἑαυτοὺς τοῦ Θεοῦ, ὁ μὲν τῆς κοινωνίας μέχρι τινὸς ἀπείργει, ὁ δὲ ἀναθεματίζει. Εἰκόξ γάρ τινας ὑποκειμένους αἱρέσεις, ἐν τοῖς διωγμοῖς, ἐνστήναι μέχρι θανάτου, οὗς καὶ μάρτυρας οἱ ὁμοδοξοῦντες αὐτοῖς; ἐκάλουν, μαρτύριά τε τοὺς οἰκούς, ἐν οἷς τὰ ἐκείνων ἐτέθαπτο σώματα.

B 'Ο δὲ θ' Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τῆς θείας τελευμένης λειτουργίας, τῇ εὐχῇ κελεύει τοὺς αἱρετικούς μὴ παρῆναι, εἰ μὴ που μετανοεῖν ἐπαγγέλλοιτο. Εἰ γάρ τοις κατηγουμένοις τοῦτο οὐκ ἐφίεται, πολλοῦ γε δεῖ τοῖς αἱρετικοῖς· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπαγγελόμενοι, ἐν τόπῳ, ὅς ἀνέεται τοῖς κατηγουμένοις, ἐστήξουσιν, μὴ βουλόμενοι δὲ μετανοεῖν, καὶ τούτω ἐκδηληθῶσονται.

*Οτι τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρή.

'Ο δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ πέμπτῳ κανόνι, σύμπαντας τοὺς ἐν ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν ἐπιτάττει προσδέχεσθαι, δοκιμάζοντας μὲν εἰ ἀληθῆ τὴν μετάνοιαν ἐπιδείκνυνται, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

C 'Ογε μὴν κβ' τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου, ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἀπείρηξαν εἰς κληρονομίαν τῶν ἰδίων πραγμάτων ὅπως εἰσάγειν ἀπιστον ἢ αἱρετικόν, εἰ καὶ τούτοις κατὰ γένος ψεκάζονται.

'Ο δὲ πα', Ἐπισκόπῳ, φησὶ, τῷ ἐπὶ τέλει διατιθεμένῳ τοῦ βίου, αἱρετικὸς τῶν τούτου κληρονομεῖν, καὶ εἰ καθ' αἷμα τούτῳ προσήκουσι, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα δέον τῷ τοιοῦτ' ἁγῶναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆς τῶν ἱερῶν μνήμης ἀπαλειφθῆναι.

Νόμοι πολιτικοί.

Καὶ παρὰ διαφορῶν δὲ γε βασιλικῶν νόμων αἱρετικοῖς οὐκ ἐπιτέτραπται κληρονομεῖν, μὴ ὅτι γε τῶν τοῖς ἐπισκόποις προσόντων ἢ κληρικοῖς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοῖς λαϊκοῖς Χριστιανοῖς, εἰ καὶ παῖδες αὐτῶν τύχοιεν ὄντες· οἱ δὲ γε τῶν αἱρετικῶν παῖδες, Χριστιανοὶ γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς γενόμενοι, ἀναγκάζουσι τοὺς ἰδίους γονεῖς τρέφειν αὐτοὺς καὶ ἐνδύειν, καὶ προίκα τούτοις δίδόναι κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτῶν περιουσίας.

'Ο μὴ δοξάζων τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι ἰσοδύναμον, οὕτε Χριστιανὸς λέγεται, καὶ ἄφρων ἐστὶ, καὶ αἱρετικὸς, καὶ ἄτιμος, καὶ τιμωρεῖται.

Αἱρετικὸς ἐστὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑποκειται νόμοις ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν στρατείαν, ἢ τὴν οὐρανῶν δημόσιον φροντίδα μετεῖναι τοὺς αἱρετικούς

θεοπίζομεν, μήτε ἀξιώματικούς γίνεσθαι, μὴ διδάσκειν τούτους, μὴ χειροτονίας ποιεῖν, μὴ λιτανεύειν· αἱρετικούς δὲ λέγομεν πάντας εἶναι τοὺς μὴ μεταλαμβάνοντας τῶν ἁγιασμάτων παρὰ τῶν ιερῶν κατὰ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν.

Μανιχαῖοι καὶ Δονατισταὶ μὴ ἔχέτωσαν τὰ τῶν ὀρθοδόξων προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτους τιμωρεῖσθωσαν· ὡσαύτως καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ, καὶ οἱ μὴ ταῖς ἁγίαις τέσσαρσι συνόδοις πεποιημένοι, καὶ οἱ κατὰ τῆς ἁγίας δ' συνόδου ἢ λέγειν τι ἢ διδάσκειν τολμῶντες.

Μανιχαῖος, εἰ ἐν Ῥωμαϊκῇ τόπῳ ὀφθῇ διάγων, ἀποτεμένεσθω.

Μοντανισταὶ ἐξαιρέτως μηδένα τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Πατριαρχῶν ἢ κληρικῶν ἐντὸς ἔχέτωσαν Κωνσταντινουπόλεως· κωλυέσθωσαν δὲ καὶ ἐντὸς αὐτῆς στρατεύεσθαι, ἢ συστάειν ποιεῖν, ἢ ἀνδράποδα ἐμπορεύεσθαι.

Αἱρετικὸς κατὰ ὀρθοδόξου μὴ μαρτυρεῖται.

Ἐκβαλλέσθωσαν δὲ καὶ αἱ αἱρετικαὶ γυναῖκες τῶν δεδομένων προνομίων ταῖς ὀρθόδοξοις· οὐ γὰρ περὶ τὴν ἐκένωσιν τῆς προικὸς αὐτῶν καὶ τῶν προγαμιαίων δωρεῶν προτιμηθήσονται τῶν προτέρων δανειστῶν τοῦ ἀνδρός, ὡς περ αἱ ὀρθόδοξοι. Ἐπειδὴ γὰρ φησὶν, ταῦτα τῶν τοῦ Θεοῦ χωρίζουσι δωρεῶν, καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἀλλοτριούσι, δίκαιον ἂν εἴη καὶ τῶν παρ' ἡμῶν δωρημένων ταῖς εὐσεβεῖς τῶν γυναικῶν δικαίων καὶ προνομίων ἀλλοτριούσθαι. Τῶν γὰρ εὐσεβῶν εὐσεβεῖς ὄντες εὐεργεταὶ καὶ νομοθέται πρὸς Θεοῦ καθεστήκαμεν, οὐ τῶν περὶ ἐλαχίστου τὰ τῆς ὑγιᾶς πίστεως τιθεμένων· κοινὸν γὰρ ἡμῖν οὐδὲν πρὸς ἐκείνους. Ταῖς νομίμοις γε μὴν τοὺς αἱρετικούς ταφὰς παραδίδοσθαι συγχωροῦμεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Πῶς δεῖ τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἥτοι τὰ συμπόσια.

Ὁ μὲν ἰα' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου κανὼν, τοὺς κοινωνεῖν μὴ ἀνεχομένους τοῖς ἐκ πίστεως καὶ εὐλαβείας τὰς λεγομένας ἀγάπας ἐν Ἐκκλησίᾳ ποιοῦς, καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου τοὺς ἀδελφούς εἰς ἐστίασιν προσλαμβάνουσιν, ὡς βδελυσσομένους τὸ γινόμενον, τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς βηθησομένοις κανόνι ταῦτα γίνεσθαι ἀπείρηται, ἀλλ' οὖν τοῖς ἀγαθῇ γνώμῃ τοῦτο δρῶσιν ἐστὶν ὅπη εἰρεῖται.

Ὁ δὲ οδ' τῆς ε' συνόδου κανὼν, καὶ ὁ κη' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἀφορισμὸν ἐπανατείνονται τοῖς ἐνδὸν ἐκκλησίας ἢ τοῦ Κυριακοῦ δεικνοῦσι, καὶ ἀγάπην ὄψιν ἐσθίουσι, καὶ ἀκούμιτα στρωννύειν τολμῶσιν· ἀλλὰ γὰρ ἅπας τόπος τῷ Θεῷ ἀναθεμιμένος κυριακὸς λέγεται. Ἀρχαῖον δὲ ἦν ἔθος, μετὰ τὴν τῶν θείων κοινωνίαν μυστηρίων κοινὴν τράπεζαν τοὺς πλουσίους τοῖς πένησι προτιθέναι. Τοῦτου τοῦ ἔθους καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους μέμνηται· α'· ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἀγάπην τοῦτο καλεῖ, ἢ ὡς εἰς ἀγάπην συνάγον, ἢ ὡς δι' ἀγάπην γινόμενον· ἀλλ' ὡς παρὰ τὸν σκανδάλου γαγόνος ὑστερον, οἱ θεοὶ Πατ'ρες ἐκλύσαν· ἀκούμιτα δὲ

A discernimus; utique nec dignitates assequi posse, nec docere, nec ordinationes facere, nec litanias celebrare. Dicimus autem hæreticos esse omnes, qui sacramentis, quæ dantur a sacerdotibus in Dei Ecclesia, non communicant.

Manichæi et Donatistæ orthodoxorum privilegiis ne fruantur, verum etiam extremo supplicio afficiantur. Similiter et Apollinaristæ, iique qui quatuor sanctis conciliis non obediunt; et quicumque contra quartum sanctum concilium vel dicere quidpiam, vel docere ausi sunt.

Manichæus, si in loco Romano degere deprehensus fuerit, decolletur.

Montanistæ præcipue nullum eorum, qui dicuntur, patriarcharum, vel clericorum habeant intra Constantinopolim. Prohibeantur autem intra eam militiam exercere, vel comessationes facere, vel mancipia emere.

Hæreticus testimonium contra orthodoxum ne dicat.

Quin et hæreticæ mulieres privilegiis quæ dantur orthodoxis excidant. Non enim circa dotis suæ et donationum ante nuptias sufficientiam prioribus viri creditoribus præferentur, quemadmodum mulieres orthodoxæ. Quoniam enim seipsas, inquit, a Dei donis separant, et ab impolluta Ecclesiæ catholicæ communione alienant, æquum etiam est, ut a iuribus et privilegiis piis mulieribus a nobis concessis alienentur. Etenim religiosi religiosorum benefactores et legislatores a Deo constituti sumus, non autem eorum qui sanam fidem parvi pendunt: nihil enim nobis cum iis commune est. Hæreticos autem legitimis sepulcris tradi permittimus.

CAP. III. Quomodo agapas, quæ vocantur, seu conviviria celebrare deceat.

Undecimus syn. Gangrenæ canon iis qui eorum communionem non ferunt, qui ex fide et pietate agapas dictas in ecclesia peragunt, et in honorem Domini fratres ad convivium accipiunt, ab eo utique quod factum est abhorrentes, anathema denuntiat. Licet enim a canonibus subsequentibus tale quidpiam fieri vetitum sit, aliquando tamen iis qui bono instituto id faciunt, permissum est.

18 Canon, autem 74 syn. vi, nec non 28 syn. Laodicensis, iis qui intus ecclesiam vel locum Dominicum cœnam sumunt, ibidemque agapas comedunt, et accubitus sternere ausi sunt, excommunicationem intentat. Omnis autem locus Deo consecratus Dominicus dicitur. Erat utique mos antiquus, ut post divinorum mysteriorum participationem, divites communem mensam pauperibus apponerent. Hujus consuetudinis meminit magnus apostolus Paulus in prima Epistola ad Corinthios; eamque charitatem appellat, vel ut ad charitatem conducentem, vel ut propter charitatem factam, Verum cum postea scandalii occasio esset, a san-

ctis Patribus prohibita erat. Ἀκούμεθα autem Latine lectos in altum elevatos significant : acambo enim apud eos idem est quod ἀναπίπτω.

Eadem etiam synodi Carthaginensis canon 42 statuit, convivia in ecclesia celebrari omnino prohibens : nisi quisquam peregre iter faciens, et diversorio indigens, præ necessitate in ecclesiam ingressus fuerit.

CAP. IV. *De emptione ac venditione.*
Leges civiles.

Emptio et venditio fit, cum utraque paciscentium pars de pretio consenserit : hic pretium solvendo, ille quod venditum est tradendo. Data autem arrha, et venditione rescissa, si quidem emptor sit qui eam dissolverit, arrham amittit; si vero venditor, arrhæ acceptæ duplum restituere cogitur.

Qui officium adeptus est in provincia, in eam rem mobilem vel immobilem, vel per se vel per alium, emere non potest, præterquam a fisco; nam et rem amittit, et datum pretium non repetit.

Qui rem rapnerit, vel per vim abstulerit, nisi eam restituat, inutiliter eandem emit.

Si fiscus ob debita fiscalia res debitoris distraxerit, nec ipse debitor nec creditor offerre debitum, resque vindicare potest. Omnibus enim potior est fiscus.

Si tributorum exactor jussu magistratus agrum ejus qui in tributorum solutione cessat, vendiderit, venditio non rescinditur : quod si absque jussu magistratus fiat venditio, vel dolo, vel sine justo pretio, rescinditur.

Minoris res immobilis bene venditur propter proprium ipsius debitum, vel propter debitum patris, vel propter fiscum, videlicet post manifestam judicis sententiam.

Quamvis minor ætatis veniam postulet, rem immobilem absque decreto non vendit, neque pignori dat. Quod si vendiderit, non solum ipse sed et hæredes venditum recuperare possunt intra annum post annos 25. Similiter quod male emit, vel permutavit, recuperare potest, intra prædictum tempus, pretium depositum repetens. Debita autem restitutio etiam ad hæredes ejus transmittitur.

Veniam autem ætatis postulat, vir quidem a vicesimo ætatis anno, femina autem a decimo octavo. Scias autem plenam ætatem esse ab anno vicesimo quinto.

19 Tutor, vel curator, vel procurator orphanum rem emere nequeunt.

Minores bene rescindunt venditionem quam curatores eorum per dolum male fecerunt.

Pacta sine dolo conventa, quæque legibus contraria non sunt, valent.

Qui annonæ insidiantur, dum venalia coeunt

λατινικῶς στρωμνὰς εἰς ὕψος ἡρμέναις θηλοῖ. ἀκούμεθα γὰρ παρ' ἐκείνοις, τὸ ἀναπίπτω.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ μβ' διατάσσεται, κοιλῶν ὅλως ἐν ἐκκλησίᾳ συμπόσια γίνεσθαι· εἰ μὴ ποῦ τις ἐν ἀλλοδαπῇ ὁδεύων, καὶ καταγωγῆν ἀπορῶν, εἰς Ἐκκλησίαν ἐξ ἀνάγκης εἰσελθεῖν.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. *Περὶ ἀγορῆς καὶ πράξεως.*
Νόμοι πολιτικοί.

Ἀγορασία καὶ πρᾶξις συνίσταται, ἥνικα ἂν περ τοῦ τιμήματος ἑκάτερον τῶν συμφωνούντων συναινέσειε μέρος· ὁ μὲν τὴν καταβολὴν ποιησίμενος τοῦ τιμήματος, ὁ δὲ παραδούς τὸ πιπρασκόμενον· ἀρραβῶνος δὲ δοθέντος, καὶ διτλομένης τῆς πράξεως, εἰ μὲν ὁ ἀγοραστὴς εἴη ὁ διαλύων, ἀπὸλυσι τὴν ἀρραβῶνα· εἰ δὲ ὁ πρᾶτης, διπλοῦν ὃν εἶαεν ἀρραβῶνα παρασχεῖν ἀναγκάζεται.

Ὁ κρατῶν ὀφρῖκλον ἐν ἐπαρχίᾳ οὐ δύναται κινήτην ἢ ἀκίνητον ἐν αὐτῇ ἀγοράζειν πρᾶγμα, ἢ δι' ἐαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου, εἰ μὴ παρὰ τοῦ δημοσίου· καὶ γὰρ καὶ τοῦ πράγματος ἐκπίπτει, καὶ τὸ δοθὲν τίμημα οὐκ ἀναλαμβάνει.

Ὁ ἀρπάσας πρᾶγμα ἢ βία ἀφελόμενος, ἐὰν μὴ ἀποκαταστήσῃ τοῦτο, ἀνισχύρως αὐτὸ ἀγοράζει.

Ἐὰν ὁ δημόσιος διὰ δημοσία χρέη πωλῇ πρᾶγματα τοῦ χρεώστου, οὐδὲ αὐτὸς ὁ χρεώστης, οὐδὲ ὁ δανειστής δύναται προσαγαγεῖν τὸ χρέος, καὶ ἐδικήσαι τὰ πρᾶγματα· πάντων γὰρ προτιμότερα· ἔστιν ὁ δημόσιος.

Ἐὰν ὁ τῶν δημοσίων ἀπαιτητὴς, κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀρχοντος, πωλῇ τὸν ἀγρὸν τοῦ ἀγνομνουμένου· ἐν τοῖς δημοσίοις, οὐκ ἀνατρέπεται ἡ πρᾶξις· ἐὰν δὲ χωρὶς κελύσεως τοῦ ἀρχοντος γένηται, ἢ κατὰ δόξιν, ἢ δίχῃ τιμήματος, ἀνατρέπεται.

Τὸ τοῦ ἀφῆλικος ἀκίνητον πρᾶγμα καλῶς πωλεῖται δι' ἴδιον αὐτοῦ χρέος, ἢ διὰ πατρῶον, ἢ διὰ δημοσίον, δηλονότι ἐπὶ φανερά· χρητοῦ ἀποφάσεως.

Κὰν συγγνώμην ἡλικίας ἀπαιτήσῃ ὁ ἥττων, οὐ πωλεῖ ἀκίνητον πρᾶγμα χωρὶς δεκρέτου, ἀλλ' οὐδὲ ὑποτίθεται· εἰ δὲ πωλήσῃ, δύναται οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ κληρονόμοι τὸ πραθὲν ἀνατρέψαι εἰσω ἐναυτοῦ μετὰ κε' ἔτη. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ κακῶς ἡγώρασεν ἢ ἐνῆλλαξε, δύναται αὐτὸ ἀνατρέψαι, τὸ καταδληθὲν ἐπαναλαμβάνων τμήμα εἰσω τοῦ εἰρημένου χρόνου· ἢ δὲ ἀρμόζουσά τινι ἀποκατάστασις παραπέμπεται καὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους.

Συγγνώμην δὲ ἡλικίας αἰτεῖ, ὁ μὲν ἀνὴρ ἀπὸ x' ἔτους, ἢ δὲ θήλεια ἀπὸ ιη'. Σὺ δὲ γνῶθι τὴν τελείαν ἡλικίαν εἶναι ἀπὸ κε' ἔτους.

Ἐπίτροπος οὐ δύναται ὀρφανοῦ ἀγοράσαι πρᾶγμα, ἢ κουράτωρ, ἢ προκουράτωρ.

Καλῶς ἀνατρέπουσιν οἱ ἥττονες ἅπερ κατὰ ὅλον κακῶς· ἐπώλησαν οἱ αὐτῶν κηδεμόνες.

Τὰ χωρὶς δόλου σύμφωνα, καὶ μὴ τοῖς νόμοις ἐναντιώμενα, ἐξέρωται.

Οἱ τῇ εὐθηνίᾳ ἐπιβυλεῦοντες διὰ τοῦ πρᾶγορά-

ζειν τὰ ὄνια, ἢ ἀποθῆσθαι, ἢ καὶ καιρὸν ἀφορίας ἂν ἐκδέχεσθαι, ἔμποροι μὲν ὄντες, τῆς πραγματείας εἰργονται, ἢ ἐξορίζονται, εὐτελεῖς δὲ, εἰς δημόσιον ἔργον καταδικάζονται.

Ὁ ἀγοραστὴς αἰχμάλωτος, εἰ μὲν εὖπορος εἴη, ἐκκληροῦτω τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τιμάς· ἀπορῶν δὲ, τριεὶς δουλευέτω τῷ ἀγοράσαντι, καὶ οὕτως ἀπολύσθω.

Ὁ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι διδοὺς ἀγωγὴν οὐκ ἔχει εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοθέν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ ἀλογουσαμένων ἡτοι ζωοφθόρων.

Τῶν ἀλόγοις συμφυεμένων ζώοις ὁ ις' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κανὼν θαυμασίαν πεποίηται τὴν διαίρεσιν· οἱ μὲν γὰρ τὴν ἐπάρατον ταύτην ἀπαξ τελεσάμενοι πρᾶξιν, φησὶ, μήπω τὸ εἰκοστὸν ἐκκληρώσαντες ἔτος, μηδὲ γυναίχῃ συζευθέντες, καὶ τῇ μετανοῇ τὴν θεραπείαν ἐπιζητήσαντες, εἰς πεντακαίδεκατον ἔτος τοῦ τόπου τῆς ὑποπτώσεως μὴ ἐξίτωσαν, καὶ εἰς ἑτέραν πεντετηρίδα τοῖς εὐχομένοις εἰς ταῦτ' συνόντες, οὕτω τῆς κοινωνίας καταξιούσθωσαν, εἴγε θερμωτάτην ἐπιδειξαίνο τὴν μετάνοιαν· οἱ δὲ μέχρι κόρου τοῦ πάθους ἐμφορηθέντες, τῇ μακρᾷ τῆς εἰκοσαετηρίδος προσκαίσθωσαν ὑποπτώσει, καὶ εἰς ἕτερον ε' ἔτος τοῖς πιστοῖς συνιστάμενοι, οὕτω, τῇ κοινωνίᾳ προσίστωσαν. Τοῖς γε μὴν τούτῳ συνεσχισμένοις, τὴν νέαν ὑπερβεβηκόσι, καὶ ἐν ἡλικίᾳ γενομένοις, καὶ γυναίχῃ συζῶσιν, ὁ πεντάκις πέντε τὴν ὑπόπτωσιν ἐπιμετρήσει καὶ ἑτέρα πενταετηρίς τῶν θείων δώρων μνηστεύσει τὴν μετέληψιν. Ὅστις C πεντηκοντούτης ὢν, ἢ καὶ πρὸς γῆρας ἡδὴ κλίνων, καὶ τῇ ἰδίᾳ χρώμενος γυναίχῃ, τοῦτ' ἐάλω, ἐν ἀπαντὶ τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ τῶν μυστηρίων εἰργόμενος, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου κοινωνήσει καὶ μόνον.

Ὁ δὲ ις' ταύτης λελεπρωμένους τούτους ἐπονομάζει· οὕτω γὰρ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μεμιασμένους ἐκάλει· καὶ τοῖς χειμαζομένοις προστάττει συνεύεσθαι· εἴεν δ' ἂν οὗτοι οἱ τὴν ὀχλείμαστον λιμένα τῆς Ἐκκλησίας προσχώσαντες ἑαυτοῖς τῇ πρὸς τὰ πάθη ῥοπῇ, καὶ οὐρανὸν τοῖς πνεύμασι τῆς πονηρίας ἀνοίξαντες, ἃ δὴ μυρίαν ἐπεγείρει τῇ ψυχῇ τρικυμίαν καὶ ζάλην.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ζ', εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ D ξγ' κανόνι τοὺς ἀλογουσαμένους μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν εἰς ἔτος δέκατον πέμπτον τῆς κοινωνίας ἀπείργει.

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, τὴν ἀλόγιστον ζωοφθορίαν εἰς ὀκτωκαίδεκατον ἔτος ἐκτείνει.

Νόμος.

Ὁ μὲν τοι πολιτικὸς νόμος, οἱ ἀλογουσάμενοι, φησὶν, ἡτοι κτηνοβάται, καυλοκοπεῖσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ ἀναγνωστών.

Ὁ λγ' τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν, Μηδεῖς, φησὶ, κουρᾷ ἄνευ καὶ σφραγίδος τοῦ οἰκείου ποιμένος, ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκτω τὰς ἱερὰς βίβλους,

aut in horrea condunt, et sterilitatis tempus expectant, si negotiatores sint, negotiari prohibentur, vel relegantur; tenuioris vero conditionis si sint, in opus publicum damnantur.

Captivus emptus, si dives sit, pretium pro se datum compleat; indigens vero tribus annis emptori serviat, et sic dimittatur.

Qui aliquid per injustum contractum dat, actionem non habet ad datum recuperandum.

CAP. V. De irrationaliter fornicantibus, sive qui cum brutis commercium habent.

Eorum qui cum animalibus ratione carentibus commercium habent, 16 syn. Ancy. canon admirandam divisionem facit. Qui enim factum hoc execrandum semel perpetrarunt, vicesimum ætatis annum nondum assecuti, nec matrimonio conjuncti, et per pœnitentiam medicinam expetunt, e loco substratorum usque ad decimum quintum annum ne exeant, et in aliud quinquennium una cum fidelibus orent, et sic communionem digni habeantur: si modo ferventem pœnitentiam ostenderint. Qui vero ad satietatem ab affectu abducti fuerint, longam viginti annorum substrationem subeant, et alio quinquennio cum fidelibus stantes, ad communionem postea accedant. His autem qui facto hoc sæmel assuefecerint juvenutem transgressi, et maturam ætatem assecuti, et cum muliere vitam agentes, substrationem anni 25 emetientur, et post aliud quinquennium munerum divinorum participes erunt. Quicumque vero quinquagenarius existens vel ad senectutem inclinans, et uxoris consortio utens, in delicto hoc deprehensus fuerit, toto vitæ suæ tempore mysteriis interdictus in hora duntaxat mortis communicabit.

Canon autem 17 hujusce synodi homines hujusmodi leprosos nominat (ita enim lex Mosæ immundos et pollutos vocabat) et inter hyemantes orare jubet. Hi autem sunt qui sua ad libidines inclinatione tranquillum Ecclesiæ portum sibi occludunt, ostiumque impuris spiritibus aperient, qui ingentes in anima fluctus et tempestatem cient.

Quin et magnus Basilius, in 7 nec non 63 canone, eos qui irrationaliter fornicantur, postquam confessi fuerint, usque ad decimum quintum annum a communione arceat.

Magnus autem Gregorius Nysenus in 3 canone penas irrationalis fornicationis ad 18 annum extendit.

Lex.

Dicit autem lex civilis, Qui irrationaliter fornicantur, sive bruta ineunt, genitalia eis amputentur.

20 CAP. VI. De lectoribus.

Tricesimus tertius vi syn. canon. Nemo, inquit, sine tonsura et pastoris proprii caractere, in suggestu stans sacros libros in ecclesia legat. Qui

autem præter hoc facere aggressi fuerint, excommunicationi subijciantur.

Decimus quartus autem syn. 6 canon, neque ei qui a juventute tonsus, vel nigris vestibus, vel habitu monachali indutus fuerit, hoc facere permittit, nisi abantistite adoptionem, sive manuum impositionem acceperit. Quin et præfectis sacerdotali dignitate ornatis fas esse dicit in propriis monasteriis lectores ordinare, si monasteria scilicet in desertis ædificata sint. Idem etiam facere chorepiscopis permisum est. Quære caput 4 litteræ Γ et 21 litteræ X, et in cap. 5 litteræ Δ canonem 51 magni Basilii.

Lex.

Jubet autem Justiniani novella, ut nemo lector fiat, nisi qui sit 18 annos natus. Quære etiam 13 cap. litteræ K.

CAP. VII. De anathemate.

Quære super hoc in inscriptione synodi Gangrenæ, quæ in principio reliquarum synodorum catalogo annumeratur.

CAP. VIII. De Antiminstiis seu Promensalibus.

Promensalia vim sanctificandi nacta, quam templorum de novo exstructorum consecratio, et septem dierum ministerium iis ibidem servatis elargitur, ubicunque iis opus fuerit, sine prohibitione transmittuntur: et non in hac vel illa provincia circumscribuntur, sed et trans mare mittuntur sicut et oleum et reliqua sacra. Ita autem dicta sunt, quod multas ejusmodi mensas expriment referantque, quæ sanctam Dominicam mensam perficiunt. Quin et nomen ejus a Romanorum mensa ducitur: proprie autem in eas mensas ponuntur, quas consecratio nondum sanctificavit.

CAP. IX. De peregrinatione episcoporum et clericorum.

Porro nec episcoporum et clericorum peregrinatio a Patribus prætermittenda videbatur. Canon enim 16 synodi quæ prima et secunda dicta est, Episcopus, inquit, qui plusquam sex mensibus ab ecclesia sua absuerit, et in alia regione versatus fuerit, nec regis aut patriarchæ jussu detentus, aut a gravi morbo, ut omnino pedibus uti non possit, lecto affixus, a sacerdotio alienabitur, et alius in episcopatum ejus introducetur.

21 Septimus autem synodi Sardic. canon, Episcopus, inquit, nisi litteris regis accersatur, ad regem proficisci ne audeat, præsertim propter dignitates quæ sæcularibus non minus quam episcopis conveniunt. Quod si plane propter auxilium injuria affectorum viduarumque et orphanorum ad regem mittere in animo habeat, aut veniam exoraturus sit pro iis qui ob delicta in exilium deportati, aut aliis pœnis obnoxii fuerint, a sanis hominibus laudem potius quam reprehensionem mereatur.

Α ἐπὶ τοῦ ἁμῶνος ἱστάμενος· τοὺς δὲ παρὰ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντας ἀφορισμῷ ὑποβάλλεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου ἰδ' οὐδὲ τὸν κεκαρμένον ἐκ μείρακλου ἢ φαῖα ἐνημμένον, ἢ μοναχικὸν ἡμυσμένον σχῆμα, τοῦτο ποιεῖν ἐφίησι, μὴ πρὸς τοῦ ἀρχιερέως τὴν χειροθεσίαν δεξάμενον. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἡγουμένοις φησὶν ἱερωσύνη σεμνυνομένοις, ἀπαγνώτας ἐν τοῖς οἰκείοις μοναστηρίοις χειροτονεῖν, εἰ ἐπ' ἐρημίας οἶμαι τὰ μοναστήρια τυγχάνουσι κείμενα. Τοῦτο δὲ καὶ χωρεπισκόποις ποιεῖν ἐφείτα. Ζῆται καὶ τὸ δ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου, καὶ τὸ κα' τοῦ X στοιχείου, καὶ ἐν τῷ ε' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος να'.

Νόμος.

Β Ἡ δὲ Ἰουστινιανέως Νεαρά καλεῖται μὴ γίνεσθαι τινα ἀναγνώστην εἰ μὴ ἢ ἐτῶν γένοιτο. Ζῆται καὶ τὸ ιγ' κεφ. τοῦ K στοιχ.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἀναθέματος.

Ζῆται τὰ περὶ τοῦτου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου, ἥτις τῷ καταλόγῳ τῶν λοιπῶν συνόδων ἐν τῇ ἀρχῇ συνηριθμηται.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἀντιμίσθων.

Τὰ ἀντιμίσθια, τῆς ἀγιαστικῆς μετέχοντα δυνάμεως, ἦν αὐτοῖς ἢ τῆς καθιερώσεως τῶν νεωστὶ ἀνεγειρομένων ναῶν ἀκολουθία καὶ ἡ ἐπταήμερος ἐν τῷ ἐκτὶ θυσιαστηρίῳ κειμένοις ἱεουργία χαρίζεται, ἐνθα ἂν χρεῖα γέντται τοῦτων, ἀκωλύτως παρέμπονται, καὶ οὐ περιγράφεται ἐν τῇδε τῇ ἐνορίᾳ, ἢ ἐν ἐκείνῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπερὸρια γίνονται, καθὰ δὲ καὶ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ἕτερα ὄγια· ἐκλήθυσαν δὲ οὕτως, ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν τοιούτων μίσθων, τῶν καταρτιζόντων τὴν ἁγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' Ἱταλοῦ μίσθου ἢ τοῦτων παρήχθη προσηγορία· κυρίως δὲ ἐπ' ἐκείνων τῶν τραπεζῶν τίθενται, ὡς καθιερώσεως οὐχ ἡγίασεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ ἀποδημίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.

Οὐδὲ τὰ τῆς ἀποδημίας τῶν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν προπεῖτα τοῖς Πατράσιν ἐκρίθη· ὁ γὰρ ἰς τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν, Ὁ πλεόν των ἐξ μηνῶν, φησὶ, τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας ἀποδημῶν ἐπίσκοπος, καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ διατρίβων, μὴ βασιλικῷ ἢ πατριαρχικῷ εἰργοντος αὐτὸν ἐπιτάγματος, ἢ βασιλείας νόσου κλινοπετῇ διόλου ποιούσης, ὡς ἀκινήτως πρὸς μετάβασιν ἔχειν, ἀλλοτριωθήσεται τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἕτερος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐκείνου ἀντισταθήσεται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ζ', Εἰ μὴ γράμμασι βασιλικοῖς μεταπεμφθεῖ, φησὶν, ὁ ἐπίσκοπος, ἀπίναί μὴ τολμάτω πρὸς βασιλεῖα, ἀξιωματῶν ἕνεκα μάλιστα, ἀ δὲ κοσμικοῖς οὐχ ἤττον ἢ ἐπισκόποις προσήκει. Εἰ δὲ δι' ἐπικουρίαν προφανῶς ἀδικουμένων πενήτων, χηρῶν τε καὶ ὀρφανῶν, τὴν ὡς τὸν βασιλεῖα στείλασθαι προθυμηθεῖ, ἢ παραιτησόμενος τοῦ ἐπὶ πταίσμασιν ἐξυρίσθαι παραπεμφθέντος, ἢ ἑτέροις ἐξεταζομένους κολάζεσιν, ἐπαινετέος μᾶλλον ἢ μμεπτέος τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.

Ὁ δὲ ἡ ταύτης, Εἰ μέντοι δι' ὑπηρέτου, φησὶ, Α τὴν δεδηλωμένην ἰκεσίαν ὑπὲρ τῶν προσφευγόντων τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δεομένων ἐπικουρίας ὁ ἐπίσκοπος ποιήσαιο, καὶ τῇ τῶν πολλῶν οὐχ ὑποπεσῆται μέμψαι, καὶ τὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ταλαιπωρίαν ἐκπεύξεται.

Ὁ δὲ θ', Τὰς μετὰ συνοδικῆς, φησὶ, διαγνώσεως πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ ἐπισκόπου πεμπομένης ἐπιστολῆς ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης μητροπολίτου, ἐν ᾗ τὰς διατριβὰς ὁ βασιλεὺς τῷ τῆνικαῦτα ποιῆται, ἀνακρίνεσθαι δεῖ, καὶ εἰ μὴ φορτικαὶ τούτῳ δοκοῦσιν, ἐπιδιδόσθαι· εἰ δ' οὖν, πρὸς τὸν πέμψαντα τούτας ἀνακομίζεσθαι.

Ὁ δὲ κ', Τῆς ἐνίων ἀνασχυντίας εἵνεκεν, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἱερᾷ συνήθει διαβάλλοιτο, καὶ παρὰ τῶν ἐν ταῖς παρόδοις καθεστυχόντων ἐπισκόπων, ἀνακρίνεσθαι τοὺς ἀπίοντας ποι τῶν ἀρχιερέων χρή, τῶν μητροπολιτῶν, οἷμαι, οἷς οἱ τοιοῦτοι πάντως ὑπόκεινται. Πρὸς ἐκείνων γὰρ καὶ μόνον τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ἀνακρίνεσθαι χρεὼν ἐπισκόπους, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς μὴ ὑποκειμένους αὐτοῖς, καὶ τούτοις παρὰ κανόνας ἐπράξειν ὠρμημένοις, οὐχ ὅπως μὴ συναινεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀτελέγχειν, καὶ ὡς οἷόν τε, διακωλύειν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπίοιεν πρὸς βασιλέα, ἢ ὑπ' αὐτοῦ προσκληθέντες, ἢ τῶν προδεδηλωμένων εὐλόγων ὑποθέσεων χάριν, ἐφείναι τούτοις τὴν παράδοσιν, τὰς εἰρηνικάς· αὐτῶν σημειωσασμένους ἐπιστολάς. Εἰ δὲ δι' ἐπίδειξιν ἄλογον εἰς ἄλλοτρίαν πόλιν ἀπέρχονται, διδάξαι τὸν ἐνταῦθα λαὸν οἴομενοι, καὶ κατασχῆναι τὸν ταύτης ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς βασιλέα ἰδίᾳ ποιησόμενοι ἀξιώσεις, μὴ κοινωνήσαι τούτοις, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος οὕσι καθηρημένοις.

Ὁ γὰρ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τῆς κοινωνίας ἀποκηρύττει, καὶ τῆς ἀξίας ἀπόδελχτον τίθῃσι πάντα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἢ ὅλως ὄντα τοῦ κανόνος, τὸν ἀνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ μητροπολίτου, ἀπέναι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπὲρ ἀναγκάων, φησὶ, πραγμάτων, τολμήσαντα.

Ἄλλ' οὐδὲ ὅς' τῆς ἐν Κερθαγῇ διὰ θαλάσσης μακρὰν ὁδὸν στέλλεσθαι τὸν ἐπίσκοπον ἐπιτρέπει, εἰ μὴ τοῖ γε μετὰ κοινοῦ ψηφίσματος τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, κατ' ἐξαιρετικὸν δὲ τοῦ τῆς συνόδου τὰ πρῶτα φέροντος πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἐντετυπωμένης καὶ σσημασμένης γραφῆς, συνιστάσης τοῦτον πρὸς οὓς ἀπεισι, καὶ ἀξιοῦσης περὶ αὐτοῦ.

Ὁ δὲ ς' ταύτης, οὐδὲ πρὸς ἑτέραν ὑπ' αὐτῷ τελοῦσαν παροικίαν εὐπρόσδοκον ἀποδημεῖν δικαιοί, κάκει διατρίβειν ἐπὶ πολὺ, τὴν πρωτότυπον ἐκκλησίαν καταλιμπάνοντα, καὶ τῶν σωτηριωδῶν αὐτῇ παραγγελμάτων ὀλιγοῦντα, κέρδους ἰδίου τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ προέμενον.

Βαλσαμών. Ἐκ τούτου τινὲς συλλογίζονται μὴ ἐξεῖναι, μήτε τὸν ὑπὸ ἰθύνων τῆς οἰκίας ἐπισκοπῆς ἐκδηθέντα, ἐν ἑτέρᾳ ὑπ' αὐτῷ τελοῦσῃ κατοικεῖν παροικίᾳ, μήτε τὸν φαύλης καὶ μικρᾶς ἐπισκοπῆς προϊστάμενον, εἰς ἑτέραν κοινωανθρωποτέραν χώραν, ὑποτελῇ καὶ ταύτην αὐτῷ τυγχάνουσαν, αὐ-

Oclavus autem ejusdem syn. canon, Si quidem, inquit, episcopus petitionem suam pro iis qui ad ecclesiam confugiunt, et auxilio egent, per ministerium notam fecerit, tum plurium reprehensioni non erit obnoxius, tum angustias in castris effugiet.

Nonus autem canon, Litteræ, inquit, ad regem ab episcopo cum synodali cognitione mittendæ ab urbis illius metropolitano, in qua rex tunc temporis versatur, legi debent; quæ, si non molestæ visæ sint, tradantur; secus autem, ad eum qui easdem misit, reportentur.

Canon autem 20, Ne propter paucorum, inquit, impudentiam sacerdotum condemnentur, antistites qui aliquo abeunt, ab episcopis qui constituti sunt, in transitu examinari debent, a metropolitano, ut mihi videtur, quibus ejusmodi omnes subjecti sunt, iis enim solis episcopos sibi subjectos examinare fas est, et quandoque sibi non subjectos, quando aliquid præter canonem facere aggrediantur: non modo ut quod factum est non laudent, sed ut reprehendant, et pro viribus impendant. Si enim ad regem proficiscantur, vel ab eo accersiti, vel propter petitiones manifesto rationales, transitus iisdem dandus est, modo litteras pacificas ostendant. Quod si propter absurdam ostentationem ad aliam civitatem abeant, populum illic docere in animo habentes, et ejus episcopum pudore suffundere, vel ad regem, ut suas petitiones offerant, cum iis, ut qui a canone depositi sint, non est communicandum.

Etenim syn. Antiochenæ canon 11 omnem episcopum vel presbyterum, vel qui omnino ex canone sit, qui citra sententiam et litteras provincialium episcoporum et præsertim metropolitani, ausus fuerit ad regem, etiam propter res necessarias, proficisci, abdicat et a dignitate ejicit.

Porro nec synodi Carthagen. canone 16 permisum est, ut episcopus trans mare longius mittatur, nisi cum communi provincialium episcoporum consensu. Et tum melius esset, si a synodi præfecto, patriarcha scilicet vel metropolitano, litteras exaratas signatasque habeat, quæ iis ad quos proficiscitur eum commendent, et digne de eo loquantur.

Canon autem 71 ejusdem synodi non æquum esse censet, ut episcopus primitiva sua ecclesia diu derelicta, ad aliam diutius parochiam in diœcesi sua constitutam proficiscatur, et illic versetur, proprio utique lucro populi salutem postponens.

Balsamon. Hinc colligunt nonnulli, quod non licet ei qui a proprio episcopatu a paganis ejectus fuerit, in alia parochia ad se pertinente habitare; nec ei qui parvo et pauperi episcopatu præest, in aliam regionem populosiorem sibi tributum solventem desultorie descendere, nisi rex com-

senserit, et synodalis cognitio id faciendum esse A
judicaverit.

22 Canon autem 12 synodi Sardicensis episcopum, qui ad immobiles suas possessiones quæ sunt in exteris regionibus peregre abiit, ut fructus suos colligat, habeatque unde pauperibus suppetat, tribus tantum Dominicis abesse, et interea regionis istius presbyterum adire, et ibidem una cum fidelibus orare et psallere jubet; ne in canonem impingat, qui segregat eum qui tribus Dominicis ab ecclesia sua abfuerit. Idem dicit 11 can. hujusce synodi. Quin et frequentius civitatem istius regionis ne adeat; ita enim, bona sua assidue conservans, nihil detrimenti patietur, et ejus regionis episcopus eum inanis gloriæ et arrogantiae non insimulabit, tanquam cui in ænimo esset, populum ei subjectum erudiendo, ipsum pudore suffundere.

Balsamon. In immobilibus enim alienarum ecclesiarum possessionibus, illius regionis episcopus jura episcopalia exercet, nisi quod soli patriarchæ Constantinopolitano ex longa consuetudine permissum sit, dare jus figendi crucem, et oblationem nominis mentionem habere; idque non solum in prædiis suis quæ possidet, ubicunque sita fuerint, et possessionibus immobilibus monasteriorum sibi subjectorum, sed et in provinciis metropoleon suarum, ubicunque scilicet ab aliquo, qui ecclesiam extruit, vocatus fuerit.

Quid sit translatio, discessio et invasio.

Si autem quidquam, ultra peregrinationem non laboriosam, ab episcopis innovetur, id vel translatio dicitur, vel discessio, vel invasio.

Et translatio quidem fit, quando aliquis a minori ecclesia ad majorem viduam transfertur, qui scilicet verbo et sapientia excellit, quique pietatem periclitantem confirmare possit. Ut inagno Gregorio qui Theologus dictus erat, contigit, quem nemo sanus virum esse summa laude dignum negaverit.

Hoc sanctorum apostolorum canon 14 necessarium esse judicat, dicens non licere episcopo, relicta sua parœcia alteri insilire, etiamsi a pluribus coactus sit, nisi detur causa aliqua necessaria quæ eum ad id faciendum moveat: uti quod eorum qui ibidem degunt, pietatem promovere possit. Porro non privatim eligendus est, sed cum multorum episcoporum judicio et idonea adhortatione.

Est autem discessio, quando episcopus aliquis, ecclesia sua a paganis prehensa, cum consensu illius regionis episcoporum, ad aliam vacuum discedit; quod sana circa fidem orthodoxam cognitione et legum ecclesiasticarum decretorumque scientia imbuatur. Quin et hæc nulli reprehensioni obnoxia est: uti disserit synodus Antioch. in 13 et 22 canone, dicens, non oportere episcopum ad aliam provinciam proficisci, et ordinationes facere, nisi ab istius regionis episcopo id ei concessum fuerit;

ὁρμητον μεταβαίνοντα κατοικεῖν, ἢν μὴ βασιλεὺς ἐψη, καὶ διάγνωσις ἐπικρίνη τοῦτο συνοδική.

Ὁ δὲ ἐν τῇ ἐν Σαρδικῇ, τὸν εἰς ἀκινήτους αὐτοῦ κτήσεις ἀπύοντα ἐπίσκοπον, ὑπερορίους οὖσας τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, ἐπὶ τῷ συγκομίσαι τοῦς οὐκ ἐκείνους καρπούς, ὡς ἂν ἐξη τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν, ἐπὶ τρισὶ καὶ μόναις Κυριακαῖς κελεύει τοῦτον τῷ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης πρεσβυτέρῳ συνέρχεσθαι, καὶ τοῖς ἐνταῦθα πιστοῖς συνεύχεσθαι καὶ συμπάλλειν, ἵνα μὴ προσκεκρουκῶς ἢ τῷ ἀφορίζοντι κανόνι τὸν ἐπὶ τρισὶ Κυριακαῖς τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπανόμενον· ἔστι δὲ καὶ οὗτος ταύτης ἰσὺς οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πυκνὸς εἰς τὴν πόλιν τῆς χώρας ἐκείνης μὴ ἀπίναί· οὕτω γὰρ καὶ ζημίαν οὐχ ὑποστήσεται, συνεχέστερον ἐπιτηρῶν τὰ οἰκεία, καὶ ὁ ἐγγύριος ἐπίσκοπος κενῆς δόξης καὶ ὑπεροφίας αὐτὸν οὐ γράφεται, ὡς ἂν εἰς αὐτοῦ αἰσχύνῃ τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν διδάσκειν ἐθέλοντα.

Βαλαμών. Εἰς γὰρ τὰς ἀκινήτους κτήσεις τῶν ἀλλοτρίων ἐκκλησιῶν ὁ ἐγγύριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικὰ ἐνεργεῖ δίκαια. Μόνῳ δὲ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνθέσεως ἐφέλται μακρὰ, σταυροπήγιά τε διδόναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ δνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐφ' οἷς κέκτηται ἰδίῳ χωρίῳ ὅπουδῆποτε κεῖμένοις, καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τούτῳ μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ ἐνορίαις, ἐνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν νεῶν ἀνεγείροντο; δηλαδὴ προσκληθεῖν.

Τι ἐστὶ μετὰθεσις, μετὰβασις, καὶ ἐπίδασις.

Εἰ δὲ τι περαιτέρω τῆς ἀπραγματεύτου ἀποδημία; καινοτομηθεῖν τοῖς ἐπισκόποις, ἢ μετὰθεσις λέγεται τοῦτο, ἢ μετὰβασις, ἢ ἐπίδασις.

Καὶ μετὰθεσις μὲν ἐστὶ, τὸ ἐξ ἐλάττονος ἐκκλησίας εἰς μείζονα χηρεύουσας ἀναχθῆναι τινα τῶν λόγῳ καὶ σοφίᾳ διαφερόντων, καὶ τὴν εὐσέβειαν κινδυνεύουσας δυναμένων στηρίξαι, οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἔσχε Γρηγόριον, τὸν τῆς θεολογίας ἐπ' οὐνομον, ἢν οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν εἴπῃ μὴ τῶν σφόδρα ἐπαινουμένων εἶναι.

Τοῦτο καὶ ὁ δ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τῶν ἀναγκάων εἶναι κρίνει, μὴ εἶναι λέγων ἐπίσκοπον καταλιπόντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἐτέρᾳ ἐπιπηδῆν, καὶ ὑπὸ πλείονων ἀναγκάζηται, εἰ μὴ τις ἀναγκαῖα εἴη αἰτία ἢ τοῦτο ποιεῖν αὐτὸν κατεπεύγουσα, οἷα δυνάμενον τοῖς ἐκεῖ τὰ γε εἰς εὐσέβειαν συλλαβέσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ οἰκθεὲν ἐλέσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων, καὶ ἱκανῇ περισκλήσει.

Μετὰβασις δὲ, ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καταληφθεὶς ὑπὲρ ἐθνῶν, γνώμῃ τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπισκόπων εἰς σχολάζουσιν ἐτέραν μεταβῇ, διὰ τε τὸ περὶ τὴν ὀρθόδοξίαν αὐτοῦ ὕγιες, καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστήμην νόμων τε καὶ δογμάτων. Ἐχει δὲ καὶ αὕτη πάντως τὸ ἀνεπίκλητον, ὡς ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος ἐν τῷ ιγ' κανόνι καὶ κβ' διέξεισι, μὴ δεῖν, λέγουσα, πρὸς ἐτέραν ἐπίσκοπον ἐπαρχίαν ἀπίναί καὶ χεῖροτονίας ποιεῖν, εἰ μὴ περ

παράνομη πρὸς τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας· ἢ ἐκείνης· εἰ δ' οὐκ, καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ τὰ ἄλλα ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα τυγχάνειν ἄκυρα, καὶ αὐτὸν καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, ὡς σκανδάλου καὶ ταραχῆς αἰτιον ὑπάρξαντά.

Ἐπίδοσις δὲ ἐστὶν ἡ κατὰ αὐτονομίαν, ἢ κατὰ τινα φαύλην οἰκονομίαν τοῦ σχολῆν ἀγοντος, ἢ καὶ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν παράλογος ἐπείσασα, ἣν τοσοῦτον ἐδεδούξαντο οἱ ἐν Σαρδικῇ θεῖοι Πατέρες, ὥστε καὶ ἀκοινώνητον εἶναι παντὶ Χριστιανῷ τὴν ἐργάτην ταύτης διαρίσαντο, καὶ μηδὲ ἐν ταῖς τελευταῖαις ἀναπνοαῖς λαϊκῆς γοῦν κοινωνίας ἀξιοῦσθαι.

Εὐθὺς γὰρ ἐν τῷ α' κανόνι, καὶ μέντοι καὶ τῷ β', οὕτω φησὶ· μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι τὴν πόλιν, ἐν ᾗ χειροτονήτο, καταλιπόντα, πρὸς ἑτέραν μεταβῆναι· τεκμήριον γὰρ ἀλαζονείας καὶ πλεονεξίας ἀτέλως καθέστηκεν ἡ τοιαύτη μετάδοσις, καὶ διζῆς κενῆς ἔφεσις, καὶ τοῦ πλείονα κτήσασθαι πράγματα· ἐπεὶ τοί γε πῶς οὐκ εὐρήται τίς ποτε ἐκ μεζονος πόλεως εἰς ἐλάσσονα μεταβεγχεῖται; τούτ' ἄρα καὶ δίκαιος ἂν ὁ τοιοῦτος εἴη, τῆς τῶν πιστῶν ἐκκόπτεσθαι ὁμυγύρεως· εἰ δὲ καὶ δόλους ἀλλήν ῥάπτων, φησὶ, καὶ κατασκευαζόμενος, καὶ γρημαί τινας ὑποφείρων ἀναπεῖθει, στάσεις κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐγείρειν, τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἐπιστῶντα; μηδὲ θνήσκων τῆς τῶν λαϊκῶν ἀξιούσθω κοινωνίας· καὶ τῶν πιστῶν γὰρ ὅλως ἐνάρθμον εἶναι τοῦτον οὐκ ἀνέχεται.

Ὁ δὲ τῆς δευτέρας συνόδου β' τοὺς ὑπὲρ διοικήσιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπεροχαῖς ἐκκλησίαις, ταῖς ὑπὲρ τὰ ἐκάστη δηλοδῆ ἀφωρισμένα κειμέναις ὅρια, ἀκλήτου· θεσπίζει μὴ ἐπιέναι, τὴν ἀτακτον αὐτῶν καὶ ληστρικὴν ἔφοδον ἐντεῦθεν ἐμφανῶν· μηδὲ ταύταις ἐπιδημεῖν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ οἰκῶντιν ἐρατικῇ διοικήσει· τὰς μέντοι καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐκκλησιαστικὰς διοικήσεις, ψήφους, φημί, καὶ χειροτονίας, καὶ ἀμφιβολιῶν λύσεις, ἐν ἀφορισμοῖς δεκνυμένας καὶ ἐπιτιμίοις, καὶ λοιποῖς τοιοῦτοις, τὴν ἐκάστης ἐπαρχίας οἰκονομεῖν σύνοδον· τὸ δὲ γε ὅσοι κρατεῖν τῶν ἐν τοῖς βαρβάραις ἔθνεσι κειμένων ἐκκλησιῶν, ὥστε ἀνευδοκίᾳ; ἐπιφοιτῶν καὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν παροικίαις, εἰ τις ἐν λόγῳ ἐλαδμῶν, τοῦ; λοιποὺς ἐπιστηρίζειν δύναίτο· τοῦτο δὲ συγκαχώρηται παρὰ τὸ μὴ εἶναι κάκε' ἐπισκόπου; ἀποχωρῶντας εἰς συνόδου πληρωμα.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου κ' ἐπισκόπῳ διδάσκειν ἐν πόλει δημοσίᾳ οὐκ ἐπιτρέπει τῇ τούτῃ μὴ ὑποκειμένη· ἰδίᾳ μέντοι τὸν ἐν αὐτῇ ἑρωτῶντα διδῆναι, καὶ μέντοι καὶ δημοσίᾳ τοῦ ἑγχαυρίου ἐπιτρέψαντος ἐπισκόπου, εἰ δὲ καὶ χειροτονίας ποιῆσαι ὡς κεκώλυται. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα, φησὶ, πράτων φωραθείη, τῆς μὲν ἐπισκοπῆς παύσῃ, τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω, ἀντιρόπον τῷ ἐξ ἐπάσεως πταίσματι τὴν ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ταπεινώσει ὑπενεγκῶν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἴσμεν ἰάματα· οὐ γὰρ ἄλλο τι τοῦτῃ ἡμάρτηται τελείας ἄξιον καθαιρέσεως.

PATROL. GR. CXLIV.

A secus, ordinationes et alia quæ ab eo facta sunt, irrita esse, eumque depositioni subijciendum, ut qui scandali et perturbationis causa evaserit.

Est denique invasio episcopi sede carentis vel ecclesiam habentis, in viduam ecclesiam, propter autonomiam vel malum aliquod institutum, absurda introductio. Quam quidem saucii Patres in Sardic. synodo adeo abominarunt, ut statuerent, eum qui hoc fecerit, ab omni Christianorum communione alienum esse, et neque in extremo spiritu laicorum communione dignum habendum.

23 Statim enim in 1 et 2 canone sic dicunt, nulli episcopo licere, civitate in qua ordinabatur relicta, ad aliam transire; etenim huiusmodi invasio, et inanis gloriæ pluraque possidendi desiderium certissimum est superbiæ et arrogantiae indicium. Unde enim fit, quod nemo unquam inventus est, qui a majori ad minorem civitatem transierit? Quare æquum est ut, qui huiusmodi est, a fidelium cœli abscindatur. Quod si dolos, inquit, struere et machinari deprehensus fuerit, et pecuniis aliquos corrumpere in animum induxerit, ut seditiones in ecclesia moveant ejusdem principatum appetentes, is neque moriturus laicorum communione dignus habeatur; ut enim qui est ejusmodi omnino in numero fidelium sit non est ferendum.

Canon autem 2 syn. II statuit, ut episcopi ultra diœcesin ecclesias extra suos terminos, quæ scilicet extra fines cuilibet definitos positæ sunt, non vocati nequaquam adeant; inordinatum exinde et prædatorium eorum accessum indicans; nec eas ad ordinandum aut aliam quamlibet sacram functionem exercendam ingrediantur. Insuper ut ecclesiastica eorumque provincie negotia, nimirum electiones, ordinationes, et de excommunicationibus, pœnis, aliisque ejusmodi, controversiarum decisiones, synodi cujusque provincialis auctoritate administrantur. Porro ut quod ad ecclesias attinet quæ inter barbaras gentes positæ sunt, consuetudo servetur: ut absque omni difficultate, si quis dicendi facultate pollens reliquos confirmare possit. in alienarum ecclesiarum parœcias commeat. Hoc autem ei concessum est, quod non sint ibidem episcopi qui plenæ synodo cogendæ satis esse possint.

Porro, 20 vi syn. canon episcopo in civitate ad se non pertinente publice docere non permittit; privatim autem interrogantem docere, et publice etiam cum regionis istius episcopi permissione, nec non ordinationes facere non prohibetur. Si quis autem præter hæc facere deprehensus fuerit, ab episcopatu cesset, presbyteri vero munere fungatur; humiliationem scilicet in presbyterio culpæ ex superbia genitæ oppositam passus. Scimus enim contraria contrariis sanari. Neque enim aliud ab eo peccatum est perfecta depositione dignum.

Decim. octavus autem synodi Ancyranæ canon, A
Episcopi, inquit, qui ordinibus insigniti ad parochiam in quam nominabantur, abeunt, a populo autem ibidem degente terminos ejus ingredi non permisi, ad altas exinde proficisci, et episcopis illarum vim inferre, et seditiones movere ausi sunt, segregentur. Quod si solo honore et cathedra presbyterorum contenti esse voluerint, in eo loco ubi prius erant presbyteri maneat, tranquillam vitam agentes. Quod si in episcopos sibi præfectos seditioni inveniantur, presbyteri quoque honore priventur, et gradibus ecclesiasticis excidant.

Canon autem 16 synodi Antiochenæ, Qui prorsus, inquit, ex episcopatu suo a gentibus ejectus fuerit, et ut vacans in ecclesiam vacantem irruperit, ejusque B
thrōnum surripuerit, sine perfectæ synodi permissione, sacerdotio exuetur, etiamsi universus populus quem invasit eundem elegerit. Illa autem, inquit, perfecta est synodus, cui una adfuerit metropolitanus. Neque enim solis provincialibus episcopis hæc facere permissum est.

Vicesimus primus vero decernit, non debere episcopum a sua parochia in aliam transire, neque se sua sponte ingentem, 24 nec a populo vi compulsum, nec ab episcopis coactum, sed in ea ecclesia quam a Deo ab initio sortitus est, manere, et ab eadem nequaquam recedere.

Porro canon 3 synodi Sardicensis, Si plures, inquit, episcopi in provinciam aliquam convenerint, tanquam ecclesiasticum aliquod acturi, episcopi C
ab alia provincia ne invocati eos adeant; vocati autem aditum ne differant, propter fraternam charitatem.

Canon autem 11, Si quis, inquit, episcopus verborum peritiâ probe instructus ad aliam civitatem vel provinciam abeat, si de religione et cultu nostro questio oriatur, ne protinus cum ostentatione et vano ornatu inter populum versetur, pastorem regionis despectui habens, eumque pudore suffundens, difficiles sermones proferendo: id enim perturbationis causa est, et suspicionem præbet, quod qui ita facit cathedram istius urbis concupiscat. Oportet igitur, inquit, inordinate cum impetu irruentem propulsare, et fraternam charitatem sancire. Ne igitur episcopus coepiscopum prorsus expellat, id enim inhumanum est et ineptum et malum et impium. Nec ille plusquam tribus septimanis illic versetur, suamque ecclesiam relinquat. Si enim canon non scriptus laicum a communionem arcet, qui in civitate commoratur, et per tres septimanas communi ecclesiæ synaxi non interest, multo magis episcopus tanto tempore ab ecclesia sua abesse non debet, sine gravi aliqua necessitate, et gregem suum derelinquere. Verum postea canon hic non scriptus factus est canon 80 sextæ synodi. βαρυτάτη; ἀντὶ ἀνάγκης, καὶ παραλείπει τὸ ἐμπιστευθῆν αὐτῷ ποίμνιον· ἀλλὰ γὰρ ὕστερον ὁ ἀγράφως φερόμενος οὗτος καὶ ὁ γδοηκοστὴς ἐχρημάτισε τῆς ἐκτῆς συνόδου.

Decimus septimus autem syn. Sardicensis, Qui

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρῃ ιη', Οἱ χειροτονῶν ἐπισκόπου, φησί, δεξιόμενοι, καὶ πρὸς τὴν παροικίαν ἀπιδόντες, ἐν ᾗ ἐπινομάσθησαν, κωλυόμενοι δὲ καὶ τῶν ἐκείνοις ἐπιθῆναι ὀρίων πρὸς τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἑτέροις ἐπιδίναται τολμῶντες, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐπισκόπους βιάζεσθαι, καὶ στάσεις κινεῖν, ἀφορίζεσθωσαν. Εἰ μέντοι ἀποχρῶν ἡγήσαιντο τῆς τιμῆς καὶ καθέδρας ἡξιώσθαι μόνης τῶν πρεσβυτέρων, ἔνθα καὶ πρότερον ὤπηρεζε τοῖς πρεσβυτέροις εἶναι, μενέτωσαν ἡσυχῇ βιοῦντες· εἰ δὲ πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐπισκόπους φωραθεῖεν στάσιάζοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἀπαρείσθαι· τοὺς τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκπεῖνους γίνεσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ις', Ὁ τελῶς, φησί, ἐκδοβλημένος ὑπὸ ἐθνῶν τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς, καὶ B
ὡς σχολάζων εἰς σχολάζουσιν ἐπιβρίψας ἑαυτὸν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ταύτης ὑφαρπάσας θρόνον, μὴ τελείας ἐπιπροσώπου συνόδου, ἀπόβλητος καὶ τῆς ἱερωσύνης ἔστω, ἅν ἅπας ὁ λαὸς, ὃν ὤφειλεται, τοῦτον αἰρεῖτο· τελεία δὲ ἐστὶ, φησί, σύνοδος, ᾗ σύνεστι καὶ ὁ μητροπολίτης· οὐ γὰρ ἐφέλται ταῦτα πράττειν μόνοις τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις.

Ὁ δὲ κα' μὴ μεταβαίνειν ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς ἰδίας παροικίας εἰς ἑτέραν διορίζεται, μήτ' αὐθαίρετως ἐπιβρίπτουσα ἑαυτὴν, μήτε μὴν ὑπὸ λαῶν ἐκδιαιζόμενον, μήτ' ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον μένειν δὲ ἐν ᾗ κεκλήρωτο ἐξ ἀρχῆς, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ μεθίστασθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ γ', Εἰ καὶ συνεληλύθασιν, φησί, εἰς ἡντιανὸν ἐπαρχίαν, πλείους τῶν ἐπισκόπων, ὡς τι τελέουσιν ἐκκλησιαστικόν, ἢ ἀκλήτους πρὸς αὐτοὺς ἀπέναι τοὺς ἀπ' ἐτέρας ἐπαρχίας· καλουμένους γε μὴν μὴ ἀναδύεσθαι τὴν ἀφίξιν διὰ τὸ φιλάδελφον.

Ὁ δὲ ια', Ἐάν τις τῶν ἐπισκόπων, φησί, λόγων παιδείαν ἱκανῶς ἡσκημένος, πρὸς ἑτέραν ἀπὴν πόλιν ἢ ἐπαρχίαν, ζητήσας, ἐκεῖ γενομένης περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ὀρθοτικίας, ἥτοι λατρευομένης εὐσεβείας, μὴ κατ' ἐπίδειξιν καὶ κόμῳ ἀλόγιστον συνεχῶς τοῖς λαοῖς ὁμιλεῖτω, ἐν περιφρονήσει τὸν τῆς χώρας κοίμην τιθέμενος, κατασχύνων αὐτὸν, καὶ προσέρων τὸ περὶ λόγους ἀνάσκητον αἵτιον γὰρ τοῦτο παραχῆς καὶ ὑποβολῆς οὐκ ἐλεύθερον, οἷα ταῦτα ποιῶν ἐξεπίτηδες τῷ ἐποφθαλμιῶν τῇ τῆς πόλεως ἐκείνης καθέδρᾳ. Δεῖ τοίνυν, φησί, καὶ τὸν ἀτάκτως ᾔττοντα καταστεῖλαι, καὶ νομοθετῆσαι τὸ φιλάδελφον· μήτε οὖν ὁ ἐπίσκοπος παντάσῃ ἀπωθεῖτω τὸν συνεπίσκοπον, ἀπάνθρωπον γὰρ τοῦτο γε καὶ σκαῖον, καὶ φεῦλον, καὶ πονηρόν· μήτε μὴν οὗτος ἐνταυθοῖ διατρίβων, πλεον τῶν τριῶν ἐβδομάδων τῆς οἰκίας ἐκκλησίας ἀπολιμπανέσθω· εἰ γὰρ ὁ ἀγράφως φερόμενος κανὼν τῆς κοινωνίας ἀπείργει τὸν ἐν πόλει διάγοντα λαϊκόν, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας τῇ κοινῇ συνάζει τῆς ἐκκλησίας μὴ συνιόντα, πολλῷ γε δήπου τὸν ἐπίσκοπον οὐ δέον τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας ἀπυλῆσαι ἐπὶ τοσούτον χρόνον, ὅτε ὕστερον ὁ ἀγράφως φερόμενος οὗτος καὶ ὁ γδοηκοστὴς ἐχρημάτισε τῆς ἐκτῆς συνόδου.

Ὁ δὲ ιζ' αὐτὸς τῆς ἐν Σαρδικῇ τὸν αὐτίκως

φρσι τῆς ἰδίᾳς ἐκθεσθαι μένον ἐπισκοπῆς, ἣ ὑπὸ αἰρετικῆς δυναστείας περὶ κλεινός τὰ τῆς ὁρθῆς πίστεως ποιούμενον ὄργανα, ἣ τῷ τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν ὁμολογεῖν, παρὰ εἰδωλολατρῶν ἐξωσθέντα, ἣ τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης μεταποιούμενον, ὅπῃ τῶν κακῶς τὸν πλησίον ποιεῖν ἐβωθόντων, ὡς καθωσιωμένον, καὶ εἰς κόλασιν ἀφωρισμένον ἀπελαυνόμενον, ἀδυνάτῃ γὰρ μὴ αὐτὸν ἀληθείας δικαζούσης ὑπάρχοντα, τὸν δὴ τοιοῦτον ἐν ἐτέρᾳ διατρέχειν πόλει μὴ καλύεσθαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανήκῃ, τὸν φόδον διαδράς τοῦ κινδύνου, καὶ τὴν δοκοῦσαν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀποτρέψῃται ὕδριν· σκληρὸν γὰρ καὶ ἀπάνθρωπον, τὸν ἀδίκως τῆς αὐτοῦ πόλεως ἀπεληλαμένον μὴ πρὸς τῶν συν-επισκόπων ἰλαρῶς καὶ φιλοφρόνως ἐνέεισθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐκτῆς συνόδου κανὼν ἢ τοὺς προφά-
σαι βαρβαρικῆς ἐφόδου, ἣ φορολόγων ἀπανθρωπίας, ἣ λιμοῦ ἀνάγκης, ἣ ἡσθητοῦν ἄλλης αἰτίας πρὸς ἄλλοδαπὴν ἀπάραντας ἐπισκόπους, ἣ κληρικοὺς, καὶ τῆς αἰτίας διαλυθείσης, μὴ ἐπανήκειν προθυ-
μουμένους, ἀφορίζεσθαι κελεύει, μέχρις ἂν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανέλθωσιν, ἥς μετανάσται γεγόνασιν·
ὃ μὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὁποδεξάμενον τοῦτους ἐπισκο-
πον, καὶ εἰσέτι κατέχειν πειρώμενον, ἀφορισμῷ ὑποτίθῃται.

Ὁ δὲ κγ' τῆς τετάρτης συνόδου, τοὺς ἀποδημεῖν
ἐομένους ὧν κεκλήρωται ἐκκλησιῶν κληρικοὺς
καὶ μοναχοὺς, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου,
προφάσει ὡς μὴ παρ' αὐτοῦ διοίκησιν ἐγχεχειρι-
σμένους τινὰ, ὥστε μὴ ἐπιτηδείως ἔχειν αὐτοὺς περὶ
τὰ τοιαῦτα κρίναντας, ἔστι δ' ὅτι καὶ ἀκονιωνήτους
πρὸς αὐτοῦ γανωμένους, καὶ εἰς βασιλεῦσιν ἢ εἰς
ἐτέραν ἀπώνοντας πόλιν, καὶ ἐπὶ πλείστον αὐτῶν
διατρέχοντας, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ταράσσοντας
καὶ θορυβοῦντας κατὰστασιν, ἀνατρέποντάς τε τι-
κων οἰκους τῷ ἡμελημένως βῶναι, καὶ ἀκοντας
ἐξωθείσθαι διορίζεται παρὰ τῆς ἐν τῇ πόλει συν-
όδου, ὥστε τοὺς οἰκίους τόπους καταλαβεῖν.

Ὁ δὲ τῆς δ' συνόδου ἰ' καθαιρεῖ οὐ μόνον τὸν
ἐπὶ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνοντα ἱερέα, ἀλλὰ καὶ
τὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν αἰσιόντα, καὶ ἐν τοῖς εὐ-
κτηρίοις οἰκῶν· τῶν ἀρχόντων λειτουργοῦντα ἀνευ
γνώμης τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινου-
πόλεως.

Ὁ δὲ ε' τῆς τετάρτης συνόδου κληρικοὺς, φρσι
τῆς οἰασοῦν ἐκκλησίας μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πό-
λεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην,
ἐν ἣ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἡξιώθησαν, ἐκτὸς τῶν
κατ' ἀνάγκην τῆς ἰδίας πατρίδος ἐκπεπρωκότων·
ἐπίσκοπος δὲ τὸν ἐτέρου δεξάμενος κληρικόν, ἀκοι-
νωήτως ἔστω, ὥς ἂν ὁ κληρικὸς εἰς ἣν καταλλοι-
πὴν ἐκκλησίαν ἐπιστρέψῃ.

Ὁ δὲ ς' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τοὺς ἐκτὸς
ἡστινοσούν πόλεως πρεσβυτέρους εἰς ταύτας εἰσερ-
γεσθαι καὶ προσφέρειν, ἣ τῆς θαίας μεταδιδόναι
τινὶ κοινωνίᾳ· ὡς ἐπιτρέπει, παρόντος τοῦ τῆς πό-
λεως ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου· ἐὰν δὲ ἄπωσιν
οὗτοι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, εἰσαλθεῖν αὐτὸν
οὐ καλύει, καὶ τῶν ἁγιασμάτων τισὶ μεταδόναι, εἰ

injuste, inquit, a proprio episcopatu ejectus fuerit, vel per hæreticam potentiam, quod recte fidei dogmata in pretio habeat, aut incarnationis œconomiam confiteatur, ab idolorum cultoribus expellatur: vel quod veritatis et justitiæ decreta colat, ab iis qui vicino suo malefacere solent, ut execrationi subjectus, et ad pœnam segregatus abigatur, cum revera innocens fuerit; in alia civitate versari ne prohibeatur, donec periculi metum effugiens ad suam revertatur, et contumeliam, ab exsilio justam apparentem, diluere possit. Durum enim est et ab omni humanitate alienum, ut qui injuste ab urbe sua expulsus sit, a coepiscopo suo non humaniter et benevole excipiat.

Canon autem 18 sextæ syn. episcopos vel clericos qui barbaricæ incursionis prætextu, vel inhumanitate eorum qui tributa exigunt, vel famis necessitate, vel ob aliam ejusmodi causam in alienam regionem abeunt, et ubi primum causa illa sublata fuerit, reverti in animum non inducunt, segregari jubet, donec ad ecclesiam, ex qua emigrarunt, revertantur: quin et episcopum qui eos suscepit, et detinere conatur, segregationi subjicit.

Porro canon 23 syn. iv clericos et monachos, qui ab ecclesiis in quibus ordinati erant, peregrinantur præter proprii episcopi sententiam, nullam sibi ab eo diœcesin mandatam habentes (forsan quod ab episcopo ei administrandæ minus idonei judicentur, et quandoque ab eodem excommunicati fuerint), et ad urbem imperatoriam vel aliam aliquam abeunt, et ibidem diu commorantes, turbas excitant, statumque ecclesiasticum perturbant, et quorundam domos subvertunt, eos, ut qui neglectum vivant, ab urbis synodo invitos expelli decernit, ut in propria loca revertantur.

25 Canon autem 10 vii synodi, non solum sacerdotem deponit, qui ab urbe in urbem transierit, sed et eum etiam qui ad imperialem urbem proficiscitur, et in principum oratoris sacra peragat, abaque venia episcopi proprii et Constantinopolitani.

Canon vero 4 syn. iv, Ne liceat, inquit, clericis cujuscunque ecclesiæ fuerint, in alterius urbis ecclesiam ordinari, sed ea contenti sint in qua ab initio sacra peragere digni habebantur, exceptis his qui præ necessitate patriam suam aniserunt. Episcopus autem qui alienum clericum suscepit, excommunicatur, donec clericus ad ecclesiam relictam reversus fuerit.

Canon autem 13 syn. Neocæsar. presbyteris extra quamlibet civitatem ordinatis, in eas ingredi ibidemque offerre, vel sacram communionem alicui impartire non permittit, præsentie urbis episcopo vel presbytero. Quod si iidem abfuerint, et solus ad precationem vocatus fuerit, eum ingredi, et sacramenta alicui impartire non prohibet, si modo ex

provincia sit quæ urbi subiecitur: presbytero enim alterius provincie sacra celebrare neutiquam permissum est, præter sententiam istius regionis episcopi: similiter nec episcopo alterius parochie, sine legitimi episcopi permisso, etiamsi ab urbis istius populo accersatur.

De litteris commendatitiis, dimissoriis, et pacificis, quæ clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.

Tricesimus tertius sancti apostoli canon episcopos et reliquos clericos ab externa regione venientes sine litteris commendatitiis nequaquam ad communionem admittere jubet. Quod si easdem attulerint, ne tum quidem sine examinatione iisdem communicare: contingit enim aliquando, ut nonnulli qui circa fidem errant, quorundam episcoporum, quos perniciose eorum dogmata latebant, litteras commendatitias ad multorum seductionem sortiantur: multa enim per surreptionem fieri novimus. Multis enim credentibus magnum contigit infortunium, et non credentibus res bene cessit. Si igitur indubie eos orthodoxos esse ostensum sit, ad communionem admittere jubet; sin minus, datis ad viam necessariis, dimittere, ne nobismetipsis ignominie notas inuramus.

De litteris commendatitiis.

Paucis autem dicendum est de litteris quæ ab episcopis dantur iis qui ab urbibus vel regionibus suis peregre abeunt: e quibus aliæ dicuntur commendatitiæ, aliæ dimissoriæ, aliæ autem pacificæ.

Et commendatitiæ sunt quæ dantur clericis ad aliam regionem profecturis, ab episcopis qui eos ordinarunt, commendantes, sive notum facientes, vel quod gradum sacerdotalem consecuti sunt, vel quod rectam fidem prædicant, vel accusatione aut calumnia adversus eos mota, et perperam objecta, vitam ferentibus inculpam esse attestantes, eosque innocentes fuisse. Dantur præterea laicis qui excommunicationi subiecti erant, et ad aliam regionem proficisci opus habent, eos ejusdem episcopo commendantes, ut qui poenarum vinculis soluti sint.

26 *De litteris dimissoriis.*

Sunt autem dimissoriæ, quæ ostendunt, permissum esse episcopo vel clerico, ex sententia antistitis, sedem mutare, et sacerdotale illic officium sine omni impedimento obire.

De litteris pacificis.

Pacificæ autem dicuntur et istæ de quibus modo disseruimus; quia dum clericus ejusmodi litteras ei ad quem proficiscitur tradit, divinæ charitatis vincula quibus ambo episcopi ad pacem ligantur, neutiquam disrumpuntur: neque enim qui alienum clericum suscipit coepiscopum suum contristando scandalum auctor evadet, neque qui eum ab initio ordinavit, ut indigne tractatus id ægre feret. Dantur etiam pacificæ quæ ad coepiscopos privatim missæ sunt, eo, qui easdem portat, nihil negotii

et tunc υποκειμένης εἰς τὴ πόλει καὶ οὗτος ἐπὶ λαθὲ ἐπαρχίας· ἐτέρως γὰρ πρεσβυτέρῳ οὐκ ἐφέται λειτουργεῖν, παρὰ γνώμην τοῦ ἐγχευρίου ἐπισκόπου· ὡς περ οὐδὲ ἐπισκόπῳ πειροχίας ἐτέρας, τοῦ γνησίου μὴ ἐπιτρέποντος ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης μετακληθεῖη λαοῦ.

Περὶ τῶν διδομένων τοῖς ἀποδημοῦσι κληρικοῖς παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπιστολῶν συστατικῶν, ἀπολυτικῶν, καὶ εἰρηνικῶν.

Καὶ ὁ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τοῖς ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐρχομένους ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς συστατικῶν ἄνευ γραμμάτων παρεγγυᾶται μηδὲν εἰς κοινωνίαν προσέσθαι· εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐπιτρέποντο, μὴδ' οὕτως ἀνεξετάστως αὐτοὺς κοινωνεῖν· συμβαίνει γὰρ ἐστ' ὅτε, κατὰ πλείων τινὰς σφαλλομένους, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἐξαπάτην, συστατικὰς ἐπιστολάς τινων ἐπισκόπων λαβεῖν, ἀγνοησάντων ἕως τὴν ἐγκεχυρμένην αὐτοῖς περὶ τὰ δόγματα λύμην· πολλὰ γὰρ τὰ κατὰ συναρχὴν ἴσμεν γινόμενα· πολλοῖς γοῦν πιστεῦσαι μὴ μεγάλη ἀπήνησεν συμφορὰ, ἀπιστία δὲ φραζεμένοις, λαμπρὰ περιγέγονε σωτηρία· εἰ οὖν ἀναμφόβως δεῖχθῆεν ὁρθόδοξοι, τῆς κοινωνίας τοῦτοις μεταδιδόναι· εἰ δ' οὖν, τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐκχορηγούντες ἐκπέμπειν, ἵνα μὴ φειδωλίας γραφὴν ἑαυτοῖς προστριψόμεθα.

Περὶ συστατικῶν.

Ὡς ἐν βραχεὶ δεῖ ῥητέον περὶ τῶν διδομένων ἐπιστολῶν πρὸς τῶν ἐπισκόπων τοῖς τῶν οἰκείων ἀποδημοῦσι πόλεων ἢ χωρῶν, ὧν αἱ μὲν λέγονται συστατικαί, αἱ δὲ ἀπολυτικαί, αἱ δὲ εἰρηνικαί.

Καὶ συστατικαὶ μὲν εἰσιν αἱ κληρικοῖς διδομέναι παρὰ τῶν αὐτοῦ χειροτονησάντων ἐπισκόπων, πρὸς ἐτέραν μεθισταμένοις, καὶ συνιστάται, ἥτοι δηλοποιεῖσαι, ἢ τὸν περὶ τὴν ἱερωσύνην βαθμὴν τουτωνί, ἢ καὶ ὡς τὰ τῆς ὑγιούς πρεσβεύουσι πιστεως, ἢ κατηγορίας κατ' αὐτῶν κινήσεως, ἢ καὶ συκοφαντίας, καὶ τὴν ἄλλως ἀπελεγχθείσης εἰρῆσαι, τὸ ἀνεπίληπτον τοῖς ἐπιφερομένοις προσμαρτυροῦσαι, ὡς ἀθῶοι πεφῆναι· δίδονται δὲ καὶ λαϊκοῖς ὑποβληθεῖσιν ἀφορισμῶ, καὶ πρὸς ἄλλοδαπὴν ἀπελθεῖν τοῦτους δεῖσαν, συνιστάσαι τῷ ταύτης ἐπισκόπῳ, ὡς τοῦ δεσμοῦ τῶν ἐπιτιμίων ἤδη ἔλευται.

Περὶ ἀπολυτικῶν.

Ἀπολυτικαὶ δὲ αἱ δηλοῦσαι κατὰ γνώμην τοῦ ἀρχιερέως ἐφέσθαι τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τῷ κληρικῷ τὴν μετοίκησιν, καὶ συγχωροῦντος, χάσει τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀνεμποδίστως αὐτοῦς μετέναι.

Περὶ εἰρηνικῶν.

Εἰρηνικαὶ δὲ ῥηθεῖν μὲν καὶ αὐταί, περὶ ὧν ἔστι διέξιμαν, ὅτι τοιάδε γραφὰς τοῦ κληρικοῦ διακομίζοντος πρὸς ὃν ἀπεισιν, οὐκ ἂν εἴη βαρὺναι τὰ συνθέντα πρὸς εἰρήνην τῆς θείας ἀγάπης δεσπὴ καὶ ἀμφω τοὺς ἐπισκόπους· οὔτε γὰρ ὁ τὸν ἄλλοτριον ταύτῃ δεχόμενος κληρικὸν, τὸν συνεπίσκοπον λυπήσας σκανδάλου γενήσεται πρόξενος, οὔτε ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦτον χειροτονήσας, ὡς ἀναξιοπαθήσας ἐσυχερανσεῖ· λέγοντο δ' ἂν εἰρηνικαὶ καὶ αἱ πρὸς τοῖς συνεπίσκοποις διὰ πεμπόμεναι, μὴδὲν ἔχοντας τοῦ

διακομίζοντος αἵτιον. Δεῖ οὖν, τὸν ἀποδημεῖν ἐλόμε-
νον κληρικόν, διττὰς ἐπιφέρειν ἐπιστολὰς, συστατι-
κὴν τε καὶ ἀπολυτικὴν, ὡς ἂν τῇ μὲν εἰς σύστασιν
χρησθῇ, τοῦ τε περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ὑγιоὺς
αὐτοῦ φρονήματος, καὶ τοῦ περὶ τὸν βίον ἀνεπιλή-
πτου, ἔτι τε τοῦ προσόντος αὐτῷ ἱερατικοῦ βαθμοῦ·
τῇ δὲ, εἰς τὸ ἀνεμποδίστως καὶ ἐφ' ἐτέρας ἐκκλη-
σίας ἐξελθῆναι ἱερουργεῖν, ἣ καὶ τῷ κλήρῳ ταύτης
συγκαταλεγχῇται.

Ὁ δὲ γε ιβ' ἔτι δὲ καὶ ιγ' τῶν αὐτῶν ἁγίων ἀπο-
στολῶν, ὃν ὁ ἰδίος ἐπίσκοπος χειροτονῆσαι οὐκ ὀφεί-
λει κληρικόν, τοῦτο ἴσως δι' αἰτίας τινὰς ὑπερτιθέμε-
νος, μέχρις ἂν διαλυθῶσι, μηδαμῶς ἐτέρῳ προσεῖναι
διὰ ταῦτα τὴν κληρικὸν ἐπισκόπῳ κελεύουσιν· οὐ
μὴν οὐδ' ἐκείνῳ τὸν ἄλλοτριον ἐπιθεῖν κληρικὸν ὀπο-
δεχέσθαι, συστατικῶν ἄνευ γραμμάτων τοῦ παρ' ᾧ
ἐξῆρτάτο ἐπισκόπου· τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα παῤῥαι
τολήσαντας, τῇ μιᾷ τοῦ ἀφορισμοῦ καταδίκη καὶ
ἐμφοτέρους ὀπάγεσθαι, τὸν τε κληρικόν, φημι, καὶ
τὸν προσδεξάμενον ἐπίσκοπον· εἰ δὲ χειροτονη-
μένος μὲν εἴη ὃν προσεδέξατο κληρικόν ὁ ἐπίσκο-
πος, ἀφορισμένος δὲ ἐπὶ τινι παίσματι, αὐτῷ μὲν
ἐπιτείνεσθαι τὸν ἀφορισμὸν, τὸν γε μὴν προσδεξά-
μενον ἐπίσκοπον ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ιε' πρὸς δὲ καὶ ὁ ις' τῆς λειτουργίας
ἀπεργουσι τὴν ἀπὸ παροικίας εἰς ἐτέραν παροικίαν
μεταβαίνοντα κληρικόν, γνώμης ἄνευ τοῦ χειρο-
τονηθέντος αὐτὸν ἐπισκόπου, καὶ μάλιστα, εἰ καλοῦ-
μενος πρὸς αὐτοῦ οὐκ ἐπάνεισι· κοινωνεῖν μέντοι
τοῖς ἐκεῖ ὡς γε δὴ λαϊκόν, οὐ καλύουσιν· ὁ δὲ προσ-
δεξάμενος αὐτὸν ἐπίσκοπος, εἰ τὰ κατ' αὐτὸν μὴ
ἀγνοήσας τῷ οἰκίῳ κλήρῳ συναριθμήσει, καὶ
δέως ἐνεργεῖν ἐπιτρέψειεν, ἀπολυτικῆς ἄνευ γρα-
φῆς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἀφορισμῷ ὑποβάλλεσθαι,
φησὶν, ὡς ἀταξίας καὶ ἀκαταστασίας διδάσκαλος· εἰ
δὲ καὶ ἐπὶ μεῖζονα βαθμὸν τοῦτον χειροτόνηκεν,
ἄκυρον εἶναι τὴν τοιαύτην χειροτονίαν· ὥστε εἰ μὴ
ἀπολυτικὴν ἐπιφέρειτο γραφὴν ὁ κληρικὸς, ἱερουρ-
γεῖν τούτῳ ἐν ἁλλοδαπῇ οὐκ ἐφίεται.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ις' τῆς α' συνόδου διέξιεν, ὡς δὲ
καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γ'. Πλὴν ἐπὶ πολὺ ἐπιμένον-
τα τῇ ἀπειθείᾳ τὸν κληρικὸν τελῶς καθαιρεῖσθαι
προσάττει, καὶ ἐλπίδα μηκέτι ἔχειν ἀποκαταστά-
σεως.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ιγ' τῆς δ' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ ζ' ξένους κληρικούς καὶ ἀγνώστους κελεύ-
ουσι μὴ λειτουργεῖν συστατικῶν ἄνευ τοῦ οἰκείου
ἐπισκόπου.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς ις' μιᾷ ὀπάγει τῇ καταδίκη τῆς
καθαίρεσεως τὸν ἐπισκόπῳ τε προσελθόντα, καὶ
αὐτὸν τὸν προσδεξάμενον συστατικῶν ἄνευ καὶ ἀπο-
λυτικῶν γραμμάτων, ὡς καταισχύνοντας, ὅσον τὸ
ἐπ' αὐτοῖς, τὸν π ρ' οὐ τὴν χειροτονίαν ἐδέξαντο.

Ἀλλ' οὐδὲ ὁ μα' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἔτι δὲ καὶ ὁ
μζ', κληρικόν ἢ ἱερατικόν ὅλως ὀδεύειν οὐκ οἶεται
δεῖν, διχα κελεύσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ κανονι-
κῶν τούτου ἐπιστολῶν.

Ὁ δὲ ρς' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ μετὰ ἀπολυτικῆς

A habente. Clericus igitur, cui peregre proficisci
in animo est, duas epistolas, commendatitiam et
dimissoriam ferre debet; ut altera quidem ad
commendationem suam ulatur, quod circa fidem
recte sentiat, et quoad vivendi rationem inculpa-
tus sit; altera autem, ut sine omni impedimento
in alia ecclesia ei sacra peragere liceat, vel in ejus
clerum ascribi.

Canones autem sanctorum apostolorum 12 et 13
clericum quem proprius episcopus ordinare non
vult, differens forte ordinationem propter causas
aliquas, donec eadem solutæ fuerint, nequaquam
propterea ad alium episcopum accedere jubent.
Quin imo neque illi alienum clericum suscipere
permittunt, sine litteris dimissoriis episcopi a quo
examinabatur. Qui autem præter hæc facere ausi
fuerint, utrique eidem segregationis pœnæ subji-
ciantur, clericus nimirum et episcopus qui eum
suscepit. Quod si clericus quem susceperat epis-
copus, ordinatus fuerit, et ob crimen aliquod excom-
municatus, ei quidem intendatur excommunicatio,
et episcopus qui eum suscepit segregetur.

Quin et 15 necnon 16 canon clericum qui præ-
ter sententiam episcopi qui eum ordinavit ab una
parochia ad aliam transit, a ministerio arceat, et
præcipue si ab eo vocatus non redierit: commu-
nicare autem cum iis qui ibidem sunt, more laici
non prohibent. Episcopus vero qui eum recipit,
si, non ignoratis iis quæ contra illum decreta sunt,
eundem clero suo connumeraverit, et impune
sacra peragere permiserit absque litteris proprii
episcopi, segregationi, inquit, subjiciatur, ut con-
fusionis et seditionis magister. Sin autem eum ad
majorem gradum ordinaverit, ejusmodi ordinatio ir-
rita habeatur, adeo ut, nisi clericus litteras dimisso-
rias afferat, ei in aliena regione sacra peragere
minime liceat.

Eadem etiam can. 16 i syn. disserit; utique et
can. 3 synodi Antiochenæ. Verum qui diutius in
insolentia perstiterit, omnino deponi jubet, nulla
amplius spe restitutionis relicta.

D Quin et 13 iv syn. can. et Antiochenæ 7 præ-
cipiunt, ut clerici peregrini et ignoti sine episcopi
sui commendatitiis neutiquam sacra peragant,

Canon autem 17 vi synodi una depositionis
pœna afficit, tum eum qui ad episcopum sine
commendatitiis et dimissoriis litteris accesserit, tum
qui eum 27 suscepit episcopum; utpote eum a
quo ordinatio data erat, quantum in ipsis est, de-
decere afficientes.

Verum nec Laodicensæ syn. 41 neque 47 can.
clerico vel sacro, sine episcopi sui jussu, vel
canonicis ejusdem epistolis, iter omnino facere li-
cere existimat.

Porro canon 106 syn. Carthagin. statuit, ut epi-

scopi cum litteris dimissoriis metropolitani in comitatum, ubi scilicet comes est sive imperator, proficiscantur.

Ejusdem etiam syn. can. 59 præcipit, ut nulkus episcopus sine dimissoriis naviget.

Canon autem 8 syn. Antioch. epistolas canonicas, sive commendatitias et dimissorias, solis episcopis dare permittit, quibus etiam ordinationum peractio assignatur: non autem primis sacerdotibus, quod his ordinare non sit permissum. Chorepiscopis vero, ut ab omni reprehensione alieni sint, pacificas ad finitimos episcopos mittere indultum est; quia eos aliis quoque privilegijs canones donarunt.

Canon insuper 11 syn. iv, Pauperibus, inquit, qui ad Ecclesiam veniunt, et auxilio indigent, dari debent epistolæ pacificæ, non autem commendatitiæ; eas enim solis personis quæ suspectæ sunt, dari oportet, utpote quæ suspicionem notam faciant. Eos autem qui in aliena regione sacra peragere voluerint, una cum iis commendatitiis afferre oportet.

Can. autem 5 ejusdem iv syn. et 16 syn. Sard. de episcopis vel clericis qui ab una civitate in aliam transeunt, alter canones sanctorum apostolorum hac de re editos obtinere decernit, alter autem de iis qui ad Thessalonicam abeunt, et ibidem diutius commorantur, ea quæ de iis decreta sunt, servari jubet.

Canon autem 15 i syn. episcopum vel presbyterum vel diaconum ab una civitate in aliam, licet in eadem provincia fuerit, transire prohibet. In episcopo enim sedis mutationem reprehendit, ut superius dictum, in aliis autem transitionem ab ecclesia vel monasterio in quibus, ut ministrarent, ordinati erant: etenim neque isti eo tempore ordinationes absolute acceperunt, juxta 6 can. iv synodi, sed in hac ecclesia, vel in illo monasterio. Quare hujusmodi transitionem irritam reddit.

Canon autem 15 syn. Sardic., Si quis, inquit, ex alia parochia ministrum suscipiens sine proprii episcopi consensu in aliquo cleri sui gradu eum constituat, constitutio ejusmodi irrita et infirma habeatur.

Canon autem 95 syn. Carthag., Quicumque, inquit, in ecclesia, si vel semel legerit, manuum impositionem ad id munus acceperit, ad aliam ecclesiam, ut clericus in ea fiat, ne transeat. Soli autem episcopo Carthaginensi concessum est, aliarum provinciarum clericos clero suo adnumerare, idque sine litteris dimissoriis eorum qui eos ordinarunt. Et hoc clarius scies ex canone 55 hujus synodi, qui licentiam episcopo Carthag. superius datam ratam facit, ita ut cum potentia accipiat ex unaquaque ecclesia clericos quos velit, et in suam ecclesiam ordinet; verum propter fratrum amorem supponit eum hoc facere cum cognitione episcoporum quibus subsunt. Reliquis autem metropo-

Α γραφῆς τοῦ μητροπολίτου ἀπέναι θεσπίζει τοὺς ἐπισκόπους εἰς τὸ κομητάτον, ἡγουν ἐνθα ἐστὶν ὁ κόμης, ἥτοι ὁ βασιλεὺς.

Ὁ δὲ νθ' οὐδὲ πλεῖν καλεῖται ἀνευ ταύτης τῶν ἐπισκόπων τινά.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιχείᾳ ἡ' κανονικὰς ἐπιστολάς, ἥτοι συστατικὰς καὶ ἀπολυτικὰς ἐπισκόποις μόνοις ἐφείται δίδοναι, οἷς καὶ ἡ τῶν χειροτονιῶν ἀφώρισται τελετὴ· οὐ μὴν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν ιερῶν, διὰ τὸ μὴ ἐξείναι καὶ τοῖς χειροτονεῖν τοῖς ἐκ γε χωρεπισκόποις, ἣν ἀνεπίληπτοι ὦσιν, εἰρηνικὰς πέμπειν ἐφείται, τοῖς ὁμῶς τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ καὶ ἄλλοις προνομίοις τούτους οἱ κανόνες ἐδωρήσαντο.

Ὁ δὲ τῆς τετάρτης συνόδου ια', Τοῖς προσερχομένοις τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησί, πένησι, καὶ βοηθείας προσδοκείοις, εἰρηνικὰς ἐπιστολάς δίδοσθαι δεῖ, ἀλλὰ μὴ συστατικὰς· ταύτας γὰρ τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει· μόνῃ προσωπῶς προσέχει δίδοσθαι, ὡς τὴν αὐτῶν συνειστώσας ὑπόληψιν· τοὺς δὲ ιερουργεῖν βουλομένους κἀν τῇ ἀλλοδαπῇ σὺν ταύταις καὶ συστατικὰς δεῖ κομίζεσθαι.

Ὁ δὲ ε' τῆς αὐτῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Σαρδικῇ ις' περὶ τῶν μεταβαίνοντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ὁ μὲν τοὺς περὶ τούτων τεθέντας τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανόνας θεσπίζει κρατεῖν· ὁ δὲ περὶ τῶν εἰς Θεσσαλονικίην ἀπιδόντων, καὶ ἐκ διατριβόντων ἐπιπολὺ, τὰ περὶ αὐτῶν ὠρισμένα τηρεῖσθαι προστάττει.

Ὁ δὲ τῆς πρώτης ιε' ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαίνειν κωλύει τὸν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τῆς αὐτῆς οὖσαν καὶ ταύτην δηλαδὴ ἐπαρχίας· τοῦ μὲν γὰρ τὴν τῆς καθέδρας αἰτιεῖται μετάθεσιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, τῶν δὲ, τὸ μεταπίπτειν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς μονῆς· ἐν αἷς ὑπηρετεῖν ἐχειροτονήθησαν· καὶ γὰρ οὐδὲ οὗτοι ἀπολελυμένων τῷ τότε τὰς χειροτονίας ἐδέχοντο κατὰ τὸν ε' κανόνα τῆς τετάρτης συνόδου, ἀλλ' ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷ δεινῇ μοναστηρίῳ, διὸ καὶ ἀκυροὶ τῇν τοιάνδε μετάθεσιν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ιε', Εἰ τις, φησὶν, ἐξ ἐτέρης παροικίας ὑπηρετῇ δεξιόμενος χωρὶς τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου συγκαταθέσεως, ἐν τινὶ βαθμῶ τοῦ οἰκείου κλήρου ἐγκαταστήσειεν, ἄκυρος ἔστω καὶ ἀδόκιμος ἡ τοιαύτη κατάστασις.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγῇ ιγ', Ὅστις δὴποτε ἐν ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἄπαξ ἀνέγνω, φησὶ, χειροθεσίαν εἰς τοῦτο δεξιόμενος, εἰς ἐτέραν πρὸς κλήρωσιν μὴ μεταβαίνειτω. Μόνῃ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ Καρθαγῆνι δίδεται, τῷ οἰκίῳ κλήρῳ συγκαταλέγειν κληρικοὺς ἐτέρων ἐνοριῶν, καὶ χωρὶς ἀπολυτικῆς γραφῆς τῶν χειροτονούντων αὐτοῦ· καὶ τοῦτο εἴση σαφῶς ἐκ τοῦ νε' ταύτης κανόνος, ὅς ἐπικυρῶν δεικνύεται τὴν ἀνωθεν δεδομένην ἀδειαν τῷ Καρχηδόνης ἐπισκόπῳ, ὥστε μετ' ἐξουσίας λαμβάνειν ἀφ' ἐκείνης ἐκκλησίας οὓς βούλεται κληρικοὺς, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ χειροτοεῖν ἐκκλησίᾳ· διὰ δὲ τὸ φιλάδελφον ὑποτίθεται μετ' εἰδήσεως τοῦτο ποιεῖν τῶν ἐχόντων αὐτοὺς ἐπισκόπων· τοῖς δὲ λοιποῖς μητροπολίταις, κληρι-

χόν ἄλλοτριον οὐκ ἐφίησι δέχεσθαι, καὶ χειροτονεῖν αὐτὸν πρεσβύτερον ἢ διακόνον, εἰ μήπου τις χρήσιμος· εἰς προστασίαν εὐραθείᾳ λαοῦ· τοῦτον γὰρ δίδωται καὶ τῷ ἄλλοτρίῳ μητροπολίτῃ μεταπέμψασθαι, εἴγε βούληθεῖν ἀμφοτέροι, καὶ ἐπισκοπικῶς τιμῆσαι ἀξιωματι· τοῦτο δὲ, φησί, συγκαχώρηται τῷ μὴ τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τῶν ἱερέων καὶ διακόνων χειροτονίαν, ὅσον τὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῷ σπανίῳ εὐρίσκεσθαι τοὺς δυναμένους ἔργῳ καὶ λόγῳ δι' ἑαυτῶν πρὸς τὰ κράτιστα τοὺς λαοὺς ὁδηγεῖν· τὸν δὲ μὴ δεχόμενον κληρικὸν τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα ἀναγκάζειν οὐ θέμις· οὐδέμου γὰρ εὐρηται ἄκοντά τινα καὶ βίβ' εἰς τὴν τοιαύτην προεδρίαν ἀνάγειν. Ἐπιλομὴθη δὲ καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, λαμβάνειν ὁδεύοντε τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ ἐκκλησιῶν οὐς βούλεται κληρικούς, καὶ τοῖς οἰκείοις συναριθμεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ Βουλγαρίας, καὶ τῷ Κύπρου, διὰ τὴν βλ' Ἰουστινιανέῳ Νεαράν, ἣν καὶ ζῆται ἐν τῷ τ' κεφαλαίῳ τοῦ Ε' στοιχείου. Ἐδόθη δὲ καὶ τῷ βασιλεὶ τὰς τῶν κληρικῶν ὡσαύτως μεταθέσεις ποιεῖν.

Νόμοι πολιτικοί.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκίας καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας παραγίνεσθαι, ἀπαγορεύομεν· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἀπαιτεῖ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἄλλως ἢ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου, ἢ κατὰ βασιλικὴν δέησιν ἐλευσιν τοῦτο ποιέωσιν. Ἀλλὰ μὴδὲ εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἄλλως ἢ οὕτως ἐπιδημείωσιν. Ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπίσκοπος οἰοσθῇποτε ἀποδημήσει, μὴ πλέον ἐνδὲς ἑνιαυτοῦ τὴν ἰδίαν καταλιμπάνειν ἐκκλησίαν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους, τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδαν πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγινόμενους, καὶ οἰοσθῇποτε διοικήσας ὥς, πρὸ πάντων ἀπέναι δι' πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσεῖναι γαληνότητα. Τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἀποδημοῦσιν, ἢ ὑπὲρ τὸν ὁρισμένον τοῦ ἑνιαυτοῦ χρόνον ἔξω τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ποιοῦσι, κελεύομεν πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα ὑπομεινῆσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἀρχιερέων, ὅφ' οὐς τελοῦσιν, ὥστε ἐπανελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας· ὑπεριθεμένους δὲ τὴν ὑποστροφὴν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς καλεῖσθαι καὶ αὐθις κανόνας· καὶ εἰ μὴ ἐνδὲς τοῦ ὁρισμένου χρόνου ὑποστρέψουσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, αὐτοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι, γνώμῃ καὶ κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως· ἐτέρους δ' ἀντ' αὐτῶν καλλίονας χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν· ταῦτα δὲ καὶ μοναχῶν, κελεύομεν κρατεῖν· τοὺς δὲ παραβαίνοντας ἐκπίπτειν τοῦ οἴκλου σχήματος.

Ἀλλὰ καὶ ἄμφω ταῦτα ὁρῶμεν τανῦν ἀθετούμενα· οὐτε γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς διὰ γραμμάτων τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν βασιλεύουσιν ἐπιδημοῦσιν, ἀλλ' αὐθόρμητοι παραγενόμενοι, καὶ ταῖς πύλαις ταύτης προσόντες, μηνύματι τὴν σφραγίδα ἐλθουσιν τῷ

A liis clericum alienum suscipere, eumque presbyterum vel diaconum ordinare non concedit, nisi **28** quis ad populi praefecturam utilis inveniat; hunc enim ad alienum metropolitam mittere, si utrique consenserint, et episcopali dignitate ornare licet. Id autem, inquit, concessum est, quod sacerdotum et diaconorum ordinatio non adeo necessaria sit, ac episcoporum; et quod rarius inveniantur, qui possint verbo et sermone per se populum ad optima perducere. Clericum autem qui episcopalem dignitatem accipere recusat, cogere non licet. Nunquam enim cognitum est, quemquam invitum et vi ad talem praefecturam evectum esse. Quin et concessum erat throno Constantinopolitano clericos ecclesiarum sibi subjectarum, quos vellet, accipere et suis adnumerare: utique et antistiti Bulgariae et Cypri, per Novellam Justiniani 130 quam etiam quaere in cap. 11 litterae E. Imperatori insuperdatum erat clericorum similiter permutationes facere.

Leges civiles.

Amantissimos Dei episcopos proprias ecclesias relinquere, et in alias provincias abire velamus: si vero necessitas aliqua id exegerit, non aliter quam cum litteris beatissimi ipsorum patriarchae aut metropolitani, aut principis mandato id faciant.

Porro nec ad urbem regiam aliter quam ea conditione accedant; quin et si hoc modo episcopus qualiscunque excesserit, ne amplius uno anno ecclesiam suam relinquit. Episcopos vero qui in regiam urbem (ita ut dictum est) venerint, ex quacunque fuerint dioecesi, ante omnia abire iubemus ad beatissimum Constantinopoleos archiepiscopum et patriarcham, atque ita ad nostram venire serenitatem. Quicumque autem contra constitutionem hanc nostram excesserint, aut supra definitum anni spatium, tempus aliquod extra propriam ecclesiam egerint, primum quidem ipsis ab oeconomis ejus ecclesiae sumptus non administrari jubemus, deinde significari ipsis per litteras antistiti quibus subeant, ut ad proprias ecclesias redeant. Quod si reditum differant, juxta divinos canones iterum vocentur, et si intra definitum tempus ad ecclesias suas non reversi fuerint, ipsi quidem sententia, iudicio, et probatione proprii archiepiscopi ab episcopatu, expellantur, alique meliores in ipsorum locum vi legis praesentis ordinentur. Haec in clericos, cujuscunque ministerii fuerint, necnon monachos obtinere jubemus: eosque qui transgressi fuerint, suae dignitate excludere.

Et καὶ ἐπὶ κληρικῶν οἰοσθῇποτε ὑπηρεσίᾳ, ἔτι
Verum ambo haec decreta hodie neglecta videmus. Non enim antistites per litteras patriarchae ad regiam urbem proficiscuntur, sed impetuoso ad portas ejus pervenientes, indicio adventum suum patriarchae notum faciunt, et sic sine periculo ad

magnam urbem ascendunt. Quin et ibidem diutius commorantes, non pauca mala concinnant. Idque licet præclarus imperator Manuël paulo ante stauerit, antistites in magna civitate non majori tempore versari debere, quam quod leges pietatem amantes et divini canones definierunt, et, si nullum fuerit legitimum impedimentum, vel invitos ex urbe expelli; eorumque ad civitatem peregrinationem, juxta consuetudinem olim canonice et legitime obtinentem, fieri.

Porro decernimus, clericos qui alii provincie subijciuntur, et præter episcopi sui sententiam ad aliam provinciam transeunt, neutiquam vel in ecclesiam **29** conscribi, vel ordinationem accipere; ex eo enim quod hæc non observata fuerint, plurimæ ecclesiæ magna confusione et errore impletæ sunt. Si quis autem deprehensus fuerit hanc constitutionem improbens, si provincia sua relicta in aliam ecclesiam ascriptus fuerit, nullum ordinationis gradum adeptus, ab ecclesia externa abactus ad proprium episcopum vel invitus redeat. Quod si ordinationem acceperit, in triennium a ministerio arceatur, et secundum judicium episcopi sui veniam consequatur.

CAP. X. De litteris dimissoriis.

De litteris dimissoriis, quæ dantur clericis peregre proficiscentibus ab antistitibus, satis in capite **C** immediate præcedenti, de peregrinatione, dictum est.

CAP. XI. De episcopis qui ecclesias ad se minime pertinentes rapiunt.

Quin et de episcopis qui ecclesias ad se non pertinentes rapiunt, in eodem capite de episcoporum peregrinatione, nonnulla interspersa invenies; et repetere est extra præsens negotium.

Dicit autem can. 53 syn. Carthag., Sunt nonnulli qui cum propriis populis conspirant, auresque eorum titillant, sive adulantur, et aliorum ecclesias surripiunt. Eas autem per potestatem antistitum, qui primas obtinent, patriarcharam scilicet vel metropolitaram, ab iis a quibus detinentur auferre oportet. Aures autem titillare, ab Apostolo desumptum est, et denotat, verbis fallacibus aures aliorum demulcere, per metaphoram ab animalibus sumptam; ea enim hominum manibus confrecta, titillata, et contrectata, mansuescunt et tractabilia fiunt.

Quære etiam ejusdem can. 50 in cap. 24 litteræ X.

CAP. XII. De iis qui bona aliena furtim surripiunt.

Sanctus Gregorius Thaumaturgus, in 3 canone, eum qui prædatur, et plura concupiscit, nec non qui aliena propter turpe lucrum attingit, ab Ecclesia Dei abdicandum esse ejiciendumque statuit;

A πατριάρχη δηλοῦσι, καὶ οὕτως ἀκινδύνως· τῆς μεγάλης ἐπιβαίνουσι πόλεως· καὶ ἐπὶ πολλὸν δὲ χρόνον ἐν αὐτῇ διατρίβοντες οὐδεμίαν ὑφίστανται κίνησιν· καίτοι γε καὶ τοῦ αἰοδίου βασιλέως Μανουὴλ πρὸ ὀλίγου θεοσέβαντος μὴ πλείονα τοῦ παρὰ τῶν φιλοευσθεῶν νόμων καὶ τῶν θεῶν κινῶν ὁρισθέντος καιροῦ διατρίβειν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων, μὴ τινος ὄντος ἀπαραιτήτου ἐμποδισμοῦ, ἢ καὶ ἄκοντας τῆς πόλεως ἐκβάλλεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς ταύτην τούτων ἐπιδημίαν, κατὰ τὴν ἐκ παλαιῶ κανονικῶς καὶ νομίμως κρατήσασαν συνθήκην γίνεσθαι.

B Θεοσπίζομεν καὶ τοὺς κληρικοὺς, τοὺς ἐτέρᾳ ἐνρίᾳ τεταγμένους, μηθεμῶς παρὰ γνώμην τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου εἰς ἑτέραν ἐνορίαν μεταπίπτοντας, ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ καταλείβεσθαι, ἢ χειροτονίαν δεχέσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ μὴ τὰ τοιαῦτα παρατηρεῖσθαι, πολλῆς ἀταξίας καὶ πλάνης πολλὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπληρώθησαν· εἰ δὲ τις φωραβείῃ τὴν παρούσαν διάταξιν ἀθετῶν, εἰ μὴν τὴν οἰκίαν ἐνορίαν ἀπολιπὼν ἐν ἐτέρᾳ καταλεῖθῃ ἐκκλησίᾳ, μηδὲνα βαθμὸν χειροτονίας προσλαβὼν, τῆς ὑπερορίου ἐκκλησίας ἐλαυνόμενος, ἐπαναστρέφεισθω καὶ ἔκων πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπίσκοπον· εἰ δὲ καὶ χειροτονίαν προσεληφεν, οὗτος μὲν ἐπὶ τριετίᾳ τῆς λειτουργίας ἀργεῖτω· ἐπὶ δὲ τῇ κρίσει τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἢ ἐπ' αὐτῷ συγγῶμῃ καταλιμπανέσθω.

ΚΕΦΑΛΑ. I'. Περὶ ἀπολυτικῶν γραμμάτων.

C Περὶ τῶν δεδομένων παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἀπολυτικῶν γραμμάτων τοῖς ἀποδημοῦσι τῶν κληρικῶν ἰκανῶς ἐν τῷ προσεχῶς ἐκτεθέντι περὶ ἀποδημίας διελεῖται κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΑ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπισκόπων τὰς μὴ ἀνηκούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πεποιτημένων ἐπισκόπων ἀρπαγμα τὰς μηδοτιοῦν διαφερούσας αὐτοῖς ἐκκλησίας, ἐν τῷ αὐτῷ τῷ περὶ ἀποδημίας φημὶ ἐγκατέσπαρται κεφαλαίῳ, καὶ παλλιλλογεῖν ἐξω λόγου καθέστηκε.

Λέγει δὲ καὶ ὁ νγ' κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου· Εἰσὶ τινες τοῖς οἰκείοις θαρρόυντες πληθεῖσι, κνήθουσι τὰς αὐτῶν ἀκοάς, ἥτοι κολακεύουσι, καὶ ἐτέρων ἐκκλησιῶν ἀρπάζοντες· ἀλλὰ ταύτας χρεὶ μετ' ἐξουσίας τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἀρχιερέων, πατριαρχῶν, ἢ μητροπολιτῶν, ἐξ αὐτῶν ἀφελέσθαι τοὺς ἔχοντας· τὸ δὲ κνήβειν τὰς ἀκοάς, ἐκ τοῦ Ἀποστόλου εἰληπταί· δηλοῖ δὲ, τὸ λόγους ἀπατηλοῖς τὰς ἀκοάς τινων ἱδύνειν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀλόγων ζώων· ταῦτα γὰρ καταψώμενα, καὶ κνήθόμενα, καὶ γαργαλιζόμενα χερσὶν ἀνθρώπων, ἡμεροῦνται καὶ χειροφθῇ γίνονται.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ κδ' κεφ. τοῦ Χ στοιχείῳ κανὼν ταύτης γ'.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΒ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ληστερικῶς τὰ ἀλλότρια.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Θαυματουργός, ἐν τῷ γ' κανόνι, τὸν ληστεύοντα καὶ πλεονεκτοῦντα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων αἰσχροῦ κέρδους χάριν ἐφαπτόμενον, ἐκκλήρυκτον καὶ ἀπέδληκτον τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας;

καθίστησιν, οἷα καὶ τοὺς δι' αἰτίας ἀόπους τῆς πα-
 τρικῆς οὐσίας ἐκβαλλομένους καὶ ἀποκηρυσσομένους
 υἱούς· τὸ δὲ τολμήσαι τινας, φησὶν, ἐν οἰμωγῇ το-
 σούτῃ καὶ θρήνοις τοσούτοις, τῶν βαρβάρων τὰ
 πάντα ληϊζομένων, τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ πάντων ἐπιδόντα
 κερὸν, κίβδους εἶναι νομίσαι καιρὸν, ἀνθρώπων
 ἐστὶν ἀσεδῶν καὶ θεοστυγῶν, καὶ μηδεμίαν ἀτοπίας
 καταλαλοπότων ὑπερβολὴν· θοὺν ἔδοξε τοὺς τοιού-
 τους ἅπαντας ἐκκηρύξαι, μήποτε ἐφ' ὅλον ἔλθῃ τὸν
 λαὸν ἡ ὀργή, καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτους τοὺς προε-
 στῶτας, τῷ μὴ σπουδῇ τοῦτους ἐπιζητῆσαι καὶ διορ-
 θῶσθαι· οἱ γὰρ ἐπιείμενοι τὰ τῶν αἰχμαλώτων
 κερδαίνειν, ὀργὴν καὶ ἐκτοίς καὶ παντὶ ἐπισω-
 μένουσι τῷ λαῷ· ἐκείρων δὲ ταυτηνὴ τὴν κλεονεξίαν,
 πολλὰ χεῖρον καὶ τῆς τοῦ Ἀχάρ εἶναι κατασκευά-
 ζει· καὶ γὰρ οὗτος, φησὶν, ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος
 μόνος καὶ ἰδίᾳ λαδῶν, ἐπὶ πάντα τὴν Ἰσραὴλ τὴν
 ὀργὴν ἤγαγε τοῦ Θεοῦ· ταύτην τοι, καὶ οὐκ ἐκείνος
 μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες καταλευσθέντες
 ἀπέθανον· εἰ γὰρ ἐκ προνομῆς καὶ οὗτοι κἀκεῖνος
 ὕβριλλοντο, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οὗτοι
 δὲ τὰ τῶν ἀδελφῶν· οὕτω χαλεπωτέρως ἡ τούτων
 παρανομία, ἥπερ ἡ ἐκεῖνου· λανθάνει δὲ τις ἐαυτὸν
 ἀπειτῶν, ὡς ἄρα ἐβρίμμενός τις λέγων περιτύχοι, καὶ
 μὴ τινος ἀντιποιουμένου ἀνέλοιτο, τὸν κεκτημένον
 ἰσως ἡγνοηκώς· οὐ γὰρ ἐξέστι καὶ οὕτως εὐρόντι
 κερδᾶναι καὶ οἰκειώσασθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλὰ περι-
 φυλάξαι τῷ κεκτημένῳ· εἰ γὰρ ὁ παλαιὸς κλεύει
 νόμος, ὅτι Ἄν ὁ ἀδελφός σου ἢ ὁ ἐχθρός σου ἐκ βί-
 θυμίας ἀπολέσῃ τὸ ἴδιον, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρή-
 νῃ, οὐκ ἐθέσεις, ἀλλ' ἐπανασώσεις τῷ ἀπολέσαντι,
 πᾶσι μὲλλον τοῦ φεύγοντος ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ γεγόν-
 οτος αἰχμαλώτου δέον περιφυλάξαι τὰ ἐγκαταλει-
 φέντα πράγματα, καὶ ἀποδοῦναι οἱ δυσπραγοῦντι·
 Πολλὰς μὲν τ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο ἀνάγκας, τὸ μετα-
 ποιῆσθαι τῶν ἀλλοτρίων ἀντὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀπω-
 λυμένων, καὶ οἴεσθαι μηδὲν εἶναι δεινὸν, καὶ τοι
 μηδὲν εἰς κακίαν λόγον τῶν εἰρημένων ἀπολείπομε-
 νον· ὅπερ γὰρ αὐτοῖς γηγόναντι οἱ πολέμιοι, τοῦτο
 τοῖς ἀδελφοῖς οὗτοι γενέσθαι σπουδάζουσιν· Ἀπὴγ-
 γεῖτε δὲ τις ἡμῖν, ὡς καὶ τινας τῶν πολεμίων τὰς
 χεῖρας διαφυγόντας, βίᾳ τινὲς κατέχουσιν ἀπιστοὶ
 πάντες· οὐκ καὶ ἀντιθεῖς, καὶ θινὸν ὄλωσ' μὴ ἐπε-
 γνωκότες· πέμψατέ τινας εἰς τὴν χώραν ἐρευνῆσαι
 εἰ περὶ τούτου, μὴ σκηπτοὶ κατενεχθῶσιν ἐπὶ τοὺς
 τὰ ταῦτα πράσσοντας.

Ἐν τῷ ε' δὲ κανόνι ὁ αὐτὸς μέγας Γρηγόριος
 τοὺς ἀλλοτρίους οἰκίας ἐπιέναι τολμήσαντας, εἰ μὲν
 κατηγορηθέντες ἐλεγχθεῖεν, οὐδὲ τῆς ἀκροάσεως
 ἀξιοί· ἐαυτοὺς δὲ ὁμολογήσαντας ἔκοντι, καὶ ἅπερ
 ἀφελόντο ἀποτίσαντας, ὑποπίπτειν κλεύει, καὶ
 τοῖς κατηγουμένοις συναξέρχεσθαι.

Νόμοι.

Ὁ δὲ νόμος τὸν ἀπὸ ἐμπορτισμοῦ ὀρπάζοντα, ἢ
 ναυαγίου, ἢ καταπεσοῦντος οἰκίας, εἰς μὲν ἐνικυ-
 τοῦ, εἰς τὸ τετραπλοῦν ἀποδοῦναι καταδικάζει, μετὰ
 δὲ τὸν ἐνικυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν· ὡσαύτως καὶ τὸν
 κατὰ ὄλλου ταῦτα ὑποδύχοντα. Τοὺς δὲ ἔρπαγας,

eo nimirum more quo filii ob crimen aliquod inu-
 sitatum a paterna hereditate ejiciuntur abdicanturque. In tanto autem luctu tantisque fletibus,
 dum barbari omnia deprædantur, ausos esse ali-
 quos tempus, in quo omnibus exitum imminet,
 sibi lucri esse tempus existimare, hominum est
 impiorum, et Deo invisorum, et quorum improbi-
 tati nihil superaddi poterit. Un'le omnes ejusmodi
 homines abdicare visum est, ne forte in totum po-
 pulum ira veniat, et in eos primum qui præsent,
 quod in ejusmodi homines diligenter non inquirant
 eosque emendent. Etenim qui captivorum bona
 lucrari cupiunt, sibi ipsis et universo populo iram
 30 accumulant. Porro hujusmodi avaritiam am-
 plicans, eam avaritia Achar multo deteriorem
 esse ostendit. Ille enim solus, inquit, et privatim
 id quod Deo dedicatum erat surripiciens, in omnem
 Israel iram Dei adduxit: et propterea non solum
 ipse, sed et omnes sui perierunt. Si enim ex præfa-
 tam hi quam ille rapuerunt, iste autem bona ini-
 micorum, et hi bona amicorum, eo gravius est
 horum crimen quam quod ab eo admissum est.
 Quin imo seipsam impudenter decipit, qui se in
 res disjectas incidisse dicat, et cum nemo illas sibi
 assereret, abstulisse, possessore utique ignoto. Ne-
 que enim fas est ei qui ita rem alienam invenerit,
 eam lucrari, sibi que vindicare, sed pro possessore
 servare debet. Etenim si lex antiqua jubet: Si fra-
 ter tuus vel inimicus tuus præ negligentia rem
 suam amiserit, idque in tempore pacis, non reti-
 nebis, sed ei, qui eamdem perdiderit, restituens:
 quanto magis fratris fugientis vel captivi facti bona
 ab eo relicta servare, et ipsi rebus adversis utenti
 restituere oportet? Porro et hoc magnam amen-
 tiam indicat, si quis pro bonis propriis amissis
 aliena vindicaverit, nihil in ea re mali existimans.
 Nam et id prædictorum malitiam exæquat, siquidem
 quod hostes ipsis fuerunt, id ipsi fratribus suis
 esse operam dant. Nolis autem renuntiatum est,
 quod nonnulli quosdam ex hostium manibus elap-
 sos vi detinuerint, infideles omnino impiique exis-
 tentes, quique Deum prorsus non norunt: mita-
 tatis aliquos in regionem, qui super hac re in-
 quirant, ne fulmina in eos decidant, qui hæc fa-
 31 ciunt.

In decimo autem canone sanctus ille Gregorius
 eos qui alienas domus ingredi ausi fuerint, si ac-
 cusati convincentur, ne quidem ad auditionem ad-
 mittit: qui autem sua sponte confessi fuerint, et,
 quæ surripuerunt, reddiderint, substerni et una
 cum catechumenis exire jubet.

Leges.

Lex autem eum qui ex incendio, vel naufragio,
 vel domo collapsa rapit, intra quidem annum ad
 quadruplum, post annum autem ad simplum pu-
 nit; similiter et eum qui dolo rapta recipit; ra-
 ptiores autem, etiamsi aut sententiam quod ab iis

raptum erat obtulerint, non admittit, sed in quadruplum punit.

Si quis res mobiles per vim rapnerit, intra quidem annum in quadruplum tenetur, si per testes probata fuerit quantitas et species honorum; post annum autem in simplum. Si vero rapina quidem vi facta probeur, testes autem res raptas non norint, juramentum præstat is a quo res vi raptæ sunt, et a raptore, quæcunque a se rapta fuisse jurabit, in simplum recipit.

Si quis absque sententia judiciali rem auferat, si rei dominus sit, dominio suo excidit; si vero aliena sit, rem et pretium ejus dat. Itaque hic etiam, si quidem intra annum agatur, poena præstat; post annum vero, res duntaxat cum fructibus.

Qui terram rapit, vel terminos mutat, rapinæ duplum restituit.

Qui cum arnis domos et agros alienos invadunt devastantque, capite plectuntur.

31 CAP. XIII. De iis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.

Undecimus synodi Ancyr. canon desponsas alius puellas, et postea ab aliis raptas, etiamsi raptores eas inique stupraverint, iis quibus desponsæ erant iterum reddi jubet: nimirum si eas recipere velint: inviti enim non cogentur.

Canon autem magni Basilii 22, Eum qui mulierem, inquit, ex rapto habet, non oportet ad poenitentiam admittere, priusquam ab ea separetur. Quod si alteri prius desponsa fuerit, ejus in potestatem reddi debet, si modo eam accipere velit; sin autem nulli adhuc desponsa fuerat, ad parentes redeat, vel alios qui eidem sanguine conjuncti sunt. Et si quidem illi raptoris affinitatem expetant, constituatur matrimonium, si modo illa consenserit; aliter enim ne cogatur. Ille autem qui mulierem, vel per vim, vel clam consentientem corripuit, fornicatorum poenæ obnoxius sit; et in quatuor annis quatuor poenitentiae tempora pertranseat: uno quidem anno præ foribus ecclesiæ ingens, uno inter auditores stans, altero ad poenitentiam prostratus, et quarto stans cum fidelibus, sed a sacris mysteriis abstinens; eoque demum exacto, ejus quod perfectum est particeps esto.

Canon autem 30 eos qui mulieres rapiunt, quique ipsos auxilio juvant, triennio extra precesiones esse, et inter auditores consistere statuit. Quod si mulier, inquit, volens seipsam tradiderit, cum nec stuprum præcesserit, quod proprie de virginibus dicitur, nec furium, hoc est clandestinus concubitus, qui hanc acceperit, poenis a canone inflictis non erit obnoxius, quippe quod nulla vis intercesserit: et præcipue si sui juris, vidua for-

Α και πρὸ καταδίκης προσάγοντας τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀρπαγὲν, οὐ προσίσταται, ἀλλ' εἰς τὸ τετραπλάσιον καταδικάζει.

Ἐάν τις βιαίως ἀρπάσῃ κινητὰ πράγματα, ἐντὶς μὲν ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ τετραπλοῦν ἐνέχεται, ἐάν μάρτυρῃ ἢ ποσότης καὶ τὸ εἶδος τῶν πραγμάτων, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, εἰς τὸ ἀπλοῦν. Ἐάν δὲ ἡ βία ἀρπαγὴ δέικνυται, τὰ δὲ ἀρπαγέντα ἀγνωστοῖν οἱ μάρτυρες, ἐπόμενται ὁ τὴν βίαν ἀφαίρεσιν ὑποστάς, καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ τοῦ ἀρπαγῆος ὅσα ἐπομέσεται διαρπαγῆναι, εἰς τὸ ἀπλοῦν.

Ἐάν τις χωρὶς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀφέλῃται τι πρᾶγμα, εἰ μὲν δεσποτὴς ἐστὶ τοῦ πράγματος, ἐκπίπτει τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀλλοτρίον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ δίδωσι. Κινητὰ τοίνυν, ἔσθω ἐν τοῦ ἐνιαυτοῦ κινουμένης τῆς ἀγωγῆς, δίδεται ἡ ποινὴ· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, τὸ πρᾶγμα μόνον καὶ οἱ καρποί.

Ὁ ἀρπάζων γῆν, ἢ μετατιθεὶς ὄρια, διπλὴν τὴν ἀρπαγὴν ἀποδίδωσιν.

Οἱ μὲθ' ὀπλῶν ἐπιόντες, καὶ πορθεύοντες ἀλλοτρίους οἴκους ἢ ἀγροὺς, εἰς κεφαλὴν τιμωροῦνται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν ἀρπαζόντων ἐπὶ γάμῳ γυναίκας.

Ὁ 11^{ος} κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου τὰς μηστευθείσας κόρας τοῖν, εἴθ' ὑπ' ἄλλων ἀρπαγείας, εἰ καὶ παρανόμως αὐτὰς ἐδίδασαντο, καλεῖται τοῖς μηστευσαμένοις αὐτὴς ἀποκαθίστασθαι, εἴτε αἰροῦντο δηλονότι ταύτας λαβεῖν· ἀκοντες γὰρ οὐκ ἐγκαταστήσονται.

Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου 22^{ος}, Οὐ χρὴ, φησὶν, εἰς μετάνοιαν προσέσθαι τὸν ἐξ ἀρπαγῆς εἰληφότα γυναῖκα, πρὶν ἂν ταύτης ἀφαιρεθῇ· καὶ εἰ μὲν ἦν προμνηστευθεῖσά τινι, ἐκείνῳ εἰς ἐξουσίαν ἀποκαθίστασθαι, εἴτε βουλευθεῖ ταύτην λαβεῖν· εἰ δὲ μήπω τινι προμεμνηστευτο, πρὸς τοὺς γονεάς ἐπανέλναι, ἢ καὶ ἄλλως καθ' αἶμα ταύτη προσήκοντας· καὶ μὲν ἔλονται οὗτοι, συναινούσης καὶ ἐκείνης, τὴν κηδεὶαν τοῦ ἀρπαγῆος, τὸ συνοικέσιον ἵστασθαι· εἰ δ' οὐκ, μὴ βιάζεσθαι. Ὁ μέντοι συμφθαρὲς γυναῖκα εἴτ' οὐκ λαθραίως ἐκούσῃ, εἴτ' οὐκ βιασάμενος, τῶν πορνεύοντων ἐπιτιμῶν ὑποβαλλέσθω· καὶ ἐν τέσσασι χρόνοις τοὺς τέσσαρας τόπους διερχέσθω τῆς μετανόας, ἐν μὲν ἑξῶ τῆς θύρας τοῦ νεῶ προσκλαίων, ἐν δ' ἀκρωμένως, ἐτέρῳ δ' εἰς μετάνοιαν ὑποκλίπων, τῷ δὲ τετάρτῳ τοῖς μὲν πιστοῖς συνιστάμενος, τῶν δὲ θείων ἀπεχόμενος μυστηρίων· ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, τὴν καὶ ταῦτα τοῦ τελείου τυγχανέτω.

Ὁ δὲ 30^{ος} τὸς ἀρπαζόντας γυναῖκας, καὶ τοὺς συνεργούντας αὐτοῖς, ἐπὶ τριετίαν πόρῳ μὲν τῶν εὐχῶν, μετὰ δὲ τῶν ἀκρωμένων ἵστασθαι κατέδικασεν. Εἰ μέντοι ἐκούσα, φησὶν, ἐπιτέδωκεν ἑαυτὴν ἢ γυνὴ, μήτε φθορὰς προηγησαμένης, ἥτις ἐπὶ τῶν παρθένων κυρίως λέγεται, μήτε μὴν κλοπῆς, λαθραίας οἰοῦναι μίσειος, ἀνεύθυνος ὁ ταύτην λαβὼν τῶν ἐκ τοῦ κανόνος ἐπιτιμῶν, οἷα μὴ βίας μεσολαβήσῃ· καὶ μάλιστα, εἰ αὐτέξουσία ἐτύγχανεν οὕτως.

χῆρα δηλαδὴ, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἦν τὸ ἀκολουθεῖν, ἢ ἄλλῃ. Τῶν γὰρ σχημάτων ἡμῶν, φησὶν, οὐ φροντισίον, τοῦ πλάσματος δηλαδὴ, καὶ τῆς ὑποκρίσεως· αἰδουμένη γὰρ ἐστὶ ὅτε ἡ γυνὴ ἐκτὸν ἐπιδοῦναι τῷ ἱερατῇ ἢ τῷ ἱερομένῳ, ἐσχηματίσατο μὲν ἀρπαγῇ, πρὸς δὲ ἀλήθειαν, ἐκούσα ἐπηκολούθησεν· εἰ τοίνυν κατὰ προσποιήσιν ἡ ἀρπαγὴ γέγονεν, οὕτως τὰ ἐπίτιμα χάραν ἔξουσιν, οὕτως οἱ κατὰ ἀρπακτῶν κείμενοι νόμοι· μόνη δὲ τῇ περὶ ὕβρεως ἀγωγῇ ἐνχοι τοῖς πατράσιν οἱ λαβόντες τὰς ὑπερβολὰς ἐσονται· οὗτοι γὰρ καὶ τὸν παρὰ γνώμην αὐτῶν γενόμενον γάμον διασπῶσι.

Ὁ δὲ κη' τῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἑκτῆς ἐβ' οὐτως διορίζονται· τοὺς ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου γυναῖκας ἀρπάζοντας, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναρμομένους, κληρικὸς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκούς δὲ, ἀναθεματίζεσθαι· ὅπως ταῖς αὐταῖς γὰρ εὐθύναις ποιοῦνται καὶ τοὺς ἀρήγειν αὐτοῖς ἐλομέτους, καὶ μάλα εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ τὸν ἔρωτα τῆς ἀρπαγῆς, εἰ καὶ πάντῃ σαθρὰν ἀπολογίαν προτεῖται, πρὸς τὴν ἀθέμιτον ὑποκνίζοντα πρᾶξιν, καὶ τοῦ λογισμοῦ γενόμενον βιαιότερον· τῷ δὲ γὰρ συντρέχοντι, εἰς ἀντὶ τῶν νοῦν ἔχοντων συγγνώμη, μηδὲν ἕτερον ἢ τὴν οἰκθεὴ μογηρίαν περὶ τὴν ἐξέχριστον πρᾶξιν ἔχοντι συνελαύνουσιν, ἢ δὴ, πρὸς τοὺς ἄλλους ἀτόποις, καὶ τὴν τῆς πολιτείας ἀνάστατον τίθησι κοσμιότητα· Συμπράττοντες δ' ἂν εἴη ὁ πρᾶξι τῇ ἀρπαγῇ συνεργῶν· συναρμόμενος δὲ, ὁ μηχανὰς ὑποτιθέμενος καὶ βουλᾷς.

Νόμοι.

Οἱ ἀρπάζοντες γυναῖκα ἢ μεμηστυμένην, ἢ ἀμνηστεύσαν, ἢ χῆραν, εἴτε αὐγενῆς ἐστίν, εἴτε δοῦλη, ἢ ἀπελευθέρη, καὶ μάλιστα, εἰ τῷ Θεῷ εἰς καθιερωμένην, καὶ εἰ τὴν ἰδίαν τὴν μνηστὴν ἡρπασιν, εἰ μὲν μετ' ὀπλῶν, ἥτοι ξιφῶν, ἢ ροπαλῶν τὴν ἀρπαγὴν ἐποιήσαντο, ὁ τοιοῦτος ἔσται τιμωρεῖσθαι· οἱ δὲ συνοπουργοῦντες αὐτοῖς, ἢ συναιδότες, ἢ ἐκόντες ὑποδεξάμενοι, ἢ οἰωνοῦντες σπουδῇν εἰσενεγκόντες, τυπτόμενοι σφοδρῶς καὶ κουρευόμενοι ῥινοκοπεῖσθαι· ἐπειδὴ οἱ ἀρπάσαι προθέμενοι, ἔσονται καὶ φονεῦσαι τοὺς ἀντισταμένους εἰς· εἰ δὲ χωρὶς οἰωνοῦντες ὀπλῶν τὴν ἀρπαγὴν ἐποιήσαντο, ὁ μὲν ἀρπάτας χειροκοπεῖσθαι, οἱ δὲ καθ' οἰωνοῦντα τρόπον συνεργήσαντες, τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ἐξοριζέσθαι, εἴτε βουλομένων τῶν γυναικῶν, εἴτε μὴ βουλομένων ἡ ἀρπαγὴ γέγονε, καὶ μάλιστα, εἰ συνοικούσας τισὶν ἀνδράσιν ἐπειράθησαν ἀρπάσαι· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναῖκος, ἂν μὴ τὴν ὄψιν παρ' αὐτῶν δίκην πειραθῶσι λαβεῖν, περιορίζεσθαι· εἰ δὲ καὶ δοῦλος ἄλλοις συνεργήσας τῇ πρᾶξιν, κατεῖται.

Οἱ ἀρπάζοντες, ἢ ὑπονοθεύοντες, ἢ διαφθείροντες ἀκλήτριαν, ἢ μοναστηρίαν, ἢ διάκονον, ἢ ἄλλο εὐλαβὲς ἔχουσαν σχῆμα, καὶ οἱ μετασχόντες, τὸν ἀνωθεν εἰρημὸν ἐκ τοῦ νόμου κίνδυνον ὑπομένουσι, καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ τῆς ὑποβοήθειας προστιθεῖναι διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀρχόντων· αὕτη δὲ μετὰ τῶν ἰδίων πραγμά-

A tasse, fuerit; et in ipsius potestate esset, an sequeretur, vel non. Figurarum enim, inquit, nobis nulla cura habenda est, prætexus nempe et simulationis. Forte enim mulier sese amatori vel amato tradere erubescens, inquit se raptam esse, cum revera sponte secuta esset. Si igitur raptus per simulationem factus fuerit, neque pænæ locum habebunt, nec leges quibus raptores obnoxii sunt: solum autem actione injuriarum patribus tenebuntur qui eas ceperunt quæ erant sub potestate; illi enim matrimonium præter eorum voluntatem factum divellunt.

Canon autem 28 syn. iv, nec non syn. vi can. 92 ita decernunt: eos qui nomine matrimonii mulieres rapiunt, vel raptores opera vel consensu adjuvant, clerici quidem deponi, laicos vero anathematizari: hisdem enim poenis subjiciuntur qui iis opem ferre in animum inducunt; nec immerito. Hic enim amorem pro raptu, frivolum quavis prætextum, ad actionem illicitam eum stimulantem, et ratione fortiolem factum, prætextit; ei autem qui consentit, quis sanus veniam daret, qui nihil habet præter propriam pravitatem ad nequissimam actionem impellentem? quæ quidem, præter alia absurda, civitatis honestatem et decus evertit. Adjutor autem ille est, qui facto ad raptum opem fert; consentiens autem, qui artificio et consilio raptum molitur.

C

32 Leges.

Raptores feminæ, sive desponsa fuerit, sive non, aut viduæ, sive ingenua fuerit, sive serva aut libertina, et maxime si Deo dedicata fuerit, legitime puniuntur. Et si quis sponsam suam rapuerit, si quidem cum armis sive gladiis vel fustibus rapinam fecerit, is gladio puniatur. Ministri autem, et conscii, et voluntarii susceptores, et qui qualescunque auxilium præbuerint, multum verberati et tonsi, naribus mutilentur; quoniam qui rapere in animum inducunt, etiam parati sunt resistentes occidere. Sin autem sine armis quibuscunque rapinam fecerint, raptori quidem manus abscindatur, li vero qui aliquo modo opem tulerint, verberati et tonsi in exilium mittantur: sive volentibus feminis sive nolentibus rapina facta fuerit; potissimum si mulieres cum viris laicis una habitantes rapere aggressi fuerint. Quin et parentes mulieris, si debilitati ab his poenam exigere non conati sunt, deporentur. Quod si servus actui ministrasse deprehendatur, comburatur.

Qui rapiunt, aut sollicitant, aut vitiant ascetricam, vel monasticam, vel diaconissam, vel quæ alium religiosum habitum habet, et eorum conscii, periculo supradicto a lege imminenti obnoxii sunt, et eorum bona ab episcopis et magistratibus ecclesiæ vel monasterio in quo degunt ea quæ vim passa est, addicuntur. Illa autem cum bonis suis

in monasterium immittitur, ibidem secure servanda. Quod si diaconissa fuerit, filios legitimos habens, ii secundum leges facultates ejus accipiunt.

Qui virginem aut viduam rapuit, hanc, neque patre ipsius consentiente, et delictum condonante, uxorem ducere potest.

Rapta ne nubat raptori. Sed et si huic conjugio parentes consentiunt, deportentur.

Aliter vero punitur qui puellam rapit, et aliter qui per vim virginem stuprat. Raptus enim, propter raptoris impudentiam, non condonatur; stuprum autem per vim illatum, si ea quæ vim passa est factum probaverit, condonatur, et iis una habitare permisum est.

Rapta raptoris bona lucratur, si ei legitime conjugii nolit; quod si id velit, ipsius et raptoris facultates, eorumque qui ad malum opem tulerint, sive parentes eorum fuerint, sive alieni, publicantur.

Raptus major est adulterio: et qui nuptam rapit, vel virginem, extremo supplicio afficitur; etsi peregrinus sit accusator, et puellæ pater rogatus factum condonaverit.

Si servus virginis raptum detulerit, libertate donatur, vel si raptum jamjam condonatum eriminetur.

Qui alienam ancillam meretricem rapuit, aut celavit, neque tanquam fur neque tanquam plagarius tenetur. Non enim furti, sed libidinis causa id fecit. Verum a magistratu bonis multatur, et castigatur.

Justiniani autem Novella xvii raptoribus virginum immunitatis fines servari vetat. Quam quære in cap. 13 litteræ E.

Quin et in Paschalis diebus virginum raptores includuntur et ligantur. Quære etiam leges in 7 cap. litt. II.

33 CAP. XIV. De pædicatione.]

Magnus Basilius in 7 canone, nec non in 63, Qui turpiter, inquit, cum meribus agit, et pœnitentia ducitur, quindecim annos debitis pœnitentiæ pœnis subjiciatur, et postea communione dignus habeatur.

Magnus autem Gregorius Nyssenus in 3 canone ad 48 annos eorum pœnitentiam extendit.

Joannes autem Jejunator, Si puellus, inquit, a viro aliquo corrumpatur, si in femora seminis profluvium exceperit, convenienter correptus ad sacerdotium veniat; sin autem in podicem, nequaquam sacerdotali gradu dignus habeatur. Licet enim ipse propter ætatem non peccaverit, vas tamen ejus ruptum est, et res sacras peragere non debet; polluitur enim.

Lex.

Impuri, tam qui agit quam qui patitur, gladio puniuntur, nisi qui patitur minor sit annis 7; tunc enim a talis defectus ipsum ab ea pœna liberat.

Α των τῶ μοναστηρίῳ ἐμβάλλεται ἀσφαλῶς; φυλαχθήσεται· ἐὶ μέντοι γε διάκονος εἴη, νομίμους ἔχουσα παιδας, τὸ κατὰ νόμους τῆς περιουσίας αὐτῆς λαμβάνουσα.

Ὁ παρθένον ἢ χήραν ἀρπάσας· οὐ δύναται ταύτην γαμεῖν, οὐδὲ συναινεῖν αὐτῇ· τοῦ ταύτης πατρὸς, καὶ συγχωροῦντος τὸ ἐγκλήμα.

Μὴ γαμίσθω ἡ ἀρπαγίσσα τῷ ἀρπάσαντι αὐτήν, ἀλλ' ἐὶ καὶ συναινεῖσιν αὐτῇ τοιοῦτῳ συνοικισθῶ γονεῖς αὐτῆς, περιορίζονται.

Ἄλλως δὲ καλύπτεται ὁ ἀρπάτας κόρη, καὶ ἄλλως ὁ κατὰ βίαν φθειρα παρθένον· ἡ μὲν γὰρ ἀρπαγὴ διὰ τὴν ἀναίδειαν τοῦ ἀρπάσαντος, οὐ συγγινώσκεται· ἡ δὲ κατὰ βίαν γενομένη φθορά, ἐὰν παρὰ τῆς βίας θείσης· κατεδέχεται, συγγινώσκεται, καὶ συναινεῖται τοῖς δίδονται.

Ἡ ἀρπαγίσσα κερδαίνει τὰ τοῦ ἀρπαγὸς πράγματα, μὴ θελήσασα συζευθῆναι νομίμως αὐτόν· ἐπιλοι γὰρ, εἰ θελήσει τοῦτο, δημεύεται ἡ τε αὐτῆς περιουσία καὶ ἡ τοῦ ἀρπαγὸς καὶ ἡ τῶν συναινεσάντων ἐπὶ τῷ κακῷ, καὶ τε γονεῖς τούτων ὧς, καὶ τε ἄλλοι.

Ἡ ἀρπαγὴ μεῖζον ἐστὶ τῆς μοιχείας· καὶ ὁ ἀρπάσας γεγαμημένην, ἢ παρθένον, ἐσχάτως τιμωρεῖται, καὶ ξένου κατηγοροῦντος, καὶ εἰ ὁ πατήρ τῆς κόρης παρακληθεὶς συνεχώρησεν.

Ἐὰν δούλος ἀρπαγὴν παρθένου καταμηνύσῃ, ἐλεύθερος γίνεται, ἢ ἐὰν τὴν ἤδη συγχωρηθεῖσαν ἀρπαγὴν ἀπελέγξῃ.

Ὁ δούλην ἄλλοτριαν, πόρνην οὔσαν, ἀρᾶζων ἢ κρύπτων, οὔτε ὡς κλέπτης, οὔτε ὡς ἀνδραποδιστὴς ἐνέχεται· οὐ γὰρ κλοπῆς, ἀλλ' ἡδονῆς χάριν τοῦτο ποιήσας· πλὴν εἰς χρήματα ζημιούται παρὰ τοῦ ἀρχοντος, καὶ σωφρονίζεται.

Ἡ δὲ ἐ' Ἰουστινιανέως Νεαρὰ ἀπαγορεύει ὅρους ἀσουλίας φυλάττεσθαι τοῖς ἀρπαξί τῶν παρθένων, ἢ καὶ ζῆται ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Ε' στοιχείου.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Πάσχα οἱ τῶν παρθένων ἀρπαγες ἐγκλείονται καὶ δεσμοῦνται· καὶ ζῆται ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου νόμου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΔ'. Περὶ ἀρπαγομαρίας.

Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ ζ' κανόνι, ἔτι δὲ καὶ τῷ ξβ', Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην, φησὶν, ἐν τοῖς ἁρμάσι διαπραξάμενος, καὶ μετανοήσας, εἰς ιε' ἔτη τοῖς προσηκουσι τῆς μετανοίας ἐπιτιμίοις ἐποδωλλέσθω, καὶ μετὰ τοῦτο τῆς κοινωνίας ἀξιούσθω.

Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος, ἐν τῷ γ' κανόνι, εἰς ιη' ἔτη τὴν τούτων ἐπεκτείνει μετάνοιαν.

Ὁ δὲ Νηστευτὴς Ἰωάννης, Εἰ παιδίον, φησὶν, ὑπὸ τινος ἀνδρὸς μολυνθεῖ, εἰ μὲν εἰς τοὺς μηρούς τὴν ῥήν διέξαιτο, προσφόρους ἐπιτιμώμενον, εἰς ἱερωσύνην ἐρχέσθω· εἰ δὲ εἰς ἀφιδρώνα, μηδὲν ἱερατικοῦ ἀξιούσθω βαθμοῦ· εἰ γὰρ κίχλιον ὡς ἡμαρτε διὰ τὸ ἀνήλικον, ἀλλ' ὅμως τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐρρύαγῃ, καὶ ἱερουργῆσαι αὐτὸν οὐκ ἐνδέχεται· μεμόλυται γάρ.

Νομος.

Οἱ ἀσελεγεῖς, ὅτε ποῶν καὶ ὁ πάσχων, ξίφει τιμωρεῖσθωσαν, εἰ μὴ ἄρα ὁ πεπονηθὼς ἐλάττων εἴη τῶν ἐβ' ἐτῶν· τότε γὰρ τὸ ἐνδεὲς τῆς ἡλικίας τῇ τοιαύτῃ αὐτὸν ἀπαλλάττει ποινῇ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. *Περὶ ἀρχόντων, ὁποίους δεῖ εἶναι* A CAP. XV. *De magistratibus, quales eos esse oporteat.*
Leges.

Δεῖ τὸν ἀρχοντα τὴν θείαν, ὡς οὐδὲν τε, φύσιν μιμεῖσθαι, καὶ εἶναι πρὸς ἅπαντα συμπαθῆ, ἀμνηστικόν, ἀνεξίκακον, ἀόργητον, ἀπροσωπώλητον, ἀδωροδόχον, καὶ μὴ εὐχερῶς μηδὲ ἀνεξετάστως διαβολαῖς καὶ λοιδορίαις πείθεσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ δουλεύειν τὸν ἀρχοντα τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀπηριθμημένων ἀρετῶν πάθεισι, πολλοὶ πολλάκις ἀδικίᾳ κινδυνεύουσι.

Τρία χαρακτηρίζει τὸν ἀληθῆ ἀρχοντα, τὸ ταπεινὸν πρὸς τοὺς ἀφιερωμένους θεῷ, τὸ ἀπλοῦν ἐν ταῖς τραπέζιαις καὶ εὐμετάβλητον, καὶ τὸ ἀπροσωπώλητον ἐν ταῖς κρίσεσι καὶ ἀδωροδόχον.

Ὁ ἀρχὼν εὐέντευκτος ἔστω τοῖς προσιοῦσιν, ἀλλὰ μὴ εὐκαταφρόνητος, καὶ μὴ ἐξίσου ἀναστρεφώσθω τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ δηλοῦτω τῇ ὄψει ἑαυτοῦ ὅτι ὀργιζόμενος· μετὰ φρονήσεως ἔστω πρὸς τοὺς συντρίβους, καὶ μὴ δεχέσθω τοὺς κεκωλυμένους.

Υπαρχοὶ δὲ λέγονται οἱ τῶν ἱπαρχῶν ἐξάρχοντες· ἱπαρχοὶ δὲ, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. *Περὶ τῶν ἐν ἀφάρδω γυναικῶν.*

Ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Ἀλεξανδρεὺς, ἐν τῷ β' κανόνι, τὰς ἐν ἀφάρδῳ οὕσας τῶν γυναικῶν καλεῖται μὴ προσεῖναι τῇ θείᾳ τραπέζῃ, μηδὲ τῶν ἀχράντων κοινωνεῖν μυστηρίων· οὐδὲ γὰρ ἡ αἰμορροοῦσα φαῦσαι τοῦ Κυρίου τετόλμηκε, πλην τοῦ κρασπέδου τῶν αὐτοῦ ἱματίων· μεμνησθαι δὲ τοῦ Δεσπότου, καὶ βοηθείας δεῖσθαι τυχεῖν καθ' ἑαυτάς, οὕτω διακειμένης, ἀνεπίφθονον· τοῖς δὲ τῶν ἁγίων Ἀγίοις, τῷ μὴ πάντῃ χιδαρῷ, ἐπισηπλῆς προσεῖναι καὶ ἐπικλίνουσιν· ἐν ἀφάρδῳ δὲ φησὶν εἶναι τὰς ὑπὸ τῆς ῥύσεως τῶν ἐμμησίων ἐνοχλούμενας, παρὰ τὸ κακωρῆσθαι αὐτάς τῆς τῶν λοιπῶν ἑδρας, ὡς ἀκαθάρτους· αἱ γὰρ τῶν Ἑβραίων γυναῖκες, τοῦτο πάσχουσαι, ἐν ἰδίῳ τόπῳ καθήμεναι ἡσυχάζουσιν, ἕως ἂν ἡμέραι παρέλθωσιν ἑπτὰ, καὶ ἡ τῶν ἐμμησίων παύσηται ῥύσις· ἀλλὰ γὰρ αἱ τοιαῦται τὸ νῦν εἶναι, οὐχ ὅπως τοῦ θυσιαστηρίου, εἰς ὅπερ πάλαι ταύταις ἐφείτο εἰσέρχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ νεῶ, καὶ τοῦ πρὸ τοῦ νεῶ τόπου ἐκβάλλονται.

Καὶ ὁ ζ' Τιμοθέου, τὰς οὕτως ἔχούσας τῶν γυναικῶν, πρὶν καθαρῶν εἶναι, ἀθέμιτον, φησὶ, τῶν θείων κοινωνεῖν μυστηρίων.

Νόμος.

Ἡ δὲ ιζ' Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ὕψις, φησὶ, περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν, αἱ τῇ φυσικῇ καθαίρεσθαι εἰκόσιν ῥύσει, ἐτέρως μὴ ἐπιχειμένης αὐταῖς· ἐπικλινθῶν ἀσθενείας, μέχρι μ' ἡμερῶν ὑπερτίθεσθαι, τὰς μὲν ἀτελείστους τὸ φώτισμα, τὰς δὲ μεμυσταγωγημένας τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετὰληψιν· νοστήματος δὲ τινοῦ· αὐταῖς κατασκήψαντος, καὶ τὴν καταστροφὴν ἀπειλοῦντος τοῦ βίου, τὰς μὲν τοῦ φωτίματος τὰς δὲ, τῶν ἀμειψμάτων εὐθὺς ἀξιοῦσθαι.

Debet magistratus divinam naturam, quantum possibile est, imitari, et erga omnes misericors esse, injuriarum patiens, non propensus ad iram, personarum non acceptor, muneribus se corrumpi non sinens, et accusationibus convitiisque non facile et sine examinatione fidem dans. Ex eo enim quod magistratus passionibus, quæ virtutibus enumeratis contrariæ sunt, obnoxius sit, multi injuste sæpenumero in periculum adducti sunt.

Tres sunt boni magistratus characteres: humilitas erga Deo consecratos, simplicitas in convitiis, in judiciis non respicere personas, et muneribus non corrumpi.

Magistratus iis qui ad eum adveniunt, affabilis sit, sed nec ita ut se contemni patiatur; et ne æquali conversatione cum provincialibus utatur; neque vultu misericordiam aut exandescientiam prædat; cum prudentia versetur circa advocatos, et prohibitos ne admittat.

Prætores autem dicuntur, qui provinciis præsent; præfectus vero, qui Constantinopoli.

CAP. XVI. *De mulieribus quæ sunt in abscessu.*

Sauctus Dionysius Alexandrinus martyr, in 2 canone, mulieres quæ sunt in abscessu, ad sanctam mensam accedere, et divinis mysteriis communicare prohibet. Neque enim quæ sanguinis fluxu laborabat, Dominum attingere ausa est, sed solam vestimentorum flammam. Domini autem meminisse, et auxilium pro se eo modo affectis implorare, reprehensioni non est obnoxium. Ei autem, qui non omnimodo purus est, ad Sancta sanctorum accedere, lubricum est et periculosum. Eas autem dicit esse in abscessu, quæ menstruum fluxu divexantur, quod a reliquorum sede ut imundæ separantur. Etenim Hebraicæ mulieres hoc passæ, in loco privato sedentes, quietem agunt, donec septem dies præterierint, et menstruum fluxus stiterit. Ejusmodi autem mulieres nunc seorsim agunt, et non solum ab altari (ad quod olim accedere iis permissum est) sed et e templo et templi porticu ejiciuntur.

Et Timothei canon 6: Eas quæ sic se habent, inquit, non licet, antequam purificentur, sacris mysteriis communicare.

Lex.

Novella autem 17. regis Leonis Sapientis, Statuimus, inquit, de mulieribus quæ pepererunt, ut quæ naturali profluvio expurgari solent, si quidem periculosa alia infirmitate non laborent, usque ad 40 dies differant, non initiatæ illuminationem, initiatæ vero divinarum mysteriorum perceptionem. Quod si easdem morbus aliquis invaserit, et vitæ abruptio minetur, illæ illuminatione, hæ autem sacramentis dignæ statim habeantur.

CAP. XVII. *De impuberibus.*

Lxx.

Impuber in delictis non adjuvatur; veluti si furtum fecerit, vel damnum intulerit: etiamsi nihil ad eum exinde adveniat. Quære etiam 4 cap. præsentis litteræ, et 33 cap. litteræ E. Quære etiam in 8 cap. litteræ B.

CAP. XVIII. *De excommunicatione.*

Quin et sequentia præcedentibus non apponenda esse quis dixerit, qui ad ea quæ dicta sunt attendit? de iis, nempe, qui per gratiam veritatis Deo separati fuerunt, sua autem improba voluntate ad malas actiones tracti, fructum exinde adepti sunt, a Deo segregari.

Decimus itaque sanctorum apostolorum canon, Qui cum excommunicato, inquit, in quocunque loco precibus communicaverit, is segregetur. Vel enim ex eo calumniatur, vel contemptum patitur, qui ei pœnas inflixit, ut quicquidem maleet injusto segregaverit. Simpliciter autem cum excommunicatis colloqui non prohibet.

Undecimus autem eorum canon cum clerico qui depositus fuerit, et postea sacra rursus peregerit, clericum una comprecantem deponit.

35 Porro can. 32, Quem proprius, inquit, episcopus a communione segregavit, ne liceat alteri eundem suscipere. Quod si mortuus fuerit qui cum segregavit, qui ejusdem dignitati succedit, examinatione facta, vel pœnas remittendi vel intendendi potestatem habeat. Alteri autem non permissum est hoc facere, nisi ex synodica inquisitione, sive vivente aut mortuo excommunicante.

Eadem quoque decernit 9 can. syn. Carthagiensis; nimirum quod qui clericum, non citra examinationem, sed pro criminum suorum meritis, depositum in sacerdotalem communionem suscepit, deponetur. Quodque qui una cum segregato oraverit, eandem cum eo pœnam subibit.

His etiam concinit can. 6 syn. Antiochenæ, statuens clericos et laicos excommunicationis vinculis astrictos ab episcopis suis, et non ab aliis solvi debere, priusquam vel qui cum ligavit mortuus fuerit, vel communis synodus circa ipsos inquisiverit.

Porro 13 can. syn. Sardicensis, Presbyterum, inquit, vel diaconum, vel aliquem omnino clericum ab episcopo suo excommunicatum ne liceat alteri episcopo ad communionem admittere; id enim episcopo, qui eum excommunicavit, injuriam facit.

Canon autem 14, Si quem clericum proprius episcopus, ad iram propensus, per iram segregaverit (quod fieri non debet), non oportet, inquit, talem illico a communione separari, sed ad provincie metropolitani, cui subjectus est episcopus qui segregavit, proficisci, ut segregationis causa coram eo examinetur, episcopo qui segregavit id æquo animo ferente; sic enim sententia ejus confirmabitur, vel si injusta sit, corrigetur. Priusquam

A

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΖ'. *Περὶ ἀσχηλίων.*

Νόμος.

Ὁ ἀσχηλὶς ἐν τοῖς ἀμαρτήμασιν οὐ βοηθεῖται, ὅτι κλοπὴν ἢ ζημίαν ποιήσας, κἀν μηδὲν εἰς αὐτὸν ἐντεῦθεν περιέλθῃ. Ζήτει καὶ τὸ δ' κεφ. τοῦ πρὶντος στοιχ. καὶ τὸ λγ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου· ζήτει καὶ ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΗ'. *Περὶ ἀφορισμοῦ.*

Ἄλλὰ γὰρ καὶ ταῦτα συντεταχέναι τοῖς φθίσι, τίς ἀν φησαιτο μὴ δεῖν, τὸν νοῦν προσέξων τοῖς γινόμενοις; φημὶ δὴ περὶ τῶν ὁσοῖς μὲν ὑπάρξει τῇ χάριτι τῆς ἀληθείας ἀφωρισθαι Θεῷ, τῇ δὲ γε τοῦ ἁγίου πνεύματος προαιρέσει πρὸς; εἰς φαύλας ἀπεβρύχεται; τῶν πράξεων, καρπὸν ἐντεῦθεν ἐσχηκέναι, τὸ ἀφορισθῆναι Θεῷ.

B

Ὁ γοῦν ε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὁ τῷ ἀφωρισμένῳ τῆς κοινωνίας, φησὶν, εὐχῆς κοινωνήσας, ἐν οὐδὲν ποτε τόπῳ, καὶ οὗτος ἀφοριζέσθω· ἢ γὰρ διαβέβληται τούτῳ, ἢ καταπεφρόνηται· ὁ ἐκείνου ἐπιτιμῆσας, ὅλα μὴ καλῶς ἀφορίσας μὴδὲ δικαίως· ἀπλῶς μέντοι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσιν ὁμιλεῖν οὐκ ἀείρειται.

Καθαίρεθέντι δὲ κληρικῷ, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτῷ; ἐκσυργῆσονται, τὸν συνευξάμενον κληρικὸν ὁ α' τῶν αὐτῶν κανῶν καθαίρει.

C

Ὁ δὲ λβ', Ὁν ὁ ἰδιὸς ἐπίσκοπος τῆς κοινωνίας ἀφώρισεν, ἐτέρῳ δέχεσθαι μὴ ἐξέστω, φησὶν· εἰ δὲ ὁ ἀφορίσας οἴχεται θανὼν, ὁ τὴν ἐκείνου προστασίαν διαδεξάμενος, τὰ κατ' αὐτὸν δοκιμάσας, ἢ ἀνεῖναι ἢ ἐπιτεῖναι τὸ ἐπιτίμιον ἐχέτω τὴν ἀδείαν, ἐτέρῳ δὲ οὐκ ἐφίησι τοῦτο δοῦν, εἰ μὴ τῇ συνοδικῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ζῶντος καὶ τετελευτηκότος τοῦ ἀφορισαντος.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ θ' τῆς ἐν Καρθαγένη ψηφίζεται, ὅτι τὸν μὴ ἀσυντηρήτως, ἀλλ' ἀξίως τῶν ἀποπημάτων καθαίρεθέντα κληρικὸν ὁ δεξάμενος εἰς ἐκκλησίαν κοινωνίαν, καθαίρεθήσεται· καὶ ὁ τῷ ἀφορισθέντι συνευξάμενος, τὰ ὅμοια αὐτῷ κρίσεται.

Τούτοις συνῴδει καὶ ὁ ζ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς ἀφορισμοῦ καθυπαχθέντας· διὰ τοῖς παρὰ τῶν ἐπισκόπων, μὴ παρ' ἐτέρων λύεσθαι, πρὶν ἢ ἂν ὁ δεδικῶς ἄνῃ, ἢ σύνοδος κοινῇ τὰ κατ' αὐτοὺς σκέψῃται.

D

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικίᾳ ιγ', Τὸν ἀκοινωνήτον γενόμενον παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ κλήρου ἐτέρῳ ἐπισκόπῳ τὰ κατ' αὐτοὺς εἰδῶτι, εἰς κοινωνίαν μὴ ἐξεῖναι δέχεσθαι· ὕδριν γὰρ τοῦτο φέρει τῷ ἀφορισαντι.

Ὁ δὲ ιδ', Εἰ τις αὖ τῶν τοῦ κλήρου, θυμοῦ ἡττηθείς ὁ ἰδιὸς ἐπίσκοπος πρὸς ὀργὴν ἀφορίσῃ, ἔπειτα οὐκ ἔδει, οὐ χρὴ, φησὶν, ἀθρόον τὸν τοιοῦτον τῆς κοινωνίας χωρίζεσθαι, ἀλλ' ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ὅφ' ὃν ὁ ἀφορίσας τελεί, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀφορισμοῦ πρὸς αὐτοῦ ἐξετάξῃται, μὴ δυσχεραίνοντος παρὰ τοῦτο τοῦ ἐπισκόπου· ὅτω γὰρ ἢ βεβαιωθήσεται αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ, μὴ καλῶς ἔχουσα, διορθωθήσεται· πρὸ μὲντοι γε τῆς

τελείας διαγνώσεως, οὐ δέον ἀνέσθην προσεῖναι τὴν ἄπορροσθέντα τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν κληρικῶν τὸ προσήκον νέμοντας σέβας τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς γὰρ καὶ οὗτος αὐτοῖς τὰ τῆς ἀγάπης δίκαια, ἐπιπλήττειν τῷ ἐπιτιμηθέντι πρὸς τὴν ἐπιτιμίαν ἀφηνιόσκει, μέχρις ἂν ἡ ἐξέτασις τὸ δέον ἐπ' αὐτῷ φησίηται· ὃ δὲ προστίθῃσιν ὁ κανὼν, τὸ μὴ, ἐνδημῶντος τοῦ δίκαιου μητροπολίτου, ἀνατιθέσθαι τὰ τῆς ἐκθέσεως τῷ πλησιόχωρῳ, τὸ πολιτευόμενον τανῦν ἕως οὗ προσέται.

Τούτῳ συνάδει καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρλθ'. Εἰ τις γάρ, φησί, τῶν ἐπισκόπων, ὀργίλος ὢν, ὅπερ οὐκ ἔδει, τραχέως· κινήθῃς ἐξέωσέ τινα τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς κοινωνίας, προσηκόντων μήπως ἀδίκως ὁ ἐπιτιμηθεὶς ἐκδέδληται· ἀδίκαν τοιγαροῦν ἔχεται τοῖς ὁμοίοις προσεῖναι τῶν ἐπισκόπων, παρ' ὧν καὶ τὰ τῆς αἰτίας ἀκριβεῖς δοθήτω βασιάνῃ· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίσκοπον πρῶτος δεῖ εἶρεν καὶ ἰλαρῶς τὴν ἐξέτασιν, καὶ ταῖς τῶν πλειόνων προστηνῶς τιθεσθαι ψήφοις, ὅφ' ὧν ἡ κυρία ἢ ἐκυρὸς ἢ αὐτοῦ γνώμη γενήσεται.

Ὁ δὲ τῆς πρώτης συνόδου, Χρὴ μὲν, φησί, κατὰ τῶν γενομένων ἀκοινωνήτων, παρὰ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, εἴτε τοῦ κλήρου εἴεν, εἴτε τοῦ λαοῦ, τὸν διαγορεύοντα κρατεῖν κανόνα, τοὺς παρ' ἐνὶ τῷ ἀποβληθέντας, ἐτέροις προσεῖναι μὴ εἶναι· προνενοημέναι μέντοι γὰρ δεῖ, μὴ ὅρα μικροψυχία, ἢ φιλονεικία, ἢ ἀηδία, ἢ ἐτέρα οἰσθητὶν ἐμπάθεια τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυναγωγῆς συμβεβηκεῖ τοὺς ἀνθρώπους γενέσθαι· ταύτῃ τοι καὶ παρὰ ταῖς ἐτησίως γινομέναις συνόδοις ἐξετάσει τὰ κατ' αὐτοὺς δίδωσθαι, καὶ ἡ τὸν ἀφορίζαντα παραλόγως εὐλόγως εὐθύνεσθαι, ἢ τὸν παραλόγως δυσχεραίνοντα τῷ ἀφορίσθαι, εὐγνωμόνως τὴν ἐπιτιμίαν δέχεσθαι.

Ἄλλα καὶ ὁ δ' τῆς ἐβδόμης συνόδου, Ὁ αἰσχροκερδῶς, φησὶν, εἰσπράττων ἐπίσκοπος τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχοὺς, χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ οἰονδήποτε εἶδος, προφασίζόμενος προβάσεις ἐν ἀμαρτίαις, μὴ τοῖς θεοῖς δηλαδὴ ἐμπενηλημμένας κανόσι, καὶ τοὺς μὴ βλάβως πορίζοντας τὸ ἐπιταχθέν ἀφορισμῷ ἀμυνόμενος, ἢ δι' ἑτέραν ἐμπάθειαν τῆς λειτουργίας ἀπειργῶν τινὰ ὧν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ἢ σεπτῶν κλείων ναδν, ἵστε τὰς ἐν ἔθει τοῦ Θεοῦ λειτουργίας ἐν αὐτῷ μὴ κείσθαι, εἰς ἀναίσθητον τὴν αὐτοῦ μανίαν ἐκπέμνων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ, φησί, καὶ ταῖς αὐταῖς ποτεσῖται ποιναῖς, ὁ μὲν ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ μητροπολίτου ἀφορίζμενος, ὁ δὲ παρὰ τοῦ πατριάρχου εὐλόγως ὀψιτάμενος· ὁ παραλόγως ἐτέροις τήνεγκε.

Παῦλος γοῦν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, οἰονεὶ κανόνα θεῖς, τοῖς Ἐφεσίων ἐρχεα πρεσβυτέροις· Ἀργυροῦ, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, ἢ τὰ ἐξῆς· καὶ αὐθις· Οὐκ ὀφείλει τὰ τέχνη τοῖς νεύσει θησαυρίζειν, ἀλλὰ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις· ἄλλὰ καὶ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης,· Ποιμαίνετε, φησί, τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ ἰοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, κατὰ Θεόν· ἢ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς κατακυ-

autem perfecta rei cognitio habeatur, non oportet eum qui segregatur, ad communionem impudenter accedere. Utique et reliqui clerici episcopo debitam reverentiam exhibentes, sicut et ipse iis charitatis jura, eum qui punitur et excussis habentis contumaciter erga poenam se gerit, corripiant, donec examinatio de eo statuatur quod oportet. Quod autem addit canon, licere, absente metropolitano, viciniore episcopo rem de qua agitur committere, nostri temporis consuetudo non admittit.

Huic concinit etiam 139 can. syn. Carthagin. Si quis enim, inquit, episcopus ad iracundiam propensus, quod fieri non oportet, subito commotus, aliquem ex clericis sibi subjectis ab ecclesia et communione expulerit, cavendum est, ne qui punitur, injuste ejiciatur; veniam igitur habeat episcopos vicinos adeundi, a quibus accusatio strictæ examinationi subijciatur; quin et episcopus examinationem æquo animo et humaniter ferre debet et plurium suffragia rem placide submittere, quibus ejusdem sententia vel rata vel irrita flet.

Quintus autem primæ synodi canon, Contra eos, inquit, qui sive clerici sint, sive laici, ab episcopis qui sunt in unaquaque provincia, segregantur, valeat oportet canon, qui pronuntiat, eos qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos. Prospicere autem oportet annon vel simulate, vel contentione, excommunicatos fieri contigerit. Quare a synodis annuis quæ iis objecta sunt examinentur, et vel is qui injuste segregavit, juste reprehendatur, vel qui indignatur quod segregatus fuerit, poenam æquo animo ferat.

36 Porro can. 4 syn. vii, Episcopus, inquit, qui turpis lucri gratia, aurum, vel argentum, vel aliquid aliud ab episcopis, vel clericis, vel monachis, qui sibi subsunt, exigit, excusationes in peccatis excogitans (quæ nempe divinis canonibus non continentur) eosque, qui id quod exigitur non facile dant, segregatione ulciscens; vel ob aliquam aliam animi perturbationem quemquam clericorum suorum a ministerio arceat, vel venerandum templum claudit, ne in eo divinum ministerium pro more perficiatur, in id quod non est sensu præditum suam insaniam immittens; ipse revera, inquit, sine sensu est, iisdemque poenis subijciatur: episcopus nimirum a metropolitano segregabitur; ille autem a patriarcha justo subibit quod in alios injuste infixit.

Paulus igitur divinus Apostolus, quasi canonem imponens Ephesiorum presbyteris, dixit: « Argentum, vel aurum, vel vestem nullius concupivi, » et quæ sequuntur. Et rursus: « Non debent liberi parentibus thesauros recondere, sed parentes liberis. » Quin et Petrus apostolorum summus, « Pascite, inquit, gregem Dei qui peres vos est, non per vim, sed voluntarie secundum Deum; non turpis lucri gratia, sed alacriter; non ut dominatum

in clerum exercentes, sed gregis exemplaria facti. Non enim clericis ut servis et ministris uti jubet, sed absque animi perturbatione et vi aliqua eos pascere et emendare.

Canon autem 29 syn. Carthag., Qui propter socordiam, inquit, sive peccatum aliquod a communione segregatus fuerit, sive episcopus, sive cujusmodi-cunque clericus, quamvis sese injuria affectum existimet, non debet reprehensionem continere, donec ea quæ ipsi obijciuntur pleniori judicio confirmata fuerint. Quod si ante examinationem aliquibus communicasse deprehensus fuerit, ipse plenam depositionis sententiam jamjam adversus seipsum tulit.

Theodorus Balsamon, Quod non oporteat absque causa rationabili aliquem excommunicare.

Hinc dicunt nonnulli, quod qui non ob causam canonibus vetitam excommunicatus fuerit, sed propter irrationabilem ipsius excommunicantis voluntatem, secure segregationem contemnet, et is potius qui segregavit pœnæ obnoxius erit. Si enim episcopo indultum fuerit, seu recte seu perperam clericos et laicos segregare, et necesse habeant ii qui puniuntur segregationem injustam pertimescere et servare, tyrannidem exercebunt episcopi, et pietati insultabunt, et divini canones malorum multorum auctores erunt; quod est maxime absurdum. Quare cum modificatione dicit canon: Si quis propter socordiam segregetur, forsitan propter peccatum, quod sancti Patres et canones vetant.

Et hoc divinus Dionysius Arcopagita in epistola dicit: Non enim probabit Deus sacerdotum motus irrationabiles.

Canon autem 105 ejusdem syn. clericum in Africa excommunicatum, si ad Romam trans mare vectus, sacra celebrare ausus fuerit, antequam plenum de eo judicium habeatur, depositioni subjicit.

Canon autem 133 nec non 134, Episcopus, inquit, qui dicit quemquam sibi crimen aliquod confessum esse, ob quod a communione ejici ueretur, alter autem affirmat se nihil ejusmodi ei communicasse, episcopus solus, contra eum qui confessus est testimonium ferens, non credetur; imo et ei communicare cogetur. Quod si in conscientia 37 sua ægre ferens, et de eo scandalizatus, eum ad communionem non esse admittendum jubet; quandiu ipse segregato non communicat, neque illi, qui segregavit scilicet, alii communicabunt episcopi; ut magis caveat episcopus, ne adversus aliquem dicat id quod demonstrationibus apud alios probare non potest. Quære etiam in cap. 9 præsentis litteræ canones apostolicos 12, 13, 16, et in 12 cap. lit. II, Neocæsar. syn. can. 9 et 10, et Theophili canonem 8.

Leges.

Dicit autem Justiniani Novella: Omnibus episcopis et presbyteris interdiciamus, quempiam a

Α ρισούντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινώμενοι τοῦ ποιμνίου. Οὐ γὰρ ὡς δούλοις καὶ ὑπηρέταις χρῆσθαι τοῖς κληρικοῖς, ἀλλὰ χωρὶς ἐμπαθείας καὶ ἀνάγκης καλεῖται ποιμαίνειν τοὺς καὶ διορθοῦσθαι.

Ὁ δὲ κθ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, Ὁ διὰ βῆθυμιαν, φησὶν, ἦτοι πλημμέλειαν τῆς κοινωνίας ἀφοριθεὶς, εἴτ' οὖν ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσθῇ ποτε κληρικὸς, εἰ καὶ ἀναξιοπαθεῖν οἴοιτο, οὐ χρὴ κατολιγωρεῖν αὐτὸν τῆς ἐπιτιμίας, μέχρις ἂν κρίσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῇ τελειοτέρᾳ· πρὸ δὲ γε τῆς ἐξετάσεως, εἰ κοινωνῇ καὶ τινι φοραθῇ, οὐκ ἂν φθάνει κατ' αὐτοῦ αὐτὴν τῇ φωνῇ ἐπενεγκῶν τῆς τελείας καθαιρέσεως.

Θεόδωρος Βουλσαμὼν, Ὅτι οὐ δεῖ δίχα εὐλόγου αἰτίας ἀφορίζειν τινά.

Ἐκ τοῦτου φασὶ τινες, ὡς ὁ μὲν δι' αἰτίαν ἀφοριζόμενος, τοῖς θεοῖς ἀπειρημένην κανόσι, δι' ἀδύχιστον μέντοι τοῦ ἀφορίζαντος θέλημα, ἀκινδύνως καταφρονήσει τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ μᾶλλον ἐφορίζας ὑπόδικος ἔσται κολάσει· εἰ γὰρ εὐκαίρως ἢ ἀκαίρως ἄδεια δοθῇ τῷ ἐπισκόπῳ κληρικοῦς τε καὶ λαϊκοῦς ἀφορίζειν, καὶ πρὸς ἀνάγκην ἔχειν τοῖς ἐπιτιμωμένους τὸν ἀκαιρὸν ἀφορισμὸν δεδιέναι καὶ φυλάττειν, καὶ τυραννίδος κατατολμήσαντες οἱ ἐπίσκοποι, καὶ τῆς εὐσεβείας κατορχήσαντες, καὶ πολλῶν κακῶν γένοιτο οἱ θεοὶ κανόνες παρτίτοι, ὅπερ ἀτοπίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλείπει· διὰ τοῦτο, καὶ μετὰ προσδιορισμοῦ, Εἰ διὰ βῆθυμιαν ἀφώρισται τις, φησὶν ὁ κανὼν, δι' ἀμάρτημα τυχεῖν, ὅπερ οἱ θεοὶ κανόνες ἀπαγορεύουσιν.

Τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης ἐν ἐπιστολῇ λέγει· Οὐ γὰρ ἔκκειται τὸ θεῖον ταῖς τῶν ἱερῶν παραλόγοις ὁρμαῖς.

Ὁ δὲ ρα' αὐτῆς τὸν ἐν Ἀφρ. κῆ τῆς κοινωνίας ἀφορισθέντα κληρικόν, εἰ εἰς τὴν Ῥώμην περαιωθείς, ἐκρουγῇται τολμήσει πρὸ τελείας τῆς ἐπ' αὐτὸν κρίσεως, τελείᾳ καθυποβάλλει τῇ καθαιρέσει.

Ὁ δὲ ρβ', εἰ δὲ καὶ ὁ ργ', Ὁ λέγων, φησὶν, ἐπίσκοπος, ὡς ἐξομολογηθῇ τις αὐτῷ πταίσμα, οἷον τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν, ὁ δὲ διατείνεται μηδέποτε τοιοῦτό τι τοῦτῳ προσαναθεῖναι, οὐ πιστευθήσεται μόνος, κατὰ τοῦ δῆθεν ἐξομολογησάμενου μαρτυρῶν ὁ ἐπίσκοπος, οὐ μὴν ἄλλα καὶ συγκοινωνεῖν ἐκείνῳ ἀναγκασθήσεται· εἰ δὲ δεινοπαθὼν τὴν συνείδησιν, καὶ σκανδαλιζόμενος ἐπ' αὐτῷ, οὐκ οἶσται δεῖν εἰς κοινωνίαν προσέσθαι, ἐφ' ὅσον χρίεν οὐ κοινωνεῖ τῷ ἀφορισθέντι, μηδὲ οἱ ἄλλοι τοῦτῳ ἐπίσκοποι κοινωνήσωσαν· ὥστε μᾶλλον παραφυλάττεσθαι τὸν ἐπίσκοπον, μὴ λέγειν κατὰ τινος ἑπὶ ἀποδείξεσιν ἐλέγχει παρ' ἐτέροις οὐ δύναται. Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ παρόντος στο:χίου κανὼν ἀποστολικὸς ἐβ', ἐγ', ἐς', καὶ ἐν τῷ ἐφ' κεφ. τοῦ Π στο:χίου, κανόνα· τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου καὶ ἐ' καὶ Θεοφίλου γ'.

Νόμοι.

Ἡ δὲ Ἰουστινιανέως Νεαρά, Πᾶσι, φησὶ, τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις ἀπαγορεύομεν χωρίζειν

τῆς ἁγίας κοινωνίας, πρὶν ἂν ἡ αἰτία δειχθῇ, δι' ἣν ἡ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γίνεσθαι καλεῖσιν. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσαι τινὰ, ἐκεῖνος μὲν, ὡς ἀδίκως τῆς κοινωνίας ἐχωρίσθη, λυόμενος τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως, τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας· ὁ δὲ ἀδίκως τινὰ ταύτης χωρίσαι τομήσας, ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὅψ' ὢν τέτακται, χωρισθήσεται τῆς κοινωνίας, ὅψ' ὢσιν ἂν χρόνον ἐκεῖνος συνίδῃ, ἵνα, ὅπερ ἀδίκως ἐποίησε, δικαίως ὁπομείνῃ.

Οὐ δὲ τοὺς ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς ἀναγκάζειν τινὲς καρποφορεῖν ἢ ἀγγαρίας δίδοναι, ἢ τοὺς μὴ οὕτω ποιοῦντας ἀφορίζειν, ἢ ἀναθεματίζειν, ἢ μὴ εὐδύναι κοινωνίαν, ἢ μὴ βαπτίζειν· ἀθέμιτον γάρ.

APXH TOY B ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τὸ ἐξῆς ἤδη μετιόντες στοιχεῖον, τὴν περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προδύργου οἰμαζι δι-εξίνεαι.

Ὁ μὲν τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὲν τοῦ ἀληθοῦς ἡγιωμένον βαπτίσματος, ὡς τὸ τοῦ Κυρίου ἱπτάγμα καὶ ἡ τῶν ἀποστόλων ἔχει παράδοσις, μὴ ἀναβαπτίζειν καλεῖται· τὸν δὲ γε δυσσεβῶς πρὸς τῶν ἀσεδῶν μολυνθέντα μᾶλλον ἢ βαπτισθέντα, μηδὲν ἐπιδοκῶντας ἀναβαπτίζειν. Εἰ δὲ τὸ μὲν ἀληθινὸν ἡδη βαπτισάμενος ἔτυχε, πρὸς δὲ τῶν ἀσεδῶν μεμό-λυνται· ὕστερον, μύρω χρίσθαι μόνον· καὶ τοῦτο γὰρ μέρος· εἶναι πιστεύεται τοῦ θεοῦ βαπτίσματος· τοῦ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντος, εἰτ' οὖν ἐπισκόπου, εἰτε πρε-σβυτέρου, τελείαν καταψήφίζεται τὴν καθάρσειν, ὡς ἐγγελῶντος τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν σω-τήριον αὐτοῦ διακωμωδούντος θάνατον. Φησὶ γὰρ ὁ θεός· Ἀπόστολος· Ἐκποσίως ἁμαρτανόντων τῶν μετὰ τὴν ἐπιγνώσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρ-τιῶν ἀπολείπεται θυσία, ἥτοι διὰ βαπτίσματος καθά-ραις· εἰς γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος, καὶ ἐν τῷ καθαρῇ θρίον βάπτισμα.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένης συνόδου ὡς δι-τάσσεται.

Ὁ δὲ μὲν αὖτις τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζειν κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου παρεγγυᾶται λόγιον, ἀλλὰ μὴ εἰς τρεῖς ἀνάρ-χους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους. Εἰς γὰρ ὁ ἀναρχος Πατήρ, διὰ τὸ ἀνάιτιον, καὶ εἰς ὁ Υἱός, διὰ τὴν ἀρρήτων γέννησιν, καὶ εἰς ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀγενήτου ἐκπό-ρευσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντες, ἐπίσκοποι ἢ πρε-σβύτεροι, ἐπιτεμίαν ὑφίστανται τὴν καθάρσειν.

Ὁ δὲ γε ὡς, ὡς βαπτίσματα μιᾶς μυστήσεως ἐπι-τελεῖν, τρεῖς δηλαδὴ καταδύσεις ἐν ἐνὶ βαπτίσματι, καὶ ἐκάστη τῶν καταδύσεων ἐν ὀνομα τῆς ἁγίας ἐπι-λέγειν Τριάδος· ἀλλὰ μὴ ἐν βάπτισμα εἰς τὸν θάνα-τον τοῦ Κυρίου δίδόμενον, ἥτοι ἀπαξ καταδύειν τὸν βαπτιζόμενον, καὶ εἰς μίαν καταδύσειν τὸν τοῦ Κυ-ρίου ἐπιφημίζειν θάνατον, ὡς ἡ παραπληξία γέ-μουσα τῶν Εὐνομιανῶν αἵρεσις ὑποτίθεται· ἥς καὶ ὁ 7 τῆς β' συνόδου κανὼν μέμνηται. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ

PATROL. GR. CXLIV.

A sancta communione separare, priusquam ostensa fuerit causa propter quam ecclesiastici canones hoc fieri præcipiunt. Si quis autem præter hæc a sancta communione quompian separaverit, ille quidem qui injuste a communione separatus est, a majuri sacerdote separatione solutus, sancta com- munionē dignus habeatur; qui autem injuste aliquem ab ea separare ausus fuerit, a sacerdote cui subest, communione movebitur, quandiu ei visum fuerit, ut quod injuste fecit, iuste sustineat.

Non oportet episcopos vel clericos cogere aliquos fructus offerre, vel angarias dare, vel eos qui non ita faciunt segregare, vel anathematizare, vel com- munionē movere, vel non baptizare; nefas enim est.

B

38 INITIUM LITTERÆ B.

CAP. I. De sacro baptismo.

Jam vero cum ad proximam litteram perventum sit, operæ pretium erit de sacro baptismo disserere.

Canon sanctorum apostolorum 47 eum qui juxta Domini præceptum et apostolicam traditionem vero baptismo dignus habitus fuerit, non denuo bapti- zare jubet; eum autem qui ab impiis nefarie pol- lutus potius quam baptizatus fuerit, sine aliqua difficultate rebaptizare. Quod si quisquam verum baptismum assecutus, ab impiis postea pollutus fuerit, unguento duntaxat inungatur: id enim sacri baptismi pars esse creditur. Eum qui secus fecerit, sive episcopus sit, sive presbyter, omnino deposi- tione mulctandum statuit; ut qui crucem Domini irrideat, et salutiferam ejus mortem pro ludibrio habeat. Dicit enim divinus Apostolus: « Nam si ultro peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia, » sive per baptismum lustratio; una enim est Christi mors, et unus, qui purgat, baptismus.

Eadem etiam statuit canon 50 synodi Carthagi- niensis.

Canon autem sanct. apost. 49 in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, juxta divinum Domini sermonem, baptizare jubet, non autem in nomine trium principii expertium, vel trium Filiorum, vel trium Paracletorum; unus enim est sine principio Pater, propter incausalitatem, et unus Filius propter inefabilem generationem, et unus Paracletus Spi- ritus sanctus propter suam ab ingenito processionem. Episcopi autem et presbyteri qui secus fecerint, pœnæ depositionis obnoxii sunt.

Canon autem 50 tria unius mysterii baptismata perficere jubet (tres nempe immersiones in uno baptismo, et ad unamquamque immersionem unum S. Trinitatis nomen pronuntiare), non autem unum baptismum qui datur in mortem Domini: hoc est, eum qui baptizatur, semel immergere, et uni immersioni mortem Domini ascribere, uti vesana Eunomianorum hæresis decernit: cujus rei memi- nit 7 can. 2 syn. Non enim dixit Dominus, in

35

mortem meam baptizate, sed, « Profecti docete omnes gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. » Episcopum autem vel presbyterum qui secus fecerit, a sacerdotio deponit. Quære etiam in 2 cap. litteræ A, can. 7, syn. 2, ex quo clarius discas, quos rebaptizare, et quos sacro duntaxat unguento inungere oporteat.

Canon autem 48 syn. Laodic. illuminatos super-cœlesti chrismate inungere jubet; id enim per preces et Spiritus sancti invocationem sanctificationem eos qui inunguntur sanctificat, et regni cœlestis Christi participes facit, nisi vitæ inpenitentia et operum malitia nos ab eo alienos reddat.

Dicunt autem nonnulli sacrum chrisma unguentum referre a meretrice ad pedes Jesu effusum: quippe quod utrumque sepulchrum et resurrectionem denotet.

Canon autem 31 et 59 syn. vi, nec non 12 syn. quæ dicitur prima et secunda, sacerdotem qui in 39 oratorio quod est intra domum, præter sententiam istius regionis episcopi, baptizaverit, communi suffragio deponunt.

Canon autem 78 vi syn. et 46 Laodic. eum qui ad salutarem baptismum se comparat, fidei prius mysterium ediscere jubet, et quinto uniuscujusque septimane die, quæ singulis septimanis didicerit, episcopo vel presbytero, cui ejusdem examini auri provincia ab episcopo delegatur, recitare: ne postquam baptizatus et in mysterii nostri initiatione non firmiter stabilitus inventus fuerit, spuriiis hæreticorum verbis seducatur.

Canon autem 45 ejusdem syn. Laodic. cum qui tota sancta Quadrag. per jejuniū cæteraque exercitia non lustratur, in magno sabbato baptizari non sinit (lex enim erat in Ecclesia ut in eodem omnes fere catechumeni baptizarentur): baptismum enim sepulchrum et resurrectionem Domini exacte refert; Sabbatumque illud medium est inter sepulchrum et resurrectionem. « Quotquot enim, inquit Apostolus, baptizati fuimus, in mortem Christi baptizati fuimus. » Tres autem immersiones triduum ejus sepulchrum et resurrectionem denotant.

Quod si quisquam, inquit ejusdem syn. can. 47, morbo laborans, et in extremo periculo constitutus, priusquam in articulis religionis instructus fuerit, baptizetur, a morbo convalescens, fidei mysterium ediscat, et quomodo nihil afferens, per meram gratiam, a peccatorum reatu liberatus, et cognitione veri Dei dignus habitus fuerit.

Canon autem 12 syn. Neocæsar. eum qui propter morbum baptizatus fuerit, et postea convalescit, ad ordines provehi non sinit, utpote qui bonum forsitan non ex instituto, sed necessitate elegerit, eum prius vitam carnalem et voluptuariam trans-

Κύριος, Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ, «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος;» Τὴν δὲ μὴ οὕτως δρώντα, ἐπισκοπὸν ἢ πρεσβύτερον, τῇ ἀφαιρέσει ζημιᾷ τῆς ἱερωσύνης. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου τὸν ζ' κανόνα τῆς β' συνόδου, ἀφ' οὗ δὴ καὶ εἰσησαφῶς, τίνες δεῖ ἀναβαπτίζειν, καὶ τίνες μόνῳ χρίειν τῷ θαίῳ μύρῳ.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μὴ καὶ τῷ ἐπουρανίῳ χρίσθαι μύρῳ τοὺς φωτισμένους θεοπίζει· τοῦτο γὰρ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ἐπικλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἁγιαζόμενον τοὺς χρισμένους ἁγιάζει, καὶ μετόχους τῆς ἐπουρανίου τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καθίστησιν, εἰ μὴ τὸ τοῦ βίου ἡμελημένον, καὶ ἡ τῶν ἔργων φαυλότης ἡμᾶς ταύτης ὀλλοτρύωσιν.

Τύπον δὲ τινες φέρειν φασὶ τὸ ἅγιον μύρον τοῦ παρὰ τῆς πόρνῃς ἐπιγεθέντος τῷ Ἰησοῦ μύρου· δῆλωσις γὰρ ἦν κακεῖνο καὶ τοῦτο ταφῆς καὶ ἀναστάσεως.

Ὁ δὲ λα' τῆς ζ' συνόδου. ἔτι δὲ καὶ ὁ νθ', ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου β', μὴ καθαιροῦσι ψήφῳ τὸν παρὰ γνώμην τοῦ ἐγγωρίου ἐπισκόπου βαπτίζοντα ἱερεῖς ἐν εὐκτηρίῳ ἔνδον οἰκίᾳ τυγχάνοντι.

Ὁ δὲ οη' αὐθις τῆς ζ' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ μς' τὸν πρὸς τὸ σωτήριον ἐτοιμαζόμενον βάπτισμα τὸ τῆς πίστεως πρότερον ἐκμανθάνειν μυστήριον ἐπισκηπτουσι, καὶ τῇ ε' ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἐκδόσης, τῷ ἐπισκόπῳ, ἢ τῷ πρὸς αὐτοῦ ἐπιτραπένῳ κατηγεῖν αὐτὸν πρεσβυτέρῳ, ἀπαγγέλλειν ἃ μεμαθήκει τῆς ἑβδομάδος, ἵνα μὴ βαπτισάμενος, καὶ τῇ μνήσῃ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου ἀσφαλῶς ἰδρυμένος μὴ εὐρεθεῖς, αἰρετικοῖς λόγοις καὶ νόθοις ὑποσυρῇ.

Ὁ δὲ τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ μς' τὸν μὴ κατὰ πᾶσαν τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν διὰ νηστείας καὶ λοιπῆς ἀσκήσεως προκαθαρθέντα οὐκ ἐφήσι κατὰ τὸ μέγα βαπτισθῆναι σάββατον· νόμος γὰρ ἦν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τούτῳ τοὺς πλείους τῶν κατηχομένων βαπτίζειν· οὕτως τὸ βάπτισμα τὴν ταφὴν ζωγραφεῖ καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου· κακεῖνο τὸ σάββατον μεθόριον ἐστὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως. «Ὅσοι γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἐβαπτίσθημεν· » καὶ αἱ τρεῖς γὰρ καταδύσεις τὴν τριήμερον αὐτοῦ ταφὴν καὶ ἀναστάσιν ὑπεμφαίνουσιν.

Εἰ δὲ τις νοσήσας, ὁ ρζ' φησὶ, καὶ ἐν χρόνῳ κινδύνου γενόμενος, τοῦ θαλίου ἀξιώθεῖν βαπτίσματος, πρὶν τὰ τῆς εὐσεβείας κατηχηθῆναι, ράϊσας τῆς νόσου, μανθανέτω τῆς πίστεως τὸ μυστήριον, καὶ δπως χάριτι καὶ δωρεᾷ, μηδὲν προσεινεγκάμενος, τῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἐνοχθῆς ἀφελθεῖ, ἐκγνώσεως τε ἀξιώθεῖ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ β' τὸν διὰ νόσον βαπτισάμενον, καὶ ἐξάντη ταύτης γενόμενον, ἐρᾶσθαι οὐκ ἐπιτρέπει, οἷα μὴ προσιρᾷ τὸ ἀγαθὸν, αἰ' ὑπ' ἀνάγκης ἴσως ἐλόμενον, τὸν φιλήδονον βίον μεταδιώκοντα πρότερον καὶ φιλόσαρξον, εἰ μήτου διὰ

τὴν εἰσέπειτα περὶ τὴν πίστιν σπουδὴν καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων σπάνιν συγκατάδεσσις γένοιτο.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μὲν βαπτίζουσιν ἀπειρήκων τὸν νότον· εἰ μὴ ῥά τις μικρὸν, τὴν ὑπὲρ τῆς πίστεως προαίρεσιν καὶ τὸν προσηκόντα πόθον σημῆναι τῇ φωνῇ. Εἰ δὲ πρὸ τῆς ἀσθενείας μαρτυρηθεῖ τὸ βάπτισμα ἐπιζητῶν, καὶ δι' αἰτίας τινὰς ὑπεριθέμενος, ἀναμφιδόλως βαπτισθήσεται. Ζῆται καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα ἐξ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τῶν γυναικῶν τὰς ἐγκύμονας οὐκ ἀπείργει βουλομένας βαπτισθῆναι. Οὐ γὰρ κοινωνεῖ ταύταις τοῦ φωτισματος καὶ τὸ ἐμβρυον, μήπω παρὰ τῆς φύσεως δεξάμενον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ προαίρεσιν καὶ τοῦ χρίστος, οὐδ' οἶόν τε ταῦτα περιεργάσασθαι ὅπως ἔχουσι διαθέσεως· τὰ δὲ γε νήπια, διὰ τῶν ἀναδόχων κατατιθέμενα, καὶ ἔργοις αὐτοῖς φωτιζόμενα, τῆς οὐσίας κοινωνοῦσιν ἑλλὰμψως.

Ὁ δὲ ζ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἡ κατηχομένη γυνή, φησὶ, εἰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ βαπτισθῆναι προέβητο, τὰ κατ' ἔθος αὐτῇ συμβαίη, εἰς τὴν ἐπιούσαν ὑπεριθέσθω τὸ φῶτισμα.

Ὁ δὲ α' αὐτοῦ, Εἰ παιδίον, φησὶ, κατηχοούμενον, ἢ καὶ ἀνὴρ τῆς ἱερᾶς τελευμένης θυσίας, προσελθὼν ἀπονήρω, τῶν θείων μεταλήψεται δώρων, ἀγνοοῦντος τοῦ ἱερέως· εἶναι τοῦτον κατηχοούμενον, εὐθὺς βαπτίζεσθω· ὅπερ γὰρ τοῦ Κυρίου προσκείμεται.

Ὁ δὲ κ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου, Τὰς αἱρετικὰς γυναικὰς καὶ μήπω τοῦ θεοῦ ἡξιωμένας βαπτίσματα, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν κατηχοούμενων τόξει παραμένουσας εἰσέτι, εἰ παρθενίαν ὁμολογήσαιεν, εἴτα ἀνδράσιν ἱκανὰ· ἐκδοῖεν, μὴ καταδικάζεσθαι ὡς ψευσαμένας τὴν ὁμολογίαν. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ καλεῖ· βαπτιστάμεναι γὰρ τῶν πρὸ τοῦ βαπτισματος σφαλμάτων ἀπάντων συγχώρησιν ἔχουσιν, ἵνα καὶ σύμπαντες οἱ πιστεύσαντες καὶ βαπτισάμενοι οὐδ' ἠντιναοῦν ὑπέχουσι δίκην ἀνθ' ὧν πρὸ τοῦ βαπτισματος ἡμαρτον· ταῦτα γὰρ τὰ πρεσβεῖα καὶ ἐξαίρετα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Ὁ δὲ δ' τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, περὶ τινος τῇ ἰδίᾳ συμφθαρέντος ἀδελφίδῃ. Εἰ μὲν πρὸ τοῦ βαπτισματος, φησὶ, ταύτῃ ἐμίγνυτο, καὶ μετὰ τοῦτο ταύτης ἀπέσχετο, μενέτω διάκονος· τὸ γὰρ ἄγιον βάπτισμα τὰ πρῶτην αὐτοῦ ἐκαθάρισεν ἁμαρτήματα· εἰ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔσχε ταύτην, ἐκκληθήτω τοῦ κλήρου· τῷ δὲ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν χειροτονήσαντι οὐδὲν βλάβος· ἐκ τοῦτου γενήσεται.

Ὁ δὲ δ' τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κανὼν, Κἂν χωρισμὸν, φησὶν, ὑπομείνωσι τινες τῶν κατηχοούμενων, πταισμάτων ἕνεκεν ἐπιτιμηθέντες, καὶ μέλλωσι τελευτᾶν, βαπτίζεσθωσαν, καὶ μὴ ἀμέτοχοι τῆς χάριτος τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδημείωσαν.

Ὁ δὲ β' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας κατηχοούμενον δαιμονῶντα, πρὶν ἢ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος καθαρθῆναι, κωλύει βαπτίζεσθαι· ἀθέμιτον γὰρ τὸν παρὰσχόντα ἑαυτὸν τῷ πονηρῷ δαίμονι εἰς ἐνοίκησιν τῇ πρὸς τὰ φαῦλα ροπή, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύ-

egisset; nisi propter sequens in fide studium, et hominum inopiam, id ei indultum fuerit.

Canon vero 45 syn. Carthag. eum qui prae morbo aliove casu sanitate mentis privatus fuerit, baptizare prohibet, nisi parum convalescens voluntatem suam circa fidem et debitum desiderium voce significet. Quod si eum, antequam aegrotaret, baptismum quaesivisse eumque aliquas ob causas distulisse, testimonio probatum fuerit, absque omni difficultate baptizabitur. Quære etiam in primo cap. litteræ A canonem 12 syn. Ancyranæ.

Canon autem 6 syn. Neocæsar. mulieres prægnantes, quando voluerint, baptizari non prohibet. Embryon enim in baptismo cum iis nihil habet commune, quippe quod a natura boni et mali electionem non habeat, et impossibile sit ut præstet ea quæ in baptismo polliceri debet. Infantes autem per susceptores suos assumpti, eorumque operibus illuminati, sacrosancti baptismi participes sunt.

Canon autem 6 Timothei Alexandrini, Mulier, inquit, catechumena, si eo die in quo baptizari destinaverat, quod mulieribus solet ei accidat, baptismum in diem sequentem differat.

Ejusdem canon 1, Si puellus, inquit, catechumenus, vel vir, dum sacra sit oblatio, adveniens, sacrorum donorum particeps factus fuerit, sacerdote nesciente, an baptizatus sit, necne, statim baptizetur; a Deo enim vocatur.

40 Vicesimus autem magni Basilii canon, Hæreticæ, inquit, mulieres, quæ nondum baptismo dignæ habitæ sunt, sed in ordine adhuc catechumenorum manent, si virginitatem professæ sese postea viris tradant, ut fidem fallentes non sunt puniendæ. Quæcunque enim dicit lex, iis dicit qui sub lege sunt; baptizatæ autem delictorum omnium ante baptismum admissorum veniam consequuntur, siquidem omnes qui credunt et baptizantur, pro peccatis baptismum præcedentibus nulli omnino pænæ obnoxii sunt. Hæc enim sunt præcipua spiritualis regenerationis privilegia.

Quartus autem Theophili Alexandrini de quodam cum consobrina sua polluto: Si, inquit, ante baptismum cum illa coit, et postea ab ea abstinuit, maneat diaconus; sacrosanctus enim baptismus priora ejus peccata expurgavit. Sin autem eam post baptismum etiam habuerit, e clero ejiciatur; ei autem qui eundem ex ignorantia ordinavit, nihil exinde damni inferetur.

Quartus autem sancti Cyrilli canon, Si quis, inquit, catechumeni existentes segregationi subiciantur, propter delicta pœnam subeuntes, et moribundi sint, baptizentur, et gratiæ non participes e vivis ne excedant.

Secundus autem Timothei Alexandrini canon catechumenum a dæmone obsessum baptizari vetat, antequam ab impuro dæmone purgetur. Nefas enim est, ut qui se impuro dæmoni pro domicilio dāt sua ad malum propensione, lucem etiam divini

Spiritus suscipiat, a tenebroso et malo spiritu non penitus liberatus. Eum autem moribundum baptizare jubet, ne vacuus e vita excedat, divinæ gratiæ viaticum secum non exportans.

Ejusdem autem canon 4, Si vero catechumēnus, inquit, non a dæmone obsessus sit, sed præ morbo mente excidat, ita ut voce sublata respondere non possit, quoniam prius voluntatem amplectendi fidem ostenderat, ex instituto suo catechumenis adnumeratus, absque omni difficultate baptizabitur.

Canones autem synodi Cartháginiensis 109 et 110 eos anathemate feriunt qui dicunt, quod Adam ab initio factus fuit mortalis, et moriturus esset, licet mandatum non transgressus foret; quodque mors per peccatum non ingrediebatur. Ecclesia enim cum nec mortalem nec immortalem a Deo factum esse credit, sed medium inter magnitudinem et humilitatem, utriusque scilicet capacem, uti præclarus Theologus dicit, vel naturæ rationalis magnitudinem, et sensitivæ humilitatem habentem; anima enim hominis a divina inspiratione suum esse sortita, corpore luteo excellentior evasit. Donum autem liberi arbitrii accipiens, et malum pro bono amplectens, vitam pro morte commutavit. Quoniam ergo « per unum transgressorem peccatum, ut inquit Apostolus, in mundum intravit, et per peccatum mors, et sic per omnes homines mors pervasit : » nimirum ut hæreditas paternæ a posterioribus descendit : « In quo enim omnes, inquit, peccaverunt, » neque infantes a peccato Adam-immunes sunt, in quantum eorum conceptio in transgressione facta sit : ex voluptate enim est coltus et sequens conceptio, et nisi lex matrimonio suppetias ferret, id etiam peccatum reputaretur, cum amor voluptatis et carnalis appetitus ad illud incitet, quantumvis liberorum procreationi inserviat. Si igitur hominum procreatio causam habeat carnis concupiscentiam, infantes recens nati a primi parentis peccato non **41** sunt immunes, utique quod divino regenerationis lavacro purgari debet. Quamvis enim infantes propter naturæ imperfectionem sensum non habent, per fidem tamen susceptorum illuminationem Spiritus accipiunt. Hujus etiam rei Christus aperte argumenta præbuit, quando per aliorum fidem alios, qui præ morbo mentis expotes facti erant, non solum ab infirmitate corporali, verum etiam a spiritali ex abundanti liberavit. Infantes igitur ad remissionem peccatorum baptizare oportet. Eum autem qui secus crediderit et fecerit, formamque baptismi in remissionem peccatorum fictam et non veram in infantibus existimaverit, canones anathemate feriunt.

Canon autem 111, Gratia, inquit, quæ nobis per baptismum suppeditatur, non solum peccatorum remissionem largitur, sed et potestatem ne amplius peccemus, nisi propter socordiam volun-

Αματος υποδέχεσθαι, μη τελῶς ἀπαλλαγέντα τοῦ σκοτεινοῦ καὶ πονηροῦ πνεύματος· εἰ δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦτο ἐπισταίῃ, κελεύει βαπτίζεσθαι, ἵνα μὴ κενὸς ἐξέλθοι τοῦ βίου, τὸ ἐφόδιον μὴ τῆς θείας φέρων χάριτος.

Ὁ δὲ δ', Εἰ καὶ μὴ ὑπὸ δαίμονος, φησὶν, ἐκατηχούμενος ἐνοχλεῖται, ἀλλ' ὑπὸ νόσου τῶν φρενῶν ἐξεκρούσθῃ, ὡς μηδὲ ἀποκρίνεσθαι οἶός τε εἶναι, ἀφ' ἡρημένους καὶ τὴν φθογγὴν, ἀλλ' ἐπεὶ φθάσας ἐδείξεν ἐκ προαιρέσεως τὴν πίστιν ἀσπάζεσθαι, ἐκὼν εἰς τοὺς κατηχουμένους καταλεγεῖς, ἀναμφιβόλως βαπτισθήσεται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρθ' καὶ δ' ρι' ἀνάθεμα κατεψηφίσαντο τῶν λεγόντων, οἱ θνητὸς ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἀδάμ ἐπάσθη, καὶ τεθνῆξεν· ἐμελλε, καὶ εἰ μὴ παρέβη τὴν ἐντολὴν, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὑπεισῆλθεν ὁ θάνατος. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία οὕτε θνητὸν αὐτὸν δοξάζει πλάσθῃαι παρὰ θεοῦ, οὔτε ἀθάνατον, ἀλλὰ μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος, δεκτικὸν δηλαδὴ τὸν αὐτὸν ἀμφοτέρων, ὡς ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἔφη, ἡ ὡς μετέχοντα καὶ τοῦ μεγέθους τῆς νοερᾶς φύσεως, καὶ τῆς ταπεινότητος τῆς αἰσθητῆς φύσεως. Ψυχὴ γὰρ ἀνθρώπου διὰ τοῦ θεοῦ ἐμφυσήματος τὸ εἶναι λαβούσα, μελίων τοῦ πηλίνου τούτου καθέστηκε σώματος· ὥρον δὲ ἐλλήνως καὶ τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τὰ τῆς κακίας ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ἐλόμενος, τὸν θάνατον ἡλλάξατο τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ τοίνυν εἰς ἐνδὸς τοῦ παραδεδοθέντος ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, ὡς εἶρκεν ὁ Ἀπόστολος, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ὥσπερ τις κληρὸς διαλαδὴ πατρὸς διαδὰς ἐπὶ τοὺς ἐγγόνους. Ἐφ' ᾧ γὰρ πάντες, φησὶν, ἡμαρτον, οὐδὲ τὰ νήπια τῆς τοῦ Ἀδάμ ἀρα ἁμαρτίας ἐλεύθερα, ὡς τῆς συλλήψεως αὐτῶν ἐν ἀνομίαις γινομένης· ἐξ ἡδονῆς γὰρ ἡ συνάρπεια καὶ ἡ ἐπομένη σύλληψις, καὶ εἰ μὴ ὁ νόμος ἐπεκούρει τῷ γάμῳ, ἁμαρτία ἀν' ἐλογίζετο, φιληδονίας σαφῶς καὶ ὀρέξεως σαρκικῆς κινουμένη εἰς αὐτὸν, καὶ διὰ παιδοποιεῖαν γίνηται. Εἰ οὖν αἰτίαν ἔχει τῆς σαρκὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων ἡ γένεσις, οὐκ ἐλεύθερα καὶ τὰ νεογνὰ τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας, ἣν καθάρθῃναι δεῖ τῷ θεῷ τῆς καλυπτεμένης λουτρῷ. Εἰ γὰρ καὶ ἀναισθητῶς τῷ ἀτελεῖ τῆς φύσεως ἔχει τὰ νήπια, ἀλλὰ παρὰ τὴν πίστιν τῶν προσ-
αγόντων τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματος δέχεται, καὶ τούτου τὰς πίστεις φθάσας ἐναργῶς παρέσχεν ὁ Κύριος, ἥνικα διὰ τὴν ἐτέραν πίστιν, ἐτέρους τὸ φρονεῖν ὑπὸ νοσημάτων ἀφ' ἡρημένους, οὐ μόνον σωματικῆς, ἀλλ' ἡδὴ καὶ ψυχικῆς ἀρρώστιας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀπῆλλαττε. Χρὴ τοίνυν καὶ ταῦτα εἰς ἀρεσὶν βαπτίζειν ἁμαρτιῶν· τὴν δὲ μὴ οὕτως φρονούντα καὶ δρῶντα, ἀλλὰ πλαστὸν οἰόμενον καὶ οὐκ ἀληθῆ τὸν εἰς ἀρεσὶν ἁμαρτιῶν ἐπὶ τῶν νεπτῶν τοῦ βαπτίσματος τύπον, τοῦ ἀναθέματος ὀξέουσαν.

Ὁ δὲ ρι', Ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος, φησὶ, χορηγούμενη χάρις ἡμῖν, οὐ μόνον τῶν ἡμαρτημένων ἀρεσὶν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐνέησιν εἰς τὸ μὴκέτι ἁμαρτάνειν ἡμᾶς, εἰ μὴ διὰ βᾶθυμίαν ἐκόντες· τὰ

τῆς ἀμαρτίας ἀσπασάμεθα· τοὺς δὲ μὴ οὕτω φρο-
νούντας, τῷ ἀναθέματι παραπέμπεις.

Ὁ δὲ ριβ', Ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος χάρις, φησί·
τὴν γνῶσιν ἡμῖν τῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαλύπτουσα,
βοήθειαν εἰς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν παρέχει, τῷ γνῶναι
τίνα δεῖ ἐπιζητεῖν, καὶ τίνα παντὶ σθένει φεύγειν· οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ δύναμιν παρέχει κρυπτῶς, ὥστε ἀγα-
πῆν καὶ προθυμεῖσθαι πράττειν τὸ ποιητέον· ἐκάτε-
ρον γάρ, ἢ τε γνῶσις καὶ ἡ ἀγάπη, δῶρον Θεοῦ. Τὸν
δὲ μὴ οὕτω δόξης ἔχοντα, ἀλλὰ τὸ εἰδέναι τί δεῖ
ποιεῖν μόνον τὴν χάριν ἡμῖν διδόναι οἰόμενον, οὐ μὴν
καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὃ δεῖ ποιεῖν, τοῖς κληρονόμοις συν-
τάττει τοῦ ἀναθέματος· διότι ἡ γνῶσις μόνη φυσιοῦ,
ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Ὁ δὲ ριγ' τοῖς λέγουσι δύνασθαι ἡμᾶς καὶ διὰ
τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος χάριτος τὰς ἐντολάς· πράτ-
τειν μὲν, δυσχερέστερον δὲ, αὕτη γὰρ εὐχέρειαν
μόνην εἰς τὸ ταύτας ἀνύπτειν δίδωσι, τοῦ ἀναθέμα-
τος τιμᾶται σαφῶς· τὸ πᾶν γάρ ἐστι τῆς θαλάσσης χά-
ριτος, κάκεινης ἀνευ οὐδὲν τῶν δεόντων κατορθῶσαι
δύναμεθα. Οὐ γὰρ εἶπε, φησί, ὁ Κύριος, Χωρὶς ἐμοῦ
εὐχερῶς οὐ δύνασθε ποιεῖν, ἀλλὰ, « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ
δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. »

Ὁ δὲ ταύτης ιη' τοὺς ἤδη τετελευτηκότας οὔτε
βαπτίζειν, οὔτε τῶν θείων κελεύει μεταδιδόναι μυσ-
τηρίων. Μὴ συνιέντες γάρ τινες τῶν ἀποστολικῶν
ῥημάτων τὴν δύναμιν, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους γρά-
φοντος πρώτῃ, « Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι
ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται·
τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; » οἱ μὲν τοὺς
νεκροὺς αὐτῶν ἐβάπτισον, οἱ δὲ ἄλλοις ὑπὲρ τῶν
νεκρῶν ζῶντας· ἀλλ' ὁ κανὼν τοῦτο κωλύει γίνε-
σθαι. Οὐ γὰρ τοὺς ἤδη τεθνηκότας ὁ Ἀπόστολος
κελεύει βαπτίζειν, ἢ ἀντ' ἐκείνων ἄλλους· ἀλλ' ἐπεὶ
οἱ βαπτιζόμενοι, μανθάνοντες τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστη-
ρίου τὴν δύναμιν, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀνάστασιν
νεκρῶν ἦτοι σωμάτων ἐλπίζειν διδάσκονται, καὶ τὴν
ἐν τῇ κολουμένηθῃ κατὰδυσιν καὶ ἀνάδυσιν τὸν θά-
νατον ὑπεμφαίνειν καὶ τὴν ἐνάστασιν, πρὸς τοὺς
περὶ ταύτην ὁμφιδόλως ἔχοντας, φησὶν ὁ Ἀπόστολος,
ὅτι εἰ μὴ ἀνάστασις ἐστι, τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζό-
μενοι ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἀναστῆναι τοὺς νεκρούς; μα-
ταιοπονοῦντες λοιπὸν, εἰ γε περὶ τῆς ἀναστάσεως
ἀμφιδόλουσιν. Οἷς μὲν γὰρ πράττουσιν, ὁμολογοῦσι
προσδοκᾶν τὴν ἀνάστασιν· οἷς δὲ νῦν λέγουσιν, ἀρ-
νούνται αὐτὴν· βαπτίζονται γὰρ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν
τῇ φύσει σωμάτων, εἰς ἀφθαρσίαν καὶ αὐτὰ μετα-
σκευασθῆναι πιστεύοντας· ἐπεὶ τοῖ γε ἡ ψυχὴ ἀθά-
νατος φύσει πέφυκε καὶ ἀτελεύτητος· ταῦτα δὲ φθορὰ
καὶ ἀλλοιώσει ὑπόκειται. Διὰ γὰρ τοῦτο ἅπερ τις
διὰ ῥημάτων ὁμολογεῖ πιστεύειν, διὰ τῶν πραγμά-
των δείκνυσιν ὁ ἱερεὺς, εἰκονίζων ἐν τῷ ὕδατι τὴν
ἐλπίθειαν.

**ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων νηπίων,
εἰ δευατισθῶσιν.**

Ὁ πδ' τῆς ἐκτῆς συνόδου, εἰ δὲ καὶ ὁ βθ' τῆς ἐν
Καρθαγένῃ, τὰ ἀμφιβαλλόμενα νήπια, εἰ τοῦ θαλοῦ
τετυγχάνει βαπτίσματος, μὴτ' ἄλλων ἀσφαλῶς ἐπι-

tarie peccata amplectamur. Eos autem qui non
ita faciunt, et potissimum qui secus sentiunt,
anathemate ferit.

Canon 112, Gratia, inquit, per baptismum,
peccatorum cognitionem manifestans, auxilium
præbet, ut non amplius peccetur, et ut cognoscatur
quænam quærere et, quænam omnibus viribus
fugere oporteat; quin et potentiam secreto largitur,
ut amemus, et id quod faciendum est præstare in
animo habeamus. Eum autem qui non ita credit,
sed sentit, gratiam solum dare ut sciamus quid
faciendum sit, non autem amare id quod facere
oportet, inter anathematis hæredes constituit;
quoniam scientia sola inflat, charitas autem
ædificat.

Canon autem 113 eos qui dicunt, posse nos
absque gratia per baptismum data mandata per-
ficere, difficilius vero, quippe quod ea duntaxat
mandatorum executionem faciliorem reddat, ana-
themate punit; omnia enim a divina gratia deri-
vantur, et sine illa nihil ex iis quæ agere oportet,
præstare possumus. Non enim dixit Dominus, Sine
me nihil facile perficere potestis, sed, « Sine me
nihil omnino potestis facere. »

Ejusdem autem syn. canon 18 eos qui jam
mortui sunt; nec baptizare, nec divina iis mysteria
communicare jubet. Quidam enim verborum apo-
stolicorum vim, in prima ad Corinthios Epistola:
« Nam quid facient qui baptizantur pro mortuis,
si omnino mortui non resurgunt? quid etiam bap-
tizantur pro mortuis? » non intelligentes,
mortuos suos, alii autem alios vivos pro mortuis
baptizabant. Verum non jubet Apostolus eos qui
mortui sunt, baptizare, vel alios pro iis; sed quia
qui baptizantur vim mysterii nostri addiscentes,
inter alia mortuorum quoque seu corporum resur-
rectionem sperare docentur, quodque in lavacro
demersio et emersio mortem et resurrectionem
denotent, iis qui de resurrectione dubitant, dicit
Apostolus, Si non est resurrectio, quid facient
qui sub hac spe, quod mortui resurgent, bap-
tizantur? Deinceps frustra laborant, si de resur-
rectione dubitant; per ea enim quæ faciunt, se
resurrectionem exspectare fatentur, et per ea quæ
jam dicunt eandem denegant. Baptizantur enim
pro corporibus natura mortuis, eadem in incor-
ruptibilitatem transmutari credentes; quoniam
anima natura immortalis est et sine fine, corpora
autem corruptioni et mutationi obnoxia sunt. Et
propterea quæ quisquam se credere voce consi-
letur, sacerdos re ostendit, in aqua veritatem
repræsentans.

**42 CAP. II. De infantibus de quibus dubitatur,
utrum baptizati fuerint, necne.**

Canon 84 syn. vi nec non 82 synodi Carthagi-
nensis infantes de quibus dubitatur, utrum
sacrosanctum baptismum assecuti fuerint, necne.

utpote nec ipsis propter ætatem illud scientibus, nec aliis de ea re firmiter testimonium ferentibus, absque omni controversia rebaptizare jubet. Licet enim unum baptismum constiterit divino symbolo edocti sumus, tamen quia dixit Dominus: « Nisi quis ex aqua et Spiritu renatus fuerit, non potest intrare in regnum cælorum, » cavendum ne infantibus divina illuminatione privati, vesteque nuptialis cælestibus apta non induli, a thalamo simul et a regno excludantur. Oportet enim ut in dubiis dubium per certa vincatur.

CAP. III. *De infantibus Agarenorum baptizatis; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.*

Videre est in profundissimis impietatis Agarenorum tenebris lucem gratiæ pollentem, et ab ea non absconditam, aut extinctam; quoniam nec infidelibus signa, eos ad divinam cognitionem perducentia, invidiis. Moris igitur est apud plebsque Agarenorum, ut infantes suos non prius circumcidant, quam Christiani sacerdotes, qui iis tributarii sunt, etiam inviti eos baptizare cogantur. De hac igitur re controversum erat in synodo Trullana, sanctissimo Luca thronum patriarchalem tenente, utrum nimirum eos ad veram Christianorum fidem accedentes rebaptizare, vel unguento duntaxat inungere oporteat; et decretum fuit eos sine controversia rebaptizandos esse; baptismum enim quo loti erant, non ex pio instituto, sed ut beneficio et incantamento usi sunt, ne circumcisis temperamentum corporis morbosum et maleolens evaderet.

Id etiam quæsitum fuit a Manuele Heracleæ episcopo, an eum qui a non ordinato, sed ordinatum simulante baptizatus fuerat, ut fidelem suscipere oporteat (hoc etiam tunc temporis in ejus provincia accidebat); et decrevit synodus, eos etiam rebaptizandos esse. Quoniam, inquit, secundum canones apost. 46 et 47, solis episcopis et sacerdotibus sacrosancti baptismi administratio concessa erat. Quin et hoc clarum est ex canonibus 26 et 46 synodi Laodicensæ, altero quidem jubente eos non adjurare qui ab episcopo promoti non sunt, altero autem illuminandos fidem episcopis et presbyteris recitare. Porro prædicti canones vi synodi, et synodi Carthaginensis, eos de quibus dubitatur an baptizati fuerint, necne, absque aliqua difficultate baptizare jubet. Non enim fas nec tutum erat, ut baptizatus ab aliquo qui baptizandi, et per baptismum peccatorum remissionem elargiendi potentiam non acceperit (etenim baptismus peccatorum sordes eluit), divino fidelium choro adjungeretur. Periculum enim non parvum est, ne propter hujusmodi dubitationem **43** lustratione divini baptismi privetur, et nos cum non baptizato tacite communicemus. Si quis autem ulterius dicat, quod propter preces a laico habitas, et propter sancti unguenti chrisma, baptismus a non ordinato datus verus baptismus reputari debeat, pari ratione dicere potest, quod ii qui a non ordi-

μαρτυρούντων, χωρίς επιδιδασμοῦ, βαπτίζειν προτάττουσιν. Εἰ γὰρ καὶ ἐν ὁμολογεῖν βάπτισμα ἀπὸ τοῦ θεοῦ συμβόλου δευδιδάγμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἔφη, « Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, » εὐλαθεῖτον μὴ τῇ στερηθεῖ τοῦ θεοῦ φωτισματος, τὸ προσήκον τῷ πνευματικῷ γάμῳ μὴ περικείμενα ἔνδυμα, τοῦ νομφώγος ἁμα καὶ τῆς βασιλείας ἀπορρίψῃ. Δείον γὰρ ἐν τοῖς ἀμφιδόλοις νικῆν φιλανθρώπως τὸ ἀναμφίδολον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Περὶ τῶν βαπτιζομένων νηπίων τῶν Ἀγαρηνῶν.*

Ἰδεῖν ἔστι κἀν τῷ βαθεῖ σκοτίῳ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν δυσσεθείας τὸ φῶς ἐνδυναστεύον τῆς χάριτος, καὶ ὑπὸ ταύτης μὴ καταλαμβανόμενον ἢ σθενύμενον· ἐπεὶ τῶν σημείων οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις ἐφθόνησεν, ἐνέγκουσα τοὺτους πρὸς τὴν θεῖαν ἐπίγνωσιν. Ἔθος γοῦν ἔστι τῶν Ἀγαρηνῶν τοῖς πλείστοις, μὴ πρότερον τὰ σφέτερα περιτέμνειν βρέφει, πρὶν ἂν οὐποτελεῖς ἔντες αὐτοῖς τῶν Χριστιανῶν ἱερεῖς, καὶ ἄκοντες ἀναγκασθῶσι ταῦτα βαπτίσει. Ἐζητήθη τοίνυν τὰ περὶ τοῦτου ἐν τῇ κατὰ τὴν βασιλεύουσιν συνόδῳ, Λουκᾶ τοῦ ἱεροῦ τὸν πατριαρχικὸν ἰθύνοντα; θρόνον, εἰ δεῖ τοὺς τοιοῦτους, τῇ ἀληθινῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει προσερχομένους, ἀναβαπτίζειν, ἢ μόνον χρίειν τῷ μύρῳ, καὶ ἐψηφίσθη, τοὺτους ἀνατιρρήτως αὐθις βαπτίζειν· ὅπερ γὰρ ἐλούσαντο βάπτισμα, οὐ κατὰ σκοπὸν εὐσεβῆ, ἀλλ' ὡς φαρμακείῃ ἢ ἐκποιδῇ τινα τοῦτῳ ἐχρήσαντο· ἐφ' ᾧ μὴ νοσώδης ἢ δυσώδης ἢ κρᾶσις τῶν σωματίων τοῖς περιτμητοσμένοις γενήσεται.

Ἐζητήθη καὶ τοῦτο, τοῦ Ἡρακλείου ἐρομένου Μανουὴλ, εἰ χρὴ δέχεσθαι ὡς πιστὸν, ὃν ἀνέρος ἐβάπτισεν, τὸν ἱερᾶσθαι πλασάμενος (τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῆς ἐνορίας αὐτοῦ τηνικαῦτα συνέβη), καὶ ἐψηφίσθη ἡ σύνοδος, καὶ τοὺτους ἀναβαπτίζεισθαι. Ἐπεὶ γὰρ, φησὶ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς τῶν ἀποστόλων κανόνας, τὸν μς' καὶ μς', μόνοις ἐπισκόποις ἐδόθη καὶ ἱερεῦσιν ἡ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τελετὴ· δεῖκνυται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ κς' καὶ μς' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, τοῦ μὲν μὴ ἐπορχίζειν τοὺς μὴ προαχθέντας· ὑπὸ ἐπισκόπων καλεῦντος, τοῦ δὲ, τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἀπαγγέλλειν τοῖς ἐπισκόποις ἢ πρεσβυτέροις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ρηθέντες τῆς ζ' συνόδου καὶ τῆς ἐν Κερθαγίνῃ, τοὺς ἀμφιδόλως ἔχοντας· εἰ ἐδαπτίσαντο, ἀμελεῖται βαπτίζειν προστάττουσιν. Οὐ μὴν ἦν ἔσιον οὐδὲ ἀσφαλές, τὸν βαπτισθέντα παρὰ τοῦ μὴ λαθόντος ἐξουσίαν βαπτίζειν, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἄρεσιν διδόναι ἀμαρτημάτων (ῥυπτικὸν γὰρ τούτων τὸ βάπτισμα), τῷ θεῷ τῶν πιστῶν καταλέγειν χορῶ· οὐ μικρὸς γὰρ ὁ κίνδυνος, μήποτε παρὰ τὸν τοιοῦτον διαταγμὸν, αὐτὸς μὲν τῆς ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθάρσεως στερηθῇ, ἡμεῖς δὲ ἀδαπτίστῳ λάθωμεν κοινωνοῦντες. Εἰ δὲ τις ἐνίσταται λέγων, διὰ τὰς γινομένας παρὰ τοῦ λαϊκοῦ εὐχὰς, καὶ τὴν χρίσιν τοῦ ἁγίου μύρου, ἀληθὲς χρῆναι τὸ πρὸς τοῦ ἀνιέρου διδόμενον λογίζεσθαι βάπτισμα, οὕτως ἂν φῶμαι καὶ τοὺς χειροτονηθέντας πρὸς τὸν ἀνιέρου καὶ τὸν ἐπισκοπὸν ὑποκρινόμενου, δεῖν εἶναι

κληρικούς καὶ μετὰ τὸ φωραθῆναι· ὅπερ ἀποπον, ἄλλὰ καὶ ὑπανατίον τῷ θ' κανόνι τῆς β' συνόδου, τῷ περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ διαταττομένῳ, μήτε αὐτὸν γενέσθαι ἢ εἶναι ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονθέντας μηδὲν πλέον ἐντεῦθεν ἀπόνεσθαι, πάντων ἀκυρωθέντων ὧν ἀθέσμως ἐκείνος ἐδρασεν. Ἔτι μὴν καὶ τῷ ιη' τῆς ἐν Σαρδικίῃ, τοὺς παρὰ Μουσίου καὶ Εὐτυχιανοῦ ἀνείρων ὄντων χειροτονθέντας, τοῦ κλήρου τελείως ἐκβάλλοντι, καὶ εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν κατὰγοντι χώραν. Ὡς περ οὖν ἐκεῖνοι ἀχειροτόνητοι, οὕτως καὶ οὗτοι ἀβάπτιστοι λογισθήσονται· καὶ ὥς περ οἱ τῶν Ἀγαρηνῶν βαπτίζόμενοι παῖδες τῷ μὴ δυσωδίας ἀπόζειν, Χριστιανοὶ οὐ λογίζονται, ὥτως οὐδὲ οἱ μύρῳ χρίόμενοι πρὸς τῶν ἀνείρων, οἳ μὴ δέ δίδονται τοῖς τοιοῦτοις ἁγιασμοῦ τινος ὡς μεταδιδόναι. Εἰ δέ τις ἀνθυποφέρει τὸ παρὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἔτι παῖδες ὄντες, γεγόνος, ἐνθυμῆσθαι τὸν θεοπρίκοντα πολιτικὸν νόμον, οἳ τὸ παρὰ κανόνα οὐχ ἔλκεται εἰς ὑπόδειγμα, καὶ οὐ νόμος Ἐκκλησίας τὸ σπένδιον.

nato, seipsum autem episcopum esse simulante, ordinantur, clerici esse debent, postquam res decreta fuerit: quod est absurdum, et canonum 4 syn. ii contrarium; qui quidem de Maximo Cynico decernit, eum nec fieri nec esse episcopum; eosque qui ab eo ordinabantur, nihil inde juvari, omnibus quæ ipse fecerat, irritis factis. Utique et 18 canonum syn. Sardie. contrariatur, omnes a Muscio et Eutychiano, non ordinatis, ordinatos a clero prorsus expellent, et in locum laicorum deducunt; sicut enim illi non ordinati, ita et hi non baptizati habebuntur. Ex quemadmodum Agarenorum infantes baptizati ut non male olerent, Christiani non judicantur, ita neque ii, qui a non ordinatis chrismate inunguntur; quia talibus non est indultum aliquam omnino sanctificationem participare. Quod si quisquam in contrarium adducat, quod a magno Athanasio, cum puer adhuc esset, factum erat, attendat ad legem civilem statuentem, quod aliquid præter canones factum non trahitur in exemplum, et lex Ecclesie non est quod raro fit.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τῶν βαπτιζομένων ἐξ Ἰουδαίων.

Περὶ δὲ γε τοῦ σκληροτραχήλου καὶ ἀπεριτμήτου τῇ καρδίᾳ γένους τῶν Ἰουδαίων, οὕτως ὁ τῆς ζ' συνόδου ἡ γινώσκει κανὼν. Εἰ γὰρ τις αὐτῶν, φησί, ἐξ εὐκρινῶς καρδίας τὰ Χριστιανῶν εἰσιτο, καὶ ἡμῖν ἐξ ὅλης καρδίας ὁμολογήσεται, θριαμβεύον ὅσα πράττειν τῷ τῶν Ἑβραίων εἰσισται γένει, ἢ ᾧ καὶ ἐτέρους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθωθῆναι, οὗτος καὶ προσδεχθήτω, καὶ τοῦ θεοῦ ἀξιώσθαι βαπτίσματος, πρὸς δὲ καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες· καὶ ἀσφαλιζέσθω τῶν Ἰουδαίων ἐπιτεθειμένων ἀποδίστασθαι. Εἰ δὲ μὴ οὕτω φρονεῖ, μὴ δὲ οἱ αὐτὸ τὸ καλὸν τὸν Χριστιανισμόν αἰροῦν, ἀλλ' ἢ τινες βουλόμενος ἐκφυγεῖν ἐπηρεάς· ἢ διζῆς ἐπικαίρου καὶ ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας· ἄλλως ἐρωτῇ, τῇ πίστει στήκτοιο προσεῖναι, τὸν γε δὴ τοιοῦτον βαπτίζειν οὐκ ἐπιτρέπει. Εἰ δὲ καὶ οὕτω γνώμης ἔχοντες· ἐλαθὼν τινες βαπτισάμενοι, καὶ ὑποκρίνοντες μὲν τὰ Χριστιανῶν, κρύφα δὲ τῶν Ἰουδαίων ἔθων καὶ παρατηρήσεων φωραθεῖν ἐχόμενοι, μήτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσίσταν, φησί, μήτε οἰασθήναις ἀξιοῦσθαι κοινωνίας, μὴ δὲ οἱ παῖδες αὐτῶν τῷ θεῷ βαπτίσματι σημειώσθαι, μήτε οὐκὼν παραχωρεῖσθαι κτῆσθαι Χριστιανὸν, ἀλλὰ πείσθαι πολιτεῖσθαι.

Νόμοι.

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· Ἰουδαίος τὸ θέλει εἶναι Χριστιανὸς προσποιούμενος, ὡς ἂν τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἢ τὴν ἀπὸ χρέους ἀγωγὴν παραμένων, τῇ ἐκκλησίᾳ φύγῃ, εἰ μὴ ἀποδοῖ τὰ χρεῖα, ἢ ἐλευθερωθεῖ τοῦ ἐγκλήματος, μὴ δεχέσθω.

Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ἀνδράποδον μὴ ἔχέτω, μήτε κατηχούμενον περιτεμέντω, μήτε ἄλλως αἰρετικὸς τοῦτο ποιεῖτω.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. Περὶ βασιλείας.

Νόμοι.

Βασιλεὺς ἐστὶν ἔννομος ἐπιστοσία, κοινὸν ἀγαθὸν

CAP. IV. De iis. qui ex Judæis baptizantur.

De Judæis autem, duræ cervicis et cordis incircumcisi gente, can. 8 syn. vii ita decernit: Si quis, inquit, eorum ex puro corde religionem Christianam amplexus sit, et nobis ex toto corde constentur, iis quæ ab Hebræorum genere fieri solent insultans, ut et alii convincantur et corrigantur, talis suscipiatur ei divino baptismo dignus habeatur cum liberis suis; nauseæque ab Hebræorum studiis alienus. Quod si ita non sentiat, nec Christianitatem ex bono instituto amplexus sit, sed ut damna aliqua effugiat, vel caducæ gloriæ et humanæ felicitatis amore captus ad fidem accedere simulet, talem canon baptizari non permittit. Quod si aliqui ita sentientes baptizati fuerint, et Christianitatem simulantes, privatim ritus Judaicos et observationes colere deprehensi fuerint, neque in ecclesiam, inquit, ingrediantur, nec aliqua communione digni habeantur; nec liberi eorum sacro baptismo sigmentur, neque servum Christianum emere permittantur, sed aperte juxta Hebræorum cultum sint Judæi.

φανερῶς κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων θρησκείαν ἐπιτε-

Leges.

Lex autem dicit: Judæus qui se Christianum esse velle præ se ferens, ut qui adversus se accusationem vel mutui actionem exspectet, ad ecclesiam confugiat, nisi debitum reddat, vel se a crimine absolvat, ne admittatur.

Judæus Christianum mancipium non habeat, neque catechumenum circumcidat, neque alius hæreticus hoc facere presumat.

CAP. V. De rege.

Leges.

Rex est, legitima præfectura, omnium subdi-

torum commune bonum; neque ex affectione benefaciens, nec ex odio puniens, sed ex æquo, magistratum **44** virtute, ut certaminis arbiter sua cuique præmia tribuens, nec nova beneficia in aliquorum damnum conferens.

Scopus regi propositus est, vires quas habet clementia tueri et conservare, perditas indefessa cura reparare, easque quas non habet prudentia justisque victoriis et expeditionibus querere.

Finis regi proponitur, omnibus benefacere, quare et benefactoris nomine ornatur, ita ut si quando de beneficentia quidquam remiserit, ex antiquorum sententia adulterari videatur regis nota et character.

Regem convenit rectam de Deo opinionem et pietatem defendere, et propter zelum pro religione præclarum esse.

CAP. VI. Quando rex intra septum altaris intrare debet.

Canon 69 syn. vi, Solis, inquit, sacerdotibus constitutio ecclesiastica sanctum altare concessit; antiqua autem Patrum consuetudo reges pios honorans, aditum iis non præcludit (utpote qui domini uncti sint, et per invocationem S. Trinitatis patriarchas promovere soleant), quando legitima dona ad sanctam mensam afferre volunt, et tunc solum; laicos autem intra septum altaris ingredi omnino prohibet. Latini autem quibus omni constitutioni ecclesiasticæ resistere propositum est, non solum laicorum virorum, sed et mulierum ingressu sanctum altare profanant; et adeo audaces evaserunt, ut viri in eo sedere non metuant, præsentibus iis qui sacra peragunt; et mulieres inverecunda fronte circa sacram mensam stent, dum sacerdos sacra celebrat.

Ισταμένων αὐτοῖς τῶν λειτουργούντων· αἱ γυναῖκες δὲ σὺ πρῶσῳ πῶ, λειτουργούντος τοῦ ἱερέως.

Non licet cuiquam ex laicorum numero intra sacri altaris septum ingredi: ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et auctoritate imperatoria quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione.

CAP. VII. Quod non oporteat regem contumelia afficere.

Canon 84 sanctorum apostolorum, Quisquis, inquit, regem vel principem præter jus contumelia affecerit, si clericus sit, deponatur, laicus autem segregetur. Lex enim Mosaica inquit: «Principem populi tui non maledices;» et Petrus apostolorum princeps, «Regem honorate;» et magnus Paulus pro regibus et omnibus qui sunt in auctoritate, iisque infidelibus, precari jubet. Ex eo autem quod præter jus addidit (divinum enim canonem sine aliqua alteratione proposui), injuriam apparentem tollit, non autem justam reprehensionem, quia eos

Ἀ πᾶσι τοῖς ὑπὸ χροῖς· μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν, μήτε κατ' ἀντιπάθειαν τιμωρῶν, ἀλλ' ἀνιδίως ταῖς τῶν ἀρχομένων ὀρεταῖς. ὥσπερ τις ἀγωνοθέτης, τὰ βραβεῖα ἐξ ἰσσο παρεχόμενος, μήτε κενὰς εὐεργεσίας εἰς βλάβην ἄλλων τισὶ χαρίζεμενος.

Σκοπὸς τῷ βασιλεὶ τῶν τε μενόντων καὶ ὑπαρχόντων δι' ἀγαθότητος ἡ φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια, καὶ τῶν ἀπολωλότων δι' ἀγρύπνου ἐπιμελείας ἡ ἀνάληψις, καὶ τῶν ἀπόντων διὰ σοφίας καὶ δικαίων τρόπων καὶ ἐπιτηδεύσεων ἡ ἐπίκτησις.

Τέλος τῷ βασιλεὶ, τὸ εὐεργετεῖν· διὸ καὶ εὐεργετης λέγεται· καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξατονόση, δοκεῖ κιθαρῳδεῖν κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα.

Ἐπισημύτατος ἐν ὀρθοδοξίᾳ καὶ εὐσεβεῖᾳ ὀφείλει εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνθὲν ζήλῳ περιδότης.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Πότε ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἅγιον εἰσεῖσι θυσιαστήριον.

Ὁ 59^{ος} τῆς 8^{της} συνέδου κανὼν, Μόνους μὲν τοῖς ἱερεῦσι, φησὶν, ὁ τῆς Ἐκκλησίας θεσμὸς τὸ ἅγιον ἀνῆκε θυσιαστήριον· ἡ δὲ ἀρχαία τῶν θείων Πατέρων παράδοσις, καὶ τοὺς βασιλεῖς εὐσεβείας ἀμειβομένη τε καὶ τιμῶσα, οὐκ ἀποκλείει τῆς εἰς τοῦτο παρόδου (ἅτε χριστοὺς ὄντας Κυρίου, καὶ πατριάρχας προβάλλεσθαι εἰσθότας τῇ τῆς θείας ἐπιλήσει Τριάδος), ἡνίκα μέντοι τὰ νομορισμένα καὶ μόνον δῶρα τῇ θεᾷ τραπέζῃ προσοίσιν μέλλουσα· λαῖκοι· δὲ τὰ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιτητὰ εἶναι παντάπασί γε ἀπείρηκεν. Οἱ γὰρ μὲν Λατῖνοι, κατὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας ὁμῶς χωρεῖν προβέμενοι, οὐχ ὅπως τῇ τῶν λαϊκῶν ἀνδρῶν εἰσόδῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν γυναικῶν τὸ θεῖον βεβηλοῦσι θυσιαστήριον. Εἰς τοσοῦτον δ' ἤκον παραπληξίας, ὥσθ οἱ μὲν ἄνδρες καὶ ἐν αὐτῷ καθῆσθαι οὐ φρίττουσιν, καὶ τὴν ἱερὰν περιεσσανται τράπεζαν ἀνευρεθῆ-

Μὴ ἐξέστω τινὲς τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς τελούντων ἔνδον ἱεροῦ εἰσεῖναι θυσιαστηρίου, μηδαμῶς ἐπὶ τούτῳ τῆς βασιλικῆς ἐργομένης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἡνίκα δ' ἂν βουλῆθαι προσάξει δῶρα τῷ πλάσαντι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν (1).

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Ὅτι βασιλεὺς ὑβρίζειν οὐ δεῖ.

Ὁ 7^{ος} τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὅστις ὑβρίζει βασιλέα, φησὶν, ἡ ἀρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸς δὲ ἀφορίζεσθαι. Καὶ ὁ Μωσαϊκὸς γὰρ νόμος, «Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρει· κακῶς, ὡς ὑποτίθεται. Καὶ Πέτρος, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων· «Τὸν βασιλέα τιμᾶτε» καὶ Παῦλος ὁ μέγας, ὑπερεὔχεσθαι κελεύει τῶν βασιλέων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ πάντων, καὶ ταῦτα ἀπίστων· παρὰ τὸ δίκαιον δὲ προσθεῖς (καὶ γὰρ αὐτὸν ἀμεταδλήτως τὸν ἱερὸν ἐξεθέμην κανόνα), τὴν μὲν ἀπεικικταὺν ὑβριν ἀνέλων, οὐ μέντοι καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἑσυχον,

(1) Ex synodi sextæ can. 69.

ὅπερ τοῦτων καθάπτιναι τὴν, ἔστιν ἂν παρὰ τὸ προσ-
ῆκον δρώντων, καὶ εἰς ὕβριν αὐτοῖς οἱ ἐλαγχὸι λόγοι
λογίζονται.

Νόμοι.

Ὁ τὴν βασιλέα ὀβριζὼν οὐκ εὐθὺς τιμωρεῖται,
οὔτε τι ἄλλο σκληρὸν ἢ τραχὺ ὑπομένει· ἢ γὰρ ἀπὸ
κουργήτος· εἴπε, καὶ περιφρονεῖται· ἢ ἐξ ἀνοίας,
καὶ ἔλεειται· ἢ ὡς ἀδικούμενος, καὶ συγχωρεῖται.
Ἀνορέρεται δὲ τὰ περὶ τοῦτου τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς
ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου κρίνει, εἰ ὀφείλει
συγχωρηθῆναι ἢ τιμωρηθῆναι.

Ὁ καθυστάσιν πλημμελῶν, ἦτοι φατριάζων κατὰ
βασίλειω, ξίφει τιμωρεῖσθαι.

Πᾶς ὁ εὐρίσκειν φλυαρίαν κατὰ βασιλείω ἐν χάρτῃ
ἱσχυρισμένην ἢ ἀσφαγίστον, καὶ μὴ παροχρήμα
καίον, ἀλλὰ ἀναγινώσκων, ὑποκείσθω τιμωρίᾳ, ἥ
τινι ὑπέκειτο καὶ ὁ συνταθείκως τὴν φλυαρίαν.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.

Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἂν τις οἶμαι τῶν εὖ φρονούντων
ἀσφράς ἡμᾶς γράψαιτο, κατὰ γε τὸ νῦν διεξιόντας
καὶ τὰ τῶν λεγομένων τοῦ γάμου βαθμῶν, καὶ τῆς
αὐτῶν συγγενείας τὴν τε ἐγγύτητα καὶ ἀπόστασιν·
ὅθεν δὴ τῶν συγκεχωρημένων οἱ τὴν κίωλυσιν ἔχον-
τες σαφῶς διακρίνονται καὶ ἐλέγχονται. Τοὺς μὲν
οὖν βαθμοὺς ἀπὸ μεταφορᾶς εἰρησθαί φασί τινες τῶν
τῆς κλίμακος ἀναδοχῶν. Ὅς γὰρ δι' ἐκείνων ἡ
ἀνοδος καὶ ἡ κάθοδος γίνεται, οὕτω διὰ τῶν τῆς
συγγενείας βαθμῶν οἱ τε ἀνιόντες καὶ οἱ κατιόντες
εὐρίσκονται· οἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντες ἐκ πλαγίου
γνωρίζονται. Προβαίνειν μέντοι πεφύκασιν κατὰ τὴν
τῶν γεννήσεων τάξιν· ἐκάστην γὰρ γέννησιν βαθ-
μὸν ἀποτελεῖν ἕνα νενόμισται. Τοῦτων οἱ μὲν εἰς
πλάτος, οἱ δὲ εἰς βάθος ἐκτείνονται· καὶ οἱ μὲν τοῦ
πλάτους τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους ἀποσώζουσι τά-
ξιν. Ποιοὶ μὲν γὰρ ὄντες, τὸν πρῶτον ἅπαντες πλη-
ροῦσι βαθμὸν· ἀδελφοὶ δὲ, πρὸς ἀλλήλους τὸν δεύ-
τερον, καὶ ἐπέκεινα ὥσι τῶν δέκα· διότι τοὺς γαμι-
κῶς συναπτομένους ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος ἀνάγκη
πᾶσα μὴ πλείους εἶναι τῶν δύο· ταύτῃ τοι καὶ
τοῖςδε μόνους ἐκ τῶν ἀδελφῶν θεωροῦντες, δευτέ-
ρου φαινὲν εἶναι βαθμοῦ, κατὰ τὴν διπλὴν αὐτῶν
πάντως γέννησιν· ὡσαύτως οἱ ἀνεψιοὶ τὸν τρίτον
ἐπέχουσι, καὶ οἱ πρωτεῖς ἀδελφοὶ τὸν τέταρτον, καὶ
τὸν ἕκτον οἱ δισεξάδελφοι, καὶ ἐφεξῆς ἀναλόγως.
Οἱ δὲ κατὰ βάθος οὐ πάντες τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἔχου-
σιν, ἀλλ' οἱ μὲν καὶ τὸν πρῶτον, οἱ ἔγγονοι τὸν δεύ-
τερον, καὶ οἱ διεγγονοὶ τὸν τρίτον, καὶ ἐφεξῆς
ὁμοίως· παρ' ὃ καὶ οὐ κατὰ τὰς γενέσεις, ὥς γε
ἔδοξε τοῖς ἀρχαιοτέροις, ἀλλὰ κατὰ τὴν οικειότητα
καὶ τὴν τοῦ γένους ἐγγύτητα, καὶ τὴν ἀπόστασιν
αὐτῆς πρὸς τὴν πρώτην τοῦ γένους ἀρχὴν, κάλλιον
τοὺς βαθμοὺς ὀνομάζεσθαι. Μεταξὺ γὰρ πατρὸς καὶ
υἱοῦ μικρά τις διάστασις· πάππου δὲ καὶ ἐγγόνου,
μεζῶν· δισεγγόνου δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν, ἔτι μεζῶν·
οὕτω σχέσεως ἔχουσι καὶ οἱ ἐκ πλαγίου.

A reprehendere potest quisquam, ea quæ non decet
facientes, etiamsi acerbiora verba iis injuriosa
videantur.

Leges.

Qui regem contumelia afficit, non statim punitur,
aut durum aliquod subit; vel enim præ levitate
locutus est, et contemnitur; vel ex ignorantia, et
miseratione dignus est; vel ut injuria affectus, et
condonatur. Hæc autem ad regem referuntur, et
ipse secundum qualitatem personæ judicat an
remitti vel puniri debeat.

Qui hæc majestatis vel conjurationis reus est,
gladio puniatur.

B 45 Quisquis invenerit famosum libellum contra
regem, in charta obsignatum vel non obsignatum,
et non statim combusserit, sed legerit, pœnæ ob-
noxius sit cui is qui libellum infamem conscrip-
psit

CAP. VIII. De gradibus in matrimonio.

Nemo nos accusaverit, opinor, qui quidem sa-
pial, veluti rem alienam agentes, si hoc loco
graduum matrimonii, quos vocant, et cognationis
eorundem tam propinquitatem quam remotiorem
exponamus; unde fiet ut qui aliquid habent im-
pedimenti, a permissis clare discerni possint et
deprehendi. Enimvero gradus aliqui dictos perhi-
bent a translatione graduum scalæ. Quippe sicuti
per eos ascenditur et descenditur, ita per gradus
cognationis tam ascendentes quam descendentes
inveniuntur. Qui vero sic affecti non sunt, ex
transverso cognoscuntur. Cæterum gradus ita com-
parati sunt, ut secundum ordinem generationum
procedant. Quippe receptum est, ut quælibet ge-
neratio gradum unum absolvat. Deinde quidam in
latitudinem, quidam deorsum extenduntur. Qui in
latitudinem, eundem inter se locum servant. Nam
qui liberi sunt, primum omnes gradum implent:
qui fratres, secundo inter se gradu junguntur, li-
cet plures numero sint quam decem. Quippe qui
matrimonii lege inter se copulantur ex eodem
sanguine, omnino necessarium est ut plures duo-
bus non sint. Qua etiam de causa hos solos ex
fratribus considerantes, secundi gradus esse dici-
mus, omnino ratione duplilis eorum generationis.
Consimiliter fratrum sororumve liberi gradum
erga patros et avunculos tertium obtinent, con-
sobrini quartum inter se, sobrini sextum, eadem
in cæteris ratione observata. Qui vero se porrigit
deorsum non omnes eundem gradum habent; sed
filii primum, nepotes alterum, pronepotes tertium,
et cæteri consimiliter. Ideoque non secundum
generationes, uti prisca placuit, sed secundum
necessitudinem, et generis propinquitatem, gradus
hosce numerari præstat. Nam inter patrem et filium
exiguum quoddam intervallum est. Majus inter
avum et nepotem. Inter avum et pronepotem ad-
huc majus. Eadem in illis etiam obtinet ratio,
qui sunt ex transverso.

Divisio cognationis.

Cum autem generale nomen sit cognatio, prima divisione in duo scinditur: in cognationem naturæ, et adrogationem. Natura cognatus est, pater, verbi causa, filius, mater, filia, frater, consobrinus, sobrinus, sobrini filius, atque alii tales. Adrogatione vero, socer, gener, frater conjugis, filius adoptivus. Rursum cognatio naturalis bifariam dividitur, videlicet in procreatos ex nuptiis legitimis, et vulgo quæsitos. Adrogatio quoque subdividitur in affinitatem et adoptionem. Affinitas est necessitudo quæ provenit ex matrimoniali copulatione. Adoptio, alicujus in filium cooptatio citra conjunctionem.

De fraternitate per adoptionem facta.

Fraternitas autem facta per adoptionem legibus repugnat. Quippe liberis destituti adoptionem commenti sunt, bonorum transmittendorum causa. Fraternitatem vero per adoptionem factam nulla ratio probabilis introducit. Jam si qua rationem probabilem habent, ea lex etiam admittit; quæ talia non sunt, rejicit.

46 Rursum per subdivisionem affinitas vel ex duobus generibus consistit, uti cum patruus et fratris filius cum amita ejusque fratris sororisve filia copulati sunt; vel consobrini duo, cum duobus consobrinis; quæ proprie dicitur affinitas: vel alia quoque persona duobus hisce generibus intervenit, et vocatur hæc trium generum per affinitatem copulatio. Et sunt hæc partim prohibita, partim non prohibita, sicut in sequentibus ostendetur.

Adoptio autem vel sit per cooptationem in filium, successionis causa, vel susceptionem ex baptismo sacro, confirmationis et doctrinæ, atque etiam testimonii causa. Sed adoptio se porrigit ad hæreditatem adeundam. Hunc enim ad finem facta est. Ex baptismo susceptio duntaxat in gradibus matrimoniorum spectatur. Et hæc quidem generalior cognationis est divisio. Deinceps etiam de particularibus dicemus: et primum de consanguinitate.

De necessitudine per sanguinem.

Gentilitas igitur sive consanguinitas dividitur in ascendentes et descendentes, et eos, qui sunt ex transverso. Ascendentes sunt, qui nos genuerunt, verbi gratia, pater et mater, avus et avia, et qui sunt his superiores. Descendentes, qui ex nobis sunt procreati, verbi gratia, filius, filia, nepos, neptis, pronepos, proneptis, et qui hos ordine sequuntur. Ex transverso sunt, qui neque nos genuerunt, neque procreati sunt ex nobis sed ad eandem originem ac progeniem nobiscum referuntur, verbi gratia, frater, soror, patruus, amita, fratris filius et filia, consobrinus, consobrini, et qui hos ordine sequuntur, nimirum ex obliquo cognati.

Διαιρέσεις τῆς συγγενείας.

Γενικὸν δὲ ὄνομα οὖσα ἡ συγγένεια, εἰς δύο κατὰ πρῶτην διαιρέσιν τέμενται, εἰς τε τὸ φύσει, καὶ τὸ θέσει. Καὶ φύσει μὲν συγγενὴς ἐστὶ, πατὴρ τυγὴν, υἱὸς, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀδελφός, ἀνεψιός, ἐξαψιός, ὁ ἐκ τοῦ ἀνεψιοῦ γεννηθεὶς, καὶ ὅσα τοιαῦτα· θέσει δὲ, πενθερός, γαμβρός, γυναικάδελφος, θετός υἱός. Τὸ φύσει δὲ πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τε τὸ μετὰ γάμου νόμιμον, καὶ τὸ ἐκ πορνείας γινόμενόν· τὸ δὲ θέσει ὑποδιαιρεῖται καὶ αὐτὸ εἰς τε ἀγχιστεῖαν, καὶ θέσιν· καὶ ἐστὶν ἀγχιστεία μὲν ἡ ἐξ ἐπιγαμβρίας συγγένεια· ἀγχιστεία δ' ἐστὶν οἰκειότης προσώπων ἐκ γάμων ἡμῖν συνημμένων συγγενείας ἐκτός· θέσις δὲ, ἡ χωρὶς σαρκικῆς συναφείας υιοθεσία.

Περὶ ἀδελφοποιίας.

Ἡ μέντοι ἀδελφοποιία οὐ νόμιμὸν ἐστίν· ἀπειθεῖ μὲν γὰρ ὄντες, ἐσοφισάμεθα τὴν υιοθεσίαν εἰς διαδοχὴν τῶν πραγμάτων· τὴν δὲ ἀδελφοποιίαν οὐδέ μιν εἰσάγει εὐλογος πρόφασις. Τὰ μὲν οὖν τὸ εὐλογον ἔχοντα καὶ ὁ νόμος ἐδέξατο· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα οὐ παρέδεδετο.

Πάλιν καθ' ὑποδιαίρεσιν τὰ ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἐκ δύο γενῶν συνίσταται, ὡς θεός, καὶ ἀνεψιός συναφθέντες θεὸς καὶ ἀνεψιός, ἢ δύο πρωτεξάδελφοι, διὰ πρωτεξαδέλφους, καὶ καλεῖται ἀγχιστεία· ἡ παρεμβόληται καὶ ἕτερον πρόσωπον μεταξὺ τῶν δύο τούτων γενῶν, καὶ καλεῖται ἐξ ἀγχιστείας τριγένεια. Εἰσὶ δὲ ταῦτα καὶ κωλύτα καὶ ἀκώλυτα, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις δευχθήσεται.

Ἡ δὲ θέσις ἡ κατὰ υιοθεσίαν γίνεται διαδοχῆς χάριν, ἢ κατὰ ἀναδοχὴν τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βαπτισματος στηριγμοῦ καὶ διδασκαλίας, ἐτι δὲ καὶ μαρτυρίας ἕνεκα. Ἄλλ' ἡ μὲν υιοθεσία καὶ εἰς κληρονομίαν εἰσέρχεται· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐγγόνει· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰς τοὺς γαμικοὺς μόνους ζητεῖται βαθμούς. Καὶ αὕτη μὲν ἡ καθολικώτερα τῆς συγγενείας διαιρέσις· ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐροῦμεν, καὶ πρῶτόν γε τῶν ἐξ αἵματος.

Περὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας.

Διαιρεῖται τοίνυν τὸ ὁμογενὲς καὶ ἐξ αἵματος εἰς τε ἀνιόντας, καὶ κατιόντας, καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἰσιν οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότες, οἷον πατὴρ καὶ μήτηρ, πάππος καὶ μάμμη, καὶ οἱ τούτων ἀνωτέρω· κατιόντες δὲ, οἱ ἐξ ἡμῶν γεννηθέντες, οἷον υἱός, θυγάτηρ, ἐγγονός, ἐγγόνη, ἀπὸ γονός, δισεγγόνη, καὶ οἱ τούτων ἐφεξῆς· ἐκ πλαγίου δὲ, οἱ μὴτε ἡμᾶς γεγεννηκότες, μὴτε ἐξ ἡμῶν γεννηθέντες, ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀρχὴν καὶ γονὴν ἡμῖν ἀναγόμενοι, οἷον, ἀδελφός, ἀδελφή, θεός, θεία, ἀνεψιός, ἀνεψιή, ἐξαδελφός, ἐξαδελφή, καὶ οἱ τούτων ἐπείκεναι, οἱ ἀπὸ λοῦσότητος δηλαδὴ συγγενεῖς.

Περὶ ἀνιόντων καὶ κατιόντων.

Ἄλλ' οἱ μὲν ἀνιόντες πρὸς τοὺς κατιόντας, καὶ ἢ ἐξ ἐννόμων ὥς γάμων, ἐπ' ἀπειρον κωλύονται. Οὐ γὰρ οἶόν τε τὸν κάππον τῇ αὐτοῦ ἐγγόνῃ συναφθῆναι· ἀπειρον δὲ φαμεν κατὰ τὸ δυνατόν, οὐ τὸ φύσει ἀπειρον· οὐ γὰρ ἀθάνατα τὰ γένη.

Περὶ τοῦ ἐξ αἵματος ἐκδόμιον βαθμοῦ.

Τοῖς δὲ ἐκ πλαγίου, ὁ ὄχτος ἐφίησι τὸν γάμον βαθμὸς, τοῦ ζ' τοῦτον παντάπασιν αἰργοντος. Οὐ γὰρ δύναται τις τὴν τοῦ διασεξιδέλου θυγατέρα λαβεῖν· ἀλλὰ πρότερον μὲν τὸ τοῦ ζ' βαθμοῦ ἐξ αἵματος, ἐρωτώμενον μὲν ἐκωλύετο, ὅπως οὐδέποτε δὲ προβαίνειν οὐκ ἐκωλύετο μὲν, ἐπιτιμᾶτο δὲ, διὰ τὸ σιωπηθῆναι τῷ νόμῳ, μέχρι τοῦ ζ' κωλύοντι μόνον. ἡλικυ propterea quod silentio lex id præterierit, quæ duntaxat ad sextum usque gradum prohibet.

Νόμος.

Φησὶ γὰρ· Τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ τῆς ἀδελφῆς μου θυγατέρα λαμβάνειν εἰς γάμον οὐ θέμις, οὐδὲ τὴν τοῦτον ἐγγόνην, τετάρτου οὖσαν βαθμοῦ· οὐδὲ τὴν θυγατέρα τοῦ θείου, ἥγουν ἐξιδέλφην· οὐδὲ ὁ υἱὸς μου τὴν ἐγγόνην αὐτῶν, οἷσινος λέγονται διασεξιδέλοι.

Ἐπεὶ δὲ τινες τῷ βάρει τῶν ἐπιτιμιῶν κρύφα τοῖς τοιούτοις ἐπατέλουν γάμους, ἀνηνέχθη τὰ περὶ τοῦτου τῇ συνόδῳ, Δουκὰ τοῦ θείου τὸν πατριάρχην ἰδύνοντος θρόνον, καὶ ἐξ ἐκείνου ὤρισεν καὶ ἔστρεψεν ἡ ἀγία σύνοδος, μηδὲν τὸν τοιούτον προβαίνειν ἢ ἵστασθαι γάμον, ἀλλ' ἐρωτώμενον μὲν κωλύεσθαι, προβαίνοντα δὲ διασπᾶσθαι, καὶ τοὺς πράξαντας ἀφορίζεσθαι, καὶ τὸν ἱερολογήσαντα ἱερεῖα, εἰ μὴ ἀγνοίᾳ ἐκλάπη, καθαιρεῖσθαι. Ἐπεκύρωσε δὲ τὴν συνοδικὴν ταύτην πράξιν καὶ θέσισμα τοῦ ἐν βασιλεῦσιν αὐδίου Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογενήτου. Ταύτῃ τοι καὶ οὐκ ἐφείταται τινι τὴν τοῦ διασεξιδέλου αὐτοῦ θυγατέρα λαβεῖν, ἀναψὶν τοῦτου τυγάνουσαν· τὸ γὰρ φύσει δίκαιον, καὶ εὐπρεπές, καὶ σεμνὸν, ὥσπερ τινὰ χαλινὸν, ὁ νόμος τοῖς γάμοις ἐπέθηκεν.

Περὶ τοῦ ἡ' βαθμοῦ ἐξ αἵματος.

Εἰς γε μὴν τὸν ἡ' βαθμὸν προβαίνων ὁ ἐξ αἵματος γάμος συγκαχώρηται· τὴν γὰρ τρισεξιδέλφην, ἢ τὴν ἐγγόνην τοῦ διασεξιδέλου λαμβάνειν, οὐδ' ἦντιναοῦν ἔχει κώλυσιν. Πλατύνει γὰρ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὴν τῶν ὑπηκόων βουλόμενοι γνησιότητα, καὶ μὴ περὶ μόνην περικλείεσθαι τὴν συγγένειαν, τοὺς μεταξὺ τῶν ἐκ πλαγίου διακώλυσαν γάμους, ὥς ἂν τοῖς ἐξωθεν τῆς ἐκτικῆς συγγένειας ἐξ ἀνάγκης συναπτόμενοι, τὴν πρὸς αὐτοὺς σχολὴν γνησιότητα καὶ εὐνοίαν.

Περὶ τῶν ἐκ πορνείας γεννημένων.

Τὸ δὲ ἐκ πορνείας οὐκ ἔχει ἅπαν ὄνομα ἐν, ἀλλ' ὑποδραβεῖται καὶ τοῦτο. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς συνοικοῦσης τιγὶ φανερώς καὶ διόλου γέγονε παῖς, φυσικὸς οὗτος ὀνομάζεται, καὶ ἔχει δευτέραν τάξιν ὡς πρὸς τὸ φύσει νόμιμον, καὶ προτιμᾶται εἰς κλη-

A

De ascendentibus et descendentibus.

Enimvero ascendentes a descendentibus, licet ex legitimis non nati sint nuptiis, in infinitum arcentur. Non enim fieri potest, ut avus cum nepie sua matrimonii lege copuletur. Infinitum vero dicimus ejus ratione, quod fieri potest, non infinitum natura. Quippe genera non sunt immortalia.

De gradu septimo consanguinitatis.

Iis qui sunt ex transverso gradus octavus matrimonii permittit, cum septimus ab eo prorsus arceat. Quippe non potest aliquis sobrini filiam uxorem ducere. Cæterum antea gradus consanguinitatis septimus, si de eo consuleretur, prohibebatur ille quidem; sed si quo modo res esset acta, non prohibebatur, pœna tamen irrogabatur; quæ duntaxat ad sextum usque gradum prohibet.

Lex.

Legis hæc verba sunt: Fratris mei, vel sororis meæ filiam uxorem ducere fas non est; nec horum neptem, quæ gradu quarto est. Nec item patris filiam, quæ consobrina est; neque filius eorum neptem ducit, qui sobrini dicuntur.

Sed quia nonnulli propter gravitatem pœnarum clam hujusmodi nuptias contrahabant, relata res est ad syn. quo tempore divinus ille Lucas patriarchalem thronum regebat, ac deinceps definiuit et statuit sancta synodus, nequaquam ejusmodi nuptias debere procedere vel consistere, sed si de iis consulatur, prohibendus esse; sin procedant, dirimendas; et segregandos qui contraxerint, ac sacerdotem, qui precibus sacris initiavit, nisi forte per ignorantiam surreptus fuerit, deponendum. Aliquo hanc rem actam in syn. confirmavit 47 etiam constitutio clari inter imperatores Manuelis illius in porphyra nati. Hanc ob causam non permittitur, ut quis consobrini sui filiam ducat uxorem, quæ ipsi loco sobrinæ est. Quippe naturale jus et honestatem, et pudorem, quasi frenum quoddam, nuptiis lex imposuit.

De gradu consanguinitatis octavo.

Nuptiæ, quæ inter consanguineos contrahuntur, si ad octavum usque gradum procedant, permissæ sunt. Quippe nati ex sobrino filiam vel neptem sobrini ducere nullo modo quis prohibetur. Leges vero civiles legitimæ proles procreationem subjectis dilatare volentes, eamque sola cognitione non circumscribere, nuptias inter eos qui sunt ex transverso prohibuerunt, ut iis qui extra eorum cognitionem sint, necessario conjuncti, inter se invicem germanam benevolentiam colerent.

De vulgo quæsitis.

Vulgo quæsitæ non idem omnes nomen habent, sed subdividuntur. Nam si cui mulierem in contubernio habentem palam natus sit filius, naturalis vocatur, et secundum locum obtinet ab eo qui natura legitimus est, et in successione præfertur

etiam ascendentibus, nedum ex transverso constitutis. Sin manifestus quidem est, non tamen ex muliere natus quæ in contubernio viri sit, notus sive spurius appellatur. Sin omnino incertus et obscurus, tenebrosus dicitur, uti cum Homerus ait :

Mater peperit tenebrosum.

Ac de hoc quidem nullus nobis. est sermo. Nec enim vel ratione contractuum matrimonialium, vel successionis, ullum in talibus est dubium.

Lex.

Etiam lex ait : Vulgo quæsitam sororem nemo ducit uxorem. Item, Qui scortatus est aliqua cum muliere, siquidem scortatio manifesta est, ut novercam ejus ducere prohibetur, ita sobrinam ejusdem ducere potest.

De affinitate.

Hactenus dictum de consanguinitate. Affinitatis autem rationes magis sunt ad inveniendum variae. Nam in his graduum quantitatem omnino non quærendam esse visum est priscis ; sed nuptias, quæ confusionem introducerent in appellationem generis, quæve inhonestæ essent, diserte vetantes, reliquas minime reprehensas reliquerunt. Recentiores vero etiam gradus in his excogitarunt, et quæ gradum sextum excederent, locum habere voluerunt. Atqui diserte invenimus gradum sextum permissum, et septimum prohibitum : illum, velut expertem confusionis, hunc tanquam confusioni obnoxium. Quo fit, ut in his gradus minime introducendi sint ; sed quod diserte lex vetuit, fugiendum, quod non venit admittendum. Vetuit autem prisca lex propinquiora.

Lex.

Sunt enim ejus hæc verba : Socrus est uxoris meæ mater, et avia, et proavia, quarum nullam duco. Nurus etiam dicitur uxor filii, et nepotis et pronepotis. Privigna quoque dicitur, ex alio nata marito uxoris meæ filia, et neptis, et proneptis, quarum nullam duco. Nec item novercam meam, licet plures pater meus habuerit, quoniam matrum loco sunt. Nec noverca nubit ei 48, qui privignæ meæ maritus fuit. Nec filiam mulieris duco, quæ a me divertit, ex alio marito post divortium procreatam. Tomus autem Sisinnii prohibet, ne duo fratres amitam et ejusdem fratris filiam ducant uxores, ac vice versa. Præterea vetuit, ne duo fratres ducant duas consobrinas, in quorum primo quintus, in secundo sextus gradus spectatur. Igitur ad quintum usque gradum prohibita sunt ob affinitatem nuptiæ, siquidem in his etiam numerandi sunt gradus. Quæ vero sexti gradus sunt, si nulla interveniat confusio circa generis appellationes, non prohibentur. Sin emergat aliqua confusio, velantur.

Gradus sextus non prohibitus.

Eas etiam nuptias, quæ contrahuntur ex uno et quinque gradibus, omnes alii prohibent. At vero

Α ρονομίαν καὶ τῶν ἀνιδόντων, οὐχ ὅπως τῶν ἐκ πατρὸς. Εἰ δὲ φανερὸς μὲν ἐστίν, οὐ μέντοι ἐκ συνουσίας τῷ ἀνδρὶ γυναικὸς, ὀνομάζεται νόθος· εἰ δὲ παντελῶς ἀφανὴς, λέγεται σκώτιος, ὡς ἔρηται Ὁμηρῶς,

Σκώτιον δ' ἀγέλναιτο μητέρα,

περὶ οὗ λόγος ἤμιν οὐδεὶς· οὐτε γὰρ εἰς γαμικὰ συναλλάγματα, οὐτε μὴν εἰς κληρονομίαν ἐν ταῖς τοιοῦτοις ἐστὶν ἀμφισβήτησις

Νόμος.

Φησὶ δὲ καὶ ὁ νόμος· Τὴν ἐκ πορνείας ἀδείχτην οὐδεὶς λαμβάνει· καὶ· Ὁ πορνεύσας μετὰ τινος γυναικὸς, εἴπερ ἐστὶ φανερὰ ἡ πορνεία, τὴν μὲν μετ' αὐτῆς κωλύεται λαβεῖν, λαμβάνει δὲ τὴν διτεξαδέλφην αὐτῆς.

Περὶ τῶν ἐξ ἀρχιστείας.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ τῶν ἐξ ἀρχιστείας· τῶν δὲ ἐξ ἀρχιστείας ποικιλοτέρα ἢ εὐρεσις. Ἐν τοῦτοις γὰρ βαθμῶν ποσότητι ζητεῖν οὐδόλως τοῖς παλαιοῖς ἔδειξε, ἀλλὰ τὰ συγκεχυμένα κατὰ τὴν τοῦ γένους κληῖαν καὶ ἀπρεπὴ ῥητῶς κωλύσαντες, τὰ λοιπὰ ἀνέγκλητα εἶασαν· οἱ δὲ νεώτεροι καὶ βαθμοὺς αὐτοῖς ἐπενώθησαν, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ἕκτον βαθμὸν προβαίνειν ἐδόξασι. Καὶ τοὶ ῥητῶς εὐρίσκομεν καὶ ἕκτον συγκεχυρῆμενον, καὶ ἔδδομον κεκωλυμένον, τὸν μὲν ὡς ἀσύγχυτον, τὸν δὲ ὡς συγκεχυμένον· ὥστε οὐ χρὴ βαθμοὺς παρeisάγειν εἰς ταῦτα· ἀλλ' ὁ μὲν ὁ νόμος ῥητῶς ἐκώλυσε, φεύγειν· ὁ δὲ μὴ ἐκώλυσε, παραδέχεσθαι· ἐκώλυσε δὲ ὁ μὲν παλαιότερος νόμος τὰ προσεχέστερα καὶ ἐγγύτερα.

Νόμος.

Φησὶ γάρ· Πενθερά ἐστὶν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μύμφη, καὶ ἡ προμάμμη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω· καὶ νύμφη λέγεται ἡ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἐγγόνου, καὶ ἡ τοῦ προεγγόνου γαμετὴ· καὶ προγονὴ λέγεται ἡ ἐξ ἄλλου θυγάτηρ, καὶ ἐγγόνη, καὶ προεγγόνη τῆς γαμετῆς μου, καὶ οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. Οὐδὲ τὴν μητρυνίαν μου, εἰ καὶ πολλὰς ἔσχηεν ὁ πατήρ μου, ἐπειδὴ μητέρων ἔχουσι τάξιν· οὐτε μητρυνίαν τὸν γενόμενον ἄνδρα τῆς προγονῆς μου, οὐδὲ τὴν θυγατέρα τῆς ἀποζευχθείσης μοι γυναικὸς, τὴν μετὰ τὴν ἀπόζευξιν τεθεῖσαν ἐξ ἐτέρου ἀνδρός. Ὁ δὲ τοῦ Σισιννίου νόμος δύο ἀδελφοὺς ἐκώλυσε λαμβάνειν θελίαν καὶ ἀνεψιάν, καὶ ἀνάπαλιν· εἰ δὲ δύο ἀδελφοὺς λαμβάνειν δύο πρωτεξαδέλφους· ἐνθεωρεῖται δὲ τῷ μὲν πρώτῳ ὁ πέμπτος βαθμὸς, τῷ δὲ δευτέρῳ, ὁ ἕκτος. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ πέμπτου βαθμοῦ πάντα τὰ ἐξ ἀρχιστείας κεκωλύται, εἰ δὲ πρὸς τοῖς βαθμοῖς ἀριθμεῖν· τὰ δὲ τοῦ ἕκτου βαθμοῦ εἰ μὲν αὐτὰ οὐκ ἔχει σύγχυσιν περὶ τὰ τοῦ γένους ὀνόματα, οὐ κωλύεται· εἰ δὲ τις ὁρᾶται σύγχυσιν, εἴργεται.

Βαθμὸς ἕκτος ἀκώλυτος.

Καὶ δὴ τὸν μὲν ἐξ ἑνὸς καὶ πέντε βαθμῶν γινόμενον γάμον οἱ μὲν ἄλλοι πάντες κωλύουσιν· ὁ δὲ

·· Θεσσαλονίκης Μιχαήλ ὁ Χούμνος, ἐν ἰδίῳ ψη-
φισμῷ, ἀκώλυτον ἀποφαίνει, ὅσον, εἰ πατήρ καὶ
ἱδ., πρώτου ὄντος βαθμοῦ, συναφθεῖν μικρὰ θεία
καὶ ἀνεψιὰ, πέμπτου ὄντος βαθμοῦ.

Ἔκτος κεκωλυμένος.

Εἰ δὲ ὁ ζητούμενος ἔκτος ἐξ ἀγχιστείας βαθμοῦ
ἐκ δύο σύγκαιται καὶ τεσσάρων, εἰ μὲν γίνεται σύγ-
χυσις, ὁ δεύτερος κεκώλυται. Οὐ γὰρ δυνατόν δύο
ἀδελφούς δυοὶ συναφθῆναι πρωτεξαδέλφαις, ἢ
τὴ ἀνέκλιν· γίνονται γὰρ ἀντὶ αὐταδελφῶν σύγ-
χυμβροι, καὶ συγγέονται ἐντεῦθεν τὰ τῆς συγγενείας
ὀνόματα. Φησὶ δὲ ὁ ἱερός καὶ μέγας Βασίλειος· Ἐν
οἷς τὰ τοῦ γένους ὀνόματα συγγέονται, ἐν τούτοις ὁ
γάμος ἀθέμιτος.

Ἔκτος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ οὐ γίνεται σύγχυσις, καὶ ὁ ἔκτος ἀκώλυτός
ἐστιν· πάππου γὰρ καὶ ἔγγονον ἀκώλυτόν ἐστι συ-
ναφθῆναι μεγάλη θεία καὶ ἀνεψιὰ· ἔκτου γὰρ καὶ
τοῦτο βαθμοῦ, ἀλλ' ἐστὶν ἀσύγχυτον· πάλιν γὰρ
μετὰ τοὺς γάμους πάππου καὶ ἔγγονου ἀποσώζουσι
τόπους. Τὴν γὰρ μεγάλην θείαν, καὶ τὸν μέγαν θεῖον,
ἔκ τοῦ πάππου τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὸν ἀδελφόν,
μήμηρ καὶ πάππον οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι. Διὰ τοῦτο
οὔτε ἀπὸ τοῦ νόμου τὸ πρὸν κεκώλυται ζήτημα,
καὶ τῷ τόμῳ παρῆται τοῦ Σισινίου, ὡς ἀκώλυτον·
ἐκὶς δὲ, ὡς σύγχυσιν ἔχον, κεκώλυται.

Ἔκτος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ τριῶν ἐστὶ καὶ τριῶν, εἰ μὲν οὐκ ἔχει
σύγχυσιν, ἀκώλυτόν ἐστιν· ὅσον, ὅταν μὲν θεῖος καὶ
ἀνεψιὸς θείαν λάβῃ καὶ ἀνεψιάν, οὐδεμία γίνεται
σύγχυσις. Πάλιν γὰρ θεῖος καὶ ἀνεψιὸς σώζουσι τό-
πον· διὰ τοῦτο καὶ ἀκώλυτον εἶναι παντάπασιν, ἢ τε
τοῦ ῥηθέντος νόμου σωπῇ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θεσπι-
σμετα βασιλικῇ, καὶ πράξεις συνοδικαὶ πᾶσιν ἐγνώ-
ρισαν.

Ἔκτος κεκωλυμένος.

Ὅταν δὲ ὁ μὲν θεῖος προλαβὼν ἔσχῃ τὴν ἀνεψιάν,
ὁ δὲ ἀνεψιὸς βούλεται συναικῆσαι τῇ θείᾳ, τὸ ἐπιγι-
νόμενον διὰ τὴν σύγχυσιν κεκώλυται. Γίνονται γὰρ
ὡς ἀπὸ τῶν γάμων, ὁ μὲν θεῖος ἀνεψιὸς, ὁ δὲ ἀνε-
ψιὸς θεῖος· καὶ ἐστὶ τοῦτο σαφὲς τῶν ὀνομάτων τοῦ
γένους σύγχυσις.

Ἑβδομος κεκωλυμένος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μέχρις ἑβδομοῦ βαθμοῦ θεωρούμενος
ἐξ ἀγχιστείας γάμος, εἰ μὲν ἐξ ἐνὸς εἴη καὶ ἐξ, κε-
κώλυται. Οὐ γὰρ ὅλον τε πατέρα καὶ υἱὸν δισεξαδέλ-
φαις συναφθῆναι δυοὶ· γίνονται γὰρ, ἀντὶ πατρὸς
καὶ υἱοῦ, σύγγαμβροι.

Ἑβδομος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ δύο καὶ πέντε, οὐδαμῶς· εἴτε γὰρ πάππος
καὶ ἔγγονος, εἴτε δύο ἀδελφοὶ συναφθεῖν μικρὰ
θεία καὶ ἀνεψιὰ, ὁ δεύτερος γάμος ἀνέγκλητός
ἐστίν.

A Thessalonicensis antistes ille Chumnus sua sen-
tentia pronuntiavit minime velitas. Exempli gra-
tia, si pater et filius, qui primo sunt gradu, co-
pulati fuerint amitæ parvæ, ac fratris ejus filia,
quæ gradu quinto se contingunt.

Gradus sextus prohibitus.

Sin gradus ex affinitate sextus, de quo quæri-
tur, ex duobus et quatuor constat, siquidem sit
confusio, nuptiæ posteriores prohibentur. Nam fieri
nequit, ut duo germani fratres duabus consobrinis
copulentur, aut vice versa. Fiunt enim loco fra-
trum congeneri vel coaffines; et hoc modo nomina
cognitionis confunduntur. Ait enim sanctus et
magnus, ille Basilius: In quibus generis appel-
lationes confunduntur, in his illicitæ sunt nu-
ptiæ.

Sextus non prohibitus.

Sin confusio nulla sit, etiam sextus non prohibe-
tur. Quippe non vetatur, quominus avus et nepos
copulentur cum amita magna, et ejusdem ex fratre
nepte. Nam hoc quoque sexti gradus est, at con-
fusionis expers. Rursus enim peractis nuptiis avi
et nepotis loca servant. Quippe magnam amitam
et patruum magnum, hoc est, avi sororem et fra-
trem, plerique aviam et avum nominare solent.
Idcirco nec legibus hic casus est prohibitus, et a
tomio Sisinnii permittitur ceu minime velitus;
cum illud alterum sit prohibitum, velut obnoxium
confusioni

Sextus non prohibitus.

C Sin ex tribus et tribus constat, siquidem con-
fusionis expers est, non vetatur. Verbi gratia, cum
patruus et fratris ejus filius amitam ducunt, et
ejusdem fratris filiam, nulla sit confusio. Rursus
enim patrum et fratris filii locum servant. Propterea
hoc plane non prohiberi, non modo legis indicatæ
silentium, sed etiam principum sanctiones, et acta
synodalia cunctis significarunt.

Sextus prohibitus.

At vero cum patruus jam antea fratris habet
filiam, fratrisque filius cum amita coire vult in
matrimonium; posteriores hæc nuptiæ confusionis
causa prohibentur. Quippe velut ipso jure patruus
sit fratris filius, et fratris filius sit patruus:
D adeoque manifesta generis appellationum hæc
confusio est.

Septimus prohibitus.

Quin etiam matrimonium inter affines, ad septi-
mum usque gradum sese porrigens, si constet ex
uno et sex, prohibetur. Nam fieri nequit ut pater
et filius duabus sobrinis copulentur. Patris enim
et filii loco, sunt congeneri vel coaffines.

Septimus non prohibitus.

Nequaquam hoc usu venit, si ex duobus et quin-
que constet. Nam sive avus et nepos, sive duo ger-
mani fratres copulati fuerint cum amita parva,
et fratris ejus filia, secundæ nuptiæ vitio ca-
rent.

Septimus non prohibitus.

Sin ex tribus et quatuor, rursus, siquidem confusio nulla intervenit, permittitur. Patruus enim et fratris ejus filius duas consobrinas citra prohibitionem ducunt.

Septimus prohibitus.

Non item, si confusio quadam emergat. Avus enim et pronepos a matrimonio duarum consobrinarum arcentur, ne congeneri vel coaffines habeantur. Nimirum prius contractum matrimonium manet immotum, posterius prohibetur, vel si jam processerit, dirimitur. Quæ vero matrimonia gratuiti affinitatis septimum excedunt, in ea curiose non inquirendum est, nec faciundæ prohibitiones, sicuti fieri videmus et in iis qui ratione consanguinitatis octavum excedunt. Cæterum non recte traditum a nonnullis est, matrimonium sexti ex affinitate gradus, cum pares utrinque gradus habent, non prohiberi; cum impares, prohiberi. Ostensum est enim ex indicatis superius, non æqualitatem et inæqualitatem, sed confusionem et confusionis absentiam vel permittere, vel impedire contractum.

Eundem non debere duas sobrinas ducere.

Prohibuit etiam Ecclesia, ne unus et idem duas sobrinas ducat uxores. Non enim hic septimus ex affinitate, seu plerique putant, gradus colligitur, sed sextus: propterea quod maritus et uxor uno gradu contineri deuantur. Hoc enim cum in consultationem venisset tempore Nicolai patriarchæ, prohibitum ab Ecclesia fuit: simulque promulgata fuit sanctio clari principis Manuelis, quæ statuit, ne tale quid unquam fiat. Sed qua de causa sit, ut inter affines vel duo diversa genera contractæ nuptiæ, gradu septimo liberæ sint? Quod unum est, vel est natura, vel adrogatione. Natura unum est, v. g. unus homo. Unum adrogatione, ut vir et uxor legitima, quos univit affectio et conjunctio carnalis, sicuti perscriptum legimus: « Et erunt hi duo in carnem unam. » Itaque cum necessitudo existit ex sanguine, et ex eodem genere, naturalis est necessitudo et unitas: cum ex affinitate, ac duobus generibus, adrogatione sit unitas inter eos, et necessitudo a consanguinitatis necessitudine diversa. Propterea mox inferiore gradu, et ante octavum, hujusmodi necessitudo et conjunctio solvitur. Quorum enim strictior est conjunctio, eo majoris etiam indigent intervalli ad hoc, ut exspiret: sicuti minoris, quæ minus unita sunt.

De matrimoniis ex tribus diversis generibus.

Matrimonia ex tribus diversis generibus pertinent et 50 ipsa quoque ad rationes affinitatis: sed tertii generis intervenit facilius libera sunt, quam ex duobus connexa; quippe sicut hæc gradibus duobus inferiora sunt contractis ex consanguinitate (quæ gradu octavo libera sunt, cum per affinitatem ex duobus contracta generibus nonnunquam gradu sexto libere permittantur): ita rursus ex tribus constituta generibus, etiam duobus gradi-

A

Ἐβδομος ἀκώλυτος.

Εἰ δὲ ἐκ τριῶν καὶ τεσσάρων, πάλιν, εἰ μὴ ἴσων ἀσύγγυτον, συγκεχώρηται· θεῖος γὰρ καὶ ἀνθρώπος δύο πρωταῖς δέλφας ἀκωλύτως λαμβάνουσιν.

Ἐβδομος κεκωλυμένος.

Εἰ δὲ σύγγυσιν ὁρᾶται ἔχον, οὐ δῆτα· πάππος γὰρ καὶ διαίτητος δύο πρωταῖς δέλφας λαβεῖν εἰρηται, ἵνα μὴ καὶ οὗτοι σύγγαμβροι λογισθεῖεν. Ἄλλ' ὁ μὲν προλαβὼν μένει ἀκήνητος, καὶ κύεται δὲ ὁ ἐπὶ γινόμενος, ἡ προδὲ διασπᾶται· τὰ δὲ ὑπὲρ τὴν ἑβδομον ἐξ ἀγχιστείας ἀπολυπραγμολογητὰ εἰσι καὶ ἀκώλυτα, ὥσπερ ἐν τοῖς ἐξ αἵματος τὰ ὑπὲρ τὴν ὄγδοον. Οὐ καλῶς δὲ τισιν εἰρηται, ὅτι τὰ εὐρισκόμενα ἐξ ἀγχιστείας ἔκτου βαθμοῦ, ὅτε μὲν ἐξ ἱστέων εἰσιν, ὡς ἐξ ἑκατέρου μέρους τρεῖς εἶναι βαθμοὺς, ἀκώλυτα εἰσι· κεκωλυμένα δὲ, ὅτε εἰσιν ἀνισα· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω δίδεσθαι, μὴ τὸ ἴσων καὶ τὸ ἀνισον, ἀλλὰ τὸ συγκεχωμένον καὶ ἀσύγγυτον, ἡ ἐπιένει, ἡ ἀπείργειν τὸ συνάλλαγμα.

Ὅτι οὐ δεῖ τὸν αὐτὸν δύο δευτέρας ἐξαδέλφας λαβεῖν.

Κεχώλωνεν ἡ Ἐκκλησία τὴν αὐτὴν καὶ ἑνα δύο δευτέρας ἐξαδέλφας λαμβάνειν. Οὐ γὰρ ἑβδομος ἐξ ἀγχιστείας, ὡς ὁλοῦνται τινες, συνάγεται βαθμὸς, ἀλλὰ ἔκτος, διὰ τὸ ἐνὸς βαθμοῦ λογίζεσθαι τὸν ἀνδρα μετὰ τῆς γυναίκας· τοῦτο γὰρ ζητηθὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατριάρχου Νικολάου, ἐκωλύθη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας· προὔθη δὲ καὶ θέσπισμα τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου Μανουὴλ, μὴ γίνεσθαι ποτε τοῦτο διοριζόμενον. Διὰ τί δὲ τὰ ἐξ ἀγχιστείας, εἴτουν διγενείας, εἰς τὸν ἑβδομον λύεται βαθμὸς; Τὸ ἐν ἡ φύσει ἐστίν, ἡ θέσει· καὶ φύσει μὲν, ὡς εἰς ἀνθρώπος· θέσει δὲ, ὡς ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς νομίμου γυναίκας, οὗς σχέσις ἤνωσε καὶ συνάφεια σερακεῖ, ὡς εἰρηται· « Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. » Ὅταν μὲν οὖν ἐξ αἵματος ἡ ἡ οἰκειώσις καὶ γένος ἐνὸς, τὸ οἰκεῖν τε καὶ τὸ ἐν φύσει ἐστίν· ὅταν δὲ ἐξ ἀγχιστείας καὶ δύο γενῶν, θέσει τὸ ἐν, καὶ ἡ οἰκειότης· αὐτοῖς οὐ κατὰ τὴν ἐξ αἵματος οἰκειότητα· διὸ καὶ τῷ ὑποδεδικότι βαθμῷ, καὶ πρὸ τοῦ ὄγδου, εὐθὺς ἡ τοιαύτη οἰκειότης τε καὶ ἔνωσις λύεται· τὰ γὰρ μᾶλλον τὴν ἔνωσιν ἔχοντα πλεονος καὶ τῆς ἀποστάσεως πρὸς τὴν διάλυσιν δέονται, ὥσπερ τὰ ἥττον ἡνωμένα, ἐλάττωτος.

Περὶ τῶν ἐκ τριγενείας.

Τὰ δὲ ἐκ τριγενείας γαμικά ζητήματα εἰσι μὲν καὶ ταῦτα ἐξ ἀγχιστείας, ἀλλὰ τῇ τοῦ τρίτου γένους ἐπιπλοκῇ ῥῶον ἢ τὰ ἐκ δύο συμπαραλεγμένα γένων λύνονται· ὥσπερ γὰρ ταῦτα δυοὶ βαθμοὺς ὑποβόηται τῶν ἐξ αἵματος, (τὰ μὲν γὰρ εἰς τὸν ὄγδοον, τὰ δὲ ἐξ ἀγχιστείας ἐκ δυοῖν γενῶν ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς τὸ ἔκτον λύνονται), οὕτω πάλιν τὰ ἐκ τριγενείας, δυοῖν ὑποβασθέντα βαθμοὺς τῶν ἐκ δύο γενῶν, τῇ ἀρχῇ τῆς λύσεως κατὰ τὸν τέταρτον εὐθὺς λαμβάνει.

βαθμὸν, εἰ καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰς ταῦτα βαθμοῦς· ἅμα λαμβάνειν οὐ δύναται, ἀλλὰ ζητεῖν, εἰ οὐκ ἐκωλύθη παρὰ τοῦ νόμου ῥητικῶς. Τοῖς δὲ μάλιστα ἀκωλύτοις ὁ τέταρτος ἐπακολουθεῖ βαθμὸς.

Τέταρτος βαθμὸς ἀκώλυτος.

Ὅσον τὸ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Στυπῆ ἀπορηθὲν τῷ μου καὶ λυθὲν· Κωνσταντίνος γάρ τις ἔλαθεν εἰς γυναῖκα Θεοδώρου τινὸς· αὐταδέλφην Ἄνναν· θανούσης ἐκείνης, ἔλαθεν εἰς δευτέρω συνοικέσιον τὴν τοῦ Θεοδώρου γυναῖκα Εἰρήνην, ὡς γενέσθαι τὴν Κωνσταντίνου καὶ γαμβρὸν τοῦ Θεοδώρου καὶ σύγαμβρον. Εἰσι δὲ ἐν τούτῳ βαθμοὶ τέσσαρες· ὁ θεῖος γάρ καὶ ἡ Ἄννα, βαθμοῦ δευτέρου· ἡ γυνὴ τοῦ Θεοδώρου καὶ ἡ Εἰρήνη, βαθμοῦ δευτέρου, ὅμοι τέσσαρες· ὁ μὲν γὰρ νόμος δύο μόνον ἐκ τριγενείας ἐκώλυσε, ἃ καὶ ἐνδὸς μόνου βαθμοῦ τυγχάνουσι, καὶ οὐ πλείονος.

Νόμος.

Ὅσον, ὅτι οὐ δύναμαι λαβεῖν τὴν ποτὲ γυναῖκα τοῦ προγόνου μου, οὐδ' ἡ μητρικὴ λαβεῖν τὸν ποτὲ ἀνδρα τῆς προγόνου· αὐτῆς, καὶ τούτοις γὰρ τριγενεῖα ἐστίν. Ἄλλ' ἐπεὶ ὁ πρόγονος καὶ ἡ προγόνος υἱὸς ἢ θυγάτηρ λόγον ἐπέχουσι πρὸς τὸν πατρίαν, ἢ τὴν μητρίαν, καὶ ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, νόμφης ἢ γαμβροῦ, ἀδέλφια τὰ τοιαῦτα τυγχάνουσι συνοικέσιον. Τὰ γὰρ ἄκρα δύο γέννη, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ, βαθμὸν οὐκ ἔχουσιν οὔτε πρὸς ἀλλήλα, οὔτε πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν γὰρ ἀνδρὸς μετὰ γυναῖκος συνάφειαν εἰς βαθμὸν οὐκ εἰσάγομεν, ἀλλ' ἐν μὲν εἶναι ταύτην λογιζόμεθα, ὅτε κατ' αὐτὸν ὁράται· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκραν ἔνωσιν, δευτέρου μοί ἐστι βαθμοῦ, λοχναῖς ἐπινοίαις διὰ τὴν ἐντολὴν ἐνούμενη· ὅτε δὲ πρὸς ἕτερον συγγενικὸν αὐτῆς πρόσωπον ὁ βαθμὸς ζητεῖται, οὐχ οὕτως· ἡ γὰρ ἀδελφὴ τῆς νόμφης, πρὸς μὲν αὐτὴν, δευτέρου ἐστὶ βαθμοῦ, πρὸς ἐμὲ δὲ τῆς τρίτου· καὶ ἡ αὐτῆς θεῖα, πρὸς ἐκείνην μὲν τρίτου, πρὸς ἐμὲ δὲ πέμπτου· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· τῶν οὐκ ἐνδεχομένων γὰρ ἐστίν, ὥσπερ τὸν ἀνδρα, οὕτω δὴ καὶ τὸν τούτου ἀδελφόν, σάρκα λογισθῆναι μίαν μετὰ τῆς νόμφης, καὶ δι' ἐπινοίας ἐπίνοιαν συνάφειαν παρὰ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν· οἱ γὰρ ἐκ πλαγίου πρῶτον βαθμὸν οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ δευτέρου ἀρχονται. Ὁ μὲν οὖν νόμος τὰ ἐκ τριγενείας πρῶτου βαθμοῦ μόνον κεκώλυκεν, ὥσπερ εἴρηται· ἡ δὲ κρατούσα συνήθεια καὶ τὰ παρὰ ταῦτα, καὶ ὑπὲρ τὸν πρῶτον βαθμὸν ἐκ τριγενείας ὄντα, ἀκώλυτα οὐκ ἔχει.

Τρίτος ἀκώλυτος.

Ὅσον, ἔσχε τις γυναῖκα· χρόνῳ δ' ὕστερον, ἐκείνης θανούσης, τὴν γυναῖκα τοῦ θεῖου αὐτῆς εἰς δεύτερον ἔλαθε συνοικέσιον· ἄλλος τὴν προγόνου τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ ἔλαθεν· ἐν τούτοις γὰρ βαθμοὶ μὲν ἀναφαίνονται τρεῖς, λύονται δὲ ὁμοίως κατὰ τὴν συνήθειαν· ἡ μέντοι ἀκρίβεια, ὥσπερ εἴπομεν, τὸν

has inferiora, quam quæ duobus ex generibus constant, principium permissionis in quarto statim gradu consequuntur: licet in his multo magis graduum vitanda computatio, sed querendum, an disertis verbis lege prohibita sint. Maxime vero prohibitionis expertia sequitur quartus gradus.

Quartus gradus non prohibitus.

Hujusmodi quiddam est, quod sub patriarcha Stupa vocatum in dubium fuit, et per sententiam declaratum. Quidam enim Constantinus uxorem duxit Annam, Theodori cujusdam sororem germanam. Ea mortua, matrimonio secundo duxit Irenam, conjugis Theodori sororem, quo fiebat, ut Constantinus et affinis esset Theodori, et consinis. Sunt autem in hoc gradus quatuor. Theodorus enim et Anna gradu secundo se contingunt. Item uxor Theodori et Irena, gradu secundo. Qui gradus simul sunt quatuor. Quippe lex duo duntaxat ex trium generum matrimoniis prohibuit, quæ unus duntaxat gradus sint, non plurium.

Lex.

Videlicet quod ducere non possum eam, quæ quondam privigni mei fuit uxor, nec ei noverca nubere, qui privigna ipsius maritus fuit. Nam in his quoque trium et generum conjunctione. Sed quia privignus et privigna filii vel filiae loco sunt erga viricum vel novercam, atque horum vel uxor, vel maritus, vicem nurus aut generi oblinent, immita sunt hujusmodi matrimonia. Nam summa illa duo genera, vir et uxor, gradum nullum habent, nec inter se, nec erga genus intermedium. Quippe viri cum muliere conjunctionem ad gradum non referimus; sed unum quid esse duclimus hanc, quando secundum seipsam consideratur (fratris enim mei conjux, propter unionem cum eo summam, secundo a me gradus est, quocumque antilibus sane rationibus divini mandati respectu conjungitur); cum autem ad aliam ipsi cognatam personam gradus inquiritur, non ita res habet. Nam fratris soror, erga ipsam quidem gradus secundi est; erga me quarti. Ejusdem amita gradu erga ipsam est tertii, erga me quinti. Consimiliter et in aliis. Quippe fieri nequit, ut quemadmodum maritus, sic etiam frater ejus pro una carne habeatur cum fratribus, et per cogitationem præter mentem legis alia ratio conjungatur. Qui enim ex transverso sunt, primum gradum non habent, sed a secundo incipiunt. Lex igitur, uti diximus, matrimonia trium generum duntaxat ea prohibuit, quæ primi gradus sunt. Recepta vero consuetudo pro non vetitis habet, quæcumque præter hæc sunt, et primum gradum excedunt.

Tertius non prohibitus.

Verbi gratia, quidam uxorem habuit. Deinceps illa defuncta, conjugem patris mulieris secundo matrimonio duxit uxorem. Alius privignam fratris uxoris suæ duxit. In his enim tres quidem gradus emergunt; sed nihilominus libere permittuntur ratione consuetudinis. Si tamen accurate rem con-

sideremus, gradus in his, cum diximus, quartus requiritur. **51** Quippe necessitudinem affinitatis in transversum non nihil oportet extendi, atque ita licitum erit matrimonium. V. g. conjux fratris uxoris meae propinqua necessitudine jungitur intermedio generi, sicut et ego ipsi. Hanc frater meus, defuncto conjugis meae fratre, ducere citra reprehensionem potest, vel ipsius ego sororem; sed non fas est ut ipsa mihi nubat. Rursus affinem nactus sum, sororis meae virum; cujus fratrem, fratri scilicet ipsius quondam nuptam, uxorem ipse ducit citra prohibitionem, quoniam et quarti gradus esse deprehenditur, et longius aliquanto removetur a necessitudine generis intermedii. Quae enim persona prope cum ipso conjungitur, soror mea est: ipse vero sum ex transverso, et paulo remotior ab intermedia persona.

Rursus nactus sum generum, maritum filiae: cujus fratrem, nuptam scilicet quondam ejus fratri, mihi quidem omne nefas est uxorem ducere, veluti prope conjunctam intermedio generi; sororem tamen ejus licite ducit.

Quin etiam gener et uxoris frater, si vidui facti sint, amitam et fratris ejus filiam nequaquam ducunt. Cujus autem defuncta est uxor, ei permittitur, ut uxorem ducat congeneri vel coaffinis sui sororem,

Atque etiam filiam sobrinæ prioris uxorem, nec non prioris uxoris amitam parvam, hoc est, consobrinam socrus suae.

Verum filiam consobrinæ prioris conjugis ducere prohibetur.

Fratrem et sororem duarum mulierum, quæ duobus fratribus nuptæ sunt, inter se copulari fas est.

Sententia vero patriarchæ Leonis Stopæ concedit, ut gener et uxoris frater sorores duas ducant, cum gradus quintus constituitur.

Idem decretum, ac præterea decretum Arsenii patriarchæ, statuunt minime prohibitum esse, quo minus duo fratres ducant nuntum ac sororem mariti ejus.

Patruus et maritus filiae fratris ejus, sorores duas ducere non prohibentur, licet gradus sextus constituitur.

Quin etiam gener et frater uxoris duas consobrinas ducere non prohibentur, licet gradus septimus emergat.

Michaelis autem patriarchæ sententia permittit, ut Joannis filia, et ejusdem uxoris ex fratre neptis, fratribus duobus copulentur.

Nonnulli tamen quædam ex indicatis hisce matrimonii illicita pronuntiant: videlicet ut congener deinceps sororem ejus ducat, qui congener ipsius fuerit.

Ac præterea frater uxoris, ut eam ducat, quæ generi suo fratrem in matrimonio habeat: sicut illud etiam, quod episcopum Thessalonice Chy-

A τέταρτον ἐν τοῖτοις βαθμὸν ἀπαιτεῖ· δεῖ γὰρ τὴν οἰκειότητα τῆς ἀγχιστείας πλαγιασθῆναι μικρὸν, καὶ τὴν καὶ ταῦτα εἶναι θεμιτὸν· ὁ γὰρ λόγος. Οἶον, ὅτι τοῦ γυναικαδέλου μου ἡ γυνὴ προσεχῶς ψαλείται πρὸς τὸ μέσον γένος, ὡς περ καὶ πρὸς αὐτόν· ὁ οὖν ἡμέτερος ἀδελφὸς δύναται ταύτην ἀμέμπτως λαβεῖν, θανόντος τοῦ γυναικαδέλου μου, ἢ ἐγὼ τὴν ἐκείνης ἀδελφὴν, αὐτὴν δὲ οὐ θέμις λαβεῖν. Πάλιν εἰσὼν εἰς τὴν ἀδελφὴν μου γαμβρόν, οὐ τὴν ἐπ' ἀδελφῶ ποτὲ νύμφην αὐτὸς εἰσὼν εἰς γυναῖκα, καὶ ἐστὶν ἀκώλυτον, ἀπὸ καὶ τετάρτου βαθμοῦ εὐρίσκεται, καὶ μακρύνεται μικρὸν καὶ τῆς οἰκειότητος τοῦ μέσου γένους· τὸ γὰρ πρὸς αὐτὸ προσεχῶς ὡς ἀπὸ μένου πρόσωπον, ἢ ἀδελφὴ μου ἐστίν, ἐγὼ δὲ ἐκ πλαγίου, καὶ μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ μέσου.

B Πάλιν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἐγένετό μοι γαμβρός· τοῦτο τὴν ποτὲ μὲν νύμφην ἐπ' ἀδελφῶ λαβεῖν με εἰς γυναῖκα οὐ θέμις, ὡς προσεχῶς συναπτομένην πρὸς τὸ μέσον γένος· τὴν δὲ αὐτῆς ἀδελφὴν, οὐκ ἀθέμιτον.

Ἄλλα καὶ γαμβρός, καὶ γυναικαδέλος χρηρεύσαντες, θέλουν καὶ ἀνεψιὸν οὐδαμῶς λαμβάνουσιν· οὐ δὲ τετελεύτησεν ἡ γυνὴ, λαμβάνειν τοῦτω ἐπιτείνεται τὴν τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ ἀδελφὴν.

Ἄλλα δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τῆς δισηξαδέλης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναῖκος, ἥτοι τὴν πρωτεξέλετον τῆς πανθερίας αὐτοῦ.

Κακώλυται δὲ λαβεῖν τὴν θυγατέρα τῆς πρωτεξέλετης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναῖκος.

C Δύο δὲ ἀδελφῶν γυναικαδέλων καὶ γυναικαδέλφην συνάπτεσθαι θεμιτόν.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ πατριάρχου Λέοντος τοῦ Στυπῆ ἐφίησι λαβεῖν γαμβρόν καὶ γυναικαδέλον δύο ἀδελφὰς οἷα πέμπτου γινόμενου βαθμοῦ.

Τὸ δὲ αὐτὸ ψήφισμα, ἐπὶ δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, δύο ἀδελφοὺς νύμφην λαβεῖν καὶ ἀνδραδέλφην, ἀκώλυτον εἶναι κρίνουσιν.

Ὁ θεὸς καὶ γαμβρός ἐπ' ἀνεψιᾷ πρώτῃ, δύο λαβεῖν ἀδελφὰς οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ᾿ γίνεται βαθμός.

D Ἄλλα καὶ γαμβρός καὶ γυναικαδέλος δύο πρώτας ἐξαδέλφας λαβεῖν οὐ κωλύονται, εἰ καὶ ᾿ γίνεται βαθμός.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τυχόν, καὶ τὴν ἀνεψιάν τῆς γυναῖκος αὐτοῦ, δυσὶν ἀδελφοῖς ἐπιτρέπει συζευχθῆναι.

Ἀθέμιτα μέντοι τῶν εἰρημίων ἐνὶ τινες ἐψηφίσαντο, τὸ τε λαβεῖν τὸν συγγάμβρον τὴν ἀδελφὴν ὑστερον τοῦ συγγάμβρου αὐτοῦ.

Ἐπὶ δὲ καὶ τὸν γυναικαδέλον τὴν ἐπ' ἀδελφῶ νύμφην τοῦ ἰδίου αὐτοῦ γαμβροῦ· ὡς περ δὲ καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ τὸν Χοῦμνον Θεσσαλονίκης ἰδίῳ ἐγγράμῳ

λῦσαι ψηφίσματι, τὸ πατέρα καὶ υἱὸν λαβεῖν μικρὰν ἀμνὸν ἢ θυγατέρα καὶ ἀνεψιάν.

Νόμος.

Θεοὶ γὰρ ὁ νόμος· Ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς ζητοῦμεν.

Περὶ υἱοθεσίας.

Καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐκ τριγενείας· τὴν γε μὴν διαδοχῆς· ἕνεκα γινομένην υἱοθεσίαν παρφυλάττειν, καθὰ δὴ καὶ τὴν ἐξ αἵματος, πρὸς τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν φιλευσεῶν δεδιδαγμεθα νόμων· κατὰ τε τοὺς γαμικοὺς θελαδὴ βαθμοὺς, καὶ τὴν τῶν γονέων κληρονομίαν.

Νόμος.

Θεοὶ γὰρ ὁ νόμος· Οὐ δύναμαι τὴν πρὸς πατρός ἢ μητρός θέλαν λαβεῖν εἰς γυναῖκα, εἰ καὶ εἰσὶ θεταί, θπειδὴ μητέρων τάξιν ἔχουσιν, ἥτις τυχὸν τῷ πάππῳ μὲν υἱοθετήθῃ, ἀδελφῆς δὲ τόπον ἐπαίχε πρὸς τὸν πατέρα, πρὸς ἐμὲ δὲ θείας· οὐτε ὁ θετός πατήρ τὴν τοῦ θετοῦ υἱοῦ θυγατέρα, ἢ τὴν ἐγγόνην· οὐτε ὁ θετός υἱὸς τὴν τοῦ θετοῦ πατρός γαμῆν, ἢ τὴν μητέρα, ἢ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, ἢ τὴν ἀπὸ υἱοῦ ἐγγόνην.

Ἐάν δὲ ὁ ἐπίτροπος, ἢ ὁ γενόμενος κουράτωρ υἱοθετήσῃ βουληθῇ τὸν ἄνδρα τῆς ἐπιτροπευομένης ἢ κουρατορευομένης, ἢ τὸν πατέρα αὐτῆς, ἢ θέσις ἀκυρὸς ἐστίν· οὐ μὴν ὁ γάμος λύεται· λύεται δὲ, ἥνκα τις τὸν ἴδιον γαμβρὸν εἰσποιήσῃται.

Ἢ δὲ καὶ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, κωλύουσα τοὺς εἰσποιουμένους πρὸς γαμικὴν ὁμίλῃαν συνάπτεσθαι τοῖς τοῦ εἰσποιησαμένου παισιν, ἐπάγει· Ἀλλὰ πάλαι μὲν μὴ κατὰ λόγον, νῦν δὲ κατὰ τὸν πρέποντα θεσμόν καὶ δίκαιον τῆς υἱοθεσίας γινομένης, καὶ διὰ τελευτῆς ἱερᾶς, τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὴν τῶν παίδων, οὐκέτι περιλείπεται λόγος εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῦ εἰσποιησαμένου πατρὶ τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας, μηδὲ τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα πρὸς τὸ τῆς συζυγίας μεταρμόζεσθαι, ὥστε γαμβροὺς ἀντὶ ἀδελφῶν καλεῖσθαι.

Ὅτι υἱοθετοῦσι καὶ εὐνούχοι.

Τοῦ δὲ νόμου λέγοντος, ὅτι ἡ θέσις μιμαίται τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο κωλύοντος τοὺς εὐνούχους εἰσποιεῖν τινα, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπεξούσιον, ἢ καὶ νεαρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐθέσπισε καὶ τοῦτο νῦν εἶναι ἀκωλύτως.

Ὅτι υἱοθετοῦσι καὶ παρθέναι.

Ἢ δὲ καὶ ταῖς παρθένοις εἰσποιεῖν δίδωσι, καὶ τοὺς εἰσποιηθέντας ὑπεξούσιους ἢ αὐτεξουσίους, δίκαια κληρονομίας ἔχειν ἐπ' αὐταῖς καὶ μὴ δεῖσθαι βασιλικῷ ἐπιτάγματι, ἢ πράξεως δικαστῶν.

Περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδοχῆς.

Ἢ δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατὰ ἀναδοχὴν γινομένη υἱοθεσία, οὐκ εἰς κληρονομίαν εἰσάγονται,

PATROL GR. CXLIV.

anum sententia sua solvisse diximus; videlicet ut pater et filius ducant amitam minorem, et fratris ejus filiam.

Lex.

Quippe legis verba sunt: In nuptiis non solum quid permissum sit, consideramus, sed et quid sit honestum.

52 De adoptione.

Et hæc quidem est ratio matrimoniorum ex tribus diversis familiis. Cæterum adoptionis etiam, quæ successionis causa sit, perinde rationem habendam ac consanguinitatis, per sacros canones et religiosas leges edocti sumus: idque tum respectu graduum matrimonialium, tum adeundæ parentum hæreditatis.

Lex.

Legis enim hæc verba sunt: Non possum vel amitam vel materteram uxorem ducere, siquidem per adoptionem mihi conjunctæ sint; quippe matrum vicem obtinent: cum abavo scilicet adoptatus sint, et patri meo sororum loco fuerint, mihi amitarum et matertrarum. Nec pater, qui filium adoptavit, filii adoptivi filiam, vel neptem ducere potest: nec filius adoptivus, adoptivi patris uxorem, vel matrem, vel sororem matris, vel neptem ex filio.

Quod si tutor, vel qui curator fuerit, adoptare voluerit maritum ejus, cujus tutelam vel curam gerit, irrita quidem est adoptio, non tamen nuptiæ solvuntur. Solvuntur autem cum quis generum suum adoptaverit.

Cæterum novella xxiv principis Leonis, cognomine Sapientis, cum prohibet, ne qui adoptantur, cum liberis ejus, qui adoptavit, matrimonio copulentur, hæc subjicit: Sed olim quidem non secundum rationem, nunc vero cum decenti et justa lege fiat adoptio, sacroque ritu illi parentum, in filiorum in locum constituentur, non amplius ulla reliqua ratio est, qua filii adoptivi cum naturalibus liberis ejus, qui adoptat, matrimonio copulentur: nec ut fratrum nomen cum nomine conjugii sic commutetur, ut fratrum loco generi vocetur.

Etiam eunuchos adoptare.

Cum autem lex dicat adoptionem imitari naturam, ideoque prohibeat, ne quem eunuchi adoptent, ut eorum in potestate sit, ejusdem principis novella xxvi statuit, ut hoc quoque citra prohibitionem nullam fiat.

Virgines etiam adoptare.

Ejusdem 27 constitutio virginibus quoque potestatem adoptandi concedit, et ut adoptati, tam filii familias, quam emancipati virginibus succedendi jus habeant, nec ad hoc indigeant principis rescripto, vel actu judicum.

De susceptione ex sacro baptismo.

Adoptio quæ sit per susceptionem ex sacro baptismo, non ad hæreditatem adeundam eo

porrigit, sed duntaxat in gradibus matrimoniorum, ut dictum est, spectatur. Quippe canon 53 syn. ex'x ait: Quoniam spiritualis necessitudo major est conjunctione corporum, statuimus ut qui ex sacro et salutari baptismate pueros suscipiunt, et postea cum matribus eorum viduis in matrimonio cœnent, primum a tali contubernio abstineant, deinde scortatorum quoque pœnis suljiciantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non semet abstinuit, et confitetur, tanquam incestis nuptiis pollutus damnatur.

Lex.

Legis autem hæc verba sunt: Qui e sacro baptismate aliquam suscepit, eam postea matrimonio sibi jungere non potest, utpote quæ ipsius filia facta sit. Nec item ducere potest matrem ejus, aut filiam: imo ne ipsius quidem filius id facere potest. Quippe nulla res alia 53 sic paternam affectionem inducere potest, et justam nuptiarum prohibitionem, ut hujusmodi nexus, per quem Deo mediante animæ eorum copulantur.

Affirmant igitur aliqui, quod cum tam ex canone, quam lege, major esse illa spiritualis, quam carnalis cognatio statuatur, observare debeant hæc colligati prohibitos gradus usque ad septimum: tot scilicet numero, quot etiam in consanguinitate soleant observari. Verum pluribus hoc minime visum est, sed ad eas duntaxat personas prohibitionem pertinere, quæ dicta lege continentur.

Cæterum gradus utriusque adoptionis diverso cum illis modo numerantur, qui sunt in consanguinitate. Nam ibi pater erga fratres universos omnino gradu primo est: hic vero pater iste spiritualis erga filium, quem adoptavit, gradu est primo: sed erga carnalem ejus filii patrem, secundo, quippe frater ejus esse ducitur. Erga fratres autem germanos filii sui spiritualis gradus tertio censetur. Non enim illos quoque filios habuit. Filius autem erga fratres suos carnales gradu secundo est, et erga patrem suum carnalem, primo, sicut etiam erga patrem spirituale.

Idcirco licet ei, qui vult, uxorem ducere com-
matri sui sororem.

Qui vero filium suum ex sacro baptismate suscipit, ab uxore sua separatur.

De nuptiis quæ prohibentur etiam citra cognationem.

Nonnunquam etiam citra necessitudinem ullam indicatarum omnium cognationum matrimonium prohibetur. V. g. qui accusatus est adulterii, licet manifesto non sit convictus, nequit eam mulierem uxorem ducere. Nec libertus uxorem patroni sui ducit, post ejus mortem. Præbet enim suspicionem, quod etiam illo vivo commiserit in eam adulterium.

De tutore et minoribus.

Nec tutor pupillam prius ducit uxorem, vel filius

ἀλλ' εἰς τοὺς γαμικοὺς μόνους, ὡς εἴρηται, ζητεῖται βλομὸς. Φησὶ γὰρ ὁ νῦν κανὼν τῆς ἑκτῆς συνόδου· Ἐπειδὴ μέζων ἐστὶν ἡ κατὰ πνεῦμα οἰκεία τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, τοὺς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος παῖδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο ταῖς ἐκείνων μητέρας χρευνούσαις γαμικῶς συναπτομένους, ὀρίζομεν, ἀφίστασθαι μὲν τοῦ τοιοῦτου συνοικεσίου, ἔπειτα καὶ τοῖς τῶν παρνευόντων ἐπιτιμίοις ὑποβάλλεσθαι· ὁ γὰρ μὴ ἐτοίμως τοῦ κακοῦ ἀφίσταμενος, καὶ ἐξομολογούμενος, ὡς αἰμομίκτης κρίνεται.

Nómos.

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· Ὁ μέντοι ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τινα δεξάμενος, οὐ δύναται αὐτὴν δεσποῦν πρὸς γάμον ἀγαγεῖσθαι, ὡς ἤδη γενομένην αὐτοῦ θυγατέρα, οὐδὲ τὴν ταύτης μητέρα ἢ θυγατέρα· ἀλλ' οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ οὐδὲν ἄλλο δύναται οὕτως εἰσγαγεῖν πατρικὴν διάθεσιν καὶ δικαίαν γάμου κώλυσιν, ὡς ὁ τοιοῦτος δεσμός, δι' οὗ, θεοῦ μεσιτεύοντος, αἱ ψυχαὶ αὐτῶν συνάπτονται.

Ἰσχυρίζονται τοίνυν τινὲς, ὡς, ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ κανόνος καὶ τοῦ νόμου, μέζων ἡ πνευματικὴ τῇ κατὰ σάρκα συγγενείᾳ ὀρίζεται, χρῆναι τοὺς ταύτη συνδεδεμένους παρατηρεῖν τοὺς κεκαλυμένους βαθμοὺς ἄχρι τοῦ ἐβδόμου, δόσους θηλαθῇ καὶ εἰς τὴν καθ' αἷμα συγγένειαν· τοῖς δὲ πλείοσι τοῦτο οὐκ ἔδοξεν, ἀλλὰ μόνον τὰ τῷ βηθέντι νόμῳ περιεχόμενα κωλύεσθαι πρόσωπα.

Οἱ μέντοι βαθμοὶ τῶν ἐξ υιοθεσίας ἀμφοτέρως ἐνηλλαγμένους ἀριθμοῦνται πρὸς τοὺς βαθμοὺς τῶν ἐξ αἵματος· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ πατήρ πρὸς πάντας τοὺς αὐταδέλφους πρώτου πάντως ὑπάρχει βαθμὸς· ἐνταῦθα δὲ ὁ πνευματικὸς οὗτος πατήρ, πρὸς μὲν τὸν παῖδα, ὃν εἰσποιήσατο, πρώτου ἐστὶ βαθμὸς, πρὸς δὲ τὸν σαρκικὸν τοῦ παιδὸς πατέρα δευτέρου· ἀδελφὸς γὰρ αὐτοῦ λογίζεται. Πρὸς δὲ τοὺς αὐταδέλφους τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τρίτου· οὐ γὰρ κίχ' ἄνους ἔσχεν υἱοὺς. Ὁ υἱὸς δὲ πρὸς τοὺς σαρκικοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ δευτέρου, καὶ πρὸς τὸν σαρκικὸν αὐτοῦ πατέρα, πρώτου, ὥσπερ καὶ πρὸς τὸν πνευματικόν.

Διὰ τοῦτο ἔξεστι τῷ βουλομένῳ λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὴν τοῦ συντάκνου αὐτοῦ ἀδελφήν.

Ὁ δὲ τὴν υἱὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεχόμενος, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ διαζεύγνεται.

Περὶ τῶν κεκαλυμένων γάμων καὶ χωρὶς συγγενείας.

Ἔστι δ' ὅτε καὶ χωρὶς συγγενείας ὁποιασούντων εἰρημνίων πάντα συγγενειῶν κωλύεται τὸ συνάγαγμα· οἷον, ὁ κατηγορηθεὶς μοιχρὸς, εἰ καὶ μὴ προφανῶς ἀπηλέγχθη, οὐ δύναται ταύτην εἰς γυναῖκα λαβεῖν· οὐδὲ ὁ ἀπειλεύθερος τὴν γυναῖκα τοῦ πατρωνος αὐτοῦ, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον· ὁ δὲ γὰρ ὑποβίβαν εἶναι καὶ ζῶντος ἐκείνου ταύτην μαχεύων ἦν.

Περὶ ἐπιτρόπου καὶ ἀρηλικῶν.

Οὐδὲ ὁ ἐπίτροπος τὴν ὀρφανήν, ἢ ὁ υἱὸς αὐτοῦ,

πρὸ τοῦ λυθῆναι τὴν ἐπιτροπὴν. Λύεται δὲ ἡ ἐπι-
τροπὴ τὸν τριακοστὸν χρόνον. Πέντε γὰρ καὶ εἰκοσι
χρόνοι εἰσὶ τῆς ἐνηλικιώσεως, καὶ τέσσαρες τῆς
ἀποκταστάσεως, καὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ τριακοστοῦ χρό-
νου αὐτίκα ἡ ἐνοχία τοῦ ἐπιτρόπου λύεται· καὶ ἔχει
ἄδειαν ἐξ ἐκείνου συζυγῆναι τῇ ἐπιτροπευομένῃ,
πρὸ τούτου δὲ οὐδαμῶς.

Ἡ δὲ μήτηρ τῆς ἐπιτροπευθεῖσης δύναται καὶ
πρὸ τούτου τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς μητρὸς αὐτῆς γαμη-
θῆναι.

Ἐπὶ δὲ καὶ οἱ ἀπλῶς οἰκιακοὶ ὑποχείριτοι, εἰ
καὶ μὴ εἰσι δοῦλοι, ἡ ἐγένοντό ποτε, τάξιν ἀπελευ-
θεῖρου ἔχουσιν, οὐδὲ οὗτοι μετὰ θάνατον τῶν ἰδίων
δεσποτῶν τὰς ἐκείνων λαμβάνειν δύνανται γαμετὰς,
ἵνα μὴ δοῖεν προλαβούσης μοιχείας ὑπόνοιαν.

Οὐδὲ δὲ σκηνικός, ἥτοι ὁ δημόσιος παιγωνιώτης, ἡ
δὲ τούτου υἱὸς, συγκλητικῷ θυγατέρα δύναται λα-
βεῖν.

Νόμος.

Φθὶ γὰρ ὁ νόμος, οἱ ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον
τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπὲς δεῖ ζη-
τεῖν.

Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξ αἵματος, καὶ τῶν τοῦ ἀγίου
βαπτίσματος, καὶ τῶν ἐξ υἰοθεσίας, βαθμοὺς δεῖ
ζητεῖν, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ζ' τούτοις ἀκώλυτα. Ἐπὶ δὲ
τῶν ἐξ ἀγγιστείας, καὶ τῶν ἐκ τριγενείας, τὰ ῥη-
τῶς κωλυθέντα ἡ σύγχυσις ἔχοντα φυλάττεσθαι χρή·
ἐπὶ δὲ τῶν ἐξω συγγενείας, τὸ εὐπρεπές.

Νόμοι.

Ἡ οὖν παρηνόμιος γαμηθεῖσα δύναται διαλύειν
τὸν γάμον, καὶ γαμῆσθαι ἄλλῃ ὑστερον.

Οἱ δὲ ἀπὸ κεκωλυμένων γάμων τιτλούμενοι παῖδες
οὐδὲ τῆς τῶν νόθων ἀξιούνται προσηγορίας, οὐδὲ
διαδέχονται κατὰ τινά τὸν ἴδιον πατέρα.

Ὁ πρὸς ἐλευθέραν, μὴ ποιησαμένην πόρον ἐκ
τοῦ σώματος, ἔχων συνθήθειαν, οὐ παλλακὴν, ἀλλὰ
γαμῆτην ἔχειν δοκεῖ.

Δύναται ὁ κουράτωρ συνάψαι τὴν ἴδιαν θυγατέρα
τῷ κουρατορευομένῳ ὑπ' αὐτοῦ· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ
τῇ κουρατορευομένῃ οὐ δύναται χωρὶς βασιλικῆς
κέλευσεως, ἐπεὶ ἀτιμοῦται.

Οὐτε ὁ πατὴρ τοῦ ἐπιτρόπου, οὔτε ὁ συνυπεξού-
σιος αὐτοῦ ἀδελφὸς δύναται γαμῆναι τὴν ὀρφανήν.

Αἱ τῶν πενθομένων γαμεταὶ κωλύονται ἐν τῷ
πενθίμῳ χρόνῳ γαμῆσθαι, εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν
βασιλέως· αἱ δὲ τῶν μὴ πενθομένων, ἥτοι τῶν ἐπὶ
καθοσίωσι καταδικασθέντων, οὐ κωλύονται.

Ἡ ἐν τῷ πενθεῖν τὸν ἄνδρα γεννήσασα, ἔτι κω-
λύεται γάμῳ προσελθεῖν· ἡ δὲ ἐν τῷ πενθίμῳ
χρόνῳ τεκοῦσα, οὐ κωλύεται. Κατὰ δύο γὰρ αἰτίας·
ὁ πένθιμος ἐτυπώθη καιρὸς, διὰ τὸ μὴ σύγχυσις
γίνεσθαι τῆς γονῆς, καὶ διὰ τὴν ὀφειλομένην τοῖς
ἀνδράσι τιμὴν· ὧν ἡ μὲν μία λύεται διὰ τοῦ τόκου·
ἡ δὲ ἕτέρα οὐκ ἔτι διὰ τὴν ὀφειλομένην αἰδῶ καὶ
τιμὴν τῷ ἀνδρὶ. Αἱ οὖν γυναῖκες τῶν μὴ ἀζίων
πενθεῖσθαι, διὰ τὸ εἰς δημόσια τυχὸν περιπεσεῖν

A ejus, quam tutela sive curatio perimatur. Peri-
mitur autem tricesimo anno. Quippe viginti quin-
que anni sunt ætatis adultæ, quatuor in integrum
restitutionis, et principio tricesimi statim obligatio
curatoris perimitur, ut potestatem ex eo tempore
habeat cum ea se copulandi, cujus est curator,
antea vero nequaquam.

Mater autem ejus, cujus negotia geruntur, potest
ante hoc etiam tempus curatori filię suæ nubere.

Quia vero simpliciter domestici, qui sunt in pote-
state, licet servi non sint, nec aliquando fuerint,
loco libertorum sunt: ne hi quidem post mor-
tem dominorum suorum uxores eorum ducere
possunt, ne suspicionem adulterii præbeant, quod
B præcesserit.

Nec scenicus, hoc est, qui artem ludicram pu-
blice facit, aut filius ejus, senatoris filiam ducere
potest.

Lex.

Legis enim verba sunt: In nuptiis non solum
quid permissum sit, sed et quid honestum
considerandum est.

Nam in consanguinitate, et susceptione ex sacro
baptismate ej adoptione, gradus considerandi sunt,
et matrimonia gradum in his excedentia septimum
prohibitione carent. In affinitate, triumque generum
copulatione, quæ diserte prohibita sunt, vel confusio-
nem continent, cavendi debent. In iis, quæ extra cogna-
C tionem posita sunt, decori et honesti habenda ratio.

54 Leges.

Ceterum quæ nefarias contraxit nuptias, solvere
matrimonium potest, et alii deinceps nubere.

Qui autem ex prohibitis nuptiis procreantur li-
beri, nec spuriorum appellationem consequuntur,
nec ullis in bonis patri suo succedunt.

Qui cum muliere libera, quæ corpore quæstum
non fecerit, consuetudinem habet, non concubi-
nam, sed uxorem habere videtur.

Potest curator matrimonio copulare filiam suam
ei cujus curator est; at filium suum cum ea
copulare, cujus negotia gerit, absque jussu prin-
cipis nequit. Nam infamia notatur.

D Nec pater tutoris, nec frater ejus, qui adhuc est
in potestate, pupillam ducere potest.

Uxores eorum qui elugentur, intra tempus lu-
ctus nubere vetantur, nisi jussu principis. At eorum
conjuges, qui lugeri non solent, hoc est, qui læsæ
majestatis damnati sunt, non prohibentur.

Quæ luctus tempore uterum gerit, adhuc pro-
hibetur ad alias transire nuptias. Quæ vero
intra tempus luctus partum edidit, non prohi-
betur. Nam duas ob causas legitimum luctus
tempus est constitutum, ne videlicet seminis
fuit confusio, ac propter honorem, qui marito de-
betur: quarum hæc solvitur per partum, altera
non adhuc, propter reverentiam et honorem qui
marito debetur. Igitur eorum uxores, qui non

digni sunt, ut iugeantur, propterea quod in publica forte crimina lapsi sint, post partum etiam intra tempus luctus nubere non prohibentur.

Quæ ante finitum luctus tempus ad secundas nuptias convolat mulier, infamia notatur, et nullum ex priori matrimonio lucrum capit, nec ultra tertiam partem patrimonii sui dare secundo marito potest, cum videlicet liberos nullos habet.

Si post obitum mariti mulier undecimo mense partum ediderit, factum hoc mera scortatio est, et ipsa poenis eisdem obnoxia est, quibus ea, quæ circa tempus luctus nuptias secundas contrahit: quod nimirum tam dolalibus, quam omnibus aliis mariti bonis excidat.

CAP. IX. *De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem et alia.*

Canon 51 sanctorum apost., Episcopus, inquit, aut presbyter, aut alius quispiam ex clero, qui non exercitationis et continentie causa, sed abominationis abstinet a matrimonio, et carnibus, et vino, Deum oblitus hominem fecisse masculinum et feminam, atque omnia facta esse valde bona, quique maledicendo criminatur opificium Dei, vel corrigatur, vel abdicetur, et ab Ecclesia longissime removeatur, velut qui rectis ejus decretis adversetur. Quod si laicus in eadem sententia sit, ab Ecclesia segregetur. Quippe nulla res divinitus facta mala est, sed abusus rerum nocet. Quod si hæc mali causa forent, non essent a Deo condita. Quare qui Dei criminatur opera, maledicentiam suam ad ipsum creatorem extendit.

55 Primus autem canon concilii Gangrensis anathemati addidit eum, qui legitimas nuptias impuras esse putat, et cum marito copulatam honestam et castam uxorem abominatur propter consuetudinem cum tori consorte, quasi quæ propterea regnum cæleste consequi nequeat. Dicit enim Apostolus: «Honorable conjugium in omnibus, et lectus impollutus.» Ac rursum: «Posterioribus temporibus desciscunt quidam a fide per hypocrisin falsiloquorum, quorum conscientia cauterio recisa est, prohibentiam contrahere matrimonium, et abstinere (jubentium) cibis, quos Deus creavit ad participandum.»

Eandem poenam & etiam canon irrogat ei, qui examinans ambigit, nec participare sustinet a presbytero cum uxore copulato, qui ministerium sacrum obierit, quasi nuptias honorabiles abominetur.

Eidem anathemati canon etiam 52 subijci præcipit eam mulierem, quæ a marito suo secedit, quasi quæ matrimonium putet esse rem abominabilem. Eundemvero Apostolus, «Ne fraudate, inquit, alius alium, nisi si quid ex consensu factum fuerit.» Et rursum: «Uxor proprium corpus non habet in potestate, sed vir.» Quod si desiderio vitæ solitarie secessionem amplectatur, reprehendi non debet.

Α ἐγκλήματα, μετὰ τὸν τόπον οὐ κωλύονται λοιπὸν καὶ ἐν τῷ πενθίμῳ γαμεῖσθαι.

Ἡ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου δευτερογαμοῦσα γυνὴ ἀτιμοῦται, μὴδὲν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κερδαίνουσα, καὶ μὴδὲν πλεόν τοῦ τρίτου μέρους τῆς ἰδίας οὐσίας δοῦναι δυναμένη τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ὅτε παῖδας δηλαδὴ οὐκ ἔχει.

Ἐὰν μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς τελευτήν περὶ τὴν ἐνδέκατον μῆνα τέκῃ ἡ γυνή, πορνεία ἐστὶ τὸ γεγονός, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ἐνέχεται, οἷς ἡ περὶ τὸν πένθιμον γάμον δευτερογαμοῦσα ἐκπίπτουσα δηλονότι τῆς ταπεινότητος καὶ πάσης ἀνδρείας υποστάσεως.

Β ΚΕΦΑΛ. Θ. Περὶ τῶν βδελυσσομένων τοῦ ἐννόμου γάμου, τὸν οἶνον, τὰ κρέα, καὶ ἕτερα.

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων νὰ κανὼν, Ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, ἢ ἄλλος τοῦ κλήρου, ὃ μὴ δι' ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλ' ὡς βδελυκτῶν ἀπεχόμενος γάμου τε, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, ἐπιλελησμένος, ὅτι ὄρσεν κατ' ὅθλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ βίαια μὴ διαβάλλει τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργίαν, ἢ διερωθῆσθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς πορρωτάτω γινέσθαι, ὡς ἀπεναντίας τοῖς ὅρθοις τοῦτοῖς ἰστάμενος δόγμασιν. Εἰ δὲ καὶ λαϊκὰς ταύτην φρονῶν εἴη, τῆς Ἐκκλησίας ἀφοριζέσθαι οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ Θεοῦ γενομένων κακῶν, ἀλλ' ἡ τούτων πρᾶξις βλαβερὴν. Εἰ δὲ κακίας ταῦτα αἴτια ἦν, οὐκ ἂν παρήχθησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ ὥστε ἂ τὰ τοῦ Θεοῦ διαβάλλον ποιήματα, εἰς τὸν ποιήσαντα τὴν βίασφην ἐκτείνει.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ α' τῷ ἀναθέματι παρατίπτει, ὃς ἀκάθαρτον εἶναι τὸν νόμιμον γάμον ἡγείται, καὶ τὴν ἀνδρὶ συνευγμένην κοσμίαν γυναῖκα καὶ σώφρονα βδελυσσόμενος, διὰ τὴν πρὸς τὸν σύνευν ὁμιλίαν, ὅτε μὴ δυναμένην ἐντεῦθεν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν. Φησὶ γάρ ὁ Ἀπόστολος: «Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κατ' ἐξουσίαν ἀμίαστος» καὶ πάλιν «Ἐν ὑστεροῖς καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων καὶ κακωτηριασμένων τὴν συνείδησιν, κωλύοντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ὃ ὁ Θεὸς ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν.»

Ταύτην καὶ ὁ τέταρτος τὴν δίκην ἐπανάτεινται τῷ διακρινόμενῳ καὶ μὴ μεταλαθεῖν ἀνεχομένῳ παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, τὴν ἱερὰν τελείαν τοῦ λειτουργίαν, οἷα τὸν τίμιον γάμον βδελυσσομένων.

Τούτῳ καὶ ὁ νβ' ὑπάγεσθαι κελεύει τῷ ἀναθέματι τὴν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἀναχωραῦσαν γυναῖκα, οἷα βδελυκτὴν τὸν γάμον νομίζουσιν. Ὁ γὰρ τοῖς Ἀποστόλοις, «Μὴ ἀποστερεῖτε, φησὶν, ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου γένηται» καὶ αὖθις: «Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ.» Εἰ δὲ ποῦ δι' ἑφῆσιν τοῦ μονήρους βίου τὴν ἀναχώρησιν ἔλοιτο, ἀνεπίκλητος.

Ταύτη καὶ ὁ θ' τῇ δέκῃ δίδωσι τὴν παρθέναν Α
μετόντα καὶ τοῦ βίου ἀναχωρήσαντα, ὅτε τὸν γά-
μον βέλυσσόμενον, καὶ μὴ δι' αὐτὸ τὸ τῆς παρθε-
νίας καλὸν καὶ σεβασμὸν.

Ὁ δὲ νγ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων, Οὐ δεῖ, φησὶν,
ἐν ταῖς τῶν ἱερῶν ἡμέραις, Σαββάτου τυχὸν καὶ
Κυριακῆς, ἢ οἰοσθῆναι ἐτέρας, σίνου καὶ κρεῶν,
ὡς ἐβδελυγμένων, ἀπέχεσθαι. Ὁ δὲ οὕτω καὶ φρο-
νῶν καὶ ποιῶν, ὡς τὴν ἰδίαν κεκαυτηριασμένος
συνείδησιν, καὶ σκανδάλου τοῖς πολλοῖς γινόμενος
αἴτιος, εἰ μὲν τοῦ κλήρου εἴη, καθαιρεῖσθαι, εἰ δὲ
τοῦ λαοῦ, ἀφοριεῖσθαι· εἰ μὴ ποῦ τις ἐν ἀφωρισμέναις
ἡμερῶν περιόδους ἀσκήσῃ, ἐξ ἰσῆς ταῖς ἄλλαις, κἀν
τῷ Σαββάτῳ καὶ τῇ Κυριακῇ τηρήσειε τὴν ἐγκρά-
τειαν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιδ' τοῖς τῶν κρεῶν ἀπεχο-
μένοις δι' ἀσκησιν γεινέσθαι μόνον ἐπὶ τῶν συν-
άξεων παρεγγυᾶται· καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, τὴν
τούτων ἰδουδὴν μὴ προσίσθαι, ἀλλὰ γε τῶν συνεφο-
μένων τούτοις λαγάνων μὴ ἀπαναίνεσθαι τὴν με-
τάληψιν, ὡς ἂν ἐνταῦθεν πᾶσαν πρόφασιν σκανδα-
λου περιέλωσι τῶν οἰομένων τούτους διὰ βδελυρίαν
τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι. Καὶ οὐχ ἥκιστα τούτοις
ἐπιτάσσεται προσῆκε κατ' ἐκείνας τῶν ἡμερῶν, ἥτις
τῶν αἰρετικῶν ἔνιοι νηστεύειν ἀπὸ τούτων εἰώθασιν,
ὡς ἂν μὴ συμβαίνειν δόξαιεν τῷ ἐκείνων φρονή-
ματι, καὶ μάλιστα εἰ τύχοιεν ἐπιχωρίζοντες πόλει,
τῷ πλείστῳ γε· μέρει τοιαῦτα νοσοῦσθ. Εἰ δὲ μὴ
ὑπέκοιεν τῷ κανόνι, κληρικοὺς μὲν ὄντας, τῆς
ἱερωσύνης ἀπογυμνοῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει.

Τῶν δὲ Δατιῶν οἱ μοναχοὶ, τῶν μὲν κρεῶν
ἀπεχόμενοι, τὸ δὲ στέαρ τούτων μετὰ λαγάνων
ἀδιαφόρως ἐσθίοντες, οὐ μοι δοκοῦσι τοῦ παρόντος
μέλειν αὐτοῖς· κανόνος· οὐ γὰρ ἵνα σκάνδαλον περι-
έλωσιν, ἀλλ' ἵνα τὴν γαστέρα ἐμπλήσωσι, τοῦτο
δρῶσι σαφῶς.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κη' κανόνι γελοῖον
ἡγείται τὸ εὐξασθαι τίνα ὕλων κρεῶν ἀπέχεσθαι·
θεῶν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀθετεῖσθαι κελεύει, καὶ
τὴν χρῆσιν τῶν κρεῶν ἀδιάφορον ἔχειν (οὐδὲν γὰρ
κτίσμα Θεοῦ ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας λαμβανό-
μενον), καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἀκαιδεύτων ἐπαγγελιῶν
ὡς καταγελιάστων ἀπέχεσθαι.

Ἐν δὲ μιβ' τῶν πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον ἑπι-
στολῶν, φησὶ· Τοῖς δὲ κομψοῖς, ἐγκρατευσταῖς, πρὸς
τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διὰ τί καὶ ἡμεῖς οὐχὶ
πάντα ἐσθίμεν, ἐκεῖνο λεγέσθω· ὅτι οὐδὲν θαυμα-
στὸν εἰ τινων ἀπεχόμεθα, ἐπειδὴ καὶ τὰ περιττώ-
ματα ἡμῶν βδελυττόμεθα· κατὰ μὲν γε τὴν ἀξίαν
οὐδὲν διενήνοχε λαγάνου χόρτου τὰ κρέα· κατὰ δὲ
τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν τοῖς
λαγάνοις· τὸ βλαβερὸν τοῦ καταλλήλου χωρίζομεν,
οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι, τοῦ χρησέμου τὸ βλαβερὸν
διακρίνομεν. Ἐπεὶ λαγάνον ἐστὶ τὸ κώνειον, ὡς περ
κρέας· τὸ γυπέιον· ἀλλ' ὅμως· οὔτε υἱοσκόμουν φά-
γοι ἂν τις νοῦν ἔχων, οὔτε γυπὸς ἄφαιτο, μὴ με-
γάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης· ὥστε ὁ φαγὼν οὐκ
ἠνώμησεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου β' ἀνάθεμα κατα-

Eidem poenæ 9 etiam canon tradit eum, qui vir-
ginitatem colit, et a vitæ consortio secessit, matri-
monii abominandi causa, non propter ipsum virgi-
nitatis bonum et venerationem.

Tertius autem et quinquagesimus sanct. apost.
can., Diebus, inquit, festis, Sabbato puta et Do-
minica, vel alia quacunque, non abstinendum a
vino et carnibus, tanquam rebus abominandis.
Quod si quis ita sentit et facit, quasi cui cautèrio
recisa sit conscientia, et qui scandali compluribus
causam præbeat, si quidem ex clero fuerit, depo-
natur, sin ex populo, segregetur: nisi forte quis-
piam determinato dierum ambitu semet exercens,
itidem ut aliis diebus, etiam in Sabbato et Domi-
nica servaverit abstinentioniam.

B Canon vero 14 Ancyranæ syn. præcepit iis qui
abstinent a carnibus exercitationis causa, duntaxat
ut eas in conventibus publicis degustent, atque ita
si manducationem eorum admittere nolunt, saltem
olerum cum eis coctorum perceptionem non recu-
sent: ut hac ratione omnem scandalii occasionem
adimant iis qui putant ipsos abominationis causa
carnibus abstinere. Et quidem imprimis eos vesci
carnibus convenit iis diebus, quibus hæretici qui-
dam per jejunium ab eis abstinere solent, ne cum
eis consentire videantur, præsertim si forte degant
in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laboret.
Quod si canonis non obtemperent, et clerici sint,
eos sacerdotio spoliât, laicos autem segregat.

C Verum monachi inter Latinos, a carnibus qui-
dem abstinentes, eorum autem pinguedinem cum
oleribus indiscriminatim comedentes, mihi non vi-
dentur præsentis canonis curam gerere; id enim
plane faciunt, non ut scandalum auferant, sed ut
ventrem impleant.

Magnus autem Basilius in 28 canone ridiculu-
m ducit vorere aliquem a porcinis carnibus absti-
nere: unde et promissum irritum facere jubet, et
carnium usum indifferenter habere (nulla enim
Dei creatura rejicienda est, si cum gratiarum actione
accipiat), et in posterum ab ineptis promissis ut
ridiculis abstinere.

In una autem ex epist. ad S. Amphilocho. Inquit,
Egregiis autem Encratitis ad præclaram eorum ob-
jectionem, cur nos quoque non omnia comedimus,
illud dicatur, 56 quod mirum non est, si ab ali-
quibus abstinemus, quoniam nostra etiam excre-
menta abominamur. Dignitate enim olera a carni-
bus nihil differunt; quod autem attinet ad eorum
quæ sunt utilia discretionem, sicut et in oleribus id
quod est noxium ab utili separamus, ita in carni-
bus quod noxium est ab utili discernimus. Nam
olus quidem est ciēta, quemadmodum et vulturina-
caro est caro, tamen nec hyoscyamum comederit
quis mentis compos, nec vulturem attigerit, nisi
magna urgente necessitate. Quamobrem qui comedit
non inique egit.

Canon autem 2 syn. Gangr. eum, qui carnem

præter sanguinem, suffocatum, et idolothytum, cum pietate et fide comedentem condemnat, tanquam quod ea vescatur spem non habeat, anathemate ferit.

Quin et 10 eum qui crassa vestimenta induit, et eos qui veste consueta utuntur, aut ex serico contextas cum pietate induunt, non propter mollitiem vel arrogantiam, abominatur, anathemati tradit.

Eandem etiam poenam 5 canon contra eum decernit, qui domum Dei contemptui habet, et a conventibus in ea habitis abhorret. Beatus quidem Paulus in omni loco precari jubet, sed non conventus contemnere, et templa non adire.

Canon autem 20 eos qui arroganti mente a conventibus, et a sacris illis, ubi martyrum reliquæ reponuntur, celebratis abhorret, anathemate ferit. Quære etiam can: 16 hujus syn. in 3 cap. litt. A.

CAP. X. De vi et potentia.

Quære duodecimum caput litteræ A.

CAP. XI. De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.

Canon 85 sanct. apost., III, inquit, libri ab omnibus clericis et laicis summo in honore haberi debent: Veteris quidem Testamenti, quinque Mosæ qui inscripti sunt, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Jesu filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Paralipomenon sive derelictorum libri dierum duo, Esther unus, Machabæorum tres, Job unus, Psalterii unus, Solomonis tres, Proverbia, Ecclesiastices, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim, Isaïæ unus, Jeremiæ unus, Ieremias unus, Danielis unus. Extrinsecus autem intelligatur ab adolescentibus sapientia eruditissimi Sirach. Novi autem Testamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Pauli Epistolæ quatuordecim, scilicet ad Romanos una, ad Corinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Hebræos una, ad Timotheum duæ, ad Titum una, Epistolæ catholicæ septem, scilicet Petri duæ, Jacobi una, Joannis tres, Judæ una; duas autem quas addit Epistolas Clementis, et Constitutiones apostolicas ab eo elaboratas, secundus postea 6 syn. canon ut adulterinas et ab hæreticis falso inscriptas abrogavit.

Eandem librorum enumerationem canon etiam 60 syn. Laodic. absque aliqua mutatione facit; nisi quod nulla facta sit mentio epist. et constitutionum Clementis.

57 Eosdem libros enumerat can. 24 syn. Carthag.; et, Præter has, inquit, canonicas scripturas n.h. in ecclesia legatur. Addit autem ille Judith, Tobiam, et Apocalypsin Joannis.

A ψηφίζεται τοῦ κατακρίνοντος τὸν μεταλαβάνοντα κρεῶν μετ' εὐλαθείας καὶ πίστεως, χωρὶς αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ εἰδωλοθύτου, ὡς ἂν διὰ τὴν τούτων μετάληψιν ἐλπίδα σωτηρίας μὴ ἔχοντα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ε' τὸν ἀδρὰ περιβεβλημένον ἱμάτια, καὶ βδελυττόμενον τοὺς τῇ συνήθει κεχρημένους ἐσθῆτι, ἢ σιρικὰ ἐνημμένους μετ' εὐλαθείας καὶ μὴ διὰ βλακείαν ἢ ἔπαρσιν, τῷ ἀναθέματι δίδωσι.

Ταύτην καὶ ὁ ε' κανὼν ἐπάγει τὴν δίχην τῶν καταφρονήσας τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ τιθεμένων, καὶ τὶς ἐν αὐτῷ βδελυττόμενῳ συνάξεις. Ἐν παντὶ μέν γε τόπῳ εὐχεσθαι ὁ μακάριος κελεύει Παῦλος, ἀλλ' οὐχ ὥστε καταφρονεῖν τῶν συνάξεων, καὶ τοῖς ἱεροῖς μὴ προσεῖναι.

B Ὁ δὲ κ' καὶ τοὺς ὑπερηφάνῳ φρονήματι βδελυσσομένους τὰς τελουμένας συνάξεις καὶ λειτουργίας, ἐνθα μαρτύρων τεθησαύρισταί λείψανα, τῷ ἀναθέματι καταδικάζει. Ζῆτει καὶ τὸν ις' ταύτης ἐν γ' κεφ. τοῦ Α' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'. Περὶ βλας καὶ δυναστείας.

Ζῆτει τὸ ιβ' κεφάλαιον τοῦ Α' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'. Περὶ βιβλίων τῆς Θείας Γραφῆς γνησίων καὶ νόθων.

C Ὁ πε' τῶν ἁγίων ἀπιστῶν κανὼν, Ταῦτα, φησί, τὰ βιβλία διαφερόντως πρεσβεύειν χρή σύμπαντας κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης τὰ πέντε Μωσαϊκά, ὧν αἱ κλήσεις τῶν ἐπιγραφῶν Γένεσις· Ἔξοδος· Λευιτικόν· Ἀριθμοί· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ, ἐν· Κριτῶν, ἐν· Ρούθ, ἐν· Βασιλειῶν, ἐν· Παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν. δύο· Ἑσθρα, δύο· Ἑσθῆρ, ἐν· Μακκαβαίων, τρία· Ἰώδ, ἐν· Γαλιθῆριον, ἐν· Σολομώντος, τρία· Πορτορίας, Ἐκκλησιαστικὴν, Ἄσμα ἁγμάτων· Προφητῶν, ιβ'· Ἡσαίου, ἐν· Ἰερემίου, ἐν· Ἰεζεκιήλ, ἐν· Δανιήλ, ἐν· Ἐξωθεν δὲ προσιστορεῖσθαι τοῖς νέοις καὶ ἡ τοῦ πολυμαθοῦς σοφία Σιράχ. Τῆς Καινῆς δὲ Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολάς ιδ'· ἵτοι πρὸς Ῥωμαίους α'· πρὸς Κορινθίους, β'· πρὸς Γαλάτας, α'· πρὸς Ἐφεσίους, α'· πρὸς Φιλιππησίους, α'· πρὸς Κολοσσαίς, α'· πρὸς Θεσσαλονικεῖς, β'· πρὸς Ἑβραίους, μίαν· πρὸς Τιμόθεον, β'· πρὸς Τίτον, α'· πρὸς Φιλήμονα, α'. Ἐπιστολάς καθολικὰς ἐπτὰ, ἡγουν, Πέτρου, β'· Ἰακώβου, μίαν· Ἰωάννου γ'· Ἰούδα, α'. Ἀς δὲ προστίθῃσι διὰ τοῦ Κλήμεντος δύο ἐπιστολάς, καὶ τὰς πονηρίσας τούτῳ Διατάξεις τῶν ἀπιστῶν, ὕστερον δὲ τῆς ζ' συνόδου β' κανὼν διέγραφεν, ὡς πολὺ τὸ νόθον πρὸς τῶν αἱρετικῶν καὶ παρέγγραπτον δεξαμένας.

Τοιαύτην ἀπεκαλλάκτω, τῶν βιβλίων ποιεῖται τὴν ἀπριόμησιν καὶ ὁ ε' τῆς ἐν Λαοδικαία κανὼν, ἄνευ τῶν διὰ τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων.

Ἀριθμεῖ δὲ ταῦτα καὶ ὁ κδ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ· Καὶ τῶν κανονικῶν, φησὶν, ἐκτὸς τούτων Γραφῶν, μηδὲν ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγιγνωσκέσθω. Προσβῆτι· δὲ οὗτος καὶ τὴν Ἰουδήθ, τὴν Τωβίαν, καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου.

Ὁ δὲ μὲν καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν μαρτυρικῶν παθμάτων ἐν ταῖς ἑτησίαις αὐτῶν ἀναγιγνώσκονται μνήμας διορίζεται· ταύτη τοι καὶ τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ὁμολογητῶν συγγραφέντα, καὶ ἀναγιγνώσκειν δεόν, καὶ κατασπάσσειν, ἅτε πρὸς τὴν ἀληθινὴν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμᾶς ἀνάγοντα.

Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος τῶν μὲν τοῖς αἰρετικοῖς πωληθέντων καὶ ὀνομαζομένων πρὸς αὐτῶν ἀποκρύφων ἀπείρηκε τὴν ἀνάγνωσιν· τῶν δὲ τῶς βιβλίων τῶν ἱερῶν βιβλίων ὁμοίαν καὶ οὗτος ποιεῖται τὴν ἀκριβοῦσιν. Ταῦτα γὰρ ἐπινοῶν, φησὶ, θεοτέρως γεγράφθαι πιστεύομεν· καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ εἶναι βιβλούς τῶν παρ' Ἑβραίοις ἱσχυρῶς γραμμάτων. Τὰς γὰρ τέσσαρας τῶν Βασιλειῶν δύο βιβλούς εἶναι λέγει, καὶ τὰς δύο τῶν Παραλειπομένων μίαν, τὰς τῶν ἐβ' προφητῶν μίαν, καὶ τῶν τεσσάρων τέσσαρας. Τῷ δὲ Ἱερεμίᾳ προστίθεται τοὺς τοῦ Βαρούχ θρήνους, καὶ τὴν ἐπιστολὴν· ἀριθμῆσαι δὲ καὶ τὰς τῆς Καινῆς, προστίθεται ταῖς ῥηθείαις καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου· καὶ ταῦται προστίθενται ἢ ἀφαίρειν, ἀνάσσειν εἶναι κρίνει. Ἐξωθεν δὲ τῶν κανονιζομένων εἶναι φησι τὴν σοφίαν Σολομώντος, τὸν Σιράχ, τὴν Ἑσθὴρ, τὸν Ἰουδῆθ καὶ τὸν Τιμῶτε, τὸν Ποιμένα, καὶ τὴν Διδαχὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων· ταύτην δὲ καὶ ἡ σ' σύνθεσις ἡρώτηται, ὡς δεδῆλωται.

Ταύτην τῶν ἱερῶν βιβλίων ποιεῖται τὴν ἀκριβοῦσιν δι' ἐμμέτρων ἡρωϊκῶν στίχων καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἱσχυρῶς τὰς τῆς Παλαιᾶς εἶναι λέγων τῶν παρ' Ἑβραίοις εἰκοσι δύο γραμμάτων· στιχηρὰς δὲ λέγει τὰ πέντε· Ἰὼβ, Δαβὶδ τοὺς ῥ' ψαλμούς, καὶ τοὺς τρεῖς Σολομωντέλους, καὶ τῶν δωδεκα προφητῶν μίαν, ὧν αἱ κλήσεις· Ὀσηῆ, Ἀμώς, Μιχαῖας, Ἰωὴλ, Ἰωνᾶς, Ἀβδίου, Ναούμ, Ἀδβακούμ, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας, Μαλαχίας· τῶν δὲ τῷ μεγάλῳ ῥηθέντων Ἀθανασίῳ ἀκανονίστων οὗτος οὐ μέμνηται. Τούτοις καὶ ὁ ἅγιος ἔπεται Ἀμφιλόχιος, δι' ἰσχυρῶν τὴν ἐκμέτρησιν ἐκποιήσάμενος.

Ὁ δὲ ε' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία τὴν ἀναγιγνώσκοντα δημοσίᾳ, πνευματικῶν, φησὶ, ἢ κληρικῶν, ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρέσεως ἄξιοι. Οὐ μόνον γὰρ οἱ περὶ πλείστου τὸ ψεῦδος ποιούμενοι λόγοις οἰκείοις τὸ δυσσεβὲς αὐτῶν φρόνημα κρατύνειν πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν εὐσεβῶν συγγράμμασι τὰ σφέτερα παρενδύουσιν, ὡς ἐν ταῖς βιβλίοις ἐπιστολαῖς τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος καὶ ταῖς διατάξεσιν ἐσκαίωρηται. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τοῖς ἐκείνων ἐπιγραφὰς ἁγίων τεθείκασιν πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων ἢ εὐθεστέρων, οἷον ἐμὲν τοῦ δηλητηρίου τὴν κύλικα περιχρίσαντες.

Ὁ δὲ ε' τῆς ἐκτῆς συνόδου, καὶ τὰ ψευδῶς συντεθέντα μαρτυρολόγια πρὸς τῶν μηδὲν ὕγιες φρονούντων, ὅδριν μὲν τοῖς ἁγίοις μάρτυσιν οἰομένων προστελεῖσθαι, τοὺς δ' ἐντυγχάνοντας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπιστάναι τιμῆς, πυρὶ κελεύει δίδοσθαι· τοὺς δὲ τούτοις ὡς ἀληθεῖς προσέχοντας ἀναθεματίζεσθαι. Τῶς γὰρ ἁγίοις μάρτυσι τῶν ἀδολῶν καὶ τῆς εὐδοξίας βασκάναντες, ψευδῇ καὶ ἀλλόδοξῃ συντετελέσθαι βί-

Canon autem 46 commemorationes passionum martyricarum in anniversariis eorum memoriis legi decernit. Quare et quæ a sanctis Patribus et confessoribus conscripta sunt, legere et amplecti oportet, ut quæ nos ad veram et orthodoxam fidem perducant.

Magnus autem Athanasius librorum, qui a hæreticis conscripti et apocryphi nominati erant, lectionem prohibet, et deinde prædictos sacros libros ipse similiter enumerat. Hos enim per divinam, inquit, inspirationem conscriptos credimus. Dicit etiam libros esse Veteris Testamenti viginti duos, Hebræorum litteris numero æquales : quatuor enim Regnorum libros duos facit, et duos Paralipomenon unum, et libros duodecim Prophetarum unum, et quatuor, quatuor. Jeremiæ autem Lamentationes et Epistolam Baruch adiungit. Libros vero Novi Testamenti enumerans, reliquis superaddit Apocalypsin Joannis. His addere, vel ab his quidquam detrudere nefas esse judicat. Extra autem canonicos dicit esse, Sapientiam Solomonis, Sirachæ, Esther, Judith, Tobiam, Pastorem, et sanctorum apostolorum Doctrinam ; hanc autem sexta synodus rejecit, ut ostensum est.

Similem sacrorum librorum enumerationem facit magnus Theologus Gregorius, in versibus heroicis, libros Veteris Testamenti viginti duobus Hebræorum litteris æquales esse dicens. Quinque ex iis metricos appellat, Job, centum et quinquaginta Psalmos David, tres Solomonis, et libros Prophetarum duodecim unum, qui vocantur Oseas, Amos, Michæas, Joel, Jonas, Abdias, Nahum, Abbauc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Eorum autem quos magnus Athanasius non canonicos vocat, mentionem nullam facit : hos sanctus Amphilocheus sequitur, jambis metricum poema contextens.

Canon autem 60 sanct. apost. cum qui falso inscriptos impiorum libros ad populi et cleri perniciem publice legit, sacerdotem scilicet sive clericum, depositione dignum censet. Nonnulli enim qui mendacium pluris æstimant, non solum propriis verbis impiam suam opinionem confirmare nituntur, sed et piorum scriptis sua etiam inserunt ; ut in dictis S. Clementis Epistolis et Constitutionibus fraudulenter factum. Alii autem sunt, qui scriptis suis sanctorum inscriptiones apposuerunt in deceptionem simpliciorum, veneni calicem quasi melle circumlineantes.

Canon insuper 63 syn. vi martyrologia ab iis qui nihil recte sentiunt falso conflictata, ut ignominie notam sanctis martyribus inurant, eosque, qui in ea incidunt, ab iisdem honore afficiendis abducant, igni tradi jubet ; eos autem qui illis ut veris assentiunt anathematizari. Sanctis enim martyribus certamina et nominis claritatem invidentes, libros falsos et alios conficere impulsus sunt, de iis

scilicet quæ a martyribus dicta vel facta essent, ut qui in eos inciderent vel ad infidelitatem vel risum deducerentur.

Quantæ igitur beatitudinis prædicatione dignus est admirandus ille Simeon, qui Metaphrastes dici egregie præ aliis meruit, qui sancti Spiritus inspiratione sanctorum martyrum pro veritate certamina non sine multis sudoribus et laboribus conscripsit, et nervose, eloquenter sapienterque **58** exornavit, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, et sanctorum martyrum, qui pro eo certamina obierunt, perennem gloriam; quique omne os impium obturavit, et piis nullum omnino dubitandi prætextum reliquit.

Canon autem 9 syn. vii, Qui libros, inquit, sacras imagines insectantium, in quibus absurdæ eorum opiniones comprehenduntur, retinet absconditque, si clericus sit, sacerdotio exuatur: sin autem laicus, segregetur. Ejusmodi vero libri nihil, inquit, a ludibriis puerilibus differunt, utpote quæ insanix et lascivix bacchationes sint, in quibus venerandæ imagines (proh hominum vesaniam!) idola nominantur. Qui autem eos invenerit, ad Magnæ ecclesiæ palatium mittat, ut perpetuæ obscuritati tradantur, vel, ut lex civilis jubet, statim comburat.

Canones autem syn. Laodic. 15 et 59 non sinunt ut in ecclesia aliqui præter libros canonicos Veteris scilicet et Novi Testamenti legantur, nimirum qui in 85 can. apostolico continentur: nec præter 150 psalmos Davidicos alios privatos psallere permittunt, cujusmodi sunt, qui Salomonis et nullorum aliorum dicuntur.

Porro canon 19 syn. vi in diebus Dominicis, quibus populus ab operibus cessans ecclesiis interesse solet, episcopos doctrinæ flumine eos irrigare jubet, ex prædictis Scripturæ libris verba tempori et rebus convenientia colligentes, eademque juxta sanctorum Patrum expositionem, et non secundum privatos sensus et judicium interpretari; et potius in eis celebres esse, quam in iis quæ domi inventa sunt, ne aliquando forsitan hæsitantes Scripturæ scopo non inuili videantur. Ex sanctorum autem Patrum doctrina cognoscent populi quænam eligere et quænam fugere oporteat; et vitam suam ad virtutis normam imminentium suppliciorum metu componant, et ignorantix vitii non convincuntur. Episcopum vero qui secus fecerit præsens canon non punit.

Canon autem apost. 58 episcopum vel clericum qui clerum suum negligit, et pietatem non docet, segregat, et in socordia perseverantem deponit.

Quod sacros libros conscindere non oporteat.

Canon autem 68 vi syn. Scripturæ divinitus inspiratæ, tum Veteris, tum Novæ, necnon Patrum et doctorum comprobatorum præceptorumque libros

A ὅλα προήχθησαν, τῶν δὲθεν ὅποδ τῶν ἁγίων μαρτύρων παρχθέντων ἢ λαληθέντων, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐντυχάνοντας εἰς ἀπιστίαν ἢ γέλωτα ἀνάγεσθαι.

Πόσου τοίνυν ἄξιός ἐστι μακαρισμοῦ ὁ θαυμάσιος Συμεὼν, ὁ τὸ καλεῖσθαι Μεταφραστὴς διαφέροντως τῶν ἄλλων ἀπενεγκάμενος, ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμει λόγου καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὕμνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ δόξαν διαιωνίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνιζμένων ἁγίων μαρτύρων· καὶ πᾶν δυσσεβὲς ἀπορρέψας στόμα, καὶ μὴδ' ἠντιναεῦν πρόφασιν ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβεῖσι καταλιπών.

Ὁ δὲ ὁ τῆς ἐβδόμης συνόδου κανὼν, τὰ συγγραμμένα, φησί, τοῖς κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας λυτῆσαι, τὰς ἀσυλλογίστους αὐτῶν ὑπολήψεις συλλογίζόμενα, ὁ κατέχων καὶ κρύπτων, κληρικὸς ὢν, τῆς ἱερωσύνης ἀποδυσέσθω, λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζέσθω. Ἀθυρμάτων γάρ, φησί, παιδικῶν, οὐδὲν ταυτὶ διενόχοι, μανίας ὄντα καὶ ἀκολασίας βακχεύματα· ἐιδώλα, φεῦ τῆς παραπληξίας! τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀποκαλοῦντα· ἄλλ' ἢ πρὸς τὸ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ὁ εὐρὼν ἐπισκοπεῖον παραπεμπέτω, ἐφ' ᾧ παντελεῖ τῇ ἀφανείᾳ δοθῆναι, ἢ, ὡς ὁ πολιτικὸς κελεύει νόμος, εὐθὺς κατακαίετω.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὁ νῦν οὐκ ἐπιτρέπουσι πλέον τῶν κεκαλονισμένων βιβλίων τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Καινῆς, ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκεισθαι, ἅπερ τῷ περὶ δηλαδὴ ἀποστολικῷ κανόνι διεληπται· οὐδὲ γε πλὴν τῶν ὡς ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ ἰδιωτικούς ἐτέρους ᾄδειν ἐφίησιν, ὡς οἱ τοῦ Σολομῶντος λεγόμενοι καὶ τινῶν ἐτέρων.

Ὁ δὲ τῆς ἑκτῆς συνόδου ἰθ', ἐν ταῖς κυριωνόμοις τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς εἰδώσιν ὁ λαὸς, τῶν ἔργων ἀφήμενοι, προσεδραεῖν ταῖς ἐκκλησίαις, τοὺς ἐπισκόπους κελεύει τῷ τῆς διδασκαλίας νόματι τούτους κατάρδειν, ἐρανίζομένους ἐκ τῶν ῥηθέντων τῆς θείας Γραφῆς βιβλίων τὰ τῷ καιρῷ προσήκοντα ῥητὰ, καὶ τοῖς πράγμασι καὶ ταῦτα ἐρμηνεύειν, κατὰ τὴν τῶν θεῶν Πατέρων ἐξήγησιν, ἀλλὰ μὴ ἐξ οἰκείων νοημάτων καὶ λογισμῶν· καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμεῖν, ἢ τοῖς οἰκοθεν ἐξευρημένοις, ἵνα μὴ ἀπορία ἔσθ' ὅπου συνεσχημένοι, δόξωσι τοῦ σκοποῦ τῆς Γραφῆς μὴ ἐπιδατεύειν. Ἐκ δὲ τῆς τῶν θεῶν Πατέρων διδασκαλίας εἰσονται οἱ λαοὶ τίνα δεῖ αἰρεῖσθαι, καὶ τινῶν ἀποδιδέσθαι, καὶ τὴν οἰκείαν ζωὴν πρὸς ἀρετὴν ρυθμίσειν, δεῖ τῶν ἐπηρημένων κολάσειν, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἄλωσονταί πάθει· τὸν δὲ μὴ οὕτω δρώντα ἐπίσκοπον ὁ μὲν παρὼν οὐκ ἐπιπλήττει κανὼν.

Ὁ δὲ γε ἀποστολικὸς νῆ' τὸν ἀμελοῦντα τοῦ οἰκείου κλήρου, καὶ μὴ ἐκπαιδεύοντα τὴν εὐσέβειαν, ἐπίσκοπον ἢ κληρικόν, ἀφορίζει· ἐπιμένοντα δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ καθαιρεῖ.

Ὅτι οὐ χρὴ τὰς ἱερὰς κατατέμεναι βιβλίους.

Ὁ δὲ ξη' τὰ βιβλία τῆς θεοπνευστοῦ Γραφῆς, τῆς Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς, καὶ τῶν ἐγχειθέντων καὶ δεδοκιμασμένων Πατέρων καὶ διδασκάλων, ἐπισή-

παι φυλάττειν, καὶ μὴ κατατέμνειν ἢ διαφθεῖρειν, ἅ μὲν τοῖς βιβλιοκαπῆλοις ἢ μυρεψοῖς ἀποδιδόναι πρὸς ἀφανισμόν, εἰ μὴ τι ἄρα τέλειον ὑπὸ σπητῶν, ἢ ὑδατος, ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ ἀχρησθεῖν· τὸν δὲ τοιοῦτον τι ποιεῖν ἀλισκόμενον ἐπ' ἐνιαυτὸν ἀφορίζεσθαι.

Νόμοι.

Τὰ κατὰ Χριστιανῶν συγγράμματα Πορφυρίου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν κατέσθωσαν, καὶ τὰ Νεστορίου, καὶ ὅσα μὴ συμφωνεῖ ταῖς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφέσῳ συνόδοις, καὶ Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας, ὧν οὐκ ἐστὶ παρεξίνασι τὴν πίστιν. Οἱ δὲ τὰ λεγθέντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες ἐσχάτως τιμωρεῖσθαι.

Οἱ μαθηματικοί, μὴ καίοντες ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων τὰς βίβλους αὐτῶν, καὶ τῇ εὐσεβεῖς προσέοντες, τῆς ἀκωθούνται πᾶσι· εὐρισκόμενοι δὲ ἐν ταῖς πόλεσι, δεπορτατεύονται, ἥτοι ἐξορίζονται.

Ὁ ἔχων βιβλία Μανιχαῖκά, καὶ μὴ φανερῶν αὐτὰ ἐπὶ τῷ καυθῆναι, τιμωρεῖται.

Οἱ ἔχοντες τὰ Σεβήρου συγγράμματα καὶ μὴ καίοντες αὐτὰ, χειροκοπεῦνται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ τῶν βιοθανῶν, ἥτοι τῶν ἐαυτοὺς ἀναιρούντων.

Τοὺς βιοθανεῖς ὁ Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος, ἐν ἰδ' κανόνι, τῆς εὐσεβείας ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν προτοφῶς, καὶ εὐχῆς, καὶ ψαλμωδίας, καὶ τῆς νομιζομένης ὁσίας, στέρεσθαι ἀξιοῖ· ὅσοι δηλαδὴ τὸν λογισμὸν ὑγιά κεκτημένοι, καὶ μὴ τὰς φρένας ὑπὸ νόσου παρατραπέντες, διὰ λύπην ἢ μικροψυχίαν, ἐκ φόβου, ἢ ἐπιβουλῆς ἡστυνοσούν, ἑαυτοὺς διεχειρίσαντο.

Νόμος.

Ὁ ἑαυτὸν ἀνελών, ἢ ἀνελὼν ἐπιχειρήσας, διὰ φόβου ἐγκλήματος καὶ μὴ διὰ νόσου, τιμωρεῖται ὡς ἐκλῶν ἑτερον, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημεύεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ βισέκτου.

Τὸ τοῦ βισέκτου ὄνομα Ῥωμαϊκὸν ἐστὶ, δηλοῦν τὸ δις ἔξ· αἱ γὰρ Ῥωμαῖκαὶ λέξεις ἀντὶ τοῦ δ τοῦ β προσκλιμαδάνουσι. Λέγεται δὲ οὕτω, διὰ τὸ δις ἔξ εἶναι τὰς ὥρας τῆς προστιθεμένης ἡμέρας τῷ Φεβρουαρίῳ, καὶ δις ἔξ τῆς νυκτὸς, ἥτις κατὰ τεταρτημιῶν εἰσθὲν ἀπρτίζεσθαι, τοῦ περιτετέοντος τεταρτημιῶν τῆς ἡμέρας καθ' ἑκάστην ἐνιαυτὸν εἰς μίαν ἡμέραν τηνικαῦτα συντιθεμένου, ἥτις καὶ προστίθεται τῷ Φεβρουαρίῳ, ὡς εἶναι τὰς τούτου ἡμέρας καθ', τὰς δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας τέξ'.

Συνέβη δὲ τούτῳ καὶ ἀλλαχόθεν τὴν προσηγορίαν ταύτην λαβεῖν. Εἰς τρία διήρουν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν μηνῶν τὰς ἡμέρας· καὶ τὰς μὲν ὀνόμαζον καλάντας· τὰς δὲ, νόνας· τὰς δὲ, εἰδοὺς, ἀπὸ τινων τριῶν Ῥωμαίων εὐπατριδῶν οὕτω κληθείσας, ἐν καιροῖς ἰωμοῦ θρεψάντων τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ. Καὶ καλάντας μὲν ἐλέγοντο παρ' αὐτοῖς αἱ παρ' Ἑλλήσι νουμηναίαι· ἐπὶ μὲν Μαρτίου καὶ Μαΐου, Ἰουλίου τε καὶ Ὀκτωβρίου, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ζ'· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς εὐθὺς λέγονται νόναι, μέχρι τῆς ιε', αἱ δὲ λοιπαί, εἰδοί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πάντων μηνῶν, τὰς μὲν νόνας ἀπὸ τῆς ε' ἔλεγον τοῦ μηνὸς, τὰς δὲ

conservare jubet, et non conscindere aut corrumpere; neque librorum cauponatoribus aut unguentariis perituros tradere; nisi utique omnino a tiscis, vel aqua, vel alio modo inutiles redditi fuerint: eum autem qui ita facere deprehensus sit, in annum segregari.

Leges.

Porphyrri aliorumque hæreticorum adversus Christianos libri comburantur; Nestorii etiam, et quicunque Nicæno Ephesinoque conciliis, et Cyrillo Alexandrino, quorum fidem excedere non licet, non consonant. Qui autem dictos libros habent et legunt, ultimo supplicio afficiantur.

Mathematici qui coram episcopis libros suos non concremant, neque ad orthodoxam fidem accedunt, omni civitate pellantur. Inveni autem in civitatibus, deportantur sive exterminantur.

59 Qui Manichæorum libros habet, et non in propatulum profert ut concrementur, punitur.

Qui Severi libros habent, et eosdem non comburunt, manibus mutilantur.

CAP. XII. De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidis.

Eos qui vim sibi inferunt, Timotheus Alexandrinus in 14. can. usitata pro piis oblatione, et oratione, et psalmodia, et solita piatione privari jubet: quotquot videlicet sana ratione præditi, et non præ morbo mentis expotes facti, propter mœrorem, vel timiditatem, præ metu, vel insultatione quacunque, sibi manus violentas intulerint.

Lex.

Qui sibi mortem conscivit, aut consciscere conatus est, propter criminis metum, et non propter morbum, punitur, ut qui alium interfecit, et substantia ejus publicatur.

CAP. XIII. De anno bissextili.

Bissextum Latina vox est, significans bis sex: voces enim Latinæ accipiunt B pro D. Ita autem dicitur, quod dies et nox Februario additæ, singulæ bis sex horas contineant, qui quidem dies quarto quolibet anno perfici solebat, quarta diei parte, quæ singulis annis excedebat, tunc temporis in unum diem composita; iste autem Februario adjicitur, et exinde fit quod dies habeat 29, et annus 366.

Contigit præterea appellationem hanc aliunde desumi. Romani mensium dies in tria diviserunt, alios Kalendas, alios Nonas, alios vero Idus nominantes, a tribus proceribus Romanis sic dictos, qui in famis temporibus Romanos nutriebant. Kalendæ ab illis dictæ sunt, quas Græci novilunia vocant, mense Martio, Maio, Julio et Octobri, a primo die usque ad septimum, dies autem proxime sequentes ad xv Nonæ dicebantur, reliqui vero Idus. In omnibus vero reliquis mensibus Nonas a quinto mensis die numerabant, Idus vero a xiii. Propter hanc inæqualitatem sacerdos singulis noviluniis populum

convocabat, hisque Nonarum et Iduum diem notum fecit. Quare potius censent nonnulli primum diem mensis Kalendas vocari; quod populus a sacerdote simul vocaretur. Porro ut in aliis mensibus, ita et primum Februarii diem Kalendas Februarias nominarunt; secundum, Nonas quartas; tertium, Nonas tertias; quartum pridie Nonarum (numeri enim binarii ut inauspicati nullam mentionem fecerunt, et ob hanc causam numerum unitate majorem vel minorem semper præoccupabant); quintum autem, Nonas Februarias; decimum vero tertium, Idus; decimum quartum, xvi Kalendas Martii. Quando itaque Februarius dies habuit 29, diem vicesimum quintum iterum sextas Kalendas, quemadmodum et vicesimum quartum vocabant; vicesimum autem sextum quintas, vicesimum septimum quartas, vicesimum octavum tertias, vicesimum nonum pridie Kalendarum, deinde sunt Kalendæ Martii. Bisextus itaque dicebatur, quando Februarius dies habebat viginti novem, quod his dicantur sextæ Kalendæ Martii.

60 INITIUM LITTERÆ Γ.

CAP. I. *De gradibus qui sunt in matrimonio.*

Quære caput 8 litteræ B.

CAP. II. *De nuptiis concessis et prohibitis.*

Canon 26 sanctorum apost. et 6 synodi vi et 16 concilii Carthaginensis permittunt iis qui clero continentur, et adhuc lectores et cantores sunt, ut legitimas nuptias contrahant. Verum non amplius, postquam proveci fuerint ad gradum subdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri. Nam initiatos sacerdotio, qui ad matrimonium deflectunt, statim abdicant.

Etiam primus canon concilii Neocæsariensis presbyterum, qui legitime copulatus uxori fuerit, sacerdotio exiit.

Verum sexti concilii divini Patres eam consuetudinem abolentes, quæ in Ecclesia Latinorum invaluit, videlicet ut sacerdotes et diaconi, qui ordinantur, prius fidem dent, quod omnino post ordinationem abstinere velint ab uxoribus, quæ ante ordinationem cum eis copulatae fuerint. Nos, inquit, etiam post ordinationem manere firma volumus eorum matrimonia, qui digne sacerdotium consecuti sunt, ne benedictas Domini præsencia nuptias contumelia clanculum afficiamus: qui præterea pronuntiavit, hominem separare non debere, quæ Deus conjunxerit. Quin etiam Apostolus honorabile dicit esse matrimonium, et lectum impollutum. Ac rursum: « Alligatus es mulieri? solutionem ne quaerito. »

Quamobrem qui diaconum, vel subdiaconum, vel presbyterum conjunctione cum uxore legitima privat, deponatur. Excepto tamen definito quodam tempore, cum sacra sunt tractaturi, ut puri purum adeuntes, preces suas obtineant.

Etiam nonnullis eorum, qui apud Nicæam pri-

Α εἰδούς ἀπὸ τῆς γ'. Διὰ δὴ τὴν τοιαύτην ἀνισότη-
καθ' ἡκάστην νομηνίαν, ὁ ἱερεὺς ἐκάλει τὸν λαόν
καὶ ὑπεδείκνυε τοῦτοις τὴν τῶν νονῶν ἡμέραν καὶ
τῶν εἰδῶν· παρὰ καὶ ἄλλων καλῶνδας ὀνομαζομένων
τὴν πρώτην λέγεσθαι τοῦ μηνὸς, διὰ τὸ καὶ καλεῖ-
σθαι παρὰ τοῦ ἱερέως τὸν λαόν. Ὀνόμαζον τοίνυν,
ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μηνῶν, τὴν α' Φεβρουαρίου
καλῶνδας Φεβρουαρίου· τὴν β' πρὸ τεσσαρῶν νονῶν
Φεβρουαρίων· τὴν δὲ γ' πρὸ τριῶν· τὴν δὲ τετάρτην,
πρὸ μιᾶς νονῶν· τὴν δὲ δαΰδα γάρ, ὡς ἀποφράδι, οὐκ
ἤξιον ὄλω; καλεῖν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν μονάδι μείζονα
ἢ ἐλάττονα προκατελάβδανον ἀεὶ ἀριθμῶν· τὴν δὲ
πέμπτην, νόννας Φεβρουαρίας· τὴν δὲ γ' εἰδούς·
τὴν δὲ ἰδ' πρὸ δεκαῆς καλανῶν Μαρτίων· τὴν δὲ
νῦν εἶχεν ὁ Φεβρουάριος κθ', ἔλεγον καὶ τὴν κα' πᾶ-
B λιν πρὸ ἑξ καλανῶν Μαρτίων, ὥστερ καὶ τὴν κθ'
τὴν δὲ κς' πρὸ πάντε· τὴν δὲ κς' πρὸ τεσσαρῶν· τὴν
δὲ κη' πρὸ τριῶν· τὴν δὲ κθ' πρὸ μιᾶς, εἰτα καλῶ-
νδας Μαρτίου· ἐκαλεῖτο οὖν καὶ διὰ τοῦτο βίσεκτος,
τὴν δὲ εἶχεν ὁ Φεβρουάριος κθ', διὰ τὸ λέγεσθαι ὅτι
τὸ πρὸ ἑξ καλανῶν Μαρτίων.

APXH TOY Γ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ τῶν τοῦ γάμου βαθμῶν.*

Ζῆται τὸ ὄψον κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. *Περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκαλυμμένων.*

Οὗ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κς' κανὼν, καὶ ὁ ζ' τῆς
ς' συνόδου, καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ις' τοῖς τῷ
κλήρῳ κατεῖλεγμένοις εἰς ἀναγνώστας· εἰ καὶ ψά-
τας τελοῦσι, νομίμως συγχωροῦσι γαμεῖν· μετὰ δὲ
C γε τὸ εἰς βαθμὴν προσχέθῃναι ὀποδιακόνου, ἢ διακόνου,
ἢ πρεσβυτέρου, οὐκέτι· τῶν γὰρ ἱερωμένων
τοὺς πρὸς γάμον ἐκκλίνοντας καθαιροῦσιν εὐθὺς.

Καὶ ὁ α' γὰρ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τὴν δῆθεν νο-
μίμως γυναῖκα συναφθέντα πρεσβύτερον τῆς ἱερω-
σύνης ἀπογυμνοῖ.

Οἱ δὲ τῆς ζ' συνόδου θεῖοι Πατέρες, ἐν γ' κανόνι
ἀνατρέποντες τὸ ἐν τῇ τῶν Λατίνων Ἐκκλησίᾳ χρ-
τήσαν ἔθος, τὸ τοὺς χειροτονουμένους ἱερεῖς τε καὶ
διακόνους πίστει προτέρων διδόναι, ἢ μὴν τελῶς
μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀφέξεσθαι τῶν πρὸ ταύτης νο-
μίμως συζευχθειῶν αὐτοῖς γυναικῶν, Ἡμεῖς, πατρί-
καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐβρώσθαι τὰ συνοικέσια
D βουλόμεθα, τὴν ἀξίως τῆς ἱερωσύνης ἡδυνάμεθα.
ἵνα μὴ τὸν εὐλογηθέντα τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ
γάμον λάθωμεν ὁδρίζοντες, καὶ προσέτι ἀπεργα-
ζόμενοι, « Ἄ θ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρή-
τω· καὶ μὴν καὶ ὁ Ἀπόστολος τίμιον εἶναι λέγει τὸ
γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ πάλιν· « Δέξαι
γυναῖκα; μὴ ζῆται λύσιν. »

Ὁ τοίνυν ἀποστερῶν διάκονον, ἢ ὀποδιάκονον, ἢ
πρεσβύτερον τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συ-
φείας, καθαιρεῖσθω, ἐκείδῃς ὠρισμένου δὴ τινος κε-
ροῦ, ὅτε μεταχειρίζειν τὰ ἅγια μέλλοιεν, ἵνα καθ-
ροῖ τῷ καθαρῷ προσόντες, τῶν αἰτημάτων μὴ ἐ-
μάρτυεν.

Ἄλλὰ καὶ πᾶσι τῶν περὶ τὴν Νίκαιαν τὴν πρῶτην.

ἡ συνηθισμένη συνήθεια ἐδόκει νόμον ἐπεισάγειν, ἡ μὲν ἐπισκοπὸς, καὶ πρεσβυτέρους, διακόνους τε καὶ ὑποδιακόνους, μὴ συγκαθεύδειν ὅλως ταῖς γαμεταῖς, ἢ, πρὶν ἢ ἐρᾶσθαι, νομίμως ἡγάγοντο. Ὁ μὲν τοι Πάφνουτιος, μίξας τῶν κατὰ τὰς Θήβας πόλεων ἐπισκοπὸς, ὢν, ἄνθρωπος ἐκ παιδὸς ἐν ἀσκητηρίῳ τετραμμένος, καὶ πᾶσαν κατωρθώκως ἀρετὴν, ἐπὶ σωφροσύνῃ δὲ καὶ μάλιστα γαγονῶς περιετόχετο, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς ὁμολογίας στεφανῷ κεκοσμημένος (ἄτερος, γὰρ αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν δι' εὐσεβείαν ἐξορύρυστο), ἀντίπεσε τοῖς οὕτως, ἔχουσι γνώμης, τίμιόν τε τὸν γάμον ἀποκαλῶν, καὶ σωφροσύνην τὴν πρὸς τὰς ἡλικίας γαμετὰς ὁμιλίαν· συνεβούλευσε τε τῇ συνόδῳ, μὴ τοιοῦτον θέσθαι νόμον, δυσχερὲς εἶναι τοῖς ἐν κόσμῳ διάγουσι τὸ πρᾶγμα φέρειν ἀποφανόμενος· ἵσως γὰρ τοῦτο γε καὶ αὐτοῖς, καὶ ταῖς τούτων γαμεταῖς, τοῦ μὴ σωφρονεῖν αἰτία γενήσεται· κατὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, τοὺς μὲν ἁγίους τοῦ ἱερατικοῦ γάματος κοινωνήσαντας, μὴ εἶναι γαμεῖν· τοὺς δὲ μετὰ τὸν γάμον εἰς ἱερωσύνην προεβασθέντας, ὧν ἔχουσι γαμετῶν οὐ χωρίζεσθαι. Ταῦτα μὲν ὁ Πάφνουτιος, καὶ ταῦτα γάμου ἄπειρος ὢν· ἐπήνεσε δὲ τὴν τοῦ θεοπεσιῦ ἀνδρὸς εἰσῆγησιν καὶ ἡ συνήθεια, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου νομοθέτηκεν, ἀλλὰ τῇ ἐκάστου γνώμῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐκ ἀνάγκῃ θέσθαι νομόμεκεν. Οὕτως θεοφιλὴς ὁ Πάφνουτιος, οὗτος ἦν, ὡς καὶ σημεῖα θαυμαστὰ γίνεσθαι ἐν αὐτοῦ· σφόδρα δὲ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐτίμα τὸν ἄδρα, καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βασιλεῖα μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορωρυγμένον ὀφθαλμὸν κατεφίλει. **Constantinus imperator hominem magno habebat in**

tuoque oculum exoseculabatur.
 Τῷ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρῃ μητρόλως πρόσχης τὸν **C** νόμον, δύνασθαι λέγοντι γαμεῖν τὸν διάκονον καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν τῇ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἐπιτροπῇ.

Νόμος.

Φησὶ γὰρ ἡ νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφῶς, ὡς εἰ καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγράφου ἐξῆν τοῖς ἱερωμένοις ἐν τῷ δεκαετίᾳ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑποφύμενης λαμβάνειν νομίμους γυναῖκας, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς ὑπὲρ τῶν κανόνων κεχωλυμένον, οὐκ ὀφείλει κρατεῖν.

Ὁ χειροτονῶν ἄγαμον ἐρωτάτω αὐτὸν, εἰ δύναται χωρὶς νομίμου γαμετῆς σεμνῶς βιοῦν, καὶ εἰ κατὰ τοῦτον χειροτονεῖται. Ὁ δὲ ἐπιτρέπων διάκονος γυναῖκα μετὰ τὴν χειροτονίαν λαβεῖν, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι· πρεσβύτερος δὲ, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμῶν, ἐκβάλλεται τοῦ κλήρου.

Τοῖς κληρικῶς ἐπιτέτραπται νομίμους ἔχειν γαμετὰς.

Οἱ ψάλλται καὶ οἱ ἀναγνώσται δύνανται νομίμως γαμεῖν· οἱ δὲ ὑποδιάκονοι, καὶ διάκονοι, καὶ πρεσβύτεροι, καθάπερ κεκώλυνται· ἔθεν τούτων οἱ γάμῳ κοινωνήσαντες ἐκπίπτουσι τῆς ἱερωσύνης.

Ὁρος γάμου.

Ἰάμος ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναῖκος συνάφεια καὶ συγκλήρωσις πάσῃ, ζωῇ, θεῷ τε καὶ ἀνθρωπίνῳ

A **mum celebrabant concilium, videbatur invehendam rem vituperabilem, ut episcopi, et presbyteri, et diaconi, et subdiaconi, cum uxoribus suis omnino non cubarent, quas prius duxissent, quam sacerdotiis initiarentur. Verum Paphnutius, unus ad Thebas sitæ civitatis episcopus, qui vir a puero educatus erat in loco piis exercitiis dicato, et omnem virtutem perfecte coluerat, ac in primis nomine castitatis celebrabatur, imo qui confessionis etiam corona fuerat ornatus, quod alter oculus ei propter pietatem effossus esset, hanc sententiam probantibus contradixit, cum honorabiles esse diceret nuptias, et consuetudinem cum uxoribus appellaret castitatem. Adeoque syn. auctor erat, ne legem hanc promulgarent: quod hanc rem in mundo degentibus toleratu difficilem diceret. Nam fortassis hoc tam ipsis, quam ipsorum uxoribus causam minus caste vivendi præbaturum. Ex prisca quidem Ecclesiæ traditione quotquot expertes matrimonii sacerdotalem in ordinem cooptati fuissent, non amplius uxores ducere: qui vero post contractum matrimonium evecti essent ad sacerdotium, eos ab uxoribus, quas habebant, non separari. Et hæc quidem Paphnutius, quanquam ipse matrimonii expertus esset. Collaudavit orationem hominis divini synodus, neque de hoc quidquam promulgavit, sed rem arbitrio cujusvis committendam, non coactioni statuit. Adeo vero religiosus erat ipse Paphnutius, ut etiam admiranda quædam prodigia per eum fierent. Et Con- pretio, et frequenter ad aulam arcessebat, eru-**
61 Cæterum syn. Ancyr. can. 10 non attendendum, qui posse dicit diaconum uxorem ducere etiam post ordinationem, episcopi sui permisso.

Lex.

Quippe Leonis, cognomine Sapientis, novella dicit, tametsi ex consuetudine non scripta licuerit sacerdotibus intra decennium, post ordinationem computandum, legitimas uxores ducere, tamen hoc, tanquam prohibitum a canonibus, valere non debere.

Qui expertem matrimonii ordinat, interroget eum, an absque legitima uxore vitam castam agere possit. Si hoc facturum se testetur, hominem ordinet. Qui vero diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, episcopatu expellitur. Presbyter aut subdiaconus, qui post ordinationem contrahit nuptias, e cœtu cleri ejicitur.

Clericis est permissum, ut legitimas habeant uxores.

Cantores et lectores nuptias legitimas contrahere possunt, at subdiaconi et presbyteri omnino (id facere) prohibeantur: quo fit ut quotquot eorum matrimonii participes sunt, excidant sacerdotio.

Matrimonii definitio.

Matrimonium est conjunctio maris et femine, et omnis vitæ consortium, divini et humani juris com-

nunicatio, sive per benedictionem, sive per coronationem, sive per instrumentum contrahatur. Quæ autem præter hosce modos facta sunt, pro non contractis habentur.

Legitimas autem nuptias inter se Romani contrahunt, cum ea servant, quæ legibus de nuptiis præcepta sunt. Oportet autem mares quidem esse puberes, feminas vero viri potentes; hoc est, illos excedere decimum quartum annum, has majores esse duodecim annis. Hæc autem dicimus, sive patresfamilias sint, sive filiusfamilias il, qui coeunt in matrimonium.

Nuptiæ non sunt nisi consentiant tam il qui copulantur, quam qui eos habent in potestate.

Nuptias non viri cum muliere concubitus, sed matrimonialis eorum consensus facit.

Filius emancipatus plenam agens ætatem, etiam sine consensu patris uxorem ducit.

Luctus ascendendum non impedit nuptias earum personarum quæ lugent.

Qui vivit in castitate, ne cogatur a patre suo contrahere nuptias, tametsi filiusfamilias sit.

Nemo secreto coronetur, sed pluribus præsentibus. Qui autem fuerit ausus id facere, poena castigetur: ita scilicet ut etiam a sacerdote, qui rebus inhonestis semet interposuerit, digna supplicia exigantur, juxta canonum ecclesiasticorum constitutionem.

Surdus, et mutus, et cæcus nuptias contrahere possunt, et dotis nomine tenentur.

CAP. III. De his qui nuptias legitimas abominantur.

Quære cap. 9 litteræ B.

62 CAP. IV. De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris quam mulieribus.

Canonis 17 sanctorum apost. verba sunt: Qui geminas post baptismum contraxit nuptias, vel in scortationem lapsus est, non potest episcopus esse, vel presbyter, vel diaconus, vel omnino sacri consortii. Nam postquam Spiritus sancti gratia per sacri baptismatis mysterium, quod nec verbis exprimi, nec concipi mente potest, ab omnibus sordibus eluit eum, qui baptizatur, et lucis capacitatem fecit: nihil amplius impedimento est, quominus idem etiam pura sacerdotii luce exhiberetur. Verum post sacrum illud lavacrum, nulla pro peccatis reliqua est hostia, quæ sacerdotium largiri possit.

De lectoribus.

Quamobrem præter can. faciunt lectores qui secundas nuptias contrahunt, et suum ordinem conservant.

Hujus canonis etiam magnus ille Basilius meminuit in 12 canone suo, cum ait: Eos qui secun-

Α δὲ καὶ κοινῶν, εἴτε δι' εὐλογίας, εἴτε διὰ στεφανώματος, ἢ δὲ καὶ συμβολαίου· τὰ δὲ παρὰ ταῦτα γινόμενα ὡς μὴ γεγονότα λογίζονται.

Ἐνὸς μὲν δὲ γάμου μεταξὺ ἀλλήλων συνιστῶσι ῥωπαῖοι, ἡνίκα τὰ περὶ τῶν γάμων τοῖς νόμοις διηγορευμένα φυλάττουσι. Δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἄρβινας ἐφ' ἑαυτοῦ εἶναι, τὰς δὲ θηλείας, ἀνδρὶ δεκτικῇ, τοῦτέστι, τοὺς μὲν ὑπερβέβηκέναι τὸν τεσσαρεσκαίδεκατον χρόνον, τὰς δὲ μείζονας εἶναι τῶν διώκεται ἐνιαυτῶν. Ταῦτα δὲ λέγομεν, εἴτε αὐτοῖς οἱ, εἴτε οἱ πατέρες οἱ εἰσιν οἱ πρὸς γάμον συνιόντες.

Ὅθι γίνεται γάμος· εἰ μὴ συναίνεσυσιν οἱ συγκαταμένοι, καὶ οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπεχθυσίους.

Τὸν γάμον οὐ τὸ συγκαθευθεῖν αἱ ἀλλήλοις τὸν ἑαυτὰ καὶ τὴν γυναῖκα συνίστησιν, ἀλλ' ἡ γαμικὴ εἰ τῶν συναίνεσις.

Ὁ αὐτοῦ οἰκιστὴς, τελείαν ἔχων τὴν ηλικίαν, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ πατρὸς συναίνεσεως γάμῳ.

Τὰ πένθη τῶν ἀνιόντων οὐκ ἐμποδίζει τοῖς γάμοις τῶν πενθοῦντων προσώπων.

Ὁ ἐν σωφροσύνῃ δίδωμι μὴ ἀνυπακούσθαι πρὸς γάμον ἐλθεῖν παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ὑπὲρ οἰκιστοῦ ἡ.

Μηδεὶς μυστικῶς στεφανοῦσθαι, ἀλλὰ πρόπτον πλειόνων· ὁ δὲ τοῦτο κατατολήσας τιμωρὴ σωφρονεῖσθαι, δηλώνει καὶ τοῦ ἱερέως, ὡς ἐν τοῖς ἀμφοτέρωθεν παρεμβάλλοντος, τὰς ἀξίας ἐκδοῦναι εἰσπραττομένου, κατὰ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων διάταξιν.

Κωφός, καὶ ἄλαλος, καὶ τυφλός, καὶ γαμεῖν δύναται, καὶ περὶ προικὸς ἐνέχονται.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'. Περὶ τῶν τοὺς ἐννόμους γάμους βλαπτομένων.

Ζῆται τὸ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'. Περὶ διγάμων, τριγάμων, καὶ πολυγάμων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ περὶ διγάμων ἱερομένων.

Ὁ ἑξ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, ὁ οὖτος γάμοις φησὶ, μετὰ τὸ βάπτισμα ἐμίλησας, ἡ ποικίλη περιπεσιών, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἡ πρεσβύτερος, ἡ διάκονος, ἡ ὅλως τοῦ ἱερατικοῦ κατὰ λόγον. Ἡ γὰρ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος, τῷ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος μυστηρίῳ, τῷ μήτε λόγῳ ῥητῇ, μήτε νῷ καταληπτῷ, παντὸς ῥύπου τὸν βαπτισμένον ἀποπλύνουσα, καὶ φωτὸς δεκτικὴν ἀποφύνασθαι, καὶ κωλύει λοιπὸν καὶ τῷ καθαρῷ φωτὶ τῆς ἱερωσύνης τοῦτον καταφαιδρύνεσθαι· μετὰ δὲ γε τὸ θεῖον λατρεῖν οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ὑπολείπεται θυσία, ἀλλὰ καὶ ἱερωσύνην χαρίσασθαι.

Περὶ ἀναγνωστῶν.

Ὅστε παρὰ κανόνας δρῶσι τῶν ἀναγνωστῶν ἐκ διαμαρτυρίας, καὶ τὴν οἰκίαν τάξιν ἐπὶ διατηροῦντες.

Τοῦ κανόνος τούτου καὶ ὁ μέγας μέμνηται Βασίλειος· ἐν τῷ δωδεκάτῳ αὐτοῦ κανόνι, τοὺς διγάμους

λέγων, παντελῶς ὁ κανὼν τῆς κατὰ τὸν κλήρον Ἀποκρίσεως ἀπέκλεισε, τοῦτον δὲ λέγων.

Ὁ δὲ ἀποστολικὸς ἐστίν, Οὐδὲ ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκδεχθῆναι πρὸς τοῦ οικείου ἀνδρός, ἢ ἐταίρην, ἢ οἰκέτην, ἢ τῶν ἐπὶ ἐκκλησίας, αἱ τῶν ἀσέμνων βιώνει· ὡς πιστεύονται σωφρονεῖν, δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ ἑλως τοῦ κλήρου.

Τοὺς δὲ τοῦτοις ἀποστολικοῖς κανόσι καὶ ὁ γ' τῆς συνόδου συνάδει κανὼν.

Νόμοι.

Μήτε δευτερογαμίας χειροτονεῖσθαι πρεσβύτερος ἢ διάκονος, μήτε μὴν εἰ γυναῖκα συνοικεῖ τὸν οικεῖον ἄνδρα καταλιπούσης, μήτε εἰ παλλακὴν ἔχει· ἀλλ' ἢ μὴδ' ἄνθρωπος γενόμενος σὺφρονος, καὶ ἐκ παρθενίας. Εἰ δὲ τις τούτων γαμετὴν ἢ παλλακὴν εἰσηγάγοι φανερώς ἢ λαθραίως, εὐθὺς τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τάξεως, καὶ ἰδιώτης ἔστω.

Ἡ δὲ ὁ' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος· τοῦ Σαφου, πρὸς διγαμοῦντας τῶν κληρικῶν, μήτε τοῦ σχήματος· ἡλετριεῖσθαι κελεύει, μήτε τῆς ἐκτὸς τοῦ βήματος ἡμεροσίας. Φησὶ γάρ· Οὐκ ἀποδεχόμεθα τῆς προμήτειας τὸν παλαιὸν νομοθέτην, ὃς βούλεται πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν συναφθῆναι γυναῖκα· παντελῶς τοῦ οὐκ οὐκ ὡς ἐξίστασθαι σχήματος, καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφασθαι, ἀλλ' ἀκυροῦμεν τὸ δόγμα. ἐκπέζομεν δὲ, μόνῃ τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως, ὅτι ἢ πρὸ τοῦ γάμου ἔγνωρίζοντο, ἀρκεῖσθαι τὴν ἔκτασιν αὐτοῖς· τοῦ δὲ κληρικοῦ σχήματος καὶ τῆς ἡλικίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις· ὑπηρεσίας ἐφάπτεσθαι οὐκ ἔστιν.

Περὶ διγὰμων λαϊκῶν.

Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς ἀπόστολος Παῦλος, τὰς νεωτέρας ἡλικίας γάμοις αὐτοῖς προσομιλεῖν, εἰ βούλονται, συνώρῃτε, τὸ εὐόλισθον τῆς φύσεως ὑπερέδωκεν. Οἱ θεοὶ Πατέρες, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς διγαμεῖν κυμένους ἔφροντο δεῖν μὴ κωλύειν, τοῦ σαρκικοῦ σήματος μὴ ἀγνοοῦντας τὴν ἐκκλήσιασιν· οὐδ' ἀνεπιτιμῆτως εἰσάσαν ἔχειν.

Ἡστὶ γὰρ ὁ α' τῆς ἐν Λαοδικαῖᾳ συνόδου κανὼν· νομίμως δευτέροις ὁμιλήσαντες γάμοις, ὀλίγου περὶ ἑκαστοῦ χρόνου, καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς νηλῆαις σχολάσαντες, τῆς κοινωνίας κατὰ συγγνώμην ἀπολαύσασθαι. Εἰ δὲ, πρὶν τὰ τοῦ νομίμου τοῦ τελέσασθαι, λαθραῖα μίξει συνῆλθον, καὶ ὡς ὁρνευκότες ἐπιτιμᾶσθαι.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ δ' κανόνι, Οἱ μὲν, φησὶ ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἔνα οἱ δὲ ἐπὶ δύο, τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας κοινωνίας τὸν διγαμοῦντα.

Ἡ γυναικῶν εἰς δεύτερον ἀρχιμενων γάμον. Ἐν δὲ τῷ μα' κανόνι, Ἡ χίρα γυνὴ φησὶν, εἰ

das contrahere nuptias, omnino canon a ministerio vocationis exclusit, quibus verbis hunc innuit canonem.

Cæterum 18 apost. canon ait : Nec qui viduam duxit, vel ejectionem a marito suo, vel meretricem, vel servam, vel aliquam ex iis quæ artem ludicram exercent, ac propterea, quod parum honeste vivant, non creduntur esse castæ, potest episcopus esse, vel presbyter, vel omnino clericorum in consorcio.

Cum duobus hisce canonibus apost. etiam tertius sextæ synodi canon consentit.

Leges.

Nemo qui secundas adierit nuptias, ordinetur presbyter, aut diaconus, nec si mulierem habeat in contubernio, quæ virum suum reliquerit, nec si concubinam habeat ; sed duntaxat is qui vir est unius castæ mulieris, et quam virginem duxerit. Sin quispiam duxerit matrimonio prius copulatam, vel concubinam, sive manifesto, sive clam, confestim ordine sacro excidat, et privatam vitam agat.

Septuagesima vero et nona novella principis Leonis, cognomine Sapientis, clericos secundas nuptias contrahentes nec habitum amittere debere, nec functionem sacerdotalem, præcipit. Sunt enim hæc illius verba : Non probamus legislatoris veteris institutum, qui vult, ut presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, qui post factam manus impositionem cum muliere copulatus fuerit, prorsus ab hoc habitu recedat, et ad vitam plebeiam revertatur. Sed decretum hoc abrogamus, atque sancimus, uti duntaxat eis pro pœna sufficiat ejus ordinis cessatio, quo in ordine ante contractas nuptias conspiciantur. Habitum autem clericalem, et reliquam in ecclesiis functionem attingere nefas non est.

De laicis ad secundas nuptias transeuntibus.

Enimvero divinus ille Apostolus viduis junioribus, ut alteras ad nuptias transeant, siquidem ita velint, permisit, earum naturæ lubricitatem intelligens. Divini vero Patres etiam viros, qui secundas nuptias eligerent, minime putabant inhibendos, quandoquidem libidinis carnalis impetum non ignorabant ; eos tamen non impune dimiserunt.

Quippe 1 can. syn. Laodic. hæc verba sunt : Qui legitime secundas ad nuptias transierunt, ubi perexiguum temporis spatium intercesserit, ac precibus et jrjuniis vacaverint, communionem per indulgentiam fruuntur. Sin prius, quam legitimas contraherent nuptias, clandestino concubitu coierint, etiam puniantur excommunicationis rei.

63 Magnus autem ille Basilius in 4 can. suo, Quidam, inquit, ad annum unum, quidam ad duos arcent eum a communionem sacra, qui secundas nuptias contrahit.

De mulieribus quæ secundas nuptias contrahunt.

Ejusdem can. 41, Vidua, inquit, si proximis

parentibus careat, etiam ad secundas arbitratu suo nuptiis convolare non prohibetur. Nam Apostoli verba sunt: « Si vir mortuus fuerit, libera est ut ei nubat, cui vult, solum in Domino, » hoc est, ut etiam viro fidei jungatur. Parentes autem vivi, quorum est in potestate, si non consenserint, nuptiarum conjunctionem dirimere possunt.

Leges.

Quippe lex ait, Emancipata minor annis 25, ad nuptias transitura, de patris sententia nubat.

Mulier vidua tempus luctus expectare cogitur, propter confusionem seminis, quod in viro locum non habet. Quæ vero nupserit antequam completus fuerit annus a morte mariti, et infamia notatur, nec ultra tertiam facultatum suarum partem alteri marito donare potest, vel in testamento relinquere, cum liberos scilicet nullos habet: nec ipsa quidquam habebit ex hereditate, vel legato, vel mortis causa donatione: sed accipiunt hæc illius heredes, qui ea reliquit. Si quid etiam reliquit ei prior maritus, secundum gradus decem personæ capiunt, hoc est, ascendentes et descendentes, et qui sunt ex transverso, usque ad secundum gradum. Ab intestato autem, heredes cognatorum ipsorum usque ad tertium duntaxat gradum. Quin etiam omni dignitate privatur, et iis, qui a marito priori ad eam pervenerunt ex causa sponsalium, vel secundum voluntatem defuncti.

Principis autem jussu potest mulier intra tempus luctus alterum sibi sponsum inducere. Quæ partum edidit intra tempus luctus, statim nuptum se collocare potest. Quære plura super hac re in cap. 8 litt. B.

Nemo, qui sub Romanorum ditione sit, binas uxores eodem tempore potest habere.

Qui duas uxores eodem habet tempore, verberetur, et superinducta mulier ejiciatur una cum natis ex ea liberis.

De trigamia.

Magnus ille Basilius in 4 can., Consuetudinem, inquit, in contrahentibus tertias nuptias accepimus, ut quinquennio segregentur, ita tamen, ut ipsum matrimonium non dirimatur. Vocant autem has non amplius nuptias, sed nuptiarum pluralitatem; imo scortationem coercitam, hoc est, non late diffusam, sed contractam, et quæ in una muliere circumscribitur. Idcirco Dominus etiam ad mulierem illam Samaritanam, quæ viros quinque, unum post alium habuerat: « Quem nunc habes, inquit, non tibi maritus est. » Adeo non æquum est, ut qui ultra medioeritatem secundarum nuptiarum prolapsi sunt, nomine mariti vel uxoris appellentur. Oportet autem, inquit, non prorsus hos arcere ab ecclesia, sed ita mitigari poenam eorum, ut in locis audientium duntaxat, et una tantum consistant, non etiam eorum, qui plorant.

Rursus inquit in can. 50: De tertiis nuptiis

καὶ τῶν προσεχῶν γονέων ἀγῆρηται, καὶ εἰς δούρον ἔλθειν αὐθαιρέτως οὐ κεκώλυται συνουσίαν. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ὃ θέλει γαμῆθῃ, μόνον ἐν Κυρίῳ, τοῦτέστιν ἀνδρὶ πιστῷ συναφθῆναι· ζῶντες δὲ ἐὰν γονεῖς, ὧν ὑπερῴσιος οὕσα τυγχάνει, καὶ μὴ συνουσίαντες, διασπᾶται δύνανται τὴν τοῦ γάμου συνουσίαν.

Νόμοι.

Φησὶ γὰρ ὁ νόμος· Ἡ ἐλάττων τῶν κα' ἐνιαυτὸν αὐτεξουσία, μέλλουσα δευτερογαμεῖν, γνώμη τοῦ πατρὸς γαμείσθω.

Ἡ χῆρα γυνὴ ἀναγκάζεται μείναι τὸν πένθιμον ἐνιαυτὸν, διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς γονῆς, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἐστὶ. Γαμῆθῃσα δὲ πρὶν ἢ πληρωθῆναι τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἐνιαυτὸν, ἀτιμωται, καὶ οὐ δύναται πλέον τοῦ τρίτου τῆς οὐσίας δοῦναι τῷ δευτέρῳ ἀνδρὶ, ἢ ἐν διαθήκῃ καταλείπειν, ὅτε παῖδας· δηλαδὴ οὐκ ἔχει· καὶ αὕτη δὲ οὐδὲν ἔχει ἀπὸ κληρονομίας, ἢ ληγάτου, ἢ μόρτις καὶ οὐσα, ἦσαν ἐπιτελευτῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ ταῦτα λαμβάνουσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ καταλιπόντος. Καὶ εἰ τι κατέλειπε αὐτῇ ὁ πρῶτος ἀνὴρ, λαμβάνουσιν κατὰ βαθμὴν τὰ δέκα πρόσωπα, τοῦτέστιν ἀνιόντες καὶ κατόντες, καὶ ἐκ πλαγίου, μέχρι δευτέρου βαθμοῦ· ἐξ ἀδελφῆς δὲ κληρονόμος τῶν συγγενῶν αὐτῆς μέχρι τρίτου βαθμοῦ· ἀλλὰ καὶ πάσης ἀξίας στερεῖται, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἐλθόντων προξένων μνηστρων, ἢ κατὰ βούλησιν τοῦ τελευτήσαντος.

Κατὰ κῆλευσιν δὲ βασιλέως δύναται γυνὴ ἐν τῷ πένθιμῳ χρόνῳ δεύτερον νυμφίον ἑαυτῇ ἐπισταγαγεῖν· ἢ δὲ τεκοῦσα ἐν τῷ πένθιμῳ χρόνῳ παραχρῆμα δύναται γαμῆθῃ. Ζῆτει τὰ περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ἡ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Οὐδεὶς δύναται, ὑπὸ τὴν πολιτείαν ὧν τῶν Τωμαίων, δύο γαμετὰς ἐν ταυτῷ ἔχειν.

Ὁ δύο γαμετὰς ἐν ταυτῷ ἔχων τυπτεύσθω, ἐκωκομένης τῆς ἐπιστάκτου γυναικὸς μετὰ τῶν τεθνήκτων ἐξ αὐτῆς παίδων.

Περὶ τριγάμων.

Ὁ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ 8 κανόνι, Ἐπὶ τῶν τριγάμων συνήθειαν, φησὶ, κατελίσσμεν πενταετίας ἀφορισμὸν, τοῦ γάμου δηλαδὴ μὴ διασπωμένου· καλοῦσι δὲ τὸν τοιοῦτον οὐκέτι γάμον, ἀλλὰ πολυγάμιαν, μῖλλον δὲ πορνείαν κεκολασμένην, ταῦτα μὴ διακεχυμένην, ἀλλὰ συνεσταλμένην, καὶ ἐν μὴ περιγραφομένην γυναικί. Διὸ καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, πέντε ἀνδρας διαμεψάθη, Ὅν νῦν, φησὶ, ἔχεις; οὐκ ἐστὶ σου ἀνὴρ· ὡς οὐκ ἐστὶ ἀδελφὸς ἐν τῶν ὑπερεκπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας, τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσφῆται. Δεῖ δὲ, φησὶ, μὴ πάντῃ τούτους ἀπειργεῖν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν τοῖς τόποις μόνοις τῶν ἀκρωμενῶν καὶ συνειτταμένων μετρεῖσθαι τοῦτοι; τὴν κατακλινῶν, οὐ μὴν καὶ τῶν προσηκούντων.

Ἀλλὰ καὶ αὖθις ἐν τῷ ν', Τριγαμία; νόμος, π

ον. οὐκ ἔστιν, ἐκκλησιαστικῶς δηλαδὴ. Τὰ μέντοι τοιαῦτα, ὅσα ῥύπη τῆς Ἐκκλησίας ὀρώμεν. Δημοσίαις δὲ καταδίκαις οὐχ ὑποβάλλομεν, ὥς τῆς ἀνεμνήνης πορνείας αἰρετώτερα· οὐ γὰρ καταδικάζομεν τὴν πράξιν ὥστε καὶ διασπᾶν· κατὰ δὲ τὸν αὐτίκα ῥηθησόμενον τῆς ἐνώσεως τόμον, καὶ τὴν διαστολὴν καὶ ψῆφον αὐτοῦ, τοῦτους δεχόμεθα.

Ὁ δὲ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος καὶ μέγας Γρηγόριος, τὸ πρῶτον, φησὶ, συνοικέσιον, νόμος· τὸ δευτέρον, συγχώρησις· τὸ τρίτον, παρανομία· τὸ δ' ὑπὲρ τούτου χοιρώδης βίος, οὐδὲ πολλά ἔχων τῆς κακίας τὰ παραδείγματα.

Περὶ τοῦ τόμου τῆς ἐνώσεως.

Ἡθι μὲν οὖν τοῖς παλαιοῖς νόμοις τρεῖς ἐπεγινώσκοντο γάμοι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀέων ὁ Σοφὸς, καὶ εἰς ἑτάροισιν ἐλθὼν συνοικέσιον, ἀφορμῶν πρὸς τοῦ πατριάρχου Νικολάου καθυπεβλήθη· οὗ καὶ ἐδεῖτο ὁ βασιλεὺς λυθῆναι τοῦ δεσμοῦ. Ὡς δ' ἐκεῖνος τὸ παράπαν ἀδυσώπητος ἦν, τῆς Ἐκκλησίας τοῦτον ἐκδίλλει, καὶ τὸν Εὐθύμιον Σύγχελλον, ἄνδρα ἱερὸν, προχειρίζεται πατριάρχην, ὃς καὶ τὸν βασιλέα θεσπίσει βουλόμενον καὶ μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ παρατείνεσθαι τοῖς βουλομένοις τὰ συνοικέσια, πάσῃ σπουδῇ διεκώλυσεν, οὐχ ὅπως τὴν τετραγαμίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τριγαμίαν ἀθέμιτον εἶναι μετὰ τῶν κλεινῶν ἀρχιερέων διατεινόμενος. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ σχίσμα περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο, καὶ τὰ τῆς στάσεως μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ πενθεροῦ τούτου διήρκεσε. Καὶ τιμικαῦτα ἐξηγήθη ὁ λόγος· ὁ λεγόμενος τῆς ἐνώσεως, τῷ συκτῇ ἔτει, διαλαμβάνων πῆτε, καὶ τίσι τὸν τρίτον δεῖ γάμον παραχωρεῖν, ταῖς ἀναιμέναις τῶν ἐρώτων ἐπιθυμίαις ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιτιθεὶς χαλινὸν, ὃς καὶ κατὰ τὴν Ἰούλιον μῆνα ἐτησίως ἐπ' ἀμύωνος ἀναγινώσκεται. Πρὸς γοῦν τῷ τέλει ταῦτά φησι· Τοῦ· εἰς ἑταῖ ἀναβεβηκότας τεσπαρκατοῦν, καὶ πρὸς τρίτον αὐτοῦ· ἐπὶ ῥύπῃ τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνοντας, μέχρι πενταετίας ἀκοινωνήτους εἶναι· θεσπίζομεν, καὶ τοῦ τοσοῦτου χρόνου ἐξήκοντος, ἑκάς τοῦ ἔτους τῇ κοινωνίᾳ προσεῖναι, κατὰ τὴν σεβασμίον τοῦ σωτηρίου Πάσχα ἡμέραν, ἐν τῇ πρὸς ταύτης νηστείᾳ καθ' ὅσον οἷον τε ἀποκαθαίρονται· ἐκ τούτου. Ὁ δὲ τοιμῶν ἱερέων, παρὰ τὸν διατεταγμένον ὅρον, μεταλήψεως θείας τινὰς τούτων ἀξιῶσαι, περὶ τὸν ὅριον κινδυνεύσει βαλμόν. Ταῦτα δὲ φάμεν, ὅταν μὴ τέκνα τούτοις ἐκ τῶν προτέρων γάμων παρῇ· εἰ δ' οὖν, ἀσυγχώρητος αὐτοῖς ἔσται ἡ τριγαμία. Εἰ δὲ τις τριακοντούτης ὢν, καὶ τοῦ γένου· ἔχων ἐκ τῶν φθασάντων γάμων διαδοχὴν, ὅπως γε μὴν διὰ τὸ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον τρίτῃ συναφθεῖν γυναικί, ἐπὶ τετραετίαν ἀκοινωνήτως ἔστω. Εἴθ' οὕτω τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ μεταλαμβάνεται, ἐν τῇ ἀναστασίῳ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ, ἐν τῇ κοίμῃ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου, καὶ ἐν τῇ τῶν γενεθλίων τοῦ Κυρίου ἑορτῇ, τῶν πρὸ τούτων νηστείων τὸ πλείστον τῆς ἐνταχέως αὐτῷ κυλίσδος ἀποσμήγειν πιστευόμενων. Εἰ δὲ ἀπαις ὢν τυγχάνει,

A nulla lex, videlicet ecclesiastica. Nimirum ejusmodi tanquam Ecclesiae sordes intuemur. Publicis autem poenis non subjicimus, veluti quae libera scortatione magis sint optabilia. Non enim rem ita damnamus, ut matrimonium ipsum dirimamus, sed juxta tomum unionis, quem mox sumus exposituri, et distinctionem atque sententiam ejus, hacce nuptias admittimus.

Magnus autem ille Gregorius, cognomine Theologus, Primum conjugium lex, inquit, alterum permissio, tertium legis violatio. Quod ultra hoc, porcina vita est, nec multa vitii habet exempla.

64 *De tomo unionis.*

Enimvero priscis legibus triuæ agnoscebantur B nuptiae. Sed imperator Leo, cognomine Sapiens, cum ad quartum quoque matrimonium progressus esset, segregationi subjectus fuit a Nicolao patriarcha: quem deinde rogabat princeps, ut eo vinculo se liberaret. Cum ille prorsus esset inexorabilis, hominem ejicit extra Ecclesiam, et Euthymium Syncellum, virum sanctum, patriarcham facit. Qui cum imperator sancire vellet, ut etiam ad quartas usque nuptias extenderentur ab iis matrimoniis, quibus ita luberet, eum omni studio inhibuit, affirmans cum pluribus pontificibus, etiam tertias nuptias, nedum quartas, illicitas esse. Quamobrem dissidium exstitit in Ecclesia, eaque seditio duravit usque ad imperium filii ejus Constantini nati in Porphyra, et Romani, hujus soreri. Quo tempore publicatus est tomus, qui unionis dicitur, anno 6428, et qui tradit, quando et quibus tertiae nuptiae permittendae sint, liberioribus amantium libidinibus egregium frenum imponens. Is tomus mense Julio quotannis in ambone legitur, et ad finem haec verba continet: Eos, qui annum quadragesimum attigerunt, et tertias ad nuptias sese projiciunt, veluti qui Ecclesiae sint inquinamenta, quinquennio communionis exsortis esse debere sancimus; eoque tempore expirante, semel in anno ad communionem accedere venerabili salutaris Paschatis die, jejuniis diem illum praecedente, quantum ejus fieri potest, semet expurgantes. Sacerdos autem, qui praeter id, quod a nobis est statutum, ad sacram aliquam perceptionem eos audet admittere, de gradu suo periclitabitur. Haec autem dicimus, cum nulli sint ejus liberi prioribus ex nuptiis. Sin autem, tertium matrimonium iis non permittitur. Quod si quis annos triginta natus, et haeredes ex prioribus conjugis habens, nihilominus ob carnalis libidinis intemperantiam tertie copulatus uxori fuerit: triennio communionis exsortis esio. Atque ita deinceps ter in anno percipiat, die videlicet Paschali resurrectionis, et in oblatione immaculatae Deiparae, et in festo natalitiorum Domini: cum jejunia dies hosce praecedentia majorem partem extinctae in ipso labis abstergere credantur. Sin liberis caret, veniam impetrat, quod liberorum procreandorum desideria

tertiis optavit nuptias; consuetaque poena remedium ei adhibetur, ut tribus annis a communione arceatur.

De polygamis.

Canon 3 syn. Neocæsar. , De iis, inquit, qui in plures nuptias incidunt, ut ultra tres progrediantur, tempus quidem præstitutum manifestum est. At revera manifestum non est, cum nemo ex antiquis Patribus illud manifestum fecerit. Sed resipiscendum, inquit, fides et conversio tempus contrahit.

Cæterum eruditus ille in omnibus Basilius, octuagesimo canone suo, Nuptiarum pluralitatem, inquit, silentii caligine Patres obvelarunt, veluti bestialem et alienam ab honesta consuetudine. Nobis autem ad animum accidit, hoc est, videtur et placet iudicio nostro, magis hanc castigandam, quam ipsam scortationem. Et nuptiarum pluralitas est, non cum multis promiscue rem habere, sed eundem plures uxores ducere, licet non una et eadem vice. Nam nuptiæ non tantum sunt concubitus cum muliere, sicut vulgus hominum loqui solet, sed conjunctio maris et feminae et omnis vitæ consortium, divini et humani juris communicatio, quemadmodum leges tradunt. Non enim ex conjunctione duntaxat agnoscuntur, verum etiam ex illorum affectione, **65** qui contraxerunt. Dicit autem nuptiarum pluralitatem a Patribus silentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoscit; at eorum pluralitas tum legibus, tum canonibus est prohibita. Omnis enim contractus matrimonialis, qui tertiam nuptiarum fines transit, nuptiarum pluralitas haud dubio dicitur. Eandem scortatione pejorem non abs re pronuntiavit. Nam qui scortatur in se solum facinus hoc admittit, dum sponte sua semet in voraginem intemperantiæ præcipitat; qui vero quartas aut quintas contraxerit nuptias, et sacros canones, qui eas prohibent, proculcat, et germanos suos liberos afficit injuria, dum præter eos etiam supris procreat. Propterea post ipsius facinoris omissionem, et veram confessionem, vult etiam gravius ipsos puniri, quam qui scortati fuerint. His enim septennium, illis annos octo constituit; si accurate mentem in ea, quæ vir sanctus statuit, deduxeris. Nam si duorum duntaxat locorum poenitentiae mentione facta, quatuor in eis annos præterire debere definit: omnino in duobus etiam aliis, quos compendii causa veluti ante sacramentorum perceptionem.

Lex.

Legis autem hæc verba sunt: Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non sunt, non modo futurum, ut ex nuptiæ pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati pro legitimis ducantur; adeoque poenis etiam pollutorum scor-

A συγγνώμης ἀξιοῦται, δι' ἑφесιν παιδοποιεῖται; ὁ τρίτον γάμον αἰρούμενος, καὶ τῷ συνήθει ἐπιτιμῇ θεραπευθήσεται, ἐπὶ τρισὶ χρόνοις τῆς κοινῆς εἰργόμενος.

Περὶ πολυγάμων.

Ὁ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου τρίτος κανὼν, Περὶ τῶν πλείστοις, φησὶ, γάμοις περιπεσόντων, ὡς καὶ τῆς τριγαμίας προελθεῖν παραιτέρω, ὁ μὲν ὠρισμένος χρόνος σαφής· εἰ καὶ ἀτεχνῶς ἀσαφής, μὴ τινος τῶν παλαιωτέρων δηλώσαντος. Ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἀναστροφή τῶν μετανοούντων συντρέμναι οἶδε τὸν χρόνον, φησὶ.

Ὁ δὲ τὰ πάντα σοφὸς Βασίλειος, ἐν τῷ π' κανόνι, τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες, φησὶ, τῷ τῆς ἀφασίας συνεχάλυψαν σκότει, οἷα κτηνώδη, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπεικικυῖαν διαγωγῆς. Ἡμῖν δὲ παρίσταται, ἥτοι δοκεῖ καὶ κρίνεται, πλεονεξία ἢ τὴν πορνείαν ταύτην κολάζεσθαι· πολυγαμία δὲ ἐστὶν οὐ τὸ πάλαις ἀδιαφόρως μίγνυσθαι, ἀλλὰ τὸ πολλὰς ἀγαγεῖν τὸν αὐτὸν, εἰ καὶ μὴ ἄθρόον. Ἰάμοις γὰρ οὐ τὸ γυναικὶ συμπραρῆναι μόνον ἐστὶ κατὰ χυδαιότεραν διέλεκτον, ἀλλ' ἄνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια, καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία, ὡς οἱ νόμοι διαγορεύουσιν. Οὐ γὰρ ἀπὸ μόνης τῆς συναφείας γινώσκεται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαθέσεως τῶν συναλλαξάντων. Ἀποσεσωκῆσθαι δὲ φασὶ τοῖς Πατράσιν, ὅτι ἡ μὲν τριγαμία τῷ νόμῳ ἐπιγινώσκεται, ἡ δὲ πολυγαμία καὶ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀπείρηται. Πᾶν γὰρ συνάλλαγμα, τοῖς ὅροις ὑπερβαῖνον τῆς τριγαμίας, πολυγαμία ταρῶς ὀνομάζεται· καὶ τῆς πορνείας δὲ εἰρηκε χείρωνα, καὶ μάλα εἰκότως. Ὁ μὲν γὰρ πορνεύων, εἰς αὐτὴν μόνον τὴν ἀδικίαν προϊστέσιν, ἐκονεῖ τῷ βαρύνῃ τῆς ἀκολασίας αὐτοῦ ἐπιβρίπιον. Ὁ δὲ ὅς ἢ ε' γάμον ὤψεν αὐτῷ συναλλάξας, κατορχεῖται μὲν τὸν κολούστων τούτων θεῶν κανόνων, ἀδικεῖ δὲ τοὺς γηγέτους αὐτοῦ παῖδας, παρασπαίρων τούτοις καὶ νόμοις. Αἰδὸ καὶ μετὰ τὴν τῆς παρανομίας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν γνησίαν ἐξομολόγησιν, καὶ πλεον τῶν πορνευεάντων εὐθύνεσθαι ἀξιοί· τοὺς μὲν γὰρ εἰς ἐκτετιαν, τοὺς δὲ καὶ εἰς ὀκτὼ παρατελείει χρόνους, εἰ ἀκριδῶς τὸν νοὺν ἐπιστήσεις τοῖς τοῦ ἁγίου θεοπισμασιν. Εἰ γὰρ τῶν δύο τόπων τῆς μετανοίας μόνον μνησθεῖς, τέσσαρας ἐν αὐτοῖς διελθεῖν ὥριος χρόνους, ἥπου καὶ ἐν τοῖς δυσὶν ἐτέροις, εὐς παρήκετε συντομίαν ὡς θήλοισι, ἐτέρους δὲ τέσσαρας διαγαγεῖν, πρὸ τῆς τῶν ἀγιασμάτων μεθέξεως.

manifestos emisit, alii quatuor anni erunt exigendi

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος φησὶν· Ἔστω οὖν τοῦτο πᾶσι κατὰ θελον, ὡς εἰ τις τολμήσει πρὸς τέταρτον γάμον, τὴν οὐ γάμον, εἰσεῖν, οὐ μόνον ἀντ' οὐδενὸς ὁ τοιοῦτος νομιζόμενος γάμος λογισθήσεται, ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ τεχθέντες παῖδες γνήσιοι λογισθήσονται, καὶ ταῖς ποιναῖς δὲ τῶν μεμολυσμένων τῇ πορνείᾳ ὑποβί-

θήσονται οἱ τοιοῦτοι, ἀπ' ἀλλήλων πρότερον διαιρε-
θέντες.

**ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ τῆς εἰς δευτέρον γάμον ἐλθεῖν
βουλομένης γυναίκος, ἐν ἀποδημίᾳ ἢ στρατείᾳ
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀφωρισθέντος.**

Ὁ λα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Ἡ ἀναχωρή-
σαντος, φησὶ, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφανοῦς ὄντος,
μὴ ἀναμείνασα τὴν ἐπάνοδον, μήτ' αὖ πρὸς τῶν
ἀκριβῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνωκότων μαθοῦσα, εἰ ἀλη-
θῶς ἐτεθῆκε, καὶ γαμουμένη ἐτέρῳ, τῷ τῆς μοι-
χείας ἐνέχεται κρίματι.

Ὁ δὲ λς', Καὶ αἱ τῶν ἐπὶ μακρὸν ἀποδημούντων
στρατιωτῶν σύνευνοι τῷ αὐτῷ, φησὶ, τῆς μοιχείας
ἐγκλήματι περιπίπτουσιν· ἔχουσι δὲ τινα συγγνώμην
τῶν ἐν χρόνῳ θανάτου αἰ' τοὺς στρατιώτας ὑποπειθε-
σθαι, ὅτε περὶ πολέμους, καὶ κινδύνους, καὶ σφαγὰς
ἀνιστρεφόμενους.

Τοῖς δυοὶ τοῦτοις τοῦ Βασιλείου κανόσι καὶ ἡ
ἐκτὴ σύνοδος ἀρσασθεῖσα, ἐννενηκοστὸν τρίτον κανόνα
ἐαυτῆς ἐποίησατο, αὐτοῖς τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι χρησα-
μένη, καὶ προστίθουσιν, ὡς· Ἐπανήκων ὁ στρατιώτης
ἐκ τῆς χρονίας ἀποδημίας, εἰ βουλευθῇ, λήψεται τὴν
ἰδίαν γυναῖκα· συγγνώμη δὲ καὶ ταύτῃ καὶ τῷ νο-
μίμως συναφθέντι δίδεται ἀνδρὶ. Οὐ γὰρ ἐπιτιμῶν-
ται, διὰ τὴν ἀγνοίαν· ἡ δὲ τοῦ μὴ ὄντος στρατιώτου
ἀσύγνωστος, μὴ ἀναμείνασα τὴν ἐπάνοδον. Εἰ δὲ
οὐχ αἰρεῖται ἡ γυνὴ τὴν μετὰ τοῦ ἐπανελθόντος
στρατιώτου συμβίωσιν, οὐδὲ μετὰ τοῦ δευτέρου ἄν-
δρὸς καὶ βουλομένη συνοικεῖν ἐαθήσεται. Εἰ γὰρ
βουλευθῇ ὅπως μετὰ τὴν ἐκείνου ἐπάνοδον, εἰ καὶ
μὴ προσίεται ταύτην, ἔτι συνοικεῖν τῷ δευτέρῳ, ὡς
μοιχαλὶς τιμωρηθήσεται, καὶ ὁ γάμος αὐτίκα δια-
σπασθήσεται· ἐκεῖνας γὰρ συγγνώμης ἀξιοῦσθαι φα-
σιν οἱ Πατέρες, τὰς ἐτοιμῶς ἀπισταμένας τοῦ δευ-
τέρου συνοικασίου, καὶ τῷ ἐξ ἀγνοίας μὴ συντιθεμέ-
νας ἀμαρτήματι, οὐ μὴν τὰς ἀντισταμένας, καὶ τὴν
μοιχείαν προαιρουμένας.

Νόμοι.

Ἐν στρατιωτικῇ ἐν ἐξορίᾳ διάγῃ, ἦγουν ἐν
δημοφειλῇ κατασκευάσματι, ὅσουσδήποτε ἐνιαυτοὺς,
περιμέντω τοῦτον ἡ αὐτοῦ γαμετὴ, κἂν εἰ μὴ
γράμματα ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τελευτή-
σαντα πύθοιτο, μηδ' οὕτως εὐθὺς γαμείσθω, ἂν μὴ
πρότερον τοὺς χαρτοουλήριους ἔρῃται, εἰ τῇ ἀληθείᾳ
τελευτήσῃ, κακεῖνοι, τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων προ-
κειμένων, ὅρκῳ πιστώσωνται τὴν αὐτοῦ τελευτὴν·
ἀλλὰ καὶ οὕτω μέντω αὐθὺς ἐνιαυτὸν, καὶ τότε νο-
μίμως γαμείσθω. Εἰ δὲ παρὰ τὸν προσδιορισμὸν γα-
μήθῃ τοῦτον, καὶ αὕτη, καὶ ὁ λαβὼν αὐτήν, ὡς
μοιχοὶ τιμωροῦνται· εἰ δὲ καὶ οἱ καταθέμενοι ἀπο-
δειχθῶεν ψευδόμενοι, ἀποστρατεύονται· καὶ ἔχει
ἀδειαν ὁ ἐπανελθὼν στρατιώτης τὴν ἰδίαν λαβεῖν, εἰ
βούλοιτο, γαμετὴν.

Περὶ δὲ αἰχμαλώτων ἡ νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
μὴ λίσσεται διορίσεται προφάσει τῆς αἰχμαλωσίας
γάμου, μηδὲ τῷ ἐλευθέρῳ συντηρηθέντι μέρος ἐξεί-
ναι πρὸς ἕτερον ἀπιδεῖν συνοικέσιον. Εἰ δὲ καὶ
συναφθῇ ἐτέρῳ, ἄδειαν ἔχειν τὸ ὑποστρέψαν μέρος

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXLIV.

tatione tales subjiciuntur, ubi primum a se invicem
dirempti fuerint.

**CAP. V. De muliere secundas ad nuptias transire
volente, cujus maritus in peregrinatione vel expe-
ditione interierit.**

Canon 31, Basilii magni, Mulier, ait, quæ
marito peregre profecto, nec adhuc comparente,
reditum ejus non exspectaverit, nec ab iis, qui
ejus negotia norunt accurate, verene mortuus sit,
intellexerit, atque ita nupserit alteri, adulterii
judicio tenetur.

Item can. 36, Uxores militum procul aliquo pro-
ficiscentium, in idem adulterii crimen incidunt:
sed veniam tamen aliquam propterea merentur,
quod semper existimentur morti objecti milites,
veluti qui in præliis, et periculis, et cædibus
versentur.

Duobus hisce Basilii canonibus assentiens etiam
sexta synodus 93 canonem suum fecit, ipsis ejus
verbis usa, et deinde adjiciens: Miles qui ex
diuturna protectione reveritur, si voluerit, uxorem
suam recipiet. Venia vero tam ipsi mulieri, quam
viro legitime cum ea copulato datur. Non enim
puniuntur, propter ignorantiam. Ejus autem uxor,
qui non est miles, si reditum non exspectaverit,
veniam non impetrat. Quod si mulier reversi
militis contubernium repudiet, nec alteri marito,
licet id expetat, cohabitare permittetur. Nam si
voluerit omnino post reditum militis, licet eam non
admittat, adhuc tamen cohabitare secundo marito,
tanquam adultera puniuntur, et matrimonium statim
dirimetur. Nam illas impetrare veniam tradunt
Patres, quæ prompte a secundo matrimonio disce-
dunt, et peccatum ex ignorantia profectum non
approbant: non quæ repugnant, et adulterii propo-
sito inhærent.

Leges.

66 Si miles in expeditione degat, hoc est, in utili
publice apparatu, quocunque tandem anni fuerint,
uxor ejus hominem exspectet, tametsi nullas ab
eo litteras acceperit. Quod si etiam defunctum
audiat, ne ita quidem statim nubat, nisi prius tabel-
larios rogaverit an revera mortuus sit, ipsique
propositis sacrosanctis Evangeliiis, juramento
mortem ejus confirmet: quin et sic uno amplius
anno exspectet, et tum legitime nubat. Sin præter
statutum hoc nupserit, tam ipsa, quam qui eam
duxit, tanquam adulteri puniuntur. Quod si pro-
batum fuerit, eos qui de morte deposuerint,
mentitos, exauctorentur; et qui reversus est miles
licentiam habet uxorem, si velit, suam recipiendi.

De captivis autem Novella Leonis, cognomine
Sapientis, sancit matrimonium ex causa captivitatis
non solvi: nec ei parti, quæ libera manserit, licere,
ut alterum ad matrimonium respiciat. Quod si
etiam alii se conjunxerit, licentiam habere partem

37

eam, quæ reversa sit ex captivitate, membrum suum revocandi, et secundum matrimonium dirimendi.

CAP. VI. *Quod presbyter qui nuptiis benedixit alterum contrahentis matrimonium, cum eo convivari non debeat.*

Canon concilii Neocæsar, septimus non putat debere presbyterum nuptiali secundum contrahentis matrimonium convivio interesse. Quem enim objurgaturus est, et ad anni spatium sacra exclusurus perceptione, cum eo quinam fieri potest, ejusdem ut tunc mensæ sit consors, et opinionem de se præbeat, quasi particeps sit ejus quod agitur? Post nuptias tamen vesci cum eo non prohibebitur.

CAP. VII. *Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent ludicris intenti esse.*

Canon Laodicenæ synodi 53 præcipit, ut Christiani, qui eunt ad nuptias, gravitatem sibi convenientem serrent, et saltantibus aut ludicras res agentibus animum non advertant. Quod præceptum canonis hujus modo neglectum jacet. Quæras in 1 cap. lit. Θ. can. hujus syn. 54; et syn. 6 can. 24.

CAP. VIII. *Devirginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.*

Canon Basilii magni 38 puellas filias familiarum, quæ præter voluntatem patrum suorum amasiis semet in matrimonii consortium tradiderint, tamquam meretrices punit. Si tamen, inquit, reconciliati cum eis parentes fuerint, et filiarum cum amasio et stupratore suo commercium probaverint, quod ab initio contra leges fiebat, deinceps parentum consensu corrigi et sanari videtur. Nihilominus etiam hoc modo propter admissum prius facinus, saltem post triennium, precibus intervenientibus, communionem impetrabunt. Enimvero tunc temporis nuptiæ solo consensu constabant. Ac nostro tempore non contrahuntur absque sacris precibus.

67 Præterea canon 40 et 42 ancillam, quæ citra domini sui voluntatem nubit, nihil habere statuunt, quod in meretricem non quadret. Nam illorum pacta, qui sunt in aliorum potestate, nihil ratum habent. Quo fit, ut nuptiæ, quæ citra dominorum voluntatem contrahuntur, pro scortationibus habeantur. Quod si qua fuerit ausa tales contrahere nuptias, cujus dominus postea vel ipsas duntaxat nuptias approbet, vel etiam libertatem largiatur; ipsæ quidem nuptiæ culpa carent, at prius tamen peccatum, puta scortatio, merito puniatur. Quæ vero ancilla per matrimonium cuicunque copulata fuerit ingenuo, domino sciente, nec contradicente, non pro meretrice habebitur. Quippe silentium ejus tum libertatem necessario tribuit, tum eam a peccato liberat.

Lex.

Filiæfamilias, vel filiusfamilias, legitime nuptias

ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, τὸ οἰκεῖον ἀνακαλεῖσθαι μέλει, καὶ τὸν δευτέρον γάμον διασπῆν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. "Ὅτι τῷ διαγαμούντι οὐ δεῖ συνεσιῶσθαι τῶν ἱερολογησάντων πρεσβύτερον.

Ὁ ζ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼν προσδύτερον ἐν τῷ γάμῳ τοῦ δευτερογαμούντος ἐστιν: οὐκ οἴεται δεῖν. Ὅν γὰρ ἐπιτιμᾶν μέλει καὶ ἐπ' ἐνιαυτὸν τῆς θείας εὐργειᾳ μεταλξέω, πῶς οὖν τε κοινωνεῖν τούτῳ τραπεζῆς τηνικαῦτα, καὶ κατὰ τοῦτο δοκεῖν τῷ γινομένῳ συμπράττειν; Μετὰ μὲν τοι τὸν γάμον αὐτῷ συνεσιῶειν οὐ κωλυθήσεται.

B ΚΕΦΑΛ. Ζ'. "Ὅτι τοῖς εἰς γάμον ἀπιδόντας Χριστιανοὺς οὐ δεῖ παιγνίους προσέχειν.

Ὁ νγ' κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου καλεῖται τοὺς εἰς γάμον ἀπιδόντας Χριστιανοὺς τῆς προσηκούσης αὐτοῖς ἀντιποιεῖσθαι σεμνότητος, καὶ μὴ τοῖς ὀρχομένοις ἢ παίζουσι προσέχειν τὸν νοῦν· ἡμέληται δὲ τανῦν τὰ τοῦ κανόνος τούτου. Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Θ στοιχείου κανόνα ταύτης αἰ, καὶ τῆς ζ' συνόδου κδ'.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ τῶν γαμουμένων παρθένων γυναικῶν παρὰ γνώμην τῶν οἰκείων γονέων.

Ὁ λη' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν τὰς ὑπεξουσίας κόρας, αἱ παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων πατέρων τοῖς ἐραστοῖς εἰς γάμον κοινωνίαν ἐκδεδώκασιν ἐκτάς, ὡς πόρναις καταδικάζει. Εἰ μέντοι, φησὶ, διαλλαγεῖεν αὐταῖς οἱ γονεῖς, καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἐραστοῦ καὶ φθορῆως αὐτῶν συνοικησὶν καταδέξαιτο, τὸ ἐξ ἀρχῆς παράνομον τῇ τῶν γονέων ὕστερον συναινέσει δοκεῖ θεραπεύεσθαι· πλὴν καὶ οὕτω γε διὰ τὴν προτέραν παρανομίαν, μετὰ τρία ἔτη τῆς κοινωνίας αἱ τοιαῦται ἀξιοθήσονται. Ἀλλὰ τότε μὲν συναινέσει μόνῃ ὁ γάμος ἵστατο· ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐκ ἂν συστήῃ χωρὶς ἰεολογίας.

Ἀλλὰ καὶ ὁ μ' ἐτι δὲ καὶ ὁ μβ' τὴν ἀνευ γνώμης τοῦ οἰκεῖου δεσπότου γαμουμένην δοῦλην οὐδὲν ἄμεινον πόρνῃς ἔχειν ψηφίζονται· αἱ γὰρ συνῶνται τῶν ὑπεξουσιῶν οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον. Ταύτην τοι καὶ οἱ παρὰ γνώμην τῶν κρατούντων γάμοι πορνείαι λογίζονται· εἰ δὲ γε μετέπειτα τὰ τοῦ τοιοῦτου παρουσιασθῇ γάμου, τοῦ κυρίου αὐτῆς; ἢ τῷ γάμῳ μόνον συγκατανεύσαντος, ἢ καὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρισάμενος, ὁ γάμος μὲν ἔσται ἀνεύθυνος, ἢ δὲ πρότερά ἁμαρτία, οἷα πορνεία, δικαίως ἐπιτιμηθήσεται. Δοῦλῃ δὲ γαμικῶς ἐπιδοθήσεται συναφθεῖσα ἐλευθερία, τοῦ δεσπότου εἰδότος καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, οὐχ ὡς πόρνῃ λογισθήσεται. Ἡ γὰρ ἐκείνου αἰγὴ τὴν ἐλευθερίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ ἀναμάρτητον ταύτη χρίζεται.

Νόμος.

Ἡ ὑπεξουσία, ἢ ὁ ὑπεξούσιος, οὐ δύναται νυμφ-

μὴ γαμεῖν, μὴ συναινοῦντος καὶ τοῦ ἔχοντος· αὐτοὺς ὑπεφουσίους, εἰ μὴ που ὁ πατήρ γεγονυῖαν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα χρόνων κα' ἀνδρὶ συζευξῆται ὑπερέθετο· τότε γὰρ ἐλευθέρῳ συζευχθῆναι μόνῃ οὐ κεκώλυται. Ζήτει καὶ τὸ λ' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ γάμων παρανόμων καὶ ἀθεμίτων συγγενικῶν.

Τῶν μὴ ἐννόμως γινομένων γάμων οἱ μὲν λέγονται ἀθέμιτοι, ὡς οἱ μετὰ συγγενῶν, ἢ αἰρετικῶν· οἱ δὲ, παράνομοι, ὡς οἱ μετὰ ἐπιτροπευομένης· οἱ δὲ, κατάκριτοι, ὡς οἱ μετὰ τῆς ἀνατεθειμένης τῷ Θεῷ· οἱ μὲν θεοὶ κανόνες διασπᾶσθαι· μόνον θεοπίζουσιν, οἱ δὲ νόμοι, καὶ δημεύεσθαι τῶν συναλλάσσιντας· καὶ ἐξορίζεσθαι· εὐτελεῖς δὲ ὄντας καὶ μαστίζεσθαι. Λατινικῶς δὲ ὁ μὲν παράνομος γάμος λέγεται νεφάριος, ὁ δὲ κατάκριτος, δαμνάτος, ἱκεστος δὲ, ὁ ἀθέμιτος.

Περὶ κληρικῶν ἀθεμιτογαμούντων.

Ὁ τοίνυν 18^{ος} τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ὁ δὲ, φησὶν, ἀδελφὰς ἀγάμενος, ἢ ἀδελφίδην, κληρικὸς εἶναι οὐ δύναται. Πᾶς γὰρ ἀθέμιτος γάμος, εἴτε ἐξ αἵματος, εἴτε ἐξ ἀγγιστείας, διασπᾶται, καὶ ὁ τοῦτω ἄλλος, οὐχ ὅπως τοῦ κλήρου ἐξωθεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμῶνς ὑποβάλλεται.

Ὁ γὰρ κς' τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἱερεῖα τὴν ἀθέμιτον γάμῳ ἐν ἀγνοίᾳ περιπαρύντα, τὴν καθ' αἶμα τυχὸν προσήκουσαν εἰσοικησάμενον, ἢ μονάστριαν τὸ ἱερὸν ἀρνησάμενην σχῆμα, ἢ τὴν τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐπιτροπευθεῖσαν, τοῦτον τῆς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καθέδρας μόνης μετέχειν ἄξιον, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν τῆς ἱερωσύνης ἀπέχεσθαι, μετανοῶντα διὰ παντός Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μετὰ δακρύων, τῷ μὲν, ὡς μόνῳ δυναμένῳ τὰς ἀμαρτίας ἀφιέναι, τοῖς δὲ, ἵνα τὴν συγχώρησιν αὐτῷ παρὰ Κυρίου αἰτήσωνται. Εὐλογεῖν δὲ τὸν τὰ οἰκεία ὀριπεύειν ὀφείλοντα τραύματα, οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε δημοσίᾳ προσήκει, φησὶν· ἢ γὰρ εὐλογία χάριτος· πνευματικῆς καὶ ἀγιασμοῦ μεταδίδωσιν· ὃ δὲ τούτων οὐ μέτεστι διὰ τὸ ἀνόμημα, εἰ καὶ κατὰ ἀγνοίαν γέγονε, πῶς οὗτος ἐτέρῳ δυνηθεῖ μεταδοῦναι; Εἰ δὲ τοῦτο, σχολῇ γ' ἂν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανεμεί· ἀποχρῶσα γὰρ αὐτῷ συγγνώμη διὰ τὴν ἀγνοίαν, τὸ μὴ ἐπιτιμῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς καθέδρας εἰσέτι μετέχειν. **Εἰ** enim magna hæc ipsi venia est propter ignorantiam, quod non punitus sit, imo etiam cathedræ sit adhuc particeps.

Τὴν δὲ κανόνα τοῦτον ἐν καλοῦ μοίρᾳ τῇ πρώτῃ λαχθῆναι νομίσαντες οἱ τῆς 5^{ης} συνόδου θεῖοι Πατέρες, κς' κανόνα ἐκαστοῖς πεποιθήκασιν, αὐταῖς ταῖς αὐτοῦ χρητάμενοι λέξεσι· προσθέντες μόνον, ὡς ὁ τοιοῦτος ἄθεσμος γάμος προδήλως διαλυθήσεται, καὶ οὐδαμῶς ὁ ἀνὴρ μετουσίαν ἔξει πρὸς τὴν δι' ἧς τῆς ἱερᾶς ἐνεργείας ἐστέρηται. Εἰ γὰρ μὴ διασπασθῇ τὸ θεσμον συνοικέσιον, οὔτε τὴν καθέδραν ἔξει, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξωσθήσεται μετὰ τῆς παρανόμως αὐτῷ μεγνυμένης, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίας ὁ γάμος διαλυθήσεται. Ὁ γὰρ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν

A contrahere non possunt, eo non consentiente, cujus in potestate sunt : nisi pater filiam suam quæ 25 annos impleverit, viro copulare distulerit. Tunc enim ut ingenuo duntaxat copuletur, non est prohibitum. Quæras etiam cap. 30 præsentis lit.

CAP. IX. De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.

Nuptiæ, quæ legitime non contrahuntur, partim dicuntur illicitæ, quales sunt, quæ cum cognatis intercedunt, aut cum hæreticis; partim nefariæ, veluti tutoris cum ea, cujus tutelam gerit : partim damnatæ, uti quæ contrahuntur cum muliere Deo consecrata : quas sacri canones duntaxat dirimendas statuunt, quum leges velint eorum bona **B** qui eas contraxerint, publicari, atque ipsos relegari ; quod si personæ sint humiles, etiam flagellis cædi. Hæ nuptiæ lingua Latina dicuntur nefariæ, damnatæ, incestæ.

De clericis incestas contrahentibus nuptias.

Igitur canon sanctorum apost. 19, Qui duas, inquit, sorores ducit, aut eam, quæ uxori suæ sororis est filia, clericus esse nequit. Nam omnes incestæ nuptiæ, sive per consanguinitatem, sive per affinitatem, dirimuntur : et qui eis se polluit, non clero duntaxat expellitur, sed pœnis etiam subjicitur.

Quippe 27 Basilii Magni canon sacerdotem, qui per ignorantiam in nuptias incestas inciderit, uti qui forte sanguine sibi conjunctam in domum deduxerit; vel solitariam, quæ habitum sacrum repudiavit; vel eam, cujus tutelam pater ipsius gesserit, hunc ergo solius inter sacerdotes sessionis participem esse vult, et a reliquis sacerdotii muneribus abstinere; perpetuo pœnitentiam Deo et hominibus cum lacrymis agentem; Deo quidem, uti qui peccata solus remittere possit, hominibus autem, ut ipsi condonationem et veniam a Domino petant. Verum ut benedictionem impertiatur is, qui propria sanare vulnera debet, neque privatim, neque publice convenire dicit. Benedictio enim gratiam spiritalem et sanctitatem largitur; at qui propter admissum facinus horum particeps esse nequit, licet per ignorantiam factum sit, quoniam modo **D** communicare cum alio possit? Quod sane si verum est, multo minus corpus Domini distribuet. Satis

Hunc autem can. optime pronuntiatum arbitrati sancti Patres syn. vi 26 sibi fecerunt, ipsismet ejus verbis usi, hoc duntaxat adjuncto, quod incestum ejusmodi matrimonium haud dubie dirimendum sit, nec permittendum, ut ullo modo vir ea fruatur, propter quam functione sacra privatus sit. Quippe si matrimonium incestum **68** non fuerit diremptum, neque cathedram habebit, atque etiam expelletur ex ecclesia cum ea quacum nefarie concubuit; et auctoritate magistratuum nuptiæ solvantur. Nam qui post agnitionem in peccato perseverat, haud

dubie tanquam proprio sanguini se miscens punietur.

De laicis incestas contrahentibus nuptias.

Epistola Basilii Magni ad Diodorum Tarsensem episcopum omni sapientia plena est, et vi oratoriae facultatis ornata. Tractat autem ea, quae per Dei gratiam hodierno die nulli homini Christiano in mentem veniunt. Quippe Diodorus a quopiam interrogatus, possetne defuncta uxore sua, sororem ejus in matrimonium accipere, per litteras responderat, id minime prohiberi. Cum autem magnus ille Pater Basilius ejusmodi nuptias vetaret, oblata est ei scripta haec Diodori sententia. Quam cum se graviter molesteque ferre vir sanctus ostendisset, epistolam hanc magna refertam utilitate composuit; qua non has tantum, sed etiam omnes illicitas nuptias evertit. Quippe generali appellatione impuritatis usus, omnes hujusmodi nuptias breviter est complexus

Cæterum in canone 23, De iis, ait, qui duas sorores ducunt, quale sit nostrum judicium, ex epistola perbrevis a nobis dicata, cujus exemplar reverentiae tuae misimus, recte intelliges, quibus in verbis hanc ad Diodorum epistolam significat, quam ipsam quoque ad sanctum Amphilochem misit. Ei vero, inquit, sui qui fratris uxorem duxerit, non prius poenitentiae locus dabitur, quam ab ea diverterit.

Hujus epistolae quinquagesimus etiam quartus syn. sextae canon meminit, cum ait: Tametsi paucas ex prohibitis nuptiis vir sanctus enumeraverit, et silentio complures earum praeterierit, ne suam orationem profanis vocabulis sordidaret, per generalem duntaxat impuritatis appellationem nefariis omnibus nuptiis indicatis: nos tamen definimus eum, qui cum consobrina sua nuptias contrahit, vel patrem et filium cum matre ac filia, vel patrem et filium cum duabus sororibus, vel duos fratres cum duabus sororibus, sub canonem septennii cadere; sic tamen, ut a nefario conjugio prius discedant.

Canon autem 67 Basilii Magni hominem, qui cum sorore sua rem habuerit, in annos viginti, sicut et homicidam, a communione rejicit.

Item 68 canon, Si deprehensum fuerit, inquit, matrimonium contrahi ex cognatione prohibita, poenae adulterorum irrogabuntur. Quae quidem sunt, a communione ad quindecim annos exclusio, matrimonio prius dirempto.

Canon vero 75 ait: Qui cum sorore sua, eodem nata patre vel matre, sese polluit, etiam extra precatationis aedem expellatur, inquit, donec ab incesto et nefario concubitu discesserit. Cum autem abstinerit, et recte poenitentiam egerit, duodecim annis exactis, communionem sacram impetret.

Canon 76, Eadem, inquit, ratio sit etiam in iis qui nurus suas ducunt uxores.

Canon 78: Qui duas sorores in matrimonium

Α επιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, ὡς αἰμομίκτης ἀτεχνῶς τιμωροῦνται.

Περὶ λαϊκῶν δθεμιτογαμούντων,

Ἡ δὲ πρὸς Διδώρον, τὸν ἐπίσκοπον Ταρσῶ, τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιστολὴ, πίστις μὲν σοφίας πλήρωται, καὶ ῥητορικῇ περιγυμνιστὰ πιθανότητι ἀνασκευάζει δὲ ἅττα οὐδὲ εἰς διανοεῖν ἀνθρώπου Χριστιανῷ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὴν τήμερον ἔρχεται.

Ἐρωτηθεὶς γὰρ πρὸς τινος ὁ Διδώρος, εἰ δύναιτο τῆς γυναικὸς αὐτοῦ θανούσης τὴν ἐκείνης ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον, ἀπεκρίνατο ἐγγράφως τοῦτο μὴ κωλύεσθαι. Τῷ δὲ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλεῖ τὸν τοιοῦτον ἀπαγορεύοντι γάμον, ἡ τοῦ Διδώρου ἐγγράφος ἀπόφασις ἐμφανίζεται· ὑπὲρ ἧς καὶ δευνοπαθήσας ὁ ἅγιος, τὴν πολλῆς ὠφελείας γέμουσαν συντάξε ταύτην ἐπιστολὴν, μὴ μόνον τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἄθεσμον ἀνατρέπουσαν γάμον. Τῷ γὰρ γενικῶ χρησάμενος τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι, τούτους ἅπαντας συμπεριεληφέν ἐν βραχεί.

Ἐν δὲ τῷ κγ' κανόνι, Περὶ τῶν δύο, φησὶν, ἀδελφὰς γαμοῦντων, ὅπως ἔχομεν κρίσεως, ἀπὸ τοῦ ἐκπεφωνημένου ἡμῖν ἐπιστολίδιου, οὗ τὸ ἀντίγραφον ἀπεστάλακαμέν σου τῇ εὐλαδείᾳ, εὖ μάλα εἴπῃ ταύτην δὴ λέγων τὴν πρὸς Διδώρον ἐπιστολὴν, ἣν καὶ πρὸς τὸν ἅγιον πέπομφεν Ἀμφιλόχων· τῷ δὲ λαβόντι, φησὶ, τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα, οὐ πρότερον τόπος μετανοίας δοθήσεται, πρὶν ἂν ταύτης ἀποστή.

Ταύτης τῆς ἐπιστολῆς καὶ ὁ νδ' τῆς ἑκτῆς συνδου κανὼν μέμνηται, καὶ φησιν· Εἰ καὶ ὅλγους τῶν ἀπειρημένων γάμων ὁ ἅγιος ἡριθμήσατο, σιωπῇ δὲ τοὺς πλείους τούτων παρέδραμεν, ἵνα μὴ τὸν λόγον καταρρύπανῇ τοῖς βεβήλοις ὀνόμασι, τῇ τῆς ἀκαθαρσίας μόνον γενικῇ προσηγορίᾳ τοὺς παρὰ νόμους σύμπαντας ὑποδείξας· γάμους, ἀλλ' ἡμεῖς ὀρίζομεν, τὸν τῇ οικείᾳ ἐξαδελφῇ γαμικῶς συναπτόμενον, ἢ πατέρα καὶ υἱόν, μητρί καὶ θυγατρὶ, ἢ δύο ἀδελφαῖς, πατέρα καὶ υἱόν, ἢ ἀδελφοῦς, ἢ δύο ἀδελφὰς, ὑπὸ τὴν τῆς ἐπταστίας κίπτειν κανόνα, ἀφισταμένους πρότερον τοῦ παρὰ νόμου συναικείου.

Ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου αὐθις ξζ' τὴν ἀειφομιξίαν εἰς εἴκοσι χρόνους, ὡς καὶ τὴν φόνον, τῇ κοινωνίᾳ ἐκβάλλει.

Ὁ δὲ ξη', Ἡ τῆς ἀπειρημένης, φησὶ, συγγενείας πρὸς γάμον σύστασις, εἰ φωραθῇ, τὰ τῶν κοινῶν ἐπιστήμια δέξεται· ἅπερ εἰσὶν ἢ εἰς ἰε' χρόνους τῆς κοινωνίας στέρησις, πρότερον τοῦ γάμου διασπόμενου.

Ὁ δὲ οε', Ὁ ἀδελφῇ ἰδίᾳ, ἐκ πατρὸς, ἢ μητρός, συμμιανθείς, καὶ τοῦ οἴκου τῆς προσευχῆς ἐξωλείσθω, φησὶν, ἕως ἂν ἀποστή τῆς ἀθεμίτου καὶ παρὰ νόμου μίξεως. Ἀποσχόμενος δὲ καὶ ὀλίγως μετανοήσας, μετὰ δώδεκα ἔτη τῆς θείας ἀξιούσθω κοινωνίας.

Ὁ δὲ ος', Ὁ αὐτὸς ἔστω, φησὶ, τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νόμφας αὐτῶν λαμβανόντων

Ὁ δὲ οη' Οἱ δύο ἀδελφὰς εἰς συνοικέσιον λαμβά-

νοτες, ε! καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, μετὰ τὸ διαπραθῆναι τὸν ἀθέμιτον γάμον, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι.

Ὁ δὲ θθ· Καὶ οἱ ταῖς μητρειαῖς αὐτῶν ἐπιμαϊνόμενοι τῷ κανόνι ὑπόκεινται, ᾧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς συμμιαίνοντες.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου β' τὴν δυσὶν ἀδελφοῖς γημαμένην ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας ἕως θανάτου κελεύει, μὴ πειθομένην λῦσαι δηλαδὴ τὸν γάμον· νόσῳ δὲ περιπεσοῦσαν τὸν θάνατον ἀπειλοῦσθαι, εἰ ἐπαγγέλλεται, ὡς βραῖσσα λῦσαι τὸν γάμον, προσδέχεσθαι εἰς μετάνοιαν. Εἰ δὲ καὶ τὴν γυναῖκα τελευτῆσαι συμβαίῃ, ἣ καὶ τὸν ἄνδρα, ἐτι εἴ τοιαύτη παρανομία ἐνεσχημένους, δυσχερὲς ἢ μετάνοια τῷ περιλειφθέντι· ἐλέγχεται γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἀπέστη τῆς ἀμαρτίας. εἰ ἐτι περιῇν τὸ ἀποκρίμενον πρόσωπον.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ κα' ἰδικῶς περὶ τινος ἐκπεφύνηται, θς κόρην μὲν τινα ἐμνηστεύσατο, τῇ δὲ ταύτης ἀδελφῇ συμφοραῖς ἐγκύμονα πεποίηκε. Μετὰ δὲ τοῦτο γήμαντος αὐτοῦ τὴν μνηστῆν, ἣ φθαρῖσα ὑπὸ τῆς λύπης ἀπήγξατο. Τοὺς οὖν συνειδότες ἐψήφισαντο οἱ Πατέρες ἐπὶ δέκα ἔτη μὴ κοινωνῆσαι. Συνειδότες δὲ εἰσι οἱ συμπράξαντες, οὐ μὴν οἱ ἔχοντες ἀπλῶς εἶδισιν καὶ κωλύσαι μὴ δυνατόν· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀθεμίτων πράξεων οὐχ ἤττον οἱ συνεργοῦντες τῶν αὐτουργῶν τιμωροῦνται.

Νόμοι.

Ὁ δὲ ια' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τοὺς κληρικούς κελεύει μὴ ἀπιέναι καλουμένους εἰς γάμον, εἰ πύθοντο εἶναι παράνομον, εὐχῆς χάριν καὶ προσφορὰς· πολλοὺ γὰρ δεῖ μεθ' ἱερολογίας συζευγύναι τοὺς οὕτω γῆμαι προελομένους, ἵνα μὴ ἄλλοτρίαις κοινωνήσωσιν ἀμαρτίαις. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου, περὶ τοῦ συμφθάρεως τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ.

Νόμοι.

Ὁ ἀθέμιτος οὐ βεβαιούται γάμος· διὰ τοῦτο, ἐὰν πρὸς κατηγορίας λυθῇ, συγχωρεῖται ἢ ποινῇ.

Ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ γενομένου ἀθέμιτου γάμου, δίδωσι συγγνώμην καὶ ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ἀμαρτήματος· καὶ μάλιστα εἰ μήπου τις αὐτοῦ κατηγορήσεν.

Οἱ αἰμομίκται, εἴτε γονεῖς πρὸς τέκνα, ἢ τέκνα πρὸς γονεῖς, ἢ ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφάς, εἴποι τιμωρεῖσθωσαν. Οἱ δὲ κατ' ἄλλην συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους συμφθειρόμενοι, τουτέστι, πατὴρ εἰς γυναῖκα υἱοῦ, ἢ υἱὸς εἰς γυναῖκα πατρὸς, ἢ γονὺν μητρικῶν, ἢ πατρὸς εἰς προγόνον, ἢ ἀδελφὸς εἰς ἀδελφοῦ γυναικα, ἢ θεῖος εἰς ἀνεψιὸν, ἢ ἀνεψιὸς εἰς θεῖον, ἢ εἰς δύο ἀδελφάς, ἢ εἰς μητέρα ξένην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, καὶ ἐν εἰδήσει οὗτοι· μιγνύμενοι, τυπόμενοι· βίνοκοι· ἴθωσαν, αὐτοὶ τε καὶ αἱ συνεφθάρσαν.

Οἱ πρὸς γάμον συναπτόμενοι, ἢ ἄλλως σαρκικῶς

accipiunt, licet diversis temporibus, postquam de-
reptæ fuerint incestæ nuptiæ, adulterii iudicio
tenentur.

Canon 79 : Etiam ii, qui cum novercis suis sese
polluunt, canone tenentur eodem, quo et illi, qui
cum suis sese sororibus inquinant.

69 Concilii vero Neocæsariensis canon secundus
mulierem cum duobus nuptam fratribus usque ad
mortem expelli ecclesia jubet, si parere scilicet
nolit in dirimendo matrimonio. Si tamen in mor-
bum inciderit, qui mortem minitetur, ac pollicetur
se, postquam convalescit, nuptias dirempturam,
admittendam esse ad pœnitentiam. Quod si vel
mulierem, vel virum, obire mortem contingat, dum
adhuc tali facinore sunt implicati, difficilis pœni-
tentia superstiti personæ relinquatur. Arguitur
enim, quod a peccato discessura non fuerit, si ad-
huc superstes esset persona defuncta.

Canon autem 25 Ancyr. syn. de quodam pecu-
liariter est pronuntiatus, qui puellam sibi quæ-
dam despouderat, et re postea cum ejus sorore ha-
bita, prægnauentem hanc fecerat. Deinde celebratis
cum sponsa nuptiis, stuprata soror animi dolore
mota laqueo vitam finierat. Itaque conscios in an-
nos decem arcendos a communione Patres sta-
tuerunt. Conscii vero sunt facinoris participes,
non qui simpliciter rei notitiam habebant, et pro-
hibere non poterant. Nam in nefariis actionibus
non minus illi qui factum adjuvant, quam qui ejus
auctores sunt, puniuntur.

Canon vero 41 Timothei Alexandrini episcopi
præcipit, ut clerici, quum invitantur, minime nu-
ptias adeant, si nefarias esse cognoscant, precum
et oblationis causa. Tantum abest, ut votis sa-
cris intervenientibus eos conjungere debeant, qui
nuptias hujusmodi contrahere volunt, ne partici-
pes aliorum peccatorum fiant. Quæras etiam in 15
cap. lit. præsentis de eo qui cum propria socru
commercium habuit.

Leges.

Incestum matrimonium non confirmatur. Ideo-
que si ante accusationem solum sit, pœna remit-
titur.

In nuptiis incestis per ignorantiam contractis,
veniam dat iam Ecclesia, quam peccati correctio,
præsertim, si necdum quis eas accusavit.

Qui se proprio sanguini miscet, sive parentes
cum liberis, sive liberi cum parentibus, vel fratres
cum sororibus, gladio puniuntur. Qui autem ex alio
cognitionis gradu invicem sibi stuprum intulerint,
veluti pater nurui, vel filius uxori patris, hoc est, no-
vercæ, vel vitricus, privignæ, vel frater uxori fratris,
vel patruus aut avunculus filiæ fratris vel sororis,
vel filius fratris aut sororis amitæ, vel materis, vel
qui duabus sororibus, aut matri externæ ac illius
filiæ sciens ita se miscet; his simul et mulieribus,
quas stuprarunt, verberatis nares abscindantur.

Qui matrimonio conjunguntur, vel aliter com-

plexu carnis sese stuprant patrueles, et ex eis prognati liberi duntaxat, vel pater et filius cum matre ac filia, vel duo fratres cum duabus sororibus, vel duo fratres cum matre ac filia, præter separationem etiam verberentur.

Qui cum sua commatre vel nomine conjugii, vel etiam aliter clam rem habet, una cum ea naves amittat. Quod si commater alteri viro nupta sit, hoc etiam amplius verberentur.

CAP. X. *De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.*

Quæras caput 13 litteræ A.

70 CAP. XI. *De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratis.*

Canon quartæ syn. 16 ait, virginem quæ Domino Deo se dedicaverit, itidemque solitarium, non habere licentiam contrahendi nuptias. Quod si promissa violarint, a communione sacra segregandos. Tempus autem pœnitentiæ ipsorum (loci episcopus pro cuiusque dispositione constituet. Nam et Gregorius ille Theologus ait: Si sponsiones erga homines factas firmat Deus interveniens, quantum periculum fuerit, si pactorum, quæ cum ipso Deo fecimus, violatores inveniamur?

Canon autem 4 synodi sextæ eum, qui cum muliere Deo consecrata coit, sive scilicet illa sit virgo, sive vidua, abdicat officio, si sit clericus; sin laicus, segregat. Lex autem aliam pœnam lis infligit.

Cæterum quæ nunc dicturi sumus ex sequentibus hic canonibus, ita quidem damnavit rerum vicissitudo, non amplius ut in usu sint: sed exponantur tamen.

Canon 15 synodi quartæ, Ne ordinetur, inquit, mulier diaconissa prius, quam ad annum 40 pervenerit. Quæ vero post ordinationem contumelia gratiam divinam affecerit, et nuptiis sese tradiderit, tam ipsa percussit anathemate, quam qui stupri cum ea consuetudinem habuit.

Basilii Magni in can. 24, Licet, inquit, viro facto viduo nulla lex incumbit, quæ secundas ei nuptias prohibeat, excepta duntaxat pœna digamorum, tamen eam mulierem, quæ viduarum in ordinem cooptata, deinceps nupserit, vitandam Apostolus statuit, nec alendam ab Ecclesia. Sexaginta vero annorum mulier, si secundas ad nuptias respiciat, excludetur a communione, donec ab hoc vitio semet abstinerit, piaculum et impuritatem ejus exsecrata. Quod si nosmet ipsi ante annum sexagesimum inter viduas eam retulerimus, crimen nostrum est, non mulierculæ.

Lex.

Qui solitariam vitam agentibus, aut diaconissis, aut pietatis exercitia tractantibus stuprum intulerint, velut in Ecclesiam Dei, quæ Christi sponsa est, injurii, tam naribus ipsi priventur, quam quæ stupri consuetudinem cum eis habuerint.

Diaconissæ. suæ ordinantur, si ausæ fuerint

A συμφοριόμενοι ἐξάδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τιτθ-
μενοι παῖδες καὶ μόνον, ἢ καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς πρὸς
μητέρα εἰσιόντες καὶ θυγατέρα, ἢ δύο ἀδελφοὶ εἰς
δύο ἀδελφάς, ἢ δύο ἀδελφοὶ πρὸς μητέρα καὶ θυγα-
τέρα, πρὸς τῷ χωρισμῷ καὶ τυπτέσθωσαν.

Ὁ τῇ ἰδίᾳ συντέκνη ἢ ὀνόματι γάμου μιγνύμε-
νος, ἢ ἄλλως λαθραίως συμπλεκόμενος, ἅμα τῇ αὐτῇ
ρίνοκοπιέσθωσαν. Εἰ δὲ ὑπαίθερος εἴη, πρὸς τούτῳ
καὶ τυπτέσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. Γ. *Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ γυναῖκας ἀρπα-
ζόντων.*

Ζήτει τὸ ιγ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. *Περὶ τῶν ἐπὶ γάμῳ λαμβανόντων
τάς τῷ Θεῷ ἀφιερωμένας.*

Β Ὁ ις' τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν, παρθένον
ψηλὴν, ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ Δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως
καὶ μονάζοντα, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ
δὲ παραδαῖεν τὰ ὡμολογημένα, τῇ θείᾳ ἀφορίζε-
σθαι κοινωνίας· τὸν δὲ χρόνον τῆς αὐτῶν μετα-
νοίας ὁ κατὰ τόπον ἐπίσκοπος πρὸς τὴν διάθεσιν
ἐκάστου οἰκονομήσει. Φησὶ γάρ καὶ ἡ θεολόγος Γρη-
γορίου φωνή· Εἰ γὰρ τὰς πρὸς ἀνθρώπους ὁμολο-
γίας ἐμπεδοί Θεός, μέσος παραληψείς, πῶς ὁ
κίνδυνος ὢν πρὸς αὐτὸν ἐθέμεθα τὸν Θεὸν συνθηκῶν,
τούτων παραδάτας εὐρίσκεισθαι;

Ὁ δὲ δ' τῆς ἐκτῆς συνόδου κανὼν τὸν γυναικὶ
μιγνύμενον ἀφιερωμένη Θεῷ, εἴτε παρθένος εἴη
δηλαδὴ, εἴτε χήρα, κληρικὸν μὲν ὄντα, καθαιρεῖ·
λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζει· ἄλλως δὲ ὁ νόμος τούτους κο-
λάζει.

Τῶν μὲν τοι τοῖς ἐξῆς βῆθησομένων κανόνων,
ἀπραξίαν μὲν ἢ τῶν πραγμάτων κατεψηφίσαιο με-
ταβολή, λεγέσθω γε μὴν.

Ὁ ιε' τῆς τετάρτης συνόδου κανὼν, Μὴ χειροτο-
νεῖσθω, φησὶ, γυνὴ διάκονος, πρὶν εἰς μ' αὐτὴν
ἦκειν χρόνον· τὴν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς τὴν
θείαν ἐνυθρίσασαν χάριν, καὶ γάμῳ ἑαυτὴν ἐπιδοῦ-
σαν, ταύτην τε ἀναθεματίζεσθαι καὶ τὸν αὐτῇ συμ-
φορῆντα.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν κδ' κανόνι, Εἰ καὶ
ἀνδρὶ, φησὶ, χρηρεύαντι οὐδεὶς ἐπιτίκεται νόμος ὁ
κωλύων δευτερογαμεῖν, εἰ μὴ τὸ τῶν διγάμων ἐπι-
τίμιον μόνον, ἀλλὰ γε τὴν τῷ τάγματι τῶν χηρῶν
καταλεγεῖσθαι γυναῖκα, ὑστερον γαμουμένην, ἐκρίνεν
ὁ Ἀπόστολος παρορᾶσθαι, καὶ μὴ τρέφεσθαι πρὸς
τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μὲντοι ἐξηκοντούτις, εἰ πρὸς
δεύτερον ἀποκλίνει γάμον, τῆς κοινωνίας ἀπο-
κλεισθήσεται μέχρις ἂν τοῦ πάθους ἀποστῇ, τὸ ἐν-
γὰρ τοῦτου μισήσασα καὶ ἀκάθαρτον. Εἰ μὲντοι πρὸς
ἐξῆκοντα, φησὶν, ἐτῶν ταῖς χήραις αὐτὴν ἀρβύλῃ-
σωμεν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναικός.

Νόμος.

Οἱ ταῖς μοναζούσας, ἢ ταῖς διακόνας, ἢ ταῖς
ἀσκητρίας ἐνασπλάγνυντες, ὡς τὴν νύμφην Χρι-
στοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ὀβριζόντες, ῥινοκοπιέσθωσαν
αὐτοὶ τε καὶ αἱς οὗτοι συνεφάρυσαν.

Αἱ χειροτονοῦμεναι διάκονοι, εἰ τολμήσαντες καὶ

αισχύναι τὴν χειροτονίαν προσμιλοῦσαι γάμῳ, ἢ ἄλλῃ βίου πορείᾳ, θανάτου γενήσονται ἐνοχοί, καὶ τοῖς αὐτῶν μοναστηρίοις ἢ ταῖς αὐτῶν ἐκκλησίαις αἱ αὐτῶν περιουσίαι προσκυρωθήσονται. Οἱ δὲ γῆμαι καὶ φθεῖραι αὐτάς τολμήσαντες ὑπεύθυνοί εἰσι ξίφει, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν τὸ δημόσιον λήψεται.

Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ἔτερον δ' ἦν ποτε τὸ τῶν διακόνων γυναικῶν τάγμα, καὶ ἕτερον τὸ τῶν χηρῶν· τὰς μὲν γὰρ τὸ τῆς παρθενίας ἐλομένης σεμνόν, καὶ πείραν τῆς ἐν ἀγείᾳ ζωῆς ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ χρόνῳ παρασχομένας, διακόνους οἱ Πατέρες ἔχειροτόνουν. Τὸ γὰρ εὐεξαπίατον αὐτῶν καὶ πρὸς κακίαν εὐόλισθον ὑφ' ὁρώμενοι, εἰς τοῦτο τοῦ χρόνου χειροτονεῖν αὐτάς ὄντο δεῖν· τὰς δὲ γε κατελεγμένας τῷ τάγματι τῶν χηρῶν, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα εἶναι ὁ Ἀπόστολος διορίζεται· καὶ εἰκότως γε. Ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἄγεστοι τῆς τοῦ κόσμου τυγχάνουσαι ἡδονῆς, οὐ βέλους τῷ πάθει μετὰ τὸν τοσοῦτον ἀλώσονται χρόνον· αἱ δὲ χῆραι, ἀνδρὸς εὐνῆς περιβεβασταί, μάλλον ἂν σχαῖαν πρὸς τὸ πάθος ἐπιβρέπεσταιον, τὸ σαρκικὸν αὐτῶν φρόνημα τῆς συνηθείας ἐρεθίζούσης· παρὰ καὶ ἐξηκοντούτην τὴν χῆραν εἶναι ὠρίσαντο, ὡς πρὸς γῆρας κλίνασαν ἤδη, ἡνίκα καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀπομαρτίνεσθαι φιλῶς εἰώθει. Ὅσων μὲν καὶ μῆπω πρὸς ἐξηκοντὸν ἀναβεβηκυῖαι χρόνον, αἰρούμεναι μετὰ λαϊκοῦ σχήματος σωφρονεῖν· ὧν καὶ πλείονως οἱ Πατέρες ἐφρόντιζον, ἢ τῶν χηρεύοντων ἀνδρῶν· καὶ τὰ πρὸς τροφὴν αὐταῖς ἀπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐχορήγουν, ἵνα μὴ, προφάσει τοῦ ἐνδεῶς ἔχειν, πρὸς δεύτερον ἀναγκασθεῖεν γάμον ἰδεῖν, ἣν οἱ χηρεύσαντες οὐκ ἔχουσι προβάλλεσθαι, πολυτροπῶς τὰ πρὸς ζωὴν πορίζόμενοι. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης τοῦ μεγάλου Παύλου ἐπιστολῆς εἴση σαφῶς, ὅσης παρὰ τῆς Ἐκκλησίας αἱ χῆραι φροντίδος ἡξίωοντο.

Αἱ μὲντοι διάκονοι γυναῖκες εἶναι τὴν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ κλήρῳ τῷ τότε ἐξεπλήρου, τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἡγνότητι νῦν· πλὴν εἰσὶν οἱ λέγουσιν, ὅτι ταῖς βαπτισμέναις τῶν γυναικῶν ὑπηρετοῦν, ἀνδρῶν ὀφθαλμοῖς οὐ θεμιτὸν ὃν γυμνουμένας ταύτας ὁρᾶσθαι, ὑπεράχμους ἤδη βαπτισζόμενας. Ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐφείτο ταύταις εἰσέρχεσθαι, καὶ τὰ τῶν διακόνων ἀνδρῶν παραπληρώς αὐτοῖς μετεῖναι. Κεκλύονται δὲ παρὰ τῶν ὑστερον Πατέρων τούτου τε ἐπιβαίνειν, καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης μετέρχεσθαι, διὰ τὴν τῶν ἐμμηνῶν ἀπροαίρετον ῥύσιν· ἀλλὰ βατὸν μὲν εἶναι πάλαι καὶ γυναῖξαι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, ἐκ πολλῶν μὲν ἐστὶ καὶ ἄλλων καταστοχάσασθαι, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἐπιταφίου λόγου, ὃν ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος πεποίηκε. Γυναῖκα δὲ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀναιμάκτου γίνεσθαι θυσίας διάκονον, οὐ μοι δοκεῖ τὸ πιθανὸν ἔχειν· ὡς ἐστὶν οὐ λόγον σῶζον, τὰς μὴ συγχωρουμένας δημοσίᾳ διδάσκειν, εἰς διακόνου βαθμὴν ἀνέναι, οἷς ἔργον τὸ διὰ λόγου καθαίρειν τοὺς ποιοῦντας τῶν ἀπίστων ἐπὶ τὸ βάπτισμα.

ordinationem dehonestare, vel matrimonium, vel aliud iter vitæ sectando, mortis reæ fient, et monasteriis earum, vel earum ecclesiis, facultates addicentur. Qui autem ipsas uxores ducere, vel stuprare fuerint ausi, gladii pœnam merentur, et facultates eorum fiscus accipiet.

De diaconissis et viduis.

Erat autem olim alius ordo diaconissarum, atque alius viduarum; illas enim virginitatis decus eligentes, et vitæ castæ specimina ad annum 40 exhibentes, Patres diaconissas ordinarunt; etenim earum simplicitatem et ad malum proclivitatem suspicantes, non ante tempus illud ordinandas censebant: quæ vero in viduarum ordinem admittebantur, eas non minores esse debere 60 annis Apostolus decernit. Et merito quidem. Illæ enim, cum voluptatem mundanam nunquam gustaverint, post tantum temporis elapsam, libidine non facile abducuntur; viduæ autem viri commercium expertæ, maiorem ad libidinem propensionem habebunt, consuetudine scilicet carnalem earum appetitum irritante; ideoque viduam sexagenariam esse debere definierunt, utpote ad senectutem jam inclinantem, quo tempore concupiscentiæ flamma marcescere solet. Erant etiam aliæ 71 quæ annum sexagesimum nondum assecutæ, cum habitu laico vitam continentem eligeant; quarum maiorem curam habebant Patres quam virorum conjugio liberatorum. Iis enim victum ab Ecclesia suppeditabant, ne paupertatis prætextu ad secundas nuptias respicere necesse haberent, quem viri conjugio liberati prætereundum nequeunt, pluribus modis victum sibi comparantes. Ex prima autem magni Pauli Epistola ad Timotheum clarius discas, quanta cura viduæ ab Ecclesia dignæ habebantur.

Quale autem ministerium diaconissæ tunc temporis in clero implebant, omnibus fere hodie ignotum est. Sunt qui dicunt, quod mulieribus baptizandis ministrabant; quippe quod eas virorum oculis nudas conspici, baptizatas utique cum ætate provecæ essent, nefas videbatur. Dicunt autem alii, quod ad sanctum altare ingredi iis permisum erat, et diaconorum officia prope illos exsequi. Verum prohibuerunt postea Patres eas illuc ascendere, et illo ministerio defungi, propter involuntarium catameniorum fluxum. Quod autem mulieribus ad sanctum altare accedere licitum erat, ex multis aliis conicere licet, et potissimum ex funebri oratione quam in sororem magnus Gregorius Theologus habuit. Mulierem vero sacri et incruenti sacrificii ministram fieri, uix haud verisimile videtur, utpote quod rationi dissonum sit eas, quæ publice docere non permittuntur, ad diaconi gradum ascendere, quibus incumbit, doctrina infideles accedentes ad baptismum purgare.

Porro veteres libri, in quibus ordinationum omnium peractio accurate inscripta est, quot annos agere debeat diaconissa declarant, nimirum 40, et habitum, scilicet monachalem, eumque perfectum; et vitam, quod virorum virtutem in rebus excellentissimis æmulari debeat, et ea peragere, paucis duntaxat exceptis, quæ viri exsequuntur. Ea enim ad sacram mensam adducta vel legitur, extremitatibus ejus propendentibus; et postquam dictum fuerit, *Gratia divina quæ infirmis medetur*, nec pedes movet, nec genu, sed tantum caput inclinat; et tum antistes manum in eam imponens, precatur ut diaconissæ officium inculcate exsequatur, castitatem et honestam vitæ rationem colens, et sic in sacris templis assidua sit: mysteriis vero incontaminatis eam ministrare, aut flagellum tractare, more diaconi, non permittit. Deinde collo ejus sub velo antistes orarium diaconi imponit, præferens duas ejus extremitates: in tempore autem participationis post diaconos sacra mysteria participat, deinde poculum ex antistitis manu accipiens, nemini tradit, sed in sacram mensam reponit.

εἶτα λαμβάνουσιν τὸ ποτήριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ αὐτοῦ τῇ ἀγίᾳ τραπεζῇ

CAP. XII. Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat. De clericis.

Canon 14 synodi quartæ vetat, ne clerici orthodoxi cum mulieribus hæreticis ullo modo matrimonia contrahant. Eorum vero liberos, qui jam eodem in contubernio vixerint, ad Ecclesiam catholicam adduci jubet. Ac si quidem ab hæreticis baptizati fuerint, quorum baptismus sanam sententiam sequentibus rejiciendum est, denuo baptizari: sin minus, unguento sacro duntaxat ungi. Quod si necdum sigillo baptismatis signati sint, non amplius ab hæreticis eos baptizandos esse. Quin etiam ne conjugia quidem hos contrahere debere cum hæreticis, nec cum Judæis, nec cum paganis. Hæreticos appello, qui fidei nostræ mysterium quidem amplectuntur, sed in quibusdam ab orthodoxis aberrant, Judæos, Christi parricidas, paganos, qui manifesto sunt increduli, et insano cultu idolorum infecti. Quod si forte vel hæreticus, vel incredulus quispiam 72 ad fidem orthodoxam accessurum se polliceatur, ipse quidem, inquit, contractus procedat; sed copulatio matrimonialis tantisper extrahatur, donec promissio factis confirmata fuerit. A Latinis etiam, ut eadem hæc faciant, exigitur, si qui eorum orthodoxas uxores ducere velint. Qui autem his non obtemperant, pœnis canonicis obnoxii sunt. Nam præter solutionem matrimonii, violatores etiam puniuntur.

Laodicenæ vero synodi decimus canon, Ecclesiæ consortes, inquit, indifferenter liberos suos ad matrimonii societatem cum hæreticis copulare non oportet.

Canon 21 concilii Carthag. ne liberi clericorum

Τὰ γε μὴν παλαιὰ τῶν βιβλίων, οἷς ἡ τῶν χειρτονίων ἀπασῶν ἀκριβῶς ἐγγέγραπται τελεῖται, καὶ τὸν καθ' ἡλικίαν ἔποιον εἶναι δεῖ χρόνον ὑψηλῆται τῆς διακονίου, ὅτι τεσσαρακοστός· καὶ τὸ σχῆμα, ὅτι μοναχικόν, καὶ τοῦτο τέλειον· καὶ τὸν βίον, ἐν τῶν ἀνδρῶν ἀμιλλᾶσθαι χρὴ τὴν τὴν τοῖς ἀκροῖς τῇ ἀρετῇ· τελεῖσθαι δὲ καὶ ἐπ' αὐτῇ, πλὴν οἰκίῳ, ὅσα καὶ ἐπὶ τοῖς διακόνοις· τῇ γὰρ ἱερᾷ τραπεζῇ προσαγομένην μαφορίῳ καλύπτεσθαι, τῶν ἀκρων τοῦτου ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν ἁγίων· καὶ μετὰ τὸ βηθῆναι τὸ· Ἡ θεία χάρις, ἡ τὰ ἀσθενῇ θεραπεύουσα, οὐδέτερον τῶν ποδῶν εἰς γόνυ κλίνειν, ἀλλὰ μόνον τὴν κεφαλὴν· καὶ ἐπιτιθέντα ταύτῃ τὸν ἀρχιερεῖα τὴν χεῖρα, ἐπεύχεσθαι ἀμέμπτως αὐτὴν τὸ τῆς διακονίας ἔργον ἐπιτελεῖσθαι, σωφροσύνην καὶ σεμνὴν πολιτείαν μετερχομένην, καὶ τοῖς ἀγίοις οὕτως νοεῖς προσκαρτερεῖν, οὐ μὴν καὶ τοῖς ἀχράντοις μυστηριοῖς ὑπηρετεῖν ἐπιτρέπει, ἡ βίβλιδιον ἐγγειρίζεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ διακόνου, εἶτα τῷ τραχήλῳ ταύτης ὑπὸ τῷ μαφόριον ἐπιτιθέναι τὸν ἀρχιερεῖα τὸ διακονικὸν ὠράριον, φέροντα εἰς τὰ ἔμπροσθεν τὰς δύο τοῦτου ἀρχάς, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως, μετὰ τοῖς διακόνους τῶν θείων κοινωνεῖν αὐτὴν μυστηρίων· ἀρχιερέως, μηδὲν μεταδίδοναι, ἀλλ' εὐθύς ἐπιτιθέναι

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΒ'. Ὅτι οὐ δεῖ γάμους συναλλάττειν μετὰ αἱρετικῶν. Περὶ κληρικῶν.

Ὁ μὲν ἰδ' τῆς δ' συνόδου κανὼν ὁρθοδόξους κληρικούς αἱρετικαῖς συνάπτεσθαι γυναιξὶ πάντῃ ἀπέρηκε· τῶν δὲ ἡδὴ συνωκηκότων τοὺς παῖδας, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κελεύει προσάγεσθαι· καὶ εἰ μὲν ὑπὸ αἱρετικῶν ἔτυχον βαπτισάμενοι, ὧν τὸ βάπτισμα τοῖς ὕγιως φρονούσιν ἀπόβλητον, ἀνωθεν βαπτίζεσθαι· εἰ δ' οὖν, μόνον τῷ θεῷ χρίσθαι μύρῳ. Εἰ δὲ μήπω βαπτισματος σφραγίδι πρὸς τὸ ἐνεσημάνθησαν, μηκέτι ὑπὸ αἱρετικῶν βαπτίζεσθαι· ἀλλὰ μὴν μηδὲ γαμικῶς συνάπτειν τοὺς αἱρετικοὺς, μήτε μὴν Ἰουδαίους, μήθ' Ἕλλησιν· αἱρετικῶς μὲν τοὺς τὸ καθ' ἡμᾶς δεχομένους μυστήριον λέγων, ἐν τοῖς δὲ σφαλλομένοις, παρὰ καὶ διαφερομένοις τοῖς ὁρθοδόξοις· Ἰουδαίους δὲ, τοὺς Χριστοκτόνους, καὶ Ἕλληνας, τοὺς περιφανῶς ἀπίστοις καὶ εἰδωλομανίαν νοσοῦντας. Εἰ δ' ἴσως ὁ αἱρετικὸς, ἡ δ' ἀπιστος συνθέσθαι τῇ ὁρθοδόξῳ ἐπιγγέλλεται πίστει, τὸ μὲν συνάλλαγμα προδαινέτω, φησί· ἡ δὲ γε συνάφεια ὑπερτιθέσθω, μέχρις ἂν καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἔργους βεβαιωθῇ. Ταῦτα καὶ τῶν Λατίνων ποιεῖν εἰσπράττονται οἱ ὁρθοδόξους ἀγαγεσθαι γυναῖκας αἱρούμενοι· οἱ δὲ μὴ πεσθόμενοι τοῦτοις, κανονικοὺς ἐπιτιμίοις ὑπόκεινται· ἐν τῇ διαλύσει γὰρ τοῦ γάμου καὶ ἐπιτιμῶνται οἱ παραβαίνοντες.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ι', Οὐ δεῖ, φησί, τοὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀδιαφόρως πρὸς κοινωνίαν γάμου τὰ ἑαυτῶν τέκνα συνάπτειν αἱρετικοῖς.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένη κα' τὰ τέκνα τῶν κατ'

μικῶν ἰθνηκοῖς, ἤγουν ἀπίστοις ἢ αἵρετικοῖς, γαμικῶς ἀπαγορεύει συνάπτεσθαι.

Ὁ δὲ ὁβ' κανὼν τῆς ε' συνόδου οὕτω κατὰ ῥῆμα ἐπιτίθει· Μὴ ἐξέστω ὁρθόδοξον ἄνδρα αἵρετικῇ συνάπτεσθαι γυναίκε· μήτε μὴν αἵρετικῷ ἄνδρὶ γυναίκα ὁρθόδοξον συζεύγυσθαι· ἀλλ' εἰ καὶ φανεῖται τοιοῦτον ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων γινόμενον, ἀκυρὸν ἡγεῖσθαι τὴν γάμον, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικίσιον. Οὐ γὰρ χρὴ τὰ ἀμικτα μιγνύναι, οὐδὲ τῷ προβάτῳ λύκον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν κληρὸν· ἂν δὲ παρὰ τὴν τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, ἀφοριζέσθω. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν πολιτικὴν νόμον γάμος ἐρίζεται κοινωνία καὶ συγκατήρσις θεοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου, πῶς ἂν συμβαλεῖν ἀλλήλοις οἱ περὶ τὰ μέλζου διατρεφόμενοι τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, τάναντία φρονούντες περὶ τὴν πίστιν; Διὸ καὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ὁμιλίτου γάμου, καὶ ἀφορίζεσθαι τοὺς παραβαίνοντας· ἀξιοί.

Ἄλλα ταῦτα μὲν περὶ τῶν γαμικῶς τὸ νῦν εἶναι συναπιτόμενων, καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς μέρους αἵρετικοῖς προσανέχοντος δόγμασι, θατέρου δὲ τὰ τῆς ὁρθῆς προσεύχοντος πίστεως. Εἰ δὲ καὶ ἀμφω τὰ μέρη, φησί, ὅτε γαμικῶς συνῆλθον τὸ ἐξ ἀρχῆς, τῆς τῶν ὁρθόδοξων ἡλλοτριῶντο μοίρας, εἴτα τὸ μὲν ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν, θατέρον δὲ τῷ σκότῳ τῆς ἀσεδείας εἰσέτι δουλεύει, οὐ παρὰ τοῦτο τὸ συνοικίστιον διαλυθῆσεται, ὡς ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ὁ μέγας ὁρίζεται Παῦλος· Εἰ γὰρ αἰρεῖται, ὡς φησί, ἐτὶ ἀπίστῳ συνοικεῖν ἢ πιστῇ, ἢ τοῦναντίον ὁ πιστὸς τῇ ἀπίστῳ, μὴ χωρίζεσθω· ἡγίασαι γὰρ ὁ ἅγιος ἐν τῇ γυναίκε, καὶ τὸ ἐμπαλιν, Πλήν ὅρα, ὅπως καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος, συγκαταβάσει χριώμενος, Εἰ αἰρεῖται, ὡς φησί, ἐτὶ πιστὸν μέρος συνοικεῖ· τῷ ἀπίστῳ, ὥστε, εἰ μὴ αἰρεῖται, ἀναμφιβόλως ὁ γάμος· λυθῆσεται.

Πείσσομαι δὲ ὅτι τῆς ἀρχῆς ἦν ταῦτα καὶ τῶν προοιμίων τοῦ κτηρύματος· τὸ δὲ τήμερον ἔχον, πῶς οἷόν τε Ἰουδαῖον ἢ Ἀγαρηνὸν βαπτισθέντα συνοικεῖν εἴ τι ἀδαπίστῳ, ἢ τὴν βαπτισαμένην τῷ μὴ πιστεύοντι; καθὰ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου γέγονε Θεοδοῦτου. Βυκινάτωρ γὰρ βασιλικὸς βαπτισθεὶς πατριαρχικῷ γράμματι διεζύγη τῆς γυναίκος, μὴ πειθομένης τῷ ἄνδρὶ, πολλὰ παροικαλοῦντι τὰ τῆς εὐσεβείας ἐλέσθαι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικεῖ λα', Οὐ δεῖ, φησί, πρὸς πάντα αἵρετικὸν ἐπιγαμίαν ποιεῖν, οὐδὲ υἱοὺς διδόναι ἢ θυγατέρας, δεῖ τοῦ μὴ τὴν ἐκείνων κακοδοξίαν μεταβαλεῖν, ἀλλὰ μάλλον λαμβάνειν, εἴγε ἐπαγγέλλοιντο Χριστιανοὶ γενέσθαι. Τὸ δὲ, Οὐ δεῖ πρὸς πάντα αἵρετικὸν, ἀντὶ τοῦ, πρὸς οὐδένα· ἰδίῳμα γὰρ ἐστὶ γραφικόν, ὡς τὸ, Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήγεται τὰ πάντα. Οὐ γὰρ οἷόν τε καὶ τινα λαβεῖν· καὶ ἀλλαχοῦ· Μὴ γὰρ ματαίως· ἔκτιστος πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ εἰσι

cum paganis, hoc est infidelibus aut hæreticis, matrimonii lege conjungantur, prohibet.

Can. autem 72 sextæ syn. sic ad verbum sancti: Non fas sit, ut cum hæretica muliere vir orthodoxus matrimonium coeat, nec ut hæretico viro mulier orthodoxa nubat. Imo si visum fuerit aliquid hujusmodi a quocunque factum, irritæ ducantur nuptiæ, et nefarium matrimonium distrahatur. Quippe non miscenda misceri non debent, nec lupo cum ovicula copulandum, nec cum portione Christi sors peccatorum. Si quis autem a nobis definita transgressus fuerit, segregetur. Quippe si secundum legem civilem matrimonium definitur esse societas et consortium divini ac humani juris, quomodo consentire queant inter se, qui de maximis animi dissident affectu? qui contraria circa fidem sentiunt? Quapropter etiam post nefarii matrimonii dissolutionem transgressionem vult poena segregationis afflicti.

Et hæc quidem de iis, qui jam matrimonio copulati sunt, una parte decretis hæreticis addicta, altera rectam fidem colente. Quod si utraque pars, inquit, cum ab initio coirent in matrimonium, ab orthodoxorum aliena cœtu erat, deinde una veritatem agnovit, altera tenebris impietatis adhuc serviente: non propterea matrimonium dissolvetur, quemadmodum in 1 Epist. ad Cor. magnus ille Paulus statuit: « Quippe si fidelis uxor cum infideli marito cohabitare velit, vel e contrario, vir fidelis cum infideli muliere, ne distrahantur. Quippe sanctificatus est maritus infidelis in muliere, ac vice versa. » Vide tamen, quo pacto divinus hic Apostolus quasi condescensione quadam utens, « Si pars fidelis, inquit, infideli cohabitare velit. » Quo sit, ut si cohabitare nolit, matrimonium sine dubio solvendum sit.

Persuasus autem ipse sum, hæc fuisse principii et quasi primordiorum prædicationis. Hodiernam vero faciem rerum quod attinet, qui fieri potest, ut Judæus vel Agarenius baptizatus, cum non baptizata uxore amplius habitet, vel baptizata cum eo, qui fidem nostram non est amplexus? Quale quiddam patriarchæ Theodoti tempore contigit. Nam buccinator quidam imperatorius baptizatus scripto patriarchali separatus fuit ab uxore, quæ non volebat obtemperare marito, multum eam obsecranti, pietatis ut professionem amplecteretur.

Canon vero 31 Laodicensæ syn., Non oportet, inquit, omni cum hæretico matrimonium contrahere, nec filios vel filias nuptum collocare, metuentes, ne pravam ipsorum sententiam addiscamus: sed ita potius rem agemus, si futurum polliceantur ut Christiani fiant. Quod hic dicitur, Non oportet omni cum hæretico, tantummodo est, ac si dicas, nullo cum hæretico. Peculiaris enim hæc Scripturæ sacræ loquendi ratio est, velut in hoc, « Absit a te metus, cum homo dives sit, quia cum moritur non auferet omnia. Quippe fieri non po-

test, ut auferat aliqua. » Item alibi : « Non enim frustra condidisti omnes filios hominum. » Quippe non etiam aliqui sunt, qui frustra sint conditi. Nam impium fuerit hoc existimare.

Lex.

Judeus Christianam ne ducat uxorem, nec Christianus Judæam ; nec hæreticus et alienus a fide cum Christianis ex ulla occasione matrimonium contrahat.

73 CAP. XIII. Quibus ex causis matrimonium solvatur.

Lex.

De matrimonii solutione multis in locis multæ leges tractant. Sed perfectius Novella Justiniani, quæ diserte causas exponit, ob quas maritus aut uxor repudium conjugii mittere potest, ac dotem lucrari, proprietate tamen ejus susceptis ex eodem matrimonio liberis salva, vel liberis nullis existentibus, expers culpæ persona proprietate quoque frui potest. Nam licet olim mortalibus permissum erat, tam ex priscis legibus, quam longa consuetudine, matrimonia impune solvere, ut scilicet vir conjugii diceret : « *Uxor, tuas ipsa res tibi agito,* » ac vicissim hæc illi : *Tuas, marite, res tibi agito,* quemadmodum apud Hebræos etiam olim lege receptum erat, ut uxori libellum repudii maritus mitteret : tamen uti nunc comparatæ res sunt, apud Christianos hoc abrogatum est. Causæ vero nominatim enumeratæ sunt a religiosis imperatoribus, ob quas solas matrimonium solvere licet ; quum absque harum una nefas sit dirimi.

Causæ uxoris.

Ac maritus quidem uxori repudium mittit, et dotem ejus lucratur, uti dictum est, propter has causas :

1. Si æquibus adversus majestatem principis Æneuntibus consilia mulier conscia sit, idque marito suo non patefecerit.

2. Si adulterii mulier accusata, et secundum leges adulterii convicta fuerit.

3. Si quocunque modo vitæ mariti fuerit insidiata, vel cum aliis id molientibus esset conscia, marito non patefecerit.

4. Si contra mariti voluntatem cum viris extraneis compotet aut lavet.

5. Si contra mariti voluntatem extra domum maneat, nisi forte apud suos parentes ; vel ab ipsomet absque causis indicatis expulsa, parentibus ei nullis existentibus, foris noctem transegerit.

6. Si ad circenses, vel spectacula, vel arenam a cedat spectandi causa, ignorante vel prohibente marito.

Cæterum Scripturæ dictum illud, quod traditur, adulterio pollutam ad maritum suum non redire, de marito intellige, qui eam non vult recipere. Quippe si maritus crimen condonat, citra prohi-

Α καὶ οἱ ματαίω· κτισθέντες· ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο νομίζειν.

Νόμος.

Μὴ λαμβανέτω Ἰουδαῖος Χριστιανὴν, μήτε Χριστιανὸς Ἰουδαίαν, μήτε αἱρετικὸς καὶ ἄλλοτριος τῆς πίστεως κατὰ τινὰ πρόφασιν Χριστιανοῖς πρὸς γάμον συναπτέσθω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Ὁ γάμος ἐκ ποίων αἰτιῶν λύεται.

Νόμος.

Περὶ τῆς τῶν γάμων διαλύσεως ἐν πολλοῖς τόποις ὁ πολιτικὸς διέξεισι νόμος. Τελειώτερον δὲ ἡ Ἰουστινιανέως Νεαρά, ῥητῶς τὰς αἰτίας ἐκτιθεμένη, δι' ἧς ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ δύναται βεπούδιον πέμπειν, ἥτοι ἀποστάσιον τῷ ὁμοζύγῳ, καὶ τὴν προῖκα ἀποκερδαίνειν, φυλαττομένης τῆς ἐπ' αὐτῇ δεσποτείας τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παισίν, ἢ, παῖδων τὴν ὄντων, ἀπολαβεῖν καὶ τῆς δεσποτείας, τὸ ἀνατίων πρόσωπον. Εἰ γὰρ καὶ πάλαι τοῖς ἀνθρώποις ἐξῆν καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων, καὶ ἐξ ἑθους μακροῦ ἀναιτίως λύειν τὰ συνοικέσια, ὥστε λέγειν τὸν ἄνδρα τῇ ὁμοζύγῳ· Γύναι, πρᾶττε τὰ σά· καὶ ταύτην ἐκείνῳ· Ἄνερ, πρᾶττε τὰ σά· καθὰ δὲ καὶ τοῖς τῶν Ἑβραίων ἀνδράσι πάλαι νενομισθέντο βιβλὸν πέμπειν ἀποστασίον τῇ γυναικί· ἀλλὰ τὸ νῦν εἶναι τοῦτο παρὰ Χριστιανοῖς ἀνήρηται· αἰτίαι δὲ πρὸς τῶν εὐσεδῶν ἡριθμῶνται βασιλέων ὀνομασί, δι' ἧς καὶ μόνας τὸν γάμον ἔξεστι διαλύειν, καὶ μὴ ἀνευ ἐκείνων ἀθέμιτον διασπᾶν.

Αἱ αἰτίαι τῆς γυναικός.

Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ πέμπει βεπούδιον τῇ γυναικί, καὶ τὴν προῖκα ταύτης ἀποκερδαίνει, ὡς εἴρηται, διὰ τὰς αἰτίας ταύτας·

α'. Εἰ συνοιδέ τινας· ἡ γυνὴ τῇ βασιλείᾳ ἐπιβουλεύοντας, καὶ τῷ ἰδίῳ μὴ ἐφανέρωσεν ἀνδρὶ.

β'. Εἰ κατηγορία μοιχείας κατὰ τῆς γυναικὸς γένοιτο, καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἀπελεγχθῇ μοιχευθῆναι αὐτήν.

γ'. Ἐὰν οἰκρῇποτε τρόπῳ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλεύσῃ, ἢ ἄλλοις τοῦτο ποιοῦσι συνειδυῖα, τοῦτο μὴ φανέρωσῃ.

δ'. Ἐὰν ἀνδράσι ξένους παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς συμποσιάζῃ, ἢ συλλοῇται.

ε'. Ἐὰν ἔξω τοῦ οἴκου μένῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς, εἰ μὴ που τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν· ἢ αὐτὸς χωρὶς τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἔξωθῇσῃ, καὶ γονέων αὐτῇ μὴ ὑπαρχόντων, ἔξω τὴν νύκτα διαβιβάσῃ.

ς'. Ἐὰν ἰππικοῖς, ἢ θεάτροις, ἢ κυνηγεσίαις παραγένηται, ἐπὶ τῷ θεωρῆσθαι, ἀγνοοῦντος ἢ κωλύοντος τοῦ ἀνδρὸς.

Τὸ μὲν τοι γραφικὸν τὸ λέγον, Μὴ ἐπιστρέφειν τὴν μοιχευθεῖσαν πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, περὶ ἀνδρὸς νόει μὴ θέλοντος ἀναλαβεῖσθαι ταύτην. Εἰ γὰρ συγχωρεῖ τὸ ἐγκλήμα ὁ ἀνὴρ, ἀκωλύτως αὐτῇ

ἐπὶ διετίας ἀναλαμβάνει, κατὰ τὴν τοῦ Ἰουστινιαν-
νοῦ Νεαράν, καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Al αἰτίαι τοῦ ἀνδρός.

Ἡ δὲ γυνὴ πέμπει βεπούδιον τῷ ἀνδρὶ διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, δυναμένη ἀναλαβεῖν τὴν τε αὐτῆς πρόβην, καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους δωρεάν τοῦ ἀνδρός, ἐκείνῳ τοῖς παισὶ φυλαττομένης τῆς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ δεσποτείας, ἣ, παίδων οὐκ ὄντων, ἔχειν καὶ τὴν αὐτῆς δεσποτεῖαν.

α'. Ἐάν τι κατὰ τῆς βασιλείας ἡ αὐτὸς βουλευέσθῃ, ἡ τοῦτό τισι βουλευομένοις συνειδῇ· μὴ φανερώσῃ τῇ βασιλεῖᾳ ἢ δι' αὐτοῦ, ἢ δι' οἰουδήποτε προσώπου.

β'. Ἐάν οἰουδήποτε τρόπον ἐπιβουλεύσῃ τῇ ζωῇ τῆς γυναϊκός·

γ'. Ἐάν τῇ τῆς γυναϊκὸς σωφροσύνῃ ἐπιβουλεύων, ἄλλοις αὐτὴν εἰς τὸ μοιχευθῆναι ἐπιχειρήσῃ προδίδουαι.

δ'. Ἐάν κατηγορήσας αὐτῆς ὁ ἀνὴρ ἐπὶ μοιχείᾳ, μὴ ἀποδείξῃ.

ε'. Ἐάν ἐτέρᾳ συνέρχεται γυναικὴ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, ἡ τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ὑπομνηθεὶς παρ' αὐτῆς ἡ τῶν γονέων αὐτῆς, ἡ οἰουδῆτινος ἐτέρου, ἀποσχέσθαι μὴ βούληται.

Ἐπὶ τοῦτοις μὴ μόνον τὴν πρὸ γάμου δωρεάν ὁ ἀνὴρ ζημιούται, ἀλλὰ καὶ ἕτερον τρίτον αὐτῆς ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας, καὶ τὰς τιμωρίας ὑφίσταται, ὅς ἐμελλε παθεῖν ἡ γυνὴ καταδικασομένη.

Πλὴν οὐτε ἡ γυνὴ αὐτονόμως ἀναχωρεῖν δύναται τοῦ ἀνδρός, οὐτε οὗτος ἐκείνης, χωρὶς κρίσεως καὶ ἔξου τῶν δικαστῶν, ὡς διάφοροι τοῦτο θεσπίζουσιν Ἰουστινιάνειοι Νεαράι. Διὰ τοῦτο ὁ γαμήσας τὴν μὴ οὕτως ἀπολυθεῖσαν μοιχεύεται.

Λύσις γάμου ἀξήμιος, καὶ περὶ τοῦ δι' ἀσκησιν λυομένου γάμου.

Ἀξήμιως δὲ λέγεται γάμος, ὅτε, τριετίας παρελθούσης, ὁ ἀνὴρ οὐχ οἷός τε εἶναι συνιέναι τῇ γαμετῇ, εἰ καὶ αὐτὸς τὴν διάξουσιν οὐχ αἰρεῖται, μενούσης παρὰ τῷ ἀνδρὶ τῆς πρὸ τοῦ γάμου δωρεᾶς, μηδὲν ὀλοθεν ζημιουμένην.

Λύεται γάμος καὶ ὅταν ἀσκησιν θάτερον ἔληται τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ χρεῖτω μεταβαίνον ὁδόν, καὶ τὸν ἀμείνω βίον αἰρούμενον. Τηνικαῦτα γὰρ κελεύομεν παρῆρσιν εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πρὸς τὰ βελτίω μεθισταμένοις διαλύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ ἀναχωρεῖν μετὰ τινος βραχείας ὑπολιμπανομένης τῷ καταλειμμένῳ παραμυθίας. Ὅπερ γὰρ ἂν συμφωνήσαν οἱ συμβαλλόντες ἀπὸ τελευτῆς γενέσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλειμμένον παρὰ θατέρου, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ καθεστήκοι· διότι καὶ οὗτος τό γε ἐπὶ τῷ συνοικῆσιντι δοκεῖ τελευτᾶν, ἐτέραν ἀνθ' ἐτέρας βίου πορείαν ἐλόμενος.

Ἢ γὰρ ἀπόχαρσις, καὶ ἄκοντος θατέρου τῶν ἐροῦσῶν, γίνεται ἀσφαλῶς· καὶ λέγομεν ἀγαθῇ χάριτι τὴν διάξουσιν γίνεσθαι· καὶ τὴ περιλειφθῆν πρόσωπον δύναται· πρὸς ἐτέραν συζυγίαν ἐλθεῖν·

bitionem intra biennium eam recipit, secundum
Novellam Justiniani, et Leonis illius Sapientis.

Causæ mariti.

Uxor autem marito repudium mittit propter has causas, cum facultate dotem suam, et donationem viri propter nuptias, recipiendi, liberis consimiliter in donatione conservando dominio sive proprietate, vel liberis non exstantibus, etiam dominium ejus habendi.

1. Si adversus majestatem principis vel ipse quid molitus fuerit, vel aliquibus molientibus ipse conscius, id principi non patefecerit, vel per se, vel per quamcunque personam.

74 2. Si quocunque modo vitæ conjugis insidias tus fuerit.

3. Si pudicitia conjugis insidias struens, aliis eam stuprandam tradere conatus fuerit.

4. Si maritus, uxore adulterii accusata, rem non probaverit.

5. Si alia cum muliere coeat in eadem domo, vel eadem civitate, ac monitus ab uxore, vel parentibus ejus, vel quovis alio, non velit abstinere.

In his non solum donationem ante nuptias maritus loco pœnæ amittit, verum etiam trientem reliquarum ipsius facultatum; præterquam quod eas quoque pœnas sustinet, quas ipsa mulier erat latura, si condemnata fuisset.

Non tamen aut mulier arbitratu suo divertere potest a marito, aut maritus ab ipsa, sine judicio et sententia judicum: quemadmodum diversæ Justiniani Novellæ statuunt. Ac propterea qui ducit uxorem non ita diremptam, adulterium committit.

Solutio matrimonii citra pœnam: deque matrimonio quod exercitationis piæ causa solvitur.

Absque pœna matrimonium solvitur, cum elapso triennio maritus cum uxore coire nequit, licet ipse divortium fieri nolit: manente penes virum donatione ante nuptias, nec quidquam suarum rerum pœnæ loco amittente.

Solvitur etiam matrimonium, cum altera pars exercitio sacro se dedit, ad viam meliorem transiens, et vitam in puritate degendam eligens. Tunc enim tam virum, quam mulierem, ad præclariora se conferentem, divortendi recedendique potestatem habere jubemus; exiguo quodam desertæ parti solatio relicto. Quidquid enim contrahentes pacti sunt, ut a morte lucro alterius cederet, id habere oportet ab altero desertum, sive vir, sive mulier sit: quando et ipse, quantum quidem ad conjugem attinet, mori videtur, alterum vitæ iter cum altero commutans.

Etenim tonsura recte fit etiam alterutro conjugum invito. Vicimus etiam, bona gratia fieri divortium. Persona quoque derelicta potest aliud ad matrimonium accedere. Sed hoc uxori episcopi

ordinati non est datum. Ideoque cum ejus consensu fieri ordinationem oportet, atque ita sequi tonsuram ejus citra recusationem.

Solvitur etiam matrimonium, cum maritus aut uxor in captivitatem venerit, ac per quinquennium non constat, an vivat necne.

Si vero præter statutas, inquit, a nobis causas ausi quidam fuerint matrimonium solvere, jubemus, si prolem habeant descendentes vel ex hoc ipso, vel ex alio matrimonio, ut iis ipsorum facultates dentur, et in monasterium ipsi injiciantur omni vite suæ tempore, et monasterio pars ex ipsorum bonis tribuatur. Sin descendentes nullos habeant, sed ascendentes, ut ii tertiam bonorum partem consequantur, si solutioni matrimonii non consenserint. Quod si nec ascendentes, nec descendentes exstent : jubemus omnia bona monasteriis, in quæ conclusi fuerint, attribui. Quin etiam hæc instrumenta **75** nefaria conficientes, subijci poenis corporalibus, et in exsilium mitti præcipimus. Sin autem ii, qui divorcium facere conati fuerunt, rursus in matrimonium coire voluerint antequam in monasteria missi sunt, id agendi licentiam ipsis concedimus, et prædictas poenas eis remittimus, adeoque facultates suas retinere poterunt. At una persona matrimonium revocare volente, si altera quoque persona non consenserit, adversus eam poenæ ratæ s'nt, quæ renuit. Hæc autem fieri jubemus interveniente providentia **C** religiosissimorum episcoporum.

Quod si per consensum utriusque partis, vel amore pudicitiae matrimonium solutum fuerit, jubemus, ut statim utraque pars ad vitam solitariam accedat, ita quidem, ut a poenis immunes maneat. Quod si quis eorum vel ad alias nuptias convolaverit, vel in fornicationem inciderit, omnia ipsius bona liberi accipient. Sin liberi nulli exstent, fiscus succedet.

CAP. XIV. De diaconissis et viduis.

Quæras cap. 11 præsentis litteræ.

CAP. XV. De mulieribus desponsatis : in quo etiam de sponsalibus tractatur.

Canon 69 Basilii Magui, Si lector, inquit, cum desponsa sibi muliere ante celebratas nuptias coierit, etiam ipsa consentiente, ad anni spatium segregatus ad lectoris quidem munus redit, sed majorem ad gradum non provehitur. Sin absque sponsalibus cum muliere consuetudinem habeat, tametsi forte verbis ei significarit, se illam ducturum uxorem, etiam ministerio lectoris excidit. Quod si minister sive diaconus hoc altero vitio deliquerit, ministerio suo prorsus ejicitur.

Nonagesimus octavus autem sextæ synodi canon eum, qui alteri desponsam in matrimonii consortium adsciscit, adhuc illo superstite qui sponsalia contraxit, crimini adulterii subijcit. Quod si non matrimonii lege, sed scortando cum tali quispiam reu-

A ἄλλῃ τῇ τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου γυναίκα τοῦτο οὐ δέδοται· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ συναίνεσεως αὐτῆς δεῖ γενέσθαι τὴν χειροτονίαν, καὶ οὕτως ἐπακολουθεῖν ἀποραιτήτως τὴν ταύτης ἀπόκρισιν.

Λύεται γάμος καὶ ὅταν αἰχμάλωτος γένηται ὁ ἀνὴρ, ἢ ἡ γυνή, ἀδελφὸν δὲ ἐπὶ πενταετίαν, εἰ ζῇ.

Εἰ δὲ παρὰ τὰς ὑφ' ἡμῶν, φησί, διαρισμένας αἰτίας τολμήσουσι τινες διαλθεῖν τὸν γάμον, καλεόμεν, εἰ μὲν κατιόντας ἔχοιεν, εἴτε ἐξ αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἄλλου γάμου, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐκείνους διδοῦναι, καὶ αὐτοὺς εἰς μοναστήριον ἐμβάλλεσθαι ἐπὶ πάντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον, καὶ μέρος τῷ μοναστηρίῳ διδοῦναι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν. Εἰ δὲ μὴ ἔχουσιν κατιόντας, ἀλλὰ ἀνιόντας, τοὺτους τὸ τρίτον μέρος τῆς οὐσίας αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ μὴ τῇ λύσει τοῦ γάμου συνήνεσαν· εἰ δὲ μήτε ἀνιόντες, μήτε κατιόντες ἔσιν, καλεούμεν πᾶσαν τὴν οὐσίαν τοῖς μοναστηρίοις ὅς ἐνεβλήθησαν διδοῦναι· ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα συντιθέντας ἀθέμιτα συμβόλαια καλεούμεν τῆς εἰς σῶμα ποινῆς ὑποβάλλεσθαι, καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι. Εἰ δὲ οἱ τὸν γάμον λύσιν ἐπιχειρήσαντες βουληθεῖεν ἑαυτοῖς συναλθεῖν, πρὶν ἢ ἐμβληθῶσι μοναστηρίοις, ἀδεία τοῖς τοῖς διδοῦναι παρ' ἡμῶν, καὶ τὰς προειρημένας ποινὰς συγχωροῦν αὐτοῖς, καὶ τὰς ἰδίαις ἔχειν περιουσίας. Τοῦ δὲ ἐκείνου προσώπου βουλομένου τὸν γάμον ἀνακαλεῖσθαι, εἰ μὴ συναίνεσεν καὶ τὸ ἕτερον, κατὰ τοῦ μὴ βουλομένου κρατεῖν τὰς ποινὰς. Ταῦτα δὲ καλεούμεν γίνεσθαι καὶ κατὰ πρόνοιαν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων.

Εἰ δὲ κατὰ συναίνεσιν ἀφοστέρων τῶν μερῶν ἡ κατ' ἑρωτα σωφροσύνης λυθῇ ὁ γάμος, καλεούμεν εὐθὺς ἑκάτερα τὰ μέρη προσέρχεσθαι τῷ μονήρι βίῳ, ὅς ῥημιῶν δηλονότι φυλάττομένων αὐτῶν. Εἰ δὲ τις τούτων ἡ γάμῳ προσέλθοι, ἢ πορνείᾳ περιπίσσοι, τὴν πᾶσαν αὐτοῦ περιουσίαν οἱ παῖδες λήθονται. Εἰ δὲ παῖδας οὐκ ἔχει, τὸ δημόσιον αὐτὴν διαδέξεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Περὶ γυναικῶν διακόνων καὶ χηρῶν.

Ζῆται τὸ ἰα' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. Περὶ γυναικῶν μεμνηστευμένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστειᾶς.

D 'Ο ξθ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Εἰ ἀναγνώστης, φησί, τῇ αὐτοῦ μεμνηστευμένῃ πρὸ τοῦ γάμου μιχθεῖν, κακείνης τοῦτο ἐνομένης, ἐπ' ἐνιαυτὸν ἀφοριζόμενος, εἰς τὸ ἀναγινώσκειν πάλιν ἐπ' ἀνείσιν, εἰς μείζονα μὴ προκόπτων βαθμὸν. Εἰ δὲ μνηστειᾶς χωρὶς συνέλθοι γυναίκα, καὶ εἰ λαβὼν αὐτὴν εἰς γυναῖκα λόγους ἴσως μετ' αὐτῆς ἐποιεῖτο, καὶ τῆς τοῦ ἀναγνώστου ὑπηρεσίας ἐκπίπτει. Εἰ δὲ ὑπηρέτης, ἤτοι ὑποδιάκονος τῷ δευτέρῳ πάθει ἀλοίη, τῆς ὑπηρεσίας τελείως ἐκβάλλεται.

'Ο δὲ ιη' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὸν εἰς γάμον κοινωνίαν ἀγόμενον τὴν ἑτέρῃ μεμνηστευμένην, ἐπὶ τοῦ μνηστευσαμένου περιόντος, τοῖς τῆς μοιχείας ὑποβάλλει ἐγκλήμασιν. Εἰ δὲ μὴ γαμικῶς, ἀλλὰ πορνικῶς μετὰ τοιαύτης τις συμφορᾶς, καὶ οὕτως

ὡς μοιχὸς τιμωρεῖται, καὶ ἡ γυνὴ ὡς μοιχαλὶς · ὁ A habuerit; tum ipse tanquam adulter, tum mulier ut adultera, punitur: qui vero desponsationem ignorabat, tanquam scortator.

Περὶ μνηστείας.

Τὴν γὰρ μνηστείαν οἱ νομοθέται ἐρίζονται μνη-
μην καὶ ἐπαγγελίαν τῶν μελλόντων γάμων. Καὶ
ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος ὡς γάμον τὴν μνηστείαν
ἐλογίζετο · καὶ ὁ τὴν ἄλλω μεμνηστευμένην φθεί-
ρων ὡς μοιχὸς ἐκολάζετο. Καὶ ἐπειδὴ τὰ τῆς
μνηστείας αὐτοὺς συνήρμοτε σύμβολα, καὶ γυ-
ναῖκα τὴν μνηστὴν προσαγορεύει. Ἐταπεινώσε
γάρ, φησὶ, τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον, ἥγουν διεπαρ-
θένησε τὴν τοῦτου μνηστὴν. Οὕτω καὶ ἡ ἀγία Παρ-
θένος γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἐχρημάτισε · « Μὴ φοβηθῆς
γάρ, φησὶ, ἐκπαλαθεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου. »
Παρ' ἡμῶν δὲ, πρώτῃν μὲν φιλήματι τῶν συναπτο-
μένων καὶ ἀρράδωνι προῦδαιναν ἡ μνηστεία · καὶ
ἐξῆν ταύτην λυεῖν, τῆς ποινῆς τοῦ προστίμου παρ-
εχόμενης · μήπω δὲ τῆς μνηστείας λυθείσης, εἰκό-
τω, ὡς μοιχὸς ὁ τὴν γυναῖκα λαμβάνων ἐκρίνετο,
ὡς ὁ ῥηθεὶς κανὼν διορίζεται. Ὅπου δὲ οὕτε μνη-
στεία προῦδῃ, οὕτε φιλήμα, οὕτε δόσις ἀρράδωνος
ἐπικολούθησε, μόνοι δὲ οἱ λεγόμενοι διὰ ψιλῶν
γραμμάτων θεσμοί, καὶ ἕτερος λάθῃ τὴν γυναῖκα,
τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι οὐχ ὑπόκειται. Ἀπὸ δὲ
τῆς ἐξενεχθείσης ὑστερον Νεαρᾶς τοῦ εὐσεβοῦς βα-
σιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ ςφβ' ἔτος,
τὰ ἴσα δύναται τῷ τελείῳ γάμῳ σχεδὸν ἡ μνηστεία,
ἀτε μετὰ ἱερᾶς καὶ αὐτῇ τελουμένη εὐχῆς · καὶ
ἄλλως οὐ λύεται, εἰ μὴ καθ' οὗς τρόπους καὶ τὸ
τελείον διασπάζεται συνοικέσιον · φησὶ γάρ.

Νεαρὰ περὶ μνηστείας τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου
τοῦ Κομνηνοῦ, γεγονυῖα κατὰ τὸ ςφβ' ἔτος.

Μνηστεία παρ' ἡμῶν ἐτυπώθησαν ἀληθεῖς, ὅσαι
μετὰ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας καὶ κατὰ τὸν ὠρισμένον
ἡμῖν καιρὸν τελεσθεῖσαι γνωρίζονται. Ἀρμόδιος δ'
ἀν εἴῃ μνηστεία καὶ γάμου καιρὸς, τῆς μὲν θη-
λείας τὸν δωδεκαετῆ χρόνον διατρεχούσης, τοῦ δὲ
ἀρρένος τὸν τεσσαρεσκαίδέκατον διατρίβοντος.
Μετὰ δὲ τὴν ἱερὰν τῶν εὐχῶν ἐπιψόην, καὶ τὴν
συνῆθῃ τοῦ ἀρράδωνος καὶ τοῦ φιλήματος παρα-
τήρησιν, βραχέος ἢ καὶ πλείοντος καιροῦ διαλείπον-
τος, ὡς ἂν δόξειε τοῖς συναλλάττουσιν, ἀπαραιτή-
τως καὶ τὸν ἔννομον γάμον προῦδαινειν κελεύομεν,
καὶ μὴ κατὰ ταῦτ' οὐ συμβαίνειν ἐν ἡμέρᾳ μὲν πολλαί-
κις καὶ ὥρᾳ. Εἰ δὲ πρὶν τὸν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα
ἐπιστῆναι καιρὸν, καὶ τῶν εἰρημένων μὴ γενομέ-
νων παρατηρήσεων, μνηστεία προῦδῇσονται καὶ
σύμβολα, ταύτας μνηστείας ἀληθεῖς μὴδὲ εἶναι,
μὴδὲ ὀνομάζεσθαι, εἰ καὶ προστίμου ποινὴ πρόσκει-
ται. Αἱ γὰρ κυρίως μνηστεία οὐ προστίμων λυθή-
σονται δόσειςιν, ἀπερ οὐδὲ τοῖς συμβολαίοις τὸ λοι-
πὸν ἐγγραφήσονται · ὅτι μὴδὲ παρ' αὐτῶν αἱ μνη-
στεία κρατύνονται, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικλή-
σεως, αἵ περ καὶ ἄλλοι τοὶ παρὰ πάντας μένουσι, μόνοις
λυόμεναι ταῖς αἰτίαις, αἷς καὶ οἱ γάμοι. Ἐπεὶ δὲ
κατὰ τὴν παλαιάν τῶν νόμων συνῆθειαν, μετὰ τὸν
ἐπταετῆ χρόνον τῆς κόρης οὐ καλῶς αἱ μνηστεία

De sponsalibus.

Sponsalia namque juris auctores definiunt, men-
tionem et promissionem futurarum nuptiarum.
At lex quidem Mosaica matrimonii loco sponsalia
habebat. Et qui desponsam alteri vitabat, tanquam
adulter puniebatur. Sponsalium quoque symbolis
datis, sponsa nomen uxoris accipiebat. Humiliavit,
inquit, uxorem proximi: hoc est, sponsam ipsius
devirginavit. Sic et illa sancta Virgo Josephi dicta
fuit uxor. « Ne verearis, inquit, accipere Mariam
uxorem tuam. » Cæterum apud nos olim eorum qui
coibant in matrimonium, sponsalia per osculum et
arrham præcedebant. Ac licebat ea solvere, si ad-
jecta pœna præstaretur. Nondum autem solutis
sponsalibus, hand abs re tanquam adulter condem-
nabatur, qui sponsam alterius matrimonio sibi
copulabat, quemadmodum canon indicatus statuit.
Verum ubi nec sponsalia præcesserunt, nec osculum
arrhæve 76 datio secuta est, sed nudorum dun-
taxat, ut appellari solent, verborum vincula: licet
alius eam uxorem ducat, adulterii crimine non
tenetur. Cæterum ex publicata posterius Novella
religiosi principis Alexii Comneni, anno 6592, pro-
pœnodum par vis est sponsalium, et plenarum
nuptiarum, cum et ipsa precibus sacris interve-
nientibus perficiantur, nec aliis modis solvantur,
quam quibus perfectum quoque matrimonium di-
rimitur. Sunt enim hæc ejus verba:

Novella imperatoris Alexii Comneni de sponsalibus,
facta anno 6592.

Sponsalia vera sancita sunt a nobis, quæcunque
cum benedictione sacra, et statuto a nobis tempore
peracta noscuntur. Aptum vero tam sponsalibus
quam nuptiis tempus fuerit, femella quidem duode-
cimum transgressa, masculo autem decimum et
quartum annum excedente. Post sacrum vero pro-
cum carmen, et consuetam arrhæ atque osculi
observationem, exiguo vel etiam longiusculo spa-
tio temporis interjecto, prout ipsis contrahen-
tibus visum fuerit, citra recusationem legitimas
quoque nuptias succedere jubemus, nec simul in-
cidere in unum sæpe diem et horam. Quod si
prius, quam statutum a nobis tempus appetierit,
et indicatis observationibus non adhibitis, spon-
salia facta fuerint et instrumenta, nequaquam
hæc vera sponsalia vel esse, vel appellari debere,
tametsi pœnæ luitio sit adjecta. Nam quæ proprie
sunt sponsalia, pœnarum præstationibus non sol-
ventur, quando ne quidem instrumentis in posterum
adscribentur: cum per eas nullum sponsalium
robur accedat, sed per invocationem Dei: cuius-
modi sponsalia indissolubilia manent, ex illis dun-
taxat causis dirimenda, quibus et nuptiæ solvantur.
Quia vero secundum priscam legum consuetudinem
post annum puellæ septimum non recte sponsalia

præcedebant (nam libere singuli ad desponsatas accedentes, per intuitum continuum et libertatem conversationis ipsam amoris flammam magis accendebant), hoc quoque statuimus, ut quæ anno contrahentium 7, usque ad 14, vel 12 ætatis eorum annum, quasi sub forma sponsalium sunt instrumenta, prorsus legitimorum firmorumque sponsalium locum non obtineant: sed tamen veluti confirmatæ stipulationes habeantur, et secundum aliorum contractuum consuetudinem obligent: veteri lege, quæ de sponsalibus est publicata, robur in iis habente personis, quibus cum repudiata sponsa in matrimonium coire prohibitum est, idque propter ejus status, qui apud Christianos viget, incrementum. Licet enim subtili ratione non sint hæc perfecta sponsalia, tamen quia sponsalium finem habere videntur, et nuptiarum hinc fundamentum ponitur, non abs re prohibita per legem personæ rursus impedimentum habebunt, nec quisquam eam uxorem ducet, quam prisca lex sponsam alicujus factam, solutis sponsalibus in matrimonium cum altero coire non permisit.

De clericorum sponsalibus.

Balsamon. Sane non permittitur alicui dignitatem ecclesiasticam gerenti, qui mortis alteriusve causæ interventu separatus sit a sponsa sua ante nuptias, ut alia cum muliere copuletur. Nam qui hoc fecisse deprehensus fuerit, tanquam secundo illigatus matrimonio, deponitur. Lector etiam, qui tale quiddam incurrit, ad alium gradum non provehitur.

Quod si constare sponsalia non possunt, siquidem ei desponsa persona, qui sacerdos fieri vult, annum 77 sextum ætatis excessit: non permittitur ei, qui eam sibi despondit, ut alia cum muliere copuletur, atque ita sacerdos fiat. Nam digamus esse dicetur, ratione concupiscentiæ, cum hac ætate mulier amoris capax sit. At vero si minor sex annis sit persona desponsa, quo tempore pacta sponsalia reddebantur irrita: potest talis etiam cum alia muliere copulatus, nemine prohibente, sacerdotio fungi. Sed hoc in laicis locum non habet. Duntaxat enim ecclesiastica in dignitate constitutos unius mulieris, et virginis quidem, maritos esse oportet: quin et ipsi omnino ante matrimonium contractum virginis laude gloriari debent.

Cæterum ubi perfecta sunt sponsalia, licet antequam cum desponsata sibi vir coeat, per mortem ab ea diremptus fuerit, ne laicus quidem ducere potest vel consubrinam ejus, vel aliam personam lege prohibitam. Non enim ipsa conjunctio, sed quæ precum interventu sit consecratio, sponsalia pro nuptiis habere facit.

De eo qui cum socru sua stupri consuetudinem habuit.

Balsamon. Enimvero si ante perfectam nuptiarum consecrationem, sponsalibus duntaxat contractis, sponsum cum socru stupri consuetudinem habere contigerit, vel cum alia sponsæ suæ cognata

προϋβαινον (ἀδελφὴ γὰρ ἐπὶ τὰς μνηστευομένας εἰσερχόμενος; ἕκαστος τῇ συνεχεῖ θέᾳ, καὶ τῷ ἐλευθερίῳ τῆς ὁμιλίας, τὸ τοῦ ἔρωτος φλεγμαῖνον προσανάκαιον), ἡμεῖς καὶ τοῦτο θεσπίζομεν. Τὰ μὲν κατὰ τὸν ἐπταετῆ τῶν συμβαλλόντων χρόνον ἔργα τοῦ δεκάτου τετάρτου ἢ δωδεκάτου τῆς ἡλικίας χρόνου γενόμενα, ὡς ἐν τύπῳ μνηστείας, συμβόλια, μὴ τάξιν ὅλως ἐννόμου μνηστείας καὶ ἀσφαλούς ἀποφέρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπερωτήσεις μόνον ἡσφαλισμένας κρίνεσθαι τε καὶ ἐνεργεῖν, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων. ἐνεργεῖν δὲ τὸν παλαιὸν νόμον, τὸν ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ ἐκφωνηθέντα, ἐν τοῖς κεκωλυμένοις προσώποις μόνον ἐπὶ τῇ ἀποζευχθείσῃ μνηστῇ, διὰ τὸ περιὸν τοῖς παρὰ Χριστιανοῖς ἐμπολιτευομένης καταστάσεως. Εἰ γὰρ καὶ μὴ μνηστεία ἐστὶ, κατὰ τὸ ἀκριβές, ἐντελής τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅτι σκοπὸν ἔχειν μνηστείας δοκεῖ, καὶ θεμελιὸς γάμου ἐντεῦθεν προκαταβάλλεται, καλῶς ἂν ἔχοι, τὰ κεκωλυμένα τῷ νόμῳ πρόσωπα καὶ αὐτοῖς καλῶς εἶναι, καὶ μὴδένα εἰς γυναῖκα λαμβάνειν, ἣν ὁ παλαιὸς νόμος μνηστὴν τινος γενομένην, καὶ τῆς μνηστείας λυομένης, οὐκ ἀφῆκεν ἑτέρῳ κατὰ γάμον συνέρχεσθαι.

Περὶ μνηστείας κληρικῶν.

Βασίλειος. Ἀμέλει καὶ οὐκ ἐφεῖται τινὶ τῶν τοῦ βήματος; θανάτῳ ἢ ἄλλῃ αἰτίᾳ τῆς οἰκείας διαζευχθέντι μνηστῇ πρὸ τοῦ γάμου, ἑτέρᾳ συνάπτεσθαι γυναῖκα. Ὁ γὰρ πεποικημένος τοῦτο φωραθὲς ὡς δευτερογαμίας καθαιρεῖται. καὶ ὁ ἐμπροσθεν εἰς τι τοιοῦτον ἀναγνώστης εἰς ἕτερον οὐ προκόπτει βαθμόν.

Εἰ δὲ ἀσύστατός ἐστιν ἡ μνηστεία, εἰ μὲν τὸ κατεγγυηθὲν πρόσωπον τῷ θέλοντι ἱερωθῆναι τὴν ἑκτον ὑπὲρβῃ χρόνον, οὐ παραχωρηθήσεται ὁ μνηστευσάμενος ἑτέρᾳ συναφθῆναι γυναῖκα, καὶ οὕτως ἱερωθῆναι. διγamos γὰρ λογίζεται διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, τῷ δεκτικῷ ἔρωτος εἶναι τηνικαῦτα τὴν γυναῖκα. Εἰ δὲ ἦστων τῶν ἑξ χρόνων ἦν τὸ κατεγγυηθὲν αὐτῷ πρόσωπον, ὅτε ἡ ἀθέτησις τῶν συμφῶν ἐγένετο, δύναται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἑτέρᾳ γυναῖκι συζευχθεὶς, ἀκωλύτως εἰς ἱερωσύνην εἰσεῖναι. Τοῦτο δὲ ἐπὶ λαϊκῶν οὐ κρατεῖ. μόνους γὰρ τοὺς τοῦ βήματος μὴδ' ὀφείλει καὶ ταύτης παρθένου ἀνδρὸς εἶναι δεῖ, ὅσα καὶ αὐτοὺς πάντως τῇ παρθενίᾳ πρὸ τοῦτου σεμνυνομένους.

Τελείας δὲ τῆς μνηστείας οὔσης, καὶ εἰ πρὸ τοῦ συμμιγῆναι τῇ μνηστευσάμενῃ τὴν ἀνδρὰ θανάτῳ ταύτης διέζευκται, οὐδὲ ὁ λαϊκὸς λαβεῖν δύναται ἢ ἐξαδελφὴν ταύτης, ἢ ἕτερον πρόσωπον ἐκ τοῦ νόμου κεκωλυμένον. οὐ γὰρ ἡ συνάφεια, ἀλλ' ἡ τῆς ἐσχιστελετῆ ποιεῖ τὴν μνηστείαν ὡς γάμον λογισθαι.

Περὶ τοῦ συμφωραθέντος τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ.

Βασίλειος. Εἰ μὲν τοι πρὸ τελείας ἱεροτελεστίας, μόνῃ δὲ μνηστείας συνισταμένης, τὸν νυμφίον πενθερᾷ συμφωραθῆναι συνέδη, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ προσώπῳ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, κωλυθήσεται.

Οὐ γὰρ θεμιτὸν αἰμομιξίαν ἐν εἰδήσει προῖσθαι. Εἰ δὲ **A** persona, matrimonium vetabitur. Non enim fas est, μετὰ τὸν καλῶς συστάντα γάμον τὸ παράνομον τοῦτο συμβαίνει, ὁ γάμος οὐ λύεται, ἀλλ' ἐπιτιμῶνται οἱ τὴν αἰμομιξίαν ποιήσαντες· φησὶ γὰρ νόμος· Τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν ἐπισυμβαδαιόντων οὐκ ἀκυροῦνται.

ut incestus cognitus progrediat. Quod si post nuptias perfectas ejusmodi quid contigerit, nuptiæ non dissolvuntur, sed qui incestus rei sunt, puniuntur. Legis enim verba sunt: Quæ ab initio valent ex post factis non infirmantur.

Ἐκ ποίων αἰτιῶν α. μνηστεῖαι λύονται. — Νόμοι.

Λύεται δὲ ἡ μνηστεία, ὡς περ καὶ οἱ γάμοι, δι' εὐπροσώπους ταύτας αἰτίας·

α'. Εἰ ἀνυπόστατός ἐστιν ἡ μνηστεία, καὶ ἀθέμιτος διὰ τὸ ἀνήλικον τῶν παίδων.

β'. Εἰ ἐγγάστριος ἐξ ἀλλοτρίων σπερμάτων ἡ γυνὴ πεφύραται.

γ'. Λύεται καὶ διὰ καινοτάτην θρησκείαν ἀγνοηθεῖσαν, καὶ δογματῶν διαφορὰν.

δ'. Ἡ διὰ τρόπων αἰσχροτήτα.

ε'. Ἡ τύχης ἀναλλαγὴν.

ς'. Ἡ διὰ γάμων ὑπέρθεσιν ὅπερ τετραετίαν μὴ ἐξ εὐλόγου ἐκταθεῖσαν αἰτίας, διὰ νόσον ἴσως χρονίαν, ἢ θάνατον γονέων, ἢ κεφαλικά ἐγκλήματα, ἢ μακρὰν ἀποδημίαν ἐξ ἀνάγκης γενομένην.

ζ'. ἔτι δὲ διὰ βίαν ἀρχοντος ἐπαρχίας τῆς μνηστείας γενομένης, τῆς τε κόρης καὶ τῶν γονέων αὐτῆς μὴ συναίνουσιν.

η'. Ἡ δι' ἀπόκαρσιν ἀληθῆ, καὶ τὴν πρὸς τὸν μνηστῆρα βίον μετέδρασιν.

θ'. Ἡ τὸ εἶναι βουλευτήν.

ι'. Ἡ διὰ τὸ ὑποκεῖσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ· ἢ ἄλλῳ λειτουργήματι ἑνοχον εὐρεθῆναι.

Τούτων οὖν τῶν ἀπηριθμημένων τινὸς τὴν ἐνωσιν μὴ διαστήσαντος, ὁ τὴν ἐτέρω μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος, ἐστὶ τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, μοιχῆται.

Νόμοι.

Μνηστεία ἐστὶ μνήμη καὶ ἐπαγγελία τῶν μελλόντων γάμων.

Καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως μνηστεία γίνεται· καὶ ψιλῇ συναινέσει συνίσταται, καὶ μεταξὺ ἀπόντων.

Τὴν τοῦ πατρὸς μου ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου μνηστὴν οὐ δύναμαι λαβεῖν εἰς γυναῖκα, εἰ καὶ γαμεταὶ αὐτῶν οὐ γεγόνασιν· ἡ μὲν γὰρ μητρειᾶς, ἡ δὲ νόμφης τάς ἐιν ἐπέχει· οὐδὲ τὴν μητέρα τῆς ποτέ μου μνηστῆς, γέγονε γὰρ μου πενθερά.

Παρὰ γνώμην τῆς ὀρφανῆς ὁ ἐπίτροπος οὐ συνίστησιν αὐτῇ μνηστείαν, οὔτε διαλύει τὴν γενομένην.

Ἡ μανία ἐμποδίζει τῇ μνηστείᾳ· ἐπιγενομένην δὲ, οὐ λύει τὴν σύστασιν.

Οἱ συναινέοντες τῷ γάμῳ καὶ τῇ μνηστείᾳ συναινέουσι. Συναινέουσι δὲ οἱ συναπτόμενοι, καὶ οἱ τούτων γονεῖς. Συναινέειν δὲ δοκοῦσιν οἱ μὴ ῥητῶς ἀντιλέγοντες. Τότε δὲ μόνον ἀντιλέγειν δύνανται οἱ ὑπ-

Causæ propter quas sponsalia solvuntur. — Leges.

Sponsalia nuptiarum more solvuntur propter honestas hasce causas :

1. Si constare sponsalia, tanquam illicita, nequeant, propter ætatem puerorum impuberem.

2. Si mulier uterum ex alieno semine gerere sit deprehensa.

3. Item propter novam quamdam et incognitam religionem ac dogmatum diversitatem.

4. Vel propter morum turpitudinem.

5. Vel propter mutationem status.

6. Vel propter dilationem nuptiarum ultra quadriennium, quæ probabili ex causa facta est, propter morbum puta diuturnum, vel mortem parentum, vel capitalia crimina, vel longinquam peregrinationem, exnecessitate susceptam.

7. Præterea si sponsalia facta sint per vim præsidis provinciæ, tam puella, quam parentibus ejus non consentientibus.

8. Vel propter veram tonsuram, et transitum ad vitam solitariam.

C 9. Vel quod aliquis fiat decurio.

10. Vel quod alicujus bona fisco sint obnoxia, vel quod ipse alii cuiquam functioni obligatus inveniat.

78 Cum igitur aliquid ex hisce una connumeratis copulationem factam non dirimit, qui desponsatam alteri ducit, adhuc eo superstite qui desponsavit, adulterio se polluit.

Leges.

Sponsalia sunt mentio et promissio nuptiarum futurarum.

Tam per scripturam, quam sine scriptura sponsalia contrahuntur; et constituuntur nudo consensu, etiam inter absentes.

Sponsam patris mei vel fratris mei uxorem ducere nequeo, quævis uxores eorum non fuerint; illa enim novercæ, hæc nurus locum habet; utique nec matrem nurus meæ, mihi enim socrus evasit.

Contra voluntatem pupillæ tutor sponsalia non constituit, nec facta dissolvit.

Furor impedit sponsalia, sed si postea supervenerit, constituta non solvit.

Qui consensum præbent in nuptiis, eorum consensus in sponsalibus quoque requiritur. Consentire vero debent ipsi contrahentes, et parentes eorum. Et consentire videntur, qui evidenter sive

προφάσει εὐλαβείας, ἐκβάλλοντα, ἀφορίζει, μέχρις ἂν αὐτὸς προσλάβῃται, ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖ. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐθέσπισας, μὴ ἐξεῖναι τινι τῷ παλαιῷ προσέχοντι νόμῳ, ὅτε βούλοιτο τὴν ἰδίαν ἐκβάλλειν γυναῖκα χωρὶς ἀπειρημένης αἰτίας. Ἔοικε γὰρ τὸν γάμον διαβάλλειν, ὡς ἀκάθαρτον ὃν τὸ νομίμως μίγνυσθαι. Τιμιον δὲ ἡ Γραφή τὸν γάμον ἀπεφῆνατο, καὶ τὴν κοίτην ἁμίαντον.

Τούτου καὶ ὁ ἱγ' τῆς ἑκτῆς συνόδου κανὼν αὐτοῖς· ῥήμασι μέμνηται ἀνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προσθήκης. Αὕτη γὰρ ἡ σύνοδος πρώτη ταῖς γαμίταις ἀποτάττεσθαι τοὺς ἐπισκόπους ἐθέσπισεν.

Περὶ τῶν τὰς ἰδίας γυναῖκας ἐκβαλλόντων λαϊκῶν.

Ὁ δὲ ἀποστολικὸς μὴ' τὸν ἐκβάλλοντα λαϊκὸν παραλόγως τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν λαμβάνοντα, καὶ τὸν ὑποποιούμενον τὴν παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, μὴ κατὰ νόμους θελαδῇ, ἀφορισμῷ ὑποβάλλει.

Ὅσα γε μὴν περὶ τοῦτου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου γλώττης ἐχηρημοδότησεν ἐν τῷ θ' αὐτοῦ κανόνι, ἄγνωτον κομιδῇ μὴ κατὰ μέρος διεξιέναι. Ἦν μὲν γὰρ, φησὶν, ἀκλόουθον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, ἐξ ἱστῆς καὶ ἀνδράσι καὶ γυναῖξιν τὴν τῆς πορνείας αἰτίαν λύσιν εἶναι τοῦ γάμου. Ἡ δὲ γε τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχουσα δεικνύται· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γυναικῶν πολλὴν εὐρίσκαμεν τὴν ἀκριβείαν, τοῦ μὲν Ἀποστόλου λέγοντος· Ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι· τοῦ δὲ Ἱερεμίου, ὅτι, Ἐάν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινομένη μιανθῆσεται. Ἐἰ μὴ βουλευθεὶς θελαδῇ ὁ ἄνθρωπος αὐτὴν προσλαβίσθαι· καὶ ὁ Σολομών ἐν ταῖς Παροιμίαις· Ὁ ἔχων μοιχαλίδά ἄφρων καὶ ἀσεβής· τούτέστιν, ὁ μιγνύμενος ὑπὸ πάντῃς γυναικί, ἥτις δεικνύται μοιχαλὶς. Τοῦ δὲ μοιχεύοντος τῶν ἀνδρῶν, ἡ πορνεύοντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν ἰδίων γυναικῶν ἀποτίθεται· εἴτε γὰρ καὶ ἐμπικραίνοντο τις τῇ γυναικί, καὶ πληγὰς ἐντείνον, καρτερεῖν ταύτην δεῖ· εἴτε εἰς χρήματα ζημιοῖ, κάκεινὴν τὴν προῖκα δαπανωμένην ἐρύψῃ, ἢ καὶ ζηλοτύπως ἔχῃ τῷ ἑτέρῳ τὸν ἄνδρα συμφεθεῖσθαι, οὐκ ἐφέλται ταύτῃ διαζεύγνυσθαι τοῦ ἀνδρὸς παρὰ ταῦτα. Εἰ γὰρ, ἀπίστου θατέρου τῶν συνοικούντων τυγχάνοντος, θατέρῳ χωρισθῆναι οὐ δέδοται, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκδόσεως (Τί γὰρ οἶδας, γύναι, φησὶν, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις)· πῶς ἀνεύθυνος ἔσται ἡ δι' ἑτέραν αἰτίαν λύουσα τὴν συζυγίαν; Ὡστε ἡ τὸν ἄνδρα παραλόγως ἀπελιπούσα, εἰ ἄλλῃ συνοικήσει, μοιχαλὶς λογίζεται. Ἡ δὲ τῷ καταλειφθέντι ἀνδρὶ συναφθεῖσα νομίμως· μέντε ὡς μοιχαλὶς, οὕτε ὡς πόρνη καταχρίνεται. Εἰ μόντε ὁ ἄνθρωπος ἀποστάς τῇ· γυναικὶς, ἐπ' ἄλλην ἤλθε, καὶ αὐτὸς μοιχός, ὡς ποιών αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ἡ συνοικοῦσα τοῦτω μοιχαλὶς, διότι πρὸς ἑαυτὴν ἀλλότριον μετέστησεν ἄνδρα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἀπὸ δὲ τῆς ὑστερον

PATROL. GR. CXIV.

A suam prætextu religionis ejcit, tantisper segregat donec eam ad se receperit, perseverantem vero deponit. Hoc enim Dominus etiam in Evangelis sancivit, non licere alicui præscæ legi obtemperanti, ut pro lubitu suo uxorem suam ejciant, absque causa legis interdicto comprehensa. Quippe matrimonium criminari videtur, quasi coitus legitimus quædam sit impuritas. Honorabiles autem nuptias esse Scriptura pronuntiat, et lectum impollutum.

Hujus etiam decimus tertius sextæ synodi canon ipsismet verbis meminit, absque tamen vocis episcopi adjectione. Hæc enim synodus prima fuit, quæ sancivit, ut uxoribus suis episcopi renuntiarent.

De laicis uxores suas ejcipientibus.

Canon autem apostolorum 48 laicum, qui præter rationem ejcit uxorem suam, et aliam ducit, quive pertrahit ad se divortio separatam ab alio, non secundum leges scilicet, segregationi subijcit.

Cæterum quæ hac de re Spiritus sanctus per magnum illum Patrem Basilium velut oraculo prodidit in nono ipsius canone, perlinquum fuerit non particulatim exponere. Consentaneum erat, inquit, ut secundum sententiam Domini æquabiliter tam viris, quam mulieribus, scortationis causa matrimonium dissolveret. Verum Ecclesiæ consuetudinem ita comparatam non esse constat. Nam quod ad mulieres attinet, magnam accurationem invenimus, Apostolo dicente· Qui meretrici agglutinatur, unum cum ea corpus est; et Jeremia, Si alterius viri facta fueris, ad maritum suum non revertetur, sed polluendo polluetur· nisi videlicet maritus eam recipere voluerit. Et Salomon in Proverbiis, Qui adulteram habet, stultus est et impius· hoc est qui rem habet cum muliere maritata, et quam esse constat adulteram. Verum maritos adulterium committentes, vel scortantes, retineri suis ab uxoribus monet. Nam sive quis acerbum semet erga uxorem exhibeat, eique verbera infligat, tolerantem se gerat oportet· sive pecuniarum jacturam faciat, dotemque suam absumi videat, vel etiam zelotypa sit propterea quod cum aliis maritus stupri consuetudinem habeat, non tamen ei permittitur, ut propter has causas a marito divertat. Quippe si alterutro conjugum exsistente infideli, alteri divortium ab eo facere non licet, juxta beati Pauli sententiam, propterea quod obscurum sit, quid evenire queat (Æquid enim nosti mulier, ait, an maritum sis servatura?); quonam modo culpa carebit, quæ propter aliam causam conjugium dissolvit? Unde concluditur eam, quæ maritum absque justa causa deseruerit, si alterius in consortium sese dederit, pro adultera habendam. Quæ vero legitime cum viro deserto in manum coit, nec ut adultera, nec ut meretrix condemnatur. Sane si maritus ab uxore diverterit, et ad aliam sese contulerit, tum ipse adulter est, veluti qui auctor sit, ut ea

per adulterium polluantur; tum quæ in ipsius est contubernio adultera est, propterea quod maritum alienum ad sese traduxerit. Hæc Basilius. Ex publicata vero deinceps novella Justiniani, quam de solutione matrimonii supra positum caput continet, etiam hæc inter alias causas est, connumerata, propter quas uxoribus conjugia dissolvere permittitur: si videlicet eadem in domo vel civitate cum alia muliere stupri consuetudinem maritus habeat; et propinquis uxoris suæ increpantibus eum, ac monentibus, ut ab illius consuetudine permittit, ut propter zelotypiam matrimonium solvat.

In cau. autem 21, eum, qui cum muliere cohabitavit et propter libidinem cum alia polluitur, fornicationis reum esse judicat; utique et poenis majoribus afficit, quam eum qui cum muliere non cohabitans in eodem crimine deprehensus fuerit. Huic enim venia aliqua datur propter naturæ necessitatem, ille autem eam non assequitur, utpote qui legitimam conjugem habeat quæ naturæ tyrannidem demulceat, quique propter solam incontinentiam in cœno libidinis volutatur. Quin etiam canonem, inquit, non habemus, eum, si in matrimonio solutam peccatum fiat, adulterii crimini obnoxium reddentem, vel a propriæ uxoris commercio abigentem. Porro quidem mulier maritum a fornicatione reversam suscipiet; ille autem mulierem quæ cum alio commercium habuit, ex ætibus efficiet; et invitum eam recipere non cogetur. Harum rerum, inquit, ratio non facilis est, verum consuetudo ita obtinuit.

In canone vero 35: 'In iis qui matrimonium dissolvunt, causam, inquit, considerare oportet. Et siquidem mulier sine causa a viro secesserit, illa quidem poena, hic autem venia dignus judicatur; nimirum ut cum Ecclesia communicet, non autem ut alia utatur.

Quin et in can. 77: 'Qui mulierem sibi legitime conjunctam relinquit, et aliam ducit, adulterii crimini obnoxius est. Patres autem nostri, inquit, eis septennii poenam inflixerunt, et sic communionem dignos censent, si cum lacrymis poenitentiam egerint.

Hæc vi syn. Patres in can 87, ipsissimis sancti verbis usi confirmant; eamque quæ præter rationem virum suum relinquit ut adulteram condemnant, viro autem veniam dant, et cum Ecclesia communicare præcipiunt. Eum vero qui legitime sibi conjunctam relinquit, et cum alia exinde matrimoniale contractum facit, tanquam adulterii, ex Domini sententia, reum in septennium a sacramentis arcet.

Rursus sanctus Basilius, in can. 46, quæ viro ab uxore sua pro tempore derelicto propter mœorem forsitan vel animi demissionem, per ignorantiam nubi, postea vero uxore prioris, ex alia forsitan regione, reversa ab eo dimissa fuerit, ex ignorantia quidem fornicata est, sed a matrimonio non

ἀξενεχθείσης Ἰουστινιανέου νεαρᾶς, ἣν τὸ ἰγ τοῦ παρόντος στοιχείου περιέχει κεφάλαιον, καὶ αὐτῇ ταῖς ἁλλαῖς αἰτίαις ἡριθμηταί, δι' ἃς λύειν ταῖς γυναῖξιν τὰ συνοικέσια δίδονται· εἰ ἐν τῇ αὐτῇ δηλαδὴ οἰκίᾳ ἢ πόλει ἐτέρᾳ ὁ ἀνὴρ συμφθεύσῃ γυναίκιν, καὶ τοῦ μέρους τῆς ἰδίας γυναικὸς ἐπιτιμίωντων αὐτῷ καὶ ὑποτιθεμένων, ἀποστῆναι τῆς πρὸς ἐκείνην ὁμιλίας μὴ πείθεται· τῇ καὶ γὰρ λύειν τοὺς γάμους διὰ τὴν ζηλοτυπίαν ἐφίησιν.

abstineat, non obtemperet. Tunc enim mulier

Ἐν δὲ τὸ κα' τὸν συνοικοῦντα γυναίκιν, δι' ἀσέλειαν δὲ καὶ ἐτέρᾳ συμφθευρόμενον, πορνείας μὲν ὑπόδικον εἶναι κρίνει, ἐπὶ πλέον δὲ τοῖς ἐπιτιμίοις καθικνεῖται τοῦ μὴ συζῶντος γυναίκιν, καὶ τῷ ἐπιθεῖν τούτῳ ἁλόντος. Τῷ μὲν γὰρ συγγνώμη τις διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως· ὁ δὲ ταύτης ἐστέρηται, ὅτε τῆς φυσικῆς τυραννίδος τὴν νόμιμον ἔχων παραμυθίαν, διὰ δὲ μόνην ἀκρασίαν τῷ τῆς ἀκολασίας βορβόρῳ ἐγκυλινδούμενος. Οὐ μέντοι καὶ κανόν, φησὶν, ἔχομεν, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἢ ἀμαρτίαν γένηται, τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπάγοντα ἐγκλήματι, ἢ τῆς πρὸς τὴν οἰκίαν γυναῖκα συνοικέσιος ἀποκλείοντα· ὥστε ἡ μὲν γυνὴ ἀπὸ πορνείας ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα δέξεται· οὗτος δὲ τὴν γυναῖκα μιγείσαν ἐτέρῳ τῶν οἰκῶν ἀποπέμψει, καὶ δικῶν ταύτην προλαβέσθαι οὐκ ἀναγκασθήσεται. Τούτων δὲ ὁ λόγος, φησὶν, οὐ βῆδιος, ἢ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν.

Ἐν δὲ τῷ λ', Ἐπὶ τῶν διαλυόντων τὸν γάμον, τὴν αἰτίαν χρῆ, φησὶ, σκοπεῖν. Καὶ εἰ μὲν παραλόγως τοῦ ἀνδρὸς ἀνεχώρησεν ἡ γυνὴ, ἡ μὲν ἐπιτιμίων, ὁ δὲ συγγνώμης ἄξιος κρίνεται, πρὸς τὸ κοινωνεῖν μέντοι τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν καὶ ἐτέρᾳ δηλαδὴ κεχρησθαι.

Ἐν δὲ τῷ α', Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νόμιμῶς αὐτῷ συναφθεῖσαν καὶ ἐτέραν ἀγόμενος τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι· οἱ δὲ Πατέρες ἡμῶν, φησὶν, εἰς ἐπταετίαν τοῖς τοιοῦτοις ἐπιτετιμήκασιν, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς ἀξιοῦσιν, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσωσι.

Ταῦτα καὶ οἱ τῆς ἐκτῆς συνόδου ἐν τῷ π' κανόνι ἐπικυροῦσιν αὐτοῖς τοῦ ἁγίου χρησάμενοι ῥήματι· καὶ τὴν μὲν παραλόγως ἀπολιποῦσαν τὸν ἄνδρα ὡς μοιχαλίδά κατακρίνουσι· τὸν δὲ συγγνώμης ἀξιοῦσι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖν παρεγγύωσι· τὸν γὰρ μὴν καταλιμπάνοντα τὴν νόμιμῶς συναφθεῖσαν, καὶ μεθ' ἐτέρας γαμικὸν δῆθεν ποιοῦντα συνάλλαγμα, ὡς τῷ κρίματι τοῦ μοιχοῦ ὑποκείμενον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, μέχρις ἐπταετίας τῶν ἁγιασμάτων ἀπείργουσι.

Καὶ αὐθὺς ἡ βασιλεὺς τῆς Ἐκκλησίας στέλλῃ, ἐν τῷ μ', τῷ πρὸς ὀλίγον παρὰ τῆς ἰδίας καταλειφθέντι γυναικὸς, διὰ τινὰ λύπην ἰσως, ἢ μικροψυχίαν, τούτῳ ἢ κατὰ ἀγνοίαν γημαμένη, εἴτα τῆς πρώτης ἐπανελθούσης ἐξ ἀλλοδαπῆς ἰσως χώρας παρ' αὐτοῦ ἀφαιεῖται, ἐπὶ ὁρνεύσει μὲν ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ

μων δὲ οὐκ εἰσρχοῖσεται. Οὐ γάρ ἀνδρὸς ἀρκεῖται νο-
μιμου, μήπω τοῦ προτέρου γάμου λυθέντος, ἀλλὰ
πορνείας ἀπῆλλακτο. Κάλιον δὲ, φησὶν, εἰ. οὕτω
μένειν· οὐ γάρ εὐσχημον τὴν ὀνομασθεῖσαν τινὸς
ἐτέρω συμβοῦν. Φησὶ γὰρ ὁ νόμος, ὅτι Ἐν τοῖς γά-
μοις οὐ μόνον τὸ ἐπιτετραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐ-
πρεπὲς σκεπτοῦμεν.

Ἐν δὲ τῷ μὴ κανόνι, Ἡ κατάλειψθεῖσα πρὸς
τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς παραλόγως κατ' ἐμὴν γνώμην,
στρίψιν, οὕτω μένειν ὀφείλει. Εἰπὼν γάρ ὁ Κύριος,
Ἐάν τις τὴν ἰδίαν καταλείπῃ γυναῖκα, ποιεῖ αὐτὴν
μοιχᾶσθαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοι-
νωίας· οὐ γὰρ εἰκὸς τὸν μὲν ἄνδρα ὑπεύθυνον
εἶναι, ὡς μοιχείας αἵτιον, τὴν δὲ ἀνεπίκλητον, ἥτις
μοιχᾶλις πρὸς τοῦ Κυρίου προσαγορεύεται διὰ τὴν
πρὸς ἕτερον κοινωσίαν. Ἀλλὰ γὰρ ὅπως ταῦτα θε-
ριπύεται, ἀκριβέστερον ἐκ τῶν πολιτικῶν μεμά-
θηκας νόμων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένης ρ' τοὺς διαλυ-
θέντας τῆς τοῦ γάμου συναφείας, ἢ ἀλλήλοις κα-
ταλείπεσθαι, ἢ οὕτω μένειν διακελεύεται, κατὰ
τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν· Οὐδ' ὁ Θεὸς συνέσειεν,
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· καὶ τοῦ Ἀποστόλου, Ἀδέλ-
φαι γυναῖκες· μὴ ζῆτε λύσιν. Ζῆται καὶ τὸ θ' κε-
φάλαιον τοῦ Β στοιχείου περὶ τῶν τοὺς ἐννόμους
γάμους βδελυττομένων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν χωρίζε-
σθαι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους.

Οἱ τῆς ἑκτῆς συνόδου θεοὶ Πατέρες ἐν τῷ 18^ῳ
κανόνι ἀπαίρουν τοὺς ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν χειρο-
τονίαν συνοικεῖν ὅλως ταῖς πρὸ τῆς χειροτονίας
θεομοῖς γάμου συναφθεῖσαι αὐτοῖς γυναῖξιν, καὶ φα-
σιν· Οὐκ ἐπ' ἀθετήσει τῶν τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις ἐν
τῷ πέμπτῳ νενομοθετημένων κανόνι τοῦτο θεσπίζο-
μεν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπιδοσιν τῆς Ἐκκλη-
σίας πραγματεύμενοι. Οἱ μὲν γὰρ θεοὶ ἀπόστολοι,
ἄρτι τῆς Ἐκκλησίας τῇ τῶν Ἰουδαίων παύτητι,
καὶ τῇ Ἑλληνικῇ θειοδαίμονι, πολλὰ χαίρειν εἰ-
ποῦσιν, ἔστιν οἷς τῶν πατρῶων ἐθῶν ἐνεδίδωσαν
χρησθαι. Οἱ τε γὰρ τῶν Ἰουδαίων, καὶ οἱ τῶν Ἑλ-
λήνων ἀρχιερεῖς, τῶν συναύων οὐκ ἐχωρίζοντο· τὸ
δὲ τήμερον εἶναι χρῆναι· φασί, τοὺς ἀρχιερεῖς τὴν
ζῆλον πρὸς ἀκριβὴ σωφοσύνην ὑπευθύνοντας, οὐχ
ὅπως τῆς τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἰδίων
γυναικῶν ὁμιλίας ἀποδίστασθαι· τοῦτο γὰρ σκανδα-
λου πρόφασιν οὐδ' ἔντινασθαι τοῖς ὑπὸ χεῖρα κατα-
λείπει· καὶ ἐπιφέρουσι τὸ ἀποστολικόν· Ἐὰν ἄνθρω-
ποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ
Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς· εἰτα τοῖς μὴ τὰ
τοῦ κανόνος πρεσβεύουσιν ἐπιτίμιον ἐπάγουσι τὴν
καθαίρεσιν.

Ὅτι δεῖ καὶ ἀποκαρῆναι τὴν χωρισθῆσαν τοῦ
ἐπισκόπου γυναῖκα.

Ἐν δὲ τῷ μὴ τὴν μὲν τοι κατὰ κοινὴν συμφωνίαν
διακευθεῖσαν τοῦ μέλλοντος ἐπὶ τῶν τῆς ἐπισκο-
πῆς καθεδεσθαι οἰάκων συνοικεῖν ὅλως αὐτῷ οὐ
μεθιδῆναι, ἀλλ' εἰς μοναστήριον κελεύουσιν εἰσελθεῖν,
μὴ ἐν γειτόνων τῆς τοῦ ἐπισκόπου καταγωγῆς κελ-
μένων. Οὐ γὰρ οἷον τε συνεχῶς εἰς ἀλλήλους ὁρῶσι,

A arcebitur; non enim a legitimo marito dimissa
erat, cum priores nuptiæ non solutæ essent, sed a
fornicatione liberata est. Melius autem erit si ita,
inquit, maneat. Non enim decorum est ut quæ ali-
cujus uxor vocata erat, cum altero cohabitaret. Dicit
enim lex, In nuptiis non solum id quod permissum
est, sed quod honestum est consideramus.

In can. autem 48, Quæ a marito sub præter ra-
tionem B derelicta est, mea quidem sententia,
inquit, ita manere debet. Dominus enim dicens :
« Si quis uxorem suam relinquat, eam mœcham
facit, » hanc ab alterius viri consortio arceat; non
enim fas est maritum crimini adulterii obnoxium
esse, eam vero irreprehensam, quæ adultera a Do-
mino vocatur propter alterius viri commercium.
B Quænam autem his medicina adhibeatur, ex legibus
civilibus clarius discēs.

Quin etiam synodi Carthaginensis canon centesi-
mus sextus præcipit, ut qui a conjunctione matri-
moniali diverterint, vel inter se reconcilientur, vel
ita cælibes maneant, juxta pronuntiatam hanc a
Domino sententiam : « Quos Deus conjunxit, homo
non separet; » et illam Apostoli : « Alligatus es
uxori? ne quæras divortium. » Quære etiam cap.
9 litt. B de iis qui nuptias legitimas abominantur.

CAP. XVII. Quod episcopi ab uxoribus suis
separari debent.

Divini vi syn. Patres in cap. sive canon. 12 :
pontifices post ordinationem arcent ab earum mu-
lierum contubernio, quæ ante ordinationem ma-
trimonii lege cum eis erant copulatæ, dicentes :
C Non ut abrogemus ea, quæ sancti apostoli can. 5
statuerunt, hoc sancimus : sed ut incrementum
Ecclesiæ ad statum meliorem procuremus. Etenim
illi divini apostoli, cum recens Ecclesia Judæorum
crassitie, et superstitioni paganorum, longum vale
dixisset, nonnullis ut consuetudinibus Patrum ute-
rentur permiserunt. Quippe tam Judæorum, quam
paganorum pontifices, a tori consortibus non se-
parabantur. Verum ut hodie comparatæ res sunt,
necessarium statuunt, ut vitam suam pontifices ad
castitatem accuratam dirigentes, non alienarum
D modo, sed suarum etiam uxorum consuetudine abs-
tineant. Hoc enim occasionem scandali nullam
omnino subditis relinquit, et ipsimet episcopi lau-
dem illam apostolicam auferunt : « Absque offendi-
culo sitis et Judæis, et Paganis, et Ecclesiæ Dei, »
etc. Deinde iis, qui hoc canone comprehensa non
observant, pænæ loco abdicationem statuunt.

Quod tonderi etiam debeat mulier ab episcopo
separata.

At in canone 48 iidem Patres separatam com-
muni consensu ab eo, qui ad episcopatus guber-
nacula sessurus est, ut cum ipso in contubernio
sit, omnino non permittunt; sed monasterium in-
gredi jubent, quod ejus in loci vicinia, quo loco
regit episcopus, non situm sit. Quippe fieri non

potest; cum sese frequenter intueantur, quin amor in eis per consortii pristini memoriam accendatur. Eo tamen in loco volunt, ut episcopi providentiam fructum percipiat, si prematur inopia. Quippe si ultra res necessarias nihil ipsimet episcopo suam in personam de bonis episcopatus expendere permittitur; multo minus aliquid huic de bonis ecclesie dabitur, si ex semetipsa victui necessaria habuerit. Quod si vita ejus honesta et gravis sit, etiam ad diaconatus gradum evehitur. Caterum ut monasterium ingrediat, idcirco præcipiunt, quod excusatione nulla impetrare possit, quin tondeatur. Nam potestatem habebat autem viri ordinationem recusandi divortium: quo facto, tum impediri ordinatione, tum etiam tonsura poterat. Verum postquam ipsamet in ordinationem consensit, necesse est per tonsuram divortium confirmetur. Ilac de re tractatum fuit tempore imperii Isaacii Angeli, tribus patriarchis in concilio præsentibus, nimirum universali, et Antiocheno, et Hierosolymitano, præter metropolitanos fere 40 **82** qui decreto sanciverunt, citra recusationem tonderi debere mulierem episcopi ordinati, synodalibus id litteris complectentes et confirmantes. Hinc probatur, nec sacerdotum uxoris fas esse, secundas ut contrahant nuptias.

Hujus autem syn. can. 30 expresse, inquit, pronuntiatur a sanctis Patribus de sacerdotibus et diaconis barbararum ecclesiarum, qui pietatis prætextu cum uxoribus suis consensum inierunt a multa consuetudine abstinere. Statuimus, inquit, eos non amplius cum illis cohabitare debere; ut ex eo nobis perfectam sui promissi demonstrationem præbeant. Hoc autem illis concessimus propter externum et barbarum eorum morem, et propter eorum in fide imbecillitatem, et non satis solidam constantiam; utque in suscepto continentie consilio corroborentur, longe ab uxoribus suis viventes. Cum iis enim cohabitare, ad veneream congressionem forsitan incitamento erit.

CAP. XVII. *Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere debent, cum sacra tractaturi sunt.*

Canon synodi Carthaginensis tertius debere dicit eos qui munus sacerdotale sortiti sint, et semper, et in omnibus continentiam, castitatem, omnemque aliam virtutem colere, ut puri ad purum accedentes, votorum suorum compotes fiant, ipsi mediatores inter Deum et homines sic constituti, ut dum internuntiorum erga Deum munere funguntur, mortalibus eum (quantum ejus fieri potest) propitium reddant, et mundo pacem exposcant. In primis vero invitante ipsos ratione temporis ad sacrorum tractationem et perceptionem mysteriorum, cum reapse castitatem præstare debeant, etiam ab uxorum suarum consuetudine semet abstineant.

Hujus autem syn. can. 4 et 28 nec non 73 obscure dicti, et sacros, qui divina mysteria con-

Α μη ἀνάπτεισθαι σφίσι τὸν ἔρωτα τῇ μνήμῃ τῆς προτέρας διαγωγῆς· καὶ ἐὰν δὲ τῆς τοῦ ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαύειν αὐτὴν ἀξιοῦσιν, εἰ ἐνδεῶς ἔχουσα εἴη. Εἰ γὰρ αὐτῇ δὴ τῷ ἐπισκόπῳ περαιτέρω τῶν ἀναγκαιῶν εἰς ἑαυτὸν δαπανᾷν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐφέσται, σχολῇ γ' ἂν ταύτῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας δοθῇσεται, οἰκοθεν ἐσχηκυία τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμάς. Εἰ δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῆς σπυρδός εἴη, καὶ εἰς τὸν τῆς διακονίας βαθμὸν προδιβάσεται· εἰς μοναστήριον δὲ εἰσεῖναι κελεύουσιν, ὡς ἀπαραίτητον ὄν ἀποκείρασθαι ταύτην. Ἐξῆν μὲν γὰρ αὕτῃ πρὸς τῆς χειροτονίας τοῦ ἀνδρὸς μὴ διαζυγῆναι, κἀντεῦθεν καὶ τὴν χειροτονίαν κωλυθῆναι καὶ τὴν ἀπόκασιν. Ὅτε δὲ γε τὰ τῆς χειροτονίας συνήνεσε, δέον καὶ τῇ ἀποκάρσει τὴν διάζευξιν βαπτίσασθαι. Ἐξή-
B τηται δὲ τὰ περὶ τοῦτου καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου, τῶν τριῶν πατριαρχῶν συνεδριάζοντων, τοῦ οἰκουμενικοῦ, τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ μητροπολιτῶν ὡσεὶ τεσσαράκοντα, οἱ καὶ ἐψηφίσαντο ἀπαραίτητως ὀφείλειν ἀποκείρασθαι τὴν τοῦ χειροτονηθέντος ἐπισκόπου γυναῖκα, συνοδικῶς γράμμασι τοῦτο σημειώσαντες καὶ κυρώσαντες. Ἐντεῦθεν δεικνύεται μὴδὲ τὰς τῶν ἱερῶν γυναίκας θεμιτὸν εἶναι δευτερογαμεῖν.

Ὅ δὲ γε ταύτης λ' ἰδιῶς ἐκπεφώνηται τοῖς θείοις Πατράσι περὶ τῶν ἐν ταῖς βαρβαρικοῖς ἐκκλησίαις ἱερῶν καὶ διακόνων, τῶν προφάσει εὐλαβείας μετὰ τῶν οικειῶν δὴθεν γαμετῶν συμφωνούντων τῆς
C πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀπέχεσθαι. Τοῦτους γὰρ μήκέτι ταύταις συνοικεῖν διακελεύομεθα, φασίν, ὡς ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελῇ τῆς ὁποσείσεως παράσχωσι τὴν ἀπόδειξιν. Καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐνδεδώκαμεν διὰ τὸ ἀπεξενωμένον αὐτῶν καὶ βάρβαρον ἦθος, καὶ διὰ τὸ περὶ τὴν πίστιν ἀπᾶγες, καὶ μὴ πᾶν ἔδραον, καὶ ἵνα πρὸς σωφροσύνην μᾶλλον ἐπιβρῶν- νόουντο, πόρρω τῶν πρῶν διάγοντες γαμετῶν. Τὸ γὰρ αὐταῖς συνοικεῖν εἰς παροξυσμὸν πέφυκε φέρειν τῆς πρὸς αὐτὰς ὁμιλίας.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. Ὅτι τῶν ἰδίων γυναικῶν δεῖ τοὺς ἱερωμένους ἐγκρατεῦσθαι, ὅτε τὰ ἅγια μεταχειρίσθαι μέλλουσιν.

Ὁ τρίτος τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου κανὼν τοὺς ἱερᾶσθαι λαχόντας, φησὶν, δεῖ μὲν καὶ ἐν πᾶσιν ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην, καὶ πᾶσαν ἑλλην ἀρετὴν μετεῖναι δεῖ, ὅπως καθαρὸι τῷ καθαρῷ προσείν-
D τες, τῶν αἰτημάτων ἐπιτυγχάνουσιν, μεσίται θεοῦ χρηματίζοντες καὶ ἀνθρώπων· ὥστε διαπρεσβεύομενοι πρὸς τὸν θεόν, τοῦτο ἐκείνων, ὡς ἐφικτὸν, ἐξιλάσκεσθαι, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ αἰτεῖσθαι· οὐκ ἥκιστα δὲ τοῦ καιροῦ καλοῦντος αὐτοὺς πρὸς τὴν τῶν θείων μεταχειρήσιν τε καὶ μετάληψιν μυστηρίων, ἔργῳ τὰ τῆς σωφροσύνης δεικνύοναι ὀφείλον-
τας, καὶ τῆς τῶν ἰδίων γαμετῶν ὁμιλίας ἀπέχεσθαι χρεῖ.

Ὁ γε μὴν δ' ταύτης καὶ ὁ κη', προσέτι καὶ ὁ ογ' ἀσαφῶς εἰρημένοι, καὶ τοὺς τὰ θεία μυστήρια ψη-

λαρῶνας ἱερωμένους ἐκ τῶν ἰδίων ἐγκρατεῦσθαι, ἀποστρέφοντες, πρὸς αὐτοὺς τοὺς Λατίνους ἐνῆκαν, τοὺς ἱεροθεύεσθαι μέλλοντας εἰσπράττειν, τῶν ἰδίων χωρίζεσθαι γυναίκων. Εἰ τοίνυν οὕτω δόξης ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι κανόνες, αὐτοὶ ἂν εἰεν μᾶλλον δίκαιοι τῶν ἱερῶν κανόνων χωρίζεσθαι, τῶν τε ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν, ὡς τὰναντία τοῖς ἀντικρυς δογματίζοντες. Τοῦτο γὰρ ἐκ πολλοῦ τοῦ κρείττονος ἀνατρέπων ὁ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ βηθεὶς τοῦ παρόντος στοιχείου ἰγ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, ἀποριζόμεν ἐπισείει τοὺς οὕτω καὶ φρονούσι καὶ πράττουσιν. Ἐν μὲντοι τῷ καιρῷ τῆς τῶν θείων μεταχειρήσεως μυστηρίων τοὺς τῷ κλήρῳ κατελεγεμένους τῆς ὁμιλίας τῶν ἰδίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν καὶ οὕτως καθήκον εἶναι κρίνει καὶ ὁσιον, τῷ θεῷ Παύλῳ πεπιθόμενος, « Μὴ ἀποστερεῖτε, λέγοντι, ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου γένηται, ἵνα σχολάσῃτε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ, ἥ τὴν ἐν ὠρισμένοις δηλαδὴ καιροῖς νηστεῖαν ὀνείων, ὅτε τις μελλοῖ τῶν ἀγιασμάτων μεθέξειν, καὶ τὴν ἐπιτεταγμένην μετὰ θερμῶν δακρύων προσευχὴν, οὐ μὴν ἢ προσανέχειν ἀδιαλείπτως ἐπιτετάγμεθα. » Ἀδιαλείπτως γάρ, φησι, προσεύχεσθε. » Καὶ τοῖς Ἰουδαίοις γὰρ πάλαι ἐπιτέτακτο, τῶν ἐν ὄρει μέλλουσι θείων ἐπαλεῖν φωνῶν, ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις γυναικὶ μὴ προσεῖναι.

Ὁ δὲ γ' τοῦ ἱερομάρτυρος Διονυσίου Ἀλεξανδρείας ἀρχοῦντας ἐπίστοιτοι σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἱερωμένους διαιτητῆς, ἥν' ἵκα τοῖς φρικτοῖς προσεῖναι μέλλουσι μυστηρίοις, ἀπέχεσθαι μὲν τῶν ἰδίων γυναικῶν, ἀλλ' ἐκ κοινῆς συμφωνίας, κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Παύλου φωνήν, ὅτι ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, καὶ τὰ ἐξ ἑξ.

Ὁ δὲ δ' καὶ ὁ ἰγ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τοὺς σαρκικῶς τῆς νυκτὸς συναφθέντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μεθ' ἡμέραν ἀπείργει, τῆς ἱερᾶς τελευμένης συνάξεως, τῶν θείων κοινωνῆσαι μυστηρίων, μαρτύριον ἀσφαλὲς τὴν προρρήθεισαν τοῦ Ἀποστόλου ῥῆσιν καὶ οὗτος προεισγόμενος· μάλιστα γὰρ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυριακῆς φυλάττεσθαι χρὴ φησι τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, ὅλα τῇ καὶ τῆς ἱερᾶς θυσίας τῷ Κυρίῳ ἀναφερομένης.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΘ'. Περὶ τῶν γυναικῶν συνεισάχτους ἐχόντων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν.

Ὁ γ' τῆς πρώτης συνόδου κανὼν ἐπίσκοπον, ἢ εἴνα τῶν τοῦ κλήρου, συνεισάχτους ἔχει γυναῖκα, οὐκ οἴεται δεῖν, εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἂ μόνον πρόσωπα πᾶσαν διαπέφυγεν ὑπόψιν. Συνεισάχτους δὲ φησι τὰς ἐλομένας συνοικεῖν ἱερεῦσιν ἀζύγοις, τὰ πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρεῖας αὐτοῖς διακονουμένας.

Τούτου καὶ ὁ δ' τῆς ἑκτῆς συνόδου μεμνημένος κανὼν τοὺς τοιοῦτους γυναῖκα κεκτησθαι, ἢ θεραπαινίδα, πάντῃ ἀπείργει, πρὸς αὐτοὺς σκανδάλου τοῦτους μὴ διδόναι προνοούμενος· τῷ δὲ παραβαίνοντι ἐπανατείνεται τὴν καθαίρειν. Προσεπάγει δὲ καὶ τοὺς εὐνούχους πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην τοῦτο παραφυλάττεσθαι, τὴν ἐντεῦθεν μέψιν ὑφορῶμενους, εἰ

A trectant, ab uxoribus suis abstinere jubentes, prætexitum Latinis dederunt exigendi ab iis qui ordinandi erant, ut a propriis uxoribus recedant. Quod si canones isti ita sentiant, ipsi potius digni sunt a sacris canonibus, tum apostolicis tum synodicalis removeri, quod iis omnino contraria doceant. Illud enim clare admodum evertens canon decimus tertius sextæ synodi in capite undecimo præsentis litteræ expositus, iis qui ita sentiunt et faciunt segregationem intentat. In tempore quidem quo sacra mysteria contrectantur, ut qui in clerum ascripti sunt, ab uxoribus suarum commercio abstineant, conveniens et sanctum esse iudicat, d. Paulo morem gerens dicenti: « Ne fraudetis vos invicem, nisi ex consensu fiat, ut orationi et jejuniis vacetis, » in statis scilicet temporibus jejunium intelligens, quando quis sacramenta participaturus est, et intensam cum ferventibus lacrymis precationem, non autem eam cui indesinenter incumbere jussi sumus. « Orate enim, inquit, sine intermissione. » Quin et Judæis olim mandatum erat, sacras voces in monte audituris tribus diebus ad uxores suas non accedere.

Tertius autem canon sancti martyris Dionysii episcopi Alexandrini, sacerdotes sibi ipsi idoneos dat judices, cum ad reverenda sunt accessuri mysteria, suis ut ab uxoribus abstineant, ex communi tamen consensu, secundum verbum hoc illius magni Pauli: « Maritus proprium corpus non habet in potestate, » et quæ sequuntur.

83 Canon autem 5 et 13 Timothei Alexandrini viros et mulieres qui nocte carnaliter conjuncti sunt, interdictum, dum sacra synaxis celebratur, a mysteriis arcet, firmi testimonii loco prædictum Apostoli sermonem allegans: « Præcipue autem Sabbato, inquit, et die Dominico, a mutuo commercio abstinendum est, » utpote quod tam sacra oblatio Domino offeratur.

CAP. XIX. De habentibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.

Canon primi concilii tertius episcopum, vel aliquem ex clero, non debere putat in contubernio mulierem extraneam habere: nisi forte matrem, vel sororem, amitam, vel eas duntaxat personas, quæ ab omni suspitione liberæ sunt. Vocat autem extraneas vel introductitias, quæ cohabitare cum expertibus conjugii sacerdotibus eligunt, dum in illis operam suam eis exhibent quæ necessarios ad usus spectant.

Hujus rei can. 5 syn. vi meminit, ubi ejusmodi homines mulierem vel ancillam possidere omnino prohibet; providens nimirum ne scandali occasionem darent: elque qui transgreditur, depositionem intentat. Addit etiam maxime necessarium esse ut hoc ipsum eunuchi servant, reprehensionem exinde reformidantes, si secus voluerint; si

enim clerici fuerint, deponantur, sin laici, segregabuntur. .

Canon autem 18 syn. vii. omnes qui ex clero sunt, juxta Apostolum, sine offensione esse jubet, non solum fidelibus, sed et iis quibus religio curæ non est; quare qui ministerium quodcunque mulieri servæ vel liberæ in episcopio vel monasterio commiserit, puriri jubet, et perseverantem deponi. Utique et episcopo vel præfecto in privato suburbano divertenti, ubi mulieres ministeria obeunt, uxor eas, sed viros ministrare vult; et mulieres in alio loco versari, donec episcopus vel præfectus exinde recesserit. Si enim in alieno suburbano vel publico hospitio divertant, difficile est, ut opinor, ea quæ in canone continentur observari.

Canon vero 19 Ancyranæ synodi, mulieres virgines ad quosdam accedere, tanquam fratres, vetat.

Secundum hos magna isthæc tuba veritatis, magnus ille Basilius, ad Gregorium presbyterum epistola missa, majori cum increpationis vehementia laugit eum, qui huic se vitio dedit. Neque primi nos, inquit, neque soli statuimus, non debere mulieres in virorum esse contubernio: sed promulgatum a sanctis Patribus nostris in concilio Nicæno canonem legito, qui manifesto prohibuit, ne sint mulieres introductiæ vel extraneæ. Cælibatus autem dignitas ac veneratio in hoc consistit, ut quis a consortio muliebri separetur. Quippe si quis cum verbo tenus promittens, reapse faciat ea quæ solent qui mulierum in consortio degunt: manifestum de se præbet indicium, quod virginitalis decus nomine tenus sectetur, verum fœditate voluptatis non absteineat. Non enim equidem septuaginta natus annus lascive mulieri cohabitare crediderim, nec velut alicujus absurdi facinoris admissi causa statuimus id, quod statuimus. Sed propterea, quod edocui simus ab Apostolo, non esse fratri offendiculum ponendum, quod ei scandalum sit, et non ignoramus id quod ab aliquibus recte fiat, aliis occasionem peccandi præbiturum: idcirco præcipimus, **84** conversationem sanctorum Patrum sectantes, a muliercula debere te separari. Quamobrem ex ædibus tuis eam ejcito, et in monasterium abdito. Sit ipsa cum virginibus, et tu virorum utera ministerio: ne nomen Dei propter nos blasphemetur. Quandiu vero hæc facies, nihil tibi proderunt illæ myriades, quarum in epistolis mentionem facis; sed ut homo secors morieris, et secordiae tuæ rationem Deo reddes. Quod si te minime corrigens, retinere tamen sacerdotium attentaveris: eris omni populo anathema, quique te recipient, in omni Ecclesia velut absenti publicabuntur.

Ex hac autem epistola colligere licet non oportere statim segregari presbyterum qui cum aliena

Α μη βούλονται, κληρικούς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ιη' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἀπροσκόπως εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον τοὺς τοῦ κλήρου ἀδελφοί, μὴ εἶναι τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ γε καὶ οἷς οὐδὲν τῶν τῆς εὐσεβείας ἐμέλησε. Διὰ τοι τοῦτο, καὶ τὸν ἡγνιστὸν διακονίαν ἐπιτρέποντα γυναῖκι δούλῃ, ἢ ἐλευθέρῃ, ἐν ἐπισκοπείῳ ἢ μοναστηρίῳ, ἐπιτιμᾶσθαι παρεγγράται, ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Εἰς ἰδίον δὲ ἀπύοντα προάστειον τὸν ἐπίσκοπον ἢ τὸν ἡγούμενον, ἐνθα γυναῖκες τὰ τῆς ὑπηρέσεως μετίσιν, οὐχ ὅτι τούτων καὶ αὐτοὺς, ἀλλ' ὑπὸ ἀνδρῶν ὑπηρετίζονται· βούλονται· ἐκείνας δὲ ἐν ἐτέρῳ διάγειν τόπῳ, ὥς ἂν ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἡγούμενος ἐκεῖθεν ὑποχωρήσῃ. Εἰ γὰρ εἰς ἄλλοτριον προάστειον ἢ ξενοδοχεῖον οὕτως καταλύσουσι, δυσχερὲς οἶμαι τὰ τοῦ κανόνος τηρηθῆναι.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ιθ' παρθένους γυναῖκας καλύει συνέρχεσθαι τισιν ὡς ἀδελφοῖς.

Ἐπὶ τούτοις ἡ μεγάλη τῆς ἀληθείας σάλπιγξ, ὁ μέγας Βασίλειος, ἐπιστολὴν πρὸς τινὰ Γρηγόριον πρεσβύτερον πέμψας, ἐπιπληκτικώτερον τούτου καθάπτειται, τῷ τοιοῦτῳ προσαλέγοντος πάθει. Οὕτως πρῶτοι γὰρ, φησὶν, οὕτως μόνον νεννομοθετήκαμεν, γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν· ἀλλ' ἀνάγκῃ τὸν ἐξενεχθέντα κανόνα παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ συνόδῳ Νικαίας, ὅς φανερώς ἀπηγόρευσε συνοικεῖσθαι μὴ εἶναι. Ἀγαμέμνῃ δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθῆναι τῆς μετὰ τῶν γυναικῶν διαγωγῆς. Ὡς ἐάν, ἐπαγγελλόμενός τις αὐτὴν τῷ δνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν γυναικῶν συνοικούντων ποιῇ, δηλὸς ἐστὶ τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνὸν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεπεῖς μὴ ἀπιστάμενος. Οὕτως γὰρ τὸν ἐδομοτηχοντα τῇ γεγονότα πέθεσθαι ἐμπαιθῶς γυναῖκι συνοικεῖν, οὕτως ἐπὶ γενομένη τινὶ ἀτόπῳ πράξει ὠρίσαμεν ἃ καὶ ὠρίσαμεν. Ἀλλ' ἐπεὶ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, μὴ τιθεῖναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκόδαλον, οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ παρὰ τινων ὑγιῶς γινόμενον ἄλλοις ἀφορμὴ τρὸς ἁμαρτίαν ὑπάρξει, τοῦτο εὖνεκα προσετάξαμεν, ἐπόμενοι τῇ διαταγῇ τῶν ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναι σε τοῦ γυναικοῦ. Ἐκβαλε τοίνυν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου· κατὰστησον αὐτὴν ἐν μοναστηρίῳ· ἔστω ἐκεῖνη μετὰ παρθένων, καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δὴ ἡμᾶς, βλασφημῇται. Ἔως δ' ἂν ταῦτα ποιῇ, αἱ μεριάδες, ἃς περ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσι σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐάν δὲ τοιμύσης, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν, ἀντέχεσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔσθι παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοι σε ἐκκληρυκτοὶ· κατὰ πάσαν Ἐκκλησίαν γνήσονται.

Ἐκ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πάρεστι γινῶναι μὴ δεῖν εὐθὺς ἀφορίζεσθαι τὸν ἄλλοτρίῳ γυναικὶ συνοικεῖν.

κοῦντα πρεσβύτερον, ἀλλ' εἰ μετὰ παραγγελίαν A muliere cohabitāt; sed si post promissum ab hac secedere recusaverit.

Nόμοι.

Ἐπίσκοπον μηδεμίαν παντελῶς γυναῖκα ἔχειν, ἢ μετ' αὐτῆς συνοικεῖν συγγεωροῦμεν. Εἰ δ' ἀποδείχθῃ τοῦτο, τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω.

Μηδεὶς κληρικὸς γυναῖκα μὴ ἔχων, ἐπίστακτον ἔχτω ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, πλὴν μητρὸς, καὶ θυγατρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἀνυπόπτων. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα παραφυλάξει, καὶ δις ὑπομνηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τῶν συγκληρικῶν μὴ ἐκδόλοι αὐτὴν, ἢ κατηγορηθεὶς ἀποδείχθῃ συνναστρεφόμενος ἀσέμνω· αὐτῇ, καθαιρείσθω.

Ἐπίσκοπος μὴ συνοικεῖτω οἰκῷ ποτε γυναίκε· μηδὲ γυνὴ διάκονος συνοικεῖτω ἀνδρί.

ΚΕΦΑΛΑ. Κ'. *Περὶ τῶν γυναικῶν συλλουομένων.*

Ὁ οὗς κανὼν τῆς σ' συνόδου τὸ ἐν βαλανείοις τοὺς ἀνδρας μετὰ γυναικῶν λούεσθαι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ὑπὸ κατὰγνωσιν γινόμενον, πάντῃ ἀπέριχε· καὶ κληρικοῖς μὲν τοῦτο ποιοῦσι καθαίρεισιν ὀρίζει τὸ ἐπιτίμιον, ἀφορισμὸν δὲ μονάζουσιν, ἢ λαϊκοῖς.

Οὗτος δὲ τριακοστός ἐστι τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου, χωρὶς τῶν ἐπιτιμίων. Εἰ γάρ ὁ ἐντυχὼν κατὰ τὸ παρήκον γυναικί, πολλῆς δέεται σπουδῆς, μὴ προσαναχωρεῖναι τὸν λογισμὸν τῇ πρὸς ταύτην ἐπιθυμίᾳ, σχολῇ γ' ἂν ὁ γυμνουμένης ταύτας ὁρῶν ἐν βαλανεῖοις δυνήσθῃ φυλάξασθαι τῆς ἡδονῆς τὴν ἐπιθυμήν· τοὺς γάρ ἀλλήλων μέλεσιν ὡς βέλεσιν ὁ ἰχθὺς καθ' ἡμῶν χρῆται. Εἰ δ' οὐκ αἰσχρὸν ἐστὶν αἰσχρὸν τὸ γυμνοῦς ἀνδρας· τε καὶ γυναῖκας ὅπ' ἀλλήλων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀναφλέγειν σφίσι τὸν ἔρωτα, καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάπτειν τὴν πύρωσιν; Ἀρκετὸν γάρ τῳ αἵματι ἡ κακία αὐτοῦ καὶ ἡ φυσικὴ τοῦτου κίνησις· τί δεῖ τῇ φλογὶ πλεονεξίας ὕλης, ἢ τῷ θηρίῳ θαψιλεστέρας τροφῆς ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἐστιάσεως, ἵνα μάλλον δυσκἀθεκτον γένηται, καὶ τοῦ λογισμοῦ βιαίστερον; Ἀλλως τε καὶ σκανδάλου τοῖς πολλοῖς ἀφορμὴν ἂν παράσχοιμεν, οἷτινες ἐπετάχθημεν μὴ τιθέσθαι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἀπρόσκοποι γίνεσθαι καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ὁμοῦλοις ἐρεῖται τοῦτο ποιεῖν. Εἰ γάρ ἐν πεφύκασι σῶμα, καὶ ἀλλήλων μέλη τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὖν χρῆσθαι D κακῶς οὐ χρὴ τοῖς οἰκείοις μέλεσιν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'. *Ὅτι γυναῖκας οὐ δεῖ πρεσβύτειδας γίνεσθαι.*

Ὁ ἰα' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ κανὼν οὐκ ᾤκηθῃ δεῖν κατὰ γε τὸ παλαιὸν ἔθος πρεσβύτειδας γίνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἐκκλησίᾳ προκαθέζεσθαι γυναικῶν, ὡς διδασκάλου τάξιν πρὸς αὐτάς ἐπεχούσας· σιωπᾶν γάρ ὁ λόγος καὶ διδάσκεισθαι, οὐχὶ διδάσκειν, κοινῇ συμπάσαις ἐπέταξε γυναικῶν. Ἐξαιρῶ τοῦ λόγου τὰς ἐν τοῖς τῶν γυναικῶν μοναστηρίοις τῶν λοιπῶν προΐσταμένας· ἡ γάρ, ἐνὸς σώματος τρόπον, ἐκ διζφώρων μελῶν ἀρμογῇ, διὰ τὴν σύμπνοιαν καὶ κατὰ Θεὸν τῶν λοιπῶν ὑποταγὴν, κεφαλῇ ταύταις διδωσι χάραν.

Leges.

Episcopum nullam omnino mulierem habere, aut cum ea cohabitare permittimus. Quod si id demonstratum fuerit, ex episcopatu ejiciatur.

Nullus clericus uxorem non habens, introductitiam in domo sua habeat, præter matrem, filiam, sororem, et alias quæ suspectæ non sunt. Quod si hæc non observaverit, et bis monitus ab episcopo vel clericis, eam non ejecerit, aut accusatus cum ea inhoneste versari convictus fuerit, deponatur.

Episcopus ullam mulierem in contubernio non habeat; nec mulier, quæ diaconatus munere fungitur, in viri contubernio sit.

CAP. XX. *De iis qui in balneis una cum feminis se lavant.*

Canon 87 vi synodi viros in balneis una cum feminis se lavare, ut quod et apud gentes condemnatum sit, omnino prohibet: et clericis quidem ita facientibus pœnam depositionis, monachis autem vel laicis segregationis decernit.

Hic autem canon est 30 syn. Laodic., sine poenis. Si enim qui in transitu in mulierem incidit, magna cura opus habet, ne ratio ejusdem desiderio inficiatur, qui eas nudas in balneo viderit, carnalis appetitus insidias difficulter evitare poterit. Inimicus enim membris nostris tanquam jaculis adversus nos ipsos utitur. Deinde annoi turpissima res esset, viros et feminas sese nudos mutuo conspiciere, et amorem sibi incendere, et carnis flammam exsuscitare? corpori enim sufficit sua malitia, et naturalis motus, et quid opus est, igni plus materiæ, aut facultati brutali copiosius alimentum ex oculorum pabulo suppeditare, ut magis difficulter cohibenda, et ratione potentior evadat? Præterea plurimis occasionem scandalii præberemus, qui jussi sumus fratri offendiculum non ponere, et sine offensione esse Judæis et Græcis, et Ecclesiæ Dei. Quin et conjugibus hoc facere non est permissum. Quamvis enim unum corpus sint, et sibi invicem membra, propriis tamen membris abuti non oportet.

85. CAP. XXI. *Quod mulieres seniores, seu præsidentes fieri non oporteat.*

Canon 11 syn. Laodic. non oportere censet mulieres seniores fieri, et aliis mulieribus in ecclesia præsidere, quasi doctoris locum obtinentes. Verbum enim sacrum, omnibus ex æquo mulieres silentium agere, et discere, non autem docere jussit. Excipio hic eas quæ in mulierum monasteriis reliquis præsumunt; diversorum enim membrorum, velut unius corporis, compages, propter conspersionem mutuam, et reliquarum sub Deo subjectionem, ipsis capitis locum dat.

CAP. XXII. *Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.* Α ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. 'Οτι γυναῖκας οὐ δεῖ εἰσερχεσθαι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον.

Canon 44 syn. Laodic. absurdum ducit ut mulier ad sacrum altare introeat; quamvis id olim iis permissum erat. Si enim viris laicis hoc vetitum sit, multo magis mulieribus. Ejiciuntur autem, ut nonnulli dicunt, propter involuntarium menstruorum fluxum. Quære etiam 11 cap. præsentis litteræ, et 6 cap. lit. B.

CAP. XXIII. *Quod mulieres in ecclesia silere oporteat.*

Canon 70 syn. vi mulieres silentium agere jubet, juxta magni Pauli vocem, non solum in ministerii tempore, sed in omni fidelium conventu. Quod si quidquam discere voluerint, maritos suos domi interrogent. Hoc etiam iis qui sunt extra ecclesiam conveniens visum est. Dicit enim poeta nescio quis,

Mulieres ornat silentium.

CAP. XXIV. *Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.*

Canon 13 syn. Gangr. mulieres non impunitas præterit, quæ propter eam, quæ existimatur, exercitationem, pro consueto muliebri indumento, vestem virilem induerunt, sed eas anathemate ferit. Unusquisque enim, inquit, in eo ordine quo vocatus est, permaneat. Scimus autem mulieres propter veram et non simulatam exercitationem vestem hujusmodi induentes, quot cursus asceticos peregerunt, virtutis fastigium assecutæ. Quære etiam in 3 cap. litteræ E. can. 62 syn. vi.

CAP. XXV. *Quod puerpera ad stata jejunia observanda non tenetur.*

Canon 8 Timothei Alexandrini puerperam in Paschæ Quadragesima statum jejunium non observare jubet; sed vini participem esse, et modicis cibis, quantum ferre poterit, seserescere. Jejunium enim ad humiliationem corporis excogitatum est; quod cum infirmum est, non disciplina indiget, sed auxilio, ut convalescat et priores vires recuperet.

86 CAP. XXVI. *De eo qui uxorem dæmone obsessam habet.*

Timotheus Alexandrin. in can. 15: Qui, inquit, uxore sua dæmone obsessa ita ut ferreos compedes gestet, cum continenter vivere nequeat, ab ea solvi et aliam ducere voluerit, iste, puto, adulterii notam non effugiet. Verum circa ea, quorum certam scientiam non habeo, tacere satius duxi.

Lex.

Ex novella autem imperatoris Leonis Philosophi marito concessum est, cum muliere, quæ perpetua insania laborat, matrimonium solvere, et alteri

'Ο μὲν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανὼν εἰσηγῆναι εἶναι γυναῖξιν τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τῶν ἀτόπων ἡγεῖται, εἰ καὶ πρῶτον ἦν ἀναιμὲνον καὶ ταύταις. Εἰ γοῦν λαϊκοὶ ἀνδράσι τοῦτο ἀπαίρηται, πολλοὶ γε δεῖ γυναῖξιν. Ἐκδέλληται δὲ, ὡς φασὶ τινες, κατὰ τὴν τῶν ἐμμήνων ἀπροαίρετον ῥύσιν. Ζήτει καὶ τὴν ἰα' κεφάλαιον τοῦ παρόντος στοιχείου, καὶ τὸ ζ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. 'Οτι γυναῖκας δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ σιγᾶν.

'Ο ο' τῆς ζ' συνόδου κανὼν σιγὴν ἀσχεῖν ταῖς γυναῖξιν ἐπιτάττει, κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Παύλου φωνήν. οὐκ ἐν τῷ τῆς λειτουργίας μόνῳ καιρῷ, ἀλλ' ὅτε καὶ ἐπὶ πάσης τῶν πιστῶν συνελεύσεως. Εἰ δὲ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἷῳ τοὺς ἰδίους ἀνδράς ἐπρωτεύσασαν. Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς θύραθεν ἀρμόδιον ἔδοξε· φησὶ γάρ τις (1).

Γύναι, γυναῖξί κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. 'Οτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἀνδρικὴν σιγὴν ἐνδύεσθαι.

'Ο ιγ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου κανὼν οὐδὲ τῶν γυναικῶν ἀνεπιτημένους εἰσεν, ὅσαι διὰ νομιζομένην ἀσκησιν ἀντὶ τῆς εὐωχίας γυναῖξιν στολῆς ἀνδρῶν ἐσθημα περιθέλληται, ἀλλὰ καὶ ταύτας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Ἐκαστος γάρ, φησὶν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μένειτω. Ἴσμεν δὲ τὰς δι' ἀσκησιν ἀληθῆ, καὶ οὐ καθ' ὑπόκρισιν τοῦτο ὑπελθούσας τὸ σχῆμα, ὅσους ἀσκητικούς ἀγῶνας διήλυσαν, καὶ τοῦ ἀκρου τῆς ἀρετῆς ἐπελάδοντο. Ζήτει καὶ ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα εἰς τῆς ζ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. 'Οτι γυναῖκα τὴν λεγόμεν ἀναγκαστὴν τὰς νενομισμένας νηστείας τηρεῖν.

'Ο η' κανὼν τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τῇ τεκοῦσαν γυναῖκα κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν τοῦ Πέτρου μὴ φυλάττειν τὴν νενομισμένην νηστείαν κελεύει, ἀλλὰ καὶ οἶνον μεταλήψει, καὶ μετρίως βρώμασιν, ὅποση δύναμις, αὐτὴν ἀνακταῖσθαι. Ἡ γὰρ νηστεία διὰ κατάλυσιν τοῦ σώματος ἐπικινεῖται, τοῦτο δὲ ἀσθενῶς ἔχον, οὐ δεῖται παιδαγωγίας, ἀλλὰ βοηθείας, εἰς τὸ ῥωσθῆναι τε, καὶ τὴν προτέραν συναγαγεῖν δύναμιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. Περὶ τοῦ γυναῖκα ἔχοντος δαιμονώσαν.

'Ο μὲν Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ιε' κανόνι ὅστις, φησὶ, δαιμονώσης τῆς γυναίκος, ὡς καὶ δεσμὰ περιχεῖσθαι ταύτην εὐδὲρ πεποιημένα, σωφρόνως μὴ θυνάμενος ἔχειν, ταύτης μὲν διαζυγῆναι, ἑτέραν δ' ἀγαγέσθαι βουλευθείη, οὕτως, ὡς οἶμαι, γραφὴν μοιχείας οὐ διαπύφευγε. Πλὴν ἐν οἷς οὐκ οἶδα βεβαίως εἰπεῖν, ἀμεινον ἡγημαὶ σιωπᾶν.

Νόμος.

Ἐκ δὲ τῆς Νεαρᾶς τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σαφου δέδοται τῷ ἀνδρὶ, διηγετὴ μανίαν νοσοῦσης τῆς γυναίκος, λύειν τὸν γάμον, καὶ ἑτέραν συνάπτεισθαι.

(1) Sophocl., *Ἀἰας* μαστιγ. iv, 292.

πλήν τὸν μὲν ἄνδρα ἐπὶ τριετίαν διακαρτερεῖν αὐτῇ
κελεύει, καὶ ἐντὸς ταύτης μὴ διαλύειν τὴν μετὰ τῆς
μανίας γυναικὸς αὐτοῦ συζυγίαν· τὴν δὲ γυναῖκα
μὴ διαζεύγνυσθαι τοῦ μανέντος ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ μὴ
παρέλθοι πενταετία. Τοῦτο καὶ ἡ τοῦ βασιλέως Νι-
κηφόρου τοῦ Βοτανιάτου νομοθετεῖ Νεαρά· Εἰ καὶ, ὁ
νόμος φησὶ, μανία ἐμποδίζει τὸν γάμον, οὐ μὴν δια-
λύει τὸν καλῶς συστάνατα.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΖ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐν ἀφθ-
δρῳ, ἧτοι τῶν αὐσῶν ἐν ῥύσει.

Ζῆται ἐν 15' κεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν πρὸς τὸ
ἀμβλῶσαι φάρμακα δεχομένων.

Ὁ 42' τῆς 5' συνόδου κανὼν φόνου δίκας ἐπι-
τίθειν κελεύει, ὅσαι τῶν γυναικῶν ἡ δέχονται, ἡ
ἐλαίς ὀρέγουσι πρὸς τὸ ἀμβλῶσαι φάρμακα. Ἀθήρα
γούν τινες ἀνδράσι μιγνύμεναι, καὶ συλλαμβάνου-
σαι, δέει τοῦ μὴ ἀλῶναι πορνείας γονεῦσιν ἰσχυ-
ρῇ δεσπόταις, τῇ τοῦ δηλητηρίου πόσει τὰ ἐμβρυα
φθείρειν ἐπιτιθεύουσιν, ἡ καὶ βάρει τὰς κοιλίας
πίπτουσιν, ὥστε νεκρὰ τῆς γαστρὸς ἐκπσεῖν· καὶ
οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἐντοτε προσαπολ-
λίσουσιν.

Ὁ δὲ κα' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, Εἰ καὶ ὁ πρότερος,
φησὶν, ὅρος μέχρις ἐξόδου τῆς κοινωνίας ἐξέωσσε
τὰς δεχομένας τὰ φθόρια, ἀλλ' ἡμεῖς φιλανθρωπώ-
τερόν τι ποιῶντες, δεκαετὴ χρόνον ὠρίσαμεν ἀρκεῖν
αὐταῖς εἰς μετάνοιαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ β' τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὸ μέτρον
τοῦτο τῆς δεκαετίας ταῖς τοιαύταις ὀρίζειται· καὶ
τὴν θεραπείαν οὐ τῷ χρόνῳ μᾶλλον ἢ τῷ τρόπῳ
πιστεύει τῆς μετανοίας. Ἐπεὶ δ' ὁ Μωσαϊκὸς νό-
μος, ὅτε μὲν οὐκ ἐξεικονισμένον τὸ ἐμβρυον ἡμι-
θωτο, εἰς χρήματα ἐζημίου, ἐξεικονισμένου δ'
ἐκπύκτοντος, εἰς ψυχὴν κατεδίκαζε, θνήσκειν κε-
λεύων τὴν τὴν γυναῖκα πατάξαντα· τοῦτο μνηστὴς
ὁ ἅγιος, διαφορᾶν, φησὶν, ἡμεῖς ἐχομεν, εἴτε
μυορρωμένα, εἴτ' ὅν ἄνθρωπον εἴσι τὰ ἀποδαλ-
λόμενα. Οὐ γὰρ εἰς χρήματα ζημιούμεν, ἀλλὰ φόνου.
κρίνομεν τὴν τοῦτο ποιήσανσαν, διὰ τε τὴν τοῦ
ἐμβρύου φθορὰν καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἀποδαλῆκυας·
ἐπισυμβαίνει γὰρ ἐστ' ὅτε τῷ ἐμβρύῳ καὶ ταύτην
συμφερεσθαι. Τὸ γούν σπέρμα τῇ μήτρᾳ κατα-
βαλλόμενον, πρότερον μὲν ἐξαιματοῦται, εἴτα εἰς
ἀμόρφωτον πηγνύται σάρκα, εἴθ' οὕτως ἐξεικονί-
ζεται καὶ διατυπύεται εἰς μέλη καὶ μόρια.

Ἀλλ' ἐν μὲν τῷ τέλει τοῦ ἡ' κανόνος, Καὶ αἱ
ζυδοῦσαι, φησὶ, καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα
δηλητήρια ἐν τοῖς ἰκουσιν φονεύουσι καταλογί-
ζονται. Ἐνταῦθα δὲ τὸ τοῦ ἀκουσίου φόνου ἐπιτίμειν
τὴν δεκαετίαν ἐπιτίθῃσι ταύταις, οἶμαι, παρὰ τὸν
μήπω γεγονέναι· τὸ μυορρωμένον ἐν φύσει, καὶ τὸ
μὴ ἐκ διαθέσεως ἀπανθρώπου μελετηθῆναι τὸν φόνον,
ἀλλὰ δι' αἰσχύνην ἢ φόβον ὄγενῃ, γονέων τυχόν,
ἢ δεσπότου, ἢ ἄλλου τινὸς, κίνδυνον ἀπειλοῦντος.

Νόμοι.

Ἡ ἐπίτιμξις ἐκτρώσαντα προσκαίρως ἐξορίζεται.

A conjungi. Eadem vero novella maritum per trien-
nium exspectare jubet, et intra illud cum muliere
furiosa conjugium non solvere; mulierem autem
marito suo furioso non separari, antequam quin-
quennium exactum sit. Idem etiam novella impe-
ratoris Nicephori Botaniatiz statuit: Quamvis
insania, inquit lex, matrimonium impedit, non
tamen recte contractum dissolvit.

CAP. XXVII. De mulieribus menstruatis, sive quæ
fluxum patiuntur.

Quære cap. 16 litteræ A.

CAP. XXVIII. De mulieribus pharmaca ad abortionem
ciendam summentibus.

Canon 91 syn. vi homicidii pœnas luere jubet
mulieres quæ vel accipiunt vel aliis præbent phar-
maca ad abortionem ciendam. Aliquæ enim clam
cum viris coeuntes, et concipientes, metu ne forni-
catio detegatur a parentibus forte vel dominis,
medicamenti deleterii potu fœtus corrumpere stu-
dent, vel ventres suos pondere premunt, ut mortui
ex matrice excidant, et non solum Hos, sed et
seipsas aliquando interimunt.

Canon autem 21 syn. Ancyranæ, quamvis inquit,
antiqua definitio, eas quæ medicamenta fœtum
necantia, usque ad obitum a communione abigit,
nos tamen humanitate usi decennii tempus ad
pœnitentiam iis sufficere decernimus.

Quin et 2 magni Basilii can. eandem decennii
mensuram ejusmodi mulieribus decernit, et medi-
cinam non ex tempore sed modo pœnitentiæ fidam
judicat. Quoniam autem lex Mosæica, cum fœtus
nondum efformatus abortivus erat, multam pecu-
nariam imposuit; cum vero formatus excideret,
vita multavit, mori jubens eum qui mulierem ver-
berasset; facta hujus legis mentione, Nos, inquit
sanctus, nullum discrimen statuimus, sive formata
sint sive informia quæ ejiciuntur. Non enim mul-
tam pecuniariam imponimus, sed homicidii eam
quæ id patravit condemnamus, tum ob fœtum cor-
ruptum, tum ob mulierem e qua is ejectus est,
siquidem cum fœtu ipsam quoque interire aliquando
contingat. Semen igitur in matricem injectum
primum in sanguinem vertitur, deinde in carnem
informem concrevit, tum in membra et partes
hominis effigiatur et formatur.

In fine autem 8 can. et quæ dant, et quæ acci-
piunt medicamenta fœtum perimentia voluntariis
homicidis adnumerantur. Hic vero pœnitentiæ de-
cennium, pœnam nimirum cædis involuntariæ,
ejusmodi mulieribus imponit. Peto, quod fœtus in
utero in rerum natura non sit, et quod non inhu-
maniter affecta mortem molita sit, sed propter
pudorem vel metum non illiberalem, parentum
forte, vel domini, vel alicujus alterius periculum
minitantis.

Leges.

Quæ data opera abortierit, in temporale exsilium
datur.

Novella autem imperatoris Leonis Sapientis viro A facultatem dat matrimonium cum muliere divellendi, quæ data opera semen suum abortivum facit.

Qui abortionis poculum dederit, si vilis sit, in metallum damnatur; si honestus, amissa parte bonorum relegatur. Si quis vero inde enectus fuerit, summum supplicium infligitur, idque licet citra dolum abortionis medicamentum datum sit.

CAP. XXIX. *De muliere quæ setum negligit, amiserit.*

Canon 33 mag. Basilii necnon 52 eam quæ in via parit, si setum, cum eundem servare posset, neglexerit, homicidii pœnas luere oportere censet, quamvis alius eum sustulerit, et humaniter affectus vivum conservaverit, dum mater brutaliter et B inhumaniter affecta est, ex fornicatione forsau concipiens, et peccatum suum hoc pacto celare studens. Quod si, propter inimicorum periculum, vel necessariorum defectum, vel quod captiva ducta sit, vel, ut hostes fugiat, latuerit, et periculum sit ne infantis ejulatu prodatur, sese simul et infantem servare non potuerit, mater damni veniam consequetur.

Hinc etiam de iis qui infantes suos in templorum aditibus exponunt, in sacra synodo sæpius disceptatum fuit; et placuit, eas ut homicidas puniri, etsi alius infantes suscipiat, et cum cura educat.

Lex.

Occidit setum non solum qui suffocat, sed etiam qui abjicit, et non nutrit; et qui in locis publicis exponit ad misericordiam quam ipse non habet.

CAP. XXX. *De iis qui virgines stuprant.*

Canon 67 sanct. apost. : Eum qui virginem non desponsam stuprat, segregari jubet (desponsam enim qui stuprat, quis dicet eum non ut adulterum puniendum esse?) eamque habere, et non abjicere, quamvis pauperrima sit et illius genere indigna.

88 Lex.

Dicit enim lex, eum qui cum continente muliere rem habet, cogi oportet eam in matrimonii societatem accipere.

Canon igitur, ut videtur, propter vim quidem segregari eam qui peccavit, propter virginis autem salutem cogi ipsum ei legitime conjungi, decernit.

Verum in actione de vi legem ita statuere non ostensum est.

Leges.

Dicit enim : Qui puellæ vim affert, eamque concuprat, nates ei abscindantur, et tertiam partem suarum facultatum puellæ det.

Qui cum virgine puella colit, ipsa quidem vo-

H δὲ Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφῶδδιδαν δίδωσι τῷ ἀνδρὶ διασπῆν τὸν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ γάμον, ἐξεπίτηδες ἀμβλωσκούσης τὴν ἐκείνου σποράν.

Ὁ πόμα δεδοκῶς ἀμβλωθρίδιον, εὐτελὲς μὲν ὢν, μεταλλίζεται, τίμιος δὲ, ἐξορίζεται μετὰ καίρικῆς δημεύσεως. Ἐσχάτῃ δὲ τιμωρίᾳ ὑπάγεται, ἐάν τις ἀπέθανεν ἐκ τούτου, καὶ εἰ χωρὶς δόλου τῷ ἀμβλωθρίδιον δέδωκεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. *Περὶ γυναικὸς τῆς ἀμελῶς ἐγχο-*
σης περὶ τὸ κύημα ἢ ἐκτιθεμένης.

Ὁ λγ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, εἶτι δὲ καὶ ὁ νβ', τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν κυήσασαν, εἰ γε παρὶν αἰῶσαι καταπεφρόνηκε τοῦ κυήματος, φόνου δίτας ὑπέχειν οἶεται δεῖν, καὶ εἰ ἕτερος ἀνελόμενος, καὶ φιλανθρώπως χρησάμενος, τὸ ζῆν αὐτῷ καχάριται, αὐτῆς θηριώδει καὶ ἀπανθρώπων λογισμῷ χρησαμένης, ἐκ πορνείας ἴσως ταῦτο ἢ μοιχείας συντελήσας, καὶ τὴν ἀμαρτίαν ταύτῃ πειραθείσης συγκρύψαι. Εἰ δὲ περὰ τὴν ἀπορίαν τῶν προστησομένων, ἢ τὴν ἐνδοσίαν τῶν ἀναγκαίων, ἢ αἰχμάλωτος ἀγομένη, ἢ τῷ φεύγειν πολεμίους κρυπτομένη, καὶ τοῦ βρέφους κλυθυμριζομένου, κινδυνεύουσα μηχανοθῆναι, αὐτὴν ὅμα καὶ τὸ τεχθὲν οὐκ ἔρκεισε περισώσασθαι, συγγνωστὴ μᾶλλον ἢ μήτηρ τῆς ἐπιηρείας.

Ἐκ δὲ τούτου καὶ περὶ τῶν ἐκτιθεμένων τι οἰκτεῖα βρέφη πρὸς ταῖς εἰσόδους τῶν ἱερῶν λόγος πολλάκις ἐπὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου γέγονε· καὶ ἔρκεισεν ὡς φονευτρίας ταύτας κολάζεσθαι, καὶ ἕτερος C ἀνέληται, καὶ ἐπιμελησάμενος ζωογονήσῃ.

Νόμος.

Φονεύει τὸ τικτόμενον οὐ μόνον ὁ πνίγων, ἀλλὶ καὶ ὁ βίπτων, καὶ ὁ μὴ τρέφων, καὶ ὁ ἐν δημόσιος τόποις ἐκτιθέμενος ἐπὶ ἐλεημοσύνη, ἢν αὐτὸς οὐκ ἔσχευ.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. *Περὶ τῶν γυναικῶν παρθένους βια-*
ζομένων.

Ὁ τῶν ἀγίων ἀποστόλων εζ' κανὼν τὸν βιασάμενον παρθένον ἀμνήστευτον ἀφορίζεισθαι ἀξιοῖ· (τὸν γάρ τοι μεμνησθευμένην τίς ἀνταρτεῖ μὴ οὐχὶ καὶ ὡς μοιχὸν τιμωρεῖσθαι δεῖν;) ἔχειν δὲ ταύτην καὶ μὴ ἐκβάλλειν, εἰ καὶ τῶν πνευματικῶν οὐσα συγχάνει, καὶ τῷ ἐκείνου μὴ προσήκουσα γένει.

Νόμοι.

D Θεοὶ γάρ ὁ νόμος· Τὸν μετὰ σώφρονος παλλακευόμενον γυναικὸς, ἀναγκάζεσθαι δεῖ καὶ εἰς γάμου κοινωνίαν λαμβάνειν αὐτήν.

Ὡς ἔοικε τοίνυν καὶ ὁ κανὼν ὑπὲρ μὲν τῆς βίας ἀφορίζεισθαι τὸν πλημμελήσαντα ἐπιτάττει, διὰ δὲ γε τῆς παρθένου τὴν σωτηρίαν ἀναγκάζεσθαι καὶ νομίμως αὐτῇ συναφθῆναι.

Οὐ μὴν ἐν τῇ περὶ βίας ἀγωγῇ οὕτω θεσπίζειν ὁ νόμος δεικνύται.

Νόμοι.

Θεοὶ γάρ· Ὁ βιασάμενος κόρην καὶ φθείρει αὐτήν βίονοκοποιεῖσθαι, διδοὺς αὐτῇ καὶ τὸ τρίτον τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

Ὁ παρθένου κόρη μινγνύμενος ἐκείνης μὲν προαι-

ρίσει, ἀγνοούντων δὲ τῶν γονέων, τῆς πράξεως, A lente, 'parentibus autem ignorantibus, postquam διαγνωσχομένης, εἰ μὲν θέλει λαβεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, καὶ συναινοῦσι καὶ οἱ γονεῖς, γινέσθω τὸ συνάλλαγμα. Εἰ δὲ τοῦ ἐνὸς προσώπου οἱ γονεῖς τοῦτο οὐ καταδέχονται, εἰ μὲν εὐπορὸς ἐστὶν ὁ φθορεὺς, τῇ φθορᾷ κόρη διδῶτω λίτραν μίαν χρυσίου· εἰ δὲ ἡνδεής, τὸ ἡμῖς τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· εἰ δὲ παντελῶς ἄπορος, τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω.

Ὁ ὠρισμένος εἰς κατηγορίαν τῆς μοιχείας χρόνος τῆς πενταετίας οὐκ ἔχει χώραν ἐπὶ τῆς κατὰ βίαν γενομένης φθορᾶς, ἀπροεδορίστως γὰρ κινεῖται, ἐπειδὴ καὶ δημοσίᾳ ἢ βίᾳ πλημμελεῖται.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΑ'. Περὶ ροητείας.

Ζῆται τὸ α' κεφάλαιον τοῦ Μ στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Δ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ δαιμονίων τιν' ἡ δαιμονῶν ὑποκρινομένων.

Ὁ οὐ τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν δαιμονῶνα μήτε κληρικὸν ἐπιτάττει γίνεσθαι, μήτ' εὐχῆς τοῖς πιστοῖς κοινωνεῖν· ἀπαλλαγθέντα δὲ τελῶς τοῦ δαιμονος, καὶ εἰς κλήρον προβαίνειν, εἰ γὰρ καὶ αὐτοῦ βίου συμβαίνει τῷ ἀξιώματι· ἐπεὶ τοι γὰρ τὸν ἐκ διαλειμάτων νοσοῦντα συγκαταλεγχῆναι τῷ κλήρῳ οὐχ οἶον, ἵνα μὴ τῷ καιρῷ τῆς μανίας αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης ὕβριζῃται, καὶ τὸ θεῖον ἐπεχρῶς βλασφημῇται. Πῶς γὰρ οἶόν τε τὸ καθαρὸν τῆς ἱερωσύνης φῶς ψυχῇ πιστευθῆναι, τὸ ἐξάριστον εἰσοικισαμένη τῆς πονηρᾶς δυνάμεως σκότος διὰ τὴν πρὸς τὰ φαῦλα ροπὴν; καὶ σαπρῷ γὰρ δῆπου δοχεῖον μύρον οὐδ' ἂν εἰς νοῦν ἔχων πιστεύσειεν. Ἡ γὰρ ἐλευθέρᾳ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν ψυχῇ καὶ τῇ ἀγιωσύνῃ τῶν ἀγαθῶν χαίρουσα πράξειεν, φοβερὰ τῇ πονηρᾷ τῶν δαιμόνων εἶναι πιστεύεται φάλαγγι. Ἄλλως τε καὶ λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἱερῆς ὣν ὁ δαιμονίων, καὶ φαῦλά τινα καὶ ἄσεμνα διαπραττόμενος, καὶ δαιμονιώδεις φωνὰς προτίμενος, τὸν λαὸν συνταράττειν, καὶ τὴν ἐν τῷ νεῷ ψαλμῶδιαν ἀχρεῖσθαι ἐμελλεν.

Ὁ δὲ γ' τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας τὸν μὴ δι' αἵλου, ἀλλ' ἐκ διαλειμάτων τὴν μανίαν νοσοῦντα, μεταλαμβάνειν ἐφίησι τῶν ἀγιασμάτων, εἰπερ, ἐν ᾧ σωφρονῶν ὁρᾶται καιρῷ, μὴ διασῶρῃ τὰ θεῖα, καὶ βλασφημῇ τὸ μυστήριον, μηδὲ κατὰ τῆς πίστεως φθέγγηται· οἷα καὶ ὁ Ἰούδας ἔδρασεν, ἐκκαλύψας ἃ ἐδιδάχθη τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς τοῖς γινόμενοις διαπιστῶν, καὶ τῷ διδασκάλῳ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ προσέχων, καὶ οὐ θεῷ.

Ὁ δὲ ιδ', Εἰ τις, φησί, μὴ ὕγιᾶ τὸν λογισμὸν ὡς ἀληθῶς πεκτημένος, ἑαυτὸν διεχειρίσαστο, καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ προσφορᾶς, καὶ τῆς εὐδοκίας εὐχῆς ἀξιούσθω· στέρεσθαι γὰρ καὶ τῆς νενομισμένης ὁσίας τὸν γὰρ τοιοῦτον οὐ χρή.

Ὁ δὲ ξ' τῆς ζ' συνόδου τοὺς δαιμονῶν ὑποκρινομένους, καὶ τρόπων φαυλοτήτι, διὰ τὸ πρὸς κέρδος ὁρᾶν, τὰ ἐκείνων σχηματιζομένους, ἐπιτιμᾶσθαι παντάπασι δικαιοῖ, καὶ πόνοις ὑποβάλλεσθαι, οἷοις ἂν ἀληθῶς δαιμονίων τινος ὑποβληθεῖεν πρὸς ἀπάλ-

res cognita fuerit, si eam quidem in uxorem accipere voluerit, et parentes consentiant, fiat contractus. Quod si alterius personæ parentes id non probent, si dives sit stuprator, violatæ puellæ det unam auri libram, sin autem egentior, suorum facultatum dimidium; verum si in extrema paupertate sit, verberatus et tonsus exterminetur.

Quinquennii tempus fornicationis crimini præfinitum, locum non habet in stupro per vim facto; indefinite enim movetur, quando vel publice vel per vim peccatur.

CAP. XXXI. De maleficiis.

Quære caput I litteræ M.

B

89 INITIUM LITTERÆ Δ.

CAP. I. De iis qui a dæmone corripiuntur, et qui se a dæmone correptos esse simulant.

Canon sanctorum apostolorum 79, eum qui dæmonem habet, neque clericum fieri, neque cum fidelibus una precari jubet; a dæmone autem omnino liberatum etiam ad clericum provehi, si modo vita ejus dignitati conveniat: quippe nefas est, ut qui per dilucida intervalla insanit, clero adnumeretur, ne furoris tempore sacerdotium contumelia afficiatur, et Numen plane blasphemetur. Quomodo enim pura sacerdotii lux homini credetur, in quo malæ potestatis tenebræ impuræ habitant propter ejus ad malum inclinationem? Neque enim quisquam, qui sapit, putri vasi unguentum committet. Etenim anima, quæ ab impuris perturbationibus liberatur, et in honestate bonorum operam exultat, improbiæ dæmonem phalangi metuenda esse creditur. Quin et dæmoniacus, siquidem ratione et intellectu privatur, mala aliqua et inhonesta perpetrans, et voces dæmoniacas emitteus, 'populum consurbabit, et divinum in templo officium impediēt.

Tertius autem Timothei Alexandrini canon, eum qui non perpetuo, sed per intervalla insanit, laborat, sacramentorum participem esse sinit, si eo tempore, quo sanæ mentis esse videtur, in sacra non involuitur, nec mysterium blasphematur, nec contra fidem loquitur; quemadmodum fecit Judas, qui, quæ a Domino doctus est, Judæis revelavit, iis quæ facta erant, fidem non dans, et magistro suo ut nomini vulgari et non tanquam Deo, mentem adhibens.

Ejusdem vero canon 14: Si quis, inquit, revera non sanæ mentis, sibi mortem sua manu consciverit, oblatione pro se et solita oratione dignus habeatur; talem enim obsequiis legitimis privari non oportet.

Porro 60 canon syn. vi, eos qui se a dæmone correptos esse simulant, et morum improbitate, lucro scilicet inhiantes, eorum figuram et habitum simulate præ se ferunt, omnimodo puniendos esse decernit, et ejusmodi laboribus et asperitatibus

exercendos, quibus subiciantur illi, qui vere a dæmone correpti sunt, ut a dæmonis operatione liberentur. Eum enim, qui cum Deo vivere voluerit res mundanas contemptui habens, viam errori non obnoxiam, et in qua divini Patres institerunt, eligere oportuit, non autem eam, quæ scandali occasio evadat. Etenim multa iis cura opus est, uti inquit sanctus quidam, ne dum simulare aggradiuntur, in sui illusionem desinant, quamvis recta cum ratione hanc viam elegerint.

Quæras etiam in cap. 1 lit. B. can. 45 synodi Carthaginensis; et Timothei Alexandrini can. 2 et 4, et in 12 cap. lit. E, can. 83 syn. Carthaginensis; et 26 cap. lit. Γ.

90 CAP. II. De creditoribus, et mutuo, et pignoribus.

Leges.

Uxor circa dotem prioribus mariti creditoribus præferatur; non autem iis præfertur circa donationem ante nuptias.

Uxor circa dotem debito fiscali præfertur, nisi antiquius fuerit.

Vetat constitutio maritum rerum dotalium alienationem, vel hypothecam facere; imo quamvis uxor illa quæ facta sunt consentiat, ne naturæ femineæ debilitas rerum suarum deperditionem causet. Quod si uxor maritum res suas oppignerantem videns, statim silentium agat, tanquam eum qui cum marito contractum facit, fallere voluerit, tunc non adjuvatur. Edictum enim uxoribus deceptis opitulatur, non autem fraudulentis.

Si propter mariti obligationem uxor se alieni contractus vinculo iniecerit, eumque per propriam substantiam obligatione liberare voluerit, et rei curam gesserit, si pollicita non solverit, depositum vindicare nequit, perfectæ scilicet ætatis existens.

Si qua uxor in cautione mutui marito suo consensus det facultates suas subscribere, vel seipsam obliget, nihil ejusmodi valet, obtinetve; sive semel, sive sæpius idem in ea re fiat; sive privatum, sive publicum fuerit debitum; sed eodem modo se habet, ac si nullatenus scriptum fuerit: nisi aperte probetur, quod pecuniæ in privatos uxoris usus commodatæ fuerint.

Creditor qui prolationes suas inficiatus est, summam quæ iis continetur, postquam convictus fuerit, debitori duplam rationibus initis refundat.

Fructus ex pignore percepti in sortem imputantur, et si sufficiant ad totum debitum, solvitur actio, et pignus redditur. Quod si fructus debitum superent, superflui redduntur.

Fructus fundi computantur in sortem, non solum quos creditor percepit, verum etiam quos perci-

Α λᾶγην τῆς τοῦ δαίμονος ἐνεργείας. Τὸν γὰρ ὅτι θεῷ ζῆν ἐλόμενον, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἡμεληκῶτα πραγμάτων, τὴν ἀπλανή καὶ τοῖς θεοῖς Πατρᾷ βάσιμον ἴδει, μὴ μέντοι τὴν ἐπικίνδυνον καὶ πολλοῖς αἰτίαν αἰρεῖσθαι σκανδάλου. Πολλῆς γὰρ ἰνέφειας τοῖς τοιοῦτοις χρεῖα καθίστηκε, ὡς τις φησὶ τῶν ἀγίων, μήπως ἐμπαλῆειν ἐπιχειρήσαντες, εἰς ἐμπαίγμην ἑαυτῶν καταλήξωσιν, εἰ γὰρ καὶ ὁρθῶ λογισμῷ τὴν ὁδὸν ταύτην εἴλοντο.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανὼν μὲ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας β' καὶ δ' καὶ ἐν τῷ εἰ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανὼνα γγ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, καὶ τὸ κς' κεφ. τοῦ γ' στοιχείου.

B

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ δανειστῶν, καὶ δανείου, καὶ ἐνεχυρῶν.

Νόμοι.

Ἡ γυνὴ προτιμάσθω περὶ τὴν προίκα τῶν προτέρων δανειστῶν τοῦ ἀνδρός· οὐ προτιμάται δὲ τούτων περὶ τὴν πρὸ γάμου δωρεάν.

Ἡ γυνὴ προτιμάται περὶ τὴν προίκα τοῦ δημόσιου χρέους, εἰ μὴ που προγενέστερον ὑπῆρξεν.

Ἀπαγορεύει ἡ διάταξις τῷ ἀνδρὶ ἐκποιήσιν ποιέσθαι καὶ ὑποθήκην τῶν προικιμαίων πραγμάτων, εἰ καὶ τοῖς γινόμενοις ἡ γυνὴ συναινέσει, ἵνα μὴ τῆς γυναικείας φύσεως τὸ σαθρὸν ἀπώλειαν τοῖς αὐτῆς πράγμασιν ἐμποιήσῃ. Εἰ δὲ ἡ γυνὴ ὁρῶσα τὸν ἄνδρα τὰ ἴδια ὑποτιθέμενον, ἐσιώπησεν ἐπιτηδεύς, ὡς ἀπατήσαι βουλομένη τὸν συναλλάσσοντα τῷ ἀνδρὶ, τότε οὐ βοηθεῖται. Ταῖς γὰρ ἀπατωμέναις γυναῖξιν βοηθεῖ τὸ δόγμα, οὐ ταῖς πανούργοις.

Ἐάν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρός ἐνοχὴν παρενδεῖται ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τῷ δεσμῷ τοῦ ἀλλοτρίου συναλλάγματος, καὶ διὰ τῆς ἰδίας ὑποστάσεως τοῦτον ἀπαλλάξαι βούλεται τῆς ἐνοχῆς, καὶ ἐμελέτησεν, εἰ μὲν ὑποσχομένη οὐ κατέβαλεν, οὐδὲ καταβαλεῖν ἐτι ἀπαιτηθῆσεται· εἰ δὲ κατέβαλε, διεκδικεῖν οὐ δύναται, δηλονότι τῶν ἐντελῶν οὐσα.

Εἰ τις γυνὴ ἐν δανειακῷ γραμματεῖον συναινέσει τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, ἢ ὑπογράψῃ, καὶ τὴν οἰκίαν περιουσίαν, ἢ καὶ ἑαυτὴν ἐνοχοποιήσῃ, οὐδὲν τοιοῦτον ἰσχύει ἢ κρατεῖ, κἂν τε ἀπαξ, κἂν τε πολλὰς τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται, εἴτε ἰδικόν, εἴτε δημόσιον εἴη τὸ χρέος, ἀλλ' οὕτως εἶναι ὡς ἂν εἰ μὴδὲ γεγραμμένον ἦν, εἰ μὴ φανερώς ἀποδειχθῇ, ὅτι τὰ χρήματα εἰς ἰδίαν αὐτῆς τῆς γυναικὸς χρεῖας ἐδανείσθη.

Ὁ δανειστής τὰς οἰκείας ἀρνησάμενος ἀποδείξει διπλάσιον τὸ περιεχόμενον αὐτεῖς ποσὸν ἐλεγχόμενος καταλογιζέσθω τῷ χρεώστῃ.

Οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχυροῦ ληφθέντες καρποὶ ψηφίζονται εἰς τὸ χρέος· καὶ ἐάν ἱκανοὶ γένωνται πρὸς τὸ ὅλον χρέος, λύεται ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἀποδίδεται τὸ ἐνεχυρον. Εἰ δὲ καὶ πλείονες εἰσι τοῦ χρέους οἱ καρποὶ, ἀποδίδονται οἱ περιτεύοντες.

Οἱ καρποὶ τοῦ ἀγροῦ ψηφίζονται εἰς τὸ χρέος, οὐ μόνον οὗ· ἐλαθεὶν ὁ δανειστής, ἀλλὰ καὶ οὗς ἡδύ-

νατο λαβεῖν· εἰ δὲ καὶ ἐβλαψε τον ἀγρὸν, ἐνάγεται A
καὶ περὶ τούτου.

Ἐν ὁ δανειστής μὴ παρ' ἑαυτὸν στείλει ἀπολέσει
τὸ ἐνέχυρον, οὐκ ἐγκαλεῖται. Χρὴ δὲ αὐτὸν ἀποδείξαι
ὅτι ἀπώλεσε· τὰ γὰρ τυχερὰ οὐ κινδυνεύεται τῷ
δανειστῇ, ἀλλὰ δύναται κατὰ τύχην ἀπολέσας τὸ
πρᾶγμα, ἀπαιτεῖν τὸ αὐτῷ κεχρεωστημένον. Εἰ δὲ
μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων ἤρρεσεν, ἵνα ἡ ἀπώλεια
τῶν ἐνεχυρῶν ἐλευθερώσῃ τὸν χρεώστην, τοῦτο
ἰσχύει.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διαζυγίου.

Ζήτει τὸ ἰγ' κεφάλαιον τοῦ Γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ διαθήκης.

Ὁ μ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἰδια
κεκτημένον πρὸ τῆς χειροτονίας ἐπίσκοπον κε-
λεύει ὁρᾶν ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ τοῖς τῆς ἐκκλη-
σίας μὴ γίνονται, ἵν' ἐξουσίαν ἔχοι τελευτῶν, οἷς βού-
λεται καὶ ὡς βούλεται, ταῦτα καταλιπεῖν, ὁρθοδό-
ξους μὲντοι Χριστιανοὺς, καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς
ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκό-
που, γυναῖκα καὶ παῖδας· ἐσθ' ὅτε κεκτημένου, ἢ
συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ παρὰ Θεῷ καὶ
ἀνθρώποις μὴτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιουῖσθαι ἀγνοίᾳ
τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μὴτε τὸν ἐπίσκο-
πον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς
ἐκκλησίας, ζημίαν ὀπομένειν, βάρεϊ χρεῶν ἰσως
ὑποκειμένης, καὶ εἰς πράγματα τοσούτους ἐμπίπτον-
τας, τῷ αὐτοῦ διαλοιδορεῖσθαι θανάτῳ. Εἰ γὰρ μὴ
ὁρᾶν ποιήσαιο τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ
μετὰ ταύτην αὐτῷ περιελθόντα ἐξ αἰτίας εὐπρο-
σώπου, ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθεὶς τῶν αὐτοῦ πάν-
των ἀνθίσταται, ἀναδεεγμένους πάντως καὶ τὴν τῶν
χρεῶν ἔκτισιν.

Ὁ δὲ λβ' τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου, οἱ εἰς ἐπι-
σκοπὴν, ψῆσι, προελθόντες, ἢ κληρὸν, καὶ πρὸ
τούτου μὲν ἀπορίᾳ καὶ πένιᾳ συζῶντες, εὐπορήσαν-
τες δὲ μετὰ τοῦτο, ὥστε καὶ ἀγροὺς ἑαυτοῖς πρί-
σθαι, καὶ χωρία, ἐκεῖ δοκοῦσιν ἐκ τῶν πραγμά-
των ταῦτα τῆς ἐκκλησίας κτήσασθαι, ὀφείλουσι μὴ
ἑτέροις, ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα καταλιπεῖν, τὴν
τῆς ἱεροσυλίας γραφὴν φυλαττόμενοι. Εἰ δὲ κατὰ
ῥωμῆν, ἢ συγγενῶν κληρονομίαν, καὶ μὴ καθ' ὄντι-
ναοῦν ἑτέρον τρόπον, εἰς ἀναβρύσεις τυχὼν αἰχμα-
λώτων, ἢ νεῶν οἰκοδομᾶς, ἔστιν ἂν προσκτήσαντο,
οὐ καὶ τούτων τὴν ἐκκλησίαν μερίτιν ποιήσασθαι·
εἰ δ' οὖν, οὐκ ἀξιοὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς κριθέσονται.
Κατὰ τῶν ἐπισκόπων δὲ τοῦτο κρατῆσαι μά-
λιστα, ἐπεὶ οὐδ' ὑπάρχει τρόπος αὐτοῖς ἰσως ἑτέρος,
οἷ' ὅν κτήσονται πράγματα, ὅτι μὴ μόνος ὁ ἀπὸ
τῶν τῆς ἐπισκοπῆς δικαίων. Ζήτει καὶ ἐν τῷ β'
κεφ. τοῦ Α' στοιχείου τῆς συνόδου ταύτης κανὼνα
κβ' καὶ πα'.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρλα' Ἰουστινιάνειας Νεαρὰ, Ἀπαγορεύομεν,
ψῆσι, τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις, τὰ μετὰ τὴν ἐπι-
σκοπὴν αὐτοῖς οἰκδῆποτε τρόπῳ περιελθόντα πράγ-
ματα, κινητὰ, ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα, εἰς ἰδίους
συγγενεῖς, ἢ πρὸς ἄλλους οἰκδῆποτε τρόπῳ μετα-
φέρειν, ἀλλὰ δαπανᾶν αὐτὰ εἰς λύσιν αἰχμαλώτων,

pere potuit. Quod si agrum deteriore effecerit,
etiam hoc nomine convenitur.

Si creditor non culpa sua pignus perdidit, non
tenetur. Sed ei incumbit necessitas probandi id se
perdidisse; quippe casus fortuiti non periculo sunt
creditoris, sed potest is re fortuito amissa summam
sibi debitam reposeere. Quod si contrahentibus
placuerit, ut pignorum jactura debitorem liberaret,
illud valet.

CAP. III. De divortio.

Quære cap. 13 Γ litteræ.

91 CAP. IV. De testamento.

Sanctorum apostolorum 40 canon episcopum,
qui ante ordinationem bona privata possidet, ea
palam facere jubet, et non cum bonis ecclesiasticis
commiscere, ut sit in potestate ejus morientis
quibus vult, et ut vult, relinquere, orthodoxis
tamen Christianis, ne rerum ecclesiasticarum
occasione res episcopi deperdantur, qui nonnun-
quam uxorem habet et liberos, vel cognatos, vel
famulos. Est enim justum apud Deum et homines,
ut nec ecclesia damnum patiatur, propter rerum
episcopi ignorance, nec episcopus, vel ejus
cognati bonorum ecclesie prætextu, quæ forsitan
debitorum ponderi subjicitur, damnum sustineant,
et in negotia et lites incidentes mortem ejus contumelia
afficiant. Nisi enim manifestas faciet res
suas quæ ante ordinationem, et quæ post ordina-
tionem ei legitime devenerunt, episcopus qui proxi-
me ordinatur, res ejus omnes apprehendet,
debitorum ejus solutionem omnino suscipiens.

Canon autem 32 synodi Carthaginensis: Qui
ad episcopatum, inquit, vel clerum promoti sunt,
et cum antea inopes et indigentes vixerint, postea
divites evadunt, ut agros et prædia sibi emant;
quoniam ex bonis ecclesie ea acquisivisse videntur,
non aliis, sed ecclesie hæc relinquere debent
sacrilegii crimen evitantes. Quod si ex donatione,
vel cognatorum hæreditate, et non alio aliquo
modo, ad captivorum scilicet redemptionem, vel
templorum ædificationem, bona aliqua acquisive-
rint, horum etiam partem ecclesie consecrare
oportet; si secus fecerint, honore ecclesiastico
indigni judicabuntur. Hoc autem contra episcopos
potissimum valebit, quia nullus est iis alius forsitan
modus quo res acquirant, præterquam ex juribus
episcopatus. Quæras etiam in 2 cap. lit. A hujus
synodi canones 22 et 81.

Lex

Justiniani autem novella 131: Interdicimus,
inquit, sanctissimis episcopis ne res, quæ ad eos
post episcopatum quomodocumque pervenerint,
mobiles, vel immobiles, vel sese moventes, in
cognatos suos vel alios quoquo modo transferant;
sed easdem in captivorum redemptionem, vel

egentium pabulum, vel in alios pios usus pro ecclesiæ suæ commo expendant. Quæ enim ex iis post ipsorum mortem supersunt, ecclesia, quam tenebant, vindicat. Ea autem alienandi potestatem habent quæ ante episcopatum probantur habuisse, et quæ post episcopatum ad eos a cognatis devoluta sunt, quibus ab intestato usque ad quartum gradum succedere possunt. Hæc etiam valent et in aliis monasteriorum venerabilium rectoribus. Quod si episcopus vel clericus cujuscunque gradus sine testamento vel legitimis successoribus moriatur, eorum successio ecclesiæ, in qua constituti fuerint, addicitur.

Leges de testamento.

Testamentum est justa voluntatis sententia de iis quæ quis post mortem suam fieri velit.

In eo qui testatur, integritas mentis, non corporis sanitas exigitur.

92 Masculus qui annum decimum quartum complevit testamentum facere potest; femina vero, quæ duodecimum.

Si pater vel mater in matrimonium dent filiam vel filium, et eum mori contingat, testamentum faciendi potestatem non habet, sive dos sit, sive donatio ante nuptias, dum parentes adhuc supersunt. Quod si altera eorum pars moriatur, in mortui bona testatur.

Neque infirmus familias testatur, nec impubes, nec furiosus, nec prodigus; mutus autem et surdus aliquando testari possunt.

Prius testamentum a posteriori perfecto rescinditur.

Testamentum elapso decennio ne abrogetur, nisi aliud perfectum factum sit vel in scriptis vel citra scripturam, contrariam testantis voluntatem indicans in præsentia septem vel quinque testium.

Si testator moriens se nihil aliud possidere juraverit præter ea quæ in testamento disposuit, non licet hæredi qualicunque inquisitionem facere, et ærvum per tormenta examinare, vel a testibus, qui in testamento reperiuntur, juramentum exigere. Sed invitus testatoris juramento fidem habeat, si modo non deprehensus sit circa eandem rem aliter atque aliter jurare.

Testamentum citra scripturam conficitur, cum coram septem testibus una constitutis testator suam voluntatem declarat. Quod si eo in loco, in quo quisquam citra scripturam testatur, septem testes non inveniantur, voluntatem suam coram quinque testibus et non paucioribus notam facere potest.

Qui testamentum scribit recte in eo testis fit.

Testamentum septem testes habere debet, codicillus autem quinque. Qui vero in pugna vulneratus est, et dum in via iter facit a morte non procul abest, non solum coram tribus personis testari

καὶ πτωχῶν ἀποτροφὴν, καὶ εἰς ἄλλας εὐσεβεῖς αἰτίας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς ἰδίας ἐκκλησίας· τὰ γὰρ μετὰ τὴν αὐτῶν τελευταίην ἐκ τούτων περιττευοντα ἡ κατ' αὐτοὺς ἐκκλησία οἰκεῖται. Ἄδισιν δὲ ἔχουσιν ἐκποιεῖν ἅτινα ἂν πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐσχηκότας ἀποδειχθῶσι, καὶ ὅσα μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ συγγενῶν περιέλθῃ, οὓς ἐξ ἀδιαθέτου μέχρι τετάρτου βαθμοῦ διαδέχεσθαι δύνανται. Ταῦτα δὲ κρατεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικητῶν τῶν σεβασμίων μονῶν. Ἐὰν δὲ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς οἰοδῆποτε βαθμοῦ ἄνευ διαθήκης ἢ νομίμων διαδόχων τελευτήσῃ, ἢ τούτων διαδοχὴ προσκυροῦται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ χειροτονῆται.

Νόμοι περὶ διαθήκης.

Διαθήκη ἐστὶ δικαία βούλησις περὶ ὧν ἂν τις θῆλῃ μετὰ θάνατον αὐτοῦ τὴν διοίκησιν γενέσθαι.

Ὁ διατιθέμενος ὀφείλει τὸν νοῦν, οὐ μὴν καὶ τὸ σῶμα, ἐρρῶσθαι.

Ὁ ἄρρην πληρώσας τὰ ἰδ' ἔτη διατίθεται· ἢ δὲ θῆλειά τὰ ἰβ'.

Ἐὰν πατὴρ ἢ μήτηρ εἰς γάμον ἐκδόσῃ παῖδα θῆλειαν ἢ ἄρρενα, καὶ συμβῇ τελευτᾶν τὸν παῖδα, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν διαθέσθαι, εἴτε προῦξ ἐστὶν, εἴτε ὑπόβολον, εἴτε τῶν γονέων περιόντων. Εἰ δὲ ἐν μέρος ἐξ αὐτῶν ἐτελεύτησεν, εἰς τὸ τοῦ θανόντος διατίθεται.

Οὔτε ὑπεξούσιος διατίθεται, οὔτε ἄνηθος, οὔτε μαινόμενος, οὔτε ἄσωτος· ἄλλως δὲ καὶ κωφὸς ἐστὶν ὅτε διατίθενται.

Ἡ προγενεστέρα διαθήκη ἀντρέπεται ὑπὸ τῆς μεταγενεστέρας, τελείας οὐσης.

Μὴ ἀναιρέσθω τῇ τῆς δεσπότης παρζόρομῃ ἢ διαθήκῃ, εἰ μὴ ἄρα τελείας γενομένης ἐτέρας ἐγγράφου, ἢ ἀγράφου, ἐναντίαν γνώμην τοῦ διαπιθμένου δηλούσης, ἐπὶ ἐπὶ τῇ πάντε μαρτύρων.

Τελευτῶντος τοῦ διατιθεμένου, καὶ ἐπομνύντος μὴδὲν ἄλλο κατεῖσθαι, εἰ μὴ ἅπτερ ἐν τῇ διαθήκῃ ἐντέταχεν, οὐκ ἔχει ἄδισιν οἰοδῆποτε κληρονόμος ἐρευνᾶν καὶ βάσανον· δούλων ποιεῖσθαι, ἢ ὀρκους ἀπαιτεῖσθαι τοὺς συνευρεθέντας ἐν τῇ αὐτῇ καταγραφῇ μάρτυρας· ἀλλὰ καὶ μὴ βουλόμενος πιστούσθω τῇ τοῦ τελευτήσαντος ἐξωμοσίᾳ, δηλονότι μὴ φωραθέντος τοῦ διατιθεμένου ἄλλως καὶ ἄλλως ὁμνύειν ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι.

Ἄγραφος συνίσταται διαθήκη, ὅταν ἐπὶ μαρτύρων ἅμα εὐρίσκομένων, τὴν αὐτοῦ ὁ διατιθέμενος φανερώτῃ βούλησιν. Εἰ δὲ ἐν ᾧ τις ἀγράφως διατίθεται τόπῳ, ἐπὶ οὐκ εὐρίσκονται, δύναται καὶ ἐπὶ πάντε μαρτύρων οὐκ ἔλαττον τὴν οἰκείαν φανερᾶ ποιεῖν βούλησιν.

Ὁ γραφεὺς τῆς διαθήκης καλῶς ἐν αὐτῇ μαρτυρεῖ.

Ἡ διαθήκη ἐπὶ μάρτυρας ἔχειν ὀφείλει· ὁ δὲ κωδὲκελλος ἐ'. Ὁ μέντοι ἐν πολέμῳ πληγεί, καὶ ἐν ὁδῷ περιπατῶν, καὶ πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσας, οὐ μόνον ἐπὶ τριῶν διαθήκην δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ

καὶ ἐπὶ δύο προσώπων διὰ τὴν συμβᾶσαν περι-
στασίαν.

Ἡ δὲ Νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, θεσπίζομεν, φησὶ, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει, καὶ ἐν ἀμαθῶν κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποφέρονται· καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περι-
οριζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις, ἐν οἷς, ὡς εἰκὸς, συμβαί-
νει σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν ἀξίων εἰσιέναι, καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα τὸ εὐαπόδεικτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀδεστέως κρεῖττω τὴν μαρτυρίαν. Ζήτει καὶ τὸ λη' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου, καὶ τοὺς ἐν τῷ ις' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου νόμους.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ διακόνων.

Ὁ ἰδ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, προσέτι καὶ ὁ ιε', τὰς ἡλικίας ὀρίζοντες τῶν χειροτονουμένων, τὸν μὲν πρεσβύτερον ἐτῶν θεσπίζουσιν εἶναι λ', εἰ καὶ ὁ βίος ἐκ περιουσίας συμβαίνει τῷ ἀξιώματι. Πρὸς γὰρ ἀρχέτυπον παράδειγμα τὴν τοῦ Σωτῆρος χρῆ βίπειν οἰκονομίαν, ὃς τριακοντούτης βαπτισάμενος, αὐτοῦ τοῦ διδάσκειν ἀπήρξατο· τὸν δὲ γε διάκονον εἶναι καὶ κ', τεσσαράκοντα δὲ τὴν διάκονον· τὸν δὲ ὑποδιάκονον μὴ ἑλαττόνως ἔχειν τῶν κ'. Τὸν γε μὴν πρὸ τῶν βηθέντων χειροτονηθέντα χρόνων ἀφαιδῶς καθαιρεῖσθαι κελεύουσι.

Τοὺς αὐτοὺς τῆς ἡλικίας τοῦ διακόνου χρόνους καὶ ὁ ις' κανὼν τῆς ἐν Κερθαγένῃ συνόδου ὀρίζει· τῆς δὲ διακόνου ὁ ιε' τῆς δ' συνόδου. Ζήτει τὰ περὶ τῶν διακόνων γυναικῶν ἀκριδέστερον ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ ιε', τῇ ὁμωνυμίᾳ τῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν ἐπὶ διακόνων καθυποπαθείς, μὴ πλεονάζειν τῶν ζ' διακόνων ἐτύπωσεν, εἰ καὶ ταῖς μείζουσι τῶν πόλεων τὸ τὴν Ἑκκλησίαν ἔχον ἄστρο συναμιλλᾶται.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου ις' τὸν πρῶτον διαγράφων κανόνα, καὶ τὰ ῥητὰ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων ἐξη-
γούμενος, καὶ τὸν τὴν γλῶτταν παράγων χρυσοῦν, τῶν ῥητῶν τὴν διάνοιαν παντὸς μᾶλλον ἀκριδέστε-
ρον ἀναπτύσσοντα, δείκνυσι μὴ διακόνους λέγειν ἐνταῦθα τὴν θεῖαν Γραφὴν τοὺς ἐν τοῖς θεοῖς δια-
κονομένους μυστηρίοις, οὐδέπω γὰρ ἦσαν οὔτε ἐπίσκοποι, οὔτε πρεσβύτεροι, οὔτε μὴν διάκονοι, πλὴν μόνων τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' οἷς ἔμελεν, ὥπως τρέφοιντο οἱ περὶ τοὺς ἀποστόλους ἄθροι-
ζόμενοι καὶ πιστεύοντες, οὓς καὶ εἰς τύπον ἡμῶν γεγενῆσθαι τῆς περὶ τοὺς δεομένους σπουδῆς τε καὶ μετὰδόσεως.

Ὁ τοίνυν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ κανὼν μὴ εὐστό-
χος ῥηθεὶς, οὐδὲ πρὸ τῆς ζ' ἐτηρεῖτο συνόδου. Ὁ μὲν γὰρ Ἰουστινιανὸς πρὸ ταύτης γεγονώς, ἐξήκοντα πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους ἑκατὸν ἄρρενας, καὶ θηλείας μ' ἐν τῇ μεγάλῃ κατέστησεν Ἑκκλησίᾳ. Ἡράκλειος δὲ, πρὸ τῆς ζ' ὧν καὶ αὐτὸς συνόδου, καὶ ἐπηύξησε τούτων τὸν ἀριθμὸν. Τοῦτο καὶ περὶ τῆς ἄλλας τῶν ἐκκλησιῶν ἐγένετο, τοῦ ἐν Νεο-
καισαρείᾳ κανόνας μέχρι τοῦ γραφῆναι μόνον προ-
κείμενος.

Ὁ δὲ τῆς πρώτης συνόδου ιη' κανὼν τοὺς διακόνους

A potest, sed etiam coram duobus propter incidentem
circumstantiam.

Novella autem imperatoris Leonis Sapientis, Sancimus, inquit, ut in omni regione et civitate etiam ab imperitis testamenta confirmentur, dum-
modo mores testium fidem mereantur. Quin ei numerum non solum ad quinque contrahimus, sed iis in locis in quibus raros fide dignos prodire constat, tres quoque admitti, et testimonium illo-
rum non reprobari volumus. Quære etiam 38 cap. litt. K, et leges in 16 cap. litt. M.

CAP. V. De diaconis.

Canon 14 syn. vi, nec non 15, ætates ordi-
B nandorum definientes, presbyterum annorum triginta esse decernunt, etiamsi vita ejus dignitati abunde conveniat. Ad exemplar enim originale et Servatoris nostri œconomiam respicere oportet, qui tricesimo anno baptizatus, statim docere cœ-
pit; diaconum autem 25 annorum esse, diaconissam 40; subdiaconum non pauciores agere quam 20. Eum vero qui ante prædictos annos ordinatur, omnimode deponi jubent.

93 Eosdem etiam pro diaconi ætate annos
can. 16 syn. Carthag. definiit; diaconissæ vero
can. 15 syn. iv. Quæras plenius de diaconissis in
11 cap. litteræ Γ.

C Porro can. 15 syn. Neocæsariensis homonymia
septem in Actibus diaconorum persuasus, non plures esse septem diaconis decrevit, quamvis civi-
tas quæ ecclesiam habet maximarum urbium æmula fuerit.

Canon autem 16 syn. vi, canonem præsentem
corrigens, et quæ in libro Actuum dicta sunt in-
terpretans, et Chrysostomum, qui verborum sen-
sum exactissime explicat, adducens, ostendit sa-
cræ Scripturæ illic diaconos dicere non eos qui divinis mysteriis ministrant (nondum enim erant
episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, sed soli apo-
stoli), verum eos qui hominibus amplectendæ fidei studio ad apostolos assidue commendantibus alimenta
D prospicerent, a quibus exemplum quoque in egenos charitatis piæque liberalitatis ad nostra usque tem-
pora ductum.

Canon igitur synodi Neocæsariensis non ap-
dictus ante canonem syn. vi non observabatur. Justinianus enim, qui ante hanc synodum vixit, sexaginta presbyteros, centum diaconos, et quadra-
ginta diaconissas in Magna Ecclesia constituit. Heraclius etiam, qui ante vi synodum vixit, eorum numerum adauxit. Idem etiam in aliis ecclesiis factum est, cum canon Neocæsariensis tantum ut scriberetur profecerit.

Porro canon 18 prim. syn. diaconos Eucharistiam

presbyteris tradere velat, quia diaconis incruentum sacrificium omnino offerre non est permissum, nec ante episcopos Eucharistiam attingere. Ministrorum enim ordinem implent versus episcopos et presbyteros; ideoque post eos ad divina dona accedere oportet, ipsis utique præsentibus. Quin et intra sacrum tribunal inter sacerdotes diaconos sedere non permittit; eum vero qui obedire non vult a diaconatu desistere jubet. Verum in synodis extra sacrum tribunal plures diaconos qui officia habent, ante sacerdotes sedere videmus, quod, ut existimo, iis non omnino convenit.

De chartophylacis honore.

Soli enim chartophylaci datur ex longa magnæ Ecclesiæ consuetudine, et ex scripta constitutione inclyti imperatoris Manuelis, in congregationibus quæ sunt extra synodum etiam ante antistites sedere.

Canon vero 7 syn. vi, quisquis diaconorum extra tribunal cum presbyteris sedens, sede inferiori contentus non est, sed præsentiam sibi asserit vocem divinam contemptui habens, nimirum quod: « Omnis qui sese extollit, humiliabitur, » eum non deponi, sed ab officii ecclesiastici honore deturbari jubet. Missus autem ab antistite suo in urbem aliquam ut ejus locum impleat, ejusdem etiam cathedralam habebit. Hoc etiam in aliis ordinibus sacris fieri debet, ut nemo dignitati seculari vel officio ecclesiastico usus supra majorem efferatur, hypodiaconus forte supra diaconum, vel lector supra istum. Quam indignum enim est, ut dum in dignitatibus secularibus, qui honorem minorem sortitus est, præ iis qui principem locum obtinent, nequam honoratur, nos iis pejores in spiritualibus dignitatibus, quæ alios longe excedunt, moribus incompositi videamur?

Eadem syn. Laodicea. can. 20 decernit, diaconum scilicet ante presbyterum non sedere, nisi ab eo jubeatur. Utique et eundem honorem diaconos a ministris et reliquis clericis habere. Quæras etiam in 9 cap. litt. E., can. 22 syn. Laodiceæ.

CAP. VI De digamis.

Quæras cap. 4 litteræ Γ.

CAP. VII. Quomodo episcopos et presbyteros populum docere oportet.

Canon sanct. apost. 58 episcopos et presbyteros populum sibi subditum dogmata ad rectam fidem et honestam vitam dirigentia docere jubet. Iis clamat Deus per prophetam Ezechiel: « Si non denuntiaveris, neque locutus fueris, morietur injustus in injustitia sua; ejus autem sanguis de manu tua requiretur. » Magnus autem Paulus non solum episcopum, sed et presbyterum sobrium esse jubet, vigilantem scilicet et non pigrum, sermonem fidelem, prout didicit, amplectentem, et populum in salutari doctrina adhortari, et contradicentes

Α νους ἀπειργεῖ τῆς Εὐχαριστίας μεταδίδόναι τοῖς πρεσβυτέροις, ὅτι μὴδὲ προσφέρειν τοῖς διακόνου· τὴν ἀναίμακτον ἐφέλται θυσίαν, μήτε μὴν πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς Εὐχαριστίας; αὐτοὺς ἀπεισθαι ὑπερετών γὰρ τάξιν πληροῦσι πρὸς τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους. Διὸ καὶ μετὰ τοὺς τοῖς θεοῖς δώροις δεῖ προσεῖναι, ἐκείνων αὐτοῖς μεταδιδόντων· οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ ἱεροῦ βήματος; ἐνθον μέσον τῶν ἱερέων τοὺς διακόνους ἐπιτρέπει καθίζειν· τὴν δὲ μὴ ὑπέκοντα πεῦσθαι τῆς διακονίας κελεύει· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐξω τοῦ βήματος συνόδων δρωμεν τοῖς πρὸ τῶν ἱερέων καθημένους τοῖς ἔχοντα; ὁφείλια διακόνους, μὴδὲν ὅλως οἶμαι πρεσῆκον αὐτοῖς.

Περὶ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος τιμῆς.

Μόνῳ γάρ τῳ χαρτοφύλακι δέδοται τῆς μεγάλῃ; Β Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἑθους μακροῦ, καὶ ἐξ ἐπατάγματος; ἐγγράφου τοῦ αἰσιδίου βασιλέως Μανουήλ, καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἐν ταῖς ἐξω προκαθῆσθαι συνόδοις.

Ὁ δὲ Γ' τῆς Σ' συνόδου, Ὅστις τῶν διακόνων ἐκτὸς τοῦ βήματος μετὰ πρεσβυτέρων καθημένους, οὐ στέργει τὴν ὑπεδρίαν, ἀλλὰ τῆς προεδρίας μεταποιεῖται, τῆς θείας φωνῆς κατωλιγῶν, ὅτι ἡ Πάξ ἡ ὑψὼν αὐτὴν ταπεινωθήσεται, οὐ καθαιρεῖσθαι, ἀλλὰ ὑποβιβάζεσθαι τοῦτον τῆς τοῦ ἰδίου ὁφειλίου κελεύει τιμῆς. Ἀποσταλεῖς δὲ πρὸς τοῦ οικείου ἀρχιερέως εἰς τινα πόλιν τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρώσων, καὶ τὴν ἐκείνου δῆπου καθέξει καθέδραν. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν ταγμάτων γίνεσθαι δεόν, ὥστε μὴ C τινα κοσμικῶ θαρρόυντα ἀξιώματι, ἢ ἐκκλησιαστικῶ ὁφειλίῳ, τοῦ μείζονος καταπαρεσθαι, τὸν ὑποβιβάζοντον τοῦ διακόνου τυχόν, ἢ ἐκείνου τὸν ἀναγνώστη. Ὡς ἔστι δεινὸν ἐν μὲν τοῖς κοσμικοῖς ἀξιώμασι μὴ ἐξελθαι τῷ ἡττονα λαχόντι τιμὴν τῶν ἐν τάξει προτιμῆσθαι, ἡμᾶς δὲ χείρους ἐκείνων ὡς ἀτάκτους ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀξιώμασι φαίνεσθαι, τοῖς χρεῖστοις ἢ ἐκείναις.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ κ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ διορίζεται, ἐπίπροσθεν πρεσβυτέρου διάκονον μὴ καθέζεσθαι, εἰ μὴ πρὸς αὐτοῦ κελευσθεῖν· τὴν δὲ αὐτὴν ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς ὑποδιακόνους ὑπὸ τῶν ὑπερετών καὶ λοιπῶν κληρικῶν. Ζήτει καὶ ἐν τῷ Γ' κεφ. τοῦ Ε' στοιχείου κανόνα κβ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

D ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ διδάμων.

Ζήτει τὸ δ' κεφ. τοῦ Γ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Η' Πῶς δεῖ διδάσκειν τὸν λαὸν τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους.

Ὁ νη' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέροις διδάσκειν ἐπισκήπτει τοὺς ὑπὸ χεῖρα τὰ πρὸς ὀρθοδοξίαν καὶ σεμνὴν βίον ῥυθμιζόντα δόγματα. Τοῦτοις ὁ Θεὸς δι' Ἰεζεκιήλ βοᾷ τοῦ προφήτου· « Εἰ μὴ διασετληγὴ μὴδὲ λαλήσῃς, ἀποθνήσκει· μὲν ὁ ἄνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκχέτηθήσεται. » Παῦλος δὲ ὁ μέγας μὴ ὅτι τὸν ἐπίσκοπον, ἀλλὰ καὶ τὸν πρεσβύτερον νηφάλιον εἶναι κελεύει, ἐργηγορῶτα ὄντα, καὶ μὴ ἀνειμένον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν ὁδογὴν πιστοῦ λόγου, καὶ δυνατὸν παρακαλεῖν τὴν

λαὸν ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν· ἐπισκοπος γὰρ ὠνόμασται παρὰ τὸ σκοπεῖν ἀκριβῶς, ὡς ἐξ ἀπόπτου καὶ μεταώρου τὰ τοῦ λαοῦ. Ταύτῃ τοι καὶ τοῖς ἀδύτοις τοῦ ἱεροῦ ἡ καθέδρα συμβολικῶς ἐφ' ὕψους ἱερῶται τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἐνταῦθα συνεστάναι τοῦτ' καὶ συγκαθῆσθαι δέδοται· κοινὸν γὰρ ἔργον ἀμφοῖν ἡ τοῦ δήμου πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπίδοσις. Τοὺς δὲ περὶ τὴν τοῦ λαοῦ διδασκαλίαν ὀλιγώρως διακειμένους ἀφορίζεσθαι, ἐπιμένοντας δὲ τῇ ἀμειλίᾳ, καὶ καθαιρέσει καλεῖται ἐπιτιμᾶν.

Ταῦτα καὶ ὁ 19^{ος} τῆς ζ' συνόδου κανὼν παραγγέλλεται, ὃν καὶ ζῆται ἐν τῷ α' καφ. τοῦ Β στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Κερθαγένῃ ρκα', τοῖς κατολιγωροῦσι, φησί, τῶν οἰκείων ποιμνίων ἐπισκόποις, καὶ μὴ διδάσκουσι καὶ σωτήρια, παραγγυᾶσθαι δεῖ πρὸς τῶν κλησιωγῶρων, μεθεμένους τὰ τῆς ῥαστώνης, τῆς προσηκούσης γενέσθαι σπουδῆς. Ἐξήκοντος δὲ καιροῦ μηνῶν ἔξ, καὶ μετὰ ῥαστώνης ἐκ βιούντων, τῷ ἔγγιστα ἐπισκόπῳ τὴν χώραν καὶ τὸν λαὸν προσανατιθεῖται, τῷ δυναμένῳ τε καὶ προθυμονύμῳ τῇ διδαχῇ τοῦτους πρὸς τὸ κρεῖττον ῥυθμίζειν. Εἰ δὲ καὶ δὲ οἰκονομλάντιν τὴν σιγήν αἰρεῖσθαι φησιν, ὡς ἀνὸς τω μᾶλλον ἐνίοις τῶν αἰρετικῶν ἐφελεύσεται, καὶ μὴ πρὸς ἀπειθείαν ἐρεθίσῃ, τρεῖς τῶν ἐπισκόπων ἐκλέγεσθαι παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας πρωτεύοντος εἰς τὴν περὶ τούτου ἐπίκρισιν· καὶ εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχειν δεῖχθῇ, πρὸς αὐτὸν αὐθις τὴν χώραν ἐπαναστρέφασθαι.

Ὁ δὲ ρκγ' καὶ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωνίας τὸν ἀμειλῶς διακείμενον ἐξοστρακίζει μετὰ τὴν τῶν ἑξ μηνῶν παραδρομὴν, εἰ μὴ πιστοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπίστοις τὰ ὀγιὰ τῶν δογμάτων ἐνηχοίῃ, καὶ ὁσημέραι διαμαρτύροιο, ὅπως τὰ τῆς ἀληθείας ἔχει, εἰ μὴ που ἡ νόσφ' ματελιηπτο, ἡ μέλ' οἱ τῆς Ἐκκλησίας ὑποθέσκειν ἐνησχόλητο, ἢ ὁ ταῦτα διεκδικῶν ἀρχὼν ἀπῆν.

Ὁ δὲ 58^{ος} τῆς ζ' συνόδου τῷ δημοσίᾳ διδάσκοντι λοιπῶν τὰ περὶ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ μὴ τὸ οὖς ἐκείνου μᾶλλον τοῖς τῇ θεῇ ψήφῳ διδασκαλεῖν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνομιεμένοις, εἰ καὶ ἐπ' ἀκρον ἀπάσης ἐκκλησίας σοφίας, ἀφορισμὸν εἰς μ' ἡμέρας ἐπιτιμᾶται· ἰδίᾳ δὲ τις ἀποκρίνασθαι τοῖς πυνθανομένοις οὐ καλυθῆσεται.

Νόμος.

Μηδεὶς κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, ἢ στρατεύμενος, ἢ αὐτοδὴποτε πληθὺν συνάγην, δημοσίᾳ περὶ τῆς πίστεως διαλεγέσθω. Ὅστις γὰρ δοκεῖ τὴν ἐν Χαλκιδόνι σύνοδον, τὴν δαόντως πάντα διατυπώσαν, ὥστε, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη ὁ ταῦτα ποιῶν, τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν ἐκπασσεται, εἰ δὲ στρατεύμενος, τῆς στρατείας· οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν οἰκείαν τύχην τιμωρηθήσονται.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ' [H']. Περὶ δικαιοσύνης.

Δικαιοσύνη ἐστὶ σταθερὰ καὶ διηνεχὴς βούλησις ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμωσα δικαίον.

Ἰδία δικαιοσύνης τὸ κοσμίως ζῆν, ἄλλον μὴ βλάπτειν, ἐκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμειν.

PATROL. GR. CXLIV.

A *refellere potentem. Episcopus enim dicitur quod ea qui sui sunt populi tanquam ex alto et excelso loco sedule prouspiciat. Et ob hanc causam in templi adytis cathedra antistitis symbolice in sublimi loco constituitur, et presbyteris illic ei assistere unaque sedere concessum est; communi enim utrisque curæ est populi in mellora profectus. Eos igitur, qui circa populi eruditionem negligenter affecti sunt, segregari, in negligentia vero per-severantes depositione puniri iubet.*

Eadem etiam can. 19 syn. vi jubet, quem quæras in cap. 11 lit. B.

Canon autem 141 syn. Carthag., Episcopi, inquit, qui greges suos contemnunt, et salutaria non docent, moneri debent a vicinis episcopis ut concordiam cura convenienti commutent. Tempore autem sex mensium elapso, iisque in secordia adhuc viventibus, vicinus episcopus regionem et populum alteri committat, qui possit et studeat doctrina sua eum ad melius dirigere. Quod si propter œconomiam se silentium egisse dicat, ut hac ratione hæreticos aliquos ad se pertraheret, et non ad inobedientiam irritaret, tres episcopi ad harum rerum examinationem a provincie primatu eligantur, et si hæc ita se habere ostensum sit, ab eo rursus in regionem restituatur.

C *Quin et can. 123 eum qui negligenter se gerit a reliquorum communione exterminat, postquam sex menses præterierint, si non fideles, imo et infideles sana dogmata edoceat, nisi morbo delineatur, vel maioribus Ecclesie questionibus vacaverit, vel magistratus horum defensor abfuerit.*

Canon autem 64 syn. vi laico, qui fidei dogmata publice docet, et non potius aures iis præbet, qui divina ordinatione scholam in ecclesia aperiant, quamvis omnem sapientiam in summo gradu sortitus sit, segregationem 40 dierum infligit. Privatum vero interrogantibus respondere nemo prohibetur.

Lex.

Nullus clericus, vel monachus, vel miles, vel qualiscunque turbam congregans publice circa fidem disserat. Synodus enim Chalcedonensem contumelia afficere videtur, quæ revera statuit, quod si clericus sit 95 qui hoc fecerit, clericorum numero excidet; si vero miles, exercitu, reliqui autem secundum suam fortunam punientur.

CAP. VI [VIII]. De iustitia.

Iustitia est constans et perpetua voluntas, jus suum cuique tribuens.

Iustitiæ propria sunt, honeste vivere, neminem lædere, jus suum cuique tribuere.

Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum, justī atque injustī scientia.

CAP. VII [IX]. *De judiciis, et de clericis et laicis causas habentibus.*

Divinus apostolus Paulus in Epistola ad Corinthios inquit : « Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. » Similiter et tertius synodi Sardicensis canon. Si duo episcopi litem inter se habeant, ejusdem provincie episcopi recte causam eorum judicent, et ne quis eorum episcopum ex alia provincia accersat ; videtur enim provinciales ignorantie vel injustitie accusare. Quod si quisquam ab iis condemnatus se injuria affici rursus prætentat, episcopi provincie utrumque ad papam mittant, quæ ad eorum causam spectant in litteris scribentes, et in ejus potestate erit determinare, an causa iterum judicio dabitur, an quæ decreta sunt firma manebunt.

Canon autem 107 syn. Carthag. uni episcopo causam duorum episcoporum inter se litem habentium judicare non permittit ; utque nec clerici cum episcopo litem habentis.

Porro 17 can. syn. iv parochias apud episcopos, qui eas tenent, firmas manere jubet, sive rusticanae sint, in locis scilicet remotis positæ, et a paucis occupatæ, sive paganæ prædiis et pagis proximæ, et hominum multitudine abundantes ; præsertim vero si triginta annorum spatio eas tenuerunt et administrarunt, et nullis per vim eripuerunt. Quod si intra illud tempus alter episcopus de provincia aliqua litigaverit, a synodo provincie controversia dirimatur. Si vero episcopus quisquam se a suo metropolitano injuria affici putet, ei judicio contendere licet vel apud diocesim exarchiam, vel apud thronum Constantinopolitanum, nimirum si ei subsint ; non enim omnium iste iudex constituitur. Episcopos enim Syriæ Antiocheno subjici sanctum est, et Palæstinæ Hierosolymitano, Ægypti autem Alexandrino.

Eadem etiam can. 25 syn. vi disserit.

Canon autem 121 synod. Carthagin., Non oportet, inquit, episcopum potestate utentem, regionem apprehendere quæ ab alio tenetur, tanquam quæ ad eum pertineat, sive hoc velit populus, sive nolit ; 96 sed ad episcoporum concilium res deferatur, et ab eo recuperet proprium quod exspectat. Sin autem sibi ipsi jus dixerit, æquum est ut jure suo excidat. Similiter qui post ceptum judicium finem sententiae non exspectans, regionem apprehendere conetur, quamvis se litteras provincie metropolitani, loci possessionem ei concedentes, acceperit prætentat, jure excidit ; nisi ejus, qui populum tunc tenet, litteras acceperit, per quas appareat, se ex illius sententia eam, quæ ad ipsum pertinet, regionem pacifice obtinuisse. Judices autem erunt, vel quos provincie primas eligeret, vel quos ambo adversarii ex consensu accipiant, ut causas ab

Α Σοφία δικαιοσύνης τὸ εἶδέναι τὰ θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον.

ΚΕΦΑΛ. Ζ' [Θ']. Περὶ δικαστηρίων καὶ τῶν δικῶν ἐχόντων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.

Ἄλλ' ὁ μὲν θεὸς Ἀπόστολος, Κορινθίους ἐπιστέλλων, φησὶν : « Ὅπως ἤρτημα ὑμῖν ἐστὶ, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. » Ὅμως γὰρ μὴν ὁ τῆς ἐν Χερδικῇ συνόδου τρίτος κανὼν, Εἰ δίκην σχολεῖν πρὸς ἀλλήλους ἐπισκοποὶ δύο, φησὶν, εἰ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκοποὶ καλῶς αὐτοῖς δικάζεωσαν, καὶ μὴ ἐξ ἑτέρας τολμάτω τις αὐτῶν ἐπισκοπον μεταπέμπεσθαι · δόξει γὰρ ὡς ἀμαθῶν ἢ ἀδίκων τῶν ἰδίων δήπου καταγινώσκειν. Τοῦ δὲ πρὸς τούτων καταδικασθέντος, καὶ αὐθὺς ἀδικεῖσθαι διατεινομένου τῷ πάπῃ καὶ ἀμφοτέρουσι τῆς ἐπαρχίας πεμπέωσαν, γράψαντες καὶ τὰ κατ' αὐτούς · καὶ ἐκ' αὐτῶν κρίνεται, ἢ τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐθὺς κρίσει δοθῆναι, ἢ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια μένειν.

Ὁ δὲ ρζ' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ ἑνα ἐπισκοπον δυοὶ δικάζειν ἐπισκόποις, δίκην ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἐπιτρέπει · ἀλλ' οὐδὲ κληρικῶ, δίκην ἔχοντι μετὰ ἐπισκόπου.

Ὁ δὲ ιζ' τῆς δ' συνόδου τὰς παροικίας ἀναφαίριτους διαμνεῖν καλεῖται παρὰ τοῖς ἔχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, εἴτε ἀγροικικαὶ εἴεν, ἐν ἐσχατιαῖς θαλάδῃ κείμεναι, καὶ ὑπὸ ὀλίγων οἰκούμεναι, εἴτε ἐγχεῖροι, ὡς ἀγροῖς καὶ κώμαις πλησιάζουσαι, καὶ πελυανθρῶπι βρούουσαι · καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετὶ χρόνῳ ταύτας κατέσχον καὶ ψυχονήμεσαν, μὴ τινὰς βιασάμενοι, ἢ τινῶν παρασπάσαντες. Εἰ δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἐνὸς ἑτέρου ἐπισκόπου πρὸς τινος παροικίας ἀμφισβητήσῃ, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας τὴν ἀμφισβήτησιν λύεσθαι. Εἰ δὲ τις τῶν ἐπισκόπων ἀδικεῖσθαι νομίζει πρὸς τοῦ οἰκείου μητροπόλεως, ἐξεῖναι τούτῳ δικάζεσθαι ἢ παρὰ τῷ ἐκείνου τῆς διοικήσεως, ἢ παρὰ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, εἴπερ θαλάδῃ τούτῳ ὑπόκεινται. Οὐ γὰρ πάντων οὕτως καθήκει δικαστὴς · ἐπείπερ τοῖς τῆς Συρίας τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑποκεισθαι νομίσται, τοῖς δὲ τῆς Παλαιστίνης, τῷ Ἱεροσολύμων, τοῖς δὲ τῆς Αἰγύπτου τῷ Ἀλεξανδρείας.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ κα' τῆς ε' συνόδου διέξεισιν.

Ὁ δὲ ρκα' τῆς ἐν Καρθαγίνῃ, Οὐ δεῖ, φησὶ, δυναστεῖα χρώμενον τὴν ἐπισκοπον, χώρας ἐπιδράττεσθαι, ὅφ' ἑτέρου εἴτι κατεχομένης, ὡς αὐτῷ ἤδη διαφοροῦσης, καὶ βουλομένου καὶ μὴ τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, τῇ δὲ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τοῦτο ἀνατιθεῖναι, καὶ παρ' αὐτῆς ἀπολήψεσθαι προσδοκῶν τὸ οἰκεῖον. Αὐτεκδίκητος δὲ γινόμενος, δίκαιος ἂν εἴη τοῦ ἰδίου στέρεσθαι δικαίου, ζημιούμενος τὸ ἀφαιρεθὲν δυναστεῖα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ τὴν ἐισαγωγὴν τῆς κρίσεως τὸ πέρας τῆς ψήφου μὴ ἀναμείνας, τὴν χώραν ἀρπάσαι πειραθεῖς, εἰ καὶ γράμματα ἐληγέναι τοῦ τῆς ἐπαρχίας μητροπόλεως προβάλλεται, τὴν τοῦ τόπου κατάσχεσιν ἐπιτρέποντα, τοῦ δικαίου ἐκκίπτει, εἰ μὴ αὐτοῦ λάβοι γράμματα τοῦ τῆς καὶ ταῦτα κατέχοντος τὸν λαόν, δι' ὧν φανήσεται εἰρηνικῶς κατασχόν μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τὴν αἰεθῶς αὐτῷ διαφέρουσαν χώραν. Κριτὰς δὲ ἢ ὁ

πρῶτα φέρων τῆς ἐπαρχίας ἐκλέγεται, ἡ οὖς ἂν ἀμφω οἱ ἀντιδικοὶ συμφωνήσαντες ἔλυνται, ὡς ἂν τὰς παρ' ἐκατέρων ἀλλήλους ἐπαγομένας αἰτίας ἀκριθῶς βασανίσαντες διαλύσωνται. Πλημμελῶς δὲ τινος ἐπισκόπου τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ διοικήσαντος, καὶ ἐτέροις τὰς ἰδίας ἐνορίας παραχωρήσαντος, εἰ καὶ γράμματα προδῶσαν, οὐκ ἀποκλεισθήσεται ὁ μετὰ τούτου χειροτονησάμενος, ἀναζητεῖν τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας τὰ δίκαια, κἂν εἰ πολὺς ὁ μεταξὺ παρελθὼν εἴη χρόνος. Ζήτει καὶ ἐν τῷ λβ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα ἰ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ δὲ θ' τῆς δ' συνόδου τοὺς κληρικοὺς ἐπισκοπεῖ καὶ μοναχοὺς, πράγματα πρὸς ἀλλήλους καὶ δίκας ἔχοντας, πρὸς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κρίνεσθαι, χαίρειν ἔχοντας τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὡς ὁ γε τούτοις προστρέγων περὶ ἐλαχίστου τιθέναι καὶ ὀφείλει δοκεῖ τὸν ἰδίον ποιμένα. Ἀλλ' ἐσθ' ὅπη τῇ ἐκείνου γνώμῃ ἐφέσται τοὺς τοιοῦτους δικάζεσθαι, καὶ παρ' οἷς ἀμφω τὰ ἀντίθετα μέρη ἀρέσκαται· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα, ἐπιτιμῆις ὑποκείμεναι κανονικοῖς. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ἰδίον ἐπίσκοπον ὁ κληρικὸς ἔχει τὴν δίκην, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι τούτους φησὶ δικάζεωσαν. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἔχει τὴν ἀμφισβήτησιν, ἐτῆς διοικήσεως ἑξάρχος ἢ ὁ τῆς βασιλευούσης πατριάρχης δικάζεται· διόλκῃσι δὲ λέγεται ἢ ἐπαρχίας πολλὰς περιέχουσα. Τὸ δὲ τῶν ἐξάρχων προνόμιον, τὸ νῦν ἔχον οὐκ ἐνεργεῖ· εἰ γὰρ καὶ λέγονται τινες τῶν μητροπολιτῶν ἑξάρχοι, ἀλλὰ τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσιν ἐτέρους μητροπολίτας οὐκ ἔχουσιν ὅλως ὑποκειμένους αὐτοῖς.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγίνῃ ις' ἱερωμένοις ἀπασὶ καὶ μοναχοῖς, ἐνάγουσι καὶ ἀναγομένοις, τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνολγεῖ δικαστήριον, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε χρήματα τὸ ζητούμενον εἴη. Ἄν δὲ τις τούτων πολιτικὸν ἔλθῃ δικαστήριον, ἐκείνου καταφρονήσας, παρ' αὐτὸ γε τοῦτο, φησὶ, τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖται βαθμοῦ, καὶ εἰ ἀθῶος ἐν τούτῳ δειχθεῖ τῶν ἐγκλημάτων ἢ τῆς χρηματικῆς ἀγωγῆς. Ἐπισκόπων δὲ ἐπὶ τινὶ κρίσει ψηφισαμένων, καὶ ἐκκλητον κατ' αὐτῶν γενέσθαι δεῖσαν, ἥτις ἐπὶ μελίζονας κριτὰς εἰσθὰ γίνεσθαι, μητροπολίτας· τυχὸν ἢ πατριάρχας, καὶ τῆς ὑποθέσεως βασάνῃ δοθείσης, καὶ τῆς τῶν προλαβόντων κριτῶν ψήφου ἀνατραπίσεως, οὐ δεῖ βλάπτεσθαι τοὺς πρῶην ἀποφνημαμένους, εἰ μήπου ἢ δωροδοκηθέντες· ἐλεγχθεῖεν, ἢ δι' ἐχθρὰν θατέρου καταψηφισάμενοι μέρους, ἢ προσπαθῶς καὶ φιλῶς πρὸς τὸν ἀδικήσαντα διακείμενοι. Εἰ δὲ ἀμφω ὅπου τὰ μέρη δικαστὰς ἔλθοντο, εἰ καὶ ἐλάττωτες εἴεν τῶν ἐν ἄλλοις ὀρισθέντων, δώδεκα δηλαδὴ ἐπὶ ἐπισκόπων, καὶ ἐξ ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τριῶν ἐπὶ διακόνων, ὁ καταδικασθεὶς ὑπ' ἐκείνων οὐ δύναται ζητεῖν ἐκκλητον. Οὐ δεῖ δὲ κληρικοὺς ὄντας, πολιτικούς αἰρεῖσθαι, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας δικιστὰς, ἵνα μὴ κανονικαῖς ὑποβληθῶσιν εὐθύναις.

Ὁ δὲ κη' πρὸς δὲ καὶ ὁ ρα' τοῖς κληρικοῖς αἰτωμένοις τὴν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀπόφασιν, ὡς ἂν μὴ δικαίως ἐξενεχθεῖσαν, τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους κριτὰς καλεῖν καθίζειν, θελήσει τοῦ ἡθῆ κρίναντος ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τούτους, ἔφασιν αἰτοῦσιν

A utraque parte allatas cum diligenti examinatione dirimant. Si vero episcopus quisquam ecclesiam suam male administret, et aliis provinciæ suæ cedat, quamvis litteræ præcesserint, non excludetur qui post eum ordinandus est episcopus, quo minus jura ecclesiæ suæ perquirere possit, etiamsi multum interea temporis præterierit. Quæras etiam in 32 cap. litt. E can. 10 magni Basilii.

B Nonus vero iv syn. canon clericos et monachos qui negotia et lites inter se habent, a proprio episcopo judicari jubet, sæcularia judicia repudiantes; etenim qui ad ea excurrit, suum pastorem parvi habere et contumelia afficere videtur. Aliquando autem episcopi voluntate apud eos judicium agitari permissum est, quos utraque pars opposita elegerit. Qui vero secus fecerit, pœnis canonicis subijciatur. Quod si clericus cum proprio episcopo litem habeat, provinciæ, inquit, episcopi eos judicent. Sin vero episcopus vel clericus cum provinciæ metropolitano controversiam habeat, exarchus diœcesis, vel urbis imperialis patriarcha judicet. Diœcesis autem dicitur, quæ multas continet provincias; exarchi vero privilegium non est hodie in usu. Quamvis enim quidam ex metropolitanis exarchi dicuntur, tamen alios in provinciis metropolitanos non habent omnino sibi subiectos.

C Canon autem 15 syn. Carthaginensis omnibus ordinibus initiatis tam actoribus quam reis Ecclesiæ forum aperit, sive criminalis sive pecuniaria quæstio fuerit. Quod si quies eorum eo contempto forum civile elegerit, propterea, inquit, gradu suo excidet, imo licet in eo a criminibus vel actione pecuniaria absolvatur. Sin vero ab episcopis in judicio aliquo sententiam ferentibus appellatio fiat, quæ ad iudices majores fieri solet, metropolitanos forte vel patriarchas, et quæstio examinetur, et priorum iudicum iudicium rescindatur, non oportet eos lædi qui primam sententiam tulerunt, nisi probatum fuerit, eos vel gratia corruptos fuisse, vel propter odium alterius partis sententiam tulisse, vel studio et benevolentia erga eum qui injuriam fecit adductos. Quod si ambæ partes iudices elegerint, quamvis pauciores, quam in aliis definitum est, fuerint, nempe in episcoporum causa duodenis, presbyterorum sex, diaconorum tribus, ab his iudicibus damnato provocandi facultas non est. Clericos autem iudices civiles eligere non oportet, sed ecclesiasticos, ne pœnis canonicis subijciantur,

D Canon autem 28 cum 125 clericos qui episcopi sui sententiæ non acquiescunt, tanquam non juste latæ, vicinos episcopos iudices constituere jubet, cum consensu episcopi qui prius iudicavit. Quod si postea provocationem 97 sibi dari postulent ii qui

judicantur, ad provinciæ metropolitanum abire; sin vero trans mare ad alias provincias proficiantur, segregari, his qui sunt in Africa eos ad communionem non admittentibus. Hinc ostenditur, non licere papæ Romano omnium Ecclesiarum appellationes examinare. Si enim appellationes in Africa examinare, quæ respectu Romæ trans mare sita est, canon non concedit, multo minus in alias regiones hoc jus habebit.

Canon insuper 104 sacris ordinibus initiatos, qui ad regem abeunt, et petunt ut iudices civiles causam suam examinent, iudicium scilicet ecclesiasticum repudiantes, deponit; eos vero episcopale iudicium a rege postulantes, non punit.

Canon vero 30, Si duo, inquit, litigent, quorum alter in loco in quo tribunal erigitur, examinationem recuset, metuens forte ne populus propenso in adversarium ejus animo impetum in illum facturus sit (utpote qui illic potentiam habeat), vel testes producere eum non sinat, illi permissum est alium locum eligere, ibique causam examinandam sistere; vicinum tamen, ne difficilis sit iudicibus peregrinatio, et adversario testium productio.

Lex.

Justiniani Novella 123, Si qui, inquit, ejusdem synodi sanctissimi episcopi, controversiam aliquam inter se habeant, sive de jure ecclesiastico, sive de aliis quibusdam negotiis, primum metropolitanus eorum cum duobus aliis ejusdem synodi episcopis, causam iudicet. Quod si utraque pars his quæ iudicata sunt non acquiescat, tunc beatissimus ejus dioceseos patriarcha inter eos audiat, eaque definiat, quæ canonibus ecclesiasticis et legibus consentanea sunt, neutra parte sententiæ ejus contradicere valente. Patriarchæ enim sententiæ appellationi non subjacent.

Si quis vero ab episcopis iudicatus intra decem dies iudicio contradixerit, tum locorum præfectus negotium examinet, et vel sententiam confirmet, vel rescindat; et ne liceat ei qui secundo in eadem re victus est, provocare. Si vero iudex contrariam episcopo sententiam ferat, ejus sententia appellationi obnoxia est, et secundum legem refertur, et examinatur. Quod si regis mandato, vel jussu judiciario, episcopus iudicat, ad eum qui causam misit, appellatio referatur. Si vero res ecclesiastica fuerit, civiles magistratus cum hac causa nihil habeant commune, sed sanctissimi episcopi juxta divinos canones controversiæ finem imponant.

Imperialis et principalis sententia appellationi non subjacet, neque ab alio retractatur nisi a seipso; quemadmodum et Moses qui Deum vidit, lege lata dixit, Retractabis iudicia tua.

οι δικαζόμενοι, πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἀπέναι μητροπολίτην. Εἰ δὲ πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς ἄλλας ἐπαρχίας ἀπόιεν, ἀφορίζεσθαι, τῶν ἐν Ἀφρικῇ εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσαιμένων. Ἐντεῦθεν δεικνύται μὴ ἐξεῖναι τῷ Ῥώμῃ, πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἐπιτηρεῖν. Εἰ γὰρ τὰς ἐν Ἀφρικῇ τηρεῖν οὐ δίδωσιν ὁ κανὼν, πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν Ῥώμην διακειμένους, σχολῇ γ' ἂν καθ' ἐτέρων χωρῶν τὸ τοιοῦτον δίκαιον σχοίη.

Ὁ δὲ ρδ' καθαιρεῖ τοὺς προσίνοντας ἱερωμένους τῷ βασιλεῖ, καὶ αἰτοῦντας πολιτικούς δικαστὰς τὰ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν ἐξετάσαι, τὸ τῆς Ἐκκλησίας παραιτούμενους δικαστήριον ἐπισκόπων μὲν τοι δικαστήριον παρὰ βασιλέως αἰτοῦντας οὐκ ἐπιλήττει.

Ὁ δὲ λ', Ἐὰν δύο, ψηφί, δικάζωνται, ὧν ἕτερος, ἐν ᾧ τὸ δικαστήριον συνίσταται τόπῳ, τὴν ἐξέτασιν παραιτεῖται, ὑπαθόμενος ἰσως τὴν τοῦ λαοῦ ἐκινέσασιν, τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ προσκειμένου, ὡς ἐκεῖ παραδυναστεύοντος, ἡ καὶ μάρτυρας οὐκ ἔχοντος παραγαγεῖν, ἐφέται τοῦτόν τόπον ἐπιλέξασθαι ἕτερον, κάκει τὰ τῆς δίχης ἐξετασθῆναι, ἔγχεστα μέντοι διακείμενον, ἵνα μὴ δυσχερὲς τοῖς κριταῖς ἡ ἐκείσε εἴη ἀποδημία, τῷ τε ἀντιδίκῳ καὶ τῇ τῶν μαρτύρων προσέτι παραγωγῇ.

Νόμος.

Ἡ ρκγ' Ἰουστινιανέως νεαρά, Εἰ δὲ τινες, ψηφί, δοσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου, ἀμφισβητοῖν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχοιεν, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μεθ' ἐτέρων δύο ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς συνόδου ἐπισκόπων τὸ πρᾶγμα κρινέτω. Κὰν μὴ ἐμμελῇ ἑκάτερον μέρος τοῖς κερκίμενοις, τηλικαῦτα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης τῆς διοικήσεως ἐκείνης μεταξὺ αὐτῶν ἀκρόασθαι, κάκεινα ὀρίζετω, ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ νόμοις συνᾶδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. Οὐ γὰρ καὶ ἐκκλητῶ αὐτῶν πατριαρχῶν ὑπόκειται ψήφοι.

Εἰ δὲ τις τῶν παρὰ τοῖς ἐπισκόποις δικαζομένων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀντίπη τοῖς κερκίμενοις, τηλικαῦτα ὁ τῶν τόπων ἀρχὼν τὸ πρᾶγμα ἐξετάζετω, καὶ ἡ βεβαιούτω τὴν ψήφον, ἡ ἐκδιδαζέτω, καὶ μὴ ἐξέστω τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ τοιοῦτῳ πράγματι ἡττηθῆναι ἐκκαλεῖσθαι. Ἐναντίως δὲ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἐπισκόπου ψηφίζομένου, ἡ τοῦ ἀρχοντος ψήφος ὑπόκειται ἐκκλητῇ, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀναφέρεται καὶ γυμνάζεται. Εἰ μέντοι γε ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως ἡ δικαστικῆς προστάξεως ἐπίσκοπος κρίνει, ἡ ἐκκλητος ἐπὶ τὸν παραπέμφαντα τὴν ὑπόθεσιν ἀναφερέσθω. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐχέτωσαν οἱ πολιτικοὶ ἀρχόντες πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἀλλ' οἱ δοσιώτατοι ἐπίσκοποι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῷ πρᾶγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν.

Τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικὸν κριτήριον ἐκκλητῷ οὐκ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὅφ' ἐτέρου, ἀλλ' ὅφ' αὐτοῦ ἀεὶ ἐπανακρίνεται, καθὰ καὶ ὁ θεόπτῃς Μωδοῦς νομοθετῶν, Ἐπανακρίνεις τὰς κρίσεις σου, διηγόουσεν.

Τὸ τοῦ πατριάρχου κριτήριον ἐκκλητῶν οὐχ ὑπό-
κειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἐτέρου, ὡς ἀρχὴ καὶ
αὐτὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ
πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ
ἀναλύνει, καὶ ἀναστρέφεται, αὐτὸ δὲ οὔτε ἐκ τινος,
οὔτε πρὸς ἑτερον· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρχὴ· ἐπανακρί-
νεται δὲ πνευματικῶς καὶ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. Ζήτει
καὶ τὸ ἡ' κεφ. τοῦ Π στοιχείου.

Οὐδένα τῶν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τελούντων βαθ-
μοῖς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ
ἐκλῶς τινα τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἄκοντα ἢ
ἐκόντα, κριτηρίοις κοσμικοῖς παρίστασθαι ἀνεχό-
μεθα. Εἰ γὰρ ἄκοντά τις ἀπαγαγὼν τινα τῶν ἐκκλη-
σιαστικῶν κοσμικῶν κριτηρίῳ παραστήναι βιάσθαι,
παρὰ τῆς ἡμετέρας γαλγνότητος τὴν πρέπουσαν
παιδευσιν δέξεται. Εἰ δὲ ἐκὼν ὁ ἱερατικὸς τῷ κο-
σμικῷ κριτηρίῳ παρασταῖ, ἢ καὶ αὐτὸς πρῶτος
τὴν ἐκείθεν κρίσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου
προτιμήσαιο, οὗτος κἂν ἐκείθεν νομίῃ τὸ δίκαιον
λαβεῖν, ὅπῃ τῶν ἑρῶν κανόνων καταδικάζεται.
Ποῦ γὰρ ἄξιός τις τυχεῖν ὧν ζητεῖ ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦ
ἀγῶνος ἀπὸ τῆς τῶν θείων θεσμῶν καταβαλλόμενος
δύστας;

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν βασιλέων Ἡρακλείου καὶ
Κωνσταντίνου νεαρά, μήτε ἐπίσκοπον διορίζεται,
μήτε κληρικόν, μήτε μοναχόν, χρηματικῆς ἢ ἐγ-
κληματικῆς χάριν αἰτίας παρὰ πολιτικῆς ἢ στρα-
τιωτικῆς ἀνάγκης ἀρχοντι, ἀλλὰ παρὰ μόνοις
τοῖς ἰδίοις ἐπισκόποις, ἢ μητροπολίταις, ἢ πατριάρ-
χαις.

Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, Εἰ μερισμὸς, φησί,
ἐν τοῖς διαμαχομένοις ἐστὶ, καὶ ὁ μὲν τῆς κοσμικῆς
φαίνεται καταστάσεως, ὁ δὲ τῷ θεῷ κληρῷ ἐγκατε-
λεῖται, ὁ ἐνάγων τὴν κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐναγομέ-
νου ἐκ παντὸς ὑποκρίσεται, καὶ ἕκαστος εἰς τὸ πρῶ-
τον ἀπελευθεύεται δικαστήριον.

Τοὺς ἐκκλητῶν ἔχοντας δικαστὰς μελζοντας εἶναι
δεῖ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικασάντων.

Πᾶσα ἀγωγὴ ἀρμόζουσα σιπτῶ ὅλῃ εἰς τεσσαρα-
κονταετίαν ἐκτείνεται. Ἀντὶ γὰρ χρονίων παραγρα-
φῶν τῶν ι' καὶ κ' καὶ λ' ἐνιαυτῶν ταῖς ἀγlaίς Ἐκ-
κλησίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνθρωποις σεβασμοῖς τόποις,
μόνην τὴν τῶν μ' ἐτῶν παραγραφὴν ἀνατίθεσθαι
προσάτετομεν· τοῦτο αὐτοῦ φυλαττομένου, καὶ ἐπὶ
τῇ ἀπαιτήσῃ τῶν λεγάντων καὶ τῶν κληρονομίων,
τῶν εἰς ἀσεβεῖς αἰτίας καταλειμμένων. Ζήτει καὶ
ἐν τῷ ἡ' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου.

Μονάστριαν ἢ ἀσκήτριαν δι' οὐδεμίαν ἀγωγὴν
συγχωροῦμεν ἀφελῆσθαι ἐκ τῶν ἰδίων μοναστη-
ρίων.

Πᾶσα ὑπόθεσις, χωρὶς τῶν μὴ ἐπιδεχομένων
ὑπέρθεσιν, ἐκκλητῶν ὑπόκειται οὐχ ἁπλῆς, ἀλλὰ καὶ
δι'.

Κελεύοντος ἀρχοντος, δικαίως νεμόμεθα, ὁ δὲ
ἀνάγκης τὸ ἴδιον ἀφελόμενος ἐκπέπτει αὐτοῦ.

Τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα, οὔτε χρόνος,
οὔτε νόμος, οὔτε συνήθεια βεβαιοῖ.

Θεσπίζομεν μηδὲν ἐξεῖναι, τοῦ τελευτήσαντος

Patriarchæ sententiâ appellationi non subjacet,
neque retractatur ab alio, utpote ecclesiastici judi-
cii princeps. Ex ea enim omnia ecclesiastica judicia
et in ipsam resolvuntur, et revertuntur; ipsa vero
neque ab aliquo, neque ad aliquem refertur; prin-
ceps enim est; retractatur vero spiritualiter ipsa
a seipsa. Quære etiam cap. 8 litt. II.

98 Neminem in ecclesiastico aliquo gradu consti-
tutum, vel episcopum, vel presbyterum, vel dia-
conum, vel quemvis alium ex catalogo sacerdotali,
volentem vel invitum sæcularibus judiciis sisti sus-
tinemus. Si quis enim aliquem ecclesiasticorum
invitum ad sæculare judicium trahat, a nostra
serenitate competentem coercionem accipiet.
Si vero aliquis sacerdotum sæculari judicio se
volens stiterit, aut etiam prior ipse sententiam
illic latam ecclesiastico auditorio prætulit,
tametsi sibi jus inde reddi putet, a sacris cano-
nibus condemnatur. Ubi enim dignus est con-
sequi quæ desiderat, qui ab initio controversiæ
ob injuriam divinis decretis illatam, deponitur?

Quin et imperatorum Heraclii et Constantini
novella, nec episcopum, nec clericum, nec mo-
nachum, pro causa pecuniaria vel criminali coram
civilis vel militaris judice sisti decernit, sed tan-
tum coram propriis episcopis, vel metropolitans,
vel patriarchis.

Porro novella imperatoris Alexii, Si divisio
inquit, inter litigantes fuerit, eorumque alter e
statu sæculari sit, alter vero sacro clero adnu-
meretur, actor in eo casu rei foro omnino sub-
jicietur, et unusquisque ad judicium conveniens
accedet.

Judices ad quos datur appellatio majores esse
oportet iis qui ab initio judicabant.

Omnis actio quæ domui venerabili convenit
in quadraginta annos extenditur. Etenim pro diu-
turnis præscriptionibus 10 et 20 et 30 annorum,
sanctis Ecclesiis, et aliis omnibus venerandis locis,
solum 40 annorum præscriptionem dari concedi-
mus. Idem observatur et in legatorum exactione,
et hæreditatam in pios usus relictarum. Quære
etiam in cap. 8 litteræ M.

Monialem vel ascetiam ob nullam actionem
ex monasteriis suis extrahi permitimus.

Omnis causa, exceptis his quæ dilationem non
admittunt, appellationi subjacet, non semel, sed
bis.

Judicis jussu juste possidemus quæ nobis ex par-
titione eveniunt; qui vero sine venia judicis quod
suum est aufert, eo excludit.

Quæ male judicata et ordinata sunt, neque
tempus, nec lex, nec consuetudo confirmat.

Sancimus nulli licere mortui filios, vel uxorem,

vel hæredes, vel sponsores, antequam novem luctus definiti dies lapsi fuerint, accusare, aut vexare, vel ad iudicium trahere, sive nomine debiti a mortuo contracti, sive ob aliam aliquam causam ad prædictas personas proprie spectantem. Si quis vero intra novem dies sponsionem aliquam, vel promissum, vel fidejussionem accipere ausus fuerit, hæc omnia irrita esse decernimus; insuper et actores debito et actione prorsus alienari. Quod si quisquam mortuum calumniare convictus fuerit, quantum ab eo postulavit, tantum hæredibus ejus solvat; post dies vero novem elapsos, si quis contra has personas actiones aliquas habeat, eas secundum leges producat. ἡμερῶν, εἴ τις κατὰ τῶν τοιούτων προσώπων τινὰς ἐγγυμαζέτω.

De iudiciis compromissariis.

Canon 99 Carthag., Si qui appellavit, inquit, iudices elegerit, et cum illo is quique adversus quem appellavit, ab his deinceps nulli appellare liceat. Si enim 99 ex communi consensu, qui controversiam inter se habent, iudices eligant, a sententia ab iis lata provocare non licebit.

Eadem canon 122 decernit, eosque qui non parent, segregari jubet.

Leges.

Arbiter prout sibi videtur sententiam dicit; qualem autem dicat prætori curæ non est.

Sive æqua, sive iniqua sit arbitri sententia, omnino firma manet.

A sententia arbitri appellandi necessitas remittitur.

Compromissum iudicio ordinario proximum est, et ad finiendas lites pertinet.

Ex compromisso autem exceptio non competit, sed poenæ petitio.

Si duo sint arbitri, et dissentiant, coguntur tertium quemdam eligere, et arbitrio ejus stare.

Non fit arbiter cum juramenti cautione; sed litigantes eos cum poena eligant, et necesse habeant, vel sententiæ acquiescere, vel multam dare de qua ambæ partes inter se consenserint.

Licet poena compromisso adjecta non fuerit, promiserit autem quis sententiæ stare, indeterminate tenetur. Validissimum autem est, quod imminit capitis de dolo.

CAP. VIII. [X]. *De episcopis et clericis ob crimina sua iudicatis.*

Canon 74 sanct. apost., Episcopus a viris fide dignis accusatus ad Ecclesiæ, inquit, tribunal necessario vocari debet, duobus episcopis ad eum missis; et si statim paruerit, et crimina sibi objecta diluere non valens, confiteatur, vel convictus sit, debita ei poena infligatur. Si vero statim non paruerit, ter vocetur; sin autem in inobedientia

Α τοὺς γονεῖς, ἢ τὴν γυναῖκα, ἢ τοὺς κληρονόμους, ἢ τοὺς ἐγγυητάς, πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους, αἰτιάσθαι ἢ παρενοχλεῖν, ἢ εἰς δικαστήριον ἔλκειν, εἴτε δυνάμει χρέους παρὰ τοῦ τελευτήσαντος καταγομένου, εἴτε ἄλλης εἰσὺν αἰτίας χάριν εἰς τὰ μνημονευθέντα ἰδικῶς ὁρώσης πρόσωπα. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν ἐννέα ἡμερῶν τοιμήσῃ τινὰ ὁμολογίαν, ἢ ὑπόσχεσιν, ἢ ἐγγύην παρ' αὐτοῦ κομίσασθαι, ταῦτα πάντα ἀνίσχυρα εἶναι θεσπιζόμεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ χρέους καὶ τῆς ἀγωγῆς παντελῶς τοὺς ἐνάγοντας ἀλλοτριῦσθαι. Εἰ δὲ τις συκοφαντῶν ἐλεγχθεῖ τὸν ἀπαϊχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνου ἀπῆται, τοσοῦτον καταβαλλέσθω τοῖς κληρονόμοις ἐκείνου· μετὰ δὲ τὴν τῶν ἐννέα παρβλευσίαν ἔχειν νομίσειεν ἀγωγὰς, ταύτας κατὰ τοὺς νόμους

Β Περὶ δικαστῶν αἰρετῶν.

‘Ο ἡς τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανὼν, ‘Ἐν ἐπιλέξῃται, φησὶν, ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ μετ' αὐτοῦ κάκεινος καθ' οὗ ἐξεκαλέσαστο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι. ‘Ἐάν ἰσὺν κατὰ κοινήν γνώμην οἱ δίκην ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους ἔλθωνται δικαστὰς, οὐκ ἐξέσται τοῦτους κατὰ τῆς ἐξανεχθείσης παρ' αὐτῶν ἐκκαλεῖσθαι ψήφου.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ρχβ' ψηφίζεται, καὶ τοὺς μὴ παρομένους ἀφορίζεσθαι ἀξιοῖ.

Νόμοι.

‘Ο αἰρετὸς δικαστὴς τὸ δοκοῦν αὐτῷ ψηφίζεται, καὶ οὐ πολυπραγμονεῖ τὴν ψήφον ὁ πραιτωρ.

Εἴτε δικαία, εἴτε ἀδική· ἔστιν ἡ τοῦ αἰρετοῦ δικαστοῦ ψήφος, βεβαία μένει καθόλου.

Μὴ χρεῖαν ἔχέτω ἐκκλήτου ἡ τοῦ αἰρετοῦ δικαστοῦ ἀπόφασις.

Τὸ αἰρετὸν δικαστήριον δοικε κυρίῳ δικαστηρίῳ, καὶ ἀνήκει πρὸς τὸ πατατοῦσθαι τὰς δίκας. Οὐχ ἄρμόζει δὲ ἐξ αὐτοῦ παραγραφὴ, ἀλλὰ ποινηὶ ἀπαίτησις.

‘Ἐάν δύο ὦσιν αἰρετοὶ δικασταί, καὶ διεγγοῦσιν, ἀναγκάζονται καὶ τρίτον τινὰ ἐπιλέξασθαι, καὶ τῇ αὐτοῦ ἐμμεῖναι δοκιμασίᾳ.

Οὐ γίνεται αἰρετὸς δικαστὴς μετὰ τῆς ἐξ ὅρων ἀσφαλείας, ἀλλὰ μετὰ ποινης αὐτοὺς οἱ δικαζόμενοι ἐπιλεγέσθωσαν, καὶ ἀνάγκην ἔχέτωσαν ἢ ἐμμεῖναι τῇ ψήφῳ, ἢ τὸ πρόστιμον διδόναι, ὅπως ἂν τὰ

Δ μέρη ἀμφοτέρω συμφωνήσωσιν.

Εἰ μὴ ἔγκειται ποινὴ τῷ αἰρετῷ δικαστηρίῳ, ὁμολογήσει δὲ τις ἐμμεῖναι τῇ ψήφῳ, ἐνάγεται ἀορίστως. Πληρίστατον δὲ ἐστὶ τὸ μνημονεῖν τοῦ κεφαλαίου τοῦ δόλου.

ΚΕΦΑΛ. Η' [I']. *Περὶ τῶν δικαζομένων δι' οικεῖα ἐγκλήματα ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν.*

‘Ο οὗ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν κατηγορηθέντα ἐπίσκοπον πρὸς ἀνθρώπων ἀξιοπίστων, ἐπὶ τὸ τῆς ‘Εκκλησίας ἀναγκαιῶς χρῆναι μετακαλεῖσθαι φησὶ δικαστήριον, δύο ἐπισκόπων ἐπ' αὐτὸν στείλλομένων· κἂν μὲν εὐθὺς ὑπακούσας παραγένηται, καὶ μὴ εἰδὸς τε ὧν ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα, ὁμολογήσῃ ἢ ἐλεγχθῇ, ὀρίζεσθαι τὴν προσηκόν αὐτῷ

ἐπιτίμῳ· μὴ ἀπαντήσαντος δὲ παραυτίκα, ἐκ τρι-
του τὴν αὐτοῦ μετάκλησιν γίνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ οὕτως
ἐπιμένει τῇ ἀπειθείᾳ, τὴν σύνοδον τὰ δόξαντα κατ'
αὐτοῦ ὀρίζεσθαι κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἐγκλήμα-
τος, μὴδὲν τῆς ἀπειθείας ἀποναμένου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ιβ', Τὸν ἐγκλήμασι, φησί,
περιπεσόντα ἐπίσκοπον, ὑπὸ πάσης προσήκει κρίνε-
σθαι τῆς συνόδου, εἰς ἣν ὁ τοιοῦτος τελεῖ δηλαδὴ.
Εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοὺς πάντας ἢ τοὺς πλείονας
συνελθεῖν, μὴ ἐλάττονας γοῦν εἶναι τῶν ιβ'· οὕτω γὰρ
πάσης περιαιρεθείσης ἀμφιβολίας, οὐ περιοπτέος
ἔσται τοῖς ὑπὸ χεῖρα. Τὸν δὲ γε πρεσβύτερον ἐξ
κρίνουσιν ἐπίσκοποι, καὶ τρεῖς τὸν διάκονον· ἀσφα-
λέστερόν πως τὰς τῶν ἱερῶν κρίσεις τῆς συνόδου
ταύτης γίνεσθαι προμηθευμένης, ὥς ὑπεριζούσης
τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἥπερ ἐν τῷ δ' **Β**
κανόνι τὰς τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καθαι-
ρέσεις ὑφ' ἐνὸς ἐπισκόπου γίνεσθαι διορίζεται, ὑπὸ
τῆς συνόδου δὲ τὰς τῶν ἐπισκόπων.

Πρᾶξις συνοδική.

Ταύτῃ τοι καὶ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης Λουκᾶς
ἔκρυον ἡγήσατο τὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἀμαθούντος
Ἰωάννου καθαιρέσιν, ἣν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐποίησατο
Κύπρου, ὅτι ἔνδεκα μόνοις συνὼν ἐπισκόποις, μὴ
ἐπείκεινα ἦν αὐτὸς τῆς τῶν λοιπῶν δωδεκάδος.

Καθὰ δὲ καὶ ὁ ιδ' τῆς αὐτῆς ἐν Καρθαγένῃ διορί-
ζεται. Ἐνδεῖς γάρ' οὕσης, φησὶν, ἐπισκόπων, ἐσθ'
ὅτε καὶ ὑπὸ ε' κρίνεται ὁ πρεσβύτερος, καὶ ὑπὸ
τριῶν ὁ διάκονος, τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπισκόπου ἐπ-
είκεινα τούτων προκαθεζομένου· ὥστε οἱ ἐφ' αὐτοὺς **С**
ἔχοντες τοὺς δικαζομένους ἐκτὸς ὀφείλουσιν εἶναι
τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ τῶν συνδικαστῶν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιδ', Ἐπισκόπου, φησὶν,
ἐπὶ τισὶν ἐγκλήμασι κρίνομένου πρὸς τῶν τῆς ἐπαρ-
χίας ἐπισκόπων, καὶ πρὸς ἀλλήλους τούτων δια-
φωνούντων, τῶν μὲν, ἀθῶν, τῶν δὲ, ὑπαίτιον
ἀποφαινομένων, δεῖ τὸν μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας
ἐκείνης καὶ ἐτέρους ἐκ τῆς ὁμόρου μεταπέμπεσθαι
χώρας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν δι' ἐκείνων λύεσθαι
τῆς τῶν πλειόνων ψήφου βεβαιωθείσης.

Ὁ δὲ ιε', Εἰ δὲ πάντες, φησὶ, μίαν κατ' αὐτοῦ
ψῆφον ἐξενέγκοιεν, μηκέτι παρ' ἐτέροις τοῦτον δι-
κάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον ψῆφον
τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων.

Οὗτος δὲ ἀνῆρηται παρὰ τοῦ δ' τῆς ἐν Σαρδικῇ,
οὕτως διεξιόντος· Τοῦ κοινῇ ψήφῳ τῶν τῆς ἐπαρ-
χίας ἐπισκόπων καθαιρεθέντος, καὶ τῇ ψήφῳ μὴ
ὑποκύπτοντος, ἀλλ' ἔτι ἀποδύσασθαι λέγοντος δύ-
νασθαι τὰ ἐγκλήματα, μὴ πρότερον εἰς τὸν θρόνον
αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι ἕτερον, πρὶν ἂν ὁ πάππας Ῥώ-
μης μαθὼν τὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅρον ἐξενέγκῃ, καὶ
ἀποφῇνηται ἢ κυρωθῆναι, ἢ ἀνατραπῆναι τὴν κατα-
δικήν, τῆς δυτικῆς ὁντος ἐπαρχίας τοῦ ἐπισκόπου
δηλαδὴ, ἥτις καὶ μόνῃ τῷ Ῥώμῃς ἀνέιται, ἐνθα
καὶ ἡ σύνοδος αὕτη συνῆθροιστο· καὶ οἷς γὰρ ἐκ-
καλεῖσθαι τῷ κρίνομένῳ ἐφαίται.

Ὁ δὲ ε', Καθαίρεθέντος, φησὶ, τοῦ ἐπισκόπου
ψήφῳ κοινῇ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, καὶ ἐκ-
κλητον ἐπὶ τὸν πάππαν ποιησαμένου, κἀκεῖνος ἐτέροις

A perseveret, synodus juxta criminalis qualitatem
quæ sibi videtur contra eum definiat, contumacia
sua nihil adjutum.

Canon autem 18 syn. Carthag., Episcopum, in-
quit, in crimina incidentem, a tota synodo, ad
quam nempe pertinet, judicari oportet. Quod si
difficile sit ut omnes vel plurimi conveniant, ne
pauciores sint duodecim: sic enim omni contro-
versia sublata a populo suo non contemnetur.
Presbyterum autem sex episcopi judicant, et dia-
conum tres. Hæc scilicet synodus judicia sacerdotum
cautius fieri procuravit, longo nempe tempo-
re post Antiochenam habita, quæ in can. 4 pre-
sbyterorum et diaconorum depositiones ab uno epi-
scopo, episcoporum vero a synodo fieri decrevit.

Actio synodica.

Quapropter sanctissimus patriarcha Lucas Joan-
nis **100** Amathuntis episcopi depositionem irritam
duxit, quam Cypri archiepiscopus fecit; quod cum
undecim episcopis conveniens, ipse non nisi duode-
cim esset.

Quemadmodum et 14 ejusdem syn. decernit. Pro-
pter paucitatem, inquit, episcoporum, presbyter
aliquando a quinque, et diaconus a tribus judicatur,
proprio eorum episcopo ultra eos præsidente, adeo-
ut qui sub se habent litigatores, extra definitum
judicium numerum esse debeant.

Canon autem 14. syn. Antioch., Si episcopus,
inquit, ob aliqua crimina a provinciæ episcopis
judicetur, ilque inter se dissentiant, aliis innocen-
tem, aliis vero reum pronuntiantibus, metropoli-
tanum illius provinciæ alios ex vicina provinciæ
evocare oportet, et per illos controversiam dirimere,
plurimorum suffragio confirmato.

Porro can. 15, Si vero omnes, inquit, unam ad-
versus eum sententiam tulerint, is ne amplius ab
aliis judicetur, sed episcoporum provincialium
firma maneat sententia.

D Verum canon hic a 4 syn. Sardic. sublatus est,
qui sic statuit: Qui communi episcoporum provin-
cialium sententia depositus fuerit, et sententiæ
non se submittat, sed crimina diluere posse affir-
met, alter in thronum ejus ne ordinetur, priusquam
papa Romanus causa cognita rem definiuerit, eam-
que damnationem auctoritate sua confirmandam
aut rescindendam declaraverit, si scilicet provin-
cia episcopi occidentalis sit, quæ sola Romæ sub-
jecta est, ubi et synodus hæc congregabatur; judi-
cato enim bis appellare permissum est.

Insuper quintus canon, Si episcopus, inquit,
communi episcoporum provincialium sententia
depositus fuerit, et ad papam appellationem fecerit,

Isque aliis vicinis episcopis causam examinare per scripta mandaverit, episcopus vero ab his etiam damnatus rursus examinationem quæsierit, si quæ prius iudicata sunt papæ sufficere videantur, episcoporum sententia rata sit. Si vero ei episcopus rursus iudicandus visus fuerit, damnatus ad Romanam abire ne cogatur, sed papa presbyteris sibi conjunctis suam potestatem dans, eosque illic cum regionis episcopis mittens, controversiam examinari mandet, et sic perfecta fiat sententia.

Porro canon 19 syn. Carthag., Qui episcopum, inquit, accusat, coram regionis primatu actionem instituere debet; is vero qui accusatur ante plenam sententiam a dignitate sua non excludetur. Si vero litteris ad iudicium vocetur, et unius mensis intervallo, ex quo litteras acceperit, non adfuerit, in pœnam inobedientiæ segregatur, nec ei ministerium aliquod sacrum attingere licebit. Quod si eum a causis necessariis revera impediri ostensum fuerit, alius ei mensis dilationis datur; quo elapso si non venerit, a fidelium communione ejicitur, donec quæ ipsi objecta sunt, terminabuntur. Sin autem se nec coram provinciæ exarcho, nec eoram synodo anniversaria sistere curaverit, ipse adversus se sententiam tulit, depositioni subjectus. Accusator vero si in iudicio præsto fuerit, communione non interdicitur; sin vero sub prætextu se subduxerit, ipse quidem segregatur, et episcopus segregatione solvitur. Ostendens autem se non ex prætextu, sed rationabili de causa absuisse, actionem movere non prohibebitur. Quod si moribus suspectus sit, accusationem **101** quæ episcopi dignitatem attingit, instituere ei permissum non erit; actiones vero privatas et pecuniarias contra ipsum movere non prohibebitur. Verum hodie præstitutæ vocationis dies locum non habent.

Lex.

Secundum vero novellam clarissimi imperatoris Manuelis, per tria triginta dierum edicta, omnes actores et rei accersuntur, cujuscunque sint status, et cujuscumque causa fuerit.

Porro nec can. 88 permittit, ut episcopus qui accusatus vel segregatus fuerit, ab episcopatu expellatur, donec quæ ei objecta sunt iudicio soluta fuerint.

Eadem can. 16 syn. quæ prima et secunda dicitur aperte statuit, jubens neminem ordinari in Ecclesiam, cujus episcopus adhuc vivens nondum proprio honore plene motus fuerit, quamvis nonnulli crimina ei intentant, et ipse animo abjecto forte renuntiationem fecerit. Hoc enim seditionis et tumultus causa est. Debent autem clerici improbitatem in omnium odium incurrentem evitare, et canonice quæ ei objecta sunt examinare, et si re-

των ἀστυγειτόνων ἐπισκόποις τὴν ἐξέτασιν τῆς δίχης διὰ γραφῆς ἐπιτρέψαντος, τοῦ δὲ καὶ ὑπὸ τούτων καταδικασθέντος, αὐτοῖς γε μὴν ἐπιζητούντος ἐξέτασιν, εἰ μὲν τὰ ἤδη κριθέντα ἀρκεῖν ὁ πάππας νομῇ, τὸ κύρος ἡ τῶν ἐπισκόπων ἐχέτω ἀπόφασις. Εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς κριθῆναι τὸν ἐπίσκοπον δοκιμάσῃ, μὴ ἀναγκαζέσθω ὁ καταδικασθεὶς εἰς Ῥώμην ἀπέρχεται, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ὁ πάππας ἐξουσίαν πρεσβυτέρους τῶν οἰκειοτάτων αὐτῷ δεδοκῶς, καὶ πέμψας ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἐγγχωρίων ἐπισκόπων, τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐξετασθῆναι κελεύσάτω, καὶ οὕτω τελεία ἡ ἀπόφασις γενέσθω.

Ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐν Καρθαγένη, Τὸν κατηγοροῦντα ἐπίσκοπον, παρὰ τῷ τῆς χώρας τὰ πρῶτα φέροντι, τὴν κατηγορίαν δεῖ, φησὶν, ἐνίσταν· ὁ δὲ γε κατηγορούμενος πρὸ τῆς τελείας ἀποφάσεως τῆς ἰδίας τιμῆς οὐκ ἀποκλείεται. Γράμμασι μέντοι κληθεὶς ἐπὶ τὸ δικαστήριον, εἰ μὴ ἀπαντήσῃεν ἐνδὸς παραβρύντος μηνός, ἐξ ἑτοῦ τὰ γράμματα ἀδέξαιτο, εἰς ποιεὶν τῆς ἀπειθείας ἀφορίζεται, μὴ ἐξὼν αὐτῷ ἱερουργίας ἀφασθαι ὁπουδῆποτε. Εἰ δὲ ἀληθῶς ὑπὸ ἀναγκαίων αἰτιῶν δευχθεῖη κωλυόμενος, ἕτερος μὲν εἰς προθεσμίαν αὐτῷ δίδεται. Ἐξήκοντος δὲ καὶ τούτου, ἀν μὴ ἀφίκηται, τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ἐκβάλλεται, μέχρις ἂν τὰ κατ' αὐτοῦ λαληθέντα δέξηται πέρας. Μῆτε δὲ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἑξαρχον, μήτε μὴ πρὸς τὴν ἐτησίως γενομένην σύνοδον ἀφικέσθαι φροντίσας, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τὴν δίχην ἐξήνεγκεν, ὁποδληθεὶς καθαιρέσει. Ὁ μὲντοι κατήγορος, τῷ δικαστηρίῳ ἐνδιατριδῶν, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰργεται· ὁποχωρήσας δὲ κατὰ τινα σκήψιν, αὐτὸς μὲν ἀφορίζεται, ὃ γε μὴν ἐπίσκοπος τοῦ ἀφοριζομένου ἀπολύεται. Δείξας δὲ μὴ κατὰ σκήψιν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου γενομένην τὴν ὁποχώρησιν, καὶ αὐτοῖς τὴν ὑπόθεσιν κινεῖν οὐ κωλύεται. Εἰ δὲ διαβεβλημένος εἴη τοὺς τρόπους, κατηγορίαν μὲν τῆς ἱερωσύνης τοῦ ἐπίσκοπου καθαπτομένην λέγειν οὐ συγχωρεῖται, ἰδίᾳ δὲ καὶ χρηματικᾶς κατ' αὐτοῦ κινεῖν ἀγωγὴς οὐ κωλύεται. Ἄλλ' οὐχ οὕτω τανῦν αἱ προθεσμίαι τῆς κλήσεως τῶν ἡμερῶν γίνονται.

Νόμος.

Κατὰ δὲ γε τὴν νεαρὰν τοῦ δοιδίμου βσιλεύς Μανουήλ, διὰ τριῶν παραγγελμάτων τριζκονθημέρων μετακαλοῦνται πάντες ἐνάγοντές τε καὶ ἐναγόμενοι, κἂν οἷας ὥσι καταστάσεως, κἂν οἷας ἢ τὸ ἐγκλημα ὑποθέσεως.

Ἄλλ' οὐδ' ὁ πῇ ἐπιτρέπεται τὸν ὑπὸ κατηγορίαν ἡ ἀφορισμὸν γενομένον ἐπίσκοπον τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι, ἕως ἂν τὸ κατ' αὐτοῦ λυθῇ δικαστήριον.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ἱς τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν σαφῶς διατάσσεται, μὴ χειροτονεῖσθαι τινα κελεύων εἰς ἐκκλησίαν, ἥς ὁ ἐπίσκοπος ἐτι περιῶν, οὕτω τῆς ἰδίας τελείως ἀπεικινήθη τιμῆς, εἰ καὶ πρὸς τινων ἐπὶ ἐγκλήμασιν ἡτιθέθῃ, καὶ μικροφυχίας ἰσως παραίτησιν ἐποιήσατο. Στάσεως γὰρ καὶ παραχῆς αἰτίον τοῦτό γε. Δεῖ δὲ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας πᾶσάν γε φιλαπεχθημοσύνην μέλιστα περιστάσθαι, ἀλλὰ κανονικῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάζεσθαι·

καὶ εἰ κατὰ λόγον ἢ παρὰ τῆς ἐγγύτης, ἢ κανονικῶς διὰ τὰ ἐγκλήματα καθαρῶς, τηλικαῦτα ἕτερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐν τῇ ἰδίᾳ τιμῇ καλῶς ἰδρυμένος, μὴ τὸν οἰκεῖον ἰδῶσι ποιεῖν λαόν, ἀλλὰ τῆς οἰκίας ἀποστάς ποιμνης, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἐτέρῳ διατρίβει τότῃ, μὴ τινας ἀναγκαίου κατεργοντος, τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν καὶ καθέδραν δικαίως ἀφαιρεθῆσεται.

Ὁ δὲ κ' τῆς ἐν Καρθαγῆνι πρεσβυτέροις ἢ διακόνους περὶ τινων ἐγκαλουμένων τὸν ἴδιον αὐτῶν ἐπίσκοπον ἐφίστησι δικαστὴν, σὺν γε ἐτέροις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, οὓς ἂν ἐκλέξωνται οἱ κατηγορούμενοι, ἐξ μὲν ἐπὶ πρεσβυτέρων, καὶ τρισὶν ἐπὶ διακόνων. Προθεσμίαις δὲ καὶ ἐπιτιμῆσιν τὰς αὐτὰς εἶναι καὶ τούτοις σαφῶς καὶ οὗτος διέξεισιν, ὅς τε καὶ ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ὁ προλαβὼν. Τὰ δὲ γε τῶν λοιπῶν κληρικῶν αἰτιήματα μόνος ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος ἐξετάσει, καὶ πέρατι δώσει, φησὶν.

Ὁ δὲ οθ' ἀποκλείεσθαι λέγων τὸν κληρικόν, ἐνδὸς ἐξήκοντος ἔτους, καὶ μὴ δεξαμένης πέραις τῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως, τὸ νῦν ἔχον οὐκ ἀνεργεῖ.

Νόμος.

Κατηγορίαν ἱερέως οὐδεὶς τῶν λαϊκῶν ἀρχόντων δικάζει, πλὴν εἰ μὴ καθοσιώσεως ἐγκλημα ἢ κατηγορία περιέχει. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ις'. καφ. τοῦ II στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου θ' καὶ ι', καὶ Θεοφίλου ε'.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κατηγορῶν.

Ὁ ζ' τῆς δευτέρας συνόδου κανὼν, εἰς κατηγορίαν, φησὶν, ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν οὔτε πάντας ἀνεξετάσας προσεῖσθαι δεῖ, οὔτε μὴν πάντας ἀποκλείειν. Εἰ μὲν γὰρ ἰδιωτικὴν τις ἐνίστησι κατ' αὐτῶν δίκην, ἢ δικαίως λέγων αὐτοὺς ἐπὶ πράγμασι κινουμένους ἢ ἀκινήτους, ἢ ὑβρίσθαι, ἢ τι τοιοῦτο παθεῖν, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦντος, μήτε θρησκείαν σκοπεῖν· μηδένα γὰρ τῶν δικαίων ἀποτυχάνειν δίκαιον, ἀλλ' ἴσῃ ἅπασιν ἡμῶς ἐπιφέρειν τὴν ἀδίκαστον ψῆφον, ἐλευθερον καὶ τῆς οἰασοῦν ἀδικίας τὸν ἐπίσκοπον μάλιστα ἢ τὸν κληρικόν καθιστάνας. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐγκλημα, ἐκπτώσιν τῆς ἱερωσύνης ἐπιστεῖον τῷ ἐπισκόπῳ, ὅπερ καὶ δημόσιον λέγεται, τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀντιδιαστελλόμενον, καθότι πρὸς τοῦ δήμου παντὸς εἰσθαι γυμνάζεσθαι, οὔτε αἰρετικούς οἰουσοδηποτοῦν προσεῖσθαι δεῖ, οὔτε μὴν σχισματικούς καὶ παρασυνάγοντας, οὐδὲ τοὺς κατ' ἄλλας αἰτίας τελῶς ἐκβελιγμένους τῆς Ἐκκλησίας· οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς πρὸς ἄλλον τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισθέντας, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου εἴεν, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ, ἂν μὴ πρότερον τὰς κατ' αὐτῶν αἰτίας ἀποτρέψωται· οὐδὲ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν ὄντας, πρὶν ἂν τῶν ἐγκλημάτων ἀθῶοι φανῶσιν. Εἰ δὲ τούτων ἀπάντων ἐλευθεροὶ εἴεν οἱ κατηγοροί, τότε δὴ, ἅττα ἂν ἐπάγῃσι τῷ ἐπισκόπῳ ἐγκλήματα, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοποι, φησὶν, ἐξετάσουσιν. Εἰ δὲ οὗτοι μὴ οἶοι τε εἶεν ταῦτα διαλύσασθαι, ἢ τῆς διοικήσεως μελῶν σύνοδος δοκιμάσασα πέρατι δώσει. Τὰ δὲ γε τοῦ κληρικοῦ ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος ἐξετάσει· ἀτονήσαντος δὲ πρὸς τὴν

anxiatio justa sit, aut canonice propter crimina depositus fuerit, tum alium in episcopatum ordinare. Si quis vero in honore suo recte constitutus, populum suum pascere recusaverit, et a grege suo discedens in alio loco ultra sex menses commoratus fuerit, nulla necessitate coactus, episcopi honore et cathedra justo privabitur.

Insuper can. 20 syn. Carthag. presbyterorum et diaconorum qui quorundam criminum accusati fuerint, episcopum proprium judicem constituit, una cum aliis ejusdem provinciae quos accusati elegerint, sex scilicet contra presbyteros, et tribus contra diaconos. Præstitutas vero dies et poenas easdem esse vult hic canon ac quæ contra episcopos in priori decernuntur. Reliquorum autem clericorum causas solus, inquit, eorum episcopus examinabit, et finiet.

Canon vero 79 excludi dicens clericum, ejus causa uno anno elapso non finitur, hodie non est in usu.

Lex.

Accusationem sacerdotis nemo laicus magistratus judicat, nisi læsæ majestatis crimen accusatio contineat. Quære etiam in cap. 16 lit. II canones 9 et 10 syn. Neocæsariensis, et Theophili quintum.

De iis qui in judiciis accusant.

Canon 6 syn. II, Ad accusationem, inquit, episcoporum vel clericorum non omnes sine examinatione admittere oportet, nec omnes excludere. Si quis enim causam privatam contra eos instituit, se injuria rerum mobilium vel immobilium ablatione affligi dicens, aut contumelia, aut aliud aliquid ejusmodi pati, nec persona accusatoris aut religio examinetur. Justum enim est, ut nemo juribus suis fraudetur, et ut nos sententiam incorruptam omnibus æqualiter pronuntiemus, episcopum præcipue et clericum ab omni injustitia liberum constituentes. Si vero crimen ecclesiasticum sit, episcopo a sacerdote depositionem intentans (quod a privato contradistinctum, publicum vocatur, quoniam ab omni populo agitari solebat), nec hæreticos quoscunque admittere oportet, nec schismaticos, et conventicula facientes, nec alios qui alia de causa ex Ecclesia ejecti fuerint: utique nec qui parvo tempore ab Ecclesia segregantur, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius crimina sibi objecta diluerint; neque eos qui accusati sunt, donec criminibus immunes appareant. Quod si nullis istiusmodi causis obnoxii sint accusatores, tunc, quæcunque crimina episcopo intentant, ejusdem, inquit, provincie episcopi eadem examinasunt, et si illi ea decidere non possint, major diocesæ synodus ea definit. Clerici autem causas episcopus proprius examinabit; quas si solvere nequit, ad majorem synodum transmittentur; accusationem vero prius (inquit) non instituant, quam accusatores per scri-

pturam deposuerint, se eidem periculo obnoxios futuros, si in rerum examinatione episcopum exlunari convincantur. Qui vero præter hæc facit, et vel ad imperatorem, vel principes sæculares, vel ad universalem synodum accedit, non omnino ad accusationem admittatur, ut qui in dioceseos episcopos injurius, et in canones contumeliosus, et ecclesiasticæ tranquillitatis eversor fuerit.

τάπαιν εἰς κατηγορίαν, ὡς ἀτιμάσαντα τοὺς τῆς ὁδρίσαντα, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν συγχέοντα.

Huc etiam communis est can. 21 syn. iv, non sine examinatione admittendos esse dicens episcoporum vel clericorum accusatores, sive clerici, sive laici fuerint, nisi prius vita et mores eorum probentur.

Quin et can. 8 syn. Carthag. non permittit eum qui moribus infamis est, episcopum accusare.

Utique et 128 nec segregatum, et excommunicatum, donec a segregatione solutus fuerit.

Porro et can. 129 nec servos accusare permittit, nec liberos clericos qui eos manumiserunt, vel eorum filios, aut hæredes; alios autem accusare sinit, exceptis infamia laborantibus, cujusmodi sunt mimi, et qui cum bestiis pugnant, et gladiatores. Atqui mimi scenici, qui in foro et conventibus publicis ludunt, infames sunt; qui vero coram imperatore ad delectandum urbaniter se exercent, honesti sunt. Et etiam qui cum bestiis pugnant, et qui gladiaturam exercent, si fortitudinis ostentandæ et gloriæ comparandæ studio se spectandos præbent, sortes merito habendi sunt; si vero mercedis gratia, infames sunt. Qui enim vitæ suæ hand parant, sed eam venalem habent, vix laudandæ existimationis esse possunt. Porro nec Judæos vel hæreticos accusare permittit, nisi omnes in propriis causis actionem intentant.

Insuper can. 130 eum qui multa crimina episcopo vel clerico objecerit, et unum ex iis post disquisitionem factam probare non potuerit, ei neque de reliquis fides habenda est.

Leges.

Præstat crimina injudicata relinquere quam aliquos innocentes punire.

Non oportet fidem habere judicatorum depositionibus, nisi probatio judicem certiore fecerit.

103 In peccatis spiritalibus patres forsan pro liberis qui sub potestate sunt pœnas dant, non autem in criminalibus. Non enim patres pro filiis puniuntur; nam dicit lex, Peccata caput sequuntur.

De testibus in judiciis.

Canon. sanct. apost. 75 hæreticum ad testimonium dicendum non admittendum esse decernit: similiter nec unum fidelem: « Ex ore enim, inquit, testium duorum vel trium omne verbum stabilietur. » Et Apostolus: « Contra presbyterum accusationem ne admittas, nisi coram duobus vel tribus testibus. »

διάλυσιν, τῇ μέλει καὶ ταῦτα συνόδῳ παραπεφθῆσεται. Μὴ μέντοι πρότερον, φησί, τὴν κατηγορίαν ἐνίστασθαι, πρὶν ἂν ἐγγράφως οἱ κατηγοροὶ τὸν ἴσον ὑποσχέιν ἀσφαλίσωνται κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξέτασει συκοφαντοῦντας τὸν ἐπίσκοπον ἐλαγθελεν. Τὸν δὲ μὴ οὕτω δρᾶν ἀπαγορεύον, ἀλλ' ἢ βασιλεὶ προσιόντα, ἢ κοσμητοῖς ἐρχοῦσιν, ἢ οἰκουμένην συνόδῳ, μὴ δεκτὸν εἶναι πανδοκίσεως ἐπισκόπους, καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καίνυγχέοντα.

Τούτῳ συνῆκει καὶ ὁ κα' τῆς δ' συνόδου, μὴ ἀδοκμάστως λέγων προσίσθαι τοὺς κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, εἴτε τῶν τοῦ κλήρου, εἴτε τῶν τοῦ λαοῦ εἶναι, εἰ μὴ πρότερον αὐτῶν ὁ βίος δοκιμασθεῖν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα.

B Ἀλλὰ καὶ ὁ η' τῆς ἐν Κερθαγένῃ οὐκ ἐφήσιν ἐπισκόπου κατηγορεῖν τὸν διαβεβλημένον τοὺς τρόπους.

Ὁ δὲ ρκ' οὐδὲ τὸν ἀφορισμένον καὶ ἀποιώνον, μέχρις ἂν λυθῇ τοῦ ἀφορισμοῦ.

Ὁ δὲ ρκ' οὐδὲ δούλοις κατηγορεῖν διδωσιν, οὐδὲ ἀπελευθέρους, τῶν αὐτοῦς ἐλευθερωσάντων κληρικῶν, ἢ τῶν παίδων αὐτῶν, ἢ τῶν κληρονόμων· ἐτέρων μὲντοι κατηγορεῖν ἐφήσιν· ἀλλ' οὐδὲ ἀτίμοις, οἰονεὶ μίμοις, καὶ θηριομάχοις, καὶ μονομάχοις. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ σκηνῆς μίμοι, οἱ ἐν πανηγύρεσι καὶ δημοτικαῖς παίζοντες συνελεύσεσιν, ἀτίμοι· οἱ δὲ παρὰ βασιλεῖ ἀστέια πρὸς μετρίαν τέρψιν ἐπιτιθεύοντες, ἐντιμοί. Θηριομάχοι δὲ καὶ μονομάχοι, εἰ μὲν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνδρίας ὄρῳεν καὶ δόξης ἔρωτα, ἀριστεῖ; ἂν λογίζοντο· εἰ δὲ πρὸς μισθόν, ἀτιμοί. Οἱ γὰρ τῆς οἰκείας ζωῆς μὴ φειδόμενοι, ἀλλὰ μισθοῦ ταύτην προεῖμενοι, σχολῇ γ' ἂν αὐτοῖς μελήσει ἐπινοουμένης ὑπολήψεως· ἀλλ' οὐδὲ Ἰουδαίοις, ἢ αἰρετικοῖς κατηγορεῖν ἐπιτρέπαι, εἰ μὴ που περὶ ἰδίων οὔτοι πάντες ἐνάγουσιν ὑποθέσεων.

Ὁ δὲ ρλ', Τὸν ἐν πολλοῖς, φησὶν, ἐγκλήμασιν ἐπισκόπου κατηγοροῦντα ἢ κληρικῶν, καὶ τούτων ἑνὸς ἐξετάσει δοθέντος ἀποδείξαι μὴ δυνάμενον, οὐδὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἰκὸς τοῦτον πιστεῦσθαι.

Νόμοι.

Κρεῖσσον τὰ ἁμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεκδικητά, ἢ τινὰς ἀνατίως κολάζεσθαι.

Οὐ δεῖ πιστεύειν ταῖς καταθέσεσι τῶν κρινόμενων, εἰ μὴ καὶ ἀποδείξεις διδῶσιν τὸν δικαστήν.

• Τῶν ψυχικῶν ἁμαρτημάτων τῶν ὑπερβουσιῶν παίδων ἰσως οἱ πατέρες δίκην ὑπέχουσιν, οὐ μὴν καὶ τῶν ἐγκληματικῶν. Οὐ γὰρ κολάζονται πατέρες ὑπὲρ τέκνων· φησὶ γὰρ ὁ νόμος· Τὰ ἁμαρτήματα τῇ κεφαλῇ ἑπονται.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μαρτύρων.

Ὁ ος' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν τὸν αἰρετικὸν προσίσθαι διορίζεται, ὅπου γε οὐδὲ πιστὸν εἶναι μόνον· « Ἐπὶ στόματος γάρ, » φησὶ, « δύο μαρτύρων ἢ τριῶν, σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα· » καὶ ὁ Ἀπόστολος· « Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. »

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ρα', Ἀρχὴν, φησί, Α τοὺς κεκαλυμένους ἐγκληματικῶς ἐνάγειν, οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν προσεσθαι χρὴ· τοὺς δ' αὖ τὸν βίον ἐστίους, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιῆσαι τὰ προδωμένα, μὴ ἀνθρώπους εἶναι, ἐνδὲς θηλαθῆ ἰσ' ἐτῶν, τῷ μήπω τούτοις εὐσταθὲς εἶναι τὸ φρόνημα. Ἀλλ' οὐδὲ οικειοαχοὺς τὸν κατηγοροῦντα παράγειν δεῖ μάρτυρας, καὶ ὑπεξουσίους αὐτῷ, ἢ ὑποχειρίους, οὓς, εἰ μὴ παῖθουσιν τὰ κατὰ νοῦν αὐτῷ λέγειν, ἐξίσταται καὶ κολάζειν. Σερμῆς δὲ μεταποιούμενοι πολιτείας οἱ ὑποχείριοι, ἱερεῖς, φημί, καὶ διάκονοι, καὶ λογικῶν ἐπιστήμονες μαθημάτων, οὐκ ἀπόδλητοι πρὸς μαρτυρίαν ἴσονται.

Ὁ δὲ νθ', Εἰ κληρικοί, φησί, παρὰ τῷ τῆς Ἐκκλησίας κριθεῖν δικαστηρίῳ, ὡς ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει, «Τολμᾷ τις ὑμῶν πρῶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;» καὶ θάτερον μέρος τῆς ἐξεναγχείσεως καταγοῖν ψήφου, μὴ ἐξίσταται θάτερον μέρος εἰς τὸ τῆς ἐκκλησίας δικαστηρίου ἔλκειν πρὸς μαρτυρίαν τὸν πρότερον τὴν ὑπόθεσιν δοκιμάσαντα, ἢ καὶ κρινομένης παρατυχόντα, μὴδὲ τοὺς γένει προσήκοντας προβάλλεσθαι μάρτυρας.

Νόμοι.

Ἀξιόπιστους εἶναι δεῖ τοὺς μάρτυρας.

Κα' παράγονται καὶ ἐπὶ χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, εἰ μὴ κεκαλυμένοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ἢ ἐξουσιατευόμενοι.

Ἀπόδλητος εἰς μαρτυρίαν γίνεται ὁ καταδικασθεὶς διὰ τὸ ποιῆσαι ταραχώδη φλυαρίαν.

Δεῖ τοὺς μάρτυρας πρότερον ὁμνύναι, πρὶν ἢ μαρτυρῆσαι· τοὺς τιμωτέροις δὲ μᾶλλον πιστεύειν. Ἐνὸς δὲ μαρτυρία οὐκ ἔστι δεκτὴ ἐν ἀκριβοτέρι δίκῃ, καὶ συγχλητικῇ ἢ.

Τῇ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀγωγῇ, εἰ μὲν χρηματικῇ εἴη, μέχρι λίτρας μίαις, δύο πιστοὶ ἐντιμοὶ μάρτυρες ἐνομότως μαρτυρήσουσιν· εἰ δὲ μέχρι ἑκατῶν, τρεῖς· εἰ δὲ ἐπέκεινα, ε'. Εἰ δὲ ἐγκληματικὴν εἴη τὸ αἷμα, διὰ ε' μαρτύρων πιστῶν καὶ ἐντιμῶν ὁμνύντων ἀποδείκνυται.

Οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος μάρτυς ὁ καλεῖσθαι δυνάμενος παρ' ἑμοῦ ἐπὶ τῷ μαρτυρῆσαι.

Ὁ κατηγορὸς οικειοαχοὺς μάρτυρας οὐ δύναται παράγειν.

Ὁ κατὰ συκοφαντίαν ἐπὶ παραστάσει παρὰ δικαστῇ προσφάτω αἰτιώμενος ἐπίσκοπον, λ' δίδωσι λίτρας.

Κατὰ τρεῖς τρόπους ἡ συκοφαντία γίνεται, καὶ τριπλῇ ἢ ἐπεξέλευσις· ἡ γὰρ συκοφαντεῖ τις ὡς πλαστῶς κατηγορῶν, ἢ προδότης τῆς ἰδίας ὑποθέσεως γίνεται, τ' ἀληθῆ ἐγκλήματα κρύπτων, ἢ φευγόμενος, τελείως ἀναχωρῶν τῆς κατηγορίας. Οὐ πάντως δὲ συκοφάντης ἐστὶν ὁ μὴ ἀποδείκνυς τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τοῦ δικαστοῦ ἐστὶ, μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναι τὸν κατηγορούμενον, ζητῆσαι περὶ τούτου. Κἂν μὲν εἴπῃ Οὐκ ἀπέδειξας, ἀφελαστο αὐτοῦ· ἂν δὲ εἴπῃ Ἐσυκοφάντησας, κατεδικάσεν

Canon vero 131 syn. Carthag., Qui prius, inquit, accusare prohibentur, eos nec ad testimonium admittere oportet; eos vero qui quoad vitam honesti sunt, quorum testimonium vita anteacta comprobaverit, non impuberes esse, analis scilicet quatuordecim minores, quod eorum iudicium firmum non sit. Insuper nec accusatorem producere oportet testes domesticos, et qui sub potestate sunt vel subiecti, quos, nisi quod ipse probet, dixerint, puniendi potestatem habet. Qui vero honestiorem in familia locum obtinent, sacerdotes scilicet, et diaconi, et clerici, qui mathematica calant, a testimonio dicendo nequaquam rejiciuntur.

Insuper canon 59, Si clerici, inquit, in fore ecclesiastico iudicati fuerint, dicto apostolico consequenter: «Audet quis vestrum habens negotium sub iniquis iudicio contendere, et non sub sanctis;» et una pars sententiam prolatam damnaverit, ne liceat alteri parti eum qui causam prius examinavit, vel examinationi interfuit, ad forum ecclesiasticum testimonii dicendi causa trahere, neque propinquitate conjunctos testes producere.

Leges.

Testes fide dignos esse oportet

Adhiberique possunt tam in pecuniariis quam criminalibus causis hi quibus lege non interdicitur testimonium, vel qui non excusantur.

Ejus testimonium qui ob editum carmen famosum condemnatus est, non admittitur.

Testes priusquam testimonium perhibeant, jurandum præstare debent; et honestioribus fides potius adhibenda est. Unius vero testimonium in quacunque causa admitti non debet, quamvis senator sit.

In actione contra episcopum, si pecuniaria sit, ad unam libram duo fideles honesti testimonium dicent; sin ad 1 libras, tres; si vero deinceps, quinque. Quod si causa criminalis fuerit, per quinque fidos et honestos testes iuramentum suscipientes probatur.

Non est idoneus testis cui imperare possum ut testimonium dicat.

Accusator testes de domo sua producere non potest.

Qui per calumniam in exhibitione coram iudice qui jurisdictionem habet episcopum accusat, triginta auri libras pendat.

Calumnia tribus modis fit, et tripliciter punitur; vel enim calumniatur quis accusans falso, vel prodit propriam causam, vera crimina occultans; vel tergiversatur, in universum ab accusatione desistens. Non omnino vero calumniator est, qui non probat quod intendit, sed in arbitrio iudicis est reo absoluto hac de re inquirere. Et aliquidem dixerit, Non probasti, pepercit ei; si vero dixerit, Calumniatus es, calumnia eum condemnavit, 104 etiamsi de poena nihil dixerit. Si vero dixerit,

Temere accusasti, non facit illum calumniatorem, nec pœnæ subijcitur.

Mulier viri officium non obit, nec in testamento testis esse potest, nisi in quibus viri non advocantur. Porro nec iis publice causam agere permisum est; sed tantum pro seipsis causam agunt mulier, et cæcus; ille vero et jus dicere potest.

Quin et novella 48 imperatoris Leonis mulieres in conventionibus et contractibus testimonium dicere vetat: in partu autem, et in iis quæ feminis solis videre permittitur, testimonium dicere possunt.

Ex novella Justiniani 123.

Sanctissimis presbyteris et diaconis, si pro causa pecuniaria falsum testimonium dixisse deprehensi sint, non autem juramento mendacium confirmaverint, iis pro pœna sufficiet, tribus annis a ministerio separari, et monasteriis tradi. Si vero mendacio juramentum adjecerint, canon eos a sacerdotio præscindit. Quod si in causa criminali falsum testimonium dixerint, multati, prout a sacris canonibus definitur, clero denudantur, et pœnis præterea legitimis subijciuntur.

Sufficiunt ad probationem quinque testes, si scripta non sint; si vero scripta sint, sive instrumenta, tres tantum sufficiunt.

Testes ex auditu testimonium ne dicant, dicentes: Ab aliquo audivimus, hunc debere, vel illum solvisse; quamvis tabellarii sint qui hæc testantur. In rebus enim criminalibus necesse est ipsos testes produci, et non eorum verba.

Testibus et non testimoniis credendum est; nam de criminibus ipsimet interrogantur a iudicibus; et qui non probat quod intenderat, relegatur.

Pauperes testes non sunt. Pauper vero est, qui non habet substantiam 50 solidorum.

Testimonium non dicit libertus in patronum ejusve filium.

Minor viginti annis testis esse non potest; neque qui in publico judicio damnatus est, et non in integrum restituitur, nec qui in vinculis custodiave publica est; nec qui ob testimonium dicendum aut non dicendum pecunias accepisse convictus fuerit, neque qui in adulterii judicio damnatur.

Filius patri, aut pater filio, testis non est.

Nec quisquam in re sua.

Servus testis non est. Servis enim contra dominos dicentibus non temere fidem adhibere oportet, quippe quod servus a natura domino inimicus sit.

Qui in aliquem testimonium dixit, rursus in eum produci non potest.

Testimonium dare prohibentur impubes, surdus,

A αὐτὸν εἰς συκοφαντίαν· καὶν μηδὲν εἶπη περὶ τῆς ποινῆς, ἀπακολουθεῖ γάρ· ἂν δὲ εἶπη, Προπετῶς ἐκίνησας, ἤγουν οὐκ ἀπέδειξας, οὐ ποιεῖ αὐτὸν συκοφάντην, οὐδὲ ποινήν ὁ τοιοῦτος ὑφίσταται.

Ἡ γυνὴ οὐ μετέρχεται ἀνδρῶν ὀφρίκιον, οὐδὲ ἐν διαθήκῃ μαρτυρεῖ, εἰ μὴ ἐν οἷς ἄνδρες οὐ προσκαλοῦνται. Ἄλλ' οὐδὲ συνηγορεῖν ταύταις ἐφέται ἐμποσίᾳ, ταῦται δὲ μόνον συνηγοροῦσι καὶ γυνὴ καὶ τυφλός· οὗτος δὲ καὶ δικάζειν δύναται.

Ἡ δὲ μὴ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος καλῶς τὰς γυναῖκας ἐπὶ συμφώνοις μαρτυρεῖν καὶ συναλλάγμασιν· ἐπὶ δὲ τοκετῶν, καὶ ἐφ' ὧν μόνῃ θηλειῶν ὁψις ὀρᾶν συγκεχώρηται, ἐπιτρέπονται μαρτυρεῖν.

Ἐκ τῆς ρηγ' Ἰουστινιανέου νεαρᾶς.

B *Τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνις, εἰ εὐρεθῇεν ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρῶσαντες, μὴ μέντοι γε ὅρκῳ τὸ ψεῦδος βεβαιωσάμενοι, τούτοις ἀρκέσει, ἀντὶ βασάνων, ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς χωρίζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας, καὶ μοναστηρίᾳ παραδίδεσθαι. Εἰ δὲ καὶ τῷ ψεύδει τὸν ὅρκον προσέθηκαν, ὁ κανὼν αὐτοὺς προέκοψε τῆς ἱερωσύνης. Ὑπὲρ δὲ ἐγκληματικῶν αἰτιῶν εἰ ψευδομαρτυρίαν εἴπωκεν, ἐγγραψάμενοι δηλονότι, ὥς τοῖς θεοῖς ὤριστα κανόνσι, τοῦ κλήρου ἀπογυμνοῦνται καὶ ταῖς νομίμοις ποιναῖς ὑποβάλλονται.*

Ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν πάντε μαρτυρας, ἐγγράφων μὴ ὄντων· εἰ δὲ εἰσιν ἐγγράφα, ἥτοι συμβόλαια, τρεῖς μόνον ἀρκοῦσιν.

C *Οἱ μαρτυρες ἀκοῇ μὴ μαρτυρεῖτωσαν, λέγοντες ὥς ἤκουσαμεν ἔκ τινος τόνδε χρεωστεῖν, ἢ τόνδε καταβάλλεσθαι, καὶν εἰ ταβουλάριοι εἰεν οἱ ταῦτα μαρτυροῦντες. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἐγκληματικῶν ἀνάγκῃ πᾶσα παραχθῆναι τοὺς μαρτυρας, καὶ μὴ τὰς φωνὰς αὐτῶν.*

Τοῖς μαρτυραῖς καὶ οὐ τοῖς μαρτυροῖσι πιστευέσθαι αὐτοπροσώπως· γὰρ ἐρωτῶνται παρὰ τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ὁ μὴ δεικνὺς τὸ παρ' αὐτοῦ προτεθὲν ἐξορίζεται.

Οἱ πένητες οὐ μαρτυροῦσι· πένης δὲ ἐστὶν ὁ μὴ ἔχων ὡς νομισμάτων περιουσίαν.

Οὐ μαρτυρεῖ ἀπελεύθερος κατὰ πάτρωνος, ἢ πατρὸς αὐτοῦ.

D *Οὐ μαρτυρεῖ ὁ ἥτιων τῶν κε' ἑτῶν, οὔτε ὁ ἐν δημοσίᾳ δικαστηρίῳ καταδικασθεὶς, καὶ μὴ ἀποκαταστάς, ἢ ἐν δεσμοῖς, ἢ ἐν δημοσίᾳ φρουρᾷ βληθεὶς· οὔτε ὁ ἐλεγχθεὶς λαβεῖν χρήματα ἐπὶ τῷ μαρτυρεῖν, ἢ μὴ μαρτυρῆσαι· οὔτε ὁ καταδικασθεὶς ἐν μοιχείᾳ.*

Ἰδὸς πατρί, ἢ πατὴρ υἱῷ, οὐ μαρτυρεῖ.

Οὔτε οἰοσθήποτε ἐν ἰδίῳ πράγματι.

Ὁ δοῦλος οὐ μαρτυρεῖ· οὐ γὰρ χρη πιστεύειν προπετῶς τοῖς οἰκέταις· λέγουσι κατὰ δεσποτῶν· φύσει γὰρ ὁ δοῦλος τῷ δεσπότῃ πολέμιος.

Ὁ κατὰ τινος ἤδη μαρτυρήσας οὐ μαρτυρεῖ πάλιν κατ' αὐτοῦ.

Κωλύεται μαρτυρεῖν ἀνηδός, κωφός, ἀλαλός, μα-

νόμος, ἄσματος, υἱὸς ὑπεξούσιος, ὅταν ὁ πατήρ αὐ-
τοῦ παρ' ἄλλου γραφῇ κληρονόμος ἐν διαθήκῃ.

Ἡ παραγραφή κατὰ μὲν τοὺς νόμους πολλαχῶς,
κατὰ δὲ τοὺς ῥήτορας τετραχῶς γίνεται· ἀπὸ τοῦ
λαίποντος· οἷον ἀσώτου πατήρ ἀφανῆς ἐγένετο, καὶ
φόνου ὁ υἱὸς φεύγει· ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος· οἷον
δέκα νέοι ἐπωμόσαντο μὴ γῆμαι, καὶ φεύγουσι κακοῦ
βίου· ἢ ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν οὐ δεῖ κρίνεσθαι,
οἷον ὁ τρισαριστεύς, οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι,
καὶ προδοσίας φεύγων· ἢ κατὰ χρόνον, οἷον δειλοῦ
παῖς ἠρίστευσε, καὶ μοιχείας κρίναι τὴν γυναῖκα.

Ἐπεὶ περὶ τῶν ἐνδίκως καθαιρεθέντων.

Ὁ δ' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ὁ ὑπὸ
συνόδου καθαιρεθείς, φησὶν, ἐπίσκοπος, ὅτι δὲ πρε-
σβύτερος, ἢ διάκονος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦτο παθὼν
ἐπισκόπου, εἰ μετελθεῖν ὁτιοῦν βουλευθείη, ἃ τοῖς
ιερεῦσιν ἔθος, μὴ ἐξεῖναι τούτῳ ἀδίκως ἐτι διατει-
νομένην παθεῖν ἐτέρᾳ προσεῖναι συνόδῳ, καὶ ζητεῖν
ἐξετάσει τὰ κατ' αὐτὸν δοθῆναι, μηδὲ χώραν ἀπο-
λογίας αὐτῷ μετεῖναι· τοὺς δὲ γε συνειδότες τὴν
κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν, καὶ κοινωθεὶς αὐτῷ τολμή-
σαντας, καὶ τούτους τῆς Ἐκκλησίας ἐκκόπτεσθαι.

Ὁ δὲ β' τὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐθις ἐπισκόπου καθα-
ρεθέντα, πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἢ ὑπὸ συνόδου ἐπί-
σκοπον, ἀπαγορεύει προσεῖναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρ'
αὐτῷ ζητεῖν τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ μεῖζον ἐπισκόπων
συνόδῳ, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, τούτοις προσανα-
φέρειν, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν ἐκδέχεσθαι καὶ
ἐκίρσιν. Εἰ δὲ τις τούτων ὀλιγωρήσας ἐνοχλήσῃ
τολήσει τῷ βασιλεῖ, μηκέτι χώραν ἔχειν ἀπολο-
γίας, μηδὲ ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως. Εἰ
γὰρ καὶ παντὶ καταδικαζομένῳ καὶ ἀδικεῖσθαι οἴο-
μένῳ ἢ τῆς Ἐκκλησίας βοήθεια δέδοται, ἀλλ' ἐπεὶ
τοῖ γε τῶν πατριαρχῶν αἱ ψῆφοι ἐκκλητίῳ οὐχ ὑπό-
κινεται, ὁ πειρώμενος ἐκκλητίον εἰς βασιλεῖα ποίη-
σθαι, μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐξενεχθεῖσαν
ἀπόφασιν, τιμωρεῖται κατὰ τὸν παρόντα κανόνα.

Ὁ δὲ κη' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν καθα-
ρεθέντα δικάως ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διά-
κονον, ἐπὶ ἐγκλήματι φανεροῖς, καὶ ἀψαθαι τολμή-
σαντα τῆς ἀφαιρεθείσης αὐτῷ λειτουργίας, ἐκκό-
πτεσθαι παντάπασιν κελεύει τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὰ
τυχόν τῆς αὐθαδείας τὸ περιὲν, καὶ ὅτι ἄλλως κολα-
σθῆναι κατηνικῶς οὐκ ἐνὶ τὸν ἤδη καθαιρεθέντα.

Ὁ δὲ ξα' τῆς ἐν Καρθαγένῃ, δικάως κληρικῷ
καταδικασθέντος, φησὶ, πρὸς τοῦ οικείου ἐπισκόπου,
μηκέτι ἐκκλητίῳ βοηθουμένου, τοῦ κληρικῷ δηλαδὴ,
τοὺς χειρὶ χρωμένους, καὶ κωλύοντας τὴν ὀρισθεῖ-
σαν κατ' αὐτοῦ ψῆφον τὸν ἐπίσκοπον ἐπανεγκαλεῖν,
αἰτεῖσθαι χρὴ τὴν σύνοδον πρὸς τοῦ βασιλέως ποιεῖν
τούτους χρηματικῇ, καὶ ἀφαίρεισι τῆς τιμῆς ὑπο-
βάλλεσθαι, εἴτε τῆς Ἐκκλησίας εἴαν οἱ τοιοῦτοι δῆ-
που, εἴτε τοῦ λαοῦ, καὶ ὅποιας ὥσι καὶ ἡλικίας καὶ
οὐσίας.

Ὁ δὲ ν' καὶ τῶν ἐπισκόπων τοὺς μὴ ταῖς ψήφοις
ὑποκύπτοντας τῆς συνόδου τῇ τῶν ἀρχόντων ἐξου-
σίᾳ κελεύει δίδωσθαι· πλὴν οὐκ ἐννομον τοὺς ἱερω-

A mutus, insanus, prodigus; et filiusfamilias, cum
pater ejus ab alio hæres in testamento scriptus
fuerit.

Exceptio secundum leges multiplex est, secun-
dum vero rhetoras quadruplex: ab absente, velut
prodigi pater non apparet, et filius homicidii accu-
satur; ab excessu, ut decem juvenes jurarunt se
non uxorem ducturos, et malæ vitæ accusantur;
vel ab eo, quod quis de lis quæ alii fecerunt non
teneatur, ut fortissimus, cujus imaginem inihiici
exerunt, prodilionis accusatur; vel juxta tempus,
ut timidi filius dux fortissimus evasit, et uxorem
suam adulterii accusat.

105 *Adhuc de iis qui juste depositi fuerint.*

Canon 4 syn. Antioch., Episcopus, inquit, qui
a synodo depositus fuerit, nec non presbyter, vel
diaconus idem a proprio episcopo passus, si ali-
quid eorum operari voluerit, quæ sacerdotibus
facere mos est, ne liceat ei, quamvis se injuste
pati prætendat, alteram synodum adire, et petere,
ut quæ ei objecta sunt examinentur, aut defensionis
locum habere. Il autem qui, sententiam
adversus eum latam scientes, cum ipso communi-
care ausi fuerint, ex Ecclesia abdicentur.

Insuper can. 12 presbyterum vel diaconum a pro-
prio episcopo depositum, vel episcopum a synodo,
regem adire vetat, et examinationem ab eo petere,
sed ad majorem episcoporum synodum ire, et
jus, quod se habere putat, ad eos referre, eorum-
que examinationem et judicium suscipere. Si itaque
quisquam, his contemptis, imperatori molestus
esse ausus fuerit, is defensionis locum nullum
habeat, aut spem futuræ restitutionis. Quamvis
enim omni dampato, et se injuria affici credenti,
Ecclesiæ auxilium conceditur; quoniam vero
patriarcharum sententiæ appellationi non subjiciun-
tur, qui post latam patriarchæ sententiam ad regem
appellationem facere conatur, juxta præsentem
canonem puniatur.

Porro sancti apostoli. can. 28 episcopum, vel
presbyterum, vel diaconum, qui juste ob manifesta
crimina depositus, ministerium sibi ablatum
attingere audeat, ab Ecclesia omnino abscindi
jubet, tum ob summam forte impudentiam, tum
quod jam depositus aliter canonice puniri
nequeat.

Canon etiam 65 syn. Carth., Si clericus, inquit,
a proprio episcopo juste depositus fuerit, nec
appellationis auxilium habeat iste clericus, syno-
dus a rege postulet, ut qui potentia utuntur et
episcopum prolatam contra eum sententiam infligere
non sinunt, pœnæ pecuniariæ et honoris
privationi subjiciantur, sive sint ecclesiastici,
sive laici, et cujuscunque ætatis vel conditionis
fuerint.

Insuper can. 50 episcopos, qui synodi sententiis
non se submitunt, in magistratuum potestatem
tradere iubet; verum justum non est, ut sacra

secularibus magistratibus puniendi tradantur, nisi prius depositi fuerint. Hoc autem fit, vel cum synodus sententiam suam in actum redigere non possit, vel cum magnum fuerit delictum, et censuram ecclesiasticam magistratuum etiam poenam sequi oporteat. Etenim si sacratus sorte inventus sit imperatori insidias struere, præter depositionem, magistratui tradetur, ut examinationem subeat, et conselos delegat: quemadmodum et prædicta Justiniani novella 123 de his qui sunt ejusmodi statuit.

Leges.

Episcopus sacerdotio canonice excludens, si ad urbem ex qua ejectus erat prodiscatur, vel locum in quo morari jussus erat, relinquat, alius provincie monasterio includitur.

Episcopus a synodo depositus, et tumultum excitans, ut episcopatum recuperet, centum milliaribus longe a civitate ex qua ejectus est habitet, nec ad imperatorem adeat. Sin autem profectus litteras rescriptas habeat, ex sint inutiles, et qui eum defenderit, indignationem incurrat.

106 CAP. IX [XI]. Quod ob id ipsum bis vindicare non oporteat.

Canon apost. 25, Episcopus, inquit, vel presbyter, vel diaconus, fornicationis vel perjurii vel furti convictus, deponatur, et non segregetur: « Non enim vindicabis bis in id ipsum: » quare qui sacerdotium assecuti sunt, quamvis deponuntur, a fidelium tamen communione non segregantur, cujuscunque criminis rei fuerint. Soli autem utraque pena afficiuntur, propter sceleris magnitudinem, qui pecuniis vel magistratuum potentia sacerdotium, vel aliter populi præsentiam assecuti sunt; hos enim 19 can. apost. nec non 30 eosque qui iis communicant, non solum depositioni, sed etiam segregationi subiciunt.

Porro magnus Basilius, in can. 32, dictum in prima epistola catholica evangelistæ et theologi Joannis exponens, quod ita se habet: « Est peccatum ad mortem, et est peccatum non ad mortem, » ait, clericos, qui peccatum ad mortem admittunt, quod scilicet ad actum progreditur, sacerdotil gradu excludere, verum a laicorum communione, quominus cum iis presentur, non arceri; in nullo enim ex tribus poenitentium locis stabunt; nam non vindicabis bis in id ipsum. Quemadmodum enim peccatum actu admissum ad mortem animæ ferre dicit, fornicationem scilicet, vel homicidium, vel similia, sic quod ad consultationem tantum et consensum progreditur, non quidem irreprehensibile esse, sed tamen mortem omnino animæ non conciliare, adeo ut depositionem inducat, juxta 4 can. syn. Neocesar., quem quæras in cap. 15 litt. Π. Neque enim fornicator judicabitur, qui fornicari proposuit, opus vero non perfecit. Similiter de eade censendum est, ut dicit magnus Theologus Gregorius: Si exdis damnas homicidam ex eo solo quod cogitavit. et

Α μένους εις κθλασιν κοσμηκοις αρχουσι παραδιδωθαι, ει μη πρότερον καθαιρεθαιεν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἢ όταν μὴ δυνατὴ ἡ σύνοδος ἢ τὴν οἰκίαν ἀπέψασιν εις ἔργον ἐξενεγκεῖν, ἢ όταν μέγα ἢ τὸ ἀμάρτημα, καὶ δεῖ τῇ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῇ παρὰ τῶν ἀρχόντων ἐπακολουθῆσαι κθλασιν. Εἰ γὰρ εὐρεθῇ τυχὸν ἱερωμένος ἐπιβουλεύων τῷ βασιλεῖ, πρὸς τῇ καθαιρέσει, καὶ τοῖς ἀρχουσι πρὸς ἐξέτασιν ἐκδοθῇσεται, ὥστε καὶ κατεῖπειν τοὺς συνίστορας, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ βῆθειςα πρὸς Ἰουστινιάνειος νεαρὰ περὶ τῶν τοιούτων διακελεύεται.

Νόμοι.

Ἐπίσκοπος κανονικῶς τῆς ἱερωσύνης ἐκπεσὼν, καὶ ἐκβαίνων τῇ πόλει ἀφ' ἧς ἐξεβλήθη, ἢ καταλιμπάνων τὸν τόπον ἐν ᾧ διάγειν ἐκελεύσθη, μοναστηρίῳ ἄλλης ἐπαρχίας ἐμδύλλεται.

Ἐπίσκοπος ἀπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, καὶ ποιήσας τι στασιώδες πρὸς τὸ αὐτὸς ἀναλαβεῖν τὴν ἐπισκοπὴν, ἀπὸ ἑκατὸν μιλίων ἧς ἐξεβλήθη πόλεως οἰκείτω, μὴ δὲ βασιλεῖ προστεθὲς ἔστω. Εἰ δὲ καὶ προσιῶν ἀντίγραφα λήψοιτο, ἀχρηστὰ ἔστω· καὶ ὁ ἐκδικῶν αὐτὸν ἀγανακτεῖσθω.

ΚΕΦΑΛΑ. Θ' [ΙΑ']. Ὅτι δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκδικεῖν οὐ χρῆ.

Ὁ κα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Ἐπίσκοπος, φησὶν, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐπὶ πορνείᾳ ἀλοῦς, ἢ ἐπιπορνείᾳ, ἢ κλοπῇ, καθαιρεῖσθω καὶ μὴ ἀφορίζεσθω· Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό· οἱ γὰρ ἱερᾶσθαι λαχόντες, εἰ καθαιρεθῇεν, ἀλλὰ γε τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας οὐκ ἀφορίζονται, καὶ οὐκ οὐδέποτε πάθει περιπαρῶσι. Μόνοι γε μὴ τῶν εὐθυνῶν ἀμφοτέρων τιμῶνται διὰ τὸ περιθῆναι τῇ κακίᾳ, οἱ διὰ χρημάτων ἢ δυναστείας ἀρχόντων, ἱερωσύνην, ἢ προστασίαν ἄλλως λαοῦ δεξιόμενοι· τοὺτους γὰρ ὁ κα' ἀποστολικὸς κανὼν, ἔτι δὲ καὶ ὁ λ' καὶ τοὺς αὐτοῖς κοινωνοῦντας, οὐ μόνον καθαιρέσει, ἀλλὰ καὶ ἀφορισμῷ ὑποτίθεται.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λβ' κανόνι τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν καθολικῶν τῶν εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ Θεολόγου ἐκλέξας φωνὴν, τὴν οὕτως περὶ διεξιῦσαν· « Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον· τοὺς τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν, φησὶν, ἁμαρτάνοντας κληρικοὺς, τὴν μέχρι πράξεως δηλαδὴ προχωρήσασαν, ἐκπέπτειν μὲν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, τῆς ἐν τῇ εὐχῇ δὲ κοινωνίας τῶν λαϊκῶν μὴ ἐξείργεσθαι· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν τέτραχα διαιρουμένων τῆς μεταβολῆς σταθῇσονται τόπων· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὅσπερ δὲ τὴν ἐμπρακτον ἁμαρτίαν πρὸς θάνατον λέγει φέρειν τὴν τῆς ψυχῆς, πορνείαν τυχόν, ἢ φόνον, ἢ τι τῶν τοιούτων, οὕτως τὴν ἀκριβοῦς· καὶ συγκαταθέσας προτιοῦσαν, οὐκ ἀνεπίμνητον μὲν εἶναι, οὐ μὴν καὶ τὸν παντελῆ τῆς ψυχῆς μνηστεύεσθαι θάνατον, ὥστε καὶ καθαιρέσιν ἐκτρέφειν, κατὰ τὸν δ' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνα, ὃν ζητεῖ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ Π στοιχείου. Οὐδὲ γὰρ ἂν πόρνος κριθῇ, ὁ πορνεύσας μὲν προέμενος, τὴν πρᾶξιν δὲ μὴ τελείας· ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ φονεῶς λογιστέον, ὡς φησιν ὁ μέγας Θεολόγος Γρηγ.

γόριος, εἰ κρίνεις φόνου τὸν φονικὸν ἐκ μόνου τοῦ βούλεσθαι, καὶ τὰ ἐξῆς. Τινὲς δὲ φασὶ πρὸς θάνατον εἶναι ἀμάρτημα τὸ κεφαλῆς ἀφαίρεσιν, καὶ θάνατον ἐπάγον τῷ ἀμαρτάνοντι, καὶ κρίνειν τὸν ἄγιον μηδὲν πλέον τῆς καθαιρέσεως τὸν ἱερέα ὑφίστασθαι, καὶ μεγάλων αὐτουργῶν γέγονεν ἐγκλημάτων, ἃ δὴ καὶ θάνατον κατὰ τοὺς νόμους, καὶ κεφαλικὴν τὸ δὴ λεγόμενον ἐφέλκονται κόλασιν.

Ἐν δὲ τῷ νᾶ' μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσι τῶν κληρικῶν ἀπάντων τὴν τιμωρίαν ὤρισαντο, φησὶν, οἱ Πατέρες, τὴν ἐκπτώσιν τῆς ὑπηρεσίας, εἴτε ἐν βαθμῷ κύχονεν ὄντας, καὶ χειροτονίαν πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἢ ὑποδιακόνου δεξάμενοι, εἴτε ἐν ἀναγνώστου σφραγίδι ἢ ψάλτου, ἢ θυρωροῦ· οὐ γὰρ τοὺς μείζονας ὄντας βαθμοῦ μᾶλλον κολάζουσι, κοινότερον δὲ τοὺς ἐλάττωτος· ἀλλ' ὥσπερ ἐκίνοι τῆς ἱερωσύνης εἰργόνται, οὕτως οἱ ἀναγνώσται, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸ βῆμα, ἢ ἐπὶ ἀμδωνος ἀναγνῶναι, ἢ εἰς μείζονα προκοπῆαι βαθμόν.

Τούτοις συνάδων καὶ ὁ κζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Οἱ ἐπὶ ἀνηκέστοις, φησὶν, ἀμαρτήμασιν ἀλληλεγμένοι κληρικοί, καὶ παρὰ τοῦτο τῶν εἰκείων βαθμῶν ἐκπίπτοντες, οὐκ ἀφορίζονται μὲν τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως, ἀρκεῖν γὰρ αὐτοῖς εἰς κόλασιν τὴν καθάϊρεσιν μόνην· ἀλλ' οὐδ' ἡντιναυὺν χειροτονίαν τῆς ἐκτὸς τοῦ βήματος ὑπηρεσίας οἴεται δίξασθαι, οὐδὲ ἀναβαπτίζονται, ὡς δὲθαν τοῦ ἐγκλήματος ἐκπλυνθῆναι, ὡς τινες κακῶς οἴονται, καὶ εἰς βαθρὸν αὐθις κλήρου προκοπῆαι. Ἐν γὰρ τὸ σωτήριον βάπτισμα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ τὴν καθάϊρεσιν ἐπ' ἀμδωνος ἀναγινώσκοντες, ἢ εὐχὰς, ἢ εὐλογητὸν λέγοντες, οὐχ ὅσα δρῶσι. Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου κανὼνα ν' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ II στοιχείου κανὼνα γ' τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

ΚΕΦΑΛ. F [IB]. *Περὶ τῶν διακόντων τινὰς δι' εὐσέβειας.*

Ζῆται ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ A στοιχείου κανὼνα θ' τῆς ἐν Ἀγχύρᾳ συνόδου καὶ τὴν πρὸς Ῥουφινιανὸν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐπιστολὴν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ' [IF]. *Περὶ δοῦλων ἐλευθερίας καὶ κληρώσεως.*

Ὁ πε' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἐπὶ τῆς τῶν δοῦλων ἐλευθερίας μὴ πλείους τῶν τριῶν μαρτύρων παραλαμβάνεσθαι ἀξίω· Ἐπὶ δύο γὰρ, ὡς φησὶν ἡ Γραφή, ἢ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα βεβαιούμενον ἴσμεν.

Ὁ δὲ γε γ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου ἄγνωμον οἰεται κομιδῇ, δοῦλον ἀναπεῖθειν, προφάσει θεοσεβείας καὶ ἀσκήσεως, δεσπότην καταφρονεῖν, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ τιμῆς ὑπείκειν τούτῳ, καὶ διακονεῖσθαι ταύτῃ τοι καὶ τὴν δικαίαν ἐνδεικνύμενος ἀγανάκτησιν, τῷ ἀναθέματι τὸν τῆς ἀγνωμοσύνης παραπέμπει διδάσκαλον. Ὁ γὰρ τοι θεὸς Ἀπόστολος τοῖς τὸν ζυγὸν ἔλκουσι τῆς δουλείας διὰ Τιμοθέου παρεγγυᾶται τοῦ πᾶν, πάσης τιμῆς ἀξίους τοὺς δεσπότης ἡγεῖσθαι· « Εἰ δὲ καὶ πιστοὶ εἰεν οἱ δεσπότες, φησὶ, μὴ περιφρονεῖτωσαν αὐτούς, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλεύετωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν οἱ τῆς εὐερ-

A quæ sequuntur. Dicunt autem nonnulli peccatum ad mortem esse, quod capitis ablationem et mortem peccatori inducit, et sanctum existimare pontificem nihil præter depositionem subire debere, licet maxima crimina perpetraverit, quæ mortem secundum leges, et pœnam quæ capitalis dicitur inferunt.

Insuper in can. 51, Unum, inquit, supplicium in eos qui lapsi sunt Patres decreverunt, a ministerio scilicet emotionem; sive in gradu fuerint, et ordinationem presbyteri vel diaconi acceperint, sive in lectoris munere, vel cantoris, vel ostiarii. Non enim eos qui in majori gradu sunt, gravius puniunt, levius vero eos qui in minori sunt, sed sicut ii a sacerdotio arcentur, sic et lectores ad altare ingredi, vel in ambone legere, vel ad maiorem gradum promoveri prohibentur.

His cōsona statuens can. 30 syn. Carthag., Clerici, inquit, gravissimorum criminum convicti, et propterea gradibus suis excidentes, a fidelium cœtu non segregantur; sola enim depositio iis in pœnam sufficit; manuum vero impositionem aliquam, ut extra tribunal ministerio fungantur, suscipere nequeunt; neque rebaptizantur, ut exinde a crimine purgati, sicut nonnulli putant, ad cleri gradum rursus promoveantur. Unus enim est salutaris baptismus; ideoque qui post depositionem in ambone legunt, vel preces, vel benedictionem dicunt, non sacra faciunt. Quæras etiam in 9 cap. præsentis litteræ can. 50 syn. Carthag. Quæras etiam in 15 cap. litt. II, can. 3 magni Basilii.

107 CAP. X [XII]. *De iis qui aliquos propter religionem persequuntur.*

Quæras in 4 cap. litt. A can. 9 syn. Ancy. et epist. magni Athanasii ad Rufinianum.

CAP. XI [XIII]. *De servorum manumissione, et ad clerum admissione.*

Can. 85 syn. vi ad servorum manumissionem non plures tribus testibus adhibere jubet: In duobus enim vel tribus testibus, ut inquit Scriptura, omne verbum stabiliri novimus.

Tertius autem syn. Gangrensis nulla venia dignum existimat, ut servus pietatis vel exercitationis prætextu dominum contemnat, et non cum benevolentia et honore ipsi cedat. et serviat; quapropter justam indignationem exprimens, improbitatis magistrum anathemate ferit. Divinus enim Apostolus eos qui servitutis jugum trahunt per magnum Timotheum dominos suos omni honore dignos existimare jubet: « Quod si domini, inquit, fideles sint, ne contemnant eos, quod fratres sint, sed magis serviant, quoniam sunt fideles qui bonorum opere fruuntur. » Et rursus ad Titum scri-

bene : « Doceas servos suis dominis subijci, et in omnibus bene placentes esse, non contradicentes, non arrogantes, sed fidem omnem bonam ostendentes. »

Canon veru 82 sanct. apost. omnem scandali occasionem tollens, non permittit servum sine domini venia in clerum provehi ; hoc enim totius aliquando domus eversio fit, et molestiam et tristitiam domino dat. Vel enim servus iste domus procurator erat, vel tabernæ præpositus, et cujus fidei creditæ erant pecuniæ ad negotiationem. Quod si servus gradu sacro dignus existimetur, episcopum de eo negotio cum domino communicare oportet, et si is consenserit, servum secure ordinare. Magnus etenim Paulus Onesimum, Philemonis servum, cujus ministerium sibi utile iudicabat, sine domini voluntate detinere noluit, sed ipsum ad Philemonem remisit.

Insuper 4 can. iv syn. excommunicari jubet eum qui servum in monasterium recipit, ut monachus fiat, sine proprii domini venia.

Leges.

Lex ad servi libertatem sufficere dicit, quod sciat dominus eum in clerum cooptari, et non contradicat.

Novella autem Leonis Sapientis, Servus, inquit, qui in clerum promotus est nesciente domino, et qui monachus, vel episcopus fit, ad priorem dominum invitatus revertatur, nihil ab ordinatione adjutus. Dominus autem indefinite eum revocare nequit, sed intra triennium, a tempore quo factum resciverit, numerandum.

Personarum prima divisio hæc est : homines alii sunt liberi, alii autem servi ; et libertas quidem est, **108** facultas naturalis cuilibet concessa agendi quæ velit, nisi lex vel vis impediat. Servitus autem est legis ethnicæ et juris belli effectus ; per eam aliquis alterius potestati subijcitur ; quod legi naturali contrarium est. Natura enim omnes liberos produxit.

Rursus liberi dividuntur dupliciter, in ingenuos, et liberos. Et ingenuus quidem est, qui statim ac natus est, liber existit, et servitutis jugum nunquam gustavit ; liberus vero, qui ex servo manumisso natus est.

Potest aliquis servum suum manumittere, vel in sanctissimis ecclesiis, vel coram præside, vel coram amicis quinque ad hoc vocatis, vel tribus subscribentibus, vel per litteras, vel in testamento, vel quacunque extrema voluntate. Et si servum suum personæ liberæ junxit, vel eum præter voluntatem suam junctum audiens, id patiatur.

Servus qui sciente domino in militiam abit manumittitur.

Qui eadem domini sui indicat, manumissionem habeat pro præmio.

γασίας ἀντιλαμβανόμενοι· » καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐθις τίτον· « Δίδασκε δούλους οἰκείους δεσπότης ὑποτάσσεται, καὶ ἐν πάσιν εὐαρίστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδείκνυμένους ἀγαθῇ. »

Ὁ δὲ πρὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων, πᾶσαν πρόφασιν σκανδάλου περιαιρῶν, οὐκ ἐπιτρέπει δοῦλον ἀλλότριον παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότης κληροῦσθαι· ὅλου γὰρ οἴκου ἀνατροπὴ ἐστὶ ὅτε γίνεται τοῦτο, καὶ λύπης καὶ ἀτιμίας αἰτίον τῷ δεσπότη. Ἡ γὰρ τοῦ οἴκου τοῦτον εἶχε διοικητὴν, ἢ ἐργαστηρίου προϊστάμενον, ἢ χρήματα εἰς ἐμπορίαν πεπιστευτο. Εἰ δὲ ἄλλος ὁ οἰκέτης ἱερατικοῦ κριθείη βαθμοῦ, κοινοῦσθαι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον τὰ περὶ αὐτοῦ τῷ δεσπότη, καὶ εἰ κάκεινον σχολὴν πεπιθόμενον, χειροτονεῖν ἀδελῶς τὸν οἰκέτην. Καὶ ὁ μέγας γὰρ Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον, δοῦλον ὄντα Φιλίμονος, καὶ τοι εὐχρηστον αὐτῷ κριθέντα εἰς διακονίαν, ὅμως ἀνευ γνώμης τοῦ δεσπότη κατέχριν οὐκ ὤρετο δεῖν, ἀλλ' ἐπαμύεν αὐτὸν πρὸς Φιλίμονα.

Ὁ δὲ δ' τῆς τετάρτης συνόδου καὶ ἀποκρίνωσιν εἶναι καλεῖται τὸν δεχόμενον εἰς μοναστήριον δοῦλον ἐπὶ τῷ μονάσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότης.

Νόμοι.

Ὁ δὲ νόμος ἀρκεῖν εἰς ἐλευθερίαν φησὶ τοῦ δούλου τὸ εἶδος τοῦ δεσπότης καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, τῷ κλήρῳ αὐτὸν καταλεγεῖναι.

Ἡ δὲ νεαρά τοῦ σοφοῦ Διονυσίου, τὸν κληροθέτητα δοῦλον, φησιν, ἀγνοοῦντος τοῦ δεσπότης, ἀλλὰ μὴ καὶ τὸν μονάσαντα, καὶ τὸν γεγονότα ἐπίσκοπον, τῷ προτέρῳ δεσπότη καὶ ἀκοντα ἀποκαθίστασθαι, μηδὲν τῆς χειροτονίας ἀπονάμενον. Οὐ μὴν ἀπροδιορίστως δύνανται ὁ δεσπότης ἀνακαλεῖσθαι τούτον, ἀλλ' ἐνὸς εἰς τῆς μετὰ τὸ λαθεῖν αὐτὸν εἰληπὴν τοῦ γεγονότος ἀριθμουμένης.

Ἡ τῶν προσώπων ἄκρα διαίρεσις αὕτη ἐστίν· ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δοῦλοι· καὶ ἐλευθερία μὲν ἐστὶν εὐχέρεια φυσικὴ, ἐκάστῳ συγχωροῦσα πράττειν ἃ βούλεται, εἰ μὴ νόμος ἢ βία κωλύει· δουλεία δὲ ἐστὶν ἐθνικοῦ νόμου διατύπωσις καὶ πολέμων ἐπίνοια, ἐξ ἧς τις ὑποβάλλεται τῇ ἑτέρου δεσποτείᾳ, ὑπαναντίως τοῦ φυσικοῦ νόμου· ἢ γὰρ φύσις πάντας ἐλευθέρους προήγαγεν.

Πάλιν οἱ ἐλεύθεροι διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς εὐγενεῖς καὶ ἀπελευθέρους. Καὶ εὐγενεῖς μὲν ἐστὶν ὁ εὐθὺς ἄμα τῷ τεχθῆναι ἐλεύθερος ὢν, καὶ μήπω τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας γευσάμενος· ἀπελευθέρους δὲ ὁ ἐκ δούλου ἐλευθερωθέντος γεννηθεὶς.

Δύνανται τὶς ἐλευθεροῦν τὸν αὐτοῦ δοῦλον ἢ ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, ἢ ἐπὶ ἄρχοντος, ἢ ἐπὶ φίλων πάντες ἐπὶ τοῦτο προσκληθέντων, ἢ καὶ μέχρι τριῶν ἀπογραφομένων, ἢ δι' ἐπιστολῆς, ἢ ἐν διαθήκῃ, ἢ ἐν οὐδὲ ποτε τελευταίᾳ βουλήσει. Καὶ ἐὰν τὸν ἰδίον δοῦλον ἐλευθέρῳ προσώπῳ ζεύξῃ, ἢ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ζευγνύμενον ἀκούσας ἀνάσχηται.

Δούλος στρατευόμενος εἰδῆσει τοῦ οἰκείου δεσπότης ἐλευθεροῦται.

Ὁ μὴνὺν τὸν φόνον τοῦ οἰκείου δεσπότης ἐν ἐλευθερίᾳ ἐχέτω ὡς ἐπαθλόν.

Ποινὰς ὑφίσταται ὁ ἀπελεύθερος μὴ τιμῶν τοὺς Α παῖδας τοῦ ἰδίου πάτρωνος· ὁ δὲ ὑβρίζων καταδου-
λοῦνται ὅπ' αὐτοῦ ὡς ἀχάριστος.

Τὸν πενόμενον πάτρωνα ἀναγκάζεται τρέφειν ὁ ἀπελεύθερος.

ΚΕΦΑΛ. IB' [1Δ']. *Περὶ δωρεῶν.
Νόμοι.*

Πᾶσα δωρεὰ τέλεα γενομένη οὐκ ἀνατρέπεται, εἰ μὴ ἐξ ἀχαριστίας.

Ἐὰν δὲ τὴν δωρεὰν εἰληφὼς ἀχάριστος ὀφθῇ περὶ τὸν δωρησάμενον, σκαιαί· κατ' αὐτοῦ χρησάμενος ὕβρειν, ἢ χεῖρας ἀδίκους ἐπαγάγῃ, ἢ ζημίαν μεγίστην ἐπενέγκῃ, ἢ εἰς τὴν ζωὴν ἐπιδουλεύσῃ, ἢ τὰ ἐν τῇ δωρεῇ πάντα εἰτε ἐγγράφως ἢ ἀγράφως γεγόνετα μὴ πληρώσῃ, μία γὰρ ἐκ τούτων τῶν αἰτιῶν ἐὰν ἐν δικαστηρίῳ κατὰ σύστασιν φανερώς ἀποδειχθῇ, ἀνατραπέσθωσαν αἱ γενομένηαι δωρεαί.

Οὔτε ἀνησος, οὔτε ἀνους δύναται δωρεῖσθαι· ἐν οὐδενὶ γὰρ τούτων ἐστὶ βούλησις.

Ἐὰν χαρίσῃται τις ἀφῆλξ τινὶ πρᾶγμα αὐτοῦ, δύναται, μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰ κε' ἐτη, ἐντὸς τετραετίας ἀγωγὴν ποιεῖσθαι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπαναλαμβά-
νειν πρᾶγμα.

Εἴ τις δωρεὰν ἀμετρον εἰς τινα ἢ τινας τῶν παλ-
δων ποιήσαιοτο, ἀνάγκη·ν ἔχει ἐν τῇ διανομῇ τοῦ κλή-
ρου, τοσοῦτον ἐκάστῳ τῶν παίδων φυλάττειν τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος, ὅσον ἦν πρὶν ἢ τὴν δωρεὰν ὁ πατὴρ εἰς τοὺς παῖδας τοὺς ταύτῃ τετιμημένους ποιήσαιοτο.

APXH TOY E ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ ἐγγύης.*

Ὁ μὲν κ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, μὴδὲν περὶ διαφορᾶς ἐγγύης διαστείλαμενος, ἀπροσδιορί-
στως κελεύει τὸν ἐγγύας διδόντα κληρικὸν καθαι-
ρεῖσθαι. Δίδωσι δὲ τις ἐγγύας ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἢ ὑπὲρ ἄλλου· καὶ εἰ μὲν εἰς δικαστήριον ἀχθεῖς ὁ κληρι-
κός, καὶ ἐγγύας εἰσπραττόμενος δοῖη, τοῦ μὴ ἀπο-
δρᾶναι τυχόν, οὐδὲν περὶ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα ζημιω-
θῆσεται.

Ἐπεὶ καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκουμένη τῇ τετάρτῃ συνόδῳ
θεοὶ Πατέρες, (ὡς ὁ λ' αὐτῆς διέξεισι κανὼν), καὶ οἱ
συνόντες τούτοις ἐκ τῆς συγκλήτου, ἐγγύας ἀπῆτη-
σαν τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἐπισκόπους προσεδρία· χά-
ριν, ἢ τούτων ἀπορροῦντας, ἐξωμοσίαν ποιήσασθαι,
ὑπέρβειν ζητοῦντας καιροῦ, καὶ οὐδὲν οὐδὲν βλάδος
ἐκ τούτου γεγένηται· τρισκαίδεκα γὰρ ὄντες οἱ ἐξ
Αἰγύπτου ἀρχιερεῖς, γράμμασιν οὐκ ἐπείθοντο τῇ τῇ
ἀγία δογματισθέντα συνόδῳ ὑποσημῆναι, εἰ καὶ
τοὺς περὶ τὸν Διόσκορον καὶ Εὐτυχέα συνάμα τοῖς
ἄλλοις τῷ ἀναθέματι καθυπέβαλον· παρηγοῦντο γὰρ
οὐχ ὡς ἀπαρεσκόμενοι τοῖς δρομέοις, ἀλλὰ τῷ ἔθους
ἔχειν, ὡς ἔλεγον, μὴδὲν τι πράττειν ἐκκλησιαστικὸν
δῖχα γνώμης τοῦ σφῶν αὐτῶν πατριάρχου, τοῦ τῆς
Ἀλεξανδρείας δηλαδὴ, οὗ τηνικαῦτα ὁ θρόνος ἐκεῖ-
νος χηρεύων ἦν. Ἀμάλει καὶ καιρὸν ἤτοῦντο σφίσι
δοῦναι μέχρι· ἀν' Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος γένηται.
Καὶ οἱ μὲν τῆς συνόδου θεοὶ Πατέρες, τὴν ἀναβολὴν
ὑποπεύοντες, οἳ τὸ τῆς συγκλήτου μένειν αὐτοὺς
τις ἔφραζεσθαι. Οἱ δὲ τῆς συγκλήτου μένειν αὐτοὺς

PATROL. GR. CXLIV.

Pœnas dat libertus qui patroni sui filios non ho-
norat. Qui vero eos contumelia afficit, ut ingratus
in servitute ab eo reducitur.

Libertus patronum pauperem enutrire cogitur.

CAP. XII [XIV]. *De donationibus.
Leges.*

Omnis donatio, si perfecta fuerit, non revo-
catur, nisi ingratitudinis causa.

Si qui donum acceperit, erga donantem ingratus
videatur, atroces in eum injurias effundens, vel
manus injustas ei intulerit, aut damnum grave in-
fixerit, vel vitæ iusidatus fuerit, vel omnia quæ
in donatione sive scriptis vel sine scriptis pacta
sunt, non fecerit, si una ex his causis in judicio
per assertionem aperte probetur, factæ donationes
revocentur.

Neque impubes, nec insanus donare possunt, in
neutro enim eorum voluntas est.

Si minor aliquid ex rebus suis alicui donaverit,
post lapsos 25 annos, intra quadriennium actionem
movere, et rem suam recuperare potest.

Si quis donationem sine mensura alicui vel ali-
quibus ex filiis fecerit, necesse habet in sortis dis-
tributione tantam partem pro quolibet filio ex
distributione conservare, quanta erat, antequam
pater donationem filiis ea donatis fecerat.

109 INITIUM LITTERÆ E.

CAP. I. *De fidejussione.*

Canon 20 sancti apostolorum, inter diversas fide-
jussiones nihil distinguens, indefinite jubet, cle-
ricum fidejubentem deponi. Fidejubet autem aliquis
vel pro se, vel pro alio; et clericus si ad iudicium
ductus, satisfactionem coactus, præstet, forte quod
non aufugiet, de dignitate sua in periculum non
veniet.

Quandoquidem in œcumenica quarta synodo di-
vini Patres, (sicut 30 canon demonstrat) et qui una
ex senatu convenerant, ab Ægyptiis episcopis fide-
jussiones iudicio sistendi causa exigebant, vel ab iis
qui satisfactionibus destituebantur, juramenti susce-
ptionem, dum tempus dilationis quaerunt, nullus ex-
inde damnum aliquod sustinuit. Cum enim tredecim
essent ex Ægypto antistites, noluerunt quæ a sancta
synodo definiebantur, scriptis confirmare, quamvis
Dioscorum et Eutychetum cum aliis anathemati sub-
jicerent. Id enim recusarunt, non quod ea quæ facta
erant minus probarent, sed quod consuetudinem,
ut aiebant, haberent, nihil de rebus ecclesiasticis
constituere inconsulto patriarcha suo, Alexandrino
scilicet, cujus tunc temporis thronus vacuus erat.
Tempus itaque sibi dari postulabant, donec epi-
scopus Alexandrinus factus esset. Verum synodi di-
vini Patres cunctationem suspicantes, depositionem
eorum statuerunt. Sed senatores eos in proprio
habitu manere oportere censebant, si satisfactiones

darent se non aufugituros, vel si iis destituerentur, A iuramentum suscipere; quod Patrum synodo placuit. Ἐξωμοσία autem dicitur, cum quis extra quinque jurisjurandi species lege statutas iuramentum suscipit, per caput sorte imperatoris, vel per suam salutem. Atque hæc quidem ita contigerunt. Si vero quisquam pro alio fidejubeat, turpis scilicet lucri gratia, id a sanctis canonibus et legibus vetatur. Ostenditur autem ex novella Justiniani cxxiii quæ sic statuit.

Lex.

Sed nec publicorum tributorum exactorem, vel receptorem, vel vectigalium aut possessionum alienarum receptorem, vel curatorem domus, vel causæ procuratorem, vel pro his causis fidejussorem, episcopum, vel oconomum, vel alium clericum cujuscunque gradus, vel monachum proprio nomine, vel ecclesiæ aut monasterii esse permitimus; ne hoc prætextu sanctis quoque domibus detrimentum afferatur, et divina ministeria impediantur. Et hæc quidem novella.

Quod si ex charitate moveatur, propter quam animas nostras pro fratribus nostris deponere jubemur, ut si quis trahatur, et ab eo de causa aliqua fidejussiones exigantur, et quod non dederit, in carcerem abiturus sit, ejus autem clericus miserius fidejussiones pro eo det, non tantum non deponetur, sed pulcherrima præmia accipiet, a judice scilicet justo, ut qui mandatum evangelicum impleverit.

Lex.

Jus autem civile clericos in jus vocatos satisfacere jubet.

¶ **110** Prædicta autem Justiniani novella clericos in jus vocatos fidejussiones non dare jubet, sed promissionem pignoratitiam facere sine juramento, episcopos vero in jus vocatos nec fidejussiones dare, nec promissionem facere.

CAP. II. De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.

Magnus Basilius, in epistola ad Diodorum, consuetudinem non scriptam legis vim habere ait, quod a sanctis viris ritus nobis traditi fuerint.

In capite autem 27 eorum quæ ad beatum Amphilochium de sancto Spiritu scriptas sunt, Dogmatum, inquit, et prædicationum quæ in Ecclesia servantur, alia quidem ex doctrina scripta habemus, alia verò ex traditione apostolorum nobis data in mysterio suscepimus; quæ utraque easdem ad pietatem vires habent. His autem nemo contradicet, qui rituum ecclesiasticorum vel minimam experientiam habuerit. Si enim non scriptas consuetudines, tanquam magnam potestatem non habentes, recusare voluerimus, in rebus principalibus ipsum Evangelium imprudentes damno afficiemus, vel potius id quod enuntiaturum est ad nudum nomen redigemus. Ex. gr. figura crucis signari, aut ad orientem verti inter orandum, quis

ἐπὶ τοῦ οἴκαλου σχήματος φροντο δεῖν, εἰ δεῖν ἐγγύας μὴ ἀποδιδῶναι, ἢ τούτων ἀποροῦντες, ἐξωμοσίαν ποιήσαιντο· ὅπερ ἤρεσε καὶ τῇ τῶν Πατέρων συνόδῳ. Ἐξωμοσία δὲ ἐστὶ, τὸ ἐξω τῶν ἔδρων ὁμῶσαι, τῶν ἐμπριετλημένων τῷ νόμῳ, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τυχεῖν, ἢ εἰς τὴν οἰκίαν σωτηρίαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτῃ συμβέβηκεν. Εἰ μέντοι τὰς ἐγγύας ὑπὲρ ἑτέρου τις δοίη, εἰ μὲν αἰσχροῦ κέρδους χάριν, τοῦτο καὶ τοῖς θεοῖς κανίσι καὶ τοῖς νόμοις ἀπειρήται· καὶ δέκνυνται ἐκ τῆς πρὸς Ἰουστινιανοῦ νεαρᾶς οὕτω θεσπιζούσης·

Νόμος.

Ἀλλ' οὐδὲ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ ἐκκλησιῶν, ἢ μισθωτῶν τελῶν, ἢ ἀλλοτρίων κτήσεων, ἢ κουράτορα οἴκου, ἢ ἐντολέα δικῆς, ἢ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν, ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον ἢ ἄλλον κληρικὸν οὐδὲ ποτε βαθμοῦ, ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι, ἢ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ὑπαισιέναι συγχωροῦμεν· ἵνα μὴ διὰ τῆς προφάσεως ταύτης καὶ τοῖς ἁγίοις οἴκοις ζημία γένηται, καὶ αἱ θείαι ὑπηρεσίαι ἐμποδίζωνται· καὶ ταῦτα μὲν ἡ νεαρὰ.

Εἰ δὲ ἀγάπη τὸ κινεῖν εἴη, δι' ἣν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τίθεναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐν τετάρτῳ, οἷον, εἰ ἐλκόμενόν τινα, καὶ ἐγγύας ἀπαιτούμενον ὑπὲρ τινος παραστάσεως, καὶ τῷ μὴ δύνασθαι δοῦναι εἰς εἰρηκτὴν ἀπαγόμενον, τῶν τις κληρικῶν ἐλεήσας, ἐγγύας ὑπὲρ αὐτοῦ δοίη, μὴ ὅτι καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ λαμπρῶν ἀξιοῦσεται τῶν γερῶν, οἶμαι, παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ, ὡς εὐαγγελικὴν πεπληρωκὴς ἐντολὴν.

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος τοὺς κληρικούς δικαζομένους ἐγγύας κελεύει διδόναι.

Ἡ δὲ βῆθεῖσα Ἰουστινιάνειος νεαρὰ τοὺς κληρικούς δικαζομένους κελεύει μὴ διδόναι ἐγγύας, ἀλλ' ὁμολογίαν ποιεῖν ἐνυπόθετον ἀνευ ὄρκου· τοὺς δὲ ἐπισκόπους δικαζομένους μήτε ἐγγύας διδόναι, μήτε ὁμολογίαν ποιεῖν.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. Περὶ ἐθῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγράφων.

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐν μὲν τῇ πρὸς Διόδωρον ἐπιστολῇ, τὸ ἄγραφον ἐθος νόμου δύναμιν εἶναι φησὶ, διὰ τὸ ὑπὸ ἁγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμούς ἡμῖν παραδοθῆναι.

Ἐν δὲ τῷ κ' τῶν πρὸς τὸν μακάριον Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος γεγραμμένων κεφαλαίων, τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φησὶ, φυλαττομένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας ἔχοντες, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ὅπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς θεοσίειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς μὴ μέγλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἀν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιούντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστάντες τὸ κήρυγμα· οἶον, τῷ τυτφῷ· οὐ σταυροῦ κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ εἰς γράμματος διδάξας, ἢ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἐπιστρέφειν.

φθαι κατὰ τὴν προσευχὴν· ὀλίγοι γὰρ ἴσμεν, ὅτι ἡ ἀρχαία ζήτοῦμεν πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτευσε ὁ Θεὸς ἐν Ἑδὲμ κατὰ ἀνατολάς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς τῇ μὲν τῶν σαββάτων, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ὡς συναναπαύσαντες Χριστῷ, καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πως αὕτη τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκὼν, μία οὕσα ἡ αὕτη ἀνακυκλούμενη καὶ ἐγδόη, ἀναγκαιῶς τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστώτες ἀποπληροῦμεν, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν.

Περὶ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς.

Καὶ πᾶσι δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεως ἐστὶν υπόμνημα. Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα, ἐπτάκις ἐπαπλασιασθεῖσα, τὰς ἐπὶ τῆς ἑρᾶς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδας ἀποτελεῖ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μέγας οὐτοσί Βασιλεὺς, τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ, ἄριστα πάντα θεολογήσας τε καὶ συνθέμενος, καὶ δουλικῶς τῷ σχήματι κλίνειν γόνυ παρεγυῖσας τῷ λαῷ, τούτων ἐπ' Ἑκκλησίας ἐκφωνουμένων, τὴν αὐθεντίαν τῆς φυσικῆς θεότητος προσμαρτυρῶν κἀντεῦθεν τῷ Πνεύματι, οὐκ ᾔετο δεῖν ταύτας ὑπαναγινώσκεισθαι, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς κυριωνύμου καὶ Πεντηκοστῆς τοῦ Πάσχα ἡμέρας, καθ' ἣν ὤραν τε καὶ ἡμέραν τὸ πανάγιον Πνεῦμα τοῖς ἐπιστολίοις ἐπιειδήμηνεν. Οὐ γὰρ ἦν σῶζον λόγον, τὸν ὑποφύτην τῶν ὀργίων τοῦ Πνεύματος, καὶ τῆς Ἑκκλησίας τὸν νομοθέτην, τῆς Κυριακῆς ὁμοῦ καὶ Πεντηκοστῆς τὰ ρηθέντα καταλύειν πρεσβεῖα, μεγάλων μυστηρίων ἐξηρημένα. Ταύτῃ τοι καὶ τῇ ἐσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τούτων ἐταμιεύσατο τὴν ἀνάγνωσιν, καθ' ἣν ἡ τε κυρία τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τέλος ἦδη λαμβάνει, αἱ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἀπὸ ἐδδόμης ὥρας τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστεραίας ἐκάστης ἐλωδὸς δῆπου λογίζεσθαι· τοῦτο γὰρ οὐχ ὅπως τῇ Ἑκκλησίᾳ, ἀλλ' ἦδη καὶ τοῖς πολιτικοῖς δοκεῖ νόμοις, καὶ τοῖς τῇ ἀστρολογίᾳ ἐσχολακόσιν· εἰ καὶ πλάνον τοῖς πολλοῖς ἐνῆκεν ἡ τῶν εὐχῶν ἐπὶ τῇ ἐσπέρας ἀνάγνωσις, τῇ δευτέρᾳ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν ἐπιγράφεσθαι, ἡ δὲ ὅστις μεθόρτος, ὡς γὰρ δὴ καὶ αἱ καθ' ἑξῆς ἡμέραι τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος· καθ' ἣν τε ἡμέραν ὁ παλαιὸς ἐδίδοτο νόμος (Πεντηκοστὴ δὲ ἦν αὕτη,) κατ' ἐκείνην καὶ ἡ τοῦ Παρακλήτου ἐπιφοίτησις, καὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐντεῦθεν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας νομοθέτην γνωρίζεσθαι. Καὶ αὐτοῖς φησι· Καὶ καθ' ἐκάστην ἐξ ὧν καλίστην καὶ διανάστασιν ἔργῳ δεικνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας εἰς γῆν κατερῥύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας αἰθέρος τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Τὰ δὲ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τοῦ ἁγίου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; Οὐ γὰρ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἂν ἀποστολῶν καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ προλέγομεν, καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλῃν ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον ἰσχύον, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες· τὸ εὐλογεῖν τὸ ὄνομα τοῦ βαπτίσμα-

per litteras docuit? Pauci enim scimus, quod antiquam patriam quaerimus, paradisum quem Deus plantavit in Eden ab Oriente. Et preces quidem stantes peragimus in prima Sabbatorum, rationem autem non omnes scimus. Non solum enim, ut qui cum Christo consurreximus, quæ supra sunt quaerere debemus, sed quod videatur esse quodammodo sæculi quod expectatur imago, cum ipsa circulariter vertens prima sit et octava. Necessario igitur orationes in ea stantes peragimus, ut assidua commonitione vitæ nunquam desitura, viaticum ad eam transmigrationem non negligamus.

De sancta Pentecoste.

Porro tota quoque Pentecoste est resurrectionis, quæ in sæculo expectatur, monumentum. Unus enim ille et primus dies septies septuplicatus, septem sacræ Pentecostes hebdomadas efficit. Et propterea magnus iste Basilius preces propitiatorias de Spiritus sancti adventu optimo omnium, prout theologum decet, componens, et dum istæ pronuntiantur, populum gestu servili genuflectere iubens, divinæque naturæ potestatem spiritui competentem exinde attestans, non censebat eas legendas esse hora tertia diei Dominicæ a Paschatis Quinquagesimæ, qua hora et die Spiritus sanctus in apostolos descendit. Absurdum enim est existimare quod qui Spiritus mysteria interpretatus est, et in Ecclesia leges dat, prædictæ Dominicæ et Pentecostes privilegia magnis mysteriis annexa destrueret. Idcirco ad vespeream ejusdem diei harum precum lectionem reservabat, quo tempore præcipua dierum, scilicet Pentecoste finitur, et secunda dies initium sumit; etenim a septima hora initium uniuscujusque diei sequentis numerari solet; ita enim non solum Ecclesiæ et legibus civilibus, sed et astronomiæ quoque peritis visum est: quamvis lectio istarum precum in vespera plurimos in errorem induxit, ut diei secundo Spiritus descensum ascriberent, qui est dies post festum, sicut et reliqui istius septimanæ. Insuper in quo die vetus lex tradebatur (erat autem iste Pentecoste) in eo Paracleti descensus contigit, unde unum et eundem fuisse legis veteris et novæ IIII legislatorem indicatur. Et rursus dicit: In unaqueque genuflexione et assurrectione reipsa ostendimus, quod propter peccatum in terram delapsi sumus, et per ejus qui nos creavit elementiam in cælum revocati sumus. Porro Invocationis verba quæ in ostensione panis Eucharistiæ, et calicis benedictionis dicuntur, quis ex sanctis nobis scripta reliquit? Non enim iis utique contenti sumus, quorum Apostolus vel Evangelium meminit, sed et præfamur, et alia subjungimus, ut quæ magnam vim habeant ad mysterium, ex non scripta doctrina id accipientes. Aquam baptismi benedicere, et unctionis oleum, ipsum etiam qui baptizatur, ipsamque insuper olei unctionem, et alia quoque quæ circa baptismum fiunt, renuntiare Satanae et angelis ejus, ex quanam sunt scriptura?

Nonne ex hac non publicata et arcana doctrina, quam in minime curioso et nequaquam plus quam oportet investigante silentio Patres custodierunt, recte illi edocti quæ sunt in mysteriis præclara et veneranda silentio servare? Quæ enim ne suspicari quidem licet lis qui non sunt mysteriis initiati, quomodo consentaneum est eorum doctrinam in scriptis triumphare? Hæc est eorum quæ non scripta sunt traditionis ratio, ut ne sæpius agitata dogmatum cognitio multis vilis et contemnenda reddatur propter consuetudinem. Aliud est enim dogma, et aliud prædicatio; dogmata enim tacentur, prædicationes vero publicantur. Est autem etiam silentii species obscuritas, qua utitur Scriptura, quæ reddit dogmatum sententiam contemplatu difficilem, ad eorum utilitatem qui in ea incidunt. Quin et apostolicum esse existimo, in traditionibus non scriptis permanere. In prima enim Epist. ad Thessalonicenses: « State igitur, fratres, et traditiones servate, quas didicistis, sive per sermones, sive per epistolas. » Hoc insuper D. Chrysostomus explicans: Exinde, inquit, manifestum est, quod non omnia per epistolas traderunt, sed multa siue scriptis. Similiter tam hæc quam illa fide digna sunt, ut traditionem ecclesiasticam fide dignam censeamus; traditio est, nihil ampliùs quæras.

CAP. III. De moribus Græcanicis.

Sexagesimus secundus vi syn. can. fideles Græcanicis moribus inuiti, perniciosum ducit. Kalendas itaque, et Bota, et Brumalia, et huiusmodi alia meminit in quibus Græci mysteria celebrare solebant. Et festum quidem Kalendarum in prima Januarii mensis die quotannis celebrabatur, eo quod tunc temporis luna renoveetur, et ejus fundamentum abhinc statuitur, quod totum tempus se jucunde transacturos existimabant. In tria vero mensium dies diviserunt Romani: alias quidem Kalendas nominarunt, alias vero Nonas, alias autem Idus. Bota equidem Pani, ut habet fabula, dedicarunt, tanquam pecoribus et ovibus prospicienti. Brumalia autem vel Rusalia, etiam hodie a rusticis post sanctum Pascha celebrari videantur, quæ Baccho a Græcis celebrata fuerunt. Bromius enim apud illos est illi epithetum. Tolli etiam vult cau. et festum in prima Martis die celebratum, pro anni forsan tempestatum et aeris temperie; nam Græcum erat et hoc. Et publicas mulierum saltationes, tanquam ad libidinem excitantes, prohibet; et muliebrem vestem viros, vel vestem viro convenientem mulierem indugre, ut quidem fecerunt qui Baccho festum agebant. Porro et personas comicas induere, quæ ad quosdam scommate perstringendos **112** exercentur: vel tragicas, quæ movent affectus et inferunt luctus: vel satyricas, quæ in Bacchi honorem a Satyris et Bacchis celebrantur. Bacchi vero nomen in torcularibus invo-

Α τος, καὶ τὸ ἐλαϊον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὴν τὸν βαπτίζομενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν, καὶ τὰ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα· τὸ ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ πόλεως ἐστὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδουλοποιήτου ταύτης καὶ ἀποβόρητου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπερίεργῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκείνοι δεδιδασμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; Ἄ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τοῦτου πῶς ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασιν; Οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων ἐθῶν παραδόσεως, ὡς μὴ καταμεληθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν, εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνθήειαν. Ἄλλο μὲν γὰρ δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾷται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται· σιωπῆς δὲ εἶδος καὶ ἡ ἀσάφεια, ἥ χῆριται ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν, πρὸς τὸ τῶν ἐντυγχανόντων λυσιστελέει· καὶ ἀποστολικὸν ἐστὶν ἡμαί, τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν. Ἐν γοῦν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτῃ, Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκατε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγων, εἴτε δι' ἐπιστολῶν, τοῦτο πάλιν ὁ θεὸς ἐξηγουμένος Χρυσόστομος, Ἐνταῦθεν, φησί, δὴλον, ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς παρεδίδοσαν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως. Ὁμοίως δὲ κάκεινα καὶ ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα, ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγοῦμεθα· παράδοσις ἐστὶ, μὴδὲν πλέον ζῆται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περί ἐθῶν Ἑλληνικῶν.

С 'Ο ἕλ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὸ ἐλληνικοῖς ἔθει τοὺς πιστοὺς προσανέχειν, τῶν ὀλεθρίων ἡγεῖται. Καλάνδας γοῦν, καὶ βοτὰ, καὶ βρουμάλια, καὶ τοιαῦτα μέμνηται ἅττα, ἐν οἷς τελετὰς ἄγειν τοῖς Ἑλλήσιν ἐβόητο. Καὶ ἡ μὲν τῶν καλανῶν ἐορτὴ ἐτησίως ἐν τῇ α' τοῦ Ἰανουαρίου ἐτελεῖτο μηνὸς, τῷ τῆν-καῦτα τὴν σελήνην ἀνακαινίζεσθαι, καὶ τὸν θεμέλιον τῆς αὐτῆς ψηφίζεσθαι, οἰομένους μετ' εὐθυμίας τὸν ὅλον διάγειν χρόνον. Εἰς τρία δὲ διήρουν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν μηνῶν τὰς ἡμέρας· καὶ τὰς μὲν ὠνόμαζον καλάνδας, τὰς δὲ, νόνας, τὰς δὲ, εἰδούς, τὰ δὲ γε βοτὰ τῷ Πανί, ὡς ὁ λῆρος ἔχει, ἀνεῖντο, οἷα τῶν βοτῶν, ἦτοι τῶν προβάτων ἐφόρῳ. Τὰ μέντοι βρουμάλια ἢ βρουσάλια, καὶ τὸ τήμερον εἶναι μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα ἐν τοῖς ἀγρόταις γενόμενα ἴδοι τις ἂν, ἅπερ ἐτελοῦντό ποτε τῷ Διονύσῳ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι. Βρούμος γὰρ παρ' αὐτοῖς τοῦτω ἐπίθετον. Περιειρεθῆναι δὲ βούλεται ὁ κανὼν καὶ τὴν ἐν τῇ α' τοῦ Μαρτίου τελομένην ἐορτὴν (ἐλληνικὴ δὲ ἦν καὶ αὕτη), ὑπὲρ τῆς τῶν ὠρῶν τάχα καὶ τοῦ ἀέρος εὐκρασίας. Κωλύει καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας ὀρχήσεις, ὡς πρὸς ἀκολασίαν ἐρεθίζουσας· καὶ τὴν γυναικείαν στολὴν τοὺς ἀνδρας ἐνδύεσθαι, ἢ γυναικῆας τὴν ἀνδρᾶν ἀρμόδιον, ὡς γε δὴ ἔδρων οἱ τῷ Διονύσῳ βακχεύοντες. Ἐτι τε προσωπεῖα κωμικὰ ὑποδύεσθαι, εἰς σῶματα ἐστὶν ὧν ἐπιτηθεύμενα· ἢ τραγικὰ, τὰ περιπαθῆ, καὶ θρήνους ἐμποιοῦντα· ἢ σατυρικὰ, τὰ εἰς τιμὴν τῷ Διονύσῳ τελούμενα παρὰ Σατύρων καὶ Βάκχων. Τὸ δὲ ἐν τοῖς ληνοῖς τὸ τοῦ Διονύσου ἐπι-

λέγειν ὄνομα, καὶ τοῖς πίοις ἐπιχειρομένου τοῦ οἴνου ἁπαρχάζειν, πῶς οὐκ ἀτεχνῶς δυσσεβής; Ὁ τοίνυν κινῶν τοὺς ἐν γνώσει τοιοῦτόν τι ποιοῦντας, λερωμένους μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι προτιτάται· λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζεσθαι.

Ὁ δὲ ξε' καὶ τὸ κατὰ τὰς νομηνίας πυρκαϊὰς ἐν αἰς πλατεῖαις ἀνάπτειν, καὶ ὑπεράλλεσθαι τούτων, ὡς ἀσεβείας ἡρτυμένον ἑλληνικῆς, ἐξαιρεθῆναι τελεῶς κελεύει· ὅς δὲ τοῦτο ποιῶν φωραθεῖη, τοῦτον ὢν, κληρικὸν ὄντα, καθαιρεῖσθαι, λαϊκὸν δὲ, ἀφορίζεσθαι. Ἐκ δὲ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν, ἀπειρημένον εἶναι τοῦτο καὶ τῷ παλαιῷ δείκνυσι νόμῳ, ὅσα φησί, « Καὶ ψκοδόμησε Μανασσῆς θυσιαστηρίου πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκλήδονίζετο, καὶ οἰωνίζετο, καὶ ἐποίησεν ἔγγρατρίμυθους, καὶ γνώσας; ἐπλήθυνε, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν γνώπιον τοῦ Κυρίου τοῦ παροργίσαι αὐτόν. » Ἐν μὲν οὖν ταῖς νομηνίαις εἰθιστο καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησιν ἐορτάζειν καὶ γόνυ κλίνειν, ὡς τὸ μηνιαῖον διάστημα διελθόν· εὐτυχῶς, περὶ ὧν καὶ ὁ Θεὸς εἰρηχέ που διὰ τοῦ προφήτου, « Τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου, » ὥσπερ οὖν καὶ ἐν τῷ τέως Θεοῦ χάριτι, εὐχαὶ πρὸς Θεὸν ἱεσστήριοι πρὸς τοῦ πιστοῦ λαοῦ γίνονται, καὶ ἁγιασμοί, καὶ τῷ ὕδατι τῆς εὐλογίας χρύμεθα. Πυρκαϊὰς δὲ ἀνάπτοντες ὑπερῆλλοντο, ἴσω; οἰόμενοι, τὰ μὲν φθάσαντα δῆπουθεν δυσχερῆ, ὥσπερ κατακαυόμενα φρούδα γίνεσθαι, αἷσια δὲ ἀνακούπτειν εἰσέπειτα· στρατιᾶν μέντοι τοῦ οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας νοητέον. Καὶ οἱ μὲν θεοὶ οὗτοι Πατέρες τὸ, διήγαγεν ἐν πυρὶ, ἀνελὶ τοῦ ὑπερπηδῶν τοῖς τέκνοις ἐπέταττεν, ἐξελάδοντο. Ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, τὸν προφήτην ἐξηγοῦμενος Ἠσαΐαν, ἀντὶ τοῦ, ὠλοκαύτωσεν αὐτοῦ τοῖς δαίμοσιν, ἡρμήνευσεν. Κληρῶν δὲ ἐστὶν ἡ διὰ τινῶν σημείων μαντεία, οὐτινοσούν ἐθέλοντος τὴν ἰδίαν τύχην καταμαθεῖν. Οἰωνισμὸς δὲ ἐστὶ τὸ ἐπιτηρεῖν τὰς τῶν ὀρνίθων πτήσεις τε καὶ κλαγγὰς, ὅ καὶ οἰωνοσκοπία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὠνομάζετο. Ἐγγρατρίμυθοι δὲ καὶ γνώσας λέγονται οἱ σατανικῶς ἐνθουσιῶντες, καὶ προλέγοντες δῆθεν τὰ ἀγνωστα, οἷα εἰσὶν αἱ τῶν Ἀθιγγάνων γυναῖκες, καὶ αἱ διὰ τῶν κριθῶν μαντευόμεναι. Εἰ τοίνυν παρὰ τοῖς δεξαμένοις τὸν ἀτελέστερον νόμον πονηρὰ ταῦτα ἐδόκει, καὶ τὴν ὀργὴν Κυρίου ἡρέθιζε, πόσω μᾶλλον τοῖς τὸν τελεώτερον καὶ πνευματικώτερον νόμον παραλαβοῦσιν ἡμῖν, ὡς δόγμα καὶ ἀσεβῆ παντάπασιν ἀπεστράφθαι προσήκει;

Ὁ δὲ σα' καὶ τοῖς διδασκομένοις τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἀφορισμὸν ἐπανατείνεται, εἰ ἔτι τοῖς ἑλληνοῖς ἔθεσι κεχρημένοι στολὰς ἐνδύσονται, ἰδία; μὲν οἱ τῶν μαθημάτων ἀρχόμενοι, ἰδίας δὲ οἱ τῶν τελεωτέρων ἐφικόμενοι, τοῖς τε ἐπὶ θεάτρων ἀνιούσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς λεγομένας κυλίστρας; περὶ ζουσιν, ὅποια ποτ' ἂν ἦσαν. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα εὐχαίς τῶν θεσπεσίων τούτων νομοθετῶν τῇ τήμερον εἶναι σεσφρηται.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ ἐθῶν πολιτικῶν.

Νόμος.

Περὶ ὧν ἔγγραφος οὐ κεῖται νόμος, παραφύλατ-

A care, et vino doliis infuso cachinnari, quomodo non est vehementer impium? Canon quidem eos, qui scienter hoc faciunt, si sint quidem clerici, deponi, si vero laici, segregari jubet.

Sexagesimus vero quintus canon illud, quod fit circa novilunia, hoc est, rogos in plateis accendere, et supra illos saltare, ut Græcam impietatem exhibentes, omnino tolli jubet. Qui vero hoc facere deprehenditur, si clericus quidem sit, deponatur; sin vero laicus, segregetur. Et hoc veteri lege esse vetitum ex quarto Regum ostenditur, ubi legitur: « Et ædificavit Manasses altare universæ cœli militiæ, et filios suos per ignem traduxit, et auguriis auspiciisque usus est, et fecit ventriloquos, et divinatores multiplicavit, et fecit malum coram Domino, ut illum ad iram provocaret. » In noviluniis igitur mos erat et Judæis et Græcis festum celebrare et genu flectere, ut totum mensis residuum feliciter transigerent; de quibus et Deus aliquando locutus est per prophetam: « Novilunia vestra et Sabbata odio habet anima mea: » ut igitur et in eorum loco per Dei gratiam preces propitiatoriarum et sanctificationes a fidei populo Deo peraguntur, et aqua benedictionis inungimur. Qui vero rogos accendebant, super illos saltabant, existimantes forsam, quod, quæ prius illis accidissent mala, quasi combusta evanida fieri, postea vero in meliora mutatum iri. Per militiam quidem cœli intelligenda sunt astra: et divini quoque illi Patres, illud, traduxit per ignem, pro hoc, jussit filiis transilire, acceperunt. Sanctus vero Cyrillus Alexandriæ episcopus prophetam Isaiam explicans, interpretatus est illud: Pro hoc dæmonibus suis holocaustum obtulit. Sors autem est per signa quædam divinatio, quando quis vult propriam addiscere fortunam. Auspicium vero est, cum volatus avium et clangor observantur: quod quidem a Græcis οἰωνοσκοπία dicebatur. Ventriloqui autem aruspicesque dicuntur, qui satanice afflati, prædicunt ea, quæ cognosci non possunt, quales sunt Athingarum mulieres, et quæ per hordeæ auspicantur. Si igitur ab iis, qui minus perfectam vivendi legem acceperunt, hæc iniqua esse et iram Domini provocare existimantur: quanto magis nobis, qui magis perfectam magisque spiritualem accepimus legem, ut iniqua et impia omnino averti debent?

Septuagesimus primus canon eis qui docentur leges civiles, segregationem intendit, si amplius Græcis moribus usi, stolas induent (peculiari quidem utuntur qui studiorum curriculum ingrederentur, et peculiari etiam cum eorum metam attingissent), cum in theatrum ingrederentur; sed quidem Cylistras dictas peragebant, quæcunque fuerunt. Hæc enim omnia votis divinatorum illorum legislatorum hodie silentur.

111 * CAP. IV. De moribus politicis.

Lcz.

De iis quorum non exstat lex scripta, morem et

consuetudinem observare oportet; sin autem et hoc deficiat, ea quæ magis accedunt, et ei quod quæritur sunt similia sequi oportet; si vero illud non fiat, prudentiorum simul et complurium valeat sententia. Tunc civitatis alicujus aut provincie utimur consuetudine, quando controversia de eare mota, confirmata fuerit. Quæ igitur longa consuetudine approbata et multis annis observata sunt non minus, quam quæ scripta sunt, solent valere.

CAP. V. *De pacificis litteris.*

Quære cap. 2 litteræ A.

CAP. VI. *De sacris imaginibus.*

Octogesimus secundus vi syn. canon, Picturas, ait, coloribus describere, manentibus adhuc prototypis, ineptum esset ac superfluum. Exinde igitur agnum in pictura non depingi decernit, cujus sanguine magnus olim Moses limina consignans, destruenti angelo inaccessas fecit domos; nec Baptistam digito illum monstrantem, et populo clamantem, « Ecce Agnus Dei: » sed picturas quidem typorum delineare, et humanum Dei Verbi habitum in imaginibus pingere. Illum enim videntes et adorantes, in quantum possibile est, ineffabilem ejus abjectionem et supra mentis cogitationem humilitatem intelligamus, atque ejus in carne conversationes, passiones, mortem vitæ auctorem, et quibuscunque servamur. Venerandi enim sunt typi, honoranda vero maxime est veritas, qui hæc nobis facit assueta. Exinde ostenditur non esse conveniens, columbas in ecclesia pro Spiritu sancto emitte, vel pro stella cereos accendere, et pro ineffabili generatione puerum et stratum thorum exprimere.

Photii patriarchæ et Theodori Studitæ.

Dicitur imago eo quod imitetur. Aliud est naturalis imago, et aliud imitatoria; illa enim ab origine natura non differt, sed persona, ut filius a patre: una etenim est utriusque natura, duæ autem personæ: hæc vero, e contrario, ab archetypo persona non differt, sed natura, ut imago Christi a Christo; una etenim est horum persona, duæ vero naturæ: nam alia est materiæ pictæ natura, alia Christi, quatenus est homo, et ut circumscribitur, et imaginis archetypum exsistit. Cum adoratur imago, Christus adoratur, cujus similitudinem refert, non autem materia quæ similitudinem accepit: ut cum in speculo apparet imago; huic enim admoti, non materiam, sed imaginem osculamur. Et deleta figura, cujus gratia erat adoratio, manet materia a nemine adorata, utpote quæ cum simulacro nihil habeat commune. Porro et si in annulo sit signum, quod cogitatione a materia separatur, nihil omnino cum materia habet commune, licet per materiam imaginis signum exsistit.

τειν δὲ τὸ ἔθoς· καὶ τὴν συνήθειαν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, ἀκολουθεῖν δὲ τοῖς μᾶλλον πλησιάζουσιν· καὶ εἰκόσι τῷ ζητούμενῳ· ἂν δὲ μὴτὲ τοῦτο ἢ τῶν συνεπαιτέρων ἅμα καὶ πλείονων ἡ γνώμη κρατεῖται. Τότε κεχρημέθα τῇ συνθειᾷ τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, ὅτε ἀμφισθετηθεῖσα ἡ τοιαύτη ἐδεσπόδῃ. Διὸ καὶ τὰ μακρὰ συντηρεῖς δοκίμασθέντα, καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἐνιαυτοὺς φυλαχθέντα οὐχ ἥττον τῶν ἐγγράφων κρατεῖν εἰσῶθεν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. *Περὶ εἰρηνικῶν γραμμάτων.*

Ζήτει τὸ δ' κεφάλαιον τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Περὶ εἰκόνων ἁγίων.*

Ὁ πρὸς τῆς ζ' συνόδου κανὼν, τοῖς τύποις, φησὶ, τοῖς χρώμασι γράφειν, πεφοιτηκότων ἡδὴ τῶν πρωτοτύπων, ἀπειρόκαλον ἂν εἴη καὶ περιττόν. Ἐνθέντοι καὶ τὸν ἐν τῷ τύπῳ ἄμυνον θεοσπίζει μὴ ζωγραφίσθαι, οὐ τῷ αἵματι ὁ μέγας πάλαι Μωσῆς, τὰς φιλίας χρίων, οὐκ εἰσιστητὰ ἐτίθει τὰ ἔνδον τῷ ὁμοίῳ δαίμονι· μὴδὲ τὸν Βαπτιστὴν δακτύλῳ τοῦτον ὑποδεικνύοντα, καὶ φωνοῦντα τοῖς λαοῖς, « Ἴδε ὁ ἄμυνος τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰς μὲν γραφὰς διαγράφειν τῶν τύπων· τὸν δὲ ἀνθρώπινον χαρακτήρα τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναστηλοῦν ἐν εἰκόσι· τοῦτον γὰρ ὁρῶντες καὶ προσκυνοῦντες, τῆς αὐτοῦ συγκαταθέσεως τὴν ἀπορρήτον ἐκ τῶν δυνατῶν λογιζόμεθα, καὶ τὸ ὑπὲρ ἔννοιαν τῆς ταπεινότητος, τὰ τε ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ πολιτεύματα, τὰ πάθη, τὸν τῆς ζωῆς πρότερον θάνατον, καὶ ὅσοις σεσώσμεθα. Σαπτοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ τύποι, τιμητέον δὲ μάλιστα τὴν ἀληθειαν, καὶ ταῦτα τῇ μὲν ἐπιχωριάσασαν. Ἐντεῦθεν δέκνυνται μὴ εἶναι πρότερον, περισσεύς ἐπ' ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπολύειν· ἢ, ἀντὶ τοῦ ἀσπίδος κερὶν ἀνάπτειν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀπορρήτου γεννήσεως παλδα καὶ στρωμνὴν ὑποτιθέναι.

Φωτίου πατριάρχου καὶ Θεοδοῦρου τοῦ Στουδίτου.

Εἰκὼν λέγεται παρὰ τὸ εἰκέναι. Ἄλλο φυσικὴ εἰκὼν, καὶ ἄλλο μιμητικὴ· ἡ μὲν, οὐ φυσικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ αἴτιον, ἀλλ' ὑποστατικὴν, ὡς ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα· μία μὲν γὰρ τούτων φύσις, δύο δὲ ὑποστάσεις· ἡ δὲ τούναντιον, οὐκ ὑποστατικὴν διαφορὰν ἔχουσα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, ἀλλὰ φυσικὴν, ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Χριστόν· μία μὲν γὰρ ἡ ὑπόστασις τούτων, δύο δὲ φύσεις· ἄλλη γὰρ φύσις ὁμογραφίας, καὶ ἄλλη Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καθ' ὃ καὶ περιγράφεται, καὶ ἐρχέται πον εἰκόνας καθίσταται. Προσκυνουμένης τῆς εἰκόνος ὁ Χριστὸς προσκυνεῖται, οὐ ἔστιν ὁμοίωσις, καὶ οὐκ ἡ ὑποδεξαμένη τὴν ὁμοίωσιν ὕλη, ὡς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐν τῷ κατόπτρῳ εἰκόνας· ταύτῃ γὰρ προσφύμενοι, οὐ τὴν ὕλην, τὴν δὲ εἰκόνα περιπτύσσμεθα· καὶ ἀφανισθέντος τοῦ ἐκτυπώματος, ἐφ' ᾧ ἡ προσκύνησις, ἡ ὕλη μεμένηκεν ἀπροσκύνητος, μὴ δέν τι κεκοινωνηκυῖα τῷ ὁμοιώματι· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ δακτυλίῳ σφραγίς, τῇ ἐπινοίᾳ οὕσα τῆς ὕλης κεχωρισμένη, οὐδὲν πρὸς τὴν ὕλην ταῖς ἀληθείαις ἔχει κοινόν, εἰ καὶ περὶ τὴν ὕλην ἡ σφραγίς τῆς αἰκίας ὑφίσταται.

Παντὸς μιμητικῶς εἰκονιζομένου οὐχ ἡ φύσις, ἄλλ' ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται· καὶ διὰ τοῦτο ταύτην τῷ ἀρχετύπῳ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, οὐ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ὑποστάσει, ἵγουν τῇ μιμήσει τῆς ὑποστάσεως.

Τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἀναστηλοῦμεν, ἵνα ταύτας ὁρῶντες, δι' αὐτῶν δοκῶμεν ὁρᾶν τὰ τοῦτων ἀρχέτυπα, καὶ γίνωνται ἡμῖν ὑπομνήματα καὶ παρηγορία τοῦ πόνου, τοῦ πρὸς τὰ τοῦτων πρωτότυπα. Ὅθεν γὰρ συνεχῶς αἱ εἰκόνας ὁρῶνται, τοσοῦτον οἱ ταύτας ὁρῶντες διανίστανται πρὸς τὴν τῶν ἀρχετύπων μνήμην καὶ ἐπιπόθησιν.

Ἡ μὲν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία τῇ μακαρίᾳ Τριάδι παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἀπονενέμεται· ταῖς δὲ ἀγίαις εἰκόσιν οὐ λατρεία πάντως, ἀλλὰ προσκύνησις, καὶ ἀσπασμὸς, καὶ τιμὴ. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνης ἐπὶ τῷ πρωτότυπον διαδίδει, ἄλλ' ἡ λατρεία τῆς μακαρίας μόνης ἐστὶ Τριάδος, καὶ οὐ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἵνα μὴ κτισματολάτραι καὶ ὀλολάτραι δόξωμεν.

Ἐν' αὐτοῦ μὲν τοῦ Χριστοῦ λατρευτικὴ ἡ προσκύνησις καὶ φυσικὴ· ὁ προσκυνῶν γὰρ αὐτὸν συμπροσκυνεῖ καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τριαδικὴ προσκύνησις καὶ λατρεία. Ἐπὶ δὲ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, σχετικὴ ἡ προσκύνησις καὶ ὁμῶνυμος· ὁ προσκυνῶν γὰρ αὐτὴν οὐ συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐν αὐτῇ Χριστόν, τὸν διὰ τὸ σαρκωθῆναι εἰκονιζόμενον κατὰ τὴν σωματοειδῆ θεάν αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ σχετικὴ προσκύνησις καὶ ὑποστατικὴ.

Ὁ μὲν Χριστὸς ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, αὕτη δὲ ὀφίσταται ἐν αὐτῷ, ὅπερ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὐ καὶ μερισθῆναι ταύτην ἀμήχανον, κἂν μὴ διὰ παντὸς αὕτη φαίνεται. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ σκιά τῇ ἐπιλάμψει δεικνύται τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ἡ Χριστοῦ εἰκὼν τῇ διατυπώσει τῆς ὕλης.

Οὐχ ὡς θεοὺς τὰς εἰκόνας προσκυνοῦμεν, οὐδὲ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐν αὐταῖς ἔχομεν, οὐδὲ τὸ θεῖον αἶθερ αὐταῖς ἀπονέμομεν, ὡς οἱ Ἑλλήνων παῖδες, ἀλλὰ μόνον τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἡμῶν ψυχῆς, ἣν ἔχομεν εἰς τὰ πρωτότυπα, διὰ τῆς τοιαύτης προσκυνήσεως ἐμφανίζομεν. Ὅθεν τοῦ χαρακτῆρος λυθέντος, ὡς ξύλον ἀργόν, τὴν ποτε κατακαίονταν εἰκόνα.

Περὶ σταυροῦ.

Τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ἐκ δύο ξύλων συνάπτουντες, ἥνίκα τις ἡμῖν τῶν ἀπίστων ἐγκαλέσαιεν, ὡς ξύλον προσκυνοῦσι, δυνάμεθα τὰ δύο ξύλα χωρίσαντες, καὶ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ διαλύσαντες, ταῦτα νομίζειν ἀργὰ ξύλα, καὶ τὸν ἀπίστον ἐπιστομίζειν, ὅτι οὐ τὸ ξύλον, ἀλλὰ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον σεβόμεθα.

Σὺν φόβῳ καὶ ἀληθείᾳ προσιτέον, καὶ προσκυνητέον τὰς ἀγίας εἰκόνας, καὶ πισταυτέον χάριν θείαν ἐπιφοιτᾶν ἐν αὐταῖς, ἀγιασμοῦ μεταδοτικὴν.

Διαφορὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων πρὸς τὰ εἰδῶλα.

Ἡ σεβασμία εἰκὼν πρὸς τὸ βδελυκτὸν εἰδῶλον ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν, ὅτι τῶν μὲν εἰδῶλων τὰ πρωτότυπα ψευδῇ τυγχάνει, θεῶν γὰρ ἐκτυπώματα

Quidquid imitatione figuratur, non ejus natura, sed persona figuratur: et ob id, idem quod archetypus ejus est imago, non natura, sed persona, sive imitatione personæ.

Sacras imagines pingimus, ut eas videntes, per eas videre illarum archetypos videamur, et in nobis memoriam et desiderium archetyporum excitent. Nam quandiu imagines crebro videntur, tandiu qui eas vident, ad archetyporum recordationem et desiderium excitantur.

Cultus quidem in spiritu et veritate, quæ latria dicitur, beatæ Trinitati ab orthodoxis tribuitur: sanctis autem imaginibus non omnino latria, sed adoratio, salutatio et honor. Licet enim imaginis honor ad prototypum transit, latria tamen est solius beatæ Trinitatis, non etiam venerandarum imaginum, ne creaturarum et materialium cultores esse videamur.

Soli quidem Christo per latriam et naturalis adoratio convenit: nam qui eum adorât, simul adorât et Filium et Patrem et Spiritum sanctum, unam in Trinitate naturam, et hæc est Trinitatis adoratio et latria. Imagini vero Christi fit adoratio relativa et æquivoca. Qui enim eam adorât, non simul adorât Patrem et Filium, sed solum in ea Christum, eo quod carnem assumpserit, expressum secundum corporalem ejus aspectum, quæ est adoratio relativa et hypostatica.

Christus quidem in sua imagine cernitur, quæ et in ipso subsistit ut umbra in corpore, a quo et illam separari impossibile est, licet illa semper non apparet. Sed quemadmodum umbra splendore solis apparet, ad eundem modum et Christi imago materiæfiguratione.

Non ut deos imagines adoramus, neque in iis spem salutis habemus, neque cultum divinum illis præbemus, ut gentilium filii: sed solum animi nostri affectum et charitatem, qua prototypos prosequimur, hujusmodi adoratione ostendimus. Unde caractere soluto, ut lignum otiosum, talem, si quando fuerit, comburimus imaginem.

De cruce.

Crucis figuram ex duobus lignis componentes, si quando infidelium aliquis nos reprehendat, quod lignum adoremus; possumus, duobus lignis separatis, et crucis figura dissoluta, ea inutilia ligna censere, et infidelis os obsruere, quod non lignum, sed crucis figuram venerationem.

In timore et veritate sacras imagines accedere et adorare oportet, et credere divinam gratiam illis inesse, quæ sanctificationem impertitur.

De differentia venerandarum imaginum ab idolis.

Veneranda imago ab abominabili idolo hanc habet differentiam, quod quidem idolorum prototypa sunt falsa, deorum enim effigies dicta sunt: ac non

deorum sunt, sed dæmonum, ut dicit Propheta quod omnes gentium dii sunt dæmonia: et honorandarum autem imaginum vera sunt omnia archetypa. Unius enim est Christus; alterius Dei mater; alterius Præcursor; et uniuscujusque sanctorum aliorum aliquis. Quorum vero prototypa sunt falsa, eorum neque imagines neque idola

113 Juste dicantur esse, sed simpliciter manuum hominum opera vana et inutilia, et terræ surda materia. Et in imaginibus quidem prototyporum formæ ostenduntur, in idolis vero nequaquam. Nam idoli Jovis prototypum est æther; Junonis vero, aer; Neptuni, aqua; Cereris, terra; Apollinis, sol; Dianæ, luna; Martis, animus; Bacchi, ebrietas; Veneris, lascivia, et similiter de aliis: et maxime de duodecim antiquioribus. Idola igitur horum omnium humanam referunt speciem. Quæ vero dicuntur prototypa talium imaginum, partim quidem habent diversas formas, ut elementa; partim sunt omnino absque formâ, ut passiones; omnia vero vita carentia et insensibilia.

CAP. VII. De incendio.

Leges.

Si quis, stipulæ sui prædii comburendæ causa, illi ignem immiserit, et ignis ulterius progressus aliena exusserit prædia, vel alienum vinetum, oportet audientem examinare; et si per negligentiam vel imperitiam accendentis iste ignis contigerit, vel si non totis viribus cavebat, ne flamma ulterius progrediretur, ut negligens et ignavus talis condemnatur. Si vero omnia ille observabat, repente autem ventus exortus ignis flammam in combustibile immiserit, sine culpa qui ignem accendit judicatur.

Si casu aliquo domus alicujus incendatur, et exinde ignis excurrrens, adjacentia incendat, nemini subjicitur qui primo incendium passus est. Quod sit ex casu incendium, condonatur.

Qui domum vel thesaurum tritici scienter incendit, primo verberatus, deinde comburatur.

Qui domum alicujus per dolum incendit, capite puniatur.

Si quis, incendio facto, ut propriam conservet, vicini domum subverterit, cessat lex Aquilia sive damnum, sive ignis præcesserit, sive prius extinctus sit.

CAP. VIII. De emphyteusi.

Quære in 16 cap. præsentis litteræ, can. 12 vii synodi.

Lex.

Centesima vero et vicesima Justiniani novella ait: Interdicimus æconomis, et administratoribus, et chartulariis venerabilium domorum, et eorum parentibus et liberis, vel aliis affinitatis jure aliter conjunctis, emphyteuses et locationes vel hypothecas rerum immobilium, quæ ad illas venerabiles domos pertinent, subire, vel per se, vel per interpositas personas, quia irritam esse permutationem

εἶναι λαγόμενα, οὐ θεῶν, ἀλλὰ δαιμόνων εἶναι, ὡς φησιν ὁ προφήτης, ὅτι « πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια » τῶν δὲ τιμῶν εἰκόνων ἀληθῆ τὰ ἀρχέτυπα πάντα. Τῆς μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς, τῆς δὲ ἡ Θεομήτωρ· τῆς δὲ ὁ Πρέδρομος· καὶ ἐκάστης ἑκάστος τῶν ἁλίων ἁγίων. Ὀν δὲ τὰ πρωτότυπα ψευδῆ, τούτων οὐδὲ εἰκόνες, οὐδὲ εἰδῶλα λέγοιντ' ἂν δικαίως, ἀλλ' ἀπλῶς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων μάταια καὶ ἀχρηστα, καὶ γῆς ὕλη κωφῆ· καὶ ταῖς μὲν εἰκόσιν αἱ μορφαὶ τῶν πρωτοτύπων ἐμφαίνονται, τοῖς εἰδώλοις δὲ οὐδαμῶς. Τοῦ μὲν γὰρ εἰδώλου τοῦ Διὸς πρωτότυπον ὁ αἰθήρ· τῆς δὲ Ἥρας, ὁ ἀήρ· τοῦ Ποσειδῶνος, τὸ ὕδωρ· τῆς Ἀθήνης, ἡ γῆ· τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ἥλιος· τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ σελήνη· τοῦ Ἄρεως, ὁ θυμὸς· τοῦ Διονύσου, ἡ μέθη· τῆς Ἀφροδίτης, ἡ λαγνεία, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· καὶ μάλλον τῶν δώδεκα τῶν παλαιωτέρων. Τὰ μὲν οὖν εἰδῶλα τούτων πάντων ἀνθρωπόμορφα· τὰ δὲ λεγόμενα πρωτότυπα τῶν τοιούτων εἰδώλων, τὰ μὲν ἑτερόμορφα, λέγω δὴ τὰ στοιχεῖα, τὰ δὲ παντελῶς ἄμορφα, φημί δὴ τὰ πάθη· πάντα δὲ ὄζωα καὶ ἀναίσθητα.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ ἐμπρησμοῦ.

Νόμος.

Εἰ τις καλέμην τοῦ ἰδίου χωραφίου βουλόμενος καῦσαι, ἐνέβαλε κατ' αὐτοῦ πῦρ, τὸ δὲ πῦρ καὶ περαιτέρω προελθὼν τὰ ἀλλότρια κατέκαυσε χωράφια, ἢ τὴν ἀλλότριον ἀμπελῶνα, δεῖ τὴν ἀκροατὴν ἐξετάζειν· καὶ εἰ μὲν κατὰ βῆθυμίαν ἢ ἀπειρίαν τοῦ ἀνάψαντος τὸ πῦρ τοῦτο γέγονεν, ἢ εἰ μὴ παρενέλατο πάσῃ δυνάμει, τοῦ μὴ προσελθεῖν τὴν φλόγα περαιτέρω, ὡς ἀμελήσας ὁ τοιοῦτος καὶ βῆθυμῶς καταδικάζεται. Εἰ δὲ πάντα μὲν ἐκεῖνος παρενέλατο, ἀθρόον δὲ πνεῦμα προσπεσὼν τὴν τοῦ πυρὸς φλόγα ἐπὶ τὸν βλαφθέντα μετήνεγκεν, ἀνεύθυνος ὁ τὸ πῦρ ἀνάψας διατελεῖ.

Ἐὰν ἀπὸ τινος τύχης οἰκὸς τινος ἐμπρησθῇ, καὶ καίθῃ τὸ πῦρ ἐκδραμὼν τὰ συμπαρακαίμενα ἐμπρησθῇ, οὐδὲν ὑποκειται ὁ κατ' ἀρχὰς ἐμπρησθεὶς. Ὁ κατὰ τύχην γενόμενος ἐμπρησμὸς συγγινώσκειται.

Ὁ οἰκίαν ἢ σωρὸν αἰτοῦ καύσας ἐν εἰδήσει, τυφθεὶς πρότερον πυρκαυστος γίνεται.

Ὁ κατὰ ὁδὸν καύσας οἰκὸν τινος, κεφαλικῶς τιμωρεῖται.

Εἰ τις ἐμπρησμοῦ γενομένου, διὰ τὸ σῶσαι τὸν ἰδίον οἶκον, καταστρέφει τὸν τοῦ γείτονος, ἀργεῖ ὁ Ἀκουῖλιος, ἢ τοι ἢ ζημίαι, εἰτε τὸ πῦρ ἐφθασεν, εἰτε προεσβέσθη.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ἐμφυτεύσεως.

Ζῆτει ἐν τῷ 15' κεφ. τοῦ παρόντος στοιχείου κανὼνα 16' τῆς 7' συνόδου.

Νόμος.

Ἡ δὲ β' Τουστινιάνειος νεαρά, Ἀπαγορεύομεν, φησὶ, τοῖς οἰκονόμοις, καὶ διοικηταῖς, καὶ χαρτοφύλαξις τῶν εὐαγῶν οἰκῶν, καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσι τε καὶ παισίν, ἢ κατὰ γένος ἄλλως προσήκουσιν, ἐμφυτεύσεις τε καὶ μισθώσεις, ἤ γινον ὑποθήκας ἀκινήτων πραγμάτων, τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσιν οἰκοῖς προσηκόντων, ὑπεισιέναι, ἢ δι' αὐτῶν, ἢ διὰ παρενθιῶν προσώπων, ἐπεὶ ἀνίσχυρον εἶναι κελεύομεν τὸ

συνάλλαγμα· καὶ ἐκπίπτειν μὲν τὸν ἐμφυτευσάμενον καὶ ἐκμισθωσάμενον τοῦ ἐμφυτευθέντος πράγματος, ζημιῶσθαι δὲ καὶ τὴν καταβληθεῖσαν εἰς αὐτὸ τιμὴν· τοὺς δὲ τὴν τοιαύτην ἐμφύτευσιν διαπραξαμένους οἰκονόμους τοσοῦτον ζημιῶσθαι καὶ προσκυροῦσθαι τῷ οἴκῳ, ὅσην καὶ ὁ ἐμφυτευσάμενος τῆς καταβληθείσης τιμῆς ὑπέστη ζημίαν. Εἰ δὲ ἡ ἐμφύτευσις κατὰ λόγον πραχθείη, τὸν ἐμφυτευτὴν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολαίων.

Αἱ κτήσεις τῶν εὐαγῶν οἴκων δύνανται μισθωθῆναι καὶ ἐμφυτεύεσθαι, πάντων τῶν μοναχῶν ἢ τῶν κληρικῶν ἐν τῷ συμβολαίῳ τῆς πράξεως συναινούντων, καὶ φανερούτων συμφέρεσιν τὸ γινόμενον.

Ὁ ἐμφυτευτὴς καὶ ἐκμισθωτὴς ἐπὶ διετίαν ἢ τριετίαν ἀγνωμονῶν περὶ τὸ ἐτήσιον πάκτον, ἢ χειρὸν ποιῶν τὸ πρᾶγμα, ἐκβαλλέσθω τῆς ἐμφυτεύσεως, μὴ δυνάμενος περὶ τῆς ἐργασίας κινεῖν τοῦ ἀγροῦ· οὐκ ἐκβάλλεται δὲ, ἐφ' ὅσον δίδωσι τὸ ὀρισθὲν πάκτον, εἰ καὶ παρὰ τοῦ δημοσίου ἐνεφυτεύσαστο.

Οὐ δύναται ἐκβαλεῖν ἄκοντα τὸν μισθωσάμενον ὁ μισθώσας, κἂν ἄλλος πλεῖονα τοῦτου εἰσγάγῃ μισθώματα, δηλονότι πρὸ τοῦ ὀρισμένου χρόνου, καὶ ἐὰν εὐγνωμονῇ ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὀμιλοῦντος δοῦναι μίσθωμα.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ ἐνδυμάτων ἀρμοδίων τοῖς ἱερωμένοις.

Ὁ κς' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, Μηδεὶς τῶν ἐν κλήρῳ κατελεγμένων, φησὶν, ἀνοίσειον ἀμφιεννύσθω χιτῶνα, μήτ' ἐν πόλει διάγων, μήτε μὴν ἐν ὁδῷ βαδίζων, ἀλλὰ στολῇ κεχρήσθω, ἣν ὁ χρόνος καὶ ἡ συνήθεια συμβαίνειν τῷ τῶν κληρικῶν ἐδίδαξε τάγματι. Ὁ δὲ περὶ ἐλαχίστου τιθέμενος τοῦ προσήκοντος τοῦτου σχήματος τὴν συνήθειαν, ἐπὶ ἐδόμῳ μίαν ἀφορίζέσθω.

Ὁ δὲ τῆς ζ' οὐκ οἴεται δεῖν ἱερατικὸν ἄνδρα πολυτελεῖν ἱματίοις κεχρησθαι. Πᾶσα γάρ, φησὶ, βλακεία καὶ κόσμησις σωματικῆς ἀλλοτριωῆς τῆς ἱερᾶς ἔχουσι τάξεις. Τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς ἀνθηραῖς ἐσθῆσι, δέον ἑαυτοὺς διορθοῦσθαι, ἐπιτιμᾶσθαι δὲ τῷ κακῷ ἐπιμένοντας· ὡσαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα χροιομένους· πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἄγγελῶντας ταῖς τὴν εὐτελεῖ καὶ σεμνὴν περικειμένους ἀμφίεσιν, τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμῶσις διορθοῦσθαι. Ἐκ γὰρ τῶν ἀνωθεν χρόνων, πᾶς ἱερατικὸς ἄνθρωπος μετὰ μετρίων καὶ σεμνῶν ἀμφίων ἐπολιτεῦετο, Ἡδὲ γὰρ ὁ μὴ διὰ χρεῖαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὁ μέγας ἐφη Βασίλειος. Ταύτη τοιοῦτ' ἐκ σερικῶν ὑφασμάτων ἐσθῆτας ἐνεδέδυντο, ὑφαντῶν περιεργεῖα παποικιλμένας, οὐδὲ τινα προσετιθεσάν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων· ἤκουσαν γὰρ τῆς θεοφθόγγου γλώττης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσι. Ζήτει τοὺς κς' κεφ. τοῦ Γ' στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κς', καὶ ὁ κγ', Οὐ δεῖ, φησὶ, τὸν ὑπερέττην, ἥτοι ὑποδύκονον, ὡρᾶ-

A jubemus : et quidem emphyteutam et conductorem rem in emphyteusin datam amittere, et pretio in eam imposito multari ; illos autem qui talem faciunt emphyteusin œconomos, tantum pati damnum quod domo adjudicetur, quantum etiam qui ad emphyteusin concessit impositi pretii damnum subivit. Si vero juxta rationem fit emphyteusis, emphyteuta pactum præstet, secundum vim pactorum emphyteuticorum.

114 Possessiones venerabilium domorum elocari et in emphyteusin concedi possunt, si omnes monachi vel clerici ad confirmandam actionem consentiant, et ostendant illud, quod factum est, convenire.

B Si emphyteuta et conductor per biennium vel triennium sit contumax in annui pacti præstatione, vel deteriore rem ipsam reddat, ab emphyteusi ejiciatur, nec potestatem habeat in agro operandi : at non ejicitur quando solvit statutum pactum, etiamsi rei publicæ sit emphyteusis.

Invitum ejicere conducentem non potest conductor, licet alius illo majorem daret mercedem, nempe ante statutum tempus, etsi contumax sii de ea, quam dare promisit, mercede.

CAP. IX. De vestibus ad sacros pertinenlibus.

Vicesimus septimus sextæ synodi canon inquit : Nullus eorum, qui in cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque quidem iter ingrediens : sed veste utatur, quam tempus et consuetudo clericorum ordini convenire docuit. Qui vero hujus convenientis habitus consuetudinem contemnit, per unam septimanam segregetur.

Septimæ synodi decimus sextus canon non existimat oportere sacerdotem sumptuosis vestibus uti : Omnis enim, inquit, luxus et ornatus corporeus a sacerdotali ordine sit alienus. Episcopus igitur vel clericos, qui se floridis exornant vestibus, se corrigere oportet; puniri vero, si in malo persistent, similiter et qui sunt unguento delibuti. Porro et qui illis irrident qui vilem et modestum amictum induti sunt, convenientibus suppliciis puniuntur. A superioribus enim usque temporibus, omnis sacerdos cum moderatis et modestis indumentis administrabat. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in luxu incurrit reprehensionem, inquit magnus Basilius. Quapropter neque ex sericis texturis vestimenta induebant, textorum curiositate variegata : neque in vestimentorum simbriis adjecta erant ulla alieni coloris additamenta. Audiverunt enim divinum sermonem, quod « Qui mollibus vestiuntur in aulibus regum sunt. » Quære 24 cap. litteræ Γ.

Laodicensæ synodi canon vicesimus secundus et vicesimus tertius aiunt : Non decet ministrum, vel

hypodiaconum orarium induere, sed ecclesiæ ostia observare, ut catechumenos et pœnitentes introducant et educant : quapropter et ad hunc diem hoc canunt, « Sistite, » nempe, quotquot fideles, sanctorum mysteriorum sacrificium visuri; « Egredimini » vero, qui istis non sitis initiati : sed neque lectores vel cantores hoc induere, et sic legere vel cantare. His enim solum canere contigit; lectoribus autem non idem, sed sacras Scripturas in communi auditione legere; licet nunc ab illis hoc raro admodum fiat. Nam multi antiqui mores in alienam ordinationem mutantur. Diaconis enim et illis solis erat concessum illud publice humeris gestare. Vocatur vero orarium ab ὥρῳ, quod est custodio et observo. Diaconi siquidem, qui illud gestabant, iis qui celebrant assistentes, et sacri officii orationem observantes, per prarium diaconis, qui sunt in ambone, significant, quando oporteat fieri prolatio catechumenorum et fidelium petitionum.

113° CAP. X. De pignoribus.

Quære 2 cap. litteræ Δ.

CAP. XI. De privilegiis et præeminentiis quas habent ecclesiæ et episcopi.

Tricesimus quartus sanctorum apostolorum canon episcopos uniuscujusque gentis, quæ ad se pertinent, nempe ecclesiarum sibi subjectarum et reliquorum locorum administrationem gerere jubet: magni autem momenti quæstione exorta, quæ raro quidem moveri solet, et quæ ad communem Ecclesiæ statum spectat, sive quid de dogmatis forsân inquirere oporteat, sive antistitem ordinare, ubi non prius erat, vel communem errorem corrigere, vel aliquid simile, episcopos oportet metropolitanum agnoscere, qui primum apud illos occupat locum, et tanquam Ecclesiæ corporis caput existimare, et qui ad eum conveniunt, de incidentibus quæstionibus consultare, et quod omnibus optimum videtur determinare. Non autem convenit, ut metropolitanus honore abutens, hunc in ditionem mutet, et sine suorum consacerdotum communi sententia ulla dictorum agat; sed concordia et charitate vincti de publicis negotiis prospiciant: sic enim erunt populo sibi subjecto commune exemplum, et D glorificabitur Deus per Filium in Spiritu sancto; cum Filius manifestat Patris nomen, et hominibus lege lata charitatem præcipit, et Spiritus per apostolos gentes illuminat.

Hinc in omnibus convenit, licet non verbis, sententia tamen, nonus Antiochenæ synodi canon. Quære et in quinto capite litteræ Δ canonem decimum octavum primæ synodi.

Hinc, quænam ecclesiæ propriis privilegiis gaudent, intelligas.

Sextus quidem primæ synodi canon antiquis Patrum decretis acquiescere oportere existimat,

Δ ριον περιβεβλησθαι, ἀλλὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν ἔχεσθαι, ὥστε τοὺς κατηγουμένους καὶ τοὺς ἐν μετανοίᾳ εἰσάγειν τε καὶ ἐξάγειν· διὰ τοι τοῦτο καὶ τὴν τήμερον παρ' αὐτοῖς ἄδεται τὸ, «Ὅσοι πιστοὶ ἴστασθε δηλονότι, τὴν τῶν ἁγίων μυστηρίων θυσίαν ὀψόμενοι· ἔξτε δὲ, οἱ τούτων ἀμύητοι. Ἀλλὰ μὴ δὲ ἀναγνώστας ἢ ψάλλτας τοῦτο περικεῖσθαι, καὶ οὕτως ἀναγινώσκειν ἢ ψάλλειν. Τοῖς μὲν γὰρ τοῦ ψάλλειν ἔμελε μόνον· τοῖς γε μὴν ἀναγινώσταις, οὐ τοῦτου, τοῦ δὲ γε τὰς θαλάς Γραφάς εἰς κοινήν ἀναγινώσκειν ἀκρόασιν, εἰ καὶ νῦν ἐπ' ἐλάχιστον αὐτοῖς τοῦτο γίνεται· πολλὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἐθῶν εἰς ἐτέραν τάξιν μετέβαλε· τοῖς διακόνους γὰρ δέδοται καὶ μόνους τῷ λαῷ τῶν ὥμων τοῦτο περιτιθέναι. Ἐκλήθη δὲ ὥρῳ τὸν ἐκ τοῦ ὥρῳ, τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ. Οἱ γὰρ ἐξερτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοῖς λειτουργοῖσι παρατάμενοι, καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἐπιτελοῦντες εὐχὰς, τῷ ὡραίῳ τοῖς ἐν τῷ ἁμῶνι σημαίνουσι διακόνους τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλομένης γίνεσθαι ἐκρωτίσεως, ἐν τῇ ἔκτενεί τῶν αἰτήσεων τῶν τε κατηγουμένων καὶ τῶν πιστῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ ἐνεχυρῶν.

Ζήτει τὸ β' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ ὧν ἔχουσιν αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἱ ἐπίτροποι πρεσβείων καὶ ἀπονομῶν.

Οἱ δὲ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανῶν, τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους πράττειν μὲν ἰδίᾳ κελεῖται τὰς τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἐκκλησιῶν, καὶ λαϊκῶν χωρῶν διοικήσεις· περὶ τῆς δὲ ζητήσεως ἀνασκευῆς, τῆς σπανίως μὲν κινεῖσθαι συμβαινούσης δηλαδὴ, εἰς κοινήν δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορώσης κατὰ C στασιν, εἴτε περὶ δογματικῶν δεῖσαν ἐξητατικῶν τυχόν, εἴτε ἀρχιερέα χειροτονῆσαι, ἔντα εὐπω πρότερον ἦν, εἴτε κοινὴν διορθώσασθαι σφάλμα, εἴτε τι τοιόνδε, εἰδέναι χρὴ τοὺς ἐπισκόπους τὴν παρ' αὐτοῖς τὰ πρῶτα φέροντα μητροπολίτην, καὶ ὡς κεφαλὴν τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος τοῦτον ἡγεῖσθαι, καὶ συνιόντας περὶ τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεων συνδιασκεπτεσθαι, καὶ τὸ πᾶσιν ἄριστον δόξαν ψηφίζεσθαι· οὐ μὴν οὐδὲ τὸν μητροπολίτην δέον τῇ τιμῇ καταχρῶμενον, εἰς δυναστείαν ταύτην ἀμειβεῖν, καὶ γνώμης ἀνευ κοινῆς τῶν οικείων συλλειτουργῶν, ἔνια πράττειν τῶν εἰρημένων· ἀλλὰ τῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ συνδεδεμένους· περὶ τῶν κοινῶν D πραγμάτων σκοπεῖν· οὕτω γὰρ κοινὴν παράδειγμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἔσονται πλῆθεσι, καὶ δοξασθήσεται· ὁ Θεὸς δὲ τοῦ Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὡς τοῦ μὲν Υἱοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς φανερώσαντος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἀγάπην νομοθετήσαντος, τοῦ δὲ Πνεύματος διὰ τῶν ἀποστόλων τὰ ἔθνη φωτίζαντος.

Τούτῳ συμφωνεῖ ἢ ἅπαντι, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ γε τῇ διανοίᾳ, καὶ ὁ δ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου, κανόνα τῆς α' συνόδου.

Ἐντεῦθεν ποταῖα τῶν ἐκκλησιῶν ἰδίῳις πρεσβείοις ἡξίωται

Καὶ ὁ μὲν ε' τῆς α' συνόδου κανὼν τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Πατρὸς στέργειν οἰεται δεῖν, οἱ δὲ τῶν

μὲν Ἀλεξανδρίας τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Α Πενταπόλει ἐνέειμαντο· τῷ δὲ γε Ἀντιοχείας, τὰ τε τῆς Συρίας, καὶ τῆς Κοίλης Συρίας, καὶ Κιλικίας ἐκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας· τῷ δὲ Ῥώμης, νόμος ἀρχαῖος τῶν Ἑσπερίων κρατεῖν· καὶ γνώμης ἀνευ τῶν εἰρημένων, μηδένα τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν τοὺς ὑπὸ χεῖρα τελεῖν, ὧν ἡ κορωνὶς ἡ τῶν ἐπισκόπων καθέστηκεν ἐκλογή· τοῖς πατριάρχαις καὶ γὰρ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μητροπολίτας ὁ κανὼν ὑπέκεινεν νομοθετεῖ, καὶ τοῦτοις αὖθις τοὺς ἐπισκόπους. Εἰ τοίνυν γνώμης ἀνευ τοῦ μητροπολίτου καταστατῇ ἐπίσκοπον, τοῦτον μὴ εἶναι ἐπίσκοπον διατάσσεται. Εἰ γὰρ καὶ ἦν ὅτε ἦν, τὰ πλήθη τῶν πόλεων τὰς τῶν ἐπισκόπων ποιεῖσθαι ψήφους, ἀλλὰ γε καὶ τότε οὐδ' ὁ μητροπολίτης ἐδοκίμασε τῶν ἄλλων ἀπολεξάμενος, τῆς χειροτονίας ἐκεῖνος· ἡξίωτο· ὧς οἱ θεοὶ δὲ, φησί, γενομένης, ὡς οἱ θεοὶ τῆς Ἐκκλησίας διαγορεύουσι, καὶ τῶν μὲν πλείονων συμφωνούντων, δύο δὲ ἡ τριῶν φιλονεικῶς ἀντιλεγόντων, ἡ τῶν πλείονων ψήφος κρατεῖται.

Ὁ δὲ ζ' τὸν Αἰλίας θεοσίζει ἐπίσκοπον, τῶν ἐν Παλαιστίνῃ. Ἀραβία τε, καὶ Φοινίκη κατάρχειν πόλεων, μὴδ' ὅτιον παρευδοκιμουμένης περὶ τὰ οικία πρεσβεῖα τε καὶ προνομία τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην μητροπόλεως Καισαρείας, ἥπερ καὶ τοῦ Στράτωνος ἐνομάζεται· ταύτη γὰρ ποτε ἡ Αἰλία ὑπέκειτο· χρόνοις δὲ ὕστερον ἀποσπασθεῖσα τετίμηται, αἰδοὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελεσθέντων σωτηρίων τοῦ Χριστοῦ παθημάτων καὶ ἐκ παλαιοῦ μὲν ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἡ τε Αἰλία, καὶ σύμπασα ἡ περὶ αὐτὴν χώρα, Παλαιστίνῃ ἐπεφημίζετο· ἡ δὲ γε πόλις, τὸ μὲν ἀρχαῖον, Σόλυμα, καὶ Ἰεβοὺς ἐκαλεῖτο. Ἀφ' οὗ δὲ πρὸς τοῦ Σολομώντος ὁ περιφανὴς ἐκεῖνος ἡγέρθη νεὼς, καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Παλαιᾶς ἐν αὐτῷ εἰσφύλισθη, τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπειλήφει προσωμύλαν. Ἀλαστάτου δὲ γενομένης ὑπὸ Ῥωμαίων, ὁ βασιλεὺς Ἀδριανὸς, ὁ καὶ Αἰλίας, αὖθις ἀνεγείρας, Αἰλίαν αὐτὴν ἐπωνόμασεν.

Ὁ δὲ β' κανὼν τῆς δευτέρας συνόδου τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ διέπειν θεοσίζει· τοὺς δὲ ἐπισκόπους τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν πρὸς τῶν ὡσίων συνόδων κατὰ τε τὸ παλαιὸν ἔθος χειροτονεῖσθαι· τοῦτο δὲ τοῖς ἑπειτα τῶν θεῶν κανόνων θεσμοῖς τελέως ἀνήρηται.

Περὶ τῶν πρεσβείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας.

Ὁ δὲ γ', τὸν μέντοι, φησί, Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν θεοσίζομεν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Ἀρχαία μὲν γὰρ πόλις ἦν τὸ Βυζάντιον, καθ' ἑαυτὸ διοικούμενον. Ἐπὶ δὲ Σευήρου, βασιλέως Ῥωμαίων, εἰς τρεῖς ἐνιαυτοὺς ὑπὸ Ῥωμαίων πολιορκηθὲν, ὕστερον ἐάλω, τῶν θανατικῶν ἐπιλεπόντων τοῖς ἐν αὐτῷ, καὶ καθήρητο μὲν αὐτοῦ τὰ τεῖχη, ἀφῆρέθη δὲ τὰ πολιτικὰ δίκαια, καὶ ὑπετέθη Περινθίως. Περινθίος δὲ ἐστὶν ἡ Ἡράκλεια.

Διὰ τί ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας ὁ πατριάρχης χειροτονεῖται.

Παρεὶ δὲ καὶ τῷ Ἡρακλείᾳ ἡ χειροτονία τοῦ πα-

quibus Ægyptus, et Libya, et Pentapolis Alexandrino episcopo sunt ascriptæ; Antiocheno vero et Syria, et Coelesyria, et Ciliciæ utræque, et Mesopotamia; Romanus etiam secundum antiquam legem occidentalibus præerat, et sine dictorum sententia nullam ecclesiasticam constitutionem ab his qui illis subjecti sunt exorceri, quarum præcipua est episcopi electio. Patriarchis enim, qui eis subijciuntur, metropolitanos obedire canon præcipit; et his iidem episcopos. Si quis proinde absque metropolitani sententia creatus sit episcopus, eum non esse episcopum decernit. Nam etsi olim populi suffragiis episcopi in urbibus eligerentur: adhuc tamen quem approbasset metropolitanus inter alios eligendum, is manuum impositione dignus habebatur. Si vero, inquit, cum facta sit electio, ut leges ecclesiasticæ edicunt, consentiant inter se plurium suffragia, et duobus tribusve contentioni studio contradicentibus, vincant plurium suffragia.

Septimus vero Æliæ episcopum Palæstinæ, Arabiæ et Phœnicie urbibus præesse decernit, non quod suis 114* privilegiis et prærogativis metropolin Palæstinæ Cæsaream celebri ate vineat, quæ et Stratonis nomine dicta, cui Ælia aliquando fuit subjecta, at antiquis temporibus abstracta. Honoratur propter salutiferas Christi passionibus in eiperactas. Olim equidem et nunc etiam Ælia, et universa circa illam regio, Palæstinæ nomen obtinuit: urbs vero ipsa ab antiquo tempore Solyma et Jebus appellata fuit. Ex quo autem per Salomonem celeberrimum illud templum fuit exstructum, et sacra Veteris Testamenti in eo fuerunt reposita, Hierosolymorum nomine fuit celebrata. A Romanis autem postquam fuit eversa, Adrianus imp. qui et Ælius appellatus, rursus instauravit, et Æliam eam nuncupavit.

Secundus syn. ii can. ab Alexandrino episcopo quæ sunt in Ægypto administrari decernit; aliarum autem provinciarum episcopos a propriis synodis secundum legem antiquam ordinari; hoc vero posterioribus divinorum canonum constitutionibus fuit omnino sublatum.

De Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativis.

Tertius vero inquit, Ut habeat Constantinopolitanus episcopus honoris privilegia post Romanum episcopum, eo quod ipsa sit nova Roma, decernimus. Antiqua siquidem urbs fuit Byzantium, quæ propriis regebatur legibus. Sub Severo autem Romanorum imp. pertriennium a Romanis obsessa, tandem, civibus in ea rerum necessarium inopia laborantibus capta fuit, et eversa sunt ejus mœnia, ac ablata jura civilia, et ipsa fuit Perinthiis subjecta; Perinthus autem est Heraclea.

Quare ab Heraclienſi episcopo patriarcha ordinatur.

Et hinc quidem Heraclienſi antistiti patriarchæ

ordinatio tribuitur; quippe obtinuit antiqua consuetudo, ut per illum Byzantii episcopus ordinaretur. Magnus vero Constantinus hanc in aemulatio mundi loco sitam urbem, magnitudini et pulchritudini ad quam pervenit adaugens, sui ipsius donavit nomine, et novæ Romæ titulo insignivit.

Vicesimus octavus iv syn. ait, eadem, quæ 3 canon II synodi: Nos quoque decernimus et statuimus, ut sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronus æqualibus cum antiquiori Roma privilegiis fluatur; quippe quæ imperio et senatu est honorata. Unde etiam non secus ac illam ecclesiasticis privilegiis honestari oportet, ac primum quidem inter alias ecclesias, secundum vero post illam locum obtinere, nam omnibus modis æqualem intelligere non possumus: licet quidam præpositionem, post, omnino affirmative, maxime vero indocit et imperite, interpretantes, non inferiorem loci et dignitatis gradum, sed temporis ordinem significare existimavere. Nam in nominibus recitandis necesse est ut unum prius, alterum vero posterius proferatur; ut et in consessu, et etiam in subscriptionibus accidere solet.

Insignis hoc dicit Zonaras, Ne forte dixerit quispiam, quoniam divini Patres, futurum tanquam præsens prævidentes, Romanam nempe Ecclesiam propter errores suos ab orthodoxorum cœtu segregandam, atque ab omni fidelium consortio eliminandam fore, primas huic detulerunt, atque ita iisdem privilegiis eam decorarunt, quæ ut illa aliquando, principatum in omnibus olim obtinebit. De Constantinopolitanæ porro Ecclesiæ privilegiis abunde disserens canon, de diocesis etiam illi subjectis constituit; **115** illas vero dicit esse dioceses Asiæ, Ponti et Thraciæ. Et Asiæ quidem dioceses sunt, quæ ad Taurum usque montem extenduntur; Ponticæ vero, quæ Ponto Euxino adjacent, Trapezuntem usque et interius; Thraciæ autem, quæ sunt usque ad ipsum Dyrrhachium.

Quare Thessalonicensis episcopus fuit papæ legatus.

Quamquam olim episc. Thessalonicensem et alios Occidentales episcopos, Athenarum, dico, Corinthi, Patrarum, et Rayennæ, legatos habuit papa, tanquam ab ejus facie (illud enim apud Græcos significat vocabulum) ut, quando publicis adesse quosdam e partibus papæ opus esset conventibus, illius locum supplerent; e nostro tamen grege fuere. Non enim tot extra suos fines episcopos sibi subjectos habuit, ut illos ordinaret; ut quidam existimarunt. Excogitatum est autem hoc propter viæ longitudinem, ne tædio afficerentur ii, qui illinc nobis per maria missi fuerint. Quod et hinc manifestum est, quod non semper illi a facie papæ constituti sunt, sed aliquando et alii, quos pro tempore papa Romæ elegit.

A τριάρχου ἀπονενέμηται, ἅτε πρότερον ἔθος ὃν πρὸς αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον Βυζαντίου. Ὁ μέγας δὲ Κωνσταντῖνος τὴν ἐν καλλίστῳ τοῦ κόσμου κειμένην ταυτὴν πόλιν, καὶ μεγέθους καὶ κάλλους εὖ ἤκουσαν ἀνεγείρας, τὴν ἰδίαν αὐτῇ κλήσιν ἀπαχάριστο, καὶ νέαν προσεπωνόμασε Ῥώμην.

Ὁ δὲ κη' τῆς δ' συνόδου, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν, φησὶ, τῷ γ' τῆς β' συνόδου κανόνι, καὶ ψηφισθέντα, τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἴσα φέρειν τῆς πρεσβυτέρως Ῥώμης πρεσβεῖα, ἅτε βασιλεῖα καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν. Ταύτη τοι, καὶ οἶα περ ἐκείνην, ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δεῖ μεγαλύνεσθαι προνομίοις, πασῶν μὲν τῶν ἄλλων προτιμωμένην, δευτέραν δὲ μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν, τῶν ἰσῶν γὰρ ἐν ἅπσιν ἀξιοῦσθαι ταύτην ἀμήχανον· εἰ καὶ τινες τὴν μετὰ, πρόθεσιν, πάνυ βεβιασμένως, μᾶλλον δὲ ἀπαίδευτος καὶ ἀμαθὺς ἐρμηνεύοντες, οὐχ ὑφεδρίας καὶ ὑποβασμοῦ, χρόνον δὲ εἶναι δηλωτικὴν ἀξιοῦσιν. Ἐν γὰρ ταῖς τῶν ὀνομάτων ἀναφοραῖς ἀνάγκη, τὸν μὲν πρότερον, τὸν δὲ ὕστερον ἐκφωνεῖσθαι· ὥς ἔστι καὶ τὰς καθέδρας, καὶ τὰς ὑπογραφὰς συμβήσεται.

Εἰ μήπου τις εἴποι, ὁ ὑπερφύης καὶ τοῦτο φησὶ Ζωναρᾶς, ὅτι τὸ μέλλον, ὥς παρὸν, οἱ θεοὶ Πατέρες ἐνοπριζόμενοι, ὥς ἀποτμηθήσεται τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁλοκληρίας ἡ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησία, καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως ἐξοστρακισθήσεται, δόγμασιν ἑτεροδόξοις καθυπαχθεῖσα, πρώτην ἐλογίσαντο ταύτην, καὶ οὕτω τῶν αὐτῶν ἐκείνη πρεσβείων ἡξίωσαν, πρεσβεύειν ἐν ἅπσιν μέλλουσιν, οἶα περ ἐκείνη ποτὶ. Περὶ μὲν δὴ τῶν πρεσβείων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἄλλος διαταξάμενος ὁ κανὼν, καὶ περὶ τῶν ὑποκεισομένων αὐτῇ διέξεισι διοικήσεων. Ταύτας δὲ εἶναι φησὶ τὰς τῆς Ἀσίας, τοῦ Πόντου, καὶ τῆς Θράκης· καὶ Ἀσιαναὶ μὲν εἰσι διοικήσεις αἱ μέχρι τῶν Ταυρικῶν ὄρων διέχουσαι· Ποντικαὶ δὲ, αἱ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ παρακαίμεναι, Τραπεζούντος ἄχρι καὶ ἐνδοτέρῳ· Θρακικαὶ δὲ, αἱ μέχρι τοῦ Δυρράχίου.

Διὰ τί ἦν ὁ Θεσσαλονίκης λεγόμενος τοῦ Πάπα.

Εἰ γὰρ καὶ πάσαι τὸν τε Θεσσαλονίκης καὶ ἑτέρους δυτικούς ἐπισκόπους, τὸν Ἀθηνῶν, φημί, τὸν Κορίνθου, τὸν Πατρῶν, τὸν Ῥαβέννης, λεγόμενους εἶχεν ὁ Πάπας, οἶοντι ἐκ προσώπου αὐτοῦ (τοῦτο γὰρ καθ' Ἑλληνικὰς ἡ λέξις δηλοῖ) ἵν' ὅτε δεῖται παρῆναι τινος τῶν τοῦ Πάπα ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσιν, ἀνακληρῶσιν οὗτοι τὸν ἐκείνου τόπον, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ἐτύγχανον ὄντες ἀγέλης. Οὐ γὰρ τοσούτους εἶχεν ὑπεροφίους ἐπισκόπους ὥρ' ἑαυτὸν, ὥστε καὶ χειροτονεῖν αὐτούς, ὥς τινες οἶονται. Ἐπινενόηται δὲ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος, ἵνα μὴ ἀποκναίωσιν οἱ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν στελλόμενοι διαπόντιοι· καὶ δὴλον ἐκ τοῦ μὴ τούτοις δεῖ ἐν προσώπῳ τοῦ Πάπα καθίστασθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἑτέρους, οὓς ὁ κατὰ καιροῦς τῆς Ῥώμης ἐπισκοπῶν Πάπας.

Περὶ ψήφου καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων.

Τούτων τοιγαροῦν τῶν διοικήσεων τοὺς μητροπολίτας μόνους χειροτονεῖν δίδωσι· τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τούτων οὐχ οὐσπερ αὐτὸς κατ' ἐξουσίαν βεβούληται, ἀλλ' οὐς ἂν ἡ ὑπ' αὐτὸν συμφωνήσασα ψηφίσεται σύνοδος. Εἴθ' οὕτω τῶν ψήφων ἐμφανιζομένων αὐτῷ, ὃν ἂν τῶν ψηφισθέντων, τριῶν ὄντων, ἐκλέγεται χειροτονεῖν. Οὐ γὰρ ἐφέται τῷ πατριάρχῃ ταῖς τῶν μητροπολιτῶν παρῆναι ψήφοις, οὔτε μὴν τῷ μητροπολίτῃ ταῖς τῶν ἐπισκόπων. Πρὸ δὲ τοῦ κανόνος τούτου οὐχ οἱ πατριάρχαι τοὺς μητροπολίτας ἐχειροτόνουν, ἀλλ' οἱ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐπίσκοποι. Χειροτονεῖν δ' ἐφίησι τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἐπισκόπους, τοῖς ὁμόροις τῶν ἀπωρισμένων αὐτῷ διοικήσεων, ὥσπερ εἰσιν οἱ Ἀλανοὶ καὶ οἱ Ρῶς. Οἱ μὲν γὰρ τῇ Ποντικῇ, οἱ δὲ τῇ Θρακικῇ παράκεινται διοικήσει· ἐκάστῳ δὲ μητροπολίτῃ χειροτονεῖν ἐπισκήπτει τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων παραπλησίως ποιουμένων τὰς ψήφους, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς κανόνσι τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων, φησὶ, διηγόρευται.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ λς' τῆς ζ' συνόδου διέξεισι περὶ τῶν πρεσβείων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τῷ τῆς β' συνόδου β' κανόνι, πρὸς δὲ καὶ τῷ τῆς θ' ἐπιψήφισόμενος, καὶ τοῖς σφῶν ῥήματι χρώμενος, ὥστε τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἱσῶν ἀπολαύειν πρεσβείων τῷ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, δευτέρον μετ' ἐκείνου ὑπάρχοντα· μεθ' ὃν ἀριθμεῖται ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας, εἴτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ τῶν Ἱεροσολύμων.

Διατὶ ὁ πατριάρχης εἰς τὰς τῶν μητροπόλεων ἐνορίας πέμπει σταυροπήγια.

Βαλσαμῶν. Ἐπειδὴ τοίνυν τοῖς πέντε πατριάρχαις ἀπενεμήθησαν αἱ ἐνορίαι τῶν τεσσάρων τῆς οἰκουμένης κλιμάτων, πλὴν ὀλίγων ἐκκλησιῶν, καὶ μητροπολίτας ἐφέται τοῦτοις χειροτονεῖν εἰς τὰς ἀφορισθείσας αὐτοῖς διοικήσεις, ἀνακρίνειν τε αὐτοὺς, καὶ κατὰ τοὺς θεοὺς εὐθύνειν κανόνας, καὶ τὴν ἐκζώνησιν καὶ μνήμην ἔχειν τῶν οἰκείων ὀνομάτων, πρὸ πάντων τῶν ἐν ταῖς διοικήσεσι μητροπολιτῶν. Ταύτη τοι καὶ σταυροπήγια πέμπουσιν εἰς τὰς αὐτῶν ἐνορίας, καὶ κληρικοὺς ἐξ αὐτῶν λαμβάνουσιν οὐκ αἰροῦνται· οὐ μὴν ἐφέται τινι τούτων καὶ εἰς χώραν πέμπειν σταυροπήγιον, ἥτις ἐτέρῳ ὑπόκειται πατριάρχῃ, οὔτε κληρικὸν λαβεῖν ἐξ αὐτῆς, ἵνα μὴ συγχέωνται τὰ δίκαια τῶν Ἐκκλησιῶν.

Περὶ τοῦ Βουλγαρίας, τοῦ Κύπρου, καὶ τοῦ Ἰβήρων.

Αἱ δὲ μὴ ὑποκείμεναι πατριάρχῃ τινὲς, ἡ τῆς Βουλγαρίας ἐστὶν Ἐκκλησία, ἣν ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς, ὡς ἐκ τῆς βῆθησομένης νεαρᾶς αὐτοῦ γνώριμον ἔσται· ἡ τῆς Κύπρου· ταύτην δὲ ἡ τρίτη σύνοδος καὶ ἡ ζ' τετιμήκασιν, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα βηθήσεται· ἡ τῶν Ἰβήρων, ἣν ἐτίμησε διάγνωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, ὑποκείμενην πρῶτῃ ναύτῃ· τούτων γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων χειροτονείσθαι· εἰώθασιν.

Ὁ μὲν τοι ἡ' τῆς τρίτης συνόδου κανὼν μὴ ἐψ'

De electione et ordinatione episcoporum.

Harum siquidem diocesium metropolitanos solos Constantinopolis patriarchæ ordinare conceditur; et ex illis non quos ipse pro potestate voluit, sed quos sub eo consentiens synodus elegerit; deinde delatis, illi suffragiis, quem ex tribus nominatis elegerit, hunc ordinari. Non enim patriarchæ metropolitanorum electionibus interesse conceditur, neque quidem metropolitanis episcoporum. Ante hunc autem canonem metropolitanos patriarchæ non ordinabant, sed cujuslibet provincie episcopi. Constantinopolitano vero fuit concessum in barbaricis gentibus, quæ diocesium sibi propinquis sunt conterminæ, episcopos ordinare; ut sunt Alani et Russi. Illi quidem Ponticæ, illi vero Thracicæ adjacent diocesi. Unicuique vero metropolitanis episcopos sibi subjectos ordinare incumbit; provincie episcopis electiones similiter facientibus; ut et antiquorum Patrum divinis canonibus, ait, cautum est.

Eadem cum secundo canone secundæ synodi tricesimus sextus sextæ synodi de Ecclesiæ Constantinopolitanæ privilegiis edisserit; adhuc et idem cum quarto decernens, et illorum verbis utens; ut thronus Constantinopolitanus aequalibus cum veteri Roma privilegiis fruatur, cum sit post illum secundus: post quem numeratur Alexandrinus, deinde Antiochenus, et post hos Hierosolymitanus.

Quare in metropolitani provincias stauropegia mittit patriarcha.

Balsamon. Quoniam equidem quinque patriarchis regiones totius orbis distributæ sunt, præter paucas ecclesias, et illis etiam metropolitanos ordinare conceditur, et in assignatas ipsis dioceses illos constituere, et secundum divinos canones corrigere, et pronuntiationem et memoriam suorum nominum habere, ab omnibus qui in diocesium sunt metropolitanis: porro et stauropegia in illorum provincias mittunt, et clericos quo volunt ab eis subducunt; nulli equidem illorum licet in provinciam, quæ alteri subjecta est patriarchæ, stauropegiū mittere, nec clericum exinde subducere, ne Ecclesiarum jura confundantur.

116 *De Bulgariæ, Cypri et Iberiæ episcopis.*

Quæ nulli subjiiciuntur patriarchæ, sunt Bulgariæ Ecclesia, quam honoravit imperator Justinianus, ut ex citanda ejus novella notum erit; Cypri, quam honorarunt tertia et sexta synodus, ut statim quidem dicitur; Iberiæ, quam honoravit Antiochenæ synodi dijudicatio, cum illi antea fuit subjecta; horum enim antistites a propriis episcopis ordinari solebant.

Octavus quidem terciæ synodi canon, ut non sibi

Cypri episcopus creandi jus Antiochenus vindicat, jubet, eo quod olim a duce Antiocheno præfectus illic mitebatur; sed secundum antiquam consuetudinem ab Insulæ episcopis in ea ordinationes fiunt; et nullus alius religiosissimorum episcoporum provinciam, quæ non erat multis retro annis et ab initio suæ ditionis, invadat. Sed si sibi per vim submiserit, eam restituat, ne Patrum canones offendantur; nec sub sacerdotilis muneris prætextu sæcularis potestatis fastus lateat, nec libertatem paulatim imprudentes amittamus, quam nobis proprio sanguine dedit Christus. Si quis vero typum aliquem his, quæ nunc decernuntur, repugnantem attulerit, nempe constitutionem regiam, invalidam omnino illam esse jubet.

Tricesimus nonus sextæ syn. canon novam Justinianopolin Cypriorum Ecclesiam nominat, et jura Constantinopolis habere statuit, et Hellesponti et Cyzici episcopum ab eo ordinari. Utrum autem executioni unquam demandatus sit canon, difficile admodum est invenire.

Decimus vero nonus Carthag. syn. ut primæ sedis episcopus sacerdotum exarchus, vel summus, vel aliquid ejusmodi appelletur, votat, sed tantum episcopus; eum. qui in honore et imperio esse solet, factum in potestatem redigens, et humilem et mediocrem esse statuens: ideoque et plures patriarchæ et antistites alii seipsos viles humilesque in suis subscriptionibus appellant. Hoc autem, ut videtur, quarta œcumenica synodus non admittens, quæ hac multo posterior fuit, provinciarum exarchos metropolitanos nominat, in nono suo canone, quem etiam quære in nono capite litteræ A. Eodem modo etiam et aliæ synodi eos appellant. Quære et in nono capite litteræ A canonem synodi Carthaginensis quinquagesimum quintum.

Leges.

Centesima tricesima prima Justiniani novella, Decernimus, ait, secundum sanctarum synodorum definitiones sanctissimum veteris Romæ Papam primum omnium sacerdotum esse; beatissimum vero Constantinopolis novæ Romæ episcopum, secundum post apostolicum thronum veteris Romæ locum obtinere, omnibus autem aliis præponi, beatissimum vero primæ Justinianæ, patriæ nostræ, archiepiscopum semper sub sua jurisdictione habere episcopos provinciarum, Daciæ Mediterraneæ, et Daciæ Ripensis, Prævalensis, et Dardanianæ, et Mysiæ superioris, et ab eo illos ordinari; ipsum autem a syn. ordinari, et in subjectis sibi provinciis apostolicæ sedis locum obtinere, juxta ea quæ sanctus papa Vigilius constituit. Simile

A ταυτὸν ἔλαυν τὸν τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων χειροτονίας διακελεύεται, διὰ τὸ πάλαι στρατηγὸν δῆθεν ἔκεισε παρὰ τοῦ δουκὸς Ἀντιοχείας; πέμπεσθαι· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, διὰ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐπισκόπων τὰς ἐν ταύτῃ χειροτονίας γίνεσθαι· μηδὲ τινα ἕτερον τῶν θεωρησάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν καταλαμβάνειν, τὴν μὴ αὐτῷ ἀνήκουσαν ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ' εἰ καὶ ὅφ' αὐτὸν πεποίηκε βιασάμενος, ταύτην ἀποδίδοναι, ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβιῶνται· μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσήματι ἐξουσίας τύφῳ κοσμητικῆς παρεσδύηται, μηδὲ λάθωμεν τῇ ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ὁ Χριστὸς τῷ οἰκείῳ ἔδωρῃσατο αἵματι. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις κομίζει, πρὸς ταγμά βασιλικὸν δηλαδὴ, ἀκυρον εἶναι τοῦτο κτελεῖ παντάπασιν.

Ἐπεὶ δὲ τῆς ζ' συνόδου νέαν Ἰουστινιανὰ οὐκ αὖτις τὴν Κυπρίων Ἐκκλησίαν ἐκονομάζει, καὶ τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίδωσι, καὶ τὸν τῆς Ἑλλησπόντου καὶ Κυζίκου ἐπίσκοπον ὅφ' αὐτοῦ χειροτονεῖσθαι. Εἰ δέ τις ἐργὸν ὁ κανὼν περὶ προεληλυθεν, ἐργὸν εὐρεῖν ἀτεχνῶς.

C Ὁ δὲ ιθ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ κωλύει τὸν τῆς πρώτης καθίδρας ἐπίσκοπον, ἐξάρχον λέγεσθαι τῶν ἱερέων ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἢ μόνον ἐπίσκοπον, τὸν ἐπιφύμενον, οἶμαι, τῇ τιμῇ καὶ τῇ ἀρχῇ τύγον, εἰς δύναμιν καθαιρῶν, καὶ νομοθετῶν τὸ ταπεινόν τε καὶ μέτριον. Ταῦτητοι καὶ οἱ πλείους τῶν πατριαρχῶν καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, ταπεινοὺς ἑαυτοὺς καὶ εὐτελεῖς ἐν ταῖς οἰκείαις ὑπογραφαῖς ὀνομάζουσι. Τοῦτο δὲ ἡ οἰκουμένη τῇ δ' ὁμόδοι, ὡς εἴκοιεν, οὐκ ἀποδεξαμένη, οὐκ ὀλίγον ἐκείνης ὑστερίζουσα, ἐξάρχους τῶν ἐπαρχιῶν τοὺς μητροπολίτας καλεῖ ἐν τῷ θ' ταύτης κανόνι, ὃν καὶ ζητεῖ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου· οὕτως δὲ καὶ ἕτεραι σύνοδοι τούτους ἐκονομάζουσι. Ζητεῖ καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανὼνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ν'.

Νόμοι.

Ἡ δὲ ρλ' Ἰουστινιανέας νεαρά, θεοσιζομένη, φησὶ, κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων συνόδων ὅρους, τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὸν δὲ μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης δευτέραν τῶν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτεμεῖσθαι· τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὅφ' αὐτὸν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας, Μεδιτερβανίας, καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Τριβαλλίας, Δαρδανίας, καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας, καὶ παρ' αὐτοῦ τούτους χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου χειροτονεῖσθαι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὑποκειμέναις, αὐτῷ ἐπαρχίαις τὸν τόπον ἐπέχειν

αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου κατὰ τὰ ὁρισθέντα ὑπὲρ τοῦ ἀγίου Πάπα Βιγιλίου. Τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνος τῆς Ἀφρικῆς δεδώκαμεν, ἐξ ὧν περὶ ὁ Θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκατέστησεν.

Τὰς ἀναφωρμένας κανονικὰς ἀμφισβητήσεις ἐν ὧν τῷ Ἰλλυρικῷ οὐ δεῖ τέμνεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ συνόδου, ἥτις ἔχει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Ζήτει καὶ τὸ ἡ' κεφ. τοῦ II στοιχείου.

Θέσις τοῦ μεγάλου Κωνσταντινου.

Ἄλλ' ὧδε τοῦ λόγου γενόμενος, τὸ τοῦ μεγάλου ἑσπῖσμα σωπήσωμεν Κωνσταντινου; καὶ πῶς οὐκ ἐν ἀπειροκαλίᾳ μέψιν ὀφλήσεται, ὡς ἔγωγε τῆς ἰσχυρῆς ἀπορίας τό τε φθάγγεσθαι τὰ μὴ δέοντα, καὶ τὸ τὰ καλὰ διδόναι σιγῇ; Τούτου γὰρ οὔτε ἑσπῖσμά τινος ἔστιν, οὔτε δημοσίᾳ, ὡς γε ἡμεῖς, κηρύττεσθαι ἀξιώτερον. Συμπάντων γὰρ τῶν ὑπερφυῶν κατορθωθέντων τῷ βασιλεῖ πρᾶξι ὁμοθυμαδὸν πεφυκὸς καὶ ὁμολογῶν, ἐκ πολλοῦ τοῦ περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν εὐσεβείαν ἔρωτα δείκνυσσι τοῦ ἀνδρός, καὶ πάσης ἐμείνουν στήλης βοῇ, οἷς πρᾶξι δίκαιοι ἂν εἴεν οἱ μὴ ἐν παρέρῳ τὰ τῆς εὐσεβείας τιθέμενοι βασιλεῖς, τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν δωρεῖσθαι. Ὁ γὰρ βασιλεὺς οὗτος, μηδεμιᾶς λειπομένης ἀρετῆς, εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς Θεόν, δίκαιος δὲ τὰ πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρχεν· ὡς καὶ τῷ ἐκτὸς εἶδει τὴν ἐξοχὴν τῆς ψυχῆς ὑπογράφεται ὡραιότης. Καὶ γὰρ ἀξίεπαίνοιον εἶχε τὸ τοῦ σώματος μέγεθος, ὡς ἡ περὶ αὐτοῦ ἱστορία διέξεισιν, ἀξιάγαστον δὲ τὴν ὥραν, θαυμασιωτέραν δὲ τὴν τοῖς μετώποις ἐπικαθημένην αἰδῶ. Πέφυκε γὰρ, ὡς ἐπείπαι, τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασι τὸ τοῦ σώματος ἥθος ἐξεικονίζεσθαι· οὐχ ἥκιστα δὲ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας ζήλῳ πυρρῶς, ἐργῶ πᾶσιν ἐδείκνυν, οἷς ἡμέραις κατὰ κράτος ἡλικίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἀμέλει καὶ μὴ οἶός τε ὢν, ἀξίως τὸν ἐρώμενον δεξιούσθαι (εἰ γὰρ καὶ πᾶσαν τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐπορίαν εἰς ἐν τι συνενεγκῶν, τιμῆσαι θελήσειε, τῆς ἀξίας ἀνάγκη διαμαρτεῖν), ὁ δεύτερον ἦν, τὴν νύμφην αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἣν τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τῷ αἵματι, ἐκ τῶν ἐνόντων κοσμεῖν ἔσπευδε, καλὸν αὐτὸν εὐσεβείας παράδειγμα τοῖς πᾶσι δημοσίᾳ προβαλεῖς. Φησὶ γοῦν·

Θεσπίζομεν σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον καὶ διάδοχον τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων καὶ κυρίου μου Πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάντων πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι, κεφαλὴν τε εἶναι τῶν τεσσάρων πατριαρχικῶν θρόνων, κρίνεσθαι τε πρὸς αὐτοῦ καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πῶς· δωροῦμεθα δὲ τῷ πατρὶ μου τῷ μακαρίῳ Σιλδέστῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα, ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγκεῖμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον ὠμοφόριον, τὴν πορφύραν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα, τὰ τῶν βασιλικῶν ἐπικνύοντα, τὰ σκήπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς

etiam jus episcopo Carthaginensi in Africa concessimus, ex quo nobis haec Deus restituit.

Exorientes in omni Illyrico canonicas dubitationes absque archiepiscopi Constantinopolis et synodi ejus sententia abrumperе non oportet, quae habet privilegia veteris Romae. Quare etiam cap 8 litterae II.

117 Constantini Magni edictum.

Sed dum in hac parte sermonis sim, num Constantini Magni edictum silentio praeteribo? et quomodo insciunt reprehensionem non incurram, cum aequè absurdum existimo, quae non decet enarrare, et pulchra silentio dare? Illo enim nec religiosius quidquam videat aliquis, nec quod publice, ut credo, praedicari dignius sit. Omnium enim mirifice felici successu ab imperatore gestorum cum praeco sit et testis luculentus, ex valde abundanti, tum fervidum viri erga pietatem amorem ostendit, tum omni monumento melius declaratis, quantis privilegiis aequum esset imperatores, non perfuntorie ea quae ad religionem spectant agentes, Christi Ecclesiam donare. Hic etenim imperator, nulla destitutus virtute in his quae Deum spectant, religiosus fuit, in his quae ad homines, justus; ut externa specie internus animae splendor pulchre describatur. Laudabilem enim habuit corporis magnitudinem, quemadmodum de eo narrat Historia, admirandam etiam venustatem, et valde mirificam in vultu positam verecundiam. Corporis mores animae studiis maxime ex parte assimilare solebat; maxime vero propter religionem zelo exardens, ipso opere omnibus semper ostendit, quantis Christi desideris prorsus captus fuit, nimirum cum non posset dilectum digne amplecti. Etsi enim totis viribus humanis simul collectis honor prosequi vellet, dignitatem ejus assequi nullo modo potuit. Secundum erat, quod sponsam ejus Ecclesiam, quam proprio redemit sanguine, totis viribus adornare studuerit, se pulchrum pietatis exemplum omnibus exhibens. Dixit igitur:

Decernimus cum omnibus regni nostri satrapis et senatu, episcopum Romanum et successorem primi et principis apostolorum Petri regia majorem in universam terram habere potestatem, et ab omnibus, multo magis quam si rex esset, honorari, et extolli, et esse quatuor patriarchalium sedium caput, et judicari et decerni ab eo quae ad fidem orthodoxam pertinent. Tradimus enim Patri nostro beato Silvestro et ejus successoribus nostram palatium, diadema super caput ex pretiosis lapidibus et margaritis factum, et superhumera quod collum circumdat, et purpuream chlamydem, tunicam coccineam, et omnia indumenta regia, et imperialium equorum auctoritatem et sceptrum, et reliqua imperii ornamenta, et omnem nostrae potestatis gloriam. Et illos etiam

qui in sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ clerum sunt relati, similibus senatui nostro indumentis exornari decernimus, et equos albis linteis circumdatos equitare, ut et eorum calceos ex albis linteis esse elaboratos, et si quis ex senatu nostro clericus fieri velit, a nullo impediri. Quoniam autem coronam auream propter animi humilitatem sanctissimus Pater noster Silvester recusabat, Idcirco splendidissimum lorum, quod sanctam resurrectionem significat sancto capiti ejus propriis manibus imposuimus. Stratoris vero officium subeuntes, et frenum equi ejus tenentes, a sancti ejus palatii area, domini nostri Petri reverentia et veneratione plenī, exivimus. Æquum vero et omnino Deo gratum judicavimus, ut sanctissimus papa ab urbe Roma et Occidentalibus omnibus provinciis et urbibus exiret, et imperii potentiam in orientales partes transferret, et in anicenisimo loco sub sole sitam Byzantii urbem occuparet, et in illa **118** imperialia exerceret; iniquum existimantes terrenum imperatorem illic potestatem habere, ubi Christianæ religionis initium e cœlo nobis datum est. Hæc propriis manibus scribentes, et domini nostri Petri tumulto imponentes, sacra facimus juramenta, hæc omnia non omnino transgredi; sed etiam illis, qui nostrum imperium acceperint, illabefacta servanda mandamus, erga Patrem nostrum papam et successores ejus.

παράβηται· ἀλλὰ καὶ τοῖς τὸ ἡμέτερον διαδεξαμένοις κράτος φυλάττειν ἀπαράθραυστα παρρηγυόμεθα πρὸς τὸν Πατέρα ἡμῶν Πάπαν καὶ τοὺς αὐτοὺς διαδόχους.

CAP. XII. De ecclesiarum ædificatione et consecratione.

Septimus VII synodi canon, illum qui aliisque sanctis reliquiis ecclesiam consecrat, a sacerdotio alienat, et, Hoc aliquando, inquit, aliis impiis, iconomachis, et Christianorum accusatoribus, contigit, qui Christianis venerandarum imaginum cultum, tanquam idololatriam, vitio vertebant. Templi autem consecratio hoc modo fieri solebat. Primo quidem per provinciæ episcopum ejus fundamentum cum prece et crucis fixatione positum fuit; et quando structura erat absoluta, consecratio et dedicatio et inthronizatio sequebantur, et antiminsii super sacram mensam impositio.

De antiminsiiis.

Appellantur ideo ἀντιμίνσια, quod exprimant et referant multas ejusmodi mensas, quæ sanctam Dominicam mensam perficiunt; deinde sacro unguento et templum et hæc omnia inuncta sunt, et ita sanctorum martyrum reliquiæ sub sancta mensa reconduntur.

Decimus septimus vero monachos, qui imperandi studio moti obedientiæ jugum exuissent, et oratoria ædificare aggressi, quæ ad eorum perfectionem sufficiant non habent, ab illius loci episcopo prohiberi vult. Hoc ipsum autem et in clericis vel in laicis fieri. Si vero, quæ ad perfec-

Ἀ βασιλείας κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἤπαισαν τῆς ἡμῶν ἐξουσίας· τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιοπάτης· Ῥώμης κατελεγεμένους κοσμεῖσθαι κελεύομεν παρὰ πλησίον τῇ συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἱπποῖς ἐποχοιμένους, ὀθόνας περιχειμένους λευκάς, ὡς καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν· καὶ δεῖ ἀν αἰροῖτο κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέσθαι, τοῦτον πρὸς τινος μεθ' ἡμῶς εἰργεσθαι· ὅτι γε μὴν τὴν ἐκ χρυσοῦ στεφάνην φρονήματος μετρίότητι ὁ Πατήρ μου ὁ ἀγιώτατος Σίλβεστρος παρατίθεται, ταύτη τοι τὸν ὑπερλαμπρὸν λῶρον, σημαίνοντα τὴν ἀγίαν Ἀνάστασιν, τῇ ἀγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπιθήκαμεν· ἡμεῖς δὲ στρατῶρος ὀφείκιον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξιμεν ἀνακτόρων, αἰδοί καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἀγίου συνεχόμενος Πέτρου· τῶν χρησίων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφιλῶν νενομήκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τῶν δυτικῶν χωρῶν ἀπασῶν τε καὶ πόλεων, τῷ ἀγιοτάτῳ Πάπᾳ· τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς Ῥώμης μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῃ χειμένῃ τῆς ὁρῆς πόλιν τοῦ Βυζαντίου πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἰδρύσασθαι τὰ βασιλεία, ἀδικον οἰηθέντες· ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεία, ἐνθα ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν. Ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιθέμενοι Πέτρου, πίστεως ἐνδόχους ποιούμεθα, ἥ μὴν ὁλως πάντα ταῦτα μὴ

C ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς καὶ καθιερώσεως.

Ἄ δὲ ζ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τὴν χωρὶς ὁρίων λειψάνων ἐκκλησίαν καθιεροῦντα τῆς ἱερωσύνης ἀλλοτριῶν· Καὶ τοῦτο γάρ, φησί, ποτὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις κακοῖς τοῖς εἰκονομάχοις ἐπράττετο καὶ Χριστιανοκατηγόροις, οἱ αὖ τοῖς Χριστιανοῖς τὴν τῶν νεκρῶν εἰκόνων, ὡς εἰδωλολατρείαν, ἐπικαλοῦντας προκύνησιν· ἀλλ' ἡ τοῦ ναοῦ καθιέρωσις οὕτως εἰσθῆναι γίνεσθαι. Πρῶτον μὲν δι' εὐχῆς καὶ σταυροπηγίου τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ὁ τούτου θεμελίος πῆγνυται· τελεσθεῖσης δὲ τῆς οἰκοδομίας, ἡ τε καθιέρωσις γίνεται καὶ τὰ ἐγκαίνια, καὶ ὁ ἐνδονισμὸς, καὶ ἡ τοῦ ἀντιμινσιοῦ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ἐπίθεσις.

D Περὶ ἀντιμινσιῶν.

Λέγονται δὲ ἀντιμίνσια ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντικεφάλαια τῶν πολλῶν τοιούτων μίνσιων, τῶν καταρτιζόντων ἀγίαν δεσποτικὴν τράπεζαν, εἴτα τῷ ἀγίῳ μύρῳ ὁ τε ναὸς καὶ ταῦτα χρίεται πάντα, καὶ οὕτως τὰ λείψανα τῶν ἀγίων μαρτύρων ὑπὸ τὴν ἀγίαν βραβεύονται τράπεζαν.

Ὁ δὲ ἐξ' τῶν μοναχῶν τοὺς φιλαρχίας καὶ τὸν τῆς ὑπακοῆς ἀποσεισμένους ζυγὸν, καὶ ἐκκλησίους οἴκους κτίζειν ἐπιχειροῦντας, καὶ ταῦτα πρὸς ἀπαρτισμὸν ἐνδοῶς ἔχοντας, εἰργεσθαι πρὸς τοῦ κατὰ χώραν ἀγίου ἐπισκόπου· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν γίνεσθαι. Εἰ δὲ τὰ πρὸς

ἀπαρτισμὸν εὐποροῖεν, τὰ αὐτοῖς βεβουλεύμενα εἰς ἄγρον καὶ πέρας ἄγεσθαι.

Ὁ δὲ πρὸς τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου τὰ δι' ἐνυπνίων, ἢ μαντείων, ἢ ἀποκαλύψεων γινόμενα ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐκτήρια καταστρέφεσθαι πρὸς τῶν ἐγχευρίων ἐπισκόπων προτάττει, εἰ μὴ που σώματα μαρτύρων ἐν αὐτοῖς ἔχοιεν ὑποκείμενα, ἢ τινα τοῦτων λείψανα, ἢ ἐξ ἀρχαίων ὑποδομημένον ἦν τὸ ἐνταῦθα θυσιαστήριον, μηδὲ τοὺς δούλους ἐκεῖσε συνέρχεσθαι, καὶ μνήμας μαρτύρων ἐπιτελεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐνθουσιώσας· τῶν γυναικῶν κατὰ δαιμονικὴν ἐπήρειαν καὶ ἀπάτην, καὶ προφοδιαζούσας δῆθεν τὰ μέλλοντα, ἢ τῶν ἀνδρῶν τοὺς προσποιούμενους δαιμονῶν, καὶ τοιαῦτα ληροῦντας ἀπελαύνειν παντὶ τρόπῳ καὶ ἐπιστομίζειν χρή. Ζήτει καὶ ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανὼνα λδ' τῆς Β ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου.

Νόμοι.

Τὴν θέλοντα εὐκτήριον ἢ ἐκκλησίαν κτίσαι, διαλέγεσθαι δεῖ περὶ τούτου τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, καὶ θεωρεῖσθαι τὰ ἀρκούντα πρὸς· λυγνοκαίαν καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, καὶ τὴν ἀδιάφορον τοῦ τόπου τήρησιν, καὶ τὴν ἀποτροφὴν τῶν προσεδρευόντων, καὶ τότε τὸν ἐπίσκοπον τὸ πρᾶγμα πᾶσι φανεροῦντα δημοσίᾳ ἐκεῖσε προσιέναι, καὶ σὺν εὐχῇ πηγνύναι σταυρῶν, καὶ τότε τοῦ ἔργου ἀρχεσθαι τὸν οἰκοδομῆν ἡρημένον· καὶ ὅτι ὁ ἀρξάμενος νέον κτίζειν, ἢ παλαιὸν ἀνανεοῦν, ἀναγκάζεται μετὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων παρὰ τῶν οἰκονόμων, καὶ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τοῦ ἀρχόντος, ὃ ἡξίετο πληρῶσαι· εἴτα καὶ τὰς ὑπεσχημένας ἀποδοῦναι τῷ ναῷ δωρεάς.

Πᾶσα ἀγωγὴ προσήκουσα σεπτῷ οἴκῳ, εἴτε προσωπική, εἴτε καθ' ὑποθήκην ἐστίν, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ μ' ἔτη.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Περὶ τῶν ἐν ἐκκλησίᾳ προσφύγων.

Νόμοι.

Θεσπίζομεν μὴ ἐξεῖναι τινι, τοὺς ἀφ' οἰασδήποτε τύχης πρόσφυγας ἐκ τῆς ἀγίας ἐξωθεῖν ἐκκλησίας· τοὺς δὲ τοῦτο τολμήσαντας τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι ὑποβάλλεσθαι.

Ὁ τὸν προσφεύγοντα εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, ἰδίᾳ αὐθεντικᾷ ἀποσπάσας, τυπτόμενος, καὶ κουρευόμενος, ἐξοριζέσθω.

Μέχρι τῶν πρὸ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς τῆς ἐκκλησίας ὄρων τὸ ἀσφαλὲς ἔχέτωσαν οἱ πρόσφυγοντες, τοῖς ἐνδοτέροις λουτροῖς, ἢ κήποις, ἢ οἰκήμασιν, ἢ στοαῖς, ἢ αὐλαῖς χρώμενοι· καὶ κωλυέσθωσαν ἐν τῷ τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθίειν· ὅπλοισι δὲ μὴ ἀσφαλιζέσθωσαν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἀποτιθέσθωσαν ταῦτα παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ.

Μεθ' ὅπλων ὁ οἰκέτης πρόσφυγῶν εὐθὺς ἐκβαλέσθω· ἀνθιστάμενος δὲ, μείζονι βιζέσθω δυνάμει· καὶν μοχόμενος τελευτήσῃ, ἀνεύθυνος ἔστω ὁ ἐπελθὼν αὐτῷ καὶ κτείνας δεσπότης.

Οὔτε δὲ ἀνδροφόνου, οὔτε μοιχοῦ, οὔτε πρῶτων ἄρπαξι, τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν φυλάξεις ἀσφάλειαν, ἀλλὰ κακέσθω ἐξελεύσεις, καὶ τιμωρίαν ἐπάξει. Οὐ γὰρ τῶν τοιαῦτα ἀμαρτανόντων φεῖσθαι προσ-

PATROL. GR. CXLIV.

cionem sufficiant, habeant, quæ ab ipsis delibata sunt, aggrediantur, et ad finem deducant.

Carthaginensis synodi 83 quæ per somnia et inanes revelationes in agris constituta oratoria, a loci episcopis everti jubet; nisi illic reposita habentur martyrum corpora, vel quædam eorum reliquæ, vel ab antiquo tempore ibi exstructum fuit altare: nec ibi congregari populos, nec martyrum memorias celebrare. Et propter hæc mulieres, per dæmonis fraudem et dolum afflitas, et exinde futura prædicentes, vel viros, qui se a dæmone possessos simulant, et talia uugantur, omni modo abigere et os obstruere oportet. Quære et in 8 cap. litteræ A canonem 34 Laodicensæ synodi.

Leges.

Qui domum oratoriam vel ecclesiam ædificare voluerit, de illo cum civitatis episcopo disserere oportet, et, quod ad luminum accensionem et sacram administrationem sufficiat, donare, et commodam loci conservationem, et præfectorum alimentum; et tunc episcopum rem omnibus notam facientem publice 119 illuc procedere, et cum precibus crucem figere: et tum demum opus aggrediatur, et destinata ædificet. Et quod, qui novam ædificare inceptit, vel veterem renovare, ipse cum suis heredibus ab œconomis, et episcopo, et magistratu, opus inchoatum consummare compellitur; tum et promissas donationes templo dare.

Omnis actio quæ ad venerabilem domum pertinet, sive sit personalis, sive sub pacio, quadraginta annos non excedit.

CAP. XIII. De iis qui in ecclesiam confugiunt.

Leges.

Decernimus nulli propter quemcunque prætextum profugas ex sancta ecclesia amovere licere; qui vero illud audent, sacrilegii poenæ subjici.

Qui in sanctam Dei ecclesiam confugientem propria auctoritate abstrahit, verberatus et tonsus exilio multetur.

Usque ad ecclesiæ terminos ad forum publicum tuto se habeant confugientes, interioribus balneis, vel hortulis, vel cubiculis, vel porticibus, vel areis utentes: et intra templum comedere vel dormire prohibeantur. Non autem armis seipsos securent, sed illa ante episcopos exuant.

Si servus armatus confugerit, statim ejiciatur; si vero resistit, majori potestate cogatur: et si pugnando interemptus fuerit, poenæ non obnoxius sit dominus, qui illum aggressus est et occidit.

Neque homicidis, neque adulteris, neque virginum raptoribus, in ecclesia securitatem concedes, sed exinde abstrahes, et supplicium exiges. Non enim iis qui talia peccant, remitti convenit, sed

qui antecellunt, ne talia a temerariis patiantur. Aliter in sacris etiam securitas, non illis qui injuria afficiunt, sed qui afficiuntur, a lege conceditur: impossibile enim esset, utrumque ex sacrosanctis locis securitate firmari, et injuria afficientem et affectum.

In ecclesiam confugientem nemo vi abstrahat; sed confugæ causam manifestam faciat sacerdoti, et ab eo confugientem tuto accipiat, ut secundum leges inquiretur et administretur contra eum caput.

Si quis confugientem ab ecclesia vi abstrahi passus fuerit, duodecim flagella accipiat, et tunc juxta quod decet, confugientis caput requiratur.

Oportet vero confugientes a iudiciis competentibus judicari, et non ab ecclesia adversarios suos accersi.

Sanctissimis episcopis vel defensoribus curæ sit confugientium nomina et accusationes describere, et magistratibus ostendere, et illi aptum eis iudicium statuunt: quomobrem, qui non describuntur, non sunt profugæ. Quære etiam in cap. 7 lit. II.

120 CAP. XIV. Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.

Decimus iv synodi canon, ut et vicesimus in duarum civitatum ecclesiis unum clericum conscribi oportere non existimat; nempe in ea, in qua a principio ordinatus fuit, et in ea, ad quam tanquam ad majorem postea confugit propter inanis gloriæ cupiditatem, ex episcopatu forsitan in metropolin, vel ex illa in patriarchatum: sed eum illic restitui in qua prius ordinationem acceperit. Si quis autem, inquit, ante hunc canonem translatus fuit, illum non oportet ecclesiæ negotia ex qua translatus fuit sibi vindicare: quicunque enim hoc faciunt, suo gradu deponentur. Hoc autem non impedit clericos qui in parva civitate in duas ecclesias sunt ordinati.

Quamvis vii syn. 15 can. in magnis civitatibus unum clericum duabus ecclesiis collocari turpis lucri gratia prohibet; hoc autem solum permittit in regionibus externis fieri, eo quod hominum inopia laborant. Si enim, inquit, unius ecclesiæ relictus ad vitæ necessitatem alicui non sufficit, alia ergo aliqua studia quærat, ex quibus quæ sibi et aliis sunt necessaria comparet. Nam dicit Apostolus: « Usibus meis et eis qui mecum sunt, manus istæ subministrarunt. » Omnia autem hæc commutavit temporis et rerum vicissitudo.

CAP. XV. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel conviv'ia facere, vel intra sanctos ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercatutam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

Quære cap. 3 litteræ A.

ἂ ἔχει, ἀλλὰ τῶν περιόντων, ἵνα μὴ τοιαῦτα ἐκ τῶν τολμηροτέρων πάσχοιεν· ἄλλως τε καὶ ἡ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια οὐ τοῖς ἀδικοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικουμένοις δίδεται παρὰ τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ἂν εἴη δυνατόν ἐκότερον ἱσχυρίζεσθαι τῇ παρὰ τῶν ἀνύλων τόπων ἀσφαλείᾳ, καὶ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ τὸν ἀδικούμενον.

Μηδεὶς τὴν ἐπ' ἐκκλησίᾳ· πρόφρυγοντα βῆ ἀπαίρεισθω, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τοῦ πρόσφυγος δῆλτον ποιεῖτω τῷ ἱερεῖ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀσφαλῶς λαμβάνετω τὸν προσπεφυγῶτα, τοῦ νομίμως ζητηθῆναι καὶ διοικηθῆναι τὸ κατ' αὐτὸν κεφάλαιον.

Εἰ δέ τις δοκιμάσει χειρὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσπᾶσαι τὸν πρόσφυγα, ὁ τοιοῦτος δώδεκα ἀλλακτὰ λαμβανέτω, καὶ τότε κατὰ τὸ πρέπον τὸ τοῦ πρόσφυγος ζητεισθῶ κεφάλαιον.

Δεῖ δὲ παρὰ τοῖς προσφόροις δικάζεσθαι δικασταῖς τοὺς πρόσφυγας, καὶ οὐχὶ παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀντιδικούς αὐτῶν μετακαλεῖσθαι.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις ἢ ἐπίκοις, ἐπιμελὲς ἔστω τῶν προσφευγόντων τὰ ὀνόματα καὶ τὰς αἰτίας ἀπογράφεσθαι, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐμφανίζειν, κάκεινοι τὴν ἐπιτεθεῖον δίκην αὐτοῖς διατυπώσωσαν· ὥστε οἱ μὴ ἀπογραφόμενοι οὐκ εἰσὶ πρόσφυγες. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις δύο πόλεων ἓνα εἶναι κληρικόν.

Ὁ ἰ' τῆς δ' συνόδου κανὼν, εἰ δὲ καὶ ὁ κ' εἰς δύο πόλεων ἐκκλησίας ἓνα κληρικὸν καταλέγεσθαι οὐκ οἰεταὶ δεῖν· εἰς ἣν δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν χειροτονήτω, καὶ πρὸς ἣν ὕστερον καταπέφυγεν ὅσα μείζωνος ὁξυς ἐφέσει κενῆς, ἐξ ἐπισκοπῆς τυχὲν εἰς μητρόπολιν, ἢ ἐκ ταύτης εἰς πατριαρχεῖον· ἀλλ' ἀποκαθίστασθαι τοῦτον ἐνθα πρῶτον τὴν χειροτονίαν ἐδέξατο. Εἰ δέ τις, φησὶ, μετατεθῆναι πρὸ τοῦ κανὼς ἔφθασε τούτου, οὐ δεῖ καὶ τῶν πραγμάτων μεταποιεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἐξ ἧς μετεκινήθη· τοῖς δὲ τοῦτο ποιοῦσιν ἐκπτώσεως τοῦ οἴκελου τιμᾶται βαθμοῦ. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐμποδίζει τοὺς ἐν μιᾷ πόλει εἰς δύο ἐκκλησίας τατομένους κληρικῶς.

Εἰ καὶ ὁ ιε' τῆς ζ' συνόδου ἐν μὲν ταῖς περιφανεῖς τῶν πόλεων τὸν ἓνα κληρικὸν κατατάττεσθαι δυσὶν ἐκκλησίαις αἰσχροῦ κέρδους χάριν ἀπαγορεύει, συγχωρεῖ δὲ τοῦτο μόνον ἐν ταῖς ἐξω γίνεσθαι χώραις, παρὰ τὸ σπανίζειν ταύτας ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ τὸ ἀποχωρῶν, φησὶν, ἐκεῖνῳ τοῦ βίου ἢ τῆς μιᾶς ἐκκλησίας μὴ πορίῃ καρποφορεῖται, ἀλλ' ἓνα καὶ τῶν ἐτέρων μετῶν ἐπιτεθευμάτων, καὶ ἐαυτῷ, καὶ ἄλλοις ἐπαρκαίτω. « Ταῖς χρεῖταις μου γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, καὶ τοῖς οὗσι μετ' ἐμοῦ ὑπέρειπεν αἱ χεῖρες αὐταί. » Ταῦτα διὰ πάντα μετεποίησεν ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων μεταβολή.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. Ὅτι οὐ δεῖ τῆς ἐκκλησίας ἐνδοτὴς λεγομένης ἀγάπος, ἢ συμπόσια γίνεσθαι, ἢ τῶν ἱερῶν ταύτης ἐνδοτὴς περιδῶλων καπηλείον εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτίθεσθαι, ἢ κτηνὸς χωρὶς ἀνδραγῆς εἰσάγειν, ἢ τινα μεταγυναικὸς καταμένειν.

Ζήτει τὸ γ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

Ὁ δὲ ες' τῆς ζ' συνόδου κανὼν ἔνδον τῶν τῆς Α' ἐκκλησίας ἱερῶν περιβόλων καπηλεῖον εἶναι, ἢ ἰδιώματα προτιθέναι εἰς πρᾶσιν, ἢ ἕτερα ἄλλα κατ' ἐμπορίαν, τῶν κομιτῶν ἀθέσμων ἡγούμενος, ἀφορισμῶν τὸν οὕτω ποιοῦντα καθυποβάλλει. Οὐκ εἴρηκε δὲ, τῆς ἐκκλησίας ἔνδον, τοῦτο γὰρ οὐδ' ἂν εἰς τῶν εὐσεβεῖν αἰρουμένων, καὶ φρενὸς μετρίας μετεληφῶς ἐνόησεν· ἀλλὰ, τῶν ἱερῶν περιβόλων, ἀπασαν τὴν τῆς ἐκκλησίας δηλῶν περιοχὴν, τὰ τε προτεμενίσματα καὶ τὰ προαύλια. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἀγανακτήσας, φραγγεῖλόν τοὺς θεοκαπήλους τοῦ ἱεροῦ ἀπήλασε, καὶ τὸ κέρμα, ἦτοι τὸ νόμισμα ἐξέχεε τῶν κολληθιστῶν, τῶν τὰ λεπτὰ νομίσματα δηλαδὴ πωλοῦντων.

Ὁ δὲ πη' τοὺς χωρὶς ἀνάγκης κτήνος οἰονόησιν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσάγοντας, κληρικοὺς μὲν ὄντας καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει. Εἰ δὲ τις, φησί, χειμῶνος τυχὼν ὁδοιπορῶν, καὶ ἀπορῶν εἰς καταμονὴν οἰκίσκου, εἰς τὸν ναὸν εἰσέδω, καὶ τὸ κτήνος ἑαυτῷ συνεισέγαγεν, οὐκ ἂν ὀφλήσειε μέμψιν, οἷα μὴ γνώμῃ, ἀλλ' ἀνάγκῃ τοῦτο πεποιηκώς, ἀγωνιῶν, μὴ ἄρα τοῦ κτήνους διαφθαρέντος τῷ κρύει, καὶ αὐτὸς κινδυνεύσει, μὴ οἷός τε ὢν χωρὶς ἐκείνου βαίνειν ἐπὶ τὰ πρόσω, εἰ καὶ τὸν ἐκ τοῦ ψύχους θάνατον κατὰ γὰρ τὸ παρὸν ἔδοξε διαπερρυγῆναι. Τὸ σάββατον γὰρ, φησί, διὰ τὸν ἀνθρώπον γεγένηται, ἵνα ἀναπαύσῃται ὁ δοῦλός σου καὶ τὸ ὁποῦν· ὥστε ἡ τοῦ ὑποζυγίου ἀνάπαυσις οὐ δι' αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνθρώπων νουθετήσεται, ἵνα ἀναπαυσάμενον ἔχῃ τοῦτο εἰσέπειτα ἀκραιότερον· ὥς καὶ ὁ μέγας φησὶ Παῦλος· (Μὴ τῶν βῶν μέλει τῷ Θεῷ;) ἀλλ' οὐδὲ τῶν πετεινῶν ἔνια προσήκον εἰσάγεσθαι, ἵνα μὴ τῇ ἐκκρίσει τούτων τὰ θεῖα καθυβρίζηται ἀχρεοῦμενα.

Ὁ δὲ ιζ' τοὺς γυναῖκες συνοικοῦντας, καὶ περὶ ἐλάττωτος τὴν εἰς τὰ θεῖα τιθεμένων; αἰδῶ, ἐν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἱεροῖς τόποις ἐσκηνηθῆαι τοιμύοντας καὶ μὴ διαστῆλλοντας ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου κατὰ τὸ λόγιον, τούτων ἀπάντων καὶ τῶν λεγομένων κατηχομενίων ἐξωθεῖσθαι προστάττει· τοὺς δὲ μὴ πειθομένους, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορισμῶν ὑποτίθησι.

Νόμος.

Καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς νόμος οὐδὲ τοὺς πρόσφυγας ἐπιτρέπει ἔνδον τοῦ ναοῦ ὑπνοῦν ἢ ἐσθλεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐκ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ τιμωρεῖσθαι κελεύει τοὺς ἐπιτρέποντας· ἄλλοις ἐν τοῖς κατηχομενίοις σκηνοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'. Ὅτι τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα ἀνεγκοιήτα εἶναι δεῖ, καὶ ὁπῶς δεῖ τοὺς ἐπισκόπους ταῦτα διοικεῖν.

Ὁ λη' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν πάντων μὲν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων τὸν ἐπίσκοπον ἔχειν τὴν φροντίδα κελεύει, καὶ ὡς ὑπὸ Θεῷ μάρτυρι διοικεῖν ταῦτα· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ὅτιον ἐξ αὐτῶν σφετερίζεσθαι, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγεῖν

Septuagesimus sextus vi synodi canon, intra sanctos ecclesiae ambitus canponatoriam officinam esse, vel esculenta venalia proponere, vel alia quaecunque ad mercaturam, omnino illicitum esse iudicans, segregationi illum, qui ita facit, subijcit. Non dixit vero, intra ecclesiam; nam illud meminimus, qui pietate est imbutus, vel medico sensu praeditus, in mentem venit; sed, sacros arduitas, omne ecclesiae septum et areas et vestibula significans. Hoc enim aegre ferens Dominus, flagello sacrilegos nundinatores a templo expulit, et nummulariorum aes vel numisma effudit, eorum nempe qui exigua numismata vendebant.

Illos vero qui, nulla necessitate urgente, intra sacras aedes jumentum quodvis introducunt, si sint quidem clerici, deponit; sin autem laici, segregat octogesimus octavus canon. Si quis autem, inquit, hieme forte iter faciens, et domo ad hospitandum indigens, in templum dirverit, et jumentum secum introduxerit, non omnino reprehensionem incurrit; ut qui non ex sententia, sed necessitate hoc fecit in periculo constitutus. Nonne enim, pereunte propter frigus **121** jumento, ipse etiam periclitatur, ut qui absque illo non potest ulterius progredi, licet mortem ex frigore proveniente hoc tempore fugisse videtur? Sabbatum enim, ait, propter hominem factum est, ut quiescat servus tuus et jumentum tuum. Quare jumentum quies non ipsius jumentum, sed hominis gratia praecipitur, ut illo post quietem vegetiore mox utatur. Quod magnus quoque Paulus asserit, «Numquid de hominibus cura est Deo?» Sed neque volueres ulla introducere convenit, ne illarum excrementis loca sancta polluantur.

Qui cum mulieribus cohabitavit, et in loco irreverenter erga sacra loca se gerentes, in locis circa ecclesiam sacratis habitare audent, nullum omnino inter sacram et profanum discrimen facientes juxta oraculum, ab omnibus his, et ab eis quae dicuntur catechumenis, ejiciendos esse decernit 97 canon; quique non paruerint, si sint quidem clerici, depositioni, si vero laici, segregationi subijcit.

Lex.

Etenim superius etiam citata lex, ut profugae intra templum obdormiant vel comedant, non permittit. Sed et septuagesima tertia imperatoris Leonis Sapientis novella puniri jubet illos qui in catechumenis habitare aliis permittunt.

CAP. XVI. Quod ecclesiae bona inalienabilia esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare.

Sanctorum apostolorum canon 38 omnium rerum ecclesiasticarum episcopum curam gerere, et tanquam Deo intuentem illa administrare jubet: non licet autem illi ex eis sibi aliquid vindicare, vel propriis cognatis, quae Dei sunt, largiri. Si vero sint pauperes, illis eodem modo ac aliis pauperibus

ribus suppeditat; at non pauperum prætextu, quæ sunt ecclesiæ, vendat: sed ex redditibus sibi ipsi et illis suppeditat. Quæcunque enim Deo sunt consecrata, ne faciat profana.

Hunc verbatim commemorans vii synodi 12 can. adducit: Si episcopus vel monasterii præfectus episcopii vel monasterii quascunque possessiones alienet, et principi vel alteri tradat, irrita sit traditio. Quod si detrimentum potius quam utilitatem afferre agrum censeatur, ne sic etiam eum magistratibus, sed clericis vel agricolis addicat. Sin autem calliditate aliqua utatur, et ex clerico vel agricola agrum magistratus rursus emerit, sic quoque irrita sit actio, sive sit venditio sive permutatio, et episcopo vel monasterio ager restituatur. Qui autem hoc fecerit episcopus vel præfectus, ille quidem ab episcopo, hic vero a monasterio amoveatur, ut qui male dissipent quæ non congregavere. Amotione autem depositio omnino intelligitur.

His etiam consentit Carthaginensis syn. can. 26, qui ecclesiasticas possessiones alienari vetat, licet nullum omnino afferant redditum. Sin magna urgeat necessitas, ad præfinitos duodecim episcopos, et imprimis ad aliorum antistitem, res deferatur. Si hoc autem propter inevitabilem necessitatem fieri nequeat, vicinos quoque episcopos testes adhiberi oportet, ut cura habeatur, ne urgentes necessitates, quæ ecclesiæ illius contigerunt, ignoret synodus: quod nisi efficere promptus sit, tanquam Deo et synodo rationi reddendæ obnoxius, a proprio honore alienabitur.

122 Tricesimus sextus autem presbyteris et aliis clericis res ulla ecclesiæ, sive mobiles sive immobiles, vendere interdicit, nisi sua sententia illud approbet episcopus. Immo nec ipsi quidem hoc facere concessum est, synodo, cui subest, id ignorante, ut et presbyteris sibi subjectis. Ipsos enim ad rerum ecclesiasticarum administrationem oportet sufficientes testes habere, ne offensiones in eum exoriantur. Mobilia autem vendere, vasa forsitan sacra, omnino interdictum est: episcopo autem, qui absque cleri sententia, quæ ad victum sunt idonea, frumentum nempe, vel varia fructuum genera, vendit, succensere non oportet.

De eisdem mentionem faciens 15 Ancyranæ syn. dicit: Quod si, tempore quo ecclesia suo episcopo destituta fuit, contigit, ut ab aliquo clerico ex ejus bonis quidquam fuerit venditum, ille, qui postea ordinandus erit, quod fuit venditum revocet: illius vero judicio relinquitur, an oporteat pretium emptori reddere, an non; fieri enim potest, ut ager admodum fertilis majorem pretio ab emptore dato fructum fecerit.

Magnus vero Cyrillus in secundo ad Domnum epistolæ capite vasa pretiosa et possessiones immobiles inalienabilia ecclesiis servari jubet: incidentium vero sumptuum dispensationem illos

καὶ τοῖς ἐξ ἱσῆς τοῖς λοιποῖς πένησι· μὴ μέντοι προφάσει τῶν ἐνδεῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπαμειβέν· ἐκ δὲ γε τῶν προσέλων ἐαυτῷ τε κτείνους ἐπαρκεῖν· τὰ γὰρ τῷ Θεῷ καθιερωθέντα οὐχ ὅσως ἐκποιεῖν.

Τούτον κατὰ ῥῆμα ἐπιεικῶν ὁ τῆς ζ' συνόδου ἱ' προσεπάγει· Ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος, ἔστιν ὁ τῶν τοῦ ἐπισκοπείου ἢ τῶν τοῦ μοναστηρίου κτημάτων ἐκποιούμενος, καὶ ἄρχοντι ἢ ἐτέρῳ τινὶ ἐκδοῖς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν. Εἰ δὲ προφασίζοιτο πρὸς ζημιῶν μᾶλλον ἢ ὄντιναι τὸν ἄρχον, μὴδ' οὕτως ἄρχουσι, κληρικοὶ δὲ ἢ γεωργοὶ αὐτὸν ἐκδοῖτω. Εἰ δὲ πανουργία χρῆσται, καὶ ἐκ τοῦ κλήρου ἢ τοῦ γεωργοῦ ὁ ἄρχων αὐθις ὠνήσατο τὸν ἄρχον, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶξιν, εἴτε πρᾶξις, εἴτε συναλλαγὰς εἴη, καὶ τὸν ἄρχον τῷ ἐπισκοπείῳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ ἀποκαθίστασθαι, καὶ ὁ τοῦτο σκαιωρήσας ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος, ὁ μὲν τοῦ ἐπισκοπείου, ὁ δὲ τοῦ μοναστηρίου ἐκδοβλήσων, ὡς διασκορπίζοντες κακῶς ὁ οὐ συνήγαγον· τῇ ἐκβολῇ δὲ πάντως συνεξακούεται καὶ ἡ καθάρισις.

Τούτοις καὶ ὁ κς' τῆς ἐν Καραβαγνῇ ἐπιψηφίζεται, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀνεκποίητα εἶναι τὰ κτήματα βούλεται, εἰ καὶ μηδὲν τινὰ φέροι πρόσοδον. Εἰ δὲ πολλὴ τις ἀνάγκη ἐπίκειται, τοῖς ὠρισμένοις δώδεκα ἐπισκόποις, καὶ πρὸ τούτων τῷ τῶν ἄλλων πρωτεύοντι, ἀναθεῖναι τὰ περὶ τούτου. Εἰ δὲ τοῦτο οὐχ οἶδν τε διὰ τὸ ἀπαραιτήτον τῆς ἀνάγκης, τοῖς ὁμόροις γοῦν τῶν ἐπισκόπων διαμαρτύρασθαι, προνοήσας τοῦ μὴ ἀγνοῆσαι τὴν σύνοδον τὰς ἐπισυμβάσας τῇ ἐκκλησίᾳ τούτου περιστάσεις· ὅπρις εἰ μὴ ἔρῃσαι προθυμηθεῖν, ὅσα ὑπεύθυνος τῷ Θεῷ καὶ τῇ συνόδῳ, τῆς ἰδίᾳ τιμῆς ἀλλοτριωθήσεται.

Ὁ δὲ λγ' πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς ἀπειρηκεν ἔστιν ὁ τῶν τῆς ἐκκλησίας πιπράσκων κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, εἰ μὴ ἄρα καὶ ὁ ἐπίσκοπος συναινέσειν· οὐ μὴν οὐδ' αὐτῷ τούτο ποιεῖν ἐφείτα, τῆς ἐφ' ἣ τελεῖ ἀγνοουσης συνόδου, προσέει καὶ τῶν ὀπ' αὐτῷ πρεσβυτέρων. Δεῖ γὰρ ἐπὶ τῆς δικήσεως τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων μάρτυρας αὐτοὺς ἀξιοχρεῶς ἔχειν, ὡς μὴ σκάνδαλα κατ' αὐτοῦ φύοιντο. Κινητὰ μέντοι πωλεῖν, σκευὴ τυχὴν ἱερὰ, πάντα ἀπείρηται· τὰ δὲ γε πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια, σίτον δήπου, καὶ ἄλλα σπερμάτων εἶδη, D νεμεσῶν οὐ δεῖ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ διχα γνώμης τῶν τοῦ κλήρου πιπράσκοντι.

Ταῦτα καὶ ὁ ιε' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διεκίων ἐπάγει· Ὡς εἰ γε μὴν συμβαίη πρὸς τῶν κληρικῶν πρᾶξιναι τι τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἐπισκόπου χρηρευούσης, τῷ τῆνικαῦτα ἀνακαλεῖσθαι τὸν εἰσέπειτα χειροτονηθόσμενον τὸν πρᾶθέν· τῇ δὲ τούτου χρίσει ἀνείναι, εἴτε χρὴ ἀναστραφῆναι τὸ τίμημα τῷ περιμένοντι, εἴτε καὶ μὴ. Εὐπροσόδου γὰρ ἴσως τοῦ χωρίου τυγχάνοντος, πλείω τῆς καταβληθείσης τιμῆς ἐκαρπώσατο.

Ὁ δὲ μέγας Κύριλλος ἐν κεφαλαιῷ δευτέρῳ τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς κειμήλια καὶ κτήσεις ἀκινήτους ἀνεκποίητα ταῖς ἐκκλησίαις σῶζεσθαι κελεύει· τῶν δὲ παρεμπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν

οικονομίαν τοὺς τὴν θείαν διέποντας ἱερωσύνην ἔχειν· τὸ γὰρ ἀπαιτεῖσθαι λόγον τὸν ἐπίσκοπον τῆς διοικήσεως τῶν ἐπισυμβαίνοντων ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων εἴτε τῆς ἐκκλησίας, εἴτ' οὖν καὶ ἀπὸ τινων καρποφορίας, λυπησεί σφόδρα, ὡς μηδὲν ἐσχάτης ἀδικίας ἐλλείπον, τοὺς ἀπανταχῇ γῆς ὄντας θεοσεβέστατους ἐπισκόπους. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν δώσει λόγον τῷ δικαίῳ Κριτῇ.

Νόμοι.

Τὰς ἐκποιήσεις τῶν κτημάτων, ἃ τοῖς εὐαγείαις οἰκοῖς ἀνήκει, ἴσμεν τῇ περὶ εἰς ἐσχάτην βλάβην καὶ παντελῇ καταστροφῇ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ γινομένης. Ψιλοῦμεναι γὰρ ἐκ τούτου τῆς οἰκείας περιουσίας, εἰς τὸ μηκέτι εἶναι περισταναί. Αὐτὸ δέμεινον ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ συγχωρεῖν προσέρχεσθαι ταύτας, εἰ μήπου ἀπαραίτητος καταπειγεί χρεία.

Οἱ ἀπὸ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἢ ἀπλῶς ἐκκλησιῶν ἐμψυτευόμενοι, ἢ μισθοῦμενοι, ἢ ἀγοράζοντες, ἢ κατὰ τινα τρόπον ἐκλαμβανόμενοι κτήσιν ἀκίνητον, πολλὴν ὀφείλουσι καταβάλλεσθαι φροντίδα, ἵνα τὰ παρ' αὐτῶν καταβαλλόμενα εἰς ἀναγκίας χρεῖας τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν, ἢ ἀντισαγωγὰς ἐτέρων κτημάτων χρησιμευσόντων αὐταῖς, ἐκδανωθῶσιν. Ἐὰν δὲ τὰ παρ' αὐτῶν καταβληθέντα μὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον διοικηθῶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τυχόν εἰς ἄλλας τινὰς ἰδίας χρεῖας, ἢ ἀπλῶς ἐξωθεν τῆς ὠφελείας τῶν εὐαγῶν οἰκων, οἱ ταῦτα πεπράκότες, ἢ ἄλλως ὁπωσδήποτε ἐκδεδωκότες τὰ καταβληθέντα καταναλώσουσιν· οἱ μὲν προειρημένοι εὐαγεῖς οἰκοὶ καὶ αἱ ἐκκλησίαι, εἰς τῆς τεσσαρακονταετίας ἀγωγὴν ποιούμενοι, ἀναργύρως τὰ οἰκεῖα παντὶ τρόπῳ ἀπολήψονται· οἱ δὲ τὴν δέουσαν φροντίδα περὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἐκκλησιῶν μὴ ποιησάμενοι, ἀπὸ μὲν τοῦ εὐαγοῦς οἴκου οὐδόλως, ὡς προεῖρηται, λήψονται· ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς, τὸ καὶ μὴ τινα ἐτέραν ὑποσχεῖν τιμωρίαν, ὅτι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ὅσον τῇ αὐτῶν ἀμελείᾳ, εἰς διαφθορὰν ἔλθειν συγκατεριγάζαντο. Κατὰ μέντοι γε τῶν καταναλωσάντων αὐτὰ εἰς οἰκεῖαν δαπάνην, ἢ ἀπλῶς ἐξωθεν τῆς τῶν εὐαγῶν οἰκων ὠφελείας, ἀγωγὴν ἔχειν δύνανται.

Ἄν δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν συνάλλαγμα τι γένεται ἐπὶ τοῖς διαφέρουσιν πράγμασι, κινήτοις καὶ ἀκινήτοις, ἐν τῶν εὐαγῶν οἰκων, ἀναδίδεσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ τοιοῦτό τι παρηκολούησε μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν· μενέτω δὲ παρ' αὐτῇ καὶ τὸ τίμημα, ἢ τὸ ἀντίδωρον, ἢ τὸ ὑπὲρ ἀμειψέως, ἢ ἄλλης οἰασοῦν αἰτίας αὐτῇ δεδομένον. Εἰ δὲ δωρηθεῖν πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν, καὶ αὐτὸ ἀναδίδεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν· εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δοθείη, ὁ δανειστής τὸ ἐποφειλόμενον ἀπολλύτω, καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ εὐαγεί οἴκῳ ἀποδίδτω. Οἱ δὲ τὰ συμβόλαια γράψαντες ἐπὶ τοιοῦτοις ταβουλλάριοι παρὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον διηγεῖται ἔξοριζ· κατὰδικαζέσθουσιν.

Ἡ μὲντοι ταῦτα νομοθετοῦσα ρ' Ἰουστινιάνειος νουὰ θεσπίζει μὴ μόνον ἀπρόσεχτα, ἀλλὰ καὶ εὐπρόσο-

qui divinum sacerdotium administrant, subire. Quod enim sumptuum, qui illis eveniunt, dispensationis ratio ab episcopo exigatur, sive ex ecclesiasticis redditibus fuit, sive ex fructu aliunde percepto, magna tristitia afficiet sanctissimos episcopos, qui sunt ubique terrarum, quod nihil ultimae injustitiae deest. Unusquisque enim nostrum justo Judici temporum nostrorum rationem reddet.

Leges.

Possessionum, quæ ad sacrosanctas domos pertinent, alienationes experientia didicimus ad extremum damnum et Dei ecclesiarum subversionem fieri. Exinde enim propria facultate privantur, ut non amplius existere possint. Quapropter optimum abhinc erit, ut illæ, nisi gravis urgeat necessitas, ab alienationibus abstineant.

Qui a sacrosanctis monasteriis vel simpliciter ecclesiis emphyteusim faciunt vel conducunt, vel emunt, vel aliquo modo immobilem possessionem excipiunt, debent multam curam adhibere, ut quæ ab illis solvantur, ad dictarum ecclesiarum usus necessarios, vel aliarum possessionum, quibus opus habent, introductiones impendantur. Sin autem, quæ ab illis soluta sunt, dicto modo non administrantur, sed fortasse in alias quasdam privatas necessitates vel simpliciter extra sacrosanctarum domorum emolumenta, qui hæc tractant vel aliter quocunque modo elocant, etiam soluta impenderint: sacrosanctæ quidem domus et ecclesiæ antedictæ, si intra quadraginta annos actionem instituant, sua sine pretio omnino recipient. Qui autem convenientem non habent curam de eis quæ ab illis excipiuntur, a sacrosancta quidem domo non amplius, ut ante dictum est, excipient; sufficit enim illis nullam aliam subire pœnam, quod sua negligentia id egerunt, ut ecclesiæ Dei in corruptionem venirent. Adversus eos vero, qui in proprium usum illa converterunt, vel simpliciter extra sacrosanctarum domorum utilitatem, actionem habere possunt.

Si præter ea quæ a nobis sancita sunt, de diversis rebus, mobilibus et immobilibus, sit alicui sanctarum domorum aliquis contractus, reddatur quidam ipsi ecclesiæ 123 res, super qua tale quid consecutum est, cum intermedii temporis fructibus: maneat autem apud illum pretium vel antidorum, aut quod pro permutatione vel quacunque alia causa datum est. Si vero doneatur res ecclesiastica, ea quoque cum intermedii temporis fructibus sanctissimæ ecclesiæ reddatur; si vero, præter hæc, pignori data fuerit, debitum perdat fœnerator, et eandem rem sacrosanctæ domui reddat. Qui autem, præter hanc nostram legem, huiusmodi contractus scriptis consignat tabularii, perpetuo exilio damnetur.

Ilæ equidem sancienti 120 Justiniani novella statuit, non solum infructuosa et nihil reditus

afferentia immobilia ecclesiarum aut monasteriorum, et ipsius etiam Magnæ ecclesiæ, verum etiam ea ex quibus fructus et redditus percipitur, vendi et alienari, ob rationes quæ in ea declarantur. Porro et sacra vasa tempore suadente alienari et exponi ad redemptionem fortasse captivorum. Si vero plura sint vasa, quæ nulli necessario usui inserviunt, et accidit aliquam sacrosanctarum domorum debitorum multitudinem gravari, et non suppetunt aliæ res mobiles, unde debita retribuere possit; liberum erit, venditione sine damno constituta (episcopo quidem apud metropolitanum alienante, illo vero apud suum patriarcham), supervacanea vasa aliis sanctis domibus vendere, quibus opus est illis, vel conflare et vendere, et pretium eorum pro debito dare, ut eorum immobilia non elocentur.

Sacrosanctæ domus non habentes aliunde, quo ærarium impleant, commode sub conspectu metropolitani possessiones vendunt, consentientibus illi episcopis et clericis: tunc vero immobilia ecclesiastica alienantur, cum omnino mobilia non habent.

A legibus vero excois (id est, alienatio) proprie dicitur dominii translatio, videlicet donatio, venditio, emphyteusis, permutatio, et similia: Excois autem (id est, elocatio) est pro tempore definito ad quasdam transmissio. Abusive vero et excois dicitur excois, et excois, excois.

Qui aliquid per illegitimam mutationem dedit, actionem non habet, qua illud quod datum est recuperet.

CAP. XVII. De episcopis.

Quære in 7 capite litteræ Δ canonem 58 sanctorum apostolorum.

[Leges.

Episcopus est omnium animarum, quæ illi conceditæ sunt, curator et conservator, in suo episcopatu absolutam habens potentiam supra presbyteros et diaconos, hypodiaconos, lectores, psaltas et monachos.

Proprium est episcopi cum humilibus quidem conversari, despiciere autem eos qui animo sunt elato; tum etiam verbis factisque arrogantium superbiam ad humilitatem trahere, et pericula pro grege suo subire, et illius angustias propriis doloribus deputare.

Quod episcopis injungitur regionis primatibus eorum injustitiam, qui injuria afficiunt, indicare.

124 Eos, qui in carcerem conjiciuntur, episcopi quarta feria et in Parasceve visitent, sive sint liberi, sive servi, et efficiant ut legibus consentanea illis agant præsidēs: sin autem non obtemperant præsidēs, de illis imperatori indicent.

Episcopi debent efficere, ut intra viginti dies servos, qui in carcerem conjiciuntur, liberent præsidēs, licet intra viginti dies eorum domini non

A οδα πολλάκις ἀκίνητα ἐκκλησιῶν ἢ μοναστηρίων, καὶ αὐτῆς τῆς Μεγάλης ἐκκλησίης, ἐκποιεῖσθαι καὶ ἐκδίδωσθαι, δι' αἰτίας τὰς ἐν αὐτῇ δηλουμένας· πρὸς δὲ, καὶ ἱερὰ σκεύη ἐν τῷ καλοῦντι τοῦ καιροῦ ἐκποιεῖσθαι, ἢ ὑποτιθεσθαι, εἰς ἀνδράρσιν τυγχόναι αἰχμαλιώτων. Εἰ δὲ πλεονα εἶεν σκεύη, μηδεμίαν ἐκποιούντα χρῆσιν ἀναγκαίαν, συμβαίνει δὲ τινα τῶν εὐαγῶν οἰκῶν βαρύνεσθαι πλεῖσθαι χρεῶν, καὶ μὴ ὑπεσθιν ἕτερα κινήτὰ πράγματα, ἐξ ὧν ἐνι δοθῆναι τὰ χρέη, ἄδεια ἔσται, συνισταμένης πράξεως ἀζημῶς, ἐπισκόπου μὲν ἐκποιούντος παρὰ τῷ μητροπολίτῃ, τοῦτου δὲ παρὰ τῷ ἰδίῳ πατριάρχῃ, τὰ περιττὰ σκεύη ἄλλοις εὐαγέσιν οἰκοῖς χρεῖαν ἔχουσι πωλεῖν, ἢ χωνεύειν καὶ πιπράσκειν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς τὸ χρέος παρέχειν, ὥστε μὴ τὰ ἀκίνητα αὐτῶν ἐκποιεῖσθαι.

Οἱ εὐαγεῖς οἴκοι μὴ εὐποροῦντες ἀλλαχόθεν πληροῦν τὰ δημόσια, καλῶς πωλοῦσι καὶ κτήσεις ὑπὲρ τοῦ μητροπολίτου, συνόντων αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν κληρικῶν· τότε δὲ καὶ τὰ ἀκίνητα ἐκκλησιαστικὰ ἐκποιεῖται, ὅταν μὴ ἢ παντελῶς κινήτὰ.

Παρὰ δὲ τοῖς νόμοις ἐκποίησις μὲν λέγεται κυρίως ἡ μεταβίβας τῆς δεσποτείας, ἡ γούνη ἢ δωρεά, ἡ πρᾶσις, ἡ ἐμφύτευσις, ἡ ἀνταλλαγή, καὶ τὰ ὅμοια· ἐκδοσις δὲ ἡ ἐπὶ χρόνις ὠρισμένοις πρὸς τινος παραπομπῇ καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ ἐκδοσις ἐκποίησις λέγεται, καὶ ἡ ἐκποίησις, ἐκδοσις.

Ὁ ἐπὶ παρανόμῳ συναλλάγματι βιδούς ἀγωγὴν ἔχει εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὸ δοθέν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΖ'. Περὶ ἐπισκόπων.

Ζήτει ἐν τῷ ζ' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κινύνα νη' τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Νόμοι.

Ἐπίσκοπός ἐστι θεατὴς καὶ κηδεμὼν πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ, δύναντι ἔχων τελεστικὴν πρεσβυτέρου, καὶ διακόνου, ὑποδιακόνου, ἀναγνώστου, ψάλτου, καὶ μοναχοῦ.

Ἰδιον ἐπισκόπῳ τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν ἐπιτιμωμένων, καὶ πρὸς ταπεινώσιν ἐργῶ καὶ λόγῳ τῶν ὑπερηφάνων τὸ φρόνημα καθέλκειν, καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνου στενοχωρίαν οἰκίαν ὀδύνην ποιέσθαι.

Ὅτι τοῖς ἐπισκόποις ἐντέταλται καταμηνύειν τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύουσιν τὰς ἀδικίας τῶν ἀδικούντων.

Οἱ ἐπίσκοποι ἐπισκεπτόμενοι τοὺς ἐν φυλακῇ κατὰ Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, εἴτε οἰκέται, εἴτε ἐλεύθεροι εἶεν, καὶ παρασκευάζοντες τοὺς ἀρχοντας ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ὅσα οἱ νόμοι κελεύουσιν· μὴ πειθομένων δὲ τῶν ἀρχόντων, μηνύουσιν τῷ βασιλεῖ περὶ αὐτῶν.

Οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι παρασκευάζειν τοὺς ἀρχοντας ἐνδοῦς ἡμερῶν εἰκοσιν ἐκβάλλειν τοὺς ἐμβεβλημένους ἐν τῇ φυλακῇ οἰκέτας, κἂν μὴ φαίνων

ται οἱ δεσπόται εἶσω τῶν εἰκοσιν ἡμερῶν, ἀπολύειν **A** apparent, ut illos liberent. Quære et cap. 8
αὐτούς. Ζήτει καὶ τὸ ἡ' κέφ. τοῦ **Π** στοιχείου. litteræ **Π**.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. Ὅτι τοὺς ἐπισκόπους χωρίζεσθαι
δαὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν.

Ζήτει τὸ ιζ' κεφάλαιον τοῦ **Γ** στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. Περὶ ἐπισκόπων, ἐκκλησίαις λαμ-
βανόντων διὰ προστασίας ἀρχόντων.

Ὁ λ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν οὕτω φησὶ
κατὰ ῥῆμα · Εἰ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἄρχουσι
χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γέ-
νοιτο, καθαιρεῖσθω, καὶ ἀφορίζεσθω, καὶ οἱ κοινω-
νοῦντες αὐτῷ πάντες · τὸ τοῦ ἐπισκόπου δὲ μνημο-
νεύσας ὄνομα, ἐκ τοῦ περιέχοντος καὶ τοὺς ὅπ' αὐτὸν
συμπεριέλαβε κληρικούς. Εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ κε' κανόνι
λέλεκται, μὴ δεῖν δις ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὃν καὶ
ζήτει ἐν τῷ ι' κεφ. τοῦ **Δ** στοιχείου, ἀλλὰ διὰ τὸ
περιὸν τῆς κακίας καὶ τὸ τοῦ ἁμαρτήματος περι-
φανῶς ἐξάγιστον διπλὴν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, ἀφο-
ρισμὸν πρὸς τῇ καθαιρέσει, καὶ τούτοις, καὶ τοῖς
ἐπὶ χρήμασι μὴ δεδίδωσι χειροτονεῖν.

Τούτου καὶ ὁ γ' κανὼν τῆς ζ' συνόδου, ὡς ἔχει
λέξεως, μένεται, καὶ ἐπιφέρει, πᾶσαν ψῆφον παρὰ
ἀρχόντων γινομένην, ἐπὶ ἐνίων ἐπισκόπων, ἢ πρε-
σβυτέρων, ἢ διακόνων, ἀκυρον μένειν. Καὶ ἐπὶ μὲν
ἐπισκόπων ψῆφον φησι τὴν κατ' ἐξουσίαν τῶν ἀρ-
χόντων εἰς ἔργον προβαλόνσαν · ἐπὶ δὲ πρεσβυτέ-
ρων καὶ διακόνων καταχρηστικῶς ἢ ψῆφος ἀντὶ
χειροτονίας ἐλήφθη · γίνεσθαι δὲ τὴν τοῦ ἐπισκόπου
κελεύει χειροτονίαν κατὰ τὸν δ' κανόνα τῆς α' συνό-
δου, ὃν καὶ ζήτει ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ **Χ** στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. Περὶ ἐπισκόπου χειροτονηθέντος,
καὶ μὴ καταδεχομένου ἀπελθεῖν εἰς τὴν λα-
χοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, ἢ ἀπελθόντος καὶ
μὴ δεχθέντος, ἢ μὴ δυνηθέντος ἀπελθεῖν διὰ
τὸ ὑπὸ ἐθνῶν τὴν ἐκκλησίαν κατέχεσθαι.

Ὁ λς' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν χειρο-
τονηθέντα ἐπίσκοπον καὶ ἀφικέσθαι μὴ καταδεχό-
μενον εἰς τὴν ἐγγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, καὶ τὴν φροντίδα
τοῦ λαοῦ ἀναδέξασθαι, ἀφορίζεσθαι κελεύει, μέχρις
ὅν καταδέξηται. Εἰ δ' ἀπελθὼν ἀποπεμφθεῖ οὐ
παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ
μοχθηρίαν, αὐτὸν μὲν ἐπίσκοπον καὶ οὕτω μένειν,
τὸν δὲ κληρὸν τῆς πόλεως ἐκείνης ἀφορίζεσθαι, οἷα
καλῶς τὸν λαὸν μὴ παιδεύοντα.

Ταῦτα καὶ ὁ ιζ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διέξεισιν, ἔτι
δὲ καὶ ὁ ιη', ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπειθοῦντα τὴν ἐπίκρι-
σιν ἐκδέχεσθαι κελεύουσι τῆς τελείας συνόδου, εὐ-
πρόσωπον αἰτίαν τυγχὼν προβαλλόμενον · τὸν δὲ πρὸς
τοῦ λαοῦ ἀποπεμφθέντα μετέχειν μὲν τῆς τιμῆς
καὶ τῆς λειτουργίας, μηδὲν δὲ παρενοχλεῖν τοῖς
πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ διάγων τυγχάνει.
Ὡς γὰρ οὐκ ἐφαίται τούτῳ διδάσκειν, ἢ λειτουργεῖν,
ἢ χειροτονεῖν ἐν τῇ ὀλλοδαπῇ, εἰ μὴ πρὸς τοῦ ἐγκω-
ριου ἐπιτραπείῃ, οὕτως οὐδέ τινα τῶν τῆς ἐκκλη-
σίας πραγμάτων ἐξεστὶ σφετερίζεσθαι · ἐκδέχεσθαι
δὲ καὶ τοῦτον τὴν γνώμην τῆς τελείας συνόδου.

Ὁ δὲ τῆς ζ' συνόδου κανὼν λς' τὴν εἰς ἐκκλη-
σίαν χειροτονηθέντα βραβύροις ὑπόφορον, καὶ τὴν

CAP. XVIII. Quod episcopus a propriis uxoribus
separari decet.

Quære 17 cap. litteræ **Γ**.

CAP. XIX. De episcopis qui ecclesias per principum
potentiam consecuti sunt.

Sanctorum apostolorum canon 30 sic verbatim
dicit: Si quis episcopus secularibus principibus
usus, per eos ecclesiam adeptus sit, deponatur,
et segetetur, et omnes qui illi communicant.
Episcopi vero nominis mentionem faciens, ex cir-
cumstantia et omnes qui illi subiciuntur clericos
comprehendit. Licet etiam in canone 25 dicitur:

B Non oportet in idipsum bis vindicare (quem quære
in 40 capite litteræ **Δ**), propter sceleris autem
magnitudinem, et peccati manifestam immani-
tatem, duplicem inducit pœnam, segregationem
et depositionem, et his, et illis qui pecuniis ordi-
nare non timuerunt.

Hujus etiam et 3 canon vii synodi ad verbum
meninit, et subjungit, omnem electionem quorumi-
dam episcoporum vel presbyterorum vel diaconorum
a principibus factam irritam manere. Et de
episcopis quidem electionem dicit, quæ principum
sit auctoritate: de presbyteris autem et diaconis
abusive electio pro ordinatione accipitur. Episcopi
vero ordinationem secundum quartum canonem
primæ synodi fieri jubet; quem etiam quære in
C primo capite litteræ **X**.

CAP. XX. De episcopo qui ordinatus est, et non
statuit, ad ecclesiam quæ illum sortita est adire,
vel profectus et non susceptus est, vel qui non
potest accedere eo quod ethnicis ecclesia deli-
netur.

Sanctorum apostolorum canon 36 episcopum,
qui ordinatus est, et non statuit ecclesiam sibi
concreditam adire, et populi curam suscipere,
segregari jubet, donec eam susceperit. Si autem
profectus, non susceptus fuerit, non sua volun-
tate, sed propter populi improbitatem, ipse quidem
ita maneat episcopus; clerus autem illius civi-
tatis segetetur, quod populum non bene cor-
rigebat.

D 125 Eadem et Antioch. syn. 17 statuit, ut
et 18; præterea eum, qui non obtemperat, a per-
fecta synodo deponi jubent, licet forte probabilem
afferat rationem. Qui autem a populo ejicitur, is
sit et honoris et muneris particeps, dummodo
nullam rebus ecclesiæ, in qua vivere contingit,
molestiam afferat. Ut enim docendi, vel sacra fa-
ciendi, vel ordinis conferendi in aliena regione illi
non est potestas, nisi ejus rei a loci episcopo con-
cessa facultate, ita neque aliquid ex ecclesiæ bonis
in proprios usus transferendi: illum autem per-
fectæ synodi sententiam suscipere.

Sexta syn. canon 37 eum, qui in ecclesia bar-
ba is subiecta ordinatur, et illuc ire abnuat, mani-

festum vitans periculum, nullis antistitum privilegiis ob hoc privari iudicat; neque enim gentilem injuriam adeo valere, ut sacerdotii iuribus perniciem afferat; neque a circumstanti barbarorum violentia illius, qui circumscriptus non est, circumscribi sacram potestatem. Et illi quoque quoslibet clericos ordinare permittitur, et præsulatus auctoritatem secundum proprios fines habere, et omnia rata erunt, quæcunque scilicet canonice faciet, perinde ac si esset in ecclesia, quæ illum sortita est.

Quæ et in cap. 9 litteræ Δ canonem 16 synodi quæ prima secunda dicitur.

Lex.

Illustris etiam imp. Alexius Comnenus scripta constitutione jubet magnis tributorum donis illos excipi, qui episcopatus cujusdam administrationem, Orientalium scilicet ecclesiarum, quæ a barbaris adhuc detineantur, susceperint; nam monasteriorum præfecturas, et quæ ad annuum victum sunt necessaria, et alia quæcunque huiusmodi sunt, illis confirmat.

CAP. XXI. De episcopatibus quæ sunt metropoles, et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitanos.

Quartæ synodi 12 canon gravissima intendit episcopis, qui imperialibus mandatis unam provinciam in duas dividere aggressi sunt, et proprium episcopatum typis pragmaticis novam metropolim vocari satagunt. Hoc vero magno Patri Basilio, Cappadocia divisa, molestiam aliquando creavit, propter novam Tyanæ metropolim. Illos autem, qui posthac tale quid audent, sacerdotio privat. Quicumque autem episcopatus ante hanc constitutionem imperiali jussu metropolitani titulo insigniti fuerant, ut solo isto honore fruantur decernit, et eorum antistites metropolitani etiam solum nominentur. Metropolim autem veræ non minus, quam ante hanc constitutionem, immutabilia servantur jura. Sed nunc temporis omnia istius canonis non observantur decreta. Nam imperialibus mandatis non paucas apud nos episcopales ecclesias in metropolitanam fastigii culmen evecias esse videmus.

Decimus septimus vero, Si qua, inquit, ab imper. auctoritate innovata sit civitas, et ex fundamento ædificata, vel deinceps innovata fuerit, et exstructa, et imperialibus ac publicis typis honorata, scriptis nempe mandatis, quæ privilegia civilia vel episcopatus aut metropolis honorem illi concedunt; eam oportet per imperialia decreta paræciarum et rerum ecclesiasticarum administrationem consequi, et in episcopatum urbium vel metropolitani catalogum referri. Dicentibus ferme Patribus, Quoniam imper. contradicere non possumus, eos, qui ab illis sunt electi, ecclesiasticus ordo consequatur.

Α ἔκαστος ἀγίζειν ἀπεγνωχό-α, τὸν προὔπον φυλαττόμενον κίνδυνον, μηδενὸς τῶν τοῖς ἀρχιερεῦσι προσβίων παρὰ τοῦτο στέρεσθαι ἀξιοί· μηδὲ γὰρ τὴν εὐνικὴν εἰς τοσοῦτον ἐνδυναστεύειν ἐπήρειαν, ὥς καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης λυμαίνεσθαι δίκαια· μηδὲ τῇ βιρβαρικῇ περιστάσει τὴν τοῦ ἀπεριγράπτου περιγράφεσθαι ἀγιστεῖαν. Καὶ χειροτονεῖν γὰρ ἐπι- τοι τοῦτω κληρικὸς οἰουσθήποτε, καὶ τοῦ τῆς προσεδρίας βαθμοῦ κατὰ τὸν βίον ἐχέσθαι ὄρον, καὶ πάντα τὸ βίβδιον ἔξει, ὅσα δὴπου κανονικῶς διαπράττεται, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ κατὰ τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν ἐτύγγανεν ὢν.

Ζῆται καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανὼνα ἰς τῆς λεγομένης ΑΒ' συνόδου.

Νόμος.

Β Ὁ δὲ ἀοιδίμος βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐγγράφῳ ἐπιτάγματι μεγάλαις εἰσφορῶν δόσει δαξιούσθαι καλεῖται τοὺς χειροτονίαν ἐπισκοπῆς τινας δεξαμένους τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησιῶν, τῶν ὑπὸ βαρβάρους ἐτι κατεχομένων· μοναστηρίων τε γὰρ προστασίας, καὶ ἐπιστείους ἐπισιτήσεως, καὶ ἑτέρα ἅτα τοιαῦτα τούτοις ἐπιδραβεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Περὶ ἐπισκοπῶν, μητροπόλεων γινόμενων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν μᾶ ἐπαρχίᾳ δύο εἶναι μητροπολίτας.

Ἐν τῇ δ' συνόδῳ κανὼν τὰ δεινότερα ἐπανατίνεται τῶν ἐπισκοπῶν τοῖς διὰ γραμμάτων ἐπιχειροῦσι βασιλικῶν εἰς δύο τὴν μίαν διαιρεῖν ἐπαρχίαν, καὶ τὴν οἰκίαν ἐπισκοπὴν νέαν πραγματευόμενοις καλεῖσθαι μητρόπολιν. Τοῦτο δὲ ἄρα πράγματ' ὅτε παρέσχε καὶ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασίλειῳ, τῆς Καππαδοκίας διαιρεθείσης διὰ τὴν νέαν τῶν Τυάνων μητρόπολιν· τοὺς δὲ τοιοῦτον τι τοῦ λοιποῦ τολμώντας τῆς ἱερωσύνης ἐξοστρακίζει. Ὅσαι γὰρ μὴν ἐπισκοπαὶ γράμμασι βασιλικῶς ὀνόματι πρὸ τούτου τετιμῆνται μητροπόλεων, ταύτης μόνης τῆς τιμῆς ἀπολαύειν παρεγγυᾷ, καὶ τοὺς τούτων προέδρους μητροπολίτας καὶ μόνον καλεῖσθαι, τῇ δὲ ἀληθῶς μητροπόλει οὐδὲν ἔττον ἀναλλοίωτα τὰ προτῷ δίκαια περισώζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦν οὐ πάντα τὰ τῷ κανόνι φυλάττεται· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐπισκοπῶν καὶ ἐφ' ἡμῶν οὐκ ὀλίγας βασιλικαὶ ἐπιτάγμασιν εἰς τὴν τῆς μητροπόλεως προσεδρίαν ἀναγομένας.

Ὁ δὲ ιζ', Εἴ τις ἐκ βασιλικῆς, φησὶν, ἐξουσίας κεκαίνισται πόλις, καὶ ἐκ βάθρων ἀνεγέγερται, ἢ καὶ αὐθις καινισθεῖη καὶ ἀνεγερθεῖη, καὶ βασιλικαὶ καὶ δημοσίαι τύποις τιμηθεῖη, ἐγγράφοις δηλαδὴ προσταγμασι, προσεδρία πολιτικῇ, ἢ τὴν ἐπισκοπῆς, ἢ μητροπόλεως· ταύτῃ χαριζομένοις, δέον καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τε καὶ πραγμάτων τάξιν τοῖς βασιλικῶς τύποις ἀκολουθεῖν, καὶ ἐπισκοπὴν αὐτὴν ἢ μητρόπολιν καταλογίζεσθαι, μονοουχὶ τῶν Πατέρων λεγόντων, Ἐπειδὴ τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιτίπτειν οὐ δεδυνήμαθα, τοῖς πρὸς αὐτῶν ψηφισμένοις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις ἀκλινεῖται.

Περὶ προνομίων βασιλικῶν.

A

De privilegiis imperialibus.

Novella.

Novella.

Ἐξεστὶ γὰρ τῷ βασιλεὶ περὶ ἐνοριῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάττεσθαι, καὶ προνομίᾳ τινῶν ἀφαιρεῖσθαι, καὶ ἐπισκοπὰς αὐθὺς εἰς μητροπόλεις τιμᾶν, καὶ ἡγουμένους προχειρίζεσθαι, καὶ ἑτέρα τινὰ τοιαῦτα ποιεῖν.

Ταῦτα καὶ ὁ τῆς ζ' συνόδου λη' δέισι ταῖς αὐταῖς αὐτῷ χρησάμενος· λέξει τε καὶ ἐννοίᾳς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ἅμα μὲν τὸ ἐκ τῶν κανόνων φυλαττόμενος δέος, ἅμα δὲ καὶ τινὰς τῶν ἐκκλησιῶν τιμᾶσθαι βουλόμενος, χρυσοβούλλῃ γράμματι διορίζεται μὴ ἄλλως ἐπισκοπὴν εἰς ὑψηλότερον θρόνον ἀνάγεσθαι, εἰ μὴ ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς οἶκον ἐν ὁρμηθεῖς, χάριτος ἀνθρωπίνης οὐκ εὐπρεποῦς μὴ μετέλαδούσης, βουλευθεὶς ταύτῃ τὸ ἐπαναθεῖνός ἀξίωμα παρασχέιν, ἢ τὸ τῆς πόλεως δυσωπηθεῖς μέγεθος, ἢ πίστις τῇ πρὸς τὴν εὐαγγέλιον κινήσει· Ἐκκλησίαν, ἢ τοῦ προσεστώτος αὐτῆς τὴν ἀρετὴν αἰδεσθεῖς. Εἰ γὰρ ἐξ εὐπροσώπου τοιαύτης αἰτίας ὁ βασιλεὺς προσεδίωκεν ἐκκλησίᾳ τινὶ χάρισαι, καὶ τὸν πατριάρχῃν εἰκὸς τῷ ταύτης ἀρχιερεῖ τὸν προσήκοντα βαθμὸν ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἀπονέμειν συνέδρῳ, εἰς μητροπολίτου τυχόν, ἢ ἀρχιεπισκόπου τόπον ἀνηνεγμένῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια ἀνακαλεῖσθαι, εἰ κοινὰ γέγοντο καταγῶγια.

Ὁ τῆς ἐβδόμης συνόδου ιγ' κανὼν τοὺς κοινὰ καταγῶγια πεποιηκότας ἐκκλησίας τινὰς, ἢ ἐπισκοπὰς, ἢ μοναστήρια, ἐξίστασθαι τούτων κελεύει, ὡς ἂν αὐθὺς τὸ ἀρχαῖον λάβωσι σχῆμα· εἰ δὲ μὴ βούλονται, κληρικοὺς μὲν ὄντας, καθαιρεῖσθαι, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζεσθαι, καὶ τῷ ἀτελευτήτῳ σκώληκι, καὶ τῷ μὴ σθεννυμένῳ πυρὶ παραπέμπεσθαι, ὡς τὸν τοῦ Θεοῦ οἶκον ἐμπορίου ποιοῦντας οἶκον. Οὐ μὴν τὸ τοῦ χρόνου προβαλόνται μῆκος οἱ τὰς ἐπισκοπὰς εἰς κοσμικὰ μεταθέντες καταγῶγια· οὐ γὰρ ἀποκλείει τοὺς ἀνακαλουμένους ταῦτα ὁ μεταξὺ χρόνος· τὰ δὲ γε μοναστήρια μετὰ τεσσαράκοντα ἐτὶ οὐκ εὐχερῶς ἀποκαθίστανται τοῖς ἀναζητοῦσιν, εἰ καὶ διὰ βραθυμίαν τῶν προκατεχόντων εἰς αὐτοὺς περιήλθον.

Ὅτι οὐ καλύπτονται οἱ κοσμικοὶ μοναστήρια ἐκλυμδάνειν.

Τὸ τοῦ κανόνος μέντοι οὐκ ἐμποδὼν ἔσται τοῖς ἐκλυμδάνουσι κοσμικοῖς μοναστήρια, εἰ γε πρὸς βελτίῳ κατὰστασιν, καὶ πρὸς ἐπίδοσιν κρείττω τὰ τῆς μονῆς γενέσθαι τούτοις μελήσειε. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ τόμος τοῦ πατριάρχου Σεργίου ἐφήσιν· ἀλλὰ τοὺς ποιοῦντας αὐτὰ κοσμικὰ καταγῶγια τῆς κατὰ τῆς αὐτῶν ἐξωθεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Περὶ τῶν τοῦ ἐπισκόπου ἰδικῶν πραγμάτων, καὶ ὅπως δεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικεῖν αὐτόν.

Ὁ μὲν τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἴδια κατεχόμενον πρὸ τῆς χειροτονίας ἐπίσκοπον, κελεύει ὅλην ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ τοῖς τῆς ἐκκλησίας μέγνυν, ἐν' ἐξούσιαν ἔχῃ τελευτῶν, οἷς βούλεται

Licetum est imper. de ecclesiasticarum provinciarum finibus definire, et aliquarum privilegia auferre, et episcopales urbes iterum metropolitani honore donare, et antistites designare et alia ejusmodi facere.

126 Hæc etiam et vi synodi 38 refert, eisdem ac ille verbis et sententia usus.

Imperator Alexius Comnenus, simul qui a canonibus intentatur, metum observans, ut et ecclesias quasdam honorare volens, aurea bulla statuit, episcopatum non aliter in sublimiorem thronum erigendum, quam si qui tunc est imperator proprio motu impulsus, nulla humana indecora gratia intercedent, voluerit illam, quæ superior est ac eminentior, dignitatem ei præbere, vel propter ejus in sanctam Ecclesiam fidem motus, vel ejus, qui illi præest virtutem, honorans. Si enim ex hujusmodi aliquo specioso prætextu imperator ecclesiæ alicui præfecturam largiatur, est etiam verisimile, quod patriarcha illius antistiti convenientem gradum in synodo ab eo congregata tribuet, in metropolitani forsitan vel archiepiscopi locum relato.

CAP. XXII. Quod episcopatus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopus oportet.

Septimæ synodi 13 canon illos, qui ecclesias aliquas vel episcopatus vel monasteria fecerunt communia diversoria, jubet ea immutare, ut iterum in pristinum statum restituantur. Si vero ea reddere nolint, si sint quidem clerici, deponantur; si laici vero, segregentur; et vermi, qui non moritur, et igni, qui non exstinguitur, deputentur, ut qui domum Dei domum negotiationis fecerunt. Neque quidem multi temporis lapsus his proficiet qui episcopatus in sæcularia converterunt diversoria. Non enim intermedium tempus illos, qui hæc revocare volunt, prohibet. Monasteria vero post quadraginta annorum spatium non facile ad possessores revertuntur, licet per priorum possessorum socordiam ad illos venerunt.

Quod monasteria accipere sæculares non prohibentur.

Hic canon equidem sæcularibus monasteria accipere non interdicit, si ad meliorem monasterii bonorum constitutionem et majorem accessionem ab eis hæc facienda sint. Hoc etiam patriarchæ Sergii decretum permisit: at eos qui illa sæcularia faciunt diversoria, ab eorum possessione expellit.

CAP. XXIII. De privatis episcopi bonis, et quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet.

Quadragesimus sanctorum apostolorum canon episcopum, qui res proprias antequam ordinatus fuit, possidebat, illas manifestas facere jubet, et non Ecclesiæ rebus immiscere, ut sit in ejus po-

testate cum moritur, quibus vult et ut vult, illa relinquere, modo sint orthodoxi Christiani; et non rerum ecclesiasticarum occasione res episcopi intercidant, qui nonnunquam uxorem et liberos habet, vel cognatos, aut famulos. Justum enim est apud Deum et homines, ut nec ecclesia dampnum percipiat propter episcopi bonorum ignorance; nec episcopus, vel ejus **127** cognati rerum ecclesie occasione damno afficiantur, quæ forsitan debitorum gravitati subiecta est, et in negotia et lites incidant, et ejus mortem maledictis prosequantur. Nisi enim, et quæ ante ordinationem, et quæ post eam ad illum legitime pertinebant, ratione probabili manifesta faciat; qui post eum ordinatus est episcopus omnia ejus bona apprehendat, debitorum solutionem omnino in se suscipiens.

Quadragesimus primus ait, episcopum bona ecclesiastica administrandi potestatem habere, et ejus arbitrato illa dispensari, diaconis ecclesiarum in virtute et existimatione bona electis utentem. Si enim pretiosarum et immortalium animarum administrationem consequatur, multo magis rerum materialium et corruptibilium dispensatio illi concedenda est; ut illis, qui egent, et fratribus, qui peregrinantur, in omnibus suis necessitatibus subministret. Porro et erga alios hospitalem oportet esse episcopum; et eorum quibusdam uti ad necessarios ejus usus, alimenta scilicet et vestimenta secundum divinum Apostolum; non equidem ad delicias vitæ et molliam et supervacaneos et inutiles appetitus. Statuit etenim lex, ut qui altari assident, ex altari alantur; quandoquidem nec milites unquam propriis sumptibus adversus hostes arma capessere paratus sit.

Hos duos apostolicos canones Antiochenæ synodi vicesimus quartus et quintus sequentes, eadem cum his decernunt, et adjiciunt: Si eis quidem, quæ sufficiunt, episcopus vivere non persuadeatur, neque ex eorum sententia, qui in clero constituti sunt, rerum ecclesiasticarum redditus administrare, et sumptus denique qua ratione oportet facere; sed etiam cognatis suis illorum administrationem relinquens in proprios usus majorem partem convertit, adeo ut clam detrimentum capiant rerum ecclesiasticarum rationes: justum esset, ut ille provincie synodo, tanquam calculatori, qui decipi nequit, administrationis rationem reddat. Si vero rursus episcopus insimuletur, et qui cum illo sunt presbyteri, quod bona ecclesiastica sibi ipsis, et non ali decet, erogant; ex quo pauperes necessariis destituti subsidii careant, infamia vero male gestæ rerum administrationi, et illis, qui eas administrant, adhareat: hæc etiam corrigantur, synodo quod æquum est explorante. Quare et 4 caput litteræ Δ.

καὶ ὡς βούλεται τὰ τα καταλιπεῖν, ὁρθόδοξοις μέντοι Χριστιανοῖς· καὶ μὴ προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπόλλυσθαι τὰ τοῦ ἐπισκόπου, γυναῖκα καὶ παῖδας ἐσθ' ὅτε κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας· δίκαιον γὰρ παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· μῆτε τὴν ἐκκλησίαν ζημιῶσθαι ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὴν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῶν τῆς ἐκκλησίας, ζημίαν ὑπομένειν, βάρει χρεῶν ἰσως ὑποκειμένης, καὶ εἰς πράγματα τούτοις ἐμπέτοντας, τῷ αὐτοῦ διαλοιδορεῖσθαι θανάτῳ. Εἰ γὰρ μὴ ὅτλα τὰ τε πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὰ μετὰ ταύτην αὐτῷ περιελθόντα, ἐξ αἰτίας εὐπροσώπου ποιήσαιο, τῶν αὐτοῦ πάντων ὁ μετ' αὐτὸν χειροτονηθεὶς ἀνθέξειται, ἀναδεδεγμένος πάντως· καὶ τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισιν.

Ὁ δὲ μα τὴν ἐπίσκοπον τὴν ἐξουσίαν ἔχον τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπιτάττει πραγμάτων, καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ ταῦτα διοικεῖσθαι γνώμην, διακόνους χρώμενον τῶν κληρικῶν τοῖς ἐξελεγεμένοις ἐπ' ἀρετῇ καὶ ὑπολήψει χρηστῇ. Εἰ γὰρ τῶν τιμῶν καὶ ἀθανάτων ψυχῶν ἐπιτέτραπται τὴν διοίκησιν, πολλῷ γε δὴ πιστευτέον αὐτῷ τὴν τῶν ὕλικῶν τε καὶ φθιρομένων, ὥστε χορηγεῖν ταῦτα τοῖς δεομένοις καὶ τοῖς ἐπιξενουμένοις τῶν ἀδελφῶν, καὶ μηδενὸς ἰδοῦ· ἔχοντας καθιστᾶν· ἐπειτα γὰρ καὶ γυμνῶν εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον πρὸς τοὺς ἄλλους· χρῆσθαι δὲ τισι τούτων καὶ εἰς τὰς ἀναγκαῖας αὐτοῦ χρεῖας, διατροφάς τε, ψημὶ, καὶ σκεπάσματα, κατὰ τὸν θεόν Ἀπόστολον· οὐ μὴν εἰς τρυφὰς καὶ βλακείας, καὶ περιττὰς ὀρέξεις καὶ ἀνοήτους. Καὶ γὰρ ὁ νόμος διετάξατο, τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι· ἐπεὶ περ οὐδὲ στρατιώτης δὴπουθεν ἰδίῳ ὀφώνῳ ὅπλα κατὰ τῶν πολεμίων ἀραθῆναι προθυμηθίσται.

Τοὺς δυοὶ τούτοις ἀποστολικοὺς κανόνες ἐπίμενοι δὲ τε κ' καὶ ὁ κ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιψηφίζουσι, καὶ ἐπάγουσιν· Ἄν δὲ τοῖς ἀποχωρῶσιν ὁ ἐπίσκοπος μὴ αἰρῆται βῶναι, μῆτε μὴν εἰδῇσει τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τὰς προσόδους τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων εἰσδέχεσθαι, καὶ τὴν χορηγίαν αὐθις ἢ δέον ποιῆσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς γένει προσήκουσι διατηραῖς τούτων χρώμενος, εἰς εἰκείας ἐκφέρει τὰ πλείω χρεῖας, ὡς λεληθῶς· βλάπτεσθαι τοὺς λογισμοὺς τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας, εὐθύναι· ἂν εἴη δίκαιος ὑποσχέσθαι, ὅσα λογισταῖς ἀπαραιροῖσιν, τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δ' αὖθις ὁ ἐπίσκοπος διαβάλλοιτο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι, ὡς ἂν τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰς τὸ δέον δαπανῶντες, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας μὴ τὰ πρὸς χρεῖαν ποριζομένους, βλασφημῆναι δὲ τῷ τε λογισμῷ τῶν πραγμάτων καὶ τοῖς ταῦτα διοικοῦσι προσπρίβεσθαι, καὶ ταῦτα διορθώσεως τυγχανέτω, τὸ πρέπον τῆς ἀγίας δοκιμασίας συνόδου. Ζῆτε καὶ τὸ δ' κεφαλ. τοῦ 1 στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. Ὅτι τὸν ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον Α CAP. XXIV. Quod episcopum bonorum ecclesiarum
ἔχειν δεῖ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

Ἡ οὗ τῆς δ' συνόδου κανὼν, Δεῖ, φησὶ, τὸν ἐκ-
κλησίαν λαχόντα ἰθὺν εἶναι ἐπίσκοπον καὶ οἰκονόμον
ἔχειν ἐκ τοῦ κλήρου, τοὺς τρόπους ἐπεικῆ, καὶ
παντὸς κέρδους καὶ λήμματος ὑπάρχοντα ὑψηλότε-
ρον, οὐ μὴν ἐκ τοῦ λαοῦ, οὐδὲ τινα τῶν αὐτῶ προσ-
τηκόντων, ὥστε μετὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης τὰς προσ-
τάξεις τῶν ταύτης πραγμάτων εἰς μάλα διέπειν, καὶ
μὴ κατερλεῖν τὸν ἔρανον τῆς χρηστότητος. Εἰ γὰρ
καὶ ἀνέλπεται τῷ ἐπισκόπῳ πάντων ἡ ἐξουσία, ἀλλ'
ὁτινιστὸν τοῦ ἐπιμαρτυροῦντος, χωρὶς, ἥκιστα τὴν
αὐτῶν οἰκονομίαν γίνεσθαι δεῖ, ἵνα μὴ μάτην καὶ
εἰς τὰ τῶν πενήτων σκεδαννύμενα ὑποπέ-
ται, ὥστε καὶ λοιδορίαν ἐντεῦθεν τῇ ἱερῶσυνῃ
προσπιβέσθαι, ὡς δὴθεν ἀθέσμως τοῦτοιοῦ τοῦ ἐπι-
σκοποῦ χρωμένου· τὸν δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντα ταῖς
εὐθύναις ὑποτίθεται τῶν θείων κανόνων.

Ταῦτα πρὸς γυνάται καὶ ὁ ἰα' κανὼν τῆς ζ' συνό-
δου, καὶ προστίθεται, ὡς, Εἰ μὴ βούλοιτο τις τῶν
μητροπολιτῶν, αὐθέκαστος ὢν, οἰκονόμον ἐκ τοῦ
κλήρου τοῖς πράγμασιν ἐπιστῆσαι, ἀλλ' ὁ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, ὅπ' αὐτὸν τελοῦ-
σης τῆς μητροπόλεως, τῷ περιόντι τῆς ἐξουσίας,
καὶ οἰκονόμον ἐπ' αὐτῇ προχειρίσεται. Ταῦτα δὲ
καὶ τῷ μητροπολίτῃ πράττειν ἐφεῖται κατὰ τῶν
ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπισκόπων. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν
μοναστηρίων φυλαχθήσεται.

Ὁ δὲ Θεόφιλος Ἀλεξανδρίας ἐν γὰρ τῷ θ' καὶ ἰ'
αὐτοῦ κανόνι κρίσει παντὸς τοῦ ἱερατείου τὸν τῆς
ἐπισκοπῆς οἰκονόμον ἐπισκῆπτε προβάλλεσθαι, εἰ
καὶ τὴν γνώμην ἔχουσι τοῦ ἐπισκόπου σύμφηγον,
ἵνα τὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς δέον δαπανῶνται τῇ ἐκεί-
νου φροντίδι, χήραι, καὶ πένθησι, καὶ τοῖς ἐπιδη-
μοῦσι ξένοις διανεμόμενα, καὶ μὲν τούτων αὐτὸν
ἐξιδύσθαι. Ἀφιλόργουρον γὰρ εἶναι δεῖ τὸν τοῦ
θεοῦ λειτουργὸν, καὶ οἰκονόμον τῶν αὐτῷ ἀνατε-
θειμένων. Ζῆτει νόμους ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Ε
στοιχείου.

Νόμος.

Ἡ δὲ γ' Ἰουστινιάνειος νεαρά. Προσῆκει, φησὶ,
τὸν κατὰ καιροὺς ἀγιώτατον πατριάρχην, καὶ τοὺς
εὐλαβεστάτους οἰκονόμους, τὰς γινομένας δαπάνας
ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων περὶ εὐσεβεῖς δαπα-
νῶν πράξεις, καὶ θεῶ ἀρεσκούσας, καὶ εἰς ἐκεί-
νους ταῦτα χορηγεῖν τοὺς τοῖς ἀληθείαις δεομέ-
νους, καὶ οὐκ ἐχόγτας ἐτέρωθεν τροφῆς ἀφορμῇ·
ταῦτα γὰρ τὸν Δεσπότην Θεὸν θεραπεύει· ἀλλὰ μὴ
εἰς ἀνθρώπους εὐποροῦντας, ὡς ἐντεῦθεν τοὺς ἀπο-
ρομένους μὴ τυγχάνειν τῶν ἀναγκαίων. Ἰστώσαν
γὰρ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι, ὡς, εἰ παρὰ ταῦτα
πράττειν, ταῖς ἐκ θεοῦ ποιναῖς ὑποκείμεναι, καὶ
ἐκ τῆς αὐτῶν οὐσίας τὸ ἀζήμιον τῇ ἀγιωτάτῃ
περιποιήσουσιν ἐκκλησίᾳ· ὥστε καὶ τὰ διδο-
μένα ἀδελφάτα, καὶ τὰ λοιπὰ σιτηρέσια πρὸς εὐπο-
ροῦντας καὶ παραδυναστεύοντας, οὐκ ἔχουσι τὴν
ἐκ τῶν νόμων λαχόν· τὰ πρὸς ἐνδεεῖς, δὲ πάντας
θ. β. α. ι. α.

Quartae synodi vicesimus sextus canon, Oportet,
inquit, episcopum, qui ecclesiam sortitus est, eam
dirigere, et ex clero œconomum habere, qui ho-
nesto animo sit imbutus, et omni lucro et emolu-
mento superior; non autem ex populo, nec ullum
sibi affluem; ut adhibita ejus sententia redditus
ecclesiæ bene administret, et non cauponetur
charitatis fructum. Licet enim omnium potestas
episcopo conceditur, non tamen sine aliquo teste
illorum administratio fieri oportet, ne temere et
inconsulta pauperum res esse dissipatas in suspi-
cionem veniat; ut probrium exinde sacerdotio
inuratur, quod scilicet episcopus eas illegitime
effundat: illum autem, qui hoc fecerit, divinorum
canonum correctionibus subjicit.

128 Eadem etiam decernit undecimus septimæ
synodi, et addit: Si metropolitanus, qui sui juris
est, œconomum e clero rebus præficere nolit, tum
Constantinopolitanus patriarcha, sub illo ex-
sistente metropoli, ex abundante, qua pollet, po-
testate, œconomum in ea constituat. Hoc etiam
metropolitano in episcopos, qui sibi subjiciuntur,
conceditur. Idem et in monasteriis observabitur.

Theophilus vero Alexandriæ episcopus, in nono
et decimo ejus canone, episcopatus œconomum
omnis sacerdotalis ordinis judicio designare de-
cernit, si etiam episcopi sententiam consentientem
habeat, ut ejus cura bona ecclesiastica, prout de-
cet, insumantur, viduis et pauperibus et peregrinis
indigentibus distribuat, nec ulla eorum ipse sibi
arripiat. Nam avaritiæ alienum esse oportet Dei
ministerium, et eorum, quæ sibi committuntur,
œconomum. Quære leges in 8 capite litteræ E.

Lex.

Justiniani vero novella 5, Convenit, inquit, ut
sanctissimus pro tempore patriarcha, et reveren-
dissimi œconomi, sumptus, qui ex ecclesiasticis
reditibus sunt, in pias et Deo placitas causas in-
sumant, et in illos conferant, qui et revera egent,
nec aliunde habent, unde vivant (hæc enim Do-
minum Deum conciliare solent); non vero in ho-
mines locupletes, ut exinde egentes vitæ neces-
sariis defraudentur. Noverint enim reverendissimi
œconomi quod, si quid præter hæc fecerint, po-
nis cælestibus erunt obnoxii, et de substantia sua
sacrosanctæ ecclesiæ damnum retribuent. Quæ
itaque fraternitatum et reliquarum frumentariorum
pensionum nomine ad divites et potentes mittuntur,
a legibus non sunt confirmata: quæ autem ad ege-
nos mittuntur, omnino rata sunt.

CAP. XXV. *Quod monasterium ædificare in ecclesiæ suæ bonorum damnum episcopum non oportet.*

Α ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. Ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπίσκοπον μοναστήριον κτίζειν ἐπὶ λύμῃ τῶν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πραγμάτων.

Septimus primæ et secundæ synodi canon nulli licere episcopo privatum monasterium ad proprii episcopatus perniciem de novo extruere decernit; si quis autem hoc audere deprehensus fuerit, ipsum quidem convenienti pœnæ subijci: quod vero ab ipso recens exstructum est, episcopatui ascribi, et privatam ejus censeri possessionem, ac si ab initio non fuisset monasterium. Quæ enim præter leges facta sunt, ea, quæ canonice constituuntur, evertere non est fas. Atque si, quod recens exstructum est, intra limites quidem ejusdem episcopatus consistat, nulla est dubitatio; sin autem in alia diœcesi sit, monasterium, et quæ ad illud pertinent, ad episcopatum redibunt; regionis vero episcopus jura solum episcopalìa in eo habebit. Si porro episcopatui nullum afferat detrimentum, vel qui ex fundamentis exstruit monasterium, vel qui illud, quod tempore corruerat, renovat; laudis magis quam vituperii est dignus.

129 CAP. XXVI. *Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet.*

Quinquagesimus nonus sanctorum apostolorum canon episcopum vel presbyterum, qui ex ecclesiasticis bonis indigenti clerico non suppeditat, sed inopia laborantem contemnit, segregari jubet: si vero perseverat, deponi; ut qui, quantum in se est, fratris sui occisor sit; licet ipsi res ad vitam sustentandam divina providentia allunde suppetant.

CAP. XXVII. *Quod, mortente episcopo, a clericis suis et metropolitans illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandus est, reservari.*

Sextæ synodi 35 canon, Nulli omnium metropolitānorum, inquit, licet, mortuo, qui illi subest, episcopo, bona ejus vel ipsius ecclesiæ auferre et sibi vindicare; sed, vel apud clerum ejusdem ecclesiæ reservari, vel, si non habeat clericos, apud metropolitānum custodiri, qui futuro episcopo omnia sine imminutione reddet.

Idem et 22 quartæ synodi decernit, non licere neque clericis post proprii episcopi mortem, bona, quæ ad ipsum pertinent, rapere, neque eis qui illa adsumerent, sed ordinando episcopo illa servari, nihil deficiente; vel qui aliquid eorum alienant, de suis gradibus in periculum venire.

Lex.

Ilos etiam canones religiosissimus imperator Manuel confirmans, imperialibus decretis legem edidit, ut ab eis qui fiscos publicos administrant,

Ὁ ζ' τῆς α' καὶ β' συνόδου κανὼν μηδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξεῖναι διερρίζεται, μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσαι· τῆς οὐκείας ἐπισκοπῆς νεουργεῖν· εἰ δέ τις τοῦτο τολμῶν φωραθῇ, αὐτὸν μὲν τῷ προστήκοντι ἐπιτιμῶ καθυποβάλλεσθαι, τὸ δὲ νεουργηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τῇ ἐπισκοπῇ προσκυρωθῆναι, ἴδιον ἐσόμενον αὐτῇ κτῆμα, ὥσπερ εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε μοναστήριον. Τὰ γὰρ παρανόμως γινόμενα οὐκ εἰς ἀνατροπὴν τῶν κανονικῶς πραττομένων εἶναι δεῖ. Καὶ εἰ μὲν τῶν ὀρίων ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς τὸ νεουργηθὲν καθεστῆκει, λόγος οὐδεὶς· εἰ δὲ ὑπερόριον εἴη, τοῦ μὲν μοναστηρίου καὶ τῶν αὐτῷ προσόντων ἡ ἐπισκοπῇ ἐκείνῃ ἔσται κυρία· ὁ δὲ ἀγχώριος ἐπίσκοπος τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ μόνα δίκαια ἔξει. Εἰ μέντοι τὰ τῆς ἐπισκοπῆς οὐ λυμαίνεται, εἴτε ὁ ἐκ βάθρων μοναστήριον ἀνεγείρων, εἴτε ὁ τῷ χρόνῳ παλαιωθὲν ἀνακαινίζων, ἐπαίων οὐχ ἥττον ἢ μέμψους ἄξιός.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. Ὅτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον χορηγεῖν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι τῶν κληρικῶν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

Ὁ νθ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν μὴ ἐπιχορηγοῦντα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων κληρικῶ ἐνδεῶς, ἀλλ' ὑπερορῶντα πενίᾳ πιεζόμενον, ἀφορίζεσθαι κελεύει, ἐπιμένοντα δὲ καθαιρεῖσθαι, ὅσα τὸν ἀδελφὸν φονεύσαντα, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, εἰ καὶ ἀλλοθεν ἐκείνος προνοίᾳ θειοτέρᾳ τὰ πρὸς τροφὴν ἐποιήσατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. Ὅτι τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος οὐ χρὴ τὰ τοῦτου πράγματα ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἢ τοῦ μητροπολίτου ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ φυλάττεσθαι τῷ χειροτονηθῆσεσθαι μέλλοντι.

Ὁ λθ' τῆς ζ' συνόδου κανὼν μὴ ἐξεῖναι φησὶ τινι τῶν ἀπάντων μητροπολιτῶν, τελευτήσαντος τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπου, τὰ ἐκείνου πράγματα, ἢ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι ἢ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' ἢ παρὰ τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνου ταῦτα φυλάττεσθαι, ἢ, κληρικῶν ἐνδεῶς D ταύτης ἐχοῦσης, τὸν μητροπολίτην ταῦτα τηρεῖν τῷ χειροτονηθῆσεσθαι μέλλοντι ἐπισκόπῳ, ἀμείωτα παντάπασιν ἀποδώσοντα.

Τοῦτο καὶ ὁ κθ' τῆς δ' ἐπιτάττει συνόδου, μὴ ἐξεῖναι μήτε κληρικοῖς μετὰ θάνατον τοῦ ἴδιου ἐπισκόπου ἀρπάζειν τὰ ἐκείνῳ διαφέροντα πράγματα, μήτε τοῖς ταῦτα παραλαβοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χειροτονηθῆσομένῳ ταῦτα τηρεῖν, ἐλλείποντος μηδενός, ἢ τοὺς ἐκ τούτων νοσφισαμένους, περὶ τοῦ ἴδιους κινδυνεύειν βαθμούς.

Νόμος.

Τούτους καὶ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Μανουὴλ τοὺς κανόνας ἐπικυρῶν, νόμον βασιλικὸς ἐξέθετο γράμμασι, μὴ ἀρπάζεσθαι πρὸς τῶν τὰ δημόσια

ἐπικούντων τὰ τοῖς ἐπισκόποις προσόντα, θανάτῳ ἂν βίον μεταλλάττουσι. Ζήτει καὶ τὸ γ' κεφ. τοῦ Χ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΗ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατεῖναι βαθμόν.

Ὁ κθ' τῆς θ' συνόδου κανὼν ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου κατέγειν βαθμόν οὐκ οἰεῖται δεῖν· ἱερωσύνη γὰρ ἀντικρυς, φησί, τοῦτο γε, οἷα τὴν ἱερωσύνην, ὃ ταύτης οὐκ ἐνδίκως στερούμενος, ὥσανεὶ συληθεῖς. Τῷ μέντοι προφανῶς ἐγκλήμασι περιπατωκῶτι, τῇ; ἱερωσύνης αὐτὸν ἀφαιροῦσιν, ὡδὲ ἱερέως δοθήσεται τόπος· ἐγκλημάτων δὲ ὧν ἀθῶος, οὔτε τῆς ἐπισκοπῆς, οὔτε τῆς ἱερωσύνης δίκαιος· ἂν εἴη στέρεσθαι· ἐκατέρου γὰρ ἐκάτερον ἔχει.

Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων.

Τοῦτοις καὶ ὁ ἅγιος ἐπιφθίσκεται Κύριλλος ἐν τῷ γ' κεφ. τῆς πρὸς Δόμνον ἐπιστολῆς· Τὸ παραιτεῖσθαι γὰρ, φησί, τοὺς ἱερωγούοντας τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας, τοῖς τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἀρέσκει θεομοῖς· ἄξιοι μὲν γὰρ ὄντες λειτουργεῖν, οὐ δεῖ ποιεῖσθαι παραιτήσιν· εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξέλωσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποδειχθέντων κατ' αὐτῶν ἐγκλημάτων.

Εἰ δὲ καὶ παραιτήσασθαι τινα τὴν ἐπισκοπὴν συμβαίῃ, καὶ ἣν ἐπιστεύθῃ ποίμνην καταλείπειν, ἀντέχεσθαι τῆς λειτουργίας· εἰσαυθὶς οὐκ ἂν εἴη δίκαιον. Ἀγνοῶν γὰρ τὸ μὲν μοχθηρὸν καὶ ἐπιπικνον παραιτεῖσθαι τῆς προεδρίας, τὴν διδασκαλίαν, φημί, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιδοσιν, καὶ τὸ εἰ; δύναμιν εἰργεῖν τὴν πρὸς τὰ χεῖρα τοῦτου φορὰν· ὅσα δὲ τιμὴν φέρει καὶ σέβας, παρακατέχειν καὶ οἰκειοῦσθαι, τὴν βραδύτητα περὶ πλείονος τῆς τῶν ψυχῶν ἐπιμελείας πεποιημένον.

Δείκνυται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ις' κανόνος τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου ἡ περιττὴ τῶν οὕτω ψιφισμένων ἀνοία, τὸ δύνασθαι δηλαδὴ τοὺς ὀρχιερεῖς τὰς μὲν ἐπισκοπὰς παραιτεῖσθαι, τὴν ἱερωσύνην δὲ καὶ αὐθὶς παρακατέχειν. Οὗτος γὰρ ὁ κανὼν τὸν πλέον τῶν ἐξ μηνῶν τῆς οἰκίας ἀποδεδημηκότα ἐπίσκοπῃς, ἀναγκαίᾳ οἰζότητινι προφάσει μὴ κωλυόμενον, ἐκπύπτειν κελεύει καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἱερωσύνης. Εἰ δὲ ὁ τὸ ἐλάττον ἀμαρτῶν οὕτω καταδεδικασται, πῶς ὁ καθάπεξ παραιτησάμενος τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τῆς τοῦ ποιμνίου φροντίδος διὰ βίου καταφρονήσας, οὐκ ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ ἦκον, τοῖς λύκοις ἀνεῖς τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ πρώτου ποιμένος· Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱερὸν ποιμνιον μὴ ὅτι γε καὶ ὥσπερ γέρας αὐτῷ νέμειν τὰ τῆς ἱερωσύνης πρεσβεῖα; Περὶ οὗ καὶ ὁ ι' κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου διέξεισιν. Εἰ γοῦν τοὺς τὴν ἀρχὴν εἰς προστασίαν λαοῦ καλούμενους οἱ κανόνες ἀφορίζεσθαι, εἰ μὴ πείθονται, ἀξιοῦσιν, τίς ἂν τῶν νοῦν ἐχόντων, ἀπραγμόνων τῶν καθεστῶτων δέξαιτο τὴν παρτίτησιν, ἀλλ' οὐκ ἐσχάτως, ὡς ἂν οἶός τε ἦ, τούτους κολάσειεν; Ἄλλως τε τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα πράγματός ἐστι καὶ ἐνεργείας δηλωτικόν. Ὁ δ' ἀποσεισάμενος ἔχοντι τὴν ἐνεργείαν, ἐκπέπτωκε δηλαδὴ

A non rapiantur ea quæ ad episcopos vita functos pertinebant. Quære et tertium caput litteræ X.

CAP. XXVIII. Quod non oportet episcopum ad presbyterii gradum reduci.

Quartæ synodi 29 canon episcopum in presbyterii gradum reducere oportere non existimat; illud enim sacrilegium esse palam dicit; quippe, tanquam raptus, ipse per injuriam sacerdotio privatur. Illi quidem, qui aperte in crimina incidit, sacerdotio illum exuentia, neque sacerdotis dabitur locus: sin autem sit criminum insons, neque episcopatu nequè sacerdotio justum esset illum privari; nam unum alterum sequitur.

B

De episcopi renuntiatione.

His etiam consentit sanctus Cyrillus in tertio ad Domnum epistolæ capite: Sacerdotes enim, inquit, **130** suis ecclesiis renuntiare, ecclesiasticis consuetudinibus non placet. Si enim digni sunt, qui sacra mysteria obeant, non debent renuntiationem facere; si autem indigni, nec per renuntiationem exeant, sed per criminationes adversus eos alatas.

Si autem contingat, ut episcopatu renuntiet, et gregem sibi commissum derelinquat aliquis, administrationem rursus assumere injustum erit. Iniquum est enim episcopum quod molestum et laboriosum est in præsulatu detrectare, institutionem dico, et populi ad melius profectum, ejusque in pejora impetum pro viribus cohibere: quæ autem honorem afferunt venerationemque complecti et sibi vindicare, otium ipsa animarum cura pluris facientem.

Ostenditur etiam ex 16 canone synodi primæ et secundæ dictæ, quod mira est eorum dementia, qui sentiunt, posse quidem antistites episcopatibus renuntiare, sacerdotium autem iterum assumere. Hic enim canon eum, qui plus quam sex mensibus ab episcopatu, nullo necessario prætextu detentus, abfuerit, et episcopatu et sacerdotio excidere jubet. Si vero, qui paululum offendit, hoc modo condemnatur: quomodo, qui prorsus episcopatu renuntiavit, et gregis curam per totam vitam neglexit, non multo magis punietur, qui, quantum in se erat, gregem sibi a summo pastore Jesu Christo commissum lupis reliquit: nedum sacerdotii privilegia tanquam præmia illi attribuantur? De quo et decimus sancti Dionysii canon disserit. Si equidem eos qui ab initio ad populi præfecturam vocantur, et non obtemperant, canones segregari censent; quis mentis compos, eorum qui constituuntur, renuntiationem facile acciperet, et non potius pro viribus illos summo prohiiberet? Cæterum episcopatus nomen negotium quoddam et muneris functionem significat. Qui vero sponte sua muneris functionem deposuit, etiam vocatione excidit. Qui autem non potest episcopus vocari, quomodo sacerdotium

retinebit? quomodo etiam antistes vocabitur, qui non habet clerum sibi subjectum, nec etiam præest sacerdotibus? Cui vero non competit hierarchiæ nomen, ab illo longe abest muneris ejus functio. Qui enim de nomine non participat, nequaquam etiam de re. Renuntiatio igitur non est simpliciter accipienda, nisi aliquis se indignum sacerdotio profiteatur: hoc vero ostenso, simul cum renuntiatione ab omni sacerdotali dignitate renuntians excidit.

Tertiæ synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistola.

Verum etiam ex sanctæ et œcumenicæ tertiæ synodi epistola, ad eos qui sunt in Pamphylia de quodam Eustathio, ostenditur, ecclesiis renuntiantes utroque simul et episcopatu et sacerdotio excidere; præterea et episcopatibus omnino renuntiare antistites, reprehensione non varare. Hic enim Eustathius fuit Pamphylia episcopus, et cum in difficiliora tempora incidisset, et præ pusillanimitate et negotiorum fuga animum despondisset, episcopatu scripto renuntiavit, et in ejus locum alius quidam ordinatus est. Ille autem multis cum lacrymis in synodum hanc sanctam postea venit, non ecclesiam sibi rursus vindicans, nec cum eo qui illam possidebat contendens, sed episcopi nomen et honorem solummodo petens. Illi reverentia quadam Eustathii lacrymarum et pene jam confectæ senectutis adducti, **131** ac ne quid illi ex nimio dolore gravius accideret veriti, episcopi nomen et dignitatem et communionem ab illo retineri æquum censuerunt: ita scilicet, ut intra sacrum altare communicare liceret, non tamen sacra celebrare, aut ordinibus quempiam insignire, nisi a proprio illius loci vel regionis episcopo ei permissum sit. Hæc vero non canonice a sanctis dicuntur, sed œconomia et inassueta demissione usis; ut, qui epistolam diligenter examinabit, manifeste inveniet.

CAP. XXIX. Quod episcopus monachorum more de-lonsus sacerdotio excidit.

Synodi, cui præfuit Photius patriarcha, secundo canon antistitibus, qui monasticum induerunt habitum, summum sacerdotium rursus sibi vindicare non permittit: monachorum enim vita est pœnitentiæ promissio, et continuum compunctionis argumentum. Qui proinde parvi æstimant antistitum curam præ monachorum humilitate, et magistrali dignitati eorum qui pœnitentiam agunt et oiscent ordinem anteponunt; quomodo jure fiat, ut ad illud, quod patam rejiciebant, iterum revertantur? Sed neque antistes, qui monasticum induit habitum, deinde magnum et angelicum exuit ornamentum, amplius sibi sacerdotium vindicabit. Namque si parvus habitus, qui perfecti est arrhabo, summo sacerdotio potest privare, multo magis perfecta tonsura. Hoc vero sacerdotibus non erit impedimento; nam magistri locum non habent;

Α καὶ τῆς κλήσεως· ἐπίσκοπος δὲ καλεῖσθαι μὴ παρφυκῶς, πῶς τῆς ἱερωσύνης ἀνθίσταται; Πῶς δὲ καὶ ἱεράρχης κληθῆσεται ὁ κληρὸν μὴ κεκτημένος ὅφ' αὐτὸν, μήτε μὴν ἀρχῶν ἱερωμένων; ᾧ δὲ μὴ πρόσσεστιν ἱεραρχίας ὄνομα, πολλοῦ γε δεῖ ταύτης ἡ ἐνέργεια. Ὁ γὰρ τοῦ ὀνόματος μὴ μετέχων σχοῖ ἡ γε τοῦ πράγματος. Οὐ δεκτέον τοίνυν ἀπλῶς τῇ παραίτησιν, εἰ μὴ ἀνάξιόν τις αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης ὁμολογήσῃ· τοῦτο δὲ ἀποδεδειγμένον, ἱμὶ τῇ παραίτησιν καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας ὁ παραιτούμενος ἐκπεσεῖται.

Ἐπιστολὴ τῆς γ' συνόδου πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ ἐπιστολῆς τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης τρίτης συνόδου περὶ τίνος Εὐσταθίου δεῖκνυται τοῖς ὁρθῶς ἐπιβάλλουσι τοὺς παραιτούμενους τῆς ἐκκλησίας ἀμφοτέρων ἅμα ἐκπίπτειν, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῆς ἱερωσύνης· προσέτι γε μὴν καὶ τὸ ὅλως παραιτεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἐπισκοπὰς μὴ εἶναι ἀνεπίκλητον. Οὗτος γὰρ ὁ Εὐστάθιος, ἐπίσκοπος ὢν Παμφυλίας, καὶ περιστάσεσιν ἑμπειρωκῶς, καὶ ἀπειρηκῶς ἀπὸ μικροψυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης, ἐγγράφῳ; παρητήσατο τὴν ἐπισκοπὴν· καὶ καὶ μὲν ἄλλος χειροτόνητο. Ὁ δὲ κλαίων τῇ ἱερᾷ προσέλαθε μετὰ ταῦτα συνόδῳ, οὐ τὴν ἐκκλησίαν ἀνακαλοῦμενος, οὐδὲ τῷ κεκτημένῳ ταύτην ἀμφισβητῶν, ὄνομα δὲ καὶ τιμὴν ἔχειν ἐπισκόπου μόνον ἐπιζητῶν· ὅλ καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸ βαθὺ γέρας θυρωπιδέοντες τοῦ Εὐσταθίου, καὶ μὴ τι αὐτῷ συμβαλεῖν ἐκ τῆς ἀμέτρου λύπης εὐλαβεθέντες, τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου ἔχον αὐτὸν ἐδικαίωσαν, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν, ὥστε ἐντὸς τοῦ ἀγίου θυσιαστηρίου εἰσόντα μεταλαμβάνειν· μήτε δὲ ἱεουργεῖν αὐτὸν, μήτε χειροτονεῖν, εἰ μὴ ἐπιτραπείῃ πρὸς τοῦ ἐγγωρίου ἐπισκόπου. Ταῦτα δὲ οὐ κανονικῶς εἴρηται τοῖς ἀγίοις, ἀλλ' οἰκονομίᾳ χρησαμένοις καὶ ἀσυνήθει συγκαταβάσει, ὥς ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἀκριβῶς μετὼν σαφῶς εἴσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος, κατὰ μοναχὸν ἀποκαρτεῖ, τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει.

Ὁ β' κανὼν ἥς ὁ πατριάρχης Φώτιος ἤρχε συνόδου, οὐκ ἐφίση τοῖς ἀρχιερεῦσι, μοναχικὴν περιεμένους στολὴν, τῆς ἀρχιερωσύνης αὐθις μεταποιεῖσθαι. Μετανοίας γὰρ ὁ τῶν μοναχῶν βίος ἐπαγγελία, καὶ κατανύξεως διηνεκῆς ὑπόθεσις. Οἱ τοίνυν πρὸς ἐλαχίστου τὴν τῶν ἀρχιερέων περιωπὴν τῆς τῶν μοναχῶν θέμενοι ταπεινότητος, καὶ τοῦ διδασκαλικῆς ἀξιώματος τὴν τῶν μετανοούντων καὶ μαθητευομένων τάξιν προκρίναντες, πῶς ἂν εἰεν δίκαιοι πρὸς ἐκεῖνο αὐθις ἐπαναστρέφειν ὅπερ ἔργον ἐθέτησαν· Ἄλλ' οὐδὲ ὁ μοναχικὴν ἐσθημα ἐνδεδυμένος ἀρχιερεὺς, εἰτα τὸ μεγα καὶ ἀγγελικὸν ὑπόδη σχῆμα. Εἰ τῆς ἱερωσύνης μεταποιηθήσεται. Εἰ γὰρ τὸ μικρὸν σχῆμα, ὅπερ ἄρραβὸν τοῦ τελείου τυγχάνει, τὴν ἀρχιερωσύνην δύναιτο· παύειν, πολλῶ γε μᾶλλον ἡ τελεὶ ἀπόκαρσις. Τοῦτο δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ἐμποδὼν ἔσται· οὐ γὰρ διδασκάλου τόπον ἐπέχουσιν.

διὰ τοι τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρασιν λειτουργεῖν οὐ καλῶνται, οἷον τοῦ κανόνος χώραν ἐπὶ τούτοις μὴ ἔχοντος.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Ὅτι οὐ δεῖ γίνεσθαι ἐπίσκοπον ἐν πόλει, ἢ κώμῃ μικρᾷ.

Ὁ δ' τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου κανὼν οὐκ αἰτεῖται δεῖν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ προχειρίζεσθαι, ἢ ἐλαχίστη πόλει, ἢ δὴ καὶ εἰς ἀρχαῖαις πρεσβύτερος, ἵνα μὴ τὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα εὐτελές τι χρῆμα καὶ εὐκαταφρόνητον λογίζεται τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ χειροτονεῖσθαι ἐνθα καὶ μόνον παλαιὸν ἔθος ἦν. Εἰ δέ τις τῶν πόλεων λαοὶς μὴ πλήθουσα πρότερον, πολλοὺς ἔπειτα τοὺς οἰκητορας σχοίη, καὶ ἀξία ἐπισκόπου κριθεῖ, λαμβανέτω ἐπίσκοπον, μετὰ γνώμης δμῶς συνοδικῆς, κατὰ τὸν λίγοντα ἀποστολικὸν κανόνα μὴδὲν τι περιττὸν γίνεσθαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀνευ γνώμης συνοδικῆς, ὅν καὶ κατὰ τὸ ἰα' ζήτει κεφάλαιον τοῦ παρόντος στοιχείου. Τό γε μὴν ψηφίζεσθαι τοὺς ἐπισκόπους παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πόλεων, καὶ παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι, εἴρηται μὲν καὶ ἐν ἑτέροις διαφόροις κανόνισιν, ἀλλὰ τὸ τήμερον ἔχον οὐ γίνεται· οἱ γὰρ τούτους χειροτονούντες καὶ τὰς ἐκείνων ψήφους διὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ποιοῦνται.

Ταῦτα καὶ ὁ 5^{ος} τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου διορίζεται· Ἐν ταῖς κώμαις καὶ ταῖς χώραις ἐπισκόπου· μὴ καθίστασθαι, ἀλλὰ περιοδεύειν, οὓς ἡμεῖς ἐξάρχους φεμὲν, ὡς περιτόντας, καὶ τοὺς πιστοὺς καταρτίζοντας, καθέδραν δὲ οἰκίαν μὴ κεκτημένους. Εἰ δέ τις, φησὶ, πρό γε τούτου τοῦ κανόνος· ἐνταῦθα κατέστησαν ἐπίσκοποι, μὴδὲν ἀνευ γνώμης τοῦ τῆς πόλεως ἐνεργεῖν τῶν ἐπισκόπων, δ' οὐ καὶ τοῦ τοιούτου βαθμοῦ ἤξιωνται, μήτε μὴν οἱ πρεσβύτεροι.

Τούτοις ἀνέλουθα καὶ ὁ νη', πρὸς δὲ καὶ ὁ λη' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου θεσπίζουσιν, ἐν ταῖς φαύλαις καὶ μικραῖς παρδικαῖς ἐπισκόπους μὴ γίνεσθαι· εἰ δὲ καὶ γενέσθαι συμβαίη, ἀλλὰ μὴ ἀνευ γνώμης τῶν ἔχοντων αὐτὰς ἐπισκόπων, καὶ τὸν γαγονότα ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ ἀρχειῖσθαι, καὶ μὴ περαιτέρω ταύτης προβαίνειν, καὶ ἑτέρων ἐθέλειν ἀντιποιεῖσθαι, ὡς ἀνηκόντων δῆθεν αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ ἀμεταθέτως μὲν ἔχειν τὰ τῶν ἐπισκόπων ὅρια, εἰσέτι διατηρεῖται, κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκρίθειαν. Ἐπισκοπὰς δὲ ἐκ νέου ἐν παρδικαῖς ἑτέροις ἐπισκόποις ὑποκειμέναις, οὐκ εἴθε γίνεσθαι, εἰ μὴ βασιλεὺς γράμμασι τοῦτο ἐφ' ἡ' ἀλλ' οὐδὲ τῇ μεγάλῃ συνόδῳ καινίζειν ἐπισκοπὴν ἐφεῖται χωρὶς βασιλικοῦ ἐπιτάγματος.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'. Περὶ χωρεπισκόπων.

Ἐπειδὴ τοίνυν οὐκ ἤξιον οἱ θεοὶ Πατέρες ἐπίσκοπον ἐν εὐτελεῖ καὶ μικρᾷ κώμῃ καθίστασθαι, δεῖν ἔκριναν χωρεπισκόπους ἐν ταύταις χειροτονεῖσθαι. Οὐκ ἀκαιρον δὲ οἶμαι βραχέα καὶ περὶ τούτων κατὰ τὸ παρῆκον ἐνθάδε διεξελθεῖν, εἰ καὶ τῷ βαθμῷ τούτῳ σιγὴν ὁ χρόνος ἀρκίως ἐπέταξεν.

Ὁ οὖν 18^{ος} τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανὼν, οἱ χωρεπίσκοποι, φησὶ, τύπον τῶν ἑβδομήκοντα φέρουσιν ἀποστόλων, ὥσπερ ἄρα οἱ ἐπίσκοποι τῶν

A quapropter etiam post tonsuram sacra celebrare non prohibentur; quia canon in his locum non habet.

CAP. XXX. Quod non oportet in pago vel parva aliqua civitate episcopum constitui.

Sextus Sardicensis synodi canon in pago aliquo episcopum constitui oportere non existimat, vel in parva civitate, cui vel unus presbyter sufficiet, ne episcopi dignitas vilipendatur, vel multis neglectui habeatur: sed in eis locis solum esse constituendos, ubi ex antiqua consuetudine fuerant. Si qua autem civitas, incolarum numero antea non celebris, multos postea consequatur, et episcopo digna iudicetur, episcopum accipiat, at cum synodali sententia, juxta canonem apostolicum, qui dicit, nihil magnum vel momenti alicujus ab episcopo absque synodali sententia fieri, quem etiam quare in capite undecimo hujus litterarum. Episcopos etiam a civitatum populo eligi, et a provinciarum episcopis ordinari, in diversis aliis canonibus dictum est: sed hodie non observatur. Nam qui eos ordinaunt, per regionis etiam episcopos illos eligunt.

Eadem et 57 Laodicensis synodi decernit, quod in vicis et pagis episcopi non constituentur; sed periodeutæ seu circitores, quos nos exarchos vocamus, qui fidelibus in officio continendis componendisque huc et illuc vagantur, propriam sedem nullam habentes. Quod si qui, inquit, ante 132um canonem in ejusmodi locis episcopi constituti fuerant, nihil absque ejus civitatis episcopi sententia exsequantur, a quo ejusmodi gradu honorati fuerant; neque etiam vel presbyteri.

His etiam consentanea 58 porro et 98 synodi Carthaginensis decernunt; in villis nempe et parvis paræciis episcopos non fieri: sin autem fieri contigerit, non tamen absque episcoporum, qui illas tenent, sententia; et illum, qui in ea ordinandus est, illa sola contentum esse, nec ultra illam progredi, et alias velle sibi vindicare, illis scilicet invidiis. Sed episcoporum terminos immutabiliter habere, adhuc observatur, juxta canonum rigorem. Episcopatus autem de novo in paræciis aliis episcopis subjectis fieri non solent, nisi imperator illud litteris concesserit: sed nec magnæ synodo sine imperiali decreto episcopatum novum constituere permittitur.

CAP. XXXI. De chorepiscopis.

Quoniam itaque in villis et parvo vico episcopum constitui divini Patres non dignum esse censuerant, chorepiscopos in illis ordinari debere judicaverunt. Non inopportunitum autem fore existimo, pauca quædam huc pertinentia hoc in loco de eis disse-rere, etsi muneris hujus temporis lapsu jam memoria tantum superest.

Decimus quartus igitur synodi Neocæsariensis canon, Chorepiscopi, inquit, septuaginta apostolorum imitatione sunt, ut etiam episcopi duodecim

apostolorum : quibus cum sufflasset Dominus, « Accipite, inquit, Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata, eis remittuntur, » et cætera; qui quidem et aliis Spiritus sancti gratiam impertiendi facultatem suppeditabant. Hæc autem septuaginta non erant concessa, ut vel ex hoc manifestum est, quod Actorum liber commemorat, Philippum unum ex septem diaconis in Samariam descendisse, et quamplurimos ibi baptizasse, non autem illis Spiritum sanctum communicasse : quapropter miscrunt apostoli Petrum et Joannem, qui baptizatis manus imponentes, Spiritum donarent, qui in nulum eorum adhuc descenderat. Cum ergo in septuaginta locum chorepiscopi successerint, neque presbyteros, neque diaconos ordinarunt, quippe qui Spiritus sancti gratiam largiri non possent. Hunc autem solum, inquit, honorem consecuti sunt, scilicet divinas oblationes offerre, ob eam curam quam in pauperibus juvandis impendebant, illis quæ in templum congregata sunt distribuendo.

De sacerdotibus spiritualibus.

Si igitur chorepiscopi neque peccatorum remissionem, neque Spiritum sanctum largiri potuerunt, qui majora quam presbyteri obtinuerunt privilegia, nequaquam hi confessiones audire potuerint, et peccata vel solvere ac ligare, nisi ab episcopo hanc potestatem accipiant.

Decimus vero Antiochenæ synodi ab urbis quidem episcopo in regione illi subjecti chorepiscopos ordinari jubet; ab illis autem neque presbyterum, neque diaconum, sed solos lectores et subdiaconos et exorcistas : qui vero hæc transgrediuntur, illos sacerdotio segregat.

133 Eadem et decimus tertius Ancyranæ synodi recitat, chorepiscopo non licere presbyteros vel diaconos ordinare : sin autem per episcopi litteras illi permissum fuerit, presbyterum vel in alieno vico ordinabit.

Magnus item Basilios chorepiscopis sibi subjectis scribit, ut nec ministros nec subdiaconos sine illius sententia ordinent; quia quamplurimis etiam indignis sine examinatione manus imposuerunt : Vel cognoscite, inquit, quod, qui sine sententia nostra in ministerium electus est, laicus erit. Alia vero, quæ in istius sancti epistola habentur, quis satis admirare potest ?

CAP. XXXII. De perjurio.

Sanctorum apostolorum 25 canon episcopum perjurii, vel fornicationis, vel furti convictum, vel presbyterum vel diaconum, deponi, non autem segregari vult; nostrum enim non est, his in idipsum vindicare.

Decimus vero magni Basilii canon, Qui jurant, inquit, se ordinationem non admittere, ne cogantur pejorare. Etsi enim censeat aliquis esse canonem, qui eis, ut rursus a vinculo se solvant, concedit, quod sibi ipsis inconsulto iniecerunt : experientia tamen comperimus, quod qui

A δώδεκα, οἷς ἐμφυσήσας, ὁ Κύριος ἔφησε : « Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἃν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, » καὶ τὰ ἑξῆς, ὅτι δὴ καὶ ἄλλοις διανέμειν τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπορίσαντο χάριν. Ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ἐδωρομένοις οὐκ ἦν δεδομένα· καὶ ὅλον ἐκ τοῦ τὴν βίβλον ἱστορῆσαι τῶν Πράξεων, τὸν Φίλιππον, τῶν ἐπὶ αὐτὸν τυγχάνοντα διακόνων, εἰς Σαμάρειαν τε καταλθεῖν, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ βαπτίσαι, Πνεύματος δὲ ἁγίου τοῦτους μὴ κοινωῆσαι. Ταύτη τοι καὶ Πέτρος ἀπεστάλησαν παρὰ τῶν ἀποστόλων καὶ Ἰωάννης, οἱ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιθέντες τοῖς βαπτιζομένοις, τὸ Πνεῦμα ἐχορήγησαν, μή τινα αὐτοῖς ἐπιπεπτωκός. Τὸν τύπον οὖν οἱ χωρεπίσκοποι πληροῦντες τῶν ἐδωρομένων, οὐδὲ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους χειροτονοῦν, οἷα μὴδὲ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος παρέχειν δυνάμενοι· τοῦτω δὲ μόνον, φησί, τετιμῆνται, τῷ τὰ θεῖα δῶρα προσερεῖν, διὰ τὸ σπουδαίως τοῖς πέννσι διανέμειν τὰ εἰς τὸ Κυριακὸν συναγόμενα.

Περὶ ἱερῶν πνευματικῶν.

Εἰ οὖν οἱ χωρεπίσκοποι οὔτε ἁμαρτιῶν ἄφαισι, οὔτε Πνεῦμα ἅγιον ἐδύναντο χορηγεῖν, οἱ πλείω τῶν πρεσβυτέρων τὰ προνόμια κεκτημένοι, σχολῇ γ' ἂν οὗτοι λογισμοὺς διέξασθαι δυνήθειν, καὶ ἁμαρτήματα λύειν τε καὶ δεσμεῖν, ἂν μὴ παρὰ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν λάβωσι ταύτην.

C 'Ο δὲ ἐ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ μὲν τοῦ τῆς πλειως ἐπισκόπου ἐν τῇ ὑποκειμένῃ τοῦτω χωρὶς τοῖς χωρεπισκόπους χειροτονεῖσθαι καλεῖται· ὑπὲρ δὲ τούτων μῆτε πρεσβύτερον, μῆτε διάκονον, εἰ μὴ μόνον ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐφορικούς· τοὺς δὲ ταῦτα παραβαίνοντας ἀφαιρεῖ τῆς ἱερωσύνης.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ιγ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διέξεισι, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους τὸν χωρεπίσκοπον μὴ χειροτονεῖν· εἰ δὲ διὰ γραμμάτων τοῦ ἐπισκόπου ἐπιτραπῇ, πρεσβύτερον καὶ ἐν ἑτέρᾳ χειροτονεῖται κώμῃ.

D 'Ο δὲ μέγας Βασίλειος τοῖς ὀπ' αὐτὸν ἐπιστέλλει χωρεπισκόποις γνώμης αὐτοῦ χωρὶς μὴ χειροτονεῖν ὑπηρέτας, ἥτοι ὑποδιακόνους, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἀναξίως ἀνεξετάτως ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας· Ἡ γ' γινώσκετε, φησὶν, ὅτι λαϊκὸς ἐστὶν ὁ ἀνευ γνώμης ἡμετέρας εἰς ὑπηρεσίαν καταλείψας· τῶν δὲ ἄλλων τῆς τοῦ ἁγίου ἐπιστολῆς, τίς ἂν ἀξίως ἀγάσαστο;

ΚΕΦΑΛΑ. ΑΒ'. Περὶ ἐπιτορίας.

'Ο κα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν τὸν ἐπιτορίας ἄλόντα, ἢ πορνείας, ἢ κλοπῆς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, καθαιρεῖσθαι καὶ μὴ ἀγορίζεσθαι ἀξιοῖ· οὐ γὰρ πρὸς ἡμῶν ἐστὶ ὅς ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό.

'Ο δὲ ι' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, Οἱ ἐξομνέμενοι, φησὶ, τὴν χειροτονίαν μὴ καταδέχεσθαι μὴ ἀναγκάζεσθωσαν ἐπιτορεῖν. Εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι κανὼν ὁ συγχωρῶν ἐξεῖναι λύειν αὐτοὺς αὐτοῖς τοῦ δεσμοῦ, ὃν σφίσι αὐτοῖς ἀνοήτως ἐπέβαλον, ἀλλὰ πάλιν ἐγνώκαμεν, ἥμισυ τοὺς ἐπιτορήσαντας εὐλο-

καίσθαι, καὶ εὐαρέστους εἶναι Θεῷ σκοπεῖν γε μὴν
 δεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὅρκου, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὴν
 διάθεσιν, ἀφ' ἧς ὁμωμόκασιν, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν
 ἐν τοῖς ῥήμασι προσθήκας, μὴ ἄρα ἐκ μικροψυχίας
 τυχόν, καὶ οὐκ ἐξ ἀμεταθέτου γνώμης ὁμόσαι προή-
 χθησαν· μὴδεμιὰς δὲ παραμυθίας φαινομένης, ἐ-
 τέον αὐτοὺς· τὰ δὲ ἐξῆς, Λογγίνῳ τινὶ ἀγρὸς ἦν
 καλούμενος Μίνδαλα, τῇ ἐπισκοπῇ Μισθίας ὑποκει-
 μένος. Σεβήρος δὲ τις, Μασάδων ἐπίσκοπος, Κυρια-
 κὸν τινα εἰς τὸν ἐν ἀγρῷ ναὸν πρεσβύτερον χειρο-
 τόνηκεν, ὁμόσαντα παραμένειν τε τῷ ναῷ καὶ τῇ
 ἐπισκοπῇ αὐτοῦ ὑποκεῖσθαι. Ἄλλ' ὁ τῆς χώρας ἐκεί-
 νης ἐπίσκοπος ἱεουργεῖν ἐκώλυε τὸν Κυριακὸν, οἷα
 παρ' ἐτέρου χειροτονηθέντα ἐν ἐκκλησίᾳ διατε-
 ρούσῃ αὐτῷ· τοιγάρτοι καὶ καταλιπὼν αὐτὴν ὁ Κυ-
 ριακὸς ὤχετο. Ὁ δὲ Λογγίνος λυπούμενος ἠπειλεῖ τὴν
 ναὸν ἐρημώσσειν, καὶ εἰς ἔδαφος καθαιρήσκειν. Ἐρη-
 τηθεὶς οὖν ὁ ἅγιος, ἀξιοῖ τὴν ἀγρὸν, ἐν ᾧ ἐπεκηρύ-
 χθη ὁ Κυριακός, τῇ ἐπισκοπῇ Μασάδων ὑποτεθῆναι,
 εἰ καὶ ἐτέρας ἦν ἐνορίας, καὶ τὴν Κυριακὸν ἐκέισε
 αὐθις ἐπαναστρέψαι. Οὕτω γάρ, φησι, καὶ ἡμεῖς οὐ
 ὀξυμεν παρὰ κανόνας ποιεῖν, τῷ Κυριακῷ συμπε-
 ρισσόμενοι, καὶ ἐκεῖνος τὸν ὅρκον οὐ παραθήσεται·
 οὐδὲ γὰρ πρόσκειται τῷ ὅρκῳ, ὥς οὐδὲ βραχὺ τοῦ
 ἀγροῦ ἀναχωρήσει· καὶ ὁ Λογγίνος τὴν ἐκκλησίαν
 οὐκ ἐρημώσσει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐ βλάψει ψυχὴν.
 Ὅρα πῶς ἐκ τῆς τῶν ῥημάτων ἐξετάσεως τὸν νοῦν
 ἐθέρυσεν ὁ ἅγιος, ὥστε μὴ δοκεῖν ἐπιορκεῖν τὸν
 ὁμόσαντα. Τοῦ δὲ Σεβήρου ἐγκαλούμενου τὸ παρ'
 ἐνορίαν χειροτονήσαι, καὶ λήθην προβαλλομένου, τῷ
 Θεῷ μὲν, φησὶν ὁ ἅγιος, τὴν ἐκδίκησιν ἀνατίθεμεν,
 τῷ τῶν κρυπτῶν γνώσῃ καὶ ἐξεταστῇ· ἡμεῖς δὲ
 ἀδιακρίτως τοῦτον δεχόμεθα, συγγνώμην διδόντες
 ἀνθρωπίνῳ πάθει, τῇ λήθῃ (οὐ γὰρ ἐσμεν τῶν καρ-
 διῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν), εἰ καὶ
 τὴν ἐκκλησίαν πολυτρόπως ἐλυμήνατο, χειροτονή-
 σας μὲν παρ' ἐνορίαν ἀκανονιστως, ὅρκῳ δὲ καταδε-
 σμῆσας παρὰ τὰ εὐαγγέλια, ἐπιορκεῖν δὲ διδάξας
 δι' ὧν μετετέθη ὁ πρεσβύτερος, ψευδόμενος δὲ νῦν
 δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται.

nes ordinavit, et juramento præter Evangelia astrinxit; pejerare vero docuit eo quod translatus est

presbyter; nunc autem mentitus est quoniam oblivionem præ se fert.
 Ἐν δὲ τῷ ιζ' κανόνι ταῦτα διαβιβηται· Ἀπιστός
 τις λαχὼν ἄρχειν Ἀντιοχείῳ, ἀπειλαῖς καταπλήξας
 τῶν ἐνταῦθα ἱερέων ἐνίους εἰς τοῦτο βίας ἤγαγε καὶ
 ἀνάγκης, ὥστε ὁμόσαι τῆς ἱερουσύνης πεπαῦσθαι·
 τούτων εἰς τις, Βιάνωρ ὄνομα, εἰς τὸ Ἰκόνιον με-
 τωκίσθη, περὶ οὗ τὸν μέγαν Βασίλειον, τοῦ θεοῦ
 ἐρομένου Ἀμφιλοχίου, φάναι, ὅτι Κοινὴν ἐξεθέμην
 ὅρον καὶ κανόνα περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁμωμοκό-
 των πρεσβυτέρων, ἵνα τῶν μὲν κοινῶν συλλόγων
 ἀπέχωνται, ἰδίᾳ δὲ τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀνεργῶσιν,
 ὅπως μὴ τοῖς εἰδόσιν αὐτοὺς τὰ τῆς ἱεουργίας ἰσο-
 μοταμένους, αἱτοὶ σκανδάλου γένοιντο· τοῦτω δὲ τῷ
 Βιάνωρ μᾶλλον ἄδειαν παρέχει πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν,
 ὅτι οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀλλ' ἐν Ἰκόνίῳ τὰ τῆς ἱερου-
 γίας μέλλει πράττειν· δεκτὸς οὖν ἐστὶν ἀπαιτού-
 μενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμέλεισθαι ἐπὶ τῇ
 εὐκολίᾳ τοῦ ὅρκου, ὃν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνδρὸς ἐξω-

PATROL. GR. CXLIV.

A pejerarunt, minime accepti sunt, nec Deo amici
 judicantur. Oportet quidem juramenti speciem, et
 verba, animique affectum, quo jurarunt, ac minu-
 tas quasque in verbis additiones considerare; nam
 forte ex pusillanimitate, et non ex mutabili propo-
 sito jurare coacti sunt: cum nulla vero appareat
 excusatio, eos esse admittendos censeo. Audi dein-
 ceptus. Longinus quidam agrum habuit, cui Min-
 dala nomen erat, Misthiæ episcopatu subjectum.
 Severus quidam Masadarum episcopus Cyriacum
 quemdam templi, quod in agro illo positum erat,
 presbyterum constituit, qui juravit se in templo
 permansurum, et illius episcopatu fore subje-
 ctum. Verum illius regionis episcopus Cyriacum
 ministrare prohibuit, quippe qui in ecclesia, quæ
 sui juris erat, ab alio ordinatus esset; quapropter
 ea derelicta, Cyriacus discedebat: tum Longinus
 mœrens, desertum se templum redditurum mina-
 batur, et solo æquaturum. Interrogatus igitur
 sanctus, æquum esse censebat, agrum, cui sub-
 stitutus erat Cyriacus, Masadarum episcopatu
 subijci, etiamsi alterius esset regionis, ac rursus
 illuc redire Cyriacum. Ita namque, ait, et nos non
 videbimur adversus canones agere, morigeros nos
 erga Cyriacum præbentes, neque ille jusjurandum
 violabit; quoniam nec juramento additum est,
 quod non ad breve tempus secedet agro; et Lon-
 ginus ecclesiam non desertam relinquet, neque
 suammet animam offendet. Videsis quomodo ex
 verborum disquisitione sententiam sanctus inflaga-
 vit, ut qui jurejurando se obstrinxerat pejerare
 non videatur. Severo autem accusato, quod ultro
 ordinabat in suam diœcesin, et oblivionem præte-
 xente: Deo, inquit sanctus, vindictam relinquimus
 qui occulta cognoscit et scrutatur; nos vero indis-
 criminatim illum recipimus, et qui humanus est
 lapsus, oblivioni ignoscentes; quandoquidem non
 sumus cordium cognitores, sed prout audimus,
 judicamus. Licet ecclesiam multifariam damno
 affecit, qui ultra suam diœcesin contra cano-
 nes ordinavit, et juramento præter Evangelia astrinxit; pejerare vero docuit eo quod translatus est

In can. decimo septimo hæc disceptantur. Infidelis
 134 quidam Antiochiæ imperium sortitus,
 D nonnullos ibi presbyteros nimis percellens tanta vi
 et necessitate constringebat, ut se a sacerdotio
 cessaturos jurarint. Horum unus, Bianor nomine,
 Iconium transmigravit, de quo magnus Basilius, a
 sancto Amphiloquio interrogatus, dixit, Commune
 decretum et canonem de presbyteris, qui Antio-
 chiæ jurarunt, edidimus, ut ii a publicis conventi-
 bus abstineant, privatim tamen presbyterorum mu-
 nera obeant; ne illis, qui eos sacra ejurasse sciunt,
 scandali causam præbeant. Eo magis autem Bianor
 ministerium obeundi licentiam obtinet, quod non
 Antiochiæ, sed Iconii sacra celebraturus sit.
 Suscipiendus est ergo, a tua pietate admonitus,
 ut ob juramenti facilitatem, quod sub infideli viro
 juravit, eum penitent, cum parvi illius periculi

molestiam ferre non potuerit. Verum in 64 indeterminate laicos, qui pejerarunt, per decennium a sacris percipiendis arceat. Verumtamen in 82 distinctione statuit ut illi qui ex necessitate et vi pejerarunt, post sexennii spatium suscipiantur; qui autem sine necessitate fidem suam prodiderunt (nam perjurium est Dei negatio), post undecim annos sacra communione digni censentur, postquam sufficientem manifestarunt poenitentiam. His vero poenis subijciuntur, qui sua sponte per confessionem de peccato triumpharunt, et medelam petiverunt; non autem illi qui ex aliorum accusationibus perjurii rei inveniuntur. Uli enim simul et poena pecuniaria et gravius ab Ecclesia puniuntur; quia, ut sæpius dictum est, Incriminatio duplicat peccati violem, quemadmodum et poenitentia trutinam elevat. Multiplex est perjurii peccatum, et propterea difficile est curatu. Nam aliter poenas dat, qui per injuriam juravit et pejeravit; aliter qui per vim; et qui poenitentiam agit, aliter quam isti; alias qui ob alicujus defensionem et vindictam; at eum, qui dolo malo hoc fecerit, ubi pones? Qui autem rei alicujus ludicrae et contemnendae gratia juramentum aspernatus fuerit, ubi collocabitur? Præterea qui corporale jusjurandum transgressus est, quique scriptis mandatum, de his quid statuendum est? Hujusmodi igitur diligenter examinanda sunt, et pro viribus corrigenda.

In vicesimo nono vero virus principes, qui jurant se e subjectis suis quosdam plexisse, dupliciter sanari jubet; uno modo quidem, ut ipsi doceantur, non facile jurare, altero autem, ne malum et inhumanius iudicium ad effectum producant, sed poenitentiam propter jurisjurandi facilitatem ostendant: non autem pietatis prætextus, circa jusjurandum nempe, improbiter suam confirmant. Neque enim Herodi bene jurasse profuit, qui, ut perjurii scilicet laqueum evitaret, laqueo homicidii captus est, maximi faciendum prophetam gladio occidendum tradens. Omne enim jusjurandum prorsus prohibitum est et condemnatum: ex omnibus autem maxime illud quod ad quosdam male tractandos suscipitur; quare eum, qui juravit, poenitere, non autem suam impietatem confirmare studere oportet. Ita si quis se cujusdam oculos effossurum juraverit, vel interfectorum, vel mandatum aliquod violaturum, inquirendum est, quid sit melius, jusjurandum nihili facere, aut malum perficere et præceptum violare. « Juravi etenim, inquit David, et justitiæ tuæ judicia custodire statui, » non autem peccatum. Quemadmodum enim præceptum inmutabilibus judiciis firmandum est, ita peccatum omnino infirmari et deleri oportet. Sed qui legitimum jusjurandum sine ulla necessitate violaverit, magis puniatur, quam qui vim passus est: sin autem non erat legitimum juramentum, 135 sed

A μόσχε, βαστάσαι τὴν δαχλὴν τοῦ μικροῦ κεινὸν κινδύνου μὴ δυνήσῃς. Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ 58 τοῖς ἐπιόρκους τῶν λαϊκῶν ἀπροσδιορίστως ἐπὶ δεκαετίαν τῶν ἁγιασμάτων ἀπειρῶσι· ἐν δὲ τῷ πβ', διαίρειται χρησάμενος, τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας ἐπιόρκησαντας μετὰ ἐλαττῇ χρόνον δέγεσθαι δοκιμάζον· τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκης τὴν ἐαυτῶν πίστιν προδόντας (ἐπιόρκια γὰρ ἐστὶ Θεοῦ ἄρνησις;) μετὰ ἐνδέκατον ἔτος τῆς θείας ἀξιοῦ κοινωνίας, μετάνοιαν ἀξιόλογον ἐπιδειξαμένους. Τοῦτοις δὲ τοῖς ἐπιτιμίας ὑπόκεινται οἱ ἔκοντες τὸ ἁμάρτημα τῇ ἐξομολογήσει θριαμβεύσαντες, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιζητήσαντες, οὐ μὴν οἱ τοῖς ἐτέρων ἐλέγχους φωραθέντες ἐπιόρκοι. Ἐκεῖνοι γὰρ, ἅμα τῇ εἰς χρήματα ποινῇ, καὶ πλειόνως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτιμῶνται· ὁ γὰρ ἐλεγχος, ὡς πολλὰκις εἴρηται, διπλασιάζει τὸ τοῦ ἁμαρτήματος ὄφλημα, ὥστε οὐκ ἢ μετάνοια κυφίζει τῆς τιμωρίας τὴν πλάστιγγα. Πολυεὶδὲς δὲ ἐστὶ τὸ τῆς ἐπιόρκιας ἁμάρτημα, παρὰ καὶ δυσχερῶς θεραπεύεται· ἄλλως γὰρ ἐπιτιμᾶται ὁ κατ' ὀλιγωρίαν ὁμώσας καὶ ἐπιόρκησας· ἄλλον τρόπον δὲ κατὰ βίαν· ὁ μεταμέλω χρησάμενος· ἄλλως ἢ οὗτοι· ἐτέρω; ὁ τιμὴν ἀμυνόμενος· τὸν δὲ κατὰ δόλον τοῦτο πεποιηκότα ποῦ θήσεις; Ὁ δὲ κατὰ τι παιγνιώδεις καὶ ἀπόδλητον τὸν ὄρκον ἡθετηκῶς ποῦ τετάξεται; ὁ δὲ σωματικὸν ὄρκον παραθετηκῶς, ὁ δὲ ἔγγραφον, περὶ τούτων τί χρὴ προσδοκᾶν; Ἐξεταστῶν τίνων ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς δύναμιν θεραπευτέον.

C Ἐν δὲ τῷ κθ' τοὺς ὁμνούντας τῶν ἀρχόντων, ἐνίοις τῶν ὑπὸ χεῖρα τιμωρίας ὑποβαλεῖν, διτιμῶς ἰδῶσαι καλεῖται· τῇ μὲν, μὴ προσχεῖρως ὁμνῶσαι διδάσκεισθαι· τῇ δὲ, μὴ εἰς ἔργον τὴν πονηρίαν καὶ ἀπάνθρωπον κρίσιν ἐκφέρειν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ προπετείᾳ τοῦ ὄρκου μετάνοιαν ἐπιδεικνυσθαι, μὴ μέντοι προσχηματι εὐλαδίας, τῆς περὶ τὸν ὄρκον δηλαδὴ, τὴν πονηρίαν ἐαυτῶν βεβαιοῦν· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἡρώδῃ συνήνεγκεν εὐορκῆσαι, ὅς τὴν πάγην δῆθεν τῆς ἐπιόρκιας φυλαττόμενος, τῷ τοῦ φόνου ἐλάω, ἔργον μαχαίρας τὸν τοῦ παντός ἀξίον προφήτην θέμενος. Καθάπαξ μὲν γὰρ ὅπως ὄρκος ἀπειρήται· καὶ κατακρίπεται, πολλῶν δὲ δόκτου πλέον εἰκὸς, ὁ ἐπὶ κακῶσι τινῶν προχθεῖς· ὥστε μεταγινώσκων χρὴ τὸν ὁμνούντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιοῦν τὸ ἀνίσιν. D Καὶ γὰρ εἰ τις ὀφθαλμοῦς τινας ἐξορύξειν ὁμώσῃ, ἢ φονεύσειν, ἢ τῶν ἐντολῶν ἠντιναοῦν ἀθετήσῃ, ἐξεταστῶν, τί ἄρα βέλτιον, παρ' οὐδὲν θέσθαι τὸν ὄρκον, ἢ εἰς ἔργον τὸ κακὸν ἀγαγεῖν, καὶ τὴν ἐντολὴν παραθεῖναι. Ὡμοσα γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, καὶ ἐστὶς τοῦ φυλάξαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, οὐκ τὴν ἁμαρτίαν. Ὡστε γὰρ τὴν ἐντολὴν ἀμεταθέτως κρίμασι προσήκει βεβαιοῦσθαι, οὕτω τὴν ἁμαρτίαν παντοίας ἀκυροῦσθαι καθήκει καὶ ἀφανίζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἔνομον ἀθετήσας ὄρκον, πλέον εὐθύνεται, ἢ ὁ βίαν παθὼν· εἰ δὲ μὴ ἔνομοι εἴη ὁ ὄρκος, ἀλλ' ἐφ' ᾧ τινα δρόσειν κακῶς, ἢ στερήσιν τινὸς ἀγαθοῦ, ἢ πάλιν, εἰ τις ὁμώσῃ περὶ μὴ ὄν ἔξιν εἰς ὄρκον ἀγεσθαι, τότε ἡ ἀθέτησις κα-

λάσει μὲν οὐχ ὑπόκειται, μετρίαν δὲ πρὸς τοῦ ἐπι-
σκοποῦ τὴν ἐπιτίμησιν δέχεται.

se aliquid facturum, quod non debet in jusjurandum deduci, tum violatio illum pœnæ non subijcit, sed episcopi arbitratu modice puniuntur.

Ἄλλ' ἐπεὶ περ εὐθύνονται μὲν οἱ ἐπίσκοποι, οἱ δὲ εὐορκούντες ἀφίανται, καὶ τὸ ὀμνῦναι ἄρα δέδοται, εἴποι τις ἄν, καὶ τοῦ τὴν εὐαγγελικὴν θήσομεν ἐν-
τολὴν, τὴν μὴ ὀμνῦναι ὅλως διακέλευσμένην;

Ἄλλ', οἶμαι, τὸ Εὐαγγέλιον ὥσπερ τῶν ἀμαρτη-
μάτων τὴν πρῶτην, ὡς εἶπεν, βλάστην ἐσπούδακεν
ἐκρίζου, οὕτω δὴ καὶ τὸν ὄρκον, ὡς τῆς ἐπισκοπίας
ἦντα θύραν, ἀπέριχνεν· ἄλλως τε, ἐκεῖνο μὲν τῶν
εἰς τὸ τέλειον ἐφθασάντων ἂν εἴη, ὥσπερ τὸ πωλῆσαι
τὰ ὑπάρχοντα καὶ δοῦναι πτωχοῖς· εἰ γὰρ πάντες
πωλεῖν ἀνάγκην ἔξουσιν, τίνας ἂν εἴεν οἱ ὠνούμενοι;
Πρὸς δὲ καὶ τὸ, τὴν παρειὰν παιομένους, τῆς ἐτέρας
μὴ φείδεσθαι· καὶ τὸν χιτῶνα τῷ ἱματίῳ προσapo-
δύεσθαι, καὶ ὅσα τῆς εὐαγγελικῆς νομοθεσίας ἔτερα,
ἅπερ οὐκ ἀνάγκην ἔχει τοῖς ἐπιτασσομένοις, αἵρεσιν
δὲ· καὶ φυλάττουσι μὲν τιμὴν καὶ ἀντίδοσιν, μὴ
φυλάττουσι δὲ οὐδ' ὄντιναοῦν κίνδυνον· ὁ δὲ ἔννο-
μος ὄρκος δευτέρον ἐκείνου καὶ οὐκ ἀπόβλητον. Ἐν-
θεν τοι καὶ τῶν βασιλέων οἱ τὴν τῆς εὐσεβείας πορ-
φύραν ἡμφιεσμένοι, τοῦτον μὲν ἔστιν οὐ προβαίνειν
ἐπίτρεψαν, τὸν δὲ παράνομον καὶ ἀπαίδευτον παν-
τάπας κεκωλύκασιν. Τῶν εὐπατριδῶν δὲ τινος ὁμο-
μοχότος τὴν τρίτην τῆς ἑβδομάδος καθάπαξ τοῦ
κρέως ἀπὶχεσθαι, τιμῶν ἐντεῦθεν ἐγνωστός τὸν
τίμιον Πρόδρομον, καὶ τῇ συνόδῳ προσαναθεμένου,
εἰ ἀνάγκην ἔξει καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ γεννήσεως, τρίτην τῷ τηνικαῦτα τελουμένην
ἡμέραν, τὸν ὄρκον τῆς νηστείας τηρῆσαι, ὁ ἀγιώτα-
τος πατριάρχης Λουκᾶς ἐκεῖνος μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν
συνόδου ἀπεκρίνατο, ὅτι Εἰ καὶ εἰς πάντα καιρὸν ἡ
νηστεία ἀγαθὴν, ἀλλ' οὐ χρὴ τὸν τοιοῦτον ὄρκον
προγκεκρίσθαι τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς. Εἰ γὰρ οἱ
ἀπόστολοι κολάζουσι τὸν ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ
νηστεύοντα, ἢ γόνυ κλίνοντα, τίς ἀνάγκη τοῦ
προτιμῶντος τὸν ἰδίᾳ γεγονότα καὶ αἰθαίρετον τῆς
νηστείας ὄρκον τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς καὶ πνευματι-
κῆς εὐφροσύνης; Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφαλ. τοῦ Β
στοιχείου κανόνα τοῦ ἀγίου τούτου κη', καὶ ἐν τῷ α'
κεφ. τοῦ Α στοιχ. κανόνα πα'.

Οὗ δὴ καὶ μεμνημένος ὁ 48^{ος} τῆς 5^{ης} συνόδου κα-
νὼν, Ἐπειδὴ, φησὶ, τοὺς ὀμνύοντας ὄρκους ἑλληγι-
κοὺς, οἷον μὲν τὸν Ἥλιον καὶ τοὺς τοιούτους, ὁ τοῦ
μεγάλου Βασιλείου πα' κανὼν ἐπιτιμῆσαι καθυπο-
βάλλει, καὶ ἡμεῖς τούτους ἀφορισμὸν ὀρίζομεν.

Νόμοι.

Ἐπὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν μέχρι καὶ ἀνα-
γνωστῶν, τὸ ὀμνῦναι ὅλως κεκωλύεται· διὰ δὲ τῆς
ἐγγράφου ἡμολογίας τὰ τοῦ ὄρκου τούτοις πληροῦ-
ται.

Ἐν ταῖς ψήφοις δὲ τῶν ἀρχιερέων, καὶ μόνον, ὁ
ἐπίσκοπος καθαιρεῖται ἀρνούμενος τὴν ἰδίαν ὑπογρα-
φὴν, ἐν ἐτέραις δὲ ὑποθέσειν οὐ καθαιρεῖται, ἀλλὰ
ζημιοῦται κατὰ τοὺς νόμους.

Λέγει δὲ καὶ ἡ 98^η νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ
σοφροῦ· Πᾶν ἔγγραφον, ὃ ἐπιγράφεται ὁ τοῦ τιμίου

A ad aliquem male tractandum, vel aliquo bono pri-
vandum, suscipitur; vel si rursum juravit aliquis,

sed violatio illum pœnæ non subijcit,

Sed quoniam puniuntur, qui pejerant, qui autem
bene jurant, remittuntur, dixerit aliquis, quod ju-
rare reapse permittitur; ubi ergo statuimus evan-
gelicum præceptum, quod omnino jurare prohibet?

Credo autem, quod Evangelium, quemadmodum
primum peccatorum germen, ut ita dicam, eradica-
re studuerit, ita etiam jusjurandum, tanquam
perjurii ostium, prohibuit. Aliter illud quidem sit
eorum qui perfectionem attigerunt, sicut omnia
quæ habent vendere, et pauperibus dare: si enim
omnes vendere necesse habuerint, quinam emerent?

Porro et illud, qui maxilla una percutiuntur, alte-
ram quoque præbere: et pallium cum tunica insu-
per exuere, et quæcunque sunt evangelicæ consti-
tutionis, quæ non sunt necessaria, bene tamen
utilia et eligenda iis quibus mandantur; ac honorem
quidem remunerationemque, nullum autem peri-
culum secum afferunt. Legitimum vero juramentum
illi secundum est et non rejiciendum. Hinc imperato-
res illi, qui pietatis purpura induti sunt, hucusque
progredi permiserunt: at quod illegitimum est et
ineptum omnino prohibuere. Cum vero nobilis qui-
dam tertio hebdomadis die omnino se a carne absti-
nere juravit, exinde venerabilem præcursorem hono-
rare existimans, et syn. interrogavit, an necesse esset
in festo Natalitii Christi, tertio die jejunii jusju-
randum observare: sanctissimus ille patriarcha
Lucas, una cum synodo sub eo congregata, re-
spondit, quod licet bonum sit omni tempore jejunare,
non tamen oportere tale jusjurandum Dominico fe-
sto præferri. Si enim apostoli illum, qui in sabbato
vel die Dominico jejunat vel genu flectit, puniant,
quis ferat eum qui privatim factum voluntarium
jejunii jusjurandum Dominico festo et spirituali
lætitiæ præferat? Quære etiam in nono capite li-
teræ B hujus sancti canonem vicesimum octavum
et in primo capite litteræ A canonem octogesimum
primum.

Hujus etiam meminit nonagesimus quartus sextæ
synodi canon: Quandoquidem, inquit, eos, qui
gentilium sacramenta juraverint, ut per solem, et
italia, 81 magni Basilii canon pœnis subijcit, et nos
eis quoque segregationem decernimus.

Leges.

Omnibus ab episcopis et clericis usque ad
lectores jurare omnino est prohibitum: per pactum
vero litteris mandatum quæ sunt juramenti ab illis
adimplentur.

In antistitum electionibus, et solum, episcopus,
qui suam negat subscriptionem, deponitur; in aliis
autem causis non deponitur, sed juxta leges mul-
tatur.

Dicit insuper et 72 imperatoris Leonis Sapientis
novella: Omne pactum scriptum quod pretiosæ et

vivificæ crucis figura, per manus ejus qui pactum iniit, signatur, debet firmum et immutabile esse, licet constituta poena non sit firmatum.

Nemo per Deum jurans periclitatur; nam satis fortem vindicem Deum habet jusjurandum; qui vero cum temeritate aliqua per imperatorem jura-verit, veniam consequitur; sed qui in persolutione per imperatorem pejerat, poenas dat, et propria jurisdictione excidit, et infamia notatur.

In dubiis rebus solet judex jusjurandum allegare, et ita judicare.

136 Bene allego, per salutem tuam jurasse. Omne enim legitimum ex inductione jusjurandum servatur, et quod quis juravit secundum propriam religionem: quod autem sit per insinceram religionem jusjurandum, non servatur.

Qui ex judiciali electione, vel adversarii postulatione jusjurandum in ecclesia subit, sacrosanctis tactis manu Evangelii, si posthac pejerasse convictus fuerit, lingua privetur. Idem et de martyribus.

Jusjurandum est oratio propter suam veritatem. Idem faciens.

CAP. XXXIII. De tutoribus et curatoribus.

Tertius quartæ synodi canon clericos vel monachos propter turpe aliquod lucrum alienas possessiones conducere prohibuit; quod est, res sæculares tractare, divina mysteria neglectui habentes: nisi ad inevitabilem impuberum tutelam a legibus vocetur aliquis; impuberibus enim tutores dantur, minoribus autem curatores. Impuberes quidem sunt masculi, qui sunt quatuordecim annis minores: impuberes vero puellæ, quæ duodecim annis minores sunt. Minores vero sunt, qui pubertatem præterierunt, minores tamen sunt 25 annis, sive sint mares sive puellæ. Episcopus civitatis etiam istis permittere potest, ut ecclesiasticarum rerum curam gerant, vel orphanorum et viduarum, quibus non providetur, et quæ ecclesiastico auxilio maxime indigent, propter Dei timorem, ut in Actibus memoratur, apostolos septem diaconos ele-gisse, ne in ministerio quotidiano viduæ despicerentur: lucri autem aut gloriæ cupiditate illis hujusmodi administrationibus seipsum ultro offerre non permittitur. Qui vero auxilio indigent sunt tales, qui in ecclesias profugerunt, ut dynastarum injuriam vitarent, vel qui aliquid forsitan offenderint, vel qui injuste in servitutem rediguntur, et suppetias postulant, propter quos etiam defensores fiunt. Si quis vero transgreditur, adæqualis supplicii eum subijci vult. Omnes igitur clerici et monachi cum episcopi sui permissu, non modo ecclesiastica, verum etiam sæcularia negotia administrare possunt, ut et tutelam et curatelam suscipere. Absque externa autem permissione episcopis et monachis nec tutelam nec curatelam gerere permittitur, licet a legibus vocentur: sed clerici, quan-

καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ τύπος διὰ χειρὸς τοῦ συνθε-
μένου αὐτοῦ, ἔχειν ὀφείλει τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀμετάπτω-
τον, εἰ καὶ κατησφαλίσμενον οὐκ ἔστι διὰ προστί-
μου.

Οὐδεὶς κατὰ θεοῦ ὁμῶς· κινδυνεύει· ἰκανὸν γάρ
ὁ ὄρκος τιμωρὸν ἔχει τὸ θεῖον· ὁ δὲ κατὰ βασιλείας
ὁμῶς κατὰ τινα θερμότητα συγχωρεῖται· πλὴν ὁ
ἐν διαλύσει ἐπιπορῶν κατὰ τοῦ βασιλείως τὸ πρόστι-
μον δίδωσι, καὶ ἐκπίπτει τῆς ἰδίας ἀγωγῆς, καὶ
ἀτιμούσθι.

Ἐν τοῖς ἀμφιβάλοις εἰσθεν ὁ δικαστὴς ἐπιφέρειν
ὄρκον, καὶ οὕτω ψηφίζεσθαι.

Καλῶς ἐπιφέρω σοι κατὰ τῆς σωτηρίας σου ὁμῶ-
σαι· πᾶς γὰρ θεμιτὸς ἐξ ἐπαγωγῆς ὄρκος φυλάττε-
ται, καὶ ὅν τις ὁμῶς κατὰ τὴν ἰδίαν θρησκείαν· ὁ
δὲ κατὰ ἀδοκίμου θρησκείας· γεγωνῶς ὄρκος· οὐ φυ-
λάττεται.

Ὁ ἐκ δικαστικῆς ψήφου, ἢ ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντι-
δίκου ὄρκον ὑπέχων ἐπ' ἐκκλησίας, τῶν ἀρχάντων
ἐπαπτόμενος εὐαγγελίων, ἐπιπορεῖν δὲ μετὰ ταῦτα
ἐλεγχθεὶς, γλωσσοκοπέσθω· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ μαρ-
τύρων.

Ὁρκος ἔστι λόγος πιστούμενος δι' ἐαυτοῦ τὴν
ἀλήθειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων.

Ὁ γ' τῆς δ' συνόδου κανὼν κληρικοὺς ἢ μονάζον-
τας ἀπέριρκεν ἀλλότρια κτήματα μισθοῦσθαι δι-
αισχροκέρδειαν, ὅπερ ἔστι πράγματα ἐργολαβεῖν
κοσμικὰ, τῆς θείας λειτουργίας καταμελοῦντας, εἰ
μήπου ἐκ τῶν νόμων καλοῦτο τις εἰς ἀφῆλικων ἀπαρ-
αίτητον ἐπιτροπὴν· τοῖς μὲν γὰρ ἀνθρώποις ἐπιτρο-
ποι δίδονται, τοῖς δὲ ἀφῆλιξι κουράτορες. Καὶ ἀνηθεῖ
μὲν εἰσιν ἄρβρνες, οἱ τῶν ἰδ' ἡττοῦς ἐτῶν· ἀνηθεῖ
δὲ θῆλειαί, αἱ ἡττοῦς τῶν ἐφ' ἐτῶν· ἀφῆλικες δὲ,
οἱ τὴν ἡδὴν ὑπερανάβαντες, ἡττοῦς δὲ τῶν κε' ἐτῶν,
κἂν ἄρβρνες ᾖσι, κἂν θῆλειαί. Δύναται καὶ ὁ τῆς
πόλεως ἐπίσκοπος ἐπιτρέπειν τοῖς τοιοῦτοις ἐκκλη-
σιαστικῶν φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὄρφανῶν καὶ
χρηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν μάλιστα ἐκκλησιαστι-
κῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου,
ὡς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἰσθίρηται. προχειρισμένων
τῶν ἀποστόλων τοὺς ἐπὶ διακόνους, ἵνα μὴ ἐν τῇ
καθημερινῇ διακονίᾳ αἱ χῆραι παραθεωρῶνται· οὐ
μὴν ἐαυτοὺς ταῖς τοιαύταις ἐπιβρίττειν διουκῆσαι
ἐφαίται κέρους χάριν ἢ δόξης. Οἱ δὲ βοηθείας δεύ-
μενοι, οὗτοι ἂν εἴεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγί-
τες, ἐπιπρείας δυναστῶν ἐκτερόμενοι, ἢ οἱ περὶ τι
παίσαντες, ἢ εἰς δουλείαν ἀδίκως ἐλκόμενοι, καὶ
ζητοῦντες ἐπικουρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἐκδικοὶ γίνον-
ται· τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῖς προσήκουσιν ἐπιτι-
μίοις καθυποβάλλεσθαι βούλεται. Πάντες τοίνυν
κληρικοὶ τε καὶ μοναχοί, κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ σῶν
ἐπισκόπου, οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶς, ἀλλὰ καὶ πολι-
τικῶς ἐνεργῆσαι δύνανται πράγματα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
ἐπιτροπὴν ὑπελθεῖν καὶ κουρατορεῖν· ἐπιτροπῆς δὲ
τῆς ἐξωθεν δίχα, ἐπισκόποις καὶ μοναχοῖς, οὔτε ἐπι-
τροπῆν, οὔτε κουρατορεῖαν ἐξεστὶ διεξασθαι, καὶ εἰ
ἐκ τῶν νόμων καλοῦνται· οἱ δὲ κληρικοὶ, ὅτε τι

λούνται παρὰ τῶν νόμων, καὶ τὰ ἀμφότερα ὑπελθεῖν ἂν καλύονται· πάντας δὲ κοινῇ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐνεργεῖν οὐκ ἐμποδίζονται, καὶ διχα προτροπῆς ἐπισκόπου.

Νόμοι.

Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἢ μοναχοὺς ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κουράτορας οἰουδήποτε πρώτου γίνεσθαι συγχωροῦμεν· ἐπιτροπεύειν δὲ τῶν ὑπὲρ ψυχῆς ὀφειλόντων διδασκᾶν, καὶ διοικεῖν προσκαλουμένους, οὐ καλύομεν. Καὶ γὰρ τοῖς ἀρχιερεῦσι μᾶλλον ὁ ὑπὲρ τῶν πλημμελημάτων ἱλασμός ἀφιέρωται.

Τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ ὑποδιακόνους, τῷ δικαίῳ μόνῃ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ εἰς κουρατορίαν καλουμένους, τὴν λειτουργίαν ὀφειλόμενοι συγχωροῦμεν.

Ἐπιτροπεύονται δὲ κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον ἐλεύθεροι, οἱ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκδικεῖν ἑαυτοὺς μὴ δυνάμενοι.

Ἄλλοτριος οἰκέτης ἐν διαθήκῃ ἀχρήστως ἐπιτροπος δίδεται.

Οὐκ ἐπιτροπεύει οὐδὲ κουρατορεύει ὁ μελὼν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν, οὐδὲ ὁ ἑλάντων τῶν καὶ ἐτῶν· πῶς γὰρ ὁ δεδμενός ἄλλου κηδεμονίας;

Ἄπρωτοι καὶ μαινόμενοι, καὶ μελῶνες ὥς τῇ ἡλικίᾳ, κουρατορεύονται ὑπὸ τῶν ἰδίων συγγενῶν.

Οὐδὲς ἐγγεμνῶν τῶν τριῶν ἐπιτροπῶν.

Τῷ υἱῷ τοῦ αἰχμαλώτου ἐπιτροπος οὐ δίδεται, ἀλλὰ τῇ ὀσείᾳ κουράτωρ· ὑποστρέφοντος γὰρ τοῦ πατρὸς, γίνεται αὐτοῦ ὑπεξυῖος, ὡς εἰ μηδέποτε ἡχμαλωτίσθη.

Τῷ ἔχοντι ἐπιτροπὴν νοσοῦντα, ἢ γέροντα, δίδεται κουράτωρ παρὰ τοῦ ἄρχοντος.

Ἐν κλέψῳ οἱ ἐπιτροποι πράγματα ἀφηλίκων, ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸ διπλοῦν ἐνέχεται.

Προτιμῶνται τῶν θηλειῶν οἱ ἄρρενες, τελείας ἡλικίας ὑπάρχοντες· γυνὴ γὰρ οὐ κουρατορεύει, οὐδὲ τὰ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέρχεται λειτουργήματα, εἰ μήπου μήτηρ ἢ μάμμη εἴη.

Ὁ πλησιέστερος συγγενὴς ἐπιτροπεύει· εἰ δὲ πολλοὶ τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι βαθμὸν, πάντες ἐπιτροπεύουσιν.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ ιε' κεφ. τοῦ Μ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'. Περὶ εὐνούχων.

Ὁ μὲν κα' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, Εὐνούχος, φησὶν, εἰ μὲν ἐξ ἐπιτροπῆς ἀνθρώπων τις ἐγγόνει, ἢ ἐν διωγμῷ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἀφῆρθη, ἢ οὕτως ἔφυ, εἰ καὶ ὁ βίος αὐτῷ σεμνὸς εἴη καὶ ἀμεμπτος, εἰς ἱερωσύνην προδιδαξέσθω.

Ὁ δὲ καβ'· Ὁ αὐτὸν ἀκρωτηριάσας κληρικὸς μὴ γινέσθω· αὐτόχειρ γὰρ αὐτοῦ γέγονε τῷ παραδόλῳ τοῦ πράγματος, αὐτῷ τὸν θάνατον ὥσπερ προμνύμενος, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ δημιουργίᾳ πολεμῶν ἀντικρῆται.

Ὁ δὲ καγ'· Εἰ τις, κληρικὸς ὢν, αὐτὸν ἀκρωτηριάσειεν, ὡς προδηλότατα θανατῶν, καθαιρεῖσθω.

A do a legibus vocantur, utraque subire non prohibentur. Omnes vero communiter ecclesiastica negotia administrare non impediuntur, vel sine episcopali permissione.

Leges.

Religiosissimos episcopos vel monachos ex nulla lege tutores vel curatores cujuscunque personæ fieri concedimus: sed eorum quæ ad animam pertinent, tutelam suscipere, et vocatos administrare non prohibemus. Etenim antistitibus maxime pro delictis placatio incumbit.

B Presbyteros et diaconos et subdiaconos solo cognationis jure ad tutelam vel ad curatellam vocatos administrationem suscipere concedimus.

Tutores habeant liberti secundum leges civiles, qui propter ætatem seipsos vindicare nequeunt.

Alienus servus in testamento frustra curator designatur.

Neque tutelam neque curatellam gerat, qui septuaginta annis est major, neque qui viginti quinque est minor: nam quomodo curatellam gerat, qui alterius cura indiget?

Decoctores et amentes, licet pubertatem egressi sint, a propriis cognatis in tutelam suscipiuntur.

137 Nemo plusquam tres tutores assumit.

C Captivi filio tutor non datur, sed substantiæ curator; nam reverso patre, illi subjectus erit, ac si nunquam in captivitate fuisset redactus.

Illi cujus tutor vel morbo laborat, vel senio confectus est, a magistratu datur curator.

Si impuberum facultates tutores surripiant, unusquisque eorum in duplum tenetur.

Præferuntur feminis masculi, cum sunt perfectæ ætatis. Mulier enim curatellam non gerat, neque tutelæ administrationem subeat, nisi vel mater vel avia sit.

Proximus cognatus tutorem agat: sin vero sint plures ejusdem gradus, tum omnes curatellam gerant.

Quæras etiam in 15 cap. litteræ M.

D CAP. XXXIV. De eunuchis.

Sanctorum apostolorum vicesimus primus canon, Eunuchus, inquit, si ex injuria quidem hominum factus sit, vel in persecutione virilibus privatus sit, vel sic natus fuerit; dummodo ejus vita sit sancta et irreprehensibilis, in sacerdotium promoveatur.

Vicesimus secundus vero: Qui seipsum mutilavit, ne sit clericus; ipse enim sui ipsius est homicida propter facti dritatem, mortem sibi quasi spondens, et Dei opificii hostis palam factus.

Et 23: Si quis, cum sit clericus, seipsum mutilaverit, tanquam sibi manifesto mortem optans, deponatur.

Vicesimus quartus item : Laicus, qui seipsum A mutilavit, tribus annis segregetur, quia est sui ipsius vitæ insidiator. Præterea, cum in virorum naturam Deus ipsos formavit, in aliam ab ea prorsus diversam sese transformarunt : ita ut neque viri sint, quia seminalem pariter ac generatricem facultatem abjecerunt, neque feminæ, quia non habent parturiendi naturam.

Eadem etiam constituit 1 syn. 1 can. : nimirum, ut qui a medicis in morbo excisus, vel a barbaris genitalibus membris privatur, e clero non excidat ; quicunque autem, cum esset sanus, ex industria seipsum exsecuit, non modo in sacerdotium non cooptetur, sed etiam in clero recensitus, ejiciatur ; illi autem in clerum admittuntur, qui a barbaris vel dominis sunt castrati, si eam quæ B sacerdotio convenit, vitam prosecuti sint.

Synodi vero 1 et 11 dictæ 8 canon eum, qui alios exsecat (tamquam Dei opificio injuriam faciens), sine propriis manibus, sive jussu, si sit quidem clericus, deponi jubet, sin vero laicus, segregari ; nisi morbus alicui incidens eum ad exsecandum ægrotantem coegerit. Neque enim condemnandi sunt sacerdotes, qui morbo laborantes castrari jubent : neque laici, qui propriis manibus ad castrationem utuntur. Hoc enim morbi esse medelam, non autem creaturæ insidias fieri, vel opificium injuria affici existimamus.

Vide etiam in 19 cap. litteræ Γ, synodi. vi can. 5.

138 Loges.

Jubemus ut nullus Romanus castratur, ne quidem extra Romanum solum, et ut nullus Romanum castratum emat : sed et eum, qui castravit, et eum qui emit, et tabellionem, et publicanum, qui vectigalis aliquid pro eo accepit, puniendos esse. Barbara autem mancipia, quæ extra Romanum solum castrantur, liceat omnibus mercatoribus et emere et vendere. Si quis servus a nobis sit castratus, statim illi libertatem dari, licet ob morbum castratus, fuit.

Qui ob voluptatem vel mercaturam aliquos castrat, si sit quidem nobilis, bona ejus publicantur ; plebeius vero gladio et bestiis obijcitur.

Imperatoris vero Leonis Sapientis novella eunuchum, qui legitime mulieri matrimonio conjungitur, scortationis poenæ subjici jubet, et sacerdotem, qui profano illum copulavit, sacerdotalli dignitate privari : permittit autem eunuchis, quoscunque volunt adoptare et in aliorum sortem eligere.

CAP. XXXV. De precum ordine.

Septuagesimus quintus sextæ synodi canon, vult ut qui in ecclesia precantur et psallunt, non inordinati accedant, neque intentas emittant vociferationes, sed cum contrito corde, et moribus compositis, et mentis attentione, preces et psalmodias peragant : unde et internis moribus et externa specie Dei misericordia in peccatores

Ο δὲ καὶ Λαϊκὸς ἐαυτὸν ἀκρωτηριάσας, εἰς ἐτη ἀφορίζεσθαι τρία, ὡς ἐπιβουλὰς τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς· ἄλλως τε καὶ εἰς ἀνδρῶν φύσιν τοῦ Θεοῦ τοῦτους δημιουργήσαντος, εἰς ἑτέραν ἀλλάξοντος αὐτοὶ ἑαυτοὺς μεταπλάττουσιν, ὥστε μῆτε ἄνδρας εἶναι, καὶ σπερματικὴν καὶ τοῦ ὁμοίου γενετικὴν δύναμιν ἀποδεληκώτας, μῆτε γυναῖκας, οὐ γὰρ τίκτειν ἔχουσι φύσιν.

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ α' τῆς α' συνόδου κανὼν διορίζεται, τὸν ἐν νόσῳ ὑπὸ λατρῶν χειρουργηθέντα, ἢ ὑπὸ βαρβάρων τῶν παιδογόνων μαρλὼν ἀφαιρεθέντα, τοῦ κλήρου μὴ διαπίπτειν· ὅστις γὰρ μὴ ὕψαιων, ἐπιτηδες ἐξέτεμεν ἑαυτὸν, τοῦτον μὴ δεῖ κληροῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον, ἐξωθεῖσθαι· προσεῖσθαι δὲ εἰς κλήρον τοὺς ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχισθέντας, εἰ συμβαλόντα τῇ ἱερᾷ συνέχει καὶ τὸν βίον μετιόντες εἰεν.

Ὁ δὲ τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου κανὼν ἡ καὶ τὸν ἑτέρους ἐκτέμνοντα, ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ὕβριστήν, εἴτε αὐτοχειρῆ, εἴτε ἐξ ἐπιτάγματος, κληρικὸν μὲν ὄντα καθαιρεῖσθαι κελεύει, λαϊκὸν δὲ ἀφορίζεσθαι· εἰ μὴ τοῦ νόσημά τι νικῶσιν περὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πεπονθότος ἡνάγκασεν· οὕτε γὰρ ἱερέας αἰτιατέον, τοῖς νοσοῦσιν ἐξ ἐπιτάγματος ἐπιστάνας τὸν εὐνουχίζοντα, οὕτε μὲν λαϊκοὺς αὐτοχειρῆ χρωμένους· τοῦτο γὰρ ἱατρειαν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλὴν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογιζόμεθα.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ 19 κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανὼν ε' τῆς ζ' συνόδου.

Νόμοι.

Κελεύομεν μηδένα Ῥωμαίων εὐνουχίζεσθαι, μηδὲ ἔξω τῶν Ῥωμαίων γῆς, μηδὲ ἀγοράζειν μηδένα τὸν εὐνουχισθέντα Ῥωμαῖον· ἀλλὰ καὶ τὸν εὐνουχισάντα, καὶ τὸν ἀγοράσαντα, καὶ τὸν συμβολαιογράφον, καὶ τὸν τελώνην τὸν κομισάμενον τέλος τι ὑπὲρ τούτου, τιμωρεῖσθαι· τὰ δὲ ἔξω τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους εὐνουχιζόμενα ἀνδράποδα βάρβαρα ἐξεῖναι πᾶσιν ἐμπόροις ἀγοράζειν τε καὶ πωπράσκειν· ἂν ἔτι τις παρ' ἡμῖν εὐνουχισθῇ δουλός, αὐτίκα τούτῳ τὴν ἐλευθερίαν δίδωσθαι, καὶ διὰ νόσον εὐνουχισθῇ.

Ὁ δὲ ἡδονὴν ἢ ἐμπορίαν εὐνουχίσας τινὰ, εὐγενὴς μὲν ὢν, δημεύεται· εὐτελὴς δὲ, ξίφει καὶ θηρίοις ὑποβάλλεται.

Ἡ δὲ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοροῦ τὸν γυναῖκα νόμῳ γάμου συναφθέντα εὐνουχόν, τῇ τῆς πορνείας ὑποκείσθαι κολάσει κελεύει, καὶ τὸν ἀνιέρως συναρμόσαντα ἱερεὰ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπογυμνοῦσθαι· ἐφίησι δὲ τοῖς εὐνούχοις, οὓς βούλονται εἰσποιεῖν, καὶ εἰς μοῖραν τάττειν υἱῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'. Περὶ εὐχῶν εὐταξίας.

Ὁ α' τῆς ζ' συνόδου κανὼν τοὺς εὐχομένους ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ ψάλλοντας μὴ ἀτάκτους προῖσθαι καὶ ἐπιτεταμένους ἐπισκῆπτει φωνᾶς, ἀλλ' ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ, καὶ ἥθει κατεσταλμένῳ, καὶ νοῦ προσοχῇ τὰς εὐχὰς ποιεῖσθαι καὶ ψαλμωδίας, ἐφ' ᾧ τῷ τε ἐντὸς ἥθει, καὶ τῷ ἐκτὸς εἶδει, τοῦ Θεοῦ τὸν ἔλεον ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἐλκύσαι. Εὐλαβεῖς γάρ,

φ.σιν ἡ τοῦ Λευϊτικοῦ βίβλος, ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἀ
 'Ισραὴλ· μηδὲ τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀστέμνοις μέλεσι
 χρῆσθαι, καὶ τῇ περιτετῇ τῇ τῶν ἁγίων παικίλῃ,
 καὶ ψδῶν τερπέσμασιν, ἃ θυμηλικὸς οὐχ ἤκιστα,
 καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἐκκλησίᾳ προσῆκε Θεοῦ,
 πολλάκις δὲ ταῦτα καὶ πρὸς πολλῶν κεκώλυνται πα-
 τριαρχῶν μετὰ σφοδρῶν τῶν ἐπιτιμιῶν· παρήγγε-
 λται δὲ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀποκρίων τῆς ψαλμωδίας ἀσπά-
 ζεσθαι, ἐν δὲ ταῖς παννυχίαις καὶ ταῖς τελεταῖς τῶν
 ἀποικομένων, ὡς τὸ ἀρχαῖον εἶδος καὶ θεοφιλὲς εἶγεν,
 ἀλλ' οὐδὲν γέγονε πλέον.

Περὶ τοῦ τρισυγίου ὕμνου.

Ὁ δὲ κα' τοὺς τῷ τρισυγίῳ ὕμνῳ τὴν τοῦ Πέτρου
 τοῦ Κναφέως φωνὴν παρενείρειν μὴ αἰδουμένους,
 τὴν τῷ, Ἅγιος ἀθάνατος, Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, B
 ἐλέησον ἡμᾶς, προστεθείσαν, τῇ ὁλοθρίῳ τοῦ ἀνα-
 θέματος ἐψήισι καταδίκη· ἡ γὰρ τέταρτον ἡ τοιαύτη
 πρόσωπον εἰσάγει φωνή, ἀνὰ μέρος τιθείσα τὸν τοῦ
 Θεοῦ Υἱόν, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ Πατρὸς δύναμιν, καὶ
 ἀνὰ μέρος τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν, ὡς ἄλλον ὄντα
 παρὰ τὸν ἰσχυρόν, ἡ παθητὴν τὴν Τριάδα δοξάζει,
 συσταυροῦσα τῷ Υἱῷ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα. Ἵσμεν δὲ, ὡς ἡ ἐκκλησιαστικὴ διέσιν
 ἱστορία, ὅπως λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει ἐπὶ τινὶ θεηλάτῳ πιεζομένου πληγῇ, Πρώ-
 κλου ἀρχιερατεύοντος, αἰθέριον ἀρπαγῇ παιδίον,
 καὶ τὸν ὕμνον τούτῳ μνηθεῖν, καὶ κατενεχθὲν, τοῖς
 παροῦσι τὸ μνηθὲν ἀπαγγεῖλαιεν· ἔσαντες δὲ τοῦ
 λαοῦ τῆς προσθήκης χωρὶς, ἡ θεήλατος σταίη πλη-
 γή. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη τέταρτη σύν-
 οδος οὕτως ἔδειξαι τὸν τρισάγιον ὕμνον ἐθέσπισεν·
 εἰ καὶ τὸ κρυπτόν γένος τῶν Ἀρμενίων καὶ Ὑφαλον,
 τῆς βδελυρδῆς ταύτης εἰσέτι καὶ νῦν οὐ μεθίσινται
 πλάνης. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Β στοιχείου
 κανόνα ιε' τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου.

Ὁ δὲ ιε' ταύτης ἐν ταῖς ἀσάβδαις μετὰ τῶν ἐτέ-
 ρων Γραφῶν καὶ Εὐαγγελίων κελεύει ἀναγινώσκε-
 σθαι. Πρὸ γὰρ τῆς γινομένης τὴν τῇμερον τάξεως
 ἐν ταῖς εὐχαῖς τε καὶ ψαλμωδίαις, εὐχαὶ μόνον ἐγι-
 νοντο ἐν ἀσάβδαις, καὶ οὕτω τὴν ἀναμνησκτοὶν προσέ-
 φερον οἱ ἱερεῖς θυσίαν. Εὐαγγέλιον δὲ ἡ ἄλλη τις
 Γραφή ἐπ' ἐκκλησίας οὐκ ἀνεγινώσκετο, οἷα τηνι-
 καῦτα πανηγυρίζειν εἰωθὸς κατὰ τοὺς λέγοντας D
 κανόνας, μήτε νηστεύειν, μήτε γόνυ κάμπτειν ἐν
 ἀσάβδαις.

Ὁ δὲ ιε' κηδεμονικώτερόν τι ποιῶν, καὶ εἰς
 καθίσματα μερισθῆναι τοὺς Δαυϊτικούς ψαλμοὺς ἐπ-
 ἔταξε, καὶ ἀναγνώσεις μεταξὺ γίνεσθαι, ἵνα μὴ
 ἀκηδιῶν ὁ λαὸς τῷ συνεχεῖ τῆς ψαλμωδίας τῆς ἐκ-
 κλησίας ἀποπηδῶσιν.

Ὁ δὲ ιη', τὰς παραδεδομένας εὐχὰς λέγειν ἐν
 ταῖς ἐννάταις τε καὶ ἐσπέραις, καὶ μὴ τὸν βουλούμε-
 νον ἰδίᾳς εὐχὰς συντιθέναι, καὶ ταύτας λέγειν ἐν
 ταῖς συνάξεσιν.

Τούτοις ἐπιψηφίζεται καὶ ὁ τῆς ἐν Κερθαγένῃ συν-
 ὁδου ργ', τὰς ὑπὸ τῶν συνεταγμένων συνεταγμένας
 καὶ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκυρωμένας εὐχὰς λέγεσθαι

trahitur. Pios enim, inquit Levitici liber, facite
 filios Israel; neque infractis et irreverendis utan-
 tur cantilenis, et supervacanea canticorum varie-
 tate, et cantibus lascivis: quæ thymelicis histrio-
 nibusque magis quam ecclesiæ Dei conveniunt. A
 quamplurimis vero patriarchis cum gravissimis
 etiam poenæ hæc aspius fuerunt prohibita. Per-
 missum est autem simplicem et invariata psal-
 modiæ modulationem usurpare, et in vigiliis et
 pro defunctis peragendis cæremoniis, ut obtinuit
 antiqua et venerabilis consuetudo: sed nihil am-
 plius factum est.

De sacrosancto hymno.

Octogesimus primus illos, qui in sanctissimo
 hymno Petri Fullonis vocem inserere audent, quæ
 illi, Sanctus immortalis, hoc, Qui crucifixus es
 pro nobis, miserere nostri, addidit, exitiali anathe-
 matis iudicio subjicit. Vel enim quartam personam
 inducit ista vox, et Dei Filium, Servatoris scilicet
 consistentem facultatem, seorsum ponit, et Chri-
 stum crucifixum tanquam alium a forti, vel affe-
 ctionibus subjectam Trinitatem glorificat, et Pa-
 trem et Spiritum sanctum una cum Filio crucifi-
 git. Scimus vero quomodo ecclesiastica Historia
 loquitur, cum, Proclo, archiepiscopo, populus,
 quadam divinitus intentata oppressus plaga, Con-
 stantinopoli supplicaret, in æthera raptum fuisse
 puerum, et hymnum hunc fuisse edoctum, et rur-
 sus demissum presentibus illud, quod institutum
 erat, renuntiassent; quod populo sine additamento
 canente, divinitus intentatam cessasse plagam. Sed
 et sancta et œcumenica quarta synodus ita sacro-
 sanctum hymnum canendum esse decernit: licet
 obscurum Armeniorum genus et subdolum abomi-
 nabilem 139 illum errorem nondum deposuerunt.
 Vide etiam in undecimo capite litteræ B canonem
 15 Laodiceæ synodi.

Ejusdem vero synodi 16 in Sabbatis una cum cæ-
 teris Scripturis etiam Evangelia legi jubet. Nam
 antequam ordo, qui hodie in precibus et psalmo-
 diis observatur, institutus fuit, solummodo preces
 in Sabbato dictæ fuerunt, et sic sacrificium in
 cruentum offerebant sacerdotes. Evangelium vero,
 vel alia Scripturæ pars in ecclesia non legebatur;
 nam tunc festum celebrare solebant juxta canones,
 qui, dicunt, Neque jejunare, neque genuflectere in
 Sabbato oportet.

Decimus septimus autem accuratius quidam
 faciens, etiam in sessiones parti Davidicos Psal-
 mos jussit, et interjecto spatio lectionem fieri, ne
 populus psalmodiæ continuatione mœrore affectus
 ab ecclesia discederet.

Decimus vero octavus, ut in Nonis et Vesperis
 recitentur traditæ preces, et ne quis pro arbitrio
 preces contexat, et illas in publicis conventibus
 recitet, præscribit.

His etiam consentit Carthaginensis syn. centesi-
 mus tertius, ut in supplicationibus universæ ad-
 ministrationis solæ legantur preces, quæ a sapien-

tioribus ordinantur, et a synodo confirmantur, in præfationibus, nimirum usque ad sacra Evangelia, in catechumenorum commendationibus, per quas eos Deo commendant sacerdotes; et in manuum impositionibus, tam in eos qui ordinati sunt, quam qui poenitentiam agunt: novæ autem preces, quæ ab aliquibus introducuntur, non admittantur. Quæcunque enim Patrum iudicio non sunt approbata, dubium certe habent: itaque metuendum est, ne, quæ ad rectam fidem minus conducunt, intromittantur.

Decimus nonus vero synodi Laodicensis canon, Catechumenorum, inquit, preces, et eorum qui poenitentiam agunt primum, deinde fidelium, fieri oportet; postea solis sacratis licere decernit ad altare accedere et communicare. Quære et in 9 cap. litteræ B canones 5 et 20 synodi Gangrensis.

Centesimus decimus quartus porro Carthaginensis synodi illum anathemate dignum censet, qui existimat, non vere, sed humilitatis gratia, nos adhortantem sanctum apostolum Joannem dixisse, « Si dixerimus, quod peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, nec veritas in nobis est. » Nam ex proxime sequentibus Epistolæ verbis manifeste ostenditur apostoli sententia, qui subjungit: « Sin autem peccata nostra confessi fuerimus, fidelis est et justus, qui illa nobis remittet, et purgabit nos ab omni injustitia. »

Centesimus decimus quintus vero et 116 illum quidem, qui existimat sanctos dicere: « Dimitte nobis debita nostra, » at seipsos debitis eximere, nec illis enim omnino necessariam esse talem petitionem, sed aliis qui sunt in populo peccatoribus, anathemate prosequuntur. Quod enim nec precationis prætextus, nec humilitatis hypocrisis unquam sanctis inerat, sed vera cordis contritio, ostendit magnus Jacobus, qui hoc modo aliquando dicit: « In multis offendimus omnes; » et David: « Ne introas in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens; » et in oratione Salomon: « Non est homo, qui non peccaverit, » et Job, « Ut omnis homo sciat imbecillitatem suam; » et Daniel, « Peccavimus, inique egimus, » et cætera. Quis enim eorum simulationem ferat, qui verbis suis contraria cogitant; qui labris quidem remissionem peccatorum petunt, corde autem se esse insontes existimant, et non **140** hominibus, sed Deo ipsi mentiuntur? Quære etiam in 37 cap. litteræ K, can. 90 vi syn.

Lex.

Jubemus omnes episcopos et presbyteros, ut non tacite, sed voce a fidelissimo populo exaudienda, sacram oblationem et super sanctum baptismum precationem celebrent; ut exinde auditorum animæ in majorem compunctionem et Domini Dei glorificationem excitentur.

A μόνος, ἐν ταῖς λιταῖς, φημί, τῆς λειτουργίας ἀπασης, ἐν τοῖς προνομίαις, ἀχρι δηλαδὴ τῶν θείων Εὐαγγελίων, ἐν ταῖς τῶν κατηγουμένων παραθέσει, δι' ὧν τῷ Θεῷ τούτους οἱ ἱερεῖς παρατίθενται, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθέσει τῶν χειρῶν ἐπὶ τε τῶν χειροτονουμένων καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ γενομένων· τὰς δὲ παρ' ἐνίων εἰσαγομένους νέας εὐχὰς μὴ προσέσθαι. Ἄπερ γὰρ οἱ Πατέρες οὐκ ἔδοξίμασαν, τὸ ἀμφίβολον δῆπουθεν ἔχει, καὶ θεός ὑποτρέχει, μὴ ἄρα τὰ τῇ ὁρθῇ μὴ συμβαίνοντα παρενεῖρωςί κίττει.

B Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ 19 κανὼν, τὰς ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων, φησὶν, εὐχὰς πρῶτον, καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ, εἴτα τῶν πιστῶν γίνεσθαι δεῖ· εἴτα μόνος ἐξεῖναι θεσπίζει τοὺς ἱερατικοὺς εἰς τὸ ἅγιον εἰσεῖναι θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν. Ζῆται καὶ ἐν τῷ 8 κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα ε' καὶ κ' τῆς ἐν Γάγγρῃ συνόδου.

C Ὁ δὲ ριδ' τῆς ἐν Καρθαγὲν συνόδου, τοῦ ἀναθέματος ἀξίον τὸν οὐόμενον μὴ ἀληθῶς, ἀλλὰ ταπεινώσεως χάριν παραινούντα ἡμᾶς τὸν ἅγιον ἀποστόλον Ἰωάννην λέγειν, Ἐν εἰπωμεν, Ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς ἀπατώμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐκ γὰρ τῶν ἐξῆς ῥημάτων τῆς ἐπιστολῆς δέικνυται προδῆλως τοῦ ἀποστόλου ἡ ἐννοια, ἐπαγόνοτος· Ἐὰν δὲ ὁμολογήσωμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ὅστις ἄφῃσι ταύτας ἡμῖν, καὶ καθαρῶσι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

D Ὁ δὲ ριε' καὶ ρις' τὸν ὑπειληφῶτα τοὺς ἁγίους λέγειν μὲν τὴν, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἑαυτοὺς δὲ τῶν ὀφλημάτων ἐξαιρεῖν, οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς εἶναι ταύτην τὴν παραίτησιν πάνυ τι ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τοῖς ἐν τῷ λαῷ ἀμαρτάνουσιν, τῷ ἀναθέματι παραπέμψουσιν. Ὅτι γὰρ οὐκ εὐχῆς πρόσχημα οὐδ' ὑπόκρισις ταπεινότητος τοῖς ἁγίοις ὑπῆρξεν ποτε, ἀλλ' ἀληθῆς καρδίας συντριβὴ, δηλοῖ ὁ μέγας Ἰάκωβος, ὧδε πη λέγων· Ἐν πολλοῖς ἀμαρτάνομεν πάντες· καὶ ὁ Δαυὶδ· Μὴ εἰσελθῇς εἰς χρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιοθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ὢν· καὶ ἐν τῇ εὐχῇ ὁ Σολομών· Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς οὐχ ἡμαρτε· καὶ ὁ Ἰωβ· Ὅστε εἶδέναι πάντα ἄνθρωπον τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ· καὶ ὁ Δανιήλ· Ἡμάρτομεν, ἡνομήσαμεν, καὶ τὰ ἐξῆς· τίς γὰρ τῆς εἰρωνείας ἀνάσχοιτο τῶν τάναντία τοῖς σφῶν λόγοις φρονούντων· οἱ περ χεῖλεσι μὲν ἄφεισιν αἰτοῦσιν ἀμαρτιῶν, ὡς ἄθῳοι δὲ τούτων τῇ καρδίᾳ διάκεινται, καὶ μὴ ἀνθρώποις, ἀλλ' αὐτῷ ψευδόμενοι τῷ Θεῷ; Ζῆται καὶ ἐν τῷ λς' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα ι' τῆς σ' συνόδου.

Νόμος.

Κελεύομεν πάντας ἐπισκόπους τε καὶ πρεσβυτέρους, μὴ κατὰ τὸ σεσιωπημένον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουσμένης, τὴν θείαν προσηχομίδην, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι προσηχὴν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ κέντεῦσθαι τῶν ἀκούοντων τὰς ψυχὰς εἰς πλείονα κατάνυξιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν διατίστασθαι δοξολογίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'. *Περὶ ἐφορκιστῶν.*

Ο κς' τῆς ἐν Ααοδικαῖα συνόδου κανὼν, ἐφορκί-
ζειν εὐ δεῖ, φησὶν, ἔχουν κατηγεῖν, τοὺς ὑπὸ Ἐπι-
σκόπων εἰς τοῦτο μὴ χειροτονηθέντας.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχεια δέκατος καὶ χωρεπισκό-
πους ἐφίησιν ἐφορκιστὰς χειροτονεῖν, ὃν καὶ ζήτει
ἐν τῷ λα' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ζ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ τοῦ ζῆοτος ὕδατος, τοῦ τοῖς
θεοῖς μυστηρίοις ἐμβαλλομένου.*

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανὼνα λβ' τῆς
ς' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. *Περὶ ζωγραφίας δι' ἡδονῆς τὰς ψυ-
χὰς λυμνινομένης.*

Ὁ ρ' τῆς ς' συνόδου κανὼν ζωγραφίας ἀσέ-
μνους, αἱ τοὺς ὀρώντας πρὸς αὐτοὺς ἐρεθίζουσιν
ἔδοντες, ἐν τοίχοις χαράττειν ἀπαγορεύει παντά-
πασι· καθότι ῥαδίως αἱ αἰσθήσεις τοῖς μὴ ἰπρο-
έχουσιν τὰ δι' αὐτῶν ὀρώμενα, ὥς γε δὴ καὶ τὰ
ἀκούσιμα, ἐπὶ τὴν ψυχὴν εἰσπρίνουσι καὶ εἰς-
ωθοῦσι· ταύτη τοι καί, « Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὀρθὰ βλε-
πίτωσαν, ἡ σοφία φησὶ καὶ· « Πᾶση φυλακῇ τήρει
τὴν καρδίαν. »

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Περὶ ζωοφθόρων ἡτοὶ κτηνοβοτῶν
καὶ ἀλογευσαμένων.*

Ζήτει τὸ ε' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Η ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. *Περὶ ἡγουμένων.*

Ζήτει τὸ ς' κεφ. τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. *Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν χειροτονουμέ-
νων κληρικῶν.*

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανόνας τῆς
μὲν ς' συνόδου τεσσαρεσκαίδέκατον καὶ πεντεκαίδέ-
κατον, καὶ τῆς τετάρτης πεντεκαίδέκατον, καὶ τῆς
ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου ις', οἱ καὶ διατάττονται, τὸν
μὲν πρεσβύτερον τριάκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθαι,
πίντε δὲ καὶ εἰκοσι τὸν διάκονον, τὴν διάκονον δὲ μ',
καὶ τὸν ὑποδιάκονον κ'. οἱ δὲ ῥηθίντες τῆς ς' συν-
όδου καὶ καθαιρεῖσθαι κελεύουσιν τοὺς ἐν τούτῳ τῆς
ἡλικίας χειροτονεῖσθαι μὴ ἀναμένοντας.

Τὰ αὐτὰ περὶ τῆς τῶν πρεσβυτέρων ἡλικίας καὶ
δ' ια' τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ φησὶν· ὃν καὶ ὁ ῥηθεὶς τῆς
ς' συνόδου ιθ', ἐπὶ λέξεως λαθὼν, διείσι.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρχγ' Ἰουστινιάνειος νεαρά, πρεσβύτερον,
φησὶν, ἐλάττωνα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι
οὐκ ἐπιτρέπομεν· οὐδὲ διάκονον τῶν κε', καὶ ὑποδιά-
κονον τῶν κ', οὔτε ἀναγνώστην τῶν ιη', διάκονον δὲ
γυναῖκα μὴ χειροτονεῖσθαι, ἥτις ἐλάττων ἐστὶ τῶν
μ' ἐτῶν, ἢ εἰς δεύτερον ἦλθε γάμον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. *Περὶ τοῦ τῆς ἡμέρας διαστήματος.*
Νόμος.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἐβδόμης ὥρας τῆς νυκτὸς ὀρί-
ζεται μέχρι τῆς ς' ὥρας τῆς ἐπομένης νυκτὸς· καὶ τὸ
γινόμενον ἐν οἰαδήποτε ὥρᾳ τῶν κθ' ὥρῶν ἐν ἡμέρᾳ
ῥοκεῖ γίνεσθαι.

Α

CAP. XXXVI. *De exorcistis.*

Vicesimus sextus Laodic. syn. canon, Exorcizare
eos, inquit, non oportet, vel erudire, qui ab epi-
scopo non sunt ad id ordinati.

Decimus vero Antiochenæ canon etiam chor-
episcopis exorcistas ordinare permittit; quemvide
etiam in 31 capite litteræ E.

INITIUM LITTERÆ Z.

CAP. I. *De fervente aqua sacris mysteriis inji-
cienda.*

Vide in 8 capite litteræ K canonem tricesimum
secundum sextæ synodi.

CAP. II. *De picturis per voluptatem animam cor-
rumpentibus.*

Sextæ synodi centesimus canon picturas invere-
cundo habitu, quarum aspectu ad obscœnas libi-
dines excitantur animæ, in parietibus efformari
omnino prohibuit; quoniam sensus, tam quæ ab iis
videntur, quam quæ audiuntur, incautis facile in
animum transfundunt et immittunt. Quapropter,
+ Recta aspiciant oculi tui, » et « Omni circum-
spectu cor tuum custodito, » inquit Sapientia.

CAP. III. *De iis qui cum bestiis rem habuerunt, vel
cum jumentis coiverunt, vel rationis exvertia ani-
malia inierunt*

Vide 5 caput litteræ A.

141 INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. *De præfectis.*

Consule sextum caput litteræ A.

CAP. II *De eorum ætate, qui clerici sunt ordi-
nandi.*

Vide in quinto capite litteræ A canones sextæ
synodi 14 et 15, et quartæ 15, et Carthaginensis synodi
16, qui quidem decernunt ut presbyter triginta annos
natus ordinetur; diaconus vero, viginti quinque;
diaconissa, quadraginta; et subdiaconus, viginti.
Dicti autem vi synodi canonica eos deponi jubent,
qui ad istam ætatem ordinari non expectant.

Eadem de presbyterorum ætate etiam Neocæsa-
riensis synodi undecimus dicit; quem etiam di-
D ctus vi synodi 14 verbatim accipiens recitat.

Lex.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella,
Presbyterum, inquit, triginta annis minorem fieri
non permittimus; neque diaconum 25, nec subdia-
conum 20, nec lectorem 18, diaconissam autem
mulierem, quæ quadraginta annis est minor, non
ordinari, nec quæ in secundum venerit matrimo-
nium.

CAP. III. *De diei spatio.*

Lex.

Dies a septima noctis hora usque ad subsequen-
tis noctis sextam horam extenditur: et quicquid
in aliqua ex viginti quatuor horis factum fuerit,
intra diem fieri existimatur.

142 INITIUM LITTERÆ Θ.

CAP. I. *De theatris et diversis sceniciis ludis.*

Quinquagesimus quartus Laodiceæ synodi canon sacros vel clericos in nuptiis vel in aliis festis convivio exceptos, ad ridicula, quæ in iis fieri solent ad risum excitandum, spectacula omnino oculos non convertere, nec iis mentem adhibere jubet, sed antequam ingrediantur histriones, discedere.

Huic etiam congrua 24 sextæ synodi decernens, sacros et monachos in equorum curriculis assistere, et scenicis ludis interesse prohibet: nam verbatim dictum canonem Patrum in Laodicea exponit. Qui autem his rebus se applicare deprehenduntur, vel cessare jubet, vel, si permaneant, deponi. Consule etiam 7 caput litteræ Γ.

Quinquagesimus primus ejusdem vi synodi mimos dictos, et eorum theatra, et venationum spectacula, et quæ sunt in scenis saltationes, penitus cessare statuit. Nam fideles vitam dissolute instituere non vult Evangelicæ disciplinæ præscriptum, neque, quæ animi contentionem dissolvunt, studiose prosequi, sed quæ sanctos docet. Mimos vero vocat eos qui quorundam voces et mores imitantur, ut ad inconditum risum astantes excitent. Venationum vero spectaculum non cum canibus venari dicit, vel alio modo; nam spectaculum illud non est, sed actio; verum in magnis urbibus feræ bestiæ, puta leones et ursi, alebantur, quæ quidem statis temporibus in theatra elucerentur, et nunc quidem cum tauris collectari permittabantur, nunc vero cum hominibus, vel captivis vel rei capitalis damnatis; ut illos ad spectantium oblectationem dilaniarent. Hic vero canon multam eorum sævitiam prohibet, qui ad proprias voluptates aliorum abutuntur clade, et consimilis sibi naturæ hominum sanguine delectantur. Scena porro est assimilata imitatio; unde et scenici dicuntur histriones, qui aliquando servorum, aliquando dominorum, vel exercituum ductorum et principum personas induunt. Scenicas igitur saltationes virorum et mulierum inverecunde lascivientium et turpiter agentium, et ad libidinem spectatores provocantium, et in maxillam ictus et strepitus, prohibens canon, iis qui sese ad aliquid horum applicant, clericis quidem depositionem, laicis vero segregationem minatur.

Vide etiam ejusdem synodi canones 62, 65, tertio capite litteræ E.

Carthagin. vero syn. can. 15 sacerdotum illis spectacula peragere prohibuit; a quibusdam enim civibus, spectaculorum nimis amicis, alebantur equi, ad cursum certamina exercitati, et ad pugnam bestiarum. Hæc autem non solum quo minus a sacerdotum illis peragantur, verum etiam ut illic ad videndum non accedant, cavetur. Illos enim in doctrina et lege Domini institui oportet;

A

APXH TOY Θ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. *Περὶ τῶν θεάτρων καὶ θυμολικῶν διαφόρων παιγνίων.*

Ὁ νόμος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου κανὼν ἱερεικούς ἢ κληρικούς, εἰς γάμους ἢ εἰς ἑορτάς ἑτέρας ἐστιωμένους, κελεύει· ὥστε μὴ ἐπιστρέφειν καὶ τὸν νοῦν προσέχειν ταῖς εἰσθυσίαις ἐν τοῖς γίνεσθαι καταγελάστοις πρὸς γέλωτα θεωρίαις, ἀλλὰ, πρὶν τοὺς ἐκ τῆς θυμολικῆς εἰσεῖναι, τοὺς ἀναχωρεῖν.

Συνφθὰ τοῦτο καὶ ὁ κδ' τῆς ζ' συνόδου διαταττόμενος κελεύει τοὺς ἱερωμένους καὶ μοναχοὺς εἰς ἵπποδρομίας ἀπείναι καὶ θυμολικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι, ἐκτίθῃ δὲ καὶ τὸν βηθέντα κατὰ βῆμα κανόνα τῶν ἐν Λαοδικείᾳ Πατέρων· τοὺς δὲ τοῖς προσανέχειν ἀλόντας ἢ παύσασθαι παραγγέλλει, ἢ ἐπιμένοντα καθαίρεισθαι. Ζῆτει καὶ τὸ ζ' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου.

Ὁ δὲ να' τῆς αὐτῆς ἑκτῆς συνόδου τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τοῦτον θέατρα, καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θέωρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις τελέως ἀρτῆσαι νομοθετεῖ. Τοὺς γὰρ πιστοὺς ἢ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἀκρίβεια μὴ ἀνειμένως βιοῦν βούλεται, μηδὲ τὰ χαυνούντα τὸν τῆς ψυχῆς νόμον ἐπιτρέψειν, ἀλλ' ἂν πρέπει ἀγίοις. Μίμους δὲ φησὶ τοὺς ἐνίων ἀπομιμουμένους φωνὰς καὶ ἥθη, πρὸς τὸ γελᾶν ἀκρατῶς τοὺς παρόντας παρασκεύασαι. Κυνηγίων δὲ θεωρίαν οὐ τὸ θηρᾶν λέγει διὰ κυνῶν ἢ ἄλλως πως, τοῦτο γὰρ ἔργον, οὐ θεωρία ἐστίν, ἀλλ' ἐν ταῖς μέγισταις τῶν πόλεων θηρία ἐτρέφοντο, λέοντες τε καὶ ἄρκτοι, ἃ δὴ καὶ κατὰ τινας ἐξῆγον καιροὺς ἐπὶ τὰ θέατρα, καὶ νῦν μὲν ταύροις προσπαλαίειν ἐφίεσαν, νῦν δὲ ἀνθρώποις δορυαλώτοις ἢ κατακρίτοις, ὥστε τοὺς διασπαράττειν πρὸς ἡδονὴν τῶν θεωμένων. Ὁ γὰρ καὶ πολλὴν ὁμότητα κατηγορεῖ τῶν οἰκείαν χαρμονὴν τὰς ἑτέρων συμφορὰς ποιουμένων, καὶ ὁμοφυῶν ἀνθρώπων αἵματιν ἡδομένων. Σκηνὴ δὲ ἐστὶν ἡ προσκολλητοῦς ὑπόκρισις, ὅθεν καὶ σκηνικοὶ λέγονται οἱ ὑποκρινόμενοι, καὶ ἀπεικάζοντες ἑαυτοὺς, ποτὲ μὲν δούλοις, ποτὲ δὲ δεσπόταις, ἢ στρατηγοῖς, καὶ ἄρχουσι. Τὰς οὖν ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἀναίδως λογιζομένων καὶ ἀσχημονούντων, καὶ εἰς ἀκολασίαν τοὺς ὁρῶντας ἐκχαλουμένων, καὶ τὰ ἐπὶ κόβρῃς βραπίσματα καὶ ψοφήματα ἀπαγορεύων ὁ κανὼν, τοῖς πρὸς τι τοῦτων ἑαυτοὺς ἐκδεδωκόσι, κληρικοῖς μὲν οὕσι καθαίρεισιν ἐπάγει, λαϊκοῖς δὲ ἀφορισμόν.

Ζῆτει καὶ τὸν τῆς συνόδου ταύτης εἰς κανόνα καὶ εἰς ἐν τῷ γ' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

Ὁ δὲ ιε' τῆς ἐν Κερθαγένῃ συνόδου κανὼν τοῖς παισὶ τῶν ἱερῶν ἀπέλρηκε θέωρια ἐκτελεῖν· ἐνίοις γὰρ τῶν πολιτῶν, οἷς ἐμελεῖν ἢ περὶ τὰ θέατρα μαγία, ἵπποι ἐτρέφοντο εἰς ἀμιλλὰν ἡσχημένοι δρόμων, καὶ θηρία εἰς θηριομαχίαν· ταῦτα οὖν τοὺς παῖδας τῶν ἱερῶν μὴ ὅτι τελεῖν κελεύει, ἀλλὰ μὴδὲ ἀφικνουμένους· ἐκεῖσε θεωρεῖν· δεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐν πατρὶσι τρέφεσθαι καὶ νοθεύειν Κυρίου· καὶ ἂν δὴ

καὶ Παῦλος ὁ μέγας, πρὸς Τίτον γράφων, περὶ πρεσβυτέρων φησὶν· Εἰ τις τέκνα ἔχει πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα· καὶ πρὸς Τιμόθεον· Τὸν ὁρεγόμενον ἐπισκοπῆς τέκνα δεῖ ἔχειν, ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος· τὰ δὲ θεάτρους σχολάζοντα ἀσωτίας ὑπέστην οὐ διαπέφυγε· ἵλλα καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς κεκήρυκται τελέως τοῦτον ἀπέχεσθαι, καὶ τοὺς βλασφημεῖν αἰρουμένους κτερέπεσθαι, ἀσέμνους χρωμένους βήμασι τε καὶ τράμασι.

Ὁ δὲ Ε' καὶ τὰ ἐν ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων μαρτύρων κωλύει συμπόσια γίνεσθαι, καὶ τὰς ἐν τούτοις μυσαρὰς ὀρχήσεις. Συμβαίνει γὰρ καὶ τὰς εὐσχήμονας τῶν γυναικῶν παρὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐκκλησίας μὴ ἀφικνεῖσθαι, διὰ τὸ λάγνως κατ' αὐτῶν ὁρμῆν τοὺς τὰ αἰσχροὶ μὴ αἰσχυνομένους ἐπιτηδεύειν.

Ὁ δὲ ς' θεώρια καὶ ἵπποδρομίας ἐν Κυριακαῖς ἢ ἑτέραις ἑορτασίμοις ἡμέραις, ἢ τῇ ἑβδομαδί τοῦ Πάσχα, κωλύει γίνεσθαι, ἵνα μὴ τούτοις σχολάζοντες οἱ Χριστιανοὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὀλιγωρῶσι συνάξεων· κελεύει δὲ μὴ ἀναγκάζεσθαι τίνα τῶν πιστῶν ἀνέναι εἰς θεάτρα.

Ὁ δὲ ζς' τῆς ς' συνόδου κανὼν τὴν ὅλην ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις σχολάζειν ἀπαιτεῖ τοὺς πιστοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εὐφραινομένους· τὰ δὲ θεάτρα καὶ τὰς ἵπποδρομίας τῷ τηρικαῦτα κεκώλυκεν· ὃν καὶ ζῆτει ἐν τῷ ς' κεφ. τοῦ II στοιχείου. Ζῆτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφαλῇ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένη συνόδου ρκθ'.

Νόμος.

Ὁ δὲ νόμος ἀτίμους ἡγεῖται πάντας τοὺς διὰ πόνον εἰ; ἀγῶνα κατιόντας, καὶ τοὺς διὰ φιλοτιμίαν ἐπὶ σκηπῆς προλόντας. Ὁ δὲ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς παιγνίων τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος, οὐκ ἀτιμῶνται· ὁ δὲ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς τὸ θηριομαχῆσαι, καὶ μὴ θηριομαχῆσαι, ἀτιμὸς γίνεται, ὡς αἰσχροῦ κέρδους χάριν τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν προλέμενος.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'. Περὶ θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

Ζῆτει τὸ περὶ πίστεως κεφάλαιον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'. Περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Ζῆτει ἐν τῷ λγ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας.

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'. Περὶ τῶν θυσιαστήρια ἱερῶν κληρικῶν παρὰ γνῶμην τῶν οἰκείων ἐπισκόπων.

Ζῆτει τὸ ιβ' κεφ. τοῦ Σ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. Ε'. Ὅτι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἱερωμένοις μόνοις εἰσέρχεσθαι ἀσφαλές· εἰσέρχονται δὲ καὶ βυσιλεῖς, ὅς τε τὰ δῶρα τῇ θεῷ τραπέζῃ προσοίσειν μέλλονσι· λαϊκοῖς δὲ ἢ γυναιξὶν εἰσιέναι ἀπαίρηται.

Ζῆτει τὸ ς' κεφ. τοῦ Β στοιχείου, καὶ τοῦ Γ στοιχείου τὸ κβ' κεφ., καὶ ἐν τῷ λε' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα ιθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

A sicut etiam magnus Paulus ad Titum scribens, de sacerdotibus dicit: « Si quis filios habet fideles, non in luxurie accusatione, aut non subditos; »

143 et ad Timotheum: « Eum, qui episcopatum desiderat, filios habere subditos oportet, cum omni castitate. » Qui vero spectaculis vacant, intemperantiae crimen non effugerunt: nam omnibus Christianis ne ad ea accedant, omnino interdictum est; et ut eos qui blasphemias dediti sunt, avertant, quia inverecundis verbis et rebus utuntur.

Sexagesimus deinceps in sanctorum martyrum memoriis convivat, et execrandas in iis saltationes fieri prohibet. Evenit enim, ut verecundae mulieres ob id in ecclesias non accedant, quod illas lascive ii aggrediantur, quos inverecunde agere non pudet.

Sexagesimus primus vero spectacula equestria in Dominicis vel reliquis festis diebus, vel in Paschatis hebdomade, fieri prohibet; ne his occupati homines Christiani, quae sunt in ecclesiis congregationes parvi faciant. Jubet vero, ut ne quis fidelium spectaculis interesse cogatur.

Sexagesimus sextus sextae synodi canon tota Paschatis septimana in sanctis ecclesiis fideles adesse exigit, psalmis et hymnis gaudentes: spectacula vero et equorum cursus tunc temporis prohibuit. Quem etiam consule in 7 cap. litterae II. Consule item in nono capite litterae Δ synodi Carthaginiensis canonem centesimum vicesimum nonum.

Lex.

Lex omnes eos qui in certamen ob quæstum descendunt, et qui in scenam ob pretium prodeunt, infames esse decernit. Qui vero operam suam in artem ludicram mercede locat, si non specimen præbet, nulla ignominia afficitur. Qui vero se cum bestiis pugnare pacta mercede condixit, licet non pugnet, nullo gaudet honore; quippe qui turpis lucri gratia propriam vitam projicit.

CAP. II. De theologia et orthodoxa fide.

Vide cap. de fide sub initio libri.

CAP. III. De sanctis Theophaniis.

Vide in tricesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophili Alexandrini.

CAP. IV. De clericis, qui præter suorum episcoporum sententiam altaria statuunt.

Vide 12 caput litterae Σ.

144 CAP. V. Quod ad sacrum altare sacris solis ascendere permittitur: ingrediuntur vero imperatores quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis autem vel mulieribus ingredi prohibetur.

Vide sextum caput litterae Β, et litterae Γ vicesimum secundum caput: et in tricesimo quinto capite litterae Ε can. 19 Laodicensis synodi.

INITIUM LITTERÆ I.

CAP. I. De sacris vasis et sacrilegio.

Septuagesimus secundus sanctorum apostolorum, ut et 73, eum, qui ab ecclesia ceram vel oleum aufert, porro et qui vas sanctificatum ex auro vel argento factum, vel linteum in proprium usum convertit, et commune facit, si non sacrilegii, tanquam sceleris autem præmium reportantem, segregationi subjiciunt. Nam Achar, quæ Deo nec oblata erant, nec sanctificata, sed solum promissa, subtrahens, extremas dedit pœnas ab universo populo lapidibus obrutus.

Decimus vero primæ et secundæ dictæ synodi, dilucidiorum horum canonum interpretatus mentem, Eos, inquit, qui vasa vel vestes extra altare ad proprium usum convertunt, quæ ad templi ornatum sanctificata fuerunt, lucernas verbi c. vel aulæa, et ad usum profanum sibi ipsis vel aliis accomodaverint, apostolicus canon segregat, et nos una segregamus. Eos autem, qui sanctum calicem, vel discum, vel forcipem, vel venerandum indumentum, vel aerem dictum (id est sudarium), vel, ut summatim dicam, unum aliquod ex sacris vasis et intra altaria sacra sanctificatis, vel vestimenta in proprium lucrum diripiunt, vel in usum profanum convertunt (hoc enim est profanare, illud vero surripere sacra), absolutæ depositioni subjicimus, ut qui impium opus fecerunt.

Et magis Gregorius Nyssenus in octavo suo canone, Sacrilegium, ait, in divina et antiqua Scriptura, cædis quidem condemnatione non visum est indignum. Similiter enim et qui cædis convictus erat, et qui res Deo dedicatas abstulerat, lapidationis supplicium subibat. Ecclesiastica autem consuetudo lenitate, nescio quomodo, utens, tolerabilis illius morbi piaculum existimavit. Nam breviori tempore sacrilegos quam adulteros punivit; adulteros autem 18 annos a communione expellit. Consule in 16 capite litteræ E can. 2 sancti Cyrilli, et quæ ibi positæ sunt legum caput 4.

Leges.

Sacrilegii crimen simile est crimini læsæ majestatis.

Contra illum sacrilegii actio movetur, qui ex rebus sacris aliquid abstulerit, et in proprium usum converterit, vel qui horum aliquid dolo malo facere aggressus est.

145 Qui aliquid Deo nondum dedicatum furatur, tanquam fur actione tenetur: nam res privatas a templo surripere, sacrilegium non est, sed furtum. Qui autem Deo consecrata furatur, licet ex privato loco furatus est, sacrilegii tenetur. Quoniam enim sunt quædam sacra Deo non consecrata, ut sunt imagines, quæ ad nos privatim pertinent, nondum templis vel monasteriis dedicatæ, ideo dicit lex, locum facere furtum vel sacrilegium. Nam qui sanctam imaginem, quæ in nostra cellula est,

A

APXH TOY I ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἱεροσυλίας.

Ὁ οὐ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ οὐ τὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφελόμενον κηρὸν, ἡ εἰλαιον, ἐστὶ δὲ πνεῦος ἁγιάσθεν, χρυσοῦ ἢ ἀργύρου πεποιημένον, ἡ ὁδὸν εἰς οἰκίαν χρῆσιν σφετεριζόμενον καὶ κοινούντα, εἶχε μὴ ἱεροσυλίας, ὡς δ' οὖν παρανομίας δίκας ὑπέχοντα, ἀπορισμῶ ὑποβάλλουσιν. Ὁ Ἀχαρ δὲ, καὶ ἄπερ οὐδέπω Θεῷ προσήνεται, οὕτε μὴν ἡγλάσται, ἀλλὰ μόνον ἐπήγγελλται ὑφελόμενος, τὴν ἐσχάτην ἔδωκε δίκην καταλευσθεὶς παγγενής.

Ὁ δὲ ἰ' τῆς λεγομένης α' καὶ β' συνόδου, ἐκδηλώτερον τῶν κανόνων τουτωνὶ τὸν νοῦν ἐρμηνεύων, τοὺς σφετεριζομένους τὰ ἐκτὸς, φησὶ, τοῦ θυσιαστηρίου σκεύη ἢ ἀμφια, ἢ δὴ πρὸς κόσμον τοῦ ναοῦ ἀφίερωται, λυχνίας, τυχόν, ἢ ἐπιπλα, καὶ εἰς χρῆσιν ἀνέλεον ἑαυτοῖς ἢ ἐτέροις παρέχοντας, ὁ ἀποστολικὸς ἀφορίζει κανὼν, καὶ ἡμεῖς συναφορίζομεν. Τοὺς μέντοι τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτήν, ἢ τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἅπλως ἐν τι τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν καὶ ἁγίων σκευῶν ἢ ἀμφιεσμάτων εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν χρωμένους ἀνέλεον (τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ βεβηλώσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ ἅγια), παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλομεν, ὡς δυσσεβεῖς ἔργον διαπραξαμένους.

C

Ὁ δὲ Νύσσης μέγας Γρηγόριος, ἐν τῷ η' κανόνι, Ἡ ἱεροσυλία, φησὶ, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ θεῇ Γραφῇ οὐδὲ ἐνομήσθη τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτότερα· ὁμοίως γὰρ δὲ τε φόνος ἄλλους, καὶ ὁ τὰ ἀνατεθέντα τῷ Θεῷ ὑφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ὁ δὲ τῆς Ἐκκλησίας συνθήκη, συγκαταθάσει οὐκ οἶδ' ὅπως χρησαμένη, ἀνεκτότερον τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον ἐλογίσαστο· ἐλάττονι γὰρ χρόνῳ τοὺς ἱεροσύλους ἢ τοὺς μοιχοὺς ἐκολάσαστο· τοὺς οὖν μοιχοὺς εἰς ἡ' ἐτη τῆς κεινωρίας ἀπείργει. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ις' κεφ. τοῦ Ε' στοιχ. κανόνα β' τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ τῶν ἐκείσε κειμένων νόμων τὸ δ' κεφάλαιον.

Νόμοι.

D

Τὸ περὶ ἱεροσυλίας ἐγκλημα ὁμοίον ἐστὶ τῷ τῆς καθοσιώσεως.

Ὁ περὶ τῆς ἱεροσυλίας κινεῖται νόμος κατὰ τοῦ ὑφελόμενου ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἢ χρησαμένου τούτοις εἰς ἰδίας χρείας, ἢ παρασκευάζαντος κατὰ δόλον γενέσθαι τι τούτων.

Ὁ κλέπτων τὸ μήπω Θεῷ καθιερωθέν, ὡς κλέπτης ἐνάγεται· τὸ γὰρ ὑφελέσθαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χρήματα ἰδιωτικὰ οὐκ ἐστὶν ἱεροσυλία, ἀλλὰ κλοπή· ὁ δὲ τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ κλέπτων, καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ τόπου κλέψῃ, ὡς ἱεροσύλος ἐνέχεται. Ἐπεὶ δὲ εἰσὶ τινὰ ἱερὰ μὴ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ, ὡς τὰ ἰδιωκῶς ἡμῖν διαφέροντα εἰκονίσματα, μήπω ναοὺς ἢ μοναστηρίους ἀνατεθέντα, κατὰ τοῦτο φησιν ὁ νόμος, τὸν τόπον ποιεῖν τὴν κλοπὴν ἢ τὴν ἱεροσυλίαν· ὁ γὰρ τὴν ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἡμῶν οὕσαν ἁγίαν εἰκόνα κλέ-

πτων οὐκ ἔστιν ἱερόσυλος, ἀλλὰ κλέπτης· εἰ δὲ μὴ ἂν ποιοῖμεν ἂν καὶ τὸν νομισματο κλέπτοντα, εἰκόνα ἔχοντα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου, ὡς ἱερόσυλον ἐνῆγεσθαι· ὁπερ ἄτοπον καὶ ψευδές.

Ὁ ἱερόσυλος ἐν νυκτὶ τῷ θυσιαστηρίῳ ἐπιβαίνων, καὶ τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ ἱερὰ μολύνων ἢ ἀφαιρούμενος, ξίφει τιμωρεῖσθαι· ἐν ἡμέρᾳ δὲ μέτρον τι ἀφαιρούμενος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διὰ πτωχείαν, τυπτόμενος ἐξοριζέσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Β. Ὅτι οὐ δεῖ ἐνδορ τῶν ἱερῶν περιβόλων τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἢ καπηλεῖα εἶναι, ἢ τι κατ' ἐμπορίαν προτιθέναι, ἢ κτήνος χωρὶς ἀνάγκης εἰσάγειν, ἢ τινα μετὰ γυναικὸς καταμένειν.

Ζήτει τὸ ιε' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ. Περὶ τῆς θείας ἱερουργίας.

Ζήτει ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Δ. Περὶ Ἰουδαίων, καὶ ὅτι μετ' αὐτῶν κοινωνῶν ὅλως ἔχουσιν οὐ δεῖ.

Ζήτει ἐν τῷ β' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα ξδ' τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

Ὁ δὲ ὁ τὸν μετὰ Ἰουδαίων νηστεύοντα, ἢ συνειροτάζοντα, ἢ παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς δεχόμενον ξένια, ἢ ἄζυμα, ἢ τι τῶν τοιούτων, κληρικὸν μὲν ὄντα καθαιρεῖ, λαϊκὸν δὲ ἀφορίζει. Κἂν γὰρ μὴ τὰ ἐκείνων, εἰ καὶ οὕτω δρώη, φρονῶν ἰσχυρίζεται, ἀλλὰ πολλοὺς σκανδάλου δίδωσιν ἀφορμὴν καὶ ὑπόνοιαν καθ' ἑαυτοῦ, ὡς τὰς Ἰουδαϊκὰς τιμὰς τελετὰς, ἃς πρό γε τῆς Χριστοτοκτονίας ὁ Θεὸς φαίνεται βδελυτόμενος, ἐνηστελεῖ, λέγων, καὶ ἀργίας, καὶ τὰς ἑορτάς ὑμῶν μισεῖ ἢ ψυχὴ μου· οὐ γὰρ τοῖς Ἰουδαϊκῶς ζῶσιν ἐπιτιμᾷ ὁ κανὼν, ἀλλ' οἷς οὐ περὶ πλείστου γίνεσθαι, τῷ ἀδιαφόρως βιώναι, τῆς ἐκείνων ἀποδιδέσθαι κοινωνίας.

Περὶ ἀζύμων· κατὰ Λατίνων.

Ἐκ τούτου πάρεστι γινῶναι, μὴ κατὰ μικρὸν παρανομοῦντας τοὺς δι' ἀζύμων τὴν μυστικὴν ἐπιτελοῦντας θυσίαν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀπλῶς ἐσθίουσιν ἄζυμα ἐξ Ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς καθαιρέσιν ἐπάγει καὶ ἀφορισμὸν, τὸ μεταλαμβάνειν τούτων ἐκ Κυριακοῦ σώματος δι' αὐτῶν τε τὸ Πάσχα ἐπιτελεῖν, ποίαν ἔχει παραίτησιν εὐπρεπῇ; Οὐ γὰρ τὸ ἀπλῶς ἐσθίειν ἄζυμα κεκώλυκεν, ἀλλὰ τὸ δι' ἀζύμων κατὰ Ἰουδαίους ἑορτάζειν· τίς δὲ μείζων τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἑορτῆ, ἣν ὁ Κύριος ἡμεῖν, τὸν σωτήριον μέλλον ὑπέρχεσθαι θάνατον, πρὸ τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς παραδέδωκεν; Ὅτι γε μὴν οὐδὲ εἰς νοῦν τοῖς θεοῖς ἐπηλλοις Πατράσι τὸ δι' ἀζύμων ἑορτάζειν ἡμᾶς, ὅλον ἐκ τοῦ πᾶσαν σπουδάζειν τούτους Ἰουδαϊκὴν περιελεῖν ἑορτὴν, καὶ τάναντία τοῖς αὐτῶν ἔθεσιν ἐπιτάξαι καὶ νόμοις, ὥσπερ δὴ τὴν ἐν τοῖς σάββασιν νηστείαν καὶ ἀργίαν λελύκασι· προσέτι καὶ ἣν εἰς ἀνάμνησιν τῆς τῶν Νινευιτῶν τελοῦσι νηστείας, καὶ τᾶλλα, ἃ κατὰ μέρος διεξίεναι οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ.

Ὁ δὲ οὐ καὶ τὸν κομίζοντα Χριστιανὸν ἔλαιον εἰς τὰ τῶν ἐθνῶν ἱερὰ, ἢ εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν, ἢ λύχνους ἄπτοντα, τῇ τοῦ ἀφορισμοῦ δίδωσι

suffuratur, non est sacrilegus, sed fur; secus enim diceremus, eum qui suffuratur numismata, Christi vel Deiparæ Virginis imaginem habentia, ut sacrilegum teneri; quod absurdum est et falsum.

Sacrilegus nocte altare ascendens, et Deo dicata sacra contaminans vel suffuratus, gladio puniatur: interdum autem mediocre quid ab ecclesia propter pauperatatem auferens, verberatus exsilio mulctetur.

CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus agapas dicias celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere emanere.

Vide 15 cap. litteræ E.

CAP. III. De sacro ministerio.

Vide in 5 capite litteræ T.

CAP. IV. De Judæis, et quod non oportet fideles cum iis omnino communionem habere.

Quære in 2 capite litteræ A sanctorum apostolorum canonem 64.

Septuagesimus vero canon illum qui cum Judæis jejunat, vel una festum agit, vel ab ipsis festi xenia accipit, vel azyma, vel aliquid tale, si sit quidem clericus, deponit; sin autem laicus, segregat. Nam, etsi se non idem quod illi, licet ita faciat, sentire contendit, multis tamen scandali occasionem præbet, et in seipsum suspicionem, quod Judaicos honorat ritus, quos vel ante Christum trucidatum abominasse Deus invenitur, dicens: «Jejunia, et serias, et festa vestra odio habet anima mea.» Non enim eos, qui Judaice vivunt, punit canon; sed qui indiscriminatim vivendo ab eorum communiione maxima ex parte non abscedunt.

De azymis; contra Latinos.

Ex hoc cognoscere licet, eos non parum peccare, qui per azyma mysticum sacrificium celebrant. Nam si eis, qui simpliciter ex festis Judaicis azyma comedunt, depositionem et segregationem inducit; eorum, tanquam Dominici corporis, esse participes, et cum illis pascha celebrare, qualem habet excusationem speciosam? Non enim absolute azyma comedere prohibuit, sed per azyma more Judaico festa celebrare. Quodnam autem est incruento sacrificio majus festum, quod Dominus, cum mysterium salutare, mortem scilicet voluntariam, subiturus erat, ante Paschalis festum tradidit? Quod autem ne sanctis Patribus in mentem quidem venit, nos per azyma festum celebrare, ex eo manifestum est, quod omne festum Judaicum abolere nitebantur, et eorum ritibus et legibus contraria instituire: quemadmodum etiam jejunium et serias in sabbatis solverunt; porro et quod in Ninivitarum jejunii memoriam celebrant, et alia, quæ hic particulariter enumerare non est præsentis instituti.

Septuagesimus primus vero canon Christianum in gentiliu templis oleum deferentem, vel in Judæorum Synagogam, vel lucernam accendentem, se-

gregationis supplicio tradit; exinde enim eorum festā honorare censebitur.

Ab omnibus his discedere jubent etiam Laodicensæ synodi canones 37, et 38 et 39, qui de utroque canone apostolico mentionem injiciunt iisdem verbis et nominibus.

Undecimus vero vi synodi eum qui cum Judæis comedere non recusat, vel eorum familiaritatem non aspernatur, vel in morbis eos ad medelam accersit, vel una cum iis in balneo lavatur, si sit quidem clericus, depositioni, sin autem laicus, segregationi subijcit. Vide etiam caput 4 litteræ B.

Vicesimus nonus vero Laodicensæ synodi, Non decet, inquit, Christianos, qui legem evangelicam sunt amplexi, et eis, qui adhuc umbraticam et imperfectam colunt, perfectionem, Judæis adhærere, et Sabbatum, ut illi, celebrantes, in illo omne opus condemnare, sed in eo quidem operari; diem vero Dominicum præferentes, otiari, si possint, ut Christiani, opera missa facere, ut ecclesiis assideant. Qui enim ob paupertatem, vel aliam quamdam necessitatem etiam die Dominico inexorabile opus subivit, ut improbus, veniam non consequitur. Eos autem, qui Judaicos non repudiant mores, manifeste anathematis supplicio subijcit.

Leges.

Judæi in Sabbato, et aliis eorum festis, neque ministerium corporaliter obeunt, neque aliud faciunt, neque publici aut privati criminis accusantur, nec Christianos accusant.

Si Judæus Christianum vel catechumenum mancipium possideat, et circumciderit, vel ausus fuerit Christianam alicujus conscientiam pervertere, capitali supplicio plectatur.

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. De depositis episcopis et clericis, et a quot episcopis deponuntur.

Vide in nono capite litteræ A de eis qui jure deponuntur. Ut et 12 et 15 Carthaginensis synodi canones, quos invenies, episcopum a 12 episcopis 147 deponi oportere decernentes: presbyterum vero, a sex; et diaconum, a tribus. Et in decimo octavo cap. litteræ A canonem undecimum sanctorum apostolorum. Et in nono cap. ejusdem litteræ canonem vicesimum septimum magni Basilii.

Vicesimus primus sextæ syn. canon hoc modo verbatim dicit: Clerici, qui canonicorum criminum rei facti, et propterea perfectæ ac perpetuæ depositioni subjecti, et in laicorum locum detrusi sunt, si quidem ad conversionem sua sponte respicientes peccatum deleant, propter quod a gratia exciderunt, et ab eo se penitus alienos efficiant, cleri habitu tondeantur: sin autem non sua sponte hoc elegerint, comam sicut laici nutrant, utpote qui sæcularem conversationem vitæ cœlesti præpo-

δίκη· τιμὴν γὰρ ἐκ τούτου τὰ ἐκείνων ὁργία λογισθήσεται.

Τούτων ἀφίστασθαι πάντων παρεγγυῶσι καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ 13^ῃ κανὼν, καὶ ὁ 17^{ος}, καὶ ὁ 18^{ος} ἀποστολικῶν μαρτυρημένοι κανόνων αὐτοῖς ῥήμασι καὶ δόγμασι.

Ὁ δὲ 19^{ος} τῆς 5^{ης} συνόδου τὴν τὰ τῶν Ἰουδαίων δόγμα ἐσθῆναι μὴ παραιτούμενον, ἢ τὴν τούτων φιλίαν οὐκ ἀτιμάζοντα, ἢ ἐν νόσοις πρὸς ἱατροὺς αὐτοὺς προσκαλούμενον, ἢ ἐν βαλανείῳ τούτοις συλλουόμενον, κληρικὸν μὲν ὄντα καθαιρέσει, λαϊκὸν δὲ ἀφορισμῷ ὑποτίθῃσι. Ζήτει καὶ τὸ 8^{ον} κεφ. τοῦ Β στοιχείου.

Ὁ δὲ 18^{ος} τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, Οὐ δεῖ, φησὶ, τοὺς Χριστιανοὺς, τοὺς τὴν εὐαγγελικὸν νόμον δεξαμένους, καὶ τελευταίον τοῖς ἐν τὴν σκωδῇ καὶ ἀτελῇ δώκουσι προσέχειν Ἰουδαίοις, καὶ τὸ Σάββατον, ὡς ἐκεῖνοι, τιμῶντας, ἀπραξίαν ἐν τούτῳ παντὸς ἔργου καταψηφίζεσθαι· ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν ἐργάζεσθαι, τὴν δὲ Κυρίαν τῶν ἡμερῶν προτιμῶντας, εἴγε δύναιντο σχολάζειν ὡς Χριστιανοί, τῶν ἔργων ἀφεμένους προσεδρεύειν ταῖς ἐκκλησίαις. Τὸν γὰρ ἐκ πανίας, ἢ ἡσितिνοῦν ἄλλης ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν Κυριώνημον ἔργον ἀπαραιτήτον ὑπελθόντα, ὡς ἀγνωμον, μὴ συγγνώμης τυγχάνειν· τοῖς δὲ τὰ Ἰουδαϊκά μὴ παραιτούμενοις ἔθῃ, φανερώς τιμᾶται τοῦ ἀναθέματος.

Νόμοι.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Σαββάτῳ καὶ ταῖς ἄλλαις αὐτῶν ἑορταῖς, οὔτε ωματικῶς λειτουργοῦσιν, οὔτε τι ποιοῦσιν, οὔτε διὰ δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν αἰτίαν ἐνάγονται, ἢ Χριστιανοὺς ἐνάγουσιν.

Ἐὰν Ἰουδαῖος Χριστιανὸν ἢ κατηχούμενον ἀνδράποδον κτήσῃται, καὶ περιτέμῃ, ἢ τομῇ τινὸς διαστρέψαι Χριστιανικὸν λογισμόν, κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι.

APXH TOY K ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛ. Α'. Περὶ τῶν καθαιρεθέντων ἤδη ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ ὅπῃ πόσων ἐπισκόπων καθαιροῦνται.

Ζήτει ἐν τῷ 8^ῳ κεφ. τοῦ Α στοιχείου περὶ τῶν ἰνδικῶς καθαιρεθέντων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν 13^{ον} κανόνα καὶ τὸν 17^{ον} τῆς ἐν Καρθαγῆνῃ συνόδου, οὗς εὐρήσεις, ὑπὸ δώδεκα μὲν ἐπισκόπων χρῆναι καλεῖσθαι καθαιρεῖσθαι τὸν ἐπίσκοπον· ὑπὸ 12 δὲ, τὸν πρεσβύτερον, καὶ τριῶν, τὸν διάκονον· καὶ ἐν τῷ 19^ῳ κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα 19^{ον} τῶν ἁγίων ἀποστόλων· καὶ ἐν τῷ 8^ῳ κεφ. τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα 13^{ον} τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ὁ δὲ 19^{ος} τῆς 5^{ης} συνόδου οὕτω κατὰ λέξιν φησὶ· Οἱ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν κανονικῶς ὑπεύθυνοι γινόμενοι κληρικοί, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε καὶ θρηνητεῖ ὑποβαλλόμενοι καθαιρέσει, καὶ εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ἀπαθούμενοι, εἰ μὴ ἰκονομῶς πρὸς ἐπιτροπὴν ὁρῶντας ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλειον ἄλλοτρίως ἑαυτοὺς καθιστάσι, τῷ τοῦ κληρικοῦ κειρέσθωσαν σχήματι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐθαίρετως αἰρῶνται, καθάπερ οἱ λαϊκοὶ τὴν κόμην ἐπιτρεφέτωσαν, ὡς τὴν

ἐν κόσμῳ ἀναστροφὴν τῆς αἰωνίου προτρεπτικότητος ζωῆς· φιλανθρωπότερον γὰρ ὁ κανὼν τοῖς ἀληθεῖ μεταμέλῃ χρησμένοις διατίθεται· οἱ μὲν γὰρ διὰ τὴν περιφανῆ ἐγκλήματα καθαιρούμενοι, μοιχεύοντες, ἢ ἱεροσυλίᾳ περιπεσόντες, εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν ἐκβάλλονται χώραν, καὶ ἐνεργεῖν οὐδ' ὅτι οὖν αὐτοῖς ἔξασται τῶν τοῖς κληρικοῖς ἀνηκόντων· οἱ μέντοι δευτέροι· γάμοις προσομιλήσαντες, συγγινώσκονται διὰ τὸν γάμον, καὶ τὰ ἔξω μετέναι τοῦ βήματος οὐκ ἀπειργόνται, ὡς ἡ οὐ νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος διορίζεται, ἣν καὶ ζητεῖ ἐν τῷ δ' καφ. τοῦ Γ στοιχείου. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ις' κεφαλαίῳ τοῦ Π στοιχείου τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου κανόνας θ' καὶ ι', καὶ ἐν τῷ ζ' κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανὼν α' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν καινιζομένων ἐκ βασιλέων Ἐκκλησιῶν ἢ πόλεων.

Ζῆται τὸ κα' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ καινοτομιῶν.

Νόμοι.

Καὶνὸν ἔργον ποιεῖ τις ἢ οἰκοδομῶν, ἢ καταλύων ὁτιοῦν, καὶ τὴν προτέραν ὄψιν ἐναλλάσσει.

Ὁ τὸν παλαιὸν οἶκον ἀναεὺς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μὴ παρεξίτω, μήτε ἀφαιρείσθω τὰ φῶτα ἢ τὴν ἀποψιν τῶν γειτόνων, εἰ μὴ ἄρα δουλείαν ἔχοι κατὰ συμφωνίαν ἢ ἐπερωτήσιν παραχωρηθείσαν αὐτῷ, ἢ ἐπιτρέπουσαν, ὡς βούλεται, τὸ παλαιὸν ἀμείβειν σχῆμα. Ἡμεῖς δὲ δύο οἶκοι ἀπαντικρὺ ἀλλήλων εἰσι, χρὴ μεταξὺ αὐτῶν δώδεκα πόδας εἶναι, ἀρχομένους ἀπὸ τῶν θεμελίων μέχρι παντός τοῦ ὕψους· τοῦτου γὰρ φυλαττομένου τοῦ διαστήματος, ἔξασται ἐκάστῳ εἰς ἀπειρον ὕψος τὸν ἴδιον ἐγείρειν οἶκον, καὶ θυρίδας ἐν αὐτῷ παρακυπτικάς κατασκευάζειν· ὁ δὲ νέον οἶκον οἰκοδομῶν μὴ ἀφαιρείσθω τὴν ἀποψιν τοῦ γείτονος, ἐὰν ἐξ εὐθείας ὁρᾷ τὴν θάλασσαν ἐσὼς ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, ἢ καθιζόμενος ἐν αὐτοῖς· καὶ μὴ ἀναγκάζεσθω παρτρέπειν ἑαυτὸν εἰς πλάγιον, ἐφ' ᾧ ἰδεῖν θάλασσαν· ἐὰν δὲ ρ' ποδῶν ἐν μέσῳ τῶν δύο οἰκῶν ὑπάρχῃ διάστημα, ἔξέστω ἀκωλύτως κτίζειν τῷ βουλομένῳ, καὶ τὴν ἐπὶ θάλατταν ἀποψιν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ γείτονος· εἰ δὲ σύμφωνόν ἐστιν ἐπιτρέπον τινὶ τὴν οἰκοδόμησιν, κρατέτω τὸ σύμφωνον, εἰ καὶ βλάπτει τὸν γείτονα περὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀποψιν· οὐδὲ γὰρ προσήκει τὰς ὑπαρχούσας τινὶ δουλείας διὰ τῶν γενικῶν νόμων ἀφαιρεῖσθαι.

Ὅτι δὲ, μέσου ὄντος στενωποῦ ἢ πλατείας, οἰκοδομεῖ τις τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, εἰ καὶ πλεονέχει τῶν δώδεκα ποδῶν τὸ τοῦ στενωποῦ ἢ τῆς πλατείας μέτρον, μὴ ἀφαιρείσθω τὸ περιττόν, καὶ τῷ ἰδίῳ οἴκῳ προστιθέτω· οὐ γὰρ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δημοσίου τοὺς δώδεκα πόδας ὥρισεν ἡ διδασκαλία, ἀλλ' ὥστε μὴ στενώτερον τῶν δώδεκα ποδῶν εἶναι τὸν μεταξὺ τῶν οἰκῶν ἀέρα· ὅτε δὲ πλεονούτων εὐρίσκεται, μηδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀφαιρείσθω, ἀλλὰ τῇ πύλει περισωζέσθω τὰ οἰκεῖα. Εἰ μέντοι πόδες δέκα εἰσὶν ἐν μέσῳ, καὶ μὴ ἐλάττωτες, τότε παρακυπτικάς μὲν μὴ ποιεῖτω ὁ κτίζων, εἰ μὴ πρότερον εἶχεν αὐτὰς, φωταγωγεὺς δὲ ποιεῖτω ἀπὸ ἐξ ποδῶν τοῦ πάτου ἀνοιγομένης.

A fuerint. Nam in eos qui vera utuntur poenitentia, clementior est canon. Qui etenim propter manifesta quædam crimina segregantur, in adulterium puta, vel sacrilegium incidentes, in laicorum locum deficiunt, nec eis, quæ ad sacerdotes pertinent, administrare liceat. Qui porro secundo uxorem duxerint, illis propter matrimonium ignoscitur, et, quominus ea quæ extra sacrum tribunal sunt, exerceant, non prohibentur, ut 79 imperatoris Leonis novella statuit; quam vide etiam in 4 capite litteræ Γ. Consule etiam in decimo sexto capite litteræ Π canones 9 et 10 synodi Neocæsariensis, et in septimo cap. ejusdem litteræ canonem primum Antiochenæ synodi.

B CAP. II. De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo constructis.

Vide 21 cap. litteræ E.

CAP. III. De innovationibus.

Leges.

Novum opus facit aliquis, aut ædificando, aut quippiam diruendo, ita ut pristinam faciem mutet.

Qui antiquam domum renovat, pristinam formam ne excedat, neque luminibus aut prospectui vicinorum officiat, nisi servitutem habeat per pactum vel per interrogationem sibi concessam, aut permittentem, ut vult, pristinam formam immutare. Quando vero duæ domus sibi invicem oppositæ sunt, inter eas duodecim pedes esse oportet, a fundamentis incipiendo usque ad summam altitudinem: nam hoc observato spatio, unicuique licet ad immensam altitudinem domum suam construere, et in ea prospectivas facere fenestras. Qui autem novam ædificat domum, ne vicini prospectui officiat, dum in sua domo stat vel in ea sedet, directe mare prospiciat, et non cogatur seipsum ad latus, convertere, ut mare videat: sin autem in'er utramque domum centum pedum observetur intervallum, cuilibet sine impedimento ædificare liceat, et vicini in mare prospectui officere. Si vero ædificandi pactum conventum alicui fuerit, valeat pactum, quamvis vicini in mare prospectu offendat: non enim convenit, ut servitutes, quas habeat aliquis, per leges generales eximantur.

D 148 Quando in angiporto vel platea domum suam ædificat aliquis, licet etiam latior duodecim pedibus sit angiporti vel plateæ mensura, ne adimat quod redundat, et propriæ domui addat; nam in publici damnum duodecim pedes non decrevit constitutio, sed ne augustior duodecim pedibus intra domos esset aer. Quando vero his plures inveniuntur, nemo ex iis auferat, sed civitati propria serveatur. Si quidem in medio sint pedes decem et non pauciores, tunc prospectivas fenestras ne faciat ædicator, nisi prius eas habuit; fenestras autem lumen immitcentes faciat, sex pedibus a pavimento aperiendas.

Communibus domibus servitutem imponere dominorum vicinorum unus absque alterius sententia non potest; neque communem demoliri parietem aut reficere præter vicini sententiam, quandoquidem non est solus dominus.

In arboribus autem vel hortulis prospectus servitus non observatur.

Si vicini arbor in media area consita, magnas extendens radices, nostræ domus fundamentis offenderit, magistratus providentia vicinus excindere cogatur.

Nou recte prohibet aliquis vicinum suum sub tignorum ejus stillicidio portam versus viam publicam aperire, cum actum non lædit.

Si fons ex quo aquam hausit quidam, pro tempore exsicceetur, et rursus ad suas venas redierit, renovatur in eo, ut prius, aquæductus haustus.

Neque furnum neque focum in communi pariete quis facere potest.

Furnum ædificantem, qui in superioribus domus partibus habitant, a fumo offensi, prohibere possunt, nisi jus habeat illic fumum intronittere. Et e contrario, qui in superioribus tectis habitant, aquam vel stercus præcipitare prohibentur, et illis, qui in inferioribus degunt, nocere. In propriis enim domibus tantum cuilibet facere licet, in quantum alius non offendiit.

Si paries tuus semipedem in ædes meas sæpe inclinaverit, possum tecum agere, ut cum erigas.

Nemo potest stercus prope alterius ædes projicere, nisi talem habeat servitutem.

Quicumque absque imperatoris mandato civitatis vicum suis ædibus obstruit, citra controversiam antiqua jura civitati reddat.

Secundum legem viæ latitudo in porrectum quidem octo pedes habet, in anfractum verosexdecim.

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus.

Vide caput 13 litteræ B et caput 3 litteræ E.

149 CAP. V. De canonibus ecclesiasticis, et quot canones valere oportet.

Primus iv synodi canon, Qui a sanctis Patribus, inquit, in unaquaque synodo, œcumenica nempe et provinciali, lucensque expositi sunt canones, ad fidei dogmata stabilienda et ecclesiasticam disciplinam, observari æquum censemus.

Secundus vi synodi canon etiam particulariter enumerat sanctos Patres, qui et privatim et publice sanctos et divinos canones composuerunt, et firmiter manere decernit, quos illi Spiritu sancti inspiratione ediderunt, et sancti Patres, qui nos præcessere, susceperunt et confirmarunt, et nobis ad animarum medelam et perturbationum curationem tradiderunt, sanctorum apostolorum, dico, octoginta quinque canones (præter constitutiones per Clementem; nam illis adulterina quamplurima ab

Δουλείαν ἐπιθεῖναι τοῖς ἐπίκοινοῖς οἰκῆματιν, ὁ εἰς τῶν κοινωνῶν παρὰ γνώμην τοῦ ἐτέρου οὐ δύναται, οὐδὲ τὸν ἐπίκοινον καταλύειν τοίχον, ἢ ἀνανεοῦν παρὰ γνώμην τοῦ κοινωνοῦ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι μόνος θεσπότης.

Κατὰ δένδρων μέντοι ἡ κήπων δουλεία ἀπόψεως οὐ φυλάττεται.

Ἐὰν δένδρον τοῦ γείτονος ἐν τῇ μεσσυλίῃ ἐπτάμενον, μεγάλας ἐκτείναν ρίζας, τοὺς θεμελίους τῆς ἐμῆς οἰκίας βλάπτῃ, προνοίᾳ τοῦ ἀρχοντος ἀναγκάζεσθω ὁ γείτων ἐκτέμνειν.

Οὐ καλῶς κωλύει τις τὴν γείτονα αὐτοῦ ἀνοίγοντα πολέωνα κατὰ τῆς δημοσίας ὑποκάτω τοῦ σταλαγμοῦ τῶν κεράμων αὐτοῦ, ἐν ᾧ μὴ βλάβη τῇ παράδω.

Ἐὰν ἡ πηγὴ, ἀφ' ἧς ἔλκει τις ὕδωρ, ξηρανθεῖσι ἐπὶ τισι χρόνοις, αὐθις πρὸς τὰς ἑαυτοῦ ἐπανέθῃ φλέδας, ἀνανεοῦται αὐτῷ πάλιν ὁ τοῦ ὕδατος ἀντισμὸς καθὰ καὶ πρότερον.

Οὔτε φοῦρνον, οὔτε ἐστίαν ἐν τῇ ἐπικοίνῳ τοίχῳ δύναται τις ποιεῖν.

Τὸν κτίζοντα φοῦρνον, δύνανται οἱ ἐν τοῖς ὑψηλότεροις οἰκοῖς ὑπὸ τοῦ καπνοῦ βλαπτόμενοι κωλύειν αὐτὸν, εἰ μὴ ἄρα δίκαιον εἶχεν ἐκεῖσε τὸν καπνὸν εἰστέμνειν· καὶ τὸ ἀνάπαλιν οἱ ἐν ταῖς ὑψηλοτέραις στάγαις οἰκοῦντες κωλύονται ὕδωρ ῥίπτειν ἢ κόπρον, καὶ καταβλάπτειν τοὺς ἐν τοῖς χθαμαλωτέροις οἰκοῦντας. Ἐπὶ τοσούτων γὰρ ἔξεστι τινα ποιεῖν τι ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ἐφ' ὅσον ἕτερον μὴ καταβλάπτῃ.

C Ἐὰν ὁ τοίχος σου κατὰ τοῦ οἴκου μου ἐκκλίῃ ἡμῖς ποδὸς, ἀναγκάσω σε ἀνορθοῦν αὐτόν.

Οὐδεὶς δύναται κόπρον πλησίον τοῦ ἀλλοτρίου τοίχου ῥίπτειν, εἰ μὴ τοιαύτην ἔχει δουλείαν.

Ὅστις χωρὶς καλεύσεως βασιλικῆς ῥύμην πόλεως τοῖς ἰδίῳι ἀναγράφει οἰκοῖς, ἀναμφισβητήτως τὰ ἀρχαῖα δίκαια τῇ πόλει ἀποδίδτω.

Κατὰ νόμον ἡ πλατεῖα ὁδὸς εἰς μὲν ὁρθὴν, ὀκτω ποδῶν ἔστιν, εἰς δὲ κάμψιν ἐκκαίδεκα.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ Καλανθῶν καὶ κληθορισμῶν.

Ζῆτει τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Β στοιχείου· καὶ τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ πόσους δεῖ κανόνας κρατεῖν.

Ὁ α' τῆς δ' συνόδου κανὼν, Τούς ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων, φησὶ, καθ' ἐκάστην σύνοδον, οἰκουμενικῶν τε δηλονότι καὶ τοπικῶν, ἄχρι καὶ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας, εἰς τε δογματικῶν συντελοῦντας ἀκρίβειαν, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, κρατεῖν διακιοῦμεν.

Ὁ δὲ β' τῆς ε' συνόδου κανὼν καὶ κατὰ μέρος τοὺς συνεταχέντας τοὺς ἱεροὺς καὶ θελοὺς κανόνας κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ θεοῦ Πατέρας ἀπαριθμεῖται, καὶ βεβαίως μένειν θεσπίζει, οὓς αὐτοὶ τε τῇ ἐπιμνοῖς τοῦ ἁγίου ἐχρησιμοδότησαν Πνεύματος, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἅγιοι Πατέρες ἐδέξαντο καὶ ἐκύρωσαν, καὶ ἡμῖν παραδεδώκασι πρὸς τε ψυχῶν θεραπείαν, καὶ ἱατρειάν παύων, τοὺς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, φησὶ, πλην τῶν διὰ Κλήμεντος

διατάξεων (αὗται γὰρ πολλὰ τὸ νόθον πρὸς τοὺς κληροδοξῶν, διέκρινον ζιζανίων, εἰσεδέξαντο), τὸ κύριον ἔχειν καλεῖται, καὶ οὗς οἱ ἐν Νικαίᾳ τριακόσιοι δέκα καὶ ἑκτὼ θεοφόροι Πατέρες ἐκπεφωνήκασιν· ἀλλὰ μὴν καὶ οὗς ἡ ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων δευτέρα καὶ οἰκουμένης σύνοδος τῶν ρν' Πατέρων ἐθέσπισε, καὶ ἡ τρίτη τῶν ἐν Ἐφέσῳ διακοσίων Πατέρων, καὶ ἡ τετάρτη τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξακοσίων τριακόντα Πατέρων, καὶ οὗς ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος διετάξατο, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ ἡ ἐν Γάγγραις, καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας, καὶ ἡ ἐν Σαρδικῇ, καὶ ἡ ἐν Κερθαγένῃ. Δεκτοίς γε μὴν καὶ οἱ παρὰ Νεκταρίου καὶ Γενναδίου τῶν Κωνσταντινουπόλεως γραφέντες προέδρων, προσέτι Διονυσίου καὶ Πέτρου τῶν ἱερομαρτύρων, Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου καὶ Κυρίλλου, Τιμοθέου καὶ Θεοφίλου, οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας μεγαλόπολεως γεγόνασιν πρόεδροι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ θαυματουργοῦ, Βασιλείου Καισαρείας τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου Νύσσης, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου. Ὁ μέντοι πρὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀφρων χώρας ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν συνόδου ἐκδοθείς κανὼν ἐν τοῖς αὐτῶν τόποις καὶ μόνον ἐκράτηεν. Τῶν τοίνυν συμπάντων κανόνων τούτων ὁ γὰρ τίνα παραχαράττειν, ἢ ἀνατρέπειν, ἢ ἀθετεῖν τολμῶν, ἢ καινοτομεῖν, ἢ ἑτέρους ψευδῶς πρὸς τιῶν συντεθέντας· παραδέχεσθαι, τῶν ἐπιχειρούντων τὴν ἀλήθειαν κατηλεῦειν, ὁ τοιοῦτος ἔστω, φησὶν, ἀνάθεμα, καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ καταλόγου ἀλλότριος.

Ὁ δὲ α' τῆς ζ' συνόδου κανὼν, τοὺς θεοὺς, φησὶ, κληροδοξῶν. Ἔργον νομίζοντες ἀτεχνῶς περιμάχῃτον, ἀσπείτως ἐνστερνιζόμεθα, οὗς τε πρῶτον οἱ θεοὶ ἀπόστολοι· σαφῶς διεγράψαν, καὶ οὗς αὖθις αἱ εἰς ἑξῆς καὶ οἰκουμένης σύνοδοι, πρὸς δὲ καὶ αἱ τοπικαὶ συνετάξαντο· ἔτι γε μὴν καὶ οὗς ἰδίᾳ ἐνιοὶ τῶν ἐκ' εὐσεβείας δινεγκόντων καὶ ἀρετῇ σοφῶν Πατέρων ἐκπεφωνήκασιν· καὶ ὁλόκληρον καὶ ἀτάλuttον τὴν σφῶν διαταγὴν τηρεῖσθαι θεσπίζομεν, ὡς ἂν γε ὁ ἴσχυς τοῦ τοῦ αἰωνίου μακαριότητος πρόξενον· ἐξ ἐκείνων ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, τὸν νοῦν, τὰς τῶν κανόνων διατάξεις ὑποτυπώσαντες ἐκδοδώκασιν, ἃς δὴ καὶ ὡς μαρτυρία τε καὶ κατορθώματα αἰδοὶ τῇ πάσῃ τιμῇ χρῆ. Διαμαρτύρονται γὰρ τοὶ σαφῶς καὶ ὑποδεικνύουσι, πῶς δεῖ βιούντας ἡμεῖς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦν· καὶ τοῖς παραβεβηκόσι τὴν μετελευσομένην αὐτοὺς προζωγραφοῦσιν ἀπαράιτητον κόλασιν. Ταύτῃ τοι καὶ τὰ τοῦ θεόπλου Μωσέως δανεισάμενοι, λέγομεν· « Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἂν' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν » καὶ τὰ τοῦ Ἀποστόλου· « Εἰ ἄγγελος· εὐαγγελίζετα· ὅμιν παρ' ὁ παρὲλθετε, ἀνάθεμα ἔστω. » Ἀνάθεμα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοὺς παρὰ τῶν θείων κανόνων τούτων παραπεισθέντας, καθαρούμεν τε τοὺς καθαιρεθέντας, καὶ τοὺς ἀφορισθέντας συναφορίζομεν· ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι τὴν αὐτὴν ἐπιτίμιαν ὀρίζομεν.

Τόμος ἐνώσεως.

Ὁ δὲ τῆς ἐνώσεως τόμος, τοῖς ἐν καταφρονήσει, φησὶ, τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τῶν

PATROL. GR. CXLIV.

hereticis zizaniorum more introducta sunt) auctoritatem habere jubet, et quos trecenti decem et octo divinitus inspirati Patres Nicaeae emiserunt; ut et quos in imperiali civitate secunda et oecumenica synodus centum et quinquaginta Patrum exposuit; et tertia in Epheso ducentorum Patrum; et quarta in Chalcedone sexcentorum et triginta Patrum; et quos sancta in Ancyra synodus ordinavit; porro et quos illa in Neocaesarea, et in Gangris, et in Antiochia Syriae, et in Laodicea Phrygiae, et in Sardica, et in Carthagine. Accipiendi etiam sunt canones a Nectario et Gennadio, qui Constantinopoli praesidebant, scripti; Dionysii etiam et Petri sanctorum martyrum, magni Athanasii, et Cyrilli, et Timothei, et Theophili, qui Alexandriae magnae civitatis fuerant praesides: ut et etiam Gregorii Neocaesareae, qui Thaumaturgus dictus est, magni Basilii Caesareae, Gregorii Nysseni, Gregorii Theologi, et Amphilochoi Iconii. Qui vero a Cypriano, Afrorum regionis archiepiscopo et martyre, et a synodo, quae sub eo fuit, emissus est canon, in eis locis nec alias obtinuit. Quicumque igitur horum omnium canonum aliquem vel adulterare, vel subvertere, vel abolere audet, vel innovare, vel alios a quibusdam false compositos admittit, qui veritatem cauponari conati sunt, talis, inquit, sit anathema, et a Christiano catalogo alienus.

Primus vii synodi canon, Divinos, inquit, canones, opus certe magno honore dignum judicantes, libenter amplectimur, tam quia eos primum divini apostoli manifesto formarunt, quam quia rursum sex sanctae et oecumenicae synodi, porro etiam et provinciales eos ediderunt; adde quod privati quidam pietate et virtute excellentium sapientes Patres illos ediderunt: eorumque constitutiones integras et intactas observari decernimus, tanquam quidem aeternae felicitatis conciliatrices. Ex uno igitur eodemque Spiritu omnes mente illuminati, canonum constitutiones composuerunt et ediderunt: quas quidem, ut testimonia et ad recte se gerendum instituta, omni verecundia honorare oportet. Manifesto quidem testatur, atque ob oculos ponunt, quo pacto vita nobis instituenda est, et in ea virtus efformanda: et transgressoribus inevitabile designant supplicium illis superventurum. Verba itaque Mosis qui Deum vidit mutuantibus dicimus: Eis non licet addere, nec ab eis licet detrahere; et illud Apostoli: « Si angelus vobis evangelizaverit, praeter id quod accepistis, 150 sit anathema. » Et nos etiam anathema denuntiamus in eos qui a sanctis canonibus anathemati subijciuntur, depositos etiam deponimus, et segregatos segregamus; etenim eis, quos poenae subjecerunt, eandem poenam decernimus.

Tomus unionis.

Unionis vero tomus, Omnibus, inquit, con-

temptui habentibus sanctorum nostrorum Patrum

sacros et divinos canones, qui et sanctam Ecclesiam suffulciunt, et completam Christianismi summam adornantes ad divinam pietatem perducunt, anathema.

Lex.

Centesima tricesima prima Justiniani novella, Sancimus, inquit, ut sancti ecclesiastici canones, qui a septem sanctis conciliis promulgati aut confirmati sunt, vim legum obtineant: nempe a Nicæno trecentorum duodeviginti (Patrum) concilio, in quo Arius, cui a furore cognomen inditum est, anathemate est percussus; a Constantinopolitano sanctorum Patrum centum quinquaginta, a quibus Spiritus sancti oppugnator Macedonius infamia notatus est; ab Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est; a Chalcedonensi, in quo Eutyches cum Dioscuro anathemate percussus est; adhuc qui a Constantinopolitano secundo, a quo Origenes una cum operibus suis, et alii quidam impii ignominia affecti sunt; præterea qui a Constantinopolitano tertio, quod de multis hæresibus triumphans, vetustiorum sanctorum conciliorum placita sancta confirmavit; et super omnes, qui a Nicæno secundo, in quo illi qui adversus sacras imagines insaniebant, pariter cum primitivis hæreticis catholica Dei Ecclesia abdicati sunt: prædictorum enim sanctorum conciliorum decreta, perinde ac sacras Scripturas ascipimus, et canones ut leges custodimus. Quotquot vero sanctorum conciliorum post Justinianum meminit novella, cum legum recensionem denuo emisit imperator, illa addidit. Necesse est vero canones majoris esse auctoritatis quam leges; hæ enim ab imperatoribus solis conditæ fuerunt, et a successoribus eorum approbationem nacti sunt; canones autem a sanctis Patribus, sententia et consilio et consensu tunc temporis imperatorum, fuerunt conscripti et confirmati. Attamen venerandæ leges inagnum pondus divinis canonibus asserunt: partim quidem cum illis convenientes, partim vero, quæcunque in illis æsunt, suppletæ, ubi opus est.

CAP. VI. De canonico.

Vide leges in 28 capite litteræ X positas.

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non decet.

Sanctorum apostolorum 54 canon, clericum qui in caupona comedere deprehensus fuerit, nisi propter necessitatem in publicum diversorium descenderit, segregari jubet. Nam clericos, cum vitæ sanctæ **151** exemplo sint laicis, in omnibus inculpatos esse oportet, ne propter ipsos Dei nomen blasphemetur. Qui vero quamplurimum cauponis delectatur, virorum et mulierum ibi confluentium et inhoneste viventium turpitudinis non est expers. Eadem etiam Carthaginensis canon 40 statuit.

Novus sextæ synodi nulli clerico inquit licere cauponariam habere tabernam. Si enim ei in cauponam ingredi non est permissum, nequaquam

Α μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, οἱ καὶ τὴν ἁγίαν ὑπερέδουσαν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅλον τὸ Χριστιανικὸν κληρώμα κοσμοῦντες, πρὸς θεῶν ἐδραγοῦσιν ἐδιδάξαν, ἀνάθεμα.

Νόμος.

Ἡ δὲ βλα' Ἰουστινιάνειος νεαρά, θεοσπίζομεν, φησί, νόμων τάξιν ἐπέχειν τοὺς ἁγίους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐπὶ συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τουτέστι, τῆς ἐν Νικαίᾳ τῶν τιη', καθ' ἣν Ἀρειος ὁ τῆς μανίης ἐπώνυμος ἀνεθεματίσθη· καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ρν' Πατέρων, ὅφ' ὧν ὁ πνευματομάχος Μακεδόνιος ἐστηλιτεύθη· καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἐν ἧ' ὁ Νεστόρος· κατεκρίθη· καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι, καθ' ἣν ὁ Εὐτυχῆς μετὰ Διοσκοῦρου ἀνεθεματίσθη· πρὸς δὲ ταύταις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς δευτέρου, δι' ἧς Ὑριγένης μετὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ ἕτεροι τινες δυσσεβεῖς παρεδειγματίσθησαν· καὶ εἰς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς τρίτου, ἧς διαφόρους αἰρέσεις θριαμβεύσασα, τὰ τῶν προγενεστέρων ἁγίων συνόδων θεῖα δόγματα ἐπεκύρωσε, καὶ ἐπὶ πᾶσι τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς δευτέρου, ἐξ ἧς εἰ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων λυτέψαντες ἐξίσου τοῖς προαποδοῦσιν αἰρετικοῖς τῇ καθολικῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ· ἀπεκρύχθησαν· τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θείας Γραφάς, δεχόμεθα, καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν. Ὅσων δὲ ἁγίων συνόδων μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἡ νεαρά μὲνυται, ὁ τῶν νόμων ἀνακάθαρσιν ποιήσας βασιλεὺς προσέθετο. Πλέον τούτων τῶν νόμων τοὺς κανόνας ἰσχύειν ἀνάγκη· οἱ μὲν γὰρ παρὰ βασιλέων μόνων συνετέθησαν, καὶ παρὰ τῶν εἰσέπειτα καλῶς ἔχειν ἰνομίσθησαν· οἱ δὲ γε κανόνες παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων γνῶμη καὶ σπουδῇ καὶ φήσιν τῶν τῆνικαδὲ βασιλέων συνεγράφθησαν καὶ ἐπετερίχθησαν. Ὅμως γε μὴν μεγάλην βοήθην τοῖς θεοῖς κανόνειν οἱ φιλευσεβεῖς ἐμπορίζουσι νόμοι, τὰ μὲν ἐκείνοις συντρέχοντες, τὰ δὲ καὶ ἀναπληροῦντες, ὥστε ἐκείνοις ἐσθ' ὅπη παρείται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ κανονικοῦ.

Ζήτει τοὺς καίμηνους νόμους ἐν τῇ κη' κεφ. τοῦ Χ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Ὅτι εἰς καπηλεῖον οὐ δεῖ τὸν κληρικὸν εἰσιέναι.

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων νδ' κανὼν τὴν ἐσθίειν ἐν καπηλείῳ φωραθέντα κληρικόν, εἰ μή ποτε δι' ἀνάγκην ἐν πανδοχείῳ, ἀφορίζεσθαι κελεύει. Βού γὰρ σεμνοῦ τοῖς λαϊκοῖς παράδειγμα τυγχίνοντες τοὺς κληρικούς, ἀνεπιλήπτους ἐν ἅπασιν εἶναι δεῖ. ἵνα μὴ δι' αὐτοὺς τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα βλασφημῇται. Ὁ δὲ καπηλεῖος ὡς τὰ πολλὰ χαίρων, ἀθῶος τῆς τῶν ἐκεῖ προσεδρευόντων καὶ ἀσέμνως βιούντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν οὐκ ἂν εἴη κακίας. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγένῃ μ' διορίζεται.

Ὁ δὲ θ' τῆς ζ' συνόδου μηδὲν ἐξεῖναι φησὶ κληρικῷ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν. Εἰ γὰρ τῷ τοσούτῳ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι οὐκ ἐπιτέτραπται, οὐκ

γ' ἐν ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονῆσθαι, καὶ ἂ μὴ θέμις αὐτῷ ἐγχειρεῖν. Εἰ δέ τις τοῦτο διαπράξαιτο, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω· καὶ δεινὸν μὲν ἂν εἴη τὸ προϊστασθαι τούτου, καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς εἰσιόντας ὑποδέχεσθαι. Εἰ δέ τις κληρικὸς, τοιοῦτον ἐργαστήριον ἔχων, ἐτέρῳ δοίη μισθοῦ, τοῖς τοῦ κανόνης δεσμοῖς οὐχ ὑπόκειται· τοῦτο γὰρ ἐστ' ὅτε καὶ παρὰ μοναστηρίοις καὶ ἐκκλησίαις συμβαίνειν ἴδοι τις ἂν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κδ' πρεσβυτέρους, διακόνους, ὑπηρέτας, ἀναγνώστας, ψάλτας, ἐφορκιστάς, θυρωροὺς, καὶ τοὺς ὅσους τοῦ τῶν ἀσκητῶν τάγματός, εἰ; καπηλεῖον εἰσιέναι τῶν ἀθέσμων ἡγείται, καὶ κομιδῇ βλαβερόν.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρλγ' Τουσινιάνειος ὑπαρὰ τὸν ἀναστρεφόμενον ἐν καπηλείᾳ μοναχὸν σωφρονίζεσθαι κελεύει παρὰ τοῦ ἐπάρχου, καὶ ἐξωθῆσθαι τοῦ μοναστηρίου παρὰ τοῦ ἡγουμένου, ὡς τὸν ἐν αἰσχύνῃ βίον τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως ἀλλεξάμενον.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ καρποφορίας τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ναοὺς.

Ὁ γ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, ἐτι δὲ καὶ ὁ δ', ἐπὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ οἶνον μόνον καὶ ἄρτον κεχρησθαι κελεύει, καὶ τοὺς εἰς τοὺς ναοὺς καρποφοροῦντας ταῦτα μόνον εἰσφέρειν. ἔτι δὲ καὶ ἔλαιον, ὥστε φῶς δι' αὐτοῦ τῷ ἀληθινῷ φῶσι ἀναπέμπεσθαι, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς· μήτε δὲ μέλι, μήτε γάλα, μὴ ἐντὶ οἶνου τὰ ἐξεπίτηδες σκευαζόμενα σίκερα, ἃ καὶ μέθην ὥσπερ οἶνος ἐμποιεῖν πέφυκε· μὴ ὀρνεις, ἢ ἕτερα ζῶα, ἢ ὀσπρία. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα κληρικὸν εὐθὺς καθαιρεῖ. Τὰ μέντοι ὡς ἀπαρχὰς τῶν ὠρίων καρπῶν ἐν γὰρ τῷ δέοντι καιρῷ εἰσφερόμενα, πεπεύρους, φημί, βότρυς, καὶ νέα χίδρα, τὰ πρὸς βρωσὶν ἐπιτήδεια δηλαδὴ τῶν ὀσπρίων, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ὀπωρὰν, ἐπ' οἴκου πέμπειν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· εἰς δὲ γὰρ τὸ θυσιαστήριον μηδ' ὀτιοῦν τούτων εἰσάγειν· κἀκείνους ταῦτα δεχομένους μὴ εἰς οἰκίαν μόνην ἔχειν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ κλήρῳ διανέμειν παντί.

Ὁ δὲ κη' τῆς ς' συνόδου καθαιρεῖ τοὺς εἰς τὸ θυσιαστήριον σταφυλὰς δεχομένους κληρικοὺς, καὶ τῇ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ τῆς προσφορᾶς συνάπτοντας, καὶ οὕτως ἡνωμένως ἀμφοτέρω διανέμοντας τῷ λαῷ· ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς ἀφασιν ἁμαρτιῶν τελουμένην ζωοποιὴν προσφορὰν ἰδίᾳ τῷ λαῷ μετοδιδοῖναι κελεύει· ἰδίᾳ δὲ τὰς σταφυλὰς μετ' εὐλογίας, ὡς ἀπαρχὰς, διανέμειν, πρὸς τὸ χάριν εἰδέναι τοὺς μεταλαμβάνοντας τῷ δοτῇ τῶν ἐτησίων καρπῶν, δι' ὧν τὰ σώματα ἡμῶν κατὰ τὸν θεῖον ὅρον τρέφεται τε καὶ αὖξει. Ὁ δὲ παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν κληρικὸς καθαιρεῖται.

Ὁ δὲ ζ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου, ἐτι καὶ ὁ η', τὸν ἀφ' αὐτοῦ διδόντα ἢ λαμβάνοντα τὰς τῇ ἐκκλησίᾳ προσαγομένης καρποφορίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ οἰκονόμου, ἅτε περὶ ἐλαχίστου τούτους τιθέμενον, τῷ ἀναθέματι ἀνατίθῃσιν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Κερθαγίνῃ λζ' μηδὲν πλέον ἄρτου

etiam aliis in ea ministrare et pretio vendere licet. Si quis autem hoc fecerit, vel cesset, vel deponatur: turpissimum enim esset, illi præesse, et eos qui ingrediuntur honoris causa excipere. Si quis autem clericus talem habeat tabernam, et alteri elocet, canonicis pœnis non subijcitur: hoc enim etiam apud monasteria et ecclesias aliquando accidere quis videat.

Vicesimus quartus Laodiceæ syn. presbyteros, diaconos, ministros, lectores, cantores, exorcistas, ostiarios, et eos qui sunt monachorum ordinis, in cauponam ingredi iniquum et omnino impium iudicat.

Lex.

B Centesima tricesima tertia Justiniani novella monachum in caupona conversantem castigari jubet a præfecto et e monasterio per antistitem expelli, quippe qui vitam ignominiosam angelicæ institutioni prætulerit.

CAP. VIII. De fructibus in divina templa allatis.

Tertius sanctorum apostolorum canon, sicut etiam quartus, in incruento sacrificio vino solo et pane uti jubet; et qui fructus in templa apportant, illa sola afferre; præterea et oleum, ut lumen per hoc vero lumini accendatur, et incensum tempore sanctæ oblationis; sed neque mel, neque lac, neque pro vino siceram faciliatiam, quæ ut vinum ebrietatem facit; neque aves, vel alia animalia, vel legumina. Eum vero, qui contra hæc facit, clericum statim deponit. Hæc quidem, tanquam tempestivorum fructuum primitias; in tempore opportuno oblata, maturas dico uvas, et novas spicas, cibo nempe idonea legumina, et omnem alium fructum autumnalem, donum episcopo et presbyteris mittere, ad altare vero nullum eorum offerre vult. Qui autem illa susceperint, in domesticam suam utilitatem solam non vertant, sed universo clero distribuunt.

Vicesimus octavus sextæ synodi clericos, qui uvas ad altare oblatas recipiunt, et cum incruento oblationis sacrificio conjungunt, et ita simul utraque populo distribuunt, deponit; sed vilificam quidem solummodo oblationem ad peccatorum remissionem celebratam populo impertire jubet; seorsim vero uvas, ut primitias, cum benedictione distribuere, ut qui ex his participant annuorum fructuum datori gratias agant, per quos corpora nostra divina voluntatem aluntur et augentur. Qui itaque præter hæc decreta fecerit clericus deponitur.

152 Septimus porro et octavus synodi in Carthagina illi qui per se dat vel accipit fructus ecclesiæ oblatos, præter episcopi vel œconomi sententiam, quippe quod illos parvi facit, anathemati subijcit.

Carthaginensis synodi 37 nihil præter panem

Et vinum in sacrificio jubet offerri : panem quidem, A
in Domini corporis typum, vinum vero, sanguinis.
Ita enim cum Dominus propriis discipulis dedit,
dixit : « Hoc est corpus meum ; » et poculum rur-
sum : « Bibite ex eo omnes, hoc est sanguis meus. »
Quoniam autem non solum sanguis, sed etiam aqua
ex latere Domini in cruce hasta penetrato effluxit,
idcirco ab Ecclesia necessario usu receptum est, in
sacris mysteriis aquam cum vino admiscere. Mel
autem et lac ad infantium mysterium offerri, a
sexta synodo vetitum est. Dicit enim 57 ejus sy-
nodi canon : Ad altare lac vel mel offerri non
oportet.

De Hydroparastatis et Armeniis.

Quin etiam 32 hujus sextæ synodi duæ hæreses
ex diametro oppositas, æque vero impias, descri-
bens, illorum nempe qui ad sancti calicis admi-
nistrationem aqua solum utuntur (qui quidem
Hydroparastatæ a facto nominantur), et Armenio-
rum, qui cum vino solo administrationem rursus
faciunt : propter hæc equidem aquam vino admi-
sceri jubet, et ita incrementum sacrificium offerri.
Et illa quidem antiqua fuit : Armeniorum vero ex
divi Chrysostomi verbis occasionem seu initium
sumpsit. Nam magnus ille Pater, dictam Hydropa-
rastatarum hæresin evertens, dicit, in Evangelii
secundum Matthæum interpretatione, pro dignitate
spiritus qui in eo est sententiam explicans, quæ dicit,
« Jam non bibam de hoc genimine vitis : » Quamob-
rem, cum resurrexit, non aquam bibit, sed vinum? C
altiam improbam hæresin radicitus extirpans.
Quoniam enim nonnulli in sacris mysteriis solum
aqua usi sunt, ostendens quod, et quando mysteria
tradidit, vinum tradidit, et quando, postquam sur-
rexisset, absque mysteriis nudam mensam appo-
suit, vino usus est, ex genimina, inquit, vitis ; vitis
autem non aquam, sed vinum generat. Hic error per-
venit ad Armenios, qui magnum Patrem in sancto
sacrificio aquæ adjunctionem improbare existima-
bant. Has igitur hæreses expugnans canon, Domini
trater, magnus Jacobus, inquit, cui Hierosolymita-
næ Ecclesiæ thronus primum concreditus est : et
Cæsariensium Ecclesiæ episcopus magnus Basilus,
cujus gloria totum terrarum orbem pervasit ; ut
et aureum Ecclesiæ os, mystico nobis in scriptis
tradito sacrificio, ex aqua et vino sanctum calicem
conficiendum ediderunt, et ecclesiis circa quas
pastoralem exercebant præfecturam, tanquam sor-
tem cœlestem reliquerunt. Prædicti etiam 37 Car-
thaginensis canonis meminuit. Qui vero non ita facit,
sed ut imperfectum mysterium enuntiat, et quæ
tradita sunt innovat, sacerdotium, inquit, exuat.
ὦ ; ἀτελές τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινοτομῶν τὰ παραδεδομένα, τὴν ιερωσύνην περιδυσθῶν,
φησί.

153 *De ferventi aqua sacris mysteriis injicienda.*

Nos equidem Latini reprehendere non de-
bent, quod circa sacrificii finem aquam ferventem

καὶ οἶνου καλεῖται προσφέρεισθαι εἰς τὰ ἁγία· τὸν
μὲν ἄρτον εἰς τύπον τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, τὸν
δὲ οἶνον, τοῦ αἵματος· οὕτω γὰρ ὁ Κύριος τοῖς
οἰκείοις διδούς μαθηταῖς, ἔφη· « Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά
μου· » καὶ τὸ ποτήριον αὐθις· « Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες,
τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου. » Ἐπεὶ δὲ οὐχ αἷμα μόνοι,
ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἐρρύη,
νυγείσης ἐν τῷ σταυρῷ τῇ λόγχῃ, ἀναγκαίως τῇ
Ἐκκλησίᾳ νενομίσται ἐν τοῖς ιεροῖς μυστηρίοις ὕδωρ
τῷ οἶνῳ παρακίρῃν. Τὸ δὲ μέλι καὶ γάλα εἰς τὸ μυσ-
τήριον τῶν νηπίων προσφέρεισθαι παρὰ τῆς 5^{ης} συν-
όδου κεκλύται· φησί γὰρ ὁ 5^{ος} ταύτης κανὼν· Ἐν τοῖς
θυσιαστηρίοις οὐ χρή γάλα καὶ μέλι προσφέρεισθαι.

Περὶ Ὑδροπαραστατῶν καὶ Ἀρμενίων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ 13^{ος} ταύτης δὴ τῆς 5^{ης} συνόδου, οὗο δια-
γράφων αἰρέσεις, ἐκ διαμέτρου μὲν ἰσταμένας, ἐπι-
σης δὲ νοσοῦσας τὸ ἄθεσμον, τῶν τε ὕδατι μόνον εἰς
τὴν τοῦ ἁγίου ποτηρίου χρωμένων ιερουργίαν, οἱ
δὲ καὶ Ὑδροπαραστάται προσηγορεύθησαν ἐκ τῆς
πράξεως, καὶ τῶν δι' οἶνου μόνου τὴν ιερουργίαν
αὐθις ποιουμένων Ἀρμενίων· διὰ δὲ ταῦτα ὕδωρ
οἶνῳ μιγνύναι καλεῖται, καὶ οὕτω τὴν ἀναλμακτον
προσάγειν θυσίαν. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ τις ἦν· ἡ δὲ
τῶν Ἀρμενίων ἐκ τῶν τοῦ θαύτου Χρυσοστόμου βή-
μάτων ἐσχέ τας ἀφορμάς· Ὁ γὰρ μέγας οὗτος Πα-
τήρ, τὴν βηθεῖσαν τῶν Ὑδροπαραστατῶν αἵρεσιν
ἀνατρέπων, φησὶν Ἐν τῇ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἐγγή-
σει, τὸ βρῆτον ἀξίως τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος ἀνα-
πτύσσειν, τὸ λέγων, « Οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γεννηματος
τῆς ἀμπέλου· » Τίνος ἔνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀνα-
στάς, ἀλλ' οἶνον ; ἀλλήν αἵρεσιν πονηρὰν πρόβριζον
προάνασπῶν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσὶ τινες ἐν τοῖς μυστη-
ρίοις ὕδατι μόνῳ κεχρημένοι, δεικνύς, ὅτι καὶ ἡνίκα
τὰ μυστήρια παρέδωκεν, οἶνον παρέδωκε, καὶ ἡνίκα
ἀναστὰς, χωρὶς μυστηρίων ψιλὴν τράπεζαν παρετί-
θετο, οἶνῳ ἐκέχερτο, ἐκ τοῦ γεννηματος, φησί, τῆς
ἀμπέλου· ἀμπέλως δὲ οὐχ ὕδωρ, ἀλλ' οἶνον γεννᾷ.
Τοῦτο πλάνον ἐνῆκε τοῖς Ἀρμενίοις, οἰηθεῖσι τὴν
μέγαν ἀθετεῖν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ιερᾷ θυσίᾳ
προσαγωγὴν. Ταύταις οὖν ἀπομαχόμενος ὁ κανὼν
ταῖς αἰρέσεσιν, Ὁ τοῦ Κυρίου, φησὶν, ἀδελφός, ὁ
μέγας Ἰάκωβος, ὁ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας
πρώτος τὸν θρόνον κοσμήτας, καὶ ὁ τῆς Καισαρείων
ἀρχιεπίσκοπος μέγας Βασίλειος, οὗ τὸ κλέος πᾶσαν
ἐπέδραμε τὴν ὑφήλιον, πρὸς δὲ τὸ χρυσοῦν στόμα
τῆς Ἐκκλησίας, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν πα-
ραδεδωκότες ιερουργίαν, ἐξ ὕδατος καὶ οἶνου τὸ ἐρρῶν
ποτήριον τελειοῦν ἐκδεδώκασιν, καὶ ταῖς κατ' αὐτοῦ
ἐκκλησίαις, ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθησαν
ἡγεμονίαν, οἷά τινα κληρὸν ἀνωθεν ἡγμένον κατέλι-
πον. Μέννηται δὲ καὶ τοῦ προβρῆθέντος 13^{ου} τῆς ἐν
Καρθαγένῃ κανόνος. Ὁ τοίνυν μὴ οὕτω ποιῶν, ἀλλ'
D

*Περὶ τοῦ ζέοντος ὕδατος τοῦ τοῖς θεοῖς μυστη-
ρίοις ἐμβαλλομένου.*

Οὐ δεῖ δὲ τοὺς Λατίνους ἡμᾶς αἰτιᾶσθαι, εἰ πρὸς
τῷ τέλει τῆς ιερουργίας ζέον ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ

ἐγγέσμεν· οὐ γὰρ μεταβάλλει τοῦτο τὴν δι' οἴνου καὶ ὕδατος τοῦ ποτηρίου ἔκδοσιν, ἐπεὶ μὴ ἔστιν ἑτερόν τι τὴν φύσιν τοῦ πρὶν ἐμβληθέντος ὕδατος. Πιστοῦται δὲ μόνον τὸ τοῦ θαύματος μέγεθος· τῷ καὶ τῇ γεύσει πείθειν ἡμᾶς, μὴ ἐκ νεκροῦ, ἀλλ' ἐκ ζώντος σώματος τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ βυθῆναι. Ἐκ νεκροῦ γὰρ ἀτμίζον αἷμα οὐ πέφυκε καταρρεῖν· ἐκ δὲ τοῦ Κυριακοῦ σώματος, ὡς ζώντος καὶ ζωοποιου, τὰ ζωοποιὰ ἐβρόν, τὸ αἷμα, φημί, καὶ τὸ ὕδωρ. Οὐκ εἰσάγεται δὲ τὸ ζῆλον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνώσεως, ἵνα μὴ ψυχρὸν αὐθις ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως γεγόνος εἰς τὸν πρότερον ἐπανέλθῃ λόγον. Οἱ δὲ Ἱερεῖς, καίπερ ὀρθοδόξως ἄκρως μεταποιούμενοι, ζῆλον τῷ ἁγίῳ οὐκ ἐμβάλλουσι ποτηρίῳ, τῷ ἐν ἔθει, ὡς φασί, γεγόναι μὴ οἴνου πίνειν μετὰ θερμοῦ ὕδατος· ἀλλὰ τὴν τοῦ μυστηρίου διδαχθέντες δύναμιν, τοῦτο καὶ αὐτοὶ ποιεῖν ἐπετρέψαν.

Ὁ δὲ ἑβ' τῆς ζ' συνόδου ἀνατρέπει καὶ ἑτερόν τι τῶν ἀθεμιτῶν ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ γινόμενον. Μέλη γὰρ τοῦ θυομένου ἔχοντες ζῶον ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκ τούτων ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν Ἰουδαϊκῶς ἀπένεμον, τοῦτοις ἀφορισμένα καὶ ἀποταγμένα, κεφαλὴν τυχόν, ἢ ἄλλο τι μέρος· ἀφαιρθεὶν ἐκ τοῦ σώματος, ἃ ποτε τοῖς Ἰουδαίοις λόγον εἶχον ἀναγωγῆς. Τοῦτο γοῦν ἀπαγορεύει, ἐφίσει δὲ προστάγειν αὐτοῖς οἷα καὶ ὅσα οἱ προσάγοντες βούλονται, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, συγκαταβάσει χρώμενος, διὰ τὴν κρατήσαντες παρ' ἐκείνοις συνήθειαν. Τὸν δὲ ἐπὶ τοῦτο ποιοῦντα ἀφορίζεσθαι παρεγγύησε.

Περὶ τῆς λοχείας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ὁ δὲ οθ' ἀπαγορεύων τὸ σεμιδαλιν ἔφειν, καὶ ἀλλήλοις μεταδιδόναι τῇ ἐπιούσῃ μετὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, εἰς τιμὴν ὀρθῆς τῆς λοχείας τῆς ἀχράντου Παρθενότητος, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοχευομένων ἔθος γίνεσθαι γυναικῶν, κληρικῶν μὲν τοῦτο ποιοῦντων, καθαιρέσει, λαϊκῶν δὲ, ἀφορισμῷ καθικνεῖται, ἀλόχευσον εἶναι λέγων τὸν τόκον τῆς ἁγίας Παρθένου, ἅτε καὶ ἄπορον τὴν σύστασιν ἐσχηκότα. Λοχεία δὲ ἔστιν ἡ μετ' ὥδων τοῦ βρέφους· ἀπότηξις, καὶ ἡ τῶν αἱμάτων ἀκόλουθος βύσις, ὣν ἥμιστος πειραθῆναι τὴν Θεοτόκον νομίζομεν, μᾶλλον δὲ βεβαίως πιστεύομεν. Ταῦτα γὰρ ταῖς φυσικῶς συλλαβοῦσαις παρομαρτεῖ, τῇ δὲ Παρθένῳ, ἐπεὶ περ ἐκ II εὐματος· ἁγίου καὶ ὑπὲρ φύσιν ἡ σύλληψις ἦν, καὶ ὁ τόκος· δῆπου τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων ὑπέρτερος. Ὑβρις τοίνυν τῇ Θεοτόκῳ, καὶ οὐ τιμῇ, τὸ γίνεσθαι τι ἐπὶ τῷ ἀνεκφράστῳ τόκῳ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τικτουσῶν εἴθε γυναικῶν.

Ὁ δὲ τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἡ' τὰ προφηερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὸ ἀνηλώσασθαι ὅσα νόμος εἰς τὴν τῶν μυστηρίων χρεῖαν, τοὺς κληρικοὺς ἐπισκήπτει διανειμαμένους ἐσθίειν ταῦτα καὶ πίνειν· κοινωνεῖν δὲ τούτων καὶ τοῖς πιστοῖς ἀδελφοῖς, τῶν κατήχουμένων δὲ μηδενί.

Ζῆτει νόμον ἐν τῷ ἡ' κεφ. τοῦ Α' στοιχείου.

in calicem injicimus. Illud enim, quæ sit per vinum et aquam, calicis unionem non mutat, quoniam non differt natura ab aqua prius injecta. Tantum autem miraculi magnitudo ostenditur, ut nos ex gustu credamus, non ex mortuo, sed vivente corpore sanguinem et aquam fluxisse. Nam ex mortuo sanguis fumans effluere non potest: ex Dominico autem corpore, tanquam ex vivo et vivifico, effluxerunt vivifica, sanguis scilicet et aqua. At servens aqua circa unionis initium non injicitur, ne rursus tempore participationis refrigerescens, in priorem statum redeat. Iheres vero, qui sunt summe orthodoxi, calidam in sanctum calicem non injiciunt, quoniam, ut aiunt, obtinuit consuetudo, ut vinum cum ferventi aqua non biberent: sed mysterii vim edocti, hoc facere et ipsi persuasi fuerunt.

Nonagesimus nonus sextæ synodi improbum quoddam aliud in Armeniorum regione factum everit. Membra enim immolati animalis coquentes intus in sacro altari, eorum frustra sacerdotibus, ipsis segregata et destinata, Judaice distribuebant, caput scilicet vel aliquam ejusmodi partem a corpore separatam; quæ quidem Judæis mysterii rationem obtinuerant. Hoc igitur vetat; at vero illis, quæcunque et quantacunque offerentes voluerint, extra ecclesiæ septum offerendi, ob inveteratam apud eos habitam consuetudinem, potestatem facit. Quicumque vero amplius hoc fecerit, eum se gregari jubet.

De sanctissimæ Deiparæ puerperio.

Septuagesimus nonus prohibens similitam coquere et sibi invicem impertiri, sequenti post sanctæ Christi Nativitatis festum die, in honorem scilicet puerperii impollutæ Virginis matris, uti in aliarum mulierum puerperio hoc fieri obtinuit consuetudo, si clerici hoc faciunt, depositione, sin autem laici, segregatione prosequitur, sanctæ Virginis partum absque ullo puerperio fuisse dicens, ut sine semine constitutum. Est vero puerperium cum doloris sensu emissio fœtus, et consequens sanguinis profluvium, quibus nullatenus obnoxiam fuisse Deiparam judicamus, imo vero firmiter credimus. Ista enim partus naturales sequuntur, Virgini vero, cum ex Spiritu sancto et supra naturam esset conceptio, etiam ejusdem partus iis quæ naturalem partum consequuntur, non obnoxius fuit. Contumelia igitur Deiparæ est, et non honor, eorum aliquid in eximio ejus partu fieri, quæ in aliarum mulierum partu fieri solent.

Theophili Alexandrini septimus quæ sacrificii ratione off-runtur, postquam ea quæ ad mysteria peragenda lex requirit, absunt, clericis inter se distribuentes comedere et bibere jubet, et fratribus fidelibus, nulli autem catechumenorum, communicare.

Consule legem in capite decimo octavo litteræ A.

154. CAP. IX. *De episcoporum et clericorum accusatione, et quinam ad accusationem admittendi sint, et quinam non admittendi.*

Vide in 9 capite litteræ A de testibus in iudiciis adhibendis.

Lex.

Si ob sui filii cædem pater aliquem accuset, et per calumniam motus id fecisse convincatur, nulla ignominia afficitur. Frater autem contra fratrem magnum crimen denunciare non potest, quoniam non exaudietur, sed exsilio subjicietur.

CAP. X. *De catechumenis.*

Vide in primo capite litteræ A.

Neocæsariensis vero quintus, Si e perfectionibus catechumenis quispiam peccaverit, inquit, et peccare cesset, inter audientes stet; sin vero inter audientes fuerit, et a peccato non abstinuerit, extra ecclesiam in deflentium locum extrudatur. In duos enim ordines catechumeni olim dividebantur; in eos qui perfectionem jamjam amplexi sunt fidem, sed baptismum differunt; qui usque ad catechumenorum preces in templo manebant, et illis mystice peractis, genua flectebant; quando autem pronuntiatum fuit: « Quotquot catechumeni, egredimini, » exibant: et in eos qui nuper accesserunt, quique ut imperfectiores post divinorum Evangeliorum auditionem exhibant. Vide in primo capit. litt. Beanonem magni Basilii 20 et Theophilli et Cyrilli 4.

CAP. XI. *Quinam debent rerum episcopi hæredes constitui.*

Vide quartum caput litteræ A.

CAP. XII. *De hæreditate, et exhæredibus filiis aut parentibus.*

Leges.

Qui descendunt, sive mares sive feminae sint, ascendentibus et iis qui ex transverso sunt præponuntur.

Si cum filio et posteris ab altero filio moriatur avus, posterius personam sui patris subeunt, et simul cum filio, hoc est, patris suo, avi facultatum hæredes fiunt, accipiendo quidquid accepturus erat, si vixisset, ipsorum pater, sive masculi sint sive feminae, sive sub potestate sive sui juris.

Cum descendentes non supersunt, advocantur ascendentes, qui omnibus ex transverso præponuntur, præter fratres et fratrum filios ex eisdem parentibus natos; inter ascendentes vero, qui gradu proximus est, præponitur. Eodem modo etiam ex iis qui ex transverso sunt. **155** Si vero omnes ejusdem gradus sint, simul ad hæreditatem vocantur.

Si defuncto ascendentes supersint, et fratres genuini, et filii fratris, cujus pater et mater vivit, ante mortui, omnes ad ejus successionem vocantur, sive feminae sint sive vires. Nam fratrum filii patris sui personam subeunt, et quidquid, modo vixisset, eorum pater accepturus esset, accipiunt.

A ΚΕΦΑΛ. Θ'. Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ τίνας εἰς κατηγορίαν δεκτέοι, καὶ τίνας ἀδεκτοί.

Ζήτει ἐν τῷ Θ' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου περὶ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μαρτύρων.

Νόμος.

Ἐάν πατὴρ κατηγορήσῃ τινὸς περὶ φόνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποφανθῇ κατὰ συκοφαντίαν κινήσας, οὐκ ἀτιμούται. Ἀδελφὸς δὲ κατὰ ἀδελφοῦ μέγα ἔγκλημα κινεῖν οὐ δύναται, ἐπεὶ τοί γε καὶ οὐκ εἰσακουσθήσεται, καὶ ἐξορίῃ ὑποβληθήσεται.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Περὶ κατηγορουμένων.

Ζήτει ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

Ὁ δὲ ε' τῆς ἐν Νεοκαισαρείῃ, τῶν τελευταίων τις κατηγορουμένων ἀμαρτῶν, φησὶ, καὶ πεπαισμένος τοῦ ἀμαρτάνειν, μετὰ τῶν ἀκρωμένων στήτω· εἰ δὲ τῶν ἀκρωμένων εἴη, καὶ τῆς ἀμαρτίας οὐκ ἀρίσταται, εἰς τὴν τῶν προσκλαίωντων χώρην ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξωθείσθω. Εἰς δύο γὰρ τάξεις οἱ κατηγορούμενοι πάσαι διήρηντο, εἰς τε τοὺς ἤδη τελευτῶν τὴν πίστιν εἰσδεξαμένους, ὑπερτεθειμένους δὲ τὸ βάπτισμα, οἱ καὶ μέχρι τῆς τῶν κατηγορουμένων εὐχῆς ἐν τῷ Κυριακῷ παρίμενον, καὶ ταύτης μυστικῶς λεγομένης, τὸ γόνυ ἐκλινον, ἐκφωνηθέντος δὲ τοῦ, « Ὅσοι κατηγοροῦμεν· προέλθετε, » ἐξήρχοντο· εἰς τε τοὺς ἀρτί προσελθόντας, οἱ καὶ ὡς ἀτελέστεροι μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Εὐαγγελίων ἐξίσαι. Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου κ', Θεοφίλου δ', Κυρίλλου δ'.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Τίνας δεῖ κληρονομοῦν τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου.

Ζήτει τὸ δ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Περὶ κληρονομίας, καὶ ἀποκλήρω νῶν ἢ γυναικῶν.

Νόμοι.

Οἱ κατιόντες, καὶ ἄρρενες· καὶ θήλειαι ὧσι, προτιμῶνται τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἐκ πλαγίου.

Ἐάν πάππος· τελευτήσῃ ἐπὶ υἱῷ καὶ ἐγγόνι· ἀπὸ ἄλλου παιδὸς, οἱ ἐγγονοὶ ὑπαισέρχονται τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου πατρὸς, καὶ ἅμα τῷ υἱῷ, τοῦτέστι τῷ ἰδίῳ θείῳ, κληρονομοῦσι τὰ τοῦ πάππου, λαμβάνοντες εἰ τι ἐμελλε λαμβάνειν, εἰ περιτὴν, ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ ἄρρενες καὶ θήλειαι ὧσιν, εἴτε ὑπεξούσιοι· εἴτε αὐτεξούσιοι.

Κατιόντων μὴ ὄντων, προσκαλοῦνται οἱ ἀνιόντες, προτιμώμενοι τῶν ἐκ πλαγίου πάντων, ἡμεῖς τῶν ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων φύντων ἀδελφῶν καὶ ἀδελφοπαίδων· τῶν δὲ ἀνιόντων ὁ ἐγγύτερος τῷ βαθμῷ προτιμᾶται. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου. Εἰ δὲ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ εἰσι πάντες, ὁμοῦ καλοῦνται εἰς τὴν κληρονομίαν.

Ἀνιόντων ὄντων τῷ τελευτήσαντι, καὶ ἀδελφῶν γνησίων, καὶ παίδων ἀδελφοῦ ἀμφιθαλέως προτείνονται, πάντες καλοῦνται εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν. καὶ θήλειαι καὶ ἄρρενες ὧσιν. Οἱ γὰρ ἀδελφὸς πατὴρ ὑπαισέρχονται τὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς πρόσωπον, καὶ λαμβάνουσιν εἰ τι ἐμελλε λαμβάνειν, εἰ περιτὴν, ὁ πατὴρ αὐτῶν.

Οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων φύντες ἀδελφοὶ πρώτῃν Α ἔρουντι τάξιν εἰς τὸ κληρονομήσαι τὸν ἴδιον ἀδελφόν· ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ παῖδες τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ, οὐ μόνον ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου, ἀλλὰ καὶ ἀμφιβαλοῦς. Εἰ δὲ μὴ ὑπείσιν ἀδελφοί, ἢ παῖδες ἀδελφῶν τοιούτων, τότε οἱ ἐκ διαφόρων γονέων φύντες ἀδελφοὶ κληρονομοῦσι τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν.

Ἐάν τις τελευτήσῃ ἐπὶ ἀδελφῷ ἐκ διαφόρων γονέων ὑπάρχοντι, καὶ ἐπὶ υἱὲς ἀδελφοῦ ὁμοπατρίου καὶ ὁμομητρίου, οἱ τεκνιάδελφοι προτιμῶνται τοῦ ἀδελφοῦ εἰς τὴν ἐκείνων κληρονομίαν.

Ἡ μήτηρ συγκαληρονομεῖ τοῖς ἰδίοις τέκνοις, τῶν τελευτησάντων αὐτῆς μὲν παίδων, ἐκείνων δὲ ἀδελφῶν, ἐνδὲς ἀδελφοῦ μέρους λαμβάνουσα.

Ὅτι δεῖ τὸν μὴ δευτερογαμήσαντα ἄνδρα λαμβάνειν ἐκ τῆς προικὸς παιδὸς ἐνδὲς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν:

Ἀδελφοῦ μὴ ὑπόντος ἢ ἀδελφῷ παιδός, οἱ λοιποὶ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς καλοῦνται, οἱ τῷ βαθμῷ μέντοι γε ὄντες ἑγγύτεροι· καὶ εἰ εὐρεθεῖεν πολλοὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, ἐξίσης κληρονομοῦσιν.

Οἱ ἐκ διαφόρων παλλακῶν παῖδες οὐ κληρονομοῦσιν ὑπόντων φυσικῶν, ἢ γαμετῆς, ἢ ἄλλων διαδόχων αὐτῶν.

Νόθος παῖς γενόμενος γνήσιος, μόνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γίνεται γνήσιος, οὐκέτι δὲ καὶ τῶν κατιόντων, ἢ τῶν ἀνιόντων, ἢ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν τοῦ πατρὸς· οὐδὲ κληρονομεῖ αὐτοῦς, οὐδὲ κληρονομεῖται ἐξ αὐτῶν χωρὶς διαθήκης.

Εἰ πατὴρ προικίζων τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα συνφωνῶντες ἀρκεῖσθαι αὐτὴν τῇ δοθείσῃ ὑπὲρ αὐτῆς προικί, καὶ μὴ ἔχειν μέρος ἐκ τῆς αὐτοῦ κληρονομίας, οὐκ ἐρῶνται τὸ σύμφωνον τοῦτο, οὐδὲ κωλύεται κληρονομεῖν ἀδιάθετον αὐτὸν τελευτῶντα ἢ θυγάτηρ. τὴν προικὰ τοῖς ὑπεξουσίους μείναςιν αὐτῆς ἀδελφοῖς συνεισφέρουσα. Ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ γάμου διωρεάν, ὥσπερ τὴν προικὰ, δεῖ συνεισφέρεισθαι, ἀδιεθέτου τελευτῶντος τοῦ ταύτην ἐπιδοσκότου, εἴτε μήτηρ ἐστὶν εἴτε πατήρ, ἢ τῶν ἀνιόντων, ἢ πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός.

Ἡνίκα τελευτῇ τειν ἄνθρωπος ἢ γαμετὴ ἀδιάθετοι, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν ἀνιόντων, ἢ τῶν κατιόντων, ἢ τῶν ἐκ πλαγίου ἔννομον ἢ φυσικῶν σχολήσαν διάδοχον, τότε ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τῆς γυναικὸς καλεῖσθω ἐξ ὁλοκλήρου κληρονομίαν, καὶ ἡ γυνὴ διαδεχέσθω τὸν ἄνδρα.

Ἐάν ὁ ἄνθρωπος συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἵνα τελευτῶσαν αὐτὴν κληρονομήσῃ, τὸ σύμφωνον ἄχρηστον ἐστίν.

Ζῆται καὶ ἐν τῷ ιζ'. κεφ. τοῦ II στοιχείου. Ζῆται καὶ τὸ ε' κεφ. τοῦ Y στοιχείου.

Ψήφισμα νεαρόν.

Τὸ δὲ ψήφισμα τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου Ἀθανασίου καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου, ὃ γέγονεν ὀριζμῷ τοῦ αἰσιδίου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, Κελεύμεν, ψηφί, τοὺς ἀτέκνους χηρεύοντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας μὴ ἀρπαγῇ ὑπέχειν τῶν ὑπαρχόντων, μήτε παρὰ τῶν τὰ δημόσια διενεργούντων, μήτε τῶν εἰς παροικίαν τούτους ἐχόντων, ἀλλὰ τὸ

Fratres ex iisdem parentibus nati, ut fratris sui fiant hæredes, primum habent ordinem; verum etiam et defuncti fratris filii, non modo ejusdem matris et patris, sed etiam cujus pater et mater adhuc superstites sunt. Si vero non supersint fratres vel filii talium fratrum, tunc ex diversis parentibus nati fratres defuncti fratris fiant hæredes.

Si quis cum fratre ex diversis parentibus nato moriatur, et cum filiis fratris ejusdem patris et matris, fratris filii ipsi fratri præponuntur ad ejus hæreditatem.

Mater una cum filiis suis hæreditatem sortitur, defunctis quidem ejus filiis ipsorum fratribus, unius fratris portionem accipiens.

Quod oportet virum, qui secundam non ducit uxorem, pro dominio pueri unius portionem ex dote accipere.

Cum non superest frater vel fratris filius, reliqui a latere cognati vocantur, qui sunt gradu propinquiiores: et si ejusdem gradus plurimi inveniantur, æqualiter sortiantur.

Filii ex diversis scortis non sunt hæredes, cum supersint naturales, vel uxor, vel alii ipsorum successores.

Nothus legitimus factus solius patris sui sit legitimus, nequaquam vero et descendantium vel ascendentium, vel eorum qui ex transverso sunt patris cognati; neque illorum hæres ipse sit, neque absque pacto illi ejus sunt hæredes.

Si pater filię suę dotem tribuit et convenit illam dote ipsi data acquiescere, et nullam ipsius hæreditatis partem detrudere, non valet istud pactum, neque quominus illius hæres fiat, si intestatus moriatur, ejus filia prohibetur, dotem suis fratribus, qui sub potestate manent, asserens. Sed et donum ante matrimonium datum, tanquam dotem, oportet inferri, si intestatus moriatur qui illud dedit, sive mater sit sive pater, vel ascendentium aliquis, aut a patre aut a matre.

Quandocunque maritus vel conjux intestati moriantur, et nullum ex ascendentibus vel descendantibus, vel qui ex transverso sunt, legitimum et naturalem habeant successorem, tunc vir ad mulieris universam hæreditatem vocetur, et mulier succedat viro.

Si vir cum femina pactus fuerit, ut, ea moriente, ipse fieret hæres, pactum est inutile.

Vide et in decimo septimo capite litteræ II. Vide etiam in quinto capite litteræ Y.

156 Decretum novellum.

Decretum sanctissimi patriarchæ Athanasii synodique sub eo habitæ, quod illustris imperatoris Andronici Palæologi voluntate factum fuit. Inbemus, inquit, ut vidui viri et femine, qui sine liberis sunt, nullam bonorum direptionem sustineant, neque ab iis qui fiscos administrant, neque ab iis in quorum vicinio degunt. Sed tertiam

suorum facultatum partem princeps sortiat, et tertia in defuncti memoriam impendatur, et superstes aliam partem accipiat. Sin et persona relicta moriatur, cognati ejus ex lege hæredes constituantur: si vero nullus sit defuncti cognatus, isco debetur semissis, et memoriæ ejus semissis.

Invalidam vero illam legem esse jubemus, quæ decernit viros vel feminas, qui a filio derelicti sunt, cum e vestigio defunctus est filius, superstitem scilicet partem omnia filii paterna et materna bona possidere. Defuncti vero parentes, præter filii amissionem, injustum est otiam facultate privari; sed tertia dotis pars in defuncti memoriam conservetur, et tertia parentibus, et tertia personæ superstiti.

Si substantiæ pars legata sit, eligat hæres, vel honorum partem dare, vel eorum pretium: omnium quidem indivisibilibus et difficulter divisibilibus pretium det.

Adhuc de filiorum exheredationibus.

Propter subjectas causas filium paternæ substantiæ exheredem esse decernimus:

1. Si parentibus suis manus intulerit;
2. Si gravem et contumeliosam injuriam iis intulerit;
3. Si eos in causis criminalibus accusaverit, quæ non sunt adversus principem vel rempublicam;
4. Si cum venedicis hominibus ut venedicus versetur;
5. Si vitæ parentum suorum per venenum vel alio quodam modo insidiari tentaverit;
6. Si cum noverca sua vel patris concubina corpus miscuerit;
7. Si contra parentes delator exstiterit, et per suam delationem gravia eis dispendia causatus fuerit;
8. Si in longa infirmitate jacentium, vel senectute aut imbecillitate laborantium nullam habuit curam, et vocatus a parentibus, noluit eis curam præbere;
9. Si masculi pueri noluerint pro parentibus fidejussiones suscipere, in quantum possunt, debiti convictis;
10. Si convictus fuerit liberorum aliquis, quod parentes suos testamentum condere prohibuit; ut si post hæc illud facere potuerint, sit illis licentia talem filium exheredem facere;
11. Si præter parentum voluntatem mimis sese sociaverit, et in ista professione permanserit;
12. Si, cum aliquis parens furore correptus est, liberi, vel qui ab intestato ad hæreditatem ejus judicantur, nolint ei dignam curam præbere, ipsi ergo, si a morbo **157** sanatus fuerit, licet illos exheredes facere. Si vero eo in morbo usque ad mortem detenti extraneus quidam misertus propriis

τρίτον τῆς οὐσίας; ἐκείνων τὴν δεσποτεῖαν ἀπολαμβάνειν, τὸ τρίτον εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀπελθόντος ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὸ ζῶν μέρος ἀπολαμβάνειν τὸ ἑτερον. Εἰ δὲ καὶ τὸ ἐπιζήσαν ἀπέλθοι μέρος, τοὺς τοῦτω προσήκοντας τὸ ἀπὸ νόμου κληρονομεῖν· ἂν δὲ μηδεὶς συγγενῆς προσῇ τῷ ἀποικομένῳ, τῷ δημοσίῳ εἶναι τὸ ἥμισυ, καὶ τοῖς ἐκείνου μνημοσύνοις τὸ ἥμισυ.

Ἀκυρωθῆναι δὲ καὶ τὸν νόμον καλεούμεν, ὃς διρίζεται τοὺς ἐπὶ τέκνῳ χηρεύσαντας ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, εἴτα καὶ τοῦ τέκνου κατὰ πόδας ἀποικομένου, κληρονομεῖν τὸ ζῶν μέρος τὰ τοῦ παιδὸς πατρὸς πάντα ἢ μητρικά. Τοὺς δὲ τοῦ τεθνεώτος γονεῖς, πρὸς τῇ τοῦ τέκνου ἀποβολῇ, ἀδικώτατα καὶ τῆς περιουσίας στερίσκεσθαι· ἀλλὰ τηρεῖσθαι μὲν τὸ τρίτον τῆς προικὸς εἰς μνημόσυνα τοῦ ἀποικομένου, τὸ δὲ τρίτον τοῖς γονεῦσι, καὶ τὸ τρίτον τῷ καταλειφθέντι μέρει.

Ἐὰν μέρος οὐσίας ληγατευθῇ, ἐπιλογὴν ὁ κληρονόμος ἔχει, ἢ τὸ μέρος τῶν πραγμάτων δοῦναι, ἢ τὴν αὐτῶν ἀποτίμησιν· τῶν μέντοι ἀδιαιρέτων καὶ δυσδιαιρέτων πάντων τὴν ἀποτίμησιν δίδωσιν.

Ἔτι περὶ ἀποκληρίων υἱῶν.

Διὰ τὰς ὑποτεταγμένας αἰτίας τὸν υἱὸν ἀπόκληρον εἶναι τῆς πατρικῆς οὐσίας θεσπίζομεν·

- α'. Εἰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι χεῖρας ἐπιβάλοι·
- β'. Εἰ βραρεῖαν καὶ ἀπρεπῇ ὕβριν αὐτοῖς ἐπαγάγοι·
- γ'. Εἰ ἐπὶ ἐγκληματικαῖς αἰτίαις αὐτῶν κατηγορήσει, ταῖς μὴ οὐσαις κατὰ βασιλείῳ, ἢ πολιτείᾳ·
- δ'. Εἰ μετὰ φαρμακῶν ὡς φαρμακὸς συναναστρέφοιτο·
- ε'. Εἰ τῇ ζωῇ τῶν ἰδίων γονέων διὰ φαρμακείας, ἢ ἄλλῳ οἰκοθῆναι τρόπῳ, ἐπιβουλεύσαι πειραθῇ·
- ς'. Εἰ τῇ ἰδίᾳ μητρί, ἢ τῇ τοῦ πατρὸς παλλακῇ μιχθῇ·
- ζ'. Εἰ συκοφάντης κατὰ τῶν γονέων γένοιτο, καὶ διὰ τῆς ἰδίας καταμηνύσεως βαρείας αὐτοὺς ζημία; ὑπομεῖναι παρασκευάσειεν·
- η'. Εἰ ἐν ἀσθενείᾳ χρονία κατακειμένων, ἢ ἐν γέῃ καὶ ἀδυναμίᾳ καταντησάντων, ἀμελήσειε τῆς τούτων φροντίδος· καὶ μετακαλούμενος παρὰ τῶν γονέων, μὴ βουλευθεῖν ἐπιμελείας αὐτοὺς ἀξιώσαι·
- θ'. Εἰ μὴ βουλευθεῖν οἱ ἄρρενες τῶν παίδων τοὺς γονεῖς ἐγγυήσασθαι, εἰς ὅσον εὐπόρουσιν, ὑπὲρ χρέους ἐγκαλομένους·
- ι'. Εἰ ἐλεγχθεῖ τις τῶν παίδων, κωλύσας τοὺς γονεῖς διαθήκας γράφαι, ὥστε εἰ μετὰ ταῦτα τοῦτο πράξαι δυναθεῖεν, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι τὸν τοιοῦτον παῖδα ποιεῖν ἀπόκληρον·
- ια'. Εἰ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μίμοις ἑαυτὸν ἐγκαταλέξοι, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιτηδεύματι διαμείνῃ·
- ιβ'. Εἰ τίνα τῶν γονέων μανέντα οἱ παῖδες, ἢ οἱ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομεῖν αὐτὸν δικαιοῦμενοι, μὴ βουλευθεῖεν ἐπιμελείας αὐτὸν ἀξιώσαι· ἀπαλλογένοι γὰρ τῆς μανίας ἔξεστι ποιεῖν αὐτοὺς ἀποκληρούς. Εἰ δὲ ἐν τῇ νόσῳ μέχρι θανάτου κατεχομένου, ἀλλὰ τριῶς τις συμπαθήσας, ἰδίοις ἀναλώμασιν ἐπιμελή-

Οὕτως, καὶ διὰ γραμμάτων τοὺς κληρονόμους καλῶν, μὴ βουλευθεῖεν ἀπαντῆσαι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μανέντος ἐπιμέλειαν διεγερθῆναι, ὅδεον ἔξει ὁ ὑποδεξάμενος καὶ εἰς τέλος φροντίσας εἰς τὴν αὐτοῦ κληρονομίαν εἰσελθεῖν, ἀνατραπομένης τῆς ἐκεῖνων διαδοχῆς.

ιγ'. Εἰ τινα τῶν γονέων δορυάλωτον γεγονότα μὴ σπουδάζουσιν οἱ παῖδες εἰς τὴν ἐκεῖνου ἀνάβρυσιν· ἐπανισωθέντι γὰρ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἔξεστιν ἀχαριστίας αὐτοὺς γράψασθαι, καὶ ἀποκλήρους ποιῆσαι. Εἰ δὲ καὶ ἀποθάνειν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ συμβῇ τῇ ἀμελείᾳ τῶν παίδων, ἢ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν αὐτοῦ καλουμένων κληρονομίαν, τούτους ἅπαντας εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν ἔλθειν οὐκ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ τὰ ἐκεῖνου πράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἐξ ἧς ὁρμᾶται, προσανατίθεσθαι, καὶ μὴ ἐν ἄλλαις αἰτίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν αἰχμαλώτων ἀναβρύσεσι παρ' αὐτῆς διαπανδῶσαι. Εἰ δὲ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας διαθήκην ἐκθέμενος, ἔγραψεν αὐτοὺς κληρονόμους, ἀκυροῦμεν εἰσάπαν τὴν τοιαύτην διαθήκην. Ταύτην δὲ τὴν ποιεῖν κατ' ἐκεῖνων κρατεῖν θεσπίζομεν, ὅστινες τὸν ἐν τῇ ἐαυτῶν ἡλικίᾳ ἐπλήρωσαν ἐν αὐτῶν.

ιδ'. Εἰ ὀρθόδοξοι ὄντες οἱ γονεῖς τινὲς τῶν παίδων αἰσθόιντο αἰρετικοὺς προσανέχοντα δόγμασιν· εἰ δ' αὖθις ἐπὶ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν σωφρονήσας ὁ παὶς ἐπαντῇ, ἀπολαμβάνει μὲν τὸν ἴδιον κλῆρον, τοῖς δὲ καρποῖς τοῦ μέσου χρόνου μὴ ἐπιζητεῖν.

Ἄν τοίνυν μίαν τῶν εἰρημένων αἰτιῶν κατὰ τινος τῶν παίδων οἱ γονεῖς ταῖς βίαις ἐγγράψωσι διαθήκαις, καὶ οἱ γραφέντες κληρονόμοι ἀληθῆ εἶναι ταύτην ἀποδείξωσι, τὴν διαθήκην τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχύοντα παρακελεύεσθαι.

Περὶ ἀποκλήρων γονέων.

Θεσπίζομεν αὖθις μὴ ἔξεσθαι τοῖς πατέρι τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀποκλήρους ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις ποιεῖν, ἂν μὴ τὰς ὑπαριθμουμένας αἰτίας ἐν αὐταῖς καταγράψωσιν.

α'. Εἰ οἱ γονεῖς τὸν ἴδιον παῖδα εἰς ἀναίρεσιν δοῦν, δέχα τῆς εἰς καθοσίωσιν ἀναφερομένης αἰτίας.

β'. Εἰ φαρμακείαις, ἢ γοητείαις, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπον τῷ υἱῷ ἀποδειχθεῖεν ἐπιτολευσάντες.

γ'. Εἰ ὁ πατήρ τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ ἢ τῇ παλλακῇ τοῦ ἰδίου παιδὸς συμμιγῇ.

δ-ζ'. Ὁσαύτως καὶ ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ τῆς διαθήκης, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπὶ τῆς μανίας, καὶ αἰχμαλωσίας, καὶ κικοδοξίας, τὰ πάντα καὶ ἐντοῦθα περιφρονήσεται, ὡς γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποκλήρων υἱῶν ἐθεσπίσαμεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ συγγενὴς κεκτημένος κωφὸν, ἢ ἄλαλον, ἢ ἄφρονα, ἢ μαινόμενον, εἰ μὴ προμηθεύμενος ἐκτελεῖ τὰ αὐτῶν πράγματα, οὐ δύναται αὐτοὺς κληρονομεῖν. Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ αἰχμαλώτων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Ὅτι κληροῦσθαι δεῖ καὶ τοὺς μὴ καταγομένους ἐκ γένους ἱερατικοῦ, εἰ ἄξιοι εἶεν.

Ὁ λόγος τῆς ζ' συνόδου κενῶν, Ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων ἡ Λευϊτικὴ, φησὶ, μόνῃ φυλῇ τὴν ἱερωσύνην ἐκληρώσατο, ἐξ ἧς οἱ ἱεραῖοι μέλλοντες ἐλαμβάνοντο, καὶ κληρικοὶ ὠνομάσθησαν διὰ τὸ γεγράφθαι ἐν τῷ δευτερονόμιῳ. (Ὁὐκ ἔσται τοῖς Λευϊτικῶν κληροῦσθαι.)

A impensis curam ejus gerat, et per litteras hæredes vocans, ipsi advenire neglexerint, et ad furiosi curam excitari; licentiam habebit, qui suscepit et ad finem illi opitulatus est, in ejus hæreditatem venire, annihilata illorum successione;

13. Si quis parens captivus factus, et ejus liberi ad ejus redemptionem non festinarint, si ex captivitate evadat, licet ei ingratitudinis illos accusare et exhæredes facere. Sin autem in captivitate decesserit, liberorum vel eorum qui ex intestato ad ejus hæreditatem vocantur negligentia, illos omnes ad ejus successionem venire non patimur; sed ejus facultates civitatis, unde ortus est, ecclesiæ addicari, et nullis aliis causis, quam captivorum redemptionibus ab illa expendi. Si vero et ante captivitatem testamentum faciens eos hæredes scripserit, tale testamentum omnino infructum reddimus. Hanc autem pœnam contra illos valere jubemus, qui decimum octavum suæ ætatis annum compleverint;

14. Si parentes orthodoxi liberorum aliquem hæreticis dogmatibus adhærentem senserint; si rursus vero ad Ecclesiam catholicam resipiscens puer converterit, prædium suum recipiat, nullos autem intermedii temporis fructus exigit.

Si quamlibet igitur memoratarum causarum contra filiorum aliquem parentes in testamentis suis inseruerint, et scripti hæredes veram eam esse monstraverint, testamentum suam vim habere decernimus.

De parentibus exhæredibus.

Sancimus iterum non licere liberis parentes suos exhæredes in suis testamentis facere, nisi causas enumeratas in illis testamentis describant:

1. Si parentes ad interitum suos liberos tradiderint, citra causam quæ ad majestatem pertinet;

2. Si venenis, aut præstigiis, aut alio modo filio insidiari inveniantur;

3. Si pater cum nuru sua aut concubina filii sui corpus miscuerit;

4-7. Similiter etiam in prohibitione testamenti, nec non etiam in furore, et captivitate, et perversa opinione, quæ omnia et hic etiam observentur, quemadmodum in filiorum exhæredationibus sancimus. Quin et qui cognatum possidet surdum, vel mutum, vel insipientem, vel furem, nisi adhortatus eorum facultates vindicet, non potest illorum hæres fieri. Eadem etiam de captivis.

158 CAP. XIII. Quod in clerum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotale non referuntur, si digni sint.

Tricesimus tertius vi synodi canon, Inter Judæos quidem Levitica, inquit, sola tribus sacerdotum sortita est, ex qua qui sacra celebrarent eligebantur, et clerici nominabantur, eo quod in Deuteronomio scriptum est: « Leviticis non erit

sors inter filios Israelis; nam Dominus est ipsorum portio et sors. » Nobis vero non convenit in illorum genus prospicere, qui in clerum promovendi sunt; sed si dignus sit, secundum canonum divinatorum præscripta in clerum referatur, sive majores habuit sacerdotes, sive non: sed nullus divinas Scripturas in suggestu legat, nisi tonsuram cum benedictione a suo episcopo susceperit. Qui vero præter hæc facit segregetur.

CAP. XIV. *Quod non oportet clericos transponi.*

Consule in nono capite litteræ A can. 4 quartæ synodi, et alios.

CAP. XV. *Quod clericis indigentibus ex ecclesiæ facultatibus suppeditare oportet.*

Vide viscesimum sextum cap. litteræ E.

CAP. XVI. *Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona subripere.*

Vide 27 caput litteræ E.

CAP. XVII. *Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis administrare.*

Vide caput 14 litteræ E.

159 CAP. XVIII. *Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia.*

Sanctorum apostolorum 39 canon presbyteris et diaconis interdicit, sine episcopi sententia ea facere, quæ illi permittuntur, et soli, qui sortitus est populi tutelam, et a quo pro animabus eorum ratio exigenda est; dico quidem solvere et ligare peccata, et vel minuere vel augere poenæ.

CAP. XIX. *Quod clerici non absolute ordinantur.*

Sextus iv synodi canon non existimat oportere sacerdotes, et diaconos, et alios, qui in clerum relati sunt, absolute ordinari, ut quocunque voluerint proficiscantur, et revertantur, et sacerdotale aliquid exerceant; sed privatim in ecclesia civitatis, vel pagi, vel in martyrio aut monasterio: ut etiam episcopi in ecclesiam nunc ordinantur. Qui autem non hoc modo ordinantur, invalidam esse manuum impositionem, licet nunc hoc negligatur.

CAP. XX. *Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestate esse oportet.*

Octavus canon iv synodi clericos ptocheiorum et monasteriorum et templorum martyrum, civitatum episcopis se submittere jubet. Ptocheia vero vocat ea, quæ ad mendicorum provisionem et habitationem designantur, gerocomia scilicet et orphanotrophia: martyria vero, templa martyris cuiusdam nomini dedicata. Qui vero per arrogantiam se a proprio episcopo subducunt, monachos et clericos, et laicos qui illos excitare audent, a fidelium communione segregat.

ἐν οἷς; Ἰσραὴλ ὁ γὰρ Κύριος; μερὶς αὐτῶν καὶ κληρὸς. » Ἡμῖν δὲ οὐκ εἰς τὸ γένος τοῦ εἰς κληρὸν προχειριεῖσθαι μέλλοντος ἀποβλέπειν προσήκεν· ἀλλ' εἰ ἄξιός ἐστι κατὰ τοὺς ὅρους τῶν θεῶν κανόνων, εἰς κληρὸν καταλεγέσθω, εἴτε προγόνους ἔσχηκε ἱερέας, εἴτε καὶ μὴ. Μηδὲ ἐπ' ἀμβωνός τις τὰς θείας ὑπαναγινωσκέτω βίβλους, εἰ μὴ κουράν μετ' εὐλογίας παρὰ τοῦ ἰδίου δέξαιτο ἐπισκόπου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ἀφοριζέσθω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικοὺς μετατίθεσθαι.

Ζήτει ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνα δ' τῆς δ' συνόδου, καὶ ἑτέρους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. "Οτι τῶν κληρικῶν τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσιν ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας δεῖ χορηγεῖν.

Β Ζήτει τὸ κς' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικοὺς ἀρπάζειν τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐπισκόπου ἀράγματα.

Ζήτει τὸ κς' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'. "Οτι οὐ δεῖ κληρικὸν εἶνα ἐν δυσὶν εἶναι πόλεσιν, ἢ ἐν μιᾷ πόλει δύο ἐκκλησίας ὑπηρετεῖν.

Ζήτει τὸ ιδ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. "Οτι οὐ δεῖ τοὺς κληρικοὺς πράττειν τι ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης.

Ὁ τῶν ἁγίων ἀποστόλων λθ' κανὼν πρᾶσδυτέροις καὶ διακόνοις μὴ ἐξεῖναι κελεύει δίχα γνώμης τοῦ ἐπισκόπου πράττειν ἄπερ αὐτῷ ἀνέεται, καὶ μόνῳ τῷ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ ἐπιτετραμμένῳ, καὶ λόγον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ εὐθύνας μέλλοντι δώσειν· λέγω δὴ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἡμαρτημένα, καὶ ἢ μειοῦν, ἢ ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. "Οτι οὐδὲ οἱ κληρικοὶ ἀπολελυμένως χειροτονοῦντο.

Ὁς τῆς δ' συνόδου κανὼν οὐκ οἰεῖται δεῖν ἱερέας, καὶ διακόνους, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐν κλήρῳ κατελεγεμένων ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, ὥσθ' ὅπῃ βούλονται ἀπιέναι, καὶ ἱερατικὸν τι πράττειν, ἀλλ' ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης, ἢ ἐν τῷδε τῷ μαρτυρίῳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ, ὥσπερ ἄρα καὶ οἱ ἐπισκοποὶ εἰς τὴνδε τὴν ἐκκλησίαν ἤδη χειροτονοῦνται. Τοῦ δὲ μὴ οὕτω χειροτονηθέντος ἄκυρον εἶναι τὴν χειροτονίαν· ἀλλὰ τανῦν τοῦτο καταπεφρόνηται.

ΚΕΦΑΛ. Κ'. "Οτι τοὺς κληρικοὺς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι δεῖ τοῦ ἐπισκόπου.

Ὁ δγδοὺς κανὼν τῆς δ' συνόδου τοὺς κληρικοὺς τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων, τοῖς ἐπισκόποις τῶν πόλεων ὑπέσκειν κελεύει, πτωχεῖα καλῶν τὰ εἰς πτωχῶν ἀποτεταγμένα πρῖναι καὶ διοίκησιν, γηροκομεῖα, φημί, καὶ ὀρφανοτροφεία· μαρτύρια δὲ, τοὺς εἰς ὄνομα μάρτυρος ἀνεγερθέντας σηχοὺς. Τοὺς δὲ κατὰ αὐθάδειαν τοῦ ἐπισκόπου ἀφηνιόζοντας μοναχοὺς τε καὶ κληρικοὺς, καὶ τοὺς θάρσος τούτοις παρέχοντας λαϊκοὺς, τῆς τῶν πιστῶν κοινωνίας ἀλλοτριεῖ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΑ'. 'Οτι ο κληρικὸς, ἐφ' ᾧ ἂν περιπέ-
σοι ἀμαρτήματι, καθαιρεῖται, οὐ μὴν καὶ ἀφο-
ρίζεται.

Ζῆτει τὸ ἐ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΒ'. 'Οτι τῶν κληρικῶν οἱ πρὸς μείζονα
βαθμὸν ἀνίεραν μὴ πειθόμενοι ἐκπίπτουσι
καὶ οὐ τῶν εἰσιν.

'Ο λα' τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κανὼν τῶν ἐν
οἰκδοήποτε τῆς Ἐκκλησίας κατεileγμένον βαλμῶ,
καὶ τῷ ἰδίῳ μὴ πειθόμενον ἐπισκόπῳ, εἰς μείζονα
προβήναι παρακαλοῦνται, τὸν μόχθον ἰσως τὸν ἐν
αὐτῷ παραιτούμενον, καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτειν
ἀξιοῖ, οὐ ἀποστῆναι οὐκ ἠθέλησεν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΓ'. Περὶ κλοπῆς.

Ζῆτει ἐν τῷ λβ' κεφαλαίῳ τοῦ Ε στοιχείου κανόνα
κα' τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

'Ο δὲ ξα' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν, 'Ο κλέ-
ψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, φησί, μεταμεληθεὶς δη-
μοσιεύσει τὴν ἀμαρτίαν, ἐνιαυτὸν τῆς τῶν ἁγιασμά-
των κοινωνίας ὠλυθησεται μόνῃ· εἰ δὲ ἐλεγχθεὶς,
εἰς ἔτι δύο. Μερισθῆσεται δὲ αὐτῷ ὁ χρόνος εἰς
ὀπίστωσιν μόνῃ καὶ σύστασιν, οὐ μὴν καὶ τοῖς
προσκαλοῦσιν ἔσται ἢ ἀκρωμένους.

'Ο δὲ ς' τοῦ Νύσσης μεγάλου Γρηγορίου, 'Ο λά-
θρα, φησιν, ἀφαιρούμενος τὸ ἀλλότριον, εἰ μὴ ξίφει
καθῶπλισται, ὡς ἂν οὗτος τε ἢ τὸν ἀνθιστάμενον
διαχρήσασθαι, καὶ δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα
φανερῶσας, δι' ἐλεημοσύνης τὴν νόσον θεραπεύσει.
Εἰ δὲ μηδὲν πλέον τοῦ σώματος κέκτηται, κόπῳ τὸ
πάθος ἐξιάσεται, ἢ φησιν ὁ Ἀπόστολος· 'Ο κλέπτης
μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω, ἐργαζόμενος
ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵνα μεταδῷ τῷ χρεῖαν ἔχοντι·

'Ο δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς ἐν τῷ ια'
κανόνι, Οἱ πράγματα τινα ἐν τῷ πεδίῳ, φησιν, εὐ-
ρόντες, ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις ἀλλότρια, πρὸς
τῶν ἐχθρῶν ἐρρίμμένα, ἂν μὲν κατηγορηθέντες
ἐλεγχθῶσιν, ὑποπιπτεύσαν· ἑαυτοὺς δὲ ἐξιπώντες,
καὶ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθωσαν. Πληρωτέον δὲ τὴν
ἐντολὴν, ἀπὸ τῶν ἁπάντων λήμματα διωσαμένους, καὶ
μήτε μήνυτρα, μήτε μὴν σῶστρα, ἢ οἷς εἰώθασιν
ἐπευφημίζειν ἑτέροις ταῦτα ὀνόμασι, τὸ παράπαν
εἰσπράττοντας.

Νόμοι.

Οἱ ἐν οἰκδοήποτε πῶλοι κλέπτοντες, ἐλευθεροὶ μὲν
ῥυτες, ἀποροὶ δὲ, ἀπαξ τοῦτο ποιήσαντες, τυπτε-
σθωσαν· εἰ δὲ εὐποροὶ εἴεν, πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει
τοῦ κλαπέντος καὶ διπλὴν τὴν ποσότητα δότωσαν
τῷ τὴν κλοπὴν ὑποστάντι· δις δὲ ἀλόντες, ἐξορι-
ζέσθωσαν· εἰ δὲ τρις φωραθεῖεν τοῦτο τολμήσαντες,
χειροκοπεῖσθωσαν.

Τὸ προπετῶς ληφθὲν, ἢ ἀτόπως κλαπέν, εἰ πρα-
θήνῃ, διεκδικεῖται, μὴ καταβαλλομένου τοῦ δοθέντος
ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματος.

'Ο ἀναδιδούς τὰ κλαπέντα οὐκ ἀπαιτεῖ ἃ ἔδωκεν
ὑπὲρ αὐτοῦ τιμήματα.

'Ο τὸ ἀλλότριον πράγμα ἐρρίμμενον λαμβάνων
ἐπὶ τῷ κερδοῦναι, καὶ ἀγνοῇ τίνοος ἐστίν, ὑπόκειται
τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, εἰ μὴ ἄρα ὁ δεσπότης
ἀπρυνήτον εἶπεν αὐτό· τότε γὰρ, καὶ ὡς κλέπτων

CAP. XXI. Quod clericus, ex quo in aliquod
peccatum incidit, deponitur, non autem segre-
gatur.

Quære 10 cap. litteræ Δ.

CAP. XXII. Quod clerici, qui ad altiore gradum
ascendere noliunt, eo quem nunc habent exci-
dunt.

Tricesimus primus Carthag. synodi canon eum
qui ad quemcumque gradum ecclesiasticum 160
promotus, si proprio episcopo, ad maiorem prove-
here volenti, non paruerit, laborem in eo forsitan
detrectans, etiam gradu quem deserere noluit
excidere dignum censet.

CAP. XXIII. De furto.

Consule in 52 capite litteræ E can. 25 sancto-
rum apostolorum.

Sextagesimus primus magni Basilii canon, Qui
furatus est, si ex se quidem, inquit, poenitentia
ductus peccatum fassus fuerit, anno a sola sacra-
mentorum communione arcebitur; sin autem con-
victus fuerit, duobus annis. Nam illi ad substra-
tionem et consistentiam solam dividetur tempus,
non autem inter desistentes aut audientes erit.

Sextus magni Gregorii Nysseni, Qui latenter,
inquit, alienum aufert, si non gladio armatus sit,
ut resistentem interficere possit, et per confes-
sionem peccatum suum aperuerit, per elemosynam
morbum curabit. Sin autem nihil aliud præter
corpus habeat, per laborem morbo medebitur,
ut dicit Apostolus: « Qui furatur, non amplius fur-
retur, sed potius laboret, operans suis manibus, ut
ei qui indiget largiri possit. »

Sanctus Gregorius Thaumaturgus in 11 canone,
Qui res aliquas in campo invenerunt, inquit, vel in
suis ædibus alienas, ab inimicis projectas, si ac-
cusati quidem convicti fuerint, substernantur:
sin autem se ipsos denunciaverint, etiam cum fide-
libus preces celebrent. Dehent vero mandata ob-
servare, omne turpe lucrum amoventes, et neque
indicationis, neque salvationis, vel quibus aliis
nominibus illa solent appellare, omnino pretium
accipientes.

Leges.

Qui in quacunque civitate furantur, si sint qui-
dem liberi, et pauperes, et semel hæc fecerint,
verberentur: sin autem sint locupletes, præter rei
furto ablatae restitutionem, duplicem ejus quanti-
tatem ei qui furtum passus est reddant; bis au-
tem deprehensi, in exilium mittantur; si vero ter
hoc audere inveniantur, manus illis abscindantur.

Quod inconsiderate abripitur, vel inepte sub-
trahitur, si venditur, constituto pretio pro illo non-
dum soluto, vindicatur.

Qui furta reddit, pretium quod pro illis dedit
non exigit.

Qui rem alienam projectam tulit lucrificandi
causa, licet ejus sit ignoret, furti tenetur, nisi
dominus eam pro derelicto habuerit: tunc enim,
quavis fur eam tulerit, non tenetur, quia domini

desiit esse. Nam furtum non fit, nisi sit cui fiat. Sed si quod non erat derelictum, derelictum existimaverit, non est fur. Si vero tulerit id ea mente ut domino redderet, non tenetur furti crimine, etiamsi restitutionis pretium acceperit.

Qui in castris furatur, si quidem arma, verberetur; si vero equum, manus abscindatur.

161 Furacis servi dominus, si servum quidem habere vult, ei qui furtum subivit detrimentum reddat; si vero non vult, illum in perfectam proprietatem ei tradat.

Qui aliena armenta abigunt, si semel hoc fecerunt, verberentur; secundo autem, in exilium mittantur; si vero tertio hoc audere inveniantur, abducto scilicet armento proprio domino restituito, manus eis abscindantur.

De latronibus.

Insignes latrones iis locis, in quibus delictum commiserunt, suspenduntur, ut per spectaculum terrestant, qui talia aggreuntur, et ut eorum cognatis, qui sunt occisi, fiant solamen.

Qui arbores et maxime vites cædunt, etiam ut latrones puniuntur: licet plures eandem arborem ceciderint, singuli in solidum tenentur, videlicet ex infatigatione duplum pretii, ex confessione simplum.

Qui scienter accepit rem furtivam, et furti conscius, cum ipso peccatore aequaliter puniuntur.

Fur est, qui clam et sine armis furatur, is neque membri abscissionem, neque mortem sustinet; qui autem vi in quocunque loco, vel cum armis vel sine armis furatur, pœnas secundum leges luat. Consule et alias leges in 12 cap. litteræ A.

CAP. XXIV. Quod non oportet cum excommunicato communicare.

Synodi Antiochenæ 2 canon a communione cum excommunicatis discedere omnino nos hortatur, et neque in domibus, neque in ecclesiis cum iis orare, etiamsi sicut ex alia regione. Nam licet loco distemus, non autem fide a nobis invicem discedimus omnes ubique terrarum Christiani, et omnes una catholica Ecclesia et vocamur et sumus. Quisquis igitur ex sacerdotii catalogo excommunicatis communicare deprehensus fuerit, etiam ipse excommunicatur, ut qui canonem Ecclesiæ confundat. Vide et 18 cap. litteræ A, et in 2 cap. ejusdem litteræ can. sanctorum apostolorum 43 et 46 et 64, et syn. Laodicenæ 33, et Timothei Alexandrini 9, et in 15 cap. litteræ II canonem primum sancti Gregorii Thaumaturgi.

CAP. XXV. De eis qui non communicant, sacra administratione facta, vel per tres Dominicos communionem procurstant.

Octavus et novus sanctorum apostolorum ca-

νότος λάβῃ, οὐκ ὑπόκειται, ἐπειδὴ ἐπαύσατο ὁ τοῦ δεσπότη. Κλοπὴ γὰρ οὐ γίνεται μὴ ὄντος τοῦ κλοπὴν ὑφισταμένου. Εἰ δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν ἀπρονόητον ἐνόμισεν ἀπρονόητον, οὐκ ἔστι κλέπτῃς. Εἰ δὲ ἔλαθεν ἐπὶ τῷ δοῦναι τῷ δεσπότη, οὐκ ὑπόκειται τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, καὶ ἐνδεῖντρα λάβῃ.

Ὁ κλέπτων ἐν φωσάτῳ, εἰ μὲν ὄπλα, τυπείσθω, εἰ δὲ ἵππον, χειροκοπήσθω.

Ὁ τοῦ κλέπτου δούλου κύριος, εἰ μὲν βούλεται ἔχειν τὸν οἰκέτην, τὸ ἀζήμιον ποιείτω τῷ τὴν κλοπὴν ὑποστάντι· μὴ βουλόμενος δὲ, τοῦτον αὐτῷ ἀποδιδότω εἰς τελείαν δεσποτείαν.

Τὰς ἀλλοτριὰς ἀγέλας οἱ ἀπελαθόντες, ὅπως τοῦτο πεποιθότες, τυπείσθωσαν· ἐκ δευτέρου δὲ, ἐξορίζεσθωσαν· εἰ δὲ καὶ τρίτον φωραθεῖεν τὸ τοιοῦτον τολμήσαντες, χειροκοπήσθωσαν, τῆς ἀπελαθείσης ἀγέλης δηλονότι τῷ ἰδίῳ δεσπότη ἀποκαθισταμένης.

Περὶ ληστῶν.

Οἱ ἐπίσημοι λησταὶ ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἐπλημέλησαν, ἀνσταυροῦνται, ἵνα διὰ τῆς θέας πτοηθῶσιν οἱ τοῖς τοιοῦτοις ἐγγερούς, καὶ ἵνα γένηται παραμυθία τοῖς συγγενέσι τῶν ἀναιρεθέντων.

Οἱ δένδρα καὶ μάλιστα ἀμπέλους τέμνοντες ὡς λησταὶ κολάζονται· καὶ πολλοὶ τὸ αὐτὸ τέμνωσι δένδρον, ἕκαστος αὐτῶν εἰς ὀλόκληρον ἐνέχεται, ἥτοι ἐξ ἀρνήσεως μὲν τὸ διπλοῦν τοῦ τιμήματος· ἐξ ὁμολογίας δὲ τὸ ἀπλοῦν.

Ὁ ἐν εἰδήσει ὑποδεχόμενος τὸ κλαπὲν πρᾶγμα, καὶ ὁ συνειδὼς τῷ ἁμαρτάνοντι, ἐν ἰσῷ αὐτῷ τιμωροῦνται.

Κλέπτῃς ἐστὶν ὁ λάβων καὶ χωρὶς ὄπλων ἁμαρτάνων, ὃς οὔτε μέλουσιν ἐκκοπήν, οὔτε θάνατον ὑπομένει· ὁ δὲ βίᾳ πλημμελῶν μετ' ὄπλων, ἢ χωρὶς ὄπλων, ἐν οἰκωδότη τόπῳ, τὰς ἀπὸ τῶν νόμων ποινὰς ὑφίσταται. Ζῆτει καὶ ἐτέρους νόμους ἐν τῷ ἱβ' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. Ὅτι οὐ δεῖ κοινωνεῖν τῷ ἀκωννήτῳ.

Ὁ β' κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τῆς κοινωνίας τῶν ἀκωννήτων ἀποδιδάσκει παντάπασιν ἡμῖν ἐγκυλεύεται, καὶ μήτε ἐν οἴκῳ τοῖς συνεύχεσθαι, μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ ἐτέρας ἐπαρχίας τύχοιεν ὄντες. Εἰ γὰρ καὶ τῷ τόπῳ διεστάμεθα, ἀλλὰ γε τῇ πίστει ἀλλήλων οὐκ ἀφιστάμεθα οἱ ἀπανταχοῦ γῆς Χριστιανοί, καὶ μὴ πάντες καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ λεγόμεθα τε καὶ ἐσμέν. Ὅστις γε μὴν τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου τοῖς ἀκωννήτοις ἀλοίῃ κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκωννήτον εἶναι, ὡς τὸν τῆς Ἐκκλησίας κανόνα συγγένεια. Ζῆτει καὶ τὸ ἱβ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου, καὶ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα· τῶν ἁγίων ἀποστόλων με', με' καὶ ἔδ', τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λγ', καὶ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας θ', καὶ ἐν τῷ ιε' κεφαλαίῳ τοῦ Β στοιχείου κανόνα α' τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. Περὶ τῶν μὴ κοινωνούντων τῆς ἱερᾶς τελευτήτης λειτουργίας, ἢ τὴν κοινωνίαν ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς ἀνυπαλλομένων.

Ὁ γ' καὶ ὁ θ' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανόνες,

ἰτοίμους· ἀεὶ πάντας βουλόμενοι εἶναι καὶ ἀξίους ἁγίων τῶν θείων κοινωνίας ἁγιασμάτων, ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τῆς ἱερᾶς τῶν θείων μυστηρίων λειτουργίας προσφερομένης, τῶν ἁγιασμάτων τοῖς ἄλλοις μὴ κοινωνήσαντα, τὴν αἰτίαν καλεῖσθαι ἀνεπιβεῖν καὶ εἰ μὲν εὐπρόσωπος εἴη, συγγνώμης τυγχάνειν, εἰ δ' οὐκ, ἀπορίζεσθαι. Λαθὼν γὰρ σκανδάλου καὶ ὀπονοίας δίδωσι τῷ λαῷ κατὰ τοῦ προσεγγιζόντος τὴν ἀνάμικτον θυσίαν ἱερῶς, οἷά τι συνειδῶς αὐτῷ κώλυμα πρὸς τὴν ἱεουργίαν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσιόντας τοῦ λαοῦ πιστοὺς, καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἀκούοντας, καὶ μὴ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ παραμένοντας μεταλήψει, ἀπορίζεσθαι ὡς ἀτάκτους.

Συνωδὸν τοῦτω καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ β' διορίζεται. Πάντας γὰρ τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἐπαύοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ τῆς εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ τὴν ἁγίαν μετέλψιν τῆς Εὐχαριστίας ἀποστρεφόμενους, ἐξ αὐθαδείας ἰσως, ἢ ἀταξίας, ἢ περιφρονήσεως, ἀποβλήτους τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι ἀξιοῖ, ἕως ἂν καρποὺς μετανοίας δι' ἐξομολογήσεως ἐπιδείξασιν συγγνώμης τύχωσι. Φασὶ δὲ τινες περὶ τῶν ἱερατικῶν τῶν ἐν τῷ βήματι τηνικαῦτα ἱεουργούντων τοὺς κανόνας ταῦτα νομοθετεῖν, καὶ μέντοι λαϊκῶν τῶν μὴ περιμενόντων ἄχρις ἂν ἡ μετέλψις πρὸς τῶν ἁγίων γένηται. Ἐπαχθὲς γὰρ σφόδρα καὶ βίαιον, ἀναγκάζεσθαι πάντας ἐκάστης μεταλαμβάνειν, ἢ ἀπορίζεσθαι. Πῶς γὰρ οἶόν τε τὸν ἐν μέσῳ στρεφόμενον, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι μολυνόμενον, καθαρὸν τὸ τῆς ψυχῆς δοχεῖον παρέχειν ἐκάστοτε πρὸς τὴν τοῦ πνευματικοῦ μύρου ἀποδοχὴν; Ἀγαπήτων γὰρ, εἰ πάντα τ' ἄλλα παρίδωμι καὶ πόρρω θέμενος, καὶ ἕνα τοῦτον σκοπὸν συστησάμενος, μηδεμίαν δ' ἐτέρην κακίστην δουλεύσας ἐπιθυμίαν, εἴτα δύναίτο, σὺν Θεῷ βοηθῷ, τοῦτου κατατυχεῖν. Ἀλλ' ἐγὼ γε οἶμαι, τοῖς πάλοι πιστοῖς οὐχ ἥττον τοῦ πιστεύειν ὀρθῶς τὸ βιώναι ὀρθῶς ἐσπουδάζετο· τοιγάρ τοι καὶ πολλὰ τῶν τηνικαῦτα τοῖς κανόσιν ἐκφωνηθέντων ἐτέρως ἢ ταῦν ἔχοντα φαίνεται. Οὕτω δὲ ἡμᾶς τὸ ἡμελημένον καὶ σκαῖον τοῦ βίου διέθηκεν, ὥς μηδὲ πιστεύειν εἰ ποτέ τις εἰς τοῦθ' ἦκον ἀρετῆς τῶν πιστῶν. Ἀμέλει καὶ παρὰ ταύτην, οἶμαι, τὴν ἀπειλὴν τῶν θείων κανόνων ἢ τοῦ ἀντιδώρου ἐπενεόθη διανομή, ὥστε πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην καὶ τοῖς μὴ δυναμένοις; τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μετέχειν προσμένειν τὸ τέλος τῆς θείας ἱεροτελεστίας, ὡς ἂν ἐκ χειρὸς τοῦ ἱερῶς πρὸς ἁγιασμόν αὐτὸ λάβοιεν. Ζήτει καὶ ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ II στοιχείου κινδύνα ξ' τῆς ζ' συνόδου.

Ὁ δὲ π' ταύτης τοὺς ἐν τῇ πόλει διάγοντας ἐπισκόπους; καὶ πρεσβυτέρους; καὶ εἰς τρεῖς Κυριακάς ἐν τρισὶν ἑβδομάσι τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας ἀπολειφθέντας βαρείας ἀνευ ἀνάγκης, εἴτι δὲ καὶ τοὺς μὴ συνερχομένους τοῖς πιστοῖς λαϊκοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν εὐχῶν μὴ κοινωνοῦντας, ἀλλ' εἰς τρεῖς Κυριακάς καὶ αὐτοὺς ὑπερίσαντας, ἐκεί-

nonnes, præparatos semper omnes et divinorum mysteriorum participatione dignos esse volentes, episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, sacra divinorum mysteriorum oblatione celebrata, qui sacramenta aliis non communicat, causam dicere jubent: quæ si rationabilis fuerit, veniam consequantur, sin minus, segregentur. Scandali enim et suspicionis adversus sacerdotem, qui sacrificia obtulit incruenta populo, dat apprehensionem, quippe **162** qui impedimentum aliquod ei sciret inesse ad sacrificium. Sed omnes populi fideles, qui ingrediuntur et sacras Scripturas audiunt, in precatione autem et sacra communione non permanent, tanquam inordinati participatione excludantur.

Huic consona decernit etiam secundus Antiochenæ synodi. Omnes enim qui in ecclesiam ingrediuntur et sacras Scripturas audiunt, orando autem una cum populo non communicant, vel sanctam Eucharistiam participationem aversantur, ex arrogantia scilicet, vel perversitate, vel contemptu, ab ecclesia expelli justum judicat, donec pœnitentiæ fructus ostendentes per confessionem veniam consequantur. Dicunt vero quidam, canones istos de sacerdotibus, qui tunc sacra peragebant hæc ordinare, ut et de laicis, qui non perseverabant, donec communionis participatione digni fierent. Grave etenim admodum est et violentum compellere omnes cujuslibet communionis participes fieri vel segregari. Quomodo enim fieri potest, ut qui in medio versatus est, et sæcularibus contaminatus negotiis, purum semper habeat animæ receptaculum ad spiritualis unguenti receptionem? Pulchrum autem foret, si quis omnia alia negligeret et procul amoveret, ac hunc unum scopum sibi proponeret, et nulli alii iniquæ inserviret cupiditati, ut posset, Deo auxilium præbente, illud consequi. Ego quidem existimo, quod fideles olim non minus recte credere quam recte vivere studebant: nam apparet, quam plurima, quæ tunc canonibus edita fuerunt, aliter se habere, quam nunc. Vita autem negligens et stolidi ita nos disposuit, ut neque credamus aliquos fideles ad tantum virtutis unquam pervenisse. At præter hæc divinorum canonum minas existimo antidori distributionem habitam fuisse; ut omnino necesse fuerit iis qui vivificorum mysteriorum participes esse non potuerint, ad divini sacrificii finem manere, ut ex manu sacerdotis illud ad sanctificationem acciperent. Vide et in septimo capite litteræ II canonem 66 vi synodi.

Octogesimus vero ejusdem episcopus in civitate degentes, et presbyteros, si tribus diebus Dominicis in tribus septimanis ab ecclesia sua absuerint absque gravi necessitate; porro et laicos, qui in ecclesiam cum fidelibus non conveniunt, et precibus non communicaverint; sed tribus diebus Dominicis defecerint; illos quidem

deponit, hos vero segregat. Consule et in nono capite litteræ A canones Sardicensis synodi 11 et 12.

CAP. XXVI. Quod non oportet janjam mortuorum corporibus communionem dare.

Octogesimus vero sextæ synodi canon ut corporibus janjam mortuorum Eucharistia communicetur interdicat. Scriptum enim est, inquit, « Accipite, comedite. » Mortua autem corpora neque accipere neque comedere possunt. Vide et in 4 capite litteræ B canonem 18 Carthaginensis synodi.

CAP. XXVII. Quod non oportet eum qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.

Vide 18 caput litteræ Γ.

163 CAP. XXVIII. Quando communicat somnio pollutus.

In 4 canone sanctus Dionysius Alexandrinus iis qui in involuntario seminis fluxu nocturno fuerint iudicem rei indemnatum propriam constituit conscientiam. Siquidem enim, nulla præcedente animi perturbatione, sponte sua iis hæc fluxio acciderit, natura illam tanquam excrementum excernente, sine impedimento qui hoc passus est, inquit, ad sacram communionem admittatur. Si qua autem rationis perturbatio præcesserit, et ita in ejus cogitatione commorata nocturnam intulerit phantasiam, eamque consecuta sit seminis effluxio, vel ex potu et cibo hoc evenierit, talis non est purus; non propter seminis fluxum (hoc enim non est immundum, sicut nec caro cujus est excrementum), sed propter malam cogitationem, quæ mentem polluit. Qui proinde præter hoc in conscientia dubitat, quominus libere loquatur facultate privatur; quomodo igitur ad Deum accedet, qui ita affectus est? Nam secundum magnum Paulum, « Qui dubitat, si comederit, condemnatus est. »

Eadem etiam magnus Athanasius ad Ammuni quendam scribens edisserit, multis argumentis probans nihil eorum quæ a Deo creantur sua natura impurum esse. Opus vero ejus manuum est homo naturalibus excretionibus subjectus. Animal enim dantur pori, ut per illos quodque membrum, quod supervacaneum est, emittat. Capitis igitur excrementa sunt crines, et quæ per nares et os emittuntur sputa; et ventris excrementa; totius vero corporis, sudor; seminalium etiam pororum semina; hæc enim emissa et emota animali prosunt, detenta autem male afflicere solent. Et eis quidem qui bene sentiunt, nihil in sua natura est immundum; polluit autem, nihil purum; sed contaminantur et eorum mens et conscientia, peccato scilicet, et quæ non decent iis tribuendo. Norunt enim medicorum filii, quod natura, ut superfluum, emittit semen; nullum autem est peccatum, si emittatur superfluum.

Magnus vero Basilius in asceticis, interrogatus,

Α νου; μὲν καθαίρει, τούτους δὲ ἀφορίζει. Ζήτει καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Α στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ια' καὶ ιβ'.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. Ὅτι οὐ δεῖ κοινωνίαν διδόναι τοῖς σώμασι τῶν ἤδη τελευτησάντων.

Ὁ γ' τῆς ς' συνόδου κανὼν τοῖς σώμασι τῶν ἤδη τελευτησάντων τῆς εὐχαριστίας μεταδίδναι οὐκ οἶεται δεῖν. Γέγραπται γάρ, φησί, « Λάβετε, φάγετε » τὰ δὲ νεκρὰ σώματα οὔτε λαβεῖν, οὔτε φαγεῖν δύνανται. Ζήτει καὶ ἐν τῷ α' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένη ιη'.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. Ὅτι τὸν κοινωνήσαντα μέλλοντα οὐ δεῖ προσεῖναι τῇ ἰδίᾳ γυναικί.

Β Ζήτει τὸ ιη' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. Πότε κοινωνεῖ ὁ ὄνειρασθεὶς.

Ἐν τῷ δ' κανόνι ὁ ἅγιος Διονύσιος Ἀλεξανδρείας τοὺς ἐν ἀπροαιρέτῳ ῥύσει νυκτὸς γεγονόσι δικαστὴν ἀδέκαστον τοῦ πράγματος τὸ ἴδιον ἐφίστησι συνεῖδῶ. Εἰ μὲν γάρ, μὴ προϋποκειμένης ἡστισμοῦ ἐμπαθείας, αὐτομάτως ἡ τῆς γονῆς συμβέβηκεν ἐκροή, τῆς φύσεως αὐτὴν ὡς περιττώμα ἐκκρινάσης, ἀνεμποδίστως ὁ γε τοῦτο παθὼν, φησί, τῇ θεῷ κοινωνεῖ προσέτω. Εἰ δὲ τις ἐμπαθὴς λογισμὸς προὔπῃρξε, καὶ οὗτος ἐμφιλογωρήσας τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ, νυκτερινὴν ἐπήνεγκε φαντασίαν, καὶ ταύτῃ ἐπηκολούθησεν ἡ τῆς γονῆς ἐκροή, ἡ ἐκ παροινίας καὶ ἀδύναμτος τοῦτο συνέβη, ὁ τοιοῦτος οὐ καθαρὸς ἐστίν, οὐ διὰ τὴν ῥύσιν τοῦ σπέρματος· οὐ γὰρ ἀκάθαρτον τοῦτό γε, ἐπεὶ μηδὲ ἡ σὰρξ, ἥς ἐκεῖνο περιττώμα, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν ἐνθύμιον, ὅπερ ἐμόλυνε τὴν διάνοιαν. Ὁ τοίνυν τῇ συνείδῃσι παρὰ τοῦτο διακρινόμενος παρρησίας ἐστέρηται· πῶς οὖν προελεύσεται τῷ Θεῷ οὕτω διακείμενος; κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Παῦλον, « Ὁ διακρινόμενος, ἐν φάγῃ, κατακρίνεται ».

Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, πρὸς Ἀμμοῦν τινα ἐπιστέλλων, δι' ἐπιχειρημάτων πλείστον διεξέειπε, κατασκευάζων μηδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντων ἀκάθαρτον εἶναι τῇ αὐτοῦ φύσει. Ἔργον δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος, ταῖς φυσικαῖς ἐκκρίσεις ὑποκείμενος· τῷ γὰρ ζῶφι δέδονται πόροι, ἵνα διὰ τούτων ἕκαστον μέρος ἀποπέμπῃ τὸ περιττόν. Τῇ μὲν οὖν κεφαλῇ αἱ τρίχες περιττώμα, καὶ τὰ διὰ ῥινῶν καὶ στόματος ὕγρα· καὶ γαστρὸς τὰ διαχωρήματα· τῷ δὲ ὅλῳ σώματος οἱ ἰδρώτες· τῶν δὲ σπερματικῶν πόρων τὸ σπέρμα· ταῦτα δὲ ἐκκρινόμενα καὶ κενούμενα λυσιτελεῖ τῷ ζῶφι, κατεχόμενα δὲ, φθείρειν εἴωθε. Καὶ τοῖς μὲν εὐγνώμοσιν οὐδὲν ἀκάθαρτον τῇ αὐτοῦ φύσει· τοῖς δὲ μεμιασμένοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμιάνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ἡ συνεῖδησις, τῇ ἁμαρτίᾳ δηλαδὴ, καὶ τῷ μὴ λογίζεσθαι περὶ αὐτῶν τὰ πρέποντα. Ἰσασι δὲ καὶ λατρῶν παῖδες, ὅπως ἡ φύσις ὡς περιττὸν διώκει τὸ σπέρμα· ἁμαρτία δὲ οὐδεμία, κενουμένου τοῦ περιττώματος.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς, ἐρω-

τηθείς, εἰ τολμητέον προσεῖναι τῇ κοινωνίᾳ τὸν
 ὀνειρώξαντα, ἀπεκρίνατο· Τὸ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινα
 ἐγγίζειν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης
 φοβερὸν διδασκόμεθα τὸ κρίμα· εἰ δὲ πλεον τοῦ
 ἱεροῦ ὤδε, φοβερώτερον δηλονότι παιδεύσει ἡμᾶς ὁ
 Ἀπόστολος, εἰπὼν· «Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως
 κρίμα ἐσθίει καὶ πίνει.» Ἀκαθαρσίαν δὲ ὀνόμασεν ὁ
 ἅγιος, οὐ τὴν σπερματικὴν ἔκκρισιν, ἣν οὐκ ἄν τις
 εἴη, ἀλλὰ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, (περὶ ἧς ὁ Κύριος
 ἔφησεν, «Ὁ ἐμδέψας γυναικί,» καὶ τὰ ἐξῆς,) ἧς
 ἡγομένης, ἡ τε κατὰ διάνοιαν ἁμαρτία διὰ συγ-
 καταθέσεως τελεῖται, καὶ ἡ καθ' ὕπνου ἔπεται φαν-
 τασία, καὶ ἡ ῥύσις τοῦ σπέρματος.

Περὶ μαλακίας.

Εἰ δὲ οὕτως εὐθύνεται ἡ ἀπὸ συγκαταθέσεως διὰ
 νυκτερινῆς φαντασίας τοῦ σπέρματος ἔκροη, πολλῶ
 γε μᾶλλον ἢ διὰ μαλακίας ἔκκρισις ἐπιτιμηθήσεται,
 ὅσαρ γε πάντως, καὶ οὐκ ἐξ ὀνειρώξεως γινομένη.
 Φησὶ γὰρ ὁ Νηστευτῆς Ἰωάννης· Ὁ μαλακίας πάθει
 ἀλούς περὶ τῆς ἱερωσύνης κληρικὸς, μὴ θαρρῶν
 ἵσως ὡς περὰ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης εἰρχθή-
 σεται, ἱκανῶς πρότερον ἐπιτιμώμενος, οὕτω τῆς
 ἱερωσύνης ἀξιούσθω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην τοῦτιμ
 περιπέπτωκεν, εἰς ἐνιαυτὸν ἓνα τῆς ἱερωσύνης ἀρ-
 γήσας, καὶ τοῖς εἰσθόσιν ἐπιτιμίοις σωφρονισθεῖς,
 πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανίσταται· εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνω-
 σιν τῆς ἁμαρτίας δις ἢ τρις τοῦτο ἐργάσαιο, τῇ
 ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς ἀναγνώστου τάξιν ἐρ-
 χέσθω. Λαϊκὸς δὲ, τὸ τῆς μαλακίας αἰσχροὺς κατερ-
 γασάμενος πῆθος, εἰς μ' ἡμέρας τῆς κοινωνίας ἐρ-
 γεται, ξηροφαγῶν ἐν αὐταῖς, καὶ γονυχισίας· ἐκάστης
 ποιῶν μὲ'. Ἡ δὲ διὰ τῆς ἀλιήλων μίξεως γινομένη
 μαλακία διπλοῦν ἐργάζεται τὸ κακόν, ἅτε δύο μο-
 λυνομένων ψυχῶν, διὰ καὶ διπλάσιον ὁ ταύτης ἐργά-
 της τὸ ἐπιτίμιον δέχεται, εἰς π' ἡμέρας τῆς κοινωνίας
 ἐργόμενος, καὶ εἰς ρ' τὸ τὸν μετανοῶν μέτρον
 ἐκτείνων μετὰ τῆς προσηκούσης νηστείας. Ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν περὶ τοῦτου. Ἡ δὲ ἀπὸ νόσου τῶν νεφρῶν
 γινομένη ῥοή τοῦ θοροῦ, ὅσα ἡ τῶν γονορροίων καὶ
 τῆς λιθιάσεως, παντάπασιν ἀνεπίκλητος. Εἰ γὰρ καὶ
 τῷ Μωσέως νόμῳ οἱ γονορροεῖς ἀκάθαρτοι ἐλογί-
 ζοντο, ἀλλ' ἔκεινος καθ' ἑτερον δήπου γε τρόπον διὰ
 τῶν σωματικῶν παθημάτων τὰ τῆς ψυχῆς παρε-
 δείκνυ νοσήματα, καὶ διὰ τῶν ἀκουσίων τῶν ἐκουσίων
 κατέτρεχεν· εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ δοκεῖ πως εἶναι
 ἀκάθαρτα, πολλῶ γε μᾶλλον ἢ κατὰ γνώμην λαγνεία.
 Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος ἐν τοῖς σωματικοῖς προ-
 εγύμναζεν, οἷα παίδας, τοὺς Ἰουδαίους, ἵν' ἐπιτη-
 δειοτέρους πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν πνευματικῶν καὶ
 τελεωτέρων ἐντολῶν ἀπεργάσθαι. Διδάσκει δὲ διὰ
 τούτων καὶ τὰς συνουσίας τῶν τοιούτων ἐκφεύγειν
 ἡμᾶς, ὥς μὴ προσαναχρωσθῆναι τῇ ἐκ τοῦ στόματος
 ἐκείνων προγεομένη τῶν λόγων ἀκαθαρσίᾳ. Οὐτεὶ
 δὲ εἰσιν οἱ τὸ ἴδιον πάθος λοιμικοῦ δίκην νοσήματος
 ἐπὶ πάντας ἀγειν φιλοτιμούμενοι, καὶ πολλοὺς ἑαυ-
 τοῖς ἔχειν παραπλήσιους, ἵν' ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν
 κακῶν τὰ τῶν ἐλέγχων ὀνειδῇ, ὥς ἂν εἰρηθεῖεν,
 διαδιδράσκωσιν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος νόμος οὐδὲν ἔλατ-

A an oporteat somnio pollutum in communionem ad-
 mittere, respondit: Ejus, qui, cum in immunditie
 sit, appropinquat sanctis, etiam ex Veteri Testa-
 mento terribile docemur judicium; quod si est hic
 in sacris, terribilius videlicet nos docebit Apo-
 stolus, dicens: « Qui comederit et biberit indigne,
 judicium sibi comedit et bibit. » Immunditiam vero
 nominavit sanctus non seminis excretionem,
 quam nullus, suspicor, absolute evitaverit, nisi
 maxime continens sit, sed pravam concupiscen-
 tiam (de qua dixit Dominus: « Qui mulierem aspi-
 cit, » et cætera), qua præeunte mentis etiam
 peccatum per assensum perficitur, vel imaginatio
 in somnis consequitur, et seminis effluxio.

De molliitie.

B Si vero ita corrigitur, qui a consensu fit per
 nocturnam imaginationem seminis fluxus, multo
 magis punitur per mollietatem effluxio, omnino vi-
 sione, 164 et non ex somnio polluto facta. Dicit
 enim Nesteutes Joannes: Clericus mollietie morbo
 laborans ante sacerdotium, non existimans forsam,
 quod ob hoc solum sacerdotio expelleretur, satis
 antea punitus sic sacerdotio dignus habeatur. Si
 vero post sacerdotium in hoc incidit, per annum
 unum a sacerdotio expulsus, et debitis pœnis ad
 sanam mentem redactus, ad sacerdotium rever-
 tatur: si vero post peccati agnitionem bis vel ter
 hoc fecerit, sacerdotio cessans in lectoris ordinem
 veniat. Laicus autem mollietie turpe malum p-ra-
 gens, quadraginta dies a communione arceatur, in
 illis aridis vascens, et in unaquaque genuflectiones
 peragens 49. Quæ propter mutuum coitum fit mol-
 lities, duplex efficit malum, quippe duas corrup-
 pit animas, ideoque et duplum ejus auctor sup-
 plicium sustinet, ad 80 dies a communione
 arcendus, et ad centum pœnitentiæ mensuram
 extendens cum conveniente jejuniis. Sed de illo
 hucusque. Quæ autem ob renum morbum fa-
 cta sit genitalis seminis effluxio, veluti gonor-
 rhœa, et quæ ob calculum in vesica sit, nulli
 omnino reprehensioni est obnoxia. Licet enim
 per Mosis legem qui gonorrhœa laborabant impuri
 habebantur, ille tamen alio modo per corporales
 passiones animæ ostendit morbos, et per involun-
 taria voluntaria reprehendit. Si enim naturalia
 impura quodammodo esse existimat, multo magis
 ex proposito salacitas. Umbra enim continens
 lex, in corporalibus, tanquam pueros, exercuit
 Judæos, ut ad spiritualium et perfectiorum man-
 datorum receptionem magis idoneos redderet. Ex
 his etenim docet et nos eorum conversationes
 fugere debere, ne sermonum impuritate ex eorum
 ore procedente polluti simus. Hi vero sunt, qui
 morbum suum pestiferæ instar infectionis in om-
 nes inducere summopere conantur, et quampluri-
 mos habere sibi similes, ut in malorum com-
 munionem criminum etiam convicia, prout soliti
 sunt, aufugiant. At nostra lex non minus illos
 quam sanos admittit, quoniam qui vel lepra la-

horabant, ob illam tanquam impuri a castris amovebantur; nobis autem et concioni simul intersunt et simul precantur, ex morbo nihil impedit.

Vicesimus secundus vero Timothei Alexandrini canon, Si cogitatio, inquit, desiderium in eo qui somniat accenderit, et ipso in cogitatione sua persistente, fluxio seminis consecuta fuerit, differenda est communio; assensio enim mentem inquinavit. Si vero nihil horum præcesserit, tentationem esse diaboli, a divina communione illum abducere molientis, manifestum sit; sed is nihil hæsitans ad communionem accedat. Si enim in eo, ne sacramenti posthac sit particeps, felici successu utatur ille malus, non cessabit homini insidiari, quotiescunque eum ad divinam communionem se accingere cognoverit.

CAP. XXIX. *Quod divinæ communionis gratia nihil accipere oportet.*

Vicesimus tertius vi syn. canon immaculatam præbentibus populo communionem omnino interdicat, ne ab illis qui communicant obolos, vel quamvis aliam speciem exigant. Nam gratia non est venalis, inquit, **165** neque igitur pretio, sed sanctitas gratis sanctis communicanda est. Si quis autem eorum, qui sunt in clericorum catalogo, talem speciem exigere deprehensus fuerit, quibus immaculatam impertiuntur communionem, deponatur, ut Simoniaci erroris et malefici æmulator: ille enim pretio emere Spiritus gratiam postulabat.

CAP. XXX. *De iis qui cum presbytero uxorem habente communicare ambigunt.*

Vide in 9 capite litteræ B canonem & synodi Gangrensis.

CAP. XXXI. *De presbyterorum et laicorum ordine in communione.*

Canon 58 sextæ synodi non permittit laico, ut divina mysteria sibi impertiat, præsentem episcopo vel presbytero vel diacono. Qui vero præter hæc facit, una septimana segregari dignum iudicat, ut discat humilis fieri, et non majora suis meritis aggredi.

Centesimus primus vero nequaquam admittit eos qui propter religionem forte et sacrorum donorum venerationem, receptaculis ex auro vel argento aliave pretiosa materia comparatis, divina excipiunt dona, et ita communicant: sed qui manus in crucis modum conformant, et illis divinum donum excipientes communicant. Longe enim rei cuilibet sensibili præponitur Dei manu efformata manus hominis, divina imagine nobilitati, et corpus Christi nominati, et templum Dei secundum divinum Apostolum. Manu igitur, inquit, gratiæ communionem quilibet accipiat; nemo enim revera divinæ communionis dignus est, sed ea digni per gratiam omnes efficimur, quemadmodum et gratia salvati sumus, ut alicubi dicit Apostolus. Qui vero

τον τούτους τῶν ὑγιαίνοντων προσέται· ἐπεὶ καὶ οἱ λέπραν νοσῆσαντες παρ' ἐκείνων μὲν καὶ τῆς παρεμβολῆς ἡλαύνοντο, ὡς ἀκάθαρτοι· ἡμῖν δὲ καὶ συνεχλησιάζουσι καὶ συνεύχονται, μηδὲν ἐκ τῆς νόσου ἐμποδιζόμενοι.

Ὁ δὲ ἱεὺς κανὼν τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Εἰ μὲν λογισμὸς, φησὶν, ἐπιθυμίας προσέβαλε τῷ δνερασθέντι, καὶ τούτου ἐμφιλοχωρήσαντος τῇ ἐκείνου διανοίᾳ, ἢ τῆς γονῆς ῥύσις ἐπηκολούθησέ, τὴν κοινωνίαν ὑπερβατέον· ἢ γὰρ συγκατάθεσις τὸν λογισμὸν ἐμόλυνεν. Εἰ δὲ οὐδὲν τούτων προηγέσται, δείκνυνται πείραν εἶναι τοῦ διαβόλου, τῆς θείας αὐτὸν ἀπάγειν κοινωνίας μηχανωμένου, ἀλλὰ μηδὲν ὁ τοιοῦτος ἐνδοιάζων τῇ κοινωνίᾳ προσίτω. Εἰ γὰρ καὶ κατορθωθείη τῷ πονηρῷ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὸν ἐντεῦθεν τῶν ἁγιασμάτων, ἐπιδουλεύων οὐ παύσεται, ὁράεις ἂν αὐτὸν γινῶ πρὸς τὴν θείαν ἐτοιμαζόμενον κοινωνίαν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΘ'. *Ὅτι τῆς θείας κοινωνίας χάριν οὐ δεῖ τι λαμβάνειν.*

Ὁ χγ τῆς ζ' συνόδου κανὼν τοῖς μεταδιδοῦσι τῷ λαῷ τῆς ἀχράντου κοινωνίας παντάπασιν ἀπείρηκε τοὺς μεταλαμβάνοντας εἰσπράττειν ὀβολούς, ἢ οἰονδήποτε εἶδος· ἢ γὰρ χάρις, φησὶν, οὐ πωράσκειται. Μὴ τοίνυν διὰ χρημάτων, ἀλλὰ προῖκα τοῦ ἁγιασμοῦ τοῖς ἀξίοις μεταδοτέον. Εἰ δὲ φωραθείη τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατελεγεμένων τὸ οἰονοῦν εἰσπράττων εἶδος, ὧν τῆς ἀχράντου μεταδίδωσι κοινωνίας, καθαιρεῖσθαι, οἷα ζηλωτῆς τῆς τοῦ Σίμωνος πλάνης καὶ κακουργίας· οὗτος γὰρ χρημάτων πρίασθαι τὴν χάριν ἐζητεῖ τοῦ Πνεύματος.

ΚΕΦΑΛΑ. Λ'. *Περὶ τῶν κοινωρῶν διακρινόμενων ἀπὸ πρεσβυτέρου γεταμηκότος.*

Ζῆται ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ Β στοιχείου κανὼνα δ' τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΑ'. *Περὶ τῆς ἐν κοινωρίᾳ εὐταξίας πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν.*

Ὁ τῆς ζ' συνόδου νη' κανὼν οὐκ ἐπιτρέπει λαϊκῷ τῶν θείων μυστηρίων ἑαυτῷ μεταδιδόναι, ἐπισκόπου παρόντος, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου. Τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα εἰς ἑβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθαι ἀξιοῖ, ἵνα μάθοι ταπεινοῦσθαι, καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ ἑαυτὸν ἐγχειρεῖν.

Ὁ δὲ ρα' πάντων ἥκιστα προσέται τοὺς δι' εὐλάβειαν δῖθεν καὶ τῶν θείων δώρων τιμὴν σκεύσει χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ πολυτελοῦς ἄλλης ὕλης πεποιημένοις, τὰ θεία δεχομένους δώρα, καὶ οὕτω μεταλαμβάνοντας· ἀλλὰ τὰς χεῖρας εἰς τύπον σταυροῦ σχηματίζειν, καὶ ταῦταις τὸ θεῖον ὑποδεχομένους δώρων μεταλαμβάνειν. Μακρῷ γὰρ αἰσθητοῦ παντὸς προτετιμῆται ἡ χειρὶ Θεοῦ πλασθεῖσα χεὶρ ἀνθρώπου, τοῦ εἰκόνι θεῷ τετιμημένου, καὶ σῶμα Χριστοῦ χρηματίσαντος, καὶ ναὸς Θεοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Τῇ χειρὶ οὖν ἕκαστος τὴν κοινωνίαν δεχέσθαι, φησὶ, τῆς χάριτος· ἀλλ' ὡς γὰρ οὐδεὶς τῆς θείας μεταλήψεως ἀξίος, ἀλλὰ χάριτι πάντες αὐτῆς ἀξιούμεθα, καθὼ καὶ χάριτι ἐσμεν σετισμένοι, ὡς ποῦ φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Τοῦς δὲ

προτιμῶντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνης τὴν ἀψυχὸν ὕλην, καὶ διὰ σκευῶν τοιούτων κοινωνεῖν περρωμένους, ἀφορίζεσθαι διερίζεται. Ζῆται καὶ ἐν τῷ ε' κεφαλαίῳ τοῦ Δ στοιχείου κανόνα τῆς α' συνόδου ιη', καὶ τὸ 8 κεφάλαιον τοῦ Υ' στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'. Ὅτι κοσμικὰς φροντίδας οὐ δεῖ μετέχειν κληρικοῦς, ἢ μονάζοντας, εἰ μή που κατ' ἐπιτροπὴν βασιλέως.

Ὁ ε' τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβάνειν παρεγγυᾶται, εἰ δὲ μὴ, καθαιρεῖσθαι. Βούλεται γὰρ ὁ κανὼν τοὺς ἀπηριθμημένους ἔξω συγχύσεως καὶ θυροῦ δουλώδους τηρεῖν αὐτοῦς, καὶ ἀπερίσπαστος τῆς θείας ὑπηρεσίας μεταποιεῖσθαι.

Ὁ δὲ πα' τοῦτον ἐξεπότηδες σαφηνίζων, Εἰ μὴ πείθονται, φησὶ, τῶν κοσμικῶν ἀποστῆναι φροντίδων, τότε καὶ καθαιρεθήσονται. Εἰ δὲ ἀποσταῖεν, ὥστε μὴκέτι δημοσίας μετεἶναι διοικήσεις, ἐπὶ τοῖς φθάσαι συγγνωσθήσονται.

Ὁ δὲ πγ' ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, εἰ τὸ ἱερατικὸν περιεχόμενον σχῆμα, στρατιεῖ σχοῶντα, στρατιωτικῶν πραγμάτων δηλαδὴ διοικήσεις (οὐ γὰρ τὴν μεθ' ὧν ἐνταῦθα φησι μεταχέρισιν), ὑπὸ καθάρσεσιν τίθῃσιν· Οὐδαὶς γὰρ δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν, κατὰ τὸ λόγιον.

Ὁ δὲ τῆς δ' συνόδου ζ' τοὺς καθάπαξ ἐν τῷ κλήρῳ κατελεγμένους, ἢ μοναστάς, μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ κοσμικὴν ἀξίαν ἐρχεσθαι κελεύει, τὸ ἱερὸν ἀποδουσαμένους σχῆμα, καὶ μετενδύνας ὅπερ περὶ ἔθους ἔχεινους, ἢ τοὺς τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, μηδὲ τὸ κατὰλληλον αὐτοῖς τῷ ἱερῷ βίῳ σχῆμα μεταλαμβάνοντας, ὃ πρὶν κατὰ Θεὸν εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι ἀξιοῖ. Οὐδέτι γὰρ καθαιρέσει ὁ ποιοῦν τὸ τι τολμήσας ὑποβάλλεται· ἐπεὶ τοῖ γε ταύτην αὐτὸς αὐτοῦ καὶ πρὸ καταδίκης κατεψηφίσαστο, ἀπογυμνῶσας αὐτοὺς τῆς ἱερατικῆς ἀμπεχῶνης, καὶ λαϊκὸς γεγενῶς. Ζῆται καὶ τὸ ιγ' κεφάλαιον τοῦ Ε' στοιχείου.

Ὁ δὲ τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου κανὼν ἐνδέκατος τοὺς βῆθέντας κανόνας ἐπικυρῶν, καὶ τὰ ἐκείνων ἐπεξιῶν, ἐπάγει ὥς, εἰ τις τῶν ἱερέων, ἢ διακόνων, ἢ ὅλως τῶν ἐν κλήρῳ κατηριθμημένων κοσμικὰς ἀρχὰς καὶ φροντίδας μεταχειρίζοιτο, ἢ κουρατορεῖας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οἴκτου κλήρου διώκεσθαι· οὐ γὰρ οἶδον τε δυοὶ προσανέχειν κυρίους, ὥς ἔφημεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγένῃ ις' ἐπισκόπους, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἐκλήπτους· ἀλλοτρίων κτημάτων, ἢ προκουράτορας, εἰς· οὐν φροντιστὰς, καὶ διοικητὰς, ἐπισκῆπτει μὴ γίνεσθαι, μηδὲ ἐκ τινος αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφὴν πορίζεσθαι· Οὐδαὶς γὰρ, φησὶ, στρατεύομενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, καὶ τὰ ἐξῆς. Αἰσχρὸν μὲν οὐν ἂν εἴη τυχεῖν τὸ πορνοδοσκεῖν· ἀτίμον δὲ τὸ καπηλείου προῖστασθαι.

Ὁ δὲ ἀγίατος πατριάρχης Λουκᾶς καὶ μυρε-
PATROL. GR. CXLIV.

A inanimatam materiam Dei imagini antepponunt, et hujusmodi receptaculis communicare conati sunt, segregari decernit. Vide et in quinto capitulo litteræ Δ canonem 18 primæ synodi, et 4 cap. litteræ Υ.

CAP. XXXII. Quod non decet clericos vel monachos sæculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris.

Sextus sanctorum, apostolorum canon episcopum vel presbyterum vel diaconum sæculares curas non suscipere jubet; alioqui deponi. Vult enim canon modo enumeratos se ab omni confusione popularique tumultu asservare, ac quieto animo sacræ ministrationi vacare.

B Octogesimus primus etiam hunc ex industria explicans, Nisi voluerint, inquit, a sæcularibus curis abstinere, tunc statim deponentur. Si vero abstinerint, ita ut non amplius publicas aggrediantur administrationes, eorum quibus fuerunt occupati venia dabitur.

166 Octogesimus tertius vero episcopum vel presbyterum vel diaconum (qui adhuc sacerdotali induitur habitu) exercitui vacantem, militarium scilicet rerum administrationi (non enim quæ armis ut hic dicit tractationem) depositioni subjicit; Nemo enim, juxta sacrum oraculum, duobus dominis potest servire.

Quartæ synodi 7 canon eos qui in clero semel ordinati sunt, et iidem monachos, nec ad militarem conditionem, nec ad sæcularem dignitatem venire jubet, sæcrum rejicientes habitum, et qui pro more ad illos pertinebat induentes. Qui hoc audent et non convertuntur, neque rursus ad habitum illum, quem propter Deum prius elegerant, mutato consilio revertuntur, anathematizari dignos judicat. Nondum enim depositioni is qui tale quid audet, subjicitur; quandoquidem ipse illius in se sententiam tulit etiam ante condemnationem, qui se sacra veste exuit, et laicus factus est. Vide et 13 caput litteræ E.

Undecimus primæ et secundæ dictæ synodi canon, dictos canones confirmans, et quæ in iis sunt persequens addit, quod si quis sacerdotum vel diaconorum vel omnino eorum qui in clero numerati sunt, sæcularia officia vel curas assumat, vel curationes suscipiat, is ex suo clero expellatur: non enim possibile est duobus adhærere dominis, ut diximus.

Carthaginensis 16 episcopos vel presbyteros vel diaconos, conductores alienæ possessionis, vel procuratores vel administratores vel curatores non fieri injungit, neque ex turpi aliquo et sordido negotio victum sibi parare: « Nemo etenim, inquit, militans, negotiis quæ ad vitam spectant implicatur, » et quæ sequuntur. Turpe equidem fuerit, exempli causa, lenoniam exercere: sordidum vero cauponari.

Sanctissimus vero patriarcha Lucas unguenta-

rias officinas vel lavacra, a clericis exerceri prohibuit, tanquam turpis lucri et mendaciorum causas.

De medicis.

Neque porro diaconos medicos fieri concessit, medicinæ operam dantes, non convenire dicens, ut qui cum saculis sancta tractant, sæcularibus vestibus induantur, et cum laicis viris, medicis scilicet, incedant. Fuit etiam ejusdem patriarchæ declaratio, quæ depositioni subjecit clericos, qui sæcularia et publica administrant negotia; et alia patriarchæ Joannis, quæ diaconos et alios clericos in publicis negotiis versari non permittit; porro et patriarchæ Michaelis Anchiali, sæcularia officia vel exactorum potestates vel curationes clericos non suscipere injungit.

Consuetudines.

Cum vero 4 canon syn. quartæ, nec non etiam 4 primæ et secundæ synodi (quos et consule in xv capite litteræ M), non prohibent episcopos, aliquando sibi subjectis monachis, non solum rerum ecclesiasticarum administrationem concedere, sed ea etiam quæ ad vitam pertinent vel sæcularia et civilia; quod multo magis imperatoribus conceditur, qui solent sanctos canones religioso et divino consilio mutare. Cum canones enim episcoporum electiones episcopis provinciæ commiserunt, nullique principum licere his communicare jubeant, imperatores etiam sine episcoporum suffragiis patriarchas et episcopos creant. Propterea igitur, ut videtur, sub imperatore Michaelē Duce, metropolitanus Ille Sides imperii negotia administrabat, 167 et Neocæsariensis metropolitanus civitatis negotia in acta retulit, et apud nos Nipho, Cyzici metropolita, et rescriptionem et omnia publica ministeria exercuit.

Leges.

Octogesima sexta novella imp. Leonis decernit, ut neque episcopus, neque ullus clericus advocacionibus, vel conductionibus vel sivejussionibus vacet; quicumque vero tale quid facit, in aliquod tempus segregetur; sin autem perseveret, deponatur. Advocatos vero eos vocat, qui in civilibus judiciis ordinati sunt, et ab imperatore accipiebant frumentarias tesseras, et erant sub priniceriis, et a sæcularibus magistratibus characterem accipiebant, quæ officia clerici prohibebantur exercere. Pro amicis siquidem et aliis familiaribus causam libere agere episcopis et clericis non prohibebitur.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella, Nullus, inquit, proprium clerum relinquens, fiat laicus: quandoquidem priori dignitate vel militia privabitur, et suæ civitatis voluntati subjicietur.

Septima vero et octava novella imp. Leonis clericos et monachos transformatos, et laicos su-

α ψυχὰ ἐργαστήρια ἢ λουτρά πρὸς τῶν κληρικῶν ἐνεργεῖσθαι ἀπαίρηκεν, ὡς αἰσχρὸν κέρδους καὶ ψεύδους παρὰ τὰ.

Περὶ λατρῶν.

Ὅτε μὴν λατρῶν ἐξηγεῖσθαι τοὺς δεσπότας παρεχώρει, λατρικῆς καὶ αὐτοὺς μεταποικυμένους, μὴ τοικεῖναι λέγων τοὺς μετὰ σιγῆς καὶ ἀγίας μεταχειριζομένους κοσμικὰς στολὰς ἐνδύεσθαι, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἀνδρῶν, τῶν λατρῶν, φημί, προπομπεύειν. Γέγονε δὲ καὶ σημεῖωμα τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου, ἀφορισμῶ καθυποβάλλον τοὺς κοσμικὰ καὶ δημόσια πράγματα διενεργούντας κληρικούς· καὶ ἕτερον τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου, μὴ συγχωροῦν διακόνους ἢ ἐτέρου; κληρικούς δημοσίᾳ συνηγορεῖν· ἐτι δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου, Β κοσμικὰ ὀφφίκια ἢ πρακτορικὰς ἐνεργείας, ἢ κουρατορείας, τοὺς κληρικούς ἐπισκῆπτον μὴ ἀναδέχεσθαι.

Συνήθειαί.

Ἐπεὶ δὲ ὁ δ' κανὼν τῆς δ' συνόδου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ δ' τῆς α' καὶ β' συνόδου (οὗ καὶ ζῆται κατὰ τὸ ιε' κεφάλαιον τοῦ M στοιχείου), οὐ κωλύουσι τοὺς ἐπισκόπους, ἔσθ' ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἀνατιθέντας μοναχοὺς οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διοικήσιν, ἀλλὰ γε καὶ βιωτικῶν, εἴθουν πολιτικῶν, πολλῶ πλέον βασιλεύσι τοῦτο δοθῆσεται, οἷς ἔθος ἔστιν ἃ τῶν ἱερῶν μετατιθέναι κανόνων, εὐσεβεῖ μέντοι γνώμῃ καὶ φιλοθέῳ. Τῶν γὰρ κανόνων τὰς τῶν ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τῆς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἄρχοντι δὲ μηδενὶ τούτων ἐξείναι κελυόντων κοινωνεῖν, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς, καὶ πατριάρχας, καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ γοῦν τοῦτο, ὡς εἶπεν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ δούκα ὁ μητροπολίτης ἐκείνους Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ψυχονόμει, καὶ ὁ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράφατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νήφων τὴν τε ἀπογραφὴν, καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνέργησε δουλείας.

Νόμοι.

Ἡ δὲ πς' νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος θεσπίζει μῆτε ἐπίσκοπον, μῆτε τινὰ τῶν τοῦ κλήρου, συνηγοραῖς, ἢ μισθώσεσιν, ἢ ἐγγύαις ἐνασχολεῖσθαι· τὸν δὲ τοιοῦτόν τι ποιοῦντα ἐπὶ χρόνον μὲν τινα ἀφδρῖζεσθαι· ἐπιμένοντα δὲ, καθαιρεῖσθαι. Συνηγόντες δὲ φησι τοὺς ἐν τοῖς πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις, καὶ βασιλικά λαμβάνοντας σιτηρέσια, καὶ ὑπὸ πριμικηρίους ὄντας, καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγισμένους, οἷς οἱ κληρικοὶ συντάττεσθαι ἐκωλύοντο. Ὑπὲρ ψίλων μέντοι ἢ ἄλλως οἰκείων, ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ κατ' ἐλευθερίαν συνηγορεῖν οὐ κωλυθήσονται.

Ἡ δὲ ρκγ' Ἰουστινιάνειος νεαρά, Μηδεὶς, φησί, τὸν οἰκεῖον κλῆρον ἔων, γινέσθω κοσμικός· ἐπὶ καὶ τῆς προσγενομένης αὐτῷ ἀξίας ἢ στρατείας ἀποστερηθῆσεται, καὶ τῇ βουλῇ τῆς ἰδίας ἀποδεδέσεται πόλεως.

Ἡ δὲ ζ' καὶ η' νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς κληρικούς καὶ μοναχοὺς μετασχηματιζέοντας,

καὶ λαϊκοὺς γενομένους, καὶ ἀκοντας πρὸς τὸ πρό- A ctos, vel invitos ad priorem habitum retrahi
τερον ἀποκαθίστασθαι σχῆμα κελεύουσι. jubent.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'. *Περὶ κουρατόρων.*

Ζήτει τὸ γ' κεφάλαιον τοῦ Ε στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'. *Περὶ κριτηρίων, ἐνθα δεῖ κλῆροισθαι κληρικούς τε καὶ μοναχοὺς, καὶ περὶ κριτῶν αἰρετῶν.*

Ζήτει τὸ θ' κεφάλαιον τοῦ Δ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'. *Περὶ τῶν κύβοις καὶ μέθαις σχολαζόντων.*

Ὁ μὲν τῶν ἀγίων ἀποστόλων κανὼν, καὶ ὁ μὲν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ν' τῆς ε' συνόδου ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, κύβοις καὶ μέθαις σχολάζοντα, ἢ παύσασθαι, ἢ καθαιρεῖσθαι κελεύουσιν. ὑποδιάκονον δὲ, ἢ ψάλτην, ἢ ἀναγνώστην, ἢ λαϊκὸν, ἀφορίζεσθαι, εἰ τὰ ὁμοία ἔρῃ. Οἱ μὲν γὰρ τοῦ B κλήρου, πάσης ἀρετῆς ἀρχέτυπον τῷ δῆμῳ προκείμενοι, μὴ ὅτι διδαχῇ καὶ νοουθεσίᾳ, ἀλλὰ τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς ἀγωγῆς μάλιστα εἰς ἀρετῆς ἀσκήσιν παρακαλεῖν αὐτοὺς ὑπόχρεοι καθεστῆκασιν, οὐ μὴν ἐπαλεῖφειν πρὸς ἀμαρτίαν τῷ ἡμελημένῳ βιώναι. Οἱ γὰρ μὴν τοῦ λαοῦ τῆς Γραφῆς ἀκούετωσαν, μὴ πίνων ὄνον κελευούσης εἰς μέθην, μηδὲ μεθύσκεσθαι ὄνῳ, ἐν ᾧ ἔστιν ἀσωτία. ἀλλὰ καὶ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι, ἢ καπηλικοῦ ἐργαστηρίου τοὺς κληρικούς προϊστασθαι, διάφοροι κανόνες κεκωλύκασιν. οὗς καὶ εἰς τὸ ζ' ζήτει κεφάλαιον τοῦ παρῆντος στοιχείου.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρχγ' Ἰουστινιανέως νεαρχ, Ἐπίσκοπος, φη- C σιν, ἢ κληρικὸς: κυβεύων, ἢ κοινωνῶν τοῖς κυβεύουσιν, ἢ παρακαθήμενος, ἢ θέατρον, ἢ κυνήγιον θεωρῶν, ἀφορίζεται πάσης ἱερᾶς λειτουργίας ἐπὶ τριετίαν, καὶ μοναστηρίῳ ἐμβάλλεται. ἄξι'αν δὲ διὰ τὴν μετάνοιαν ἐπιδειξαμένους, ἔξεστι τῷ ἱερεὶ τὸν χρόνον ἐλαττοῦν τῆς ἐπιτιμίας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν πγ' νεαρχὴν τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σωφοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'. *Ὅτι ἐν Κυριακῇ κατ' ἐξαιρέτην τοὺς ἐπισκόπους διδάσκειν δεῖ τὸν λαόν.*

Ζήτει ἐν τῷ α' κεφαλ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα τοῦ τῆς ε' συνόδου, καὶ ἐν τῷ θ' κεφ. τοῦ αὐτοῦ στοιχείου κανόνα τῶν ἀγίων ἀποστόλων ν', καὶ ἐν τῷ ιη' κεφ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε' τοῦ Τιμοθέου.

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'. *Ὅτι ἐν Κυριακῇ οὐ δεῖ νηστεύειν, ἢ γόγγυ αἰρεῖν, ἢ ἐργάζεσθαι, ἢ θεώρια γίνεσθαι.*

Ὁ ε' τῶν ἀποστόλων κανὼν τὸν ἐν Κυριακῇ ἢ Σαββάτῳ νηστεύοντα, πλὴν τοῦ ἐνδὸς μόνου, κληρικὸν μὲν ὄντα, τῆς ἱερωσύνης ἀπορριμνόν. ἀφορισμῷ δὲ τὸν λαϊκὸν δίδωσι. Οἱ μὲντοι δι' ἀσκήσιν ἐν ὠρισμέναις ἡμερῶν περιόδοις ἐσθίωντες, δέκα τυχόν, ἢ ὅκτω, παντάπασιν ἀνεπιλήπτοι. πλείστοι γὰρ, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, τὸν τῆς νηστείας τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν καὶ μέχρι τεσσαρακοντάδος ἐξέτειναν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ μεγάλῳ νηστεύειν ἐπιτάττει Σαββάτῳ, καθότι τὸ ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου σῶμα ἀπνουν ἐν τῷ τάφῳ τηνικαῦτα κατέκειτο.

Ὁ δὲ νε' τῆς ε' συνόδου κανὼν τὸν ἀποστολικόν

CAP. XXXIII. *De curatoribus.*

Vide cap. 33 litteræ E.

CAP. XXXIV. *De iudiciis, quibus clericos et monachos judicari oportet, et de iudiciis electiis.*

Consule 9 cap. lit. A.

CAP. XXXV. *De eis, qui aleis et ebrietatibus vacant.*

Sanctorum apostolorum 42 et 43 can., ut et 50 sextæ synodi, ut episcopus, sive presbyter, sive diaconus, qui alea ludit aut ebrietati se dat, vel cesset vel deponatur, jubent; hypodiaconus vero vel psalter vel lector vel laicus, segregetur, si similia fecerit. Clerici enim, utpote omnis virtutis exemplar populo propositi, non solum doctrina et admonitione, sed inculpata vita maxime ad virtutis exercitationem illos adhortari obstricti sunt, non autem negligenter vivendo ad peccatum excitare. Populus vero Scripturam audiat, quæ non ad ebrietatem vinum bibere jubet, neque vino inebriari, in quo inest luxuria. Quin et cauponam ingredi, vel cauponariæ tabernæ præesse clericos, diversi canones prohibuerunt; quos etiam vide in septimo capite hujus litteræ.

Lex.

Centesima vicesima tertia Justiniani novella, Episcopus, inquit, vel clericus, qui aleis ludit, vel cum iis qui ludunt, init familiaritatem, vel iis assidet, vel theatrum, vel 168 venationem spectat, ab omni sacra celebrandi ministerio per triennium suspenditur et monasterio includitur; dignam vero poenitentiam ostendens, sacerdoti tempus supplicii diminuendi facultas conceditur. Lege et 83 imp. Leonis Sapientis novellam.

CAP. XXXVI. *Quod in Dominica præcipue oportet episcopos populum docere.*

Consule in 11 cap. litteræ K canonem 19 syn. vi, et in 9 cap. ejusdem litt. can. sanct. apostolorum 53, et in 18 cap. litteræ Γ canonem 5 Timothei.

D CAP. XXXVII. *Quod die Dominica non oportet jejuna-
re vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri.*

Sanctorum apostolorum 66 canon illum, qui die Dominica jejuna-
re vel Sab-
bato, excepto uno, si sit quidem clericus, sacerdotio privatus; laicum autem segregationi subijcit. Qui autem pietatis causa per determinatas dierum periodos comedunt, decem forsitan vel octo, omnino culpa vacant: quamplurimi enim Dei gratia jejunii dierum numerum ad quadriagenarium usque extenderunt. In solo autem magno Sabbato jejuna-
re jubet, quod vivifi-
cum Domini corpus exanime in sepulcro tunc jacebat.

Quinquagesimus quintus vero sextæ syn. cano-

hunc apostolicum canonem recitat, et cavet, ne qui sunt, in Romanorum civitate transgrediantur, neque in sanctæ Quadragesimæ Sabbatis jejunent, propter oblationem omni Sabbato pro omnibus sanctis factam, in quo fortem ligavit Dominus, et omnia ejus vasa diripuit; licet pro nihilo illis habeantur quæ sunt in canone. Magis igitur malum extendentes, totius etiam temporis Sabbatis jejunare non recusant

Decimus septimus vero synodi Gangrensis illos, qui propter eam quæ existimatur piam exercitationem die Dominica jejunant, anathemati subjicit. Tunc enim maxime hilares et lætos esse nos oportet propter Domini resurrectionem, et humanæ naturæ a peccati lapsu excitationem: non autem præ jejunio demisso vultu esse et tristitiam præ nobis ferre.

Decimus quintus vero sancti Petri Alexandrini, Quarto die, inquit, jejunandum esse accepimus, eo quod factum erat concilium a Judæis ad Dominum prodendum: in Parasceve vero, eo quod in illa pro nobis ipse passus est. Dominicam autem exultationis diem existimamus, in qua ne genua quidem flectenda esse accepimus. Consule de die Dominica etiam in 9 capite litteræ B canonem sanctorum apostolorum 53 et in 18 cap. litteræ Γ can. 5 Timothei.

De sanctis Theophaniis.

Theophilus Alexandrinus, sanctorum Theophaniorum festo, in quo usque ad vesperam jejunare soliti sumus, in diem Dominicum incidente, convenienter utrumque distribuere jubet. Dicit enim: Et mos et honestas a nobis exigit, ut omuem diem Dominicum honoremus, in eoque festos conventus celebremus, quoniam Dominus noster Jesus Christus præclarum suæ resurrectionis munus in eo obiit. Et ideo in sacris Scripturis ipse et primus appellatur, ut qui sit nobis vitæ principium, et octavus, ut qui Judæorum sabbatismum exsuperaverit. 169 Quia ergo accidit, ut sanctorum Theophaniorum hic esset dies jejuniorum, ad utrumque scienter accedamus; et pauculos dactylos sumentes, simul et hæreses vitemus, quæ Dominicæ resurrectionis diem non honorant, et dici jejunii quod debetur reddamus, vespertinum conventum expectantes, quæ ab hora nona hic peragitur.

Quod in Dominica præcantes genuflectere non oportet.

Vicesimus vero primæ synodi canon neque genuflectere in die Dominica oportere existimat, neque in omnibus Pentecostes diebus. Causas vero magnus Basilius in 37 ad sanctum Amphiloichium capite perspicue reddit; quod etiam quære in 2 cap. litteræ E.

Nonagesimus etiam sextæ synodi, Cum, inquit, diebus Dominicis non genuflectere a divinis Patribus jubemur, Christi resurrectionem honorantes, oportet post vespertinum sacerdotum ad altare in Sabbato ingressum, ut nemo genuflectat usque ad

A τουτονι κανόνα διέξεις, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίων ἐπισκῆπτει μὴ παραβαίνειν, μηδὲ νηστεύειν τοῖς Σάββασι τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, διὰ τὴν γινόμενὴν κατὰ πᾶν Σάββατον ὑπὲρ πάντων τῶν ἁγίων προσφορὰν, ἐν ᾗ τὸν ἰσχυρὸν ὁ Κύριος ἔδωκε, καὶ τὰ σκεύη τοῦτου διέτραπε, εἰ καὶ εἰς εὐδὲν τὰ τοῦ κανόνος αὐτοῖς ἐλογίσθησαν. Μᾶλλον μὲν οὖν ἐπιτείνοντες τὸ κακὸν, καὶ τὰ τοῦ θλου χρόνου Σάββατα νηστεύειν οὐ παραιτοῦνται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Γάγγρᾳ ιζ' τοὺς διὰ νομιζομένην ἀσκησιν ἐν τῇ Κυριακῇ νηστεύοντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπει. Τηνικαῦτα γὰρ φαίδρους εἶναι δεῖ μᾶλλον καὶ γαγανυμένους διὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ Κυρίου, καὶ τὴν τῆς βροτείας φύσεως ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρτίας ἀνάστασιν· οὐ μὴν κατηγορεῖν τῇ νηστείᾳ, καὶ σκυθρωπάζειν.

Ὁ δὲ ιε' τοῦ ἁγίου Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Τὴν μὲν Τετράδα παρειλήφαμεν, φησὶ, νηστεύειν, διὰ τὸ γεγονός συμβούλιον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου παρὰ τῶν Ἰουδαίων· τὴν δὲ γε Παρασκευὴν, διὰ τὸ αὐτὸν ἐν ταύτῃ πεπονθέναι ὑπὲρ ἡμῶν. Τὴν μὲντοι Κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἡγοῦμεθα, ἐν ᾗ οὐδὲ γόνυα παρειλήφαμεν κλίνειν. Ζῆτει περὶ Κυριακῆς καὶ ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ τοῦ Β στοιχείου κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων νγ', καὶ ἐν τῷ ιη' κεφαλ. τοῦ Γ στοιχείου κανόνα ε' τοῦ Τιμοθέου.

Περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανίων.

Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος τῆς τῶν ἁγίων Θεοφανίων ἑορτῆς, ἐν ᾗ μέχρις ἑσπέρας νηστεύειν εἰώθαμεν, ἡμέρᾳ Κυριακῇ συνδραμούσης, τὸ προσήκον ἀπονέμειν ἑκατέρᾳ κελεύει. Φησὶ γάρ· Καὶ τὸ ἔθος, καὶ τὸ πρέπον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ, πᾶσαν Κυριακὴν τιμᾶν, καὶ ἐν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ περὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν αὐτῇ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Αἰδ καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς καὶ πρώτη κέκληται, ὡς ἀρχὴ ζωῆς ἡμῖν ὑπάρχουσα, καὶ ὁδός, ὅτε δὴ ὑπερανάβδηκυα τὸν τῶν Ἰουδαίων σαββατισμόν. Ἐπεὶ οὖν συνέβη τὴν τῶν Θεοφανίων ταύτην ἡμέραν νηστιμονεῖν εἶναι, ἐπιστημόνως χωρήσωμεν πρὸς ἐκδέτερον, καὶ μεταλαβόντες ὀλίγων φοινίκων, ἐκκλίνωμεν ἅμα καὶ τὰς αἰρέσεις, τὰς μὴ τιμώσας τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου ἡμέραν, καὶ τὸ θραυλόμενον τῇ νηστίμῳ ἀποδῶμεν ἡμέρᾳ, τὴν ἐσπερινὴν περιμένοντες συναξιν, ἥτις ἀπὸ ἐννάτης ὥρας ἐνταῦθα τελεῖται.

Ὅτι ἐν Κυριακῇ κλίνειν γόνυ εὐχομένους οὐ δεῖ.

Ὁ δὲ κ' τῆς α' συνόδου κανὼν οὐδὲ γόνυ κλίνειν ἐν Κυριακῇ οἶσται δεῖν, οὐτε μὴν ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἀπάσαις ἡμέραις. Τὰς δὲ αἰτίας ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ λζ' τῶν πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον κεφαλαίων σαφῶς ἀναπτύσσει, ὅπερ καὶ ζητεῖ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ τοῦ Ε στοιχείου.

Ὁ δὲ ιγ' τῆς ζ' συνόδου, Ἐπειδὴ, φησὶ, πρὸς τῶν θείων Πατέρων γόνυ μὴ κλίνειν ἐν ταῖς Κυριακαῖς προστατάχμεθα, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες Ἀνάστασιν, δεόν μετὰ τὴν κατὰ τὸ Σάββατον ἐσπερινὴν τῶν ἱερῶν εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσόδον, μη-

δένα κλίνειν τὸ γόνυ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυρια-
κῆς, ὅτε αὐθις ἡ εἰσοδος τῶν ἱερωμένων γίνεται· ἐξ
ἐκείνου γὰρ τὰ γόνυα κάμπτοντες τὰς εὐχὰς τῷ
Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα
παρалаμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματι-
κῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν
καταλήγοντες, ὥς ἐν ὁλοκλήρῳ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
πανηγυρίζειν ἡμᾶς.

Ὅτι ἐν Κυριακῇ οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι.

Ζήτει εἰς τὸ γ' κεφ. τοῦ I στοιχείου κανόνα καὶ
τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ συνόδου.

Nómoi.

Ἡ Κυριακὴ ἀπρακτος ἔστω· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐχ
ὀπομιμνήσκειται τις, ἢ ἐγγύας ἀπαιτεῖται, ἢ δημό-
σιον, ἢ ἰδιωτικὸν χρὸς, οὔτε δικάζεται, οὔτε σκη-
νική θέα, ἢ κυνήγιον, ἢ ἱπποδρόμιον τελεῖται. Ἄλλ'
εἰ καὶ φθάσει βασιλέως νατάλιον ἐν Κυριακῇ, ὕπερ-
τιθεταὶ τὸ θεῶριον· ὁ δὲ θεωρῶν ἐν Κυριακῇ ἀπο-
στρατεύεται καὶ δημεύεται· ἐξεσι δὲ πακτεύειν,
καὶ σύμφωνα ποιεῖν, καὶ διαλύεσθαι ἐν Κυριακῇ.

Ἄλλαχού δὲ ὁ νόμος ἀπαραίτητον μὲν τὴν ἀρ-
γίαν ἐν τῇ Κυριακῇ ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ἄνευ τῶν γεωρ-
γῶν· ἴσως γὰρ τῶν ἔργων κατεπειγόντων, ἄλλην
οὐχ οἶόν τε ἡμέραν εὐρεῖν, οὕτως αὐτοῖς πρὸς τὰ
ἔργα συμβαλλομένην.

Ἡ δὲ νῦν νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος σχολάζειν
κατὰ τὴν Κυριόνημον καὶ τοὺς γεωργοὺς διορί-
ζεται.

ΚΕΦΑΛΑ. ΑΗ'. Περὶ κωδικέλλου.

Nómoi.

Κωδικέλλος ἐστὶ τῆς ἐν τῇ διαθήκῃ ἑλλιποῦς
γνώμης τοῦ διατιθεμένου ἀναπλήρωσις, καὶ ἔγγρα-
φος τελευταία βούλησις ἐπὶ τισὶ προσώποις καὶ
γράμμασι, τοῖς καὶ ἐν διαθήκῃ ἢ μνημονευθεῖσιν,
ἢ μνημονευθῆναι δυναμένοις, κλην κληρονόμου καὶ
κληρονομίας.

Διαφέρει δὲ διαθήκη κωδικέλλου, ὅτι ἐν μὲν τῇ
διαθήκῃ καὶ κληρονόμον καὶ ἀποκληρονόμον ἐξεσι
γράφειν, καὶ λεγᾶτα, καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἐνστατον,
καὶ ὀποκατάστατον, ἐν δὲ τῷ κωδικέλλῳ οὐδὲν
τούτων.

Ἐνστασις ἐστὶν ἡ πρώτη θέσις τῆς κληρονομίας,
τούτέστιν ὁ πρῶτος βαθμὸς τῶν κληρονόμων.

Ἐποκατάστασις ἐστὶν ἡ ἐξ ἀποτυχίας τοῦ πρῶ-
του κληρονόμου ἐφ' ἕτερον τῆς κληρονομίας μετά-
θεσις, οἷον, εἰ τις εἴποι, Ἐστω μου ὁ δεῖνα κληρο-
νόμος· εἰ δὲ μὴ, ἔστω ὁ δεῖνα.

Ἐν κωδικέλλῳ φιδεκόμισσον γράφεται καὶ λε-
γατάριον.

Συνίσταται δὲ ὁ κωδικέλλος διὰ πάντε μαρτύ-
ρων.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'. Περὶ τῶν ἀπὸ λαϊκῶν γινομένων
ἐπισκοπῶν.

Ὁ π' τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν, Τὸν ἐξ ἐθνι-
κοῦ, φησὶ, βίου, ἢ καὶ ἐκ φαύλης ἀγωγῆς προσελ-
θόντα τῇ πίστει, οὐ θέμις εὐθέως ἐπίσκοπον προ-

A Dominici diei vespam, quando rursus sacerdotum
ingressus sit : ex illo enim tempore genua fle-
cientes preces Domino offerimus. Servatoris enim
nostri resurrectionis veluti præcursorem noctem,
quæ post Sabbatum est; accipientes, hymnos ab
ea spiritualiter incipimus, festum ex tenebris in
lucem transmittentes, ut in integra nocte ac die
nos celebremus.

Quod in die Dominica non oportet operari.

Consule in tertio capite litteræ I canonem 29
Laodicenæ synodi.

Leges.

Dies Dominicus sit dies feriatu; in eo enim nul-
lius memoria celebrabitur, vel fidejussiones requi-
runtur, vel vectigal, vel privatum debitum, neque
judicatur, neque scenica spectacula vel ferarum
venatio vel equorum cursus perficitur. Sed etsi
imperatoris natalitium in diem Dominicum incide-
rit, spectaculum differtur; spectator autem die Do-
minica exauctoratur et confiscatur; licet autem pa-
cisci, et contractus facere et solvere in Dominico.

Alibi vero lex inexcusable otium in Dominico
exigit, exceptis tamen agricolis, qui forsitan, instante
opere, aliam diem invenire non possunt, illis ad
opera peragenda æque convenientem.

Imp. Leonis 54 novella decernit, ipsos quoque
agricolas die Dominico debere otari.

C

CAP. XXXVIII. De codicillo.

Leges.

Codicillus est imperfectæ in testamento volum-
tatis testatoris complementum, et scripta postrema
voluntas de quibusdam personis et litteris, quæ
etiam in testamento vel memoratæ sunt, vel quæ
possunt memorari, præter hæredem et hæredita-
tem.

Differt vero testamentum a codicillo, quoniam
in testamento licet hæredem et exhæredem descri-
bere, et legata, et libertates, et institutum, et
substitutum hæredem; in codicillo vero nihil hu-
jusmodi.

Institutio est prima positio hæreditatis, hoc est,
primus gradus hæredum.

D Substitutio est ob primi hæredis defectum ad
aliud hæreditatis translatio, ac si diceret aliquis,
Sit mihi quidam hæres, si vero non, sit quidam
alius.

In codicillo fideicommissum scribitur, et legata-
rium.

Codicillus quinque testibus confirmatur.

170 INITIUM LITTERÆ Α.

CAP. I. De episcopis a laicis factis.

Sanctorum apostolorum 80 canon eum, qui ex
gentili, inquit, vita vel ex improba vivendi ratione
ad fidem accesserit, non oportet protinus fieri

episcopum. Est enim iniquum, eum, qui nondum sui specimen ediderit, num sit circa fidem integer, et circa vitæ suæ institutionem irreprehensus, aliorum magistrum constitui, nisi forte divina revelatione, gratia illi episcopatum designavit; quemadmodum equidem de magno Paulo Ananias sapienti revelavit, vas electionis eum esse illi per visionem dicens.

Hæc etiam jubet 2 primæ synodi, gentilem nuper conversum, neque statim ad spirituale lavaerum deduci, neque quidem simul baptizatum in episcopi vel presbyteri dignitatem constitui. Nam et catechumeno tempore opus est, et post baptismum probatione majore. Quoniam divus Paulus Timotheo scribens, et oratione depingens episcopati præponendum, hoc etiam dicit: « Non neophytum, ne in superbiam elatus, in iudicium et laqueum diaboli incidat, » eum qui recens in fide est plantatus subindicans, non qui juvenilem agit ætatem: etsi urgente necessitate, sunt et ex illis non rejiciendi. Si autem, inquit, procedente tempore a duobus vel tribus testibus convincatur spirituale peccatum habere, illum a clero cessare. Qui autem contra hæc facit, illum de proprio gradu in periculum venire.

Decimus septimus primæ et secundæ dictæ synodi canon laicum vel monachum repente in episcopalem evehere dignitatem oportere non existimat, nisi prius per hierarchicos processerit gradus, et constitutum in unaquaque tempus implens, probatus in omnibus appareat. Licet enim aliqui non ita promoti virtute præluxerunt, et ecclesias suas illustrarunt: quod tamen raro contingit, inquit, Ecclesiæ legem non statuimus: in Ecclesiæ quidem ordine vocatus monachus a laico nihil differt.

Decimus vero synodi Sardicensis canon illum qui ex foro vel publica sit confusione, licet divitiis gloriatur, et scholasticus sit, et dicendi arti inebat, non subito episcopum ordinari (jubet), nisi in unoquoque sacerdotali ordine idoneum tempus administrarit, et orthodoxam fidem, et morum candorem, et rationis firmitatem ostenderit. Tum enim merito ex subjectionis gradibus in præfecturæ altitudinem provehetur.

Tertius syn. Laodic., Non oportet, inquit, eum, qui recens baptizatus est, statim in ordinem sacerdotalem promoveri. Magnum autem illud lumen Nectarius, a catechumenorum grege nuper separatus, cum divino lavacro divini desiderii metum amplexus esset, et vitæ sordes abluisset, factus jam purus purissimam episcopatus dignitatem induit, et simul sit reginæ urbis episcopus, et sanctæ et universalis secundæ synodi præses.

Lex.

Centesima vicesima tertia vero Justiniani novella non existimat oportere statim ex laicis epi-

χειρίζεσθαι. Οὐ γὰρ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μηδέπω πείραν δαδωκότα, εἰ γε περὶ τὴν πίστιν ἔχει τὸ ὕγιες, καὶ περὶ τὸν βίον τὸ ἀνεπιληπτον, ἑτέροις καθῆσθαι διδάσκαλον· εἰ μὴ ἄρα κατὰ θέλαν ἀποκάλυψιν ἢ χάρις ἐπιφανῶς τοῦτω τὴν ἐπισκοπὴν ἐγχειρίσειεν· οἷα δὲ καὶ τῷ σοφῷ Ἀνανίᾳ περὶ τοῦ μεγάλου ἀπεκάλυψε Παύλου, σκευὸς ἐκλογῆς τοῦτον εἶναι αὐτῷ χρηματίσασα.

Ταῦτα καὶ ὁ β' τῆς ἀγίας πρώτης συνόδου παραγγυᾷ, τὸν ἄρτι πιστεύσαντα ἔθνικον μήτε ἐπὶ τὸ πνευματικὸν ἄγειν παραχρῆμα λουτρὸν, μήτε μὴν ἄμα βαπτισάμενον εἰς ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου καθίζειν ἀξίωμα. Καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας κτελλόντος· ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ θεὸς, Τιμοθέῳ ἐπιστέλλων, καὶ ὑπογράφων τῷ λόγῳ τὸν ἐπισκοπῆς προστησόμενον, καὶ τοῦτο φησὶ· « Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, » τὸν ἐν τῇ πίστει νεωστὶ φυτευθέντα δηλῶν, ὃ τὸν νέαν ἄγοντα τὴν ἡλικίαν· εἰ καὶ ἀνάγκης κατεπειγούσης εἰσὶν οἱ καὶ τῶν τοιούτων γεγόνασιν οὐκ ἀπόβλητοι. Εἰ δὲ καὶ τοῦ χρόνου, φησὶ, προΐοντος, ὑπὸ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν ἐλεγχθεὶς ψυχικὸν ἔχων σφάλμα, πεπαῦσθαι τοῦτον τοῦ κλήρου· τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῦντα περὶ τὸν ἴδιον κινδυνεύειν βαθμῶν.

Ὁ δὲ ιζ' τῆς λεγομένης Α' καὶ Β' συνόδου κανὼν λαϊκὸν ἢ μοναχὸν, ἀθρόον ἐπὶ τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀνάγειν ἀξίωμα, οὐκ οἴεται δεῖν, εἰ μὴ πρότερον τοὺς ἱερατικοὺς διέλθοι βαθμοὺς, καὶ τὸν νενομισμένον ἐφ' ἑκάστῳ χρόνῳ πληρώσας, δοκιμὸς δευχθεὶς ἐν ἁπασιν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ οὕτω προδιδασθέντες ἵναι διέλαμψαν ἀρετῇ, καὶ τὰς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας κατηύγασαν, ἀλλ' οὐ νόμον Ἐκκλησίας τὸ σπάνιον, φησὶ, τιθέμεθα· ἐν μέντοι τῷ τῆς Ἐκκλησίας ὁ μοναχὸς καλούμενος τάγματι τὸ μηδὲν τοῦ λαϊκοῦ διενήνοχεν.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῇ ι' κανὼν τὸν ἐξ ἀγορᾶς καὶ δημώδους ὄντα συγχύσεως, καὶ πλουτέω κομᾷ, καὶ σχολαστικῶς ἢ, ἅτε περὶ λόγους σχολάζων, ἐπισχέπτει μὴ ἀθρόον χειροτονεῖσθαι, εἰ μὴ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἱερατικῶν βιβλίων ἱκανὸν ὑπηρετήσας καιρὸν, τὴν τε ὀρθὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ τὴν τῶν τρόπων ἐπιεικειαν, καὶ τὸ σταβρὸν ἐπιδείξειν τοῦ φρονήματος. Τῷ τινικαῦτα γὰρ εἰκότως ἐκ τῶν τῆς ὑφεδρίας βαθμῶν εἰς τὸ τῆς προεδρίας ὕψος ἀναεργεῖται.

Ὁ δὲ τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ τρίτος, Οὐ δεῖ, φησὶ, τὸν προσφάτως φωτισθέντα εἰς ἱερατικὸν κατὰ πόδας τάγμα προάγεσθαι. Ὁ μέντοι μέγας ἑκαῖνος φωστὴρ Νεκτάριος, ἄρτι τῆς τῶν κατηχουμένων ἀγέλης ἀφορισθεὶς, καὶ τῷ θεῷ λουτρῷ τὸν τοῦ βίου ῥύπον ἀποπλυνάμενος, καθαρὸς ἤδη τὸ καθαρώτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα περιβάλλεται, καὶ ἅμα τῆς τε βασιλευούσης ἐπίσκοπος γίνεται, καὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ἑξαρχος δευτέρας συνόδου.

Νόμος.

Ἡ δὲ ρχγ' Ἰουστινιάνειος νεαρὰ οὐκ οἴεται δεῖν ἐκ τῶν λαϊκῶν εὐθείᾳ ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι

τινα, ἀλλὰ πρότερον γίνεσθαι κληρικόν, καὶ μένειν ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὰς Γραφὰς διδασκόμενον, καὶ τοὺς θελοὺς κανόνας· τὸν δὲ μὴ οὕτω γινόμενον τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι, καὶ τὸν χειροτονήσαντα ἐπὶ ἑτος ἐν τῆς λειτουργίας χωρίζεσθαι. Ἀσχερόν γάρ, φησὶ, καὶ ἱκανῶς ἄλογον τὸν τοὺς ἄλλους ὀφείλοντα διδάσκειν παρ' ἐτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν διδάσκεσθαι. Εἰ μέντοι γε διδακτικὸς εἴη, καὶ ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι ἀριθμούμενος, καὶ μηδὲν ἐλλείπων τῶν ὅσα γε εἰς ὠφέλειαν ἐτέρων φέρει καὶ καταρτισμὸν, ἐπ' αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον μὴ παρατηρεῖσθαι χρόνον ἢ πᾶρα παρῆσιν ἀκίνδυνον.

ΚΕΦΑΛ. Β'. Περὶ τῶν εἰς λαϊκοῦ τάξιν ἐρχομένων ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἢ μοναχῶν.

Ζήτει τὸ λβ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. Ὅτι τοὺς λαϊκοὺς ἐπὶ ἐκκλησίας διδάσκειν οὐ δεῖ.

Ζήτει ἐν τῷ ζ' κεφ. τοῦ Δ στοιχείου κανόνα ξβ' τῆς ζ' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.

Ζήτει ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. Περὶ Λατίνων.

Ζήτει ἐν τῷ λζ' κεφ. τοῦ Κ στοιχείου κανόνα νε' τῆς ζ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ιβ' κεφ. τοῦ Ε κανόνα ιε' τῆς α' καὶ β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ε' κεφ. τοῦ Τ στοιχείου κανόνα υς' τῆς ζ' συνόδου, καὶ ἐν τῷ ια' κεφ. τοῦ Ε στοιχείου κανόνα γ' τῆς β' συνόδου, καὶ ἐν τῷ δ' κεφ. τοῦ Ι στοιχείου κανόνα ἀποστολικὸν ἐβδομικοτὸν.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'. Περὶ ληστῶν μετανοούντων.

Ὁ μέγας τῆς Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ ζ' κανόνι τὸν ληστὴν, μεταμύψ χρησάμενον, καὶ διὰ μετανοίας τῇ Ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότα, τῷ τῶν ἀνδροφόνων ὀπάγεσθαι καλεῖται κρίματι. Καὶ γὰρ τὴν μαιφονίαν εἰς συμμαχίαν, φησὶ, τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος, καὶ ὅπλοις, καὶ πολυχειρίᾳ, καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. Περὶ τῶν ληστὰς ἀναιρούντων.

Ὁ νε' τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν τοὺς ληστὰς ἀντεπεξίόντας, λαϊκοὺς μὲν ὄντας, εἰς τριετίαν τῆς κοινωνίας ἀπείργει, ὥς γε δὴ καὶ τοὺς ἐν πολέμοις φονεύσαντας· κληρικοὺς δὲ, καθαιρεῖ. Πᾶς γάρ, φησὶν, ὁ λαβὼν μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανεῖται· μάχαιραν καὶ θάνατον τὴν καθαίρεισιν ἀποκαλῶν, καὶ τὴν στέρξιν τῶν ἁγιασμάτων. Τοῖς γὰρ εὖ προνοῦσι θανατηφόρος ταῦτα λογίζεται τιμωρία.

Συνήθεια.

Ἄλλὰ γε τοῦτο φορτικόν τιςιν ἔδοξε, καὶ κρίσεως ὀρθῆς οὐ μέτοχον, ἀντὶ τῶν ἐπάθλων, ὧν ἔδει τυγχάνειν τοὺς διὰ τὴν ἐτέρων προκινδυνεύοντας σωτηρίαν, καὶ διὰ σπουδῆς τιθεμένου; ἐκκαθαίρειν τοὺς τόπους τῆς τῶν ληστῶν ἐπηρείας, τούτους ἐπιτιμῶς καθυποβάλλεσθαι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθισταμένους, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν, ἐκείνων ἐπιθεμένων· τὸ γάρ, Πᾶς, ὁ λαβὼν μάχαιραν, οὐχ ἥκιστα τοῖς ληστὰς ἀρμόσειεν ἂν ἢ τοῖς αὐτοῖς διαχειριζόμενοις. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ πατριάρχ-

scorum aliquem ordinari; sed ut primo fiat clericus, et per tres menses maneat Scripturas docens, et sanctos canones; cum vero, qui non ita sit, episcopatu ejici, et qui eum ordinavit, per unum annum ab altari amoveri. Nam turpe, inquit, et valde absurdum est, illum, qui alios docere debet, ab aliis post ordinationem doceri. Si vero sit aptus ad docendum, et in laico ordine numeratus, et nihil eorum relinquat, quæ ad utilitatem et instaurationem aliorum conducunt, ab illo tantum temporis non exigi; sed conatus citra periculum effecit.

CAP. II. De episcopis vel clericis vel monachis qui in laici ordinem veniunt.

Quære 32 caput litteræ K.

CAP. III. Quod laicos in ecclesia docere non oportet.

Quære in 7 cap. litt. A can. 64 syn. 6.

CAP. IV. De sancta administratione.

Quære in quinto capite litteræ T.

CAP. V. De Latinis.

Quære in 37 cap. litteræ K can. 55 syn. vi : et in 12 cap. litteræ E. can. 15 primæ et secundæ synodi; et in 5 cap. litt. T can. 56 syn. vi; et in 11 cap. litt. E can. 3 syn. 2; et in quart. cap. litt. I can. 70 apostolorum.

CAP. VI. De latronibus pœnitentiam agentibus.

Magnus Gregorius Nyssenus in sexto suo canone latronem pœnitentia utentem, et per pœnitentiam ad Ecclesiam reversum, homicidarum judicio subijci jubet. Etenim ad id quod assequi studet, inquit, homicidium assumit, ad id paratus et armis, et copiis, et opportunitate loci.

CAP. VII. De iis qui latrones interficiunt.

Magni Basilii 55 canon eos qui se latronibus adversos objiciunt, si sint quidem laici, per triennium a communione arcet, ut etiam et qui in bello interfecerunt : si sint autem clerici, deponit. Quicunque enim, inquit, gladium sumpsit, gladio peribit : gladium et mortem vocans depositionem et sacramentorum privationem. Ab iis enim, qui sapiunt, hæc mortiferum supplicium existimantur.

Consuetudo.

Hoc autem quibusdam durum videtur, et recti iudicii non particeps, loco præmiorum, quæ consequi debent illi, qui ob aliorum salutem in periculum veniunt, et locos latronibus infestatos diligenter expurgare student, illos pœnis subijci; nec illud solum, verum etiam et ii qui illis ingruentibus, ne interficerentur, sese contra objiciunt. Illud enim : Quicunque gladium strinxerit, maxime latronibus similis est, vel interficientibus illos. Tempore autem patriarchæ Constantinopolis Chliareni quæsitura

fuit de hac re, et in synodo decretum, quod si quis potis quidem sit latronis insidias effugere, ipse vero, hoc non contentus, dedita opera illum invadens interfecit, ut homicida puniatur, et quidem gravius quam præsenti videtur canon. Fortasse enim, si vixisset latro, pœnitentia usus fuisset, et latrocinio cessans Deo adhaesisset. Si qui primus gladium strinxit fuit latro contra sui interfectorem, tum locum habebit præsens canon. Qui quidem ob communem utilitatem vehementer impulsus, deque illo quærendo sollicitus, industria tandem illum invenit et interfecit, et ex civilibus et ex ecclesiasticis legibus, non supplicio, sed præmiis dignus habebitur, ut qui multos homines a morte liberavit, et regionem composuit. Ob majorem vero securitatem in triennium illos condemnari placuit, quemadmodum et qui in bello occiderunt. Clerici quidem, quomodo cumque occidunt, statim depununtur, nulla habita differentia hostis vel latronis vel alionus alius: ut etiam ex patriarchæ ipsius decreto manifestum.

ῥᾶς πολεμίου, ἢ ληστοῦ, ἢ ὁποιοῦδε τινος ἐτέρου· ὡς καὶ ἐκ τοῦ σημειώματος τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου δῆλον καθίστηκεν.

Leges.

Qui invadentem occidit, cum de vite periclitetur, impunis sit: in periculis enim quemlibet oportet seipsum defendere, et non legum auxilium expectare.

Aggredientem latronem licet sine vindicta occidere.

Antistes vero Agarenum, contra se gladium trahentem tempore belli occidens, a synodo depositus fuit.

Quære in cap. 23 litteræ K.

CAP. VIII. De iis qui furtim aliena surripiunt.

Quære in 12 capite litteræ A.

CAP. IX. Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.

Quære in 20 capite litteræ Γ.

CAP. X. De puerperio impollutæ Virginis.

Quære in 8 cap. lit. K canonem 79 syn. vi.

CAP. XI. De matrimonii solutione.

Quære cap. 15 litteræ Γ.

Α χου Κωνσταντίνου τοῦ Χλιαρηνοῦ ἐζητήθη τὰ περὶ τούτου· καὶ διέγνωστο τῇ συνόδῳ, ὅτι εἰ μὲν δυνατός τις διαδρᾶναι τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ ληστοῦ, ὁ δὲ τούτῳ μὲν οὐκ ἠρκέσθη, ἀλλ' ἐκ μελέτης αὐτῷ ἐπιθέμενος ἀνῆρτηκεν, οἷα φονεὺς ἐπιτιμηθῆσεται, καὶ πλεόν ἢ ὡς τῷ παρόντι δοκεῖ κανόνι· ἴσως γάρ, εἰ περιτὴν ὁ ληστής, μεταμέλῃ τε ἐχρήσατο, καὶ τῆς ληστείας ἀποσχόμενος τῷ Κυρίῳ προσεκολλήθη· εἰ δὲ πρῶτος τὸ ξίφος ἠρκῶς ἦν ὁ ληστής κατὰ τοῦ αὐτὸν ἀνελόντος, τότε τὰ τοῦ παρόντος χώραν ἔξει κανόνος. Ὁ; μέντοι διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον πολλὰ παρακληθεῖς, τὴν τούτου ζήτησιν ἐν φροντίδι θέμενος καὶ μελέτῃ, τοῦτον εὗρε καὶ διεχρήσατο, καὶ ἐκ τῶν πολιτικῶν, καὶ ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας νόμων, μὴ ὅτι τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ ἐπάθλων ἀξιοθῆσεται, ἅτε πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων ἐκ θανάτου ῥυσάμενος, καὶ τὴν χώραν ἐξημερώσας. Ἀσφαλείας δ' ἔνεκεν πλείονος ἐπὶ τριετίαν ἤρεσε καὶ τούτους καταδικάζεσθαι, ὡς καὶ τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύσαντας. Τού; γε μὴν κληρικοὺς, οἰονόηποτε φόνον πεποιηκότας, εὐθὺς καθαιρεῖσθαι, μηδεμιᾶς οὐσῆς διαφυγῆς, εὐθὺς καθαιρεῖσθαι, μηδεμιᾶς οὐσῆς διαφυγῆς, εὐθὺς καθαιρεῖσθαι, μηδεμιᾶς οὐσῆς διαφυγῆς.

Nómoi.

Ὁ τὸν ἐπελθόντα φονεύσας, ἐν ᾧ περὶ τὴν ζωὴν ἀκινδύνευσεν, ἀνεύθυνός ἐστιν· ἐν γὰρ τοῖς κινδύνοις ὀφείλει ἑαυτὸν ἐκδικεῖν, καὶ μὴ τὴν τῶν νόμων ἀναμένειν βοήθειαν.

Τὸν ληστὴν ἐπιόντα ἀκινδύνως ἔξῃσι φονεύειν.

Ἀρχιερεὺς δὲ, Ἀγαρηνὸν φονεύσας, κατ' αὐτοῦ ξίφος ἀνατείναντα ἐν καιρῷ πολέμου, καθηρέθη ὑπὸ τῆς συνόδου.

Ζήτει καὶ ἐν τῷ κγ' κεφαλαίῳ τοῦ Κ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Η'. Περὶ ληστρικῶς ἀρπαζόντων τὰ ἀλλότρια.

Ζήτει ἐν τῷ ιβ' κεφαλαίῳ τοῦ Α στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. Ὅτι λούεσθαι οὐ δεῖ τοὺς ἀνδρας ὁμοῦ ταῖς γυναῖξι.

Ζήτει τὸ κ' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. Περὶ τῆς λοχεύας τῆς ἀλοχεύτου Θεοτόκου.

Ζήτει ἐν τῷ η' κεφαλαίῳ τοῦ Κ στοιχείου κανὼν οὗ τῆς ς' συνόδου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. Περὶ λύσεως γάμου.

Ζήτει τὸ ιγ' κεφάλαιον τοῦ Γ στοιχείου.

INDEX

IN

PACHYMERÆ HISTORIAM.

Numeri Romani priorem et posteriorem Historiæ partem indicant, Arabici cifras grandiores quæ in textu Latino impressæ sunt. Gentem Palæologinam universam quærere sub titulo PALÆOLOG.

A

Abbas Gennensium magistratus ad populares Cpoli degentes missus, II, 623. Paciscitur cum Amogabaris pro suis prospero, II, 624, 625. Frustra pro Romanis, II, 625.

Abdicatio patriarchatus exacta ab Arsenio, I, 111. Susa Germano, I, 292. Josepho supposita, I, 398. Ultro data a Vecco, I, 454. Athanasii subdola habita, II, 175. Joannis Cosmæ ambigua, II, 347.

Abrampax prothieracarius, II, 328.

Abula Persarum incursionibus vexata, I, 311.

Acacius ecclesia dissidente medium se gerens, II, 45.

Achalæ princeps Michaeli despote auxiliatur, I, 84.

Joannem Michaelis F. nothum lædit, ib., ab eo proditus Romanis, I, 85. Libertatem redimit, I, 86. Magnus domesticus creatur ab imperatore, I, 88. Jurejurando imperatori dato solvitur a papa, ib.

Actuarii qui sint, I, 539.

Additio vocis, «Filioque» ad symbolum Nicænum quando et quo jure facta sit a Latinis, I, 666.

Adriani V. papæ pontificatus, I, 666.

Adrianopolitani Amogabaros turri inclusos comburunt, II, 534.

Æcaterina Michaeli Andronici F. uxor destinatur, II, 155. Neque tamen ei nubit, II, 202.

Ægypti princeps Bulgaros ignorat, I, 428.

Æliæ patriarcha concitatus adversus Michaelē imp. a Maria Bulgariæ regina, I, 427. Imperatori resistit de Ecclesiarum conciliatione, I, 428.

Æni arx a Bulgaris et Tocharis obsessa, I, 235. A Cætanis, II, 639. Inde fugit Azatines sultan, II, 641.

Æra Græcorum anni qua ratione reducantur ad æram Christi, I, 741.

Æsculapius cur dicatur natus esse e matre non puerpera, II, 661.

Æthiopes Seythas emunt in usum militiæ, I, 176. Liberum eorum transitum a Michaelē imp. impetrant, ib.

16. Eorum ope Syriam, Palæstinam aliasque provincias Romanis eripiunt, I, 178. Æthiopum sultan a Maria Bulgara frustra contra imperatorem conciliatur, I, 428.

Affinitas Michaelis imp. cum Apaga Tocharorum sultane, I, 174. Cum Noga principe Tocharorum, I, 344. Cum Michaelē despota, I, 242, 439. Cum Pannoniæ rege, I, 317. Cum rege Bulgariæ, I, 342. Cum Joanne Asane, I, 430. Cum Joanne Lazorum principe, I, 520.

Agabana Oblivionis castellum ab Anniano Marcellino dictum, II, 661. Ejus nominis origo, ib.

Agalmatis monasterium prope Nicæam, I, 112.

Agari Albi dicti a Latinis Græci, I, 367.

Agathiopolis capta, I, 348.

Agathiopolis cum Osphenisthlabo de ditione transiit, II, 601.

Iacca Nogæ uxor Tzacæ mater, II, 264.

Alais Persa Cazanis Canis Trocharorum edicto terretur, II, 403. cum Romanis præsidianis Sardiniam paciscitur, II, 403. Fraudem parans a Romanis opprimitur, II, 404.

Alani cum Tocharis conjuncti, I, 343. Ad Andronicum imp. transeunt, II, 307. In tractum Orientalem ab emissis, ib. Vexant Romanos, II, 309. Srenue pro iis pugnant, II, 312. Michaelē cognat ad missionem sibi dandam, II, 314. Alexium Raulem occidunt, II, 320, 321.

Veniam ejus cædis ab imperatore petunt, ib. Fortiter pugnant contra Atmanem, II, 334. Ob iniquam stipendiorum distributionem Rontzerio cædem minantur, II, 421, 422. Cum Rontzerianis dimicant, ib. Fugiant e castris Rontzerii Magnesiam oppugnantis, II, 431. Persas fugant, II, 432. Rontzerium interficiunt, II, 525. Præpropere fugientes Romanis magnæ cladis causa existunt, II, 550. Delicientes ex agro Romano prædas agunt, II, 574. Turcopulos captos imperatori tradunt reconciliationis causa, II, 590. Vicissim ab iis vexantur, II, 6-2. Osphenisthlabo se adjungunt, II, ib. Ab Amogabaris Turcopulisque vincuntur, II, 603.

Alexandrius patriarcha Nicolaus depositionem Arsenii improbat, I, 271. Athanasius Michaelē imp. comitatur in expeditione ad Saugarim, I, 502.

Alexius Alyattes dux contra Genuenses missus, I, 423.

Alexius Joannis Lazorum principis fil. patri a II, 270. Filiam præfecti caniteo ducere recusat, Ducit Iberam quamdam imperatore invito, II, 2.

Alexius Philanthropenus, V. Philanthropenus.

Alexius Philes, V. Philes.

Alexius Strategopulus Cæsar, V. Strategopulus.

Alexius Tarchaniota, V. Tarchaniota.

Ahacenus comes Tamerlanis et ejus vitæ scriptor, II, 705.

Alisyras Carmanorum dux Philadelphiam obsidet, II, 421. Vulneratus in prælio cum Rontzerio commissio fugit, II, 427. Tripolim urbem capit, II, 433, 435.

Alizones, II, 413.

Alubardas ad papam missus, I, 168. Occiso socio redit, I, 169.

Aluminis fodinæ atque præparatio et usus in pannorum tinctura, I, 678.

Philippus Amerala Caninorum et Coryphi princeps Michaelis despote affinis, I, 508.

Amogabari qui sint et unde nomen trahant, II, 639. V. Cateani.

Annuleta sacra in pignus fidei a paciscentibus commutari solita, II, 225.

Amuras Persa Mesothiniam vexat, II, 346.

Amurius Tocharis sibi conciliatis Melecum identidem vincit, II, 328. Meleco supplex occiditur, II, 329.

Anagurda direpta a Persis, II, 113.
 Anaplum oppidum juris dubii, I, 88.
 Anasuranus s. Anasurion cognomen Chosrois regis Persarum, II, 686.
 Anaxagoræ libri de rerum natura initium, II, 660.
 Anazarbi episc. Theodoritus, I, 437.
 Anchialus capta a Romanis, I, 211. Ab Ospentis: hlabo I, 601.
 Andreas pirata Venetos vexat, II, 493. Navem Persicam captam imperatori dono dat, ib. Propterea honoribus augetur, ib. una ex ejus navibus a Venetis incenditur, II, 496. Arcem Tenedi expugnat, II, 536. Muriscus cognominatus, II, 573. Persas captos occidit, ib. Ameralis dignitate ornatur, ib. Madytensibus obsessis comineatum subvehit, II, 584. Ab imperatore deficientes Romanos spoliatur, II, 584. Pugna navali victus et captus, II, 585. Redimitur a patre, ib. In Callipoli obsidenda vulneratur, II, 606.
 Andronicus Sardensis episc. ægre consentit in coronationem Michaelis Palæol., I, 102. Arsenii abrogationem improbat, I, 118. Monachus fit, I, 120. Priorem dignitatem recuperare studet, I, 272. Arseniaurum dux apud imperatorem pro liis agit, II, 38. Monasticæ vitæ peritus patriarchatum amittit, II, 43. Priorem dignitatem recuperat et imperatori a sacris confessionibus, II, 50. Chalazas cognominatus ib. Inique in antistites agit II, 52. Accusatus majestatis, II, 65. Ignominiose honoribus privatur, ib. V. Chalaza.
 Andronicus Tarchaniota. V. Tarchaniota.
 Anemæ turris carcer Vecri, I, 578.
 Angeli Cpoli honorati concursu populi tertiis feriis, II, 85. Cur ad dexteram Aræ maximæ culti, II, 707. Mali cruciandis improbis adhibiti, ib.
 Angelocoma a Persis capitur, II, 413.
 Angelus logariastes, II, 296.
 Angonis tell. Franci descriptio, II, 635.
 Anna Alemanna Manfredi soror, Joannis Ducæ vidua Michaelis imp. incestos amores eludit, I, 181. Quominus ab eo uxor ducatur a patriarcha impeditur, I, 182. Ad Manfredum remittitur, I, 184.
 Anna Eulogiæ F. Nicephoro despote nubit, I, 242. Michaeli Ducam Andronico imp. se prodituram esse spondet, II, 67. Promissum exsequitur, II, 72. Conjugium Ithamaris filie cum Michaeli Andronici fil. procurare frustra studet, II, 201, 250. Filiam Philippo Caroli F. uxorem dat, II, 450. Urbes in dotem genero assignatas retinens ab eo debellatur, ib. Thomam cum Michaelis imp. Junioris illa connubio jungit, ib.
 Anna Michaelis despote filia, Gulielmi Achaie principis uxor, I, 82.
 Anna Pannonia Andronico Michaelis imp. filio nubit, I, 518. Obit, I, 499. Splendide ejus exsequia, I, 500.
 Antimensia quid sint, I, 558.
 Antiochia direpta ab Æthiopibus, I, 179. A Babylonis sultano, II, 86.
 Antiochenus patriarcha Euthymius ut Arsenio patriarchatus abrogetur consentit, I, 271. S. Nicolai ope mire conservatus, I, 429. Mortuus Cpoli, I, 437. Successor ejus Theodosius monachus, I, 456.
 Antisthenis prudens votum, I, 331.
 Antonini imperatoris edictum de servis laboribus non aggravisandis, II, 648.
 Apagas s. Apagan ducit Mariam Michaelis imp. F. notham, I, 174. Chalaz F. II, 263. Memorise lapsu frater Chalaz a Pachymere dictus, II, 611, 774. Mogulensium Abakas-kan h. e. imperator creatur, II, 815. Ejus mortis annus demonstratur, II, 817.
 Apamea destructa, I, 179.
 Aphamea castrum ab Italia defenditur, I, 110.
 Apocrisiarii ad Martinum papam, I, 503.
 Aprenorum gens patricia Cpoleos, I, 65.
 Apuliæ rex Manfredus gener Michaelis despote, I, 82.
 Aquilarum imagines honoris causa conceduntur Constantino Porphyrogenito, I, 499.
 Aquileia sedes senatus Venetorum, II, 245.
 Archidiaconi Meliteniote et Metochita doctrinam sanam propugnant, II, 90. Carcere et exsilio mutantur, II, 102.
 Arcuum genus Tzangra, II, 721.
 Areopagus institutus ab Andronico cito exolescit, II, 237.
 Arganes Tocharorum Kanis Melecco Masuri conciliatur, II, 327.
 Argentina Opicii Spinolæ fil. Theodoro Andronici fil. Montisferrati marchioni nubit, II, 598, 775.
 Argentum vivum quo differat ab hydrargyro, I, 660. Ejus usus in excavandis portibus nunc ignotus, ib.
 Argos juris dubii, I, 84.
 Argun-Chan Imperare Mogulensibus incipit, II, 820. Moritur, ib.

Armenta rex Euthymium Antiochenum in mare relegat, I, 429. Principes legatis imperatoris duas regis filias tradunt, e quibus ejus filio sponsa eligatur, II, 205.
 Arseniani schismatici ab Ecclesia deficiunt, I, 573. De his concio, ib. Eorum potentia, I, 514.
 Arsenius patriarcha vocatur ad deliberationem de eligendo tutore principis, I, 66. Honorificentissime a Michaeli Palæologo magno duce exceptus, I, 72. Favet promotioni ejus in imperium, I, 79. Sollicitus de eonegotio, I, 90. In monasterium se abdit, I, 111. Frustra revocatus, I, 113. Patriarchatu cedit, I, 115. Revocatus in patriarchatum, I, 172. Palæologum iterum coronat, I, 173. Eum excommunicat, I, 201. Absolutionem ei petenti pernegat, I, 211, 255, 261. Eum reprehendit quod cum Christianis bella gesserit, I, 241. Accusatus ab Epsetopolu, I, 257. Coram apodo reusut comparere, I, 261. Damnatur et exauctoratur, I, 268. Deportatur in Oxeam insulam, I, 270. Andronicum Sardensem in integrum restituere frustra conatur, I, 272. Accusatur majestatis, I, 283. Mittuntur synodo qui eum de eo crimine interrogent, ib. Ejus responsa, I, 287. Ab imperatore crimine solvitur et muneribus donatur, I, 289. Ejus cadaver splendide Cpolim reportatum in Sophiæ templo deponitur, II, 83. Translatum inde in monasterium S. Andreæ, II, 85. Ejus vitæ et duplicis patriarchatus initium et finis, I, 724.
 Arsenius Hagiosymeonita patriarcha Antiochenus creatus, II, 56; nomen ejus Cpoli et sacris diptychis recitatur, ib. accusatus exauctoratur, ib.
 Arsenius Pergamensis a synodo ad Joannem Cosmam legatus, II, 349.
 Asan senior Bulgarie rex Theodorum Angelum imp. captum excecatur, I, 82.
 Asan junior senioris nepos Irenen imperatoris filiam ducit, I, 439. Ab imperatore in regnum Bulgarie evehitur, I, 440. Contra Lachanam ducit, I, 446. Ternobo potitur et fit rex Bulgarie, I, 447. Fugit Ternobo metu rebellionis, I, 448. Romaniis despota creatur in compensationem regni Bulgarie, II, 57.
 Asan Michaelis imp. avunculus contra Persas militans moritur, II, 515.
 Aspra genus moneta Græcis usitatum, II, 723.
 Astrabite expugnatur a Persis, II, 412.
 Astyzium arx ad Scamandrum, ubi Theodori imp. pecunia servatur, I, 68.
 Asonea fl. alluens Bellagrade arcem, I, 510.
 Asus arx Persis deditur, II, 437.
 Atar dux Persarum Cubuclea capit, II, 580.
 Atarii i. q. Tochari, I, 129. Cur vocati milites Mogulenses in Persia, II, 809.
 S. Athanasii testimonium de processione Spiritus S., I, 583; II, 29.
 Athanasius patriarcha Alexandrinus creatus post constitutam Ecclesiarum pacem imperatori favet, I, 428, 429. Eum comitatur in expeditione ad Sangarim, I, 502. Refert Pachymeri quid sibi tum dixerit imperator, I, 513. Synodo contra Vecum præsidet, II, 25. Antistitem damnationem, ratam habere recusans, II, 55, inter patriarchas non recitatur, II, 56. Interest colloquio Gregorii patriarchæ cum Vecco, II, 97. Tomo Gregorii non vult subscribere, II, 120. Snadet Cyprio abdicationem patriarchatus, II, 121. Ab Athanasio patriarcha Cpolitano vexatus. Rhodum secedit, II, 203. Redux ad Armenie regem legatus mittitur, ib. Spoliatur a piratis, II, 204. Legatur a synodo ad Joannem Cosmam, II, 549. Athanasii in sedem Cpolitana restituti resistit, II, 367, 409. Alexandriam redire cogitur, II, 579. Defertur in Eubœam, ib. Ab Eubœensibus Freris tenatur, II, 594. Inde profectus Thebas in custodiam datur, II, 595. Liber dimissus prope Almyrum hospes degit, ib. Patriarchatu privatur, II, 615.
 Athanasius patriarcha Hierosolymitanus accusatus a Brula Cæsariensi deponitur, II, 615.
 Athanasius Lependrenus interest conventui Atramytliensi, II, 59.
 Athanasius monachus Andronico per Eneopoliten oblitus multum placet et in monasterio Logariastæ collocatur, II, 107. Patriarcha electus, II, 159. Vilem cultum affectat, II, 140. Horribilis ejus oratio, II, 142. Contrari de ejus virtutibus et miraculis sermones hominum, II, 145. Celebratur ejus promotio, II, 145. Sinistra patriarchatus omnia, ib.; ministris utitur monachis inhumanis, II, 147. Ignarus artis regendi homines, II, 150. Agri monasterium Athanasio Alexandrino eripit, II, 205. Cunctis exosus, II, 165. Se ultro cessurum patriarchata significat, II, 169. Libellum quo sibi adversantes excommunicat migraturus absconditum relinquit, II, 173. In Cosmidii monasterium abducitur, II, 175. Cessio ejus scripto ex-

pressa, ib. 15. Libello quem abscondidit reperto incusatur, II, 219. Ejus responsa, II, 253. Vaticinatur futurum terræ motum, II, 339. Patriarchatum sibi delatum recusare se fingit, II, 363. Andronici favore in patriarchatum restituitur, II, 382. Athanasii Alexandrini nomen non vult recitare, II, 409. Litaniis celebrandis etiam per noctes vacat, II, 420; 381, 626, 631. Gravis in eum invidia conflata, II, 460. Monopolia conatur tollere, II, 461. Ab Arsenianis in concione nocturna probris consuevitur, II, 475. Libelli famosi in eum sparguntur, 520. Seditione coorta fugit II, 530. Bona cleri occupat, II, 539. Athanasii Alexandrini ejecti bona cupide invadit, II, 579. Cunctos vexat, II, 581. Arbitrium questionum forensium obtinet, II, 583. Hilarionem monachum, multari vetat, II, 596. Tollit imagines trium Germanorum, II, 614. Michaelis imp., ib. In omne genus hominum sævit, II, 613, 651. Ejus prior patriarchatus ipsorum quatuor annorum fuit, II, 781. Secundus quando inceperit, 790.

Athenæus defensus adversus animadversionem Casauboni, II, 663.

Atman regiones Cpoli circumspitas infestat, II, 316. Viciniam Nicææ aliasque regiones inurstat, II, 332. Collectas a Siuro copias delet, II, 414. Belocomam capit, ib. Prusam obsidet, II, 415. Regionem Nicææ assitam vastat Mariæ Mogullorum dominæ misis irritatus, II, 637. Tricoeciam expugnat, II, 638. Loca Nicæam et Pythia circumjacenta occupat, II, 642.

Attaleola equiso Magnesiam occupat, II, 428. Nostongum urbe excludit, ib. Per Rontzerium gratiam imperatoris impetrat, II, 429. A Rontzerio deliciens, II, 439. Italos Magnesie repertos adorat, ib.

Atramythi conventum imperator celebrat ad componenda Ecclesiæ dissidia, II, 59.

Augustæum forum Cpolitanum, II, 662.

S. Augustinus a sexta synodo vir beate memoriæ vocatus, II, 29.

Augustus mensis plerumque Posideon, nonnunquam Memacteron dictus Pachymeri, II, 701.

Aulæ locus, II, 427.

Auro liquefacto occisus Chalyphas, I, 129, 249.

Australium hominum natura, I, 175.

Azatinus sultan Persidis Tocharorum metu fugit ad imperatorem, I, 129, 130, 609. Splendide excipitur, I, 132. Fucum ei facit imperator cum hostibus ejus fœdere conjunctus, ib. Ignavus et luxuriosus, I, 129. Conjurat in imperatorem, I, 229. Inclusus in arce Ani, I, 235. Deditur Bulgariis et Tocharis, I, 237. Enrolipia petit ab imperatore, I, 265. An Christianus fuerit dubitatur, I, 267. Matrem habuit Christianam, I, 131. De regno certat cum Rucratine fratre, II, 609.

B

Baburza Tamerlanis nepos Mogolis imperium condit, II, 704.

Babylas episcopus Ancyranus, II, 577.

Baculum pastorem patriarchæ schismatici ab imperatoribus accipere soliti, II, 747.

Bahadur-ghan ultimus princeps Mogulensium quando imperare inceperit, quando desierit, II, 825.

Bairbas et servo fit sultan Egypti Bundokdar dictus, II, 817. Mancipitis Scythicis utilis ad militiam, ib.

Batulus magistratus Venetorum, I, 163. Trucidatus a Gennensibus Cpoli, II, 242.

Balanidiota ephebus Theodori imp., I, 33.

Baldunus imp. Latinus Cpoli capta fugæ se mandat, I, 144. Ejus negligentia in conservando palatio, I, 161. Excipitur et affinis assumitur a Carolo Apuliæ rege, I, 165, 317.

Balneum ecclesiæ Cpoli, I, 239.

Balsamon centum annis antiquior Pachymere, II, 672. Conciliatorem ejus narratio de imperatoris prærogativa aliqua cum Pachymere, ib.

Bardareote pars regni satellitii, I, 331. Unde dicantur, I, 349.

Basilius s. Parlaam episc. Adrianopolitanus, excæcatus in perpetuam custodiam datur, I, 302.

Basilici fratres a sultane ad imperatorem transfugiunt, I, 129. Alter magnus heteriarcha, alter Basilius excubitor, I, 130.

S. Basilius Valentis imp. dona ecclesiæ oblata accipit, I, 480. Ejus de processione Spiritus sancti testimonium, I, 461. Posteriorem filio Spiritum dicit, II, 29.

Basilii Bulgarectoni imp. cadaver repertum et honorifice humatum, I, 125.

Basilius Caballarii fil., I, 54.

Batu Selavoniam aliasque terras Mogulensibus subijcit, II, 808. Victus a Francis in Persidem recedit et Calypsum opprimit, II, 809.

Bebrices Pylopythii vexantur, II, 413.

Beclas vocabulum conflatum ex litteris initialibus quinque verborum, I, 28.

Bellagrada arx obsessa ab Italia, I, 509. Ejus situs et descriptio, I, 510.

Belocoma s. Angelocoma direpta a Persis, II, 415. Capitur ab Atmane, II, 414.

Bema quid sit, I, 611.

Berengarius Entenza Catelanus dictus Pachymeri Myrigerius Tentza. Frantzi Picieriotetza, II, 770.

Berytus destructa ab Æthiopicis, I, 179.

Biselii honor qualis sit, I, 675.

Bizya a Pharenda Tzime obsidetur, II, 629. Urbs Thraciæ in qua præsidium equitum imperatores habent, II, 774.

Blachernarum palatium, I, 161, 421.

Blachernensis synodus sævit in antistites a monachis accusatos, II, 50.

Blachi qui sint, II, 663.

Nicephorus Biemnidis monachus religione et doctrina insignis aditur ab Josepho patriarcha, I, 338. Ejus sapientia, I, 339. Ejus testamentum, I, 541. Irritum factum, I, 542. Ejus scripta contra schisma, I, 477. Processionem S. Spiritus probat libello, II, 28.

Booses fl., I, 510.

Brealium hominum natura, I, 175.

Bovpilas contra Catelanos mittitur a Michaeli Palæol., II, 543.

Bossilas dux Bulgarorum pro Romanis pugnantium, II, 445. Bulgaros Osphentistlaho parentes cædit, II, 446. Captos liberos dimittit, ib. Alanis et Turcopulis contra Amogabatos præstet, II, 549.

Brulas Cæsareæ episc. Athanasium Hierosolymitanum accusat, II, 615. Missus ad rem inquirendam ipse ejus sedem occupat, ib. Exauctoratur, II, 616.

Brysis arx frustra oppugnatur a Catelanis, II, 629.

Buccalaria a Persis vastata, I, 221.

Bulgari Theodorum Angelum imp. devictum capiunt, I, 82. Eorum rex Constantinus adversus Michaelæm imp. conciliatur ab Irene uxore, I, 210. Coercentur, ib. Cum Tocharis conjuncti imperatorem capere conantur, I, 231. Ani arcem oppugnantes dedito Azatine recedunt, I, 235. Pacem faciunt cum imperatore, I, 542. Denuo contra eum bellum parant impulsu Mariæ reginæ, I, 427. Contemnuntur a sultane Egypti, I, 428. Vincuntur a Lachana, I, 454. Eum regem accipiunt, I, 443. Devicto Lachana a Tocharis Asanem regem agnoscunt, I, 445. Asanem fugant Tertre in regnum execto, I, 458. Cæduntur in transitu Scaphiæ fl., II, 446. Vicissim Romanos vincunt, ib. Eorum, mos captivos liberos dimittendi, ib.

C

Caballarii trecenti dati a domino Thebarum Joanni Notho, I, 528.

Caballarium gens primaria Cpoleos, I, 65.

Michael Caballarius magnus conostaulus perit, I, 411.

Cabasilas actarius admonet Andronicum de periculo patris ægrotantis, I, 550.

Cadaver monachi alicujus sanctum habetur, II, 480.

Cæsar. V. Strategopolus.

Callipolis a Catelanis seftiosis occupata munitur, II, 527. Obsidetur a Romanis, II, 528. Induciis fraude impetratis liberatur, ib. Romani iterum urbem oppugnantem fugantur, II, 545. Oppugnatur a Genuensibus, II, 605.

Caloidas excæcatur, I, 492.

Camelopardalis descriptio, I, 177.

Campanarum sonitu populus convocatur, II, 52.

Campus Furentis locus, II, 687.

Caniculeum quid sit, II, 688. Ejus præfectura i. q. cancellarii officium, ib.

Caniclinus i. q. cancellarius, II, 689.

Canina arx Carole regi dedita, I, 508. Itali devicti eo confugiunt, I, 515.

Canis regem significat apud Tocharos, I, 346.

Cannaburius minister Irenæ Asanis viduæ, II, 509.

Canstritzis urbs capta, I, 548.

Cantacuzenorum gens primaria, I, 65.

Caracalus Nicomediensis jugum Evangelii ponit in oratione Athanasii patriarchæ, II, 146.

Carbas eunuchus trucidatur, II, 76.

Cardinales a cardine dicti, I, 540. De ea re locus Pli II papæ, 659. Eos ambit imperator, I, 209.

Carmani Alisyræ duce Philadelphiam obsident, II, 421.

- Carpantias s. Carphantanes a Cazane fratre ex Indis ad successionem imperii vocatur, II, 439. Imperium suscipit, ib. Persas debellat, II, 588. Ejus imperii initium et finis, II, 825.
- Carolus Apulias rex eligitur a papa dux contra Manfredum rebellem, I, 185, 317. Devicti regnum accipit, I, 185. Balduinus Cpoli profugo affinitate jungitur, I, 163, 317. Parat bellum contra Romanos, ib. Ejus gerendi facultatem negari sibi a papa Jolet, I, 409. Cammorum arcem in deditiorem accipit, I, 508. Presidium ei imponit, I, 509.
- Carolus quidam Muzalonem protovestiarium occidit, I, 61. Invitatus ad conjunctionem contra Michaellem imp. conjuratos prodit, I, 284.
- Carthago Aethiopiis pro arce, I, 363.
- Caspiae portae, I, 341.
- Cassianus magnus primicerius praefectus Mesothiniae conditionis accusatus revocatur, II, 618. Negat se venturum nisi caveatur sibi pignoris, II, 619. Praeditus a Chelensibus capitur, ib. Peritus artis bellicae, II, 620.
- Castoria ab Joanne despotia capta, I, 107.
- Castrum Oblivionis carcer cur ita dictus, II, 691. Cur ab Amiano « Agabana » a Simocatta « Gligerdon » vocetur, II, 692.
- Catanei Phocae domini, I, 676.
- Catechumanea quid sint, I, 46.
- Catelani Rontzerio duce Cyziel dire grassantur, II, 593, 416. Unde Amogabari dicti, ib. Nonnulli domum abeunt, II, 418. Soluta obsidione Magnesiae, II, 480. In Occiduam trajecti continentem libidinis et avaritiae edunt exempla, II, 481. Justo plura ab imperatore postulantes objurgantur, II, 486, 487. Legationes eorum ad imperatorem irritae, II, 591, 514. Rontzerio interfecto a Romanis caduntur, II, 526. Romanos Callipoli obvios occidunt, II, 527. A Sicilia deseruntur, ib. Romanos accolae maris spoliunt, II, 528. Perinthum expugnant, II, 529. Catelani ejusdani ab Andronico honoribus aucti proditio detegitur, ib. Penas dat, II, 593. Catelani Michaellem imp. vincunt, II, 549. Regiones citra Maritizam fl. infestant, II, 562. Cubuleenses Persis produnt, II, 580. Loca Gano monti vicina populantur, II, 585. Rhedestum frustra oppugnant, II, 586. Mare infestant, II, 592. Orestiadis territorium vastant, II, 603. Pamphylum frustra tentant, II, 603. Didymotichi obsidionem solvunt, ib. Pace sprete, II, 625. Copolim tendunt, II, 626. Revocantur ab incepto audita suorum clade, II, 627. Fame et lue afflicti Maritizam fl. trajicere cupiunt, II, 636. Infensis invicem sibi ducibus Cassandream tendunt, II, 551. E praelio ibi commisso Romofortus superior evadit, II, 632.
- Catelani belli duplex initium a Pachymere confunditur, II, 799.
- Catharus legatus reginae Bulgarorum, I, 428.
- Catherina Balduini fil. Carolo regi Franciae nubens ei titulum Cpolitani imperatoris affert, II, 763.
- Cazanes Kanis Tocharorum e Chalau et Apaga genus trahens, II, 262. Andronici imp. filiam ducit, II, 402. Barbaros imperium Romanum incursare vetat, ib. Cyrum, Darium, alios sibi imitandos proponit, II, 457. Iberis Christianis in bello utitur, ib. In crucis signo magnum vivendi omen positum putat, ib. Sultanem Arabum debellat, ib. Artis mechanicae peritus, II, 438. Deum in gubernandis hominibus imitandum censet, ib. Nummus auro purissimo ab eo cusus, ib. Tuctainem fratrem imperii excludit, ib. Carphantanem sibi successorem designat, II, 459. Moritur anno imperii sexto, statisquinto et tricesimo, II, 456-439.
- Celte securigeri custodes fidi, I, 71. Carcer lis custodiendus traditur, I, 378.
- Cenchreae arx ad Scamandrum, I, 485. A Persis oppugnatur, II, 443. Ad deditiorem compulsa incendio deletur, II, 144.
- Ceras portus Cpoleos, I, 524.
- Ceremonia coronationis Michaelis descripta, I, 195. Promotio Joannis indespotam, I, 196.
- Chabrae arx ad Sangarim, I, 419.
- Chadeus a praesidiarii tributa exigit, I, 18. Ut Michaellem Paleol. capiat Thessalonicam missus, I, 27, 29. Clementia in eum utitur, ib. Ominatur ei iasciens imperium, I, 30.
- Chalaza Sardensis episc. Germano suadet depositionem patriarchatus, I, 296. Inde accusatus a Germano apud imperatorem, I, 297. V. Andronicus Sardensis.
- Chaicedonensis canon a Graecis falso dictus contulisse primatum Cpolitanæ sedi, I, 661.
- Character sigilli Michaelis imp., I, 532.
- Chalices pro Iberis cum Andronico imp. frustra de facere agit, II, 620.
- Chela arx locus exsiliis Josephi expatriarchae, I, 419.
- Capitur a barbaris, II, 412.
- Chius crudeliter diripitur a Rontzerio, II, 436. Vastatur a Persis, II, 510. Incolae fugientes naufragio pereunt, ib. Chilara arx terræ motu eversa, II, 235, 234.
- Choroboscus. V. Joannes.
- Chosroes Anasuranus rex Persidis, II, 686.
- Chrsimate innoguntur qui se ad ritum Graecum adiungunt, II, 520.
- Christiana religio floret apud Megulenses, II, 767.
- Chumnu (Joannes) accusat Veccum, I, 376.
- Chumnu (Nicephorus) mysticus Theodoro Muzaloni agrotanti intus minister, II, 164. Protovestiarius et praefectus cunctis creatur, II, 193. Ejus filia sponsa destinatur Alexio principi Lazorum, II, 287. Et Joanni despotæ Andronici fil., II, 289.
- Chumnu (Theodoros) legatus ad Rontzerium re infecta redit, II, 508.
- Chutluchaimus Pachymeri dictus quem Arabes Kolu Sahum vocant, II, 825.
- Clerici urgentur et vexantur ab imperatore, I, 586, 390. Templo exclusi foris preces persolvunt, II, 19.
- Suspenduntur per Josephi ministros, II, 21. Dum consecratur Gregorius aëro in templum admissi dimittuntur sine liturgia, II, 16. Communione frustrantur pane profano sibi per fraude dato, II, 48. Tomo Gregorii Cyprii subscribere recusantes mulantur, II, 111. Gregorium accusatur in judicio adsunt, II, 124. Donantur ab eo, II, 153. Vexantur a Saba monacho, II, 165. Ab Andronico, II, 165. Oppressi ab Athanasio patriarcha, II, 642. Litteras ad eum mittunt, II, 643.
- Cocci monachi, I, 489.
- Colonea a Joanne despotia capta, I, 107.
- Colyba quæ sint, I, 574.
- Cometa anni 1264, I, 647. A. 1664, I, 618. A. 1693, I, 649. Cometa Cpoli apparens describitur, II, 304.
- Concio Muzalonis protovestiarii, I, 41. Michaelis Paleol., I, 49. Ejusdem de urbis expugnatione, I, 153. Ad populum de schismaticis, I, 275. Ad ecclesiasticos, I, 457.
- Conjuratio contra imperatorem detecta et punita, I, 284.
- Constantinopolis capitur a Graecis, I, 140. Ab imperatore intratur, I, 159. Ordinatur, I, 163. Munitor, I, 186. Quando a Latinis capta, I, 694. Quando a Graecis recuperata sit, I, 723.
- Constantinopolitanus patriarchatus ordine quartus ambitione in secundum promotus, I, 661.
- Constantinus dictus Michael Paleol. in infantia, I, 301.
- Constantinus Melangiorum episc., I, 102.
- Constantinus Thecus Bulgarorum princeps Irenen Theodori imp. fil. ducit, I, 36. Concitatus ab ea contra Michaellem imp., I, 138, 210. Irrumpit in fines Romanos cum Tocharis conjunctus, I, 231. Cohibetur, I, 210. Irene mortua Mariam Michaelis imp. neptem ducit, I, 312. Praeio a Lachana victus interficitur, I, 452.
- Constantinus Melec Azatinis sultanis fil. Cpoli baptizatus et educatus, II, 612. Ne sultan fiat ab Andronico imp. impeditus, II, 615. Pegarum praefecturam ab eo accipit, ib.
- Constantinus Magnus Helenæ matris statuam in Strategio foro collocavit, II, 662.
- Contoskelium instauratur, I, 363.
- Contus i. q. comes, I, 181.
- Coronato Michaelis Paleol. prima, I, 101. Secunda, I, 173. Andronici cum conjuge, I, 318.
- Corone terræ motu concussa, II, 593.
- Corones interpretes missus ad Catelenos, II, 564.
- Cortazes Cretensium dux suspectam habet Philanthropeni cunctationem, II, 221. Philanthropenum sibi proditum hosti tradit, II, 224.
- Cosmas Sozopolii oriundus cum fratre et filio sit monachus, II, 182. E monasterio ejicitur, ib. Liberatus in insulam solitariam secedit, II, 183. Insinuatui imperatori, ib. Confessarius ejus et patriarcha sit, ib.; II, 181. Joannis nomen assumit, II, 185. Baculo pastoralis et dibanulo honoratur, II, 186. Solos monachos ad episcopatus evehit, II, 187. Imperatori invitatus assentitur, II, 197. De scriptis Athanasii repertis cum eo deliberat, II, 249. Egre fert non consuli se ab eo super Simonidis nuptiis, II, 279. Imperatori propter consilium filiae danda in matrimonium crali Serbie iratus, II, 281. Aedes patriarchales intrare recusat, II, 283. Placatus ab imperatore officium patriarchale resumit, II, 292. Obstat restitutioni Joannis Ephesini, II, 299. In monasterium secedit, ib. Accusatus ab episcopis, II, 300. Ultro adit imperatorem cumque sibi reconciliat, II, 302. Voce divinitus edita imperatum sibi ait ut Ecclesiae regendæ munus resumat, ib. Oppugnatur ab eviscois II, 337. Hilarionem Scyrbriensem frustra

criminator, II, 539. Patriarchatu cedit, II, 541. Imperatorem sibi insidiantem anathematis interminatione turbat, II, 375. Anathema tollit, II, 380. Sozopolim recedit, II, 384. Ab Osphenthilabo mittitur ad imperatorem, II, 624.

Cosmidii monasterium, I, 475. Arx diruta, II, 592. Cotaaitza monachus e Periblepti monasterio in monasterium Maximum traducitur, II, 66. Inde aufugit, II, 67. Triballis iunctus Romanos vexat, II, 257. Adiungit se crali, ib., 271. Ab eo imperatori deditur, II, 285.

Cozylenis antistes consecrat Georgium Cyprum, II, 44. Philippo magno domino confessorius, ib.

Crales Serhiæ perfidus, I, 530, 532. Fines Romanos incursat, II, 257, 271. Inconstans, II, 272. Plures uxores habet, ib. Libidinosus, II, 275. Simonidem vix octennem Andronici imp. fil. in matrimonio accipit, II, 285. Coanizam imperatori tradit, ib. Ab imperatore honorifice excipitur, II, 286.

Creta terræ motu concussa, II, 595. Cretenses a Latinis subacti militatum in Asiam trans-eunt, II, 209. Philanthropo auxiliare, II, 210. Ejus cunctationem suspectam habent II, 221. Eum produnt, II, 224.

Crotonæ episc. honoratur ab imperatore, I, 560. Crucis gloria causa bellandi Francis, I, 363. Cubucles arx a Persis oppugnatur, II, 580. Cudruenes Troianopoleos episc, I, 531. Cula arx, II, 135.

Cursiles Alanus sororem Cuximpaxi in matrimonium dat, II, 575.

Cutrizaces anctor consilii expugnandæ Cpoleos, I, 118. Ad id exsequendum plurimum confert, I, 129.

Cuximpaxis nomen sonat principem Hieromagorum, II, 590. Tocharus superstitionis Persicæ antistes, II, 545. Christianus fil. ib. Filium Solympaxi collocat, ib. Suspensionem perfidiam incurrit, II, 546. Ab Andronico missus ad delinendos Alanos cum his se coniungit, II, 533, 574.

Cydon (Joannicius) episc. Thessalonicensis ex præfecto Sosandrorum, I, 126.

Cyprî rex filiam Michaeli Andronici fil. uxorem dare recusat nisi probante papa, II, 205.

Cyprus. V. Gregorius.

Cyriilli testimonium de processione S. Spiritus, I, 585; II, 50. Filium vocat os Patris, ib.

Cyriillus Tyrius a Syria eligitur Antiochenus patriarcha, II, 56. Dionysium Pompeianopolitanum in aditu sedis prævertit, ib. Ut sui electio rata habeatur Cpolim venit, II, 122. Assignatur ei diversorium in monasterio Hodegorum, II, 125.

Cyziceni a Catelanis oppressi, II, 399.

Cyzicenus episc. Georgius legatus ad papam, I, 374. Theodoros dire vexatus a schismaticis, II, 55.

D

Dacibya arx, I, 192; II, 103. Damasceni testimonium de processione S. Spiritus, II, 489.

Damascus funditus eversa, I, 179.

Daniel Cyzicenus tomum Gregorii vituperat, II, 116. recusari ei testimonium sanæ doctrinæ vult, II, 128, 129. Obiurgatus ab imperatore in custodiam datur, II, 129.

Daphnusia insula oppugnata a Latinis, I, 138. Liberatur, I, 145.

David Mepe Iberiæ, I, 216.

Debilitatio Imperii sub Andronico unde orta, II, 208, 515.

Decretum de fide a Vecco auctum, II, 52.

Demetrius terribus munitur, II, 71. Ab imperatore Theophanoni destinata dotis loco, II, 284. Eamortua ante nuptias repetitur, ib.

Demetrius Michaelisdespotæ fil., I, 242. Patre mortuo Michael vocatur, I, 439. Ducit Annam Michaelisimp. fil. ib.

Deputati quod munus habeant in equitatu, II, 668.

Desposyni dignitas qualis sit, II, 182.

Despotice dignitatis quæ sint insignia, I, 537.

Diakinesima quæ sit hebdomada, II, 50, 667.

Dipambulum quid sit, II, 669 sqq.

Dicaphylax Scutariotes testis contra Josephum, I, 598.

Dicanicium quid sit, II, 678.

Dydymum Mileti arx nunc dicta munitio Duorum Collum, II, 214.

S. Diomedes monasterium, I, 113.

Dionysius Pompeiopolitanus electus patriarcha Antiochenus a Cyrillo æmulo præoccupatur, II, 56.

Drynus contra Andronicum rebellionem molitur, II, 595. Convictus perpetuo carceri addicitur, ib.

Ducas magnus heteriarcha ad Amogabarios legatus, II, 502.

Dyrrachium terræ motu evertitur, I, 335. Instauratur et occupatur ab Illyriis, I, 508.

E

Ecaterina. V. Ecaterina.

Ecclesiarchus adhibitus a schismaticis ad ordinandum Gregorium Cyprum patriarcham, II, 46.

Eclipsis solis a Pachymere ambigue designata, I, 693.

Suo anno reddita, I, 700. Ejus epilogismus, I, 704. Ea quæ a Gregora memoratur quo anno contigerit, I, 738. Eclipses non portantur adversa, I, 716.

Elizæ (S.) arx a Turcis obsessa Latinis Christianis se dedit, II, 621.

Eltimeres s. Eltemeres Chroni despota Romanos vincit, II, 266. Radosthlabum excæcatum remittit et duces Romanos captos Osphenthilabo donat, II, 267. Inclinat se ad partes imperatoris, II, 538. Propterea oppugnatur ab Osphenthilabo, II, 562.

Encolpia quid sint, I, 263, 335.

Eucone Mancusi filia a Pantoleonte adoptata Osphenthilabo nubit, II, 263.

Eonopolites spado magnus drungarius custos sepulcri Michaelis imp. Athanasium monachum Andronico imp. offert, II, 107. Michaelis imp. ossa Selybriam deportat, ib.

Ephesi episc. Naeophorus patriarcha factus, I, 117. Moritur Nymphæi, I, 126. Isaac arbitri conscriptus imperatoris, I, 451. Procurat ab imperatore promulgari novellam de stauropogis, ib. sqq. Clam infensus Vecco, I, 479 sqq.

Ephesus expulatur a Rontzerio, II, 436. Capitur a Sasane Persarcha, II, 589. Templum ibi S. Joannis diripitur, ib.

Ephraimus Cosmæ patriarchæ fil. male ab eo præfectus dispensandis rebus ecclesiæ, II, 500.

Epicombia quid sint, I, 561.

S. Epiphanii testimonia de processione S. Spiritus, II, 50.

Episcopi propter communionem cum Latinis trimestre suspensi, II, 21.

Epsetopolus libello accusat Arsenium patriarcham, I, 257.

Eubœenses Athanasium Alexandrinum apud se diversantem de Eucharistia tentant, II, 593. Respondere nolenti vivicomburium minantur, II, 594.

Eucharistiæ reliquiæ pueris comedendæ dantur, I, 258, 535.

Euchelæum quid sit, I, 564.

Euchita vocatur Athanasius patriarcha ab Arsenianis, II, 478.

Evangelii codex episcopis dum ordinantur imponi tanquam jugum solitus, II, 683.

Exarchus Pisanus ob electos e monasterio Latinos per sicarios vulneratur, II, 538.

F

Fabæ cornu tactæ quæ dicantur, II, 693. De his loci Platonis, Theophrasti, Plutarchi declarati, ib.

Faces accendi solitæ ob memoriam defunctorum, II, 279.

Famosi libelli clam sparguntur, II, 245, 520, 576.

Ferdinandus Balearici regis fil. ad conciliandos inter se Catelanos missus frustra in eo laborat, II, 775.

Festa Græcorum a pridiana vespere iuvolari solita, II, 726, 758.

Festum Acathisti quando celebretur, I, 257. Ejus origo, I, 557. Hypapantes festum, I, 453.

Fishella qualla et quo usu sint in sacro altari, II, 674.

Fortuna vulgo credita favere magnis ducibus, II, 210.

Forum Magnum Cpoleos incendio deletum splendidius reficitur, II, 178. Forum Constantini primum Strategium, deinde Augustæum dictum, II, 662.

Frangopulus. V. Phrangopulus.

Frates duo Catelanæ et turri igne circumdata se præcipitant, II, 535. Fratrîs titulum ab imperatore sultani tribui licitum esse quidam censent, II, 216.

Frerii [Fratres Prædicatores] ad imperatorem missi a papa, I, 371. Iisdem imperator nuntiis ad papam mittuntur, I, 389. Monasterium conduunt Cpoli, II, 536. Inde pelluntur, II, 537. Eubœenses in Athanasium Alexandrinum

concitantur, II, 594. Hierosolymitani Rhodi arcem ab imperatore frustra sibi expetunt, II, 635.

Fridericus Siciliæ rex, I, 181.

Furni castrum Persis deditum a Rontzerio recuperatur, II, 436.

Furnus sanctus, II, 80.

G

Gades nomen quid ex origine significet, II, 692.

Galata arx ab imperatore oppugnata, I, 122. Genuensibus concessa, I, 168.

Ganelonimen locus, I, 288.

Galenus missus ad Arsenium exsulem, I, 286.

Galesiota Galactio excacatus a Michaeli imp., II, 17. Templum explat, II, 90. Andronicum Sardensem magistrum prodit, II, 65.

Ganus mons, I, 235. Regiones et subjacentes occupat, II, 585, 607.

Gasmuli qui dicantur, I, 509, 550.

Gemistus commentariensis ecclesie, I, 290.

Gennadius monachus Cyprianus oburgat, II, 21.

Gennadius olim episc. patriarchatum recusat, I, 159. Imperatorem monet ne clerum contemnat, II, 167.

Genuenses Venetis ante inferiores postea potentiores, I, 119. Quidam eorum montana Phocææ dono accipiunt, I, 420. Nonnulli invito imperatore Cpolim prætervecti graviter mutantur, ib. A Venetis dissident, II, 232. Ab his coacti Galatam deserunt inque regionem circa Blacheras migrant, II, 237 sqq. In Venetis urbis inquilinis grassantur, II, 212. Male cum Alexio Lazorum principe pugnant, II, 449. Trapezuntis suburbium incendunt, ib. Pacem cum Alexio facere coacti, II, 450. Contra Catalanos Siculosque bellum parant, II, 489. Tentantur a Catalanis ad favendum ipsis, II, 534. Monachos Latinos ulciscuntur, II, 536. Andronico sibi propterea irato reconciliantur, II, 535. Cum eo conspirantes Catalanos prælio navali vincunt, II, 540. De pretio opis bellicæ cum Andronico dissident, II, 544. Suscitant Tenedensibus obsessis ut imperatoris se dedant, II, 536. Classem imperatori auxilio mittunt, II, 597. Quatuor triremes ei commendant ad custodiendas Abydi fauces, II, 600. Cum reliqua classe Callipolim oppugnant, II, 608.

Georgius Acropolita magnus logotheta docet rhetoricam, I, 283. Punit obtractantes Josepho patriarcha, I, 516. Dicitur fuisse liberioris conscientia, ib. Defenditur, I, 653. Interest judicio de Vecco, I, 377. Legatus ad Gregorium X papam conciliationem Ecclesiarum perficit, I, 584. Quando mortuus sit, II, 725.

Georgius Cyprius adjuvat imperatorem ad reconciliandas Ecclesias, I, 374. V. Georgius Cyprius.

Georgii Nostongi arrogantia, I, 65.

Georgius Pachymeres. V. Pachymeres.

Georgius Serbus legatus a cralle artificiose agit cum legatis Michaelis imp., I, 832.

Georgius Mascampar chariophylax spurium esse testimonium S. Damasceni asserit, II, 92. Loco cedit, II, 115. Aliud præterea nomen habet, II, 99, 740.

Georgius Alaiorum dux Rontzerium Casarem interficit, II, 525.

Germa locus, II, 425.

Germanus Adrianopoleos episc. creatur patriarcha, I, 278. Ejus mores, ingenium et vita, I, 279. Factio in eum confecta, I, 281. Holobolus scholæ præficit, I, 382. Patriarchatu cedit, I, 229. Dona imperatoris recusat, I, 301. Legatus mittitur in Pannoniam, I, 318. Ad Gregorium X papam, I, 384. E naufragii periculo evadit, I, 396. Pacem Ecclesiarum perficit, I, 398. Ejus patriarchatus initium et finis, I, 750.

Germanus Acacii fil. creatus episc. Heracleensis ad inaugurandum Cyprium, II, 45. Ab eo se abscondit, II, 153. Exactoratur, ib.

Gidas a Theoderico mittitur ad componendas Amogabarorum discordias, II, 640. Ei se subicere Catalanis recusant, II, 641. Bello civili inter Catalanos orto vincitur a Romoforto, II, 652.

Giligerdon quid significet, II, 692.

Gilva insignia prætoris dignitatis, II, 517.

Glabas curpales Mesembream recipit, I, 350. Tarchaniota et magnus constaulus Tocharis præficitur, II, 12. Contra cralem Serbiæ missus, II, 271. Bello parum proficiens suadet imperatori ut pacem cum eo faciat, II, 372. Mittitur comes Michaelis imp. junioris in partes Occidentales, II, 455. Rei militaris peritissimus, ib. Podagra laborat, ib. Glabatus inter primos murum Cypoleos conscendit, I, 142. Gradus cognationis quales sint Græcis, I, 680.

Gregorius X papa creatus imperatorem invitat ad conciliandas Ecclesias, I, 569. Cpolim mittit qui id negotium urgeant, I, 371. Pace facta proclamatur Cpoli patriarcha œcumenicus, I, 599. Carolum regem prohibet a bello Græcia inferendo, I, 409.

Gregorius Cyprius synodo contra Vercum interest, II, 25. Josephitis graciosus, II, 42. Designatur patriarcha eblanditis imperatoris suffragiis, ib. Monachus et diaconus factus, II, 44. Postremo inauguratur patriarcha, II, 45. Gregorii nomen accipit antea Georgius vocatus, II, 64. Invitus tolerat vexationes antistitis, II, 53. Non permittit ut Arseniani seculæ sum veritatem ostento divino probare tentent, II, 60. Arsenianos excommunicat, II, 64. Solemni colloquio disputat cum Vecco, II, 90. Ei demandatur, ut totum contra Latinos scribat, II, 111. Totum firmari curat subscriptionibus imperatoris et antistitis, ib. Corrigit totum recusat, II, 120. Propterea nonnulli se ab eo ut hæretico abscondunt, ib. Patriarchatu cedit, II, 121. Migrat in hospitium S. Pauli, II, 123. Apologiam sui scribit, ib. Iudicii subeundi occasio nem cupide arripit, II, 421. Consensit in abdicationem si detur sibi testimonium incorruptæ doctrinæ, II, 126. Quo concessio, II, 129, dat scripto conceptam abdicationem fraudulentam, II, 150. Ignoscit adversariis, II, 152. In monasterium Aristinæ secedit, II, 153. Cum Germano Heracleensi et Neophyto Prusaensi a se exactoratis in gratiam redit, II, 153. Eligit hospitium Kaulææ, ib. Melitas ejus alumnus, II, 585.

Gregorii monachi vaticinia, II, 183, 186.

Gulielmi turris, II, 417.

Gulielmus, Achaia princeps, I, 83. Capitur a Romanis, I, 86.

Gulielmus Joannis Thebarum magni domini frater Joannis Nothi gener, I, 328. Fratri succedit in domino Thebarum, I, 415.

H

Hæmus mons ditionis Bulgarorum, I, 210.

Hagobanasa nomen Castri Oblivionis, II, 692.

Hales Amurii fil. patre mortuo etiam Amurius dictus Melecum occidit, II, 327. Romanas regiones incurrit, II, 430. Ad acris infestandos Romanos incitatur emulatione Atmanis, II, 352. Expellit sibi ab Andronico imp. Iateramusam ad Sangarim, II, 460.

Hayto rex Armeniæ Cpoli monachus factus, II, 732. Visum divinitus recuperat a Sebathe fratre excommunicato, ib. Heraclea Ponti quo anno a Persis capta sit, I, 749.

Heracleenses urbe diruta Selybriam migrant, II, 586. Heracilii sententia illustrata, I, 656.

Hermi arx prope Magnesium, I, 59.

Hesychius emendatus, I, 594.

Heteriarcho admissionibus præfecti, I, 321.

Hieri arx oppugnatur a barbaris, II, 412. Qui eam tenent cum Turcis pacem facere coguntur, II, 637.

S. Hieronymus a Damaso eruditus et S. Basilii æqualis processionem S. Spiritus ex Filio docet, II, 29.

Hilarion episc. Selybriensis criminatur Cosmam, II, 337. Ab eo accusatur, II, 339. A quibusdam damnatio ejus impeditur, II, 340.

Hilarion monachus cum manu collecta feliciter contra Persas pugnat patriarcha frustra eum prohibere conante, II, 596 sqq.

Manuel Holobolus mutilatur naso et labris, I, 192. Præficitur scholæ ecclesiasticæ, I, 282. Ab Andronico imp. adhibetur ad conciliandas Ecclesias, I, 374. Nicæam relegatur, I, 394. Inde arcensit ignominiose per urbem traducitur, I, 394. Synodo contra Veccum interest, II, 23. Cum eo disputat, II, 90.

Hopiotheca sacra liber magnæ auctoritatis apud Græcos, II, 51.

Hulacu Pachymeri Chalau dictus, II, 812.

Hyacinthus monachus intimus Arsenio, I, 294. Dux Arsenianorum in conventu Atramytiensi, II, 59. A Gregorio patriarcha excommunicatus in eum rebellat, II, 64. Pyrsolaurum Arsenianorum dux cæteris Arsenianis dissident, II, 154. Iis reconciliatus, II, 207. Ab imperatore in carcerem conjicitur, ib. Post ejus mortem Arsenianorum factio nihilominus viget, II, 555.

Hyampolis arx ab Elumere dedita Osphentisthlabo, II, 558.

Hyperpyron nummus Græcis usitatus, II, 722.

Hyropolacæ Thebæ locus, II, 58.

I

Iberia Mepe David, I, 216.
Icarius princeps Anemopylarum deficit a Latinis ad Romanos, I, 410. Joannem magnum dominum Thebarum capit, 411. Classi praeficitur, I, 413. Ejus frater pugna victus capitur, I, 411.
Ignatius (S) plebem episcopis obedire jubet, II, 464.
Ignatius episc. Romam missus, I, 462.
Ignatius Rhodius monachus, I, 293.
Imago Delparae lacrymat, II, 81. S. Georgii sanguinem profundit, II, 82. Urbis Cpoleos terrae motu dejicitur, II, 254.
Imber ingens, II, 268.
Incedium Galatae duplex Gregorio patriarcha, II, 178.
Cpoleos, ib., 8, 581.
Indictiones Graeci a Septembri numerant, II, 798.
Insectum vivum auri insidens surditatis causa, II, 453.
Insula Principum a piratis occupata et vastata, II, 324.
Iolante Theodori Palaeol. fil., Aymoni Sabaudiae comiti nubit, II, 775.
Irene Theodori imp. fil., nubit Constantino Techo, I, 58. Virum contra Michaelem imp. concitat, I, 210.
Irene Asanis vidua. V. Palaeologa Irene.
Irene Montisferrati marchionis fil., nubit Andronico imp. viduo, II, 87. Coronatur, II, 88. Nuptias Joannis fil. cum filia praefecti caniceo differri cogit, II, 287. Tandem in eas consentit, II, 378. Thessalonicam profecta, ib. cogit copias in subsidium imperatoris, II, 557.
Isaacus episc. Smyrnenis, I, 126.
Isaac episc. Ephesus confessorius Michaelis imp., I, 43.
Infensus Vecco patriarchae, I, 479. Procurat promulgari novellam de stauropegia, I, 432.
Isaacus Meleus Persarum satrapa in Catelanos perfidus, II, 591. Se is purgat ib. in Asiam trajectus cum imperatore tractare pergit, II, 592, 608. Persuadet Persis ut Amogabaris deserant, II, 631. Traditus Amogabaris poenas dat, II, 632.
Ithamar Nicephori despotae fil. Michaeli Andronici fil. sponsa offertur, II, 200. Eae nuptias ab episcopis propter consanguinitatem non admittuntur, II, 201. Philippo regis Apuliae nepoti nubit, II, 202.
Iznicmid Arabibus dicta Nicomedia. et Iznic Nicæa, II, 631.

J

Jacobus minister olim Rontzerii a Romanis captus, II, 563. Legatus ab Andronico ad Catelanos pacis causa, II, 564. Nihil proficit, II, 572.
Jacobus praefectus monachis Athonis montis, unus e tribus ejectis ad patriarchatum, II, 139.
Jauarius mensis Atheniensibus Lenæon dictus, II, 699.
Jasites Job electus a schismaticis ad componendum libellum imperatori offerendum, I, 580. Auctor est Josepho patriarchae palam jurandi se nunquam consensusurum in pacem Ecclesiarum, I, 382. Relegatur Chabæam, I, 419.
Jasites Melias ignominiose traductus per Cpolim, I, 594.
Jatropolis logotheta domesticorum, I, 532.
Joachimus Bulgarorum patriarcha legatus ad imperatorem missus Osphentisthlabo obsidem patri reducit, II, 267. Ab Osphentisthlabo necatur, II, 268.
Joannes Batatza imp. Michaeli Palaeol. custodiæ mandat, I, 21. Liberat, I, 22. Theodorum fil. optime erudit, I, 58. Contra Tocharos arcem munit bellumque parat, I, 134. Egrotans sanitatem recuperat elemosynis, I, 70. Parcus, I, 68. Vocatur Romanorum pater, I, 69. Annam Sieubam senex ducit, I, 181. Ejus mors et tempus imperii, I, 695. Negligentiam custodum ærarii punit, II, 296. Apparuisse creditur post mortem, II, 400. E elemosynarius dictus, II, 401.
Joannes Theodori imp. fil., patri succedit admodum adolescens populus Muzalone tutore, I, 59. Optimates ei insidiantur, ib. A tutore defenditur, ib. Occiso Muzalone de tutela ejus certatur, I, 64. Michaeli Palaeol. tutorem declaratum, I, 66. Imperii collegam admittit, I, 81, 96. Coronatione frustratur, I, 101, 175. Exauctoratur a tutore, I, 127. Execratus, I, 191. In arcem Dacibyzæ includitur, I, 192. Ejus amici mutantur, ib. Pseudojoannes imperator declaratus a Zygeus ad Persas fugit, I, 195, 206.
Joannes Churobuscus s. Matzucatus in carcere con-

jicitur, II, 442. Inde elapsus contra Persas feliciter pugnat, ib. De ejus exitu varii sermones, II, 445.
Joannis (S.) Damasceni corpus Arsenianis ad probandam ipsorum doctrinam conceditur, II, 40. Ejus de processione S. Spiritus testimonium, II, 51, 110. Explicatur a schismaticis, ib.
Joannes Glycys petitionum minister, I, 168. Mittitur legatus in Cyprum et Armeniam, II, 205.
Joannes Ephesus absens tomi Gregoriani accusatoribus ascriptus, II, 116. Adventu suo turbas augeat, II, 122. Testimonium sanæ doctrinæ Gregorio dari velat, II, 128. Ab imperatore custodiæ mandat, II, 129. Ejus liberatio a Cosma patriarcha impeditur, II, 298.
Joannes Lazorum princeps moritur, II, 270.
Joannes magnus dominus Thebarum auxilium mittit Joanni Notho, I, 328. Vincitur et capitur ab Icario, I, 411. Liberatus in patria moritur, I, 414.
Joannes Michaelis despotæ fil. nothus Achaia principem Romanis prodit, I, 84. Megaloblachitis praest, I, 83. Fines Romanos incurat, I, 507. Sebastocrator creatur, I, 508. Andronicum Tarchaniotam ab Andronico transfugam excipit, I, 322. Obsessus clam elabitur, I, 326. Patras obsessus liberat, I, 328.
Joannes Parastron legatus a papa ad imperatorem Ecclesias conciliaturus, I, 371; II, 22.
Joannes Tarchaniota. V. Tarchaniota.
Joannes quidam ab Joanne Duca honoribus ornatus, II, 546.
Joannes Veccus. V. Veccus.
Joannicius Cydon. V. Cydon.
Joannicius Ternicopulus. V. Ternicopulus.
Josephitæ. h. e. assecræ Josephi ab Arsenianis impugnatur, II, 59 sqq. Consentunt cum his dijudicatione controversiarum per ignem, II, 61.
Josephus uxorem habens clero domestico Irenes imp. ascriptus, I, 504. Monachus et confessorius imperatoris, I, 256. Dissuadet imperatori ne absolutionem a Germano accipiat, I, 290. Eligitur patriarcha, I, 504. Ejus mores et ingenium, ib. imperatorem anathemate solvit, I, 506. Factionem contra se constam opprimere conatur, I, 514 sqq. Proficiscitur in Orientem monachos sibi conciliaturus, I, 538. Ecclesiarum pacem impedire studet, I, 579. Exauctoratur, I, 598. Comiter agit cum Vecco successore suo, I, 415. Relegatur Chelam, I, 419. Imperatori offenso satisfacit, I, 506. Decrepta ætate suæ in thronum restitutioni assentitur, II, 16. Tantum non exanimis portatur ad patriarchales aedes, II, 19. Ejus ministri pro arbitrio agunt, II, 30. Obiit, II, 58.
Judæi ad carnificis ministerium adhiberi soliti, II, 229.
Justinianus pons super Sangarium, II, 550.

K

Kanis Tocharorum Cazanes, II, 456. Id vocabulum diversum a Chane, II, 689.
Kublai Moguleus imperator, II, 814.

L

Laceras primus in mœnia Cpo.eos ascendit, I, 430.
Lachanas e subulco dux exercitus, I, 430. Constantinum Bulgariae regem victum occidit, I, 452. Maria ejus vidua in matrimonium ducta coronatur rex Bulgariae, I, 441. Crudelis in captivos, I, 445. Rebellant in eum Bulgari ejusque uxorem dedunt Romanis, I, 446. Terno-bum obsidet, I, 466. Romanos bis vincit, ib. Supplex a Noga trucidatur, ib. Pseudo-Lachanas fraude deprehensa in carcerem conjicitur, II, 188, 192.
Lamineses dux Persarum bello infestat loca Cooli adiacentia, II, 316.
Laqueo reos strangulare Italorum non Graecorum moris, II, 425.
Lardea arx ab Osphentisthlabo munita, II, 558.
Latini Cpoli pelluntur, I, 144. Prælio navali a Romanis vincuntur, I, 531. Admissi ad communionem pace Ecclesiarum facta, I, 599. eorum clades ad Bellagradam, I, 508. Capti in triumpho ducuntur et carceri mancipantur, I, 515.
Laura locus, I, 414.
Lazarus Gorionites excommunicatus interest conventui Atramyttiensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 354.
Legati Michaelis imp. ad papam, I, 168, 209, 381, 505. Ad Tocharos et Æthiopes, I, 174. Ad regem Pannoniae, I, 317. Ad eum Serbiæ, I, 351. Ad regem Fraciae, I,

361. Papæ ad imperatorem, I, 369, 398. Andronici imp. ab papam infecta re redeunt, II, 243. Legati gentium exterarum ab imperatoribus in atrio excipi soliti, II, 663. Leges Tocharorum earumque lator, I, 345. Lemnus expulsi a Rontzerio, II, 436. Leo præfectus orphanotrophii legatus ad Venetos, II, 243. Leo III papa non admittit additionem ad symbolum, I, 663. Leovitius prædicans ex eclipsibus futura vanitatis notatus, I, 719. Libadarius protovestiarita et Sardibus præfectus sollicitus propter rebellionem Philanthropeni, II, 220. Cum Cretensis de ejus prodicione agit, II, 223. Contra eum ducit, II, 226. Eum proditum sibi capit, ib. Judæis ex-cæcandum tradit, II, 229. Ob rem bene gustam, honoribus augeat, II, 231. Logariastæ quale officium sit, II, 700. Lucas episc. Bizyensis, II, 377. Lucas præpositus monasterio Pantepoptæ, II, 185. Ludovicus (S.), Redefrans dictus ab Arabibus, II, 811. Ludovicus Celotius defensus, I, 615. Lunæ eclipsis visa a. Chr. 1502, II, 791.

M

Macarius Columba accusatus perduellionis penas dat, 489. Excæcatus interest conventui Atranyttiensi, II, 59. Vocatur ab Andronico imp. ad colloquium nocturnum, II, 534. Macarius episc. Pisidæ, I, 287. Macarius Achridensis benedicit nuptiis cralis cum Simonide, II, 285. Machrama Rontzerii jussu interficitur, II, 437. Macronus cubicularius excæcatus, I, 207. Madytus arx ab Amogabaris expugnata, II, 578, 602. Magedones Romanis subjecti, I, 220. Vexantur a Persis, I, 311. Magnesia ad Hermum delecta ad custodiam Joannis principis, I, 39. Servatur ibi pecunia publica, I, 71. Occupatur ab Attaleota, II, 428. Magnesenses rebellantes contra Rontzerium, II, 439. Diu ab eo obsessi, II, 440. Tandem liberantur, II, 480. Magnus dominus princeps Thebarum, I, 528, 635. Majus de Belicurio Theodori imp. filium ducit, I, 180. Manda s. Mercurius domesticus ecclesiæ in Apuliam missus, I, 473. Manfredus Apuliæ rex Michaelis Angeli despote gener, I, 82. Auxilia sacro mittit, I, 85, 89. A papa deficienti debellatur a Carolo fratre, I, 185. Regno spoliatur, I, 317. Mantachias Persa Tralles capit, I, 472. Manuel Genuensis Phocææ dominus, I, 420. Manuel patriarcha pro Michaelis Palæol. apud Joannem imp. intercedit, I, 23. Consentit in obedientiam erga papam, I, 374. Manuel episc. Thessalonicensis non consentit in coronationem solius Palæologi Joanne puero excluso, I, 102. Nicolaus Manuelites præfectus Nicææ, I, 246. Marcus Hieræ monachus, I, 290. Marcus monachus commentarium edit, II, 117. Maria regis Armeniæ fil. sponsa destinatur Michaeli Andronici fil. II, 205. Ægrotans itinere Rhodum deferitur, ib. Ejurato ritu patrio ungitur, II, 206. Maria Eulogiæ Palæol. fil. V. Palæologia Maria. Maritza fl., II, 562. Marmaritzensis licet simoniacus unicus tamen indubie ordinationis episcopus ab Arsenianis indicatur, II, 356, 761. Marmutzas dictus Germanus patriarcha, I, 282. Marpu vox coelitus missa, I, 27. Martinus IV papa Michaelem imp. excommunicat, I, 305. Martinus mensis a Pachymere plerumque Cronius semel Boedromion dictus, II, 665. Marulus magnus archon milites ægre continet ab ulciscendis injuriis Catalanorum, II, 417. Persas fugat, ib. Spolia Catalanis concedit, II, 418. Mittitur ad arcessendos Colim Rontzerium ejusque socrum, I, 305. Magnus dux creatus decipitur a Romofo, II, 587. Jubetur Thasi arcem recuperare, II, 638. Æni arcem obsessam liberare, ib. Maryandent vexantur a Persis, I, 221. Cantus lugubris artifices, I, 633. Maurozomas suspectus impudicæ consuetudinis cum matrona principe molitur, II, 156. S. Maximi martyris verba de processione S. Spiritus ut spuria rejiciuntur, II, 109. Maximus Planudes legatus missus ad Venetos, II, 243. Megaloblachitæ Joanni despote subjecti, I, 83. Megistanum insigne magno logothetæ concessum, II, 59. Melas fl. II, 331. Meleæ arx a Persarum obsidione liberatur, II, 627. Melec sultan detentus ab imperatore, I, 131. Melec Azatinis sultanis fil. Tocharorum Kanem sibi conciliat, II, 527. Satrapas Persarum sibi subijcit, II, 528. Victus ab Amurio ad Persas fugit, ib. Uxor ejus Cnoli ad eum proficiscitur filiam obsidem relinquens, II, 612. Amurium supplicem trucidat, II, 528. Ab Hale Amurii fil. occiditur, II, 529. Meletius multandus Romam missus, I, 462. Meletius cognomento Sanctus lingua privatus cooperatur restitutioni Josephi, II, 17. Melius lasites ignominiose tractatus per urbem, I, 591. Meliteniota archidiaconus adjuvat reconciliationem ecclesiarum, I, 574. Dignitate perpetuum privatur, II, 271. Vecco socio carceris mortuo adjungitur Metochitæ, II, 271. Melotino cralis Serbiæ fil. despondetur Anna Michaelis imp. fil., I, 550, 585. Menos monachus renuntiat Andronico imp. vaticinium Athanasii expatriarchæ, II, 359, 472. Mepo Iberiæ Joannis despote filiam notham ducit, I, 216. Mesazon nomen magistratus, I, 552. Mesembrea Andronico imp. tradita, I, 550. Ab Osphenisthlabo occupatur, II, 601. Mesites, i. e. primicerius notariorum, I, 257. Mesothinia nomen legionis vel cohortis, I, 510, 581. Methodius Cosmæ patriarchæ frater missus ad imperatorem, II, 250. Methone, I, 597. Portus oppositus, Coronæ, I, 676. Terræ motu concussa, II, 395. Metochita archidiaconus dignitate privatur, II, 21. Theodorus Metochita logotheta agelorum legatus in Cyprium et Armeniam, II, 207. Michael despota imperium affectat, I, 81. Romanos vincit, I, 89. Ad pacem inclinatur, I, 107. Cum Joanne despota fœdus facit, I, 215. Michael antea Demetrius dictus sit gener imperatoris et despote, I, 212, 439. Tertieris filium ducit, II, 304. Ab expeditione Michaelis imp. morbo recedere coactus, II, 315. Imperatori suspectus, II, 396. Convictus carceri perpetuo adducitur, II, 407. Michael Constantini regis Bulgarie fil. paternum regnum frustra recuperare studet, II, 265. Michael Joannis sebastocratoris fil. a Nicephoro despote fraude captus, II, 72. Imperatori venditur, ib. Carceri adducitur, ib. Fugam frustra meditatur, II, 75. Carceri ignem subijcere satagens interficitur, II, 76. Idem etiam Comnenus vocabatur, II, 201. Mitrishonorantur episcopi Græci a Rom. pontifice, I, 597. Mitylene expulsi a Rontzerio, II, 436. Mocesii episc. missus ad Arsenium exsulens, I, 286. Monachi rebellionem Philanthropeno suadentes excæcantur, II, 229. Toto anno jejunaere jubentur ab Athanasio, II, 418. Monasteria destructa restaurantur a Michaeli imp. I, 164. Monasterium Acetonii, I, 27. Agalmatus, I, 412. S. Andrææ in Crisi, II, 85, 153. Aristianæ, ib. Archistrategi, II, 182. S. Basilii, II, 38. Christi Benefactoris, I, 365. Cosmidii, I, 475. Dei qui est, I, 342. S. Diomedis, I, 413. Foutis, I, 141. Galesii, I, 291. Hieræ, I, 290. Hodegorum, II, 402. Lauræ, II, 203. S. Lazari, II, 17, 258. Lipsæ, II, 378. Magni Agri, II, 203. Manganorum, I, 459. S. Michaelis archangeli, I, 449. Mosele, II, 158, 353, 595. Nigri montis, I, 280. Oxense, I, 270. Panmacariastæ, I, 284. Pantepoptæ, I, 515. Pantocratoris, I, 273. Peribleptæ, II, 596. Præcursoris, I, 195. Salvatoris, I, 120, 125. Sanidum, II, 214. Sosandrorum, I, 126. Theologi, I, 124. Xeropotami, I, 126. Monembasia Romanis subjecta, I, 205. Monembasiotæ ne Mpyrigerium (Berengarium) ulciscantur prohibentur ab Andronico imp., II, 504. Moneta aurea non pari semper pretio, II, 495. Monoconstantinus episc. Neocæsareæ missus ad Arsenium, I, 286. Monopolia annonæ plebem affligunt, II, 461. A patriarcha tolli non possunt, ib. Montani rebellantes contra Michaeli imp. ob Joannem excæcatum oppugnantur, I, 195. Morea s. Moreum dicta Peloponnesus, I, 180, 586. Moschamper. V. Georgius. Mosynes vexantur a Persis, I, 311, 586. Mpyrigerius Tentza dictus a suis Mpyrigerius de Ictensis Catalanis cum classe Madytum appellit, II, 481. Andronico imp. commendatus a Rontzerio, II, 483, 492. Ab imperatore arcessitur, II, 496. Magnopere honoratur,

ib. Fide imperatori sponsa creatur dux magnus, II, 499. Offensus ejus erga Cateianos liberalitate, II, 505. Callipolim redit, ib. Ab eo obsessus per dolum Inducias impetrat, II, 528. Dux classis Amogabarica frustra conatur Genuenses sibi conciliare, II, 535. Praelio vix commisso deditonem sui facit, II, 541. Genuam abductus, II, 578. Aufugit ad Cateianos Andronicum oppugnantes, II, 640. Praelio civili ad Cassandream coorto occiditur, II, 652.

Mugulli i. q. Tochari, I, 544.

Mutus surdusque subito sanatus, II, 401, 452.

Muzalo heteriarcha ab Atmane victus Nicomediam se recipit, II, 535.

Muzalo (Andronicus) magnus domesticus Cloistam Raulis fil. ducit, I, 24. Occiditur, I, 60.

Muzalo (Georgius) protovestiarius Theodorum Cantacuzenam ducit, I, 25. Declaratur Joannis pueri tutor, I, 39. Invidiam in se conflata frustra studet placare, I, 40. Trucidatur a seditiosis, I, 60.

Muzalo (Stephanus) magnus drungarius missus ad conciliandos Cateianos ac Genuenses perit, II, 598.

Muzalo (Theodorus) logotheta generalis, I, 495. Propter pertinaciam in schismate jussu Michaelis imp. punitionem schismatis, II, 15. Comburendum offert libellum quo Ecclesiarum pacissentur, II, 26. Honoratur magnopere, II, 59. Arsenianis favet, ib. colloquio cum Vecco interest, II, 90. Commentarium Marci monachi reprobatur, II, 118. Libello perscribit laudes Athanasii patriarchae, II, 145. Eum libellum improbat comburitque, II, 177. Filia ejus Constantino imperatoris fil. nubit, II, 180. Moribundus veniam petit a laevis clericis, I, 192. Monacho habitu indutus obit, ib. Sepellitur Nicæ in monasterio Tornicii, II, 195.

Mytzes Mesembream Michaeli imp. tradit, I, 550. Ejus filius Joannes imperatoris filiam ducit et fit rex Bulgariae, ib., 435, 438.

Myzaces rebellionem machinatur contra Andronicum imp., II, 593.

N

Nasir-tius Amurii Halis frater diu apud Romanos obses, II, 527.

Navalis potentia Romanorum negligentia pessumdat, II, 69.

Neadis Speculae locus ab Alanis occupatus, II, 575.

Negligentia custodum ararii punia ab Joanne imp., II, 296.

Neophytus monachus comes Athanasii Alexandrini in Armeniam legat, II, 204.

Nicaea falso nuntio turbata, I, 244. Obsidetur, II, 412.

Nicander Larissensis loco motus Chalazæ opera eum ulciscitur, II, 66.

Nicephorus Ephesi episc. patriarcha factus, I, 117. Obiit Nymphaei, I, 126.

Nicephorus Michaelis despote fil. Strategopulum cap. I, 89. Anthim Eulogie fil. ducit, I, 245.

Nicephorus episc. Cretensis Cpolim fugit, II, 241. Legatur ab imperatore ad Venetos, ib. A synodo ad Joannem Comanum, II, 549. Iram imperatoris incurrit, II, 577. Nicetas Heracleota mittitur a synodo ad Arsenium, I, 115.

Nicetas Thessalonicensis in Dyrrhachensem thronum promovetur, I, 126. Dyrrhachium terre motu destructum relinquit, I, 557. Theoleptum Philadelphensem reprehendit, II, 248.

Nicetas Maroniensis e chistophylace Thessalonicensis episc. processionem S. Spiritus docet, II, 28.

Nicolaus III papa a Pachymere lapsu memorie Urbani dictus, I, 461, 765.

Nicolaus Alexandrinus depositionem Arsenii patriarchae reprobatur, I, 27.

Nicolaus monachus episc. Prusæ factus, II, 68. Romanorum communionem improbat, ib. Ob id reprehenditur a Vecco, ib. Exautoratur a Gregorio Cyprio patriarcha, II, 133.

Nicomedia epigramma, II, 661.

Nicomedia obsidetur, II, 412.

Niger mons, I, 280.

Nili pseudomonachi Siculi prava doctrina, I, 218.

Nogas dux Tocharum sibi regnum condit, I, 544. Deleitur ab imperatore, I, 544. Lachanam supplicem trucidat, I, 466. Auxilia imperatori mittit, I, 525. Victus occiditur a Tuctai, II, 265.

Nostongi (Gregorii) arrogantia, I, 65.

Nostongus Ducas ex primicerio aulae magnus heteriarcha creatus, II, 428. Ab Attaleota Magnesia excluditur, II, 429. Imperiose tractatur a Rontzerio, ib. Cpolim secedit, ib. Accusando Rontzerio imperatorem irritat, II, 430. Dignitatibus privatus in custodiam datur, II, 435. Ejus scriba ignominiose tractatur, ib.

Nostongonissa monacha Arsenianorum factioni addicta, I, 292.

Novella Andronici imp. de ordinationibus, II, 200.

O

Oclai secunilus imperator Mogd'ensium, II, 807.

Oëneota lampadarius ad Arsenium amicum missus, I, 290.

Omen ex Evangelio sumptum, II, 146. E nomine Arsenii, II, 147.

Opicius Spinola dux Gibellinorum, II, 598, 775.

Optimalibus praefectus Michael Palaeol., II, 21.

Orestias obsidetur ab Amogabaris, II, 605.

Oreum captum a Romanis, I, 205.

Orthodoxiae domibica, II, 52, 281.

Orthogules Othmanis pater quo anno mortuus sit, II, 829.

Osculo invicem se salutare die Paschæ Græci solent, II, 49.

Ospentisthabus Terteris fil. obses apud Romanos, II, 267. Patri redditur, ib. Encone ducta dilatur dotali pecunia, II, 265. Bulgariae regnum affectat, ib. Tzacam levium circumventum trucidat, ib. Joachimum patriarcham interficit, ib. Rex Bulgarorum fil. ib. Terterem patrem a Romanis redemptum in regnum non restituit, II, 267. Contra Romanos arma movet, II, 406. Arces ab Ellimere receptas munit, II, 558. Anchialum et Mesembream occupat, II, 601. Cum Agathopolitanis de deditone transigit, ib. Alanis auxilia mittit, ib. Pædus cum Cateianis facit, II, 606. Michaelis imp. filiam in matrimonium petit, II, 628. Othmanis genus ex monumentis Arabum, II, 826.

Oxa insula, I, 270.

P

Pachomii ager, I, 488, 532.

Pachomius (Georgius) imperatoris suspectus excæcatur, I, 487.

Pachymeres (Georgius) ubi natus et educatus sit, I, 11. Proterdicus et dicaphylax, ib. Qua hde historiam scripsit, ib. Legatur ad Arsenium expatriarcham, I, 285. Periclitatur ad Galenolimena, I, 288. Adjuvat lasiten in componendo libello pro schismaticis, I, 580. Vecci patriarchae abdicationem litteris consignat, I, 435. Ad Gregorium patriarcham mittitur, II, 126. Promittit ulteriorem hanc historiam, II, 650.

PALÆOLOGI:

Andronicus Michaelis imp. fil. I, 159. Annam Pannoniae regis fil. ducit, I, 518. Coronatur imperator cum uxore, ib. Expeditio ejus in Orientem, I, 468. Tralles restauratas Andronicopolim vocat, I, 469. Patri moribundo Eucharistiam ministrandam curat, I, 550. Imperare solus incipit, II, 11. Animo deficit ab auctoritate Ecclesiae, II, 12. Primus subscribit litteris regis addito mense, II, 15. Manum habet in scribendo paternæ similem, ib. Consensum suum in Ecclesiarum pacem reprobatur, II, 14. Josephum in thronum restituit, II, 16. Patrem mortuum cantu funebri dignari vetat, II, 56, 121. Inter Josephitas et Arsenianos medius, II, 42. Georgium Cyprium evehit ad patriarchatum, II, 45. Pacem facit cum Tertere, II, 57. Asani titulum despote Romalidis concedit, ib. Factionibus pacandis conventum indicit, ib. Convenit cum Arsenianis ut eorum controversiæ divino ostento decidantur, II, 69. Lætatus reductus ad frugem Arsenianis, II, 62. Resilientes a pactis aucipiti questione implicat, II, 63. Egre fert fugam Cotanitzæ, II, 67. Michaeli Joannis duce fil. sibi prodendum curat, ib. Tarchanotam cum copiis Demetriadem mi tit, II, 68. Rem navalem negligit, II, 71. Michaeli captum carcere detinet, II, 72. Arsenianos reconciliare iterum frustra tentat, II, 81. Ducit secundam conjugem Irenen Montisferratenis marchionis fil., II, 87. Vecci cum patriarcha disputationi interest, II, 89. Ab Joanne Lascaris fil. excæcato impetrat ut iuri imperii reuuntiet, II, 103. Blachos sibi suspectos vexat, II, 106. Ossa patris Selbyriam transferri curat, II, 107. Gregorio patriarchae abdicationem suadendam curat, II, 121, 126. Eum orthodoxum declarat, II, 129. Rursus tentat

reconciliationem Arsenianorum, II, 131. Joannem Tarchaniotam varie vexatum tandem tanquam imperium affectantem in carcerem conjicit, II, 135. Nymphæum a confert, II, 135. Michaeleni filium in imperium evehere studens repulsam patitur a clero, II, 137. Edit novellam de ordinationibus, II, 139. Eius facilitas reipublice perniciosa, II, 208. Cretensi militia utitur, II, 209. Subditos tributus exhaurit, ib. Philanthropenum rebellem placare studet, II, 229. Ea seditione oppressa Deiparam veneratur, II, 230. Instaurat judicia, II, 236. Legatos ad Venetos mittit, II, 243. Criminationes sui diluit oratione ad populum, II, 245. Sultane fratris titulo appellare non gravatus Romanum pontificem vocare patrem non sustinet, II, 246. Perturbatur ob anathema ab Athanasio sibi intortum, II, 250. Joannem Tarchaniotam Orienti præficit, II, 258. Osphentisthabo regnum Bulgariae affectanti adversatur, II, 265. Crali Serbiæ Eudociam sororem et ea recusante propriam filiam offert in matrimonium, II, 272. Thessalonicam profectus, II, 278. Patriarcham eludit, II, 281. Cralem honorifice excipit, II, 286. Reversus Cpolim Cosmam exorat ut patriarchatum resumat, II, 292. Joannem Ephesium in integrum restituere studet, II, 298. A Cosma alienatus, II, 297. Ei reconciliatur, II, 302. A Venetis oppugnatus, II, 322. Pacem cum iis init, II, 326. Abdicacione Joannis Cosmæ conturbatur, II, 343. Cuximpaxis opera utitur ad coercentes Persas, II, 345. Ad Arsenianos se inclinat, II, 353. Athanasium in thronum restituere satagens episcopos ei reconciliare studet, II, 363. A Joanne Cosma iniinis anathematis constringitur, II, 376. Athanasio patriarchatum reddit, II, 382. Annua stipendia intervertit, II, 390. Rontzerium operam suam contra Persas offerentem admittit, II, 395. Magnos in eum honores confert, ib. Osphentisthabo Eitimerem opponere studet, II, 406. Bona Michaelis despote Michaeli fil. donat, II, 408. Filium contra Osphentisthabum mittit, II, 407. Orationem habet ad reconciliandos Arsenianos, II, 464. Insolentia ejus in patrem, matrem et priorem conjugem, II, 465. Rontzerium et Cateianos objurat, II, 486. Indicium adversus eos delatum negligit, II, 489. Pecuniam in Rontzerium profundit, II, 493. Monetam publicam adulterat, ib. Arcessit et splendide excipit Mpyrigerium, II, 496. Cogit offerre Rontzerio summas dignitates, II, 505. Cateianos concione terrere conatur, II, 514. Constantini fratris filium panhypersebastum creat, II, 516. Rontzerium demulcet, II, 517. Genuensium societate excidit, II, 544. Tumultuantem populum concione castigat, II, 546. Conivert ad Athanasii patriarchæ in ecclesiasticos acerbilitatem, II, 559. Cateianos ad pacem frustra invitat, II, 561. Arces Orientales periculis adjuvat, II, 588. Legatos mittit ad Carphantanem, ib. Ad Genuenses, II, 591. Hilarionem monachum protegit, II, 596. Athanasio Cpolitano nimis indulget, II, 615. Genuensium cum Cateianis pacem turbare frustra conatus ab illis conciliari Cateianis petit, II, 624. Osphentisthabum affinitatem suam petentem differt, II, 628. Bizyam servat, II, 630. Rhodios contra Frerios Hierosolymitanos adjuvat, II, 635. Maralem mittit ad loca nonnulla recuperanda, II, 638. Gidam et Tzimen in partes suas tentat alicere, II, 641. Quando natus et mortuus sit, II, 776.

Andronicus viduam Andronici Muzalonis ducit, I, 109. Andronicus protosolar in carcere mortuus annua memoria honoratur, II, 207.

Anna Michaelis imp. fil. desponsa filio cralis Serbiæ cur non nupsit, I, 350. Michaeli despote juniore nubit, I, 440.

Anna Eulogie Palæol. fil. V. Anna.

Constantinus Michaelis imp. frater sebastocrator et Cæsar creatus, I, 168.

Constantinus Prophyrogenitus Michaelis imp. fil. I, 185. Missus cum exercitu in tractus occidentales, I, 474. Cotaniza capto reddit, I, 497. Eum servare studet, I, 498. Andronico fratre in regnum erecto vestes purpureas donat, I, 499. Athanasio monacho favet, II, 108. Præmissus in Orientem, II, 135. Turrim Nymphæi extruit, II, 226. Maurozomam dire tractat, II, 156. Andronicus imp. suspectus, ib. Ejusopes, II, 157. Odium Andronici fratris incurrit, II, 159. Carceri mancipatur, II, 160. Cpolim portatur, II, 164. Ducitur Thessalonicam, II, 279. Egrotus se permittit Athanasio patriarchæ, II, 421. Ejus filius panhypersebastus creatur, II, 516.

Constantinus despota Andronici imp. fil. ex Anna Ungara, II, 87. Muzalonis protoservituri filiam ducit, II, 181.

Helena Michaelis fil. Manfredi regis Apulie uxor, I, 85.

Eudocia Michaelis imp. fil. nubit principi Lazorum, I, 522. Marito mortuo reddit Cpolim, II, 270. Crali Serbiæ nubere censat, II, 275. Conjugium filii cum Chumni filia

probare se simulat, II, 287. Ad id conciliandum profecta ad Lazos contrarium agit, II, 289.

Eu locia Pulcherie mittit imaginem Deiparæ a S. Luca pictam, I, 160.

Eulogia soror Michaelis imp. ei charissima, I, 127. Suggest et ut Joannem puerum in ordinem redigat, I, 128. Favet impense schismaticis, I, 379.

Euphrosyna Michaelis imp. fil. notha nubit Nogæ principi Tocharorum, I, 344. Asanem servat, I, 467. Eaconen Mancusi fil. e sacro fonte suscipit, II, 265.

Joannes Michaelis frater magni domestici dignitate ornatur, I, 81. Missus in tractus occidentales cum exercitu bene res gerit, I, 106. Fit sebastocrator, I, 107. Cæsar et despota, I, 108. Mittitur adversus Michaelem despota, I, 205. Eum vincit, I, 214. In Orientem ducit, I, 215. Ejus virtutes, I, 216. Imperium tuetur, I, 310. Regnantibus suspectus, I, 320. Joannem Nothum debellat, I, 324. Vincitur ab eo, I, 328. Adjuvat classem contra Latinos, I, 531. Deponit insignia despote, I, 535.

Joannes Andronici imp. fil. creatur despota, II, 197. Chumæ filiam ducit, II, 578. Aedes Michaelis Angeli dono accipit, II, 469. Prefectus urbis, II, 408. Fit marchio Montisferrati, II, 598.

Irene Michaelis imp. fil. nubit Asani, I, 410. Ternobi cupide excipitur, 448. Inde fugit, I, 448. Coniuge mortuo Cyzicum ad generum mittitur, II, 421. Eum accusatum defendere satagit, II, 451. Imperatori se Cpolim invitanti non obsequitur, II, 505. Proditionis accusata custoditur, II, 631.

Irene Andronici imp. fil. notha Joanni duci Pelasgorum nubit, II, 754.

Maria Eulogie fil. nubit Alexio Phise, I, 108. Vixit Constantino Bulgariae regi nubit, I, 312. Maritum concitat contra imperatorem, I, 344. Schismatici favet, I, 427. Axiæ patriarcham et sultanem Palestinas sollicitat contra imperatorem, I, 428. Spheutisthabum adoptatum interficit, I, 450. Lachanæ nubit, et iterum coronatur regina Bulgariae, I, 443. Imperatori dedita, custodiam mandatur, I, 447.

Maria Michaelis imp. fil. notha desponsa Chalau, I, 174. Eum mortuum reperiens nubit ejus filio, ib.

Maria Andronici imp. soror Carphantani desponsa, II, 620. Atmanem minis irritat, II, 637.

Martha Michaelis soror prestigiarum rea cruciatur, I, 33. Monacha Arsenianis favet, I, 292, 294.

Michael a Theodoro imp. in carcerem conjectus, I, 23.

Michael magnus constans, I, 21. Theodoro imp. suspectus conjicitur in carcerem, ib. Liberatus, I, 22. Summis honoribus ornatur, I, 25. Ad Persas fugit, I, 25. Reconciliatus imperatori dux mittitur Epidamnum, ib. Imperii præsagium accipit, I, 27. Vincitur reductur a Chadene, I, 29. Fit tutor Joannis principis, I, 66. Magnus dux, I, 68. Conciliat sibi populum largitionibus, I, 71. Clerum, I, 72. Inpetrat despote titulum, I, 74. Declaratur collega imperii, I, 81, 96. Solvitur pristinis juramentis, I, 95. Arces in consiliis munit, I, 99. Solus coronatur, I, 101. Legatos undecunque accipit, I, 105. Fratres et reliquos proceres honorat, I, 107, 108. Selybriam capit, I, 110. Galatam frustra oppugnat, I, 122. Puerum collegam exauctorat, I, 127. Ejus post expugnatam Cpolim concio, I, 153. Restituit Arsenium in patriarchatum, I, 172. Iterum coronatur, I, 173. Cum Tocharis et Ethiopibus fœdus init, 174. Sorores Joannis principis viris collocat, I, 180. Annam viduam Joannis imp. ducere cogitat, I, 181. Mænia Cpoleos, restaurat, I, 186. Puerum collegam exauctorat, I, 191. Ob id excommunicatur a patriarcha, I, 205. Bulgarios debellat, I, 210. Ab insidiis Azatinis sultanis graviter periclitatur, I, 251. Patriarcham accusat, I, 257. Damnatum et depositum, I, 268. In Oream insulam relegat, I, 270. Concio ejus contra Arsenianos, I, 275. Germanum in patriarchatum promovet, I, 278. Clam adigit ad abdicandum, 296. Berlaamum exauctum perpetuo carceri addit, I, 302. Josephum patriarcham creari curat, I, 304. Ab eo solvitur anathema, I, 306. Andronicum fil. collegam imperii assumit, I, 318. Cum rege Bulgariae fœdus componit, I, 342. Nogam principem Tocharorum sibi conciliat affinitate, I, 344. Mesembream accipit, I, 350. Affinitatem cralis Serbiæ frustra tentat, I, 350. Legatos ad regem Francorum mittit, I, 361. Parat contra Carolum, I, 361. Ad Ecclesias conciliandas animum applicat, I, 369. Vecum in suas partes pertrahit, I, 380. Clerum varie urget ad pacem adimplendam, I, 386. Legatis Romam missis rem conficit, I, 395. Gregorium papam proclamari curat, I, 399. Vecum patriarcham facit, I, 402. Icarium classi præficit, I, 413. Genuensium festum deprimit, I, 419. Asanem regem Bulgariae facit, I, 440. Promulgat novellam de staurapogis, I, 452. Vecum exauctoratum in patriarchatum reducti, I, 455. Episcopos

quosdam Romam mittit puniendos, I, 462. Expeditionem ad Sangarim suscipit, I, 502. Se excommunicatum a Martino papa aegre fert, I, 503. Latinos captos triumpho per urbem tradit, I, 515. Lazorum principem generum facit, I, 520. Tobias arcessit contra Joannem Sebastocratorem, I, 524. In mari periclitatur, I, 527. Obiit, I, 538.

Michael Andronici imp. fil. infans insignibus imperii ornatur, II, 87. Coronatur imperator, II, 193. Mariam Armeniam ducit, II, 205. Cum patre proficiscitur Thesalonicensem, II, 279. Rediit, II, 290. In Orientem missum rem male gerit, II, 510. Fugit Pergamum, II, 518. Pergas transit, I, 591. Ibi agrotans a Deipara sanatur, ib. Cpolim rediit, II, 403. Contra Osphentisthlabum movet, II, 445. Recentibus coactis militibus, II, 446, Bulgaros infestat, II, 447. Osphentisthlabo et Eltimeri resistit, II, 481. Rontzerium splendide excipit, II, 523. Victus a Catefania, II, 549. Arce Didymotichi se continere cogitur, II, 562. Coerretur a patre temeritas ejus, II, 608.

Theodora vel Theodosia, Marthas Palaeol. et Tarchanotae fil. Balanidiote desponsa, Caballario nubere recusat, I, 33. Balanidiota marito mortuo monacha fit et Arsenianis faveat, I, 296.

Theodora Michaelis imp. vidua querit e patriarcha quid a se facta opus sit adjuvandam animam viri defuncti, II, 16. Exigitur ab ea ne postulet ei persolvi justa funebria, II, 55. Cogitur renouare conventioni Ecclesiarum ib., 121. Ejus diploma quo acta Michaelis Paleologi pro unione Ecclesiarum rescindit, II, 751. Theodoro si. titulum despota frustra expetit, II, 181. Queritur de custodia Constantinii fil., II, 188. Mortua splendide sepelitur, II, 377.

Theodorus despota Andronici imp. ex Irene fil., II, 598.

Theodorus Andronici imp. frater nunquam impetrat titulum despota, II, 181. Sebastocratoris dignitatem respuit, II, 182.

Paulhypersebasti ornantur insignibus gilvis, II, 517.

Panionensis episc. Romofoito operam navare creditus vitro imperatorem adit, II, 625.

Pannoniae rex captivam aliquam ducit uxorem, I, 518. Pantepoptent monachi Josepho patriarchae infensi, I, 515.

Pantoleon mercator filiam adoptivam Osphentisthlabo collocat, II, 265.

Papias cujus dignitatis nomen sit, I, 588.

Papylae urbis custodia magno transio commendata, II, 15.

Parasceve dies mortis Michaelis imp., I, 532.

Pegae urbs lue desolatur, II, 415. Multatur ab imperatore ob intrusum Rontzerium, ib.

Peloponnesus terrae motu concussa, II, 595.

Pensionis ab Andronico imp. intervorsa, II, 590.

Penule sacraeantistitum damnatorum discerptae, II, 52.

Pardiccas medicus naso truncatus, I, 487.

Pergamensis episc. recusat subscribere Novelae de ordinationibus, II, 200.

Persae Philanthropeni partes secuti poenas dant, II, 227. Imperii fines incursant, II, 232. Movente contra se Michaeli minore terrentur, II, 511. Eum in fugam vertunt, II, 512. Terras et maria laetocinis infestant, II, 345. Duces sobin le mutant, II, 546. Ipsam Cpolim trepidatione implent, II, 388. Suburbana desolant, II, 410. A Chicrobosco fugantur, II, 445. Eum victum occidunt, ib. Ab Alanis vineantur, II, 482. A Catefania fraudantur, II, 572. Praeio navali ceduntur a Murisco, II, 573. Thraciam vastant cum Latinis conjuncti, ib. Cubuclea capiunt, II, 580. Atina duce in Occidente transeunt Amogabaris militatum, II, 585. Ab Hilarione vineantur, II, 596. In Rhodesti oppugnatione dimicandi acrimoniam remittunt in gratiam Andronici imp., II, 615. Eorum duces Amogabaris suspecti in carcerem conjiciuntur, II, 631. E castiris Amogabarorum aufugiant, II, 633. Carpentianis adventu territi fugae se mendant, II, 651.

Pharendas Trimes Romanis contra Persas opem ferit, II, 595. Catefanorum injurias colibere frustra conatus ab iis recedit, II, 599. Madytum capit, II, 578, 602. Rex Siciliae nominatur, II, 604. Duras imperatori pacis conditiones proponit, II, 625. Brysis arcis obsidionem solvit, II, 629. Bizyam obsidet, ib. Meditatur transitum in partes imperatoris, II, 634. Consilium mutatum dissimulat, ib. Imperatori sororis ejus proditorem defert, ib. Romanis impedit ne Myrgeriff navem capiant, ib. Detegitur ejus fraus, II, 635. Eni arcem cuculeis oppugnat, II, 639. Myrgerio se et socios subici boni consuli, II, 640. Iterum promissis tentatur ab imperatore, II, 641. Victus capitur a Romofoito, II, 652. Dimissus supplex a magno domestico servatur, ib.

Pharentanezas Amogabaris transfuga ab Andronico benigne excipitur, II, 635.

Phiala locus extra ecclesias, II, 722.

Philadelphia a Carmanis obsessa, II, 421. Liberata a Rontzerio, II, 427. Magnopere ab eo vexatur, II, 428.

Phitanthropenus cusus Magnesia, II, 400.

Phitanthropenus (Alexius) prostrator creatus, I, 109. Classi praefectus insulas vastat, I, 209. Latinos vincit, I, 354. Magnus dux creatur, I, 357.

Philes (Alexius) magnus domesticus, I, 206.

Philes (Theodorus) excacatus a Theodoro imp., I, 24.

Phitippus Caroli regis Apuliae nepos Ithamarum ducit, II, 202. Urbes dotis nomine promissas sibi vindicat, II, 450.

Philippus dux classis Siculae Muriscum victum capit, II, 585. A Murisco antea captus et clementer tractatus gratiam parem ei referi, II, 585.

Philippus magnus dominus, II, 44.

Phocae fodinae aluminiis Manuelli Genuensi donatae a Michaeli imp., I, 420.

Photif de processione S. Spiritus judicium, II, 28.

Phrangopolus laesae majestatis reus, I, 284.

Phrangopena conjux Philippi magni domini, II, 44.

Pracula indicta purgandae communicationi cum Latinis, II, 20.

Pinaas Heracleensis episc. praeficitur sacris palatiis, I, 505.

Pimerna Angelus Orestiadem defendit, II, 603.

Pisani Cpolios iniquitatis consulem sibi praeficiunt, I, 163.

Planudes monachus legatus ad Venetos, II, 245.

Pons Justinianus super Sangarim, II, 712.

Ponti Euxiae navigatio Genuensis ditat, I, 419.

Potesias nomen magistratus Genuensium Cpoli habitantium, I, 162.

Pratoria dignitas insignibus suis privata, II, 517.

Princeps nomen proprium dynastae Peloponnesi, I, 402, 596.

Prothieracarii dignitas Muzaloni collocata, I, 24.

Prusa locus exsilii Vecco indictus, II, 36. Obsidetur ab Almane, II, 415. Subacta vexatur, II, 597, 850.

Ptolemais Christianis erepta, II, 86.

Purpura pars palatii Cpolitani puerperiis addicta, I, 185, 644.

Pyramides in supellectile imperatoria quae sint, I, 681.

Pyrgii oppidum expilatum a Rontzerio, II, 456.

Pyrsolatras qui sint, II, 154.

Q

Quinqueecclesiensis Mdschampanis socius Gregorii patriarchae tomum accusat, II, 115.

R

Radosthlabus Sebastocrator Bulgariae opibus praecellit, II, 266. Profugus ab imperatore cum copiis remittitur in patriam, ib.

Raul (Alexius) protovestiarii dignitate privatus a Theodoro imp., I, 23. Cloista ejus fil. Muzaloni conjux, I, 24. Ejus filii summam potestatem ambiunt, I, 65.

Raul (Alexius) classi praefectus, II, 69. Mittitur cum copiis revocatum Alanos, II, 319. Ab iis vulueratur, II, 321.

Raul (Isaacius) excacatur, I, 484. Destinatur legatus ad Philanthropenum rebellem, II, 230.

Raul (Manuel) excacatus relegatur Cenchreas, I, 481.

Raulis Crassi domus diripitur, II, 532.

Reachubis nomen duo loca significans, II, 547.

Redefrans Arabis dictus S. Ludovicus, II, 811.

Reginae nomen despotarum uxoribus datum, II, 752.

Rex Armeniae Cpoli cum Freris Italis degit, II, 242.

Rhodestus exsilio destinatur clericis pacem recusantibus, I, 591. Eo appellit Michael imp. a tempestate periclitatus, II, 528. Oppugnatur ab Amogabaris, II, 536. Liberatur, II, 613. Rhodesti turris capta a Romofoito, II, 621. Recuperatur a Tzrulensibus, II, 627.

Rhodus terrae motu concussa, II, 335.

Rhos Solymas dux Latinorum Bellagrade oppugnantium, I, 509. Capitur, I, 513.

Rhos phalangii species, I, 600.

Romofoitus dux Latinorum contra Romanos militantium voluntatem transfugendi simulat, II, 587. Fraus ejus detegitur, II, 588. Cum Osphentisthlabo foedus init, II, 606. Eliae arcem occupat, II, 621. Turrim Rhodesti expugnat,

ib. Imperatori durissimas pacis condiciones proponit, II, 625. Reliqua ducibus ad Cassandream devictis totius exercitus dux exsistit, II, 632.

Rontzerius s. Rogerius Italus cum classe Cpolim appellit, II, 593. Dictus e milite Templi ad vitam piraticam transisse, ib. Navat operam Theuderico Siciliæ regis contra Carolum, II, 594. Exposcitur ad penam a papa, ib. Incolumis dimissus a Theuderico opem suam offert Andronico imp., ib. Dux magnus creatur et ducit Mariam Asanis fil., II, 595. Cum Genuensibus pugnat, II, 598. Ejus milites grassantur in Cyzicenos, II, 599. Fugat Persas, II, 425. Chronislabum carnificibus strangulandum tradit, II, 426. Alisyram vincit, II, 427. Philadelphiam obsidione liberatam, ib. vexat, II, 428. Attaleotam imperatori reconciliat, II, 429. Cula et Furnis castris receptis sœvit in eos a quibus dedita sunt, II, 435. Magnesieneses seditiosos frustra oppugnat, II, 440. Obsidione soluta Madytum trajicit, II, 418. Mpyrgerium imperatori commendat, II, 485, 492. Alienatus ab imperatore, II, 505. Cpolim ire recusat, II, 506. Casarea dignitate ornatur, II, 508. Concionem superbam ad suos habet, II, 510. Cæsar acclamatur, II, 522. Fraudibus imperatorem implicat, ib. A Michaele Palæol. splendide exceptus, II, 525. Trucidatur ab Alanis, II, 528. Ejus comites carceri mancipantur, II, 528. Comburantur, II, 534.

Rucha monachus præpositus suppellectili Ecclesiæ, I, 172.

Rucratines Iaphathinis sultanis fil. cum Azatine fratre de regno certat, II, 609. Eum fugat, II, 611.

Rucundinus sultan Aegypti, II, 815.

S

Sabas monachus Andronicum et Constantium Palæologos fratres committit, II, 158. Clerum vexat, II, 162.

Salampacis Persæ vidua conjugium Alexii Philanthropeni respuit, II, 211.

Salpacis cognomen ducis Persarum, I, 472.

Sancti dicti imperatores nati, I, 507; II, 501.

Sangaris fil. munitus præsidio contra Persas, I, 504.

Ponte oneratus a Justiniano et derivatus in alium alveum, II, 530, 712.

Sanguinis ostenta, II, 54, 81.

Sardensis arcis præsidarii Persæ intromittunt, II, 403. Eos fraudis compertis occidunt, II, 404.

Sasan adversus Mantachiam dominum seditiosus fit dux Persarum, II, 589. Ephesum subigit, ib.

Saturni stella Cpoli meridie conspicitur, II, 49.

Scaramangium insignis dignitatis senatoriæ, II, 504, 717.

Scipio insignis ducis magni, II, 498.

Scuteris Chumous Orestiadem strenue tutatur, II, 605.

Scythæ pueri ab Aethiopibus empti educantur ad militiam, I, 176. Danubii accolæ, II, 80. Debellantur ab Umpertopulo, II, 80.

Securigerorum cohors ad palatium imperatorum excubare solita Michaelem Joannis sebastocratoris fil. obtruncat, II, 77.

Seditio Cpolitānorum, II, 530.

Selybria Latinis erepta, I, 110.

Senacherib Malus cognominatus quidam judex, I, 92. Aegre refert receptam a Græcis urbem, I, 149.

Serborum injuriæ in legatos imperatoris, I, 534.

Serrani interpretatio loci Platonis emendata, II, 769.

Severi imp. edictum de servis labore non gravandis, II, 648.

Sibyllæ prophetia de imperio Othmanidarum, II, 831.

Sigillum Michaelis imp., I, 686.

Simonis Andronici imp. fil. crali Serbiæ vix octenis in matrimonium datur, II, 278.

Sisinni canones de matrimonio, I, 440, 679.

Sitarus stratopedarcha Tzancratorum copias cogit contra Persas, II, 414. Devincitur, ib.

Smiltzus in regnum Bulgaris evertus a Noga nujus filio Tzacæ cedere cogitur, II, 266. Ejus vidua Andronici imp. adit connubia tractatum, II, 538.

Smyrnenasis episc. renuit subscribere Novellæ de ordinationibus, II, 200. Obstat restitutioni Joannis Ephesini, II, 299.

Solea ecclesiæ instauratur a Michaele Palæol., I, 173. Quid sit, I, 606.

Solymampaxis dux Barbarorum Romanos oppugnatum hic conciliatur, II, 545.

Somium præsagium eventu patratum, II, 607.

Sophonias monachus missus in Apuliam ad procurandas neoplas nihil proficit, II, 202.

S. Sophronis Hierosolymitanus antistes, II, 105.

Sphentisthlabus adoptionis specie deceptus cecidit a Maria Bulgaris regina, I, 429.

Spinulus e primariis Genus Andronico imp. affini classem auxiliarem a Genuensibus mitti procurat, II, 598.

Spiritus sancti ex Filio processio testimonii Patrum probata, II, 27.

Sportulas tribus ordinantibus ab ordinatis probatur ab episcopis nonnullis, ab imperatore damnatur, II, 199.

Sttua S. Michaelis archangelii terræ motu dejecta, II, 254.

Stephanus Uresis cralis Serbiæ affinis fit Michaeli imp., I, 530 seqq. Ejus sordes domesticæ, I, 531.

Stephanus frater major cralis Serbiæ verus hæres regni, II, 275.

Strategopulus Constantino Porphyrogenito Palæol. exosa ab eo vexatur, II, 154.

Strategopulus (Alexius) Cæsar a Nicephoro Michaelis despota fil. victus capitur, I, 89. Liber dimittitur, ib. Contra Michaelem iterum rebellem militatur, I, 157. Cpolim capit, I, 140. A Michaele despota victus et ad Manfredum missus inde redimitur, I, 89.

Strategopulus (Michael) vice imperatoris præsidet synodo Blachernensi, II, 52. Conjicitur in carcerem, II, 159. Convictus damnatur, II, 188. Moritur in carcere, II, 425.

Summates extortam sibi ab imperatore pecuniam ipsi vicissim a subditis exigunt, II, 69.

Surdus mutusque subito sanatur, II, 401, 423.

Symeon Seih quando vixerit, II, 686.

Synadenus magnus stratopedarcha, II, 69.

Synesi epistola nunc primum edita, I, 639.

Synodus celebrata contra Veccum, II, 28.

Syrperus legatus a rege Apuliæ ad Andronicum imp. conjugii conciliandi causa mittitur, II, 195.

T

Tachantzaris dux Turcopulorum Amogabaris suspectus clauditur carcere, II, 632. Liberatus ad Tzarapen fugit, II, 633.

Tactus ferri candentis imperatus ad probandam innocentiam, I, 33, 631. Ejus usus antiquitas, I, 632.

Tamerlanis genus, II, 705.

Tamujinus conditor regni Mogulensium, II, 805.

Tanaites ventus, I, 423, 614.

Tarasit sententiam VII synodus sequitur, I, 481. Is Spiritum ex Patre per Filium procedere affirmat, II, 28.

Tarchaniota magnus domesticus conjux Marthæ Palæol., I, 53. Ejus filii emulatione discordes, I, 295.

Tarchaniota protovestiarius exercitus Orestiadem ducendo præficit, II, 68. Dignitatem Cæsaream priusquam re bene gesta se eo honore dignum præstiterit recusat, ib.

Tarchaniota (Alexius) protovestiarii fil. Philanthropenus dictus ex avo materno, II, 210. Pincerna imperatoris, ib. Dux Asiæ minoris declaratur, ib. Ejus virtutes, ib. Arcem Duorum Collium expugnat, II, 211. Cura provinciæ liberari frustra cupit, II, 212. Ad affectandam imperium usque getur a monachis et exercitu, ib. Tandem seditiosa concione rebellionem inchoat, II, 216. Imperii nomen assumit, II, 219. Alacritatem exercitu cunctando frustratur, II, 221. Uxorem et filium presidio munit, II, 226. Captus a Cretensibus hosti deditur, ib. Judæis excecandis traditur, II, 228.

Tarchaniota (Joannes) dux partis Arsenianorum, II, 58. Absciudit se ab Hyacintho, II, 154. Propterea ab Andronico imp. carceri destinatur, II, 155. Eludit Athanasium Alexandrinum, ib. Suspectus affectati imperii male multatur, II, 156. Præfectus Orienti prudenter res gerit, II, 258. Seditioe militum coactus ad Andronicum imp. fugit, II, 260. Iterum in carcerem conjectus educitur ad colloquium ab imperatore cum Arsenianis habendum, II, 463.

Tarchaniota Glaba ex magno papa magnus conostaulus declaratus dux præficitur Tocharis, II, 12.

Tarchaniotissa Nostonga Arsenianis addicta, II, 554.

Tarchas præfectus monasterio Sanidum Alexium Philanthropenum hortatur ad imperium usurpandum, II, 214. Penas dat, II, 229.

Tarites naves Genuensium, I, 419, 614.

Tatari s. Tartari qui sunt, II, 704.

Tatas aulæ quali sit dignitate, I, 512, 614.

Telichines dicti malefici demones, I, 232, 615.

Templum ad pollutum communione Latinorum expiatur a schismaticis, II, 20.

Tenedi arx obsessa a Murisco deditionem facit, II, 556.

- Joannicus Ternicopolus discissus licet a patriarcha cum eo se conjungit contra Latinos, I, 379.
- Ternobus urbs Bulgariae Lachanam oppugnantem recipit regem, I, 444. Deditur Asani, I, 447.
- Terræ motus ingens, II, 255.
- Terteres legitima uxore repudiata ducit sororem Asanis et creator despotæ, I, 447. Asanæ ejecto fit rex Bulgariae, I, 448. Pacem init cum Andronico imp., II, 57.
- Minis Nogæ territus ad imperatorem fugit, II, 264. Comanus natione, II, 265. Captivus detentus ab imperatore liberatur opera Osphentisthlabi filii, II, 266. A filio in regnum non restituitur, II, 267.
- Testamentum Arsenii suspectum, II, 487.
- Thasi arx a Phocæa domino occupatur, II, 638. Ad eam recuperandam Marules mittitur, ib.
- Thecus. V. Constantinus.
- Theocisti Adrianopolitani vaticinium, II, 25.
- Theodorus Angelus arrepto imperio coronatur, I, 82.
- Bello captus excecatur, ib.
- Theodorus Lascaris amator dictus Joannis Batazæ imp. fil. a patre præclare eruditur ad imperandum, I, 58. Patri succedens novos homines promovel, principes dejicit, I, 25. Michaelém Palæol. sibi reconciliatum in Occidentem mittit, I, 26. Mox suspectum retrahit, I, 29. Ejus sororem cruciat, I, 35. Agrotans suspitionibus indulget, I, 52. Ejus ingenium, I, 55. Obit, ib. Muzalonem filio tutorem reinquit, I, 39.
- Theodorus Cyzicenus vexatus a schismaticis, II, 53.
- Theodorus Manuella corpus Arsenii e Proconneso Cpolim transfert, II, 83.
- Theodosia (S.) adolescentem surdum mutumque sanat, II, 452.
- Theodosius Princeps patriarcha Antiochenus in Syriam ad Latinos migrat, II, 55.
- Theodosius Saponapulus monachus synodo contra Vecum interest, II, 25.
- Theuleptus Philadelphiensis accusat tomum Gregorianum, II, 116. In commentario Marci monachi errorem deprehendit, II, 118. Gregorii patriarchæ abdicationem aliis suspectam pro sufficienti habet, II, 132. Sultanem ab imperatore fratrem appellari licitum esse censet, II, 247. Militibus adversus Tarchaniotam seditiosis se adjungit, II, 260. Obstat restitutioni Joannis Ephesini, II, 299. Cosmam in patriarchatu retinere cupit, II, 558.
- Theophanes episc. Nicænus Romam legatus naufragio perit, I, 584.
- Theophaniorum festo ecclésiastici in psalleudi communionem assumpti, II, 22.
- Theophano Armeniæ regis fil. Joanni Sebastocratori desponsa, II, 206. Moritur in itinere, II, 284.
- Theodericus s. Fridericus Siciliæ dominus adversus Ecclesiæ rebellis, II, 594, 765. Mpyrgerii amicus, II, 499. Classem ad infestandas insulas imperii mittit, II, 490, 508.
- Thomas hebdomas quæ sit, II, 805.
- Thomas Nicephori Angeli despote fil., II, 200.
- Thymæna urbs Galatiæ, II, 760.
- Thyreorum arx deditionem facit, II, 589.
- Timurus Abakæ imperatoris Mogulensium frater veneno necatur, II, 817.
- Tochari Persas sibi subijciunt, I, 129. Romanis terribiles, I, 135. Mugulos se nominant et principem Kanem, I, 251, 344. Eorum leges, I, 515. Dux Nogas, I, 344. Fines Romanos incursant, I, 252. Auxilio vocantur a Michaelē imp., I, 324. Ab Andronico imp. contra Triballos mittuntur, II, 11. Contra imperium Romanum movent, II, 257. A Tocharis Orientalibus se abscindunt Nogæ rebellis obediētes, II, 262.
- Tomus a Gregorio Cyprio editus, II, 153.
- Tornicius Sebastocrator, I, 485.
- Trajanopoleos episc. Cudomenes missus in Serbiam, I, 551.
- Trailes ab Andronico Michaelis imp. fil. instauratæ Andronicopolis nominantur, I, 469. Destruuntur a Persis, I, 472.
- Triballi a Romanis bello petiti, II, 12.
- Triclinium Alexiacum II, 89, 188. Justinianæum, II, 145.
- Augustum dictum Manueliten, II, 197.
- Tricoccia arx ab Atmane expugnata, II, 638.
- Tripolis arx ad Mæandrum II. a Duca imp. munita, II, 455. Velus de ea oraculum, ib. A Carmanis capitur, ib. A Hysras fugatus eo se recipit, II, 455.
- Tripolis Syriæ Christianis eripitur a sultane Ægypti, II, 86.
- Tritichordeum quod genus tributii sit, II, 492.
- Tuctais Tocharus Noga devicto ejus regno potitur, II, 265. Andronici imp. filiam notham ducit, II, 268. A Cazane fratre excluditur successione imperii, II, 458, 820.
- Turcopuli in prælio cum Cæleis commisso fugiunt inter primos, II, 550. Ad Christianam religionem tractati Andronico imp. militanti, II, 574. Deidentes Romanorum terras incursant, ib. Coniungunt se cum Cæleis, ib. 550. De eorum cum imperatore reconciliatione agitur, II, 601. Tachantziarem ducem liberant, II, 635. E Tzuruli obsidione fugiunt, ib.
- Tyrine s. Tyrophagiæ Dominica, II, 78, 576.
- Tzacas Nogæ fil. Bulgariae regnum affectat, II, 261. Circumventus ab Osphentisthlabo leviro necatur, II, 265.
- Tzasimpaxis protostrator Lachanæ cum eo trucidatur, I, 467.
- Tzernicum captum a Joanne despota, I, 107.
- Tzurulum ab Amogabaris frustra oppugnatum, II, 635.
- U
- Umpertopolus curopolates Mesembriæ præfectus Scythas debellat, II, 80. Propterea ab imperatore honoratus, II, 81.
- Umpertopolus magnus tzausius mittitur contra Amogabarios, II, 515. Bizyam tenet, II, 629.
- Ung-chan ultimus Prestejannensium regum, II, 805.
- Uresis. V. Stephanus
- V
- Vaticinium in solo Trallium urbis repertum, I, 469.
- Joannes Veccus chartophylax suspendit sacerdotem, I, 225. Legatus ad cralem Serbiæ, I, 551. Resistit imperatori ecclesiæ Græcæ cum Latina conciliatorio, I, 575.
- Accusatur a Chumno, I, 576. Confitetur in carcerem, I, 578. Lectis Patrum veterum libris respicit, I, 583. Fit patriarcha, I, 402. Intercedit pro egenis apud imperatorem, I, 405. Accusatur calumniæ, I, 449. Renuntiat throno, I, 454. Restituitur, I, 460. Scribit contra schismaticos, I, 476. Justa funebria persolvit Annæ imp., I, 499. Patriarchio recedit, II, 18. Absens accusatus damnatur, II, 25. Patrum testimonia de processione S. Spiritus expendit, II, 28. Decretum de fide auct., II, 52. Ciliatus coram synodo causam dicit, II, 54. Prusam exsulatum abducitur, II, 6. Colloquium ejus cum adversariis, II, 89. Schismaticis adjungere se recusans relegatur in arcem S. Gregorii, II, 102. Tomum Gregorii redarguit, II, 114. Moritur in carcere, II, 270.
- Veneti Cpoli degunt sub bajulo magistrato, I, 163. Cum Genuensibus commissi, II, 52. Cum magna classe Cpolim appulsi Galatam incendunt, II, 257. Venetorum Cpoli habitantium bona oppugnantur ingenti multa, II, 242. Eorum senatus de ea re conqueritur, II, 245. Multam remitti postulantes Cpolim classe oppugnant, II, 522. Impetrant remissionem oppugnationis, II, 526.
- Vestarii quale officium sit, II, 556.
- Aurelii Victoris locus de actuariis explicatus, I, 839.
- Voluntarii Græcos adjuvant in recuperanda Cpoli, I, 158.
- X
- Xahan-xa vocatus Sapore Persarum rex, II, 686.
- Xiphilinus (Michael) notarius creatus, I, 409.
- Xiphilinus (Theodorus) magnus œconomus accipit a Veeco promissum non scribendi de controversiis, I, 416.
- Z
- Zacharias (Manuel) Phocææ dominus tutelam insularum sibi committi petit, II, 558. Ejus nepos Thasi arcem occupat, II, 668.
- Zeuxippi thermæ Cpoli, II, 685.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS PACHYMERES.

<i>Petrus Possinus Lectori.</i>	9
GEORGI PACHYMERÆ ANDRONICUS PALÆOLOGUS, sive Historia rerum ab Andronico Palæologo seniore in Imperio gestarum usque ad annum ejus undequingagesimum.	15
LIBER PRIMUS.	15
1. Ut imperator Andronicus res cum Tocharis composuerit.	15
2. Ut imperator conventiones cum papa initas se improbare significans, quod in eas non consensisset, excusaverit.	17
3. Ut imperator Veceo dimisso se Josepho adjunxerit.	19
4. Secensus patriarchæ Vecci in Panacrantæ monasterium.	23
5. Restitutio Josephi in patriarchatum.	23
6. De mulctis et pœnis quibus sunt subjecti cum ecclesiasticis tum laici.	25
7. Quomodo et quando qui Josephi nomine res administrabant, ecclesiasticos in communionem receperunt.	27
8. De celebratis synodis.	29
9. De Veceo et causa cur scripserit.	33
10. Ut Veceus citatus in synodum adfuerit.	39
11. Ut Prusam relegatus Veceus fuerit.	41
12. De Arsenianis et morbo Josephi.	43
13. De morte Josephi et his quæ tunc contigerunt.	45
14. Ut imperator, non reprobandus Arsenianos, sed pacis causa liberaliter tractans, Cyprium promoverit in patriarchatum.	49
15. Inauguratio patriarchæ Cyprii, et quæ circa eam contigerunt.	53
16. De stella circa meridiem apparente.	57
17, 18. De condemnatione et e gradu defectione antistitem in Blachernis. De sanguine, ut existimatum est, e celo lapso.	57
19. De Augusta Theodora et patriarcha Alexandrino.	63
20. De uxore Terteris.	63
21. De protectione imperatoris in Orientem.	63
22. De conventionibus Atramytii per ignem initis.	69
23. Ut Sardensis Andronicus delatus læsæ majestatis, rejectus ab imperatore ac de honestatus fuerit.	75
24. Ut Colanitzæ Prusa fugerit.	75
25. De protovestiariis Tarchaniotæ expeditione in Occiduos tractus.	77
26. Ut triremes Romaidis neglectæ fuerint.	79
27. De protovestiario; et ut deinde successum haberint quæ contra Michaelē comparabantur.	81
28. De sacro pane.	87
29. De Scythiis Danubii æcolis, ut debellati fuerint.	91
30. Ut imperator signis tunc editis motus vehementer institerit ut discissi conciliarentur.	91
31. De reportatione reliquiarum patriarchæ Arsenii.	93
32. De cladibus Christianorum in Syria.	97
33. De secundo matrimonio imperatoris.	97
34. Ut evocatus Prusa Veceus sit, et de ejus judicio.	99
35. Colloquium Vecci cum Gregorio et ejus sequacibus.	101
36. Protectio imperatoris ad Joannem o.hn imperio dejectum.	113
37. De nuntiata incursione piratica, et translatione corporis imperatoris.	117
LIBER SECUNDUS.	121
1. Quomodo et quas ob causas tomus a patriarcha Gregorio compositus fuerit.	121
2. Ut sumptio Veceus in manus tomō inveniit in eo quæ accusaret; et ut cœperit insurgere.	127
3. De exchartophylace; et ut accusatus fuerit tomus.	129
4. De Marco, et ut antistitem exarsit scandalum.	131
5. 6. De patriarchis Alexandrino et Antiocheno. Secensus patriarchæ Gregorii et patriarchæ.	133

7. De Gregorio, ut ab eo petita abdicatio sit.	137
8. Ut congregati episcopi apud palatium palam declararent orthodoxum esse Gregorium.	141
9. Libellus abdicationis throni a Gregorio datus.	145
10. Secensus patriarchæ in monasterium Aristenæ.	147
11. Conatus adhibitus ad correctionem tomī a Gregorio editi.	149
12. Rursus de illis qui ab Ecclesia se absciderant.	149
13. De Athanasio, ut in patriarchatum sit electus.	153
14. Ut expensa fuerint quæ varie, hinc in vituperium, inde in laudem, de Athanasio erant dicta.	159
15. De promotione Athanasii in patriarchatum.	161
16. De ministris monachis patriarchæ Athanasii.	163
17. Mors expatriarchæ Gregorii Cyprii.	169
18. Protectio imperatoris Nymphæum.	169
19. De Porphyrogenito Constantino.	171
20. De monacho Saba.	181
21. Ut apud clericos primum, deinde apud ipsos etiam episcopos graviter Athanasius offenderit.	183
22. Recensus Athanasii ex patriarchio.	185
23. Scriptum quod patriarcha vasis inclusum testis reliquit.	187
24. Cessio scripto expressa patriarchæ Athanasii.	193
25. De incendio magni fori civitatis.	197
26. De affinitate imperatoris cum protovestiario Muzalone.	199
27. De hieromonacho et confessario imperatoris Cosma.	201
28. Concursus suffragiorum in electionem hieromonachi Cosmæ in patriarchatum; et de monacho Gregorio.	203
29. Communis conventus causa condemnatorum ab imperatore celebratus.	207
30. De eo qui Lachanæ nomen usurpavit.	207
31. Mors protovestiarii.	211
32. De promotione præfecti Canicleo in primariam curam principum negotiorum, deque imperatoris invicta quorumvis tolerantia laborum.	213
LIBER TERTIUS.	215
1. Filius imperatoris Michael coronatur.	215
2. Promotio ab Augustis facta in despotæ dignitatem Joannis Andronici imperatoris filii.	217
3. Qua ratione Novella imperatoria de ordinationibus perita et promulgata fuerit.	217
4. De morte despotæ Nicephori; et ut petitum ab imperatore fuerit ut ejus filius Augustus junior filiam mortui despotæ duceret conjugem.	221
5. De affinitate ab imperatore filii Michaelis nuptiis contracta, deque missis ad tractandum id negotium legatis.	223
6. Nuptiæ imperatoris Michaelis.	227
7. Ut rursus imperator tentaverit reducere ad concordiam schismate discissos, et ut quiete pacem colerent petierit.	227
8. De debilitatione resplicum e dudum invalescentibus corruptellis necessario secuta.	229
9. De Philanthropeno et ejus rebellionē.	231
10. De protovestiariæ Libadaris, ut in Philanthropenum in suam potestatem redekerit.	243
11. Ut deditus Philanthropenus fuerit.	249
12. Quomodo et quando imperator audierit de rebellionē.	251
13. De faustis nuntiis et imperatoris ad Deiparam gratiarum actione.	253
14. De Pernis qui cum Philanthropeno fuerant.	253
15. De seditione Genuenses inter et Venetos coorta, deque terræ motu.	253
16. De supplicatione et imperatoris concione.	259
17. De constitutione aurea bulla firmata circa iudiciorum et judiciorum.	261
18. De irruptione Venetorum in Genuenses urbis inquilinos.	261
19. Ut imperator accito ad se duce classis Venetæ legationem Venetias miserit.	263
20. De incursione Genuensium in Venetos qui erant in urbe.	267

21. De legatione ad Venetos ob hoc missa.	267
22. De jacto tomo in quo scriptæ erant accusationes quædam; et ut de iis se purgaret imperator.	269
23. De nota in Philadelphiensem criminatione.	271
24. De chartis in occulto reconditis, et ut eæ sint inventæ.	273
25. De Tarchianota Joanne, ut in Orientem dux exercitus missus fuerit.	285
26. De Tucharis septentrionalibus et Sphenthistabulo.	289
27. De affinitate cum Tuctaine ab imperatore contracta.	295
28. De imbre vehementi et iis quæ tunc contigerunt.	296
29. De morte principis Iazorum, deque obitu Vecci.	297
30. De crale Serbiæ et Cotanitzæ.	299
31. Ut imperator crali Serbiæ propriam filiam desponderit.	303
32. De nomenclatione imperatoris virginis, eur fuerit Simonis appellata.	305
33. De maxima bieme.	305

LIBER QUARTUS.

307

1. Profectio imperatoris Thessalonicam. 2. De patriarchæ adventu Selybriam.	307
3. Quid Thessalonicæ commorans egerit imperator.	313
4. De obsidibus invicem datis ad securitatem tractatus de affinitate.	313
5. Ut exceperit imperator cralem Serbiæ.	315
6. De legatione Venetorum ad imperatorem Thessalonicæ commorantem.	318
7. De filiis præfecti caniceo.	318
8. De redditu imperatoris et festo Constantinopolim ingressu.	319
9. Ut imperator ad ædes patriarchæ se contulerit susceperitque ei se reddere functionibus suæ potestatis.	321
10. De causa Ephesii Joannis.	327
11. De accusationibus patriarchæ impactis ab episcopis.	329
12. Ut imperatorem patriarcha non vocatus adierit.	333
13. Ut Michael despota Terteris filiam uxorem duxerit.	338
14. De apparente in cælo ab occasu cometa.	338
15. De lunæ defectione.	337
16. De Alanis transeuntibus in partes imperatoris.	337
17. De imperatore Michael, et ejus expeditione in Orientem tractus.	341
18. Ut imperator Michael rei contra hostes bene gerendæ occasionem amiserit.	341
19. Ut Alani coegerint Michael imperatorem dare ipsi missionem a militibus.	345
20. Recessus imperatoris a Magnesia.	347
21. Desolutio regionum Orientalium.	349
22. Recessus Alanorum e ditioribus imperatoris, et de actis ea occasione magni domestici Raulis.	351
23. De appulsis ad urbem Venetis navibus.	353
24. De iis quæ piratæ in insula Principum egerunt.	357
25. Clades heteriarchæ Muzalonis prope Nicomediam.	359
26. Concursatio rure degentium cum suis omnibus in urbem confugii causa.	367
27. De novis inter episcopos turbis et dicto Selybriensis.	369
28. Indignatio patriarchæ propter calumniam, et recessus ejusdem.	373
29. Abdicatio patriarchæ Joannis.	375
30. De rebus Cuximaxis Tochari.	377
31. Synodice deliberationes circa patriarchæ abdicationem.	381
32. De Alexandriini ad Joannem accessu et hujus responso.	383
33. De exploratione Arseniatarum.	387
34. De indicio imperatori facto prædictionis et consilii Athanasii.	393
35. De conventu sacrorum virorum coacto et imperatoris interrogatione.	397
36. De concione imperatoris et protectione ad Athanasium.	401
LIBER QUINTUS.	403
1. Ut imperator cum episcopis et populo adierit Athanasium.	403
2. De schismate episcoporum ob Athanasium.	407
3. De imperatoris accessu ad Joannem, et ei ab hoc pronuntiata excommunicatione.	411
4. De morte domini Theodori.	413

5. De protectione ex urbe domini Irenæ et nuptiis filiorum ejus.	415
6. Deliberationes circa pronuntiata a Joanne excommunicationem.	415
7. De episcoporum in sanctorum apostolorum templo conventu super his.	419
8. De Melita.	421
9. Ut tractus Orientales pessumdatis omnibus subversisque funditus fuerint.	425
10. De imperatoris Michaelis primum Cyzicum, inde Pegas recessu.	429
11. De terræ motibus qui contigerunt in climate Rhodio.	431
12. De Latinis qui vocati advenierunt, et qualia egerint.	431
13. De Michael despota, ut suspectus redditus sit comprehensus.	433
14. Pugna Catelanorum et Genuensium, et cædes magni drungarii.	437
15. De miro apud Magnesium prodigio.	439
16. De re bene per solertiam a nostris apud Sardates gesta.	441
17. De imperatoris Michaelis in urbem reditu.	443
18. De incursione Sphenthistabii in subjectas Harbin regiones.	445
19. De condemnatione despote Michaelis Angeli.	447
20. De pace abscessorum antistitum ob Athanasium.	449
21. Rursus de malis ulteriorem continentem inundantibus, et allatis undecunque tristibus nuntiis.	449
22. Mors Porphyrogeniti.	465
23. Adhuc de magno duce.	465
24. De Attaleota et de Magnesiensibus, deque duce Nostongo.	469
25. De iis quæ Tripoli ad Mæandrum acciderunt.	473
26. Adhuc de magno duce et de Attaleota.	477
27. De Joanne Charobeco, qui et Malzacatus est dictus.	483
28. Expeditio imperatoris Michaelis in partes Oeciduas.	487
29. Pugna prospera principis Iazorum Alexii contra Genuenses.	491
30. De rebus Annæ reginæ in Occiduis tractibus degentis.	493
31. Fuga Alanorum e castris magni ductis, eorumdemque successus bellicus ad Pegas.	495
32. Prodigium patratum a sancta martyre Theodosia.	495
LIBER SEXTUS.	499
Prologus.	499
1. De Orientalium Tocharorum Kani Cazane.	499
2. Oratio imperatoris ad schismate discissos, et horum ad illam responsio.	505
3. Trajectio magni ductis cum Catelanis in Occiduum continentem.	527
4. De adventu Mpyrigerii Tentzæ Catelani, et hujus rebus.	531
5. Oratio imperatoris ad Catelanos.	533
6. Iudicium imperatori delatum a Genuensibus adversum Catelanos.	535
7. Accessus ad imperatorem ductis magni, et pro Mpyrigerio petitio.	539
8. Occasio et ratio tributum quod tritichordeum est dictum.	541
9. Genuensium apud Peræram habitantium apparatus ad bellum per se, sine imperatoris cooperatione, sustinendum.	543
10. De pirata Andrea et ejus exceptione.	543
11. Imperator Mpyrigerium Tentzæ accersit.	545
12. Juramenta Mpyrigerii Tentzæ et dignitates.	547
13. Flagitia Catelanorum in Occiduo tractu.	549
14. Legatio Catelanorum ad imperatorem, et hujus ad illos responsum.	551
15. Magni ductis Mpyrigerii Tentzæ recessus ex urbe insalutato Augusto.	551
16. Legatio imperatoris ad Rontzerium qui magnus dux fuerat, et oblatio Cæsareæ dignitatis.	553
17. Juramenta imperatoris quibus se obstrinxit ei quem Cæsarem constituit, et legatio ad eundem.	555
18. Oratio Itali Rontzerii, qui paulo post Cæsar fuit, ad congregatos.	559
19. Legatio altera Catelanorum et ductis ipsorum ad imperatorem.	563
20. Filius Porphyrogeniti in panhypersebasti dignitate constitutus.	567
21. De libello famoso, deque eo quod mire accidit Armeno; superque illo concio imperatoris.	569

22. Aclamatio Caesaris Itali.	573
23. Ut adierit Michaelis Augustum Caesar, et quid eo congressu inter eos actum.	575
24. Cædes Itali Caesaris.	577
25. Ut irritati Cætelani tractus Occiduus desolaverint.	579
26. De actis per et propter ameralem.	581
27. De apparentibus e Genua sexdecim longis navibus.	585
28. De his quæ geri paulo ante contigit circa Frerios in urbe.	589
29. Ut Amogabari et Cætelani prælio victi sint.	593
30. Ut successu infelici Romani pugnauerint.	597
31. Concilio imperatoris de populi sese inordinate commoventis immodestia, deque fide in principes novo civium jurejurando firmata.	599
32. De pugna Michaelis Augusti cum Amogabaris.	603
33. De conclusis Adrianopoli Amogabaris.	609
34. De Andrea Murisco et ab eo actis.	611
35. De connubiis cum Smiltzæna tractatis.	613
LIBER SEPTIMUS.	617
1. Tractatio de pace imperatoris cum Amogabaris.	617
2. Oratio ad Cætelanos ab imperatore missa.	619
3. Ut Persæ transfretare rursus in Orientem prohiberi fuerint.	627
4. Defectio Alanorum et Turcopulorum.	629
5. De libello famoso clam jacto.	633
6. De Madyto, ut capta fuerit ab Amogabaris.	635
7. De Mpyrgerio ut Genuam sit abductus.	635
8. De patriarcha Alexandriæ.	635
9. Quæ mala acciderint archi dictæ Cubuceæ.	637
10. De incendio quod in urbe contigit.	637
11. De Andrea Murisco.	639
12. De Romoforto Latino.	643
13. Thyæorum et Ephesi expugnatio.	645
14. Legatio imperatoris missa Genuam ad armorum societatem statuendam.	647
15. De Meleco Isaacio.	647
16. De papa Alexandriæ.	651
17. De monacho Hilarione.	653
18. De navibus e Genua impulsis.	655
19. Expeditio Amogabarorum in Alanos.	661
20. Secundus impulsus in urbem reducum e Lazis Genuensium navium.	663
21. Ut quæ ad Ganum sunt, capta fuerint.	663
22. Rursus de Isaacio Meleco.	667
23. Quæ circa ordinem Ecclesiæ contigerunt.	673
24. De magno primicerio Cassiano.	677
25. De societate cum Iberis ab imperatore unita, et quomodo ea exciderit.	679
26. Ut hostes quasdam ex arcibus ad montem Ganum sitis subegerint.	681
27. Legatio Genuensium simul et imperatoris ad Amogabarios.	685
28. De gestis ad Bizyam.	689
29. Adhuc de Isaacio Meleco et Turcis.	691
30. De Pharendæ Tzime.	693
31. Quæ Rhodi contigerint.	697
32. De discessu Amogabarorum.	697
33. Expugnatio Tricorciæ a Persis.	697
34. De navibus septem cum Gida ad Amogabarios impulsis.	701
35. Epistola missa ad patriarcham a primoribus Ecclesiæ.	703
36. Ut digressi sint Amogabari cum Turcis, et ad Casandreæ in se mutuo concurrerint.	711

PETRI POSSINI OBSERVATIONUM PACHYMERIARUM LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS. — Glossarium.	715
LIBER SECUNDUS. — Notæ.	785
LIBER TERTIUS. — Chronologicus.	853

Cap. I. — De numero annorum, quos hæc rerum Andronici historia complectitur. Hujus finis quantum absit ab initio historiarum compendit.

Cap. II. — Joannis Vecchi ejectione e patriarchatu, exilium, carcer, obitus suis annis assignantur; tempus definitur secundum patriarchatus Gregorii Cyprii, denique prioris quoque patriarchatus Albanasii.

Cap. III. — Definitur tempus ejectionis ad imperium Michaelis Palæologi Andronici filii, nec non hujus conjugii cum Maria filia regis Armeniæ.

Cap. IV. — De Joannis Cosmæ patriarchatu, et restitutione Albanasii.

Cap. V. — De lunæ defectione totali Constantinopoli visa die 14 Januarii anno Christi 1392, quam describit Pachymeres, l. iv, c. 15.

Cap. VI. — Intricatæ rationes temporum circa Rontze-rii ac Cætelanorum res et acta explicantur.

Cap. VII. — Quæ Pachymeres in utraque parte hujus historiae sparsim tradit de rebus et principibus Mogulorum, ex monumentis Arabicis illustrata, ordine temporum digeruntur.

Cap. VIII. — Origines imperii Ottomanici a Pachymere indicatæ distinctius explicantur.

Cap. IX. — Synopsis chronologica præcipuarum rerum hoc secundo historiarum Pachymeris tomo memoratarum, eas assignans annis suis.

GEORGII PACHYMERÆ SCHOLIA IN OPERA S. DIONYSII AREOPAGITÆ.

(Vide *Patrologiæ* tom. III.)

DESCRIPTIO AUGUSTRONIS. 917

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI. 923

ARGUMENTA DECLAMATIONUM.

(Vide tom. superioris col. 413.)

THEODORUS METOCHITA.

Notitia. 929

Index Miscellaneorum Theodori Metochitæ. 935

THEOD. METOCHITÆ, Quod omnes qui in *Ægypto* instituti fuerunt asperiore orationis genere uti solent.

MATTHÆUS BLASTARES.

Notitia. 933

SYNTAGMA ALPHABETICUM RERUM OMNIUM QUÆ IN SACRIS DIVINISQUE CANONIBUS COMPREHENDUNTUR. 939

Prefatio. 959

I. De sanctorum apostolorum canonibus. 967

II. De synodo Carthaginiensi. 967

III. De prima synodo Antiochiæ Syriæ celebrata. 970

IV. De synodo in Ancyra Galatiæ celebrata. 971

V. De synodo Neocesariæ habita. 971

VI. De prima et oecumenica synodo Nicææ habita. 974

VII. De secunda synodo Antiochiæ habita. 974

VIII. De synodo Sardicæ habita. 974

IX. De synodo Laodiceæ habita. 975

X. De synodo Gangrensi. 978

XI. De secunda oecumenica synodo. 981

XII. De sancta et oecumenica synodo tertia. 983

XIII. De synodo Carthaginiensi. 983

XIV. De sancta et oecumenica synodo quarta. 986

XV. De sancta et oecumenica quinta synodo. 986

XVI. De sancta et oecumenica sexta synodo. 987

XVII. De sancta et oecumenica quinisexta synodo. 987

XVIII. De sancta et oecumenica septima synodo. 990

XIX. De sancta et oecumenica prima et secunda dicta synodo. 991

XX. De synodo sub Photio habita. 991

Recapitulatio Syntagmatis. 991

De politicis etiam legibus unde ortum habuerunt, et quomodo constitutæ sunt. 991

PROLOGUS SYNTAGMATIS. 1015

De orthodoxa fide. 1015

INITIUM LITTERÆ A

Cap. I. — De his qui immaculatam hanc Christianorum fidem negarunt; et quomodo qui ex iis poenitentiam agunt, admittendi sunt. 1019

De clericis qui propter metum fidem negarunt. 1023

De laicis qui fidem negarunt. 1026

De iis qui voluntarie fidem negarunt. 1026

De iis qui postquam fidem negaverint, alios etiam persequuntur. 1027

De iis qui, dum catechumeni essent, fidem negarunt. 1050

De his qui negare coacti, sese non submiserunt. 1050

Leges civiles. 1050

Cap. II. — De hæreticis, et quomodo, qui ex hæresibus convertuntur, admittendi sunt. 1050

De Eneacris. 1051

De Hydroparastasia. 1051

De Eunomianis. 1051

De Arianis. 1051

De Macedonianis et Semiarianis.	1034
De Novato.	1034
De Sabbatianis.	1035
De Sinistris.	1035
De Quartodecumanis.	1035
De Quartanis.	1035
De Apollinaristis.	1035
De Eunomianis.	1035
De Montanistis.	1035
De Pepuzenis.	1035
De Sabellianis.	1038
De Paulianistis.	1038
De Paulleianis.	1038
De Dioscoro et Eutychete.	1039
De Severo.	1039
De Manichæis.	1039
De Valentinianis sive Euchitis.	1042
De Bogomilis.	1042
De Eudoxio.	1043
De Anomæis.	1043
De Marcellianis.	1043
De Photino.	1043
Quomodo Novatianos admittere oporteat.	1046
Quomodo Donatistas admittere oporteat.	1046
De Donato.	1046
De Angelicis.	1046
De Maximo Cynico.	1047
De Nestorio.	1047
De Celestio.	1050
Quod hæreticos qui in excessu e vita penitentiam agunt, suscipere oporteat.	1051
Leges civiles.	1051
CAP. III. — Quomodo agapas, quæ vocantur, seu convivia celebrare debeat.	1054
CAP. IV. — De emptione ac venditione.	1055
Leges civiles.	1055
CAP. V. — De irrationaliter fornicantibus, sive qui cum brutis commercium habent.	1058
Lex civilis.	1058
CAP. VI. — De lectoribus.	1058
Lex civilis.	1059
CAP. VII. — De anathemate.	1059
CAP. VIII. — De Antimensiis seu promensalibus.	1059
CAP. IX. — De peregrinatione episcoporum et clericorum.	1059
Quid sit translatio, discessio et invasio.	1063
De litteris commendatitiis, dimissoriis et pacificis, quæ clericis peregrinantibus ab episcopis dantur.	1071
De litteris commendatitiis.	1071
De litteris dimissoriis.	1071
De litteris pacificis.	1071
Leges civiles.	1078
CAP. X. — De litteris dimissoriis.	1079
CAP. XI. — De episcopis qui ecclesias ad se minime pertinentes rapiunt.	1079
CAP. XII. — De iis qui bona aliena fortim surripiunt.	1079
Leges civiles.	1082
CAP. XIII. — De iis qui mulieres matrimonii causa rapiunt.	1083
Leges civiles.	1086
CAP. XIV. — De pædicatione.	1087
Lex civilis.	1087
CAP. XV. — De magistratibus, quales eos esse oporteat.	1090
Leges civiles.	1090
CAP. XVI. — De mulieribus quæ sunt in abscessu.	1090
Lex civilis.	1090
CAP. XVII. — De impuberibus.	1091
Lex civilis.	1091
CAP. XVIII. — De excommunicatione.	1091
Theodorus Balsamon, Quod non oporteat absque causa rationabili aliquem excommunicare.	1093
Leges civiles.	1093
INITIUM LITTERÆ B.	
CAP. I. — De sacro baptismo.	1098
CAP. II. — De infantibus de quibus dubitatur, utrum baptizati fuerint, necne.	1108
CAP. III. — De infantibus Agarenorum baptizatis; et de baptizatis ab iis qui non ordinantur.	1107
CAP. IV. — De iis qui ex Judæis baptizantur.	1110
Leges civiles.	1110
CAP. V. — De rege.	1110
Leges civiles.	1110
CAP. VI. — Quando rex intra septimum altaris intrare debet.	1111

CAP. VII. — Quod non oporteat regem contumelia afficere.	1111
Leges civiles.	1114
CAP. VIII. — De gradibus in matrimonio.	1114
Divisio cognationis.	1115
De fraternitate per adoptionem facta.	1115
De necessitudine per sanguinem.	1115
De ascendentibus et descendantibus.	1118
De gradu septimo consanguinitatis.	1118
Lex civilis.	1118
De gradu consanguinitatis octavo.	1118
De vulgo quæstus.	1118
Lex civilis.	1119
De affinitate.	1119
Lex civilis.	1119
Gradus sextus non prohibitus.	1119
Gradus sextus prohibitus.	1122
Sextus non prohibitus.	1122
Sextus non prohibitus.	1122
Sextus prohibitus.	1123
Septimus prohibitus.	1122
Septimus non prohibitus.	1122
Septimus non prohibitus.	1123
Septimus prohibitus.	1123
Eundem non debere duas sobrinas ducere.	1125
De matrimoniis ex tribus diversis generibus.	1125
Quartus gradus non prohibitus.	1126
Lex civilis.	1126
Tertius non prohibitus.	1126
Lex civilis.	1130
De adoptione.	1130
Lex civilis.	1130
Etiā eunuchos adoptare.	1130
Virgines etiā adoptare.	1130
De susceptione ex sacro baptismo.	1130
Lex civilis.	1131
De nuptiis quæ prohibentur etiā citra cognationem.	1131
De tutore et minoribus.	1131
Leges civiles.	1134
CAP. IX. — De his qui abominantur legitimas nuptias, vinum, carnem et alia.	1133
CAP. X. — De vi et potentia.	
(Quære duodecimum caput litteræ A.)	
CAP. XI. — De genuinis et spuris sacre Scripturæ libris.	1139
Quod sacros libros conscindere non oporteat.	1143
Leges civiles.	1146
CAP. XII. — De iis qui vim sibi inferunt, sive suicidantur.	1146
Lex civilis.	1146
CAP. XIII. — De anno bissextili.	1146
INITIUM LITTERÆ T.	
CAP. I. — De gradibus qui sunt in matrimonio.	
(Quære caput 8 litteræ B.)	
CAP. II. — De nuptiis concessis et prohibitis.	1147
Lex civilis.	1150
Matrimonii definitio.	1150
CAP. III. — De iis qui nuptias legitimas abominantur.	
(Quære cap. 9 litteræ B.)	
CAP. IV. — De contrahentibus secundas, tertias, plures nuptias, tam viris, quam mulieribus.	1151
De lectoribus.	1151
Leges civiles.	1154
De laicis ad secundas nuptias transuntibus.	1154
De mulieribus quæ secundas nuptias contrahunt.	1154
Leges civiles.	1155
De trigamis.	1155
De tomo unionis.	1158
De polygamis.	1159
Lex civilis.	1159
CAP. V. — De muliere secundas ad nuptias transire volente, cujus maritus in peregrinatione vel expeditione interierit.	1162
Leges civiles.	1162
CAP. VI. — Quod presbyter qui nuptiis benedixit alterum contrahentis matrimonium, cum eo convivari non debeat.	1165
CAP. VII. — Quod Christiani qui ad nuptias eunt, non debent lydicis intenti esse.	1165
CAP. VIII. — De virginibus præter parentum suorum voluntatem nubentibus.	1165
Lex civilis.	1165

Cap. IX. — De nuptiis nefariis et illicitis cognatorum.	1166
De clericis incestas contrahentibus nuptias.	1166
De laicis incestas contrahentibus nuptias.	1167
Leges civiles.	1170
Cap. X. — De iis qui mulieres in matrimonium rapiunt.	

(Quære caput 15 litteræ A.)

Cap. XI. — De his qui matrimonio sibi copulant Deo consecratas.	1171
Lex civilis.	1171
De diaconissis et viduis.	1174
Cap. XII. — Quod nuptias cum hæreticis contrahere non oporteat. De clericis.	1175
Lex civilis.	1179
Cap. XIII. — Quibus ex causis matrimonium solvatur.	1179
Lex civilis.	1179
Causæ uxoris.	1179
Causæ mariti.	1182
Solutio matrimonii extra penam, deque matrimonio quod exercitationis plæ causa solvitur.	1182
Cap. XIV. — De diaconissis et viduis.	

(Quære cap. 11 præsentis litteræ.)

Cap. XV. — De mulieribus desponsalis : in quæ etiam de sponsalibus tractatur.	1185
De sponsalibus.	1186
Novella imperatoris Alexii Comneni de sponsalibus, facta anno 6592.	1186
De clericorum sponsalibus.	1187
De eo qui cum socru sua stupri consuetudinem habuit.	1187
Causæ propter quas sponsalia solvuntur. — Leges.	1190
Cap. XVI. — De clericis uxores suas prætextu religionis ejicientibus.	1191
De laicis uxores suas ejicientibus.	1194
Cap. XVII. — Quod episcopi ab uxoribus suis separari debent.	1198
Quod tonderi etiam debeat mulier ab episcopo separata.	1198
Cap. XVIII. — Quod sacerdotes ab uxoribus suis abstinere debent, cum sacra tractaturi sunt.	1199
Cap. XIX. — De habentibus in contubernio mulieres extraneas episcopis aut clericis.	1202
Leges civiles.	1206
Cap. XX. — De iis qui in balneis una cum feminis se lavant.	1206
Cap. XXI. — Quod mulieres seniores seu prævidentes fieri non oporteat.	1206
Cap. XXII. — Quod mulieres ad sacrum altare introire non oporteat.	1207
Cap. XXIII. — Quod mulieres in ecclesia illere oporteat.	1207
Mulieres ornat silentium.	1207
Cap. XXIV. — Quod mulieres cum viris commercium habere, et vestes viriles induere non oportet.	1207
Cap. XXV. — Quod puerpera ad stata jejunia observanda non tenetur.	1207
Cap. XXVI. — De eo qui uxorem dæmone obsessam habet.	1207
Lex civilis.	1207
Cap. XXVII. — De mulieribus menstruatis, sive quas fluxum patiuntur.	

(Quære cap. 16 litteræ A.)

Cap. XXVIII. — De mulieribus pharica ad abortionem faciendam sumentibus.	1210
Leges civiles.	1210
Cap. XXIX. — De muliere quæ fetum negligit aut exponit.	1211
Lex civilis.	1211
Cap. XXX. — De iis qui virgines stuprant.	1211
Lex civilis.	1211
Cap. XXXI. — De maleficiis.	

(Quære caput 1 litteræ M.)

INITIUM LITTERÆ A.

Cap. I. — De iis qui a dæmone corripuntur, et qui se a dæmone corruptos esse simulant.	1214
Cap. II. — De creditoribus, et mutuo, et pignoriibus.	1215
Leges civiles.	1215
Cap. III. — De divortio.	

(Quære cap. 13 litteræ F.)

Cap. IV. — De testamento.	1218
Lex civilis.	1218
Leges de testamento.	1219
Cap. V. — De diaconis.	1222
De chartophylacis honore.	1223
Cap. VI. — De digamis.	

(Quære cap. 4 litteræ F.)

Cap. VII. — Quomodo episcopos et presbyteros populum docere oportet.	1227
Lex civilis.	1229
Cap. VI [VIII]. De justitia.	1229
Cap. VII [IX]. De judiciis, et de clericis et laicis causas habentibus.	1227
Lex civilis.	1227
De judiciis compromissaritis.	1227
Leges civiles.	1227
Cap. VIII [X]. De episcopis et clericis ob crimina sub iudicialis.	1227
Actio synodica.	1235
Lex civilis.	1235
Lex civilis.	1232
De iis qui in iudiciis accusant.	1232
Leges civiles.	1232
De testibus in iudiciis.	1245
Leges civiles.	1246
Ex novella Justiniani 123.	1247
Adhuc de iis qui juste depositi fuerint.	1250
Leges civiles.	1251
Cap. IX [XI]. Quod ob id ipsam bis vindicare non oportet.	1251
Cap. X [XII]. — De iis qui aliquos propter religionem persequuntur.	1254
Cap. XI [XIII]. De servorum manumissione, et ad clericum admissione.	1254
Leges civiles.	1257
Cap. XII [XIV]. De donationibus.	1258
Leges civiles.	1258

INITIUM LITTERÆ E.

Cap. I. — De fideiussione.	1258
Lex civilis.	1259
Cap. II. De consuetudinibus Ecclesiæ non scriptis.	1259
De sancta Penteroste.	1262
Cap. III. De moribus Græcæciæ.	1263
Cap. IV. — De moribus politicis.	1266
Lex civilis.	1266
Cap. V. — De pacificis litteris.	

(Quære cap. 9 litteræ A.)

Cap. VI. De sacris imaginibus.	1267
Photii patriarchæ et Theodori Studitæ.	1267
De cruce.	1270
De differentia venerandarum imaginum ab idolis.	1270
Cap. VII. — De incendio.	1271
Leges civiles.	1271
Cap. VIII. — De emphyteusi.	1271
Lex civilis.	1271
Cap. IX. — De vestibus ad sacros pertinetibus.	1274
Cap. X. — De pignoriibus.	1275

(Quære cap. 2 litteræ A.)

Cap. XI. — De privilegiis et præeminentiis quas habent ecclesiæ et episcopi.	1275
Hinc, quænam ecclesiæ propriis privilegiis gaudent intelligas.	1275
De Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativis.	1278
Quare ab Heracleensi episcopo patriarcha ordinatur.	1278
Quare Thessalonicensis episcopus fuit papæ legatus.	1279
De electione et ordinatione episcoporum.	1282
Quare in metropolitani provincias stauropagia patriarcha.	1282
De Bulgaris, Cypri et Iberiæ episcopis.	1283
Leges civiles.	1283
Constantini Magni edictum.	1286
Cap. XII. — De ecclesiarum ædificatione et consecratione.	1287
De antimonialis.	1287
Leges civiles.	1286
Cap. XIII. — De iis qui in ecclesiam confugiunt.	1290
Leges civiles.	1290
Cap. XIV. — Quod non oportet in duarum civitatum ecclesiis unum esse clericum.	1291

CAP. XV. Quod intra ecclesias non oportet agapas, ut vocant, vel convivia facere, vel intra sanctos ejus ambitus cauponam habere, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

(Quære cap. 3 litteræ A.)

Lex civilis. 1294
CAP. XVI. — Quod Ecclesiæ bona inalienabiles esse oportet, et quomodo debent episcopi illa administrare. 1294
Leges civiles. 1298
CAP. XVII. — De episcopis. 1299
Leges civiles. 1299
CAP. XVIII. — Quod episcopos a propriis uxoribus separari decet.

(Quære cap. 17 litteræ F.)

CAP. XIX. — De episcopis qui ecclesias per principum potentiam consecuti sunt. 1302
CAP. XX. — De episcopo qui ordinatus est, et non statuit ad ecclesiam quæ illum sortita est adire, vel profectus et non susceptus est, vel qui non potest accedere eo quod ethnicis ecclesia detinetur. 1302
Lex civilis. 1303

CAP. XXI. — De episcopatibus qui sunt metropoles et quod non oportet in una provincia duos esse metropolitano.

De privilegiis imperialibus. Novella. 1306

CAP. XXII. — Quod episcopatus et monasteria revocare, si communia facta sint diversoria, episcopos oportet. 1306

Quod monasteria accipere sæculares non prohibentur. 1309

CAP. XXIII. — De privatis episcopi bonis, quomodo ecclesiæ negotia illum administrare oportet. 1306

CAP. XXIV. — Quod episcopum bonorum ecclesiæ æconomum habere oportet. 1310

Lex civilis. 1310

CAP. XXV. — Quod monasterium edificare in ecclesiæ suæ bonorum damnum episcopum non oportet. 1311

CAP. XXVI. — Quod episcopus ex bonis ecclesiasticis indigentibus clericis suppeditare debet. 1311

CAP. XXVII. — Quod, moriente episcopo, a clericis suis et metropolitano illius bona diripi non oportet; sed ei, qui post ordinandus est, reservari. 1311

Lex civilis. 1311

CAP. XXVIII. — Quod non oportet episcopum ad presbyterii gradum reduci. 1314

De episcopi renuntiatione. 1314

Tertie synodi ad eos qui sunt in Pamphylia epistola. 1315

CAP. XXIX. — Quod episcopus monachorum more detonsus sacerdotio excidit. 1315

CAP. XXX. — Quod non oportet in pago vel parva aliqua civitate episcopum constitui. 1318

CAP. XXXI. — De chorepiscopis. 1318

De sacerdotibus spiritualibus. 1319

CAP. XXXII. De perjurio. 1319

Leges civiles. 1326

CAP. XXXIII. De tutoribus et curatoribus. 1327

Leges civiles. 1330

CAP. XXXIV. De eunuchis. 1330

Leges civiles. 1331

CAP. XXXV. De precum ordine. 1331

De sacrosancto hymno. 1334

Lex civilis. 1333

CAP. XXXVI. De exorcistis. 1338

INITIUM LITTERÆ Z.

CAP. I. De fervente aqua sacris mysteriis injicienda.

(Vide in capite 8 litteræ K canonem tricesimum secundum sextæ synodi.)

CAP. II. De picturis per voluptatem animam corruptentibus. 1338

CAP. III. De iis qui cum bestiis rem habuerunt, vel cum jumentis coiverunt, vel rationis expertia animalia iniierunt.

(Vide caput 5 litteræ A.)

INITIUM LITTERÆ H.

CAP. I. De præfectis.

(Consule sextum caput litteræ A.)

CAP. II. De eorum ætate qui clerici sunt ordinandi. 1338

Lex civilis. 1338

CAP. III. De diei spatio. 1338

Lex civilis. 1333

INITIUM LITTERÆ Θ.

CAP. I. De theatris et diversis scenicis ludis. 1339

Lex civilis. 1342

CAP. II. De theologia et orthodoxa fide.

(Vide cap. de fide sub initio libri.)

CAP. III. De sanctis Theophanis.

(Vide in tricesimo septimo cap. litt. K, canonem Theophili Alexandrini.)

CAP. IV. De clericis qui præter suorum episcoporum sententiam altaria statuunt.

(Vide caput 12 litteræ Σ.)

CAP. V. Quod ad sacrum altare sacratis solis ascendere permittitur; ingrediuntur vero imperatores quando ad sacram mensam dona oblaturi sunt; laicis autem vel mulieribus ingredi prohibentur. 1242

(Vide sextum caput litteræ B, et litteræ Γ vicesimum secundum caput; et in tricesimo quinto capite litteræ E can. 19 Laodicensæ synodi.)

INITIUM LITTERÆ I.

CAP. De sacris vasis et sacrilegio. 1343

Leges civiles. 1343

CAP. II. Quod non oportet intra templi ambitus agapas dictas celebrare, vel cauponas esse, vel aliquid ad mercaturam exponere, vel jumentum absque necessitate introducere, vel aliquem cum muliere manere.

(Vide cap. 15 litteræ E.)

CAP. III. — De sacro ministerio.

(Vide in capite 5 litteræ T.)

CAP. IV. — De Judæis, et quod non oportet fideles cum his omnino communionem habere. 1346

De aymis; contra Latinos. 1346

Leges civiles. 1347

INITIUM LITTERÆ K.

CAP. I. — De depositis episcopis et clericis, et a quot episcopis deponuntur. 1347

CAP. II. — De ecclesiis vel urbibus ab imperatoribus de novo extructis.

(Vide cap. 21 litteræ E.)

CAP. III. — De innovationibus. 1350

Leges civiles. 1350

CAP. IV. De Kalendis et divinationibus. 1351

(Vide caput 13 litteræ R, et caput 3 litteræ E.)

CAP. V. De causibus ecclesiasticis, et quot canones valere oportet. 1351

Tomus unionis. 1354

Lex civilis. 1353

CAP. VI. De canonico.

(Vide leges in capite 28 litteræ X positas.)

CAP. VII. Quod clericum in cauponam ingredi non decet. 1355

Lex civilis. 1358

CAP. VIII. De fructibus in divina templa allatis. 1358

De Hydroparastatis et Armeniis. 1359

De ferventi aqua sacris mysteriis injicienda. 1359

De sanctissimæ Delparæ puerperio. 1363

CAP. IX. De episcoporum et clericorum accusatione, et quinam ad accusationem admittendi sint, et quinam non admittendi.

(Vide in capite 9 litteræ Δ de testibus in judiciis adhibendis.)

Lex civilis. 1363

CAP. X. De catechumenis. 1363

(Vide in primo capite litteræ A.)

CAP. XI. — Quinam debeant rerum episcopi hæredes constitui.

(Vide quartum caput litteræ Δ.)

CAP. XII. — De hæreditate et exhæredibus filiis aut parentibus. 1363

Leges civiles. 1363

Decretum novellum. 1366

Adhuc de filiorum exhæredationibus. 1367

De parentibus exhæredibus. 1370

CAP. XIII. — Quod in clericum ordinari oportet etiam eos qui ad genus sacerdotale non referuntur, si digni sint.

CAP. XIV. Quod non oportet clericos transponi. 1370

(Consule in nono capite litteræ A can. 4 quartæ synodi, et alios.)

CAP. XV. — Quod clericis indigentibus ex ecclesiæ facultatibus suppeditare oportet.

(Vice vicesimum sextum cap. litteræ E.)

CAP. XVI. — Quod non oportet clericos episcopi defuncti bona subripere.

(Vide 27 caput litteræ E.)

CAP. XVII. — Quod non oportet clericum unum in duabus esse civitatibus, vel in una civitate duabus ecclesiis administrare.

(Vide caput 14 litteræ E.)

CAP. XVIII. — Quod non oportet clericum aliquid facere absque episcopi sententia. 1371

CAP. XIX. — Quod clerici non absolute ordinabuntur. 1371

CAP. XX. — Quod ecclesiarum et monasteriorum clericos sub episcopi potestate esse oportet. 1371

CAP. XXI. — Quod clericus, ex quo in aliquod peccatum incidit, deponitur, non autem segregatur.

(Quære cap. 10 litteræ A.)

CAP. XXII. — Quod clerici qui ad altiorem gradum ascendere nolunt eo quem nunc habent excidunt. 1374

CAP. XXIII. — De furto. 1374

Leges civiles. 1374

De latronibus. 1375

CAP. XXIV. — Quod non oportet eum excommunicato communicare. 1375

CAP. XXV. — De eis qui non communicant sacra administratione facta vel per tres Dominicos communionem procrastinant. 1375

CAP. XXVI. — Quod non oportet jamjam mortuorum corporibus communionem dare. 1379

CAP. XXVII. — Quod non oportet eum qui communicaturus est, cum uxore sua consuetudinem habere.

(Vide caput 18 litteræ F.)

CAP. XXVIII. — Quando communicat somnio pollutus. 1379

De mollitie. 1382

CAP. XXIX. — Quod divinæ communionis gratia nihil accipere oportet. 1383

CAP. XXX. — De iis qui cum presbytero uxorem habente communicare ambigunt.

(Vide in cap. 9 litt. B canonem 4 synodi Gangrensis.)

CAP. XXXI. — De presbyterorum et laicorum ordine in communione. 1383

CAP. XXXII. — Quod non decet clericos vel monachos sæculares curas suscipere, nisi ex consensu imperatoris. 1386

De medicis. 1387

Consuetudines. 1387

Leges civiles. 1387

CAP. XXXIII. — De curatoribus.

(Vide cap. 33 litteræ E.)

CAP. XXXIV. — De iudiciis, quibus clericos et monachos iudicari oportet, et de iudicibus electis.

(Consule cap. 9 litt. A.)

CAP. XXXV. — De eis, qui aleis et ebrietatibus variant. 1390

Lex civilis. 1390

CAP. XXXVI. — Quod die Dominico præcipue oportet episcopos populum docere. 1390

CAP. XXXVII. — Quod die Dominico non oportet jejunare vel genuflectere, vel operari, vel spectacula fieri. 1390

De sanctis Theophanils. 1391

Quod in Dominico precantes genuflectere non oportet. 1391

Quod in Dominico non oportet operari. 1394

Leges civiles. 1394

CAP. XXXVIII. De codicillo. 1394

Lex civilis. 1394

INITIUM LITTERÆ A. 1394

CAP. I. — De episcopis a laicis factis. 1394

Lex civilis. 1395

CAP. II. — De episcopis vel clericis vel monachis qui in laicis ordinem veniunt.

(Quære caput 32 litteræ K.)

CAP. III. — Quod laicos in ecclesia docere non oportet.

(Quære in cap. 7 litt. A can. 64 syn. vi.)

CAP. IV. — De sancta administratione.

(Quære in quinto capite litteræ T.)

CAP. V. — De Latinis.

(Quære in cap. 37 litteræ K can. 55 syn. vi: et in cap. 10 litteræ S, can. 15 primæ et secundæ synodi; et in cap. 5 litt. T can. 56 syn. vi; et in cap. 11 litt. E can. 3 syn. ii; et in quart. cap. litt. I can. 70 apostolorum.)

CAP. VI. — De latronibus poenitentiam agentibus. 1398

CAP. VII. — De iis qui latrones interficiunt. 1398

Consuetudo. 1398

Leges civiles. 1399

CAP. VIII. — De iis qui furtim aliena subripiunt.

(Quære in capite 12 litteræ A.)

CAP. IX. — Quod viros simul cum mulieribus lavare non oportet.

(Quære in capite 20 litteræ F.)

CAP. X. — De puerperio impollutæ virginis.

(Quære in cap. 8 litt. K canonem 79 syn. vi.)

CAP. XI. — De matrimonii solutione.

(Quære cap. 12 litteræ F.)

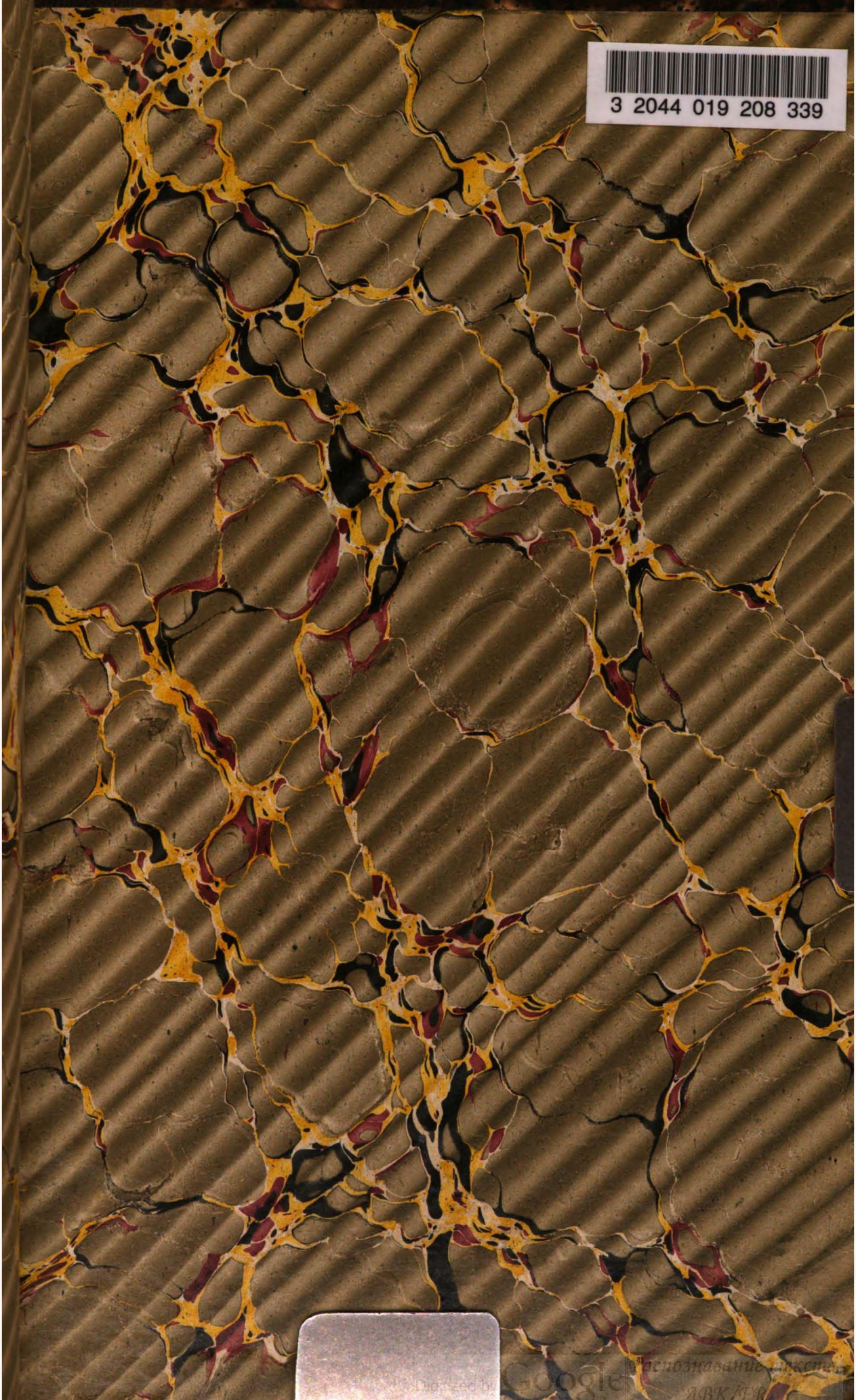
Index analyticus in Georgium Pachymeram. 1401

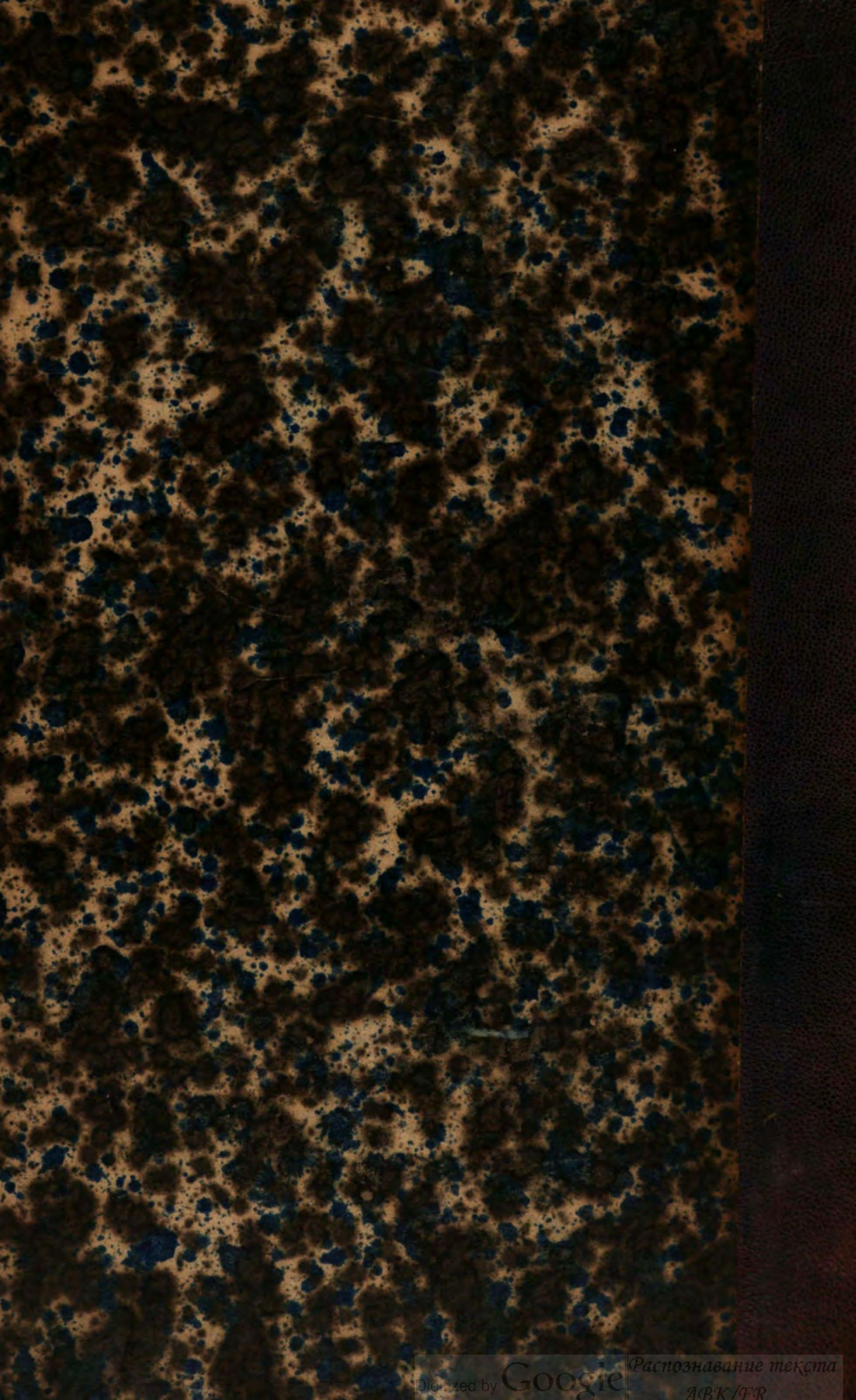
FINIS TOMI CENTESIMI QUADRAGESIMI QUARTI.

3 2044 019 208 339

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все примечания, комментарии и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>